✠
BIBLIOTECA
DEL REAL MONASTERIO
DE HUERTA.
Núm. 265

Este 27
Feb 5a
no 25

MARTINI
BONACINÆ
MEDIOLANENSIS,
S. THEOLOGIÆ, ET I.V.D.
COMITIS PALATINI,
ET VTRIVSQVE SIGNATVRÆ
REFERENDARII APOSTOLICI,
OPERVM DE MORALI THEOLOGIA,
ET OMNIBVS CONSCIENTIÆ NODIS,
TOMVS TERTIVS
De Censuris omnibus Ecclesiasticis in particulari,
IN QVO

Non solùm de Censuris in Bulla Cœnæ, à S.D.N.Papa VRBANO VIII. editis, verùm etiam de aliis omnibus Excommunicationibus, Suspensionibus, & Interdictis, à iure communi latis vsque ad annum M. DC. XXVII. clara methodo singillatim, & accuratè disseritur.

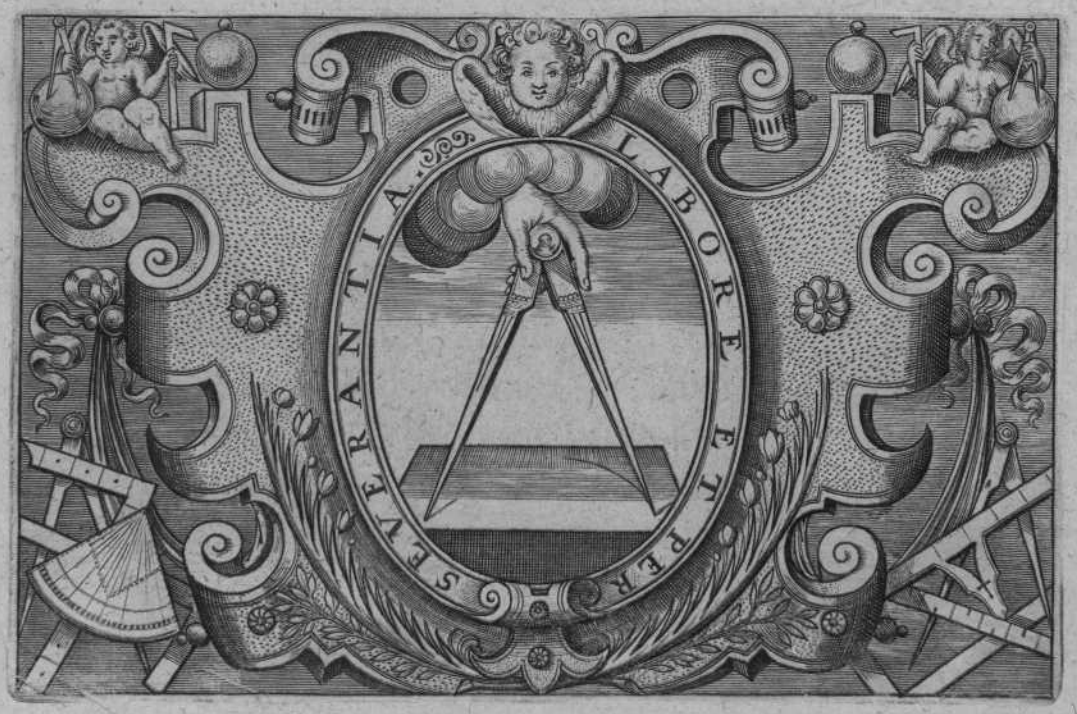

BIBLIOTECA PROVINCIAL
SORIA

DVACI,
Sumptibus BALTHASARIS BELLERI,
Sub CIRCINO AVREO.
ANNO M. DC. XXXII.

BONACINE

MARTINI

COMITIS PALATINI

S. THEOLOGIÆ ET I. V. D.

MEDIOLANENSIS

BEATISSIMO PATRI

VRBANO VIII.

PONT. MAX.

Martinus Bonacina F.

BEATISSIME PATER. Exilem ingenij mei fœtum, congeſtas in cumulum cenſuras auguſto tuo nomini inſcriptas, cur tibi offeram, tumet vides, & quiſquis diuinam animi tui vim perſpectam habet. Humanitas, quam innumeris erga me beneficentiæ argumentis declaraſti, & qua me iam pridem complexus es, induſtriam qualemcumque animi mei tenuit obæratam; ideo in auſpicando opere nil habuit antiquius, quàm vt quicquid exprimeret, ad teſtificandum ſui officij in tuam dignitatem obſequium expreſſum foret. Enimverò hæ cenſuræ ſunt, conſtans ſcilicet ad deterrendos ceruicoſos, & Apoſtolicæ veritati reluctantes coërcendos auctoritas, quæ ſanè penes quem vigeant magis, quàm apud ipſum Eccleſiaſtici Imperij moderatorem ſummum, & Chriſti Seruatoris Vicarium. Sacra enim orthodoxæ Religionis Maieſtas, quæ ad verum, ſincerumque Dei cultum retinendum in animos, & corda transfunditur, cæleſti Romani Pontificatus miniſterio ad remotiſſimas nationes, & conſequentes ætates propagatur. Religio autem, & auctoritas inſolubili quodam nexu copulatæ ita inter ſe cohærent, vt inermis, & nuda religio non rarò deſpiciatur à contemptoribus regni cæleſtis, & recta regula politicæ gubernationis ſine altera deſtruatur. Quamobrem quicumque temerè vires acuere, lingua, calamiſque laſciuire auſi ſunt, ab ipſa Eccleſiaſtica poteſtate, apud quam nullus fucus nudæ veritati lenocinatur, ex impura ſuperſtitione reuocati ſunt, & extremis vſque ſuppliciis coacti. Vt igitur fluuij extra immenſi Oceani munimenta ſe euoluentes magna vi, ac mole vndas agunt, at vbi diffuſi circumiectos rigauerunt campos, ſuas rurſus trahentes vndas ad eumdem Oceanum recurrunt: ita compoſita cenſurarum ſeries à ſummis dumtaxat Pontificibus deriuata ad Maximum Pontificem redibit optimo iure, & in illius patrocinio placidiſſimè conquieſcet. Oſiridis, ac Cereris beneficia in mortales collata, quòd ab iis & viuendi leges, & agri colendi præcepta recepiſſet, agnoſcebat antiquitas, hos legiferos appellans, primitias frugum illis exhibens, atque, vt eſt apud Diodorum in ſacris Ægyptiorum litteris, Oſiris Iupiter iuſtus pater, dux, & conſultor omnium colebatur. Operæ igitur pretium facturum me opinor, ſi tot deuinctus beneficiis Maximum Pontificem, ac cenſurarum, legumque Au-

ctorem colam, & hoc laboris fronte præferentis nomen VRBANI VIII. in Pontificiæ gratiæ ſpem fateor me libenter emittere. Excipe igitur læto vultu tua hæc ex opulentiſſimo Eccleſiæ promptuario, cuius tu clauem geris, multis tibi nominibus debita, & tuo conſpectui, ac pedibus ſubmiſſa dona, nec aſpernare tenuem hanc grati animi ſignificationem, ſed vt illam placido lumine adſpicias, ſupplex, & humi demiſſus rogo. Nam etiam æternæ mentis numini fuit aliquando accepta ſimplicitas eorum, qui cùm ampla donaria, magnificaſque faces inferre in templa non poſſent, ramos, ac rudes coronas intulerunt. Ceterùm mihi prouidendum ſemper, atque ſolicitè cogitandum erit, quid præſtare debeam pro eo, quod nunc rude, atque inconditum pietatis calor effudit, & quónam digniori tributo poſſit tenuitas mea profuſam tanti Pontificis liberalitatem venerari: id caput in poſterum, ea mihi ſumma futura eſt humanarum curarum. Valere te diu, ac feliciter Catholicæ Eccleſiæ proſpicientem ſanctitatem tuam ſerò in cœlum redire cupio. Romæ Idibus Aprilis 1628.

IN

IN LIBRVM AVCTORIS
S. D. N.
VRBANO VIII.
DICATVM.

Ioannes Matthæus Caoryophylus Archiep. Iconien.

CRimina Romanis censoria virga notabat,
Virga Petri curat crimina percutiens.
Censura virgas te nunc Bonacina docentem
Virgula censorum nulla notare potest.
Si notet, Urbanum timeat; cui virga Simonis
Dat curare bonos, dat macerare malos.

AD
VRBANVM VIII.
PONT. MAX.

In dedicatione libri de Censuris.

SFORTIA MARCHIO PALLAVICINVS.

FVlmine Trinacriæ fabricato incudinis arte
Mentitum armarunt plectra Pelasga Iouem:
Hoc Pater ille Deûm fertur domuisse Gigantes,
Dum struerent superis impia bella plagis.
Nimirum vani soboles inuisa timoris
Neglectum, dempto fulgure, Numen erat.
Splendida sed sileant veteris mendacia Pindi;
Æternus nutu temperat astra Deus;
Hic, VRBANE, tibi mortalem subdidit Orbem,
Nec tua terribili fulmine dextra caret.
Ecce tibi æthereis adamante extructa caminis
Tela sub aspectum nobile præbet opus;
Ætneis ô quàm præstant tua tela sagittis!
Hæc animos, illæ membra caduca domant.
Quin tua nos etiam virtus cohiberet inermis,
Scilicet Imperium munus amoris habes.

DE LIBRO AVCTORIS
SVMMO PONTIFICI
DICATO,

EPIGRAMMA.

Leuini Hielij Romani S. Theolog. & I. V. D.

HIc meret æra liber: nullo qui limite mundi
Clauſus, in occiduos prorogat vſque dies.
Scilicet Urbanæ dedit hæc reuerentia frontis,
Et Barberini Numinis alma fides.
Illa facit pretium, placidi dum lumina vultus
Imprimit: hic, Domino ſi placet, inde valet.
Ergo ſecurus totum circumuolat orbem:
Qui tanti potuit Solis inire viam.
Nec timet inuidiam, nec iniquæ fulmina mortis,
Inclyta quem viridi ſtemmate laurus obit.

AD SANCTISSIMVM,
ET AMPLISSIMVM PONTIFICEM
VRBANVM VIII.

EPIGRAMMA.

Auguſtini Terzagi S. Th. D. Protonotarij Apoſtolici,
& Canonici Mediolanenſis.

CYclopum iurata manus reſcindere cœlum
Dum trepidis Diuis impia bella mouet,
Mulciberi fabricata manu capit impiger arma
Iuppiter, & furiis territat omne ſolum.
Semideus telluris Atlas quando aſpera tentat
Prælia, & iratus transfuga regna quatit.
Verſatum tractat Bonacinæ forcipe ferrum,
Romuleaq; caput caſside tectus ouat.
Sic firmat ſceptrum, ſubigit phantaſmata, ſectas
Vertit, & auerſos ſeditione ferit.
Nil trepides VRBANE, *vibret dum hæc dextera telum,*
Dum tibi ab Ætnæo ſuppetat igne Chalybs.

Tracta-

APPROBATIO.

TRactatum de Censuris in Bullam Cœnæ Domini Perilluſtris, & Reuerendiſſimi D. Martini Bonacinæ, ex mandato Reuerendiſſ. P. Fr. Nicolai Rodulfij, ſacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, libentiſſimè peruolui, nihilque in eo reperi, quod vel bonis moribus, vel religioni aduerſetur, quinimo ob egregiam doctrinam & eruditionem in eodem contentam dignum exiſtimo, vt ad publicam vtilitatem typis mandetur. In quorum fidem me propria manu ſubſcripſi Romæ hac die 5. Ianuarij 1627.

AVGVSTINVS BARBOSA.

Imprimatur. Fr. Nicolaus Rodulfius Ordinis Prædicatorum S. Palatij Magiſter.

APPROBATIO.

TRactatum de Cenſuris omnibus Eccleſiaſticis in particulari, in quo non ſolùm de Cenſuris in Bulla Cœnæ, verùm etiam de aliis omnibus excommunicationibus, ſuſpenſionibus, & interdictis à iure communi latis vſque ad annum 1627. Perilluſtris, & Reuerendiſſimi D. Martini Bonacinæ, ex mandato Reuerendiſſ. P. Fr. Nicolai Rodulfij, ſacri Apoſtolici Palatij Magiſtri, libentiſſimè peruolui, nihilque in eo reperi, quod vel bonis moribus, vel religioni aduerſetur, quinimo ob egregiam doctrinam, & eruditionem in eodem contentam dignum exiſtimo, vt ad publicam vtilitatem typis mandetur. In quorum fidem me propria manu ſubſcripſi Romæ hac die 12. Februarij 1627.

AVGVSTINVS BARBOSA.

Imprimatur. Fr. Nicolaus Rodulfius Ordinis Prædicatorum S. Palatij Magiſter.

INDEX
CONTINENS SINGVLAS
DISPVTATIONES, QVÆSTIONES,
SECTIONES, PVNCTA,
PARAGRAPHOS, ET DIFFICVLTATES,
Quæ in hoc tertio Tomo continentur.

DISPVTATIO I.

De Censuris in Bulla Cœnæ contentis. pag.1

QVÆSTIO I.

De iis, quæ in proœmio huius Bullæ continentur, & communia sunt censuris deinceps tradendis. ibid.

*Punct.*1. DE varia huius Bullæ quoad nomen significatione, & ipsius origine. ibid.
2. De causa efficiente Bullæ, seu censurarum, quæ in Bulla continentur. ibid.
3. De causa formali huius Bullæ, seu censurarum, quæ in Bulla continentur. 3
4. De causa materiali, & finali huius Bullæ, seu censurarum. 4
5. De duratione huius Bullæ, & multiplicatione censurarum, quæ in ea continentur. ibid.

QVÆSTIO II.

De prima excommunicatione in Bulla Cœnæ contenta contra hæreticos, legentes ipsorum libros, & schismaticos. 5

*Punct.*1. Quid sit hæresis. ibid.
2. An ob hæresim incurratur excommunicatio, & quis ab ea possit absoluere. 7
3. Vtrùm qui recipiunt, credunt, aut fauent hæreticis, excommunicationem incurrant. 8
4. Vtrùm qui libros hæreticorum, aut aliorum prohibitos legunt, retinent, imprimunt, vel defendunt, ligentur excommunicatione. 9
5. De pœna excommunicationis contra schismaticos. 11

QVÆSTIO III.

De secunda excommunicatione, quæ in appellantes ab ordinationibus, seu mandatis Papæ ad futurum Concilium fertur, his verbis: Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, &c. 13

*punct.*1. Quid sit appellatio, & qua de causa hîc prohibeatur. ibid.
2. Quam pœnam incurrant appellantes ab ordinationibus Papæ. ibid.

QVÆSTIO IV.

De excommunicatione lata contra piratas, & eorum receptatores, ac fautores. 14

*Punct.*1. Quænam personæ ligentur excommunicatione huius canonis. ibid.
2. Quænam actiones in hoc canone sub excommunicatione prohibeantur. 16

QVÆSTIO V.

De excommunicatione latâ contra eos, qui naufragantium bona surripiunt. ibid.

*Punct.*1. Quodnam sit subiectum istius censuræ latæ contra surripientes naufragantium bona. ibid.
2. Quænam sit materia istius excommunicationis latæ contra surripientes naufragantium bona. 17
3. Quorum esse debeant bona, quæ rapiuntur, vt huius canonis censura incurratur. 18
4. Quandonam capientes naufragorum bona ab hac censura excusentur. ibid.

QVÆSTIO VI.

De excommunicatione, quæ contrahitur propter impositionem, auctionem, vel exactionem pedagiorum, seu gabellarum. 19

*Punct.*1. Quid sit pedagium, gabella, portorium. ibid.
2. Quænam sit materia huius canonis, seu quænam actiones sub censura in hoc canone prohibeantur, imponendo pedagium, augendo, &c. ibid.
3. Quodnam sit subiectum, seu in quas personas huius canonis censura feratur, ob impositionem, auctionem, & exactionem pedagiorum, & gabellarum. 20

QVÆSTIO VII.

De excommunicatione, quæ contrahitur ob falsificationem litterarum Apostolicarum. 21

*Punct.*1. Quid nomine supplicationis, & litterarum Apostolicarum, & quid nomine falsificationis intelligatur. ibid.
2. Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actio sub censura prohibeatur. 22
3. Quodnam sit subiectum, seu in quas personas excommunicatio huius canonis feratur ob falsificationem litterarum Apostolicarum. ibid.

QVÆSTIO VIII.

De censura excommunicationis, quæ imponitur deferentibus, vel transmittentibus ad infideles, equos, arma, ferrum, seu metallum, lignamina, canapem, & similia vsui bellico accommodata. 23

*Punct.*1. Quænam sit materia proxima huius censuræ, siue quænam actiones in hoc canone sub excommunicationis censura interdicantur. ibid.
2. Quænam sit materia, quæ deferri prohibetur, & quodnam sit subiectum huius censuræ, seu quænam personæ excommunicationem incurrant ob actiones in primo puncto enumeratas. 24
3. De iis, ad quos arma, & alia præfata deferri, vel transmitti prohibentur. 26
4. De causis excusantibus ab incurrenda censura in hoc canone contenta. 27

QVÆSTIO IX.

De excommunicatione lata contra eos, qui impediunt aduehentes victualia, & alia necessaria ad Romanam Curiam. 29

*Punct.*1. Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones, sub censura prohibeantur, & quam malitiam habeant. ibid.
2. Quodnam sit subiectum huius censuræ, seu quinam præfatam censuram incurrant impediendo victualia, & alia necessaria ad Romanam Curiam deferri. 31
3. De causis excusantibus ab incurrenda huius canonis censura. 33

QVÆSTIO X.

De excommunicatione lata contra eos, qui accedentes ad Curiam Romanam, vel ab ea recedentes, vel in ea commorantes interficiunt, mutilant, spoliant, capiunt, vel detinent. ibid.

*Punct.*1. Quænam sit materia proxima huius censuræ, seu quænam actiones in hoc canone sub excommunicatione prohibeantur. ibid.
2. Quodnam sit huius censuræ subiectum, seu contra quas personas ista excommunicatio feratur. 37

QVÆSTIO XI.

De excommunicatione lata contra ladentes Romipetas, aut peregrinos ad Romanam vrbem deuotionis gratia proficiscentes, vel in ea morantes, vel recedentes. 39

*Punct.*1. Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones sub excommunicatione in hoc canone prohibeantur. ibid.
2. Quodnam sit subiectum huius censuræ, seu quisnam præsentis canonis excommunicationem incurrat occidendo, vulnerando, spoliando, &c. 41
3. Contra quas personas præfatæ actiones homicidij, vulnerationis, spoliationis, &c. fieri debeant, vt excommunicationis pœna incurratur. ibid.
4. Quibus de causis vexantes occidendo, vulnerando, spoliando Romipetas, seu peregrinos, ab istius excommunicationis censura excusentur. 44

QVÆSTIO XII.

De vndecima excommunicatione, quæ contrahitur offendendo S.R.E. Cardinales, & alios Prælatos. ibid.

*Punct.*1. Quænam sit materia huius excommunicationis, seu quænam actiones in hoc canone prohibeantur. ibid.
2. Contra quas personas occisio, mutilatio, & aliæ actiones in hoc canone damnatæ fieri debeant, vt censura incurratur. 46
3. De subiecto huius censuræ, seu contra quas personas excommunicatio huius canonis feratur. 47
4. Vtrùm non solùm in hac Bulla, verùm etiam alibi iure communi, lata sit excommunicatio, contra offendentes Cardinales, & Episcopos. 49

QVÆSTIO XIII.

De excommunicatione lata contra offendentes eos, qui ad Romanam Curiam recurrunt causa negotiorum. 50

*Punct.*1. Quænam sit materia huius canonis, seu quænam actiones hîc fieri prohibeantur contra personas, quæ in Romana Curia causas agunt, vel negotia. ibid.
2. Contra quas personas præfatæ actiones occidendi, percutiendi, vel spoliandi fieri debeant, vt censura incurratur. 51
3. Quodnam sit huius censuræ subiectum, seu contra quas personas excommunicatio huius canonis lata sit. 52
4. Vtrùm censura huius canonis, alio in iure sit expressa. 53

QVÆ-

Index Disputationum, Quæstionum, &c.

QVÆSTIO XIV.

De excommunicatione contra eos, qui prætextu appellationis à grauamine, aut executione litterarum Apostolicarum ad laicam potestatem recurrunt, & dictarum litterarum executionem impediunt, & accedentes ad Curiam Romanam pro negotiis prosequendis gratiis, & litteris impetrandis prohibent. ibid.

*Punct.*1. Quænam sit materia huius primæ partis, seu quænam sint actiones in prima huius canonis parte prohibitæ, & quodnam sit subiectum excommunicationis in hoc canone contentæ, contra recurrentes ad laicam potestatem, &c. 54

2. Quænam sit materia secundæ partis, seu quænam actiones in secunda huius canonis parte, sub excommunicatione prohibeantur, & quodnam sit subiectum huius excommunicationis editæ contra impedientes executionem litterarum Apostolicarum. 56

3. Quænam sit materia tertiæ partis huius canonis, seu quænam actiones hic prohibeantur, & quodnam sit subiectum huius excommunicationis editæ contra eos qui prohibent, ne quis ad Romanam Curiam pro suis negotiis accedat, ne litteras impetret, vel ne impetratis vtatur, &c. 58

QVÆSTIO XV.

De excommunicatione contra eos, qui causas à iudicibus Ecclesiasticis auocant, vel earum cursum, aut executionem litterarum Apostolicarum, aliarumq; expeditionum impediunt. 59

*Punct.*1. De materia huius excommunicationis, seu de actionibus, propter quas incurritur præsentis canonis excommunicatio, edita contra auocantes causas à iudicibus Ecclesiasticis, vel eorum iurium, aut expeditionem litterarũ Apostolicarum impedientes, &c. ibid.

2. De subiecto, seu personis, quæ vinculo huius censuræ irretiuntur. 62

3. Vtrùm hæc censura alibi expressa reperiatur. ibid.

4. Vtrùm auocantes causas spirituales, vel spiritualibus annexas, aut Apostolicarum litterarum executionem impedientes, possint aliquibus de causis ab excommunicatione huius Bullæ excusari. ibid.

§.1. Vtrùm laici ex priuilegio Summi Pontificis auocantes causas Ecclesiasticas, & spirituales à iudicibus Ecclesiasticis à censura huius canonis incurrenda excusentur. ibid.

§.2. Vtrùm impedientes causarum Ecclesiasticarum cursum, aut executionem litterarum Apostolicarum, prætextu supplicationis Summo Pontifici exhibendæ, ab excommunicationis pœna excusentur. 63

§.3. Vtrùm consuetudo, saltem immemorabilis, excusare possit laicos iudices causas Ecclesiasticas ad se auocantes, seque in earum cognitionem intromittentes. ibid.

§.4. Vtrùm necessitas, seu defensio, seu prætextus prohibendæ violentiæ, iniuriæ, seu damni excuset laicos iudices ab excommunicatione Bullæ, auocando causas à iudicibus Ecclesiasticis, aut alia hic vetita faciendo. 64

§.5. Vtrùm prætextus Bullæ aliquibus in locis non publicatæ, aut non acceptatæ, sufficientem excusationis causam ab incurrenda excommunicatione afferat. 67

QVÆSTIO XVI.

De excommunicatione contra trahentes, vel trahi procurantes personas Ecclesiasticas, ad sæculare tribunal, & contra facientes statuta, quibus Ecclesiastica libertas laditur, & diminuitur. 68

SECTIO I.

Circa primam canonis partem, in qua prohibetur violatio libertatis fori per tractionem personarum Ecclesiasticarum ad laicale tribunal. ibid.

*Punct.*1. Quid sit libertas Ecclesiastica, quæ lædi prohibetur. ibid.

2. Quo iure libertas Ecclesiastica inducta sit. ibid.

3. Quænam personæ appellandæ sint Ecclesiasticæ, ita vt libertatis Ecclesiasticæ priuilegio gaudeant, & ad laicale tribunal trahi non possint. 70

4. Quibus actibus in prima huius canonis parte vetitis libertas Ecclesiastica violetur, seu quænam sit materia huius canonis editi contra trahentes Ecclesiasticos ad laicale tribunal, &c. 72

5. Quænam personæ contra libertatem in prima huius canonis parte præscriptam faciant, trahendo, vel trahi faciendo Ecclesiasticos ad sæculare tribunal, seu quodnam sit huius censuræ subiectum. 73

6. Vtrùm dentur aliqui casus, in quibus laicus excommunicationis gladio non feriatur, Ecclesiasticas personas ad suum tribunal trahendo. 75

SECTIO II.

Circa secundam huius canonis partem, in qua prohibentur aliquæ actiones, quibus libertas Ecclesiastica per statuta, vel ordinationes, aut ipsarum vsum diminuitur. 79

*Punct.*1. Quænam actiones in secunda huius canonis parte prohibeantur, seu quænam sit materia excommunicationis in hac parte expressa. ibid.

2. Quænam decreta, vel statuta contra libertatem Ecclesiasticam, seu contra iura Ecclesiarum censeantur. 80

3. De subiecto istius excommunicationis, seu quænam personæ censura huius canonis afficiantur ob violationem libertatis Ecclesiasticæ, & iurium Sedis Apostolicæ, aliarumque Ecclesiarum occasione, statutorum & decretorum. 84

4. Vtrùm excommunicationis pœna contra eos, qui libertatem Ecclesiasticam statutis, aut præceptis lædunt, alibi expressa reperiatur, & quomodo ab excommunicatione huius canonis differat. 85

QVÆSTIO XVII.

De excommunicatione contra impedientes Prælatos, ne sua iurisdictione Ecclesiastica vtantur. 86

*Punct.*1. Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones, Ecclesiasticæ iurisdictioni contrariæ, in hoc canone prohibeantur. ibid.

2. De subiecto, seu personis, contra quas huius canonis excommunicatio lata est, ob recursum ad curias sæculares, &c. 89

3. Vtra excommunicatio contra turbantes, seu impedientes iurisdictionem Ecclesiasticam alibi expressa reperiatur. 90

QVÆSTIO XVIII.

De excommunicatione, quæ contrahitur, tum ob vsurpationem iurisdictionis, reddituum, fructuum, & prouentuum ad Summum Pontificem, vel ad alias personas Ecclesiasticas pertinentium; tum ob eorumdem sequestrationem sine legitima superiorum licentia. ibid.

*Punct.*1. Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones in hoc canone prohibeantur, videlicet vsurpando, vel sequestrando iurisdictionem, reditus Ecclesiasticos, &c. 91

2. Quænam res vsurpari, vel sequestrari debeant, vt censura huius canonis incurratur. ibid.

3. De subiecto huius censuræ, seu contra quas personas huius canonis censura feratur ob vsurpationem iurisdictionis, fructuum, &c. 94

4. Vtrùm bonorum Ecclesiasticorum acceptatio, & vsurpatio non solùm in Bulla, verùm etiam aliis in locis vetita, & interdicta sit. 96

QVÆSTIO XIX.

De excommunicatione contra imponentes decimas, taleas, & alia onera Ecclesiasticis personis, Ecclesiis, monasteriis, & eorum fructibus. 97

*Punct.*1. Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones in hoc canone sub excommunicationis pœna interdicantur. ibid.

2. Quodnam sit subiectum istius excommunicationis, seu quænam personæ excommunicationi huius canonis subiiciantur, imponendo tributa, aliáve onera Ecclesiasticis, & ipsorum bonis, & prouentibus, aut imposita recipiendo, aut alia ratione ad illorum exactionem concurrendo. 99

3. Quibúsnam tributa, seu onera imponi sub excommunicationis pœna in hoc canone vetitum sit. 100

§.1. Quibúsnam personis, locis, & bonis vetitum sit onera imponere. ib.

§.2. Quo iure vetitum sit laicis collectas, & onera Ecclesiasticis imponere. 102

§.3. In quibus casibus licitum sit collectas, & onera Ecclesiasticis imponere. 103

4. Vtrùm excommunicatio contra imponentes collectas Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis, non solùm in hac Bulla Cœnæ, verùm etiam alibi expressa reperiatur. 105

QVÆSTIO XX.

De excommunicatione contra iudices sæculares, qui se interponunt in causis capitalibus, seu criminalibus contra Ecclesiasticas personas. 106

*Punct.*1. Quænam sit materia istius excommunicationis, & quænam actiones in hoc canone sub excommunicationis pœna interdicantur. ibid.

2. Quodnam sit subiectum istius excommunicationis, seu quænam personæ, interponentes se in causis criminalibus contra Ecclesiasticos, excommunicationi subiiciantur, processando, banniendo, &c. 108

3. Vtrùm dentur aliqui casus, in quibus interponentes se in causis criminalibus contra Ecclesiasticas personas ab excommunicatione istius canonis immunes fiant. ibid.

§.1. Vtrùm Episcopo liceat familiam armatam habere ad exercenda suæ iurisdictionis munera. 109

§.2. Vtrùm Episcopus, aliúsve iudex ordinarius, vel delegatus, dum suam iurisdictionem, seu sententiam per suos ministros exercere non potest, brachium sæculare implorare valeat, & sæculares iudices ad præstandum auxilium cogere queat. 110

§.3. Vtrùm sæculares teneantur auxilium Ecclesiastico iudici petenti concedere, etiam non examinata causa, aut viso processu. ibid.

QVÆSTIO XXI.

De excommunicatione contra inuadentes, & occupantes ciuitates, terras, loca, aut iura Ecclesiæ Romanæ, vel iurisdictionem in illis vsurpantes, aut vexantes. ibid.

*Punct.*1. Quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones in hoc canone sub excommunicationis pœna prohibeantur. 111

2. Quodnam sit istius excommunicationis subiectum, seu quænam personæ censuram huius canonis incurrant, inuadendo, vel vsurpando bona, vel iura Ecclesiæ Romanæ, aut supremam illius iurisdictionem perturbando, &c. 113

3. Quænam ciuitates, loca, iura, & iurisdictiones inuadi, occupari, vexari, aut vsurpari in hoc canone interdicantur. ibid.

QVÆSTIO XXII.

De iis, quæ pertinent ad durationem, absolutionem, reuocationem priuilegiorum ac consuetudinum, promulgationem & reuerentiam huius Bullæ. 114

*Punct.*1. De duratione Bullæ. ibid.

2. De absolutione censurarum, quæ in Bulla Cœnæ continentur. ibid.

3. De pœnis contra absoluentes à casibus Bullæ. 118

4. De iis, quæ obseruanda sunt in absolutione ab excommunicationibus Bullæ recipienda ab eo, qui excommunicationem contraxit, vt absolutio subsistat. 119

5. De reuocatione priuilegiorum, consuetudinũ, & præscriptionum. 120

6. De publicatione Bullæ. 121

7. De obligatione, qua nonnulli tenentur transumptum Bullæ apud se tenere, legere, percipere, fidem habere, non infringere, aut violare. 122

Index Disputationum, Quæstionum, &c.

DISPVTATIO II.

De excommunicationibus omnibus in particulari extra Bullam Cœnæ Domini. 123

QVÆSTIO I.

De iis, quæ seruanda sunt in monitoriis, vel edictis, ad aliquem denuntiandum, vel ad restitutiones faciendas editis. ibid.

Punct. vnic. De excommunicatione quæ ab homine fertur ad restitutiones faciendas. ibid.

QVÆSTIO II.

De excommunicationibus nemini reseruatis, quæ vtplurimùm sunt communes omnibus. 125

Punct. 1. De excommunicatione contra laicos, qui oblationes, intra Ecclesiam factas, de Ecclesiis auferunt, & sibi vsurpant. ibid.
2. De excommunicatione contra cogentes feminam ad religionem. ibid.
3. De excommunicatione contra retrahentes feminas à religione. 126
4. De excommunicatione contra impedientes visitatores monialium in suo munere. 127
5. De excommunicatione contra eos, qui vocati ad dirigendas moniales in electionibus non abstinent ab iis, ex quibus discordiæ oriri, vel ortæ nutriri possunt circa electiones. ibid.
6. De excommunicatione contra cogentes ad matrimonium. 128
7. De excommunicatione contra contrahentes matrimonium in casibus prohibitis in *Clement. vnica, de consang.* ibid.
8. De excommunicatione contra negantes matrimonia clandestina ante Tridentinum celebrata valida fuisse, aut matrimonium à filiisfamilias, inconsulto patre, celebratum, validum esse. 130
9. De excommunicatione contra raptores mulierum, & præbentes illis consilium, auxilium, vel fauorem. ibid.
10. De excommunicatione contra procurantes abortũ fœtus animati. 131
11. De excommunicatione contra prægnantes litteras à Papa concessas ante coronationem. 132
12. De excommunicatione contra persequentes hostiliter Cardinales. ib.
13. De excommunicatione contra vexantes Inquisitores aliosque sancti officij ministros. ibid.
14. De excommunicatione contra præsumentes docere, vel pertinaciter asserere, habenti conscientiam peccati mortalis necessariam non esse confessionem ante sumptionem Eucharistiæ. 133
15. De excommunicatione contra eos, qui absolutionem, vel reuocationem alicuius censuræ per vim, aut metum extorquent. ibid.
16. De excommunicatione contra imprimentes libros sine superiorum licentia. 134
17. De excommunicatione contra præsumentes edere glossas, commentarios, & annotationes in decreta Concilij Tridentini. 136
18. De excommunicatione contra impedientes iurisdictionem Ecclesiasticam, vel Ecclesiasticos iudices, illa vtentes. ibid.
19. De excommunicatione contra eos, qui præsumunt per se, vel per alios grauare spoliando bonis, aut aliàs iniustè persequendo, Electores Ecclesiasticos, seu electrices, vel ipsorum consanguineos, vel Ecclesias, vel monasteria, vel ipsorum bona, eo quòd noluerint eligere illum, pro quo rogabantur, seu inducebantur. ibid.
20. De excommunicatione contra laicos, qui compellunt personas Ecclesiasticas ad submittenda bona Ecclesiarum laicis, vel qui vsurpant aliquid vltra pactum, aut vltra naturam contractus submissionis bonorum absque legitima licentia Papæ, & consensu Capituli. 137
21. De excommunicatione contra exigentes, seu extorquentes pedagia, & alia tributa ab Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis. 138
22. De excommunicatione contra concedentes repressalias, aut extendentes concessas aduersus personas Ecclesiasticas. 139
23. De excommunicatione contra eos, qui in Ecclesiis, monasteriis, aut piis locis regalia, custodiam, aut titulum defensionis de nouo vsurpare conantes, iura, aliáve bona earumdem Ecclesiarum, & aliorum piorum locorum vacantium bona vsurpare præsumunt, & contra clericos earumdem Ecclesiarum, aliasque personas eorumdem locorum piorum, quæ id fieri procurant. ibid.
24. De excommunicatione contra præsumentes impedire sequestrationem ab Ordinario fieri circa beneficium post latam sententiam in Curia Romana contra possessorem beneficij, qui beneficium per triennium pacificè non possedit, & contra eos qui fructus sequestratos occupare præsumunt. 140
25. De excommunicatione contra eos, qui molestiam inferunt Collegio, & deputatis fabricæ Sancti Petri. ibid.
26. De excommunicatione contra feminas statum Beguinarum assumentes, vel in eo perseuerantes. 141
27. De excommunicatione contra profitentes fictam religionem Fratricellorum, Bizochorum, seu Beguinorum, & contra Prælatos, qui eos admittunt. ibid.
28. De excommunicatione contra eos, qui Fratres ordinis Prædicatorum conueniunt coram iudice sæculari, vel Ecclesiastico, non proposita priùs causa superiori ipsorum fratrum ex Leone X. ibid.
29. De excommunicatione contra pingentes, vel inficientes Agnos Dei, vel retinentes sic infectos, & venales proponentes. ibid.
30. De excommunicatione contra eos, qui scienter præsumunt sepelire hæreticos, vel eorum receptatores, ac fautores. 142
31. De excommunicatione contra eos, qui tempore interdicti sepeliunt mortuos in loco sacro in casibus à iure non concessis, aut qui etiam alio tempore sepeliunt publicos excommunicatos, aut interdictos, aut vsurarios. ibid.
32. De excommunicatione contra Magistros, seu Doctores, qui religiosum postquam dimisit habitum, medicinam, aut leges docere, aut in scholis retinere præsumunt. 143
33. De excommunicatione contra mandantes aliquem occidi per assassinos, aut receptantes, defendentes, aut occultantes huiusmodi assassinos. 144
34. De excommunicatione contra eos, qui Cardinalibus in conclaui existentibus litteras, vel Nuntium mittunt, vel secretò loquuntur. 145
35. De excommunicatione contra partem, quæ procurat vt conseruator de aliis, quàm de manifestis iniuriis, se intromittat. 146
36. De excommunicatione contra eos, qui aliquid confingunt, vel fraudem committunt, vt iudex ad feminam personaliter se conferat, ad eius testimonium suscipiendum. 147
37. De excommunicatione contra Magistros, & scholares Academiæ Bononiensis, qui aliorum hospitium conducunt infra tempus conductionis sine licentia inquilinorum. 148
38. De excommunicatione contra diuinatores, exercentes sortilegia, inuocantes dæmonem, aut consulentes diuinatores, &c. ibid.

QVÆSTIO III.

De excommunicationibus Papæ reseruatis, quæ sunt communes omnibus personis. 150

Punct. 1. De excommunicatione contra ambientes Papatum, aut tractantes de electione futuri Pontificis, viuente adhuc Pontifice, eoque inconsulto. ibid.
2. De excommunicatione contra facientes sponsiones, seu excommissas super vita, morte, & futura electione Summi Pontificis, aut super promotionibus Cardinalium. ibid.
3. De excommunicatione contra eos, qui litteras, scriptum, nuntium, notam, aut signum ad existentes in conclaui mittunt, vel recipiunt, vel è contra. 151
4. De excommunicatione contra habentes litteras Apostolicas falsas, si intra viginti dies, illas non destruant, vel non resignent. ibid.
5. De excommunicatione contra eos, qui in litteris Apostolicis, vt illarum expeditionem gratis assequantur, fingunt se nepotes, fratres, aut familiares, continuos commensales Cardinalium, aut aliorum, quorum litteræ ex priuilegio, vel consuetudine gratis expediri solent. 152
6. De excommunicatione lata contra percussores Clericorum. ibid.

SECTIO I.

Quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones sub excommunicatione prohibeantur in hoc textu. ibid.

§. 1. In quo explicatur materia, seu actio principalis istius excommunicationis. ibid.
§. 2. In quo explicatur materia minus principalis, seu actiones accessoriæ, ob quas huius canonis excommunicatio incurritur. 153

SECTIO II.

De subiecto istius excommunicationis. 154

SECTIO III.

Quænam personæ gaudeant priuilegio canonis, ita vt, qui eas percutit, & vim infert, in excommunicationem huius canonis incidat. ibid.

SECTIO IV.

Quandonam iniiciens manus violentas in Clericum excusetur ab excommunicatione. 155

SECTIO V.

Quis possit absoluere ab excommunicatione, ob clerici percussionem contracta. 157

7. De excommunicatione contra offendentes Cardinales, & Episcopos. 159
8. De excommunicatione contra scientes, & non reuelantes conspirationem in personam alicuius Cardinalis. 160
9. De excommunicatione contra occupantes bona Cardinalium in conclaui existentium, aut etiam aliàs ipsorum domum inuadentes, & aliquid hostiliter diripientes, aut vulnerantes aliquem ibi existentem. ibid.
10. De excommunicatione contra occupantes bona Montium Pietatis, Ecclesiæ, Beneficij, aut alterius pij loci. ibid.
11. De excommunicatione contra eos, qui scripturas Cameræ Apostolicæ retinent, aut retinentes non reuelant. ibid.
12. De excommunicatione contra effringentes, & spoliantes Ecclesias. 161
13. De excommunicatione contra auferentes, vel retinentes lapides, vel alia ornamenta Ecclesiarum, aut præstantes consilium auferenti, vel retinenti, aut non reuelantes. 162
§. *Incidens.* De excommunicatione contra extrahentes reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis, intra, vel extra Vrbem existentibus. ibid.
14. De excommunicatione contra imponentes, vel exigentes tributa à clericis, aliisque personis Ecclesiasticis. 163
15. De excommunicatione contra vexantes eos, qui censuram in aliquem tulerunt. ibid.
16. De excommunicatione contra violantes immunitatem Ecclesiasticam locis sacris concessam. 164
§. 1. Quid nomine immunitatis intelligatur, & cur Ecclesiastica nuncupetur. ibid.
§. 2. Quo iure introducta sit immunitas Ecclesiastica. ibid.
§. 3. Quos effectus pariat immunitas Ecclesiastica. ibid.
§. 4. Quibus locis competat immunitas, ita vt delinquens ab illis extrahi non possit. 166
§. 5. Quænam personæ gaudeant immunitate Ecclesiæ. 168
§. 6. Vtrùm latrones, grassatores viarum, & depopulatores agrorum immunitate priuentur. 170
§. 7. Vtrùm occidentes, vel mutilantes in Ecclesia immunitate gaudeant. ibid.

§. 8. Vtrùm

§.8. Vtrùm proditoriè aliquem occidens Ecclesiastica immunitate careat. 172
§.9. Vtrùm reus assassinij Ecclesiastica immunitate priuetur. ibid.
§.10. Vtrùm reus hæresis Ecclesiastica immunitate careat. 173
§.11. Vtrùm reus criminis læsæ maiestatis immunitate gaudeat Ecclesiastica. 174
§.12. Vtrùm confugiens ad Ecclesiam tradendus sit curiæ sæculari in casibus Bullæ. 175
§.13. Quam culpam & pœnam incurrant violantes immunitatem. 176
§.14. Quænam sit materia & subiectum istius culpæ, & pœnæ impositæ contra violantes immunitatem. 177
§.15. De causis excusantibus ab hac excommunicatione contra violatores immunitatis imposita. 178
§.16. Quis possit ab hac excommunicatione absoluere. 179
17. De excommunicatione contra exigentes iuramenta illicita, impossibilia, damnosa, vel contraria libertati Ecclesiasticæ, aut decretis Concilij Tridentini. ibid.
18. De excommunicatione contra præsumentes turbare, vel impedire ea, quæ statuta sunt pro Ecclesia Tolosana. 180
19. De excommunicatione contra impedientes executionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ. ibid.
20. De excommunicatione contra violantes interdictum in certis casibus. ibid.
21. De excommunicatione contra participantes in crimine criminoso. 182
22. De excommunicatione contra excommunicatos à delegato, perseuerantes in excommunicatione per annum. 183
23. De excommunicatione contra absolutos in articulo mortis, aut tempore impedimenti, non præsentantes se legitimo superiori, à quo aliàs absoluendi erant; & contra absolutos à Papa, vel Legato sub conditione, & onere; sed postea conditionem, & onus non adimplent. ibid.
24. De excommunicatione contra simoniacos in ordine, & beneficio. 184
25. De excommunicatione contra committentes simoniam confidentialem in beneficiis, &c. 186
26. De excommunicatione contra petentes, vel exigentes aliquid in collatione, aliáve prouisione beneficiorum Ecclesiasticorum, vel admissione ad illorum possessionem. 187
27. De excommunicatione contra dantes, vel promittentes aliquid nuntiantibus prouisiones à Sede Apostolica factas, &c. 188
28. De excommunicatione contra eos, qui pro beneficiis obtinendis seipsos pro aliis in examine supponunt, aut beneficium impetrant pro aliis cum oblatione pensionis, aut cum spe annuæ pensionis, aut alicuius commodi temporalis, aut beneficia impetrant pro seipsis cum animo illa resignandi in fauorem aliorum. ibid.
29. De excommunicatione contra dantes, vel recipientes aliquid ex pacto pro ingressu in religionem. 189
30. De excommunicatione contra eos, qui ob quæstum publicant, vel concedunt indulgentiam, aut facultates absoluendi. 191
31. De excommunicatione contra dantes aliquid, vel recipientes, promittentes, vel promissionem acceptantes pro gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Romana. Item contra præbentes consilium, auxilium, vel fauorem contra scientes, & non reuelantes eos, qui ex pacto tacito, vel expresso dant, vel recipiunt aliquid pro dicta gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Romana. ibid.
32. De excommunicatione contra dantes, promittentes, recipientes, &c. pro gratia, vel iustitia etiam extra Curiam Romanam in locis Sedi Apostolicæ immediatè, vel mediatè in temporalibus subiectis. 197
33. De excommunicatione contra docentes fieri posse confessionem sacramentalem per litteras, seu nuntium confessario absenti, & absolutionem à confessario absente obtineri, &c. 198
34. De excommunicatione contra impugnantes Beatissimæ Virginis Mariæ conceptionem, & contra damnantes de hæresi, vel mortali peccato eos, qui asserunt Beatissimam Virginem in originali peccato conceptam fuisse. ibid.
35. De excommunicatione contra impugnantes institutum, & constitutiones Societatis Iesu. 200
36. De excommunicatione contra conficientes libellos famosos, aut aliqua scripta contra Ordinem Prædicatorum, aut Franciscanorum, aut iniurias aliquas eis inferentes, aut recipientes apostatas, &c. 201
37. De excommunicatione contra impedientes, aut prohibentes ingressum religionis iis, qui ad congregationem Monachorum B. Mariæ montis Oliueti Ordinis S. Benedicti, se transferre cupiunt. ibid.
38. De excommunicatione contra feminas ingredientes monasteria religiosorum, & contra alios quoscumque ingredientes monasteria monialium. ibid.
39. De excommunicatione contra accedentes ad sepulchrum Domini absque licentia Papæ. 202
40. De excommunicatione contra eos, qui quoslibet libros, & codices impij Thalmud, & alia quæcumque librorum volumina, & scripta à constitutione Summorum Pontificum damnata, habent, legunt, &c. ibid.
41. De excommunicatione contra suadentes Papæ, vt infeudet, aut alienet ciuitates, & loca S.R.E. quouis prætextu id faciant. ibid.
42. De excommunicatione contra extrahentes frumentum, blad, legumina, & alia id genus, extra statum Ecclesiasticum, aut à locis immediatè subiectis Ecclesiæ Romanæ ad loca mediatè subiecta. 205
43. De excommunicatione contra incendiarios. 205
44. De excommunicatione contra deferentes alumina ex partibus infidelium ad fideles. 206
45. De excommunicatione contra exenterantes corpora defunctorum, vt alibi sepeliant. ibid.
46. De excommunicatione contra eos, qui Christianos in locis Turcarum inuentos capiunt, aut liberè eos abire non permittunt. 207
47. De excommunicatione contra offendentes rectores, vel officiales prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, subiectæ Sedi Apostolicæ. ibid.
48. De excommunicatione quæ causa duelli contrahitur. 208
49. De excommunicatione contra eligentes aliquem in senatorem, rectorem, vel officialem vrbis Romæ absque speciali Summi Pontificis facultate, &c. 212
50. De excommunicatione contra falsificantes monetas in regno Franciæ, aut falsas scienter introducentes. 213
51. De excommunicatione contra reuocantes exules ab exilio, concedentes saluum conductum, receptantes, auxilium, consilium, vel fauorem præbentes. ibid.

QVÆSTIO IV.

De excommunicationibus non reseruatis contra clericos. ibid.

Punct. 1. De excommunicatione contra clericos in sacris existentes, qui matrimonium contrahere præsumunt. ibid.
2. De excommunicatione contra impugnantes in concionibus, aut disputationibus montem pietatis. ibid.
3. De excommunicatione contra absoluentes à casibus in Bulla Cœnæ contentis. 214
4. De excommunicatione contra eos, qui in ciuitate diuersarum linguarum, & rituum, munus administrandi suscipiunt sine consensu Episcopi. ibid.
5. De excommunicatione contra Sacerdotes præsumentes recipere præfecturam sæcularem, eamque post admonitionem non dimittentes. ibid.
6. De excommunicatione contra Sacerdotes, aliosque clericos, dignitatem, aut personatum habentes, qui legibus, aut physicæ operam nauant. 215
7. De excommunicatione contra clericos interessentes agitationi taurorum, & ferarum. 216
8. De excommunicatione contra fictè resignantes, vel permutantes beneficia. 217
9. De excommunicatione contra clericos, qui domos vsurariis alienigenis locant, aut alio titulo concedunt. ibid.
10. De excommunicatione contra clericos, & religiosos habentes curam Ecclesiarum, si procurauerint, vt regalia iura, & loca Ecclesiarum vacantium ab aliis occupentur. 218
11. De excommunicatione, & pœnis contra alienantes bona Ecclesiastica, aut illa recipientes sine iusta causa, & solemnitate, ac consensu Summi Pontificis. ibid.

QVÆSTIO V.

De excommunicationibus contra Clericos Papæ reseruatis. 219

Punct. 1. De excommunicatione contra obtinentes Ecclesias parochiales cum iuramento inseruiendi personaliter infra certum tempus, sed postea iuramentum non adimplentes. ibid.
2. De excommunicatione contra Prædicatores, sacram Scripturam interpretantes iuxta sensum contrarium proprio sensui, & interpretationibus Doctorum, ab Ecclesia, vel vsu approbatorum, aut prædicantes tempus præfixum Antichristi, vel iudicij, aut suas inspirationes, vel reuelationes. ibid.
3. De excommunicatione contra participantes cum excommunicatis à Papa, eosque admittentes ad diuina officia. 220
4. De excommunicatione contra inducentes aliquem voto, iuramento, vel promissione ad eligendam sepulturam apud eorum Ecclesias, vel non mutandam iam electam. 221
5. De duplici excommunicatione. Prima contra commissarios, & iudices delegatos Sedis Apostolicæ, concedentes alienationem bonorum Ecclesiasticorum fieri in detrimentum Ecclesiarum. Secunda contra alios dolosè, vel scienter procurantes huiusmodi alienationem, aut alienationis decretum. ibid.
6. De excommunicatione contra Ecclesiasticos, qui personas Ecclesiasticas coram iudice laico conueniunt. 222
7. De nonnullis aliis excommunicationibus præter superiùs enumeratas contra clericos. ibid.

QVÆSTIO VI.

De excommunicationibus non reseruatis contra Episcopos, & Prælatos Ecclesiasticos. ibid.

Punct. 1. De excommunicatione contra Episcopum, qui in ciuitate, vel diœcesi diuersarum linguarum, propria auctoritate suscipit munus administrandi. ibid.
2. De excommunicatione contra maiorem Pœnitentiarium, & officiales Pœnitentiariæ præsumentes intromittere se in expeditionibus prohibitis in Bulla Pij IV. ibid.
3. De excommunicatione contra Nuntios Apostolicos, & alios ex causa quauis transmissos ad Imperatorem, Reges, Duces, aliosque Principes impetrantes ab ipsis litteras, aut fauores vocales ad dignitates obtinendas. 223
4. De excommunicatione contra Episcopos, aliosque Prælatos Romam latenter venientes, & ab ea recedentes, non obtenta à Papa discedendi licentia. 224

QVÆSTIO VII.

De excommunicationibus reseruatis contra Cardinales, Episcopos, Prælatos, & officiales Ecclesiasticos. 225

Punct. 1. De excommunicatione contra delinquentes in electione Summi Pontificis, vel occasione Papatus. ibid.
§.1. De excommunicatione contra Cardinales committentes simoniam in electione Papæ. ibid.
§.2. De excommunicatione Summorum Pontificum Gregorij XV. & Vrbani VIII. contra Cardinales non seruantes formam, in eligendo Summo Pontifice præscriptam, aut præsumentes aliquid facere, vel attentare contra ipsam Bullam, quæ incipit, *Æterni Patris.* ibid.

8. De excommunicatione contra Cardinales reuelantes ea, quæ Papa in consistorio, aut alia occasione sub secreto tegenda expresse indicauit. 227
9. De excommunicatione contra Episcopos, aliosque Prælatos, qui priuant beneficiis curiales, seu officiales Papæ, vel Sedis Apostolicæ. ibid.
4. De excommunicatione contra Episcopos, aliosque collatores beneficiorum, non seruantes suspensionem contractam ob indebitam admissionem resignationis, vel collationis beneficij. 228
5. De excommunicatione contra Inquisitores Episcopis inferiores, eorumque substitutos, qui delinquunt in suo officio per omissionem, aut iniustam vexationem. ibid.
6. De excommunicatione contra officiales Pœnitentiariæ accipientes aliquid etiam sponte oblatum, aut alia ratione occasione concessionum, seu expeditionum. 229
7. De excommunicatione contra ministros Cameræ Apostolicæ, deficientes in reddendis integrè computis, & rationibus. ibid.
8. De excommunicatione contra Rectores, & Gubernatores ciuitatum, aliorumque locorum status Ecclesiastici recipientes munera, præter esculenta, & poculenta, & contra eos, qui præfata munera tradunt. 230

QVÆSTIO VIII.

De excommunicationibus non reseruatis contra religiosos. ibid.

*Punct.*1. De excommunicatione contra religiosos, qui ex vi suæ regulæ, seu professionis bona, seu reditus ad congruam sustentationem habere non possunt, si aliquem ad professionem admittant, vel nouam domum, seu loca acquirant, vel iam habita alienent sine licentia Sedis Apostolicæ. ibid.
2. De excommunicatione contra mendicantes recipientes nouas domos, vel alienantes iam receptas sine licentia Papæ. 231
3. De excommunicationibus contra nonnullos religiosos sine debita licentia transferentes se ad alias religiones, vel eos admittentes. ibid.
4. De excommunicatione contra religiosos fauentes statui Beguinarum. ibid.
5. De excommunicatione contra religiosos professos matrimonium contrahentes. 232
6. De excommunicatione contra religiosos professos temerè habitum dimittentes. ibid.
7. De excommunicatione contra religiosos è claustro exeuntes ad audiendas leges, aut medicinam, & intra bimestre non redeuntes. 235
8. De excommunicatione contra religiosos ad studia accedentes absque licentia sui Prælati, & consilio conuentus, vel maioris partis. 236
9. De excommunicatione contra Monachos, & canonicos regulares adeuntes curias Principum ad nocendum suis Prælatis, aut monasteriis. 237
10. De excommunicatione contra religiosos cuiusuis ordinis, & alios prædicantes, vel priuatè pronuntiantes indulgentias S. Mariæ ad populum in Vrbe extendi ad sæculares visitantes Ecclesias priuilegiatorum. 238
11. De excommunicatione contra fratres, & moniales S. Claræ vtentes Bullis Cruciatæ sine superiorum licentia. ibid.
12. De excommunicatione contra religiosos vsurpantes sibi decimas, vel earum solutionem impedientes, vel non permittentes. ibid.
13. De excommunicatione contra retrahentes auditores à solutione decimarum, vel negligentes suadere vt soluant, & præsumentes prædicare nondum purgata præfata negligentia. 239
14. De excommunicatione contra religiosos non seruantes interdictum, vel cessationem à diuinis, quam seruari vident à cathedrali, vel à matrice, seu parochiali Ecclesia. 240
15. De excommunicatione contra religiosos mendicantes, & parochos non seruantes pacem inter se factam. 241
16. De excommunicatione contra monachos tenentes arma intra septa monasterij. 242

QVÆSTIO IX.

De excommunicationibus contra religiosos Papa reseruatis. ibid.

*Punct.*1. De excommunicatione contra religiosos mendicantes, transeuntes ad ordines monasticos, exceptis Carthusianis. ibid.
2. De nonnullis excommunicationibus contra nonnullos religiosos admittentes alios ad suam religionem sine debita facultate, aut deferentes alienum habitum, aut detrectantes obedientiam superiorum. 243
3. De excommunicatione contra detinentes in suis monasteriis Apostatas ordinis Prædicatorum. ibid.
4. De excommunicatione contra Minores de Obseruantia subornantes pro se, vel pro alio in electionibus, aut procurantes fauorem extra religionem ad officium in religione obtinendum. 244
5. De excommunicatione contra religiosos administrantes sine speciali parochi licentia sacramenta Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ, vel solemnizantes matrimoniũ, aut absoluentes sine debita facultate ab excommunicationibus reseruatis, aut à pœna, & culpa. ibid.
6. De excommunicatione contra fratres Minores, qui tempore interdicti admittunt fratres, vel sorores tertij ordinis ad audienda officia. 246
7. De excommunicatione contra superiores ordinum religiosorum non denuntiantes suos religiosos hęreticos, vel de hæresi suspectos. 247
8. De excommunicatione contra religiosos euntes vltra mare sine licentia sui superioris. ibid.
vlt. De excommunicatione ob violationem clausuræ. 248

QVÆSTIO X.

De excommunicationibus non reseruatis contra iudices, magistratus, & dominos temporales. ibid.

*Punct.*1. De excommunicatione contra dominos temporales, aliosque rectores, & officiales ciuitatis, in qua electio Summi Pontificis facienda est, si obseruari non faciant ea, quæ præscribuntur *in cap. vbi periculum, de electione in* 6. ibid.
2. De excommunicatione contra violantes exemptionem ordinum mendicantium pro eorum personis, bonis, colonis, mercibus, & animalibus à solutione gabellarum, & quarumcumque contributionum, onereque hospitandi milites. ibid.
3. De excommunicatione contra facientes seruari statuta, & consuetudines libertati Ecclesiasticæ contrarias, vel non facientes deleri dicta statuta de capitularibus suis infra duos menses post scientiam eius, &c. 249
4. De excommunicatione contra dominos sæculares, qui suis subditis interdicunt, ne cum Prælatis, aut aliis personis Ecclesiasticis contractus ineant, vel communia obsequia exhibeant. ibid.
5. De excommunicatione contra eos, qui intra mensem post habitam criminis cognitionem obseruari non faciunt constitutionem *c. felicis, de pœnis in* 6. contra insequentes Cardinales. ibid.
6. De excommunicatione contra Principes, & alios dignitatem sæcularem habentes, qui post trinam admonitionem negligunt sui officij munus obire. ibid.
7. De excommunicatione contra magistratus sæculares non præbentes Episcopis auxilium circa clausuram monialium. 250
8. De excommunicatione contra dominos temporales resistentes Episcopis, & inquisitoribus, seu impedientes officium sanctæ Inquisitionis. ibid.
9. De excommunicatione contra Magistratus, & officiales non obedientes Cardinalibus congregationis sanctissimæ Inquisitionis. 251
10. De excommunicatione contra Inquisitores, & commissarios ipsorum, & Episcoporum, seu Capitulorum extorquentes pecuniam prætextu officij, aut applicantes fisco bona Ecclesiæ. 252
11. De excommunicatione contra procuratores officij correctoris Cancellariæ Apostolicæ, & litterarum minoris iustitiæ, seu contradictarum intromittentes se in causis ipsis interdictis à Pio IV. ibid.
12. De excommunicatione contra Legatos, Vicelegatos, Gubernatores, iudices, officiales, & commissarios, qui præsumunt se in officiis notariatuum per Cameram venditis, aut vendendis, aut in scripturis in præiudicium Notariorum per se, vel per alios intromittere, aut Notarios illa officia ementes vexare. 253
13. De excommunicatione contra Rectores, Gubernatores, aliosque officiales, & ministros, qui pœnas, & mulctas pecuniarias, & confiscationes alteri applicant, quàm Cameræ Apostolicæ. ibid.
14. De excommunicatione contra Doctores vniuersit tum, gymnasiorum, & alios facultatem doctorandi habentes, si patiantur aliquem ad cathedras, vel ad gradum aliquem promoueri non facta fidei professione. 254
15. De excommunicatione contra dominos, aliosque officiales fouentes vsuras, aut compellentes ad solutionem vsurarum. ibid.
16. De excommunicatione contra deferentes, vel deferri concedentes in statu Ecclesiastico arma breuioris mensuræ trium palmorũ. 255
17. De nonnullis aliis excommunicationibus contra Principes, & dominos temporales. 256

QVÆSTIO VLTIMA.

De excommunicationibus reseruatis contra Dominos temporales. ibid.

DISPVTATIO III.

De suspensionibus omnibus in particulari. ibid.

QVÆSTIO I.

De suspensionibus, qua ob malam ordinum susceptionem, vel ob illorum exercitium incurruntur. ibid.

*Punct.*1. De suspensione contra recipientem ordines ante legitimam ætatem. ibid.
2. De suspensione contra eum qui ordines per saltum suscepit. 258
3. De suspensione contra recipientes ordines extra tempora à iure præscripta. 259
4. De suspensione contra recipientes ordines, non seruatis debitis temporum interstitiis. 260
§.1. De recipiente, vel conferente plures ordines eodem die. ibid.
§.2. De suscipientibus ordines non seruatis temporum interstitiis. ibid.
5. De suspensione contra suscipientes ordines simoniacè. 261
6. De suspensione lata contra eum, qui ordines suscipit, dum vinculo censuræ obstrictus est. 262
7. De suspensione contra coniugatos suscipientes ordines sacros. 263
8. De suspensione contra recipientes sacros ordines absque vllo titulo. 264
9. De suspensione lata contra suscipientem ordines ab Episcopo, qui Episcopatui renuntiauit. 268
10. De suspensione quæ incurritur suscipiendo ordines, vel consecrationem Episcopalem ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, irregulari, simoniaco, hæretico, vel schismatico. 269
11. De suspensione, quæ contrahitur suscipiendo ordines ab alieno Episcopo sine licentia proprij Episcopi, & sine litteris dimissoriis, aut commendatitiis, seu testimonialibus. 270.
12. De suspensione, quæ contrahitur suscipiendo ordines à proprio Episcopo extra diœcesim absque licentia Episcopi, in cuius diœcesi ordines conferuntur. 272

QVÆSTIO II.

De suspensionibus contra Episcopos, & alios Prælatos delinquentes in ordinatione, & Pontificalibus. 273

*Punct.*1. De suspensione contra Episcopum præsumentem conferre primam tonsuram infanti. ibid.
2. De suspensione contra Episcopum, qui iniustè ordinat inuitum. ibid.
3. De suspensione contra Episcopum, qui ordinat sacerdotē indignum, seu minùs idoneum. ibid.
4. De suspensione contra Episcopum, vel alium præsumentem conferre tonsuram illiterato. ibid.
5. De suspensione contra Episcopum, aut alium præsumentem conferre tonsuram coniugato. 174
6. De suspensione contra eum, qui clerico bigamo, aut ei, qui pœnitentiam publicam peregit, ordines confert. ibid.
7. De suspensione contra Episcopum, aut alium præsumentem conferre tonsuram, vel ordines alicui non sibi subdito absque licentia sui superioris. ibid.
8. De suspensione contra conferentem duos sacros ordines eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio. ibid.
9. De suspensione contra conferentem ordines alicui sine sufficienti titulo, cum pacto, vt ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficij, vel patrimonij. ibid.
10. De suspensione contra Episcopum, qui ordines confert alicui religioso ante professionem, seu votum solemne. ibid.
11. De suspensione contra conferentes ordines, vel tonsuram simoniacè. 275
12. De suspensione contra Episcopum exercentem Pontificalia in aliena diœcesi absque expressa licentia ordinarij loci. ibid.

QVÆSTIO III.

De suspensionibus, quæ incurruntur, exercendo functiones ordinum contra iuris dispositionem. 276

*Punct.*1. De suspensione lata contra clericum exercentem functiones ordinum in loco interdicto, aut facientem in præfato loco celebrari. ibid.
2. De suspensione contra sacerdotem, vel Episcopum omittentem sine graui causa Missam iam inchoatam. ibid.
3. De suspensione contra sacerdotem celebrantem Missam, & in ea non communicantem. 277
4. Contra confessarios non seruantes formam à congregatione Apostolica præscriptam in confessionibus audiendis. 278
5. De suspensione contra parochum, vel alium sacerdotem sæcularem, vel regularem, qui sponsos in matrimonium coniungit, vel benedicere audet absque licentia parochi, ad quem hoc munus pertinet. ibid.
6. De suspensione contra recipientem oblationes ab vsurario, aut illum sepelientem, & contra accipientem eleemosynas à violatore, seu raptore publico Ecclesiarum, & contra assistentem ipsius sepulturæ. 279

QVÆSTIO IV.

De suspensionibus ob delicta circa beneficia, seu occasione beneficiorum, aut bonorum Ecclesiasticorum. ibid.

*Punct.*1. De suspensione contra eligentes Episcopos, aut curatores animarum, non seruata debita forma. 280
2. De suspensione contra admittentes resignationem, non seruata forma Pij V. ibid.
3. De suspensione contra compromissarium eligentem indignum in Episcopum, vel ad dignitatem superiorem Episcopatu. 281
4. De suspensione saltem comminatoria contra confirmantem electionem indigni ad curam animarum. ibid.
5. De suspensione, tam contra præsumentes eligere ad beneficia Ecclesiastica cum abusu potestatis sæcularis, quàm contra consentientes huiusmodi electioni. ibid.
6. De suspensione contra Episcopum, qui electum ad Episcopatum, vel ad dignitatem Episcopatu maiorem confirmat, vel consecrat, non præmissa inquisitione, an is, qui appellationem in electione interposuerat apud Sedem Apostolicam, & postea renuntiauerat appellationi, renuntiauerit appellationi absque prauitate. 282
7. De suspensione contra Episcopum, qui religiosum absque licentia sui superioris promouet ad clericatum, vel maiorem monasterij in suo monasterio constituit. 283
8. De suspensione contra electores Episcoporum, qui electionem electo non præsentant infra octo dies, postquam eam commodè illi præsentare potuerunt. ibid.
9. De suspensione contra impugnantes electionem, postulationem, vel aliam prouisionem, opponendo aliquid in personam electi, vel prouisi, sed postea deficientes in probatione. ibid.
10. De suspensione contra Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Priores, alioſque monasteriorum Prælatos, promotos à Sede Apostolica, aut ab ea recipientes munus confirmationis, consecrationis, vel benedictionis, & postea administrationem bonorum Ecclesiasticorum sine litteris Apostolicis recipientes. 284
11. De suspensione contra Episcopos, alioſque Prælatos Episcopis superiores non seruantes Extrauagantem, *Suscepti regiminis*, quæ est Ioannis XXII. in tit. *ne Sede vacante*, circa perceptionē fructuum beneficiorum vacantium. ibid.
12. De suspensione contra Episcopos, alioſque Prælatos priuantes beneficiis eos, qui in Romana curia commorantur. 285
13. De suspensione contra Prælatos, tam sæculares, quàm regulares, procurantes clericos capi à dominis temporalibus, vt beneficia resignent, vel vt citati ad Sedem Apostolicam non accedant, & contra ipsosmet citatos procurantes capi, ne statuto tempore comparere valeant. ibid.
14. De suspensione contra eum, qui Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis grauare præsumit. 286
15. De suspensione contra occupantes bona Ecclesiæ Sede vacante, pertinente ad ipsam Ecclesiam, vel ad Prælatum defunctum, vel ad successorem. 287
16. De suspensione contra Prælatos, qui bona Ecclesiarum laicis submittunt, & contra clericos, qui non denuntiant Prælatos præsumentes præfata bona laicis submittere. 288
17. De suspensione contra Episcopum, vel Abbatem alienantem bona Ecclesiastica absque licentia Summi Pontificis, aut non seruata forma Extrauag. *Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand.* ibid.
18. De suspensione contra Episcopos, & alios delegatos, consentientes alienationi bonorum Ecclesiasticorum per sodes. 289

QVÆSTIO V.

De suspensionibus latis contra iudices Ecclesiasticos, sæculares, vel regulares in iudiciis, vel sententiis ferendis delinquentes. ibid.

*Punct.*1. De censura suspensionis, & interdicti contra ferentes censuram sine debita solemnitate. ibid.
§.1. De censura interdicti per mensem ab ingressu Ecclesiæ, lata contra eum, qui excommunicationis sententiam profert absque præuia competenti admonitione. ibid.
§.2. De suspensione ab ingressu Ecclesiæ, & à diuinis per mensem contra iudicem Ecclesiasticum ferentem censuram excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sine scriptis, vel sine expressione causæ, aut non tradentem, si requisitus fuerit, exemplar, id est, copiam sententiæ intra mensem. 290
2. De suspensione ab officio contra conseruatores, qui de aliis, quàm de manifestis iniuriis scienter cognoscunt. 292
3. De suspensione contra iudicem Ecclesiasticum, qui per gratiam, vel sordes aliquid facit in iudicio contra conscientiam, & iustitiam in damnum partis. ibid.
4. De censura suspensionis, & interdicti contra visitatores ordinarios, qui occasione visitationis aliquid vltra victualia accipiunt. 293
5. De suspensione ad sex menses ab officio doctorandi lata contra promouentes ad doctoratum, vel magisterium, nisi iuramentum prius extorqueant à promouendis, vt in solemnitate recipiendi doctoratum, vel magisterium non expendant vltra summam trium millium Turonensium argenteorum. 294
6. De suspensione contra Episcopum, qui post celebrationem Concilij Prouincialis, non conuocat Abbates, presbyteros, & clericos, & vniuersam suæ diœcesis plebem, vt illis referat gesta in Concilio Prouinciali. 295
7. De suspensione contra Episcopos, alioſque Prælatos Episcopis superiores, qui præscriptis temporibus ad Apostolorum limina non accedunt. ibid.
8. De suspensione contra Episcopos, & alios Episcopis superiores, ob quæstum publicantes, vel concedentes indulgentiam, vel facultates absoluendi. 296
9. De suspensione contra Archiepiscopum, vel Episcopum relaxantem incendiarijs pœnam, ipsis impositam *in cap. pessimam, 23 quæst.* 8. ib.
10. De suspensione contra Episcopos, alioſque Prælatos Episcopis superiores, vt Patriarchas, & Archiepiscopos, qui ex odio, gratia, amore, vel lucro, seu commodo temporali omittunt procedere contra suspectos, vel diffamatos de hæresi, aut temerè vexant aliquem imponendo illi notam, vel suspicionem hæresis, vel impedimenti ab eo illati in officio Inquisitionis. ibid.
11. De suspensione contra Episcopum, qui necessariam correctionē non adhibet contra simoniacos in sacramentis, vel ordinibus. ibid.

QVÆSTIO VI.

De suspensione contra Episcopos, Prælatos, & alios, ob alia delicta distincta à præcedentibus. ibid.

*Punct.*1. De suspensione contra Episcopum concubinarium non resipiscentem post admonitionem Synodi Prouincialis. ibid.
2. De suspensione contra Episcopos, alioſque Prælatos Pontificali dignitate præditos ingredientes monasteria monialium sibi subiecta extra casus necessitatis. ibid.
3. De suspensione, tam contra eos, qui iuramentum præstant de tenendo schismate, quàm contra ipsos schismaticos. ibid.
4. De suspensione contra impugnantes immaculatæ, ac B.V. conceptionem, vel in alterutram partem disputantes, aliam refellendo. ibid.
5. De suspensione contra Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas locantes, aut alia ratione concedentes domos manifestis vsurariis alienigenis, scientes eos illis abusuros ad fœnus, quasi ex officio exercendum. 297
6. De suspensione contra clericos vtentes vestibus prohibitis. ibid.
7. De suspensione comminatoria, & aliis pœnis contra eos, qui imagines eorum, de quibus fama, vel opinio sanctitatis, vel martyrij inualuit, proponunt cum laureolis, radiis, vel splendoribus, aut libros continentes gesta, miracula, reuelationes, vel beneficia, tamquam ipsorum intercessionibus obtenta publicant, aut tabellas, seu imagines fictas, pictas, vel exsculptas appendunt, aut lampades, seu lumina ad ipsorū sepulcra sine debita facultate accendunt. 298

QVÆSTIO VII.

De nonnullis suspensionibus, quæ ab aliquibus Doctoribus afferuntur, & asseruntur; sed ab aliis refelluntur, & reiiciuntur. 299

*Punct.*1. Vtrùm publicus peccator sit ipso facto suspensus. ibid.
2. Vtrùm committens nefandum Sodomiæ crimen sit ipso iure suspensus. ibid.
3. Vtrùm clericus raptor mulieris sit ipso iure suspensus. ibid.
4. Vtrùm clericus publicus, seu notorius concubinarius, vel fornicator sit ipso iure suspensus. ibid.

5. Vtrùm simoniacus in beneficio, sit ipso iure suspensus. 300
6. Vtrùm clericus prouocans ad duellum, vel in eo pugnans, sit ipso iure suspensus. ibid.

QVÆSTIO VIII.

De suspensionibus contra religiosos. ibid.

*Punct.*1. De suspensione contra religiosos, qui ad ordines sacros nondum facta professione promouentur. 301
2. De suspensione contra Abbates, aliosque Prælatos religionum à Sede Apostolica promotos, accipientes administrationem suarum Ecclesiarum absque litteris authenticis eiusdem Sedis. ibid.
3. De suspensione contra Abbates, & alios quoscumque concedentes litteras dimissorias aliis, quàm religiosis sibi subditis. ibid.
4. De suspensione contra religiosum coniungentem in matrimonium, aut benedicentem sponsos alienæ paroeciæ absque facultate proprij parochi, vel ordinarij. ibid.
5. De suspensione contra religiosos mendicantes, qui admittunt aliquem ad professionem nondum expleto probationis anno. ibid.
6. De suspensione contra religiosos pecuniam, vel munera in visitatione recipientes. 302
7. De suspensione ab officio contra Prælatos religiosos præsidentes monasteriis, priotatibus, Ecclesiis, vel administrationibus, si iura, reditus, aut possessiones alicui concedant. ibid.
8. De suspensione contra religiosos, qui iniquè sibi vsurpant decimas Ecclesiarum, easque intra duos menses non restituunt, aut prohibent eas solui, & intra mensem à prohibitione, seu impedimento non desistunt. 303
9. De suspensione ab officio prædicandi contra religiosos non admonentes pœnitentes de onere soluendi decimas, postquam à rectoribus Ecclesiarum requisiti fuerint, vt admoneant. ibid.
10. De suspensione contra Prælatos religiosorum non satisfacientes intra mensem partibus læsis, quoties ad ipsos præfatos aliquid peruenit occasione excessuum commissorum à suis religiosis, & requisiti satisfactionem infra mensem non præstiterunt. 304
11. De suspensione, seu irregularitate contra apostatas à religione, &c. ib.
12. De suspensione ab executione ordinum contra religiosum à religione eiectum. 305
13. De suspensione contra religiosos præsumentes introducere mulieres in monasteria. 306
14. De suspensione contra monachos nigros non vtentes habitu, & vestitu iuxta formam præscriptam *in Clement. 1. §. si quis autem, de statu monachorum.* ibid.
15. De suspensione contra monachos nigros, qui venationi, aut aucupationi clamorosæ, aut aliàs cum canibus, aut auibus ex proposito intersunt. ibid.
16. De suspensione contra Fratres Prædicatores, præsumentes perturbare officium Inquisitionis contra hæreticos exercitum à Fratribus minoribus. ibid.
17. De suspensione contra Fratres ordinis Prædicatorum promotos ad Prælaturam, si postquam promoti fuerunt ad Episcopatum, vel ad aliam Prælaturam, suscipiant consecrationem, antequam restituant ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant. ibid.

QVÆSTIO IX.

De suspensionibus contra capitula, & conuentus. ibid.

DISPVTATIO IV.

De interdictis in particulari. 307

QVÆSTIO I.

De interdictis personalibus generalibus. ibid.

*Punct.*1. De interdicto contra eos, qui causam dederunt interdicto locali. ibid.
2. De interdicto contra capitulum, quod Sede vacante litteras dimissorias concedit infra annum à die vacationis alicui, qui non sit arctatus ratione beneficij recepti, vel recipiendi, ex Tridentino *sess. 7. cap.*10. ibid.
3. De interdicto contra vniuersitates imponentes, exigentes, vel recipientes taleas, decimas, seu alia tributa, aut consilium, auxilium, vel fauorem præbentes, *cap. clericis, de immunitate.* ibid.
4. De interdicto contra vniuersitatem, quæ concedit represalias, vel concessas extendit contra personas Ecclesiasticas, vel ipsarum bona, etiam prætextu cuiuslibet consuetudinis, nisi concessionem, vel extensionem reuocet infra mensem. ibid.
5. De interdicto contra vniuersitatem, capitulum, & collegium, quod à sententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut consilium, vel fauorem præbet. ibid.
6. De interdicto contra præsumentes perturbare, vel impedire ea, quæ pro Ecclesia Tolosana statuta sunt in *Extrauag. salubriter, de prabendis.* ibid.
7. De interdicto contra Capitulum, vniuersitatem, vel collegium non seruans constitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, iuxta *Extrauag. vnicam, ne Sede vacante.* ibid.
8. De interdicto contra collegium, vel vniuersitatem, quæ vsurariis manifestis permittit conducere domum in terris suis ad fœnus exercendum. ibid.

QVÆSTIO II.

De interdictis personalibus specialiter latis, & nonnullis etiam generalibus, seu mixtis. ibid.

*Punct.*1. De interdicto contra ferentem excommunicationem absque præuia admonitione, & testibus, *cap. sacro, de sent. excomm.* ibid.
2. De interdicto contra recipientem Episcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici. ibid.
3. De interdicto contra Episcopos, & Abbates, qui in alienatione bonorum Ecclesiasticorum non seruant formam præscriptam in *Extrauag. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienandis.* 308
4. De interdicto contra Episcopos, & Episcopis superiores, aliquid sibi vsurpantes ex redditibus Ecclesiarum vacantium, *cap. præsenti, de officio ordinarij in 6.* ibid.
5. De interdicto contra iudices Ecclesiasticos, qui Officiales Romanæ Curiæ, aut alias in Romana Curia pro suis negotiis existentes priuant beneficiis, eaque aliis conferunt, *Extrauag. 3. de priuilegiis.* ib.
6. De interdicto contra quoscumque, qui interdictum locale generale violant, celebrando, aut faciendo celebrare diuina in locis interdictis, aut qui admittunt excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, seu Ecclesiastica sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam. ibid.
7. De interdicto contra Metropolitanum, qui per nuntium, aut litteras non defert intra tres menses Episcopos suffraganeos, absque iusta, & rationabili causa non residentes vltra annum, & contra Episcopum suffraganeum antiquiorem residentem, qui non defert Metropolitanum vltra annum absque legitimo impedimento, seu iusta causa absentem vltra annum. 309
8. De interdicto contra Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos accipientes occasione visitationis aliquid vltra victualia. ibid.
9. De interdicto contra Prælatos edentes, seu publicantes glossas, scholia, aut interpretationes circa Concilium Tridentinum absque licentia Papæ. ibid.
10. De interdicto contra Presbyteros, Diaconos, vel Subdiaconos, qui in crimine fornicationis iacent. ibid.
11. De interdicto ab ingressu Ecclesiæ contra capitula, collegia, societates, congregationes, & locorum piorum superiores, & alios, ad quos pertinet, si non auferunt capsam cum inscriptione, *Pro eleemosynis Missarum*, dum alio celebrandarum Missarum onere detinentur, aut si pecunias acceptas pro perpetuo onere celebrandarum Missarum non deponant apud ædem sacram, vel personam fidei dignam, & idoneam, vt quamprimum in bonis immobilibus frugiferis implicetur. ibid.
12. De interdicto contra conferentes ordines simoniacè. 310
13. De interdicto contra Cardinales, Episcopos, & alios Prælatos recipientes beneficia, vel pensiones in confidentiam. ibid.

QVÆSTIO III.

De interdictis localibus generalibus, & specialibus. ibid.

*Punct.*1. De interdicto contra ciuitatem, cuius domini temporales, rectores, & officiales non obseruant ea, quæ seruanda sunt in electione Summi Pontificis, quoties Summus Pontifex mortuus est in illa ciuitate, & in ea futuri Pontificis electio facienda est. ibid.
2. De interdicto contra ciuitatem, castrum, vel locum, cuius collegium, aut vniuersitas exigit, seu extorquet, aut soluere compellit per se, vel per alium, suo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis, exceptis rebus, quas causa negotiationis deferunt. ibid.
3. De interdicto contra ciuitatem, quæ insequentibus hostiliter Cardinales auxilium, consilium, vel fauorem præbet, aut huiusmodi delinquentes intra mensem punire negligit, dum punire potest, *cap. felicis, de pœnis in 6.* 311
4. De interdicto contra territorium, & loca illius, qui iniuriosè, aut temerè Episcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, consulit, vel ratum habet. ibid.
5. De interdicto contra regna, terras, & loca eorum, qui impedire præsumunt Legatum, seu Nuntium Summi Pontificis, ne terras sibi subiectas ingrediatur. 312
6. De interdicto contra terras Ecclesiasticorum, qui per mensem animo indurato perstiterunt in censura contracta, eo quòd permiserint vsurarium manifestum in terris suis commorari ad fœnus exercendum, ipsorum enim terræ Ecclesiastico interdicto subiiciuntur, quamdiu in illis terris vsurarij commorantur, *cap. vsurarum, de vsuris in 6.* ibid.
7. De interdicto contra locum, in quo scienter sepultus fuit hæreticus, aut eius receptator, defensor, vel fautor. ibid.

Gene-

Generalia præcepta, quæ ſingulis Excommunicationibus, & Cenſuris accommodari poſſunt, in peculiari volumine tradidi. Nunc gradum facio ad explicandas ſingillatim Cenſurarum pœnas, quæ iure communi latæ ſunt: & quia præcipuum tenent locum Excommunicationes, quæ in Bulla Cœnæ continentur, ab ipſis exordium ſumam, relata priùs ſummaria tabella Excommunicationum in præfata Bulla contentarum; ipſum verò Bullæ textum paulatim referam in explicatione ſingularum Excommunicationum.

SVMMARIA TABELLA
EXCOMMVNICATIONVM
in Bulla Cœnæ contentarum.

EXCOMMVNICATIO PRIMA fertur

Contra
- Quoſcumque hæreticos, & apoſtatas à fide.
- Credentes hæreticorum.
- Receptatores.
- Fautores.
- Defenſores eorum.
- Legentes ſcienter,
- Retinentes,
- Imprimentes,
- Defendentes quomodolibet

} Libros hæreticorum continentes hæreſim, aut tractantes de religione.

- Schiſmaticos, & ſubtrahentes ſe ab obedientia Summi Pontificis.

EXCOMMVNICATIO II.

Principaliter contra appellantes ab ordinationibus, ſeu mandatis Papæ ad futurum Concilium generale.
Acceſſoriè contra dantes auxilium, & fauorem ad appellandum.
Singulares perſonæ excommunicantur; vniuerſitates verò, & capitula interdicuntur.

EXCOMMVNICATIO III.

Principaliter contra
- Piratas,
- Curſarios, &
- Latrunculos maritimos

} Diſcurrentes mare Summi Pontificis, præcipuè à monte argentario ad Terracinam.

Acceſſoriè contra
- Fautores,
- Receptatores,
- Defenſores

} Eorumdem piratarum, Curſariorum, & Latrunculorum maritimorum.

EXCOMMVNICATIO IV.

Contra ſurripientes bona Chriſtianorum naufragantium, etiamſi hæc bona exiſtant in ipſis nauibus, vel ſint eiecta, ſiue in mari, ſiue in littore inuenta, & hoc militat non ſolùm in mari Pontificio; verùm etiam in alio quolibet.
Priuilegium, conſuetudo, immemorabilis temporis poſſeſſio, aut alius quicumque prætextus ab hac cenſura non excuſat.

EXCOMMVNICATIO V.

Contra
- Imponentes noua pedagia, ſeu gabellas in terris ſuis.
- Eadem augentes.
- Exigentes prohibita imponi, vel augeri.

Excipiuntur ſupremam habentes poteſtatem in terris ſuis, ſeu qui hoc poſſunt iure ſibi permittente, vel Summo Pontifice concedente.

EXCOMMVNICATIO VI.

Contra
- Falſificantes,
- Falsò fabricantes,
- Falsò ſignantes

} Litteras, Supplicationes } Summi Pontificis. Vicecancellarij. Vices ipſorum gerentium.

EX-

EXCOMMVNICATIO VII.

Contra
- Deferentes, seu Transmittentes
  - Equos,
  - Arma,
  - Ferrum,
  - Filum ferri,
  - Stannum,
  - Chalibem,
  - Omnia genera metallorum,
  - Lignamina,
  - Canabem,
  - Funes ex canabe, vel alia materia,
  - Materiam funium,
  - & alia huiusmodi, quibus Catholici impugnantur

  Ad Saracenos.
  Turcas,
  & alios Christiani nominis hostes.
  Ad hæreticos expressè, vel nominatim declaratos à Sede Apostolica.
- Facientes certiores prædictos hostes de rebus concernentibus statum Reipublicæ Christianæ in damnum Christianorum, aut Catholicæ religionis, siue certiores faciant per se, siue per alios.
- Dantes auxilium, Consilium, Fauorem — Prædictis hostibus in damnum Christianorum.

Priuilegia prædictis non suffragantur, quia reuocantur.

EXCOMMVNICATIO VIII.

Principaliter contra
- Impedientes eos, qui victualia, & alia ad vsum Romanæ Curiæ adducunt.
- Inuadentes eos, qui prædicta aduehunt.
- Prohibentes, ne prædicta deferantur.
- Perturbantes, ne adducantur.

Accessoriè contra defendentes per se, vel per alios, qui prædicta faciunt.

EXCOMMVNICATIO IX.

Contra
- Interficientes,
- Mutilantes,
- Spoliantes,
- Capientes,
- Detinentes,

  Per se, vel per alios,
  - Venientes ad Curiam.
  - Morantes in Curia.
  - Recedentes à Curia.
- Vsurpantes sibi iurisdictionem ordinariam, vel delegatam Summi Pontificis, vel iudicum ipsius ad præstandas præfatas actiones contra morantes in Curia.

EXCOMMVNICATIO X.

Principaliter contra
- Interficientes,
- Mutilantes,
- Vulnerantes,
- Detinentes,
- Capientes,
- Deprædantes,

  Romipetas, seu peregrinos ad Vrbem accedentes,
  Morantes in Vrbe,
  Recedentes ab Vrbe

  Causa deuotionis, seu peregrinationis.

Accessoriè contra dantes auxilium, consilium, vel fauorem præfatis delinquentibus.

EXCOMMVNICATIO XI.

Principaliter contra
- Interficientes,
- Mutilantes,
- Vulnerantes,
- Percutientes,
- Capientes,
- Carcerantes,
- Retinentes,
- Hostiliter insequentes,
- Eiicientes ex diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis,

  Cardinales.
  Patriarchas.
  Archiepiscopos.
  Episcopos.
  Legatos Sedis Apostolicæ.
  Nuntios.

Accessoriè contra
- Mandantes.
- Ratum habentes.
- Auxiliantes.
- Consulentes.
- Fauentes.

EXCOMMVNICATIO XII.

Principaliter contra { Occidentes, Percutientes, Spoliantes, } Per se, vel per alios, { Recurrentes ad Romanam Curiam ob lites, & negotia. Procurantes in iisdem causis, & negotiis. Gestores negotiorum. Aduocatos. Procuratores. Agentes. Auditores deputatos super præfatis negotiis. Iudices, videlicet ordinarios, vel delegatos

Accessoriè contra { Committentes id fieri, Exequentes per alios, Procurantes, Dantes auxilium, consilium, aut fauorem, } Directè, vel indirectè.

EXCOMMVNICATIO XIII.

Recurrentes ad laicam potestatem prætextu appellationis à grauamine, vel futura executione litterarum Sedis Apostolicæ, & iudicum Apostolicorum.
Facientes præfatam appellationem admitti à laica potestate, etiam instante fisci Procuratore, vel Aduocato.
Facientes capi litteras Apostolicas, citationes, inhibitiones, & alia decreta à laica potestate.
Facientes præfata ab eadem potestate detineri.
Impedientes, vel prohibentes prædictarum litterarum executionem, } Per se, vel per alios, publicè, vel occultè.
Impedientes instrumenta, vel acta confici super executione dictarum litterarum, } Per se, vel per alios, publicè, vel occultè.
Impedientes illa tradi parti, cuius interest, } Per se, vel per alios, publicè, vel occultè.

Contra { Capientes, Percutientes, Vulnerantes, Carcerantes, Retinentes, Eiicientes ex ciuitatibus, locis, & regnis, Spoliantes bonis, Perterrefacientes, Concutientes, Comminantes, } Per se, vel per alios, publicè, vel occultè, { Partes actrices. Agentes partium. Consanguineos. Affines. Familiares. Notarios. Executores. Subexecutores dictarũ litterarum.

Præsumentes prohibere, Præsumentes statuere, Præsumentes mandare, Præsumentes retinere litteras Apostolicas apud se, vel apud Notarium, vel aliàs quomodolibet, } Directè, vel indirectè, { Ne quis ad Curiam accedat, vel recurrat, Vel ne litteras impetret, vel impetratis vtatur.

Litteræ Apostolicæ non solùm sunt Bullæ; verùm etiam breuia, litteræ sacræ Pœnitentiariæ, iuxta probabilem sententiam, citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, processus executoriales, & alia quælibet decreta Summi Pontificis, Legatorum, Nuntiorum, Præsidentium, Auditorum Cameræ Apostolicæ, Commissariorum, iudicum, & delegatorum Apostolicorum.

EXCOMMVNICATIO XIV.

Principaliter contra omnes cuiuscumque dignitatis Ecclesiasticæ, vel sæcularis, etiam Regiæ, & Imperialis, auctoritate propria, & de facto,

Auocantes causas spirituales, vel spiritualibus adnexas, vt beneficiales, decimarum, & similium, { Ab auditoribus Curiæ Romanæ. A Commissariis Apostolicis. Vel ab aliis iudicibus Ecclesiasticis.

Impedientes earumdem causarum { Cursum, vel audientiam, Personas, Capitula, Conuentus, Collegia, } Volentes prosequi prædictas causas.

Interponentes se tamquam iudices de cognitione huiusmodi causarum.

Compellentes partes actrices, quæ committi fecerunt huiusmodi causas ad reuocandum, vel reuocari faciendum, { Citationes. Inhibitiones. Alias litteras in huiusmodi causis decretas.

Compellentes easdem partes { Ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, absolui à censuris, & pœnis in illis contentis. Vel ad consentiendum eos à prædictis censuris, & pœnis absolui.

Impedientes quomodolibet executionem litterarum Apostolicarum executorialium processuum, & decretorum.

Acces-

Accessoriè contra { Præstantes fauorem, consilium, assensum.
Mandantes, seu facientes per alios actiones principaliter prohibitas, auctoritate propria, & de facto.

Ab hac censura non excusat prætextus exemptionum, priuilegiorum Apostolicorum, violentiæ prohibendæ, aliarum prætensionum, aut etiam supplicandi Papæ, nisi re ipsa supplicent, & supplicationem prosequantur.

EXCOMMVNICATIO XV.

Contra {
- Trahentes, Trahi facientes, Trahi procurantes, { Directè, vel indirectè, / Ex officio, vel ad instantiam partis, vel aliorum, } { Personas Ecclesiasticas, / Capitula, / Conuentus, / Collegia, } { Ad suum tribunal. / Audientiam. / Cancellariam. / Consilium. / Parlamentum. }
- Facientes, Ordinantes, Publicantes, { Statuta, / Ordinationes, / Constitutiones, / Pragmaticas, / Alia quæuis decreta, } { Quibus Ecclesiastica libertas aliquo modo, directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè, } { Tollitur. / Læditur. / Deprimitur, / Restringitur, aut iuribus Sedis Apostolicæ, vel aliarum Ecclesiarum præiudicatur. }
- Vtentes statutis, vel ordinationibus contra libertatem Ecclesiasticam.

EXCOMMVNICATIO XVI.

Principaliter contra {
- Impedientes { Episcopos, / Prælatos, / Aut alios iudices Ecclesiasticos ordinarios, } Ne iurisdictione sua Ecclesiastica vtantur contra quoscumque, iuxta dispositionem sacrorum canonum, & constitutionũ Ecclesiasticarum.
- Recurrentes ad Curias sæculares ad eludendum fori Ecclesiastici iudicium.
- Procurantes à Curiis sæcularibus prohibitiones, seu mandata, etiam pœnalia contra sententias dictorum iudicum ordinariorum, vel delegatorum.
- Decernentes dicta mandata, seu prohibentes.
- Exequentes huiusmodi mandata.

Accessoriè contra { Dantes in eisdem auxilium. / Consilium. / Patrocinium. / Fauorem. }

EXCOMMVNICATIO XVII.

Contra { Vsurpantes, Sequestrantes, sine legitima facultate, { Iurisdictionem, / Fructus, / Reditus, / Prouentus, } } Pertinentes { Ad Summum Pontificem, / Ad Sedẽ Apostolicam, / Ad quascumque alias personas Ecclesiasticas, { Ratione Ecclesiarum. / Monasteriorũ. / Aliorum beneficiorum Ecclesiasticorũ. } }

EXCOMMVNICATIO XVIII.

Principaliter contra omnes cuiuscumque omnino dignitatis {
- Imponentes, & exigentes per se, vel per alios, directè, vel indirectè, { Decimas, / Collectas, / Taleas, / Præstantias, / Alia onera, } { Clericis. / Aliis personis Ecclesiasticis. / Bonis Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorũ Ecclesiasticorum. / Fructibus. / Reditibus. / Prouentibus prædictorum. }
- Recipientes sic imposita; etiamsi recipiant à sponte dantibus.

Accessoriè contra omnes cuiuscumque prorsus dignitatis { Procurantes, { Auxilium. / Consilium. / Fauorem. } / Præstantes, }

EX-

EXCOMMVNICATIO XIX.

Contra { Quoſcumque Magiſtratus, Iudices, Notarios, Scribas, Executores, Subexecutores, Conſiliarios, Senàtores, Præſidentes, Cancellarios, Vicecancellarios, Alios quouis nomine nuncupatos, } Interponentes ſe in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus, contra perſonas Eccleſiaſticas, { Proceſſando, Banniendo, Capiendo, Proferendo ſententias, Exequendo, Excedendo terminos licentiæ Apoſtolicæ, Abutendo præfata licentia, } Sine licentia Sedis Apoſtolicæ { Speciali. Specifica. Expreſſa.

EXCOMMVNICATIO XX.

Principaliter contra præſumentes. { Per ſe, vel per alios, directè, vel indirectè, in totum, vel in partem, { Inuadere, Deſtruere, Occupare, Detinere, } { Ciuitates, Terras, Loca, Iura, } Eccleſiæ Romanæ mediatè, vel immediatè ſubiecta. Vſurpare, Perturbare, Retinere, Vexare, } Supremam iuriſdictionem in dictis locis.

Accеſſoriè contra { Adhærentes, Auxiliantes, Conſulentes, Fauentes, } Quomodolibet.

EXCOMMVNICATIO XXI.

Contra abſoluentes à præfatis excommunicationibus, ſine debita facultate: quamquam iſta excommunicatio non eſt reſeruata ex vi Bullæ præcisè.

TRA-

TRACTATVS
DE CENSVRIS
OMNIBVS ECCLESIASTICIS
IN PARTICVLARI.

DISPVTATIO PRIMA.
DE CENSVRIS IN BVLLA COENÆ CONTENTIS.

HÆc Bulla in tres diuiditur partes. Prima pertinet ad proœmium, in quo Summus Pontifex causas, quibus ad has censuras ferendas maturo consilio adductus est, aperit. Secunda continet censuras in particulari contra certum personarum genus, exercentium actiones in Bulla vetitas. Tertia nonnulla ad validam istarum excommunicationum absolutionem, durationem, promulgationem, & reuerentiam pertinentia recenset. Ego igitur, vt debito progrediar ordine, in primis, & ante omnia explicationem eorum aggrediar, quæ ad proœmium pertinent, & communia sunt censuris Bullæ, in particulari posteà tradendis & exponendis.

QVÆSTIO PRIMA.

De iis, quæ in proœmio huius Bullæ continentur, & communia sunt censuris deinceps tradendis.

IN hac disputatione quinque principaliter explicabo.
Primò, variam Bullæ significationem, & ipsius originem.
Secundò, causam ipsius efficientem.
Tertiò, formalem.
Quartò, materialem.
Quintò, durationem & multiplicationem censurarum, quæ in hac Bulla continentur.

PVNCTVM PRIMVM.

De varia huius Bullæ quoad nomen significatione, & ipsius origine.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quid sit, & vnde dicatur Bulla, & de varia illius appellatione.

1 BVlla nihil aliud est, quàm scriptura in membrana descripta plumbo funibus pendente. Dicitur autem *Bulla* ob appositionem plumbi, in quo Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli capita impressa sunt, ad differentiam Breuium, quibus plumbum non apponitur, sed cera; litteræ enim Apostolicæ in duplici differentia sunt: Aliæ dicuntur Breuia; quia breui & compendiosa scriptura continentur, & sola cera signantur annulo piscatoris, id est, sigillo, quod à sancto Petro, qui piscator erat, verisimiliter creditur adhibitum fuisse. Aliæ dicuntur Bullæ à plumbea Bulla illis appensa, & ob id non censentur expeditæ antequam illis appositum fuerit plumbum, eo verò appositio perfectæ & expeditæ existimantur. Vt hoc clariùs intelligatur, obserua *Bullam* significare tumorem illum, qui ex aqua ebulliente, vel ex pluuia cadente formatur, & statim desinit, & euanescit, ex quo tritum illud sermone prouerbium originem traxit, *Homo bulla*, ad indicandam humanæ vitæ breuitatem & vanitatem.

Rursum Bulla apud antiquos erat insigne aureum, quod viri triumphantes præferebant; sed processu temporis Bullam auream ad collum deferebant, vt humanæ vitæ memores essent. Bulla verò apud scriptores significat sigillum, quo vtimur ad muniendam scripturam. Ita Alex. *tom.1.consil.215.* quem citat & sequitur Gregorius Sayrus *de censur.lib.3.c.3.nu.3.* Alterius *lib.5.disp.1.cap.3.* Ludouicus Gomez *in regul. vtriusque signaturæ compend.circa medium.* Duardus *lib.1.c.1.quæst.4.n.4.* Filliucius *tract.16.c.1.n.3.* Rebuffus *de benef.tit. Bullæ noue, n.11. & seqq.pag.mihi 144.* Alterius *de censuris disp. 1.c.1. lib.5. de excommun. Bullæ.* Alexander Scotus *in dictionario iur. verb. Bulla.* Appellantur etiam *litteræ*; quia cùm omnia Principum rescripta generico nomine litteræ dicantur, idem sibi nomen istæ vendicare possunt.

Aliquando vocantur *litteræ*, cũ addito *Apostolicæ*; quia factæ sunt à Summo Pontifice, S. Petri Apostolorum Principis successore.

Vocantur etiam *processus*, seu *litteræ processus*; quia per modum processus à Summo Pontifice fiunt. Vt hoc melius intelligatur,

2 Quotuplex sit genus processus.

2 Aduerte duplex esse genus processus: Alterum fieri consueuit examinatis testibus, & seruata solemnitate à iure præscripta contra certas personas, quæ iam deliquerunt. Alterum sit in genere contra eos, qui in futurum nonnulla crimina perpetrauerint: hoc posteriori modo, non priori, Bulla Cœnæ vocatur processus, seu litteræ processus: illa autem particula *processus*, in singulari, & in plurali accipi potest. Si accipiatur in singulari, erit genitiui casus, nec vlla adiicietur virgula inter, litteræ, & processus: si in plurali, erit nominatiui casus, & virgula adiicienda erit; ita vt hic sensus gignatur, litteræ, seu processus. Hunc posteriorem sensum magis approbat Leonardus Duardus *lib.1.c.4.quæst.1.n.1.* Ego verò magis approbo primum; tum quia nulla solet interponi virgula: tum quia in Bulla non diceretur *lectæ*, sed *lecti*; adiectiuum enim proximiorem terminum, cui accommodatur, appellat. Verùm hæc quæstio est de nomine. Denique vocatur *Bulla Cœnæ*, seu *Bulla in Cœna Domini*, quia feria quinta hebdomadæ sanctæ, in qua Christus cœnam discipulis fecit, editur & promulgatur, vt *puncto seq.* clariùs explicabo.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Vsus Bullæ quãdonam, & à quo primum inceperit.

3 VSus Bullæ antiquissimus est, & de ipsius origine non constat. Ita DD. ferè communiter; quamquam Sayrus *lib.3.cap.1.n.1.* & Duardus *lib.1.c.4.quæst.1.ad finem*, putant Toletum in hac fuisse opinione, vt senserit hanc Bullam originem traxisse à Martino V. qui fuit anno 1420. sed hoc falsò adfingitur Toleto, cùm ipse *lib.1. c.19.n.4.* in hæc verba loquatur:

Adnotandum est, processus hos antiquos esse, & Romanos Pontifices solitos fuisse eos à multis annis publicare: nam in Vaticana bibliotheca reperiuntur processus Gregorij XI. qui vixit anno Domini 1370. Imò alij Doctores simpliciter existimant, huius Bullæ originem ignorari: nam Hostiensis *lib.5. de crimine falsi. §. qualiter committatur, v. Porrò*, qui fuit anno 1255. meminit consuetudinis edendi has litteras; consequenter signum est, Bullam extitisse ante Gregorium XI. Duardus *loco cit.* Sayrus *li.3.c.1.n.7. & seq.* Filliucius *tract.15.c.1.quæs.2.n.4.* Alterius *disp.1.c.3.*

PVNCTVM II.

De causa efficiente Bullæ, seu censurarum, quæ in Bulla continentur.

PRiùs ostendam, vtrùm Summus Pontifex sit causa efficiens Bullæ, & incidenter, quibus nominibus Summus Pontifex appelletur, indicabo. Secundò, vtrùm Summus Pontifex Bullam edere possit statim ac electus est; etiamsi pontificatus insignia in coronatione nondum acceperit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quisnam sit causa efficiens huius Bullæ.

1 CAusa efficiens huius Bullæ est Summus Pontifex, qui eam pro tempore edit. Ratio est, quia ille dicitur causa efficiens Bullæ, à quo censuræ in ea contentæ imponuntur: censuræ autem in Bulla contentæ imponuntur à Summo Pontifice, pro tempore; vt constat ex iis verbis: *Vrbanus VIII. Episcopus seruus seruorum*, &c. & ex antecedentibus: *Litteræ processus Sanctissimi Domini nostri.*

Quæres quibus nominibus conditor Bullæ appelletur; in præcitatis enim verbis, multa nomina continentur.

Respondeo Summum Pontificem Bullæ conditorem variis nominibus vocari; aliquando vocatur Christi Vicarius, quia Christi vices in terris gerit; aliquando vocatur Petri successor, quia in locum B. Petri Principis Apostolorum suffectus est. Aliis etiam nominibus aliquando appellatur: sed his prætermissis, hic solùm explicabo nomina, & ipsorum causas, quibus Summus Pontifex se ipsum in hac Bulla nuncupat.

2 Quibus nominibus conditor Bullæ appelletur.

2 Primò igitur Summus Pontifex nomine Sanctissimi appellatur, vt patet ex illis Bullæ verbis, *litteræ processus Sanctissimi D.N.* Duplici autem de causa hoc nomine vocatur. Prima est ratione muneris & dignitatis, quia ad ipsum principaliter pertinet thesaurum indulgentiarum, & suffragiorum Ecclesiæ distribuere, censuras ferre, & absoluere, Christi gregem pascere, & instituere, iuxta illa verba Christi, *pasce oues meas*, & ex iis, quæ ego tradidi *de indulgentiis*, & aliis in locis. Secunda est ratione sanctitatis, qua ceteris antecellere debet: sicut enim sacerdotes, aliique viri Ecclesiastici vitæ sanctitate aliis prælucere debent, Matth.5. *Vos estis lux mundi*; ita Summus Pontifex sanctimonia, probitate, vitæ exemplo, morum honestate, & integritate omnibus Christi fidelibus præire debet; hac de causa Leonem I. à Patribus Concilij Chalcedonensis Sanctissimum, & Beatissimum primò appellatum fuisse, obseruat Duardus *lib.1.c.4.quæst.2.n.10.* Azorius *1.p.lib.4.c.4.quæst.2.sub fin.* vbi hoc colligit ex epistola ad Hormisdam Papam, quæ manuscripta in bibliotheca Vaticana reperitur.

Secundò, Summus Pontifex non solùm vocatur Sanctissimus, verùm etiam Dominus noster, vt patet ex præcitatis verbis. Ratio est, tum quia Summus Pontifex supremam in hac militante Ecclesia potestatem habet; tum quia ipse iudicat omnes, & à nemine iudicatur, *c. cuncta per mundum, 9. q. 3.* tum quia ipso præsente, reliquæ dignitates etiam sæculares conquiescunt, *c. Volentes, de offic. deleg.* vt fusiùs prosequitur Duardus *loco cit.* hoc titulo Hormisdam Papam, in Concilio Ephesi congregato, Dominum nostrum vocatum fuisse, innuit Duardus *loco cit.* Azor. *2. p. lib. 4. c. 4. quæst. 1. & 2.*

Tertiò, Summus Pontifex appellatur Papa, id est, Pater patrum, ipse enim principem locum inter Patres, Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, aliosque primates tenet: & quamuis priscis temporibus, nomen Papæ tribueretur etiam Episcopis; processu tamen temporis, & Gregorij VII. præcepto, anno 1073. in Synodo Romæ habita, vj. Kal. Martij receptum est, vt nullus præter Romanum Pontificem, Papæ nomine vocaretur, teste Azor. *loco citato, quæst. 1. sub finem*, Duard. *lib. 1. c. 4. quæs. 7.*

Quartò, appellatur Episcopus; ratio est, quia illi maximè conueniunt munera, & onera Episcoporum: nam Episcopi nomen à Græco in Latinum sermonem translatum, significat speculationem, *c. Clericus, distinct. 21.* vel superintendentem, *cap. Quis Episcopatum, 8. q. 1.* sumpta etymologia ab iis, qui apud Ethnicos Episcopi vocabantur. Episcopi enim apud Ethnicos illi dicebantur, quibus cura panis, & aliarum rerum ad cibum pertinentium imposita erat, vt patet ex *l. munerum, 2. ff. de muner.* vide Azorium *2. p. lib. 3. c. 27. quæsito 1.* Summus igitur Pontifex iure merito Episcopus vocatur; quia est supremus speculator, & superintendens, ipsique cura pascendi fideles incumbit, iuxta illud Ioannis c. vlt. *pasce oues meas.*

Addo Episcopi nomen Summo Pontifici iure merito accommodari; quia iurisdictionem, & potestatem Episcopalem in toto orbe exercere potest; ob id ipse, & non alius œcumenicus Episcopus, id est, vniuersalis, supremus, ac summus Antistes vocari potest, vt pluribus ostendit Azorius *lib. 4. cap. 4. quæsito 3.* Alias huius nominis congruentes rationes enumerat Duardus *lib. 1. cap. 5. quæst. 2. num. 2. & seqq.* sed allatæ mihi magis probantur.

3 Cur seruum seruorum in Bulla Pontifex seipsum appellet.

3 Quintò solet se Summus Pontifex in Apostolicis litteris seruum seruorum vocare, vt ex ipso huius Bullæ initio manifestè apparet. Ratio cur hoc se nomine appellet, desumitur primò ex humili sui ipsius existimatione, & Christi exemplo, qui *se ipsum exinaniuit, formam serui accipiens*, aliisque hanc rationem præscripsit, vt *qui maior est vestrûm, fiat sicut vester minister*, & iuxta illud, *cùm omnia feceritis, dicite, quia serui inutiles sumus.*

Secundò, quia Summus Pontifex vices gerit Apostolorum Petri, & Pauli, qui serui Dei iure merito vocari possunt; cùm autem Pontifex in hoc munere obeundo Apostolis inseruire dicatur, potuit hac ratione seruum seruorum se appellare. Ita gloss. & alij *in proœmio 6. decret.* Hinc originem illa duo carmina traxerunt,

Seruierant tibi Romæ priùs domini dominorum,
Seruorum serui nunc tibi sunt domini.

Alias congruentias percenset Duardus *lib. 1. ca. 5. quæst. 3.* quas apud ipsum consulere potestis; præcipuæ enim sunt illæ, quas attuli, & præsertim prima, propter quam Gregorius I. honorificas appellationes humilitatis affectu repudians seruum seruorum se ipsum appellare incepit, teste Azorio *lib. 4. cap. 4. quæsito 2. ad finem.* Ioan. Andr. apud gloss. *in proœmio 6. decreti in v. seruus seruorum Dei.* Duardo *num. 7.* Botero *in dictis virorum illustrium*, & aliis.

4 An liceat præcisa Baptismi occasione, nomen sibi proprium priuata auctoritate immutare.

4 Sextò Summus Pontifex, cuius Bullam explicandam suscepimus, vocatur Vrbanus VIII. ad distinctionem aliorum Pontificum, qui hoc nomen, saltem quoad omnia, non habuerunt. Ratio impositionis huius nominis ab ipsa pendet Summi Pontificis voluntate; quia nominis impositio est ad placitum hominum, nisi humana lege prohibeatur: Summus autem Pontifex legi humanæ quoad vim coactiuam subditus non est. Hac occasione obiter obserua, baptizando, rationis vsum habenti, aut ipsius parentibus, liberum quidem esse nominis electionem facere; præcisa tamen ea occasione non licet ob periculum fraudis cuiquam sibi nomen immutare, absque superioris facultate: nominis enim mutatio ad superiorem pertinet, vt post Philippum Francum *in proœmio 6. decret.* obseruat Duardus *lib. 1. cap. 4. q. 5. n. 14.* & alij, quos retuli *de Sacramentis disp. 2. q. 2. puncto 4. num. 29.* Ex quo patet à fortiori licitam non esse fraudulentam nominis mutationem, præsertim cùm hæc interdicatur *l. 1. C. de mutat. nomin.* præsumitur autem fraudulenta nominis mutatio, quoties quis in particulari casu curat eo se nomine appellari, quo generaliter, & vt plurimùm vocari non consueuit. Vide Francum *loco cit.* Bartol. *in l. demonstratio. ff. de condit. & demonst.* Duardum *loco cit.*

5 Liberum est Summo Pontifici, quod sibi velit nomẽ assumere.

5 Ex dictis infertur liberum esse Summo Pontifici assumere quod ipse voluerit nomen, absque alterius licentia; quia nullum in terris superiorem agnoscit, nec in alicuius fraudem nomen sibi immutat.

6 Summus Pontifex nõ tenetur sibi nomen immutare.

6 Sed modò dubium est primò, vtrùm Summus Pontifex teneatur sibi nomen immutare, dum ad pontificatum euehitur.

Respondeo negatiuè; ratio est, tum quia Summi Pontifices initio nascentis Ecclesiæ nomen sibi non immutabant; ergo signum est nullum circa nominis mutationem extare præceptum; tum quia non potest vllum ius naturale, diuinum, vel humanum afferri, quo nominis mutatio præcipiatur.

Obiicies primò, Christus immutauit nomen Petro, cùm enim anteà Simon vocaretur, Christus illi nomen Petri imposuit, Matt. 16. *Beatus es Simon Bariona, &c. & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; ergo Summus Pontifex obligandus videtur ex diuino præcepto ad mutandum sibi nomen, dum ad Apostolicam Sedem promouetur: ex factis enim diuina obligatio colligitur, cùm omnis Christi actio sit nostra instructio, *cap. Deus omnipotens. 2. quæst. 1. & cap. significasti, de elect.*

Respondeo negando consequentiam: non enim ex quolibet Christi facto colligitur obligatio, vt in simili docui *de Eucharistia*; alioquin Eucharistia semper in vesperis conficienda esset, & quoties conficitur, aliqui communicandi essent. Cur autem Christus nomen Petro immutauerit, constabit ex dicendis.

Obiicies secundò, nullus Summorum Pontificum solet nominis mutationem prætermittere: nam Vrbanus VIII. vocabatur Maffeus, Gregorius XV. Alexander, Paulus V. Camillus, Clemens VIII. Hippolytus, Sixtus V. Felix, & sic de ceteris: ergo signum est aliquam obligationem circa nominis mutationem extare.

Respondeo negando consequentiam, tum quia nulla lex huiusmodi obligationem continens assignari potest: tum quia sicut ex omissione aliorum Summorum Pontificum, qui in primordiis Ecclesiæ nomen sibi non immutabant, nullum arguitur peccatum, ita nullum affirmari debet præceptum ex nominis mutatione postmodum introducta, & vsu recepta, peccatum enim est contra præceptum.

7 Mutatio nominis respectu Summi Pontificis initium traxit à Sergio Papa.

7 Secundò dubiũ est, quandonam inceperit hæc nominis mutatio.

Respondeo præcisa mutatione nominis Petri, incepisse à Sergio Papa, cui cùm anteà proprium nomen esset Osporci, Sergij nomen impositum fuit, vt in Chronica Martini apud Archidiaconum *in proœm. 6. lib. decret.* & ab eo tempore reliqui Summi Pontifices nomen sibi mutari curarunt.

8 Qua de causa introducta fuerit hæc nominis mutatio.

8 Tertiò dubium est, qua de causa introducta fuerit hæc nominis mutatio.

Respondeo fuisse primò ad dimittendam alterius nominis turpitudinem, si fortè contingat, vt quis minùs honesto nomine anteà vocaretur, vt de Sergio Papa dictum est.

Secundò ad indicandum aliquod mysterium dignitati conueniens, vt cum D. Petro factum fuit; cùm enim anteà Simon appellaretur, Christus Petrum in futurum vocari voluit, quia ipsi tamquam solidæ, & firmæ petræ Ecclesia, & vniuersa fidelium congregatio inniti debebat. Matth. 16. *& ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Tertiò ad ostendendam anteactæ vitæ mutationem, & noui hominis institutionem.

9 Summus Pontifex non debet ab alio nominis sui mutationẽ expectare, sed id sibi ipsi imponere.

9 Quartò dubium est, vtrùm Summus Pontifex debeat ipse sibi nomen imponere, an potiùs ab alio nominis impositionem expectare debeat.

Respondeo ipsum debere sibi nomen imponere. Ratio est, quia nominis impositio ad superiorem pertinet: Summus autem Pontifex nullum in terris superiorem agnoscit. Ita Francus *loco suprà citato.* Duardus *num. 14.*

10 Bulla Cœnæ vim haberet, etiamsi Summus Pontifex in ea sibi nomen non immutaret.

10 Quintò dubium est, vtrùm Bulla Cœnæ vim habeat, etiamsi nomen Summi Pontificis illam edentis non apponatur. Hanc difficultatem pluribus tractat Duardus *lib. 1. cap. 4. q. 6.* hac distinctione adhibitâ, vel constat de intentione Summi Pontificis volentis Bullam Cœnæ inscribi absque nomine, vel non constat. Si non constat, inualida est, quia præsumitur falsa: consequenter qui eam non seruat, non ligatur censuris in ea contentis. Si verò constat, valida est, quia Summus Pontifex non tenetur stylo, vel consuetudine Curiæ: sed illam immutare & variare potest.

Ego verò breuiter respondendum censeo huiusmodi Bullam à Summo Pontifice editam validam esse, consequenter afficere, & obligare, præsertim si, vt moris est, edatur Summo Pontifice præsente, Cardinali Diacono publicationem faciente, & magna populi copia astante. Ratio est, tum quia lex vim habet ab intentione legislatoris, non ab expressione nominis ipsius conditoris; tum quia de ratione legis non est scriptura, vt idem Duardus fatetur; ergo neque nominis expressio, tum quia in dubiis iudicandum est potiùs in fauorem actus, vt valeat, quàm pereat; tum quia nullo iure constat Summum Pontificem obligare ad huiusmodi expressionem; cùm non ipse facultatem à stylo, sed stylus suas vires à Summi Pontificis consensu accipiat.

Ex quo licet inferre primò contra Duardum, transgressorem ligari censuris in huiusmodi Bulla expressis.

Secundò huiusmodi Bullam in foro externo nõ esse præsumendam falsam, quoties constaret illam à Summo Pontifice editam fuisse; quamuis fortè aliquis de ipsius voluntate, & intentione dubitaret. Idem dici potest de aliis rescriptis, quoties sciretur, Summum Pontificem illa admisisse, & consensisse; Summus enim Pontifex non solùm verbis, verùm etiam factis derogare potest legibus, & suæ Curiæ stylo.

Si verò non constaret, à Summo Pontifice admissa, & concessa fuisse, iudicium ferendum esset contra valorem huiusmodi rescriptorum, quia ex consueto Curiæ stylo præsumerentur subreptitia, & falsa; quamuis is, cui de validitate rescripti constaret, eo vti posset; fieri enim potest, vt quis conscius sit voluntatis Summi Pontificis, & valoris, quamuis illum in iudicio probare nequeat, ob consuetum Curiæ stylum, vel aliis de causis præsumptionem contrariam inducentibus.

Tertiò etiamsi darem huiusmodi Bullam defectu expressionis nominis, aut alia de causa non subsistere; nihilominus transgressores afficiuntur censuris, non vi præfatæ promulgationis, sed præcedentium; cùm enim Bulla vim habeat legis, nec extinguatur morte conditoris, sequitur Bullam vim obligandi habere, quatenus ab antecessoribus lata fuit; quamuis fortè detur casus, vt inualida sit, quatenus ab hoc Summo Pontifice emanat. Hoc tamen intelligendum est, nisi Bulla inualida ad aliquos casus extendatur, quos præcedens non continebat: tunc enim perspicuum est præfatam Bullam, quoad illos casus non obligare, quia actus inualidus nihil operatur, nec vllum præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

11 Cur Sũmi Pontificis nomen in Bulla ponatur.

11 Sextò dubiũ est, cur Summi Põtificis nomẽ in Bullis apponatur.

Respondeo apponi vt sciatur à quo emanauerint.

SECVN-

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Proponuntur rationes ad ostendendum, non esse validà gesta Summi Pontificis ante coronationẽ.

12 SI aliquis Summorum Pontificum Bullam ante coronationem ederet, validè ageret, illaque ab omnibus seruanda esset, ac si post coronationem edita fuisset. Hæc propositio licet quoad Bullam, cuius explicationem prosequor, difficultate careat, cum post accepta à S. D. N. Vrbano VIII. coronationis insignia emanuerit; nihilominus hanc paucis hic explicandam duxi, tum ob casum possibilem, tum ob dubia, quæ circa alia Summorum Pontificum rescripta suboriri possunt. Solutio autem istius difficultatis ab ea quæstione pendet, in qua quæritur, vtrum Summus Pontifex, statim post electionem, summam habeat auctoritatem, eaque legitimè fungi possit, etiam ante coronationem.

Ratio dubitandi est primò; quia sicut Archiepiscopus, sine pallio nec Archiepiscopi nomen sibi vendicat, nec ea, quæ sunt ordinis Episcopalis, rectè exequitur, *cap. 3. extrà de auct. & vsu pallij, & cap. quod sicut 28. extrà de elect.* ita, &c.

Secundò, quia Imperator, corona nondum susceptà, plenitudine potestatis caret, nec Imperator dicitur. *l. antepen. ff. de mil. testam.* ergo neque Summus Pontifex plenitudinem potestatis habet antè coronationem.

Tertiò, quia Summus Pontifex à duabus Cardinalium partibus electus, licet ante coronationem rescripta concedat; nihilominus non se subscribit Episcopum, sed electum Episcopum, nec vtitur Bulla pro sigillo integra, sed dimidiata: nam in ea parte, in qua Summi Pontificis nomen describi solet, nihil imprimit; ergo aliquid potestatis Summo Pontifici deesse videtur ante coronationem.

1 Opposita sententia est vera, & respondetur rationibus in contrarium.

13 His minimè obstantibus, dicendum omnino est, Summum Pontificem posse post electionem omnia præstare, ac si coronationis insignia accepisset. Ratio est primò, quia Imperator post electionem est legitimus Imperator; etiam nondum inunctus, vel coronatus, nec nouum ius per coronationem acquirit, vt patet exemplo Alberti, & Maximiliani, qui nec inuncti, nec coronati fuerunt, & tamen Imperij munus obierunt, vt pluribus ostendit Rectaurus Castaldus *in tract. de Imperatore q. 46. tom. 16. tractatuum.* Alterius *lib. 5. disp. 22. cap. 8. ad finem. vers. ad hanc.* Anton. Siculus *in tract. de potestate, & excellentia regia q. 88.* vbi testatur de communi. Martin. Laudensis *in opusc. de Principe, not. 25.* Corneus *cons. 1. lib. 3.* contra Felinum *cap. eam te, de rescriptis.* Baldum *in l. fin. C. de quadrien. præscript.* & alios arbitrantes, Imperatorem post electionem habere generalem administrationem, non autem plenitudinem potestatis.

Secundò, quia præpotens Deus facta à duabus Cardinalium partibus Summi Pontificis electione, confert illi plenariam, & Apostolicam auctoritatem, *cap. in nomine Domini. 23. dist.* ergo frustra requiritur coronatio.

Tertiò, quia id expresè decernitur *in Extrauaganti vlt. de sententia excom.* vbi contra eos, qui litteras super quibuscumque negotiis à Summo Pontifice ante coronationem concessas impugnare præsumunt, sententia excommunicationis pronuntiatur. Ita Episcopus Gerunden. *in lib. de corona. fol. 27.* Sayrus *lib. 3. cap. 35. nu. 19.* Suarez *de censur. disp. 23. sect. 6. n. 1. & seq.* Filliucius *tra. 14. cap. 5. quæsito 7.* Rectaurus Castaldus *loco cit. n. 3.* Alterius *loco citato*, & alij communiter.

Ad primam dubitandi rationem negatur consequentia. Ratio disparitatis est, quia de Archiepiscopo ita in iure sancitum est: non autem de Summo Pontifice, qui neminem in terris superiorem habet, nec ad Pontificias sanctiones ex vi coactiua tenetur.

Ad secundam patet responsio, ex prima ratione ad meam sententiam comprobandam allata.

Ad tertiam negatur consequentia; nam ex antecedenti propositione, non colligitur defectus potestatis, sed voluntatis; Summus enim Pontifex vult ante coronationem consuetas Ecclesiæ ceremonias seruare, & aliquid coronationi, quæ magna cum pompa, & lætitia celebratur, deferre.

PVNCTVM III.

De causa formali huius Bullæ, seu censurarum, quæ in Bulla continentur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Quænam sit causa formalis.

1 CAusa formalis sunt verba, & solemnitas, quæ in ferenda Bulla seruatur. Hæc propositio patet ex dictis *de censuris in genere*; quibus autem verbis, & qua solemnitate hæc Bulla edatur, colligitur ex ipsius Bullæ contextu, & tenore: sicut etiam ex dictis *de legibus* constat, quæ solemnitas, seu forma seruanda sit in condendis legibus: hic solum nonnullas difficultates explicabo, occasione sumpta ab ipsismet Bullæ verbis.

2 Cur Bulla vocetur *litteræ lectæ in die Cœnæ.*

2 Prima difficultas est, cur ista Bulla vocetur litteræ lectæ in die Cœnæ Domini.

Respondeo hoc nomine vocari, quia eo die legi, & promulgari consueuerunt; antiquitus enim feria quinta in Cœna Domini, die Ascensionis, die dedicationis Basilicæ Apostolorum Petri, & Pauli, & in octaua S. Martini generales quidam processus contra hæreticam prauitatem edi, & promulgari consueuerunt, ex glos. *clemen. 1. de iudic.* Hoc verò tempore solum in die Cœnę, coram Summo Pontifice, magno populi cœtu adstante, & vno ex Cardinalibus Diaconis publicationem faciente leguntur, & publicantur.

3 Vtrùm hæc Bulla valeat etiàsi non legatur.

3 Secunda difficultas est, vtrum hæc Bulla valeat etiàsi non legatur.

Respondeo non valere, donec solemniter legatur, aut alia ratione promulgetur. Ratio est, quia de ratione legis est promulgatio, vt cum D. Thoma, Syluestro, Nauarro, Vasquez, Azorio, Salas, Suarez, & aliis contra Panormitanum, & alios docui *de legibus disp. 1. quæst. 1. punct. 4. n. 6. & seq.* vbi etiam respondi ad *cap. 1. de postulat. Prælatorum.* vbi dicitur ad obseruantiam legis sufficere, vt sufficienter edatur, aut promulgetur. Videnda sunt, quæ ibi tradidi, ne aliena à propriis locis tradere videar. Ibi etiam docui, vtrum lex obliget, vbi vsu recepta non est, & canone decimoquinto ostendam, vtrum Bulla obliget, vbi non est acceptata.

4 Principes nequeunt promulgationem, aut acceptationem Bullæ impedire.

4 Sed modò dubium superest, vtrum Principes, aut Reges promulgationem Bullæ Cœnæ, aut illius acceptationem, & obseruantiam impedire possint in suo regno, seu principatu. Solutio istius difficultatis facilè colligi potest ex dictis *de legibus disp. 1. quæst. 1. punct. 3. num. 5. & disp. 10. quæst. 2. puncto 1. §. 1. & seqq.* hic nihilominus breuiter, & in specie examinanda est.

Respondeo Principes, aut Reges, etiamsi nullum in temporalibus superiorem agnoscant, impedire non posse, quin Bulla in suo territorio publicetur, acceptetur, & obseruetur. Ratio est, tum quia Principes, & Reges subditi sunt potestati spirituali Summi Pontificis, iuxta illud Bonifacij VIII. *in extrauaganti, vnam sanctam.* vbi sic loquitur: *oportet gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati; & cap. numquam 96. distinct. cap. si Imperator, & cap. cùm ad verum, eadem distinct.* Sed fulminatio censurarum pertinet ad potestatem Summi Pontificis spiritualem, vt patet ex dictis *de censuris*, & ex communi Doctorum sententia; qualis enim est potestas ferendi censuras, talis est vsus illius potestatis; ergo Principes, & Reges subditi sunt fulminationi censurarum; ergo illarum publicationem impedire non possunt: publicatio enim est medium conducens ad fulminationem censurarum, & ad vsum huius potestatis spiritualis, vt censuræ innotescant, timeantur, & euitentur: tum quia ipsos Reges, & Principes Summus Pontifex ligare potest censuris, Christus enim Petro, & eius successoribus absolutè dixit, *pasce oues meas, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis*; ergo à fortiori ligare poterit cẽsuris alios inferiores, temporali Principum secularium potestati subiectos; ergo impediri non poterit in publicatione censurarum, nam cui conceditur finis, concedi etiam debeat media: tum quia ex communi Doctorum sententia, quos retuli *de legibus loco citato*, Summus Pontifex potest condere, saltem indirectè, leges politicas, & ciuiles totum orbem obligantes in ordine ad salutem animarum: ergo à fortiori cõdere poterit leges Ecclesiasticas, continentes censuras, quibus fuga peccatorum, emendatio delinquentium, & salus animarum spiritualis intenditur, & procuratur: tum quia totum orbem Summo Pontifici pro territorio inseruire, commune est omnium axioma; quod colligitur ex *cap. nouit, de iudic.* (quilibet autem in suo territorio exercere potest actus, qui suæ iurisdictionis limites non excedant.) tum quia est communis Catholicorum Principum consuetudo, & nullus vmquam in Ecclesia extitit casus, quo Principes seculares Catholici suam interponerent auctoritatem, contra Summi Pontificis in spiritualibus potestatem, & iurisdictionem: & si praxis iudicandi circa spiritualia apud aliquos inualuit, priuilegio, & auctoritate Sedis Apostolicæ idipsum factum esse inueniemus. Ita sentire videntur Valentia, Vasquez, Salas, Bellarminus, & alij, quos retuli *de legibus. & in octauo Decalogi præcepto locis suprà citatis*; asserentes litterarum Apostolicarum executionem à laica potestate impediri non posse, & in specie Marius Alterius *tom. 1. lib. 5. disp. 1. cap. 8.* & Duardus *lib. 3. §. 7. quæst. 3.*

Obiicies primò, nullus potest esse iudex in propria causa, *l. 1. C. ne quis in sua causa iudicet*; sed quæ in Bulla continentur, maiori ex parte pertinent ad propriam Summi Pontificis causam, nempe ad conseruandam Sedis Apostolicę auctoritatem; ergo Summus Pontifex non potest in casibus Bullæ Cœnæ iudicare, aut punire; consequenter Bulla inualida est, & consequenter à Principibus reiicienda, & non admittenda.

Respondeo primò, negando Summum Pontificem non posse in iis, quæ præcipuam ipsius auctoritatem lædunt, iudicare; sicut Reges, & seculares ius habent iudicandi, & puniendi eos, qui sibi vim, vel iniuriam inferunt, ipsorumque bona regio fisco adiudicandi. *l. proximè, ff. de his, quæ in testam. delentur.*

Respondeo secundò, Summum Pontificem non iudicare in causa propria, sed in delicto alieno, ad quod auertendum, & puniendum facultatem habet; quilibet enim legitimus superior potest, iuxta limites suæ facultatis, crimina prohibere, bono publico consulere, & violatores suæ potestatis punire.

Obiicies secundò, quæ continentur in Bulla non sunt aliquid spirituale; non enim sunt aliquid diuinitus institutum, vt sunt sacramenta; ergo Principes seculares possunt illorum vsui, & publicationi obstare.

Respondeo, quæ continentur in Bulla, pertinere ad potestatem spiritualem à Christo Ecclesiæ collatam; sunt enim vsus, & exercitium iurisdictionis Ecclesiasticæ, quam Summo Pontifici à Deo immediatè communicatam esse, docui *de censuris disp. 1. quæst. 1. puncto 2. initio, in tertia editione*, & colligitur ex *cap. nouit. de iud.* consequenter Principes seculares nequeunt in materia censurarum suam interponere auctoritatem.

Obiicies tertiò, potestas Principum secularium prior est auctoritate Ecclesiastica; hæc enim solummodo cœpit post assumptam à Deo humanitatem; ergo illa non potest ab hac impediri; & consequenter si Principes seculares Bullam Pontificiam suis subditis minus vtilem, aut perniciosam concordię Reipub. esse cognouerint, curare, & conari poterunt, ne promulgetur; alioquin in publica erga subditos administratione, & regimine impedire possent.

Respondeo, duplicem esse potestatem, vnam laicam, & secularem, alteram Ecclesiasticam, & spiritualem; & licet secularis prior sit Ecclesiastica, tamen Ecclesiasticæ potestati obesse, aut contraire non potest: quòd si fortè daretur casus, in quo re ipsa Bullæ promulgatio allatura esset communi Reipublicæ paci perturbationem & damnum, Principes seculares non possent sibi ius facere; sed supplices libellos Summo Pontifici exhibere, illisque causam non promulgandæ Bullæ aperire deberent, vt infrà clariùs ostendam.

Obiicies quartò, Bulla fertur per modum processus; sed processus factus sine citatione est inualidus; ergo Bulla inualida est; ergo Princeps secularis non tenetur illi assentire, sed potest illi tamquam

inualidæ resistere, contradicere, & curare, ne à suis subditis recipiatur, & in vsum reducatur.

Respondeo processum factum sine citatione inualidũ esse, quoties ius defensionis competit reo contra processum. Hic autem, si pars adesset, non posset impedire Bullæ vsum; consequẽter ad hunc processum non requiritur citatio; duplex est enim genus processus, vnum in particulari contra certas, & determinatas personas quæ iam deliquerunt; alterum in genere contra futuros delinquentes, cuiusmodi Bulla nostra censetur. Ad primum genus processus requiritur citatio; non verò ad secundum: constat enim in censuris generaliter ferendis nullam citationem adhiberi. Ita Ioannes Monachus *in cap.2.de constit.lib.6.* & alij, quos citat & sequitur Alterius *loco citato ad 4.* vbi etiam has obiectiones, & argumenta proponit, & dissoluit.

3 Bulla valida esset, etiamsi ederetur sine data anni, & diei.

5 Tertia difficultas est, vtrùm hæc Bulla obliget, si edatur sine data anni, & diei.

Respondeo Bullam, si solemniter edatur, & publicetur eo pacto, quo nunc edi, & publicari consueuit, validam videri; etiamsi data diei, & anni non apponeretur. Ratio est, tum quia Summo Pontifici non deest auctoritas, & facultas condendi leges, & obligandi, non seruata hac solemnitate; tum quia multæ leges in sacris canonibus recensentur, in quibus nõ extat data; tum quia in primo constitut. Cod. *in verb. Et si quæ earum*, dicitur, *leges, seu constitutiones sine die, & consule valent*. tum quia non est præsumendum Summum Pontificem velle actum inualidum facere, & fideles deludere; tum quia Summus Pontifex non obstringitur legibus Principum secularium, aut etiam Ecclesiasticorum quoad vim coactiuam; ergo ipsius leges non fiunt irritæ ob omissam solemnitatem iure ciuili, vel etiam canonico in aliis legibus præscriptam. Ita ex parte Bartolus *in tract. de repres. in verb. Data*, vbi asserit hoc diligenter esse animaduertendum præter leges, & statuta nonnullarum communitatum contra Marium Alterium *in expositione Bullæ disp.22. c.8. clausula vltima col.5. vers. Hic quari potest.* Duardum *li.1.c.4.quæst.9.* & alios asserentes leges antiquas validas esse, non autem leges, quæ de nouo emanant. Vide Alterium *loco citato*, vbi plura circa datam diei, & anni, & loci differit.

Neque obstat *l. si qua, C. de diuers. rescript.* vbi dicitur priuilegia, quæ in corpore iuris non continentur, inualida esse, sine die, & consule. Respondeo enim ibi sermonem esse de priuilegiis Imperialibus; nos autem loquimur de legibus Summi Pontificis, qui iure Cæsareo in suis legibus non ligatur.

6 Si Bulla ederetur sine data anni, & diei, non fidem faceret in iudicio apud eos, apud quos de ipsius editione non constaret.

6 An autem huiusmodi litteræ fidem facerent in iudicio apud eos, quibus compertum non esset Summum Pontificem præfatam Bullam sine data diei, & anni edidisse, alia ratio est; forum enim externum in præsumptione falsitatis fundari potest, de qua re videri potest Romanus *cons.231.* quem etiam citat Duardus *loco citato n.7.*

PVNCTVM IV.

De causa materiali, & finali huius Bullæ, seu censurarum.

PRæmittendum est, causam materialem censuræ duplicem esse, proximam scilicet, & remotam; causa materialis proxima est illa, circa quam versatur lex continens censuram; hæc autem est actio, quæ prohibetur, vel omissio, vt est, v.g. assensus contra fidei articulos, inobedientia, &c. causa materialis remota est subiectum, cui prohibetur actio, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris disp.1.quæst.1.puncto 3.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quænam sit causa materialis excommunicationũ Bullæ Cœnæ.

1 CAusa materialis proxima huius Bullæ sunt actiones, quæ in ea vetantur, vel præscribuntur. Ratio est, quia illa est causa materialis alicuius legis, circa quam amplexandam, vel dimittendam versatur lex: Bulla autem versatur circa actiones in ea expressas, vt circa hæresim, inobedientiam, &c.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Quodnam sit subiectũ.

2 CAusa remota, seu subiectum censurarum Bullæ, sunt omnes, & singulæ personæ, quæ actiones in hac Bulla prohibitas exercent, siue sint viri, siue feminæ, siue laici, siue religiosi, vel Ecclesiastici; etiamsi Episcopatus, vel Cardinalatus dignitate fulgeant, vt patet ex dictis *de legibus, & cẽsuris in genere disp.1.quæst.1.puncto 4.* cum Azorio, Salas, Vgolino, & aliis, quibus adde Filliucium *tract. 16.n.21.* Alterium *disp.8.cap.1. & disp.9.c.1.col.4. & 5. versic. status*, Duardum *canone 8.q.10.n.14.* & alibi pluribus in locis. Vgolinum, & alios Bullæ commentatores, quos in explicatione singulorum ferè canonum adducam. An autem Reges, vel Imperator comprehendantur in iis casibus, in quibus aliqua ratione non exprimuntur, infrà pluribus in locis explicabo, præsertim dum loquar de excommunicatione ob violationem clausuræ.

TERTIA PROPOSITIO.

3 Quibus de causis Summus Pontifex hanc Bullam edere soleat.

3 TRiplici de causa Summus Pontifex hanc Bullam edere solet. Prima est, vt pura, & integra seruetur fides Catholica, sine qua impossibile est placere Deo, ad *Hebræos* 11. Hæc autem fides maximè seruatur prohibitione hæresis, schismatis, lectionis librorum, errores contra fidem Catholicam continentium, vt habetur in prima clausula primi canonis huius Bullæ.

Secunda est, vt seruetur vnio fidelium cum Christo, eiusque Vicario in terris, quæ vnio violatur per schisma, per recessum ab obedientia Summi Pontificis, per negationem primatus, & appellationem ad futurum Concilium, per falsificationem litterarum Apostolicarum, per læsionem personarum Ecclesiasticarum, per vim, & iniuriam illatam iis, qui ad Romanam Curiam accedunt, vel in ea commorantur, vel ad illam necessaria deferunt, per vsurpationem Ecclesiasticæ iurisdictionis, per inuasionem vrbis, aut alterius loci Ecclesiæ subiecti.

Tertia est, vt seruetur societas sine offensione inter ipsosmet fideles, ita vt alter alteri offensionis causam non præbeat. Hæc autem societas læditur deprædatione, & latrociniis maritimis, impositione onerum indebitorum, violatione immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ, & similibus, quæ singillatim in sequentibus explicabuntur.

PVNCTVM V.

De duratione huius Bullæ, & multiplicatione censurarum, quæ in ea continentur.

DVo principaliter in hoc puncto explicabo.

Primò, quamdiu duret Bulla, seu censuræ in ea contentæ.

Secundò, vtrum censuræ multiplicentur multiplicata Bullæ promulgatione, & editione.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Bulla tenet. donec alia edatur.

1 BVlla vim habet, & perseuerat, donec alia de nouo edatur, & promulgetur. Hæc propositio perspicuè constat ex illa eiusdem Bullæ clausula sub finem, *volentes præsentes nostros processus durare quousque alij publicentur.*

Hinc sequitur primò, præcedentem Bullam non extingui condita alia, sed nondum promulgata; quia Bulla viget donec alia publicetur.

Obiicies, in Bulla dicitur hos processus durare, donec alij fiant, aut publicentur.

Respondeo particulam, *aut*, in hoc loco debere intelligi declaratiuè, aut copulatiuè, vt suo loco probabo.

Secundò, Bullam non extingui, dum Summus Pontifex à se Pontificatum abdicat, iuxta *cap.1. de renuntiatione lib.6.* Bulla enim vim habet, donec alia promulgetur.

Tertiò, Bullam non extingui, si contingat Papã ab hostibus capi.

Quartò, Bullam non cessare morte Summi Pontificis.

2 Censuræ Bullæ videntur potiùs latæ à iure, quàm ab homine.

2 Hinc colligi potest solutio illius quæstionis, in qua quæritur, vtrum censuræ, in Bulla Cœnæ contentæ, dici debeant latæ à iure, an potiùs ab homine.

Respondeo dici potiùs debere latas à iure, quàm ab homine. Ratio est; tum quia habent propriam legis, & constitutionis à iure latæ naturam; propria enim legis, seu constitutionis à iure latæ natura est, vt non extinguatur mortuo conditore: istæ autem censuræ non extinguuntur mortuo conditore, sed eo extincto adhuc perseuerant, donec alia Bulla edatur, vt apertè constat ex prefatis verbis, quæ in Bulla hisce temporibus apponi consueuerunt, *volentes præsentes nostros processus quousque alij publicentur durare*, &c. tum quia multæ ex præfatis censuris in sacris canonibus expressæ reperiuntur, vt est illa contra percussores Ecclesiasticorum, *cap. si quis suadente 17.q.4.* contra eos qui Romipetis molestias inferunt, *cap. si quis Romipetas, 24.q.3.* contra hæreticos, *c. excommunicamus, 1. & 2. de hæret.* contra imponentes noua pedagia, *cap. quoniam, de immunit. Eccles. in 6.* contra eos, qui prohibita ad hostes deferunt, *cap. ita quorumdam, de Iudæis.* Ita Nauarrus *cap.27.num.73.* vbi ait ob perpetuitatem dicendas esse à iure. Viualdus *in explicat. Bullæ, clausula, volentes.* Arismenus Tepatus, & Ioseph. Ludouicus, quos citat, & sequitur Ioannes Salas *de leg. disp.1. sect.9.n.62. versu, est ergo.* Alterius *lib.5.disp.1.cap.4. versu, Dico secundò, & disp.2.c.1. versu, volentes.* Duardus *lib.1.cap.3.quæst.7. concl.3.n.28.* Suarez *de legibus, lib.1. cap.10.n.15.* licet ex parte dissentiat *de censuris, disp.21. sect.1. num.2.* Auila *2.part.c.1.dub.vnico, vers. rogas.* Sayrus *c.4.n.23.* licet oppositum sentiat *lib.3.c.1.n.18.* & alij, quos retuli *de censuris in genere disp. 2.quæst.1.puncto 2. ad finem*, contra Becanum *in tractatu de fide c.15. quæst.8.n.6.* Sotum *in 4. distinct.22.quæst.2.art.3.* Toletum *lib.1.cap. 18.* & alios apud Filliucium *tract.15.cap.1. quæsito 4.nu.7.* apud Becanum *loco citato*, apud Alterium *loco citato*, & apud alios præcitat. DD. & contra Reginaldum *lib.9.n.230.* vbi asserit nec esse propriè ab homine, nec propriè à iure; sed medij cuiusdam generis.

Obijcies primò, hæ litteræ vocantur *processus*; sententiæ autem in processu latæ non dicuntur à iure, sed ab homine.

Respondeo ad cognoscendum, an aliqua censura dicenda sit à iure lata, vel ab homine, non esse inspiciendam nominis etymologiam, sed potiùs rationem, & rei naturam. Istæ autem censuræ naturam habent pœnæ à iure latæ.

Obiicies secundò, veteres censuræ per nouæ Bullæ promulgationem cessant; consequenter, si quid in posteriori omittatur, statim definit obligare, etiamsi expressè non reuocetur; ergo signum est istas censuras non à iure, sed ab homine latas esse, cùm lex, & ius, etiamsi sæpiùs, & sæpiùs circa eamdem rem feratur, non desinat; nisi reuocetur per posteriorem, aut nisi aliquid illi contrarium decernatur.

Respondeo cessare, quia Summus Pontifex, & vsus ita interpretatus est; non tamen hinc sequitur, quin censuræ in Bulla Cœnæ dici non debeant à iure latæ, cùm ex se perpetuò duraturæ sint, & ad perpetuam rei memoriam edantur.

Ex dictis colligitur differentia inter Bullas, quæ priscis temporibus edebantur, & inter eas, quæ hoc tempore promulgantur, quòd illæ dicebantur ab homine, istæ à iure.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Censuræ Bullæ non iterantur iterata publicatione Bullæ.

3 CEnsuræ non multiplicantur iterata publicatione, & editione Bullæ Cœnæ. Ratio est, quia antecedentes cessant adueniente nouæ Bullæ publicatione; ergo censuræ non multiplicantur iteratis publicationibus, alioquin antecedentes non cessarent; sed adhuc vires haberent aduenientе noua Bullæ publicatione. Addo neque censuras, quæ in corpore iuris continentur, & in hac Bulla reperiuntur, iterari, & multiplicari; consequenter facientem aliquid, cuius prohibitio habetur in corpore iuris, & in Bulla Cœnæ, non ligari pluribus excommunicationibus (modò plura huius Bullæ capita non transgrediatur; tunc enim perspicuum est ligari pluribus censuris; tum quia vnaquæque censura distincta est ab alia; tum quia causa diuersa diuersum producit effectum.) Ratio autem,

autem, cur faciens aliquid, quod in hac Bulla, & in corpore iuris vetitum est, vnam tantummodo censuram incurrat, est, tum quia conditores corporis iuris, & huius Bullæ eamdem habent potestatem: quando autem aliquid sub censura eius speciei prohibetur à pluribus superioribus, eamdem potestatem habentibus, non multiplicantur censuræ, iuxta numerum superiorum, vt docui de *censuris in genere disp.1.quæst.1.puncto 4.n.11.& seqq.* cum Vgolino, Suarez, Conincho, Filliucio, Sayro, & aliis. Tum quia proferēs excommunicationem, quæ ob eamdem causam etiam in iure lata est, non præsumitur velle nouam censuram ferre; sed expressam in iure declarare, & suo præcepto quodammodo corroborare, seque illi accommodare, nisi aliud exprimat; nam pœnæ mitiùs explicandæ sunt. Ita Nauarrus *in cap. Ita quorumdam, de Iudæis, notabili 11. in glos. vlt. num.4.& 37.* Suarez *disp.21.sect.1.nu.3.& seqq.* Reginaldus *lib.9. n.228. ad finem.* Filliucius *n.13.* & alij, quos retuli *de censuris, loco citato, n.11.& 12.*

4 Casus aliàs expressi in iure, & simul in Bulla Cœnę remanent sub dispositione iuris communis, si modò in Bulla reticeantur.

4 Sed modò dubium est primò, quid sentiendum sit de illis casibus, qui iure communi, & simul etiam in Bulla aliàs continebantur; sed modò, dum Bulla iteratur, ex parte, vel in totum in Bulla reticentur.

Respondeo illos remanere sub dispositione iuris communis eo pacto, quo vsu recepti erant ante Bullæ constitutionem; cum enim dispositio, quoad illos casus, cesset per iterationem alterius Bullæ, in qua non exprimuntur, vt suppono, sequitur, antiquiora iura cum retinere statum, quem ante Bullæ iterationem habebant. Ita Sayrus *lib.3.c.2.n.5.* Filliucius *n.16.* Nauarrus *loco citato n.25.& seqq.* Reginaldus *lib.9.n.228.*

Imò Sayrus & Filliucius addunt priora priuilegia, quibus per Bullam derogatum est, si Bulla iterùm edatur, sine derogatione priuilegiorum, reuiuiscere, quia reuocatio priuilegiorum vim habebat ex dispositione Bullæ; ergo cessante Bulla, per quam reuocata fuerant, cessat reuocatio.

Verùm hæc ampliatio, seu additio mihi displicet; quia illa priuilegia iam erant sublata, & extincta per priores Bullas: priuilegium autem extinctum non reuiuiscit, absque noua ipsius concessione.

Ad rationem in contrarium respondeo, reuocationem priuilegiorum sortitam fuisse suum effectum, statim ac Bulla ipsorum reuocatoria publicata fuit: priuilegium autem reuocatum, & extinctum lapsu temporis non reuiuiscit, nisi iterùm cōcedatur. Quamobrem omissione clausulæ reuocationis priuilegiorum, cessat quidem causa destructionis ipsorum priuilegiorum; sed non sufficienter ponitur causa constructionis, & reuiuiscentiæ.

5 An casus iuris in Bulla renouati acquirant reservationem Bullæ, remissiuè.

5 Secundò, dubium est, vtrùm casus in iure expressi, qui in hac Bulla innouantur, reseruationem Bullæ sortiantur.

Respondeo varias esse in hac re Doctorum sententias, de quibus infrà, vbi agam de nonnullis iuribus, quæ in hac Bulla innouantur, & de absolutione ab his censuris.

6 Qui excommunicationem contraxit ob crimen aliàs in Bulla expressum, remanet excommunicatus, donec absoluatur; etiamsi postmodū casus ille in Bulla non ampliùs exprimatur.

6 Tertiò, dubium est, vtrùm is, qui excommunicationem contraxerat, ob delictum in Bulla Cœnæ prohibitum, remaneat adhuc excommunicatus, & absolutione indigeat, etiamsi postea contingat, vt Summus Pontifex, dum Bullam iterum edit, huiusmodi delictum ampliùs in Bulla non comprehendat.

Respondeo remanere excommunicatum, donec absoluatur, quia excommunicatio semel contracta secum trahit suum effectum, & semper ligat, donec per absolutionem auferatur: ideò omissio illius censuræ efficit, vt delinquentes in futurum non ligentur excommunicatione, non autem vt illi, qui anteà deliquerunt, absoluti censeantur. Ita Alterius *lib.5.disp.2.c.6.ad finem*, Reginaldus, Sayrus, Filliucius, & alij *locis citatis*. omissis aliis, quos retuli *de irregularitate quæst.5.puncto 1.num.1.in 4.editione*, vbi in praxi ita seruandum esse innui; quamuis in contrarium nonnullæ rationes afferri possint, vt *ibidem* ostendi.

QVÆSTIO II.

De prima excommunicatione in Bulla Cœnæ contenta contra hæreticos, legentes ipsorum libros, & schismaticos.

IN hac prima excommunicatione multa personarum genera comprehenduntur, nempe hæretici, eorumdem credentes, receptatores, & fautores, legentes libros eorumdem hæresim continentes, aut de religione tractantes, tenentes huiusmodi libros, aut imprimentes, ac denique schismatici, & inobedientes Summo Pontifici, vt patet ex sequentibus Bullæ verbis:

Excommunicamus, & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus sancti, auctoritate quoque beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra, quoscumque Hussitas, VViclephistas, Lutheranos, Zuinglianos, Caluinistas, Vgunottas, Anabaptistas, Trinitarios, & à Christiana fide Apostatas, ac omnes, & singulos alios hæreticos, quocumque nomine censeantur, & cuiuscumque secta existant, ac eorum credentes, receptatores, fautores, & generaliter quoslibet illorum defensores, ac eorumdem libros hæresim continentes, vel de religione tractantes, sine auctoritate nostra, & Sedis Apostolicæ scienter legentes, aut retinentes, imprimentes, seu quomodolibet defendentes, ex quauis causa publicè, vel occultè, quouis ingenio, vel colore: necnon schismaticos, & eos, qui se à nostra, & à Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.

Vt gradatim incedam, quinque principaliter explicabo in hac quæstione.

Primò, quid sit hæresis.

Secundò, an ob hæresim incurratur excommunicatio.

Tertiò, an excommunicatio incurratur ob fauorem, & receptionem hæreticorum.

Quartò, an incurratur ob lectionem, retentionem, impressionem, & defensionem librorum vetitorum.

Quintò, an ob schisma. Et quamuis hæc eadem alibi tradiderim, nihilominus quia huius loci sunt maximè propria, hîc eadem nonnullis additis referre decreui.

PVNCTVM PRIMVM.

Quid sit Hæresis.

VNICA PROPOSITIO.

1 Quid sit hæresis.

1 HÆresis est voluntarius error intellectus cum pertinacia contra aliquam fidei veritatem. Dicitur *error voluntarius*, quia peccatum sine consensu, & voluntate non committitur; hac de causa, qui circa res fidei errat inuoluntariè, non admittit peccatum hæresis, & qui inuitus patitur tentationes hæreticas, seu contra fidem, non est hæreticus, quia defuit voluntarium. Signum autem ad iudicandum defuisse voluntarium, est tristitia, quam tentatione hæresis vexatus sentit in ipso conflictu, aut statim post conflictum; nam qui alicui errori voluntariè cum pertinacia assentitur, non ità facilè resipiscit. Ita Sanchez *in Summa lib.2 c.7.num.14.* Filliucius *tract.16.c.2.n.24.& 26.* & alij communiter.

Dicitur *error intellectus*, quia sicut actus fidei est actus, seu assensus intellectus; ita hæresis, quæ est contraria fidei, est error ipsius intellectus: ex quo fit, vt si quis proferat propositionem hæreticam sine assensu intellectus, non dicatur hæreticus, nec subiaceatur excommunicationi latæ contra hæreticos. Ita communiter DD.

Dicitur *cum pertinacia*, quia si quis erret circa res fidei, etiam culpabiliter, non dicitur hæreticus, nisi pertinaciam habeat. Pertinacia autem non est attendenda penes durationem temporis, aut ob firmam persistentiam in errore; sed ex cognitione & animaduersione definitionis Ecclesiæ contraria illi errori; vnde ille dicitur hæreticus, qui aliquid sentit contra fidem, sciens contrarium teneri ab Ecclesia Catholica, quamuis non perseueret in tali errore. Hæreticus etiam est, qui aliquid sentit contra definitionem Ecclesiæ; sed ita affectus est, vt contrarium sensurus sit, si argumentis conuincatur, aut si res illi proponatur à viro docto; nam iste recedit à definitione Ecclesiæ, sciens ab illa contrarium teneri. Ita Vasquez 1.2. *disp.26.c.4.* & alij.

2 An Catechumenus dici possit hæreticus.

2 Ex dictis colligi potest primò Catechumenum negantem aliquem fidei articulum dici posse hæreticum, iuxta Castro *de iusta hæret.pun.c.8.* Suarez *to.5.disp.5.sect.2.n.4.* Bañem 2.2. *quæst.11.art.2.* Ratio est, quia sentit aliquid contra definitionem Ecclesiæ cum pertinacia, vt suppono. Iuxta verò Caietan. 2.2. *quæst.10.art.5.* Toletum *in Summa c.3.lib.4.num.5.* Filliucium *tract.16.cap.2.num.22.* Sayrum *lib.3.c.6.num.11.* Duardum *lib.2. in canon. quæst.21.num.3.* & alios, non est hæreticus. Sed isti Doctores, meo iudicio, conciliari possunt hoc modo, vt primi dicant, eum esse hæreticum, qui simpliciter sentit aliquid contra definitionem Ecclesiæ; secundi verò sentiant illum esse hæreticum, qui sentit aliquid contra definitionem Ecclesiæ, postquam solemniter professus est fidem in Baptismo, vel Catechismo; cùm autem Catechumenus nondum sit professus fidem solemniter, non potest dici hæreticus hoc secundo modo, sed primo; verum tamen est secundùm omnes Doctores, Catechumenum negantem aliquem fidei articulum non subiici pœnis ab Ecclesia latis contra hæreticos; quia nondum est subditus iurisdictioni Ecclesiæ, vt patet ex dictis *de censurâ*. Eodem pacto fictè, aut inualidè baptizatus non subiacet Ecclesiæ pœnis negando aliquem fidei articulum, vt patet ex ratione proximè allata.

3 An sit hæreticus, qui dubitat circa fidei veritatem.

3 Secundò, eum, qui positiuè dubitat in rebus fidei, esse hæreticum; vt si dubitet aliquam rem fidei esse incertam, & dubiam. Ratio est, quia voluntariè errat contra fidei veritatem, iudicando incerta esse, & dubia, quæ certa sunt, & vera. Ita Valentia 2.2. *disp.1. quæst.11.puncto 1.* Sylvester *v. Hæresis, quæst.3.* Filliucius *n.28.* Duardus *lib.2. in canon. 1. quæst.23.* Reginaldus *lib.9. n.237.* Azorius *lib.8.cap.9. quæsito 6.* Toletus, & alij.

4 An sit hæreticus, qui non credit articulum sibi reuelatum.

4 Tertiò, eum, qui non credit aliquem articulum sibi specialiter reuelatum, esse hæreticum, & affici pœnis hæreticorum; quia negat veritatem fidei cum pertinacia. Ita Sanchez *loco citato num.32.* contra Azorium *loco citato quæsito 4.* existimantem istum non affici pœnis hæreticorum, & contra nonnullos alios non improbabiliter existimantes istum, in rigore loquendo, non esse hæreticum, quia nihil sentit contra vllam veritatem ab Ecclesia propositam.

5 An sit hæreticus negans Christum esse risibilem.

5 Quartò, illum præsumi hæreticum, qui negat propositionem, quæ deducitur euidenter ex vna propositione de fide, & altera naturali; nam propositio deducta ex his duabus propositionibus est de fide. Vnde, qui negat Christum esse risibilem, est hæreticus, quia hæc propositio deducitur ex vna propositione naturali: Omnis homo est risibilis, & ex altera de fide; sed Christus est homo; ex quibus euidenter infertur; ergo Christus est risibilis; consequenter negans Christum esse risibilem est hæreticus, & incurrit excommunicationem proferendo exterius hanc propositionem: Christus non est risibilis. Ita Sanchez *lib.2.c.8.n.12.* & alij recentiores.

6 An sit hæreticus, qui ex ignorantia crassa errat circa fidē, sed est paratus corrigi cognita veritate.

6 Quintò, eum non esse hæreticum, qui ex ignorantia crassa errat circa res fidei; sed ita est affectus, vt sit paratus corrigi, seu obedire Ecclesiæ, cognito errore, seu cognita rei veritate, seu definitione Ecclesiæ. Ratio est, quia hæresis est error voluntarius cum pertinacia contra veritatem fidei; qui autem errat circa res fidei ex ignorantia crassa, sed est paratus obedire, & corrigi, cognito errore, non dicitur habere voluntarium errorem cum pertinacia, licet admittamus illum errorem esse voluntarium in causa, & culpabilem, simulque habere malitiam, quæ reducitur ad hæresim; sicut alia peccata commissa ex ignorantia culpabili, reducuntur ad eam speciem, ad quam pertinerēt, si facta fuissent scienter, vt patet ex dictis *de peccatis*; non tamen admittimus illum errorem habere grauitatem hæresis, quæ consistit in voluntario errore cum pertinacia, contra definitionem Ecclesiæ.

7 An hæresim committat, qui errat ex ignorantia crassa, & adhuc erraret, si sciret errorem illū esse contrā fidem.

7 Rogabis an hæresim committat, qui ex ignorantia crassa errorem aliquem profert contra fidem, quem adhuc voluntariè proferret, si sciret illum esse contra fidem, & definitionem Ecclesiæ.

Respondeo affirmatiuè, quia censetur sufficienter pertinax contra Ecclesiam; ex quo patet a fortiori, quid dicendum sit de errore contra veritatem fidei contingente ex ignorãtia affectata: vt si quis eligat nescire res fidei, vt liberiùs erret in fide; hic enim dicitur habere ignorantiam affectatam, & est hæreticus postquam commisit aliquem errorem contra fidem. Ratio est primò, quia ille error est voluntarius cum pertinacia, cùm proferens velit errare in fide, nec velit obedire Ecclesiæ. Secundò, quia talis ignorantia non minuit, sed auget grauitatem delicti, vt patet ex alibi dictis. Si verò aliquis affectet, seu negligat nescire res fidei, non vt liberiùs erret in fide, sed ex tædio, & negligentia addiscendi, vel ob aliam causam, non est verus hæreticus; non enim dicitur errare cum pertinacia, cùm sit paratus corrigi ab Ecclesia, nec quidquam sentire velit contra Ecclesiæ definitionem. Verum quidem est illum errorem reduci ad hæresim, non tamen habet grauitatem hæresis, nec subiicitur pœnis contra hæreticos latis, quia deficit pertinacia. Ita Arrag. 2.2.*q.* 11.*art.*2. Sayrus *lib.*2.*c.*9.*nu.*20.& alij. Ex quo patet in confessione explicandum esse affectum, quem quis habebat, quando errorem protulit ex ignorantia crassa, vel affectata; sicut etiam inquit Valentia *disp.*1.*quæst.*10.*puncto* 3. explicandus est numerus, & qualitas articulorum, quos quis negauit; sicut explicanda est quantitas furti. Sed de hac re satis *in tract.de pœnitentia.*

8 An apostata sit hæreticus, & quotuplex sit apostata.

8 Sextò, colligitur apostatam à fide subiacere pœnis hæreticorum; nam apostata est verus hæreticus deserendo veram fidem, Duardus *lib.*2.*quæst.*13. Filliucius *n.*28.& alij.

Hac occasione aduertendum est, triplicem esse apostasiam. Prima est à fide, secunda à clericatu, tertia à religione. Apostata à fide dicitur ille, qui totam fidem Catholicam deserit. Apostata à religione dicitur, qui facta professione per tria vota deserit religionis habitum, animo illum non ampliùs recipiendi: non tamen dicitur apostata si transeat ad aliam religionem.

An verò sit excommunicatus non ingrediendo arctiorem, constabit ex infrà dicendis. Apostata à clericatu dicitur ille, qui clericalem habitum dimittit animo non ampliùs recipiendi. Vide quę dixi *de beneficiis*, & quæ tradit Duardus *lib.*2.*in can.*1.*q.*13.*& seqq.*

9 Hæreticus est, qui negat hunc esse verum Papam.

9 Septimò, probabiliter sustineri posse, illum esse hæreticum, & consequenter excommunicatum in Bulla Cœnæ, qui negat hunc Summum Pontificem Vrbanum VIII. esse verum Papam, & caput Ecclesiæ, postquam sufficienter proponitur, seu postquam constat ipsum esse ritè, & canonicè electum. Ratio est, tum quia in sententia multorum DD. de fide est, hunc esse verum Papam, & patebit ex rationibus proximè adducendis; ergo hæresim committit, qui negat hunc esse verum Papam: negans enim propositionem de fide, hæreticus est. Tum quia, dum hęretici Ecclesiæ reconciliantur, ex constitutione Martini V. interrogari debent, an credant Pontificem pro tempore esse verum Pontificem, successorem beati Petri, & Christi Vicarium; ergo signum est hunc esse fidei articulum. Tum quia tota Ecclesia credit, & tenet hunc esse verum Papam; ergo id credit fide diuina, non verò humana; alioquin falli posset, cum fidei humanæ falsum subesse possit. Tum quia id, quod Summus Pontifex definit, & declarat tamquam de fide credendum, non est credendum fide humana, sed diuina; ergo etiam fide diuina credendum est, ipsum esse verum Pontificem, Petri successorem, & Christi Vicarium in terris; alioquin obligaremur ad credendum fide diuina iudicium huius Pontificis, quem fide solùm humana crederemus esse verum Papam, S. Petri successorẽ. Prętereà dum Summus Pontifex aliquid de fide credendum definit, infallibilem habet Spiritus sancti assistẽtiam; alioquin posset nobis aliquid fide diuina credendũ proponere, quod re ipsa credendũ non esset; quod rectæ gubernationi Ecclesiæ, & diuinæ prouidẽtię aduersatur; sed qui habet infallibilẽ Spiritus sancti assistentiam, est verus Papa, illiq; credere debemus: nam pseudo-Papa non habet assistentiã Spiritus sancti, illiq; non debemus credere; nõ enim credere debemus pseudo-Prophetis, & pseudo-Christis, *Matth.*24. Tum quia ex vna propositione de fide, & altera moraliter certa, in sententia multorum Doctorum, contra Suarez, & alios, inferri potest per syllogismum Theologicum conclusio, quæ fide diuina credatur, non quidem, vt illata per syllogismum, (assensus enim conclusionis non est assensus fidei,) sed vt explicata per alias propositiones; talis autem conclusio est ista: Qui canonicè electus est in Papam, est verus Papa; sed hic canonicè electus est; ergo est verus Papa. Tum quia si fide non constat hunc esse verum Papam, neque constare potest hoc esse verum Concilium: nam verum Concilium formaliter includit verum Papam; sed negans hoc esse verum Concilium, est hæreticus, non minùs, ac si negaret, vera esse quatuor Euangelia, teste Magno Gregorio; ergo, &c. Ita Azor. 2.*par.lib.*5.*c.*5.*quæsito* 4. Suarez *in tract.de fide, spe, & charitate, disp.*10.*sect.*5.*n.*2.& alij recentiores Magistri Societatis Iesu, contra Caietanum 2.2.*quæst.*1.*art.*3.*in responsione ad* 4. Bañem 2.2.*quæst.*1.*art.*10.*in prioribus commentariis dub.*2.*ad* 2. Cordubam *lib.*1.*quæst.*17.§.2.& alios, apud præcitatos Doctores.

Dixi, *postquam sufficienter proponitur*; quia qui negasset hunc esse verum Papam, antequam ei sufficienter proponeretur, non peccasset, nec fuisset hæreticus; nam qui facilè credit, leuis est corde: tunc autem sufficienter proponitur, dum constat ritè, & verè electum esse; vel, vt ait Suarez *nu.*6. dum moraliter constat illum esse acceptatum à tota Ecclesia, & pacificè possidere primatum, atque adeò posse obligare omnes fideles ad credendum quidquid definierit.

10 An sit de fide adesse nunc Christi corpus sub speciebus cõsecratis in Ecclesia Dei.

10 Obiicies primò, non minus de fide est, nunc adesse Christi corpus sub speciebus consecratis in Ecclesia Dei, in qua est verum sacerdotium, sacrificium, & sacramentum, quàm esse verum caput Ecclesiæ; sed non est de fide has species in particulari esse verè consecratas, & verum Christi corpus continere; ergo neque de fide est, hunc esse verum Papam, caput Ecclesiæ, successorem beati Petri, & Christi Vicarium.

Respondeo, concessa maiori propositione, negandam esse consequentiam. Ratio disparitatis est, quia nullum sequitur inconueniens ex ignorantia, quòd hæ species non sint consecratæ: magna autem in Ecclesia perturbatio sequitur, si nesciatur, quisnam sit Ecclesiæ caput; via enim, & aditus aperitur schismaticis, & hæreticis, contendentibus suos pastores veros esse pastores, & caput Ecclesiæ. Propterea opus est, vt fide supernaturali, cui falsum subesse non potest, credatur hunc esse verum Ecclesiæ caput.

Obiicies secundò, non possumus credere fide diuina hunc esse verum Papam, nisi etiam credamus, eum esse baptizatum, sacerdotem, & canonicè electum; sed nobis non constat esse baptizatum, esse sacerdotem, & canonicè electum; ergo neque constat fide diuina esse verum Papam.

Respondeo primò, ex hoc argumento dumtaxat sequi Spiritum sanctum, qui Ecclesiæ assistit, non permissurum, vt is in Papam eligatur, & habeatur in tota Ecclesia, qui non sit baptizatus, sacerdos, & legitimè electus.

Respondeo secundò, non videri absurdum, asserere de fide esse, Papam esse baptizatum, & sacerdotem; quia hic est articulus cum nostro coniunctus: dato enim vno articulo fidei, dari etiam debent cetera cum illo necessariò connexa; sicut dato tamquam de fide, quòd Christus fuerit verus homo, concedendum est etiam de fide habuisse cor, sanguinẽ in venis, & alia, quæ homini necessaria sunt.

Respondet tertiò Suarez has conditiones per se primò non pertinere ad fidem, sed esse quasi conclusiones Theologicas, quæ consecutione quadam inferuntur: sicut enim ex fine arguuntur media; ita ex eo, quòd Deus Ecclesiæ concessit, vt numquam erret in rebus fidei, & vera semper vtatur regula; ita etiam sua infallibili prouidentia disposuisse censetur, ne vmquam erret in electione illius, qui ad hanc dignitatem eligitur; sed eligat eum, qui præditus sit conditionibus ad eam necessariis. Hæc responsio quoad substantiam cõincidere videtur cum duabus, quas ego attuli, & in hoc solùm differre videtur, quòd Suarez negat conclusionem Theologicam esse obiectum fidei, quod à pluribus aliis DD. negatur; quamuis enim conclusio Theologica, deducta ex vna de fide, & altera moraliter certa, non sit de fide, vt deducta, nihilominus vt explicata per alias propositiones potest esse obiectum fidei, vt alibi, Deo fauente, ostendam.

Obiicies tertiò, ita se habet Summus Pontifex respectu eorum, quæ credenda Ecclesiæ proponit, sicut se habet Concionator, qui fidem Barbaris explicat, & verbum Dei proponit; sed barbari non credunt fide infusa vera esse, quæ concionator proponit; sed per coniecturas iudicant ipsum non fallere; ergo neque fide diuina credenda sunt, quæ Summus Pontifex proponit; consequenter neque fide diuina credendum est hunc esse verum Papam.

Respondeo negando paritatem; nam Summus Pontifex se habet tamquam iudex, & interpres Dei; consequenter illius iudicium falli non potest. Concionator verò non est certus iudex & interpres, sed fieri potest, vt fallatur, & proponat, tamquam de fide credendum, quod re ipsa credendum non sit.

11 Pontificem aliquis an femina fuerit.

11 Obiicies quartò, qui vitas Pontificum scripserunt, affirmant Ioannem VIII. fuisse feminam, sed femina incapax est sacerdotij, & Papatus; ergo non est de fide hunc esse verum Papam; quia fidei non potest subesse falsum.

Respondeo id omnino fabulosum esse, confictum ab hæreticis, & multis mendaciis adornatum, vt pluribus ostendit Cardinalis Bellarminus *lib.*3.*de Rom. Pontifice c.*24. Honufrius *in annotationibus* apud Platinam, & fusissimè Georgius Scherer sacerdos Soc. Iesu, qui hac de re peculiarem tractatum Viennæ impressum edidit.

Obiicies quintò, Deus numquam reuelauit hunc hominem esse verum Pontificem, & Ecclesiæ caput; ergo non est de fide hunc esse verum Papam; ergo nõ est hæreticus, qui hanc propositionẽ negat.

Respondeo, Deum reuelasse hunc esse verum Papam, dum reuelauit Petrum esse caput Ecclesiæ: dum enim reuelauit Petrum esse caput Ecclesiæ, simul etiam generaliter de omnibus eius successoribus reuelauit, vt benè Suarez *in tract.de fide disp.*10.*sect.*5.*n.*6. & sicut fide credendum est, hanc esse veram Ecclesiam, licet Deus in indiuiduo, & in particulari hoc non reuelauerit, sed in genere; ita fide credendum est, hunc esse verum Ecclesiæ caput, & quilibet tenetur credere, postquam ritè, & sufficienter propositum fuit.

Obiicies sextò, aliquando contigit, vt is pro vero Pontifice haberetur, qui re vera non erat, vt tempore antipapatus; ergo non est de fide hunc esse verum Papam, quia hæc est res, cui potest subesse falsum: fidei autem falsum subesse non potest; alioquin Deus falsitatis auctor esse posset, quod est contra fidem.

Respondeo numquam accidisse, vt tota Ecclesia existimauerit, aliquem esse verum Papam, qui re ipsa talis non esset, licèt aliquoties pro tempore non agnouerit verum, & certum Pastorem: aliud autem est, non agnoscere verum Pastorem, aliud cõspirare, & consentire in aliquem, tamquam in Pastorem, qui revera non sit; nam dum Ecclesia non agnoscit verum Pastorem, & caput, non exponitur periculo falsorum dogmatum (cùm ea, quæ tunc temporis fiunt, certa non existimentur, donec per indubitatum Papam decernatur;) sicut exponeretur, si falsum Pastorem, tamquam verum, & certum agnosceret, & reciperet.

Obiicies septimò, negans hunc esse verum Papam, non punitur tamquam hæreticus; ergo re ipsa non videtur hæreticus.

Respondeo negando consequentiam in nostra sententia. Ratio autem, cur non puniatur tamquam hæreticus, est, quia sententia, quam ego sequor, non est explicitè definita ab Ecclesia, & multos habet contrarios DD. In sententia tamen omnium dicendum est, illum, qui negat hunc esse verum Papam, illiq; obedientiam præstare negligit, schismaticum esse, & schismaticorum pœnis subiici, de quibus infrà *in hac quæst.puncto vlt.*

12 An apostasia possit esse hæreticus, & errare in rebus fidei.

12 Sed modò dubium est, vtrum Summus Pontifex possit errare

re in fide, & in hæresis crimen incidere. Pro solutione istius difficultatis,

Notandum est primò, Papam dupliciter considerari posse. Primò, vt Papam; secundò, vt priuatum personam. Tunc consideratur vt persona priuata, quando aliquid dicit, vel facit tamquam priuatus auctor, vt si librum interpretetur, aut quæstionem tractet, non dicens se Apostolica auctoritate loqui; imò quãdo definit aliquem articulum, illumque aliqua verborum circumlocutione adornat, & nonnulla addit, quæ tamquam de fide definire non intendit, respectu eorum, quæ adduntur, dicitur priuatus Doctor.

Notandum est secundò, ea quæ definiuntur à Papa, esse in duplici differentia. Alia spectant ad totam Ecclesiam, vt sunt definitiones fidei, & morum: alia spectant ad particulares personas, vt sunt controuersiæ facti; vt quando controuertitur, an talis sit irregularis. &c. Hìc non loquimur de definitione in controuersiis ad particulares personas pertinentibus; quia in istis potest Papa errare ex falsa informatione testium, aut alia ex causa, vt sentiunt communiter DD. Sed loquimur de definitionibus ad totam Ecclesiam spectantibus. His positis,

Respondeo primò, Papam posse tamquam priuatum Doctorem ex ignorantia in rebus fidei falli, & errare. Ratio est, quia non constat hoc ei priuilegium collatum esse, vt tanquam priuatus Doctor errare nequeat ex ignorantia, præsertim cum Summi Pontifices non semper æquè docti sint, & contrarias aliquando habeant opiniones, vt patet in Ioan. XXII. qui existimabat animas non visuras Deum ante diem Iudicij; non tamen hinc sequitur ipsum esse hæreticum, quia hæresis supponit contumaciam. Ob id

Respondeo secundò, Summum Pontificem non posse esse hæreticum, neque vt Pontificem, neque vt priuatum Doctorem; consequenter neque posse in controuersiis fidei, & morum errare, aut in hæresim labi. Ratio est, quia Summus Pontifex est successor D. Petri; ergo debet habere eamdem auctoritatem, potestatem, & dignitatem, quam habebat D. Petrus; alioquin non diceretur D. Petri successor: Petro autem collata fuit infallibilitas rerum fidei, Matth. 16. *Ego dico tibi; quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi*, id est, hæreses, *non præualebunt aduersus eam*; & Lucæ 22. *Oraui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* quomodo autem posset in fide fratres suos confirmare, si labe hæresis infectus esset. Ita Suarez *in tract. de fide disp.* 10. *sect.* 6. *dub.* 4. *n.* 11. Pichius *lib.* 4. *hierarch. c.* 8. Simancas *de Catholic. instit. tit.* 12. *n.* 14. Bañez ex parte 2. 2. *quæst.* 1. *art.* 10. *concluf.* 4. Azor. Bellarminus, & alij *locis proximè citandis*, contra Turrianum *in tract. de fide disp.* 16. *dub.* 1. Valentiam *in Analysi fidei*, Caiet. & alios apud præcitatos DD. existimantes, Papam vt priuatam personam, posse hæreticum esse.

Hinc colligi potest primò, nullum Romanorum Pontificum fuisse hæreticum, vt benè ostendit Azor. *to.* 2. *lib.* 5. *c.* 5. Bellarminus *lib.* 4. *de Romano Pontifice c.* 9. *& seqq.* & Baronius *tom.* 2. *&* 10. vbi respondent ad argumenta, & exempla nonnullorum Pontificum, quæ in contrarium afferri possent, vt de Marcello, Victore, Liberio, &c. quæ ego libens prætermitto, cùm apud præcitatos DD. videri possint.

Secundò, non esse curandum de ea quæstione, in qua quæritur, quid faciendum esset de Summo Pontifice, si in hæresim laberetur, de qua Farinacius *in tract. de hæresi.* nam in nostra sententia non potest esse hæreticus; ergo frustrà quæritur, quid de eo faciendum sit, si in hæresim incidat: non est tamen improbabilis sententia nonnullorum existimantium, Papam, vt priuatum hominem, posse in hæresim incidere. Hanc sententiam sequuntur Bañez, Caietanus, Valentia, Luisius Turrianus, Canus, Sotus, & alij, vbi etiam ostendunt Papam hæreticum deponendum esse, & quomodo Concilium in tali euentu potestatem in Papam haberet. Vide Suarez, Turrianum, Farinacium, Valentiam, & præcitatos Doctores. Neque obstant nonnulli textus, qui contra nos afferri possent. Respondetur enim illos intelligendos esse, posita probabili opinione asserentium Papam posse in hæresim labi; non autem definiunt, an labi possit, necne.

PVNCTVM II.

An ob hæresim incurratur excommunicatio, & quis ab ea possit absoluere.

1 Quibus pœnis hæreticus afficiatur.

1 NOtandum multis pœnis affici hæreticum, vt pœna amissionis bonorum, irregularitatis, excommunicationis, &c. Hic tantùm agam de excommunicatione; quia hæc sola ad rem præsentem facere videtur. Pœnam irregularitatis explicaui *in tract. de irregularitate.* Quæ de amissione bonorum dici possent, facilè colliguntur ex dictis *de contractibus, de confiscatione bonorum.* Alias etiam pœnas suis locis explicaui; omnia enim suis locis tradenda sunt, vt confusionis tædium, & prolixitatis fastidium euitetur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 An hæreticus incurrat excommunicationem.

2 HÆreticus, qui suam mentem exterius sufficienter manifestat verbis, aut signis, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ Papæ reseruatam, etiamsi suam mentem occultè manifestet. Quòd incurrat excommunicationem, clarum est in iure *c. Ad abolendã, c. Excommunicatus, de hæreticis, c. Quicumque, de hæreticis, in* 6. & in hoc canone Bullæ Cœnæ. Vt hæc propositio clariùs intelligatur, examinandæ sunt singulæ ipsius particulæ.

Dixi, *suam mentem exterius manifestat*, quia si quis interiùs aliquid sentiat contra fidem, sed nullum signum animi sui exterius exhibeat, non incurrit excommunicationem. Ratio est, tum quia Ecclesia non habet iurisdictionem in actus merè internos: tum quia Ecclesia numquam excommunicauit hæreticum purè mentalem; ergo signum est hæreticum purè mentalem non posse ab Ecclesia excommunicari; cùm Ecclesia omnem conatum adhibeat in amputandis hæresibus. Ita Azorius 1. *part. lib.* 3. *c.* 10. *quæs.* 3. Sanchez *in opere morali lib.* 2. *c.* 8. Duardus *lib.* 2. *in canon.* 1. *quæst.* 24. & alij communiter, contra Rosellam, Glossam, & alios apud Azorium *loco citato.*

3 A quonam hæreticus mentalis absolui possit.

3 Hinc sequitur hæreticum purè mentalem posse à quolibet approbato confessario absolui. Ratio est, quia hæresis est reseruata solùm ratione excommunicationis; hæc autem non incurritur ab hæretico purè mentali. Ita Arragonius 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 3. & alij communiter.

Dixi, *sufficienter exterius manifestat*, quia si quis hæresim mente reuoluens, aliquod signum exterius faciat, ex quo, attentis simul aliis circumstantiis occurrentibus, non possit humano more cognosci hæresis, non incurrit excommunicationem, quia non sufficienter exterius manifestat mentem suam, cùm per illud signum non possit hæresis ab aliquo cognosci, nec proferens iudicari hæreticus, consequenter neque potest puniri pœna excommunicationis; nam illa hæresis ita censetur occulta, ac si omnino esset interna, vt contingit quando aliquis fornicatur credens fornicationem licitam esse. Ita Azorius 1. *p. lib.* 8. *cap.* 9. *quæs.* 12. Bañez 2. 2. *quæst.* 11. *art.* 4. Duardus *n.* 16. Filliucius *n.* 29. Garzias *de benefic. part.* 11. vbi in hanc sententiam 24. Doctores percenset, & alij contra nonnullos alios.

4 An ligetur excommunicatione hæreticus, qui nõ aperit caput sacris imaginibus.

4 Ex quo inferunt DD. primò, non incurri excommunicationem ab eo, qui mente reuoluens suam hæresim, non aperit caput imaginibus Sanctorum, vel augustissimo Eucharistiæ Sacramento, aut non genuflectit, eò quòd non credat adesse corpus Christi, aut imagines esse adorandas. Secùs dicendum est si non aperiat caput, dum hostia eleuatur; tunc enim illius hæresis concipitur ab adstantibus, & ipse præsumitur hæreticus. Idem de eo sentiendum putat Sanchez, qui ex interna hæresi numquam ingreditur templũ; hic enim exterius sufficienter præsumitur hæreticus ex omissione.

5 An ligetur excommunicatione hæreticus, qui dicit: Peream, ni ita est.

5 Secundò, non incurri excommunicationem ab eo, qui mente reuoluens hæresim profert verba imperfecta, vt si dicat, Ita est, vel peream, ni ita sit. Idem dic si annuat capite, aut femur percutiat; nam hæc signa sunt indifferentia, cùm non magis significent hæresim, quàm aliquid aliud; quis enim hæc signa inspiciens iudicaret hæresim? Ita Doctores citati contra Garziam *n.* 105.

Tertiò, eum non esse excommunicatum, qui credens Christum non esse hominem, hæc verba solùm profert: Verè non est homo; sicut neque est excommunicatus, qui suam hæresim exprimit per characteres, vel notas à se impositas, quando tales characteres à nullo alio percipi possunt. Idem dic de eo, qui ex interna hæresi prorumpit in blasphemiam non hæreticalem; nam blasphemia non hæreticalis non significat hæresim, nec præsumitur hæresis. Ita Sanchez *c.* 8. *n.* 14. *loco citato*, & alij communiter.

6 An excommunicationem incurrat, qui hæresim pronuntiat per verba æquiuoca.

6 Quartò, eum esse excommunicatum, qui suam hæresim pronuntiat per verba æquiuoca, seu amphibologica; quia verè manifestat hæresim per verba sufficienter exprimentia internam hæresim. Ita Suarez *tom.* 5. *de censuris disp.* 4. *sect.* 3. *n.* 17. & alij.

7 An quæliber manifestatio hæresis sufficiat ad incurrendam excommunicationẽ.

7 Rogabis, an quælibet manifestatio hæresis, quæ sufficienter significat hæresim, sufficiat ad incurrendam excommunicationem, contra hæreticos latam.

Respondeo ad incurrendam excommunicationem sufficere manifestationem, quæ animum ostendit hæreticum; modò illa manifestatio proueniat ab interna hæresi, cum qua integrè vnum peccatum. Ex quo fit vt legens, transcribens, aut disputando pronuntians hæresim, quam anteà tenebat, non incurrat excommunicationem, si eam legat, vel transcribat, vel pronuntiet absque animo asserendæ hæresis; nam illa manifestatio non ostendit animum hæreticum, nec est mala malitia hęresis; excommunicatio autem contra hæreticos lata incurritur ob hæresim manifestatam per aliquod signum externum, cui communicatur malitia hæresis ab actu interno. Similiter sequitur non esse excommunicatum, qui suam hæresim manifestat amico, vel confessario, non animo asserendæ hæresis; sed animo capiendi consilium, vel confessionis faciendæ, nam talis manifestatio non est peccatum exterius hæresis; quamuis habere possit malitiam sacrilegij, si fiat in confessione, sine debito dolore requisito ad Pœnitentiæ Sacramentum suscipiendum. Præterea non est excommunicatus, qui dicit se aliàs talem hæresim habuisse; sicut non est peccatum periurij dicere se aliàs periurasse. Qui verò hæresim profert in somnis, vel ebrietate, quam ante somnum interiùs conceperat, iuxta probabilem aliquorum sententiam videtur excommunicatus, si anteà cognouit se solitum esse hæresim proferre, & non adhibuit diligentiam ad eam non proferẽdam. Ratio est, quia illa manifestatio est mala in causa prouenies ab interna hæresi, & imputatur ad culpam hæresis; sicut ad culpam imputantur cetera peccata, quæ præuidentur secutura in somno, vel ebrietate, nisi adhibeatur diligentia ad ea præcauenda: vnde sicut percutiens Clericum in somnis est excommunicatus, si præuidit percussionem, & non cauit; ita excommunicatus videtur, qui hæresim interiùs habuit, quam se in somnis prolaturum præuidit, & non cauit. Sed mihi probabilius videtur cum Sanchez *cap.* 8. *nu.* 24. Duardo *quæst.* 24. *n.* 19. & aliis non esse excommunicatum; nam excommunicatio videtur imposita ob hæresim formalem; non verò ob solam materialem, qualis est propositio hæretica in somnis prolata. Nec est eadem ratio de percussione Clerici contingente in somno, vel ebrietate; nam ipsa percussio per se, & directè est prohibita sub excommunicatione; prolatio verò hæresis non est prohibita sub excommunicatione, nisi quatenus habet adiunctam malitiam hæresis internæ, quam exterius prodit, & manifestat.

Dixi in propositione, *incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ*, vt aduertamus excommunicationem latam contra hæreticos non esse ex iure diuino, sed humano, vt patet ex dictis *de censuris*, & ita sentiunt plures DD. apud Azorium *cap.* 10. *quæs.* 2. apud Sayrum *lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 8. & apud Duardum *lib.* 2. *in canon.* 1. *quæst.* 18. *nu.* 4. contra nonnullos alios apud præcitatos DD.

Dixi excommunicationem Papæ reseruatam, quia absolutio ab excommunicatione ob hæresim reseruatur Papæ in Bulla Cœnæ, ibi, *& cuiusuis Concilij decreta*; vbi tollitur facultas Episcopis in Concilio concessa. Quamuis olim possent Episcopi per seipsos absoluere ab hæresi occulta, propter facultatem sibi concessam in Trid. *sess. 24. cap. 6. de reformatione.* vt clarius constabit ex dicendis ad finem Bullæ.

7 An decretis Tridentini derogetur sine illorum expressa mentione.

8 Obijcies, decreto Tridentini non derogatur, nisi illius expressa mentio fiat; ergo Episcopi possunt adhuc ab excommunicatione ob hæresim contracta absoluere, modò delictum sit occultum.

Respondeo negando antecedens. Vt hæc responsio melius intelligatur,

Obseruandum est non leuem difficultatem inter DD. esse, vtrùm ad reuocationem alicuius decreti in ipso Concilio contenti requiratur derogatio expressa, vel potius sufficiat tacita, qualis hæc esse videtur, non obstantibus constitutionibus Apostolicis. Nonnulli DD. quos retuli *de legibus disp. 1. quæst. 3. puncto 8. §. 3. nu. 13.* asserunt decreto Tridentini non censeri derogatum, nisi expressa mentio eiusdem Concilij, vel saltem Conciliorum in genere, fiat. Sed contrariam sententiam recentiores DD. Romanæ Curiæ sectatores tuentur, asserentes decretis Concilij Tridentini censeri derogatum per clausulam generalem, *non obstantibus constitutionibus Apostolicis*; & multò magis si dicatur, *non obstantibus cuiusuis Concilij decretis.* Ratio desumitur ex eodem Tridentino *sess. 25. c. 21.* vbi dicitur, *omnia, & singula, quæ sub quibuscumque clausulis, & verbis in hoc sacro Concilio statuta sunt, sancta Synodus declarat, ita decreta fuisse, vt in his salua semper auctoritas Sedis Apostolicæ & sit, & esse intelligatur.* Quamobrem dicendum censeo, expressam Concilij derogationem non requiri; quia dum Summus Pontifex aliquid decernit contra Tridentini decretum, dicendus est potiùs vti facultate sibi reseruata, quàm aliquid contra Tridentini dispositionem facere, vt ex praxi, & stylo Romanæ Curiæ obseruat Gonzalez ad *reg. 8. glos. 6. num. 120.* Filliucius *num. 320. tract. 16.* Rota in vna Bononien. prioratus 9. Iunij 1606. coram R. D. Manzanedo. Idemque colligitur ex alia Rotæ decisione in vna pensionis Sancti Angeli, 16. Decembris 1594. coram Cardinali Pamphilio, in qua deciditur, validam esse reseruationem pensionis (modò Summus Pontifex conscius sit valoris) positam super Episcopatu, cuius reditus summam mille scutorum aureorum non excedunt; etiamsi in Concilio Tridentino *sessione 24. cap. 13.* habeatur, huiusmodi Episcopatum nullis pensionibus, aut reseruationibus fructuum grauandum esse. Imò Pius V. anno 1570. motu proprio, quem ad verbum refert Garzias *de benef. 4. parte cap. 5. num. 33.* declarauit, in concessionibus Apostolicis propria manu Papæ signatis, non opus esse speciali, aut generali derogatione Concilij Tridentini. Idemque tenet Sacra Cardinalium Congregatio, teste eodem Garzia *num. 34.* modò supplicatio manu Papæ signata fuerit. Ratio hæc esse potest, tum quia Summus Pontifex facultatem sibi reseruauit in Concilio Tridentino *loco cit.* Tum quia Summus Pontifex non præsumitur ignorare decreta Concilij Tridentini, quod singuli Prælati semper præ manibus habere debent.

Ex dictis igitur patet, Episcopos non posse hoc tempore ab excommunicatione ob hæresim contracta, & ab aliis censuris in Bulla Cœnæ contentis, absoluere; quia ad calcem eiusdem Bullæ habetur clausula, non solùm tacitè, verùm etiam expresè derogatoria cuiusuis Concilij.

Dixi, *quamuis eam occultè manifestet*, vt sciamus excommunicationem incurri ab eo, qui hæresim solus profert, nullo alio præsente: nam illa hæresis eo modo manifestata subiicitur iurisdictioni, & iudicio Ecclesiæ; quamuis non possit in iudicio probari defectu testium, quod est per accidens, vt constat in aliis delictis prohibitis sub censura, in quibus censura contrahitur, etiamsi delicta occultè perpetrentur. Ita Simanchas *de Cathol. institut. tit. 42. num. 7.* Azorius *cap. 10. quæst. 4.* Filliucius *num. 28.* Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 16. num. 103.* & alij communiter.

9 An hæretici vitandi sint.

9 Quæres, an hæretici, qui suam hæresim sufficienter exteriùs protulerunt, vitandi sint, cùm sint excommunicati, seu vtrùm possimus communicare cum hæreticis.

Respondeo huius quæsiti solutionem colligi ex dictis de excommunicatione in communi; nihilominus hîc breuiter dico, non esse vitandos, nisi sint nominatim denuntiati excommunicati. Ratio est, quia in Concilio Constantiensi *in cap. ad euitanda*, concessum est fidelibus, vt non teneantur vitare excommunicatos, qui non sunt nominatim denuntiati, aut notorij Clericorum percussores; ergo non tenemur, quantum est ex vi excommunicationis vitare hæreticos, licet notorios, vt Lutheranos, qui generaliter excommunicantur in Bulla Cœnæ; sed possumus cum ipsis consuetudinem habere, loqui, orare, sacramenta recipere, secluso scandalo, & intentione fauendi hæreticis, vt hæretici sunt. Ita Suarez *tom. 5. disp. 18. sect. 1. concluf. 5.* Filliucius *tract. 16. cap. 2. num. 30.* Duardus *lib. 2. in canon. 1. quæst. 8.* & alij communiter.

10 An hæreticus adhiberi possit ad suscipiendum infantem de sacro fonte.

10 Addit tamen Azorius *lib. 8. cap. 11. quæsito 7.* non posse adhiberi hæreticum ad suscipiendum filium de sacro fonte; quod etiam ego sentio, quia ad patrinum pertinet instruere filium susceptum in rebus fidei, quod non præstabit hæreticus. Idem docet Sanchez *lib. 2. cap. 9. num. 12.* vbi refert Nauarrum, & alios.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Qui possit absoluere ab excõmunicatione ob hæresim contracta.

11 ABsolutio ab excommunicatione ob hæresim contracta, Summo Pontifici reseruata est, vt patet ex verbis huius Bullæ ad finem; consequenter nullus, quamuis Episcopali dignitate fulgeat, potest hoc tempore absolutionem ab hæresi conferre; quia priuilegiũ Episcopis concessum in Tridentino *sessione 24. cap. 6.* reuocatum fuisse docui *de censuris disp. 1. quæst. 3. punct. 2. nu. 2.* cum Sanchez, Molina, & Farinacio, & in hoc puncto *num. 7.* & constat ex illis Bullæ verbis, *& cuiuscumque Concilij.*

Farinacius tamen *tractatu de hæresi quæst. 92. §. 3. num. 52.* post glossam *in cap. excommunicamus 1. §. credentes, ad finem vers. & licet.* Hostiensem *num. 24. vers. & dato*, Felinum & alios, obseruat, Episcopos, licet non possint hoc tempore ab excommunicatione ob hæresim contracta in foro conscientiæ directè absoluere; nihilominus posse in foro externo, & in sua diœcesi hæreticos inquisitos, & pœnitentes ad fidem redeuntes recipere, Ecclesiæ reconciliare, illisque pœnitentiam iniungere, talemque absolutionem prodesse, etiam in foro interiori; sic enim probat textus *in cap. vt officium, in principio, vers. si verò, de hæreticis in 6.* illis verbis, *absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eidem, quod iungi talibus consueuit.* hæc sunt ipsissima Farinacij verba, qui idem asserit de Inquisitore *nu. 54.* dicens Inquisitorem non posse quidem directè in foro conscientiæ absoluere; posse verò in foro exteriori, dum iudicialiter procedit, & cognita causa pœnitentem Ecclesiæ reconciliat, præmissa per pœnitentem abiuratione; eamdem facultatem extendit erga credentes, receptantes, defensores, & fautores hæreticorum, ex *cap. vt officium, citato*, vbi dicitur: *Si verò aliquis expradictis, hæretica labe primitus abiurata, venire voluerit ad Ecclesiæ vnionem, ei iuxta formam Ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis.* Vide Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 12. num. 1. & seq.* Farinacium *loco citato num. 54.* Pegnam *loco citato*, aliosque DD. quos ad finem Bullæ adducam, vbi hanc quæstionem fusiùs explicabo *quæst. 22. puncto secundo.*

PVNCTVM III.

Vtrùm qui recipiunt, credunt, aut fauent hæreticis, excommunicationem incurrant.

VNICA PROPOSITIO.

1 An hæreticorum receptatores, fautores, defensores, &c ligentur excommunicatione.

1 POena excommunicationis, quæ lata est contra hæreticos, extenditur ad credentes, receptatores, fautores, & defensores hæreticorum, secuto effectu. Hæc propositio patet ex verbis Bullæ suprà citatis, & ex *cap. excommunicatus 1. §. credentes, de hæreticis.*

2 Quinam veniant nomine receptatorũ, fautorum, defensorũ, &c.

2 Quæres primò, quinam veniant nomine credentium, fautorum, receptatorum, &c.

Respondeo nomine credentium intelligi eos, qui fidem præstant erroribus hæreticorum; consequenter excommunicationi contra hæreticos latæ subiiciuntur, modò fidem, quam ipsorum erroribus adhibent, verbis, aut signis exteriùs manifestent. Item credentes hæreticorum dicuntur illi, qui licet distinctè non præstent assensum erroribus hæreticorum; confusè tamen putant illorum doctrinã esse veram; consequenter aliquo pacto dici possunt hæretici, vt accidit quando quis dicit: Volo mori in fide Lutheri; nomine verò receptatorum, fautorum, & defensorum intelliguntur, qui recipiunt, fauent, vel defendunt hæreticos formaliter, id est, quatenus hæretici sunt, seu ex motiuo hæresis, seu intentione fauendi hæresi; hoc est enim fauere hæreticis formaliter, vt inquiunt communiter DD. Vnde si quis beneficium faciat hæretico ratione amicitiæ, vel consanguinitatis, vel metus, exempli gratia, illum occultando ob amicitiam, ne à iudice capiatur, non dicitur fauere hæretico, vt hæreticus est; quia non fauet intentione, seu ex motiuo hæresis, sed ob amicitiam. Quando verò dubitatur an aliquis receptauerit consanguineum vt hæreticum, vel vt amicum, præsumitur receptasse vt amicum, ob naturalem affectionem, & inclinationem ad sanguinem. Ita Graffius *1. part. lib. 4. cap. 18. nu. 35.* & alij. Secus si receptatus sit extraneus, vt cum Azorio ostendit Duardus *libr. 2. quæst. 28. num. 15. & seq.* tunc enim non adest naturalis affectio, & inclinatio.

3 Vtrùm credens, recipiens, &c. ligetur excommunicatione ante secutum effectũ

3 Quæres secundò, vtrùm credens, receptans, vel fauens incidat in excommunicationem, nondum secuto effectu hæresis: vt si quis testimonium dixit in fauorem hæretici, aut si quis hæreticum occultauit, ne caperetur, vt posset hæresim disseminare; sed hæreticus captus, aut alia ratione impeditus non potuit disseminare hæreses.

Respondeo non incidere in excommunicationem, nondum secuto effectu. Ratio est, tum quia sicut mandans percuti Clericum non incurrit excommunicationem, non secuta percussione; ita, &c. Tum quia quando aliquis effectus prohibetur sub excommunicatione, & minùs principaliter prohibetur mandatum, vel consilium, vel fauor, non incurritur excommunicatio ab eo, qui mandauit, vel consuluit, &c. nisi secuto effectu, vt docui *de censuris in genere.* In nostro autem casu principaliter prohibetur hæresis, & accessoriè fauor, & consilium, vt patet ex contextu Bullæ, vbi primo loco enumeratur hæresis, & posteà in eius detestationem enumerantur fautores. Ita Suarez *tom. 5. de censuris disput. 21. sect. 2. num. 8.* Filliucius *num. 30.* Sanchez *lib. 2. cap. 10. num. 9.* & alij contra Sayrum *lib. 3. cap. 5. num. 4.* Duardum *lib. 2. in canon. 1. quæst. 31. num. 2.* Non est tamen necesse, vt hæreticus, cui fauor præstatur, sit denuntiatus excommunicatus: nam talis fauor non prohibetur ratione excommunicationis, sed ratione hæresis, & potest dari casus, vt aliquis sit hæreticus, licet non sit excommunicatus: vt quando quis scit errorem suum esse contra definitionem Ecclesiæ, sed nescit latam esse excommunicationem contra hæreticos; in quo casu fautor illius dicitur fautor hæretici, illique fauendo ex intentione hæresis contrahit excommunicationem. Ita Suarez *loco citato num. 9.* Filliucius *tract. 16. cap. 2. quæsito 5. numero 36. & 39.* Duardus *lib. 2. in canon. 1. quæst. 3. vers. secunda sententia*, & Sanchez *in summa lib. 2. cap. 10. num. 6.* contra Vgolinum *de censuris Papæ reseruatis 2. part. cap. 1.*

Vtrùm verò licitum sit supplices libellos in fauorem hæretici exhibere, vt liberetur, constabit ex dicendis infrà *quæst. 9. puncto 2. num. 23.*

PVN-

PVNCTVM IV.

Vtrùm qui libros hæreticorum, aut aliorum prohibitos legunt, retinent, imprimunt, vel defendunt, ligentur excommunicatione.

1 Quotuplices sint libri hæreticorum.

1 NOtandum libros prohibitos esse in duplici differentia. Alij sunt hæreticorum, alij non hæreticorum. Rursus libri hæreticorum, aut tractant de religione, aut hæresim continent; aut neque tractant de religione, neque hæresim continent. Libri hæreticorum continentium hæresim, vel tractantium de religione, vetiti sunt in Bulla Cœnæ; qui verò neque hæresim continent, neque tractant de religione, non sunt vetiti in Bulla Cœnæ, sed in Indice librorum prohibitorum; vbi etiam sub excommunicatione legi, vel retineri prohibentur libri aliorum auctorum damnati ob hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis.

Verùm vt in hac re, quæ satis implicata videtur, clara methodo progrediar, prius agam de prohibitione, & excommunicatione Indicis; postea de prohibitione, & excommunicatione Bullæ.

PRIMA PROPOSITIO.

2 An legẽs, aut retinens libros prohibitos ligetur excommunicatione.

2 QVi legit, aut retinet libros hæreticorum, vel alterius cuiusuis auctoris, damnatos, atque prohibitos ob hæresim, aut ob falsi dogmatis suspicionem, incurrit excommunicationem Indicis. Hæc propositio constat ex Indice librorum prohibitorum, *regula decima*; vbi dicitur, *quòd si quis libros hæreticorum, vel cuiusuis auctoris scripta ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, siue habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat.* Hæc autem excommunicatio nulli reseruata est; sed iure communi potest à quolibet confessario auferri, quia in præfato indice librorum prohibitorum *regula 10. ad finem*, nulla imponitur reseruatio; ab excommunicatione autem non reseruata quilibet confessarius approbatus iure communi absoluere potest, *cap. nuper, de sententia excommunicationis.* Hoc tamen limita,

Primò, modò libri hæreticorum non contineant hæresim, neque tractent de religione, quia si continent hæresim, aut tractant de religione, incurritur excommunicatio Papæ reseruata legendo, aut retinendo dictos libros, vt dicetur in secunda propositione.

Secundò limita, & intellige de libris prohibitis ob hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem, quia si alio nomine sint prohibiti, non incurritur excõmunicatio ab eo, qui illos legit, vel retinet, modò non sint libri hæreticorum, vt dictum est. Ratio est, quia excommunicatio non incurritur, nisi sit in iure expressa: in præfato autem indice nulla reperitur expressa excommunicatio contra eos, qui legunt, vel retinent libros interdictos alio titulo, quàm iam expresso; nam in præcitata indicis Bulla, post præallegata verba sic habetur, *qui verò libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, præter mortalis peccati reatum, quo afficitur, iudicio Episcoporum seuerè puniatur.* Ex quibus verbis clarè colligitur non esse latam pœnam excommunicationis.

3 An legens librum hæresiarchæ excommunicatione ligetur.

3 Ex dictis sequitur primò legentem librum hæresiarchæ subiacere huic excommunicationi; etiamsi præfatus liber non contineat hæresim, neque tractet de religione; nam dicitur legere librum hæretici damnatum *in regula 2. indicis initio.* Idem valet in eo, qui legit librum alicuius hæretici nondum approbatum, & examinatum à Theologis Catholicis iussu Episcopi, & Inquisitoris; hic enim dicitur legere librum hæretici prohibitum *in præfata regula 2. indicis, vers. qui verò.* Rursus idem militat in legente librum catholicè conscriptum, cuius auctor in hæresim posteà lapsus est, & liber nondum ab Inquisitore generali permissus est; huius enim auctoris liber dicitur, liber hæretici prohibitus *in præfata regula 2. indicis ad finem.*

4 An ligentur legentes libros, & scripta continẽtia diuinationes, & sortilegia.

4 Secundò eadem censura affici legentes libros, & scripta continentia diuinationes, & sortilegia, vt sunt libri, & scripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Piromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ; seu libros & scripta, in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, & incantationes artis magicæ, quibus affertur modus recedendi à Catholica fide, adorandi Dæmones, & similia veræ fidei contraria. Ratio est, quia huiusmodi libri in indice *regul. 9.* vetiti sunt ob hæresim, vel saltem ob falsi dogmatis suspicionem. Imò legentes huiusmodi libros afficiuntur excommunicatione Bullæ Cœnæ, quoties isti sunt libri hæreticorum, simulque hæresim continent, vt constabit ex secunda propositione, & ita in dubio iudicandum est, quia auctores Necromantiæ in foro externo præsumuntur hæretici, ex Farinacio *tom. de hæresi quæst. 181. num. 36.* & Duardo *quæst. 45. conclus. 4. nu. 16.* Idem autem est iudicium fori externi, & interni, dum forum externum falsa præsumptione non nititur: fieri tamen potest, vt legentes huiusmodi libros non incurrant excommunicationẽ Bullæ, quoties verisimiliter credunt auctores huiusmodi librorum non fuisse verè hæreticos, id est, habuisse errorem in intellectu. Ratio est, tum quia ad incurrendam excommunicationem Bullæ opus est, vt libri in ea vetiti scienter legantur, id est, vt legens sciat esse librum hæretici, & hæresim continere, iuxta Vgolinum, & alios, tum quia quamplures Magi reperti sunt, qui non fuerunt hæretici, eò quòd assensum non præstarent iis, quæ scripserunt; sed existimarunt illa dogmata esse impia, & à vera fide aliena. Vide Duardum *loco citato conclus. 4.* Vgolinum hic *in expositione Bullæ §. 2.* Antonium de Sousa hic *cap. 2. disp. 13.* & Alterium *lib. 5. disputatio. 2. cap. 6. ad finem, & cap. 7. dubio 3.*

5 An legentes libros vetitos ob excitationẽ ad turpem libidinem veneream excommunicatione afficiantur.

5 Tertiò legentem libros vetitos ob excitationem ad turpem, & veneream libidinem, non subiacere vinculo excommunicationis, quia non legit libros hæreticorum, aut libros vetitos ob hæresim, vel ob suspicionem falsi dogmatis, sed potiùs ob periculum succumbendi venereæ voluptati. Ita Duardus *loco citato num. 19.* Alterius *lib. 5. disp. 2. cap. 7. dubio 4.*

6 An legẽtes scholia, seu additiones hæreticorum contenta in libris Catholicorum.

6 Quartò legentes scholia, seu additiones hæreticorum, quæ continentur in libris Catholicorum, subiacere excommunicationi latæ in indice, quia legit scripta damnata ob hæresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem, vt dicitur *in regula 10. indicis.* Ita Duardus *lib. 2. in canon. 1. quæst. 83. num. 4.* imò Suarez *tom. 5. de censuris disp. 21. sect. 2. num. 11.* & Alter. *in Bulla Cœnæ lib. 5. cap. 6. dubio 1. col. 5.* putant legentem huiusmodi scholia affici excommunicatione Bullæ Cœnæ; quando scholia adeò copiosa, & multa sunt, vt liber potiùs constituatur ex scholiis & annotationibus, quàm ex textu. Sed oppositum mihi magis probatur, quia liber, cui multa scholia addita sunt, nomen non accipit ab annotationibus, sed ab auctore textus; quamobrem summam D. Thomæ non appellamus librum Caietani; quamuis maiori ex parte constet ex commentariis, illi à Caietano adiectis. Ita Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 10. num. 25.* Duardus *loco citato quæst. 43. num. 2.* Nauarrus apud Suarez *loco citato.* Antonius de Sousa *in expositione Bullæ cap. 12. disp. 13. num. 7.*

An verò legens librum vetitum excusari possit à censura ob materiæ paruitatem, constabit ex infrà dicendis.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 An incurrat excommunicationem legens, retinens, imprimens, aut defendens libros hæreticorũ tractantes de religione, aut hæresim continentes.

7 QVi scienter, & absque Summi Pontificis licentia publicè, vel occultè legit, aut retinet, aut imprimit, aut alio quouis modo defendit libros hæreticorum tractantes de religione, aut hæresim continentes, incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ Papæ reseruatam; quamuis legat, vel retineat, vel imprimat curiositatis gratia, & absque prauo animo. Hæc propositio patet ex suprà citatis Bullæ verbis. Sed vt clarius intelligatur, nonnulla circa singulas huius propositionis particulas aduertenda sunt.

8 An ignorantia crassa excuset.

8 Dixi *scienter*, vt aduertas eum, qui ex ignorantia crassa legit libros, quos nescit esse libros hæreticorum, aut scit quidem esse libros hæreticorum, sed nescit continere hæresim, aut tractare de religione, non incurrere dictam excommunicationẽ, quia ad eam incurrendam requiritur scientia. Sanchez *lib. 2. cap. 10. numero 38.* Duardus *lib. 2. quæst. 36. numero 3.* Vgolinus hic *§. 2. vers. primum.* Antonius de Sousa hic *disput. 13. numero 8. ad finem.* Alterius *lib. 5. disput. 2. cap. 6. vers. quare.*

9 An excuset ignorantia affectata.

9 Si quæras an ignorantia affectata excuset. Respondetur non excusare, iuxta Alterium *cap. 8. quæsito 3.* Suarez & alios; sed mihi probabilior videtur sententia Sanchez *cap. 10. numero 32.* Duardi *quæst. 37. numero 5.* & aliorum asserentium ignorantiam crassam, & affectatam excusare. Ratio est, quia qui aliquid facit ex ignorantia, etiam affectata, non dicitur scienter facere; scientia enim quamlibet ignorantiam excludit: hoc tamen limita, modò ignorantia non sit coniuncta cum ingenti temeritate; tunc enim censetur adesse scientia. Ingens temeritas dicitur, quando habetur magna suspicio prauitatis libri.

10 A quonam obtinenda sit facultas legendi libros hæreticorum.

10 Dixi, *absque Summi Pontificis licentia*, quia, vt aliquis excusetur à prædicta excommunicatione, requiritur licentia Summi Pontificis, vt patet tum ex verbis Bullæ Cœnæ: tum ex breui Iulij III. quod incipit, *cùm meditatio*, & refertur ad finem Directorij Inquisitoris *fol. 115.* & ex Bulla Pij IV. cuius initium est, *cùm pro munere.* quibus reuocantur aliæ facultates etiam Episcopis, Archiepiscopis, & aliis concessæ legendi, & retinendi libros hæreticos, seu de fide suspectos, exceptis Inquisitoribus, Commissariisque, super hæretica prauitate ab Apostolica Sede, pro tempore deputatis, durante illa deputatione. Ex quo sequitur non sufficere licentiam Inquisitoris, aut etiam Episcopi, secluso casu magnæ necessitatis, in quo Summus Pontifex adiri non possit; tunc enim Papa non præsumitur Episcopo facultatem dispensandi adimere, vt patet ex dictis *de legibus.* Ita Graffius *loco citato num. 4.* Reginaldus *num. 255.* & alij apud Duardum *quæst. 53.* Facultatem verò legendi libros vetitos, tantummodo per indicem Concilij Tridentini, per se loquendo, concedere potest Episcopus, & generalis Inquisitor, quia hæc facultas ipsis in indice non aufertur: imò potiùs ipsis permittitur ius tradendi huiusmodi libros viris doctis expurgandos, & consequenter legendos. Ita Reginaldus *lib. 9. num. 255.* Alterius *lib. 5. disput. 2. cap. 6. col. 2. vers. 3.* Hoc tamen intellige, nisi adsit peculiaris aliqua prohibitio. Imò Antonius de Sousa *disp. 15. num. 5.* post Pegnam *in directorio 2. p. com. 3. §. nihilominus, fol. 9.* putat substitutos Inquisitorum, seu Commissarios ab Inquisitoribus deputatos posse libros hæreticorum legere, quia huiusmodi Commissarij censentur à Sede Apostolica instituti. Sed hoc ego difficulter concesserim, quia facultas legendi libros hæreticorum conceditur Inquisitoribus, & Deputatis à Sede Apostolica; Inquisitor autem non est Sedes Apostolica: hoc tamen intellige primò, nisi Inquisitor peculiare priuilegium habeat: tunc enim perspicuum est, posse facultatem concedere iuxta præscriptos priuilegij limites. Secundò intellige, modò non sint Commissarij auctoritate Sedis Apostolicæ creati; isti enim excipiuntur in Bullis Iulij III. & Pij IV. Ita Alterius *cap. 6. col. 3. vers. hac prohibitio.* An autem, qui ab Episcopo, vel Inquisitore facultatem habet legendi aliquem librum, possit eumdem in alia diœcesi legere, constat ex dictis *de legibus disp. 1. quæst. 3. punct. 6.* cum Sanchez, Nauarro, Suarez, & aliis, quibus adde Reginaldum *loco citato.*

11 An requiratur, vt aliquis legat per seipsum.

11 Dixi in propositione *legit*, vt aduerterẽ, ad incurrendam prædictam excommunicationem requiri, vt aliquis per se ipsum legat; hic enim propriè dicitur legere. Ex quo sequitur primò eos ab excommunicationis pœna excusari, qui famulos, vel alios legentes audiunt; quamuis audiens sit causa, cur famulus, vel alius sibi audienti legat; nam Bulla loquitur de legente, non verò de audiente, vel consulente, qui non dicitur propriè legere; sicut nec dicitur legere, qui memoriter recitat; famulus verò, vel alius, qui iussu alterius legit dictos libros, non excusatur à peccato, & ab excommunicatione, nisi hoc faciat ex metu graui; modò metus non sit incussus in contemptum fidei, vel Ecclesiæ, vt patet ex dictis de causis excusantibus à censuris. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 5.* Antonius de Sousa

cap.2.diſp.4. Reginaldus *numer.251.* Duardus *quæſt.48.* Sanchez, Nauarrus, Vgolinus, & alij apud Filliucium *tract.16.cap.2. quæſ.8. num.45.* & apud alios præfatos Doctores contra Sayrum *lib.3.c.15. num.14.* & Graffium *lib.4.deciſ. cap.18.n.34.* Alterium *cap.6.dub.2.* exiſtimantes eum, qui in cauſa eſt, vt alter legat, vel in lectione perſiſtat, excommunicationis vinculo irretiri.

12 An ligetur excommunicatione, qui oculis tantùm percurrit.

12 Secundò ſequitur, eum ligari excommunicatione, qui oculis percurrit, quæ in libro vetito continentur; etiamſi lingua nihil exprimat; hic enim iuxta communem loquendi vſum dicitur legere; nec lectio in prolatione verborũ conſiſtit. Ita Graffius *1.part. deciſ.lib.4. cap.18. num.45.* Vgolinus hic *verſ. ac eorum libros. §.1. verb.quanto.* Antonius de Souſa *diſp.13.num.5.* & alij.

13 An ad incurrendã excommunicationẽ requiratur, vt legens intelligat.

13 Tertiò ſequitur excommunicationem ab eo incurri, qui prædictos libros legit; etiamſi non intelligat quæ legit. Ratio eſt, tum quia hic iuxta communem loquendi vſum dicitur legere: tum quia Bulla in deteſtationem hæreſis intendit penitus prohibere lectionem huiuſmodi librorum, cùm hæreſis ſerpat vt cancer: tum quia ſicut retinens incurrit excommunicationem, etiamſi non legat, nec intelligat; ita etiam legens licet non intelligat. Et quamuis lectio non noceat legenti, quia non intelligit; poteſt tamen nocere audientibus; propterea imperitus Græcæ, ſeu Latinæ linguæ, legendo librum vetitum Latinè, vel Græcè conſcriptum, non videtur excuſandus ab excommunicatione; quamuis illum excuſet Sanchez *lib.2.cap.10.numero 51.* & Duardus *quæſt.47.num.5.* Vgolinus hic *verſic.ac eorum libros. §.1.verb.quinto,* Antonius de Souſa *diſput.13.num.5.* An verò retinens librum de rebus ſacris tractantem ſine nomine auctoris, incidat in excommunicationem Concilij Trident. *ſeſſ.4. de editione ſacrorum librorum*, conſtabit ex dicendis ſuo loco, vbi oſtendam incidere, niſi liber examinatus, & approbatus fuerit ab Ordinario.

14 Paruitas materiæ excuſat.

14 Sed modò dubium eſt, vtrùm paruitas materiæ excuſet.

Prima ſententia eſt Vgolini *verſ.octauo.* Toleti *lib.1. in ſumma, in explicatione Bullæ excommunicationis 1.num.24.* & aliorum exiſtimantium paruitatem materiæ non excuſare. Ratio eſt, quia fieri poteſt, vt aliquis legendo vnam ſolam lineam, vel duas, imbibat errorem.

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, affirmat paruitatem materiæ excuſare. Ita Alterius *cap.6.dub.4.* & alij ſtatim citandi. Ratio eſt, quia, ſicut in reliquis materiis vt plurimum datur paruitas materiæ; ita etiam in lectione librorum: propterea qui legit tres, vel quatuor lineas, excuſatur à Reginaldo *num.254.* Graffio *loco cit.num.45.* qui legit decem, excuſatur à Sayro *lib.3.de excommunicatione cap.5.num.12.* imò Sanchez *cap.10.numer.31.* & Duardus *quæſt.46.num.4.* excuſant legentem integram paginam. Sed hoc mihi non probatur, quia videtur materia grauis, ſi pagina grandior ſit.

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, ad incurrendam excommunicationem requiri, vt lex Eccleſiaſtica in materia graui violetur; non violatur autem in materia graui, ſi duæ paruæ lineæ legantur, etiamſi fortè ex illarum lectione graue damnũ ſequatur.

15 Quomodo retinẽs libros prohibitos incurrat excommunicationem.

15 Dixi in propoſitione, *retinet*, vt aduerterem iſtam excommunicationem non ſolùm incurri à legente, verùm etiam ab eo, qui retinet dictos libros, ſiue eos retineat curioſitatis gratia, ſiue ad eos confutandos; ſiue eos retineat in domo propria, ſiue in aliena, ſiue nomine proprio, ſiue alterius; his enim omnibus modis dicitur liber retineri. Hac de cauſa vendentes caſeum, vel aromata, incurrunt excommunicationem retinendo dictos libros, vt eorum foliis inuoluant caſeum, vel aromata. Ita Vgolinus *part.2. cap.1.* Graffius *1.part.deciſ.lib.4.cap.18.* Sanchez *num.52.* Duardus *lib.2. in canon. 1. quæſt.51.num.17.* Antonius de Souſa *diſp.15. num.2.* Alterius *lib.5.cap.7. verſ.tenentes,* & alij; excuſari tamen poteſt, qui dictos libros retinet ad breue tempus; e.g. ad vnam, vel alteram horam, vel etiam ad vnum, vel alterũ diem, iuxta Sanchez *num.5.* quamuis adſit opportunitas eos conſignandi ſuperiori; nam retentio vnius, vel duorum dierum, iuxta Sanchez *num.55.* Duardum *quæſt.51.num.33.* Reginaldum *lib.9.num.256.* cenſetur materia modica, & breuis retentio; conſequenter non videtur ſufficiens ad incurrendam excommunicationem. Hinc fit à fortiori excuſandos eos, qui retinent dictos libros, expectantes opportunitatem illos conſignandi ſuperioribus, ille enim contra prohibitionem retinere dicitur, qui, oblata opportunitate, ad Inquiſitores non defert. Ita Antonius de Souſa *diſput.16.num.2.* & alij Doctores citati.

16 An retinens vnum folium incidat in excommunicationem.

16 Sed modò dubium eſt primò, vtrum iſta excommunicatio extendatur ad eos, qui partem tantùm, vel vnum folium dictorum librorum retinent.

Vgolinus & Filliucius *locis citatis* affirmatiuè reſpondent. Ratio eſt, tum quia, ſicut legens vnum folium incurrit excommunicationem, ita eam incurrit retinens: tum quia liber vnico folio contineri poteſt, præſertim ſi plicetur. Sanchez verò excuſat retinentem vnum tantummodo folium; quia folium videtur parua materia, reſpectu retentionis. Sed hæc ratio facilè ſoluitur, quia ſicut eſt materia grauis reſpectu lectionis; ita reſpectu retentionis.

17 Retinens librum hæreticum quandonã præſumatur hæreticus.

17 Secundò dubium eſt, vtrùm retinens librum hæreticum, cenſendus ſit hæreticus.

Reſpondeo diſtinguendo, vel liber, qui apud aliquem inuenitur, ab eo compoſitus eſt, vel ab alio: ſi liber hæreticus ab ipſo compoſitus eſt, retinens in foro externo præſumitur hæreticus. Ratio eſt, tum quia, ſicut hæreticus eſt, & præſumitur, qui hæreſim cum pertinacia profert, iuxta illud Lucæ 19. *De ore tuo te iudico,* & Matthæi 12. *Ex abundantia cordis os loquitur. Ex verbis tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis*; ita etiam à fortiori, qui librum hæreticum componit. Maior enim animi firmitas, & obſtinatio illi ineſſe cenſetur, qui librum hæreticum componit, quàm qui data occaſione hæreſim ex animo profert. Si verò liber hæreticus non eſt compoſitus ab eo, apud quem inuenitur: is apud quem inuenitur, incurrit ſuſpicionem de fide, magis, vel minùs, habita ratione circumſtantiarum concurrentium, perſonæ, qualitatis libri, & ſimilium. Ratio eſt, tum quia ſic habetur in Bulla Pij IV. quæ incipit, *Dominici gregis*; tum quia ſuſpicio deſumitur ex coniecturis; vna autem ex coniecturis inducentibus ſuſpicionem de fide, eſt amplecti, vel retinere apud ſe arma fidei contraria, qualis eſt liber hæreticus. Vide Pignam *in directorio commento 3. §. horum tamen ſententia, & §. ſed alter caſus.* Graffium *1. parte lib.4. deciſ.cap.18.num.36.* Antonium de Souſa hìc *cap.2. diſp.16.* Simancam *de Catholica inſtitut.cap.38.nu.23.* Alterium *lib.5.diſp.2.cap.7. col.2. verſ.ſed dubitare poſſet quis.*

18 Habens librum hæreticum tenetur illum tradere Inquiſitoribus.

18 Tertiò dubium eſt, vtrùm habens librum hæreticum teneatur illum tradere, vel ipſe poſſit eum comburere.

Reſpondeo, per ſe loquendo, teneri tradere Inquiſitoribus, vt conſtat ex quodam motu proprio Iulij III. qui incipit, *cùm meditatio.* Ita Azorius *lib.8.cap.16.quæſ.11.* Sanchez *num.56.* Duardus *quæſt.52.* Antonius de Souſa *diſp.15. num.4.* Alterius *diſp.2. cap.7. dub.2.* & alij; quamuis non deſint, qui excuſent comburentes propria auctoritate, aut tradentes iis, qui eos legere poſſunt; nam fini legis hoc pacto ſatisfaciunt. Ita Campegius apud Zanchinum *de hæret.cap.7.* Filliucius *num.85.* & alij, quorum opinio in hac materia probabilis eſt, quia aliquando fieri poteſt vt edictum iuſta de cauſa feratur, obligans ſub cenſura ad conſignandos actualiter libros ipſiſmet Inquiſitoribus; præceptum enim iuſta de cauſa latum obligat. Verùm ex vi Bullæ Cœnæ, qui librum hæreticum propria auctoritate comburit, non ligatur hac cenſura, quia non dicitur retinere; niſi fortè anteà retinuerit, & ob id cenſuram contraxerit. Ita Sanchez *loco citato,* Antonius de Souſa *loco citato,* & alij.

19 Quomodo impreſſores ligẽtur excommunicatione.

19 Dixi *imprimit*, vt aduerterem hanc excommunicationem extendi ad impreſſores.

Sed modò dubium eſt, quinam vocari debeant impreſſores.

Reſpondeo illos vocandos eſſe impreſſores, qui communi modo loquendi dicuntur imprimere, & ad impreſſionem proximè concurrunt, qualis dicitur primò auctor libri, vel alius tradens librum ad imprimendum. Secundò dominus officinæ, de cuius mandato liber imprimitur. Tertiò illi omnes, qui concurrunt ad componendos ſimul characteres, qui chartam humectant, vel typis excutiunt. Vide Sayrum *lib.3.cap.5.* Vgolinum *loco citato.* Alterium *lib.5.diſp.2.cap.8.* Filliucium *nu.46.* Duardum *quæſt.54. lib.2. in can.1.* Graffium, Sanchez, & Toletum *locis citatis,* Antonium de Souſa hìc *cap.2.diſp.17.* vbi contra Vgolinum *in verb. imprimentes. §.2.verſ.2.* nomine imprimentium putat etiam comprehendi eos, qui exemplar impreſſum, ſeu typos corrigunt. Idem aſſerit de eo, qui hæreticorum libros ſcribit, vt imprimantur. Sed hoc ſecundum non approbo, quia ſcribere non eſt imprimere; ſcribens tamen incurrit excommunicationem tamquam fautor hæretici.

20 Quomodo defendens libros hæreticorũ afficiatur excommunicatione.

20 Dixi, *aut quouis modo defendit*, vt aduerterem hac excommunicatione comprehendi eum, qui quouis modo ſcienter defendit libros hæreticorum, vt ſi affirmet illos non eſſe prauos, non eſſe ſubiiciendos igni, vel ſi impediat, ne ab Inquiſitoribus inueniantur, vel comburantur, vel ſi apologiam componat in defenſionem libri, & hoc extenditur ad eos, qui defendunt dictos libros diſputationis gratia: nam Bulla excommunicat defendentes quouis modo; non tamen videtur comprehendi, qui laudat ſtylum, & ingenium auctoris; non enim dicitur defendere librum hæreticum; ſicut neque dicitur defendere, qui laudat bonam doctrinam, quæ in eo continetur; ſed non quatenus in eo continetur: aut qui dicit, hic liber bonus eſſet, niſi hæreſis inſerta fuiſſet: aut hic liber bonus eſt, diſplicente mihi hæreſi; nam hic non dicitur propriè defendere, cùm ſimul indicet eſſe reprobatione dignum ob hæreſim, in eo libro contentam. Ita Vgolinus *in expoſitione Bullæ cap.1.verſ.eorum quomodolibet, num.2.ad finem,* Sanchez *lib.2.cap.10.num.58.*

21 Quomodo intelligatur particula, *libros hæreticorum.*

21 Dixi, *libros hæreticorum*, quia ad incurrendam excommunicationem Bullæ opus eſt, vt libri qui leguntur, retinentur, vel defenduntur, ſint libri, quorum auctores ſint hæretici.

Hinc ſequitur primò eos, qui legunt, vel retinent libros Magorum, ſeu magicæ artis, vt ſic, non ligari excommunicatione Bullæ, quia Magi præcisè non ſunt hæretici; quamquam tempore Pij V. hic caſus etiam in Bulla exprimebatur. An autem ligetur excommunicatione Indicis, ſuprà explicatum eſt.

Secundò eos, qui legunt, vel retinent libros Catholicorum, in quibus referuntur, vel inſeruntur errores, vel adnotationes hæreticorum, non affici excommunicatione Bullæ; etiamſi legant animo imbibendi errores, nam iſti non ſunt libri hæreticorum. Ita Suarez *loco citato, ſect.2.numer.10.* Azorius *cap.16. quæſ.2.* Sanchez *num.23.* Reginaldus *lib.9.num.253.* Duardus *quæſt.43. & 45.* Filliucius *tract.16.cap.2.quæſito 8.num.41.* Antonius de Souſa *diſp.13. num.7. & 8.* Alterius *lib.5.diſp.2.cap.6.col.5.dub.1.* & alij.

Tertiò eos, qui legunt libros Catechumenorum, vel infidelium non baptizatorum, in quibus continentur errores contra fidem, non ligari excommunicatione Bullæ, iuxta Sanchez *numer.22.* Duardum *lib.2.quæſt.35.numero 3. & ſeqq.* Antonium de Souſa *loco citato,* & alios, quia Catechumenus errans contra fidem, iuxta hos Doctores non eſt hæreticus; conſequenter eius libri, continentes errorem contra fidem, non dicuntur libri hæreticorum. Sed iuxta alios Doctores dicentes Catechumenum poſſe eſſe hæreticum, dicendum eſt comprehendi, exceptis iis libris, qui paſſim ſunt permiſſi; licet in iis aliqui errores ſint admixti.

Quartò in excommunicatione Bullæ comprehendi, qui legunt librum hæretici nondum typis impreſſum, ſiue legat proœmium libri, ſiue præfationem, ſiue epiſtolam ad lectorem, & hoc verum eſt, etiamſi hæreticus nondum ſit condemnatus, iuxta Sanchez *num.24.* contra Graffium *num.43.* exiſtimantem requiri vt legatur liber hæretici condemnati, alioquin non incurritur excommunicatio Bullæ. Addit tamen Sanchez *num.29.* Duardus *quæſt.44.8.6.*

Antonius

Antonius de Sousa hic *cap.2. disp.13. num.5*, contra Vgolinum hic §.1. *versiculo nono*, cum excusari, qui legit epistolam, seu breuem aliquam compositionem, in qua sit insertus hæretici error, modò illa compositio, communi loquendi modo, vno folio contineatur, nec dicatur liber, nec sit pars libri; nam versamur in excommunicatione, quæ est odiosa, consequenter restringenda. Sed de hac re suprà.

Quintò illum non comprehendi, qui legit librum Catholici, in quo per ignorantiam insertus est aliquis error contra fidem; nam talis liber non dicitur liber hæretici, & hoc verum videtur, etiamsi auctor illius libri in hæresim lapsus sit, postquam illum librũ edidit, quia hic non dicitur liber hæretici formaliter, sed Catholici, qui postea reus hæresis effectus est. Ita Antonius de Sousa *disp.13. num.11* incidit tamen in excommunicationem Indicis, qui huiusmodi librum legit, vt patet ex suprà dictis.

22 Quomodo intelligatur particula, *continẽtes hæresim, aut tractates, &c.*

22 Dixi, *libros hæresim continentes, vel de religione tractantes*, quia ad incurrendam excommunicationem Bullæ, non sufficit vt legatur, vel retineatur liber cuiusuis hæretici, sed vt legatur liber hæretici, qui tractet de religione, vel contineat hæresim, vt patet ex Bulla. Ille liber dicitur tractare de religione, in quo ex professo, & non tantùm incidenter, seu obiter disseritur de re sacra, vt de sacra Scriptura, de articulis fidei, de rebus ad cultũ Dei, vel Sanctorum spectantibus, vel de Theologia scholastica; secus si de historia, vel Philosophia, vel inferioribus artibus. Suarez *nu.10.* Sanchez *n.34.* Sayrus *lib.3.cap.5.num.12.* Antonius de Sousa *disp.13.num.9.* Duardus *lib.2.quæst.41.* Alterius *lib.5.disp.2.cap.6.col.4.* Ex quo sequitur excommunicationem Bullæ ab iis incurri, qui legunt libros hæreticorum tractantes de religione, aut continentes aliquam hæresim. Amplia primò, etiamsi legens sit ipse auctor libri, aut etiamsi liber vnam tantùm hæresim contineat; adhuc enim dicitur legere librum hæretici continentem hæresim. Ita Doctores citati.

Amplia secundò, etiamsi liber non tractet de hæresi ex professo, seu etiamsi argumentum libri non sit de hæresi; sufficit enim vt hęresim contineat, aut de religione tractet, vt patet ex verbis Bullæ: licet Graffius *num.40.& 82.* Antonius de Sousa *disp.13. num.2. ad finem*, & alij velint, vt liber tractet de hæresi ex professo, aut de religione.

Amplia tertiò, etiamsi legatur ea pars libri, in qua hæresis non est expressa; sufficit enim, vt legatur aliqua pars libri, in quo hæresis contineatur; nam adhuc dicitur legi liber hæretici.

Addo cum Alterio *cap.6. vers. quare*, Sanchez, & Suarez *locis citatis*, hoc verum esse, etiamsi hæresis deleta sit, vt patet in allata ratione; verùm si detur casus, vt aliquis hæreticus varios tractatus ediderit redactos in diuersa volumina, in quorum vno contineatur hæresis, & non in alio, non incurritur excommunicatio legendo, vel retinendo volumen, in quo hæresis non continetur, quia non dicitur legi liber continens hæresim, vel tractans de religione.

Ex dictis in præcedentibus colligitur ad incurrendam excommunicationem Bullæ ob lectionem librorum vetitorum, tres conditiones requiri. Prima est, vt auctor libri, qui legitur, sit hæreticus. Secunda, vt contineat hæresim, vel tractet de religione; ideò si auctor libri est hæreticus, sed liber hæresim non continet, aut non tractat de religione, legendo non contrahitur excommunicatio. Tertia est, vt scienter legatur; omnes istæ conditiones in præcedentibus explicatæ sunt.

Hic agendum esset de obligatione, & pœnis confiscationis bonorum contra hæreticos editis; sed de his egi *in tract. de contractibus disp.3. quæst.8. punct. vltim.*

Rursus agendum esset de obligatione, & pœnis contra eos, qui hæreticos sanctæ Inquisitionis officio nõ denuntiant; sed ab huius rei explicatione supersedeo, quia satis disserui *in lib. variar. tractationum disp.6. punct.2.* ad ibi dicta me remitto.

PVNCTVM V.

De pœna excommunicationis contra Schismaticos.

1 Quid sit schisma, quoad nomen.

1 SChisma est nomen Græcum, quod Latinè *scissura* vertitur, vt ex Isidoro *lib.8. Etymologiarum cap.3.* tradit sanctus Thomas *2.2. quæst.39. art.1.* Dicitur autem *scissura*, quia separat Christi fideles à suo capite, vt patet ex dictis *de charitate, in tractatu de legibus disput.3. quæst.4. puncto vltimo, §.5.* quæ hic paucis additis, vel mutatis, repetenda censeo, quia ad intelligentiam huius primi canonis, & excommunicationis in schismaticos latæ necessaria sunt. Quamobrem hic tria principaliter explicabo.

Primò, quid sit schisma.

Secundò, quale peccatum.

Tertiò, quibus pœnis puniatur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Quid sit schisma, quoad definitionem, & essentiã.

2 SChisma est voluntaria, & pertinax subtractio, & separatio ab obedientia vniuersalis Ecclesiæ, vel Summi Pontificis, qui principem in Ecclesia locum tenet. Ita communiter DD. cum S. Thom. *2.2. quæst.39. art.1.*

3 Multa corollaria inferuntur ex dictis in definitione schismatis.

3 Hinc sequitur primò religiosum, qui se subtrahit ab obedientia sui Prælati, & ciuem, qui Principem suum denegat, non esse schismaticum, quia non se subtrahit ab obedientia vniuersalis Ecclesiæ, vel Summi Pontificis. Ita Reginaldus *lib.17. num.112.* Sanchez *in summa lib.2. cap.36. num.6.* & alij communiter.

Secundò eum, qui recedit ab obedientia Episcopi, vel particularis Ecclesiæ, seu diœcesis, nõ esse propriè schismaticum, quia schisma est rebellis diuisio, & separatio ab Ecclesia vniuersali, vel ab ipsius capite. Ita Vgolinus *de censuris Papæ reseruatis 2. part. cap.1. num.3.* Reginaldus *loco citato.* Azorius *1. part. lib.8. cap.20. quæsito 4.* Sanchez *loco cit. num.6.* Duardus *in Bullam Cœnæ lib.2. quæst.56. n.5.* contra Valentiam *2.2. disp.3. quæst.15. punct.1. post 3. propositionem.* Petrum de Lorca *2.2. quæst.39. art.4. disp.48. num.11.*

Tertiò eum, qui per peccatum mortale separatur ab vnione charitatis, qua Christi fideles vinculo charitatis inter se cum Deo connectuntur, nõ mereri notam schismatici, quia hæc est impropria separatio, & subductio ab Ecclesia, seu ab ipsius capite, vt caput est. Ita Reginaldus *lib.9. num.258.*

Quartò eum non censeri propriè schismaticum, qui per excommunicationem arcetur à communi fidelium cœtu; hic enim non intendit se ab obedientia vniuersalis Ecclesiæ, vel Summi Pontificis subtrahere; sed in pœnam delicti repellitur ab hominum consortio. Ita Reginaldus *lib.9. num.258.* Alterius *disp.2. cap.9. colum.5.* Antonius de Sousa *disp.18. num.7.* & alij communiter.

Quintò eum non censeri schismaticum, qui ob offensam, quam à Summo Pontifice passus est, non vult ipsius præceptis morem gerere; nam hic non dicitur rebellis Summo Pontifici, vt Pontifex est; sed animo vindictæ, vel ex prauo in personam Summi Pontificis affectu retrahit se ab ipsius subiectione, quamuis recognoscat ipsum tamquam Christi Vicarium, & Principem vniuersalis Ecclesiæ, vt suppono. Ita Reginaldus *loco cit. n.259.* Alterius *loco citat.* & alij.

Sextò eum non appellari schismaticum, qui rem à Summo Pontifice præscriptam non vult adimplere, quia sibi grauis, vel incommoda est: hic enim non recedit ab obedientia Summi Pontificis, vt Summus Pontifex est, vel vt caput Ecclesiæ; cùm ipsum adhuc recognoscat tamquam superiorem. Ita S. Thomas *loco citato.* Reginaldus *lib.9. num.26.* Caietanus *2.2. quæst.39. art.1. dub.2.* Bañez *ibidem ad finem.* Sanchez *numer.3.* Valentia *loco citato, propositione 3.* Azorius, & Vgolinus *locis cit.* Alterius *col.5.* & Leonardus Duardus *loco citato.* Hoc tamen limitandum est, modò non præstet aliquod opus, quo indirectè ostendat se à Summo Pontifice subtrahere, hic enim est schismaticus.

Septimò subditum iurisdictioni temporali Summi Pontificis non censeri propriè schismaticum, si nolit ipsi subiici, tamquam illius loci domino; sed alteri Principi subiectionem & obedientiam præstare intendat; hic enim non est rebellis à Summo Pontifice, vt est caput Ecclesiæ; sed vt est illius loci Princeps: schisma autem non est rebellio formaliter in Papam, vt Papa est, seu quatenus est supremus Christi Vicarius. Ita Vgolinus *loco citato, num.4.* Sanchez *num.4.* Azorius *quæst.4.* & alij DD. citati.

Octauò illum non esse schismaticum, qui subtrahit se ab obedientia illius, quem probabiliter putat non esse legitimum Papam; hic enim non recedit ab obedientia Summi Pontificis, sed huius personæ, quam putat ad Sedem Pontificiam non fuisse legitimè electam. Ita Valentia *loc. citat. propositione 5.* Alterius *lib.5. disput.2. cap.9. versic. si tales.* Sanchez *n.3.* Azorius, Vgolinus, & alij *locis cit.*

Secus dicendum est, si ab obedientia, & subiectione Pontificis canonicè electi se subtrahat, & adhæreat alteri nõ canonicè electo: aut si recedat ab vtroque, dum duo fuerunt electi, & non constat quisnam legitimè Pontificatum teneat; quamuis enim in dubio nequeat alteri eorum, tamquam certo Pontifici adhęrere, (dubium enim pro certo non est habendum;) debet tamen vtrumque, tamquam dubium Christi Vicarium in terris habere, donec decernatur, quisnam illorum legitimus, & verus sit Petri successor, & Pontifex: in dubio autem, quando non constat de legitima alterius electione, recurrendum est ad Concilium generale, vt ab ipso diiudicetur, & definiatur, quisnam sit verus Pontifex; nullus enim congruentior modus assignari potest, ad hanc antipapatus litem dirimendam, quàm Concilij generalis iudicium, cuius definitioni, qui stare noluerit, schismaticus habendus erit, & schismaticorũ pœnis subiiciendus, *cap. licet de elect.* vide Caietanũ *verb. schisma.* Sayrum *lib.3. c.5. ad finem.* Reginaldum *lib.9. n.260.* Duardũ *in Bulla Cœnæ, num.10.* Alterium *loco citato, cap.9.* Sanchez & alios DD. citatos.

An verò Summus Pontifex, qui fuit canonicè electus, teneatur tempore schismatis cedere Papatui, si aliter pax in Ecclesia esse nequeat, videri potest apud Turrecrematam *lib.4. sum. cap.13.* & apud Alterium *loco citato, versic. quærit iterùm.* Vbi docent non teneri ex iustitia, quia vtitur iure suo; teneri verò ex charitate, quia quilibet saltem ex charitate tenetur bonum commune præferre publico.

Nonò illum esse schismaticum, qui recedit à Summo Pontifice, aut auocat alios à subiectione Summi Pontificis, vt Summus Pontifex est, aut qui non vult cum aliquibus communicare hac solùm de causa, quia sunt subditi Papæ, vt Papa est: nam hic facit aliquid intentione subtrahendi se à Sede Apostolica, & facto ipso est reus schismatis. Ita Reginald. *lib.9. num.259.* Antonius de Sousa *disp.18. num.4.* & alij.

Decimò illum esse schismaticum, qui, contemptò Summo Pontifice, facit, aut facere intendit Synodos generales, aut qui gerit se vt Papam, & caput Ecclesiæ, cùm non sit canonicè electus; hoc enim pacto subtrahit se à subiectione Summi Pontificis: sicut enim reus est damni, qui damni causam dat, aut qui facit opus, ex quo damnũ facilè sequi potest; ita reus est schismatis, qui facit aliquid, ex quo sequitur diuisio, & separatio ab vniuersali Ecclesia, vel à capite. Ita Caietan. *verb. schisma.* Valentia *loco citato.* Sanchez *nu.5.* Bañez *2.2. quæst.39. art.1. dub.1. ad tertium argumentum.* Duardus *loco citato num.7.* Reginald. *lib.9. num.259.* Vgolinus *loco citato, §.1. num.1.* Suarez *de censuris disp.21. sect.2. num.13.* Alterius *cap.9. citato col.3. versic. secundò.* Antonius de Sousa *disput.18. num.4.*

Vndecimò illum esse schismaticum, qui spirituales actiones facit, vt ieiunium, eleemosynam, orationem, intendens illas facere, non vt est pars Ecclesiæ Catholicæ, sed vt seiunctus ab Ecclesia, ac si ipse quoddam totum ab Ecclesia segregatum constitueretur; hic enim recedit ab vniuersali Ecclesia, consequenter etiam à capite, cùm membra, & caput sint inter se connexa. Ita Valentia *loco citato*, post primam propositionem. Sanchez *loco citato num.2.* & alij.

SECVN-

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Schisma est peccatū mortale ex suo genere.

4 SChisma est peccatum mortale grauissimum ex suo genere. Ratio est, tum quia aduersatur charitati, cuius proprium est vnire, & conciliare; tum quia grauissimis pœnis punitur, vt patebit ex dicendis in sequenti propositione. Ita Valentia 2.2. *disput.* 3. *quæst.*15.*puncto* 1.*propositione* 2.*& punct.*2.*in princip.* Sanchez *loco citato.* Reginald.*lib.*17.*num.*113.& alij communiter.

Dixi, *ex suo genere,* vt innuerem ob indeliberationem, & imperfectam aduertentiam fieri posse veniale, vt patet ex regulis generalibus traditis *in tractat.de peccatis.* Vtrùm verò schisma sit peccatum grauius hæresi, videri potest apud S. Thomam 2.2. *quæst.*39.*art.*2. apud Valentiam *punct.* 2. & apud alios commentatores S. Thomæ.

5 Schisma non potest esse peccatum veniale ex paruitate materiæ.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm schisma fieri possit peccatum veniale ex paruitate materiæ.

Respondeo negatiuè, vt patet à simili in hæresi, aut blasphemia; nam schisma consistit formaliter in diuisione, & rebellione ab vnitate vniuersalis Ecclesiæ, aut capitis: rebellio autem, & diuisio ab huiusmodi vnitate, in quauis materia reperiatur, grauissimam continet inordinationem. Ita Valentia *loco citato punct.* 2. *in principio,* & Sanchez *loco citat.* Caietanus & alij apud Valentiam.

6 Vtrum schisma vnam tantummodo malitiam habeat.

6 Dubium est secundò, vtrùm schisma vnam tantummodo malitiam habeat.

Respondeo per se, & ex suo genere, continere malitiam contra charitatem, si præcisè spectetur schisma, quatenus dicit separationem à capite, vel ab vniuersali Ecclesia sine errore intellectus, aut sine contemptu speciali: nam addito speciali contemptu, aut errore intellectus, contineret malitiam specialis inobedientiæ, aut hæresis. Fieri tamen potest, vt aliquis renuat subiici Summo Pontifici, aut Ecclesiæ, etiamsi credat Summum Pontificem esse verum Christi Vicarium in terris, & fidem interiùs præstet omnibus fidei articulis, qui ab Ecclesia credendi proponuntur; consequenter fieri potest, vt schisma reperiatur sine hæresi, quamuis hæresis esse nequeat sine schismate; omnis enim hæreticus recedit ab vniuersali Ecclesia, quatenus renuit omnibus, & vniuersis fidei articulis ab ea propositis assensum præbere. Ita Reginald. *lib.*17.*num.*111. *& lib.*9. *num.* 258. Sayrus *loco citato num.*2. Turrianus 2.2. *quæst.*39. *art.*2. *dub.vnico.* Petrus de Lorca 2.2.*quæst.*89.*art.*4. *disp.*48.*num.*7. Alterius *loco citato.* Duardus *lib.*2.*quæst.*56.*num.*4. & alij communiter, teste Sanchez *loco citato num.*8. cum S. Thoma 2.2.*quæst.*39.*artic.*1. *ad tertium.*

7 Quis possit schismaticum absoluere.

7 Hinc colligitur, habentes facultatem absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ, posse schismaticos absoluere; tum quia hoc proprium est excommunicationis contractæ ob hæresim, vt auferri nequeat absque speciali expressione, iuxta Suarez, & alios, quos retuli *de censuris disput.*2. *quæst.*8.*punct.*1. *sub finem*, quibus adhæret Sanchez *loco ibi allegato, & in Decalogo lib.*2.*cap.*36.*num.*178. non requiritur ergo specialis expressio schismatis in facultate absoluendi: tum quia facultas generalis generaliter explicanda est.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Quibus pœnis schismaticus afficitur.

8 SChismaticus multis pœnis afficitur. Prima est pœna priuationis Ecclesiasticæ potestatis, *cap.didicimus,* statim citando. Vt hoc clarius intelligatur, aduertendum est duplicem esse potestatem, vnam ordinis, alteram iurisdictionis. Potestas ordinis fundatur in charactere, quem in anima indelebiliter & inseparabiliter imprimi constat ex dictis *de pœnitentia, & de sacramento Ordinis;* consequenter dicendum est, schismaticum non priuari potestate Ordinis; etiamsi denuntiatus sit excommunicatus. Ita S. Thomas 2.2.*quæst.*39. *art.*3. Bañez *ibid.* Duardus *num.*14. Suarez *de censuris disput.*23.*sect.*3. *num.*4. Azorius 1.*parte lib.*8. *cap.*20.*puncto* 9. & alij quamplures, quos citat, & sequitur Valentia *tom.*3. *disp.* 3.*quæst.*15. *puncto* 3.*initio,* omissis iis, quos in simili retuli *de sacramentis, locis citatis, & de censuris disput.*2. *quæst.* 2.*punct.*2. §.4. *num.*5. Potestas verò iurisdictionis, qualis est facultas absoluendi, excommunicandi, indulgentias concedendi, beneficia conferendi, &c. confertur ab Ecclesia, & hac potestate carent schismatici in pœnam tanti delicti, *cap.didicimus,*24. *quæst.*1. vbi dicitur, *didicimus omnes hæreticos, & schismaticos nihil habere potestatis, & iuris.* Ratio est, quia cùm schismatici voluntariè se retrahant ab Ecclesia, & ab ipsius capite, par non est, vt fruantur fructu iurisdictionis, qui ab Ecclesia, & ab ipsius capite in Ecclesiæ membra deriuat.

Ex quo sequitur inualidam esse sacramentalem absolutionem collatam à schismatico, saltem postquam nominatim denuntiatus fuerit schismaticus: nam absolutio collata sine iurisdictione non subsistit.

9 An schismatici statim priuētur iurisdictione.

9 Dixi, *saltem postquam nominatim denuntiatus fuerit schismaticus*: nam dissensio est inter Doctores, an schismaticus careat iurisdictione, antequam nominatim denuntiatus fuerit schismaticus. Azor. enim *loco citato quæsito* 9.*ad finem,* cui adhærere videntur Valentia *loco citato, versic. tertia sententia,* & alij, putat schismaticos, quatenus tales sunt, iurisdictione carere; quamuis nondum denuntiati fuerint, nam sunt extra Ecclesiam, vtpote rebelles Ecclesiæ, nolentes se ipsos Ecclesiæ, aut ipsius capiti subiicere. Alij verò probabilius putant non carere iurisdictione, nisi postquam denuntiati fuerint; nam ex Concilio Constantiensi, cuius constitutionē refert Toletus *lib.*1.*cap.*13.*num.*2. Sotus *in* 4.*distinct.*12.*quæst.*1. *art.* 4. & nouissimè Coriolanus *in compendio Conciliorum, in Concilio Constantiensi sub finem,* colligi videtur nullum esse vitandum ex vi prohibitionis Ecclesiasticæ, nisi notorius sit clerici percussor, aut nisi nominatim denuntiatus sit reus perpetrati delicti, cui adiuncta est communionis priuatio. Ita Duardus *in comment. Bullæ lib.* 2. *cap.*56.*num.*13.*ad finem,* & alij, quos tacito nomine refert Azorius *loco citato.* Alter. *cap.*9. *col.*5. *versic. quæret tamen quis.* Idem sentire videntur quamplures DD. apud Valētiam *loc.cit.vers.hanc primam sententiam.* Vide, quæ in simili dixi *de censuris disp.*2.*q.*5.*punct.*2.*sub fin.*

An verò valida sit absolutio, aut alius actus pertinens ad iurisdictionem factus ab eo, quem populus communi errore, aut titulo colorato schismaticum esse ignorabat, patet ex dictis *de censuris disp.*2. *quæst.*2. *punct.*2. §.4. & ex dictis *de matrimonio quæst.*2.*punct.* 8. & præter Doctores ibi citatos idem nobiscum tradit Valentia *loco citato puncto* 3. *versic. & videtur.*

10 Schismaticus ligatur excommunicatione, & quando.

10 Secunda est pœna excommunicationis, quam schismaticus ipso facto incurrit, vt patet ex Bulla Cœnæ *hic excomm.*1.*sub finem;* quamuis aliàs in dubium verteretur, an omnes schismatici excommunicationis pœnæ ipso facto subiicerentur.

Ex quo sequitur eos, qui nolunt subiici Ecclesiæ, aut recedunt ab obedientia Papæ, vt Papa est, ligari vinculo excommunicationis; nam *hic in Bulla Cœnæ, excommun.*1.*ad finem.* dicitur, *excommunicamus, & anathematizamus schismaticos, & eos, qui se à nostra, & à Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.*

Obserua tamen primò eum, qui non obtemperat præcepto Papæ, eò quòd illius præcepti obseruantia sibi commoda non sit, aut quia personam Summi Pontificis prauo animi affectu prosequitur, non subiacere excommunicationi, modò non intendat se ab illius obedientia subtrahere, vt Papa est; hic enim non est propriè schismaticus, nec dicitur formaliter recedere ab obedientia Papæ. Ita Vgolinus *loco citato num.*9. Toletus *lib.* 4. *cap.*11. *ad finem.* Azorius *loco citato quæs.* 5. Sanchez *loco cit. n.*12. Suarez *tom.* 5.*de censuris disp.*2. *sect.*2. *num.*12. Turrianus *tomo de hæresi quæst.*184.*num.*39. Alterius *loco cit. col.*5. Duardus *n.*16. vbi etiam agunt, an schismatici priuentur priuilegio fori, contra Antonium de Sousa *disp.*18. *num.*5.

Dices, Summus Pontifex in Bulla Cœnæ non solùm excommunicat schismaticos, verùm etiam eos, qui recedunt ab obedientia Summi Pontificis: ergo ne dicamus Summum Pontificē superfluè locutum fuisse (cùm recedentes ab obedientia Papæ, vt Papa est, nomine schismaticorum comprehendantur,) dicendum est, non solùm recedentes formaliter ab obedientia Papæ, ligari excommunicatione; verùm etiam alios quoscumque, qui præceptis renuunt, quouis prætexru, obedire: alioquin frustrà adderentur illa verba, *& eos, qui se à nostra, vel Summi Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt.*

Respondetur illa verba non superfluè apponi: sed maioris perspicuitatis gratia, & ad maiorem terrorem incutiendum, vt homines retrahantur à peccato schismatis, quod vt plurimum contingit per recessum ab obedientia Papæ. Ita Vgolinus, & Sanchez *locis cit.* Alterius *in explicatione Bullæ cap.*9.*versic.dubium occurrit.* Leonard. Duardus *in expositione Bullæ lib.*2. *quæst.*56. *num.*16.

Obserua secundò eum, qui solùm recedit ab obedientia alicuius particularis Episcopi, non subiacere huic excommunicationi, vt patet ex dictis in præcedentibus, ex quibus etiam patet, quid sentiendum sit in nonnullis aliis casibus.

Obserua tertiò schismaticum, qui solo animo intendit se subtrahere ab obedientia Papæ, non affici hac excommunicatione: nam ad incurrendam excommunicationem non sufficit actus internus. Secus dicendum est de eo, qui schisma factis, aut verbis, aut alio signo externo manifestat. Ita Sayrus *lib.*3.*c.*5.*n.*21.*ad finem.* Sanchez *loco cit.n.*15. Toletus *lib.*1.*c.*20. *sub finem.* Duardus *num.*17. schisma enim satis cōsummatur in externo opere. Ideò ligatur hac censura, qui facto exteriori indicat se recedere ab obedientia Papæ, quamuis in mente non intendat recedere: nam delictum schismatis consistit in subtractione ab obedientia Papæ: subtractio autem contingere potest nō solùm cum actu interno se subtrahēdi, verùm etiam cum solo externo opere, vt constat ex illationibus superiùs allatis.

Hinc patet primò, eos ligari hac censura, qui in Anglia externæ obedientiæ signa exhibent erga Regem, quibus indicare præsumūtur, ipsum esse Christi Vicarium in spiritualibus, qualem ipse se iactat: etiamsi interiùs in mente sentiant ipsum non esse Christi Vicarium: nam facto, & opere externo, seu indirectè recedunt à vero Ecclesiæ capite. Ita Sanchez *loc. cit.num.*14. Duardus *loc.cit.num.*8. Suarez *de censuris disput.*21.*sect.*2.*num.*13. Alterius *cap.*9.*col.*6.*vers. idem explicat,* & alij.

Secundò patet differentia inter excommunicationem, quæ ob hæresim contrahitur, & inter excommunicationem, quæ ob delictum schismatis incurritur: nam excommunicatio ob hæresim non contrahitur, nisi adsit error in mente, (nullus enim est hæreticus, nisi aliquid in mente sentiat contra fidem: excommunicatio verò ob schisma cōtrahitur solo exteriori opere: schisma enim sufficienter in sua specie completur per exteriorem actum, etiamsi non adsit intentio subtrahendi se ab obedientia Papæ, & schisma sufficienter committitur, non solùm directa intentione subtrahendi se ab obedientia Papæ: verùm etiam indirecta, qua quis opere externo ita se gerit, ac si Papæ subiectus nō esset. Ita Sanchez, Suarez, Duardus, & alij *loc.cit.* quibus adde Anton. de Sousa *hic in Bulla Cœnæ disp.*19.*n.*8

Obserua quartò, hac censura non ligari fautores, receptatores, aut defensores schismaticorum: nam in odiosis non est facienda extensio vltra verborum proprietatem, & significationē: in Bulla autem Cœnæ non significatur hac censura ligari fautores, & receptatores, sicut exprimuntur fautores, & receptatores hæreticorū. Ita Suarez *loc.cit.n.*14. Sanchez *loc.cit.nu.*16. Alterius *in expositione Bullæ cap.*9. *sub finem versic. secundo.* Anton. de Sousa *disp.*19. *n.* 6. Duardus *loco cit.n.*8. & alij, quos in simili retuli *de censuris:* ligantur tamen excōmunicatione contenta in constitutione Pauli IV. quæ incipit, *Cùm ex Apostolatus officio,* vbi etiam habentur aliæ pœnæ: hæc tamen excommunicatio Pauli IV. iure communi non est reseruata, consequenter eius absolutio conferri potest à quolibet approbato Confessario, nisi alicubi extet peculiaris prohibitio, qualem Mediolani extare docui *de censuris disp.*1. *quæst.*3.

An verò participans, seu fauorem præstans schismatico denuntiato excommunicato incurrat excommunicationem, latam contra partici-

participantes in crimine criminoso, patet ex *cap. nuper, de sententia excommunicationis,* & ex regulis generalibus alibi traditis: vbi ostensum est incurrere, modò participet in crimine cum excommunicato vitando post extrauag. *ad euitanda.*

11. Schismaticus incurrit pœnã inhabilitatis ad beneficia.

11 Tertia pœna est inhabilitas ad beneficia in futurum consequenda, *cap. quia diligentia, de electione:* & hoc procedit, etiamsi schismaticus pœnitentiam delicti egerit: pœnitentia enim non tollit inhabilitatem, *cap. quia diligentia, citato.* eam tamen tollit dispensatio Summi Pontificis: sicut enim Summi Pontificis auctoritate inducitur, ita etiam eiusdem facultate aufertur.

Addo eam posse per Episcopum auferri, quamdiu delictum est occultum, iuxta Concilij Tridentini dispositionem, *sessio. 24. cap. 6.* Vbi decernitur, Episcopum posse in quibuscumque casibus occultis, etiam Papæ reseruatis, absoluere quoscumque delinquentes. Ita Sanchez *loco citato num. 18.* Idem innuit Henriquez *lib. 13. cap. 56. num. 1. in gloss: littera F.* dum asserit, quamlibet inhabilitatẽ ad beneficia in delicto occulto prouenientẽ, posse per Episcopum auferri. Videnda sunt, quæ in simili dixi de absolutione censurarum, & dispensatione irregularitatis.

12. Schismaticus nõ incurrit ipso facto priuationẽ beneficiorum priùs adeptorũ præcisoalio delicto.

12 Sed modò dubium est primò, vtrùm ob schisma non solùm incurratur inhabilitas ad beneficia in futurum consequenda, verùm etiam inducatur ipso facto priuatio beneficiorum, quæ schismaticus ante schisma possidebat.

Respondetur negatiuè, si loquamur de solo schismate non habente annexum hæresis crimen. Ratio est, quia non est imponenda pœna, nisi iure habeatur. Nec obstat *cap. quia diligentia,* cùm non loquatur de beneficiis adeptis, sed de adipiscendis. Ita Sanchez *loc. cit. n. 19.* contra Rebuffum *in praxi beneficiorum, tit. de modis amittendi beneficia n. 29.* & alios.

Dixi, *si loquamur de solo schismate, non habente annexum hæresis crimen:* nam quid sentiendum sit de crimine hæresis, satis constat ex dictis *de beneficijs,* & ex dictis *de legibus disp. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 2. quæst. 11* vbi etiam ostendi, an qui priuationem beneficij contraxit, teneatur se propria sponte beneficio abdicare, non expectata sententia criminis declaratoria.

Obserua tamen, quòd licet schisma reperiri possit sine hæresi, vt plurimum tamen adiunctam habet hæresim, propterea schismatici incurrunt suspicionem hæresis, consequenter debent abiurare schisma, vt docet Pegna & alij, quos citat, & sequitur Duardus *hic lib. 2. q. 56. n. 12. in expositione Bullæ Cœnæ.*

13. Schismaticus nõ incurrit irregularitatem, quandiu delictũ non fit notorium.

13 Secundò dubium est, vtrùm schismaticus non solùm incurrat inhabilitatem ad beneficia, verùm etiam irregularitatem.

Respondetur negatiuè, modò crimen non sit notorium. Ratio est, quia non est ponenda irregularitas, nisi in iure expressa habeatur: in iure autem nulla habetur irregularitas contra schismaticos. Ita Suarez *tom. 5. de censuris disp. 43. sect. 2. num. 7.* Sanchez *loc. cit. num. 20.* Sayrus *de censuris lib. 7. cap. 12. num. 16.* contra Maiolum *de irregularitate lib. 5. cap. 46. num. 4.* Azorium *loco citato quæsito 8.* Duardum *lib. 2. quæst. 56. num. 11.* & alios apud præcitatos DD.

Dixi, *modò delictum non sit notorium:* nam commune est omnibus criminibus notoriis depositione dignis, vt irregularitatem pariant, donec infamia per pœnitentiam absoluatur, vt docui *de irregularitate disput. 7. quæst. 3. punct. 1.* cum Nauarro, & aliis, quibus adhæret Sanchez *loco citato num. 20.*

14. Quam pœnam incurrat suscipiẽs Ordines, vel beneficia à schismatico.

14 Tertiò dubium est, quam pœnam incurrant, qui ordines, vel beneficia à schismaticis suscipiunt.

Respondeo primò, suscipientem Ordines incurrere suspensionem ab vsu Ordinum à schismaticis susceptorum, *cap. 1. de schismatic.* vbi irritantur collationes Ordinum, non quia collatio Ordinum, quoad substantiam, non teneat: sed irritantur quoad vsum, quatenus scienter recipiens Ordinem à schismatico impeditur, ne illos exerceat. Ita Duardus *num. 14.* Lorca *loco citato num. 16.* Suarez *de censuris disput. 23. sect. 3. num. 4.* Sanchez *loc. cit. num. 20.* & alij.

Respondeo secundò, suscipientem beneficium, vel dignitatem à schismatico, priuandum esse beneficio, vel dignitate Ecclesiastica, *cap. 1. de schismaticis.* Vide Suarez & Sanchez *locis citatis.* An verò hæc procedant, quamdiu schismaticus non est denuntiatus, patet ex dictis *n. 8.*

Hic agendum esset de absolutione excommunicationis, ob schisma, aut ob alias causas in hoc canone expressas, contractæ: sed de his apertior locus erit ad finem Bullæ: præterquam quòd *in tractatu de censuris in genere, de sacramentis,* & suprà *punct. 2.* & alibi de hac re sufficienter actum esse videtur.

QVÆSTIO III.

De secunda excommunicatione, quæ in appellantes ab ordinationibus, seu mandatis Papæ ad futurum Concilium fertur, his verbis:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, cuiuscumque status, gradus, seu conditionis fuerint. Vniuersitates verò, Collegia, & Capitula, quocumque nomine nuncupentur, interdicimus ab ordinationibus, seu mandatis nostris, ac Romanorũ Pontificum pro tempore existentium, ad vniuersale futurum Concilium appellantes, necnon eos, quorum auxilio, vel fauore appellatũ fuerit.

IN hac quæstione duo principaliter explicabo.

Primò quid sit appellatio, & cur vetita sit in hac Bulla.

Secundò, quam pœnam incurrant appellantes, & ad illam cooperantes: seu quinam ligentur censura huius canonis.

PVNCTVM PRIMVM.

Quid sit appellatio, & qua de causa hic prohibeatur.

PRIMA PROPOSITIO.

1. Quid sit appellatio.

1 APpellatio est de minori iudice ad maiorem prouocatio. Ita gloss. *in cap. non putamus, de consuetud. lib. 6.* & alij communiter *tit. de appellat.* Plura de appellatione, & conditionibus ad eam requisitis, explicaui *de censuris in genere,* quæ ibi videri possunt, si lubet.

SECVNDA PROPOSITIO.

2. Cur appellatio ab ordinationibus Papæ vetita sit.

2 APpellatio à mandatis, vel ordinationibus Summi Pontificis, prohibetur ob iniuriam, quæ Sedi Apostolicæ per huiusmodi appellationem irrogatur: cùm enim appellatio fiat à minori iudice ad maiorem, appellans ab ordinationibus, vel mandatis P. pæ ad futurum Concilium inducere videtur schisma, & rebellionem in Ecclesia. Ob id Iulius II. *in extrauag. suscepti regiminis,* huiusmodi appellantes iubet, tamquam schismaticos, & malè de fide sentientes haberi: indicat enim Concilium generale auctoritatẽ habere supra Papam, quod est falsum: cùm omnia Concilia Romanæ Ecclesiæ auctoritate facta sint, & ab ea robur accipiant, vt dicitur *in c. significasti, de elect.* Ita communiter DD.

PVNCTVM II.

Quam pœnam incurrant appellantes ab ordinationibus Papæ.

VNICA PROPOSITIO.

1. Omnes appellantes ab ordinationibus, seu mandatis Papæ ad futurum Cõcilium, vel præstãtes auxiliũ, vel fauorẽ, ligãtur excommunicatione.

1 OMnes, & singuli, cuiuscumque gradus, & conditionis sint, appellantes ab ordinationibus, seu mandatis Papæ ad futurum Concilium generale, aut fauorem, vel auxilium præstantes, ligantur vinculo excommunicationis, quicumque illi sint, modò non sint Vniuersitates, Capitula, vel Collegia: hæc enim ligantur interdicto. Hæc propositio potiùs explicatione indiget, quàm probatione, cùm expressè habeatur in præcitatis Bullæ verbis.

Dixi, *omnes & singuli,* vt aduerterem hanc pœnam ad quoslibet in hac re delinquẽtes extendi, vt patet tum ex regulis generalibus quæst. 1. allatis, tum ex præcitatis Bullæ verbis.

2. Appellantes ab ordinationibus Episcoporum non ligantur excommunicatione.

2 Dixi, *ab ordinationibus Summi Pontificis,* ad distinctionem eorum, qui ab ordinationibus Episcoporum, aut aliorum appellant ad alios Episcopos; isti enim non dicuntur appellare ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium generale, vt dicitur in Bulla.

Dixi, *ab ordinationibus, seu mandatis,* vt indicarem comprehendi non solùm appellantes à sententiis particularibus, verùm etiam ab aliis generalibus quibuscumque admonitionibus, censuris, pœnis; quia hæ omnes nomine ordinationũ veniunt. Ita Alterius *in exposit. huius canon. quæst. 4.* Duardus *lib. 2. in canon. 2. q. 7. n. 6.* Vgolinus *ibid. vers. quinto.*

3. Non solùm appellantes ab ordinationibus Papæ, vt Papa est; verùm etiã, vt Princeps temporalis, excommunicatione liganturi

3 Rogabis, vtrùm hac censura ligentur ij solùm, qui ab ordinationibus Summi Pontificis, qua Summus Pontifex est, appellant; an etiam qui appellant ab ipsius ordinationibus, vel mandatis, iurisdictionem ipsius temporalem, seu qua Princeps temporalis est, concernentibus.

Reginaldus *lib. 9. disp. 263. vers. notandum tertiò,* putat eos solum hac censura ligari, qui appellant à sententiis Papæ in causis spiritualibus, aut in iis quæ sunt spiritualibus adnexæ; quia istæ solæ pertinent ad Papam, vt Papa. Secus dicendum putat de causis temporalibus. Opinio Reginaldi his rationibus probari potest, tum quia verba formaliter accipienda sunt; illa autem verba canonis, *Nostris, ac Romanorum Pontificum,* &c. iuxta formalem significationem intelligi non possunt nisi de Papa, vt Romanus Pontifex est: tum quia hæc censura imposita est ad vitandum schisma, & rebellionem in Ecclesia per appellationem ad futurum Concilium, cùm per huiusmodi appellationem significetur Summum Pontificem non habere supremam in Ecclesia potestatem, sed ipsum esse Concilio generali inferiorem; cùm autem per appellationem in temporalibus non sit periculum huiusmodi schismatis, & rebellionis (non enim implicat Summum Pontificem in temporalibus subiici Principi temporali, cùm terras donatione acceperit à Principibus secularibus, qui potuissent eas sub hac conditione donare, sibique ius in hac parte reseruare;) sequitur appellantes in causis temporalibus ab ordinationibus Papæ, non ligari his pœnis: præsertim cùm in materia pœnali stricta interpretatio facienda sit. Propter has rationes, quæ mihi ex tempore occurrunt, non existimo improbabilem Reginaldi opinionem.

Nihilominus probabilius arbitror appellantem ab ordinationibus, seu mandatis Summi Pontificis, etiam in causis temporalibus, ad Concilium generale, ligari hac censura. Ratio est, tum quia Summus Pontifex absolutè excommunicat appellantes à suis ordinationibus, seu mandatis, ibi, *ab ordinationibus, seu mandatis nostris:* vbi autem ius non distinguit, neque nos distinguere debemus. *l. 1. §. generaliter. de leg. præst. & l. de pretio. ff. de pub. in rem act.* tum quia, sicut Summus Pontifex excommunicat piratas in mari Pontificio discurrentes, quod ad Summum Pontificẽ, vt Princeps temporalis, pertinet; ita non repugnat Summũ Pontificem excõmunicasse appellantes ab ordinationibus, seu mandatis ab ipso factis, vt Princeps temporalis est. Ita sentire videntur communiter DD. dum absolutè, & sine distinctione loquuntur.

Ad primam rationem in contrariũ respondeo, verba accipi debere iuxta vniuersalem, & absolutam significationem, quam præ se ferunt.

Ad secundam respondeo primò, causam finalem adæquatam præfatæ dispositionis esse, vt euitetur iniuria auctoritatis Pontificiæ; inadæquatam verò, seu præcipuam, vt vitetur rebellio, & schisma in Ecclesia: quamuis ergo per appellationem in causis temporalibus non subesset causa schismatis; tamen subesset periculum iniuriæ, cùm à supremo Principe non detur ad alium appellatio.

Neque obstat quòd Summus Pontifex terras sibi subditas donatione à Principibus secularibus acceperit; nam re ipsa simpliciter accepit, & absolutè est Dominus, & supremus Princeps, illique fit iniuria per appellationem ad alium.

Respondeo secundò circa legis intelligentiam standum esse verbis legis absolutè prolatis, & iuxta propriam significationem acceptis.

4. Appellans ad futurum Papam, vel ad Concilium generale præsens, nõ ligatur excommunicatione Bullæ.

4 Dixi in propositione, *ad futurum Concilium.* nam si quis appellaret ad futurum Papam, vel ad Concilium generale præsens, excusari posset ab hac censura, quia in pœnis non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem, *cap. odia, de reg. iur. in 6.* Bulla autem, iuxta propriam verborum significationem, intelligitur de appellantibus ad futurum Concilium, non verò ad præsens, vel ad Papam successorem: & quamuis etiam appellans ad Concilium generale præsens iniuriam Sedi Apostolicæ faciat, non tamen excommunicationis

pœna ligatur, vt patet ex ratione proximè allata. Ita Sayrus *lib. 3. c. 6. num. 4.* Reginaldus *num. 263.* Filliucius *num. 56.* Duardus *quæst. 7. num. 10.* contra Gambaruptam *hic cap. 2. num. 11.*

5 Appellãs ad Concilium Prouinciale, vel Synodale, non ligatur hac censura.

5 Dixi, *ad Concilium generale*; vt excluderem appellantes ad Concilium Synodale, vel Prouinciale: de his enim non loquitur Bulla, & in pœnis benigna, & stricta interpretatio facienda est. Ita DD. cit.

6 Appellans à Concilio Cardinalium ad futurum Pontificẽ, non ligatur hac cẽsura.

6 A fortiori non ligantur appellantes à Collegio Cardinalium ad futurum Summum Pontificem, vel à Concilio ad Summum Pontificem. Secus si à Concilio, cui Papa interesset, appellarent ad aliud Concilium generale; tunc enim dicerentur appellare ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium.

7 Non solùm appellans, verùm etiam auxilium, vel fauorem præstans, excommunicatur.

7 Dixi, *aut fauorem, vel auxilium præstant*, quia non solùm appellantes, verùm etiam fauorem, vel auxilium quouis pacto præstantes, (modò fauor, & auxilium influant ad appellandum) pœnam excommunicationis incurrunt, vt in Bulla dicitur.

8 Appellatio principaliter prohibetur, auxilium, & fauor accessoriè.

8 Obserua tamen contra Duardum *quæst. 6.* hanc esse differentiam inter appellationem & auxilium, vel fauorem, quòd appellatio principaliter prohibetur, auxilium verò, & fauor accessoriè, vt clarè constat, tum ex illis verbis, *quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.* tum ex re ipsa, cùm fauor, & auxilium interdicatur solum ratione appellationis; consequenter præstans auxilium, vel fauorem, non ligatur excommunicatione, nondum secuta appellatione: nam ad incurrendam censuram necessarius est effectus seu actio principaliter prohibita, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere disput. 1. quæst. 1. puncto 3.* Ita Suarez *num 16.* Duardus *lib. 2. in can. 2. quæst. 2.* licet oppositum sentiat in casu allato Nauarrus *cap. 27. num. 58.* Sayrus *loco citato n. 6.* Filliucius *n. 56.* Sebastianus Medices *in summ. peccat. Capit. tit. 9. q. 78. n. 13.* Vgolinus *in exposit. huius can. ad finem p. mihi 124.*

Ex dictis sequitur Aduocatos, tabelliones, testes, aliosque fauorem, vel auxilium præstantes ad appellandum, in hanc censuram incurrere, secuta appellatione. Ita Vgolinus *loco citato, sub finem pag. mihi 125.* Duardus, & alij præcit. Doctores.

9 Consulentes appellationẽ non ligantur excommunicatione Bullæ, sed excommunicatione Iulij II. à qua potest absolutio conferri virtute priuilegiorum.

9 Sed modò dubium est primò, vtrùm consulentes appellationem incurrant excommunicationem.

Respondeo non incurrere excommunicationem huius canonis, tum quia in hoc canone non exprimuntur consulentes, & Summus Pontifex dum excommunicationem ad consulentes extendi cupit, illos exprimit, vt patet in reliquis casibus: tum quia si consulentes exprimuntur, maximè illis verbis, *quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit*; cùm autem consilium præcisè sumptum distinguatur ab auxilio, & fauore (fauor enim, & auxilium, propriè loquendo, sunt actiones externæ, quibus alter iuuatur ad aliquid faciendum; consilium verò est opus spirituale, & ab intrinseco dirigens intellectum) sequitur consulentes illis verbis non comprehendi. Ita Viualdus *loco citato.* Sayrus *num. 6.* Reginaldus *lib. 9. num. 263.* Vgolinus *in expositione huius canonis sub finem, vers. excipiuntur tamen.* Filliucius *num. 56.* Suarez *n. 17.* & alij Doctores citati contra Nauarrum *loco citato.* Vgolinum *loco citato, versic. necnon eos.* & Gambaruptam hic *cap. 2. num. 10.* Verum, licet consulens non ligetur excommunicatione Bullæ Cœnæ; ligatur tamen excommunicatione Papæ reseruata lata à Iulio II. *in extrauag. suscepti regiminis*, & à Pio II. in Bulla, quæ incipit, *execrabilis*, anno 1459. Calendas Februarij. quamquam illius absolutio conferri potest virtute priuilegiorum, virtute quorum non licet absoluere à casibus Bullæ, vt alibi ostensum est. Ita Filliucius, Sayrus, Viualdus *locis citatis.* Duardus *quæst. 7. num. 8.* Vgolinus, *versic. quoad tertium.*

Hac eadem excommunicatione in extrauag. Iulij II. ligantur decernentes, deliberantes, vocem dantes, & approbantes aliorum dicta; vt si dicant posse, licere, aut debere appellare. Ita Doctores citati, qui ex præfata extrauag. obseruant, eum, qui consulit hoc licere, ligari excommunicatione, etiamsi appellatio secuta non fuerit.

10 Appellans ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium ligatur excommunicatione; etiamsi appellet ab ordinationibus iniustis, secus si contradicat executioni sententiæ.

10 Secundò dubium est, vtrum appellans ab ordinationibus Summi Pontificis ad futurum Concilium ligetur hac censura, etiamsi appellet ab ordinationibus iniustis, aut factis ex ira, vel animi perturbatione.

Respondeo ligari, tum quia Bulla generaliter loquitur de appellantibus ab ordinationibus; tum quia militat eadem ratio, ob quam Summus Pontifex hanc pœnam tulit: & quisque debet potius priuatum damnum pati, quàm grauem Sedi Apostolicæ iniuriam inferre. Ita Reginaldus *num. 263. ad finem*, (quamquam hic aliquam excusationem admittit, dum iniustitia euidens est.) Filliucius *num. 52.* Suarez *disput. 21. sect. 2. n. 15.* Duardus *quæst. 7. num. 5.* Secus dicendum arbitror de eo, qui executioni sententiæ contradicit: vt si quis iniustè priuatus sit regno, & priuationis executionem per vim impediat; hic enim non dicitur appellare ad futurum Concilium generale, sed vim vi repellere. Ita Vgolinus *loco cit. §. 1. num. 6. pag. 121.* Duardus *quæst. 3. num. 18.* & alij.

11 Capitula, & Vniuersitates appellantes ab ordinationibus Papæ ad futurum Cõcilii, subiiciuntur interdicto personali, & hoc verum est, etiamsi Capitulũ ipsum non appellet, sed appellanti fauorem, vel auxilium præster.

11 Tertiò dubium est, quam pœnam incurrant Capitula, & Vniuersitates contra hunc canonem delinquentes.

Respondeo ligari interdicto, vt patet ex verbis Bullæ; cùm enim Vniuersitas non possit excommunicari, *cap. Romana, de sentent. excommun. in 6.* possit autem interdici; meritò Summus Pontifex in Collegia, Vniuersitates, & Capitula pœnam interdicti ipso iure tulit; & hoc interdictum est personale, de quo plura Duardus *lib. 2 in can. 2. quæst. 4. num. 6.* quæ hic ego prætermitto, cùm sufficienter suis locis explicata sint. Hoc interdicto ligantur Capitula, etiamsi non omnes, sed tantummodo maior pars concurrerit: nam factum à maiori parte censetur factum à toto Capitulo, *cap. cùm inter Canonicos, in princip. de elect.* Ita Vgolinus §. 1. *v. vniuersitates.* Duardus *quæst. 7. num. 22.* & alij.

Addo cum Vgolino *loco cit. num. 3.* Duardo *loco cit.* Capitulum hoc interdicto ligari, etiamsi ipsum Capitulum non appeller, sed solùm præstet fauorem appellanti, quia vna pars legis aliam declarat, & Summus Pontifex intendit non solùm ligare appellantes, verum etiam auxilium, vel fauorem præstantes.

12 Si Episcopus sit vnus de Capitulo, & in appellatione à Papa ad Concilium concurrat, tanquam vnus de Capitulo non incurrit interdictum; si verò concurrat tanquam particularis persona, excommunicationem incurrit.

12 Rogabis, vtrum Cardinalis, vel Episcopus Canonicatum habens (fieri enim potest, vt Episcopus vnus sit ex Canonicis, *cap. à collatione, de appell. in 6.*) si concurrat cum Capitulo, tamquam vnus de Capitulo, ad appellandum ab ordinationibus Summi Pontificis ad futurum Concilium, ligetur interdicto.

Respondeo negatiuè: quamuis enim interdicto Capitulo censeantur interdicti Clerici, aliique Capitulum constituentes; non tamen interdictus est Episcopus, qui sit vnus ex Canonicis illius Capituli. Ratio est, quia Episcopus, & alij maiores Prælati non ligantur interdicto, nisi specialiter exprimantur, *cap. quia periculosum, de sentent. excom. in 6.* In hoc autem canone, vbi sermo est de interdicto, non exprimuntur Episcopi, sed simpliciter Vniuersitates, Capitula, & Collegia. Ita Sayrus *lib. 4. cap. 12. n. 2. 4. & 5.* Duardus *loco cit. q. 5. n. 2. & seqq.* Vgolinus *tab. 1. c. 17. §. 7. n. 12.* & alij apud præcitatos DD. omissis iis, quos ego suo loco retuli *in tract. de censur. in genere.*

Hoc tamen intellige, modò Episcopus ad appellationem concurrat tamquam vnus de Capitulo: nam si seorsim concurrat, tamquam particularis persona, ligatur excommunicatione, vt si Episcopus concurrat dum Capitulum non est legitimè congregatum, seu quando multi seorsim concurrunt ad appellationem; tunc enim non concurrunt vt Capitulum, sed vt singulares personæ: singulares autem personæ, quæcumque illæ sint, appellantes, vel fauorem, aut auxilium præstantes ad appellandum, ligantur excommunicatione huius Bullæ, vt superius dictum est. Ita Duardus *loco cit. num. 5. & 28. & seqq.* Sayrus *loco cit. num. 8.* vbi ex communi DD. sententia docet Episcopos ligari quidem excommunicatione lata à iure, vel ab homine absque speciali Episcoporum mentione; non verò interdicto, vel suspensione, quod etiam ego *de legibus, & de censuris in genere*, pluribus allegatis DD. comprobaui.

13 Præstans auxilium, vel fauorẽ ad resistendum præceptis, post interpositam appellationem, non ligatur excommunicatione. Idem dico de ratum habente.

13 Quartò dubium est, vtrùm præstans fauorem, vel auxilium ad resistendum præceptis post interpositam appellationem, ligetur pœnis huius canonis.

Respondeo negatiuè, quia in Bulla sermo est de appellantibus, vel dantibus auxilium, vel fauorem ad appellandum, non verò de actionibus appellationem subsequentibus: idem valet in ratihabitione, seu approbatione appellationis iam interpositæ. Ita Suarez *loco cit. num. 16.* Duardus *quæst. 7. num. 38.* & alij.

QVÆSTIO IV.

De excommunicatione lata contra piratas, & eorum receptatores, ac fautores.

EXcommunicatio contra piratas, & ipsorum fautores his verbis habetur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes piratas, cursarios, ac latrunculos maritimos discurrentes mare nostrum, præcipuè à monte Argentario vsque ad Terracinam, ac omnes eorum fautores, receptatores, defensores.*

Occasione huius censuræ duo principaliter explicanda sunt.

Primum est, quænam personæ ligentur hac pœna.

Secundum, quæ actiones sub excommunicatione prohibeantur.

PVNCTVM PRIMVM.

Quænam personæ ligentur excommunicatione huius canonis.

PErsonæ quæ censura istius canonis afficiuntur, aliæ sũt principales, aliæ accessoriæ; prius loquar de principalibus, postea de accessoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Subiecta huius censuræ sunt piratæ, cursarij, & latrunculi maritimi.

1 PErsonæ principales, quæ excommunicatione feriuntur in hoc canone, sunt piratæ, cursarij, & latrunculi maritimi. Hæc propositio patet ex verbis Bullæ præallegatis: vt autem clariùs intelligatur, nonnullæ difficultates explicandæ sunt.

2 Quinam dicantur piratæ.

2 Prima difficultas est, quinam dicantur piratæ. Angelus *v. pirata*, putat omnes in mari, aut flumine deprædantes sine bello iusto, dici posse piratas; cum hac tamen differentia, quòd deprædantes in mari sine iusto bello ligantur excommunicatione huius canonis, non verò deprædantes in flumine, quia in Bulla dicitur *piratæ, vel latrunculi maritimi.*

Syluester *v. excom. 7. n. 55.* Graffius *1. p. dec. 5. lib. 4. c. 18. n. 63. & seq.* Caietanus *v. excom. c. 18.* putant, piratas, cursarios, & latrunculos maritimos idem significare: piratæ enim vulgo dicuntur, *Corsari*; latrunculi verò maritimi sunt parui piratæ, quasi piratæ sint maiores latrones, qui nauibus, aut biremibus, vel triremibus in mari vruntur; latrunculi verò, qui exiguo nauigio, & paruo apparatu prædantur. Verũ tamẽ est nonnullas conditiones ad constituendum piratam assignari a Sylueſtro, quas etiam enumerat, & sequitur Duardus *lib. 2. in can. 3. q. 2. n. 4.* Sayrus *lib. 3. c. 7. n. 4.* eas tamẽ reiicit Suarez *disp. 21. sect. 2. n. 24. & seqq.* Reginaldus *lib. 9. n. 264.* Nauarrus ex parte *c. 27. n. 29.*

Quamobrem illis omissis, vt de more breuitati consulam, arbitror cum Suarez *loco cit.* Sayro *n. 3.* Nauarro *loco cit.* illos dici piratas, vel latrunculos maritimos, qui quasi ex officio, bello non indicto, nauticum latrocinium exercent, seu animo deprædandi se nauigationi dederunt, seu qui versantur principaliter in agendis prædis in mari.

Ex hac difinitione colligitur solutio multorum casuum.

3 Qui causa negotiationis nauigant, sed oblata opportunitate deprædantur, non ligantur hac pœna.

3 Primò eos, qui nauigant causa negotiationis, seu mercaturæ, sed oblata opportunitate deprædantur, non ligari hac pœna. Ratio est, quia piratæ, vel latrunculi maritimi, iuxta communem sententiam, dicuntur illi, qui quasi ex officio nauticum latrocinium exercent, seu se nauigationi dederunt animo deprædandi; non autem illi, qui aliquando solùm, & incidenter deprædantur. Ita Suarez *loco cit. num. 25.* Filliucius *n. 74. ad finem, &* 82. Nauarrus *loco cit.* contra Reginaldum *lib. 9. num. 264. ad finem*, Sayrum *num. 3.* & alios asserentes hos comprehendi sub verbo *latrunculos maritimos*, eò quòd latrocinium maritimum committant.

4 Non sunt excommunicati, qui indicto bello, etiam iniusto, deprædantur.

4 Secundò eos non incidere in pœnas huius Bullæ, qui indicto bello iusto, vel etiam iniusto, res aduersariorũ capiunt. Ratio est, quia, licet iniustitiam committant iniustè priuando aduersarios bonis suis in bello iniusto; nihilominus hoc delictum non dicitur propriè furtum,

tum, seu rapina, à qua denominatur quis pirata, vel latro: furtum enim, aut rapina fit solùm titulo rapiendi rem alienam; illud verò delictum non fit solo animo accipiendi rem alienam, sed titulo belli, seu prætextu vindictæ, seu pœnæ, aut defensionis; consequenter deprædantes in bello iniusto non dicuntur piratæ, vel latrones, sed hostes, *l. hostes. ff. de cap. & l. hostes. ff. de verb. signif.* consequenter non ligantur pœnis contra piratas, & latrunculos maritimos impositis. Ita Nauarr. *loco cit.* Filliucius *n.* 82. & 83. Suarez *loco cit. n.* 24. *ad finem.* Duardus *q.* 2. *n.* 5. & 6. Sayrus *num.* 3. contra Angelum, Caietanum, & Reginaldum *locis cit.*

Hinc patet quid dicendum sit de Britannis, alii sque Catholici Regis Hispaniarum hostibus, qui naues Indicas ingenti pecuniæ summa onustas deprædari conantur: si enim id faciunt tantummodo prætextu belli, excusari possent ab hac excommunicatione, quia in hac parte potiùs dici possent hostes, quàm piratæ; verùm quia hoc indifferenter agunt, notam excommunicationis non euadunt, sunt enim piratæ, & maritimum latrocinium committunt. Ita Suarez *num.* 24. Filliucius *num.* 84. hoc tamen intellige iuxta dicenda *puncto sequenti, difficultate tertia.*

5 Qui clam furripit, aut suborta rixa alium in mari occidit, non afficitur excommunicatione Bullæ,

5 Tertiò eos, qui recreationis gratia, vel alia de causa nauigant, sed inter ipsos suborta rixa aliquem occidunt, non ligari pœna huius canonis, quia non dicuntur latrones maritimi, vel piratæ. Ita Alterius *cap.* 5 *dub.* 5. Duardus *quæst.* 8. *can.* 3. & alij DD. citati.

6 Latro vn. de dictus fit.

Idem dic de eo, qui clam furripit, hic enim non vocatur latro, latrocinium enim importat vim, & violentiam, & latrones dicti sunt à latendo, eò quòd lateant in locis occultis, & postmodum publicè aggrediuntur, & rapiunt, glos. *in l. hostes. ff. de verb. signif.* Alij etiã putant

6 Latrones dici à latere, eò quòd è latere aggrediantur ad prædandum, seu spoliandum viatores: hac de causa satellites Imperatorem olim comitantes, vocabantur latrones, quasi laterones, seu assistentes à latere, vt inter alios obseruat Duardus *quæst.* 2. *num.* 2.

7 Recipiẽs aliquem in nauim, vt in altum ducat, & vita vel rebus priuet, excommunicationẽ incurrit.

7 Quartò eum, qui aliquem in nauim recipit, hoc animo vt in altum deferat, ibique ipsum vita, vel rebus spoliet, ligari hac pœna, quia hic dicitur maritimum latrocinium committere, & mare discurrere animo occidendi, vel prædandi. Ita Alterius *c.* 3. *dub.* 5. Reginaldus *num.* 265. Duardus *q.* 8. vbi idem dicendum putant de eo, qui aliquem sincerè in nauim admisit, sed postea mutata voluntate occidit, aut spoliat, hic enim vtitur mari ad suum delictum patrandum. Ego verò hunc casum non facilè admiserim, quia quasi ex accidenti vtitur mari ad suum delictum. Secus si delinquens post voluntatis mutationem adhuc in altum duxerit eum quem occidit, vel spoliauit, animo occidendi, vel spoliandi: tunc enim dicitur pirata, cùm per se vtatur mari ad suum delictum.

8 Qui nauigationem suscipit causa nauigandi & simul deprædandi, excommunicatus est; etiãsi animũ habeat agendi prædas contra vnã solùm nationem.

8 Quintò eum, qui se nauigationi dedit, non solùm causa belli, verùm etiam causa discurrendi, vt videlicet non solùm hostes, verùm etiam alios prædetur, incurrere censuram huius canonis, quia huic conuenit ratio piratæ. Ita communiter DD.

Idem dic de eo, qui nauigationem inchoauit causa belli, vel mercaturæ, sed postea incipit mare discurrere animo prædandi: hic enim statim ac incipit hoc animo mare discurrere, piraticam exercet, & dicitur effectus pirata. Ita Filliucius *n.* 82. Reginaldus *n.* 265. & Suarez *loco cit.* qui iure merito idem extendunt ad eum, qui semel tantum eam nauigationis actionem dirigit ad deprædandum, quia ex vnico actu potest quis pirata denominari. Idem valet in eo, qui nauigationem instituit animo deprædandi vnam tantùm nationem. e. g. Hispanos ex India venientes, huic enim piratæ nomen, vel saltem maritimi latronis, conuenit. Ita præcitati DD. contra Sylvest. & alios *locis cit.*

9 Qui deprædantur solùm in lacu, aut fluuio, non incurrunt excommunicationẽ; etiamsi naues ex mari venientes ibi expectent. Secus si naues per mare insequantur, easque in flumen receptas spolient.

9 Sextò eos, qui in lacu, aut in fluminibus solùm prædantur, non ligari excommunicatione Bullæ, quia hac ligantur solùm discurrentes mare, & latrocinium maritimum exercentes. Ita communiter DD. Idem, meo iudicio, sentiendum est de iis, qui versantur solùm in fluminibus in agendis prædis, sed data, vel etiam expectata occasione alicuius nauis è mari venientis, & flumen ingredientis, eam spoliant; isti enim non discurrunt mare Pontificiũ, nec maritimum, sed fluuiale latrocinium committunt: licet oppositum sentiat Reginaldus *n.* 266. quamquam huiusmodi prædones fluuiales puniuntur *in c.* 3. *de raptoribus*, pœna excommunicationis comminatoria: ibi enim ferri mandatur excommunicatio contra eos, qui Romanos, aut alios Christianos pro negotiatione, aut aliis honestis causis nauigio vectos aut capere, aut rebus suis spoliare præsumũt. Ita Suarez *n.* 25. Filliucius *n.* 74. & 79. Illi verò, qui nauim in mari insequuntur, eamq; spoliant, postquã se causa defensionis in flumẽ, vel causa cibi, aut quietis ad terram recepit, adoriuntur, & bonis priuant, incurrunt istam excommunicationem, quia dicuntur piratæ mare discurrentes. Idem valet in iis, qui se in flumine, vel sinu, aut scopulo abdiderunt vt nauigantes incautos, vel non animaduertentes ipsorum insidias, aggrediantur; isti enim dicuntur piratæ, & latrunculi maritimi, quia mare ingressi sunt animo deprædandi. Ita Filliucius *n.* 86. Reginald. *loco cit.* Alterius ex parte *c.* 3. *dub.* 2. & 3. Duard. *can.* 3. *quæst.* 9. & 10.

10 Agentes prædã contra infideles non baptizatos, non incurrunt excõmunicationem. Idem valdè probabiliter dici potest de spoliantibus hæreticos.

10 Secunda difficultas est, vtrùm ista excommunicatio non solùm feratur in eos, qui versantur in prædis contra Christianos, & fideles, agendis, verùm etiam contra infideles.

Respondeo distinguendo, aut versantur animo deprædandi tam fideles, quàm infideles, aut animo deprædandi tantummodo infideles. Si versentur animo deprædandi vtrosque, seu quoslibet indifferenter, subiiciuntur huic pœnæ, ob rationem sæpiùs repetitam: si versentur eo solùm fine, vt infideles spolient, non subiacent huic pœnæ, iuxta probabiliorem sententiam. Ratio est, tum quia finis & intentio Summi Pontificis est, vt consulatur indemnitati Christianorum, mare Sedis Apostolicæ nauigantium: indemnitati autem Christianorum consulitur, excommunicando eos, qui Christianos insequuntur, & spoliant, tum quia par est vt æquitas, & iustitia seruetur, tam inter offendentes, quàm inter eos, qui offenduntur: sicut ergo infideles, qui offenduntur, si piraticam exerceant, non incurrunt pœnam excommunicationis (infideles enim non baptizati non subiiciuntur iurisdictioni Ecclesiæ spirituali, vt suo loco probatum est;) ita neque fideles piraticam exercentes contra infideles, pœnam excommunicationis incurrunt, tum quia inter Catholicos, Turcas, & hæreticos semper viget actuale, vel habituale bellum; qui autem aduersarium spoliat indicto bello, non incurrit pœnam huius Bullæ, vt superiùs dictum est. Ita Toletus *in explicatione Bullæ §. 2. in fine.* Suarez *num.* 21. *vers. in contrarium.* Filliucius *n.* 78. Sayrus *cap.* 8. *num.* 7. Viualdus *in expositione Bullæ num.* 29. Imò Filliucius *n.* 90. Sayrus *n.* 9. Reginaldus *n.* 270. Viualdus *num.* 30. Duardus *quæst.* 5. *num.* 2. putant vetitum non esse sub censura spoliare hæreticos, præsertim illos, qui damnum Catholicis inferunt, quales sunt hæretici Angliæ, & Flandriæ. Ratio est, quia æquum non est, vt qui Ecclesiam totis viribus oppugnant, armis Ecclesiæ spiritualibus protegantur, & defendantur. Hæc opinio valdè probabilis est, quamquam ad istam rationem responderi posset hinc solùm colligi hos dignos esse, qui non protegantur, de facto tamen protegi ob legem vniuersalem, qua piratæ excommunicantur.

11 Spoliantes infideles aduehentes merces ad portum fidelium cũ priuilegio, seu saluo conductu, excommunicationem incurrit, iuxta probabilem sententiam.

11 Maius dubium est primò de Christianis, qui spoliant infideles aduehentes merces ad portum, & terras Christianorum, habentes securitatis priuilegium, siue saluum conductum, vt vulgò dicimus.

Respondent Duardus *loco cit. in responsione ad tertium argumentum*, Suarez, & Filliucius *locis citatis*, spoliantes huiusmodi infideles huic pœnæ non subiacere, licet digni sint pœna corporali, vel etiam spirituali, ab Ecclesiastico iudice infligenda, *cap. excommunicationi, de raptoribus.* Sed oppositum mihi probabilius videtur. Ratio est, tum quia huiusmodi deprædatio vergit in damnum, & iniuriam Principum, qui securitatis fidem dederunt: tum quia iniustè spoliant, & faciunt contra Summi Pontificis intentionem, excommunicantis maritimos latrunculos: tum quia isti iuxta communem loquendi modum dicuntur piratæ, vel saltem latrunculi maritimi. Ita sentire videtur Vgolinus *loco cit. §. 2. ad finem*, loquens de spoliantibus Iudæos in terris Christianorum pacificè viuentes.

12 Spoliantes infideles aduehentes merces in vtilitatem fidelium ligantur excommunicatione. Secus si spoliet aduehentes merces in damnum fidelium.

12 Secundò dubium est, vtrùm Christiani subiaceant huic pœnæ dum spoliant infideles aduehentes merces fidelium.

Respondeo distinguendo, vel aduehunt merces fidelium in ipsorum fidelium vtilitatem, & commodum, vel in detrimentum ipsorum fidelium. Si aduehunt merces fidelium in ipsorum vtilitatem, subiacent huic pœnæ, quia dicuntur potiùs piraticam contra fideles, quàm contra infideles agere, & potiùs Catholicos, quàm infideles spoliare, nisi fortè dum accipiunt, animo parati sint ad restitutionem fidelibus faciendam, postquam cognouerint ad ipsos bona ablata pertinere. Si verò aduehunt merces fidelium in damnum, & iniuriam ipsorum fidelium, vt si abducant merces, quas Christianis abstulerunt, censeo pœnam huius Bullæ non incurrere: tum quia isti non dicuntur prædas de fidelibus, sed de infidelibus agere: tum quia nihil faciunt contra voluntatem dominorum: domini enim, quorum bona infideles abstulerant, malunt ea bona à fidelibus, quàm ab infidelibus possideri; & quamuis fortè admitteremus subtrahentes ab infidelibus bona, quæ ipsi infideles iniustè à fidelibus abstulerant, obligari ad restitutionem, (de qua re alibi egi) non tamen hinc sequitur subtrahentes huiusmodi bona ab infidelibus, ligari excommunicatione, quia hæc lata est in eos, qui iniustè spoliant, & latrocinium contra dominorum voluntatem exercent, non verò in eos, qui iniustè retinent. Ita Alterius *cap.* 4. *dub.* 6. Reginaldus *n.* 267. *ad finem*, & alij: hoc tamen intelligitur, nisi mare discurrant animo deprædandi etiam fideles, nam tunc perspicuum est hac de causa ligari, iuxta infrà dicenda.

13 Spoliãs naues fidelium mercibus infidelium onustas non ligatur excommunicatione, modò id faciat sine damno fidelium.

13 Tertiò dubium est, vtrùm hanc pœnam euadant, qui nauim Christianorum mercibus infidelium onustam inuadunt, & spoliant.

Respondeo distinguendo, vel id faciunt, non illato fidelibus damno, vel damno ipsis illato. Si hoc faciunt damno fidelibus illato, vt si non solùm bona infidelium, verùm etiam nauim, aut bona fidelium abduxerunt, ligantur excommunicatione, quia piraticam contra fideles agunt. Idem nonnulli Doctores ampliandum putant dum auferunt merces infidelium, pro quarum securitate fideles fideiussionem præstiterant, nec alias ipsis à Principe vetitum erat merces infidelium aduehere, aut pro ipsarum securitate fideiubere, vt patet ex proximè allata ratione. Ita Reginaldus *n.* 270. Alterius *c.* 2. *col.* 4. *in principio.* Sed quid mihi in hac ampliatione sentiendum sit, constabit ex dicendis *quæst. proximè sequenti.* Si verò nullum fidelibus damnum inferant, vt si merces tantummodo infidelium abducant, relicta fidelibus naui, aliisque ipsorum mercibus, censuram ob huiusmodi spoliationem non incurrunt, quia maritimum latrocinium non exercent contra fideles. Ita Reginald. *num.* 267. & 270.

Hoc tamen limitari potest, modò nauis assecurata non sit à fidelibus; tunc enim damnum inferretur fidelibus, cùm periculum rei assecuratæ stet penes assecurantem. Sed de hac limitatione infrà.

14 Pirata fidelis, si mare Pontificiũ discurrat animo solùm deprædãdi infideles, non ligatur excommunicatione. Secus si animũ habeat deprædandi quoscumque.

14 Quartò dubium est, vtrùm pirata fidelis spolians alterum piratam excommunicationem huius canonis contrahat.

Respondeo distinguendo, vel pirata mare Pontificium discurrit intentione solùm deprædandi, occidendi, vel spoliandi alterum piratam, vel intentione etiam spoliandi alios fideles, quos iustè spoliare non potest. Si mare discurrit intentione spoliandi, vel occidendi tantummodo piratam, non incurrit excommunicationem, tum quia licitum est piratas occidere, & spoliare. *c. si quis* 23. *q.* 3. tum quia piratæ æquiparantur hostibus fidei & Principis, ex Baldo *in authentica, navigia. C. de furtis.* Si verò discurrit mare Pontificium animo spoliandi non solùm piratas, verùm etiam alios, incidit in excommunicationem, quia exercet actionem in Bulla vetitam sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Iuxta hanc distinctionem conciliari possunt Doctores, quorum nonnulli partem affirmantem, alij negantem tueri conantur. Vgolinus enim *c.* 3. *§.* 2. *vers.* 2. Filliuc. *tract.* 16. *cap.* 4. *n.* 91. Graffius *loc. cit. n.* 65. putant non ligari. Alterius verò *in expositione huius canonis c.* 3. Gambarupta hic *c.* 3. *n.* 3. & Duardus *can.* 3. *q.* 6. & *can.* 4. *q.* 4. affici putant.

SECVNDA PROPOSITIO.

15 Personæ accessoriæ istius excõmunicationis sunt receptatores, fautores, & defensores.

15 PErsonæ accessoriæ, quæ hac excommunicatione ligantur, sunt receptatores, fautores, & defensores piratarum, aliorumque maritimorum latrunculorum per mare discurrentium. Hęc propositio patet ex verbis Bullæ præcitatis.

16 Receptatores, vel fautores nõ ligantur excommunicatione antequam piratæ ingressi fuerint mare.

16 Dubium tamen est primò, vtrùm fautores, vel receptatores huiusmodi piratarum ligentur hac pœna antequam illi, quibus auxilium præstiterunt ad piraticam, ingressi sint mare, & piraticam inceperint exercere.

Respondeo non ligari, antequam piratæ mare ingressi fuerint. Ratio est, quia causi accessoria non ligatur censura, nondum adimpleto actu principali, ob quem censura imposita est: censura autem imposita est ob latrocinium maritimum, vel saltem ob maritimam discursionem animo patrandi latrocinij, vt clariùs constabit ex dicendis *puncto sequenti*. Contrarium docet Duardus *loco cit. quæst.* 12. *num.* 3. putans fautores principaliter excommunicari, & excommunicatione ligari, non secuta discursione. An verò consulentes ligentur eadem pœna, qua fautores, patet ex dictis *puncto præcedenti*, vbi dixi non ligari. Ita Sayrus *num.* 7. contra Nauarrum *cap.* 27. *n.* 59. & Sebastianum Medices *part.* 2. *tit.* 9. *quæst.* 78. *n.* 151. Gambarupta hîc *cap.* 3. *num.* 4.

17 Præstans opem piratis ex metu graui excusatur à censura licet à peccato nõ excusetur, si auxilium ferat ad rem intrinsecè malã.

17 Dubium est secundò, vtrum qui per metum auxilium, vel opem præstant piratis, incurrant pœnam excommunicationis.

Respondeo distinguendo, vel auxilium præstant per metum graue, vel sine metu graui. Item vel præstant opem in re indifferenti, vel in re intrinsecè mala: si opem per metum grauem præstant, excusantur ab excommunicationis pœna, quamuis grauiter peccent contra ius naturæ, si cooperentur damno alterius, seu si actionem intrinsecè malam exerceant. Ratio est, quia metus grauis excusat ab incurrendis censuris, quamuis non excuset à peccato contra ius naturæ, seu ab actione intrinsecè mala, vt dictum est *de censuris in genere, de restitutione, & de peccatis*. censura enim lata est ab Ecclesia, quæ non censetur velle cum graui detrimento sub censura obligare, nisi aliter ex circumstantiis appareat. Si verò sine metu graui opem præstant, ligantur pœna excommunicationis, quia Ecclesiæ præcepta obligant, saltem cum leui damno. Ita communiter DD. Vtrum verò Ecclesia obliget aliquando, vel obligare possit sub censura cum periculo grauis damni, aut vitæ, patet ex dictis *de censuris disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 3. & ex dictis *de legibus disp.* 2. *quæst.* 8. *puncto* 2. & *de restitutione disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 10.

18 Remigãtes in triremibus Turcarum aggredientiũ naues Christianorum excusantur à morali, & à censura, si id faciant ex metu grauis damni.

18 Hinc sequitur primò remigantes in triremibus Turcarum, aggredientium naues Christianorum, non ligari pœna censuræ quoties graue damnum paterentur non remigando. Ratio est, tum quia actionem ex se indifferentem exercent, tum quia metu graui coguntur id facere: metus autem grauis excusat à censuris: fieri tamen potest vt peccent contra ius naturæ si ad prædandum cooperentur, illa enim est actio intrinsecè mala. Ita Filliucius *num.* 76. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 63. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 7. *n.* 8. Gambarupta hic *cap.* 3. *num.* 4. Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 62. Coninchus, Salas, & alij quos retuli *de censuris, & de legibus, locis cit.* contra Duardum ex parte *lib.* 2. *can.* 3. *quæst.* 13. *concluſ.* 3. *nu.* 22. *& seqq.* Sanchez & alios, quos retuli *de censuris, & de legibus, locis cit.*

19 Inseruiẽtes piratis excommunicationẽ incurrunt.

19 Secundò sequitur inseruientes piratis, e. g. milites, gubernatores, aliosque similes in hac excommunicatione comprehendi, quia etiam ipsi appellari possunt piratæ, vel saltem ad fautores, vel defensores reuocantur. Ita Filliucius *num.* 76. Nauarrus, & Sayrus *locis citatis.*

20 Occultans, vel retinens bona à piratis ablata, per se loquẽdo, nõ afficitur excommunicatione.

20 Dubium est tertiò, vtrum in hanc pœnam incurrant non solùm qui piratas recipiunt, vel defendunt: verum etiam qui bona ab ipsis ablata occultant, vel retinent.

Respondet affirmatiuè Vgolinus *in expositione huius Bullæ cap.* 3. *§. receptatores, num.* 1. post Rebuffum *in praxi beneficiorum, in exposit. Bullæ art.* 2. *vers. auxilium*. Ratio est, quia sicut furti tenetur qui res furtiuas à fure sciens accepit, *Instit. de oblig. quæ ex delicto nascuntur. §. conceptum, in fine*; ita de latrocinio, & fauore piratarum tenetur qui res à piratis accepit.

Ego verò dicendum censeo accipientes huiusmodi bona præcisè non ligari excommunicatione Bullæ, nisi piratæ ob id animosiores fiant ad latrocinia maritima committenda, vel securitatem inde arripiant, vel commodiùs res captas retinere possint. Ratio est, quia licet in foro externo puniantur tamquam participes latrocinij, & cooperatores piratarum; in foro tamen conscientiæ non ligantur excommunicatione, nisi cum allata limitatione, quia ad incurrendam hanc pœnam opus est, vt faueant piratis formaliter.

21 Excipiẽs piratam domi titulo consanguinitatis, vel amicitiæ, non ligatur excõmunicatione.

21 Ex quo fit, vt si quis titulo consanguinitatis, vel amicitiæ piratam domo excipiat, habentẽ res iniustè ablatas, non ligetur hac pœna, quia non dicitur fauere piratæ formaliter: hac eadem de causa vbi legi cautum est sub excommunicatione ne Clerici tormentum igneum domi retineant, si consanguineum, aut alium, qui huiusmodi armorum genus deferre solet, in domum suam recipiat, non ligatur excommunicatione, quia tantummodo per accidens dicitur huiusmodi tormentum domi retinere.

PVNCTVM II.

Quænam actiones in hoc canone sub excommunicatione prohibeantur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Actiones hic prohibitæ aliæ sunt principales, & aliæ accessoriæ.

1 ACtiones in hoc canone prohibitæ aliæ sunt accessoriæ, & aliæ principales. Principales sunt latrocinium maritimum, aut discursus per mare Pontificium animo deprædandi. Accessoriæ sunt fauor, defensio, & receptio. Hæc propositio patet ex verbis Bullæ, & ex dictis *puncto præcedenti*. Vt autem clarius intelligatur, nonnullæ difficultates proponendæ sunt, & dissoluendæ.

2 Ingressus in mare animo deprædandi, sufficit ad

2 Prima est, vtrum ingressus in mare sufficiat ad incurrendam excommunicationem, etiamsi nondum secuta sit spoliatio, mutilatio, vel occisio.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, tum quia discursus maritimus animo spoliandi factus, principaliter in hac Bulla prohibetur, vt patet consideranti verba ipsius Bullæ superiùs citata: censura autem incurritur adimpleto actu principaliter vetito sub censura: tum quia dum Summus Pontifex ad incurrendam censuram requirit mutilationem, homicidium, vel spoliationem, id exprimere solet. Ita Reginald. *num.* 265. Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 19. *ad finem*, quamuis ipse non audeat absolutè de hoc iudicium ferre. Filliucius *n.* 75. Vgolinus *c.* 3. *§.* 1. *num.* 1. *pag.* 121. Graffius 1. *part. lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 67. Duardus *lib.* 2. *can.* 3. *q.* 4. *n.* 2. contra Sayrum *lib.* 3. *cap.* 7. *n.* 5. & alios apud Vgolinum *loco cit.*

incurrendã excommunicatione, etiamsi deprædatio actualiter secuta non fuerit.

Hinc patet differentia inter Bullam Iulij II. & Gregorij XIII. & inter Bullam Clementis VIII. & Pauli V. & subsequentium Pontificum, quòd in Bulla Iulij II. & Gregorij XIII. exprimebatur mutilatio, occisio, deprædatio, & spoliatio; in Bulla autem Clementis VIII. & Pauli V. & subsequentium Pontificum non exprimitur; consequenter non præexigitur ad incurrendam excommunicationis pœnam, sed sufficit ingressus in mare animo prædandi, cùm hæc sit actio principaliter in hac Bulla prohibita, nec vllus alius effectus præscribatur. Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.*

3 Ingredies mare animo deprædãdi, toties excommunicationem incurrit, quoties exercet actiones discurrendi moraliter interruptas.

3 Secunda difficultas est, vtrùm toties excommunicatio incurratur, quoties pirata mare Pontificium discurrit animo prædandi.

Respondeo toties incurrere, quoties exercet actiones discurrendi moraliter interruptas; nam quælibet actio vetita sub excommunicatione sufficit ad incurrendam excommunicationem, sicut pluries Clericum percutiens plures contrahit excommunicationes. Ita communiter DD. quos retuli *de censuris in genere, & de irregularitate*, quibus adde Duardum *loco cit. quæst.* 11. contra Vgolinum *loco cit. cap.* 3. *§.* 1. *n.* 1. *pag. mihi* 128. existimantem excommunicationem iterari solùm per mutationem actuum voluntatis.

4 Solus discursus piraticus in mare immediatè, vel mediatè subiecto Summo Põtifici, excõmunicatione priuatur; non verò discursus in alieno mari.

4 Tertia difficultas est, vtrùm sub excommunicatione prohibeatur discursus piraticus in quolibet mari, an tantummodo in Pontificio.

Respondeo sub excommunicatione prohiberi solum discursum in mari quod Sedi Apostolicæ immediatè, vel etiam mediatè subest. Ratio est, tum quia reliqua maria habent proprios dominos, à quibus custodiuntur, & defenduntur: tum quia sic colligitur ex propria verborum significatione; in Bulla enim legitur, *piratas, & latrunculos maritimos discurrentes mare nostrum, præcipuè à monte Argentario vsque ad Terracinam*: mare enim quod inter montem Argentarium, & Terracinam iacet, immediatè subiacet Sedi Apostolicæ, consequenter piratæ illud discurrentes incidunt in excommunicationem. Imò etiam in eamdem incidunt discurrentes mare mediatè subiectum Sedi Apostolicæ, vt clarè colligitur ex illa loquendi formula, *discurrentes mare nostrum, præcipuè à monte Argentario vsque ad Terracinam*: supponit ergo Summus Pontifex non solùm discurrentes mare interiacens montem Argentarium, & Terracinam, quod immediatè subest ipsius custodiæ, verum etiam discurrentes aliud mare, quod ad Sedem Apostolicam aliqua ratione pertineat, quale nonnulli DD. dicunt esse mare Tyrrhenum, seu Ionicum, & Adriaticum, quod regnum Neapolitanum, Siciliam, Corsicam, & Sardiniam attingit. Ita Filliucius *num.* 75. Duardus *lib.* 2. *can.* 3. *quæst.* 3. Vgolinus *in exposit. huius Bullæ cap.* 3. *§.* 2. *vers. tertio*. Toletus *lib.* 1. *cap.* 20. *vers. aduertendum*, contra Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 18. *ad finem*. Graffium 1. *p. decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 67. Alterium *in exposit. huius canon. c.* 2. & alios, arbitrantes piratas discurrentes quodcumque mare, saltem Christianorum, & præcipuè Papæ, ligari excommunicatione.

Ex nostra sententia sequitur discurrentes mare Venetorum, aut Indorum, non ligari hac censura, quia non dicuntur discurrere mare, quod ad Summum Pontificem immediatè, vel mediatè pertineat. Ita Vgolinus, & Duardus *locis cit.* contra Suarez, Graffium, & alios, quorum sententia probabilis est.

QVÆSTIO V.

De excommunicatione lata contra eos, qui naufragantium bona surripiunt.

DVplex extat excommunicatio contra surripientes naufragantium bona.

Prima est *in cap. excommunicationi, de raptoribus*; vbi sic habetur: *Qui Christianos naufragium passos damnata cupiditate spoliant rebus suis, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se nouerint subiacere.*

Secunda habetur in Bulla Cœnæ, in hæc verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui Christianorum quorumcumque, nauibus tempestate, seu in transuersum, vt dici solet, iactatis, vel quoquo modo naufragium passis, siue in ipsis nauibus, siue ex eisdem electa, mari, vel in littore inuenta, cuiuscumque generis bona, tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in ceteris cuiusque maris regionibus, & littoribus, surripuerint. Ita vt nec ob quodcumque priuilegium, consuetudinem, aut longissimi, etiam immemorabilis temporis possessionem, seu alium quemcumque prætextum excusari possint.*

Vt hic canon gradatim explicetur, quatuor explicanda propono.

Primum est, quòdnam sit subiectum huius censuræ, seu contra quas personas feratur ista excommunicatio.

Secundum, quænam sit materia huius excommunicationis, seu quænam actio sub excommunicatione prohibeatur.

Tertium est, quorum esse debeant bona, quæ capiuntur, vt præsens excommunicatio incurratur.

Quartum, quandònam capientes bona naufragorum excusentur ab hac pœna incurrenda.

PVNCTVM I.

Quòdnam sit subiectum istius censuræ latæ contra surripientes naufragantium bona.

VNICA PROPOSITIO.

1 Omnes & singuli etiã hæretici surripientes bona Christianorum naufragantium ligantur excommunicatione huius canonis.

1 OMnes, & singuli, qui bona Christianorum naufragorum, in mari, aut in littoribus existentia surripiunt, contrahunt pœnam excommunicationis in Bulla Cœnæ. Hæc propositio perspicua est ex verbis Bullæ.

Dixi,

Dixi, *omnes, & singuli*, vt indicarem hanc pœnam ad quoscumque extendi, non solùm ad Catholicos, vt patet ex regulis generalibus superiùs traditis; verùm etiam ad hæreticos Christianorum bona surripientes, nam etiam isti subditi sunt potestati, & iurisdictioni Ecclesiæ, consequenter afficiuntur pœnis ab Ecclesia impositis. Secus dicendum est de infidelibus, qui sanctum Baptisma nondum susceperunt; isti enim non subiiciuntur legibus Ecclesiæ spiritualibus, vt suo loco ostensum est, consequenter neque ligantur pœnis Ecclesiasticis. Ita Vgolinus hic *c.* 4. §. 1. *vers. nam pirata.* Alterius hic *cap.* 2. Duardus hic *q.* 1. *num.* 2. Filliucius, Reginaldus, & alij *locis proximè citandis.* An verò communitas surripiens naufragorum bona ligetur hac censura; ostendam *quæst. 6. punct. 3. num. 8.*

2 Non solùm surripiētes clā, & occultè huiusmodi bona; verùm etiam rapientes per vim, hac excōmunicatione afficiuntur.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm non solùm surripientes huiusmodi bona clam, & occultè, verùm etiam rapientes per vim, ligentur hac pœna. Ratio dubitandi est, quia rapere est rem alterius per vim auferre, *l. quo naufragiū, ff. de incend. ruin. naufrag.* surripere verò est clam, & occultè capere, seu latèter rem auferre, inuito domino, *l. quo naufragium, citata. & l. si debitor. ff. de furtis.* Sūmus autem Pontifex loquitur de surripiētibus, ibi, *surripuerint*, & in pœnis nō est facienda extensio.

Respondeo non solùm clam auferentes, seu surripientes huiusmodi bona; verùm etiam per vim rapientes vinculo huius censuræ obstringi. Ratio est, quia licet furtum, quod committitur surripiendo, non sit rapina, vt docui *de restitut.* cum S. Thoma, & aliis, & constat ex *l.* 1. *ff. de furtis*; nihilominus rapina est furtum, quia includit furtum, & peculiarem malitiam illi superaddit ratione violentiæ, cùm rapina committatur sciente domino & contradicente. Ita Duardus *lib.* 2. *can.* 4. *q.* 16. *num.* 4. *& seqq.*

Ad rationem dubitandi respondeo Summum Pontificem loqui de surripientibus, consequenter etiam de raptoribus, cùm rapientes sint etiam fures, licet non omnes fures dicantur rapientes; rapina enim non solùm malitiam furti, verùm etiam grauiorem culpam, necessariò in confessione aperiendam includit.

3 Consulētes, receptatores, & fautores surripientium huiusmodi bona non incidunt in istiusmodi excōmunicationē.

3 Secundò dubium est, vtrùm hæc pœna extendatur ad consulentes, fautores, & receptatores surripientium huiusmodi bona.

Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 32. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 4. *quæst.* 14. *n.* 101. & Alterius hic *cap.* 3. putant consulentem non ligari; præstantem verò auxilium, vel fauorem ligari, quia per se, ac proximè cooperatur tali crimini, consequenter spoliator, ac latro dici potest.

Idem sentiendum putat de receptatore, seu potiùs participe bonorum, quoties non est merus receptator personæ, sed est particeps bonorum surreptorum, vt si inter ipsum, & surripientem bona surrepta diuidantur, ita tamen vt sciat huiusmodi bona surrepta fuisse iis, qui naufragium passi sunt. Idem arbitratur de mandante.

Ego verò censeo huius canonis pœnam ad consulentem, iubentem, mandantem, ratum habentem, præstantem auxilium, vel fauorem, aut recipientem bona iam ablata non extendi. Ratio est, tum quia versamur in materia pœnali, in qua non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem: surreptio autem iuxta propriam significationem importare videtur actionem physicam, qua res aliena actu surripitur: tum quia Summus Pontifex dum vult censuras contra fautores, receptatores, aliosque morales cooperatores extendere, solet id exprimere, vt patet in aliis censuris huius Bullæ. Ita Vgolinus hic *cap.* 4. §. 2. *vers.* 10. *pag.* 145. Duardus hic *q.* 23. *num.* 44.

Ad rationem Suarez respondeo huiusmodi receptatorem, vel fautorem, vel mandantem non esse propriè spoliatorem physicè, sed moraliter; sicut etiam est consultor, qui licet reus sit eiusdem speciei malitiæ, & in defectum causæ principalis obligetur ad restitutionem; tamen non ligatur pœnis contra fauentes impositis, censura enim loquens de causa physica, efficiente, non est ad moralem extendenda, & loquens de fauente, non intelligitur de mandante, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris.*

4 Fautor, seu auxiliator incurrit istam excommunicationem cooperādo contractu physico.

4 Hoc tamen limitandum est, modò fautor, seu auxiliator contractu physico non cooperetur ad rem alienam auferendam, nam qui hoc pacto cooperatur, propriè loquendo, dici potest spoliator, & latro: vt si famulus, aut alius opem ferat domino, aut alteri ad naufragorum bona auferenda: aut si quis funes, aut alia instrumenta deferat, aliter assistat, & alius transferat. Idem probabiliter dici potest de eo qui nauim latroni accommodat ad bona surripienda cum pacto ea diuidendi.

Ex dictis in hac dubitatione colligitur primò consultorem, aut fautorem, aut receptatorem raptoris huiusmodi bonorum, non ligari pœna huius canonis.

5 Accipiens huiusmodi bona in custodiam à surripiētibus non incurrit hanc censuram.

5 Secundò eum non ligari, qui huiusmodi bona in custodiam accipit à surripientibus, nam licet peccet accipiēdo (nisi fortè accipiat animo illa restituendi veris dominis, quibus ea restituere tenetur, iuxta *l.* 3. *§. non tamen ff. de incend. ruin. naufrag.*) non tamen incidit in hanc excommunicationem. Ratio est, tum quia non dicitur surripere, vt habetur in Bulla: tū quia dum Sūmus Pontifex intendit censura ligare eos, qui recipiunt bona ab aliis rapta, seu accepta, solet hoc exprimere, vt patet ex Bulla Greg. XIII. qui hos expressit; reliqui verò Pontifices subsequētes nō expresserūt Ita Filliuc. *n.* 98. Additionator ad Quarantam *v. bona naufragantiū, versc. tertiò limitatur*, contra Suar. *loc. cit. n.* 35.

6 Non afficitur excommunicatione qui bona titulo depositi accipit ab ipso naufragiū passo, etiamsi ea postea restituere nolit.

6 Addo eum non subiici excommunicationi, qui bona titulo depositi accepit à domino naufragium passo, & postea denegat depositum, quod à domino per testes probari non potest. Ratio est, quia hic non dicitur surripere, cùm accipiat tradente domino, sed iniustitiam committit contra obligationem depositi. Ita Additionator ad Quarantam *v. bona naufragantium vers.* 3. Duardus *quæst. 9. n.* 1. quamquam ex parte dissentiat *num.* 4.

PVNCTVM II.

Quænam sit materia istius excommunicationis latæ contra surripientes naufragantium bona.

VNICA PROPOSITIO.

1 Simplex surreptio, id est, iniusta acceptio bonorum naufragantium in mari, vel in littore inuentorum, est materia huius censuræ, hæc enim est actio sub excommunicatione huius Bullæ prohibita. Hæc propositio patet ex verbis Bullæ superiùs allatis, in quibus actio surripiendi prohibetur, nec alterius actionis vlla fit mentio.

1 Simplex surreptio, id est, iniusta acceptio bonorum naufragantiū in mari, vel in littore inuentorū est materia huius censuræ.

Occasione huius propositionis quintuplex difficultas dissoluenda occurrit.

Prima est circa illa verba, *simplex surreptio.*

Secunda est circa illa, *iniusta acceptio.*

Tertia, quarta, & quinta circa illa, *naufragantium in mari, vel in littore inuentorum.*

2 Ad incurrendā istā excommunicationem sufficit surreptio, & non est necessaria mora in restituendo.

2 Prima igitur difficultas est, vtrùm ad hanc censuram incurrendam sola surreptio sufficiat, an etiam requiratur mora in restituendo.

Respondeo sufficere surreptionem, quia Summus Pontifex absolutè fert excommunicationem ob surreptionem, nulla facta mentione moræ in restitutione facienda. Ita Sayrus *lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 3. Suarez *loco citato, num.* 29. Filliucius *quæsito* 13. *num.* 99. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 268. Toletus *lib.* 1. *cap.* 21. Gambarupta hic *cap.* 4. *num.* 3. Duardus hic *quæst.* 2. *num.* 7. Vgolinus *cap.* 4. §. 1. *vers.* 11. contra Caietanum *v. excommunicatio cap.* 23. Nauarrum *cap.* 27. *num.* 118.

Ex quo sequitur surripientem naufragantium bona; hac censura ligari, etiamsi fortè quamprimum restituat.

3 Surripiēs bona naufragorum; & postea illorum restitutionē differēs; ligatur excommunicatione Bullæ, & excommunicatione contenta *in cap. excommunicationi, de raptoribus.*

3 Rogabis, vtrùm qui bona naufragorum surripit, & postea diutiùs differt restitutionem, duplicem censuram incurrat, vnam in Bulla Cœnæ ob surreptionem, alteram *in cap. excommunicationi, de raptoribus.*

Ratio dubitandi est, quia non multiplicantur censuræ ob actiones prohibitas in iure, & in Bulla Cœnæ, vt superiùs dictum est.

His non obstantibus probabilius mihi dicendum videtur cum Suarez *loco cit. num.* 30. Filliucio *num.* 99. Duardo *lib.* 2. *can.* 4. *quæst.* 2. *num.* 10. Alterio hic *cap.* 2. *col.* 1. duplicem censuram incurri. Ratio est, quia adest duplex delictum, & duplex contumacia sub censura prohibita; nec eadem actio prohibetur in Bulla, *& in cap. excommunicationi, de raptor.* nam in Bulla sub excommunicatione simpliciter prohibetur surreptio, seu latrocinium; *in cap.* verò *excommunicationi, de raptor.* interdicitur morosa retentio. Hæc tamen differentia est inter excommunicationem Bullæ, & excommunicationem *cap. excommunicationi, de rapt.* quòd hæc nulli est reseruata, illa verò Papæ.

Ad rationem dubitandi respondeo censuras non multiplicari, dum in Bulla fertur censura ob eamdem causam, ob quam lata est censura in iure: in hoc autem casu lata est ob diuersam causam, illa ob surreptionem, hæc ob retentionem, quæ sufficit ad hanc censuram incurrendam, quoties quis oblata restituendi occasione non restituit; is enim dicitur esse in mora culpabili, sufficiente ad censuram incurrendam, dum moraliter potest restituere, & non restituit. Ita Alterius hic *cap.* 1. Duardus, & Filliucius *locis citatis.*

4 Non sufficit quælibet acceptio ad hāc censuram incurrendam, sed requiritur actio iniusta contra passos naufragium.

4 Secunda difficultas est, vtrùm quælibet acceptio, vel surreptio sufficiat ad hanc censuram incurrendam.

Respondeo negatiuè, nisi actio sit iniusta contra passos naufragium; nam de hac solùm sermo est in Bulla. Quamobrem qui bona capit naufragorum, animo illa restituendi vero domino, in hanc censuram non incurrit, quia actio non est iniusta, nec accipiens quidquam retinet inuito domino, qui nullum ob id damnum patitur.

Idem valet si ea interim vti velit, probabiliter credens se comperto domino potentem esse ad soluendum, nihil enim facere videtur cum notabili damno domini: secus si eredat se non fore potentem ad restituendum comperto domino, aut dominum passurum damnum ex rei vsu, hic enim dicitur surripere cum damno domini. Ita Duard. *quæst.* 10. Sayrus *num.* 4. & alij communiter.

5 Qui naufragorū bona accipit bona fide, comperta rei veritate tenetur restitutionē facere sub excommunicatione contenta *in cap. excommunicationi. de raptorib.*

5 Addo eum, qui aliquid accipit sciens alienum, sed nesciens esse naufragantium, non incurrere hanc censuram, quia non videtur formaliter agere contra hunc canonem, cùm probabiliter ignoret hæc esse naufragantiū bona, vt suppono. Ita Suarez *n.* 29. Reginald. *n.* 268. *ad finem.* Obseruat tamen Reginaldus istum, postquam cognouit hæc esse naufragorum bona, incidere in excommunicationem Bullæ, si statuat huiusmodi bona retinere. Ego verò arbitror non incidere in excommunicationem huius Bullæ, sed in excommunicationem *cap. excommunicationi, de raptor.* Ratio est, quia in hac Bulla sermo est de surripientibus, non de retinentibus; *in cap.* autem *excommunicationi* mentio habetur de retentione, ibi, *nisi ablata reddiderint*; consequenter hic ligabitur excommunicatione, *cap. excommunicationi, de rapt.* quamquam poterit iure communi à quolibet cōfessario absolui, iuxta *cap. nuper, de sent. excomm.* Ita Sayrus *num.* 4. Caietanus, Nauarrus, & Suarez *locis cit.* Filliucius *num.* 95. Reginaldus *num.* 269.

6 Surreptio bonorum facta ante naufragiū, vel in ipsa naufragij trepidatione, non sufficit ad istam excommunicationem incurrendam.

6 Tertia difficultas est, vtrùm surreptio bonorū, facta ante naufragiū, vel in ipsa naufragij trepidatione, vetita sit sub excōmunicatione.

Respondeo negatiuè, quia Summus Pontifex loquitur de iis, qui surripiunt, nauibus in transuersum iactatis, & naufragium passis, & cùm versemur in materia pœnali, non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. Ita Vgolinus hic *c.* 4. §. 2. *vers.* 9. *pag.* 144. Reginaldus *num.* 273. Graffius *part.* 1. *decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 62. *vers.* 6. contra Duardum hic *quæst.* 7. *num.* 1. *& seq.* Ob id Reginaldus ab hac censura excusat accipientem bona, quæ causa leuandæ nauis proiiciuntur à nautis, dum nulla est tempestas, sed eam metuunt, vel nauis periculum absque tempestate timent. Neque obstat *l. Peditus. ff. de incend. ruin. nauf.* vbi habetur, eos dici posse ex naufragio rapere, qui cùm nondum naufragium fiat, in ipsa naufragij trepidatione rapiunt. Respondetur enim non strictè, & propriè dici posse ex naufragio rapere; sicut etiam consulens furtum dicitur furari, & tenetur ad restitutionem, sed propriè non est fur, nec afficitur censuris contra fures latis, si quæ latæ essent.

7 ista excōmunicatio non incurritur surripiendo naufragorū bona in flumine, aut lacu aut extra littus maris ex-

7 Quarta difficultas est, vtrùm sub excommunicatione Bullæ non solùm vetita sit surreptio bonorum naufragantium in mari; verùm etiam surreptio bonorum naufragantium in flumine, vel lacu.

Respondeo vetitam esse tantummodo surreptionem bonorum in littore inuentorum, vel naufragantium in mari. Ita Filliucius *n.* 97. Reginaldus *n.* 270. *ad finem.* Duardus *quæst.* 8. Ratio est, quia in legibus, præsertim

præsertim in materia pœnali, non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem: in Bulla autem significatur eos tantum hac pœna ligari, qui surripiunt ex bonis in mari, aut in littore inuentis.

Hinc sequitur primò surripientem naufragorum bona extra littus maris. e. g. in ciuitatem vi ventorum transmissa, non affici hac excommunicatione, quia in Bulla sermo est de surripientibus naufragorum bona in mari, vel in littore inuenta. Ita Duardus *quæst.8.*contra Graffium *num.* 74.

Secundò sequitur contra Filliucium *loco cit.* eum hac pœna non ligari, qui surripuit bona in flumine inuenta, etiamsi naufragium factum sit in ipso fluminis ingressu, modò naufragium factum sit intra alueum ipsius fluminis, & bona delata non sint intra maris ambitum, vel ad littus maris. Ratio est, quia non dicuntur surripi bona naufragantium, in mari, aut in littore inuenta.

Secus dicendum est si naufragium fiat in portu, aut in alio maris loco, quodcumque mare illud sit: nam verba Bullæ generalia sunt, ibi, *tam in nostris Tyrrheni, & Adriatici, quàm in ceteris cuiusque maris regionibus, & littoribus.*

Nec obstat quòd quis rapiat huiusmodi bona in suo mari, vel in suo littore; sufficit enim personam, quæ delinquit, subiectam esse potestati Summi Pontificis, cui totus orbis pro territorio inseruit, *cap. nouit, de iudic.* Ita Vgolinus §. 1. *ad finem*, & alij communiter.

8 Non sufficit quælibet surreptio, sed ea quæ fit ex bonis nauium, quæ aliquo modo naufragium passæ sunt.

8 Quinta difficultas est, vtrùm sub excommunicatione prohibeatur quelibet surreptio bonorum quacumque ratione in mari inuentorum.

Respondeo non prohiberi quamlibet surreptionem, vt dicetur in quarto puncto, sed eam, quæ fit ex bonis nauium, quæ iactatæ sunt, & quoquo modo naufragium passæ: vt si nauis naufragium fecerit, eò quòd appulerit in scras, vel scopulum inculpabiliter, aut etiam ex incuria nautarum, vel vi ventorum fracta fuerit, aut vetustate in mari dissoluta sit.

Secus dicendum putat Filliucius *num.* 89. de bonis illius nauis, quæ bombardis ab hostibus disrupta fuit, vel incendio periit.

Sed contrarium mihi probabilius videtur cum Vgolino *cap.* 4. §. 1. *vers.* 3. Viualdo *casu* 4. *num.* 28. Duardo hic *quæst.6. num.* 3. quia nauis hoc pacto disrupta naufragium aliquod patitur: Summus autem Pontifex loquitur de quolibet naufragio, ibi, *quoquo modo naufragium passis.*

9 Surripiēs bona in mari leuandæ nauis gratia proiecta excōmunicationem incurrit.

9 Addo idem sentiendum esse de bonis, quæ gratia leuandæ nauis in mare proiecta sunt. Ratio est, tum quia Summus Pontifex generaliter excommunicat surripientes bona è nauibus iecta: tum quia hæc in mare proiiciuntur ob naufragij periculum; tum quia horum bonorum dominium remanet apud priores dominos, qui ea proiecerunt animo eadem postea perquirendi, & consequendi cum potuerint. *l. qui leuandæ. ff. ad leg. Rhodiam de iactu.* Ita communiter DD. Hoc tamen intelligendum est iuxta dicta *in 3. difficultate*, vbi hoc limitandum censui in acceptis ante naufragium.

10 Excommunicatur qui nauim ipsam iam exoneratam, vel nauis instrumenta surripit.

10 Rursus addo hoc idem valere non solùm si capiantur bona, quæ nauibus vehebantur; verùm etiam si capiatur ipsamet nauis iam exonerata, aut ipsius instrumenta, vt remi, anchoræ, funes: nam verbum illud, *cuiuscumque generis bona*, generale est, & consequenter omnia complectitur. Ita Vgolinus hic §. 1. *vers. quinto.* Alterius hic *cap. 2. dub. 5.* Duardus *quæst. 3. num. 3.*

PVNCTVM III.

Quorum esse debeant bona, quæ rapiuntur, vt huius canonis censura incurratur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Bona debent esse Christianorum, vt censura huius canonis incurratur.

1 AD incurrendam huius Bullæ censuram, opus est vt surripiantur bona Christianorum, quicumque illi sint. Ratio est, quia de his tantummodo sermo est in Bulla, ibi, *Christianorum quorumcumque.*

2 Hoc tamē limitatur, modo Christiani ipsi non sint piratæ. nec bona ad infideles deferant, contra Ecclesiæ prohibitionē.

2 Hæc propositio limitanda est primò, modò Christiani, quorum bona surripiuntur, non sint piratæ: nam piratæ sunt diffidati, & hostibus æquiparātur, consequēter bonis spoliari possunt, vt patet ex dictis *quæst. præcedente punct. 1. prop. 1. dub. 4.* idemque tradit Filliucius *num.* 91. Duardus hic *quæst.* 4. & alij communiter. Hoc tamen sublimita cum Duardo *quæst. 4. nu.* 12. nisi bona illa eadem numero essent Christianorum, & iniustè à piratis ablata; tunc enim surripiens huiusmodi bona post naufragium, animo sibi applicandi, ligaretur censura, quia furtum committeret, & vsurparet sibi bona Christianorum.

Secundò limita, modò bona Christianorum non deferrentur ad infideles contra Ecclesiæ prohitionem, vt sunt arma, & alia de quibus infrà.

3 Capiens bona infidelium non afficitur excommunicatione Bullæ.

3 Ex dictis sequitur primò, capientem bona infidelium non affici censura huius Bullæ.

4 Rapiens bona Christianorum excommunicationem incurrit; etiamsi prædicta bona nauibus infidelium veherētur, vel etiamsi ab infidelibus fuerint assecurata.

4 Secundò, hanc pœnam incurri, si rapiantur bona Christianorum, etiamsi nauibus infidelium veherentur; parum enim refert, an bona Christianorum nauibus fidelium, an infidelium veherentur. Ita Duardus *quæst.* 3. Sayrus *loco cit.* Filliucius *num.* 88.

Hoc tamen nonnulli DD. limitant, nisi bona fidelium essent ab infidelibus assecurata, tunc enim damnum potius infidelibus, quàm fidelibus afferretur, cùm periculum rei assecuratæ stet penes assecurantem. Ita Reginadus *n.* 270. Alterius hic *cap. 2. vers. verum.* Duardus in simili *lib. 2. canone* 10. *quæst. 3. num.* 4.

Verùm hæc limitatio reiici posset, dicendo Summum Pontificem excommunicare surripientes bona Christianorum: hic autem capiuntur bona Christianorum, quamuis Christiani quasi per accidens damnum non patianturob assecurationem infidelium. Ita Duardus *quæst. 3. num.* 13. Vgolinus in simili *cap.* 10. §. *deprædantes num. 3. pag.* 274.

Tertiò idem valere siue bona deferrentur biremibus, siue aliis nauibus grandioribus, vel etiam paruis, vt cymbis, & scaphis; nomen enim nauis hoc in loco generaliter accipitur pro quolibet nauigio. Ita Filliucius *loco cit.* Graffius *lib. 4. decis. cap.* 18. *num.* 71. Reginaldus *lib. 9. n.* 268. Duardus *quæst. 5. num.* 1

5 Capiens bona hæreticorum nō incidit in excommunicationem Bullæ.

5 Quartò capientem bona hæreticorum non incidere in hanc censuram. Ratio est, tum quia nomine Christianorum in fauorabilibus non veniunt hæretici, *cap. sicuti, de hæret.* tum quia præsumendum non est, per se loquendo, Ecclesiam velle eos, qui totis viribus ipsam oppugnant, spiritualibus Ecclesiasticæ iurisdictionis armis protegere, & tueri. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 8. num. 7.* Reginaldus *nu. 270. ad finem.* Vgolinus *in exposit. huius canonis.* Alterius hic *cap. 2. dub. 7.* Viualdus *ibidem num.* 30. Filliucius *num.* 90. Duardus hic *quæst. 3. n. 6.*

PVNCTVM IV.

Quandónam capientes naufragorum bona ab hac censura excusentur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Surripiens bona naufragorum excusatur ab hac censura, quoties excusatur à mortali culpa.

1 SVrripientes bona naufragorum excusantur ab hac censura, quoties excusari possunt à mortali culpa, & iniuria contra naufragos. Ratio est, quia ad incurrendam excommunicationis pœnam requiritur mortalis culpa, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere.*

Hinc colligi potest solutio multorum casuum.

2 Qui rem modicam accipit, excommunicationem Bullæ non incurrit.

2 Primò, illum excusari ab hac censura, qui rem modicam non sufficientem ad mortale peccatum furti surriperet, nisi fortè etiam alij de communi consensu, vel scientia alieni furti modicas res auferrent, quæ simul sumptæ materiam notabilem constituerent, iuxta dicta *de restitutione.* Ita Vgolinus §. 2. *vers.* 7. Gambarupta *num.* 7. Filliucius *nu.* 95. *ad finem.* Duardus *quæst.* 11. & 12. quamuis a me dissentiat ex parte, cuius fundamenta hic non reiicio, cum sufficienter solui possint ex dictis *de restitutione*; existimat enim

3 Probabile est ad incurrendam excommunicationem requiri valorem duorum aureorum.

3 Ad incurrendam excommunicationem requiri valorem duorum aureorum. Idem tenet Sayrus *de censuris lib. 1. cap. 9. num. 33.* Quaranta *v. bona naufragantium.* Filliucius in simili *de muneribus religiosorum.*

Neque obstat Tridentinum *sess. 25. cap. 3. de reformat.* quia non loquitur ad rem nostram, sed de facultate, quam Episcopis permittit, excommunicādi eos, qui res iam subtractas, vel inuentas non restituunt. Valdè tamen probabilis est Duardi opinio *quæst. 1. n. 5.* & aliorum *locis cit.* quam inferiùs probabiliter sustineri posse ostendam, nam ex Concilij constitutione non debet excommunicatio ferri pro re vulgari: res autem, quæ quantitatem duorum aureorum non attingit, vulgaris dicitur. *l. si oleum. §. finali, cum l. seq. ff. de dolo mal.* consequenter neque Summus Pontifex præsumitur voluisse in re leuiori excommunicare.

4 Ignorantia iuris, & facti excusat.

4 Secundò illum excusari, qui naufragorum bona surripuit, inuincibiliter ignorans vetitū esse sub censura, aut probabiliter credens id esse licitum, aut credens quidem aliena esse, sed nesciens esse naufragorum bona; hic enim formaliter non peccat contra naufragium passos, vt superius dictum est cum Suarez, & aliis, contra Gambaruptam *cap. 4. n. 8.*

5 Accipiens animo restituendi vero domino non incurrit excommunicationem Bullæ; etiamsi postea reipsa non restituat, sed afficitur excommunicatione *c. excommunicationi, de raptoribus.*

5 Tertiò illum excusari, qui animo restituendi vero domino accipit, etiamsi posteà mutata voluntate intendat sibi retinere, hic enim sub censura prohibetur surreptio, non retentio: quamquam hic incidat in excommunicationem *cap. excommunicationi de rapt.* vt superius dictum est *puncto* 1.

6 Ab hac censura excusatur accipiens bona, quę probabiliter credit pro derelictis haberi.

6 Quartò excusari accipientem bona, quæ probabiliter credit pro derelictis haberi. Ratio est, tum quia nihil retinet inuito domino, cum dominium ab ipso sit abdicatum: tum quia bona derelicta fiunt primi occupantis. *Institut. de rerum diuis. §. alia sanè.*

Neque obstat quod in Bulla dicitur, surripientem nullo prætextu excusari posse, tum quia Bulla loquitur de surripiente; accipiens autem bona derelicta non dicitur surripere: tum quia nomine prętextus intelligitur causa iniusta: qui autem bona derelicta retinet, non habet causam iniustam retinendi.

7 Quænam bona pro derelictis habeantur.

7 Rogabis, quænam bona pro derelictis habeantur.

Respondeo id prudenti iudicio ex circumstantiis colligendum esse.

Prima desumitur ex verbis proiicientis, vt si proiciens dixit, nolle ea amplius cum rebus suis haberi; nullum enim certius signum haberi potest, quàm protestatio ipsius domini.

Secunda ex tempore, vt si dominus bona sua proiecit eo tempore, quo nullum grauis tempestatis periculum imminebat.

Tertia ex modo proiiciendi, vt si librum apertum in mari proiecit, aut vestes omnino solutas. Secus si librum clausum, aut pannis inuolutum abiecit.

Quarta ex loco, vt si dominus prope portum passus sit naufragium, & postquam in portum se recepit, neque per se, neque per alios curet bona illa recuperare.

Quinta, iuxta multos Doctores est, si proiiciatur res, quæ facilè peritura sit, aut recuperatu difficilis, aut facilis ad corrumpendum: vt si in mare proiiciatur farina, vel saccharum, vel mala punica, ficus, & similia, quę dissoluuntur, & corrumpuntur; aut si metallum abiiciatur, quod ob sui grauitatem profundum petit. Ita Sayrus *lib. 3. c. 8. num. 9.* vbi plures alios DD. refert. Filliucius *loco citato num. 93. & 96.* Alterius *in expositione huius canonis cap. 2. dub. 9.* Vgolinus hic §. 2. *vers. 12. pag.* 145. Graffius *lib. 4. cap. 18. num. 74.* Duardus hic *quæst. 13.* Reginaldus *lib. 9. num. 271.*

Verùm hæc quinta conditio mihi non probatur, quoties apparet proiicientem nolle illa bona pro derelictis habere, etiamsi alioquin facilè peritura sint. Ratio est, tum quia nullus facilè præsumitur velle suum prodigere, & iactare. *l. cùm de indebito, ff. de condict. indebit.* tum quia res mea manet mea quamdiu consumpta non est, vt docui *de restitutione disp. 1. quæst. 3. puncto 5. num. 6.* consequenter domino restituenda est, soluto recuperanti debito laboris pretio. Ita Gambarupta *cap. 4. num. 5.* idemque tradit Vgolinus *in exposit. huius canon. cap. 4. §. 2. num. 3. pag. 141.* Viualdus *in Candelabro casu 4. nu. 34. in exposit. Bullæ.* Duardus hic *quæst. 14.* quamquam isti DD. aliter sentiendum putant de re, quæ talis naturæ est, vt si ablata non fuisset, domino extincta fuisset, nec ad littus peruenisset.

8 Ab hac censura nō excusat consuetudo, vel priuilegium, nisi forte iusta de causa concessum sit.

8 Quæres, vtrum ab hac censura incurrenda excusare possit consuetudo, vel priuilegium capiendi huiusmodi bona.

Respon-

Respondeo non excusare, quia in Bulla reuocantur quælibet priuilegia, abrogatur consuetudo, & inualida redditur vsucapio non solùm longissimi, verùm etiam immemorabilis temporis.

Hinc sequitur primò, priuilegium, alicui à Principe iniustè concessum ad acquirenda huiusmodi bona, inualidum esse, sicut etiam inualidæ sunt leges, quibus Principes huiusmodi bona fisco addicunt; iuri enim naturæ aduersantur, cùm ius naturæ non dictet afflictionem afflicto addendam, aut dominum sine iusta causa rebus suis spoliandum esse; consequenter tuti non sunt Principes, qui ea sibi applicant, nisi fortè intentionem habeant restituendi dominis comparentibus: illis autem non comparentibus, tenentur ea in pios vsus erogare; cùm bona incerta censeantur, iuxta dicta *de restitutione*. Ita Caietanus *v. excommunicatio cap.* 23. Duardus *quæst.* 19. & 20. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 118. Tabiena *excom.* 5. *casu* 25. Paludanus, & alij apud Sayrum *num.* 7. quamquam Paludanus, Tabiena, & Sayrus putant de consensu Episcopi applicari posse fisco ad defensionem dominis non comparentibus.

Dixi in illatione, *priuilegium à Principe iniustè concessum*, quia si priuilegium rationabiliter à Principe cõcedatur, non videtur inualidum: vt si accurrentibus cum vitæ periculo ad subleuandos nautas in euidenti subuersionis periculo constitutos & auxilium implorantes, priuilegium concessum sit, quo aliqua bona naufragium passa retinere valeant: nam periculum, cui se accurrentes subiiciunt, pretio æstimabile est, & præmium meretur. Idem valet si statuto, vel consuetudine id concedatur; quamuis enim recuperans aliena bona cum proprio vitæ periculo teneatur ad illorum restitutionem, detracta laboris, & periculi æstimatione: hæc enim pretio digna sunt, vt cum Nauarro, Rebello, Molina, & aliis innui *de restitut. disp. 1. quæst. 3. punct. 5. ad fin.* quibus adde Alterium *loco citato dub. 1. & 2.* Duardum *quæst. 15.* Vgoliuum *§. 2. n. 3.* Graffium *loco cit.* nihilominus statuto, vel consuetudine induci potest, vt bona acquirantur accurrentibus ad saluandam vitam naufragorum auxilium implorantium. Ita Duardus *lib. 2. can. 4. quæst. 17. n. 4.* Gambarupta *cap. 4. num. 6.* Viualdus *num. 34.* & alij quamplures, quos ego retuli *de restitut. disp. 1. quæst. 3. puncto 4. ad finem.*

9 Summus Pontifex aliquando potest priuilegia, & leges Principum secularium reuocare.

9 An autem Summus Pontifex reuocare possit priuilegia vel leges à Principibus secularibus latas, patet ex dictis *de legibus*, posse quoties huiusmodi leges, vel priuilegia sunt contra ius naturę, vel diuinum, seu quando id conducit saluti animarũ: nam Summus Pontifex vniuersalem habet iurisdictionem in iis, quæ ad salutem animarum pertinent. Ita præter DD. *in tract. de legibus* relatos, docet Nauarrus *in cap. nouit, de iudic. notab. 3. num. 21. & seqq.* Ioan. Andreas *in cap. extirpanda, de præbend.* Francus, & alij apud Duardum *quæst. 18. num. 9. & seqq.*

10 Surripiẽs naufragorũ bona non excusatur titulo præscriptionis.

10 Secundò sequitur surripientem non iuuari titulo præscriptionis, seu potiùs vsucapionis, quæ est possessio rei mobilis tempore à lege definito, nam Summus Pontifex prohibet hunc excusationis titulum, præsertim cùm possessor malę fidei nullo tempore præscribat. An autem successor singularis, aut alius, qui à fure emit, possit rem emptam spatio 30. vel 40. annorum vsucapere, constat ex dictis de præscriptione *in tract. de restitut.* cum Molina, Lessio, Couarruuia, & aliis, quibus adde Duardum *loco citato quæst. 21.*

11 Prętextus nõ excusat, & quid nomine prætextus intelligatur.

11 Tertiò non excusari surripientẽ ab excommunicatione, etiamsi excusatione dignum se arbitretur aliquo prætextu, id est, obtextu, seu velatione alicuius causæ fictæ, vel etiam veræ, sed iniustæ, prætextus enim significat causam, non solùm fictam, & simulatam; verùm etiam veram. *cap. suborta, de transact. & l. sub prætextu. C. de transact.* hoc tamen intellige, modò prætextus, seu causa quæ allegatur, sit iniusta: nam si causa iusta sit, vt quia accepit bona derelicta, aut quia cum periculo vitæ præfata bona acquisiuit, statuto, vel consuetudine id sibi concedente, excusatur, iuxta superiùs dicta.

QVÆSTIO VI.

De excommunicatione, quæ contrahitur propter impositionem, auctionem, vel exactionem pedagiorum, seu gabellarum.

TOtam huius canonis materiam tribus punctis explicabo.

In primo ostendam, quid sit pedagium, seu gabella.

In secundo, quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones sub censura prohibeantur.

Tertiò, quódnam sit huius excommunicationis subiectum, seu in quas personas ista excommunicatio feratur, quæ his verbis in Bulla continetur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, qui in terris suis noua pedagia, seu gabellas, præterquàm in casibus sibi à iure, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permissis, imponunt, vel augent, seu imponi, vel augeri prohibita exigunt.*

PVNCTVM I.

Quid sit pedagium, gabella, portorium.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Pedagium quid sit.

1 PEdagium, quod dicitur à pede, nihil est aliud quàm quoddam tributum, quod pro transitu personæ per aliqua loca soluitur, ad reparationem, vel constructionem pontium, viarum, nauium. Solet etiam dici guidagium, quod est tributum, quod pro custodia, & securitate viarum à transeuntibus soluitur. Ita communiter DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Gabella quid sit.

2 GAbella, seu vectigal, si propriè, & strictè loquamur, nihil est aliud quàm tributum, quod pro delatione, ablatione, translatione, aut venditione rerum, seu mercium soluitur, vel, vt alij dicunt, est tributum, seu vectigal, quod pro mercibus inuectis persoluitur; vulgari, tritóque nomine appellatur datium, aut duana, seu dogana.

Dixi, *si propriè, & strictè loquamur*, quia nomen gabellæ latiùs acceptum, extenditur ad pensionem, censum, guidagium, pedagium, portorium, taleas, collectas, & similia. Quid autem sit pensio, & census, constat ex dictis suis locis; nihil enim aliud sunt, quàm ius exigendi certam quantitatem ex bonis alienis. Quid verò sit taxa, vel talea, statim aperiam.

TERTIA PROPOSITIO.

3 Portorij quid sit.

3 POrtorium, quod à portu nomen accepit, est species gabellæ, seu vectigalis, quod soluitur pro rebus, quæ naui deferuntur ad aliquem locum, vel ab aliquo loco asportantur, vel per aliquem locum transferuntur. Ita post Alex. *in l. censoria. ff. de verb. signif.* & post Syluestrum, Angelum, Tabianam, & alios *in v. gabella, & pedagium*, obseruant Vgolinus *in exposit. Bullæ cap. 5. num.* 4. Rebuffus *in praxi benef. in exposit. Bullæ art. 3.* Toletus *ibidem excom. 3.* Sayrus *lib. 3. cap. 9. num. 4.* Duardus *lib. 2. can. 5. quæst. 4.* Graffius *1. part. decis. lib. 4. cap. 18.* Suarez ex parte *disput. 21. sect. 2. num. 41.* & alij communiter.

4 Nomine pedagij, guidagij, portorij, seu gabellæ, ac vectigalis non venit taxa, talea, collecta, præstantia, perticatus, domus panis, & his similia.

4 Ex dictis igitur licet inferre taxas, taleas, collectas, præstantias, & his similia, non contineri sub nomine pedagij, seu gabellæ, ac vectigalis strictè accepti, vt patet ex natura, & fine huiusmodi onerum, & tributorum; pedagium enim soluitur ad reparationem viarum, pontium, vel nauium: guidagium pro securitate viarum: portorium pro portu, aut portus transitu: vectigal, seu gabella pro mercibus vehendis, vel inuectis. Talea verò, præstantia, taxa, & collecta idem significant, & nihil aliud sunt, quàm pecunia, seu pretium, seu compositio, seu onus, seu tributum, quod soluitur seruata proportione substantię cuiusque, vt benè obseruat Sayrus *num.* 10. Duardus *q. 4. num. 7.* Suarez *disput. 21. sect. 2. num. 41. vers. alia verba*, post Syluestrum, Tabienam, & alios *locis cit.*

Idem dic de onere, quod alicubi perticatus dicitur, aut de grauamine, quod pro domibus soluitur, & de his similibus, quæ, propriè loquendo, sub nomine pedagij, aut vectigalis non continentur.

Rursus inferri potest, nomine pedagij, aut gabellæ non comprehendi domum panis, in qua dominus loci, vel communitas deponi mandat victualia, & facultatem ea vendendi vni concedit: nam huic non conuenit ratio vectigalis, & potiùs dici debet monopolium, quàm vectigal. Ita Filliucius *num.* 110. cum Hostiensi, & aliis contra Graffium *loco citato num.* 79. Duardum *num.* 6

Hæc diligenter aduertenda sunt pro solutione multorum casuum.

Ex his enim colligitur legem pœnalem, & consequenter hunc nostrum canonem loquentem de pedagiis, & gabellis, explicandum esse tantummodo de pedagio, guidagio, vectigali, seu gabella, & portorio propriè acceptis, non verò de taxa, taleis, collectis, præstantiis, perticatu, grauamine domus, iuxta veriorem sententiam, quam sequitur Vgolinus *loco cit. §. 3. ad finem vers. postremo.* Caietanus *v. excommunicatio cap.* 71. Duardus *loco cit.* Suarez *disp. 21. sect. 2. num. 41. ad finem*, & Filliucius exparte *num.* 107. vbi probabiliter ab excommunicatione iure communi excusari posse putat communitatem recognoscentem superiorem, si collectam pro suis necessitatibus imponat. Reginaldus tamen *lib. 9. num. 284. & seq.* & Filliucius *num.* 108. putant imponentem collectas sine licentia ligari hac censura, modò imponens supremam potestatem non habeat.

PVNCTVM II.

Quænam si materia huius canonis, seu quænam actiones sub censura in hoc canone prohibeantur, imponendo pedagium, augendo, &c.

VNICA PROPOSITIO.

1 Materia huius censuræ quænam sit.

1 MAteria huius censuræ, seu actiones sub hac censura prohibitæ, sunt impositio noui pedagij, seu gabellæ auctio, & illius exactio. Hæc propositio constat ex illis Bullæ verbis, *imponunt, vel augent, seu imponi, vel augeri prohibita exigunt.* Vt singulæ istius propositionis particulæ clarè intelligantur, explicandæ sunt subsequẽtes quæstiones.

2 Quænam dicatur impositio noui pedagij, seu gabellæ, seu quódnam dicatur nouum pedagium, seu vectigal.

2 Quæres primò, quænam dicatur impositio noui pedagij, seu gabellæ, seu quódnam dicatur nouum pedagium, seu vectigal.

Respondeo illud dici nouum, de cuius impositionis initio non extat memoria, seu quod numquam in eo loco fuit impositum: dicitur autem nouum respectu loci, in quo exigitur, non habita ratione alterius loci; fieri enim potest, vt alibi vetus sit, & licitum, hìc autem nouum, & illicitum, vt benè Vgolinus hìc §. *seu imponi, versic. tertiò, pag.* 162. Duardus *quæ. 9.* & alij communiter. Illud verò vetus & antiquum vectigal dicitur, cuius impositionis origo memoriam hominum excedit: illa igitur illicita, & inualida sunt vectigalia, quæ nouiter imposita sunt sine legitima facultate; illa verò licita, quæ à legitimo superiore imposita sunt, vel quorum initium memoriam hominum transcendit: possessio enim immemorabis arguit iustum titulum, nempe priuilegium, aut aliam iustam causam, vt communiter fatentur Theologi, & Iurisperiti. Ita Sayrus *num.* 12. Vgolinus hic *cap. 5. initio num. 6.* Graffius *1. part. lib. 4. cap. 18. numero 79.* Duardus hic *quæst. 2.* Alterius hic *cap. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. num. 14.* Reginaldus *lib. 9. cap. 16. num. 283.* & hoc diligenter obseruandùm est pro iis, qui vectigalia exigũt, cum alioquin ex se potestatem non habeant imponendi vectigalia: nam in habentibus facultatem imponendi vectigalia, non est inspiciendum, an vectigal nouum sit, an vetus, cùm ipsi ius habeant nouum imponendi, & vetus augendi: quibus autem hoc ius competat, constabit ex dicendis *in 3. puncto.*

Ex dictis igitur constat, quænam dicatur impositio noui vectigalis, quæ sub excommunicatione in hac Bulla prohibetur.

3 Quid nomine auctionis intelligatur.

3 Quæres secundò, quid nomine auctionis intelligatur, & vtrùm sub eamdem pœnam cadat auctio vectigalis, sub quam cadit impositio.

Ad primam partem respondeo nomine auctionis intelligi augmentum grauaminis, seu tributi soluendi à transeuntibus, aut res aliquas vendentibus.

Ad secundam respondeo cadere sub eamdem excommunicationis pœnam, vt patet, tum ex verbis Bullæ; tum quia vectigal, qua parte augetur, censetur nouum, cùm pars præexistens sit illi accidentaria: sicut autem prohibetur impositio noui vectigalis, ne subditorum pecuniæ à Principibus exhauriantur; ita par fuit, vt auctio veteris sub eadem pœna interdiceretur. Ita Syluester *v. excommunicatio 7. nu. 19.* Duardus *loco citato, & quæst. 8. & quæst. 13. versic. decimo.* Graffius *loco citato.* Suarez

loco cit. Toletus *lib.1.cap.22.num.11.* Syluester *v. gabella 3.num.7.* Reginaldus *nn.274.* & alij apud præcitatos DD. contra Armillam *in summa v. gabella num.* 8. & alios, quatenus arbitrantur auctionem tributi non esse impositionem tributi, consequenter non subiacere pœnæ contra impositionem latæ, nisi exprimatur.

4 Ligatur hac censura is, qui obtenta facultate gabellam imponendi super vna re, imponit super alia.

4 Hinc colligere licet, illum hac censura ligari, qui obtenta facultate imponendi gabellam super vna re, imponit super alia, vel qui imponit maiorem, quàm sibi concessum fuerit, hæc enim est impositio noui vectigalis. Ita Filliucius *quæst. 3. num.* 106. & alij DD.

5 Quid nomine exactionis intelligatur.

5 Quæres tertiò, quid nomine exactionis intelligatur, & vtrùm exactio eadem excommunicationis pœna prohibeatur, qua impositio.

Ad primam quæstionis partem respondeo, nomine exactionis in hoc loco intelligi actionem, qua quis ab inuito tributum nouiter impositum sine legitima imponendi auctoritate extorquet; nam *exigere* est aliquid extorquere ab eo, qui inuitus, seu inuoluntariè mixtè tradit, seu qui soluere nollet si posset. *l. soluendo, ff. de negot. gestis.* Ita Sayrus *loc. cit. num.*8. Caietanus *v. excommunicatio cap.*39. *&* 71. Suarez *num.* 43. Filliucius *num.*112. Reginaldus & Nauarrus *locis statim citandis.* Duardus *quæst.9.num.*1. & alij apud Sayrum *loco cit.* & apud Vgolinum *cap.5. §.qui caput.pag.*163.

Is igitur inuitus soluere dicitur, regulariter loquendo, qui aliquid tradit petenti tamquam sibi debitum, seu qui soluere nollet, si posset. Si verò tradat ex amore, vel animi liberalitate, aut sponte, non rogatus, dicitur donare; consequenter huiusmodi receptio non est vetita, quamquam pauci sunt, qui donare præsumantur, nullus enim ferè traderet, nisi peteretur, tamquam ex debito, vel nisi periculum alicuius incommodi sibi timeret. Ita Caietanus, & Sayrus *locis citatis.* Nauarrus *cap.27.nu.61.* Duardus *quæst.9.* Reginaldus *num.276. ad finem.* Toletus *lib.1.cap.22.n.13.* Gambarupta hic *c.5.n.10.* & alij apud præcitatos DD.

6 Exactio prohibetur eadem excommunicatione, qua impositio, & auctio.

6 Ad secundam quæstionis partem respondeo exactionem eadem excommunicationis pœna vetari, qua impositio, & auctio. Probatur, tum ex verbis Bullæ superiùs citatis, ibi, *vel augeri prohibita exigunt:* tum ex fine, & intentione Summi Pontificis; cùm enim Summus Pontifex intentionem haberet consulendi indemnitati, & libertati subditorum, ne magis, quàm par sit, grauarentur, & ne ipsorum pecuniæ exhaurirentur, operæ pretium fuit, vt non solùm impositio, vel auctio gabellæ, sine legitima auctoritate impositæ, sub pœna excommunicationis interdiceretur, verùm etiam exactio, sine qua vana, & inutilis redderetur impositio, & auctio gabellarum: hæc ratio potiùs indicat finem, & congruentiam dispositionis, quàm dispositionem ipsam, & excommunicationis impositionem, quæ magis ex prima, quàm ex secunda ratione colligitur.

PVNCTVM III.

Quódnam sit subiectum, seu in quas personas huius canonis censum feratur, ob impositionem, auctionem, & exactionem pedagiorum, & gabellarum.

VNICA PROPOSITIO.

1 Quinam incidant in hanc censuram.

1 OMnes, qui in terris suis imponunt, augent, vel exigunt pedagia, vel gabellas in casibus sibi à iure, vel ex speciali Sedis Apostolicæ auctoritate non permissis, in excommunicationem huius canonis incidunt. Hæc propositio non indiget probatione, cùm euidenter constet ex verbis Bullæ, sed potiùs explicanda est in solutionibus subsequentium difficultatum.

2 Quinam gabellas imponere possint absque periculo censuræ contrahendi.

2 Prima difficultas est quínam gabellas imponere possint, itaut hanc censuram non incurrant gabellas imponendo.

Respondeo illos posse gabellas imponere, qui in suis terris supremam habent facultatem, nullumque superiorẽ in temporalibus agnoscunt. Ratio est, quia, cùm huiusmodi personæ supremam habeant potestatem circa regimen, & administrationem, & impositio vectigalium sit effectus supremæ iurisdictionis, *c. innouamus, de censib. & cap. super quibusdam, de verb. signific.* par est vt vectigal imponere valeant, quo alantur, & dignitatis onera ferre, & periculis occurrere possint: tum, quia in iure nulla extat contra huiusmodi personas prohibitio. Ita DD. statim citandi, & præterea Molina, Nauarrus, Toletus, Suarez, Vasquez, & alij, quos retuli *de contract. disp.2.q.9.puncto* 1.

Hinc sequitur primò, Duces, Comites, Barones, Marchiones, dominos, aliosque potestatem supremorum Principum non habentes non posse gabellas imponere, consequenter vinculo huius censuræ obstringi gabellas imponendo. Ita Pius V. teste Toleto *lib.1.cap.22.n.10. ad finem.*

Secundò Summum Pontificem, Imperatorẽ, Regem, Ducem Florentiæ, alioslque supremos Principes, superiorem non agnoscentes, posse in suis terris vectigalia imponere, vt fusiùs probat Sayrus *loco cit. num.15. & seqq.* Duardus *quæst.5.* Filliucius *num.*104. Suarez *disput.21. sect.2.num.36.* Toletus *lib.5.cap.73.num.1.* Gambarupta hic *cap.5.nu.4.* Alterius, & alij, quos retuli *de contract. disputat. 2. quæst.9.puncto* 1. Eadem facultas conceditur Concilio generali *in cap. super quibusdam, de verborum significat.*

Tertiò Respublicas liberas, & perfectas potestatẽ imponendi vectigalia habere, qualis est Resp. Veneta, Ianuensis, aliæque similes Respublicæ, vel ciuitates, supremam auctoritatem habentes: sicut enim huiusmodi facultatem in Principem transferunt; ita eamdem per se ipsas exercere possunt, modò maior communitatis pars consentiat, & suam auctoritatem in Principem non transtulerint. Ita DD. cit. & alij apud Duardum *quæst.7.n.4.* apud Gambaruptam *loco citato*, & apud alios præcitatos DD.

3 Ille potest vectigalia imponere, qui facultatẽ habet à supremo Principe.

3 Quartò facultatem imponendi vectigalia competere iis, quibus data est à supremis ipsorum Principibus facultas illa imponendi: sicut enim quis potest grauamen imponere; ita etiam illius imponendi facultatem alteri dare in locis sibi de iure in hac re subiectis.

Idem dici posse de iis, qui huiusmodi facultatem immemorabili consuetudine præscripserunt, probabilis est multorum DD. opinio, quam sequitur Medina *de restitut. quæst.* 13. Sayrus *num.* 17. Reginaldus *num.*283. Alterius hic *cap.*2. Vgolinus hic §.1. Duardus hic *quæst.*2. *num.*4. *& quæst.6.num.*8. *& 9. & quæst.7.num.* 6. Panormitanus, Syluester, & alij contra Bartolum, & alios apud Salas *de leg. disp.*15. *sect.*10. *num.*118. apud Sayrum *loco cit.* & apud Vasquez *in opusc. cap.6.§.1. & 6. num.* 65. Nihil enim obstat, quo minus ista facultas præscribi possit; sed de hac re alibi.

4 Summus Pontifex potest alteri gabellam imponendi facultatem concedere, quoties bono spirituali expedire iudicauerit.

4 Maius dubium est, vtrùm Summus Pontifex possit alteri in temporalibus sibi non subdito facultatẽ ad gabellas imponẽdas concedere.

Respondeo posse, quoties id bono spirituali expedire iudicauerit, vt in simili probaui *de legibus*: & ex eo aperte deducitur, quòd Christus Dominus, qui constitutus est à Patre Rex super Sion montem sanctum eius; super sanctam, inquam, Ecclesiam, concessit suo in terris Vicario, Romano Pontifici, generalem facultatem in spiritualibus, quantam ferunt illa verba, *Pasce oues meas*; & illa alia, *Quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cælis*: & consequenter concessit eidem suo Vicario, facultatem circa ea omnia, quæ ad spiritualis iurisdictionis exercitium possunt necessaria, vel opportuna media esse; cuiusmodi est hoc de quo agitur. Et ita plerique quos retuli *de legibus*, & hic *quæst.5.punct.4.n.9.*

5 Probabile est tyrannos vsurpatione regni posse absq; excommunicatione gabellas imponere, quoties possident locum, cui alias competebat ius imponendi vectigalia.

5 Quintò, sequitur Tyrannos, iuxta probabilem nonnullorum sententiam, quam sequitur Filliucius *num.*109. incidere in excommunicationem huius canonis, gabellam imponendi, quia carent potestate, & iure; (loquimur autem de Tyranno vsurpatione regni, seu principatus: nam de Tyranno solo regimine, & administratione, alia difficultas est, quam hic statim explicabo.)

Dixi, *iuxta probabilem nonnullorum sententiam*, vt aduerterem oppositum mihi verius videri. Ratio est, tum quia ad incurrendam hanc censuram opus est, vt imponens gabellam, eam imponat in terris suis: sed loca, in quibus Tyrannus gabellas imponit, non sunt ipsius Tyranni, alioquin dici non posset Tyrannus vsurpatione regni quod possidet, & occupat: tum quia, licet iniquè possideat regnum, nihilominus Respublica præsumitur ius illi conferre: sicut enim Respublica posset leges ferre, & vectigalia imponere; ita præsumitur eamdem facultatem in Tyrannum transferre ad vitanda grauiora incommoda, vt in simili docui *de legibus disp.1.quæst.1.puncto 7.§.3.num.12. & seqq.* cum Lessio, Salas, Arragonio, Salonio, Bañe, & aliis contra Sotum, & Suarez.

Secus dici posset de Tyranno, qui possidet aliquod oppidum, seu castrum, cui aliàs non competit ius imponendi vectigalia: sicut enim huiusmodi oppidum non potest gabellas imponere, vt suppono; ita neque facultatem ad illas imponendas in alterũ transferre valet, iuxta vulgatam regulam, *Nemo plus iuris in alterum transferre potest, quàm ipse habeat*; consequenter gabella ab ipso imposita non tenet. Valdè tamen probabile mihi videtur, hunc ligari censura, quia non imponit vectigalia in terris suis.

6 Tyrannus solo regimine & administratione, iuxta probabiliorem sententiam excõmunicatione ligatur, gabellas iniuste imponendo.

6 Sed modò dubium est, vtrùm Tyrannus solo regimine, & administratione, qui scilicet iustè possidet regnum; sed iniquè subditos vexat bonis spoliando, aut iniustè grauando, contrahat hanc pœnam, si vectigalia potestatem suam excedentia imponat, cùm alias gaudeat potestate ad gabellas iustè imponendas.

Eadem difficultas fieri potest in aliis Principibus, iniusta vectigalia imponentibus. Vgolinus hic §.3. *vers.*4. Toletus hic *lib.1.cap.22.nu.9. excommunicatione* 5. Filliucius *num.*105. Reginaldus *n.*274. Nauarrus *c.27.n.61.* Sayrus *c.9.n.7. lib.3.* putant nõ cõtrahere. Sed oppositũ mihi verius videtur cum Suarez *disp.21. sect.2.n.37. vers. hinc verò*, Syluestro *v. gabella 3.n.7.* S. Anton. *2.p.tom.1.c.13.§.7.* Graffio *1.p.lib.4.c.18.n.80.* Duardo hic *qu.6.* & aliis arbitrãtibus Regem, seu Principem teneri hac censura, dum gabellas iniustè imponit. Ratio est, quia à Summo Pontifice simpliciter & absolutè excõmunicantur qui gabellas imponũt in casibus sibi à iure non concessis, vt disertè constat ex verbis Bullæ. Sed Principi concessum non est in iure vt gabellas iniustè imponat, ius enim iniustitiam fouere, nec actus iure naturæ inualidos approbare, aut validare potest; ergo Princeps iniustè gabellas imponens excommunicatur.

7 Princeps iustam habẽs causam imponendi gabellam in suo territorio sic eam præscribat solui non solum à laicis, verùm etiam à religiosis, in excommunicationem huius canonis incidit, iuxta probabiliorem sententiam.

7 Hinc solui potest illa difficultas qua quæritur, vtrùm Princeps habens iustam causam imponendi gabellam in suo territorio, si eam imponat, simulque præscribat eam solui non solùm à laicis, verùm etiam à religiosis, seu clericis, incidat in hanc censuram.

Respondent Suarez, & alij *locis statim citandis*, ex dispositione huius canonis præcisè non incidere in hanc censurã, quia Rex imponit gabellam in suis terris in casu sibi permisso, id est, ex causa iusta, vt supponitur, e.g. ad impediendos inimicorum incursus, ad defensionem regni, vel ad reparationem viarum, &c. consequenter impositio gabellæ quoad substantiam est iusta, licet quoad modum, seu quoad personas dicatur iniusta; Summus enim Pontifex non prohibet circumstãtiam modi sub excommunicatione, sed impositionem in casu non permisso: casus autem non permissus est si imponatur sine potestate, seu sine iusta causa. Ita Graffius *n.*84. Reginaldus *n.*276. Nauar. *c.27.n.61.* Suarez *nu.*30. Sayrus *lib.3.c.9.nu.*11. Caietanus *v. excommunicatio ca.*71. & alij apud Sayrum *loco citato.*

Idem dicendum censet Vgolinus *c.5. ad finem vers.3. pag.*164. si Princeps habens iustam causam imponendi gabellã, eam imponat, illamq; persolui mandet à priuilegiatis, seu exemptis, vt patet ex illata ratione.

Secus dicendum est in omnium sententia si Princeps nullam habens iustam imponendæ gabellæ causam, eam imponat, siue illam præcipiat solui tantummodo à subditis, siue etiam à clericis, seu exemptis; tunc enim dicetur gabellam imponere in casu non permisso. Ita Suarez *nu.* 40. Graffius *num.* 84. Sayrus, & alij *locis citatis.*

Dixi, *ex dispositione huius canonis præcisè*, quia præfati Doctores putant imponentes, vel exigentes gabellas à clericis incurrere censuram inferius explicandam *canone* 18. vel saltem censuram contentam *in ca. quamquam, de censibus*; hanc verò non incurrere.

Ego verò censeo præfatum Principem gabellam clericis imponentem, etiamsi aliàs simpliciter habeat causam imponẽdę gabellæ, incurrere censuram huius canonis. Ratio est, quia Summus Pontifex generaliter

raliter excommunicat imponentes gabellas sine Summi Pontificis licentia, in casibus sibi non permissis: sed præfatus Princeps non imponit gabellas in casibus permissis, sed potius prohibitis, *cap. quamquam, de censibus. cap. non minus*, & in aliis textibus, *tit. de immunit.* ergo Summus Pontifex hunc excommunicat. Ita Caietanus *v. excommunicatio cap.* 71. Duardus hic *q. 6. n. 16. & seq. & q. 10. n. 1.* Toletus *lib. 1. c. 22. n. 12.*

Neque obstat aliam excommunicationem haberi *canon. 18. huius Bullæ*, contra exigentes taleas à clericis; nam illa restringitur ad ibi expressa, vt loquitur de exigentibus taleas, & alia ibi expressa: hæc verò vniuersalior est, & loquitur de quibuscumque imponentibus, augentibus, vel exigentibus gabellas in casibus non permissis.

Ad rationes in contrarium respondeo, præfatum Principem imponere vectigal in casu non permisso; consequenter ligari excommunicatione. Opposita tamen opinio probabilis est, & sequens illã sustinere posset exigentes noua tributa alioquin iusta ex parte causę materialis, & ex parte causæ efficientis; sed iniusta ex parte personarum, à quibus exigitur, vt quia plus ab vno exigitur, quàm ab alio, aut quia exigitur à priuilegiato, & exempto, non incidere in hanc excommunicationem; nisi fortè priuilegiatus sit clericus: tunc enim perspicuum est exigentem à clericis ligari saltem excommunicatione, *cap. quamquam, de censibus*, vt etiam opposita sententia concedit.

s Communitas, quæ gabellam imponit, nõ incurrit excommunicationẽ, iuxta probabilem sententiã.

8 Secunda difficultas est, vtrùm communitas imponens vectigalia incurrat excommunicationem. Ratio dubitandi est, quia communitas non excommunicatur, *cap. Romana, de sentent. excommun. in 6.* licet interdici possit, vt *in tract. de censuris*, ostensum est, Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæsito 1. num. 102.* Reginaldus *num. 275.* Vgolinus hic §. 2. Alterius *in expositione huius canonis cap. 4. dub. 3.* Sayrus *loco cit.* respondent vniuersitatem collectiuè sumptam non excommunicari; singulos verò de communitate, culpam in hac re admittentes, excommunicari, quia sufficienter determinantur per actionem, qua ad gabellæ impositionem cooperantur. Hæc opinio probabilis est, tum ob allatam rationem, tum ob praxim; de qua testatur Alterius *loco citato.* Quamquam opposita sententia mihi non videtur improbabilis, sicut neque improbabile est quod tradunt Vgolinus *cap. 4. §. 2. n. 1.* Duardus *lib. 2. in can. 4. quæst. 23. n. 45.* & alij, quos suprà retuli, asserentes communitatẽ, naufragorum bona surripientem, non ligari excommunicatione lata contra surripientes naufragorũ bona. Idem in terminis propositæ difficultatis tradit idem Duardus hic *can. 5. q. 6. n. 6. & seq.* licet trepidet, & in praxi sustinendam putet oppositam sententiam.

Ratio ergo cur communitas hac excõmunicatione non ligetur est, tum quia non afficitur excommunicatione, nisi exprimatur, *ca. Romana, cit.* tum quia cùm ipsa communitas bonum publicum respiciat, & ex priuatis personis constet, non præsumitur velle pecuniam priuatorum exhaurire, consequenter neque Summus Pontifex censetur velle illam excommunicare, nisi exprimat.

9 Imponẽs gabellas in terris alienis non incurrit excommunicationem.

9 Tertia difficultas est, vtrum imponens gabellas in terris alienis, excommunicationem huius canonis incurrat. Exemplum esse potest, si Rex extraneo facultatem concedat imponendi vectigalia in proprio ipsius Regis territorio, vel in alieno.

Respondetur negatiuè, quia Summus Pontifex excommunicat imponentes gabellas in suis terris: hic autem non imponit gabellas in suis terris, sed alterius.

10 Iubens, mandans, vel consulens noua tributa imponi, non ligatur hac censura, iuxta probabilẽ sententiam.

10 Quarta difficultas est, vtrùm iubentes, mandantes, vel consulentes noua tributa imponi, ligentur excõmunicatione huius canonis.

Respondetur negatiuè, quia non exprimuntur, & ex regulis generalibus constat, censuram latam contra facientes non extendi ad iubentem, mandantem, vel consulentem. Ita Vgolinus hic *c. 5. §. 3. vers. quarto, pag. 159.* Duardus hic *quæst. 6. n. 10.* Idem dicendum videtur de illis, qui mandant, vel consulunt exigi; nam canon hic loquitur de imponentibus, augentibus, & exigentibus: qui autem mandat, vel consulit exigi, non dicitur verè, & propriè exigere.

Neque obstat regula, *Qui per alium facit, per se ipsum facere censetur*; non enim dicit, qui per alium facit, per se ipsum facit; sed censetur facere per se, id est, interpretatiuè, & quasi metaphoricè, seu moraliter: cùm autem versemur in materia pœnali, non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. Quamobrẽ verum est mandantem, vel consulentem, grauiter delinquere, & grauissimis pœnis dignum esse; non tamen ex verbis nostri canonis colligitur excommunicatum esse: nam Summus Pontifex id expressisset, dicendo, *per se, vel per alium*, seu *directè, vel indirectè*. Ita ex parte sentire videtur Duardus hic *q. 13. n. 4.* quamuis in fine oppositum innuat, sicut etiam oppositum tenet Suarez *disp. 21. sect. 2. nu. 43.* Vgolinus hic §. *seu imponi, vel augeri. versic. 4. & 6.* Nauarrus *c. 27. nu. 61.* Graffius 1. *part. lib. 4. cap. 18. nu. 83.* Sayrus *c. 9. n. 8.* Reginaldus *lib. 9. n. 276.* & alij communiter, asserentes hac censura ligari exigẽtes per se ipsos, aut famulos præpositos ad exigendum, aliosque ministros qui exactioni cooperantur, vt qui recipiunt pecunias, qui scribunt, qui explorant ea, quæ feruntur, &c. Horum DD. opinio circa mandantem probabilissima est propter auctoritatem, imò in praxi sustineri deberet, si constaret in praxi receptam esse: vsus enim & praxis est optima legis interpes.

11 Ex dictis in præcedẽtibus colligitur solutio multarum difficultatũ.

11 Multi casus ex præcedentibus inferuntur.

Primò imponentes, vel augentes in terris suis vectigalia sine legitima facultate, ligari excõmunicatione: idem valet, iuxta meam sententiam, si imponant, vel augeant sine iusta causa, vel si eam imponãt soluendam ab exemptis, vt cõstat ex dictis occasione primæ difficultatis.

Secundò communitatem, iuxta probabilem sententiam, non ligari hac pœna gabellas imponẽdo, quamquam fieri potest vt grauiter peccet, & alicubi peculiariter interdictũ est taxas, aut gabellas imponere.

Tertiò imponentem gabellas in terris alienis, non ligari hac pœna. Ratio est, tum quia Summus Pontifex loquitur de imponentibus in terris suis: tum quia imponens gabellas in terris alienis facilius cohiberi, & ab iniusta vexatione retrahi potest à legitimis superioribus.

Quartò mandantem, vel consulentem imponi, vel exigi gabellas, non teneri vinculo huius censuræ, vt in quarta difficultate probatum, & explicatum est.

Quintò imponentem taxas non subiacere huic pœnæ, vt patet ex dictis in prima propositione. Secus dic de imponente nouas gabellas sine legitima facultate, aut illas exigente, id est, recipiente ab inuitis: qui autem nouas gabellas imponere dicãtur, patet ex dictis *in 2. puncto.*

12 Qui gabellas antiquitus impositas, seu aliqua de causa intermissas de nouo exigit, non ligatur hac censura.

12 Sextò, eos non affici hac excommunicatione, qui gabellas antiquitus impositas, sed aliqua de causa intermissas, de nouo exigunt, vt si oppidum iniquè detentum fuit ab aliquo, aut diu caruit legitimo Principe, ob idque gabella non fuit soluta, sed posteà legitimo Principe comparente, vel constituto iterum exigitur; aliud enim est gabellam nouiter imponere, aliud antiquitus impositam nouiter exigere. Primum interdicitur, si fiat sine facultate, secundum non prohibetur. Ita Vgolinus hic §. 1. *vers.* 5. Duardus *quæst. 13. n. 7. vers. 4.* Sayrus *lib. 3. c. 9. n. 12.* post Siluestrum *verb. gabella 3. n. 5.*

13 Qui pro fluminis transitu pecuniam exigit, non afficitur hac censura.

13 Septimò, hac censura non comprehendi eos, qui pro fluminis transitu pecuniam exigunt; isti enim pecuniam non recipiunt titulo gabellæ, sed potius in mercedem, & stipendium proprij laboris, quem transeuntibus locare præsumuntur.

Ob id etiam nonnulli Doctores excusandum putant terræ dominum, qui pretio facultatem alicui facit tenendi cymbam, & transuehendi viatores: sicut enim id per se ipsum, vel per famulos facere posset; ita etiam, vt hoc à conductore fiat, concedere potest. Ita Ioannes Andreas, & alij, quos sequitur Filliucius *tract. 16. c. 5. n. 111.* Idem valet in eo, qui pecuniam à viatore accipit, vt ipsum per aliqua loca tutum, & securum ducat; hoc enim non est vectigal, sed pretium operæ, quam viatori locat, & ad quam locator non tenetur. Ita Vgolinus *cap. 5. sub finem vers. 6. pag. 164.* Duardus *quæst. 13. ad finem vers. sextò limitatur.*

14 Octauò, hanc pœnam non extendi ad eos, qui aggrediuntur viatores, & ab ipsis pecuniam extorquent, fingentes se gabellarum exactores esse: tum quia ista excõmunicatio videtur lata in eos, qui auctoritatiuè gabellas imponunt, aut exigunt, existimantes eas sibi iure debere: tum quia isti potiùs dicũtur furtum, & rapinam committere, quàm gabellam exigere. Vgolinus *loco citato ad finem.* Duardus *loco citato, vers. quintò.* Rebuffus *in expositione huius Bullæ.*

14 Excommunicatio non extenditur ad eos, qui viatores aggrediuntur, & pecunias ipsis extorquent, fingentes se gabellarum exactores esse.

15 Imò non videtur improbabile exactorem vectigalium, qui aliquid plus exigit, quàm à superiore præscriptum sit, non ligari excommunicatione, tum quia Rebuffus, & alij putant in Bulla excommunicari solùm imponentes vectigalia, vel augentes sine legitima facultate, vel exigentes imposita, vel aucta publica auctoritate absque superiorum licentia: iste autem non exigit aucta publica auctoritate, sed ipse priuata auctoritate extorquet: tum quia hæc est potiùs rapina, & furtum, quàm exactio gabellæ, cuius repetitionem, & compensationem à Principe petere potest is, qui ab exactore fuit iniustè damnificatus: hęc opinio mihi probabilis videtur, quamuis Filliucius *n. 113.* & alij oppositum sentiant.

15 Exactor vectigaliũ, qui aliquid supra taxã à Principe præscriptã exigit, censuram huius canonis contrahit, iuxta probabilem auctorum sententiam.

16 Nonò eos, qui non exigunt gabellas, sed capiunt defraudantes gabellas, ipsosque ad exactores ducunt, non ligari excommunicatione; isti enim non dicũtur exigere, licet ad exactionem aliqua ratione cooperentur. Oppositum tamen valdè probabile est, idemq; sustinet Vgolinus *vers. seu imponi, v. quintò, pag. 162.* & Duardus hic *q. 13. n. 5.* & alij quos retuli *n. 10.*

16 Qui capit defraudantes gabellas, ipsosque ad exactores ducit, non ligatur excommunicatione.

17 Reformans vectigalia iam imposita nõ subiicitur vinculo huius censuræ, modò rem aliam maioris valoris non exigat, aut solui imponat.

17 Decimò, reformantem vectigalia iam imposita, vt si loco tritici, aut olei, aut vini pecuniam æqualis valoris exigat, aut solui mandet, non subiici vinculo excommunicationis; hic enim propriè non dicitur nouum vectigal imponere, vel exigere, sed aliquid circa modum immutare, contra prohibitionem iuris *in l. vectigalia, ff. de public. & vectigal.* Ita Filliucius *n. 110.* Secus si pecuniam, vel rem aliam maioris valoris exigat, aut solui imponat, nam ratione excessus, & augmenti dicitur nouum vectigal imponere, vel exigere.

18 An verò exigentes per metum grauem, aut probabiliter ignorantes iniustitiam vectigalis excusetur à censuris, & à peccato, patet ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere, & de peccatis.*

18 Exigentes per metum grauem aut probabiliter ignorãs iniustitiam vectigalis, excommunicationem non incurrit.

19 Vtrùm verò subditi dubitantes, vel probabiliter opinantes gabellas iniustas esse, teneantur eas soluere, & exactores Principum possint cum tali dubio illas exigere, constat ex dictis *de restitutione*, vbi explicaui ea, quæ faciunt ad obligationem soluendi gabellas, vel ad restituendum gabella non fuit soluta. Videri possunt quæ ibi tradidi, cùm huius loci propria non sint.

19 An subditi dubitantes de iustitia vectigalis teneantur ad illius sostionem, remissiuè.

QVÆSTIO VII.

De excommunicatione, quæ contrahitur ob falsificationem litterarum Apostolicarum.

TRia principaliter explicanda sunt in hac quæstione.

Primò, quid intelligatur nomine Bullæ, vel supplicationis, cuius falsificatio sub excommunicatione prohibetur, & quid nomine falsificationis.

Secundò, quænam sit materia huius excommunicationis, seu quænam actio sub censura prohibeatur.

Tertiò, quódnam sit subiectum, seu quinam ligentur hac censura, quæ in hæc verba profertur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes falsarios litterarum Apostolicarum, etiam in forma breuis, nec supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarium, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis signatarum, necnon falsò fabricantes litteras Apostolicas, etiam in forma breuis, & etiam falsò signantes supplicationes huiusmodi, sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum.*

PVNCTVM PRIMVM.

Quid nomine supplicationis, & litterarum Apostolicarum, & quid nomine falsificationis intelligatur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quænam dicantur litteræ Apostolicæ, breuia, & supplicationes.

1 LItteræ Apostolicæ dicuntur illæ, quæ nomine Summi Pontificis expediuntur, siue sint Bullæ, siue breuia: hæc autem differentia est inter Bullas, & breuia, quòd Bullæ plumbeo sigillo expediuntur; breuia verò cera rubea annulo Piscatoris signantur. Supplicationes verò dicuntur illæ petitiones, quę in scriptis Sũmo Pontifici, aut Vicecancel-

cancellario, aut alteri vicem ipsorum gerenti exhibentur, ad obtinendam gratiam.e.g.dispensationem,indulgentias,aut ad obtinendam iustitiam.e.g.vt causa alicui mandetur definienda. Ita Reginaldus *lib.9. cap.17.n.287.* Alterius hic *cap.1.* Suarez *disp.21.sect.2.n.45.* Vgolinus hic *pag.173.* Duardus hic *quæst.1.n.5.* & alij communiter.

2 Litteræ sacræ Congregationis Pœnitentiariæ, Datariæ, Episcoporum, &c. non comprehenduntur sub nomine litterarū Apostolicarum.

2 Hinc sequitur litteras sacræ Congregationis Cardinalium, aut Pœnitentiariæ,aut Episcopi;aut Nuntij,aut Legati à latere,aut Datarij,non comprehendi sub nomine litterarum,vel supplicationum Apostolicarum, aut Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum, quia non expediuntur nomine Papæ, aut Vicecancellarij, sed nomine ipsorum Commissariorum. Ita Nauarrus *cap.27.num.62.* Alterius *disp.7.lib.5.cap.1.versic.hinc sequitur.* Suarez *num.49.* Reginaldus *num.289.* Duardus *lib.2.canon.6.quæst.1.num.5.& quæst.10.num.16.* Vgolinus hic §.3. *num.6.* Graffius *num.94.* Gambarupta hic *cap.6. num.8.* quamquam Duardus *quæst.10.num.17.* dubitat,an falsificantes litteras Legati à latere incidant in hanc censuram, quia Legatus à latere vices gerit Summi Pontificis;sed oppositum mihi probabilius videtur,dum litteræ Legati non expediuntur nomine Summi Pontificis, vt dictum est.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Quid nomine falsificationis hoc in loco intelligatur.

3 NOmine falsificationis in hoc loco intelligitur additio, mutatio, vel detractio aliqua à præfatis litteris, vel supplicationibus; nam falsa redditur scriptura quoties aliquid additur, vel minuitur, quod anteà positum, seu concessum non erat;ergo illa dici debet falsificatio,qua aliquid additur,vel minuitur,quod anteà non erat.

4 Quot modis falsificatio contingat.

4 Hoc autem multis modis contingere potest. Primò, aliquid addendo,seu scribendo, vel subscribendo. Secundò, radendo, secando, aut lauando. Tertiò,sigillum verum falsis litteris apponendo.Quartò, fabricando falsas litteras, aut signando falso sigillo,vel etiam vero, sed sine consensu illius, ad quem spectat.Ita Vgolinus, Alterius, Duardus,Reginaldus, Suarez, Gambarupta, Sayrus, & alij communiter in hunc canonem.

PVNCTVM II.

Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actio sub censura prohibeatur.

DVo breuiter explicabo.

Primò,quænam sit materia,seu actiō prohibita sub censura.

Secundò,vtrùm quælibet meteria,seu actio hîc prohibita,sufficiens sit ad incurrendam censuram.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia est fabricatio, falsificatio, & signatio litterarum Summi Pontificis, &c.

1 MAteria, seu actio prohibita sub hac censura, est falsa fabricatio, falsificatio,& signatio litterarum, seu supplicationum Summi Pontificis,aut Vicecancellarij,vel alterius vices ipsorum gerentis: hæc propositio patet ex ipso Bullæ textu; quid autem nomine falsificationis intelligatur,& quot modis contingat, dictum est *puncto præcedenti.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Illa materia sufficiens est huius censuræ, qua mutatur sensus à cōcedente intentus.

3 Ad cognoscendam materiæ paruitatē, aut grauitatem, non est attendenda verborū quantitas,sed significatio.

4 Corrigēs errorem Grammaticæ, non incurrit istā excommunicationē.

2 ILla materia, seu actio sufficiens est ad hanc censuram incurrendam, qua mutatur sensus à concedente intentus. Ratio est, tum quia hæc censetur materia notabilis,& pertinens ad substantiam litterarum,vel supplicationum,quæ in verborum significatione consistit; tum quia hæc est vera, & formalis falsificatio. Materia autem huius censuræ est falsificatio litterarum,& supplicationum.

3 Ex quo sequitur, ad cognoscendam in hac re materiæ grauitatem sufficientem ad censuram, non esse attendendam verborum quantitatem,quæ additur,vel detrahitur, sed significationem; nam fieri potest,vt additione vnius verbi, puncti,vel apicis mutetur sensus à Papa intentus;aliquando verò non mutetur mutatione nonnullarum litterarum; iuxta illud *in cap.ex conscientia,de crimine falsi,* vbi dicitur propter paucarum litterarum rasuram, in loco non suspecto rescriptum non probari falsum;ergo non est attendenda verborum quantitas, sed significatio.

4 Secundò,sequitur,illum non ligari censura contra falsarios lata,qui errorem Grammaticæ corrigit, aut etiam, qui verba aliqua addit,vel detrahit,quibus additis,vel detractis,adhuc remanet sensus à Papa intentus:hæc enim non videtur materia sufficiens ad incurrendam censuram;cùm non adsit formalis falsificatio,nec quidquam fieri videatur notabiliter contrarium intentioni Summi Pontificis. Secus si verborum sensus mutetur,aut Bulla ex inualida fiat valida,aut ex valida præsumatur magis valida.Ita Nauarrus *loco citato num.62.* Graffius *part.1. lib.4.cap.18.num.78.* Toletus *dub.3.* Alterius hic *cap.2.* Filliucius *n.190.* Duardus hic *quæst.7.* Suarez *disp.21.sect.2.num.46.* Reginaldus *nu.288.* Vgolinus hic §.2. Sayrus *n.11.* Gambarupta hic *cap.6.* contra Panormitanum *cap.ex litteris,de fide instrum.* & alios apud præcitatos Doctores.

Nec obstat, quòd aliàs Summo Pœnitentiario priuilegium absoluendi concederetur ab excommunicatione, etiam sensu non mutato; nam multa priuilegia conceduntur ad pacandam scrupulosorum, vel contrariæ sententiæ adhærentium conscientiam. Aliam responsionem affert Duardus,quæ difficultatem non tollit.

5 Addens aliquid licet modicum mutās sensum à Summo Pontifice intentum excommunicationem incurrit;etiamsi parti, aut fisco graue damnum inde non sequatur.

5 Tertiò,illum huic censuræ subiici,qui aliquid,quamuis modicum, addit,vel detrahit,cuius additione, vel detractione sensus verborum à Summo Pontifice intentus variatur; etiamsi fortè parti, vel fisco graue damnum inde non sequatur. Ratio est, tum quia sequeretur nullum peccatum, vel censuram incurri, dum falsificantur litteræ Pontificis, quoties illarum falsificatio in nullius damnum vergit; tum quia hic est verè falsarius:tum quia licet falsificatio,per ordinem ad partem,vel ad fiscum, grauem iacturam non pariat; per ordinem tamen ad superiorem, cuius auctoritas falsificatione formali litterarum contemni videtur, grauis ipsi iniuria irrogatur, sufficiens ad excommunicationem incurrendam. Ita sentire videtur Alterius *lib.5.disp.7.cap.2. versic.cùm enim.* Oppositum tamen non sine probabilitate docet Suarez *loco citato,* Graffius hic *n.87.* Caietanus *verb.falsarius,* Duardus *loco citato num.2. & quæst.10.n.7.* Nauarrus *loco citato,* & alij.

6 Extendēs tempus in litteris expressum excommunicatione ligatur.

6 Quartò illum hac censura ligari; qui extendit tempus in litteris expressum: vt si Summus Pontifex litteras concessit ad triennium, & impetrans mutauit in quinquennium. Ita communiter DD.

7 Corrigens litteras, iuxta Summi Pontificis mētem, excommunicationem non contrahit.

7 Quintò illum probabiliter excusari posse, qui litteras corrigit iuxta mētem Summi Pontificis:vt si scriptor aliquid aliter expressit,quàm in supplicatione à Papa concessum sit; tunc enim corrigens litteras, iuxta supplicationem à Papa signatam,non videtur propriè litteras falsificare,sed potiùs falsitatē tollere:vt si in supplicatione dicebatur,Caio Bergomen.& scriptor scripserit,Caio Brixien.vel si in supplicatione exprimebatur quartus consanguinitatis gradus, & Notarius apposuit affinitatis: tunc enim corrigens iuxta supplicationem non incurrit excommunicationem, quia non falsificat; sed falsitatem tollit, & veritatem apponit. Ita Duardus,Sayrus, Reginaldus,Vgolinus,Gambarupta, & alij, contra Suarez *loco citato num.47.versicul.alio modo.* Alterium *loco citato propositione 2.pag.mihi 512.* Quamquam cauendum est ne hæc correctio fiat propria auctoritate, sed facienda est per Officiales, seu Notarios ad hoc in Curia deputatos; nisi fortè difficilis ad ipsos aditus esset, vt obseruant præfati Doctores.

PVNCTVM III.

Quódnam sit subiectum,seu in quas personas excommunicatio huius canonis feratur ob falsificationem litterarum Apostolicarum.

VNICA PROPOSITIO.

1 SVbiectum huius excommunicationis sunt omnes falsò fabricantes, signantes, & falsificantes litteras, vel supplicationes Summi Pontificis,aut Vicecancellarij,aut gerentium vices ipsorum.Hæc propositio perspicua est ex textu, & ex dictis in præcedentibus punctis. Ratio est, quia illud est subiectum huius censuræ, quod præstat actiones in hac Bulla prohibitas;qui autem falsò fabricant,falsò signant,vel falsificant litteras Summi Pontificis, aut Vicecancellarij, aut gerentium vices ipsorum,præstant actiones in hac Bulla vetitas.

2 Hæc propositio intelligenda & limitanda est, nisi paruitas materiæ excuset,vt dictum est *puncto præcedenti,* vbi etiam explicatum est, quænam dici possit materia grauis. Secundò, nisi id casu fiat;hæc enim non est vera falsificatio:imò Reginaldus *num.288.ad finem,* putat idem valere,cùm quis falsificat litteras,quibus nemo vmquam vtetur:idem sentire videntur DD.quos retuli *puncto præcedenti,num.15.* Sed hoc mihi displicet,quia hæc est vera falsificatio. Tertiò, limitatur cum Nauarro,Viualdo, & aliis apud Reginaldum *num.289.* & ab Vgolino §.2. & Duardo *quæst.6.* modò non falsificentur litteræ, quæ iam euanuerint;perinde enim est, ac si litteræ ampliùs non sint, cùm iam euanuerint: hoc tamen sublimita, modò non ita falsificentur, vt in futurum vtiles reddantur; tunc enim mutatur sensus à Papa intentus; consequenter est vera litterarum Apostolicarum falsificatio: vt si Summus Pontifex priuilegium ad quinquennium concessit, & impetrans, eo elapso,quinquennium mutauit in septennium,decennium,&c.

3 Ex dictis in hac propositione colligi potest,

Primò,obtinentem à Summo Pontifice litteras, quæ inualidæ sint ob taciturnitatem veri, vel expressionem falsi, non incurrere excommunicationem,quamuis illis vtatur; quia hic non dicitur falsò fabricare, signare, vel falsificare;sed obtinere litteras, quæ verè Pontificiæ sunt,licet inualidè ob defectum expressionis.Ita Suarez *num.50.* Gambarupta hic *num.7.* Nauarrus *cap.27.num.62.* Alterius hic *cap.4.dub.4.* Reginaldus *num.290.* Siluester, Caietanus, & alij quamplures apud Sayrum *lib.5.cap.10.num.5.* quos etiam sequitur Duardus *quæst.4.n.4. versic.vnde.* Vtrum verò falsificans huiusmodi litteras in hanc censuram incidat,dicam *num.9.*

4 Secundò, impetrantes litteras mentito sibi nomine, id est, sub nomine alieno,quod sibi falsò imponunt,non ligari hac censura,quia obtinent veras litteras Apostolicas; quamuis incurrant notam falsarij proprij nominis.Ita Filliucius *tract.16.cap.8.quæsito 2.num.186.* Duardus *quæst.4.n.5.versic.secundò infertur,* & alij apud Sayrum *n.5.*

5 Tertiò, comburentem, aut dilacerantem litteras Apostolicas non puniri pœna huius censuræ,quia non dicitur falsificare. Ita communiter Doctores.Hoc tamen ego intelligo, modò non auferatur pars aliqua modica,ex cuius ablatione vsus litterarum non tollatur;sed adhuc ad vsum adhiberi possint alio sensu,quàm Papa intenderit:quamquam hæc potiùs dicitur mutatio,& falsificatio,quàm dilaceratio; dilaceratione enim propriè accepta tollitur valor,& vsus litterarum.

6 Quartò,retinentem apud se litteras falsificatas non teneri excommunicatione huius canonis, quia in Bulla non est sermo de retinentibus: quamquam fieri potest, vt excommunicationem ab Ordinario impositam incurrat quoties ea lata est ab Ordinario contra eos, qui dictas litteras intra viginti dies non destruunt, vel resignant, iuxta *cap.dura.de crimine falsi.* Ita Duardus *quæst.2.num.19.* Suarez *num.49.* Reginaldus,Gambarupta,& alij *locis citatis*: & hæc excommunicatio, si lata sit,reseruatur Summo Pontifici, ex *cap.dura,cit.* Vide quæ infrà tradam *disp.2.quæst.3.* vbi de hac re ex proposito agam in explicatione *cap.dura,cit.*

7 Quintò,vtentem litteris falsificatis non ligari hac pœna,quia nulla de vtentibus mentio in Bulla reperitur: quamquam his scienter, vel cum ignorantia mortaliter culpabili vtens contrahit excommunicationem.*cap.ad falsariorum, de crimine falsi,* si laicus sit; si verò clericus, priuandus est officiis, & beneficiis Ecclesiasticis, vt benè obseruat Panormitanus *in dicto cap.num.6.* Sayrus *num.4.* Alterius *cap.4.dub.5. & cap.5.* Filliucius *num.185.* Duardus *quæst.2.num.2.* & alij. Imò clerici qui per se falsitatem exercuerint, degradandi sunt, & brachio seculari tradendi,vt iuxta constitutiones puniantur. Notandum tamen est illud verbum,*exercuerint,* quod frequentiam indicare videtur.

8 Sextò,

1 Omnes falsò fabricantes, signantes,& falsificantes litteras Summi Pontificis, &c. subiiciuntur huic excommunicationi.

2 Et hoc verum est.etiamsi falsificent litteras, quibus nullus vmquam vtetur. Secus si adsit paruitas materiæ, aut si litteræ iam euanuerint, modò ob falsificationem robur non acquirant.

3 Obtinens à Summo Pontifice litteras inualidas ob defectum expressionis excommunicationem non incurrit.

4 Idem dic de impetrante litteras mentitosibi nomine.

5 Idem valet in comburēte, aut dilacerante litteras Apostolicas; ita vt ad vsum adhiberi nequeant alio sensu,quàm Summus Pontifex intenderit.

6 Retinens apud se litteras falsificatas non remanet excommunicatus excommunicatione Papæ, sed potiùs Ordinarij, si ea ab Ordinario lata sit, iuxta *cap. dura, de crimine falsi.*

7 Vtens litteris falsificatis non remanet excommunicatus excommunicatione Bullæ sed contrahit excomunicationem *cap. ad falsariorum, de crimin. falsi.* modo vtens sit laicus.

8 Tamen, consulens, aut mandás falsificationem, non incurrit excommunicationem huius canonis, sed excommunicationem capitis *ad falsariorum*.

9 Falsificans litteras Apostolicas incurrit excommunicationem; etiamsi præfatæ litteræ inualidæ sint ob surreptionem.

10 Falsificãs litteras à Summo Põtifice scriptas, tamquam à persona priuata, immunis est ab hac cẽsura.

11 Falsificãs litteras Apostolicas excommunicatione afficitur, licet illis postea non vtatur, modò litteræ iam sint expeditæ.

8 Sextò, fautores, consulentes, aut mandantes falsificationem, non comprehendi in hac Bulla; quia non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. Verum tamen est ligari excommunicatione *in cap. ad falsariorum*, contenta, quæ nulli reseruata est, quia ibi excommunicantur non solùm qui per se, verum etiam, qui per alium falsitatis vitium exercent, cum fautoribus & defensoribus. Ita Suarez *nu.* 48. & 49. Filliucius *num.* 188. Graffius 1. *parte decis. lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 95. Vgolinus hic §. 2. Alterius hic *cap.* 4. *dub.* 3. Reginaldus *num.* 289. vbi contra nos addere videtur, mandantes non solum ligari pœna *cap. ad falsariorum*: sed etiam excommunicatione huius Bullæ, quod etiam sentiunt Vivaldus, & alij apud Sayrum *num.* 7. & apud Duardum *lib.* 2. *in canon.* 6. *quæst.* 3. *initio.*

9 Septimò, falsificantes litteras Apostolicas subiacere huic excommunicationi; etiamsi fortè huiusmodi litteræ Apostolicæ sint inualidæ ratione subreptionis, aut iniustitiæ, aut alia de causa, modò litteræ completæ sint; nam hic verè dicitur litteras Apostolicas falsificare. Ita Alterius *cap.* 3. *ad finem*, & *cap.* 4. *dub.* 6. contra Duardum *quæst.* 5. *num.* 2. & *quæst.* 10. *ad finem.* vbi aliter sentit de falsificantibus litteras iniustas, aut alia ratione inualidas.

10 Octauò, falsificantem litteras, quas Summus Pontifex, tamquam persona priuata scribit, non ligari excommunicatione, vt si amico scribat, vt ad se inuisendum accedat. Ratio est, quia istæ non dicuntur litteræ Apostolicæ, propriè loquendo, & in pœnis mitior interpretatio facienda est. Ita Vgolinus hic §. 2. *nu.* 5. *versic.* 6. vbi hoc notandum ait. Duardus *quæst.* 10. *num.* 15. Secus si litteræ scribantur, tamquam à persona publica, seu tamquam à Summo Pontifice: etiamsi Summus Pontifex tantummodo electus sit, sed nondum consecratus, vt benè Vgolinus hic §. 1. *ad finem.* Duardus hic *quæst.* 10. *versic. tertio.* Ratio est, quia Summus Pontifex iurisdictionem acquirit per electionem. Panormitanus *cap. licet, de electione*: consequenter falsificans ipsius litteras post electionem, dicitur litteras Apostolicas falsificare.

11 Nonò, illum affici excommunicatione, qui litteras, vel supplicationes falsificat, quamuis illis postea non vtatur: hic enim verus est falsificator. Ita communiter Doctores.

Quid autem sentiendum sit de eo qui falsificat animo statim dilacerandi, ostendam *num.* 13.

Hoc tamen intelligendum est, modò litteræ iam sint expeditæ, id est, signatæ, & munitæ sigillo, seu plumbo. Ratio est, quia versamur in materia pœnali, in qua stricta interpretatio facienda est. Summus autem Pontifex loquitur de falsificantibus litteras Apostolicas, & illæ non appellantur litteræ Apostolicæ, quæ nondum sunt perfectæ, seu quibus deest aliqua conditio, vt litteræ Apostolicæ dicantur: sicut illud non est testamentum, in quo essentialis defectus reperitur. *l. Paulus, ff. de verb. signific.* Ita Alterius *loco citato c.* 4. *dub.* 6. Sayrus *loco citato n.* 11. Duardus *quæst.* 6. *n.* 2, & *q.* 10. *n.* 21. Vgolinus hic §. 2. *ad fin. n.* 7.

Dices, ergo neque ligabitur excommunicatione, qui falsificat litteras Apostolicas, quas obtinuit, tacendo id, quod exprimendum erat, aut falsum aperiendo, cùm istæ litteræ subreptitiæ sint, & inualidæ.

Respondeo negando hanc consequentiam, quia licet istæ litteræ careant effectu, & validitate, ob subreptionem: nihilominus sunt veræ litteræ Apostolicæ: consequenter, qui eas falsificat, excommunicationem huius canonis incurrit. Ita Alterius *loco citato dub.* 6. & alij: quidquid in contrarium sentire videatur Duardus hic *quæst.* 10. *sub finem.*

12 Incipiẽs litteras falsificare, sed non perficiens, excommunicationis pœnam euadit.

12 Decimò, illum non teneri excommunicatione huius canonis, qui litteras falsas fabricare cœpit: sed pœnitentia ductus ab inchoato opere destitit, antequam litteras perficeret. Ratio est, quia non dicitur falsas litteras Apostolicas fabricasse, cùm illæ solùm Apostolicæ litteræ dicãtur, quæ perfectæ sunt, seu ad quas nihil aliud requiritur, iuxta Curiæ stylum, & consuetudinem. Ita Alterius *cap.* 3. *sub finem.* Duardus *quæst.* 10. *n.* 21. Idem dici potest de eo, qui verbum aliquod abrasit animo addendi aliud, sed pœnitentia ductus non addidit, sed prius verbum iterùm apposuit. Ratio est, quia non dicitur propriè falsificator, cùm idem in litteris sensus perseueret, appositione verbi anteà subtracti. Ita Reginaldus *n.* 288. Graffius *n.* 49. Duardus *quæst.* 10. *n.* 3. Vgolinus §. 1. *vers. tertio.* Dices, statim ac prius verbum abrasum fuit, mutata fuit verborum significatio; ergo statim contracta fuit excommunicatio.

Respondeo non censeri mutatam verborum significationem, quamdiu actio completa non fuit: actio autem non fuit completa solùm detractione primi verbi, quod subtractum fuerat, intentione addendi aliud, distinctam habens significationem.

13 Falsifieãs litteras animo illis nõ vtendi, sed perdendi, non incurrit excommunicationẽ iuxta sententiam auctoris.

13 Addit Alterius hic *cap.* 4. *dubio* 2. *pag.* 516. Duardus *quæst.* 10. *nu.* 2. post Siluestrum *verb. excommunicatio*, 7. *n.* 8. eum, qui falsificat litteras animo illis non vtendi, sed statim perdendi, & destruendi, non affici excommunicatione, quia verè noluit corrigere, qui animum habuit statim lacerandi; sed oppositum mihi probabilius videtur, tum quia hic verè dicitur litteras Apostolicas falsificare: tum quia Ecclesia non punit animum internum, sed actum externum peccaminosum: tum quia, vbi ius non distinguit, neque nos distinguere debemus.

QVÆSTIO VIII.

De censura excommunicationis, quæ imponitur deferentibus, vel transmittentibus ad infideles equos, arma, ferrum, seu metallum, lignamina, canapem, & similia vsui bellico accommodata.

EXcommunicatio istius canonis in hæc verba fertur: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes, & inimicos, vel hæreticos per nostras, siue huius sanctæ Sedis sententias expressè vel nominatim declaratos deferunt, seu transmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes, tam ex ipso canape, quàm ex quacumque alia materia, & ipsam materiam, aliaque huiusmodi, quibus Christianos, & Catholicos impugnant; nec non illos, qui per se, vel alios de rebus statum Christianæ Reipublicæ concernentibus in Christianorum perniciem, & damnum, ipsos Turcas, & Christiana religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt, illisque ad id auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstant. Non obstantibus quibuscumque priuilegijs, quibusuis personis, Principibus, Rebuspublicis per nos, & Sedem prædictam hactenus concessis, de huiusmodi prohibitione expressam mentionem non facientibus.*

Quatuor principaliter explicanda sunt in hac quæstione.

Primò, quænam sit materia proxima huius censuræ, seu quænam actiones hic prohibeantur.

Secundò, quænam sit materia quæ deferri prohibetur, & quódnam sit subiectum huius prohibitionis, & censuræ, seu quænam personæ huic censuræ subiaceant.

Tertiò, erga quos homines præfatæ actiones, prædictis personis sub excommunicatione interdicantur.

Quartò, vtrùm aliquis excusari possit ab hac censura, titulo priuilegij, vel alterius causæ.

PVNCTVM I.

Quænam sit materia proxima huius censuræ, siue quænam actiones in hoc canone sub excommunicationis censura interdicantur.

DVo explicanda sunt in hoc puncto.

Primò, quænam actiones hic prohibeantur.

Secundò, quot peccata contineant actiones hic vetitæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Enumerantur actiones quæ sunt materia huius censuræ.

1 ACtiones, quæ sub excommunicatione, ipso facto in hoc canone prohibentur, ad tria capita reuocantur.

Primum est deferre, vel transmittere equos, arma, ferrum, filum ferri, stannum, chalybem, omniaque alia metallorum genera, item lignamina, canapem, funes ex canape, vel ex alia materia, & ipsam materiam funium, & alia huiusmodi, quibus Catholicæ religionis hostes Christianos, & Catholicos impugnant.

Secundum est per se, vel per alios certiores facere Turcas, aliósve Christianæ religionis inimicos, vel hæreticos de rebus statum Reipublicæ Christianæ concernentibus, in damnum Christianorum, & Catholicæ religionis.

Tertium est auxilium, consilium, & fauorem prædictis Christianæ religionis hostibus in damnum Christianorum præstare: hæc propositio ex ipsius Bullæ verbis, quæ initio adduxi, clarè constat, & ex iis, quæ in sequentibus punctis tradentur, euidentius elucescet.

2 Actiones in hoc canone interdictæ maiori ex parte in iure sunt expressæ.

2 Hic solùm aduertendum censeo, præfatas actiones, saltem maiori ex parte vetitas etiam esse iure communi, *cap. ita quorumdam, de Iudæis*, vbi sub excommunicatione, & aliis pœnis prohibitum est, deferre arma, ferrum, & lignamina galearum ad Saracenos. In *cap. significauit* excommunicantur, qui merces prohibitas ad Saracenos deferunt, siue per nuntios mittunt. In *cap. ad liberandum, eodem titulo*, excommunicantur vendentes triremes, vel naues; & *in Clementina* 5. *de Iudæis*, prohibetur arma, victualia, mercimonia in Alexandriam, ac loca Saracenorum terræ Ægypti deferre, portare, promittere, vel extrahere, vel permittere quòd extrahantur de partibus Christianorũ, vt eò deferantur, vel consilium, vel auxilium dare. Ex quo patet deferre victualia, vetitum esse in hac Clementina, licet non sit vetitum in Bulla Cœnæ, vt benè Suarez *num.* 52. contra Nauarrum *num.* 63. *in cap. ita quorumdam, de Iudæis.*

3 Cõsilium, auxilium, & fauor sunt actiones in hoc canone principaliter prohibitæ, etiam præcisã delatione & transmissione armorum.

3 Quæres, vtrùm consilium, auxilium, vel fauor sint actiones principaliter prohibitæ, an tantùm accessoriè ad delationem, & transmissionem. Nonnulli Doctores respondent accessoriè prohibitas esse, non verò principaliter, vt in simili dictum est de receptatoribus, & fautoribus hæreticorum; nam Summus Pontifex principaliter prohibet delationem, & transmissionem, & in illius detestationem eodem tenore verborum prohibet consilium, auxilium, vel fauorem.

Sed longè verius est, istas actiones principaliter prohibitas esse, etiam præcisa delatione, & transmissione armorum. Ita Suarez *loco cit. nu.* 59. Filliucius *quæstio* 10. *num.* 153. Vgolinus *hic*. Alterius *cap.* 10. *in verbo, illisque*. Duardus *lib.* 2. *canon.* 7. *quæst.* 16. *nu.* 4. & alij communiter.

Ratio est, quia si Summus Pontifex voluisset solùm accessoriè prohibere consilium, auxilium, & fauorem, dixisset, dantes consilium, auxilium, vel fauorẽ ad ea, id est, ad supradictas actiones prohibitas; sed cùm Summus Pontifex dixerit, *dantes auxilium, vel fauorem illis*, id est, infidelibus, de quibus proximè sermo fuerat, *ad id*, hoc est, in damnum Christianorum, videtur principaliter ad consilium, auxilium, & fauorem respexisse, & eodem pacto has actiones prohibuisse, quo ad eumdem finem præcedentes prohibuerat.

Hinc patet responsio ad rationem in contrarium, neque est eadem ratio de receptatoribus, & fautoribus hæreticorum; nam ex contextu huius canonis colligitur, consilium, & fauorem in hoc canone principaliter prohiberi, non verò fauorem in materia hæresis, vt suo loco ostensum est.

4 Auxilium & fauore in reuelatione secreti sunt materia huius censuræ, modò reuelatio re vera sequatur.

4 Maior difficultas est, vtrùm auxilium, vel fauor in reuelatione secreti hic prohibeatur sub censura, saltem accessoriè, hoc est, vtrùm adiuuans, ad reuelandum vinculo huius censuræ obstrictus maneat. Suarez *de censuris disput.* 21. *sect.* 2. *nu.* 58. Filliucius *nu.* 150. existimant ipsam reuelationem infidelibus factam prohiberi sub censura; non verò si reuelatio fiat Catholico, vt infidelibus reuelet: nam in Bulla dicitur, *Necnon illos, qui per se, vel per alios de rebus statum Reipublicæ concernentibus in Christianorum perniciem, & damnum ipsos Turcas, & Christianæ religionis inimicos, necnon hæreticos in damnum Catholicæ religionis certiores faciunt, illisque ad id auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstant.* Ex quorum verborum contextu patet, particulam *illisque*, referri ad hostes, & infideles, consequenter reuelantes infidelibus, & hostibus ligari censura; non verò eos, qui dant consilium, vel fauorem alicui Christiano, vt secreta infidelibus reuelet.

Sed

Sed mihi probabilius videtur, non solùm reuelantes secretum infidelibus, verum etiam eum, qui est in causa, vt alter reuelet, subiici excommunicationi, modò reuelatio re vera sequatur. Ratio est, quia in Bulla non solùm habetur clausula, *per se, vel per alios*; sed etiam particula, *quomodolibet*, quæ referri potest ad omnes actiones precedentes prohibitas; cùm ergo in præcedentibus prohibita esset reuelatio secreti, videtur etiam prohibita cooperatio. Ita Vgolinus hic *versic. secundò afficit.* Duardus *quæst. 31. n. 2. ad finem, & quæst. 34. n. 2.* Alterius *lib. 5. disp. 8. c. 10. col. 2. vers. sed modò perquirendum.* Filliucius *quæs. 10. n. 154.* licet sibi contrarius videatur *num. 150.* Ex quo patet à fortiori reuelantes per nuntium incurrere excommunicationem, vt patet, tum ex particula, *quomodolibet*, tum ex aliis verbis antecedentibus, *per se, vel per alios.* Ob id etiam nũtius incurrit, quia etiam ipse reuelat, seu adiuuat & cooperatur in fide & auctoritate mittentis. Hac etiam de causa probabilius censeo, deferentem litteras, in quibus rationabiliter suspicatur reuelationem secreti contineri, subiici huic censuræ; dicitur enim auxilium præstare, & moraliter reuelare, sicut, qui ignem admouet, & applicat, dicitur comburere. Ita Suarez *loco citato n. 58.* Filliucius *n. 150.* Duardus *quæst. 31. n. 1. & quæst. 38. n. 16.* Vgolinus hic *in verbo, necnon illos, versic. secundò.* Idem probabiliter dici potest de eo, qui de præfatis cum aliis loquitur, præuidens ipsos infidelibus reuelaturos; quamuis hoc illis non mandet, vt in simili patet ex dictis *de irregularitate.*

Dixi, *modò reuelatio re ipsa sequatur*; nam si nuntius in via captus sit, aut occisus, aut litteræ interceptæ, antequam ad hostes peruenirent, reuelans non ligaretur: vt in simili probabo de mandante; hic enim non dicitur certiores facere hostes. Ita Vgolinus, & Duardus *locis citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Actiones in hoc canone prohibitæ continent malitiam sacrilegij, & iniustitiæ.

5 ACtiones recensitæ in prima propositione duas saltem specie malitias continent. Prima est sacrilegium, quia Summus Pontifex præfatas actiones prohibet, ne damnum Catholicæ religioni inferatur; actio autem suam malitiam à fine accipit. Sicut ergo actio contra religionem Catholicam impia est, & sacrilega; ita etiam præfatas actiones sacrilegij labem continere dicendum est. Ita Caietanus *verb. excommunicatio, c. 20.* Sayrus *lib. 3. c. 11. n. 2.* Filliucius *tract. 16. c. 6. n. 127.* & alij.

Secunda malitia est culpa iniustitiæ; opus enim iniustum contra Rempublicam agit, qui aliquam ex prædictis actionibus facit, in præiudicium Reipublicæ Christianæ. Sicut contra iustitiam peccat, qui gladium Petro accommodat, præuidens ipsum ad necem alteri inferendam gladio abusurum; censetur enim causa iniusta damni Reipublicæ Christianæ inde probabiliter euenturi. Hæc doctrina mihi probabilissima videtur, quam à fortiori sustinere coguntur Medina, Petrus Nauarrus, Azor. Reginaldus, & alij, quos retuli *de contractibus disp. 3. quæst. 2. puncto 5. n. 4.* & alibi, damnantes de peccato iniustitiæ eos, qui monopolium exercent, aut qui ad damnum cooperantur.

6 Exercens actiones in hoc canone prohibitas, tenetur ad restitutionem damni Reip. Christianæ.

6 Hinc colligi potest exercentes præfatas actiones teneri ad restitutionem damni Reipublicæ Christianæ ab hostibus ea de causa illati: nam causa iniusta damni tenetur ad restitutionem damni; seruato tamen ordine, & regulis restitutionis, quas *in tractatu de contractibus* tradidi: ob id *in cap. ad liberandum. de Iudæis*, hæc pœna deferentibus arma, & alia necessaria ad impugnandos Christianos imponitur, vt scilicet, ad gremium Ecclesiæ non admittantur, nisi priùs in subsidium Terræ sanctæ restituant totum id, quod lucrati sunt in mercimonio, & tantumdem de suo, & si non sunt soluendo, ita puniantur, vt alij deterreantur. Eadem pœna imponitur *in extrauag. de Iudæis, c. multa mentis.*

PVNCTVM II.

Quænam sit materia, quæ deferri prohibetur, & quódnam sit subiectum huius censuræ, seu quænam personæ excommunicationem incurrant ob actiones in primo puncto enumeratas.

EXplicatis actionibus, quæ sunt materia proxima huius censuræ, explicanda modò est

Primò materia remota, seu circa quam illarum actionum.

Secundò materia subiectiua, seu potiùs subiectum huius censuræ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia sunt equi, cameli, asini, muli, boues, &c.

1 MAteria, quæ deferri prohiberur, sunt primò equi, vt expressum est in Bulla, item cameli, asini, muli, boues: licet enim hæc animalia nomine equorum in rigore non veniant; comprehenduntur tamen sub illis verbis, & alia huiusmodi, & qui ea transmitteret ad infideles, auxilium illis præstare proculdubio diceretur. Ita Alterius *lib. 5. disp. 7. cap. 7. col. 1.* Duardus *canon. 7. quæst. 19.* Vgolinus hic *verbo arma. pag. 207.* Filiucius *num. 134.* Viualdus hic *casu 7. nu. 4.* Sayrus *lib. 3. cap. 11. nu. 27.* Graffius *lib. 4. cap. 18.* Nauarrus *in manuali cap. 27. nu. 63.* Gambarupta hic *casu 7. num. 10.* contra Reginaldum *lib. 9. ea. 18. n. 294.*

2 Item arma tam offensiua, quã defensiua.

2 Secundò arma siue offensiua, siue defensiua; verbum enim generale est. Nomine armorũ intelliguntur instrumenta per se instituta ad vsum bellicum, siue publicum, siue priuatum: vt sunt hastæ, sclopi, bombardæ, galeæ, enses, pugiones, glandes, pilæ, puluis tormentarius, sulphur, pix, sal nitrum, fustes cuspide munitæ, & similia vsui bellico accommodata, siue ad offensionem inseruiant, siue ad defensionem; secus dic de lapidibus, aut lignis, quia hæc non sunt per se instituta & arte facta ad vsum bellicum, sed sunt instrumenta quasi naturalia, nec iuxta communem loquendi vsum sub armorum nomine veniunt.

3 Cultri ad cibos, vel calamos scindendos non sunt materia huius censuræ.

3 Cultri verò ad cibos, vel calamos scindendos non comprehenduntur, ex communi Doctorum sententia, quia iuxta communem loquendi modum non vocantur arma; nisi fortè culter adeò grandis sit, vt in bello deseruire possit: tunc enim sub armorum genere comprehendi potest. Bartolus *in l. 1. §. 2. ff. ad leg. Iuliam de vi pub.* Abbas *in cap. clericum, de vita, & honestate clericorum, num. 7.* & alij apud Alterium *loc. cit. col. 3.* & Duard. *quæst. 20. nu. 5.* Suarez *disput. 23. sect. 5. num. 8.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. num. 142.* Sayrus *lib. 3. cap. 33. num. 29.* Ex quo patet, quid dicendum sit de gestatibus huiusmodi cultros in iis locis, in quibus sub excommunicatione, vel sub aliis pœnis armorum delatio prohibetur.

4 Instrumenta fabriferrario-rum agricolarũ, &c. non sunt materia remota huius censuræ.

4 Addo instrumenta, quibus fabriferrarij, fabrilignarij, agricolæ, aliique artifices in suarum artium exercitio vtuntur, non comprehendi sub armorum nomine; consequenter illum, qui ea defert ad infideles, non ligari hac censura; nisi fortè tantæ quantitatis sint, vt ex iis instrumenta bellica facilè fieri possint; tunc enim ligatur, quia ferrum, seu materiam vetitam ad infideles defert, ex Nauarro *in cap. quorumdam, notabili 5. de Iudæis.* Filliucio *numero 135.* Vgolino *v. arma, n. 2. pag. 209.* Duardo *quæst. 20.* Sayro *loc. cit. nu. 28.* Gambarupta *casu 7.*

5 Ferrum tam factũ, quàm nondum perfectum, infidelibus deferri in hoc canone prohibetur Idẽ dic de stanno, pecunia, & omni alio metallorum genere.

5 Tertiò ferrum, siue factum sit, siue nondum factum, vt sunt virgæ, laminæ, & globi ferri. Idem dic de vena ferri, quia licet ipsa non sit ferrum actu, seu ferrum purum, & mundum; nihilominus saltem comprehenditur sub illis verbis, *& aliis huiusmodi*, quia maximè potest inseruire ad impugnandos Christianos. Ita Suarez *num. 55.* citans Siluestrum *excomm. 7.* Filliucius *num. 138.* Sayrus *loco cit. num. 29.* Vgolinus *loco cit. v. ferrum.* Alterius *loc. cit. cap. 6. col. 5. dub. 2.* Duardus *quæst. 21.* Coriolanus *in expositione Bullæ, vers. adde,* & alij communiter; licet non conueniant, an vena ferri sub nomine ferri comprehendatur, vt Nauarrus *in cap. ita quorumdam, notab. 6. num. 8.* & Reginaldus *nu. 296.* Gambarupta *casu 7. num. 13.*

Quartò omnia genera metallorum, vt stannum, chalybs, argentum, aurichalcum, æs, & similia. Idem censeo de pecunia, tum quia est aliquod metalli genus; quamquam oppositum ostendere conatur Duardus *quæst. 22. num. 3. & seq. & quæst. 38. num. 9.* tum quia maximè inseruit bello ad oppugnãdos, & impugnandos hostes. Quapropter à Carolo V. rogati, Iacobus Medices, & Iacobus Triultius a Ludouico XI. Gallorum Rege, quid ad belli apparatum opus esset, pecuniis, repetito ter hoc nomine, opus esse dixerunt: tum quia prohibita frumenti transportatione, censetur etiam prohibita delatio farinæ, vt docet Viuius *in sua syl. opin. 65.* quem citat & sequitur Vgolinus *in verb. omniaq; alia metallorum genera. pag. 216.* ergo, &c. Ita Filliucius, Reginaldus, Gambarupta, Suarez *locis citatis*, Vgolinus, & alij.

An verò Alchimista tradens secretum conficiendi metalla comprehendatur in hac Bulla, constabit ex infrà dicendis.

Quintò bellica instrumenta, vt tympana, tubæ, fistulæ, cornua, & alia huiusmodi, quibus milites ad bellum excitantur, vel instruuntur. Item scalæ ad conscendendos muros, currus, manus ferreæ, quibus naues detinentur, ne aufugiant. Ita Sayrus *nu. 30.* Duardus *quæst. 24.* Vgolinus *in v. bellica instrumenta.* Alterius *cap. 7. col. 7.*

Sextò lignamina, funes, & materia funium, & alia huiusmodi, quæ ad bellum deseruire possunt, seu quibus infideles mediatè, vel immediatè vti possunt ad impugnandos Christianos. Ita Doctores citati.

6 An victualia, & vestimenta in hac Bulla comprehendantur.

6 Sed modò dubium est, vtrum victualia, & vestimenta in hac Bulla comprehendantur.

Nauarrus *in cap. quorumdam, num. 63.* & Duardus *canon. 7. quæst. 29.* existimant victualia in hac Bulla prohiberi, quia in hac Bulla generaliter excommunicantur deferentes prohibita; cum autem delatio victualium prohibita sit *in Clement. 5. de Iudæis*, sequitur deferentem victualia ligari censura huius Bullæ.

Sed mihi distinguendum videtur, vel victualia deferuntur eo tempore, quo, moraliter loquendo, non possunt bello inseruire, vel eo tempore, quo moraliter possunt inseruire. Si primum, victualia non comprehenduntur in hac censura, quia nullum verbum in Bulla reperitur, quod ad victualia, hoc pacto intellecta, extendatur. Ex quo patet responsio ad argumentum Nauarri; falsum enim est in Bulla extare verbum complectens ea omnia, quæ per alia iura vetita sunt, vt benè obseruat Suarez *num. 52. ad finem.* Coriolanus hic *vers. aduerte.* ob id deferens victualia non incurrit censuram reseruatam in Bulla Cœnæ, sed in Clementina cit.

Si secundum, id est, si victualia deferuntur eo tempore, quo, moraliter loquendo, inseruire possunt ad impugnandos Christianos, comprehenduntur in Bulla Cœnæ; tunc enim sunt quasi instrumenta, & auxilia belli, & contineri videntur sub illis verbis, atque bellica instrumenta, & funes, ex quacumque materia, & ipsa materia, & alia huiusmodi, quibus Christianos, & Catholicos impugnant; vel saltem continentur sub illis verbis, *præstantes auxilium.* Ita Suarez *num. 56.* Filliucius *num. 139.* Viualdus hic *num. 14.* Duardus *quæst. 8. num. 3. & quæst. 38. n. 9.*

Hinc patet, quid dicendum sit de vestimentis, & materiis eorum, ac denique de aliis omnibus, quibus tam in pace, quàm in bello infideles vtuntur; in his enim respondendum est, cum eadem distinctione, quamuis Viualdus, & Duardus multis in locis ex parte dissentiant.

7 Tradens lecticam, sellam, & alia huiusmodi ad animi relaxationem inseruientia, excommunicationem huius canonis nõ incurrit.

7 Approbo tamen quod tradit Viualdus hic, *nu. 12.* & Duardus *quæst. 26. num. 4.* asserentes eum non affici hac censura, qui traderet lecticam, sellam, aut nauiculas ad animi relaxationem inseruientes, quia hæc non inseruiunt ad impugnandos Christianos. Imò Duardus *loco citato*, & alij existimant tradentẽ naues, aut alia, hic solùm generaliter prohibita, non ligari censuris huius canonis, si tempore pacis absque praua intentione tradat; sed ego cum præfata distinctione censeo respondendum, tum in prædictis, tum in consimilibus casibus.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 SVbiectum huius censuræ sunt, qui deferunt, vel transmittunt arma, equos, metalla, funes, & similia, quæ in prima propositione explicata sunt, ad Turcas, Saracenos, & alios Christiani nominis hostes, vel etiam ad hæreticos expressè, vel nominatim à Summo Pontifice declaratos.

8 Deferentes, vel trãsmittentes arma, & alia similia sunt subiectum huius censuræ.

Secundò, qui per se, vel per alios certiores faciunt præfatos hostes, & hæreticos de rebus concernentibus statum alicuius Christianæ Reipublicę, in damnum Christianorum, & religionis Catholicæ; quid autem nomine status Reipublicæ Christianæ, aut religionis Catholicæ intelligatur, constabit ex infrà dicendis.

Tertiò, qui prædictis hostibus, & hæreticis auxilium, consilium, vel fauorem in damnum Christianorum quomodolibet præstant. Hæc propositio clarè exprimitur in Bulla.

9 Et hoc verum est etiamsi deferant absque praua intentione.

9 Amplia prædicta primò, etiamsi deferens, absque praua intentione deferat; defectus enim, seu carentia prauæ intentionis non tollit contumaciam, & transgressionem præcepti Ecclesiastici. Ita Nauarrus *in cap. quorumdam, de Iudæis, notab. 8. num. 11. & 41. & in manuali cap. 23. num.*

num. 63. Duardus hìc *quæst.* 2. *num.* 15. *& quæst.* 38. *nu.* 7. Hoc tamen intellige modò non adsit probabilis ignorantia, hæc enim excusat, vt patet ex regulis generalibus.

10 Idẽ extenditur ad personas cuiuslibet dignitatis.

10 Ampla secundò, ad quoscumque præfata facientes, quacumque dignitate fulgeant; nam Bulla loquitur per particulam *omnes*, quæ omnes includit. *l. Iulianus. ff. de legatis* 2. & mentionem facit etiam de Principibus. Ita Duardus *quæst.* 38. *num.* 2.

11 Deferens pecuniam ligatur hac censura, saltem si deferat tẽpore belli.

11 Hinc sequitur primò, deferentes pecuniam, & alia, quæ in prima propositione recensita sunt, ligari hac censura, saltem si tempore belli deferant.

12 Alchimista tradens secretum conficiendæ pecuniæ, ligatur hac cẽsura, quoties præuidet damnum inde Christianis secuturum.

12 Maior difficultas est, vtrùm Alchimista, tradens secretum conficiendi pecuniam, vel alia metallorum genera, ligetur hac censura.

Respondeo ligari quoties præuidet ex reuelatione, seu traditione talis secreti damnum Christianis secuturum: tunc enim dicitur auxilium, aut consilium infidelibus præstare in damnum Christianorum. Ita Viualdus hìc *num.* 10. *in vltima editione*, & Duardus *canone 7. q.* 23. *ad finem*, vbi censet hunc solum incurrere, si tempore belli malo animo formali, aut virtuali huiusmodi secretum ad hostes transmittat.

13 Christiani militantes in castris, vel nauibus infidelium contra Christianos excommunicati.

13 Secundò sequitur Christianos militantes in castris, vel nauibus infidelium, contra Christianos excommunicari in Bulla Cœnæ, quia dicuntur consilium infidelibus dare, & hoc verum est, etiamsi præfati Christiani sint subditi ipsorum infidelium, quorum nomine bellum contra Christianos geritur, vt patebit ex dicendis. An verò ob periculum grauis incommodi excusari possint ab hac censura, constabit ex infrà dicendis *puncto* 4. *num.* 7. Idem die de Christianis, qui ex Christianorum exercitu fugiunt ad Turcas, ex Sayro *num.* 17. Reginaldo *num.* 300. Nauarro *notab.* 8. *num.* 33. Duard. *quæst.* 38. *num.* 2.

14 Christiani decertantes in castris infidelium cõtra alios infideles non afficiuntur hac censura.

14 Christiani verò decertantes in castris infidelium contra alios infideles non afficiuntur hac censura, quia non dicuntur impugnare, vel auxilium præstare infidelibus contra Christianos. Ita Filliucius ex parte *num.* 131. *&* 141. Nauarrus *in cap. ita quorundam, notabili* 4. *n.* 15. *de Iudæis*. Alter. *lib.* 5. *disp.* 8. *cap.* 2. *quæsito* 4. Idem dic de tradentibus arma præfatis infidelibus pugnantibus contra alios infideles, quoties rationabiliter putant ipsos non vsuros illis contra Christianos, vt patet ex allata ratione; quamuis postea per accidens contingat, vt illis contra Christianos vtatur; id enim per accidens sequitur respectu tradentis, cùm id rationabiliter non timeret, nec tradiderit arma hostibus. Ita Filliucius *num.* 131. Duardus *quæst.* 6. *num.* 9. *& quæst.* 14. *nu.* 2. Nauarrus *loco citato*.

15 Permutans equos validos pro inualidis, aut arma apta pro ineptis cẽsuram incurrit.

15 Tertiò permutantes cum infidelibus equos validos pro inualidis, aut arma vtiliora, & aptiora pro ineptis, vel longè deterioribus, incurrere censuram, quoties talis permutatio in damnum Christianorum vergere potest, & hoc verum est, etiamsi illa arma, vel equos antea extraxisset ex locis ipsorum infidelium, seu ea comparasset contractu emptionis, vel alio titulo; adhuc enim permutationem exercet cum damno Christianorum, vt suppono. Ita Nauarrus *loco citato num.* 23. Sayrus *num.* 27. Filliucius *num.* 140. Azorius 1. *part. lib.* 8. *cap.* 23. *quæsito* 9. Duardus hìc *quæst.* 9. *num.* 1. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 298. Viualdus hìc *casu* 7. *num.* 13. Gambarupta hìc *casu* 7. *num.* 12. *&* 17.

Secus si equum imbellem pro robusto & domito, aut arma minùs apta cum aptioribus commutaret, etiamsi valoris excessum pretio compensaret; tunc enim non videretur actionem Christianis noxiam exercere, neque diceretur arma Christi hostibus deferre, sed potiùs auferre, vt benè Nauarrus *loco citat. notab.* 8. *numer.* 23. *versic.* 10. Sayrus *numer.* 17.

16 Tradens, vel tradi consulens oppidum, vel arcem infidelibus, censuram huius canonis incurrit.

16 Quartò eos, qui tradunt, vel tradi consulunt arcem, vel oppidum infidelibus, incurrere censuram huius canonis, iuxta probabiliorem sententiam, tum quia sicut incurrunt tradentes arma, quibus arces oppugnantur; ita multò magis ex Summi Pontificis intentione excommunicari videntur, qui tradunt ipsas arces, oppida, vel ciuitates, præsertim cùm in ipsis arcibus, & oppidis, etiam arma, & instrumenta bellica reperiantur; tum quia dicuntur auxiliũ infidelibus ad impugnandos Catholicos dare. Ita Nauarrus *loco cit. num.* 34. Sayrus *num.* 17. *ad finem*. Filliucius *num.* 142. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 300.

17 An Christianus vẽdens in sua domo, vel statu sui Principis arma infidelibus, subiiciatur huic censuræ.

17 Quintò Christianum subditum Principi infideli, aut Catholicum subiectum Principi hæretico nominatim declarato, non ligari, iuxta nonnullos Doctores, hac censura, si ex sua domo, vel ciuitate transferat arma, ferrum, & alia ad infideles, vel hæreticos eidem Principi subiectos, quia hic non dicitur propriè deferre ad infideles, vel hæreticos, cùm præfata iam existant in territorio, & dominio Principis infidelis. Vt autem quis censeatur deferre modo in hac Bullâ vetito, debet habitare apud Christianos, & non esse subditus Principi infideliũ. Ita Filliucius *quæsito* 3. *num.* 132. Siluester *v. excommunic.* 7. *numer.* 64. Tabiena *excom.* 6 *n.* 7. Reginaldus *num.* 300. & alij apud Sayrum *n.* 19. quibus adde Alter. hic *disp.* 8. *cap.* 2. *ad finem*; vbi conatur ostendere, & probare Christianos commorantes in terris Turcarum non ligari hac censura, si fabricent arma, & Turcis vendant; quia hæc prohibitio, & aliæ similes non extenduntur ad subditos infidelium; sed ad Principes Christianos, & eorum subditos.

18 Nautæ, muliones, & similes, arma, & alia hic prohibita infidelibus deferentes, vel transportantes ipsos infideles cum suis armis, aut accommodantes naues, equos, vel seruos ad deferendũ, gladio huius censuræ feriuntur.

Sed mihi probabilius dicendum videtur, talem Christi fidelem hac censura ligari, quoties ex translatione armorum damnum sequitur Christianis; quamuis enim admitterem istum non dici propriè deferre ad infideles, nihilominus dicitur præstare auxilium in damnum Christianorum; & sicut Christiani, qui Principi infideli subiecti sunt, vinculo huius censuræ detinentur, quoties absque rationabili causa eidem Principi in bello inseruiunt contra Christianos; ita etiam ligantur si arma deferant infidelibus eidem Principi subiectis cum damno Catholicorum, siue deferant ex oppido Christianorũ ad infideles, siue ex oppido infidelium ad aliud, modò iustam non habeant excusationis causam. Ita Tolet. *lib.* 1. *cap.* 23. *nu.* 6. Duardus *lib.* 2. *can.* 7. *quæst.* 8. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 18. *num.* 300. Nauarrus *notab.* 6. *num.* 27. Sayrus *num.* 19. & alij quos referam *num.* 31.

18 Sextò nautas, muliones, & his similes deferentes arma, vel alia hìc prohibita infidelibus, aut transportantes ipsos infideles cum suis armis, incidere in censuram; quia isti deferunt, vel saltem adiuuant. Ita Nauarrus, Reginaldus, Vgolinus, & alij. Idem dic de accommodantibus naues, currus, equos, vel seruos ad deferendum; quia fauent, & adiuuant, vt benè Vgolinus hìc *cap.* 7. *initio num.* 7. *ad finem*, Duardus *quæst.* 15. *num.* 6. *& quæst.* 38. *num.* 3. & alij.

19 Princeps Christianus bellum inferens aduersus aliũ Principem Christianũ, vt desistat ab obsidione, vel bello contra Turcas, alioquè infideles, laqueo istius excommunicationis suspẽditur.

19 Septimò Principẽ Christianum, qui bellum infert aduersus alium Principem Christianum, vt desistat ab obsidione, vel bello contra Turcas, ligari hac censura; quia infidelibus auxilium ferre dicitur in damnum Christianorum. Ita Alterius *cap.* 10. *col.* 2. *ad finem*. Nauarrus *notab.* 8. *num.* 6. & Duardus *quæst.* 34. *num.* 3. Reginaldus *num.* 298. qui hoc idem sentiendum putat.

20 Idem militat in Principe, qui arma ex suis partibus extrahi permittit, sciens illa infidelibus deferri.

20 Primò de Principe, qui arma extrahi permittit ex suis portibus, sciens illa infidelibus deferri: sed hoc ego non facilè admiserim, quoties arma non sunt ipsius Principis, aut quoties non tenetur ex iustitia damnum Christianorum impedire, vt in simili patet ex dictis *de censuris disp.* 7. *quæst.* 4. *punct.* 8. *num.* 37. *& seqq.* quamquam non excusatus à graui culpa, vt *ibidem*, & alibi pluribus in locis docui.

21 Idẽ valet in Principe, qui transitum infidelibus ad deprædandos Catholicos proficiscentibus permittit.

21 Secundò de Principe, qui transitum infidelibus ad deprædandos Catholicos proficiscentibus permittit, aut non prohibet. Sed mihi distinguendum videtur, vel petitus transitum concedit, vel non petitus negatiuè se habet, & non prohibet. Si petitus transitum concedit tacitè, vel expressè, ligatur hac censura; quia dicitur fauorem, vel auxilium infidelibus præstare. Si non petitus negatiuè se habet, non incurrit, quia non dicitur auxilium, vel fauorem præstare: nam fauor, consilium, & auxilium importare videntur actionem, seu cooperationem physicam, vel moralem: hic autem negatiuè se habendo, seu permittendo, dum ex iustitia non tenetur impedire, non exercet actionem physicam, vel moralem in damnum Christianorum; quamuis aliunde peccare possit contra charitatem, & contra strictissimam naturæ obligationem de damnis proximi, & præsertim Catholicæ religionis impediendis.

22 Mandans arma infidelibus deferri vinculo ligatur huius censuræ.

22 Octauò mandantem arma infidelibus deferri; huius censuræ vinculo ligari: tum quia mandare, nihil est aliud, quàm per alios facere, seu transmittere: in hoc autem canone, non solùm excommunicantur deferentes, id est, portantes, siue facientes per se ipsos, verùm etiam transmittentes, id est, deferentes per alios, siue mandantes: tum quia, etiamsi daremus, hos non contineri sub verbo, *transferentes*, dicendum saltem esset comprehendi sub verbo *præstantes auxilium, vel fauorem*. Ita Rebuffus *in explicatione Bullæ art.* 5. *in v. deferunt*, quem citat, & sequitur Vgolin. hìc *cap.* 7. *num.* 3. Azor. *loco cit. quæs.* 13. Alter. hìc *cap.* 10. *versic. & primò, col.* 3. Duard. *quæst.* 15. *num.* 2. *& seqq.* contra Sayrum *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 25. & Toletum *cap.* 23. *n.* 7. *vers. aliud dubium*.

23 Mandans arma infidelibus deferri, non ligatur hac censura, si arma re ipsa non deferantur.

Obiicies, censura lata contra facientes non comprehendit mandantes, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris*, cum communi Doctorum sententia, contra Siluestrum *v. excommunicatio* 7. *num.* 24. & Panormitanum *in cap. mulieres n.* 9. *& seqq. de sententia excommunic.* ergo neque censura lata contra deferentes, vel transmittentes extenditur ad mandantes.

Respondeo censuram, latam contra facientes, non extendi ad mandantes, quando dubium est, an superior ligare voluerit mandantes, vel quando id sufficienter non expressit: in nostro autem casu sufficienter expressit mandantes, vt patet ex duplici ratione allata.

23 Maior difficultas est, vtrùm mandans arma deferri ligetur hac censura, si re ipsa non deferantur.

Respondeo negatiuè: tum quia actio, quæ hìc principaliter prohibetur, est adiuuare infideles: mandatum autem est actio accessoria ferenti opem immediatè, & censura non incurritur ob solã actionem accessoriam, seu non secuto effectu prohibito sub censura: effectus autem non dicitur secutus, dum mandatum executionem non obtinuit: id est, quamdiu mandatarius re ipsa non detulit: tum quia deferens arma ad infideles, & non tradens, non ligatur: ergo neque ligatur mandans, antequam mandatarius re ipsa detulerit. Ita Duardus *q.* 16. *num.* 7. Alter. *lib.* 5. *cap.* 10. *col.* 3. *versic. non est autem*.

24 Consulens infidelibus aliquid in damnum Christianorum incurrit excommunicationem.

Vtrùm verò mandans, vel consulens ligetur cẽsura, reuocato mandato, vel consilio, patet ex regulis generalibus traditis *de censuris*. & *de restitut.* & ex obiectione proximè sequenti.

25 Vtrùm consulens infidelibus aliquid in damnum Christianorum excõmunicationem huius canonis incurrat; etiamsi nullũ damnum Christianis inde sequatur.

Obiicies, qui auxilium præstat infideli, ligatur hac censura ex Vgolino hìc *in verbo, illisq. vers. postremo*. Duardo *quæst.* 34. *num.* 4. Alterio *loco cit. col.* 2. *initio*; etiamsi infideles damnum non inferant; ergo etiam ligatur, qui mandauit, licet mandatarius non detulerit.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia qui dedit auxilium, præstitit actionem principaliter hìc vetitam. Idem nonnulli Doctores sentiendum putant de eo, qui consilium dedit infideli ad damnũ inferendũ Catholicis; etiamsi infidelis non sit motus eo consilio: hic enim fecit actionẽ principaliter prohibitam. Sed quid ego sentiã dicã *n.* 26. Qui verò consiliũ alteri commisit, vt deferret infideli, cui postea non fuit delatum, ob reuocationẽ consilij, vel alia de causa, non incidit in excommunicationẽ, vt patet, tum ex rationibus allatis de mandante; tum quia in textu dicitur, illis, qui ad id consilium præstant: hìc autem non dicitur consilium infideli præstitisse.

24 Nonò eum, qui consulit infidelibus aliquid in damnum Christianorum, incurrere præfatam excommunicationem: vt si consulat turres ædificari, bombardas asportari, & similia; nam hæc vergunt in damnum Christianorum: in Bulla autem excommunicantur, qui consilium, auxilium, vel fauorem præstant in damnum Christianorum. Ita communiter DD.

25 Addunt primò Vgolinus *in verbo, illisq. n.* 1. *vers. postremo, pag.* 229. & Duardus *quæst.* 38. *nu.* 20. consulentem, vel auxiliantem ligari præfata excommunicatione; etiamsi nullum Christianis damnum sequatur; tum quia deferens arma ligatur, etiamsi nullum damnum ab infidelibus postea inferatur; tum quia Summus Pontifex simpliciter sub excommunicatione prohibet consilium, auxilium, & fauorem, nec respexit ad actuale damnum; sed solum inspexit consiliũ, vel auxilium præstitum esse, vt colligi videtur ex illa particula, *quomodolibet*. Idem etiam sentiunt de reuelantibus secreta. Vgolinus hìc *v. necnon illos. v.* 6. Duard. *quæst.* 38. *n.* 17. & alij, quorum opinio valdè probabilis est.

Oppositа tamen opinio mihi non videtur improbabilis; tum quia censura non incurritur, nisi secuto effectu sub censura prohibito: effectus autem sub censura prohibitus in hoc canone non censetur adesse, donec ab infidelibus aliqua ratio Christianis damnificatiua fiat, cuiusmodi est, turrim ædificare, &c. tum quia mandans, vel consulens percuti clericum non ligatur censura canonis, nisi secuta clerici percussione: ergo neque ligatur consulens aliquid infidelibus in damnum Christianorum, nisi re ipsa sequatur aliqua actio, ex qua Christianis damnum aliquod irrogatum esse censeatur; tum quia licet auxiliũ, & consilium non sit actio accessoria delationi, & transmissioni, vt suprà tradidi *punct.1.n.3.* est tamen accessoria damno, cuius intuitu prohibetur; vt patet ex illa particula, *ad id*; censura autem non incurritur ob solam actionẽ accessoriam, nisi aliud de mente legislatoris ex verbis dispositionis sufficienter colligatur. Ita sentire videntur Suarez, & Sanchez, quos in simili retuli *de receptatoribus, & fautoribus hæreticorum.*

Hinc patet responsio ad rationes Vgolini, & Duardi.

Ad primam respondeo, deferentem arma statim ligari; quia armorum, & aliorum in hoc canone expressorum delatio per se, & directè interdicta est sub excommunicatione; modò infidelibus hæc tradita sint, vt patet consideranti sensum verborum.

Ad secundam respondeo, Summum Pontificẽ nolle simpliciter eum excommunicationi subiicere, qui consilium, vel fauorem præstat; sed qui hoc facit in damnum Christianæ Reipublicæ, & Catholicæ religionis, & illa particula, *quomodolibet*, adhibetur non ad excludendum actuale damnum, sed ad indicandum hac censura ligari, eum, qui consilium, auxilium, vel fauorem quauis ratione præstat; id enim multis modis fieri potest, quos homo suo ingenio inuenit, sed legislator non excogitauit, consequenter nec specialibus verbis exprimere voluit.

26 Consulens non ligatur hac censura, quoties suo consilio nõ influit, vt quia infideles parati erant damnũ inferre.

26 Addit secundò Vgolinus consulentem ligari, etiamsi infideles absque ipsius consilio ad damnum inferendum parati essent. Sed oppositа sententia probabilior est; quia huiusmodi consilium nullum præstat effectum, nullumque Christianis damnum infert, nec perfectam consilij rationem habet, vt in simili probaui *de censuris in communi disp.7. quæst.4.punct.8.num.19.* cum Auila, Henriquez, Conincho, Sayro, & aliis, quibus adde Duardum hic *quæst.38.n.20. vers.tertio.* Hoc tamen intelligendum est, modò consulens non sit in causa, vt infideles alias parati, citius, vel facilius, vel crudelius damnum inferant; tunc enim consilium hac in parte efficax est.

27 An consulens tamquam excommunicatum gerere debeat, quoties dubitat, an suo consilio influxerit in damnum.

27 Vtrum verò censendus sit excommunicatus, qui consilio infidelibus dato, dubitat infideles ipsius consilio motos esse ad inferendum damnum. Patet ex dictis in simili *de censuris disp.7. quæst.1.punct.4.n.7.* in primis editionibus; in posterioribus verò *punct.5.num.7.* vbi cum Mascardo, Sayro, & aliis ostendi censendum esse excommunicatum, quia iuris præsumptio est contra ipsum.

28 Ratam habens delationem armorũ ad infideles nõ obstringitur censura canonis.

28. Decimò eum, qui ratam habet delationem armorum ad infideles, non obstringi censura huius canonis. Ratio est, tum quia excommunicatio non incurritur, nisi præstetur actio prohibita sub censura; qui autem ratam habet delationẽ armorum, non præstat actionẽ hic prohibitam, nullum enim de ratificatione verbũ in hoc canone habetur, & ratihabitio posterior est actione prohibita; tum quia regula generalis est censuram, aliasque pœnas Ecclesiasticas non extendi ad ratum habentes, nisi exprimantur, vt patet ex dictis *de censuris*; vbi etiã explicaui, quandónam ratihabitio comparetur mandato. Ita in specie Duardus *quæst.17.num.5. & seqq.* Alter. hic *cap.10.col.6. ad finem, & 7. vers.supereſt*; quamuis ille non absolutè, sed sub distinctione loquatur.

29 Certiores faciens infideles de statu Reipubl. Christianæ in damnũ Christianorum excõmunicationem incurrit.

29 Vndecimò eum, qui certiores facit infideles de statu Reipublicæ Christianæ in damnum Christianorum, incidere in hanc pœnam. Obserua tamen, statum, de quo certiores fieri non debent hostes infideles, esse statum temporalem, nõ solum totius Christianitatis, sed etiam vniuscuiusque particularis regni, prouinciæ, vel ciuitatis in particulari; nam in Bulla non dicitur de rebus concernentibus statum totius Reipublicæ Christianæ, sed Christianæ Reipublicæ; hoc autem verificatur de quolibet oppido, & communitate. Quamobrem, qui infideles aliquos admonet, talem arcem non esse ritè munitam, facilèque capi posse, ligatur hac censura, quia certiores facit infideles de rebus statum Christianæ Reipublicæ concernentibus in damnum Christianorum. Secus, si certiores faciat solum in damnũ alicuius particularis personæ: nam censura fertur ob admonitionem pernicioſam Christianis, id est, regno, prouinciæ, ciuitati, vel oppido. Ita Sayrus *cap.11.nu.35.* Vgolinus hìc *num.2.pag.224.* Duardus *quæst.30.*

30 Idẽ valet in eo, qui certiores facit hæreticos de rebus ad statũ Reipub. pertinentibus in dãnum Catholicæ religionis.

30 Duodecimò eum, qui certiores facit hæreticos de rebus pertinentibus ad statum Christianæ Reipublicæ in damnum Catholicæ religionis, subiici pœnæ excommunicationis: vt si admoneat eligendum esse Principem Catholicum, cuius electionem impediturі sint hæretici, vt eligatur hæreticus; aut si hæreticis significet in tali vrbe magnam esse rerum caritatem, & inopiam, quo cognito hæretici illam vrbem occupant: hoc enim valdè vergit in detrimentum Catholicæ religionis, cùm ex dominio hæreticorum magnum Christianæ religioni impendeat periculum; hæresis enim grassatur, & serpit vt cancer. Ita Vgolin. hic *num.2.* Duard. *quæst.30.n.2.* Reginald. *lib.9.cap.18.n.304.*

31 Tradens arma infidelibus in terris Christianorum excommunicationẽ incurrit, iuxta probabiliorem sententiam.

31 Sed modò circa prædicta difficultas remanet, vtrum qui arma, vel alia in Bulla expressa tradit infidelibus in terris Christianorum vendendo, vel permutando, incurrat hanc censuram.

Prima sententia est negatiua. Ratio est, tum quia in Bulla Cœnæ prohibetur delatio, vel transmissio: hic autẽ non videtur deferre, vel transmittere ad infideles, cùm eis vendat arma in terris Christianorũ, & in materia censurarum verba accipienda sunt iuxta propriam significationem, ne in pœnis latior interpretatio fiat: tum quia, etiamsi vendens præfata faciat contra finem legis Summi Pontificis; non tamen facit contra legem, quia non exercet actionem à Summo Pontifice in Bulla prohibitam; consequenter non ligatur censura, quamuis fortè peccet contra ius naturæ obligans ad pugnandum pro patria, & ad eam non impugnandam. Ita Nauarrus *loco citat.num.41.* Caiet. *loco cit.cap.20.* Toletus *lib.1.cap.23.n.5. vers.primum dubium.* Sayrus *n.26.* Azorius *tom.1.lib.8.cap.23.quæsito 7.* Gambarupta hic *casu 7.num.18.*

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, est Syluestri *v. excom.n.64.* Filliucij *num.144.* Duardi *quæst.7.n.3. & quæst.18.num.2.* Vgolini hic *n.4.* Alterij hic *cap.2.quæsito 3.col.3. & cap.3.* affirmantium incurrere. Ratio est, quia nõ solum excommunicantur deferentes, vel transmittentes; verùm etiam præstantes auxiliũ infidelibus ad impugnandos Christianos: isti autẽ præstant auxiliũ tradendo arma, quibus infideles probabiliter iudicantur vsuri cõtra Christianos, vt suppono.

Hinc sequitur primò, vendentes nauem, siue triremem infidelibus in portu Christianorum, incurrere hanc censuram, tamquam præstantes auxilium. Ita Alterius *cap.3.vers.ſed dubitari poteſt.* Filliucius, & alij *locis citatis*: licet Nauarrus, Caietanus, & Toletus oppositum sentiant ex vi huius canonis; quamuis comprehendantur *in cap. ad liberandam, de Iudæis*; vbi non solum excommunicantur deferentes, verùm etiam vendentes.

Secundò eos ligari hac censura, qui Romæ vendunt arma Iudæis, ibi habitantibus, quoties probabiliter suspicantur arma ab ipsis emi in damnum Christianorum, e.g. vt ea transmittant ad alios infideles: secus si vendant ad suos vsus. Ratio autem probabiliter suspicandi arma à Iudæis emi in damnum Christianorum, hæc esse potest, si Iudæi clanculum emant, si emant in magna quantitate, si emant hastas, bombardas, & similia; tunc enim verisimile est, ab ipsis non emi in propriũ ipsorum vsum, sed ad impugnandos fideles, seu ad ea transmittenda infidelibus in damnum Christianorum. Ita Reginald. *lib.9.num.302.* Nauarrus *loco cit.notab.4.* Filliucius *num.129.* Alter. *lib.5. disp.8. cap.2. col.3.ad finem*, loquens de Saracenis habitantibus in terris Christianorum, *& cap.3.col.2.* Vendens verò ensem Saraceno, vel Turcæ, qui seruus est Christiani, nõ ligatur hac censura, quia vẽdit ad illius vsum, nec vllum Christianis damnum sequitur. Ita Alter. *c.2.quæſ.3.ad finem.*

PVNCTVM III.

De iis, ad quos arma, & alia præfata deferri, vel transmitti prohibentur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Enumerantur varia personarum genera, ad quas arma, & alia hic prohibita deferri nõ possunt.

1 QVatuor personarum genera in hac Bulla exprimuntur, quibus vetitum est deferre arma, & alia in secundo puncto recensita.

Primò, Saraceni, illi Mahumetanæ perfidiæ sectatores, qui in Alexandria Ægypti, vel etiam in Asia, præsertim versus maritimas partes degere consueuerunt.

Secundò Turcæ, qui Asiam, præsertim Mesopotamiam, Syriam, Arabiam, vel etiam alias orbis oras inhabitant.

Tertiò alij Christiani nominis hostes, vt sunt Tartari, Mauri, & Iudæi habitantes in terris infidelium, qui nomini Christi valdè sunt infensi, & infesti, & Ecclesiam acriter oppugnarent, si potentia, & viribus valerent. Idem dic de aliis infidelibus, & paganis, qui Christianos detestantur, quia Christiani sunt; isti enim sunt Christiani nominis hostes, quales sunt nonnulli ex Indis. Idem valet in Atheis, in Apostatis à fide Christiana. Ita Nauarrus *in cap. ita quorumdam, de Iudæis, notab.64.* Sayrus *cap.9.num.14. & seqq.* Filliucius *nu.128.* Reginaldus *lib.9.cap.18.num.293.* Gambarupta hic *casu 7. num.5. & seqq.* Alter. *lib.5.cap.2.col.3.* Duardus *quæst.3.num.5.* & alij communiter.

2 Infideles, qui non sunt hostes Christiani nominis, non comprehẽduntur in hac Bulla.

2 Illi verò infideles, qui non sunt hostes Christiani nominis, non comprehenduntur in hac Bulla; nam Bulla non prohibet præfata deferri simpliciter ad infideles, sed quatenus sunt hostes actu, vel habitu; tales autem sunt, qui ob Christianissimum bellum cum Christianis gerunt, vel gesserunt, vel animo parati sunt ad illud gerendum. Ita Rebuffus, quem citat, & sequitur Suarez *num.56.* Filliucius *numer.129. quæsito 3. & 5.* Alterius hic *cap.2.col.3.* Nauarrus *loco cit.notab.4. nu.21.* Reginaldus *num.293.* Vgolinus *§.1.num.7.* Duardus *quæst.3. numer.6.* Gambarupta hic *cap.7.num.9.* Secus dicendum est de infidelibus, qui Christianos impugnant, non ob Christianam religionem; sed ob injuriam à Christianis acceptam, vel ob iustam aliam causam, vt quia Christiani bona ipsorum iniquè occuparunt. Ita DD. citati.

Obserua tamen, illos etiam dici hostes, qui fœdere pacis cum aliquibus Christianis coniuncti sunt, non verò cum aliis, vt inter Venetos, & Turcas, ex Filliucio *num.148.* Turcæ enim sunt hostes Christiani nominis, etiamsi pacem cum Venetis habeant.

3 Deferens arma ad hæreticos ab Episcopo, Nuncio, vel alio Prælato declaratos; non verò à Papa, vel ab eius officialibus, excommunicationẽ non incurrit.

Quartò hæretici expressè, vel nominatim declarati à Sede Apostolica; quamuis enim isti non sint inimici nominis Christi; sunt tamen inimici Catholicæ religionis, eamque odio habent, prosequuntur, & totis viribus impugnare, & extirpare conantur, expressimque in Bulla hisce temporibus continentur: quamuis in Bulla Gregorij XIII. non essent expressi, & ob id Nauar. & Toletus, qui tunc temporis viuebant, aliquando existimarunt illos non comprehendi. Hinc sequitur

3 Primò, deferentes arma ad hæreticos, qui non à Sede Apostolica, sed ab Episcopo, vel Nuntio, vel Inquisitore, vel alio Prælato, vel iudice declarati sunt hæretici, non incidere in hanc censurã, quia Summus Pontifex hanc censuram extendit solùm ad eos, qui per sententiam ipsius Summi Pontificis, & Sedis Apostolicæ declarati sunt. Obserua tamen nomine sententiæ à Sede Apostolica latæ, non solùm intelligi eam, quæ immediatè fertur à Papa; sed etiam, quæ fertur ab officialibus, aut delegatis Summi Pontificis intra Curiam Romanam, vel vbi Papa residet: nam quidquid isti agunt, potestate, & iurisdictione Papæ agunt; & Sedes Apostolica dicitur esse in loco, vbi Papa residet, vel vbi Curia remanet recedente Summo Pontifice, *Clement. ne Romani.§. ſanè, de elect.* contingit enim aliquando Curiam alicubi esse, & alibi Summum Pontificem, *Clement. cit.* Ita Alterius *disput.8.libr.5. cap.2.col.5. vers.ſed quæret aliquis.* Duardus *quæst.4.num.6.* Nauarrus, & alij, quos in simili retuli de datis, & acceptis pro gratia, vel iustitia in Romana Curia.

4 Item non incurrit deferens arma ad hæreticos notorios, & manifestos, sed non expressè, & nominatim à Sede Apostolica declaratos, licet actu, vel habitu Catholicos impugnẽt.

4 Secundò deferentes arma ad hæreticos notorios, & manifestos, non ligari hac censura, quia isti non dicuntur hæretici expressè, vel nominatim à Sede Apostolica declarati. Ita Alterius *loco cit. quæſt.vlt.* Toletus, Filliucius, & alij DD. statim citandi contra Vgolinum hìc *num.6.* Viualdum *n.2.* Duardum *quæst.4.* quamquam hoc limitatur à Filliucio

Filliucio *num.*132. ab Alterio, Duardo, & aliis, modò tales hæretici non impugnent actu, vel habitu Catholicos; tunc enim putant comprehendi sub illa clausula, *& alios Christiani nominis inimicos.* Ego verò hanc limitationem non valdè approbo; tum quia illa clausula extendi videtur solum ad infideles, & paganos, non verò ad hæreticos, qui posteà in sequentibus verbis exprimuntur; tum quia hæretici sunt quidem inimici Catholicæ religionis; non verò Christiani nominis, cùm & ipsi se Christianos iactent.

5 Quinam dicantur hæretici expresè, vel nominatim à Sede Apostolica declarati.

5 Sed modò dubium est, quinam dicantur hæretici expresè, vel nominatim a Sede Apostolica declarati.

Duardus *quæst.*4.*num.*2.*& sequentibus*, Viualdus *loco cit. num.*2. & alij, putant illos dici expresè declaratos, qui in genere declarati sunt, vt sunt Lutherani, Zuingliani, Caluinistæ, Hussitæ. Nominatim verò, qui expresso nomine, vt Lutherus, Caluinus, Zuinglius. Ex quo infert idem Duardus deferentes arma Lutheranis, modò in Germania existentibus, qui nominatim declarati non sunt, ligari hac censura; quia Summus Pontifex loquitur per particulam disiunctiuam, vel consequenter ad incurrendam hanc censuram sufficit alteram partem verificari, id est, arma deferri hæreticis nominatim, vel expresè declaratis; cùm autem Lutherani in genere declarati sint expresè, id est, apertè, & manifestè, iuxta *cap.* 1. *de constit. in* 6. *& cap. si cui nulla, de præbendis*; sequitur deferentes arma Lutheranis incidere in hanc censuram.

Sayrus *lib.*3.*cap.*11.*num.*16. Toletus *lib.*1.*cap.*23.*num.*5.*vers. aduerte.* Filliucius *num.*26. arbitrantur eos solum ligari, qui deferunt arma hæreticis expresè, & nominatim declaratis, vt fuit Regina Angliæ.

Ego verò censeo non opus esse, vt hæretici sint nominatim, id est, expresso nomine declarati; sed satis esse vt alio signo, æquiualente nomini proprio indicati sint; vt si in sententia excommunicationis dicatur: Declaramus hæreticum illum, qui fungitur tali munere, vel qui in tali loco verba hæretica protulit, vel qui tali libello auctoritatem Pontificiam impugnauit; hic enim dicitur expresè declarari, licet nomen ipsius proprium non exprimatur. Hoc pacto ritè saluatur textus Bullæ alternatiuè loquentis. Ita Alterius *loco cit. vers. postremo.* Ad argumentũ Duardi respondetur, Lutheranos, & similes nondum esse nominatim, seu expresè declaratos, sed in genere, cùm nulla sententia extet, quæ manifestè declaret hos esse hæreticos; quamuis in genere manifestè constet Lutheranos, aliosque hæreticos in Bulla Cœnæ excommunicari, & Lutherani in Concilio Tridentino non semel tamquam manifesti hæretici pronuntientur.

6 Vtrùm deferens arma ad Catholicos Principi infideli subiectos ligatur hac cẽsura.

6 Quæres primò, vtrùm deferens arma ad Catholicos Principi infideli, vel etiam hæretico nominatim declarato subiectos hanc censuram incurrat.

Respondeo negatiuè, modò putet ipsos Christianos vsuros illis armis contra Principem infidelem, vel hæreticum. Ratio est, quia non dicitur arma deferre ad hæreticos, vel infideles, neque damnum Catholicis infert.

Hoc tamen limitandum est, modò probabiliter non credat Principem delatione illorum armorum potentiorem futurum ad impugnandos Christianos, vt quia subditos spoliabit armis, vel compellet ad pugnam contra Catholicos; tunc enim deferentes incurrunt, quia auxilium mediatè præstant Principi infideli, vel hæretico nominatim declarato, & in Bulla vetitum est auxilium quomodolibet præstare infidelibus Christiani nominis hostibus. Ita Alterius *versic. postulabit quis*, Duardus *loco cit. quæst.*4. *ad finem*, *& quæst.*6. *num.*2. Filliucius *num.*129. Vgolinus hic *num.*6. *versic. hæretici demum.*

Idem dicendum arbitror de eo qui arma, aut alia hic prohibita defert ad Principem Christianum, qui fœdus habet cum infidelibus, præstandi ipsis opem contra Christianos, etiam occasione religionis; hic enim ligatur, quoties rationabiliter timet præfatum Principem armis illis vsurum in auxilium prædictorum infidelium contra Christianos. Ita Nauarrus *in cap. ita quorundam, num.*27. *de Iudæis*, Duardus *quæst.*6. *num.*6.

7 Deferens arma ad schismaticos pugnãtes contra Ecclesiam non ligatur censura huius canonis.

7 Quæres secundò, vtrùm deferens arma ad schismaticos pugnantes contra Romanam Ecclesiam ligetur censura huius canonis.

Respondeo negatiuè, quia schismaticus, propriè loquendo, non est hæreticus declaratus, vt suppono, neque est Christiani nominis hostis; sed inobediens Summo Pontifici: verba autem in materia pœnali strictè accipienda sunt. Ita Duardus *lib.*2. *can.*7. *quæst.*5. *num.*3. contra Viualdum *in expositione huius canonis, casu* 7. *num.*3. regulariter tamen schismatici sunt etiam hæretici, vt patet ex dictis *quæst.*2. *puncto* 5.

PVNCTVM IV.

De causis excusantibus ab incurrenda censura in hoc canone contenta.

QVamuis solutio huius puncti facilè colligi possit ex dictis *de legibus, de peccatis, & de causis excusantibus à censuris in communi*; hic nihilominus occasione nonnullarum difficultatum, quæ circa hunc canonem in specie proponi solent, nonnulla breuiter attingam, & paucis dissoluam.

Primum est, vtrùm paruitas materiæ excuset.

Secundum imperfectio actionis; e.g. si quis arma deferat ad infideles; sed non tradat: vel si consilium præstet; sed nullum posteà damnum sequatur.

Tertium est metus.

Quartum est Epiikeia.

Quintum est priuilegium, omissis aliis causis, quas locis suprà citatis in genere tradidi.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Paruitas materiæ excusat.

1 PAruitas materiæ excusat ab hac censura incurrenda. Ratio est, quia ad incurrendam excommunicationis pœnam, requiritur grauis culpa; paruitas autem materiæ excusare potest à graui culpa. Ita Nauarrus *in cap. ita quorundam, notab.*8. *num.*31. *de Iudæis.* Sayrus *loco cit. num.*22. Viualdus *in expositione Bullæ Cœnæ num.*12. Filliucius *quæsito* 7. *num.*146. Duardus *can.*7. *quæst.*15. *n.*8. Reginald. *lib.*9. *cap.*18. *n.*298. Quamquam magna prudentia opus est in diiudicanda materiæ paruitate, vel grauitate; illa enim censenda est grauis materia, ex qua notabile damnum ab hostibus iudicio prudentis viri afferri potest; leuis verò, ex qua leue damnum timetur. Hac de causa, qui titulo gratitudinis, vel ob negotia benè gesta pugionem, galeam, vel arcum, vel aliud id genus donaret infidelibus, non ligaretur censura ob materiæ paruitatem. Nauarrus *num.*22. Sayrus *num.*17. Reginaldus *loco cit.* Secus si donaret equum, vel vnam hominis armaturam, vel nauim, vel triremẽ; hæc enim non videtur leuis materia. Idem dic si traderet galeam, vel aliquod armorum genus, quod apud infideles passim nõ habetur, indeque infideles occasionem arriperent fabricandi, vel aliunde aduehendi consimilia arma cum detrimento Christianorum. Ita DD. citati. Addit Nauarrus *num.*29. Duard. *quæst.*15. *num.*8. Sayrus *nu.*23. eum, qui daret ferrum infideli in remotis Æthiopiæ regionibus, quo infidelis vsurus esset ad clauos domui perficiendę necessarios, nõ allici hac censura, quia hæc videtur materia parua, indeq; damnũ Christianis non timetur. Sed hoc mihi non probatur, quia in legibus Ecclesiasticis non est simpliciter spectandus finis præcepti, qui non cadit sub præceptum; sed materia, seu actio ipsa prohibita: hic autẽ prohibetur delatio illius materię, qua infideles Christianos impugnant. Ita sentire videtur Alter. hic *cap.*3. *versic.*12. Vgolinus hic *nu.*8. Duardus *quæst.*14. *num.*3. & alij, existimantes eum, qui defert arma infidelibus, non ad impugnandos Christianos, sed alia de causa, ligari hac censura.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Imperfectio actus excusat.

2 IMperfectio actus sub censura prohibiti excusat à censura incurrenda. Ratio est, tum quia materia censurarum est pœnalis, consequenter odiosa, consequenter restringẽda. *cap. odia, de regulis iuris in* 6. tum quia verba cum effectu accipienda sunt, nisi aliud constet de mente legislatoris. Ita Nauarrus *loco cit. num.*29. *versic. decimoquinto.* Reginald. *nu.*298. Syluester, Angelus, & Tabiena apud Sayrum *n.*21. Filliucius *quæsito* 7. *num.*143. Viualdus hic *in fine huius canonis.* Duardus *quæst.*10. *num.*6. contra Alterium hic *cap.*4. *propositione* 3. *&* 4. Vgolinum hic §.1. *num.*12. & alios.

3 Referens arma ad infideles, sed non tradens, excusatur ab hac censura.

3 Hinc sequitur primò eum, qui arma ad infideles detulit, sed non tradidit, non ligari hac censura, vt patet tum ex rationibus allatis, tum quia translatio nõ dicitur perfecta, nisi res peruenerit ad eum, ad quem destinata erat. Propterea litteræ non dicuntur ad me delatæ, vel transmissæ, nisi re ipsa mihi tradantur. Ita Doctores statim citandi contra Vgolinum, & Alterium *locis citatis.* Secus si res tradita sit infidelibus, sed statim repetatur; censura enim contracta est traditione rei, nec delictum definit esse perfectum ob recuperationem. Ita Nauarrus *num.*29. Viualdus *num.*17. *in nouis.* Vgolinus hic *cap.*7. *num.*13. Sayrus *num.*17. *versic. sic etiam.* Duardus *quæst.*10. *num.*11. Reginaldus *n.*298. & alij apud præcitat. DD.

4 Tradens ferrum artifici infideli, vt ex eo arma sibi cõficiat, non incidit in hanc censuram.

4 Maior difficultas est, vtrùm tradens ferrum artifici infideli, vt ex eo sibi arma conficiat, ligetur hac censura.

Respondeo negatiuè, quia ferrum, moraliter loquendo, non dicitur traditum infideli iuxta mentem Summi Pontificis, nec dicitur tradi alteri, quod quis tradit animo statim repetendi, & re ipsa statim recuperaturus est; *l. aliud est capere, ff. de verbor. significat.* Ita Vgolinus hic §.1. *num.*7. *ad finem pag.*193. Duardus *quæst.*14. *ad finem.*

Secundò sequitur eum, qui mandauit arma ad infideles deferri, non ligari censura, si mandatarius re ipsa non detulit, quia mandatum est accessorium actui principali, & effectus nondum est secutus, vt suprà *punct.*3. *num.*23. cum Alterio, & Duardo fusius ostendi.

Tertiò eum, qui reuelat alicui Christiano secreta Reipublicæ Christianæ, vt ea detegat infidelibus, non ligari censura, antequam Christianus detegat. Ita Duardus, & Alterius *locis citatis*, & alij, quos *puncto* 1. *num.*4. retuli.

5 Admonẽs Turcas, aliosve infideles de rebus ipsis antea notis, excusatur ab hac censura.

5 Quartò hac censura non ligari eum, qui Turcas aliosve infideles certiores facit de iis, quæ ipsis iam nota erant, modò nihil noui addat. Ratio est, quia non facit actum completum sub censura prohibitum, cùm non dicatur certiores facere infideles; nam qui certus est, certificari amplius non potest; *cap. eum, qui certus, de regulis iuris in* 6. Ob id à peccato detractionis excusatur, qui de occultis alterius delictis loquitur cum illo, cui ea cognita, & perspecta erant, vt patet ex dictis *de restitutione.* Ita Duardus *quæst.*33. *nu.*2. contra Vgolinum hic §.1. *nu.*12. *pagina mihi* 199. Alterium *lib.*5. *disp.*8. *cap.*9. *col.*5. *versic. sed quæret aliquis, pag.*552.

Obiicies, deferens arma ad infideles ligatur hac censura; etiamsi infideles illis armis non indigeant, aut illis armis non vtantur ad impugnandos Christianos; ergo etiam ligatur referens secreta, infidelibus anteà nota.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia ille præstat actionem prohibitam sub censura; defert enim arma ad infideles, quod principaliter vetitum est sub excommunicatione: hic verò non dicitur certiores facere infideles, consequenter non ligatur censura lata contra eos, qui certiores faciunt infideles.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Metus grauis dãni excusat ab hac cẽsura.

6 METus grauis damni excusat ab hac censura, nisi fortè damnum valdè graue Reipublicæ præponderet. Ratio est, quia Ecclesia suis præceptis, regulariter loquendo, non obligat cum graui damno, vel incommodo, vt alibi probaui.

An verò possit aliquando cum graui detrimento obligare, patet ex dictis *de censuris disp.*1. *quæst.*2. *punct.*3. & fusius *in tractatu de peccatis disp.*2. *quæst.*8. *puncto* 2.

7 Christiani in nauibus Turcarum metu mortis nauigantes excusantur ab hac censura.

7 Ex hac propositione sequitur, Christianum in nauibus Turcarum metu mortis nauigantem contra Christianos excusari posse ab hac censura, saltem si, ipso non remigante, damnum nihilominus Christianis inferretur, quia per metum grauem exercet actionem ex se indifferentẽ, vt cum Molina, Sanchez, Lessio, Rebellio, Azorio, Reginaldo, Vasquez, & aliis docui *de restitutione disp.*1. *quæst.*2. *punct.*10. *num.*4. *&* *disp.*2.

disp.2.quæst.2 punct.vnico de peccatis, & de censuris locis cit. contra Vgolinum *in expositione huius canonis* §.1. *de nunciantibus versic.tertiò afficit, pagina* 225. & alios, quos innui *locis citatis*; vbi etiam quæsiui, vtrum teneatur ad restitutionem damni, inde secuti. Idem dici potest de iis, qui metu mortis, vel alterius grauis damni deferunt arma, vel alia prohibita ad infideles. Ita Nauarrus *in cap. ita quorumdam, notabili* 8. *num.*26. Sayrus *lib.*3. *cap.*11. *num.*18. Duardus hic *quæst.*12. Idem etiam dici potest de iis, qui naues armis onustas, aut arcem armis instructam metu mortis aufugientes dimittunt, & derelinquunt, ita vt ab infidelibus cum detrimento Christianorum capiatur. Ita Duardus *quæst.*13.

8 Hoc tamē probabiliter limitari potest, modò ipsis nō remigantibus damnum Christianis adhuc sequeretur.

8 Dixi, *saltem si, ipso non remigante, damnum Christianis nihilominus inferretur*, quia si damnum, ipso non remigante, impediretur, probabile quidem est non ligari censura huius canonis, vt patet, tum ex argumento allato, tum ex rationibus ad solutionem sequentis difficultatis afferendis pro prima sententia; probabile tamen etiam est ligari, quia licet Ecclesia, regulariter loquendo, non obliget ad obseruandum præceptum cum graui damno proprio; tamen potest obligare, & præsumitur obligare, quoties ex transgressione legis damnum longè maius Reipublicæ infertur, vt patet ex dictis *de censuris*, & *de peccatis, locis citatis*; bonum enim commune præponderat priuato, illiusque intuitu probabile est, Summum Pontificem iniunxisse excommunicationem facientibus aliquid cum infidelibus in damnum Reipublicæ Christianæ, vel Catholicæ religionis. Ita Reginaldus *lib.*9. *cap.*18. *num.*299. Sanchez, & alij, quos retuli *de peccatis loco citat.* contra Sayrum *cap.*11. *num.*18.

9 Detegens infidelibus secreta Christianæ Reipubl. vi tormentorum. excōmunicationem non euadit, iuxta probabiliorem sententiam.

9 Maior difficultas est primò, vtrum, qui vi tormentorum detegit infidelibus ea, quæ statum Christianæ Reipublicæ concernunt, hoc anathemate feriatur.

In hac difficultate sententias aliorum proponam, deinde quid ego sentiam explicabo.

Prima sententia negatiua est Duardi *lib.*2. *canon.*7. *quæst.*32. Valentiæ, Salas, & aliorum, quos retuli *de peccatis, & de censuris, locis citatis.* Ratio est primò, quia hic non dicitur contumax contra præceptum Ecclesiæ, cum Ecclesia non obliget cum graui damno. Secundò, quia in hoc canone excommunicantur, qui certiores faciunt infideles de rebus ad statum Christianæ Reipublicæ spectantibus: hic autem non dicitur certiores facere infideles: sed secreta vi tormentorum ab ipso inuestigantur, & extorquentur, *l.edictum.ff.de quæst.* & is, in rigore loquendo, dicitur alterum certiorem facere, qui aliquid per nuntium, vel per litteras significat, vt ex Cicerone, & Plauto conatur ostendere Duardus *loco citato, num.*4. in materia autem pœnali verba rigorosè accipienda sunt.

Secunda sententia affirmatiua est Alterij *lib.*5. *disp.*8. *cap.*9. *colum.*6. *quæsito* 2. Vgolini hic §.1. *de nunciantibus, versic. tertiò afficit, pag.*225. Vasquez, Sylueſtri, Azorij, Becani, & aliorum, quos retuli *de restitut. de peccatis, & de censuris, locis citatis.* Ratio est, tum quia Ecclesia potest obligare sub censuris ad vitandum graue damnum commune, quod quilibet iure naturæ tenetur præcauere: cùm enim hic grauiter peccet contra ius naturæ, obligans ad non oppugnandam patriam, seu rempublicam, puniri potest pœna censuræ, oppugnando, seu aliquid faciendo cum graui damno communi; ergo etiam in hoc casu Ecclesia præsumitur obligare, & transgressorem pœna censuræ punire; cùm intendat præcauere damnum Christianorum, & eos excommunicare, qui quouis modo auxilium, vel fauorem infidelibus præstant in damnum Catholicæ religionis, vel Reipublicæ Christianæ: tum quia is, qui præfata reuelat, non dicitur metum pati in reuelatione, cùm in ipsius potestate positum sit vti verbis amphibologicis in quem voluerit sensum, sicque interrogantes iure licito deludere, vt patet ex dictis *in* 8. *Decalogi præcepto*; tum quia sicut qui baptizatum rebaptizat per metum, incurrit irregularitatem, quia posito metu potest baptizare, & non baptizare, cum Baptismus non solùm pendeat ab actione externa, sed etiam ab intentione, à qua baptizans potest deficere si velit, vt docui *de censuris disp.*7. *quæst.*3. *puncto* 3. *num.*7. ita, &c.

Sed mihi distinguendum videtur, vel reuelans potest verbis amphibologicis eludere interrogantes, & sic tormenta euadere; vel non potest: si potest eludere, & euadere tormenta, adhibitis verbis amphibologicis, incurrit censuram reuelando secreta. Ratio est, quia non dicitur secreta reuelare per metum grauem; is enim non dicitur vim, vel metum grauem pati, qui ab eo facili negotio potest se liberare, vt patet ex dictis *de peccatis*, & *de matrimonio*. Si verò nequeat eludere, sed rationabiliter credat se acriter torquendum ab infidelibus, donec ipsos de rebus ad Christianæ Reipublicæ statum pertinentibus certiores fecerit; probabile quidem est reuelantem secreta tormentorum metu, non ligari censura, quia Ecclesia non videtur obligare fideles sub censura cum tam graui damno. Valdè tamen etiam probabile est obligare, vt constat ex rationibus, quas in comprobationem secundæ sententiæ adduxi.

Ad primam rationem primæ sententiæ, quatenus huic nostræ distinctioni obstat, respondeo dici contumacem contra præceptum Ecclesiæ, quoties damnum Christianorum æquiuocatione præcauere potest, vel quoties damnum valdè graue Christianorum sua morte potest impedire.

10 Præstans auxilium, consilium, vel fauorē infidelibus contra Principem Christianū, ne ita fortis, & potēs fiat, vt ei aucta potētia resisti nequeat, excommunicationē incurrit.

Ad secundam rationem respondeo, iuxta communem loquendi modum, posse aliquem, non solùm per litteras, vel per nuntium, sed etiam in præsentia certiorem fieri, siue denuntians sponte aperiat, siue inuoluntariè mixtè, præsertim si ea, quæ vi tormentorum detexerat, transactis tormentis ratificet, & probet.

10 Secundò difficultas est, vtrum excommunicatione ligetur, qui fauorem, auxilium, vel consilium præstat infidelibus contra Principem Christianum, ne ita fortis, & potens fiat, vt ei aucta potentia resisti nequeat.

Ratio dubitandi est primò, quia licitum est Principi Catholico vti opera infidelium, illisque arma tradere occasione belli, quod ipse gerit contra alium Catholicum Principem; ergo etiam licitum est auxilium præbere infidelibus contra Principem Catholicum, qui superatis infidelibus probabiliter creditur arma susceptурus contra alios Principes Catholicos, illosque profligaturus, & superaturus; nam par ratio videtur.

Secundò, quia licitum est cuique se, suaque tueri, & defendere, *l.vt vim.ff.de iust. & iure*; sed qui præstat auxiliū infidelibus contra Principem Catholicum, ne potentior fiat, videtur se, aut sua tueri; cum hoc non faciat intentione præstandi auxilium, & fauorem infidelibus in damnum Christianorum, & Catholicæ religionis; sed ne Principis Christiani vires augeantur cum periculo aliorum Principum.

Tertiò, quia quidam Gallorum Princeps fœdus cum Turcis iniit, teste Nauarro *in c.ita quorumdam. notab.*4. *num.*27. *de Iudæis.* Vgolino, & Duardo *locis proximè citandis*: cùm autē in facto Principis delictum præsumi non debeat, dicendum videtur licitum esse fœdera cum infidelibus inire, illisque opem, & auxilium præbere contra Principem Catholicum, de cuius potentia rationabiliter timetur.

Quartò, quia Principi Catholico contra alium Principem Catholicum prælianti opem ferre possum; ergo etiam Principi infideli, præsertim, si id faciam ad vitandum graue mei Principatus, vel Reipublicæ incommodum.

His minimè obstantibus contrarium longè verius, & sustinendum arbitror. Ratio est, tum quia infideles, vt plurimum iniustum, & iniquum bellum contra Christianos Principes gerunt; nullo autem iure constat licitum esse fauere, & cooperari actioni iniquæ, & iniustæ: tum quia Summus Pontifex in sua Bulla excommunicat eos, qui infidelibus, vel hæreticis à Sede Apostolica denuntiatis auxilium, vel fauorem quomodolibet præstant: qua loquendi forma excludere voluit omnem tergiuersandi rationem: tum, quia in præfato casu non licet ipsis fidelibus bellum proprio nomine contra præfatum Principem Catholicum gerere; ergo neque licet infidelibus contra præfatum Principem auxilium, vel fauorem exhibere, cùm par ratio videatur; præsertim, cùm is, qui auxilium infidelibus contra Principem Christianum præstat, non solùm indirectè, sed directè ipsum Principem lædere videatur: lædit enim suis armis, suis militibus, vel suis pecuniis: tum quia si hoc ei licitum est, maximè, vt se, suaque tueatur. Sed hæc ratio non obstat, vt patet ex regulis generalibus traditis *de restitutione*, & *homicidio*: nam licitum est solum alterum oppugnare, & vim inferre, dum vis ab altero sibi iniquè infertur, ex communi Doctorum sententia, quod hic non accidit, vt suppono. Ita Vgolinus hic *cap.*7. §. *vltimo sub finem, num.*4. Duardus hic *quæst.*35. *num.*2. & alij.

Respondendum modò superest ad rationes dubitandi initio allatas.

Ad primam respondetur primò ab aliquibus Doctoribus, vt à Cacherano Osascho *in disp. An Principi Christiano*, &c. & ab aliis, negari, licitum esse Principi Christiano conuocare infideles ad bellum, consequenter prima ratio in hac sententia nihil probat; negato enim antecedente, nihil inferri potest, cùm conclusio in præmissis virtualiter saltem contineatur, vt suppono ex Philosophia.

Respondeo secundò concesso antecedente, vt etiam concessi *in tract.de contract.disp.*2. *quæst. vltima sect.*1. *puncto vltimo* §. 2. *quæsito* 2. cum Valentia, Reginaldo, Rodriquez & aliis, quibus adde Alterium *tom.*1. *lib.*5. *disp.*8. *cap.*5. *col.*8. *dub.*7. vbi testatur de communi Theologorum sententia, & Duardum *lib.*2. *canon.*7. *quæst.*36. *num.*18. qui plures alios Doctores nominatim percenset, concesso, inquam, antecedente, præciso scandalo, & periculo fidei, nego consequentiam. Ratio disparitatis est, tum quia Princeps Catholicus, qui bellum iustum gerit, actionem iustam exercet: licitum autem est actioni iustæ cooperari, & aliorum auxilium ad illam exercendam implorare. Princeps verò infidelis, vt plurimum iniustè Christianos oppugnat, & iniquè impugnat; tum quia iure naturali, ciuili, & canonico permittuntur ea, quæ ad sui defensionem necessaria sunt; *l.vt vim.ff.ad leg. Aquil. cap. si verò, de sentent.excommunic. & cap. dilecto, eodem tit.* Cui autē aliquid conceditur, censentur etiam concessa media: sed aduocatio infidelium est medium ad sui defensionem; ergo. tum quia Summus Pontifex prohibet arma infidelibus tradi in damnum Christianorum; Christianus autem Princeps conuocans infideles in sui defensionem, & auxilium, non tradit arma, vel auxilium infidelibus in damnum Christianorum, sed in commodum, & vtilitatem: nam iustam sui, suorumque defensionem principaliter intendit, licet inde sequatur damnum Principis Christiani, nec postmodum arma infidelibus relinquit, præuidens ipsos præfatis armis in perniciem Christianorum abusuros, vt suppono, cum Nauarr. *in cap.ita quorumdam, de Iudæis, num.*15. Reginaldo *lib.*9. *cap.*18. *num.*301. Duardo *loco cit. num.*53. & aliis.

Ad secundam respondeo licitum esse, se, suaque tueri cum inuasione, & morte inimici, dum vis ab eo infertur; non verò licitum esse inimicum præuenire, nec transgredi moderamen inculpatæ tutelæ; in nostro autem casu non infertur vis Principi, qui auxilium infidelibus præstat, nec ipse iustum gerit bellum contra Principem, qui ab infidelibus oppugnatur, vt suppono.

Ad tertiam respondeo fœdus cum infidelibus contra Principem Catholicum à Principe Catholico iniri posse, dum iniquè ab eo impugnatur, vt suprà probatum est; tunc enim fœdus initur ob necessariam sui defensionem, nec obstat probabilis suspicio, qua timeo damnum mihi à Principe Catholico inferendum, si victoriam ex infidelibus retulerit, quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona.

Ad quartam negatur consequentia. Ratio disparitatis est, quia Summus Pontifex sub excommunicatione interdixit opem infidelibus ferre in damnum Christianorū, non verò fidelibus contra fideles.

QVARTA PROPOSITIO.

11 Nonnulli casus per Epiikeiam excipiuntur, in quibus deferentes arma infidelibus ab hac censura exonerantur.

11 IN iis casibus, qui per Epiikeiam censentur excepti, locus est excusationi ab hac censura; lex enim non excedit legislatoris voluntatem, à qua robur, & vires accipit, vt cum Suarez, Salas, & aliis docui *de legibus disput.*1. *quæst.*1. *puncto vltimo.* §. 2. *numer.*8. *& seqq.* vbi etiam explicaui, primò ex quibus modis, & rationibus colligi possit casum aliquem à legislatore per Epiikeiam exceptum esse. Secundò in dubio quid faciendum sit.

12 Ex

12 Deferens arma, pecuniam, & alia infidelibus pro redemptione captiuorum, excusatur, per se loquendo, ab hac censura.

12 Ex dictis sequitur primò deferentem ad infideles arma, pecuniam, vel alia pro redemptione captiuorum, non subiacere huic censuræ; tum quia hic casus per Epiikeiam exceptus est, cùm maius commodum Christiani sentiant ex redemptione captiuorum; tum quia vsu receptum est, vt captiui redimantur, delata saltem pecunia, quæ inter prohibita primum sibi locum vindicare videtur; tum quia hoc clarè videtur expressum *in cap. significauit, de Iudæis*; quamuis ille textus loquatur solum, post factam treugam. Ita Nauarrus *in cap. ita quorumdam, notab. 8. nu. 26. de Iudæis*. Viualdus hic *num. 63. in antiquis, in nouis* verò *num. 16*. Filliucius *tract. 16. cap. 6. quæst. 7. num. 145*. Alterius *disp. 8. cap. 5. col. 4. & 5*. Reginaldus *n. 299*. Duardus hic *quæst. 11. nu. 4. & seqq.* Sayrus *num. 34. ad finem*. Vgolinus hic *§. 1. n. 11. pag. 169. & seqq.* vbi hanc rem fusè prosequitur; (frequenter cito paginas Vgolini, quia, quæ ab ipso traduntur, non facilè possunt inueniri) quamquam multi ex præfatis Doctoribus id tempore belli minimè fieri posse existimant.

Hoc tamen limitandum censeo, modò redimentes commodè nequeant captiuos redimere rebus non prohibitis; nam si aliis rebus non prohibitis redimere valeant, ex quibus damnum Christianis inferri nequeat, arbitror redimi non posse delatione rerum prohibitarum; tunc enim non est locus exceptioni per Epiikeiam, cùm cesset necessitas deferendi.

Secundò, modò prohibita non tradantur in tanta quantitate, vt ex ipsorum traditione longè plus damni sequatur Reipublicæ Christianæ, quàm commodi ex redemptione, vt si redimendus sit vir imbellis, in re militari non versatus, qui redimi nequeat sine magna rerum prohibitarum quantitate. Ratio est, tum quia in tali casu bonum commune præferendum est priuato: tum quia *in cap. significauit*, permittitur aliquid deferri, qui modus loquendi non arguit permissionem magnæ quantitatis, ex Vgolino *loco cit. nu. 11. sub finem*. Duardo *nu. 11*. Reginaldo *loco cit.* paruitatem autem, vel magnitudinem quantitatis in hoc casu pendendam existimo ex qualitate personæ, quæ redimitur spectatis temporis, & belli circumstantiis: cum enim Summus Pontifex quantitatem non definiat, illam viri prudentis iudicio definiendam, considerandis, relinquit.

13 Item deferēs arma pro necessaria sui, vel suorum defensione, excusatur ab hac censura.

13 Secundò sequitur deferentem arma pro necessaria sui, vel suorum defensione, vel pro rebus magni momenti conseruandis, non incurrere in censuram; superior enim non præsumitur obligare cum tanto rigore, vel incommodo, vt à simili patet ex dictis de metu. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 11. num. 34. ad finem, vers. quarto*. Filliucius *loco citat. num. 147*. Vgolinus *§. 1. num. 6*. Duardus *quæst. 36. & quæst. 38. num. 14*.

14 Excusatur deferens, seu permutans in vtilitatē Christianorum.

14 Tertiò excusari deferentem, seu permutantem in vtilitatem, & commodum Christianorum, vt si permutet equum debilem pro strenuo. Ita Nauarrus *num. 23. notab. 8*. Sayrus *loco cit. versic. secundo*. Reginaldus *num. 301*. Gambarupta hic *cap. 6*. Filliucius, & alij, quos suprà retuli. Ratio est, quia vtiliter geritur negotium Christianorum, quorum intuitu decreta est præfata censura: consequenter hic casus videtur per Epiikeiam exceptus. Pari de causa probabiliter aliqui sentiunt, eum excusari posse, qui arma Saracenis deferret, præuidens plus commodi ex pretio, & pecuniis armorum percepturos Christianos, quam incommodi ex delatione armorum. Ita Reginaldus *n. 301*. Verum in hac re non sunt laxandæ habenæ, quia fieri posset, vt multi hunc sibi titulum excusationis adscriberent, allecti spe lucri, & à fortiori reiiciendam censeo Duardi opinionem *quæst. 38. num. 15*. probabiliter existimantis, non incurri excommunicationem, si arma infidelibus deferantur, dum infideles illis non indigent.

QVINTA PROPOSITIO.

15 Deferens ex priuilegio Summi Pontificis prædicta excusatur.

15 QVi ex priuilegio Summi Pontificis arma, vel alia prohibita defert ad infideles, non ligatur hac censura, modò in ipso priuilegio huius prohibitionis expressa mentio contineatur. Ratio est, quia excommunicatio pendet ab intentione, & voluntate Summi Pontificis; si ergo Summus Pontifex priuilegio aliquem eximat, dicendum est, exemptum immunem esse ab excommunicatione; tum quia legitimus superior, & legislator potest in suis legibus dispensare, *cap. per venerabilem, qui fil. sint legit.* & patet ex dictis *de dispensationibus*; ergo etiam Summus Pontifex potest in hac constitutione dispensare; tum quia Summus Pontifex alias cum Ianuensibus dispensauit, teste Tabiena *verb. excomm. 6. n. 5*. Alterio *cap. 11. col. 2*. Toleto *cap. 23. num. 14*. Gambarupta hic *cap. 6. ad finem*, & aliis; ergo signum est dispensari posse à Summo Pontifice, alioquin non dispensasset.

An autem licitè, aut validè dispenset, dum nō habet iustam dispensandi causam, aut dum is, qui arma, aut alia prohibita defert ad infideles cum peccato contra ius naturæ, patet ex dictis de dispensationibus, validè quidem in sua lege, sed non licitè dispensare. In iure verò naturæ neutro modo dispensare, quia ius naturale ab eo non pendet, nec ipsius potestati subiectum est, vt probaui *de legibus*; vbi cum communi Doctorum sententia excepi casus iuramenti, voti, matrimonij rati, & similium, quæ obligationem humanam adiunctam habent; quamquam etiam in aliis casibus, in quibus dubiū est de obligatione iuris naturalis, declarare potest, ius naturale non obligare, & consequenter aliquid permittere, vt benè Alterius hic *cap. 11. col. 3. dub. 2*.

Hinc sequitur eum, qui ex priuilegio arma, & alia prohibita ad infideles defert, non ligari hac censura, licet fortè fieri possit, vt aliquando peccet contra ius naturale, & diuinum.

Dixi in propositione, *modò in ipso priuilegio huius prohibitionis expressa mentio fiat*; quia priuilegium, in quo hæc prohibitio non exprimitur explicitè, vel æquiualenter, inualidum est; quia Summus Pontifex irritum reddit quodlibet priuilegium, aliter concessum, vt benè Toletus *lib. 1. cap. 23. num. 14*. Alterius *lib. 5. disp. 8. cap. 11. col. 2*. Duardus *canon. 7. quæst. 37. concl. 5*.

Hoc tamen intelligitur de priuilegiis spectantibus ad delationem eorum, quæ in hoc canone vetita sunt, quæ scilicet vsui bellico mediatè, vel immediatè seruiunt. Quamobrē priuilegia exercendi commercia, aut deferendi merces, & victualia, & alia, quæ in hoc canone prohibita non sunt, non requirunt præfatam mentionem, neque hic reuocata censentur; cùm de huiusmodi priuilegiis Summus Pontifex hic non loquatur.

16 Quandónam deferens merces, aut victualia infidelibus absque priuilegio excusetur.

16 Vtrùm verò deferens merces, aut victualia infidelibus absque priuilegio Summi Pontificis ligetur excommunicatione, patet ex suprà dictis cum distinctione *puncto 2. num. 6*. non ligari excommunicatione huius canonis, sed alia, quæ habetur *in cap. quod olim, de Iudæis. & in extrauaganti, multa, de Iudæis*; & hoc valet etiamsi ea deferant ex priuilegio suorū Principum secularium, quia secularis Princeps dispensare non potest in iure Canonico, & Ecclesiastico. Ita Duardus, & Alterius *locis citatis*. Plura de potestate, & forma reuocandi priuilegia tradidi *de legibus*, quæ hic opus non est repetere.

Ex dictis igitur in præcedentibus punctis constat, quandónam deferens arma, vel alia prohibita per se, vel per alios hostibus Christiani nominis, & hæreticis expresè declaratis, aut præfatis secreta statum Christianæ Reipublicæ concernentia reuelans, aut illis auxiliū, consilium, vel fauorem præbens, incidat in excommunicationem.

17 Enumerantur pœnæ impositæ contra deferentes prohibita ad Saracenos.

17 Prædictis addendum censui, præter excommunicationem, alias pœnas in iure latas esse contra deferentes prohibita ad Saracenos; nam ex *cap. ita quorumdam, de Iudæis*, bonis priuari debent à Principibus, & in seruitutem à capientibus redigi, & *in extrauaganti, multa, eodem titulo*, additur perpetua infamia, incapacitas testamenti actiua, & passiua, inhabilitas ad successiones tam ex testamento, quàm ab intestato; publica officia ipsis denegantur, non possunt vllos actus legitimos exercere, & tamquam excommunicati, & hostes Catholicæ fidei publicè denuntiandi sunt diebus Dominicis, & festiuis. Præterea iure ciuili *in l. nemo, C. quæ res asport. non deb.* indicta est pœna publicationis bonorum contra eos, qui barbaris arma vendunt. Eadem pœna extenditur ad eos, qui barbaros, & Turcas ad construendas naues instruunt. *l. fin. C. de pœn.* Vide Duardum *lib. 2. can. 7. quæst. 1. num. 19. & quæst. 38. num. 9*. & Alterium *lib. 5. disp. 8. cap. 2. col. 2*.

QVÆSTIO IX.

De excommunicatione lata contra eos, qui impediunt aduehentes victualia, & alia necessaria ad Romanam Curiam.

TENOR BVLLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes impedientes, seu inuadentes eos, qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, ac etiam eos, qui ne ad Romanam Curiam adducantur, vel afferantur, prohibent, impediunt, seu perturbant, seu hæc facientes defendunt per se, vel alios, cuiuscumque fuerint ordinis, præminentiæ, conditionis, & status, etiamsi Pontificali, seu regali, aut alia quauis Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate.

TRia principaliter in hac quæstione explicabo.

Primò, quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones hîc prohibeantur, & quam malitiam habeant.

Secundò, quódnam sit subiectum, seu quænam personæ hanc censuram incurrant.

Tertiò, quibus de causis ab hac censura incurrenda excusari possint.

PVNCTVM PRIMVM.

Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones sub censura prohibeantur, & quam malitiam habeant.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materiæ huius censuræ sunt actiones in hoc canone sub censura veritę, quarum aliæ sunt principales, aliæ accessoriæ.

1 MAteria proxima huius censuræ, sunt actiones in hoc canone sub censura vetitæ, vt ex regulis generalibus constat. Harum autem actionum aliæ sunt principales, aliæ accessoriæ.

Principales sunt, primò impedire, seu inuadere eos, qui victualia, seu alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria adducunt. Secundò prohibere, impedire, seu perturbare, ne prædicta ad Romanam Curiam aduehantur.

Accessoriæ sunt per se, vel per alios defendere illos, qui prædicta faciunt, vt satis clarè in ipsamet Bulla declaratur. Vt autem singula clariùs, & distinctiùs intelligantur, explicabo singula verba in hac Bulla expressa.

2 Quid significet verbum, *impedire*.

2 Dubium ergo est primò, quid significet verbum illud, *impedire*.

Respondeo significare actionem, qua quis alteri obstat, seu detinet, siue hoc faciat per vim, siue per metum, siue alia ratione. Ita Vgolinus hic *cap. 8. num. 1. pag. 232*. Duardus *canon. 8. quæst. 2*. Alterius *disput. 9. cap. 4. col. 2. versic. item*.

3 Nolens res suas vēdere, aut donare, vt ad Romanā Curiam deferantur, non comprehenditur sub hac censura.

3 Hinc sequitur primò illum, qui non vult res suas vendere, vel donare, vt ad Romanam Curiam deferantur, non comprehendi sub hac censura; etiamsi hoc faciat ne ad Curiam deferantur, nec aliæ adsint, quæ adduci possint. Ratio est, quia verba, præsertim in materia pœnali, propriè accipienda sunt, *l. quidquid astringendæ. ff. de verb. oblig.* nisi oppositum constet de mente disponentis. *l. non aliter. ff. de leg. 3*. Qui autem non vult vendere, vel donare, propriè loquendo, non dicitur impedire, cùm hoc verbum potiùs indicet actionem impedimenti, & molestiæ, quàm negationem actionis. Ita Suarez *de censuris disput. 21. sect. 2. num. 64. versic. vt autem*. Duardus *loco cit. quæst. 2. nu. 2*. Alterius *disp. 9. cap. 4. col. 2. versic. item*. Nec obstat praua intentio, quia ad incurrendam censuram requiritur actio sub censura prohibita, & non sufficit animus contra finem legis, nisi lex ipsa violetur per actionem in Bulla expressam, vt benè Alter. *loco citato*.

4 Retrahēs metu, mendaciis, vel alia simili ratione adducentem victualia ad vsum Romanæ Curiæ, censuram huius canonis incurrit.

4 Secundò illum, qui mendaciis, metu, deceptione, aut alia ratione iniqua in causa est, vt adducens victualia, aut alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria, ab incepto desistat, ligari hac censura, quia facit actionem in hoc canone interdictam; dicitur enim impedire. Ita Alterius *disp. 8. cap. 1. col. 4. versic. Itaque excommunicatio*. Vgolinus, & Duardus *locis citatis*.

5 Quid sit *inuadere*.

5 Dubium secundò est, quid sit *inuadere*.

Respondeo idem esse, ac contra aliquem ire, id est, vim, seu impetum inferre, seu in aliquem irruere, seu aggredi, vt illũ spoliet, interficiat, vel damnum, seu iniuriã inferat, iuxta illud Virgilij 2. Æneidos:

Inuadunt vrbem somno, vinoq; sepultam.

Ita Vgolinus *loco cit. num.3. versic. inuadere.* Duardus *loco cit. quæst. 2. num.6.* Gambarupta hic *cap.8. num.4.* & alij.

Ex quo patet hoc verbum *inuadere* importare vim, seu actionem violentam in alterum; consequenter eum, qui mulionem, vel nautas, victualia aduehentes ad Romanam Curiam interficit, ne præfata adducant, comprehendi sub prohibitione huius canonis, quia verè inuadit, & vim infert adducentibus victualia, quatenus victualia deferunt, vt clariùs infrà explicabitur.

6 Quid sit *prohibere*.

6 Tertiò dubium est, quid sit *prohibere*.

Respondeo idem esse, ac verbis impedire, seu id fiat auctoritate publica, seu priuata. Ita Vgolinus *cap.8. §.3. versic. decimo. pag.239.* Duardus *quæst.7. num.1. & quæst.10. num.8.* ob huius verbi significationem censet Vgolinus dominum ciuitatis, qui suis militibus mandat, vt non permittant deferri victualia ad Romanam Curiam, incurrere censuram huius canonis; sed quid mihi in hoc casu sentiendum sit, infrà explicabo.

7 Quid sit *perturbare*.

7 Quartò dubium est, quid significet verbum *perturbare*.

Respondeo idem significare, ac simpliciter impedire, seu quouis modo obstare verbis, vel factis. Ita Vgolinus *cap.8. versic. ac etiam eos.* Duardus *quæst.7. num.1.* & alij.

8 Quid nomine victualiũ intelligatur.

8 Quintò dubium est, quid nomine victualium intelligatur, & quænam res ad vsum Romanæ Curiæ necessariæ dicantur.

Respondeo victualium nomine intelligi ea, quibus ad esum, potum, & vestitum vtimur, *l. verbo victus, & l. cætera, de verborum signif.* huiusmodi autem sunt triticum, farina, panis, legumina, oleum, olera, oua, caseus, carnes, pisces, vua, iuncus, medicinæ, & his similia; item sericum, lana, linum, & similia, quibus vestes confectæ sunt, vel confici possunt. Ita Alterius *disp.9. cap.2. col.2. &* 3. Baldus, Cynus & Azorius, quos retuli *in quarto Decalogi præcepto disp.6. quæst. vnica. punct.6. §.1. num.1.* Vgolinus, Duardus, Filliucius, & alij communiter.

9 Quænam dicantur necessaria ad vsum Romanæ Curiæ.

9 Alia verò ad vsum Romanæ Curiæ necessaria dicuntur primò, quæ pertinent ad necessariũ, vel decentem Curialium statum, vt pecunia, equi, muli, fœnum, hordeum, paleæ, candelæ, ligna, ac denique alia spectantia ad victum, vestitum, habitationem, vel etiam ad honestam recreationem ipsorum Curialium, vel familiæ.

Secundò ea, quibus Curiales vtuntur in suis muneribus obeundis, & negotiis exercendis, vt papyrus, cera, plumbum, ferrum, filum, & similia. Ita Doctores citati; prædictorum tamen nomine non comprehenduntur canes, & accipitres venationi inseruientes; quia non sunt necessarij ad necessarium, vel decorum Curialium statum; præsertim cùm venatio Ecclesiasticis interdicatur, vt suo loco probaui. Idem dic de simiis, psittacis, taxillis, aleis, & aliis huiusmodi, quia non videntur necessaria ad decentem Curialium statum; consequenter, qui prohibet, ne præfata ad Romanam Curiam deferantur, nõ incidit in hanc censuram; quia cui verba dispositionis non conueniunt, nec dispositio conuenire debet. *l.4. §. toties. ff. de damn. infecto.* Ita Duardus *q.5. n.4.* Vgolinus hic *§.4. col.3. &* 4. Alterius *c.4. col.3. & q.10. num.19.* addens idem sentiendum esse de musicis instrumentis, & aliis ad delectationem facientibus: sed hoc mihi non probatur saltem de musicis instrumentis, & similibus, quæ ad honestam animi relaxationem faciunt; cum hæc vsui honestorum hominum conueniant, & natura nostra relaxatione indigeat.

10 Vtrùm litteræ, & consequenter impedientes tabellarios sub hac cẽsura comprehendantur.

10 Maior difficultas est, vtrùm litteræ in hoc canone comprehendantur, consequenter, vtrùm, qui tabellarios impedit, ne litteras Romam deferat, afficiatur hac censura.

Respondendum videtur negatiuè cum præfatis Doctoribus, quia litteræ non pertinent ad victualia, vel ad vsum Romanæ Curiæ. Hoc tamen mihi limitandum videtur, nisi præfatis litteris inserta sint chirographa, quibus pecunia ad Curiam cambitur; nam huiusmodi chirographa maximè necessaria sunt vsui Curialium; & sicut impediens deferentem pecuniam ad Curiam obstringitur vinculo excommunicationis, vt præfati Doctores concedunt, ita obstringi videtur impediens deferentem præfata chirographa, quibus pecunia Romam virtualiter transfertur, & transmittitur.

11 Quid veniat appellatione Romanæ Curiæ.

11 Sextò dubium est, quid veniat appellatione Romanæ Curiæ, cuius intuitu sub excommunicatione prohibetur, ne victualia, & alia ad vsum Curiæ necessaria deferri impediantur.

Respondeo intelligi locum summi tribunalis, seu potiùs summum Ecclesiæ tribunal, seu audientiam Papæ, ipso præsente, vel etiam absente. Dico etiam *absente*, quia fieri potest, vt Summus Pontifex in vno loco existat, & alibi Curia. *Clement. ne Romani, §. sanè, de electione. versic. eo tamen adiecto.* Quamobrem si Summus Pontifex deambulandi causa, aliquem locum accedat sine sua audientia, dicitur ibi esse Summus Pontifex sine Curia; quia ad Romanam Curiam constituendam, non sufficit persona Summi Pontificis, contra Alterium *cap.3.* & Filliucium *loco cit.* Gambaruptam hic *cap.8. num.6. ad finem.* Fieri tamen potest, vt Romana Curia duobus in locis reperiatur, vt si Summus Pontifex ad aliquem locum se transferat cum nonnullis officialibus, & ministris, & nonnullos etiam Romæ dimittat ad causas, & negotia expedienda. Quamobrem Pius II. Romanis, de ipsius discessu ab Vrbe conquerentibus, ob timorem Curiæ amittendæ, statuit, vt ipse refert in suis constitutionibus, vt nonnulli Cardinales, Auditores Rotæ, Aduocati, & alij lites prosequentes, in Vrbe remanerent, quamdiu ipse abesset, indicans velle Curiam non minus Romæ, quàm secum esse.

Ex quo licet inferre Curiam Romanam constare, non solùm Summo Pontifice, tamquam capite, sed etiam Cardinalibus, Auditoribus, iudicibus, aliisque ministris, & officialibus audientiæ causarum, & litterarum Apostolicarum, ipsorũ familiaribus, litigantibus, aliisque Romam venientibus, ob negotia, coram officialibus Summi Pontificis expedienda; nam omnes isti ad summum Ecclesiæ tribunal, seu ad audientiam Papæ, aliqua ratione pertinent. Vide Alterium *disp.9. cap.3. col.4. versic. his præmissis.* Duardum hic *quæst.6.* Vgolinũ hic §. 2. Sayrum *lib.3. cap.12. num.3.* Filliucium *tract.16. cap.7. quæs.4.* Graffium *lib.4. decis. cap.18. num.95.* Reginaldum *lib.9. cap.19. num.306.* & alios, quos retuli de datis, & promissis in Romana Curia *in tract. de legibus disp.10. quæst.2. punct.8. §.1. & infrà quæst.10. puncto 1. num.2.*

Hinc sequitur eum, qui, dum Summus Pontifex Ferrariæ, aut alibi cum sua audientia, siue Curia reperitur, prohibet victualia ad eum locum deferri, ligari hac censura. Ita Vgolinus §.4. Duardus *quæst.10. num.19.* Gambarupta *cap.8. ad finem,* & alij Doctores citati. Idem dic de eo, qui tunc temporis prohibet victualia Romam deferri, absente Summo Pontifice, modò, ipso absente, Romæ manserint nonnulli officiales, vel iudices ad causas, nomine Summi Pontificis, expediendas; nam Curia etiam Romæ existit, cum eadem sit ratio totius, & partis. *l. quæ de tota. ff. de rei vendic.* Ita Vgolinus *cap.8. §.3. vers.8. col.5. & §.4. vers.4.* Duardus *quæst.10. num.8.* & alij Doctores citati. Secus si absente Summo Pontifice Curia simpliciter transferatur; tunc enim

12 An incidat in hanc censuram impediens victualia conuehi ad Vrbem absente Summo Pontifice.

12 Impediens, ne ad Vrbem victualia conuehantur, non incidit in hanc excommunicationem, quia Summus Pontifex non prohibet impediri delationem ad vrbem Romam simpliciter, sed ad Curiam Romanam; tunc autem Romæ Curia non existit, cùm aliò translata sit, vt suppono. An verò aliam incurrat, patet ex constitutionibus Clementis VII. Pij V. & Gregorij XIII. nam in constitutione Clementis VII. in qua confirmat aliam Sixti IV. & Iulij II. cauetur, ne Barones, & Domicelli Romani, ac quæcumque aliæ personæ, tam Ecclesiasticæ, quàm seculares, cuiuscumque dignitatis existentes, etiam Cardinalatus honore fulgentes, oppida, terras, & villas, infra quinquaginta milliaria à dicta Vrbe possidentes, ab eorũ subditis frumenta, & blada, præterquam pro vsu, & necessitate victus domus eorum emere, & ad dictam Vrbem deferri interdicere, & prohibere præsumant, aut ad alia loca, quàm ad eamdem Vrbẽ, absque speciali ipsius, seu Cameræ Apostolicæ licentia, quæ ipsi innotuerit, deferre audeant, vel in præmissis auxilium, consilium, vel fauorem publicè, aut occultè, directè, aut indirectè, quouis quæsito colore præstare attentent. Alioquin cõtrafacientes, videlicet Barones, ac communitatum, & vniuersitatum singulares personæ excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua ab alio, quàm à Summo Pontifice, & facta de eo speciali, & expressa mentione, præterquam in mortis articulo constituti, absolui non possint. Archiepiscopi verò, Episcopi, aut alij Prælati suspensionem à diuinis contrahant. Eamdem constitutionẽ confirmarunt, & innouarunt Pius V. & Gregorius XIII. contra quoscumque mediatè, vel immediatè subiectos Sedi Apostolicæ, extrahentes frumenta, legumina, &c. contra eos, qui per se, vel per alios aggrauant, vel impediunt illos, qui ea ad vrbem Romam afferunt, & contra eos, qui triticum, legumina, & cuiuscumque generis frumentorum, & frugum quantitatem emunt, vltra vsum vnius anni pro se, suisque familiis. Vide Alterium *disp.9. cap.5.* & Duardum *canone 8. quæst.1. & quæst.10. num.10.* qui benè obseruant ex his constitutionibus constare eos, qui triticum, vel alias fruges ad almam Vrbem deferri quouis pacto impediunt, ligari excommunicatione, etiamsi contingat Curiam ab vrbe Roma penitus discedere; nam istæ constitutiones in fauorem Vrbis directè conditæ sunt.

13 Assignatur differentia inter excommunicationem Bullæ Cœnæ, & aliarum constitutionum editarum contra impedientes aduehi necessaria ad Vrbem.

13 Magna tamen differentia est inter excommunicationem Bullæ Cœnæ, & harum constitutionum. Primò, quia excommunicatio Bullæ Cœnæ omnes afficit; hæc verò solùm Barones, & Domicellos possidentes oppida, & terras infra quinquaginta milliaria ab Vrbe, vel iuxta constitutionem Gregorij XIII. omnes Sedi Apostolicæ mediatè, vel immediatè subiectos. Secundò excommunicatio Bullæ respicit delationem quarumcumque rerum ad vsum Curiæ necessariarum; hæc verò solùm triticum, legumina, & omnis generis frumenta, & fruges. Tertiò excommunicatio Bullæ respicit commodum Curialium; hæc verò omnium Romæ existentium. Ob id impediens deferri prædictas fruges Romam, siue ad Curiales, siue ad alias quaslibet priuatas personas, incurrit excommunicationem in his constitutionibus expressam. Quartò excommunicatio Bullæ non ligat ementes victualia vltra sui, & familiæ vsum; nisi fortè id faciant malo dolo, id est, intentione impediendi delationem istorum ad Romanã Curiam; hæc verò afficit ementes vltra sui, & familiarium vsum vnius anni, vel ad alia loca, præterquam ad Vrbem, sine speciali licentia transferentes.

14 Vtrùm nomine frumenti intelligatur farina, aut etiã panis.

14 Vtrùm verò nomine frumenti intelligatur etiam farina, aut panis ex ea confectus, dissensio est inter Doctores, de qua re ego infrà *in explicatione Bullæ Pauli V.* contra eos, qui frumenta, blada, legumina, & oleum extrahunt, vel extrahi faciunt à statu Ecclesiastico, extra illum, vel etiam à locis immediatè subiectis Ecclesiæ Romanæ ad loca eidem Ecclesiæ mediatè subiecta. Loca immediatè subiecta Ecclesiæ Romanæ sunt illa, quæ ab ipsa reguntur, seu ad quæ Ecclesia Romana mittit gubernatores, prætores, seu officiales; mediatè subiecta sunt illa, quæ alteri domino data sunt in feudum Ecclesiæ, vt benè Filliucius *tract.15. cap.6. quæsito 9. num.157.* & alij, quos referam *quæst.21.*

In explicatione eiusdem Bullæ Pauli V. ostendam, vtrùm extrahentes frumentum ad proprium vsum, saltem vnius diei, incurrant excommunicationem. Præterea explicabo, vtrùm illa excommunicatio reseruata sit; dicam enim iure scripto reseruatam non esse, quamquam stylo Curiæ, & Summi Pontificis approbatione factam fuisse reseruatam, testatur Filliucius *tract.14. cap.6. quæs.10. nu.96. ad finem.*

Sed contrarium à viris fide dignis, confessiones in Vrbe excipientibus, accepi; licet enim Filliucius, & alij putent istam excommunicationem ex consuetudine reseruatam fuisse; contrarium tamen alij sentiunt, & absoluunt. Tum quia consuetudo est aliquid facti; consequenter non præsumitur, nisi probetur, eaque non probata standum est iuris dispositioni, in qua huiusmodi reseruatio non extat. Tum quia in materia pœnali non est facienda extensio, & facilius est reseruationem impositam per consuetudinem auferre, quàm non impositam inducere.

SECVN-

SECVNDA PROPOSITIO.

15 Quam malitiam contineant actiones in hoc canone prohibitæ.

15 ACtiones in hoc canone interdictæ ex vi huius prohibitionis malitiam sacrilegij continere videntur. Ratio est, tum quia Summus Pontifex in commodũ, vtilitatem, & honorem Curialium, Sedi Apostolicæ inseruientium, vetuit, ne Romana Curia in victualibus offendatur: tum quia sicut sacrilegium ab eo committitur, qui sibi bona Ecclesiasticorum vsurpat, aut qui Ecclesiasticos coram laico iudice conuenire contendit, vel similia facit in damnum Ecclesiasticorum; ita sacrilegium ab eo incurritur, qui Sedem Apostolicam, seu Romanam Curiam in suis victualibus, aliisque ad ipsius vsum pertinentibus lædit. Ita Caietanus *verb. excommunicatio cap.* 19. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 2. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *quæsito* 1. *num.* 155. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 307. *cap.* 19. Duardus *quæst.* 10. *num.* 3. & alij.

Dixi in propositione, *ex vi huius canonis*, quia ex natura actionis fieri potest, vt iniustitiæ labem vtplurimum adiunctam habeant, vt si quis minis, vi, metu, fraude, & alio simili pacto impediat victualia ad Romanam Curiam transferri: fieri etiam potest, vt alia specie malitia huic peccato adiungatur pro diuersitate circumstantiarum, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.*

PVNCTVM II.

Quódnam sit subiectum huius censuræ, seu quinam præfatam censuram incurrant impediendo victualia, & alia necessaria ad Romanam Curiam deferri.

CVm duo personarum genera in hoc canone exprimantur, principales scilicet, & accessoriæ, de vtrisque per distinctas propositiones agendum est.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Omnes iniustè impedientes, vel inuadentes eos, qui victualia, vel alia ad vsum Romanæ Curiæ adducunt, huic censuræ subiiciuntur.

1 SVbiectum huius censuræ sunt omnes iniustè impedientes, vel inuadentes eos, qui victualia, vel alia ad vsum Romanæ Curiæ necessaria adducunt, vel ne præfata ad Romanam Curiam deferantur, impediunt, vel prohibent, saltem quatenus ea ad Romanam Curiam deferuntur, vel per se, vel per alios hæc facientes defendunt. Hęc propositio ex verbis Bullæ, & ex iis, quæ puncto præcedenti tradidi, perspicuè constat, & potiùs explicatione, & applicatione multorum casuum, quàm probatione indiget.

Dixi, *omnes*, vt indicarem hanc censuram generalem esse, & ad quoscumque extendi, excepto conditore, vt patet ex regulis generalibus.

Dixi, *iniustè impedientes*, tum quia, qui iure licito impediunt, non ligantur hac censura; nam censura non incurritur, nisi ob grauem culpam: tum quia, dum prohibetur molestiam, vel impedimentum afferri, intelligitur de iniusto impedimento, quod praua intentione affertur, non verò de molestia iure illata. gloss. *in cap.* 1. *verb. inferatis, de statutis monachorum*, Baldus, Alexander, Ruinus, & alij apud Alterium *disp.* 9. *cap.* 4. *col.* 1. Vgolinus, Suarez, Duardus, Reginaldus, Sayrus, Filliucius, & alij *locis* statim *citandis.*

2 Impediens deferentes victualia non quatenus ad Romanam Curiam deferũtur, sed alio titulo, excusari potest ab hac cẽsura, iuxta DD. hic relatos.

2 Dixi, *saltem quatenus ad Romanam Curiam deferuntur*, quia si quis alio titulo inuadat, vel impediat, vinculo huius censuræ, iuxta communem Doctorum sententiam, non obstringitur. Ratio est, tum quia verba formaliter accipienda sunt: tum quia maleficia ex proposito, & fine distinguuntur: tum quia sicut recipiens domi hæreticum alio titulo, quam fauendi hæresi, non ligatur censura contra receptatores hæreticorum imposita, vt suprà suo loco probaui; ita inuadens, vel impediens deferentem victualia, non animo impediendi victualium translationem ad Romanam Curiam, sed alio fine, non incidit in hanc pœnam. Ita Nauarrus *in manuali cap.* 27. *n.* 64. Caietan. *v. excommunicatio cap.* 19. Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 63. Filliucius *quæsito* 2. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 4. Reginaldus *lib.* 9. *c.* 19. *nu.* 306. Graffius *lib.* 4. *decis. cap.* 18. *num.* 96. Duardus *quæst.* 10. *num.* 11. *canon.* 8. *& quæst.* 32. *num.* 2. Viualdus *num.* 12. in vltima impressione: licet contrarium sentire videatur Vgolinus, quem referam *num.* 14.

Dixi, *iuxta communem sententiam*, quia quid ego sentiam explicabo *quæst. sequenti.*

3 Ista excommunicatio extenditur ad omnes cuiuscunq; dignitatis.

3 Ex dictis in hac propositione sequitur primò, omnes cuiuscumque dignitatis, & conditionis homines, qui præfatas actiones exercent, ligari hac censura, siue sint Episcopi, siue Cardinales, siue regali, vel Imperiali dignitate præditi, vt in textu dicitur, nam dictio *omnes* neminem excludit. *l. textoribus, & l. Iulianus, ff. de legat.* 3. Ita Alterius *disp.* 9. *cap.* 1. *col.* 4. *sub finem.* Duardus *canone* 8. *quæst.* 10. *num.* 1. *& seqq.* Toletus *lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 1. & alij communiter: & hoc valet, primò etiamsi impedientes Summo Pontifici in temporalibus subiecti non sint; nam Summus Pontifex iurisdictionem spiritualem in totum orbem exercet, & sacrilegium, quod impediendo delationẽ victualium ad Sedem Apostolicam committitur, potestati Summi Pontificis spirituali subiicitur. Ita Nauarrus *in cap. nouit, not ab.* 6. *num.* 40. *de Iudæis.* quem citat, & sequitur Duardus *quæst.* 10. *n.* 3. Secundò valet, etiamsi deferentes solum impediantur, & res ipsæ non auferantur; nam Summus Pontifex principaliter prohibet impedientes, vel inuadentes, nec requirit rerum delatarum ablationem. Duardus *num.* 4. *quæst.* 10. Vgolinus §. 3. *versic.* 5.

4 Item ad eos, qui impediunt deferentes oues, capras, gallinas, &c.

4 Secundò, eos ligari, qui deferentes oues, capras, gallinas, caseum, lac, & alia ad vsum pertinentia, impediunt, siue deferant curru, siue nauibus, siue iumentis, siue humeris; nam verbà textus his ritè accommodantur.

5 Idem valet de impedientibus eos, qui nondũ deferre cœperant, sed deferre volebant.

5 Idem dic non solùm de impedientibus eos, qui actu præfata deferunt, seu adducunt: sed etiam de impedientibus eos, qui deferre volunt, sed nondum deferre cœperunt, quia Summus Pontifex non solùm excommunicat impedientes deferentem, sed etiam illos, qui prohibent, ne præfata adducantur, & afferantur. Ita Vgolinus *cap.* 8. *versic. ac etiam eos, num.* 1. *pag.* 243. Duardus *quæst.* 10. *num.* 8. *& 9.* Alterius *cap.* 5. *col.* 3. *versic. octauò alia.*

6 Idem militat, etiamsi ea, quæ deferuntur, emi non soleant à Curialibus, sed ab aliis incolis eiusdem loci.

6 Tertiò, eos ligari, qui deferentem victualia Romam impediunt, etiamsi fortè Curiales ea emere non soleant, sed solum alij incolæ illius loci, in quo Romana Curia residet: vt si quis impediat ferentem magnam piscium, aut mercium copiam, quas mercatores, qui annonam faciunt, immediatè emere solent; non verò Curiales. Ratio est, quia hæc deferuntur ad vsum Romanæ Curiæ; nam ad vsum Romanæ Curiæ deferri dicuntur, non solum ea, quæ immediatè Curialibus traduntur, sed etiam, quæ vsui Curiæ inseruiunt, vel quæ apta sunt Curiæ inseruire, & Romam deferuntur animo illas vendendi, seu tradendi Curialibus, aliisque ea emere, vel recipere volentibus. Ita Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *quæsito* 2. *nu.* 156.

7 Item si impediat auctoritate priuata, vel publica.

7 Quartò, eum ligari, qui victualia Romam transferenda impedit, siue impediat vi, siue metu, siue detentione in carcere, siue auctoritate priuata, siue publica; cùm enim Bulla non distinguat, neque nos distinguere debemus: hoc tamen intellige, modò iustam non habeat detinendi, seu impediendi causam, vt supra dictum est: nam qui iustam habet impediendi causam, non dicitur iniquè impedire; sed iure suo vtitur. Ita Vgolinus *loco cit.* §. 3. *sub finem versic. decimo.* Duard. *quæst.* 10. *num.* 8. & alij.

Obserua tamen Principem, aut alium impedientem non excusari ab hac censura, quoties practicè dubitat de iusta impediendi causa; cùm enim de præcepto Summi Pontificis constet, illudque possideat, obseruari debet, & in ipsius fauorem iudicandũ. Ita Suarez *tom.* 5. *de censuris disp.* 20. *sect.* 2. *num.* 64. Duardus *quæst.* 10. *num.* 11. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *quæsito* 2. *num.* 156. & alij, quos retuli de conscientia dubia *in tract. de peccatis.*

8 Gubernator prouinciæ, vel ciuitatis, qui triticũ ex sua ditione extrahi prohibet, nec ad Rom. Curiã deferri permittit, vt suæ prouinciæ consulat, excusatur ab hac censura.

8 Quintò, gubernatorem alicuius prouinciæ, vel ciuitatis, qui triticum ex prouincia, vel ditione sua extrahi prohibet, nec deferri permittit ad Romanam Curiam, vt suæ prouinciæ, vel ciuitati consulat, non ligari hac censura, quia non impedit iniustè, sed iure licito; cùm teneatur damnum suæ prouinciæ, vel ciuitatis præcauere. Et quamuis triticum, ob ipsius prohibitionem ad Romanam Curiam non adducatur; id tamen est quasi per accidens, & præter ipsius intentionem; in moralibus enim attenditur id, quod est per se, non verò id, quod est per accidens. *l. non omnes, ff. si cert. pet.* Idem dic de gubernatore, vel custode Vrbis, qui volentem ad Romanam Curiam, dum peste laborat, proficisci, prohibet, ne proficiscatur, si periculum sit, vt rediens Vrbem inficiat. Idem dic, si deferentem victualia impediat, ne in latrones, vel in flumen incidat, vel ne morbus, quo detinetur, ingrauescat. Ita Alterius *loco cit.* Vgolinus *cap.* 8. Viualdus hic *nu.* 6. *in noua editione*, Gambarupta *cap.* 8. *num.* 3. & alij Doctores citati.

9 Spolians pecuniis proficiscẽtem sine victualibus ad Rom. Curiam excusatur ab hac censura.

9 Sextò, eum non ligari censura huius canonis, qui Romam proficiscentem sine victualibus, aliisque ad Romanę Curiæ vsum necessariis, spoliat pecuniis. Ratio est, quia non dicitur inuadere, vel impedire deferentem victualia, cùm illa pecunia, seu vestes non deferantur ad vsum Curialium; sed ad proprium deferentis commodum, & vtilitatem, vt suppono. Ita Alterius *disp.* 9. *cap.* 2. *ad finem*, Viualdus, Sayrus, & Reginaldus *locis citatis*, & hoc verum videtur, etiamsi is, qui spoliatur pecuniis, sit Curialis; nam ex verbis Bullæ satis apparet, ad incurrendam hanc censuram requiri, vt is, qui inuaditur, vel impeditur, deferret victualia ad vsum Curiæ, id est, ad personas distinctas ab ipso deferente; delatio enim ad Curiam importare videtur distinctionem personarum, nullus enim, propriè loquendo, dicitur aliquid deferre ad se ipsum, cùm ipse in eius possessione iam existat.

10 Idem valet, si spoliet pecuniis proficiscentem cum victualibus, modò victualia nõ auferat.

10 Sed modò dubium est, vtrùm qui deferentem victualia spoliat pecuniis, non ablatis victualibus, incidat in hanc censuram. Ratio dubitandi est, quia iste dicitur inuadere deferẽtem victualia ad Romanam Curiam, & ad hanc censuram incurrendam non est opus, vt ipsamet victualia auferantur, vt suprà dictum est. Ita Alterius, Duardus, & Vgolinus *locis proximè citandis.* Mihi respondendum videtur non incurrere censuram huius canonis. Ratio est, quia hæc censura incurritur ob sacrilegium, quo Romana Curia offenditur in victualibus, & aliis ad ipsius vsum pertinentibus. In hoc autem casu, non offenditur in victualibus, aut aliis ad vsum Romanæ Curiæ pertinentibus, cùm hæc non auferantur, vt suppono, & quasi per accidens victualium delatio impediatur. Ita Viualdus *loco cit. nu.* 13. *in nouis.* Reginaldus *num.* 307. Sayrus *loco cit. num.* 4. contra Vgolinum §. 4. *versic. tertio.* Alterium *disput.* 9. *cap.* 4. *dub.* 1. *&* 2. Duardum *canone* 8. *quæst.* 10. *num.* 18.

Hoc tamen intellige primò, modò non spoliet animo impediendi delationem victualium; tunc enim ligatur, si ob id spoliatus pecuniis, victualia ad Romanam Curiam non deferat. Ratio est, quia sua actione iniustè impedit delationem victualium ad Romanam Curiam.

Secundò intellige, modò pecunia deferatur ad vsum, & commodum ipsius deferentis, non verò ad vsum alicuius Curialis; nam si deferatur ad vsum Curialis, spolians afficitur hac censura, quia offendit Curiam in iis, quæ ad ipsius vsum spectant.

11 Excusatur is, qui non vult res suas vendere Romam transferendas.

Tertiò intellige, modò non interficiat, aut vulneret: hac enim actione dicitur propriè inuadere & impedire delationem victualium.

11 Septimò, eum non ligari, qui res suas vendere non vult, transferendas ad Romanam Curiam, etiamsi fortè desint aliæ; nam hic non dicitur propriè impedire, cùm nullam actionem positiuam exerceat, sed potiùs negatiuè se habere videatur. Ita Suarez, & Reginaldus *locis cit.* Alterius, & alij, quos retuli *punct.* 1. *dub.* 1.

12 Non excusatur spolians victualibus, quæ deferebantur ad vsum certæ personæ.

12 Octauò, eum incurrere, qui spoliat aliquem victualibus, quæ ab ipso deferebantur ad vsum certæ personæ, si ea sit ex Curialibus, seu familia Curialium. Ratio est, quia dicitur impedire deferentem victualia ad vsum Romanæ Curiæ; Curia enim accipitur pro hominibus Curiam constituentibus. Ita Vgolinus *cap.* 8. §. 3. *versic. sexto, &* §. 4. *versic.* 3. Alterius *disp.* 8. *cap.* 4. *dub.* 2. nec puto dissentire Viualdum *loco citato num.* 74. Duardum *quæst.* 10. *nu.* 6. *&* 18. Reginaldum *num.* 307. Sayrum *n.* 4. contrarium asserentes sine distinctione, & non sine magna probabilitate.

Dixi, *si ea sit ex Curialibus*, quia si is, ad quem deferebantur, Curialis non sit, probabilius arbitror, non incurrere, quia non dicitur impedire deferentes victualia ad vsum Romanæ Curiæ. Ita Alterius, & alij

præfati Doctores, contra Vgolinum *locis citatis*; an verò aliam excommunicationem incurrant, patet ex dictis *puncto 1. dubio 6.*

13 Compellens deferentem victualia ad solutionem vectigalis excusatur ab hac cēsura.

13 Nonò, non incurrere, qui deferentem victualia compellit ad solutionem vectigalis; etiamsi pro solutione vectigalis, aliquota victualium pars soluenda sit; non enim iniustè impedit. Idem militat in exactore vectigalium, qui omnes res Romam deferendas aufert in pœnā non soluti vectigalis. Ita Viualdus *nu.* 70. *& in nouis nu.* 4. Reginaldus *nu.* 307. Duardus *quæst.* 10. *nu.* 14. Gambarupta *cap.* 8. *nu.* 5. Hoc tamen intelligendum est, modò vectigal sit iustum, alioquin exactores, præcisa bona fide, non excusarentur, quia non dicerentur iustam habere causam.

14 Inuadēs deferentem victualia ob priuatas inimicitias excusatur.

14 Decimò, non incurrere, qui ob priuatas inimicitias inuadit deferentem victualia ad Romanam Curiam: tum quia hic non impedit formaliter deferentem victualia; sed primariò, & per se intendit ex illo, tamquam ex inimico vindictam capere: in moralibus autem attenditur id quod est per se, non verò, quod est per accidens. *l. non omnes. ff. si cert. pet.* tum quia recipiens domi hæreticum ob consanguinitatē, vel amicitiam non animo fauendi illius hæresi, non ligatur censura contra receptatores hæreticorum lata; ita inuadens, vel occidens deferentem victualia, non animo impediendi delationem victualium, sed vt vindictam ex eo sumat, non ligatur censura, cōtra impedientem translationem victualium imposita. Ita Viualdus *num.* 12. *in nouis.* & Sayrus *loco cit.* Duardus *canon.* 8. *quæst.* 10. *num.* 17. contra Vgolinum *cap.* 8. §. 4. *versic. tertio.*

15 Subtrahens è manibus furis equū sibi furto sublatum excusatur.

15 Vndecimò, eum non incurrere, qui equum sibi furto sublatum subtrahit è manibus furis, illum ad Romanam Curiam adducentis; non enim iniquè impedit, cùm ius habeat rem suam recuperandam, illamque repetere possit vbicumque existat, *l. in ciuilem. C. de furtis*, & patet ex regulis generalibus traditis *de restit.*

16 Item excusatur emens victualia ab eo, qui ea ad Curiam deferebat.

16 Duodecimò, eum excusari, qui emit victualia ab eo, qui ea ad Curiam deferebat; non solum si ea emat in sui, & familiæ vsum; verùm etiam si emat, vt vendat cum lucro: hic enim vtitur iure suo, sibique consulit, & per accidens dicitur impedire delationem victualium ad Romanam Curiam. Secus si emat hac intentione, ne ad Romanam Curiam deferantur: tunc enim principaliter agit contra hunc canonē, & propriè dicitur impedire. Ita Alterius *cap.* 4. *col.* 3. *versic. sed si quærat aliquis.* Suarez *disput.* 21. *num.* 64. *sect.* 2. Reginaldus *nu.* 307. Duardus *quæst.* 1. *num.* 2.

17 Item excusatur tradens in carcerem deferētem victualia.

17 Decimotertiò, eum excusari, qui deferentem victualia in carcerē trudit, vel detrudi facit ob patratum crimen, vel ob debitum sibi ab eo persoluendum: & hoc verum videtur, etiamsi occasionem illum detrudendi in carcerem arripiat eo tēpore, quo ille victualia Romam deferebat. Ratio est, quia vtitur iure suo, & impedimentum delationis victualium non est intentum; sed per accidens sequitur, præter impedientis intentionem. Ita Duardus *quæst.* 10. *num.* 14. & alij.

18 Impediens deferri pisces putridos ad Rom. Curiam excusatur.

18 Decimoquartò, eum excusari, qui victualia corrupta, vt pisces putridos, ad Romanam Curiam deferri impedit, ne emptores decipiantur, vel damnum patiantur; tunc enim non dicitur iniquè impedire, nec damnum Curiæ inferre, sed potius commodum. Ita Viualdus hic *num.* 7. *in nouis.* Duardus *quæst.* 10. *num.* 15.

19 Princeps impediens deferri victualia ad Rom. Curiam absq; iusta causa excommunicationē incurrit.

19 Decimoquintò, Principem hac censura ligari, qui deferentem ad Romanam Curiam victualia impedit, vel inuadit absque iusta causa, siue illa victualia ex ipsius territorio extraherentur, siue aliunde adueherentur, vt si impediat, ne per suum territorium transeant. Ita Vgolinus *num.* 2. Duardus *q.* 2. *n.* 5.

Dixi, *absque iusta causa*; nam iusta interueniente causa, e. g. titulo impediendæ charitatis, & inopiæ in suo territorio, impedire potest, vt iam probatum est.

20 An Princeps, per cuius territoriū victualia ad Rom. Curiam aduehuntur, possit impedire, & detinere, vt illa in suorum subditorum vsum impendat.

20 Sed modò dubium est, vtrùm victualia, quæ ex alieno territorio ad Romanam Curiam aduehuntur, possit Princeps, per cuius territorium & principatum transeunt, impedire, & detinere, vt ea in vsum suorum subditorum impendat, & insumat, dum in suo principatu grauis annonæ caritas vrget.

Respondet affirmatiuè Vgolinus *cap.* 8. *col.* 3. *versic. non dolo malo*, & Duardus *lib.* 2. *canon.* 8. *quæst.* 4. *num.* 2. Ratio est, quia necessitas non habet legem, sed ipsa sibi legem facit; *cap. sicut non, de consecrat. dist.* 1. *& cap. quod non est licitum, de regulis iuris:* tum quia metus grauis incommodi excusat à censuris: tum quia *cap. discipulus, de consecr. dist.* 5. Christus excusat discipulos euellentes, & edentes spicas, quia id fame coacti faciebant: tum quia ordinata charitas à se ipso incipit, & à proximioribus, vt probatum est *in tract. de legib. disp.* 3. *q.* 3. *punct.* 5. *&* 6.

Sed mihi distinguendum videtur, vel Curia maiori, vel pari laborat necessitate, vel non laborat. Item vel necessitas subditorum illius Principis est extrema, vel non est extrema.

Si necessitas est extrema, potest Princeps victualium translationem impedire, & in vsum suorum subditorum insumere; tum quia necessitas extrema facit omnia communia, vt cum S. Thoma, & aliis Doctoribus docui *de contractibus disp.* 2. *quæst.* 8. *punct.* 3. *num.* 3. tum quia id probant rationes Vgolini, & Duardi. Hoc tamen intelligitur, modò Curia in pari egestate non existat, vt patebit ex ratione, & limitatione proximè tradenda.

Si verò necessitas subditorum Principis non est extrema, sed tantummodo grauis, probabile est Principem posse victualia, Romam deferenda, impedire ad vsum suorum subditorum, quia magnum ius Principibus à natura tributum est ad prospiciendum bono communi, cuius curam susceperunt. Hoc tamen intelligitur, ceteris paribus, id est, modò Curia Romana in æquali necessitate non existat; nam si Curia Romana, ad quam victualia deferebantur, pari, vel maiori necessitate laboret, censeo Principem non posse victualium delationem impedire. Ratio est, tum quia in pari necessitate melior est conditio possidentis, vel maius ius habentis; Curia autem ius maius habet, cum in ipsius commodum victualia deferentur, & ipsius vsui destinata essent: tum quia priuatus non potest in graui necessitate res alienas sibi applicare, vt patet ex dictis *de restitutione loco citato nu.* 5. cum probabiliori sententia: ergo neque Princeps potest in præfato casu victualia, quæ Romam in commune commodum aduehebantur, detinere, vt in suorum subditorum vsum impendat.

Ad rationes in contrarium, quatenus præfatæ distinctioni obstare possunt.

Ad primam respondeo, necessitatem non habere legem, modò necessitas sit extrema, & cetera sint paria.

Ad secundam respondeo, metum grauem non semper excusare, vt *quæst. præced.* dictum est.

Ad tertiam respondeo discipulos excusari, tum quia Christus, qui ratione personæ diuinæ supremum, & eminens dominium habebat, poterat ius in Apostolos transferre: tum quia fieri potest, vt materia parua esset, ita vt domini non censerentur rationabiliter inuiti: tum quia discipuli extrema laborabant necessitate, cùm alium non haberent cibum.

21 Mandans, vel consulens prohiberi delationem victualium, iuxta probabiliorem sententiam excusatur ab hac censura.

21 Quæres primò, vtrùm mandans, vel consulens prohiberi, vel perturbari delationem victualium, vel deferentem inuadi, vel impediri, incurrat in hanc censuram.

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam.

Prima est Vgolini *cap.* 8. *num.* 2. *versic. immediatè col.* 3. affirmantis dominum, qui mandat suis militibus, vt victualia ad Romanam Curiam deferri non permittant, incurrere hanc censuram. Ratio est, quia hic propriè videtur prohibere, & dolo malo impedire. Quamobrem *in l.* 1. §. *feciſſe, ff. de eo per quem factum erit*, sic habetur: *feciſſe dolo malo non tantùm is putatur, qui ſuis manibus, vel per ſuos retinuerit; verùm, qui alios quoque rogauerit.* Idem censet Viualdus de eo, qui alteri consilium dat ad impediendos, vel inuadendos deferentes victualia.

Secunda sententia, cui tamquam probabiliori adhæreo, est Duardi *canon.* 8. *quæst.* 3. *&* 9. *& quæst.* 10. *n.* 21. negantis mandantem, vel consulentem incurrere. Ratio est, tum quia censura lata contra facientes non afficit mandantes, vel consulentes, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris in communi*; nam qui mandat, non dicitur facere physicè, sed moraliter; non enim ipse facit, sed præscribit, vt fiat, & qui consulit alteri, vt impediat, vel inuadat, non dicitur impedire, vel inuadere, propriè loquendo, sed solum moraliter, & remotè: tum quia Summus Pontifex volens huic excommunicationi eos subiici, qui defendi mandant delinquentes contra istam constitutionem, dixit, per se, vel per alios; cùm autem id non expresserit in aliis casibus, satis indicauit, nolle mandantes hac censura ligari, præsertim cum in materia pœnali versemur.

Ad rationem primæ sententiæ respondeo mandantem non dici propriè, & physicè impedire, sed moraliter: ad incurrendam autem censuram non sufficit actio, & cooperatio moralis, sed requiritur physica, nisi aliud exprimatur.

22 Quas pœnas præter excommunicationem incurrant impedientes translationem victualium ad Rom. Curiam.

22 Quæres secundò, vtrùm impedientes prædictorum translationem ad Romanam Curiam, incurrant alias pœnas, præter censuram huius canonis.

Respondeo ex vi huius canonis incurrere solùm excommunicationem, quia nulla alia pœna hic exprimitur; ex aliis verò iuribus Barones, aut alij, qui terras, vel oppida in feudum, vel alio titulo retinent à Sede Apostolica, priuātur dominio dictorum feudorum; terræ verò, & oppida subiiciuntur Ecclesiastico interdicto. Imò perſistentes vltra sex menses contumaciter in suo proposito, ex tunc ipso iure priuantur omnibus ciuitatibus, oppidis, villis, feudis, & iuribus, quæ ab Ecclesia Romana, vel ab aliis obtinebant, & ad illa, & alia obtinenda inhabiles efficiuntur. Ita Clemens VII. anno 1527. in Bulla edita pro abundantia rei frumentariæ, & agriculturæ exercendæ, quam constitutionem confirmauit Pius V. anno 1566. motu proprio *de priuilegijs artis agriculturæ*, & Gregorius XIII. anno 1578. Pontificatus sui VI. in bulla edita cōtra extrahentes frumenta, legumina, &c. eamdem extendit ad quoscumque Sedi Apostolicæ mediatè, vel immediatè subiectos, qui per se, vel per alios directè, vel indirectè perturbare, vel prohibere audent, ne præfata ad vrbem Romam afferantur. Vide Alterium *lib.* 5. *disput.* 9. *cap.* 5. Duardum hic *quæst.* 1. *num.* 2. *& quæst.* 10. *num.* 10. & ea quæ inferius tradam de excommunicatione contra extrahentes frumentum, blada, legumina, & oleum.

SECVNDA PROPOSITIO.

23 Defendentes per se, vel per alios præfata facientes excommunicationem incurrunt.

23 HAc censura ligantur, non solùm illi, qui præfata faciunt; sed etiam, qui per se, vel per alios præfata facientes defendunt. Hæc propositio satis clarè, & distinctè in ipsamet Bulla explicatur.

Hinc sequitur primò eum ligari excommunicatione, qui defendit, id est, protegit aliquem, vt tutò, & liberè inuadat deferentes victualia, aut impediat, ne præfata ad Curiam adducantur; hic enim propriè dicitur defendere. Ita Alterius *cap.* 5. *ad finem.*

Secundò eum hac censura ligari, qui præfata facientes defendi mandat; nam in Bulla dicitur, *hæc facientes defendunt per ſe, vel per alios*; qui autem mandat, facit per alios. Ita Duardus *canon.* 8. *quæst.* 8. *ad finem*, referens Auilam *de censuris. p.* 2. *cap.* 5. *disp.* 3. *dub.* 2. *concluſione* 2.

Hoc tamē intelligitur primò, modò sequatur effectus, id est, modò defendat eum, qui re ipsa inuadit, vel impedit delationem victualium; nam ista actio defensionis est accessoria: excommunicatio autem lata ob actionem accessoriam non incurritur effectu non secuto, vt sæpius dictum est. Ita Alterius *cap.* 5. *ad finem disp.* 9. & alij, quos in simili retuli de excommunicatione contra fautores hæreticorum imposita.

24 Defendens, seu protegens post secutū effectum impedimenti, vel euasionis, excusatur ab hac censura.

Secundò intellige de iis, qui facto impediunt; nam qui iure impedit, nō ligatur, quia defensio iuridica nulli denegatur. Ita Alterius *loco cit.* Gambarupta hic *cap.* 1. *nu.* 29. vbi alios refert in simili loquentes de iniustè damnatis de hæresi.

24 Addit idem Alterius eum, qui defendit, seu protegit solùm, post secutum effectum impedimenti, vel inuasionis, non ligari hac censura, vt si eum defendat, ne ob inuasionem factam, vel ob impedimentum illatū capiatur à satellitibus, vel non puniatur. Ratio est, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui per se, vel alios defendunt hæc facientes, id est, inuadentes delatores victualium, vel impedientes, ne victualia ad vsum Curiæ deferātur; qui autem defendit post secutum effectum,

effectum, non dicitur defendere inuadentes delatores victualium, vel impedientes ipsorum translationē ad vsum Curiæ; cùm enim ista actio defensionis, prohibita sub censura, sit accessoria principalibus actionibus, opus est ad incurrendam censuram, vt ipsa ordinetur, & fiat in ordine ad actiones principaliter prohibitas; secuto autem effectu inuasionis, vel impedimenti delationis victualium, non potest defensio ordinari ad actiones principaliter prohibitas; cùm actio principalis iam præcesserit, suumque effectum sortita sit, consequenter hæc dicitur potiùs defensio personæ, quàm delicti.

Hæc opinio probabilis mihi videtur, sed eam intelligendam censeo cum hac limitatione, modò delinquens ob huiusmodi defensionem non fiat animosior ad huiusmodi crimina in posterum patranda: tunc enim defensor id præuidens non euadit excommunicationem, quia non solum dicitur defendere personam delinquentis, sed etiam aliqua ratione in causa est, vt delictum sub censura vetitum posteà committatur.

PVNCTVM III.

De causis excusantibus ab incurrenda huius canonis censura.

SOlutio istius puncti facilè colligitur, tum ex regulis generalibus, tum ex dictis in quæstionibus præcedentibus. Hic solum difficultas esse potest,

Primò de impediente ex iusta causa.

Secundò de paruitate materiæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Impediens ex iusta causa non ligatur hac censura.

1 IMpediens ex iusta causa non ligatur hac censura. Ratio est, quia censura grauis non incurritur, nisi ob mortale peccatum, vt patet ex dictis *de censuris in genere*; qui autem iusta de causa impedit, non peccat mortaliter. Hæc propositio multis exemplis explicata est *puncto præcedenti*, quæ hic iterum repetere opus non est.

An verò dubitans se iustam habere impediendi causam excusetur, patet ex dictis *puncto præcedenti illatione 4. num. 7. versic. obserua.*

2 Vtrùm impediens in dubio præsumendus sit iustè, vel iniustè impediuisse.

2 Sed modò difficultas est, vtrùm in dubio præsumendum sit impedientem iustè impediuisse. Solutio istius difficultatis potius pertinet ad forum externum, quàm ad forum conscientiæ, in quo standum est dictis pœnitentis, vt dictum est *de sacramento Pœnitentiæ.*

Alterius *lib. 5. disp. 9. cap. 1. col. 3. vers. sed postulabit*, cui adhærere videtur Duardus *canon. 8. quæst. 2. num. 5. versic. hac eadem*, respondet, ad eum qui fuit impeditus, & petit impedientem puniri, pertinere onus probandi impedimentum iniustè illatum fuisse. Ratio est, tum quia actori incumbit onus probandi, *cap. actor. 6. quæst. 5.* quilibet enim præsumitur bonus, nisi contrarium probetur, *cap. olim. de restitut. spoliat.* tum quia si Clericus ab ostiario, seu officiali Principis percussus agat contra officialem, debet ipse probare officialem ex odio percussisse, vt docet Innocent. *in cap. si verò 1. num. 1. de sententia excommun.* ergo etiam, &c.

Sed mihi distinguendum videtur, vel qui impedit, publicam gerit personam, vel priuatam. Si publicam, præsumitur iustè impediuisse, nisi oppositum ex circumstantiis colligatur; consequenter probatio pertinet ad impeditum. Ratio est, tum quia in facto publicæ personæ, seu Principis, non præsumitur delictum; cùm enim iurisdictione, & potestate publica gaudeat, præsumitur suo iure vsus: tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ pro sententia Alterij. Si verò impediens priuata persona sit, sufficit, vt impeditus probet se impeditum, dum victualia Romam deferret. Ratio est, quia cùm impediens ius non habeat impediendi, præsumitur iniustè impediuisse, statim ac constat de substantia impedimenti, consequenter ipse probare debet se id de iure fecisse.

Ad primam rationem in contrarium, respondeo actori incumbere onus probandi substantiam criminis, non verò illius qualitatem, quoties, probata substantia, qualitas sufficienter præsumitur.

Ad secundam respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia officialis præsumitur id ex officio fecisse iure sibi permittente turbam arceri, vt patet ex dictis *de censura excommunicationis, quæ ob percussionem Clericorum contrahitur*; consequenter asserens officialem iniustè percussisse, probare debet.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Paruitas materiæ excusat.

3 PAruitas materiæ ab hac censura excusat. Ratio est, quia paruitas materiæ excusat à mortali culpa, vt ostendi *in tractatu de peccatis*: ergo excusat etiam ab excommunicatione, quæ grauem culpam supponit.

4 Quænam censeatur materia parua.

4 Sed modò difficultas est, quænam censeatur paruitas materiæ.

Respondeo magnitudinem, & paruitatem materię iudicio prudentis viri definiendam esse; cùm enim Summus Pontifex illam non exprimat, prudentis viri arbitrio definiendum relinquit.

Hinc sequitur primò, eum, qui impedit deferri ea, quæ ad constituendam quantitatem mortalis peccati in furto non sufficiunt, non censeri materiam sufficientem ad incurrendam istam excommunicationem. Imò multi Doctores arbitrantur eam quātitatem, quam quis per se ipsum defert, vel etiam vnum, vel alterum animal, quod quis ad vendendum ducit, non esse materiam sufficientem. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 7. quæsito 3. num. 160.* vbi viros doctos Romæ ita sensisse testatur, & idem à simili sentire videntur Nauarrus, & alij quos in simili retuli *in octauo Decalogi præcepto*, dum loquerer de excommunicatione, quæ contrahitur ob res datas, vel promissas pro gratia, vel iustitia in Romana Curia obtinenda. Et ratio hæc esse potest, quia Summus Pontifex hanc censuram imposuit, vt consuleret bono Curialium; bonum autem Curialium notabiliter non læditur ob defectum præfatæ quantitatis. Ob id *in tractatu de restitutione*, docui ad incurrendum mortale peccatum, ob damnum communitati illatum, materiam longè maiorem necessariò esse, quàm in damno contra priuatas personas.

Secundò sequitur illum excusari, per se loquendo, qui solùm per aliquas horas in causa fuit, vt victualium delatio differretur; paruitas enim materiæ non solùm ex quantitate rei, verùm etiam ex magnitudine temporis pendenda est. Ita Vgolinus §. 3. *versic.* 9. Graffius *lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 96. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 19. *num.* 306. qui spatium vnius horæ modicum tempus in hac materia arbitrantur.

Tertiò eum ligari, qui in causa est, vt tot animalia non adducantur, quæ ad gregem constituendum sufficerent; hæc enim est materia grauis. Ita Filliucius *loco cit.*

Quartò eum ligari hac excommunicatione, per se loquendo, qui deferri prohibet ea, quæ naui, vel curru deferuntur; hęc enim iudicio prudentis viri materia notabilis existimatur.

Idem de ea quantitate, quam equus onustus Romam defert, sentiendum putat Filliucius *loco citato num.* 160. Sed hoc, vniuersaliter loquendo, non approbo, nam ligna, calx, olera, & his similia, quæ vno equo deferuntur, non videntur materia sufficiens ad hanc censuram incurrendam. Ideò in casibus particularibus standum erit iudicio prudentis viri, vt suprà dictum est.

QVÆSTIO X.

De excommunicatione lata contra eos, qui accedentes ad Curiam Romanam, vel ab ea recedentes, vel in ea commorantes interficiunt, mutilant, spoliant, capiunt, vel detinent.

VErba istius canonis hæc sunt:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui ad Sedem Apostolicam venientes, & recedentes ab eadem, sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliant, capiunt, detinent, necnon illos omnes, qui iurisdictionem ordinariam, vel delegatam à nobis, vel nostris iudicibus non habentes, illam sibi temerè vendicantes, similia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare.

Duo principaliter explicabo in hac quæst.

Primò, quænam sit materia istius canonis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PVNCTVM I.

Quænam sit materia proxima huius censuræ, seu quænam actiones in hoc canone sub excommunicatione prohibeantur.

CVm ista excommunicatio lata sit in fauorem Sedis Apostolicæ, ne lædatur in personis, quæ ad ipsam confugiunt, vel in Curia morantur,

Primò loquar de actionibus, quibus vexantur accedentes ad Sedem Apostolicam, vel recedentes.

Secundò de actionibus quibus læduntur ij, qui in Romana Curia moram trahunt, vsurpata contra ipsos iurisdictione.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia huius censuræ est interficere, mutilare, spoliare, capere, detinere accedentes ad Sedem Apostolicam, vel recedētes.

1 MAteria huius censuræ est sacrilegium, quo Sedes Apostolica læditur interficiendo per se, vel per alios, mutilādo, spoliando, capiendo, vel detinendo eos, qui ad ipsam Sedem Apostolicam veniunt, vel ab ea recedunt. Hæc propositio in ipsamet Bulla distinctè satis explicatur. Ratio autem huius dispositionis est, tum quia si accedentibus, vel recedentibus à Romana Curia impunè damnum inferri permitteretur, non leue damnum Sedes Apostolica pateretur; nam extranei illius accessum pertimescerent, & à negotiis in Curia Romana pertractandis, & expediendis retraherentur: tum quia par est, vt qui se protectioni Ecclesiæ subiiciunt, Ecclesiæ armis protegantur, & defendantur.

Vt hæc propositio clariùs, & distinctiùs intelligatur, explicandæ sunt singulæ ipsius particulæ.

2 Quid nomine Sedis Apostolicæ intelligatur.

2 Quæres igitur primò, quid nomine Sedis Apostolicæ hoc in loco intelligatur. Alterius *disp. 10. cap. 2. dub. 4.* Reginaldus *lib. 9. num. 308.* conatur ostendere, nomine Sedis Apostolicę intelligi Papam, vt Papa est, id est, quatenus est Pastor, & caput totius Ecclesiæ Catholicæ, iurisdictionem spiritualem à Christo acceptam exercens. Vel intelligi audientiam Papæ, vt Papæ, id est, vt complectitur officiales, & ministros Sedis Apostolicæ. Ratio est, quia verba formaliter accipienda sunt. *l. in delictis. §. extraneus. ff. ad legem Aquiliam.* Sedes autem Apostolica formaliter accepta est illa, quæ fuit à Christo instituta, antequam Papa regnum temporale acquireret. Idem tenent Nauarrus, & Molina, quos retuli *in 8. Decalogi præcepto disput. 10. quæst. 2. punct. 8. §. vnico num. 4. & suprà quæst. 9. num. 11.*

Ex hac sententia sequitur occidentem eos, qui ad Summum Pontificem accedunt, tamquam Principem temporalem, seu vt officium temporale consequantur, non affici pœnis huius canonis.

Sed mihi dicendum videtur, nomine Sedis Apostolicæ intelligi Summum Pontificem quatenus iurisdictionem habet non solùm spiritualem, verùm etiam temporalem. Ratio est, tum quia verba accipienda sunt, iuxta communem loquendi vsum; tum, quia nomine Sedis Apostolicæ intelligitur Curia Romana, vt idem Papa clarè explicat in hoc canone: at Curia Romana non solùm significat audientiam Papæ spiritualem, sed etiam temporalem; ergo, &c. Ita Duardus hìc *q. 1. n. 2.* Filliucius *tract. 15. cap. 6. quæs. 3. num. 139.* vbi testatur de praxi Pœnitentiariæ, *& tract. 16. cap. 7. quæsito 6. num. 164.* Azorius, & alij, quos retuli *in 8. Decalogi præcepto loco citato.* quamquam valdè probabilem arbitror Alterij, & aliorum opinionem.

3 Quinam dicantur venientes ad Sedem Apostolicam.

3 Quæres secundò, quinam dicātur venientes ad Sedem Apostolicā. Respondeo illos dici, qui ratione Summi Pontificis, seu intuitu negotiorum in Curia tractandorum, iter inchoarunt animo accedendi ad Romanam Curiam, causa negotiorū apud Summum Pontificem, vt dictum est. Si verò alia de causa Romam accedant, quàm ratione negotiorum in Curia gerendorum, non dicuntur venientes ad Sedem Apostolicam, seu ad Curiam Romanam; verba enim formaliter accipienda sunt. Ita Caietanus *verb. excommunicatio cap. 14.* Nauarrus *in manuali cap. 27. n. 65.* Toletus *lib. 1. cap. 26. dub. 1. n. 3.* Sayrus *lib. 3. c. 13. n. 3.* Alterius *disp. 10. cap. 1. col. 4.* Duardus *can. 9. quæst. 1.* Coriolanus hic *vers. aduerte.* Vgolinus hic *cap. 9.* Filliucius *tract. 16. cap. 7. qu. 6. n. 164.*

Ex

Ex quo sequitur primò eos, qui Romam veniunt causa stationum, & indulgentiarum, aut causa Vrbis inuisendæ, non appellari venientes ad Sedem Apostolicam. Idem dic de illis, qui Romam veniũt absente Summo Pontifice, & ipsius Curia ab vrbe Roma. Ita DD. cit. quamquam qui hos vexant, alio titulo excommunicationem incurrant, vt constabit ex infrà dicendis.

Secundò, eos dici ad Sedem Apostolicam accedere, qui negotium cum Summo Pontifice mediatè, vel immediatè habent, vt si Romam veniant causa soluendi tributum, aut decimas Summo Pontifici debitas, vel causa impetrandi beneficium, pensionem, breue indulgentiarum, officium, vel gratiam, & quid simile, etiam temporale, vt dictum est contra Alterium *loco citato*, & contra Duardum sibi contrarium *quæst.* 37. *n.* 7. Reginaldum, & alios.

4 Is non dicitur veniens, qui arrepto iam itinere mutauit propositum, aut longo tempore ab inchoato itinere destiterit.

4 Sed modò dubium est, vtrùm illi dicantur venientes, qui arrepto iam itinere propositum veniendi mutarunt, aut longo tempore ab inchoato itinere destiterunt.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia in Bulla dicitur, *venientes*, & *recedentes*, quibus verbis significatur actio, seu motus progressiuus continuus ad locum; qui autem veniendi voluntatem mutat, aut alienis negotiis longo temporis interuallo detinetur, non dicitur progredi, seu accedere ad locum; nisi reuocata voluntate, aut dimissis illis negotiis iterùm Romam versùs iter arripiat.

Ex quo licet inferre, non incurri excommunicationem ab eo, qui interficit, spoliat, vel detinet eum, qui solum decreuerat iter suscipere ad Curiam, aut qui ad Curiam causa negotiorum in Curia accedebat; sed veniendi voluntatem mutauerat, aut longo tempore iter intermiserat. Ratio est, quia non dicebatur amplius Romam venire: standum tamen est iudicio prudentis viri ad iudicandum, quòdnam censeatur longum, vel breue tempus in hac materia, vt quis dicatur veniens, vel recedens; fieri namque potest, vt vnum, & idem temporis spatium breue, & longum censeatur ad constituendum vnum actum continuum, vel discontinuum, & interpolatum, vt benè cum Iasone *in l.* 1. *§. qui præsens. numer.* 8. *&* 9. *ff. de verborum obligat.* obseruat Alterius *disput.* 10. *cap.* 2. *versic. quæret aliquis, col.* 4. Duardus *quæst.* 1. *num.* 3.

In hac igitur materia licet assignari non possit certus dierum numerus ad cognoscendum longum, vel breue interuallum, sed iudicio prudentis, vel superioris standum sit, & in dubio petenda sit absolutio. *cap. venerabilibus, de sententia excommunicationis, lib.* 6. *& cap. solet, eodem titulo.*

Nihilominus vir prudens, vel superior, debet præcipuè inspicere causam interruptionis, & interualli. Quamobrem non censetur longum tempus, dum quis legitimo impedimento, seu necessitate detentus iter inchoatum prosequi non potuit, vt si in prauam incidit valetudinem, ob quam alicubi diutiùs commorari coactus fuit, nam legitimè impedito non currit tempus. Secus si legitimo cessante impedimento, vel causa, plures dies insumpsit in re aliqua longè diuersa ab itinere, nec ordinata mediatè, vel immediatè ad iter peragendum, seu ad finem cuius intuitu iter susceperat. Vide Alterium *disp.* 10. *cap.* 2. *col.* 2. *&* 3. *dub.* 2. per totum, vbi hanc rem prolixè prosequitur. Vgolinum *cap.* 9. *§.* 2. *num.* 1. & Duardum *canone* 9. *quæst.* 1. *num.* 2. *&* 3.

Hinc patet, quid dicendum sit de recedentibus.

5 Is non dicitur ad Sedem Apostolicam venire, qui Romam venit putans hic Curiam adesse, cùm alibi existat ex suppositione.

5 Secundò dubium est, vtrùm ille dicatur veniens ad Sedem, seu Curiam Apostolicam, qui Romam proficiscitur, putans ibi Curiam esse, cuius intuitu Romam versùs iter arripit; cùm tamen Curia alibi sit, vt suppono. Vgolinus *cap.* 9. *§.* 1. *numer.* 3. *versic.* 7. *ad finem.* Duardus *canone* 9. *quæst.* 37. *num.* 4. affirmatiuè respondent, quia intentionem habet eundi ad Sedem Apostolicam, & vt ad illam se conferat iter arripit, esto erret.

Sed oppositum mihi probabilius videtur, consequenter arbitror inferentem huic iniuriam non ligari censura huius canonis. Ratio est, quia ad incurrendam censuram requiritur factum prohibitum sub censura; factum autem prohibitum sub censura est iniuria contra accedentes ad Sedem Apostolicam; hic autem re ipsa non accedit ad Sedem Apostolicam, sed ad Vrbem, in qua non est Curia Apostolica, vt suppono. Secus dic, si arripiat animo accedendi ad Sedem Apostolicam, vbicumque existat; tunc enim animo, & re accedit ad Sedem Apostolicam.

Hinc patet quid dicendum sit de eo, qui offendit aliquem, quem putabat Romam proficisci, sed re vera aliò progrediebatur.

6 Quinam dicantur recedẽtes.

6 Quæres tertiò, quinam recedentes dicantur in hoc canone, vtrùm scilicet illi omnes sub excommunicatione comprehendantur, qui à Sede Apostolica discedunt; an illi tantùm, qui causa negotiorum ad Sedem Apostolicam accesserunt, deinde peractis negotiis ad suos reuertuntur.

Respondendum videtur illos solùm intelligi, qui ad Sedem Apostolicam accesserant causa negotiorum in Curia expediendorum. Ratio est, tum quia Summus Pontifex hoc canone intendit consulere indemnitati eorum, qui ad Sedem Apostolicam confugiunt, ne timore damni in via inferendi, ab accessu retrahantur; potuissent autem retrahi non solum, si periculum in accessu immineret, verùm etiam in recessu: ob id iure merito Summus Pontifex voluit anathemati subiicere vexantes illos, qui negotiorum causa ad Curiam Romanam se contulerant, & peractis negotiis ad suos redeunt lares: tum quia si Summus Pontifex voluisset diuersas personas indicare, vsus fuisset particula, *vel*, quæ poni solet inter diuersa, ex Gonzalez ad *regulam* 8. *Cancel. glos.* 48. *n.* 17. *& glos.* 52. *n.* 3. Ferrer. *in constitut. Cathalon. glos.* 4. *n.* 122. & aliis apud Augustinum Barbosam *de dictionibus, dict.* 360. & apud Alterium *disp.* 10. *cap.* 2. *vers.* 2. Cùm verò Summus Pontifex vsus sit dictione, *&*, quæ regulariter est coniunctiua, & copulatiua, vt ex *l. si quis ita stipulatus. ff. de verborum obligat. & l. Titia textores. §. nihil. ff. de legat.* 1. & aliis iuribus obseruat Tuscus *tom.* 2. *concl.* 274. *num.* 1. Menochius *consil.* 117. & alij communiter, sequitur Summum Pontificem nomine recedentium voluisse eos solum exprimere, qui ad Sedem Apostolicam venerant, gratia scilicet negotiorum: tum quia verbum *recedo* opponitur verbo *accedo*, seu *venio*; ergo illi dicuntur recedentes, qui iam accesserunt; alij verò, qui non accesserant, non dicuntur, propriè loquendo, recedere, sed discedere, proficiscì, vel abire. Ita Alterius *loco cit.* & Duardus *quæst.* 2. *num.* 5. *& seqq.* Vgolinus §. 2.

7 Nõ ligatur hac censura occidens, vel mutilans vagabundum à Sede Apostolica recedentem.

7 Hinc sequitur primò eum non ligari excommunicatione huius canonis, qui mutilat, vel occidit vagabundum à Sede Apostolica recedentem; nam statim ac Roma egressus est animo redeundi, amittit priuilegium huius canonis; nam domicilium habere censetur, vbi reperitur, cùm nullibi certum habeat domicilium, sed ipsi totus orbis inseruiat loco domicilij. Ita Duard. *quæst.* 73. *num.* 14. Vgolinus *cap.* 9. §. 2. & alij communiter.

8 Occidens, vel mutilans eum, qui in Curia morabatur, non afficitur excommunicatione.

8 Secundò sequitur eum non affici hac censura, qui mutilat, occidit, vel spoliat aliquem discedentem à Sede Apostolica, ad quam non venerat ad negotia tractanda, sed in Curia morabatur. Ita Doctores cit.

Neque obstat ipsos Curiales positos esse sub protectione Summi Pontificis, consequenter hanc censuram extendendam esse ad illos, qui eos in recessu à Curia vexant. Respondeo enim negando hanc extensionem; tum quia Bulla loquitur de accedentibus ad Sedem Apostolicam pro negotiis; non verò de commorantibus in Curia: tum quia Gregorius XIII. in sua Bulla expressit etiam commorantes in Curia, reliqui verò Pontifices non expresserunt, consequenter non gaudent protectione huius canonis; mutatio enim verborum legis aliquid operari debet. Ita Alterius *loco cit. versic. secundo*, & Duardus *loco cit. num.* 11.

Tertiò sequitur, illum censura huius canonis affici, qui recedentem à Curia, ad quam venerat causa negotiorum, vexat, occidendo, mutilando, &c. nam hic sub verbis canonis comprehenditur; in canone enim dicitur *venientes, & recedentes*, quæ dictio coniungit diuersa, efficitque, vt vtrumque copulatum æquè principaliter vetitum sit. *l. si mihi, & Titio, ff. de verb. obligat.* Menochius *consil.* 56. *num.* 35. Bartolus *in l. Titia textores, §.* 1. *ff. de leg.* 1. & alij apud Barbosam *de dictionibus dict.* 93. *n.* 4. & apud Alterium *loco cit. versic. secundò copula, ad finem.*

9 An occidens, vel mutilans recedentem à Sede Apostolica in hanc censuram incurreret, si in Bulla de recedentibus nulla mentio fieret.

9 Obiicies contra dicta in tertio quęsito; verba non superfluè ponuntur, sed aliquid operari debent, *cap. solitæ, de maioritate, & obedientia*; sed priuilegium eundi ad aliquem locum, censetur etiam concessum ad redeundum, quamuis nihil aliud exprimatur; nam ire, & redire æquiparantur in iure. *cap. magnæ, de voto. cap. finali, de treugæ, & pace, & cap. quia diuersitatem, de concessio. præb.* Felinus *in cap. finali, de treugæ, & pace*; cùm ergo accedentes ad Sedem Apostolicam gaudeant priuilegio, ne offendantur in recessu, quamuis nulla de recessu mentio fieret in Bulla, sequitur, per verbum, *recedentes*, non solùm intelligi eos, qui ad Romanam Curiam causa negotiorum accesserant, sed etiam eos qui morabantur in Curia, ad quam non venerant causa negotiorum in Curia tractandorum.

Respondeo verbum *recedentes* non superfluè poni, etiamsi solùm illud interpretemur, iuxta sensum à nobis traditum; ponitur enim saltem ad clariorem intelligentiam, & ad dubia, quæ in materia censurarum suboriri possent; controuersia enim est inter Doctores, vtrùm vexans recedentem ligetur excommunicatione lata contra vexantes accedentem ad aliquem locum, si in censura non exprimatur vexans recedentes; quamuis enim Rebuff. *in explicatione huius canonis art.* 5. *in verbo recedentes*, Vgolinus hic §. 2. *num.* 1. Duardus *canone* 10. *q.* 14. affirment incurrere, ob rationem in obiectione allatam: nihilominus opposita sententia non caret probabilitate, quia in materia censurarum non valet extensio de casu ad casum, vel à maiori ad minus, vel à minori ad maius: sed verbis dispositionis standum est.

10 Quinam dicantur interficere.

10 Quæres quartò, quinam dicatur interficere.

Respondeo illum dici, qui mortem alteri infert gladio, baculo, saxis, veneno, aut alia ratione.

11 An ligetur hac censura, qui non habet voluntatem interficiendi, sed solùm leuiter percutiendi, si re ipsa homicidiũ sequatur.

11 Sed modò dubium est primò, vtrùm interficiens accedentem ad Sedem Apostolicam, cuius interficiendi voluntatem non habebat, sed solũ leuiter percutiendi, incurrat excommunicationẽ huius canonis.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, tum quia homicidium huic imputatur, cùm exercuerit actionem periculosam, ex qua mors re ipsa secuta est, vt suppono: tum quia hic est irregularis ob homicidium; ergo etiam est excommunicatus. Ita Doctores quos retuli *de censuris disp.* 7. *q.* 4. *punct.* 8. *&* 9. quidquid in oppositum sentiat Duardus *lib.* 2. *canon.* 9. *q.* 9. & Alterius *disp.* 10. *cap.* 4. *col.* 3. *versic. rursus.*

12 An ligetur hac censura leuiter percutiens si percussus ex propria culpa, vel incuria medicorũ periit.

Secus dicendum est de illo, qui accedentem ad Curiam ea solùm percussione percussit, quæ nullo modo apta erat ad mortem inferendam; sed casu accidit, vt percussus fugiendo lapsus sit in parietem, & fracto capite interierit, modò hoc à percutiente præuisum non fuerit, vt docui *de contractibus disp.* 2. *quæst. vltima. sect.* 2. *punct.* 2. *num.* 1.

12 Vtrùm verò, qui leuiter percussit, sed percussus ex propria culpa, vel ex incuria, & negligentia medicorum mortuus est, dicatur interficere, & consequenter ligetur censura huius canonis, constat ex dictis *de contractib. loco cit. num.* 4. *& de censuris disp.* 7. *quæst.* 4. *punct.* 7. *num.* 16. quæ per lectorem videri possunt.

13 An ligetur interficiens vnum tantùm hominem ad Romanam Curiam accedentem.

Item ex dictis *de censuris loco cit. punct.* 8. *num.* 28. constat, vtrùm omnes cooperatores homicidij sint rei homicidij, & consequenter censuræ huius canonis, siue omnes de communi consensu lethaliter percusserint, siue aliqui leuiter, & nonnulli grauiter, etiam absque consensu. Videantur, quæ *ibi* tradidi, & præsertim Doctores *ibidem* à me relati; videri etiam potest Duardus *canone* 9. *quæst.* 12. *&* 13. & Alterius *disp.* 10. *cap.* 4. *col.* 3. *versic. rursus, & dub.* 3.

13 Secundò dubium est, vtrùm interficiens vnum tantùm hominem ad Romanam Curiam accedentem violet hunc canonem, & subiiciatur censuræ in eo expressæ. Ratio dubitandi est, quia noster canon loquitur in plurali, *qui ad Sedem Apostolicam accedentes, & ab ea recedentes*; in pœnalibus autem, & odiosis non est facienda extensio.

Nihilominus sustinendum est, occidentem vnum hominem, reum esse violationis nostri canonis, consequenter subiici excommunicationi in eo expressæ. Ratio est, tum quia sequeretur etiam imponentem vnam tantummodo gabellam sine legitima superioris facultate

non

non ligari censura Bullæ; in qua in numero plurali excommunicantur imponentes nouas gabellas; tum quia constitutio lata contra blasphemantes Sanctos, afficit eum, qui vnum tantummodo sanctum blasphemat, licet nonnulli Doctores apud Duardum oppositum senserint, & excommunicatio contra iniicientem manus violentas in clericum, ligat eum, qui vna tantùm manu vim infert, & sic de ceteris: tum quia hic est vsus, & praxis; vsus autem, seu praxis, & consuetudo est legitima legis interpres. Ita Duardus *quæst.* 11.

Ad rationem dubitandi respondeo Summum Pontificem in numero plurali exprimere personas, quæ vexantur, non quia opus sit ad incurrendam censuram plures numero personas vexari, sed quia in numero plurali expresserat eos, qui vexant accedentes ad Sedem Apostolicam. Sicut ergo ad incurrendam hanc censuram non est opus, vt multi simul occidant, aut mutilent; ita neque requiritur, vt multi occidantur, vel mutilentur, &c. quamobrem singula singulis accommodanda sunt, ita vt hæc censura incurratur non solùm, dum plures interficiunt plures, verùm etiam, dum singuli singulos, vt benè Duardus *loco cit. in responsione ad primum argumentum.*

14 Quid significet verbum *mutilare.*

14 Quæres tertiò, quid significet verbum *mutilare.*

Respondeo significare abscissionem, seu obtruncationem, & separationem alicuius membri à corpore. Ratio est, tum quia sic colligitur ex *cap. penultimo, de corpore vitiatis:* vbi manu altera priuatus dicitur mutilatus; tum quia mutilatio comparatur homicidio. *Clement. si furiosus, de homicidio:* hac scilicet de causa, quia est partialis, seu particularis occisio, scilicet membri; non enim quælibet abscissio dici debet partialis occisio, in rigore loquendo. Ita Alterius *disp.* 10. *cap.* 3. *col.* 2. *verbo mutilare.* Vgolinus hic *in verbo mutilat.* Duardus hic *quæst.* 14. Suarez *disp.* 44. *sect.* 2. Auila, Molina, & alij, quos retuli *de censuris disput.* 7. *quæst.* 4. *punct.* 8. *num.* 3. omissis quampluribus aliis apud præfatos Doctores, contra Panormitanum, *in cap. cùm illorum, de senten. excom.* Syluestrum *verbo homicidium* 3. *quæs.* 3. & alios arbitrantes mutilare, non esse membrum abscindere, sed impedire officium membri: vt si quis ita membrum alterius debilitet, vt eo vti non possit.

15 Quódnā dicatur membrū.

15 Sed modò dubium est, quódnam dicatur membrum, cuius mutilatione incurritur censura huius canonis.

Respondeo iuxta dicta *de censuris loc. cit. num.* 3. membrum appellari eam corporis partem, quæ proprium habet officium distinctum ab aliis partibus, vt est oculus, manus, pes, auris, virile membrum; non verò digitus, vngues, dentes, barba, capilli, testes, nares, pars aliqua carnis, aut copia sanguinis, auricula, id est, cartilago illa externa, qua defenditur naris, & facies ornatur. Ita Suarez, & Duardus *locis cit.* Nauarrus, Couar. Auila, & alij quamplures, quos retuli *de censuris loco cit.* contra Alterium *cap.* 4. *dub.* 5. Caietan. & alios, quibus adde Vgolinum hic *de censuris Summo Pontifici reseruatis c.* 9. *verb. mutilant. n.* 3. *pag.* 252.

16 Abscindens aliquam carnis partem, aut verberans, &c. non afficitur hac censura.

16 Hinc sequitur primò illum non subiici huic excommunicationi, qui partem aliquam carnis abscindit, capillos, vel barbam, aut dentes euellit, aut digitum, vel aliquam alicuius membri partem abscindit, aut verberat. Ratio est, quia non dicitur mutilare iuxta propriam verbi significationem. Idem dic de illo, qui accedenti ad Sedem Apostolicam membrum debilitat sine abscissione, etiamsi ob id membrum ad suam operationem inutile efficiatur; hic enim non dicitur mutilare, licet is, qui hoc pacto debilitatus est, sanus dici non possit, vt dicitur *in l. idem Offilius, ff. de ædilit. edict.* cuius legis auctoritate nituntur Panormit. & alij aduersarij ad probandum, mutilare non esse membrum abscindere, sed ita percutere, vt membrum ad sui officium maneat impeditum. Verùm ex dicta l. colligitur solùm non esse sanum. Ita Doctores cit. Idem militat in eo, qui partem manus alteri abscindit, qua consanata abscissus non est inhabilis effectus ad operationes. Idem valet in eo, qui claudum efficit, nullo membro abscisso, aut qui lumen oculorum adimit, non erecto oculo. Idem contra Alter. *cap.* 4. *dub.* 5. Duard. *quæst.* 15. *n.* 22. & alios, sentiendum arbitror de eo, qui partem aliquam membri præcidit, qua præcisa membrum ad suam operationem inutile effectum est; hic enim, propriè loquendo, non dicitur mutilare, nisi fortè pars, quæ remanet, exigua sit, & modica respectu abscissæ; hæc enim, communiter loquendo, dicitur mutilatio. Ita communiter Doctores, teste Alterio *cap.* 3. *versic. mutilant.*

17 Abscindens membrum iam debilitatū excommunicationē incurrit.

17 Secundò sequitur illum affici excommunicatione, qui proficiscenti ad Sedem Apostolicam abscindit manum, vel aliud membrum iam aridum, & inutile ad suas operationes: nam hic dicitur hominem mutilare; cùm membrum, licet aridum, sit membrum hominis, & pertineat ad integritatem, & decorem corporis. Ita Alter. *loco citato.* Duard. *q.* 18. & alij, quos retuli *de cens. loc. cit. punct.* 8. contra Suarez *tom.* 5. *disp.* 44. *sect.* 2. *num.* 11. cuius opinio probabilis est. Secus si præscindat cadauer alicuius hominis, qui ad Sedem Apostolicam accedebat, & in via obiit. Ratio est, quia Summus Pontifex excommunicat mutilantes homines ad Sedem Apostolicam accedentes; hic autem non dicitur mutilare hominem, seu præscindere membrum humanum, sed cadaueris. Ita Suarez *loco cit.* Duard. *quæst.* 19. & alij quos retuli *de censuris loco cit.* contra Maiolum *lib.* 5. *de irregular. c.* 50. *num.* 8. & alios.

18 Quid significet verbum *spoliare.*

18 Quæres quartò, quid significet verbum *spoliare.*

Respondeo idem esse ac inuitum exuere bonis fortunæ, vt vestibus, pecuniis, armis, equis. *l. bona fides, vers. latro spolia, quæ mihi abstulit, ff. depos. & l.* 1. *ff. de donat. inter vir. & vxor.* Et quamuis verbum *spoliare,* aliquando significet exuere bonis, non solùm mobilibus, verùm etiam immobilibus, *cap. transmissa, cap. sæpè, de restitut. spoliatorum:* hoc tamen in loco significat iniustè exuere bonis mobilibus; nam Summus Pontifex hunc canonem edidit, ne accedentes ad Romanam Curiam spolientur bonis, quæ secum deferunt. Verum tamen est aliquem bonis spoliari non solùm si pluribus, verùm etiam si vnica re exuatur: sicut bona dicuntur rapta, etiamsi res vna tantùm rapta fuerit; *l. Prætor. §. bona rapta. ff. de vi bon. rapt.* Ita Alterius *disput.* 10. *cap.* 3. *col.* 3. & 4. *versic. spoliat.* Vgolinus hic *cap.* 9. *versic. spoliat. num.* 3. Duardus *canon. quæst.* 20.

Ex dictis sequitur rapientem vestem, pecuniam, equum, vel alia, quæ accedentes ad Sedem Apostolicam secum deferunt, ligari censura huius canonis (nisi materiæ paruitas, vel ignorantia excuset, iuxta regulas generales:) nam hæc omnia nomine bonorum mobilium continentur. Idem sentiendum arbitror de scripturis, quia bona mobilia appellari debent, cùm sub dominio hominum existant, & ad vsum hominum inseruiant: & sicut iura, & actiones vocantur bona, *l. bonorum, ff. de verborum significat.* ita etiam vocari debent scripturæ, quibus bona acquiruntur, defenduntur, & conseruantur. Ita Duardus *quæst.* 22. & alij.

19 Clam surripiens, aut dolo curans sibi pecuniam tradi ab accedentibus ad Sedem Apostolicam, non afficitur hac censura.

19 Sed modò dubium est primò, vtrùm clam surripiens, aut dolo curans sibi pecuniam tradi ab iis, qui causa negotiorum ad Sedem Apostolicam accedunt, dicatur spoliare, & consequenter in censuram huius canonis incidere.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia spoliare non est furari, sed potius rapinam, & deprædationem committere, quæ quoddam violentiæ genus importat, vt patet ex dictis *de restit.* & ex *cap. excommunicationi, de raptor.* Ita sentire videtur Alterius *versic. spoliat, citato, sub finem.* Duardus *quæst.* 21. quamuis idem Alterius *loco* statim *citando* oppositum clarè sentiat.

20 Exules, seu latrones, qui viatores ad Sedem Apostolicam accedentes spoliant, istam excommunicationem incurrunt.

20 Hinc sequitur contra Vgolinum *loco cit. num.* 4. & Alter. *disp.* 11. *cap.* 1. *col.* 5. *versic. deprædantes,* illum non affici censura huius canonis, qui furtim crumenam subtrahit, quia non dicitur spoliare; latrones verò, vel exules, qui viatores ad Sedem Apostolicam proficiscentes aggrediuntur, illisque bona mobilia eximunt, in hoc canone comprehenduntur, saltem si hoc faciant in accedentes, vt accedentes sunt, vt infrà dicetur. Ratio est, quia dicuntur spoliare, & hoc verum est, siue subtrahant vestes, siue pecunias, siue equos, vel alia, quæ accedentes ad Sedem secum afferunt, nisi paruitas materiæ excuset, vt supra dictum est. Idem sentiendum arbitror non solùm, si bona, quibus spoliantur, iure dominij possideant, verùm etiam titulo depositi, vel custodiæ, vel commodati; adhuc enim dicuntur spoliari. Et hoc verum videtur, etiamsi spolientur ab iis, qui ea bona ad talem vsum accommodarunt, vt patet ex dictis *de restitutione.* Idemque sustinet Vgolinus hic *in verbo spoliat. n.* 6. *pag.* 256. Duardus *canon.* 9. *quæst.* 37. *num.* 3. & Alterius *disp.* 10. *cap.* 4. *dub.* 6.

21 An rapiens vxorem, filios, vel seruos, quos accedentes ad Sedem secum ducebat, excommunicatione ligetur.

21 Secundò dubium est, vtrùm rapiens vxorem, filios, vel seruos, quos accedentes ad Curiam secum ducunt, ligetur censura huius canonis, tamquam spoliator, vel tamquam transgressor istius canonis.

Quatuor sententiæ in hac difficultate assignari posse videntur.

Prima sententia est negatiua. Ratio est primò, quia hæc censura lata videtur contra eos, qui subtrahunt bona fortunæ; homo autem non videtur inter bona fortunæ computandus ob ipsius dignitatem, & excellentiam; alioquin in testamento, quo quis alteri omnia bona sua relinquit, comprehenderentur vxor, filij, &c. quod falsum est.

Secundò, quia Summus Pontifex videtur hìc solum voluisse prohibere ne furtum, vel rapina, homicidium, mutilatio, vel detentio contra accedentes ad Sedem Apostolicam committatur; subtractio autē vxoris, filij, vel serui non est furtum, vel rapina, &c. sed peculiari nomine appellatur in iure plagium, quod præcipuis pœnis in iure punitur, vt benè ostendit Molina Theologus *tract.* 2. *de iust. disp.* 684. *n.* 7.

Tertiò, quia is dicitur spoliari, cui eripiuntur ea, quæ sub ipsius dominio sunt, sed homo non est sub dominio alterius.

Quartò, quia in materia odiosa facienda est stricta verborum interpretatio; verbum autem spoliandi, iuxta strictam interpretationem, videtur solùm extendi ad ea, quæ aliqua ratione personam illius, qui spoliatur, tegunt, vel attingunt, vel ab ipso, vel ab aliis de ipsius mandato deferuntur, dum simul iter peragunt, vt est pecunia, & similia.

Secunda sententia est Vgolini hic, in verbo *spoliant, n.* 5. Duardi hìc *quæst.* 23. & aliorum affirmantium, eum, qui aufert vxorem, filios, vel seruos, quos accedens ad Sedem Apostolicam secum ducebat, ligari censura huius Bullæ. Ratio est, tum quia is ligatur hac censura, qui accedenti ad Sedem violenter subtrahit ipsius bona: sed vxor, & filij dicuntur esse in bonis præcipuis mariti, & patris; bona enim alicuius non solùm dicuntur ea, quæ sub ipsius dominio strictè accepto sunt; sed etiam illa, ad quæ habet actionem, petitionem, & prosecutionem, *l. bonorum, ff. de verb. signific.* maritus autem actionem habet in vxorem; est enim caput vxoris, & vxor sub mariti potestate existit, quoad gubernationē, & obsequia domestica, Gen. 3. *sub viri potestate eris;* & vocatur quasi famula viri, *cap. hæc imago, & cap. mulierem.* 33. *quæst.* 5. Panormit. *in cap. non est. n.* 6. *de sponsal.* Couar. 4. *decr.* 2. *p. cap.* 7. Sanchez *lib.* 9. *de matr. disp.* 4. *n.* 9. & 10. tum quia subtrahens filiam resistentibus parentibus, aut illis, sub quorum cura est, committit raptū, vt docui *de matr. q.* 4. *punct.* 18. *n.* 1. raptus autem est spolium; spolium enim est genus, sub quo raptus, tamquā species sub genere, continetur.

Tum quia subtrahens equum commodatum, quo vtitur is, qui ad Sedem Apostolicā accedit, incidit in hanc censurā; ergo etiam incidit abducens filium, vel vxorem, quorum opera vtitur maritus, & pater.

Tum quia Summus Pontifex consulere voluit accedentibus ad Sedem Apostolicam, ne timore damni in via recipiendi retraherentur; non sufficienter autem consuluisset adiecta pœna illis, qui facultates eripiunt, non autem abducenti vxorem, vel filios, quorum iactura longè grauior est, & maior: plagium enim dictum est à plaga, & dolore, quo afficiuntur illi, qui rapiuntur, aut parentes, aut domini talium filiorum, vel mancipiorum, vt benè obseruat Molina *loco cit. n.* 7.

Tertia sententia est Alterij *disp.* 10. *cap.* 2. *col.* 5. *versic. quoad famulos,* & Duardi *quæst.* 37. *nu.* 5. *versic.* 14. cum distinctione loquentium hoc pacto. Vel infertur iniuria illis, sine quibus domini, & principales ad Sedem Apostolicam commodè venire non possunt; vel infertur illis, quorum opera domini, seu principales ad iter peragendum non indigēt. Si infertur iniuria illis, sine quibus principales ad Sedem Apostolicam commodè venire non possunt, inferēs iniuriam occidendo, mutilando, vel spoliando, ligatur censura huius canonis. Ratio est, quia priuilegiū domino concessum extēditur ad familiares, & domesticos, quoties dominus sine domesticis, & familiaribus priuilegio vti non potest. *cap. licet, vers. cùm cōceditur, de priuil. lib.* 6. Si verò iniuria infertur illis, quorū opera domini, seu principales nō indigēt ad iter peragēdū, inferens

inferens iniuriam non ligatur excommunicatione, quia priuilegium securitatis ab Ecclesia concessum ad ipsos extendi non videtur, vt colligitur ex *cap. licet, cit.* Verùm quæ dicta sunt in hac tertia sententia, valent ad probandum ipsosmet comitantes gaudere priuilegio huius canonis; non autem id quod hic disputatur.

Hinc patet quid dicendum sit de illis, qui comitantur euntem ad Sedem Apostolicam, sed non sunt familiares euntis.

22 Familiares quinam dicantur.

22 Familiares vocantur personæ liberæ, quæ se ipsas mercede obstringunt ad aliquod honestum seruitium, & obsequium, ex Franco *in cap. finali, n. 14. de verb. signific.* & ex aliis, quos sequitur Alter. *loco citat. & disp. 11. cap. 4. col. 4. dub. 6.*

Quarta sententia, quam ego constituendam puto, affirmat eum, qui rapit familiares, vel alios, quos dominus, intuitu negotiorum in Curia tractandorũ, secum ducit, vel Romam mittit, affici hac excommunicatione, non tamquam spoliatorem domini, seu principalis, vt vult secunda sententia, sed potiùs tamquam exactores accedentis ad Sedem Apostolicam. Ratio est, tum quia omnes isti dicuntur ad Sedem Apostolicam venire, cùm ad eumdem finem veniant, ob quem dominus, seu principalis Romam se confert; licet ex primario fine obsequiũ domino præstare intendant. Tum quia sicut familiaris alicuius familiaris Papæ præsumitur familiaris Papæ, & inseruiens Legato Summi Pontificis censetur Summo Pontifici inseruire, ex Rota Romana in causa Romana S. Petri 8. Aprilis 1622. vers. placebat etiam coram R. D. Pirouano: ita etiam inseruiens venienti ad Sedem Apostolicam causa negotiorum, dicitur venire causa negotiorum à domino tractandorum.

Idem sentiendum arbitror non solùm de familiaribus pretio conductis, verùm etiam de patre, filiis, & vxore, modò causa negotiorum ducantur, vel mittantur: militat enim in omnibus eadem ratio.

Dixi, *causa negotiorum*, quia si dominus aliquem, e.g. filiã, vel filium Romam ducat, in monasterio, vel collegio alendum, & instruendum, vel vt almæ Vrbis ornamenta inspiciat, vexans huiusmodi filium non videtur incidere in istam excommunicationem; quia non dicitur occidere, mutilare, capere, vel detinere accedentem ad Sedem Apostolicam, cùm hic alio fine Romam proficiscatur, quàm causa negotiorum: neque incurreret tamquam spoliator subtrahendo patrem filio; quia verbum *spoliare*, iuxta communem loquendi vsum, non accipitur in hoc sensu, vt patet ex rationibus in prima sententia allatis. Hinc patet idem dicendum esse de extraneis, qui dominum, seu principalem comitantur causa solùm vrbanitatis, vel obsequij, aut pretio conducti; modò ab istis non subtrahantur res domini: tunc enim dominus ipse diceretur spoliari, si res ipsius auferrentur in ipso comitatu, vt infrà dicetur de mulionibus.

Ad primam rationem primæ sententiæ, quatenus nobis aduersatur, responderi posset primò, iuxta secundam sententiam, vxorem, & filios inter præcipua bona connumerari, & licet non acquirantur illi, cui omnia bona defuncti relinquuntur, hoc accidit, quia morte testatoris soluuntur ab onere, & subiectione, qua erga ipsum anteà tenebantur, & quia testator potest solùm in alterum transmittere ea, quorum dominium, & liberam disponendi facultatem habet: non habet autem absolutum dominium vxoris, & filiorum.

Respondeo secundò, iuxta meam sententiam, præfatum delinquentem comprehendi hac censura, quoties vexat accedentes ad Sedem Apostolicam.

Ad secundam responderi posset primò, iuxta secundam sententiam, Summum Pontificem sub censura generaliter prohibuisse spoliationem accedentium ad Sedem Apostolicam: spoliatio autem contingit non solùm dum pecunia, aut vestes, vel similia per vim auferuntur: verùm etiam, dum vxor, vel filius, patri, vel marito repugnanti subtrahuntur: nam rapina, & plagium sub spoliatione, tamquam species sub genere continentur. An autem hoc crimen dicendum sit rapina, vel plagium, constat ex propria cuiusque nominis significatione; nam plagium propriè committitur, dum aliquis rapitur, vt in seruitutem iniquè redigatur, aut vendatur. Vide Molinam *loco citato*, & Azorium *3. part. lib. 5. cap. 12.*

Respondeo secundò, delinquentem ligari hac censura, quatenus spoliat, vel detinet accedentes ad Sedem Apostolicam.

Ad tertiam, & quartam patet responsio ex dictis: sicut etiam ad rationes secundæ, & tertiæ sententiæ, quatenus nobis aliqua ex parte opponuntur, facilè respondetur ex dictis.

23 Quid significet verbum *capere.*

23 Quæres quintò, quid significet verbum, *capere.*

Respondeo omissis variis huius verbi significationibus, quas refert glossa *in extrauag. vnica, verb. capere, de priuileg.* inter Extrauag. Ioannis XXII. hoc loco idem significare, ac personaliter detinere, seu manibus comprehendere venientes ad Sedem Apostolicam, aut recedentes: sicut etiam hoc eodem pacto accipitur *in cap. cùm Episcopus, de offic. ordin. lib. 6. cap. ad Apostolicæ, de re iudicata, cap. vt famæ, extrà de sentent. excommunic.* & alibi pluribus in locis, relatis à glossa *loco cit.* & ab Alterio *disp. 10. cap. 3. col. 4. vers. capiunt.*

Hinc sequitur eum, qui personaliter comprehendit accedentes ad Sedem Apostolicam, vel recedentes, subiici pœnis huius canonis. Ita communiter DD.

24 An capiens aliquem ex familia accedentis, vel recedentis à Sede Apostolica excommunicatus sit.

24 Addo cum Alterio *loc. cit.* Vgolino *in verbo, spoliant.* Duardo *quæst. 37. num. 3.* idem sentiendum esse, si capiatur aliquis ex familia accedentium, vel recedentium à Sede Apostolica. Ratio est, tum quia sicut spolians aliquem ex familia accedentium comprehenditur sub dispositione huius canonis, vt dictum est *dub. 2.* ita etiã capiens; tum quia priuilegium domino concessum, censetur concessum familiæ, *cap. licet. §. finali, de priuileg. lib. 6.* tum quia familiares dicuntur venire ad Sedem Apostolicam causa negotiorum: quamuis illa non sint per ipsos immediatè tractanda, sed à dominis, quibus inseruiunt, & famulantur. Imò Duard. & Vgolin. *locis citatis* arbitrantur censuram istam extendi ad eos, qui deprædantur muliones accedentium ad Curiam, modò sciant res illas esse accedentium ad Curiam.

25 An deprædantes muliones accedentiũ ad Curiam excommunicationem incurrant.

25 Sed hoc mihi non probatur, quia non dicuntur spoliari accedentes ad Sedem Apostolicam, cùm muliones Romam adeant ad sarcinas transferendas, non ad negotia, vt suppono: hoc tamen limita, nisi muliones sint in comitatu dominorum; tunc enim ipsi domini censentur spoliari, dum accedunt ad Sedem Apostolicam, vt *quæst. sequenti* ostendam.

26 Qui personaliter aliquem cõprehendit, sed illum postea liberum dimittit, excõmunicationem huius canonis incurrit. Secus si conatus est tantummodo capere, sed non capit.

26 Sed modò dubium est, vtrùm, qui aliquem personaliter comprehendit, sed illum postea liberum dimittit, dicatur capere, & consequenter ligetur excommunicatione huius canonis.

Respondeo affirmatiuè, nisi iustè id egerit, aut nisi paruitas materiæ, iudicio prudentis, excuset. Ratio est, quia actus personali comprehensione fuit consummatus. Ita Alter. *loco cit.* & alij, quos in simili retuli *quæst. 8. puncto 4. num. 3.* contra Duard. *quæst. 25. num. 1. & 3.* aliter sentientem de eo, qui capit, sed retinendi animum non habet.

Secus dicendum est de illo, qui conatus est capere, sed actualiter non cepit. Ratio est, tum quia *capere* est personaliter, & actualiter apprehendere: tum quia verba legis intelligenda sunt cum affectu. *l. si per alium. §. docere. ff. ne quis eum, qui in ius vocan. est. cap. hac autem verba, de pœnit. dist. 1.* Ita Alter. *loco cit.* & alij, quos retuli *in regulis generalibus de censuris.*

27 Iustè capiens accedentem ad Sedẽ Apostolicam nõ punitur pœna excõmunicationis.

27 Dixi in responsione, *nisi iustè id egerit*; nam iustè capiens non ligatur censura, cum hæc mortale peccatum supponat, vt suo loco probatum est.

Hinc sequitur primò, illum non incidere in hanc censuram, qui accedentem ad Sedem Apostolicam personaliter capit ob delictum in sua ditione patratum. Ratio est, quia non capit iniustè, sed iustè, tamquam delinquentem, cui Summus Pontifex fauere non intendit. Ita Viualdus hic *nu. 82.* in veteri impressione, & in noua *num. 6.* Reginald. *lib. 9. cap. 19. num. 310.* Alterius *loco cit. vers. quæret.* Vgolinus *cap. 9. §. 1. nu. 4.* Duard. *quæst. 37. num. 8.* & alij, qui hoc idem iure merito sentiendum putant de Abbate, qui capit Monachum fugitiuum, & Apostatam asserentem se velle Sedem Apostolicam adire: aut de Vicario generali Episcopi capiente, vel retinente religiosum aliquem confugientem ad Sedem Apostolicam sine licentia sui superioris, iuxta Bullam Sixti V. *de regul.* apud Viualdum *loco cit. num. 8.* in nouis. Idem valet de eo, qui suum debitorem de fuga suspectum, ad Sedem Apostolicam venientem, capit priuata auctoritate, dum commodè iudicem adire non potest, vt de ipsius licentia capiat; videtur enim vti iure suo, cui non præsumitur Ecclesia velle damnum inferre; sicut etiam ex communi Doctorum sententia clericus de fuga suspectus capi potest sine excommunicatione, vt quamprimum Episcopo consignetur, teste Alterio *cap. 4. dub. 7.* vbi refert Iasonem, Innocentium, Panormitanum, & alios: vbi etiam cum Baldo *in l. pignoris. C. de pignoribus*, Felino, Iasone, & aliis docet debitorem vocari fugitiuum, non solùm quando actu fugit, verùm etiam dum præparat se ad fugam.

28 Quandõnam debitor dicatur fugitiuus.

28 Imò etiam quando probabiliter dubitatur de fuga ex solis coniecturis, licet aliter non probetur; sed de hac re alibi.

29 Capiens aliquem de mandato superioris nõ incurrit excommunicationẽ.

29 Secundò sequitur, eum non affici hac excommunicatione, qui de mandato superioris, seu iudicis capit venientem ad Sedem Apostolicam, vt patet, tum ex rationibus allatis; tum quia non peccat mortaliter, vt suppono; tum argumento textus *in cap. si clericos, de sentent. excommunicationis, lib. 6. & cap. vt fama, eodem titulo.* Ita Alterius *loco cit.* Vgolinus *n. 3. in verbo, detinent. pag. 259.* Viualdus, & alij.

30 Capiens aliquem, vel domo includens, ne ab hostibus capiatur, excommunicationinõ subiicitur.

30 Tertiò, eum non contrahere excommunicationem, qui accedentem ad Sedem Apostolicam violenter capit, aut domo includit, ne ab hostibus capiatur; tum quia non iniustè capit, vel detinet: tum quia vtiliter gerit negotium illius, in cuius commodum Summus Pontifex hunc canonem edidit. Ita S. Antoninus, quem in simili citat, & sequitur Alterius *loco cit.*

31 Paruitas materiæ excusat, & quãdonam cõtingat.

31 Dixi, *aut nisi paruitas materiæ excuset*; paruitas enim materiæ à mortali excusat, & consequenter à censura, ideò qui aliquem capit, statim illum dimissurus, probabile est non obstringi vinculo huius censuræ; quia, moraliter loquendo, non videtur capere. *l. non videtur. 52. de regul. iur.* Ita Duard. *loco cit.* Verùm quid mihi in hoc casu sentiendum sit, constat ex dictis *quæst. 8. puncto 4. num. 3.*

32 Quid significet verbum *detinere.*

32 Quæres sextò, quid significet verbum *detinere.*

Respondet Duard. *quæst. 25.* idem esse, ac manu, vel ligamine tenere, seu custodiæ, vel carceri tradere. Ego verò censeo idem esse, ac captum detinere, seu morari, & impedire; cùm enim fieri possit, vt accedens ad Curiam impediatur ab itinere, vel quia ab aliquo capitur, vel quia captus detinetur; Summus Pontifex voluit vtramque actionem capiendi, & detinendi sub censura prohibere. Ita Alterius *loco cit. verb. detinere.*

33 Qui præcepto impedit, ne domo quis, vel alio loco exeat, & consequenter, ne ad Sedem Apostolicam accedat, excommunicationem nõ incurrit.

33 Sed modò dubium est, vtrùm qui præcepto impedit, ne domo, vel alio loco exeat, consequenter, ne ad Sedem Apostolicam accedat, ligetur excommunicatione.

Respondeo negatiuè cum Duardo *loco cit. num. 3. & 4.* contra Alterium *loco cit. & cap. 4. dub. 8.* & Vgolinum hîc *in verb. detinent, num. 1. pag. 259.* & eumdem Duardum *quæst. 31. num. 2.* existimantes eum incidere in hanc excommunicationem, qui quacumque ratione dolo malo moratur venientes ad Sedem Apostolicam. Sed ratio mea est, quia *detinere* videtur importare actionem physicam violentam contra personam captam, & cùm versemur in materia pœnali, extensionem cauere debemus; impedire autem præcepto non est detinere, sed potiùs arrestare; arrestatio enim contingit sine manuum iniectione, captio fit cum manuum iniectione; detentio verò manuum iniectionem supponere videtur, ex Abbate *in Clement. multorum, de hæreticis, in verbo capere*, Duardo, & aliis.

Hinc patet, quid dicendum sit de eo, qui non violenta actione, sed tantummodo verbis minatoriis in causa est, vt aliquis ad Sedem Apostolicam non accedat; probabiliter enim sustineri posse videtur, non incidere in hanc excommunicationem, licet grauiter peccet. Contrarium docet Alterius *disp. 10. cap. 4. dub. 8.* quem sequi videtur Duardus *quæst. 31. num. 2. & 3.* & alij.

SECVN.

SECVNDA PROPOSITIO.

34 Vsurpantes sibi iurisdictionem contra morantes in Curia Rom. eos occidendo, mutilando, spoliando, capiendo, detinendo, excommunicationē incurrunt, modò id auctoritatiuè faciāt.

34 MAteria huius censuræ non solùm est sacrilegium; quo Sedes Apostolica læditur occidendo, mutilando, spoliando, capiendo, vel detinendo accedentes ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedentes; verum etiam est sacrilegium, quo eadem Sedes offenditur, prædictas actiones exercendo auctoritatiuè, vsurpata temerè iurisdictione contra prædictas personas, in Curia Sedis Apostolicæ morantes; causa negotiorum in ea expediendorum. Hæc propositio satis apertè constat ex textu, ibi, *Nec non illos omnes, qui iurisdictionem ordinariam, vel delegatam*, &c.

35 Dixi, *auctoritatiuè*, quia si quis morātes in Curia spoliet, vel alia ex præfatis actionibus tamquam priuata persona vexet, non afficitur censura huius canonis; quia Summus Pontifex loquitur de iis, qui hæc faciunt auctoritatiuè, vendicantes sibi iurisdictionē ordinariam, vel delegatam, quam non habent. Ita Caiet. *verb. excommunicatio, cap.* 15. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 4. Vgolin. hìc *versu, necnon illos, num.* 2. Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 66. Tolet. *lib.* 1. *cap.* 26. *n.* 4. *vers. aliud dubium.* Duard. *canon.* 9. *quæst.* 33. *n.* 6. Alter. *lib.* 5. *disp.* 10. *cap.* 5. *col.* 2. Filliuc. *tract.* 16. *cap.* 7. *quæsito* 5.

35 Præfatas actiones contra accedentes ad Romanam Curiam priuata auctoritate excommunicationem incurrunt

Hinc sequitur eum, qui commorantes in Curia suborta rixa interficit, aut furando spoliat, non affici hac censura, quia id non facit auctoritatiuè.

36 Facientes vero easdem priuata auctoritate contra cōmorantes in Curia non incurrunt.

36 Ex quo patet differentia inter eum, qui prædictas actiones facit contra accedentes ad Curiam, vel recedentes, & inter eum, qui eas facit contra commorantes; nam qui eas facit contra commorantes, non incurrit excommunicationem, nisi eas faciat auctoritatiuè; qui verò eas facit contra accedentes, incurrit, siue eas faciat auctoritate priuata, siue publica. Ita DD. citati.

Dixi, *vsurpata iurisdictione*, quia in textu dicitur, *iurisdictionem sibi temerè vendicantes*, ideò si quis iurisdictionem alibi quidem habeat, sed non in Curia Romana, obstringitur vinculo istius excommunicationis, spoliando, capiendo, vel detinendo commorantes in Romana Curia. Ratio est, quia hæc facit vsurpata iurisdictione.

37 Episcopus, vel alius Prælatus, qui præfatas actiones præstat cōtra aliquē ex sibi subditis in Curia cōmorantem excommunicationē contrahit.

37 Hinc sequitur Episcopum, vel alium Prælatum, qui aliquam ex præfatis actionibus præstat contra aliquem ex sibi subditis, in Curia commorantem, contrahere excommunicationem; tum quia vsurpat sibi iurisdictionem, quam in subditum, quamdiu in Curia moratur, non habet; cùm ille sub protectione Summi Pontificis existat, & priuilegio venientium ad Sedem Apostolicam gaudeat, *cap. quia diuersitatem, de concess. prabend. & cap. statutum, §. præterendo, de rescript. lib.* 6. tum quia Summus Pontifex excipit solum eos, qui potestatem in prædictos exercent, habentes iurisdictionem ab ipso Papa, vel ipsius iudicibus: Episcopus autem non habet tunc iurisdictionem à Papa, vel ab eius officialibus, vt benè obseruat Alterius *loco citato versic. quæret quis.*

38 Officiales Papæ non ligantur excommunicatione præfatas actiones ferendo contra commorantes in Curia.

38 Ex quo licet inferre à contrario, officiales Papæ non ligari hac censura, si actiones aliquas prohibitas præstent contra morantes in Curia, quia licet inique agant, & iurisdictionis suæ terminos excedant; nihilominus iurisdictionem habent in Curia. Ita Alterius *loco citato*, Duard. *quæst.* 33. *ad finem.*

39 Ad incurrendam istam excommunicationem requiritur scientia, & non sufficit ignorantia.

39 Dixi in propositione *temerè*, quia si quis bona fide, vel etiam cum ignorantia vincibili, crassa, vel affectata, putans se iurisdictionem habere, aliquam ex prædictis actionibus præstet contra morantes in Curia, non incidit in pœnam huius canonis, quia non temerè sibi vendicat iurisdictionem; particula enim *temerè*, includit scientiam, audaciam, fraudulentiam, ac dolum, *cap. per venerabilem, qui fil. sint legit.* Ita Duardus *quæst.* 33. *num.* 1. Viualdus *hic.* Alterius *cap.* 5. *col.* 3. *vers. illam sibi, & col.* 5. *vers. audent.* Vgolinus *loco cit.* Sanchez, & alij, quos suo loco retuli *de censuris in genere*, & alibi contra Suarez, Filliucium, & alios.

40 Cōmorantes in Curia, quinam dicātur.

Dixi, *contra prædictas personas in Curia morantes*, id est, existentes in Curia ad peragenda negotia apud Sedem Apostolicam; nam Summus Pontifex de illis loquitur, qui ad Sedem Apostolicam veniunt negotiorum causa; ibique postea morantur intuitu negotiorum.

40 Quamobrem nomine commorantium in Curia, hoc in loco, non intelliguntur illi, qui in Curia degunt, vt Summo Pontifici, Cardinalibus, Prælatis, vel aliis Curiæ officialibus inseruiant, vel aliud quid agant; sed qui in Curia reperiuntur ad negotia expedienda: nam ex præcedentibus verbis sumitur explicatio, & intelligentia subsequentium, *l. si seruus plurium, §. fin. ff. de legat.* 1. in præcedentibus autem Summus Pontifex loquutus fuerat de accedentibus ad Sedem Apostolicam causa negotiorum in Curia tractandorum; ergo etiam in subsequentibus agit de morantibus in Curia causa negotiorum. Ita Alterius *disput.* 10. *cap.* 2. *col.* 1. *& cap.* 5. *col.* 4. *vers. morantes*, Duardus *quæst.* 34. *& quæst.* 37. *num.* 13. Vgolinus *in verbo, necnon illos*, contra Toletum *lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 4. Filliucium, & alios.

Nomine Curiæ, hoc in loco, intelligitur Sedes Apostolica, vt patet, tum ex ipso textu, tum ex supradictis.

41 An Sedes Apostolica differat à Curia.

41 Quamquam, in rigore loquendo, non est idem Sedes Apostolica, & Curia Romana; nam Curia accipitur pro audientia Papæ, seu pro tribunali Summi Pontificis, quod duobus in locis esse potest, scilicet Romæ absente Papa, & alio in loco, vbi sit Papa, vt sæpius docui. Sedes verò Apostolica per antonomasiam, iure antiquo accipi consueuit pro Ecclesia Romana, cuius caput est Summus Pontifex, Vicarius Christi, & successor Petri, & vno tantùm in loco existit, nempe vbi Papa reperitur, vide Alterium *disp.* 10. *cap.* 1. *col.* 2. *vers. ad Sedem*; vbi hanc rem fusè prosequitur: vtplurimum tamen Sedes Apostolica accipitur pro Romana Curia.

42 Suadens præfatas actiones fieri, excōmunicationem incurrit.

42 Sed modò dubium est, vtrùm hac censura ligetur non solùm is qui præfatas actiones contra morantes in Curia facit; verùm etiam iudex qui eas fieri mandat.

Respondeo affirmatiuè secuta actione. Ita Alterius *disp.* 10. *cap.* 5. *col.* 5. *versic. sed difficultas*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *quæst.* 5. *&* 8. Duardus *canone* 9. *quæst.* 35. Ratio est, tum quia huiusmodi actiones fieri consueuerunt potius per alios, quàm per ipsosmet iudices, iurisdictionem sibi vsurpantes: tum quia Summus Pontifex intendit illos excommunicare, qui eas actiones auctoritatiuè faciunt contra morantes in Curia, quas in præcedentibus fieri sub excommunicatione vetuit contra accedentes ad Curiam, vel recedentes (nam Summus Pontifex vtitur his verbis, *similia contra morantes in eadem Curia audent perpetrare:* quæ loquendi forma refertur ad præcedentia, & indicat similitudinem actionum, non solum quoad substantiam, sed etiam quoad modum; non enim afferri potest ratio, cur potiùs ad substantiam actionum, quàm ad modum referantur;) sed in antecedentibus sub excōmunicatione fieri vetuit præfatas actiones, non solùm per se, verùm etiam per alios contra accedentes ad Curiam, vel recedentes, (inquit enim Summus Pontifex, *sua, vel aliorum opera interficiunt*, &c.) ergo etiam excommunicare intendit non solum eos, qui præfatas actiones exercent per se; verùm etiam qui eas fieri mandant, id est, per alios faciunt. Ita Alterius *disput.* 10. *cap.* 5. *col.* 5. *versic. sed difficultas oritur.* Vgolinus hic *cap.* 9. *versic. necnon illos num.* 2. Duardus *canone* 9. *q.* 35. *n.* 2. *& seqq.* Suarez *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 66. *ad finem.*

43 Hoc tamen intelligitur, modò secutus sit effectus.

43 Dixi, *secuta actione*, quia censura non incurritur, nisi secuto effectu prohibito sub censura, vt patet ex regulis generalibus; effectus autem prohibitus sub censura non est mandatum simpliciter, sed interfectio, mutilatio, &c. facta per se, vel per alium. Ita Alterius *loco citato cap.* 5. *ad finem*, Duardus *q.* 4. *n.* 2. Filliucius *quæsito* 8. *n.* 170.

44 Interficiens de mandato superioris iurisdictionem non habentis excommunicationem non incurrit.

44 Maior difficultas est, vtrùm interficiens de mandato superioris iurisdictionem non habentis à Papa, vel ab ipsius officialibus, ligetur hac censura. Ratio dubitandi est, quia executor non agit auctoritatiuè, nec sibi iurisdictionem vsurpat; Summus autem Pontifex loquitur de illis, qui præfatas actiones prohibitas agunt, non habentes iurisdictionem ordinariam, vel delegatam à Papa, vel ab eius officialibus.

His non obstantibus, arbitror ligari censura, quia etiam ipse dicitur agere auctoritatiuè, nempe auctoritatè, & potestate accepta ab eo, qui præcipuam iurisdictionem vsurpauit, cuius nomine delictum exequitur, hoc tamen intellige, modò non excusetur ob aliquod ignorantiæ genus, nam in textu habentur hæc duo verba, *temerè*, & *audent*, quæ indicant audaciam, scientiam, & dolum. Ita Alterius *loco citato*, Duardus *quæst.* 26. *num.* 3. *& quæst.* 35. *num.* 5. Suarez *loco citato num.* 66. *ad finem*, & alij communiter.

PVNCTVM II.

Quódnam sit huius censuræ subiectum, seu contra quas personas ista excommunicatio feratur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Huic censuræ subiiciuntur omnes, qui actiones in præcedentibus expressas faciunt.

1 SVblectum huius censuræ sunt omnes, & singuli, qui per se, vel per alios interficiunt, vel mutilant, vel spoliant, vel capiunt, vel detinent Catholicos accedentes ad Sedem Apostolicam, vel recedentes, aut qui vsurpata temerè auctoritate præfatas actiones per se, vel per alios contra morantes in Curia audent perpetrare. Hæc propositio satis clarè in ipsamet Bulla exprimitur; consequenter potius explicatione singularum partium, quam probatione indiget.

Dixi, *omnes, & singuli*, vt innuerem hac censura omnes cuiuscumque conditionis homines censuræ capaces obstringi; nam in textu habetur particula, *omnes*, quæ cum generalis sit, generaliter intelligenda est. An verò afficiat Reges, & Imperatorem, patet ex dictis *de clausura*, & alibi plurìbus in locis.

2 Mandans, vel iubens præfata fieri, excōmunicatur.

2 Dixi, *per se, vel per alios*, vt innuerem non solùm illos, qui per se ipsos præfatas actiones exequuntur, subiici huic censuræ; verum etiam illos, qui mandant, vel iubent: nam in textu dicitur, *sua, vel aliorum opera*, &c. Ita Vgolinus hic §. 1. *num.* 1. *versic. item excommunicatio.* Duardus *canone* 9. *quæst.* 4. Alterius & alij.

Hoc tamen limita primò, modò secuta sit actio homicidij, vel mutilationis, &c. quia censura non incurritur, nondum secuto effectu prohibito sub censura, vt suo loco docui.

3 Mandans præfatas actiones excommunicationē incurrit; etiamsi in gratia exitat tēpore executionis mandati.

3 Secundò, modò mandatum reuocatum non fuerit; nam effectus, reuocato mandato, non imputatur mandanti; cùm ipse non censeatur influere in effectum prohibitum sub censura, modò reuocatio innotuerit mandatario: nam si mandans effectum, sub censura mandanti prohibitum, & mandans conetur mandatum reuocare; sed reuocatio non perueniat ad aures mandatarij, arbitror mandantem ligari censura, quia suo mandato influit in effectum sub censura prohibitum, etiāsi eo tempore, quo mandatum executioni mittitur, mandans in gratia existat, vt cum communi Doctorū sententia docui *de censuris disput.* 1. *quæst.* 1. *puncto* 6. *num.* 6. contra Alterium *disput.* 8. *cap.* 10. *& disp.* 10. *cap.* 3. *col.* 2 *versic. tertio.* Duardum *lib.* 2. *canone* 9. *quæst.* 5. *num.* 1. *& seqq.* Auilam 2. *part. cap.* 5. *disput.* 3. *dub.* 7. Filliucium *tract.* 11. *cap.* 8. *quæsito* 13. *num.* 167. & alios.

4 Vtrùm mandans verberare, incurrat excommunicationē, secuto homicidio, vel mutilatione.

4 Tertiò limitatur à Duardo *quæst.* 6. modò mandans re ipsa mandauerit occidere, spoliare, &c. nam si mandauit tantùm verberare, mandans non videtur reus huius censuræ, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui sua vel aliorum opera occidunt, mutilant, &c. ergo ista excommunicatio extendi non debet ad mandantes verberari, etiamsi fortè occisio, vel mutilatio sequatur; sicut enim verberans non dicitur interficere, vel mutilare; ita neque mandans verberare, dicitur mandare interfici, vel mutilari. Neque est par ratio de irregularitate, quam perspicuum est ab eo contrahi, qui expressè mandat aliquem verberare, expressè inhibendo ne occidatur vllatenus, vel membro aliquo mutiletur: nam hic casus de irregularitate expressus est *in cap. fin. de homicid. lib.* 6. & in pœnalibus non est facienda extensio à maiori ad minus, vel à minori ad maius, vt alias docui. Ita Duard. *loco citato.* Azorius, & alij, quos ego retuli *de restitutione disputat. 1. quæst.* 2. *puncto* 6. *num.* 7. contra Clauem Regiam, & alios. Verum ista tertia limitatio mihi displicet in hoc canone; tum quia, sicut qui percutit, aut vulnerat, sed non occidit, mutilat, spoliat, aut capit, ligatur hac censura, etiam in sententia eiusdem Duardi *quæst.* 31. *num.* 2. quoties vulnera, aut verbera talia sunt, vt vulneratus, aut percussus commodè nequeat, saltem per aliquod tempus, iter peragere: ita, &c. tum quia, quamuis mandans verberari accedentem ad Sedem Apostolicam non incurrat excom-

excommunicationem, tamquam mandator homicidij, vel mutilationis, videtur tamen eam incurrere tamquam mandans impedire; perspicuum enim est huiusmodi verberibus ineptum reddi ad iter commodè perficiendum, vt suppono.

5 Vtrùm dans consilio, auxilium, vel fauorem, ligetur excommunicatione.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm auxilians, fauens, aut consulens præfatas actiones, incurrat censuram huius canonis.

Respondeo negatiuè. Ratio est; tum quia nullum in hoc canone verbum reperitur, quod ad consulentes, vel fautores referatur: nam in hoc canone dicitur, *sua, vel aliorum opera interficiunt, mutilant*, &c. qui autem dat consilium, fauorem, vel auxilium ad occidendum, vel mutilandum, non dicitur sua opera interficere, vel mutilare: nam hoc nomen, *opera*, iuxta propriam significationem, non adhibetur ad significandum consilium, fauorem, vel auxilium; sed actionem, industriã, aut laborem ipsius operantis; consequenter hac censura ligatur is solum, qui actionem mutilationis, vel homicidij exercet, vel qui actione alterius vtitur iubendo, vel mandando; non verò consulendo, fauendo, vel auxiliando: tum quia in Bullis antiquioribus, vt in Bulla Gregorij XIII. extabant illa verba, *dantes auxilium, consilium, vel fauorem, vel qui talia fieri mandant*. Cùm autem ea verba à Sixto V. ablata sint, coniicere possumus, Summum Pontificem nolle amplius hac censura ligare consulentes, auxiliantes, vel fauentes; quando enim variantur verba, etiam dispositio virtuti censetur, & quando cessant verba legis, etiam dispositio cessare debet, *l. 4. §. prætor.* & ibi Alexander. *ff. de damn. infect.* tum quia, dum Sũmus Pontifex intendit excõmunicationis vinculo ligare consulentes, vel auxiliantes, solet eos exprimere, vt patet in quãpluribus aliis casibus nostræ Bullæ, & alibi multis in locis. Ita Suarez *disput.* 21. *sect.* 2. *n.* 66. Alterius *disput.* 10. *cap.* 3. *col.* 1. *&* 2. *versic. sed videndus.* Duardus *canone* 9. *quæst.* 4. *n.* 5. *& quæst.* 8. *n.* 12. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *quæsito* 5. *num.* 163. Hoc tamen intellige, modò non adsit cooperatio ad actionem hìc prohibitã, interficiendo, vel mutilando; tunc enim perspicuum est auxiliantem incurrere excommunicationem, vt per se patet. Ita Alterius, & Suarez *locis citatis.*

6 Vtrùm ratas habẽs præfatas actiones excommunicationem incurrat.

6 Secundò dubium est, vtrùm ratam habens aliquam ex præfatis actionibus, in hoc canone prohibitis, ligetur censura huius canonis.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia in hoc canone excommunicantur, qui per se, vel per alios occidunt, mutilant, &c. qui autem ratum habet homicidium, vel mutilationem, non dicitur occidere, vel mutilare: nam ratihabitio est posterior facto; consequenter illius causa esse non potest, cum causa prior sit effectu. Neque obstat ratihabitionem comparari mandato: tum quia aliud est comparari, aliud esse; tum quia ratihabitio non comparatur mandato, nisi in casibus in iure expressis, vt docui *de censuris*, & alibi pluribus in locis, cum communi Doctorum sententia.

7 Vtrùm, qui non impedit, excommunicationẽ contrahat.

7 Tertiò dubium est, vtrùm qui non impedit actiones in hoc canone prohibitas, excommunicationem huius canonis incurrat.

Respondeo negatiuè; etiamsi alias teneatur ex charitate, vel iustitia impedire. Ratio est, quia etiamsi is, qui tenetur impedire, reus sit culpæ non impediendo, nihilominus non afficitur censura contra exercentes aliquam actionem positiuam impositã; in nostro autem casu, censura imposita est contra eos, qui aliquam ex prænominatis actionibus præstant; non verò contra eos, qui non impediunt: nam qui non impedit, non facit actionem hic prohibitam sub censura; sed negatiuè se habet. Ita Duard. *lib.* 2. *canone* 9. *quæst.* 8. *num.* 7. *& sequenti.*

Obiicies, qui non impedit homicidium, quod ex iustitia tenetur impedire, non solùm obligatur ad restitutionem, vt docui *de restitutione*; verùm etiam incurrit irregularitatem, vt ostendi *de censuris disput.* 7. *quæst.* 4. *puncto* 8. *num.* 37. cum probabiliori sententia: præterea, qui clerici percussionem permittit, quam impedire potest, incurrit excommunicationem latam contra percussores clericorum. *cap. quanta. de sentent. excom.* ergo etiam, qui potest præfatas actiones impedire, incurrit excommunicationem non impediendo.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, tum quia ad obligationem restitutionis inducendam sufficit mortale peccatum contra iustitiam cum damno proximi, & ad incurrendam irregularitatem sufficit moralis cooperatio positiua ad homicidium; nam qui non præstat actionem positiuam, quam erga aggressum præstare debet, priuat ipsum oppressum iure suo, & auxilio sibi necessario, consequenter videtur in ipsius homicidium influere: tum quia in irregularitate ita vsu, & consuetudine receptum est; in dubiis autem standum est vsui, & consuetudini, cùm hæc sit legitima iuris interpres.

Ad id quod dicitur de permittente clerici percussionem, respondeo hunc esse casum particularem in iure expressum, saltem pro foro externo, *in cap. quanta*; in materia autem pœnali non est facienda extensio de vno casu ad alium.

Ex dictis in hoc dubio sequitur primò, eum, qui præfatas actiones non impedit, dum contra clericum fiunt, non ligari censura huius canonis, licet ligetur censura lata contra percussores clericorum. *cap. si quis suadente diabolo* 12. *quæst.* 4. nam *in cap. quanta*, *cit.* excommunicatio lata contra iniicientes manus violentas in clericos, extenditur ad non impedientes, dum ex iustitia tenentur impedire, vt docui *de censuris disputat.* 2. *quæst.* 4. *puncto* 3. *num.* 5. cum Molina, & aliis; excommunicatio verò huius canonis ex nullo iure constat extendi ad non impedientes.

8 An occultans arma accedentium ad Sedem Apostolicã remaneat excommunicatus secuta illorũ morte, vel mutilatione.

8 Secundò eum, qui arma accedentium ad Sedem Apostolicam occultat, aut illis denegat, præuidens fore, vt armis traditis potuissent se tueri contra aggressores, non incidere in hanc censuram; quamuis enim in foro conscientiæ grauiter peccet, etiam contra iustitiam, dum iniustè renuit arma domino tradere; nihilominus ipse non occidit, neque mutilat. Idem sentiendum putat Duard. *num.* 11. de eo, qui assistit homicidio, non vt feriat, sed vt opem ferat delinquentibus. Sed hoc mihi displicet, si ob ipsius assistentiam delinquentes animosiores fiunt ad occidendum, vel mutilandum; nam in hoc casu comparatur homicidis, ipsique homicidium imputatur, non solùm quoad culpam, sed etiam quoad actionem physicam.

9 Ad incurrendam

9 Dixi in propositione, *interficiunt, vel mutilant*, &c. vt innuerem, ad incurrendam excommunicationem huius canonis, non requiri omnes præfatas actiones simul; sed vnam earum sufficere. Ratio est, quia licet Summus Pontifex explicitè non loquatur per particulam alternatiuam *vel*, tamẽ eumdem sensum efficit, vt sufficienter colligitur ex fine, seu ex ratione legis; quæ dicitur anima legis, *l. non dubium, C. de legat.* Sicut enim corpus dirigitur ab anima; ita lex à ratione, ab eaque interpretationem accipit *cap. intelligentia, de verborum significatione.* Ratio autem, seu finis huius legis, & canonis fuit cauere, ne accedentes ad Sedem Apostolicam impediantur; cùm autem per vnam, vel alteram ex præfatis actionibus impediri possint, fateri debemus sensum huius canonis alternatiuum esse, consequenter vnam, vel alteram actionem sufficere ad incurrendam istam excommunicationem; nam ad veritatem propositionis alternatiuæ satis est, alteram partem veram esse. *cap. in alternatiuis, de regulis iuris in* 6. Menochius *de præsumpt. lib.* 6. *quæst.* 83. *numer.* 6. & alij communiter.

istam excommunicationem sufficit vna ex præfatis actionibus.

10 Sed modò dubium est primò, vtrùm qui plures actiones in hoc canone prohibitas facit, vnam, vel plures excommunicationes incurrat.

10 An qui plures actiones præstat, plures contrahat excõmunicationes.

Respondeo solutionem huius difficultatis constare ex dictis *de censuris in genere disput.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 5. *num.* 2. vbi ostendi vnam tantùm incurrere, si eas actiones exerceat contra eamdem personam, absque morali interruptione; tunc enim censentur vna transgressio moraliter, & vnum delictum ex eodem motiuo prohibitum. Secus si cum morali interruptione; tunc enim censentur plura delicta, consequenter tot censuræ incurruntur, quot sunt actiones moraliter interruptæ. Ita Alterius *disp.* 10. *cap.* 4. *col.* 4. *dub.* 4. Sayrus *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 9. Duardus hìc *q.* 28. Suarez, Vgolinus, & alij, quos retuli *de censuris loco citato.* Vide dicenda *q. seq. punct.* 3. *n.* 16.

11 An occidens, vel mutilans plures vno ictu, pluribus afficiatur excõmunicationibus.

11 Secundò dubium est, vtrùm qui aliquam ex præfatis actionibus contra plures simul exercet, vt si mandet plures interfici, aut si vno sclopi ictu plures petat ad necem, plures excommunicationes incurrat. Alterius *loco citato cap.* 4. *col.* 5. *versic. item plures.* Sayrus *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 9. Duardus *quæst.* 29. Vgolinus hìc *v. detinent, num.* 4. *col.* 5. *versic. ad quid*, & alij respondent tot censuras incurrere, quot sunt homines, qui occiduntur, vel mutilantur, vel detinentur. Ego verò *in tractatu de censuris loco cit. num.* 7. *quæsito* 3. cum Suarez docui probabiliter sustineri posse, vnam dumtaxat excommunicationem incurrere, quia videtur vnum tantummodo peccatum, & vnam numero transgressionem committere, vt *ibidem* multis exemplis probaui: vbi etiam nonnullas alias quæstiones *ibidem* explicaui, à quibus hic supersedeo, cùm ad doctrinam *de censuris in genere* pertineant.

Dixi in propositione, *Catholicos accedentes*, &c. vt innuerem, hac censura obstringi eum, qui præfatas actiones facit contra Catholicos cuiuscumque gradus, & conditionis existant: nam propositio indefinita æquipollet vniuersali, vt pluribus docet Felinus *in cap. innouamus, de treuga, & pace.*

Vtrùm verò eamdem censuram incurrat, qui iniuriam infert vxori, filiis, aut familiaribus accedentium ad Sedem Apostolicam, patet ex suprà dictis *puncto præcedenti num.* 21. *& seq.*

12 An occidens, spolians, mutilans Turcam, aliumve infidelem, censuram huius canonis incurrat.

12 Maior difficultas est, vtrùm in eamdem censuram incidat, qui præfatas actiones præstat contra infideles, e.g. contra Iudæos, Turcas, hæreticos. In hac difficultate dissensio est inter Doctores.

Prima sententia negatiua est Duardi *lib.* 2. *canon.* 9. *q.* 24. Couarruuiæ, Ambrosini, & aliorum, quos in simili retuli *in tract. de legibus disp.* 3. *quæst.* 7. §. 3. *num.* 5. & plures alios refert, & sequitur Petrus Gambacurta *de immunitate Ecclesiarum lib.* 4. *cap.* 7. *&* 8. & Farinacius *de carceribus, & carceratis quæst.* 28. *num.* 68. Ratio est, tum quia ipsi infideles non incidunt in hanc censuram, dum mutilant, spoliant, vel capiunt fideles ad Sedem Apostolicam accedentes: ergo neque fideles incidunt, dum mutilant, spoliant, vel capiunt infideles: par enim esse debet omnium ratio, & conditio: tum quia verisimile non est, Ecclesiam velle eos, qui sub ipsius potestate, & iurisdictione non existunt, graui censurarum gladio tueri, & par non est, vt is ab Ecclesia protegatur, qui eius gremio, tutelæ, ac fidei committere se ipsum recusat, vt argumẽtatur Cauarr. 2. *var. cap.* 20. *numer.* 11. *vers.* 13.

Secunda sententia affirmatiua est Alterij *disp.* 10. *cap.* 2. *col.* 4. *dub.* 3. Vgolini *in expositione huius canonis in verbo, spoliant, num.* 4. Marij Italiæ *in tract. de immunitate lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. Filliucij *tract.* 16. *cap.* 5. *num.* 20. Viualdi hic *casu* 9. *num.* 5. *in nouis.* Syluestri *verb. immunitas* 3. *num.* 2. & aliorum, quos retuli *in tract. de legibus loco citato*, & nonnullos alios referam *quæst. sequenti puncto* 2. *num.* 20. Ratio est, tum quia Summus Pontifex absolutè, & indistinctè loquitur: vbi autem ius non distinguit, neque nos distinguere debemus. gosl. *in l. de pretio. ff. de Publiciana in rem actione:* tum quia finis Ecclesiæ in hac constitutione est, vt illis, qui apud Summum Pontificem negotia tractaturi sunt, liber, & securus pateat aditus: cùm autem hic finis non solùm subsistat respectu fidelium ad Sedem Apostolicam confugientium: verùm etiam respectu infidelium (Ecclesia enim non solùm Christianos, & Catholicos benignè, & humaniter excipit: verum etiam infideles ad ipsam confugientes admittit, nullique gremium claudit, *cap. super eo, de hæret. lib.* 6. *& cap. duo ista* 23. *quæst.* 4. *& cap. sedes, de rescriptis*, vbi inquit Innocentius: *Sedes Apostolica consueuit exhibere se petentibus liberalem,*) sequitur non solùm fideles, verum etiam infideles gaudere priuilegio securitatis in hoc canone indistinctè concesso.

Hæc secunda sententia mihi probatur: tum propter allatas rationes: tum quia, sicut infideles confugientes ad Ecclesiam gaudent immunitate Ecclesiæ, dum fieri volunt Christiani, vt docui *de legibus loco cit.* cum Baiardo, Suarez, & aliis, quos etiam sequitur Alexander Peregrinus *tract. de immunit. cap.* 12. *dub.* 1. ita etiam gaudere debent priuilegio securitatis, dum ad Sedem Apostolicam negotiorum causa confugiunt.

Hinc patet quid dicendum sit de excommunicatis, & aliis quauis censura obstrictis. Imò etiam de hæreticis: quamuis isti non gaudeant priuilegio immunitatis in crimine hæresis, vt *loco cit.* ostendi,

ob

ob exceptionem in Bulla Gregorij XIII. expressam. Vide tradenda *sequenti quæst. puncto 2. num. 20.*

Ad primam rationem primæ sententiæ respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia infideles incapaces sunt censuræ, & non subiiciuntur iudicio Ecclesiæ, iuxta illud 1. Corinth: 5. *Quid mihi de his, qui foris sunt*; consequenter non ligantur censuris Ecclesiasticis. Christiani verò vexantes fideles, vel infideles ad Romanam Curiam proficiscentes, subiecti sunt potestati Ecclesiæ; consequenter etiam pœnis ab ea impositis, quoties crimen sub pœna prohibitum perpetrare audent, consequenter non est par omnium ratio: sicut neque æqualis conditio in irregularitate ob homicidium; certum enim est fidelem, qui occidit infidelem, irregularem esse; infidelem verò, qui fidelem, vel alium infidelem interficit, non esse irregularem, vt pote irregularitatis incapacem ante Baptismum, vt docui *de irregularitate disput. 7. quæst. 1. in princ. num. 4.*

Ad secundam respondeo ex rationibus pro secunda sententia allatis satis apertè nobis constare de mente Summi Pontificis, absolutè loquentis, & humaniter admittentis quoscumque ad se confugientes; consequenter ex interpretatiua ipsius voluntate non leuem coniecturam desumimus ad explicandam vniuersaliter constitutionem, indistinctè, & generaliter ab ipso editam.

Dixi in propositione, *accedentes ad Sedem Apostolicam*, vt indicarem hanc censuram non incurri, dum occiduntur proficiscentes ad almam Vrbem alia de causa, quàm intuitu negotiorum in Curia Summi Pontificis tractandorum, vt patet ex dictis *puncto 1.* vbi nonnulla dubia explicaui.

13 An ad incurrendam istam excommunicationē opus sit, vt prædictæ actiones fiant in accedētes ad Sedem Apostolicā, vt accedētes sunt, & non ex alia causa.

13 Sed modò dubium est, vtrùm ligetur hac censura, qui aliquam ex prædictis actionibus facit in accedentes ad Sedem Apostolicam, non quatenus accedentes sunt, id est, non quatenus ad Curiam Romanam proficiscuntur causa negotiorum, seu non ob odium recursus ad Sedem Apostolicam; sed ob inimicitias aliunde contractas, seu ex ira, vel voluntate furandi, vel alia de causa.

Prima sententia affirmat incurrere. Ratio est, tum quia iniuriosè percutiens clericum ligatur censura; etiam si non intendat percutere ex prauo affectu clericatus. *cap. si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.* ergo etiam interficiens, vel mutilans accedentem ad Sedem Apostolicam ligatur hac censura, quamuis non interficiat, vel mutilet intuitu accessus ad Sedem Apostolicam; sed alia iniusta de causa: tum quia vbi ius non distinguit, neque nos distinguere debemus. *l. de pretio, ff. de Public. in rem actione.* & ius generaliter loquens, generaliter intelligendum est. *l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præst.* Summus autem Pontifex videtur generaliter interdixisse sub pœna excommunicationis ipso facto, ne accedentes ad Sedem Apostolicam interficiantur, mutilentur, &c. alioquin non sufficienter consultum esset proficiscentibus ad Romanam Curiam, si impunè vexari permitterentur. Hanc sententiam sequitur Vgolinus *cap. 9. §. 1. n. 3. versic. 8. pag. 248.* Alphons. Viuald. hic *num. 81.* in antiqua impressione; in nouis verò *num. 12.* licet obscurè loquatur. Reginald. *lib. 9. cap. 19. num. 309.* Alterius in simili *disput. 11. cap. 1. ad finem versic. neque opus*, affirmantes interficientem, mutilantem, spoliantem, capientem, vel detinentem eum, qui ad Romanam Curiam accedit, affici hac censura; quamuis id non faciat ex odio Romanæ Curiæ, seu intuitu accessus ad Romanam Curiam; sed vel ob priuatas inimicitias, vel animo lucri, vel alia de causa.

Secunda sententia asserit ad incurrendam hanc censuram opus esse, vt prædictæ actiones fiant in accedentes ad Sedem Apostolicam, vt accedentes sunt, id est, ex odio Curiæ, seu in detestationem recursus ad Curiam, vel ne aduersarius ius suum in Curia prosequatur, vel ne sibi molestiam inferat in Curia. Secus si id faciat ob priuatas inimicitias aliunde contractas, vel alia de causa. Ratio est, tum quia recipiens hæreticum non ligatur hac censura, nisi illum recipiat intuitu hæresis, & qui impedit victualia deferentem ad Curiam, non incidit in excommunicationem, si ob inimicitias occidat, vel alia ratione impediat, quàm quia victualia defert ad Romanam Curiam, vt suprà dictum est *q. 9. punct. 2. num. 2.* &c. tum quia verba formaliter accipienda sunt, præsertim in materia pœnali, in qua stricta interpretatio facienda est. Ita Duard. *can. 9. num. 2. & can. 10. num. 2. & seqq.* Caietan. *verb. excommun. cap. 15.* Gambarupta hic *cap. 9. num. 1.* Graffius, & alij apud Duardum *num. 4.* & alij quamplures, quos in simili retuli *quæst. antecedenti punct. 2.* imò Duard. *quæst. 37. num. 7.* & alij putant eum, qui iniuriam infert accedenti ad Papam, vt temporalem dominum, non incidere in excommunicationem huius canonis.

Vtraque sententia probabilis est, & probabiliter sustineri potest: quamquam ego probabiliorem, & in praxi consulendam arbitror primam sententiam. Qui tamen sustinere cupit secundam,

Ad primam rationem primæ sententiæ respondebit, in iure simpliciter excommunicari percutientem clericum suadente diabolo: dicitur autem quis percutere suadente diabolo, quoties cum mortali culpa iniuriosè percutit: in nostro verò casu non excommunicantur, qui simpliciter mutilant, vel occidunt homines: sed qui mutilant, vel occidunt homines accedentes ad Sedem Apostolicam, cuius fauore, & intuitu lata est ista excommunicatio.

Ad secundam respondebit, in lege generaliter, & indistinctè loquente locum esse interpretationi, distinctioni, & limitationi, quoties ita postulat ratio, aut formalis verborum significatio: neque ob id negandum est, consultum esse accedentibus ad Sedem Apostolicam: sufficienter enim illis consultum est imposita excommunicationis pœna iis, qui eos vexant intuitu Romanæ Curiæ: si verò alio fine vexent aliis pœnis, punire debent pro quantitate criminis.

An verò occidens, vel mutilans accedentem ad Sedem Apostolicā, in dubio præsumendus sit occidisse, vt accedentem.

Respondeo affirmatiuè, si ex habitu, colloquio, vel alia via cognoscebat illum, quem occidit, vel mutilauit, de iis esse, qui Sedem Apostolicam adeunt, vt patet ex dictis *quæst. præced. punct. 3.* contra Alterium *ibi* citatum.

Qui verò sustinere intendit primam sententiam, ad primam rationem secundæ sententiæ respondere poterit; negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia receptio hæretici non est principaliter prohibita, sed solùm accessoriè in detestationem hæresis, consequenter recipiens alio fine non ligatur censura contra receptatores hæreticorum lata: actiones verò homicidij, mutilationis, spoliationis, &c. videntur in hoc canone principaliter prohibitæ, consequenter quauis intentione iniqua fiant, sufficiunt ad incurrendam excommunicationem.

Ad secundam respondeo saluari formalem verborum significationem, quauis iniqua intentione præfatæ actiones fiant, quia verum est dicere, spoliatum, mutilatum, aut interfectum fuisse virum ad Curiam accedentem, etiamsi occisus fuerit ob priuatas inimicitias: & cùm Summus Pontifex non loquatur cum reduplicatione, frustrà nos reduplicationem requirimus, & sine sufficienti ratione asserimus opus esse, vt iniuria inferatur accedentibus ad Sedem Apostolicam, vt accedentes sunt. Vide dicenda *q. seq. punct. 4. n. 3.*

Dixi in propositione, *aut qui vsurpata temerè auctoritate præfatas actiones per se, vel per alios contra morantes in Curia audent perpetrare*: quia excommunicatio non solùm incurritur ab iis, qui actiones in præcedentibus enumeratas faciunt contra accedentes ad Sedem Apostolicam: verùm etiam ab iis, qui eas præstant contra morantes in Curia causa negotiorum, modò id scienter agant cum temerariā iurisdictionis vsurpatione, vt patet ex dictis *in 1. punct. propos. 2.* vbi singulas secundæ partis istius propositionis particulas sufficienter explicaui.

Hic modò agendum esset de causis excusantibus ab hac censura; sed quia istæ facilè colligi possunt ex dictis *quæst. præced.* & *de censuris in genere*, gradum faciam ad explicandam decimi canonis excommunicationem.

QVÆSTIO XI.

De excommunicatione lata contra lædentes Romipetas, aut peregrinos ad Romanam vrbem deuotionis gratia proficiscentes, vel in ea morantes, vel recedentes.

DEcima excommunicatio Bullæ fertur in hac verba: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, seu deprædantes Romipetas, seu peregrinos ad Vrbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel ab ipsa recedentes, & in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem.*

Quatuor principaliter in hac quæstione explicabo.

Primò, quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones sub excommunicatione prohibeantur in hoc canone.

Secundò, quodnam sit huius censuræ subiectum.

Tertiò, contra quas personas actiones in hoc canone prohibitæ fieri debeant, vt huius censuræ pœna incurratur:

Quartò, quibus de causis exercentes præfatas actiones contra Romipetas ab istius excommunicationis vinculo excusentur.

PVNCTVM PRIMVM.

Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones sub excommunicatione in hoc canone prohibeantur.

CVm aliquæ actiones principaliter, & aliquæ accessoriè in hoc canone prohibeantur, primo loco agam de iis, quæ principaliter interdicuntur, secundo de iis, quæ accessoriè vetantur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia, seu actiones in hoc canone principaliter prohibitæ.

1 MAteria principalis huius censuræ, seu actio principaliter prohibita, est sacrilegium, quod committitur cōtra Romipetas, interficiendo, mutilando, vulnerando, detinendo, capiendo, vel deprædando. Hæc propositio satis clarè constat ex textu. Ratio eius hæc esse potest, quia cùm peregrini deuotionis gratia Romam proficiscantur, & religionis specimen exhibeant, iure merito Ecclesia debet illos gladio censurarum tueri, & in sui protectionem suscipere; consequenter qui aliqua prædictarum, vel inferiùs assignandarum actionum eos vexant, sacrilegij culpam, & huius canonis pœnam incurrunt, cùm lædant eos, qui Ecclesiæ protectione, & securitatis priuilegio gaudent. Ita Caietan. *v. excommunicatio cap. 13.* Sayrus *lib. 3. c. 14. num. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæs. 7. num. 119.*

2 Iure antiquo vetitum erat sub excōmunicatione vexare peregrinos Hierosolymitanos.

2 Hæc eadem censura iure antiquo lata erat, vt patet ex Bulla Martini V. apud Sylvestrum *v. excom. 7. n. 24. excommunicatione 29.* ex Bulla Iulij II. apud Caietan. *v. excommun. cap. 13.* & ex Bullis aliorum Summorum Pontificum, quas innuunt Alterius *lib. 5. disp. 11. cap. 1. & 6.* Duardus *canon. 10. quæst. 1.* Sayrus *lib. 3. cap. 17.* Nauarrus *in manuali cap. 27. n. 65.* & alij passim, qui hanc differentiam inter recentes, & inter antiquas Bullas obseruant, quòd in antiquis excommunicabantur etiam vexantes peregrinos Hierosolymitanos, & ipsorum bona fisco addicta erant; in nouis verò excommunicari solùm consueuerunt, qui Romipetas, seu peregrinos ad Vrbem causa deuotionis accedentes vexant.

Vt allata propositio clariùs, & distinctiùs intelligatur, explicandæ sunt actiones, quæ hic principaliter prohibentur, omissa expositione horum verborum, *interficere, mutilare, capere, & detinere*, cùm de his *in præcedenti quæst. punct. 1.* sufficienter egerimus.

3 Quid significet verbum *vulnerare*, & consequenter quandonā vulnus infligi dicatur.

3 Quæres igitur primò, quid significet verbum *vulnerare*.

Respondeo idem esse, ac sauciare, seu vulnus infligere, siue, vt vulgò dicimus, ferire; tunc autem dicitur vulnus infligi, cùm pars aliqua corporis ictu scinditur, seu aperitur, & separatur. *l. si seruus, §. inquit lex, ff. ad legem Aquil.* ex quo patet differentia inter vulnerationem, & percussionem, quòd percussio contingere potest sine vulnere, id est, sine scissura, & separatione in corpore cum solo tactu cutis violento; vulnus verò infertur dum cutis scinditur, & ictu aliquo pars corporis aperitur; cùm autem pars corporis aperiri non soleat sine sanguinis effusione, sequitur vulnus esse non posse sine sanguinis emissione, nec quem-

quam vocari vulneratum, nisi ita percutiatur, vt ex percussione sanguis effluat, vt ex communi Doctorum sententia *in c. proposuisti, de consecr. Eccles.* obseruat Alterius *disp. 11. c. 1. col. 2.* Viuald. *in exposit. huius canonis n. 3.* Duard. hic *quæst. 2. & q. 18. n. 10.* Gambarupta hic *cap. 10. n. 6.*

Hinc sequitur excommunicatione huius canonis non ligari eum, qui peregrinum ad Vrbem proficiscentem verberat, seu percutit sine vulnere, & sanguinis effusione, vt si virga, baculo, pugnis offendat. Ratio est, tum quia, dum Summus Pontifex excommunicationem contra percutientes ferre intendit, addere solet *percutientes*: tum quia non est idem percutere, & vulnerare, vt ostensum est; ergo excommunicatio lata contra vulnerantes non ligat simpliciter percutientes: nam in pœnis verba strictè, & in propria significatione accipienda sunt. *cap. in pœnis, de regul. iur. in 6.* & interpretatione legum pœnæ molliendæ sunt potiùs, quàm exasperandæ. *l. interpretatione, ff de pœn.* Ita Alterius *loco cit. cap. 1. col. 4. dub. 4.* Duard. *lib. 2. canon. 10. quæst. 2. num. 2.* Vgolinus *cap. 10. vers. vulnerantes num. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæs. 9. num. 124.* Gambarupta *loco cit.* Viuald. hic *casu 10. num. 3.* in nouis.

Amplia id procedere, etiamsi ex percussione aliqua carnis contusio, tumor, liuor, vel macula in cute appareat; militant enim eædem rationes. Hoc tamen probabiliter limitari potest, nisi tumor talis sit, vt eius causa cutis interius ita aperiatur, & necesse sit medium adhibere, quod partem ictu percussam artificiosè adaperiat ad extrahendam saniem; tunc enim percussio causa est scissionis, & separationis in corpore. *l. si seruus, ff. ad legem Aquil.* Ita Duard. Gambarupta, & Alterius *locis citatis.*

Secundò contundentem ora pugnis, absque vlla scissione, & separatione in corpore, non ligari censura huius canonis, quia, propriè loquendo, non dicitur vulnerare. Idem dici potest de eo, qui os in brachio, vel femore perfringit absque scissione carnis, & sanguinis effusione; hic enim non dicitur vulnerare. Ita Duardus, Viualdus, Gambarupta, & Alterius *locis citatis.*

4 An extrahens modicam sanguinis copiam sua percussione excommunicationē incurrat.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm is vulnerare dicatur, qui modicam sanguinis copiam sua percussione extrahit. Ratio dubitandi est; tum quia *in tract. de matrim. q. 4. punct. vlt. n. 20.* magnam sanguinis copiam ad polluendam Ecclesiam requiri docui, iuxta communem Doctorum sententiam; ergo etiam ad incurrendam excommunicationem ob vulnus inflictum peregrinis Romam deuotionis gratia proficiscentibus, magna sanguinis copia requiritur: tum quia statutum puniens vulnus intelligitur de magno vulnere, non de leui, & modico. Bald. *l. vlt. C. de ædilit. act.*

Respondeo non dici vulnerare, neque censuram incurrere, si sanguinis effusio adeò modica, & exigua est, vt iudicio prudentis viri ad mortalem culpam sufficiens minimè censeatur. Ratio clara est, quia ad incurrendam excommunicationem mortalis culpa requiritur. Secus si ad mortalem culpam pertingat, ad quam, regulariter loquendo, pertingere solet præcisa inauertentia, defensione, & iusta causa: nam Summus Pontifex indistinctè loquitur de vulnerantibus, nec vllum verbum de sanguinis effusione fecit; sufficit ergo quælibet vulneratio mortaliter peccaminosa, vt benè Alterius *loco cit. cap. 1. col. 3. dub. 1.* contra Gambaruptam *cap. 10. n. 5.*

5 Dubitans an sua percussio sufficiat ad constituēdum vulnus, probabiliter non remanet excōmunicatus.

5 Si verò adhibita debita diligentia dubitetur, an percussio sufficiat ad constituendum vulnus. Alterius *loco cit.* existimat percutientem censendum esse excommunicatum; quia tutior pars eligenda est. Idem sentire videntur Suarez, Azor, Rebellus, & alij, quos retuli *de censuris disp. 2. quæst. 2. punct. 6. §. 2. n. 49.* Sed oppositum mihi probabilius videtur, vt docui *loco cit.* cum Sanchez, & aliis: tum quia in dubio melior est conditio libertatis possidentis: tum quia in foro externo non præsumitur vulnerator, cùm in dubiis fauendum sit reo. *reg. cùm sunt, de reg. iur. in 6.* Dices, quando dubitatur an percussio clerici grauis sit, vel leuis, iudicanda est grauis, Extrauaganti, quæ incipit, *perlectis*, apud Nauarrum *cap. 27. n. 91.* ergo etiam in hoc casu, quando dubitatur, an percussio grauis sit, & sufficiens ad rationem vulneris, iudicanda est grauis, & sufficiens ad vulnus constituendum.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia id specialiter præscribitur in præfata Extrauaganti; supposita tamen mortali culpa: in pœnis autem non est facienda extensio ab vno casu ad alium. Vide quæ tradidi *de censuris loco cit. & disp. 2. q. 4. punct. 5. num. 2. & disp. 7. quæst. 1. punct. 4.* in primis editionibus, in posterioribus verò *punct. 5.*

Ad primam rationem dubitandi respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia ad polluendam Ecclesiam requiritur sanguinis effusio: effusio autem importat aliquam sanguinis copiam, & abundantiam; vulnus verò subsistere potest absque sanguinis effusione, cùm vulnus dicatur à scissura, & scissione in corpore; non verò à sanguinis fluxu, & effusione.

Ad secundam ex testimonio Baldi desumptam responderi potest primò, hanc esse priuatam vnius Doctoris opinionem. Secundò Baldum loqui de pœnis in foro seculari, quæ ne iudicia, & lites nimium multiplicentur, pro leuibus delictis, vtplurimum non irrogantur. Tertiò statutum puniens vulnus intelligi debere de magno vulnere, non de vulnusculo, & leui rasura, quæ ad mortalem culpam non accedat, vt si vna tantum, vel altera gutta ex vulnusculo fluxerit, seruato viri prudentis iudicio.

6 Cur Summus Pontifex in hac Bulla expresserit interficientes, & mutilantes, cùm alioquin sufficienter expressi centeantur in verbo, *vulnerantes.*

6 Secundò dubium est, cur Summus Pontifex in hac Bulla expresserit interficientes, & mutilantes, cùm isti sufficienter comprehendi videantur in verbo, *vulnerantes*; omnis enim qui interficit, vel mutilat, etiam vulnerat.

Respondeo primò, dari posse casus, in quibus aliquis occidi potest absque vulnere, vt quando quis vinculo ad collum appositio necatur, & sine sanguinis effusione suffocatur, aut quando veneno interimitur.

Respondeo secundò, etiamsi omnis mutilatio sub nomine vulneris comprehendatur; nihilominus Summus Pontifex eam clarioribus verbis indicare voluit progrediendo à grauioribus delictis ad leuiora: ob id primo loco expressit interficientes. Secundò mutilantes. Tertiò vulnerantes, & sic deinceps, vt benè Alterius *disp. 11. cap. 1. col. 3. quæs. 2.*

7 Quæres secundò, quid significet verbum, *deprædari.* 7 *Deprædari* quid significet.

Respondeo idem esse, ac iniustè, & violenter rem alterius auferre: nam hoc verbum suam trahit originem à prædone; prædo autem is dicitur, qui bello non indicto grassatur, & prædam per vim agit. Alio nomine vocatur latro, vt patet ex *l. hostes, ff. de verb. signif. & l. hostes, ff. de capt. & postlim. reuers.* vbi sic habetur, *hostes sunt, quibus bellum publicè populus Romanus decreuit, vel ipsi populo Romano, ceteri verò latrunculi, vel prædones appellantur.*

8 Obsidentes vias, & adorientes Romipetas, illisque pecuniam, vestes, & alia subtrahentes, excommunicantur in hoc canone.

8 Hinc sequitur primò, illos sub censura huius canonis comprehendi, qui vias obsident, & adoriuntur Romipetas, illisque per vim pecuniam, vestes, vel alia bona subtrahunt. Ita communiter Doctores hunc canonem interpretantes. Imò Duard. hic *canon. 10. q. 3. num 1.* idem sentiendum arbitratur

9 An filios, vel vxores Romipetarum abducens, quis in excommunicationem incurrat.

9 De eo, qui filios, vel vxores Romipetarum per vim abducit, quod ego in hoc casu facilius admitto, quàm in excommunicatione præcedentis canonis, ob variam verborum significationem: nam in præcedenti canone excommunicatio lata est contra spoliantes; in hoc verò contra deprædantes: prædo autem non solùm is dicitur, qui res aufert; verùm etiam, qui homines in seruitutem redigit, priuata auctoritate, vt ex præcitatis iuribus non obscurè colligitur, & hoc à fortiori in sententia omnium fatendum est, si vxor, & filij causa deuotionis Romam cum patre adibant; tunc enim in Romipetarum numerum adscribendi sunt; consequenter priuilegio securitatis Romipetis concesso gaudent. Vide quæ tradidi in simili *quæstione præcedent. puncto 1. num. 21. & infrà puncto 3. propos. 1.*

10 Qui clam, aut furtim pecuniā, aut alia Romipetis subtrahit, excommunicationē huius canonis non incurrit.

10 Secundò illos non ligari hac censura, qui furtim pecunias, vel alias res surripiunt. Ratio est, quia furari potius, quàm deprædari dicuntur, cùm res non violenter, sed clam rapiat. Ita Vgolinus hìc *cap. 10. versic. deprædantes, num. 5.* Alterius *disp. 11. cap. 1. col. 5.* Duardus *quæst. 3. num. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæs. 9. n. 124.*

Neque obstat *l. si vrbana prædia, ff. de condict. indebit. & l. si pignore, §. si prædo, ff. de pign. act.* in quibus quilibet iniustus, & malæ fidei possessor, qui res alienas rapit, prædo appellatur; respondeo enim nomen prædonis in præcitatis iuribus metaphoricè, & non in propria significatione vsurpari, vt benè Alterius *loco citato.*

11 Excommunicationem non incurrit, qui peregrinū iam ab alio occisum spoliat.

11 Tertiò eum non affici hac censura, qui peregrinum iam ab alio occisum vestibus, vel pecuniis spoliat. Ita Doctores citati. Ratio est, quia mortuo nullam vim infert, nec deprædatur; vis enim, seu violentum est à principio extrinseco resistente passo, vt ait Aristoteles, & Philosophi communiter.

12 Spolians muliones Romipetarū sarcinas deferentes excommunicationē incurrit, saltem si muliones comitabitur ipsos Romipetas

12 Quartò eum incidere in hanc censuram, qui muliones Romipetarum sarcinas, & bona deferentes deprædantur. Ratio est, quia ipsi Romipetæ spoliari censentur, cùm ipsis dominis inuitis, & contradicentibus damnum inferatur; alioquin nobiles viri, qui per alios vestes, & alia bona deferunt, hoc priuilegio non gauderent, quod absurdum videtur, vt benè argumentatur Vgolinus *loco citato num. 3.* Duardus *quæst. 3. num. 3.*

Hoc tamen limitari posse videtur primò, modò muliones simul cum dominis iter agant: nam spolians mulionem seorsim iter agentem non videtur deprædari Romipetas, seu peregrinos causa deuotionis: nam spoliatio mulionis respectu domini non est deprædatio, cùm fiat ipso absente, & inscio, vt suppono; sicut etiam suppono ipsos muliones Romam non adire causa deuotionis.

Secundò limitatur à Duardo *num. 4.* Vgolino *loco citato num. 3.* modò muliones periculum rerum, quas deferunt, in se non susceperint: nam spolians muliones, qui periculum rerum in se susceperunt, dicitur potiùs deprædari muliones, quàm dominos, qui periculum rerum in muliones reiecerunt. Sed quid mihi in hac limitatione sentiendum sit, patet ex supradictis in excommunicatione lata contra piratas *puncto 2. propositione 3. illatione 2.* vbi contrariam sententiam cum præfatis Doctoribus in simili sustinui.

SECVNDA PROPOSITIO.

13 Explicatur materia, seu actiones accessoriè prohibitæ.

13 MAteria minus principalis, seu actio in hoc canone accessoriè prohibita, est sacrilegium, quod contra Romipetas, seu peregrinos deuotionis causa Romam pergentes committitur præbendo auxilium, fauorem, vel consilium, ad occidendum, mutilandum, vulnerandum, capiendum, detinendum, seu deprædandum Romipetas, vt clarè constat ex ipsa Bulla.

14 Quisnā dicatur auxilium, vel fauorē præstare.

14 Sed modò dubium est primò, quisnam dicatur auxilium, vel fauorem in hoc casu præstare.

Respondeo illum dici, qui opem aliqua ratione confert ad præfata delicta, modò in ipsamet delicta actualiter, & positiuè influat. Quāobrem, qui pecuniam, vel arma ad huiusmodi delicta patranda commodat, aut, qui crimen perpetrantibus assistit, ne metu retrahantur, dicitur auxilium, aut fauorem præstare; qui verò simul cum aliis vulnerat, capit, aut deprædatur, non dicitur solùm auxiliari, aut fauere; sed cooperari substantiæ delicti, & delictum ipsum tamquam causa principalis committere. Ita Vgolinus *cap. 10. versic. & in his dantes n. 1.* Duardus *quæst. 16.* & Alterius *disput. 8. cap. 10.* vbi de horum terminorum intelligentia copiosè disserit.

15 Præstans auxilium, fauorē, vel consilium, non incurrit excommunicationem, nondum secuta actione principaliter prohibita.

Vtrùm verò consulens præfata crimina incidat in excommunicationem, quoties ipsius consilium non fuit efficax, id est, quoties vulnerans, spolians, vel capiens eo consilio motus non est ad crimen patrandum, patet ex regul. gener. traditis *de censuris*, & in simili in præcedentibus huius Bullæ excommunicationibus.

15 Secundò dubium est, vtrùm auxilium, fauorem, vel consilium præbens ad vulnerandum, capiendum, vel spoliandum, statim ligetur excommunicatione, nondum secuto delicto, cuius intuitu auxilium, fauor, vel consilium datum fuit. In huius difficultatis explicatione duplicem sententiam assignabo.

Prima est Durandi *lib. 2. canon. 10. quæst. 17. numer. 2.* vbi conatur osten-

ostendere præstantem auxilium, fauorem, vel consilium, statim ligari excommunicatione, nondum secuto effectu. Ratio ipsius præcipua est, quia auxilium, fauor, & consilium æquè principaliter prohibentur, ac mutilatio, vulneratio, & deprædatio: nam Summus Pontifex istas omnes actiones coniungit per particulam, &; natura autem huius particulæ est copulare, & coniungere præcedentia cum subsequentibus, necnon efficere, vt copulatum æquè principaliter veniat, ex glossa *in cap. querelam. de simon.* Panormitano *ibidem num.* 5. Iasone, & aliis. Si ergo istæ omnes actiones æquè principaliter prohibentur, sequitur aliqua ipsarum præstita statim excommunicationem incurri.

Secunda sententia, cui tamquam probabiliori adhæreo, est Alterij *dissput.* 11. *cap.* 5. *sub finem versic. & in his dantes.* Vgolini *cap.* 10. *versic. & in his dantes, num.* 1. & 2. Filliucij *tract.* 16. *cap.* 5. *quæsito* 10. *n.* 126. asserentium dantes consilium, auxilium, vel fauorem non ligari excommunicatione, nondum secuta mutilatione, vulneratione, detentione, vel deprædatione. Ratio est; tum quia, qui Romipetam vulnerare, vel deprædari conatur, non ligatur hac censura ante vulnerationem, vel deprædationem; ergo neque præbens auxilium, fauorem, vel consilium ligatur hac censura ante præfatas actiones: tum quia auxilium, fauor, & consilium non per se primò, & principaliter prohibentur, sed in detestationem mutilationis, vulnerationis, & aliarum actionum, quibus vis, & actualis violentia Romipetis infertur, vt apertè constat ex verbis Bullæ, ibi, *& in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem.* Ex regulis autem generalibus, traditis *de censuris in genere*, & alibi pluribus in locis, constat censuram non incurri ob actiones accessoriè, & minus principaliter prohibitas, nondum secuto effectu.

Ad rationem primæ sententiæ respondeo auxilium, consilium, vel fauorem non æquè principaliter prohiberi, ac mutilationem, vulnerationem, &c. nec obstat particula illa copulatiua, &, tum quia ex verbis, & modo loquendi constat quo pacto istæ actiones prohibeantur; tum quia dictio, &, sæpè sumitur pro disiunctiua, *vel*, ex Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. gloss.* 3. *numer.* 14. & aliis, quos recenset Augustinus Barbosa *de dictionibus dictione* 93. *num.* 18. consequenter disiungit casus, & dispositionem ampliat ad diuersa, iuxta subiectam materiam ex Doctoribus citatis, & ex Rota Romana apud Farinacium *decis.* 770. *num.* 4. in nostro autem casu hanc dictionem disiunctiuè accipiendam esse, omnino fateri debet etiam ipse Duardus, alioquin sequeretur hanc censuram non incurri, nisi ab iis, qui occidunt, mutilant, vulnerant, capiunt, & deprædantur, & simul auxilium, consilium, vel fauorem præstant.

PVNCTVM II.

Quodnam sit subiectum huius censuræ, seu quisnam præsentis canonis excommunicationem incurrat occidendo, vulnerando, spoliando, &c.

VNICA PROPOSITIO.

1 Explicantur personæ, quæ censuræ huius canonis subiiciuntur.

1 OMnes, & singuli iniustè interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, deprædantes, Romipetas, seu peregrinos, ad Vrbem causa deuotionis, vel peregrinationis accedentes, vel in ea morantes, vel recedentes, vel in his dantes auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationem præsentis canonis incurrunt. Hæc propositio à nullo negari potest, nisi ab iis, qui Summi Pontificis auctoritatem temerè, & impudenter impugnant; innititur enim verbis à Summo Pontifice prolatis.

Dixi *omnes, & singuli*, vt innuerem hanc censuram extendi ad omnes cuiusuis conditionis homines, modò censuræ capaces sint, vt patet tum ex dictis in præcedentibus quæstionibus: tum ex traditis *de censuris in genere.* An verò afficiat Reges, aut Imperatorem, patet ex dictis *de clausura*, & alibi.

2 Iustè occidens, vel spolians nō incurrit excommunicationē.

2 Dixi *iniustè*, quia iustè vulnerans, vel occidens non ligatur excommunicatione, vt si occidat ad sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel si tamquam exulem, & proscriptum interficiat in territorio Principis, in quo impunè, & licitè exules occidi possint. Ita Vgolinus hic §. 2. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 5. *quæsito* 9. *num.* 122. Duardus *quæst.* 18. *num.* 9. Viualdus *hic.* Saytus *lib.* 3. *c.* 14. *num.* 8. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 19. *num.* 311.

3 Romipeta, seu peregrinus excommunicationē incurrit occidendo, spoliando, &c. alium Romipetā, seu peregrinum.

3 Hic solum dubium occurrit explicandum, vtrum Romipeta, seu peregrinus, qui alium peregrinum iniuria afficit, in hanc censuram incidat; sicut reliquos incidere diximus.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, tum quia clericus, qui alium clericum percutit, incurrit excommunicationem, *cap. si quis suadente diabolo* 17. *quæst.* 4. ergo etiam peregrinus incurrit occidendo, vulnerando, capiendo, vel alias actiones in hoc canone prohibitas in alium peregrinum exercendo: tum quia Summus Pontifex generaliter, absolutè, & indistinctè loquitur; ergo generaliter, & indistinctè intelligendus est.

Amplia, siue id faciat ex proposito, & data opera, siue in rixa percitus ira, & calore iracundiæ motus; militant enim eædem rationes, modò non adsit tanta animi perturbatio, quæ animaduertentiam, & consensum ad mortale peccatum requisitum auferat, vt patet ex regulis generalibus. Ita Duardus *quæst.* 7. *num.* 1. Filliucius *num.* 123. Alterius *disp.* 10. *c.* 4. *dub.* 3. contra Viualdum *in expositione huius canonis ad finem num.* 13. vbi grauissimos Romanæ Curiæ Doctores suæ sententiæ adhæsisse testatur: verùm quod ego dixi omnino sustinendum est, cum hoc tempore in Bulla Summi Pontificis non requiratur, vt iniuria ex proposito inferatur; sicut tempore Caietani, Nauarri, & Viualdi in Bulla Gregorij XIII. exprimebatur, & requirebatur; consequenter nunc sufficit iniuriam in hoc canone expressam peregrinis fieri cum aduertentia ad mortale peccatum sufficiente: quamuis ex proposito, & directo voluntario non fiat.

Obiicies, quod fauore alicuius inductum est, non debet in ipsius damnum retorqueri. *l. quod fauore, C. de leg.* sed fauore peregrinorum lata est excommunicatio huius canonis; ergo non debemus asserere peregrinos contra præsentem constitutionem delinquentes excommunicatione huius canonis affici.

Respondeo hunc canonem fauore peregrinorum latum esse, ne iniuriis afficiantur, vel impediantur; non verò, vt iniuriis afficiant, vel impediant alios: hac enim in parte canon illis non suffragatur.

Alias difficultates, quæ hoc in puncto explicari possent, explicabo *in puncto subsequente*, cuius expositionem, Deo duce, aggredior.

PVNCTVM III.

Contra quas personas præfatæ actiones homicidij, vulnerationis, spoliationis, &c. fieri debeant, vt excommunicationis pœna incurratur.

OB iniuriam triplici personarum generi illatam incurritur censura huius nostri canonis.

Primum personarum genus sunt peregrini Romam deuotionis gratia proficiscentes.

Secundum, iidem in Vrbe morantes.

Tertium, recedentes ab Vrbe. De singulis per distinctas propositiones in sequentibus agam.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Vt censura huius canonis incurratur, opus est vt aliquæ ex præfatis actionibus fiant contra Romipetas, seu peregrinos ad Vrbem causa deuotionis, seu peregrinationis accedentes. Hæc propositio aliqua potius explicatione, quàm probatione indiget, cum vnicuique textum inspicienti clara sit, & perspicua.

1 Vt censura huius canonis incurratur, opus est; vt homicidium, spoliatio, &c fiant contra Romipetas, seu peregrinos ad Vrbē causa deuotionis accedētes.

2 Quæres primò, quisnam dicatur Romipeta in hoc loco.

2 Quis dicatur Romipeta hoc in loco.

Respondeo illum dici, qui causa deuotionis Romam pergit; nam hoc nomen *Romipeta* dupliciter accipitur, primò latè, & vniuersaliter pro eo, qui quauis de causa proficiscitur ad Vrbem, vt ipsummet nomen apertè indicat. Secundò strictè, & prefsè, pro eo, qui Romam causa deuotionis accedit, vt ex subsequentibus verbis huius canonis apertè declaratur. Sicut etiam *peregrinus*, qui a peregrinando nomen duxit, dupliciter accipitur. Primò latè pro eo, qui extra patriam versatur, & alio nomine vocatur extraneus, aduena, hospes, forensis, *l. ciues. C. de incol. lib.* 10. Secundò strictè, & prefsè accipitur pro eo, qui causa deuotionis ad limina Apostolorum, vel ad alia loca sacra accedit, vt clarè Summus Pontifex in Bulla exprimit. Romipetæ igitur, seu peregrini secundo modo accepti gaudent priuilegio huius canonis, & sub protectione Sedis Apostolicæ securi consistunt, *cap. arguta.* 2. *quæst.* 6. & alibi pluribus in locis relatis ab Alterio *loco cit.* vbi peregrinorum priuilegia recensēt. Ita Caietan. *in summa v. excomm. cap.* 15. *prope finem*, Sayrus *de censuris lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 6. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 5. *quæs.* 8. *num.* 120. Alterius *disp.* 11. *cap.* 2. *col.* 1. & 2. Duardus *canon.* 10. *quæst.* 4. Antonius de Sousa hic *cap.* 11. *num.* 4. & alij communiter: & hoc valet

3 Etiamsi Romæ, ad quam peregrini se conferunt, Curia Romana non existat, vt si Summus Pontifex absit, & secum Curiam transtulerit. Ratio est, quia Summus Pontifex loquitur de accedentibus ad Vrbem; non verò ad Curiam. Ita Caietan. *verb. excommunic. cap.* 12. *vers. & nota.* Vgolinus hic §. 1. *ad finem.* Reginaldus *num.* 311. Duard. *quæst.* 4. *num.* 4. Nauarrus *cap.* 27. *n.* 65. Viualdus hic *num.* 8. in noua impressione. Antonius de Sousa hic *c.* 11. *n.* 4.

4 Hinc sequitur primò eum, qui aliqua prædictarum actionum dæditciuem Romanum sacra Vrbis loca visitantem, non affici hac censura, quia non offendit peregrinum, seu Romipetam; qui verò ciuem Romanum alibi inhabitantem, sed Romam, vbi domicilium habet, deuotionis causa venientem vexat, afficitur hac censura, quia Romipetam offendit; quamuis, strictè loquendo, non dicatur offendere peregrinum: latius enim patet nomen Romipetæ, quàm peregrini, vt per se patet. Ita Doctores citati.

5 Secundò eum, qui offendit famulos, vel familiares, comitantes dominum deuotionis causa Romam proficiscentem, affici excommunicatione, quia etiam ipsi ad Vrbem causa deuotionis peregrinari censentur. Ita Vgolinus, Duardus, Alterius, & alij, quos in simili *quæstione precedente* recēsui. Imò Alterius *disp.* 11. *cap.* 4. *dub.* 6. & Duardus *canon.* 10. *quæst.* 16. *n.* 5.

Idem sentiendum putant, etiamsi prædicti familiares intentionem habeant non peregrinandi causa deuotionis, sed solum obsequij causa erga dominum; quia priuilegium domino concessum extenditur ad familiares. *cap. licet, de priuilegiis lib.* 6.

Sed oppositum in hoc casu mihi probabilius videtur, quia in materia pœnali, præsertim censurarum, non est facienda extensio vltra verborum significationem: verba autem huius canonis significant, illos ligari excommunicatione, qui vexant accedentes Romam causa deuotionis; non verò causa famulatus. Neque ob id priuilegium inutile redditur, quia prodest famulis, & dominis accedentibus causa deuotionis, neque adest necessitas extendendi priuilegium securitatis ad ipsos, dum causa deuotionis peregrinari non intendunt. Hinc patet responsio ad *cap. licet, cit.*

6 Tertiò eum, qui peregrinos ad sanctum Iacobum Compostellanum, vel ad sacrum Christi Domini sepulcrum, vel ad ædem Lauretanam proficiscentes offendit, non subiacere huic excommunicationi, quia isti non sunt Romipetæ, seu peregrini ad Vrbem; nomine enim Vrbis, per antonomasiam, dicitur Roma, *cap. Alphonsus*, 87. *ff. de verbor. signif.* sicut si sermo sit de iure ciuili simpliciter, ius Romanorum intelligitur, *Insit. de iure nat. gent. & ciuil. § sed ius quidem ciuile.* Ita Doctores citati.

7 Quarto eum, qui peregrinum causa deuotionis, volentem solum accedere ad sanctum Laurentium extra mœnia Romæ, vel ad sanctum Sebastianum, vel ad tres fontes, vel ad alias Ecclesias in territorio Romano existentes, & Vrbi contiguas, & adiacentes offendit, vinculo huius censuræ obstringi, iuxta probabilem nonnullorum opinionem, quam sequitur Alterius *disp.* 11. *cap.* 3. *col.* 3. *quæsito* 2. Duardus *canone* 10. *quæst.*

2 Iustè occidens, vel spolians nō incurrit excommunicationē.

3 Romipeta, seu peregrinus excommunicationē incurrit occidendo, spoliando, &c. alium Romipetā, seu peregrinum.

4 Lædens ciuem Romanum sacra Vrbis loca visitantem, nō incurrit excommunicationē, modò ille ciuis alibi nō habitet.

5 Offendēs famulos, seu familiares accedentis ad Vrbem, afficitur excommunicatione, quoties famuli, seu familiares sunt in comitatu domini.

6 Vexans peregrinos ad sanctum Iacobum Cōpostellanum, vel ad Domini sepulcrum, vel ad ædē Lauretanā, non incurrit excommunicationem.

7 Vexans peregrinū volentem solum loca sacra visitare extra Vrbis mœnia existētia, non incurrit excommunicationem iuxta sententiam auctoris cōtra alios.

quæst. 5. num. 2. & sequentibus. Ratio est, quia dicitur offendere Romipetam, seu peregrinum ad Vrbem deuotionis causa accedentem, quamuis Romam non ingrediatur; Vrbs enim, inquiunt ipsi, accipitur hoc loco pro territorio, non quidem vt territorium dicit comitatum, & districtum, seu diœcesim; sed vt dicit vniuersitatem agrorum intra fines ciuitatis.

Dixi, *iuxta probabilem nonnullorum opinionem*, quia oppositum mihi probabilius videtur. Ratio est, quia versamur in materia censurarum, seu pœnali, in qua verba accipienda sunt iuxta arctiorem significationem, *cap. statutum, de electione:* nomine autem Vrbis, iuxta propriam, & strictam significationem, ea tantùm loca veniunt, quæ intra mœnia continentur, ex Panormit. *in cap. Rodulphus num. 4.* Felino *num. 11. de rescript.* Quare licet demus in materia fauorabili nomine Vrbis intelligi vniuersitatem agrorum cuiusque ciuitatis: hîc tamen versamur in materia, quæ licet fauorabilis sit respectu peregrinorum; odiosa tamen est respectu delinquentium, consequenter iuxta naturam pœnarum, & censurarum mitiùs explicanda est, consequenter mihi probabilius videtur excommunicationem non incurri vulnerando eum, qui solùm decreuerat loca sacra extra muros Vrbis existentia inuisere.

Obiicies, interdicta ciuitate censentur etiam interdicta suburbia; ergo etiam excommunicatio lata contra vexantes eos, qui ad Vrbem proficiscuntur, censetur lata contra vexantes eos, qui ad suburbia, & loca contigua, & quasi adiacentia pergunt.

Respondeo negando consequentiam, quia à disparatis non valet illatio, præsertim in materia pœnali. Ratio autem disparitatis est, quia circa interdictum extat iuris dispositio, & extensio. *cap. si ciuitas, de sententia excommunicationis in 6.* non verò in nostro casu.

8 Quisnam dicatur causa deuotionis, vel peregrinationis ad Vrbem accedere.

8 & 9 Quæres secundò, quisnam dicatur causa deuotionis, vel peregrinationis accedere ad Vrbem, seu Romam, seu etiam ad limina Apostolorum: (nam quando de peregrinatione agitur, pro eodem accipiuntur limina, & Roma, seu Vrbs; vbi verò de alia re tractatur, limina Apostolorum non accipiuntur pro vrbe Roma, in qua gloriosissima Sanctorũ Apostolorum Petri, & Pauli corpora requiescunt, sed pro Papa, aut Curia Romana, iuxta materiam, de qua agitur *cap. ego N. de iureiur.* & ibi Doctores communiter, quos citat, & sequitur Alterius *lib. 5. disp. 11. cap. 3. col. 3.*

9 An limina Apostolorum idẽ significent, quod Roma, seu Vrbs.

Respondeo illum dici causa deuotionis, vel peregrinationis accedere, qui Romam pergit animo colendi Deum in se ipso, vel in Sanctis. Deuotio est affectus circa ea, quæ sunt diuini cultus, seu est actus religionis, quo voluntas intendit Deum colere, & honorare, vel, vt inquit S. Thomas 2. 2. *quæst. 82.* est promptus voluntatis affectus ad aliquid efficiendum propter obsequium, honorem, & cultum Dei: hoc tamen in loco causa deuotionis non sumitur, vt distincta à causa peregrinationis, sed pro eadem vsurpatur, vt patet ex illa particula, *seu*, quæ cùm hic ponatur inter duo similia, non disiunctiuè accipitur; sed expositiuè ad declaranda præcedentia, vt notat gloss. *in cap. bona, de postulat. prælat.* Rota Romana apud Seraphinum *decis. 393. num. 9.* Panormit. *in dicto cap. bona, num. 17.* & alij apud Augustinum Barbosam *de diction. diction 312. num. 3.* & apud Alterium *lib. 5. disp. 11. cap. 3. col. 4. versic. causa deuotionis.*

10 Quomodo differat deuotio, & peregrinatio.

10 In hoc tamen differunt deuotio, & peregrinatio, quòd deuotio est actus interior religionis, peregrinatio est actus illius exterior, seu effectus, ac signum: nam si hominem more peregrinorum indutum, & Ecclesias visitantem inspiciam, illum Romam causa deuotionis aduenisse, & esse peregrinum confestim iudicabo. Ita Caietan. *verb. excommunicatio cap. 13.* Vgolinus *cap. 10. num. 6. circa medium.* Alterius *loco cit.* Duardus *quæst. 6. num. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæsito 8.*

11 Pergens Romam ad visitandas Ecclesias dicitur peregrinus causa deuotionis.

11 Ex dictis sequitur primò, illum, qui Romam pergit ad visitandas Ecclesias, venerandas reliquias, vel indulgentias consequendas, dici Romam pergere causa deuotionis, seu peregrinationis: nam iter suscipit ex affectu inseruiendi Deo, seu vacandi cultui diuino; consequenter qui hunc vexat, ligatur excommunicatione. Ita Doctores cit.

12 Idẽ dic de eo, qui Romã adit causa adimpendi votum.

12 Secundò eum, qui causa adimplendi votum, vel pœnitentiam à confessario, vel alio iudice Ecclesiastico impositam Romam adit, dici causa deuotionis Romam adire; tum quia voluntas adimplendi votum, vel pœnitentiam includit affectum exequendi aliquid, quod est diuini cultus: tum quia præsumendum est Summum Pontificem loqui iuxta communem loquendi vsum: peregrinus autem qui ad Vrbem accedit causa adimplendi votum, vel pœnitentiam, iuxta communem loquendi vsum, dicitur Romam accedere causa deuotionis, seu deuotam peregrinationem suscipere. Ita Viualdus hîc *num. 9.* Alterius *disp. 11. cap. 3. ad finem.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. num. 120.* quidquid dicat Duardus *quæst. 8. num. 7. & seqq.*

13 Secus de eo, qui causa negotij, vel litis Romã proficiscitur.

13 Tertiò eum, qui causa prosequendæ litis, vel alterius negotij Romæ peragendi Romam venit, non dici ad Vrbem causa deuotionis venire, consequenter eum, qui hunc vulnerat, censuram huius canonis non incurrere.

Dico *huius canonis*, quia fieri potest, vt censuram alterius canonis contrahat, iuxta dicta *quæst. præcedenti*; si videlicet Romam tendat causa negotij in Curia tractandi, vt *ibidem* explicaui.

14 Qui Romam venit causa negotij, & deuotionis simul, gaudet hoc priuilegio.

14 Sed modò dubium est primò, vtrum, qui Romam venit non solùm causa negotij, verùm etiam causa deuotionis, gaudeat priuilegio huius canonis, vt si veniat Romam, vt Ecclesias visitet, & simul amici conspectu fruatur, vel vt chirothecas emat, vel vt appellationem prosequatur, vel ob alia negotia.

Respondeo primò, si principaliter Romam adire intendit causa deuotionis, & secundariò, seu impulsiuè alia de causa, vexans huiusmodi peregrinum incidit in excommunicationem, quia dicitur vexare Romipetam, seu peregrinum ad Vrbem causa deuotionis accedentem: nam secundarij fines, seu causæ impulsiuæ non tollunt rationem finis primarij, à quo actio specificatur, & pendet; actio enim specificatur ab eo, quod principaliter agitur. *l. qui iniuria, in principio. ff. de furtis, & cap. cum voluntate, de sententia excommunic.* Idem sentiendum arbitror, si peregrinus non solùm causa deuotionis, verùm etiam si ob alios fines æquè principaliter, vel etiam minus principaliter Romam adire intendit; nam etiam in hoc casu vexans huiusmodi Romipetam ligatur excommunicatione, tum quia dicitur vexare accedentem ad Vrbem causa deuotionis: nam vnus, & idem actus plures fines habere potest, nec ratio vnius finis destruit aliam; potest enim quis ob varia variarum virtutum motiua, seu fines præstare vnum, & eumdem actum, qui à singulis motiuis singularum virtutum honestatem induat, vt communiter concedunt Theologi: tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui peregrinos vexant, nec distinguit, an deinceps alia negotia peragant, præsertim cùm nullus ferè Romam veniat, quin simul aliquid aliud agat.

Respondeo secundò, si peregrinus Romam adire intendat, vt amici conspectu fruatur, vel vt appellationem prosequatur, vel ob alia negotia principaliter, seu tamquam ob causam finalem; secundariò verò causa deuotionis, tamquam ob causam impulsiuam, vexans huiusmodi peregrinum non incitur ista excommunicatione; quia non dicitur vexare peregrinum ad Vrbem causa deuotionis proficiscentem: actio enim suam speciem sumit ab actu primario, non à secundario, & in qualibet actione inspicitur id, quod principaliter agitur, *cap. cum voluntate, de sententia excommunic.* Confirmatur, quia si veniens Romam principaliter causa negotiorum, & secundariò causa deuotionis, vocari posset peregrinus causa deuotionis, sequeretur omnes Romam accedentes vocandos esse peregrinos; consequenter omnes priuilegio huius canonis gaudere, cùm nullus ferè Romam veniat, qui pro temporis opportunitate aliquas Ecclesias non visitet, & aliquod pietatis, & deuotionis opus non præstet. Ita Vgolinus *in explicatione huius canonis §. 1. num. 1.* Alterius *cap. 4. dub. 7.* Duardus *quæst. 6. num. 3. & quæst. 9. num. 1. & sequentibus.* Viualdus hic *num. 8.* Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæsito 8.* Antonius de Sousa hic *c. 11. n. 5.* quamuis isti Doctores mecum in omnibus non conueniant: id enim solùm admittunt quando deuotio est causa principalis, vel æquè principalis; non verò quando est finis minus principalis,

15 Quomodo possimus discernere finem principalem à minus principali.

15 Rogabis, quo pacto discernere possimus finem principalem à fine secundario, seu causam finalem à causa impulsiua, vt iudicium feramus, an peregrinus causa deuotionis, vel potiùs causa alieni negotij Romam veniat, & priuilegio huius canonis gaudeat. Omissa responsione Alterij, Nauarri, & aliorum, quæ mihi non probatur,

Respondeo finem illum dici, qui est causa subsistantiæ actionis, seu cuius gratia fit opus, & quo sublato opus non fieret, vt si Canonicus choro interfit, vt percipiat distributiones, (potest enim hoc fine absque simonia interesse; non quidem, vt illas percipiat, tamquam pretium diuini officij, alioquin labem simoniæ committeret; sed vt quid annexum diuino officio ad sui sustentationem) distributiones dicuntur causa finalis interessentiæ: quia sublatis distributionibus non interesset; nisi fortè interfit ob distributiones, & simul ob diuinum cultum, cui principaliter vacare debet; nam eadem actio plures fines partiales habere potest, quorum singuli sint ipsius actionis causa, ita vt actio ab omnibus tamquam à fine adæquato pendeat, vt suprà dicebam. Finis verò secundarius, seu causa impulsiua illa est, quæ non est causa actionis; sed impellit, & excitat ad actionem, & ea causa non posita adhuc actio fieret: vt si quis Romam eat, vt limina inuisat, & amicum visitet; sed ita sit affectus, vt limina inuiseret, etiamsi amicus ibi non adesset: visitatio liminum est causa finalis; visitatio verò amici est causa impulsiua, si peregrinus ita sit affectus, & animo paratus, vt Romam non adiret, nisi limina adessent. Hanc rem pluribus explicaui *de contractibus disp. 3. quæst. 1. punct. 2. §. 2, quæsito 2. num. 8. & sequentib.* & alibi: propterea non est opus hîc diutius in explicatione horum terminorum immorari.

16 Vexans eum, qui Romam proficiscitur causa deuotionis, & simul causa negotij in Curia peragendi, vnam tantùm excõmunicationem incurrit, iuxta sententiam auctoris.

16 Secundò dubium est, vtrùm vexans eum, qui non solùm causa deuotionis, verùm etiam causa negotij in Curia peragendi ad Vrbem accedit, duplicem incurrat censuram: vnam ob iniuriam peregrino illatam; alteram ob iniuriam factam accedenti ad Sedem Apostolicam causa negotij in Curia tractandi.

Respondent Viualdus hîc *num. 8.* Duardus hîc *quæst. 9. num. 1. & 2.* duplicem censurã incurrere. Ratio est, quia delinquit contra vtrumque canonem. Imò si offendat clericum Romam ob vtrumque finem accedentem, triplicem excommunicationem contrahit; duas scilicet in Bulla Cœnæ expressas, tertiam verò *in cap. si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.*

Hoc tamen præfati Doctores limitant, modò peregrinus æquè principaliter accedat Romam causa negotij, & causa deuotionis; nam si principaliter accedat causa negotij, secundariò causa deuotionis, incurrit solùm censuram præcedentis canonis: si accedat principaliter causa deuotionis, secundariò causa negotij, obstringitur solùm vinculo huius censuræ; sed quidquid sit de hac modificatione, & limitatione, de qua dictum est ad calcem primi quæsiti,

Respondendum mihi videtur vnam tantùm censuram incurrere, quia vnum delictum committit, & vnam numero transgressionem ex eodem motiuo interdictam: nam Summus Pontifex ex eodem motiuo securitatis intendit consulere, & prospicere accedentibus ad Vrbem causa negotiorum, & causa deuotionis, vt singulis ad Vrbem, vel ad Curiam securus, & liber aditus pateat. Ob id Doctores communiter asserunt vexantes eos, qui Romam tendunt causa negotiorum, vel causa deuotionis, sacrilegium committere, quia videlicet lædunt eos, qui sub Ecclesiæ protectione constituti sunt: sicut furripiens in Ecclesia committit sacrilegium, quia iniuriam loco sacro facit, cuius intuitu res in Ecclesia existentes tutas esse Summus Pontifex intendit, vt docui *de sacrilegio in primo Decalogi præcepto.*

Opposita tamen opinio probabilis est, ad cuius rationem responderi potest, vtrumque canonem, ex eodem motiuo securitatis præstandæ Christi fidelibus Romam pergentibus, conditum esse: censuræ autem non multiplicantur ob multiplicationem legum ex eodem motiuo editarum. Secus si offendatur clericus; tunc enim peculiaris censura incurritur, quia percussio clericorum speciali quadam ratione vetita est in honorem ordinis, & status Ecclesiastici, vt alibi dictum est.

Ex

Ex quo fit, vt qui clericum Romam causa deuotionis venientem vulnerauit, debeat in obtinenda absolutione vtramque circumstantiam explicare: alioquin absolutus solùm remanet ab ea, cuius causam expressit. *cap. cui pro causa, de sententia excommunicationis*, & patet ex dictis *de censuris, & dispensationibus.*

17 Afficiens iniurijs hic vetitis clericum, seu religiosum peregrinationis gratia Romam proficiscentem sine licentia superioris excommunicationem incurrit.

17 Tertiò dubium est, vtrùm iniurijs in hoc canone vetitis afficiens clericum, vel religiosum, peregrinationis gratia Romam proficiscentem sine superiorum licentia, ligetur hac censura.

18 Pro solutione istius difficultatis aduertendum est, clericis interdictum esse peregrinari, & discedere à propria diœcesi, etiam deuotionis causa, absque suorum Prælatorum licentia: *cap. non oportet, de consecrat. distinct. 5.*

Amplia primò, etiamsi peregrinari intendat causa studij. *cap. relatum, de clerico non resid.* aut causa voti: sicut enim illis vetitum est peregrinationem vouere; ita etiam à fortiori suscipere sine superiorum licentia. *cap. magnæ, de voto, & cap. non oportet, citato.* Ita Burgas *in tract. de irreg. parte 5. in titulo de peregrinis, & ignotis, num. 5.* Alterius *disp. 11. cap. 4. col. 4. dub. 5.* Duardus hic *quæst. 16.* Carolus de Grassis *in tract. de effect. clericatus, effectu 25.*

18 Clericis & religiosis interdicta est peregrinatio sine licentia superioris suscepta.

Amplia secundò, non solùm in clericis simplicibus, verùm etiam à fortiori in iis, qui beneficia possident: cùm enim frequenter accidat, vt celebrationi diuinorum officiorum, & Sacramentorum administrationi operam dare debeant, iure merito interdicitur ipsis peregrinatio; quamuis ex sua natura vtilis sit, honesta, & fructuosa, vt patet ex Concilio Tridentino *sess. 25. in principio, in decreto de inuocatione, & veneratione reliquiarum*, & pluribus docet Alterius *loco citato, cap. 2.* Et hoc multò magis militat in Episcopis, qui peregrinari nequeunt sine licentia Papæ, vt patet ex allatis rationibus, & ex *cap. magnæ, de voto, & authent. de sanctiss. Episcop. §. interdicimus.* Idem etiam asserendum est de religiosis, *cap. non oportet, & cap. magnæ, citatis.* Cùm enim obedientiam suis superioribus vouerint, par est, vt à superiorum voluntate in suis actionibus morem gerant, & obsequantur. Ita Doctores. Imo in præcitatis iuribus cautum etiam est, ne laici, non obtentis ab Episcopo litteris commendatitiis, peregrinentur: nam Episcopi est ferre iudicium, an peregrinationem suscipere expediat: quamquam in laicis hæc licentia potius ex honestate, & decentia, quàm ex præcepto requiritur, consuetudine teste.

19 Clerici & religiosi possunt peregrinationem Romã versùs suscipere causa prosequendæ appellationis, aut vitandę grauis, & iniustæ vexationis.

19 Hæc tamen limitantur, nisi peregrinationem suscipiant Romam versùs ad prosequendam appellationem, vel ad euitandam grauem, & iniustam vexationem; tunc enim licitum est Papam, non verò alium superiorem adire, etiam inuito Prælato, *cap. omnes oppressi 2. quæst. 6.* Ita Doctores citati. His præmissis,

Ad propositam difficultatem respondeo clericos, vel religiosos gaudere priuilegio huius canonis, & consequenter eos, qui præfatis, Romam peregrinationis gratia proficiscentibus, iniuriam inferunt, ligari excommunicatione. Ita Alterius *disp. 11. cap. 4. col. 4. dub. 5.* contra Duardum *canone 10. quæst. 15. n. 3. & sequenti.* Ratio est, tum quia si clericus anno sancto sine licentia Episcopi Romam pergat, vt fruatur Iubileo, ipsius fructu non priuatur, ex Ioanne de Anna *in tract. de Iubil.* & aliis. Item qui tempore Iubilei delinquit spe obtinendi remissionem virtute Iubilei, frui potest Iubileo, vt docui *de pœnitentia*, cum communi Doctorum sententia. Imo qui priuilegio abutitur, non statim priuilegium amittit, licet dignus sit, qui eo priuetur, vt docui *de priuilegiis, ad finem.* Item scrupulosus, qui vouit non emittere vota sine confessarij consensu, validè postea vouet, non requisito confessarij consensu, & qui iurat se domum non venditurum, validè eam vendere potest, licet contra iuramentum faciat. Rursus beneficiarius criminosus, qui diuinum officium coram Prælato recitat, non solùm vt Deum laudet, verùm etiam, vt vir probus ab ipso iudicetur; vel vt hac ratione beneficium extorqueat, satisfacit præcepto diuini officij, & dicitur actum orationis, vel etiam deuotionis præstare; ergo à pari, &c. tum quia Summus Pontifex absolutè, & indistinctè priuilegium securitatis concedit accedentibus ad Vrbem causa deuotionis; sed clericus accedit causa deuotionis, videlicet ex affectu ad Deum vt Deum laudet, sacras Ecclesias visitet, Sanctorum reliquias colat; ergo fruitur priuilegio. Neque obstat peregrinationem fieri cum peccato; respondetur enim peccatum non tollere propriam actus peregrinationis rationem; alioquin etiam qui Romam pergit animo visitandi sacras reliquias, & simul subtrahendi pecunias socijs in via, vel animo patrandi aliquod delictum in Curia, non diceretur Romam causa peregrinationis pergere, & priuilegio securitatis gaudere, quod non videtur admittendum. Quamquam dignus est, vt priuilegio priuetur ob prauam intentionem, & circumstantiam, quæ actum peregrinationis illicitum efficit, & peccaminosum.

Hinc patet responsio ad rationes, quibus Duardus contrariam sententiam fulcire, & sustinere conatur.

20 Occidẽs, mutilans, aut spoliãs Turcam, hæreticum, vel excommunicatum Romam deuotionis gratia proficiscẽtem, excommunicationem incurrit.

20 Quartò dubium est, vtrùm vexans paganum, Iudæum, hæreticum, vel excommunicatum, vel alia obstrictum censura, accedentem ad Vrbem causa conuersionis, vel deuotionis, incidat in istam excommunicationem.

Respondeo affirmatiuè cum Vgolino hic *§. 1. n. 1. vers. 4. 5. & 6. pag. 269.* Filliucio *tract. 16. cap. 5. quæst. 8. n. 120.* Duardo *lib. 2. canon. 10. quæ. 18. num. 2.* Alterio *disp. 11. cap. 4. dub. 1. 2. 3. & 4.* Antonio de Sousa hic *cap. 11. n. 2.* Ratio est, quia cui conuenit ratio dispositionis, conuenit etiam ipsa dispositio, argum. *l. nos accusare. §. omnibus. ff. de accus. l. si verò 65. §. de viro. ff. solut. matrim. & cap. cùm secundum. §. fin. de hæret. lib. 6.* præfatis autem personis conuenit ratio dispositionis, vt inductione in singulis clarè ostendi potest.

Primò enim infideles Baptismo carentes possunt Romam venire, vt præcepta fidei doceantur, Baptismum suscipiant; possunt Ecclesias inuisere, in ipsis orationes ad Deum fundere, & diuinis officiis, etiam Missæ vsque ad certam partem, interesse, *cap. Episcopus, de consecratione distinct. 1.*

Secundò hæretici Romam venire possunt, vt, absolutione & reconciliatione obtenta, sacras Ecclesias visitent, & alia quamplurima pietatis, & deuotionis opera in Vrbe præstent.

Tertiò excommunicati, etiamsi communium Ecclesiæ suffragiorum, aut indulgentiarum capaces minimè sint, nihilominus possunt in Ecclesiis priuatim orare, vt patet ex dictis *de censuris.* Idem seruata proportione dicendum est de suspenso, vel interdicto, & à fortiori de irregulari, vt constat ex dictis *de censuris*, dum singulos harum pœnarum Ecclesiasticarum effectus explicarem.

SECVNDA PROPOSITIO.

21 Veritas actionibus prædictis cõmorantes in Vrbe causa deuotionis excommunicatur.

21 NOn solùm qui occidunt, mutilant, vulnerant, vel alias actiones in hoc canone vetitas faciunt contra accedẽtes ad Vrbem, ligantur excommunicatione huius canonis; verùm etiam, qui prædicta faciunt contra morantes in Vrbe causa deuotionis; sic enim clarè habetur in hoc canone, cuius verba initio istius quæst. retuli.

22 Vexans aliqua ex præfatis actionibus incola Vrbis Romæ non ligatur excommunicatione.

22 Hoc tamen intellige, modò morãtes in Vrbe sint Romipetæ, seu peregrini causa deuotionis ad vrbem Romam; quia de his tantùm sermo est in nostra Bulla, vt benè Caiet. *v. excommunicatio ca. 13.* Alterius *lib. 5. disp. 11. cap. 5. col. 3. versic. quamobrem.* Viualdus hic *casu 10. nu. 10.* Duardus, Vgolinus, & alij communiter: quapropter, qui incolam Vrbis vulnerat, non ligatur hac censura, quia non offendit peregrinum, seu Romipetam causa deuotionis, & hoc verum est, etiamsi incola Vrbis ea opera exerceat, quæ sunt propria peregrinorum; adhuc enim vocari non potest peregrinus. Ita Alterius *lib. 5. disput. 11. cap. 5. quæsito 3.* Gambarupta *cap. 10.* Antonius de Sousa hic *cap. 11.* Duardus *quæst. 11.* Vgolinus, Viualdus, & alij communiter.

Ex dictis sequitur, ciuem Mediolanensem, qui Romam peregrinatur causa deuotionis, non posse sine excommunicatione vexari vulneratione, aut deprædatione, quamdiu Romæ commoratur causa peregrinationis. Idem dic de ciue Romano, qui, dum alibi habitationem habet, inde se transfert Romam causa deuotionis; vt sic enim vocari potest Romipeta causa deuotionis, vt dixi *in prima illatione posì primum quæsitum.* Si verò, absoluta deuotione, intendat Romæ manere, non gaudet amplius hoc priuilegio, nec vocari potest Romipeta, seu peregrinus: nam Summus Pontifex hoc priuilegium peregrinis concessit solùm pro tempore, quo vocari possunt, & sunt peregrini.

Quamobrem, qui Romam causa deuotionis se contulit, vt peregrinus, deinde Vrbis pulchritudine, vel etiam pietate allectus decreuit Romæ domicilium constituere, vt frequentius loca sacra inuisere possit, Sanctorum reliquias venerari, & similia pietatis opera præstare, non gaudet amplius priuilegio huius canonis, quia statim, ac constituit domicilium, id est, statim, ac incipit Romæ habitare, animo ibi perpetuò manendi, desinit esse peregrinus, & fit incola, & habitator Vrbis, consequenter, qui eum lædit, censuram huius canonis non contrahit. Ita Alterius, Duardus, Viualdus, Antonius de Sousa, & alij *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

23 Vexans aliqua ex præfatis actionibus recedentes ab Vrbe, ad quam causa deuotionis venerant, subiicitur excommunicationi.

23 NOn solùm vexans peregrinos accedentes ad Vrbem, vel in ea morantes causa peregrinationis, seu deuotionis, incurrit excommunicationem; verùm etiam, qui vexat recedentes ab ea. Hæc propositio clarè constat ex textu, in quo Summus Pontifex idem priuilegium ad peregrinos ab Vrbe recedentes extendit, quod ad Vrbem deuotionis gratia proficiscentibus concesserat. Ita communiter DD.

24 Qui Romam accesserat causa deuotionis, sed postea nulla ibi pia opera exercuit, non fruitur priuilegio huius canonis, dum recedit.

An verò peregrini ab Vrbe recedentes hoc priuilegio gauderent, si de ipsis nulla expressa mentio facta fuisset, constat ex dictis *quæst. præcedente puncto 1. quæs. 3. ad finem*, post tertiam propositionem.

24 Ex dictis colligi potest primò, eum, qui Romam causa peregrinationis, & deuotionis accessit; sed dum ibi moraretur, nulla deuotionis opera fecit, non gaudere priuilegio huius canonis, dum ad suos reuertitur, consequenter eum vulnerantem in excommunicationem huius canonis non incidere. Ratio est, quia Summus Pontifex excommunicat vexantes peregrinos ad Vrbem causa deuotionis accedentes, vel recedentes: hic autem, ob propositi, & voluntatis mutationem, non vocatur amplius peregrinus causa deuotionis; sicut is, qui iter inchoat animo accedendi Romam causa peregrinationis, quamdiu in hac voluntate persistit, vocatur peregrinus; ea verò mutata, peregrini nomen non meretur, nec priuilegio huius canonis gaudet; quia principali sublato tollitur accessorium, *cap. accessorium, de regul. iur.* & cessante causa, cessant omnia, quæ ratione illius conceduntur, *cap. cùm cessante, de appellationib.* Ita Vgolinus hic *in verbo, vel ab ipsa recedentes.* Alterius *disp. 11. cap. 5. col. 2. quæsito 2.* Duardus *quæst. 13.*

Obiicies contra istam illationem, is, qui causa deuotionis ad Vrbem accessit, sed morbo correptus Ecclesias inuisere, & pietatis opera, quæ decreuerat, exercere non potuit, reque infecta domum redire coactus est, gaudet priuilegio huius canonis, & qui eum in reditu vexat, incurrit excommunicationem; ergo incurrit etiam excommunicationem in proposito casu, cùm par ratio esse videatur.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia in primo casu, qui Romam causa deuotionis accessit, sed ibi nulla pietatis opera sua culpa præstitit, vocari non debet peregrinus causa deuotionis, cùm voluntatem, & propositum circa deuotionem mutauerit; deuotio enim formaliter consistit in actu interno, seu in affectu circa pia diuini cultus opera; in secundo verò casu est, & vocatur peregrinus, cùm ad Vrbem causa deuotionis accesserit, nec propositum mutauerit, licet morbo impeditus opera exequi, & perficere non potuerit; consequenter priuilegio peregrinorum priuari non debet. Ita Alterius *cap. 5. dubio 1.* Vgolinus, & Duardus *locis citatis.* Verum tamen est, hunc non consequi indulgentias visitantibus loca sacra concessas; quia non præstat opera ad consecutionem indulgentiarum præscripta, vt suppono; hoc enim indulgentiarum proprium est, vt non obtineantur, non præstitis iis, quæ Summus Pontifex iniunxit; nisi aliud in priuilegio indulgentiarum expressum sit, vt docui suo loco *de indulgentiis*, idemque sustinent Alterius, & Duardus *locis citatis.*

Secundò sequitur recedentem ab Vrbe, ad quam deuotionis gratia peregrinationẽ susceperat, gaudere priuilegio huius canonis, donec ad suos redeat, etiamsi in reditu, vel accessu ad amicum diuertat, aut etiãsi

diutius in itinere, vel in Vrbe moretur ob morbũ, vel ob aliam iustam causam, iuxta dicta *quæst. precedente*. Ita Vgolinus *loco cit.* Filliucius *nu.* 121. Sayrus *nu.* 6. Duardus *quæst.* 12. Antonius de Sousa hic *disp.* 69. *nu.* 4. & alij. Ratio est, quia sicut censetur accedens, & peregrinus statim ac domo egressus, iter Romam versus suscipit; ita censetur reuertens, seu rediens quousque Roma relicta domum reuersus sit: nam quod operatur propositum in proposito, operari etiam debet oppositum in oppositio, argum. *l. fin. §. fin. ff. de leg.* 3. Imò Vgolinus *loco cit.* existimat

25 Peregrinus, qui postquam loca inuisit, nollet ea visitasse & peregrinationem suscepisse, non fruitur priuilegio huius canonis, iuxta sententiam auctoris, dũ ad suos reuertitur.

25 Huiusmodi peregrinum redeuntem priuilegio huius canonis frui, etiamsi postquam pia loca inuisit, nollet visitasse, & peregrinationem suscepisse. Ratio est, quia deuotionis causa Romam venit, & quæ pietatis erant præstitit, & quod factum est infectum reddi non potest. *l. in bello. §. infecta. ff. de capt. & postlim. reuers.*

Sed oppositum in hoc vltimo casu mihi probabilius videtur, vt patet ex rationibus allatis in prima illatione; hic enim retractatione voluntatis vocari nõ potest amplius peregrinus causa deuotionis, consequenter priuilegio, deuotionis causa peregrinis cõcesso, gaudere non videtur, quamdiu in ea voluntatis retractatione perseuerat; sicut enim accedens, si inchoato itinere pœniteat iter suscepisse, priuilegio non gaudet, licet re ipsa deuotionis causa itineri se dederit, & dicatur peregrinus denominatione extrinseca ab actu præterito; ita neque gaudet, qui peracto ad Vrbem itinere, renuit illud suscepisse: nam quod operatur propositum in proposito, operari debet oppositum in oppositio.

Ad argumentum Vgolini respondeo, inde solùm colligi ipsum esse peregrinum denominatione extrinseca, & gauisum fuisse priuilegio; non verò nunc esse peregrinum causa deuotionis, illiúsque securitatis priuilegiũ suffragari; id enim suæ culpæ imputare, & adscribere debet.

26 Qui inchoato Romam versus itinere domum reuertitur, vt aliquid ibi faciat, non fruitur hoc priuilegio, iuxta sententiam auctoris.

26 Tertiò eum, qui inchoato itinere domum reuertitur, vt aliquid faciat, vel accipiat, quod domi oblitus fuerat, non gaudere priuilegio huius canonis, quamdiu domum reuertitur; consequenter, qui eum in reditu vulneraret, in excommunicationem huius canonis non incideret. Ratio est, quia cui non conueniunt verba dispositionis, neque dispositio conuenire debet: huic autem non conueniunt verba huius dispositionis, quia canon loquitur de vexantibus accedentes ad Vrbem, vel ab ea recedentes: hic autem non accedit ad Vrbem, cùm domum redeat, neque recedit ab Vrbe, cùm ad illam nondum peruenerit. Contrariam tamen sententiam valdè probabilem arbitror, quam sequitur Vgolinus hic *cap.* 10. *§.* 1. *versic, tertiò afficit.* Duardus *quæst.* 12. & eidem adhærere videtur Alterius *cap.* 5. *dub.* 1.

PVNCTVM IV.

Quibus de causis vexantes occidendo, vulnerando, spoliando Romipetas, seu peregrinos, ab istius excommunicationis censura excusentur.

SOlutio istius puncti facilè colligi potest, tum ex dictis *de censuris in genere*; tum ex traditis in præcedentibus quæstionibus. Ob id tria solum in hoc puncto breuiter attingam.

Primò an ignorantia excuset.

Secundò iusta causa.

Tertiò paruitas materiæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Ignorãtia inuincibilis iuris, facti; vel etiam pœnæ excusat.

1 IGnorantia inuincibilis, & probabilis iuris, facti, vel etiam pœnæ, excusat ab ista excommunicatione. Ratio est, quia censuræ ferri consueuerunt contra contumaces; contumax autem non est, qui probabili laborat ignorãtia, vt patet ex regulis generalibus allatis *de censuris, & de peccatis*: vbi etiam ostendi, & reprobaui sententiam non solùm Alterij pluribus in locis; verùm etiam quamplurium aliorum Doctorum arbitrantium ignorantiam non excusare, quoties quis ignorat id, quod scire tenebatur. Vide quæ dixi *de peccatis disp.* 2. *quæst.* 8. *puncto* 3.

2 Quo pacto ignorantia probabilis probetur.

2 Quo verò pacto ignorãtia probabilis probetur, & cui onus probandi incumbat, videri potest apud Alterium *lib.* 5. *disp.* 10. *c.* 4. *dub.* 1. *col.* 2. apud Mascard. *de probat. to.* 2. *concl.* 88. Duardum *lib.* 2. *canone* 9. *qu.* 27. *num.* 15. & passim apud Iuristas, & alios quos retuli *in tract. de legibus disp.* 2. *quæst.* 8. *puncto* 3. *num.* 13.

Ex dictis in hac propositione sequitur prædones, & grassatores viarum excusari posse ab excommunicatione, dum aliquem aggrediuntur, qui nullum peregrinationis signum exhibet, nec ipsis aliunde notum est peregrinum ad Vrbem esse. Secus si peregrinus consueta peregrinorum insignia, & habitum deferat: tunc enim grassatores facilè coniicere possunt illum esse peregrinum ad Vrbem, vel saltem sufficientem habent dubitandi rationem, an peregrinus sit; consequenter rei veritatem inquirere, & inuestigare tenentur; consequenter posita cognitione censuræ contra vexantes Romipetas impositæ, excusari non possunt ab excommunicatione.

3 Vexans peregrinũ incurrit excommunicationem, etiã si eum vexet non vt peregrinum ad Vrbem.

3 Maior difficultas est, vtrùm excusetur ab excommunicatione, qui posita cognitione censuræ, & peregrinationis ad Vrbem vexat peregrinum, non vt peregrinus est ad Vrbem, ne scilicet Romam se conferat, peregrinationis, & deuotionis gratia; sed ob priuatas inimicitias, vel alia de causa. Duardus *lib.* 2. *canone* 10. *quæst.* 10. cum Viualdo, Nauarro, & Sayro conatur ostendere non incurrere. Et hęc sententia probari potest rationibus allatis quæst. præcedenti de confugientibus ad Sedem Apostolicam *puncto* 2. *num.* 13.

Sed oppositam sententiam probabiliorem, & in praxi consulendam censeo, vt patet ex dictis *quæst.* 10. *punct.* 2. *citato num.* 13. eamque sequitur Reginaldus *lib.* 9. *c.* 19. *n.* 311. Alterius *lib.* 5. *disp.* 11. *cap.* 1. *ad finem versic. neque opus est.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Iusta causa vulnerãdi, capiendi, &c. excusat ab hac censura.

4 IVsta causa vulnerandi, aut capiendi, aut alias actiones in hac Bulla expressas exercendi, excusat ab excommunicatione. Hæc propositio patet ex supradictis *puncto* 2. & alibi pluribus in locis; ideò si iudex seruato iuris ordine peregrinum delinquentem detineri, vel suspendi iubeat, aut si quis ad sui defensionem peregrinum cum moderamine inculpatæ tutelæ vulneret, vel occidat, non incurrit excommunicationem.

5 Occidens, spoliãs, &c. peregrinũ in adulterio deprehensum cũ propria vxore, vel filia, nõ excusatur ab hac censura, iuxta mentem auctoris.

5 Idem sentiendum putat Viualdus hic *casu* 11. *num.* 5. *in nouis*, & Duardus de eo, qui peregrinum in adulterio deprehensum cum vxore, matre, sorore, vel filia vulnerat, modò vulneret incontinenti, vt patet à simili de percussione Clerici turpiter cum præfatis inuenti, ex *cap. si verò de sententia excommunicationis.* Ratio est, quia Ecclesia iudicat percutientem ex magno passionis impetu id agere, & potiùs humano quodam modo se defendere, & proprium honorem tueri, quàm violentas, & iniurioſas manus in adulterum iniicere. Ita Duardus *quæst.* 10. *num.* 10. Viualdus *loco citato*, & alij quos in simili retuli, de vxoricidio *in tract. de matrim. quæst.* 3. *punct.* 14. *n.* 16. & *de censuris*, dum loquerer de excommunicatione, quæ ob violentas manus in Clericos contrahitur, *disp.* 2. *quæst.* 4. *puncto* 4. *num.* 5.

Sed oppositum mihi probabilius videtur saltem, dum vulneratur peregrinus turpiter inuentus cum alia, quàm cum propria vxore. Ratio est, quia *in cap. si verò cit.* sermo est de percutiente Clericum, non de percutiente peregrinum: dispositum autem in vno casu, non est trahendum ad alium in verbis dispositionis non expressum. Vide dicenda *quæst. seq. puncto* 3. *num.* 5.

An autem in dubio præsumendus sit quis iustè, vel iniustè vexasse, constat ex supradictis de impedientibus delationem victualium ad Vrbem.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Paruitas materiæ excusat.

6 PAruitas materiæ censetur causa sufficienter excusans ab excommunicatione in iis casibus, in quibus paruitas materiæ dari potest. Ratio est, quia sicut paruitas materiæ excusat à mortali culpa; ita etiam ab excommunicatione, quæ mortalem culpam supponit. Magna tamen prudentia opus est in diiudicanda materiæ magnitudine, vel paruitate, præsertim cùm fieri possit, vt actio, quæ in vno casu leuis existimatur, grauis in alio iure merito censeatur.

Vtrùm verò detinens, seu vexans peregrinum graui metu compulsus, aut alia causa ductus excusetur, patet ex sæpius traditis aliis in locis, quæ inde petenda sunt, & suis quæque locis accommodanda, ne sæpius eadem repetere cogar.

QVÆSTIO XII.

De vndecima excommunicatione, quæ contrahitur offendendo S.R.E. Cardinales, & alios Prælatos.

EXcommunicatio vndecima his verbis exprimitur:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes S.R.E. Cardinales, ac Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedis Apostolicæ Legatos, vel Nuntios, aut eos à suis diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis eicientes: nec non ea mandantes, vel rata habentes, seu præstantes in eis auxilium, consilium, vel fauorem.

Quatuor præcipuè in hac quæstione explicare conabor.

Primò, quęnam sit materia huius excommunicationis, seu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

Secundò, contra quas personas præfatæ actiones fieri debeant, vt censura incurratur.

Tertiò, quódnam sit subiectum huius canonis, seu quænam personæ ligentur excommunicatione.

Quartò, vtrùm censura huius canonis alibi etiam reperiatur.

PVNCTVM I.

Quænam sit materia huius excommunicationis, seu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

CVm materia huius censuræ alia sit primaria, alia secundaria, & accessoria, priùs agam de primaria, postmodum de accessoria, & secundaria.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur in quonam consistat materia principalis istius excommunicationis.

1 MAteria primaria huius censuræ est sacrilegium, quo Cardinales, & alij Prælati in hoc canone expressi offenduntur per aliquam actionem hìc principaliter prohibitam. Ratio est, quia materia primaria alicuius censuræ est illa, quæ sub censura primariò prohibetur; sed id quod sub censura in hoc canone primariò prohibetur, est præfatum sacrilegium; ergo præfatum sacrilegium est materia primaria huius censuræ. Ita Caietanus, Sayrus, Reginaldus, Graffius, Filliucius, & alij communiter *locis infrà citandis.*

Hoc autem sacrilegium consistit in actionibus hic principaliter prohibitis, quæ sunt interficere, mutilare, vulnerare, percutere, carcerare, detinere, hostiliter insequi, & eiicere ex diœcesibus, terris, seu dominiis; quid autem vnaquæque istarum actionum significet, patet ex dictis in præcedentibus quæstionibus, exceptis nonnullis, quas hic explicabo.

2 Quid sit *percutere.*

2 Dubium ergo est primò, quid significet *percutere.*

Respondeo idem esse, ac cum dolore cædere, seu verberare, seu corporaliter pulsare manu, pugno, seu alapa, virga, baculo, saxo, flagello, vel alio instrumento. *l. lex Cornelia. ff. de iniur.* Ita Vgolinus *cap.* 10. *verbo vulnerantes, n.* 1. Duardus *lib.* 2. *canone* 11. *qu.* 3. Alterius *lib.* 5. *disp.* 12. *cap.* 4. *col.* 1. *versic. percutientes.*

3 Auferens palliũ Cardinali, aut frangens, non ligatur hac cẽsura.

3 Hinc colligi potest, eum qui pallium, quod Cardinalis defert, auferat, vel frangit, aut qui in faciem conspuit, vel aquam in ipsum infundit, non ligari censura huius canonis, quia non dicitur ipsum percutere. An verò dicatur violentas manus iniicere, & ob id censuram canonis, *si quis suadente diabolo 17. quæst.* 4. contrahat, patebit ex dicendis suo loco incurrere, quia vim personæ infert: latiùs enim patet vim inferre, quàm percutere.

4 Quid sit *carcerare, capere, detinere.*

4 Dubium secundò est, quid sit *carcerare, capere, & detinere.*

Respondeo *carcerare* nihil aliud esse, quam aliquem in aliquo loco custodire, ne aufugiat, seu trudere in aliquem locum, & custodire, ne exire possit; ad hunc enim finem carcer inuentus est. *l. 1. ff. de cust. reor. & c. quamuis, de pœnis, lib.* 6. Ita Alterius *loco cit. col.* 2. *versic. carcer an-*

tes. Vgolinus hic *ca.11. versic. capientes, num.1. & seqq.* Duardus *quæst.4.*

Capere idem est, ac aliquem comprehendere manu, vinculo, vel alia ratione.

Detinere idem est, ac morari, seu de facto aliquem tenere; etiamsi detinens illum non ceperit: fieri enim potest, vt quis aliquem capiat, illumque alteri detinendum tradat. Ob id Summus Pontifex non solum sub excommunicatione vetuit capere; verum etiam detinere, vel carcerare, & hoc verum est, siue id fiat publica, siue priuata auctoritate; quia Summus Pontifex sine distinctione loquitur; consequenter indistinctè intelligendus est. Ita Vgolinus, & Duardus *locis citatis.* Filliucius *tract.16. cap.9. quæsito 3. num. 236.*

5 Insultum faciens ad domũ Cardinalis quãdonam ligetur hac censura.

5 Qui verò insultum facit Cardinali, vel alteri Prælato ad domum, vel illum in domo obsidet, non vt illum ibi custodiat, sed vt verecundiam inferat, vel contumeliis afficiat, non dicitur capere, carcerare, vel detinere; consequenter comprehendi non videtur in hac Bulla. Ita Innocentius, & alij, quos citat, & sequitur Sayrus *lib.3. cap.15. num.6. & quæst.10 nu.3.* Filliucius *tract.16. cap.9. quæsito 7. num.245.* Duardus *quæst.4. ad finem, & quæst.5. num.3.* Vgolinus hic *verbo, vel hostiliter insequentes, num.5. & sequenti.* Angelus, & alij apud Sayrum, contra Alterium hic *lib.5. disp.12. cap.4. col.5. vers. hæc opinio.*

6 Quid sit *hostiliter insequi.*

6 Dubium est tertiò, quid significet *hostiliter insequi.*

Respondeo idem esse, quod hostili more prosequi aliquem tamquam hostem capitalem, seu publicè, & manifestè: hostes enim publicè, & manifestè persequuntur animo nocendi. Quamobrem hostiliter insequi in hoc casu, nihil aliud significare videtur, quàm aliquem iniustè insequi animo nocendi ipso aduertente, sibique cauente, seu fugiente, vt manus insequentis euadat. Ita Syluester *v. excommunicatio 7. n.23.* S. Antonius *3. part. tit.24. cap.2.* Nauarrus *consilio 31. n.4. de sententia excom.* Filliucius *tra.16. cap.9. quæsito 8. n.246.* Duardus *q.5. n.1.* Sayrus *cap.14. n.7.* Antonius de Sousa *cap.12. disp.59. n.2.* Vgolinus hic *vers. vel hostiliter insequentes,* Reginaldus *lib.9. cap.20. num.313.* Alterius ex parte *cap.4. citato, col.3. & 4.*

Hinc sequitur primò, eum, qui aliquem insequitur animo vulnerandi, vel capiendi, vel carcerandi, vel spoliandi, vel alia ratione lædendi, dici hostiliter insequi, quia hæc hostes insequentes faciunt; consequenter, qui hoc pacto insequitur, ligatur excommunicatione huius canonis; etiamsi actualis vulneratio, carceratio, vel spoliatio non sequatur: sola enim actio insequendi ex se iniuriosa est, & hìc principaliter prohibita. Ita Alter. *quæsito 3.* Duardus, Filliucius, & alij *loc. tit.*

Secundò sequitur eum, qui Cardinalẽ persequens telum, vel saxum proiicit, vt ipsum interficiat, vel detineat, obstringi vinculo huius censuræ, licet ipsum non attingat; quia hęc est hostilis insecutio. Idem dic de eo qui Cardinalem domi obsidet, vt eum detineat, mutilet, vel occidat, vt patet ex allata ratione. Secus si solùm paret se ad insequendum, aut si obsideat, vel insequatur solùm, vt verecundia, aut verbis contumeliosis afficiat; Summus enim Pontifex sub excommunicatione prohibet actualem insecutionem: actualis autem insecutio non verba, sed factum significare videtur. Ita Vgolinus, Duardus, & alij *locis cit.* contra Alterium *loco cit.* ex parte.

7 Quid significet *eiicere.*

7 Dubium est quartò, quid significet *eijcere.*

Respondeo idem esse, quod aliquem antè receptũ expellere. Ex quo sequitur, non idem esse eiicere, & non admittere; consequẽter excommunicationẽ latã contra eiicientes non afficere eos, qui non admittũt. Ita Filliucius, Vgolinus, Duardus, Alterius, & alij *locis proximè citandis.*

8 An non admittens, vel impediens Legatos, vel Nuntios ingredi terras sibi subiectas ligetur hac cẽsura.

8 Extat tamen in extrauaganti, *supra gentes,* Ioannis XXII. *de consuetudine, inter communes,* excommunicatio contra non admittentes, vel impedientes Legatos & Nuncios Apostolicos ingredi terras subiectas: hæc tamen excommunicatio non est reseruata, & solùm afficit impedientes; non verò mandantes, consulentes, &c. Ita Alter. *disp.12. c.4. ad finem.* Duardus hic *quæst.9. ad finem.* Toletus *lib.1. c.25. vers. undecima.*

9 Quænam eiectio hoc in loco prohibeatur.

9 Rogabis primò, quænam eiectio hoc in loco prohibeatur.

Respondeo prohiberi expulsionem è diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis ipsorum Prælatorum, sic enim textus apertè indicat, ibi, *aut eos ex suis diœcesibus,* &c.

10 Quid nomine diœcesis intelligatur.

10 Nomine diœcesis, intelligitur vniuersitas locorum, seu territorium, cuius iurisdictio in spiritualibus, & gubernatio vnico Prælato demandata est. *cap. Episcopos 7. qu.1. c. sacrorum 63. dist. & c.1. de offi. ord.*

11 Quid nomine territorij.

11 Territorium, strictè loquendo, est vniuersitas agrorum, intra fines cuiusque ciuitatis, terræ, castri, seu oppidi existentium. *l. pupillus, §. territorium, ff. de verb. significat.*

12 Quid nomine terræ.

12 Appellatione terræ intelligitur ciuitas, villa, castrum, oppidum, *cap. cùm in partibus, in fin. de verb. signific.*

13 Quid nomine dominij.

13 Nomine dominij, significatur locus, qui sub iurisdictione vnius domini existit: nam dominium, & iurisdictio æquiparantur. *l. qui furẽ, ff. de stat. hom.* voluit autem Summus Pontifex hęc omnia nomina percensere, vt clarum, & manifestum fieret, quandónam censura ob eiectionem incurratur.

14 Expellẽs Prælatum à palatio Principis non ligari censura huius canonis.

14 Hinc sequitur primò, expellentem Prælatum à palatio Principis non ligari censura huius canonis; quia non dicitur expellere à territorio, terra, vel dominio ipsius Prælati eiecti. Ita Suarez *disp.21. sect.2. nu.70.* Duardus *lib.2. canone 11. quæst.4. num.6.* Sayrus *lib.3. cap.15. num.8.* Filliucius *num.248.* Reginaldus *lib.9. num.313.* Nauarrus *cap.27. n.67.*

15 Eiiciens Nuntium, vel Episcopum à loco, in quo iurisdictionẽ exercere potest, afficitur hac censura.

15 Secundò eiicientem Episcopum, aut Nuncium è territorio, in quo iurisdictionem habet, seu in quo munus, & officium suum obire debet, affici excommunicatione huius Bullæ, quia eiicit à diœcesi, territorio, aut terra ipsius eiecti; cùm enim Summus Pontifex dicat, *eiicientes eos à suis diœcesibus,* &c. illa particula *suis,* relationem, & ordinem dicit ad illam particulam, *eos,* id est, Prælatos: diœceses autem, & territoria dicuntur esse Prælatorum, quatenus in illis ius aliquod, vel iurisdictionem habent, vel munus suum obire debent. Ita Panorm. *in cap. pro illorum, n.2. de præbend.* Alterius *cap.4. sub finem, vers. sed petet aliquis.* Vgolinus hic §.1. *nu.4.* Duardus *quæst.9. n.6. & seq. & quæst.4. n.6.* contra Filliucium *tract.16. cap.9. quæsito 9. n.248.*

16 Eadem afficit eiicientes Cardinales ab Ecclesiis suis titularibus.

16 Tertiò sequitur eiicientem Cardinales ab Ecclesiis suis titularibus excommunicationem incurrere; quia expellit à dominio, seu locis, in quibus iuri sdictionem, & dominium habent. Ita sentire videtur Alterius *cap.4. col.11. vers. seu dominij.*

Quartò eiicientem prædictos Prælatos à locis, in quibus nullum habent ius, vel potestatem, non ligari excommunicatione huius canonis; quia non dicitur expellere Prælatos à suis diœcesibus, territoriis, vel dominiis. Ita Nauarrus *cap.27. num.67. vers. quinta.* Filliucius *loco cit.* Alterius *loco cit.* & alij.

17 Eiiciens Episcopum à terris patrimonialibus excommunicationem incurrit, iuxta probabiliorem sententiam.

17 Maior difficultas est, vtrùm eiiciens præfatos Prælatos à terris, in quibus potestatem habent titulo patrimonij, seu hæreditatis, vel in quibus nati sunt, vel domicilium habent, incidat in hanc excommunicationem.

Respondendum mihi probabilius videtur cum Alterio *loco citato,* contra Vgolinum, & Duardum *locis citatis,* in excommunicationem incidere, quia in hoc casu verificantur verba canonis, absolutè excommunicantis eiicientem præfatos Cardinales, vel Prælatos à terris suis; terra enim, quæ alicui titulo patrimonij, hæreditatis, originis, vel domicilij competit, iuxta communem, & vulgarem loquendi modum, dicitur sua.

Obiicies, Summus Pontifex istam excommunicationem imposuit fauore dignitatum, alioquin ipsarum mentio frustrà hìc facta fuisset; ergo, vt quis excommunicationem contrahat, debet expellere Prælatum à loco, in quo spiritualem vel temporalem iurisdictionem habeat ratione dignitatis; non verò titulo patrimonij, vel alia ratione.

Respondeo, etiamsi Summus Pontifex in gratiam dignitatis hoc priuilegium concesserit; nihilominus, cùm absolutè, & indistinctè loquatur, par non est, vt nos hoc priuilegium ad terras, ratione dignitatis aliqua ratione subiectas, restringamus.

18 Eiiciens Episcopum à regno, qui Episcopatui renũtiauit, excommunicationem incurrit.

18 Quintò sequitur expellentem à regno Episcopum, qui Episcopatui renuntiauit, affici excommunicatione Bullæ; etiamsi huiusmodi Episcopus post renuntiationem nullam ibi iurisdictionem habeat ordinariam, vel delegatam; dicitur enim expelli à sua diœcesi, vel terra, quia nomine terræ intelligitur locus, in quo Episcopus viuit, vel munus suum exercet. Ita Alterius *cap.3. dub.2.* Antonius de Sousa *disp.67. num.3.* & alij apud Alterium *loco cit.* quamuis contraria opinio carere non videatur probabilitate.

19 Ad incurrendam istam excommunicationem sufficit, vt electio fiat verbis, aut factis.

19 Rogabis secundò, vtrùm electio hìc sub excommunicatione prohibita, fieri debeat facto, an sufficiat verbis, seu præcepto, seu minis.

Respondeo sufficere verbis; quia solis verbis comminatoriis potest quis è loco expelli: requiritur tamen effectus, id est, vt Prælatus ob minas actu relinquat diœcesim, & recedat: nam verba intelligi debent cum effectu. *cap. relatum, de cleric. non resid.* Ita Duardus & Alterius *locis cit.* Filliucius *num.248. & seqq.*

Hinc sequitur iudices præcipientes Episcopo, vt è regno, vel diœcesi, vel vrbe exeat, secuto effectu ligari excommunicatione. Idem dic de lictoribus mandata exequentibus, quia isti omnes dicuntur Episcopum è sua diœcesi, vel terra eiicere. Ita Doctores cit.

SECVNDA PROPOSITIO.

20 Explicatur materia minus principalis huius cẽsuræ.

20 MAteria minus principalis, seu accessoria huius censuræ est sacrilegium, quo quis Cardinales, aliosque Prælatos, in hoc canone expressos, offendit, mandando, ratum habendo, auxilium, consilium, vel fauorem præbendo in actionibus principaliter prohibitis, quas in prima propositione explicaui. Quamobrem actiones minus principales, seu accessoriæ sunt mandatum, ratihabitio, auxilium, consilium, vel fauor circa actiones principaliter prohibitas.

21 Quid sit *mandare.*

21 Sed modò dubium est primò, quid sit *mandare.*

Respondeo idem esse, ac munus, officium, seu onus alteri imponere, seu iubere, rogare, aut, committere alteri aliquid fieri gratis, vel etiam pretio, tacitè, vel expressè, iuxta dicta *de restitutione,* & *de censuris,* quæ hìc nõ est opus repetere. Vbi etiam ostendi, vtrum mandans, reuocato mandato, vel facta mandati pœnitentia, ligetur excommunicatione, si effectus sub excõmunicatione prohibitus sequatur vi priorismandati.

22 Quid sit *ratum habere.*

22 Secundò dubium est, quid sit *ratum habere.*

Respondeo idem esse, quod approbare aliquam actionem suo nomine factam: quod vt clarius intelligatur,

Aduertendum est, ad incurrendam excommunicationem ob ratihabitionem nonnullas conditiones requiri.

Prima est, vt actio, quæ approbatur, facta sit nomine approbantis; cùm enim ratihabitio dupliciter accipiatur, primò latè pro qualibet approbatione; & consensu in actum præteritum, *l.1. C. si maior factus ratum habuerit, & l. quod enim 12. ff. rem ratam habere.* Secundò strictè, & presè pro approbatione alicuius actionis suo nomine factę, *reg.9. & 10. de regul. iur. in 6. & cap. cùm quis, de sententia excommun.* In hoc loco sermo est de ratihabitione secundo modo accepta, quæ propriè ratihabitio dicitur; cùm enim in materia pœnali versemur, verba strictè accipienda sunt, iuxta propriam, & strictam significationem, & quando

23 Verbum duplicem habens significationem, generalem scilicet & specificam, in pœnalibus accipiendũ est in specifica significatione.

23 Verbum aliquod duplicem admittit significationem, vnam generalem, alteram specificã, in pœnalibus, & odiosis sumendũ est in arctiore, & specifica significatione, ex Panorm. *in c. Rodulphus n.3. de rescript.*

Addo ad ratihabitionem propriè acceptã requiri, vt approbetur actio tamquam suo nomine facta. Quamobrẽ si quis approbet aliquã actionem, & de illa gaudeat, nesciens suo nomine factã, non dicitur propriè ratum habere, licet grauiter peccet ob consensum, & affectum ad peccatum: nam ad ratihabitionem non solùm requiritur, vt approbetur materiale factum; sed etiam ipsius qualitas, quòd scilicet factum ipsius nomine gestum sit, *cap. ratum de reg. iur. in 6.* Ita Syluester *verb. cõsensus, n.6.* Antonius de Sousa hic *disp.64.* Duardus hic *q.15.* Alterius *c.6. col.7.* Reginaldus *n.314.* Nauarrus, Suarez, Molina, & alij, quos retuli *de censuris disp.2. quæst.4. puncto 3. num.8. ad finem.*

Secunda conditio est, vt factum approbetur aliquo actu externo, vt verbis, nutu, vel signo æquiualenti; censura enim non incurritur ob actum merè internum; quia Ecclesia non iudicat de merè internis, *cap. extuæ. de simon.*

Dixi, *vel aliquo æquiualente,* vt indicarem ad ratihabitionem non opus esse approbatione explicita; sed sufficere implicitam, quæ consistit in aliquo facto, vel etiam omissione: vt si quis audeat Prælatum aliquem

quem nomine alterius detinere, & is, cuius nomine detinetur, taceat, nec curet dimitti, cùm possit, & teneatur, vt suppono; hic enim facto approbat. *cap.1. vt lite non contestata.* Ita Sylvester *loco citato.* Antonius de Sousa *cap.12. disp.64. n.5.* Suarez *disp.21. sect.2. n.71.* Alterius *cap.6. col.6.* Filliucius *tract.16. cap.9. quæsito 4. ad fin.* Quamquam hic potius dicitur mandare, quàm ratum habere, quia ratihabitio videtur esse de præterito. Ita Vgolinus *vers. vel rata habentes, ad finem.*

Tertia est, vt qui ratum habet factum sub censura prohibitum, habilis fuerit ad illud perpetrandũ, seu mandãdum eo tempore, quo perpetratum est: nam ratihabitio fictione iuris retrotrahitur, & comparatur mandato, & virtuale quoddam mandatum censetur. Non potest autem rationem virtualis mandati habere, nisi is, qui mandauit, habilis esset tempore facti ad illud perpetrandum: cùm enim hæc sit iuris fictio, par est, vt solùm super materiam habilem, & possibilem cadat. Bart. *in l. si quis pro tempore, ff. de vsucap.* Sylvester *loco citato.* Antonius de Sousa *cap.12. disp.64. n.2.* Duardus hîc *quæst.15.* Nauarrus, Auila, Molina, & alij, quos retuli *de censuris loco citato.*

Hinc sequitur primò eum, qui approbat percussionem, vel detentionem Cardinalis, sua contemplatione factam, non ligari censurâ huius canonis, si percussio perpetrata fuit eo tempore, quo is, qui approbat, amens erat, vel infans. Verùm si Cardinalis contemplatione infantis diutiùs detineatur, donec infans sufficientem rationis vsum nactus sit, tuncque cognoscat Cardinalẽ suo nomine detineri, & sciat se posse, & debere illum dimittere, vel remedium adhibere ad illum dimittendum, ex tunc afficitur hac censura; quia ratam habet detentionem suo nomine factam, vel potiùs eam tacitè mandat; consequenter, licet non incurrat excommunicationem approbando detentionem, vt ab initio factam, incurrit tamen approbando continuationem, id est, detentionem habentem tractum successiuum: sicut enim si carceratio, aut alia actio, habens tractum successiuum, ab initio non sit facta nomine alicuius, sed posteà nomine alicuius continuetur, is, qui nouit eam suo nomine continuari, afficitur censura; quia ratam habet detentionem talis personę, ex Suarez, Duardo, & Filliucio *locis proximè cit.* ita, &c.

24 Excommunicatio, quæ ob ratihabitionẽ incurritur, à quo tempore incurratur.

24 Obserua tamen excommunicationem, quæ ob ratihabitionem incurritur, non contrahi ab eo puncto, quo delictum perpetratum est; sed ab eo, quo ratum habetur crimen. Ratio est, quia censura est pœna: pœna autem non incurritur, antequam delictum committatur; cùm autem is, qui ratum habet crimen, non deliquerit ante ratihabitionem, sequitur non ligari censura ante ratihabitionem, vt docui *de censuris loco cit. num.7.* idemque præter Doctores ibi citatos, docet Tabiena *excommun. 5. casu 1. n.45.* Vgolinus, & Duardus *locis citatis*, Alterius *vers. sed quærunt*, & alij communiter.

Obiicies, ratihabitio retrotrahitur, & comparatur mandato. *c. ratihabitionem, de regul. iur. in 6.* ob id contractus sub ratihabitione celebratus, accedente ratihabitione subsistit, ac si ab initio celebratus fuisset, ex communi Doctorum sententia; ergo etiam excommunicatio ob ratihabitionem imposita, accedente ratihabitione ligabit ab eo tempore, quo delictum perpetratum fuit.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia in contractibus conditionalibus id speciali iure sancitum est, vt suo loco ostendi; censuræ verò hoc pacto retrotrahi non possunt, quia supponunt delictum, & non nisi patrato delicto incurruntur, suumque effectum non suspendunt, *cap. licet, de sent. excomm. & c. pastorali, de appell.*

Secundò à fortiori sequitur eum non affici censura, qui detentionem Cardinalis, suo nomine factam, non approbat, sed potius improbat; quia hic non dicitur ratum habere.

25 Qui facti in hoc canone prohibitum à principio improbauit, & postmodum approbat, excommunicationem incurrit, iuxta sententiam auctoris.

25 Maior difficultas est, vtrùm, qui à principio factum improbauit, posteà verò approbauit, ligetur censura.

Respondent negatiuè Federicus de Senis *consil.238.* Marianus Socinus *in cap. sicut tuis, n.17. de simon.* & alij, quos citat & sequitur Alterius *loco cit. vers. secundò obiicit*, Vgolinus *loco cit. num.6.* & Antonius de Sousa *disp.64. n.5.* Duardus *quæst.16.* loquens de actibus non habentibus tractum successiuum. Ratio est, tum quia factum intelligitur de prima vice. *l. boues, §. hoc sermone, ff. de verb. significat.* tum quia, sicut qui statim ab initio approbat, ligatur excommunicatione, etiamsi posteà reprobet; ita non ligatur excommunicatione, qui ab initio reprobat, licet posteà approbet, vt quod operatur propositum in proposito, operetur oppositum in opposito.

Sed oppositum mihi verius, & probabilius videtur. Ratio est, tum quia hic verè dicitur ratum habere delictum suo nomine factum; tum quia, sicut irregularitatem contrahit, qui ab initio mandatum occidendi respuit, & illud posteà acceptauit, & executioni dedit, vt cum eodem Vgolino, Suarez, & aliis docui *de irregul. disp.7. qu.4. puncto 8. num.27.* ita, &c.

Ad rationes in contrarium respondeo, factum intelligi de prima vice, qua committitur: in nostro autem casu delictum committitur, dum approbatur, etiamsi postmodum reprobetur, vel anteà reprobatum fuerit; tunc enim adimpletur conditio, sub qua lata fuit censura; & sicut, qui delictum ab initio approbat, statim ligatur, quia censura secum trahit suum effectum; consequenter desinere non potest per retractationem subsequentem: ita ligatur censura, qui approbat, quamuis anteà reprobarit; quia tunc conditio censuræ incurrendæ adimpletur, cuius effectus per reprobationem antecedentem non tollitur, nec impeditur.

26 Quid sit *auxiliari.*

26 Tertiò dubium est, quid sit *auxiliari* in hoc casu.

Respondeo esse actum, quo quis opem fert ad patrandum delictum in hoc canone damnatum: id autem contingere potest dando arma, vel alia instrumenta ad patrandum delictum, aut accommodando ministros, seu homines ad Prælatum. e.g. detinendum, aut exhibendo pecuniam, aut occultando aliquem, vt data opportunitate inde valeat exire ad aliquem Prælatum interficiendum. Ita Vgolinus hîc *in v. præstantes auxilium.* Duardus *q.17.* Antonius de Sousa *disp.62. num.6.* Alterius *disp.12. cap.6. col.16. & 17. vers. seu præstantes eis auxilium.*

27 Quid sit *consulere.*

27 Quartò dubium est, quid sit *consulere.*

Respondeo esse actum, quo quis suadet, verbis impellit, vel modum patrandi delictum docet, aut securitatem aperit, aut vtilitatem securam ostendit, *l. in actione. ff. de furt. & l. sæpe. ff. de verb. signif.*

Hinc colligi potest, quandònam quis dicatur, consulere actiones in hoc canone veritas, & consequẽter censurã huius canonis incurrat.

28 Vt excommunicatio propter consilium incurratur, opus est vt influat in opus prohibitum.

28 Obserua tamen ad censuram incurrendam opus esse, vt consilium influat in effectum, id est, vt sit causa effectus. Ob id, qui homicidium Episcopi consulit alicui iam parato eumdem occidere, non obstringitur excommunicatione, modò reipsa suo consilio, nulla ratione moueat delinquentem ad patrandum crimen, vt patet ex dictis *de censuris, & de restitutione.* vbi etiam ostẽdi eum, qui parato maius damnum alicui inferre, suadet minus eidem inferre, non esse reum delicti. Videnda sunt, quæ ibi tradidi, ne sæpiùs idem repetatur.

29 Quid sit *fauere.*

29 Quintò dubium est, quid sit *fauere.*

Respondeo idem esse, quod commodum, seu vtilitatem præstare, seu aliquid facere conferens, & iuuans ad finem ab alio intentum. Quamobrem, qui commendat, vel laudat delinquentem, vt delictum committat, aut, qui eumdem tuetur, comitatur, vel alia simili ratione adiuuat, vt crimen tutò perpetret, dicitur fauere; consequenter censuris contra fautores in tali crimine latis obstringitur. Ita Vgolinus *v. vel fauorem.* Antonius de Sousa *disp.62. nu.6.* Duardus *disp.17. nu.4.* Alterius *disp.12. cap.6. sub finem vers. vel fauorem.*

Opus tamen est, ad incurrendam censuram, vt fauor influat in effectum: nam si delinquens sine illo fauore delictũ adhuc commissurus erat, præstans fauorem non ligatur censura, vt in simili dictum est de consulente. Ita glos. *in Clement. 1. verbo defensauerit, vers. circa tertium, de pœn.* Sylvester *v. excommun. 7. n.44. excõmunicatione 15.* Alterius *c.6. col.22. versic. non incurritur.* Sayrus *cap.15. num.13.* & alij, quos in simili retuli de consulente, & adiuuante, in materia irregularitatis.

PVNCTVM II.

Contra quas personas occisio, mutilatio, & aliæ actiones in hoc canone damnatæ fieri debeant, vt censura incurratur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Ad incurrendã censuram opus est, vt actiones fiant contra personas in canone expressas.

1 VT censura huius canonis incurratur, opus est, vt aliqua actionum hic vetitarum fiat contra personas hic expressas; censura enim non ligat vltra mentem conditoris verbis expressam: personæ autem hic expressæ sunt Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Legati, & Nuncij, vt patet ex textu.

2 Quid nomine Cardinalium intelligatur.

2 Quæres primò, quinam Cardinalium nomine intelligantur in hocloco.

Respondeo nomine Cardinalium S. R. E. venire eos qui ad Cardinalatus gradum electi sunt à Summo Pontifice, & consensum electioni præstiterunt: nam electione, seu nominatione Summi Pontificis, & assensu electi creantur Cardinales. Ita communiter Doctores.

3 Rubeus galerus ad substãtiam Cardinalitiæ dignitatis non pertinet.

3 Ex quo sequitur primò rubrum galerum ad substantiam Cardinalitiæ dignitatis non pertinere; consequenter mutilantem, capientem, vel hostiliter insequẽtem Cardinales, affici excommunicatione huius canonis; quamuis Cardinales galerum nondum obtinuerint, aut in Consistorio loqui non permittantur: nam re ipsa sunt Cardinales, & suo suffragio ad Summi Pontificis electionem concurrere possunt, vt patet ex Bullis Summorum Pontificum, in quibus de Summi Pontificis creatione, Sede vacante, tractatur. Ita Palud. *in 4. distinct. 18. quæst.3. art.2. casu 16.* Sayrus *lib.3. c.15. n.3.* Duard. *canone 11. quæst.6. n.1.* Filliucius *tract.16. c.9. quæsito 5. n.239.* Antonius de Sousa *c.12. disp.60. num.1.* Vgolinus hic *cap.11. §.1. num.1. & sequenti.*

Secundò sequitur, interficientem Cardinales Ecclesiæ S. Iacobi Compostellani, vel Rauenatensis, aut Canonicos ordinarios Metropolitanæ Ecclesię Mediolanensis, qui in antiquioribus scripturis Cardinales minores nuncupabantur, non affici excommunicatione huius canonis, quia isti non sunt Cardinales sanctę Romanæ Ecclesiæ, vt dicitur in textu. Imò, etiamsi in textu non adderentur hæc verba, S. R. E. nihilominus tacitè subintelligerentur; quia nomine Cardinalium, communi modo loquẽdi, intelliguntur Cardinales S. R. E. Ita Marius Alterius *disp.12. cap.2. col.2.* Filliucius, & alij.

De Cardinalium potestate, & auctoritate, præsertim Sede vacante, nonnulla egi *in tractatu de legibus, disp.1. quæst.1. pun.3. n.26.* cum Sebastiano Medice, Salas, & aliis, quæ ibi videri possunt, dũ opus fuerit, simulque consuli poterit Sylvester *ver. Cardinales, & ve. electio. 3. qu.3.*

4 Patriarcharum, Archiepiscoporum, & Episcoporum nomine quinam veniãt.

4 Quæres secundò, quinam veniant nomine Patriarcharum, Archiepiscoporum, & Episcoporum.

Respondeo nomine Patriarcharum intelligi illos, qui pluribus prouinciis præsunt: alio nomine vocantur primates, *cap. prouincia dist.99.* & primum locum inter Episcopos, post Summum Põtificem, tenent: dicuntur autem Patriarchæ, quasi summi Patres, *cap. cleros 21. distinct.* Nomine Archiepiscoporum, qui etiam Metropolitani nuncupantur, veniunt illi Episcopi, qui vni prouincię, & Episcopis eiusdem prouinciæ præsunt: Episcopi verò dicuntur illi, qui vni ciuitati, & diœcesi præsunt, *cap. cleros. §. Episcopus, distinct.21.* Ex quo patet Episcoporum ordinem (præciso Summo Pontifice, qui Sacerdotum in hac vita degentium Princeps est) tripartitum esse, vnus est Patriarcharum, alter Archiepiscoporum, postremus Episcoporum.

5 Excommunicatio lata contra vexantes Episcopos, non afficit vexantes Archiepiscopos, iuxta nonnullos DD. sed oppositum auctori probabilius videtur.

5 Hinc inferunt Alterius hic *cap.3. col.1.* Duardus hic *quæst.6. num.9.* excommunicationem latam contra vexantem Episcopos, non ligare vexantem Archiepiscopos, & Patriarchas, quia excommunicatio non excedit personas expressas; quamuis enim in iis, quæ spectant ad ordinem Episcopalem, seu ad officium Pontificale, nomine Episcoporum veniant Archiepiscopi, & Patriarchæ tam in fauorabilibus, quam in pœnalibus, (cùm enim omnes eumdem ordinem habeant, nec inueniatur ordo superior Episcopatu, sequitur expressis Episcopis, censeri etiam expressos superiores eumdem ordinem habentes, in iis, quæ ad ordinem, & pontificale officium pertinent: ex glossa *in cap. quia periculosum, verb. de Episcopis, de sententia excommun.* Geminiano, & Franco *ibidem.*) nihilominus in iis, quæ ratione dignitatis, & personæ conceduntur, nomine Episcoporum non semper continentur Archiepiscopi, & Patriarchæ; consequenter, si Summus Pontifex in hac

Bulla

Bulla de Episcopis solùm mentionem feciſſet, interficiens Archiepiſcopum, vel Patriarcham, non incideret in excommunicationē Bullæ.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur; tum quia nomen Epiſcopi in genere ſumptum complectitur etiam Archiepiſcopos, & Patriarchas, cum verè Epiſcopi ſint; tum quia hic canon etiam in ſententia Duardi *quæſt.* 8. Alterij *cap.* 3. & aliorum editus eſt intuitu conſecrationis, & ordinis Epiſcopalis, non ratione dignitatis, & iuriſdictionis, præcisè; alioquin interficiens Epiſcopum ſolùm confirmatum, ſed nondum conſecratum, ligaretur cenſura huius canonis, quod ipſi negant, eò quòd Epiſcopus confirmatus iuriſdictionem Epiſcopalem habeat, non verò ordinem: cùm ergo in iis, quæ ordinem, & Pontificalia reſpiciunt, appellatione Epiſcoporum comprehendantur Archiepiſcopi, & Patriarchæ; ſequitur, vexantem Patriarchas, & Archiepiſcopos ſubiici huic cenſuræ, etiamſi in Bulla dumtaxat de Epiſcopis fieret expreſſa mentio; non verò de Archiepiſcopis, & Patriarchis. Horum tamen omnium Summus Pontifex expreſsè meminit ad maiorem declarationem, & ad tollenda dubia, nè quis ignorantiæ prætextu ſe tueri prætendat. Secus dic, ſi de Cardinalibus explicitè locutus non fuiſſet.

6 Vexans Cardinalē non afficitur excommunicatione lata contravexantes Epiſcopos præcisè.

6 Quamuis enim Cardinalis Epiſcopum dignitate præcedat; nihilominus Cardinalis, vt ſic, non eſt Epiſcopus, ſed ab Epiſcopo formaliter differt; conſequenter, qui antiquioribus temporibus, dum in Bullis ſermo de Cardinalibus non habebatur, vexabat Cardinales, non ligabatur excommunicatione Bullæ Cœnæ. Ita Alterius, & Duardus *locis citatis.*

7 Interficiens, vel capiens Epiſcopum tantummodo electum, & confirmatum, ſed nondum conſecratū, non afficitur excommunicatione.

7 Sed modò difficultas eſt primò, vtrùm interficiens, vel capiens Epiſcopum electum tantùm, & confirmatum, ſed non conſecratum, ligetur excommunicatione Bullæ. Ratio dubitandi eſt, tum quia hæc conſtitutio fauorabilis eſt Epiſcopis; conſequenter extendenda videtur ad Epiſcopos, dumtaxat confirmatos, ſed nondū conſecratos: tum quia Epiſcopus confirmatus verè, & propriè videtur Epiſcopus; gaudet enim iuriſdictione Epiſcopali, & actus iuriſdictionis exercere poteſt, *cap. at ſi clerici. de iudicijs, & cap. nihil, de electione:* huius ſententiæ eſt Graſſius *1. part. lib. 4. deciſ. cap. 18. num. 102.*

Sed oppoſita ſententia communior, & probabilior eſt Caietani *ve. excommun. cap.* 12. Nauarri *cap.* 27. *nu.* 67. §. 8. Suarez *diſp.* 21. *ſect.* 2. *n.* 69. *ad finem.* Vgolini hic *in verbo, ac Patriarchas, num.* 3. Alterij hic *cap.* 3. *dub.* 2. *& ſeqq.* Sayri *lib.* 3. *cap.* 15. *nu.* 4. Antonij de Souſa hic *cap.* 12. *diſp.* 61. *num.* 3. Viualdi hic *caſu vndecimo, nu.* 8. Gambarupta hic *cap.* 11. *n.* 11. Duardi hic *quæſt.* 8. Reginaldi *lib.* 9. *cap.* 20. *nu.* 313. Filliucij *tra.* 16. *quæſito* 5. *nu.* 240. Panormit. Felini, Cardinalis, & aliorum apud Alterium, *locis cit. dub.* 2. & apud Souſam *nu.* 4. aſſerentium Epiſcopum non conſecratum non gaudere priuilegio huius canonis, etiamſi poſſeſſionem adeptus ſit; conſequenter offendentem huiuſmodi Epiſcopum hac excommunicatione non ligari. Ratio eſt, tum quia Epiſcopus confirmatus, ſed nondum conſecratus, non eſt verè, & propriè Epiſcopus, cum careat charactere Epiſcopali, qui per conſecrationem confertur: tum quia verſamur in materia pœnali cenſurarum, in qua non eſt facienda extenſio; *cap. odioſa, de regul. iur.* tum quia ſicut is, qui Archiepiſcopatum adeptus eſt, non poteſt Archiepiſcopus appellari ante pallij receptionem, *cap. tranſmiſſam, de elect. & cap. niſi ſpecialis, de auctor. & vſu pallij.* conſequenter, qui illum offendit, non incurrit excommunicationem huius canonis (niſi fortè conſecratus ſit: tunc enim priuilegio Epiſcopi gaudet, vt benè Alterius *ca.* 3. *dub.* 4. Duardus hic *quæſt.* 8. *num.* 9. & alij:) ita neque is, qui Epiſcopatum obtinuit, ſtrictè, & propriè loquendo, appellari poteſt Epiſcopus ante conſecrationem.

Ad rationes dubitandi facilis eſt reſponſio ex rationibus à me adductis ad noſtram ſententiam comprobandam.

8 Interficiens Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, vel degradatum, afficitur excommunicatione huius canonis.

8 Secundò difficultas eſt, vtrùm interficiens Epiſcopum ſuſpenſum, excommunicatum, irregularem, vel degradatum verbaliter, incidat in excommunicationem huius canonis.

Reſpondeo affirmatiuè, quia hic verè eſt Epiſcopus, cùm ordinem Epiſcopalem retineat, vt patet ex dictis *de ſacramento ordinis*; character enim indelebiliter imprimitur, & in anima permanet. Idem dicendum eſt de Epiſcopo, qui loco, Epiſcopatui, & dignitati renuntiauit; hic enim characterem Epiſcopalem retinet, & ordines quoad ſubſtantiam validè confert. Ita Alterius *cap.* 3. *dub.* 6. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 15. *n.* 4. Duardus *quæſt.* 8. *nu.* 5. *& ſeq.* Reginaldus *lib.* 9. *n.* 313. Vgolinus hic *cap.* 11. §. 1. *num.* 1. *ad finem,* in ſimili loquens de Cardinali verbaliter ſolùm depoſito, vel hæretico, vel ſchiſmatico, antequam huiuſmodi criminis reus declaratus ſit. Secus dic de degradato realiter, quia hic omnibus clericorum priuilegiis priuatur, *cap. degradatio, in fin. de pœn. lib.* 6. Ita Vgolinus §. 2. *num.* 12. Duadus hic *quæſt.* 22. *nu.* 18. *ad finem.* Alterius *cap.* 3. *dub.* 6. *verſic. quæres.*

9 Quinam veniant nomine Legatorum, & Nunciorū.

9 Quæres tertiò, quinam appellatione Legatorum, & Nunciorum comprehendantur.

Reſpondeo eos comprehendi, qui ad Principes negotiorum gratia à Summo Pontifice mitti conſueuerunt: horum autem alij dicuntur Legati à latere, & hi Cardinales hoc tempore eſſe ſolent, *cap. ad eminentiam de ſententia excommun.* Alij dicuntur nati, & hi ſunt, qui Epiſcopalem dignitatem conſequuntur, cui ex conceſsione Summi Pontificis adnexum eſt Legati priuilegium, *cap.* 1. *de offic. legat. & ca.* 1. *de appellat.* Alij verò ſunt miſsi, & hi proprio, & vſu recepto vocabulo, Nuncij appellantur *c.* 1. *de offic. legat. in* 6. Ita Hoſtienſis *in ſumm. de offic. legat.* Vgolinus hic *c.* 11. *n.* 9. Duardus hic *quæſt.* 7. Filliucius *n.* 241. Salas *de legibus diſp.* 8. *ſect.* 11. *n.* 51. iſti ergo gaudent priuilegio huius canonis, donec legationem compleuerint, vel dignitate priuati ſint, vt benè Alterius *ca.* 3. *dub.* 6. *ad finem*: vbi etiam idem Alterius *dub.* 5. Duardus, & alij poſt Gambaram *de offic. legat. lib.* 1. *cap.* 2. obſeruant.

10 Legati, ſeu Nuncij an gaudeāt hoc priuilegio dum redeunt à legatione, & nunciatione.

10 Huiuſmodi Legatos, ſeu Nuncios, ſtatim ac Vrbis porta egrediuntur, gaudere priuilegiis, & prærogatiuis Legatorum, non ſolum dum ad præfixum locum accedunt, verum etiam dum redeunt; etiamſi interim alicubi moram trahant, quia priuilegium eundi ad aliquem locum, cenſetur etiam conceſſum ad redeundum. Sed hoc ego, vniuerſaliter loquendo, non facilè admiſerim in materia ſaltem pœnali, & odioſa, in qua verba inſpicienda, & obſeruanda ſunt; cùm enim fieri poſsit, vt quis legationem compleuerit, vel dignitate priuatus ſit, dum Romam redit, aſſerendum non videtur, eum tunc temporis priuilegio huius canonis frui; niſi idem ſit Epiſcopus, & in hac parte priuilegio huius canonis gaudeat.

Ex dictis in hoc puncto colligi poteſt, quænam perſonæ priuilegio huius canonis gaudeant; hic enim canon illis tantūmodo ſuffragatur, quorum mentionem Summus Pontifex fecit, non verò aliis. Ex quo fit, vt interficiens clericum, vel alium ſacerdotem, vel religioſum vinculo huius cenſuræ non obſtringatur, quia hic non eſt Cardinalis, Epiſcopus, &c.

11 Occidēs, vel detinēs clericum, vel religioſum de familia Card. Epiſcopi, vel Nuncij, non ligatur hac cenſura.

11 Hic ſolùm ſupereſt dubium, vtrùm in hanc excommunicationem incidat, qui clericum, vel religioſum de familia alicuius Cardinalis, Epiſcopi, vel Nuncij occidit, vulnerat, vel alia actione in hoc canone damnata vexat.

Reſpondeo non incidere; etiamſi id faciat coram Cardinali, Epiſcopo, vel Nuncio, & ipſorum intuitu, ſeu in contemptum ipſorum. Ratio eſt, quia cenſura non ligat vltra mentem conditoris verbis expreſſam: hic autem non exprimuntur huiuſmodi familiares, ſed Cardinales, & alij Prælati, quibus hoc priuilegium, ratione dignitatum conceſſum eſt: quamuis ergo vulnerans familiarem alicuius Cardinalis, vel Epiſcopi, intuitu ipſius grauiter peccet, & iniuriam etiam ipſimet Cardinali, vel Epiſcopo inferre cenſeatur: non tamen cenſura huius canonis punitur, quia non eſt contumax contra hunc canonem, neque in hoc canone exprimitur; quod autem conſtitutio non dicit, neque nos dicere debemus, *l. ſi verò, §. de viro, ff. ſolut. matrim. & l. vnic. §. ad deficientis, C. de caduc. tollend.* Ita Marius Alterius hic *lib.* 5. *diſp.* 12. *cap.* 3. *dub.* 7. *col.* 14. Antonius de Souſa hic *cap.* 12. *diſp.* 66. *num.* 3. Duardus *lib.* 2. *canon.* 11. *quæſt.* 10. *num.* 1. *& ſeqq.* contra Armillam *verb. excommunicatio, de excommunicatione* 2. contra inſectatores Cardinalium, Viualdum hic *in Candelabro nu.* 86. *in antiquioribus,* Sayrum *lib.* 3. *ca.* 15. *num.* 3. & alios.

12 An ligetur excommunicatione *cap. felicis, de pœnis.*

12 Obſeruant tamen Doctores ferè communiter offendentem aliquem ex familia Papæ, aut Cardinalium affici excommunicatione *cap. felicis, de pœnis.* Hoc tamen intelligitur primò, modò qui offenditur, ſit clericus, vel religioſus; textus enim non loquitur de familiaribus laicis Cardinalium, aut Papæ, ſed de familiaribus clericis, & religioſis. Secundò intelligitur, & limitatur, modò ſint familiares Papæ, vel Cardinalium; de his enim ſermo eſt in præfato capitulo; non verò de familiaribus Patriarcharum, vel Epiſcoporum, contra Nauarrum *cap.* 27. *nu.* 69. Antonium de Souſa *loco citato,* Duardum *quæſt.* 22. *n.* 16.

Addunt tamen hanc excommunicationem *cap. felicis, cit.* non eſſe Papæ reſeruatam; quia reſeruatio extendenda non eſt vltra caſus expreſſos: hæc autem reſeruatio non eſt ibi expreſſa. Ita Geminian. *in cap. felicis, cit.* Sylueſter, & alij, quos citat, & ſequitur Alterius *loco cit. dub.* 7. Duardus *quæſt.* 10. *ad finem,* contra Antonium de Souſa *loco cit.* Ego verò non ſolùm exiſtimo iſtam excommunicationem, ſi qua fortè lata eſt, contra offendentes familiares Papæ, aut Cardinalium, non eſſe reſeruatam; verùm etiam probabilius cenſeo nullam contra ipſos in præfato textu excommunicationē extare; quia nullum ibi verbum excommunicationis contra ipſos reperitur; ſed tantummodo decernitur, vt offendentibus familiares Papæ, aut Cardinalium imponatur pœna pro qualitate culpæ, ibi, *proportionetur pœna delicto, ita quod vindictā ex eo quo exceſſu reſpondente, ab offenſa noſtrorum cohibeantur deinceps manus temeraria formidine vltionis.*

13 Familiares Papæ, aut Cardinalium quinam dicantur.

13 Qui autem dicendi ſint familiares Papę, aut Cardinalium, alibi pluribus in locis explicaui, & declaratur *in cap. fin. de verborum ſignific. in fine.* illi enim dicūtur familiares, qui ſeſe in obſequium alicuius Principis tradiderunt, & ab eo victum recipiunt; etiamſi extra domum degant, modò in neceſſariis domi, aut foris adſint. Hæc autem familiaritas, ſicut contrahitur conſenſu domini recipientis, & ipſius recepti; ita alterius renuntiatione diſſoluitur, ſicque familiaritatis priuilegium ceſſat, argument. *l. item in legato, §. penu. ff. de legat. 3. & l. 2. & 3. ff. de aur. & argent. legat.* vide Geminianum *in cap. felicis. cit. n.* 8. & 9. Ancharanum *n.* 3. Gomezium *ad regul. Cancell. qua.* 13. *verſic. eſt tamen vlterius.* Cochier *ad reg.* 30. *Cancell. verb. beneficia familiaris Cardin. pag.* 311. Alterium *loco citato,* & deciſiones Rotæ infinitis in locis.

PVNCTVM III.

De ſubiecto huius cenſuræ, ſeu contra quas perſonas excommunicatio huius canonis feratur.

CVm actiones in hoc canone prohibitæ, alię ſint principales, & alię acceſſoriæ, vt ſupra dictum eſt, ſequitur etiam perſonas, quæ contra iſtam conſtitutionem delinquunt, aliàs aliquando principaliter, aliàs aliquando acceſſoriè in delictum influere, & excommunicatione ligari. Prius loquar de perſonis primi generis, deinde poſterioris.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicantur perſonę quæ ſubiiciūtur huic cenſuræ.

1 OMnes ſine iuſta cauſa, & cum lethali culpa, contra hunc canonem occidentes, vulnerantes, capientes, carcerantes, detinentes, hoſtiliter inſequentes, vel à ſuis terris, vel dominiis eiicientes Cardinales, Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, vel Nuncios, in excommunicationem huius canonis incidunt, effectu ſecuto. Hæc propoſitio ſatis clara, & perſpicua eſt ex ipſo textu, qui vniuerſaliter, & indiſtinctè loquitur de iis, qui aliquas actiones in hoc canone dānatas præſtāt.

Hinc ſequitur primò, homines, cuiuſcumque ſexus, & conditionis exiſtant, ligari hac cenſura, quoties delictum in hoc canone interdictum committunt, ſiue ſint maſculi, ſiue feminæ, ſiue priuati ſint homines, ſiue publici, ſiue ſenes, ſiue adulti, ſiue infantes, modò rationis vſu polleant, nec per ignorantiam, vel aliam iuſtam cauſam excuſentur; textus enim abſolutè loquitur, & lex abſolutè loquens extenditur ad omnes ſubiectionis legum capaces; niſi fortè priuilegio excipiantur, aut peculiari nota digni ſint. Ita Vgolinus hic *cap.* 11. §. 1. *n.* 1. Duardus *can.* 11. *quæſt.* 22. *n.* 1. & 2. & alij, quos in ſimili retuli *de legib. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *puncto* 6.

2 Se-

2 Cardinalis, Episcopus, vel Nũcius occidens, vel capiens aliũ Cardinalẽ, Episcopum, vel Nunciũ, subiicitur huic excõmunicationi.

2 Secundò sequitur Cardinalem offendentem aliqua istarum actionum alium Cardinalem, Episcopum, vel Nuncium, affici excommunicatione huius canonis, quia delinquit contra canonem; & licet ipse priuilegio gaudeat, ne ab aliis offendatur: non tamen priuilegium illi suffragatur, vt alios impunè offendere valeat. Ita Vgolinus *loco citato*, Duardus *loco citato*, & alij quos in simili retuli *quæst. præced. punct. 2. n. 3.*

3 Cardinalis seipsum ferro, veneno, vel alia ratione occidens, percutiens aut vulnerans, nõ incurrit excommunicationẽ, iuxta probabilem sententiam auctoris.

3 Tertiò probabiliter sustineri posse, Cardinalem, qui se ipsum ferro, veneno, laqueo, vel alia ratione vulnerat, aut percutit, subiici huic excommunicationi; quia facit actionem in hoc canone interdictam sub excommunicatione, nec ipse cedere potest priuilegio huius Bullę; quia hæc Bulla in fauorem dignitatis edita est: nullus autem cedere potest fauori, in gratiam alterius concesso, & sicut clericus se ipsum percutiens non eximitur ab excommunicatione canonis, *si quis suadente diabolo*, 17. *quæst.* 4. ita neque Cardinalis, Episcopus, vel Nuncius liber erit ab excommunicatione Bullæ, si se ipsum vulneret, vel percutiat; militat enim in his casibus eadem ratio. Ita Vgolinus *loco cit.* Tabiena *in verbo, excommunicatio 5. casu 1. num. 32.* Idem innuit Alterius *disput. 12. cap. 3. dub. 2.* Duardus hic *quæst. 8. num. 8. & quæst. 22. num. 2.*

Contrarium tamen mihi non videtur improbabile; tum quia scienti, & volenti non fit iniuria. *l. nemo præsumitur. ff. de regul. iur. & cap. scienti, eod. tit. n 6.* tum quia quod fauore alicuius inductum est, non debet in ipsius damnum retorqueri. *l. nulla iuris ratio 24. ff. de leg. l. quod fauore, C. eodem tit. & ca. quod ob gratiam 61. de regul. iu. in 6.* tum quia Summus Pontifex in hoc canone loqui videtur de exercẽtibus istas actiones in distinctas personas; carceratio enim, hostilis insecutio, & eiectio supponunt distincta subiecta: ergo idem dicendum videtur de vulneratione, & percussione; quia vna pars dispositionis aliã explicat.

Ad rationem in contrarium respondeo, priuilegium huius canonis latum esse in fauorem dignitatis, quam Cardinales, Episcopi, & Nuncij sustinent; non verò simpliciter, & absolutè, & in genere in fauorem Ecclesiasticæ dignitatis; alioquin offendens Abbates, & alios Prælatos Ecclesiasticos, in hoc canone non expressos, subiiceretur huic excommunicationi, quod nullus dicere potest. Ex quo patet differentia inter hunc canonem, & illum, *si quis suadente diabolo.* Imò nonnulli Doctores arbitrantur, neque clericum affici excommunicatione canonis, *si quis suadente*, dum in se ipsum manus violentas iniicit.

4 Iustè occidens, vel percutiens Cardinales, &c. non ligatur hac censura.

4 Dixi in prima propositione, *sine iusta causa*, quia si quis iustam habeat percutiendi causam, vt si ad suã, suorumque defensionem, pudicitiæ, vel bonorum, cum moderamine inculpatæ tutelæ, Episcopum, vel Cardinalem percutiat, vel occidat, eximitur ab excommunicatione; quia non percutit iniustè, & cum lethali culpa, censura enim supponit lethalem culpam. Ita Suarez *disp. 21. sect. 2. num. 69.* Vgolinus hic §. 2. Nauarrus *cap. 27. num. 67.* Duardus *quæst. 11. & 22. nu. 16.* Alterius hic *cap. 5. dub. 1.* Sayrus *lib. 3. cap. 15. num. 5.* Gambarupta hic *cap. 11. n. 5.*

Item si quis Cardinalem, vel Episcopum obsideat, non vt illum detineat, vel in carcerem coniiciat; sed vt castrum iustè obtineat, non ligatur hac censura, quia iustam habet causam id faciendi, iureque suo vtitur, vt suppono. Si verò obsideat ad castrum iniustè obtinendum, probabilius censeo excommunicatione ligari; quia hæc videtur hostilis insecutio: id enim hostes communiter peragere solent. Ita Alterius *disp. 12. c. 4. quæsito 1. col. 6. in fine*, contra Duardum *quæst. 22. n. 23.* quamuis isti Doctores alio nitantur fundamento, aliaque via incedant.

Sed modò dubium est, vtrum causæ, quibus percutiens clericum excusatur ab excommunicatione *in cap. si verò 1. & 2. de sentent. excommun.* iustę, & sufficientes censeantur ad excusandum etiam percutientem Cardinales, Episcopos, & Nuncios: vt

5 Occidens aut percutiens Cardinales, vel Episcopum turpiter inuentũ cum propria matre, vxore, aut filia, excommunicationem incurrit, iuxta probabilem auctoris sententiam.

5 Si quis occidat, aut percutiat Episcopum turpiter inuentum cum propria matre, vxore, vel filia.

Viualdus hic *num. 5. & seqq.* Vgolinus, & Duardus *locis citatis* affirmant sufficere. Ratio est, quia qui Episcopum, vel alium in continenti percutit, in præfatis casibus non præsumitur percutere suadente diabolo, aut violenter opprimere; sed ex vehementi passionis impetu agere, & proprium honorem humano quodam modo tueri; consequenter non videtur contumax contra Bullam.

Sed opposita sententia tutior est, eamque sequitur Alterius *disput. 12. cap. 5. dub. 3.* Ratio est, tum quia hic canon absolutè excommunicat offendentes Cardinales, & alios Prælatos hic expressos, absque exceptione causarum *in cap. si verò 1. & 2. de sententia excommunicationis* contentarum; ergo frustra nos excipimus huiusmodi causas; verba enim generaliter prolata, generaliter intelligenda sunt, iuxta propriam verborum significationẽ, etiam in materia pœnali, & odiosa. *l. de pretio, ff. de Public. in rem action. & cap. solitæ, in fin. de maioritate & obedientia:* tum quia percutiens clericum turpiter inuentum cum filia ligaretur excommunicatione canonis, *si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.* nisi exciperetur *in cap. si verò 1. & 2. de sententia excommu.* ergo etiam percutiens Bullæ ligatur percutiens Episcopum in huiusmodi crimine inuentum, cùm hic nullibi exceptus reperiatur, & exceptio in vno casu non sit ad alium trahenda.

Hinc patet responsio ad rationem Viualdi, Duardi, & aliorum, quorum sententia probabilis quidem est; sed nostra in praxi tutior & probabilior. Vide dicta in simili *quæst. præced. punct. 4. n. 5.*

6 Ad incurrendã huius canonis excommunicationem culpa gauis requiritur.

6 Dixi in propositione, *cum lethali culpa*, vt aduerterem, ad incurrendam excommunicationem, culpam grauem requiri, vt suo loco probaui. Quamobrem qui actionem aliquam venialiter tantùm culpabilem, ob materiæ leuitatem, facit, non subiicitur excommunicationi: vt autem materia, seu actio leuis censeatur, non solùm inspicienda est corporalis læsio; verùm etiam iniuria, quæ per huiusmodi actionem irrogatur: fieri enim potest, vt actio physicè, & entitatiuè leuissima sit, & nihilominus, secũdùm moralem existimationem, grauem iniuriam contra honorem inferat, consequenter ad incurrendam excommunicationem sufficiat, vt docui de excommunicatione, quæ ob violentas manus in clericos incurritur. Idemque docet Alterius hic *cap. 5. dub. 1.*

Dixi, *contra hunc canonem*, vt aduerterem non quamlibet grauem culpam sufficere ad incurrendam huius canonis excommunicationem, sed requiri lethalem culpam contra hunc canonem: tunc autem censetur lethalis culpa contra hunc canonem, quando quis illius cognitione habita lædit personas hic expressas, cognita ab ipso lædente personæ qualitate. Secus si canonis, personæ, vel qualitatis ignorantia laboret, vt docui *de censuris in genere.*

7 Ignorantia excusat.

7 Hinc sequitur illum, qui percutit Cardinalem, probabiliter ignorans hanc dispositionem, non affici excommunicatione; quia laborat probabili ignorantia iuris.

Item, si quis percutiat Cardinalem noctu incedentem, vel mutato habitu, nesciens illum esse Cardinalem, non ligatur excommunicatione huius canonis; etiamsi aliàs mortaliter peccet. Ratio est, quia ignorat qualitatem personæ; consequenter non videtur contumax, & formaliter delinquens contra hunc canonem. Ita Suarez *disp. 21. sect. 2. n. 69.* Alterius *disp. 12. cap. 5. dub. 2.* Duardus hic *quæst. 11. nu. 2. & quæst. 22. n. 18.* Vgolinus hic *in verbo, seu præstantes eis auxilium, nu. 4.* Sayrus *num. 5.* & alij.

Vtrùm verò intendens percutere Episcopum incurrat istam excommunicationem, si re ipsa eum non percutiat, sed alium, dictum est *de censuris*; vbi etiam nonnullas alias difficultates, quæ hic explicari possent, dissolui. Sed ibi consulendæ sunt, cum ad regulas generales de ignorantia excusante ab excommunicatione pertineant.

8 Ad incurrendam iustam excõmunicationem necessarius est effectus.

8 Dixi in propositione, *secuto effectu*; quia verba cum effectu intelligenda sunt, vt dictum est *in 1. puncto.* Quamobrem qui conatur percutere, capere, vel detinere, aut, qui proponit insequi, vel eiicere, sed re ipsa non insequitur, vel non eiicit, istam excommunicationem non incurrit. Ita communiter Doctores.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Mandans, ratum habens, consulens, fauens, & auxilians præfata delicta, excommunicationem incurrit.

9 NOn solùm interficientes, vulnerantes, percutientes, capientes, detinentes, hostiliter insequentes, vel eiicientes Cardinalem, & alios Prælatos, de quibus in hoc canone sermo est, vinculo censuræ obstringuntur; verùm etiam mandantes, ratum habentes, seu præstantes in præfatis actionibus auxilium, consilium, vel fauorem. Hæc propositio patet ex textu.

10 Excommunicatio non incurritur statim præstito consilio, auxilio, vel fauore, nodum secuto effectu principali.

10 Quæres primò, vtrùm mandans, consulens, auxilians, vel fauens, principaliter excommunicetur, ita vt statim præstito mandato, consilio, vel auxilio ligetur vinculo excommunicationis; etiamsi nondum secutus sit effectus mandati, consilij, vel auxilij.

Respondeo non ligari, antequam mandatarius, vel consultus rem perfecerit, & executioni tradiderit. Ratio est, tum quia, dum superior principaliter excommunicat facientes, & in odium delicti constitutionem extendit ad mandantem, consulentem, fauentem, vel auxiliantem, mandans, consulens, auxilians, vel fauens excommunicationem non contrahit, nondum secuto effectu. In nostro autem casu, Summus Pontifex primò excommunicat interficientes, vulnerantes, percutientes, &c. Deinde excommunicationem extendit ad mandantes, &c. tum quia verba absolutè prolata intelligenda sunt cum effectu, *cap. relatum, de clerico non residente.* tum quia Summus Pontifex excommunicat mandantes, vel consilium, vel fauorem præstantes ad ea, quæ antea sub excommunicatione prohibuerat, ibi, *necnon ea mandantes*, &c. sed anteà prohibuerat sub excommunicatione actualem occisionem, vulnerationem, percussionem, &c. ibi, *interficientes, vulnerantes, percutientes*, &c. quæ actualem offensionem importãt; ergo etiam in posteriori parte videtur solum prohibere mandatum, consilium, vel fauorem cum actuali occisione, vulneratione, percussione, &c. præsertim cùm illa dictio, *necnon*, quæ in textu habetur, resoluatur in copulam, *&*, reperatq; omnes qualitates præcedentes, ex Bartolo *l. Seio, ff. de fide instrument.* & aliis communiter. Ita Syluester *verb. excommunicatio, 7. n. 44.* Tabiena *verb. excommunicatio, 5. casu 2. n. 4.* Viualdus hic *n. 89.* in antiquis; in nouis verò *nu. 9.* Alterius *disp. 12. c. 6. col. 4. difficultate 1.* vbi refert Rebuffum, & alios. Vgolinus hic *in verbo, necnon ea mandantes, §. 2. n. 1.* Sayrus *lib. 3. c. 15. n. 9.* Antonius de Sousa *disp. 63. nu. 2.* & alij contra Duardum *lib. 2. can. 11. quæst. 12. n. 1. & seq.* existimantem istas actiones principaliter prohiberi.

An verò mandans, vel consulens incurrat excommunicationem, quoties mandatum, vel consilium reuocauit, vel pœnitentiam delicti peregit, vel præmisit diligentiam ad reuocandum delictum, sed reuocationem mandatario significare non potuit, vel mortuus est ipse mandans, antequam mandatarius rem perficeret, & executioni traderet, constat ex dictis *de cessuris*, de excommunicatione, quæ contrahitur ob clerici percussionem, & alibi pluribus in locis, à quorum repetitione abstinendum censeo, cùm ibi commodè consuli, & videri queant; faciunt enim ad regulas generales.

11 Mandans percuti vnũ Episcopũ, non incurrit excommunicationem, si mãdatarius alium Episcopũ percutiat.

11 Hic solùm suboritur dubium, vtrùm mandans percuti vnum Episcopum, incurrat excommunicationem, si mandatarius percutiat alium Episcopum.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia, quæ mandatarius agit vltra terminos mandati, non imputantur mandanti. *l. diligenter, ff. mandati*; consequenter mandans non tenetur de percussione huius Episcopi; consequenter non ligatur excommunicatione imposita contra mandantes percussionem Episcoporum. Ita Vgolinus hic *verbo, necnon ea mandantes, §. 2. n. 7.* Alterius *cap. 6. col. 3. & 4. vers. oportet*, Marianus Socinus, & alij apud Vgolinum *loco citato n. 7.* Azorius *3. part. lib. 2. cap. 8. vers. 6.* contra Duardum *quæst. 14.* vbi oppositam sententiam veriorem arbitratur.

12 Defensor, vel receptator percutientũ Cardinales, vel Episcopos, non ligatur censura huius canonis, sed *cap. felicis*, & *Clement. si quis, de pœnis.*

Vtrum verò consulens, ratum habens, auxilium, vel fauorem præstans, vinculo huius censuræ innodetur, patet ex dictis *puncto 1.*

12 Quæres secundò, vtrùm defensor, vel receptator interficientis, vel percutientis Cardinalem, Episcopum, vel Nuncium, censura huius canonis obstringatur.

Respondeo distinguendo, vel recipit, & defendit illum ante patratum delictum, vel patrato delicto. Si recipit illum, vel defendit ante patratum delictum, ligatur excommunicatione, quoties ex receptione, vel defensione delictũ committitur, vel in fieri conseruatur. Ratio est, quia huiusmodi receptator verè dicitur auxilium, & fauorem sua receptatione, seu defensione ad patrandum delictum præstare; consequenter

quenter incidit in excommunicationem huius canonis latam contra præstantes auxilium, vel fauorem ad aliquod crimen in hoc canone expressum.

Si verò recipit, vel defendit illum post patratum crimen, vinculo huius excommunicationis non innodatur. Ratio est, quia Summus Pontifex in hoc canone intendit eos excommunicatione afficere, qui auxilium, consilium, vel fauorem præstant ad patrandum delictum, vt patet ex illis verbis, *præstantes in eis auxilium*, &c. qui autem recipit, vel defendit post patratum crimen, non dicitur auxilium præstare ad patrandum delictum; etiamsi delinquentem recipiat, vel defendat. Suppono enim delictum iam patratum, & completum esse, neque nomine defendentis, vel receptantis commissum fuisse. Ita Nauarrus *cap. 27. num. 67. versic. sexta*, Alterius *disput. 12. cap. 6. col. 18. puncto 2. & col. 22. versic. sed quæri.* Duardus *canon. 11. quæst. 17. num. 6.* Antonius de Sousa *disputat. 65. num. 3. & 4.* Reginaldus *lib. 9. num. 314.* Suarez *disput. 21. sect. 2. num. 72.* Filliucius *tract. 16. cap. 9. puncto 6. ad finem num. 243.*

Excipe ab hac doctrina eum, qui recipit, vel scienter defendit insequentem, percutientem, vel capientem Cardinalem; hic enim afficitur excommunicatione expressa *in cap. felicis, de pœnis in 6.* eadem excommunicatio extenditur ad eum, qui defendit percutientem, bannientem, aut capientem Episcopum, *Clement. 1. si quis, de pœnis.* de qua re infrà.

13 Iustè defendens præfatos delinquentes incurrit excommunicationem.

13 Hoc tamen intellige primò, de iniustè defendente: nam iustam defensionem non præsumitur superior velle prohibere, vt si quis putans reum criminis innocentem esse, intendat illum tamquam innocentem ex iuris dispositione probare; licet posteà reus, & nocens re ipsa comperiatur. Ita Sylvest. *verb. excomm. 7. §. 46. verb. 3.* Cardin. *in Clement. 1. num. 12. quæsito 14.* Duardus hic *quæst. 1. num. 6.* gloss. *in cap. felicis, citato.*

Secundò intellige de iis, qui absque iusta causa recipiunt, vel defendunt: nam quod ex iusta causa fit, prudenter fieri censetur, nec ad culpam, vel pœnam imputatur. Quamobrem qui reum huius criminis defendit, vel recipit, ne ab aliquo priuata auctoritate, & iniquè lædatur, non subiicitur pœnis *cap. felicis*, vel *Clement. 1. cit.* nam quilibet potest opem ferre, ne proximus iniuria afficiatur. *cap. dilectus, de sent. excom. lib. 6.* Ita gloss. Sylvester & alij *locis citatis.*

Imò præfati Doctores idem sentiendum putant de recipientibus delinquentes, non tamquam delinquentes; sed titulo consanguinitatis, & affinitatis, quia licet huiusmodi recipientes non omnino absoluantur; tamen non adeò graui pœna puniuntur sicut extranei. *l. 1. & 2. ff. de ijs, qui latron. occult.* & patet ex dictis *de receptatoribus hæreticorum.*

14 Qui non impedit percussionem Cardinalis, vel Episcopi, cùm possit impedire, non incurrit excommunicationem, iuxta sententiam auctoris.

14 Quæres tertiò, vtrùm qui percussionem, vel aliud delictum in Cardinalem, Episcopum, vel Nuntium committi non impedit, cùm alioqui commodè impedire valeat, in excommunicationem huius canonis incurrat. Vgolinus hic *in verbo, vel fauorem.* Alterius *lib. 5. disp. 12. cap. 6. col. 10. propositione 1. & col. 18. propositione 5.* Duardus hic *quæst. 18. num. 1. & sequentibus*, existimant incurrere. Ratio est primò, quia ista excommunicatio afficit præstantes fauorem; qui autè potest impedire, & non impedit, præsertim dum ex officio, vel ex iustitia impedire tenetur, censetur fauorem præstare, & cooperari delicto, vt apertè colligitur ex *cap. quanta, de sententia excommunicationis.* vbi habetur, quòd hi delinquentibus fauere dicuntur, qui cùm possint, manifesto facinori desinunt obuiare, ex *cap. qui potest 23. quæst. 3.* vbi dicitur, *qui potest obuiare, & perturbare peruersos, & non facit, nihil aliud est, quàm fauere eorum impietati; nec enim caret scrupulo, qui manifesto facinori desinit obuiare.* & ex *cap. non in inferenda 23. quæst. 3.* vbi dicitur, *qui non repellit à socio iniuriam, si potest, tam est in vitio, quàm ille, qui facit.* Secundò, quia qui clerici percussionem non impedit, dum eam ex iustitia impedire tenetur, afficitur excommunicatione *can. si quis suadente*, vt patet ex *cap. quanta, citato.* ergo etiam excommunicatione afficitur, qui delictum in hoc canone damnatum non prohibet, dum commodè potest prohibere: hæc sententia probabilissima est.

Sed mihi probabilius videtur, eum, qui non prohibet delictum huius canonis, non affici excommunicatione huius canonis, non prohibendo præcisè; nisi fortè consentiat cooperãdo, & auctoritatem præstando. Ratio est, tum quia communiter approbari solet regul. iur. *in l. culpa caret, ff. de regulis iuris.* in qua dicitur, neminem ex sola scientia, & notitia criminis teneri: tum quia in hoc canone excommunicantur patrantes delictum, vel præstantes auxilium, consilium, aut fauorem ad illud patrandum: qui autem non impedit, propriè loquẽdo, non præstat auxilium, consilium, vel fauorem, cùm negatiuè se habeat: auxilium verò, consilium, & fauor positiuum influxum importare videntur: tum quia versamur in materia pœnali, & odiosa, in qua stricta interpretatio facienda est: tum quia dum Summus Pontifex vinculo excommunicationis ligare intendit non impedientes, solet eos exprimere, vt *in cap. quanta, de sententia excommunicationis.*

Dixi, *nisi fortè consentiat cooperando, aut auctoritatem præstando:* nam si quis sua taciturnitate in causa sit, vt delinquentes animosiores, & promptiores fiant ad patrandum delictum, seu auctoritatem suam præstet, reus est excommunicationis, quia auxilium, & fauorem delicto præstat.

Ad primam rationem in contrarium responderi potest, illam procedere ex præsumptione fori externi, aut dum auctoritas præstatur delicto, quod non impeditur. Secùs si non impediens negatiuè tantùm se habeat: hic enim, propriè loquendo, non dicitur fauorem præstare.

Ad secundam respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est: quia circa non impedientem clerici percussionem extat peculiaris constitutio *in cap. quanta, citato.* Quamquam etiam ad illum textum non improbabiliter responderi posset, procedere solum, vel quoad præsumptionem fori externi, vel dum auctoritas, & consensus præstatur in percussionem, iuxta glossam *in cap. quanta, cit. ad finem.*

15 Excipiendus tamen est ab hac sententia casus, in quo quis sciens aliquem in personam alicuius Cardinalis conspirasse, tacet, dum patefacere potest: hic enim incidit in excommunicationem, & pœnas à Pio V. inflictas in Bulla, quæ incipit, *infelicis sæculi*, edita anno 1569. 14. Kalend. Ianuarij, occasione mortis attentatæ contra D. Carolum Borromeum Ecclesiæ Mediolanensis Archiepiscopum, & S.R.E. Cardinalem. In qua constitutione præscribitur, vt quisquis quouis modo cognouerit, siue ex litteris, scripturis, cœtu, conatu, concursu, insidijsque, aliijsque signis, & indicijs qualemcumque scientiam habuerit, vel etiam coniecerit, vel intellexerit quempiam auctorum, administrorum, vel consciorum coniurationis, seu conspirationis, aut commissi, committendíve criminis in personam Cardinalis, teneatur quamprimum id Romano Pontifici, si in Curia fuerit, sin autem, ordinario loci; vel si Cardinalis ipse ordinarius extiterit, propinquiori Episcopo, etsi crimen nondum commissum fuerit, etiamsi ipsi Cardinali quanto citius reuelare, & quicumque etiam non subditus, & omnino extraneus hac in re defecerit, cuiuscumque dignitatis fuerit, excommunicationis laqueo innodatus remaneat, pariterque maiestatis reus infamiam, & omnes pœnas *in cap. felicis, de pœnis in 6.* inflictas eo ipso incurrat.

15 Qui non reuelat conspirationem in Cardinales, excommunicationem incurrit latam à Pio V.

Circa hunc casum, seu constitutionem Pij V. hic obiter quæri posset, vtrùm sciens huiusmodi conspirationem in personam Cardinalis possit admonere conspirantes, vt desistant, ita vt, si ob admonitionem credat illos à patrando delicto destituros, eximitur ab onere denuntiandi delinquentem Summo Pontifici, vel Episcopo, vt dicitur in Bulla Pij V.

Duardus *loco cit. num. 12. & seqq.* existimat præmittendam esse admonitionem delinquenti, dum speratur profutura, nec periculũ est in mora. Imò sentire videtur eum, qui correctione retrahit delinquentem à crimine, non esse reum excommunicationis, etiamsi crimen ipsum non denuntiet.

Ego verò de rigore iuris existimo eum, qui nouit huiusmodi crimen in personam Cardinalis patrari, vel patratum esse, teneri delinquentem Summo Pontifici, vel Episcopo denuntiare, vt dicitur in Bulla Pij V. Ratio est, quia, quoties denuntiato, vel accusatio præcipitur in pœnam delinquentis, & ob commune bonum, facienda est, siue delinquens priuata correctione emendetur, siue non. In hac autem constitutione Pij V. præscripta videtur reuelatio in pœnam delinquentis, & ob commune bonum, quod offensione Cardinalium violatur, vt colligitur ex verbis constitutionis, quibus præcipiuntur delinquentes reuelari, non solum ante patratum crimen; verùm etiam crimine perpetrato. Ita Alterius *cap. 6. col. 20. vers. Caietanus pag. 629.* & alij, quos retuli *de censuris*, dum loquerer de excommunicatione, quæ contrahitur non reuelando crimen.

Dixi in mea responsione *de rigore iuris*, quia si vsum, & praxim respiciamus, nonnulli DD. arbitrantur istam constitutionem non obligare; putant enim illam vsu receptam non fuisse ob præcepti difficultatem: nam homines ab huiusmodi delationibus maximè abhorrent. Ita Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæsito 11. n. 97. versic. 8.*

An verò, qui cognitionem huiusmodi criminis habet, illudque nulla ratione probare potest, teneatur adhuc denuntiare, patet ex dictis *in 8. Decalogi præcepto disp. 10. quæst. 2. punct. 5. num. 9. & seqq. & de censuris loco citato.*

PVNCTVM IV.

Vtrùm non solùm in hac Bulla, verùm etiam alibi iure communi, lata sit excommunicatio, contra offendentes Cardinales, & Episcopos.

VNICA PROPOSITIO.

1 Enumerantur iura, in quibus excommunicatio fertur ob causas in hac Bulla expressas.

1 MVltis in locis lata est excommunicatio contra offendentes Cardinales, & Episcopos. Primò enim lata est *in cap. si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.* vbi generaliter fertur excommunicatio, contra percutientes clericos. Nomine autem clericorum, in materia Episcopis fauorabili, comprehenduntur Episcopi, *l. presbyteros, C. de Epis. cop. audient.* Imò etiam Cardinales, præsertim cum nullus ad Cardinalatus apicem euehatur, qui tonsura initiatus non sit.

Secundò *in Clement. si quis suadente, de pœnis*, extat excommunicatio contra percutientes, capientes, & bannientes Episcopos, & contra mandantes huiusmodi actiones. Imò ad hosce delinquentes extenduntur pœnæ, quæ *in cap. felicis, statim citando*, latæ sunt, contra offendentes Cardinales, vt mox ostendam.

Tertiò *in cap. felicis, de pœnis in 6.* habetur excommunicatio contra eos, qui Cardinalem hostiliter insequuntur, percutiunt, capiunt, vel hæc facientis, vel fieri mandantis socij sunt, vel ratum habent, vel consulunt, vel fauent, aut postea recipiunt, vel scienter defendunt.

Ex quo patet excommunicationem istius capitis latius patere, & vniuersaliorem esse excommunicatione Bullæ, cum illa ad receptatores, & defensores extendatur, non verò ista, vt *puncto antecedenti quæsito 2.* ostendi. Vbi etiam explicaui quandónam receptator & defensor, ob defensionem, vel receptionem delinquentis contrahat excommunicationem.

Addo alias etiam grauissimas pœnas, vt infamiæ, banni, publicationis bonorum, priuationis beneficiorum, & similium, adiici in præfato *cap. felicis*; in nostra verò Bulla, sola excommunicatio exprimitur.

2 Exercens aliquam actionem prohibitam in hac Bulla, & in aliis iuribus, non incurrit plures excommunicationes,

An verò ciuitas, oppidum, & castrum auxilium, consilium, vel fauorem præbens huiusmodi delicto contra Cardinales, vel Episcopos, ligetur interdicto, patebit ex dicendis *de interdicto*, in casibus particularibus.

Quartò per Bullam Pij V. quæ incipit, *infelicis sæculi*, edita anno 1569. 14. Kal. Ianuar. excommunicatio, & pœnæ *cap. felicis*, extenduntur ad eos, qui conspirationem in Cardinalem sciunt, & non reuelant, de qua re *puncto præcedenti ad finem.*

2 Hic solum quæri posset primò, vtrum exercens aliquam actionem sub excommunicatione prohibitam in hac Bulla, & in iure antiquo,

tot excommunicationes incurrat, quot sunt leges illam actionem sub excommunicatione prohibentes.

Respondet negatiuè Alterius *lib. 5. disp. 12. cap. 1. col. 6. sub finem.* Sayrus *lib. 1. cap. 10. num. 11.* Duardus *canone 12. quæst. 4. num. 3.* & alij. Ratio est, quia non tot censuræ incurruntur, quot sunt leges eamdem actionem sub eadem censura prohibentes ex eodē motiuo, & causa, modò cēsuræ latæ sint à superiore eamdem potestatem, & iurisdictionem habente: in nostro autem casu censuræ latæ sunt à superiore eiusdem auctoritatis, nempe à Summo Pontifice, & ex eodem motiuo.

Hæc sententia mihi placet, & est conformis iis, quæ ego tradidi *de censuris in genere*, cum communi Doctorum sententia, quæ consulenda sunt, vt hæc doctrina meliùs percipiatur. Verum tamen est, eum, qui excommunicationem contraxit variis iuribus inflictam, acriori correctione dignum esse, & maiori pœnitentia plectendum: quamuis enim pluralitas legum ex eodem motiuo conditarum specificam peccatorum diuersitatem non inducat, grauiorem tamen culpam intra latitudinem eiusdem speciei indicat, ob prauum peccatoris affectum, qui duriorem, & obstinatiorem habet voluntatem.

3 Cardinalis, Episcopus, vel Nuntius, quādonam declarare possit delinquētem in hanc censuram incurrisse.

3 Quæres secundò, vtrùm Cardinalis, Episcopus, vel alius Prælatus percussus, vel aliter offensus declarare possit offendentem pœnam excommunicationis incurrisse.

Respondeo distinguendo, vel delictum est notorium, vel non est notorium. Si delictum non est notorium, Prælatus non potest declarare offendentem in excommunicationem huius canonis incidisse. Ratio est, quia in propria causa nemo iudex, aut arbiter esse potest. *l. 1. C. ne quis in sua causa ind. l. penult. ff. de arbitr. & l. qui iurisdictionem, ff. de iurisdict. omnium iudic.* vbi habetur neminem posse iudicium exercere, seu ius dicere in causa propria, vel suorum, vt vxoris, liberorum, libertorum, vel ceterorum, quos secum habet.

Si verò delictum est notorium, potest Cardinalis, Episcopus, vel alius Prælatus offensus in loco, in quo iurisdictionem habet, declarare offendentem laqueo excommunicationis innodatum esse. Ratio est, quia licet nullus, regulariter loquendo, possit in propria causa ius dicere contra offendentem; nihilominus id fallit, dum delictum est notorium, & pœna est à iure determinata: cùm enim in notoriis non exigatur cognitio causæ, *cap. manifestè 2. quæst. 1.* aut alia probatio, vel sententia in scriptis solemniter proferenda; sed solùm declaratio. *cap. cùm secundum, in fine, de hæret. lib. 6.* non est à ratione alienum, vt offensus iudicium exerceat in eum, qui publicè iniuriam intulit, & pœnam à iure determinatam suo delicto promeritus est: nam ipse Prælatus non infligit pœnam, neque fert sententiam condemnatoriam; sed declaratoriam solùm, & denuntiatoriam, neque est propriè iudex, sed iuris executor: supponimus enim pœnas à sacris canonibus inflictas aduersus tales transgressores; consequenter latam esse sentētiam, quæ secum trahit executionem, & reum per denuntiationem non magis ligari, quàm anteà esset, *cap. pastoralis, de appellationibus.*

Si verò factum quidem notorium est, sed aliqua ratione dubitatur, vtrùm excommunicatio contracta sit, tutius, & conuenientius est huiusmodi declarationē fieri à superiore, vt omnis suspicio iniquæ declarationis auferatur. Ita Francus *in cap. felicis citat. num. 6.* Alterius *loco citato col. 3. versicul. ad hanc igitur.* Duardus *nu. 4.* Videri potest Iason *in d.l. qui iurisdictioni*, Panormitanus *in cap. ex parte, de verborum significatione*, Innocentius *ibidem*, Francus *loco citato*, Geminianus *in cap. 1. de pœnis lib. 6.* Alterius hic *lib. 5. disput. 12. cap. 7. col. 1. & sequenti.* vbi etiam agit, vtrùm Cardinalis, & Prælatus priuilegiatus possit ab eadem excommunicatione absoluere, Duardus hic *quæst. 20.* & Doctores communiter *in cap. felicis cit.* vbi prolixè satis agunt;

4 Quandonam possit quis in propria causa ius dicere.

4 Quandónam possit quis ius dicere in propria causa.

QVÆSTIO XIII.

De excommunicatione lata contra offendentes eos, qui ad Romanam Curiam recurrunt causa negotiorum.

TExtus Bullæ hic est: *Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, vel per alios personas Ecclesiasticas, quascumque, vel seculares ad Romanam Curiam super eorum causis, & negotijs recurrentes, ac illa in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumq; gestores, Aduocatos, procuratores, & agentes, seu etiam auditores, vel iudices super dictis causis, vel negotijs deputatos, occasione causarum, vel negotiorum huiusmodi occidunt, seu quoquo modo percutiunt, bonis spoliant, seu qui per se, vel per alios directè, vel indirectè delicta huiusmodi committere, exequi, vel procurare, aut eisdem auxilium, consilium, vel fauorem præstare non verentur, cuiuscumque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.*

Quamuis Summus Pontifex *canone 9.* excommunicationem tulerit contra eos, qui per se, vel per alios offendunt accedentes ad Romanam Curiam, vel in ea morantes, vel ab ea recedentes, vt superiùs explicaui; nihilominus hic excommunicationem extendit, non solùm ad eos, qui occidunt, percutiunt, vel spoliant accedentes per se ipsos Romam causa negotiorum, vel transmittentes, procurantes, negotiorum gestores, Aduocatos, procuratores, & agentes, seu etiam auditores, vel iudices super dictis causis, vel negotiis deputatos; verùm etiam ad eos, qui ad hæc facienda directè, vel indirectè cooperantur, aut auxilium, consilium, vel fauorem præstare præsumunt.

Ex quo patet differentia inter nonum canonem, & hunc in ordine vndecimum, de quo hic agere incipio, & quatuor gradatim quæram.

Primò, quænam sit materia huius excommunicationis, seu quænam actiones hic fieri prohibeantur.

Secundò, contra quas personas præfatæ actiones fieri debeant, vt censura incurratur, seu quænam personæ huius canonis priuilegio gaudeant.

Tertiò, quódnam sit huius censuræ subiectum, seu quínam huius canonis censura ligentur.

Quartò, vtrùm hæc censura in iure alibi reperiatur.

PVNCTVM I.

Quænam sit materia huius canonis, seu quænam actiones hic fieri prohibeantur contra personas, quæ in Romana Curia causas agunt, vel negotia.

MAteria huius canonis, seu actiones in hoc canone damnatæ, aliæ sunt principales, aliæ accessoriæ. Priùs agam de principalibus, postmodum de accessoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia excommunicationis in hoc canone contentæ.

1 MAteria principalis, & primaria huius canonis, est sacrilegium, quod committitur occidendo, percutiendo, vel spoliando, confugientes per se, vel per alios causa negotiorum ad Sedem Apostolicam, vel ipsorum procuratores, actores, Aduocatos, vel iudices, vt *in 2. puncto* explicabo. Ratio cur his actionibus sacrilegium committatur est, quia personæ sub protectione Ecclesiæ existentes offenduntur actionibus specialiter in hoc canone interdictis. Ita Caietanus *in summ. verb. excommunicatio 15.* Filliucius *tractat. 16. cap. 7. quæsito 9. num. 172.* Sayrus *lib. 3. cap. 15. num. 1.* Antonius de Sousa *cap. 13. in notationibus circa textum.* Alterius *disp. 13. cap. 1. initio.*

Quid autem sit *occidere, percutere, & spoliare*, patet ex dictis in præcedentibus quæstionibus.

Hinc sequitur primò actionem, qua quis alterum interficit gladio, veneno, aut alia ratione, subiici pœnæ huius canonis, quia exercet actionem in hoc prohibitam; dicitur enim occidere recurrentem ad Sedem Apostolicam pro suis negotiis, vt suppono.

2 Excommunicatio contrahitur percutiendo accedētem ad Rom. Curiam, siue percussio fiat pugnis, siue alapa, siue virga.

2 Secundò percussionem in hoc canone prohiberi, siue fiat pugnis, alapa, fuste, vel alia ratione, etiam sine vulnere; quia hæc est vera, & propriè dicta percussio. Ita Vgolinus hîc *vers. quoquo modo percutiunt num. 7.* Alterius *disp. 13. cap. 3. col. 4. vers. seu quoquo modo*, Duardus hîc *quæst. 5. num. 1.* contra Viualdum hîc *num. 4.* existimantem eum, qui alapa percutit, non ligari hac excommunicatione.

Addo à fortiori prohibitam censeri vulnerationem, aut mutilationem; percussio enim non solùm ea dicitur, quæ nullum vulnus, vel mutilationem infert; verùm etiam ea, quæ cum vulnere, vel mutilatione coniuncta est: ob id Summus Pontifex particulam illam adiecit, *quoquo modo percutiunt*, vt quemlibet percussionis modum complecteretur. Ita DD. citati.

3 Conspuens in faciem, aut aquam e fenestra emittens contra proficiscentem ad Romanam Curiam, excommunicationi subiicitur; etiamsi proficiscēs eas res non secum deferret, sed domi reliquisset.

3 Secus dicendum arbitror de actione conspuendi in faciem, aut aquam ex fenestra immittendi, aut rumpendi pallium, quia hæc faciens, iuxta communem loquendi modum, non dicitur percutere: excommunicationē tamen canonis, *ſ* *suadente diabolo 17. quæst. 4.* incurrit, si hæc in clericos faciat; li nim non dicatur, stricte loquendo, percutere, dicitur tamen vim, seu violentas manus inferre. Ita Viualdus, Duardus, & alij *locis citatis.*

4 Subtrahens vestes, pecuniam, & alia proficiscenti Romam, excommunicationi subiicitur; etiamsi proficiscēs eas res non secum deferret, sed domi reliquisset.

4 Tertiò actionem, qua quis alteri Romam proficiscenti aufert vestes, pecuniam, vel alias res mobiles, vel etiam immobiles, vt si aliquem priuet domo, agro, aut vinea, cadere sub prohibitionem huius canonis, siue illas res spoliatus secum deferret, siue non. Idem dic de eo, qui spoliat iure, vel seruitute. Ratio est, tum quia canon absolutè loquitur de spoliatione bonorum, facta occasione negotiorum; ergo absolutè intelligendus est de spoliatione quorumcumque bonorum. *l. de pretio, ff. de Publiciana in rem actione.* Tum quia interdicta est spoliatio recurrentium ad Curiam Apostolicam, vt liber illis ad eam aditus patefiat: liber autem aditus illis ad Romanam Curiam non pateret, nisi etiam in bonis immobilibus, vel mobilibus domi relictis, & in iuribus, & seruitutibus priuilegio huius canonis protegerentur: nam timore bonorum, quæ domi reliquerunt, amittendorum, retrahi facilè possent ab accessu, vel recursu ad Sedem Apostolicam.

Ex quo patet differentia inter hunc, & nonum canonem, quòd in nono canone excommunicantur solùm subtrahentes bona accedentium ad Sedem Apostolicam: cùm autem accedentes ad Sedem Apostolicam non deferant secum bona immobilia; sequitur Summum Pontificem, ibi intelligi solùm de bonis mobilibus, quæ accedentes deferunt. In hoc verò canone excommunicantur subtrahentes bona recurrentium ad Sedem Apostolicam, & cùm possit quis ad Curiam Romanam recurrere per alium, vel per litteras, ipso domi remanente, par est, vt protegatur tam in bonis, quæ secum defert, quàm in iis, quæ domi relinquit, præsertim cùm Summus Pontifex absolutè dicat, *bonis spoliant.* Ita Alterius *lib. 5. disp. 13. cap. 1. col. 5. pag. 645.* Vgolinus hic *in verbo, bonis spoliant, n. 1.* Duardus hic *quæst. 7. n. 1. & sequenti.* vbi idem putat de subtrahente vxorem, seruos, vel filios. Sed quid mihi in hac re sentiendum sit, patet ex dictis *in expositione noni canonis, quæst. 10. puncto 1. num. 21.*

5 Afficiens contumeliis, aut detrahens de proficiscente ad Romanam Curiam, laqueo istius excommunicationis non innodatur.

5 Maior difficultas est, vtrùm in hoc canone prohibeatur actio, qua quis recurrentem ad Sedem Apostolicam verbis contumeliosis afficit, famam, vel honorem voce, vel scriptis subtrahit, ob talem recursum. Ratio dubitandi est, tum quia in hoc canone excommunicantur spoliantes bonis; qui autem infamat, vel honorem subtrahit, dicitur bonis spoliare: nam bona ea dicuntur, quæ sunt in nostra potestate, & dominio: fama autem est in nostro dominio, & libertate; quilibet enim est suæ famæ dominus, illamque aliquando prodigere potest, vt patet ex dictis *de restitutione.* Tum quia verbum, *spolio*, ad significandam famæ ablationem adhiberi solet; ex Marco Tullio *in oratione pro Publio Quintio*, vbi sic loquitur: *Necesse est, iste, qui amicum, socium, affinem, fama, & fortuna spoliare conatus est, vanum se, & perfidiosum, & impium esse fateatur.*

His non obstantibus probabilius censeo actionem, qua quis alterum infamat, vel honorem aufert, in hoc canone sub excommunicatione non prohiberi. Ratio est, quia ex significatione verborum, maximè inspiciendus, & attendendus est communis loquendi vsus, & praxis: verbum autem *spoliare* communiter adhiberi nō solet ad significandam famæ ablationem, & cùm versemur in materia pœnali, & odiosa censurarum, stricta verborum interpretatio facienda est iuxta communem

communem loquendi vsum, vt patet ex dictis *de legibus*. Ita Alterius *disput.* 13. *cap.* 1. *sub finem versic. ex his*, Duardus hic *quæst.* 5. *num.* 53. Vgolinus hic *verbo, seu quoquo modo percutiunt*, Viualdus hic *num.* 4. & in antiquioribus *num.* 91. Antonius de Sousa hic *disp.* 70. *num.* 5. licet contrariam sententiam probabilem putet.

Ad rationes dubitandi responsio patet ex rationibus à me allatis; afficere enim aliquem contumeliis, non est spoliare, iuxta frequentiorem sermonis vsum.

6 Auferens bona proficiscenti ad Curiam Romanã, non incidit in hanc censuram, quoties ea titulo iustę compensationis aufert.

6 Secundò difficultas est, vtrùm actio qua quis alteri res aufert ad compensationem sibi faciendam, sub prohibitionem, & excommunicationem huius canonis cadat.

Respondeo negatiuè, modò non accipiatur aliquid vltra debitum. Ratio est, tum quia in hoc canone vetita est spoliatio; actio autem, qua quis rem alienam ad compensationem accipit, non est spoliatio, sed compensatio, seu acceptio rei sibi debitæ. Tum quia in hoc canone fertur excommunicatio contra eos, qui spoliant recurrẽtes ad Sedem Apostolicam occasione causarum, vt in tertia difficultate explicabo: hic autem non accipit occasione causarum; sed animo recuperandi quod sibi debitum est. Imò etiamsi id occasione causarum ageret, aliàs non facturus, non propterea excommunicationi subiiceretur; quia actionem iniustam non exercet, nec prauus animus actionem compensationis iniustam reddit, modò notabiliter non excedat cum mortali culpa: tunc enim ligatur excommunicatione, ratione excessus, causa negotiorum facti, quia iniustè spoliat causa negotiorum. Ita Alterius *loco cit. cap.* 1. *col.* 6. *vers. ex dictis patet.* Viualdus hic *casu* 4. *nu.* 8. *& casu* 12. *nu.* 4. *in nouis.* Duardus hic *quæst.* 7 *num.* 4. Vgolinus hic *vers. bonis spoliant, num.* 2. Antonius de Sousa *disp.* 71. *num.* 2. & quamplures alij, quos in simili retuli *de censuris disp.* 2. *quæst.* 6. *puncto* 1. *n.* 77. dum loquerer de iis, qui non reuelant delinquentes, quos per edicta superiorum denuntiare iubemur.

Neque obstat compensationem cum scandalo fieri; quia scandalum reddit actionem illicitam, sed non iniustam, nec compensationis rationem aufert. Ita Antonius de Sousa *loco citato*, contra Duardum, Alterium, & Viualdum *locis citatis.*

7 Excommunicatio istius canonis non incurritur ob subtractionem bonorum, nisi subtractio fiat ratione causarum in Romana Curia agendarũ.

7 Tertiò difficultas est, vtrùm quælibet iniusta vsurpatio, & subtractio in hoc canone sub excommunicatione prohibeatur.

Respondeo negatiuè, sed opus esse, vt subtractio fiat occasione causarum, id est, vt recurrens bonis spolietur; quia ad Sedem Apostolicã recurrit. Secus si ex aliis motiuis, & occasionibus spolietur. Ratio est, quia Summus Pontifex eos solùm excommunicat, qui recurrentes ad Sedem Apostolicam per se, vel per alios, super eorum causis, & negotiis, occasione causarum, vel negotiorum occidunt, percutiunt, vel spoliant; ergo opus est, vt præfatæ actiones intuitu causarum, seu negotiorum fiant. Ita Alterius *loco citato col.* 5. *versic. ex dictis*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 7. *quæsito* 10. *num.* 173. Vgolinus hic §. 1. *vers.* 4. Graffius *lib.* 4. *decis. num.* 104. Viualdus *loco citato num.* 92. in antiquis; in nouis verò *num.* 3. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 20. *num.* 315. Duardus *quæst.* 7. *nu.* 3. Antonius de Sousa hic *in expositione textus, versic. circa hanc*, Sayrus *cap.* 16. *num.* 4. Caietan. *cap.* 15. Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 73.

Hinc sequitur primò, fures, aut latrones, qui recurrentes ad Sedem Apostolicam spoliant, vel occidunt, non affici excommunicatione huius canonis; quia id agunt animo deprædandi, non autem occasione causarum, vel negotiorũ, vt in textu dicitur. Ita Alterius, & Duardus *locis citatis.* Vgolinus hic *vers. bonis spoliant, nu.* 2. Viualdus, Graffius, & Reginaldus *locis cit.*

Secundò sequitur eum, qui recurrentem ad Sedem Apostolicam occidit, non causa negotiorum, sed ob priuatas inimicitias, aliunde ortas, non affici excommunicatione huius canonis; quia non occidit causa negotiorũ. Ita Doctores citati. Secus si occidat intuitu dispensationis, consecutionis beneficij, aut absolutionis in Romana Curia obtinendæ: hic enim dicitur occidere causa negotiorum. Ita Vgolinus hic *num.* 5.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Explicatur materia minus principalis.

8 MAteria minus principalis, & accessoria huius censuræ est sacrilegium, quod committitur ab iis, qui occisionem, percussionem, vel spoliationem prædictarum personarum præsumunt mandare, exequi, vel procurare, aut in eis auxilium, consilium, vel fauorem præstare. Hæc propositio clara est ex textu, & clarior fiet exemplis, & illationibus in tertio puncto adducendis.

An verò istæ actiones debeant in effectum positiuè influere, vt pœna huius censuræ puniantur, patet ex supradictis in superioribus quæstionibus, debere positiuè influere. Quamobrem consulens delictum alicui, qui firmiter in mente sua decreuerat illud delictum committere, non incurrit excommunicationem; quia non influit: quamquam si dubitetur, an suo consilio influxerit, præsumitur influxisse, vt alibi docui. Idemque docet Alterius hic *cap.* 2. *dub.* 2.

PVNCTVM II.

Contra quas personas præfatæ actiones occidendi, percutiendi, vel spoliandi fieri debeant, vt censura incurratur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Explicantur personæ, quæ in hoc canone offendi prohibentur.

1 PErsonæ, quæ in hoc canone offendi prohibentur, & priuilegio huius canonis gaudent, sunt nouem.

Primò recurrentes ad Romanam Curiam in suis causis, & negotiis, id est, confugientes ad tribunalia Summi Pontificis per viam appellationis, aut per viam principalis petitionis, aut causa dispensationis, vel consecutionis beneficij, & similium.

2 Quisnam dicatur ad Romanam Curiam recurrere.

2 Rogabis quisnam dicatur ad Romanam Curiam recurrere, Respondeo non solùm illum dici ad Romanam Curiam recurrere, qui seipsum personaliter confert ad Romanam Curiam, vt ibi negotia sua tractet; verùm etiam illum, qui alium transmittit, vel per litteras negotium tractat. Ratio est, tum quia, iuxta propriam verborũ significationem, is ad aliquem iudicem, vel ad aliquod tribunal recurrere dicitur, qui causas, vel negotia illic peragenda, & tractanda transfert; quamuis se ipsum illuc personaliter non conferat. *cap. licet ex suscepto, de foro compet. cap. qualiter, de accusat. & cap. tum ex litteris, de restit. spol.* Tum quia in textu dicitur, *recurrentes per se, vel per alios.* quæ verba, cùm bis ponantur, primo loco referuntur ad recurrentes, secundo ad patrantes crimina. Is autem dicitur per alium recurrere, qui alium transmittit, vel per litteras negotium tractat. Ita Doctores statim citandi. Incola verò ciuitatis, vel loci, in quo est Romana Curia, non dicitur ad Curiam recurrens; consequenter priuilegio huius canonis non gaudet; nisi fortè partes recurrentis agat. Ita Sayrus *in explicatione huius canonis lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 5. Antonius de Sousa *cap.* 13. *disput.* 68. *num.* 2. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 316. Duardus *canone* 12. *quæst.* 3. *num.* 1. Alterius *disp.* 13. *cap.* 3. *verb. per se, vel per alios. & vers. recurrentes*, Vgolinus ex parte §. 1. *vers.* 6. licet idem Vgolinus hic §. 1. *num.* 3. *vers. quinto in excommunicationem*, arbitretur huic excommunicationi non subiici offendẽtem eos, qui per litteras negotia sua agunt. Quæ opinio improbabilis non videtur, quoties quis transmittit litteras, vel consilia ipsimet iudici; quia tunc probabiliter dici potest non recurrere ad Romanã Curiã per se, vel per alios; sed per litteras & scripturas.

Ex dictis sequitur primò offendentem eos, qui ad Romanam Curiam recurrunt pro negotiis, & causis, affici excommunicatione, siue offendat Romæ, siue alibi: hic enim dicitur offendere recurrentem ad Romanam Curiam, & hoc verum est, etiamsi is, qui offenditur, sit laicus, vel Ecclesiasticus, excommunicatus, suspensus, interdictus, irregularis, aut etiam hæreticus, modò ad Curiam se conferat, causa negotiorum in Romana Curia agendorum.

3 Offendẽs infidelem ad Sedem Apostolicam recurrentem excommunicationem contrahit.

3 Imò idem sentiendum arbitror, si offendatur infidelis, nondum Baptismi lauacro insignitus; Summus enim Pontifex absolutè loquitur de recurrentibus ad Romanam Curiam. Ita Vgolinus hic §. 1. *num.* 2. *vers. quinto.* Alterius *disp.* 13. *cap.* 3. *col.* 3. & alij, quos suprà retuli *can.* 10. *quæst.* 11. *punct.* 3. *num.* 20. contra Duard. hic *quæst.* 6. aliter sentientem de offendente infidelem, nondum baptizatum.

Secundò sequitur non affici excommunicatione offendẽtem eum, qui ad Romanam Curiam accedit, non causa negotiorum; sed alia de causa, vt animi gratia. Ita Vgolinus §. 1. *num.* 3. *vers.* 3. Duardus *quæst.* 9. *num.* 9. & alij.

4 An recurrens ad Sedem Apostolicã fruatur priuilegio huius canonis absolutis suis negotiis.

4 Maior difficultas est, vtrùm priuilegio huius canonis gaudeat recurrens ad Sedem Apostolicam in suis negotiis, ipsis iam absolutis & terminatis.

Respondeo non gaudere; quia Summus Pontifex priuilegium cõcedit recurrentibus ad Sedem Apostolicam: hic autem, absoluta causa, non dicitur recurrens; sicut in simili patet ex dictis de offendentibus peregrinos, qui causa deuotionis Romam accesserunt; sed domum iam redierunt. Ita Antonius de Sousa *disp.* 68. *num.* 3.

Ex quo sequitur eum, qui huiusmodi recurrentem, peractis iam causis, occidit, non subiici huic excommunicationi, etiamsi illum occidat intuitu negotiorum.

5 Vtrùm recurrenti ad Sedem Apostolicam priuilegium huius canonis suffragetur, saltem, dum ad suos reuertitur lares.

5 Secundò difficultas est, vtrùm recurrens ad Sedem Apostolicam, peractis, & terminatis negotiis, gaudeat priuilegio huius canonis, saltem donec domum redierit.

Antonius de Sousa *loco citato*, Duardus hic *quæst.* 8. Vgolinus hic *vers. ac illa, pag.* 343. Alterius *cap.* 3. *col.* 4. putant gaudere; tum quia priuilegium alicui concessum ad eundum, censetur etiam concessum ad redeundum: tum quia non esset sufficienter consultum confugientibus ad Sedem Apostolicam, si absoluto negotio impunè occidi, aut percuti possent: nam retrahi, & retardari possent ab accessu timore damni, terminata causa, incurrendi.

Sed oppositum mihi probabilius videtur. Ratio est, quia, licet priuilegium eundi censeatur, regulariter loquendo, concessum etiam ad redeundum; nihilominus in materia censurarum standum est verbis dispositionis, & in ipsis stricta interpretatio facienda est; cùm autem is, qui negotium, & causam absoluit, non dicatur ampliùs recurrens ad Sedem Apostolicam, sequitur istum absolutis negotiis non gaudere priuilegio huius canonis; etiamsi domum nondum redierit: tum quia, qui domi mansit, & causam per alium in Curia peragendam curauit, statim absoluta causa non dicitur amplius recurrẽs; ergo neque dici debet recurrens is, qui finito negotio domum reuertitur.

An verò is gaudeat priuilegio canonis noni, ibi explicatum est; ille enim loquitur etiã de recedentibus. Ita Alter. & Duardus *locis citatis.*

Ad primam rationem in contrarium respondeo, in materia censurarum standum esse verbis censuræ, quæ strictè explicanda sunt; non verò amplianda vltra propriam ipsorum significationem; consequenter, si de accedentibus loquantur, non sunt ad recedentes trahenda, & extendenda.

Ad secundam respondeo sufficienter consultum esse, iuxta mentem Summi Pontificis: Summus autem Pontifex intentionem solùm habuit auferendi impedimenta proxima, quibus accessus ad Romanam Curiam impeditur, non autem remota. Neque hinc sequitur, recedentes impunè occidi, quia delinquentibus irrogatur pœna aliis iuribus sancita, quamuis pœna huius canonis non plectantur.

6 Nomine Romanæ Curiæ venit Summus Pontifex non solùm quatenus iurisdictionem habet spiritualem, verùm etiã temporalem.

6 Tertiò difficultas est, quid nomine Romanæ Curiæ intelligatur, ad quam recurrentes offendi prohibentur sub excommunicatione.

Hæc difficultas in præcedentibus explicata est: hic solùm remanet dubium, vtrùm nomine Romanæ Curiæ intelligatur audientia, seu tribunal Summi Pontificis, vt Pontifex est, an etiam, vt dominus, & Rex temporalis.

Respondeo intelligi tribunal Summi Pontificis, non solùm vt Summus Pontifex est, iurisdictionem habens spiritualem: sed etiã vt Rex, seu Princeps temporalis est. Ratio est, tum quia Summus Pontifex absolutè loquitur de Curia Romana, nulla facta distinctione: ergo neque nos distinguere debemus. *l. de pretio. ff. de Publ. in rem act.* Tum quia concessiones temporales, vt feudales, expediuntur nomine Sedis Apostolicæ, cui applicatum, & adiectum fuit temporale dominium: ergo signum est, nomine Curiæ, vel Sedis Apostolicæ non intelligi tribunal Summi Pontificis, quatenus iurisdictionem habet spiritualem: sed etiam quatenus temporali dominio gaudet. Tum quia hic

hic est vsus, & praxis sacræ Pœnitentiariæ, teste Filliucio *tract.16. cap. 7. quæsito 10. num.176.* cui adde alios, quos retuli de datis, & promissis pro gratia, vel iustitia in Romana Curia obtinenda, contra Molinam, Nauarrum, Alterium, & alios, quos non solùm ibi, verùm etiam in præcedentibus quæstionibus adduxi.

Hinc sequitur percutientem, vel spoliantem eum, qui ad Romanam Curiam confugit ob causas, seu negotia, in excommunicationem huius canonis incurrere, siue causæ illæ spirituales sint, siue temporales, siue ciuiles, siue criminales. Ita Vgolinus §.1. *vers. septimo.* Filliucius *loco cit.* Duardus *canone 12. quæst.1. num.4.*

Et hoc verum est vbicumque Romana Curia existat, siue Romæ, siue alibi, & ad quoscumque iudices recurrat, modò sint iudices Romanæ Curiæ. Ita Vgolinus hic §.1.*n.2. vers. sexto.* Filliucius *num.174.* & alij quos in simili in præcedentibus retuli.

Hinc transeamus ad explicandas alias personas, quæ priuilegio huius canonis gaudent.

7 Quinam dicantur causam suam prosequi in Romana Curia, & quinam procurantes.

7 Secundò igitur personæ quæ hoc priuilegio gaudent, sunt prosequentes, aut procurantes causas, seu negotia in Romana Curia. Quãobrem, qui aliquem, actione hîc vetita, postquam recursum habuit ad Curiam Romanam, offendit, incidit in excommunicationem. Illi dicuntur prosequentes, qui causam, seu negotium iam inchoatum agunt. Procurãtes ij censentur, qui suam præstant operam, seu opem, vel cooperationem, vt causa, seu negotium expediatur. Ita Vgolinus *loco citato num.7.* Alterius *cap.3.col.3.* Duardus *quæst.1. num.5.*

8 Quinam dicantur procuratores, negotiorum gestores, & actores.

8 Tertiò, Procuratores, negotiorum gestores, & actores. Hęc autem differentia est inter procurantes, & procuratores, quòd procurantes dicuntur omnes, qui ad negotij, vel causæ expeditionem cooperãtur. Procurator verò, qui publico, & authentico instrumento constitutus est, & in iudicio comparere potest, agendo partes principalis, cuius vices gerit. Ita Sayrus *lib.3. cap. 16. ad finem,* Duardus *loco citato nu.5.* Vgolinus hìc *vers. negotiorum gestores. nu.3.* Alterius *cap.3. col.6.* Reginaldus *lib.9.c.20.n.317.* Negotiorum gestor, vel actor dicitur, qui negotia alterius tractat, etiamsi mandatum non habeat. Vide præcitatos Doctores.

Hinc sequitur, eum, qui aliquem ad Romanam Curiam recurrentem, vel eius administros, & cooperatores ad causam, vel negotium expediendum offendit, ligari censura huius canonis, siue dicatur procurator, siue procurans, siue negotiorum gestor, seu actor, seu agens, seu alio nomine vocetur. Summus enim Pontifex præfata nomina adiecit, vt ostenderet hac excommunicatione non solùm ligari offendentem recurrentes ad Romanam Curiam; verùm etiam ipsorum defensores in Romana Curia, quouis nomine appellentur.

Ex quo patet, quid dicendum sit de tutoribus, curatoribus, syndicis, aliisque consimilibus, qui causas recurrentium tuentur.

9 Quinam dicantur Aduocati.

9 Quartò, Aduocati. Hi autem dicuntur, qui causæ patrocinium suscipiunt, & quid de iure faciendum sit, ostendunt, *l. sancimus, C. de aduocatis diuers. iudic. l.1. ff. de postulat.* Ita Alterius *loco citato, vers. aduocatos,* Duardus, & Vgolinus *locis citatis;* qui tamẽ benè obseruant eum, qui Romam accedit animo exercẽdi munus Aduocati in genere, non gaudere priuilegio huius canonis, quia Summus Pontifex loquitur de illis, qui Aduocati munus exercent in fauorem eorũ, qui recursum actu habent ad Romanam Curiam, vt patet ex illo verbo *recurrentes.*

10 Quinam dicantur Auditores.

10 Quintò, Auditores. Isti autem sunt, quibus cura demandatur causam audiendi, & examinandi, *cap. super quæstionum. §. intentionis. de offic. deleg.* non tamen possunt causam definire, nisi delegatam facultatem habeant, *Clement. auditor, de rescriptis.* Plura ad Auditoris officium spectantia videri possunt apud Specul. *in titulo de auditore,* Zabarelam *in Clement. auditor.* Ioannem Andream *in cap. solet, de senten. excommunicationis.* Vgolinum hic *vers. seu etiam auditores.* Alterium, & Duardum *locis citatis.*

11 Quinam dicantur Iudices.

11 Sextò, Iudices. Isti autem sunt, qui causas iure ordinario, vel delegato cognoscunt, & decidunt.

Ex quo sequitur offendentem iudicem, qui causam recurrentis ad Romanam Curiam cognoscit, aut definire debet, ligari excõmunicatione, & hoc verũ esse putant Alterius *disp.13. cap.3. col.7. vers. vel iudices,* Vgolinus *cap.12. ad finem, vers. seu etiã auditores n.3.* Reginaldus *lib. 9.n.316.* Filliucius *n.174.* non solum si huiusmodi iudex, vel etiã Aduocati, procuratores, actores, vel sollicitatores Romæ existãt; verũ etiãsi

12 Vtrùm occidens, vel spoliãs iudicem, Aduocatum, vel procuratorem extra Romanam Curiam existentem causã negotij, quod in Romana Curia peragitur, ligetur excommunicatione.

12 Extra Curiam degant; Summus enim Pontifex causas recurrentium ad Sedem Apostolicam frequenter remittere solet ad Episcopos, aliósve iudices ordinarios, vel ab ipso delegatos extra Romanam Curiam; & cum absolutè, & indistinctè loquatur de iudicibus, Aduocatis, procuratoribus, & aliis, sine distinctione intelligendus videtur. *cap. si Romanorum, distinct.19. & l. de pretio. ff. de Public. in rem actione.*

Sententia istorum Doctorum mihi probatur; cum hac tamen limitatione, modò causa, seu negotium ab istis agatur, seu procuretur in Curia Romana. Ratio est, quia Summus Pontifex loquitur de offendentibus recurrentes ad Romanam Curiam, ac illorum negotia in eadem Curia prosequentes, aut procurantes, &c. vbi notanda est illa clausula, *ac illa in eadem Curia;* quæ referri videtur ad omnia subsequentia, vt in simili aliàs docui cum Sanchez, & aliis.

Ex quo sequitur primò eum, qui partes recurrentis ad Romanam Curiam agit, seu procurat non in Romana Curia, sed alibi, non gaudere priuilegio huius canonis; consequenter, qui eum offendit, non ligatur censura huius canonis; quia non offendit procurantes in Romana Curia. Secus si procurent in Romana Curia; licet fortè contigerit eos à Romana Curia recedere, post breue tempus ad eam redituros; negari enim non potest, quin isti procurantes in Romana Curia censeantur. Ita Filliucius *num.174.*

Secundò eum, qui offendit iudicem extra Romanam Curiam existentem, cui de mandato Summi Pontificis imposita est causæ cognitio, & definitio, contrahere excommunicationem; quia offendit iudices Romanæ Curiæ. Ita Doctores citati.

13 Percutiens, vel spolians consangui-

13 Quæres, vtrum percutiens, vel spolians fratres, filios, aut alios consanguineos recurrentium ad Sedem Apostolicam, vel procuratorum, auditorum, vel iudicum, ligetur excommunicatione huius canonis. neos recurrẽtis ad Romanam Curiã, non plectitur censura huius canonis.

Respondeo negatiuè; etiamsi id faciat occasione causarum, vel negotiorum. Ratio est, quia nullus de his sermo est in hoc canone. Ita Filliucius *num.177. ad finem.*

PVNCTVM III.

Quódnam sit huius censuræ subiectum, seu contra quas personas excommunicatio huius canonis lata sit.

SIcut duo actionum genera in hoc canone prohibentur; ita etiam duplex personarum genus excommunicatur. Aliud est exercentium actiones principales, & primarias: aliud accessorias, & quasi secundarias. De vtrisque in duplici propositione disseram.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicantur personæ, quæ huic censuræ subiiciuntur

1 OMnes, & singuli, cuiuscumque gradus, & conditionis existant, excommunicationem incurrunt, iniustè occidendo, percutiendo, aut bonis spoliando recurrentes ad Romanam Curiam causa negotiorum, vel illa prosequentes, procuratores, actores, Aduocatos, vel iudices, modò occidãt, percutiant, vel spolient causa negotiorum, vt ex ipso textu, & ex dictis in præcedentibus sufficienter constat. Secus dicendum est de iis, qui absque præuia occisione, percussione, vel spoliatione impediunt, ne quis ad Curiam recurrat, vel causas, aut negotia apud Curiam prosequatur. Ratio est, quia Summus Pontifex non loquitur de impedientibus simpliciter, sed de occidentibus, percutientibus, & spoliantibus, aliisque ad hæc crimina cooperantibus. An verò prohibens, vel impediens, ne quis ad Romanam Curiam pro suis negotiis accedat, excommunicationem alio titulo incurrat, patebit ex dicendis *quæstione sequenti.*

Dixi, *omnes, & singuli,* vt indicarem hanc censuram vniuersalem esse, & ad quoscumque extendi, siue masculus, siue femina, siue senes, siue adolescentes, doli tamen capaces, siue infimæ sortis homines, siue in dignitate constitutos, siue publica, siue priuata auctoritate id agant: Summus enim Pontifex absolutè, & vniuersaliter loquitur, vt patet, tum ex illis verbis canonis, *omnes illos:* tum ex illis, *cuiuscumque præeminentiæ, & dignitatis fuerint.* Ita communiter Doctores huius canonis interpretes.

2 Iustè occidens, vel spoliãs recurrentẽ ad Rom. Curiam excusatur ab hac censura incurrẽda.

2 Dixi, *iniustè,* vt ostenderem non qualemcumque percussionem, occisionem, vel spoliationem recurrentis ad Sedem Apostolicam, pœna excommunicationis puniri; sed iniustam. Quamobrem, qui recurrentem ad Sedem Apostolicam, vim vi repellendo, ad necessariam sui defensionem occidit; non contrahit excommunicationem. Ratio est, tum quia non occidit iniustè: tum quia non dicitur occidere intuitu causarum, & negotiorum, vt dicitur in textu. Rursus, qui aliquem criminaliter accusat de vero crimine, & ob accusationem causa est mortis, percussionis, vel spoliationis bonorum, aut qui accusatum morti iudicialiter adiudicat, non subiicitur huic excommunicationi; quia vtitur iure suo, & iustè agit. Item qui proscriptum ad Romanam Curiam venientem, ad quam venire non potest, non obtenta à Principe facultate, occidit, non remanet excommunicatus, quia id iure sibi permittente agit, vt suppono ex dictis de homicidio *in tractatu de restitutione,* & hoc probabiliter sustineri potest, non solùm si illum occidat, vt proscriptum, seu bannitum; verùm etiam si illum occidat intuitu negotiorum, seu causarum tractandarum: hic enim principaliter inspicienda est actio externa, quæ iure permittente, iusta est; licet interior affectus prauus sit. Ita sentire videtur Vgolinus hic §.1. *num.3.* Sayrus *cap.16.n.4.* Duardus *quæst.2. ad finem,* Alterius *disp.13. cap.1. ad finem, vers. minus quoque.* Antonius de Sousa hic *cap.13. disp.69. num.2.* Reginaldus *num.315. notabili 3.* Filliucius *tract.16. cap.7. num.179.*

3 Iniustè percutiens, vel spoliãs iniustè recurrentẽ ad Sedem Apostolicã excommunicationẽ huius canonis incurrit, iuxta sententiã auctoris.

3 Maior difficultas est, vtrum qui iniustè accusat, percutit, vel spoliat recurrentem iniustè ad Sedem Apostolicam, subiiciatur huic excommunicationi.

Rebuffus *in praxi beneficiorum, in expositione Bullæ, art.9. in verbo, recurrentes;* Reginaldus *lib.9. n.319.* Duardus *quæst.9. num.9. vers.5.* & Antonius de Sousa *cap.13. disp.69. num.5. & seq.* existimant non subiici, modò percutiatur is, quem certò constat, non habere ius in foro externo, vel conscientiæ confugiendi ad Sedem Apostolicam. Ratio est, quia sicut non præsumitur Summus Pontifex velle causis iniustis fauere; ita neque iniustè recurrentibus: & sicut recurrens iniustè id facit, ita neque beneficio gaudet. Secus si causa dubia sit; tunc enim superiori competit ius decidendi, an recursus iustus sit, vel iniustus, & possessio pro recurrente stare videtur.

Ego verò probabilius sentio eum, qui actionem hîc vetitam facit contra iniustè recurrentem ad Sedem Apostolicam, ligari excommunicatione huius canonis. Ratio est, tum quia Summus Pontifex absolutè, & indistinctè loquitur de recurrentibus ad Romanam Curiam ob causas, seu negotia; ergo indistinctè intelligendus est. *cap. solitæ, §. fin. de maior. & obed.* tum quia fieri potest, vt recurrens bona fide recurrat, putans se iustam prosequi causam: ergo par est, vt priuilegio huius canonis protegatur: tum quia percutiens in tali euentu peccat contra iustitiam, vt dictum est *de restitutione:* ergo ligatur pœna huius canonis, lata contra eos, qui iniustè percutiunt recurrentes ad Romanam Curiam: tum quia aperiretur via delictis, cùm pars passione ducta ferè semper existimet, partem aduersam nullum prorsus ius habere, & iniquè litem prosequi. Ita Alterius *disp. 13. cap. 3. col. 4. versic. Petrus Rebuffus.* Vgolinus hic §.1. *num.3. sub finem, versic. septimò,* & alij.

Ad rationem in contrarium respondeo, Summum Pontificem absolutè loqui; consequenter præsumi quoscumque ad Curiam Romanam recurrentes tueri, ne via delictis aperiatur.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Ignorãtia ab hac censura excusat.

4 NOn solum qui accedentes ad Sedem Apostolicam causa negotiorum, vel alias personas superius recensitas occasione causarum,

causarum, vel negotiorum occidunt, percutiunt, vel bonis spoliant, censura huius canonis innodantur, vt suprà ostensum est; verum etiam, qui per se, vel per alios, directè, vel indirectè præfata delicta committere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, cõsilium, vel fauorem præstare præsumunt; sic enim in Bulla iisdem ferè verbis habetur.

5 Ratas habens actiones in hoc canone prohibitas, non obstringitur vinculo huius censuræ.

5 Hæc tamen propositio intelligitur primò, secuto effectu. Ratio est, tum quia quando aliquæ actiones principaliter, & aliquæ accessoriè prohibentur sub excommunicatione, excommunicatio non incurritur, nondum secuto effectu principaliter sub censura prohibito: effectus autem principaliter prohibitus est occisio, percussio, & spoliatio; mãdatum verò, auxilium, consilium, & fauor accessoriè tantùm prohibentur, vt satis clarè patet ex illis verbis, *aut in eisdem auxilium*, &c. aliud enim est auxilium, consilium, vel fauorem præbere ad delicta committenda, aliud in ipsis delictis: tum quia verba intelligenda sunt cum effectu, præsertim in materia pœnali, nisi aliter de mente disponentis constet. Ita Alterius *lib. 3. cap. 2. col. 2. vers. vel procurare*, Vgolinus hic §. 1. *ad finem, num. 3. versic. prosremo*; contra Duardum *canone 11. quæst. 9. num. 5. & sequenti.*

6 Item non obstringitur non impediens præfata delicta.

6 Secundò intelligitur, modò id scienter fiat: nam Summus Pontifex vtitur his verbis, *præstare non verentur:* quæ loquendi forma importat præsumptionem, & scientiam. Quamobrem qui ex inconsideratione consilium præbet ad occidendum recurrentem ad Sedem Apostolicam, aut qui ex culpabili ignorantia nescit aliquem ad Romanam Curiam recurrere, non ligatur excommunicatione, si illum occidat; quia Summus Pontifex scientiam requirit. Ita Duardus *quæst. 9. num. 9. ad finem*, Alterius *cap. 2. sub finem.* Reginaldus *num. 317.*

Hinc sequitur primò hac excommunicatione nõ solùm ligari eum, qui per se ipsum huiusmodi delicta perpetrare audet; verùm etiam, qui imponit, præcipit, iubet, vel mandat tacitè, vel explicitè; is enim dicitur per alios committere directè, vel indirectè.

Secundò eum, qui aliquem ad Romanam Curiam recurrentem iniustè de crimine accusat, aut falsis testibus de aliquo crimine conuincit, incidere in excommunicationem, si ex illa accusatione mors, percussio, vel bonorũ spoliatio sequatur illi, qui iniquè accusatus est intuitu negotiorũ in Curia agendorũ. Ratio est, quia hic, saltẽ indirectè, causa est occisionis, percussionis, vel spoliationis. Ita Reginaldus *num. 318.* Filliucius *num. 179.* Sayrus *cap. 16. num. 4.* & alij Doctores citati.

Tertiò eum, qui ad Romanam Curiam confugere volenti suadet, vt tali via, quam suadens nouit à latronibus, & grassatoribus obsideri, transeat, ligari excommunicatione huius canonis, si confugiens ad Romanam Curiam à latronibus occidatur, percutiatur, vel spolietur. Ratio est, quia hic, saltem indirectè, causa est huiusmodi. Idem à fortiori dicendum censeo de eo, qui equum proficiscentis ad Romanam Curiam impellit in fluuium, in quem insidens corruit, & aquarum copia opprimitur, & suffocatur. Ita Vgolinus hic §. 1. *num. 1. vers. 3.* Duardus *canone 9. num. 4.* Reginaldus *num. 318.* Alterius hic *cap. 2. versic. seu qui.* referens Bartolum, & alios, vbi etiam cum glossa idem optimè extendit ad eum, qui aliquem grauat, vel molestiis afficit ad hunc finem, vt huiusmodi crimina perpetret. Idem militat in eo, qui de aliqua persona apud alterum detrahit, & grauia mala narrat, quibus audiens moueatur ad personam illam occidendam, percutiendam, vel spoliandam. Ita Reginaldus *num. 318.*

7 An faciẽs plures actiones in hoc canone damnatas plures excommunicationes incurrat remissiuè.

7 Quæres primò, vtrùm ratas habens præfatas actiones, incidat in excommunicationem huius canonis.

Respondeo duplicem sententiam in hac quæstione assignari posse.

Prima est affirmatiua Alterij *disp. 13. cap. 2. col. 2. vers. quæret quis.* Ratio est, tum quia is, cuius intuitu delictum committitur, & illud posteà ratum habet, videtur indirectè causa delicti: qui autẽ directè, vel indirectè est causa delicti in hoc canone prohibiti, censuram huius canonis incurrit: tum quia ratihabitio comparatur mandato, *regul. ratihabitionem, de regul. iur. in 6.* mandans autem subiicitur pœnæ huius canonis.

Secunda sententia, quam veram, & sustinendã censeo, est negatiua Duardi hic *can. 11. q. 9. nu. 3. vers. imò Alter.* Vgolini hic §. 1. *nu. 1. versic. item locum*, Filliucij *tract. 16. cap. 7. quæsito 12. n. 181.* asserentium illum, qui ratas habet præfatas actiones, non subiici excommunicationi. Ratio est, tum quia in pœnis stricta interpretatio facienda est, iuxta propriam verborum significationem: in hoc autem canone nullum extat verbum indicans illum, qui ratas habet huiusmodi actiones, puniri pœna excommunicationis; nam illa verba, *per se, vel per alios, directè, vel indirectè*, connotant positiuum influxũ, & cooperationem ad actũ prohibitum. Rati autem habitio est posterior actu; consequenter in actum positiuè influere non potest: tum quia ratihabitio nõ est mandatum, sed fingitur, & assimilatur mandato: in censuris autem non valet argumentari à simili; sed standum est verbis ipsis dispositionis, vt docui *de censuris.*

Ex his duabus rationibus, patet respõsio ad rationes primæ sentẽtiæ.

8 Percutiens clericum Romã causa negotiorum proficiscẽtem duplicem incurrit excommunicationem.

8 Quæres secundò, vtrum qui non impedit præfata delicta, quæ alioquin impedire posset, vinculo huius censuræ irretiatur.

Alterius *loco cit. cap. 2. col. 3. dub. 3.* Duard. *loco cit. nu. 7.* Filliucius *nu. 182.* asserunt personam publicam, quæ iurisdictionem, & potestatem habet, vinculo huius censuræ irretiri, non impediendo, cum alioquin impedire potest. Idem sentiendum putant de persona priuata, quoties dolo malo permittit; secus si permittat ex negligentia.

Sed oppositum mihi probabilius videtur, vt in simili docui *quæst. præcedenti.* Ratio est, quia ad hanc censuram incurrendam necessarius videtur actus aliquis positiuus in crimen prohibitum, vt examinanti verba textus liquidò constabit. Qui autem non impedit, nullum positiuum actum in crimen prohibitum exercet, cum negatiuè se habeat, nec magis in delictum influat, non impediendo prauo animo, quam ex sola culpabili negligentia.

Hoc tamen intelligitur, modò quasi auctoritatiuè non assistat, tunc enim delinquens animosior fit ad delictum patrandum; consequenter assistens censetur auxilium, vel fauorem præstare.

9 Quæres tertiò, vtrùm faciens plures actiones in hoc canone damnatas, plures censuras incurrat.

Respondeo solutionem constare ex dictis *de censuris in genere.*

10 Quæres quartò, vtrùm percutiens clericum, ad Romanam Curiam recurrentem causa negotiorum, non solùm ligetur excommunicatione huius canonis, verùm etiam *cap. si quis suadente diabolo 17. q. 4.*

Respondeo affirmatiuè, tum quia duas leges, censuram excommunicationis continentes, & ex variis motiuis latas violat; hæc enim edita est non solùm fauore personarum recurrentium, verùm etiam causarum, ne ipsarum expeditio, vel executio impediatur, seu fauore Romanæ Curiæ, vt ad illam singulis liber aditus pateat. Illa verò *in cap. si quis*, condita est in honorem ordinis Ecclesiastici: tum quia, sicut exercens aliquam actionem in multis canonibus huius Bullæ, & ex variis motiuis interdictam, ligatur multiplici excommunicatione; ità, &c. Alter. hic *cap. 1. col. 3. vers. sed dicet aliquis.* Duardus *quæst. 4.* Toletus *lib. 1. cap. 27. num. 2. vers. dubium esse potest.* Vgolinus hic *cap. 12. §. 1. num. 1. vers. 4.* Viualdus *casu 11. num. 2. in nouis*, & alij communiter.

PVNCTVM IV.

Vtrùm censura huius canonis, alio in iure sit expressa.

VNICA PROPOSITIO.

1 Enumerantur textus, in quibus excommunicatio expressa reperitur contra vexantes proficiscẽtes ad Romanam Curiam præter excõmunicationem huius canonis.

1 Censura huius canonis non solùm in hac Bulla, verùm etiam alibi promulgata reperitur.

Primò enim refertur in Concilio Constantiensi *sess. 15. in cap.* quod incipit, *sacrosancta Synodus*, & in Conc. Basileensi *sess. 1. in cap. sacrosancta generalis Synodus.* In quibus Conciliis eadem excommunicatio extenditur ad inuasores, seu spoliatores accedentium ad Concilium generale, vel ab eo recedentium, adiectis simul aliis pœnis contra terras sic impedientium, modò non vltra vnam diœcesim contineant. Item ciuitates, villæ, castra, oppida, & quælibet alia loca, in quibus patratores huiusmodi excessuum, seu eorum receptatores, vel ipsis consentientes, fauentes, aut dantes auxilium, consilium, vel fauorem, publicè morantur, & loca in quibus personæ huiusmodi detentæ fuere, ne venire possint ad Concilium, omnia supponuntur Ecclesiastico interdicto, & iubetur, vt ipsi impedientes omnibus diebus festis pulsatis campanis, & candelis accensis denuntientur, nec ab alio, quàm à Romano Pontifice absolui possunt, excepto mortis articulo, modò etiam tunc sufficientem præstent cautionem obediendi Ecclesiæ. Easdem pœnas incurrunt illi, qui eos absoluere præsumunt, & interdictum ab officio prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum, & audiendarum confessionum incurrunt. Vide Cardinalem Iacobatium *lib. 5. de Concil. art. 5.* Alterium *lib. 5. disp. 13. cap. 3. ad finem.*

Neque obstat dicere, Concilium Basileense non fuisse legitimum, & à Summo Pontifice approbatum. Respondeo enim quoad illa acta, quæ ad censuras, irregularitatẽ, & causas beneficiales attinent, confirmatum fuisse à Nicolao V. teste Azorio, & Coriolano, in Chronologico, vbi de hoc Concilio agit, & in compendio Conciliorũ, & apertè constat ex Bulla Nicolai V. circa approbationem huius Concilij *col. 2.*

Secundò reperitur alia constitutio, aliquo tamen pacto à dispositione nostri canonis diuersa, *in extrauaganti, diuina*, Eugenij IX. *de priuilegijs*, in qua præscribitur, vt ordinarij, aliíve superiores non procedant, nec excommunicare, suspendere, interdicere, vel priuare officio, vel beneficio, vel aliam sententiam ferre præsumant contra officiales, pro tempore existentes in obsequiis Papæ, vel Sedis Apostolicæ, nec contra alios venientes ad Sedem Apostolicam pro suis, vel eorum causis prosequendis, nec in ea morantes, dum durat prosecutio causarum, vel ab ea recedẽtes, & si quæ attentant, sunt irrita, & si quomodolibet priuant, vel priuatos declarãt beneficiis, vel illa aliis conferunt, vel ad hoc se intromittunt, tam dantes, quàm recipientes, ipso facto sunt excommunicati, suspensi, & interdicti, non obstantibus quibuscumque priuilegiis, vel Conciliis etiam generalibus.

QVÆSTIO XIV.

De excommunicatione contra eos, qui prętextu appellationis à grauamine, aut executione litterarum Apostolicarum ad laicam potestatem recurrunt, & dictarum litterarum executionem impediunt, & accedentes ad Curiam Romanam pro negotiis prosequendis gratiis, & litteris impetrandis prohibent.

EXcommunicatio huius canonis in hæc verba fertur:

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes tam Ecclesiasticos, quàm sæculares, cuiuscumque dignitatis, qui prætextes friuolam quamdam appellationem à grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum, etiam in forma Breuis, tam gratiam, quàm iustitiam concernentium: necnon citationum, inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum, processuum, executorialium, & aliorum decretorum à Nobis, & à Sede prædicta, seu Legatis, Nuntijs, Præsidentibus Palatij nostri, & Camera Apostolicæ Auditoribus, Commissarijs, alijsque Iudicibus, & Delegatis Apostolicis emanatorum, & quæ pro tempore emanauerint, aut aliàs ad Curias sæculares, & laicam potestatem recurrunt, & ab ea instantè etiam fisci Procuratore, vel Aduocato, appellationes huiusmodi admitti, ac litteras, citationes, inhibitiones, sequestra, monitoria, & alia prædicta capi, & retineri faciunt, quive illa simpliciter, vel sine eorum beneplacito, & consensu, vel examine executioni demandari, aut ne Tabelliones, & Notarij super huiusmodi litterarum, & processuum executione, instrumenta, vel acta conficere, aut confecta parti cuius interest tradere debeant, impediunt, vel prohibent, ac etiam partes, seu eorum agentes, consanguineos, affines, familiares, notarios, executores, subexecutores litterarum, citationum, monitoriorum, & aliorum prædictorum capiunt, percutiunt, vulnerant, carcerant, detinent, ex ciuitatibus, locis, & regnis eijciunt, bonis spoliant, perterrefaciunt, concutiunt, & comminantur per se, vel alium, seu alios, publicè, vel occultè, quive aliàs quibuscumque personis in genere, vel in specie, ne pro quibusuis eorum negotijs prosequendis,

seu gratijs, vel litteris impetrandis ad Romanam Curiam accedant, aut recursum habeant, seu gratias ipsas, vel litteras à dicta Sede impetrent, seu impetratis vtantur, directè, vel indirectè prohibere, statuere, seu mandare, vel eas apud se, aut notarios, seu tabelliones, vel aliàs quomodolibet retinere præsumunt.

Hic canon communiter à Doctoribus in tres partes diuidi solet.

In prima agitur de iis, qui prætextu appellationis à grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum recurrunt ad laicam potestatem, ab eaque appellationem admitti, aut præfatas litteras capi, & retineri faciunt.

In secunda agitur de iis, qui dictarum litterarum executionem aliqua ratione impediunt, vel prohibent.

In tertia de iis, qui accedentes ad Romanam Curiam pro negotiis prosequendis, gratiis, vel litteris impetrandis, directè, vel indirectè prohibent, ne accedant, vel recurrant, vel ne impetratis vtantur, vel dictas litteras apud se, vel apud alios quomodolibet retinere præsumunt.

De his singulis in sequentibus punctis singillatim agam, variato aliquantisper ordine, quem in præcedentibus seruandum duxi.

Sed prius obserua hanc eamdem excommunicationem latam esse *in cap. quoniam, de immunitate Ecclesiarum*, quæ pluribus verbis proponitur, & amplificatur, non tamen est reseruata; sed de hac alibi, præsertim *excommunicatione 16. puncto 3.*

PVNCTVM I.

Quænam sit materia huius primæ partis, seu quænam sint actiones in prima huius canonis parte prohibitæ, & quódnam sit subiectum excommunicationis in hoc canone contentæ, contra recurrentes ad laicam potestatem, &c.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia huius excommunicationis, quæ consistit in sacrilegio, quod committitur recurrendo ad laicã potestatem.

1 MAteria huius primæ partis est sacrilegium, quo Sedis Apostolicæ auctoritas violatur. Primò, recurrendo ad Curias sæculares, & laicam potestatem, prætextu friuolæ appellationis à grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum. Secundò faciendo admitti huiusmodi appellationes à laica potestate, instante etiam fisci procuratore, & Aduocato. Tertiò faciendo capi, vel retineri prædictas litteras ab eadem laica potestate. Hæc propositio ex verbis textus apertè constat, & potiùs aliqua singularium partium explicatione, quàm probatione indiget.

Quòd huius canonis materia sit sacrilegium, patet, quia sacrilegiũ committitur, quoties Sedis Apostolicæ auctoritas, & iurisdictio violatur: hìc autem violatur auctoritas, & iurisdictio Sedis Apostolicæ; quia ipsa negligitur, & potestati laicæ præfertur; appellatio enim non est à superiore ad minorem, sed à minori iudice ad superiorem prouocatio, *cap. placuit. 2. quæst. 2.* non è contra. Ita Caiet. *verbo excommunicatio, cap. 29.* Sayrus *lib. 3. cap. 17. n. 2.* Reginaldus *lib. 9. cap. 21. n. 320.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæsito 4. nu. 192.* Duardus *hìc*, & alij Doctores communiter, qui in huius canonis expositionem scripsere.

Quòd autem hoc sacrilegium committatur recurrendo ad laicam potestatem, aut curando appellationem à laica potestate acceptari, vel litteras Apostolicas capi, vel retineri, perspicuum est, tum ex huius canonis dispositione, in qua huiusmodi sacrilegium anathemate punitur: tum ex ratione proximè allata: tum quia alibi etiam vetitum est ab Ecclesiasticis iudicibus ad laicos appellare. *cap. qualiter, & quãdo, de iudic. cap. si quis clericum, & cap. clericum. 11. quæst. 1.* & alibi.

Hinc sequitur primò non solum prohibitam esse actionem, qua quis motu proprio ad Curiam sæcularem recurrit, & ab ea obtinet appellationem admitti; verùm etiam illam, qua id facit consilio, suasione, & opera Aduocati, vel procuratoris fisci: nam in textu dicitur, *& ab ea*, id est, à laica potestate, *instante etiam fisci procuratore, vel Aduocato, appellationes huiusmodi admitti*, &c. Ita Alterius *cap. 1. ad finem.* Duardus *quæst. 4.* Vgolinus hìc §. 1. *num. 1. vers. septimo.* Idem dic de actione, qua quis litteras Apostolicas capi, & retineri facit, vt in canone habetur, ibi, *litteras, & alia prædicta capi, & retineri faciunt.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Quænam personæ incurrant excommunicationem recurrendo ad Curias sæculares.

2 SVbiectum censuræ huius canonis sunt omnes, & singuli tam laici, quàm Ecclesiastici, qui prædictas actiones vetitas faciunt. Hæc propositio patet ex illis verbis, *anathematizamus omnes tam Ecclesiasticos, quàm sæculares cuiuscumque dignitatis, &c.*

Amplia, non solùm si illas faciant auctoritate publica; verùm etiam priuata. Ratio est, quia non solùm excommunicantur recurrentes, sed etiam facientes appellationem acceptare, capere, &c. sed istæ actiones fieri solent à particularibus personis, cùm magistratus ad instantiam alicuius particularis hæc præstent; ergo hìc comprehenduntur non solùm, qui præfata faciunt auctoritate publica; verùm etiam qui priuata. Ita Nauarrus *cap. 27. n. 68.* Vgolinus *versic. quive illa. col. 6. versic. postremo*, Viualdus hìc *num. 95.* Antonius de Sousa *disp. 72. num. 3.* Alterius, & alij.

3 Friuolæ appellationis nomine quid intelligatur.

3 Quæres primò, quid nomine friuolæ appellationis hoc in loco intelligatur.

Respondeo eam intelligi, quæ fit sine legitima, & sufficiente causa. *cap. cùm appellationibus friuolis. de appellationibus lib. 6.* aut quæ inualidà est, inanis, vana, & nullius momenti.

Ex quo sequitur à contrario sensu illam non censeri friuolam, quæ ex iusta causa, & validè fit: quamquam ferè numquam cõtingere potest, vt adsit sufficiens causa appellandi à iudicibus Summi Pontificis ad laicam potestatẽ; etiamsi reus putet se à Summo Pontifice iniquè vexari, & opprimi, vt cum Azorio, Farinacio, Deciano, Molina, Ambrosino, & Salas docui *de legibus disput. 10. quæst. 2. punct. 1. §. 1. num. 10. & sequentib.* quibus adde Alterium hìc *disp. 14. cap. 1. col. 2.* Duardum hic *quæst. 2. num. 1.* Filliucium hic *cap. 8. quæsito 5.* Sayrum *cap. 17. nu. 5.* ex parte. Mirandam *de ordine iud. quæst. 30. art. 12. conclus. 3.* vbi friuolam appellationem eam esse dicit, quæ vana est, & nullius momenti, Antonium de Sousa *disp. 74. num. 2. & 3.*

Hinc sequitur eum affici excommunicatione huius canonis, qui prætextu, seu specie appellationis à violentia, seu grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum recurrunt ad Curias sæculares, vt dicitur in textu: & hoc verum censeo, etiamsi id faciant ad necessariam sui defensionem, vel ad manifestam iniuriam Ecclesiastici, & Apostolici iudicis propulsandam. Ratio est, tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui quouis modo, in præiudicium iurisdictionis Ecclesiasticæ ad Curiam sæcularem recurrunt, vt infrà ostendam: tum quia friuolam prætexit appellationem, recurrendo ad laicam potestatem: friuola enim appellatio ea dicitur, quæ fit sine iusta causa, aut inualidè, inaniter, & iniquè. Appellatio autem, quæ fit à iudicibus Ecclesiasticis ad Curias sæculares, inanis est, iniqua, & inualida, & fit sine iusta, & sufficienti causa: tum quia per huiusmodi appellationem ordo iurisdictionis perturbatur: nam legitima appellatio est illa, quæ fit ab inferiore ad superiorem. *cap. omnis oppressus, cap. si quis, & cap. placuit 2. q. 6.* ergo illa non est legitima; sed inanis, leuis, & friuola, quæ non fit ad superiorem: iudex autem sæcularis ad quem fit appellatio, non est superior iudice Ecclesiastico: tum quia per huiusmodi recursum datur occasio Curiæ sæculari vsurpãdi iurisdictionem Apostolicam, vt colligitur ex *cap. si quando, de offic. delegat.* ideò, dum iudex Ecclesiasticus iniuriam infert, adeundus est superior Ecclesiasticus, & in defectum omnium adiri debet Papa per viam appellationis, aut per supplices libellos; non verò adiri debet iudex sæcularis, quia ius Ecclesiasticæ libertatis violari non debet, etiam ad alicuius innocentis damnum impediendum: libertas enim Ecclesiastica in commune bonum Ecclesiastici ordinis instituta fuit, & bono priuatorum præponderat, damnoque innocentis occurri potest adeundo superiores Ecclesiasticos, aut Summum Pontificem.

4 An liceat ad laicos confugere, dum Ecclesiasticus iudex adiri non potest.

4 Vtrùm verò, dum iudex Ecclesiasticus, aut Summus Pontifex adiri non potest, liceat ad laicos confugere, patebit ex infrà dicendis, & constat ex dictis *de legibus loco proximè citando*, vbi etiam ostendi quomodo se gerere debeat is, qui se à Summo Pontifice iniquè opprimi putat. Vide Filliucium *loco cit.* Alterium *disp. 15. cap. 3.* Duardum, Azorium, & alios, quos retuli *disput. 10. de legibus*, contra Couarr. & alios *ibidem* allegatos, vbi etiam ostendi, an aliquando liceat clericis ad Curias sæculares confugere, saltem in locis hæreticorum, aut aliorum infidelium, vbi nulla alia superest sibi consulendi via.

5 An liceat ad laicos confugere ad vim expellẽdam.

5 Obiicies primò contra ea, quæ diximus in hac illatione. Licitum est cuique vim vi repellere, & innocentis causam suscipere, *l. vt vim. ff. de iustitia, & iure.* sed iudex Ecclesiasticus, aut Summus Pontifex vim infert, vt suppono; ergo repelli potest: non potest autem alia ratione repelli, quàm adeundo laicam potestatem; ergo licitum est laicam potestatem adire; consequenter laica potestas poterit, & tenebitur innocentem ad se confugientem tueri, & appellationem admittere.

Respondeo primò iuxta dicta *de legibus*, licitum esse vim vi repellere, quoties id fieri potest sine grauiori damno, & incommodo; grauius autem incommodum in tali euẽtu sequitur adita sæculari Curia; quia Ecclesiastica iurisdictio læditur, & reipublicæ perturbatio inde facilè sequitur: & sicut innocens non potest se tueri occidẽdo aggressorem, quoties ex morte aggressoris notabile damnum reipublicæ sequitur, vt docui *de homicidio*, cum communi Doctorum sententia; ita neque licet ad Curiam sæcularem appellare, quoties ex huiusmodi appellatione libertati Ecclesiasticæ præiudicium affertur: hæc enim præferẽda est bono priuato, vel etiam publico sæculari, per se loquendo; quia, ceteris paribus, ius Ecclesiasticum præstantius est iure sæculari, & libertas Ecclesiastica in commune bonum Ecclesiasticorum inducta fuit.

Respondeo secundò, licitum esse vim vi repellere, modò seruetur moderamen inculpatæ tutelæ; hìc autem non seruatur moderamen inculpatæ tutelę, quia inuasus potest alia ratione se tueri confugiendo ad superiores iudices Ecclesiasticos, ad quos talis causæ cognitio spectat. Vide quæ tradidi de homicidio ad sui defensionem facto *in tract. de restitutione disp. 2. quæst. vltima sect. 1. puncto 8.*

Obiicies secundò, Summus Pontifex hic solùm excommunicare videtur eos, qui ad Curias sæculares confugiunt prætexentes friuolam appellationem; ergo qui ad præfatas Curias confugiunt ad iniuriam propulsandam, non subiiciuntur excommunicationi, quia isti friuolam appellationem non prætexunt, sed veram; nam prætextus appellationis imaginem, & speciem appellationis importat, nõ veram appellationem: prætextus enim est fictio, figura, species, seu velamen, quo quis adduci se fingit ad aliquid agendũ; cùm tamen alia causa ducatur, & moueatur: in hunc enim sensum Suetonius *in vita Cæsaris, & in vita Tiberij*, vtitur verbo *prætextus*; & præterea Virgil. 4. Æneidos:

Coniugium vocat, hoc prætexit nomine culpam.

& Cicero *in Pisonem: Nemo potest exercitum apertè petere, vt non prætexat cupiditatem triumphi.*

Respondeo primò hìc prohiberi quemlibet recursum à iudicibus Ecclesiasticis ad laicam potestatem, vt infrà ostendam.

Respondeo secundò cum Azorio *1. parte lib. 5. cap. 12. col. 9. quæsito 1. sub finem. versic. vnum est*, Duardo hìc *quæst. 4. num. 10.* Filliucio *tract. 16. cap. 10. quæsito 4. num. 154.* nomen *prætextus* adhiberi non solùm ad significandam fictam causam; verùm etiam veram. *l. sub prætextu. C. de transact. cap. inter monasterium, de re iudicata, & cap. suborta. eodem tit.* consequenter in hoc canone, non solùm excommunicantur illi, qui ficta, & simulata causa ad laicam potestatem appellant; verùm etiam qui id re ipsa faciunt causa iniuriæ iudicis Ecclesiastici propulsandæ. Ratio est, tum quia non habent iustam, & sufficientem appellandi causam ab Ecclesiasticis ad laicos: tum quia appellatio, quæ ab Ecclesiasticis iudicibus ad laicam potestatem fit, friuola appellatio, seu prætextus friuolæ appellationis vocatur. Neque nomen friuolæ appellationis exuit, etiamsi ex aliqua causa, vtpote ad iniuriam Ecclesiastici iudicis propulsandam instituatur; adhuc enim sacrilega est, iniuriosa, irrita, & inualida, cùm ab Ecclesiasticis iudicibus ad laicos non detur appellatio; friuola enim appellatio idem est,

quod

quod appellatio vana, & nullius momenti; quamuis appellans ex aliqua causa, non tamen sufficienti, moueatur ad eam interponendam. Propterea ille dicitur friuolam appellationem prætexere, qui appellationem vanam, & inutilem, & sine sufficienti causa adducit, quidquid in contrarium sentire videatur Ceuallos, Antonius de Sousa, & alij *locis infrà citandis.*

6 Consuetudo immemorabilis confugiendi ad laicos non excusat.

6 Obiicies tertiò, alicubi extat consuetudo immemorabilis confugiendi ad laicos ad propulsandam iniuriam ab Ecclesiasticis illatam: consuetudo autem immemorabilis damnanda non videtur, quia præsumptionem priuilegij parit, & vim priuilegij habet. *cap. super quibusdam, de verborum significat. cap. vnico, de præscript. in 6. l. hoc iure. §. ductus aqua. ff. de aqua quotidiana, & æstiua.* Præterea consuetudine potest induci, quod priuilegio concedi potest, ex Cardin. Tusco *tom. 2. litt. C. conclus. 808.* Decio *consil. 589. & 649.* & aliis. Sed priuilegio Summi Pontificis concedi potest facultas recurrendi ad laicam potestatem; ergo huiusmodi facultas etiam consuetudine induci potest.

Respondeo cum Azorio *loco citato col. 10. versic. sed obiiciunt.* Duardo hic *quæst. 5. num. 4.* Antonio de Sousa *disput. 76. num. 5.* & aliis non posse huiusmodi consuetudinem induci, vel inductam admitti, & tolerari absque consensu Summi Pontificis. Ratio est, tum quia consuetudo præscribi non potest cum mala fide, & incapacitate subiecti, id est, dum subiectum non est capax illius, quod per consuetudinem inducitur: sed laicus non est capax Ecclesiasticæ potestatis; ergo laicus non potest huiusmodi potestatem acquirere per consuetudinem; tum quia consuetudò induci non potest, quoties ipsa reuocatur, & reprobatur: perpetuis autem ferè temporibus, iure antiquo, & singulis ferè annis in Bulla Cœnæ reiicitur, reprobatur, & reuocatur huiusmodi consuetudo, vt patebit ex infrà dicendis, & constat ex dictis *de legibus disp. 10. quæst. 2. puncto 1. §. 1. & sequentib.* vbi alias obiectiones, quæ hìc adduci possent, attuli, & dissolui.

Ex quo patet priuilegium aliquando plus posse, & prodesse, quàm consuetudinem. Ita Ioan. Andreas *in cap. 2. de præb. in 6.* Filliucius *cap. 10. num. 255.* Innocentius, Panormit. Felinus, & alij apud Azorium *lib. 5. cap. 12. col. 10. versic. sed obiiciunt*, & complures alios enumerat Carolus de Grassis *de effectibus clericatus, effectu 1. num. 375. & seq.*

7 Implorare auxiliũ laicorum tamquam priuatarum personarũ ad iniuriã repellendã, seu ad necessariã sui defensionẽ, non videtur in hoc canone interdictum sub excommunicatione.

7 Rogabis, vtrùm qui ad repellendam iniuriam, seu ad necessariam sui defensionem, auxilium laicorum implorat, tamquam priuatarum personarum, incidat in excommunicationem huius canonis.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui ad Curias sæculares, seu ad laicam potestatem recurrunt. Curia autem sæcularis, seu laica potestas, formaliter loquendo, ea dicitur, quæ iurisdictionem publicam exercet: hìc autem suppono, istum ad laicos confugere tamquam ad priuatas personas; tum quia defensio licita est, & de iure naturæ, seruatis debitis conditionibus, *Clement. pastoralis, de sententia, & re iudicata.* Ita Rodriquez *1. part. summæ cap. 156. nu. 8.* Vega *in summ. tom. 1. cap. 29. casu 1. num. fin.* Duardus hic *quæst. 3. num. 9. & quæst. 9. num. 4.* Antonius de Sousa hic *disput. 74. num. 1. & disp. 75. num. 5. & sequentibus.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæsito 5. num. 200.* Sayrus *lib. 3. cap. 18. num. 9.* Idemque à fortiori sustinere debent illi Doctores, qui arbitrantur licitum esse, dum ex litterarum Apostolicarum executione graue damnum alicui iniustè infertur, nec adest Ecclesiasticus iudex, qui possit, & velit huic incommodo occurrere; licitum, inquam, esse ad Curiam sæcularem recurrere ad huiusmodi damnum impediendum, donec res Summo Pontifici deferatur. Ita Sayrus *loco cit.* Couarr. & alij apud Carolum de Grassis *loco citato, num. 390. & seqq. & 396.* apud Antonium de Sousa *disp. 75. num. 3. & disp. 78. num. 5.* apud Ceuallos *tract. de cognit. per viam violentia, in proœmio cap. 10. num. 29.* apud Salas *disput. 14. sect. 12.* sed de hac re infrà *quæst. sequenti.*

8 Laicus potest ad Ecclesiasticum in defectum sæcularis iudicis confugere remissiuè.

8 An verò ex opposito licitum sit laico ad Ecclesiasticum iudicem, in defectum iudicis sæcularis, confugere, patet ex dictis *de legibus*, vbi affirmatiuè responsum est, idemque, præter Doctores *ibi* citatos, tenet Marta *de iurisdict. parte 3. cap. 8. num. 39. & sequenti.* Reginaldus *lib. 9. nu. 329.* Andreas, & alij apud Antonium de Sousa *cap. 14. disp. 75. num. 11.* & apud Carolum de Grassis *loco citato*; contra Ceuallos *pract quæst. tom. 4. quæst. 897. in discursu ad Regem num. 50.*

9 Litterarum Apostolicarum nomine quid intelligatur.

9 Quæres quintò, quid nomine litterarum Apostolicarum, à quibus ad laicam potestatem appellare non licet, intelligatur.

Respondeo complures intelligi.

Primò intelliguntur Bullæ, quæ plumbeo sigillo muniri consueuerunt, vt alibi ostendi.

Secundò Breuia, etiamsi gratiam, vel iustitiam contineant: cùm enim litteræ Apostolicæ aliæ sint Bullæ, quæ primò, & principaliter litterarum Apostolicarum nomen sibi vendicant, aliæ verò in formam Breuium conscribantur, & cùm dissensio inter Doctores esse possit, an Breuia nomine litterarum Apostolicarum venire debeant, præsertim in materia pœnali censurarum, ideò Summus Pontifex ad dirimendas lites addit, *etiam in forma Breuis.* Et quia litterarum aliæ iustitiam continent, vt sunt litteræ, quæ ad lites conceduntur: aliæ continent gratiam, vt sunt litteræ, quibus Papa confert, aut conferri mandat beneficium, Summus Pontifex vtramque litterarum speciem expressit; consequenter excommunicationi subiicit eum, qui ad sæcularem Curiam confugit, vt litterarum Apostolicarum executionem impediat, siue litteræ in forma Bullarum, siue in forma Breuis conscriptæ sint, siue gratiam contineant, siue iustitiam.

10 Citatio quid sit.

10 Tertiò, nomine litterarum Apostolicarum intelliguntur citationes. Citatio nihil aliud est, quàm vocatio in ius, siue fiat per nuntium, siue per epistolam, siue voce præconis, siue per edictum in loco publico. *l. 1. ff. de in ius vocand.* Ita Alciatus *in rubrica C. de in ius vocand.* Alterius *disput. 14. cap. 1. col. 3.* Vgolinus hic *num. 1.* Duardus hic *quæst. 1. num. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæsito 5. num. 198.* & alij.

11 Inhibitio quid sit.

11 Quartò, inhibitiones. Inhibitio autem est mandatum superioris, quo prohibet, ne aliquid faciat, aut cœptum prosequatur. Ita Doctores citati.

12 Sequestrum quid sit.

12 Quintò, sequestra. Sequestrum hoc in loco est mandatum, seu facultas auctoritate iudicis concessa ad rem aliquam, de qua controuersia est, apud alium deponendam. Quamquam Duardus, Vgolinus, & Filliucius nomine sequestri, rem ipsam apud sequestrum depositam intelligant.

13 Monitorium quid sit.

13 Sextò, monitorium. Monitorium autem est præceptum à iudice factum sine cognitione causæ, cum clausula, *si senseris te grauatum.*

14 Processus quid sit.

14 Septimò, processus. Est autem processus scriptura continens acta iudicij per publicam personam fideliter conscripta: *cap. quoniam contra, de probat.* Ita Alterius *loco cit. col. 4.* Duardus *num. 6.*

15 Litteræ executoriales quænam dicantur.

15 Octauò, litteræ executoriales, quibus scilicet aliquid alteri committitur exequendum.

16 Decretorum nomine quid intelligatur.

16 Nonò, alia decreta. Nomine autem aliorum decretorum intelliguntur ea omnia, quibus aliquid decernitur à Summo Pontifice, vel ab aliis iudicibus Apostolicis; etiamsi non sint Bullæ, Breuia, citationes, & similia. Vide præcitatos Doctores, si lubet.

17 Supplicationes signatæ cõprehendi videntur sub nomine decretorum.

17 Hinc sequitur sub præfatis litteris Apostolicis probabiliter comprehendi supplicationes signatas; quia saltem sub generali nomine decretorum comprehendi videntur. Ita Filliucius *num. 198.* cuius opinionem probabilissimã censeo, contra Reginaldum *lib. 9. cap. 21. n. 330.* existimantem, supplicationes Apostolicas concernentes gratiam, vel iustitiam, per Romanum Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarium, seu per gerentes eorumdem vices, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis signatas, & datatas, hoc loco non comprehendi; consequenter impedientem illarum executionem non affici excommunicatione lata in secunda parte huius canonis, contra impedientes executionem litterarum Apostolicarum.

18 Nomine litterarum Apostolicarum non solùm intelliguntur illæ quæ à Summo Pontifice conceduntur; verùm etiam aliæ, quæ in hoc canone expressæ sunt.

18 Sed modò dubium est, vtrùm nomine litterarum Apostolicarum hoc in loco, illæ solùm intelligantur, quæ ab ipsomet Summo Pontifice immediatè emanant, an etiam, quæ ab aliis iudicibus.

Respondeo intelligi eas, quæ à personis in hoc canone expressis emanarunt. Personæ autem hìc expressæ sunt,

Primò ipse Summus Pontifex, huius Bullæ auctor. Secundò Sedes Apostolica, cuius nomine intelliguntur reliqui Pontifices, à quibus præfatæ litteræ, seu decreta emanarunt, vel emanabunt.

19 Collegiũ Cardinalitũ non venit nomine Sedis Apostolicæ.

19 Imò Alterius hìc *cap. 1. col. 5.* & Vgolinus hìc *§. 1. num. 1. vers. quartò amplificatur*, Duardus hìc *quæst. 9. num. 3.* nomine Sedis Apostolicæ comprehendi putant collegium Cardinalium; consequenter eos vinculo excommunicationis ligari, qui ad impediendas litteras, vel decreta collegij Cardinalium ad Curiam sæcularium recurrunt. Ratio est, tum quia Sedes Apostolica numquam moritur. *cap. si gratiosè, de rescriptis*; tum quia verosimile non est Summum Pontificem voluisse priuilegium huius canonis concedere aliis iudicibus inferioribus, non autem collegio Cardinalium, quod præstantioris dignitatis est, & excellentiæ.

Sed oppositum mihi probabile videtur; quia versamur in materia pœnali, in qua stricta verborum interpretatio facienda est, iuxta propriam verborum significationem. Nomine autem Sedis Apostolicæ, propriè loquendo, non intelligitur collegium Cardinalium: & licet Sedes Apostolica non dicatur mori, mortuo Summo Pontifice; sicut neque dignitas Episcopalis dicitur mori, mortuo Episcopo; nihilominus dicitur vacare, consequenter non residet penes collegium Cardinalium. Hoc tamen limitandum est in iis, quæ collegium Cardinalium facit de mandato Papæ, seu ex facultate Sedis Apostolicæ, vt regulariter facere consueuit: in his enim collegium Cardinalium venit saltem nomine iudicum, & delegatorum Apostolicorum, de quibus in Bulla sermo est; consequenter impediens executionem litterarum sacri collegij excommunicationem incurrit.

20 Confugiens ad Curiam sæcularem, & ab ea petens admitti appellationẽ, nõ incurrit excommunicationẽ huius canonis.

Tertiò Legati, & Nuntij. Quis autem Legatus, & Nuntius dici debeat, constat ex dictis in præcedentibus quæstionibus.

Quartò Præsidentes Palatij, & Cameræ Apostolicæ, quales sunt Cardinalis, Camerarius, Clerici Cameræ, aliique officiales eiusdem Cameræ.

Quintò Auditores, Commissarij, aliique iudices, & delegati Apostolici, vt patet ex ipsismet Bullæ verbis.

21 Impediens apud iudicẽ laicum litteras iudicũ Apostolicorum Romæ, vel alibi existentiũ, incurrit excommunicationem.

20 Hinc sequitur primò, eum, qui ad Curiam sæcularem confugit, & ab ea petit admitti appellationem à decreto lato ab Episcopo, vel eius Vicario, vel ab alio Prælato, non affici censura huius canonis; quia non impedit executionem litterarum Sedis Apostolicæ, & eius officialium, de quibus in hoc canone sermo est. Ita Vgolinus hic *§. 1. num. 2. vers. 2.* Alterius hic *cap. 1. col. 6. vers. hinc sequitur.* Duardus hic *quæst. 9. num. 3.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæsito 5. num. 200.*

22 Impediens executionem litterarum Pœnitentiariæ excommunicationem incurrit.

21 Secundò eum ligari excommunicatione, qui apud laicam potestatem impediri curat litteras iudicum Apostolicorum Romæ commorantium, aut alibi existentium, vt sunt Legati, Nuntij, & alij iudices à Sede Apostolica delegati. Ita Vgolinus *§. 1. vers. quartò amplificatur*, Duardus hic *quæst. 9. num. 3.* Filliucius *num. 198.*

23 Item incurrit impediens litteras Congregationis Cardinalium, quæ de mandato Papæ scribuntur.

22 Idem probabiliter dicendum arbitror de litteris Pœnitentiariæ, tum ex constitutione Iulij III. *Rationi congruit*; tum quia expediuntur à Summo Pœnitentiario, tamquam à Præsidente, vel delegato à Papa. Ita Doctores citati, contra Reginaldum *lib. 9. num. 330.*

23 Idem probabilius dicendum arbitror de litteris Congregationis Cardinalium, expositioni Concilij Tridentini præfectorum, quoties de mandato Papæ scribuntur, cum obligatione ad illas executioni mandandas, & obseruandas; etiamsi nomine Congregationis scribantur, & ab aliquo Cardinalium subscribantur. Ratio est, quia huiusmodi Cardinales in tali euentu sunt iudices à Summo Pontifice delegati, non solùm ad declarandum, verùm etiam ad ius dicendum in tali euentu; consequenter huiusmodi litteræ emanare dicuntur à delegatis Apostolicis. Contrarium tenet Reginaldus *loco cit. num. 331.*

Dixi, *quoties de mandato Papæ scribuntur cum obligatione ad illas seruandas*; nam secus dicendum arbitror de litteris Congregationis, quibus simpliciter locus Concilij explicatur. Ratio est, quia sacra Congregatio nõ intendit his litteris obligationẽ inducere; sed liberam relinquit eas sequendi facultatem, vt docui *de legibus quæst. 1. punct. 3.*

24 Non solùm interponens appellationem apud Curiam sæcularem, verùm etiã alia ratione recurrens, excõmunicationem incurrit.

24 Quæres tertiò, vtrùm nõ solùm qui appellationem apud Curiam sæcularem interponunt; verùm etiam qui alia ratione ad ipsam recurrunt, incidant in excommunicationem huius canonis. Ratio dubitandi est, tum quia quamplures Doctores loquuntur solum de appellantibus ad Curiam sæcularem, & facientibus capi, vel detineri litteras Apostolicas: tum quia Summus Pontifex eorum tantummodo meminisse videtur, qui prætexentes friuolam appellationem recurrunt ad laicam potestatem, ab eaque appellationem admitti, ac litteras, vel alia decreta Apostolica capi, vel detineri faciunt.

His non obstantibus censeo non solùm eum, qui appellationem interponit; verùm etiam qui alia ratione confugit ad laicam potestatem ad impediendam præfatarum litterarum executionem, vinculo huius censuræ obstringi. Ratio est, quia Summus Pontifex non solùm excommunicat prætexentes, & interponentes appellationem apud Curiam sæcularem; verùm etiam alias recurrentes, id est, alio casu, & alio quocumque modo; hoc enim significat illa particula, *aliàs*, vt constat *ex l. denique. §. interdum. ff. de pecul. legat. & l. 1. §. siue autem. ff. de aqua quotidiana, & æstiua.* Idemque notãt Hondedeus *cons. 70. n. 32. tom. 2.* Cænedus *pract. quæst. singul. 62. num. 5.* Caputaquen. *decis. 210. num. 5. parte 1.* & alij apud Barbosam *de dictionibus, dictione 9.* apud Gratum *dictione 9.* & apud Alterium hic *cap. 2. col. 2. sub finem.*

Hinc sequitur primò, eum puniri excommunicatione huius canonis, qui vt impediat executionem litterarum, aliorúmve decretorum Summi Pontificis, vel aliorum iudicum Apostolicorum, recurrit ad laicam potestatem appellando, aut supplicationem porrigendo, aut sæculare brachium inuocando, aut alio quouis modo. Ita Alterius *loco citato.* Duardus hìc *quæst. 2. num. 1.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæsito 5. num. 199.* Vgolinus hic *§. 1. num. 1. vers. secundo loco.*

Secundò sequitur illum, qui ad laicos iudices recurrit ad impediendam litterarum Apostolicarum executionem, ligari excommunicatione huius canonis, siue appellationem apud ipsos interponat, siue ipsorum opera vtatur, vt ipsi auctoritatiuè faciant appellationes ab Ecclesiasticis iudicibus admitti; hic enim dicitur ad laicam potestatem recurrere, prætextu appellationis. Et hoc valet, siue præfati iudices dictam appellationem ab Ecclesiasticis iudicibus admitti faciant viua voce, siue litteris hortatoriis, auctoritatiuè, & sub nomine officij scriptis. Secus si recurrens id fieri curet priuato ipsorum nomine, & titulo amicitiæ; quia tunc non dicitur recurrere ad Curias sæculares, seu ad laicam potestatem formaliter. Ita Filliucius *num. 190. & seqq.* & alij, quos retuli in hoc *puncto primo, versic. rogabis, num. 7.*

25 Laici facientes appellationẽ admitti ab Ecclesiasticis iudicibus, excõmunicationem non incurrunt.

25 An verò ipsi iudices laici, dum præfatam appellationem ab Ecclesiasticis iudicibus admitti faciunt, incidant in istam excommunicationem.

Puto non incidere; quia appellationem ipsi non admittunt, neque litterarum Apostolicarum executionem impediunt simpliciter, vel secundum quid; quia videlicet non requirunt beneplacitum, proprium consensum, vel examen, vt dicetur in explicatione secundæ partis huius canonis.

Ex dictis igitur constat, non solùm eum, qui appellationem interponit; verùm etiam qui alia ratione confugit ad laicam potestatem pro impedienda litterarum Apostolicarum executione, ligari excommunicatione.

Amplia primò, siue recurrens sit laicus, siue Ecclesiasticus; quia de his omnibus canon hic noster loquitur.

Amplia secundò, siue recurrat ad laicam potestatem in causis spiritualibus, siue in temporalibus, & profanis. Ratio est, quia Summus Pontifex non distinguit, sed absolutè loquitur; consequenter neque nos distinguere debemus. *l. de pretio. ff. de Public. in rem actione.* Ita Vgolinus hic *§. 1. num. 1. versic. quinto,* Filliucius *loco citato, num. 199.* & alij.

26 Excommunicatio non incurritur recurrendo ad iudices laicos; etiamsi subditi sint Ecclesiæ: imò etiamsi Ecclesiastici sint, & temporali iurisdictione gaudeãt.

26 Amplia tertiò, etiamsi iudices laici, ad quos quis confugit, sint subditi Ecclesiæ, & à Summo Pontifice constituti, vt sunt gubernatores ciuitatum: nam isti potestate laica gaudent; consequenter ad ipsos recurri non potest. Ita Vgolinus *loco citato, versic. postremo.* Filliucius *num. 199.*

Idem dicendum est de eo, qui ad Prælatum Ecclesiasticum habentem solùm ditionem temporalem, & laicam, confugit. Secus si Ecclesiasticam solam habeat, vel Ecclesiasticam, & laicam simul, & ad illum non confugiat, quatenus laicam potestatẽ habet: nam Summus Pontifex loquitur de recurrentibus ad Curias sæculares, & laicam potestatem; non verò ad iudicem Ecclesiasticum. Ita Vgolinus *loco citat. num. 2. vers. tertio,* Filliucius *num. 199.* Suarez *disp. 21. sect. 2. num. 76.*

Amplia quartò, etiamsi laicus iudex interpositam appellationem non admittat; Summus enim Pontifex absolutè loquitur de recurrentibus ad Curias sæculares, & laicam potestatem, & non requirit appellationis admissionem. Ita Filliucius *numer. 199.* & alij, quos retuli *num. 24.*

Ad primam rationem dubitandi allatam *numero 24.* respondeo primò, præfatos Doctores, dum loquuntur de interponentibus appellationem non excludere confugientes alia ratione. Secundò, nomine appellationis intelligere quemlibet modum, & rationem, qua quis ad Curias sæculares recurrit.

Ad secundam patet responsio ex illa particula, *aliàs recurrentes.*

PVNCTVM II.

Quænam sit materia secundæ partis, seu quænam actiones in secunda huius canonis parte, sub excommunicatione prohibeantur, & quódnam sit subiectum huius excommunicationis editæ contra impedientes executionem litterarum Apostolicarum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria secundæ partis istius canonis est sacrilegium, quod committitur,

Primò simpliciter impediendo litterarum Apostolicarum executionem, id est, impediendo sine vlla conditione, vel clausula, ne præfatæ litteræ executioni tradantur.

Secundò impediendo secundùm quid, ne scilicet prædictæ litteræ executioni mandentur sine beneplacito, consensu, vel examine potestatis laicæ.

2 Non incurrit excommunicationem, qui petit litteras Apostolicas sibi exhiberi, vt illas præcisè examinet.

2 Obserua tamen primò, illum non delinquere contra hunc canonem, qui petit præfatas litteras sibi exhiberi, vt illas examinet, modò hac ratione litterarum Apostolicarum executionem non impediat, vt infrà probabo.

3 Litteris Apostolicis non obediens, aut consensum non præstans, non incurrit excommunicationem.

3 Obserua secundò, illum non affici excommunicatione huius canonis, qui simpliciter non paret litteris Apostolicis, aut suum consensum non præstat; aliud enim est non parere litteris, aliud executionem illarum impedire, impediendo, e.g. illas publicari, aut parti intimari; aut fidem de publicatione dari: à diuersis autem non fit illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* Ita Nauarrus *consil. 36. de sentent. excommunic.* Alterius *disput. 14. cap. 2. dub. 3. col. 4.* Duardus hic *quæst. 9. num. 10. & sequenti.* Reginaldus *lib. 9. cap. 21. num. 324.* vbi asserit hoc valere, etiamsi illi, contra quos litteræ Apostolicæ emanarunt, renuant illis hoc colore, seu titulo obedire, quòd Principis, seu Curiæ consensus non sit obtentus. Ratio est, quia isti, propriè loquendo, non dicuntur impedire, vel prohibere.

4 Impediẽs litterarum Apostolicarum executionem in aliquo casu, in quo rationabiliter putat illas locum nõ habere, nõ incurrit excommunicationẽ.

4 Obserua tertiò illum non ligari hac excommunicatione, qui litterarum Apostolicarum executionem in aliquo casu impedire conatur, in quo rationabiliter putat illas locum non habere. Ratio est, tum quia hic non peccat mortaliter; consequenter neque subiicitur excommunicationi, quæ mortale peccatum supponit; tum quia sequeretur Procuratores, Aduocatos, alios que, qui præfatas litteras alio sensu intelligunt, quàm re ipsa intelligi debeant, affici excommunicatione, quod non videtur admittendum. *l. nam quod absurdum. ff. de bonis libert.* Ita Duardus *quæst. 9. num. 14.*

Tertiò hoc sacrilegium committitur impediendo, ne tabelliones, & notarij conficiant acta, vel instrumenta super executione huiusmodi litterarum, & processuum.

Quartò impediendo, ne instrumenta, vel acta confecta super executione huiusmodi litterarum tradantur parti, cuius interest.

Quintò capiendo partes actrices, vel ipsarum agentes, consanguineos, affines, familiares, notarios, executores, vel subexecutores litterarum, aliorúmve decretorum Apostolicorum, de quibus *puncto præcedenti* egimus. Has personas Summus Pontifex expressit; quia contingere aliquando solet, vt qui ipsos impetrantes litteras Apostolicas vexare non potest, vexet consanguineos, affines, vel familiares, vt hoc pacto litterarum Apostolicarum executionem impediat. Qui autem dicantur agentes, vel actores, omnibus perspicuum est. Qui autem sint consanguinei, vel affines, explicaui *in tractatu de matrimonio quæst. 3. puncto 5. & 12.* ad quem locum horum terminorum explanatio propriè pertinet.

5 Affinium, & consanguineorum nomine nõ comprehenduntur cognati cognatione legali, aut spirituali, aut habentes impedimentum publicæ honestatis.

5 Obserua tamen nomine affinium, & consanguineorum nón comprehendi cognatos cognatione legali, aut spirituali, aut habentes impedimentum publicæ honestatis; quia isti, propriè loquendo, non sunt consanguinei, siue affines, vt ex iis, quæ tradidi *de matrimonio quæst. 3. citata,* manifestè constat; consequenter qui occasione litterarum Apostolicarum hos caperet, aut vexaret, in excommunicationem huius canonis non incideret. Et hoc idem sentiendum putat Duardus *quæst. 7. num. 7.* de offendentibus affines ex copula illicita. Sed oppositum mihi probatur; quia etiam isti, iuxta communẽ loquendi vsum, & sacrorum canonum sensum affines vocantur; consequenter exercens contra ipsos actionem hic prohibitam excommunicationem incurrit; ad quem autem vsque gradum affinitas ex illicita copula protendatur, ex dictis *de matrimonio* constat.

6 Familiariũ nomine quinam intelligantur.

6 Maior difficultas est, quid nomine familiarium hoc in loco intelligatur.

Respondeo intelligi domesticos, qui alicui, tamquam capiti subsunt, ab eoque victum recipiunt, & vitam simul degere consueuerunt, cuiusmodi sunt vxor, filij, serui, famuli, vt in simili docui *de censuris disp. 5. puncto 4. num. 21.*

7 Coloni non recensentur inter familiares.

7 Imò Duardus hic *quæst. 7. num. 11.* putat etiam colonos inter familiares connumerari; consequenter eum, qui colonos prædictarum personarum capit, censura huius canonis obstringi.

Sed oppositum mihi probabilius videtur; quia coloni nec in eadem domo degere, nec victum à domino, tamquam ab eiusdem familiæ capite recipiunt, nec iuxta vulgarem loquendi vsum familiares vocari solent.

Sextò, hoc sacrilegium committitur aliquam ex præfatis personis percutiendo.

Septimò, vulnerando.

Octauò, carcerando.

Nonò, detinendo.

Decimò, ex ciuitatibus, locis, & regnis eiiciendo.

Vndecimò, bonis spoliando, siue bona mobilia sint, siue immobilia: nam in canone sermo est absolutè de bonis. Quid autem sit *spoliare, eiicere, detinere, capere, vulnerare, & percutere,* in præcedentibus quæstionibus explicatum est.

8 Ad incurrendam excommunicationem huius canonis 13. opus est, vt offendãtur personæ hic expressæ occasione litterarum Apostolicarum, citationũ, &c.

Duodecimò, perterrefaciendo, modò terror, seu metus grauis sit, tum quia iura metus leuis rationem habere non solent, vt alibi cum communi Doctorum sententia docui; tum quia excommunicatio supponit actionẽ mortaliter peccaminosam. Ita Vgolinus *vers. quiue illa col. 5. num. 2. verb. excommunicationem,* Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæsito 6. num. 201.* Alterius hic *cap. 3. vers. capiunt.*

Decimotertiò concutiendo, id est, nomine alterius metum inferendo.

Decimoquartò comminando.

8 Obserua tamen ad incurrendam excommunicationem ob istas actiones opus esse, vt personæ, quas expressi in verbo, *capiendo,* offendantur occasione dictarum litterarum, citationum, &c. Secus si alia de causa

causa offendantur: vt si occidantur ob priuatas inimicitias, spolientur lucri causa, è locis eiiciantur timore incommodi ab ipsis recipiendi, nisi eiiciantur, &c. Ratio est, quia ex verborum contextu apertè constat intentionem Summi Pontificis hanc esse, vt præfatæ personæ non offendantur occasione prædictarum litterarum, citationum, &c. ergo si alia de causa offendantur, excommunicatio non incurritur; actus enim agentium non operatur vltra intentionem eorum. *l. non omnes. ff. si certum petatur,* & inclusio vnius est exclusio alterius. *l. cùm prator. ff. de iudic. & cap. nónne, de præsumpt.* Ita Vgolinus hic *vers. quive illa, sub finem, verbo, excipitur tamen.* Toletus hic *excommunicatione 9. num. 4. vers. & intelligitur.* Coriolanus hic *ad finem versic. excipitur tamen.* Duardus hic *quæst. 9. num. 14.* Reginaldus *lib. 9. cap. 21. num. 320.*

Ex dictis igitur constat materiam secundæ partis huius canonis esse actiones sacrilegas contra libertatẽ Ecclesiasticam hic expressas: istæ autem sunt prohibere, seu impedire executionẽ litterarum Apostolicarum simpliciter, vel ne executioni tradantur absque consensu, vel beneplacito Principis, seu magistratus. Impedire ne acta, vel instrumenta super executione prædictarum litterarum conficiantur, vel ne parti, cuius interest, tradantur, capere personas prædictas, vel eas percutere, vulnerare, carcerare, detinere, eiicere, bonis spoliare, perterrefacere, concutere, comminari.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Explicatur personæ, quæ huic excõmunicationi subiiciuntur.

9 SVbiectum huius censuræ sunt omnes illi, qui præfatas actiones præstant.

10 Impedientes executionem litterarum Apostolicarum excommunicationem incurrunt, siue id faciant publica, siue priuata auctoritate.

10 Amplia primò, siue eas præstent auctoritate publica, siue priuata. Ratio est, quia Summus Pontifex absolutè loquitur de impedientibus, vel prohibentibus: non solum autem magistratus, sed etiam particulares personæ impedire possunt. Ita Nauarrus *cap. 27. numer. 68. vers. quinta,* Viualdus hic *num. 95. in antiquis.* Vgolinus hic *vers. quive illa. col. 6. versic. postremo.* Antonius de Sousa *disput. 72. num. 3.* Alterius *locis citatis.* Duardus *quæst. 9. num. 5.* Reginaldus *num. 328.* contra Sayrum *lib. 3. cap. 17. num. 6.* Graffium *lib. 4. cap. 18. num. 107.* Filliucium *tract. 16. cap. 8. quæsito 7. num. 202.* quorum opinio non videtur improbabilis. Sicut enim recurrens ad laicos tamquam ad personas priuatas, non afficitur ista excommunicatione, vt dictum est *puncto 1. num. 7.* ita, &c. Verùm ad hanc rationem responderi posset negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia Summus Pontifex in hac parte absolutè loquitur.

11 Impedientes prædictarum litterarum executionẽ incurrunt excommunicationẽ, siue id faciant per se, siue per alios.

11 Amplia secundò, siue hæc faciant per se, siue per alios, siue publicè, siue occultè: nam Summus Pontifex ad finem secundæ partis huius canonis adiecit hæc verba, *per se, vel alium, seu alios, publicè, vel occultè.* quæ verba referuntur ad omnes actiones in hac propositione expressas: hæc enim est natura clausulæ in fine adiectæ, vt ad omnia antecedentia, in quibus eadem ratio militat, referatur. Libertas autem Ecclesiastica violari potest non solum, dum quis præfatas actiones per se ipsum publicè, vel occultè exercet; verùm etiam, dum per alium, seu alios; consequenter, qui præfatas actiones per se, vel per alium facit, publicè, vel occultè, vinculo huius censuræ irretitur.

12 Ratum habens actionem impediendi executionẽ prædictarũ litterarum nõ incurrit excommunicationẽ.

Ex dictis sequitur primò, non solùm eum, qui actu impedit, aut capit, aut ad Curiam sæcularem, seu ad sæcularem Principem recurrit, vt litterarum Apostolicarum executionem impediat, affici hac excommunicatione; verùm etiam illum, qui alteri mandat, vt recurrat, vel litterarum executionem impediat, capiat, &c. Ratio est, quia excommunicatio fertur in eos, qui per se, vel per alium, &c. Ita Alterius *loco citato, dub. 4.* Filliucius *num. 202.* Antonius de Sousa *disp. 73. num. 3.* contra Viualdum hic *num. 93. in antiquis*, existimantem mandantes hic non excommunicari.

13 Consulẽs impediri præfatam actionem nõ incurrit excommunicationẽ.

12 Imò Vgolinus *vers. quive illa*, Alterius *loco citato*, Nauarrus *consil. 57. de sententia excommunicationis*, Coriolanus hic *vers. qua excommunicatio*, idem sentiendum putant de ratum habente: sed hoc mihi displicet; quia ratihabitio non est mandatum, nec qui ratas habet præfatas actiones dicitur illas per se, vel per alium facere, sed approbare quod alter suo nomine fecit, vt patet ex dictis in præcedentibus quæstionibus. Ita Duardus hic *quæst. 9. num. 9.* sed cum dubio.

13 Addo etiam consulentem non ligari hac excommunicatione; tum quia non sufficienter exprimitur, & dum Summus Pontifex excommunicationem ad consulentes extendere intendit, solet id exprimere. Ita Viualdus, & Antonius de Sousa *locis citatis*; tum quia illa verbà, *per se, vel per alium*, non verificantur de consulente, vt alias docui. An verò consulens ligetur excommunicatione subsequentis canonis *cap. quoniam, de immunit.* suo loco explicabo.

14 Princeps impediens possessionẽ beneficij capi absque suo beneplacito excommunicationem incurrit.

14 Secundò Principes, qui non permittunt clericos possessionem beneficij à Sede Apostolica obtenti capere absque suo consensu, & beneplacito, affici excommunicatione huius canonis, nisi id faciant ex priuilegio Summi Pontificis. Ita communiter Doctores.

15 Impediens ne executor, cui litterarum Apostolicarum executio demandata est, ciuitatẽ ingrediatur, excommunicationem incurrit.

15 Tertiò illum affici excommunicatione huius canonis, qui prohibet, ne executor, cui litterarum executio demandata est, ingrediatur ciuitatem, vel locum, in quo executio facienda est. Ratio est, quia hic dicitur simpliciter prohibere litterarum Apostolicarum executionem. Ita Alterius *disp. 14. cap. 2. col. 3. vers. postulabit*, Filliucius *numer. 202.* Duardus *quæst. 9. num. 7. & sequenti*, Vgolinus hic *vers. quive illa, verbo quarto.*

Idem die si parti principali, resistenti executioni litterarum Apostolicarum, iudex laicus assistat, & sua assistentia in causa sit, vt executio impediatur. Ita Filliucius *num. 203.*

16 Impediens executionem litterarum Apostolicarum iuri patronatus derogantiũ facit contra dispositionem huius canonis.

16 Quartò sequitur eum ligari excommunicatione, qui executionem impedit litterarum Apostolicarum iuri patronatus laicorum derogantium, aut continentium pensionem externis clericis soluendam, vt si pensio soluenda Italo per Hispanum præscribatur. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæsito 6. num. 204.* Duardus hic *canone 9. quæst. 5. num. 3.* & alij, quos retuli *de legibus disp. 10. quæst. 2. puncto 1. §. 1. num. 13.* vbi hoc prolixè satis explicaui, contra Couarruuiam *pract. quæstionum cap. 36.* & alios apud Salas *loco suprà citato*, & apud Antoniũ de Sousa *disp. 75.* qui contrarium vsum in aliquibus locis receptum excusant; tum ob immemorabilem consuetudinem; tum ob priuilegium à Sede Apostolica concessum. Verùm hanc consuetudinem admitti nõ posse ostendi *puncto præcedenti*, in solutione ad secundam obiectionem. Præterea asserenti se habere priuilegium, incumbit onus ostendendi, seu probandi: nam priuilegium non præsumitur, nisi probetur, saltem per famam. *cap. contra morem. distinct. 100. cap. porrò, & cap. pastoralis, de priuileg.* Ratio est, quia quilibet iuri communi subiectus censetur, nisi peculiari facultate eximatur, præsertim in hac materia, in qua ius Ecclesiasticum potestati laicæ resistit. Vide Martam *de iurisdict. part. 2. cap. 5. & cap. 40. num. 18.* Azorium *loco cit. cap. 12.* Carolum de Grassis *effectu 1. num. 381.* Duardum *loco cit. quæst. 5. nu. 5.* Mascardum *de probat.* Filliucium *tract. 16. cap. 10. num. 258.*

17 Magistratus impediens litteras Apostolicas executioni mandari, antequam adueniat consensus sui Principis remaneret excommunicatus.

17 Quintò magistratum, qui prohibet litteras executioni tradi, antequam adueniat sui Principis consensus, vel examen, affici excommunicatione huius canonis. Ratio est, tum quia consensus magistratus & Principis pro eadem re accipitur, & quasi vnum, & idem vtriusque videtur esse tribunal; tum quia isti dicuntur impedire vsum litterarum impetratarum, vt dicetur *in tertio puncto, in expositione tertiæ partis huius canonis.* Ita Alterius *disp. 14. cap. 2. col. 3. dub. 2.* Reginaldus *num. 322.* Duardus hic *quæst. 9. num. 10.* Quamquam isti Doctores alias rationes afferant, quæ non valdè conuincunt.

18 Clerici, seu Ecclesiæ Prælati non vtentes litteris à Summo Pontifice sibi concessis, antequã accedat Principis, vel Magistratus beneplacitum, vel examen, excommunicationem huius canonis nõ incurrunt.

18 Sextò clericos, seu Prælatos Ecclesiæ, ad quos frequenter litteræ Apostolicæ dirigi solent, non incidere in istam excommunicationem, si præfatis litteris non vtantur, aut executioni non tradant, antequam Principis, vel magistratus beneplacitum, consensus, vel examen accedat. Ratio est, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui impediunt, vel prohibent executionem, aut vsum, non verò eos, qui non exequuntur: aliud autem est impedire, vel prohibere, aliud non exequi. Ita Reginaldus *num. 327.* Alterius, Duardus, & alij, quos retuli *propositione prima versic. obserua secundò, num. 3.*

Ex quo inferri potest iudices inferiores, capitaneos, lictores, satellites, aliosque similes rogatos ad ferendum auxilium pro dictarum litterarum executione, non ligari hac censura, si opem ferre renuant: isti enim non dicuntur impedire, vel prohibere; sed non exequi.

Idem valet in notariis, executoribus, & subexecutoribus prædictarum litterarum, qui acta, vel instrumenta super illarum executione conficere, aut confecta parti recusaret tradere, nisi habito Principis, vel magistratus beneplacito, vel examine, vt patet ex proximè allatâ ratione. Secus si impediant, vel prohibeant, ne instrumenta, vel acta ab aliis conficiantur, vel non tradantur parti, cuius interest, aut si impediant, vel prohibeant, ne alter litteras Apostolicas executioni simpliciter mander, vel sine consensu Principis, vel magistratus.

19 Princeps laicus, siue Magistratus dubitantes de veritate, vel falsitate litterarũ Apostolicarũ non excusantur ab excommunicatione huius canonis incurrenda, si illarum executionẽ impediunt auctoritatiuè cum prætextu cognoscẽdæ veritatis.

19 Sed modò difficultas est primò, vtrum quando dubitatur litteras Apostolicas surreptitias esse, & inualidas, licitum sit magistratui, seu Principi sæculari prædictarum litterarum executionem impedire, donec cognoscat, an veræ sint, vel falsæ: vt si dubium sit, an Summus Pontifex in concessione beneficij iurispatronatus, iuri patronorum derogare intendat.

Respondeo magistratum sæcularem, seu laicam potestatem non posse in tali euentu litterarum Apostolicarum executionem impedire, aut de illarum validitate, auctoritatiuè discutere. Ratio est; tum quia id expressè colligitur ex verbis Bullæ, in qua prohibetur recursus ad laicam potestatem prætextu appellationis à violentia, seu grauamine, vel executione litterarum Apostolicarum, simulque cauetur, ne huiusmodi litterarum executio impediatur; tum quia litteræ Apostolicæ, iuxta sacros canones, & Ecclesiasticas dispositiones discutiendæ sunt; ergo par est, vt illarum discussio, iudicium, & recognitio ab Ecclesiastico iudice fiat; tum quia cauendũ est periculum violandæ libertatis Ecclesiasticæ: magnum autem periculum violandi libertatem Ecclesiasticam imminet concessa laicis facultate discutiendi, & cognoscendi auctoritatiuè de veritate Bullarum, seu litterarum Apostolicarum; tum quia, sicut vnus Rex non potest absque peccato iniustitiæ litteras alterius Regis cognoscere: ita multò minus cognoscere potest litteras Apostolicas, cùm Papa iurisdictionẽ suam à Christo habeat, non minus independenter à laica potestate, quàm Rex sæcularis ab alio Rege; tum quia laicus nõ potest esse competens iudex inter personas Ecclesiasticas, aut in causis Ecclesiasticis, etiam ex prorogata iurisdictione. *cap. nullus, & cap. si diligenti, de foro compet. cap. si clericus 11. quæst. 1.* nec consuetudo potest huiusmodi iurisdictionem conferre. Ita Panormit. *in cap. quando, de consuetud.* Antonius de Sousa, Azor, Duardus, Felinus, & alij *locis citatis*, contra Couarr. *pract. quæstionum cap. 35. num. 4.* Driedonem *libr. 2. de libert. cap. 2.* & alios *locis citatis.*

20 Laicus non potest auctoritatiuè litteras cognoscere, & illarum executionẽ impedire; etiamsi cõstet illas surreptitias, & inualidas esse.

20 Addo laicos non posse auctoritatiuè cognoscere, aut impedire litterarum Apostolicarum executionem, non solùm si dubitetur, verùm etiam si constet ipsas surreptitias esse, & inualidas, vt patet ex rationibus proximè allatis; nisi fortè executio litterarum impediatur, donec Summus Pontifex informetur, vt dicetur *quæstione sequenti.* Quamobrem, si dubitetur de validitate litterarum Apostolicarum, vel etiam de illarum inualiditate constet, non possunt laici litterarum executionem impedire; sed de illarum surreptione, seu inualiditate opponere possunt coram Ecclesiastico iudice, cuius est Apostolicas litteras examinare, discutere, & recognoscere, vel etiam Summo Pontifici supplicationẽ exhibere, modò supplicationem coram Sede Apostolica legitimè prosequantur. Ita Doctores citati contra Ceuallos *practic. quæstionum quæst. 897.* Couarr. & alios.

21 Iudex laicus, cui constat litteras Apostolicas surreptitias esse, potest dum aditus ad superiorem Ecclesiasticum non patet, illam executionem impedire, & interim Summum Pontificem certiorem cum humilitate facere.

21 Verum si detur casus, vt aditus ad iudicem Ecclesiasticum non pateat, periculumque sit in mora grauis damni, si litteræ Apostolicæ surreptitiæ, & inualidæ executioni tradi permittantur, concedi potest magistratum, cui manifestè constat litteras esse surreptitias, posse illarum executionem impedire, & interim de hac re cum humilitate, & obedientiæ affectu certiorem facere Summum Pontificem, vt in explicatione sequentis canonis ostendam. Ratio est, tum quia verosimile est Summum Pontificem nolle in tali euentu excommunicationis gladio ferire eum, qui tuetur innocentem, graue damnum alioquin

alioquin iniustè perpessurum, quod alia ratione vitari non potest, nisi à laica potestate protegatur, vt suppono; tum quia sic colligitur ex *cap. si quando, de rescriptis.* vbi decernitur rescripto parendum esse, vel causam rationabilem assignari debere, cur non pareatur. Ita Simancas *de Catholicis institut. tit. 25. de pœnis num. 34.* Victoria *de auctoritate Papæ propos. 22.* Antonius de Sousa *disp. 76. num. 2.* Sayrus *lib. 3. cap. 17. n. 5.* Coriolanus hic *vers. hoc supposito,* Graffius *lib. 4. decis. cap. 18. num. 108.* Reginaldus *lib. 9. num. 321.* Toletus *excommunicatione 9.* Ambrosinus, Decianus, & alij, quos retuli *in tract. de legibus disp. 10. quæst. 2. puncto 1. §. 1. num. 12.*

Hinc colligi potest solutio illius difficultatis, qua quæritur, quid facere possit clericus, dum in locis hæreticorum moram trahit, vbi nulli sunt iudices Ecclesiastici iurisdictionem Ecclesiasticam exercentes.

Respondeo adeundum esse Summum Pontificem, si adiri, & consuli potest, vt remedium adhibeat, & necessitati consulat; ipse enim est supremus iudex, nec alius ibi propinquior adest, vt suppono, & hoc præsertim valet, dum casus aliquis est durabilis, & valdè generalis in aliqua prouincia. Si verò Sununus Pontifex consuli nequit, aut consultus remedium nolit adhibere, aut locus non detur exequendi ipsius mandata, faciendum est, quod recta ratio dictat, quia casus ad terminos iuris naturalis, vel gentium reuocatur; consequenter faciendum est quod recta ratio, seu naturale lumen secundum rectam rationem dictat. Ita Farinacius, Azor, Decianus, Molina, Salas, Ambrosinus, quos retuli *de legibus disp. 10. quæst. 2. punct. 1. §. 1. num. 12. sub finem.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæsito 5. num. 197.* Suarez *in tract. at. de fidei defensione lib. 4. de immunit. cap. 34. num. 9.* Alterius *de censuris lib. 5. disp. 15. cap. 3. col. 7. versic. rursus.* Addit Suarez clericum in tali euentu conueniri posse coram iudice laico iure defensionis; quia hic est suauior modus se defendendi, conseruandi ius suum, aut recuperandi, aut etiam communi bono consulendi; idemque in fortioribus terminis admittunt Couarr. Diaz, Ceuallos, & alij, quos supra retuli. Verum quid mihi in hoc casu sentiendum sit, patet ex dictis in precedentibus, & constabit ex dicendis *quæst. sequenti punct. 4.* Quamuis enim probabilis sit sententia Suarez & aliorum; nihilominus probabilius censeo clericum non posse coram laico iudice, tamquam iudice competente, iudicialiter conueniri; tum ob præiudicium libertatis Ecclesiasticæ, quæ bono priuatorum, regulariter loquendo, præfertur; tum quia necessitas sola non confert iurisdictionem; tum quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona. Dico *iudicialiter;* quia si quis non intendat illum iudicialiter conuenire, tamquam coram iudice, Ecclesiasticam iurisdictionem habente; sed quasi priuata iudicis opera vti, procul dubiò excusatur; etiamsi forte iudex inde occasionem arripiat iudicialiter, & ex officio procedendi; conueniens enim clericum in tali euentu non censetur actibus iudicialibus contra clericum cooperari; sed permittere, vt sibi consulat, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.*

22 Principes laici nō possunt litteras Apostolicas petere, vt illas auctoritatiuè cognoscant.

22 Secundò difficultas est, vtrùm Principes laici possint litteras Apostolicas à Legato, vel Nuntio Summi Pontificis exigere, vt cognoscant, an verus sit Summi Pontificis Nuntius, vel Legatus.

Respondeo Principem laicum non posse huiusmodi litteras, quasi ex propria potestate exigere, non solum dum vult illarum executionem impedire, vt superius ostensum est; verùm etiam, dum illas auctoritatiuè recognoscere intendit. Ratio est, quia auctoritatiua recognitio huiusmodi litterarum ad Ecclesiasticum iudicem spectat; laicus enim non est competens iudex inter Ecclesiasticas personas, neque in causis Ecclesiasticis, etiam ex prorogata iurisdictione. *cap. nullus, & cap. si diligenti, de foro compet.*

23 Princeps laicus incurrit excommunicationem petendo litteras à Legato, vt sciat an verus sit Legatus, vel non.

Dixi, *vt auctoritatiuè recognoscat;* quia si id solum faciat, vt sciat, an verè Legatus sit, petere potest à Legato litteras suæ iurisdictionis.

23 Imò etiam ipse Nuntius, seu Legatus tenetur litteras, suæ legationis testes, exhibere, non vt à Principe laico auctoritatiuè iudicentur, sed vt ipse Princeps, & populus cognoscat eum esse Summi Pontificis Nuntium, seu Legatum; non enim verosimile est Summum Pontificem velle, vt asserenti se ipsius Nuntium esse, statim fides præstetur, antequam suæ legationis diplomata protulerit, & ostenderit, præsertim cum fieri possit, vt quis, falsis litteris, aut sine litteris, legationis munus sibi iniquè vsurpet; quòd si probabile dubium suboriatur, an huiusmodi litteræ veræ sint, vel falsæ, non tenebitur Princeps, aut populus ipsi tamquam Nuntio obedire, donec de litterarum Apostolicarum veritate constet, vt docui *de legibus disp. 10. quæst. 2. punct. 1. §. 1. num. 15.* cum Azorio, cui adde Martam *de iurisdict. 2. part. cap. 35. num. 1. & sequentibus,* Mascardum *de probat. conclus. 491.* Antonium de Sousa hic *disp. 76.* Duardum hic *quæst. 5. num. 6.* Coriolanum hic *excommunicatione 14. ad finem vers. petes.* Graffium *1. part. lib. 4. cap. 18. num. 120.* & Alterium *lib. 5. disp. 12. cap. 3. col. 6. dub. 5. versic. quæret quis.* vbi cum Gambaro *lib. 1. de offic. legati, cap. 3.* Panormit. Bartolo, & aliis, differentiam assignat inter Legatum Apostolicum Cardinalem, & alium, qui Cardinalis non est, quòd Cardinali asserenti se Legatum viuæ vocis oraculo creatum esse, aut litteras legationis amisisse, credendum est, non verò alteri.

24 Princeps laicus non incurrit excommunicationē petendo sibi litteras exhiberi, vt eas examinet, & recognoscat: non autem vt illarū executionem impediat.

24 Sed modò dubium est, vtrùm Princeps laicus, seu magistratus sæcularis incidat in excommunicationem huius canonis, si litteras Apostolicas petat sibi exhiberi, non vt illarum executionem impediat; sed vt illas examinet, & recognoscat.

25 Prohibens, vel impediens litteras executioni mandati, aut instrumenta sub harum executione confici, vel confecta parti tradi, excommunicationē incurrit.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia Summus Pontifex excommunicat impedientes simpliciter litterarū Apostolicarū executionē, aut prohibentes, ne prædictæ litteræ executioni tradantur sine beneplacito, consensu, vel examine laicæ potestatis; non verò examinantes.

25 Hoc tamen intellige, modò litterarum Apostolicarum executioni moram hac ratione non inducant, vel non intendant, vt non aliter executioni mandentur, quàm post ipsorum examen, vel approbationem. Ita Antonius de Sousa *disp. 76. num. 9.* Reginaldus *lib. 9. nu. 325. & sequenti.* Alterius *disp. 14. cap. 2. col. 3. vers. notandum est secundò,* & Duardus hic *quæst. 5. num. 7. sub finem,* qui etiam addunt

26 Licitum est Principis consensum petere, vt maior auctoritas, & facilior fides à populo litteris præstetur.

26 Licitum esse Principis consensum petere, vt maior auctoritas, & facilior fides à populo litteris præstetur, aut alia simili de causa; consequenter Principem in tali euentu posse subscribere, *placet, fiat, exequatur,* & similia. Quamobrem si Princeps ab alio requisitus litteris Apostolicis ad maiorem cautelam, seu ad maius robur subscribat, aut illis sub temporalibus pœnis obtemperari præcipiat, & executoriales litteras ad hunc finem concedat, non obstringitur vinculo huius censuræ; etiamsi ob huiusmodi consensum, seu beneplacitum aliquam pecuniam exigi iubeat. Ita Reginaldus, & alij.

27 Prohibens, vel impediens litterarum Apostolicarum executionem, excommunicationē incurrit.

27 Tertiò difficultas est, vtrùm qui prohibent, vel impediunt præfatas litteras executioni mandari, aut instrumenta, vel acta super huiusmodi litterarum executione confici, aut confecta tradi parti, cuius interest, ligentur excommunicatione, non secuto reali impedimento, seu non posito effectu: vt si quis prohibuit litteras Apostolicas executioni tradi, & tamen non obstante prohibitione executioni traditæ sunt. Ratio dubitandi est, quia verba, præsertim in materia pœnali, intelligenda sunt cum effectu, vt patet ex regulis generalibus, nisi aliter ex verbis de mente legislatoris constet.

His non obstantibus probabilius censeo ad incurrendam istam excommunicationem non requiri actuale, & reale impedimentum, seu effectum prohibitionis. Ratio est, quia Summus Pontifex loquitur sub disiunctione, *impediunt, vel prohibent;* ergo non requirit, vt prohibitionem sequatur reale impedimentum; sed impedimentum ipsum attentatum, seu prohibitio sola sufficit: nam qui executionem litterarum prohibuit, dicitur prohibuisse; etiamsi litteræ Apostolicæ, non obstante prohibitione, suum sortitæ sunt effectum.

Ex quo sequitur, eum subiici huic excommunicationi, qui edicto, vel statuto generali, vel particulari prohibet, ne litteræ Apostolicæ sine suo consensu, vel beneplacito in executionem mittantur, aut ne instrumenta parti tradantur, &c. Ita Reginaldus *lib. 9. cap. 21. num. 323.* vbi tamen ipse opinatur,

28 Ad incurrendam huius partis excommunicationem requiritur scientia, seu præsumptio.

28 Ad hanc censuram incurrendam requiri præsumptionem, quod ego non admitto; quia in textu dicitur, *impediunt, vel prohibent;* non autem dicitur, impedire, vel prohibere præsumunt, vel audent, vel non verentur, & similia.

Ad rationem dubitandi respondeo ex verbis Bullæ satis constare, ad incurrendam istam excommunicationem non opus esse, vt prohibitionis effectus adsit, & vt prohibitionem sequatur reale impedimentum; sed alterutrum sufficere.

PVNCTVM III.

Quænam sit materia tertiæ partis huius canonis, seu quænam actiones hic prohibeantur, & quódnam sit subiectum huius excommunicationis editæ contra eos qui prohibent, ne quis ad Romanam Curiam pro suis negotiis accedat, ne litteras impetret, vel ne impetratis vtatur, &c.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia excommunicationis editæ contra prohibentes, ne quis ad Romanam Curiā pro suis negotiis accedat, ne litteras impetret, vel ne impetratis vtatur.

1 Materia tertiæ partis huius canonis, quæ incipit ibi, *quive alias,* est sacrilegium contra Sedem Apostolicam, quod committitur aliqua istarum actionum.

Prima est præsumere directè, vel indirectè prohibere, statuere, aut mandare in genere, vel in specie, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recursum habeat pro quibusuis eius negotiis prosequendis, seu gratiis, vel litteris impetrandis, seu ne gratias ipsas, vel litteras à Sede Apostolica impetret, seu ne impetratis vtatur.

Secunda est præsumere prædictas litteras apud se retinere, vel apud notarios, seu tabelliones, vel aliàs quomodolibet. Hæc propositio constat ex verbis Bullæ, & clariùs constabit ex dicendis in secunda propositione.

2 Ad incurrendam huius tertiæ partis excommunicationē requiritur scientia, seu præsumptio.

2 Hic solum obserua, non quamlibet istarum actionum sufficere ad incurrendam huius canonis excommunicationem, nisi adsit præsumptio, temeritas, audacia, seu scientia. Ratio est, quia Summus Pontifex requirit præsumptionem, vt scilicet actio fiat ab eo, qui scit actionem, quam præstat, veritam esse sub excommunicatione: præsumptio enim requirit scientiam; consequenter excludit quamcumque ignorantiam, nisi fortè ignorantia cum ingenti temeritate coniuncta sit, vt alibi cum Sanchez docui. Quamobrem qui aliquam ex præfatis actionibus præstat ex ignorantia culpabili, crassa, vel etiam affectata, vinculo huius excommunicationis non ligatur. Ita Duardus hic *quæst. 9. num. 17.* Alterius *disp. 14. cap. 3. ad finem versic. illud solum.* Reginaldus *num. 332.* Sanchez & alij, contra Filliucium *tract. 16. cap. 8. quæsito 7. num. 206.* existimantem ignorantiam crassam non excusare.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Explicatur persona, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

3 Qui auctoritate publica, vel priuata iniustè audent directè, vel indirectè, in genere, vel in specie prohibere, statuere, vel mandare, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recursum habeat pro suis negotiis prosequendis, seu gratiis, ac litteris impetrandis, vel ne gratias ipsas, aut litteras à Sede Apostolica impetret, seu ne impetratis vtatur, aut qui audent prædictas litteras retinere apud se, vel apud notarios, seu tabelliones, vel aliàs quomodolibet, subiicitur excommunicationi huius canonis; sic enim clarè satis, & apertè in hoc canone decernitur, & statuitur.

4 Nō solùm prohibens, aut alias actiones hic vetitas faciens, incurrit excommunicationē eas faciendo publica, verùm etiā priuata auctoritate.

4 Dixi, *qui auctoritate publica, vel priuata,* vt aduerterem, eum subiici excommunicationi, qui prædicta facit quauis auctoritate, publica scilicet, vel priuata, laica, vel Ecclesiastica; canon enim generaliter, & indeterminatè loquitur. Ita Nauarrus *cap. 27. num. 68.* Duardus *quæst. 9. num. 18.* & alij, contra Vgolinum hic *versic. quive alias num. 1. verb. quæ excommunicatio.* vbi existimat in hac tertia canonis parte sermonem esse de personis iurisdictionē habentibus. Quamquam idem Vgolinus, si benè examinetur, in nostram sententiam trahi potest, ne contraria sibi dixisse videatur.

5 Dixi,

5 Iustè impediens, ne quis ad Romanam Curiam accedat, non incurrit excommunicationem.

5 Dixi, *iniustè*; quia si quis iusta de causa impediat, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurrat, non incidit in excommunicationem; quia excommunicatio lethalem culpam supponit. Quamobrem qui Titium impedit, ne ad Sedem Apostolicam se conferat, eò quòd timeat ipsum ab inimicis, aut à latronibus in via occidendum, vel spoliandum, non afficitur excommunicatione. Idem dic de Principe, qui edicto cauet, aut alia ratione prohibet, ne sui subditi Romam pergant; quia nouit ibi pestem grassari, aut quia ipsorum opera ad præcauendum graue damnum indiget. Ita Alterius *disput. 14. cap. 3. col. 4. versic. quartò notandum.* Duardus hic *quæst. 9. num. 16. vers. sic ampliata.* Vgolinus hic *versic. quive alias. col. 4. in verbo, excipitur.*

6 Iniustè impediens, ne quis ad Romanam Curiam accedat, nō incurrit excommunicationē, nisi impediat ratione litterarum, vel gratiarum Apostolicarum.

6 Addo ad incurrendam istam excommunicationem non satis esse, vt quis euntem ad Romanam Curiam iniustè simpliciter impediat; sed opus esse, vt impediat occasione litterarum, vel gratiarum Apostolicarum: nam Summus Pontifex non excommunicat impedientem absolutè; sed impedientem, ne quis ad Romanam Curiam accedat, vel recurrat pro negotiis prosequendis, gratiis, vel litteris impetrandis, aut ne impetratis vtatur: ad incurrendam autem censuram necessaria est ipsamet actio cum ea qualitate, quam superior præscripsit. Ita Duardus, & Vgolinus *locis citatis*, & alij, quos in simili in præcedentibus retuli.

Dixi, *audent*; quia ad incurrendam excommunicationem ob actiones in hoc puncto expressas requiritur præsumptio, seu scientia, vt dictum est in prima propositione.

7 Nō solùm impediens directè, verùm etiam indirectè recursum ad Romanā Curiam, excommunicationis pœna punitur.

7 Dixi, *directè, vel indirectè*; quia Summus Pontifex non solùm intendit eum excommunicationis gladio ferire, qui aliquem directè ab accessu, vel recursu ad Romanam Curiam auertit; verùm etiam qui indirectè in causa est, ne ad illam accedat, vel recurrat, vt si alicui litem iniquè intentet, vel impedimentum per se, vel per alium apponat, quo detineatur; ita vt ad Sedem Apostolicam accedere, vel recurrere non valeat. Ita Alterius *cap. 3. col. 3. & 4. vers. hic animaduertendum*, Duardus hic *quæst. 9. num. 15.* Vgolinus hic *versic. quive alias, verbo, quinto*, Filliucius *num. 207.* contra Reginaldum ex parte *num. 332.* quatenus asserit eos non excommunicari, qui quæsito aliquo colore, dolo, arte, & fraude impediunt aliquem, ne ad Romanam Curiam pro causis, vel gratiis accedat, aut gratias, vel litteras impetret.

8 Nō solùm impediens aliquem in particulari, ne ad Romanā Curiam accedat, excommunicationem incurrit, verùm etiam, qui in genere præscribit, seu statuit, ne aliquis accedat.

8 Dixi, *in genere, vel in specie*; quia non solùm excommunicatur is, qui huic, vel illi mandat, vel præcipit, ne ad Romanam Curiam accedat; verùm etiam qui edicto, vel mandato generali præscribit, ne quis ad Romanam Curiam se conferat, seu ne alios iudices adeat. Ita Doctores citati.

Ex dictis sequitur primò, eum puniri pœna excommunicationis, qui quouis pacto impedit aliquem, ne ad Romanam Curiam accedat, aut recurrat pro quolibet suo negotio, vel gratia, vel litteris impetrandis, vt pro beneficio, pensione, absolutione, dispensatione, officio Ecclesiastico, vel etiam sæculari, pro assignatione iudicis, vel pro alia causa gratiæ, vel iustitiæ: hæc enim omnia comprehenduntur sub nomine negotiorum, gratiarum, & litterarum. Ita Vgolinus *loco citat. versic. tertiò afficit*, Duardus *loco cit. num. 15. versic. quintò*, Alterius *loco cit. versic. secundò adnotandum.*

9 Impediens, ne aliquis suum negotium in Romana Curia tractet per litteras, quod tractare decreuerat, excommunicationi subiicitur.

Secus dicendum arbitror de impediente volentem ad Curiam accedere, vt Curiam inspiciat, vt curialem amicum inuisat, vt munus afferat, vel quid simile faciat. Ratio est, quia hic non impedit accessum, vel recursum pro negotio apud Curiam tractando, vel pro gratiis, vel litteris impetrandis. Ita Alterius *loco citat.* contra Duardum, & Vgolinum, existimantes illum affici excommunicatione, qui impedit volentem ad Curiam accedere, vt librum Romano Pontifici dicatum offerat, & dono det.

9 Secundò sequitur hanc excommunicationem ab eo incurri, qui in causa est, ne quis negotium suum, quod per litteras in Romana Curia tractare decreuerat, non tractet. Ratio est, quia impedit recursum ad Romanam Curiam pro negotiis: recursus enim fit per litteras, vel Nuntium; etiamsi recurrens domo non exeat, vt in præcedentibus quæstionibus ostendi.

10 Iniustè impediens, ne quis ad Romanam Curiā personaliter accedat, remanet excommunicatus, etiamsi impeditus idē negotium in eadem Curia tractet.

10 Idem probabiliter dicendum arbitror de eo, qui volentem ad Romanam Curiam causa negotiorum, vel gratiarum proficisci, iniustè in causa est, ne proficiscatur; etiamsi impeditus negotium per litteras, vel per Nuntium in Romana Curia postea tractet. Ratio est, quia Summus Pontifex alternatiuè loquitur de impediente accedentem, vel recurrentem: hic autem impedit accedentem; consequenter iniquè causa est, ne liber huic ad Romanam Curiam aditus pateat.

11 Scienter intercipiēs litteras excommunicationem incurrit, si inde aduertat negotium in Romana Curia impediri.

11 Idem ob eamdem rationem censeo de eo, qui alterius litteras ad negotium in Romana Curia tractandum scienter intercipit, & ob id in causa est, vt alter ab inchoato negotio desistat, vel vt ad Sedem Apostolicam personaliter accedere cogatur, ne litteris in futurum interceptis damnum patiatur: hic enim indirectè saltem impedit recursum; quamuis indirectè sit causa personalis accessus.

12 Episcopus, vel etiam alius iniustè impediens, ne quis dispēsatione alióve priuilegio in Romana Curiā obtento vtatur, excommunicationem non euadit.

12 Tertiò eum affici excommunicatione, qui præsumit impedire, ne quis gratias, vel litteras Apostolicas impetret, vel ne impetratis vtatur. Quamobrem si Episcopus spurium, qui dispensationem circa natalium defectum impetrauit, ad ordines admittere nolit, incidit in excommunicationem, modò aliud non obstet, quo Episcopus adducatur ad non promouendum. Item si beneficij à Romano Pontifice collati possessionem capi iniquè impediat, aut si ad gratiam, quam quis à Summo Pontifice obtinuit, renuat admittere, in excommunicationem huius canonis incidit. Hoc tamen intellige, nisi Episcopus iusta de causa id faciat; vt si aliqua signa falsitatis, vel surreptionis subesse dubitet: tunc enim suspendere potest prædictarum litterarum executionem, donec admonito Summo Pontifice constiterit de veritate. Ita Vgolinus hic *versic. quive aliàs, num. 3.* Alterius *loco citato, versic. sextò notandum.* Duardus hic *quæst. 9. numer. 18.* Reginaldus *libr. 9. numer. 328.*

Imò Reginaldus *loco citato* existimat Episcopum, qui litteras Apostolicas absque suo consensu, vel examine executioni tradi prohibet, non ligari excommunicatione, si id faciat, non vt litterarum Apostolicarum executionem impediat; sed vt agnoscat, an veræ sint, vel falsæ. Ratio est, quia nihil agere videtur contra rationabilem Summi Pontificis intentionem, ne via fraudibus aperiatur. Hæc opinio mihi probatur, quoties litteræ ad ordinarios diriguntur, vel quoties aliqua subest iusta, & rationabilis causa, quæ id licitè fieri suadeat. Secus si in litteris præscribatur, vt non obstante Episcopi voluntate in executionem mittantur: tunc enim Episcopus, id sciens, executioni litterarum nulla ratione obstare potest.

Quartò sequitur eum contrahere excommunicationem, qui litteras Apostolicas non tradit illis, quorum interest, aut mandat eas apud publicos scribas, seu tabelliones, seu alios retineri, ne tradantur illis, ad quos pertinent. Ita Doctores citati. Ratio est, quia impedit ne litteris impetratis vtantur.

QVÆSTIO XV.

De excommunicatione contra eos, qui causas à iudicibus Ecclesiasticis auocant, vel earum cursum, aut executionem litterarum Apostolicarum, aliarumque expeditionum impediunt.

TENOR BVLLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos, qui per se, vel alios, auctoritate propria, ac de facto quarumcumque exemptionum, vel aliarum gratiarum, & litterarum Apostolicarum prætextu, beneficiales, & decimarum, ac alias causas spirituales, & spiritualibus annexas, ab Auditoribus, & Commissariis nostris, aliisque iudicibus Ecclesiasticis auocant, illorumque cursum, & audientiam, ac personas, Capitula, Conuentus, Collegia, causas ipsas prosequi volentes impediunt, ac se de illarum cognitione tamquam iudices interponunt. Quive partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas, & ad faciendum, vel consentiendum eos, contra quos tales prohibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in illis contentis absolui, per statutum, vel aliàs compellunt, vel executionem litterarum Apostolicarum, seu executorialium, processuum, & decretorum prædictorum quomodolibet impediunt, vel suum ad id fauorem, consilium, aut assensum præstant, etiam prætextu violentiæ prohibendæ, vel aliarum prætensionum, seu etiam donec ipsi ad nos informandos, vt dicunt, supplicauerint, aut supplicari fecerint, nisi supplicationes huiusmodi coram Nobis, & Sede Apostolica legitimè prosequantur; etiamsi talia committentes fuerint Præsides Cancellariarum, Consiliorum, Parlamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Consiliarij, ordinarij, vel extraordinarij quorumcumque Principum sæcularium; etiamsi Imperiali, Regali, Ducali, vel alia quacumque præfulgeant dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarij, seu Vicarij fuerint.

HVius canonis explicationem quatuor punctis complectar.

In primo, agam de materia huius excommunicationis, seu de rationibus, propter quas ista excommunicatio incurritur.

In secundo, de subiecto, seu personis, quæ vinculo huius censuræ irretiuntur.

In tertio, vtrùm hæc censura alibi expressa reperiatur.

In quarto de causis ab hac censura excusantibus.

PVNCTVM PRIMVM.

De materia huius excommunicationis, seu de actionibus propter quas incurritur præsentis canonis excommunicatio, edita contra auocantes causas à iudicibus Ecclesiasticis, vel eorum iurium, aut expeditionem litterarum Apostolicarum impedientes, &c.

MAteria huius censuræ alia est primaria, & principalis: alia quasi secundaria, & accessoria. De vtraque distinctis propositionibus in hoc puncto disseram.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria huius censuræ est sacrilegium, quò Sedes Apostolica in sua iurisdictione violatur per aliquas actiones in hoc canone expressas. Ita communiter Doctores. Actiones autem in hoc canone expressæ sunt istæ.

Prima, auctoritate propria, ac de facto auocare causas spirituales, vel spiritualibus adnexas ab Auditoribus, & Commissariis Sedis Apostolicæ.

2 Auocare causas quid sit.

2 Sed modò dubium est primò, quid sit auocare causas.

Respondeo idem esse, quod cognitionem, seu definitionem causarum, apud alios iudices pendentium, ad se trahere, & reuocare. Hoc autem tripliciter contingere potest. Primò, expresse trahendo ad se causas apud alios pendentes, vt si iudex sæcularis partes coram Ecclesiastico iudice litigantes actualiter citet ad prosequendam causam coram suo tribunali. Secundò prohibendo primo iudici, coram quo agitur, ne ampliùs in ea causa procedat, seu ne se ingerat, vel intromittat. Tertiò inhibendo partibus, ne causam coram primo iudice prosequantur. Ita Doctores *in cap. vt nostrum, de appellationibus*, quibus adde Vgolinū hic *cap. 14. §. 1.* Alterium *disp. 15. cap. 1.* Duardum hic

eanone

canone 14. *quæst.* 7. *num.* 1. *& sequenti, & quæst.* 13. *numer.* 2. Filliucium *tract.* 16. *cap.* 10. *quæsito* 2. *num.* 245.

3 Qui conatus est causas à iudicibus Ecclesiasticis auocare, sed re ipsa non auocauit, excommunicationē non incurrit.

3 Hinc sequitur primò, illos non affici hac excommunicatione, qui conati sunt auocare; sed re ipsa non auocarunt. Ratio est, tum quia in hoc canone sermo est de auocatione: tum quia verba cum effectu intelligenda sunt. Ita Vgolinus hic §. 1. *ad finem*, Duardus *quæst.* 13. *numer.* 7.

Secundò sequitur, ad incurrendam excommunicationem, de qua hic agimus, opus est, vt auocentur ad sæculare tribunal causæ, quæ iam coram sæculari tribunali introductæ fuerant: qui enim causas spirituales nondum introductas apud iudices Ecclesiasticos agit, non dicitur illas à iudicibus Ecclesiasticis auocare. Ita Duardus hic *quæst.* 5. *num.* 30. contra Vgolinum *loco citato, versic. septimo*, Filliuc. *num.* 253. & alios.

An autem hic contrahat excommunicationem subsequentium canonum agendo causas, quæ ad Ecclesiasticos pertinent, inferius ostendam contrahere.

4 Auocatio causarum auctoritatiuè fieri debet, vt censura incurratur.

4 Secundò dubium est, vtrùm auocatio causarum auctoritatiuè fieri debeat, vt hæc censura incurratur.

Respondeo affirmatiuè: nam in textu dicitur, *auctoritate propria, & prætextu exemptionum, vel aliarum gratiarum, ac litterarum Apostolicarum*, quibus auctoritas conferri solet. Ita Antonius de Sousa hic *disp.* 77. *num.* 5. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 5. *ad finem*, Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 75. Duardus hic *quæst.* 3. *num.* 1. Coriolanus hic *vers. benè verum*, Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 22. *num.* 335. & alij communiter.

5 Auocatio causarū an sufficiat ad incurrendam excōmunicationem, siue fiat auctoritate laica, siue Ecclesiastica.

5 Tertiò dubium est, vtrùm auocatio causarum à iudicibus Ecclesiasticis vetita sit non solùm si fiat auctoritate laica, verùm etiam si fiat auctoritate Ecclesiastica: vt si Princeps sæcularis, vel etiam Ecclesiasticus, vt Episcopus, vel Cardinalis, iurisdictionem Regis in ipsius Curia exercens, ad se trahat causam, quæ coram Nuntio, vel Commissariis Sedis Apostolicæ agitur, dicitur auocare causam auctoritate laica. Si verò simplex Episcopus auocet causam ad iudices Sedis Apostolicæ, vel ad alium Episcopum pertinentem, dicitur auocare auctoritate Ecclesiastica.

Respondeo triplicem sententiam in hac difficultate assignari posse.

Prima est Reginaldi *loco cit. num.* 335. Filliucij *tract.* 16. *cap.* 10. *quæsito* 2. *num.* 253. & aliorum, quorum opinionem probabilem putat Sayrus *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 5. asserentium auocationem causarum vetitam esse quauis auctoritate fiat. Ratio est, tum quia Summus Pontifex generaliter loquitur de auocantibus sine debita auctoritate causas apud iudicem Ecclesiasticū pendentes, neque in textu est vllum verbum, quo hæc prohibitio ad exercentes laicam potestatem restringatur; tum quia materia huius excommunicationis est sacrilegium, quo Sedes Apostolica, aut Ecclesia in sua iurisdictione violatur; at Sedes Apostolica, aut Ecclesia violari potest in sua iurisdictione, non solùm si auocatio fiat auctoritate laica; verùm etiam si fiat auctoritate Ecclesiastica: vtroque enim modo Ecclesiastica iurisdictio lædi, & vsurpari potest; tum quia Summus Pontifex expressè excommunicat facientes vetita in hoc canone, siue sæculari dignitate præfulgeant, siue sint Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Commendatarij, seu Vicarij; sed isti auctoritate Ecclesiastica gaudent; ergo auocatio causarum vetita est non solùm si fiat auctoritate laica; verùm etiam si fiat auctoritate Ecclesiastica.

Secunda sententia est Nauarri *cap.* 27. *num.* 70. Sayri *loco cit. num.* 5. Sebastiani Medices *in summ. tit.* 9. *quæst.* 78. *n.* 18. existimantium auocationem causarum à iudicibus Ecclesiasticis vetitam esse solùm si fiat auctoritate laica. Ratio est, quia in hoc canone sermo est de auocantibus causas spirituales, vel spiritualibus adnexas à iudicibus Ecclesiasticis. Et si canon iste ritè perpendatur, iuxta Summi Pontificis intentionem, videtur editus solum contra eos, qui laica fungentes potestate Ecclesiasticam iurisdictionem sibi vsurpant prætextu exemptionum, & priuilegiorum Apostolicorum.

Tertia sententia, quæ mihi probabilior videtur, distinguit, vel auocatio causarum à iudicibus Ecclesiasticis fit per eum, qui fungitur auctoritate laica, vel per eum, qui fungitur auctoritate Ecclesiastica. Si fit per eum, qui fungitur auctoritate Ecclesiastica, non est sufficiens ad incurrendam huius canonis excommunicationem, modò fiat ab eo quatenus Ecclesiasticam iurisdictionem exercet, vt patet ex ratione secundæ sententiæ; quia Summus Pontifex in hoc canone loqui solum videtur de iis, qui iurisdictionem laicam exercent, auocando causas à iudicibus Ecclesiasticis.

Si verò auocatio fit per eum, qui fungitur auctoritate laica, perspicuum est sufficere ad incurrendam huius canonis excommunicationem; etiamsi fiat ab eo, qui alias habet iurisdictionem Ecclesiasticam; vt si auocatio fiat ab Episcopo, vel Cardinali, qui iure patrimonij laicalem Principatum habet, aut in Curia sæcularis Principis temporalem administrat iurisdictionem. Ratio est, tum quia hic offendit Ecclesiam, vel Sedem Apostolicam introductione alienæ potestatis; tum quia in hoc canone sermo est etiam de Episcopis, Archiepiscopis, Abbatibus, & Vicariis, &c. sed isti non comprehenduntur quatenus Ecclesiasticam iurisdictionem exercent; ergo saltem comprehenduntur quatenus laica potestate funguntur. Ita Alterius *disp.* 15. *c.* 1. *vers. omnes & singulos*, Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 76. Duardus hic *quæst.* 4. *num.* 1. *concl.* 1. *&* 2. Antonius de Sousa hic *cap.* 15. *disp.* 77. *num.* 3. *&* 4.

Ad primam rationem primæ sententiæ respondeo, Summum Pontificem loqui de iis, qui auctoritate laica causas iudicum Ecclesiasticorum ad se trahunt.

Ad secundam respondeo, materiam huius censuræ esse sacrilegium, quo Sedes Apostolica, aut Ecclesia offenditur ab iis, qui potestate laica iurisdictionem Ecclesiasticam in causis spiritualibus, vel illis annexis sibi vsurpant.

Ad tertiam respondeo Summum Pontificem excommunicare non solùm laicos; verum etiam Ecclesiasticos, modò causas iudicum Ecclesiasticorum ad se auocent quatenus auctoritate iudiciaria laica fulgent.

6 Auocatio causarū an sufficiat ad incurrendam istam censuram, si propria fiat auctoritate ablq; prætextu priuilegij Apostolici.

6 Quartò dubium est, vtrùm auocatio causarum facta auctoritate propria, absque prætextu priuilegij Apostolici sufficiat ad incurrendam istam excommunicationem.

Respondeo probabiliter sustineri posse cum Suarez *disput.* 21. *sect.* 2. *num.* 75. Coriolano hic *vers. benè verum*, ad incurrendā istam excommunicationem opus esse, vt prædictæ causæ auocentur, vel impediantur non solùm auctoritate iudiciaria; verùm etiam prætextu litterarum Apostolicarum. Ratio est, tum quia vtrumque proponitur sub eadē continuata oratione, nec vlla dictio adiicitur, quæ ista seorsim, & disiunctiuè accipi ostendat: tum quia versamur in materia pœnali censurarum, in qua stricta interpretatio facienda est, iuxta propriam verborum significationem. Ideò dicendum est Summum Pontificem excommunicare eos, qui causas à iudicibus Ecclesiasticis auocant, vel illarum cursum impediunt auctoritate iudiciaria, prætextu litterarum, ac gratiarum Apostolicarum, seu exemptionum, quas Summus Pontifex supponit falsò confingi, vel eas reuocat, irritat, & nullius roboris esse declarat, nisi fortè priuilegia cum hac limitatione concessa sint, vt reuocata non censeantur, nisi in reuocatione specialis de ipsis mentio fiat, iuxta ea quæ tradidi de priuilegiis, *in tract. de legibus*. Idem sentire videtur Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæsito* 2. *num.* 244. dum ait in hac Bulla excommunicari omnes auocantes causas prædictas tam sub vero, quàm sub ficto prætextu exemptionis, & priuilegiorum Apostolicorum; quia etiamsi Sedes Apostolica alias concessisset huiusmodi priuilegia, in hac Bulla eadem reuocat, annullat, & nullius momenti esse declarat.

Ex hac sententia sequitur eum, qui prædictas causas auocat, vel illarum cursum impedit de facto, auctoritate propria, absque prætextu priuilegij, ista excommunicatione non ligari.

Contrarium docent Alterius hic *disput.* 15. *cap.* 1. *col.* 2. *vers. quarum-cumque exemptionum*, Duardus hic *quæst.* 3. *num.* 2. *&* *quæst.* 13. *num.* 1. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 22. *num.* 336. & alij, arbitrantes auocationē prædictarum causarum auctoritatiuè factam sufficere ad incurrendam istam excommunicationem: etiamsi facta non sit prætextu priuilegij Apostolici. Ratio est, quia excommunicatur is, qui hoc facit auctoritate propria: qui autem id faceret prætextu exemptionis, & priuilegij, non diceretur id facere auctoritate propria: ergo necesse non est ad incurrendam istam excommunicationē, vt id faciat prætextu priuilegij.

Verùm ad hanc rationem responderi potest eum id facere auctoritate propria: etiamsi id faciat prætextu priuilegij; cùm enim priuilegium nullum sit, non dicitur alia ratione id facere, quàm propria auctoritate.

7 Auocatio causarum an vetita sit sub excommunicatione nō solùm si fiat à iudicibus Sedis Apostolicę; verùm etiā si fiat ab aliis iudicibus.

7 Quintò dubium est, vtrùm auocatio causarum spiritualium, vel quasi spiritualium, vetita sit sub censura huius canonis, non solùm si causæ auocentur à iudicibus Sedis Apostolicæ; verùm etiam si auocentur ab aliis iudicibus Ecclesiasticis.

Prima sententia est auocationem vetitam esse; etiamsi causæ auocentur ab aliis iudicibus Ecclesiasticis. Ratio est, quia verba generaliter prolata, generaliter intelligenda sunt, iuxta propriam ipsorum significationem. Summus autem Pontifex generaliter loquitur de auocatione causarum à iudicibus Ecclesiasticis. Et si solam auocationem causarum à iudicibus Sedis Apostolicæ sub excommunicatione interdicere voluisset, non dixisset à iudicibus Ecclesiasticis, sed à iudicibus Apostolicis, vel alia simili verborum forma vsus fuisset. Ita Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæs.* 1. *n.* 250. Antonius de Sousa hic *cap.* 15. *num.* 1. *vers. contra nouem*, Duardus hic *canone* 14. *quæst.* 7. *num.* 1. Hæc sententia probabilissima est.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, est Alterij hic *disput.* 15. *cap.* 1. *col.* 4. *versic. sed postulabit*, Vgolini hic §. 1. *num.* 1. *versic. tertiò in excommunicationem*, & aliorum, affirmantium solam auocationem causarum spiritualium, vel spiritualibus adnexarum à iudicibus Ecclesiasticis Sedis Apostolicæ vetitam esse sub excommunicatione. Ratio est primò, quia materia huius censuræ est sacrilegium, quo iurisdictio Sedis Apostolicæ violatur in sua iurisdictione, ex Caietan. *verb. excommunicatio cap.* 30. & aliis communiter: auocatio autem causarum à iudicibus, qui non sunt iudices Sedis Apostolicæ, non est sacrilegium, quo Sedis Apostolicæ iurisdictio violatur.

Verùm ad hanc rationem, qui primam sententiam sequitur, respondere poterit materiam huius censuræ esse sacrilegium, quo iurisdictio Sedis Apostolicæ, vel etiam aliarum Ecclesiarum læditur: quamuis enim Summus Pontifex primariò intenderit consulere iurisdictioni Sedis Apostolicæ; nihilominus illius occasione interdixit etiam, ne aliæ inferiores Ecclesiæ in sua iurisdictione offendantur: sicut à simili patet in aliis casibus, in quibus aliquid Principibus sæcularibus contra Ecclesiam prohibere voluit; nihilominus eadem occasione eamdem prohibitionem ad priuatas personas extendit.

Secunda ratio est, quia Summus Pontifex hac loquendi forma vsus est, ab Auditoribus, Commissariis nostris, aliisque iudicibus Ecclesiasticis. Vbi notanda est illa particula, *aliis*, quæ est repetitiua, & relatiua similium. *l. si fugitiui. C. de seruis fugit. l. quidam relegatus, ff. de rebus dubiis, cap. sedes, de rescript.* Idem docent communiter Doctores, quos maximo numero congerit Barbosa *de dictionibus, dictione* 17. *num.* 1. Angelus Gratus *dictione* 10. *num.* 1. & Cardinalis Tuscus *tom.* 2. *conclus.* 245. Sed Summus Pontifex in antecedentibus locutus fuerat de iudicibus suis; ergo etiam de iudicibus Summi Pontificis intelligenda sunt verba subsequentia, quæ ad antecedentia relationē habent: & cum Summus Pontifex non solum habeat iudices Ecclesiasticos, ad quos pertinet cognitio causarum spiritualium, vel spiritualibus adnexarum; verùm etiam laicos, quibus aliarum rerum cognitionem iniungit, eos solùm excommunicatione punit, qui auocant causas spirituales, vel spiritualibus adnexas à iudicibus suis Ecclesiasticis.

Verùm ad hanc rationem responderi posset, particulam, *aliis*, non semper esse relatiuam, & repetitiuam similium, sed aliquando diuersa ab expressis significare. *l. si fundus sub conditione, §. libertus, ff. de legat.* 1. Parisius *consil.* 79. *n.* 21. *lib.* 2. & alij quamplures, quos præcitati Doctores referunt; si quis enim rescriptum contra Titium, & alios obtineat, huiusmodi

huiusmodi rescriptum non solùm ad Titium, verùm etiam ad alios non expressos extenditur; quamuis igitur nonnulla antecedentia verba, & nonnulla subsequentia solùm de iudicibus Sedis Apostolicæ verificentur, non tamen hinc sequitur omnia de solis Summi Pontificis iudicibus intelligenda esse.

Ex his patet secundam sententiam, quæ mihi probabilior videtur, non adeò firmis niti rationibus; quin etiam valdè probabiliter sustineri possit prima sententia, quæ iurisdictioni Ecclesiasticę fauorabilior est. Quamquam ad ipsius rationem responderi posset Summum Pontificem non loqui simpliciter, & absolutè de quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis, sed de iudicibus suis Ecclesiasticis, vt patet ex rationibus secundæ sententiæ.

An autem auocans causas ab aliis iudicibus Ecclesiasticis excommunicationem subsequentium canonum contrahat, tamquam impediens iurisdictionem Ecclesiasticam, constabit ex infrà dicendis.

8 Auocatio causarum spiritualiũ, vel eis annexarum ad laica tribunalia an vetita sit, quando iudices Ecclesiastici negligẽtes sunt in huiusmodi causis cognoscendis.

8 Sextò dubium est, vtrùm causarum spiritualium, vel eis adnexarũ auocatio ad laica tribunalia vetita sit; etiamsi iudices Ecclesiastici negligentes sint in huiusmodi causis cognoscendis.

Respondeo etiam in hoc casu vetitam esse: tum argumento textus *in cap. qualiter, & quando, de iudic.* vbi expresè prohibetur, ne pro defectu iustitiæ clerici ad sæculare iudicium trahantur: tum quia laici incapaces sunt iurisdictionis in causis spiritualibus, vel eis adnexis, nec eam per consuetudinem acquirere possunt, vt quæstione præcedente docui. Ita Panormitanus, Alexander de Neuo, Farinacius, Ambrosinus, Azorius, & alij, quos retuli *in tract. de legibus disp.* 10. *quæst.* 2. *punctо* 1. §. 1. *num.* 12. quibus adde Alterium *disp.* 15. *cap.* 3. *col.* 6. *versic. ex his duabus*, Martã *de iurisd. punct.* 4. *casu* 146. *& sequenti*, Duardum hic *canone* 14. *quæst.* 8. *n.* 1. *& sequenti*, Filliuciũ *tract.* 16. *c.* 10. *quæsito*... Coriolanum hic *versic. dubitatur hic, & versic. propterea*, Reginaldũ *lib.* 9. *cap.* 22. *num.* 338. & quamplures alios apud præcitatos Doctores, contra Bernardum Diaz *in sua practica cap.* 102. Couar. *pract. quæst. cap.* 35. Menochium *de retinenda possessione remedio* 3. *num.* 356. Ceuallos, & alios, quos quæstione precedenti adduxi.

Et hoc ampliandum esse putant Marta, Duardus, & alij *locis citatis*, non solùm in causis simpliciter Ecclesiasticis; verùm etiam in causis mixti fori, quoties iudex Ecclesiasticus causæ cognitionem præuenit: tunc enim non possunt huiusmodi causæ ob negligentiam Ecclesiastici iudicis ad sęculare tribunal reuocari, quia iurisdictio fori præuenti extincta est ob præuentionem fori Ecclesiastici præuenientis: sicut enim non datur appellatio ad aliquem iudicem fori præuenti; ita neque ob negligentiam iudicis præuenientis causa deuolui debet ad iudicem fori præuenti; sed ad superiorem iudicem fori præuenientis.

Sed quid mihi in hac ampliatione sentiendum videatur, patet ex dictis *de legibus loco cit. num.* 32. cum Baldo, Iulio Claro, & aliis.

Obiicies primò contra dicta in responsione ad hanc sextam difficultatem, *in cap.* 2. *de regul.* conceditur reclamatio ad Principem in causa Ecclesiastica.

Respondeo nomine Principis in eo cap. intelligi Papam: ad alios textus citand. *cap. filijs* 16. *quæst.* 7. *cap. si quis cum clerico* 11. *quæst.* 1. *cap. administratores, cap. Principes* 23. *quæst.* 5. in quibus datur Principibus facultas cognoscendi de causis Ecclesiasticis, quoties Ecclesiastici iudices in eis cognoscendis negligentes sunt, vel in earum cognitione sese intromittere nolunt.

Respondeo omissis aliorum Doctorum responsionibus, non dari in illis textibus facultatem Principibus sæcularibus auocandi ad se causas Ecclesiasticas; sed solùm ipsis licitum esse admonere iudicem Ecclesiasticum de neglecta, vel iniquè administrata iustitia, vel dic admoneri Principes de obligatione qua tenentur Ecclesiasticos iudices adiuuare. *cap. Principes* 23. *quæst.* 5. Vel dic illos canones abrogatos esse in hac Bulla, & ab Innocentio *in cap. qualiter. de iudic.* nam antiquitus multa fuerunt permissa, quæ postea iure merito mutata, reuocata, vel abrogata sunt. Ita Salas, Azorius, & alij, quos retuli *loco cit. de legibus num.* 12. idemque docet Alterius *disp.* 15. *cap.* 3. *col.* 7. *vers. ad ea*, Farinacius *de inquisit. quæst.* 8. *num.* 46. Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.*... post Panormitanum, Glossam, & alios.

Obiicies secundò, iudex Ecclesiasticus, in defectum Principis sæcularis negligenter se gerentis in iustitia erga suos subditos administranda, vel in causis cognoscendis, potest illas causas cognoscere, & suum cuique tribuere, *cap. licet, & cap. transmissa, de foro compet.* ergo etiam iudex laicus in defectum iudicis Ecclesiastici potest causas Ecclesiasticas cognoscere, & ius cuique suum tribuere: par enim in vtroque casu ratio videtur.

Omissis responsionibus Duardi, Martæ, & aliorum, respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia iudex Ecclesiasticus potestatem habet exercendi iudicia ciuilia, & positiua saltem indirectè per ordinem ad salutem animarum spiritualẽ, vt docui *de legibus disp.* 1. *quæst.* 1. *punctо* 3. *num.* 5. cum Suarez, Salas, Toleto, & aliis. Laici verò incapaces sunt iurisdictionis Ecclesiasticæ, nisi expresso Summi Pontificis priuilegio capaces efficiantur. *cap. causam. de præscript. & cap. Sacerdotibus* 11. *quæst.* 1.

Alias obiectiones, quæ hic afferri possent, dilui quæstione præcedenti, & nonnullæ dissoluentur occasione dicendorum *punctо* 4. vbi explicabo, vtrum licitum sit causas à iudicibus Ecclesiasticis auocare prætextu violentiæ prohibendæ.

9 In quibus causis vetitum sit à iudicibus Ecclesiasticis auocare.

9 Septimò dubium est, quænam sint causæ, quas sub excommunicatione vetitũ hic est, à iudicibus Ecclesiasticis auocare, impedire, &c.

Respondeo esse causas spirituales & spiritualibus annexas.

10 Causæ spirituales quænã sint.

10 Causæ spirituales sunt illæ, in quibus de re spirituali, seu de iure rei spiritualis agitur, vt de sacramentis, censuris, decimis, oblationibus, primitiis, beneficiis, iure præsentandi, eligendi, & nominandi, & his similibus. e. g. an sacramentum tali forma administratum teneat, an hoc, vel illud matrimonium valeat, an hic ad decimarum solutionem teneatur, an huic competat ius nominandi, eligendi, vel præsentandi ad beneficia Ecclesiastica, an hic habeat ius sepulturæ, ius decimarum, ius collationis beneficij.

Ex quo licet inferre non solùm eas vocari causas spirituales, in quibus agitur de rebus, quæ sunt spirituales formaliter, seu quoad entitatem, & essentiam; verum etiam illas, in quibus agitur de rebus, quæ antecedenter, vel consequenter spirituales vocantur, vt explicaui *in tractatu de simonia.*

11 Causæ spirituales annexæ quænam dicantur.

11 Causæ spiritualibus adnexæ sunt illæ, quæ cum re spirituali connexionem habent, vt est ius patronatus, quod dicitur adnexum rei spirituali, quia dirigitur ad beneficium, seu ad conferendum alteri ius in beneficij fructus, quod est aliquid spirituale, vt patet ex dictis *de simonia*; consequenter agere de ipso iure patronatus pertinet ad iudicem Ecclesiasticum; ad iudicem verò laicum pertinere non potest, nisi accessoriè, vt si de vniuersitate bonorum agatur, quibus adnexum est ius patronatus: accessoriè etiam de ipso agitur, sicut si bona, quibus adnexum est ius patronatus, vendantur, etiam ius patronatus eodem contractu in emptorem transfertur.

12 Causa in qua de beneficij possessione agitur, an pertineat ad Ecclesiasticum, an ad sæcularem iudicem.

12 Vtrùm verò causa in qua de beneficij possessione agitur, vt si laicus vexet clericum, ne possessionem beneficij retineat, vel vt ipsum de possessione deiiciat; clericus verò contra laicum agat iudicio possessorio retinendi, vel recuperandi; vtrùm, inquam, ista causa sit spiritualis, dissensio est inter Doctores, de qua consuli potest Marta *de iurisdictione parte* 4. Couarruuias *pract. quæstionum cap.* 35. Alterius *lib.* 5. *disp.* 15. *cap.* 3. *col.* 2. *& sequenti*, Duardus hic *canone* 14. *quæst.* 5. Panormitanus *in cap. litteras, de iuram. calum* Azor. 1. *part. lib.* 5. *cap.* 14. vbi de his, & similibus casibus plura differunt. Et hunc eumdem casum ego explicaui *de legibus disp.* 10. *quæst.* 2. *punctо* 1. §. 1. *numer.* 28. ideò ibi videri potest.

13 Causarum spiritualium cursus impediri non potest.

Hactenus explicauimus primam actionem sacrilegam, qua Sedes Apostolica in sua iurisdictione offenditur.

13 *Secunda actio* est impedire causarum spiritualium, vel spiritualibus annexarum cursum, prosecutionem, audientiam, personas, Capitula, Conuentus, vel Collegia, quæ prædictas causas prosequi vellent.

14 Impediens cursum causarum Ecclesiasticarum non incurrit excommunicationem, nisi etiam se tamquam iudicem in earum cognitione interponat.

14 Ista tamen actio non videtur ex se sufficiens ad incurrendam istam excommunicationem, nisi coniuncta sit cum subsequente; quia Summus Pontifex loquitur per particulam, *ac*, quæ simultatem requirit, vt innuit Alterius hic *cap.* 2. *col.* 2. *versic. ac je*; consequenter qui solum impedit cursum prædictarum causarum, non videtur affici excommunicatione huius canonis, nisi etiam se tamquam iudicem in prædictarum cognitione interponat. Qui verò in cognitione prædictarum causarum se immisceret, afficeretur excommunicatione subsequentium canonum; etiamsi cursum prædictarum causarum non impediret, vt suo loco explicabo.

15 Causarum cursus auctoritate impediri debet, vt censura incurratur.

15 Addo ad incurrendam istam excõmunicationem opus esse, vt prædictæ causæ auctoritatiuè impediantur. Ideò si quis istarum causarum prosecutionem, aut executionem litterarum impediret, non tamquam iudex, sed vt Aduocatus, vel procurator, vel alia ratione in istam excommunicationem non incideret; quia non diceretur auctoritate propria impedire, vt suprà dictum est. Ita Alterius *loco citato.*

16 Interponens se in cognitionẽ causarum spiritualium excommunicatur.

16 *Tertia* est interponere se tamquam iudicem in prædictarum causarum cognitione. Secus si tamquam procurator, vel Aduocatus se ingerat: nam canon loquitur de interponente se tamquam iudicem. Ita Vgolinus hic §. 2. *num.* 2. *ad finem*, Duardus *quæst.* 13. *num.* 5.

17 Compellens partes actrices ad reuocandũ, vel reuocari faciendum, &c. excommunicationẽ incurrit.

17 *Quarta* est compellere auctoritatiuè partes actrices, quæ prædictas causas committi fecerunt ad reuocandum, vel reuocari faciendum citationes, inhibitiones, aut alias litteras decretas super huiusmodi causis.

18 Nomine partis actricis quinam intelligantur.

18 Nomine partis actricis intelligitur is, qui causas prædictas iudici Ecclesiastico committi fecit; etiamsi alioquin reus sit; hac enim in parte est actor. Ita Vgolinus hic *versic. quive partes actrices num.* 1. Duardus *quæst.* 13. *num.* 8. quorum opinio probabilis est.

19 Compellens auctoritatiuè partes actrices ad cõsentiẽdum absolutioni excommunicatur.

19 *Quinta* est compellere easdem partes actrices ad faciendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, absolui à censuris, & pœnis in illis contentis, aut ad consentiendum eos absolui. Ad incurrendam tamen excommunicationem ob huiusmodi compulsionem opus videtur, vt ista compulsio auctoritate iudiciaria fiat. Quamobrem priuata persona per vim, & metum compellens partem actricem ad reuocandas citationes, & inhibitiones, vel ad consentiendum absolutioni in istam excommunicationem non incidit. Ita Alterius *loco citato, versic. quarta actio*, contra Filliucium *tractatu* 16. *cap.* 10. *quæsito* 4. *num.* 253. Vgolinum hic *versic. quive partes actrices, verbo, item vel tamquam iudices*, Duardum hic *quæst.* 13. *num.* 8.

20 Inducẽs via iudiciaria, precibus, vel promissionibus ad cõsentiendũ absolutioni, non incurrit excommunicationem.

Neque obstat illa particula, *vel alias compellant*, quæ videtur omnem modum compulsionis publica, vel priuata auctoritate factam comprehendere. Respondeo enim comprehendere omnes alios modos compellendi auctoritate iudiciaria, siue compulsio fiat per statutum, siue alia ratione.

21 Compellens iudicem ad impediendam absolutionem non incurrit excommunicationem huius canonis, sed illam, quæ habetur in capitulo vnico, de his, quæ vi, &c.

20 Ex dictis sequitur primò, eum, qui via iudiciaria, aut precibus, aut promissionibus, vel pecunia inducit partes actrices ad præstandũ prædictũ consensum, non incidere in excõmunicationem; quia non dicitur compellere: is enim compelli dicitur, qui ad aliquid agendum contra suam voluntatem iniustè inducitur, vt per vim, vel metum. *cap. conquestus, de foro compet.* Ita Vgolinus hic *versic. quive partes actrices, in verbo, item excipitur.* Alterius *disp.* 15. *cap.* 2. *col.* 3. *versic. infertur*, Filliucius *loco cit. num.* 253. Duardus *quæst.* 13. *num.* 9.

22 Impediens auctoritate iudiciaria executionẽ litterarum Apostolicarum excommunicationem incurrit.

21 Secundò sequitur eum non affici excommunicatione præsentis canonis, qui compellit iudicem, à quo excommunicatio, & aliæ pœnæ inflictæ sunt, vt absolutionem impendat. Ratio est, quia canon non loquitur de compellente iudicem, sed de compellente partes actrices. Ita Doctores citati. Hic tamẽ nõ est liber ab alia excõmunicatione, quæ habetur *in cap. vnico, de his, quæ vi metúsve causa fiunt, lib.* 6. constat enim extorquentem per vim, vel metum absolutionem excõmunicationis, suspensionis, vel interdicti excommunicatione prædicti capitis innodari, de qua re infra suo loco. Interea videri potest Reginaldus *lib.* 9. *num.* 346. vbi hanc excommunicationem fusè explicat.

22 *Sexta actio* est, auctoritate iudiciaria impedire executionem litterarum Apostolicarum, executorialium, processuum, & decretorum, quomodolibet.

Vbi notanda est illa particula, *quomodolibet*, quæ omnem modum, quo litterarum Apostolicarum executio impediri potest, includit, ex Parisio *consil.58.n.10.to.1.* Gozadin. *consil.14.n.22.* & aliis communiter. Quamobrem qui litteras Apostolicas non permittit recipi, vel publicari, vel iuxta ipsarum tenorem, vel alia ratione executioni tradi, gladio huius censuræ feritur. Ita Vgolinus *in verbo, vel executionem*, Duardus *quæst.13.num.10.* Alterius *cap.2.vers. quomodolibet.*

An verò prædictarum litterarum executionem aliquo prætextu impediens ab hac censura excusetur, constabit ex dicendis *puncto* 4.

23 An impediens non solùm executionem litterarum Apostolicarum, verùm etiam aliorum iudicũ Ecclesiasticorum excommunicationi subiiciatur.

23 Addit Duardus *n.10.* non solùm impedientem executionem litterarum Apostolicarum ligari excommunicatione huius canonis; verùm etiam impediẽtem executionem litterarum, & decretorum aliorum iudicum Ecclesiasticorum. Ratio est, tum quia, sicut in sententia multorum auocans causas ab aliis iudicibus Ecclesiasticis subiicitur excommunicationi; ita etiam impediens executionem decretorum: tum quia Summus Pontifex loquitur de impedientibus executionem decretorum, de quibus anteà egerat, ibi, *ac decretorum prædictorum*; in præcedentibus autem egerat de decretis circa causas spirituales, vel spiritualibus adnexas, quæ auocantur à iudicibus Ecclesiasticis: contraria tamen opinio probabilior mihi videtur; quia probabilius est hîc solùm agi de causis ad Sedem Apostolicam pertinentibus; consequenter etiam de decretis, quæ occasione ipsarum causarum ab ipsa Sede emanarunt, vt colligitur ex his, quæ docui *dub. 5. num.7.*

24 Mandãs causas spirituales à iudicibus Ecclesiasticis auocari, ipsarũ cursum impediri, &c. excommunicationem subit.

24 *Septima actio*, quæ prædictis addi debet, est mandatum ad aliquam ex præfatis actionibus faciendã. Ratio est, quia in textu dicitur, *qui per se, vel per alios*; is autem per alium facit, qui mandat, seu per alium fieri curat. Ita Vgolinus hic *§.1.nu.1.versic.item afficit*, Duardus hic *quæst.2. num.1. & quæst.13. num.4.* Alterius *cap.2.col.vltima, versi. hinc sequitur.* Quamquam mandatum dici potiùs debet actio accessoria, nec sufficere videtur ad incurrendam istam excommunicationem nondum secuto effectu, vt patet ex sæpiùs alibi dictis, & constabit ex dicendis *numer.28.*

SECVNDA PROPOSITIO.

25 Explicatur materia accessoria huius canonis.

25 MAteria huius censuræ non solùm est sacrilegium, quo iurisdictio Sedis Apostolicæ, & Ecclesiæ violatur actionibus principaliter prohibitis, quas in prima propositione explicaui, verùm etiam est sacrilegium consistens in actionibus accessoriis: actiones autem accessoriæ in hoc canone prohibitæ, sunt fauor, consilium, & assensus auctoritatiuè præstitus in actionibus principaliter prohibitis.

Ex quo sequitur mandatum hic prohiberi, etiamsi aliis verbis sufficienter expressum non fuisset; continet enim assensum, & fauorem.

26 Ratam habens auocationem causarum spiritualiũ à iudicibus Ecclesiasticis non incurrit excommunicationem.

26 Imò Duardus *quæst.13. num.10.* Vgolinus hic *versic. quintò afficit, verbo, vel executionem*, Alterius *loco citato* putant etiam comprehendi ratihabitionem. Sed hoc ego non approbo; quia ratihabitio est assensus, & approbatio posterior facto: hic autem prohibetur assensus influens in factum.

Præterea Alterius hic *cap.2. col. fin.* Duardus *quæst.13.* & alij putant Ecclesiasticos, qui sponte patiuntur trahi pro causis spiritualibus ad iudices sæculares, affici excommunicatione huius canonis, quia consentiunt, consulunt, vel fauent, auocationi; sed hoc mihi non probatur, per se loquendo; quia qui trahitur ad tribunal, vices rei sustinet: reus autem auctoritatiuè non consentit, fauet, vel consulit.

In explicatione huius secundæ propositionis diutius non immorabor, quæ hic de consilio, assensu, & fauore dici possent, sufficienter explicata sunt in præcedentibus quæstionibus.

28 Hic solum obseruandum censeo istam excommunicationem non incurri ob consensum, fauorem, vel consilium, nondum secuto effectu. Ratio est, tum quia verba cum effectu intelligenda sunt: tum quia istæ sunt actiones accessoriæ: ob actiones autem accessorias censura non incurritur nondum posita actione principali. Contrarium tenet Duardus hic *quæst.10.n.10.vers. sexto.*

27 Ecclesiasticus, qui sponte patitur se trahi pro causis spiritualibus ad iudices sæculares, non afficitur excommunicatione, iuxta sententiam auctoris.

PVNCTVM II.

De subiecto, seu personis quæ vinculo huius censuræ irretiuntur.

VNICA PROPOSITIO.

1 OMnes, & singuli, qui sine speciali Summi Pontificis facultate actiones in præcedenti puncto explicatas per se, vel per alios auctoritatiuè faciunt, in huius canonis excommunicationem incidũt. Et hoc verum est, etiamsi prædicta facientes sint Præsidentes Cancellariarum, Consiliorum, Parlamentorum, Cancellarij, Vicecancellarij, Consiliarij, tam ordinarij, quàm extraordinarij, quorumcumque Principum; etiamsi regali, ducali, vel alia quacumque dignitate præfulgeant, aut Archiepiscopi, aut Episcopi, aut Abbates, aut Commendatarij, aut Vicarij: & quamuis istæ personæ in fine canonis enumerentur, nihilominus extenduntur & referuntur ad omnia antecedentia, *c.2. de appellat.*

2 Consulẽs, fouens, aut mandans, causas spirituales, à iudicibus Ecclesiasticis auocari, non incurrit excommunicationem effectu nondum secuto.

1 Explicantur personæ, quæ istã excommunicationem incurrunt auocando causas spirituales à iudicibus Ecclesiasticis, aut illarum cursum impediendo, &c.

Dixi, *sine speciali Summi Pontificis facultate*: quia qui hæc faceret de ipsius licentia, non contraheret excommunicationem; quia non diceretur hæc facere propria auctoritate, & de facto, vt dicitur in textu; sed auctoritate Summi Pontificis, hoc ius sibi concedentis: consequenter dici posset iudex Summi Pontificis, seu Sedis Apostolicæ.

Dixi, *prædicta facientes*, id est, actiones tam principales, quàm accessorias. Ex quo licet inferre personas huic censuræ subiectas, alias esse principales, alias accessorias, vt in simili in præcedentibus quæstionibus explicaui, quæ hic opus non est repetere.

PVNCTVM III.

Vtrùm hæc censura alibi expressa reperiatur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Enumerãtur textus, in quibus aliqua ex parte censura huius canonis iure antiquo lata erat.

1 HÆc censura non solùm iure nouo in Bulla Cœnę inducta fuit, verùm etiam ex parte iure antiquo. Primò *in cap. quoniam, de immunit. Ecclesiæ lib.6.* vbi excommunicatio fertur contra eos, qui in causis, ad forum Ecclesiasticũ de iure, vel consuetudine pertinentibus,

2 Impediens, ne quis litteras à Sede Apostolica impetret, vel litiget coram iudice Ecclesiastico, vel delegato, tam directè, quàm indirectè, per se, vel per alium: eadem excommunicatio adhibet dantes consilium, auxilium, vel fauorem; donec iudici Ecclesiastico, & parti impeditæ satisfactionem præstiterint. Vide Reginaldum *lib.9. cap.22. vers. notandum secundò, & nu.345. vers. notanda sunt*, vbi excommunicationem præfati capitis fusissimè explicat.

2 Impediens, ne quis litteras à Sede Apostolica impetret, vel litiget coram iudice Ecclesiastico in causis Ecclesiasticis excommunicationi subiiciatur.

Secundò, *in ca. quicumque, de sententia excommunicationis, lib.6.* extat excommunicatio imposita contra eos, qui offendunt, aut licentiam offendendi concedunt, in personis, vel in bonis illorum, qui censuram excommunicationis, suspensionis, vel interdicti tulerunt, vel quorum occasione istæ censuræ latæ sunt. Videri potest textus, vbi nonnulla alia sub eadem excommunicatione prohibentur, de quibus nos infrà disseremus.

An verò extorquens reuocationem, vel absolutionem excommunicationis, ligetur censura *in ca. vnico, de his quæ vi, metúsve causa fiunt*, patet ex suprà dictis *puncto* 1. in explicatione quintæ actionis, & clarius constabit ex infrà dicendis suo loco.

PVNCTVM IV.

Vtrùm auocantes causas spirituales, vel spiritualibus annexas, aut Apostolicarum litterarum executionem impedientes, possint aliquibus de causis ab excommunicatione huius Bullæ excusari.

NOnnullæ causæ percenseri possunt, de quibus inter DD. ambigitur, & dubitatur, vtrùm sufficiant ad excusandos eos ab excommunicatione, qui huius canonis decreta non obseruant, auocando causas à iudicibus Ecclesiasticis, aut illarũ cursum impediẽdo, &c.

Prima causa est priuilegium Summi Pontificis, aut Episcoporum.

Secunda supplicatio Summo Pontifici exhibita. Tertia consuetudo. Quarta necessitas, seu defensio, seu prætextus violentiæ arcendæ. Quinta prætextus legis non publicatæ, vel non acceptatę. Quę autem occasione istius puncti tradentur, accommodari etiam poterunt aliis casibus, in quibus sæculares iudices appellationem ab Ecclesiasticis iudicibus ad ipsos recurrentium admittunt, aut Ecclesiasticos ordinarios impediunt, ne iurisdictione sua Ecclesiastica vtantur; par enim est omnium ratio quoad violationẽ libertatis Ecclesiasticæ. Quamquam de hac re in specie infrà *quæst.17.* differere debeo, vbi etiam loquar de censura excommunicationis imposita non solùm contra iudices impedientes; verùm etiam contra ipsos recurrentes ad sæculares Curias.

§. I.

Vtrùm laici ex priuilegio Sũmi Pontificis auocantes causas Ecclesiasticas, & spirituales à iudicibus Ecclesiasticis à censura huius canonis incurrenda excusentur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Priuilegiũ Summi Pontificis excusat ab excõmunicatione facientes actiones in hoc canone expressas.

1 PRiuilegium Summi Pontificis legitimè concessum ab istius excommunicationis vinculo excusat auocantes causas spirituales, & Ecclesiasticas à iudicibus Ecclesiasticis, vel illarum cursum impedientes. Ratio est, tum quia canon hic loquitur de auocantibus auctoritate propria; qui autem aliquid ex priuilegio facit, non dicitur auctoritate propria facere; sed auctoritate concedẽtis priuilegium: tum quia res per quas causas nascitur, per easdem dissoluitur, *cap. omnis, 27. quæst.2. & cap. omnis res, de regulis iur. in antiquis.* sed hæc constitutio lata est voluntate Summi Pontificis: ergo eiusdem voluntate, seu priuilegio dissolui potest: tum quia sicut Summus Pontifex posset hunc canonem in totum respectu omnium abrogare quoad prohibitionem Ecclesiasticam, ita etiam potest in partem respectu eorum, quibus priuilegium concedit. Ita communiter Doctores. Huiusmodi priuilegio Potentissimum & Augustissimum nostrum Hispaniarum Regem, & nonnullos alios gaudere in causis violentiæ arcendæ, & damni impediendi, affirmat Bañez *2.2. quæst.67. art.1.* Iulius Clarus *lib.5. §. vltimo, quæst.36. num.26.* Menochius *de retinenda possess. remed.3. nume.354.* Bellarminus *in tract. de Summo Pontifice contra Barclaium cap.35. col.7. versic. addebat*, & alij, contra Ceuallos *in tract. de cogn.* pluribus in locis, vbi dum praxim tribunalis della fuerza tueri, & à peccato, & censura excusare conatur, excusationis causam aufert, negando Regem Hispaniarum, vel ipsius ministros, ac magistratus hoc facere ex priuilegio, vel ex consuetudine priuilegio innixa.

2 Asserenti se priuilegium habere incumbit onus probandi.

2 Obserua tamen primò asserenti se priuilegium habere incumbere onus probandi; quia præsumptio est in contrarium, cùm lex possideat: præsumptio enim stat pro possidente, vt cum Menochio, Sanchez, & aliis docui *in tractatu de peccatis*, dum loquerer de conscientia dubia.

3 Priuilegij limites seruandi sunt.

3 Obserua secundò, priuilegij limites seruandos esse; quia quidquid vltra priuilegij præscriptum agitur, propria, & vsurpata auctoritate agitur cum detrimento libertatis Ecclesiasticæ; consequenter peccatum, & pœna contra transgressores huius Bullæ imposita incurritur.

Ex dictis igitur patet, Principes, priuilegium à Summo Pontifice habentes, excusari ab excommunicatione huius canonis, auocando causas spirituales ad sua tribunalia, aut litterarum Apostolicarum executionem impediendo, modò priuilegij formam seruent, & modò priuilegium reuocatum non fuerit, iuxta dicenda in solutione secundi dubij proximè sequentis.

4 Priuilegiũ Episcopi, aliorumque Prælatorũ, non excusat facientes actiones in hoc canone prohibitas.

4 Dixi in propositione, *priuilegium à Summo Pontifice concessum*, vt aduerterem, priuilegium Episcopi, aliorumque Prælatorum, aut Conciliorum non sufficere; quia inferior in lege superioris dispensare non potest, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legibus disp.1. quæ. 3.* & idem in specie tradidi *ibidem disp.10. quæst.2. puncto 1. §.3. num.2. & seqq.* quod ibi videri potest cum Doctoribus *ibi* citatis, quibus adde Suarez *de immunit. lib.4. cap.34. num.20.* Idem dic de concordia inter Reges, & Prælatos, vt benè Suarez *loco cit.*

5 Priuilegiũ non inducitur per tolerantiam Summi Pontificis.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm tolerantia Summi Pontificis priuilegium inducat; & consequenter ab hac censura excuset.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia simplex tolerantia, saltem dum superior commodè obstare non potest, priuilegium non indu-

inducit *ca. cùm iamdudum, de præbend.* tum quia nulla adest tolerantia, cùm Summi Pontifices excludant omnes prætextus. Ita Corolus de Grassis *effectu* 1. *nu.* 383. Caietanus *verbo excommunicatio. cap.* 30. *in fine*, Duardus hic *canone* 15. *quæst.* 13. *nu.* 11. Alterius *lib.* 5. *disp.* 15. *cap.* 2. *col.* 5. *vers. animadvertit*, Vgolinus hic *in verb. vel executionem*, Filliucius *tra.* 16. *cap.* 10. *quæsito* 4. *num.* 256. & alij apud præcitatos DD. contra Coriolanum *in explicatione Bullæ ad finem*, Gregorium Lopez *in l.* 13. *tit.* 13. *p.* 2. Auēdanum, & alios apud Ceuallos *in tra. de cognitione, glossa* 6. *n.* 42

6 Secundò dubium est, vtrùm priuilegia Summi Pontificis concessa, antequam hæc Bulla ederetur, hoc tempore post Bullæ editionem prosint, & suffragentur.

6 Priuilegia ante huius Bullæ editionē concessa reuocata sunt.

Respondeo negatiuè; quia in hac Bulla reuocantur, ibi, *quarumcumque exemptionum, vel aliarum gratiarum prætextu.* Idemque habetur *in canone* 19. saltem in causis criminalibus, de quibus ibi sermo habetur, & sub finem Bullæ, ibi, *non obstantibus priuilegiis*, &c. Ita Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 75. *& in tract. de Catholicæ fidei defensione lib.* 4. *de immunit. cap.* 34. *num.* 27. Alterius hic *cap.* 1. Duardus *quæst.* 9. *num.* 7.

Hoc tamen intellige, nisi priuilegium confirmatum fuerit, aut nisi fortè priuilegium sub peculiari aliqua, & inusitata forma concessum, vt per verba huius Bullæ reuocatum non censeatur: quælibet enim reuocatio non sufficit ad abroganda singula priuilegia, sub quauis forma concessa, vt patet ex dictis *de priuilegiis in tract. de legibus*, quæ hìc necesse non est repetere, cùm ad eum locum pertineant, ibique videri possint cum DD. ibi citatis, quibus adde Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 34. *num.* 27. *& seqq.* quamquam reuocatio priuilegiorum in hac Bulla generalissima est.

Hinc colligi potest primò solutio ad *ca. filiis, & nepotibus* 17. *quæst.* 7. & ad alios textus, in quibus concedi videtur Principibus sæcularibus facultas, & priuilegium cognoscendi causas, ad Ecclesiasticos pertinentes, dum Ecclesiastici in iis cognoscendis, & delinquentibus puniendis negligentes sunt. Respondeo enim huiusmodi priuilegium abrogatum fuisse, vt patet ex supradictis *puncto* 1. *num.* 8. & ex infrà dicendis, vbi alias responsiones ad hunc textum afferam.

Non nego tamen, quin etiam hoc tempore quamplures casus extent ad laicale forum pertinentes, de quibus *quæst.* 16. *punct.* 6. latissimè disseram.

7 Secundò colligi potest, priuilegium cognoscendi causas Ecclesiasticorum, Principibus concessum, reuocari posse; etiamsi per consuetudinem immemorabilem, tali priuilegio innixum, obseruatum fuerit. Ratio est; tum quia priuilegium subdito concessum reuocari posse communis est DD. opinio; sed priuilegium cognoscendi causas Ecclesiasticas concessum est subdito; etiamsi concessum sit Imperatori, aut Regibus; Papa enim est illis superior, cùm Christus generaliter, & indistinctè dixerit Petro, & consequēter eius successoribus, *pasce oues meas.* tum quia huiusmodi priuilegium est odiosum, vtpote libertati Ecclesiasticæ contrarium: ergo strictè explicandum est; ita vt concessum censeatur illo modo, quo libertati minus præiudicet; consequenter reuocari potest: tum quia hæc censetur iurisdictio delegata, quæ reuocari potest, vt fusè probat Suarez *de immunitate lib.* 4. *cap.* 34. *n.* 27. Ceuallos *in tract. de cognit. in proœmio cap.* 10. *n.* 7. *& seqq.* Surdus *tom.* 3. *cons.* 419. *num.* 15. Paulus Castrensis *vol.* 1. *cons.* 317. Card. Tuscus *tom.* 5. *vers. libertas Ecclesiastica, conclus.* 342. & alij, quos retuli *de legibus*, vbi etiam ostendi, an priuilegium concessum non subdito, vel per modum contractus aliquando reuocari possit. Idem ostendam infrà *quæst.* 22. *puncto* 5. *num.* 3.

7 Priuilegiū Principibus concessum reuocari potest.

§. II.

Vtrùm impedientes causarum Ecclesiasticarum cursum, aut executionem litterarum Apostolicarum, prætextu supplicationis Summo Pontifici exhibendæ, ab excommunicationis pœna excusentur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Impedientes litterarum Apostolicarum executionem excusari possunt ab excommunicatione huius canonis, si impediant prætextu informandi, aut supplicationem exhibendi Summo Pontifici, modò tamen supplicationem coram Sede Apostolica legitimè prosequantur. Ita expresè in hoc canone habetur: cùm enim sæpè contingat, vt quis litteras Apostolicas surreptitias esse, aut iniquum grauamen, vel similia continere arbitretur, Summus Pontifex indulsit, vt impedientes litterarū Apostolicarum executionem, interposita apud ipsum supplicatione, immunes sint ab excommunicatione, modò huiusmodi supplicationem coram ipso Summo Pontifice, & Sede Apostolica prosequantur.

1 Prætextus supplicādi, vel informādi Summum Pontificem, excusare potest impedientes executionem litterarum Apostolicarum.

2 Sed modò dubium est, vtrùm ab hac censura excusetur is, qui nullam prorsus causam habet impediendi litterarum Apostolicarum executionem; sed malitiosè id facit, ne is in cuius fauorem præfatæ litteræ concessæ fuerunt, ipsarum priuilegio, & fructu perfruatur, donec ipse supplicationem Sūmo Pontifici exhibuerit, illamq; prosecutus sit.

2 Impediens malitiosè litterarum Apostolicarum executionem non excusatur ab hac censura, etiamsi id faciat prætextu supplicationis Summo Pontifici exhibendæ.

Ratio dubitandi pro parte affirmatiua est, quia Summus Pontifex ab ista excommunicatione videtur illum absolutè excipere, qui litterarum executionē impedit, prætextu supplicationis, & informationis Summo Pontifici faciendæ: prætextus autem non solùm importat causam veram, sed etiam fictam, vt Doctores communiter fatentur.

His non obstantibus, arbitror istum ab excommunicatione non excusari. Ratio est, tum quia dolus, & propria culpa nemini patrocinari debent. *l. nec ex dolo. ff. de dolo. l. is, qui dol. ff. de rei vendic. & c. audiuimus, de colluſ. deteg.* tum quia Summus Pontifex eos solùm excusat, qui ad ipsum informandum supplicāt, vel supplicari faciunt, modò supplicationem legitimè prosequantur. Is autem, qui nouit nullam se prorsus habere causam impediendi litterarū Apostolicarum executionem, non potest supplicationem legitimè prosequi. Ita sentire videtur Alter. *lib.* 5. *disp.* 15. *c.* 2. *col.* 4. *vers. sed posiulabit.* Filliucius *tract.* 16. *c.* 10. *quæsito* 4. *num.* 258. *vers. infertur sextò.*

Ad rationem dubitandi respondeo primò, Summum Pontificem dum loquitur de supplicantibus, non vti nomine prætextus. Secundò etiamsi prætextus meminisset, explicandus esset de prætextu rationabili, saltem iuxta mentem supplicantis. Tertiò respondeo Summum Pontificem excipere supplicantes, modò supplicationem legitimè prosequantur: is autem, qui nullam habet causam, non potest supplicationem legitimè prosequi.

§. III.

Vtrùm consuetudo, saltem immemorabilis, excusare possit laicos iudices causas Ecclesiasticas ad se auocantes, seque in earum cognitione intromittentes.

VNICA PROPOSITIO.

1 Principes sæculares, aliique iudices laici non possunt se prætextu consuetudinis etiam immemorabilis excusare, auocando à iudicibus Ecclesiasticis causas spirituales, vel spiritualibus annexas, vel in causarum Ecclesiasticarum cognitione se intromittentes. Ita Azor, Antonius de Sousa, & alij, quos retuli *quæst. præcedenti puncto* 1. *quæsito* 1. *post secundam propositionem num.* 5. *&* 6. vbi etiam attuli differentiam inter consuetudinem, & priuilegium. Idem tenet Nauarrus *cap.* 27. *n.* 69. Rota *decis.* 10. *de consuet. in antiquis*, Farinacius *cons.* 68. *in decis. causarum crimin.* vbi refert decisiones Rotæ *anno* 1595. Suarez *in tract. de fidei defensione lib.* 4. *de immunit. cap.* 34. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæsito* 4. *num.* 255. *& quæsito* 5. *num.* 264. Sayrus hìc *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 8. Duardus *lib.* 2. *canone* 14. *quæst.* 9. *num.* 3. *& canone* 15. *quæst.* 11. *num.* 59. *vers.* 13. *& canone* 19. *quæst.* 8. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 22. *nu.* 341. Alterius *disp.* 15. *cap.* 3. *ad finem, & disp.* 16. *cap.* 2. *col.* 7. *vers. ad hanc*, & alij communiter, quos retuli *de legibus disp.* 10. *quæst.* 2. *puncto* 1. *§.* 3. contra Couarruuiam, Ceuallos, Diaz, & alios, quos superiùs adduxi. Idem sustinere videntur omnes Doctores, quos referam *quæst.* 16. *puncto* 2. asserentes libertatem Ecclesiasticam esse de iure diuino.

1 Consuetudo licèt immemorabilis non excusat euocantes causas Ecclesiasticas à iudicibus Ecclesiasticis.

Ratio istius propositionis est,

Primò, quia, vt consuetudo excuset, debet esse legitima, & præscripta; consuetudo autem præscribi non potest, quoties subiectum est incapax illius rei, quæ per consuetudinem induci prætenditur. Panormitanus, & Felinus *in cap. causam, de præscript. & in cap. quanto, de consuet.* Decianus *in tract. crimin. 1. part. lib. 4. cap. 9. n. 14.* Baldus *in l. omnes. C. de præscript. 30. vel 40. annorum*, Carolus de Grassis *de effectibus cleri. effectu 1. num.* 380. & alij communiter; cùm ergo laici incapaces sint iurisdictionis spiritualis, & Ecclesiasticæ, *cap. causam, de præscript. & c. solitæ, de maiorit. & obed.* sequitur ipsos non posse hanc iurisdictionem per consuetudinem acquirere; consequenter non posse prætextu consuetudinis se tueri, & excusare.

Secundò, quia libertas Ecclesiastica est de iure diuino, vt fusè probabo *quæstione sequenti punct.* 2. nulla autem consuetudo contra ius diuinum legitimè induci potest, cùm homines iuri diuino derogare nequeant, vt Doctores communiter fatentur.

Tertiò, quia consuetudo, quæ singulis ferè annis reuocatur, & reprobatur, legitima esse non potest, vt patet ex dictis *de legibus.* præfata autem consuetudo perpetuis ferè temporibus, & singulis ferè annis reiicitur, reuocatur, reprobatur. Imò consuetudo contra libertatem Ecclesiasticam reprobatur, non solùm in Bulla Cœnæ, & in iure Canonico, *cap. nouerit, de sent. excommun. cap. Clerici de iud. cap. cum terra de electione*; verùm etiam iure ciuili *in authent. Cassa. C. de sacro sanctis Ecclesiis.*

Quartò, quia Summus Pontifex quascumque exemptiones, prætextus, & alias prætensiones excludit, excepto prætextu informationis, seu supplicationis coram Summo Pontifice exhibendæ, modò supplicatio exhibita non deferatur; ergo Princeps, aliique iudices non possunt se prætextu consuetudinis excusare; exceptio enim firmat regulam in casibus non exceptis. *l. nam quod liquidè, §. fin. ff. de penu. legat. cap.* 2. *de coniug. leprof.*

Quintò, quia vel ista cōsuetudo nititur priuilegio, vel nullo priuilegio fulcitur. Si nullo priuilegio fulcitur, nullum ius confert, vt probatum est: si nititur priuilegio, adhuc non potest vtentibus suffragari: quando enim consuetudo, licet immemorabilis, fundatur in priuilegio, non plus operatur, quàm ipsum priuilegium, cùm vires ab eo accipiat. *l. hoc iure, §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidiana, & æstiua. cap. super quibusdam, §. præterea, de verb. signific.* idemque concedunt communiter Doctores. Cùm ergo priuilegium in hac Bulla sublatum sit; sequitur iudices laicos, causas Ecclesiasticas ad suum tribunal trahentes, vel illarum executionem impedientes, à peccato, & à censura non excusari titulo consuetudinis.

Sextò, quia si permitti potest huiusmodi consuetudo, maximè quia iure naturæ, & diuino licitum est vim vi repellere, & innocentem tueri. *l. vt vim. ff. de iust. & iur.* Sed hęc ratio, quæ est Achilles nōnullorum aduersariorum, non militat in nostro casu; ergo huiusmodi consuetudo admitti non potest. Minor probatur; quia ex communi Doctorum sententia

2 Non est licitum vim vi repellere, nisi cum duplici conditione.

2 Vis quandonam repelli possit, & quas cōditiones requirat.

Prima est, vt certò constet de iniuria illata: nam si dubium sit, præsumendum est in fauorem superioris Ecclesiastici: tum quia in facto Principis, seu superioris non præsumitur delictum: tum quia iudices laici, dum ipsis certò non constat de iniuria alteri illata à iudice Ecclesiastico, periculo se exponunt inferendi iniuriam superiori Ecclesiastico, ipsumque priuandi iure, quod habet in sibi subditum: cùm autem ista conditio vt plurimum desit, dum iudices laici appellationem in causa Ecclesiastica admittunt (ipsis enim certò non constat de iniuria ab Ecclesiastico iudice illata, quod ex ipso facto manifestè apparet, cùm appellationē admittant, seque interponant, vt iuridicè examinent, an vis inferatur, necne, vt benè obseruat Suarez *de immunit. lib.* 3. *cap.* 34. *n.* 35.) sequitur iudices laicos criminis, & excommunicationis, vt plurimum, reos esse, nisi ex priuilegio id faciant.

Secunda conditio est, vt seruetur moderamen inculpatæ tutelæ; moderamen autem inculpatæ tutelæ non seruatur, dum laicus, aut

Ecclesiasticus ad laicos iudices recurrit, & appellationem apud ipsos interponit, quod tripliciter probo.

Primò, quia non seruatur moderamen inculpatæ tutelæ, quoties inuaso alia competit ratio euadendi ab inuasione, & iniusta vexatione absque maiori, vel æquali damno, quàm vim inferendo, vt cõmuniter conceditur à Doctoribus, & patet ex dictis de homicidio ad necessariam sui defensionẽ patrato; sed in nostro casu inuaso competit alia ratio euadendi absque maiori, vel æquali damno: potest enim recursum ad Ecclesiasticum iudicẽ habere, & in defectũ vnius superioris Ecclesiastici alium adire, iuxta sacrorum canonum dispositionem, vt etiam in foro sæculari vsu, & praxi litigantium communiter receptum est.

Secundò, quia non seruatur moderamen inculpatæ tutelæ, quoties quis se ipsum, aut alium tuetur cum grauiori damno Reipublicæ, in nostro autem casu tuentur alium cum grauiori damno publico, videlicet vsurpatione iurisdictionis Ecclesiasticæ, quæ maximi momenti existimatur, & in commune commodum Ecclesiasticorum iure diuino, canonico, & ciuili inducta fuit.

Tertiò, quia moderamen inculpatæ tutelæ non seruatur, quoties maior vis infertur, quàm opus sit ad tuendum oppressum: in nostro autem casu maior vis infertur, quàm opus sit, tum quia innocens defenditur publica auctoritate cum vsurpatione iurisdictionis Ecclesiasticæ, dum priuatim defendi potest absque læsione libertatis Ecclesiasticæ: tum quia defendi potest admonendo superiores Ecclesiasticos, iuxta sacros canones, aut supplicationem porrigendo Summo Pontifici, eamque ligitimè prosequendo, vt in Bulla conceditur, non adito laico tribunali, vt in simili patet de culpa homicidij, & de irregularitate ob homicidium contracta; is enim à culpa homicidij, & pœna irregularitatis non excusatur, qui vitæ aggressorem occidit, dum vitæ periculum euitare potuit fugiendo, aut tantummodo percutiendo, vel mutilando, vt benè Syluester *homicidium* 3. *quæst.* 4. *in principio*, Maiolus *lib.* 5. *de irregul. c.*48. *n.*6. Ludouicus Molina *tom.*4. *tract.* 3. *disp.* 11. *n.*2. Suarez, Reginaldus, Sayrus, & alij, quos retuli *de irregul. disp.*7. *q.*4. *puncto* 6. *n.*2. *& de contract. disp.*2. *quæst. vltima, sect.*1. *puncto* 8.

Quæ dicta sunt in hac sexta ratione quilibet adnotare debet, quia vera, solida, & firma sunt, & omnia Ceuallos argumenta, & fundamenta funditus euellunt, & euertunt.

Neque obstat dicere iurisdictionis actum non exerceri, nec libertatem Ecclesiasticam lædi, cùm id fiat via defensionis, & potestatis extraordinariæ. Respondeo enim hoc à veritate longissimè alienum esse, vt §. sequenti ostendam.

3 Consuetudo immemorabilis an vim priuilegij habeat.

3 Obiicies primò aliquibus in locis vsus, & consuetudo immemorabilis inualuit confugiendi ad laicos iudices ad impediendam vim, & iniuriam, ab Ecclesiasticis iudicibus illatam: consuetudo autem immemorabilis vim priuilegij habet, & priuilegij præsumptionem inducit, *cap. super quibusdam, de verb. signific. & l. hoc iure. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æstiua.*

Rursus id consuetudine saltem immemorabili potest induci, quod priuilegio concedi potest, Decius *consil.* 589. *&* 649. & alij. Sed priuilegio Sũmi Pontificis concedi potest facultas recurrendi ad laicos iudices in causis Ecclesiasticis; ergo eadem facultas cõsuetudine saltem immemorabili induci potest.

Respondeo solutionem istius obiectionis constare ex supradictis *q.*14. *punct.*1. *num.* 6. vbi etiam rationes attuli, cur huiusmodi consuetudo induci nequeat, nec priuilegij rationem habeat.

Quamobrem hic breuiter dico cum Azorio, Duardo, Antonio de Sousa, & aliis, quos ibi enumeraui, non posse huiusmodi consuetudinem induci, vel inductam admitti & tolerari, nisi Summi Pontificis consensus accedat, vt patet, tum ex rationibus in propositione allatis: tum quia huiusmodi consuetudo multis in locis, præsertim in hac Bulla, damnatur, & reprobatur.

4 Consuetudo non semper idẽ operatur, quod priuilegium.

4 Ex quo licet inferre priuilegium, & consuetudinem non idem operari; sed priuilegium aliquando plus prodesse, quàm consuetudinem, vt benè Ioannes Andreas *in cap.* 2. *de præb. in* 6. Innocentius, Panormitanus & alij apud Azorium *lib.* 5. *cap.* 10. *col.*10. *vers. & obijciunt*, & apud Carolum de Grassis *de effectibus clericatus, effectu* 1. *n.* 375. *& seq.*

Obiicies secundò, consuetudo ob commune bonum introducta permitti potest; ergo consuetudo recurrendi ad laicos iudices permitti potest, dum commune bonum postulat aliquid fieri contra immunitatem Ecclesiasticam: tunc enim hic casus per epiikeiam censetur in lege exceptus; vel saltem, quod lege prohibetur, necessitas permittit, & licitum facit, *cap. si quis propter necessitatem, de furtis. cap. peruenit, de immunit. Eccles. cap. filijs vel nepotibus*, vbi glossa, 16. *quæst.* 7. *& cap. qualiter, & quando, de iudicijs.*

Respondeo commune bonum libertatis Ecclesiasticæ postulare, vt huiusmodi consuetudo non admittatur.

Verùm si detur casus, vt commune bonũ postulet aliquid fieri, quod aliàs contra libertatem Ecclesiasticam censeretur, non potest illud auctoritatiuè fieri, sed priuata auctoritate, & per modum defensionis: nam sola necessitas non confert iurisdictionem, & sine iurisdictione iudicium exerceri non potest, præsertim contra priuilegium fori Ecclesiastici, & causarum Ecclesiasticarum. Quæ verò faciunt iudices laici, dum Ecclesiastici ad ipsos recurrunt, non faciunt auctoritate priuata, sed iudiciali: vident enim acta processus, & ferunt sententiam; consequenter libertatem Ecclesiasticam offendunt; nisi hoc faciant ex legitimo Summi Pontificis priuilegio.

Ex dictis colligitur reiiciendam esse opinionem Ceuallos *in tract. de cognitione cap.* 12. *in proœmio*, & nonnullorum aliorum indistinctè asserentium, licitum esse recursum ad laica tribunalia; eò quòd hic recursus immemorabili consuetudine receptus esset, antequam in Bulla Cœnæ sub prætextu violentiæ prohiberetur. Ratio cur reiici debeat, est, quia huiusmodi consuetudo legitimè introducta non est, vt patet ex rationibus in propositione allatis.

An autẽ huiusmodi consuetudo teneat ob scientiam, & tolerantiam Summi Pontificis, constat ex dictis §. 1. *dub.* 1. vbi probatum est non tenere. Secus dicendum est, si legitimum adsit priuilegium.

§. IV.

Vtrùm necessitas, seu defensio, seu prætextus prohibendæ violentiæ, iniuriæ, seu damni excuset laicos iudices ab excommunicatione Bullæ, auocando causas à iudicibus Ecclesiasticis, aut alia hîc vetita faciendo.

VNICA PROPOSITIO.

1. Prætextus prohibendæ violentiæ non excusat auocantes causas Ecclesiasticas, aut litterarum Apostolicarum executionẽ impedientes.

1 PRætextus prohibendę violentiæ, seu iniuriæ, & damni impediendi non est titulus sufficiens ad excusandos eos, qui causas spirituales, vel spiritualibus adnexas à iudicibus Ecclesiasticis auocant, aut litterarum Apostolicarum executionem impediunt, aliáve hic vetita faciunt. Ita Suarez, Azor, Alterius, Duardus, Reginaldus, & alij *locis infrà citandis.* Ratio est primò, quia Summus Pontifex non obstante huiusmodi prætextu excommunicat eos, qui hæc præstant.

Neque obstat dicere Summum Pontificem loqui de iniusto prætextu; non verò de iusta defensione. Respondetur enim hanc non esse iustam defensionem, & prætextum, cùm non seruetur moderamen inculpatæ tutelæ, & Summus Pontifex absolutè loquatur de quolibet prætextu, excepta supplicatione, vt in præcedentibus §§. explicaui.

Secundò, quia iure canonico pluribus in locis interdictum fuit, ne causæ Ecclesiasticæ ad profanos, & ciuiles iudices deuoluantur; etiamsi Ecclesiastici iudices in administranda iustitia errauerint, aut negligenter se gesserint. *cap. qualiter, de iudic. cap. si quis clericus, cap. placuit, cap. Christianis, cap. clericum* 11. *quæst.* 1.

Tertiò, quia violentia arceri, & iustè repelli non potest, nisi seruato moderamine inculpatæ tutelæ: hîc autem non seruatur moderamen inculpatæ tutelæ, vt in præcedenti §. euidentissimè demonstraui, cùm alia via, & cum minori damno occurri possit violentiæ, iniuriæ, & damno ab Ecclesiasticis illato, quàm iudices sæculares adeundo. Nec ego vlla ratione adduci possum ad credendum, sæculares iudices in administranda iustitia diligentiores futuros, regulariter loquendo, Ecclesiasticis. Quamobrem si vis, & iniuria ab aliquo iudice Ecclesiastico inferatur, poterit is, cui vis, & iniuria illata est, appellationem apud superiorem iudicem Ecclesiasticum interponere; aut iudex laicus supplicare poterit iudices Ecclesiasticos, vt necessitati occurrãt, & vno negligenter se gerente potest alium superiorem adire, (sicut etiam vsu receptum est in tribunalibus laicorum,) potest enim, iuxta sacrorum canonum dispositionem, aditum habere primò ad Episcopum, secundò ad Archiepiscopũ, tertiò ad Patriarchas, seu Primates, quartò ad Nuntios & Legatos Apostolicos, quintò ad Summum Pontificem, *cap. quo ausu, cap. si quis Episcopus* 23. *quæst.* 3. *cap. filiis* 16. *q.*7.

2 Clerici & Prælati Ecclesiastici à quibus puniendi sint.

2 Hac etiam de causa, si clericus, vel Episcopus delinquat, non à laico, sed à superiori Ecclesiastico iudicandus, & puniendus est. Clericus enim coram Episcopo conuenitur, Episcopus coram Archiepiscopo, Archiepiscopus coram Primate, Primas coram Summo Pontifice, vt probaui *de legibus disp.*10. *quæst.*2. *puncto* 1. *§.*1. *n.*10.

3 Episcoporum causæ criminales ad Summũ Pontificem hoc tempore spectant.

3 Quamquam hoc tempore Episcoporum causæ criminales ad Summum Pontificem spectant, vel ad Episcopos à Summo Pontifice deputatos, vt infrà ostendam ex Tridentino *sess.*13. *cap.*8. *& sess.*24. *cap.*5. & ex sacra Cardinalium declaratione.

Quartò, quia actus propulsandi auctoritatiuè iniuriam, est actus iurisdictionis; sed actus iurisdictionis non potest exerceri in non subditos; ergo non potest à laicis exerceri in Ecclesiasticos, qui laicæ potestati subditi non sunt, ex communi DD. sententia, *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constit.* Confirmatur, quia nemo mittere debet falcem in messem alienam: causæ autem Ecclesiasticę non sunt messis laicorum, sed Ecclesiasticorum, *cap. solitæ, de maior. & obed. c. Ecclesia, de constit.*

Quintò, quia iudex laicus est inferior Ecclesiastico; ergo non potest illius defectum supplere: defectus enim suppleri debet à superiore: sicut appellatio non datur à superiore ad inferiorem; sed ab inferiore ad superiorem.

Sextò, quia Rex Galliæ non potest ob iustitiæ defectum causas Regis Hispaniarum cognoscere, vt concedunt etiam aduersarij, ob distinctionem iurisdictionum; ergo multo minus Principes sæculares possunt prætextu arcendæ violentiæ in causis Ecclesiasticis se intromittere, cùm iurisdictio Ecclesiastica non minus distincta sit à laica, quàm sit iurisdictio vnius Principis sæcularis à iurisdictione alterius; & sicut iudex laicus non patienter ferret, laicum sibi subditum in causa temporali conqueri coram iudice Ecclesiastico de iniuria sibi ab iudice laico illata; ita multo minus Ecclesiasticus iudex pati debet, vt Ecclesiasticus coram iudice laico conqueratur de vi sibi illata, vt benè argumentatur Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.*34. *n.*35. *&* 38.

Septimò, quia si recursus, & appellatio Ecclesiasticorum ad Curiam sæcularem permittenda est, maximè ob publicam necessitatem, & ad necessariam innocentis defensionem; sed hæc ratio non est sufficiens; tum quia non adest necessitas, vt *§. præcedenti* probaui: tum quia necessitas non confert iurisdictionem, sed legitimus superioris consensus.

Neque obstat dicere in cognitione per viam violentiæ non exerceri actus iurisdictionis; consequenter laicum non indigere iurisdictione Ecclesiastica; hoc enim infrà reiicietur.

Octauò, quia, quod vna via prohibetur, altera permitti non debet, saltem dum similis in vtraque ratio reperitur, *reg. cùm quid, de regulis iur. in* 6. sed appellatio, seu recursus ad sæcularia tribunalia, etiam in sententia Ceuallos, & nonnullorum aduersariorum, prohibetur via iurisdictionis ordinariæ; ergo etiam prohibetur per viam extraordinariæ cognitionis, & defensionis, cum similis in vtraque ratio reperiatur, vt constabit ex ratione proximè sequenti.

Nonò, quia ista extraordinaria cognitio, seu defensio auctoritatiuè, & ordinariè exercetur; (licet eadem omnino procedẽdi forma non semper adhibeatur, & ad tegendam vsurpatæ iurisdictionis Ecclesiasticæ labem nomine extraordinarię iurisdictionis, & defensionis nuncupetur:) sed ordinaria cognitio prohibetur, vt aduersarij fatẽtur; ergo etiam extraordinaria: nam eadẽ vtriusque ratio est, cùm vtraque libertatẽ Ecclesiasticã lædat. Neque rationi consentaneum est, vt prætextu extraordinariæ iurisdictionis, & sub specie, ac nomine defensionis

natura-

naturalis Ecclesiastica iurisdictio vsurpetur, & Ecclesiasticæ immunitati damnum inferatur.

Dices primò cum Ceuallos *in tract. de cognit. glos.* 7. *n.* 10. nullum iurisdictionis actum exerceri, cùm non agatur de iurisdictione exercenda; sed de vi tollenda.

Sed contrà primò, quia, quæ Princeps facit prætextu violentiæ, facit ex proprio officio in sententia aduersariorum: quæ autem pertinent ad officium Principis, sunt actus iurisdictionis; in hoc enim distinguitur officium Principis ab officio personæ priuatæ.

Secundò, quia iurisdictio dicta est à iure dicendo, *l.* 1. *§. damus, ff. de suspectis tutoribus*; sed iudices, ad quos fit recursus, ius dicunt: nam vident acta processus, ferunt sententiam, teste Ceuallos *glos.* 6. §. 1. & postquam cognouerunt appellantem non habuisse iustam appellandi causam, condemnant ipsum in expensis, & damnis alteri illatis, cogunt iudicem Ecclesiasticum ad acceptandam appellationem, imò ipsummet iudicem, si in sua perstitit sententia, in expensis condemnare consueuerunt, vt fatetur ipse Ceuallos *glos.* 8. *num.* 11. Gutierez *lib.* 2. *pract. quæst.* 29. Sesse *de inhibit. iust. cap.* 8. §. 3. & alij. Luce autem meridiana clarius est, istos esse actus iudiciales, vt benè Suarez *de immunit. lib.* 4. *cap.* 34. *num.* 34. & colligitur ex *cap. iurgantium, de sentent. & re iudic.*

Dices secundò cum eodem Ceuallos, libertatem Ecclesiasticam non lædi, sed protegi, augeri, & defendi, recurrendo ad laicos iudices ad propulsandam vim, & iniuriam: aliud enim est iurisdictio, aliud protectio, & defensio, vt colligitur ex Concil. Trident. *sess.* 25. *cap.* 20. vbi Reges Catholici constituuntur protectores quoad Concilij obseruationem, licet iurisdictionem non acquirant.

Sed contrà primò, quia si libertas Ecclesiastica hoc pacto protegeretur, Summus Pontifex, Collegium Cardinalium, aliique Primates Ecclesiæ non detestarentur huiusmodi consuetudinem, & praxim; sed laudibus efferrent, commendarent, approbarent. An autem Summus Pontifex, aliique Primates Ecclesiæ huiusmodi consuetudinem approbent, aduersarij consulant Bullam Cœnæ Domini, aliaque decreta Ecclesiastica, vel potiùs (quia hæc alieno sensu ab ipsis extorquentur, & exponuntur) rogent Summum Pontificem, vt ipsos de sua mente certiores facere dignetur, vt violandæ libertatis Ecclesiasticæ periculum euitent.

Secundò, quia iurisdictio Ecclesiastica non protegitur, nec defenditur, dum causarum ad Ecclesiasticos iudices pertinentium cognitio ad sæculares Curias deducitur; hæc enim non est defensio, sed alienæ iurisdictionis vsurpatio.

Dices tertiò, causam Ecclesiasticam non indirectè cognosci, sed summariam informationem capi, & solùm indirectè de causa Ecclesiastica iudicari.

Sed contrà, primò, quia aduersarij fatentur, vsu receptum esse, vt causæ Ecclesiasticæ aliquando in totum cognoscantur, & viso processu sententia feratur.

Secundò, quia sicut ex directa cognitione libertas Ecclesiastica directè violatur; ita ex indirecta indirectè: parum autem refert, quòd aliquid fiat directè, vel indirectè. *l. non dubium, C. de legib.* Quãobrem ad violandam libertatem Ecclesiasticam satis est, vt aliquis articulus materiam Ecclesiasticam concernat, & vt persona Ecclesiastica ad sæculare tribunal, tamquam rea in eodem articulo trahatur, vt benè Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 34. *num.* 34. *ad finem.*

4 Leges libertati Ecclesiasticę repugnantes irritæ sunt, & inualidæ.

4 Obiicies primò, multis in locis leges, & statuta reperiuntur, quibus approbatur, & fouetur vsus, & praxis recurrendi ad sæculares Curias ad vim, & iniuriam ab Ecclesiasticis illatam impediendam: cùm autem præsumendum non sit, istas leges irritas esse, & sacrilegas, dicendum videtur licitum esse recursum ad laicos iudices ad vim impediendam.

Respondeo nullam rationem de huiusmodi legibus habendam esse, si ab eo editæ fuerunt, qui facultatem, & priuilegium non habebat cognoscendi causas Ecclesiasticorum ad violentiam impediendam, vt in simili dixit Marius Italia, loquens de legibus immunitati locorum Ecclesiasticorum præiudicantibus in regno Siciliæ: nam leges, & statuta contra libertatem Ecclesiasticam irrita sunt, & inualida, vtpote ab eo lata, qui circa res Ecclesiæ, vel circa personas Ecclesiasticas disponendi facultatem non habet, vt suppono *cap.* 2. *de iudic. cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitut. & cap. benè quidem* 96. *distinct. l. priuilegia, & Authent. Cassa. C. de sacrosanct. Eccles.* Vide Bellarminum, si lubet, in responsione ad quemdam libellum, occasione interdicti contra Venetos editi *pag.* 17. *versic. mirabile.* Barronium *anno* 452. *& anno* 453. & Suarez *in tractat. de fidei defensione lib.* 4. *de immunit. cap.* 13. *num.* 11. *& cap.* 14. *num.* 19. asserentes Principes in condendis huiusmodi statutis, excessisse, Ecclesiasticam iurisdictionem sibi vsurpando. Sed de hac re disseram *quæst. seq. sect.* 2. *punct.* 1. *& seqq.*

Obiicies secundò, qui facit aliquid, ad quod tenetur ex officio, non peccat; consequenter neque censuram incurrit: materia enim censuræ est peccatum; non autem actio ex officio debita. Sed principes, qui superiorem in sua temporali ditione non agnoscunt, faciunt id ad quod tenentur ex officio, cognoscendo causas per viam violentiæ; nam temporale dominium ipsis collatum fuit, hac conditione, & onere, vt populum vrgente necessitate tueantur: ergo non peccant; consequenter censuram non incurrunt. Vt hæc obiectio intelligatur,

6 Reges ante Christi Domini aduentum non solùm temporalẽ, verùm etiã spiritualẽ iurisdictionem habebant.

5 Aduertunt Ceuallos *in tractat. de cognitione, in prologo num.* 120. *& seqq.* Couarruuias *pract. cap.* 4. *num.* 3. & alij penes Reges, & Principes sæculares ante Christi Domini aduentum non solum temporalem, verùm etiam spiritualem iurisdictionem extitisse, (vt patet in Moyse, qui potestatem in laicos, & in Leuitas habebat,) ipsosque ex quodam quasi contractu inito cum populis, à quibus tributa, & subsidia recipiunt, obstrictos fuisse ad defendendum populos à quauis violentia, quouis modo illata. Deinde spiritualem potestatẽ Christus Dominus detraxit à Principibus sæculi, eamque D. Petro, & eius successoribus contulit. Quamquam Ecclesiastici hac iurisdictione vsi non sunt ante Constantini, & Syluestri tempora; sed vtriusque iurisdictionis temporalis, & spiritualis vsum habebant Reges, aliique domini tẽporales.

Ex quo fit, vt si iudices Ecclesiastici facultate sibi à Christo collata non ritè vtantur, sed abutantur, inferendo aliis violentiam, facultas spiritualis, quæ à regali, & politica desumpta est, redeat ad suum principium, id est, ad Principes sæculares reuertatur; quælibet enim res de facili ad causam remeat primæuam. *l. qui res, §. aream, ff. de solution.* consequẽter Principes sæculares possunt per viã protectionis clericos, & laicos ab iniuriis, & violẽtiis ab Ecclesiasticis iudicibus illatis, defendere, & pœnã in tẽporalibus ipsismet iudicibus Ecclesiasticis imponere, præsertim cùm Rex, absolutus sit in tẽporalibus dominus in suo regno.

Respondeo minorem propositionem omnino falsam esse; falsum enim est Principes, cognoscendo causas per viam violentiæ facere id, ad quod tenentur ex officio: nam ex officio tenentur solùm suscipere, & cognoscere causas subditorum, non verò extraneorum; Ecclesiastici autem non sunt subditi Principibus laicis, sed Ecclesiasticis, *cap. Ecclesia, de constitut.* Prætereà tantum abest, vt Principes laici cognoscendo causas per viam violentiæ faciant id, ad quod tenentur ex officio, vt potiùs faciant contra proprium officium; Principis enim officium est, quieti, paci, & bono publico consulere, & suum cuique tribuere; dum autem Princeps laicus in causis Ecclesiasticis se ingerit, falcem mittit in messem alienam, Ecclesiasticam iurisdictionem vsurpat, Ecclesiæ libertatem violat; consequenter bonum publicum euertit; immunitas enim Ecclesiasticorum à laica potestate in commune Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum bonum à Deo concessa fuit; sicut etiam priuilegiũ canonis 17. *quæst.* 4. in commune Ecclesiastici ordinis decus, & honorem inductum fuit, vt alibi cum communi DD. sententia docui.

Neque obstat dicere temporale dominiũ collatum fuisse Principibus laicis hac cõditione, vt subditos tuerentur in qualibet necessitate.

Respondeo enim hanc conditionẽ in causis Ecclesiasticis in pactum deduci non potuisse: tum quia populi non potuerunt Principem ad rem illicitam obligare, nec plus iuris in ipsum transtulerunt, quàm ipsi haberent: tum quia conditio de re turpi non obligat, nec approbatur à iure, sed reiicitur, vt patet ex dictis *de matrimonio*, & *de contractibus.*

Prætereà in discursu, & explicatione secundæ obiectionis multa falsa adiiciuntur, quæ silentio prætereunda non sunt.

Primò enim falsum est, iurisdictionem spiritualem extitisse penes Principes sæculares, & desumptam fuisse à laica potestate, vt pluribus ostendit Suarez *in tract. de fidei defensione, contra Regem Angliæ lib.* 3. *c.* 7. *& seqq.* Bellarminus *in tract. de potestate Papæ*, contra Barclaium *cap.* 34. Turrecremata *super decreto* 1. *p. c. sacrosancta, distinct.* 21. *n.* 2. & alij. Ratio est, tum quia dignius non dependet à minus digno; & quod potestatem creatam excedit, non potest ab ea deduci: potestas autẽ Ecclesiastica excedit potestatem laicã, & altioris est ordinis, vt benè probat Suarez *c.* 8. & Turrecremata *loco proximè citato*: tum quia ex nullo Scripturæ loco probari potest, Principibus sæcularibus collatam fuisse spiritualem iurisdictionem, ratione dominij temporalis; sed eos, qui temporalem, & spiritualem iurisdictionem exercuerunt, fuisse simul Reges, & Sacerdotes, vt patet in Moyse, & aliis; ergo spiritualis iurisdictio à tẽporali deduci non potuit: tum quia opposita sententia damnatur in Concilio Constantiensi 15. *canon.* 9. idemque tradit Turrecremata *in summ. de Eccles.* 2. *part. lib.* 4. *c.* 38. *ad finem versic. Apostolis.* tum quia iurisdictio spiritualis, & Ecclesiastica non potuit desumi ab ea potestate, in qua numquam fuit; iurisdictio autem spiritualis numquam extitit penes laicam potestatem vt sic, vt benè Suarez *lib.* 3. *cap.* 8.

6 Moyses non solùm temporale dominiũ, verùm etiã spiritualem iurisdictionem habebat.

6 Ad id quod dicitur de Moyse, qui temporale dominium habebat, & nihilominus iurisdictionem in Leuitas, circa temporalia, causas, & iudicia exercebat, ex Couar. & aliis,

Respondeo Moysem non solùm temporale dominium, verùm etiam spiritualem iurisdictionem habuisse; quia Summi Sacerdotis dignitatem habebat: nam *Psalm.* 98. dicitur, *Moyses, & Aaron in Sacerdotibus eius.* & *Exodi* 40. dicitur, incensum Deo obtulisse, quod præcipuum Sacerdotum munus erat, vt benè ostendit Bellarm. *in responsione cuiusdam libelli*, occasione interdicti contra Venetos editi *pag.* 9. Suarez *lib.* 3. *cap.* 9. Duardus, & alij, quos referam *quæst. seq. puncto* 2.

7 Iurisdictio Ecclesiastica nõ potest ad laicam potestatem redire, tãquam ad suum principium.

7 Secundò falsum est Ecclesiasticam iurisdictionem redire ad laicam, tamquam ad suum principium; tum quia id gratis asseritur: tum quia non potest redire ad id tamquam ad principium, à quo suam non duxit originem: iurisdictio autem Ecclesiastica non duxit originem à laica, sed à diuina, iuxta illud Apostoli, *Non est potestas, nisi à Deo*, vt benè Bellarm. & alij Doctores pluribus ostendunt, vbi etiam probant,

8 Iurisdictio spiritualis, & Ecclesiastica à Christo collata fuit.

8 Spiritualem, & Ecclesiasticã iurisdictionem à Christo collatã fuisse Petro, & eius successoribus: *Pasce oues meas*, Matth. 21. *Tibi dabo claues regni cælorum, quodcumque ligaueris*, &c. Matth. 16. *Quæcumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cælo*, Matth. 18. Consequenter, si spiritualis iurisdicto in Ecclesia deficeret, non ad laicos iudices, sed potiùs ad Christum, qui eam contulit, & vniuersum iudicaturus est orbẽ, redire deberet: tum quia iurisdictio Ecclesiastica, & spiritualis non potest redire ad personas ipsius incapaces: laici autem incapaces sunt iurisdictionis spiritualis, *cap. causam, de præscript. cap. solita, de maiorit. & obed. cap. vnam sanctam, de maiorit. cap. qualiter, & quando, de iudic.* Tum quia iurisdictio, quæ ab alia superiore desumpta fuit, non statim per illius abusum deuoluitur ad superiorem: nam si Imperator regnum alicui concedat, & Prætor alicuius vrbis à Rege constitutus iurisdictione abutatur, subditos iniquè vexando, illa iurisdictio non statim deuoluitur ad Imperatorem; sed recursus gradatim faciendus est.

9 Iurisdictione Ecclesiastica vsi sunt Ecclesiastici ante Constantini, & Syluestri tempora.

9 Tertiò falsum est Ecclesiasticos vsos non fuisse iurisdictione Ecclesiastica ante Constantini, & Syluestri tempora: nam D. Paulus *in epistola ad Timotheum Ephesinum Episcopum cap.* 5. mandat, vt accusationem contra Presbyterum non recipiat, nisi duobus, vel tribus testibus probetur, ibi, *Aduersus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, vel tribus testibus.* & alibi, *Quid vultis? in virga veniam ad vos*; supponit ergo S. Paulus iurisdictionis vsum penes Episcopos suo tempore extitisse, vt benè probat Bellarmin. *in responsione ad libellum, citatum.* & Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 13. *num.* 9. Quamquam initio nascentis Ecclesiæ, non solùm Ecclesiastici, verùm etiam laici in causis

Ecclesiasticis se immiscebant; non quia hoc ipsis iure proprio competeret, sed quia Summus Pontifex id dignis de causis permittebat, aut quia iudicibus laicis nondum perfectè constabat personas Ecclesiasticas iure diuino exemptas fuisse, vt fusè ostendit Suarez *in tractatu de fidei defensione lib.4.cap.13.num.8.14.&18.*

9 Principes non sunt absoluti domini omnium bonorum temporaliū.

10 Quartò falsum est, Principes, & Reges esse dominos absolutos omnium bonorum temporalium, in regno existentium. Ratio est, tum quia alioquin pro suo libito possent taxas super Ecclesiæ bonis imponere, sine Sedis Apostolicæ consensu, quod omnino falsum esse infrà *quæst.19.* multis iuribus, & rationibus euidentissimè demonstrabo: tum quia dominium bonorum Ecclesiasticorum, vel residet penes Ecclesiam, id est, penes congregationem fidelium, administratio penes Prælatos, & alios, quibus conferuntur ex Innocent. *cap.cùm super electione, de causa possess. & propr.* vel penes Summum Pontificem, iuxta Flaminium Parisium *lib.2.de resignat.quæst.4.n.34.* Archidiaconum & Gonzalez apud Ioannem Hieronymum Sopranum *de alienatione rerum Ecclesiasticarum, tract.44.cap.3.num.3.* vel apud Deum immediatè, iuxta Suarez *lib.4.de immunitate cap.16.num.11.* & alios quos retuli *in lib.variarum tractationū disp.2.* ergo dominium bonorum Ecclesiasticorum non residet penes Principem laicum, cùm duo domini insolidum eiusdem rei esse non possint. *l.si vt certo,§.si duobus,ff.commo.* Videri possunt, quæ infrà tradam *quæst.19.* vbi fusissimè ostendam bona Ecclesiasticorum libera, & exempta esse à potestate laicorum, non solùm iure ciuili, & canonico, verùm etiam diuino; consequenter potestati laicæ non subiici. Imò ibidem hanc ipsam quæstionem in terminis explicabo *quæst.19.puncto 2.num.5. & disput.2.quæst.4.puncto 11.*

Obiicies tertiò, iure naturæ dictante, licitum est cuique vim vi repellere; & innocentis causam suscipere, & tueri. *l.vim, ff.de iusti.& iur.* si ergo iudex Ecclesiasticus vim inferat, poterit sæcularis iudex innocentem ad se confugientem tueri, eiusque appellationem admittere.

Respondet primò glossa *in l. vt vim, citata,* licitum esse vim vi repellere, dum vis iniustè infertur ab aliquo priuato; non autem ab eo, cui subditi sumus. *l.iniuriarum,§.1.ff.de iniur.& l.qui restituere,ff.de rei vendicat.* Quamobrem si iudex non supremus vim inferat, nullum superest remedium, quàm, vt seruato iuris ordine, ad superiorem appellatio interponatur. Si iudex supremus iniquè vexet, nullum superest remedium, nisi vt pœna æquo, & patienti animo feratur, & sustineatur.

Respondeo ego secundò, licitum esse vim vi repellere, modò euidenter constet de iniuria à superiore illata, vt suprà ostensum est, & modò seruetur moderamen inculpatæ tutelæ: hoc autem non seruatur, dum inuasus alia ratione sine graui incommodo se tueri potest, quàm vim inferendo, vt in nostro casu accidit, in quo læsus se ipsum tueri potest, confugiendo ad superiores iudices Ecclesiasticos, ad quos iudicium spectat.

Respondeo tertiò, licitum esse vim vi repellere, quoties id fieri potest sine grauiori damno communi; in hoc autem casu grauius damnum commune sequitur adeundo sæculares iudices: nam Ecclesiastica iurisdictio violatur, & perturbatio in iudiciis sequitur: & sicut innocens non potest aggressorē occidere, quoties ex morte aggressoris graue damnum reipublicę sequitur: bonum enim publicum præferendum est priuato: ita neque licet sæculares iudices adire, quoties libertati Ecclesiasticæ graue damnum inde infertur: libertas enim Ecclesiastica in commune bonum Ecclesiasticorum à Deo concessa fuit: consequenter, ceteris paribus, bono aliquorum priuato præferenda est: maximi enim momenti ab Ecclesia iure merito existimatur. Vide tradita §.3. *in sexta ratione.*

Neque obstat dicere, libertatem Ecclesiasticam non lædi, cùm laici iudiciales actus non exerceant: sed solius innocentis curam, & protectionem priuata auctoritate suscipiant.

Respondetur enim hoc verbis à nōnullis laicis asseri; sed contrarium re ipsa fieri, vt Ecclesiasticæ libertati illudant, & alienam iurisdictionem hoc prætextu sibi vsurpent, vt constat ex suprà dictis.

Obiicies quartò, præcepta humana non præiudicant præceptis diuinis; sed Reges tenentur ex præcepto diuino innocentes ab oppressione eripere, & tueri, Ierem.12. *Iudicate manè iudicium, & eruite vi oppressos de manu calumniantis,* & cap.22. *Audi verbum Domini Rex Iuda, qui sedes super solium Dauid; facite iustitiam, & liberate vi oppressos de manu calumniatoris.*

Respondeo primò, hæc, & similia loca intelligi debere, seruatis seruandis: Deus enim iniqua non præcipit, naturæ ordinem non peruertit, nec iurisdictiones confundit. Quæ autem seruanda sint in defensione oppressi, patet ex suprà dictis *in 3.obiectione, & §.3.in 6.ratione.*

Respondeo secundò, Reges debere iustitiam facere suis subditis; non autem Ecclesiasticis, qui ab ipsorum iurisdictione immunes, & exempti sunt.

11 Iudex Ecclesiasticus potest in defectum Principis iurisdictionem exercere.

11 Obiicies quintò, iudex Ecclesiasticus, in defectum Principis sæcularis, deficientis in iure suis subditis tribuendo, & in causis cognoscendis, potest illas causas cognoscere, & ius cuique suum tribuere, *ca. licet, & cap. transmissa,de foro compet.* Panormitanus *cap.qualiter,nu.7. de iudic.* glos. *ibidem verbo, prohibemus,* & alij communiter: ergo etiam iudex laicus, in defectum Principis Ecclesiastici, potest Ecclesiasticorum causas cognoscere, & ius cuique suum tribuere: tum quia par in vtroque casu ratio esse videtur: tum quia *in cap.filijs 16.quæst.7.* dicitur, si Prælatus sit negligens, implorari posse Regem.

Responderi posset primò, ex hoc argumento ad summum sequi, in casu necessitatis id licitum fore, si vno iudice Ecclesiastico deficiente, nullus alius Ecclesiasticus superesset, ad quem recursus haberi posset, nec alia circumstantia hunc recursum vitiaret.

Respondeo ego secundò, concesso antecedente, falsam esse consequentiam. Ratio disparitatis est; quia iudex Ecclesiasticus potestatem habet exercendi, saltem indirectè, iudicia ciuilia, & politica per ordinem ad salutem animarum spiritualem, vt probaui *in tract.de legib.disp.1.quæst.1.puncto 3.num.5.* cum Suarez, Toleto, Salas, & aliis; laici verò incapaces sunt iurisdictionis Ecclesiasticę, nisi priuilegio Summi Pontificis capaces efficiantur, vt dictum est §.1. tum quia sic colligitur ex *cap.qualiter, & quando,de iudiciis*: tum quia sæcularis est inferior; consequenter ipsius negligentia suppleri potest per Ecclesiasticum iudicem ex facultate iuris canonici, quod ita decernit ob animarum vtilitatem; iudex verò Ecclesiasticus est superior iudice laico; consequenter laicus ipsius defectum supplere nequit; non enim hoc potest virtute propria, vt per se patet, neque virtute iuris ciuilis, cùm ius ciuile nullam habeat in clericum auctoritatem: neque virtute iuris canonici, cùm hæc potestas, & auctoritas nullibi expressa reperiatur, vt benè argumentatur Suarez *loco citato num.21.* Quamobrem si iudex laicus negligens sit in iustitia administranda, is, qui iniuriam passus est, adire potest Ecclesiasticū iudicē, qui laicum per censuras compellet, vt suo munere iustè fungatur. *ca.administratores 23.quæst.5.* Si verò laicus iudex parere neglexerit, poterit iudex Ecclesiasticus innocentem tueri, eique ius suum tribuere, tum in pœnam iudicis negligentis, tum iure naturali protectionis, quo vim vi repellere licet. *l. vt vim, ff. de iustit. & iur.* Ita Suarez *lib.4. de immunitate cap.14. num.18.* Salas, Toletus, & alij *locis citatis.*

Ad caput *filiis,* respondeo, aut illud intelligi in speciali casu, quando Ecclesiæ bona per clericos dilapidantur, vt loquitur textus, aut adiri posse Regem, non tamquam iudicem, sed tamquam protectorem, & defensorem, vt moueat Prælatum, & interim bona tueatur, donec Summus Pontifex consuli possit, vt benè Suarez *lib.4.de immunit.cap.14.num.21.* Azorius, & alij, quos *loco citato de legibus* adduxi.

Obiicies sextò, iudex, qui innocentem iniquè vexat, priuatur iurisdictione, eaque in alium transfertur, Matth.21. *Auferetur à vobis regnum, & dabitur genti facienti fructus eius.* ista autem gens, in quam huiusmodi iurisdictio transfertur, sunt Principes laici, quibus boni communis cura demandata est, & à quibus Ecclesiastica iurisdictio priùs deducta fuit.

Respondeo eum, qui iniustè vexat innocentem, dignum esse, qui iurisdictione priuetur, iuxta illud Ecclesiastici: *Regnum de gente in gentem transferetur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos.* non tamen sequitur ipso facto transferri, & ad laicos deuolui, præsertim cùm adsint alij iudices Ecclesiastici, qui iustitiam ritè administrare possunt; alioquin etiam sequeretur iurisdictionem sæcularem à iudice laico amitti, statim ac laicus iudex sua potestate abutitur.

Ad id, quod dicitur, ex *Matth.21.* respondeo primò, Christum loqui comminatoriè, seu per verba futuri temporis. Secundò loqui de translatione regni Dei ab Hebræis, quos alloquebatur, in gentes, quæ facient fructus eius; non verò de translatione iurisdictionis Ecclesiasticæ in laicos, vt eum locum Ceuallos malè interpretatur.

Obiicies septimò, Ecclesiastici sunt ciues, & membra temporalis Reipubl. ex Bellarmino *lib.1.de Clericis cap.28.* Farinacio *de inquisit.qu.8.num.30.* Molina *disput.31. concluf.6.* & aliis; sed ciues, & membra Reipublicæ subiiciuntur Principi temporali; omnis enim anima potestatibus sublimioribus subdita est, teste D. Paulo, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit; ergo Ecclesiastici subiiciuntur Principi temporali; ergo tenentur legibus politicis, quæ commune Reipublicæ bonum respiciunt: ergo tenentur legibus Principum, editis ad violentiam arcendam; consequenter retrahi possunt à Principe ab inferenda iniuria & violentia.

Respondeo primò ad maiorem propositionem cum Suarez, Bellarmino, & aliis contra Barclaium *cap.34.* apud Bellarminum, contra Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, in proœmio cap.4.num.10.* & alios, Ecclesiasticos esse ciues, & membra Reipublicæ, non tamen hinc sequi eos subiici potestati laicæ; exemptio enim Ecclesiastica non efficit ipsos non esse ciues, & membra Reipublicæ, sed immunes, & exemptos reddit à iurisdictione Principis, qui Rempublicā in temporalibus regit, & gubernat, vt etiam ipsi aduersarij concedunt in causis spiritualibus; sicut si eiusdem ciuitatis duo sint Principes, quorum alter vnius partis ciuitatis dominus sit, alter alterius, omnes illius ciuitatis incolę vocari possunt ciues illius ciuitatis, licet non ab vtroque, sed ab altero tantùm Principe iudicari possint. Idē dic de Principe alicuius ciuitatis ciue, & postmodū in Principē eiusdem ciuitatis electo, qui ob assumptionem ad Principatum non desinit esse ciuis, & nihilominus ab onere legum eximitur, nec ad illam obseruantiam ex vi coactiua tenetur. Præterea in eodem Monasterio reperiri possunt nonnulli religiosi, qui à potestate superioris ordinarij illius Monasterij exempti sint, licet omnes sint religiosi, & omnes vocari possint mēbra eiusdem Conuentus, seu Monasterij.

Ad auctoritatem D. Pauli respondeo illam intelligendam esse respectiuè ad suos superiores in suo foro: non enim quilibet est cuilibet Principi, vel Imperatori subditus; sed proprio, vt benè Suarez *lib.4. de immunit.cap.2.num.9.* Bellarminus *in responsione cuiusdam libelli,* & alij DD. Catholici.

An autem Ecclesiastici ex vi directiua teneantur legibus Principum in materia omnibus communi editis, vt ad seruandum tritici pretium, patet ex dictis *de legibus,* teneri: non tamen hinc sequitur Ecclesiasticos subiici potestati Principū: tum quia etiam Princeps ex vi directiua tenetur suis legibus in materia illi accommodata, & omnibus cōmuni, vt probaui *de legibus*; & tamen non est sibi ipsi subditus: tum quia Ecclesiastici non tenentur legibus Principum, præcisè ob Principum auctoritatem; sed vel ex honestate, & dictamine iuris naturalis, vel ad præcauenda scandala, vel ex dispositione sacrorum canonum, præcipientium huiusmodi leges seruari, vt benè Suarez *lib.4.de immunitate cap.16.n.5.vsque ad 25.* Bellarminus *de potestate Summi Pontificis,* contra Barclaium, & alij, quos retuli *in tract.de legibus disp.1.quæst.1.puncto 6.*

Respondeo secundò hoc argumentum esse contra ipsos aduersarios: nam Summus Pontifex in sententia ipsorum potuit clericos eximere à sæculari potestate in rebus tēporalibus, etiam inuitis Principibus temporalibus, vt concedit Ceuallos *in tractatu de cognitione per viam violentiæ, in proœmio cap.6.n.6.* Couarruuias *practic.quæstionum c.31.* & alij, quos Ceuallos, Suarez, & Bellarminus allegant: exemptus autem non subiicitur illi, à quo exēptus est; alioquin implicātia in adiecto adesset.

Dices

Dices primò cum Ceuallos *in prologo n.*28. Ecclesiasticos exemptos esse à laica potestate quoad forum, non quoad protectionem. Propterea D. Paulus, qui se Romanum ciuem esse dixit, & Cæsarem appellauit, *cap. si in adiutorium distinct.* 10. non se subiecit potestati laicæ quoad forum, sed quoad protectionem.

Respondeo Ecclesiasticos, dum ipsorum recursus ad laicos iudices admittitur, subiici potestati laicæ quoad forũ; quis enim ignorat clericum quoad forum potestati laicæ subiici, dum appellatio in foro laico contra ipsum admittitur, sententia in fauorem appellantis pronuntiatur, & mulcta imponitur, perspicuum enim est illum, in cuius damnum sententia fertur, & mulcta imponitur, non protegi; sed puniri, & potestati laicæ subiici, quæ omnia libertati Ecclesiasticæ aduersantur.

Ad id quod dicitur de D. Paulo, respondeo ipsum non appellasse à iudice Ecclesiastico ad laicum; sed à laico ad laicum, vt ab eo eriperetur, & protegeretur, cùm aditum ad alium non haberet, quod à casu nostro longè alienum est. Præterea respondeti potest cum Suarez *lib. 4. de immunitate cap.* 13. principio nascentis Ecclesiæ aliquam iurisdictionem Ecclesiasticam de consensu Summorum Pontificum penes laicos Principes extitisse, vt dictum est in solutione secundę obiectionis. Vide dicenda *quæst.* 16. *puncto* 2. *in responsione ad secundam rationem.*

Obiicies octauò, Apostolis, & eorum successoribus non est data facultas ad destructionẽ, ruinam, & excidium; sed ad ædificationem, & vtilitatem, teste D. Paulo, & *c.* 1. *de offic. ordi.* ibi, *non ad præiudicandum, sed potiùs ad ea, quæ Deo placita sunt, prosequendum.* Si ergo Ecclesiastici, qui sunt Apostolorum successores, vtantur facultate in ruinam & destructionem, facultas, & iurisdictio impediendæ ruinæ competet iudicibus laicis: in hoc enim casu facultas laicorum, à qua deducta est facultas Ecclesiastica, cessare non videtur; sicut si Summus Pontifex casum aliquem sibi reseruet, nihilominus Episcopi facultas non cessat in casu necessitatis; sed potest ex facultate ordinaria, qua ante reseruationẽ gaudebat, absoluere, & dispensare, ac si reseruatio lata non fuisset; & sicut rerum diuisio, quæ ob commune bonum inuenta fuit, cessat in casu extremæ necessitatis, vnius etiam dumtaxat personæ, *cap. si quis propter necessitatem, de furtis*: ita iurisdictio Ecclesiastica cessat in casu violentiæ.

Respondeo negando consequentiam: nam ex hoc argumento, si quid probat, ad summũ sequitur in extrema necessitate, dum nulla alia suppetit via consulendi damno innocentis, licitum esse laicis innocentem tueri; id enim tantùm probat casus allatus de reseruatione, & extrema necessitate: nam si habens casum reseruatum, valeat Summum Pontificem, saltem per litteras adire, non potest ab Episcopo absolui, vt docui *de censuris.* Item qui aliqua laborat necessitate, nõ potest res alienas sibi vsurpare, præsertim dum aliunde sibi valet consulere, vt docui *de restitutione*: pari ergo ratione, si Ecclesiasticus, vel laicus ab Ecclesiastico vexetur, & opprimatur, nõ poterit iudex laicus causam cognoscere, seu iudicialiter se ingerere, dum aditus ad alium Ecclesiasticum iudicem patet; & sicut Ecclesiasticis non est data facultas in ruinam, & destructionem; ita neque laicis: & sicut dum vnus laicus facultate sibi concessa abutitur, alij iudices laici non priuantur sua iurisdictione; ita etiam dum vnus iudex Ecclesiasticus malè iudicat, ceteri Ecclesiastici non priuantur facultate sibi concessa; consequenter ad ipsos, non ad laicos aditus, & recursus habendus est.

Obiicies nonò, id, quod iure canonico approbatur, non debet ad culpam imputari; sed *in c. Regum* 23. *q.* 5. indistinctè approbatur actus, quo Reges tuentur vi oppressos de manu calumniatorum; ergo, &c.

Respondeo primò huiusmodi actum approbari, modò seruentur, quæ seruanda sunt, nec aliena iurisdictio vsurpetur.

Secundò huiusmodi actum approbari, dum à Regibus exercetur circa sæculares subditos, & in suo foro, vt benè Suarez *lib. 4. de immunitate cap.* 24. *num.* 38. *& sequentibus.* & patet ex ipsomet textu, in quo sermo est tantummodo de sæcularibus; causæ autem, vel personæ Ecclesiasticæ non sunt subditæ sæcularibus Principibus, nec de ipsorum foro, non solùm via iurisdictionis ordinariæ; verum neque extraordinariæ, seu defensionis naturalis, dum aditus ad superiorem Ecclesiasticum patet.

Obiicies decimò, *in c. filijs & nepotibus* 16. *quæst.* 7. *& cap. administratores* 23. *quæst.* 5. Principibus laicis facultas datur cognoscendi causas Ecclesiasticas in defectum iudicum Ecclesiasticorum.

Respondeo primò, in præfatis, aliisque iuribus, quæ suprà *quæst.* 15. *puncto* 1. *num.* 8. retuli, & explicaui, non dari Principibus laicis facultatem cognoscendi causas Ecclesiasticas in defectum iudicum Ecclesiasticorum; sed admoneri, vt iudices Ecclesiasticos certiores faciant de neglecta iustitia, vel vt auxilium præstent iudicibus Ecclesiasticis.

Respondeo secundò, illos textus reuocatos fuisse *in cap. qualiter, de iudic.* & in hac Bulla. Ita Alterius, Suarez, Farinacius, Salas, & alij, quos *loco citato* nominatim recensui.

Ex dictis in hoc §. sequitur, iudicem laicum non posse litterarum Apostolicarum executionem impedire, aut causas Ecclesiasticas cognoscere, aut eas à iudicibus Ecclesiasticis auocare; etiamsi id faciat prætextu impediendæ violentiæ, & perturbationis in Republica vitandæ, vt patet ex dictis in propositione. Ita Alterius *disputat.* 15. *cap.* 3. *col.* 8. *versicul. sed obijcies*, Azorius 1. *part. lib.* 5. *cap.* 14. *quæsito* 6. Duardus hic *quæst.* 10. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 22. *num.* 338. Suarez, Bellarminus, & alij *locis suprà citatis*, contra Viualdum hic *num.* 100. *in antiquis.* Couarr. & alios Doctores cit. omissis aliis apud Carolum de Grassis, & apud Ceuallos *in tract. de cognit. per viam violentiæ, in prologo.*

12 Iudex laicus potest auctoritate priuata periculo occurre. & damnium impedire, dum periculum est in mora.

12 Quæres, quid faciendum sit, si detur casus, vt periculum sit in mora, & graui damno occurri non possit, nisi laicus iudex illius impediendi curam suscipiat.

Respondeo iudicem laicum posse damnum, non quidem auctoritatiuè, sed tamquam priuatam personam cum moderamine inculpatæ tutelæ, impedire. Ratio est, tum quia hoc non videtur rationabili Summi Pontificis intentioni contrarium: tum quia in hoc casu valet illud axioma, *vim vi repellere licet, l. vt vim, ff. de iustit. & iur.* tum quia in hoc canone excommunicantur ij, qui causas auocant, vel litterarum executionem impediunt auctoritate propria, vt suprà dictum est; hic autem non videtur auctoritate propria impedire, cùm hoc non faciat auctoritatiuè, nec sine tacito Summi Pontificis consensu. Ita Sayrus *lib.* 3 *cap.* 18. *num.* 6. & 9. quem Ceuallos *in tractatu de cognitione cap.* 12. *num* 25. iniustè redarguit, Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.* 34. *num.* 9. Alterius *libr.* 5. *disputat.* 15. *cap.* 3. *col.* 6. & 7. Duardus *quæst.* 10. *num.* 1. *& quæst.* 11. *num.* 1. *& quæst.* 13. *num.* 11. & alij; quos retuli *quæstione præcedenti puncto* 1. à fortiori Antonius de Sousa *disp.* 75. & 78. *num.* 3. & 5. Couarruuias *practicarum quæstionum c.* 35. *n.* 3.

13 Addo in tali euentu iudicem laicum posse, etiam absque periculo excommunicationis, auctoritatiuè litterarum executionem impedire, interposita apud Summum Pontificẽ supplicatione, modò eam posteà legitimè prosequatur. Ratio est, quia hic casus in Bulla excipitur, & laicis videtur hæc facultas in Bulla Cœnæ permitti, cum hac conditione, & limitatione, vt supplicationem legitimè, seu iuxta iuris ordinem prosequantur.

13 Iudex laicus damnum impedire potest auctoritatiuè, dum periculum est in mora, interposita legitima supplicatione apud Summum Pontificem.

Obserua tamen cum Reginaldo *num.* 344. si causa tractata sit coram Auditoribus, & Commissariis Apostolicis, satis esse supplicationem ipsis exhibere, & coram ipsis prosequi: nam ipsi agunt nomine Sedis Apostolicæ; consequenter parum refert supplicationem ipsis, vel Summo Pontifici exhiberi.

Addo etiam non improbabiliter sustineri posse eum, qui litteras aliorum iudicum Ecclesiasticorum impedit, posse supplicare ipsum iudicem Ecclesiasticum, & coram ipso supplicationem prosequi; hæc enim videtur intentio Summi Pontificis: nam sicut impediens litteras Apostolicas debet supplices libellos Summo Pontifici exhibere, & coram Sede Apostolica supplicationem prosequi; ita qui litteras aliorum iudicum Ecclesiasticorum impedit, potest ipsos iudices supplicare, & coram ipsis supplicationem prosequi. Hoc dictum sit pro iis, qui putant hac excommunicatione ligari non solum impedientes executionem litterarum Apostolicarum; verùm etiam aliorum iudicum Ecclesiasticorum, quamquam ego arbitror hos potiùs ligari excommunicatione 15. vel 16. canonis, vt constabit ex ibi dicendis.

14 Sed maior difficultas est, vtrùm si interposita supplicatione Summus Pontifex adhuc velit suas litteras executioni mandari, iudex laicus possit eas adhuc impedire, quoties litteræ manifestam continent iniustitiam, & iniquum grauamen.

14 Iudex laicus non potest litterarum Apostolicarum executionẽ impedire, si interposita supplicatione Summus Pontifex adhuc velit suas litteras executioni mandari.

Eadem difficultas est, vtrùm si daretur casus, vt Summus Pontifex delicta impunita relinquat, aliorum iura occupet, innocentes iniustè vexet, & alia contra ius naturale, vel diuinum faciat, possit Princeps, aliique sæculares innocentum iura tueri, & alia præstare, quibus iniuriæ occurratur, & ius cuique suum tribuatur.

Victoria de potestate Papæ, & Concilij, *in propositione* 22. existimat licitum esse, etiam auctoritate publica, facto & vi resistere Summo Pontifici, & ipsius mandata, & ordinationes impedire, quoties talia mandata, & ordinationes in destructionem vergunt: nam ius naturale permittit vim vi repellere. *l. vt vim, ff. de iust. & iur. l.* 1. *§. vim vi, ff. de vi, c. significasti* 2. *de homicid. c. ius naturale, dist.* 1. Idem sentire videtur Couarr. & Antonius de Sousa *locis suprà cit.* Viualdus *num.* 102. Bernardus Diaz *in pract. cap.* 102. Reginaldus *num.* 340. Ceuallos *in tract. de cognitione per viam violentiæ, in prologo n.* 129. *& seqq.*

Victoria de potestate Papæ, & Concilij, *in propositione* 22. existimat licitum esse, etiam auctoritate publica, facto & vi resistere Summo Pontifici, & ipsius mandata, & ordinationes impedire, quoties talia mandata, & ordinationes in destructionem vergunt: nam ius naturale permittit vim vi repellere. *l. vt vim, ff. de iust. & iur. l.* 1. *§. vim vi, ff. de vi, c. significasti* 2. *de homicid. c. ius naturale, dist.* 1. Idem sentire videtur Couarr. & Antonius de Sousa *locis suprà cit.* Viualdus *num.* 102. Bernardus Diaz *in pract. cap.* 102. Reginaldus *num.* 340. Ceuallos *in tract. de cognitione per viam violentiæ, in prologo n.* 129. *& seqq.*

Ego verò respondeo neque in tali euentu, (quem potiùs mentè concipi, quàm re ipsa futurum arbitror) posse Summo Pontifici auctoritatiuè resisti, & iurisdictionem à sæculari iudice in ipsum exerceri. Ratio est, tum quia Summus Pontifex nullum habet in terris superiorem, à quo in sua iurisdictione impediri, aut iudicari possit; sed à solo Deo iudicatur, *cap. nemo, cap. ipsi sunt, & cap. cuncta* 9. *quæst.* 3. *& cap. si Papa. dist.* 46. tum quia, iure naturæ dictante, maior supplere debet iurisdictionem minoris; non verò minor maioris; ergo naturæ ordo peruertitur, dum sæculares Principes, qui Summo Pontifice inferiores sunt, suam exercere volunt auctoritatem in Summum Pontificem, & in ipsius acta. Vide Alterium *loco cit. cap.* 3. *col.* 8. & 9. Martam *de iurisdict.* 4. *part. casu* 146. Azorium 1. *part. lib.* 5. *cap.* 14. *quæsito* 6. Caietanum *in opusc. de potest. cap.* 27. Duardum hìc *quæst.* 12. Filliucium *tract.* 16. *cap.* 10. *quæsito* 4. *num.* 254.

Ad rationem Victoriæ, & aliorum, omissis aliorum solutionibus, respondeo iure naturæ permitti, vt vis vi repellatur, modò aliud ius naturæ non præualeat, aut grauius incommodum non sequatur: ob id Doctores communiter, quos retuli *de homicidio*, negant licitum esse priuato dum à Principe inuaditur, vim repellere cum morte Principis, quoties ex morte Principis graue Reipublicæ damnum sequeretur. Vide quæ tradidi *de legibus disp.* 10. *quæst.* 2. *puncto* 1. §. 1. *num.* 10. *& sequ. & de homicidio, in tract. de contract. & in hac quæst. puncto* 1. *n.* 8. *& quæst.* 14. *puncto* 1. *n.* 5. *& seq. & quæst. proximè sequenti.*

Vtrùm verò ipsimet recurrentes ad sæculare tribunal contra Bullæ dispositionem excommunicationem incurrant, patet ex dictis *quæst.* 14. *puncto* 1. *n.* 2. *& seqq.* & constabit ex dicendis *quæst.* 17. *puncto* 1. *nu.* 22. *& seqq.* incurrere: præterea ex dictis *quæst.* 14. *puncto* 2. *num.* 21. constat vtrum in locis hæreticorum, in quibus aditus ad Ecclesiasticos iudices nulla ratione patet, licitum sit ad sæculares iudices recursum habere.

§. V.

Vtrùm prætextus Bullæ aliquibus in locis non publicatæ, aut non acceptatæ, sufficientem excusationis causam ab incurrenda excommunicatione afferat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 PRætextus legis, seu Bullæ non publicatæ in aliquibus locis, in quibus Bulla non obseruatur, non excusat transgressores ab excommunicatione. Ratio est, quia leges Pontificiæ obligant Christi fideles; etiamsi in sola Romana Curia publicatæ sint, vt pluribus docui *de legibus disp.* 1. *quæst.* 1. *puncto* 4. *num.* 16. *& seqq.* cum Syluestro, Valentia, Vasquez, Azorio, & aliis. Idemque tenent Nauarrus *consil.* 1. *de constitut. num.* 19. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *n.* 258. *vers. insertur quartò*, Coriolanus

1 Prætextus Bullæ alicubi non publicatæ non excusat transgressores Bullæ.

riolanus *hic*. Ratio est, tum quia nullo iure cautum est, vt aliis in locis publicatio fiat: tum quia sic vsu receptum est, tum quia alioquin sequeretur multas decretales, quæ alibi publicatæ non fuerũt, extra Vrbem non obligare, & nihilominus constat eas tamquam obligatorias seruari. Videnda sunt, quę tradidi *de legib.* vt repetitionis tædiũ euitem.

An autem Principes, Bullæ publicationem, acceptationem, & obseruantiam in suo territorio impedientes grauiter peccent, fusiùs explicaui *quæst.1.puncto 3.dub.3.* & infrà *quæst.17.* explicabo, vtrùm excommunicationem huius Bullæ incurrant.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Prætextus Bullæ non acceptatæ non excusat transgressores ab excommunicatione.

2 PRætextus legis, seu Bullæ non acceptatæ in iis locis, in quibus non obseruatur, non est titulus sufficiens ad excusandos transgressores ab excommunicatione. Ratio est, quia etiamsi ab aliquibus Doctoribus concedatur legem, non solùm sæcularem, verùm etiam Ecclesiasticam non obligare, vbi acceptata non est; id tamen fallit, vbi constat superiorem velle independenter ab acceptatione obligare, vt cum Suarez, Vasquez, Salas, Reginaldo, & aliis probaui *de legibus disp. 1.quæst.1.puncto 4.nu.29. & seqq.* quibus adde multas Rotæ decisiones, vt innui *de legibus, loco citato, in vltima impressione.* Sed Summus Pontifex vult independenter ab acceptatione Bullæ obligare: ergo, &c. Minor probatur, tum quia Summus Pontifex in Bulla excludit omnẽ prætextum, & prætensionem: tum quia à viris fide dignis accepi, nonnullos Summos Pontifices de hac re interrogatos respondisse, contrariam sententiam, quæ in legibus Pontificiis acceptationem requirit, explodendam, & reciendam esse: ergo Bulla Cœnæ independenter ab acceptatione obligat, quidquid Becanus, & alij in cõtrarium sentiant. Obserua tamen aliud esse, legem non esse acceptatam, aliud legem contrariam vsu abrogatam fuisse. Ego de primo loquor, non de secundo: de hoc enim egi *in tract. de legibus.*

De aliis causis ab excommunicatione incurrenda excusantibus, vt ignorantia, obliuione, & similibus, hìc opus non est agere, quia de illis sufficienter actum est *de censuris in genere, de peccatis,* & alibi pluribus in locis. Neque hìc percensere volo casus, in quibus licitum est personas Ecclesiasticas ad laicale tribunal trahere; quia proprius istorum locus est *in disp.16.puncto 4.* singula enim suis locis agenda sunt.

QVÆSTIO XVI.

De excommunicatione contra trahentes, vel trahi procurantes personas Ecclesiasticas ad sæculare tribunal, & contra facientes statuta quibus Ecclesiastica libertas læditur, & diminuitur.

DEcimaquinta excommunicatio huius Bullæ in hæc verba fertur: *Quive ex pretenso eorum officio, vel ad instantiam partis, aut aliorum quorumcumque personas Ecclesiasticas, Capitula, Conuentus, Collegia Ecclesiarum quarumcumque coram se, ad suum tribunal, audientiam, Cancellariam, Consilium, vel Parlamentum, præter iuris canonici dispositionem trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quouis quæsito colore. Necnon, qui statuta, ordinationes, constitutiones pragmaticas, seu quæuis alia decreta, in genere, vel in specie, ex quauis causa, & quouis quæsito colore, ac etiam pratextu cuiusuis consuetudinis, aut priuilegij, vel aliàs quomodolibet fecerint, ordinauerint, & publicauerint, vel factis, & ordinatis vsi fuerint, vnde libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo laditur, vel deprimitur, aut aliàs quouis modo restringitur, seu nostris, & dictæ Sedis, ac quarumcumque Ecclesiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè præiudicatur.*

Hic canon connectitur cum antecedente, & cum tribus aliis subsequentibus; quia sub vna, & eadem verborum forma, excommunicationem continente, enuntiatur: nam verba illa, *excommunicamus, & anathematizamus,* quæ initio cuiuslibet canonis apponi solent, in hoc canone, & tribus sequentibus non referuntur. Cùm autem hic canon, cuius explicationem aggredior, in duas diuidatur partes, in quarum

Prima prohibentur actiones, quibus libertas Ecclesiastica violatur, trahendo personas Ecclesiasticas ad sæcularia tribunalia.

In secunda interdicuntur actiones, quibus eadem libertas violatur per statuta, vel ipsorum vsum; de vtriusque generis actionibus distinctè, & gradatim agam in duabus sectionibus proximè sequẽtibus.

SECTIO I.

Circa primam canonis partem, in qua prohibetur violatio libertatis fori per tractionem personarum Ecclesiasticarum ad laicale tribunal.

IN hac sectione principaliter differam,

Primò, quid sit libertas Ecclesiastica.

Secundò, quo iure inducta fuerit.

Tertiò, quænam personæ priuilegio libertatis Ecclesiasticæ gaudeant.

Quartò, quibus actibus sub excommunicatione in hoc canone prohibitis Ecclesiastica libertas violetur, seu quænam sit materia censuræ in hoc canone latæ.

Quintò, quænam personæ libertatem Ecclesiasticam lædant, ita vt censuram huius canonis incurrant, seu quódnam sit subiectum ipsius excommunicationis.

Sextò, vtrùm dentur aliqui casus, in quibus non obseruantes Ecclesiasticam libertatem, seu trahentes Ecclesiasticas personas ad sæculare tribunal, ab excommunicationis pœna excusentur.

PVNCTVM I.

Quid sit libertas Ecclesiastica, quæ læsi prohibetur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Describitur libertas Ecclesiastica.

1 LIbertas Ecclesiastica est immunitas, & exemptio ab oneribus, vel à subiectione, vel coactione temporalis potestatis; seu est libera facultas faciendi quidquid fieri licet; seu est naturalis facultas faciendi quod libet, nisi iure prohibeatur. *l. libertas. ff. de statu hominum.*

Ex quo sequitur libertatem Ecclesiasticam lædi, quoties laici aliquid clericis præcipiunt, quod iure diuino, vel canonico illis præceptum non est, aut quoties aliquid eis prohibent, quod ipsis nullo iure prohibitum est: hoc enim pacto auferunt Ecclesiasticis liberam facultatem faciendi, quod aliàs ipsis liberè fieri licebat, siue hæc facultas competat illis ex iure diuino, siue canonico, siue ciuili. Quamobrem inquit Caiet. *v. excommunicatio cap.31.notab.5.* Duardus *quæst.19.num.2.* & alij, libertas Ecclesiastica consistit in omni eo, in quo Ecclesia, seu Ecclesiasticæ personæ non sunt subiectæ, aut arctatæ, siue illud spectet ad esse naturale, siue ad spirituale, siue ad operari, siue ad recipere, siue ad quodcumque aliud, siue id eis conueniat ex dono naturę, siue ex dono gratuito, siue ex iure communi, siue ex priuilegio. Vt hoc clarius intelligatur,

2 Libertas Ecclesiastica quotuplex sit.

2 Obserua libertatem, seu immunitatẽ Ecclesiasticam triplicem esse.

Prima dicitur localis, quia competit locis, vt est priuilegium immunitatis concessum Ecclesiis, ne qui ad ipsas confugiunt, extrahi possint, & à laicis comprehendi.

Secunda est realis, qua gaudent bona Ecclesiarum, quæ à censu, tributo, seu collectis potestatum sæcularium libera sunt, & immunia.

Tertia est personalis, quæ personis ipsis Ecclesiasticis concessa est, ne oneribus afficiantur: cum enim personæ Ecclesiasticæ cultui diuino addictæ, & mancipatæ sint, iure merito ab oneribus, & iudiciis laicorum Principum immunes esse debent. De immunitate locali egi *in tractatu de legibus disp.3.quæst.7.* & de immunitate reali ab oneribus, & tributis disserui *in tract. de restitut. & de contract. disp.2.quæst.9.puncto 2.* & infrà, Deo fauente, agam.

Hic ergo agendum superest de libertate, & immunitate personali, cuius definitionem iam tradidi; quamuis in secunda canonis parte generaliter mentio fiat de libertate Ecclesiastica, & de immunitate, seu iuribus Ecclesiarum, vt ex dicendis sectione secunda constabit.

Hinc gradum facio ad ostendendum, quo iure inducta sit libertas Ecclesiastica, & quamuis hanc quæstionem *in tractatu de legibus disp.10.quæst.2.puncto 1.§.1.n.2.* explicauerim; nihilominus eamdem de verbo ad verbum nonnullis additis huc transferendam duxi, cùm huius loci propria sit, & maximè conducat ad solutionem nonnullarum difficultatum infrà explicandarum.

PVNCTVM II.

Quo iure libertas Ecclesiastica inducta sit.

VNICA PROPOSITIO.

1 Clerici quoad causas spirituales exempti sunt iure diuino.

1 CLerici, aliique Ecclesiastici iure ciuili, canonico, & diuino exempti sunt à laica potestate, non solùm quoad causas spirituales; verùm etiam quoad temporales, & quoad personas. Quòd exempti sint quoad causas spirituales patet, tum quia causæ spirituales cognoscendæ & definiendæ sunt per potestatem spiritualem; omnis enim potestas operatur circa materiam sibi subiectam, vel subordinatam: causæ autem spirituales, & Ecclesiasticæ non sunt materia subiecta potestati laicæ; cùm enim potestas sæcularis distincta sit ab Ecclesiastica, debet etiam habere materiam distinctam à materia Ecclesiastica, tum quia in Ecclesia est potestas iurisdictionis, iuxta illud, *Pasce oues,* &c. *Quodcumque ligaueris,* &c. *Quid vultis? in virga veniam ad vos,* & c. ad Timotheum 5. *Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus.* Sed hæc potestas non competit laicis; ipsis enim data non fuit, sed Ecclesiasticis; cùm ostendi non possit, quandónam laicis data fuerit, & cùm sit superioris ordinis, inferiori potestati subordinari non potest. Alias rationes, & textus afferam *quæst.19.punct.3.§.2.* ad hanc rem comprobandam, in qua Doctores Catholici conueniunt, & à fortiori patebit ex dicendis in causis ciuilibus, criminalibus, & temporalibus.

Quòd autem Ecclesiastici, quoad causas ciuiles, aut criminales, exempti sint à laica potestate iure ciuili, canonico, & diuino, non certò constat inter DD. nam in duas sententias diuisi sunt.

2 Affertur sententia asserens Ecclesiasticos iure ciuili, & canonico, non verò diuino exemptos esse.

2 Prima sententia est Ecclesiasticos exemptos esse iure ciuili, & canonico; non verò diuino. Hæc sententia tres habet partes.

Prima est Ecclesiasticos exemptos esse iure ciuili (non quòd priuilegium exemptionis primam traxerit originem à Principibus, aut quòd illorum voluntas, seu donatio fuerit causa necessaria istius priuilegij; sed quòd ipsis consentientibus introductum, & ab ipsis concessum fuerit eo modo quo concedi potuit.) Hæc prima pars patet, tum ex *authent. vt clerici apud proprios iudices conueniantur,* ex *l. placet, C. de sacrosanct. Eccles. & l.2. C. de Episcop. & cleric. & l.7. eodem tit.* ibi, *qui per iniuriam hæreticorum ad curiam deuocati sunt, absoluantur, & de cetero ad similitudinem Orientis ad curias minimè aduocentur, sed immunitate plenissima potiantur.* In quo loco licet ostendatur, occasione hæreticorum huiusmodi priuilegium concessum fuisse, nihilominus absolutè latum fuit, & supponitur anteà latum fuisse in Orientali Ecclesia: tum ex verbis Caroli Magni *in suo capitulari libro, cap.109.* ibi, *Clerici non sæcularibus iudicibus, sed Episcopali audientia reseruantur: fas enim non est, vt diuini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio.* tum ex facto Constantini Magni inferiùs allegando. Imò in hac re nulla est inter DD. controuersia, teste Azorio *1.parte lib.5.cap.12. quæst.1.vers. conuenit etiam.* Idemque multis probat Suarez *de immunit. lib.4.cap.12.*

Secunda pars primæ sententiæ est Ecclesiasticos exemptos esse iure canonico, quæ pars perspicuè constat ex Mileuitano *in c. placuit,* Concilio Constantiensi cit. ex Chalcedonensi *can.9.* Carthaginensi III. *canone 9.* ex Concil. Lateran. X. *sess.9.* in Bulla reformationis, ex Tridentino *sess.25.cap.20. & cap. Christianus, cap. non minus, de immunitate Ecclesiæ, cap. si Imperator dist.99.* & ex quàm pluribus aliis textibus relatis à nobis *de contract. loco cit.* & à Doctoribus statim citandis, & infrà *quæst.19.puncto 3.§.2.* vbi ex professo ostendi Ecclesiasticos immunes esse à laica potestate quoad collectas, & tributa.

3 Summus Pontifex posse, inuitis Principibus exemptionẽ inducere.

3 An autem Summus Pontifex, præcisa exemptione iuris ciuilis, aut etiam diuini, potuisset Ecclesiasticos à potestate laica eximere, inuitis Principibus,

Respon-

Respondeo affirmatiuè cum Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 11.* Couarruuia *pract. quæstionum cap. 31. concluſ. 3. & 4.* Henriquez *lib. 7. de indulgent. cap. 24.* Sotò, Ceuallos, & aliis, quos suprà retuli. Ratio est, tum quia obseruantia istius immunitatis præcipitur sub cēsuris ipsis etiam Principibus temporalibus, *cap. nouerit, & cap. grauem, de sententia excommunicationis, cap. quamquam, de censibus in 6. & cap. vltimo, de rebus Eccles. non alienand.* ergo signum est, Summum Pontificem posse immunitatem Ecclesiasticam inducere, etiam inuitis ipsis Principibus: tum quia Petro, & eius successoribus collata est facultas gubernandi Ecclesiam, ligandi, atque soluendi in omnibus, quæ ad bonum Christianæ religionis, & Ecclesiæ regimē necessaria sunt; sed ista exemptio est valdè necessaria religioni Christianæ, vt res Ecclesiasticæ cum debita veneratione tractentur; ergo Petro, & eius successoribus data fuit facultas inducendi huiusmodi exemptionem, tum quia huiusmodi exemptio est consentanea iuri naturali, vt patebit ex vltima ratione afferenda ad probandam secundam sententiam; ergo est materia præcepti; ergo præcipi potest, inuitis Principibus.

Obiicies primò, Summus Pontifex non potest aliquem iure suo priuare; sed Principes laici haberent ius in clericos in suo territorio existentes, si immunitas Ecclesiastica iure diuino, vel ciuili inducta non fuisset; ergo exemptio non posset iure canonico præcipi, dissentientibus Principibus laicis; alioquin iure suo priuari possent.

Respondeo primò ad minorem propositionem, Principes laicos ex vi sui muneris nunquam habuisse iurisdictionem in Ecclesiasticos: ex nullo enim Scripturæ loco hanc iurisdictionem probare possunt, vt ostendi *quæst. 15. puncto 4.* consequenter introductione exemptionis, à Summo Principe facta, nullo iure priuarentur.

Respondeo secundò ad maiorem propositionem, summum Pontificem posse aliquem iure suo priuare, dum id necessarium est per ordinem ad rem præceptam; cōcessa enim iurisdictione ad aliquem finem, censentur etiam concessa media. *l. 2. ff. de iurisd. omn. iud.* Cùm ergo subtractio Ecclesiasticorū à laica potestate (si admitteremus Ecclesiasticos, præciso exemptionis priuilegio, laicis Principibus subditos esse) necessaria sit ad rectam Ecclesiæ gubernationem, dicendum est Ecclesiasticos à Papa eximi potuisse; etiamsi, quasi per accidens, damnum laicis Principibus inde sequeretur.

Obiicies secundò, Episcopus non posset clericos in sua diœcesi existentes eximere, si exemptio ab aliis concessa non fuisset; ergo neque Papa. Consequentia probatur, tum quia potest Episcopus in sua diœcesi, quod Papa in toto terrarum orbe: tum quia Episcopo deneganda non videtur potestas disponendi ea, quæ ad conueniens Ecclesiæ suæ regimen spectant. Si ergo ab Episcopo in sua diœcesi introduci non posset Ecclesiastica exemptio, hæcque necessaria non esset regimini ipsius Ecclesiæ, neque à Papa introduci posset.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, tum quia nusquam legitur, hanc facultatē Episcopis concessam; cùm enim Episcopi suam iurisdictionem non habeant immediatè à Deo, sed à Summo Pontifice, non possunt in sua diœcesi quidquid eis non prohibetur, sed quidquid eis cōceditur: tum quia exemptio Ecclesiasticorum à laica potestate est res grauissimi momenti, & magna indiget auctoritate: causæ autem maiores Summo Pontifici reseruatæ sunt, *cap. maiores, de bap.* tum quia Episcopus non potest priuilegium exemptionis augere; ergo neque potest introducere: tum quia ex huiusmodi exemptione magna sequi possent scandala, & perturbationes inter Principes, & Prælatos, nisi magna cum prudentia, & auctoritate fiat; ergo priuilegium inducendæ exemptionis videtur ad solam Summi Pontificis auctoritatem pertinere, vt benè argumentatur Suarez *loco citato num. 11.*

Negandum tamen non videtur primò, quin Episcopus possit aliqua suis clericis præcipere, licet inde aliquod damnum laicæ potestati sequatur, vt si præcipiat suis clericis, vt in causis, in quibus liberum est ipsis iudicem eligere, eligant Ecclesiasticum. Ratio est, tum quia huiusmodi præceptum, in rigore loquendo, non videtur iurisdictioni laicorum derogare, cùm clericis liberum alias esset iudicem eligere: tum quia sicut indecens est, fidelem coram infideli causam agere; ita indecens, & periculosum videtur clericos à laicis puniri, vel iudicari; consequenter hæc videtur materia præcepti ab Episcopo indicendi.

Secundò negandum non videtur, quin Episcopus possit obseruantiam alicuius exemptionis, à Principe concessæ, præcipere: Episcopus enim potest priuilegium Ecclesiæ concessum acceptare, & illius obseruantiam præcipere; sic enim non priuat laicum iure suo, sed ius Ecclesiæ tuetur, vt benè Suarez *num. 13.* & hæc de secunda parte primæ sententiæ.

Tertia pars primæ sententiæ est Ecclesiasticos exemptos non esse iure diuino. Ratio est primò, quia ex sacris litteris, aut Ecclesiæ traditione, vel ex testimonio Patrum non colligitur clericos iure diuino exemptos esse à laica potestate; ergo non sunt exempti iure diuino. Secundò, quia principio nascentis Ecclesiæ clerici subditi erant Principibus laicis, ad Romanos 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, & hoc propter ordinationem Dei*; supponit ergo D. Paulus, non solùm laicos, verùm etiam clericos subditos esse laicæ potestati, cùm illa particula, *omnis*, neminem excipiat, & actorum *cap. 25.* dicitur, *Ad tribunal Cæsaris sto, vbi oportet me iudicari.* Præterea in antiquo Testamento Sacerdotes subiiciebantur Regibus, & Salomon priuauit Abiathar sacerdotio, 3. *Regum cap. 2.* Tertiò quia Ioannis 19. Christus dixit Pilato: *non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi data tibi esset desuper*; si ergo Pilato concessa erat potestas aduersus Christum, à fortiori dicendum videtur laicis iudicibus competere facultatem iudicium in clericos exercendi.

Quartò, quia Christi fideles per sacramenta Baptismi, & Chrismatis, quibus inunguntur, non subtrahuntur à laica potestate; ergo neque subtrahuntur clerici.

Quintò, quia priuilegium immunitatis à Constantino concessum fuit, teste Baronio *anno 130.* ad instantiam Hilarij, qui in libro ad eumdem in hæc verba loquitur: *Benefica natura tua prouideat, & desernat clementia tua, ne iudices posthac præsumant, & vsurpent, ac putent se causas cognoscere clericorum.* vbi notanda est illa particula, *posthac*, quæ principium istius exēptionis indicat: ergo immunitas non est de iure diuino.

Sextò, quia licet Principes concesserint clericis priuilegium exemptionis à suis iudicibus: non tamen exemerunt à sua propria, & imperiali potestate, vt patet, tum ex *authent. nullus. C. de Episcop. & cleric.* vbi sic dicitur: *Nullus Episcopus inuitus ad ciuilem, vel militarem iudicem in qualibet causa producatur, vel exhibeatur, nisi Princeps iubeat*: tum ex facto Caroli V. qui Hermanum Coloniæ Archiepiscopum in ius ad se vocari iussit pro criminibus ipsi obiectis.

Septimò, quia si clerici iure diuino exempti essent, non posset Summus Pontifex libertatem Ecclesiasticam restringere, & minuere, & clericorum causas laicis committere; cùm Summus Pontifex non possit in iure diuino dispensare. Ita Medina *C. de restit. quæst. 15.* Michael Salonius *2. 2. quæst. 67. ar. 1. controuersia 1. concl. 4.* Bañes *ibidem*, Sotus *in 4. distin. 25.* Couar. *pra. quæst. c. 31.* Farinacius *de inquis. quæst. 8. sub initium*; Molina *tra. 3. disp. 49. & 31.* Lessius *lib. 2. c. 33. dub. 4.* Sayrus *lib. 3. ca. 22. n. 8.* Menochius *de arb. casu 430. n. 1.* Bellarminus *tom. 1. contro. lib. 1. c. 28.* Ceuallos *locis infrà citandis*, Viualdus hìc *casu 15. n. 3. in nouis*, & alij.

4 Secunda opinio est asserentium clericos non esse exemptos iure diuino, sed iure ciuili, & canonico, valdè consono iuri diuino. Quòd non sint exempti iure diuino, constat ex argumentis allatis ad probandam tertiam partem primæ opinionis; sicut etiam ex probatione primæ & secundæ partis eiusdem primæ opinionis colligitur, exemptos esse iure ciuili & canonico. Quòd verò hoc ius sit valdè conforme iuri diuino, constabit ex rationibus in tertia opinione afferendis: quæ ad hoc probandum maximè conducunt: nam ius diuinum aliquando appellatur quidquid boni in sacris litteris factum esse legitur; quamuis de eo nullum propriè præceptum extat. Ita Salonius *loco citato, concluſ. 5.* Salas *de legibus disp. 14. sect. 11. num. 120.* Molina, Lessius, & alij *locis citatis.*

4 Adducitur sententia asserentium libertatem Ecclesiasticam inductam esse iure ciuili, & canonico iuri diuino valdè conformi, & consentaneo.

5 Tertia opinio, quæ mihi longè probabilior videtur, est, clericos non solùm iure ciuili, & canonico, vt patet ex argumentis primæ opinionis; verùm etiam iure diuino exemptos esse. Ratio est, tum quia *Psalm. 104.* dicitur, *Nolite tangere Christos meos*: quæ verba licet intelligantur de Patriarchis, qui erant vncti, & à Deo missi ad populum; intelligenda tamen etiam sunt à fortiori de clericis & Sacerdotibus, qui vncti sunt, diuino cultui peculiariter mancipati, & interpretes ad populum transmissi: tum quia *cap. Imperator dist. 96.* habetur, Domino instituente, ad Ecclesiam pertinere, clericorum, & Ecclesiarum gubernationem, & curam, Deumque voluisse clericos, & Sacerdotes ordinari, & discuti, non à potestatibus sæculi, sed à Pontificibus, & Sacerdotibus. Idem habetur *cap. quamquam, de censibus*, vbi Bonifacius VIII. ait Ecclesias, Ecclesiasticasque personas, & eorum bona, non solùm humano iure, verùm etiam diuino, à potestate ciuili eximi, & liberari. In *cap. relatum 11. quæst. 1.* dicitur, taliter præuaricantes, præuaricati sunt in Deum suum, & non obediunt præceptis eius. In *cap. nimis, de iureiuran.* ibi, *nimis de iure diuino.* quidam laici vsurpare nituntur, cùm viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes, ad præstandum sibi fidelitatis iuramenta compellūt. In Conc. Lateran. sub Leone X. *sess. 9.* in Bulla reformat. Curiæ habetur, *cùm iure tam diuino, quàm humano laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit*, &c. & in Tridentino *sess. 25. cap. 20.* absolutè, & sine vlla distinctione habetur, Ecclesiæ, & Ecclesiasticarum personarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam esse: tum quia, cùm libelli, accusationem contra clericos continentes, Constantino Magno delati essent, respondisse ferunt, ad se de huiusmodi causis iudicium non pertinere: *vos enim*, inquit Constantinus, *à nemine iudicari potestis, sed ad solius Dei iudicium reseruamini*, vt habetur *c. continua 11. q. 1. & c. futurum 12. qu. 1.* tum quia Dauid numquam ausus est lædere Saulem, non solùm causa offensionis; verùm etiam causa defensionis, quia Saul vnctus erat; ergo neque licet lędere, vel punire clericos, & Sacerdotes, qui vncti sunt, cuius vnctionis vmbra erat vnctio Saulis: tum quia præcisa dispositione iuris canonici, verum est, Ecclesiasticos esse patres, & pastores sæcularium, sed non decet, vt pastor iudicetur ab ouibus, & superior ab inferiore, *cap. cùm inferior, & cap. solitæ, de maiorit. & obed.* ergo non decet clericos iudicari à potestate sæculari; ergo præcisa prohibitione iuris ciuilis, & canonici, dicendum est aliam prohibitionem, nempe diuinam, vel naturalem extare, qua cauetur, ne clerici potestati laicæ subiiciantur. Ita Sylvester *verb. immunitas 1. quæsito 4.* Suarez *de immunit. lib. 4. cap. 9. 14. & 15.* Azor. *1. part. lib. 5. cap. 12. quæsito 1.* Ambrosinus *de immunit. cap. 16. num. 4.* Bellarminus *in controuers. de clericis cap. 28.* Filliucius *tract. 16. cap. 11. quæs. 10. n. 316.* Angelus *verb. immunitas, num. 33.* Clauis Regia *lib. 12. c. 8. nu. 6.* Valentia, & alij quamplures, quos refert Ceuallos *communium contra communes quæst. 550. & in tract. de cognitione per viam violentiæ, in procemio cap. 5, num. 1. in prologo n. 95.* Prosper Farinacius *de inquisit. quæst. 8. num. 2. vers. amplia primò.* Marta *de iurisdict. 2. part. cap. 6.* Alter. *disp. 16. cap. 2.* Duardus *canone 15. quæst. 18. nu. 6. & seqq.* Carolus de Grassis *de effectibus clericat. effectu 1. nu. 2.* Iulius Clarus *lib. 1. §. fin. quæst. 3. num. 2.* & alij apud præcitatos DD.

5 Asseritur sententia asserētium libertatem Ecclesiasticam esse de iure diuino.

Ad rationes aliarum opinionum, quatenus nostræ sententiæ aduersantur, ad probandam libertatem clericorum non esse iure diuino præscriptam, respondendum est.

Ad primam respondetur, libertatem clericorum colligi ex sacris litteris, ex Conciliis, & ex textibus in iure expressis.

6 Ad secundam respondeo clericos, principio nascentis Ecclesiæ, subditos fuisse paganis, non quia pagani iure diuino potestatem in clericos haberent; sed quia Summi Pontifices iustis de causis hoc permittebant, aut quia clerici obedientiam illis præstare debebant, ne detrimentum fidei, & religioni Catholicæ afferretur.

6 An clerici principio nascentis Ecclesiæ subditi essent laicis.

Vel dic subiectos fuisse de facto, non de iure. Vel dic clericos esse subditos Principibus quoad vim directiuam, non quoad vim coactiuam. Ita Azor. *quæsito 1. ad finem*, & alij quos retuli *de legib. disp. 1. punct. 6.*

Ad id quod dicitur de Sacerdotibus antiquæ legis, respondetur, Reges antiquæ legis maiorem potestatē habuisse, quam Sacerdotes, vel etiam

etiam ipsos, qui iudicia in alios Sacerdotes exercuerunt, fuisse Sacerdotes, & Reges. Vide Duardum *num.*29. & alios præcit. DD.

7 Sanctus Paulus an peccauerit appellando Cæsarem.

7 Ad id quod dicitur *Actorum* 25. respondetur, Paulum ad Cæsarem appellasse, non iure, sed facto, non tamquam ad superiorem suum, cùm ab eius iurisdictione exemptus esset iure diuino; sed quia nulla alia ratione poterat iniustam vexationē, & falsam accusationem auertere: nam iure naturali possumus auxilium alterius implorare ad propulsandam vim, & redimendam iniustam vexationem, dum à legitimo superiore auxilium ad nostram defensionem implorare non possumus. Ita Salonius *concl.* 5. *ad finem*, Duardus *canone* 15 *quæst.* 18. *nu.* 40. Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 10. *num.* 4. Bellarminus *cap.* 13. *suæ apologiæ.* Quamuis enim causa Pauli, quæ tunc agebatur, non esset ciuilis, sed religionis, nempe de prædicatione ad gentes, *Actor.* 22. de resurrectione mortuorum *cap.* 23. quòd esset sectæ Nazaræorum defensor *cap.* 24. & de aliis quæstionibus ad Catholicam religionem pertinentibus *c.* 25. nihilominus malè non egit appellādo ad iudicem laicum & infidelem: tum quia huiusmodi iudicium euitari non poterat: tum quia, cùm iam sub inferiori iudice laico, & infideli constitutus esset, non videtur contra rectam rationem egisse appellando ad legitimum superiorem eiusdem inferioris iudicis, & accusatorum, à quorum iniusta vexatione aliter se redimere non poterat, quàm appellando ad Cæsarem, eo meliori modo, quo poterat.

Istam responsionem conatur Azor *cap.* 14. *quæsito* 6. *ad finem*, cum glossa refellere: mihi tamen probatur, si recursus ad laicos fiat, tāquam ad priuatas personas, seu non tamquam ad superiores Ecclesiasticis, vt dictum est in expositione 14. canonis huius nostræ præsentis Bullę, vbi alias responsiones attuli; sola enim necessitas non confert laicis iurisdictionem in Ecclesiasticos.

8 Pilatus an supra Christum potestatem haberet.

8 Ad tertiam, omissis aliis responsionibus, quas refert Salonius *conc.* 5. respondeo Pilatum habuisse supra Christum potestatem facti, non iuris, quatenus à Deo permissum fuit, vt Christus iniquo Pilati iudicio subiiceretur. Ita Azor *loco cit.* Duardus *loco cit. nu.* 35. & alij. Vel dic Christum se subiecisse iudicio Pilati, tamquam arbitri, non tamquam iudicis. Ita Salonius, S. Thomas, & Caietanus. Sed mihi magis placet prima responsio, quam etiam sequitur Suarez *in tractatu de fidei defensione contra Regem Angliæ lib.* 4. *c.* 7. *n.* 12. cum Chrysostomo, & Cyrillo.

Ad quartam respondeo negando consequentiam: non enim est eadem ratio clericorum, & aliorum Christianorum, cùm clerici sint diuinis ministeriis mancipati, & in sortem, & hæreditatem Christi cooptati peculiari quadam ratione.

Ad quintam respondeo, inde solùm colligi, immunitatem Ecclesiasticam esse etiam de iure ciuili eo modo, quo à laicis concedi potuit: id enim quod iure diuino, vel canonico præscriptum, vel prohibitum est, potest etiam iure ciuili præcipi, vel prohiberi, vt patet in simili de crimine vsuræ, & aliis. Addo testimonium Hilarij, quod à Ceuallos adducitur *in tract. de cognitione per viam violentiæ, in proœmio cap.* 5. *n.* 11. nostræ potiùs sententiæ fauere, quàm aduersari. Hilarius enim ad coercendam nonnullorum audaciam petiit decerni, & prouideri, ne laici iudices vsurpent, & præsumant cognoscere causas clericorum, vbi notanda sunt illa verba, *vsurpent*, & *præsumant*, quæ supponunt anteà indictam fuisse Ecclesiasticam immunitatem: præsumptio enim, & vsurpatio iniquam, & iniustam actionem contra prohibitionem significant, vt etiam benè aduertit Suarez *in tra. de fidei defens. lib.* 4. *c.* 12. *n.* 6.

An autem Principes possint Ecclesię aliquod priuilegium circa rem temporalem sibi subiectam concedere, certum est posse, vt patet ex donatione Constantini, & aliorum.

Ad sextam respondeo Ecclesiasticos absolutè exemptos fuisse, vt suprà probatum est.

Ad authent. respondetur, illius dispositionem in ea parte irritam esse, vtpote libertati Ecclesiasticæ, iure diuino inductæ contrariam.

Ad factum Caroli V. respondeo primò ab eo in ius vocatum fuisse Hermanum, non vt Archiepiscopum, sed vt Principem Imperij; feudatarius enim in causa feudali subiicitur domino feudi.

Respondeo secundò, Carolum V. fuisse protectorem cleri, & Academię Colonienſis, teste Surio *anno* 1545. consequenter potuisse Hermanum ad se vocare, non tamquam ad iudicem, sed tamquam ad protectorem; consequenter id non fecisse auctoritate propria, sed de licentia Summi Pontificis, qui eum protectorem constituerat.

Ad septimam respondet Ambrosinus *cap.* 8. *num.* 1. & 8. Decianus *in tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 66. Clarus *lib.* 5. *quæst.* 41. *num.* 8. Couarr. *loco cit. ca.* 30. Farinacius *loco cit.* & alij, Papam non posse legem vniuersalem facere, qua clerici à laica potestate eximantur, posse tamē in aliquibus casibus dispensare; quia Summus Pontifex potest in casu aliquo particulari dispensare in iure diuino.

9 Summus Pontifex an possit facultatem laico concedere cognoscendi causas Ecclesiasticas.

9 Sed mihi dicendum videtur cum Azorio *cap.* 12. *quæsito* 1. *ad finem*, Ambrosino, & aliis, Sumum Pontificem, dum laicis facultatem concedit cognoscendi de causis clericorum, censeri laicis ea in parte facultatem delegare; hæc enim est potestas iurisdictionis, non autem ordinis: potestas autem iurisdictionis delegabilis est. Imò hanc facultatem feminis delegari posse putant præfati DD. sed de hac re quid nobis sentiendum sit, constat ex dictis *de legibus punct.* 3. *num.* 35. & *de censuris quæst.* 1. *punct.* 2.

10 Episcopus an possit facultatem laicis concedere cognoscendi causas Ecclesiasticas.

10 Obiicies, Episcopus, aliique Prælati inferiores Summo Pontifice non possunt hanc facultatem delegare laicis, aut etiam clericis coniugatis; ergo neque Summus Pontifex potest hanc facultatem laicis demandare, & delegare.

Respondeo negando consequentiam; quamuis enim habens facultatem ordinariam possit eam alteri delegare; nihilominus Episcopus non potest hanc facultatem laico in criminalibus, aut in ciuilibus, excepta vrgenti necessitate, committere. Ratio est, tum quia impeditur à iure, *cap. nullus iudicum*, & *cap. si diligenti*, 12. *de foro compet.* tum quia clerici iure communi sunt exempti à potestate laica: Episcopus autem non potest in iure communi dispensare, vt patet ex dictis *de dispensationibus.* Ita innuit Azor *loc. cit. quæsito* 1. *versic. sed dubitari potest. ad finem*, & in terminis Decianus *loco cit. lib.* 4. *cap.* 9. *n.* 70. Iulius Clar. *loco cit. quæst.* 41. *n.* 5. Antonius de Sousa *c.* 20. *disp.* 96. *n.* 3. *ad finem*, Comitolus *lib.* 6. *quæst.* 21. Filliucius *tra.* 16. *c.* 11. *quæs.* 7. *n.* 308. *ad finem*, Reginaldus *lib.* 19. *n.* 66. Ambrosinus *cap.* 18. *n.* 3. vbi nonnullos alios DD. refert.

Neque obstat *ca. clericum* 11. *quæst.* 1. nam reuocatum fuit in iuribus citatis. Non nego tamen, quin Episcopus possit adhibere laicos assessores, aut clericum delinquentem per laicos capere, vt docui *de censuris*; aut etiam, quin probabile sit Episcopum posse facultatem laico dare conueniendi clericum in ciuilibus. *ca.* 1. 2. & 4. *de foro compet.* iuxta Panormit. *cap. at si clerici, de iudiciis*, Clauem Reg. *lib.* 12. *c.* 8. *nu.* 9. Farinacium *n.* 4. *ad finem.* Decianum *n.* 70. *& sequentibus*, & alios, qui hoc idem sentiunt de Abbate respectu sui monachi exempti; nam Abbas respectu sui monachi iurisdictionem habet, quasi Episcopalem.

PVNCTVM III.

Quænam personæ appellandæ sint Ecclesiasticæ, ita vt libertatis Ecclesiasticæ priuilegio gaudeant, & ad laicale tribunal trahi non possint.

VNICA PROPOSITIO.

1 Personæ Ecclesiasticæ quænam sint.

1 PErsonæ Ecclesiasticæ sunt illæ, quæ sub laicorum genere non comprehenduntur, & priuilegio fori gaudent: omnes enim personæ vel sunt laicæ, vel Ecclesiasticæ, *cap. duo sunt genera hominum* 12. *quæst.* 1. Ita Sayrus *lib.* 3. *cap.* 19. *nu.* 7. Antonius de Sousa hic *c.* 16. *n.* 3. Duardus hic *quæst.* 3. *n.* 1. Nauarrus *in manuali c.* 27. *n.* 79. Viualdus hic *n.* 122. *in antiquis*, Ambrosinus, Farinacius, Iulius Clarus, & alij, quos retuli *de legibus disp.* 10. *quæst.* 2. *puncto* 1. *§.* 2. *& de censuris disp.* 2. *quæst.* 4. *puncto* 1. vbi sequentes difficultates explicaui, & huc paucis mutatis, vel additis transtuli.

Hinc colligitur primò, nomine Ecclesiasticorum intelligi Summum Pontificem, vt perspicuum est inter omnes: præterea Cardinales, Episcopos, Patriarchas; isti enim sub laicorum genere non comprehenduntur.

Secundò Sacerdotes, alioqui sacris initiatos.

2 Clerici in minoribus constituti gaudent priuilegio fori.

2 Tertiò constitutos in minoribus, modò seruent ea, quæ in Concilio Trid. *sect.* 23. *cap.* 6. præscribuntur: sicut enim hoc nomine, iuxta communem loquendi modum, veniunt tonsura initiati; multò magis venire debent minoribus ordinibus insigniti. Præterea omnes ordines minores dicuntur aliquo modo sacri. *cap. erubescant* 32. *dist.* Imò in nostra sententia sunt sacramenta, vt patet ex dictis *de sacramento ordinis*; ergo constituti in minoribus gaudere debent priuilegiis constitutorum in ordinibus maioribus: quamquam hi peculiari quadam ratione sacri dicuntur, vt suo loco docui. Ita Farinacius *tra. crimin. quæst.* 8. *n.* 5. Decianus *tract. crimin. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 21. Carolus de Grassis *effectu* 1. *num.* 77. & alij communiter.

3 Clericus coniugatus gaudet priuilegio fori, modo non sit bigamus, & modò habitum, & tonsuram deferat.

3 Adde hoc nomē, & hoc priuilegium extendi etiam ad clericos coniugatos. *cap. vnico, de clerico coniugato in* 6. ibi, *Præsenti declaramus edicto huiusmodi clericos coniugatos pro commissis ab eis excessibus, vel delictis trahi non posse criminaliter, vel ciuiliter ad iudicium sæculare.* Ita Marta *de iurisdict. part.* 4. *casu* 153. Duardus *can.* 15. *qu.* 4. Alterius ex parte *lib.* 5. *disp.* 16. *cap.* 1. Carolus de Grassis, Clarus, Farinacius, & alij *locis citandis*, contra Couarr. *pract. quæstionum cap.* 31. *num.* 7. & alios, existimantes huiusmodi clericos gaudere priuilegio fori in criminalibus; non verò in ciuilibus.

Hoc tamen intelligendum est primò, modò clerici non sint bigami bigamia vera, vel interpretatiua, vt in simili patet ex dictis *de censuris disp.* 2. *quæst.* 4. *puncto* 1. *n.* 5. Quamquam Iulius Clarus *n.* 8. *c.* 36. Carolus de Grassis *n.* 998. & alij oppositum sentire videntur de bigamo bigamia interpretatiua. Hoc tamen ego restringerem ad bigamum minoribus solum ordinibus initiatum: nam clericum sacris ordinibus initiatum arbitror gaudere priuilegio fori; sicut *in tractatu de censuris loco cit. puncto* 4. *n.* 11. dixi gaudere priuilegio canonis: nam *c. vnico, de bigamis*, sermo est de bigamo in minoribus solùm constituto.

Secundò intelligitur, modò habitum, & tonsuram deferant, & alicuius Ecclesiæ ministerio ab Episcopo deputati sint, iuxta Tridentinum *loco cit.* Quamquam hoc tempore clerici coniugati non solent habitum, & tonsuram deferre, vt cum Fulgosio obseruat Iulius Clarus *num.* 11. & Farinacius *de inquisit. quæst.* 8. *n.* 60. *vers. limita tertiò*; consequenter hoc priuilegio frui non consueuerunt.

4 Clericus non bigamus mortua vxore recuperat priuilegia clericalia, modò seruet præscripta in Tridentino.

4 Verum tamen est clericum, qui cum vna virgine contraxit, ea mortua lucrari omnia priuilegia clericalia, si ea seruet, quæ in Tridentino præscribuntur: hic enim verus est clericus; consequenter clericorum priuilegiis frui debet, si præscripta in Concilio seruet. Ita Iulius Clarus *§. fin. quæst.* 36. *n.* 15. vbi testatur de communi, Carolus de Grassis *de effectibus clericat. effectu* 1. *n.* 90. Couarr. *pract. quæstionum c.* 31. *n.* 7.

Tertiò intelligitur, modò clericus coniugatus abstineat ab armis deferendis; sicut enim in sententia nonnullorum clericus non coniugatus, qui se negotiationibus, & armis immiscet, amittit hoc priuilegium; ita etiam amittere debet coniugatus. Ita Iulius Clarus *loco citato n.* 10. vbi cum Bertrando testatur de communi, Farinacius *n.* 93. cum Bossio & aliis, Scaccia *de iudic. part.* 1. *c.* 11. *n.* 20. Carolus de Grassis *de effectibus clericatus effectu* 1. *n.* 87. Hoc tamen ego restringo ad clericum minoribus initiatum, & sufficienter admonitum, iuxta tradita *de censuris quæst.* 4. *puncto* 4. & iuxta regulas inferius tradendas.

5 Clericus initiatus prima tonsura, vel ordinibus, gaudet priuilegio, etiamsi ordines susceperit sine dimissoriis, aut etiam ecclesiastico susceperit ab Episcopo excommunicato, &c.

5 Quartò nomine clericorum veniunt initiati prima tonsura; nam collatione primæ tonsuræ in sortem, & hereditatem domini assumuntur (clericus enim significat sortem, vel hereditatem) & à laica potestate subtrahuntur, *cap. clerici, & cap. cùm non ab homine, de iudic. & c. nullus, de foro competenti.* Hoc tamen intelligendum est, modò habitu, & tonsura vtantur, & alia præstent, quæ iuxta Tridentinum *loco citato* requiruntur. Ita communiter DD. idemque infrà *§.* 4. *n.* 13. *& sequent.* fusius ostendam.

Addo hoc priuilegium extendi ad clericos, qui prima tonsura, vel ordinibus ab alieno Episcopo sine litteris dimissoriis initiati sunt, adhuc enim vocantur clerici in Domini sortem vocati, & è laicorum grege extracti. Ita Doctores citandi. Idem militat in eo, qui ordines susceperit ab Episcopo excōmunicato, suspenso, deposito, vel degradato.

Obiicies, in Concilio Trid. *sess.* 7. *cap.* 10. præscribitur clericum, qui Sede

Sede vacante cum litteris dimissoriis, seu reuerendis Capituli ad minores ordines promotus fuit, priuilegio clericali, præsertim in minoribus, non gaudere; ergo à fortiori non gaudet initiatus ordinibus sine litteris dimissoriis.

Respondeo primò hanc pœnam respectu initiatorum minoribus non esse ipso iure inflictam, quia Concilium vtitur verbo futuri temporis, *non gaudeant*. Ita Nauarrus *de temp. ordinat. consil.* 9. Sayrus *de temp. ordin. decis.* 21. Sanchez *lib.* 7. *de matrim. disp.* 46. *n.* 18. Cæpolla *consil.* 11. *n.* 10. *in crimin.* Baiardus, & alij quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *de effect. cler. effectu* 1. *ampliat.* 92. *num.* 624. *& seq.* contra Mascardum *de probat. concl.* 1140. *num.* 2. & alios.

Respondeo secundò Concilium non loqui de iis, qui simpliciter sine dimissoriis ordinati sunt; sed de illis, qui Sede vacante ordines susceperunt, obtentis litteris à Capitulo; à diuersis autem non fit illatio. *l. Papinianus exuli, ff. de minoribus.* Ita Marta *de iurisdict. part.* 4. *casu* 149. Duardus *lib.* 2. *canone* 15. *quæst.* 3. *num.* 7. *& seqq.*

6 Habitum clericalem suscipiens præcisè, non gaudet priuilegio fori.

6 Addit Ambrosinus *c.* 22. *n.* 6. cum Deciano *tract. crim. li.* 4. *c.* 8. *n.* 17. hoc priuilegium extendi ad eos, qui suscepto habitu, nondum verò accepta prima tōsura inseruiunt Ecclesiæ animo aduolandi ad statum clericalē, & hoc verificari putat Ambrosinus in diœcesi Mediolanensi, in qua cupiens ad statum clericalem admitti, obtenta ab Archiepiscopo licentia habitus, per annū in habitu clericali incedit, antequam prima ei tonsura conferatur. Sed hoc mihi nulla ratione probatur: tum quia hic non gaudet priuilegio canonis; ergo neque gaudet priuilegio fori: tum quia in Tridentino *loco cit.* præscribitur delatio habitus, & tonsurę, vt clericus priuilegio fori gaudeat: tum quia non sunt propriè personæ Ecclesiasticæ. Ita innuit Reginald. *lib.* 9. *num.* 355.

7 Famuli aut familiares Cardinalium Episcoporum, aut aliorum clericorum, non gaudēt priuilegio fori.

7 Addit Iulius Clarus *lib.* 5. *quæst.* 35. *num.* 11. hoc priuilegium extendi ad famulos, & ad domesticos, ac familiares Cardinalium: nam Romæ obseruari putat cum Zabarella *Clement. ne Romani, de elect.* vt Cardinalium famuli ad ipsos Cardinales puniendi remittantur. Sed contrarium hoc tempore seruatur, vt à viris fide dignis accepi, & testatur Farinacius *de inquis. quæst.* 8. *n.* 46. Scaccia *in tra. de iudi. par.* 1. *c.* 11. *n.* 22. Carolus de Grassis *de effectibus cleric. effectu* 1. *ampliat.* 24. *n.* 147. *& seqq.* Hoc etiam priuilegium ad duos familiares Referendariorum vtriusq; signaturæ extendi asseruit Doctores ex motu proprio Pauli III. qui incipit, *debita consideratione*, & est 23. in ordine §. 9. *folio mihi* 649. Verum si prędicta Bulla ritè perpendatur, non eximit illos a laica potestate; sed ab Ecclesiasticis iudicibus, illosque Summo Pontifici immediatè subiicit. Vide Bullam Pauli III. citatam.

Addunt etiam extendi ad famulos, siue familiares Episcoporū; quamuis sint merè laici. *cap. dilecto fin. de officio Archi.* Ita Marta *de iurisdict. par.* 4. *casu* 111. Montesprellus, Abbas, Bossius, & Capicius, apud Iulium Clarum, Felinus, Bursatus, & alij apud Farinacium *quæst.* 8. *num.* 46. & apud Ambrosinum *ca.* 22. *n.* 13. & apud Carolum de Grāssis *effectu* 1. *nu.* 128. apud Marium Antoninum *lib.* 3. *var. resolut.* 73. apud Augustinum Barbosam *de potestate Episcopi* 3. *part. cap.* 107. *nu.* 9. vbi hoc extendit ad notarios Curiæ Episcopi, ad fiscalē, custodes carcerum, lictores aliosq; consimiles. Verum cum huiusmodi famuli, seu familiares non sint propriè personæ Ecclesiasticæ, arbitror trahentem illos ad sæcularia iudicia non affici excommunicatione Bullæ; versamur enim in materia pœnali, quæ iuxta propriam verborum significationem intelligenda est. Ita Alterius *disp.* 16. *ca.* 1. *dub.* 6. Duardus *canone* 15. *quæst.* 8. *n.* 3. *&* 14. Reginaldus *lib.* 9. *nu.* 354. *&* 355. & alij. Neque obstat *ca. dilecto.* nam ibi agitur de particulari casu exemptionis familiæ Archiepiscopi, & religiosorum à potestate cuiusdam Archidiaconi, quem casum Summus Pontifex definiri, & expediri mandat, iuxta pacificam illius loci consuetudinem, nec vllum facit verbum de exemptione familiarium Episcopi à laica potestate.

8 Vxor clerici Græci, vel etiam Latini, an possit coram laico conueniri.

8 Hinc patet quid dicendum sit de famulis aliorum clericorum; quamquam multi dissentiūt, vt videri potest apud Carolum de Grassis *loco cit. nn.* 146. *& seq.* Decianum *p.* 1. *c.* 9. & apud prędict. Doctores, & à fortiori conantur ostendere, legitimam vxorem clerici Græci, vel etiam Latini in minoribus constituti non posse, viuente viro, coram laico conueniri; quia sunt vna caro. Idem sentiendum putant de filiis legitimis clericorum. Sed oppositum vsu receptum arbitror, quia sunt verè laici; consequenter iudicio laicorum subiiciuntur.

9 Clericorū nomine veniūt omnes religiosi.

9 Quintò, nomine clericorum in hac materia veniunt religiosi cuiuscumque ordinis. Ratio est, tum quia in fauorabilibus appellantur clerici, vt cum Auila, Vgolino, Henriquez, & aliis innui *de censuris disp.* 5. *puncto* 1. *n.* 11. Clerici enim alij dicuntur regulares, alij sæculares. Sæculares dicuntur non quia sint laici, & propriè sæculares. *cap. clerici vel saculares* 13. *quæst.* 2. sed quia instar laicorum propria bona possidēt, & in sæculo viuunt, non facta vllius regulæ professione; religiosi verò dicuntur qui regulam profitentur: tum quia Gregorius XIV. in sua constitutione, quę incipit, *cùm aliàs nonnulli*, priuilegio libertatis gaudere ostendit non solum personas sæculares Ecclesiasticas; verum etiā personas cuiusuis ordinis, vel militiæ, etiam sancti Ioannis Hierosolymitani, & Regulares quoquo modo, vt clarius infra explicabo.

10 Item nouitij, etiam conuersi.

10 Hoc priuilegium extenditur non solùm ad professos, verum etiam ad nouitios; quamuis conuersi nuncupentur. Ratio est, tum quia nouitij dicuntur personæ Ecclesiasticæ: tum quia gaudent priuilegiis religiosorum. Ob id *in tract. de sacramentis, disput.* 5. *quæst.* 7. *puncto* 5. §. 1. *num.* 18. docui,

11 Nouitij possunt in religione absolui à censuris reseruatis, à quibus absolui possunt reliqui religiosi.

11 Nouitios in religione absolui posse à censuris reseruatis, à quibus absolui possunt professi. Ita Decianus *loco cit. c.* 9. *nu.* 24. Farinacius *loco cit. n.* 46. Ambrosinus *c.* 22. *n.* 11. Scaccia *de iudic. p.* 1. *c.* 21. *n.* 21. Nauarrus *lib.* 3. *de regul. cons.* 58. Azorius *to.* 1. *lib.* 12. *c.* 3. *quæ.* 2. Rodriquez *quæstionum regularium, quæst.* 51. *art.* 12. *tom.* 3. Carolus de Grassis *effectu* 1. *ampliat.* 9. *num.* 79.

12 Laicus nō gaudet priuilegio fori, quoties non mutato habitu se, suaque bona religioni mancipauit.

12 Secus dicendum est de laico, qui se suaque bona alicui monasterio, non mutato habitu, mancipauit, & postea delictum commisit; hic enim non venit nomine religiosi, quia nullo iure cōstat hoc ei nomen competere. Ita Aufterius *decis.* 8. Iulius Clarus *lib.* 5. *quæst.* 35. *num.* 12. Duardus *canone* 15. *quæst.* 3. *num.* 4. & alij.

13 Moniales nouitiæ vel etiam conuersæ gaudent priuilegio fori.

13 Rursus hoc priuilegium non solùm extenditur ad veros religiosos, verùm etiam ad moniales professas, vel nouitias, licet conuersas: nam hæ gaudent priuilegio religiosorum, vt patet ex dictis *de censuris, d.* 2. *quæst.* 4. *puncto* 1. vbi locutus etiam sum de Eremitis, & Equitibus.

14 Nouitius deserens religionem à quo puniri possit ob delictum in religione patratum.

14 Maior difficultas est primò, vtrum nouitius, postquam religionē deseruit, non habens beneficium, aut sacros ordines, iudicari, & puniri possit à laica potestate ob delictū tempore nouitiatus perpetratū.

Molina *to.* 4. *tra.* 3. *disp.* 49. *n.* 24. Nauarrus *titulo de regularibus, lib.* 3. *cons.* 58. Ambrosinus *loc. cit. n.* 11. Farinacius *loc. cit. vers. amplia* 16. & alij, putant puniri, & iudicari posse; etiamsi delictum in monasterio nouitiatus tempore commiserit, modò Prælatus non inceperit cognoscere de illo delicto, vel si incepit cognoscere, non curet de iurisdictione à se præuenta.

Sed oppositum mihi probabilius videtur. Ratio est, tum quia ad cognoscēdum cui foro quis subiiciatur, inspiciendum est delicti tempus, & status, in quo tēpore delicti reperiebatur, ex Baldo *in l. affinitatis. C. comm. de succes.* sed hic tempore delicti erat nouitius, & consequenter immunis à laica potestate; ergo remanet immunis à laica potestate ob delictum in nouitiatu cōmissum: tum quia qui tēpore clericatus delictum commisit, non potest relicto clericatu ob illud delictū à laico puniri, vt in Concilio Neapolitano iudicatum fuisse refert Grammat. *decis.* 10. *num.* 3. de clerico beneficiario, qui clericali statu delicto vxorem duxerat. Idem docet Sayrus in Claui Reg. *lib.* 12. *c.* 7. *nu.* 9. Clarus *quæst.* 36. *vers. sed hic quaro*, Farinacius *loco cit. n.* 66. Abbas *cap. vnico, de obligat. ad ratiocin.* Cenedus *in collect. part.* 2. *collect.* 23. *n.* 2. Carolus de Grassis *effectu* 1. *amplia.* 97. *n.* 647. & alij communiter; ergo neque nouitius puniri potest a laico.

Neque hinc sequitur delictum remanere impunitum; quia potest à Prælato, vel a Summo Pontifice, qui omnium religiosorum caput est, puniri.

15 Religiosus, qui patrato delicto religionis habitum assumpsit, gaudeat priuilegio fori.

15 Secunda difficultas est, an religiosus, qui patrato delicto religionis habitum assumpsit, gaudeat priuilegio fori.

Respondeo non gaudere, quoties ad religionem admittitur, non adhibita à superioribus inquisitione, quam Sixtus V. præscripsit, an videlicet aliquod delictum commiserit, an ære alieno teneatur, &c. Ratio est, tum quia hoc peculiariter decernitur in Bulla Sixti V. quę est 71. in ordine, & incipit, *cùm de omnibus*, & in casibus particularibus consulenda erit: tum quia præsumitur habitum in fraudem suscepisse, vt in simili docui de Clerico. Vide Molinam *loc. cit.* & Farinacium *n.* 104.

16 Equites S. Ioannis, S. Iacobi, & alij gaudeant priuilegio fori.

16 Tertia difficultas est, vtrum Commendatarij, vt Equites S. Ioannis, S. Iacobi, & alij gaudeant priuilegio canonis, & fori; ita vt incurratur excōmunicatio ab eo, qui illos percutit, vel ad sæculare forū trahit.

Respondeo equites, qui sunt verè religiosi, vt sunt Equites S. Ioannis, qui in cōmuni viuunt, & votum solemne castitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt, gaudere priuilegio canonis; nam re vera sunt religiosi, consequenter gaudent priuilegiis religiosorum; religiosi autem gaudent priuilegio canonis, & fori. Ita Molina *to.* 4. *tra.* 3. *disp.* 50. *nu.* 5. Nauarrus *lib.* 3. *consiliorum de regularibus cons.* 13. Azor *part.* 1. *lib.* 13. *c.* 4. *quæsito* 4. Vgolinus hic *n.* 1. Carolus de Grassis *effectu* 1. *n.* 109. vbi plures DD. enumerat, & alij apud Sanchez *in summa lib.* 4. *c.* 16. *n.* 11. Reliqui verò milites Commendatarij, qui non viuunt in Congregatione, nec vota paupertatis, castitatis, & obedientiæ emittunt, non gaudent hoc priuilegio; quia verè non sunt religiosi: secus si vota emittant, aut illis communicata sint priuilegia clericalia, quales videntur Equites S. Iacobi, qui licet non voueant perfectam castitatem, & paupertatem; nihilominus habent priuilegium canonis, & fori, nisi fortè alicubi contraria consuetudine fuerit abrogatum: nam in aliquibus regnis vsu receptum est, vt equites nonnullarum religionū non fruantur priuilegio canonis, aut fori, & in fructibus commendarum fiat executio per iudicem sæcularem ob debita ab ipsis equitibus contracta, teste Marta *de iurisdict. p.* 2. *cap.* 32. & Duardo *lib.* 2. *canone* 15. *quæst.* 5. *num.* 13.

An autem huiusmodi consuetudo contra libertatem huiusmodi personarum legitima sit, patebit ex infrà dicendis. Vide Garziam *de benef.* 1. *part. cap.* 4. *n.* 15. *& seq.* vbi fusè ostendit, etiam Equites S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ non esse quidem, verè, & strictè loquendo, religiosos; esse tamen personas Ecclesiasticas, & seruantes tria vota suo modo; consequenter gaudere priuilegio canonis, & fori. Idemque valet in Equitibus ordinis Christi in Lusitania, S. Lazari in Sabaudia, & S. Stephani Florentiæ, aliisque consimilibus, qui priuilegio sunt exempti, aut tria vota emiserunt. Ita Nauar. *consilio* 10. *de regul.* Filliucius *loc. cit. n.* 14. *ad finem*, & alij apud Garziam, & apud Sanchez *locis citatis*, apud Martam *de iurisdict. p.* 2. *cap.* 32. apud Duardum *canone* 15. *quæst.* 5. apud Alterium *disp.* 16. *cap.* 3. apud Vgolinum, & Azor *locis citat.*

Quarta difficultas est, vtrum Tertiarij S. Francisci, vel S. Dominici gaudeant prædicto priuilegio.

17 Tertiarij S. Francisci, S. Dominici, &c. non adeo nam gaudeant priuilegio fori.

17 Respondeo Tertiarios, qui domi viuunt extra Congregationem, non gaudere dicto priuilegio; etiamsi seruent regulam S. Francisci, vel S. Dominici; nam isti non sunt religiosi. Illi verò, qui assumpto habitu monachali sese manciparunt obsequiis alicuius approbatæ religionis sub obedientia superioris illius religionis, gaudent hoc priuilegio, quamdiu ita viuunt: nam pro illo tempore censentur religiosi, & personæ Ecclesiasticę; sicut censentur nouitij: nam religiosi nomen in hac re non solum accipitur pro illis, qui professionem emiserunt; verum etiam, qui illius status sunt participes, vt sunt Tertiarij gregatim viuentes, nouitij, & alij. Ita Rota ex Nauarro *c.* 27. *n.* 79. *vers. octaua*, Sacra Cardinalium Congregatio ex Filliucio *quæsito* 4. *n.* 14. Suarez *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 20. Alterius *loc. cit. cap.* 1. *quæst.* 4. vbi hoc multis rationibus probat, Carolus de Grassis *effectu* 1. *num.* 92. & alij communiter teste Conincho *loco statim citando*, contra Caietanum *verbo excommunicatio, versic. nota septimò*, & contra multos alios apud Carolum de Grassis.

18 Eremitæ, vel etiā alij religiosum habitum assumentes, & locis pijs inseruientes, quādonam gaudeāt priuilegio fori.

18 Hinc sequitur illos homines, qui assumpto habitu religioso adhibentur ad seruitia, & obsequia monialium, & ad petendam pro ipsis eleemosynam, gaudere hoc priuilegio.

Ex

Ex quo vlteriùs patet, hoc priuilegium extendi ad Eremitas, qui in communitate viuunt in aliqua Congregatione gaudente hoc priuilegio, vel ad eos, qui viuunt in communi sub aliquo Prælato ex tacita, vel expressa Summi Pontificis auctoritate: quamuis in ea religione non fiat professio: nam isti censentur religiosi. Ita Nauarrus *in manuali cap.27.n.70.* Syluester *verb.excommunicatio 6.n.3.* & alij, quos citat, & sequitur Molina *loco citato disp.50.n.4.* Auila *loco citando*, Suarez *nu.22.* Filliucius *n.14.* Reginaldus *lib.1.n.214. & lib.9.n.353.* Coninchus *disp. 14.dub.15.n.164.* Carolus de Grassis *effectu 1.n.104.* Marta *de iurisdict.4. part.casu 113.* Duardus *quæst. 6.n.2.* Alterius *cap.1.dub.5.* vbi hoc priuilegium extendi putat ad Eremitas, qui peculiarem viuendi modum tenent, habitum religiosum deferentes, alicui sacro loco ex obligatione seruientes sub obedientia Episcopi, vel alterius Prælati, quidquid nonnulli apud præfatos Doctores in contrarium teneant.

19 Capitula, Conuētus, Collegia Ecclesiarū veniunt nomine personarū Ecclesiasticarum.

19 Quinta difficultas est, vtrum nomine personarum Ecclesiasticarum venire possint Capitula, Conuentus, & Collegia Ecclesiarum.

Respondeo affirmatiuè; quia hæc nihil aliud sunt quàm cœtus, congregatio, seu multitudo personarum Ecclesiasticarum simul cohabitantium, quę multitudo alicubi appellatur Capitulum, vt est Capitulum Canonicorum; alicubi Conuentus, vt est Conuentus Monachorum; alicubi Collegium, vt sunt Collegia Societatis Iesu. Quamquam Conuentus aliquando accipitur pro loco, quem Monachi incolunt, & inhabitant; sicut etiam Capitulum aliquando vsurpatur pro loco ad quem Canonici conueniunt, & Collegium pro loco in quo religiosi degunt.

Hinc colligi potest differentia inter huiusmodi Congregationes, & personas particulares Ecclesiasticas, quòd illæ vniuersitatem important; consequenter trahens illas ad iudicium, non trahit illas, vt singulas; sed vt quamdam communitatem, & vniuersitatem. Personæ verò particulares singularia indiuidua indicāt, & trahens illas ad iudicium, non trahit tamquam vniuersitatem, sed vt singulas, seu singulares personas. Vide Syluestrum *in verb.Collegium.* Abbatem *in cap.ex litteris, de constitut.* Vgolinum hic *cap.15.n.2.* Duardum hic *lib.2. canone 15.qu.9.* Decianum *tract.crimin.part.1. lib.4.cap.9.n.41.* Carolum de Grassis *de effectibus clericatus effectu 1.ampliat.19.n.126.*

20 Hospitaliorum, & xenodochiorum Rectores an comprehēdantur sub nomine personarum Ecclesiasticarum.

20 An verò Rectores Xenodochiorum, & Hospitaliorum personæ Ecclesiasticæ censendæ sint, constat ex dictis, & videri potest apud Decianum *loco citato n.39.* apud Carolum de Grassis *loco citato ampliat. 17.n.117.* & apud Duardum *loco citato.*

Ex dictis in hoc puncto colligi potest solutio multorum casuum quos afferam *puncto* 4.

PVNCTVM IV.

Quibus actibus in prima huius canonis parte vetitis libertas Ecclesiastica violetur, seu quænam sit materia huius canonis editi contra trahentes Ecclesiasticos ad laicale tribunal, &c.

VNICA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria huius canonis est sacrilegium, quo auctoritas Sedis Apostolicæ offenditur exercendo aliquam actionem in hoc canone expressam contra libertatem fori, qua personæ Ecclesiasticæ gaudent. Ita Caietan. *verb.excommunicatio c.29.* Antonius de Sousa hic *cap.16.* Sayrus, Alterius, Duardus, Vgolinus, Filliucius, Suarez, & alij communiter.

2 Actiones in hoc canone interdictæ tres sunt.

2 Quæres primò, quænam sint actiones, quibus libertas Ecclesiasticarum personarum contra præscriptum huius canonis offenditur.

Respondeo tres esse.

Prima est ex prætenso officio, vel ad instantiam aliorum directè, vel indirectè trahere personas Ecclesiasticas, seu Collegia, Capitula, vel Conuentus Ecclesiarum ad suum tribunal, Audientiam, Cancellariam, Consilium, vel Parlamentum, vt in canone habetur.

Secunda est trahi facere prædictas personas ad prædicta tribunalia.

Tertia est procurare, vt trahantur.

3 Trahere ex prætenso officio, vel ad instantiam partis ad sæculare tribunal, quid sit.

3 Sed modò dubium est primò, quinam dicatur trahere ex prætenso officio, vel ad instantiam partis.

Respondeo illum dici trahere ex prætenso officio, qui nemine petente, quasi hoc ei ex officio competat, aliquem ad suum iudicium, quasi nolentem adducit; trahere enim actionem moraliter violentam, siue aliquam coactionem importat, vt benè obseruant Suarez *disp.21. sect.2.n.78.* & alij.

Ille dicitur aliquem trahere ad instantiam partis, seu aliorum, qui alio petente, seu instante, aliquem ad suum iudicium, quasi per coactionem trahit, vt patet ex dictis *in 8. Decalogi præcepto*, dum loquerer de modo procedendi in iudicio. Videri potest Duardus *canone 15.q.2.* Vgolinus hic *§.1.n.1.vers.secundò*, Alterius *disp.16.*

4 Iudex nō afficitur excommunicatione, dū clericus propria sponte sistit se coram istius tribunali.

4 Hinc sequitur iudicem non affici excommunicatione huius canonis, dum clericus volens se purgare propria sponte sistit se coram sæculari iudice; iudex enim non dicitur hunc trahere, vel trahi facere, aut procurare. Ita Sayrus *num.7.* Duardus *quæst.10.n.4.* Alterius *disp. 16.cap.1.col.15.vers.postulabit aliquis*, contra Filliucium *num.260.* Ratio est, quia in hoc canone sub excommunicatione prohibetur trahere, vel trahi facere ex prætenso officio, vel ad instantiam partis: hic autem non trahit, nec trahi facit. Verum tamen est acta in huiusmodi iudicio irrita esse, & inualida; etiamsi clericus intendat iuri suo cedere: cum enim priuilegium exemptionis concessum sit in honorem ordinis, & status Ecclesiastici, certum est clericum non posse huiusmodi priuilegio renuntiare. *cap.si diligenti, de foro compet.* Ita communiter Doctores, vt patet ex dictis *de priuilegiis.*

5 Quid sit tribunal.

5 Secundò dubium est, quid sit Tribunal, Audientia, Cancellaria, Consilium, & Parlamentum.

Respondeo idem esse, quod iudicia sæcularia, quæ iuxta variam locorum consuetudinem, variis nominibus appellantur. Quamquam hæc nomina vtplurimum, pro loco, in quo præfata iudicia exercentur, vsurpari solent: Tribunal enim est locus, in quo iudices sedere solent, dum ius dicunt. *l.penultima. ff. de iust. & iur.*

6 Audientia est locus, in quo causæ audiuntur, aguntur, vel decernuntur.

7 Cancellaria est locus, in quo rescripta iudicum concedi, vel causæ tractari solent.

8 Concilium est locus, in quo iudices, seu Consiliarij ad negotia tractanda congregantur.

9 Parlamentum est locus, in quo plures conueniunt ad iustitiam exercendam, & administrandam. Ita Duardus *quæst.10.* & alij.

10 Tertiò dubium est, vtrum ad incurrendam huius canonis excommunicationem opus sit, vt præfatæ actiones auctoritatiuè fiant.

Respondeo opus esse, vt auctoritate iudiciaria fiant: tum quia in textu dicitur, *qui ex prætenso officio, vel ad instantiam partis trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant:* vbi notanda est illa particula, *ex officio, vel ad instantiam partis*; hæc enim loquendi forma actionem auctoritatiuè factam importat: tum quia in textu dicitur, *ad suum tribunal, audientiam*, &c. qui autem aliquid priuata auctoritate agit, non dicitur ad suum tribunal trahere. Ita Vgolinus hic *§.1.n.11.vers.nonò*, Duardus hic *quæst.10.n.2.* Sayrus *lib.3.c.19.n.6.* Alterius *disp.16.cap.1. col.penult. vers.hinc sequitur*, Reginaldus *lib.9.n.356.*

11 Hinc sequitur primò, partem, vel eius procuratorem, qui curat personas Ecclesiasticas trahi ad forum sæculare, non affici excommunicatione huius canonis; quia id non agit auctoritate iudiciaria, vt patet ex rationibus proximè allatis. Ita Doctores citati.

12 Secundò iudicem, qui non auctoritatiuè, sed amicabiliter ad sedandas lites alicui suadet vt ad suum tribunal accedat in foro conscientiæ, non ligari excommunicatione; quia non dicitur trahere, saltem auctoritatiuè. Secus si id auctoritatiuè faciat minis, suasionibus, vel alio quouis modo. Ita Sayrus, Alterius, Duardus, Reginaldus, *locis citatis.*

13 Tertiò iudicem, qui clericum ad tribunal alterius iudicis à suo tribunali distinctum trahi procurat, non affici excommunicatione huius canonis; tum quia non videtur id auctoritatiuè facere, cùm nullam in alieno tribunali iurisdictionem habeat, vt suppono: tum quia non trahit coram se ad suum tribunal, vt dicitur in textu; sed ad alienum: in pœnis autem standum est verbis dispositionis, in propria & stricta significatione acceptis.

Quartò non solum iudices, verùm etiam ipsorum ministros trahentes, vel trahi facientes prædictas personas ad sæcularia tribunalia, vinculo huius censuræ obstringi: nam ministri sunt veluti pars quædam iudicum, & manus magistratus, & vnum tribunal constituunt. Ita Alterius *cap.1.vers.trahunt*, Sayrus *loco cit. n.6.* Duardus *quæst.28. n.4.* Reginaldus *n.356.*

14 Improbabile mihi tamen non videtur satellites, qui clericos capiunt, censura huius canonis non ligari; quia isti, in rigore loquendo, non dicuntur trahere, vel trahi facere personas Ecclesiasticas coram se ad suum tribunal; sed trahunt ad iudicem, seu ad tribunal iudicis.

Dixi, *censura huius canonis*, vt exciperem censuram canonis, *si quis suadente diabolo 17.quæst.4.* hanc enim perspicuum est à satellitibus incurri, dum personas Ecclesiasticas præter iuris dispositionem capiunt, & ad laicos iudices ducunt. An autem incurrant latam in canone 16. constabit ex ibi tradendis.

15 Quartò dubium est, vtrùm ad hanc censuram sufficiat præfatas actiones fieri indirectè.

Respondeo affirmatiuè; quia in Bulla dicitur, *trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant, directè, vel indirectè, quouis quæsito colore*, id est, quouis modo iudex iniquè trahat personas Ecclesiasticas ad suū tribunal.

16 Hinc sequitur iudices huic excommunicationi subiici, dum iniquè vexant consanguineos Ecclesiasticorum, aut ipsorum famulos, vel colonos, aut ipsorum bona diripiunt, aut similia iniustè agunt, vt ipsimet Ecclesiastici tribunal ipsorum sæculare adire cogantur: hoc enim pacto personas Ecclesiasticas coram se, & ad suum tribunal indirectè trahunt. Ita Suarez *disp.21.sect.2.num.78.* Alterius *disp.16.cap.1. col.penult.vers.hinc sequitur.* Vgolinus hic *§.1.n.2.vers.postremo*, Duardus *quæst.12.n.1.* Filliucius *tract.16.c.10.quæsito 6.n.261.*

17 Quæres secundò, vtrum præfatæ actiones vetitæ sint sub excommunicatione; etiamsi fiant in personas Ecclesiasticas censurarum, aut irregularitatis vinculo obstrictas, aut etiam verbaliter depositas.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia huiusmodi pœnæ Ecclesiasticæ non auferunt priuilegia clericalia, vt docui *de censuris.* Ita Panormit. *cap.cùm non ab homine n.5. de iudic.* Felinus *ibidem*, quos citat & sequitur Duardus *quæst.11. n.59. vers. vndecimo*, Alterius, Vgolinus, & alij, quos referam *quæst.19.*

Secus dicendum est, si personæ Ecclesiasticæ realiter degradatæ sunt, vt constabit ex infra dicendis.

18 Quæres tertiò, vtrum citatio personæ Ecclesiasticæ ad laicale tribunal sit materia huius censuræ, ita vt iudex laicus citans Ecclesiasticum, excommunicationis pœnam incurrat.

Respondeo citationem præcisè non esse materiam huius censuræ; quia simplex citatio non est tractio, & adductio ad sæculare tribunal. Ita innuit Suarez *disp.21.sect.2.n.78.* dum ait, trahere ad iudicium idem esse, ac inducere ad comparendum in iudicio, Vgolinus hic *§.1. n.11.vers.decimò*, Duardus hic *quæst.28. n.4.* contra Filliucium *tract. 16.c.10.quæst.6.n.260.*

Hoc tamen intellige de citatione simplici; quia si persona Ecclesiastica virtute citationis coram iudice compareat, certum est iudicem in excommunicationem incidere; quia dicitur trahere, vel trahi procurare personam Ecclesiasticam coram se.

19 Quæres quartò, vtrum capere personam Ecclesiasticam sit materia huius canonis, ita vt iudex capi procurans incidat in excommunicationem.

Respondeo capere, præcisè, non esse materiam huius excommunicationis, seu actionem in hoc canone sub excommunicatione interdictam, quia capere præcisè non est trahere, vel trahi facere coram se ad suum tribunal, &c. Secus si iudex curet Ecclesiasticum capi, & ad se adduci, vel in carcerem trudi; tunc enim personam Ecclesiasticam coram se trahi procurat.

Dixi

6 Quid sit audientia.
7 Cancellaria quid sit.
8 Consilium quid sit.
9 Parlamentū quid sit.
10 Trahens Ecclesiasticos ad sæculare tribunal non incurrit excommunicationem, nisi hoc auctoritatiuè faciat.
11 Pars, vel eius procurator curās Ecclesiasticum ad sæculare tribunal trahi, non incurrit excōmunicationē.
12 Iudex nō incurrit excommunicationem, dum amicabiliter, & nō auctoritatiuè alicui Ecclesiastico suadet, vt ad suum tribunal accedat.
13 Iudex curans clericū ad tribunal alterius trahi, non incurrit excōmunicationem.
14 Satellites capiendo Ecclesiasticos, an incurrant excommunicationem huius canonis.
15 Trahens, vel trahi procurans indirectè personas Ecclesiasticas ad sæculare tribunal, excommunicationem incurrit.
16 Iudex iniquè vexans famulos, vel cōsanguineos Ecclesiasticorum, vt ipsi Ecclesiastici cogantur ad suum tribunal accedere, incurrit excommunicationē.
17 Iudex trahens, vel trahi procurans Ecclesiasticum ad suum tribunal, incurrit excommunicationē, licet Ecclesiasticus ille vinculo excommunicationis, aut irregularitatis teneatur.
18 Citatio per se non est materia huius excommunicationis.
19 Capiens præcisè personam Ecclesiasticam non videtur incurrere excommunicationem huius 15. canonis.

Dixi *materiam huius excommunicationis*; quia capiens, aut capi procurans personas Ecclesiasticas ob causas capitales, seu criminales, afficitur excommunicatione decimononi canonis: quamobrem, vt hæc respõsio rectius intelligatur, distinguendum est, vel persona Ecclesiastica capitur ob causas criminales, vel ob ciuiles. Si ob ciuiles, capiens, vel capi mandans non incurrit excommunicationem Bullæ, vt patet ex ratione proximè allata, saltem si captus statim dimittatur, & in carcerem non coniiciatur (incurrit tamen excommunicationem canonis, *si quis suadente diabolo* 17.*q*.4. exceptis casibus in iure permissis, de quibus infrà, & facit contra libertatem Ecclesiasticam.) Si capitur ob causas criminales, capiens, vel capi mandans incidit in excommunicationem canonis decimononi huius Bullæ. Imò etiam aliquando incurrit excommunicationem canonis decimisexti, vt ex illius expositione constabit.

Ex dictis in hoc puncto colligi potest solutio multorum casuum, quos in sequenti puncto enumerabo.

PVNCTVM V.

Quænam personæ contra libertatem in prima huius canonis parte præscriptam faciant, trahendo, vel trahi faciendo Ecclesiasticos ad sæculare tribunal, seu quódnam sit huius censuræ subiectum.

VNICA PROPOSITIO.

1 Explicantur personę, quæ huic excommunicationi subiiciuntur trahendo, vel trahi procurando personas Ecclesiasticas ad sæculare tribunal.

1 OMnes cuiuscumque conditionis homines, qui auctoritate laica iniustè trahunt, vel trahi faciunt, vel procurant directè, vel indirectè, quouis quæsito colore personas Ecclesiasticas ad se, suumque tribunal, Audientiam, Consilium Parlamentum, delinquunt contra libertatem Ecclesiasticam in hoc canone præscriptam; consequenter huius canonis excommunicationem incurrunt. Hæc propositio constat ex verbis Bullæ, & ex iis, quæ puncto præcedenti tradidi.

2 Iudex Ecclesiasticus incurrit excommunicationem trahendo auctoritate laica Ecclesiasticum ad suum tribunal.

Ex hac propositione colligi potest primò, quoscumque iudices auctoritate sæculari trahentes, vel trahi procurantes ad suum tribunal personas Ecclesiasticas, in excommunicationē huius canonis incidere.

2 Amplia non solùm in iudicibus laicis, verùm etiam in Ecclesiasticis, quoties auctoritate laica personas Ecclesiasticas ad suum sæculare tribunal trahunt, vel trahi faciunt, aut procurant: nam si Cardinalis sit Prorex alicuius regni, aut alicuius vrbis Gubernator à Rege constituatur, perspicuum est ipsum in excommunicationem incidere, si ad suum tribunal sæculare personas Ecclesiasticas trahat, exceptis casibus in iure permissis. Ita Caietan. *verbo excommunicatio, cap.* 29. Filliucius *tract.* 16. *c.* 10. Duardus *canone* 15. *q.* 1. *n.* 1. *& q.* 28. *nu.* 1. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 23. *n.* 350. *quæsito* 6. *n.* 262.

3 Iudex Ecclesiasticus nō incurrit excommunicationem trahendo alium Ecclesiasticum sibi nō subditum ad suum tribunal.

3 Limita, si iudex Ecclesiasticus personam Ecclesiasticam ad suum tribunal Ecclesiasticum trahat; etiamsi persona illa Ecclesiastica non sit illi iudici subdita: nam hic canon intelligitur de iis, qui auctoritate laica trahunt, vel trahi faciunt ad sæculare tribunal; Summus enim Pontifex consuluisse videtur immunitati Ecclesiasticorum contra laicos. Ita Caietan. *de excommun. cap.* 29. *vers. vbi nota*, Vgolinus hic §. 1. *ad finem, vers. postremo*, Duardus hic *quæst.* 28. *n.* 6.

4 Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo Ecclesiasticum ad suū tribunal; etiamsi illum trahat ob grauissima delicta.

Ex quo licet inferre, quòd quando Collegium, id est, multitudo hominum, quorum maior, vel æqualis pars est Ecclesiasticorum, iudicat laicos, qui tunc cum Ecclesiasticis iudicant, pœnam excommunicationis non incurrunt; quia præsumitur Collegium Ecclesiasticum: dignius enim trahit ad se minus dignum, ex gloss. *cap. quod in dubiis, de consecrat. Ecclesiæ, in verbo consecratio.* Ita Syluester *verb. Collegium, initio.* Duardus hic *canone* 14. *quæst.* 9. *n.* 2. Reginaldus *lib.* 9. *n.* 352.

4 Secundò colligitur iudices, qui auctoritate laica trahunt Ecclesiasticos ad suum tribunal, affici excommunicatione huius canonis; etiamsi trahant, vel trahi faciant, aut procurent ob grauissima delicta, e.g. ob proditionem patriæ, blasphemiam, hæresim, crimen falsæ monetæ, Sodomiæ, & alia enormia delicta: tum quia id prohibetur sub excommunicatione in hoc canone: tum quia actio examinandi, iudicandi, & puniendi supponit potestatem in eum, qui examini, iudicio, & pœnæ adiudicatur: laicus autem non habet potestatem, & iurisdictionem in clericum; quia clerici iure diuino, & naturali exempti sunt à laica potestate. Ita Farinacius *tract. crimin. 1. part. quæst.* 8. *n.* 3. *& seqq.* Carolus de Grassis *num.* 668. & alij. Hoc tamen intellige quamdiu exempti remanent; quamdiu autem exempti remaneant inferiùs explicabo, ex dispositione Tridentini *sess.* 23. *cap.* 6. vbi Concilium loquitur solùm de clerico prima tonsura, vel minoribus ordinibus initiato.

5 Clericus sacris ordinibus initiatus priuilegio fori gaudet; etiamsi non seruet ea quæ in Concilio Tridentino *loco citato* præscribuntur: tum quia ex nullo iure colligitur ipsum hoc priuilegio priuari: tum quia ordinis sacri susceptione videtur perpetuo mancipatus seruitio Ecclesiæ, & addictus diuino obsequio, nec ampliùs ad sæculare statum redire potest; ergo par nō est, vt potestati laicę subiiciatur. Vide Suarez *de censur. disp.* 22. *n.* 11. Carolum de Grassis *effectu* 1. *n.* 345. Decianum 1. *part. lib.* 4. *cap.* 9. *n.* 18.

5 Nam si loquamur de clerico sacris ordinibus insignito, dicendum est ipsum gaudere priuilegio clericali, etiamsi non seruet ea quæ in Concilio Tridentino *loco citato* præscribuntur: tum quia ex nullo iure colligitur ipsum hoc priuilegio priuari: tum quia ordinis sacri susceptione videtur perpetuo mancipatus seruitio Ecclesiæ, & addictus diuino obsequio, nec ampliùs ad sæculare statum redire potest; ergo par nō est, vt potestati laicę subiiciatur. Vide Suarez *de censur. disp.* 22. *n.* 11. Carolum de Grassis *effectu* 1. *n.* 345. Decianum 1. *part. lib.* 4. *cap.* 9. *n.* 18.

Amplia, etiamsi homicidium contra Principem, vel contra alium, aut etiamsi hæresim, aut alia enormia delicta committat, adhuc enim libertatem Ecclesiasticam retinet, vt patet ex allatis rationibus. Vide Farinacium *num.* 28. *de inquisit.* Martam *de iurisdict. part.* 4. *casu* 133. Alterium *canone* 19. *c.* 2. *col.* 4. *verbo respondeo*, Duardum *canone* 15. *quæst.* 11. *n.* 30. *& seqq.* Carolum de Grassis *n.* 916. *& seqq.*

6 Clericus degradatus non gaudet priuilegio fori.

6 Limita tamen primò, nisi ob patrata crimina degradetur, aut Curiæ sæculari tradatur, iuxta *cap. cùm non ab homine, de iudic.* tunc enim iudicari, & puniri potest à laica potestate; quia clericus per degradationem amittit priuilegium. Imò facta reali degradatione poterit iuxta iuris ciuilis dispositionem puniri, & iudicari; quia potestati ciuili subditus effectus est, *cap. ad falsariorum, de crimine falsi.* Ita Farinacius *quæst. crimin. quæst.* 8. *num.* 48. Panormitanus *cap. cùm non ab homine, de iudic. notabili vltimo.* Iulius Clarus *lib.* 5. *quæst.* 36. *vers. sed an sæcularis*, Ambrosinus *de immunitate cap.* 17. *n.* 27. Abbas, & alij apud præcitatos Doctores.

7 Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura enormitatibus se immiscet, an priuilegio fori gaudeat.

7 Limitant secundò Nauarrus, Ambrosinus, Farinacius, & alij DD. statim citandi, quibus adde Reginaldum *lib.* 19. *n.* 70. nisi clericus dimisso habitu, & tonsura enormitatibus se immiscear; nam si clericus, etiam sacris ordinibus initiatus, dimisso habitu, & tonsura enormitatibus se immiscear, amittit priuilegium fori, *cap. perpendimus, de sent. excommun.* saltem post trinam admonitionem, *c. contingat. eod. titulo.*

Sed hæc limitatio mihi displicet; quia nullo iure sufficienter probatur. Neque obstat *cap. perpendimus, citatum*, vt obseruat Coninchus *de sacramentis disp.* 14. *nu.* 160. & Suarez *num.* 13. & alij apud Ambrosinum *cap.* 17. *n.* 12. nam ibi non est sermo de priuilegio fori, sed canonis; consequenter ex illo cap. solùm colligitur, eum, qui abiecto habitu clericali tyrannidi, ac enormitati se inuerecundæ immiscet, priuilegio canonis priuari, etiam ante omnem monitionem. Vide Couarruu. *quæst. pract. cap.* 32. *num.* 2. Farinacium *tit. de inquisit. quæst.* 8. *num.* 53. Iulium Clarum *loco citato quæsito* 36. Molinam *tract.* 3. *disp.* 49. *num.* 21. Ambrosinum *de immunit. cap.* 17. *num.* 12. Ita Nauarrus *cap.* 27. *nu.* 81. Coninchus *disp.* 14. *num.* 156. & alij apud Couarr. *num.* 2. apud Suarez *loco citato nu.* 12. apud Farinacium *num.* 54. & apud Riccium *decis.* 606. *nu.* 3. putant monitionem non requiri; quia *cap. perpendimus*, non meminit vllius monitionis. In sententia tamen omnium dicendum est debere saltem omnino de criminis enormitate constare; quia qualitas conferens iurisdictionem, ante omnia probari debet, vt iurisdictioni locus fit. *l. si quis aliena, ff. de iudic.* Ob id Farinacius *num.* 58. cum Ioanne Andea, Cæpolla, & aliis putat opus esse, vt clericus in flagranti reperiatur. Hæc omnia de verbo ad verbum paucis additis tradidi *in tract. de legib. disp.* 10. *quæst.* 12. *puncto* 1. §. 1. *n.* 5.

8 Iudex laicus subiicitur huic excommunicationi trahendo ad suum tribunal clericū ob delicta tempore laicalis status ab ipso perpetrata.

8 Tertiò colligitur iudices laicos incidere in hanc censuram trahendo Ecclesiasticos ad suum tribunal; etiamsi trahant clericos ob patratum delictum tempore status laicalis, quo delicto patrato effecti sint clerici, aut religiosi. Ratio est, tum quia priuilegium explicandum est, quantum verborum sensus patitur, maximè in fauorem religionis, & status Ecclesiastici; sed iura simpliciter eximunt personas Ecclesiasticas Deo dicatas, nec restrictionem addunt ad crimina post clericatum, vel ante clericatum commissa; ergo frustrà limitatio, & restrictio additur: tum quia qui patrato delicto confugit ad Ecclesiam materialem, gaudet priuilegio immunitatis, nec potest à Curia sæculari capi; ergo etiam priuilegio immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ gaudet, qui patrato delicto statum clericalem assumit: tum quia priuilegium immunitatis concessum est clericis; quia dedecet ipsos à laicis iudicibus iudicari. Sed hæc ratio militat tam in delictis commissis ante assumptionem status clericalis, quàm post; ergo, &c. tum quia, sicut *in l. hos accusare, ff. de accus.* decernitur Legatum Prouinciæ accusandum non esse de illo delicto, quod ante legationem commisit; ita à fortiori clericus, qui delictum tempore status laicalis perpetrauit, non videtur coram sæculari iudice de crimine accusandus: tum quia assumens aliquem statum, sicut tenetur ad onera illius status; ita etiam sentire debet commoda, & priuilegia illius status. Inter commoda autem & priuilegia status clericalis enumeratur exemptio à laica potestate, tum quia laicus potestatem, & iurisdictionem non habet in clericos, & Summus Pontifex excommunicat trahentes Ecclesiasticos quouis quæsito colore: tum quia licet in imponenda pœna attendi debeat tempus delicti. *l. 1. ff. de pœnis*; hinc tamen non sequitur, quin mutato personæ statu, mutetur etiam forus. *l. si filius* 1. Ita communiter DD. contra Antonium Gomezium 3. *variarum resolutionum cap.* 10. *n.* 5. Vgolinum *cap.* 15. §. 1. *num.* 8. *vers.* 6. & alios apud Ambrosinum *cap.* 19. apud Carolum de Grassis *effectu* 1. *n.* 1072. & apud Clarum *loco* statim *citando*, absolutè asserentes, susciptentem primam tonsuram post delictum iudicandum esse ā iudice sæculari.

9 Clericus, qui patrato delicto tēpore laicalis status statū clericalem assumpsit intentione subtrahendi se à laica potestate, an priuilegio fori gaudeat.

9 Hanc illationem intelligendam putant DD. communiter, modò clericus statum clericalem non assumpserit intentione subtrahendi se à laica potestate: nam hic dicitur habitum per fraudem assumpsisse: fraus autem nulli debet patrocinari. Ita Zerola *verb. clericus, num.* 6. Gomez 3. *variarum cap.* 10. Molina *tract.* 3. *disp.* 49. *n.* 21. Couarr. *practicarum quæst.* 32. *vers. secunda conclusio*, Menochius *de præsumpt. lib.* 6. *quæst.* 76. *num.* 35. Gutierrez *lib.* 1. *pract. quæst.* 5. Iulius Clarus *quæst.* 36. *n.* 38. Additionator ad Iulium Clarum *ibidem littera G*, Farinacius *loco cit. n.* 104. *limitatione* 9. Ambrosinus *cap.* 19. *num.* 5. & quamplures alij apud præcitatos DD.

Hæc limitatio probabilis est; quamuis ego probabilius sentiam oppositum, tum quia dici posset istum vti iure suo, assumendo statum clericalem; qui autem iure suo vtitur, nemini fraudem facit: tum quia hinc non sequitur eum, qui statum clericalem assumpsit hac intentione, priuari ipso facto priuilegio clericali; licet fortè dignus sit, qui huiusmodi priuilegio priuetur. Ita Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 15. *n.* 17. Communem verò Doctorum opinionem ego veram puto, quoties quis habitum clericalem assumpsit non animo perstiendi in statu clericali, & Deo inseruiendi, sed hac sola intentione, vt euitet forum sæculare, hunc enim arbitror re vera assumere habitum in fraudem: eum verò, qui occasione delicti perpetrati mouetur ad assumendum habitum animo seruiendi Deo, & simul vitandi forum sæculare, non puto dici habitum in fraudem fori suscipere; sed potiùs vti iure suo, nec graue peccare, vt docui *de matrimonio quæst.* 3. *puncto* 9. *n.* 6.

10 Clericalis status quomodo cognosci possit assumptus in fraudē fori sæcularis.

10 Difficultas est, quomodo cognoscere valeamus, an status clericalis assumptus fuerit in fraudem fori sæcularis.

Respondetur, licet hoc tempore rarò fieri possit, vt quis clericalem statum assumat in fraudem fori sæcularis, quia Concilium Tridentinum *sess.* 23. *c.* 4. decreuit illis tantummodo primam tonsuram conferendam esse, quos probabiliter constat hunc vitæ statum eligere, vt fidelem Deo cultum præstent, non vt sæculare iudicium effugiant; nihilominus clericalem statum in fraudem fori sæcularis assumptum fuisse probari potest,

Primò, si clericatus, statim patrato delicto, assumptus fuit: nam ex vicinitate actuum magna desumi consueuit coniectura, nisi suspicio grauiore præsumptione diluatur. Ita Mascardus *to.* 2. *concl.* 815. *num.* 4. Antonius Gabr. *communium opinionum tit. de præsumpt. concl.* 13. *num.* 7. Ambrosinus *c.* 19. *n.* 8. & alij apud Couarr. *pract. quæst. c.* 3. & apud Carolum de Grassis *loco cit. & n.* 1127. *& seqq. &* 1144.

Secundò, si delinquens priùs fuerat diffamatus, vel delatus ad Curiam sæcularem, vel iam condemnatus ob patratum delictum, aut si iis iam cœpta erat coram laico iudice per contestationem, vel citationem; hic enim metu pœnæ præsumitur statum clericalem, vel religiosum elegisse ad vitandum laicale forū, & iurisdictio censetur perpetuata coram priori iudice per citationem. Ita Clarus *loco citato n.39. versic. sed in hoc*, vbi docet Senatum iudicasse, beneficium in fraudem obtentum fuisse ab eo, qui beneficium patrato delicto obtinuerat. Idem tradit Farinacius *num.*110. Ambrosinus *cap.19. num.*10. Couarr. & Molina *loci cit.* & quamplures alij apud præfatos DD. præsertim apud Farinacium *num.*110. apud Duardum *lib.2. canone* 15. *quæst.*11. *num.*4. *& seqq.* apud Martam *de iurisd. part.* 4. *casu* 176. & apud Carolum de Grassis *effectu* 1. *num.* 1080. *& seqq.*

Obserua tamen primò eum, qui patrato scelere religiosum, vel clericalem statum in fraudem fori sæcularis, vel lite iam cœpta coram sæculari iudice susceptit, non posse à laico iudice corporali pœna puniri: nam per susceptionem status Ecclesiastici effectus est de sorte, & hæreditate Christi, & peculiari quadam ratione Deo, & Ecclesiæ seruitio addictus est; ergo par non est, vt potestati sæculari coporaliter subiiciatur. Ita communiter DD. Probabile tamen est puniri posse pœna pecuniaria, & confiscatione bonorum, vt absolutè docet Clarus *loco citato*, cum Aufrerio, Viuio, Bossio, & aliis, quibus adhæret Farinacius *loco citato num.*107. *& consil.*77. Carolus de Grassis *effectu* 1. *num.*1129. Duardus *canone* 19. *quæst.*7. *num.*4. Ambrosinus, Couarr. & Molina *locis citatis*, & alij apud præfatos DD. nam probabiliter sustineri posse diximus, assumentem statum clericalem in fraudem fori sæcularis subiici potestati sæculari; sed non subiicitur quoad pœnam corporalem; ergo subiicitur saltem quoad pecuniariam.

Ex dictis ergo in hac illatione constat clericum, qui hunc statum, patrato delicto, assumpsit animo vitandi forum sæculare, subiici potestati laicę quoad pœnam solùm pecuniariam; si verò bono animo, & absque fraude assumpsit, non subiici potestati laicæ, neque quoad pœnam pecuniariam, neque quoad corporalem; quamobrem qui statum clericalem suscipit ob votum emissum ante patratum crimen, nulla ratione potest à laica potestate puniri; quia non dicitur suscipere statum clericalem in fraudem fori sæcularis: quamquam in foro externo præsumitur statum clericalem in fraudem fori suscipere, si eum statim patrato delicto, vel post diffamationem, delationem, vel accusationem suscipiat, nisi probet se illum ex voto suscipere, seu se votum religionis, vel clericalis status ante patratum delictum emisisse.

11 Votum fuisse emissum ante patratum delictum, quomodo probari possit.

11 Hanc autem voti ante delictum emissionem aliqui Doctores probari posse putant iuramento ipsius clerici: nam quæ in animo consistunt, probantur iuramento ipsius asserentis: votum autem in animo consistit, cùm mente, & voluntate concipiatur, & emittatur. Ita Decianus *loco citato num.*23. & alij apud Ambrosinum *n.*12. & apud Carolum de Grassis *effectu* 1. *num.*1099. *& seqq.*

Alij verò probabilius putant non sufficere iuramentum ipsius clerici, nisi etiam alias adducat coniecturas, quibus præsumatur verum esse ipsius iuramentum. Ratio est, tum quia quando agitur de graui præiudicio, non statur iuramento asserentis, etiam in iis, quæ ab animo pendent: hic autem agitur de præiudicio laicæ potestatis, ad quam euitandam clericus allegat votum: tum quia tantus est euitandæ laicæ potestatis affectus, vt plures parati essent ad falsò iurandum, se statum clericalem ex voto elegisse. Ita aliis citatis docet Farinacius *n.*114. *fol.*93. Couarr. & Molina *locis citatis.*

12 Probandi onus, statū clericalem per fraudē assumptum fuisse, cui incumbat.

12 Obserua secundò onus probandi statum clericalem per fraudem assumptum fuisse, incumbere illi, qui contendit assumptum fuisse per fraudem: cùm enim fraus non præsumatur, nisi probetur, *l.1. ff. pro socio, & l. quoties, §. qui dolo, ff. de probat.* dicendū est ab eo probandam esse, qui asserit clericalem statum per fraudem assumptum fuisse. *cap. Iancimus* 1. *quæst.*1. Vide Farinacium *num.*111. Mascardum *de probat. to.*2. *conl.*814. *n.*5. quomodo autem probetur statum clericalem assumptum fuisse per fraudem, constat ex dictis in difficultate proximè explicata.

Obserua tertiò eum, qui statum clericalem per fraudem assumpsit, degradandum esse, si ob delictum dignus sit mutilatione, aut morte. Ita Molina *tract.3. disp.*49. *num.*21. *ad finem.*

13 Iudex laicus efficitur excommunicatione; etiamsi Ecclesiasticū ad suum tribunal trahat intentione ipsum absoluendi.

13 Quartò colligitur iudices laicos affici excommunicatione huius canonis trahendo Ecclesiasticos ad suum tribunal; etiamsi trahant intentione absoluēdi. Ratio est, tum quia absolutio supponit subiectionē in eo, qui absoluitur; clericus autē non est subditus potestati laicę: tum quia Sūmus Pontifex excōmunicat trahentes quouis quæsito colore.

Obiicies, quod fauore alicuius introductum est, non debet in ipsius damnum retorqueri. *l. quod fauore, C. de legibus.* sed fauore clericorum introducta est exemptio; ergo exemptio non debet in ipsorum damnum retorqueri: ergo clerici possunt absolui à laico iudice, si delictum committant, quod aliàs ad laicam potestatem pertinet; alioquin exemptio vergeret in ipsorum damnum.

Respondeo negando vltimam consequentiam; nam magis fauorabile est statui clericali omnino exemptum esse à laica potestate, quàm illi aliqua ratione subiectum esse: absolutio autem supponit subiectionem. Ita Decianus *part.1. c.9. n.9. li.*4. Carolus de Grassis *effectu* 1. *n.*257.

14 Reges nō possunt Episcoposauctoritatiuè conuocare.

14 Quintò Reges, aut Principes non posse sine periculo excommunicationis coram se, vel coram suo tribunali auctoritatiuè conuocare Episcopos, aut alios Prælatos: etiamsi id faciant prætextu libertatis, & salutis Ecclesiæ seruādæ. Ratio est, tum quia nullibi cōstat, hanc facultatem Principibus collatā fuisse: tum quia Summus Pontifex excommunicationi subiicit in hac Bulla iudices auctoritate laica trahētes, vel trahi facientes Ecclesiasticos eorā se ad suū tribunal, Audientiam, &c.

Nec obstat Reges ab aliquibus canonici iuris interpretibus vocari patronos in Cathedralibus Ecclesiis; nomē enim patroni ab ipsis vsurpari puto pro defensoribus, & protectoribus Ecclesiarum: non tamen hinc licet inferre ipsis potestatem auctoritatiuè conuocandi Ecclesiasticos communicatam fuisse, vt benè docet Azor *loco citato cap.*14. *quæsito vlt.* contra nonnullos alios.

15 Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo clericum ad suum forū ob falsum coram se depositum.

15 Sextò iudicem laicum vinculo excommunicationis obstringi, trahendo clericum, qui falsum coram se deposuit, ad suum tribunal, vt illum pœna corporali, vel pecuniaria puniat. Ratio est, tum quia clericus non potest trahi ad forum sæculare: tum quia licet laicus falsum deponens coram iudice Ecclesiastico puniri posit non solùm à iudice laico, verùm etiam ab Ecclesiastico, vt detur locus præuētioni, vt cum Bart. & quampluribus aliis docet Iulius Clarus *lib.5. q.*38. *n.*15. nihilominus iudex laicus non potest clericū coram se ipso falsum deponentem punire; quia laicus non habet iurisdictionem in clericos. Ita Farinacius *loco citato q.*8. *n.*26. Iulius Clarus *q.*38. *n.*14. vbi asserit hanc esse communem canonistarum sententiam, Ambrosinus *c.*18. *n.*21. Marta *de iurisd. p.*4. *casu* 128. *n.*9. *&* 27. Duardus *q.*11. *n.*34. Carolus de Grassis *effectu* 1. *num.*1147. & quamplures alij apud præfatos Doctores, contra Baldum, Cynum, & nonnullos alios apud Farinacium *n.*26. *versic. amplia* 12. & apud Carolum de Grassis *loco citato n.*1146.

Neque obstat lex, *nullum, C. de testibus*, in qua decernitur testem, qui aures iudicis offendit, posse ab eo iudice puniri, non obstante quocumque priuilegio fori.

Respondetur enim clericos ea lege non astringi, cùm potestati laicæ non subiiciantur, nec legibus ciuilibus astringantur.

16 Iudex laicus non potest clericum ad suum tribunal trahere dum clericus tenetur de euictione.

16 Septimò iudicem affici excommunicatione, trahendo clericum ad suum tribunal, etiāsi eum trahat in casu, in quo clericus tenetur de euictione: clericus enim gaudet priuilegio fori. Si verò lis agatur contra laicum, qui rem à clerico emit, & clericus resistat defensioni emptoris, vt ritè causa agatur, non potest clericus trahere causam ad tribunal Ecclesiasticum: quia principaliter agitur contra laicum, non contra clericum, qui ad iudicium suo nomine non accedit, sed in defensionem emptoris. Vide Couarr. *practicarum quæst. c.*8. Capicium *dec.*197. Ambrosinum *c.*20. *n.*23. & alios ab eo relatos, Duardum *q.*11. *n.*46. & Martam *loco citato casu* 34. Carolum de Grassis *effectu* 1. *n.*261.

17 Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo ad suum tribunal clericū causa officiorum sæcularium.

17 Octauò iudicem laicum vinculo excommunicationis irretiri, trahendo clericum ad suum tribunal: etiamsi eum trahere intendat prætextu officiorū sæcularium, quæ clericus exercet. Ratio est, tum quia Bulla vniuersaliter loquitur, & solùm excipit casus in iure expressos: exceptio autem firmat regulam in casibus non exceptis: tum quia licet clericus nequeat officia sæcularia sine superioris dispensatione suscipere, *c. sacerdos, ne cler. vel monach.* nihilominus priuilegium clericale retinet, & exemptus est à laica potestate, *c. fin. de vita & honestate clericorum.* Quamobrem clericus, qui officium tutoris, vel curatoris, vel administratoris bonorum exercuit, & in eo deliquit, non potest in iudicium à laico ad reddendam rationem vocari: quamuis enim delinquat assumendo huiusmodi officium: non tamen amittit fori priuilegium. Ita Ambrosinus *c.*20. *n.*54. Marta *de iurisd. part.*4. *casu* 148. Duardus *canone* 15. *q.*11. *n.*26. *&* 38. & alij, contra nonnullos DD. Gallos.

18 Iudex laicus non potest clericum ad suū tribunal trahere; etiamsi illū trahere intendat tramquam successorem, & heredē bonorum laici; etiamsi lis coram laico, cuius est heres, inchoata fuisset.

18 Nonò colligitur clericum, qui tamquam hæres in bona laici successit, non posse à iudice laico absque excōmunicatione ratione illorū bonorum ad laicale forum trahi. Ratio est, tum quia in Bulla excommunicantur trahentes, vel trahi procurantes quouis quæsito colore: tum quia quamuis laicus, in cuius bona clericus successit, à laica potestate iudicari potuisset: non tamen à laica potestate iudicari poterit clericus, cùm hic exemeptionis priuilegio gaudeat. Ita DD. statim citandi, & hoc valet, etiamsi lis inchoata fuisset contra laicum coram iudice laico, & lite pendente mortuus sit laicus, in cuius bona clericus successit. Ratio est, tum quia militat eadē ratio exemptionis: tum quia inutilis videretur sententia cōtra clericum à iudice laico prolata, nam per laicū non posset executioni mandari, nec Ecclesiasticus iudex cogi posset ad curandū, vt per ipsum executioni demādetur; cùm Ecclesiasticus iudex potestati laicę minimè subiiciatur: tum quia clericus non posset coram laico conueniri, si lis nondū inchoata fuisset; ergo neque conueniri poterit, lite iā inchoata: cum prętio laici iudicis potestati Ecclesiasticæ derogare non possit. Ita Felinus, Abbas, Immola, & alij, quos citat, & sequitur Ambrosinus *de immunitate c.*20. *n.*45. & Rota Romana *dec.*552. Marta *de iurisdictione part.*4. *casu* 33. Duardus *canone* 15. *n.*3. Alterius *lib.5. disp.*16. *cap.*1. *col.*12. *& seq. casu* 3. contra Couarr. *pract. quæst. c.*8. Farinacium *de inquisit. q.*8. *n.*46. Reginaldum *lib.9. c.*13. *n.*352. *versic. monendū*, Carol. de Grassis *n.*1240. & alios asserentes clericū subiici foro laico quoad lites inchoatas contra heredē, cui succedit.

19 Clericus non potest pro deposito coram laico iudice conueniri.

19 Decimò colligitur clericum, qui in iudicio sæculari depositum recepit, non posse pro restitutione depositi coram laico iudice conueniri, vel cogi ad restituendum; exemptus enim est à laica potestate: consequenter iudex laicus eum trahens ad suum tribunal excommunicationem incurrit. Ita Surdus *lib.3. cons.*396. *n.*33. Ambrosinus *loco citato n.*53. & alij contra Baldum *l. acceptum n.*4. *C. de usuris*, Farinacium *n.*123. & alios. Idem dicendum est de clerico, qui coram iudice laico fideiussit pro laico, vel etiam pro clerico. Ratio est, tum quia actus iudicialis factus coram iudice non suo, inualidus est: tum quia clericus exemptus est à laica potestate. Ita Socinus *cap.1. de foro compet. num.*45. Ancharanus, Marsilius, & alij apud Ambrosinum *cap.*20. *n.*50. contra Bartolum, Salicetum, & alios apud præcitatos Doctores.

20 Clericus, qui cum laicis delictum commisit, conueniri non potest corā laico iudice.

20 Vndecimò colligitur clericum, qui cum laico, vel etiam cum pluribus laicis delictum commisit, iudicandum esse ab Ecclesiastico iudice; non verò à laico: alioquin laicus iudex excommunicationem incurrit; clericus enim non potest auctoritate laica trahi ad sæculare tribunal, quia exemptus est à laica potestate: Imò non solùm ipsum clericum, verùm etiam socios criminis cum eo perpetrati ad Ecclesiasticū iudicem remittendos esse testātur plurimi DD. Ratio est, tum ne continentia causæ diuidatur, & de eadem re diuersę, & contrariæ ferantur sententiæ: tum quia magis dignum trahit ad se minus dignum. *c. quanto. de iudiciis.* Ita Farinacius *de inquisit. q.*8. *n.*151. Marta *de iurisdict. part.*4. *casu* 118. *&* 122. Duardus *canone* 17. *q.*11. *n.*48. Carolus de Grassis *effectu* 1. *n.*232. & communiter DD. ex Gomesio *c.*1. *de rescript. n.*74. Bossio *tit. de foro cōpet. n.*116. *in fine*, Menochio *de arbitrariis casu* 371. *n.*12. Ambrosino *c.*20. *n.*3. *& seqq.* Deciano *tract. crimin. lib.*4. *c.*9. *n.*44. & quampluribus aliis, quorum sententia probabilissima est.

Sed contrarium mihi probabilius videtur cum Iulio Claro *lib.5. sententiarum num.*41. *versic. euenit.* Couarruuia *quæst.*34. *num.*1. Antonio Gome-

Gomezio 3. *variarum cap.* 10. *num.* 6. Molina *tractat.* 3. *disp.* 49. *num.* 23. & aliis apud præcitatos DD. præsertim apud Farinacium *nu.* 151. apud Carolum de Grassis *num.* 136. Ratio est, tum quia in praxi, præsertim Mediolani, aliter seruatur; hîc enim laicus à laico, & clericus ab Ecclesiastico iudice iudicatur: tum quia causa diuidua est, & ritè subiici potest vtrique foro, seruato modo procedendi in vtroque foro, iuxta proprias regulas: tum quia *l. si quis vxori, ff. de furtis, in princip.* habetur, eum, qui præstitit opem vxori ad furripienda mariti bona, puniendum esse pœna furis, nec gaudere priuilegio vxoris, quæ non punitur pœna furis; ergo non est absurdum idem delictum, & cooperantes ad idē delictum diuersimodè iudicari, vnumquemque à suo iudice pro conditione sui status, quantitate culpæ, ac modo procedendi, & puniendi in diuersis tribunalibus.

21 An verò appellatio facienda sit coram laico, vel coram Ecclesiastico, quando causa semel fuit decisa per duos iudices, vnum laicum, & alterum clericum, in quos causa fuerat compromissa.

21 Coram quo facienda sit appellatio, dū causa semel fuit decisa per duos iudices, vnum laicum, alterum clericum.

Respondendum videtur faciendam esse coram Ecclesiastico iudice: tum quia dignior trahit ad se minus dignum: tum quia hîc agatur de actu ipsorum arbitrorum, quorum iudex non potest esse laicus, vt patet ex illatione proximè præcedente, dicendum est appellationem interponendam esse coram Ecclesiastico iudice. Ita Calcaneus *consil. vlt.* Felinus *cap. 1. de præscript. num. 6.* Aufrerius *tractat. de potestate Ecclesiastica super laicos casu* 13. Ambrosinus *cap. 20. num. 6.* & alij quamplures apud Couarruiam 2. *variarum cap. 12. in principio*, contra ipsum Couarruiam & alios.

22 Quæres, vtrùm inferens iniuriam clerico puniri debeat ab Ecclesiastico, an à laico iudice: glossa apud Iulium Clarum *quæst. 36. nu. 42. vers. quæro*, putat puniendum esse ab Ecclesiastico iudice. Alij verò arbitrantur dari locum præuentioni.

22 Clerico iniuriam inferens à quo puniri debeat.

Ego cum Iulio Claro, Baldo *lib. 3. consil. 260.* & aliis arbitror ab vtroque iudice iudicari, & puniri posse, non obstante absolutione, vel condemnatione facta in altero foro. Ratio est, tum quia vtique foro illata fuit iniuria, cùm inferens iniuriam clerico deliquerit non solùm contra ius canonicum, verùm etiam contra ius ciuile, vt in præcedentibus probatum est: ergo ab vtroque iudicari debet, vt condigna delicto pœna imponatur: tum quia cùm alia sit iurisdictio fori laicalis, & alia fori Ecclesiastici, sententia in vno foro lata non parit exceptionem in alio foro: tum quia fieri potest, vt aliquod delictum secundùm vnam rationem subiiciatur foro laico, secundùm aliam subiiciatur tantummodo foro Ecclesiastico, vt docet Molina *loco* statim *citando.* Cauendum tamen est, ne grauior pœna imponatur, quàm delicti grauitas postulet: nam iustitia exigit delicta solùm puniri, iuxta ipsorum qualitatem. Quamobrem iudex posterior solùm procedere debet ad supplendam pœnam, in qua iniungenda primus iudex defecit. Ita Molina *tom. 4. tra. 3. disp. 49. n. 3.* Marta *de iurisdict. part. 4. casu* 119. *ad finem*, Couarr. 2. *variarum cap. 10. num. 6.* Duardus *in Bullæ Cœnæ canone 16. quæst. 5. num. 2.* Graffius 1. *parte lib. 4. cap. 18. num.* 140. & alij Doctores statim citandi.

Obiicies, nullus duplicem pœnam pati debet ob idem delictum, *cap. non asseramus 24. quæst. 1.* nec Deus bis iudicat in idipsum; ergo qui semel in vno foro fuit condēnatus, non poterit in alio foro puniri.

Respondeo non imponi duplicem pœnam pro eodem delicto, nec bis iudicari in eodem foro; sed vnam pœnam delicto condignam imponi. Vide Iulium Clarum *loco citato, & quæst. 57. nu. 14. versic. sed quæro*, Gomezium 3. *variarum cap. 1. nu. 4.* Farinacium *lib. 1. delict. quæst. 4.* Ambrosinum *cap. 20. num. 10. & sequentibus*, Graffium & Martam *locis citatis*, Couarr. 2. *var. cap. 11. num. 25.* & Molinam *loco citato numero* 3.

Hinc patet quid dicendum sit de eo, qui commisso sacrilegio ad vtrumque forum fuit delatus, & inquisitus:

23 Duodecimò colligitur clericum à laica potestate absque excommunicatione capi non posse, & in carcerem detrudi, vel ad laicum iudicem adduci, quoties à potestate laica puniri non potest. Ratio est, quia clericus ad sæculare forum trahi non potest, nec laicus potestatem in clericos habet, & sicut potestas ad iudicandum, & puniendum requiritur; ita etiam ad capiendum.

23 Clericus à laica potestate capi non potest, dum ab ea puniri nequit.

24 Excipe primò, nisi capiatur in flagranti crimine graui, & periculum sit, vt fugam arripiat. Ita Doctores statim citandi contra Antonium de Sousa *cap. 20. disp. 95. num. 4.* & alios.

24 Clericus in flagranti crimine deprehensus capi potest à laico, si periculum sit vt aufugiat.

25 Secundò, nisi clericus illicitè incedat ad patrandum delictum: tunc enim capi potest, & detineri, vt Ecclesiastico iudici tradatur, vel vt delictum patrandum impediatur; modò diutius non detineatur, sed statim ac commodè potest iudici Ecclesiastico consignetur. Ratio harum exceptionum est, inquit Clarus, tum quia Reipublicæ interest, vt delictum non remaneat impunitum, & delinquēs non impunè abeat: tum quia nihil fieri videtur contra rationabilem Ecclesiæ voluntatem. Ita Menochius *de arbitrarijs casu* 180. *num. 22. & sequentibus*, Duardus *lib. 2. canone 15. quæst. 11. num. 55.* Carolus de Grassis *num.* 888. *& seq.* Iulius Clarus *lib. 5. quæst. 28. num. 6. versic. si verò*, vbi testatur de communi, Farinacius *loco citato num.* 117. 120. & 122. Decianus *num.* 118. Ambrosinus *cap. 18. num. 31.* Reginaldus *lib. 19. num. 70.* & alij, contra Martam *de iurisdictione parte 4. casu 4.* & alios.

25 Clericus incedens ad patrandum delicti capi potest à laico iudice Ecclesiastico consignandus.

26 Addunt Decianus *num.* 10. Farinacius *num.* 119. Alterius *disp. 20. cap. 1. col. 9. dub. 3.* & alij hoc idem procedere in clerico debitore, de fuga suspecto: putant enim huiusmodi clericum debitorem ex causa ciuili capi posse, modò quamprimum consignetur superiori Ecclesiastico, nec clericus sufficientem pro debito præstet cautionem, nec aditus ad iudicem Ecclesiasticum pateat, periculumque in mora sit; sicut enim licitum est ipsimet creditori clericum in tali euentu priuatim detinere, & à fuga impedire; ita etiam licitum est potestati laicæ.

26 Clericus debitor de fuga suspectus an capi possit.

Hæc opinio non est improbabilis; seruatis tamen limitationibus allatis, contra Martam *de iurisd. part. 4. casu* 42. Duardum *canone 15. quæst. 11. num. 54.*

27 Excipitur tertiò, quando clericus defert arma, quæ Principum edictis deferri prohibentur: in hoc enim casu, inquiunt Iulius Clarus *lib. 5. quæst. 36. num. 22.* Farinacius *num. 96.* Couarr. *practicarum quæstionum quæst. 33. num. 7.* Alterius *loco cit.* Coriolanus *in explicatione Bullæ excommunicationis 19. ad finem*, Placha *apud Farinacium*, spoliari potest armis, & capi, vt iudici Ecclesiastico puniendus consignetur.

27 Clericus deferens arma contra Principis edictum an capi possit.

Sed mihi displicet ista exceptio. Ratio est, tum quia clerici non subiiciuntur potestati laicæ, nec tenentur ex vi coactiua legibus Principum sæcularium: tum quia licet clerici deferentes arma faciant contra canones, quibus armorum vsus clericis prohibetur: hoc tamen delictum non adeò graue reputatur, vt clericus potestati laicæ subiiciatur, vt benè obseruat Decianus *in practic. crimin. lib. 4. cap. 9. num.* 140. ex *l. 1. C. vt armorum vsu*, Ambrosinus ex parte, Marta *de iurisdict. part. 4. casu 7. num.* 20. Duardus *canone 15. quæst. 11. nu. 91.* Non nego tamen, quin Episcopus possit satellitibus fori sæcularis dare facultatē capiendi clericos arma deferētes, vt captatos potestati Ecclesiasticæ tradant: hoc enim nullo iure vetatur, cùm clerici capi non soleant, nisi à laicis: parum autem referre videtur, an capiantur à satellitibus, & ministris fori Ecclesiastici, an sæcularis, modò capiantur de mandato Prælati Ecclesiastici.

28 Decimotertiò eum affici excommunicatione, qui auctoritate laica ad se trahit clericum illegitimum, aut alio canonico impedimento detentum, modò clericus sit minoribus saltem ordinibus initiatus, & ea seruet, quæ in Tridentino *sess. 23. cap. 6.* præscribuntur. Ratio est, quia huiusmodi impedimentum non tollit characterem; consequenter neque priuilegium ratione characteris concessum, licet ordinis vsum impediat, vt suo loco ostēsum est. Secus dic si clericus sit tātummodo prima tonsura initiatus: hæc enim characterem non imprimit, & cùm sit dispositio ad ordines, supponit subiectum habile, iuxta sacrorum canonum dispositionem; consequenter inualidè conferri videtur illegitimo, seu alteri canonicum impedimentum ad suscipiendos ordines habenti. Ita Sigismundus Scaccia *de iudic. parte 1. cap. 11. num. 19.* Mascardus *de probat. conclus. 302. num. 19. & sequ.* & alij, quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *de effectu cler. effectu 1. ampliat. 51. n. 340. & seqq. & num. 526. & seq.* idemque sentire videntur Garzias, Auila, Suarez, Sayrus, & alij, quos retuli *de censuris disp. 7. quæst. 1. puncto 1. num* 4. contra Patrem Aloysium Bariolam. Quæ dicta sunt in præcedentibus illationibus omnia ferè de verbo ad verbum, paucis mutatis, alias tradidi *in tract. de legib. disp. 10. quæst. 2. punct. 1. §. 1.*

28 Clericus licet illegitimus capi non potest, modò sit ordinibus saltem minoribus initiatus.

PVNCTVM VI.

Vtrùm dentur aliqui casus, in quibus laicus excommunicationis gladio non feriatur, Ecclesiasticas personas ad suum tribunal trahendo.

IN hoc puncto non quæram, vtrùm iudex laicus trahens Ecclesiasticos ad suum tribunal prætextu priuilegij, vel tolerantiæ, incidat in excommunicationem: constat enim prætextum tolerantiæ, & priuilegij contra dispositionem Bullæ non suffragari, vt *quæst. præcedenti puncto 4.* probaui. Idem dic de consuetudine; cùm enim libertas Ecclesiastica sit de iure diuino, non potest per consuetudinem auferri; quia consuetudo contra ius diuinum induci non potest. Ita præter DD. *in præced. quæst. citatos*, docent Alterius *disp. 16. cap. 2. col. 7. & seqq.* Duardus *canon. 15. quæst. 11. nu. 59. versi. 13.* Filliucius *tra. 16. cap. 10. quæsito 6. num. 264.* & alij.

1 Multi tamen putant Episcopos posse in causis ciuilibus, & temporalibus facultatem laico delegare. Ita Syluester *verbo iudex 1. num. 4.* Toletus *lib. 1. cap. 27. versic. secundus*, Alterius & Duardus *locis citatis cap. 2. de iudi.* Contrarium tenent Bald. *in l. 1. circa finem, C. de indicta viduit.* glossa *in cap. significasti, de foro compet.* & alij apud Antonium de Sousa *disp. 82. num. 6.* Ratio est, tum quia Episcopus dispensare non potest in iure communi. Ecclesiastici autem iure communi exempti sunt à laica potestate. Neque conceditur Episcopis facultas dispensandi *in cap. 2.* quod ab aduersariis affertur: tum quia *in cap. significasti, de foro compet.* habetur, clericum non posse in iudicem non suum consentire, nisi fortè sit persona Ecclesiastica, & Episcopi diœcesani voluntas accedat; signum ergo est Episcopum non posse hanc facultatem laico demandare. Sed quidquid sit de priuilegiis Episcoporum, concedendum saltem est,

1 Episcopus an possit laico facultatem delegare trahēdi Ecclesiasticos ad suū tribunal.

2 Summum Pontificem vniuersaliter posse laico facultatem concedere circa personas Ecclesiasticas, non solum in ciuilibus, & temporalibus; verùm etiam in criminalibus, & spiritualibus: tunc enim iudex laicus non iudicabit propria potestate; sed auctoritate Sūmi Pontificis, tamquam ipsius minister, & delegatus. Vide Panormitanum *c. 2. n. 5. de iudic.* Alterium hic *ca. 1. col. 11. & 12. versic. tertius casus*, Duard. hic *quæst. 11. n. 59. & 93.* Baldum, & Antonium de Sousa *loc. cit.* & alios, quos retuli *quæstione præced. puncto 4.* vbi etiam docui hoc priuilegium non præsumi, nisi probetur, aut nisi tot adsint coniecturæ, quibus huiusmodi priuilegium præsumatur.

2 Summus Pontifex potest laico facultatem concedere, iudicia exercendi cōtra personas Ecclesiasticas.

His ergo omissis, quæ superiùs explicata sunt, explicandum superest, in quibus casibus licitum sit laico iudici personas Ecclesiasticas ad suum tribunal trahere, vel iudicare, cùm in hoc canone excommunicentur trahentes, vel trahi facientes ad tribunal sæculare, præter iuris canonici dispositionem. Et quamuis hæc alibi explicauerim; nihilominus cùm huius loci propria sint, eadem huc de verbo ad verbum nonnullis additis transferanda censui.

VNICA PROPOSITIO.

PLures assignantur casus, in quibus iudici laico concessum est personas Ecclesiasticas absque excommunicationis pœna ad suum tribunal trahere.

3 Primus est, cùm clericus fuerit degradatus, seu depositus realiter; tunc enim traditur brachio sæculari iudicandus, & puniendus. *cap. degradatio, de pœnis in 6.* & per degradationē omnia clericorum priuilegia amittit. Ita communiter DD. quos citat, & sequitur Iulius Clarus *lib. 5. §. fin. q. 36. n. 35.* Ambrosinus *de immunit. ca. 17. n. 7.* Molina *to. 4. tra. 3. disp. 49. & 54. n. 10.* Farinacius *de inquisit. q. 8. n. 71.* Scaccia *tra. crim. c. 11. n. 58.* Carolus de Grassis *effectu 1. n. 813.* Duardus *canone 19. quæst. 7. nu. 1.* Alterius *lib. 5. disp. 20. cap. 1. quæsito 6.* Clauis Regia, & alij *locis citatis.*

3 Primus casus in quo clericus potestati laicæ subiicitur, est degradatio.

4 Secundus est, cùm clericus est bigamus, quando scilicet duxit viduam, aut quando mortua prima, quam virginē duxerat, ducit aliam;

4 Secundus est bigamia:

clericus enim bigamus, bigamia vera, vel interpretatiua omnia clericorum priuilegia amittit, *cap.vnic.de bigamis in 6.* in dubio autem, an vxor esset virgo, præsumitur virgo, vt benè Antonius Gomez 3. *vari. cap.*10.*num.*4. Farinacius *loco citato num.*8. Marta *de iurisdict.part.*4.*ca.* 36. Duardus *canone* 15.*quæst.*11.*num.*87. & alij.

clericus incorrigibilis amittat priuilegium; etiamsi brachio sæculari non tradatur.

5 Tertius est, cùm clericus clericalem habitum suscepit in fraudem, vt sæculare iudicium effugeret, iuxta supra dicta *punct.*4.*num.*9.*& seq.*

5 Tertius est susceptio huius habitus in fraudem.

6 Quartus casus est, in causa feudi: nam vasallus, quamuis clericus, in iis, quæ pertinent ad feudum, subiicitur domino feudi, quamuis sæculari. *cap.verum, de foro compet. & cap.ceterùm, de iudiciis*, siue agatur petitorio, de proprietate ipsius feudi, siue possessorio, de sola possessione feudi: nam in causa feudi non subiicitur iudicio domini feudi, tamquam persona Ecclesiastica, sed tãquam Princeps, Dux, Marchio, vel Comes à domino directo constitutus. Hæc est communior opinio Canonistarum, teste Iulio Claro *lib.*4.*§.feudum, quæst.*90.*num.*8. quam sequitur S. Antoninus 3.*part.tit.*9.*c.*2.*§.*3. Suarez *de immunitate lib.*4.*cap.*14.*n.*12. Toletus *lib.*5.*cap.*56. Sylvester *verb.Iudex* 1.*quæsito* 2. Sayrus in Clavi Regia *lib.*12.*c.*8.*n.*9. Reginaldus *lib.*9.*n.*351. Farinacius *de inquisit.quæst.*8.*num.*22.*versic.limita primò*, Menochius *de retinenda possessione remedio* 3.*num.*396.*& seq.* Surdus *lib.*3.*consil.*396. Ambrosinus *cap.*20.*num.*56. Sander *part.*1.*quæst.*2. Marta *de iurisdict.part.*4.*casu* 89. *n.*5.*& seq.* Duardus *canone* 15.*quæst.*11.*nu.*68.*& seq.* Carolus de Grassis *loco proximè citando*, & alij contra nonnullos alios, quorum opinionem putat esse communem Guido Papa *decis.*139.

6 Quartus est causa feudi.

7 Ex quo licet inferre clericum teneri stare iuramento fidelitatis præstito domino directo feudi. Ita Abbas *cap.nimis de iureiurando*, Baldus, & alij apud Ambrosinum *num.*57. apud Martam *de iurisdict.part.*4.*casu* 43.*n.*17.*& casu* 193. & apud Carolum de Grassis *effectu* 1.*nu.*721. *& effectu* 2.*num.*211. Hæc tamen intellige solùm in causa feudi: nam si clericus aliquod delictum committat, non potest iudicari, vel puniri ab ipso domino feudi laico: nam in materia odiosa, vtpote contra libertatem Ecclesiasticam, non est facienda extensio. Ita Abbas, & alij apud Farinacium *loco citato num.*22.*sub finem*, & apud Martam *part.*4. *casu* 89.*num.*18. *& casu* 183.*num.*6.

7 Clericus tenetur stare iuramẽto fidelitatis.

8 Quintus casus est in causa reconuentionis: nam si clericus in ciuilibus conueniat laicum coram iudice laico, poterit laicus conuentus reconuenire clericum in materia ciuili coram eodem iudice, dum arbitretur se aliquam actionem contra clericum in causa ciuili habere. *cap.*1.*& 2.de mutuis petitionibus, & ca.accusatores, versicul.cuius in agendo*, 3.*quæst.*8. Ita communior Doctorum opinio, quam sequitur Farinacius *de inquisit.quæst.*8.*num.*99. Decianus *tract. crimin.lib.*4. *cap.*9. *num.*17. Surdus *lib.*3.*consil.*396.*nume.*6. Ambrosinus *cap.*20.*numer.*35. Clavis Regia *loco citato*, Reginaldus *lib.*9.*num.*359. Graffius *lib.*4.*dec. cap.*18.*num.*114. Marta *de iurisdict.part.*4.*casu* 107.*sub finem.* Duardus *canone* 15.*quæst.*11.*nu.*66. & alij apud præcit. DD. & apud Carolum de Grassis *effect* 1.*limit.*3.*num.*745.*& seqq.* contra nonnullos alios. Ratio est, quia necesse est hanc actionem laico conuento concedere, vt ius suum commodius contra clericum tueri possit, ne lites multiplicẽtur.

8 Quintus casus est in causa reconuentionis in ciuilibus tantùm, & modò reconuentio fiat incontinẽti.

Amplia, etiamsi clericus desistere velit ab actione contra laicum inchoata, adhuc enim videtur laico competere facultas prosequendæ litis contra clericum, cùm illius prosequendæ ius per reconuentionem acquisierit. Ita DD. citati.

Ex quo sequitur clericum teneri stare sententiæ contra se latæ ab eo iudice, cùm per reconuentionem effectus sit ipsi in hac parte subditus. Ita Clavis Regia, & alij.

Limittant tamen communiter DD. primò, modò reconuentio fiat incontinenti in principio litis, vel statim post contestationem litis. Cùm enim causæ conuentionis, & reconuentionis simul tractandæ sint, necesse est reconuentionem fieri ante litis contestationem, vel in ipsa contestatione, vel statim post litis contestationem. Vide DD. cit. licet Carolus de Grassis *n.*762. cum aliis oppositum sentire videatur.

Limita secundò in causa ciuili; sicut enim clericus non potest laicum in causa criminali conuenire, iuxta dicta *de irregularitate*; ita neque potest à laico in causa criminali reconueniri, *cap.neganda* 2.*quæst.* 2. Ita Reginaldus *lib.*9.*num.*352. Farinacius *num.*100. Scaccia *in tract. crimin.part.*1.*ca,*11.*n.*93. Carolus de Grassis *num.*763. & alij DD. citati.

Limita tertiò in causa reconuentionis, non verò in executione sententiæ; quamuis enim clericus possit à laico reconueniri, & teneatur stare sententiæ; nihilominus secuta sententia non poterit à laico iudice cogi ad soluendum, quia coactio supponit iurisdictionem; iudex autem laicus non habet iurisdictionem in clericum præcisa occasione reconuentionis. Ita Reginaldus, Graffius, & alij *locis citatis.*

9 Sextus est, iuxta nonnullos Doctores, dum clericus enormitatibus se immiscet.

9 Sextus casus est cùm clericus enormitatibus se immiscet, iuxta sententiam plurimorum Doctorum; sed hunc casum sic absolutè intellectum superiùs reiecimus *puncto* 4.*num.*7.

10 Septimus casus est, dum clericus effectus est incorrigibilis. Ille censetur incorrigibilis, qui postquam condemnatus est, in similia, vel peiora delicta labitur, & superioris correctionem refugit. Vide Sylvestrum *verb.incorrigibilis*, Reginaldum *lib.*9.*cap.*23.*num.*351. & alios DD. statim citandos.

10 Septimus, dum clericus effectus est incorrigibilis: quamquam sola incorrigibilitas, per se loquẽdo, non sufficit, sed adhuc requiritur vt clericus incorrigibilis brachio sæculari tradatur.

11 Sed modò dubium est, an clericus incorrigibilis amittat priuilegium fori absque alia declaratione, vel dispositione.

Respondeo negatiuè, regulariter loquendo. Ratio est, tum quia nullo iure sufficienter probatur sola incorrigibilitate priuilegium cleriale amitti: tum quia *cap.cùm non ab homine*, præscribitur, clericum deprehensum in furto, homicidio, periurio, aut simili crimine, deponendum esse; deinde si post depositionem adhuc incorrigibilis sit, excommunicandum esse, & crescente cõtumacia anathematizandum, id est, solemniter, & cum ceremoniis, quas adhiberi in ferendo anathemate docui *de censuris.* Quòd si adhuc incorrigibilis sit, Panormit. Scaccia, Bossius, & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *loco citato num.*51. *ver. secunda sit conclusio*, & Carolus de Grassis *effectu* 1.*num.*809. putant ipso facto priuari priuilegio clericali, quia, inquiunt ipsi, *cap.cùm non ab homine*, dicitur, postquam facta fuerint hæc omnia, comprimendum esse per potestatem sæcularem, cùm Ecclesia non habeat vltrà quid faciat.

11 In quibus casibus clericus amittit priuilegium fori.

Sed mihi dicendum videtur requiri adhuc sententiam iudicis Ecclesiastici, qui huiusmodi clericum brachio sæculari tradat. Ratio est, tum quia *in cap.cùm non ab homine, cit.* non dicitur iudicem sæcularem posse sua auctoritate huiusmodi clericum ad suum tribunal trahere; sed potiùs iudicem Ecclesiasticum, postquam deposuit, excommunicauit, & anathematizauit clericum incorrigibilem, debere illum per iudicem sæcularem comprimere: tum quia *cap.vt famæ* habetur, non posse clericum incorrigibilem à laico comprehendi, nisi de mandato Prælati Ecclesiastici; ergo iudex laicus non potest quidquam in clericum incorrigibilem, nisi de mandato iudicis Ecclesiastici; ergo clericus incorrigibilis non amittit priuilegium ipso iure. Ita Suarez *de censuris disp.*22.*sect.*1.*nu.*9. Coninchus *disp.*14.*dub.*15.*nu.*159. Duardus *canone* 15.*quæst.*11.*num.*87. & alij apud Farinacium *quæst.*8.*cit.nu.*51. & apud Ambrosinum *cap.*17. *num.*28. contra Nauarrum *cap.*27.*nu.*79. Carolum de Grassis, Panormit. & alios præcit. Doctores.

Neque obstat *cap.perpendimus, de sententia excommunicationis*, cùm non sit ibi sermo de priuilegio fori, sed canonis.

Dixi, *regulariter loquendo*, vt exciperem primò casum expressum *ca. vnic.de vita, & honestate clericorum*, *in* 6. vbi habetur clericos iocularores, histriones, & scurras (id est, qui mimum agunt) si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, aut si tempore breuiori, & tertiò moniti non resipuerint, ipso iure priuari priuilegio clericali. Ita Farinacius *de inquisit.crimin.quæst.*8.*num.*97. Suarez *loco citato num.*15. Decianus *lib.*4.*cap.*9.*num.*86. Reginaldus *lib.*19.*num.*70. Molina *tra.* 3.*disp.*49.*num.*20. Coninchus *num.*162. Duardus *loco citato nu.*88. Carolus de Grassis *effectu* 1. *num.*1234. Filliucius *tract.*16.*cap.*11.*quæsito* 8. *num.*314. & alij apud Farinacium *loco citato.* & apud Ambrosinum *cap.* 18.*num.*24.*&* 25. licet ipse Ambrosinus *loco citato*, cum Ioanne Monacho, & aliis putet dispositionem capitis vnici citati procedere solum in clerico minoribus ordinibus, non verò maioribus insignito, cùm in clerico maioribus ordinibus decorato requiratur degradatio, antequam à laica potestate puniatur. Verum caput citatum absolutè loquitur, & vbi ius non distinguit, neque nos distinguere debemus. Ita Decianus *num.*86. & Farinacius *num.*97.

12 Obserua tamen cum Ambrosino *num.* 27. Diaz, Lopez, & aliis, annum, de quo sermo est *in cap.vnico, cit.* debere esse continuum, & non sufficere plures menses diuersorum annorum, qui simul vniti integrum annum constituant: tum quia in dubio, tempus à lege præfixum continuum esse debet, glossa *de diuers.& temp.præscript.* Idemque in simili de anno Nouitiatus præcedẽte professionem tradunt Flamin. *de resignat.lib.*3.*quæst.*13.*n.*11. Nauarrus *consil.*52.*de regul.* & Henriquez *lib.*13.*cap.*40.*num.*2. tum quia versamur in materia odiosa, vtpote contraria libertati Ecclesiasticæ, & consequenter non extendenda.

12 Annus, seu tempus à lege præscriptum continuum esse debet.

13 Obserua etiam huiusmodi clericum posse priuilegium recuperare per dispensationem Episcopi, postquam hanc artem deseruit, eamque pœnituit exercuisse, vt in simili docui *de censuris.*

13 Clericus, qui ob artẽ in lege prohibitã priuilegiũ fori amisit, potest priuilegium per dispensationem Episcopi recuperare, postquam artẽ deseruit.

Obserua denique clericum potestati laicæ non subiacere, si absoluatur, antequam à laico ob exercitium istius artis iudicetur, & sufficienter puniatur, iuxta suprà dicta. Ita Ambrosinus *loc.cit.* Decianus *li.* 4.*crimin.cap.*9.*num.*86. & alij.

14 Secundò nonnulli Doctores excipiunt etiam clericum negotia sæcularia exercentem, si ter monitus non desistat. Ita Farinacius *num.* 93. Ambrosinus *num.*23. Carolus de Grassis *de effectibus clericatus, effectu* 1.*limitat.*6.*num.*844. & alij per ipsos allegati; sed falluntur, quia *in cap.vlt.de vita & honestate clericorum*, non agitur de amissione priuilegij quoad personas, sed quoad res, vt docui *de censuris, loco citato puncto* 4.*num.*7. cum Molina, & aliis, & idem tenet Suarez *loco cit.num.*17. & Coninchus *n.*161. Clericus igitur negotia sæcularia exercẽs non amittit ipso facto priuilegium clericale quoad personam, etiam post tertiam monitionem.

14 Clericus negotia sæcularia exercens, an priuilegium fori amittat.

15 Tertiò excipiunt clericum agentem publicè lanionem, aut cauponem, *Clement.*1.*de vita, & honestate clericorum.* Obserua tamen in dicta Clementina sermonem tantummodo esse de clerico coniugato, aut de non coniugato, qui non gerit habitum, & tonsuram. Quamobrem clericus coniugatus, qui per se ipsum cauponis, vel macellarij officium exercet, si ter monitus non desistat, aut si præmissa monitione destitit, sed idem officium postea resumit, priuatur omni priuilegio clericali. Si verò clericus non coniugatus habitum, & tonsuram deferens hoc officium exerceat, non amittit priuilegiũ clericale quoad personam; sed solùm quoad res suas. Ita Coninchus *nu.*161. Molina, & alij, quos retuli *de censuris loco citato nu.*9. Duardus *nu.*88. Carolus de Grassis *n.*850.*&* 968. Decianus, Ambrosinus, Iulius Clarus, & Farinacius *loc.cit.* quamuis Molina *tr.*3.*dis.*49.*n.*20. sibi contrarius videatur.

15 Clericus lanionem, aut cauponẽ publicè agens, quandonam fori priuilegium amittat.

16 Quartò excipiunt crimen assassinij: nam Marsilius, Grammaticus, & alij apud Ambrosinum *cap.*17.*num.*5. apud Carolum de Grassis *effectu* 1.*n.*668. *&seqq.* & apud Farinacium *de inquisit.quæst.*8. *num.*82. putant clericum ob assassinij crimen amittere priuilegium fori. Ratio est, quia *cap.*1.*de homicidio in* 6. habetur pœna excommunicationis, depositionis à dignitate, ordine, officio, & beneficio ipso facto, cõtra eos, qui aliquẽ occidi faciunt per assassinos, aut eos recipiunt, vel occultãt, vel defendũt; etiamsi mors secuta non fuerit. Verum hic casus hoc tempore ad praxim reuocari non potest; quia non ampliùs extant assassini, de quibus sermo est in præcitato cap. Quamuis enim hoc tempore nomine assassinorum veniant, qui pretio aliquem occidunt, aut occidi mandant, vt explicaui, de immunitate Ecclesiastica, *in tractat. de legibus*; nihilominus iure antiquo assassini solummodo dicebantur quidam infideles, qui pretio conducti Christianos occidebant, vt multis Doctoribus citatis ostendit Molina *disp.*25.*numero* 2. contra nonnullos alios, quos sequitur Farinacius *numero* 83. & Carolus de Grassis *loco citato.*

16 Clericus assassinij reus an priuilegio fori priuetur.

17 Verum quidquid sit de nomine assassini, saltem arbitror clericum assassinij reum non subiici potestati sæculari, nisi post sententiam criminis

17 Clericus assassinus an potestati sæculari subiiciatur ante sententiam criminis declaratoriam.

minis declaratoriam. Ratio est, tum quia depositio requirit aliquam actionem: reus autem non tenetur ante declarationem subire pœnã, quæ ad sui executionem actionem hominis requirit: tum quia quamdiu retinet beneficium, gaudet priuilegio fori, vt colligitur ex Tridentino *sess.23.cap.6.* sed retinet officium, & beneficium, saltem donec declaretur reus assassinij, cùm non teneatur sponte se beneficio abdicare, vt patet ex dictis *de legibus*; ergo gaudet priuilegio fori, donec declaretur reus assassinij. Ita præter Doctores citatos *de legibus*, Farinacius *de inquisitione quæst.8.num.85.* Ambrosinus *cap.17.num.10.* Clarus *lib.5.sententiarum quæst.36.n.31.* Marta *de iurisdict.parte 4.casu 129.* Duardus *canone 15.quæst.11.num.13.* Couarr. Capicius, & alij apud præcitatos Doctores cõtra nonnullos alios negantes declarationẽ requiri.

18 Sententia criminis declaratoria contra clericum assassinij reum à quo ferenda sit.

18 Sed modò difficultas est, à quo ferenda sit sententia criminis declaratoria.

Respondeo ferendam esse ab Ecclesiastico iudice; cùm enim clericus reus assassinij gaudeat priuilegio fori, saltem donec declaretur reus assassinij, necessariò fatendum videtur sententiam criminis declaratoriam ferendam esse ab Ecclesiastico iudice, vt patebit ex rationibus statim adducendis. Ita Iulius Clarus *quæst.36.num.31.* & alij apud Ambrosinum *cap.17.num.11.* & apud Farinacium *de inquisit.quæst.8. nu.85.* quibus adhæret Molina *tom.4.tra.3. disp.49. num.5.* vbi optimè docet sententiam ferendam esse à iudice Ecclesiastico, non verò à laico, dum quæritur, an talis clericus inter eos connumerandus sit, qui priuilegio fori non gaudent: vocato tamen, & audito iudice, & aliis, qui eum priuilegio fori non frui contendunt. Ratio est, tum quia sic decernitur *cap. si iudex, de sententia excommunicationis lib.6.* tum quia aliquem exemptum esse res est spiritualis: res autem spiritualis ad Ecclesiasticum iudicem spectat: tum quia quando nascitur inter iudicem Ecclesiasticum, & sæcularem dissensio, ad quem ipsorum iurisdictio pertineat, definitio pertinet ad Ecclesiasticum iudicem ob maiorem ipsius auctoritatem. *cap.si iudex, cit.* vt cum communi DD. sententia tradit Couar. *loco cit.cap.33. num.1.* contra Clarum *quæst.36.num.21.*

19 Clericus quãdonam fori priuilegium amittat ex præscripto Cõcilij Tridentini.

19 Octauus, & vltimus casus, in quo clericus fori priuilegium amittit, habetur in Tridentino *sess.23.cap.6. de reformatione:* vbi decernitur clericum prima tonsura, aut etiam minoribus odinibus initiatum, priuilegio fori non gaudere, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat, vel in seminario clericorũ, aut in aliqua schola, vel vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versetur.

20 Clericus prima tonsura initiatus ex consuetudine alicubi recepta non priuatur priuilegio fori etiamsi præscripta in Concilio Tridentino non obseruet.

20 Obserua tamen primò alicubi receptum esse, vt clericus prima tonsura initiatus à laica potestate non puniatur, vel capiatur; etiamsi de licentia Episcopi non degat in seminario, vel in aliqua schola, &c. Hanc consuetudinem, vbi legitimè recepta & præscripta est, seruandam esse censeo: tum quia vergit in fauorem libertatis Ecclesiasticæ: tum quia hæc exemptio potuit legitimo tempore præscribi contra laicos: tum quia non videtur illi derogatum per Tridentini decretum, cùm huiusmodi consuetudinis nulla habeatur mentio in Tridentino. Ita sentire videtur in simili Carolus de Grassis *de effectibus clericat.effectu 1.nu.914.* Suarez *lib.4.de immunit.cap.14.n.16.* & alij.

Obserua secundò alicubi factam esse conuentionem, & concordiam circa iurisdictionem de consensu Sedis Apostolicæ, & hanc conuentionem seruandam censeo: nam Summus Pontifex potest iurisdictionem delegare.

Verùm cum occasione huius decreti plures emergant difficultates, eas hic breuiter conabor explicare.

21 Clericus habens beneficium gaudet priuilegio fori, licet nõ seruet cetera in Concilio sancita.

21 Prima difficultas est, vtrùm sit aliqua differentia inter clericum habentem beneficium, & eum qui inseruit Ecclesiæ, aut degit in seminario, aut versatur in aliqua vniuersitate de licentia Episcopi.

Respondeo affirmatiuè; nam clericus habens beneficium gaudet priuilegio fori, etiamsi habitum, & tonsuram non deferat: Tridentinum enim disiunctiuè loquitur per particulam, *aut.* Ita Iulius Clarus *lib.5.sententiarum, quæst.36.num.19.* Lessius *lib.2.cap.33. dub.5. num.38.* Gutierez *lib.1.pract.quæstionum, quæst.7.* Riccius *in sua praxi decis.607.* vbi plures alios Doctores refert, Rodriquez *1.parte cap.155. concl.2.* Augustinus Barbosa *in Tridentinum sess.23.cap.6.* & alij; quamuis Ambrosinus *cap.17.num.13.* & Suarez *de censuris disp.22.sect.1.num.11.* contrarium innuant; clericus verò, qui non habet beneficium, non gaudet hoc priuilegio, nisi deferat habitum, & tonsuram, simulque inseruiat alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi: hæc enim copulatiuè præscribuntur. Quamobrem simul cum habitu, & tonsura requiritur, vt clericus inseruiat alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi; vel saltem commoretur in seminario clericorum, vel in aliqua schola, vel vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines.

22 Licentia Episcopi an debeat esse expressa.

22 An autem licentia, seu mandatum Episcopi, de quo loquitur Trid. debeat esse expressum, Menochius *de præsump. lib.6.quæst.76.n.41.* putat requiri expressum. Sed quid nobis sentiendum sit, constat ex dictis *de matrimonio quæst.2. punct.8.n.11.* cum Rebello, & aliis.

23 Clericus cui renouata est pẽsio, tamquam clerico, non gaudet priuilegio fori, dum habitum, & tonsuram non defert. Secus si habet patrimoniũ, vel aliquid aliud, quo in titulum dari solet.

23 Secunda difficultas est, vtrum clericus, cui reseruata fuit pensio, vt clerico, gaudeat priuilegio fori, dum habitum & tonsuram non defert. Ratio dubitandi est, quia beneficiarius gaudet; ergo etiam gaudet pensionarius, cum pensio sit velut beneficium, & obligationem inducat recitandi officium.

Respondeo huiusmodi clericum non gaudere priuilegio fori, nisi habitum, & tonsuram deferat: nam clericus tõsura, vel minoribus initiatus non gaudet priuilegio fori, nisi habitum clericalem cum tonsura deferat, excepto clerico habente beneficium, vt colligitur ex Trid. *loco cit.* pensio autem non est propriè beneficium. Ita sacram Cardinalium Congregationem sensisse testatur Ioannes Gallemartius, & Petrus Marzilla *sess.23.* Carolus de Grassis *nu.1205.* Garzias *de beneficijs 1. parte c.5.num.70.* Gonzales *ad regul.8. Cancel.glossa 5.§.5.n.6.* Augustinus Barbosa *sess.23.cap.6.nu.4.* & alij contra Duardum *canone 15.quæst. 11.num.64.* Martam *de iurisdict.part.2.casu 32.* & alios apud Carolum de Grassis *effectu 1.quæsito 11.num.1198.*

Ad rationem dubitandi patet responsio ex dictis. Secus dicendum est de beneficio, quamuis modici valoris, aut de præstimonio, quod dari soleat in titulũ, aut de alio, quod beneficium propriè nuncupetur. Ita Riccius *decis.388.* & alij communiter: cùm enim hæc veniant nomine beneficij, par est vt beneficij priuilegium pariant. Idem tradit Barbosa *in remiss.sess.23.cap.6.n.18.* & Carolus de Grassis *quæsito 12.n.1224.*

24 Qui beneficij collationem obtinuit gaudet priuilegio fori, etiamsi nõdum obtinuerit possessionem, licet aliqui oppositum sentiant.

24 Tertia difficultas est, vtrum qui beneficij collationem obtinuit, nondum verò adeptus est illius possessionem, fruatur priuilegio, iuxta Tridentini decretum. Farinacius *de inquisit.quæst.8.numer.70.* Menochius *tomo 3.consilio 350.* Mascardus *conclu.392.* Carolus de Grassis *nu 1228.* Iulius Clarus *loco citato,* & alij apud Farinacium putant non gaudere. Ratio est, quia non dicitur propriè beneficiarius, nec tenetur ad onera beneficij, iuxta sententiam nonnullorum DD. quos retuli *de horis canonicis*; ergo neque fruitur priuilegiis beneficiario concessis; nam qui non sentit onus, par est, vt neque sentiat commodum.

Hæc opinio probabilissima est. Sed mihi probabilius dicendũ videtur, clericum, qui beneficij collationem obtinuit, non verò possessionem, gaudere priuilegio fori, modò collatio valida sit. Ratio est, tum quia hic iuxta communem loquendi modum dicitur beneficium obtinuisse, & dicitur habere ius ad beneficium, & titulum beneficij: tum quia versamur in materia libertatis Ecclesiasticæ, quæ fauorabilis est, & consequenter extendenda. Ita Boërius, Zabarella, & alij apud Riccium *in praxi beneficiorum decis.388.* vbi sacram Congregationem idem sensisse testatur, dum non stat per ipsum, ne beneficij possessionem capiat, vt quando litem mouit contra intrusum, & beneficij possessionem capere non potuit, nondum lata sententia. Eamdem sententiam tenet Couarruuias *3.vari.cap.16. in principio,* Cenedo *lib.1. pract. quæstionum, quæst.4.nu.22.* & alij quamplures apud Augustinum Barbosam *in remiss.sessione 23.cap.6.num.5. & 8.*

25 Vt clericus fori priuilegio gaudeat, debet vtplurimũ Ecclesiæ inseruire, non autem rarò.

25 Quarta difficultas est, vtrum clericus tonsura initiatus priuilegio fori gaudeat, si bis, vel ter tantummodo inseruierit Ecclesiæ, & postea destiterit.

Respondeo non gaudere: nam Tridentinum requirere videtur perseuerantiam, & frequentiam seruitij, & is, qui à seruitio in præstando desistit, aut rarò inseruit, proprie loquendo, non dicitur Ecclesiæ inseruire: Tridentinum enim his verbis vtitur; *nisi clericalem habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat.* Hoc verbum, *inseruiat,* non videtur importare seruitium vtplurimum intermissum; sed potiùs importat moralem perseuerantiam, saltem pro maiori parte. Ita Cenedo *lib.1.pract. quæstionum 4.num.25.* Menochius *consilio 912.num.21.* Augustinus Barbosa *loco citato numer. 13.* Riccius *in sua praxi decis.388.* Carolus de Grassis *de effectibus clericatus effectu 1.numero 1183.*

26 Qui consuetudinem habet dimittendi habitum, ita vt publicè laicus existimetur, amittit priuilegiũ fori. Secus si aliquoties dimittat, & clericus adhuc existimetur.

26 Quinta difficultas est, an clericus qui habitum, vel tonsuram aliquoties dimittit, amittat priuilegium fori.

Respondeo negatiuè, nisi consuetudinem habeat non vtendi habitu, vel tonsura, ita vt publicè laicus existimetur. Ratio est; tum quia Tridentinum non requirit continuam omnino habitus, & tonsuræ delationem, nec is habitum, vel tonsuram dimisisse dicitur, qui aliquoties tonsuram, vel habitum exuit, non animo simpliciter dimittendi; sed reassumendi: tum quia clericus tonsura, vel minoribus solum initiatus, non amittit priuilegium canonis, vt docet Suarez *de censuris disp.22.sect.1. num.11. ad finem,* Bañez *2.2.quæst.12.art.1.difficult.3. conclus.vltima,* Coninchus *de sacramentis disp.14.dub.15.num.163.* nisi habitum, & tonsuram omnino deferat, vel nisi continuata consuetudine non vtatur habitu, & tonsura, & in habitu laicali perseueret; ergo à fortiori non amittit priuilegium fori, quod difficilius amittitur, quàm priuilegium canonis, iuxta Suarez *loco citato num.13.* Coninchum *loco citato,* Panormitanum *cap.1. de Apostatis, num.6.* & alios contra Alexandrum de Neuo, & alios apud Riccium *decis.607. num.6.* tum, quia in sacra Congregatione decisum est, teste Riccio *loco* statim *citando,* & aliis, clericum, qui dimisso clericali habitu homicidium commiserat, & sine clericali habitu à laica potestate captus fuerat, remittendum esse ad forum Ecclesiasticum; quia non præsumitur dimisisse habitum animo illum deserendi, sed vt commodius delictum perpetraret. Ita Baldus *l.si qua, num.2.C. de Episcopis, & clericis:* vbi asserit, clericum, qui dimisso habitu delictum commisit, gaudere priuilegio fori, si consuetudinem illius deferendi habebat. Idem aliis citatis, docet Riccius *in praxi clericorum decis.606.num.7.* Carolus de Grassis *effectu 1.num.909. & sequentibus.* & Farinacius *nu.68.* contra Mascardum *de probat.conclus.122.* de clerico, qui tonsuram, & habitum, quem tempore delicti dimiserat, iterùm assumit. Idem clarè innuit Suarez, Bañez, & Coninchus *locis citatis.*

27 Clericus minoribus initiatus, si habitum & tonsurã non deferat, amittit priuilegium absque alia monitione; si verò beneficium habeat, aut sacris ordinibus initiatus sit, non amittit priuilegiũ, nisi ter specialiter admonitus, vt habitũ clericalem deferat.

Quæ hactenus diximus in expositione propositæ difficultatis, procedunt in clerico prima tonsura, vel minoribus solùm ordinibus initiato: nam si loquamur de clerico habente beneficium Ecclesiasticum, aut sacris ordinibus initiato, arbitror hunc gaudere priuilegio clericali, etiamsi habitum, & tonsuram dimiserit: nullo enim iure probatur hunc amitttere priuilegium clericale, nisi fortè sit incorrigibilis, aut enormitatibus se immiscuerit, iuxta superiùs dicta. Ita sentire videtur Coninchus, & Suarez *locis citatis,* Iulius Clarus *quæst.36.versic.hæc autem,* & Farinacius *quæst.8.citato n.70.*

27 Sexta difficultas est, an clericus incedens sine habitu, & tonsura, amittat priuilegium fori, etiamsi non admoneatur.

Respondeo distinguendo, vel loquimur de clerico prima solùm tonsura, vel minoribus ordinibus initiato, vel loquimur de clerico habente beneficium, vel ad sacros ordines promoto. Si loquamur de clerico tonsura, vel minoribus ordinibus initiato, censeo non gaudere priuilegio fori, quamuis non admoneatur. Ratio est, quia licet iure antiquo, seu iure communi canonum, *cap.in audientia, & cap.cùm contingat, de sententia excommunic.* necessaria esset triplex admonitio ad amittẽdum priuilegium, vt obseruauit etiam sacra Cardinalium Congregatio, cuius declarationem refert Ioannes de Gallemart. *sess.23.c.6.* tamen iure nouo Concilij Tridentini *sess.23.cap.6.* aliter sancitum est, iurique antiquo derogatum fuit, vt pluries per sacram Congregationem declaratum fuisse testatur Riccius *in praxi clericor.decis.606.n.4.* &

& in hanc sententiam plures adducit Doctores. Quamobrem clericus, qui cum habitu clericali incedere non consueuit, subditur foro sæculari, absque alia monitione. Idem dic de clerico, qui cum habitu clericali incedit; sed nulli Ecclesiæ inseruit, vel non degit in aliqua schola, vel vniuersitate de licentia Episcopi, iuxta Tridentinum *sess.23.cap.6.* in quo decernitur clericum prima tonsura initiatum, aut in minoribus constitutum, non gaudere priuilegio fori, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat, aut alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inseruiat, deferens habitum, & tonsuram, aut nisi versetur in aliqua schola, vel vniuersitate de licentia Episcopi, simulque habitum, & tonsuram deferat.

Si verò loquamur de clerico habente beneficium Ecclesiasticum, vel in sacris constituto, censeo necessariam esse trinam admonitionem à iudice Ecclesiastico factam, antequam clericus fori priuilegium amittat. Ratio est, quia non receditur a iure communi sacrorum canonum, nisi quatenus contrarium iure nouo exprimitur: iure autem sacrorum canonum *cap.in audientia, & cap.cùm contingat*, &c. præscribitur trina monitio specialis, & nominatim facta, nec iure nouo in Tridentino *loco citato*, aliter decernitur circa clericum beneficium habentem, aut in sacris constitutum. Ita Farinacius *nu.*60. Clarus *quæst. 36.vers.hæc autem*, & alij quamplures apud Farinacium.

Hoc tamen aliqui Doctores limitant.

Primò, modò clericus non se immisceat enormitatibus, hunc enim putant priuilegio fori priuari absque illa admonitione, quamuis sit sacris initiatus: verum de hac limitatione superius egi *puncto 4.n.7.*

Secundò quod dictum est de necessitate trinæ monitionis, limitant, nisi monitio fiat in Synodo: tunc enim vna monitio facta sub expressa comminatione amissionis priuilegij, si habitus clericalis non deferatur, videtur sufficere; quia huiusmodi monitio vim habet constitutionis: ad constitutionem autem non requiritur trina monitio, cum semper admonere præsumatur, *cap.2.de constitut.in 6.* Ita Iulius Clarus *quæst.36.vers.sed quid si*, Hostiensis, Cæpolla, & alij apud Farinacium *n.*62. & apud Carolum de Grassis *effectu 1.n.*900.

28 Clericus, qui ob impotentiam, vel ob aliã iustam causam clericalem habitũ non defert, non amittit priuilegium fori.

28 Septima difficultas est, an clericus, qui iusta de causa clericalem habitum, vel tonsuram non defert, priuilegio clericali priuetur.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia pœna non est subeunda absque culpa: tum quia hic casus cenetur per Epiikeiam exceptus. Ita Doctores statim citandi.

Hinc sequitur, eum, qui in locis hæreticorum tonsuram, vel habitum clericalem non defert ad vitandam mortem, non incurrere priuationem priuilegij clericalis. Idem dicendũ est de eo, qui ob paupertatẽ vestes non habet, aut qui ob caluitiem, vel ob capitis debilitatem tonsuram non gestat; etiamsi capitis debilitas, vel caluities propria culpa fuerit contracta, e.g. quia intemperanter vixit, aut morbum Neapolitanum luxuriosè viuendo contraxit, indeque in morbum incidit. Ita Iulius Clarus *lib.5.quæst.36.vers.quæro nunc, n.*14. Ambrosinus *cap.23. n.*7. Immola *Clementina 2. de vita, & honestate clericorum*, Riccius *in praxi clericorum decis.*606. *ad finem*, & ita in Curia Toletana decisum fuisse testatur Clarus *loco citato*, Aufrerius *decis.*256. Farinacius *nu.*67. Carolus de Grassis *effectu 1.n.*1171. *& seq.* & Decianus *n.*109. *c.9. lib.4.*

29 Clericus non deferẽs habitum, an grauiter peccet.

29 An verò qui clericalem habitum, & tonsuram non defert, grauiter peccet, constat ex dictis *de sacramentis disp.8.quæst.vnica, puncto vltimo num.2.* & clarius constabit ex dicendis *in tract. de obligationibus clericorum, & beneficiorum.*

30 Clericus qualem habitum deferre debeat, vt fori priuilegio gaudeat.

30 Octaua difficultas est, qualem habitum clerici deferre debeant, vt in habitu clericali incedere dicantur, & priuilegio fori gaudeant, iuxta Tridentini decretum *sess.23.c.6.*

Respondeo clericos religiosos debere habitum, iuxta suæ religionis institutum, deferre: clericos verò sæculares debere se locorum consuetudini accommodare, ita vt iis vtantur vestibus, quibus clerici in earegione vti consueuerunt: licet enim in iure prohibeantur clerici quasdam vestes deferre, vt vestes rubras, aut virides, biretum duorum colorum, de quibus Follerius *in pract.crimin.verbo, Audiantur excusatores, n.*42. *fol.*64. nihilominus iura affimatiuè non præscribunt vestes à clericis deferendas, vt iis adhibitis in habitu clericali incedere dicantur: propterea iure optimo loci consuetudinem inspiciendam esse tradit Iulius Clarus *lib.5.c.36.n.11.vers.dixi clericum*, Farinacius *de inquisit.quæst.8.n.*68. Ambrosinus *cap.23.n.*13. per se tamen loquendo illum priuilegio fori gaudere arbitror, qui eo vtitur vestium genere, vt si à populo videatur, clericus iudicetur. Ita Iulius Clarus, & alij *locis citat.*

31 Habitus cognitio ad quem iudicem pertineat, dum suboritur controuersia an clericalis sit.

31 Verùm si controuertatur, an habitus, cum quo inuentus est clericus, sit clericalis, censeo hanc habitus cognitionem ad Ecclesiasticum iudicem pertinere. Ratio est, tum quia ad Episcopum pertinet, habitum à clericis deferendum præscribere; ergo ad eumdem etiam spectat cognoscere, an habitus sit clericalis, quando notoriè non constat habitum non esse clericalem: tum quia sicut laicus non potest iudicialiter cognoscere, an aliquis sit clericus, vt iudicet, an gaudeat priuilegio fori, vt docet Couarruuias *cap.33.num.*1. Iulius Clarus *loco citato n.*11. Molina *n.*10. vbi testatur de magis communi, licet summariam informationem possit assumere, vt eum Ecclesiastico iudici consignet, si, assumpta summaria informatione, clericum esse cognouerit, vt multis citatis docuit Farinacius *loco citato n.*34. ita non potest iudicialiter cognoscere, an habitus sit clericalis. Ita Couarruuias *pract.quæst. cap.33.initio*, Molina *num.*10. Farinacius *loco citato*, Ambrosinus *ca.23. num.*15. Menochius *de præsumpt.lib.6.quæst.76.nu.*341. Zerola *in praxi parte 1.verbo clericus, num.3.* contra Iulium Clarum *lib.5.quæst.36.n.*11. Mascardum *concl.*961. *n.*4. & alios.

32 Clericalis status quomodo probari possit.

32 Quo autem pacto probare quis possit se clericum esse, videri potest apud Farinacium *de inquisit. quæst.8. num.38.vers.sed quæro, & sequenti*, & apud Mascardum *tom.1. concl.*302. *& seq.* Obserua tamen iudicem laicum, dum hæc coram iudice Ecclesiastico pendent, debere supersedere. Ratio est, tum quia fieri potest, vt actus exerceat in personam exemptam: tum quia sequeretur elusoriam esse cognitionem Ecclesiastici iudicis. Ita Molina *tract.3.disp.39.n.6.* Farinacius *loco citato num.35.* vbi relato Cæpolla, Rolando, & Couarruuia, testatur de communi, quidquid nonnulli apud Carolum de Grassis *effectu 1.num.* 1257. *& sequentibus*, in oppositum sentire videantur.

33 Clericus non seruans præscripta in Concilio, an subijciatur non solùm foro laicali, verùm etiam Ecclesiastico.

33 Nona difficultas est, vtrùm clericus, qui tonsuram, e.g. non defert, vel non inseruit Ecclesiæ de mandato Episcopi, aut in alia re defecit, quam Tridentinum præscribit, vt priuilegio fori gaudeat, possit non solùm foro laicali subiici, verùm etiam Ecclesiastico.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, tum quia Ecclesia non abducauit à se ius cognoscendi de criminibus clericorum: tum quia sic censuit sacra Congregatio, teste Riccio *in praxi clericorum decis.*607. *num.*3. Scaccia *part.1.de iudic. cap.11. num.*101. Carolus de Grassis *num.*1289. Quamobrem licet huiusmodi clerici forum iudicis sæcularis declinare non possint ex hoc decreto; tamen istud decretum non obstat Episcopo, quominus iure suo vti possit in huiusmodi clericos delinquentes, si adhuc clerici permanent.

34 Clericus minoribus initiatus nõ gaudet priuilegio fori, si inseruiat alteri Ecclesiæ, quam Episcopus non præscripsit.

34 Decima difficultas est, vtrùm clericus minoribus initiatus, si alteri Ecclesiæ inseruiat, quàm illi, cui Episcopus inseruire præcepit, gaudeat priuilegio fori.

Respondeo negatiuè, quia Summus Pontifex præscribit clerico volenti priuilegio fori gaudere, vt inseruiat illi Ecclesiæ, quam ipse designauit. Ita Carolus de Grassis *effectu 1.quæsito 1.num.*1170. nec satis est vt inseruiat in temporalibus, sed in spiritualibus inseruire debet: de huius enim seruitij genere loqui censetur Concilium Tridentinum. Ita Couarruuias *2 var.cap.1.num.9.* Carolus de Grassis *loco citato, quæsito 5.nu.*1177. & alij.

35 Clericus, qui priuilegio fori priuatur, an etiam priuilegium canonis amittat.

35 Vndecima difficultas est, an qui, dimisso habitu, vel tonsura, vel seruitio Ecclesiæ, amittit priuilegium fori, amittat etiam priuilegium canonis; & è contra, qui aliqua de causa priuilegium canonis amittit, amittat etiam priuilegium fori.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia à diuersis non fit illatio. *l. Papinianus. ff. de iudiciis*: tum quia priuatio priuilegiorũ, clericis in fauorem libertatis concessorũ, est pœnalis; consequenter odiosa, consequenter nõ extẽdenda: tum quia sic colligitur ex *c.perpendimus, de sententia excommunicationis*, vbi Summus Pontifex ab excommunicatione canonis excusat quemdam comitem, cuius mandato suspensus fuerat Sacerdos, qui obiecto habitu seditionem fecerat; non tamen illum excusare videtur à culpa contra libertatẽ Ecclesiasticã, dum pœnitentiam illi comiti iniungi præscribit, vt obseruat Coninchus *disp.14.dub.15.n.* 160. Suarez *de censuris disp.22.sect.1.n.12. &13.* & alij, tum quia Illustrissimam Cardinalium Congregationem ita censuisse fertur. Ita Riccius *decis.*607. *num.*5. Comitolus *responsionum moralium lib. 6. quæst.20. num.*2. Reginaldus *lib.19.nu.*70. Ioannes de Gallemart *sessione 23.c.6.* Gonzales *ad regulam 8. Cancellaria glossa 5.§.5.* Canedo *lib.1.quæst.pract. quæst.4.num.*21. Molina *tract.3. disp.49.nu.3.* & alij apud Augustinum Barbosam *in remiss.sess.23.cap.6.* omisis iis, quos ego in simili retuli *de censuris disp.2.quæst.4.puncto 4. num.*11.

Obiicies, priuilegium canonis videtur in priuilegio fori, tamquam pars in toto includi; ergo ex amissione priuilegij fori ritè inferri potest, inquit Coninchus *disp.14.num.*163. amissio priuilegij canonis.

Respondeo negando antecedens; hæc enim sunt duo priuilegia, quorum vnum amitti potest alio retento. Ita censuit sacra Cardinalium Congregatio, teste Riccio *loco citato, decis.*607. *num.*5. Ioan. Gallemartio *sess.23.cap.6. in principio*, & aliis.

36 Clericus gaudet priuilegio canonis, etiãsi habitum nõ deferat, & non seruet reliqua in Concilio Tridentino præscripta.

36 Hinc colligitur clericum, initiatum prima tonsura, vel minoribus ordinibus, gaudere priuilegio canonis; etiamsi habitum non deferat, vel tonsuram non gestet, aut non inseruiat Ecclesiæ, vel non versetur in aliqua vniuersitate, vel schola de licentia Episcopi; consequenter percutiẽtem huiusmodi clericum affici excommunicatione late contra iniicientes manus violentas in clericos. Ita Rodriquez *in summa cap.*80. *n.*17. Garzias *de beneficijs parte 2.c.2.* & alij apud Riccium *decis.* 607. *num.*7. contra Felicianum de Solis *lib.2. de censibus cap.vltimo, n.* 14. Clericus enim prima tonsura initiatus priuilegio canonis gaudet, cùm Trid. hoc priuilegium ipsi non abstulerit.

Hoc tamen restringi debet primò ad clericum non coniugatum: clericus enim coniugatus non gaudet priuilegio canonis; imò neque fori, nisi habitum, & tonsuram deferat, & nisi contraxerit cum virgine, & alicui Ecclesiæ inseruiat de mandato Episcopi, vt docui *de censuris loco citato, puncto 1.num.1. & 2. & puncto 4.num.*11. ex *cap.vnico, de clericis coniugatis*, & patet ex Tridentino *sess.23.cap.6.*

Secundò restringi posse videtur ad clericũ, qui non omnino deseruit habitum, vel qui non habet beneficium, vel qui non est in sacris constitutus: nam clericus prima tonsura, vel minoribus ordinibus initiatus, non solùm priuilegium fori ipso facto amittit, dum habitum omnino deserit, verum etiam amittit priuilegium canonis, saltem postquã ab Episcopo, vel ab alio iurisdictionem quasi Episcopalem habente, ter fuit admonitus in generali, vel in particulari, vt habitum, & tonsurum deferat, *cap.contingit.2. de sententia excommunicationis, & cap.si verò, eodem titulo.* Ratio est, quia cùm ad statum laicalem redeat, par non est, vt priuilegiis clericorum fruatur. Ita Coninchus *disp.14.dub.15.n.* 163. Farinacius *num.15. sub finem*, Suarez *de censuris disp.22.sect.1.nu.*11. & alij, quamuis nonnulli alij, quos tacito nomine refert Coninchus *n.* 163. absolutè volunt, clericum, qui omnino deseruit habitum, ipso facto priuari non solùm priuilegio fori, verùm etiam canonis.

An verò clericus habitum derelictum animo non ampliùs reassumendi, iterùm assumere, eoque assumpto, iterùm priuilegio clericali frui possit, colligitur tum ex dictis *in hoc puncto*, tum ex iis, quę tradidi *de censuris loco citato, puncto 1.nu.1.* cum Suarez, Sayro, & aliis, vbi docui frui posse. Idem innuit Molina *num.*20. & Carolus de Grassis *effectu 1. quæsito 17.n.*1223. *& seq.* vbi aliòs Doctores refert. Hæc omnia de verbo ad verbum *in tract. de legibus*, paucis quibusdam additis tradidi; sed huc transferenda duxi, quòd huius non minus, quàm illius loci propria sint.

§ E-

SECTIO II.

Circa secundam huius canonis partem, in qua prohibentur aliquæ actiones, quibus libertas Ecclesiastica per statuta, vel ordinationes, aut ipsarum vsum diminuitur.

IN hac sectione quatuor præcipuè disseremus.

Primò, quænam sit materia huius excommunicationis, seu quænam actiones in hac secunda canonis parte prohibeantur.

Secundò, quandónam statuta, vel decreta, circa quæ prædictæ actiones versantur, contra libertatem Ecclesiasticam censeantur.

Tertiò, quódnam sit subiectum huius excommunicationis, seu contra quas personas ista excommunicatio lata sit.

Quartò, vtrum ista excommunicatio alibi in iure expressa reperiatur, & quo pacto differat ab excommunicatione huius canonis.

PVNCTVM I.

Quænam actiones in secunda huius canonis parte prohibeantur, seu quænam sit materia excommunicationis in hac parte expressa.

VNICA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia huius excommunicationis.

1 MAteria huius partis est sacrilegium, quo Sedes Apostolica circa libertatem Ecclesiasticam offenditur per aliquas actiones in secunda huius canonis parte expressas, & à me statim exprimendas & explicandas. Ita Caietanus, & alij quos retuli *sect. 1. puncto 3.*

Actiones autem in secunda huius canonis parte expressæ, sunt quatuor.

Prima est statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, seu quæuis alia decreta in genere, vel in specie ex quauis causa facere, quibus libertas Ecclesiastica tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut restringitur, seu iuribus Sedis Apostolicæ, aut quarumcumque Ecclesiarum directè, vel indirectè, tacitè, vel expresè præiudicatur.

2 Statuere ordinationes, vel decreta facere quid sit.

2 Sed modò dubium est primò, quid sit statuere, seu statuta, ordinationes, vel decreta facere.

Respondeo esse aliquid per modum legis, vel decreti, siue præcepti constituere. Ita Vgolinus hic *versic. necnon qui statuta col. 3.* vbi ait decreta, ordinationes, & statuta hic pro eodem accipi, vt patet ex illa particula, *seu*, quæ antecedentia declarat.

Filliucius *tract. 16. cap. 20. quæsito 7. num. 267.* & Alterius hic *cap. 3.* obseruant, non solum decreta generalia, verum etiam particularia hic prohiberi: nam Summus Pontifex prohibet non solum statuta; sed etiam quæcumque alia decreta in genere, vel in specie; consequenter in hoc canone prohibetur non solum statutum propriè dictum; verum etiam præceptum, seu sententia, aut quælibet alia ordinatio: nam ordinationes, seu sententiæ iudicum, iuxta receptum loquendi vsum, decreta vocantur. *l. decreta, ff. de re iudic.* Vide Alterium *disp. 14. cap. 1. col. 5.* Addit Alterius *disp. 16. cap. 3. col. 4.* nomine decreti intelligi etiam mandatum. Idem innuit Duardus *quæst. 22. ad finem.*

Sed oppositum mihi probabilius videtur: cùm enim in materia pœnali versemur, non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem: ob id si iudex nullo edito decreto, mandet alicui, vt compellat Titium clericum ad soluendum tributum, non afficitur excommunicatione huius canonis; quia huiusmodi mandatum non habet vim decreti: loquor enim de puro mandato. Secus si mandatum auctoritatiuè imponatur ad modum decretorum.

3 Statutum faciens contra libertatem Ecclesiasticã non incurrit excommunicationem, antequam statutũ promulgatum sit.

3 Dubium est secundò, vtrùm faciens statutum contra libertatem Ecclesiasticam incidat in excommunicationem, etiamsi statutum, seu decretum nondum sit promulgatum.

Respondeo non incidere ante promulgationem. Ratio est, tum quia leges, & decreta non habent rationem legis, & decretorum antequam publicentur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legibus, & de censuris*; vbi etiam differentiam attuli inter statuta, & decreta: tum quia Summus Pontifex vsus est verbo, *fecerint*, quod rem perfectam indicare videtur. *l. 3. §. hac verba, ff. de negot. gest.* Ita DD. statim citandi.

Ex quo patet à fortiori eum, qui cœpit statutum facere, & posteà destitit, non affici excommunicatione huius canonis. Ita Alterius *disput. 16. cap. 3. col. 6. dub. 1. versic. respondeo.* Filliucius *loco citato num. 266.* Vgolinus hic *verbo necnon qui statuta, §. 4. versic. tertio*, Antonius de Sousa hic *cap. 16. disp. 81. num. 2.* Duardus hic *quæst. 21. numer. 1. & seq.*

4 Statutum edens excommunicatione ligatur; etiamsi statuti executionem sequatur.

4 Tertiò dubium est, vtrùm secuta publicatione, qui statutum edidit, vel ordinauit, statim afficiatur excommunicatione, etiamsi statuta numquam executioni mandentur.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia adest actio, seu materia sub censura prohibita. Ita Alterius *loco citato.*

Secunda actio est ordinare decreta, vel statuta.

5 Ordinare quid sit.

5 Sed modò dubium est, quid sit *ordinare.*

Respondet Duardus *quæst. 22. sub finem. versic. ad contrarium*, idem esse, quod mandare. Sed ista expositio mihi non probatur: tum quia Summus Pontifex dixisset, *ordinat fieri.* nam imperfecta videtur loquendi forma, dum quis ait, *ordinat statuta*, vel *decreta*, id est, mandat decreta, vel statuta: tum quia dum Summus Pontifex prohibere intendit mandatum, solet id exprimere, aut clarissimis verbis vti; non autem dubiis, & obscuris.

Alij verò Doctores putant *ordinare* idem esse quod disponere, seu componere, & Legislatoris mentem verbis explicare; fieri enim potest, vt Princeps, dum statutum facere intendit, imponat consiliario, aut alteri, vt illud componat, explicet, seu alia ratione ordinet, & in formam statuti redigat, in quo casu vterque secuta publicatione in censuram incidit, saltem si vterque auctoritatiuè id faciat, vt infrà dicam. Ita Alterius *cap. 3. col. 5.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæsito 7. num. 267.* Vgolinus, & alij.

Tertia actio est statuta, vel decreta publicare.

6 Publicare quid sit.

6 Sed modò dubium est primò, quid sit *publicare.*

Respondeo idem esse, quod promulgare voce præconis, seu expositione, & affixione decretorum in locis publicis, & consuetis.

7 Princeps, qui statutũ non facit, sed ab alio factũ promulgari curat, incidit in excommunicationem.

7 Secundò dubium est, vtrùm Princeps, qui non facit statutum, sed ab alio factum iterùm promulgari curat, in excommunicationem incidat.

Respondeo affirmatiuè: quia cùm huiusmodi promulgatio maius robur, & vim tribuat statuto præcedenti, vim statuti habet, præsertim si edatur nomine ipsius, qui illud promulgari curat; in canone autem excommunicantur quomodolibet facientes statuta, vel decreta. Ita Alterius *loco citato.*

8 Præcones aliique ministri inferiores, qui statutum contra libertatem Ecclesiasticam publicant, vtrùm excommunicationẽ incurrant.

8 Tertiò dubium est, vtrùm præcones, seu ministri inferiores, qui de mandato Principis, seu magistratus statutum contra libertatem Ecclesiasticam publicant, censuram huius canonis incurrant.

Respondet Alterius *loco cit. dub. 2.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæsito 7. num. 267.* incurrere; quia ipsi verè, & propriè dicuntur statuta publicare, & à Summo Pontifice excommunicantur quomodolibet publicantes; ergo afficiuntur pœnis, contra publicantes decreta in præiudicium libertatis Ecclesiasticæ editis, nisi fortè titulo probabilis ignorantiæ excusentur, nescientes quicquam in illis decretis contra libertatem Ecclesiasticam contineri, aut ignorantes latam esse excommunicationis pœnam contra publicantes, vt constat ex *regulis generalibus.* Hæc opinio probabilissima est, & confirmari potest ratione allata *sectione præcedenti puncto 3. illatione 4.*

Non existimo tamen improbabilem sententiam aliorum, existimantium præconem, alios que ministros, qui de mandato superioris, cuius est statuta, & decreta facere, promulgant, non affici excommunicatione huius canonis. Ratio est, quia Summus Pontifex excommunicare intendit eos, qui auctoritatiuè promulgant; sicut excommunicat auctoritatiuè facientes, vel ordinantes statuta, vel alia decreta. Ita Suarez *de censuris disput. 21. sect. 2. num. 79.* Duardus hic *quæst. 22. canone 15. numer. 2.*

Ad rationes in contrarium responderi potest, illud verbum *publicauerint*, non intelligi executiuè, sed auctoritatiuè. Nisi fortè dicas iudiciale tribunal ex his omnibus ministris constare, & simul omnes concurrere ad statutum suo modo edendum, & publicandum, vt in simili dictum est *sect. præcedenti, puncto 3. illatione 4.*

Quarta actio est statutis, seu decretis contra libertatem Ecclesiasticam factis, vel ordinatis vti.

9 Statutis, vel decretis contra libertatem Ecclesiasticam factis, quisnã vti dicatur.

9 Sed modò dubium est primò, quisnam dicatur vti statutis, seu decretis factis, vel ordinatis contra libertatem Ecclesiasticam.

Respondeo illum dici vti statutis, qui ea obseruat, seu adhibet ad aliquem vsum: nam proprius legis vsus est eius obseruantia. Quãobrem qui iudicat secundum huiusmodi statuta, aut illa seruari facit, exigendo gabellam, e. g. clericis impositam, in istam excommunicationem incidit. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 19. num. 10.* Alterius hic *cap. 3. col. 8. versic. vel factis.* Duardus hic *quæst. 24. num. 1.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. num. 268.* quidquid alij in oppositum sentiant, quos infrà referam.

10 Statutis contra libertatem factis priuata vtens auctoritate, an excommunicationem incurrat.

10 Maior difficultas est, vtrum ad hanc censuram incurrendam opus sit, vt quis huiusmodi statutis auctoritatiuè vtatur, seu auctoritatiuè obseruet.

Sayrus, Alterius, & Duardus negatiuè respondent: putant enim omnes huiusmodi statutis vtentes, etiamsi iurisdictione careant, affici excommunicatione huius canonis. Quamobrem, qui virtute huiusmodi statutorum aliquid contra libertatem Ecclesiasticam agunt, vel se contra eamdem defendunt, in censuram huius canonis incurrunt. Ratio est, quia Bulla vniuersaliter, & sine distinctione loquitur. Hæc opinio valdè probabilis est.

Sed probabile etiam videtur oppositum: tum quia ista excommunicatio videtur lata contra eos, qui iurisdictionem contra libertatem Ecclesiasticam, & iura Ecclesiarum exercent: tum quia ista excommunicatio videtur edita in confirmationem illius, quæ lata fuerat *in cap. nouerit, de sententia excommunicationis.* illa autem lata fuerat in eos, qui huiusmodi statuta seruari faciunt, ibi, *qui de cetero dicta statuta seruari fecerint.* quæ loquendi forma iurisdictionem, & potestatem indicare videtur.

11 Qui vnã ex actionibus in hoc canone prohibitis facit, excommunicationem incurrit.

Ex dictis sequitur primò, Principem, vel alium, qui facto ipso, non ratione statutorum, libertatem Ecclesiasticam offendit, vt si absque præuio statuto tributum à clerico exigat, aut confugientem ad Ecclesiam extrahat, in censuram huius canonis non incidere; quia non vtitur statutis, vel decretis contra libertatem Ecclesiasticam, vt dictum est in explicatione dubij. Ita Vgolinus hic §. 4. *versic. 5.* Duardus *quæstione 28. num. 15.* Reginaldus *lib. 9. num. 361.* Nauarrus *cap. 27. n. 119.* Alterius *cap. 3. col. 5. versic. fecerat.* Item probabiliter dici potest de eo, qui posito statuto aliquid facit contra libertatem Ecclesiasticam non auctoritatiuè, sed priuata auctoritate, aut non vigore statuti; hic enim non dicitur vti statuto iuxta Bullæ intentionem. An autem qui confugientem ad Ecclesiam extrahit, aut tributum exigit, excommunicationem alibi expressam incurrat, suis locis ostensum est.

Secundò non solum iudicem, verùm etiam notarios, alios que Curiæ officiales, qui statutis, seu decretis contra libertatem Ecclesiasticã editis vtuntur, vinculo huius excommunicationis obstringi; quia istæ sunt personæ publicæ, auctoritate publica gaudent, auctoritatiuè operantur, & statutis contra libertatem Ecclesiasticam vtuntur. Ita Alterius *cap. 3. col. 7. dub. 4.* Duardus *quæst. 13. num. 6. versic. iudices autem.*

12 Qui vnã ex actionibus in hoc canone prohibitis facit, excommunicationem incurrit.

12 Secundò dubium est, vtrum quælibet prædictarum actionum sufficiat ad incurrendam istam excommunicationem, vel omnes requirantur. Ratio dubitandi est; quia in Bulla tres primæ actiones exprimuntur, addita copula, &; dicitur enim, *fecerint, ordinauerint, & publicauerint.* proprium autem huius particulæ est copulare, & coniungere antecedentia cum subsequentibus. *l. si quis ita stipulatus, ff. de verborum obligat. l. Titia textores, §. nihil, ff. de legat. 1. & l. si ita quis hæres, ff. de hæredib. instituen.* ibi, *quamuis*, &, *syllaba coniunctionem faciat.* His tamen non obstantibus,

Respondeo quamlibet istarum actionum seorsim sufficere ad incurrendam huius canonis excommunicationem. De quarta actione nul-

lum est dubium; quia exprimitur per particulam, *vel*, ibi, *vel factis, vel ordinatis vsi fuerint*. De reliquis tribus probatur; quia particula, &, sumitur pro disiunctiua, *vel*, quoties subiecta materia istam significationem admitti petit, seu quoties ponitur inter ea, quæ eumdem effectum pariunt; ex Cenedo *pract. quæstionum, sing.* 50. *num.* 7. & aliis apud Augustinum Barbosam *dict.* 93. *num.* 18. Subiecta autem materia hanc significationem admitti petit: tum quia est fauorabilis Ecclesiæ: tum quia alioquin ferè numquam censura incurreretur ob violatam libertatem Ecclesiasticam; cum auctores statutorum contra libertatem Ecclesiasticam non soleant illa ordinare; sed ab aliis ordinari curent. Præterea vnaquæque istarum actionum eumdem effectum parit, quia vnaquæque libertati Ecclesiasticæ aduersatur. Ita Duardus hic *canone* 15. *quæst.* 1. *ad finem*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæsito* 7. *num.* 266. Alterius *disp.* 16. *cap.* 3. *col.* 4. *&* 5. *dub.* 1. contra Duardum sibi contrarium hic *quæst.* 21. *num.* 2. Vgolinum hic *versic. necnon qui statuta*, §. 4. *col.* 4. *versic. tertio.*

PVNCTVM II.

Quænam decreta, vel statuta contra libertatem Ecclesiasticam, seu contra iura Ecclesiarum censeantur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Statuta, & decreta contra libertatem Ecclesiasticam quænã cẽseantur.

1 ILla statuta, vel decreta contra libertatem Ecclesiasticam, & iura Ecclesiarum censentur, quæ iuri, exemptioni, libertati, seu priuilegiis personarum Ecclesiasticarum, vel Ecclesiarum præiudicant. Ita communiter Doctores.

Hoc tamen intellige, modò statuta, seu decreta ex se, id est, ratione rei præscriptæ, huiusmodi iuri, exemptioni, seu priuilegiis præiudicent, & non ex sola statuentis intentione: non enim punitur sola intentio, seu actus internus, sed externus, sub censura prohibitus; si ergo actus externus, seu statutum re ipsa non attingat res Ecclesiæ, seu Ecclesiasticas personas, neque ipsarum exemptionem diminuat, non incurritur excommunicatio; licet statutarius ob prauam intentionem peccet, vt ex se clarum est, aut etiam licet per accidens inde damnum Ecclesiasticis, aut Ecclesiæ sequatur: nam quæ per accidens sunt, ab Ecclesia non considerantur. Ita Caietanus *verbo excommunicatio cap.* 31. Alterius *disputat.* 16. *cap.* 3. *col.* 10. *versic. quod verò spectat*, Reginaldus *lib.* 9. *numero* 359. Antonius de Sousa hîc *cap.* 16. *disputat.* 84. *numero* 3. Suarez *disputat.* 21. *sect.* 2. *numero* 91. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæsito* 7. *num.* 270. Duardus hic *canone* 15. *quæst.* 19. *num.* 5. Coriolanus hic *versic. ponderat*, contra Filliucium *loco citato, num.* 273. aliter existimantem de statuto, quod per accidens Ecclesiæ, vel Ecclesiasticis nocet.

Hinc colligi potest solutio multorum casuum.

Primò illa statuta, seu decreta libertati Ecclesiasticæ aduersari, quibus in genere, vel in specie læduntur, vel restringuntur priuilegia à Deo, vel à iure communi canonico, vel ciuili Ecclesiasticis personis, vel Ecclesiis concessa, vel consuetudine acquisita. Huiusmodi priuilegia sunt,

2 Priuilegia libertatis Ecclesiasticæ quænam cẽseantur.

2 Ius decimarum, exemptio à foro, vel legibus laicorum, libera rerum Ecclesiasticarum gubernatio, ius exercendæ iurisdictionis Ecclesiasticæ, immunitas locorum sacrorum, & similia: ob id iudex laicus, qui suo decreto, vel statuto lædit, seu restringit, vel impedit immunitatem locorum sacrorum, liberam rerum Ecclesiasticarum administrationem, decimarum exactionem, exemptionem personarum Ecclesiasticarum à laica potestate, publicationem Bullæ, seu executionem litterarum Apostolicarum, aut iurisdictionem Ecclesiasticam, incidit in excommunicationem huius Bullæ; quia statuit, vel ordinat aliquid, quo libertas Ecclesiastica, vel ius Ecclesiarum læditur. Ita communiter Doctores.

3 Statutum quo decernitur, ne litteræ Apostolicæ, quibus iuri patronatus laicorũ derogatur, admittãtur, vel ne pensio exterius soluatur, libertati Ecclesiasticæ aduersatur.

3 Idem dic si statuto caueatur, ne admittantur litteræ Apostolicæ, quibus iuri patronatus laicorum derogatur, vel ne externi ad beneficia Ecclesiastica admittantur, vel ne soluantur pensiones externis, vel vt causæ beneficiorum, iurispatronatus, decimarum, & similium coram iudice laico tractentur. Ita Syluester, Archidiaconus, & Cardinalis apud Alterium *cap.* 5. *dub.* 2. Duardus, Carolus de Grassis, & alij communiter.

4 Statuens, ne clerici quid emãt, aut vendãt, violat libertatem Ecclesiasticam.

4 Secundò statutum, seu leges, per quas Ecclesiastici timidiores fiunt, libertati Ecclesiasticæ aduersari ex Bartolo *in authent. Cassa. C. de sacrosanct. Eccles.* quem Canonistæ ferè communiter sequuntur *in cap. nouerit. de sentent. excommunicat.* tunc autem Ecclesiastici dicuntur timidiores fieri, quoties priuantur iis rebus, quæ iure naturali, gentium, & ciuili communia sunt ciuibus, aut quoties non permittuntur frui rebus, quibus reliqui ciues fruuntur, & Ecclesiastico statui non repugnant, aut quoties fiunt deterioris conditionis, etiam in illis bonis temporalibus, quæ communia sunt omnibus ciuibus: hoc enim pacto clerici timidiores fiunt; quia homines à statu Ecclesiastico auertuntur, dum hæc fieri vident cum Ecclesiasticis, eò quòd Ecclesiastici sunt.

Hinc patet magistratus laicos statuentes, ne clerici quid emant, aut vendant, ne alterius operas conducant, ne panem coquant, ne per talem pontem transeant, ne in ciuitate morentur, affici excommunicatione huius Bullæ, quia Ecclesiastici ob huiusmodi statuta deteriores fiunt. Ita DD. proximè citandi.

Idem dicendum censeo de statuentibus, ne laici vendant clericis, ne molant, vel coquant panem, aut ne alia obsequia clericis præstent. Ratio est, tum quia Ecclesiastici ob huiusmodi statuta timidiores fiunt: tum quia huiusmodi actiones immunitati Ecclesiasticæ aduersari decernitur *in cap. finali, de immunitate Ecclesiarum, in* 6. tum quia libertas Ecclesiastica consistit in facultate faciendi quidquid fieri licet; Ecclesiastici autem non possunt facere quidquid eis fieri licet, dum magistratus huiusmodi decreta, vel statuta edunt: non enim possunt vti opera eorum, quos ad sui vsum alias adhibere, iure naturæ permittente, concessum est. Ita Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 23. *num.* 258. *& seq.* Filliucius *loco citato, num.* 271. Marta *de iurisdict. part.* 4. *casu* 6. Duardus *canone* 15. *quæst.* 19. *num.* 83. Suarez *lib.* 4. *de immunitate cap.* 22. *num.* 16. *& seqq.* Carolus de Grassis *de effect. clericat. effectu* 2. *quæsito* 44. *n.* 358. *& seqq.* contra Nauarrum *cap.* 27. *num.* 119. *versic. septimò.* Caietanum *loco citato*, Coriolanum *hic*, Vgolinum hic §. 3. *col.* 3. existimantes Ecclesiasticam libertatem non censeri læsam, nisi lædatur in iis, in quibus Ecclesia libera est, quatenus Ecclesia, seu Congregatio fidelium: hæc enim est libertas Ecclesiastica formaliter. Secus si lædatur in iis, quæ pertinent ad politicum conuictum, seu ad societatem hominum: hæc enim non est libertas Ecclesiastica.

Sed formaliter quod nos asseruimus, sustinendum est: tum quia Summus Pontifex absolutè loquitur de libertate Ecclesiastica, qua videlicet gaudent personæ Ecclesiasticæ; etiamsi versetur circa rem communem laicis, & Ecclesiasticis: tum quia Summus Pontifex consulere intendit Ecclesiasticis personis, ne a sæcularibus magistratibus vexentur: graue autem damnum paterentur Ecclesiastici, si laici eos impunè vexare possent in iis, quæ ad conuictum politicum spectant, vt in cibo emendo, in tritico molendo, & similibus.

5 Statutũ, quo laici prohibentur cum clericis cõtractus inire, libertati Ecclesiasticæ repugnat.

5 Hinc patet quid dicendum sit de statuto, quo laici prohibentur cum clericis contractus inire; constat enim irritum esse, & libertati Ecclesiasticæ aduersari, quia tollitur facultas Ecclesiasticis vtendi iure suo. Ita Marta *casu* 62. Duardus *num.* 127. Carolus de Grassis *effectu* 2. *num.* 193. Alterius *cap.* 6. *dubio* 6. vbi etiam ostendunt, vtrum Ecclesiastici teneantur solemnitates in contractibus à laicis præscriptas obseruare, & respondent teneri dum volunt laicos sibi obligare. Vide quæ tradidi *de legibus disp.* 1. *quæst.* 1. *puncto* 6. *de contractibus*, & alibi, & infrà in hoc puncto *num.* 11.

6 Idem dic de statuto, quo clerici timidiores fiunt, & laici audaciores.

6 Tertiò a fortiori colligitur statutum, quo decernitur, vt interficiens laicum pœna centum aureorum plectatur; occidens verò clericum pœnam quinquaginta solum aureorum iucurrat, libertati Ecclesiasticæ aduersari. Ratio est, tum quia homines ob huiusmodi statutum retrahuntur a statu Ecclesiastico capessendo: tum quia Ecclesiasticus grauari censetur, cum laicis occasio detur occidendi clericos spe mitioris pœnæ incurrendæ, & clericis libertas cum laicis conuersandi aufertur, timore mortis, quauis ex causa à laicis recipiendæ. Ita Felinus *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ*, Marta *de iurisdictione part.* 4. *casu* 60. *&* 62. Reginaldus *lib.* 9. *num.* 358. Carolus de Grassis *loco* statim *citando*, Filliucius *loco citato, num.* 270. Duardus hic *quæst.* 19. *num.* 3. Angelus, Tabiena, Syluester, & alij communiter apud præcitatos Doctores, apud Carolum de Grassis *de effectu cleric. effectu* 2. *num.* 75. *&* 444. & apud Suarez *loco citato, num.* 11. *& sequentibus.*

Obiicies, huiusmodi statutum per accidens solum libertati Ecclesiasticæ aduersatur; aliud enim est clericorum libertatem auferre, vel lædere, aliud non punire violantes libertatem, & iura Ecclesiastico-

rum; sicut aliud est beneficium, seu priuilegium non concedere, aliud derogare: quamobrem hinc solum inferri videtur, libertatem Ecclesiasticam per accidens, & indirectè lædi, vt in simili docet Azor *part.* 1. *lib.* 1. *cap.* 13. *quæsito* 4. Vgolinus ex parte hic *num.* 3. *col.* 2.

Respondeo libertatem Ecclesiasticam huiusmodi statuto per se lædi. Ratio est; quia cum clerici non sint deterioris conditionis aliis, iniquum grauamen per huiusmodi statutum illis imponitur, & ius ipsorum directè violatur.

7 Idem de statuto, quo personæ Ecclesiasticæ, vel ipsorũ bona potestati laicæ subiiciuntur.

7 Quartò statutum, quo personæ Ecclesiasticæ, seu ipsorum bona, & iura potestati laicæ subiiciuntur, esse contra libertatem Ecclesiasticam, quia personæ Ecclesiasticæ à laica potestate exemptæ sunt quoad personas, & bona. Ita communiter DD. & clarius constabit ex dicendis *in explicatione canonis* 18.

8 Statutũ arctãs expensas in mortuariis faciendas, quãdonam fit contra libertatem Ecclesiasticam.

8 Quintò statutum arctans expensas in mortuariis faciendas esse contra libertatem Ecclesiasticam, quoties respicit eas expensas, quæ ad Dei cultum immediatè, & ad salutem animæ defuncti spectant, vt si statuto caueatur, ne plures candelæ adhibeantur, ne plures clerici conueniant, ne certa eleemosyna clericis, aut pauperibus facienda excedatur, *cap. fin. de rebus Eccles. non alienandis:* vbi cauetur, ne laici disponant de mortuariis; quia sunt annexa spiritualibus, in quibus laici nullam habent iurisdictionem. Si verò statutum eam solùm restringat expensarum partem, quæ ad mundanam pompam pertinent, non videtur esse contra libertatem Ecclesiasticam; quamuis inde per accidens Ecclesiastici damnum patiantur, vt si præscribatur cubicula non ornati pannis nigris, aut solos filios nigris vestibus indui, aut tot solum seruos nigro habitu indutos adhiberi, aut rogum non erigi, aut pretiosas culcitras non fieri, aut talem modum in ædificandis sepulcris seruari. Ratio est, quia huiusmodi statutum fieri videtur de re temporali, cum per se dirigatur ad tollendam ambitionem, & pompam, quæ ad viuorum solatium, non ad Dei cultum, & animæ defuncti salutem pertinet, vt suppono, & per accidens est, Ecclesiasticos inde damnum pati. Ita Caietanus *loco citato*, Nauarrus *cap.* 27. *num.* 119. Coriolanus *in expositione huius canonis ad finem*, Antonius de Sousa hic *disp.* 84. *n.* 3. Suarez *de censuris disput.* 21. *sect.* 2 *num.* 91. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 23. *num.* 360. Marta *de iurisdict. p.* 4. *casu* 54. Alterius *disput.* 16. *c.* 6. *dub.* 3. & quamplures alij apud præcitatos DD. & apud Carolum de Grassis *effectu* 2. *quæsito* 90. *num.* 467. *& sequentib.* contra Filliucium *tractatu* 16. *cap.* 10. *quæsito* 8. *num.* 273. & alios.

9 Statutum quo cauetur, ne quis beneficij possessionẽ capiat, sine licentia Principis, libertati Ecclesiasticæ opponitur.

9 Sextò statutum, quo cauetur, ne quis beneficij possessionem capiat sine licentia Principis, vel Præsidis, esse contra libertatem Ecclesiasticam. Felinus *in cap. Ecclesia S. Mariæ, num.* 123. Panormitanus *consil.* 83. quod incipit, *præsens dubium*, Alterius *lib.* 5. *disput.* 16. *cap.* 6. *dub.* 4. contra Angelum *consil.* 23. cuius initium est, *nulla persona*, & alios apud præcitatos DD. & apud Carolum de Grassis *effectu* 2. *quæsito* 47. *num.* 368.

10 Idem dic de statuto, quo prohibentur Ecclesiæ sine licentia laici Principis ædificari.

10 Septimò statutum, quo prohibetur Ecclesias sine licentia Principum sæcularium ædificari, esse contra libertatem Ecclesiasticam: tum quia Ecclesia priuilegium habet ædificandi Ecclesias sibi à Constantino Imperatore concessum, *cap. futuram* 12. *quæst.* 1. libertas autem Ecclesiastica violatur, quoties Ecclesia impeditur, ne suis priuilegiis vti possit: tum quia impediens Ecclesias ædificari, sacrilegij reus est.

cap.

tap. sunt quidam 1. *quæst.* 1. ergo facit iniuriam Ecclesiæ; ergo libertatem Ecclesiasticam lædit: sacrilegium enim incurritur ob iuris Ecclesiastici læsionem, & ob iniuriam Ecclesiis, vel rebus sacris illatam. Ita Duardus hic *quæst.* 19. *num.* 68. *& sequentib.* & alij.

Obiicies, quilibet etiam priuatus impedire potest, ne Ecclesia in suo prædio ædificetur, ipso non consentiente: quilibet enim est rei suæ moderator, & arbiter, *l. in re mandata. C. mandati*; ergo à fortiori licitū erit Principi prohibere, ne Ecclesiæ in suo territorio, ipso inconsulto, erigantur, & construantur.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia priuatus dominium directum habet in suo prædio; consequenter eo vti potest ad quem voluerit vsum; consequenter etiam impedire potest, ne sacellum in eo construatur: Princeps verò non habet dominium directum, vt suppono, in suo territorio; sed solùm habet iurisdictionem, quam ad continendos in officio subditos, non autem ad disponendum pro suo libito de bonis subditorum, exercere potest. Secus si Princeps dominium directum de bonis immobilibus sui territorij habeat, quo dominio nonnulli Reges potiuntur.

11 Statutū præscribēs aliquam formā non solùm à laicis, verùm etiam à clericis in contractibus seruandā est contra libertatem Ecclesiasticam.

11 Octauò statutum, quo decernitur, vt non solùm laici, verùm etiam clerici teneantur aliquam formam, seu pretium, vel aliud onus seruare in contractibus venditionis, emptionis, locati, depositi, commodati, mutui, societatis, aut in donationibus, testamentis, legatis, fideicommissis, & aliis huiusmodi, esse contra libertatem Ecclesiasticam, quatenus clericos obligare intendit. Ratio est, quia Ecclesiastici à laica potestate exempti sunt: quamuis enim ex vi directiua teneantur ad seruandas leges Principum sæcularium, quoties ratio naturalis, & æquitas suadet, vt ab omnibus seruentur, aut quoties Ecclesiastici intendunt sibi laicos, cum quibus contrahunt, obligare, vt suprà innui *num.* 5. Nihilominus Princeps iurisdictionem in Ecclesiasticos exercere non potest; consequenter non potest ipsos in sua lege onerosa exprimere, aliquid ipsis præcipiendo, aut prohibendo; sicut etiā non potest pœnam ab ipsis, dum suam legem non obseruant, repetere; alioquin Ecclesiastici subiicerentur dominis temporalibus, & ab ipsis cogi possent ad suas leges, & statuta seruanda, quod est falsum. Ita DD. *in cap. Ecclesia S. Mariæ*, & alij quamplures apud Carolum de Grassis *de effect. cleric. effectu* 2. *num.* 3. 44. 191. *& sequentib. &* 227. *& sequentib. & num.* 321. præsertim *num.* 488. contra multos alios, quos idem allegat *num.* 191.

12 Clerici an teneantur saltem ex vi directiua ad seruandas leges Principum.

12 An verò Ecclesiastici teneantur ex vi directiua ad seruandas leges Principum sæcularium, quoties libertati Ecclesiasticæ non repugnant, patet ex dictis *de legibus disputat.* 1. *quæst.* 1. *puncto* 6. *num.* 29. vbi docui, & probaui ex vi directiua, teneri legibus commune bonum respicientibus, & libertati Ecclesiasticæ non repugnantibus.

13 Clerici non seruātes leges Principum sæculariū in commune bonum editas à quibus puniri debeant.

13 Addo Ecclesiasticos, quoties ad leges sæcularium dominorum seruandas obligantur ex iure naturæ, & vi directiua, vt in legibus pretia rerum taxantibus, cogi posse ab Episcopo ad eas seruandas. *cap. non minus, de immunitate Eccles. & cap.* 1. *eodem in* 6. Ratio est, quia clerici à superiore iurisdictionem in ipsos habente compelli possunt ad seruandum ius naturæ. Vide Martam *de iurisdict. p.* 4. *casu* 4. *& seq.* Alterium *lib.* 5. *cap.* 5. *difficultate* 3. *&* 4. Carolum de Grassis *loco citato, num.* 112. *&* 227. *& seqq.* præsertim *num.* 484. Duardum *canone* 15. *quæst.* 17. *num.* 45. *& sequentib.* & alios, quos retuli *de legibus quæst.* 1. *puncto* 6.

Hinc ergo patet clericos directè, ex vi coactiua (quidquid sit de vi directiua) non teneri legibus, seu statutis, & decretis laicorum, & hoc valet siue clerici in legibus exprimantur, siue non: nam clerici potestati laicæ non subiiciuntur, & sicut Princeps laicus non potest illos obligare, dum expressam illorum mentionem facit ex communiori sententia apud Carolum de Grassis *num.* 228. ita neque obligat, vel obligare potest, dum clerici non exprimuntur; quia in generali dispositione non veniunt ea, quæ in specie disponi non possunt. *cap. cùm in generali, de reg. iur. in* 6.

Ex quo sequitur clericum non teneri lege ciuili, qua cauetur, vt bona aduentitia filiorum patri acquirantur. *l. cùm oportet. C. de bonis quæ liberis*, Marta *part.* 4. *casu* 26. & alij quos retuli *de contractibus*, & *de beneficijs.*

Præterea non teneri statuto, quo alicubi præcipitur, vt occisor non succedat occiso: quidquid in oppositum sentiat Carolus de Grassis *effectu* 2. *num.* 168. Rursus non teneri lege, qua præscribitur vt hæres, qui non confecit inuentarium, teneatur ad soluenda debita defuncti vltra vires hæreditatis. *l. si tamen bonis, & l. fin. C. de iur. delib.* ex Duardo, & aliis, contra plures alios, quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *effectu* 2. *num.* 252. & sic de consimilibus legibus, statutis, vel decretis iudicandum est, modò firmata non sint iure diuino, naturali, vel canonico: tunc enim Ecclesiastici tenentur, & à Prælato Ecclesiastico cogi possunt ad illas leges, & decreta seruanda, non quatenus iure ciuili præcisè inducta sunt, sed quatenus vires, & robur habent à iure diuino, naturali, vel canonico. Vide præcitatos DD. & præsertim Martam, Alterium, & Carolum de Grassis *toto effectu* 2. vbi plures de clericorum exemptione à laicorum legibus, & statutis quæstiones tractant.

14 Contractus celebrati à clericis sine solemnitate à Principibus sæcularibus præscripta, an validi sint.

14 Maior difficultas est, vtrùm contractus, à clericis celebrati sine solemnitate à iure ciuili præscripta, irriti sint, & quomodo.

Respondeo cum Suarez *lib.* 4. *de immunit. cap.* 16. *sub finem*, Vasquez 1. 2. *disp.* 167. *cap.* 4. & aliis, irritos esse, non quatenus irritantur à potestate laica; sed quatenus ius canonicum huiusmodi leges acceptat quoad vim directiuam; cōsequenter huiusmodi irritatio fundatur potius in iurisdictione Ecclesiastica, quàm in ciuili. Vide Suarez *loco citato.*

Hoc tamen limitandum est, modò ius canonicum alia via non sustineat actum, vel in fauorem clerici, vel in fauorem actus: tunc enim ius canonicum seruatur. Quamobrem testamentum clerici factum sine solemnitate à iure ciuili præscripta sustinetur; quia ius canonicum minori solemnitate contentum est. *cap. cùm esses, de testamentis.* Vide tradita *de contractibus sine solemnitate iuris ciuilis celebratis.*

15 Nonò statutum quo in publicam vtilitatem decernitur, ne oriza prope Vrbem seminetur, aut linum madefiat, ob periculum aëris inficiendi, & corrumpendi, non ligare clericos ex vi coactiua; consequenter libertati Ecclesiasticæ aduersari, si in eo de Ecclesiasticis sermo habeatur: Ecclesiastici enim laicæ potestati non subiiciuntur. Ex vi tamen directiua Ecclesiastici tenentur ad huiusmodi statuta in communem vtilitatem edita, vt dictum est *de legibus loco citato.* Ita Vulpellus *in tract. de libert. Ecclesiastic. part.* 3. *num.* 16. Surdus *consil.* 301. *num.* 4. Menoch. *consil.* 800. & alij apud Carolum de Grassis *de effectibus clericat. effectu* 2. *quæsito* 61. *num.* 420. vbi ritè obseruat cauendum esse à prædicto Monochij consilio; quia libertati Ecclesiasticæ repugnat.

15 Statutū, quo in publicā vtilitatem decernitur, ne oriza prope vrbē seminetur, aut linum madefiat, non ligat clericos ex vi coactiua.

16 Decimò statutum excludens clericos, vel religiosos à collegio DD. repugnare libertati Ecclesiasticæ, vt patet ex ratione sæpiùs allata. Ita Berous *consil.* 146. *num.* 18. Osascus *decis.* 17. & alij apud Carolum de Gassis *effectu* 2. *quæsito* 70. *num.* 435. contra Carpanum *in statut. cap.* 414. *num.* 118. *lib.* 1. & alios apud Carolum de Grassis.

16 Statutū excludens Ecclesiasticos à Collegio Doctorum est contra libertatem Ecclesiasticam.

17 Vndecimò statutum, quo cauetur, ne bona immobilia ad Ecclesiasticos, vel ad pia loca transferantur, vendantur, aut donentur, esse contra libertatem Ecclesiasticam. Et hoc verum est, etiamsi bona feudalia sint, aut ex ipsis tributum fisco soluatur. Ratio est, tum quia huiusmodi statutum iuri, & priuilegio Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum derogat. *l. iubemus. C. de sacrosanct. Eccles.* tum quia edentes huiusmodi statuta subiiciuntur excommunicationi tamquam violatores libertatis Ecclesiasticæ, *cap. eos qui, de immunit. Eccles. lib.* 6. Ita Marta *de iurisdict. p.* 4. *casu* 6. Duardus hic *quæst.* 19. *num.* 83. Carolus de Grassis *effectu* 2. *quæsito* 41. *num.* 340. Filliucius *tract.* 14. *c.* 9. *quæsito* 4. *num.* 157. & alij, quos ipsi nominatim referunt: licet Carolus de Grassis *num.* 362. aliter sentiat de bonis feudalibus, cuius opinio sustineri potest, quoties huiusmodi bonis adnexum est onus, quod à clerico præstari non potest.

17 Statutū, quo cauetur, ne bona immobilia ad Ecclesiasticos, vel ad pia loca transferantur, est cōtra libertatem Ecclesiasticā.

18 Præterea libertati Ecclesiasticæ aduersatur statutum, quo præcipitur, vt bona, quæ ad Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas legato, aut alio titulo peruenerunt, intra tantum temporis vendantur, vel æstimentur, & æstimatio, seu pretium Ecclesiis, vel Ecclesiasticis tradatur. Ita Decius *in c. Ecclesia S. Mariæ n.* 191. *de constitut.* Baldus, Hostiensis, & alij apud Duardum, & apud Carolum de Grassis *loc. cit. q.* 42. *num.* 349. *& seqq. & quæst.* 96. *n.* 479. & patet ex ratione sæpiùs allata.

18 Idē dic de statuto, quo decernitur, vt bona, quæ ad Ecclesiasticos, vel ad pia loca perueneruntin tra tantum temporis vendantur.

19 Idem dic de statuto, quo decernitur, vt de re ad pias causas relicta soluatur aliquid fisco, vel etiam alteri Ecclesiæ. Ratio est, quia laici facultatem non habent disponendi circa relicta ad pias causas: hæc enim adnexa dicuntur spiritualibus; quia ad cultum diuinum, & Ecclesiarum vsum deputantur. *cap. fin. de rebus Eccles. non alien.* Ita Panormitanus *consil.* 26. quod incipit, *Quidam officiales*, Felinus *in cap. Ecclesia S. Mariæ num.* 119. Marta 4. *part. casu* 14. Alterius *lib.* 5. *disp.* 16. *cap.* 6. *dub.* 2. Duardus *quæst.* 18. *num.* 33. & alij.

19 Idē dic de statuto, quo decernitur, vt de re ad pias causas relicta aliquid fisco, vel etiā alteri Ecclesiæ soluatur.

20 Statutum verò præscribens bona in subditos alienari, vel alienata æstimari, & pretium emptoribus, seu dominis tribui, nulla Ecclesiasticorum facta mentione, non est contra libertatem Ecclesiasticam; quia huiusmodi statutum ad Ecclesiasticos extendi non videtur; quāuis Ecclesiastici magis extranei sint, quoad iurisdictionem laicorum, quàm alienigenæ: nam in generali dispositione non veniunt ea, quæ in specie disponi non possunt, *cap. cùm in generali, de reg. iur. l. Lucius. §. penult. ff. ad municip.* & dispositio generalis non cadit in personas speciale priuilegium habentes, vt patet ex dictis *de priuilegijs.*

20 Statutū præscribēs bona in subditos alienari nulla Ecclesiasticorum facta mentione libertati Ecclesiasticæ non repugnat.

Idem dic de statuto, quo prohibentur arma vendi non subditis, & sic de similibus statutis. Ita Alexander *consil.* 210. *n.* 14. *vol.* 2. Marta *de iurisdict. part.* 4. *casu* 4. Hondedeus *consil.* 3. *num.* 26. *lib.* 1. *& consil.* 20. *num.* 7. *lib.* 2. Gozadinus *consil.* 76. *n.* 12. Carolus de Grassis *de effectibus cleric. effectu* 2. *num.* 10. *& seqq.* Alterius *cap.* 6. *dub.* 7. Duardus *quæst.* 27. *num.* 18. & alij apud Martam *loco cit.* apud Seraphinum *in tract. de priuileg. iur. priuileg.* 77. *num.* 24. & apud Carolum de Grassis *de effect. cleric. effectu* 2.

21 Statutū excludens ingressum, aut volentem ingredi religionem, aut alios Ecclesiasticos à successione parentum, agnatorum, vel aliorum, esse contra libertatem Ecclesiasticam: tum quia impedit, ne bona locis piis, vel Ecclesiis acquirantur: tum quia retrahit Ecclesiasticos à statu clericali, & religionis; sicut autem inualidum est legatum, quo volenti religionem ingredi legantur quinquaginta, centum verò manenti in sæculo, *authent. de sanctissimis Episc.* ita inualidum est huiusmodi statutum: licet enim argumentum facere inter legem, & vltimam voluntatem, *§. disponat, auth. de nupt.* Ita Marta *casu* 4. *&* 5. Alterius hic *cap.* 5. *dub.* 7. Felinus *in cap. Ecclesia S. Mariæ n.* 101. Duardus & alij apud Carolum de Grassis *effectu* 2. *num.* 124. Sed ipse *num.* 269. *& seqq.* cum Marta, Parisio, Macorello, & aliis oppositam sententiam tuetur, si statutum editum fuit, antequam femina religionem ingrederetur. Vide prædictum Carolum de Grassis, vbi plures quæstiones ad hanc rem pertinentes tractat.

21 Statutū excludens ingressum, aut volentem ingredi religionem, aut alios Ecclesiasticos à successione libertatem Ecclesiasticam offendit.

22 Decimotertiò statutum prohibens, ne laicis appellare liceat ad Summum Pontificem, vel ad alios Prælatos, esse contra libertatem Ecclesiasticam: tum quia derogat iuri Ecclesiasticorum, ad quos in aliquibus casibus recursus haberi potest, vt quando laicus alia ratione, quod suum est, obtinere non potest, *cap. licet ex suscepto, de foro compet.* tum quia laici nullam habent in Ecclesiasticos iurisdictionem; ergo non possunt ipsorum iurisdictionem impedire. Vide Martam *de iurisdict. part.* 4. *casu* 92. Duardum *canone* 8. *num.* 129. *& seqq.* Carolum de Grassis *de effectibus clericatus effectu* 2. *quæsito* 77. *num.* 445.

22 Idē dic de statuto prohibente laicis, ne ad Ecclesiasticos appellent.

23 Decimoquartò statutum præcipiens, vt oppressi ab Ecclesiasticis ad sæcularia tribunalia recurrant, vel vt iudices laici causas Ecclesiasticas ad se auocent, dum Ecclesiastici in illis cognoscendis negligentes sunt, libertati Ecclesiasticæ aduersari, vt patet ex dictis *quæst. præcedenti.* Ratio est, quia in hoc canone vetitum est statuta contra libertatē Ecclesiasticam quouis prætextu, & colore edere. Idemque docet Azor *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 14. *quæsito* 6. Duardus *loco cit. num.* 80. *& seq.* Vgolinus hic *§.* 3. & alij communiter.

23 Idē dic de statuto, præcipiēte, vt oppressi ab Ecclesiasticis ad sæculares iudices confugiāt.

24 Decimoquintò probabiliter sustineri potest statutum, quo decernitur,

24 Statutū, quo decernitur

vt pater filios etiam clericos coràm iudice laico emancipet, quoties eos emancipare intendit libertati Ecclesiasticæ derogare non videtur.

cernitur, vt pater volens emancipare filios, etiã clericos, emancipationis actũ coram iudice laico faciat, libertati Ecclesiasticæ non derogare. Ratio est, quia non magis repugnare videtur hoc statutum libertati Ecclesiasticæ, quàm ipse actus emancipationis: pater autem volens emancipare filium clericum, illum coram iudice sæculari emancipare solet; quia emancipatio non est actus filij, sed patris. Ita Rota *decis.* 178. *alias* 7. *tit. de iudic. in antiquis*, Ferretus *consil.* 101. *num.* 2. *lib.* 1. Aufrerius, & alij apud Carolum de Grassis *de effectibus clericatus effectu* 1. *limitat.* 21. *num.* 930. Sed hoc apud me difficultate non caret; quamuis enim emancipatio sit actus patris, & non filij; est tamen circa filium, & eum coram laico cogere videtur, ne quid à patre, secuta emancipatione, petere valeat; oppositа tamen sententia probabilis est ob auctoritatem DD. illam sectantium.

25 Statutũ præcipiens vt Ecclesiastici gabellas soluant pro rebus ad suũ, vel familiæ sustentationem necessariis, Ecclesiasticam libertatem lædit.

25 Decimosextò statutum, quo præcipitur, vt Ecclesiastici soluant gabellas pro frumento, non pro aliis rebus, aut pro iis rebus, quas ad familiæ sustentationem emunt; non verò pro iis, quæ ad proprium ipsorum vsum inseruiunt, esse contra libertatem Ecclesiasticam; quia libertas Ecclesiasticorum hoc pacto lædi tur, & restringitur, vt in textu dicitur.

Idem dic de statuto, quo decernitur, vt clerici soluant quidem vectigal; sed non tantum, quantum laici: hoc enim pacto libertas Ecclesiastica lædi tur, & restringitur. Si verò in statuto absolutè dicatur, clericos eadem ratione subiici potestati Principis, ac laicos, certum est, libertatem Ecclesiasticam violari, seu deprimi, vt in Bulla habetur. Ita Vgolinus hic *versic. necnon qui statuta*, Duardus hic *quæst.* 25. *num.* 1. *& seq.* & alij communiter.

Rursus statutum, quo decernitur, vt emptor gabellam soluat, etiam pro parte venditoris; etiãsi emerit ab Ecclesiasticis, esse contra libertatẽ Ecclesiasticã; quia onus Ecclesiasticis imponitur, qui ob huiusmodi statutum res suas minori pretio vendere coguntur. Ita Florianus, & alij apud Carolum de Grassis *de effectibus cleric. effectu* 2. *quæsito* 98. *n.* 481.

Prætereà statutum, quo præcipitur, vt transferentes triticum extra portam ad molendinum soluant decem; transferentes verò per certam quamdam portam, soluant quindecim, eo quòd extra illam portam existant molendina Episcopatus, vel beneficiariorum, esse contra libertatem Ecclesiasticam, & non valere quoad molendina Episcopatus, vel beneficiariorum; quia vergit in præiudicium Ecclesiæ, & impedit clericis liberam administrationem bonorum Ecclesiasticorum, de quibus seculares Principes disponere non possunt. *cap. benè quidem*, 96. *distinct. & cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitut.* Ita Ancharan. *consil.* 12. & 13. Felinus *in cap. Ecclesia S. Mariæ*, *num.* 135. contra Calderinum *consil.* 21. & alios apud Felinum *loco citato*, & apud Alterium *disp.* 16. *cap.* 6. *dub.* 10. & apud Carolum de Grassis *effectu* 2. *quæst.* 22. *num.* 310. *& sequentibus.*

26 Princeps prohibens iuramentũ adhiberi in contractibus ad vitanda periuria non videtur contra libertatem Ecclesiasticam delinquere.

26 Decimoseptimò Principem, qui nullum in temporalibus superiorem agnoscit, non esse reum violatæ libertatis Ecclesiasticæ, dum ad euitanda periuria, quæ passim in contractibus committebantur, edicto cauet, ne iuramentum in celebratione contractuum adhibeatur, sed eius loco addatur hæc loquendi forma, *sub sincera, & immaculata fide*, idemque quoad ciuilia operetur, quod iuramentum. Ratio est, tum quia ad Principem spectat formam in contractibus seruandã præscribere, & immutare: iuramentum autem pertinet ad formam contractus; & sicut Princeps præcipere potest iuramentum contractui addi, vt contractus maius robur, & vires habeat, ita etiam interdicere potest illud emitti: cuius enim est actum aliquem præcipere, eiusdem etiam est illum prohibere, quoties expedire iudicauerit: tum quia licet iuramentum sit actus religionis, & vt sic sub laicam potestatem non cadat: nihilominus, vt est actus humanus, & quid accessorium contractui, qui sub laicam potestatem cadit, præcipi, & prohiberi posse videtur: accessorium enim sequitur naturam principalis. *l. etiam. C. de iure dot. & reg. accessorium* 42. *de reg. iuris in* 6. tum quia Princeps sæcularis potest dies festos præcipere non tamquam sacros, & ex virtute religionis, sed prætextu ciuilis honoris, aut alio titulo, & transgressores punire potest, vt docui *de legibus disp.* 5. *quæst. vnica puncto* 1. *num.* 4. ergo etiam præcipere, vel prohibere potest iuramentum in contractibus, non vt est aliquid sacrum, sed vt aliquid ciuile, vel etiam, vt iniuria Dei euitetur. Prætereà sicut blasphemia, quæ religioni opponitur, non solùm diuino, & canonico iure, verùm etiam ciuili prohibetur: imò blasphemia, modò hæreticalis non sit, est mixti fori, daturque locus præuentioni, vt cum Panormit. Nauarr. Couarr. & aliis docui *in tract. de legibus disp.* 3. *quæst.* 8. *puncto* 1. *num.* 5. ita non videtur à ratione alienum, vt laicus Princeps iubeat contractum sine iuramento iniri ad vitandum periurium, & iniuriam Dei: tum quia libertas Ecclesiastica violatur, quoties Ecclesiasticis aufertur facultas vtendi iure suo, seu faciendi, quod ab ipsis fieri licet, aut etiam quoties spiritualis, & Ecclesiastica iurisdictio vsurpatur; in hoc autem casu huiusmodi facultas non aufertur, nec spiritualis potestas vsurpatur, nec iudices Ecclesiastici impediuntur, quin sua auctoritate circa periurij crimen vtantur, tum quia iudex laicus ex vsu, & praxi communiter recepta defert reis iuramentum, ad veritatem extorquendam, & ad vitandũ mendacium, & posset illud non deferre, si vellet; ergo multo magis Princeps prohibere potest iuramentum in contractibus emitti, vt periurium euitetur; consequenter non videtur reus criminis violatæ libertatis Ecclesiasticæ, hoc prohibendo. Ita in fortioribus terminis Gama *decis.* 247. *n.* 2. Valasch. *consil.* 99. Pinell. *in l.* 2. *C. de rescind. vend. p.* 3. *cap.* 1. *num.* 11. quamquam oppositam sententiam sustinent Ægidius Bellamera *in cap. cum contingat. de foro compet.* & nonnulli alij recentiores, quorum opinio probabilissima est.

Neque obstat, quòd Princeps contractui, sub sincera, & inuiolata fide celebrato, tribuat robur, & effectum, quem parit contractus cum iuramento initus; non enim intendit huiusmodi contractui conferre obligationem religionis erga Deum, quæ naturaliter profluit à iuramento, ipsumque necessariò sequitur, nec à voluntate Principis pendet; sed effectus, & firmitatem iure ciuili introductam, & contractui vallato iuramento collatam communicare intendit, neque hac in parte sæcularis potestatis terminos excedit. Hoc tamen limitandum est, modò id fiat sine præiudicio libertatis Ecclesiasticæ: quamobrem si Princeps prohibeat iuramentum contractui apponi, ne causæ temporales, prætextu vitandi periuria ad forum Ecclesiasticum deducantur, à culpa non excusatur; quia libertatem Ecclesiasticam saltem indirectè offendit, vt benè Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 15. nec dissentit Molina *tom.* 2. *disp.* 271. *versic. addidimus.*

27 Laicus Princeps faciens statutum, quo prohibet, ne sæculares cum monialibus loquantur, etiam obtenta ab ordinario facultate contra libertatem Ecclesiasticã peccat.

27 Decimooctauò statutum, quo decernitur, vt nullus sæcularium moniales alloquatur absque licentia sui officialis, ad hoc à se deputati, etiamsi facultatem alloquendi ab ordinario prædictarum monialium alioquin habeat, libertati Ecclesiasticæ aduersari. Ratio est, tum quia per huiusmodi statutum libertas monialibus auferrur vtendi iure suo, & faciendi quod ab ipsis fieri licet: tum quia ex sententia Bartoli *in Authent. Cassa. C. de sacrosanct. Eccles.* & ex communi Canonistarum sententia libertas Ecclesiastica læditur, quoties Ecclesiastici timidiores fiunt, seu auertuntur à statu Ecclesiastico, eo quòd videant Ecclesiasticos ita tractari à laicis: hoc autem contingit in proposito casu. Ità sentire debent Doctores, quos retuli *num.* 4. *&* 5.

Neque obstat dicere præfatum statutum non ferri contra moniales, sed contra sæculares personas, quæ Principi laico subiiciuntur, & ipsius statutis afficiuntur. Respondetur enim huiusmodi statutum directè ferri in laicos, sed terminatiuè contra moniales, quæ ob huiusmodi statutum iure suo priuantur, & timidiores fiunt.

28 Statutũ, quo cauetur, vt Ecclesiastici non gaudeant priuilegiis statutorum, ab ipso statuente editorum, videtur contra libertatem Ecclesiasticam.

28 Decimononò statutum, quo iudex laicus decernit, vt Ecclesiastici non gaudeant priuilegiis suorum statutorum, iuxta probabiliorem sententiam esse contra libertatem Ecclesiasticam. Ratio est, tum quia repugnat priuilegiis, & iuribus Ecclesiasticorum: Ecclesiasticis enim ius competit accommodandi se moribus aliorum, nec deterioris esse debent conditionis aliis: tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ *n.* 4. *illatione secunda.*

Quamobrem si statuto caueatur, vt extantibus masculis feminæ non succedant, clericus potest beneficio huius statuti gaudere, & feminas excludere. Ita Panormitanus *in cap. constitutus, de in integrum restit.* Felinus *in cap. Ecclesia S. Maria num.* 77. *& sequenti*, & quamplures alij apud Duardum hic *canone* 15. *quæst.* 19. *num.* 13. *& seqq.* apud Martam *de iurisdict. p.* 4. *casu* 24. *&* 29. contra Baldum *in cap. at si clerici, de iudic.* & alios, quos citat & sequitur Carolus de Grassis *de effectibus cleric. effectu* 2. *num.* 25. 125. *& seqq.* præsertim *n.* 485. *& n.* 500.

Obiicies, clerici non subiiciuntur legibus, seu statutis Principum sæcularium, *cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitut.* ergo neque vti possunt priuilegiis huiusmodi statutorum; consequenter huiusmodi statuta non videntur libertati Ecclesiasticæ aduersari: par enim est, vt qui legis onus non sentit, nec ipsius commodum & fructum recipiat. *cap. quia frustrà, de vsuris.* Imò *in cap. Ecclesia S. Mariæ, de constitut.* decernitur statuta laicorum circa personas, seu res Ecclesiasticas nullum robur habere; etiamsi in commodum Ecclesiasticorum sancita sint, nisi ab Ecclesia approbentur.

Respondeo, Ecclesiasticos non subiici legibus, & statutis laicorum, quoad vim coactiuam: consequenter huiusmodi statuta in hac parte nullam vim habere donec approbata fuerint ab Ecclesia: Ecclesiastici enim cogi non possunt ad statuta laicorum seruanda, donec approbentur; cùm laici iurisdictione in clericos careant: non tamen hinc sequitur, quin clerici frui possint priuilegio statutorum à laicis concesso, iure communi, & consuetudine id eis permittente; consequenter statutum, quo cauetur, ne clerici fauore huiusmodi priuilegiorum fruantur, libertati Ecclesiasticæ aduersari videtur.

Secus si in statuto habeatur, vt huiusmodi statutum Ecclesiasticis non noceat: hoc enim statutum libertati Ecclesiasticæ non repugnat, sed fauet.

29 Statutũ, quo cauetur, ne illis, qui statuẽti subditi non sunt, non suffragetur, libertati Ecclesiasticæ non aduersatur.

29 Maior difficultas est, vtrùm contra libertatem Ecclesiasticam censendum sit illud statutum laicorum, in quo superior laicus præscribit, vt statutum non suffragetur, nec profit illis, qui subditi non sunt.

Respondeo esse contra libertatem Ecclesiasticam, si ex circumstantiis appareat iudicem velle hoc priuilegium ad clericos extendi, vt patet ex rationibus proximè citatis. Si verò de iudicis voluntate dubitetur, præsumendum est huiusmodi statutum non esse contra libertatẽ Ecclesiasticam: tum quia aliud est derogare libertati, & priuilegiis, aliud nolle priuilegium concedere; in Bulla autem prohibetur derogare libertati, non verò nolle priuilegium concedere: tum quia in huiusmodi statuto nulla fit mentio Ecclesiasticorum; etiamsi ipsi non sint laicis subditi: ergo huiusmodi statutum non videtur contra libertatem Ecclesiasticam: nam in generali dispositione non comprehenduntur ea, quæ in specie comprehendi, & fieri non possunt. *l. Lucius. §. penult. ff. ad municip.* laicus autem non potest in specie à priuilegiis & beneficiis suorum statutorum Ecclesiasticos excludere. Ita ex parte sentit Azor. *p.* 1. *lib.* 1. *cap.* 13. *quæs.* 4. Bartolus, Baldus, & alij, quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *effectu* 2. *num.* 26. *& seqq.* contra Duardum hic *quæst.* 19. *num.* 41. & alios.

30 Statutũ laicorum decernens omne debitum spatio quinque annorum intelligi præscriptum libertati Ecclesiasticæ opponitur, si de Ecclesiasticis in ipso sermo ha-

Vtrùm verò statutum laicorum aliquid decernens contra clericos coniugatos inualidum sit, & libertati Ecclesiasticæ contrarium, colligi potest ex supradictis *puncto* 3. vbi ostendi clericum coniugatum gaudere priuilegio canonis, & fori, ita vt percuti, vel ad laicale forum trahi non possit, seruatis conditionibus ibi traditis. Aliis verò priuilegiis clericorum non gaudet; consequenter in aliis ligari potest statutis laicorum. Vide DD. ibi citatos, & prætereà Alterium *lib.* 5. *disp.* 16. *c.* 6. *dub.* 9. Hoc tamen restringendum conseo ad clericos coniugatos in Ecclesia Latina. An autem clerici coniugati in Ecclesia Græca fruantur priuilegiis alibi ostendam *in tractatu de benefic.* & patet ex dictis *de veto.*

30 Vigesimò statutum laicorum præscribens omne debitum intelligi præscriptum spatio quinque annorum, esse contra libertatem Ecclesiasticam, si in ipso de Ecclesiasticis fiat mentio: Ecclesiastici enim non sunt laicæ potestati subditi. *l. placet. C. de Episc. & cler.* statutum autem subditos solùm ligat. *cap. vt animarum, de constitut. lib.* 6. *cap. multi* 2. *quæst.* 1. Si verò in statuto non fiat mentio Ecclesiasticorum, validum est, & obligat alios, non verò clericos; consequenter si clericus succederet

deret intra quinquennium laico, qui negligens fuisset in repetendo suo credito, non amitteret ius ad repetendum illud creditum; etiamsi quinquennium elaberetur, postquam ipse successit. Ita Anchar. *consil.* 208. cuius initium est, *supradictum statutum*, Felinus *in cap. Ecclesia S. Mariæ, num.* 138. *de constitut.* quos citat, & sequitur Alterius *loco citato, dub.* 12. Marta *num.* 4. *casu* 4. *ad finem.* Duardus *quæst.* 17. *n.* 55. Carolus de Grassis *effectu* 2. *quæst.* 57. *num.* 406. & 447.

Ex dictis igitur in præcedentibus illationibus constat, quandonam statuta contra libertatem Ecclesiasticam esse censeantur, vt censura huius canonis incurratur.

31 Libertas Ecclesiastica, vtrùm formaliter lædi debeat ad hoc, vt censura incurratur.

31 Sed modò dubium est primò, vtrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem opus sit, vt lædatur libertas Ecclesiastica formaliter, id est, in iis rebus, in quibus Ecclesia libera est, quatenus Ecclesia, seu congregatio fidelium.

Respondeo hoc non opus esse, sed sufficere, vt lædatur in iis, quæ communia sunt laicis, & Ecclesiasticis, in quibus Ecclesiastici à laica potestate immunes, & exempti sunt, vt patet ex ratione allata *in secunda illatione*, contra Nauarrum, Vgolinum, Caiet. & alios, in his enim læditur ius Ecclesiasticorum.

32 Excommunicatio incurritur; etiamsi libertas Ecclesiastica indirectè, & tacitè, per statuta, vel eorum vsum lædatur.

32 Secundò dubium est, vtrùm ad incurrendam huius Bullæ censuram sufficiat libertatem Ecclesiasticam per statuta, vel eorum vsum indirectè, & tacitè lædi.

Respondeo affirmatiuè; quia in Bulla dicitur, *directè, vel indirectè, tacitè, vel expressè præiudicatur.*

Hinc sequitur primò censuram incurri, si statuto pœna imponatur contra consanguineos clericorum, qui iudicio clericorum subiici noluerunt; indirectè enim libertas Ecclesiastica violatur; quia clerici timore damni, quod consanguineis imminet, quodammodo coguntur se ipsos iudicio sæcularium subiicere. Ita DD. statim citandi, & alij apud Carolum de Grassis *effectu* 2. *num.* 106. & 111. & 180.

33 Statutũ, quo emphyteutæ, seu coloni Ecclesiæ grauantur ratione bonorum, seu fructuũ ex bonis Ecclesiæ perceptorũ, libertati Ecclesiasticæ aduersatur.

33 Idem dic de statuto, quo emphyteutæ, seu coloni Ecclesiæ grauantur ratione bonorum, seu fructuum ex bonis Ecclesiæ perceptorum: nam indirectè læditur ius Ecclesiæ, quæ ob huiusmodi onus viliori prætio sua bona locare cogitur. Ita Federicus de Senis *consil.* 111. Baldus *consil.* 31. *tom.* 1. Filliucius *tract.* 16. *num.* 275. & alij apud Alterium *disp.* 16. *cap.* 6. *dub.* 5. apud Martam *de iurisdict. part.* 4. *casu* 13. apud Surdum *consil.* 301. *n.* 74. & *seqq. tom.* 3. & apud Duardum *q.* 27. *num.* 2. vbi etiam ostendunt,

34 Coloni Ecclesiæ, an statutis laicorum ligentur.

34 Colonos Ecclesiæ statutis laicorum non ligari; quod ego verũ puto solum circa bona, & fructus Ecclesiæ. Hac etiã de causa cẽseo statutum laicorum concedens conductoribus prædiorum, vt prædia dimittere possint suis locatoribus, non extendi ad conductores bonorũ Ecclesiasticorum. Ita Bartolus *consil.* 187. habens initium, *Domini priores artium*, quem citat, & sequitur Felinus *in cap. Ecclesia S. Maria, num.* 137. Alterius *disp.* 16. *c.* 6. *dub.* 11. Marta 2. *part. casu* 40. & alij apud præcitatos DD. & apud Carolum de Grassis *effectu.* 2. *n.* 179. & *seq.* & *num.* 293. vbi etiam ostendit, vtrùm coloni partiarij possint partem fructuum colonicam à territorio contra Principis edictum extrahere, & asserit non posse; quia coloni Ecclesiasticorum subditi sunt Principibus, & ad illorum statuta tenentur, quoties ex illorum obseruatione damnum Ecclesiasticis non sequitur. Vide Carolum de Grassis *loco cit.* An autem coloni partiarij possint pro parte colonica ad collecta & tributa obligari, constabit ex dicendis *quæst.* 19.

35 Statutũ, quo reuocatur priuilegium, seu aliud statutum laicorum editum in fauorem Ecclesiæ, aut clericorum repugnat libertati Ecclesiasticæ.

35 Secundò probabilius esse, statutum, quo reuocatur priuilegium, seu aliud statutum laicorum, editum in fauorem Ecclesiæ, aut clericorum libertati Ecclesiasticæ aduersari. Ratio est, quia Ecclesia concessione illius priuilegij acceptari ius acquisiuit: laici autem non possunt iuri Ecclesiæ derogare; quamuis possent ab initio huiusmodi ius, seu priuilegium non cõcedere: tum quia priuilegium concessum non subdito, & ab eo acceptatum, regulariter transit in contractum. Quamobrem si extet statutum antiquum laicorum, quo præscribitur, vt singulis annis certa eleemosyna in tali Ecclesia offeratur, non possunt laici nouum edere statutum, quo decernant, illam eleemosynam in posterum non persolui. Ita Felinus *in cap. Ecclesia S. Mariæ num.* 124. *de constitut.* quem citat, & sequitur Alterius *lib.* 5. *disp.* 16. *cap.* 6. *dub.* 1. Duardus hic *quæst.* 27. *num.* 15. Marta *de iurisdict. p.* 4. *cap.* 25. *num.* 14. & *seqq.* Sanchez, Suarez & Salas, quos retuli *de priuilegijs puncto* 8. §. 3. omissis quampluribus aliis, quos refert Carolus de Grassis *de effectibus clericatus effectu* 2. *num.* 14. & *seqq.* Carpanus *in statut. Mediolani p.* 2. *cap.* 180. *num.* 20. contra Antonium de Sousa hic *disp.* 84. *num.* 6. Vgolinum hic *cap.* 16. *versic. necnon qui statuta.* §. 4. *col.* 3. Panormitan. *in cap. Ecclesia S. Mariæ num.* 24. *de constitut.* & alios apud præcitatos DD. existimantes eum, qui priuilegium concessit, posse illud reuocare: sicut enim potest reuocare legem; ita etiam priuilegium, modò à Summo Pontifice approbatum non sit: nam priuilegium à Summo Pontifice approbatum censetur Ecclesiasticum; consequenter à laico reuocari non potest, vt concedit etiam Vgolinus, Antonius de Sousa, & alij *locis citatis*, quibus adde Pennam & alios quos citat, & sequitur Ceuallos *in tract. de cognit. per viam violentiæ, in proœmio cap.* 10. *num.* 21. Vide quæ infrà dicam *quæst.* 22. *puncto* 5. *num.* 5.

Addunt Marta *de iurisdict. p.* 4. *casu* 41. Alterius *disp.* 16. *cap.* 6. *col.* 6. *dub.* 8. Duardus *loco cit. num.* 16. Felinus, Archidiaconus, & alij apud Alterium *loco citato*, & apud Carolum de Grassis *de effectibus cleric. effectu* 2. *num.* 98. & *seqq.* & *effectu* 1. *num.* 181.

36 Statutum laicorum puniens cõcubinas clericorum libertati Ecclesiasticæ aduersatur in sententia multorum Doctorum, sed contrarium auctori probatur.

36 Statutum laicorum puniens concubinas clericorum esse contra libertatem Ecclesiasticam, tum quia concubinatus ab Ecclesia prohibetur. *cap. nemo blandiatur* 32. *q.* 4. & in Tridentino *sess.* 24. *cap.* 8. consequenter puniri debet ab Ecclesia: tum quia femina, quæ turpem habet consuetudinem cum clerico sacris ordinibus insignito, sacrilegiũ committit: sacrilegium autem feminarum ab Ecclesiastico iudice punitur. *cap. virginitas* 27. *quæst.* 1. *cap. cùm sit, de for. compet.* & *cap. quisquis* 17. *quæst.* 4. tum quia huiusmodi femina est de familia clerici; ergo à iudice Ecclesiastico puniri debet.

Ego verò existimo huiusmodi statutum non esse contra libertatem Ecclesiasticam, modò in eo statuto non tollatur Ecclesiasticis iudicibus facultas de eodem delicto cognoscendi. Ratio est, tum quia libertas Ecclesiastica læditur, quoties Ecclesiasticis facultas aufertur vtendi iure suo, seu faciendi quod ab ipsis fieri licet; sed in hoc casu non aufertur Ecclesiasticis facultas vtendi iure suo, seu faciendi, quod ab eis fieri licet; ius enim ipsis non competit retinendi concubinas: tum quia concubinatus vtroque iure damnatus est. 28. *disp. per totam,* & *l. omnia priuilegia. C. de sacrosanct. Eccles.* tum quia etiamsi daremus concubinatum iure ciuili damnatum non esse, concedendum tamen esset interdici posse, & de facto prohiberi per huiusmodi statutum, ne femina turpiter cum clericis commisceatur; ergo huiusmodi statutum non derogat libertati clericorum, cùm ipsi clerici non subiiciantur sæcularibus, sed feminæ, iudicibus sæcularibus subditæ. Ita Anchar. ex parte *consil.* 196.

Ad primam rationem respondeo huiusmodi concubinatum non solùm ab Ecclesia, verum etiam à iudice laico puniri posse, posito huiusmodi statuto.

Ad secundam eodem pacto respondendum est: nam concubinatus posita prohibitione fori laicalis fit mixti fori: sicut homicidium in Ecclesia commissum ab Ecclesiastico, & sæculari iudice puniri potest.

Ad tertiam respondeo præfatam concubinam ab vtroque iudice puniri posse; etiamsi de familia clerici cẽseatur: non enim ob id gaudet priuilegio fori, vt suprà cum eodem Alterio, Duardo, & aliis ostendi.

37 Statutũ, repugnat libertati Ecclesiasticæ, etiãsi tantum cõtra certas personas Ecclesiasticas feratur.

37 Tertiò dubium est, vtrùm ad incurrendam huius canonis censuram opus sit, vt prædicta statuta, seu decreta ferantur in genere, vel in specie contra omnes personas Ecclesiasticas, vel contra aliquas tantùm.

Respondeo satis esse, siue in genere ferantur contra omnes Ecclesiasticos, siue in specie contra nonnullos tantùm, seu contra certam personam Ecclesiasticam, vt si edicto decernatur à Canonicis talis vrbis, vel à possessore talis beneficij decimarum tributum, aut vectigal exigi: hoc enim est in specie statuere, seu decretum facere. Ita Doctores statim citandi. Si verò in genere præcipiatur, vt omnes cuiuscumque ordinis, & conditionis sint, tributum, aut vectigal soluant, huiusmodi statutum non videtur contra libertatem Ecclesiasticam; quia non censetur latum contra personas Ecclesiasticas: nam in generali dispositione non veniunt ea, quæ in specie disponi non possunt, vt patet ex dictis *illatione* 11. & 16. Ita Vgolinus hic *versic. necnon qui statuta.* §. 3. ibi, *quartò afficit*, Duardus *quæst.* 20. *num.* 1. contra Alterium.

Hoc tamen limitatur, nisi ex circumstantiis appareat Magistratum, seu iudicem voluisse suo generali decreto etiam Ecclesiasticos contineri, vt si lato generali decreto, in quo Ecclesiasticorum mentio facta non fuit, curet vectigal edicto præscriptum non solum à laicis, verum etiam ab Ecclesiasticis exigi: nam suo decreto libertatem Ecclesiasticam lædit, & vsu indicat, quos suo decreto comprehendi voluerit.

38 Statutũ laicorum repugnat Ecclesiasticæ libertati, etiamsi prætextu boni communis feratur.

38 Quartò dubium est, vtrùm censura huius canonis incurratur; etiamsi statutum contra libertatem Ecclesiasticam, seu contra iura Ecclesiarum edatur prætextu boni communis, e.g. ad propulsandos inimicos, ad muniendas arces, ad retrahendum clericos ab iniuriis in laicos inferendis.

Respondeo incurri, quia Summus Pontifex excommunicationem absolutè fert contra ferentes quælibet decreta (siue illa vocentur statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticæ, siue alio nomine) ex quouis prætextu, & quouis quæsito colore, aut aliàs quomodolibet, vt in Bulla dicitur.

Idem dic, si præfata decreta fiant prætextu priuilegij, vel consuetudinis: tum quia cõsuetudo contra ius diuinum induci non potest: tum quia consuetudo legitima non est, nisi legitimo tempore præscripta sit: consuetudo autem contra libertatem Ecclesiasticam præscribi non potest, cùm Bulla singulis ferè annis innouetur, & contraria consuetudo reprobetur, vt pluribus ostendi *quæst.* 15. *puncto* 4.

Secus dicendum est primò, si hoc fiat ex vero Summi Pontificis priuilegio; nam priuilegio Summi Pontificis concedi potest, vt quis Ecclesiis, & Ecclesiasticis onera imponat, quæ eiusdem Summi Pontificis auctoritate imponi possunt: hæc enim auctoritas delegabilis est, & quæ laicus in tali euentu facit, non iure proprio, sed Pontificio præstat, vt suprà ostensum *puncto* 4. *citato*, §. 1.

Secus dicendum est secundò, si decreta à laicis fiant, in casibus, in quibus hoc eis permittitur, vt si tributa à clericis coniugatis exigi concedant. Ratio est, tum quia id fit Ecclesia permittente, vt suppono, & constat ex supradictis: tum quia in his casibus Ecclesiastica libertas lædi non censetur.

Quintò dubium est, vtrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem satis sit statutum, vel decretum fieri, ordinari, vel publicari, vel vti contra iura alicuius Ecclesiæ, vel aliquorum Ecclesiasticorum.

39 Libertas Ecclesiastica quænam dicatur.

39 Prosolutione istius difficultatis,

Aduertendum est primò libertatem Ecclesiasticam esse illam, qua tota Ecclesia fruitur, siue illam habeat ex priuilegiis a Deo, siue a Summo Pontifice, siue ab Imperatore concessis (solum enim Imperatorem posse priuilegia temporalia toti Ecclesiæ concedere, docet Innocentius *in cap. cùm ad verùm, distinct.* 96. consequenter Reges, aliosque Principes non posse priuilegia generalia toti Ecclesiæ, sed particularibus tantùm Ecclesiis concedere.) Ita Innocentius, & alij *in cap. nouerit, de sententia excommunicationis.* Caietanus *verb. excommunicatio cap.* 31. *notabili* 5. Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 119. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 23. *num.* 357. Vgolinus hic *versic. necnon qui statuta*, §. 6. Duardus, & Sayrus *locis proximè citandis.* Filliucius *tract.* 16. *cap.* 10. *quæsito* 7. *num.* 269. omissis quampluribus relatis à Carolo de Grassis *de effectibus clericatus effectu* 2. *num.* 67. & *seqq.*

Ex quo sequitur libertatem Ecclesiasticam non lædi statutis, vel decretis contra iura aliquarum Ecclesiarum, vel Ecclesiasticorum editis; quia libertas Ecclesiastica est illa, qua tota Ecclesia gaudet. Si verò statuta sint contra iura, & priuilegia totius Ecclesiæ, læditur libertas Ecclesiastica, siue illa priuilegia concessa fuerint personis Ecclesiasticis, siue Ecclesiis, vel locis piis, siue prædiis, & bonis ad Ecclesiam, seu clericos

clericos spectantibus; quia hæc sunt priuilegia generalia, quibus tota Ecclesia gaudet.

Aduertendum est secundò in hoc canone latam esse excommunicationem non solùm contra illos, qui libertatem Ecclesiasticam statutis, seu decretis lædunt; verùm etiam contra illos, qui statutis, vel decretis præiudicium inferunt iuribus Sedis Apostolicæ, aut quarumcumque Ecclesiarum. His positis ad propositam difficultatem

40 Statutũ faciens, ordinans, publicans, vel vtens illo contra iura totius Ecclesiæ, vel Sedis Apostolicæ, vel etiam particularis Ecclesiæ pœnã excommunicationis incurrit.

40 Respondeo eum, qui statutum facit, ordinat, publicat, vel vtitur contra iura, & priuilegia, quibus tota Ecclesia gaudet, affici excommunicatione huius canonis; quia hic, propriè loquendo, dicitur libertatem Ecclesiasticam lædere. Imò si hæc faciat contra iura Sedis Apostolicæ, vel particularis Ecclesiæ, adhuc afficitur excommunicatione; licet enim libertatem Ecclesiasticam non lædat; tamen iuribus Sedis Apostolicæ, aut Ecclesiarum præiudicat, vt in Bulla dicitur; consequenter censuram huius canonis incurrit; licet non contrahat excommunicationem latam *in cap. nouerit, de sentent. excommun.* vbi sermo est de libertate Ecclesiastica. Ita Vgolinus *loco cit.* Sayrus *lib. 3. cap. 19. num. 9.* Reginaldus *num. 358.* Duardus *quæst. 26. num. 1.* Coriolanus hic *vers. nunc autem*, Carolus de Grassis *loco citato*, vbi alios refert, contra Syluestrum *verbo immunitas 2. num. 1.* Caietanum *verbo excommunicatio cap. 31.*

Idem dicendum arbitror si statutis, seu decretis violentur iura Canonicorum alicuius Ecclesiæ, quibus Canonici gaudent ratione beneficij, seu dignitatis: hæc enim dicuntur iura Ecclesiæ. Secus dicendum opinor, si priuilegia, seu iura sint particularibus personis concessa, ita vt extincta persona extinguantur: hæc enim non dicuntur iura Ecclesiarum, & multo minus ad Ecclesiasticam libertatem pertinent. Ita sentire videtur Vgolinus hic §. *6. col. 3.*

41 Episcopus, seu Ordinarius quomodo se gerere debeat, dũ animaduertit aliquod statutum libertati Ecclesiasticæ aduersari.

41 Sextò dubium est, quomodo se gerere debeat ordinarius, & Episcopus, dum aliquod statutum à laicis contra libertatem Ecclesiasticam editum esse animaduertit.

Respondeo si dubium sit, an illud statutum libertati Ecclesiasticæ aduersetur, & damnum Ecclesiæ, & clericis inferat, Episcopus cogere potest conditorem ad declarandum expresè, tali statuto clericos, & Ecclesias non comprehendi: hoc enim pacto occurrere potest damno Ecclesiarum, & clericorum. Ita Graffius, Vgolinus, Alterius, & alij *locis proximè citandis.* Si verò perspicuè constet illud statutũ esse contra libertatem Ecclesiasticam, præcipere debet conditori, & iis ad quos pertinet, vt illud omnino tollant, & mandent non obseruari, ipsisque in hoc deficientibus debet ipse auctoritate sua tollere, & declarare huiusmodi statutum irritum esse, & inualidum; ipsi enim incumbit onus tuendi, & seruandi libertatem Ecclesiasticam. Vide Felinum *in cap. Ecclesia S. Mariæ n. 145. de constitut.* Ioannem Andream *in cap. fin. de immunit. Eccles. lib. 6.* & Alterium *lib. 5. disp. 16. cap. 6. dub. 14.* Graffium *1. part. lib. 4. in exposit. Bullæ n. 119.* Vgolinum hic *vers. nec non qui, §. 3. col. 3. verbo 4. afficit*, & Carolum de Grassis *de effectibus clericatus effectu 2. sub finem, n. 512. & seqq.* Sayrum *lib. 3. cap. 34. n. 17.*

An verò absolutio impendi possit, antequam huiusmodi statuta de libris deleantur, constabit ex dicendis sub finem huius Bullæ *quæst. vltima puncto 4.*

PVNCTVM III.

De subiecto istius excommunicationis, seu quænam personæ censura huius canonis afficiantur ob violationem libertatis Ecclesiasticæ, & iurium Sedis Apostolicæ, aliarumq; Ecclesiarum occasione, statutorum & decretorum.

VNICA PROPOSITIO.

1 Explicãtur personæ, quæ ob violationem libertatis Ecclesiasticæ cẽsuram excommunicationis incurrunt occasione statutorum, & decretorum.

1 QVi statuta, vel decreta quælibet in genere, vel in specie ex quauis causa faciunt, ordinant, vel publicant, vel factis, aut ordinatis vtuntur, quibus libertas Ecclesiastica læditur, vel iuribus Sedis Apostolicæ, aut aliarum quarumlibet Ecclesiarum quomodolibet directè, vel indirectè, tacitè, vel expresè præiudicium infertur, censuram huius canonis incurrunt. Hęc propositio patet ex verbis Bullæ, & singulæ eius partes in præcedentibus explicatæ sunt.

Hinc sequitur primò quemlibet superiorem, laica potestate fulgentem, affici excommunicatione huius canonis, faciendo statutum, vel decretum, vel eo vtendo, siue is sit Prætor, Princeps, vel iudex, siue sit Episcopus, Cardinalis, vel alius: nam Summus Pontifex absolutè, & indistinctè loquitur, & hi omnes censuræ capaces sunt. Ita Socinus *in cap. nouerit, de sententia excom. ver. sed circa hoc*, Vgolinus hic *vers. necnon qui statuta §. 3. num. 1. verbo item excommunicatio*, Duardus *canone 15. quæst. 26. ad finem, & quæst. 28. num. 7.* & alij, quos in simili retuli *sect. præcedenti*, vbi ostendi hunc canonem loqui de iis, qui Ecclesiasticos auctoritate laica ad forum sæculare trahunt, & hanc pœnam extendunt etiam ad Reges, & Imperatorem. Sed quid ego in hac re sentiam alibi explicaui.

Secundò non solùm Principes, & iudices, sed etiam magistratus communitatis, Consules, Rectores, Consiliarios, Senatores, & alios quouis nomine vocentur, affici excommunicatione huius canonis, faciendo statuta, vel decreta contra libertatem Ecclesiasticam, vel contra iura Sedis Apostolicæ, vel Ecclesiarum. Ita Alterius hic *li. 5. dis. 16. cap. 3. dub. 4. col. 7.* Suarez *de censuris disp. 21. sect. 2. n. 89.* Duardus hic *quæst. 23.* Antonius de Sousa *cap. 16. disp. 83. nmer. 5. & seqq.* Reginaldus *lib. 9. nu. 361.* contra Vgolinum hic *verbo, necnon qui statuta, §. 4. vers. 6.* existimantem

2 Communitas vtrùm censuram excommunicationis incurrat faciendo statuta.

2 Excommunicationis censuram non incurri à communitate huiusmodi statuta faciente. Ratio nostra est, tum quia licet communitas, vt sic, excommunicari non possit, vt patet ex dictis *de censuris disp. 1. quæst. 1. puncto 4. num. 8.* ex *cap. Romana, §. in vniuersitatem, de sententia excommunicationis lib. 6.* Nihilominus singuli ex communitate facientes contra decretum sub censura latum, excommunicationem incurrunt, vt *ibidem* explicaui, & clarè constat ex *cap. nouerit, de sententia excom.* vbi expresè excommunicantur potestates, Consules, Rectores, & Consiliarij locorum, in quibus huiusmodi statuta facta sunt: tum quia censura huius canonis fertur contra quomodolibet facientes statuta, vel decreta contra iura Ecclesiarum, seu Ecclesiasticorum; siue ergo illa faciant nomine proprio, siue nomine Principis, siue soli, siue cum aliis, per vota, & suffragia, incidunt in excommunicationem: nam probabile est illa verba, *vel aliàs quomodolibet fecerint*, non solùm referri ad quamlibet causam, colorem, & prætextum, quo sæculares iudices mouentur ad statuta, vel decreta facienda, contra Duardum hic *quæst. 22. n. 2. vers. ad secundũ*, Vgolinum hic *vers. necnon qui statuta*, ibi, *sextò afficit*; verùm etiam referri ad omnem prorsus modum faciendi, in totum scilicet, vel in partem: hæc enim est dictio vniuersalis, quæ omnem modum, & omnes casus comprehendit, ex Menoch. *remed. 6. de recuper. n. 15.* Cenedo *pract. quæst. sing. 95. num. 1. & seqq.* Flaminio *de resignat. tom. 2. quæst. 25. num. 4. & seqq.* & aliis. Quamobrem notanda est illa loquendi forma, *aut aliàs quomodolibet fecerint*, &c. Illa particula, *aliàs*, denotat alium quemlibet prætextum, colorem, vel causam, qua Legislator mouetur ad faciendum statutum, vel decretum. Illa verò particula, *quomodoliber*, denotat quemlibet modum faciendi, ordinandi, vel publicandi. Explicatis hoc pacto his verbis optimè saluatur Summi Pontificis intentio, & verborum superfluitas euitatur: nam illa particula, *aliàs*, ex se significat aliter, vel alio modo. *l. denique, §. interdum, ff. de pecul. legat. l. 1. §. iure, ff. de aqua quotid. & æstiu.* Ita Bartolus *in l. 1. ff. de condit. & demonst.* Corneus, Hondedeus, & alij apud Gratum *dict. 9.* & apud Barbosam *dictione 9.*

3 Cõsiliarij, qui de mãdato Principis statutum contra libertatem Ecclesiasticam faciũt, excommunicationem incurrunt.

3 Tertiò Censores, & Consiliarios, quibus Princeps mandat, vt legem in præiudicium libertatis Ecclesiasticæ faciant, vel approbent, vinculo huius censuræ ligari. Ratio est, quia licet solus Princeps propria auctoritate legem condat: nihilominus etiam Censores, & Consiliarij eam suo modo condunt, vel ordinant; consequenter excommunicatione afficiuntur, cùm hæc lata sit in quolibet modo facientes, vel ordinantes legem, vel decretum contra libertatem Ecclesiasticam. Ita Antonius de Sousa hic *cap. 16. disp. 83. num. 5.* An autem hoc intelligendum sit de quibuslibet Consiliariis, patebit ex dicendis illatione proxima ad finem.

4 Senatores aut alij, qui suo voto ad legem cõtra libertatem Ecclesiasticam condendã concurrunt excommunicationi subiiciuntur.

4 Quartò Senatores, aliosque, qui suo voto, & suffragio ad legem condendam concurrunt, affici excommunicatione; quia hæc afficit quomolibet facientes legem, vel decretum contra libertatem Ecclesiasticam. Idem dic de illis, qui se legi subscribũt; etiamsi ad illam condendam suffragium, & votum denegauerint. Ratio est, quia ista excommunicationis pœna fertur in eos, qui quomodolibet statuta, vel decretum faciunt contra libertatem Ecclesiasticam: qui autem legi subscribit, dicitur legem aliquo modo facere; lex enim constituitur nomine subscribentis. Ita Antonius de Sousa *cap. 16. disp. 83. num. 7.*

Secus dicendum est de Consiliariis, qui modò consilio persuadent, seu inducunt Regem ad condendam legem contra libertatem Ecclesiasticam; ipsi verò non approbant, non ordinant, non disponunt, nec subscribunt, nec voto decisiuo concurrunt. Ratio est, quia isti non dicuntur legem, vel decretum facere; sed suadere, vt fiat, vt clariùs constabit ex dicendis in solutione difficultatis proximè subsequentis.

5 Statuta cõtra libertatem Ecclesiasticam faciẽti, præstans auxilium, consilium, vel fauorem, non incurrit excommunicationem, nisi suo voto, vel alio simili modo ad statutum concurrat.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm præstantes auxilium, consilium, vel fauorem ad faciendum statutum, vel decretum contra libertatem Ecclesiasticam incidant in excõmunicationem huius canonis.

Respondeo negatiuè, nisi suo voto, & suffragio, vel alio simili modo ad statuta, vel decreta edenda concurrant. Ratio est, tum quia ex regula generali, sæpiùs repetita constat, censuram latam in facientes, non extendi ad consulentes, auxiliantes, vel fauentes: tum quia dum superior istos suo præcepto comprehendi intendit, exprimit. Ita Duardus hic *quæst. 22. num. 1. versic. confirmatur.* Antonius de Sousa hic *disp. 83. num. 4. & cap. 19. num. 3.* Alterius *lib. 5. disp. 19. cap. 4. col. 1. versic. necnon*, & alij contra Toletum *lib. 1. cap. 29. versic. aduerte etiam*, vbi arbitratur excommunicationem latam *in canone 14. 15. 16. & 17.* extendi ad consulentes, & ad fauentes; etiamsi in vnoquoque istorum canonum non exprimatur consilium, fauor, &c. Ratio est, quia omnes istæ censuræ sub vno contextu copulatiuè leguntur: verum hæc ratio non obstat, quia licet istæ censuræ sub vno contextu legantur; nihilominus per diuersos §§. distinguntur, & non idem in omnibus disponitur.

6 Statutum fieri mandans contra libertatem Ecclesiasticam vtrùm sententiam excommunicationis incurrat.

6 Secundò dubium est, vtrùm mandans statutum fieri contra libertatem Ecclesiasticam huic censuræ subiiciatur.

Responderi potest negatiuè si loquamur de nudo, & simplici mandato; quia censura lata in facientes non ligat mandantes, vt patet ex regulis generalibus.

Probabilis tamen etiam est opposita sententia, quam sequitur Duardus *quæst. 22. num. 2. sub finem*, & Alterius *disp. 16. cap. 3. col. 4.* Ratio est, tum quia probabile est, verbum illud, *ordinare*, non idem esse, quod *disponere*, sed *mandare*, iuxta Duardum *loco cit.* consequenter hac censura comprehendi mandantes, secuta statuti publicatione: tum quia ista excommunicatio videtur lata cõtra quomolibet facientes statuta: ille autem qui mãdat fieri, dicitur facere, si non per se, saltẽ per alium: idem sentire videntur Plotus, Iulius Clarus, & alij apud Carolum de Grassis *effectu 2. num. 63.*

7 Statutum, vel decretũ cõtra libertatem Ecclesiasticam scribens nõ videtur reus excommunicationis.

7 Tertiò dubium est, vtrùm scriptores statutorum, seu decretorum contra libertatem Ecclesiasticam, vel iura Ecclesiarum, censuram huius canonis incurrant.

Respondendum videtur non incurrere censuram huius canonis, nisi fortè sint Cancellarij, vel similes, quos Princeps, vel communitas constituit ad facienda statuta pro bono communi. Ratio est, tum quia ista excommunicatio videtur lata contra eos, qui statuta, vel decreta auctoritatiuè faciunt, vel ordinant; qui autem scribit, non auctoritatiuè facit, vel ordinat, nisi fortè sint Cancellarij, vel similes, qui ad hoc à Principe, vel communitate constituuntur: tum quia Summus Pontifex nullam de scribentibus mentionem hic facit; ergo noluit eos excommunicationi subiicere, alioquin aliquam de ipsis mentionem fecisset, sicut fecit *in cap. nouerit*, in quo excommunicantur etiam scribentes statuta contra libertatem Ecclesiasticam; sed illa excommunicatio non est reseruata, vt infrà dicam. Ita Duardus hic *quæst. 22. numero 1. & seqq.* Reginaldus *lib. 9. numero 362.* & alij, quos referam

pun-

puncto sequenti, contra Suarez *disput.21.sect.2.num.79.* Antonium de Sousa *cap.16.disp.81.num.2.* Caietanum *verb. excommunicatio cap. 31. notabili 3.* Alterium *disput.16.cap.3.dub.3.col.7.* Filliucium *tract.16. cap.10.num.267.* ex parte. Quamquam multi ex istis in nostram sententiam cum præfata limitatione intellectam trahi possunt.

Obiicies, ista excommunicatio lata est contra facientes, vel ordinantes, vel publicantes statuta, vel decreta quomodolibet contra libertatem Ecclesiasticam; qui autem scribit, videtur aliquo modo ordinare, vel publicare; quia scriptura est publicum instrumentum, quo lex, & statuta publicantur.

Respondeo istam excommunicationem latam esse contra eos, qui ex quauis causa, vel prætextu auctoritatiuè faciunt, vel ordinant, vel publicant statuta, vel decreta: scriptor autem non ordinat, vel publicat auctoritatiuè; ligatur tamen censura lata *in cap.nouerit*, vt *puncto sequenti* clarius ostendam.

1 Consuetudinem inducens, vel ea vtẽs contra libertatem Ecclesiasticam, excommunicationem non incurrit.

8 Quartò dubium est, vtrùm consuetudinem inducens, aut vtens consuetudine iam introducta contra libertatem Ecclesiasticam, in excommunicationem huius canonis incurrat.

Respondeo non incurrere censuram huius canonis; sed illam, quæ reperitur *in cap.nouerit, de sentent.excommun.* Ratio est, quia cui non conueniunt verba dispositionis, neque dispositio, & eius pœna conuenire debet: huic autem non conueniunt verba dispositionis, quia Bulla loquitur de statutis, & decretis: consuetudo autem, propriè loquendo, non est statutum, vel decretum, cùm alia sit definitio statuti, & decreti, alia consuetudinis; & aliud sit consuetudinem inducere, vel inducta vti, aliud statutum, vel decretum facere, vel vti prætextu consuetudinis, vel priuilegij, vt in Bulla dicitur; & cùm versemur in materia pœnali, verba strictè, & propriè accipienda sunt. Ita Suarez *disp.21.sect.2.num.86.* Duardus *canone 15. quæst.13.num.4. & quæst.24. num.2.* Reginaldus *lib.9.cap.23.num.361.versic.aduerte quoque*, Filliucius *tract.16.cap.10.quæsito 7.n.268.* contra Sayrum *lib.3. cap.19. nu.10.* Antonium de Sousa hic *cap.16.disp.80.num.6.* Coriolanum hic *versic. ad incurrendam.*

Dixi non incurrere censuram huius canonis; sed *cap. nouerit*; quia in prædicto cap. lata est excommunicatio contra vtentes consuetudine contra libertatem Ecclesiasticam; quæ tamen excommunicatio non est reseruata.

9 Consuetudine acquiri non potest facultas condendi statuta cõtra libertatem Ecclesiasticam.

9 An verò consuetudine acquiri possit facultas condendi statuta contra libertatem Ecclesiasticam, constat ex dictis in antecedentibus quæstionibus non posse; tum quia consuetudo contra ius diuinum induci non potest; tum quia huiusmodi consuetudo reprobatur in Bulla Cœnæ *in cap.nouerit, de sentent.excommun. & in auth.Cassa.C.de sacrosanct.Eccles.* Ita Vasquez *de success.§.10.num.651.* Surdus *cons.301.n.55. lib.3.* Natta *consil.495.num.14.lib.3.* Priuilegio tamen Summi Pontificis, non verò vllius Summo Pontifice inferioris, concedi potest facultas faciendi id, quod eo secluso contra libertatem Ecclesiasticam censeretur; Summus enim Pontifex hanc facultatem delegare potest, vt patet ex supradictis *quæst.15.punct.4.* idemque in terminis innuit Filliucius *num.274.* Felinus *cap.2.de maiorit.& obed.* & alij apud Carolum de Grassis *de effectibus cleric. effectu 2. num.32.* vbi alios refert, & *num.148. & seq.* vbi loquitur de statutis laicorum confirmatis a Papa.

10 Magistratus scientes seruari statutum contra libertatem Ecclesiasticam, vtrùm excommunicationẽ incurrant, non impediendo.

10 Quintò dubium est, vtrùm Magistratus, vel Rectores ciuitatis scientes seruari statutum, vel decretum contra libertatem Ecclesiasticam, & non impedientes, excommunicatione afficiantur.

Respondeo negatiuè; quia censura lata ob positiuam actionem non incurritur ob omissionem. Ita Caietanus *cap.31.versic.tertiò nota*, Suarez *disput.21.sect.2.num.83.* Alterius *disput.16.cap.4.difficultate 2.* Filliucius *tractat.16. cap.10. quæsito 7. num.268.* Duardus hic *canone 15. quæst.13.num.3.* contra Nauarrum *cap.27.num.119.* Reginaldum *lib.9. cap.23.num.364.sub finem, & num.359.sub finem.*

PVNCTVM IV.

Vtrùm excommunicationis pœna contra eos, qui libertatem Ecclesiasticam statutis, aut præceptis lædunt, alibi expressa reperiatur, & quomodo ab excommunicatione huius canonis differat.

VNICA PROPOSITIO.

PLuribus in locis excommunicatio lata est contra violatores libertatis Ecclesiasticæ.

2 Explicatur excommunicatio *cap. eos, qui. de immunitate Eccles.*

1 Primò *in cap.eos, qui. de immunitate Eccles. in 6.* excommunicantur domini temporales, qui præcipiunt suis subditis, ne personis Ecclesiasticis aliquid vendant, vel ab eis emant, vel ne communia obsequia exhibeant, scilicet ne coquant panem, molant triticum, &c.

Circa hanc excommunicationem obserua primò, in hoc cap. sermonem non esse de statutis; consequenter Principem sæcularem, qui non promulgato statuto, vel decreto, interdicit suis subditis, ne præfata obsequia Ecclesiasticis præstent, in excommunicationem huius cap. incidere.

Obserua secundò, in hoc cap. sermonem esse tantummodo de dominis, sæculare dominium habentibus, qui id suis subditis præcipiunt. Quamobrem si quis temporale dominium non habens interdicat suis subditis, ne obsequia Ecclesiasticis præstent, aut contractus ineant, non afficitur excommunicatione. Item si quis temporale dominium habens hoc interdiceret aliquibus non sibi subditis, pœnam huius textus non contraheret; quia textus loquitur de habentibus temporale dominium, qui suis subditis interdicunt, ne contractus cum Ecclesiasticis ineant, vel ne obsequia exhibeant.

3 Explicatur excommunicatio *cap.graue*, edita cõtra non delentem de suis libris statuta libertati Ecclesiasticæ cõtraria.

3 Obserua tertiò excommunicationem huius cap. nulli reseruatam esse, vt patet ex regulis generalibus, quia nulla reseruationis verba in hoc cap. habentur. Vide glossam *hic*, Nauarrum *cap.27.num.130.vers. vigesimatertia*, Sayrum *lib.3.cap.34.num.17.* Syluestrum *v.excommunic.8.num.50.* Filliucium *tract.14.cap.9.quæsito 4.*

2 Secundò *in cap.grauem, de sententia excommunicat.* extat excommunicatio contra Consiliarios, & officiales ciuitatis, qui non delent de suis libris statuta contra libertatem Ecclesiasticam. Præterea statutarij habentes feuda Ecclesiastica, illis priuantur.

3 Circa hanc excommunicationem obserua dubium esse, vtrùm sit ipso iure lata. Ratio dubij est, quia in textu dicitur, *excommunicationis sententiam promulgare procures*, quæ sunt verba futuri temporis: verba autem futuri temporis non indicant censuram ipso iure latam; sed ferendam, vt ex regulis generalibus constat.

3 Excommunicatio *cap.graue*, an sit ipso iure lata, vel fer eda.

Nihilominus glossa *in præfato cap.verb.promulgare procures*, Alterius *disp.16.cap.4.sub finem, vers. eadem excommunicatio*, & alij, quorum sententia valdè probabilis est, putant istam excommunicationem esse ipso iure latam: sensus enim est, *excommunicationis sententiam promulgare procures*: quia iam sunt excommunicati *in cap.nouerit, de sententia excommunicationis*, seu *procura promulgari*, seu *denuntiari excommunicatos*; Summus enim Pontifex non solum vult istos excommunicationi subiici, sed etiam à iudice excommunicatos denuntiari.

Ad rationem dubitandi respondeo, illa verba esse futuri temporis quoad promulgationem, & denuntiationem; non autem quoad pœnam ipsam excommunicationis: nullus enim denuntiari solet excommunicatus nisi priùs in excommunicationem lapsus sit.

4 Scriptores statutorũ, & alij violatores libertatis Ecclesiasticæ per statuta, vel consuetudines ligantur excommunicatione *cap. nouerit, de sentent. excommun.* quod hic explicatur.

4 Tertiò *in cap.nouerit, de sentent. excommunic.* habetur alia excommunicatio contra violatores libertatis Ecclesiasticæ per statuta, vel consuetudines: excommunicantur enim primò statutarij, & scriptores statutorum; nisi fortè scribant in priuatam formam; huiusmodi enim scriptores probabile est, in præfato cap. non comprehendi, iuxta sanctum Antoninum *3.p.tit.24.cap.27.ad finem*, & Reginaldum *loco citat. num.363.* Sed oppositum probabilius videtur, quia textus simpliciter loquitur de scriptoribus; ij tamen, qui scribunt iudicata, debent illa in publicam formam scribere, vt censuram huius canonis incurrant. Ratio est, quia in textu id exprimitur. Ita Filliucius *tract.16. cap.10.quæsito 7.num.263.* & alij, quos retuli *puncto præcedenti dub.3.*

Secundò qui faciunt seruari statuta edita, vel consuetudines introductas contra libertatem Ecclesiasticam, nisi prædicta statuta de capitularibus suis fecerint amoueri.

Tertiò Consules, Rectores, & Consiliarij locorum, vbi huiusmodi statuta, & consuetudines editæ fuerint, vel seruatæ, modò scilicet ad huiusmodi statutorum editionem, vel obseruantiam concurrant: nullus enim ob peccatum alterius excommunicatur. Ita Reginaldus *lib.9. num.364.* Toletus *lib.1.cap.38:num.13.* Alterius hic *cap.4. difficult.2.* & alij, quos retuli *dub.2.ad finem.*

Quartò qui secundùm illa præsumunt iudicare, vel iudicata in publicam formam scribere.

5 Assignatur differẽtia inter excommunicationẽ *c. nouerit*, & excommunicationem Bullę.

5 Hinc facilè colligi potest differentia inter excommunicationem *cap.nouerit*, & illam, quæ hic in Bulla Cœnæ habetur.

Primò enim differt, quia excommunicatio *cap. nouerit*, extenditur ad scriptores statutorum, & ad seruantes consuetudinem introductam contra libertatem Ecclesiæ: in Bulla autem Cœnæ non est sermo de scriptoribus, vel de seruantibus consuetudinem; aliud enim est seruare consuetudinem, aliud ferre statutum, vel decretum prætextu consuetudinis: in Bulla prohibetur hoc secundum, non primum.

Secundò excommunicatio *cap. nouerit*, non est reseruata de iure communi; excommunicatio verò Bullæ reseruata est.

Tertiò *in cap. nouerit*, excommunicantur qui statuta seruari faciunt, nisi illa de capitularibus, id est, libris, in quibus statuta scribuntur, fecerint amoueri: in Bulla autem excommunicantur qui præfata statuta obseruant, seu statutis contra libertatem Ecclesiasticam vtuntur, nec vlla mentio fit de illis, qui ea non curant de libris suis deleri. Ita præcitati DD. quamquam Reginaldus *num. 361.* & alij volunt aliud esse seruare statuta, aliud vti statutis; is enim dicitur statutum obseruare, qui facit id, quod in statuto decernitur; is verò dicitur vti, qui statutum assumit ad aliquem sui vsum, & commodum, e.g. agendo contra aliquem ex vi statuti, repetendo eleemosynam, reuocando donationem, & similia.

Ego verò, licet sentiam non semper idem esse, seruare statutum, & vti statuto: nihilominus arbitror sæpe fieri posse, vt is, qui seruat, vel seruari facit statutum, dicatur illo vti, vt si iudex inferior iudicet secundùm statuti formam, dicitur illo vti, & illud seruare. Quamobrem prudentis viri iudicio relinquitur, quandónam quis vti statuto censeatur. Vide supradicta *puncto 2.num.9. & seq.* An verò possit quis absolui antequam curet statuta contra libertatem Ecclesiasticam edita deleri, constabit ex dicendis sub finem Bullæ *quæst.22.puncto 4.*

6 Statuta è capitularibus non delens an incurrat excommunicationẽ *c. nouerit*, etiamsi illa obseruari non curet.

6 Hìc tamen dubium occurrit primò, vtrùm ad incurrendam excommunicationem *cap.nouerit*, satis sit, vt quis statuta è capitularibus non deleat; etiamsi ea obseruari non curet, vel vtrùm opus sit, vt quis illa obseruari curet, & simul non faciat illa è capitularibus amoueri.

Respondeo vtrumque requiri ad istam excommunicationẽ incurrendam. Ratio est, tum quia censura non incurritur, nisi adsit opus prohibitum, & adimpleatur conditio sub qua censura infertur; nisi autem vtrumque concurrat, non adest opus prohibitum sub censura, neque adimpletur conditio, sub qua censura lata est: nam in textu dicitur, *necnon & qui de cetero seruari fecerint statuta edita, nisi ea de capitularibus suis fecerint amoueri*, vbi notanda est illa particula, *nisi*, quæ exceptionem significat. *reg.peccatum, de regul.iuris in 6. & l.actione.C.de transact.* Præterea eadem particula conditionem importat, ex Rota Romana apud Farinacium *decis.167.num.7.tom.1.p.2.* & aliis apud Augustinum Barbosam *dict.184.* & apud Angelum Gratum *dict.137.* tum quia versamur in materia pœnali, in qua benignior, & mitior interpretatio sustinetur. Ita Caietanus *verbo excommunicatio cap.31.* Nauarrus *cap.27.num.119.* Suarez *disp.21.sect.2.nu.80.* Duardus *canone 15. quæst.14.num.2.* contra Alterium *disp.16.cap.4.dub.1.* Filliucium *tract. 16.cap.10.quæsito 7.num.268. & tract.14.cap.10.num.166.quæsito 2.* Toletum *lib.1. cap.38. num.13.* Reginaldum *lib.9. cap.23. num.362.* Angelum, Paludanum, Tabienam, & alios, quos citat, & sequitur Sayrus *lib.3.cap.34.num.4.vers.tertia excommunic.*

Concedo tamen eos, qui huiusmodi statuta seruant, præsumendo secundum illa iudicare, affici excommunicatione non solum lata in Bulla Cœnæ; verum etiam *in cap. nouerit*; quia in dicto cap. excommunicantur præsumentes iudicare secundùm illa statuta, & in Bulla excom-

excommunicantur qui statutis vtuntur. Ita Suarez *num.38.* & probabile censet Filliucius *num.268.ad finem.*

Obiicies contra responsionem primi dubij, qui consuetudines contra libertatem Ecclesiasticam introductas seruari facit, ligatur excommunicatione *cap.nouerit*; etiamsi nihil de capitularibus deleri faciat; ergo etiam eamdem excommunicationem incurrit, qui statuta seruari facit; licet ea de capitularibus suis amoueri non curet.

Respondeo negando consequentiam; quia hæc conditio requiritur solùm in statutis, non autem in consuetudinibus.

7 Statuta de suis libris non amouens, sed solùm indicans se illis statutis noluisse libertati Ecclesiasticæ contraire, an ab excommunicatione eximatur.

7 Secundò dubium est, vtrùm in excommunicationem incidat, qui statuta de suis libris re ipsa non amouet; sed aliqua verba adiicit, quibus indicat se noluisse illis statutis libertati Ecclesiasticæ aduersari, aut nolle illa amplius seruari, aut velle pro non scriptis haberi. Panormitanus *in cap.nouerit, cit.num.1.* Alterius *cap.4. col.6.* Duardus *quæst. 13.ad finem,* Filliucius *tract.14.cap.10.quæsito 2.num.166.* Sylvester, Felinus, & alij apud Sayrum, & Alterium *locis citatis,* respondent incidere, saltem si ea seruari faciat, & simul non curet de libris deleri. Ratio est, quia non facit id, quod sub censura facere tenetur: tenetur enim sub censura amouere, seu delere.

Sed mihi distinguendum videtur, vel dubium est, vtrùm statutum libertati Ecclesiasticæ aduersetur, vel certum est. Si aduersari dubitatur, satisfacit ostendendo noluisse illis statutis Ecclesiasticos, vel Ecclesias comprehendi. Ratio est, tum quia canon loquitur de statutis contra libertatem Ecclesiasticam: huiusmodi autem statutum posita tali declaratione non censetur contra libertatem Ecclesiasticam, in dubiis enim standum videtur verbis legislatoris suam mentem aperientis. Si verò constet statutum esse contra libertatẽ Ecclesiasticam, non sufficit prædictam cautelam adhibere: quia *in cit. cap. nouerit, & in authent. Cassa. de sacrosanct. Eccles.* expressè præcipitur huiusmodi statuta è libris omnino auferri, vt scilicet ex hominũ mentibus amoueantur, nec alicui occasio in futurum detur eadem statuta edendi.

Obiicies, is non peccat in legem, qui eam seruat per æquipollentia: nam voluntas inspicienda est, non verba; constat enim verba intentioni deseruire, non intentionem verbis, *cap. in his, de verb.significat.* ergo qui prædicta cautione vtitur, non violat dispositionem *cap. nouerit,* cum idem ferè sit, delere statuta, & protestari se ea non fecisse animo violandi libertatem Ecclesiasticam, seu nolle ea seruari. Omissis aliorum solutionibus, ego

Respondeo negando consequentiam: non enim hæc sunt æquipollentia, vt patet ex ratione à me allata in solutione difficultatis.

QVÆSTIO XVII.

De excommunicatione contra impedientes Prælatos, ne sua iurisdictione Ecclesiastica vtantur.

TENOR BVLLÆ.

Necnon qui Archiepiscopos, Episcopos, alioſq; superiores, & inferiores Prælatos, & omnes alios quoscumque iudices Ecclesiasticos Ordinarios quomodolibet hac de causa directè, vel indirectè carcerando, vel molestando eorum agentes, procuratores, familiares, necnon consanguineos, & affines impediunt, quominus sua iurisdictione Ecclesiastica contra quoscumque vtantur, secundùm quod canones, & sacræ Constitutiones Ecclesiasticæ, decreta Conciliorum generalium, & præsertim Tridentini statuunt, ac etiam eos, qui post ipsorum Ordinariorum, vel etiam ab eis delegatorum quorumcumque sententias, & decreta, aut aliàs fori Ecclesiastici iudicium eludentes ad Cancellarias, & alias Curias seculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata etiam pœnalia, Ordinariis, aut Delegatis prædictis decerni, & contra illos exequi procurant, eos quoque, qui hæc decernunt, & exequuntur, seu dant consilium, patrocinium, & fauorem in eisdem.

IN hac quæstione tria principaliter explicabo.

Primò, quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

Secundò, quódnam sit subiectum istius excommunicationis, seu quænam personæ huius canonis censuram incurrant, impediendo Ecclesiasticos, ne sua iurisdictione vtantur.

Tertiò, vtrùm hæc censura alibi expressa reperiatur.

PVNCTVM I.

Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones, Ecclesiasticæ iurisdictioni contrariæ, in hoc canone prohibeantur.

CVm materia, seu actiones in hoc canone interdictæ aliæ sint principales, & aliæ accessoriæ, non solùm hic agam de principalibus, verùm etiam de accessoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia huius censuræ in genere.

1 MAteria præcipua huius censuræ est sacrilegium, quod committitur contra Ecclesiam, faciendo aliquam actionem principalem in hoc canone interdictam, qua Ecclesiastici impediuntur, ne sua iurisdictione vtantur. Ita communiter DD.

2 Impediẽs directè, vel indirectè iudices Ecclesiasticos ordinarios, ne sua iurisdictione vtantur, excommunicationẽ incurrit.

2 Prima autem actio est quomodolibet directè, vel indirectè impedire iudices Ecclesiasticos ordinarios hoc animo, ne sua iurisdictione Ecclesiastica contra quoscumque vtantur, iuxta dispositionem canonum, constitutionum Ecclesiasticarum, & Conciliorum generalium, præsertim Tridentini, vt patet ex ipsomet Bullæ textu. Quid autem significet verbum *impedire*, constat ex supradictis in præcedentibus quæstionibus.

Hinc sequitur primò eum, qui vi, vel metu in Ecclesiasticum iudicem, vel in suos, vel in sua bona, prohibet, ne iudex faciat ea, quæ ad ipsius iurisdictionem spectant, vel ne facta executioni mittantur, vel vt executioni mandata reuocentur, in excommunicationem huius canonis incidere; quia impedit vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ, vt in simili constat ex *l.fin.C.si quis aliquem testari prohibuerit.*

3 Iudici suadens, ne iurisdictione sua vtatur, non afficitur excommunicatione, si hoc faciat sine vi, & metu.

3 Secundò eum, qui sine vi, & metu, sed precibus, litteris hortatoriis, præmio, amore, aliáve simili ratione in causa est, ne iudex iurisdictione sua vtatur, non affici excommunicatione; quia non dicitur propriè impedire, sed iudex volens desistit, & subornatus, vel non inuitus ad aliquid iniustè agendum mouetur. *l.fin.citata.* Ita Vgolinus hic *num.2.vers.modi, §.2.ad finem,* Graffius 1.*part. lib.4. cap.18. num.124. & 138.* Duardus *canone 16.quæst.6.num.3.* Filliucius *tractat.16.cap.10. quæsito 10.num.278.* Alterius *disput.17. cap.1.col.8.versic. tribus autem modis,* Coriolanus hic *vers.hortatoriè.*

4 Impediẽs iustè Prælatos, ne sua iurisdictione vtatur, non incurrit excommunicationem.

4 Sed modò dubium est primò, vtrum sub excommunicatione vetitum sit iustè impedire Prælatos, ne sua iurisdictione vtantur. Ratio dubitandi est; quia Summus Pontifex excommunicat quomodolibet impedientes; illa enim particula, *quomodolibet*, quamlibet impediendi rationem comprehendere videtur: est enim dictio vniuersalis, quæ omnes casus, & omnem penitus modum includit, nullumque casum respuit, ex Menoch. *remed.6.de recuper.n.15.* Parisio *de resignat. lib.9. quæst.25. num.6.* & aliis apud Augustinum Barbosam *dictione 282. num.1. & sequentibus*, & apud Antonium Angelum Gratum *dictione 218.*

His non obstantibus respondeo vetitum esse tantummodo iniustè impedire. Ratio est, tum quia qui iustè impedit, non peccat: excommunicatio autem supponit mortale peccatum: tum quia interdictum est impedire Prælatos ordinarios, ne sua iurisdictione vtantur, iuxta canones, constitutiones Ecclesiasticas, & Concilia generalia; dum autem Prælatus iustè impeditur, iurisdictione Ecclesiastica non vtitur, iuxta canones; sed potiùs contrà: tum quia alioquin dari posset bellum, vt ita dicam, vtrinque iustum, quod, regulariter loquendo, non admittitur. Ita Alterius *lib.5. disp.17. cap.1. sub finem.* Vgolinus hic *num.2. & §.2.vers.4.* Filliucius *tract.16. cap.10. quæsit.10.nu.227.* Duardus hic *can.16. quæst.1.n.3.* Antonius de Sousa hic *cap.17.num.4.*

Hinc sequitur primò, eum, qui Prælatum impedit, ne iurisdictione vtatur in eum, qui non est illi subditus, non affici excommunicatione; quia canones concedere non solent iurisdictionem in non subditum, *cap. sententia 11.quæst.3. & cap. ad nostram, de consuetud.* Idem dic de eo, qui prohibet, ne iudex progrediatur in causa, in qua reus ad alium legitimè appellauit: iudicium enim per appellationem ad eum deuoluitur iudicem, penes quem legitima appellatio interponitur, vt docui de appellatione *in tractat. de censuris in communi.* Ita Duardus, Vgolinus, Alter. *locis citatis.*

Idem dic de impediente Prælatum excommunicatum vitandum, ne iurisdictionem exerceat: excommunicatus enim vitandus per canones impeditur, ne iurisdictionis actus faciat. Imò ipsius acta iurisdictionis inualida sunt, vt docui de effectibus excommunicationis *in tractatu de censuris.* Idẽ militat in consimilibus casibus, in quibus Prælatus iurisdictione caret, aut illa vtitur cõtra canones, & decreta Conciliorum generalium: nam Summus Pontifex excommunicat impedientem Prælatos ordinarios, ne iurisdictione vtantur eo modo, quo illis canones, & constitutiones Ecclesiasticæ, & Concilia generalia concedunt; ergo si impediatur Prælatus, dum alio pacto, seu contra canones iurisdictionem exercet, excommunicatione non ligatur: argumentum enim à contrario sensu validum est, quoties contrarium non est in iure expressum, nec absurdum sequitur. *l.1. §. huius rei. ff. de offic. eius, cui mand. est iurisdict. l.2. C. de condit. insert. cap. cùm virum, de regul. cap. à nobis 2. de sent. excommun.* Euerardus *in topic. legal. loco 4.* Mascardus *de probat. conclus. 1146.* Mantica *de coniect. vltim. lib.3. tit. 14.* Cardinalis Tuscus *tomo 1. littera A. conclus. 498.* & alij communiter.

Secundò sequitur eum, qui iudicem Ecclesiasticum præuenit in causa mixti fori, non affici pœna huius canonis; quia non impedit iniustè, cum præuentio iure communi admittatur, & licita sit. *l. si pluribus, ff. de legat. 1. & l.1. ff. de offic. præsid.* Ita Vgolinus hic §.2.*vers.4.* Duardus hic *quæst. 5. num.1.* Antonius de Sousa *disp. 85. num. 4.* Filliucius *tract.16. cap.10. quæsito 10. num.280.*

Tertiò Principem sæcularem, qui Ecclesiastico iudici prohibet, ne excommunicationem contra aliquem ferat, vinculo huius excommunicationis obstringi; quia iniustè impedit vsum Ecclesiasticæ iurisdictionis. Ita Vgolinus hic *num.2.versic.modi*, vbi hoc idem sentiendum putat de eo, qui iudici Ecclesiastico mandat, vt excommunicationem latam reuocet.

5 Iudicẽ Ecclesiasticũ prohibens, ne excommunicationẽ contra aliquẽ ferat, aut mandans, vt excommunicationẽ latam reuocet, an excommunicationẽ incurrat.

5 Sed oppositum mihi in hoc casu improbabile non videtur; quamuis enim extorquens absolutionem censuræ, vel eius reuocationem, per vim, vel metum ligetur excommunicatione lata *in cap. vnico, de his, quæ vi, metusve causa fiunt, lib.6.* nihilominus non videtur affici excommunicatione huius canonis; quia in hoc canone excommunicantur impedientes iudices Ecclesiasticos, ne vtantur iurisdictione contra aliquos; non verò excommunicantur facientes vti iurisdictione in fraudem alicuius.

Dices, qui curat per vim, vel metum acta iurisdictionis reuocari, in excommunicationem huius canonis incidit; ergo etiam in eamdem incidit, qui excommunicationis absolutionem per vim extorquet.

Respondeo negando consequentiam; quia iudex excommunicando functus iam est iurisdictione, & excommunicationis sententia vim habuit in continenti, modò absolutè, & non comminatoriè lata sit, consequenter qui absolutionem excommunicationis ipso iure latæ per vim extorquet, non videtur affici excommunicatione huius canonis. Secus si reuocari curet mandatum comminatorium excommunicationis.

Ad rationem dubitandi initio allatam respondeo, eum, qui quomodolibet impedit Prælatum, ne iurisdictione sua vtatur, iuxta dispositionem constitutionum Ecclesiasticarum affici excommunicatione; secus si alio pacto vtatur: nam illa particula, *quomodolibet*, licet

ex

ex se vniuersalis sit, tamen per verba subsequentia restringitur, & ab illis interpretationem limitatam capit.

6 Impediès Prælatum, quem dubitat iustè vti iurisdictione, an in huius canonis excommunicationē incidat.

6 Rogabis, vtrùm impediens Prælatum, quem dubitat iurisdictione iustè vti, seu iuxta constitutiones Ecclesiasticas, in excommunicationem huius canonis incidat.

Respondeo exponere se periculo incurrendi excommunicationem; quia fieri potest, vt Prælatus sua iurisdictione licitè vtatur, & in dubio censendus est licitè vti; quia in facto superioris non præsumitur delictum: & sicut impediens in foro externo iudicatur excommunicatus; ita etiam in foro conscientiæ iudicari debet, nisi adhibita diligentia compererit, se Prælatum impediuisse, dum iurisdictionem non exerceret, iuxta canones, & Ecclesiasticas constitutiones. Ita sentire videntur Alterius, & Duardus *locis citatis*, & alij, quos retuli *de censuris disp. 2. quæsito 2. puncto 6. §. 2. num. 49. & seq. & disp. 7. quæst. 1. puncto 5. numer. 7.*

Obiicies, in dubiis fauendum est possidenti suam libertatem; ergo impediens non est præsumendus excommunicatus.

Respondeo fauendum esse illi pro quo stat possessio: possessio autem pro eo stat, pro quo stat iuris præsumptio: præsumptio autē stat pro Prælato, qui non præsumitur sua iurisdictione iniquè vti.

An verò impediens iurisdictionis Ecclesiasticæ vsum prætextu defensionis & violentiæ prohibendæ, patet ex dictis *quæst. 15. puncto 4.*

7 Impediès priuata auctoritate iudicē Ecclesiasticū, ne sua iurisdictione vtatur, an ligetur excommunicatione.

7 Secundò dubium est, vtrùm ad incurrendam huius canonis censuram necesse sit impedire iudices Ecclesiasticos auctoritate publica, an sufficiat priuata auctoritate impedire.

Respondeo probabiliter sustineri posse non sufficere priuata auctoritate impedire; sed opus esse publica. Ratio est, inquiunt Doctores statim citandi, quia canon iste continuari videtur cum antecedenti: in antecedente autem sermo est de personis publicam auctoritatem laicam exercentibus, vt suprà dictum est. Ita Graffius *part. 1. lib. 4. cap. 18. numer. 139.* Duardus hic *quæst. 3.* Nauarrus *in manuali cap. 27. num. 69. & 70.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæsito 10. num. 277.* Suarez *disp. 21. num. 75.* Alterius *cap. 1. col. 1. versic. necnon*, contra eumdem Filliucium *tract. 16. cap. 10. quæsito 9. ad finem*, vbi sibi contrarius videtur, Alterium *disp. 17. cap. 1. versic. sed dubitari potest*, Vgolinum hic *§. 1. nu. 1. versic. quæ excommunicatio.*

An autem impediens iurisdictionem auctoritate priuata incurrat excommunicationem *cap. quoniam, de immunit. Eccles. lib. 6.* Respondent Francus *ibi num. 4.* Geminianus *num. 8.* Anchar. *num. 2.* Alterius *loco citato* incurrere; quia licet initio capitis, seu in narratiua sermo sit de illis, qui iurisdictione temporali gaudent; nihilominus dispositio generalis est: dispositio autem, & decisio legis attendenda est; sed de hac re infrà.

8 Lacerans, aut commaculans edictū Episcopi in loco publico affixum, an afficiatur excommunicatione Bullæ.

8 Ex dictis sequitur eum, qui noctu commaculat, vel dilacerat edictum Episcopi in loco publico affixum, non affici excommunicatione huius canonis; quia non dicitur impedire iurisdictionem Episcopi auctoritate publica laicali; quamquam grauiter peccat, & graues pœnas meretur. Ita Graffius, & Duardus *locis citatis.*

9 Impediès ordinarios Ecclesiasticos, ne iurisdictione laica vtantur, an excommunicationi subiiciatur.

9 Tertiò dubium est, vtrùm huius canonis excommunicatio contrahatur impediendo ordinarios Ecclesiasticos, ne iurisdictione profana, & laica vtantur, vt si Episcopus Nouatriæ, vel alterius ciuitatis, dominium, & iurisdictionem in aliquo loco temporalem habens in vsu iurisdictionis temporalis impediatur.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia canon loquitur de impediente vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ: ergo secus dicendum est de impediente vsum profanæ, temporalis, & laicæ iurisdictionis: limitata enim causa limitatum producit effectum. *l. cùm prætor. ff. de iudic.* Ita Vgolinus hic *§. 2. versic. 2.* Duardus hic *canone 16. quæst. 7. num. 6.* Antonius de Sousa hic *cap. 17. num. 5.* Alterius *disp. 17. cap. 1. col. 9. versic. cùm autem.*

10 Impediens vsum iurisdictionis delegatæ non incurrit excommunicationem huius canonis.

10 Quartò dubium est, vtrùm excommunicatio huius canonis incurratur impediendo vsum iurisdictionis delegatæ, vel opus sit, vt vsus iurisdictionis ordinariæ impediatur. Pro solutione istius difficultatis,

Aduertendum est, iurisdictionem delegatam esse illam, quæ conceditur personæ, nec ei debetur ratione officij, seu dignitatis, vt si Episcopus alicui facultatem concedat ad cognoscendam aliquam causam. Iurisdictionem verò ordinariam esse illam, quæ alicui competit ex officio, vel ratione dignitatis, siue illi competat ex concessione iuris, siue ex consuetudine, siue ex præscriptione. Quamobrē non est vocanda iurisdictio propriè delegata; sed potius ordinaria illa, quæ datur dignitati, seu personis ratione dignitatis, & in perpetuum, vt est illa, quæ in Concilio Tridentino *sessione 6. cap. 3. de reformat.* Episcopis conceditur, tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis ad corrigendos religiosos exemptos extra monasterium delinquentes, aut illa, quæ *sess. 24. cap. 6.* datur Episcopis ad absolutionem suis subditis impendendam, dum delicta occulta sunt, & ad iudiciale forum minimè deducta. Hoc pacto,

Respondeo excommunicationem huius canonis non incurri impediendo vsum iurisdictionis propriè delegatæ; sed ordinariæ. Ratio est, tum quia Summus Pontifex loquitur de impedientibus Prælatos ordinarios, ne iurisdictione sua Ecclesiastica vtantur; tum quia si Summus Pontifex voluisset excommunicationem incurri impediendo iurisdictionis delegatæ vsum, id expressisset; sicut in excommunicatione contra recurrentes ad Curias sæculares in hoc canone expressit. Ita Duardus *quæst. 7. num. 4.* Alterius *disp. 17. cap. 1. col. 6. versic. sequitur secundo*, & alij Doctores proximè citandi, contra Vgolinum hic *§. 2. num. 10.*

11 Impediens Abbates, Archidiaconos, & similes, ne sua iurisdictione vtantur, excommunicationē incurrit.

11 Hinc sequitur primò excommunicationem incurri impediendo Abbates, Decanos, vel Archidiaconos, ne iurisdictione, illorum dignitati annexa, vtantur; hæc enim est iurisdictio ordinaria. Idem dic de impediente Vicarij generalis iurisdictionem, quæ illi tamquam Episcopi Vicario competit; hæc enim est iurisdictio ordinaria, cum illi ratione officij à iure concedatur. Ita Alterius *disp. 17. cap. 1. col. 2.* Reginaldus *lib. 9. cap. 24. n. 367.* Filliucius *n. 279.* Duardus *quæst. 7. n. 1.*

Vgolinus hic *§. 1. versic. item afficit*, vbi hoc idem iure merito extendit, non solùm ad impedientem Cardinales, ne iurisdictione vtantur in Ecclesia sua titulari; (habent enim iurisdictionem ordinariam in Ecclesia sui tituli, vt alibi ostendi:) verùm etiam ad impedientem Generales, vel Prouinciales ordinum. Imò idem sentiendum putat de impedientibus Legatos à latere, vel Nuntios: tum quia sunt Episcopi, de quibus in textu expressa mentio habetur: tum quia iurisdictio iure ordinario ipsis competit.

12 Impediens Episcopos, ne iurisdictionem exerceant in iis casibus, in quibus illā tamquam Sedis Apostolicæ delegati exercere valent, ex Concilij præscripto excommunicationē incurrit.

12 Secundò excommunicationem contrahi impediendo Episcopos, ne iurisdictionē exerceāt, etiam in illis casibus, in quibus Concilium Tridentinum illis tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis iurisdictionem confert. Ratio est, tum quia hæc iurisdictio ordinaria potius censetur, quàm delegata, cùm Episcopis concedatur ratione dignitatis, vt patet ex iis, quæ tradidi *de legibus disput. 10. quæst. 2. puncto 1. nu. 3.* cum Azorio, Couarruuia, & aliis: tum quia in hoc canone excommunicatio fertur contra impedientes ordinarios, ne iurisdictione Ecclesiastica vtantur, quatenus canones, constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorū generalium, præsertim Tridentini statuunt: ergo excommunicatio incurritur impediendo Episcopos, ne iurisdictionem exerceant in iis casibus, in quibus Concilium eis facultatē concedit, tamquam Sedis Apostolicæ Delegatis. Ita glossa *in cap. irrefragabili, de offic. ordin.* Suarez *disp. 21. sect. 2.* Filliucius *tract. 11. cap. 2. quæsito 6.* Alterius *disp. 17. cap. 1. col. 6.* Sayrus *lib. 3. cap. 20. num. 4.* Duardus *canone 16. quæst. 2. num. 2.* Coriolanus hic, *initio.*

Præterea excommunicationi subiicitur impediens Episcopum in iis, quæ ad visitationem, ac morum correctionē subditorum suorum spectant: etiamsi fortè iurisdictionem exerceat, tamquam Delegatus Sedis Apostolicæ, iuxta Concilij Tridentini dispositionem *sess. 24. cap. 10.* Episcopus enim non ob id desinit esse ordinarius, nec dicitur iurisdictionem propriè delegatam exercere, cùm hæc iurisdictio dignitati Episcopali concedatur, & perpetua sit. Dicitur autem Delegatus Sedis Apostolicæ, vt subditis occasio tollatur derectandi obedientiam Episcopo prætextu exemptionis à consueta Episcopi iurisdictione. Deinde etiamsi darem Episcopum, dum aliquid, tamquam Sedis Apostolicæ Delegatus facit, vt dum Ecclesiam exemptā visitat, iuxta constitutionē Concilij Tridentini *sess. 22. cap. 8. & sess. 24. cap. 9.* non dici iurisdictionem ordinariam exercere. Nihilominus impediens illum immunis non esset ab excommunicatione contra impedientes Commissarios Apostolicos edita *canone 14.* Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæsito 10. num. 279.*

13 Impediens Episcopum ne sua iurisdictione vtatur, excommunicatione afficitur; etiamsi Episcopus nondum sit cōsecratus.

13 Tertiò impedientem Episcopum, ne sua iurisdictione vtatur, affici excommunicatione huius canonis: etiamsi Episcopus nondum sit consecratus. Ratio est, quia etiamsi admitterem istum ante consecrationem non esse propriè Episcopum; negari tamen non debet, quin sit iudex ordinarius: nam post confirmationem, iurisdictionem habet ex glossa communiter recepta *in cap. transmissam, de elect.* Vgolino hic *§. 1. versic. verum*, Alter. *disp. 17. cap. 1. col. 3.* Filliucio *quæsito 10. num. 279.* Duardo *quæst. 7. num. 1.*

Secus si impediat Episcopum electum, & confirmatum, antequam Episcopatus possessionem cœperit: nam Episcopus ante adeptam Episcopatus possessionem, non potest licitè, aut validè iurisdictionē exercere, nec Episcopatus possessionem adipisci, vel tamquam Episcopus recipi, vel admitti, antequam litteras Apostolicas obtineat: alioquin acta huiusmodi Episcopi irrita sunt, & inualida, & tam Episcopus, quàm illum recipientes incidunt in pœnas *extrauag. iniunctæ, de elect. in extrauag. communi.* Ita Duardus *loco citat. num. 1. versic. benè verum.* Alterius *disp. 17. cap. 1. col. 4. versic. solutio.* Panormitanus *cap. qualiter, de elect.* & alij.

14 Impediens iudicem Ecclesiasticū ne sua iurisdictione vtatur, in causis mixti fori, quandō excommunicationis censuram contrahat.

14 Quintò dubium est, vtrùm ad incurrendam huius canonis pœnam satis sit impedire iudices ordinarios Ecclesiasticos in causis mixti fori.

Pro solutione notandum est illa crimina esse mixti fori, quæ ab vtroquo foro vetita sunt; consequenter ab vtroque iudice puniri possunt, vt rapina, vsura, adulterium, & similia à laico perpetrata.

Dixi *à laico*; quia Ecclesiastici delinquentes non possunt à laicis puniri, vt pluribus ostendi *quæst. præcedenti*, idemque tradunt Panormitanus *in cap. cùm sit generale, num. 3. de foro compet.* Nauarrus *in cap. nouerit, de sent. excommun. notabili 6. num. 40.* Graffius *lib. 4. hic n. 126.* Vgolinus hic *§. 2. versic. 4.* & alij communiter.

Notandum est secundò in causis mixti fori iure communi dari locum præuentioni; ita vt forum, quod prius ad se causam auocat, sententiam ferre debeat. Aliud verò forum supplet solum defectū primi iudicis, iniuncta pœna culpæ commensurata, si prius iudex in ea iniungenda defecit, vel eam executioni mandare non potuit, vt patet ex dictis *quæstione præcedenti, sect. 1.* His positis,

15 Carcerans, aut alia ratione molestiā inferens agentibus, familiaribus, consanguineis, vel affinibus Prælatorū ordinariorum, excommunicationem incurrit, si hoc pacto vsum iurisdictionis eorum impediat.

Respondeo eum, qui iudices ordinarios in causis mixti fori præuenit cognoscendo causam, seu illam definiendā accipiendo, antequam ad iudicem Ecclesiasticum deducta esset, non affici excommunicatione; quia nō impedit iniustè, cum præuentioni locus sit, iuxta dicta *in secundo notabili.* Si verò impediat iudicem Ecclesiasticum, dum Ecclesiasticus laicum præuenit, aut dum ius habet cognoscendi, non obstante quauis laici iudicis præuentione, afficitur excommunicatione; quia impedit iudicem Ecclesiasticum, ne sua iurisdictione vtatur, vt si laicus, qui præuenit, impediat iudicem Ecclesiasticum, ne censuras contra delinquentem latas promulget. Ita Vgolinus hic *§. 2. versic. 4.* Duardus *quæst. 5.* Antonius de Sousa *disp. 85.* Graffius *loco citato*, Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæsito 10. num. 280.*

15 Sextò dubium est, vtrùm huius canonis censura incurratur non solùm directè, vel indirectè carcerando, aut molestando agentes, Procuratores, familiares, consanguineos, vel affines Prælatorum, Ordinariorum; verùm etiam dum alia ratione iudices ipsi ordinarij in vsu iurisdictionis suæ Ecclesiasticæ impediuntur.

Respondeo incurri quouis modo iudices Ecclesiastici ordinarij impediantur in suæ iurisdictionis Ecclesiasticæ vsu. Ratio est, quia Summus Pontifex excommunicat quomodolibet impedientes, & illa

verba, *directè, vel indirectè carcerando, vel molestando*, additafuerunt à Paulo V. & à successoribus, non ad restringendam excommunicationis pœnam; sed ad illam ampliandam, ne iudices Ecclesiastici à suo munere obeundo & iurisdictione exercenda, indirectè retrahantur metu molestiæ suis agentibus, familiaribus, consanguineis, vel affinibus inferendæ. Nonnulli enim laici cùm molestiam Prælatis inferre non possent, ipsorum consanguineos, familiares, aliósve ipsis Prælatis aliquo titulo coniunctos vexare non verebantur, vt Prælati à sui muneris vsu retraherentur; consequenter ipsos Prælatos indirectè impedire dicebantur. Ad auferendum autem istud impedimentum Summus Pontifex ista verba addidit, *directè, vel indirectè*, &c. Ita Duardus *canone 16. quæst. 3.* Quidquid in oppositum sentire videatur Antonius de Sousa hic *cap. 17. n. 1. vers. modi, quibus impediri non debent.*

16 Impediens Episcopum, ne absolutionem sacramentalem alicui conferat, non videtur excommunicationē incurrere.

16 Septimò dubium est, vtrum censura huius canonis incurratur, impediendo Episcopum, ne absolutionem sacramentalem alicui conferat. Ratio dubitandi est; quia impedit iudicem ordinarium, ne sua iurisdictione vtatur: absolutio enim sacramentalis non solum est actus ordinis; verùm etiam iurisdictionis, vt suppono ex dictis *de sacramentis*, cum communi Doctorum sententia. His non obstantibus,

Respondeo non incurri; quia in hoc canone sermo est de impedientibus vsum iurisdictionis fori externi, vt patet ex illis verbis, *iudices ordinarios*, ne iurisdictione sua Ecclesiastica contra quoscumque vtantur. Adde hunc non dici impedire vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ contra aliquem, vt in Bulla dicitur; sed potius impedire, ne iurisdictio in gratiam, & vtilitatem alicuius exerceatur. Ita Vgolinus hic *num. 3. sub finem*, Duardus hic *canone 16. quæst. 7. num. 7. vers. 6.*

Idem à fortiori dicendum videtur de eo, qui Parochum impedit, ne alicui beneficium absolutionis impendat, vt patet ex rationibus proximè allatis, ex quibus etiam colligitur responsio ad rationem dubitandi; absolutio enim sacramentalis non est actus iurisdictionis fori externi, sed interni.

17 Itē non incurrit impediens Episcopum ne potestatē ordinis exerceat.

17 Idem sentiendum arbitror, si Episcopus impediatur, ne potestatem ordinis exerceat: potestas enim ordinis communiter à Doctoribus contradistingui solet à potestate iurisdictionis. Ita Duardus, & Vgolinus *locis citatis*, contra Alterium *disp. 17. cap. 1. col. 4. quæsito 2.*

18 Octauò dubium est, vtrum censura huius canonis incurratur impediendo iudicem Ecclesiasticum ordinarium, ne iurisdictione sua vtatur in causis ad iudicem Ecclesiasticum spectantibus ex consuetudine.

18 Impediens iudicem Ecclesiasticum, ne iurisdictione vtatur in causis in quibus iurisdictio ex consuetudine ad ipsum spectat, quandonam excommunicationem incurrat.

Filliucius *tract. 16. cap. 10. quæsito 10. num. 280.* affirmatiuam sententiam simpliciter, & absolutè sustinet.

Sed mihi distinguendum videtur, vel iudex Ecclesiasticus impeditur in causis ad ipsum spectantibus ex consuetudine, quæ per sacros canones non est approbata, & confirmata, & sic impediens huius canonis excommunicationem non incurrit; quia non impedit Ecclesiasticum iudicem, ne iurisdictione sua vtatur, secundum quod canones, vel Ecclesiasticæ constitutiones decernunt. Si verò impeditur in causis ad ipsum pertinentibus ex consuetudine per sacros canones, vel constitutiones Ecclesiasticas approbata, & confirmata, impediens incurrit excommunicationem; quia impedit Prælatum, ne iurisdictione sua vtatur secundùm quod Canones, vel Ecclesiasticæ constitutiones statuunt. Quamobrē si clericus conueniat laicum pro rebus suis, vel Ecclesiæ coram Ecclesiastico iudice, vbi consuetudine receptum est, vt clericus laicum pro huiusmodi rebus coram Ecclesiastico iudice conueniat, impediens in tali euentu iudicē Ecclesiasticum, ne iurisdictione, per consuetudinem in laicos acquisita, vtatur, incidit in excommunicationem; quia huiusmodi consuetudo approbatur per sacros canones, *cap. si clericus laicum 5. & cap. cùm sit generale 8. de foro compet.* Item si quis impediat iudicem Ecclesiasticum ordinarium, ne suam exerceat iurisdictionem in causis ad forum Ecclesiasticum ratione personæ, negotij, vel rei pertinentibus ex antiqua consuetudine, incidit in excommunicationem; quia ista consuetudo approbari videtur *in cap. quoniam, de immunit. Eccles.* vt patebit ex dicendis *puncto 3.* Ex quo licet inferre sententiā Filliucij, regulariter loquendo, veram esse.

19 Impediens Prælatum, ne iurisdictione vtatur, iuxta statuta Conciliorum Prouincialium, an excommunicationē incurrat, dissensio est inter Doctores, quæ hic dirimitur.

19 Nonò dubium est, vtrum vetitum sit sub excommunicatione impedire Prælatum, dum sua iurisdictione vtitur, iuxta statuta Conciliorum prouincialium. Antonius de Sousa hic *cap. 17. num. 4. ad finem*, affirmatiuè respondet; tum quia nomine constitutionum Ecclesiasticarum intelligitur quæcumque lex Ecclesiastica; tum quia etiam statuta Conciliorum prouincialium vocantur Canones *§. porrò distinct. 3.*

Sed contrarium mihi probabilius videtur; quia nomine constitutionis Ecclesiasticæ intelliguntur sanctiones, & decreta Summorum Pontificum: sicut enim libertas Ecclesiastica illa dicitur, quæ vniuersaliter concessa est; ita etiam constitutio Ecclesiastica ea vocatur, quæ à Summo Pontifice tamquam ab vniuersali Pastore edita est. Ita Alterius *disp. 17. cap. 1. col. penult. vers. secundùm quod.*

Ad primam rationem in contrarium respondeo, negando nomine Ecclesiasticarum constitutionum hoc in loco intelligi quamcumque legem.

Ad secundam respondeo nomen canonum in materia pœnali accipi strictè, & propriè pro constitutione edita à Papa, seu sancita in Concilio generali, vt *in cap. 1. de constitut.* & *ibi* Felinus *num. 1.* & alij.

20 Impediens per mandatū, seu per alium, ne iudex Ecclesiasticus ordinarius sua iurisdictione vtatur, vtrùm excōmunicationem incurrat.

20 Decimò dubium est, vtrum ad incurrendam huius canonis censuram satis sit impedire per mandatum, seu per alium.

Respondeo affirmatiuè; quia in textu habetur dictio, *quomodolibet*, qua omnem impediendi modum comprehendi suprà sæpius probaui. Ita Vgolinus hic *§. 1. vers. 3.* Duardus hic *quæst. 4. num. 2. vers. ad contrarium*, & *quæst. 7. num. 3.*

21 Impediēs iudices Ecclesiasticos, ne iurisdictione vtantur, an incurrat excommunicationē; etiamsi effectus impedimenti non sequatur.

21 Vndecimò dubium est, vtrum ad incurrendam istam excommunicationē satis sit impedire iudices Ecclesiasticos, ne sua iurisdictione vtantur: etiamsi effectus impedimenti non sequatur, id est, etiamsi non obstante tali impedimento iudex Ecclesiasticus à suæ iurisdictionis vsu non cesset.

Respondeo non satis esse hoc pacto impedire; tum quia præbens huiusmodi impedimentum re ipsa non dicitur impedire, ne iudex iurisdictione sua vtatur; tum quia pœna ob aliquod delictum imposita non incurritur, nisi delictum consummatum sit, vt patet ex dictis *de censuris in genere, de affinitate*, & alibi. Ita Alterius *disp. 17. cap. 1. col. 8. vers. quominus, pag. 713.* Duardus hic *quæst. 7. num. 7. ad finem.*

An verò ad hanc censuram incurrendam opus sit, vt impedimentum inferatur animo impediendi iurisdictionis vsum, constabit ex dicendis in puncto proximè sequenti.

Explicatis iis, quæ ad intelligentiam primæ actionis in hoc canone interdictæ faciunt, confero me ad reliquas actiones explicandas.

22 Recurrens ad Curias sæculares, neglecto foro Ecclesiastico, an excommunicationē incurrat.

22 *Secunda actio* in hoc canone interdicta est recurrere ad Curias sæculares, seu potiùs iudicium fori Ecclesiastici eludere, recurrendo ad Cancellarias, & alias Curias sæculares animo impediendi sententias, & decreta iudicum Ecclesiasticorū ordinariorum, vel Delegatorum, vt patet ex textu Bullæ.

23 Recurrens ad iudicem sæcularem incurrit excommunicationē; etiamsi recurrat post sententias, vel antè.

23 Amplia primò siue quis ad tribunalia iudicum sæcularium recurrat post sententias, & decreta Ordinariorum, vel quorumcumque Delegatorum, siue recurrat ante huiusmodi sententias, decreta, seu ordinationes, vt si quis timore alicuius decreti ab Ecclesiastico iudice contra se ferendi recurrat ad sæcularia tribunalia, & ab illis impetret mandata, & prohibitiones, ne quid contra recurrentem ab Ecclesiasticis iudicibus decernatur. Ratio, qua moueor ad hanc ampliationem sustinendam, est; quia in textu dicitur, *post ipsorum Ordinariorum, vel etiam ab eis Delegatorum quorumcumque sententias, & decreta, aut aliàs.* dictio autem, *aliàs*, idem est, ac aliter, vel alio modo. *l. 1. §. iure, ff. de condit. & demonstrat. & l. denique, §. interdum, ff. de priuileg. legat.* Ita Reginaldus *num. 369.* Filliucius *quæsito 11. num. 283.* contra Duardum hic *quæst. 1. vers. nam in primis*, Vgolinum hic *vers. ac etiam, num. 1.* Alterium hic *cap. 2. col. 1. vers. quare.*

Amplia secundò non solum si quis recurrat ad tribunal laicorum ad obtinendas inhibitiones, vel mandata contra iudices Ecclesiasticos ordinarios; verum etiam ad hæc obtinenda contra Delegatos; quia canon de his etiam in hac parte loquitur. Ex quo patet differentia inter primam actionem, & subsequentes, quòd in prima sermo tantummodo est de impedientibus vsum iurisdictionis ordinariæ; subsequentes verò extenduntur ad eos, qui aliquam ipsarum actionum faciunt contra iudices ordinarios, vel delegatos, vt ex ipso canone clarissimè constat. Ita communiter DD.

24 Cancellariæ, & Curiæ nomine quid intelligatur.

24 Sed modò dubium est primò, quid intelligatur nomine Cancellariæ, & Curiæ, quarum recursus prohibetur.

Respondeo nomine Cancellariæ intelligi tribunal laicorum, quod alicubi Cancellaria vocatur.

Nomine Curiæ sæcularis significari tribunalia iudicū sæcularium, quæcumque illa sint: ob id enim in textu additur illa clausula vniuersalis, *& alias Curias sæculares.* Ita Alterius *disp. 17. cap. 2. col. 2. versiculo, ad Cancellarias.*

25 Sententia & decretum quid sit.

25 Secundò dubium est, quid sit sententia, & quid decretum.

Respondeo sententiam esse definitionem iudicis, qua litibus inuicem contendentium finis imponitur. *cap. iurgantium, de sentent. & re iudic.*

Decretum verò significat quamcumque iudicis definitionem, & ordinationem, seu mandatum, præceptum, & sententiam tam definitiuam, quam interlocutoriam. Alterius *loco citato col. 1. ad finem*, Duardus hic *canone 16. quæst. 7. num. 8.* & alij.

26 Eludere iudicium fori quisnam dicatur.

26 Tertiò dubium est, quid sit eludere, seu quisnam dicatur eludens iudicium fori Ecclesiastici.

Respondeo illum dici eludentem, qui non habita ratione iudicij Ecclesiastici ad Curias sæculares confugit in præiudicium potestatis, & iurisdictionis, quam iudex Ecclesiasticus contra confugientē exercuit, vel exercere debebat.

Ex quo sequitur eum, qui post sententiam, seu ordinationem, prouisionem, vel præceptum ab Ecclesiastico iudice pronuntiatum, ad sæculares iudices recurrit, affici excommunicatione huius canonis; quia hic dicitur eludere iudicium fori Ecclesiastici ad tribunal laicorum recurrendo.

27 Recurrens à iudicibus Ecclesiasticis ad laicos, incurrit excommunicationē, etiamsi sententia contra recurrentem ab Ecclesiastico iudice lata iniustitiam contineret.

27 Et hoc verum arbitror, etiamsi sententia contra recurrentem lata, violentiam, aut iniustitiam contineret; hic enim adhuc dicitur iudicium Ecclesiastici fori eludere, cùm ob iniustitiam ab Ecclesiastico iudice sibi factam, non habeat ius ad laicos confugiendi; sed alium superiorem Ecclesiasticum adire debeat, vt ex *cap. transmissa, & cap. licet, de foro compet.* & ex aliis iuribus *in quæstione decimaquinta* explicatum est, contra Antonium de Sousa hic *cap. 17. num. 3.* Couarruuiam, Ceuallos, & alios. Hoc tamen limitari potest iuxta dicta *quæst. 15. puncto 4.*

28 Recurrens ad Curias sæculares, an excommunicationē incurrat: etiamsi à iudice laico, ad quē recurrit, nihil obtineat.

28 Quartò dubium est, vtrùm ad incurrendam huius canonis pœnam satis sit recurrere ad Curias sæculares; etiamsi à iudice laico, ad quem recurritur, nil obtineatur, vel opus sit, vt mandatum, seu prohibitio contra iudices Ecclesiasticos obtineatur.

Respondeo duplicem esse DD. sententiam.

Prima est asserentium non satis esse recurrere à iudicibus Ecclesiasticis ad sæculares; sed opus esse, vt prohibitiones, seu mandata contra præfatos iudices obtineantur, & executioni mandentur. Ideò si quis ab Ecclesiasticis iudicibus ad sæculares recurrat, non incidit in excommunicationem huius canonis; nisi etiam mandata, & prohibitiones contra Ecclesiasticos iudices obtineat, & illa executioni mandari curet; ita vt prædictis iudicibus Ecclesiasticis intimentur. Ratio est, tum quia nullum præiudicium Ecclesiasticæ iurisdictioni affertur ex recursu ad sæculares, nisi aliquid contra iudices Ecclesiasticos decernatur; sed præiudicium censetur solum attentatum; tum quia istæ tres actiones, recurrere, & procurare, decerni, & executioni mandari decreta, vel prohibitiones contra iudices Ecclesiasticos, in textu exprimuntur addita inter ipsas dictione, &, quæ concursum omnium copulatiuorum requirit. *l. si quis ita stipulatus, ff. de verb. obligat. l. si is, qui ducenta, ff. de rebus dub. & cap. 2. de rescript.*

tum

tum quia verba cum effectu intelligenda sunt. *l.1. §. hæc verba, ff. quod quisque iuris, & l. quoties, ff. qui satisdare cogantur.* Ita Viualdus *hic*, Nauarrus *consil.20. de sentent. excom.* Filliucius *tract.16. cap.10. quæsito 12. num.284.* Vgolinus hic *versic. ac etiam eos, num.2.* Duardus hic *canone 16. quæst.6. num.3. & seqq.*

Hinc sequitur excommunicationem ab eo non contrahi, qui ad sæcularem iudicem recurrit contra Ecclesiasticos iudices, & alius eo inscio, vel contradicente mandatum contra eosdem obtinet, vel executioni mandari curat.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, est affirmantium sufficere, vt à iudicibus Ecclesiasticis ad sæculares recurratur animo petendi à sæcularibus iudicibus auxilium, seu mandata, vel inhibitiones contra Ecclesiasticos iudices; etiamsi posteà re ipsa non obtineantur, vel obtenta executioni non mandentur. Ratio est, quia quælibet aliarum actionum in hoc canone expressarum sufficit ad incurrendam huius canonis excommunicationem, etiamsi eis addatur copula, &; ergo etiam quælibet istarum sufficit, cùm par ratio videatur, & copula illa, &, quamuis aliquando requirat omnia copulata adimpleri, nihilominus sæpè ponitur inter diuersa, & sensum disiunctiuum facit, vt alibi probaui, & apertè constat ex aliis actionibus in hoc canone interdictis, quarũ singulæ ad incurrendam excommunicationem sufficiunt. Ita Alterius *disp.17. cap.2. col.2. & 3. versic. verum hic oritur,* & Reginaldus *lib.9. cap.24. num.369. notabili 5.*

Ad primam rationem in contrarium respondeo sufficere præiudicium attentatum per recursum; quia recursus per se prohibetur.

Ad secundam rationem patet responsio ex ratione secundæ sententiæ.

Ad tertiam respondeo facto recursu adesse effectum sub censura prohibitum. Secus si quis cogitet solum recurrere, vel conetur recurrere, sed actu non recurrat; tunc enim non adest actio, seu effectus sub censura prohibitus.

29 Recurrens ad Curias sæculares, & ab illis obtinens prohibitiones, easque executioni mandari curans, an plures excommunicationes incurrat.

29 Vtrùm verò qui recurrit, & prohibitiones, & mandata obtinet, illaque executioni mandari curat, plures excommunicationes incurrat, constat ex dictis in quæstionibus antecedentibus incurrere, quoties istæ actiones sunt moraliter distinctæ; quidquid in contrarium sentiat Alterius *loco citato col.3.* quem à fortiori sequi debent alij DD. sustinentes istas tres actiones copulatiuè prohiberi, & consequenter omnes requiri ad incurrendam huius canonis excommunicationem, ob recursum ad Curias sæculares.

30 Decreta in Curia sæculari edita ad instantiam iudicis Ecclesiastici, qui deleri curat, non incurrit excommunicationẽ.

30 Quintò dubium est, vtrùm excommunicatio ab illo contrahatur, qui curat deleri, & tolli decreta, in Curia sæculari edita ad instantiam iudicum Ecclesiasticorum, seu in confirmationem decretorum Ecclesiasticorum. Respondeo, si præcisè curet præfata decreta in sæculari Curia sanctà deleri, non incidit in excommunicationem. Ratio est, tum quia hic non dicitur recurrere, sed potiùs trahi ab Ecclesiastico iudice ad sæculare tribunal, ad quod Ecclesiasticus iudex pro suorum decretorum confirmatione recurrit; tum quia cui non conueniunt verba dispositionis, neque dispositio conuenit. *l.4. §. toties, ff. de damn. infect. l. quod constitutum, ff. de militari testam.* verba autem istius canonis non conueniunt huic casui; quia in canone sermo est de eludentibus iudicium Ecclesiasticum, recurrendo ad Curias sæculares, & procurando ab iis prohibitiones, vel mandata contra iudices Ecclesiasticos, quod hic non contingit, cùm recurrens ad Curias sæculares conetur solùm impedire, ne in Curia sæculari confirmatio decretorum Ecclesiasticorum obtineatur, vel obtenta tollatur; non verò curet tolli decreta Ecclesiasticorum iudicum. Ita Sayrus *lib.3. cap.20. num.5.* Duardus hic *canone 16. quæstione 6. nu.4.* Antonius de Sousa hic *cap.17. num.5.* Filliucius *tract.16. cap.10. quæsito 12. num.285.* Coriolanus *in expositione Bullæ versic. secundum est.*

31 Procurans decerni mandata à Curiis sæcularibus contra iudices Ecclesiasticos excommunicationẽ incurrit.

Hinc colligi potest excommunicationem ab eo non contrahi, qui, Episcopo recurrente ad tribunalia sæcularia pro confirmatione suarum ordinationum, vel decretorum, ad eadem tribunalia recurrit, inhibitiones impetrat, seu procurat, ne confirmatio concedatur Episcopo. Ita DD. citati.

31 *Tertia actio* in hoc canone principaliter prohibita, est procurare à Curiis sæcularibus decerni mandata, vel prohibitiones contra prædictos iudices Ecclesiasticos ordinarios, vel delegatos.

32 Prohibitiones, vel mandata, quæ contra iudices Ecclesiasticos decerni procurantur, an debeant esse pœnalia.

32 Sed modò dubium est, vtrùm necesse sit, vt præfatæ prohibitiones, vel mandata, quæ contra iudices Ecclesiasticos decerni procurantur, sint pœnalia.

Respondeo cum Reginaldo *lib.9. num.369.* Alterio *disp.17. cap.2. col.2. vers. & ab illis,* Duardo hic *quæst.7. num.9.* contra Vgolinum *vers. ac etiam, num.3.* Filliucium *num.285. & seqq.* probabilius mihi videri sufficere quaslibet prohibitiones, vel mandata simpliciter facta, etiam sine appositione pœnæ. Ratio est, quia canon absolutè, & generaliter loquitur, & illa particula, *etiam pœnalia*, non additur restrictiuè, sed ampliatiuè, vt ex *l.2. C. de testibus*, obseruat Menochius *consil.331. num.7. & consil.336. num.17.* Rota Romana apud Farinacium *decis.367. num.1. tom.1. part.1.* Surdus *decis.8. numer.12.* & alij, quos refert Augustinus Barbosa *dict.95. num.1.* vel dic per dictionem illam, *etiam*, idem significari, quod *maximè*; ita vt sensus sit, eum ligari excommunicatione, qui ad Curias sæculares confugit, & ab illis impetrat prohibitiones, & mandata, maximè si pœnalia sint, vt in simili tenet Baldus *lib.3. consilio 309.* & Antonius Angelus Gratus *dictione 60. num.6.*

33 Procuràs prohibitiones, vel mandata contra iudices Ecclesiasticos executioni mandari ligatur excommunicatione.

33 *Quarta actio* est procurare, vt prædictæ prohibitiones, vel mandata contra præfatos iudices Ecclesiasticos executioni mandentur.

Vtrùm verò tres proximè dictæ actiones necessariæ sint ad incurrendam huius canonis pœnam, vel earum vna sine aliis sufficiat, constat ex dictis *in expositione secundæ actionis, dub.4. num.28.*

34 Faciens prohibitiones, vel mandata contra iudices Ecclesiasticos excommunicationẽ incurrit.

34 *Quinta actio* est, prædictas prohibitiones, seu mandata facere contra præfatos iudices Ecclesiasticos. Quamobrem iudex laicus, qui huiusmodi mandata facit, statim excommunicationis vinculo ligatur; etiamsi mandata executioni mandari non curet: nam *decernere* est actio distincta ab executione. Ita Vgolinus hic *vers. eos.*

35 Exequẽs prohibitiones, aut mandata contra iudices Ecclesiasticos, excommunicationis pœna punitur.

35 *Sextà* est præfatas prohibitiones, seu mandata exequi, vt si quis huiusmodi præcepta iudici Ecclesiastico intimet, vel pœnam exigat, aut alia ratione mandata exequatur.

36 Satellites, aut alij, qui mandata contra iudices Ecclesiasticos exequuntur, in excommunicationem incidunt.

36 Ex quo sequitur satellites, aliosque iustitiæ ministros, qui dicta mandata exequuntur, in pœnam huius canonis incidere, nisi fortè metu grauis incommodi, vel probabilis ignorantiæ titulo excusentur. Ita Vgolinus *loco proximè citato*, Alterius *disp.17. cap.2. colum.4. versic. eos quoque*, Duardus hic *quæst.7. num.9. versic.4. & 11.* Filliucius *numer.286.*

Quis autem metus grauis censeatur, & sufficiat, ne quis excommunicationem contrahat, constat tum ex regulis generalibus traditis *de censuris in communi*, tum ex supradictis quæstionibus.

Hactenus explicaui actiones in hoc canone principaliter prohibitas. Actionum modò accessoriè interdictarum expositionem breuiter aggredior; quia quæ circa ipsarum intelligentiam dici possent, ex alibi dictis facilè deducuntur.

SECVNDA PROPOSITIO.

37 Auxiliũ, consilium, patrociniũ, vel fauorẽ præbens, ne iudices Ecclesiastici sua iurisdictione vtantur, excommunicationẽ incurrit.

37 MAteria minùs præcipua, seu accessoria istius censuræ est *sacrilegium*, quod committitur contra Ecclesiam faciendo aliquam actionem accessoriè hìc prohibitam.

Prima autem *actio* accessoriè prohibita est dare auxilium ad supradictas actiones principales in præcedenti propositione fusiùs explicatas, e.g. tradendo, pecuniam, quam recurrens tradat iudici laico, vt prohibitionem, vel mandatum obtineat, vel scribendo inhibitiones, & mandata, &c.

Secunda dare consilium.

Tertia dare patrocinium, & licet ista actio implicitè contineatur in auxilio, & fauore: nihilominùs Summus Pontifex voluit hoc clarioribus verbis exprimere, vt omnis dubitandi ratio è medio tolleretur. Quamobrem Aduocatus, vel alius, qui appellantis à decretis iudicum Ecclesiasticorum ad Curias sæculares patrocinium suscipit, & apud iudicem laicum instat, illumque rationibus, seu iuribus iniustè inducit ad ferendas prohibitiones, vel mandata contra Ecclesiasticos iudices, vel ad illa executioni mandanda, pœnis huius canonis subiicitur. Ita Alterius *disp.17. cap.2. col.5. versic. seu dant*, Vgolinus hic *versic. seu dant, num.1.*

Quarta actio est dare fauorem, e.g. curando, vt facilis ingressus ad sæculares Curias recurrenti pateat, vel quamprimum inhibitio concedatur.

38 Auxiliũ, consilium, vel fauorẽ præbens ad impediendum Prælatos, ne iurisdictione sua vtantur, vel ad aliam actionẽ in canone 16. vetitam, incurrit excommunicationẽ.

38 Circa istas actiones accessorias dubium est primò, vtrùm ad excommunicationem huius canonis incurrendam satis sit consilium, auxilium, vel fauorem ad quamlibet prædictarum actionum principaliter prohibitarum.

Respondeo affirmatiuè, quia actiones accessoriæ prohibentur in ordine ad principales; sed actiones principales alternatiuè, & disiunctiuè interdictæ sunt, & vnaquæque illarum sufficit, vt supra dictum est; ergo etiam sufficit aliquam actionem accessoriam circa prædictas principales seorsim sumptas exercere.

39 Consulens recursum, vel aliã actionem in canone 16. principaliter prohibitam non incurrit excommunicationẽ, nondum secuta actione principali.

39 Ex quo sequitur eum, qui auxiliũ, vel consilium dat recurrenti à iudicibus Ecclesiasticis ad sæculares, ligari excommunicatione statim ac is, cui datum est consilium, vel auxilium, recursum ad Curias sæculares habuit; etiamsi ab illis nullam prohibitionem, vel mandatum contra Ecclesiasticos iudices obtineat, vel antequam mandatum obtentum executioni mandet. Ita Alterius *disp.17. cap.2. ad finem*, contra Duardum *quæst.7. num.9.* & alios, quos retuli in explicatione secundæ actionis principaliter prohibitæ *dub.4.*

Secundò dubium est, vtrùm faciens aliquam actionem accessoriam incurrat excommunicationem, nondum secuta actione, seu effectu principaliter prohibito: vt si quis consulat alteri recursum ad Curiam sæcularem causa obtinendi mandatum, vel prohibitionem contra iudicem Ecclesiasticum, afficiatur excommunicatione, antequam recurrens obtineat mandatum, & eius executionem.

Respondeo non incurrere, nondum secuta actione principaliter prohibita. Ratio est, tum quia hoc est proprium actionum accessoriarum, vt ad censuram incurrendam non sufficiant; nisi adsit actio principalis, cuius intuitu vetitæ sunt actiones accessoriæ, vt alibi sæpius dixi: tum quia Summus Pontifex excommunicat dantes consilium, auxilium, vel fauorem in eisdem, vt dicitur in textu; is autem non dicitur, propriè loquendo, dare consilium, vel fauorem in aliqua actione, quæ nondum existit. Ita Vgolinus hic *vers. seu dant, ad finem*, Alterius hic *cap.2. col. vltima, vers. nihilominus*, Reginaldus *lib.9. cap.24. num.369. notab.5.* Coriolanus hic *vers. hic ergo*, contra Duardum hic *quæst.7. num.12.* vbi censet istas actiones non esse accessorias, sed principaliter prohibitas.

PVNCTVM II.

De subiecto, seu personis, contra quas huius canonis excommunicatio lata est, ob recursum ad curias sæculares, &c.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

1 SVbiectum huius censuræ sunt omnes iniustè quomodolibet, directè, vel indirectè impedientes iudices Ecclesiasticos ordinarios, ne sua iurisdictione contra quoscumque vtantur.

Dixi *omnes*, vt indicarem hanc censuram extendi ad omnes impedientes cuiuscumque gradus, & conditionis existant: nam textus absolutè loquitur. Ita communiter Doctores.

2 Iudices Ecclesiastici auctoritate Ecclesiastica se inuicem impedientes non incurrunt excommunicationẽ.

Ex quo sequitur tam laicos, quàm Ecclesiasticos ligari excommunicatione huius canonis, dum iniustè auctoritate laicali impediunt iudices Ecclesiasticos, ne iurisdictione sua vtantur.

2 Si verò Ecclesiastici iudices se inuicem impediant auctoritate Ecclesiastica, vt via præuentionis, vel recursus ad superiores Ecclesiasticos, non videntur in excommunicationẽ huius canonis incurrere: quia

quia ista excommunicatio videtur lata in detestationem auctoritatis, & potestatis sæcularis, quæ adhiberi solet ad impediendum vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ. Ita Filliucius *tract.16.cap.10.quæs.10.n.277.* Alterius *disp.17.cap.1.vers.necnon.* Duardus hic *quæst.7.num.1.*

Dixi, *iudices Ecclesiasticos ordinarios*, vt innuerem istam excommunicationem non incurri impediendo iudices delegatos, vt patet ex dictis *puncto præcedenti, in explicatione primæ actionis*, vbi etiam plures alias difficultates ad hanc rem facientes proposui, & dissolui.

Dixi, *contra quoscumque*, vt sciatur impedientem Prælatum, ne sua iurisdictione vtatur, affici excommunicatione, siue impediat, ne vtatur iurisdictione contra Principes, magistratus, communitates, collegia, aut alios quoslibet sæculares, siue ne vtatur contra clericos, & Ecclesiasticos in quibuscumque causis ad forum Ecclesiasticum spectantibus. Ita Filliucius *tract.16.cap.10.quæsito 11.nu.282.* Alterius *disp.17. cap.1.col.penultima, vers.cùm autem*, & alij.

3 Impediēs iudices Ecclesiasticos in sua iurisdictione non animo impediēdi vsum iurisdictionis, non incurrit excommunicationem.

3 Quæres vtrùm impediens iudices Ecclesiasticos, ne iurisdictione sua vtantur alia de causa, quàm impediendi vsum iurisdictionis, afficiatur excommunicatione huius canonis, vt si iudicem Ecclesiasticum ob priuatas inimicitias vexet, aut vulneret, aut aliam inferat molestiam, ob quam præfatus iudex iurisdictionem suam exercere non valeat.

Respondeo non affici excommunicatione. Ratio est, quia in textu dicitur, *quomodolibet hac de causa.* vbi notanda est illa clausula, *hac de causa.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur ob actiones accessorias.

4 SVbiectum huius censuræ non solùm sunt impedientes iudices ordinarios Ecclesiasticos, ne sua iurisdictione vtantur, vt in prima propositione explicatum est; verùm etiam omnes illi tam laici, quàm Ecclesiastici qui iudicium fori Ecclesiastici eludentes ad Curias sæculares recurrunt animo impediendi decreta, & ordinationes iudicum Ecclesiasticorum ordinariorum, vel delegatorum, & qui à Curiis sæcularibus procurant prohibitiones, vel mandata contra præfatos iudices Ecclesiasticos decerni, aut contra illos exequi. Item huic censuræ subiiciuntur decernentes huiusmodi prohibitiones, vel mandata, aut illa exequentes, aut dantes in his consilium, auxilium, patrocinium, & fauorem. Hæc propositio satis constat ex iis, quæ puncto præcedenti dixi. Propterea in eius explicatione diutius non immorabor.

PVNCTVM III.

Vtra excommunicatio contra turbantes, seu impedientes iurisdictionem Ecclesiasticam alibi expressa reperiatur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Explicatur excommunicatio *cap. quoniam, de immunit.*

1 NOn solùm in hac Bulla, vt explicatum est; verùm etiam *in cap. quoniam, de immunit. Eccles.* lata est excommunicatio contra turbantes iurisdictionem Ecclesiasticam; nam *in cap.quoniam, cit.* excommunicatur qui in causis ad forum Ecclesiasticum ratione rei, negotij, vel personæ pertinentibus de iure, vel antiqua consuetudine impedit, ne quis litteras Apostolicas impetret, aut ne litiget coram iudice Ecclesiastico ordinario, vel delegato tam directè, quàm indirectè per se, vel per alium.

Excommunicantur etiam dantes consilium, auxilium, vel fauorem, & ista excommunicatio perseuerat, donec delinquens satisfactionem præstiterit iudici Ecclesiastico, & parti quam impediuit, seu turbauit in prosecutione sui iuris.

Quæ circa huius cap. intelligentiam dici possent, facilè colliguntur ex dictis in hac, & præcedentibus quæstionibus.

2 Affertur differentia inter excommunicationem Bullæ, & cap. *quoniam.*

2 Hic solùm breuiter notanda est differentia inter excommunicationem huius Bullæ, & illam, quæ *in cap.quoniam, cit.* habetur.

Prima differentia est, quòd excommunicatio Bullæ Summo Pontifici reseruata est; excommunicatio verò *cap.quoniam*, non est reseruata; sed à quolibet Confessario approbato iure communi auferri potest, modò delinquens iudici Ecclesiastico, & parti impeditæ satisfecerit. Ob id glossa *ibidem* obseruat, delinquentem non posse absolui, nisi effectualiter satisfecerit, quod etiam ego, per se loquendo, approbo; aliquando tamen fieri potest, vt quis licitè absoluatur, nondum præstita actuali satisfactione, vt patet ex iis, quæ tradidi *de censuris in genere, disp.1.q.3.punct.9.* vbi hanc difficultatem in terminis explicaui; ad ibi dicta vos remitto.

Secunda differentia est, quia in Bulla Cœnæ sermo est solùm de impedientibus iudices Ecclesiasticos ordinarios, ne sua iurisdictione vtantur; in cap. verò *quoniam*, sermo est de impedientibus, ne quis litiget coram iudice Ecclesiastico ordinario, vel delegato.

Tertia differentia est, quia Bulla loquitur de impedientibus quomodolibet iudices Ecclesiasticos directè, vel indirectè; cap. verò *quoniam*, loquitur de impedientibus alios, etiam laicos, ne litigent, vel conueniant alios coram iudice Ecclesiastico: regulariter tamen loquendo, qui alium impedit, ne coram Ecclesiastico iudice litiget, videtur etiam indirectè impedire iudicē Ecclesiasticum, ne iurisdictione sua vtatur; consequenter excommunicatione Bullæ affici videtur, nisi titulo ignorantiæ, aut alia iusta de causa excusetur. Vide Duardum *can.16.q.1.n.5.vers.adde*, & Alterium *disp.17.c.1.ad fin.* vbi etiam explicant differentiam inter hunc decimumsextum canonem, & inter decimumtertium, & decimumquartum eiusdem Bullæ, quam differentiam quilibet extrahere potest, si verba singulorum canonum ritè perpendat, & inter se conferat.

3 Religiosi ordinis S. Francisci de Obseruantia incurrunt excommunicationē, dum ad Curias sæculares recurrunt contemnentes ordinationes commissariorum sui ministri Generalis.

3 Quæres, vtrùm extent aliæ censuræ in hac materia.

Respondeo primò in quadam constitutione Gregorij XIII. cuius initium est, *Quoniam nostro pastorali*, extare excommunicationem Summo Pontifici reseruatam contra Religiosos, vel Religiosas Ordinis S. Francisci de Obseruantia, qui ad Curias sæculares recurrunt contemnentes ordinationes Commissariorum sui ministri Generalis.

4 Respondeo secundò, *in cap.quicumque, de sent. excom. in 6.* reperiri excommunicationem latam, primò contra eos, qui dant licentiam vexandi, vel grauandi in personis, vel bonis, iudices, qui censuram excommunicationis, suspensionis, vel interdicti tulerunt, aut aliquem suorum, aut aliquem eorum, quorum occasione censura lata est, aut obseruantes illam censuram, vel eos, qui cum affectis censura communicare nolunt.

4 Explicatur excommunicatio *cap. quicumque, de sententia excommunicationis.*

Hoc tamen intelligitur, nisi is, qui licentiam dedit, re adhuc integra licentiam reuocauerit, aut si res non sit integra, sed ad bonorum captionem processum sit, nisi intra octo dies restitutionem, vel satisfactionem fecerint.

Secundò contra eum, qui præfata licentia vti audet molestando, vel grauando iudices Ecclesiasticos, qui censuram tulerunt, vel eos, quorum occasione censura lata est, vel aliquem suorum.

5 Grauans, vel molestans suo proprio motu, iudices Ecclesiasticos, qui censurā tulerunt, siue eos, quorum occasione censura lata est, siue aliquem suorum, excommunicationem cap. *quicumqi*, incurrit.

5 Tertiò contra eum, qui sine licentia motu proprio molestat, vel grauat iudices Ecclesiasticos, qui censuram tulerunt, vel eos, quorum occasione censura lata est, vel aliquem suorum. Circa istam excommunicationem

6 Suorum nomine quinam intelligātur.

6 Dubium est primò, quid nomine *suorum* in hoc cap. intelligatur.

Respondeo intelligi propinquos, vel familiares, vt consanguineos, filios, famulos, aliosque domesticos; isti enim vocantur *sui*. Ita glossa *in d.cap.quicumque, verb.suorum*, Caietan. *verb.excommun.cap.36.* Nauarr. *cap.27.n.99.* Reginald. *lib.9.cap.24.num.370.* Sayrus *lib.3.cap.29. n.23.* & alij, quos in simili retuli *de censuris disp.7.q.4.punct.3.n.4.*

7 Licentiā præbens iustè vexādi eum qui ceblurata tulit, vel eos quorū occasione censura lata est, non incurrit excommunicationē.

Hinc sequitur eum, qui prohibet, ne quis aliquid vendat, aut emat, aut molat frumentū iudici, qui excommunicationē tulit, vel eius familiæ, affici excommunicatione huius capitis *quicumque*. Ita glossa & alij *locis cit.* hic enim dicitur grauare personas in d.cap. expressas.

7 Secundò dubium est, vtrùm iustè vexans, seu iustè vexandi licentiam præbens afficiatur excommunicatione prædicti cap.

Respondeo negatiuè; quia, propriè loquendo, is grauari non censetur, cui aliquod onus, vel molestia iustè imponitur; iustè enim patitur, quod patitur. Et hoc verum est, etiamsi vexans ex odio, & vindicta vexet, modò re ipsa non plus vexet, quàm ratio iustitiæ ferat. Ratio est, quia ad incurrendam excommunicationem non attenditur actus internus; sed externus sub censura prohibitus. Ita DD. citati, & alij quos in simili adduxi de eo, qui clericum iustè verberat, quamuis id etiam ex ira faciat. Idemque sustinere debent DD. quos hac quæst. adduxi *punct.1.dub.1.num.4.*

8 Mandans iudicem Ecclesiasticum, vel aliquem suorū grauari, incurrit excommunicationem.

8 Tertiò dubium est, vtrùm dans mandatum ad aliquam ex præfatis actionibus faciendam incidat in excommunicationem.

Respondet affirmatiuè Syluester *verb.excommunicatio 7. num.27. §.duodecima*, Sayrus *loco cit.num.22.*

Sed mihi distinguendum videtur, vel qui dat mandatum, publica vtitur auctoritate in eum, qui delictum committit, ita vt patrato delicto ei subiiciatur; vel nulla in ipsum auctoritate gaudet. Si nulla in eum auctoritate gaudet, censeo dantem mandatum nō affici excommunicatione huius capitis; quia non dicitur, propriè loquendo, licentiam dare, & cùm in materia pœnali versemur, verba strictè interpretari debemus. Si verò auctoritate gaudet in delinquentem, arbitror dantem mandatū affici excommunicatione; quia huiusmodi mandatum continet facultatem, & approbationem. Idem à fortiori dicendum est de iubente, & præcipiente, vt etiam præfati Doctores admittunt: nam iussio licentiam comprehendit.

9 Excommunicatio cap. *quicumque*, quandonam Summo Pontifici reseruata sit.

9 Quartò dubium est, vtrum excommunicatio *cap.quicumque*, sit Summo Pontifici reseruata.

Respondeo esse reseruatam Summo Pontifici, si delinquens in excommunicatione manserit per duos menses; ante verò duos menses non est Summo Pontifici reseruata, vt apertè constat ex verbis dicti cap. Idemque obseruat Sayrus, Reginaldus, & alij *locis citatis.*

10 Affertur differentia inter excommunicationem Bullæ, & cap. *quicumque.*

10 Quintò dubium est, quæ differentia sit inter excommunicationem Bullæ, & excommunicationem præfati *cap.quicumque.*

Respondeo hanc esse differentiam, quòd excommunicatio Bullæ lata est contra impedientes, aut procurantes impedire Prælatos, ne iurisdictione sua vtantur; consequenter huiusmodi excommunicatio vtplurimum fauet Ecclesiasticæ iurisdictioni exercendæ. Excommunicatio verò *cap.quicumque*, edita est contra eos, qui occasione censurarum inflictarum vexant, vel dant licentiam vexandi infligentes censuras, vel eos, quorum occasione censuræ latæ sunt, vt iam explicatum est; consequenter huiusmodi excommunicatio directè fauet iurisdictioni censurarum exercitæ.

QVÆSTIO XVIII.

De excommunicatione, quæ contrahitur tum ob vsurpationem iurisdictionis, reddituum, fructuum, & prouentuum ad Summum Pontificem, vel ad alias personas Ecclesiasticas pertinentium; tum ob eorumdem sequestrationem sine legitima superiorum licentia.

TENOR BVLLÆ.

Quive iurisdictiones, seu fructus, redditus, & prouentus ad Nos, & Sedem Apostolicam, & quascumque Ecclesiasticas personas, ratione Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum pertinentes vsurpant, vel etiam quauis occasione, vel causa fine Romani Pontificis, vel aliorum, ad id legitimam facultatem habentium, expressa licentia sequestrant.

VT ordine consueto progrediar, quatuor præcipuè explicanda propono in hac quæstione.

Primò quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

Secundò

Secundò circa quas res, actiones hic vetitæ fieri debeant, vt censura incurratur, seu quódnam sit obiectum actionum in hoc canone interdictarum.

Tertiò quódnam sit subiectum huius censuræ, seu contra quas personas hæc censura feratur.

Quartò vtrum hæc censura alibi reperiatur.

PVNCTVM I.

Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones in hoc canone prohibeantur, videlicet vsurpando, vel sequestrando iurisdictionem, reditus Ecclesiasticos, &c.

PRiùs explicabo materiam in genere, deinde in specie, seu in quibúsnam actionibus specialiter hæc materia consistat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur in genere materia huius censuræ.

1 MAteria huius censuræ est sacrilegium, quo Ecclesiasticæ personæ in suis bonis Ecclesiasticis, vel Ecclesiastica libertas, & auctoritas in præfatis bonis offenditur, & violatur. Ratio est, quia sacrilegium committitur, dum vsurpantur bona Ecclesiastica, quibus Ecclesiæ ministri ad propriam sustentationem, & ad temporalem cultum indigent. *cap. sunt qui opes, & cap. quisquis* 17. *quæst.* 4. *cap. prædia, & cap. indignè* 12. *quæst.* 2. Sed materia huius censuræ est præfata vsurpatio, & læsio; ergo materia huius censuræ est sacrilegium, quo Ecclesiasticæ personæ in suis bonis offenduntur. Ita Alterius *disp.* 18. *cap.* 1. *col.* 4. *vers. hinc sequitur, ad finem.* Caietan. *verb. excommunicatio cap.* 27. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 21. *num.* 2. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 8. *quæsito* 8. *num.* 209. Antonius de Sousa *in expositione Bullæ cap.* 18. *num.* 1. & alij.

Vt hoc clariùs intelligatur, aduerte fructus beneficiorum dupliciter considerari posse.

Primò vt sunt res quædam, quæ per contractum licitum à beneficiario in alium transferuntur, & hoc pacto efficiuntur profani, & sub potestatem Regum, & Principum cadunt.

Secundò vt sunt fructus beneficiorum, seu quatenus ad Ecclesiasticam personam pertinent, & hoc pacto immunes, & exempti sunt à potestate laicorum, quia non solùm beneficia, quæ consistunt in iure percipiendi fructus Ecclesiasticos, sunt sacra; sed etiam ipsamet prædia Ecclesiarum, vt talia sunt, & ipsorum fructus; consequenter qui absque legitima facultate illos eripit, sacrilegium committit. Vide Calderinum *in cap. nostra, de rescript. quæst.* 3. & Felinum *ibidem num.* 9.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Materia huius censuræ specialiter consistit in vsurpatione iurisdictionis, aut fructuum, reddituum, & prouentuum pertinentium ad Sedem Apostolicam, vel ad alias quaslibet personas Ecclesiasticas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, vel beneficiorum Ecclesiasticorum.

2 MAteria huius censuræ specialiter consistit,

Primò in vsurpatione iurisdictionis, aut fructuum, reddituum, & prouentuum pertinentium ad Sedem Apostolicam, vel ad alias quaslibet personas Ecclesiasticas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, vel beneficiorum Ecclesiasticorum.

Secundò in præfatorum sequestratione, quauis occasione fiat sine legitima facultate. Hæc propositio clarè constat ex textu.

3 Vsurpare quid sit.

3 Sed modò dubium est primò, quid sit *vsurpare*.

Respondeo hoc verbum accipi pro actione, qua quis alienam sibi adscribit, tamquam propriam, seu tamquam sibi debitam; licet sciat ad alium pertinere, ex glossa *in cap. multi* 2. *quæst.* 1. Vel, vt alij loquuntur, pro actione qua quis rem alienam rapit, non tamquam alienam; sed tamquam propriam, seu ac si ad se pertineret. Quamobrem is dicitur vsurpare bona in hoc canone expressa, qui ea sibi tamquam propria vendicat, quasi potestatem in his habens, seu quasi iure proprio vtens. Ita Caietanus *in summa verbo excommunicatio, cap.* 27. *versic. secunda*, Alterius *disput.* 18. *cap.* 1. *col.* 4. *versic. ad hunc modum.* Nauarrus *cap.* 27. *num.* 69. Toletus *lib.* 1. *cap.* 28. *in verb. tertia.* Duardus *can.* 17. *quæst.* 10. & 11. *num.* 1. Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 96. Vgolinus hic *cap.* 12. *num.* 4. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 8. *num.* 225. Antonius de Sousa *disp.* 87. Reginaldus *lib.* 9. *cap.* 25. *num.* 372. & alij.

4 Fures, qui fructus, vel prouentus Ecclesiasticorum furantur, non incidunt in excommunicationē Bullæ.

4 Hinc sequitur primò fures, latrones, & milites, qui fructus, & prouentus Ecclesiasticorum furantur, aut rapiunt, non incidere in censuram huius canonis, quia non dicuntur hæc bona vsurpare, iuxta strictam, & formalem huius verbi significationem, cum hæc non subtrahant tamquam propria, seu ac si ad se pertinerent, seu ex prætenso iure, sed rapiunt tamquam aliena. Ita DD. citati, quamuis oppositum sentire videatur Sayrus *lib.* 3. *cap.* 21. *num.* 4. cuius sententiam probabilem putat Filliucius *loco citato.* Quamquam idem Sayrus *num.* 4. *ad finem* nostram sententiam non reprobat.

5 Fructus Ecclesiasticorum beneficiorū ab alio sublatos, sed apud se existentes non restituens ex negligētia, non ligatur excommunicatione Bullæ.

5 Secundò eum, qui fructus Ecclesiasticorum beneficiorum ab alio sublatos, sed apud se existentes non restituit, ex negligentia soluendi, non ligari hac excommunicatione; quia non dicitur vsurpare, cum illos non retineat tamquam sibi debitos, seu ad se pertinentes, licet sciat ab alio antea vsurpatos fuisse. Ita Alterius *loco citato cap.* 1. *dub.* 2. *ad finem*, post Cardinalem *in Clement.* 1. *num.* 22. *de decimis.* Secus si illos tamquam proprios retineat: tunc enim dicitur vsurpator, & parum refert esse primum, vel secundum vsurpatorem. Ita Filliucius *nu.* 224. & alij quos referam *puncto* 3. *num.* 3. & *seq.*

6 Vsurpans sibi bona à suis prædecessoribus Ecclesiæ tradita incurrit excommunicationem.

6 Tertiò eum ligari excommunicatione, qui bona à suis prædecessoribus Ecclesiæ tradita ad diuina officia persoluēda, sibi vendicat, tamquam ad se pertinentia, putans diuina officia malè administrari, aut qui multas in bello fecit expensas, quarum debitam à Principe compensationem non accepit, & ob id bona Ecclesiasticorum titulo compensationis accipit tamquam sibi debita: hic enim dicitur bona ad Ecclesiasticas personas pertinentia vsurpare, nisi fortè ob bonam fidē, & ignorantiam excusetur. Ita Toletus *in expositione tertiæ partis excommun. nonæ cap.* 29. Reginaldus *loco cit. num.* 372. *vers. secundum est*, & alij.

7 Vsurpans bona Ecclesiastica incurrere videtur excommunicationem quauis intentione vsurpet.

7 Rogabis vtrùm in hoc canone vetita sit vsurpatio prædictorum bonorum quauis intentione fiat.

Respondent Caietanus, Alterius, & Nauarrus prohibitum esse hæc bona vsurpare, vel sequestrare, non qualitercumque; sed tamquam res Ecclesiasticas, id est, vt sunt res, prouentus, seu redditus Ecclesiæ. Ratio est, quia verba formaliter accipienda sunt: non viderentur autem formaliter accipi, nisi bona Ecclesiæ prædicta intentione acciperētur.

Ego verò sentio vetitam esse prædictorum bonorum vsurpationem, quauis intentione fiat, modò bona vsurpentur, id est, accipiantur, tamquam ad se pertinentia. Ratio est, quia Summus Pontifex absolutè, & indistinctè excommunicat eos, qui prædicta bona vsurpant, id est, sibi tamquam propria vendicant, seu appropriant: hæc enim est formalis interpretatio verbi *vsurpare*; ergo frustra limitatio additur, asserendo opus esse, vt bona Ecclesiæ subtrahantur quatenus sunt bona Ecclesiæ: satis ergo est ad incurrendam censuram, vt vsurpans sciat hæc bona Ecclesiæ esse, & ea sibi adscribat, tamquam sibi debita, & quasi iure proprio, vt benè in hac parte Sayrus *loco citato num.* 4. quem reijcere prætendit Duardus *canone* 17. *quæst.* 11. *num.* 1. & alij. Quamquam omnes isti Doctores conciliari posse videntur hoc pacto, asserendo non opus esse, vt vsurpans accipiat illa bona, quatenus sunt Ecclesiæ, seu, quia ad Ecclesiam pertinent; sed vt sunt Ecclesiæ, id est, vt accipiat illa tamquam ad se pertinentia, sicut ad Ecclesiam pertinent. Ita Toletus *cap.* 29. *num.* 7. Filliucius *num.* 223. Antonius de Sousa, & alij.

8 *Sequestrare* quid sit.

8 Secundò dubium est, quid significet verbum *sequestrare*.

Respondeo in hoc loco idem esse, ac bona iurisdictionaliter deponere, seu impedire, ne ab Ecclesiasticis personis, ad quas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, vel beneficiorum pertinent, percipiantur. Sic enim colligitur, tum ex subiecta materia, de qua in hoc canone tractatur, contra violatores Ecclesiasticæ immunitatis, & libertatis: tum ex ratione, & definitione sequestri in genere; *sequestrare* enim, in genere loquendo, nihil aliud est, quam rem aliquam, de qua inter duos controuertitur, tradere alicui certæ personæ custodiendam, vel etiam possidendam, donec lis dirimatur, & constet, cui de iure debeatur. *l. sequester, ff. de verborum significat. & l. interesse puto, ff. de acquirenda possessione.* Ita Suarez *num.* 98. Moneta *de distribut.* 1. *part. quæst.* 9. *num.* 1. vbi fusè de sequestro differit, Alterius *cap.* 2. Duardus hic *quæst.* 10. Reginaldus, Vgolinus, Sousa & alij *locis citatis.*

9 Sequestratio quotuplex sit.

9 Obserua tamen duplicem esse sequestrationem, alteram voluntariam, quæ fit de consensu vtriusque partis; alteram necessariam, quæ fit præcepto iudicis ad instantiam vnius tantum partis, vel ex officio iudicis. Hoc in loco non est sermo de sequestratione primo modo; sed secundo: nam Summus Pontifex cauere intendit damna, & iniurias Ecclesiasticorum: nullus autem sciens, & volens damnum, & iniuriam pati censetur, cum scienti, & volenti non fiat iniuria, *cap. scienti, de regul. iur.* Ita Doctores citati per Panormitanum *in cap. dilectus num.* 11. *& seq. de sequestr. possess.* Curtium *in tractat. de sequestr. quæst.* 1. *num.* 19.

PVNCTVM II.

Quænam res vsurpari, vel sequestrari debeant, vt censura huius canonis incurratur.

VT ea, quæ hoc loco explicanda proposui, clarè percipiantur, gradatim progrediar. Prius enim explicabo, quænam bona vsurpanda, & sequestranda sint. Secundò ad quas personas hæc bona pertinere debeant, & qua ratione, seu titulo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicantur bona quorum vsurpatione censura huius canonis incurritur.

1 BOna, quorum vsurpatione, & sequestratione præsens excommunicatio incurritur, sunt iurisdictiones, fructus, reditus, & prouentus, vt expressè dicitur in Bulla.

2 Quid, & quotuplex sit iurisdictio.

2 Quæres primò, quid, & quotuplex sit iurisdictio, cuius vsurpatione contrahitur excommunicatio.

Respondeo iurisdictionem esse facultatem, seu potestatem iuris dicendi circa res, vel personas. *l. imperium ff. de iurisdictione omnium iudicum.* hæc autem iurisdictio multiplex est, Ecclesiastica, & temporalis. Item alia est ordinaria, alia delegata, & alia accessoria, vt docui *de legibus, loco* statim *citando.* Rursus alia contentiosa, quæ fit cum strepitu iudiciali, & in die festo exerceri non potest, vt patet ex dictis *in tertio Decalogi præcepto.* Alia est gratiosa, & voluntaria, quæ nemine contradicente solet exerceri in omni loco, & tempore, vt pluribus in locis alias ostendi. Videri potest Filliucius *tractat.* 16. *cap.* 8. *quæs.* 10. *num.* 219. Vgolinus *cap.* 17. *num.* 1. Duardus *lib.* 2. *canone* 17. *quæst.* 3. & quæ ego tradidi *in tract. de legibus disput.* 10. *quæst.* 2. *puncto* 1. *num.* 3.

3 Vsurpans sibi quamcumque iurisdictionem excommunicationem incurrit.

3 Hinc sequitur primò eum ligari censura huius canonis, qui iurisdictionem quamcumque sibi vsurpat, saltem si illam vsurpet tamquam propriam, & ad se pertinentem, & modò iurisdictio, quam vsurpat, pertineat ad personas Ecclesiasticas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum, vt infra explicabo. Ratio istius illationis est, tum quia hic canon simpliciter loquitur de iurisdictionibus; ergo de qualibet intelligendus est, iuxta regulas generales sæpiùs repetitas: tum quia iurisdictio censetur fructus illius dignitatis, cui adnexa est; sicut etiam collatio beneficij dicitur esse in fructu mensæ Episcopalis, *cap. cùm olim, de maioritate & obedientia.* Ita Vgolinus *loco citato*, Suarez *disput.* 21 *sect.* 2. *num.* 95. Duardus *quæst.* 3. *num.* 13. Antonius de Sousa *in relectione Bullæ cap.* 18. *disput.* 86. *num.* 2. Filliucius *loco citato*, contra Alterium *disp.* 18. *cap.* 1. *colum.* 1. *versic. iurisdictiones*, existimantem, & probantem hunc canonem intelligendum esse de iurisdictione temporali; non verò de spirituali Prælatorum. Primò, quia, inquit ipse, de spirituali egerat *canone* 14. 15. & 16. Secundò, quia hic agit de fructibus & prouentibus, qui sunt res temporales; consequenter etiam agere videtur de iurisdictione temporali. Tertiò, quia vtitur numero plurali, *iurisdictiones*; ergo videtur loqui de temporali; quia iurisdictio spiritualis est vna correspondens dignitati. Temporales verò iurisdictiones plures, & variæ esse possunt, competentes eidem Prælato. Verum istæ rationes mihi valdè infirmæ videntur.

Ad primam, & secundam respondeo non solùm agere de prouentibus; verùm etiam de iurisdictionibus absque restrictione. Nec incongruum est hic iterùm agere de iurisdictione spirituali; quamuis de eadem in præcedentibus tractauerit, præsertim cùm hic agat de fructibus, & iurisdictio inter prouentus, & fructus beneficij Ecclesiastici recenseri possit, ex Suarez *disp.21. sect.2. num.9.*

Ad tertiam respondeo vti nomine plurali, vt non solùm temporalem, sed etiam spiritualem iurisdictionem complectatur.

4 Iurisdictionem furtiuè exercens an excommunicationem incurrat.

4 Dixi in præcedente illatione, *saltem si illam vsurpet tamquam propriam*; quia si illam furtiuè exerceat, inquit Duardus *quæst.3. num.15.* non incurrit excommunicationem, vt in simili dictum est de latronibus, & furibus. Sed hæc limitatio mihi displicet; quia quicumque iurisdictionis actus exercet, iurisdictionem non habens, videtur sibi iurisdictionem vsurpare, cùm illam exercere soleat, quasi proprio iure vtens, eamque sibi adscribens.

5 Iactans, & ostentãs se Episcopum talis loci & Ecclesiæ, non incurrit excommunicationẽ.

5 Secundò sequitur eum, qui se verbis præcisè iactat, & ostentat Episcopum talis Ecclesiæ, vel Prælatum, cùm re ipsa non sit, non ligari censura huius canonis; quia cùm nullum iurisdictionis actum exerceat, nec vlli damnum inferat, non videtur reus vsurpatæ iurisdictionis. Secus dicendum arbitror de eo, qui sibi Episcopatum, vel Prælaturam arrogat, vt infrà explicabo.

6 Fructuũ, & redituũ nomine quid intelligatur.

6 Quæres secundò, quid nomine fructuum, reddituum, & prouentuum hoc in loco intelligatur.

Respondeo intelligi emolumenta, & vtilitates, quæ ratione beneficiorum, monasteriorum, vel Ecclesiarum ad Ecclesiasticos spectant, siue suapte natura producantur, siue hominis industria concurrente proueniat: fructus enim alij naturales sunt, alij industriales, & alij mixti, vt cum Menochio, Vasquez, Molina, & aliis docui *de contractibus, disput.1. quæst.3. puncto vltim. §.1. num.1.* Cùm autem redditus, & prouentus nomen latius pateat, quàm nomen fructus in stricta significatione acceptum, ex glossa *in cap. generali, de elect.in 6. & Clement.1. de rebus Eccles. non alienand.* Surdo *consil.162. num.1. tom.2.* Alterio *disput.18. cap.1. col.2.* Duardo hic *quæst. 5.* Moneta *de distribut. 1. part. quæst.7. num.2.* & aliis. Propterea Summus Pontifex volens excommunicatione obstringi eos, qui emolumenta clericorum vsurpant, ad tollenda dubia, addidit fructus, reditus, & prouentus. Reditus verò sunt annui fructus, dicti à verbo *redeo*, eo quòd singulis annis redeant, ex Tiraquello *in retract.lign.§.1.* Nauarro *de redit.quæst.1.monit.1.* Vgolino hic *cap.17.num.3.* Moneta, & Duardo *locis citatis.*

7 Reditus vnde dicantur.

7 Vel etiam à verbo *reddo*, eo quòd fundus redditus ferat, ex Alterio *loco cit.* & aliis.

8 Prouentus vnde dicatur.

8 Prouentus dicitur à verbo *prouenio*, & est nomen vniuersale, complectens omnia quocumque titulo prouenientia, siue ex mulcta, siue ex iurisdictione, siue quocumque alio pacto, ex Innocentio *in cap. pastoralis, num.4. de donat.* Vgolino, Duardo, & Alterio *locis citatis.* Ex fructibus tamen detrahendæ sunt expensæ, quia fructus dicuntur illi, qui supersunt, detractis expensis factis gratia acquirendorum, colligendorum, & conseruandorum fructuum. *l. si à domino, §. fructus, ff. de petit.hæred. & l.1.C. de fruct. & lit. expen.*

Hinc sequitur vsurpantem glandes, oleas, syluas cæduas, fœnum, triticum, vuas, pensiones domorum, vel prædiorum, census, decimas, & aliæad Ecclesiasticas personas ratione Ecclesiarũ, monasteriorum, vel beneficiorum pertinentia, ligari censura huius canonis; quia hæc omnia nomine fructuum, redituum, & prouentuum continentur. Ita Alterius, Duardus, Vgolinus *locis citatis*, qui putant idem sentiendum de vsurpantibus, vel sequestrantibus vecturas nauium, vel iumentorum, aut mercedes colonorum, aut seruorum operas ad personas Ecclesiasticas prædicto modo spectantes; quia nomine prouentuum comprehenduntur.

Idem dic de vsurpante ius fruendi re aliqua fructifera; quia huiusmodi ius significatur nomine fructus. *l. vaccæ emptor. ff. de euict.* Ita Alterius *loco citato col,2.* Idem militat de vsurpante fœtum animalium, pilum, lac, & lanam; quia hæc nomine fructuum comprehenduntur. *l. in pecudum, ff. de vsur. & l. vaccæ, citata.*

Hæc tamen intellige, modò Ecclesiasticis personis competant ratione Ecclesiarum, vel beneficiorum, vt dicetur *in 2. propositione.* Quamobrem vsurpans animal fructuosum pertinens ad sacerdotem ratione Ecclesiæ, seu beneficij, ligatur hac censura statim ac fructum ex illo animali percipit.

Secus dicendum est de animali infructuoso, vel de aliis bonis mobilibus non fructuosis: hæc enim non sunt iurisdictiones, fructus, vel prouentus, de quibus sermo est in Bulla. Ita Filliucius *tractat.16. cap.8. quæsito 9. num.216.* & alij DD. citati.

9 Pecunia ex venditione fructuum redacta an inter fructus, seu reditus cõputetur.

9 Addunt Filliucius *numer.221.* & alij pecuniam, ex venditione fructuum, vel redituum redactam, computari inter fructus, seu redditus: subrogatur enim in locum fructuum. Et multo magis inter fructus recensentur panni, panes, & alia ex frumento, aliisque fructibus confecta: hæc enim sunt redditus prædiorum.

Sed quod dicitur de pecunia apud me difficultatem habet, quia ipsa non est redditus, & prouentus; sed subrogatur in locum fructuum, & prouentuum: verba autem in materia censurarum strictè intelligenda sunt; alioquin etiam empta ex prædicta pecunia, vel quæsita ex commutatione rerum prædictarum computari deberent inter fructus, & prouentus, quod falsum est, vt idem Filliucius admittit.

10 Distributionum vsurpatio an sub excommunicatione vetita sit.

10 Sed modò dubium est, vtrum vsurpatio, vel sequestratio distributionum hoc canone sub excommunicatione prohibeatur.

Duardus *quæst.5. numer.15.* affirmatiuè respondet, si distributiones ex fructibus alicuius beneficij percipiantur.

Sed mihi probabiliter dicendum videtur vsurpationem, vel sequestrationem distributionum in hoc canone non comprehendi; consequenter vsurpantem distributiones hac censura non ligari. Ratio est, tum quia in hoc canone sub excommunicatione vetitum est vsurpare, vel sequestrare bona ad Ecclesiasticas personas pertinentia ratione beneficij, Ecclesiæ, vel monasteriorum; sed distributiones non pertinẽt ad Ecclesiasticos ratione beneficij, sed ratione interessentiæ occasione beneficij, & potius dici possunt merces, & stipendium beneficiarij, quàm fructus beneficij; licet fortè colligantur ex bonis, in quibus alias beneficium constitutum erat: tum quia in hoc canone sermo solum est de fructibus, redditibus, & prouentibus: distributiones autem propriè acceptæ, regulariter loquendo, sub nomine fructuum, redituum, & prouentuum non comprehenduntur; vt cum Boërio, Gonzalez, Garzia, & Gutierez docui de horis canonicis *disp. 2. quæst. 2. punct.1. num.10.* tum quia versamur in materia pœnali censurarum; consequenter odiosa; consequenter restringenda. *l. cùm quidam, ff. de lib. & posthum. cap. reuocantes 22. distinct. & cap. odia, de regulis iuris in 6.*

An verò vsurpantes, vel sequestrantes distributiones incidant in excommunicationem Concil. Trident. *sess. 22. cap. 11.* patebit ex dicendis *puncto 4.*

Vtrum verò vsurpans ipsosmet fundos, Ecclesias, vel beneficia, incurrat excommunicationem huius canonis, constabit ex dicendis *puncto 3.*

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Ad quosnam pertinere debeant bona, quorum vsurpatione, vel sequestratione censura huius canonis incurritur.

11 BOna quorum vsurpatione, vel sequestratione excommunicatio huius canonis incurritur, pertinere debent ad Summum Pontificem, seu Sedem Apostolicam, vel ad alias personas Ecclesiasticas ratione Ecclesiarum, monasteriorum, vel beneficiorum Ecclesiasticorum: sic enim expressè decernitur in hoc canone. Qui autem nomine Ecclesiasticarum personarum intelligantur, alibi explicabo.

Hinc sequitur primò vsurpantem fructus, vel reditus ad Summum Pontificem spectantes, vel ad Cardinales, Patriarchas, Episcopos, Abbates, Parochos, aliósque inferiores clericos, Ecclesiasticis beneficiis gaudentes, vel ad religiosos, aut Equites sancti Ioannis, aut alios Ecclesiasticos, ligari hac censura, modò præfati fructus, vel reditus ad has personas pertineant ratione Ecclesiæ, vel beneficij, siue beneficium sæculare sit, siue regulare: ob id enim Summus Pontifex in Bulla addidit, *ratione monasteriorum, vel beneficiorum*, vt vtrumque beneficij genus complecteretur. Quæ autem sint beneficia Ecclesiastica sæcularia, vel regularia, patet ex dictis *de beneficijs*; non enim necesse est hic singula perlequi, ne tractatus confundantur, & prolixitate obscuritas gignatur.

12 Vsurpans iurisdictionem Episcopi spiritualẽ, vel etiam temporalẽ adnexam Episcopatui excommunicationem incurrit.

12 Secundò eum, qui vsurpat iurisdictionem Episcopi spiritualem, vel temporalem adnexam Episcopatui, censura huius canonis obstringi. Secus si iurisdictio temporalis illi non competat ratione Episcopatus; sed ratione patrimonij, aut alio titulo: nam Summus Pontifex consulere intendit personis Ecclesiasticis in bonis Ecclesiasticis, quæ ipsis ratione beneficiorum Ecclesiasticorum, Ecclesiarum, vel monasteriorum competunt; non verò in bonis, vel fructibus profanis, alio titulo, quàm Ecclesiarum, monasteriorum, vel beneficiorum debitis, vt benè Caietanus *cap.27.* Nauarrus *cap.27. num.70.* Duardus hic *quæst. 3. num.14.* Vgolinus *hic*, Alterius *disput.18. cap.1. col.3. vers. ratione Ecclesiarum.*

13 Vsurpãs fructus monasterij, vel etiã annuum reditum religioso relictum de cõsensu Prælati, aut bona patrimonialia monacho à parentibus tradita, quorũ administrationem superior eidem concessit, excommunicationem incurrit.

Tertiò vsurpantem, vel sequestrantem fructus, vel prouentus ad religiosos pertinentes ratione monasterij, excommunicatione huius canonis obstringi: nam isti sunt personæ Ecclesiasticæ, & ad ipsos pertinet ius percipiẽdi fructus ratione monasterij, seu beneficij regularis.

13 Addo non solum vsurpantem fructus perceptos ex prædiis monasterij ligari hac censura; verum etiam vsurpantem annuum reditum religioso relictum de consensu Prælati, aut vsurpantem bona patrimonialia Monacho à parentibus tradita, quorum administrationem superior eidem Monacho concessit; hæc enim sunt bona, seu redditus monasterij; quia priùs censentur acquisita monasterio, deinde concessa administratio religioso: nam quidquid Monachus acquirit, monasterio acquirit. Ita Panormitanus *in cap. monachi, de statu monachorum*, & Syluester *relig.8. num.5.* quos sequitur Filliucius *num.215.*

14 Hæres, vel alius, qui bona monasterio, vel Ecclesiæ relicta non consignat, non incurrit excommunicationem.

14 Secus dicendum est de hærede, vel alio, qui bona immobilia, vel mobilia, vel annuos redditus monasterio, vel Ecclesiæ relictos non consignat. Ratio est, quia cùm hæc ante consignationem non possideantur a monasterio, vel Ecclesia, non dicitur vsurpare fructus, vel prouentus pertinentes ad Ecclesiasticas personas ratione monasterij, vel Ecclesiæ. Ita Filliucius *loco citato num.218.*

15 Monasterij nomine quid significetur.

15 Nomine monasterij significantur Cœnobium, & locus, vel, vt vulgo dicitur, Conuentus, vbi Monachi, & religiosi communiter degũt, *cap.2.16. quæst.1. & quæst.7. & cap. monasteria 18. quæst.2.* Quamobrem nomine monasterij non solùm intelligitur locus, in quo Monachi propriè accepti communiter viuunt; verum etiam cœnobium, seu conuentus Canonicorum, & Clericorum regularium, aliorumque religiosorum: nam ex communi loquendi vsu, nomine monasteriorum intelliguntur omnia monasteria, in quibus religiosi viuunt in communi: verba autem legis explicanda sunt, iuxta communem loquendi vsum, & consuetudinem, vt pater ex dictis *de legibus*, & ex *l. liberorum, §. quod tamen Cassius*, vbi Bartol. *ff. de legat. 3. & l. Labeo, ff. de supellect. leg.* Mantica *de coniect. vltim. volunt. lib.3. tit.8. num.1.* Gonzalez *ad regul.8. gloss.11. num.68. & sequent.* Duardus hic *quæst.8. num.4.*

16 Vsurpãs fructus alicuius Oratorij approbati, & deputati ad celebrandum in eo diuina officia, ligatur excommunicatione

Addo intelligi etiam monasteria religiosarum feminarum, vt patet ex allata ratione, & in specie tradit Vgolinus hic *num.6. & §.1. vers.3.* ex *cap. Ioannes, iuncto cap. cùm virum, de regul.* consequenter feminæ religiosæ gaudent priuilegio huius canonis, ratione bonorum ad monasterium pertinentium; ipsæ enim sunt personæ Ecclesiasticæ, & fructus percipiunt ratione monasteriorum: consequenter vsurpans fructus ad ipsas, ratione monasterij pertinentes, excommunicationem huius canonis incurrit.

16 Quartò vsurpantem fructus alicuius Oratorij publici à Summo Pontifice, vel ab Episcopo approbati, & deputati ad celebranda in eo diuina officia, ligari censura huius canonis; quia huiusmodi Oratorium venit nomine Ecclesiæ, est locus religiosus, nec potest amplius ad profanos vsus conuerti, ex Panormit. *in cap. fin. de consecrat. Eccles. vel altar.* Suarez *de censuris disp. 34. sect.1. num.7.* Duardo hic *quæst.6. nu.6.* Alterio *disp.10. cap.2. dub.3. col.5.* Sylueſtro *in verbo Ecclesia 2. n.1.*

Henri-

Henriquez, & Filliucio quos in simili retuli *de censuris disp. 5. puncto 3. numer.* 11.

17 Secus si Oratorium sit priuatum, id est, ab Episcopo non approbatum, nec deputatum ad celebrandum in eo Missæ sacrificium: hoc enim non venit nomine Ecclesiæ, neque pius locus, strictè loquendo, vocatur, ex Sanchez, quem retuli *de censuris loco citato num.* 12. Panormit. & Alterio *locis citatis*, Marta *de iurisd. part. 2. cap. 32. num. 14. & seqq.* notat Duardus hic *quæst. 9. n. 8.* Hoc tamen intelligendum est iuxta dicta *quæst. 16. punct. 3.*

17 Secus si Oratorium sit priuatū, id est, non approbatū, nec deputatum ad celebrandum in eo Missæ sacrificium.

18 Quintò vsurpantem fructus alicuius cœmeterij præcisè non affici excommunicatione huius canonis; licet incurrat censuram Concilij Tridentini *sess. 22. cap. 11.* Ratio est, quia licet cœmeterium dici possit locus pius; tamen, propriè loquendo, non est Ecclesia, neque monasterium, neque beneficium, & cùm agatur de censuris, verba strictè, & in significatione propria accipienda sunt.

18 Vsurpãs fructus alicuius cœmererij an excommunicationē incurrat.

Contrariam sententiam in hoc casu circa censuram huius canonis probabiliorem esse dicit Duardus *quæst. 6. num.* 11. cuius opinio mihi non probatur, vt patet ex allata ratione, nisi fortè cœmeterium constiturum sit in monasterio: tunc enim censetur pars monasterij, & ipsius priuilegio gaudet; aut nisi cœmeterium non solum principaliter constitutum sit gratia sepulturæ, verùm etiam, vt in eo Missæ sacra celebrentur: tunc enim sepulturæ, & Ecclesiæ rationem habet, vel saltem est accessorium Ecclesiæ, & ob id polluta Ecclesia pollutum remanet cœmeterium, non è contra: accessorium enim sequitur principale, non è contrà; consequenter fructus huiusmodi cœmeterij non solum dicuntur fructus cœmeterij, verùm etiam Ecclesiæ, vt benè in hac parte Duardus *loco citato.*

19 Vsurpans fructus, vel reditus hospitalis an excommunicationē incurrat, 20 Vsurpans iurisdictionem alteri delegatam, incurrit excommunicationem.

19 Sextò vsurpantem fructus, vel redditus alicuius hospitalis, etiam fundati auctoritate Episcopi, subiici quidē excommunicationi Concilij Tridentini *loco citato*, non tamen excommunicationi huius canonis. Ratio est, quia hospitale nomine beneficij propriè appellandum non est, & ipsius fructus non sunt constituti ad Ecclesiasticas personas alendas; sed in genere ad alendos pauperes. Neque vocari potest monasterium, vel Ecclesia; licet priuilegio Ecclesiarum gaudeat. *l. omnia priuilegia, C. de Episcopis, & clericis.* Panormitanus *in cap. ex litteris, de consuetudinibus num.* 1. & 2.

Contrarium tenet Alterius *disp. 15. cap. 2. quæsito 4. col. 5.* Duardus hic *quæst. 9. num. 6. & 9.* de Selua *part. 1. quæst. 3. n. 9.* existimantes hospitalia auctoritate Episcopi fundata appellari beneficia.

20 Septimò vsurpantem iurisdictionem alicui delegatam non affici hac censura. Ratio est, quia huiusmodi iurisdictio non competit illi, cui delegata fuit, ratione beneficij, Ecclesiæ, vel monasterij, sed ex commissione; alioquin non diceretur delegata, sed ordinaria, vt docui *in octauo Decalogi præcepto*, idemque ex parte sustinet, & ex parte reprobare videtur Duardus *loco citato.*

21 Octauò vsurpantem fructus Commendarum, pertinētes ad Equites sancti Ioannis, vel ad alios religiosos, subiacere huic excommunicationi; quia huiusmodi Commendæ sunt beneficia Ecclesiastica, iuxta dicta *de beneficijs.* Secus dic de Commendis pertinentibus ad illos Equites, qui non sunt personæ Ecclesiasticæ, cuiusmodi sunt illi, qui non gaudent priuilegio fori, & in quorum Commendis fieri solet executio per iudicem sæcularem pro debitis ipsorum Equitum, vt ex Marta *de iurisd. part. 2. cap. 32. num. 14. & seqq.* notat Duardus hic *quæst. 9. n. 8.* Hoc tamen intelligendum est iuxta dicta *quæst. 16. punct. 3.*

21 Vsurpãs fructus commendarum pertinentes ad equites sancti Ioannis, vel ad alios Religiosos, incurrit excommunicationem.

22 Nonò vsurpantem ea quæ sacerdos acquisiuit pro celebratione Missarum extra fructus beneficij, aut occasione audiendarum confessionum, vel funerum, aut pro concionibus, aliisque huiusmodi functionibus non ligari hac censura; quia hæc bona non competunt illi sacerdoti ratione beneficij, vel Ecclesiæ, sed ratione propriæ industriæ, & laboris, in cuius stipendium traduntur, vt cum Nauarro, Garzia, Azorio, Lessio, & Moneta docui *de beneficijs*, dum loquerer de obligatione, qua beneficiarij tenentur fructus beneficij in pios vsus expendere, *puncto 1. num. 13.* Idemque sentire videtur Vgolinus hic *§. 2. nu. 1. vers. 2.* Graffius *lib. 4. n. 130.* & alij, quos referam *punct. 3. num. 5.*

22 Vsurpãs ea quæ sacerdos acquisiuit occasione audiendarum confessionum, vel funerum, vel cōcionum, & similiu, non ligatur excommunicatione.

23 Decimò vsurpantem fructus, quos sacerdos percipere solet ex bonis patrimonialibus, ad quorum titulum promotus est ad sacros ordines, non obstringi hac excommunicatione; quia isti fructus nō competunt illi ratione Ecclesiarum, vel beneficiorum Ecclesiasticorum: huiusmodi enim bona non sunt beneficia Ecclesiastica; licet aliquibus priuilegiis gaudeant, & cùm Summus Pontifex loquatur de tructibus, & redditibus ad Ecclesiasticas personas pertinentibus, ratione beneficiorum Ecclesiasticorū, reliquos excludit: nam inclusio vnius est exclusio alterius. *cap. nonne, de præsumpt. & l. cùm prator, ff. de iudic.* Ita sentire videntur Nauarrus *cap. 27. num. 71. versic. sexta.* Caietanus *in summa verbo excommunicatio cap. 27.* Sayrus *lib. 3. cap. 21. num. 4.* Suarez *loco citato num. 95.* Antonius de Sousa *disput. 86. num. 3.* Toletus *lib. 1. cap. 28.* Graffius *lib. 4. decis. cap. 18. num. 130.* Filliucius *tract. 16. cap. 8. num. 214. quæsito 9.* contra Vgolinum *cap. 17. §. 2. num. 1. versic. 2.* Duardum hic *quæst. 5. num. 5. & quæst. 13. num. 2. vers. 4.* & Martam *de iurisd. part. 4. casu 11. 49. 101.*

23 Vsurpãs fructus bonorum patrimonialium, ad quorum titulum sacerdos sacris ordinibus initiatus est, non incurrit excommunicationem.

24 Idem à fortiori dicendum est de vsurpante fructus aliorum bonorum patrimonialium, aut aliorum, quæ beneficiarius emit nomine proprio, etiamsi illa emerit ex fructibus beneficij, seu Ecclesiæ: iste enim non dicitur vsurpare fructus Ecclesiasticæ personæ debitos ratione Ecclesiæ, vel beneficij. Ita Vgolinus *loco citato*, Duardus *quæst. 5. num. 4. vers. quo verò.* Caietanus, Nauarrus, Antonius à Sousa, & alij *locis cit.* omissis iis, quos retuli *de beneficijs loco allegato in 5. illatione.*

24 Vsurpãs fructus bonorum, quæ beneficiarius nomine proprio emit, non incurrit excommunicationem; etiāsi ea emerit ex fructibus beneficij.

25 Idem sentio de fructibus pertinentibus ad Sacerdotem ratione altaris, seu Capellaniæ, cuius titulum ipse non habet: nam huiusmodi altare non est beneficium, cùm ad nutum amoueri possit, & non sit ius perpetuum, iuxta dicta *de beneficijs.* Neque dici potest Ecclesia, cùm dos illi assignata non sit in titulum beneficij, vt benè Duardus hic *quæst. 9. num. 7.*

25 Vsurpãs fructus pertinentes ad sacerdotem ratione altarij, seu capellaniæ, cuius titulum ipse non habet, non ligatur excommunicatione.

Secus si huiusmodi Capellæ auctoritate Episcopi instituræ sint, & propriam dotem habeant: tunc enim sub nomine beneficiorum includuntur. glos. *Clement. 2. de decim.* Declus *ibidem*, & Felinus *cap. ex parte num. 2. de rescript.* & alij, quos retuli *de beneficijs.*

26 Vndecimò vsurpantes, vel sequestrantes fructus beneficij Ecclesiastici, quod alter beneficiarius conduxit, non affici excommunicatione; quia non dicitur vsurpare fructus pertinentes ad personam Ecclesiasticam ratione beneficij; sed ratione contractus conductionis: hic enim, qui conduxit, non percipit hos fructus, tamquam beneficiarius; sed tamquam conductor. Ita Duardus *loco citato.*

26 Vsurpãs fructus beneficij, quod alter beneficiarius conduxit, non incurrit excommunicationem.

27 Idem valet in vsurpante iurisdictionem alicuius Episcopi, quam Episcopus habet, non ratione dignitatis Episcopalis; sed ob paternam in feudo successionem, vel ob alium titulum ipsi ratione personę competentem, vt dictum est *in secunda illatione.* Ita Duardus *lib. 2. can. 17. quæst. 3. nu. 13. versic. dixi*, Suarez *disp. 21. sect. 2. num. 95.* Filliucius *num. 219.* Nauarrus, Caietanus, & alij *locis citatis.*

27 Vsurpãs iurisdictionem Episcopo competentem titulo paternæ successionis, seu titulo patrimonij, non incurrit excommunicationem.

28 Sed modò dubium est primò, vtrùm vsurpans fundos, prædia, Ecclesias, vel ipsamet beneficia, censuram huius canonis incurrat.

Prima sententia est negatiua. Ratio est, quia cui non conueniunt verba dispositionis, neque conuenit ipsa dispositio. *l. dies cautioni. §. toties. vers. ceterum. ff. de damn. infect. & l. ita autem. ff. de administr. tutor. l. quod constitutum. ff. de milit. test. & cap. indemnitatibus. §. penult. de elect. lib. 6.* glos. & Bartol. *in præcit. iur.* Card. Tuscus *tom. 8. littera V. concl. 89.* Marius Antoninus *variar. resolut. lib. 3. resol. 9. nu. 4.* & alij passim. Verba autem huius canonis non conueniunt vsurpanti fundos, Ecclesias, vel beneficia; quia Summus Pontifex loquitur de vsurpantibus iurisdictionem fructus, & prouentus. Huic sententiæ adhæret Duardus hic *quæst. 4. num. 18.* cum hac tamen limitatione, modò vsurpans prædia, Ecclesias, vel beneficia sinat fructus, & prouentus percipi ab Ecclesiasticis ad quos de iure pertinent: secus si ipse sibi fructus applicet. Idem sentire videtur Vgolinus hic *cap. 17. §. 2. nu. 1.* dum in vtramque partem propendet, & nullam absolutè probare audet.

28 Vsurpãs prædia, Ecclesias, vel ipsamet beneficia, an incurrat excommunicationem.

Secunda sententia est affirmatiua Alterij *lib. 5. disput. 18. cap. 1. col. 5. dub. 1.*

Probat hanc sententiam Alterius *loco citato.* Primò, quia vsurpatio fructuum est causa excommunicationis; ergo multo magis occupatio beneficij, ratione cuius clericus habet ius ad fructus: nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Secundò, quia spectanda est potius intentio legis, quam ipsius verba. *l. cùm pater. §. dulcissimis. ff. de legat. 2. cap. Marcion. 1. quæst. 1. & cap. fin. de regul. iur. lib. 6.* intentio autē legis, & Legislatoris hæc fuit, ne fructus beneficiorum, vel ipsamet beneficia, vel Ecclesiæ vsurpentur. Tertiò, quia si Summus Pontifex de hac re interrogatus fuisset, ita respondisset; id autem pro lege habendum est, quod Legislator respondisset, si dum illam condebat, interrogatus fuisset, iuxta glossam singularem *in l. tale pactum. §. fin. ff. de pactis*; verum, quia versamur in materia pœnali censurarum, in qua nō est argumentandum à minori ad maius, neque standum est habituali Legislatoris voluntati (voluntas enim mente retenta nihil operatur. *l. si repetendi. ff. de condict. ob causam.* Rota Romana apud Farinacium *decis. 354. num. 6. vol. 1. p. 1.*) propterea hanc sententiam, quam ego approbo, aliis rationibus sic probo: tum quia vsurpans huiusmodi prædia, vel bona, regulariter loquendo, fructus etiam, & prouentus sibi consueuit applicare, & hoc pacto cēsuram euitare non potest, vt etiam in hac parte auctores primæ sententiæ concedere videntur: tum quia occupans huiusmodi bona, vel Ecclesias, dicitur etiam vsurpare ibi ius fruendi huiusmodi bonis: nomine autem fructus non solum significantur fructus, qui suapte natura, vel concurrente hominis industria enascuntur; sed etiam significatur vsus fructus, seu ius fruendi *l. vacca emptor. ff. de euict. & l. per seruum. §. si vsusfructus. ff. de vsu, & habitat.*

Ad rationem, quam ad probandam primam sententiam adduxi; respondeo, verba huius canonis ritè accommodari nostro casui, quatenus vsurpans prædia, vel ipsas Ecclesias, vsumfructum ipsarum sibi vsurpare censetur.

29 Secus dicendum est de vsurpante prędia beneficij temporalis. Ratio est, quia Summus Pontifex loquitur de vsurpantibus fructus, vel reditus pertinentes ad Ecclesiasticas personas ratione beneficiorum Ecclesiasticorum: benefic um autem temporale non est beneficium Ecclesiasticum, vt patet ex dictis *de beneficijs.* Idemque ex Rebuffo *in præct. benef. de collation. §. præfati quoque ordinarij, in verb. beneficiorum Ecclesiasticorum*, obseruat Duardus *canone 17. quæst. 9. num. 2.*

29 Vsurpãs prædia beneficij temporalis, non subiicitur excommunicationi.

30 Secundò dubium est, vtrùm clerici cædentes arbores frugiferas suorum beneficiorum incidant in istam excommunicationem.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia cùm sua beneficia legitimè possideant, non possunt, proprie loquendo, dici vsurpatores: tum quia arbores frugiferæ non sunt iurisdictiones, fructus, redditus, & prouentus Ecclesiasticorum; alioquin etiam ad ipsum beneficiarium pertinerēt, & sic beneficiarius non posset dici vsurpator; bona autem, quorum vsurpatione censura huius canonis incurritur, debent esse iurisdictiones, fructus, vel redditus Ecclesiasticorum. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 8. quæsito 11. num. 225.* vbi etiam quærit, vtrùm qui præfatas arbores cædit, incidat saltem in suspensionem, vel excommunicationem Extrauag. Pauli II. *de rebus Eccles. non alienandis*, & respondet affirmatiuè cum Nauarro *consil. 7. de rebus Ecclesiæ non alienand.* si cædens prædictas arbores, illas et am alienauit vendendo, donando, vel alio modo. Ratio est, quia prædictæ arbores connumerantur inter bona pretiosa: in præfata autem Extrauag. prohibetur alienatio bonorum immobilium, vel etiam mobilium pretiosarum, quæ seruando seruari possunt. Sed quid mihi in hac re sentiendum sit, patet ex dictis *de contractibus disput. 3. quæst. 8. puncto 4. num. 19. & in lib. variar. tract. quæst. 2.* vbi hanc difficultatem prolixius explicaui cum eodem Nauarro, Afflicto, Quaranta, Riccio, & aliis. An verò cædens præfatas arbores incurrat etiam excommunicationem Concilij Trident. *sess. 22. cap. 11.* constabit ex infra dicendis *puncto vltimo.*

30 Clerici cædentes arbores frugiferas suorum beneficiorum, an incurrant excommunicationē Bullæ, vel saltem extrauagantis Pauli II. vel Concilij Tridētini.

31 Tertiò

31 Vsurpãs fructus, vel prouentus beneficij vacantis, an incurrat excommunicationẽ.

31 Tertiò dubium est, vtrùm vsurpans fructus, redditus, vel prouentus beneficij vacantis, incidat in hanc censuram.

Prima sententia est negatiua Caietani *in summa verbo excommunicatio cap. 27. versic. tertia.* Toleti *lib. 1. cap. 29. num. 5.* Ratio est, quia Summus Pontifex excommunicat vsurpatem iurisdictiones, fructus, vel prouentus pertinentes ad personas Ecclesiasticas: mortuo autem Summo Pontifice, vel beneficiario, fructus non pertinent ad personas Ecclesiasticas; consequenter vsurpans præfatos fructus non ligatur excommunicatione huius canonis.

Secunda sententia est affirmatiua Nauarr. *in manual. cap. 27. nu. 71. §. sexta,* Sayri *lib. 3. cap. 21. num. 4.* Suarez *de censuris disputat. 21. sect. 2. num. 97.* Alterij *disp. 18. cap. 2. col. 4. versic. ex his quinque,* Reginaldi *lib. 9. cap. 25. num. 372. versic. tertium est,* Filliucij *tract. 16. nu. 217.* Duardi *lib. 2. canone 17. quæst. 12.* Vgolini *cap. 17. §. 1. versic. quinto,* Antonij à Sousa *disp. 88. nu. 2.* Huic sententiæ ego subscribo. Ratio est, tum quia Summus Pontifex consulere intendit libertati Ecclesiasticæ, & bonis Ecclesiasticis, ne impunè, & liberè vsurpentur: intentio autem Summi Pontificis valdè frustraretur, & eluderetur, si fructus, & prouẽtus, beneficio vacante, impunè distrahi, & vsurpari possent; cùm tũc temporis maximum periculum impendeat bonis Ecclesiasticis ob defectum Pastoris, & possessoris: nullus enim maiorem curam habere consueuit, quàm proprius Pastor, qui fructus in sui vsum, & commodum percipit: tum quia, beneficio vacante, adhuc verum est dicere, fructus illius pertinere ad personas Ecclesiasticas, quia fructus beneficij vacantis sunt successoris. Neque opus est, vt dum fructus vsurpantur, pertineant ad personam determinatam; alioquin sequeretur, vsurpantem fructus monasterij non affici censura huius canonis; cùm huiusmodi fructus non pertineant ad particularem, & determinatam personam; sed ad hanc communitatem. Addo dici posse fructus tempore vacationis beneficij pertinere ad Commendatarium, vel œconomum, nõ tamquam ad veros dominos; sed tamquam ad custodes, vel depositarios, vt illos collato beneficio reddant successori: nam quæ alicui titulo custodiæ, vel depositi competunt, dicuntur ad illum pertinere. *l. verbum illud pertinere, ff. de verb. significat.* Vel saltem dici potest, hujusmodi fructus pertinere ad Summum Pontificem, tamquam ad supremum dispensatorem, qui potestatem habet præfatos fructus, tempore vacationis obuenientes, impendendi in suos, vel in aliorum vsus.

Ad rationẽm primæ sententiæ responsio patet ex secunda ratione secundæ sententiæ.

32 Vsurpãs fructus Sedis Apostolicæ mortuo Summo Pontifice, incurrit excommunicationẽ.

32 Hinc sequitur primò à fortiori vsurpantem fructus Sedis Apostolicæ, mortuo Summo Pontifice, affici excommunicatione, tum ob rationes allatas de fructibus beneficij vacantis: tum quia vsurpat fructus pertinentes ad Summum Pontificem, iuxta sensum Bullæ, in qua dicitur, *ad Nos, & Sedem Apostolicam:* nam illa particula, *Nos,* refertur ad dignitatem, quæ nõ moritur, *cap. si gratiosè, de rescriptis lib. 6.* Deinde etiamsi admitterem illam particulam, *Nos,* referri ad personam Romani Pontificis, nihilominus Summus Pontifex ad tollenda omnia dubia addidit, *& ad Sedem Apostolicam,* id est, ad Ecclesiam Romanam; etiamsi Summo Pontifice destituta esset & orbata. Ita DD. citati.

Secundò vsurpantem fructus alicuius monasterij, in quo aut omnes religiosi mortui sint, aut nulli tunc reperiantur, eo quòd aliò translati sint, innodari excommunicatione huius canonis. Ita Alterius, Suarez, Duardus, Antonius à Sousa, & alij *locis cit.*

33 Vsurpãs fructus pertinẽtes ad Summũ Pontificẽ, non vt Summus Pontifex est, sed vt Princeps temporalis, an excommunicationem incurrat.

33 Quartò dubium est, vtrùm vsurpans fructus & prouentus pertinentes ad Summum Pontificem, non vt Summus Pontifex est, iurisdictionem habens circa spiritualia, & beneficialia; sed quatenus est Princeps temporalis, potestatem temporalem exercens, incidat in istam excommunicationem. Ratio dubitandi est, tum quia reliqui DD. qui hunc canonem exposuerunt, dixerunt hunc canonem præcipuè latum esse in defensionem immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ, contra vsurpatores fructuum, & prouentuum Ecclesiasticorũ; ergo vsurpans fructus non Ecclesiasticos, hac censura non innodatur: fructus autem pertinentes ad Summum Pontificem, tamquam Principem temporalem, non sunt Ecclesiastici: tum quia vsurpans fructus alicuius Episcopi, vel Abbatis, competentes illi non ratione beneficij, sed patrimonij, vel principatus laici, vel alio titulo, nõ incidit in istam excommunicationem; ergo neque incidit vsurpans fructus, vel prouentus ad Summum Pontificem tamquam temporalem Principem pertinentes: tum quia in canone dicitur, *ad Nos,* quod verbum referri debet ad Summum Pontificem huius legis conditorem: huius autem legis non est conditor vt Princeps temporalis; sed vt spiritualem iurisdictionem in totum orbem exercens, vt alibi ostendi: tum quia in hoc canone nõ solùm dicitur *ad Nos,* sed *ad Nos, & Sedem Apostolicam,* vbi notanda est illa particula, *&,* quæ cùm sit copulatiua, & coniunctiua, requirit vtrumque simul verificari, & omnia copulata adimpleri. *l. si habeat, §. haredi plures. ff. de condit. instit. l. si quis ita stipulatus, ff. de verb. oblig. & l. Titia textor. §. nihil. ff. de legat. 1.* Caputaquen. *decis. 210. num. 4. p. 1.* Gonzalez *ad regul. 8. §. 7. proœm. nu. 123.* Menochius *consil. 117. num. 54.* Tuscus *tom. 2. littera D. conclus. 274. num. 1.* & Doctores communiter *in l. 1. in principio. ff. de iust. & iur.* vt igitur hæc censura incurratur, opus esse videtur, vt vsurpentur fructus, vel prouentus pertinentes ad Summum Pontificem, & ad Sedem Apostolicam, id est, ad Ecclesiam Romanam, seu ad Summum Pontificem, spirituali facultate fulgentem: Sedes enim Apostolica formaliter importare videtur auctoritatem à Christo institutam, & Petro, ac eius successoribus collatam, iuxta Nauarrum, Molinam, & alios, quos alibi adduxi.

Ob has rationes aliquis fortasse non improbabiliter adduci posset ad sustinendum, vsurpantes fructus, vel iurisdictionem Summi Pontificis, tamquam Principis temporalis, non incidere in censuram huius canonis.

Ego verò in hac difficultate, quam miror à nemine hactenus tractatam fuisse, cùm ad praxim non leuiter conducat, probabilius dicendum censeo, vsurpantem iurisdictionem, fructus, vel prouentus Summi Pontificis, non solùm vt Summus Pontifex est; verùm etiam vt Princeps temporalis, ligari censura huius canonis; nisi ignorantia, vel alio iusto titulo excusetur. Ratio est, tum quia illa particula *ad Nos,* profertur sine distinctione, & limitatione; ergo sine distinctione, & limitatione intelligenda est. *l. si finita, §. de ceteris. ff. de damn. infect. l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præstan.* & alibi: ergo vsurpans fructus, iurisdictiones, vel prouentus pertinentes ad Summum Pontificem, vt Princeps temporalis, vel vt spiritualis, vinculo huius censurę obstringitur: tum quia licet Summus Pontifex præcipuè intendat consulere bonis Ecclesiasticis, nihilominus cùm absolutè loquatur de bonis ad ipsum pertinentibus, absolutè intelligendus est; sicut, licet intendat consulere immunitati, & libertati bonorum Ecclesiæ contra dominos temporales, & laicos iudices: nihilominus hic canon afficit etiam alios; quia generaliter loquitur, vt infrà dicetur cum Caietano, Reginaldo, & aliis: tum quia illa dictio, *&,* quamuis, regulariter loquendo, sit copulatiua, & coniunctiua: nihilominus aliquando vsurpatur pro disiunctiua, *vel,* ex Gonzalez ad *regul. 8. gloss. 3. num. 14.* Cenedo *pract. & canonic. quæst. singul. 50. num. 7.* & aliis. Quòd autem in nostro casu disiunctiuè accipiatur, satis constat ex subsequentibus verbis, in quibus adiicitur particula, *&,* pro disiunctiua, *vel;* alioquin vsurpans fructus alicuius sacerdotis non incurreret hanc censuram, nisi fructus ad illum pertinerent ratione beneficij, & monasterij simul, quod non est admittendum; licet Summus Pontifex in canone dicat, *ratione monasteriorum, Ecclesiarum, & beneficiorum;* sicut ergo vsurpans fructus alicuius Ecclesiasticæ personæ, ligatur hac censura, siue fructus ad illam personam pertineant ratione monasterij, siue beneficij; ita ligatur vsurpans fructus, & prouentus Summi Pontificis, siue ad illum pertineant, vt Principem Ecclesiasticum, siue vt Principem temporalem.

Secus dicendum est de vsurpante fructus Summi Pontificis patrimoniales, vt persona particularis est, quia verba canonis non conueniunt huic casui; consequenter neque conuenit dispositio: nam illa verba *ad Nos,* & *ad Sedem Apostolicam,* auctoritatiuè proferuntur, & formaliter sunt intelligenda.

Ad rationes dubitandi facilis est responsio ex rationibus, quas ego vltimo loco adduxi: ob id in responsione ad singulas non immoror, cùm illarum solutionem quisque facilè deducere possit.

PVNCTVM III.

De subiecto huius censuræ, seu contra quas personas huius canonis censura feratur ob vsurpationem iurisdictionis, fructuum, &c.

IN hoc puncto loquar priùs de vsurpantibus, deinceps de sequestrantibus.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Recensentur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

1 OMnes vsurpantes iurisdictiones, fructus, redditus, vel prouentus, ad Ecclesiasticas personas pertinentes, ratione monasterij, Ecclesiæ, vel beneficij, ligantur excommunicatione, nisi ob ignorantiam, vel ob aliam causam excusentur. Hæc propositio explicatione potius, quàm probatione indiget: nam pro ratione stat æqua, & rationabilis voluntas Summi Pontificis ita decernentis in commodum, & vtilitatem personarum Ecclesiasticarum, ne in suis fructibus Ecclesiasticis iniquè lædantur.

Dixi, *omnes,* vt indicarem hanc censuram vniuersalem esse; consequenter extendi ad quoscumque præfatos fructus, vel iurisdictionem iniquè sibi adscribentes, & vendicantes, quasi iure sibi debitos, vt patet ex vera huius verbi, *vsurpare,* etymologia, & significatione: nam textus absolutè, & indistinctè loquitur de vsurpantibus.

2 Vsurpantes iurisdictionem, fructus, vel prouentus Ecclesiasticos, excommunicationem incurrunt, siue laici sint, siue Ecclesiastici.

2 Ex quo sequitur Principes, alioscùe superiores, vel inferiores, cuiuscumque sexus, & conditionis existant, vsurpantes expressa in hoc canone incurrere censuram huius canonis. Ita Duardus, Vgolinus & alij *locis* statim *citandis,* qui hoc etiam extendunt ad Reges: sed de hac re alibi. Idem dic de personis Ecclesiasticis prædicta facientibus, siue sint clerici simplices, siue in dignitate constituti, vt Cardinales, Episcopi, aliique inferiores Prælati, vel clerici. Ratio est, quia vbi lex non distinguit, neque nos distinguere debemus: Summus autem Pontifex non distinguit de laicis, vel Ecclesiasticis; sed absolutè loquitur de vsurpantibus iurisdictionem, vel fructus, ad Ecclesiasticos pertinentes ratione beneficij, vel Ecclesiæ; & quamuis Summus Pontifex præcipuè intenderit, consulere bonis Ecclesiasticorum, ne auctoritate laicorum offendantur; verba tamen generalia sunt, nec ad alios restricta, & limitata. Ita Reginaldus *lib. 9. cap. 25. num. 372.* Vgolinus hic *cap. 17. §. 1. num. 1. versic. quæ excommunicatio,* Duardus *lib. 2. canone 17. quæst. 2. num. 1.* Filliucius *num. 212. tract. 16. cap. 8.* contra Antonium de Sousa *cap. 18. disp. 90. versic. respondendum,* vbi asserit Ecclesiasticos non ligari hac censura, dum fructus Ecclesiasticorum sequestrant auctoritate Ecclesiastica; sed solum dum funguntur laica auctoritate, vel dum præfatos fructus, tamquam sæculari titulo sibi debitos vsurpant; quia Summus Pontifex consulere intendit immunitati Ecclesiasticæ contra laicos, vt patet, inquit Sousa, ex præcedenti canone, cuius hic est pars. Idem tenet circa sequestrationem Vgolinus hic *versicul. vel etiam col. 3. verbo excipitur etiam,* dum loquitur de sequestrantibus. Idem innuit Duardus *quæstione 13. versic. ampliatur,* vbi loquitur solùm de iudicibus laicis, Alterius *cap. 2. col. 3. versic. respondeo.* Filliucius *loco citato;* sed quod nos asseruimus verius est, vt patet ex ratione à me allata.

3 Qui retinet iurisdictionem, vel fructus ab alio vsurpatos, incurrit excommunicationẽ, statim ac eos tamquam proprios retinere incipit.

3 Sed modò dubium est, vtrùm, qui iurisdictionem, vel fructus non vsurpauit; sed retinet sciens ab alio ereptos esse, incidat in excommunicationem, vt si filius retineat fructus Ecclesiasticorum, sciens illos à patre iniquè sublatos esse.

Respondeo incidere statim ac illos tamquam proprios retinere incipit. Ratio est, quia ex tunc dicitur vsurpare fructus Ecclesiasticos: licet ipse primò non vsurpauerit, sed alius: idem enim est detinere, tamquam

tamquam proprium, & inuadere, seu vsurpare alienum; sicut idem peccatum furti committitur, iniustè detinendo, & surripiendo, *cap. sapè, de restitut. spoliat.* Ita Alterius *disp.* 18. *cap.* 1. *ad finem col.* 5. *dub.* 2. Duardus *canone* 17. *quæst.* 13. *num.* 3. *vers. octauo.* Filliucius *num.* 224. Vide dicta *puncto* 1. *num.* 5.

4 Idem militat in eo, qui fructus Ecclesiasticorum sequestratos surripit, & sibi tamquam proprios adscribit.

4 Idem dicendum est de illo, qui fructus Ecclesiasticorum legitimè sequestratos surripit, sibique tamquam proprios adscribit: hic enim dicitur vsurpare fructus pertinctes ad Ecclesiasticas personas; etiamsi non constet cuinam certò debeantur, *Clement.* 1. *de sequestr. fruct.* & patet ex dictis in simili de vsurpante fructus beneficij vacantis. Ita Filliucius *num.* 230. & alij.

Secus dicendum est de illo, qui fructus ab alio ereptos non intendit sibi tamquam proprios retinere, seu appropriare; sed solum negligens est in restitutione facienda, aut solum retinet, tamquam alienos: hic enim non dicitur vsurpare fructus Ecclesiasticorum; consequenter censuram contra vsurpantem fructus Ecclesiasticorum impositam non incurrit; etiamsi contra iustitiam peccet iniustè detinendo, vt suprà dictum est.

Dixi in propositione, *iurisdictiones, fructus, redditus, vel prouentus*, vt indicarem res ipsas, quarum vsurpatione censura incurritur, vt in primo, & secundo puncto explicatum est.

5 Vsurpans iurisdictionem, vel fructus ad Ecclesiasticos pertinentes titulo patrimonij, non incurrit excommunicationē.

5 Dixi, *ad Ecclesiasticas personas pertinentes ratione Ecclesiarum, monasteriorum, vel beneficiorum*, vt ostenderem subtrahentem iurisdictionem, vel fructus Ecclesiasticis non subiacere huic excommunicationi, nisi iurisdictio, vel fructus ad Ecclesiasticos pertineant ratione monasterij, vel beneficij, vel Ecclesiarum. Quamobrem, qui fructus alicuius Episcopi, vel alterius clerici, ei titulo patrimonij competentes, quasi proprio iure sibi adscribit, hanc censuram non contrahit.

Idem dic de fructibus, quos Sacerdos mercenarius, seu Vicarius alicuius Parochi in exercenda animarum cura percipit; hos enim non percipit titulo beneficij, vel Ecclesiæ, cùm ipse titulo illius beneficij non gaudeat; sed ratione stipendij, & mercedis ob laborem debitæ, vt dictum est *illatione* 9. *puncto præcedenti, num.* 22. *& seq.* Secus si subtrahat fructus ipsius Parochi, quos ex beneficij prædio collegit; etiamsi fortè illud prædium à laicis Ecclesiæ relictum sit: nam eo ipso, quòd Ecclesiæ acquisitum est, censetur Ecclesiasticum, & fructus inde colligi dicuntur ratione Ecclesiæ. Ita Nauarrus *consil.* 2. *num.* 2. *de immunitate Eccles.* Alterius *lib.* 5. *disput.* 18. *cap.* 1. *col.* 3. *vers. quaret aliquis.* Antonius à Sousa *cap.* 18. *disp.* 86. *num.* 4.

Dixi, *nisi ob ignorantiam excusetur*; perspicuum enim est ignorantiam tam iuris, quàm facti, vel etiam pœnæ in nostra sententia excusare. Propterea fieri potest, vt multi, præsertim rudes homines, quibus hæc Bulla sufficienter declarata non fuit, ab hac excommunicatione liberentur, vt benè Alterius hic *cap.* 2. *col.* 5. *vers. sequitur*, Vgolinus hic §. 2. *vers. postremo*, & alij.

Dixi, *vel ob aliam iustam causam excusentur*. nam multis de causis fieri potest, vt quis hanc censuram euadat, vt paret tum ex dictis *de censuris in genere*, tum ex traditis in præcedentibus quæstionibus.

6 Subtrahens clerico tantum ex fructibus beneficij, quantum respōdet suo credito, nō incurrit excommunicationē.

6 Hinc sequitur eum, qui clerico tantum ex fructibus beneficij subtrahit, quantum respondet suo credito, non affici hac censura, modò summam sui crediti non excedat. Ratio est, quia id facit iusta de causa, nempe titulo compensationis, quæ licitè fieri potest seruatis regulis, & conditionibus, quas *in tractatu de restitut.* recensui. Ita præter DD. ibi citatus Nauarrus *consil.* 31. *in consil. de sententia excommunicationis.* Alterius *lib.* 5. *disp.* 18. *cap.* 1. *col.* 4. *vers. hinc sequitur*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 8. *quæsito* 11. *num.* 227. Idem à fortiori dicendum est de eo, qui consentiente beneficiario expressè, vel tacitè fructus ipsius subtrahit, vt in simili patet ex dictis *de furto*; quia iustam habet subtrahendi causam, nempe voluntatem beneficiarij, qui dominium fructuum beneficij habet, iuxta tradita *de beneficijs, & obligationibus beneficiariorum.* An verò tacita voluntas superioris in sequestratione sufficiat, constabit ex dicendis in secunda propositione, vbi etiam ostendam, vtrum mandans, vel consulens vsurpationem prædictorum, in hanc excommunicationem incidat.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Explicantur personæ, quæ ob sequestrationem iurisdictionis, aut prouentuū Ecclesiasticorū excommunicationē incurrunt.

7 OMnes, qui iurisdictionem, fructus, vel prouentus ad Ecclesiasticas personas pertinentes ratione monasterij, Ecclesiæ, vel beneficij quauis occasione, vel causa sequestrant, sine Summi Pontificis, vel aliorum ad id legitimam facultatem habentium, expressa licentia, excommunicatione huius canonis innodantur. Hæc propositio patet ex ipso Bullæ textu, ex quo eadem ferè verba desumpsi, & quoad omnes ferè partes in præcedentibus punctis explicaui.

Dixi *omnes*, vt indicarem hanc censuram extendi ad quoscumque, vt in prima propositione dictum est, siue sequestrans sit iudex ordinarius, siue delegatus, siue sit laicus, siue Ecclesiasticus, qui facultatem sequestrandi non habeat, quidquid Vgolinus, Duardus, Alterius, & Antonius à Sousa, quos suprà retuli, in oppositum circa Ecclesiasticos sentiant.

8 Iudex cuius auctoritate sequestratio fit in excommunicationem incidit.

8 Ex quo patet iudices, quorum auctoritate sequestratio fit, incidere in hanc censuram; ipsi enim dicuntur sequestrare, cùm hoc verbum iurisdictionem, & auctoritatem importet.

9 Exequēs sequestrū incurrit excommunicationē.

9 Idem sentio de ministris exequentibus sequestrum: tum quia sunt veri sequestratores: tum quia exequens, vnum censetur cum iudice mandante, & illius auctoritate operatur, & vnum est vtriusque delictum. *l. athletas. ff. de fals.* Bartol. *in l. hoc accusare. §. lege Iulia. ff. de accusat.* Filliucius *num.* 229. Cynus & alij apud Antonium de Sousa *disp.* 89. *ad finem*, omissis iis, quos ego in simili suprà retuli *quæst.... puncto....*

10 Sequestrationem fructuum Ecclesiasticorum sibi cōcedi

10 Sed modò dubium est, vtrùm consulens, vel mandans, vel procurans, & instans apud iudicem sæcularem, sequestrationem Ecclesiasticorum fructuum sibi concedi, incidat in hanc censuram.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia excommunicatio lata contra facientes aliquid, non afficit procurantes, consentientes, consulentes, vel mandantes, nisi exprimantur, vt patet ex regulis generalibus, & ex communi DD. sententia: tum quia in Bullis antiquioribus Clementis VII. & Pauli III. in hoc canone addebantur verba, quibus procurans, consulens, mandans, & fauens comprehendebantur; cùm autem illa verba hisce temporibus sublata sint, sine dubio asserere possumus, procurantem, consulentem, mandantem, vel fauentem excommunicationis censura hisce temporibus non affici: nam mutatio verborum, mutationem dispositionis indicat. *l.* 4. §. *Prator. ff. de damn. infect. & l. statutum. ff. de administr. tutor.* consulens, mandans, vel procurans, non incurrit excommunicationem.

Neque obstat in præcedentibus excommunicationibus sermonem esse de mandantibus, & consulentibus. Respondetur enim, verba præcedentium excommunicationum ad hunc canonem non referri, cùm sint distincti canones, & sensum distinctum à præcedentibus faciant. Ita Nauarrus *consil.* 36. *de sentent. excommunicat.* Alterius *lib.* 5. *disputat.* 18. *cap.* 2. *col.* 3. Additionator ad Stephanum Quarantam *in verb. bona Eccles. vsurpantes*, Filliucius *tract.* 16. *cap.* 8. *quæsito* 12. *num.* 228. & 232. Vgolinus hic *vers. vel etiam col.* 3. *sub finem*, contra Toletum *lib.* 1. *c.* 30. *num.* 6. *vers. aduerte*, Duardum ex parte *can.* 17. *quæst.* 2. *num.* 1. *& quæst.* 13.

Dixi in propositione, *quauis occasione, vel causa*; quia Summus Pontifex nullam ob causam vult sequestrationem prædictorum fieri ab iis, qui legitimam sequestrandi facultatem non habent.

11 Sequestrum faciens ad tollendas lites non excusatur.

11 Hinc sequitur primò eum affici excommunicatione, qui sequestrum facit ad tollendas lites, & discordias, vel ad seruandos fructus ne dissipentur, vel ne possessor impotens fiat ad soluendum, vel alia quauis de causa: nam Summus Pontifex, vt incommodis occurreret, quæ ex sequestratione facilè suboriri possunt, quamlibet sequestrationem sine legitima auctoritate factam, sub excommunicatione interdixit. Ita Vgolinus hic *versicul. vel etiam col.* 2. *verb. postremo*, Alterius *cap.* 2. *col.* 2. *vers. vel etiam*, Duardus *quæstione* 13. *numero* 7. *vers. tertio.*

12 Princeps, aliiq; iudices laici sequestrates fructus, & alia excommunicationem incurrunt.

12 Secundò sequitur Principes, aut alios iudices laicos, qui fructus, vel alia in hoc canone expressa sequestrant sine legitima facultate, excommunicationem incurrere, etiamsi id faciant hac de causa, vt Ecclesiastici tædio affecti desistant ab vsurpatione sæcularis iurisdictionis, quam suppono ab Ecclesiasticis vsurpatam esse. Ratio est, quia Summus Pontifex prohibuit bona Ecclesiasticorum quauis occasione, vel causa sine debita licentia sequestrari. Neque iurisdictio sæcularis ab Ecclesiasticis vsurpata confert ius laicis vsurpandi bona Ecclesiasticorum ad seruandam æqualitatem in iudiciis; quia sæculares incapaces sunt Ecclesiasticę iurisdictionis, illisque onus incumbit obsequendi Ecclesiasticis; non verò auctoritas imperandi, *cap. benè quidem distinct.* 96. *& cap. laicis* 16. *quæst. vlt.* Ita Marta *de iurisdict. p.* 4. *casu* 11. *num.* 25. *casu* 49. *&* 101. quem sequitur Duardus *lib.* 2. *canone* 17. *num.* 3. *& seqq.* Azor, & alij, quos in simili retuli *in* 8. *Decalogi præcepto.* contra Couarr. *pract. quæst. cap.* 35. *numer.* 3. & alios apud Martam, & apud Duardum *locis citatis.*

Dixi in propositione, *sine Summi Pontificis, vel aliorum ad id facultatem habentium expressa licentia*; quia Summus Pontifex prohibet sequestrationem aliter fieri. Quamobrem,

13 Sequestrans fructus de licentia iudicis sæcularis afficitur excommunicatione.

13 Qui vsurpat, vel sequestrat Ecclesiasticorum fructus de licentia iudicis sæcularis, afficitur excommunicatione, quia iudex sæcularis legitimam facultatem ad id non habet. Ita Reginald. *lib.* 9. *cap.* 25. *num.* 272. & alij.

14 Sequestrandi facultatem quisnam concedere possit.

14 Sed modò dubium est primò, quinam facultatem sequestrandi fructus Ecclesiasticorum concedere possint.

Respondeo non solum Summum Pontificem, vt in Bulla dicitur; verum etiam Episcopos, & eorum Vicarios, Legatum Sedis Apostolicæ, vel Nuntium posse hanc facultatem concedere: sicut enim ipsi sequestrandi facultatem habent; ita etiam eamdem aliis tribuere possunt. Ita Vgolinus *vers. vel etiam col.* 3. Alterius *cap.* 2. *col.* 1. *&* 2. *vers. sine Romani*, Reginaldus *loco cit. num.* 373. *ad finem*, & alij.

Eamdem etiam concedere possunt partes litigantes, de quarum interesse agitur, modò vtraque pars consentiat: nam secundum iura in sequestrationem consentire possunt, & sequestratio non videtur Ecclesiasticæ libertati, & immunitati contraria, interueniente consensu ipsorum Ecclesiasticorum, ad quos iurisdictiones, & fructus pertinent. Ita Antonius de Sousa *disp.* 89. *num.* 3. Alter. Duardus, Reginaldus, & alij, dum asserunt in hoc canone vetitam esse sequestrationem necessariam, non verò voluntariam.

15 Sequestrans ex ratihabitione non excusatur.

15 Dubium est secundò, vtrum sufficiat ratihabitio illius, qui præfatam facultatem sequestrandi concedere potest.

Respondeo negatiuè, siue ratihabitio sit præsens, siue futura speretur, hoc est, siue quis sequestret credens legitimum superiorem de præsenti tacitè consentire, siue credens ipsum in casu aliquo licito approbaturum, postquam id factum esse cognouerit. Ratio est, quia Summus Pontifex expressam licentiam requirit: licentia autem, quæ per tacitum consensum obtinetur, non dicitur licentia expressa, & multo minus dicitur licentia expressa, quæ solùm obtinetur post factum; dum enim licentia, vel consensus ad aliquem actum requiritur, opus est, vt actum ipsum præcedat. Panormit. *in cap. licet num.* 11. *de regul. & cap. tua nos. num.* 7. *de Eccles. ædific.* Alterius *cap.* 2. *col.* 2. *quæsito* 2. Duardus *quæst.* 13. *num.* 7. *vers. nec satis*, & alij quamplures, quos in simili retuli *de pœnitentia*, & alibi.

16 Licentia petita, sed denegata, non excusat.

16 Ex quo à fortiori patet, non satis esse, vt licentia petatur, sed denegetur; licet fortè iniustè denegetur: nam licentia petita, sed non concessa, non potest vocari expressa licentia, neque ius confert. Quamobrem si Episcopus iniustè licentiam deneget, superior adeundus est, vt ipse facultatem tribuat, vel ad eam tribuendam Episcopum compellat, *cap. nullus, de iur. patron.* Ita Panormitanus *cap. relatum* 1. *de cler. non resid.* Duardus *loco citato*, Alterius *loco citato quæsito* 1. & alij, quos in simili retuli *de pœnitentia.*

An verò licentia in scriptis obtineri debeat, patet ex dictis *de matrimonio*, & *de legibus disp.* 1. *quæst.* 1. *puncto* 4. *num.* 49.

17 Du-

17 Iudex sequestrandi facultatem concedens an excommunicationē incurrat.

17 Dubium est tertiò, vtrùm Episcopus, vel alius iudex sequestrans fructus, vel sequestrandi facultatem concedens, dum secundum iura sequestrare, vel sequestrandi facultatem dare non potest, in hanc censuram incidat.

Vgolinus hìc *versic. vel etiam col. 3. verbo, excipitur etiam,* existimat Episcopos, vel alios iudices Ecclesiasticos non affici excommunicatione; etiamsi iniustè sequestrent: nam etiam iniusta sententia tenet, *cap. sacro, de sentent. excommunicat. & cap. 1. de re iudic. lib. 6.* Idem sentire debent Alterius, Duardus, & alij Doctores, existimantes hunc canonem latum esse contra iudices laicos, non autem contra Ecclesiasticos.

Sed mihi distinguendum videtur, vel sequestratio de iure est inualida; quia scilicet facta est, dum validè fieri non poterat, vel cum licentia inualida: aut est valida, licet fortè sit iniusta, seu illicita. Si sequestratio de iure est inualida, censeo sequestrantem incidere in excommunicationem, quia Summus Pontifex ad euitandam excommunicationem requirit sequestrationem fieri ab habente auctoritatem sequestrandi (siue illa auctoritas sit delegata per licentiam expressam, siue sit ordinaria; qui enim facultatem aliis tribuere potest, eadem etiam ipse vti potest. *authent. multo magis. C. de sacrosanct. Eccles.*) qui autem licentiam inualidè obtinuit, aut qui vltra terminos suæ potestatis sequestrat, non dicitur habere potestatem ad sequestrandum, seu ad id, vt dicitur in Bulla; potestas enim, & iurisdictio suis terminis, & finibus clauditur, & circumscribitur: ergo inualidè sequestrans ob nullitatem licentiæ, vel ob defectum iurisdictionis, incidit in istam excommunicationem, nisi titulo bonæ fidei excusetur. Quando autem sequestratio sit inualida ob nullitatem licentiæ, vel ob defectum iurisdictionis, colligi potest, tum ex regulis generalibus traditis *de legibus disput. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 3. num. 1. & quæst. 2. punct. 3. num. 8. & disput. 10. quæst. 2. punct. 4. num. 3. & seqq.* & alibi: tùm ex natura sequestrationis, quæ, regulariter lòquendo, interdicta est. *l. vnica. C. de prohibita sequestrat.* nihil enim innouandum est lite pendente. *cap. 1. vt lit. pend.* Excipiuntur tamen nonnulli casus, in quibus sequestratio à iudice Ecclesiastico fieri permittitur.

18 Sequestratio in quibus casibus licitè fieri possit.

18 Primus est ad puniendam contumaciam, *cap. 2. de dolo, & contumacia.*

Secundus dum constat fructus dilapidari, vel timetur, ne recuperatio fructuum commodè fieri possit: tunc enim sequestrari possunt. *cap. 2. de sequestrat. possess. & fruct. & cap. fin. eodem titulo.*

Tertius est, cùm beneficium vacat. *cap. cùm vos, de offic. ordin.*

Quartus cùm possessio est attentata, quia capta lite pendente: tunc enim sequestratio conceditur ante sententiam, Caputaquen. *decis. 151. & 157. part. 3.* Crescent. *decis. 3. de sequestrat. possess.* & alibi, Rota Romana pluribus in locis.

Quintus est in causa, quæ iudici iusta videatur: tunc enim iudex potest ex officio sequestrum apponere. Lancellot. *de attent. 2. part. cap. 12. limit. 12. & 3. part. c. 29. num. 148.* Alios casus recensèt Gonzalez *ad regul. 8. §. 7. proœm. num. 20. & seqq.* Carocius *part. 2. in tract. de sequestr.* Franc. Curt. *in tract. de sequestr. quæst. 1.* Moneta *de distribut. part. 1. quæst. 9. num. 5. & sequentib.* & alij Iurisperiti ex professo de hac re agentes.

PVNCTVM IV.

Vtrùm bonorum Ecclesiasticorum acceptatio, & vsurpatio non solùm in Bulla, verùm etiam aliis in locis vetita, & interdicta sit.

VNICA PROPOSITIO.

1 Vsurpatio bonorum Ecclesiasticorum pluribus in locis interdicta est.

1 BOnorum Ecclesiasticorum inuasio, & vsurpatio non solùm in Bulla Cœnæ vetita est; verùm etiam iure communi pluribus in locis, vt in Concil. Triburien. *cap. 7.* Concil. Aurelian. III. *cap. 22.* & Concil. V. *cap. 15.* in Concil. Parisiens. I. *cap. 1.* Moguntin. *cap. 6. & 11.* VVormatien. *cap. 75.* Aquisgranen. *cap. 88.* Lateranen. sub Leone X. *sess. 9. & 10. cap. prædia, & seqq. 12. quæst. 2. cap. attendendum est 17. quæst. 4. cap. conquestus, de foro compet. cap. generali, de elect. in 6. cap. vnico, de iniur. & dam. dat. in 6.* In quibus testibus prohibetur vsurpatio iurisdictionis Ecclesiasticæ, iurium, & bonorum, tam mobilium, quàm immobilium Ecclesiis applicatorum; etiamsi Ecclesia vacet. Sed instar omnium accessit decretum Concilij Trident. *sess. 22. cap. 11. & vltimo,* vbi strictissimè cauetur, ne quis alicuius Ecclesiæ, vel beneficij, vel loci pij bona mobilia, vel immobilia, census, ac iura etiam feudalia, & emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obuentiones, quæ in ministrorum, & pauperum necessitates conuerti debent per se, vel per alios, quauis arte, in proprios vsus conuertere præsumat, aut impediat, ne ab iis percipiantur, ad quos iure pertinent: alioquin incidit in excommunicationem, à qua absolui non potest, nisi à Romano Pontifice, & facta restitutione. Imò si clericus, vel patronus sit, alias etiam pœnas incurrit. Nam patronus Ecclesiæ, huius criminis reus, incurrit etiam ipso iure priuationem iurispatronatus; clericus verò, qui huiusmodi delicto cooperatur, aut consentit, vltra dictas pœnas, priuationem beneficiorum, & inhabilitatem ad alia contrahit, & ab vsu suorum ordinum, etiam præstita satisfactione, & obtenta absolutione, arbitrio sui ordinarij suspendi debet.

Multa circa huius sacrosancti Concilij decretum differi possunt; sed occasione huius 17. canonis, quem explicandum suscepimus, non nullas solùm difficultates incidenter, & per transennam attingam, & breuiter dissoluam, vt huiusmodi decretum cum nostro canone conferatur, & differentia inter vtrumque discernatur.

2 Quænam actiones in hoc canone prohibeantur.

2 Difficultas est primò, quænam actiones in hoc decreto prohibeantur.

Respondeo tres præsertim prohiberi.

Prima est, conuersio, & vsurpatio prædictorum bonorum in proprium vsum, vt patet ex verbis Concilij.

3 Vsurpationis nomine quid intelligatur.

3 Nomine autem vsurpationis in hoc loco non solùm intelligitur actio, qua quis rem alienam, quasi iure proprio, seu tamquam sibi debitam vendicat, & adscribit, vt in explicatione huius canonis Bullæ Cœnæ dictum est *puncto* 1. Sed intelligitur actio quælibet iniusta, qua quis bona prædictorum locorum inuadit, & surripit, vt colligitur ex illis verbis, *quacumque arte, aut quocūque quæsito colore in proprios vsus conuertit:* opus tamen est, vt hæc scienter faciat, id est, vt surripiens sciat, illa bona ad Ecclesias, seu beneficia, vel ad alia pia loca pertinere; Summus enim Pontifex præsumptionem requirit.

Hinc sequitur fures, & latrones, prædictorum locorum bona surripientes, in hanc censuram non incurrere, si nesciant bona, quæ surripiunt, ad loca pia pertinere, & cognitionem huius prohibitionis non habeant. Ita Duardus *canone 17. quæst. 2. num. 3.* & Illustrissima Cardinalium Congregatio, quę interpretationi Concilij præest, si credimus Gallemartio, Marzillæ, & aliis.

Secunda actio est impedire, ne bona, de quibus in præcedentibus mentionem fecimus, ab iis percipiantur, qui ius illa percipiendi habent. Quis autem dicatur impedire, patet ex dictis in quæstionibus præcedentibus.

Tertia actio est mandatum ad prædictas actiones faciendas, vt patet ex illis verbis Concilij *per se, vel per alios.* quamquam mandans huiusmodi actiones, non incurrit excommunicationem ob mādatum præcisè, sed necessarius est effectus, vt patet, tum ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere.* tum quia verba Concilij non verificantur, non secuta prædictorum bonorum vsurpatione, & verba cum effectu intelligenda sunt. *l. 1. §. hæc verba. ff. quod quisque iuris. l. queties. ff. qui satisd. cog. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. cap. relatum, de cler. non resid.* vbi gloss. *& cap. si à iudice, de appellat. lib. 6.* Cardinalis Tuscus *tom. 8. litt. V. conclus. 90.*

4 Quinam excommunicationē in hoc canone expressam incurrant.

4 Secunda difficultas est, quódnam sit subiectum huius censuræ.

Respondeo omnes tam Ecclesiasticos, quàm sæculares, cuiuscumque sexus, & conditionis existant, subiici huic censuræ, dum aliquam actionem in Concilio interdictam præstant: sic enim ex verbis Concilij generalibus apertè colligitur.

Hinc sequitur primò cædentem arbores alieni beneficij, sibique illas vsurpantem, vinculo huius excommunicationis innodari: hic enim præstat actionem in Concilio prohibitam, dum arbores alieni beneficij cædit, & sibi vsurpat.

5 Beneficiarius cædens arbores frugiferas an excommunicationem incurrat.

5 Dico *alieni beneficij*, nam si ipsemet beneficiarius, qui beneficium legitimè possidet, arbores etiam frugiferas incidat, & illas ad propriū commodum conuertat, non ligatur excommunicatione Concilij. Ratio est, tum quia licet beneficiarius peccet incidendo, non tamen peccare videtur incisas recipiendo; nam arbores incisæ videntur fructus beneficij; consequenter beneficiario cedere videntur, licet ob perpetratum scelus grauiter puniri debeat: tum quia Concilium intelligitur de extraneis, non verò de possessoribus beneficiorum, qui extranei non sunt, ex declaratione Illustrissimorum Cardinalium, teste Filliucio *tract. 16. cap. 8. quæst. 11. num. 225.* Gallemartio, Marzilla, & aliis, qui declarationes sacræ Congregationis collegerunt.

An verò beneficiarius, prædictas arbores cædens, incidat in excommunicationem Pauli II. aut huius nostræ Bullæ, patet ex suprà dictis *punct. 2. dub. 2.* & ex dictis *de contractibus disput. 3. de alienatione bonorum Ecclesiæ.* & ex dictis *in meo libro variarum tractationum quæst. 2.*

6 Laicus bona Ecclesiastica absque licentia excommunicationē incurrit.

6 Secundò sequitur laicum possidentem beneficium, vel bona Ecclesiastica absque legitima Summi Pontificis auctoritate; etiamsi illa bona sint iurispatronatus proprij, excommunicationem Concilij cōtrahere; quia iniquè occupat bona Ecclesiæ, vel beneficij; consequenter facit actionem in Concilio vetitam. Ita sacram Cardinalium Congregationem sensisse præcitati DD. affirmant.

7 Rectores piorum locorum excommunicationem incurrunt cædendo arbores, illasque in proprios vsus conuertendo.

7 Tertiò Rectores piorum locorum cædentes arbores frugiferas, illasque in proprios vsus conuertentes cum damno locorum piorum, incidere in excommunicationem Concilij, vt ex repetita sæpius ratione liquidò constat: ipsi enim dominium non habent fructuum beneficij; sicut habent beneficiarij. Si verò arbores frugiferas cædant, sed in proprios vsus non conuertant, non subiiciuntur huic excommunicationi; quia non faciunt actionem in Concilio vetitam sub excommunicatione; cùm non dicantur prædictas arbores in proprios vsus conuertere, vel vsurpare, vel impedire, ne ab iis percipiantur, ad quos pertinent. Ita sacra Cardinalium Congregatio.

8 Vsurpans quotidianas distributiones excommunicationē incurrit.

8 Quartò sequitur iniquè sequestrantes, vel vsurpantes quotidianas distributiones, affici censura Concilij; quia faciunt actiones, quibus excommunicationis pœnam Concilium adiunxit: Concilium enim excommunicationem imposuit, tam impedienti, ne præfata bona percipiantur ab iis ad quos pertinent, quàm vsurpanti emolumenta, seu quascumque obuentiones, quæ in ministrorum necessitates conuerti debent. Nomine autem quarumcumque obuentionum, & emolumentorum, veniunt distributiones; quia emolumentum significat quamlibet vtilitatem, quomodocumque ex aliqua re prouenientem, *cap. nemo, de simonia, cap. 1. de testibus,* sicque colligitur ex *decis. Rotæ in vna Lucana pensionis* 10. *Ianuarij* 1622. idemque in terminis tradit Duardus *canone 17. quæst. 4. num. 12. & sequentibus.* Moneta, & alij, quos retuli *de horis canonicis disp. 2. quæst. 2. puncto 1. num. 2.*

9 Surripiens, vel sequestrans fructus alicuius beneficij excommunicationem incurrit, etiamsi beneficiū vacet.

9 Quintò surripientem, vel iniquè sequestrantem fructus alicuius beneficij affici excommunicatione Concilij; etiamsi beneficium vacet: hic enim dicitur fructus beneficij in se conuertere vsurpando, vel impedire, ne à dominis percipiantur, sequestrando: *sequestrare* enim est impedire, ex Suarez *disput. 21. sect. 2. num. 98.* Duardo *canone 17. quæst. 2. num. 1. versic. quinto, & sexto.* Quamquam *impedire* latius patet, quam *sequestrare.* nam qui sequestrat impedit, non autem omnis, qui impedit, sequestrat.

An verò ad incurrendas huius Concilij pœnas, præter excōmunicationē (hanc enim constat ipso iure latam esse) requiratur sententia judicis, vel reus eas sponte subire teneatur, patet ex dictis *de legibus,* quæ ibi videnda sunt, vt prolixitatis, & repetitionis tædium euitemus.

Ex

Ex dictis igitur facilè cognosci potest, in quibus canon Bullæ Cœnæ conueniat, vel differat cum decreto Concilij Trident. conuenit enim, quia vtrumque generale est, quoad personas, & quoad excommunicationem ipso facto latam, & Summo Pontifici reseruatam, licet Episcopus ab excommunicatione Concilij absoluere possit, quamdiu delictum est occultum, vt suo loco ostendi; facta tamen restitutione.

Differt verò primò quoad pœnas, quatenus Bulla Cœnæ solùm excommunicationem iniungit, Concilium verò patronis, & clericis alias pœnas imponit.

Secundò quoad actiones; decretum enim Concilij vniuersalis est, & plura prohibet, quàm prohibeat Bulla: nam in Bulla non prohibetur mandatum; sed solum vsurpatio propriè accepta, & sequestratio iurisdictionis fructuum, & prouentuum debitorum ratione Ecclesiæ, monasterij, & beneficij. In Concilio verò prohibetur mandatum, impedimentum, & quælibet iniusta inuasio, & vsurpatio bonorum, iurium, fructuum, emolumentorum, & quarumcumque obuentionum, quæ in ministrorum, & pauperum necessitates conuerti debent, siue percipiantur ex aliqua Ecclesia, siue beneficio sæculari, vel regulari, vel ex monte pietatis, aliisque piis locis.

QVÆSTIO XIX.

De excommunicatione contra imponentes decimas, taleas, & alia onera Ecclesiasticis personis, Ecclesiis, monasteriis, & eorum fructibus.

TENOR BVLLÆ.

Quive collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera clericis, Prælatis, & alijs personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorúmque fructibus, redditibus, & prouentibus huiusmodi absque simili Romani Pontificis speciali, & expressa licentia, imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut sic imposita etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt. Necnon qui per se, vel alios, directè, vel indirectè predicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem præstare non verentur, cuiuscumque sint præeminentiæ, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status; etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, & alij potentatus; quicumque etiam regnis, prouincijs, ciuitatibus, & terris, quoquomodo Præsidentes, Consiliarij, & Senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti. Innouantes decreta super his per sacros canones, tam in Lateranensi nouissimè celebrato, quàm alijs Concilijs generalibus edita, etiã cum censuris, & pœnis in eis contentis.

QVatuor explicabo in hac quæstione.

Primò, quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones in hoc canone sub excommunicatione interdicantur.

Secundò, quodnam sit huius censuræ subiectum, seu quænam personæ afficiantur excommunicatione, imponendo, & exigendo tributa ab Ecclesiasticis, vel Ecclesiis.

Tertiò, quibúsnam onera, & tributa imponere non liceat, & quibus liceat.

Quartò, vtrum præfatæ actiones alibi prohibitæ reperiantur, seu an alibi vetitum sit, onera personis Ecclesiasticis, & ipsorum bonis imponere.

PVNCTVM I.

Quænam sit materia huius censuræ, seu quænam actiones in hoc canone sub excommunicationis pœna interdicantur.

ACtiones, quæ in hoc canone interdicuntur, aliæ sunt principales, & aliæ accessoriæ. Principales sunt tres, videlicet tributa, seu onera imponere, & exigere, & imposita recipere, etiam à sponte dantibus. Accessoriæ sunt videlicet præfata per se, vel per alios, directè, vel indirectè facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem consulere, auxiliari, vel fauere. Istas actiones singillatim explicabo.

VNICA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia huius censuræ.

1 MAteria huius censuræ est sacrilegium, quo immunitas Ecclesiastica offenditur aliqua actione in hoc canone expressa. Ita communiter DD.

Prima autem *actio* in hoc canone expressa, & interdicta, est imponere collectas, decimas, taleas, præstantias, & alia onera personis Ecclesiasticis, & eorum, & Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, fructibus, & prouentibus, absque Summi Pontificis licentia, & eadem tributa, seu onera exigere.

2 Talearũ, collectarũ, & aliorum nomine quid intelligatur.

2 Sed modò dubium est primò, quid nomine collectarum, decimarum, talearum, præstantiarum, & aliorum onerum intelligatur.

Respondeo intelligi quælibet onera super bonis, aut personis Ecclesiasticis imposita, siue nuncupentur collectæ, siue decimæ, siue taleæ, siue præstantiæ, siue alio quouis nomine vocentur, ob id addita sunt illa verba generalia, *& alia onera.*

Ex quo sequitur imponentem gabellas, pedagia, guidagia, tributa, & his similia personis Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis, aut fructibus, & prouentibus sine facultate Summi Pontificis, affici excommunicatione huius canonis; quia sine speciali, & expressa Summi Pontificis licentia collectas, seu onera prædictis imponit. Ita Syluester *verbo gabella* 4. *in principio.* Duardus hic *quæst.* 2. *num.* 12. & alij communiter.

3 Tributorum, & aliorum onerum, tã realium, quàm personalium impositio an vetita sit sub excommunicatione.

3 Rogabis, vtrum in hoc canone vetitum sit sub excommunicatione, non solum imponere tributa, & onera realia, verum etiam personalia. Pro solutione, aduertendum est, onera in triplici differentia esse, alia sunt personalia, quæ in sola hominis industria, & labore consistunt absque dispendio, & sumptu rei familiaris, vt est munus tutelæ, ac curationis, & alia de quibus *in l.* 1. *§. illud tenendum est, & l. fin. ff. de muner. & honor.* Alia sunt merè realia, quæ consistunt in sumptibus, seu in dando absque corporali labore. Alia denique sunt mixta, quæ laborẽ corporis, & sumptus rei familiaris complectuntur. His positis;

Respondeo probabiliter sustineri posse, in hoc canone vetitum esse sub excommunicatione imponere onera merè realia, & mixta, qua parte realia sunt, non verò personalia. Ratio est, tum quia personæ Ecclesiasticæ oneribus realibus potissimum vexari solent; ergo ipsorum immunitati in his potissimum consulendum fuit: tum quia in aliis iuribus, vt *in cap. quamquam, de censibus*, & alibi sermo est de oneribus realibus; ergo etiam Bulla de iis intelligenda videtur: nam in dubiis intelligentia vnius legis ab alia lege desumi potest: tum quia Summus Pontifex expressit solum onera realia: nam collectæ, taleæ, præstantiæ sunt onera, quæ pecunia soluuntur. Ita Vgolinus hic *cap.* 18. *n.* 2. *vers. quoad tertium*, contra Duardũ, Filliucium, & alios proximè citandos.

Dices, Summus Pontifex non solùm interdixit collectas, taleas, & præstantias; verùm etiam decimas, & alia onera. Decimæ autem aliæ sunt prædiales, aliæ mixtæ, aliæ personales. Præterea notanda est illa clausula generalis, *& alia onera*, quæ rem diuersam significare solet. *l. ſ fundus sub condit. §. libertas, ff. de legat.* 1. Bartol. *in l. ſi quis, §. fin. ff. de legat.* 2. Rota apud Farinacium *decis.* 714. *num.* 5. *vol.* 2. Decianus *consil.* 55. *num.* 83. & alij apud Gratum *dictione decima*, & apud Augustũ Barbosam *dict.* 17. *num.* 3.

Respondeo decimas personales non consistere in simplici labore, & industria, sed in rebus, labore, & industria acquisitis; illa verò clausula generalis, *& alia onera*, similitudinem denotat, & licet rem diuersam indicet; tamen est repetitiua similium, & significat rem eiusdem qualitatis, cuius est antecedens, *l. quidam relegatus*, & ibi Bartol. *ff. de rebus dub. l.* 3. *C. de seruis fugit. & cap. sedes, de rescript.* Rota Romana apud Farinacium *decis.* 391. *num.* 5. *& 663. num.* 8. *tom.* 1. *p.* 1. *& decis.* 719. *num.* 5. *p.* 2. & alij apud Gratum, & Barbosam *locis citatis.*

Ex dictis ergo constat probabiliter sustineri posse imponentem personis Ecclesiasticis onera simpliciter personalia non affici excommunicatione huius canonis. Ita Vgolinus *loco cit.* Idemque à fortiori sustinere debent Nauarrus *cap.* 27. *num.* 128. & Caietan. *verb. excommunicatio, cap.* 71. asserentes in hoc canone vetitum esse tantummodo imponere, & exigere onera, & tributa ratione bonorum, & prouentuum Ecclesiasticorum, contra Alterium *disp.* 19. *cap.* 2. *col.* 2. *vers. sed oritur difficultas*, Duardum *canone* 18. *quæst.* 2. *num.* 13. *& seqq. quæst.* 20. *n.* 1. quibus etiam adhærere videtur Suarez *de censur. disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 99. *ad finem, & disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 23. Filliuc. *tract.* 14. *cap.* 4. *quæsito* 10. *num.* 62. *ad finem, & tractatu* 16. *quæsito* 2. *num.* 293.

Verum tamen est imponentem onera personalia Ecclesiasticis rarò effugere excommunicationẽ canonis 15. vbi excommunicantur quomodolibet facientes statuta, ordinationes, constitutiones, seu quæuis alia decreta contra libertatem Ecclesiasticam: qui autem huiusmodi onera Ecclesiasticis imponit, facit ordinationem, seu præceptum contram libertatem Ecclesiasticam; quia Ecclesiastici à potestate laica exempti sunt. Ita sentire videtur Suarez *disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 99. Duardus *quæst.* 4. *num.* 3. & alij, quos *quæst.* 15. adduxi.

Vtrum verò exigens onera realia non ratione bonorum, sed ratione personarum imposita, incidat in excommunicationem huius canonis, constabit ex dicendis in explicatione tertiæ actionis *dub.* 2.

Secundò dubium est, vtrùm ad incurrendam huius canonis pœnam satis sit tributa, seu onera Ecclesiasticis, vel eorum bonis imponere, an etiã opus sit, vt imposita exigantur ab imponente, per se, vel per alios.

Respondeo ad incurrendam huius canonis censuram non satis esse imponere tributa, & onera; sed requiri, vt exigantur. Ratio est, quia vtraque actio in hac Bulla copulatiuè exigitur, ibi, *imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt.* Dictio autem copulatiua ex natura sua postulat omnia copulata verificari, & simul esse, *l. ſi quis ita, ff. de verb. oblig.* Reliquæ verò actiones huius canonis per particulam alternatiuam, *vel*, prohibentur. Ita Duardus hic *quæst.* 4. *num.* 1. *& seq.* Quaranta, Reginaldus, & alij, quos retuli *de contractibus disp.* 2. *quæst.* 9. *puncto* 2. *num.* 13. contra Toletum hic *num.* 4. Molinam *disput.* 670. *ad finem*, & alios.

4 Tributorum impositio vetita est sub excommunicatione decimiquinti canonis, etiam præcisa exactione.

4 Dixi, *ad incurrendam huius canonis censuram*; quia ad incurrendam excommunicationem canonis decimiquinti satis est imponere tributa personis Ecclesiasticis, quia impositio huiusmodi tributorum, & onerum, nihil est aliud, quam ordinatio, qua Ecclesiastica libertas lædituri: in canone autem 15. vetitum est sub excommunicatione quomodolibet facere ordinationes, vel decreta contra libertatem Ecclesiasticam, vel illis vti. Ita Suarez, & Duardus *locis citatis*, & alij, quos retuli *in explicatione excommunicationis decimæ quintæ huius Bullæ.*

5 Exigens tributa à laicis imposita excommunicationem incurrit.

Secunda actio in hoc canone expressa est tributa, seu onera Ecclesiasticis, vel eorum bonis imposita exigere: hæc tamen actio coniungitur cum antecedente, & cum ea connecti debet, vt imponens tributa, seu onera excommunicationi huius canonis subiiciatur: vtraque enim actio per copulam &, exprimitur, vt *dub.* 2. explicatum est.

5 An autem ad incurrendã huius canonis pœnam satis sit tributa, seu onera ab alio imposita exigere; etiamsi exigens illa non imposuerit.

Respondetur sufficere; quia in textu adduntur alia verba, quæ hoc satis indicant, vt patebit ex dicendis in explicatione tertiæ actionis, & subsequentium.

6 Exigens aliquam pecuniam ab Ecclesiasticis nõ incurrit excommunicationẽ Bullæ, sed *cap. quamquam, de censibus*, quoties hoc onus non fuit Ecclesiasticis impositum.

Tertia actio est tributa, seu onera Ecclesiasticis, vel eorum bonis imposita recipere; etiamsi tradens sponte tradat, & concedat.

6 Circa istam actionem dubium est primò, vtrum extorquens aliquam pecuniam ab Ecclesiasticis in istam excommunicationem incurrat, quoties hoc onus non fuit Ecclesiasticis impositum.

Respondeo negatiuè; quia Summus Pontifex excommunicat recipientes tributa sic imposita, id est, imposita Ecclesiasticis, vel eorum bonis, & fructibus, seu prouentibus; ergo à contrario sensu extorquẽs aliquod tributum non impositum Ecclesiasticis, vel eorum bonis, non afficitur excommunicatione huius canonis; argumentum enim à contrario sensu valet, vt alibi probaui, præsertim in materia pœnali, in qua standum est propriæ, & strictæ verborum expositioni. Ita Doctores statim citandi.

Ex quo sequitur custodes portæ ciuitatis, aut fluminis, pontis, vel portus extorquentes pedagium, gabellam, seu tributum, ab Ecclesiasticis, de quibus Princeps in impositione pedagij, seu tributi nullam mentionem fecit, non affici excõmunicatione huius canonis, quia ad incurrendã istam excommunicationẽ opus est recipere onera imposita Ecclesiasticis, Ecclesiis, monasteriis, vel ipsorũ bonis. Verum tamen est prædictos custodes affici excommunicatione *cap. quamquam, de censibus*; quia in dicto cap. sermo simpliciter est de exigentibus, vel extorquentibus per se, vel per alium, vel compellentibus ad soluendum: excommunicatio tamen istius cap. non est reseruata: nam ibi nulla reseruationis mentio fit; consequenter ab eo auferri potest, qui ab excommunicationibus Papæ non reseruatis absoluendi facultatem habet, iuxta *cap. nuper, de sentent. excommun.* facta tamen prius restitutione, vt *in cap. quamquam, citato*, decernitur. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 22. num. 10.* Quaranta *verb. vectigal, versic. vt autem exigentes.* Vgolinus hic *versic. & diuersis etiam*, Duardus *canone 18. quæst. 15. num. 1. & seq.* Vialdus hic *num. 12. in nouis*, Suarez *disp. 23. sect. 4. num. 22.* Toletus *lib. 1. cap. 21. ad finem*, Reginaldus *lib. 9. num. 376. & 381.* Antonius de Sousa hic *cap. 19. disp. 93. num. 4.* Filliucius *tract. 14. cap. 4. quæsito 10. num. 62.* & alij communiter, contra Alterium *disp. 19. cap. 3. col. 2. versic. secundò animaduertendum*, vbi censet exactores, seu publicos ministros excommunicatione Bullæ affici, dum ab Ecclesiasticis extorquent gabellas, seu tributa; etiamsi illa tributa laicis tantummodo imposita fuerint. Idem innuit Reginaldus *lib. 9. num. 377.*

7 Exigens pedagia incurrit excommunicationem Bullæ iuxta sententiã auctoris.

7 Secundò dubium est, vtrùm exigens pedagia, quæ sunt onera realia, à clericis, incidat in excommunicationem Bullæ.

Respondet Nauarrus, & Caietanus *locis in sequenti dubio allegandis*, non incidere in excommunicationem Bullæ: sed in excommunicationem *cap. quamquam, de censibus*; quia in Bulla vetitum est solùm exigere tributa, & onera ratione prouentuum Ecclesiarum.

Sed ego sentio incidere, quia in Bulla vetitũ est imponere onera, & tributa non solum bonis Ecclesiasticis; verũ etiam personis Ecclesiasticis, & sic imposita recipere, vt clarè constat ex illis verbis, *& alia onera clericis, aliisq; personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumq; fructibus, reditibus, & prouentibus.* Hinc patet responsio ad rationem in contrarium. Ita Alter. *cap. 3. col. 4. versic. 4. notandum.*

8 Exigens aliquid ab Ecclesiasticis non tãquam tributum & onus, sed tamquam pretiũ sui laboris. nõ incurrit excommunicationẽ.

8 Tertiò dubium est, vtrùm exigens aliquid ab Ecclesiasticis, non tamquam tributum, & onus, sed tamquam pretium sui laboris incidat in excommunicationem huius canonis.

Respondeo negatiuè; etiamsi hoc pretium indifferenter pro omnibus taxatum sit. Ratio est, quia Summus Pontifex loquitur de exigentibus taleas, collectas, & alia onera, quatenus scilicet onera sunt, non verò quatenus sunt pretium iusti laboris, & operis: verba enim formaliter accipienda sunt; nec verosimile est, Summum Pontificem voluisse aliquem obligare ad laborem, & operam suam gratis impendendam. Ita Alterius *disput. 19. cap. 3. col. 4. versic. quintò notandum*, Filliucius *tract. 16. cap. 11. quæsito 2. num. 297. & tract. 14. cap. 4. quæsito 10.* Suarez *disp. 23. sect. 4. num. 21.* Duard. *quæst 15. num. 2. versic. & tanto*, Panormitanus, Capra, Bursatus, Castro, & alij apud Belletum *de exempt. cleric. §. 6. num. 2. & seqq.* Idemque in fortioribus terminis sustinent Nauarrus *cap. 27. num. 128.* & Caietan. *verb. excommunicatio cap. 71. & cap. 39.* asserentes, exigentem pedagia à clericis non affici excommunicatione huius canonis; sed solum excommunicatione *cap. quamquam, de cens.* quod tamen ego *dub. 2.* reieci.

9 Exigens pretium à clerico pro translatione & transitu fluminis, non afficitur excommunicatione.

9 Hinc sequitur eum, qui clericum nauigio transfert, & pretium pro translatione, & transitu fluminis recipit, excommunicationis vinculo non obstringi, quia id non recipit, tamquam tributum, sed tamquam stipendium sui laboris. Secus si aliquid exigat, tamquam tributum, vt si ratione transitus exigat pedagium: hoc enim est tributum, quod ratione transitus soluitur. Ita Alterius, Suarez, Filliucius, & Duardus *locis proximè citatis.*

10 Recipiens tributum ab Ecclesiastico sponte traditum incurrit excommunicationẽ.

10 Quartò dubium est, vtrùm recipiens tributum, ab Ecclesiasticis sponte traditum, huius canonis excommunicationem incurrat. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua est; quia in textu dicitur, *aut sic imposita, etiam à sponte dantibus, & concedentibus recipiunt.*

Ratio verò dubitandi pro parte negatiua est, quia quilibet est rei suæ moderator, & arbiter. *l. in re mandata. C. mandati.*

Pro solutione notandum est, spontaneum, & voluntarium duplex esse. Alterum est omnino voluntarium, quod videlicet fit absque præuia coactione, aut metu, aut ignorantia. Alterum dicitur voluntarium mixtum; quia scilicet partim videtur voluntarium, & partim inuoluntarium: & quamuis simpliciter sit voluntarium; nihilominus aliquid inuoluntarij includit, vt si Titius in naufragio ad leuandam nauim, & seruandam vitam aliquas merces in mare proiiciat, non dicitur illas omnino voluntariè in mare proiicere, sed voluntariè mixtè; quia illas proiicit metu maioris incommodi, aliàs non proiecturus. Iterùm si clericus exactoribus aliquod tributum tradat, quia illud impositum est, seu quia exactores impediunt transitum, donec tributum soluat, non tradit omnino voluntariè, sed voluntariè mixtè, tradit enim quia impositum est, seu quia exigitur; etiamsi nulla ei alia vis, aut violentia inferatur. Hoc posito,

Respondeo recipientem aliquid à clericis propria sponte, & voluntate omnino libera tradentibus, non affici excommunicatione huius canonis: tum quia quilibet est rei suæ moderator, & arbiter: tum quia volenti non fit iniuria *l. 1. ff. de iniurijs.* tum quia Summus Pontifex loquitur de recipientibus tributa, & onera imposita: qui autem recipit aliquid ab iis, qui propria sponte, & voluntate omnino libera tradunt, non dicitur recipere tributa imposita, vt in notabili explicatum est. Qui ergo recipit aliquid à clericis, propria sponte donantibus, seu voluntate omnino libera tradentibus, non incurrit excommunicationem. Secus si accipiat tamquam sibi debitum, seu ob impositionem onerum: etiamsi recipiat absque alia vi, vel coactione, vel præuia petitione; quia non recipit a tradente omnino liberè, & voluntariè; sed tantùm voluntariè mixtè, & hoc pacto intelligenda est Bulla, dum excommunicat recipientes tributa, & onera: etiãsi recipiant à sponte dantibus, & concedentibus. Ita Suarez *de censur. disp. 21. sect. 2. num. 99. & disp. 23. sect. 4. num. 21.* Alexander *consil. 110. num. 10.* Bertach. *in tract. de gabel. part. 7. num. 23.* Viualdus hic *num. 117.* in antiquis: in nouis verò *num. 12.* Quaranta *verb. vectigal. vers. vt autem*, Sayrus *lib. 3. cap. 22. num. 10.* Antonius de Sousa *cap. 19. disp. 93. n. 2.* Duardus *canone 18. quæst. 16.* Ruinus *consil. 219. num. 9. lib. 1.* Carolus de Grassis *de effect. clericat. effectu 3. num. 98.* & alij, quidquid nonnulli alij in contrarium sentiant.

Hinc patet responsio ad rationes dubitandi.

11 Exigens tributum animo restituendi non excusatur ab excommunicatione.

11 Quintò dubium est, vtrùm exigens, aut mandans exigi tributa à clericis, animo restituendi in fine anni, in excommunicationem huius canonis incidat.

Respondeo incidere, etiamsi id faciat ad vitandas fraudes ministrorum exigentium gabellas. Ratio est, quia re ipsa præstat actionem in hac Bulla sub excommunicatione prohibitam, & clericis onerosam. Ita Alterius *disp. 19. cap. 3. sub finem versic. sextò notandum*, & Duardus *quæst. 15. num. 3.* Quamquam Duardus putat istum excusari, si in fine anni aliquid plus restituat in compensationem incommodi, & interesse. Sed hoc ego non approbo, vt patet tum ex ratione allata: tum quia illa maior compensatio non tollit excommunicationem anteà contractam ob iniustam exactionem.

12 Exigens minimum tributum excusatur ab excommunicatione ratione paruitatis materiæ.

12 Sextò dubium est, vtrùm exigens minimam gabellam ab Ecclesiasticis contrahat excommunicationem. Alterius *disp. 19. cap. 3. ad finem*, existimat contrahere, si à clerico modicam gabellam, quæ non sit sufficiens ad mortale peccatum, accipiat cum intentione exigendi ab aliis clericis vsque ad notabilem quantitatem.

Ego verò sentio non incidere, nisi postquam ad notabilem quantitatem ad mortale peccatum peruenit. Ratio est, quia paruitas materiæ sicut excusat à peccato mortali: ita etiam excusat ab excommunicatione, quæ ob mortale peccatum incurritur: & quamuis recipiens cum præfata intentione mortaliter peccet, ratione prauæ intentionis recipiendi ab aliis vsque ad notabilem quantitatem: nihilominus non afficitur excommunicatione, quia ista non incurritur ob peccatum internum, seu ob intentionem exigendi gabellas; sed ob ipsammet exactionem externam: illa autem externa exactio defectu paruitatis materiæ non sufficit ad excommunicationem contrahendam.

13 Latrones capientes clericos, eisque taleas imponentes pro eorum redemptione, excõmunicationẽ non incurrunt.

13 Septimò dubium est, vtrùm latrones capientes clericos, illisque taleas imponentes pro eorum redemptione, in excommunicationem huius canonis incidant.

Respondeo negatiuè, quia isti non exigunt taleas, & onera, de quibus hic sermo est; in hoc enim canone sermo est de collectis, & oneribus, quæ talia sunt, iuxta communem loquendi vsum, & quæ tamqua debita exiguntur. Ita Vgolinus hic *vers. & diuersis etiam, numer. 7.* Duardus hic *quæst. 20. num. 15.*

Idem dic de illis, qui domui clericorum incendium minantur, nisi tantam pecuniæ summam soluant, vt patet, tum ex ratione proximè allata, tum quia collectæ, onera, & tributa ea propriè dicuntur, quæ ob publicam necessitatem, vel vtilitatem imponuntur.

Quarta actio in hoc canone prohibita est per se, vel per alios directè, vel indirectè prædicta facere, id est, imponere, & exigere, vel sic imposita recipere, etiam à sponte dantibus.

14 Gabellam imponi, & exigi mandans excommunicationẽ incurrit.

14 Ex illa particula *per se, vel per alios*, sequitur, Principem, qui suo magistratui, seu Vicario mandat, vt gabellam Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis imponat, & exigat, affici excommunicatione; quia per alios imponit, & exigit. Magistratus verò, vel Vicarius, qui hoc de mandato Principis facit, in excommunicationem incidit; quia ipse imponit, & exigit, vel recipit, vt suppono.

Idem dic de illo, qui per famulos exigit, aut per eos, quibus ius exigendi concessit contractu locationis, aut alia ratione: tam enim qui ius concessit, quam ipsimet exactores, qui huiusmodi ius acceperunt contractu conductionis, aut alia ratione, in excommunicationem huius canonis incidunt, secuta exactione, quia per se, vel per alios exigunt. Ita Vgolinus hic *cap. 18. in verbo necnon qui per se, numer. 1. & seqq.* Alterius *disp. 19. cap. 4. col. 2. versic. illi*, Duardus hic *quæst. 20. numer. 4.* Filliucius *tract. 16. cap. 11. quæsito 3. num. 299.*

15 Imponens tributa aliis excommunicationẽ incurrit, quoties huiusmodi impositio in grauamen Ecclesiasticorũ cedit.

15 Ex illa particula *directè, vel indirectè*, sequitur, non solùm imponentes onera ipsismet Ecclesiasticis, & eorum fructibus affici excommunicatione; verùm etiam imponentes aliis, quoties ex huiusmodi impositione damnum sequitur Ecclesiasticis personis, vt si colonis Ecclesiasticorum grauiora onera imponant, ex quorum impositione Ecclesiastici detrimẽtum patiantur, e.g. si coloni Ecclesiasticorum ita grauẽtur collectis, vt Ecclesiastici sua illis bona locare cogãtur viliori pretio: huiusmodi enim onera censentur indirectè imponi Ecclesiasticis, & ipsorum bonis.

Idem sentiendum est, quoties grauiora tributa, & onera imponuntur consanguineis, seu aliis, qui cum Ecclesiasticis bona indiuisa habent, ita vt damnum etiam in ipsosmet Ecclesiasticos redundet: tunc enim Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis onera indirectè imponi censentur. Secus si Ecclesiastici ex huiusmodi impositione nullum damnum patiantur. Ita Vgolinus *loco cit. vers. necnon, nu. 2.* Menochius *de arbit. cas. 562. num. 54.* Alterius *cap. 4. col. 2. versic. illi*, Duardus *quæst. 17. num. 1. & seq.* Azor. *p. 1. lib. 5. cap. 15. quæs. 7.* & alij quos referam *puncto 3. dub. 3.* & quamplures alios allegat Carolus de Grassis *effectu 3. num. 50. 77. & 146. & seqq.*

Addo cum Alterio, & Vgolino *locis cit.* onus indirectè imponi Ecclesiasticis, dum coguntur bona sua vendere, nisi taleas, & collectas, quas laici soluũt, soluere velint: quia indirectè compelluntur collectas soluere, nisi bona sua vendant, quod est onerosum Ecclesiasticis. Ob id *quæst. 16.* docui statutum, quo Ecclesiasticis præscribitur bona Ecclesiastica intra tantum temporis alienari, Ecclesiasticæ libertati contrarium esse.

Quinta actio est prædicta per se, vel per alios directè, vel indirectè exequi. Hac de causa Principes, aut alij, qui mandant onera Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis imposita exigi, aut qui huiusmodi mandatum exequun-

exequuntur, excommunicatione afficiuntur, vt in actione proximè præcedenti explicatum est.

Sexta actio est prædicta procurare, id est, mediatorem esse ad imponenda onera, & tributa, vel ad illa recipienda.

16 Satellites aliique officiales cooperantes ad solutionem collectarum & onerum, in excommunicationē incidunt.

16 Ex quo sequitur officiales, aut satellites, aliósve, qui Ecclesiasticos citant ad soluenda onera, aut capiunt, aut pignus accipiunt, aut fructus sequestrant, vel quid simile agunt, vt Ecclesiastici collectas, & onera soluere cogantur, in excommunicationem huius canonis incidere, nisi probabili ignorantia, vel alio iusto titulo excusentur. Ratio est, quia non verentur prædicta procurare, vt in Bulla dicitur. Ita Vgolinus *versic. necnon, num.* 4. Alterius *cap.* 4. *col.* 2. *versic. quamobrem*, Duardus hic *quæst.* 20. *num.* 4.

Septima actio est auxilium in supradictis præstare, id est, auxiliari ad imponenda, & exigenda, vel recipienda tributa, aliáve onera.

Ex quo sequitur Notarios, qui edicta, & præcepta conscribunt, aut, qui ea componunt, seu dictant, affici excommunicatione huius canonis; quia in prædictis auxilium præstare dicuntur.

Idem valet in iis, qui exigentes comitantur, aut qui Ecclesiasticos transeuntes manifestant, ne immunes abeant, aut qui vias custodiunt, ne Ecclesiastici pedagio, alióve onere non soluto transeant; isti enim auxilium ad onera exigenda præstant. Ita Vgolinus hic *versic. aut in eisdem. num.* 1. Alterius *cap.* 4. *col.* 2. Duardus *quæst.* 20. *n.* 4. *versic.* 9.

17 Tradens pecuniam clerico ad soluendum pedagium, seu aliud onus, non incurrit excommunicationē.

17 Secus dic de illo, qui clerico volenti pedagium, seu onus soluere, mutuam tradit pecuniam ad soluendum: tum quia hic non dicitur auxilium præstare ad imponenda, vel exigenda onera, sed ad soluenda: tum quia, sicut clericus soluendo non incurrit, vt infrà ostendam; ita neque incurrit, qui mutuat, vel donat pecuniam ad soluendum. Ita Vgolinus *loco citato n.* 1. Idem sentiendū est de consulente, & faciente.

Octaua actio est consilium præstare, id est, suadere, seu hortari ad imponenda, vel recipienda tributa, rationem, & modum præscribere, quo imponi, vel exigi possint. Ita Alterius, Vgolinus, & Duardus *locis citatis*.

18 Dans consillum Ecclesiastico, vt soluat tributum, excusari posse videtur ab excommunicatione: etiāsi id faciat in fauorem exactorum.

18 Addunt Vgolinus, & Duardus hanc excommunicationem incurri, non solùm si consilium detur imponentibus, vel exigentibus; verùm etiam si consilium detur ipsis Ecclesiasticis, quibus onera imposita sunt, vt soluant, modò in fauorem exactorum hortatio fiat. Sed ista ampliatio mihi non valdè placet; quia Summus Pontifex excommunicat dantes consilium in eisdem, id est, in actionibus superius expressis: inter actiones autem superiùs expressas non recensetur soluere; ergo dans consilium ad soluendum non excommunicatur: neque obstat verbum illud, *procurare*; quia potiùs adhibetur ad significandum externum opus, quàm animi actionem, seu consilium.

Nona actio est fauorem præstare ad imponenda, & exigenda, vel recipienda tributa, aliáve onera Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis, vel fructibus imposita.

Ex quo sequitur eum affici excommunicatione, qui suam imponenti tributum pollicetur operam, dum aliquis contradixerit, aut qui volenti tributum exigere opem fert, aut assistit, vt Ecclesiastici ad soluendum inducantur; hic enim fauorem præstat. Ita Vgolinus *loco cit. versic. aut in eisdem, num.* 3.

19 Qui nō prohibet cùm alias prohibere possit impositionē, vel exactionem tributorum, & onerum contra Ecclesiasticos, non videtur reus excōmunicationis.

19 Sed modò dubium est, vtrùm qui non prohibet, cùm aliàs prohibere possit, & debeat, censeatur fauere, consequenter in excommunicationem huius canonis incidat.

Respondendum mihi videtur negatiuè. Ratio est, quia excommunicatio imposita propter actionem positiuam non incurritur propter actionis omissionem: aliud enim est actio, & aliud omissio: præstatio autem fauoris est actio. Ita sentire videtur glossa in simili *in cap. quanto, de sent. excommunicationis*, contra Vgolinum *loco cit. num.* 3. Duardum *quæst.* 20. *num.* 4. *ad finem*, & Alterium *disp.* 19. *c.* 2. *col.* 2. *& seqq. & c.* 4. *col.* 3. vbi etiam loquitur de Consiliario tacente, & non curante contradicere Principi tributum Ecclesiasticis imponenti, & contra Belletum *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de exempt. clericorum, & bonorum*, §. 9. *per totum.* præsertim *num.* 4. *ad finem*, vbi Farinacium, Clarum, & alios allegat.

An verò ob fauorem, consilium, auxilium, vel mandatum excommunicatio incurratur antequam principales actiones adimpleantur, patet ex dictis supra in præcedentibus quæstionibus, vbi sæpius dictum est, excommunicationem ob actiones accessorias non incurri, antequam aliqua principalium actionum præsterur.

PVNCTVM II.

Quódnam sit subiectum istius excommunicationis, seu, quænam personæ excommunicationi huius canonis subiiciantur, imponendo tributa, aliáve onera Ecclesiasticis, & ipsorum bonis, & prouentibus, aut imposita recipiendo, aut alia ratione ad illorum exactionem concurrendo.

VNICA PROPOSITIO.

1 Enumerantur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

1 OMnes cuiuscumque gradus, & conditionis homines, in huius canonis excommunicationem incidunt, dum per se, vel per alios directè, vel indirectè imponunt, & exigunt præfata tributa, vel onera, aut imposita recipiunt, aut ad illorum exactionem concurrunt suo consilio, auxilio, vel fauore. Ratio est, quia Bulla vniuersaliter loquitur, & vtitur verbis, quodlibet personarum genus complectentibus, ibi, *cuiuscumque sint præeminentia, dignitatis, ordinis, conditionis, aut status; etiamsi Imperiali, aut Regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, & alij Potentatus, quibuscumque etiam Regnis, Prouincijs, ciuitatibus, & terris, quoquo modo præsidentes, Consiliarij, & Senatores, aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti.*

2 Tyrannus iniquè regnum possidens huic excommunicationi subiicitur, tributum Ecclesiasticis imponendo.

Hinc sequitur primò, Principes, Barones, Administratores ciuitatum, aliósve, sæculari potestate fulgentes, affici excommunicatione huius canonis, præfatas actiones faciendo.

2 Idem dic de Tyranno iniquè regnum possidente.

3 Successores, seu hæredes imponentium gabellas Ecclesiasticis, excommunicationem incurrunt illas exigendo.

3 Secundò non solùm imponentes, verum etiam ipsorum successores, exigentes gabellas Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis ab antecessoribus impositas, pœna istius canonis affici, siue isti successerint ex testamento, siue ab intestato. Ratio est, quia faciunt actiones in hoc canone interdictas.

Tertiò quoscumque alios prædicta procurantes, seu facientes, auctoritate publica, vel priuata huic censuræ subiici; ideò famuli Principum imponentium tributa, conductores vectigalium, & ipsorum ministri eamdem excommunicationis pœnam subeunt; quia Bulla complectitur omnes cuiuscumque status, & conditionis homines, Filliucius hic *num.* 299. & alij.

4 Princeps temporalis non est absolutus dominus bonorum in suo territorio existentium.

4 Obiicies contra propositionem, & primam illationem, Princeps sæcularis est absolutus dominus bonorum in suo territorio existentium; ergo potest iuxta suum prudens arbitrium taleas, & collectas imponere.

Respondeo negando Principem sæcularem esse dominū absolutum bonorum Ecclesiasticorū intra sui ipsius territorij limites existentium.

5 Dominiū bonorum Ecclesiasticorum penes quē existat.

5 Si quæras sub cuius dominio bona Ecclesiastica existant.

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam. Prima est Nauarri *in Apologia de redditibus Eccles. quæst.* 1. *monit.* 16. 21. *&* 40. *&* 9. 3. *monit.* 31. *num.* 7. in noua impressione, Suarez *lib.* 4. *de immunit. c.* 18. *n.* 7. & aliorum asserentium dominium bonorum Ecclesiasticorum immediatè, & proximè esse sub dominio Dei, & Christi, non per metaphoram, sed per omnimodam proprietatem: tum quia offerens aliquid Ecclesiæ dicitur illud Deo offerre: tum quia huiusmodi bona vocantur dominica, seu res dominicæ, seu patrimonium Christi, *canon.* 39. *Apostolorum*: tum quia huiusmodi bona magis subiiciuntur Summo Pontifici, quàm Principi laico, cùm diuino cultui, seu sustentationi ministrorum Dei inseruire debeant; sed Summus Pontifex non habet proprium dominium bonorum Ecclesiasticorum, etiam illorum, quæ specialiter ad Ecclesiam Romanam pertinent, *cap. non licet* 12. *quæst.* 2. consequenter ea non potest pro suo libito distrahere, & alienare; sed solum tamquam fidelis, & prudens administrator, & dispensator; ergo multò minus sæcularis Princeps illorum dominium habet.

6 Dominiū bonorum Ecclesiasticorum nō pertinet ad congregationem fidelium.

6 Ex hac sententia sequitur primò dominium bonorum Ecclesiasticorum non pertinere ad congregationem fidelium, seu ad totam Ecclesiam vniuersalem, eo quòd ipsi in suo cap. donata videantur. Ratio est, tum quia congregatio fidelium est inferior Summo Pontifice: tum quia huiusmodi bona donata sunt Christo, non ipsimet Ecclesiæ directè, & immediatè.

7 Ecclesia particularis non habet dominium bonorum Ecclesiasticorum.

7 Secundò à fortiori Ecclesiam particularem, non solùm non habere dominium omnium bonorum Ecclesiasticorum; verum neque bonorum illius Ecclesiæ. Ratio est, tum quia ipsa est inferior Summo Pontifice & ab eo pendet in suorum bonorum administratione: tum quia huiusmodi bona non sunt donata ipsismet Ecclesiasticis ministris, sed Christo, qui ea per suos ministros acceptat.

Secunda sententia est Innocentij *cap. cùm super electi. de causa possess. & propriet.* Turrecrematæ *cap. videntes* 12. *quæst.* 1. *in artic.* 2. Caietan. 2. 2. *quæst.* 34. *artic.* 8. & aliorum asserentium dominium bonorum Ecclesiasticorum existere penes Ecclesiam, vel vniuersalem, vel particularem respectiuè, iuxta intentionem eorum, qui ea bona donarunt. Quamquam Ecclesia particularis non potest ad libitum de huiusmodi bonis disponere, absque Sedis Apostolicæ licentia, vel vniuersalis Ecclesiæ consensu.

Verum quidquid sit de veritate istarum sententiārum, ex neutra sequitur Principem laicum posse tributa super bonis Ecclesiasticis imponere: tum quia licet admittamus illa esse sub dominio Papæ, vel Ecclesiæ; negari tamen non potest, quin huiusmodi bona ad Christum peculiari quadam ratione pertineant, cum diuino ipsius cultui & honori oblata, & mancipata sint, & Christi patrimonium censeantur; ergo non possunt aliis applicari, & tributis subiici: tum quia personæ Ecclesiasticæ, ad quas, iuxta secundam sententiam pertinet dominium huiusmodi bonorum, non sunt subditæ Principi laico; non enim dominium illorum bonorum habent, vt communitas ciuilis; sed vt Ecclesiastica, & vt corpus Christi.

8 Prælati Ecclesiastici imponentes onera Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis, excommunicationem incurrunt, iuxta probabiliorē auctoris sententiā.

8 Sed modò dubium est primò, vtrùm Prælati Ecclesiastici imponentes per se, vel per alios onera Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis, & imposita exigentes, in censuram huius canonis incurrant.

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam.

Prima sententia distinguit hoc pacto. Aut Ecclesiastici tributa imponunt auctoritate Ecclesiastica, aut laica; si imponunt auctoritate laica, vt quia dignitati adnexa est iurisdictio temporalis, vel quia imponens vices Regis, aut Principis in aliquo territorio gerit, in excommunicationem incidit, vt ex Bullæ verbis clarè constat, ibi, *aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti.* Si verò imponit auctoritate Ecclesiastica, non incurrit excommunicationem; quia ista excommunicatio lata est contra offendentes immunitatem Ecclesiasticam: immunitas autem Ecclesiastica non offenditur ob actiones, ab Ecclesiasticis Ecclesiastica auctoritate factas; etiamsi Ecclesiastici prædicta onera imponentes peccent, non solum contra sacros canones, 3. *quæst.* 10. *cap. cùm Apostolus, & cap. prohibemus, de censibus*; verùm etiam contra iustitiam, quia Ecclesiasticos indebitè grauant. Ita Filliucius *tract.* 16. *cap.* 11. *quæsito* 3. *sub finem num.* 300.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, affirmat incurrere, quauis auctoritate Ecclesiastici onera Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis imponant, & exigant, vel imposita recipiant. Ratio est, tum quia Prælatus Ecclesiasticus, si tamquam Prælatus Ecclesiasticus consiliū, vel auxilium præstet Principi sæculari ad imponenda, & exigenda vectigalia, vt si excommunicationem, aut alias Ecclesiasticas pœnas minetur non soluentibus tributum, à Principe Ecclesiasticis impositum, proculdubio excommunicationem incurrit, si Ecclesiastici metu illarum pœnarum onera soluant: tum quia Bulla expressè, & absolutè loquitur de Prælatis Ecclesiasticis, ibi, *aut quauis etiam Pontificali dignitate insigniti*; vbi autem ius non distinguit, neque nos distinguere debemus. *l. de pretio, ff. de public. in rem act. & l.* 1. §. *generaliter, ff. de leg. præst.* Ita Duardus *canone* 18. *quæst.* 18. *num.* 1. Alterius *disput.* 19. *cap.* 4. *sub finem, versic. cuiuscumque sint.*

Ad rationem primæ sententiæ respondeo Summum Pontificem primariò quidem intendisse immunitati Ecclesiasticæ contra laicos consulere; nihilominus eadem occasione voluisse etiam Ecclesiasticos, & ipsorum bona tueri, ne ab vllo, etiam Ecclesiastico, oneribus grauentur.

Hinc sequitur Episcopum, qui vt Episcopus clericis suæ diœcesis decimas, seu collectas sine Summi Pontificis expressa licentia imponit, & exigit, vinculo huius excommunicationis obstringi.

9 Soluentes tributa à laicis imposita Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis, an excommunicationem incurrant.

9 Secundò dubium est, vtrùm non solùm imponentes collectas, vel auxilium, consilium, aut fauorem præstantes ad eas imponendas; verùm etiam ipsimet soluentes, afficiantur excommunicatione huius canonis, aut saltem *cap. clericis, de immunit. Eccl. in 6.*

Alterius *disput. 19. cap. 5. col. 5. versicul. his omnibus*, affirmatiuè respondet. Idem sentire videntur Vgolinus, & Duardus, quos retuli *puncto præcedenti in explicatione octauæ actionis.* Sed oppositum mihi probabilius videtur, vt ostendam *puncto sequenti §. 3. n. 18. & puncto 4. n. 3.*

PVNCTVM III.

Quibusnam tributa, seu onera imponi sub excommunicationis pœna in hoc canone vetitum sit.

IN hoc puncto tria principaliter explicabo.

Primò, quibúsnam personis, locis, & bonis vetitum sit tributa, & onera imponere.

Secundò, quo iure id vetitum sit, etiam præcisa huius Bullæ constitutione.

Tertiò, in quibus casibus licitum sit, tributa Ecclesiasticis imponere, & imposita exigere.

§. I.

Quibúsnam personis, locis, & bonis vetitum sit onera imponere.

IN hoc §. prius loquar de personis, postea de locis, & bonis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Tributa imponi nequeunt Ecclesiasticis.

1 IN hac Bulla vetitum est primò tributa, vel onera Ecclesiasticis imponere, & imposita exigere. Hæc propositio ex verbis Bullæ sufficienter constat, & ratio est, quia laici liberi sunt in multis casibus ab oneribus Ecclesiæ; ergo etiam par est, vt Ecclesiastici, & ipsorum bona ab oneribus laicorum eximantur.

2 Ecclesiasticorum nomine quinam veniant.

2 Nomine Ecclesiasticorum veniunt clerici prima tonsura, vel ordinibus insigniti. Præterea religiosi tam nouitij, quàm professi, & alij, de quibus suprà sufficienter egi *quæst. 16. puncto 3.*

3 Tributa imponi nequeunt Ecclesiasticis, licet irretitis censura, vel etiam verbaliter degradatis.

3 Hinc sequitur primò clerico, aut religioso non posse auctoritate laica tributum imponi, etiamsi clericus sit excommunicatus, suspensus, interdictus, vel irregularis, aut etiam verbaliter degradatus, ob id enim clericatum non amittit; consequenter neque priuilegio clericorum, & Ecclesiasticorum priuatur. Ita Alter. *disput. 19. cap. 6. dub. 11.* Duardus *q. 14. num. 3.* Vgolinus *§. 1. vers. quinto.* Secus si clericus actualiter depositus sit, aut alia ratione priuilegium clericale amiserit: tunc enim desinit esse persona Ecclesiastica; consequenter Ecclesiasticũ priuilegium amittit, vt alibi docui. Idemque tradunt DD. præcitati.

4 Onera, quæ à subditis soluuntur Principibus pro capite, soluenda non sunt ab Ecclesiasticis.

An verò clericus, qui non seruat ea, quæ in Concilio Trid. præscribuntur, gaudeat immunitate vectigalium, constabit ex dicendis *§. 3. casu 1.*

4 Secundò sequitur onera, quæ à subditis soluuntur Principibus pro capite, non esse ab Ecclesiasticis soluenda: hæc enim onera Ecclesiasticis imponi nequeunt à laicis absque speciali Summi Pontificis priuilegio. Idem dic de oneribus antiquis, quæ ab Ecclesiasticis exigebantur, antequam ad statum Ecclesiasticum assumerentur: hęc enim sunt onera personalia imposita rebus intuitu personarum, vel imposita personis subiectis intuitu bonorum: personæ autem Ecclesiasticæ non sunt laicis subiectæ. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 11. quæs. 2. num. 294.* & alij proximè citandi.

5 Tributum seu onus hospitandi milites, &c. non potest Ecclesiasticis imponi.

5 Tertiò onus hospitandi Principes, vel ipsorum Legatos, vel milites, non posse Ecclesiasticis imponi, vel tolerari ex consuetudine; quia vel onus imponitur ratione personæ, vel ratione bonorum: Ecclesiastici autem exempti sunt à laica potestate quoad bona, & quoad personam, vt infrà probabo. Ita Baldus, Panormit. & alij apud Quarantam *verbo vectigal. vers. sextò*, & apud Belletum *de exempt. p. 1. §. 3. n. 4. & seqq.* apud Coriol. hic *vers. 5.* quibus addę Filliucium *n. 351.*

6 Imponens collectas, & onera famulis clericorum non afficitur excommunicatione huius canonis.

6 Quartò imponentes collectas, & onera famulis clericorum non affici excommunicatione huius canonis; quia in hoc canone vetitum est tantummodo collectas, & onera Ecclesiasticis imponere: famuli autem clericorum non sunt Ecclesiastici, vt patet ex dictis *quæst. 16. punct. 3. num. 7.* vbi etiam locutus sum de familiaribus Cardinalium, Episcoporum, & aliorum Prælatorum. Ita Duardus hic *canone 18. q. 14. num. 1.* contra Filliucium *loc. cit. num. 302.*

7 Tributa aliaque onera colonis Ecclesiasticorum quãdonam imponi possint.

7 Sed modò dubium est primò, vtrùm coloni Ecclesiæ, seu Ecclesiasticorum gaudeant immunitate à collectis, tributis, aliisque oneribus, vel ad illa teneantur.

Respondeo quadruplicem esse Doctorum sententiam.

Prima affirmat teneri, quia coloni subditi sunt Principibus laicis. Ergo tributa, & onera à Principibus imposita soluere debent. Ita Osasch *in decis. Pedem. decis. 83. & 116.* & alij.

Secunda negat teneri, quia huiusmodi coloni videntur immunes à muneribus personalibus, & realibus. glossa *in l. si penes, in verb. recepta. C. de agricolis, & censit. lib. 10.* & alij. Ex quo infert Natta *consil. 409.* colonos clericorum non teneri ad onera, quæ personis imponuntur pro rebus, cuiusmodi sunt angariæ, perangariæ, onus hospitandi, aut alendi milites, & alia consimilia onera. Idem tradit Abbas *consil. 9. in fine parte 1.* Belletus *disquisit. clerical. tit. de exempt. cleric. §. 7. n. 1.* Federicus de Senis *consil. 3. n. 10. in fine*, Filliucius *tract. 16. c. 11. q. 4. n. 302.*

Tertia sententia distinguit, aut onus imponitur colonis simpliciter pro fructibus, qui ex fundis Ecclesiasticis percipiuntur, aut solùm pro parte colonica. Si onus imponitur simpliciter pro fructibus, qui ex fundo Ecclesiæ, vel Ecclesiasticorum percipiuntur, coloni non tenentur ad huiusmodi onera, sed immunitate gaudent, quia huiusmodi onerum impositio in damnum Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum vergit; consequenter huiusmodi onus censetur Ecclesiasticis impositum. Si verò onus imponitur solùm pro parte colonica ad colonos pertinente, non sunt immunes, quia fructus à solo separati non sunt amplius in dominio Ecclesiæ; sed ad colonos pro rata, seu portione colonica spectant, consequenter laicæ potestati subiici possunt. Ita Surdus *consil. 301. n. 85. & 89. lib. 3.* Menochius *de arbitr. casu 180. n. 8. & casu 562. num. 35.* Belletus *loco citato num. 4.* Bursatus *consil. 25. num. 3. & consil. 42. num. 4.* Federicus de Senis *consil. 111. num. 9.* Carolus de Grasis *de effectibus clericatus effectu 3. n. 56.* Alterius *disp. 19. cap. 6. dub. 5.* & alij quamplures apud præcitatos Doctores, omissis iis, quos retuli *puncto 1.* in explicatione quartæ actionis.

Quarta sententia est asserentium collectas, & tributa imponi posse colonis pro parte colonica, modò ex impositione huiusmodi onerum nullum Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis damnum sequatur; alioquin Ecclesiastici indirectè grauarentur contra huius Bullæ, & sacrorum canonum dispositionem; sicut etiam Prælatus, si sua prædia colat per operarios, ad nullum onus tenetur pro parte rustica, quia fructus non sunt operariorum, sed ipsiusmet Prælati, qui laicæ potestati subiectus non est. Ita Bursatus *consil. 42. num. 15.* Ancharanus *in cap. quamquam, de censibus*, & alij apud Carolum de Grasis *num. 70.* & apud Belletum *loco citato.* Idemque in fortioribus terminis sustinent Doctores relati pro secunda sententia.

Verùm quid ego in hac re sentiam, opus non est vt in medium afferam; scio enim hanc litem esse sub iudice, & coram Sanctissimo acerrimè agitari: expectanda igitur est Summi Pontificis decisio, illique acquiescendum; nam ipse inspectis partium iuribus maturo consilio suum cuique tribuet.

8 Coloni partiarij, aut conductitij, an obligentur ad collectas, & onera.

8 Secundò dubium est, vtrùm non solùm coloni partiarij, verùm etiam conductitij, & alij conductores bonorum Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum teneantur ad collectas, & onera.

Respondent nonnulli Doctores huiusmodi conductores obligari posse ad tributa, & collectas pro fructibus, modò id fiat sine damno Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum, quorum bona conduxerunt. Ratio est, quia fructus, pro quibus collecta, & onus imponitur, pertinent ad laicos conductores, vt præfati Doctores supponunt. Ergo collectæ, & oneri subiici possunt à laico Principe, cui etiam ipsi conductores subiecti sunt. Secus dicendum est si gabella imponatur non ratione fructuum, sed ratione prædiorum, & bonorum: nam bona Ecclesiæ, vel Ecclesiasticorum immunia sunt, consequenter tributum ipsis imponi non potest; sicut neque imponi potest si Ecclesiastici ex impositione huiusmodi gabellæ incommodum, & damnum patiantur: vt si ob impositionem huiusmodi gabellæ difficile inuenire queant colonos, seu conductores, qui iusto pretio prædicta bona conducant: tunc enim Ecclesiastici indirectè grauari censentur. Ita Portius *consilio 184. nu. 9.* Natta *lib. 1. consilio 114.* Decianus *tomo 3. consilio 51. num. 4.* Federicus de Senis *consilio 111. num. 3.* Menochius *de arbitrariis consilio 562. num. 54.* Belletus *§. citato num. 1. & 5. & §. 8. num. 1.* Carolus de Grasis *de effectibus clericatus effectu 3. n. 71. & 147.* & alij apud præcitatos Doctores.

Verùm quid ego in hac re sentiam, standum esse arbitror Summi Pontificis decisioni, vt dictum est *dubio præcedenti*; solutio enim istius difficultatis affinis est præcedenti.

9 Emphyteutæ bonorum Ecclesiasticorum an teneantur ad collectas, & onera.

9 Tertiò dubium est, vtrum emphyteutæ, qui bona Ecclesiarum, vel Ecclesiasticorum in emphyteusim acceperunt, teneantur ad collectas, & onera.

Respondent multi Doctores teneri dum onera imposita fuerunt solum pro dominio vtili, vel pro fructibus. Ratio est, quia priuilegium immunitatis concessum est Ecclesiasticis, & ipsorum bonis, & fructibus: bona autem emphyteutica non sunt Ecclesiasticorum, quoad dominium vtile; quia per contractum emphyteuticum dominium vtile, quod est separatum à dominio directo, in emphyteutam translatum est; consequenter ad ipsum pertinent fructus; consequenter tam fructus, quàm dominium vtile subiectum est iurisdictioni Principis sæcularis: tum quia collectæ principaliter imponuntur personis, & secundariò rebus. *l. rescripto, & l. fieri. ff. de muneribus & honoribus.* Sed emphyteutæ sunt personæ laicæ Principibus subiectæ, vt suppono, & ad ipsas præfati fructus pertinent; ergo imponens ipsis collectas pro dictis bonis excommunicationem huius canonis non incurrit; collectæ enim nõ imponuntur pro dominio directo, sed pro vtili, & fructibus, vt suppono. Ita Alterius *disp. 19. cap. 6. dub. 6.* Surdus *consil. 338. nu. 13. & sequent. vol. 3.* Filliucius *loco citato num. 302.* Caualcanus *decis. 44. num. 100. vers. 4.* Carolus de Grasis *effectu 3. num. 77. & 151.* Menochius *de arbitrariis casu 180. & casu 562. num. 21.* & alij, contra plures alios apud Carolum de Grasis *num. 77.* & apud Belletum *loco citato §. 8. num. 5.*

Hoc tamen limitandum est, modò id fiat sine damno domini directi, qui bona in emphyteusim concesit: alioquin ipse dominus directus indirectè grauari censeretur, vt si prædia ob huiusmodi onus minori pretio in emphyteusim concedere cogeretur. Ita Oddo *consil. 70. num. 6. & 35.* Decius *consil. 48.* Berous *consil. 130. & 131. lib. 1.* Natta *cons. 114.* & alij apud Carolum de Grasis *effectu 3. num. 82.* quidquid aliqui in contrarium sentiant apud Belletum *loco citato.*

10 Bona emphyteusi subiecta minori collecta grauanda sunt.

10 Vbi etiam ex Purpurato, & aliis obseruat res emphyteusi subiectas minori onere, & collecta grauandas esse, propter onus canonis, alioquin emphyteuta plus ceteris grauaretur, aut ipse dominus directus grauaretur: quia non posset consueto pretio bona sua in emphyteusim concedere.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Enumerãtur bona, & loca pia, quibus collectę à laicis imponi nequeunt.

11 LAici prohibentur collectas, & onera imponere bonis Ecclesiasticorum, Ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum Ecclesiasticorũ, & imposita exigere, vel recipere, etiam à sponte dantibus:

tibus: hæc propositio patet ex verbis Bullæ, & ex rationibus allatis in præcedenti propositione.

Vtrum verò Capellæ, hospitalia, & alia loca veniant nomine Ecclesiarum, vel beneficiorum Ecclesiasticorum, in præcedentibus explicatum est *quæst.* 16.

Præterea interdictum est præfatis oneribus grauare non solùm prædicta bona, verum etiam fructus, reditus, & prouentus Ecclesiasticorum, Ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum Ecclesiasticorum. Quamobrem non licet ex animalibus prædictorum, aut ex aliis rebus ipsorum mobilibus, vel immobilibus gabellam, collectam, vel aliud onus exigere, vt patet ex illis verbis Bullæ, *bonis, fructibus, reditibus, & prouentibus.*

12 Bona patrimonialia Ecclesiasticorum, vel ab ipsis acquisita, immunia sunt à tributis, & collectis, iuxta probabiliorē sententiā.

12 Sed modò dubium est primò, vtrùm bona patrimonialia Ecclesiasticorum, seu Ecclesiasticis acquisita exempta sint à tributis, ita vt imponens illis tributa, & exigens, vel imposita recipiens, excommunicationem huius canonis incurrat.

Respondeo duas esse in hac re Doctorum sententias.

Prima est Purpurati *consil.* 324. & aliorum negantium huiusmodi bona exempta esse. Ratio est, tum quia huiusmodi bona, laicalia sunt, & potestati Principis subiecta: ergo tributis, & oneribus à sæculari Principe grauari possunt: tum quia multis in locis vsu, & praxi receptum est, vt tributa, & onera bonis Ecclesiasticorum patrimonialibus, aut aliunde acquisitis imponantur.

Secunda sententia est asserentium præfata Ecclesiasticorum bona de rigore iuris, & præcisis in contrarium priuilegiis, immunia esse ab oneribus, & tributis: etiamsi huiusmodi bona superflua sint Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis. Ratio est, tum quia in Bulla dicitur, *ac eorum, & Ecclesiasticorum bonis*, vbi notanda est illa particula *eorum*, quæ refertur ad bona patrimonialia Ecclesiasticorum: nam de bonis Ecclesiasticis sermo est in subsequentibus verbis: tum quia Bullæ dispositio conformis videtur dispositioni iuris antiqui: iure autem antiquo *in cap. quamquam, de censibus*, bona Ecclesiasticorū patrimonialia exempta sunt: tum quia onus tributorum immediatè, & proximè imponitur personæ pro rebus: consequenter personæ principaliter grauantur, & secundariò bona. *l. rescripto, & l. fin. ff. de muneribus & honoribus.* sed personæ Ecclesiasticæ gaudent immunitate, nec potestati laicæ subiiciuntur: ergo non possunt ipsis onera imponi, non solùm pro bonis Ecclesiarum, verùm neque pro patrimonialibus. Ita Vgolinus hic *cap.* 18. §. 3. *numero* 1. Couarruuias *practicarum quæstionum cap.* 31. *numero* 9. Toletus *lib.* 1. *cap.* 29. Sayrus *lib.* 3. *de censuris cap.* 22. *numero* 9. Marta *de iurisdictione part.* 4. *casu* 49. *numero* 9. Carolus de Grassis *effectu* 3. *num.* 19. *& sequentibus*, Azor 1. *parte lib.* 5. *cap.* 26. *initio.* Molina *de iustit. disputat.* 670. *versic. aduerte.* Lessius *lib.* 2. *cap.* 33. *dub.* 3. Ioannes Salas *de leg. disput.* 14. *sect.* 11. *num.* 114. Alterius *disput.* 19. *cap.* 2. *column.* 6. *& sequentibus.* Filliucius *tract.* 16. *cap.* 11. *quæsito* 3. *n.* 298. Duardus hic *canone* 18. *quæst.* 5. *num.* 4. *& quæst.* 6. *num.* 3. Medina *C. de restitut. quæst.* 15. Suarez *de immunitate lib.* 4. *cap.* 24. *numero* 4. *& cap.* 25. Reginaldus *lib.* 4. *num.* 377. *&* 379. Belletus *de disquisit. cleric. parte* 1. *tit. de exempt. cleric. & bon.* §. 5. vbi plures alios allegat contra Purpuratum *consil.* 324. & alios apud præcitatos DD.

Dixi in secunda sententia, *de rigore iuris, & præcisis priuilegijs*, nam priuilegio Summi Pontificis id licitè fieri posse constat ex dictis *disput.* 15. *puncto* 4. §. 1.

Ad primam rationem primæ sententiæ respondeo, ad legitimam tributorum impositionem non sufficere vt bona temporalia subiecta sint Principibus, quia onus, & obligatio tributorum non imponitur immediatè rebus, sed personis pro rebus. Personæ autem Ecclesiasticæ non sunt subditæ Principibus laicis.

Ad secundam respondeo huiusmodi consuetudinem tolerari posse iis in locis, in quibus extat priuilegium Summi Pontificis. Vide supradicta *quæstione* 15. *puncto* 4. §. 1.

13 Bona patrimonialia donata, vel assignata pro titulo sacrorum ordinum, gaudent priuilegio immunitatis à collectis, & oneribus.

13 Ex dictis sequitur primò a fortiori bona patrimonialia ab extraneo donata, vel a patre assignata, vt ad illorum titulum clericus sacris ordinibus initietur, gaudere priuilegio immunitatis. Ita Cardinalis Tuscus *tomo* 1. §. *bona, concluſ.* 114. Felinus *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ num.* 10. *&* 17. Belletus *loco citato num.* 9. Coriolanus hic *limit.* 3. Carolus de Grassis *loco citato.* Duardus, Alterius, & alij *locis citatis*, contra Couarruuiam, & alios apud Belletum *loco citato.*

14 An clericus teneatur bona sibi pro titulo à patre assignata adducere in partitionem hæreditatis paternæ.

14 An autem clericus huiusmodi bona sibi pro titulo à patre assignata teneatur in partitione hæreditatis paternæ conferre, & in legitima computare, negat Marta *de iurisdictione parte* 4. *casu* 49. *numero* 7. Duardus hic *canone* 18. *quæst.* 6. *numero* 3. *ad finem*, & alij. Sed oppositum mihi probatur, vt docui, & probaui *de contractibus, disputatione* 3. *quæst.* 6. *puncto* 6. §. *vnico, n.* 5. Ad ibi dicta vos remitto. Sicut etiam ex dictis *de contractibus, disputatione* 3. *quæstione* 8. *puncto* 4. *numero* 33. patet vtrùm clericus possit huiusmodi bona vendere, & alienare, antequam nouum titulum sufficientem acquirat.

15 Bona donata Ecclesiis gaudent priuilegio immunitatis, etiamsi donans hoc animo donauerit, vt ex ipsis collecta nō solueretur.

15 Secundò sequitur bona Ecclesiis, vel Ecclesiasticis donata, immunitatis priuilegio frui, vt patet ex rationibus superius allatis. Et hoc verum est, etiamsi donans hoc animo donauerit, vt donatarius ad collectarum solutionem ex bonis suis amplius non teneretur: hic enim iure suo vtitur, & ille re ipsa dominium bonorum in Ecclesias, vel Ecclesiasticos transtulit, vt suppono.

Secus si animo non soluendi gabellas, Ecclesiasticis donare confingat, sed re ipsa non donet: tunc enim huiusmodi bona immunitatem non acquirunt; quia ipsorum dominium non transfertur in Ecclesiasticos, intuitu quorum immunitas bonis concessa est: nam ficta donatio non est donatio. Imò participes huiusmodi fraudis tenentur ad restitutionem damni, quod respublica, seu Princeps ex huiusmodi ficta donatione patitur circa collectarū exactionē: nam causa iniusta damni, ad illius restitutionē obligatur, vt suo loco probaui. Idēque tradit Quaranta *verbo vectigal, limitatione* 2. Coriolanus hic *limitatione* 2. Duardus *quæstione* 6. *numero* 11. Belletus *de disquisit. parte* 1. *de exempt. cleric.* §. 3. Alterius *disputatione* 19. *cap.* 6. *dubio* 2. *sub finem*, & alij quamplures, quos refert Belletus *loco citato*, & Carolus de Grassis *effectu* 3. *numero* 288. *& sequentibus*, vbi etiam plures coniecturas refert, ex quibus intelligi, & cognosci potest donationem in fraudem tributorum factam fuisse.

16 Bona ab Ecclesiasticis empta immunia sunt ab oneribus.

16 Tertiò sequitur bona ab Ecclesiasticis empta, vel alio titulo acquisita, tributis, & oneribus Principum sæcularium non esse obnoxia, vt patet tum ex rationibus superius allatis, tum quia per mutationem personæ mutatur qualitas inhærens rei ratione personæ. *l. locato, §. fiscus, ff. de publican. & vectigal. & l. per procuratorem* 89. *ff. de acquirenda hæreditate:* ergo tributa, & onera imposita rebus ratione personarum mutari debent mutatione personæ Ecclesiasticæ, in quam transeunt: tum quia *in cap.* 1. *de immunitate Ecclesiarum in* 6. habetur bona Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum acquisita, & acquirenda immunia esse à tributis. Ita Suarez *de immunitate lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 3. Gutierez *practicarum quæstionum lib.* 1. *quæst.* 3. vbi plures alios refert, & alij Doctores proximè citandi.

17 Bona Ecclesiasticis acquisita obnoxia sunt tributis, quæ ipsis bonis ex præuio partium pacto imposita fuerūt ipsis bonis, antequam Ecclesiasticis acquirerētur.

17 Hoc tamen limitandum censeo, nisi huiusmodi onera ex præuio partium pacto præfatis bonis imposita essent, antequam in Ecclesiasticos, seu in Ecclesias transferrentur: res enim transit cum onere, iuxta *cap. pastoralis, & cap. cùm non sit, de decimis, & cap. ex litteris, de pignorib.* Hac de causa si res, onere pensionis soluendæ ad certos annos obstricta, transeat ad clericos antequam pensio soluatur, clerici tenentur ad pensionem non solutam; quia res transit cum onere, ex Felino, & aliis apud Alterium *disput.* 16. *cap.* 5. *col.* 11. *dub.* 6. *ad finem*, omissis iis, quos magno numero retuli *de pensionibus puncto* 6. Idemque tradunt Reginaldus *num.* 380. *lib.* 9. Filliucius hic *num.* 298. Oldradus *consil.* 169. Carolus de Grassis *de effectibus cleric. effectu* 3. *num.* 255. vbi plures alios refert Quaranta, Purpuratus, Cardinalis Tuscus, Panormitanus, & alij quos infra referam §. 3. *casu* 4. Belletus tamen §. 3. *num.* 3. Coriolanus hic *limit.* 4. Carolus de Grassis *num.* 172. Azor *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 13. *quæsito* 1. Marta *de iurisdict. part.* 4. *casu* 11. *num.* 38. *& seqq.* Duardus *quæst.* 6. *num.* 4. Alterius *disput.* 19. *cap.* 6. *col.* 3. *& disput.* 16. *cap.* 5. *col.* 10. *dub.* 6. Filliucius *tractat.* 16. *cap.* 11. *quæsito* 2. *num.* 294. & alij id solùm admittunt in tributis ordinariis, & perpetuis; non verò in extraordinariis, quæ iuxta negotiorum varietatem, & rerum necessitatem in maiori aliquando summa, & aliquando in minori imponi solent.

Alij verò Doctores, excepto Suarez, & Gutierez, generaliter istam limitationem admittunt; etiamsi onera absque partium consensu imposita fuissent præfatis bonis, antequā ad Ecclesiasticos transferrentur.

18 Bona in Ecclesiasticos trāslata oneri tributorū subiiciuntur, quoties dominus illorū bonorum pro se, & suis hæredibus promisit solutionē tributorum, antequam illa bona in Ecclesiasticos transferrentur.

18 Secundò dubium est, vtrùm bona in Ecclesiasticos translata oneri tributorum subiiciantur, quoties dominus illorum bonorum, antequam in Ecclesiasticos transferrentur, promisit pro se, & suis hæredibus se soluturum tributa, collectas, & onera, quæcumque imponerentur, & ad hoc obligauit omnia sua bona præsentia, & futura.

Respondeo huiusmodi bona, oneri tributorum subiici. Ratio est, tum quia posita huiusmodi promissione contracta est obligatio realis, non solùm afficiens personas ipsas laicas; verùm etiam bona: onus autem reale bonorum transit ad ipsorum possessorem: tum quia ex communi sententia, quam sequitur Alterius *disput.* 16. *cap.* 5. *col.* 10. *dub.* 6. *versicul. excipitur.* Marta *loco citato casu* 14. *ad finem*, Azor, Duardus, & alij *locis suprà citatis*, potest quis sua bona Ecclesiasticis legare hac conditione, vt onera, & tributa à Principibus imponenda soluant (quilibet enim est rei suæ moderator, & arbiter, & potest rem suam alteri donare iis conditionibus, & oneribus, quæ sibi probantur.) ergo etiam potest quis se, & sua bona obligare ad soluendum tributum pro tempore imponendum. Ita Bartolus *in l. rescripto, §. sciendum, ff. de muneribus & honorib.* Reginaldus *lib.* 9. *num.* 380. Suarez, & Gutierez *locis citatis*, & alij, contra Felinum *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, numero* 79. Azorium *loco citato*, Alterium *disputatione* 16. *cap.* 5. *dubio* 6. *colum.* 10. Duardum hic *quæstio.* 6. *numero* 10. & alios.

Secus dici potest, si statuto caueatur, vt omnia bona, quæ in territorio talis ciuitatis existunt, obnoxia sint tributis, & oneribus in futurum imponendis, & determinandis: tunc enim probabilissimum est Ecclesiasticos non teneri ad tributa imposita post translationem bonorum in Ecclesiasticos. Ratio est, tum quia huiusmodi bona, quando Ecclesiasticis acquisita sunt, non erant affecta onere tributi, cum nondum illis impositum esset tributum; sed tantummodo lata fuisset lex de illo imponendo, & dum tributum imponitur, bona immunia sunt, & exempta: tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ *numer.* 16. Ita Alterius *disput.* 16. *cap.* 5. *dub.* 6. Abbas *in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ, de constitut. & cap. fin. de vita & honestate clericorum*, Duardus *canone* 18. *quæst.* 6. *num.* 8. & alij communiter.

19 Tributum, seu gabella quo pacto soluenda sit ex bonis, quæ in communi, & pro indiuiso possidentur à clericis, & laicis simul.

19 Tertiò dubium est, vtrùm bona quæ in communi, & in indiuiso possidentur à clericis cum laicis, vt à clerico, & fratre laico, immunitate gaudeant; consequenter exigentes gabellas pro huiusmodi bonis excommunicatione afficiantur.

Marta *de iurisdictione parte* 4. *casu* 12. Duardus *canone* 18. *quæst.* 9. *num.* 1. & alij affirmatiue respondent.

Ego verò censeo huiusmodi bona, pro rata bonorum ad clericos pertinentium, gaudere immunitate Ecclesiastica. *l. fin. C. quemadmodum ciui. mun. indi.* Ratio est, quia in hac parte ad Ecclesiasticos spectant; consequenter ipsorum priuilegiis gaudent. Pro rata verò bonorum ad laicos spectantium non gaudent immunitate, nisi aliud ferat legitima consuetudo. Ratio est, tum quia vtile per inutile non vitiatur, *de regulis iuris in* 6. tum quia immunitas Ecclesiasticis concessa est, ne damnum, & grauamen ipsis à laicis imponatur: ipsis autem damnum, vel grauamen hac in parte non imponitur. Ita Speculator *in tit. de cleric. coniug. num.* 13. *versicul. quod si clericus.* Alterius *disputatione* 19. *cap.* 6. *col.* 4. *dubio* 2. Natta *consilio* 280. *numero* 3. Lambertinus, & alij quamplures apud Carolum de Grassis *effectu* 3. *numero.* 186.

20 An soluendum sit tributum ex fructibus, seu reditibus ecclesiasticorum postquam in laicos trāslati sunt.

20 Quartò dubium est, vtrùm fructus, & reditus Ecclesiasticorum, immunitate à tributis gaudeant, etiam postquam in laicos translati sunt.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia non sunt amplius bona

Ecclesiasticorum: tum quia, sicut bona laicorum translata in Ecclesiasticos, priuilegium immunitatis à gabellis acquirunt: ita etiam bona Ecclesiasticorum, in laicos translata, priuilegium amittunt: mutata enim persona, quæ est causa priuilegij, extinguitur priuilegium. *l. per procuratorem, & l. 1. C. de imponendis lucratiua descript. lib. 10.* Ita Alterius *disput. 19. dub. 5. ad finem, & dub. 6.* Federicus de Senis *consil. 109.* & alij apud Alterium *loco citato dub. 5.* apud Duardum hic *quæstio. 11. ad finem*, apud Belletum *disquisit. clerical. parte 1. titul. de exempt. §. 8. n. 2.* apud Menochium *de arbitr. casu 180. num. 8. & casu 562. num. 43.* & apud Carolum de Grassis *effectu 3. n. 89.* contra Bossium *tractat. crimin. in tit. de Princip. num. 121.* & alios apud Belletum *numer. 4.* & apud alios.

21 Exigens collectas ab iis, qui fructus Ecclesiasticorum emerunt, non afficitur excõmunicatione.

21 Hinc sequitur exigentes collectas ab iis, qui fructus Ecclesiasticorum emunt, non affici excommunicatione istius canonis, vt patet ex rationibus allatis. Quamobrem excommunicatio non incurritur, si emptor huiusmodi fructuum, dum illos in ciuitatem transfert, vectigal ad portam soluere cogatur. Ita Doctores citati. Hoc tamen intelige, modò dominium fructuum acquisitum sit laicis emptoribus: alioquin essent bona, & fructus Ecclesiasticorum, quæ oneribus grauari non possunt, vt benè Menochius *casu 562. num. 56.* & Carolus de Grassis *num. 91.*

§. II.

Quo iure vetitum sit laicis collectas, & onera Ecclesiasticis imponere.

VNICA PROPOSITIO.

PRobabilissimum est Ecclesiasticos iure humano, & diuino Immunes esse à laica potestate, non solùm in causis Ecclesiasticis, & spiritualibus, vt communiter conceditur à Doctoribus; verùm etiam in temporalibus, tam quoad personas, quàm quoad bona sua. In hac propositione non conueniunt omnes Doctores; aliqui enim putant Ecclesiasticos in temporalibus exemptos esse tantummodo iure ciuili, & canonico; non verò iure diuino, & horum rationes adduxi *in tractat. de legibus, disput. 10. quæst. 2. puncto 1. §. 1. num. 2.* & suprà *quæst. 16. puncto 2.*

Alij putant exemptos esse iure ciuili, & canonico valdè consono iuri diuino: tum quia *Psalm. 114.* dicitur, *Nolite tangere Christos meos.* tum quia par est, vt Ecclesiastici ob dignitatem, & excellentiam à laica potestate eximantur. Ita Molina, Bannes, Salonius, Bellarminus, Lessius, & alij, quos retuli *de legibus loco citato.* & suprà *quæst. 16. citata.*

Alij denique, quorum opinio mihi probabilior videtur, sustinent Ecclesiasticos à laica potestate immunes esse iure ciuili, canonico, & diuino, non solùm in causis spiritualibus, verùm etiam in temporalibus, tam quoad personas, quàm quoad bona sua.

1 Ecclesiastici iure diuino immunes sunt à laica potestate in causis spiritualibus.

1 Quòd Ecclesiastici iure diuino immunes sint à laica potestate in causis spiritualibus, communis est omnium Catholicorum opinio. Ratio est, tum quia potestas spiritualis est supernaturalis, & à Christo collata fuit non Regibus, aliisque sæcularibus; sed Apostolis, & eorum successoribus. *Quacumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis.* tum quia *in cap. quamquam, de censibus, & in cap. si Imperator 96. distinct.* habetur, *Ad sacerdotes Deus voluit, quæ Ecclesiæ disponenda sunt, pertinere, non ad sæculi potestates.* Idemque colligitur ex Concil. Cõstant. *sess. 8.* ex Innocẽtio III. *cap. Ecclesia S. Mariæ,* ex Eugenio III. *cap. decernimus, de iudic.* & alibi. Ita Couarruuias *practicarum quæstionum cap. 31.* Farinacius *de inquisit. quæst. 8.* Alterius *lib. 5. disput. 20. cap. 2. dub. 1.* Ambrosinus *de immunitate cap. 16.* Carolus de Grassis *de effectibus clericatus effectu 1. num. 9.* Bellarminus *tom. 1. contro. 5. lib. 1. cap. 28.* Salas *de leg. disput. 14. sect. 8.* Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 2. & seqq.* Molina *de iust. disput. 31.* & alij communiter, quos innui *de legibus disputat. 10. quæst. 2. puncto 1. §. 1. num. 1.* & suprà *quæst. 14. puncto 2.* vbi alias rationes adduxi.

2 Ecclesiastici quoad personas exempti sunt à laica potestate iure canonico, & diuino.

2 Quòd Ecclesiastici quoad personas exempti sint à laica potestate, tam iure ciuili, quàm canonico & diuino, patet, tum ex multis iuribus Imperialibus, tum ex multis Conciliis, & textibus per me adductis *loco citato de legibus,* & suprà *quæst. 16. puncto 2.* ad quæ Lectorem remitto, ne sæpius eadem fine causa repetam.

3 Ecclesiastici iure ciuili, canonico, & diuino, exempti sunt quoad collectas, & onera.

3 Quòd verò Ecclesiastici quoad collectas, & onera liberi sint, tam iure humano ciuili, & canonico, quàm diuino, probatur; & quidem

Primò de iure ciuili constat ex *Authent. nulla communitas, C. de Episcop. & clerie.* vbi collectas ab Ecclesiasticis exigi vetatur, ex *l. placet, C. de sacrosanctis Eccles. & l. 2. C. de Episcop. & cleric.* vbi clerici, & eorum bona ab oneribus, gabellis, collectis, & similibus eximuntur.

Secundò de iure canonico idem patet ex *cap. non minus, & cap. aduersus, de immunit. Eccles.* & alibi pluribus in locis, quos referam *puncto 4.* & præsertim in hac Bulla, in qua iura antiqua innouantur.

Tertiò de iure diuino idem colligitur, tum ex *Matth. 17.* vbi Christus cum sancto Petro hoc modo loquitur: *Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum à filijs suis, an ab alienis?* Deinde subdit, *ergo liberi sunt filij.* Nomine autem filiorũ hoc in loco non intelligitur tantummodo Christus; quia in plurali loquitur, neque intelligendi sunt omnes Christiani; quia, communi vsu, & experientia teste, Christiani laici tributum Principibus soluunt; ergo intelligendi sunt Ecclesiastici, vt benè Hieronymus *in eum locum,* & alij apud Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 8. num. 16.* tum ex *cap. quamquam, de censibus,* vbi sic legitur: *Cùm igitur Ecclesia, Ecclesiasticæq; personæ, ac res ipsarum non solùm iure humano, quinimo & diuino à sæcularium personarum exactionibus sint immunes,* &c.

Neque obstat primò, dicere, hoc ibi non definiri, sed obiter dici; respondetur enim, etiamsi hoc admitterem cum Bellarmino *loco citato,* & aliis, dicendum saltem esset, hanc fuisse doctrinam à Bonifacio VIII. in citato cap. traditam, & ab Ecclesia receptam, & approbatam.

Secundò non obstat dicere in citato cap. sermonem esse de causis Ecclesiasticis, & spiritualibus; quia Summus Pontifex addit, *ac res ipsarum.* Ita Marta, Ambrosinus, & alij quamplures, quos retuli *qu. 16. puncto 2.* quibus adde Bursatum *consil. 42. num. 2.* vbi testatur de magis communi, Filliucium *tractat. 16. cap. 11. quæsito 10. num. 316.* Belletum *disquisit. cleric. part. 1. titul. de exempt. cleric. & eorum bonorum, §. 1. n. 1. & seq.* Reginaldus *lib. 9. num. 381.* vbi hanc communem vocat Canonistarum sententiam, Alterium *disput. 19. cap. 6. dub. 12.* Duardum hic *quæst. 20. num. 5. vers. vndecimò.*

Ex dictis sufficienter probata remanet propositio. Ex qua licebit inferre, consuetudine induci non posse, vt Ecclesiasticis tributa, & onera à laicis imponantur: quia Ecclesiastici iure diuino liberi sunt ab huiusmodi oneribus à laicis imponendis: nulla autem consuetudo legitima contra ius diuinum induci potest, vt suo loco docui.

An autem priuilegio Summi Pontificis possint huiusmodi onera imponi, patebit ex dicendis *§. sequenti.*

Obiicies contra dicta de exemptione Ecclesiasticorum iure diuino à tributis, & oneribus, Christus *Matthæi 17.* præcepit solui tributum pro se, & Petro: ergo signum est Ecclesiasticos, qui longè sunt inferiores Christo, & Petro, teneri tributum soluere.

Respondeo ex eo loco potiùs colligi oppositum: tum quia Christus iussit tributum solui, ne scandali ansam præberet: tum quia ex illis verbis hic sensus elicitur à minori ad maius. Filij Regum existentes in paterno regno liberi sunt, & immunes ab oneribus, & tributis Regis; ergo à fortiori immunis esse debet Christus, qui est Filius supremi Regis, cui omnes Principes, & Reges subiiciũtur: Deus enim est Rex omnium Regum. Quamobrem cum exactores tributorum scire vellent, cur Christus tributum Cæsari non solueret, Christus interrogauit Petrum, à quibusnam soluendum esset tributum, à filiis, an ab alienis? Petrus respondit, *ab alienis;* subiunxit Christus: *ergo liberi sunt filij. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & inuenies staterem, illum sumens da eis pro me, & te.*

Dices primò ex hoc loco non colligi exemptionem, sed potiùs obligationem soluendi, quia Christus innuit tributum soluendum esse ab alienis, non autem à filiis. Christus autem secundùm humanitatem non erat Filius Dei: nam vel ibi sermo est de filiis naturalibus, vel adoptiuis, vel de filiis quasi per metaphoram ratione creationis. Non potest ibi esse sermo de filiis adoptiuis; alioquin sequeretur, omnes iustos esse à tributis exemptos, quod non est admittẽdum; iusti enim, dũ in gratia existunt, sunt filij adoptiui, & cùm in hac vita cõstare non possit, quinam in gratia existant, dicendum esset omnes fideles exemptos esse, cùm omnes in statu filiorum sint, aut saltem illum habere possint, etiam inchoatum habeant per fidem, & per baptismum. Si Christus locutus fuit de filiis per metaphoram, ratione creationis (creaturæ enim dici possunt filij Dei, Iob 38. 28. *qui est pluuiæ pater,* & Deuteron. 32. 6. *Hæccine reddis Domino populo stulto, & insipiens: numquid non ipse est pater tuus, qui creauit te.*) Sequitur omnes homines liberos esse à tributis; quod nullus rectè sentiens admiserit, cùm vniuersali hominum praxi aduersetur; si locutus fuit de filiis naturalibus, sequitur ex eo loco Verbum diuinum, id est, secundam sanctissimæ Trinitatis personam gaudere priuilegio immunitatis: non autem Christum secundùm humanitatem, & multo minus alios Ecclesiasticos.

Respondeo Christum ibi locutum fuisse de filiis naturalibus, & propriis, vt patet, tum ex allatis rationibus, quæ ad hoc probandum faciunt; tum quia locutus fuit de illis filiis, quos Petrus intelligere poterat, & re ipsa intellexit: Petrus autem intellexit de filiis propriis, cùm illos contra distinguat ab alienis, & extraneis, qui non sunt filij naturales; cùm autem Christus non solùm vt Deus sit filius proprius & naturalis Dei, verùm etiam, vt homo; sequitur ipsum liberum fuisse à tributis, non solùm vt Deum, verùm etiam vt hominem. Quòd autem Christus sit filius Dei naturalis, etiam in quantum homo, patet: tum quia *Lucæ 1. 35.* dicitur, *quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei,* & ad Romanos 8. 32. *qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Sed Christus non est natus ex Maria Virgine, & traditus pro nobis vt Deus, sed quatenus homo: ergo est Filius Dei naturalis vt homo: tum quia Christus in quantum homo, vel est filius naturalis, vel adoptiuus: sed non potest dici filius adoptiuus: adoptio enim ex communi Theologorum, & Iurisperitorum sententia, est assumptio, seu acceptatio personæ extraneæ ad hæreditatem: ergo est filius naturalis. Ita S. Thomas *3. part. quæst. 23. artic. 4.* Suarez *3. part. de Incarnat. & in tract. de fidei defensione lib. 4. de immunit. cap. 5. num. 7.* Salmeron *tom. 6. de miraculis Christi, tract. 37.* Becanus *3. part. de Incarn. cap. 18. q. 4. & 5.* & alij.

Vt autem rectius intelligatur quo pacto dici possit, Christum, in quantum est homo, esse Filium Dei naturalem, aduertendum est, illam particulam, *in quantum homo,* dupliciter sumi posse. Primò ratione personæ, seu suppositi. Secundò ratione naturæ. Si sumatur ratione personæ, seu suppositi, certum est, Christum esse Filium Dei naturalem: quia illud suppositum, est Filius Dei naturalis, & natura humana Christi non habet aliud suppositum præter diuinum, nec illud suppositum, ex eo quòd in eo subsistit natura humana, desinit esse Filius Dei naturalis. Si verò illa particula, *in quantum homo,* sumatur ratione naturæ, dici potest primò Christus Filius Dei naturalis, non per æternam generationẽ, sed propter gratiam vnionis, per quam ipsa naturalis filiatio substantialiter coniuncta est humanitati.

Secundò quia ratione vnionis hypostaticæ habet ius ad hæreditatem æternam: hoc autem ius non est adoptionis, quia non est datum personæ extraneæ, sed est fundatum in ipsa vnione hypostatica: consequenter dici potest connaturale: licet enim datum sit naturæ extraneæ: non tamen datum est personæ extraneæ, vt benè argumentatur Becanus *loco citato quæst. 5. num. 6.*

Dices secundò ex præfatis Christi verbis non colligi, Petrum immunem esse à tributis; cùm ipse non esset Filius Dei, nec comprehendatur sub illis verbis, *ergo liberi sunt filij.*

Respon-

Respondeo primò, quamuis Petrus sub illis verbis explicitè non comprehenderetur, sufficienter tamen comprehenditur in subsequentibus, in quibus Christus indicat à Petro soluendum tributum, ne ab aliis scandalum sumatur; supponit ergo Petrum de iure liberum esse à tributis, & ad illud soluendum teneri solùm ratione vitandi scandali.

Respondeo secundò, immunitatem Petri colligi etiam ex illis verbis hoc pacto intellectis, & explicatis: Filius Regis liber est à tributis; ergo etiam domestici, & familiares ipsius; ergo à fortiori liber est Petrus, qui est domesticus, & familiaris Christi, eiusque Vicarius, & successor futurus.

Dices tertiò, hinc saltem colligitur alios Apostolos, & Ecclesiasticos exemptos non esse à tributis, cùm Christus videatur solùm voluisse eximere Petrum, ibi, *vt autem non scandalizemus eos, da pro me, & te.*

Respondent primò nonnulli, alios Apostolos tunc temporis non adfuisse; consequenter opus non fuisse de ipsis sermonem facere. Verum quidquid sit de hac responsione, quæ facilè reiici potest; tum quia solido caret fundamento: tum quia ex forma loquendi, in plurali prolatâ ab exactoribus tributorum, satis indicatur alios Apostolos adfuisse, ibi, *Magister vester non soluit didrachma.*

Respondeo secundò illam exemptionem satis colligi ex responsione secundæ obiectionis; quia sicut familiares filij Regis immunes sunt à tributis; ita à fortiori familiares, & domestici Christi, qui est Rex regum, & Filius naturalis Dei.

Responderi potest tertiò Petrum, qui caput Apostolorum futurus erat, repræsentasse etiam alios Apostolos, & Ecclesiasticos, & vicem totius Ecclesiastici status gessisse, vt in simili eadem verba interpretatur S. Augustinus *sermone 6. de verbis Apostoli.* Sicut ergo Petrus non debebat tributum soluere, nisi ratione vitandi scandali; ita neque alij Apostoli, & Ecclesiastici, quorum vices Petrus gerebat. Vide Suarez *lib. 4. de immunitate cap. 5. & cap. 8. numero 16. & sequentibus*, & Salmeron *loco citato.*

§. III.

In quibus casibus licitum sit collectas, & onera Ecclesiasticis imponere.

VNICA PROPOSITIO.

NOnnulli percensentur casus, in quibus Ecclesiastici à collectis, & oneribus sæcularium immunes non sunt.

1 Clericus habitum assumens in fraudem vectigalium vectigal soluere tenetur, cùm fingit clericalem statũ assumere; secus si re ipsa, & ex animo statũ clericalem assumat.

1 Primus casus est, quando quis habitum clericalem assumit in fraudem vectigalium, ne scilicet soluat vectigalia, sed re ipsa non est clericus. Ratio est, tum quia fraus patrocinari non debet fraudem committenti: tum quia immunitas concessa est Ecclesiasticis, & ipsorum bonis: hic autem non est Ecclesiasticus, cùm habitu fingat se clericum, & reipsa non sit; vt suppono. Si verò re ipsa sit clericus, prima tonsura initiatus, nec clericalem habitum dimiserit, gaudet immunitate collectarum, & onerum; quia hic est persona Ecclesiastica; consequenter priuilegijs Ecclesiasticorum gaudet. Et hoc verum est, etiamsi clericalem statum assumpserit hoc animo, vt liber fieret ab oneribus tributorum, & onerum: vtitur enim iure suo statum clericalem assumendo, & ista intentio non tollit statum clericalem; consequenter neque immunitatem ratione status Ecclesiastici concessam. Et hoc ampliandum puto, etiamsi ad statum clericalem aduolauerit animo postea dimittendi eumdem statum: nam illa intentio non tollit statum clericalem consequentem: consequenter neque tollit priuilegium immunitatis clericali statui concessum.

Nec est eadem ratio de illo, qui patrato delicto clericalem habitum assumit intentione vitandi sæculare forum, & animo non persistendi in statu clericali, quem suprà diximus non gaudere priuilegio fori: nam ille propriè dicitur clericalem statum capessere in fraudem fori sæcularis, cùm ob præcedens delictum foro laicali subiiceretur; & causa vitandi forum sæculare, ad clericalem statum aduolet. Hic autem, de quo loquimur, ad statum clericalem ascendit, vt priuilegio clericali vtatur, dum in clericali statu persistit; consequenter iure suo vti censetur, cùm in hac parte potestati sæculari non subiiciatur, nec quidquam antea fecerit, propter quod isto priuilegio gaudere nequeat tempore status clericalis. Hoc pacto intelligenda sunt, quæ tradidi *de contractibus disp. 2. quæst. 9. puncto 2. n. 2.* cum Stephano Quaranta. Idemq; sustinet Duardus *canone 18. quæst. 7. n. 2.* vbi hoc limitandum putat, modò huiusmodi clericus diuinis inseruiat, & reliqua in Concilio Tridentino *sess. 23. cap. 6.* præscripta seruet, alioquin non gaudet priuilegio immunitatis. Eamdem limitationem admittit Reginaldus *lib. 9. cap. 25. n. 376. notab. 3.* Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 26. num. 14.* Coriolanus hic *vers. quam amplia.* Sed hæc limitatio mihi displicet: quia etiamsi

2 Clericus immunis videtur à tributis, etiamsi diuinis non inseruiat, & alia in Concilio Trid. *sess. 23. c. 6.* præscripta non seruet.

2 Clericus simplex non habens beneficium, non gaudeat priuilegio fori, nisi habitum, & tonsuram deferens alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inseruiat, vel in Seminario clericorum, aut in aliqua schola de licentia Episcopi versetur, iuxta Tridentinum *loco cit.* nihilominus aliis priuilegiis non priuatur: quia Concilium Trident. prædicta requirit solùm in eo, qui priuilegio fori gaudere cupit: consequenter non est facienda extensio ad alia priuilegia.

3 Clericus Latinus cõiugatus nõ est immunis ab onere tributorum.

3 Secundus casus est de clerico coniugato: clericus enim Latinus coniugatus caret omnibus priuilegiis Ecclesiasticis, excepto priuilegio canonis, & fori; hoc enim gaudet *cap. clerici. de cler. coniug. in 6.* modò seruet ea, quæ in Concilio Trident. *sess. 23. cap. 6.* præscripta sunt. Ita Carolus de Grassis *de effectibus clericat. effectu 3. num. 4.* Couarr. *pract. quæst. cap. 31. n. 9.* Panormit. *cap. ex parte, num. 2.* Alterius *disp. 19. cap. 6. dub. 9.* Duardus *quæst. 13. num. 1.* Suarez *de immunit. lib. 4. cap. 28.* Bellettus *§. 6. num. 2.* & alij, quos alibi adduxi contra nonnullos alios apud Carolum de Grassis *loco citato.*

Secus dicendum est de clericis Græcis coniugatis: isti enim sunt personæ Ecclesiasticæ; consequenter priuilegio immunitatis, Ecclesiasticis concesso, fruuntur. Ita Carolus de Grassis *effectu 3. num. 46. & num. 137.* vbi hoc priuilegium extendit etiam ad vxores, Quaranta *verbo vectigal. sub initium*, Azor. *1. p. lib. 5. cap. 12.* Coriolanus hic *vers. secundò amplia*, Duardus *loco cit.* & alij contra Cardinalem Tuscum *§. bona, conclus. 114.* & alios apud Carolum de Grassis *num. 45.*

4 Clerici feudatarij tenentur ad tributa.

4 Tertius casus est de clericis feudatarijs: perspicuum enim est Ecclesiasticos feudatarios teneri ad onera ratione feudi imposita; quia clericus in iis, quæ ad feudum pertinent, subiicitur domino feudi, licet sæculari, vt multis Doctoribus citatis docui suprà *quæst. 16. punct. 5. n. 6.* Idemque in terminis tradunt Marta *de iurisdict. p. 4. casu 10. num. 13.* Duardus hic *quæst. 10.* Reginaldus *lib. 9. num. 380.* & alij quamplures apud Carolum de Grassis *effectu 3. n. 279. & seqq.*

5 Clericus negotiationem lucratiuam exercens tenetur ad gabellas pro rebus, quas negotiationis causa defert.

5 Quartus casus est, quando clericus negotiationem lucratiuam exercet: tunc enim tenetur pedagia, & gabellas soluere pro rebus, quas negotiationis causa defert, vel deferri facit, vel transmittit, *c. quamquam, de censibus.* Idem dic quando clericus aliis de causis priuilegia clericalia amisit.

6 Negotiationem lucratiuam, siue mercaturam quisnam exercere dicatur.

6 Sed modò dubium est primò, quisnam dicatur mercaturam exercere, seu negotiationem lucratiuam facere.

Respondeo illum dici, qui aliquid emit, vel contractu oneroso acquirit, vt ex illius venditione lucrum referat. Secus si aliquid emat ad sui, vel familiæ sustentationem, & deinde data occasione lucri, idem cum lucro vendat; cùm enim hoc non emerit ad vendendum, vel permutandum cum lucro, non dicitur iuxta communem loquendi vsum negotiari: attendi enim in hac re solet finis, seu prima destinatio; ob quam res contractu acquiritur, & venditio in casu proposito est quasi per accidens. Ita Nauarrus *cap. 25. nu. 11.* Quaranta *verbo vectigal, vers. tertio quatenus*, Suarez *disp. 23. sect. 4. num. 21.* Molina *de iust. disp. 339. & 672.* Duardus hic *quæst. 8. n. 17.* Reginaldus *lib. 9. num. 379.* Belletus *de exempt. cleric. à mun. §. 4. mun. 5.* & alij.

Addunt etiam multi DD. ad negotiationẽ requiri, vt quis res emat; vt eas non mutatas iterùm vendat. Secus si res sua cura, industria, aut labore mutatas vendat. Ita Reginaldus *loco cit.* Panormit. Roland. & alij apud Carolum de Grassis *num. 181.* apud Belletum *loco cit. §. 4. ad finem*, plures alios ego referam *de obligat. clericorum.* Alij verò nomen negotiationis latius sumunt, & extendunt etiam ad res aliqua industria mutatas à venditore.

Hinc sequitur primò illum, qui gregem conducit, vt ex illo lac, & caseum conficiat, & cum lucro vendat, censeri posse negotiationem exercere, saltem iuxta secundam sententiam; consequenter teneri ad onera ceteris negotiatoribus imposita in eo negotij genere, quod exercet. Idem dic de illo, qui agrum conducit, vt fructus inde perceptos cum lucro vendat: hoc enim genus est negotiationis.

Secus si agrum conducat, vt ex illius fructibus se, & familiam sustentet, is enim non dicitur negotiari, qui aliquid ad sui, vel familiæ vsum accipit: sicut etiam clericus conductori succedens potest in conductione perseuerare, donec locationis tempus finiatur, & interim agri conducti fructus vendendo non dicitur negotiari; quia ipse non accepit agrum, vt inde lucrum referret, sed quia ius habet succedendi primo conductori, cuius onus in successorem transmittitur. Ita Lessius *lib. 2. c. 21. n. 6.* Molina *disp. 342. n. 7.* Reginaldus *loco cit.*

Secundò sequitur, illum, qui equum emit hoc animo, vt illum locet, vocari posse negotiatorem; consequenter ad gabellam, quæ ex tali contractu solui consueuit, obligari; quia contractum oneriosum celebrat, vt inde lucrum recipiat. Ita Molina *disp. 34. num. 14.* Quaranta *loco citato. vers. similiter.*

Tertiò illum non dici negotiari, qui vinum, oleum, & alia, quæ ex suo agro colligit, vendit, siue in eodem loco vendat, siue aliò transferenda curet, vbi cariùs vendere possit: nullus enim negotiari censetur, vendendo res ex propriis bonis Ecclesiasticis, vel patrimonialibus collectas, ex Toleto, Syluestro, & aliis, quos retuli *de contract. disp. 2. quæst. 9. puncto 2. part. 2.* Quibus adde Carolum de Grassis *effectu 3.* & Belletum *loco cit. §. 4.* Quidquid Bertachinus, Parpalius, & alij in oppositum sentiant apud Carolum de Grassis *n. 178.*

Quartò illum non vocari negotiatorem, qui animalia emit, illaque in propriis agris educat, & nutrit, vt postquam grandiora, vel pinguiora effecta fuerint, vendat, veluti quosdam fructus ex agro prouenientes. Ita DD. citati, qui hoc idem sentiendum putant ex eo, qui pullum emit, vt grandiorem effectum vendat: tum quia hoc industriæ, & artificij genus est potius, quàm negotiationis: tum quia id vsu permissum videtur, cum indecentiam non arguat.

Hinc patet quid dicendum sit de illo, qui in suo fundo venam ferri, vel metalli habet, indeque ferrum confici, & vendi curat; de qua re vide Nauarr. *cap. 27. n. 128.* Molinam *disp. 342. num. 7.* Carolum de Grassis *loco cit. n. 108.* vbi plures alios refert, Duardum *quæst. 8. cit. num. 16.* qui arbitrantur istum censeri negotiatorem. Secus dicendum est in sententia Reginaldi, Panormit. Belleti, & aliorum, qui eum non putant negotiatorem, qui aliquid emit, illudque mutata forma vendit. Idem tenet Federicus de Senis *consil. 107.*

Quintò illum non appellari negotiatorem, qui vinum, panem, vel alia ad sui, vel familiæ sustentationem emit; consequenter non teneri ad solutionem vectigalis negotiatoribus iuncti. Ita Molina *loco cit.* Quaranta, & alij, quos retuli *de contract. loco cit. n. 4.*

7 An clericus teneatur ostẽdere gabellario res, quas ad sui vsum defert.

7 An autem clericus teneatur ostendere gabellario res, quas ad sui vsum ducit, licet ad gabellæ solutionem non teneatur, communis Iurisperitorum opinio esse teneri. Ita Bald. *cons. 79. lib. 2.* Roland. *cons. 71. n. 22. lib. 4.* & alij apud Achillem de Grassis *effectu 1. n. 257.* & apud Belletum *§. 6. n. 1.* Sed quid ego sentiam patet ex dictis *de contract. disp. 2. quæst. 9. num. 5. & 6.*

8 An clericus negotiator teneatur vectigal soluere ex rebus, quas negotiationis causa aduehit, antequam ter admoneatur.

8 Secundò dubium est, vtrùm clericus negotiator teneatur ex rebus, quas negotiationis causa aduehit, vel transmittit, vectigal, & onus soluere, antequam ter moneatur, vt à negotiatione desistat.

Respondeo dupliceem esse Doctorum sententiam.

Prima est Molinæ *de iust. disp. 342. n. 10.* Duardi hic *quæst. 8. num. 9.* Alterij *disp. 19. cap. 6. col. 10. quæsito 3.* Butrij, Panormit. Ferreti, & aliorum apud Carolum de Grassis *effectu 3. nu. 184.* existimantium teneri; etiamsi trina admonitio non præcesserit. Ratio est, quia *in cap. quam-*

quam, de censibus, excipiuntur ab immunitate gabellarum, qui causa negotiandi res aliquas deferunt, vel deferri faciunt, vel transmittunt, nec vlla mentio fit trinæ admonitionis. Hæc sententia probabilissima est.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, est Rodriquez *in summ. cap. 73. num. 11.* Lopez *in instruct. p. 2. cap. 41.* Reginaldi *lib. 9. num. 379. ad finem*, Antonij de Sousa hic *cap. 19. disp. 92. n. 3. ad finem*, & aliorum asserentium Ecclesiasticos non teneri tributa soluere, antequam ter admoneantur, vt mercaturam non exerceant. Ratio est, tum quia *in cap. ex litteris, de vita, & honest. cleric.* decernitur, clericos exercentes negotia non gaudere priuilegio clericali, quoad facultates, sed subiacere statutis, & consuetudini patriæ, si ter moniti non resipiscant: supponitur ergo huiusmodi clericos priuilegio clericali immunitatis, & exemptionis, quoad facultates, gaudere, antequam ter admoneantur: tum quia clerici negotia exercentes verè sunt Ecclesiastici: ergo Ecclesiasticorum priuilegiis gaudent, donec illis priuentur: illis autem non priuantur, nisi post trinam admonitionem. *cap. ex litteris citato.*

Ad argumentum primæ sententiæ respondetur satis esse, vt mentio trinæ admonitionis fiat, *in cap. ex litteris, cit.* vnus enim textus alium declarat. Hoc pacto intelligenda sunt, quæ tradidi *de contractibus, loco suprà citato.*

9 Clericus negotiator amittit immunitatis priuilegium solùm quoad ea, quæ negotiationis causa tractat.

9 Tertiò dubium est, vtrùm clericus negotia exercens amittat priuilegium immunitatis non solùm quoad bona, quæ negotiationis gratia tractat, sed etiam quoad alia.

Respondeo amittere solùm quoad ea, quæ ad negotiationem pertinent. Ratio est, quia ita expressè sancitum videtur *in cap. quamquam, de cens.* vbi ab exemptione pedagiorum, vel guidagiorum ea solum excipiuntur, quæ causa negotiandi deferuntur, vel transmittũtur. Ita Alterius *loco cit. quæs. 3.* contra Ferretum *de gabellis num. 582.* Carolum de Grassis *effectu 3. num. 177.* vbi alios refert.

10 Controuersia inter clericum, & exactores vectigalium soborta quid faciendũ sit.

10 Quartò dubium est, quid faciendum sit, quando inter clericum, & exactores vectigalium controuersia oritur de clericatu, vel de fine ad quem res deferuntur, vtrum scilicet causa negotiandi deferantur, an ad alium finem, vel an suæ sint, vel alterius.

Respondeo standum esse iuramento clerici, vel ipsius nuntiorum, seu famulorum, dum clericus absens est, nisi personarum qualitas, aut aliæ circumstãtię aliud suadeant. Ratio est, quia nimis graue foret Ecclesiasticis pro huiusmodi rebus ad iudices passim recurrere; ergo iuramento ipsorum, vel famulorum standum est. Ita Stephanus Quaranta *verbo vectigal, versic. & quia*, Duardus *canone 18. quæst. 13. num. 3. & quæst. 16. ad finem*, Belletus *disquisit. clerical. p. 1. tit. de exempt. cleric. §. 6. n. 1.* Alterius *disp. 16. c. 6. col. 10. quæsito 2.* Baldus, Iason, & alij apud Carolum de Grassis *effectu 3. num. 185. & 258.* & apud Belletum *loco cit.*

11 Iudex Ecclesiasticus adeundus est, dum suboritur dubium inter Ecclesiasticum, & exactores vectigaliũ.

11 Verum si pro decisione dubij iudicem adire contingat, adiri debet iudex Ecclesiasticus, vt alibi ostendi; quia clericus coram laico conueniri non debet. Ita Rolandus *consil. 71.* Duardus *quæst. 13. num. 3.* Alterius *loc. cit. quæsito 2.* vbi refert Cardinalem, & Ancharanum, omissis iis, quos suprà retuli *quæst. 16.* & plures alios refert Carolus de Grassis *de effect. cleric. effectu 1. quæst. 1. num. 1268.* & Belletus *loco cit. num. 1.* ad finem.

12 Tributa & onera imponi possunt à laicis de consensu Summi Põtificis.

12 Quintus casus, in quo licitum est collectas, & onera Ecclesiasticis imponere, est, dum id fit de consensu, & expressa Summi Pontificis licentia: nam quod laici tunc temporis agunt, censentur agere ex facultate sibi à Papa delegata, & concessa. Summus tamen Pontifex non solet hanc facultatem laicis concedere, nisi grauis necessitas, vel publica vtilitas, vel pietas id exigat: tum quia impositio tributorum iustam causam requirit: tum quia sic colligitur ex *cap. non minus, & ca. aduersus, de immunit.* Vide Alterium *disp. 19. cap. 2. lib. 5.* Duardum hic *quæst. 3.* Nauarrum *in manuali cap. 17. numero 207.* Carolum de Grassis *effectu 3. num. 287.* & Belletum §. 2.

13 Facultas imponendi collectas Ecclesiasticis cessat cessante causa impositionis.

13 An verò cessante causa, ob quam Summus Pontifex facultatem laicis concessit imponendi Ecclesiasticis collectas, & tributa, cesset etiam facultas laicorum.

Respondeo solutionem huius difficultatis satis constare ex dictis *de dispensat. & de priuilegijs quæst. 3. puncto 8. §. 2.* ad quæ me remitto. Præterea videri potest Alterius *disp. 19. cap. 2. ad finem, versic. quod si*, & Duardus hic *quæst. 3. ad finem*, vbi respondent cessare, quia verisimile non est Summum Pontificem velle, vt huiusmodi priuilegium duret cessante in totum eius concessionis causa, præsertim cùm illa concessio iuribus, & immunitati Ecclesiasticorum, quę valdè fauorabilis est, aduersetur.

14 Laici nõ acquirunt ius imponendi collectas ob consuetudinem.

14 Quæres primò, vtrùm consuetudo tribuat ius laicis imponendi collectas, & onera Ecclesiasticis.

Respondeo negatiuè; etiamsi consuetudo sit longæua, vel immemorabilis. Ratio est, tum quia probabilissimum est Ecclesiasticos iure diuino immunes esse ab oneribus, & tributis laicorum: nulla autem consuetudo potest iuri diuino derogare, vt probaui *de legibus.* tum quia huiusmodi consuetudo est contra libertatem Ecclesiasticam: *in authent.* autem *Cassa, C. de sacrosanct. Eccles.* cassa, & irrita esse, denuntiari per totam Italiam præcipiuntur omnia statuta & consuetudines contra libertatem Ecclesiæ, & Ecclesiasticas personas inductæ: tum quia laici incapaces sunt iuris in Ecclesiasticos, vt superius probaui *quæst. 15. puncto 4.* potestas autem imponendi collectas, & onera Ecclesiasticis, supponit ius in Ecclesiasticos: tum quia Bulla non obstante quauis consuetudine excommunicat eos, qui collectas, & onera Ecclesiasticis imponunt sine speciali Summi Pontificis facultate. Idemq; expressè habetur *in cap. quamquam, de censibus.* Ita Ruinus *consil. 117. in fine to. 4.* Berous *consil. 31. num. 17.* Surdus *consil. 41. tom. 1.* Filliucius *tra. 16. cap. 11. quæsito 2. num. 293.* Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 32.* Reginaldus *lib. 9. num. 381.* Duardus *quæst. 20. num. 5.* Panormit. Lupus, & alij apud Carolum de Grassis *de effectibus cleric. effectu 3. numer. 110. & seqq.* apud Alterium *cap. 6. dub. 12.* & apud Belletum *de exempt. §. 6. numero 1.* contra Bartolum *in l. 1. C. de auro coronario lib. 10.* & alios apud Vgolinũ hic §. 1. apud Carolum de Grassis *loco citato num. 114. & seqq.* Hoc tamen à Baldo, Riminaldo, & aliis, quos citat, & sequitur Carolus de Grassis *loco cit. num. 119.* limitatur, nisi consuetudo introducta sit, & obseruata cum tolerantia Summi Pontificis: Summus Pontifex videtur huiusmodi vsum, & consuetudinem approbare.

Sed oppositum mihi probatur, quia Summus Pontifex circa finem huius Bullæ reprobat omnem consuetudinem decretis huius Bullæ contrariam, & in hoc canone simpliciter, & indistinctè excommunicat omnes imponentes Ecclesiasticis personis, vel Ecclesiasticorum bonis collectas, vel onera; ergo non præsumitur consuetudinem approbare.

15 Tributa & onera nõ possunt à laicis imponi Ecclesiasticis pro reparatione pontium, pro munitione castri, &c.

15 Quæres secundò, vtrùm Principes possint clericis imponere collectas, tributa, & alia onera pro reparatione pontium, vel murorum ciuitatis, pro munitione castri, pro conseruanda via, pro arcendis hostibus, vel pro alia simili causa, publicam vtilitatem respiciente.

Respondeo Principes non posse propria auctoritate, & absque consensu Summi Pontificis huiusmodi onera clericis imponere: etiamsi causa publicæ vtilitatis imponat. Ratio est, tum quia clerici exempti sunt à laica potestate quoad personas, & quoad bona, vt superius probatum est: tum quia sic decernitur *in cap. aduersus, de immunitate.* tum quia bona Ecclesiastica sacris vsibus deputata, non debent ad profanos, & communes vsus conuerti. Imò alia etiam bona, quibus Ecclesiastici aluntur, grauari non debent: quia communiter cedunt etiam in vtilitatem laicorum, aut saltem sunt veluti accidentaria, & accessoria personæ: consequenter exemptionem personæ participare debent, ne laici occasionem arripiant grauandi Ecclesiasticos: tum quia clerici pro communi populorum vtilitate laborant: ergo par est, vt communibus vtilitatibus perfruantur, etiamsi ad illas simpliciter non concurrant: tum quia clerici non debent esse deterioris conditionis militibus, & magistratibus: sed isti ab oneribus, & constitutionibus eximi consueuerunt; ergo etiam eximi debent clerici, qui non minus publicæ vtilitati inseruiunt, quam milites, & magistratus, & ius publicum non solum consistit in magistratibus, verum etiam in sacris, & in Sacerdotibus. *cap. ius publicum, dist. 1.* Ita Belletus *tit. de exempt. cleric. §. 2.* Alterius *cap. 6. dub. 8.* Marta *loco* statim *citando*, Filliucius hic *num. 296.* Berous *consil. 31. num. 14.* Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 26. num. 14.* Alterius hic *disp. 19. cap. 1.* Duardus hic *quæst. 3. & quæst. 12.* Molina *disp. 6. n. 72.* Antonius de Sousa hic *disp. 92. num. 7.* Purpurat. *consil. 335. & 485.* Decianus *consil. 14. num. 50.* Carolus de Grassis *de effect. clericatus, effectu 3. num. 230. & seqq.* & alij communiter, quos præcitati Doctores referunt, omissis quam pluribus aliis, quos ego adduxi *de contract. disp. 2. quæst. 9. nu. 3.* contra Purpuratum sibi contrarium *consil. 50. per totum lib. 5. & consil. 324.* Surdum *consil. 301. numer. 3. lib. 3.* & alios apud Belletum, apud Carolum de Grassis *locis citatis*, & apud Gutierez *lib. 1. pract. quæst. cap. 3.*

Dixi *propria auctoritate, & absque consensu Summi Pontificis:* quia de consensu Summi Pontificis prædicta onera imponi possunt ob publicam vtilitatem, quoties facultates laicorum non sufficiunt ad consulendum necessitatibus, & vtilitatibus ciuitatum, vel aliorũ locorum. Ratio est, tum quia in canone huius Bullę, cuius explicationem prosequor, simpliciter excommunicantur imponentes taleas, collectas, vel alia onera, sine speciali, & expressa Summi Pontificis licentia: tum quia idem expressè cautum est *in cap. clericis, de immunit. in cap. aduersus cit.* vbi dicitur in necessitatibus, & vtilitatibus ciuitatum, vel aliorum locorum, cùm non sufficiunt facultates laicorum, clericos conueniri non posse, nisi prius Summus Pontifex consulatur; de consensu igitur Summi Pontificis collectæ, & onera clericis imponi possunt ob publicam vtilitatem, dum facultates laicorum non sufficiunt.

16 Tributa non possunt à laicis imponi Ecclesiasticis de consensu Episcoporũ, aliorumve Prælatorũ; etiãsi Princeps ea velit imponere ob publicã vtilitatem.

16 Rogabis, vtrùm de consensu Episcoporum, aliorúmve Prælatorum, vel clericorum laicus Princeps possit Ecclesiasticis, ob publicam necessitatem, & vtilitatem tributa, & onera imponere.

Respondeo negatiuè; quia *in cap. aduersus, de immunit. Eccles.* consensus Papæ postulatur. Quamquam si Episcopus, & clerus consensum præstent incõsulto Papa, factũ tenet, quia *in c. aduersus*, & in aliis iuribus non additur verbum irritans, & alioquin iure ordinario talem consensum præstare possunt; quamquam si hoc faciant inconsulto Papa, delinquunt contra præcitatum textum, & iure merito puniri possunt. Ita Suarez *lib. 4. de immunitate cap. 26. num. 17. ad finem.*

Hoc tamen limitatur, nisi periculum sit in mora, id est, nisi magna sit necessitas, quæ recursum, & aditum ad Papam sine periculo, aut scãdalo non permittat: nam si grauis necessitas superueniat, nec Summus Pontifex commodè consuli possit, Episcopus vnà cum clero poterit in impositionem, & exactionem prædictarum collectarum, & onerum, consensum præstare, quia hæc ei facultas datur *in cap. non minus, de immunit.* Ita communiter Doctores.

Rogabis quid seruandum sit, dum collectæ, & onera Ecclesiasticis imponuntur ob publicam vtilitatem.

Respondeo tres conditiones seruandas esse.

Prima est, vt laicorum facultates non sufficiant; alioquin Episcopus consensum præstare non potest; quia hæc conditio requiritur *in cap. non minus, & in cap. aduersus, iam citatis, de immunit.* Ita Marta 4. *part. cent. 1. casu 1. num. 52.* Borellus *consil. 74. num. 32.* Belletus *loco cit. §. 2. num. 3.* Decianus *consil. 51. num. 31. lib. 3.* Molina *disp. 672.* Carolus de Grassis *num. 244.* Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 26. num. 15.* & alij communiter.

Secunda est, vt causa, ob quam collecta, seu onus clericis imponitur, principaliter, & immediatè respiciat Ecclesiasticos, & non generali solùm ratione. Ratio est, quia alioquin sequeretur Ecclesiasticis semper imponi posse tributum, quoties laicis imponitur, cùm tributum quatenus ob commune bonum imponitur, in Ecclesiasticorum etiam vtilitatem aliqua ratione cedat. Ita Syluester *verbo immunitas 1. numero 20.* Antonius de Sousa hic *disp. 92. nume. 7.* Riminaldus senior *consil. 740. num. 8.* Carolus de Grassis *num. 243.* & alij.

Ex quo fit, vt clerici nequeant obligari ad tributum impositum pro sumptibus factis in aduentu Regis, vel pro victoria ab hostibus reportata, vt benè Vgolinus hic *cap. 18. §. 3. num. 3.*

Tertia, vt cum assensu Episcopi, simul adsit consensus clericorum; quia

quia *in cap. aduersus, & in cap. non minus, cit.* præscribitur consensus Episcopi, & clericorum. Et ratio est, quia quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet, *Clement. 1. de cons. & cap. ad hoc, de offic. Archid. & cap. quod omnes, de regul. iur. in 6.* Nomine autem consensus cleri, Suarez *numero 16.* intelligendum putat consensum Episcopi cum Capitulo suæ cathedralis Ecclesiæ: clerus enim hoc nomine intelligi solet. *cap. 1. de ijs, quæ fiunt à Prælatis sine consensu Capituli.*

Ego verò nomine cleri in hoc loco intelligendam puto diœcesanam Synodum, vel saltem consensum præcipuorum ex tota diœcesi: nam quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet; ergo requiritur consensus omnium saltem primariorum, vt sunt vicarij foranei, qui certis regionis partibus præficiuntur.

Ex quo patet consensum solius Episcopi non sufficere. Verùm si clerici in casu vrgentis necessitatis consensum præstare nolint, sufficiet consensus Episcopi, & Princeps, seu populus in tali euentu poterit officium superioris Ecclesiastici implorare, vt clericos ad collectam, & tributum soluendum compellat, arg. textus *in ea. nullus, de iure Patron.* Ita Menochius *consil. 800. num. 15. lib. 7.* Belletus *loco citato §. 2. nume. 9.* Natta *consil. 311. num. 4.* Surdus *consil. 301. num. 67.* Carolus de Grassis *de effect. clericat. effectu 3. num. 241.* & alij apud præfatos DD.

Ex dictis igitur constat clericis imponi non posse tributum, & onus à laica potestate, nisi Summi Pontificis consensus accedat, nec sufficit consensus Episcopi, & cleri, *cap. clericis, & cap. aduersus, de immunit.* nisi casus magnæ necessitatis superueniat, & periculum sit in mora. Ita vt aditus ad Papam non pateat concurrentibus etiam tribus aliis conditionibus superius allatis.

17 An tributa, & onera directè, & immediatè respicientia vtilitatem bonorum Ecclesiasticorum soluenda sint à clericis saltem ex æquitate, & vi directiua.

17 Sed modò dubium est, vtrùm clerici saltem ex æquitate, & ex vi directiua teneantur ad onera, quæ non solum in laicorum vtilitatem, verùm directè, principaliter, & immediatè in vtilitatè bonorũ ipsorũ clericorum diriguntur, vt si onus imponatur ad reparandum flumen, quod directè minatur ruinas agris clericorum, & laicorum: aut si onus imponatur ad reparandam cloacam, quæ per plateam, & simul per domum clericorum transit, vel ad reficiendam, seu aptandam viam prope agros clericorum ita destructam, vt clerici ad sua prædia cum plaustris accedere nequeant.

Suarez *lib. 4. cap. 26. num. 6.* absolutè ait non teneri ante consensum, & decretum Episcopi cum clero: nam Ecclesiastici immunes sunt ab oneribus laicorum; alij verò DD. quorum opinio est probabilis, respondent ex vi directiua teneri pro rata æris, & libræ, ad quam ascendunt prædia, in quorum vtilitatem, & reparationem onus impositum dirigitur. Ratio est, tum quia qui sentit commodum, par est, vt sentiat onera. *cap. qui sentit, de regul. iur. in 6.* tum quia ex communi sententia clerici tenentur oneri soluendi mercedem saltuario, id est, campario, qui curam prædiorum laicorum, & Ecclesiasticorum habet. Natta *consil. 311.* Bursatus *consil. 42. numero 15.* & alij apud Belletum *§. 6. num. 3.* Præterea tenentur pecuniam conferre medico à communitate conducto, dum medici opera vti volunt, ex Castro *cons. 424.* & Belleto *§. 6. num. 6.* Rursus tenentur ad expensas factas in purgatione putei communis clericis, & laicis, ex Barbat. *cons. 1. num. 36. & seqq. volum. 3.* & aliis apud Belletum *loco citato num. 7.* ergo etiam ad onera in vtilitatem clericorum immediatè, & principaliter imposita teneri videntur, non quidem titulo onerum, & collectarum præcisè, sed potius titulo mercedis, & contributionis. Ita Alterius *disp. 8.* Duardus *quæ. 20. n. 14.* Vgolinus, Purpuratus, Belletus *locis citatis.* Molina, & alij, quos retuli *de contractibus disp. 2. quæst. 9. puncto 2. num. 3.* omissis iis, quos *hac quæ.* citaui *puncto 1. dub. 3.* quibus adde Filliucium *num. 296.* vbi ait teneri ex iustitia, Reginaldum *lib. 9. nu. 380. ad finem,* Coriolanum hic *limit. 5.* Verùm sustinens sententiam Suarez dicere posset clericos in prædictis casibus teneri pro rata: quia hæc non sunt tributa, sed pretium, & merces operis, & laboris: ad tributa autem clerici non tenentur, etiamsi ob commune bonum imposita fuerint. Nec est eadem ratio impositionis tributorum, & aliarum legum in publicam vtilitatem editarum, ad quas clerici tenentur ex vi directiua: nam ille à sacris canonibus approbaretur, iste autem reiiceretur.

Dixi *ex vi directiua:* quia perspicuum est clericos non teneri ex vi coactiua: consequenter cogi non possunt à laicis ad huiusmodi tributa soluenda, nisi adsint conditiones superius allatæ. Ratio est, quia Ecclesiastici potestati laicæ non sunt subiecti: consequenter in edicto, quo tributa imponuntur, exprimi non possunt clerici. Quidquid Vgolinus *§. 3. num. 3. versic. quarto,* cum aliis, quos ipse adducit, in contrarium sentiat, existimans eum, qui in prædictis casibus onera Ecclesiasticis imponit, excommunicationem huius canonis non incurrere. Sed contrarium longè probabilius est, tum ob allatam rationem: tum quia in hoc canone innouantur iura antiqua: iure autem antiquo statutũ fuit, vt tributa, & onera etiam in casu necessitatis, & vtilitatis ciuitatis, vel aliorum locorum clericis imponi non posint, incõsulto Summo Pontifice, nisi necessitas aliud suadeat, & periculum sit in mora, vt explicatum est *quæsito præcedenti.* Ex quo patet aliud esse concurrere ad expensas immediatè; & principaliter in vtilitatem clericorum factas, aliud posse ipsis à potestate laica pro huiusmodi expensis collectas, & onera imponi.

18 Clerici, aliive soluentes taleas, seu collectas ex prouentibus, vel bonis Ecclesiasticis. an excommunicationem incurrant.

18 Obiicies contra dicta in hac difficultate *cap. clericis, de immunit.* non solum excommunicantur laici imponentes taleas, & alia onera Ecclesiasticis, seu præstantes ad hoc consilium, auxilium, vel fauorem; verùm etiam omnes tam Ecclesiastici, quàm laici, qui taleas ex prouentibus, vel bonis Ecclesiasticis soluunt, vel promittunt, vel consentiunt se soluturos, sub quouis titulo, prætextu, & colore id faciant; ergo probabiliter sustineri non potest Ecclesiasticos teneri ad præfata onera, cùm nullus obligari possit ad id, quod licitè, & sine excommunicatione præstare non potest.

Respondeo primò *cap. clericis cit.* intelligi posse quando impositio onerum respicit solum simpliciter, & in genere publicam vtilitatem, non verò quãdo respicit directè, principaliter, & immediatè priuatam vtilitatem, & necessitatem bonorum Ecclesiasticorum.

Respondeo secundò prædictum textum intelligendum esse, quando in impositione onerum fit mentio Ecclesiasticorum: tunc enim libertas Ecclesiastica læditur, & Ecclesiastici iniquè grauantur; quia laici non possunt leges in Ecclesiasticos ferre, & eos cogere, vt *quæst. 16.* probatum est.

Respondeo tertiò illud *cap. clericis* reuocatum esse à Clemente V. *in Clement. vnica, de immunit. Ecclesiarum,* vbi reuocat prædictum textum, & vult seruari iura antiqua, id est, *cap. non minus, & cap. aduersus, de immunit.*

Dices prædictum textum in Bulla Cœnæ censeri renouatum; quia in Bulla innouantur omnia decreta antiqua.

Respondeo primò in Bulla innouari decreta in Conciliis generalibus edita: caput autem *clericis* arbitror non fuisse decretum in Concilio generali; sed à Bonifacio VIII. editum. Contrarium tamen tenent Toletus *lib. 1. cap. 30. nume. 5. ad finem,* & Alterius *disput. 19. cap. 5. col. 5. vers. his omnibus,* existimantes decretum Bonifacij locum habere, ac si in Bulla relatum esset.

Respondeo secundò innouari decreta antiqua, quoad ea, quæ hic decernuntur, vt patet ex illa particula *super hic.* in Bulla autem nihil decernitur circa soluentes collectas; ergo præfatum caput non est innouatum, quoad soluentes; consequenter soluentes collectas, & alia onera hoc tempore excommunicati non sunt. Ita Toletus *lib. 1. cap. 30. num. 8. vers. postremo,* Antonius de Sousa hic *disp. 84. numero 4.*

Dices, etiamsi admitterem caput *clericis* non censeri in Bulla innouatum, negandum saltem non est, non fuisse innouatum in Tridentino *sess. 25. cap...* vbi innouantur sacri canones, & Concilia generalia omnia, & aliæ Apostolicæ sanctiones in fauorem Ecclesiasticarum personarum, libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores editæ.

Respondeo hoc pacto dici etiam posse, innouatam fuisse Clementinam vnicam Clementis V. in qua ad tollendas controuersias reuocatum fuerat *cap. clericis,* cùm etiam ipsum in fauorem Ecclesiasticæ libertatis editum sit, & excommunicationem ferat non solùm contra imponentes tributa, & collectas Ecclesiasticis; verùm etiam contra dantes auxilium, consilium, & fauorem.

Ex his sequitur soluentes collectas non subiici excommunicationi. Ita Toletus *lib. 1. cap. 30. n. 8.* Antonius de Sousa *disp. 84. n. 4.*

PVNCTVM IV.

Vtrùm excommunicatio contra imponentes collectas Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis, non solùm in hac Bulla Cœnæ, verùm etiam alibi expressa reperiatur.

EXplicatio huius puncti necessaria est non solùm, vt sciatur, quandónam excommunicationis pœna incurratur: verùm etiam, vt intelligatur quinam canones in Bulla innouati censeantur: Bulla enim innouat canones Conciliorum generalium circa hanc materiam.

VNICA PROPOSITIO.

1 Enumerantur textus, in quibus interdictum fuit Ecclesiasticis onera, & tributa à laicis imponi.

1 PLuribus in locis extat excommunicatio contra imponentes collectas, & onera Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis.

Primò in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. *in cap. non minus, de immunit. Eccles.* vbi imponentes collectas, vel alia onera Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis, si moniti non desistant, excommunicantur, tam ipsi, quàm eorum fautores, nec absolui possunt, donec competentem satisfactionem præstiterint: excipitur tamen casus vtilitatis, vel necessitatis communis, in quo casu si laicorum facultates non suppetant, datur facultas imponendi prædicta onera, interueniente consensu Episcopi, & cleri; & ista excommunicatio non est in textu reseruata.

Secundò in Concilio Lateran. sub Innocentio III. *in cap. aduersus, de immunitate.* vbi innouata fuit dispositio *cap. non minus,* sub Alexandro III. sublata tamen est prædicta facultas imponendi collectas, vel onera de consensu Episcopi, & cleri, nisi periculum sit in mora, vt suprà explicatum est.

Præterea sancitum fuit, vt huiusmodi onera imponi nequeant, inconsulto Summo Pontifice; etiamsi adsit vtilitas, vel necessitas communis, nec suppetant facultates laicorum. Item definitum fuit, vt non solùm imponentes collectas, vel onera excommunicationi subiiciantur; verùm etiam ipsorum successores in officio, nisi intra mensem satisfecerint: nam succedit in onera, qui in honorem succedit: & ista excommunicatio in eo cap. non reseruatur.

2 Succeſſores imponentium collectas excommunicationem incurrunt, dum ſunt in mora ſatisfaciendi.

2 Obserua tamen successores non affici excommunicatione, nisi in mora sint satisfaciendi: excommunicatio enim supponit mortalem culpam, vt benè Suarez *disp. 21. sect. 2. num. 101.* Filliucius hic *nu. 302.* Alterius *disp. 19. cap. 5. col. 3.* Duardus hic *quæst. 19.*

3 Succeſſores imponentium tributa Eccleſiaſticis ad quam ſatisfactionẽ teneantur.

3 Rogabis quam satisfactionem præstare teneantur successores, ne excommunicatione obstringantur.

Respondeo teneri inducere communitatem ad satisfaciendum, in cuius vtilitatem concessum est tributum, seu collecta; in defectum verò communitatis tenentur ipsi successores ad restitutionem damni, quod Ecclesiæ, vel Ecclesiasticæ personæ ex impositione illius collectæ passæ sunt: hoc enim est onus reale, consequenter in successores transmittitur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de restitutione.*

Hoc tamen intelligitur, modò successores sint heredes prædecessorum, qui collectam imposuerunt: heredes enim tenentur ad onera defuncti realia. Si verò non sint heredes, sed simpliciter successores in officio, seu magistratu, vel consulatu, non tenentur ex propriis, sed ex bonis communibus, curando satisfactionem præstari ab iis, quibus collectæ applicatæ sunt. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

An autem ista excommunicatio contra successores lata, censeatur in Bulla Cœnæ innouata, & reseruata, constabit ex dicendis.

Tertiò *in cap. clericis, de immunitate,* à Bonifacio VIII. lata fuit excommunicatio Papæ reseruata, non solùm contra imponentes collectas; verùm etiam contra ipsosmet Ecclesiasticos soluentes, promittentes, aut soluere consentientes sub quouis prætextu, titulo & colore.

Prætercà communitates in hoc culpabiles subiiciuntur interdicto.

Item

Item recipientes, aut in prædictis consilium, auxilium, vel fauorem præstantes excommunicatione innodantur.

Verùm istam excommunicationem Benedictus XI. *in extrauag. quod olim. de immunit.* moderatus est, ita vt robur, & vires non habeat in soluentibus, vel recipientibus à sponte dantibus. Deinde secutus est Clemens V. qui ad dirimendas controuersias ortas occasione *cap. clericis, & extrauag. quod olim*, vtramque dispositionem abstulit *in Clement. quoniam, de immunitate*, & omnia ad terminos Conciliorum Lateranensium *in cap. non minus, & in cap. aduersus* reduxit, volens tamen excommunicatione affici exigentes ab Ecclesiis, & Ecclesiasticis collectas, seu alia onera, & similiter ad id dantes auxilium, consilium, vel fauorem.

Quartò in Concilio Lateranensi sub Leone X. *sess. 9.* in Bulla reformationis Curiæ prope finem innouatæ sunt omnes censuræ excommunicationis, interdicti, & depositionis, editæ contra imponentes onera Ecclesiasticis, & exigentes etiam à sponte dantibus & consentientibus. Præterea delinquentes in prædictis intestabiles reddidit, & inhabiles ad omnes actus legitimos effecit.

Quintò *in cap. quamquam, de censibus*, Bonifacius VIII. excommunicat exigentes, vel extorquentes per se, vel per alium, suo, vel alieno nomine pedagia, vel guidagia ex rebus, quæ non deferuntur causa negotiationis. Si verò fuerit Vniuersitas, vel Collegium, interdicitur, non obstante quauis consuetudine; nec absolutio excommunicationis, vel interdicti impendi potest, nondum facta restitutione, & præstita competenti satisfactione. De ista excommunicatione nonnulla differam infrà *de excommunicationibus non reseruatis.*

Clemens verò V. in confirmationem, & executionem prædictarum censurarum *in c. quamquam*, editarum, nouam constitutionem fecit in Clement. præsenti, de censibus, in qua præcipit, vt diœcesani locorum, postquam sciuerint aliquos in excommunicationem, vel interdictum incidisse ob transgressionem *cap. quamquam, de censibus*, omnino publicent, vel publicari faciant censuram contra prædictos latam. Addendum est in Concilio Trid. *sess. 25. cap. 20.* innouari, & confirmari omnes sacros canones, & Concilia generalia in fauorem Ecclesiasticarum personarum, & libertatis Ecclesiasticæ edita. Quamquam in Concilio nulla peculiaris censura infertur. Sicut infertur in Bulla Cœnæ, in qua innouantur decreta Conciliorum generalium.

Sed circa prædictas censuras in præcedentibus casibus expressas

4 In Bulla innouantur solùm decreta aliorũ Conciliorũ generalium quo ad illas actiones, quæ in Bulla exprimuntur.

4 Dubium est primò, vtrum in Bulla Cœnæ innouentur omnia, quæ in prædictis textibus expressa sunt.

Respondeo innouari solùm decreta Conciliorum generalium, quoad illas actiones, quæ in Bulla exprimuntur. Ratio est, quia in hoc canone dicitur, *innouantes decreta, super his in Conciliis generalibus edita.* Ita Toletus *lib. 1. cap. 30. nu. 8. vers. postremo*, Reginaldus *lib. 9. num. 375. ad finem*, Sayrus *lib. 3. cap. 22. num. 11.* Duardus hic *quæst. 19.* Suarez *disp. 21. sect. 2. num. 100. de cens.* Antonius de Sousa *cap. 19. disput. 94. num. 4.* contra Filliucium *tract. 16. cap. 11. quæsito 5. num. 303. ad finem.*

5 Soluentes collectas nõ afficiuntur excommunicatione Bullæ.

5 Ex quo sequitur primò soluentes collectas, vel onera non affici excommunicatione Bullæ, quia de his sermo non est in Bulla Cœnæ, in qua innouantur solum decreta Conciliorum, quoad actiones hic expressas. Ita Antonius de Sousa, & Toletus *locis cit.* An autem alia afficiantur excommunicatione, patet ex dictis *casu 3. & puncto præcedenti numero 18.*

6 Successor illius, qui gabellam imposuit, non afficitur excommunicatione Bullæ non satisfaciendo intra mensem.

6 Secundò sequitur successorem illius, qui gabellam imposuit, iuxta dicta casu secundo, non affici excommunicatione Bullæ, non satisfaciendo intra mensem: quia Bulla de illo non loquitur. Ita Suarez, & Antonius de Sousa *locis citatis.* Duardus *quæst. 19.* Alterius *disput. 19. c. 6. col. 4. vers. item quari*, contra Filliucium *num. 303. ad finem.* Secus si non solum non restituat, verum etiam aliquam actionem in hoc canone prohibitam faciat: tunc enim verum est excommunicationem Bullæ contrahere: quia contra Bullam delinquit.

7 Recipiens collectas ab Ecclesiasticis non afficitur excõmunicatione Bullæ, si in impositione collectarum mẽtio nulla fiebat Ecclesiasticorum.

7 Tertiò sequitur recipientem collectas ab Ecclesiasticis, de quibus in impositione collectarum, & onerum Princeps nullam mentionem fecit, non affici excommunicatione Bullæ, sed excommunicatione *in cap. quamquam, de censibus in 6.* Ratio est, quia in Bulla excommunicantur exigentes collectas Ecclesiis, vel Ecclesiasticis, aut eorum bonis impositas: istæ verò collectæ non fuerunt Ecclesiasticis impositæ, vt suppono. Quòd verò incurrant excommunicationem *cap. quamquam*, patet ex iuprædictis.

Neque obstat dicere in Bulla innouari sacros canones, consequenter innouari caput, *quamquam*, citatum. Respondetur enim primò, innouari sacros canones in Conciliis generalibus expressos: caput autem, *quamquam*, fuit editum a Bonifacio VIII. Respondetur secundò innouari sacros canones quoad actiones in hoc canone prohibitas, ibi, *innouantes decreta super his:* in hoc autem canone Bullæ vetitum non est sub excommunicatione, exigere gabellas non impositas. Ita Toletus *loco citato num. 8.* & Duardus *quæst. 15. num. 2.*

8 Excommunicationes, seu pœnæ sacrorũ canonum, quæ in hac Bulla innouantur, non sortiuntur reseruationem Bullæ, iuxta probabiliorem sententiam.

8 Secundò dubium est, vtrum censuræ, & pœnæ sacrorum canonum, quæ in hac Bulla innouantur, censeantur ob innouationem reseruatæ; sicut reseruatæ sunt excommunicationes Bullæ.

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam.

Prima affirmat. Ratio est, quia idem est innouare sacros canones, ac illos de nouo edere, & ferre; sed censuræ in Bulla editæ sunt reseruatæ; ergo etiam reseruatæ sunt in eadem Bulla innouatæ. Confirmatur ex vulgari axiomate: Omnia nostra facimus, cuius auctoritate facimus. *l. 1. C. de veter. iur. enucleam. & cap. si Apostolica, de præbend.* Ita Toletus *lib. 1. cap. 30. num. 5.* Alterius *disp. 19. cap. 5. col. 5. ver. hic omnibus*, Filliucius *num. 303.* Duardus *lib. 1. canone 3. quæst. 3.*

Secunda sententia, quæ mihi probabilis videtur, negat sortiri reseruationem Bullæ. Ratio est, tum quia innouare canones, non est reseruare; sed in pristino statu constituere, ac si aboliti non essent: in pristino autem statu non habebant reseruationem Bullæ, vt suppono: tum quia versamur in materia pœnali, in qua benigna interpretatio fieri solet.

Ex dictis patet responsio ad rationem primæ sententiæ. Ad confirmationem respondeo, illud axioma valere, dum inferiorum decreta innouantur, vel confirmantur confirmatione essentiali: tunc enim vires habent, ac si ab eodem innouante, vel confirmante edita fuissent, vt patet ex dictis *de legibus*, cum Sanchez, & aliis. Idemque tradit Antonius de Sousa hic *cap. 19. disp. 94. num. 5. & seqq.*

Hinc sequitur primò, cum, qui excommunicationem contraxit ignorans Bullæ decreta, scieus verò prohibitiones sacrorum canonum, posse iure communi à quolibet confessario approbato absolui ab excommunicatione iure communi non reseruata, licet reseruata sit in Bulla Cœnæ; hic enim ab excommunicatione Bullæ Cœnæ ob ignorantiam excusatur, vt suppono: non autem ab excommunicatione sacrorum canonum quæ reseruata non est, & cuius cognitionem habet, vt suppono; consequenter à quolibet confessario approbato, iure communi absolui potest.

Secundò eum, qui excommunicationem contraxit ob aliquem casum non expressum in Bulla, sed solùm in aliquo textu antiquo, posse à quolibet approbato confessario iure communi absolui, si casus ille iure antiquo reseruatus non erat: iura enim antiqua innouantur solùm quoad ea, quæ in Bulla Cœnæ continentur, & ob Bullæ renouationem, peculiarem non acquirunt reseruationem.

QVÆSTIO XX.

De excommunicatione contra iudices sæculares, qui se interponunt in causis capitalibus, seu criminalibus contra Ecclesiasticas personas.

TENOR BVLLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes, & quoscumque Magistratus, & Iudices, Notarios, Scribas, Executores, subexecutores quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas processando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illos proferendo, vel exequendo, sine speciali specifica, & expressa huius Sanctæ Sedis Apostolicæ licentia, quiq, eiusmodi licentiam ad personas, & casus non expressos extendunt, vel aliàs perperam abutuntur; etiam si talia committentes fuerint Consiliarij, Senatores, Præsidentes, Cancellarij, Vicecancellarij, aut quouis alio nomine nuncupati.

IN hac quæstione tria principaliter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones in hoc canone interdictæ sint.

Secundò, quòdnam sit subiectum istius excommunicationis, seu contra quas personas hæc censura imposita sit.

Tertiò, vtrùm dentur aliqui casus, in quibus excommunicatio non incurratur, interponendo se in præfatis causis contra Ecclesiasticas personas.

PVNCTVM PRIMVM.

Quænam sit materia istius excommunicationis, & quænam actiones in hoc canone sub excommunicationis pœna interdicantur.

VNICA PROPOSITIO.

1 In quõnam consistat materia istius excõmunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis est sacrilegium, quo iudices, & alij in hoc canone expressi libertatem Ecclesiasticam offendunt, interponendo se contra Ecclesiasticas personas in causis capitalibus, seu criminalibus. Ita cõmuniter interpretes istius canonis.

Quæres primò, quænam actiones in hoc canone exprimãtur, & sub excommunicationis pœna interdicantur.

Respondeo sex actiones exprimi, licet Duardus, Filliucius, Sayrus, & alij Doctores communiter septem esse arbitrentur: putant enim interponere se quomodolibet in causis capitalibus, seu criminalibus, esse actionem à reliquis distinctam.

Sed hoc mihi non probatur: nam interponere se in præfatis causis non est actio specifica à reliquis distincta, sed actio generica, quæ in aliis actionibus hic expressis imbibitur, & ab illis contrahitur tãquam genus à specie. Summus enim Pontifex hoc pacto loquitur, *quomodolibet se interponentes in causis capitalibus, seu criminalibus contra personas Ecclesiasticas illas processando, banniendo*, &c. qua loquendi forma Summus Pontifex vsus non fuisset, si actionem istam à reliquis distinguere, & ad contrahendam excommunicationem sufficere voluisset; sed in hæc, vel similia verba loquutus fuisset, *quomodolibet interponentes se, processantes, bannientes*, &c. aut hoc pacto effatus fuisset, *quomodolibet interponendo se, processando, banniendo*, &c.

Prima igitur *actio* est, quomodolibet interponere se in causis capitalibus, seu criminalibus cõtra personas Ecclesiasticas, illas processando.

2 Iudex qui suo mandato, consilio, &c. concurrit ad processum, afficitur excõmunicatione istius canonis.

2 Ex quo sequitur iudicem, qui suo mandato, consilio, auxilio, vel fauore concurrit ad processum in præfatis causis contra personas Ecclesiasticas, excõmunicatione istius canonis affici; quia illa particula,

3 Particula *quomodolibet*, quid significet.

3 *Quomodolibet*, omnem penitus modum includit, *c. indemnitatibus §. si quæ verò, de elect. lib. 6.* Menoch *de recuperand. remed. 6. n. 15.* Gozadinus *consil. 14. n. 22.* Parisius *consil. 58. num. 10. tom. 1.* & alij communiter.

Hoc idem militat in quatuor actionibus proximè sequentibus; quia illa particula, *quomodolibet*, afficit verbum *interponere*, quod est genus ad omnes istas actiones.

Sed pro maiori huius primæ actionis, & subsequentium intelligentia, nonnulla dubia proponenda, & dissoluenda sunt.

4 Causa capitalis quænam dicatur.

4 Dubium est primò, quænam dicatur causa capitalis, seu criminalis.

Respondeo causam capitalem illam dici, in qua de crimine capitali, seu de capitis diminutione agitur, diminutio autem capitis dupliciter contingere potest, primò naturaliter, vt si pœna mortis naturalis, vel mutilationis membri imponenda sit.

Secundò ciuiliter, per amissionem ciuitatis, vt si agatur de crimine, cui pœna exilij, vel tri'emium adiuncta est: reus enim per huiusmodi

pœnam

pœnam subtrahitur à ciuitate, & capitis diminutionem pati dicitur, *Institut. de cap. diminut.* Ita Iason *l. transigere. C. de transact.* glossa *ibidem.* Alterius *lib. 5. disp. 20. c. 1. col. 3. vers. in causis,* Vgolinus hic *num.* 1. Duardus hic *canone 19. q. 4. n. 2.* Antonius de Sousa hic *cap. 20. num. 3.*

5 Causa criminalis quænam sit.

5 Causa criminalis illa est, in qua agitur de pœna inferenda, vt iustitiæ vindicatiuæ satisfiat: cum enim iustitia vindicatiua postulet delicta à magistratu puniri, causa censetur criminalis, quoties in ea de huiusmodi pœna in satisfactionem fisci, seu iustitiæ vindicatiuæ tractatur. Quando verò agitur de pœna applicanda parti, vt videlicet satisfactio parti præstetur, iuxta regulas iustitiæ commutatiuæ præscribentis ius suum cuique tribui, causa ciuilis nuncupatur. Ita Graffius *lib. 4. decis. cap. 18. num. 134.* Antonius de Sousa *loco cit. num. 3.* Reginald. *lib. 9. cap. 26. num. 384.* Vgolinus hic *cap. 19. §. 2. vers. item pœnam,* Coriolanus hic contra Duardum, & Alterium *locis cit.* latè nimis in hoc canone accipientes nomen *causa criminalis*; illud enim extendunt etiam ad causas, in quibus ciuiliter tractatur.

6 Quid sit *processare.*

6 Dubium est secundò, quid sit *processare.*

Respondeo variam esse in hac re Doctorum sententiam.

Prima est Graffij *lib. 4. decis. c. 18. n. 134.* Reginaldi *lib. 9. c. 26. n. 384.* & aliorum, existimantium *processare* idem esse, ac inquirere contra aliquem in ordine ad pœnam de crimine sumendam.

Ex hac sententia sequitur eum, qui processum contra Ecclesiasticos facit, animo illum præsentandi non officialibus Regiis, sed Summo Pontifici, aut Prælato Ecclesiastico, non affici excõmunicatione istius canonis; quia non sumit informationem in causis criminalibus animo inferendi pœnam.

Præterea excommunicatione huius canonis non ligatur, qui informationem capit de crimine alicuius Ecclesiastici, non vt pœnam inferat, sed vt facti veritas cognoscatur. Ita DD. citati, quibus adde Duardum *loco proximè citando.*

Secunda sententia est Duardi hìc *canone 19. quæst. 5. numer. 1. & seqq.* Filliucij *tract. 16. cap. 11. quæst. 8. num. 312.* Vgolini hic *cap. 19. num. 2.* asserentium *processare* idem esse, ac informationem capere, seu actus iudiciales contra personã Ecclesiasticam exercere, incipiendo a citatione; processus enim à citatione incipit, ex Bartolo, Iasone, & aliis *in rubr. C. de in ius vocan.*

Ex quo sequitur iudicem laicum, qui informationem capit de alicuius Ecclesiastici crimine, illumque non citat, pœna excommunicationis non obstringi; quia processus à citatione initium sumit.

Tertia sententia censet *processare* in hoc casu idem esse, ac contra aliquem inquirere, seu factum alicuius inuestigare in causis criminalibus. Ita Antonius de Sousa hic *cap. 20. num. 3. ad finem, & disputat. 95. num. 2. ad finem.*

Huic sententiæ ex parte subscribo. Quamobrem ego arbitror *processare* idem esse, ac iudicialiter informationem contra aliquem accipere, seu alios actus iudiciales circa aliquam causam facere: nomine enim *processus* intelligo omnes actus, qui in iudicio fiunt circa aliquam causam vsque ad sententiam. Ratio est, quia circa verborum intelligentiam standum est communi acceptioni: nomine autem *processus,* vulgò, & communiter intelligitur quælibet iudicialis informatio, & inquisitio contra aliquem accepta.

7 Iudex laicus, qui in causa criminali informationẽ iudicialiter capit contra personam Ecclesiasticam, excõmunicationem incurrit.

7 Hinc sequitur primò iudicem laicum, qui in causa criminali iudicialiter informationem accipit contra personam Ecclesiasticam, in excommunicationem huius canonis incidere; quia personam Ecclesiasticam processare dicitur in causa criminali. Et hoc verum esse iudico, etiamsi iudex laicus hãc informationem occultè sumat animo præsentandi processum Summo Pontifici, vel Prælato; adhuc enim contra Bullæ dispositionem delinquit, cum in ea simpliciter sub anathematis districtione interdicatur processum contra personas Ecclesiasticas in causa criminali instituere. Nec intentio præsentandi processum superiori Ecclesiastico confert iurisdictionem ad informationem contra Ecclesiasticos iudicialiter accipiendam, nec tollit rationem processus, nec personas Ecclesiasticas sæculari auctoritati subiicit; alioquin huiusmodi processus validus esset, quod nullus benè sentiens hactenus dixit. Hæc tamen illatio intelligitur exceptis casibus, de quibus infrà *puncto 3.*

8 Iudex informationẽ verbaliter capiens non incidit in excommunicationẽ.

8 Secundò sequitur iudicem, qui informationem verbaliter, non verò iudicialiter accipit, in excommunicationem huius canonis non labi; quia processus est actus iudicialis. Ita sentire videtur Sayrus hic *c. 23. n. 2.* Duardus hic *quæst. 5. ad fin. & q. 8. n. 5.* & alij, qui illam particulam, *quomodolibet*, intelligendam putant iuridicè, vel auctoritatiuè.

9 Iudex laicus qui processum cõtra Ecclesiasticos in causa criminali ex proposito non instituit, nõ subiicitur excommunicationi.

9 Tertiò sequitur iudicem laicum, qui non ex proposito contra Ecclesiasticos processum instituit in causa criminali, sed in prosecutione processus comperit, delicti auctorem esse Ecclesiasticum, non subiici excommunicationi huius canonis; quia hic, propriè loquendo, non dicitur Ecclesiasticos processare, sed potius ex officio, vel ad instantiam partis procedere ad inquirendum criminis auctorem, quem rationabiliter suspicari poterat esse virum laicum sibi subditum.

Idem dici debet, dum iudex sæcularis processum facit circa crimen ad quod laicus, & Ecclesiasticus cooperatus est: tunc enim iudex sæcularis poterit dicta testium circa Ecclesiasticum recipere, quatenus opus fuerit ad processum perficiendum contra laicum; non verò contra Ecclesiasticum, quia causa Ecclesiastici non agitur per se, & propriè coram laico iudice, sed solùm incidenter, obiter, & secundariò. Ita sentire videntur omnes præcitati DD.

Secus dicendum est si iudex laicus in cursu inquisitionis comperiat delinquentem esse Ecclesiasticum, & nihilominus inquisitionẽ, & processum prosequatur, præsertim si hoc faciat animo puniendi etiam ipsum Ecclesiasticum: tunc enim verè, & propriè dicitur processum contra Ecclesiasticas personas facere.

Ad fundamentum primæ sententiæ respondetur, de ratione processus non esse, vt inquisitio fiat animo infligendi pœnam, sed satis esse, vt inquisitio de crimine alterius iudicialiter fiat; etiamsi adsit animus non inferendi pœnam, vel permittendi, vt occasione illius processus ab alio pœna inferatur.

Ad fundamentum secundæ sententiæ respondetur processum non semper à citatione initium sumere: nam si facta iudiciali inuestigatione de crimine alicuius, is de cuius crimine facta est inuestigatio moriatur, antequam ad iudicium per citationem vocetur, perspicuum videtur illam inquisitionem vim processus habere, quamuis citatio facta non fuerit.

Obiicies, citatio non est de ratione processus incompletè sumpti, sed de ratione processus perfectè, & completè accepti: ad incurrẽdam autem excommunicationem necessaria est actio completa, & perfecta, vt patet ex regulis generalibus; consequenter necesse est, vt processus sit completus, & citationem contineat.

Respondeo ad incurrendam istam excommunicationem sufficere actionem in hoc canone requisitam: in hoc autem canone non requiritur processus completus, nec id requirunt DD. secundæ sententiæ, sed sufficit actus, quo quis quomodolibet procedat, seu interponit se processando. Secus dicendum arbitror, si iudex sæcularis admittat solùm querelam in actis sui tribunalis contra clericum productam, deinde iudicialiter de rei veritate non inquirat, nec alios iudiciales actus contra præfatum clericum exerceat: hic enim iuxta communem loquendi vsum non dicitur processare, consequenter istius canonis excommunicatione non afficitur.

10 Banniens personã Ecclesiasticam in excommunicationẽ incidit.

10 *Secunda actio* in hoc canone principaliter expressa, & interdicta, est bannire personam Ecclesiasticam, seu quomodolibet interponere se banniendo, vt in textu dicitur.

11 *Bannire* seu *relegare* quid sit.

11 Sed modò dubium est, quid sit *bannire*, seu *relegare.*

Respondeo nihil aliud esse quàm eircere, seu priuare aliquem ciuitate, vel patria, perpetuò, vel ad tempus. *l. relegat. ff. de interd.* Ita Syluester *verbo bannum. §. 4.* Alterius hic *disp. 20. cap. 1. col. 8. vers. banniendo,* Filliucius *loc. cit. n. 313.* Vgolinus hic *n. 3.*

Hinc sequitur supremum magistratum, qui facta de clerici delicto inquisitione iudiciali, vel extraiudiciali, eum eiicit de prouincia, quam regit, affici excommunicatione huius canonis; quia hoc est banni, & relegationis genus. Imò Filliucius *n. 312.* hoc verum esse putat; etiamsi sola extraiudicialis inquisitio processerit, & eiectio non sequatur. Sed hoc ego non approbo; quia non video, vbinam sola extraiudicialis inquisitio in hoc canone sub excommunicatione interdicatur.

12 Capiens, aut concurrens ad capiendum personas Ecclesiasticas, excommunicationem incurrit.

12 *Tertia actio* est capere, seu quomodolibet interponere se capiendo personas Ecclesiasticas.

13 *Capere.*

13 Sed modò dubium est, quid sit *capere.*

Respondeo nihil aliud esse, quam personaliter aliquem apprehendere, seu comprehendere: hoc autem fit, siue quis detineatur iniectis in ipsum manibus, siue etiam sine manuum iniectione, ita vt custodiatur, vt è loco in quo custoditur, liberè exire nequeat. Ita Filliucius, & Alterius *locis cit.* & Nauarrus *consil. 33. de sententia excommunicationis.*

14 Proferes sententiam contra personas Ecclesiasticas excommunicationem incurrit.

14 *Quarta actio* est proferre sententiam contra personas Ecclesiasticas in causa criminali.

15 Quid sit *proferre sententiam.*

15 Quid autem sit *proferre sententiam*, omnibus exploratum, & notum videtur: nihil enim aliud est, quam post processum ferre decretum, seu præceptum.

16 Laicus exequens sententiam contra personam Ecclesiasticam excommunicationem incurrit.

16 *Quinta actio* est præfatam sententiam exequi, id est, executioni mandare id, quod iudex laicus contra personam Ecclesiasticam decreuit.

Obserua tamen ad excommunicationem istius canonis incurrendam non opus esse, vt sententia feratur, vel lata executioni mandetur, sed sufficit capere, processare, vel aliam quamlibet actionem in hoc canone vetitam facere; quia Bulla disiunctiuè loquitur.

17 Extendẽs licentiam contra personas Ecclesiasticas vltra casus expressos in excommunicationem incidit.

17 *Sexta actio* est licentiam, quam quis habet a Sede Apostolica ad faciendas prædictas actiones contra Ecclesiasticos, extendere ad personas, & causas in licentia non expressas, vel illa licentia abuti, vt si iudex facultatem habeat processandi, vel capiendi clericos reos criminis læsæ maiestatis in personam Principis, dicitur facultatem ad personas, & casus non expressos extendere, vel facultate abuti, si occasione furti, fornicationis, periurij, falsificationis monetæ, vel alterius delicti clericos capiat, vel inquirat.

18 Qualis esse debeat licentia interponentis se in causis Ecclesiasticorum, vt excommunicationem euadat.

18 Sed modò dubium est, qualis esse debeat licentia, quam laicus iudex a Summo Pontifice habere debet, vt sine excommunicatione in causis Ecclesiasticorum criminalibus se interponere valeat.

Respondeo talem esse debere, qualem Summus Pontifex in hac Bulla præscribit. Summus autem Pontifex præscribit, vt licentia sit specialis, specifica, & expressa, per quam loquendi formam virtualiter reuocata censentur priuilegia, quæ specialem, specificam, & expressam de hac re mentionem non continent; sicut in Bulla Gregorij XIII. explicitè reuocata fuerant omnia huiusmodi priuilegia, quibuscumq; concessa, vt benè Suarez *disputat. 21. sectione 2. numero 103.* Duardus hic *quæst. 6.* Filliucius *num. 314.* Alterius hic *disput. 26. cap. 1. col. 10.*

Ex quo sequitur primò licentiam genericam non suffragari. Propterea obtinens facultatem a Papa cognoscendi causas Ecclesiasticorum, non potest se in causis criminalibus intromittere: quia huiusmodi facultas non est specifica, sed generica, & communis ad causas ciuiles, & criminales. Imò nonnulli Doctores idem sentiendum putant; etiamsi in priuilegio detur facultas cognoscendi quaslibet causas criminales: quia hæc licentia generica est, & non specifica. Ita sentire videntur præcitati DD. contra Alterium *loco citato,* cuius opinio probabilis est. Quamobrem, vt priuilegium suffragetur, requiritur, vt in eo mentio fiat de tali delicto in specie: hæc enim dicitur licentia specialis, specifica, & expressa: non tamen opus est, vt hæc licentia sit specialis quoad personam, vel quoad delictum in individuo, sed satis est, vt facultas detur circa tale delictum in specie; etiamsi facultas vniuersalis sit quoad personas Ecclesiasticas, tempora, & loca, in quibus tale delictum perpetratum fuerit: ideò iudex laicus potest se intromittere in causa criminali, in suo priuilegio hoc pacto expressa: Facultatem tibi impertimur cognoscendi quodlibet crimen homicidij in personam Principis, à quacumque persona Ecclesiastica, quocumque in loco, vel tempore perpetratum fuerit: hæc enim facultas est specialis, & specifica, & expressa videtur, licet non sit expressa

quoad

quoad crimen in indiuiduo, vel quoad personam Ecclesiasticam, tempus, & locum; quia Summus Pontifex non requirit specialem & expressam mentionem indiuidui, sed specici; in Bulla enim dicitur specifica. Ita DD. citati.

Ex quo patet nonnulla priuilegia, sub prædicta forma nonnullis iudicibus concessa, non censeri in hac Bulla reuocata. Ita Suarez, & Duardus *locis cit.* contra Alterium *disp.20. cap.1. sub finem*, vbi quærunt, vtrùm excusari possint nonnulli Galliæ iudices, qui pro delatione armorum, & nonnullis aliis casibus clericos iudicant prætextu priuilegij, quam difficultatem etiam Nauarrus *cap.27.n.71.* proponit; sed indecisam relinquit.

Secundò sequitur iudicem prædicta facientem prætextu tacitæ licentiæ non excusari; ideò qui prædicta faciunt, sciente, & non contradicente Summo Pontifice, non excusantur; quia huiusmodi taciturnitas non solùm non arguit consensum expressum, vt in Bulla præscribitur; verùm neque tacitum, vt pluribus alibi docui, præsertim *de sacramentis, & de legibus.* Idem docet Alterius hic *cap.1. col.10. vers. vni speciali.*

19 An sufficiat licentia Legati ad interponendum se in causis criminalibus.

19 Vtrùm verò licentia Legati à latere sufficiat.

Respondent Alterius *loco cit.* & Vgolinus hic §.2. *num.1.* & Duardus *quæst.6. sub finem*, non sufficere, quia Summus Pontifex licentiam Sedis Apostolicæ requirit. Ego verò censeo standum esse facultati, & priuilegio Legati à latere, & iuxta vires priuilegij ferendum est iudicium. Ex quo patet a fortiori non sufficere licentiam Episcopi, vel alterius Prælati, vt *quæst.16.* ostendi, nisi fortè hæc fiant in subsidium ipsius Episcopi, vt infrà dicetur.

PVNCTVM II.

Quódnam sit subiectum istius excommunicationis, seu quænam personæ, interponentes se in causis criminalibus contra Ecclesiasticos, excommunicationi subiici antur, proceſſando, banniendo, &c.

VNICA PROPOSITIO.

1 Explicabuntur personę, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

1 SVbiectum huius censuræ sunt omnes, & quicumque magistratus, & iudices, notarij, scribæ, executores, subexecutores, quomodolibet interponentes se, in quibuscumque causis criminalibus contra personas Ecclesiasticas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, seu sententias contra illas proferendo, vel exequendo, sine speciali, & expressa Sedis Apostolicæ licentia, aut præfatam licentiam ad personas, & casus non expressos extendendo, vel aliàs perperam abutendo. Hæc propositio in textu perspicuè continetur, & quoad actiones in hoc canone interdictas, in præcedenti puncto sufficienter explicata est.

Dixi *omnes, & quicumque*, vt indicarem istam excommunicationem extendi ad quoslibet hic expressos, nempe ad magistratus, iudices, &c.

2 Iudices quinam dicantur.

2 Iudices illi vocantur, qui ius populo dicunt; sicut etiam magistratus sunt personæ publicæ iura exercentes. *l.eum, qui. ff. de iurisdict. omn. iud.* vt sunt gubernatores ciuitatum, proreges, præsides prouinciarum, senatores, consiliarij, prouinciæ, vel ciuitatis, & alij consimiles, qui non eodem nomine vbique appellantur: & hoc verum est, siue sint magistratus supremi, siue medij, siue infimi; quia textus absolutè de magistratibus loquitur. Ita Filliucius *n.310.*

3 Notarij quinam dicantur.

3 Notarij sunt personæ publicæ, quibus instrumenta publica, & acta iudicij conficiendi facultas competit, quorum scripturis fides adhibetur. Acta autem iudicij sunt citationes, dilationes, exceptiones, petitiones, responsiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, appellationes, & similia, quæ ex *cap. quoniam contra, de probat.* percensentur à Duardo hic *canone 19. q.3. ad finem.*

4 Scribæ quinam dicantur.

4 Scribæ sunt substituti notariorum, illi scilicet, quos notarij adhibent ad processus, vel sententias scribendas, & vulgo *scrittori*, seu *scriuani* vocantur, & isti excommunicationem contrahunt, etiamsi vnum tantummodo actum scribant; quia Bulla excommunicatione afficit quomodolibet interponentes se in causis criminalibus. An autem paruitas materiæ excuset, patet ex alibi dictis.

5 Executores quinam dicantur.

5 Executores sunt Curiæ officiales, & ministri, quibus onus incumbit exequendi mandata, vel sententias iudicum, capiendo, banniendo, & alia in hoc canone vetita faciendo.

Ex quo fit, vt satellites, aliique iustitiæ ministri excommunicatione huius canonis afficiantur, capiendo, carcerando, ligando, suspendendo pro qualibet causa criminali, vt benè Vgolinus hic *§.3. num.2.* Duardus hic *q.8.n.4.* Reginaldus *lib.9.n.385.*

6 Subexecutores quinam sint.

6 Subexecutores sunt illi, quorum opera executores vtuntur in mandatis, vel sententiis iudicum exequendis.

7 Reges aliique Principes in huius canonis censuram non incidunt, proceſſando personas Ecclesiasticas.

7 Quæres primò, vtrùm Reges, aliive Principes in huius canonis censuram incidant proceſſando, vel faciendo aliquam actionem in hoc canone expressam.

Respondeo non incidere; quia in Bulla exprimuntur solùm magistratus, & iudices, qui sunt Principe inferiores, & sunt illius ministri, & officiales. Præterea dum Summus Pontifex censuram ad hos extendere intendit, solet speciali, vel saltem generali nomine exprimere, vt in excommunicationibus præcedentibus apparet. Ita Filliucius *tract.16. cap.11. quæſt.7. n.308. & sequenti*, Sanchez, & alij, quos attuli *de excommunicatione, quæ ob violationem clausuræ contrahitur.*

8 Iudices Ecclesiastici interponentes se in causis criminalibus excommunicationem non incurrunt.

8 Quæres secundò, vtrùm iudices Ecclesiastici interponentes se in causis criminalibus, dum in illis se interponere non possunt, excommunicatione huius canonis afficiantur.

Respondeo negatiuè; quia Summus Pontifex excommunicationem huius canonis ferre solùm intendit contra iudices laicos, & alias personas hic expressas, vt patet, tum ex illis verbis *contra Ecclesiasticos*; supponere ergo videtur eos, qui prædictas actiones faciunt, non esse Ecclesiasticos: tum ex illis verbis, *etiamsi talia committentes fuerint Consiliarij, Senatores, Præsidentes, Vicecancellarij*, &c. quæ munera laici obire solent. Ita Vgolinus hic *§.2. vers. quinto*, Filliucius *loco cit. n.308.* Duardus hic *quæſt.8. n.5. vers. quarto*,

Hoc tamen intelligendum est, modò Ecclesiastici prædicta non faciant vtentes potestate laica, vt si Episcopus id faciat, quatenus est Consiliarius, vel Præses Principis laici: tunc enim afficitur excommunicatione, ac si laicus esset, vt in simili *quæst.15.* probaui, idemque præcirati DD. admittunt.

9 Laicus interponens se in causis criminalibus contra clericum consentientem excōmunicationem incurrit.

9 Quæres tertiò, vtrùm laicus interponens se in causis criminalibus contra clericum, consentientem contra se inquisitionem, seu processum fieri, subiiciatur excommunicationi huius canonis.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia facit actionem sub excommunicatione in hoc canone interdictam. Summus enim Pontifex absolutè excommunicat interponentes se in causis criminalibus, nisi adsit licentia Summi Pontificis: exceptio autem firmat regulam in casibus non exceptis, *l.nam quod liquidè, §. fin. ff. de pen. legat. & c.2. de coniug. leprosor.*

Obiicies, quilibet cedere potest priuilegio, & fauori suo. *l. quod fauore. C. de leg.* & sicut D. Paulus Cæsarem appellauit *Actor.25.* ita etiam alij Ecclesiastici possunt consensum suum in iudicem laicum præstare.

Respondeo in iis, quæ in honorem, & vtilitatem totius Ecclesiastici ordinis concessa sunt, non posse consentire, & iuri suo cedere; quia præiudicium aliis afferret, vt cum communi DD. sententia docui *de priuilegijs*, & alibi pluribus in locis; immunitas autem Ecclesiastica in vtilitatem totius Ecclesiastici status concessa est, vt alibi docui: sicut ergo clericus non potest in præfato casu consentire; ita neque iudex laicus potest contra ipsum inquirere.

Ad id, quod dicitur de D. Paulo, respondeo ipsum non appellasse ad Cæsarem tamquam ad proprium iudicem, sed ad præcauendam Festi tyrannidem, iniuriam, & iniustam vexationem. Vide dicta *q.16. puncto 2.*

10 Iudex laicus qui non facit proceſſum, sed tāntummodo examinat clericum tamquam testem, non incurrit excommunicationem huius canonis, modò illum non examinet tamquam principalē, aut contra alium Ecclesiasticū.

10 Maior difficultas esse videtur, vtrùm iudex, qui non facit proceſſum contra clericum, sed illum tantummodo examinat, vt testem ad rei veritatem indagandam, in huius canonis censuram incidat.

Respondeo in censuram huius canonis non incidere, si præcisè illum examinet. Ratio est, quia huiusmodi examen non est proceſſus cōtra Ecclesiasticum. Secus, si illum examinet tamquam principalem, aut in causa criminali alterius Ecclesiastici, aut si illum in aliquo cubiculo, tamquam in carcere detineri curet, donec verum confessus fuerit: sic enim dicitur proceſſare, vel capere Ecclesiasticam personam. Ita Nauarrus *consil.33. de sententia excommunicationis*, Alterius *disp.20. c.1. col.8. vers. quæret quis*, Duardus hic *q.9. ad finem.*

An autem præfatus iudex censuram ex alio titulo incurrat, patet ex dictis *in quæſtionibus præcedentibus*, præsertim *quæst.16.*

11 Accusatores, aut alij interponentes querelam contra Ecclesiasticam personam, excommunicatione huius canonis non afficiuntur.

11 Quæres quartò, vtrùm accusatores, aut alij querelam contra Ecclesiasticam personam coram iudice laico interponentes, excommunicatione huius canonis afficiantur.

Respondeo negatiuè, quia nullam actionem in hoc canone expressam faciunt, non enim dicūtur proceſſare, capere, bannire, sententiam proferre, vel exequi. Idem dic de Aduocatis, Procuratoribus, testibus, aliisque apud iudices instantibus, vt Ecclesiastica persona capiatur, in exilium eiiciatur, vel inquiratur, vt patet, tum ex ratione proximè allata, tum quia Bulla tantùm loquitur de magistratibus, iudicibus, notariis, & executoribus; ergo non est ad alios casus, vel personas extendenda. Ita Alterius *disp.20. cap.1. colum.3. vers. hæc excommunicatio*, Filliucius *tract.16. cap.11. quæſt.8. ad finem num.313.* Duardus hic *canone 19. quæſt.8. num.6.* Vgolinus hic *cap.19. sub initium vers. secundò.*

12 Iudex laicus, aliive officiales sæcularis Curiæ in excommunicationem non incidunt, proceſſando, capiendo, &c. personas Ecclesiasticas, dū id faciunt ad instantiā fori Ecclesiastici.

Vtrùm verò accusator, testis, & alij contra Ecclesiasticam personam in causa criminali agentes afficiantur excommunicatione canonis decimiquinti, & aliorum præcedentium, vel subsequentium, Duardus, Alter, Filliucius *locis citatis* affirmant. Sed quid mihi sentiendum sit, patet ex præcedentibus quæstionibus, vbi omnia singillatim suis locis explicaui.

12 Quæres quintò, vtrùm iudex laicus, aut notarius, aut executores Curiæ sæcularis in hanc censuram incidant, si ab Episcopo, vel ab alio Prælato requisiti interponant se in causa criminali contra Ecclesiasticam personam, scribendo, proceſſando, capiendo, vel sententiam ab Ecclesiastico iudice latam exequendo.

Respondeo non incurrere, quia prædicta faciunt tamquam ministri, & instrumenta Episcoporum, quibus assistere, & opem præstare tenentur, dum ipsorum auxilium ab Episcopis imploratur ad continendos in officio clericos. *cap. Princeps, & cap. prodest 23. q.5. & cap. cùm ad verum ventum est 96. distinct.* Ita Alterius *disp.20. cap.1. col.8. & 9. quæst.2.* post Innocentium *cap.5. n.2. de offic. ordin.* & Panormit. *ibidem num.11.* Coriolanus hic *vers. quintus est*, Duardus hic *quæst.6. ad finem*, Vgolinus hic *cap.19. §.3. ad finem*, Reginaldus *lib.9. n.385. vers. tertius casus*, & alij, quos referam in §. post tertium punctū, occasione octaui casus. Episcopus tamen non potest laico facultatem inquirendi contra clericum dare, quia dispensare non potest in iure communi, vt patet ex regulis generalibus. An autem in ciuilibus hanc facultatem laico concedere possit, satis explicaui *quæst.16.*

PVNCTVM III.

Vtrùm dentur aliqui casus, in quibus interponentes se in causis criminalibus contra Ecclesiasticas personas ab excommunicatione istius canonis immunes fiant.

RAtio dubitandi est, quia Summus Pontifex absolutè excommunicat interponentes se in causis criminalibus contra personas Ecclesiasticas, proceſſando, capiendo, banniendo, &c. excepto casu, in quo quis hæc facit de consensu Summi Pontificis: exceptio autem firmat regulam in casibus non exceptis, *auth. de non alien. §. vt autem, & l. Tribunum, §. vltimo. ff. de testam. milit.* & alibi. His non obstantibus, sit

VNICA PROPOSITIO.

1 Iudex laicus non incurrit excōmunicationem proceſſando, vel capiendo Ecclesiasticū degradatum, Curiæ sæculari traditū.

PLures percensentur casus, in quibus laici possunt sine excommunicatione aliquas actiones in hoc canone expressas facere.

1 Primus casus est, dum Ecclesiasticus degradatus, & traditus est Curiæ sæculari, quia per degradationem vniuersā Ecclesiastica priui-

legia

legia amittit. *cap. degradatio, de pœnis in 6. & cap. cùm non ab hom. de iud.* Vide quæ tradidi *de legibus disp. 10. quæst. 2. punct. 1. §. 1. num. 5. limitat. 1. & §. 4. num. 1.*

2 Iudex laicus capiens, & proceſſans clericum perpetuò diffidati, & bannitum ab Eccleſiaſtico iudice excommunicationem non incurrit.

2 Secundus caſus eſt, dum clericus eſt perpetuò diffidatus, & bannitus ab Eccleſiaſtico iudice: nam banniens facultatem concedit, vt bannitus impunè occidi poſſit. *l. reos. C. de accuſat.* Sicut ergo huiuſmodi clericus diffidatus, ſeu bannitus impunè, & licitè, præciſa praua intentione, & circumſtantia, occidi poteſt à priuato, ita etiam puniri poteſt à laica poteſtate. Ita Alter. hic *diſp. 20. cap. 1. col. 6. quæſt. 7.* Vgolinus hic *§. 2. verſ. quinto*, Duardus hic *quæſt. 7. caſu 5.* & alij apud præcitat. DD. hic tamen caſus intelligendus videtur, modò banniens facultatem haberet priuandi clericum priuilegio clericali, & concedendi vt impunè occidi poſſet.

3 Idem dic de capiēte, vel proceſſante clericum bigamum.

3 Tertius caſus eſt, dum clericus eſt bigamus; hic enim omnia clericorum priuilegia amittit. *cap. vnico, de bigamis in 6.* Idem dic de clerico coniugato, qui habitum, & tonſuram non defert, vt docui *de legibus loc. cit. num. 20.* & ſuprà *quæſt. 16. punct. 5. & de cenſuris diſp. 4. quæſt. 4. punct. 4. num. 11.*

4 Idem aſſerendum eſt de capiente clericum non deferētem habitum, & tonſurā.

4 Quartus caſus eſt, dum clericus prima tonſura, vel minoribus ordinibus initiatus clericalem habitum, & tonſuram non defert: hic enim priuilegio fori priuatur in Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 6. de reformat.* Quæ circa hunc caſum dici poſſent fuſè à me pertractata ſunt *de legibus loco citato. num. 9.* & ſuprà *quæſt. 16. punct. 5. num. 19. & ſeqq.*

5 Index capiens clericū, quem clericū eſſe ignorabat, tenetur illum ſub excommunicatione dimittere, vel ad Eccleſiaſticū iudicem remittere, poſtquam cognouit eſſe clericum.

5 Qui verò caperet clericum ſacris ordinibus initiatum, vel beneficium habentem, aut aliis qualitatibus in præfato Concilij cap. præſcriptis excultum, neſciens illum eſſe clericum, licet ab excommunicatione ob ignorantiam excuſetur; nihilominus poſtquam conſtiterit de clericatu (cuius diſcuſſio facienda eſt apud iudicem Eccleſiaſticum, ex communi DD. ſententia *in cap. ſi iudex laicus, de immun. in 6.*) tenetur illum dimittere, vel ad Eccleſiaſticum iudicem remittere, vt benè Molina *tom. 4. diſputat. 49.* Reginald. *lib. 9. num. 385. verſ. ſeptimus*, & alij: nam clericus ſacris inſignitus, aut præfatis qualitatibus ornatus, priuilegio fori gaudet, vt patet tum ex præcitato Concilij decreto: tum ex iis, quæ ego in præallegatis locis tradidi, quæ repetere opus non eſt: vbi etiam explicaui, vtrum negotia exercens, aut publicè lanionem, aut cauponem agens, aut arma contra Principis conſtitutionem deferens, aut enormitatibus ſe immiſcens, aut clericalem ſtatum in fraudem aſſumens, priuilegium fori amittat.

Vtrum verò priuilegio canonis priuetur, conſtat ex dictis *de cenſuris diſp. 2. q. 4. punct. 4.*

6 Quintus caſus eſt, dum clericus minores ordines intra annum à morte ſui Epiſcopi accipit cum litteris dimiſſoriis Capituli; hic enim priuilegio clericali, præſertim in criminalibus, non gaudet, niſi arctatus eſſet occaſione beneficij accepti, vel accipiendi: ſic enim in Concilio Tridentino *ſeſſ. 7. cap. 10.* diſponitur, niſi fortè dicas cum Nauarro *conſ. 19.* Sanchez *de matr. diſp. 46. num. 18.* Sayro *deciſ. 21. de temp. ordinand.* verbum *gaudeat* eſſe futuri temporis; conſequenter non inducere priuationem ipſo facto.

6 Capiens clericum, qui minores ordines accepit intra annum à morte Epiſcopi cū litteris dimiſſoriis Capituli, non incurrit excommunicationem, modò clericus non eſſet arctatus.

7 Sextùs caſus eſt, dum clericus in flagranti crimine reperitur, nec aliter à crimine remoueri, aut impediri poteſt, quàm illum capiendo: tunc enim ſeruato moderamine capi poteſt, hoc animo, vt ſuperiori Eccleſiaſtico conſignetur. Ratio eſt, tum quia hic caſus cenſetur in Bulla per Epiſkeiam exceptus: tum quia Summus Pontifex loqui cenſetur de actionibus, quæ iniuſtè contra Eccleſiaſticos fiunt: tum quia capiens clericum in præfato caſu non dicitur interponere ſe in cauſa criminali contra Eccleſiaſticum, ſed impedire clericum, ne damnum inferat, illumque tradere iudici Eccleſiaſtico, vt cauſam cognoſcat: tum quia iure naturæ dictante non ſolùm licitum eſt, ſeipſum defendere; verùm etiam innocentis cauſam tueri; dum autem quis clericum in flagranti capit, vel capi præcipit, animo illum tradendi Eccleſiaſtico iudici, defendit propriam, vel innocentis cauſam. Ita Alter. *diſp. 20. cap. 1. col. 9. dub. 3.* Vgolinus hic *§. 2. verſ. item*, Duardus hic *q. 7. n. 2. & quæſt. 8. num. 5. ad finem*, Viualdus hic *num. 123. in antiquis*, Molina, Suarez, Filliucius, & alij, quos retuli *de cenſuris diſput. 2. quæſt. 4. punct. 4. num. 1. in tertia editione, & ſeqq.* contra Antonium de Souſa hic *cap. 20. diſp. 95. n. 4.*

7 Capiens clericum in flagranti crimine deprehenſum, vt ſuperiori Eccleſiaſtico conſignetur, non incurrit excommunicationem.

8 Hinc ſequitur primò eum, qui capit, vel capi mandat clericum debitorem fugientem, vel fugam parantem, aut volētem alteri iniuriam inferre, aut ſua, vel aliena bona aſportantem, non affici excommunicatione huius canonis, aut etiam canonis, *ſi quis ſuadente diabolo 17. quæſt. 4.* modò maiorem vim non inferat, quàm opus ſit, & modò clericum detineat animo illum tradendi iudici Eccleſiaſtico.

8 Capiens clericum debitorem fugientem non incurrit excommunicationem.

9 Quæres, vtrùm iudex, qui clericum turpiter inuentum cum matre, filia, ſorore, vel vxore propria incontinenti capit, vt iudici Eccleſiaſtico conſignet, excuſari poſſit ab excommunicatione.

Reſpondeo affirmatiuè, tum quia id facit ad ſui defenſionem: tum quia difficillimum eſt in huiuſmodi caſu iſtum temperare dolorem; & conſequenter hic caſus ſaltem per Epiſkeiam exceptus videtur. Clericus turpiter inuentus dicitur non ſolum ſi inueniatur in actu carnalis copulæ; verùm etiam ſi inueniatur in alio quolibet turpi actu, vt in oſculis, amplexibus, vel tactibus impudicis, vel ſignis actui propinquis in loco ſuſpecto. Ita Viualdus *hic in explicatione Bullæ num. 124.* Antonius de Souſa hic *diſputat. 97.* Molina, Coninchus, Auila, Nauarrus, & alij, quos retuli *de cenſuris diſput. 2. quæſt. 4. punct. 4. numer. 5.* Idemque à fortiori ſuſtinere debent Molina *de iuſt. diſput. 7. tract. 3.* & alij DD. aſſerentes clericum in tali caſu impunè, & ſine excommunicatione occidi poſſe, contra Couarr. *in 4. deciſ. p. 2. cap. 7. §. 7. num. 12.* Nauarrum, & alios, quos retuli *de cenſuris loc. cit.*

9 Capiens clericum turpiter inuentum cum matre, filia, ſorore, vel vxore, non incurrit excommunicationē.

10 Septimus caſus eſt, dum capitur Eccleſiaſticus de licentia ſpecifica, & expreſſa Summi Pontificis, vt *punct. 1. ad finem*, explicatum eſt. Vtrùm verò conſuetudo excuſare poſſit ſaltem in caſibus particularibus, patet ex dictis *quæſt. 14. punct. 1. & quæſt. 15. punct. 4.* non poſſe: tum quia conſuetudo contra libertatem Eccleſiaſticam induci non poteſt: tum quia Concilium Lateranenſe ſub Leone X. conſtitut. quæ incipit, *regimini*, prohibet capere, & detinere perſonas Eccleſiaſticas, & cuilibet conſuetudini in contrarium derogat; ſicut etiam Summus Pontifex in hac Bulla reuocat omnes conſuetudines contrarias, & hoc verum eſt, etiamſi conſuetudo immemorabilis ſit, vt *quæſt. 15. punct. 4. & præcedenti quæſt.* probaui. Ita Alterius hic *cap. 2. col. 3. dub. 2.* Rota *in antiquis titulo de conſuet. deciſ. 10. nu. 4.* Duardus hic *quæſt. 8.* & alij ferè communiter, quos locis ſuprà citatis retuli contra Iulium Clarum *in praxi lib. 5. §. fin. cap. 36. num. 2.* Couarruuiam, & alios aliter ſentientes de conſuetudine recepta circa caſus aliquos particulares; ſed rationes, & fundamenta iſtorum auctorum ſuperius reieci *q. 14. punct. 1. & q. 15. puncto 4.*

10 Capiens clericum de licentia ſpecifica Summi Pontificis non afficitur excommunicatione.

Ad rationem dubitandi initio allatam,

Reſpondeo Summum Pontificem excommunicare interponentes ſe in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas, quamdiu Eccleſiaſticum priuilegium non retinet, aut dum Eccleſiaſtici capiuntur iniuſtè, vel ſine Summi Pontificis expreſſa facultate.

Hic agendum eſſet, vtrùm cenſura huius canonis alibi expreſſa reperiatur, ſed de hac re vide quæ ſuperius tradidi *q. 12. punct. 4. & q. 15. punct. 3.* ex quæſtionibus ſequentibus. Præterea conſuli poteſt *cap. inolita, cap. placuit 11. quæſt. 1. & cap. ſi quis diligenti, de foro compet.* in quibus locis conſtat Eccleſiaſticos priuilegio gaudere, vt apud laicos in cauſis ciuilibus, vel criminalibus conueniri non poſſint: ad hoc etiam facit *cap. ſi quis ſuadente 17. q. 4.* vbi excommunicatio fertur cōtra eos, qui manus violentas in clericos iniiciunt: qui enim clericum iniuſtè capit, violentas manus in clericum iniicit, vide *tract. de cenſ. diſput. 2. quæſt. 4. punct. 4.* vbi hunc textum fuſiſſimè explicaui, & iterum infra de excommunicationibus in particulari Summo Pontifici reſeruatis latè explicabo.

11 Octauus caſus eſt, dum id faciunt tamquam miniſtri, & auditores fori Eccleſiaſtici, à quo ipſorum ſæculare brachium, & auxilium imploratur.

11 Laicus capiens, aut ſententiam exequens contra Eccleſiaſticum non afficitur excommunicatione, dum id facit tamquam miniſter, & adiutor fori Eccleſiaſtici.

Verùm, vt hic caſus meliùs intelligatur, nonnulla dubia, quorum explicatio valdè neceſſaria videtur, in ſequentibus §§. proponam, & diſſoluam.

Primum dubium eſt, vtrùm liceat Epiſcopo familiam armatam habere ad exercenda ſuæ iuriſdictionis munera.

Secundum, vtrùm Epiſcopus, aliúſve iudex Eccleſiaſticus ordinarius, vel delegatus, dum ſententiam per ſuos miniſtros exercere non poteſt, brachium ſæculare implorare valeat, & ſæculares iudices cogere ad auxilium præſtandum.

Tertiò, vtrùm ſæculares teneantur auxilium Eccleſiaſtico iudici petenti concedere, etiam non viſo proceſſu, & non examinata cauſæ iuſtitia.

§. I.

Vtrùm Epiſcopo liceat familiam armatam habere ad exercenda ſuæ iuriſdictionis munera.

VNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopo licet familiam armatā habere.

1 LIcitum eſt Epiſcopo familiam armatam habere. Ratio eſt primò, quia conceſſa alicui iuriſdictione, cenſentur etiam conceſſa ea omnia, ſine quibus iuriſdictio exerceri non poteſt. *l. 2. ff. de iuriſd. omn. iud.* cùm autem Epiſcopis conceſſa ſit iuriſdictio ad continendum in officio ſibi ſubditos in iuriſdictione Eccleſiaſtica, ad iudicandos, & puniendos delinquentes, *c. 1. de offic. ordin. c. ſtatuimus 16. q. 1. cap. quoniam 18. diſt. c. in Archiepiſcopatu, de raptoribus*, & alibi, cumque eos in officio continere, & punire non poſſint niſi contra ipſos familia armata aliquando vtantur, ſequitur Epiſcopis familiam armatam concedendam eſſe. Secundò, quia vſu, & praxi in Eccleſia receptum eſt, vt contra delinquentes prius procedatur realiter, vel perſonaliter, & poſtremò per cenſuras, in iuris ſubſidium: Epiſcopus autem non poſſet hoc pacto procedere, ſi familia careret armata; æquitas enim, & honeſtas non patitur, vt Epiſcopi, vel clerici hoc munus per ſe ipſos obeant: ergo Epiſcopi familiam laicalem armatam habere debēt, cuius opera vti valeant. Tertiò, quia in Concilio Trid. *ſeſſ. 25. cap. 3.* cui adſtiterunt Reges, & Principes ſæculares, ſancitum eſt, vt Eccleſiaſtici iudices valeant oppignorationes facere, aut perſonas capere per ſuos proprios, aut alienos executores: vbi notanda eſt illa particula, *vel*, quæ alternatiua eſt, & diſiunctiua; conſequēter ſupponit iudicibus Eccleſiaſticis familiam armatam competere, & conuenire; alioquin nō poſſent per ſuos proprios executores capere.

Neque obſtat dicere Concilium intelligendum eſſe tantummodo de iudicibus Eccleſiaſticis, temporale dominium habentibus. Reſpondetur enim Concilium abſolutè, generaliter, & indiſtinctè loqui, vt perſpicuè conſtat ex illis verbis: *In cauſis verò iudicialibus mandatur omnibus iudicibus Eccleſiaſticis cuiuſcumque dignitatis exiſtant*, &c. vbi autem Concilium generaliter, & indiſtinctè loquitur, generaliter, & indiſtinctè intelligendum eſt. *l. de pretio. ff. de public. in rem action.*

Quartò, quia ſacra Cardinalium Congregatio de mandato Pij V. re diligenter perpenſa, & auditis hinc inde præſtantiſſimis Aduocatis, declarauit Epiſcopis licere familiam armatam habere. Ita Baldus *in l. 3. ff. de offic. præfect. vigil.* Aufrer. *de poteſtate iud. Eccleſ. ſuper laicos & eorum bonis. num. 18.* Rolandus à Valle *conſil. 37. lib. 4.* Franciſcus Pegna *in 3. p. direct. commento 105. verſ. poſtremò, pagina 114.* Decius *in cap. ſignificaſti num. 19. verſ. vnde infert*, Menochius *de arbit. caſu 394. num. 70.* Camillus de Curte, Vranius, Turrecremata, Salzedo ad Bernardum Diaz, & alij ferè communiter, quos citant, & ſequuntur Vgolinus *de poteſtate Epiſcopi cap. 4. §. 12.* Paulus Fuſcus *in tract. de viſit. lib. 2. cap. 32. num. 16. verſ. ſed an Epiſcopus*, Franciſcus Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 1. cap. 9. num. 23. & ſeqq.* Sbrozius *de offic. vicar. lib. 2. quæſt. 191.* Carolus de Graſſis *de effectibus clericat. effectu 1. num. 129.* Cardinalis Tuſcus *lit. F. concluſ. 153. numer. 12.* Belletus *diſquiſit. clerical. p. 1. tit. de fauore cleric. reali. §. 1. num. 18. & tit. de bonis cleric. §. 14.*

ad finem, Marta *de iurisdict. 1. p. quæst. 5.* Campanil. *in diuers. iur. canonic. rubr. 12. cap. 13. num. 88.* Marius Antoninus *variar. resol. lib. 3. resol. 14.* Ludouicus Rodolfinus *de brachio seculari. num. 45.* Franciscus Molinus *de brach. secul. c. 18. num. 12. & seqq.* & alij contra Ceuallos *comm. contra commun. 4. p. quæst. 897. num. 79. & seqq.* Iulium Clarum *lib. 6. §. fin. quæst. 37. n. 8. & quæst. 96. num. 7.* Panormit. Gemin. Anchar. Francum, & nonnullos alios apud præcit. DD. & apud Aug. Barbosam *de potestate Episcopi 3. p. allegat. 107. num. 7.* Rationes autem, quæ in contrarium adduci possent, referuntur à Molino *cap. 18.* eas autem hic non recenseo; quia facillimè solui, & apud Molinum videri possunt.

§. II.

Vtrùm Episcopus, aliúsve iudex ordinarius, vel delegatus, dum suam iurisdictionem, seu sententiam per suos ministros exercere non potest, brachium sæculare implorare valeat, & sæculares iudices ad præstandum auxilium cogere queat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Episcopi aliique iudices Ecclesiastici brachium sæculare implorare possunt.

1 EPiscopi, aliíque iudices Ecclesiastici brachium sæculare implorare possunt. Ratio est, tum quia ad actionem licitam, & honestam aliorum opem implorare licitum est. Ob id DD. communiter admittunt Principem posse in Bello iusto infideles in suum auxilium conuocare, præcisa aliqua praua circumstantia, vt docui *de contractibus:* tum quia id expressè colligitur ex *cap. periculosum 1. de offic. ordin.* ex *cap. dilecto, de sentent. excomm.* & ex Concilio Trid. *sess. 25. cap. 3.* ibi, *per suos proprios, aut alienos executores.* Ita Menochius *de arbit. lib. 2. casu 452. num. 4.* Panormit. Iason, & alij, quos citat, & sequitur Emanuel Rodriquez *quæst. regul. quæst. 8. art. 4.* Marcus Antonius Genuensis *in praxi Curiæ Neapolit. cap. 36.* Farinacius *in praxi crimin. quæst. 97. num. 82.* Alciatus, & Marta *locis suprà cit.* Cenedus *ad decret. collect. 101. n. 12. & seq.* August. Barbosa *de potest. Episc. 3. p. alleg. 107. num. 24. & seqq.* Riccius *in praxi imploration. brachij decis. 320.* in prima editione.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Iudex Ecclesiasticus, dum auxilio brachij sæcularis indiget, cogere potest iudices sæculares ad præstandũ auxilium.

2 IVdex Ecclesiasticus, dum auxilio brachij sæcularis indiget, cogere potest iudices sæculares ad præstandum auxilium. Ratio est, tum quia Concilium Trident. cui Imperatores, Reges, & Principes interfuerunt, suumque consensum præstiterunt, *sess. 25. cap. 3.* dat facultatem iudicibus Ecclesiasticis capiendi, vel quascumque oppignorationes faciendi, quoties expedire videbitur, per suos proprios, vel alienos executores; si ergo datur facultas capiendi, vel pignus faciendi per alienos ministros, & executores, censetur etiam data facultas cogendi ipsos executores ad præstandum auxilium: nam concessa alicui facultate ad aliquid præstandum, censentur etiam concessa illa omnia, quæ ad illam facultatem exercendam necessaria sunt. *l. 2. ff. de iurisd. omn. iud.* alioquin ea facultas inutilis esset: tum quia superior potest inferiores ad actus licitos, & honestos obligare; sed magistratus sæcularis est inferior iudice Ecclesiastico. Ergo cogi potest ab Ecclesiastico iudice ad præstandum sibi auxiliũ in actibus iustitiæ, quos licitos, & honestos esse, nullus est ambigendi locus. Ita Farinac. *in praxi crimin. quæst. 97. num. 82.* Decianus *in tract. crimin. lib. 4. cap. 10. num. 3.* Menoch. *de arbit. lib. 2. casu 452. num. 2.* Aualos *in direct. iud. Eccles. 2. p. cap. 15. num. 32.* Rodolphinus *tract. de brach. sæcul. num. 45.* Emanuel Rodriquez *tom. 1. quæst. regul. quæst. 8. art. 14.* Franciscus Molinus *de brachio sæcul. cap. 14.* Cenedus *ad decret. collect. 101. numer. 12.* Augustinus Barbosa *de potestate Episc. 3. p. alleg. 107. num. 25.* Abbas, Decius, Nauarr. & alij apud Marcum Antonium Genuensem *cap. 36.* vbi testatur de communi Doctorum sententia, & apud Iacobum Sbrozzium *quæst. 190. num. 5. de offic. vicar.*

3 Iudex sæcularis negligens Ecclesiastico iudici petenti auxilium præstare, qua pœna puniendus sit.

3 Addunt Menochius *loco cit.* Riccius *in praxi imprecationis brachij §. notabilia n. 2.* iudices sæculares, qui auxilium iudici Ecclesiastico, dum necesse est, præbere negligunt, ipsius arbitrio puniendos esse; quia in iure non est sancita peculiaris pœna. Quam quam Franciscus Molinus *de brachio sæcul. cap. 14.* acriter reprehendit Menochium in hac parte.

Verum tamen est vsu, & praxi aliquibus in locis receptum esse vt præfati iudices sola excommunicatione puniantur, donec debitam Ecclesiastico iudici obedientiam exhibuerint, & paruerint, teste Menochio *loco cit.* Molino *cap. 5. & 14.* Aualos, & Rodriquez *locis citatis*; nulla enim facilior, & congruentior pœna imponi posse videtur, cùm pœnam pecuniariam, vel personalem Ecclesiasticus iudex à laico magistratu, non nisi magna cum difficultate, vtplurimũ, repetere valeat.

§. III.

Vtrùm sæculares teneantur auxilium Ecclesiastico iudici petenti concedere, etiam non examinata causa, aut viso processu.

VNICA PROPOSITIO.

1 Iudex sæcularis tenetur auxilium præstare iudici Ecclesiastico petenti, etiam non examinata iustitia causæ.

1 SÆculares iudices tenentur auxilium Ecclesiastico iudici petenti concedere, etiam non examinata iustitia causæ, vel sententiæ iudicis Ecclesiastici. Ita Alciatus *c. 1. de offic. ordinar.* Marta *de iurisd. 1. p. q. 51.* Rodriquez, Marcus Antonius Genuensis, & alij *locis cit.* contra Ceuallos *comm. opin. 4. p. quæst. 897. num. 89.* Cenedum *ad decret. collectanea 105. num. 13.* & alios apud Augustinum Barbosam *loco cit. n. 26.* apud Riccium *in praxi implorat. brach. resolut. 286. ad finem, in nouis.* apud Rolandum à Valle *consil. 37. num. 7.* apud Sbrozzium *de vicario Episcopi quæst. 190. num. 7.* & apud Molinum *de brach. sæcul. cap. 7 n. 1. & seqq. & cap. 9. num. 24. & seqq.* & apud Ceuallos *loco cit.* Ratio est, tum quia facultas cognoscendi de iustitia causæ competit superiori: magistratus autem sæcularis non est superior in causis Ecclesiasticis: tum quia sæculares non adsciscuntur tamquam iudices, sed tamquam executores ordinationis ab Ecclesiastico iudice factæ, vt dictum est *puncto 2. num. 12.* officium autem executoris non est causam cognoscere, sed exequi, quoties de iniustitia non constat: tum quia sicut sæcularis Princeps potest sibi subditos ad bellum in necessitate compellere, & subditi tenentur ei obedire, quoties ipsis perspicuum non est bellum iniustum esse; ita, &c. tum quia in dubio, præsertim in facto Principis, non præsumitur delictum. *l. merito. ff. pro socio.* ergo sæculares vocati ad ferendam Ecclesiastico iudici opem, iniquè agunt, negligendo auxilium ferre, nondum cognita iustitia causæ, & nondum examinatis actibus processus; videntur enim delictum in facto iudicis Ecclesiastici præsumere: tum quia brachium sæculare, vtplurimum, frustrà imploraretur, si auxilium à laicis præstandum non esset, antequam acta processus examinarentur; quamplures enim asserere auderent de iustitia processus non constare: tum quia si dissensio, & controuersia super iurisdictionis competentia, & præoccupatione oriatur inter sæculares, & Ecclesiasticum iudicem, ad iudicem Ecclesiasticum pertinet iudicium ferre, an ipsi, vel potiùs sæcularibus ea iurisdictio competat, ex Couarr. *pract. quæst. cap. 33. num. 1.* Molino *de brach. secul. cap. 9. num. 29.* & aliis, quos retuli *disp. 10. de legibus.* ita etiam si dubium suboriatur inter Ecclesiasticos, & sæculares de iustitia causæ, aut processus iustificatione, iudicis Ecclesiastici iudicio standum est; consequenter iudices sæculares opem ferre tenentur, etiam non examinatis actibus processus.

2 Et hoc valet etiam in causis mixti fori.

2 Hoc tamen limitatur primò à nonnullis Doctoribus in causis mixti fori. Ita Rodinus *in tract. de maiest. Princip. num. 85.* Rodriquez *loco citato*, & alij apud Iulium Clarum *in pract. crimin. §. fin. quæst. 37. & 96. vers. quaro*; etiam *in fine*, apud Sbrozzium *loco cit. num. 9.* & apud Molinum *de brachio seculari cap. 10. num. 30. & seq.*

Ego verò cum communi Canonistarum sententia, neque in causis mixti fori hoc admittendum puto, vt patet ex allatis rationibus. Et hoc præsertim valet, dum Ecclesiasticus iudex petit solùm familiam, qua executio sententiæ, quam ipse ferre intendit, facilius fiat, vt concedit idem Molinus *loco cit. cap. 10. num. 32.* cum Panormit. *in cap. 1. de offic. ordin.* & Doctoribus aliis. Quamquam in causis mixti fori laicus iudex potest proprios processus facere, & pœnam imponere, quatenus Ecclesiastici in debita delicto pœna imponenda defecerunt, vt patet ex dictis *in tract. de legibus*, & hìc *in expositione Bullæ quæst. 16.* cum Iulio Claro, Farinacio, Couarruuia, & aliis communiter.

3 Præterea idem valet, etiam dum iudex Ecclesiasticus aliquem sæculari Curiæ puniendum tradit.

3 Secundò limitatur ab Augustino Barbosa *nu. 27.* & aliis, quos ipse allegat, in casu, quo iudex Ecclesiasticus aliquem damnauit, eumque sæculari Curiæ puniendum tradidit: tunc enim sæculares iudices non semper tenentur sententiam iudicis Ecclesiastici exequi, non cognita causa, (excepta causa hæresis, cuius cognitio Ecclesiastica est; consequenter laicus sententiam Ecclesiastici iudicis in causa hæresis confestim exequi tenetur, ex communi Doctorum sententia, teste Claro *§. hæresis numer. 4.* Molino & aliis, idemque constat ex *cap. inquisitionis, §. prohibemus, de hæret.* & ex Bulla Bonifacij VIII. quæ incipit, *dilectus filius*, & refertur in fine decretorij Inquisitorum.)

Sed hæc limitatio mihi displicet; quia reus non traditur iudicibus sæcularibus puniendus tamquam iudicibus, sed tamquam executoribus, administris, & adiutoribus fori Ecclesiastici; secus si tradatur ipsis tamquam iudicibus.

An autem in eo euentu stare possit processui ab Ecclesiasticis facto, colligitur ex dictis *de legibus disput. 3. quæst. 7. §. 6. num. 3.* licet in casu ibi tradito aliter sentiendum sit.

Ex quo patet iudicem laicum teneri, absque cognitione processus fori Ecclesiastici, familiam accommodare, delinquentem in carcere, vel in triremibus detinere, quoties Ecclesiasticus iudex id petit. Bald. *consil. 91. vol. 3.* & alij communiter.

4 Iudex laicus non tenetur auxilium iudici Ecclesiastico præbere, dum cõstat de iniusta sententia.

4 Limitatur tertiò, quoties constat de iniusta sententia iudicis Ecclesiastici: tunc enim iudex laicus brachium Ecclesiastico iudici præbere non tenetur. Hæc limitatio mihi probatur, tum quia nullus cooperari potest actioni iniquæ, & iniustæ: executio autem pœnæ, in sententia iniusta sancitæ, est actio iniqua, & iniusta: tum quia quod nullum est, nullam meretur executionem, *l. 4. ff. de re iud.* huiusmodi autem sententia irrita est, & nulla, vt probaui *in tract. de legibus.* Ita Menoch. *in tract. de retinend. possess. remed. 3. n. 360. vers. debet etiam iudex*, Iacobus Sbrozzius *de vicario Episcopi, quæst. 190. num. 7.* Molinus *de brach. sæcularis cap. 9. num. 27. & cap. 11. num. 35. & 45.* Riccius *verbo praxis imprecationis brachij, decis. 325.* & alij communiter, quos præcitati Doct. referunt, & præsertim Molinus *num. 35. citato.*

Hinc sequitur primò, sæculares iudices non teneri brachium Ecclesiastico iudici concedere ad aliquem puniendum, quem constat non seruato iuris ordine, aut absque legitima probatione ab Ecclesiastico iudice damnatum fuisse, hæc enim sententia iniusta est. Ita Doctores communiter.

Secundò iudicem laicum non teneri opem præstare iudici Ecclesiastico, dum eius brachium petitur, pendente legitima appellatione ad superiorem: nam per legitimam appellationem causa ad superiorem iudicem deuoluta est; consequenter is, à quo legitimè appellatum fuit, iniquè, & iniustè procedit, cùm appellatione pendente nihil innouandum sit. *l. 1. ff. nihil nouari appell. pend.* Ita Oldradus *consil. 84.* & alij apud Sbrozzium *loco cit. num. 11.* & apud Riccium *decis. 322.*

QVÆSTIO XXI.

De excommunicatione contra inuadentes, & occupantes ciuitates, terras, loca, aut iura Ecclesiæ Romanæ, vel iurisdictionem in illis vsurpantes, aut vexantes.

TENOR BVLLÆ.

Item excommunicamus, & anathematizamus omnes illos, qui per se, seu alios directè, vel indirectè sub quocumque titulo, vel colore inuadere, destruere, occupare, & detinere præsumpserint in totum, vel in partem, Almam Vrbem, Regnum Siciliæ, Insulas Sardiniæ, & Corsicæ,

Terras

Terras citra Pharum, Patrimonium B. Petri in Thuscia, Ducatum Spoletanum, Comitatum Venusinum, Sabinensem, Marchiæ Anconitanæ, Massæ Trebariæ, Romandiolæ, Campaniæ, & maritimas Prouincias, illarumq; Terras, & loca, ac Terras specialis commissionis Arnulforum, ciuitatesq; nostras, Bononiam, Cæsenam, Ariminum, Beneuentum, Perusium, Auinionem, ciuitatem Castelli, Tudertum, Ferrariam, Clomacum, & alias ciuitates, terras, & loca, vel iura ad ipsam Romanam Ecclesiam pertinentia, dictæq; Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiecta, necnon supremam iurisdictionem in illis Nobis, & eidem Romanæ Ecclesiæ competentem de facto vsurpare, perturbare, retinere, & vexare varijs modis præsumunt, nec non adhærentes, fautores, & defensores eorum, seu illis auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstantes.

IN hac quæstione tria principaliter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones in hoc canone sub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quòdnam sit istius excommunicationis subiectum, seu quænam personæ excommunicationem huius canonis incurrant, vsurpando terras, iurisdictionem, & iura Ecclesiæ Romanę, aut aliam actionem hîc interdictam faciendo.

Tertiò, quænam bona, & iura inuadi, vsurpari, aut vexari prohibeantur.

PVNCTVM I.

Quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones in hoc canone sub excommunicationis pœna prohibeantur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Explicatur materia in genere istius excommunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis est sacrilegium, quo Ecclesia Romana offenditur inuasione, & occupatione terrarum, vel iurium temporalium ad ipsam pertinentium, aut vsurpatione, vel perturbatione supremæ iurisdictionis, quam Romana Ecclesia in illis terris habet. Hæc propositio ex proximè dicendis perspicuè constabit, & in ea conueniunt omnes DD. huius canonis interpretes.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Explicatur in specie actiones in hoc prohibitæ.

2 ACtiones, in quibus præfatum sacrilegium consistit, & quibus Ecclesia Romana in præfatis bonis temporalibus offenditur, sunt octo principales, & quinque accessoriæ.

Prima actio principalis est per se, vel per alium, directè, vel indirectè, sub quocumque titulo, & colore inuadere cum præsumptione terras, & loca in totum, vel in partem, aut iura ad Romanam Ecclesiam pertinentia, ipsiq; mediatè, vel immediatè subiecta.

Sed pro maiori istius actionis intelligentia nonnulla dubia explicanda, & dissoluenda sunt.

3 Quid sit *inuadere*.

3 Dubium est primò, quid sit *inuadere*.

Respondet Vgolinus hic *cap.* 20. *num.* 3. *vers. quoad secundam*, Filliucius *tract.* 16. *num.* 62. Antonius de Sousa hîc *cap.* 21. *num.* 2. Suarez *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 104. *inuadere* idem esse, ac hostiliter aggredi. Quamobrem præfati DD. arbitrantur excommunicationem non incurri, nisi inuasio, & aggressio hostilis sit. Idem sentire videntur de verbo *destruere*. nam ex Suarez *loco cit. inuadere*, & *destruere* significant hostilem incursum. Ratio est, quia Bulla, quæ hoc tempore promulgatur, conformis videtur Bullæ Sixti V. & Gregorij XIII. in Bulla autem Sixti V. & Gregorij XIII. verbis *inuadere*, & *destruere* addebatur particula *hostiliter*.

Sed mihi probabilius dicendum videtur, *inuadere* idem esse, ac iniustè aggredi; etiamsi hostiliter id non fiat. Ratio est, tum quia inuasio ex sua natura non importat hostilem incursum, sed iniustam aggressionem; ergo hostilis animus ad inuasionem frustrà requiritur: tum quia mutatio verborum mutationem dispositionis arguit; cùm ergo in nostra Bulla non addatur particula, *hostiliter*, censetur etiam mutata dispositio; consequenter illa particula hoc tempore sine fundamento subintelligitur. Ex quo patet responsio ad rationem Suarez, Vgolini, & aliorum. Idem à fortiori dicendum est de verbo *destruere*.

4 Aggrediens iniustè aliquod oppidum Rom. Ecclesiæ, aut illud destruens, excommunicationē incurrit.

4 Hinc sequitur, illum qui oppidum aliquod Romanæ Ecclesiæ iniustè aggreditur, vel destruit in totum, vel in partem, consentiente illius oppidi Gubernatore, affici excommunicatione istius canonis: hic enim licet non videatur hostiliter inuadere, vel destruere, cùm pacificè, sine armis, & de consensu Gubernatoris id faciat, vt suppono: quia tamen Gubernatoris consensus iniustus est, & inualidus, non tollit iniustitiam aggressionis, vel destructionis, licet rationem hostilis incursionis auferre videatur. Ita sentire videtur Alterius hic *lib.* 5. *disputat.* 21. *cap.* 1. *col.* 1. *vers. inuadere*, & Duardus hic *canone* 20. *quæst.* 4.

5 Inuadens partem oppidi, vel prouinciæ, excommunicationē incurrit.

5 Secundò dubium est, vtrùm ad incurrendam huius canonis excommunicationem satis sit partem prouinciæ, ciuitatis, vel oppidi inuadere.

Respondeo affirmatiuè; quia in textu diuiditur, *in totum, vel in partem.*

Tertiò dubium est, quomodo intelligenda sint illa verba, *per se, vel per alium, directè, vel indirectè, sub quouis prætextu, vel colore, cum præsumptione.*

Respondeo explicationem istorum verborum satis constare ex dictis in præcedentibus quæstionibus, præsertim *quæst.* 9. 12. 13. 14. & aliis.

Istæ omnes particulæ applicantur etiam omnibus aliis actionibus in hoc canone principaliter prohibitis, vt patet legenti textum.

Ex quo sequitur, illum affici excommunicatione, qui inuadit per se immediatè, aut per milites, & exercitum; satis enim est inuadere, vel occupare, per se, vel per alium. Idem dic de eo, qui ciues cogit, suadet, vel subornat, vt se illi dedant, & ab Ecclesiæ potestate recedant; hic enim secuta traditione incurrit, quia satis indirectè inuadere videtur. Idem valet in eo, qui prætextu iniuriæ à ciuibus acceptæ, vel prætextu donationis, aut præscriptionis vrbem inuadit, demolitur, vel retinet; satis enim est hoc agere quouis prætextu.

Secunda actio principaliter prohibita est destruere.

6 Rogabis, quid sit *destruere*.

6 *Destruere* quid sit.

Respondeo idem esse, ac corrumpere, seu extructum diruere, seu demoliri, & deuastare, & hoc sufficit ad excommunicationem contrahendam; etiamsi hostilis actio non adsit; sufficit enim iniusta demolitio, vt in explicatione primæ actionis dictum est.

7 *Tertia actio* est occupare: hoc autem nihil aliud est, quàm rapere, aut vsurpare, vel, vt alij Doctores communiter loquuntur, nihil aliud est, quàm captum vi tenere.

7 Occupās ciuitates, vel loca Ecclesiæ Romanæ, excommunicationē incurrit.

Quarta actio est detinere. Hoc autem significat rem iniustè occupatam non restituere, vel, vt alij DD. communiter aiunt, nihil aliud est, quàm rem acquisitam sponte tenere; etiamsi ipse detinens non inuaserit.

Ex quo sequitur hæredem illius, qui iniustè inuasit, vel occupauit, vinculo huius canonis obstringi, si rem à parente iniquè occupatam detineat.

Idem dic de legatario, vel donatario, vel emptore, cui legato, vel donatione, aut venditione terra anteà iniquè occupata relinquitur, donatur, venditur, eamque legatarius, vel donatarius, vel emptor detinet; quia isti omnes iniustè detinent, cùm nemo plus iuris in alium transferre possit, quàm ipse habeat. Ita Vgolinus hic, §. 1. *verb.* 4. Duardus *canone* 20. *quæst.* 4. *num.* 3. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 3. *quæsito* 7. *num.* 64. Alterius *disp.* 21. *cap.* 1.

8 Circa prædictas quatuor actiones dubium est primò, vtrùm quælibet ipsarum sufficiat ad excommunicationem huius canonis incurrendam.

8 Quælibet istarum actionum sufficit ad incurrendā excommunicationē istius canonis.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, tum quia particula, *&*, quæ in hoc canone apponitur, licet, regulariter loquendo, & ex sui natura sit copulatiua, & coniunctiua; nihilominus disiunctiuè accipitur, quoties subiecta materia id exigit, aut quoties ponitur inter ea, quæ incompatibilia sunt. Gonzalez *ad regul.* 8. *glos.* 3. *num.* 14. Cenedo *pract. quæst. sing.* 50. *num.* 7. & alij apud Augustinum Barbosam *dictione* 95. *num.* 18. hic autem subiecta materia exigit, vt prædictæ actiones disiunctiuè accipiantur; alioquin sufficienter consultum non esset bonis Ecclesiæ Romanæ; quia rarò, & ferè numquam istæ actiones simul fiunt. Præterea illa dictio, *&*, ponitur inter incompossibilia: nam destruere, & detinere incompossibilia sunt: quod enim destructum est, occupari, & detineri non potest: tum quia nostra Bulla in hac parte conformis esse debet Bullis aliorum prædecessorum; rationabiliter enim præsumi non debet Summum Pontificem Vrbanum VIII. voluisse derogare constitutionibus, in vtilitatem Romanæ Ecclesiæ ab aliis editis: in Bullis autem prædecessorum, præsertim Gregorij XIII. apponebatur particula alternatiua, & distinctiua, *vel.* Alterius *disp.* 21. *cap.* 1. *col.* 8. *vers. dixi.* Suarez *de censuris disp.* 21. *sect.* 2. *num.* 105. Duardus *canone* 20. *quæst.* 2. *num.* 2.

Hinc sequitur eum, qui inuadit ciuitatem, etiamsi illam detinere non possit, affici excommunicatione. Idem dic de eo, qui iurisdictionem Romanæ Ecclesiæ in terris eiusdem Ecclesiæ vexat, vel perturbat; etiamsi eam sibi non vsurpet, vna enim actio sufficit.

9 Aggrediens ciuitatem, seu oppidum Rom. Ecclesiæ, excommunicationem incurrit; etiamsi hoc faciat absque animo subtrahēdi illas ab Ecclesiæ Rom.

9 Secundò dubium est, vtrùm quælibet prædictarum actionum ad excommunicationem incurrendam sufficiat; etiamsi fiat absque animo subtrahendi terras, vel alia loca potestati, & iuri Ecclesiæ Romanæ subdita.

Respondeo sufficere, etiamsi absque præfata intentione fiat. Ratio est, quia Summus Pontifex prædictam intentionem, ad excommunicationem incurrendam, non requirit, sed absolutè loquitur; ergo frustrà, & sine fundamento quis talem intentionem requirit. Ita Caiet. *de excommunicatione cap.* 17. Suarez *disput.* 21. *sect.* 2. *num.* 105. Reginaldus *lib.* 9. *ad finem num.* 388. Duardus hic *canone* 20. *quæst.* 5. Alterius *disput.* 21. *cap.* 1. *col.* 2. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 3. *quæsito* 7. *num.* 63. Sayrus *lib.* 3. *c.* 24. *n.* 5.

10 Factio inuadens vrbem ad opprimendam alteram factionem ibi existētem, excommunicationē incurrit.

10 Hinc sequitur, dum factio in ciuitatibus Papæ existit, & altera factio extra vrbem existens vrbem inuadit, milites, & Duces istius factionis inuadentis, excommunicationis pœna obstringi; etiamsi vrbem inuadant animo opprimendi aduersarios; non verò intentione subtrahendi vrbem à potestate Papæ. Ratio est, tum quia Summus Pontifex sine restrictione loquitur: tum quia huiusmodi inuasio fieri non solet sine aliqua ciuitatis destructione. Ita Sayrus *lib.* 3. *cap.* 24. *nu.* 5. & omnes alij præcitati DD.

Imò Alterius *lib.* 5. *disp.* 21. *col.* 2. *vers. dubitari potest*, Sayrus *loco citato*, Duardus *loco cit. quæst.* 5. *ad finem*, existimant hac eadem excommunicatione ligari bannitos, alios que facinorosos homines, qui terras Romanæ Ecclesiæ deprædantur, & incolas occiduut.

11 Deprædantes terras Rom. Ecclesiæ animo solùm furandi, non incidunt in excommunicationē.

11 Sed oppositum mihi verius videtur, si id faciant animo solùm furandi, & surripiendi, seu intentione comparandi sibi victum, aut vindictam de inimicis sumendi: non autem intentione occupandi, & detinendi terras, in quibus prædas agunt. Ratio est, quia non dicuntur aggredi, seu inuadere, destruere, occupare, & detinere terras, & loca Romanæ Ecclesiæ, sed potiùs ingredi terras, & in illis furta, & latrocinia committere, nec iurisdictionem impedire videntur, nisi per accidens. Ita sentire videtur Vgolinus hîc §. 1. *sub finem*, Filliucius *tract.* 16. *quæsito* 9. *num.* 68. & alij, qui ad inuasionem, vel destructionem, hostilem incursum requirunt.

Secus dic, si præfati homines ciuitatem, aut oppidum, propriè loquendo, inuadant, occupent, vel detineant, vel in totum, vel in partem illud destruant; tunc enim perspicuum est excommunicatione ligari, quia actionem sub excommunicatione vetitam agunt. Et in hac re multum facit modus, quo actionem præstant; fieri enim

poteſt, vt actio vno modo in hoc canone prohibeatur, non autem alio.

An verò banniti, aut alij, qui bannitos domi excipiunt, alia excommunicatione afficiantur, infra oſtendam, dum loquar de excommunicationibus contra omnes.

12 Inuadēs, vel occupans ciuitatem, vel oppidum cauſa compenſationis faciendæ, aut iniuriæ vlciſcendæ, excommunicationem incurrit, ſi hoc iniuſtè faciat.

12 Tertiò dubium eſt, vtrùm ad euitandam iſtam excommunicationem ſatis ſit aliquam ex præfatis actionibus facere cauſa compenſandi damni, aut prætextu alicuius iniuriæ vlciſcendæ ſibi ab aliqua ciuitate illatæ.

Reſpondeo non ſatis eſſe, quoties huiuſmodi prætextus rationem iniuſtæ actionis, & præſumptionis non aufert. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prohibet prædicta fieri cum præſumptione, ſub quocumque titulo, vel colore. Ita ſentire videtur Vgolinus hic §. 1. *verſ.* 4. Duardus hic *quæſt.* 10. *num.* 2. Viualdus hìc *num.* 1. Filliucius *num.* 67. aſſerentes excommunicationem contrahi ab inuadente, vel occupante, etiamſi dicat iniuriam, vel damna ſibi à prædictis locis fuiſſe illata, vel ſe ius in ipſis habere, aut titulo donationis, præſcriptionis, aut iure belli ſibi competere. Secus dicendum eſt, quoties titulus probabilis eſt, vt dicam *dub.* 4. poſt explicationem quatuor actionum proximè ſequentium.

13 Vſurpans ſupremam iuriſdictionem Rom. Eccleſiæ excommunicationē incurrit.

13 *Quinta actio* eſt de facto vſurpare ſupremam iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ. Is autem vſurpare dicitur, qui aliquid tamquam ſibi debitum, & ad ſe pertinens accipit, vel tenet, vt alibi explicaui.

14 Perturbans præfatam iuriſdictionem in excommunicationem incidit.

14 *Sexta* eſt præfatam iuriſdictionem de facto perturbare.

Septima eſt eamdem retinere.

Octaua eamdem vexare. Quid autem ſit *perturbare, retinere,* aut *vexare,* ex propria, & vſitata ipſorum verborum ſignificatione omnibus clarè conſtat, & in præcedentibus ſufficienter explicatum eſt.

15 Vſurpans iuriſdictionem ſupremam, excommunicationem incurrit, ſiue iuriſdictio temporalis ſit, ſiue ſpiritualis.

15 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm nomine iuriſdictionis in hoc loco intelligatur ſpiritualis, an temporalis.

Reſpondeo intelligi temporalem: tum quia Summus Pontifex de ſpirituali ſufficienter egerat in præcedentibus, præſertim excommunicatione ſecunda: tum quia id apertè colligitur ex præcedentibus verbis iſtius canonis, in quibus Summus Pontifex de bonis, & iuribus temporalibus locutus fuerat; ergo etiam in ſubſequentibus Bulla intelligitur de iuriſdictione temporali. Ita communiter interpretes huius canonis.

16 Quid intelligatur nomine *ſuprema iuriſdictionis.*

16 Secundò dubium eſt, quid nomine *ſuprema iuriſdictionis* intelligatur. Vgolinus hìc *verſ. necnon num.* 1. Filliucius *tract.* 16. *cap.* 3. *quæſito* 9. *num.* 67. & Duardus hic *quæſt.* 8. intelligi putant dominium decretum, & vtile, quod Eccleſia in locis, & iuribus in hoc canone expreſſis habet.

Alter verò loco proximè citando, & alij nomine *ſuprema iuriſdictionis* intelligunt merum imperium; hoc enim eſt ſuprema iuriſdictio, ex gloſſa *in l. imperium. ff. de iuriſdict. omn. iud. & cap. quod tranſlationem, de offic. deleg.* nihil autem aliud videtur eſſe merum imperium, quàm poteſtas gladij, quam Eccleſia habet ad puniendos in ſuo territorio facinoroſos. Ita Alterius *lib.* 5. *diſp.* 20. *cap.* 1. *col.* 3. *verſ. per ſupremā,* nec diſſentiunt in hac parte Vgolinus, & Duard. *locis citatis.* Quod autem nomine *iuriſdictionis* non intelligatur dominium directum & vtile, probatur, tum quia hoc ſatis exprimitur in præcedentibus verbis, ſaltem ibi, *loca, vel iura:* tum quia ſequeretur omnes habentes dominium directum, & vtile alicuius loci, dici poſſe ſupremam iuriſdictionem habere, quod falſum eſſe arbitror.

17 Impediens executionem ſententiæ à Summo Pontifice, vel aliis, qui præſunt conſultationi latæ, excommunicationem incurrit.

Ego verò nomine *ſuprema iuriſdictionis* eam intelligo, quæ competit Summo Pontifici, vt Princeps eſt, circa res magni præiudicij, vt ſunt cauſæ ſtatus, cauſæ ſanguinis, confiſcationis bonorum, & ſimilia: hæc enim in ſtatu Eccleſiaſtico ad ſupremam Romanæ Eccleſiæ auctoritatem pertinent, & in his de re magni momenti agitur. Ita ſentire videntur Iaſon, & Bartol. *in l. imperium, citata,* vbi loquentes de maxima iuriſdictione, eam maximam appellant, ad quam pertinet tractatio rei magni præiudicij.

17 Hinc ſequitur primò, eum, qui executionem ſententiæ, cauſa punitionis corporalis, aut confiſcationis bonorum, à Summo Pontifice, vel ab Illuſtriſſimis Cardinalibus, qui conſultationi ſtatus Eccleſiaſtici, ex ordine Sanctiſſimi præſunt, latæ, impedit, ſeu perturbat, affici excommunicatione iſtius canonis; quia ſupremam iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ impedire dicitur.

18 Banniti, aut alij, qui ciuitatem ingrediuntur, aſſerentes ſe commiſſarios, vel legatos Summi Pontificis eſſe, excommunicationē incurrunt.

18 Secundò ſequitur bannitos, & alios, qui aliquam Romanæ Eccleſiæ prouinciam, vel ciuitatem intrant, aſſerentes ſe commiſſarios, ſeu Legatos eſſe Summi Pontificis, excommunicationis pœna obſtringi; quia conſtitutio huiuſmodi commiſſariorum ad ſupremam Romanæ Eccleſiæ iuriſdictionem pertinet, conſequenter gerentes ſe tamquam commiſſarios, ſupremam iuriſdictionem vſurpant. Ita Sayrus *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 5. Duardus hic *q.* 8. *num.* 2. & alij, qui ritè obſeruant ad incurrendam huius canonis excommunicationem non opus eſſe, vt iuriſdictio vi, & armis vſurpetur, perturbetur, aut vexetur; ſed ſatis eſſe, vt id fraude, & dolo fiat abſque vi: hoc enim pacto dicitur de facto vſurpari, aut vexari, vt in textu dicitur.

19 Vendens oppida ſtatus Eccleſiaſtici excommunicationem incurrit.

19 Tertiò vendentem ciuitates, vel oppida ſtatus Eccleſiaſtici affici excommunicatione huius canonis; quia venditio ciuitatum, & oppidorum res magni præiudicij eſt, & ad ſupremam pertinet iuriſdictionem. Hoc pacto intelligi poteſt Vgolinus, & Duardus.

20 Impediens, aut vexans iudicem in aliqua ciuitate circa ipſius iuriſdictionem non incurrit excommunicationē.

20 Quartò ſequitur illū, qui iudicem in aliqua ciuitate vexat, & impedit circa ipſius iuriſdictionem, vel ipſius iuriſdictionem vſurpat, non affici excommunicatione iſtius canonis; quia non vſurpat ſibi, nec perturbat ſupremam iuriſdictionem, niſi fortè id faciat animo ſibi talem iuriſdictionem applicandi, eamque paulatim ſibi vſurpandi, ita vt Romana Eccleſia ea iuriſdictione priuetur: tunc enim dicetur ſibi iura Eccleſiæ Romanæ vſurpare, ac detinere, vt in præcedentibus explicatum eſt. Idemque in terminis tradit Alterius *diſp.* 21. *cap.* 1. *col.* 8. *in principio verſ. per ſupremam.*

21 Vſurpās, vel perturbās ſupremam Romanæ Eccleſiæ iuriſdictionē ſede vacante excommunicationem incurrit.

21 Tertiò dubium eſt, vtrùm vſurpans, vel perturbans ſupremam Romanæ Eccleſiæ iuriſdictionem, Sede vacante in huius canonis cenſuram incidat. Ratio dubitandi eſt, quia in Bulla dicitur, *ſupremam iuriſdictionem Nobis, & eidem Romanæ Eccleſiæ competentem,* vbi notanda eſt illa particula, *Nobis*; iuriſdictio enim nō competit Summo Pontifici mortuo, quia ipſo mortuo, poteſtas quoad ipſum extinguitur; alioquin ſi à mortuis ad vitam miraculoſè excitaretur, creato nouo Pontifice, Pontificatus illi reſtituendus eſſet, quod non eſt admittendum, vt alibi docui.

His non obſtantibus cenſeo vſurpantem, aut perturbantem præfatam iuriſdictionem Sede vacante, in cenſuram huius canonis incidere, quia verba canonis in tali euentu ſufficienter verificantur: nam verbum illud, *Nobis*, verificatur de Summo Pontifice, à quo Bulla edita eſt, vel de futuro, & ponitur loco dignitatis Pontificiæ, quæ numquam perit, licet perſona pereat.

22 Vſurpans iuriſdictionem incurrit excommunicationē, etiam præciſis aliis actionibus.

22 Quartò dubium eſt, vtrum præfatæ quatuor actiones copulatiuè, an diſiunctiuè intelligendæ ſint.

Reſpondeo diſiunctiuè intelligendas eſſe, ſicut dictum eſt de quatuor primis proximè præcedentibus *dub.* 1. *num.* 8.

23 Exercēs, vel retinens ſupremam iuriſdictionem ex legitima conceſſione, non incurrit excommunicationem.

23 Quintò dubium eſt, vtrum exercentes, ſeu retinentes ex priuilegio, & legitima conceſſione ſupremam iuriſdictionem in locis in hac Bulla expreſſis, afficiantur excommunicatione.

Reſpondeo negatiuè, quia Bulla excommunicat vſurpantes, perturbantes, vel retinentes de facto: qui autem hæc retinet, vel facit ex conceſſione, non dicitur retinere de facto, ſed de iure.

24 Rex Hiſpaniarum exercens ſupremam iuriſdictionem in Sicilia an excuſetur.

24 Hoc pacto excuſari poſſe Potentiſſimum noſtrum Hiſpaniarum Regem, qui ſupremam iuriſdictionem in Sicilia, & Sardinia obtinet, & Rempublicam Genuenſem, quæ eamdem iuriſdictionem in Corſica exercet, teſtantur Vgolinus hic §. 1. *col.* 4. Reginald. *lib.* 9. *num.* 387. Filliucius hìc *tract.* 16. *cap.* 3. *quæſito* 9. *num.* 68. Alter. *lib.* 5. *diſp.* 21. *cap.* 1. *col.* 6. *verſ. per illam, & cap.* 2. *col.* 3. 4. & 5. vbi etiam oſtendit, quo pacto Genuenſes, & Rex Hiſpaniarum excuſari poſſint, etiamſi hoc tempore cenſum Sedi Apoſtolicæ non ſoluant: cenſus enim Genuenſibus remiſſus fuit à Lucio II. & veroſimile eſt Sardiniā à Bonifacio VIII. qui Iacobum ſecundum Aragoniæ Regem Pontificio diplomate Sardiniæ Regem creauit, liberè conceſſam fuiſſe, ſicque immunem ad Reges Aragoniæ peruenisse, ac proinde ad Ferdinandum cognomento Catholicum, ad Carolum V. & ad Philippos eius ſucceſſores. Videri poteſt Alterius *loco citat. cap.* 2. *verſ. de Inſulis Sardiniæ.*

Obiicies, omnia priuilegia ſub quacumque forma, etiam per modum contractus, conceſſa, reuocantur in hac Bulla ſub finem; ergo præfati Principes excuſari non poſſunt prætextu conceſſionis, & priuilegij.

Reſpondeo priuilegia reuocari quoad actiones ſub cenſura prohibitas in hac Bulla: in Bulla autem interdictum eſt præfata bona, vel ſupremam iuriſdictionem de facto vſurpare, perturbare, vel retinere. Qui autem ex legitima conceſſione retinet, non dicitur de facto vſurpare, vel retinere; alioquin ſequeretur etiam omnes conceſſiones feudales, & emphyteuticas per Bullæ publicationem irritari, & reuocari, quod dici non poteſt.

Maior difficultas eſt circa Monarchatum Auguſtiſſimi Regis in Sicilia, quem Baronius *anno* 1097. *pag.* 677. eiuſque compendiatores Bzouius *eodem anno num.* 6. *pag.* 266. *& ſeqq.* & præcipuè Spondanus *eodem anno à n.* 1. *uſque ad* 45. reiicere, & euertere acerrimè conantur: aliud enim eſt ſuprema iuriſdictio, aliud Monarchia.

Oppoſitum tenent Faſſellus Siculus, Io. Lucas Barberius, & alij recentiores rerum Hiſpaniarum hiſtorici.

Verùm hæc ego miſſa facio; quia meum non eſt falcem mittere in meſſem alienam.

25 Vſurpans, vel inuadens loca Romanæ Eccleſiæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem.

25 Sextò dubium eſt, vtrùm qui inuadunt, vſurpant, detinent, aut vexant prædicta loca, vel iuriſdictionem, ignorantes conſtitutionem iſtius Bullæ, aut prædicta bona ad Eccleſiam Romanam pertinere, in excommunicationem huius canonis incidant.

Reſpondeo non incidere; quia Summus Pontifex excommunicat præſumentes: præſumptio autem ſcientiam, aut ingentem temeritatem requirit, vt patet ex dictis *de cenſuris in genere,* cum communi DD. ſententia.

Idem à fortiori iudicandum eſt, ſi prædicta fiant bona fide, & cum probabili titulo, iuxta prudentum hominum iudicium: tunc enim cùm deficiat culpa, certum eſt non incurri pœnam, quæ grauem culpam ſupponit, vt benè Suarez *de cenſuris diſputat.* 21. *ſect.* 2. *numer.* 105. allegans Caietanum *in ſumma cap.* 31. *verſ.* 4. Duardus hic *canone* 20. *quæſt.* 6.

Hactenus explicauimus actiones principales, modò ſupereſt, vt actionum minùs principalium, & acceſſoriarum interpretationem aggrediamur.

26 Adhærens vſurpanti bona Romanæ Eccleſiæ excommunicationē incurrit.

26 *Prima actio acceſſoria* eſt adhærere delinquentibus prædicta faciētibus. Is autem adhærere dicitur, qui alicuius factionem liberè ſequitur abſque præuio pacto ad diſtinctionem confœderationis, quæ pactionem requirit. Vide gloſſam *in cap. olim, de accuſat. & in cap. vt circa, de re iud.* & Felinum *ſuper rubr. num.* 18. *de treuga, & pace.*

Hinc ſequitur eos, qui conſiliis huiuſmodi delinquentiū aſſiſtunt, illiſque in ſua mente conſentiunt, licet poſitiuè ad illorum conſilium non concurrant, nec votum ferant, cenſura huius canonis obſtringi; quia adhærere dicuntur.

27 *Adhærere* quid ſit.

27 Idem dic de aliis alia ratione delictum approbantibus, antequam perpetretur. Dico *antequam perpetretur*; quia ſi quis perpetrato delicto, illud approbet, non videtur reus excommunicationis; quia nullam facit actionem in ordine ad delictum, intuitu cuius actiones acceſſoriæ interdictæ ſunt, niſi fortè crimen tractum habeat ſucceſſiuum: tunc enim adhærens huiuſmodi actioni, aut ad illam aliqua ratione concurrens, excommunicationem incurrit. Imò dici poteſt participare in crimine criminoſo, vt ſi quis Vrbem Sedis Apoſtolicæ iniuſtè detineat, & alter adhæreat approbando huiuſmodi detentionem: tunc enim præſtat actionem acceſſoriam in ordine ad principalem; conſequenter excommunicatione ligatur. Et hoc verum arbitror, etiamſi huiuſmodi approbatio, ſeu adhæſio re ipſa non influat in delictum: poteſt enim quis alicui factioni adhærere, etiamſi contingat

contingat factionis auctores ipsius ope non vti, nec ad patrandum delictum ob ipsius adhæsionem moueri; alioquin si potiùs eius influxus exigeretur, frustrà addita fuisset hæc particula, *adhærentes*, cùm ij, qui aliqua ratione opem, & influxum exhibent, sub verbis subsequentibus sufficienter exprimantur. Additam autem existimo particulam *adhærentes*, tum in detestationem peccati; tum ad præcauendum cooperationis, & damni periculum; quia facillimè fieri potest, vt qui mente adhæret, & voluntatem suam delinquentibus, aut aliis prodit, opem etiam, & auxilium præbeat. Contrarium tenet Filliucius *tract. 16. cap. 3. ad finem num. 69.* vbi asserit adhærentes excommunicatione ligari, si præsumant aliquam ex prædictis actionibus prohibitis facere.

Secunda actio accessoria est fauere.

Tertia auxiliari.

Quarta consulere.

Quinta defendere. Quid autem vnaquæque istarum actionum significet, sæpius in præcedentibus explicauimus.

Hinc sequitur eum, qui equos, arma, milites, victualia, opes, pecunias, aut res alias præbet, aut consulit, suadet, hortatur, aut transitum per sua loca concedit ad faciendam aliquam actionem principaliter prohibitam, affici excommunicatione istius canonis; quia isti nõ solùm adhærentes, verùm etiam sequaces, & fautores vocantur.

28 Approbans vsurpationem, vel turbationem supremæ iurisdictionis, aut locorum Ecclesiæ Romanæ subiectorum, excommunicationẽ incurrit.

28 Sed modò dubium est primò, vtrùm ad incurrendam excommunicationem quælibet actio accessoria per se sufficiat, aut necesse sit, vt aliqua actio principalis sequatur.

Respondeo actionem accessoriam per se non sufficere, nisi actio aliqua principalis sequatur. Ratio est, quia cùm actiones accessoriæ intuitu principalium prohibeantur, excommunicatio non incurritur, nondum secuta aliqua principali actione, vt in præcedentibus quæstionibus sæpiùs dixi. Idemque in terminis tradidit Alter. hìc *disp. 21. cap. 1. col. 7. vers. meritò hic dubitari potest*, Filliucius *tract. 16. cap. 3. ad finem num. 69.*

29 Præstans actionem accessoriã in canone prohibitã non incurrit excommunicationem, nondum secuta aliqua actione principali.

29 Secundò dubium est, vtrùm præstans plures ex præfatis actionibus, tot excommunicationes incurrat, quot sunt actiones, quas præstat, vt, si inuadat, occupet, & destruat.

Respondeo tot excommunicationes incurrere, quot sunt actiones moraliter interruptæ: tunc enim sunt plures transgressiones moraliter, & plura numero peccata; consequenter plures censuræ, quæ ob transgressiones, & peccata in hac Bulla prohibita incurruntur. Secus si transgressiones non sint moraliter distinctæ, vt si quis vrbem inuadat, & statim destruat: tunc enim est vnum numero peccatum; consequenter vna excommunicatio contrahitur. Ita Alterius hìc *disp. 21. cap. 1. col. 5. vers. sed dubitari*, Duardus hìc *quæst. 3.* Suarez, & alij, quos retuli *de censuris in genere*, contra Vgolinum hìc §. 2. *num. 4.* Filliucium *tract. 16. c. 3. quæs. 9. n. 68.* & alios.

Hoc tamen intelligitur, modò bona, quæ præscribuntur, capacia sint præscriptionis: non enim omnia bona præscribi possunt, vt *ibidem* docui cum Molina *disp. 79.* Cardinali Tusco, & aliis.

3 Promulgatio Bullæ an sufficiat ad interrumpẽdam præscriptionem.

3 Rogabis, vtrùm excommunicatio, quæ singulis annis contra occupantes bona Ecclesiæ promulgatur, sufficiat ad interrumpendam, & impediendam præscriptionem.

Duardus *canone 20. quæst. 9. numer. 7.* Felinus *cap. cùm non liceat, de præscript.* & alij existimant præscriptionem bonorum Ecclesiæ Romanæ interrumpi per excommunicationem Bullæ, quæ singulis annis promulgatur. Ratio est, quia præscriptio interrumpitur per synodalem proclamationem, *cap. sanctorum, de præscript.* ergo multò magis interrumpi debet per editionem Bullæ, quæ magna cum solemnitate promulgatur.

Ego verò censeo, solam Bullæ promulgationem non sufficere ad interrumpendam præscriptionem, nisi malam fidem, aut dubium possidenti inducat. Ratio est, quia præscriptio bona fide inchoata non interrumpitur, nisi mala fides, seu dubium superueniat: vt docui *de contractib. loco cit.* adest enim possessio, & bona fides. Sed posita Bullæ promulgatione fieri potest, vt mala fides non superueniat: vt si quis bona fide possideat aliqua bona Ecclesiæ Romanæ, clarè non expressa in Bulla, & ob id nullum concipiat dubium: aut si posito dubio diligentiam adhibeat ad rei veritatem assequendam, eamque assequi non possit: ergo sola excommunicatio, seu Bullæ promulgatio non sufficit ad interrumpendam præscriptionem. Ita Couar. *in cap. possessor malæ fidei* §. 12. *n. 5. de regul. iur. in 6.* Marius Alterius hìc *lib. 5. disp. 21. cap. 3. col. 3. vers. in hac quæst.* vbi citat Ruinum *consil. 37. num. 17. vol. 4.* & hanc difficultatem fusissimè prosequitur.

Ad rationem in contrarium respondetur, præscriptionem per synodalem proclamationem interrumpi, quoties mala fides superuenit; secus si mala fides, vel dubium non superueniat; quamquam in foro externo præsumenda videtur mala fides, quia constat de lege prohibente bona Ecclesiæ Romanæ detineri; consequenter præscriptionem interrumpi, & excommunicationem à possessore huiusmodi bonorum incurri præsumitur.

4 Possidens bona Ecclesiæ non tenetur illa superueniente dubio restituere, nisi de rei veritate constet.

4 An verò possidens bona Ecclesiæ teneatur in conscientia, superueniente dubio, rem Ecclesiæ restituere; etiamsi adhibita diligentia cognoscere nequeat, an res sua sit, an Ecclesiæ. Alterius *loco cit. cap. 3. ad finem*, Sotus *lib. 4. de iustit. quæst. 5. art. 4.* & alij putant teneri pro ratione dubij.

Sed oppositum alij probabilius arbitrantur, vt patet ex dictis *de contractibus*, & *de legibus*, cum Sanchez, & aliis; quia possessio suffragatur possidenti, & meliorem ipsius efficit conditionem; consequenter possidens sufficientem habere videtur deponendi dubij rationem, præmissa tamen priùs debita diligentia ad veritatem assequendam.

PVNCTVM II.

Quódnam sit istius excommunicationis subiectum, seu quænam personæ censuram huius canonis incurrant, inuadendo, vel vsurpando bona, vel iura Ecclesiæ Romanæ, aut supremam illius iurisdictionem perturbando, &c.

VNICA PROPOSITIO.

1 Omnes, & singuli, qui aliquas ex actionibus in præcedenti puncto explicatis, iniustè faciunt, excommunicationem istius canonis incurrunt. Ratio est, quia Summus Pontifex generaliter, & indistinctè loquitur, nec quemquam excipit; ergo generaliter intelligendus est. *leg. 1. §. generaliter. ff. de legat. præstand.*

1 Enumerantur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

Ex quo sequitur Reges, Principes, laicos, Ecclesiasticos, aliosque cuiuscumque conditionis, & status homines, censuræ capaces, excommunicatione istius canonis ligari, si aliquam ex prædictis actionibus præstent. Ita Duardus hic *quæst. 10. numer. 4. vers. duodecimo*, Vgolinus hic §. 1. *num. 1.* & alij: & licet Reges, & Imperatores in hoc canone non exprimantur, tamen subintelliguntur; quia verba generalia sunt, & plures istarum actionum sunt propriè Regum.

2 Iustè inuadens, vel occupans bona Ecclesiæ Romanæ non incurrit excommunicationẽ.

2 Dixi *iniustè faciunt*, quia si iusta de causa aliquas ex præfatis actionibus faciant, non afficiuntur excommunicatione, vt si id faciant de consensu Summi Pontificis, aut alio iusto titulo.

Ex quo sequitur primò, habentem ciuitatem in feudum, quæ ab alio iniustè occupatur, aut quæ per rebellionem deficit à fide illius, cui in feudum data fuerat, non affici excommunicatione, illam inuadendo, capiendo, & detinendo; quia non iniustè agit, nec Summus Pontifex præsumitur velle iniustitiam alterius iniquè occupantis fouere. *cap. 2. de re iud. in 6. & l. meminerint. C. vnde vi.* Ita Vgolinus hic §. 1. *col. 4. vers. non primò*, Antonius de Sousa hic *cap. 21. num. 3.* Suarez *disp. 21. sect. 2. num. 105.*

Neque obstant illa verba, quæ in textu habentur, *sub quocumque titulo, vel colore.* Respondetur enim, intelligi debere de colore, & titulo iniusto, vt probatum est.

Secundò sequitur eos, qui ex valida Sedis Apostolicæ concessione ciuitates, vel alia loca possident, censura huius canonis non obstringi. Ita Vgolinus hic §. 1. *column. 4. vers. nam primò*, Filliucius hic *tractat. 16. cap. 3. quæsito 9. num. 68.* Reginald. *lib. 9. num. 387.* vbi benè obseruat Summum Pontificem voluisse iuribus Ecclesiæ Romanæ consulere, ne detrimentum ipsis inferatur; non tamen voluisse ius Principum, si quod in præfatis terris habent, auferre.

Tertiò sequitur eum, qui aliqua Ecclesiæ Romanæ bona, seu iura, bona fide, & proprio nomine possedit spatio centum annorum, ab excommunicatione istius canonis excusari; quia non dicuntur bona Romanæ Ecclesiæ iniustè tenere, cùm spatio centum annorum res Ecclesiæ Romanæ præscribantur, vt cum Mascardo, Menochio, & aliis docui *de contractibus disp. 1. quæst. vltima, punct. 2. §. 2. num. 12. & 28.* & patet ex *cap. ad audientiam, cap. cùm nobis, cap. si diligenti, de præscript. cap. nemo 16. quæst. 3.* & ex *authent. quas actiones. C. de sacrosanct. Eccles.*

PVNCTVM III.

Quænam ciuitates, loca, iura, & iurisdictiones inuadi, occupari, vexari, aut vsurpari in hoc canone interdicantur.

ANtequam huius puncti explicationem aggrediar, præmittendum censui, Ecclesiam Romanam ius, & dominium temporale in aliquibus locis obtinere.

1 Ecclesia Romana, seu Summus Pontifex, an dominium in totum orbem habeat.

1 Dixi *in aliquibus locis*; quia, licet inter DD. dissensio sit, vtrùm Summus Pontifex dominium in totum orbem habeat: mihi probabilius videtur non habere: tum quia Summi Pontifices dominium temporale donatione ab Imperatoribus, & Principibus acceptum retulerunt, *cap. Constantinus 1. & 2. dist. 96. & cap. ego Ludouicus dist. 63.* tum quia Summus Pontifex non plus iuris habet in bonis temporalibus, quàm Christus, cuius vices gerit, in terris haberet: valdè autem probabile est, Christum quatenus homo est, non habuisse dominium temporale in hac vita, cùm assignari nequeat titulus, quo illud haberet; non enim habuit titulo hæreditariæ successionis, aut titulo electionis, aut titulo iusti belli, aut titulo donationis, vt pluribus ostendit Bellarmin. *lib. 5. de Pontifice cap. 4.* Suarez *de incarnatione disput. 48. sect. 1. conclus. 2.* Martinus Becanus *de incarnatione cap. 24. nu. 5.* contra Nauarr. Hostiensem, Panormitan. & alios apud præcit. DD. & apud Valentiam *de incarnatione quæst. 22. puncto 6.* omissis aliis, quos ego retuli *de legibus disp. 1. quæst. 1. punct. 3. nu. 5.* vbi docui, Summum Pontificem non habere directè iurisdictionem temporalem in totum orbem. Quamuis ergo Summus Pontifex dominium temporale in totum orbem non habeat: negandum tamen non est, quin aliquibus in locis illud ei competat titulo donationis ab Imperatore Constantino factæ Beato Syluestro, ne Pontificalis apex vilesceret. *cap. Constantinus, citato.* Aliæ etiam donationes Ecclesiæ factæ, vel confirmatæ fuerunt ab aliis Principibus, vt à Pipino Rege Francorũ, Carolo Magno ipsius filio, & ab aliis, quos refert Sigonius *lib. 3. de regno Ital. anno 773.* Alterius *lib. 5. disp. 21. cap. 2. per totum*, & alij, qui singillatim percensent loca, quæ Romanæ Ecclesiæ ab Imperatoribus, aliisque Principibus donata fuerunt. His positis,

Quærimus in hoc puncto, quænam sint loca Ecclesiæ Romanæ, quæ inuadi, destrui, occupari, vel detineri in hac Bulla prohibentur.

VNICA PROPOSITIO.

2 Enumerantur ciuitates, & loca quorum inuasio, occupatio, destructio, & detentio in hoc canone sub excommunicatione prohibetur.

2 Ciuitates, & loca, quæ in hoc canone inuadi, deuastari, vel detineri prohibentur, sunt illa omnia, quæ hìc in specie, vel in genere exprimuntur.

In specie exprimitur primò Alma Vrbs; secundò Regnum Siciliæ; tertiò Sardinia; quartò Corsica: quintò terræ citra Pharum: sextò Patrimonium: septimò Ducatus Spoletanus: octauò Comitatus Venusinus: nonò Comitatus Sabinensis: decimò Marchia Anconitana: vndecimò Massa Trabariæ: duodecimo Romandiola: decimotertiò Campania: decimoquartò Maritimæ Prouinciæ: decimoquintò Terræ Arnulphorum: decimosextò Bononia: decimoseptimò Cæsena: decimooctauò Ariminum: decimononò Beneuentum: vigesimò Perusium, vigesimoprimò Auenio: vigesimosecundò Ciuitas Castelli;

Castelli; vigesimotertiò Tudertum; vigesimoquartò Ferraria; vigesimoquintò Clomacum; vigesimosextò aliæ ciuitates, terræ, & loca Ecclesiæ Romanæ mediatè, vel immediatè subiecta.

His accedunt iura, & iurisdictio suprema, de quibus in primo puncto egimus.

3 Loca immediatè, vel mediatè subiecta Rom. Ecclesiæ quænam dicantur.

3 Sed modò dubium est primò, quænam loca dicantur immediatè, vel mediatè subiecta Romanæ Ecclesiæ.

Respondeo illa dici immediatè subiecta, in quibus Summus Pontifex dicit, vel dicere potest ius per se ipsum, vel per Gubernatores à se missos, vel etiam per delegatos ab ipsis Gubernatoribus, vel Consulibus, seu Præsulibus ciuitatum, ad quos Summus Pontifex gubernatores, vel iudices mittit: illa verò dicuntur mediatè subiecta, in quibus Ecclesia iurisdictionem non exercet; sed facultatem ius dicendi in alios transtulit, retento sibi dominio directo, vt sunt loca, quæ in feudum alicui tradita sunt. Quamquam inter huiusmodi loca differentia est, quod aliqua recognoscunt Papam, tamquam superiorem temporalem, vt est Ducatus Sermonetensis, Signinus, Braccinensis, & similes; alia verò non recognoscunt Papam, tamquam superiorem temporalem actu, vt Ducatus Parmensis, & olim Ferrariensis, Vrbinatensis, & alij antequam finita linea ad Sedem Apostolicam deuoluerentur. Ita sentire videtur Alterius hìc *disput. 21. cap. 1. col. 4. vers. additur quoque*, Vgolinus hìc *cap. 20. num. 7. quoad tertium*, Filliucius *tract. 16. cap. 3. quæsito 8. num. 65.* contra Duardum *can. 20. quæst. 7.* existimantem loca in feudum concessa non dici mediatè, sed immediatè subiecta.

Hinc sequitur excommunicatione istius canonis obstringi primò eum, qui vrbes inuadit, destruit, vel detinet, ad quas Summus Pontifex gubernatores, vel iudices mittit. Ita communiter DD.

Secundò eos, qui vrbes, vel loca Domicellorum, & Baronum Romanorum, qui Summum Pontificem in temporalibus superiorem agnoscunt. Ita communiter DD. Idem sentiendum arbitror de eo, qui ciuitates, aut loca Ducis Parmensis iniustè inuaderet, destrueret, vel detineret; quia hæc loca sunt mediatè subiecta Romanæ Ecclesiæ; consequenter gaudent priuilegio Bullæ. Hanc sententiam probabilem putat Filliucius *loco citat. nn. 66.* Ego verò certam arbitror, saltem dum inuadens aliquam ex præfatis actionibus iniustè facit, ex qua damnum Ecclesiæ, quæ dominium directum retinet, sequi possit.

4 Inuadēs, destruens, vel occupans bona priuatorum in terris Ecclesiæ Romanæ existentia, pœnam huius canonis incurrat.

4 Secundò dubium est, vtrùm inuadens, destruens, vel occupans bona priuatorum in terris Ecclesiæ Romanæ existentia, pœnam huius canonis incurrat.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia in Bulla excommunicantur inuadentes, destruentes, vel occupantes loca, vel iura, ad Romanam Ecclesiam pertinentia: bona autem priuatorum, propriè loquendo, non dicuntur ad Romanam Ecclesiam pertinere, sed ad particulares, & priuatas personas. Ita Alterius *lib. 5. disput. 21. cap. 1. col. 4. vers. ex hac clausula*, Vgolinus *c. 20. §. 1. vers. 2.* Duardus hìc *canone 20. q. 10. n. 5.* Filliucius *n. 68.*

Ex quo sequitur primò fures, seu latrones, ac prædones viarum, qui domum, vel agrum alicuius priuati inuadunt, vel occupant, non subiici huic pœnæ, vt patet ex ratione proximè allata.

Secundò pœna istius excommunicationis non affici eos, qui inuadunt, destruunt, vel occupant loca, vel iura pertinentia ad Summum Pontificem, non quatenus Pontifex, & Rex temporalis est, sed vt priuatus. Ratio est, quia non dicuntur inuadere, destruere, vel occupare loca, vel iura Ecclesiæ Romanæ, & Summi Pontificis; alioquin huiusmodi bona non transferrentur in hæredes Summi Pontificis, sed ad Pontificis successores in dignitate deuoluerentur.

Nec obstat illa particula, *Nobis*, quæ in textu ponitur. Respondetur enim illam particulam non referri ad Summum Pontificem, quatenus priuato iure gaudet, sed quatenus est Princeps Ecclesiæ Romanæ in temporalibus, & hoc clarius indicatur ex dictione, *&*, ibi, *Nobis, & eidem Ecclesiæ*; in Bulla enim sermo est de bonis, quæ ad Summū Pontificem, & simul ad Romanam Ecclesiam spectant: nam dictio, *&*, copulatiua est; consequenter veritatem vtriusque extremi requirit: bona autem, quæ Summus Pontifex nomine priuato & proprio possidet, non pertinent ad Summum Pontificem, & ad Romanam Ecclesiam, nec implicat Regem bona duplici titulo possidere, vno vt rex, altero vt priuata persona.

QVÆSTIO XXII.

De iis, quæ pertinent ad durationem, absolutionem, reuocationem priuilegiorum ac consuetudinem, promulgationem & reuerentiam huius Bullæ.

AD maiorem Bullæ confirmationem, & obseruantiam, Summus Pontifex nonnullas adiecit clausulas, per §. §. distinctas, circa durationem, absolutionem, & alia quæ à nobis singillatim in hac quæst. explicanda sunt.

PVNCTVM I.

De duratione Bullæ.

TENOR BVLLÆ.

Volentes præsentes nostros processus, ac omnia, & quæcumque his litteris contenta, quousque alij huiusmodi processus à Nobis, aut Romano Pontifice, pro tempore existente, fiant, aut publicētur, durare, suosq; effectus omnino sortiri.

QVamuis huius puncti explicatio sufficienter constet ex dictis *quæst. 1. puncto 4.* nihilominus occasione clausulæ allatæ idem iterum breuiter ostendam.

VNICA PROPOSITIO.

1 Bulla quamdiu duret.

1 BVlla durat donec alia fiat, & publicetur. Hæc propositio perspicua est ex textu.

2 Bulla præcedens non extinguitur, si alia fiat, sed non publicetur.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm præcedens Bulla extinguatur, si alia fiat, sed non publicetur. Ratio dubitandi est, quia Summus Pontifex disiunctiuè loquitur per particulā, *aut*; ait enim processus istius Bullæ durare, donec alij fiant, aut publicentur; ergo alterum sufficit, iuxta naturam dictionis alternatiuæ, quæ verificatur, altera tantùm parte adimpleta. *cap. in alternatiuis, de regul. iur. in 6.*

Respondeo præcedentem non extingui, donec subsequens promulgetur. Ratio est, quia Summus Pontifex intendit fideles ad obseruantiam Bullæ obligare, donec alia fiat, quæ obliget; sed subsequens Bulla non obligat, nisi publicetur (lex enim non obligat ante publicationem, vt pluribus docui *de legibus disp. 1. quæst. 1. puncto 4.* cum communi DD. sententia;) alioquin sequeretur aliquibus diebus proximè antecedentibus feriam quintam Cœnæ Domini, nullam esse Bullæ obligationem, dum typis excuditur illa, quæ feria quinta promulganda est: non enim obligaret prima; quia subsequens facta est, vt suppono: neque obligaret secunda; quia nondum promulgata est: cùm autem hæc admittenda minimè videantur, dicendum est præcedentem non extingui, donec subsequens promulgetur.

Ex quo sequitur præcedentem Bullam non cessare per creationem noui Pontificis, aut per illius mortem ciuilem, vel naturalem, vt suprà *quæst. 1. puncto 4.* dictum est.

Ad rationem dubitandi respondeo primò particulam, *aut*, quæ in hoc §. ponitur, accipi copulatiuè, & coniunctiuè: interdum enim hoc pacto accipitur. *l. sæpè. ff. de verb. significat. & l. cùm quidam, eodem tit.* Ita Cenedus, & Vulpellus apud Barbosam *de dictionibus, dictione 36. num. 2.* Alterius hìc *lib. 5. disp. 22. cap. 1. sub finem*, Nauarrus, Salas, & alij, quos retuli *de legibus loco cit. num. 6.*

Respondeo secundò particulam, *aut*, accipi expositiuè, & declaratiuè, quoties subiecta materia id exigit, vt hoc in loco. Ita Suarez *lib. 3. de leg. cap. 16. num. 2.* Duardus *in Bulla Cœnæ lib. 1. cap. 4. quæst. 8. n. 9. & lib. 3. §. 1. quæst. 1. num. 11.* Hondedeus *consil. 69. num. 28. volum. 2.* Cardinal. Iacobat. *de Concil. lib. 3. art. 1. num. 130.* & hoc etiam pacto intelligendum est caput 1. *de postulat. Prælat.* vt ostendi *de legibus loco citato.*

3 Bulla præcedens extinguitur per publicationē nouæ Bullæ; etiamsi publicatio fiat alio die, quàm feria quinta.

3 Secundò dubium est, vtrùm præcedens Bulla extinguatur per publicationem nouæ Bullæ factam alia die, quàm feria quinta Cœnæ Domini, qua die Bulla publicari consueuit.

Respondeo extingui; quia Summus Pontifex absolutè præscribit præcedentem durare, donec alia publicetur, nec vllam de die mentionem facit; ergo quouis die Bulla subsequens promulgetur, cessabit prima; modò tamen subsequens vim, & rationem Bullæ Cœnæ habeat: nam Summus Pontifex vult omnia contenta in Bulla durare, & suum effectum sortiri, donec alij huiusmodi processus fiant, & publicentur: particula autem, *huiusmodi*, similitudinem indicat, *l. denique. ff. de pignor. & cap. fin. de foro competent.* Antonius Angelus Grat. *dict. 79. numer. 2.* Cardinal. Tuscus *littera D. conclus. 287. num. 2.* Augustin. Barbosa *dict. 69. num. 2.* Duardus hìc *lib. 3. §. 1. quæst. 2. num. 2.*

PVNCTVM II.

De absolutione censurarum, quæ in Bulla Cœnæ continentur.

TENOR BVLLÆ.

Cæterùm à prædictis sententijs nullus per alium, quàm per Romanum Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc, nisi de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo, cautione præstita, absolui possit, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum quibuscumque personis Ecclesiasticis, sæcularibus, & quorumuis ordinum, etiam Mendicantium, ac Militiarum regularibus, etiam Episcopali, vel alia maiori dignitate præditis, ipsisq; ordinibus, & eorum Monasterijs, Conuentibus, & Domibus, ac Capitulis, Collegijs, Confraternitatibus, Congregationibus, Hospitalibus, & locis pijs, necnon laicis, etiam Imperiali, Regali, & alia mundana excellentia fulgentibus, per Nos, & dictam Sedem, ac cuiusuis Concilij decreta, verbo, litteris, aut alia quacumque scriptura in genere, & in specie concessorum, & innouatorum, ac concedendorum, & innouandorum. Quòd si fortè aliqui contra tenorem præsentium, talibus, excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, grauius contra eos, spiritualiter, & temporaliter, prout expedire nouerimus, processuri.

QVæ de absolutione censurarum hìc differi possent, fusè à me disputata sunt *in tract. de censuris in genere disput. 1. quæst. 3. puncto 1. & seqq.* Quamobrem hoc in loco ea solùm breuiter percurram, quæ ad Bullam Cœnæ pertinent. Et

Primo quidem loco ostendam, quisnam possit absoluere auctoritate ordinaria.

Secundò, quis delegata extra mortis articulum.

Tertiò, quis possit in articulo mortis, vel legitimi impedimenti.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Solus Summus Pontifex auctoritate ordinaria potest ab excommunicationibus Bullæ absoluere.

1 SOlus Summus Pontifex potest auctoritate ordinaria beneficium absolutionis ab excommunicationibus in hac Bulla contentis, per se, vel per alium conferre. Ratio est, quia Summus Pontifex absolutionem istarum excommunicationum sibi reseruat, adempta aliis omnibus absoluendi facultate, vt ex præcitatis Bullæ verbis liquidò constat.

Hæc propositio intelligitur primò, modò Pontifex à se Pontificatum non abdicauerit per renuntiationē: tunc enim Pontificalis ipsius dignitas cessat; consequenter etiam cessat facultas absoluendi à casibus in Bulla expressis.

Secundò intelligitur, modò Summus Pontifex rationis vsu non destituatur: nam absolutio est actus humanus, qui ab amente, &

rationis

rationis vsu destituto exerceri non potest. Ita Vgolinus hic *num.5.* vbi addit in tali euentu dandum esse à collegio Cardinalium curatorem, qui à censuris absoluat, & reliqua præstet.

2 Episcopus non potest hoc tempore ab excommunicationibus Bullæ etiam occultis absoluere.

2 Sed modò dubium est, vtrùm Episcopus possit in sua diœcesi absoluere sibi subditos, contra Bullam delinquentes.

Respondeo duplicem esse DD. opinionem.

Prima opinio affirmat posse, dum casus occulti sunt. Ratio est, tum quia Episcopus potest in sua diœcesi, quod potest Papa in toto orbe. Secundò, quia ex decreto Tridentini *sess.24.cap.6.* Episcopus in foro conscientiæ potest per seipsum, aut per Vicarium ad id specialiter deputatum, absoluere à quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis. Imò etiam in crimine hæresis, sed per seipsum.

Neque obstat dicere, decretum Tridentini reuocatum esse, tùm quia decreta Concilij generalis, præsertim noui, & moderni, cuiusmodi est Tridentinum, non censentur reuocata, nisi illius Concilij expressa mentio fiat, ex Sanchez *de matrim.lib.3. disput.26. nu.7. & lib.8. disp.35.num.17.* Henriquez *lib.7.cap.26.num.3.* & aliis: hîc autē Concilij Tridentini nulla fit expressa mentio; tum quia vitanda est legum correctio, quantum fieri potest, vt multis probat Sanchez *lib.2.de matrimon.disp.24.num.6.* Vitamus autem legum correctionem, asserendo Bullam conformem esse dispositioni Concilij Tridentini, in quo Episcopis datur solùm facultas absoluendi à casibus occultis Sedi Apostolicæ reseruatis; non verò à non occultis; ergo eodem pacto intelligenda est Bulla Cœnæ; alioquin iurium correctio non vitaretur; quoties enim lex posterior generaliter loquitur, limitanda est per specialem antiquiorem, nisi expressis verbis illi contradicat; quamuis in lege noua addatur clausula, *non obstante lege contraria*; tum quia in Bulla Cœnæ non censetur reuocari facultas Cruciatæ absoluendi in aliquibus casibus; ergo neque reuocari censetur facultas Episcoporum. Ita Bañes 2.2. *quæst.11. art.4. dub.2. post secundam conclus. argumento 3.* Arragonius *ibidem art.3. col.10. vers. sed dubium,* Viualdus *in candelab. hic numero 141.* in antiquioribus Nugnus *in addit. ad 3.part. quæst.8. artic.5. dub.10. ad finem,* Antonius de Sousa hic *cap.23. disput.100.* Rodriquez, Vega, Emanuel Sa, & alij quamplures apud Sanchez *in opere morali lib.2. cap.11. num.27.* vbi hanc sententiam fusè probat, apud Sousam *loco citato,* & apud Augustinum Barbosam *in remiss. ad sess.24. cap.6. num.25.* apud Farinacium *de hæresi quæst.92. §.4. nu.52. & 61.* & apud Garziam *de benef.p.11. cap.10. num.115.* apud Suarez *disp.21. sect.3. num.5.* & Vgolinum hîc *versic. etiam prætextu pag.480.*

Ex hac sententia sequitur, Episcopum posse per se ipsum, non solùm ab hæresi, verùm etiam ab aliis casibus Bullæ absoluere, dum casus occulti sunt: nam cui licet quod plus, licet etiam quod minus, *regul.54. de regul.iur.in 6.*

Secunda sententia, quæ mihi probatur, asserit Episcopum non posse hoc tempore à casibus Bullæ, etiam occultis, absoluere. Ratio est; tum quia in Bulla reuocantur omnia decreta cuiusuis Concilij; tum quia Summi Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. necnon sacra Cardinalium Congregatio, quæ præest interpretationi sacri Concilij, & supremæ Inquisitioni, declararunt Episcopum non posse ab hæresi absoluere; consequenter neque ab aliis casibus in Bulla Cœnæ expressis: nam si decretum Concilij reuocatum est, quoad facultatem absoluendi ab hæresi; reuocatum etiam est, quoad alios casus, cùm Bulla generaliter loquatur. Ita Molina *tom.4. de iust. quæst.64. num.8.* Azor. 1. *part. lib.8. cap.19. quæsito 3. & cap.10. quæsito 10.* Viualdus palinodiam recantans in recentiori edit. *p.1. tit.11. de absolut. num.15.* Sanchez, & Garzias *locis citatis,* & alij quamplures, quos ipsi allegant. Vide quæ suprà tradidi *quæst.3. puncto 2. num.8. & sequentibus.*

3 Concilij Tridentini mentio necessaria nō est in reuocatione decretorū ipsius.

3 Neq; obstat dicere in Bulla nō fieri expressam Concilij Tridentini mentionē; consequenter ipsius decreta non censeri in Bulla reuocata.

Respondeo enim ad reuocationem decretorum Concilij Tridentini necessariam non esse specialem, & indiuiduam ipsius mentionem; sed sufficere generalem derogationem. Ratio est, (inquit Gonzalez *loco proximè citando,* & Garzias *4.part.cap.5.num.30. & sequenti*) quia propter tanti Concilij auctoritatem numquam ferè solet specialiter derogari. Sed firmior ratio est, quia decreta Concilij Tridentini sunt facta, salua Sedis Apostolicæ auctoritate, vt patet ex eodem Concilio *cap. fin. sess.25.* ergo in præfato Concilio Summus Pontifex liberam sibi reseruauit dispensandi facultatem; consequenter in reuocatione decretorum Concilij Tridentini necessaria non est specialis, & indiuidua ipsius mentio. Ita Rota *in vna sancti Angeli pensionis 16. Decembris 1594.* coram Cardinali Pamphilio, *& in altera Prioratus 9. Iunij 1606.* coram Reuerendissimo Manzanedo, Anastasius Germon. *in tract. de indult. Cardinal. §. per quæ sublatis, num.74.* Hieronym. Gonzalez *ad regul.8. glos. 6. num.120.* Garzias *loco citato,* & alij; licet non desint contrarium sentientes, vt ostendi *de legibus disp.1. quæst.3. puncto 8. §.3. num.13.*

Ad primam rationem primæ sententiæ respondeo negando Episcopum posse in sua diœcesi quidquid Papa potest in toto orbe: non enim dispensare potest in impedimentis matrimonij, & in aliis, quæ potestati Papæ reseruantur; alioquin Episcoporum auctoritas, auctoritati Summi Pontificis subordinata non esset.

Ad secundam patet responsio ex dictis, nec est simile de priuilegio Cruciatæ; quia cùm hoc per modum contractus oneroſi concedatur, peculiarem sui mentionem in reuocatione requirit, vt patet ex dictis *de legibus loco cit.* vbi etiam *num.2. &* 11. ostendi, vtrùm priuilegium per modum contractus concessum reuocari possit: dixi enim reuocari non posse absque iusta, & rationabili causa; iusta verò concurrente causa reuocari posse: vt etiam infrà *quæst.23.* ostendam.

4 Legatus à latere non potest ab excommunicatione Bullæ absoluere.

4 Secundò dubium est, vtrùm Legatus à latere possit absolutionem à censuris in Bulla contentis impendere.

Ratio dubitandi est, tum quia potest absoluere ab excommunicatione ob percussionem clerici contracta. *cap. ad eminentiam, de sentent. excomm.* quæ excommunicatio est Summo Pontifici reseruata; ergo etiam ab ista potest absoluere; tum quia Legatus à latere potestatem habet ad omnia, quæ Papæ conueniunt. *cap.1. de verb. significat. in 6.* His non obstantibus,

Respondeo Legatum à latere non posse ab his censuris absoluere. Ratio est, tum quia Summus Pontifex hos casus sibi simpliciter reseruauit, vt patet ex illis verbis; *Nullus per alium quàm per Romanum Pontificem,* &c. tum quia nullus textus, nec vlla ratio, qua contrariū sufficienter probetur, afferri potest. Ita Felinus *cap. ad eminentiam num.5. de sent. excomm.* Francus *in cap. felicis num.5. de pœnis in 6.* Alterius hîc *lib.5. disp.12. cap.7. col.3. & seqq. vers. de his Legatis,* & alij, asserentes huiusmodi Legatos non posse ab excommunicatione *cap. felicis, de pœnis,* contracta ob percussionem Cardinalium absoluere, Duardus hîc *lib.2. canone 11. quæst.22. num.4. & lib.3. §.2. quæst.8. num.4.*

Ad primam dubitandi rationē respondeo negando consequentiam: quamuis enim admitterem Legatum à latere posse ab excommunicatione ob percussionem clericorum leuem, vel etiam enormem absoluere: non tamē sequitur etiam posse ab excommunicationibus Bullæ.

Ad secundam respondeo, negando Legatum à latere potestatem habere ad omnia, quæ Papæ conueniunt: non enim potestatem habet ad ea, quæ excipiuntur, & soli Summo Pontifici reseruantur. Nec contrarium decernitur *in cap.1. de verb. significat.*

Hinc patet, quid dicendum sit de Nuntiis, qui Legati missi vocantur.

5 Inquisitores possunt ab excommunicatione ob hæresim contracta absoluere; etiamsi crimen hæresis ad officium ipsorum delatū non sit.

5 Tertiò dubium est, vtrùm Inquisitores possint ab excommunicatione, ob hæresim contracta, absoluere.

Respondeo causa cognita posse absoluere, non solùm in foro conscientiæ, verum etiam in foro externo, vt fusè probat Emeritius *in direct. inquisit.3.p.quæst.92.* & Pegna *ibidem num.141.* Sanchez *loco* statim *citando,* Graffius, Victorellus, & alij apud Garziam *de benefic.p.11. cap.5.num.120.* contra ipsum Garziam, & alios.

Maior difficultas est, vtrùm Inquisitor possit absolutionem conferre, dum hæreticus est occultus, & ipsius crimen ad officium sanctæ Inquisitionis delatum non est.

Respondeo probabiliter sustineri, Inquisitores posse in delictis occultis absolutionem excommunicationis ob hæresim conferre in foro conscientiæ. Ratio est, quia in constitutione Clementis VII. quæ incipit, *cùm sicut, versic. vobis etiam,* quam refert Pegna *in direct. inquisit. in fine,* facultas absoluendi in foro conscientiæ conceditur Inquisitoribus, & eorum Commissariis, præuia tamen hæresis abiuratione, seu promissione non relabendi. Ita Rodriquez *in Bulla Cruciatæ §.9.n.66.* vbi hanc sententiam in Hispania vsu receptam esse testatur. Graffius 1. *part. decis. lib.2. cap.9. num.5.* Gutierez *quæst. canonic. lib.1. cap.13. n.7.* Duardus hic *lib.3. quæstione 12. numero 4.* & alij apud Sanchez *in opere morali lib.2. cap.12. numero 1. & sequentib.* vbi hanc opinionem probabilem esse arbitratur. Quid autē operetur absolutio in foro conscientiæ, patet ex dictis *de censuris in genere.*

Neque obstare videtur decretum Clementis VIII. & declarationes Illustrissimorum Cardinalium infrà citandæ. Respondetur enim in ipsis sermonem esse de Sacerdotibus sæcularibus, vel regularibus, non de Inquisitoribus.

Hoc tamen limitandum est primò, nisi peculiaris aliqua prohibitio extet, de qua mihi adhuc non constat; secundò, nisi aliud vsu receptum sit; nam aliquibus in locis hæc facultas ab Inquisitore non conceditur.

6 Inquisitores possunt absoluendi facultatem in crimine hæresis alteri delegare.

6 Rogabis, vtrùm Inquisitores possint prædictam facultatem absoluendi alteri delegare.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia hæc facultas competit Inquisitoribus ex officio; consequenter est ordinaria: facultas autem ordinaria delegari potest. Ita Sanchez *loco cit. num.5. ad finem,* Duardus *loco cit. num.14. & seqq.* Hoc tamen intellige primò, modò peculiaris aliqua prohibitio a Summo Pontifice non fiat, vt per se patet. Secundò, nisi extet vsus, & praxis in contrarium, vt dictum est numero præcedenti.

An autem absolutio teneat, dum hæreticus fictè conuersus est, aut dum aliquas hæreses exprimit, aliis non manifestatis, patet ex dictis *de legibus disp.1. quæst.2. puncto 2. num.11.* cum Suarez, Sayro & aliis, & videri potest Sanchez *loco cit. num.8. & seqq.* & Duard. *loco cit. num.19. & seqq.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Habens priuilegiū absoluendi ab excommunicationibus Bullæ absoluere potest.

7 ILle potest ab excommunicationibus, in Bulla Cœnæ contentis, absoluere, qui priuilegiū, & facultatem ab illis absoluendi à Summo Pontifice obtinuit. Ratio est, quia Summus Pontifex non ademit sibi facultatem absoluendi à censuris; ergo potest illam concedere: legislator enim legem suam soluere, & facultatem in ea dispensandi alteri delegare potest. Imò Summus Pontifex non solet per se ipsum absoluere; sed absoluendi facultatem aliis delegare consueuit.

Obiicies, in Bulla reuocantur omnia priuilegia, tam concessa, quàm concedenda; etiamsi concedantur ex iusta causa: nam nomen *prætextus,* quod in hac Bulla ponitur, ibi, *prætextu facultatum,* non semper significat velamen, & fictum colorem, sed aliquando etiam significat veram causam, *l. sub prætextu. C. de transact.* & hîc accipitur pro priuilegio, & facultate validè concessa.

Respondeo in hac Bulla non reuocari simpliciter omnia priuilegia concessa, & concedenda, sed tantùm quæ in genere, & in specie conceduntur; non verò quæ conceduntur cum derogatione Bullæ, aut expressis casibus in indiuiduo.

An verò priuilegio Bullæ Cruciatæ, vel alteri per modum contractus concesso derogatum sit quoad facultatem absoluendi, patet ex dictis de priuilegiis *in tract. de legibus disp.1. quæst.3. puncto 8. num.3.* vbi negatiuè responsum est.

8 Priuilegium, seu facultas absoluendi à casibus Bullæ, quomodo concedenda sit.

8 Sed modò dubium est, qua forma concedendum sit priuilegium, vt facultas absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ validè obtineatur.

Respondeo hoc tempore requiri, & sufficere clausulam derogatoriam Bullæ, seu expressam, & indiuidualem casuum Bullæ Cœnæ mentionem. Quòd sufficiat clausula derogatoria patet, quia cuius est legem condere, eiusdem est in eadem dispensare, & dispensandi facultatem dare: hoc autem fieri solet per derogationem legis, seu Bullæ.

Quibus verò verbis opus sit ad legem abrogandam, constat ex iis, quę tradidi de priuilegiis *in tract. de legibus disput.1. quæst.3. puncto* 8.§.3. & præter DD. ibi citatos videri potest, si lubet, Vgolinus hic *in verb. nisi in eis num.3.* Duardus hic *lib.3.§.2. quæst.1.num.37. & seqq.*

Ex quo sequitur, illum posse à censuris Bullæ absoluere, qui facultatem obtinuit absoluendi ab omnibus casibus Bullæ, non obstante in contrarium eiusdem Bullæ decreto; his enim verbis decreto Bullæ derogatur.

An autem facultas absoluendi ab omnibus casibus, etiam in Bulla Cœnæ, extendatur ad absoluendum ab excommunicatione, ob hæresim contracta, patet ex dictis *de censuris disp.1. quæst.3. puncto 1.num.13.* vbi negatiuam partem tamquam probabiliorē sustinui, quia excommunicatio ob hæresim specialiter reseruatur.

Quod verò etiam sufficiat expressa casuum Bullæ Cœnæ mentio in indiuiduo, colligi videtur ex ipsismet Bullæ verbis, in quibus reuocantur solùm priuilegia concessa, aut concedenda in genere, & in specie; ergo non reuocantur priuilegia, in quibus in indiuiduo exprimuntur casus Bullæ Cœnæ: lex enim vltra propriam verborum significationem extendenda non est; alioquin sequeretur eum, qui viua voce facultatem à Summo Pontifice obtinuit absoluendi ab aliquibus casibus Bullæ, expressis in singulari, re ipsa non obtinere facultatem absoluendi, & à Papa decipi, quod non videtur admittendum. Ita Vgolinus *num.3.* Duardus *num.11.* Alterius hic *disput.22. cap.2. col.34. vers. sed modò.*

Hinc sequitur sufficere, si in priuilegio hæc verba adiiciantur: Concedimus tibi facultatem absoluendi a casibus Bullæ Cœnæ, ac si ad verbum expressi essent; ista enim loquendi forma æquiualet expressioni in indiuiduo, & decreto Bullæ derogat.

Secundò validam esse facultatem absoluendi, in qua vnus Bullæ casus in indiuiduo exprimitur, & reliqui in genere: valida autem est quoad casus in indiuiduo expressos; vt si dicatur: Concedimus tibi facultatem absoluendi ab excommunicatione ob falsificationem litterarum Apostolicarū, & ab aliis censuris Bullæ Cœnæ. Ratio est, quia fit mentio aliquorum casuum Bullæ in indiuiduo; ergo ab illis absolutio impendi potest; nam vtile per inutile non vitiatur, *de reg.iur.* ab aliis verò impendi non potest absolutio, & multo minus ab hæresi, nisi ipsa exprimatur, vt suprà dictum est.

Tertiò illum, qui facultatem absoluendi obtinuit ab omnibus censuris, non posse a casibus Bullæ Cœnæ absoluere; quia hæc facultas generica est.

TERTIA PROPOSITIO.

9 Quilibet Sacerdos potest in articulo mortis ab excommunicationibus absoluere.

9 QVilibet sacerdos etiam censuris irretitus, aut degradatus, potest in articulo mortis absolutionem ab excommunicationibus Bullæ impendere. Ratio est, tum quia hic casus in Bulla excipitur; tum quia in articulo mortis nulla est reseruatio, ex Trid. *sess.14. cap.7.* tum quia, quod in aliorum vtilitatem institutum est, nō debet in ipsorum damnum retorqueri, *l. quod fauore. ff. de regul.iur.* Sed reseruatio instituta est in fauorem fidelium, vt retrahantur à peccatis, quæ gloriæ consecutionē impediunt; ergo reseruatio casuum non debet in damnum fidelium retorqueri, consequenter ipsis in articulo mortis existentibus denegari non debet absolutio reseruatorum. Ita communiter DD. sicque vsu fidelium receptum est.

Ampliatur hæc propositio, etiamsi sacerdos, qui absolutionem impendit, obstrictus sit aliqua censura, vel sit degradatus; quia Concilium Tridentinum confert iurisdictionem in tali euentu omnibus sacerdotibus, nulla facta exceptione.

Neque obstat *cap. subdiaconus 24. quæst.1. & c. præter 32. dist.* vbi dicitur sacramenta ab hæreticis, vel excommunicatis collata in periculo mortis, nullum effectum habere, dempto Baptismo.

Respondetur enim primò, illos textus censeri per Tridentini decretum abrogatos. Secundò intelligi posse, dum infirmus absoluendus probabile peruersionis periculum timet obtinendo absolutionem ab hæreticis, vel aliis excommunicatis.

10 Laicus, aut clericus, nondū sacerdotali ordine insignitus, non potest etiam in articulo mortis ab excommunicationibus absoluere.

10 Limitatur hæc propositio, modò absoluēs re ipsa sit sacerdos; tum quia Concilium Tridentinum loquitur de sacerdotibus; non verò de aliis: tum quia facultas absoluendi à censuris in articulo mortis conceditur, vt quis à peccatis absolui possit: qui autem sacerdos non est, à peccatis absoluere non potest.

Ex quo sequitur,

Primò laicum non posse excommunicatum in articulo mortis existentem absoluere. Ita communiter DD. contra Syluestrum, & alios, quos retuli *de censuris disp.1. quæst.3. puncto 3. num.1.*

Neque obstat primò *cap. sanctum, de consecrat. dist.4.* vbi dicitur quemdam naufragum in articulo mortis reconciliatum fuisse per laicum. Respondetur enim primò, ibi referri factum; non tamen approbari. Secundò ibi sermonem esse de reconciliatione à pœnitentia publica, quæ illi imposita fuerat ob relapsum; non verò de absolutione ab excommunicatione, iuxta glossam *ibidem vers. pœnitentia.* Secundò non obstat *cap. quem pœnitet, de pœnit. dist.1.* vbi habetur pœnitentem posse in articulo mortis peccata sua laico confiteri. Respondeo enim laicum posse confiteri peccata sua laico, non vt obtineat absolutionem à peccatis, vel à censuris; sed ad propriam sui confusionem, & humiliationem, vt patet ex dictis *de sacramentis.*

Secundò clericum tonsura, vel minoribus ordinibus, vel subdiaconatu, & diaconatu initiatum, non posse à censuris absoluere, vt patet ex rationibus in limitatione allatis. Ita communiter Theologi, contra Sayrum *lib.2. cap.21. nu.2.* Vgolinum hic *vers. nisi in mortis articulo §.2. num.3.* Syluestrum, & alios, quorum opinio ab aliquibus non improbabilis censetur; & multo minus improbabile est, Vicarium Episcopi, clericali solùm tonsura initiatum, posse in articulo mortis existentes ab excommunicatione absoluere, vt asseueranter docet idem Vgolinus *loco cit.*

An autem dum infirmus in articulo mortis existit, eique assistunt duo sacerdotes, alter approbatus ad confessiones excipiendas; alter verò simplex, & non approbatus, possit simplex confessionem excipere, explicaui *de censuris disp.1. quæst.3. puncto 3. num.3.* vbi negatiuam partem, tamquam probabiliorem sustinui. Eademque ratio militat, dum præsens est simplex sacerdos, & simul aditus ad superiorem patet, aut dum adest obstrictus censura, vel alio impedimento canonico, & alter huiusmodi impedimento non obstrictus, vel obstrictus minori impedimento. Vide tradita *de censuris punct.3. citat.*

11 Absolutio ab excommunicatione impendi potest à Sacerdote, non solùm in articulo mortis, verùm etiam in proximo eius periculo.

11 Sed modò dubium est, vtrùm quilibet sacerdos absoluere possit, non solum in articulo mortis; verùm etiam in periculo mortis. Vt solutio istius difficultatis intelligatur,

Aduertendum est, periculum mortis aliquando distingui ab articulo mortis: periculum enim mortis duplex est, proximum scilicet, & remotum. Proximum contingit, dum in tali periculo quis reperitur, in quo vtplurimum mors contingere solet, siue periculum prouenit à causa libera, siue à naturali, vt dum quis in naui existit, & grauis tempestas insurgit, ex qua verosimiliter mors secutura timetur, aut dum febri correptus, aut ab alio vulneratus, mortem breui futuram rationabiliter suspicatur, & huiusmodi periculum mortis non videtur distingui ab articulo mortis: articulus enim mortis dicitur, dum mors proximè imminet ob causam naturalem, aut violentam. Periculum verò minus proximum, seu remotum contingit, dum quis in tali periculo existit, ex quo vtplurimum mors sequi non solet; vt si quis leui morbo, aut leui vulnere detineatur, aut si quis ad triremes damnetur: damnati enim ad triremes nō in proximo, sed in remoto mortis periculo reperiuntur. His positis ad propositam difficultatem

Respondeo quemlibet sacerdotem posse non solùm existentes in articulo mortis, verùm etiam existentes in probabili, & proximo vitæ periculo, absoluere. Ratio est, tum quia proximum mortis periculum, & articulus mortis idem sunt, vt explicatum est; tum quia iura promiscuè loquuntur de articulo mortis, & de periculo mortis, vt patet ex *cap. si quis suadente 17. quæst.3.* vbi asseritur excommunicatum ob clerici percussionem posse vrgente mortis periculo absolui; & *cap. ea nascitur, de sent.excommunicat.* dicitur, prædictum excommunicatum posse infirmitatis tempore absolui timore mortis; & *cap. non dubium, cap. de his, & cap. quamuis, de sententia excommun.* habetur excommunicatum ob percussionem clerici posse in articulo mortis absolui: tum quia existens in graui mortis periculo tenetur confiteri; ergo par est, vt absolutionem censurarum, quæ confessioni, & susceptioni sacramentorum obstant, obtinere valeat; tum quia ex intentione superioris priuilegium concedentis interpretatio, & intelligentia priuilegij desumenda est: intentio autem Summi Pontificis facultatem concedentis absoluendi excommunicatos, in articulo mortis existentes, est ne quis detineatur obstaculis, quibus quis impediri potest, ne salutem æternam consequatur: hoc autem militat non solùm in articulo mortis; verùm etiam in probabili, & proximo vitæ periculo. Secus dicendum est, dum quis in remoto mortis periculo existit: hoc enim non est articulus mortis, nec intentio Summi Pontificis, aut verba Bullæ ad huiusmodi casum extenduntur. Ita communiter Doctores, quos retuli *de censuris loco cit.nu.4.* quibus adde Azorium *tom.1. lib.8. cap.19.* Comitolum *lib.1. quæst.21. & 22. & lib.5. quæst.4.* Coninchum *de sacramentis tom.2. disp.8. num.90. & seqq.* Reginaldum *lib.1. num.58. & seqq.* Duardum hic *lib.3.§.2. quæst.2.* Alterium *lib.1. disp.6. col.4.* Graffium *lib.1. part.1. cap.11.*

Ex dictis sequitur primò, eum ab excommunicationibus Bullæ, à quolibet sacerdote absolui posse, cui mors imminet ob incendium, ob prælij conflictum, ob vulnus, ob inuasionem inimicorum, ob grauem morbum, ob iudicis sententiam, ob partum proximè futurum in femina, quæ aliàs non peperit, aut quæ aliàs cum vitæ periculo peperit, ob periculosam nauigationem, seu naufragium. Et hoc verum videtur, etiamsi nauigatio propria sponte susceptra sit; posito enim quòd moraliter inchoauerit nauigationem satis periculosam, à qua antea abstinere poterat, dicitur improbabili, & proximo mortis periculo existere. Hoc pacto intelligendum censeo Graffium, Duardum, & alios *locis citatis.*

Secundò damnatum ad triremes non posse ab excommunicationibus a quolibet sacerdote absolui; quia hic non dicitur in proximo mortis periculo existere, niſi grauis tempestas suboriatur. Ita Sanchez *in opere morali lib.2. cap.13. num.4.* Duardus *lib.3.§.2. quæst.2. numer.5.* quidquid in contrarium dicat Emanuel Sa *verb. absolutio num.4.*

12 Absolutio ab excommunicationibus Bullæ impendi posset, etiamsi in Bulla articulus mortis non exciperetur.

12 Secundò dubium est, vtrùm existens in articulo mortis absolui possit ab excommunicationibus in Bulla contentis: etiamsi articulus mortis in Bulla non exciperetur.

Respondeo posse. Ratio est, quia in articulo mortis nulla est casuum reseruatio, ex Tridentino *sess.14. cap.7.* tum quia hic casus censeretur saltem tacitè, & per Epiikeiam exceptus: non enim præsumendum esset, Summum Pontificem voluisse absolutionē à censuris cum tanto fidelium periculo reseruare, & absoluendi facultatem sacerdotibus adimere. Ita Vgolinus hic *vers. nisi in mortis articulo §.1.* Duardus hic *lib.3.§.2. quæst.3.* & alij.

13 Summus Pontifex validè potest absolutionem sibi reseruare, etiam in articulo mortis.

13 Maior difficultas esse videtur, vtrùm Summus Pontifex possit excommunicationum absolutionem ita reseruare, vt nullus omnino possit absolutionem in articulo mortis conferre, & si conferat irrita sit.

Respondeo id non esse faciendum, quia impietatem redoleret: verùm ex suppositione, quòd fieret, irrita esset absolutio. Ratio est, quia sine iurisdictione validè conferri non potest absolutio: sacerdotes autem in tali euentu iurisdictionem non haberent; non enim illam haberent ex iure diuino, quia potestas iurisdictionis confertur ab Ecclesia, seu à Christo, mediante Ecclesia, vt patet ex dictis *de sacramentis*, neque illam haberent ab Ecclesia: quia Summus Pontifex ex facta suppositione illam sibi soli reseruasset: hæc enim est natura iurisdictionis delegatæ, vt acquisita non censeatur, nisi legitimus superior eam conferre voluerit.

14 Iurisdictio, quam simplices

14 Iurisdictio autem, quam simplices sacerdotes in articulo mortis habent, est delegata: nō enim, proprie loquendo, dici potest ordinaria, cum

Sacerdotes in articulo mortis habent, non est ordinaria, sed delegata.

cùm ex vi muneris sacerdotalis præcisè non proueniat, nec sacerdotalem characterem per se consequatur; posset igitur Summus Pontifex, si vellet, facultatem absoluendi in articulo mortis aliis sacerdotibus auferre; quamquam id malè ageret, & grauiter delinqueret.

Alij verò Prælati, Summo Pontifice inferiores, non possunt hanc facultatem sibi reseruare: quia huiusmodi facultas ex consuetudine, & concessione Summi Pontificis, in iure expressa, pendet: Prælatus autem inferior non potest facultatem, & concessionem superioris, independenter à superioris voluntate, abrogare. Ita Duardus *loco cit. quæst.* 4. Sotus *in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 4. vers. distinguitur,* & alij.

15 Absolutio impēdi potest non solùm in articulo mortis, verùm etiam tempore impedimēti, quod aditum ad Sedē Apostolicam non permittit.

15 Tertiò dubium est, vtrùm non solùm existentes in articulo, seu proximo periculo mortis: verùm etiā detenti impedimento, ob quod Sedem Apostolicam, seu alium, facultatem habentem absoluendi ab excommunicationibus in Bulla Cœnæ contentis, adire non possunt, absoluique ab alio, quàm à Romano Pontifice. Ratio dubitandi pro parte negatiua est, quia in Bulla excipitur tantummodo mortis articulus, in quo singulis sacerdotibus facultas absoluendi competit: ergo extra mortis articulum non potest quis ab alio, quàm à Summo Pontifice, vel delegato ab ipso, absolutionē obtinere: nam exceptio firmat regulam in casibus non exceptis. *l. nam quod liquidè §. fin. ff. de penu legat. l. cùm prætor. ff. de iud. & cap. 2. de coniugio leprosor. & cap. nónne, de præsumpt.*

Ratio verò dubitandi pro parte affirmatiua desumitur ex benigna Summi Pontificis voluntate: qui non præsumitur velle casum cum tanto fidelium incommodo reseruare. Pro solutione

Aduertendum est, aut nos hic loqui de Episcopis, aut de aliis sacerdotibus. Prius dicam, quid de aliis sacerdotibus sentiam: deinde quid de Episcopis *num.* 22.

16 Hoc tamen intelligitur de Episcopis, vel de Sacerdotibus ab Episcopo approbatis.

16 Respondeo igitur sacerdotes, qui non sunt Episcopi, etiamsi aliàs priuilegium absoluendi ab excommunicationibus Bullæ haberent, non posse hoc tempore ab excommunicationibus Bullæ impeditos absoluere prætextu facultatis Apostolicæ. Ratio est, quia in Bulla reuocantur omnes facultates, & indulta concessa, vel concedenda in genere, vel in specie, & conceditur facultas absoluendi tantummodo in articulo mortis: tum quia in Concilio Trid. *sess. 14. cap. 7.* dicitur sacerdotes nihil posse in casibus reseruatis extra mortis articulum: ergo absoluere non possunt impeditos: alioquin aliquid possent extra mortis articulum.

17 Priuilegiū habens absoluendi circa casus reseruatos, & cēsuras, non posset ab excommunicationibus Bullæ absoluere, etiam præciso Bullæ decreto.

17 Rogabis, vtrùm habentes priuilegia circa casus reseruatos, & censuras, possint, præciso Bullæ decreto, in quo priuilegia reuocantur, ab excommunicationibus Bullæ absoluere.

Respondeo non posse, vt patet ex decreto Clementis VIII. & ex declaratione Congregationis Illustrissimorū Cardinalium *anno* 1601. *die 9. mensis Ianuarij*, quæ incipit, *Sacra Congregatio*, & in alia eiusdem Congregationis declaratione edita *anno* 1602. *die* 26. *Nouembris*, quæ incipit, *Cùm autem dubia*, ac denique in alia, quam Paulus V. in confirmationem decreti Clementis VIII. & præcedentium sacræ Congregationis declarationū edi præcepit *anno* 1607. *die* 7. *Ianuarij*. Quæ declaratio, & decreta referuntur à Naldo *verbo casus reseruatus, post num.* 14. à Stephano Quaranta *verbo casus reseruatus*, Gambarupta *de casibus reseruat. cap. 3. num. 5.* & à Duardo *in Bulla Cœnæ lib. 3. §. 2. qu. 1. num. 16.* in quibus decretis, & declarationibus reuocantur omnia priuilegia antea concessa, ibi, *Iubet, ac præcipit, ne quis prætextu priuilegiorum, indultorum, aut facultatum generaliter, vel specificè, scripto, aut viuæ vocis oraculo, ab vllo ex casibus clarè, vel dubiè in Bulla Cœnæ contentis, aut aliàs à Sede Apostolica reseruatis, vel reseruandis nullo casu, etiam necessitatis, vel impedimenti, nisi in mortis articulo, absolutionis beneficium de cætero impendere audeat.*

Circa ista decreta, seu declarationes,

18 Absoluendi facultas in quibusdam casibus reuocatur in decreto Clementis VIII.

18 Aduertendum est primò, in ipsis non solùm reuocari priuilegia omnia quibuscumque locis, vel personis concessa ad absoluendum à censuris in Bulla Cœnæ; verùm etiam reuocari priuilegia absoluendi ab excommunicatione contracta ob percussionem Clericorum, vel violationem clausuræ monialium ad malum finem, ob violationē immunitatis Ecclesiasticæ, iuxta constitutionem Gregorij XIII. quæ incipit, *cùm aliàs nonnulli*, ob prouocationem, & pugnam in duello, iuxta Tridentinum, & constitutionem Gregorij XIII. quæ incipit, *ad tollendum*, ob simoniam realem scienter contractam, ac etiam ob confidentiam beneficialem. Denique reuocantur priuilegia absoluendi à casibus, quos Ordinarij locorum sibi reseruarunt, vel in futurum reseruabunt, vt clarè constat ex ipsismet decretis, & declarationibus.

Petes, vtrùm habentes priuilegia possint ab aliis censuris absoluere, exceptis casibus proximè narratis.

Respondeo posse, iuxta priuilegij tenorem. Ratio est, quia nullus afferri potest textus, in quo priuilegia in hac parte reuocata sint.

Neque obstat decretum Pauli V. vbi simpliciter reuocari videntur priuilegia absoluendi à casibus Sedi Apostolicæ, vel ordinariis locorum reseruatis.

Respondeo enim decretum Pauli V. seu Congregationis Cardinalium, editum esse in confirmationem decreti Clementis VIII. eiusdemque declarationis: consequenter intelligendum, & limitandum esse ad casus in præfato Clementis decreto, & declaratione contentos: & in hoc decreto clariùs explicari,

19 Neminem posse, prætextu priuilegij absoluere, non solùm à casibus reseruatis, non habentibus adnexam excommunicationē, verùm etiam ab habentibus adnexam excommunicationem. Cùm in decreto Clementis VIII. mentio fieret de casibus reseruatis, dubitabatur, an illud intelligendum etiam esset de censuris ab Episcopo latis, & reseruatis. Ita respondit sacra Congregatio de hac re consulta, teste Duardo hic *lib. 3. §. 2. q. 1. num. 33.*

19 Absoluendi priuilegium habentes nō possunt à casibus Episcopo reseruatis absoluere; etiamsi casus illi annexam habeant excommunicationē.

Quamquam nonnulli arbitrantur priuilegia simpliciter reuocata fuisse non solùm, quoad omnes censuras, & casus Ordinariis locorum reseruatos; verùm etiam quoad alias omnes censuras Sedi Apostolicæ reseruatas.

20 Habētes priuilegiū absoluendi, possunt à casibus in decreto Clementis VIII. expressis absoluere in Vrbe, & extra Italiam, non verò in Italia.

20 Aduertendum secundò in prædictis decretis, seu declarationibus sermonem esse de sacerdotibus per vniuersam Italiam extra Vrbem commorantibus, & approbatis ad confessiones & absolutiones, prætextu priuilegij Apostolici; non verò de existentibus Romæ, aut extra Italiam, vt patet ex illis verbis, *sacerdotibus omnibus, tam secularibus, quàm regularibus per vniuersam Italiam extra Vrbem degentibus ad confessiones audiendas probatis.*

Ex quo patet sacerdotes in Vrbe, aut extra Italiam degentes, posse etiam à prædictis casibus absoluere virtute priuilegiorum ipsis concessorum, spectatis verbis vniuscuiusque priuilegij, exceptis tamē casibus Bullæ Cœnæ; quia in illa indefinitè reuocantur omnia priuilegia, in quibus in genere, vel in specie facultas datur absoluendi à casibus Bullæ Cœnæ, nisi casus Bullæ in indiuiduo exprimantur, vt notabili proximè sequenti adnotabo.

Addo in prædictis decretis mentionem non fieri de Episcopis, & facultatibus ab ipsis concessis; quia ista decreta facta sunt potius ad seruandam, quàm ad minuendam Episcoporum auctoritatem.

21 Absoluendi priuilegiū habentes in quibusdam casibus in indiuiduo expressis, possunt etiam hoc tempore absoluere, non obstante decreto Clemētis VIII.

21 Aduertendū tertiò in prædictis decretis, seu declarationibus non reuocari priuilegia concessa ad absoluendum à casibus in indiuiduo expressis, vt si in priuilegio facultas detur absoluendi ab excommunicatione in causa duelli contracta, vel ob falsificationem litterarū Apostolicarum, &c. Ratio est, quia in decreto Clementis VIII. reuocantur priuilegia in genere, vel in specie concessa: non autem in indiuiduo, ibi, *generaliter, vel specificè*. Nomine autem *indiuidui* hoc in loco non appello simpliciter casum singularem, qui iam contigit, sed casum in Bulla particulariter expressum, vt falsificationem litterarum Apostolicarum, impositionem vectigalium, &c. Ex dictis igitur constat sacerdotes non posse hoc tempore absolutionem censurarum Bullæ conferre iis, qui Romam ob legitimum impedimentum adire non possunt.

22 Absolutio impēdi potest ab Episcopo, vel ab ipsius delegato, dum irretitus censura nō potest Romam adire.

22 Maior difficultas est, vtrùm Episcopus, vel alius ab Episcopo delegatus possit à casibus in Bulla Cœnæ reseruatis absolutionem conferre, quoties is, qui censura irretitus est, laborat aliquo impedimento, ob quod Romam physicè, vel moraliter adire non potest, iniuncto præcepto delinquenti præsentandi se Summo Pontifici, quam primùm poterit.

Respondeo multos DD. affirmatiuè respondere. Ratio est, tum quia hic casus per Epiikeiam exceptus videtur: cùm enim Summus Pontifex censuratum absolutionem reseruet in vtilitatem fidelium, non præsumitur velle beneficium absolutionis illi denegari, qui legitimum habet impedimentum, ob quod ad Summum Pontificem se conferre nequit; tum quia *in c. ea noscitur, cap. de his, & cap. eos, qui, de sententia excommunicationis in 6.* expressis verbis in genere dicitur, eos, qui ob mortis articulum, vel ob aliud legitimum impedimentum, ad illū, à quo aliàs de iure absoluendi fuerant, recursum habere nequeunt, posse ab alio à sententia canonis, vel hominis absolui; tum quia dum Summus Pontifex intendit censuras reseruare, etiam in casu legitimi impedimenti, solet id exprimere, vt in decreto Clementis VIII. quod superius allegaui. Ita Vgolinus hic *vers. nisi in mortis artic. §. 4. numer. 1.* Duardus hic *lib. 3. §. 2. quæst. 8. num. 9. & seq.* Panormit. *in cap. de cætero. num. 1. de sentent. excommunicat.* Alterius *lib. 5. disp. 22. cap. 2.* Nauarrus *in manuali cap. 27. num. 89.* Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 13. num. 36.* (vbi solùm excipit excommunicationem ob hæresim contractam,) Coriolanus hic *de absolutione num. 4.* & alij quamplures apud præcitat. DD. omissis iis, quos retuli *de censuris in genere disput. 1. quæst. 3. punct. 2. num. 4. colum. 4. vers. respondeo.*

23 Impedimentum legitimum quisnam habere dicatur.

23 Legitimum autem impedimentum quis habere censetur, quoties absolutè, aut sine graui suo, vel aliorum damno, seu periculo Romam adire non potest, & probabiliter timet huiusmodi impedimentū diuturnum fore. Ita Vgolinus *loco citato §. 4. num. 2.* Duardus *loc. cit. n. 26.* Alter. *loco cit. quæst. 2. col. 14. & seqq.* Coriolanus *loc. cit. num. 4.* & alij.

Ego verò probabilius censeo Episcopum, aut alium non posse, per se loquendo, hoc tempore absolutionem excommunicationum Bullæ conferre habenti legitimum impedimentum, ob quod Romam adire non potest. Ratio est, tum quia in Bulla excipitur tantummodo articulus mortis, in quo cuilibet sacerdoti facultas absoluendi competit; ergo non licet absolutionem conferre laboranti legitimo solùm impedimento; tum quia vsu ita receptum arbitror; tum quia contrarium nullo iure sufficienter probatur, nec suffragatur in hoc casu Epiikeia; quia expresè constat de contraria Summi Pontificis intentione. Ita in simili Suarez *disput. 23. sect. 5. num. 27.* Innocentius *in cap. quamuis. de sent. excomm.*

Nec obstant præcitati textus; quia *in cap. ea, noscitur, & cap. de his*, non est sermo de casibus Bullæ, sed de excommunicatione contracta ob clerici percussionem, & de eadem intelligendum videtur *cap. eos, qui, de sent. excomm.* in quo non datur facultas absoluendi, sed solùm decernitur, eos, qui ob mortis articulum, aut ob legitimum impedimentum absoluti sunt ab alio, quàm ab eo, à quo fuerant absoluendi, in excommunicationem reincidere, si legitimo cessante impedimento non se præsentent illi, à quo aliàs absoluendi erant; tum quia, etiamsi admitterem *in præcit. cap. eos, qui, de sentent. excommunicationis*, facultatem concedi ad absoluendum legitimè impeditos; nihilominus huiusmodi facultas censetur in hac Bulla reuocata; sicut etiam reuocatum est Concilij Tridentini decretum *sess. 24. cap. 6.* quoad facultatem Episcopis concessam, superiùs ostendi.

Ex dictis patet responsio ad rationes in contrarium allatas ad probandam Vgolini, Duardi, & aliorum sententiam, quam non existimo improbabilem; tum ob allatas rationes; tum quia probabile est excommunicatum necessitatem habentem celebrandi, seu communicandi, posse ab excommunicatione absolui, antequam celebret, vt patet ex dictis *de sacramentis disp. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 3. num. 8.* ergo probabile est habentem legitimum impedimentum, posse absolui; ob id dixi in mea responsione, *per se loquendo*, vt exciperem casum grauis necessitatis, in quo quis absolutione indiget, nec recursum ad Summum Pontificem, vel ad alium facultatem absoluendi habentem, habere potest; in hoc enim casu admitti potest Epiikeia; seruata tamen magna circum-

circumspectione, & iniuncto onere pœnitenti præsentandi se Summo Pontifici, quamprimum poterit.

24 Vicarius Episcopi potest impeditos absoluere.

24 Rogabis, vtrum Vicarius Episcopi (ex sententia eorũ, qui putant Episcopum posse ab excommunicationibus Bullæ absoluere habentem impedimentum, ob quod non potest Romam adire) possit impeditos absoluere.

Respondeo affirmatiuè, siue loquamur de Vicario specialiter deputato ad absoluendum huiusmodi impeditum, siue de generaliter deputato, qui Vicarius generalis vocatur.

Quòd Vicarius specialiter deputatus possit absoluere, ratio est, quia facultas absoluendi impeditos competit Episcopo ratione officij, & vi dignitatis Episcopalis: facultas autem, quæ ratione officij competit, delegabilis est; ergo specialiter delegatus potest absoluere.

25 Delegatio specialis quænam dicatur.

25 Specialis delegatio duobus modis contingit. Primò circa casum specialiter oblatum. Secundò circa omnes casus Episcopo reseruatos. Quouis modo fiat delegatio, potest delegatus absolutionem conferre, vt in simili Sanchez *in opere morali lib.2.cap.11.num.23.* vbi plures alios refert.

Quòd verò Vicarius generalis possit ex vi commissionis generalis absoluere, ratio est, quia facultas Episcoporum delegabilis est, & priuilegium generaliter concessum, generaliter accipiendum est, nisi rei grauitas specificam, & indiuidualem mentionem requirat. Ita Rodriquez, Nauar. Emanuel Sà, & alij quamplures apud Sanchez, *loco citat. numer.23.*

Ex quo patet à fortiori Vicarium generalem posse absoluere à censuris, à quibus Episcopus absoluere potest, si in facultate ei concessa exprimatur aliquid ex his, quæ specialem mentionem requirunt, vt si detur facultas conferendi beneficia, deinde addatur clausula generalis, videlicet, & omnia alia faciendi, quæ per nos possumus; etiamsi talia sint, quæ specialem mentionem requirant. Ita glossa *in cap.2. de offic.vicar.* Duardus *lib.3.§.2.quæst.9.num.17.*

26 Absoluendus in articulo mortis, aut tempore impedimenti, quidnam præstare teneatur.

26 Quartò dubium est, quid præstare debeat, qui in articulo mortis, aut tempore necessitatis, & impedimenti absoluitur ab alio, quàm à Romano Pontifice.

Respondeo teneri iurare se accessurum ad Summum Pontificem, seu ad eum, ad quem extra talem casum pertinet absolutio, seque eius mandatis pariturum. Quòd si sublato mortis periculo, & cessante impedimento Papam, seu alium superiorem, à quo aliàs absolui poterat, non adeat, in excommunicationem reincidit, *cap. eos, qui, de sent. excommunicationis.* Præterea tenetur cautionem pignoratitiam, vel fideiussoriam confessario illam exigendi exhibere, quoties ad satisfactionem pecuniariam tenetur. Hæc tamen intelligenda sunt, modò absoluendus possit iuramentum & prædictas cautiones præstare.

De hac re vide tradita *in meo tract. de censuris in genere disp.1.quæst.3. puncto 3.num.11. & seqq.* ibi enim regulas generales tradidi, quæ huic materiæ accommodantur, & quas hic repetere necesse non est.

PVNCTVM III.

De pœnis contra absoluentes à casibus Bullæ.

TENOR BVLLÆ.

Quòd si fortè aliqui, contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis, vel eorum alicui absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, eos excommunicationis sententia innodamus, grauiùs contra eos, spiritualiter, & temporaliter, provt expedire nouerimus, processuri.

PRius disseram de pœna excommunicationis, deinceps de aliis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Absoluere præsumens ab excommunicationibus Bullæ excommunicationem incurrit.

1 QVilibet præsumens absoluere ab excommunicationibus Bullæ, sine debita facultate, excommunicationem incurrit. Hæc propositio patet ex præcitatis Bullæ verbis, in quibus excommunicatione ligantur præsumentes absoluere contra tenorem præsentium; etiamsi absolutio irrita sit, vtpote collata sine iurisdictione, & potestate.

Dixi *quilibet*, vt indicarem hanc censuram generaliter latam esse contra quoscumque præsumentes absolutionis beneficium conferre contra Bullæ dispositionem.

Ex quo sequitur primò, Episcopos, aliosque Prælatos, Confessarios, vel clericos huic excommunicationi subiici, si absolutionem à censuris Bullæ sine debita facultate conferre præsumant.

2 Idem dic de laico, qui absolutionem impendit fingens se Sacerdotem esse.

2 Idem sentiendum arbitror de laico, qui absolutionem impendit se fingens Sacerdotem, vel clericum: aut si priuilegium habens absoluendi ab aliis censuris, & illius prætextu, etiam a casibus Bullæ absoluere audeat.

3 Confessarius fingẽs absoluere, sed re ipsa non absoluens, non incurrit excommunicationẽ, iuxta probabilẽ sententiam.

3 Secundò confessarium, aut alium, qui fingit absoluere, sed re ipsa non intendit absoluere, non affici excommunicatione Bullæ, iuxta probabilem nonnullorum sententiam. Ratio est, quia Summus Pontifex non videtur eos excommunicare, qui solum formam absolutionis exterius proferunt, sed qui beneficium absolutionis, quantum est ex se, conferre intendunt: hic autem non dicitur beneficium absolutionis impendere, sed iocari, deludere, vel decipere. Ita Doctores statim citandi. Quamquam oppositum non caret magna probabilitate, vt patebit ex dicendis *disp.2.* dum loquar de excommunicatione lata contra religiosos absoluentes ab excommunicationibus reseruatis. Item si pœnitens sciat illum, à quo absoluitur, esse laicum, & nullum habere priuilegium ad absoluendum, non videtur laicus excommunicationem Bullæ incidere absoluendo; tum quia beneficium absolutionis non impedit, cum de iure absolutionis, & iurisdictionis spiritualis incapax sit; consequenter Summus Pontifex de ipso loqui non videtur: tum quia per huiusmodi absolutionem non derogatur fini Summi Pontificis; quia pœnitens illa absolutione non vtetur, cum sciat illam nullius roboris esse, seque noua absolutione indigere, perinde ac si illam ab ipso non obtineret. Ita sentire videtur Vgolinus hic *part.3.cap.3.num.3.* post Zabarellam *in Clement.1.quæst.5. versic. ex hoc infertur, de priuilegiis*, vbi laicos aliter puniendos esse dicit, Alterius *disp.22.cap.3.col.4.vers. dices*, Duardus hic *lib.3.§.3.quæst.5.* Antonius de Sousa hic *cap.24.disp.100.num.4.* Hinc patet quid dicendum sit de religioso conuerso, de moniali, aut alia femina, si absolutionem ab ipsa impendi contingeret.

Dixi in propositione *præsumens*; quia Summus Pontifex non intendit excommunicatione quoscumque ligare, sed eos, qui præsumunt absoluere, id est, absoluunt scientes, se non posse absoluere: censura enim non ligat vltra mentem conditoris verbis expressam.

Ex quo sequitur primò illum excusari ab hac censura, qui ex inaduertentia, obliuione, aut ex ignorantia non crassa huius prohibitionis absoluit. Ita communiter DD. Ratio est, quia non præsumit absoluere: præsumptio enim dolum, & scientiam includit.

4 Absoluẽs ab excommunicationibus Bullæ ex ignorantia non incurrit excommunicationẽ.

4 Addo idem sentiendum esse, si absoluat ex ignorantia crassa & supina. Quamuis enim huiusmodi ignorantia non excuset à peccato, & à præcepti transgressione; excusat tamen ab excommunicatione contra præsumentes lata. Ratio est, quia præsumptio dolum, & scientiam importat; præfata autem ignorantia excludit præsumptionẽ, eo quòd laborans huiusmodi ignorantia, si legem prohibentem sciret, eam obseruaret. Ita Sanchez, Auila, & alij, quos retuli *de censuris in genere disp.1.q.1.punct.3.num.18. & quæst.2.puncto 1.num.11.* Duardus hic §.3. *quæst.3.num.2.* contra Alterium hic *clausula 3.disp.22. cap.3.col.3. vers. hinc infertur*, Suarez *de censuris disp.4.sect.10.* Nauarrum *cap.27.n.74.* Antonium de Sousa hic *num.3.* Vgolinum hic *num.3.* & quamplures alios arbitrantes ignorantiam crassam, vel affectatam non excusare.

5 Absoluẽs per metum grauem nõ incurrit excommunicationẽ.

5 Secundò illum excusari ab hac censura, qui absolutionem impendit per metum grauem, vel apprehensum vt grauem: nam actio, quæ per huiusmodi metum fit, non dicitur ex præsumptione fieri. Ita Vgolinus *loco cit.num.3.* Antonius de Sousa hic *num.3.* Duardus hic *quæst.3. num.3.* Alterius *loco citato col.4.versic.ex quo.* Hoc tamen limitari potest, modò intendat non absoluere, sed solum verba materialiter proferre, vt in simili probaui *in tractat. de censuris disput.7.quæst.3.punct.3. num.7.* cum Suarez, Reginaldo, Henriquez, & aliis; quamquam Vgolinus, Duardus, & alij hunc casum sine distinctione admittunt.

6 Quæres primò, vtrum præsumens absoluere à peccatis, non autem ab excommunicationibus Bullæ, in excommunicationem Bullæ incidat.

6 Absoluẽs excommunicatum à peccatis, non autem ab excommunicationibus Bullæ, non incurrit excommunicationem.

Respondeo valdè probabiliter sustineri posse cum Zabarella *in Clement.1.de priuilegiis num.21.quæst.37.* Syluestro *verbo excommunicatio 7.§.36.vers.8.* Vgolino hic *3.p.cap.3.num.3.vers. tertiò*, absoluentem solum à peccato, ob quod lata est excommunicatio, non verò ab excommunicatione, nõ affici excommunicatione Bullæ; tum quia Summus Pontifex videtur solum excommunicare absoluentes à censuris, vt colligitur ex illis verbis, *contra tenorem præsentium talibus excommunicatione, & anathemate laqueatis*, &c. *& in §. præcedenti*, ibi, *cæterùm à prædictis sententiis*, &c. nomine autem *sententia* non intelligitur peccatum, sed excommunicatio, & vna pars legis declarat aliam, *l. vt gradatim. ff. de muner. & honor.* ergo absoluens solum à peccato, non videtur obstringi excommunicatione Bullæ, incluso enim vnius, est exclusio alterius, *cap. nõnne, de præsumpt. & l. cùm prætor. ff. de iud.* & à diuersis non fit illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* tum quia excommunicatus non est incapax sacramentalis absolutionis, & fructus sacramenti, si bona fide absolutionem recipiat, iuxta communiorem sententiam; ergo etiam sacerdos, si illam conferat, validè confert, licet peccet conferendo absolutionem illi, quem nouit à sacramentorum susceptione ob excommunicationem repelli; tum quia in materia censurarum, vtpote pœnali, benignior interpretatio facienda est. *l. cùm iura, de reg. iur.* tum quia peccata sub censura prohibita non reseruantur per se, sed ratione censuræ, ergo absolutio vnius impendi potest absque alio.

Non tamen hinc sequitur, quin sacerdos grauissimè peccet, & graues pœnas mereatur, hoc pacto absoluendo. Præterea pœnitens non eximitur ab obligatione adeundi Summum Pontificem, vel alium legitima facultate munitum; quia excommunicationis reseruatæ vinculo adhuc detinetur.

Dixi *valdè probabiliter sustineri posse*; quia oppositam sententiam probabilem existimo, eamque sequitur Alterius hic *disp.22.c.3.col.5. vers. ad hanc dubitationem*, sibi contrarius in simili *col.9. vers. quarto*, Antonius de Sousa *cap.24.num.5.* Duardus hic *quæst.4.num.3.* sibi contrarius in simili hic §.3. *quæst.1.num.7.vers. item.* Ratio est, tum quia Summus Pontifex non loquitur tantummodo de absoluente à censuris, sed de absoluente laqueatos excommunicatione, & anathemate; qui autem irretitum excommunicatione absoluit à peccatis, re ipsa dicitur absoluere laqueatum excommunicatione; tum quia censuræ per se non reseruantur, sed peccata cum censura; tum quia ex opposita sententia fieri potest, vt aliquod incommodum sequatur, cum fieri possit, vt pœnitens se immunem ab excommunicatione arbitretur, & præcepta Bullæ paruipendat. Ob hanc præcipuè rationem istam sententiam in praxi suadendam censeo, quoties huiusmodi periculum imminet. Nam ad alias rationes facilis est responsio ex dictis.

7 Absoluẽs plures vnica absolutione non incurrit plures excommunicationes.

7 Quæres secundò, vtrum qui plures vna absolutione, sine legitima facultate præsumit absoluere, plures excommunicationes incurrat.

Respondeo solutionem huius quæsiti constare ex dictis *de censuris disput.1.quæst.1.puncto 5.quæsito 3.num.7.* vbi docui vnam tantummodo censuram incurrere. Ratio est, tum quia tot sunt censuræ, quot sunt transgressiones sub censura prohibitæ. Qui autem vnica absolutione plures simul absoluit, vnicam transgressionem committit; tum quia, qui plures clericos vno ictu percutit, vnam excommunicationẽ contrahit, vt *ibid.* docui cum Suarez, contra Nauarrum *cap.6.n.18.* Duardum hic §.3. *q.2.num.3. & seq.* Antonium de Sousa hic *cap.24.num.2.* Vgolinum hic *num.2.* ergo etiam vnam excommunicationem incurrit, qui plures vnica absolutione absoluit. Ita Duardus, Antonius de Sousa, & alij *locis citatis*, contra Vgolinum.

8 Absoluẽ ab excom-

8 Quæres vtrum excommunicatio, quam contrahit is, qui præ-sumit

municationibus Bullæ non incurrit excommunicationem, sed nō reseruatam in Bulla.

sumit absoluere irretitos excommunicatione Bullę, sit reseruata Summo Pontifici; sicut sunt ceteræ excommunicationes eiusdem Bullæ.

Respondeo non esse reseruatam. Ratio est, tum quia excommunicatio contra absoluentes à casibus Bullæ ponitur post reseruationem factam in præcedenti §. ergo illa reseruatio extenditur ad casus præcedentes; non verò ad hunc subsequentem, de cuius reseruatione nulla mentio fit in Bulla: tum quia in Bullis antiquioribus, vt in Bulla Pauli II. adiiciebantur verba, in quibus hæc censura reseruabatur, quæ verba hoc tempore non apponuntur; ergo signum est, Summum Pontificem nolle hanc censuram reseruationi subesse: mutatio enim verborum mutationem dispositionis arguit, vt alibi sæpius probaui. Ita Nauarrus *in manuali cap.27.num.74. vers. secunda*, Suarez *disput.21. sect.3.num.6.* Toletus *in summa lib.1.cap.31. nu.7.* Sayrus *lib.3. cap.25. nu.7.* Duardus hic *lib.3.§.3.quæst.1.n.2.* Antonius de Sousa hic *cap.24. disp.101.num.3.* Alterius hic *disp.22.cap.3. dub.2.col.7.* Coriolanus hic *de absolutione num.3.pag.mihi 962.* Filliucius *tract.16. cap.7.quæsito 8. num.124.* contra Vgolinum hic *num.4. vers. quod si fortè*, Caietan. *in summ. verbo excommunicatio cap.77.* Viualdum hic *sub finem nu.140.* in antiquioribus, & alios.

Obiicies primò, excommunicationes Bullæ sunt ab homine latæ: excommunicationis autem ab homine latæ absolutio reseruata est conditori excommunicationis, vel eius superiori, *cap. pastoralis, de offic. ordin.*

Respondeo primò, excommunicationes Bullæ latas esse à iure: facultas autem absoluendi ab excommunicationibus iure latis, iure communi competit cuilibet confessario approbato, nisi addita sit reseruatio. *cap. nuper, de sentent. excommunicationis.*

Respondeo secundò, etiamsi admitterem excommunicationes Bullæ ab homine latas esse, nihilominus dicendum esset, latas esse per sententiam generalem: excommunicationes autem latæ per sententiam generalē assimilantur excommunicationibus à iure latis, quoad absolutionem, vt pluribus docui *de censuris in communi.*

Obiicies secundò, in extrauag. *etsi Dominici*, quæ est vltima in ordine, *de pœnit. & remiss.* imposita est excommunicatio contra commutantes quinque vota, & absoluentes à casibus Bullæ, & nonnullis aliis, quæ excommunicatio est reseruata: cùm enim Summus Pontifex in prædicta extrauaganti interdixisset absolutionem à prædictis casibus impendi, hæc verba ad finem extrauagantis subiungit, *contrafacientes excommunicationis sententiam incurrant, à qua, nisi in mortis articulo, ab alio, quàm à Romano Pontifice, absolui non possint.*

Respondeo Summum Pontificem ibi loqui solùm de absoluente prætextu facultatum à Sixto IV. illius extrauagantis conditore concessarum, vt patet ex ipsamet extrauagante, quæ facultates, seu confessionalia iam expirarunt.

Obiicies tertiò, Summus Pontifex in Bulla sibi reseruat alias pœnas inferendas: ergo etiam sibi reseruare videtur præfatæ excommunicationis absolutionem.

Respondeo negando consequentiā: quamuis enim Summus Pontifex reseruet sibi facultatem imponendi alias pœnas, & possit etiam sibi absolutionem istius excommunicationis reseruare; re ipsa tamen istam absolutionem sibi in Bulla non reseruat; aliud enim est excommunicationem, & eius absolutionem sibi reseruare: aliud reseruare sibi facultatem reseruandi, & alias pœnas inferendi. Hoc secundum fecit Summus Pontifex, non primum.

9 Incurrit tamen excommunicationē reseruatam in decreto Clementis VIII. si absoluat prætextu priuilegij.

9 Sed modò difficultas est, primò, vtrùm excommunicatio, quam contrahit præsumens absoluere ab excommunicationibus Bullæ, saltem reseruata sit vi decreti Clementis VIII. quòd incipit, *sacra Congregatio*; licet in Bulla reseruata non sit.

Duardus *lib.3.§.3.quæst.1.num.3.* absolutè dicit incurrere censuram vi præfati decreti reseruatam; Antonius verò de Sousa hic *cap.24. disp.101.num.4.* absolutè dicit non esse reseruatam, sed à quolibet confessario auferri posse.

Ego respondeo distinguendo, si absoluens absoluit prætextu facultatum, & priuilegiorum, à Sede Apostolica concessorum, excommunicationem in prædicto decreto reseruatam incurrit, modò absoluens sit sacerdos in Italia existens extra Vrbem; sic enim clarè colligitur ex prædicto decreto; si verò non absoluit prætextu priuilegij, sed ex malitia, vel humano respectu, vel ex culpabili negligentia, censeo non incurrere censuram in eo decreto reseruatam; quia in eo sermo est de præsumentibus absoluere prætextu priuilegiorum, & facultatum. Ita Suarez *disp.22.sect.5.num.29. sub finem*, Filliucius *tract.14.cap.7.quæsito 8.num.124. & tract.15.cap.7.quæsito 8.num.181.*

Hinc patet, quandónam simplex confessarius iure communi possit ab huiusmodi excommunicatione absoluere: potest enim in secundo casu, non verò in primo; quidquid in contrarium dicant Antonius de Sousa, & Duardus *locis citatis.*

10 Religiosi absoluētes ab excommunicationibus reseruatis incurrunt excommunicationē.

10 Addit Duardus *loco citato num.7.* Religiosos priuilegiatos affici excommunicatione absoluendo: nam quicumque religiosi non priuilegiati, qui præsumunt absoluere excommunicatos à canone, vel à sententiis per statuta prouincialia, vel synodalia promulgatis, exceptis casibus in iure expressis, vel per priuilegia Sedis Apostolicæ concessis, incurrunt excommunicationē Summo Pontifici reseruatam *in Clem. religiosi, de priuileg. & excess. priuileg.* cuius expositio consuli potest apud Caietanum *verbo excommunicatio cap.64.* apud Sanctum Antoninum *3.p.tit.24.cap.54.* apud Suarez *disp.22.sect.5.nu.28.* apud Alterium hic *disp.22.cap.3.dub.3.* & apud Filliucium *tract.15.cap.8.quæsito 2.*

Verùm ista additio, & ampliatio in hoc casu mihi non probatur, si loquamur de religiosis absoluentibus excommunicatum, qui non absoluit prætextu priuilegij Apostolici; cùm enim excommunicatio, de qua loquimur, reseruata non sit, potest iure communi à quolibet confessario facultatē habente absoluendi à mortalibus auferri, *cap. nuper, de sent. excom.* nec Summus Pontifex censetur religiosis hanc facultatem auferre, quia non videtur prohibere religiosis legitimæ potestatis vsum, sed vsurpatæ iurisdictionis abusum: cuilibet autem sacerdoti habenti facultatem absoluendi à mortalibus competit etiam facultas absoluendi ab excommunicationibus non reseruatis. *cap. nuper, citato.*

Ad Clementinam citatam respondeo ibi excommunicari religiosos absoluentes sine debita facultate ab excommunicationibus reseruatis per canones, aut Concilia Prouincialia, vel Synodalia; non autem absoluentes à non reseruatis, vt clarè colligitur ex illis verbis, *qui excommunicatos à canone*; præterquam in casibus à iure expressis, vel per priuilegia Sedis Apostolicæ concessis eidem, vel à sententiis per statuta prouincialia, aut synodalia promulgatis, excommunicationis sententiam incurrunt ipso facto per Sedem Apostolicam dumtaxat absoluendi.

11 Absoluens eum, qui excommunicationem reseruatam in decreto Clementis VIII. contraxit, absoluendo in casibus ibi expressis, nō incurrit excommunicationem in præfato decreto expressam.

11 Secundò difficultas est, vtrùm absoluens sine priuilegio eum, qui excommunicationem contraxit, eo quòd absoluetit prætextu priuilegij à casibus Bullæ, incurrat excommunicationem præfati decreti Clementis VIII. Ratio dubitandi est; quia in præfato decreto excommunicantur præsumentes absoluere ab excommunicationibus, seu casibus in Bulla Cœnæ contentis: hæc autem excommunicatio in Bulla Cœnæ continetur.

His non obstantibus probabilius censeo, non incurrere excommunicationem in præfato decreto expressam, & reseruatam. Ratio est, quia in eo decreto excommunicantur præsumentes absoluere in casibus in Bulla Cœnæ reseruatis, aut in futurum reseruandis, vel ab aliis quinque casibus ibi expressis: prædicta autem excommunicatio non est casus in Bulla Cœnæ reseruatus, sed in decreto Clementis VIII.

Hinc patet responsio ad rationem dubitandi.

Addo sacerdotem sæcularem absoluentem à censuris sine debita facultate non incurrere excommunicationem, excepta excommunicatione à casibus Bullæ, & à casibus decreti Clementis VIII. Ratio est, quia nullibi extat excommunicatio contra sacerdotes sæculares. Ita Sayrus *lib.3.cap.29.num.27.* Viualdus *in exposit. Bullæ num.143.* Alterius, Filliucius, & alij *locis citatis.*

Dico *contra sacerdotes sæculares*, nam contra regulares absoluentes ab excommunicationibus reseruatis lata est excommunicatio *in Clement. religiosi, de priuileg.*

Ex dictis colligitur primò, absoluentem sine legitima facultate ab excommunicationibus in Bulla expressis incurrere ex vi Bullæ excommunicationem Bullæ non reseruatam, modò non absoluat prætextu priuilegij; absoluens enim prætextu priuilegij Apostolici incurrit excommunicationē Papæ reseruatam in decreto Clementis VIII.

Secundò, absoluentem sine legitima facultate illum, qui excommunicationem reseruatam contraxit, eo quòd absolutionē prætextu priuilegij contulerit contra decretum Clementis VIII. in casibus in eo expressis, non affici excommunicatione decreti Clementis VIII. quia hic non dicitur absoluere à casibus Bullæ, & ab aliis in eo decreto expressis. Idem dic de sacerdote sæculari, qui absoluit excommunicatos ob alias causas, quàm ob expressas in præfato decreto; quamuis enim grauissimè peccet, & inualidè absoluat, iure tamē communi ista non est excommunicatio contra absoluentem ab excommunicationibus, exceptis casibus Bullæ Cœnæ, & aliis in præfato decreto Clementis VIII. contentis, suprà à me enumeratis, exceptis etiam religiosis absoluentibus ab excommunicationibus reseruatis, vt dictum est ad calcē primæ difficultatis. Quamquam Filliucius *tract.15. cap.7. quæs.8.num.181.* cum aliis simpliciter existimat absoluentem à casibus Papalibus, vel reseruatis Ordinario, excommunicationem incurrere.

Dixi *iure communi*, vt aduerterem in aliquibus locis iure particulari latam esse excommunicationem, vt in Prouincia Mediolanensi, in qua contra præsumentes absoluere à casibus reseruatis lata est excommunicatio ipso facto, & contra eos, qui hoc faciunt prætextu priuilegij, imposita est suspensio in Concilio Prouinciali V. *tit. quæ pertinent ad pœnit. sacramentum, cap. cùm pro temporum synod. diœces. cap.18.*

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Absoluens ab excommunicationibus Bullæ non incurrit alias pœnas præter excommunicationem.

12 PRæter excommunicationem nulla pœna ipso facto imponitur absoluentibus ab excommunicationibus Bullæ, sed Summus Pontifex alias pœnas spirituales, & temporales, suo arbitrio decernendas minatur, & iure quidem antiquo in Bullis addebatur suspensio ab officio prædicandi, legendi, audiendi confessiones, & ministrandi sacramenta, sed hoc tempore sublatæ sunt, & iudicio Summi Pontificis, prout ipse expedire iudicauerit, reseruantur.

PVNCTVM IV.

De iis, quæ obseruanda sunt in absolutione ab excommunicationibus Bullæ recipienda ab eo, qui excommunicationem contraxit, vt absolutio subsistat.

TENOR BVLLÆ.

Declarantes, & protestantes quamcumque absolutionem, etiam solemniter per nos faciendam, prædictos excommunicatos sub præsentibus comprehensos, nisi priùs à præmissis cum vero proposito vlterius similia non committendi desiterint, ac quoad eos qui contra Ecclesiasticam libertatem, vt præmittitur, statuta fecerint, nisi priùs statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex archiuiis, seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, deleri, & cassari, ac Nos de reuocatione huiusmodi certiores fecerint, eos non comprehendere, nec eis aliter suffragari, quin etiam per huiusmodi absolutionem, aut quoscumque alios actus contrarios tacitos, vel expressos, ac etiam per patientiam, & tolerantiam nostram, vel successorum nostrorum quantocumque tempore continuatam, in præmissis omnibus, & singulis, ac quibuscumque iuribus Sedis Apostolicæ, ac S.R.E. vndecumque, & quandocumque quæsitis, vel quærendis, nullatenus præiudicari posse, aut debere.

IN Bulla primo loco proponitur, quid agere debeant singuli ab excommunicationibus Bullæ absoluendi.

Secundò quid faciendum sit ab iis, qui statutum in præiudicium libertatis Ecclesiasticæ condiderunt.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Absoluēdus ab excommunicatione Bullæ propositū habere debet non relabendi.

1 ABsoluendus ab excommunicatione, ob delictum in Bulla prohibitum contracta, verum propositum habere debet, similia in posterum non committendi, alioquin absolutio non tenet. Hæc propositio clare constat ex præcitatis Bullæ verbis, in quibus habetur absolutionem aliter non suffragari.

Ex quo sequitur illum, qui absolutionem ab hæresi obtinet, fingens se conuertisum, aut voluntatem non habens non relabendi, non remanere absolutum; quia non desistit a crimine Bullæ cum vero proposito vlterius similia non committendi. Idem dic de eo, cui absolutio impenditur ob vsurpationem bonorum Ecclesiasticorum, sed illa restituere non intendit.

Hæc propositio ampliatur non solùm in absolutione priuata, verùm etiam in publica, & solemni; quia textus noster de quacumque absolutione loquitur.

2 Absolutio solemnis quænam dicatur.

2 Solemnis absolutio est illa, quæ fit seruatis cæremoniis, & recitatis precibus, quæ pro huiusmodi absolutione præscribuntur ab Ecclesia *in Rituali, & in cap. cùm aliquis 11. quæst. 3. & cap. à nobis 2. de sentent. excommun.*

Absolutio verò non solemnis est illa, quæ sine præfatis cæremoniis impenditur.

3 An alius præter Sacerdotem possit solemnē absolutionem conferre.

3 An autem solemnis absolutio ab alio impendi possit, quàm à Sacerdote, dissensio est inter DD.

Sayrus enim *de censuris lib. 2. cap. 21. num. 1. ad finem*, Duardus *lib. 3. §. 4. quæst. 2. num. 1. & 31.* & alij communiter, teste Sayro *loco cit.* arbitrantur huiusmodi absolutionem non nisi à Sacerdote impendendam esse. Ratio hæc esse potest; quia in solemni absolutione impendenda adhiberi solet stola, & quædam orationes recitantur, quæ ad Sacerdotem pertinēt. Contrarium sentire videtur Couarruuias *in cap. alma mater p. 1. §. 11. num. 10. de sentent. excommunicat. lib. 6.* Ratio est, quia iudex, qui excommunicationem tulit, solemniter absoluere posse videtur; sicut publicè excommunicat: par enim est potestas ligandi, & absoluendi. *l. qui condemnare. ff. de regul. iur. & cap. verbum, de pœnit. distinct. 11.* sed fieri potest, vt superior, qui excommunicationem tulit, non sit Sacerdos; ergo necesse non est, vt solemnis absolutio à Sacerdote conferatur.

Ego sentio, regulariter loquendo, absolutionem solemnem à Sacerdote impendendam esse, quia hic est vsus; & praxis Ecclesiæ. Quamquam aliquando impendi potest à non Sacerdote, vt quando Summus Pontifex alicui Prælato sacerdotali ordine non insignito facultatem solemniter absoluendi concedit, aut quando publicæ vtilitati expedire iudicat per seipsum absoluere: in his tamen casibus Prælatus, seu iudex omittere debet cæremonias, quæ Sacerdotibus, vel initiatis ordine sacro competunt, vt sunt delatio stolæ, Dominus vobiscum, & similia. Hoc pacto conciliari possunt præcitatæ sententiæ.

4 Absolutio quæ ad actum aliquem gerendum conferri solet, an prosit obstricto excommunicatione Bullæ.

4 Quæres, vtrum irretito excommunicatione Bullæ suffragetur absolutio illa, quæ ad actum aliquem gerendum, vel ad validitatē consecutionis rescripti Apostolici confertur cum clausula consueta, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, &c.

Duardus hic §. 4. *quæst. 3. num. 6. & seqq.* asserit huiusmodi absolutionem suffragari; etiamsi iis, quī absolutionem consequitur, propositum non habeat similia non committendi: exceptis tamen nonnullis casibus, ad quos absolutio cum prædicta clausula ex iuris dispositione non extenditur, de quibus infrà.

Ego verò probabilius censeo huiusmodi absolutionem non subsistere non solùm in casibus in iure exceptis; verùm etiam in aliis casibus, in quibus excommunicatio Bullæ contracta est. Ducor hac ratione; quia Summus Pontifex in hac Bulla irritam reddit quamcumque absolutionem, nisi verum propositum adsit, similia in posterum non committendi: præfata autem absolutio, est aliqua absolutiò, licet non sit totalis.

5 Absolutio, quæ ad aliquē actū gerendum cum reincidentia confertur, in quibusnā casibus non prosit.

5 Rogabis, quinam sint alij casus, in quibus absolutio cum prædicta clausula non prodest.

Respondeo plures à Doctoribus assignari. Primò assignatur hæresis *cap. excommunicamus. §. credentes, de hæret.* Secundò assignantur casus insordescentiæ in censuris per annum, aut persistentiæ in excommunicatione per quatuor menses, in casibus à Iulio III. expressis in quadam constitutione, quæ in hæc verba refertur: *Statuit, & ordinauit huiusmodi absolutionem non suffragari non parentibus rei iudicatæ, incendiariis, violatoribus Ecclesiarum, falsificatoribus, & falsificari procurantibus litteras, & supplicationes Apostolicas, & illis vtentibus, receptatoribus, & fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus, violatoribus Ecclesiasticæ libertatis via facti, ausu temerario Apostolicis mandatis non obtemperantibus, & nuntios, vel executores Sedis Apostolicæ, & eius officialium eis commissa exequentes impedientibus, qui propter præmissa, vel aliquod eorum excommunicati à iure, vel ab homine per quatuor menses scienter excommunicationis sententiam huiusmodi sustinuerint, & generaliter quibuscumque aliis, qui censuris aliquibus, etiam aliis, quàm vt præfertur, quomodolibet ligati in illis per annum continuū insorduerint.* Vide Rebuffum *in praxi benefic. in declarat. nouæ praxis. §. teq; absoluentes*, Mandosium *in tract. de signat. grat. tit. de absolut. ab excommunicatione, prope finem*, Duardum hic *lib. 3. §. 4. quæst. 3. num. 6. & sequenti*, Vgolinum hic *3. part. cap. 4. num. 3.* Alterium *disp. 22. lib. 5. cap. 4. col. 4. versic. quæ absolutio.*

6 Absoluendus ab excommunicatione ob decreta contra libertatem Ecclesiasticam, quid præstare debeat.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 QVi statuta, ordinationes, vel decreta contra libertatem Ecclesiasticam fecerunt, non solùm propositum similia non committendi habere debent; verum etiam prædictas ordinationes, seu decreta debent reuocare, & de archiuiis, seu capitularibus locis, aut libris, in quibus annotata reperiuntur, delere, & cassare, & Summum Pontificem de huiusmodi reuocatione certiorem facere.

7 Archiuia & capitularia quidnam sint.

7 Rogabis primò, quid sint archiuia, & capitularia.

Respondeo, archiuia ea loca dici, in quibus scripturæ seruantur; capitularia verò sunt libri statutorum, in quibus statuta, seu eorum capitula referuntur. Ita glossa *in authent. Cassa. C. de sacrosanct. Eccles.* & Duardus hic *quæst. 4. num. 1.*

8 Statuta quomodo publicè reuocentur.

8 Rogabis secundò, quomodo statuta publicè reuocentur, seu intitentur, & declarentur nullius roboris esse.

Respondeo publicè reuocari per edicta in locis publicis affixa, seu voce præconis, edicentis populo, cui editio statutorum innotuerat, huiusmodi statuta sublata esse, aut etiā in consilio, dum senatus congregatus est. Ita Vgolinus hic *3. part. cap. 4. nu. 4.* Duardus hic *quæst. 3. num. 5.* Antonius de Sousa hic *num. 2.* Alterius hic *lib. 5. disp. 22. cap. 4. col. 5. versic. primò.*

9 Publicātes decreta contra libertatem Ecclesiasticam, an illa reuocare teneantur, dum absolutionem obtinere intendunt.

9 Rogabis tertiò, vtrùm non solùm conditores prædictorum statutorum, seu decretorum, prædicta statuta reuocare debeant; verum etiam illi, qui ea publicarunt, aut illis vsi sunt.

Respondeo solos conditores, ex vi Bullæ ad hoc onus obligari; quia Bulla loquitur solùm de facientibus statuta, pragmaticas, & decreta; quid verò de aliis sentiendum sit, constat ex dictis *quæst. 16. puncto 4.*

10 Tolerātia Summi Pontificis, an excuset facientes statuta cōtra libertatem Ecclesiasticam.

10 Quæres, vtrùm facientes statuta contra libertatem Ecclesiasticam, aut alia ratione delinquentes contra Bullam, excusari possint ab excommunicatione, vel transgressione Bullæ ob tolerantiam Summi Pontificis scientis, & nō contradicentis, vel ob alios actus contrarios.

Respondeo non excusari; quia Summus Pontifex declarat, affirmat, & omni meliori modo, quo potest, notū facit, (hoc enim significat verbum *protestantes*) nolle per absolutionem, aut tolerantiam, aut per alios quoscumque actus iuribus Sedis Apostolicæ, & dispositioni Bullæ præiudicare.

PVNCTVM V.

De reuocatione priuilegiorum, consuetudinum, & præscriptionum.

TENOR BVLLÆ.

1 Refertur tenor Bullæ.

1 *Non obstantibus priuilegiis, indulgentiis, indultis, & litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus supradictis, vel eorum alicui, seu aliquibus aliis cuiuscumque ordinis, status, vel conditionis, dignitatis, & præeminentiæ fuerint, etiamsi, vt præmittitur, Pontificali, Imperiali, Regali, seu quauis Ecclesiastica, & mundana præfulgeant dignitate, vel eorum Regnis, Prouinciis, ciuitatibus, seu locis à prædicta Sede, ex quauis causa, etiam per viam contractus, aut remunerationis, & sub quauis alia forma, & tenore, ac cum quibusuis clausulis, etiam derogatoriarū derogatoriis, concessis; etiam continentibus quòd excommunicari, anathematizari, vel interdici non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi, ac de ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus eorum mentionem, necnon consuetudinibus etiam immemorabilibus, ac præscriptionibus quantumcumque longissimis, & aliis quibuslibet obseruantiis, scriptis, vel non scriptis, per quæ contra hos nostros processus, ac sententias, quo minus includantur in eis, se iuuare valeant, vel tueri. Quæ omnia quo ad hoc eorum omnium tenores, ac si ad verbum nihilo penitus omisso insererentur, præsentibus pro expressis habentes, penitus tollimus, & omnino reuocamus, ceteriſq; contrariis quibuscumque.*

DE priuilegiis, & ipsorum reuocationibus ego aliàs sufficienter egi. Propterea hic breuiter ea solùm attingam, quæ ad Bullæ intelligentiam pertinent.

In hoc igitur puncto duo breuiter explicabo.

Primò, vtrùm possit quis prætextu consuetudinis, aut priuilegij excusari ab iis seruandis, quæ in Bulla præscribuntur.

Secundò, vtrùm valida sit priuilegiorum reuocatio.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Consuetudo, vel prætextus priuilegij nō excusat delinquentes contra Bullam.

2 NVllus excusari potest ab iis, quæ in Bulla disponuntur, prætextu obseruantiæ, seu consuetudinis etiam immemorabilis, vel præscriptionis, quamuis longissimæ, aut prætextu priuilegij sub quacumque forma, vel cuiuscumque personæ concessi. Ratio est, quia hæc omnia in hoc §. reuocantur. Quibus autem verbis vtendum sit, vt priuilegia sufficienter reuocata censeantur, constat ex iis, quæ tradidi *de legibus disp. 1. quæst. 3. puncto 7. §. 3. num. 11.*

Hinc sequitur eos, qui contra huius Bullæ dispositionem delinquunt, excusari non posse; etiamsi priuilegium habeant fulcitum quacumque clausula, qua excommunicari à Papa nequeant; omnia enim priuilegia in Bulla reuocantur cuicumque concessa, & sub quacumque forma.

Obiicies, præscriptio ius tribuit, & consuetudo immemorabilis vim pacti, ac tituli habet; glossa *in cap. super quibusdam.* Abbas *ibidem num. 8. de verb. significat.* & alij communiter; ergo potest quis titulo præscriptionis, vel consuetudinis immemorabilis excusari.

Respondeo negando consequentiam; quamuis enim præscriptio ius tribuat, dum subiectum capax est, & consuetudo vim tituli, & priuilegij inducat; nihilominus in hac Bulla reuocantur, sicut irritantur omnia priuilegia. Vide supradicta *quæst. 15. puncto 4.* vbi de hac re fusiùs egi.

SE-

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Priuilegij reuocatio à legitimo superiore facta, valida est.

3 REuocatio cuiuscumque priuilegij, à legitimo superiore facta, valida est, saltem dum iusta causa subest; etiamsi priuilegium in remunerationem, aut per contractum onerosum concessum esset. Ratio est, quia priuilegium vires accipit à concedente; ergo etiam ab eo tolli potest, quamdiu executioni mandatum non est: res enim per quas causas nascitur, per easdem dissoluitur, & sicut superior potuit aliquem à lege eximere; ita etiam potest illum legi iterum subiicere, quoties expedire iudicauerit. Ita communiter DD. quos retuli *de legibus loco citato, num.1. & seqq.* quibus adde Alterium, Duardum, Vgolinum, & Antonium de Sousa *in expositione huius canonis.*

4 Priuilegiũ validè reuocari potest, etiamsi per modum contractus concessum sit.

4 Obiicies primò, iure naturali tenemur pacta seruare. *l.1.ff. de pactis:* ergo tenemur etiam seruare priuilegia per viam contractus concessa, cum hæc vim pacti habeant, nec auferantur sine damno illius, cui concessa fuerant.

Respondeo pacta iure naturali seruanda esse, quamdiu obligant, seu quamdiu ius naturale dictat esse seruanda, seu quamdiu non suboritur iusta causa ad illa reuocanda: ius enim naturale non semper obligat, sed mutatis aliquando circumstantiis desinit obligare, vt docui *in tract. de peccatis.* Quamuis ergo Papa nequeat priuilegia per viam contractus, vel remunerationis concessa reuocare sine iusta causa; nihilominus iusta causa concurrente non solùm potest, verùm etiam aliquando tenetur; cùm enim in conscientia bono communi consulere teneatur, obligatur etiam ea, quæ boni communis consecutionem impediunt, auferre; sicut ergo Princeps potest priuatorum bona subtrahere ob grauem boni communis necessitatem: ita multo magis potest priuilegium per modum contractus concessum reuocare.

Et hoc à fortiori verum est, si superior, qui priuilegium in remunerationem, aut per contractum concessum reuocat, aliquid aliud in compensationem concedat, ex Panormit. *in cap. nouit, de iud.* Decio *ibidem num.6.* Suarez *de legibus lib.8. cap.37.* Antonio de Sousa hic *disp. 102. num.3.* Duardo hic *§.5. quæst.1. numer.1.* Alterio hic *disp.22. c.5. sub finem vers. ex his.*

5 Priuilegia Ecclesiæ cõcessa reuocari non possunt.

5 Obiicies secundò, Imperator, aliique Principes laici non possunt priuilegia Ecclesiæ concessa reuocare, ex Panormit. *in cap. super 2. num 4. de appellat.* Suarez *lib. 4. de immunit. cap. 30.* Alterio *disp. 22. cap.5. versic. ex his,* Duardo hic *quæst.1. num.2.* & aliis; ergo neque Papa reuocare potest priuilegia laicis concessa, par enim videtur ratio, vt aqualitas seruetur.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia omnes Christi fideles sunt Summo Pontifici subiecti: Ecclesia autem, & Ecclesiastici non sunt subditi Principum laicorum; consequenter priuilegia Ecclesiæ concessa à laicis reuocari non possunt; statim enim ac priuilegium acceptatum est, vim habet, & suum operatur effectum; nec laici in Ecclesiasticos potestatem habent.

Vt hæc disparitas facilius intelligatur, supponendum est omnia bona Ecclesiastica, vt superius probauimus *quæst.19. puncto 3. §.2.* iure diuino libera, & immunia esse à potestate laica: cum autem priuilegium Ecclesiæ concessum, ab eaque acceptatum inter bona Ecclesiæ connumeretur, sequitur Principem laicum non posse priuilegium Ecclesiæ concessum reuocare; alioquin potestatem haberet super Ecclesiastica bona, vt benè argumentatur Suarez *loco citato, num.10.* Priuilegium verò laicis concessum ab Ecclesia non fit liberum, & immune à potestate Ecclesiastica; consequenter ab Ecclesia reuocari potest. Vide supradicta *quæst.16. puncto 2. num.33.*

6 Priuilegia in quibus aliquid cõtra huius Bullæ dispositionẽ concessum fuit, censentur reuocata solùm quoad ea quæ in Bulla continẽtur. 1 Refertur tenor Bullæ.

6 Sed modò dubium est, vtrum priuilegia, in quibus aliquid contra huius Bullæ dispositionem concedebatur, simpliciter, & quoad omnia reuocentur.

Respondeo reuocari solùm quoad ea, quæ in hac Bulla prohibentur; vtile enim per inutile non vitiatur, *de reg. iur. in 6.* Ita Sayrus *lib.3. cap.25. num.10.* Duardus *loco citato.*

PVNCTVM VI.

De publicatione Bullæ.

TENOR BVLLÆ.

1 *Vt verò præsentes nostri processus ad publicam omnium notitiam faciliùs deducantur, chartas, seu membranas, processus ipsos continentes, valuis Ecclesiæ sancti Io. Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe appendi faciemus, vt ij, quos processus huiusmodi concernunt, quòd ad ipsos non peruenerint, aut quòd ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem prætendere, aut ignorantiam allegare, cùm non sit verisimile, id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur. Insuper, vt processus ipsi, & præsentes litteræ, ac omnia, & singula in eis contenta eo fiant notiora, quo in plerisque ciuitatibus, & locis fuerint publicata, vniuersis, & singulis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinarijs, & Prælatis vbilibet constitutis per hæc scripta committimus, & in virtute sanctæ Obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, vt per se, vel alium, seu alios, præsentes litteras, postquam eas receperint, seu earum habuerint notitiam, semel in anno, aut si expedire viderint, etiam pluries in Ecclesiis suis, dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit, solemniter publicent, & ad Christi fidelium mentes reducant, nuntient, & declarent.*

CVm ex dictis *in tract. de legibus disp.2. quæst.8. puncto 3. & de censuris in communi disp.1. quæst.2. puncto 1.* perspicuè constet ignorantem legem ab ipsius culpabili transgressione, & censura ob transgressionem imposita, excusari, siue sit ignorantia legis, siue facti, siue etiam pœnæ in materia censurarum, iuxta nonnullorum sententiam, iure merito Summus Pontifex in hoc §. Bullam publicari præcipit, ne quis excusationem prætextu ignorantiæ afferat. In hoc igitur puncto tria breuiter explicabo.

Primò, vbi publicanda sit Bulla vt obligationem inducat.

Secundò, à quibus.

Tertiò, qua occasione.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Publicatio Bullæ vbi facienda sit.

2 BVllæ publicatio Romæ facienda est. Ratio est, quia quælibet lex à Principe lata publicanda est in Curia Principis, iuxta receptum Curiæ vsum, vt cum Salonio, Valentia, Suarez, Salas, Azorio, & aliis docui *de legibus disp.1. quæst.1. puncto 4. num.15. & sequenti*; ergo etiam Bulla Romæ publicanda est: Romæ autem publicatur non solum, dum coram Summo Pontifice à Cardinali Diacono alta voce legitur, & enuntiatur; verùm etiam dum ad valuas Ecclesiæ sancti Io. Lateranensis, & sancti Petri affigitur: Summus enim Pontifex in his locis, quos populus deuotionis gratia frequentare solet, publicè apponi præcipit, ne quis ignorantiam alleget: nam verosimile non est id remanere incognitum, quod tam patenter omnibus publicatur, vt in Bulla dicitur.

3 Faciens aliquẽ actum in Bulla prohibitum post publicationem Bullæ afficitur excommunicatione; etiamsi Bulla nondum esset valuis Ecclesiarum affixa.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm qui lecta publicè Bulla coram Summo Pontifice, facit aliquid in Bulla prohibitum, antequam Bulla valuis prædictarum Ecclesiarum apponatur, in excommunicationem incidat.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, tum quia statim ac Bulla coram Summo Pontifice, & populo adstante publicè enuntiata est, vim legis habet, & publicata censetur; (quamuis eam probabiliter ignorantes à culpa excusentur, & censura non ligẽtur.) ergo obligat antequam prædictarum Ecclesiarum valuis affigatur: tum, quia præcedens Bulla obligat, donec alia fiat, & publicetur: ergo faciens actum in Bulla prohibitum, antequm Bulla ad valuas exponatur, afficitur excommunicatione Bullæ, si non subsequentis, quæ nondum exposita est, saltem antecedentis, quam annis præcedentibus expositam esse supponimus. Prima tamen ratio congruentior est, dum Bulla editur aliquam mutationem à præcedente includens.

4 Publicatio Bullæ Romæ facta sufficit ad inducendam vbique obligationem.

4 Secundò dubium est, vtrùm ad legis obligationem inducendam satis sit eam Romæ publicari.

Respondeo satis esse, vt probaui *de legibus loco citato, num.16. vers. respondeo tertiò.* Idemque præter DD. ibi citatos in specie tradit Alter. hic *disp.22. cap.6. col.6.* Quamobrẽ Christi fideles extra Vrbem degentes excõmunicationibus Bullæ Romæ publicatæ afficiuntur, si actum in Bulla interdictũ faciant, antequam in propria regione promulgetur.

Hoc tamen intelligendum est, nisi probabili ignorantia laborent; ignorantia enim à peccato excusat: consequenter etiam à censura, quæ ob peccatum incurritur: quamquam ignorantia in foro externo non præsumitur, nisi probetur: cum enim hæc præsumptio non sit iuris, & de iure, non excludit probationem in contrarium, vt benè Panormit. *cap.1. num.12. de postulat. Prælat.* & alij communiter: quomodo autem ignorãtia probetur, aliàs docui cum Mascardo, & aliis. Vide Alterium hic *disp.22. cap.6. col.5. vers. postulabit,* & Duardum hic *quæst.1.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Bulla à quibusnam publicanda sit extra Vrbem.

5 BVlla extra Vrbem publicanda est à Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, locorum Ordinariis, & Prælatis vbilibet cõstitutis. Ratio est, quia ipsis in virtute sanctæ obedientiæ à Summo Pontifice in Bulla præcipitur, vt per se, vel per alios Bullam publicent postquam eam receperint, aut illius notitiam habuerint: quamuis enim Bulla obliget, etiamsi ab Episcopis non publicetur: nihilominus Summus Pontifex vult eam publicari, vt clariùs omnibus innotescat.

6 Episcopi, aliiq; Prælati negligentes publicare Bullã grauiter peccant.

6 Ex quo sequitur Prælatos, qui Bullam publicare negligunt, grauiter peccare: faciunt enim contra præceptum in re graui obligans sub mortali: tunc enim præceptum sub mortali obligat, quando res, quæ præcipitur, grauis est, aut præcipitur in virtute sanctæ obedientiæ, vt pluribus docui *de legibus disp.1. quæst.1. puncto 7. §.4. n.8. & sequentibus.*

7 Publicatio Bullæ an semel tantũ in anno ex obligatione facienda sit.

7 Sed modò dubium est primò, vtrùm Prælati satisfaciant, Bullam publicando semel in anno.

Respondeo teneri sub graui culpa toties publicare, quoties expedire iudicauerint: sic enim in Bulla iubetur. Quamobrem Mediolani vsu receptum est, vt non solùm in die Cœnæ, verùm etiam in aliis solemnitatibus, saltem in partem, publicetur.

8 Episcopi non satisfaciunt curando Bullam publicari solùm in Vrbe.

8 Secundò dubium est, vtrùm Episcopi, aliique Prælati satisfaciant publicando Bullam in ciuitate, in qua degunt.

Alterius *disp.22. cap.6. col.6. versic.4.* putat Episcopos satisfacere publicando in Ecclesia Cathedrali, seu matrice, & maiore.

Ego verò probabilius censeo teneri etiam extra Vrbem in Ecclesiis suæ iurisdictioni subditis, publicare saltẽ per alios, si ita expedire iudicauerint: tum quia in Bulla dicitur *in Ecclesiis suis,* non verò *in Ecclesia:* tum quia ex officio curare tenetur, vt subditi sciant leges, & præcepta.

9 Episcopi extra diœcesim existentes non tenentur Bullam in loco, in quo tunc existunt, publicare.

9 Tertiò dubium est, vtrùm Prælati extra suam diœcesim existentes teneãtur in loco, in quo pro tẽpore reperiuntur, Bullam publicare.

Respondeo negatiuè, quia obligantur Bullam in Ecclesiis suis publicare: Ecclesia autem, in qua tunc existunt, non est sua; sed alteri Prælato subiecta, vt suppono: curare tamen tenentur, vt in Ecclesiis propriæ diœcesis publicetur; etiamsi à diœcesi longè absint, quia præceptum sub forma alternatiua imponitur.

10 Cardinales an teneãtur Bullam publicare in suis Ecclesiis.

10 Quartò dubium est, vtrum Cardinales ad Bullæ publicationem in suis Ecclesiis teneantur.

Respondeo distinguendo, vel loquimur de Ecclesiis titularibus in Vrbe existentibus, vel de Ecclesiis extra Vrbem. Si loquamur de Ecclesiis extra Vrbem, tenentur ad Bullę publicationem in iis Ecclesiis, in quibus iurisdictionem ordinariam habẽt cum animarum cura: textus enim loquitur de omnibus Prelatis, quibus animarum cura incumbit.

Si verò loquamur de Ecclesiis in Vrbe,

Respondeo Cardinales ad huiusmodi publicationem non teneri: tum quia Bulla sufficienter in Vrbe publicatur per affixionem eiusdem ad valuas Ecclesiarum sanctorum Ioannis, & Petri Apostolorum Principis, tum quia Summus Pontifex non obligat Prelatos ad publicationem Bullæ in Vrbe faciendam, sed extra Vrbem, ibi, *quo in plerisque ciuitatibus, & locis,* &c.

11 Episcopi titulares nō tenentur Bullam publicare.

11 Quintò dubium est, vtrùm Episcopi titulares teneantur Bullam publicare.

Respondeo non teneri saltem per accidens: cùm enim Ecclesia careant, non possunt Bullam in sua Ecclesia publicare: consequenter à Bullæ publicatione in suis Ecclesiis facienda eximuntur: cui enim verba dispositionis non conueniunt, nec conuenit dispositio. *l. toties. ff. de damn. infect.* Ita Vgolinus hic *p. 3. cap. 6. vers. insuper. num. 3.* Antonius de Sousa hic *cap. 27. numer. 4.*

12 Parochi aliique Sacerdotes inferiores nō tenentur ex vi Bullæ ad illius publicationem

12 Sextò dubium est, vtrùm Parochi, aliique Sacerdotes inferiores onere publicandæ Bullæ teneantur.

Respondeo non teneri ex vi Bullæ. Ratio est, quia cùm isti iurisdictione careant, Prælatorum nomine non veniunt: *Prælati* enim, propriè loquendo, illi dicuntur, qui iurisdictionem aliquam in foro externo habent. *cap. decernimus*, iuxta glossam *vers. Ecclesiarum Prælati, de iud.* in Bulla autem sermo est de Episcopis, aliisque Prælatis. Ita Alterius *disp. 22. cap. 6. col. 7. vers. 3.* Vgolinus hic *part. 3. cap. 6. vers. insuper, num. 3.* Antonius de Sousa *loco citato, num. 4.*

Dixi non teneri ratione Bullæ: nam ratione proprij muneris fieri potest, vt Parochi aliquando teneantur Bullam publicare, vt patet ex dictis *de legibus.*

13 Episcopi aliique Prælati quandonam à publicatione Bullæ excusentur ob metum, & minas.

13 Septimò dubium est, vtrùm Prælati à publicatione Bullæ excusentur ob minas, seu metum, & impedimentum Principum.

Sayrus *lib. 3. cap. 25. n. 12.* in expositione huius §. respondet, non teneri, quoties publicatio Bullæ nullius esset fructus, sed potius scandalum, vel maxima perturbatio sequeretur: Summus enim Pontifex ad rem inutilem, vel impossibilem obligare non intendit. Idem docet Alterius hic *disp. 22. cap. 6. ad finem.*

Sed mihi distinguendum videtur, vel metus grauis est, vel leuis: si leuis, non excusantur; quia metus leuis non excusat a transgressione legis, & à censuris, vt docui *de legibus disp. 2. quæst. 8. puncto 2. & de censuris disp. 1. quæst. 2. puncto 3. numer. 2.* Si metus grauis est, excusantur, vt *ibidem* probaui: modò tamen metus in odium fidei, seu religionis, aut Ecclesiasticæ potestatis non incutiatur: tunc enim tenentur publicare, quia bonum religionis, fidei, & Ecclesiasticæ potestatis præferendum est priuato. Vide tradita *locis cit.* vbi etiam ostendi quando metus grauis, aut leuis censeatur, & hanc rem pluribus exemplis explicaui.

TERTIA PROPOSITIO.

14 Bulla quo tēpore publicanda sit in Ecclesiis

14 BVlla extra Vrbem publicanda est in Ecclesiis, dum in eis maior populi cœtus conuenerit: sic enim in Bulla disponitur: & ratio est, quia Bulla publicatur, vt ad plurium notitiam veniat: nulla autem fere opportuniori occasione ad plurimum notitiam venire potest, quàm si Bulla publicetur, dum maior populi multitudo ad Ecclesiam causa diuinorum conuenerit.

Vtrum verò Bullæ publicatio necessariò facienda sit in die festo, aut fieri possit in loco non sacro, ad quem maior populi copia confluxerit causa concionis audiendæ, constat ex dictis in simili *de matrimonio quæst. 2. puncto 6. num. 17. & seqq.*

Plura de publicatione Bullæ hic differere potuissem, nisi de hac re *in tract. de legibus, loco suprà citato*, sufficienter egissem, vide ibi tradita.

PVNCTVM VII.

De obligatione, qua nonnulli tenentur transumptum Bullæ apud se tenere, legere, percipere, fidem habere, non infringere, aut violare.

TENOR BVLLÆ.

1 Refertur transumptū Bullæ.

1 *Ceterùm Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, aliiq; locorum Ordinarij & Ecclesiarum Prælati, nécnon Rectores, ceteriq; curam animarum exercentes, ac Presbyteri sæculares, & quorumuis ordinum Regulares ad audiendas peccatorum confessiones, quauis auctoritate deputati transumptum præsentium litterarum penes se habeant, easq; diligenter legere, & percipere studeant. Volentes earumdem præsentium transumptis, etiam impressis, Notarij publici manu subscriptis, & sigillo iudicis ordinarij Romanæ Curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eamdem prorsus fidem in iudicio, & extra illud vbique locorum adhibendam fore, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si essent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ excommunicationis, anathematizationis, interdicti, innouationis, innodationis, declarationis, protestationis, sublationis, reuocationis, commissionis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum. Anno Incarnationis Dominicæ millesimo sexcentesimo vigesimo quarto, &c.*

IN hoc vltimo Bullæ §. quatuor præcipuè præscribuntur.

Primò, quinam transumptum Bullæ apud se habere teneantur.

Secundò, quinam teneantur Bullæ transumptum legere, & quæ in eo continentur percipere.

Tertiò, vtrùm fides huiusmodi transumptis adhibenda sit.

Quartò, vtrùm perfringentes Bullam, aut audentes illi contraire, grauiter peccent.

De his singulis per distinctas propositiones agendū est in hoc pūcto.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Quinam teneantur transumptū Bullæ apud se habere.

2 PAtriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, aliique locorum Ordinarij, & Ecclesiarum Prælati; præterea Parochi, aliique curam animarum habentes, necnon confessarij, tam regulares, quàm sæculares, transumptū Bullæ apud se habere debēt; sic enim in Bulla decernitur.

3 Quandonam quis dicatur apud se trāstransumptum Bullæ habere.

3 Sed modò dubium est primò, quomodo quis Bullæ transumptum apud se habere dicatur.

Respondeo illum dici penes se Bullę transumptum habere, qui illud habet in propria domo, seu in sua Ecclesia: nam res aliqua penes me esse dicitur, quæ in domo mea est. *l. Titia cum testamento. §. Caius, de legat. 3.* & *ibi* Bartol. & alij. Et hoc verum est, etiamsi Bulla detineatur titulo depositi, vel commodati; Summus enim Pontifex præfatis personis præscribit Bullam penes se habere: is autem aliquid penes se habet, qui illud detinet, siue detineat tamquam dominus, siue tamquam depositarius, vel commodatarius. Ita Alter. *lib. 5. disp. 22. cap. 7.* Duardus hic *lib. 3. §. 8. quæst. 3. num. 2. & seq.* & alij.

Ex quo sequitur Parochum, aliúmve confessarium, qui Bullam domi, aut confessionali, in quo pœnitentum confessiones excipit, affixam detinet, satisfacere oneri Bullę. Idem dic de confessariis religiosorum; etiamsi vnum tantùm Bullæ exemplar in monasteriis detineant, modò illud exemplum existat in loco monasterij publico, ad quem liberum sit monacho accedere, dum Bullam legere voluerit: tūc enim singuli religiosi, moraliter loquendo, dicuntur transumptum Bullæ penes se habere.

Secundò sequitur confessarios non teneri Bullam præ manibus habere, aut in pera deferre; sicut enim quis dicitur librum vetitum detinere, seu penes se habere, quamuis illum in pera non gestet; ita, &c.

4 Bullæ transumptū non habens an grauiter peccet.

4 Secundò dubium est, vtrùm prædictæ personæ peccent, non detinendo penes se transumptum Bullæ.

Respondeo duplicem esse DD. sententiam.

Prima est Antonij de Sousa hic *cap. 18. n. 2.* Alterij hîc *disp. 22. cap. 7. col. 3.* existimantium ex vi Bullæ præcisè non peccare mortaliter: tum quia in Bulla nullum extat verbum præceptiuum, sed tantummodo dicitur, *penes se habeant*, quæ loquendi forma potius consilium, quam præceptum denotat: tum quia in Bulla Pij V. adiiciebantur verba præceptiua, quæ hoc tempore sublata sunt: mutatio autem, & diuersitas verborum mutationem dispositionis indicat. *l. de pretio. ff. de publ.* & *l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præstand.* eiusdem sententiæ videntur esse Nauarrus, Sayrus, Alfonsus de Castro, & alij, quos retuli *de legibus disp. 1. quæst. 1. puncto 7. §. 4. num. 10.* asserentes verba imperatiuo modo simpliciter prolata, in legibus non indicare obligationem sub mortali, nisi cadant super materiam ex se obligantem sub mortali.

Dixi, *ex vi Bullæ præcisè:* quia aliunde fieri potest, vt obligentur, vt videlicet sciant casus Bullæ Cœnæ: cùm enim quilibet ea scire teneatur, quæ ad proprium officium pertinent, sequitur confessarios aliosque supradictos Prælatos teneri, Bullam apud se habere, ne aliquis error contingat, ad sciendum ea, quæ in Bulla continentur. Quamquam huic obligationi satisfacere possent, si Bullam apud alium existentem legerent, potest enim quis contenta in Bulla nosse; etiamsi Bullam penes se non habeat.

5 Transumptum Bullæ non habens non peccat, si casus Bullæ memoriter teneat.

5 Ob id præcitati DD. arbitrantur, illum excusari posse à peccato, qui casus Bullæ nouit, etiamsi illam pēnes se non habeat; actus enim agentium non operatur vltra intentionem eorum. *l. in agris. ff. de acquir. domin. & cap. fin. de præbend.* Summus autem Pontifex intendit Bullam detineri, vt contenta in ipsa non ignorentur.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, asserit confessarios, aliosque prædictos teneri sub mortali, ex vi Bullæ, transumptum illius apud se habere. Ratio est, tum quia verba imperatiuo modo prolata in legibus præceptum continent, vt docui *de legibus loco cit. nu. 10.* tum quia Bulla edita est per modum legis: lex autem ex sui natura in materia graui obligat sub mortali, & a consilio contradistinguitur, vt patet ex dictis *de legibus.* Ita Vgolinus hic *3. p. cap. 7. n. 3.* Duardus *lib. 3. §. 8. quæst. 1. num. 3.*

Ad primam rationem primæ sententiæ respondeo, verba imperatiuè prolata importare imperium, & præceptum.

Ad secundam respondeo, mutationem verborum mutationem dispositionis indicare, quoties mutatio est substantialis, id est, quoties mutatur significatio, & verba, quæ remanent, eamdem vim non habent: hic autem remanent verba vim præcepti habentia.

6 Parochus peccat non detinendo apud se trāstransumptum Bullæ; etiāsi nondum sacerdotali ordine insignitus sit.

6 Tertiò dubium est, vtrùm Parochus, qui sacerdotali ordine nondum initiatus est, grauiter peccet, si Bullæ transumptum penes se non habeat. Respondet Vgolinus *loco citato, num. 2.* ex vi Bullæ præcisè non peccare. Ratio est, quia Bulla loquitur de Prælatis, Confessariis, aliisque curam animarum exercentibus: prædictus autem Parochus curam animarum non exercet, nec sacramenta administrat.

Sed mihi probabilius videtur huiusmodi Parochum ex vi Bullæ peccare; quia cui verba dispositionis conueniunt, conuenit etiam dispositio: Bulla autem verbum facit de Rectoribus, & exercentibus curam animarum: Parochus autem capta pacifica beneficij possessione dicitur rector animarum, & potest ea præstare, quæ ad proprium Parochi officiū spectant, exceptis iis, quæ sacros ordines exigunt; potest enim matrimonio assistere, & similia facere, quæ ad animarum curam pertinent. Ex quo patet responsio ad contrariam Vgolini rationem.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Episcopi, Prælati, & Confessarij tenentur Bullam legere, & quæ circa ea cōtinentur percipere.

7 EPiscopi, Parochi, Confessarij, aliique in prima propositione expressi, non solùm tenentur Bullam penes se habere; verùm etiam legere, & quæ in ea continentur percipere. Ratio est, tum quia vana, & inutilis esset Bullæ detentio, nisi ad eam legendam, & percipiendam obligarentur: finis enim, & intentio Summi Pontificis est, vt præfatæ personę casus Bullæ intelligant, vt munus suum ritè obire valeant, & delinquentes excommunicationibus Bullæ irretitos non absoluant: tū quia in Bulla dicitur, *eas diligenter legere, & percipere studeāt.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 Transumpto Bullæ fides adhibenda est.

8 TRansumptis Bullæ fides adhibenda est, tam in iudicio, quàm extra, quæ ipsimet originali Summi Pontificis adhiberetur. Hoc tamen intelligitur, modò transumpta Notarij manu subscripta sint, & sigillo iudicis ordinarij Romanæ Curiæ, vel alterius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munita sint.

Ex quo sequitur, eum qui negaret latam esse excommunicationem ob aliquem casum in Bulla expressum, vt falsificationem litterarum Apostolicarum, aut ob noui vectigalis impositionem, conuinci posse, exhibito Bullæ transumpto manu Notarij publici subscripto, & sigillo iudicis ordinarij, aut alterius personæ in dignitate positæ munito, siue transumptum manu scriptum sit, siue typis impressum, vt patet ex illa particula, *etiam impressis.*

9 Sed

9 Hoc tamẽ intelligitur, modo trãsumptum Bullæ munitum sit manu publici Notarij, & sigillo iudicis.

9 Sed modò dubium est primò, vtrùm transumpto Bullæ fides necessariò adhibenda sit, si manu publici Notarij subscriptum sit: non autem munitum sigillo iudicis, &c.

Respondendum censeo negatiuè; quia vtrumque in Bulla copulatiuè præscribitur, ibi, *Notarij publici manu subscriptis, & sigillo iudicis*, &c.

Hoc tamen ego limitandum censeo, nisi de rei veritate aliunde constet: nam si iudici aliunde constet de casibus Bullæ, necessariam non arbitror Bullæ authenticæ exhibitionem ad conuincendum reum.

10 Dignitatem habere quænã personæ dicantur.

10 Tertiò dubium est, quænam personæ censeantur in dignitate constitutæ; ita vt transumpto Bullæ, ipsius sigillo munito, fides adhibenda sit.

Respondeo nomine personæ in dignitate constitutæ, seu habentis dignitatem, illam intelligi, quæ præeminentiam habet cum administratione, vel iurisdictione. *l. honor. ff. de muner. & honor.* Ita Panormitanus, Felinus, & alij *in cap. cùm accessissent. de constitut. & cap. ad aures, de rescript.* Oldradus *consil.* 150. quod incipit, *in Ecclesia Valentina*, quem citat & sequitur Alterius hic *disp.* 22. *cap.* 7. *ad finem*, Duardus hic *lib.* 3. §. 8. *quæst.* 4. *n.* 1. Rebuffus, Hoieda, & alij quamplures apud Gonzalez *ad regul.* 8. *gloss.* 5. §. 11. *n.* 4.

Ex quo sequitur, Episcopos, Vicarios, Generales, Abbates, Priores, Guardianos, aliosque religiosorum præfectos, administrationem, & iurisdictionem habentes vocari constitutos in dignitate. Secus dicendum est de Parochis, aliisque simplicibus sacerdotibus: isti enim iurisdictionem in foro externo non habent; consequenter neque dignitatem. Idem sentiendum putat Duardus de Archipresbyteris, Archidiaconis, Primiceriis, & his similibus, qui solo nomine, iuxta loci consuetudinem, dignitatem habere dicuntur: isti enim, propriè loquendo, non dicuntur personæ in dignitate constitutæ. Contrarium tamen sentire videtur Azor. 2. *p. lib.* 3. *c.* 13. *quæsito* 2. vbi ostendit non solùm illos censeri in dignitate constitutos, qui iurisdictionem habent; verum etiam qui honorificum locum, & sedem in choro tenent, in consessu, in comitiis, in conuentibus; aut qui in sententia ferenda, in publicis supplicationibus, in incessu ceteris antecellunt. Sed de hac re infra, dum loquar de obligatione ad clausuram seruandam cum Sanchez & aliis.

QVARTA PROPOSITIO.

11 Bullam materialem perfringẽs, vel coinquinans, an peccet.

11 QVi Bullam ipsam materialem perfringit, aut contra ipsam ire præsumit, grauiter peccat. Ratio est, quia id vetitum est in Bulla sub indignatione omnipotentis Dei, & Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli. Hæc autem loquendi forma indicat prohibitionem sub mortali: indignatio enim Dei non incurritur, nisi ob grauem culpam; peccatum enim veniale non tollit gratiam, & amicitiam Dei, vt pluribus alibi docui, idemque in specie tradit Vgolinus hic §. 2. *n.* 2. Duardus hic *quæst. vlt.* Alterius *disp.* 22. *cap.* 8.

Hinc sequitur primò, illum, qui Bullam conscindit, peccare grauiter, hic enim dicitur infringere. Idem dic de illo, qui Bullam inficere, coinquinare, aut delere præsumit: hic enim dicitur ire contra paginam Bullæ, vt in textu habetur.

Hoc tamen intelligitur primò, modò id sciens, & volens faciat: ignorantia enim, & inaduertentia excusant; quia in textu dicitur, *ausu temerario*.

Secundò intelligitur, nisi adsit paruitas materiæ: hæc enim à mortali excusat, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis*, contra Duardũ hic *quæst.* 6. *n.* 1. & Alterium, aliter sentientes in præsenti casu.

Tertiò intelligitur, modò id fiat prauo animo, seu fine, aut sine iusta causa. Nam illa verba, *ausu temerario*, important dolum, & malitiam. Quamobrem qui absque vllo prauo affectu Bullam apud se inuentam comburit, aut alia ratione destruit, eò quòd illa non indigeat, non videtur reus lethalis culpæ. Alter hic *cap.* 8. *col.* 2. *disp.* 22. & alij.

Secundò sequitur illum grauiter peccare, qui asserit Summum Pontificem non potuisse hanc Bullam edere, aut qui contra Bullam insurgit, seu impugnat: hic enim dicitur Bullæ contraire. Idem sentiendum putant Duardus, Alterius, Antonius de Sousa, Vgolinus, & alij *in hoc* §. de eo, qui contenta in Bulla non obseruat: hic enim dicitur Bullæ contraire.

12 Verbum *contraire* quid significet.

12 Ego verò sentio verbum, *contraire*, potius adhiberi ad significandam externam actionem in Bullam, quàm aliam actionem, præcedentium canonum dispositioni contrariam; licet enim, qui Bullæ dispositionem non seruat, lethalem culpam, & censuram Bullę incurrat; nihilominus non videtur cõtra hunc vltimum §. delinquere: tum quia hic editus videtur ad comprimendam illorum audaciam, qui iniuriosam aliquam actionem contra ipsummet Bullæ exemplar faciunt: nam ex huiusmodi actione, animi maximè deprauati signum datur, & ea, quæ in Bulla cõtinentur, paruipendendi occasio exhibetur: tum quia Summus Pontifex in hæc verba loquitur. *Nulli omnino hominum liceat hanc paginam infringere, vel ei ausu temerario contraire.* nomine autem *paginæ* non intelligitur simpliciter dispositio Bullę, sed ipsum materiale exemplar, cui Summus Pontifex debitam reuerentiam exhiberi intendit.

Tertiò sequitur, illum grauiter peccare, qui Bullam ad valuas Ecclesiæ affixam amouere, aut illam è manibus sacerdotis volentis illam publicare, extrahere præsumit, ne publicetur: hic enim se opponit paginæ Bullæ. Idem sentiendum putant Duardus *q.* 6. & Alter. *hic* de eo, qui Bullam in terris suis non seruari contendit.

13 Infringẽs aut impugnans Bullã præter grauem culpã, puniendus est pœna Summi Põtificis arbitraria.

13 Rogabis, vtrùm infringens, aut impugnans Bullam, præter lethalem culpam, aliqua pœna puniendus sit.

Respondeo puniendum esse pœna Summi Pontificis arbitraria: tum quia, qui contra Summi Pontificis constitutionem delinquit, pœnam meretur; cùm autem hæc pœna non sit in Bulla taxata, & ipso iure imposita, vt patet ex illis verbis futuri temporis, *nouerit se incursurum*, legitimo superioris iudicio definienda erit: tum quia verbum *indignationis* absolutè prolatum, pœnam arbitrariam significare solet. Ita Baldus *in l. cunctos populos, C. de summa Trinit. & fide Cathol. in noua repetitione in lect.* Glossa *in extrauaganti* 1. *inter communes, verbo indignationem, de censib.* & alij, quos citat, & sequitur Alterius hic *disp.* 22. *cap.* 8.

col. 4. & 5. Quamquam Martin. Laudens. *quæst.* 18. & alij putant impugnantem, seu contrauenientem deponendum esse.

Et hæc de tota Cœnæ Domini Bulla satis, quæ peritiorum iudicio, & Sanctæ Matris Ecclesiæ correctioni, ac censuræ semper subiici, & submitti volo.

DISPVTATIO II.

De excommunicationibus omnibus in particulari extra Bullam Cœnæ Domini.

IN enumerandis excommunicationibus hunc ordinem instituam.

Primò innuam regulas quasdam in genere seruandas, dum iubemur certum delinquentium genus denuntiare, aut restitutionem facere.

Secundò enumerabo excommunicationes nemini reseruatas, quæ vtplurimum sunt communes omnibus.

Tertiò excommunicationes Papæ reseruatas, quæ sunt communes omnibus.

Quartò excommunicationes non reseruatas contra clericos.

Quintò excommunicationes contra clericos Papæ reseruatas.

Sextò excommunicationes non reseruatas contra Episcopos, & Prælatos Ecclesiasticos.

Septimò excommunicationes reseruatas contra Cardinales, Episcopos, Prælatos, & officiales Ecclesiasticos.

Octauò excommunicationes non reseruatas contra religiosos.

Nonò excommunicationes contra religiosos Papæ reseruatas.

Decimò excommunicationes non reseruatas contra iudices, magistratus, & dominos temporales.

Vndecimò excommunicationes non reseruatas contra dominos temporales.

QVÆSTIO I.

De iis, quæ seruanda sunt in monitoriis, vel edictis, ad aliquem denuntiandum, vel ad restitutiones faciendas editis.

HOc in loco priùs agendum esset de iis, quæ seruanda sunt in monitoriis, aut edictis, dum iubemur aliquem denuntiare; sed quia hæc fusè satis explicata sunt *in lib. variar. tract. disp.* 6. vbi etiam exposui obligationem denuntiandi hæreticos, aut confessarios ad turpia in confessione sollicitantes, opus non est vt in his explicandis iterum detinear, præsertim cùm Lector facilè possit consulere, quæ ibi tradidi: hic solùm explicabo excommunicationem quæ incurritur, dum ab homine iubemur sub excommunicatione restitutionem facere.

PVNCTVM VNICVM.

De excommunicatione quæ ab homine fertur ad restitutiones faciendas.

QVamuis ea, quæ ad huius puncti solutionem faciunt, magna ex parte soluta remaneant ex alibi dictis, nihilominus quia ista excommunicatio frequens esse solet, de ea hic disserã. Explicabo igitur

Primò, vtrùm excommunicatio ferri possit pro causa temporali.

Secundò, à quo ferri debeat.

Tertiò, vtrùm contra personam determinatam ferri possit.

Quartò, quibus de causis ferri debeat.

Quintò, quibus de causis possit quis ab huiusmodi excommunicatione excusari.

PRIMA PROPOSITIO.

1 EXcommunicatio ferri potest pro causa temporali, modò intentio ferentis sit recta, & non spectet rem temporalem, tamquã finem. Ratio desumitur, tum ex praxi Ecclesiæ: tum ex Tridentino *sess.* 25. *cap.* 3. *de reform.* vbi asserit, hanc consuetudinem esse in Ecclesia ferendi excommunicationem ad finem reuelationis, aut pro deperditis, seu subtractis rebus, & hanc consuetudinem honestam, & iustam esse supponit, sed magna cum circumspectione exercẽdam: tum quia vsus huiusmodi excõmunicationis vtilis esse potest non solùm illi, in cuius gratiam conceditur, verùm etiam illi, contra quem fertur, vt scilicet timore excommunicationis incurrendæ à culpa recedat, rem alienam restituat, & superiori præcipienti debitam præstet obedientiam.

1 Excommunicatio ferri potest pro causa temporali, modò intentio ferentis sit recta.

Dixi, *modò intentio ferentis sit recta, & non respiciat rem temporalem, tamquam finem.* Ratio est, quia, licet materia præcepti Ecclesiastici, aut censuræ possit esse res temporalis, & materialis; nihilominus finis censuræ debet esse spiritualis: tum quia potestas Ecclesiastica directè versatur circa spiritualia, & censura non est pœna temporalis, sed spiritualis; ergo par est, vt ad spiritualia dirigatur, præsertim ad salutem delinquentis, iuxta illud 1. ad Corinth. 1. *vt resurgat à peccato, & saluus fiat in die Domini.* Ita S. Thomas *in* 4. *dist.* 18. *quæst.* 2. *art.* 1. *quæstiuncula* 3. Suarez *de censuris. disp.* 20. *sect.* 1. *n.* 7. *& seqq.* Filliucius *tract.* 16. *c.* 1. *quæst.* 6. Alterius *lib.* 3. *disp.* 1. *cap.* 6. *col.* 2. *&* 6. *vers. sed oritur difficultas.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 EXcommunicatio, quæ ad restitutiones faciendas imponitur, ferri debet à Summo Põtifice, vel ab Episcopo, non autem à Prælatis Episcopo inferioribus. Ratio est, quia licet aliqui Prælati, Episcopo inferiores, iurisdictionem ferendi censuras habeant, vt docui *de censuris in genere, quæst.* 1. *puncto* 2. nihilominus Concilium Tridentinum *sess.* 25. *c.* 3. præscribit, vt à nemine prorsus, præterquam ab Episcopo, huiusmodi excommunicatio feratur. Ex quo sequitur Visitatores, Archipresbyteros, Archidiaconos, aliosque Episcopo inferiores non posse huiusmodi excommunicationem ferre.

2 Quisnam possit excommunicationem ferre ad restitutiones faciendas.

3 Sed modò dubium est, vtrùm Vicarius Episcopi, aut Capitulum Sede vacante, aut Abbates, seu Prælati iurisdictionem Episcopalem habentes, possint huiusmodi excommunicationem ferre.

3 Vicarius Episcopi potest excommunicationem ferre cõtra eos qui non restituunt.

Respondeo Vicarium generalem Episcopi, aut etiam Vicarium, à Capitulo constitutum, Sede vacãte, posse huiusmodi excommunicationem ferre. Ratio est, tum quia, dum aliquid Episcopo conceditur,

nulla facta mentione, vt per seipsum faciat, & non per alium, potest per alium facere; consequenter potest hanc facultatem suo Vicario concedere; est enim vnum, & idem tribunal, & eadem iurisdictio. *cap. 2. de consuetud. in 6.* sicque colligitur ex Tridentino *sess. 24. cap. 6.* vbi Concilium volens excludere Vicarium dixit, *Episcopis tantùm, & non eorum Vicariis sit permissum.* Idemque tenet Iacobus Sbrotius *de officio Vicarij lib. 2. quæst. 43. num. 29.* Felinus, Francus, & alij apud Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 29. num. 16.* tum quia id expresè declaratum est ab Illustrissima Cardinalium Congregatione 2. *Februarij* 1582. teste Sbrotio, & aliis: tum quia cognitio causarum matrimonialium pertinet etiam ad Vicarium generalem Episcopi, licet in Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 20.* ad solos Episcopos pertinere dicatur, & multis probat Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 29. n. 18.* ergo ad eumdem etiam pertinet potestas excommunicandi. Ita Suarez *de censuris disp. 19. sect. 1. num. 2.* Sanchez *loco cit. num. 16.* Gutierez *lib. 1. canonic. quæst. cap. 11. num. 8.* Rodriquez *in summa 1. p. cap. 79. num. 1.* Henriquez *in summa lib. 13. cap. 17. num. 4.* Iacobus Sbrotius *de offic. Vicarij lib. 2. quæst. 171. per totam*, Sayrus *de censuris lib. 1. cap. 9. num. 33. vers. primum est*, Filliucius *tract. 14. cap. 1. quæsito 1. num. 2.* & Alterius *loco citato col. 3.* contra Bañem *2. 2. quæst. 66. art. 6. fol. 404. col. 2.*

4 Eadem facultas competit Vicario Capituli, Sede vacãte, & aliis Prælatis exemptis, iurisdictionẽ Episcopalẽ habentibus.

4 Imò eamdem facultatem Vicario Capituli, Sede vacante constituto iuxta formam Tridentini competere censuit Illustrissimorum Cardinalium Congregatio *anno* 1586. 14. *Augusti*, cuius declarationis mentionem faciunt Sayrus, & Filliucius *locis citatis*. Eamdem potestatem extendunt Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citatis* ad Abbates, aliosque Prælatos exemptos, iurisdictionem Episcopalem habentes; isti enim iurisdictione Episcopali gaudent. Quamquam contrarium sustinent Henriquez, & Sayrus *locis citatis*.

TERTIA PROPOSITIO.

5 Excommunicatio, quæ ad restitutiones faciendas imponitur, ferri potest etiã contra personam determinatam.

5 EXcommunicatio, quæ ad restitutiones faciendas imponitur, licet, regulariter loquendo, ferri debeat contra personas indeterminatas, quæcumque illæ sint; nihilominus ferri etiam potest contra determinatam personam, præsertim si persona sit Ecclesiastica: cùm enim persona Ecclesiastica iudicio Ecclesiæ subiiciatur, potest ab Ecclesia cogi, seu puniri pœna censurarum Ecclesiastica. Si verò persona sit laica, & certa, Episcopus potest contra illam, excommunicationem validè ferre; quia cùm censura grauis non feratur, nisi in delinquentes, & contumaces, & ad Ecclesiam pertineat quælibet delicta corrigere, *cap. nouit, de iudiciis*, sequitur posse censuram contra huiusmodi personam validè ferre. Dico *validè*, quia licitè non potest censurã contra personam laicam determinatam ferre, nisi rationabilis aliqua causa aliud suadeat; cùm huiusmodi persona coram suo iudice laico prius conueniri debeat, *cap. causam, qui filij sint legitimi*; cumque huiusmodi censuræ ferri soleant in subsidium iuris alterius, par est, vt ius habens, prius suum ius coram iudice rei prosequatur, ne ordo gubernationis confundatur. Ita Doctores statim citandi.

6 Episcopus iusta de causa potest personam laicam determinatam excommunicare.

6 Dixi, *nisi rationabilis aliqua causa aliud suadeat.* nam iusta concurrente causa potest Episcopus personam laicam determinatam excommunicare; quia quælibet delicta sibi subditorum corrigere potest. Quamobrem Ecclesia potest excommunicare laicam personam certam, quoties laicus iudex contra huiusmodi personam agere negligit; Ecclesia enim potest, in defectum laicæ potestatis, iurisdictionem suam in non subditos exercere, vt patet ex dictis *de legibus, disp. 1. quæst. 1. puncto 6.* neque in hoc casu ordinem gubernationis confundit; quia id agit in defectum alterius. Idem valet, si persona illa certa abest à territorio Principis, & ab eo ad restitutionem cogi non potest. Idem etiam militat in Principe, nullum in temporalibus superiorem habente a quo iudicari, & cogi valeat: tunc enim Ecclesiasticus iudex potest contra ipsum per censuras agere, vt ex ratione sæpiùs repetita liquidò constat. Idemque docet Bellarminus *lib. 5. de Pontifice cap. 6. 7. & 8.* Suarez *de censuris disp. 20. sect. 1. num. 13. & sequent.* Filliucius *loco citato, quæsito 4. num. 8. & sequent.* Alterius *lib. 3. disp. 1. cap. 6. col. 6. & 7. versic. sed hic quærere posset.*

QVARTA PROPOSITIO.

7 Assignatur causa, propter quas ferri potest excommunicatio pro causa temporali.

7 CAusa, ob quam huiusmodi excommunicatio fertur, triplex assignari potest.

Prima est, vt delictum commissum emendetur, e.g. vt restituatur malè ablatum.

Secunda, vt malum, quod futurum timetur, euitetur, vt si excommunicatio hoc pacto feratur: Qui sacrilegium furtum commiserit, excommunicationem incurrat.

Tertia, vt damnum temporale alterius præcaueatur, vt si præcipiatur scripturas aliquas, ad ius alterius facientes, detegi. Vide Filliucium *loco citato num. 4.* & Suarez *num. 4.* & Alterium *loco citato col. 4. & 5.* vbi etiam ostendunt, vtrùm huiusmodi excommunicatio supponat peccatum aliàs prohibitum, an satis sit peccatum tunc temporis incurri ob transgressionem præcepti sub excommunicatione impositi. Sed de hac re satis egi *in tract. de censuris in communi quæst. 1. puncto 3.*

QVINTA PROPOSITIO.

8 Assignãtur causæ excusantes ab incurrenda excommunicatione lata ad restitutiones faciendas.

8 MVltæ causæ à prædicta excommunicationis pœna incurrenda excusantes assignari possunt.

Prima est ignorantia tam iuris, quàm facti, vel etiam pœnæ, vt pluribus ostendi *de censuris in genere disp. 1. q. 2. puncto 1. & de peccatis disp. 2. quæst. 8. puncto 3.*

Secunda est, legitima appellatio, de qua *in tract. de censuris in genere loco citato puncto 2.*

Tertia est, consensus illius, in cuius fauorem lata est excommunicatio; de qua re satis *de censuris loco cit. puncto 4. & disp. 2. quæst. 4. puncto 1. num. 24.*

Quarta est, metus grauis, de quo sufficienter egi *de censuris loco cit. puncto 3. num. 2.*

Quinta est, iusta compensatio, de qua *puncto præcod. reg. 10. num. 18. & seqq. & de contract. disp. 1. quæst. vlt. puncto 2. §. 2. n. 10. & seqq.*

Sexta est, impotentia physica, aut moralis, de qua *in tract. de censuris loco cit. puncto 3. n. 1. & de peccatis disp. 2. quæst. 8. puncto 1. & de restitutione disp. 1. quæst. vltima punct. 1. num. 20. & seqq.* Ratio est, quia impotentia tam physica, quàm moralis excusat à peccato: impossibilium enim non est obligatio, *de regul. iur. in 6.* ergo etiam excusat à censura, quæ ob mortale peccatum incurritur. Quid autem nomine impotentiæ physicæ, & moralis intelligatur, *ibidem* explicatum est.

9. 10 Pensionarius qui termino præfixo nõ potuit pensionem soluere excusatur ab excommunicatione.

9 Hinc sequitur primò, eum, qui termino præfixo pensionem soluere non potuit, excommunicationis laqueo in conscientia obstrictum non remanere. Ratio est, tum quia impotentia excusat à censuris incurrendis: tum quia censura incurritur ob contumaciam; qui autem restitutionem ob impotentiam omittit, non dicitur contumax: contumacia enim supponit voluntarium: hoc autem non reperitur in eo, qui ad restituendum impotens est: cum hic inuoluntariè solutionem omittat: tum quia, qui se obligationi contrahendæ excõmunicationis submittit, censetur se submittere cum hac tacita conditione, si voluntariè omisero solutionem, seu modò sim soluendo, vt benè Suarez *tom. 5. de censur. disp. 20. sect. 2. nu. 7. vers. altera dubitatio*, Filliucius *tract. 14. cap. 1. quæsito 8. num. 19.* Alterius *lib. 3. disp. 1. cap. 7. col. 4. dub. 4.* & alij.

Addo idem defendi posse, etiamsi is, qui ad restituendum impotens est, ita sit affectus, vt nollet restituere, etiamsi potens esset ad soluendum. Ratio est, tum quia promissio, qua se obligauit ad pensionem soluendam, retinet adhuc tacitam illam conditionem, modò sim soluendo: tum quia omissio solutionis hic, & nunc non prouenit ab illo affectu, sed ab impotentia: consequenter non subiicitur excommunicationi.

10 Secundò sequitur, etiam illos, qui se in forma Cameræ obligarunt ad soluendam pensionem, in foro conscientiæ non contrahere excommunicationem, si ob impotentiam solutionem pensionis termino præfixo omittant: militant enim eædem rationes, vt benè Suarez *tom. 5. de censuris disp. 20. sect. 2. num. 7. vers. altera dubitatio*, Filliucius *tract. 14. cap. 1. quæsito 8. num. 19.* Quamquam in foro externo præsumetur excommunicatus, quia constat de omissione solutionis, & reo incumbit onus probandi suam impotentiam. Gomez *de annal. poss. quæst. 53.* in foro verò conscientiæ non ligatur, si re ipsa sit impotens: si verò non sit impotens, ligatur lapso termino, & secuta sententia. Quod vt melius intelligatur,

11 Pensionarius excusatur à præfata excommunicatione, nõ soluendo pensionem donec is, qui ius pẽsionis habet declaret cũ decreto iudicis velle excommunicationem à pẽsionario incurri.

11 Obserua circa hunc casum, in quo excommunicatio contrahitur ob non solutam tempore præscripto pensionem, vsu Curiæ receptum esse, vt elapso termino ad soluendum præscripto in prædicta obligatione in forma Curiæ excommunicatio contracta non censeatur, donec creditor declaret per sententiam eiusdem Cameræ Apostolicæ, se velle, vt debitor excommunicationem incurrat; æquitati enim consentaneum fuit praxim introducere, vt ista excommunicatio non incurratur, donec creditor hoc pacto suam mentem declaret: cùm enim ista excommunicatio in fauorem creditoris concessa fuerit, iure merito potuit hic vsus introduci, vt ista excommunicatio non incurratur, donec creditor prædicta forma cum decreto iudicis mentẽ suam aperiat, & cum hoc rigore debitum petat. Ita Nauarr. *cap. 23. num. 104.* Couarr. *cap. Alma mater 1. p. §. 10. num. 7.* Suarez *loco cit. num. 10. vers. atque ob hanc.* Filliucius *loco cit. num. 10. & seq.* Alterius *lib. 3. disp. 1. c. 7 dub. 4.* & alij, contra Gigantem *de pensionibus quæst. 77. n. 1. & seq.*

12 Pensionarius, qui ob non solutam pensionem declaratur excõmunicatus, nõ censetur excõmunicatus à die qua est in mora soluendi, sed solum dum creditor declarat velle, vt debitor excommunicationem incurrat.

12 Addunt tamen Nauarrus *loco cit.* & Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 27. n. 151.* prædictam excommunicationẽ retrotrahi ad tempus, in quo debitor fuit in mora soluendi, vt si debitor non soluit in festo Annuntiationis, qui erat terminus ad pensionem soluendam determinatus, & creditor post sex menses per sententiam Cameræ declaret debitorem excommunicatum, Nauarrus, & Lessius putant excommunicationem retrotrahi ad festum Annuntiationis. Sed hoc mihi non probatur: cùm enim debitor ante præfatam declarationem non esset excommunicatus, vt ex stylo Curæ probatum est, asserendum non est, excommunicationem ad prædictum tempus retrotrahi: nam si ad illum terminum retrotraheretur, id fieret fictione iuris. In foro autem conscientiæ, præsertim in materia censurarum, non est locus fictioni, sed veritati, vt benè Suarez *loco cit. n. 11.* Alterius *col. 7.* & Couarr. *loco cit. nu. 6.* Sed de hac re plura, dum agam de excommunicatione, quæ ob simoniæ labem contrahitur.

Obiicies contra secundam illationem, qui obligatur in forma Cameræ, cedit iuri, quod sibi competit, ex *cap. Odoardus, de solutionibus.* ergo pensionarius, qui se obligauit in forma Cameræ ad soluendum certo tempore pensionem, non excusatur ab incurrenda excõmunicatione ob impotentiam, non solùm in foro externo, verùm etiam in foro conscientiæ: alioquin vana, & inutilis esset renuntiatio iuris sibi concessi *in cap. Odoardus, cit.*

Vt ista obiectio facilius intelligatur, aduertendum est, *in cap. Odoardus, citato*, ad vitandam excommunicationem, & carcerum seruitutem, sancitum esse, vt clericus, qui propter inopiam non potest debita soluere, non excommunicetur: sed idoneam cautionem præstet persoluendi prædicta debita, si ad pinguiorem fortunam venerit. Ideò beneficiarius debitor petere solet a suo Ordinario, vt assignata sibi congrua sustentatione, reliquos fructus ad debita soluenda applicet, donec creditoribus integrè satisfactum sit: interim verò inhibeat, ne creditores ipsum vexent.

Vis ergo obiectionis in hoc posita est, si pensionarius obligat se ad soluendum, non obstante *cap. Odoardus*, id est, non obstante iure quo posset sibi conuenientia suo statui reseruare, sequitur ipsum pensionarium teneri ad pensionem, etiamsi soluta pensione sibi non superfit necessarium, vel congruum ad sustentationem: consequenter obstringitur excommunicatione, etiamsi ob impotentiam non soluat.

Respondeo impotentiam duplicem esse, physicam, & moralem. Impotentia physica est illa, in qua debitor simpliciter soluere non potest; impotentia verò moralis est illa, in qua debitor sine graui incommodo soluere non potest. Multi tamen DD. in impotentia morali latitudinem, seu varios gradus assignant.

Primus

4 Impediẽs feminam ne votũ faciat ingrediendi religionem, nõ incurrit excommunicationẽ.

4 Tertiò dubium est, vtrùm impediens feminam, ne faciat votum ingrediendi monasterium, aut assumendi habitum religiosum, incidat in istam excommunicationem.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia hic videtur solùm remotè, & indirectè impedire professionem: tum quia si Concilium Trid. intelligeretur de impediente votum simplex, apertiùs, & clariùs locutum fuisset. Quamobrem illa particula, *voti emittendi*, addita videtur ad comprehendendum omnem modum, seu statum religionum, seu personarum monialium: nam aliquæ professionem emittunt susceptione veli, alię statum illum sine veli susceptione assumunt, vt benè Suarez, Filliucius, & Sanchez *locis citatis*.

5 Retrahens feminam solis precibus à religione, non incurrit excommunicationem.

5 Quartò dubium est, vtrùm ista excommunicatio incurratur ab eo, qui feminam solis precibus à religione retrahit.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia non dicitur impedire voluntatem, cùm preces voluntarium non auferant; consequenter femina sponte nolit religionem, positis precibus, suscipere.

6 Feminam dolo retrahens à religione, incurrit excommunicationem.

6 Secus dicendum est, si dolo retrahatur. Ratio est, tum quia dolus voluntarium aufert, vt alibi ostensum est: tum quia Concilium Tridentinum expresè excommunicat impedientes quocumque modo: dolus autem genus quoddam est impedimenti. Ita Sanchez *in opere morali lib. 4. cap. 4. num. 1. §. ad finem.* vbi refert Salonium 2. 2. *quæst. 62. art. 2. controuersia 3. infine.*

7 Impediens aliquem ne votum religionis cõmittat, non ligatur excommunicatione.

7 Quintò dubium est, vtrùm impediens aliquem virum ne votum religionis emittat, in istam excommunicationem incidat.

Respondeo negatiuè, vt patet ex dictis *in puncto proximè præcedenti.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Enumerantur personæ, quæ huic excõmunicationi subiiciuntur.

8 OMnes, & singuli iniustè impedientes feminam, ne religionem assumat, seu professionem emittat, excommunicationem huius decreti contrahunt. Ratio est, quia Concilium indistinctè, & indefinitè loquitur.

Dixi *iniustè*, quia Concilium loquitur de impedientibus sine iusta causa. Quamobrem, si coniux, aut pater, aut alius impediat feminam, ne, consummato matrimonio, religionem ingrediatur, non subiicitur huic excommunicationi, quia non impedit sine iusta causa, vt benè Sanchez *loco citato num.* 10.

Vtrùm verò parentes impedientes filiam, ne professionem emittat, præfatam excommunicationem incurrant, patet ex dictis *§. præcedenti numero* 10.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra impedientes visitatores monialium in suo munere.

IN *Clementina, Attendentes, de statu monach.* Summus Pontifex inter cętera statuit, ne quis visitatores monialium in munere visitationis impedire audeat sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, vt patet ex illis verbis, *si qui verò visitatores ipsos in præmissis impedire præsumpserit, seu aliquo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso facto excommunicationis sententiam se nouerint incursuros, priuilegys, statutis, & consuetudinibus quibuscumque in contrarium minimè valituris.*

Multa hoc in loco disputari possent circa visitationem monialium, & religiosorum: sed quia rem nostram directè non attingunt, ea tantummodo hic percurram, quæ ad istius excommunicationis intelligentiam pertinent, reliqua videri possunt apud Rodriquez *quæst. regul. 10. 2, 3. & 4.* vbi de hac re satis fusè disputat. Hic solum aduertere volo,

2 Monialiũ visitandarũ munus ad quem pertineat.

1 Munus visitandi moniales in monasteriis non exemptis spectare ad Ordinarium auctoritate ordinaria; in exemptis verò, & immediatè subiectis Summo Pontifici, pertinere ad eumdem Ordinarium auctoritate delegata: sic enim decernitur in hac Clementina, ibi, *hoc igitur sacro approbante Concilio*, &c. In exemptis verò, quæ non sunt immediatè subiecta Ordinario, sed religiosis, aut aliis, ius visitandi competit Prælatis ipsarum; sicut enim illi ius habent cogendi clausuram, vt infra suo loco docebo; ita etiam ius habent visitandi. Ita Suarez *disp. 23. sect. 5. num. 9.* Filliucius *tract. 14. cap. 5. quæsito 4. num. 73.* Sayrus *lib. 3. cap. 35. num. 14.* Sanchez, Rodriquez, & alij quamplures, quos in simili retuli *de clausurâ*. Hoc posito explicabo materiam, & subiectum istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est impedire visitatorem in iis, quæ pertinent ad monialium, circa voluptuosam vitam, reformationem, & ad deuotum, & debitum virtutum famulatũ Deo præstandum, vt in textu dicitur: cum autem multis modis fieri possit, vt huiusmodi impedimentum inducatur, vt constat ex dictis in simili in expositione Bullæ Cœnæ, sequitur tot modis incurri posse huius canonis excommunicationem, quot modis impedimentum circa prędicta præstari potest.

3 Impedire intendens visitatorem monialium nõ incurrit excommunicationẽ, quia requiritur effectus consummatus

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm ista excommunicatio incurratur ob solum animum, aut conatum impediendi.

Respondeo negatiuè, quia ad incurrendam excommunicationem requiritur effectus consummatus sub censura prohibitus: effectus autem sub censura prohibitus in hoc textu non est attentatio, animus, & conatus, sed ipsummet impedimentum: in textu enim dicitur, *impedire præsumpserint.*

4 Impediẽs visitatorem monialium nõ incurrit excommunicationẽ, si monitione præmissa cesset impedire.

4 Secundò dubium est, vtrùm ista excommunicatio incurratur statim, ac impedimentum in visitatione monialium appositum fuit.

Respondeo negatiuè, sed requiri monitionem, qua præmissa, si impediens non cessat impedire, aut non reuocat impedimentum, statim excommunicationis pœna ligatur, ibi, *nisi moniti resipiscant, ipso facto excommunicationis sententiam se nouerint incursuros.*

Obserua tamen non sufficere, vt ista monitio fiat, antequã apponatur impedimentum, sed subsequi debet positionem impedimenti, ita vt Prælatus admoneat ipsum impedientem, vt cesset ab impedimento. Ratio est, quia in textu dicitur, *nisi moniti resipiscant.* is autem non dicitur resipiscere, qui non deliquit, seu non impediuit. Ita Sayrus *li. 3. c. 35. n. 14.* Suarez *disp. 23. sect. 5. n. 9.* Filliucius *loc. cit.* Nauar. *c. 27. nu. 140. excomm. 38.* & alij.

Ex quo sequitur istam excommunicationem non incurri, dum visitator admonet moniales, vt parent se ad visitationem, nec vlla visitatorem impedire audeat; facta autem huiusmodi admonitione, aliqua visitatorem impedire præsumit. Ratio cur ista excommunicatio in hoc casu non incurratur, est, quia admonitio præcessit impedimentum. Ita DD. citati.

5 Monitio specialis an requiratur ad incurrẽdam excõmunicationem dum quis impedit visitatorem monialium in suo munere.

5 Rogabis primò, vtrùm requiratur monitio specialis.

Respondeo sufficere generalem, & non requiri specialem, & particularem. Ratio est, quia textus non præscribit monitionem particularem, & specialem, sed simpliciter, & indistinctè loquitur de monitione; ergo sufficit generalis: nam vbi ius non distinguit, neque nos distinguere debemus. Ita Sayrus, Suarez, Nauar. & Filliucius *locis citatis*, & alij.

6 Monitio quotuplex requiratur, vt impediẽs visitatorem monialium in suo munere liget excommunicatione.

6 Rogabis secundò, quotuplex monitio fieri debeat.

Respondeo triplicem, vel vnam pro triplici. Ratio est, quia vbi ius monitionem iuridicam requirit, intelligendum est de monitione canonicè facienda: monitio autem canonica est trina, vel vna pro trina, nisi aliud necessitas suadeat, vt dictum est *de censuris in genere.* Ita Suarez, Filliucius *locis citatis*, & alij, quos retuli *de censuris in genere*, & alibi.

7 Monitio à quonã fieri debeat, dũ quis impedit visitatorem monialium in suo munere.

7 Rogabis tertiò, à quonam fieri debeat ista monitio.

Respondeo faciendam esse ab ipso visitatore, vel ab eius superiore in ea causa. Ratio est, quia monitio debet esse iuridica: illa autem dicitur iuridica, quæ fit à legitimo superiore; legitimus autem superior in ea causa est visitator, vel etiam eius superior in iurisdictione. Ita ex parte Syluester *verbo excommunicatio 9. num. 74. §. 39.* Angelus *verbo excommunicatio 7. casu 39.* Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Quænam personæ huic excõmunicationi subiiciãtur impediendo visitatorẽ monialium, in visitationis munere.

8 OMnes, & singuli præsumentes impedire visitatorem monialium in visitationis munere, excommunicationis pœnam incurrunt, nisi post impedimentum, moniti resipiscant. Ratio cur isti omnes excommunicationem contrahant, est quia textus generaliter loquitur. Ita communiter DD.

Ex quo sequitur non solùm viros cuiuscumque conditionis; verùm etiam feminas, etiam ipsasmet moniales, huic pœnæ subiici impediendo visitatores, ne visitationis munus exequantur.

Neque obstat in textu apponi verba masculini generis: nam in dispositione iuris masculinum concipit femininum, vt aliàs sæpius dictum est.

Ad istam tamen excommunicationem incurrendam prærequiritur præsumptio, ibi, *præsumpserint*; consequenter quæuis ignorantia excusat præter affectatam coniunctam cum ingenti temeritate.

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra eos, qui vocati ad dirigendas moniales in electionibus non abstinent ab iis, ex quibus discordiæ oriri, vel orta nutriri possunt circa electiones.

ISta excommunicatio habetur *in cap. indemnitatibus. vers. postremò, de elect. & elect. potest.* ibi, *postremò hi, quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus moniales eadem deinceps contigerit euocari, ab his prorsus abstineant, per qua inter eas super faciendis ipsis electionibus oriri possit discordia, vel exorta nutriri*; circa quam excõmunicationem duo explicabo.

Primò, quæ sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones hic fieri prohibeantur.

Secundò, quódnam sit istius excommunicationis subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excõmunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis est actio, per quam oriri potest discordia circa faciendas electiones inter moniales, vel exorta conseruari, seu foueri, ac nutriri; vt patet ex verbis præcitati textus.

2 Actio per quam oriri aut nutriri possunt discordiæ circa electiones iam factas non est materia istius excommunicationis.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm actio per quam oriri, aut nutriri potest discordia circa electiones iam factas, sit materia istius excommunicationis.

Respondeo negatiuè; quia in textu dicitur, *super faciendis ipsis electionibus.* in materia autem pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. Ita Sayrus *c. 25. n. 3.* Suarez, Caiet. Nauar. Filliucius, & alij communiter *locis proximè citandis.*

3 Actio per quam oriri potest discordia in electionibus faciendis in congregationibus feminarum quæ verè non sunt religiosæ, non est materia istius excommunicationis.

3 Secundò dubium est, vtrùm materia istius excommunicationis sit actio, per quam oriri potest discordia, aut exorta nutriri in electionibus faciendis, in congregationibus feminarum, quæ veræ non sunt religiosæ, vt sunt quædam monasteria, seu Congregationes sanctæ Vrsulæ, quæ professionem non emittunt, licet in communi viuant.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia in textu sermo est de electionibus, & discordiis inter moniales: præfatæ autem feminæ non sunt propriè moniales, & in materia pœnali non est facienda extensio. Suarez *disp. 23. sect. 4. n. 9.* Filliucius *tract. 14. c. 4. quæs. 5. n. 57. sub finem*, contra Syluestrum *verbo excommunicatio 9. n. 42.* Angelum *excom. 7. casu 16.* & alios.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum huius censuræ sunt omnes, & singuli, qui vocati, vt interfint electionibus monialium, aliquid faciunt ex quo potest oriri, aut nutriri discordia inter ipsas moniales super ipsis electionibus faciendis.

Ex quo sequitur primò, non solùm Prælatos, qui electionibus interfunt, tamquam superiores, seu tamquam iurisdictionem habentes, vel tamquam missi à superiore, sed etiam alios quoscumque, qui sunt accersiti ad dirigendas in præfatis electionibus moniales, affici excommunicatione, si aliquid faciant, propter quod discordia oriri, vel exorta nutriri possit. Ita communiter DD. & hoc verum est primò,

non ſolùm ſi vocati ſint viri religioſi, aut clerici; verùm etiam ſi laici ſint, aut feminæ: textus enim vniuerſaliter loquitur, & nomen maſculinum complectitur etiam femininum, vt alibi probatum eſt. Ita Caietan. *verbo excommunicatio cap.* 38. Nauarr. *cap.* 27. *num.* 124. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 4. *num.* 8. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 3. Filliucius *loco citato*, Sylueſter, & Angelus *locis citatis* Paludanus, Tabiena, & alij apud Sayrum *loco cit.* Secundò verum eſt, ſiue vocati ſint ad moniales in electionibus dirigendas per conſilium, concionem, & hortationem, aut alia ratione, vt ſi vocatus ſit confeſſarius, concionator, Aduocatus, Doctor, Abbatiſſa, aut monialis, aut alia femina magnæ prudentiæ. Ita DD. citati.

Secundò ſuperiorem, qui ex officio intereſt, aut alium, qui eius vicem gerit, incidere in iſtam excommunicationem, ſi cauſa ſit diſcordiarum in electionibus faciendis; nam iſti dicuntur vocati ad dirigendas moniales à Prælato, vel à monialibus, vel à regula, vel ab ipſo officio. Ita Suarez *loc. cit.*

5 Aſſiſtens electioni monialiũ non incurrit excommunicationem non deſiſtendo à diſcordiis quoties ad dirigendas moniales vocatus nõ fuit.

5 Tertiò eum, qui intereſt electioni, ſed non fuit vocatus ad dirigendas moniales, non ligari excommunicatione, etiamſi alioquin ſit cauſa diſcordiarum. Ratio eſt, quia iſta excommunicatio complectitur ſolùm vocatos ad dirigendas moniales in electionibus: iſte autem non eſt vocatus, ſed ſponte ſe immiſcet. Ita Caietanus, Suarez, Sayrus, Filliucius, & alij *locis cit.*

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra cogentes ad matrimonium.

CVm matrimonij iugum graue ſit, & diuturnum, par eſt, vt ſponte, & liberè ſuſcipiatur, & ipſius libertas non violetur. Quamobrem iure merito in Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 9. cogentibus ad matrimonium celebrandum indicta eſt excommunicationis pœna, ipſo facto incurrenda, de qua licet egerim *in tract. de matrimonio quæſt.* 3. *punct.* 8. *n.* 34. nihilominus hic eam diſtinctiùs, & clariùs explicabo, & duo breuiter quæram.

Primò, quænam ſit materia iſtius excommunicationis, ſeu quænam actio ſub excommunicatione prohibeatur.

Secundò, quódnam ſit iſtius excommunicationis ſubiectum, ſeu contra quas perſonas lata ſit iſta excommunicatio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Affignatur materia iſtius excommunicationis.
2 *Cogere* quid ſit.

1 MAteria iſtius excommunicationis eſt cogere quouis modo directè, vel indirectè ad matrimonium: ſic enim in Concilio Tridentino dicitur, ibi, *ne quouis modo directè, vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant, quominus liberè matrimonia contrahant.*

2 Sed modò dubium eſt primò, quid ſit *cogere*.

Reſpondeo cum Suarez, & Filliucio *locis citandis*, idem eſſe, ac per vim, aut iniuriam inducere.

Ex quo ſequitur primò, eum qui graue malum alicui minatur, niſi matrimonium contrahat, excommunicationem incurrere; quia dicitur cogere. Secus, ſi leue malum minetur: nam in foro externo non habetur ratio metus leuis, vt docui *de matrimonio per metum celebrato.*

Secundò ſequitur excommunicationem ab eo contrahi, qui renuit alicui debitum magni momenti ſoluere, eo quòd nolit matrimonium contrahere: hic enim ſaltem indirectè dicitur cogere ad matrimonium. Ita communiter DD.

Tertiò excommunicationem ab eo non incurri, qui gratuita beneficia, ad quæ non tenetur ex iuſtitia, alicui denegat, eo quòd nolit matrimonium inire: hic enim, propriè loquendo, non dicitur cogere, ſeu vim inferre, cùm ei liberum ſit gratuita beneficia conferre.

Quartò illum excommunicatione non ligari, qui officium aliquod, pecuniam, vel hereditatem promittit, vt matrimonium contrahat: hic enim non dicitur cogere; ſed allicere, & ſuauiter inducere, quod libertati matrimonij non aduerſatur. Ita communiter DD. Vide dicta *de matrimonio per vim, aut metum celebrato.*

3 Matrimonij celebrationem impediens non incurrit excommunicationem, iuxta probabiliorẽ ſententiam.

3 Secundò dubium eſt, vtrum in hoc cap. non ſolùm interdictum ſit ſub excommunicatione inducere per vim, vel metum ad matrimonium; verùm etiam à matrimonio retrahere. Ratio dubitandi eſt; quia hic textus editus eſt in fauorem libertatis matrimonij: hæc autem violatur non ſolùm inducendo, verùm etiam retrahendo. Ita ſentire videtur Sanchez *lib.* 4. *de matrim. diſp.* 22. *n.* 9. & alij quos retuli *de matrim. loc. cit. n.* 34.

Ego verò probabilius cenſeo in præfato decreto non eſſe latam excommunicationem contra retrahentes, ſed contra inducentes ad contrahendum. Ratio eſt, quia Concilium loquitur de cogentibus, & adigentibus matrimonium contrahere. Ita Perez, & Henriquez, quos retuli *de matrim. loc. cit.*

4 Quænam perſonæ huic excõmunicationi ſubiiciantur.
5 Cogens ad matrimonium celebrandum non videtur iuxta probabiliorẽ ſententiã excommunicationẽ incurrere, niſi cogens iuriſdictionem ſæcularem habeat.

Ad rationem dubitandi reſpondeo hunc textum editum eſſe in fauorem libertatis matrimonij, ſed ipſius diſpoſitionem non excedere tenorem, & propriam verborum ſignificationem.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 OMnes, & ſinguli habentes temporale dominium incidunt in iſtam excommunicationem, ſi per vim, ſeu metum grauem, aliquam perſonam feminam adigant ad contrahendum matrimoniũ. Hæc propoſitio patet ex decreto Concilij, vbi cùm locutum fuiſſet de magiſtratibus, aliiſque temporale dominium habentibus, adiecit verba generalia, ibi, *præcipit ſancta Synodus omnibus cuiuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant*, &c.

5 Dixi *omnes, & ſinguli habentes temporale dominium*, vt diſſoluerem illam difficultatem, qua quæritur, vtrum iſta excommunicatio afficiat ſolùm habentes iuriſdictionem, an etiam alios omnes adigentes aliquem ad matrimonium. In qua difficultate duplex eſt Doctorum ſententia.

Prima eſt Suarez *de cenſuris diſp.* 23. *ſect.* 7. *numer.* 6. *verſ. quarta*, Filliucij *tract.* 14. *cap.* 6. *quæſito* 4. *numer.* 86. affirmantium iſtam excommunicationem vniuerſalem eſſe, & omnes comprehendere. Ratio eſt, quia licet in principio capitis ſermo ſit ſolùm de dominis temporalibus, & magiſtratibus: nihilominus, dum fertur præceptum, & cenſura, adhibentur verba generaliſſima, quæ omnibus accommodantur, ibi, *præcipit ſancta Synodus omnibus cuiuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quouis modo directè, vel indirectè ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant, quominus liberè matrimonia contrahant.*

Secunda ſententia, quæ mihi probabilior videtur, aſſerit, iſtam excommunicationem eos ſolùm afficere, qui temporale dominium, & iuriſdictionem in foro externo habent. Ratio eſt, quia Concilium de his tantummodo loquitur, vt patet ex præfatione illius textus, iuxta quam intelligendum eſt ipſum decretum. *l. fin. ff. de hæred. inſtit.* Præterea, dum Concilium præfata decernit, vtitur particula, *quare*, quæ eſt cauſalis, & referri non videtur ad alias perſonas, quæ ibi non recenſentur. *cap. pœnæ, de pœnit. diſt.* 2. *& l. interpretatione. ff. de pœnis.* Ita Molina *de iuſtitia, & iur. tract.* 2. *diſp.* 176. *verſ. ad ſecundam partem*, Rodriquez *in ſum. i. p. cap.* 232. *n.* 7. Sanchez *lib.* 4. *de matrim. diſp.* 22. *n.* 9. Gutierrez, Rebellus, Coninchus, & alij, quos retuli *de matrimonio loco cit. n.* 34.

Ad rationem primæ ſententiæ patet reſponſio ex noſtra ratione; quamuis enim Concilium in decreto, & cenſura ferenda vtatur verbis generalibus; nihilominus illa interpretationem, & reſtrictionem recipiunt ex præcedentibus, vt probatum eſt.

Ex quo ſequitur primò dominum cogentem ſua mancipia ad contrahendum matrimonium, excuſari poſſe ab hac excommunicatione, quia non habet iuriſdictionem in foro externo, vt ſuppono.

Secundò patrem cogentem filium, vel filiam ad matrimonium, huic cenſuræ non ſubiici, ob allatam rationem.

Tertiò Parochum huius cenſuræ vinculo non obſtringi; quia iuriſdictione caret in foro externo.

6 Epiſcopus cogens aliquem ad matrimonium celebrandum non incurrit excommunicationem, iuxta probabilẽ ſententiã, niſi temporale dominium habeat.

6 Quartò Epiſcopum cogentem aliquem ad matrimonium in iſtam excommunicationem incidere, iuxta Henriquez *lib.* 11. *de matrim. c.* 6. *n.* 5. *in ſum.* Gutierrez *de matrim. cap.* 79. *n.* 12. Sanchez *loc. cit. num.* 10. & plures alios Theologos, & Iuriſperitos de hac re conſultos, teſte Henriquez *loc. cit.* Ratio eſt, quia Epiſcopus iuriſdictionem habet in foro externo.

Oppoſita tamen ſententia mihi non videtur improbabilis; quia Concilium loqui videtur de habentibus temporale dominium, & de magiſtratibus: iuriſdictio autem Epiſcoporum non eſt temporalis, ſed ſpiritualis, & in materia pœnali vitanda eſt extenſio: vnde illa verba, *cuiuſcumque gradus*, non videntur adiecta ad comprehendẽdos Eccleſiaſticos, ſed habentes poteſtatem temporalem cuiuſcumque gradus, & conditionis exiſtant. Secus dicendum eſt, ſi Epiſcopatui, aut bonis patrimonialibus Epiſcopi temporale dominium adnexum ſit; tunc enim Epiſcopus in excommunicationem incidit, quia in hac parte cenſetur dominus temporalis.

Quintò, Principem, Senatores, Prætores, iudices, aliósque tam viros, quàm feminas temporali iuriſdictione gaudentes, reos eſſe iſtius excommunicationis, cogendo ad matrimonium; etiamſi cogant viros, aut feminas iuriſdictioni aliorum ſubiectas: nam Concilium Tridentinum vtitur hac loquendi forma, *ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant.*

7 Rex, Regina, vel Imperator incurrunt excommunicationẽ cogendo aliquẽ ad matrimoniũ: quamquam oppoſita ſententia probabilis eſt

7 Idem probabiliter dici poteſt de Rege, Regina, Imperatore, Imperatrice, quia Concilium adhibet generaliſſima verba, complectentia quoſcumque, temporalem iuriſdictionem habentes, cuiuſcumque gradus, dignitatis, & conditionis exiſtant.

Oppoſita tamen ſententia probabilis eſt. Ratio eſt, tum quia iſtæ perſonæ videntur ſpeciali nota dignæ: tum quia, dum Summus Pontifex intendit hos ligare, ſolet eos exprimere, vt fecit in Tridentino *ſeſſ.* 22. *cap.* 11. *de reformat.* in Bulla Cœnæ, & alibi. Ita Sanchez *loc. cit. num.* 10. Gutierrez *loc. cit.* & alij, quos retuli de excommunicatione, quæ contrahitur ob violationem clauſuræ *quæſt.* 7. *puncto vltimo.*

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra contrahentes matrimonium in caſibus prohibitis in Clement. vnica, de conſang.

IN Clementina citata excommunicantur contrahentes matrimonium in quinque caſibus, ibi enim dicitur: *Eos, qui, diuino timore poſtpoſito, in ſuarum periculum animarum, ſcienter in gradibus conſanguinitatis, & affinitatis, conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: nec non religioſos, & moniales, ac clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, matrimonia contrahentes refrenare metu pœnæ ab huiuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipſos excommunicationis ſententia ipſo facto decernimus ſubiacere.*

Iſta excommunicatio, & aliæ pœnæ contra inceſtuoſos confirmatæ fuerunt à Gregorio XIV. in Bulla, quæ incipit, *ſicut antiquis*, edita anno 1590. quam refert Sayrus *lib.* 3 *cap.* 35. *n.* 18. eam tamen in Bullario non inueni, ſed aliam Sixti V. 44. in ordine, incipit, *volentes*, in qua Summus Pontifex grauiſſimas pœnas temporales committentibus in ſtatu Eccleſiaſtico crimen inceſtus imponit.

Verùm iis omiſſis, cùm ad rationem noſtram non faciant, hic ſolùm expendam, & examinabo quinque caſus in præfata *Clementina vnica, de conſanguinit.* expreſſos.

1 Matrimoniũ ſciẽter contrahens in gradibus cõſanguinitatis excommunicationẽ incurrit.

1 Primus caſus eſt, ſcienter contrahere matrimonium in gradibus conſanguinitatis iure canonico interdictis: iure autem canonico interdictum eſt contrahere cum conſanguineis vſque ad quartum gradum, vt probaui *de matrimonio q.* 3. *punct.* 5. §. 1. *n.* 7.

Ex quo ſequitur primò contrahentem matrimonium cum nepte, ſororis filia, aut matre, affici excommunicatione iſtius Clementinæ.

Dices, matrimonium cum matre, aut ſorore, aut filia, eſt irritum iure naturæ, ergo contrahens cum illis matrimonium non ligatur hac cenſura; quia textus loquitur de contrahente matrimonium in gradibus conſanguinitatis; hic autem non contrahit, quia matrimonium inualidum non eſt matrimonium.

Reſpondeo matrimonium cum præfatis non ſolùm eſſe veritum iure naturæ,

Primus est, in quo non potest quis soluere sine aliqua diminutione status.

Secundus, in quo non potest soluere sine graui infamia, vel sine graui indecentia status, seu sine graui damno, seu sine graui egestate.

Hoc ergo posito, dico debitorem, qui *cap. Odoardus* renuntiauit, non affici excommunicatione, si pensionem suo debitori non soluat ob impotentiam simpliciter: nam impotentia simpliciter, sicut excusat ab obligatione, & culpa; ita etiam à censura. Si verò ob impotētiam moralem soluere nequeat sine status diminutione, vel etiam sine egestate, non videtur excusandus à culpa, & à censura, quoties potest se in eo statu cōstituere sine culpa; cessit enim iuri suo per renuntiationem *cap. Odoardus*, quæ renuntiatio valida videtur in casu, quo licitè fieri potest: licitè autem potest quis renuntiare propriè sustētationi, quoad ea, quæ non sunt simpliciter necessaria ad vitam humanam sustentandam, & quoad ea, quæ non vergunt in familię infamiam, vel damnum aliorum; iuri enim aliorum cedere non potest. Probabilem tamen etiam arbitror opinionem Suarez, & Filliucij assignantium plures gradus in impotentia morali; isti enim arbitrantur clericum, qui soluere nequit sine graui infamia, seu indecentia status, seu sine notabili, & graui damno, excusari posse ab excommunicatione; quia non censetur voluisse iuri suo renuntiare cum tanto incommodo. Secus, si soluere possit cum aliqua solùm diminutione status: cùm enim huiusmodi renuntiatio non censeatur inutiliter facta, dicendum est renuntiantem voluisse obligare se ad satisfaciendum, etiam in casu, in quo satisfactionem præstare nō potest sine aliqua status diminutione; cum enim sustentatio, quæ clerico debitori assignatur, soleat esse pinguis, & nimis ampla, retento ferè integro statu, sicut renuntians *cap. Odoardus*, censeatur voluisse cedere iuri suo quoad pinguiorē sustentationē: non autem quoad necessariam vitæ, famæ, & decentiæ status. Ita Suarez *de censuris disp. 20. sect. 2. num. 12.* Filliucius *tract. 14. cap. 1. quæsito 9. num. 24.* Alterius *loco citato col. 8.* qui etiam hac occasione obseruant, eum, qui se obligauit in forma Cameræ cum renuntiatione *cap. Odoardus*, posse Auditorem Cameræ Apostolicæ adire, ab eoque congruam sustentationem petere, in quo casu probabile est Auditorem Cameræ posse, & debere congruam sustentationem debitori assignare, magis quidem limitatam, sed tamen sufficientem ad decentiam status clericalis, & talis beneficij, vel dignitatis: hoc enim honestati consentaneū est, nec solùm respicit personam, verùm etiam dignitatem, & decentiam status, & ordinis clericalis. Verùm si clericus nolit Auditorem Cameræ adire, potest à Summo Pontifice rescriptum impetrare, vt coram suo ordinario vti possit fauore *cap. Odoardus*, pro vt de iure potest: tamen vt hoc rescriptum validum sit, curare debet, vt in eo ponatur clausula, *Non obstante quacumque obligatione in forma Camerę:* alioquin ab Auditore Cameræ cogi poterit ad seruandam cessionem, & promissionem; quia Summus Pontifex non censetur velle obligationi in forma Camerę factę derogare, nisi id exprimat, vt ex cōcessionibus plurium Pontificum Auditori Cameræ factis obseruat Suarez *loc. cit. num. 13. ad finem.*

Plura de beneficio *c. Odoardus*, videri possunt apud Couar. *2. variar. c. 1.* & apud Riccium *in praxi cap. Odoar.* Sed modò difficultas est primò, vtrum Prælatus possit sub censura obligare ad restitutionem, etiam cum notabili incommodo, e.g. cum detrimento status.

13 Prælatus an possit sub censura obligare ad restitutionem, cum notabili debitoris incommodo.

13 Respondeo, regulariter loquendo, non obligare; quia præceptum humanum non magis obligat, quàm naturale, aut diuinū: præceptum autem naturale, & diuinum restitutionis faciendæ, regulariter non obligat cum graui incommodo, vt patet ex dictis *de restitutione*: non nego tamen, quin obligare possit, quoties iusta subest causa obligandi cum tanto incommodo. Ratio est, quia Princeps laicus potest aliquando suo præcepto cogere, & obligare suos subditos ad aliquid cum graui incommodo præstandum, vt quando commune bonum id exigit, aut quando in causa particulari ita iudicat expedire; ergo etiam Prælato Ecclesiastico eamdem potestatem competere dicēdum est, dum iusta subest causa sic obligandi. Ita Couar. *cap. Alma, parte 1. §. 11. n. 11.* Fillicius *loc. cit. n. 17. & 37.* Corduba *1. quæst. q. 43.* & alij, quos retuli *de legibus disp. 2. q. 8. punct. 2. n. 3. & seqq. & de censuris loc. cit. punct. 3. n. 2.* contra Nauar. *c. 27. n. 38.* Auilam *de censuris 2. p. disp. 5. c. 5. dub. 1.* & alios absolutè asserentes, eum, qui legitimum habet impedimentum, non posse excommunicatione obstringi.

14 Debitor, seu pensionarius, qui præuidet se non posse termino præfixo restituere, excommunicationem incurrit, si restitutionē non fecit, dum impotentiam futuram præuidit.

14 Secunda difficultas est, vtrum, qui præuidet se non posse termino præfixo restitutionem facere, quam tamen potuit facere, dum impotentiam futuram præuidit, incidat in excommunicationem.

Respondeo elapso termino præfixo incidere in excommunicationem; quia hic videtur contumax contra præceptum, vt patet ex dictis *de censuris disp. 1. quæst. 2. punct. 3. numer. 1. vers. maior difficultas*, vbi hanc difficultatem fusius explicaui.

Ex quo patet à fortiori eum, qui malitiosè factus est impotens, non excusari à censura, nisi fortè congruo tempore ante lapsum termini constituti recurrat ad iudicem, ipsique suam impotentiam probet: tunc enim si reus satisfactionem, vel cautionem possibilem offerat, iudex poterit, & debebit excommunicationem suspendere: sicut enim dignè petenti absolutionem censuræ contractæ non potest absolutionem denegare; ita neque denegare potest subtractionem censuræ incurrendæ. Ita Suarez *disp. 20. sect. 2. ad finem*, Alterius *c. 7. ad finem*, & alij, quos retuli *de censuris loco citato.*

15 Debitor, qui termino præfixo ob impotentiā nō restituit, tenetur adhuc sub cēsura restitutionem facere, sublata impotētia.

15 Tertia difficultas est, vtrum, qui termino præfixo ob impotentiam non restituit, teneatur adhuc sub censura restitutionem facere.

Respondeo affirmatiuè cum Soto *4. de iustit. q. 7. art. 4.* Alterio *loco citato col. 8.* Auila *loc. cit. vers. petis*, Filliucio *loc. cit.* & aliis. Ratio est, quia terminus non fuit appositus ad finiendam, sed ad sollicitandam obligationem, seu ad differendam executionem. Hoc tamen intelligitur, modò adhuc vigeat præceptum, seu obligatio censuræ contrahendæ; nam si obligatio censurę vim suam amisit, censura non incurritur: vt si iudex, qui censuram ab homine tulerat, mortuus est, aut denuntiatus est excommunicatus, vt patet ex dictis *de censuris in communi.*

QVÆSTIO II.

De excommunicationibus nemini reseruatis, quæ vt plurimum sunt communes omnibus.

PVNCTVM PRIMVM.

De excommunicatione contra laicos, qui oblationes, intra Ecclesiam factas, de Ecclesiis auferunt, & sibi vsurpant.

ISta excommunicatio habetur *in cap. hanc consuetudinem. 10. q. 1.* vbi dicitur, *Qui de cætero oblationes de sacris Ecclesiis auferre molitus fuerit, sub anathematis vinculo sit colligatus, & condemnatus.*

Istam excommunicationem solutione septem difficultatum explicabo.

1 Oblationes ad quē pertineant.

1 Prima est, ad quem pertineant oblationes.

Respondeo huius difficultatis solutionem constare ex dictis de oblationibus *in tract. de legibus disp. vltima q. 5. punct. vltimo num. 4.* ad ibi dicta vos remitto.

2 Oblationes de sacris Ecclesiis auferens, ligatur excōmunicatione, iuxta probabiliorem sententiam.

2 Secunda difficultas est, vtrùm præfata excommunicatio sit ipso iure lata, & statim incurratur ab eo, qui oblationes de sacris Ecclesiis aufert. Filliucius *tract. 16. c. 3. quæst. 4. n. 48.* innuit nō statim incurri, vel quia fortè non sit in vsu, vel quia credi posset inquit ipse, esse tantummodo ferendam, non latam.

Sed mihi probabilius dicendum videtur, esse ipso iure latam, & statim incurri. Ratio est, tum quia fertur per verba temporis præsentis, *sit colligatus, & condemnatus:* tum quia ista verba, *sub excommunicationis vinculo sit colligatus:* idem significant, ac si diceretur, sit ligatus anathemate, seu excommunicatione; sed ista indicant censuram ipso iure latam, vt alibi docui cum communi DD. sententia contra Sanchez, & alios; ergo etiam illa significant censuram ipso facto impositam. Ita Graffius *lib. 4. decis. c. 24. n. 10.* quem citat, & sequitur auctor excōmunicationum, iussu Alexandri Ludouisij Archiepiscopi Bononiensis, & postmodum Papæ, editarum *c 8. n. 14.* & Iulius Cæsar Raynerus *de excommunicationibus cap. 8. vers. decima quarta.*

3 Oblationes de sacris altaribus auferēs afficitur excōmunicatione, etiāsi auferens non sit Romanus.

3 Tertia difficultas est, vtrùm ista excommunicatio sit vniuersalis, & afficiat omnes laicos, sibi vsurpantes oblationes. Glossa *in cap. consuetudinem citato*, sentire videtur, istam excommunicationem non esse vniuersalem, nec omnes afficere, sed tantūmodo Romanos. Damasus enim Papa, inquit glossa, prohibet in hoc cap. ne Romani auferātoblationes de altaribus, & comedant, sed solùm sacerdotibus relinquant.

Sed mihi dicendum videtur, hanc excōmunicationem vniuersalem esse. Ratio est, quia Summus Pontifex vniuersaliter loquitur, vt apertè colligitur ex illis verbis, *Hanc consuetudinem, qua contra sanctam Ecclesiam Catholicam augeri videtur omnino interdicimus, vt nullo modo vmquam oblationes, qua intra sanctam Ecclesiam afferuntur, sub dominio laicorum detineantur:* vbi notanda sunt illa verba, *contra sanctam Ecclesiam Catholicam*; nam sancta Ecclesia Catholica non est Ecclesia particularis, sed vniuersalis.

4 Oblationum actualis ablatio requiritur ad incurrendam excommunicationē, & non sufficit conatus.

4 Quarta difficultas est, vtrùm ad istam excommunicationem contrahendam requiratur effectus, id est, actualis oblatio, an sufficiat conatus auferendi. Ratio dubitandi, ad probandum sufficere conatum, est, quia in textu habetur verbum, *molitus fuerit*, quod ad conatum accommodari potest. His non obstantibus,

Respondeo requiri effectum, id est, actualem ablationem; quia censura non incurritur, effectu nondum secuto, nisi aliud de mente disponentis colligatur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris.*

Ad rationem dubitandi respondetur, negando verbum *molitus est*, significare tantummodo conatum, & non effectum.

5 Oblationes surripiens, non ligatur excommunicatione si sit Ecclesiasticus.

5 Quinta difficultas est, vtrùm ista excommunicatio liget Ecclesiasticos surripientes huiusmodi oblationes.

Respondeo negatiuè, quia Summus Pontifex loquitur de laicis sibi vsurpantibus præfatas oblationes.

6 Laicus vsurpans sibi oblationes extra Ecclesiā existentes, non incurrit excōmunicationem.

6 Sexta difficultas est, vtrùm laicus incidat in istam excommunicationem, si prædictas oblationes non auferat de Ecclesiis, sed illas extra Ecclesiam existentes sibi applicet, & vsurpet.

Respondeo negatiuè, quia Pontifex loquitur de illis, qui oblationes de sacris Ecclesiis auferunt; in materia autem pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. *cap. odia, de regul. iur. in 6.*

7 Excommunicatio lata contra auferentes oblationes de Ecclesiis, non est reseruata.

7 Septima difficultas est, vtrùm præfata excōmunicatio sit reseruata.

Respondeo negatiuè; quia nullum reseruationis verbum in præfato cap. habetur; consequenter à quolibet confessario, pro peccatis mortalibus approbatio iure communi auferri potest. *cap. nuper, de sentent. excommunic.* Idem dicendum erit in aliis excommunicationibus in hac quæst. afferendis, ob id eas posui sub titulo de excommunicationibus non reseruatis.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra cogentes feminam ad religionem.

CVm ex inuito ingressu in monasteria, vel ex religione inuoluntariè susceptā, non leuia damna, & perturbationes sequi soleant, experientia teste, iure merito sancitum est in Tridentino *sess. 25. cap. 18.* ne quis vllam audeat feminam ad ingressum in monasteria, ad susceptionem habitus, vel ad professionis emissionem cogere, vt patet ex ipso Tridentini decreto; cuius occasione duo principaliter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis sunt triplices actiones in hoc capite expressæ.

Prima est cogere feminas ad ingrediendum monasterium, vel ad susciepiendum habitum religionis, vel ad emittendam professionem.

2 Cogere quid significet.

2 Sed modò dubium est primò, quid sit *cogere*.

Respondeo idem esse, ac per vim, vel metũ grauẽ iniustè inducere.

Dixi, *per vim, aut metum grauem*, vt innuerem vim modicam, seu metum leuem non sufficere: verbum enim *cogere* significat inducere nolentem per vim, vel metum grauem, vt statim probabo.

3 Metu leui cogens feminam ad religionem, non incurrit excommunicationem.

3 Hinc sequitur primò eos, qui cogunt per metum leuem, seu non cadentem in constantem virum, ab huius excommunicationis vinculo excusari. Ratio est, tum quia, cum ista lex pœnalis sit, strictè intelligenda est de illo tantùm metu, de quo ratio habetur in iure: in iure autem ratio non habetur metus leuis. *l. nec timorem, ff. de eo, quod metus causa.* tum quia pœna constituta contra eos, qui metum inferunt, incurritur tantummodo ob illum metum, qui sufficit ad reuocanda ea, quæ per metum fiunt, vt benè glossa, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *in opere morali lib. 4. cap. 4. num. 4.* Suarez *de censuris disp. 23. sect. 4. num. 11.* & alij: metus autem, qui sufficit ad reuocanda gesta, non est leuis, sed grauis, vt dictum est *de matrim. quæst. 3. puncto 8. & de contract. quæst. 1.*

4 Metum iniustum incutiens ad religionem, non incurrit excommunicationem.

4 Secundò sequitur excommunicationem non incurri, quando metus iustè incutitur; tunc enim non adest iniuriosa coactio. Idem militat quando femina inducitur precibus, etiam importunis, sed sine minis, vt patet ex dictis *de restitut.* & *de matrim.* nam huiusmodi preces non inferunt vim, per se loquendo. Ita communiter Doctores.

5 Suadens fœminæ ingredi religionem, iniuncto metu priuationis alicuius boni, ad quod femina aliàs non habeat ius, non incurrit excõmunicationem.

5 Tertiò sequitur excommunicationem ab eo non incurri, qui fœminæ religionem ingredi suadet, iniecto metu priuationis alicuius boni, ad quod femina alias non habeat ius: tunc enim non dicitur vis, aut metus inferri, sed denegari id, quod in libera ipsorum potestate est tradere, & denegare. Ita Suarez *loco cit. sect. 7. nu. 6. sub finem*, Sanchez *loco cit. num. 6. & 7.* vbi idem asserit de parentibus minantibus filiæ, fore, vt eam non præferant in ea parte, in qua alicubi parentes possunt feminas meliorare, nisi religionem ingrediatur; cùm enim liberè possint quemlibet ex descendentibus in ea parte præferre, nihil ei iniustè denegant.

6 Nõ solùm cõgens ad ingrediendum monasterium, verùm etiã cogens ad suscipiendũ habitum, vel ad emittẽdam professionem, laqueo excommunicationis suspẽditur.

6 Secundò dubium est, ad quænam cogi debeat femina, vt huius decreti pœna incurratur.

Respondeo ad tria.

Primum est ad ingrediendum monasterium; quod tamen ego intelligendum puto per ordinem ad professionem. Concilium enim in hoc cap. consuluisse videtur libertati religionis; propterea si metus incutiatur ad alium finem, vt si femina constituatur per metum in monasterio, vt ibi educetur, donec nuptui apta sit, excommunicatio huius cap. incurri non videtur. Ita Rodriquez *in summa 2. p. c. 8. concluſ. 5. n. 10.* & Sanchez *loco cit. n. 12.* Quamuis in hoc vltimo casu, in quo femina per vim, vel metum collocatur in monasterio, vt educetur, oppositum sentit Suarez *disp. 23 sect. 7. nu. 9.* & Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæs. 5. n. 89.*

Neque obstat Concilium simpliciter, & absolutè loqui de ingressu in monasterium. Respondeo enim ipsius mentem colligi ex subiecta materia, de qua in ea sectione agitur.

Secundum ad quod femina cogi debet, vt censura incurratur, est ad suscipiendum habitum religionis, id est, ad ingressum ad modum nouitij.

7 Cogens feminam ad emittẽdum votum ingrediendi religionem, vinculo excommunicationis nõ obstringitur.

Tertium est ad emittendam professionem. Hæc tamen tria alternatiuè intelligenda sunt; quia Concilium vtitur dictione, *vel*, consequenter sufficit, vt femina ad vnum ex dictis per vim, vel metum inducatur.

7 Rogabis, vtrùm censura incurratur cogendo feminam ad emittendum votum ingrediendi religionem.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia hæc non est propria coactio ad vnum ex tribus iam explicatis, id est, ad ingressum in monasterium, vel ad habitum, vel ad professionem: tum quia vel coactio ad votum fit per metum grauem, aut per leuem. Si per grauem, votum non obligat, vt patet ex dictis *de voto*; consequenter femina cogi non dicitur: si verò coactio fit per metum leuem, hæc non dicitur propriè coactio; cum ratio metus leuis in iure non habeatur, & consequenter huiusmodi metus ad incurrendam censuram non sufficiat. Idem dicendum est, etiamsi votum ingrediendi religionem confirmatum fuerit iuramento: adhuc enim femina non dicitur cogi ad vnum ex tribus iam explicatis; præsertim cum istius voti dispensatio ab Episcopo facilè obtineri queat. Ita Sanchez *loc. cit. numero 13.* Suarez, & Rodriquez *locis cit.* & alij.

8 Cogens feminam ad ingrediendum religionem, nõ incurrit excommunicationem statim præstita actione coactiua, sed requiritur actualis ingressus, vel susceptio habitus, aut professio.

8 Tertiò dubium est, vtrum excommunicatio huius cap. incurratur statim, ac præstita est actio coactiua, id est, statim, ac illata est vis, vel metus.

Respondeo negatiuè, sed requiri actualem ingressum, vel habitus susceptionem, aut professionem: quia nemo potest dici cogens ingredi, habitum suscipere, vel profiteri, nisi positus sit actualis ingressus, vel susceptio habitus, vel professio: hæc est enim differentia inter cogere, & conari, quòd *cogere* importat effectum, *conari* verò dicit actionem per ordinem ad effectum. Ita Nauarrus, quem citat, & sequitur Sanchez *loc. cit. num. 19.* Rodriq. *loc. cit. num. 9.*

9 Dans auxilium, consilium, vel fauorem in ingressu monasterij, vel susceptionis habitus, vel professionis alicuius fœminę ad hoc coactæ, excommunicationem incurrit.

9 *Secunda actio*, quæ est materia istius excommunicationis, est dare auxilium, consilium, vel fauorem ad ingressum in monasterium, vel ad susceptionem habitus, vel ad emissionem professionis, iuxta ea, quæ in præcedentibus dixi. Quot autem modis contingat auxilium, fauorem aut consilium dari, patet ex sæpius dictis, præsertim in expositione Bullæ Cœnæ.

10 *Tertia actio* est interponere quoquo modo præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem suam, modò id fiat scienter, ab eo, qui nouit feminam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere, vt in Concilio dicitur. Quamobrem, qui suam præstat præsentiam, consensum, vel auctoritatem, ignorans feminam ad prædicta cogi, ab hac censura incurrenda excusatur, quauis ignorantia laboret. Secus dicendum est de cogente; quia Concilium hanc circumstantiam respectu ipsius non requirit; consequenter non excusatur ob ignorantiam crassam, supinam, vel affectatam, vt benè Sanchez *loco citato num. 20.*

16 Consensum, vel auctoritatem præbens in præfatis actionibus, ligatur excommunicatione.

Ex quo sequitur fieri posse, vt quamplures vinculo huius censuræ ligentur, vt Episcopus, Vicarius, superiores, consanguinei puellæ, qui scientes feminam inuitò monasterium ingredi, auctoritatem illi actui præbent, vel præsentiam. Contrarium circa parentes cogentes filios religionem suscipere, vel ab ea prohibentes sustinent nonnulli, quos tacito nomine refert Azorius *2. p. lib. 2. cap. 21. quæst. 15.* & idem à fortiori sustinebunt de parentibus consensum, & auctoritatem præstantibus. Ratio ipsorum est; quia verisimile non est, hanc pœnam constitui in parentes, quibus incumbit onus consulendi saluti vitæ, & commodis filiorum. Sed quod nos asseruimus verum est, & sustinendum; quia Concilium generaliter loquitur.

11 Aspiciens obiter feminam inuoluntariè ingredientem, non ligatur excõmunicatione.

11 Rogabis, vtrùm huic censuræ subiiciatur, qui feminam inuoluntariè ingredientem obiter aspicit. Ratio dubitandi est, quia in textu dicitur, *quoquo modo eidem actui præsentiam interposuerit:* hic autem dicitur aliquo modo præsentiam interponere.

His non obstantibus, respondeo huic pœnæ non subiici: tum quia Summus Pontifex intelligendus videtur de interponente præsentiam ex proposito, vt in simili dictum est de duello: tum quia hæc videtur materia leuis, consequenter non sufficit ad pœnam adeò grauem incurrendam. Ex quo patet responsio ad rationem dubitandi.

Idem sentiendum est de eo, qui ibi adesset causa sacri audiendi, aut gratia inseruiendi suo domino, & multo magis, si ibi interesset gratia impediendæ professionis, vt si à femina, quę tunc professionem emissura est, accerseretur in testem violentiæ: tunc enim non diceretur præsentiam illi actui præstare, sed resistere, vel indifferenter se habere, vt benè Sanchez *loc. cit. num 21.*

12 Consiliũ, auxilium, vel fauorẽ præbens, dũ femina inuoluntariè monasteriũ ingreditur, non ligatur excommunicatione nondum secuto effectu.

12 Sed modò dubium est, vtrùm excommunicatio incurratur statim dato auxilio, consilio, vel fouere, vel præstita auctoritate.

Respondeo non incurri, nisi secutus sit effectus, id est nisi femina ingressa fuerit religionem, vel habitum susceperit, &c. Ratio est, quia ista excommunicatio fertur principaliter in cogentem, & accessoriè in dantes auxilium, præstantes auctoritatem, &c. sicut ergo excommunicatio non incurritur à cogentibus, nisi secutus sit effectus; ita multo minus incurretur à dantibus auxilium, præstantibus auctoritatem, &c. ante secutum effectum: quoties enim excommunicatio fertur in dantes auxilium, vel ob aliam actionem accessoriam, excommunicatio non incurritur, nondum secuto effectu, ob quem excommunicatio principaliter inflicta est, ex communi Doctorum sentẽtia.

SECVNDA PROPOSITIO.

13 Enumerantur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

13 OMnes & singuli, qui feminam cogunt ad ingressum in monasterium, vel aliam ex præfatis actionibus præstant, præterquam in casibus in iure expressis, censura huius decreti obstringuntur. Ratio est, quia Concilium vtitur generalissimis verbis, ibi, *omnes, & singulos personas*, &c.

14 Reges, vel Imperator non ligãtur excommunicatione cogendo feminam ad ingressum in monasterio, aut aliã actionẽ hic vetitam faciendo, iuxta probabilem nonnullorum sententiam.

14 Improbabile tamen non videtur Reges, & Imperatorem huic censuræ non subiici: tum quia speciali nota digni videntur: tum quia dum Summus Pontifex intendit hos ligare, solet exprimere, vt infrà probabo. Idemque tenet Sanchez *loc. cit. n. 2.* & alij, quos retuli *de clausura*, contra Suarez *loc. cit. num. 8. vers. quæ censura est generalissima.*

Dixi, *præterquam in casibus in iure expressis*; cogentes enim in his casibus excommunicationem non incurrunt. Quamobrem si quis cogeret feminam ad ingrediendum monasterium in pœnam alicuius peccati, vel ad cautionem pudicitiæ, vel alia iusta de causa à iure permissa, huius Concilij censuram non incurreret, vt benè Suarez *loco citato numero 9.* Filliucius *loco citato num. 89. vers. tertio.* Ratio est, quia non delinquit contra Concilij dispositionem.

15 Cogens virum ad religionem, non incurrit excommunicationem.

15 Sed modò dubium est, vtrùm cogentes viros ad religionem, ligentur censura præfati decreti.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia Tridentinum loquitur solùm de cogentibus feminas, & cùm excommunicatio sit res pœnalis, & odiosa, extendenda non est à cogentibus feminas ad cogentes viros. Ita Suarez *loc. cit. num. 8.* Sanchez *loc. cit. num. 3.* Filliucius *loc. cit. num. 89. vers. dico secundò.*

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra retrahentes feminas à religione.

IN *c. 18.* Concilij Tridentini *sess. 25.* post excommunicationem latam in cogentem feminas ad ingressum in monasterium, vel ad susceptionem habitus, vel ad emissionem professionis, adiicitur alia excommunicatio contra eos, qui feminam impediunt, ne velum accipiat, seu professionis votum emittat, ibi, *simili quoque anathemati subijcit eos, qui sanctam Virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impediunt.*

Circa istam excommunicationem duo breuiter explicabo.

Primò, quænam sit illius materia.

Secundò, quódnam illius subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Proponitur materia istius excõmunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis, est impedire feminam, ne velum accipiat, aut votum emittat.

2 Veli, aut emissionis voti nomine, quid intelligatur.

2 Sed modò dubium est primò, quid nomine *veli*, aut *emissionis voti* intelligatur.

Respondeo intelligi professionem, quæ fit per susceptionem veli, aut etiam sine veli susceptione cum tribus votis. Ita Suarez *disp. 23. sect. 7. num. 9.* Filliucius *tract. 14. c. 6. quæs. 5. ad finem num. 90.*

3 Impediens feminam ne monasteriũ ingrediatur, & religionẽ suscipiat, incurrit excõmunicationem.

3 Secundò dubium est, vtrùm excommunicatio incurratur impediendo feminam ne monasteriũ ingrediatur, & nouitiatum suscipiat.

Responderi potest affirmatiuè cum Suarez *loc. cit. num. 10.* Filliucio *loc. cit. n. 90.* contra Sanchez *loc. cit. nu. 15.* Ratio est, quia nemo potest profiteri, nisi prius habitum suscipiat; consequenter, qui susceptionem habitus impedit, dicitur etiam impedire professionem; consequenter hanc censuram incurrit.

4 Tertiò

naturæ, verùm etiam iure canonico; consequenter celebrantem huiusmodi matrimonium, etiam inualidum, pœnis huius canonis obstringi. Ita glossa hic *verb. canonicâ*. S. Antonius, & alij apud Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 48. n. 15.*

Secundò sequitur contrahentem matrimonium cum consanguinea in quinto gradu non incidere in istam excommunicationem; quia iure canonico vetitum non est matrimonium in huiusmodi gradu. An autem id procedat etiam in quinto gradu lineæ rectæ, patet ex dictis *de matrim. loc. cit.*

Tertiò sequitur, non solùm virum contrahentem cum femina sibi in quarto gradu consanguinea, incidere in istam excommunicationem, verùm etiã feminam cum viro contrahentẽ. Ratio est, quia vterque dicitur contrahere in gradibus consanguinitatis iure canonico prohibitis; hoc tamẽ intelligitur, modò vterque scienter cõtrahat; quia in textu dicitur *scienter*. Quòd si vnus scienter, alter cum ignorantia contractum matrimonij celebret, solus scienter celebrans hanc pœnam subit. Idem cum proportione dicendum est de contrahente cum affine, vel moniali.

2 Matrimonium scienter contrahens cum affine ligatur excommunicatione.

2 Secundus casus est, scienter matrimonium inire cum affinẽ intra gradus prohibitos.

Vt hoc melius intelligatur, aduertendum est affinitatem aut oriri ex copula licita, aut ex illicita: quando oritur ex licita copula, inducitur impedimentum affinitatis vsque ad quartum gradum; quando verò ex illicita, vsque ad secundum tantùm, vt docui *de matrim. quæst. 3. puncto 12. num. 6.* vbi etiam tradidi quid ad contrahendam affinitatem requiratur, & aliàs dissentui, quæ ibidem videri possunt.

3 Matrimonium sciẽter contrahens cum monialibus excommunicationẽ incurrit.

3 Tertius casus est scienter contrahere cum monialibus. Quæ autem dicantur *moniales*, dictum est de excommunicatione quæ ob violationem clausuræ contrahitur. Addo non solùm contrahentem cum moniali affici excommunicatione istius Clementinæ, ibi, *aut cum monialibus*, verùm etiam ipsammet monialem contrahentem, vt patet ex secunda huius canonis parte, ibi, *nec non religiosos, & moniales.*

4 Matrimonium contrahens cũ ea, quam putabat consanguineam, affinem, vel monialem, cùm reipsa non esset, excommunicationẽ incurrit.

4 Sed modò dubium est circa prædictos casus, vtrum contrahens cum aliqua, quam putabat consanguineam, aut affinem, aut monialem, cùm re ipsa non esset, incidat in istam excommunicationem.

Respondeo non incidere, licet quoad affectum peccauerit, ac si re ipsa cum affine, moniali, vel consanguinea contraxisset. Ratio cur in hanc censuram non incidat, est, tum quia sicut ad incurrendam censuram canonis non sufficit, vt quis percutiat aliquem, putans ipsum esse clericum, cum re ipsa clericalem statum nondum assumpserit; ita, &c. tum quia ad incurrendam censuram requiritur effectus consummatus sub censura prohibitus: non adest autem effectus sub hac censura prohibitus, dum re ipsa matrimonium non contrahitur cum consanguinea, affine, aut moniali: tum quia ad hoc facit tritum illud sermone prouerbium, *opinio non facit casum*. Ita glossa hic *verb. scienter*, Sylvester *verb. excommunicatio. 9. casu 41. n. 77. dub. 3.* Petrus Ledesma, Graffius, Tabiena, & alij apud Sanchez *loc. cit. n. 18.* & apud Sayrum *lib. 3. cap. 35. n. 16.* Verum tamen est, eum, qui matrimonium cum aliqua contraxit, quam existimabat affinem, consanguineam, vel monialem, teneri se tamquam excommunicatum gerere; quia conscientia erronea obligat, quamdiu ipsa durat, vt docui de peccatis *in tractatu de legibus*. Idem dicendum est pro foro externo, si existimetur cum aliqua prædictarum contraxisse: tenetur enim se in foro externo, tamquam excommunicatum gerere, ne scandalum aliis ingerat. Ita Suarez *de censuris disp. 23. sect. 5. n. 17.* Filliucius *tract. 14. c. 5. quæs. 6. n. 77.*

5 Religiosus contrahens matrimoniũ excommunicationẽ incurrit.

5 Quartus casus est, dum religiosus matrimonium contrahit: cum enim religiosus illicitè, & inualidè contrahat, iure merito hac pœna punitur in hac Clementina, ibi, *necnon religiosos.*

Religiosi dicuntur, qui religionem approbatam tacitè, vel expressè professi sunt.

Hinc sequitur primò, religiosos Societatis Iesu matrimonium contrahentes in hanc pœnam incidere, postquam simplicia biennij vota emiserunt. Ratio est, quia licet tunc solemnem professionem non emittant, nihilominus sunt veri religiosi per simplicia vota, vt patet ex Bulla Gregorij XIV. Ita Gregorius de Valentia *tom. 4. disp. 10. de matrim. quæst. 5. puncto 3. de impedimento voti, vers. porrò qui*, Sanchez *loco cit. num. 17.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæsito 7. num. 144.*

6 Femina cum qua religiosus contrahit matrimonium excommunicatione nõ ligatur.

6 Sed modò dubium est primò, vtrum non solùm religiosus, verùm etiam femina, cum qua religiosus contrahit, in hanc censuram incidat.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia ista excommunicatio directè fertur in ipsosmet religiosos, & clericos in sacris constitutos, contrahentes matrimonium, nec vlla mentio fit de feminis, cum ipsis contrahentibus. Quamobrem femina contrahens cum religioso professo, aut cum aliquo clerico sacris ordinibus initiato, non incurrit huius canonis excommunicationem, licet graue sacrilegium committat. Ita Nauarr. *num. 141.* Caietanus *verbo excommunicatio cap. 47.* Suarez *disp. 23. sect. 5. num. 22.* Filliucius *loco cit. num. 77.* Sanchez *lib. 7. disp. 48. num. 2.* vbi plures alios refert.

Dices, participat in crimine crimineso: ergo excommunicationem incurrit, *cap. nuper, de sent. excom.*

Respondeo ad incurrendam excommunicationem *cap. nuper*, requiri, vt is, cum quo alter participat, sit denuntiatus excommunicatus, vt infrà suo loco ostendam.

7 Clericus sacris ordinibus initiatus excommunicationem incurrit celebrando matrimonium.

7 Quintus casus est, dum clericus sacris ordinibus initiatus matrimonium contrahit, vt patet ex illis verbis, *ne clericos in sacris ordinibus constitutos.*

Prædicti casus intelligendi sunt cum ampliatione, & limitationibus proximè adducendis.

8 Ampliantur, etiamsi matrimonium non sit consummatum. Ratio est, quia Summus Pontifex non punit copulam incestuosam, sed ipsummet matrimonij contractum, quem suppono initum esse ante consummationem. Ita glossa hic *verb. contrahere*, Suarez, & Filliucius *locis citat.* Petrus Ledesma *de matrim. quæst. 50. artic. 9. dub. 1.* Angelus, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *lib. 7. q. 48. num. 6.* & Sayrus *loc. cit. n. 16.*

8 Et hoc verùm est, etiãsi matrimonium non sit cõsummatũ.

Limitantur primò, modò matrimonium celebratum non sit cum valida dispensatione: tum quia iure canonico non est interdictum contrahere cum legitima dispensatione: tum quia ista excommunicatio supponit culpam, & temeritatem: non committitur autem culpa contrahendo cum legitima dispensatione. Ita glossa *verb. eos*; Sanchez *n. 16.* Sayrus *lib. 3. c. 35. n. 16.*

9 Clericus matrimonium fictè celebrans non incurrit excommunicationem.

9 Limitantur secundò, modò matrimonium celebratum sit cum intentione contrahendi: nam fingens contrahere non dicitur matrimonialiter contrahere, vt in textu dicitur, & actus contrahendi non dicitur perfectus, si animus, & intentio desit: contractus enim mutua contrahentium voluntate perficitur. Ita Couar. *4. decret. 2. p. cap. 3. §. 2. num. 8.* glossa hic *verb. matrimonialiter*, Suarez *disp. 23. sect. 5. num. 17. ad finem, & 18. & 19.* vbi obiectiones in contrarium proponit, & dissoluit. Filliucius *tract. 16. cap. 5. quæsito 6. n. 27.* Syluester, Tabiena, & alij apud Sanchez *lib. 7. disp. 48. n. 9.*

Qui verò matrimonium contrahit in præfatis casibus, animo contrahendi, ligatur excommunicatione; quia dicitur matrimonialiter contrahere, iuxta Clement. cit. licet matrimonium irritum sit, & inualidum.

10 Matrimonium fictè celebrans alterius contrahentis animo, in casibus prohibitis, non incurrit excommunicationem, imò neque illam incurrit celebrans matrimonium ex animo.

10 Sed modò dubium est, vtrum ista excommunicatio incurratur, si vnus ex animo intendat contrahere; alter verò fictè.

Respondendum mihi videtur non incurrere. Ratio est, quia non dicitur quis matrimonialiter contrahere cum aliquo, nisi etiam alter cõtrahat; matrimonium enim est mutuus contractus: quamdiu autem alter fictè consentit, non dicitur adesse contractus, sed solum matrimonij inchoatio; matrimonium enim claudicat ex parte fictè consentientis. Ita Sanchez *loco cit. num. 10.* contra Petrum Ledesmam *de matrimon. quæst. 55. art. 9. dub. 1. circa solutionem ad tertium.*

Dices, in hac Clementina non punitur matrimonium ipsum actuale, sed prauus affectus, & iniqua intentio contrahendi matrimonium, iure canonico interdictum: hic autem adest prauus affectus, & iniqua intentio; cùm is, qui ex animo consensit, præstiterit quantum in se fuit, vt matrimonium celebraret.

Respondeo puniri prauum affectum, & iniquam intentionem contrahendi, modò adsit consensus sufficiens ad contrahendum matrimonium, nisi impedimentum subesset. Consensus autem sufficiens ad contrahendum matrimonium debet esse mutuus.

Obserua tamen illum, qui ex animo consensit, teneri se tamquam excommunicatum gerere, donec ipsi certò constiterit de fictione alterius: alter enim non præsumitur fictè consensisse, cùm in celebratione contractus exterius indicauerit se consentire.

11 Matrimonium celebrans in præfatis casibus cũ impubere non incurrit excommunicationem.

11 Hinc licet inferre, contrahentem cum affine, vel consanguinea furiosa, non incidere in hanc excommunicationem, si contraxit, dum illa lucidis careret intervallis. Ratio est, quia non dicitur adesse matrimonialis contractus. Idem dic de contrahente cum impubere: impubes enim non potest, iure disponente, consensum ad matrimonium sufficientem præstare, sed ipsius consensus interpretatione iuris in sponsalia resoluitur, *cap. vnico, de despons. impub.* in Clementina autem citata sub excommunicatione interdictus est matrimonialis consensus: non autem sponsalia. Ita Petrus Ledesma *loco cit.* Syluester *verb. excommunicatio 9. casu 41. num. 78. dub. 7.* Suarez *num. 20.* Angelus, Tabiena, & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *loco citato numer. 11.* Idem dic de contrahente cùm eo, qui per metum cogitur matrimonium celebrare: consensus enim istius non est sufficiens ad contrahendum.

12 Matrimoniũ celebrans per vim, aut metum, in casibus prohibitis, non incurrit excommunicationem.

12 Limitantur tertiò, modò matrimonium non sit celebratum per vim, aut metum grauem, cadentem in constantem virum. Ratio est, tum quia Ecclesia non præsumitur obligare cum graui periculo: tum quia consensus per metum extortus non est sufficiens ad contrahendum matrimonium. Ita Nauarr. *cap. 27. num. 141.* Syluester *loco citato, dub. 5.* Sayrus *lib. 3. cap. 35. num. 15.* Petrus Ledesma *loco cit. in dub. circa solutionem ad quintum principale*, Sanchez *loco cit. num. 12.* vbi plures alios DD. refert. Idem valet, si vnus liberè, & alter per metum matrimonij contractum ineat, vt dictum est *num. 10.* de fictè consentiente, altero verè consentiente.

13 Matrimonium celebrans per verba de futuro in casibus prohibitis non incurrit excommunicationem.

13 Limitantur quartò, modò matrimonium celebratum sit per verba de præsenti: nam matrimonium per verba de futuro, non est matrimoniũ, sed præparatio, & promissio futuri matrimonij. Ita cõmuniter DD.

Dices, prohibitio matrimonij includit sponsalia, *l. oratio, ff. de sponsalibus, & cap. cùm haberet, eodem tit.* ergo celebrans sponsalia incurrit excommunicationem huius Clementinæ.

Respondeo negando consequentiam; quamuis enim admittam cum glossa hic, *verbo contrahere*, prohibito matrimonio censeri etiam saltem indirectè prohibita sponsalia, nihilominus non sequitur eamdem pœnam impositam esse celebranti sponsalia; quia in materia pœnali stricta interpretatio facienda est.

14 Sponsalia celebrans cum aliqua in casibus prohibitis non incurrit excommunicationem, etiamsi postea cum illa per cognoscat.

14 Sed modò dubium est, vtrum celebrans sponsalia cum aliqua in præcitatis casibus, & posteà illam carnaliter cognoscens, incidat in hanc censuram.

Respondeo distinguendo, vel illam cognoscit affectu maritali, vel non: si non cognoscit affectu maritali, certum est non incurrere: quia in hoc canone non punitur copula incestuosa, sed sacrilegum matrimonium. Si verò cognoscit affectu maritali, censeo incurrere, si id faciat coram Parocho, & testibus: quod abest, quia sufficienter indicat maritalem consensum. Si verò id agat in absentia Parochi, & testium, non incurrit: quia hic cõsensus non sufficit ad matrimonium, vbi Tridentinum vsu receptum est; licet iure antiquo sufficeret: quia sponsalia per huiusmodi copulam transibant in matrimonium. Suarez *num. 20.* Nauar. *loco cit.* Petrus Ledesma *dub. 1. circa solut. ad 7. argumentum*, Filliucius *num. 77.* Sanchez *loco cit. n. 7.* & alij.

15 Matrimonium celebrans sub conditione in casibus prohibitis, non incurrit excommunicationem.

15 Limitantur quintò, modò matrimonium purè, & absolutè contractum sit: nam si initum sit sub conditione, quæ non subsistat, vel nondum completa sit, excommunicatio non incurritur: vt si dicat, contraho tecum si possum, si adest dispensatio, vel si Papa dispensauerit; quia consensus suspenditur, & non sufficit ad contrahendum matrimonium,

monium, donec conditio adimpleatur. Ita Suarez, Filliucius, Sanchez, & alij *locis cit.*

Hoc tamen intelligendum est, modò matrimonium non celebretur sub conditione, quæ reiiciatur a iure, ac si adiecta non fuisset: tunc enim adest sufficiens consensus; consequenter censura huius textus incurritur, de qua re vide dicta *de matrim. q. 2. puncto 10. num. 16. & seq.*

16 Matrimonium contrahens in casibus prohibitis, absente parocho, vel testibus, non incurrit excommunicationem.

16 Limitantur sextò, modò matrimonium contractum sit coram Parocho, & testibus: is enim non dicitur matrimonialiter contrahere, qui in absentia Parochi, & testium contrahit. Ita Petrus Ledesma *loco cit. in dub. circa solutionem ad quartum*, Sanchez *loco cit. n.* 8. & alij.

Limitantur septimò, modò matrimonium non contrahatur ex ignorantia iuris, vel facti, vel etiam pœnæ, iuxta dicta *de censuris in genere:* nam in textu requiritur scientia, & temeraria audacia.

Hinc colligi potest solutio illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm ad incurrendam huius textus excommunicationem sufficiat ignorantia vincibilis, crassa, & supina iuris, aut facti, vel requiratur scientia.

Respondent Suarez, & Filliucius *locis cit.* in primis tribus casibus non sufficere ignorantiam, modò non sit affectata; in posterioribus verò sufficere, quia in illis additur particula, *scienter*, non verò in istis.

17 Matrimonij ex ignorantia contrahens in casibus prohibitis, non incurrit excommunicationem.

17 Ego verò probabilius censeo in omnibus istis casibus non sufficere ignorantiam; quia in prima parte textus ponitur particula, *scienter*; in posteriore verò ponuntur verba æquipollentia, quæ supponunt scientiam, & contumaciam, ibi, *refrenare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes*, &c. vbi autem excommunicatio fertur in temerè audentes, requiritur scientia, vel ignorantia cum ingenti temeritate. Quamobrem si religiosus, vel clericus, aut monialis, dum matrimonium contrahit, ignoret prohibitionem, aut habeat ignorantiam facti, idest, proprij status (quamquam nemo ferè proprium statum ignorare potest) ab hac censura excusatur. Ita ex parte glossa hic, *verbo, contrahens*, Sylvester, Nauarrus *locis citatis*, Sanchez *num.* 21. Petrus Ledesma *in dubio circa solutionem ad octauum argumentum*, & alij.

Addo probabiliter sustineri posse contra Sanchez, Suarez, Sayrum, & alios *locis cit.* ignorantiam affectatam in præfatis casibus excusare; quia habens ignorantiam affectatam non dicitur re ipsa scienter contrahere, modò tamen non adsit ingens temeritas, quæ contingit, dum quis vehementem habet suspicionem delicti prohibiti: tunc enim reputatur sciens, vt benè Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 10. num. 38.* sibi contrarius in loco supracitato *de matrimonio.*

18 Matrimonium contrahens bona fide in casibus prohibitis, altero mala fide cõtrahente, non incurrit excommunicationem, alter verò incurrit.

18 Sed modò dubium est primò, quis in excommunicationem incidat, dum vnus bona fide contrahit, alter mala.

Respondeo illum incidere, qui mala fide contrahit; quia respectu ipsius adsunt omnia requisita ad excommunicationem incurrendam. Ita glossa *hic*, Suarez *num. 16.* Sayrus *lib. 3. c. 35. n. 15.* Filliucius *n. 77.* & alij communiter.

19 Contrahens matrimonium ex ignorãtia in casibus prohibitis, non incurrit excommunicationẽ, etiamsi postea mala fide in matrimonio iam contracto persueret.

19 Secundò dubium est, vtrùm qui ignorans contrahit, sed cognita rei veritate perseuerat in cohabitatione, & copula, in excommunicationem incidat.

Respondeo negatiuè; quia non punitur cohabitatio, & copula incestuosa, & sacrilega, sed contractus; hic autem iam præcessit, vt suppono. Ita glossa hic §. *scienter*, Sayrus *num. 15.* Nauarrus *cap. 27. num. 14.* & alij communiter.

20 Matrimonium celebrans cum aliquo impedimento dirimente non incurrit excommunicationem, exceptis casibus prohibitis *in Clemẽtina vnica, de consanguinitate.*

Hoc tamen intelligendum est, modò copula non habeatur affectu maritali coram Parocho, & testibus, quia tunc censetur matrimonium de nouo contrahi, & adesse præsumitur sufficiens consensus cum necessaria solemnitate, vt patet ex dictis *de matrim.* Addo primò huiusmodi copulam ante Concilium Tridentinum fuisse sufficientem ad matrimonium; consequenter coniuges in præfatis casibus cognoscentes se carnaliter, etiam in absentia Parochi, & testium, in hanc censuram incidissent; quia iure antiquo per huiusmodi copulam perficiebatur matrimonium.

Addo secundò, etiam hoc tempore, vbi Concilium Tridentinum acceptatum est, probabiliter sustinari posse huiusmodi copulam affectu maritali habitam sufficere ad matrimonium, & consequenter ad incurrendam istam excommunicationem, modò matrimonium anteà contractum fuerit coram Parocho, & testibus: cùm enim præcesserit solemnitas, & modò adsit consensus, (actus enim animo maritali habitus, sententia multorum DD. sufficienter declarat nouum consensum) censetur matrimonium celebrari in casibus in hac Clementina prohibitis. Ita Caietanus *verb. excommunicat. c. 47.* Suarez *loco cit. n. 21.* Petrus Ledesma *in dub. circa solut. ad 9. argumentum*, Filliucius *num. 77. ad finem*, Sanchez ex parte *loco cit. n. 20.* & alij.

20 Quæres primò, vtrùm contrahens cum aliquo impedimento dirimente, vltra quinque casus in hac Clementina expressos incurrat istam excommunicationem, vt si contrahat cum infideli consanguinea, cum cognata cognatione legali, aut spirituali, vel cum impedimento publicæ honestatis, & simili.

Respondeo non incurrere. Ratio est, quia dispositio pœnalis extendenda non est vltra casus in ea expressos. Ita Caietanus *verbo excommunicatio cap. 47.* glossa hic *verbo eos.* Nauarr. & Sylvester *locis cit.* Suarez *num. 20. ad finem*, Petrus Ledesma *loco cit.* Tabiena, & alij apud Sanchez *loco cit. n. 12.* Existimo tamen, contrahentem cum infideli consanguinea intra quartum gradum incidere in hanc censuram, non quatenus contrahit cum infideli, sed quatenus celebrat matrimonium in casibus in hac Clementina prohibitis; infidelis tamen non afficitur hac censura, quia censuræ incapax est. Ita Suarez *n. 9. ad finem.*

21 Matrimonij celebrationi assistens, fauens, vel consulens, non incurrit excommunicationem, etiamsi matrimonium celebratũ sit in casibus *in Clementina vnica* prohibitis.

21 Quæres secundò, vtrum mandans, fauens, vel consulens huiusmodi matrimonium, aut Parochus assistens in prædictis quinque casibus, ligetur hac pœna.

Respondeo negatiuè: quia in textu nulla prorsus de his mentio habetur, sed de solis contrahentibus fermo est. Ita Suarez *num. 23.* Petrus Ledesma *loco citato in dub. circa solut. ad nonum argumentum*, Nauarr. *loco cit.* Sanchez *num. 3.* Filliucius *tract. 14. cap. 7. quæsito 6. num. 113.* & alij communiter, quidquid Caietanus sentiat de sacerdote assistente matrimonio.

Ex dictis sequitur procuratorem nomine alterius in præfatis casibus consentientem, aut patrem, vel matrem nomine filij consensum præstantem, non subiici huic pœnæ. Ità P. Ledesma, & Sanchez *locis cit.*

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra negantes matrimonia clandestina ante Tridentinum celebrata valida fuisse, aut matrimonium à filiisfamilias, inconsulto patre, celebratum, validum esse.

ISta excommunicatio habetur in Tridentino *sess. 24. cap. 1. initio de reformatione matrimonij*, in hæc verba. *Tametsi dubitandum non est clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata, & vera esse matrimonia, quamdiu Ecclesia irrita non fecit; & proinde iure damnandi sint illi, vt eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata esse negant, quique falsò affirmant matrimonia à filiisfamilias sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse: nihilominus sancta Dei Ecclesia ex iustissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit.*

Ex præcitatis Concilij verbis apertè constat, quænam sit vtriusque excommunicationis materia, & subiectum, quæ hic breuiter applicare aggredior.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria primę excommunicationis est negare matrimonia sine Parocho, vel testibus celebrata, non fuisse valida: cùm enim materia sacramenti matrimonij consistat in contractu, qui mutuo contrahentium consensu celebratur, sequitur matrimonium occultè celebratum, validum esse, præcisa Concilij Tridentini prohibitione, & irritatione.

2 Parochus non est minister essentialis sacramenti matrimonij.

2 Hinc colligitur primò reiiciendam esse illorum DD. opinionem, qui asserunt Parochum esse ministrum essentialem sacramenti matrimonij: nam si esset minister essentialis, nullibi potest, nec vmquam potuisset matrimonium validè celebrari; quia nihil subsistit sine sua essentia.

3 Asserens matrimonium clandestinum celebratũ in its locis, in quibus Tridentinum acceptatum non fuit, inualidum esse, excommunicationẽ incurrit.

3 Secundò asserentem matrimonium clandestinum liberè celebratum in iis locis, in quibus Concilium Tridentinum acceptatum non fuit, inualidum esse, affici excommunicatione Concilij; quia huiusmodi matrimonia irrita non fuerunt à Concilio, donec Concilium acceptetur. Concilium enim non intendit ad sui obseruantiam obligare ante acceptationem. Vide quæ tradidi *de matrimonio q. 2. puncto 6. 7. & 8.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Asserens matrimonium sine consensu parentum celebratum irritũ esse, vel à parentibus irritari posse, afficitur excommunicatione.

4 MAteria secundæ excommunicationis est asserere matrimonia sine consensu parentum celebrata irrita esse, aut à parentibus rata fieri, vel irritari posse: cùm enim contractus à voluntate contrahentium pendeat, nec filij in iis, quæ ad proprium vitæ statum pertinent, teneantur, regulariter loquendo, patri obedire, dicendum est validitatem matrimonij à voluntate parentum non pendere, vt patet ex dictis *de matrimonio loco proximè citando*, cum Nauarro, Sanchez, Gutierez, & aliis.

An autem cupiens matrimonio coniungi, teneatur consilium patris petere, aut illius consilio stare, videri potest *in tract. de matrim. q. 4. punct. 17. quæs. 4. n. 15. & seqq.*

An autem validæ sint leges ciuiles prohibentes matrimonium sine consensu parentum celebrari, aut exhæredantes filias sine consensu parentum ad nuptias aduolantes, patet ex dictis *de legibus disp. 6. quæst. vnica punct. 6. §. 3.* quæ videri possunt cum DD. ibi cit. quibus adde plures alios apud Ceuallos *comm. q. 5. n. 2. & quæst. 314. n. 3.* apud Sanchez *lib. 3. disp. 47.* apud Barbosam *in remissionibus ad sess. 24. c. 1. num. 2.*

TERTIA PROPOSITIO.

5 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum vtriusque excommunicationis sunt omnes, & singuli, qui præfatas propositiones asserunt. Ratio est, quia Concilium vtitur verbis generalibus, & indeterminatis, ibi, *illi qui*, &c.

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra raptores mulierum, & præbentes illis consilium, auxilium, vel fauorem.

IN Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 6.* plures pœnæ contra raptores mulierum constituuntur, de quibus disserui *in tract. de matrimonio quæst. 4. puncto 18.* Inter ceteras autem pœnas extat excommunicatio, de qua hic agere intendo. Et tria breuiter quæram.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, vtrùm ista excommunicatio Summo Pontifici reseruata sit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis duplex est, alia principalis, & alia accessoria. Principalis est rapere feminam; quid autem sit rapere feminam, patet ex dictis *de matrimonio loco citato num. 1.* vbi dixi,

2 Rapere feminam quisnam dicatur.

2 *Rapere* idem esse, ac feminam dissentientem, vel resistentibus parentibus, aut illis, sub quorum cura est, abducere ad libidinem explendam, vel ad contrahendum matrimonium. Ita Doctores proximè citandi, contra Salzedo apud Diaz *in pract. canon. cap. 38. vers. Clemens*, & contra Alterium *tom. 2. disp. 15. cap. 6. ad finem.* asserentes istam excommunicationem incurri solùm, dum raptor aliquam rapit causa contrahendi matrimonium: tum quia Concilium loquitur de matrimonio contrahendo inter raptorem, & raptam: tum quia ponit hoc decretum sub titulo *de reformatione matrimonij.*

Ego verò sentio istam excommunicationem contrahi, etiamsi femina rapta fuerit solùm causa turpiter explendæ libidinis, quia Concilium generaliter loquitur, & sicut non vult matrimonium validè celebrari inter raptorem, & raptam, quamdiu rapta in potestate raptoris

toris existit, etiamsi fortè non fuerit rapta causa matrimonij, sed solùm animo illam turpiter deplorandi; ita etiam intendit huiusmodi raptorem, & omnes alios auxilium, vel consilium præbentes, vinculo excommunicationis obstringi. Ex quo patet responsio ad rationes in contrarium.

3 Rapiens mulierem excommunicationē incurrit, etiamsi matrimonium cum ipsa non celebret, aut eam carnaliter non cognoscat.

3 Hinc sequitur primò, illum, qui per vim abducit feminam inuitam, vt illam violet, aut in matrimonium ducat, in istam excommunicationem incidere; quia hic propriè *raptor* dicitur, & hoc verum est; etiamsi posteà pœniteat abduxisse, aut eam carnaliter non cognoscat, aut matrimonium cum ipsa non celebret: adhuc enim dicitur raptor; consequenter raptorum pœnis subiicitur. Ita Molina, Gutierez, & alij, quos retuli *de matrimonio loco cit. num.* 3.

Secundò eum, qui feminam voluntariè precibus, aut blanditiis consentientem abduxit, nescientibus parentibus, non subiici huic pœnæ; quia, propriè loquendo, non dicitur raptor, raptus enim committitur vi. Secus si parētes sciant, & contradicant: ipsis enim vis infertur. Ita Cardinalis Tuscus, Henriquez, & alij cōtra Sanchez, & alios, quos retuli *de matrim. loco cit. n.* 5.

4 Consiliū, auxilium, aut fauorē præbēs raptori mulieris excommunicationem incurrit.

4 Actio accessoria est consilium, auxilium, & fauor. Quot autem modis contingat hęc fieri, patet ex dictis *de irregularitate, de excommunicationibus Bullæ*, & alibi pluribus in locis, quæ noua repetitione non indigent.

Obserua tamen primò, excommunicationem ob præfatas actiones accessorias non incurri, nisi in effectum influant, & effectus iam secutus sit: actio enim accessoria prohibetur in odium principalis, vt alibi sæpius dictum est; quamdiu autem non adest actio principalis, effectus non dicitur completus.

Obserua secundò illam particulam, *& fauorem*, non accipi copulatiuè, sed disiunctiuè: tum quia sequeretur eos non incidere in istam excommunicationem, qui comitantur raptorem, aut alia ratione prębent auxilium, sed consilium non tradunt: tum quia

5 Dictio seu particula, *&*, quandoq; disiunctiuè accipiatur.

5 Particula, *&*, accipitur disiunctiuè, quoties subiecta materia id postulat, vt in hoc casu, seu quoties ponitur inter ea, quę sunt eiusdem potestatis, & effectus, vt benè Gonzalez *ad regulam 8. glos. 3. num. 14.* Cenedo *pract. quæst. sing. 50. n. 7.* & alij, apud Augustinum Barbosam *dict. 93. n. 18. in remission. Doctorum de diction. & clausul.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

6 SInguli raptores, omnesque dantes eis consilium, auxilium, vel fauorem, in istam excommunicationem incidunt. Ratio est, quia Concilium indistinctè, indefinitè, & generaliter loquitur, ibi, *nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes.*

7 Femina rapiens virum non incurrit excommunicationē.

7 Sed modò dubium emergit, vtrùm non solùm vir rapiens mulierem, verùm etiam femina rapiens virum, incidat in excommunicationem.

Respondeo negatiuè; quia Concilium loquitur de raptore, non de femina rapiente: in pœnis autem non est facienda extensio vltra propriam verborum significationē. Ita Sanchez, Gutierez, & alij, quos retuli *de matrim. loco cit. num.* 7. contra nonnullos alios, vbi etiam alia ad hanc rem facientia adduxi.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Excommunicatio lata contra raptorem mulieris non est reseruata, iuxta communē sententiam.

8 PRæfata excommunicatio, quam raptor, & alij contrahunt, non est Summo Pontifici reseruata: nam regula generalis est, vt quoties de reseruatione non fit mentio expressè, vel saltem tacitè, censura non censeatur iure communi reseruata, *c. nuper, de sent. excomm.* in Tridentino autem nullum de reseruatione verbum reperitur. Ita Sanchez *lib. 7. disp. 13. num.* 1. Reginaldus *lib. 22. num.* 31. Filliucius *tract. 14. cap. 6. num.* 85. vbi loquitur de excommunicationibus non reseruatis, & alij, quos retuli *de matrimonio, loco cit. n.* 11. contra Rodriquez *in summa tom. 1. cap. 213. n. 7.*

PVNCTVM X.

De excommunicatione contra procurantes abortum fœtus animati.

SIxtus V. in constitutione 87. in ordine, quæ incipit, *effrenatam*, pœnam excommunicationis Papæ reseruatam infert iis, qui abortum fœtus animati, vel etiam inanimati procurant, aut consilio, fauore, ope, potione, aliáve ratione ad abortiendum fœtum animatum, vel inanimatum cooperantur, vt clarè constat ex ipsāmet constitutione, quam hic de verbo ad verbum referre non decreui, cùm longa satis, & prolixa sit, & eam per vos consulere possitis apud Bullarium *tom. 2. pag.* 643. vel apud Naldum *v. abortus*, vel etiam apud Sayrum *de censuris lib. 3. cap. 35. num. 24.*

Verum, quia ista excommunicatio in praxi obseruatu difficilis videbatur, Gregorius XIV. aliam edidit constitutionem, quæ incipit, *Sedes Apostolica, pia mater*, &c. in qua Summus Pontifex rigorem præcedentis duplici ex c. moderatus est. Primò, quoad reseruationem absolutionis. Secundò, quoad abortum fœtus tantummodo animati, vt ex dicendis liquidò constabit. Quamobrem circa propositam excommunicationem tria breuiter quæram.

Primò, quæ sit illius materia.

Secundò, quodnam subiectum.

Tertiò, vtrùm hoc tempore sit reseruata, & cui.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Procurās abortum fœtus animati excōmunicationem incurrit quonis pacto procurat.

MAteria istius excommunicationis sunt actiones in præfatis constitutionibus expressæ.

1 Prima actio est procurare abortum fœtus animati percussionibus, veneno, medicamentis, potionibus, aut oneribus, mulieri prægnanti impositis, ac aliis etiam incognitis, vel maximè exquisitis rationibus: sic enim in præfata Sixti V. constitutione expressè habetur.

2 Abortus fœtus animati non est interdictus sub excommunicatione.

2 Dixi *abortum fœtus animati*; quia licet abortus fœtus inanimati sub excommunicatione interdictus esset in Bulla Sixti V. nihilominus illa Bulla hac in parte abrogata est, & ad terminos iuris communis, sacrorum canonum, & Concilij Tridentini dispositionem redacta fuit per subsequentem Gregorij XIV. constitutionem. Propterea abortus fœtus inanimis hoc tempore sub excommunicatione vetitus non est.

3 Abortus fœtus inanimati in aliquibus locis est casus reseruatus.

3 In aliquibus tamen diœcesibus, vt Mediolani, est casus reseruatus, cuius reseruationem incurri posse, etiamsi

4 Procurās abortum fœtus animati videtur casum reseruatum incidere, etiamsi abortus reipsa non sequatur.

4 Abortus secutus non fuerit, valdè probabiliter sustineri posse arbitror, vt docui *in tract. de peccatis.* & nouissimè *in tract. de contract. disp. 2. quæst. vltima sect. 1. puncto 7. num. 6. sub finem.* Ratio est, quia dici potest abortus procuratus; etiamsi re ipsa abortus secutus non fuerit. Ita Zechius *de casibus reseruatis casu 9. vers. quo verò*, Gambarupta, & alij contra Finellum, & Capeauillam, quos retuli *locis citatis.*

5 Procurās abortum fœtus animati efficitur excommunicatione, siue procuret per se, siue per alium.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm præfata excommunicatio incurratur, siue abortus per se procuretur, siue per alium.

Respondeo incurri quouis modo procuretur. Ratio est, quia in constitutione Sixti V. dicitur, *qui de cetero per se, aut per interpositas personas*, &c.

6 Procurās abortum fœtus animati non ligatur excommunicatione nondum secuto abortu.

6 Secundò dubium est, vtrùm excommunicatio incurratur; etiamsi abortus fœtus animati re ipsa secutus non fuerit.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia Sixtus V. in sua Bulla effectum requirit, ibi, *inde, vt re ipsa abortus secutus fuerit.*

Ex quo patet differentia inter excommunicationem, quæ propter abortum fœtus animati contrahitur, & inter reseruationem, quæ ob simplicem abortus fœtus inanimati procurationem incurritur: ad hanc enim probabile est effectum non requiri, sed ad illam, vt probatum est.

7 Fœtus quandonā animatus censeatur.

7 Tertiò dubium est, quomodo cognoscere valeamus, an fœtus animatus fuerit, nec ne.

Respondet Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæsito 9. num. 95.* diiudicandum esse fœtum animatum saltem in mare, quando procuratio abortus contingit post quadraginta dies à conceptione; in femina verò non nisi post octoginta, iuxta probabilem medicorum sententiam, quam etiam sequitur Nauarrus, Henriquez, Naldus, & alij, quos retuli *loco cit. de contract. num.* 4.

Sed quid mihi in hac re sentiendum sit, constat ex dictis *de contractibus loco cit.* cum Azorio, & aliis, quæ ibi videri possunt.

8 Procurās abortum ante quadragesimū diem, an teneatur se tamquam irregularē gerere.

8 Vtrùm verò, qui causa fuit abortus ante quadragesimum diem, teneatur se tamquam irregularem gerere, patet ex dictis *de irregularitate disputat. 7. quæst. 4. puncto 8. num. 27.*

9 Abortui cooperans incurrit excommunicationē.

9 Secundò actio principaliter prohibita in præfata Sixti constitutione est scienter cooperari ad abortum ope, consilio, fauore, potione, vel alio cuiusuis generis medicamento, aut iuuare scribendo litteras priuatas, vel apochas, aut alia ratione verbis, aut signis; sic enim expressè dicitur in constitutione Sixti V.

10 Abortui cooperans ex ignorātia iuris, vel facti, non incurrit excommunicationem.

10 Sed modò dubium est primò, vtrùm præbens opem, consilium, vel fauorem, vel potionem, ab hac censura eximatur, quoties hæc præstat ex ignorantia iuris, vel facti.

Respondeo affirmatiuè, etiamsi ignorantia non sit probabilis, sed vincibilis, crassa, supina, vel etiam affectata, modò cum ingenti temeritate coniuncta non sit: Summus enim Pontifex adiecit particulam, *scienter*, quæ quamlibet ignorantiam excludit, modò cum ingenti temeritate coniuncta non sit, vt alibi sæpius dictum est.

An verò ignorantia pœnæ sufficientem excusationis titulum inducat, patet ex dictis *de censuris in genere disp. 1. quæst. 2. punct. 1. num. 13.*

11 Abortui cooperans non ligatur excommunicatione nondum secuto effectu.

11 Secundò dubium est, vtrum ista excommunicatio incurratur ob prædictam actionem, effectu nondum secuto.

Respondeo ex supradictis constare non incurri: cùm enim ob actionem principaliter prohibitam hæc censura non incurratur ante secutum effectum, multo minus incurri debet ob accessoriam, quæ minus principaliter, & secundariò prohibetur.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Enumerantur personæ quæ huic excōmunicationi subiiciuntur.

12 OMnes procurantes abortum per se, vel per alios, aut cooperantes ope, consilio, vel alia ratione in præcedentibus explicata, excommunicationem Sixti V. contrahunt, cuiuscumque status, gradus, ordinis, vel conditionis existant, tam laici, quàm clerici sæculares, aut regulares, cuiuscumque ordinis; imò etiam mulieres sæculares, vel professæ: isti enim omnes in Bulla exprimuntur.

13 Femina ipsa prægnans socia, seu conscia abortus, subiicitur excommunicationi.

13 Ex quo patet etiam ipsasmet feminas prægnantes, socias, seu conscias abortus huic censuræ subiici: textus enim loquitur non solum de cooperantibus, verum etiam de ipsismet feminis, quæ vel vt principales, vel vt sociæ, conscię sunt talis criminis per opem, consilium, fauorem, potionem, &c. vt docui *de contractibus loco cit.* contra Naldum *verbo abortus.* Idemque tenet Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæsito 9. num. 94.*

14 Sterilitatis venena propinans alicui viro vt impotēs fiat ad generandum, non incurrit excommunicationem.

14 Sed modò dubium est, vtrùm, qui venena, seu pocula sterilitatis alicui viro propinat, ita vt impotens fiat ad generandum, in hanc censuram incurrat.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia Summus Pontifex loquitur de procurante abortum: hic autem, propriè loquendo, non dicitur abortum procurare. Ita Filliucius *loco cit. num.* 95. Sayrus, & Capeauilla, quos retuli *de contractibus loco cit.* contra Petrum Gregorium *in syntagmate iuris part. 3. lib. 36. cap. 15. num.* 20. quem citat, & meritò reiicit Sayrus *lib. 3. cap. 35. num.* 27. Idem dicendum est de viro, qui in actu coniugali retrahit se à feminis emissione causa generationis impediendæ, aut qui potionem sumit, ne femina concipiat; aliud enim est procurare abortum, aliud impedire conceptionem: abortus supponit conceptum fœtum. Ita DD. citati. Idem in simili dicendum est de femina.

Hac occasione agendum esset de pœnis, quas Sixtus V. clericis huius delicti reis imponit, nempe de amissione priuilegij clericalis, dignitatum, beneficiorum, & inhabilitatis ad ea suscipienda; sed in horum explicatione non est necesse hic immorari, cum solas censuras explicemus, & quæ hac occasione dici possent, facilè colligi queant ex regulis generalibus traditis *de legibus.* Vide Sayrum *loco cit. num.* 28. & præfatam Sixti V. Bullam, si lubet, in qua clericus præter prædictas pœnas, brachio sæculari tradi decernitur, quæ pœna per Bullam Gregorij XIV. non est abrogata.

TER-

TERTIA PROPOSITIO.

15 Excommunicatio contracta ob procurationem abortus an sit reseruata.

15 ISta excommunicatio, iuxta constitutionem Sixti V. reseruata erat Summo Pontifici, vt patet ex constitutione eiusdem Pontificis ad finem. Verùm hoc tempore Ordinarius, aut alius, per ipsum ad hos casus specialiter deputatus, in foro conscientiæ absoluere potest, ob constitutionem Gregorij XIII. ibi, *Quilibet presbyter tam secularis, quàm cuiusuis ordinis regularis, ad Christi fidelium confessiones audiendas, & ad hos casus specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam, & liberam in foro conscientia tantùm absoluendi habeat facultatem*; quis autem dici possit specialiter deputatus ad hos casus, ex dictis in Bulla Cœnæ, & alibi facilè colligi potest.

16 Deputatus specialiter ad aliquos casus quinam censeatur.

16 Quamobrem hîc breuiter dico, non solùm eum censeri ad hos casus specialiter deputatum, qui facultatem habet absoluendi in indiuiduo ab excommunicatione propter abortum contracta, verum etiam qui facultatem habet absoluendi ab omnibus censuris, & excommunicationibus Episcopo reseruatis: nam in huiusmodi facultate hic etiam comprehendi videtur; illa enim particula, *specialiter*, non est adiecta ad excludendam absolutionem ab aliis censuris, sed ad indicãdum, non posse quem virtute alicuius facultatis absoluere, nisi ea facultas ad hos etiam casus extendatur: non enim sufficit facultas absoluendi ab aliquo casu ab hoc distincto; facultas verò absoluendi ab omnibus casibus Episcopo reseruatis, si distributiuè explicetur, proculdubio casum abortus specialiter comprehendit. Hac de causa censeo Pœnitentiarios Ecclesiæ Metropolitanæ Mediolani, priuilegium habentes absoluendi ab omnibus censuris Episcopo reseruatis, posse beneficium absolutionis ab hac censura conferre: tum quia sunt specialiter deputati ad censuras, & casus reseruatos: tum quia sic vsu receptum est. Quamuis ego aliàs de hac re non leue dubium haberem, dum Pœnitentiarij munus in præfata Ecclesia obirem.

PVNCTVM XI.

De excommunicatione contra prægnantes litteras à Papa concessas ante coronationem.

IN Extrauaganti vltima inter communes, *de sent. excommunicationis*, excommunicantur illi, qui putantes Summum Pontificem non habere Pontificiam auctoritatem, antequam coronationis insignia acceperit, occasionem hinc arripiunt temerè impugnandi ipsius rescripta, concessiones, seu litteras super quibuscumque negotiis confectis ante coronationem, vt patet ex ipsis præfatæ Extrauagantis verbis. *Quia nonnulli, prout accepimus, contra doctrinam Apostoli sua prudentia, quin potius imprudentia innitentes, ac disceptare de his, de quibus eis non expedit, satagentes asserere non verentur, quòd Summus Pontifex ante sua coronationis insignia, se non debet intromittere de prouisionibus, reseruationibus, dispensationibus, & alijs gratijs faciendis, nec se in litteris simpliciter Episcopum, sed electum Episcopum scribere, nec etiam vti Bulla, in qua nomen exprimatur ipsius. Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione huiusmodi aliquas litteras nostras, super negotiis quibuscumque confectas, quæ à Nobis ante donationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus.*

1 Summus Pontifex potestatem accipit à Deo, non ab hominibus.

1 Hac occasione agere possem, vtrùm auctoritas Summi Pontificis ab hominibus conferatur, an potius a Deo statim post legitimã Cardinalium electionem, & vtrum statim facta electione Summus Pontifex possit Pontificia auctoritate fungi. Verum quia hæc quæstio sufficienter explicata videtur in expositione Bullæ Cœnæ *quæst. 1. puncto 2.* ab ea hic supersedebo. Hic autem solum explicabo, quænam sit materia, & subiectum istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excõmunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est litteras Apostolicas, super quibuscumque negotiis confectas, præsumere impugnare, ex opinione, & errore, quòd Summus Pontifex non debeat se de prouisionibus, & gratiis faciendis intromittere ante suam coronationem. Hæc propositio patet ex verbis Bullæ supracitatis.

3 Impugnãs litteras Sũmi Pontificis non ligatur excommunicatione, nisi eas impugnet ex opinione quod nequeat se de prouisionibus & gratiis faciendis intromittere ante suam coronationem.

3 Dixi *ex errore, seu opinione, quòd Summus Pontifex*, &c. quia si quis aliunde occasionem arriperet præfatas litteras impugnandi; non incideret in hanc censuram; quia in textu excommunicantur præsumentes impugnare litteras ex prædicta occasione, ibi, *qui occasione huiusmodi*. Ita Suarez *disp. 23. sect. 6. num. 2.* Nauarr. *num. 14.* Filliucius *tract. 14. cap. 5. quæs. 7. num. 78.*

Ex quo sequitur illum, qui litteras Summi Pontificis impugnat, eo quòd putet ipsum non esse legitimè electum, non incidere in hanc censuram; quia hoc non est delictum in hac Extrauagãti interdictum, & ad incurrendam censuram non sufficit grauius crimen, sed requiritur illud, quod sub censura interdictum fuit, vt bene Suarez *loco cit.* pœna enim non extenditur ad alios casus. *l. factum cuique. §. in pœnalibus. ff. de reg. iur. & cap. in pœnis, de regu. iur. in 6.* Circa illam particulam, *præsumere*, aduertendum est, quamlibet ignorantiam excusare, modò cum ingenti temeritate coniuncta non sit, vt alibi sæpius explicatum est.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Enumerantur personæ quæ huic excõmunicationi subiiciuntur.

4 ONnes, & singuli, qui præfatas litteras ex prædicta occasione impugnare præsumunt, excommunicationem istius Extrauagantis incurrunt. Hæc propositio patet ex illa particula, *singulos*, quę vniuersalis est.

5 Impugnãs litteras Sũmi Pontificis cõfectas ante coronationem, incurrit excommunicationem, etiamsi hoc tempore impugnet.

5 Sed modò dubium est, vtrùm prædicta Extrauagans vires hoc tempore habeat, & liget. Ratio dubitandi est, tum quia Clemens V. cui hæc Bulla adscribitur, (licet alij alium auctorem agnoscant, vt videri potest apud Sayrum *lib. 3. cap. 35. num. 19.*) loquitur de præterito, ibi, *litteras nostras super quibuscumque negotijs confectas*; consequenter hæc dispositio extendi posse non videtur ad litteras in futurum concedendas: tum quia Summus Pontifex loquitur de impugnantibus litteras ab ipsomet confectas: non autem ab aliis, ibi, *litteras nostras, quæ à nobis*: tũ quia in materia pœnali benignior interpretatio facienda est.

His non obstantibus existimo hanc Extrauagantem etiam hoc tempore vires, & robur habere. Ratio est, tum quia dispositio, quæ nomine dignitatis fertur, perpetua est, & vires habet etiam conditore extincto, vt suo loco probaui: tum quia ratio istius constitutionis semper durat; ergo etiam ipsa constitutio semper perseuerat; quamuis edita fuerit occasione Clementis V. & litterarum suarum, quæ impugnatæ fuerunt. Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.* & alij.

Ad primam rationem dubitandi respondeo loqui de præterito, quia ad incurrendam istam censuram opus est, vt litteræ, quæ impugnantur, præcesserint, & iam factæ sint. Quod procedit non solùm respectu conditoris huius Extrauagantis: verum etiam respectu omnium Pontificum subsequentium.

Ad secundam respondeo illam particulam, *à Nobis*, non accipi personaliter, sed nomine dignitatis.

Ad tertiam respondeo in materia pœnali benigniorem partem accipiendam esse, nisi ratio, & auctoritas aliud suadeat, seu nisi aliter de voluntate disponentis colligatur.

PVNCTVM XII.

De excommunicatione contra persequentes hostiliter Cardinales.

1 Ista excõmunicatio hic innuitur, sed alibi explicatur.

1 ISta excommunicatio edita est *in cap. felicis, de pœn. in 6.* Verùm ab ipsius explicatione hic supersedeo, quia de ea satis in Bulla Cœnæ disseruimus.

PVNCTVM XIII.

De excommunicatione contra vexantes Inquisitores, alioſq; sancti officij ministros.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 PIus V. in quadam Extrauag. quæ incipit, *si de protegendis*, & est 83. in ordine, excommunicationem tulit contra eos, qui occiderint, aut vexauerint, quemlibet ex Inquisitoribus, officialibus, ac ministris officij sanctæ Inquisitionis, vel Episcoporum, hoc munus exercentium, quique alias actiones ibi expressas fecerint, vt patet ex verbis Extrauagantis, ibi, *Hac igitur generali constitutione de fratrum nostrorum consilio sancimus, vt quicumque siue priuatus, siue cuncta ciuitas, siue populus, siue dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiori titulo illustris, quemuis ex Inquisitoribus, Aduocatis, procuratoribus, notarijs, aliisq; ministris prædicti officij, vel Episcoporum, id munus in sua diœcesi, aut prouincia obeuntium, seu accusatorem, denuntiatorem, aut testem in causa fidei quomodocumque productum, vel euocatum occiderit, verberauerit, deiecerit, seu perterrefecerit, quiue Ecclesias, ædes, aliásve res siue publicas, siue priuatas officij, aut ministrorum expugnauerit, inuaserit, incenderit, expilauerit, aut libros combusserit, &c. is sit anathemate præsentis canonis auctoritate ligatus.* Quamplures aliæ actiones in hac Bulla prohibentur, quæ ex dicendis constabunt. Quamobrem circa istam excommunicationem tria breuiter quæram.

Primò, quænam actiones hic fieri prohibeantur.

Secundò, in quas personas ista excommunicatio feratur.

Tertiò, vtrùm reseruata sit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excõmunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hac Bulla interdictæ.

Prima actio est occidere Inquisitorem, Aduocatum, Procuratorem, Notarium, aliúmve ministrum officij Inquisitionis, vel Episcopi, id munus obeuntis, aut accusatorem, denuntiatorem, aut testem in causa fidei quomodocumque productum, vel euocatum.

3 Occidens aut vexans denuntiatorem, vel accusatorẽ in causa sancti officij incurrit excommunicationem.

3 Sed modò dubium est, vtrum occidens denuntiatorem, aut accusatorem, qui non accusauit, vel denuntiauit in causa fidei, sed in alia, ad officium sanctæ Inquisitionis spectante, in istam excommunicationem incidat.

Respondeo affirmatiuè; quia illa verba, *in causa fidei*, non referuntur ad denuntiatorem, vel accusatorem, sed ad testem, vt ex serie verborum perspicuè constat, ibi, *testem in causa fidei quomodocumque productum, vel euocatum*, &c.

Secunda actio est præfatos verberare.

Tertia deiicere, id est, expellere, seu officio priuare; nam vtramque significationem hoc verbum postulare videtur.

Quarta perterrefacere.

Quinta Ecclesias, ædes, aliásve res siue publicas, siue priuatas officij, aut ministrorum expugnare, inuadere, incendere, expilare.

Sexta libros, litteras, auctoritates, exemplaria, scripturas, instrumenta siue publica, siue priuata comburere, dirumpere, interuertere, seu ex incendio, & direptione, aut alio quocumque modo asportare, seu in direptione, vel incendio causam esse, vt capiantur, comburantur, vel supprimantur.

Septima est prohibere, vt personę, aut res seruẽtur, seu defendantur.

Octaua carcerem priuatum, aut publicum perfringere; vinctum extrahere, seu dimittere, prohibere, ne capiatur, captum eripere, recipere, occultare, seu facultatem effugiendi dare, seu mandare hoc fieri.

Nona auxilium, consilium, vel fauorem, publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter dare.

Quæ circa intelligentiam istarum actionum hîc dici possent, iam explicata sunt in expositione Bullæ Cœnę, quæ non est necesse hic iterum adducere: alioquin opus hoc nimium excresceret, & tædium, à quo maximè abhorreo, studiosis lectoribus facilè induceret.

4 Assignatur materia accessoria istius excõmunicationis.

4 Dubium hic solum est, vtrùm auxilium, consilium, ac fauor, principaliter prohibeantur; ita vt excommunicatio statim præstito consilio, auxilio, vel fauore incurratur, etiamsi mors, verberatio, aut aliæ actiones supra recensitæ non sequantur.

Respondeo statim incurri: licet enim excommunicatio ob consilium, auxilium, & fauorem, regulariter loquendo, non incurratur ante præstitum effectum, cuius intuitu hæc prohibentur: nihilominus id fallit, dum superior aliud disponit, vt ostendi *de censuris in genere*. Quamobrem auxilium, consiliũ, & fauor in hoc casu videntur potiùs actio-

actiones principales, quàm accessoriæ, vt patet ex illis verbis, *Qui auxilium, consilium, aut fauorem, publicè, vel occultè in quolibet prædictorum scienter præstiterit, licet nemo occisus, nemo verberatus, nemo extinctus, nihil expugnatum, nihil extractum, nullum denique damnũ re ipsa sit secutũ; nihilominus hic sit apothemate præsentis canonis auctoritate ligatus.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Enumerantur personæ quæ huic excõmunicationi subiiciuntur.

5 OMnes, & singuli, qui aliquam ex præfatis actionibus præstant, censuram huius constitutionis incurrunt. Ratio est, quia Summus Pontifex generaliter loquitur, ibi, *omnes cuiuscumque dignitatis, & gradus sint*, &c.

Ex quo sequitur Iudicem, Prætorem, Gubernatorem, Comitem, Marchionem, Ducem, & quemlibet alium prædicta facientem, in præfatam excommunicationem incidere.

Prædictis adde præfatos delinquentes aliis pœnis affici: damnantur enim crimine læsæ maiestatis; priuantur dominio bonorum, & ipsorum filij efficiuntur infames, & similia, de quibus hic agere non intendo, ne propositos limites excedam. Videri potest ipsa Bulla, & ea, quæ tradidi *de contractibus*, dum loquerer de confiscatione bonorum, quæ hic applicari & accommodari possunt. Alibi etiam explicaui, vtrum infamia ipso facto incurratur, vel sententiam requirat, in qua repugnantes sententias adduxi; quamquam ego valdè probabiliter censeo ipso facto incurri.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Excommunicatio quæ lata est contra vexantes aliquos in causa sancti officij reseruata non est.

6 ISta excommunicatio non videtur reseruata. Ratio est, quia excommunicatio non est reseruata, quoties de reseruatione non fit mentio. *cap. nuper. de sent. excommunic.* in præfata autem constitutione mentio non fit de reseruatione. Ita Filliucius *tract. 16. cap. 6. quæsito 7. num. 92.* contra Sayrum *lib. 3. cap. 31. num. 7. sub finem.*

PVNCTVM XIV.

De excommunicatione contra præsumentes docere, vel pertinaciter asserere, habenti conscientiam peccati mortalis necessariam non esse confessionem ante sumptionem Eucharistiæ.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio habetur in Concilio Tridentino *sess. 13. canone 11.* ibi, *Ne tantum sacramentum indignè, atque adèo in mortem, & condemnationem sumatur, statuit, atque declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia confessarij, necessariò præmittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.*

In explicatione istius canonis aliquantulum immorandum esset ad explicandum, vtrum accedens ad Eucharistiam debeat esse in gratia per confessionem, vel sufficiat per contritionẽ, & vtrum ex præcepto diuino debeat esse in gratia per confessionem; verum quia hæc alibi explicata sunt, & peti possunt ex traditis in meo tractatu *de sacramentis disp. 4. quæst. 6. punct. 1. num. 10. 35. & seq.* vbi probaui accedentem ad Eucharistiam post commissum mortale peccatum teneri esse in gratia per confessionem, non solùm iure canonico, verum etiam diuino. Quamquam Caietanus, & nonnulli alij, quos ibi adduxi, oppositum sentiunt de præcepto diuino.

His ergo prætermissis, vel potiùs suppositis, in hoc puncto duo breuiter quæram.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hoc canone prohibitæ,

Prima actio est, docere non esse necessariam confessionem accedenti ad augustissimum Eucharistiæ sacramentum post patratum mortale peccatum. Quamobrem si magister hunc errorem doceret discipulos, statim in excommunicationem incideret.

Secunda est prædicare: vt si quis, dum concionem ad populum habet, hanc falsam doctrinam populo sequendam significaret.

Tertia est pertinaciter asserere: vt si quis in publicis, vel priuatis cœtibus audeat hoc affirmare, sciens sub excommunicatione vetitum esse.

Quarta est, hunc errorem publicè disputando defendere; quamuis enim alicui fortè probabilis videri possit opinio Caietani, & aliorum existimantium, confessionem non esse de iure diuino præmittendam ante sacram communionem; nihilominus in publica disputatione defendi non potest confessionem simpliciter necessariam non esse, alioquin censura huius canonis incurritur; priuatim verò de hac re disputationem instituere non videtur sub excommunicatione interdictum, modò disputantes hanc falsam doctrinam pertinaciter non asserant. Ratio est, quia Concilium loquitur de publica disputatione (ex hac enim scandalum facilè sequi posset) & dispositio non est vltra suos terminos extendenda. *cap. in pœnis, de regul. iur. in 6.*

3 Eucharistiam sumens in peccato mortali nõ incurrit excommunicationẽ.

3 Ex dictis colligi potest primò, illum, qui post patratum graue peccatum accedit ad Eucharistiam absque præuia confessione, non incidere in istam excommunicationem; etiamsi alioquin haberet copiam confessarij. Ratio est, quia sola susceptione Eucharistiæ cum peccato mortali non dicitur docere, prædicare, pertinaciter asserere, vel publicè disputando defendere.

Amplia, etiamsi hoc faciat interiùs sentiens solam contritionẽ sufficere: militat enim eadem ratio. Addo id probabiliter sustineri posse, etiamsi alij coniicerent ipsum huius esse opinionis, vt arbitretur confessionem necessariam non esse: quamdiu enim verbis, seu nutibus suam opinionem non aperit docendo, prædicando, pertinaciter asserendo, vel in publica disputatione defendendo, non videtur reus istius excommunicationis; quia in materia pœnali, verborum significatio extendenda non est vltra propriam ipsorum significationem. Ita Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæsito 3. num. 84.*

4 Opinionem sustinens Caietani asserentis confessionem non requiri ex iure diuino ante communionẽ, non incurrit excommunicationẽ.

4 Secundò colligitur, eum, qui hoc tempore opinioni Caietani adhæreret, sustinendo confessionem non requiri ex iure diuino ad communionem, non incidere in istam excommunicationem. Ratio est, quia aliud est dicere confessionẽ non esse necessariam de iure diuino, aliud confessionem non esse necessariam. Ita Suarez *loco cit.* & alij.

5 Confessionẽ assetens necessariã non esse ante communionem in iis locis, in quibus Tridentinum non est acceptatum, non ligatur excommunicatione.

5 Maior difficultas est, vtrum, qui asserit necessariò præmittendam non esse confessionẽ sacramentalem in iis locis, in quibus Concilium Tridentinum non est promulgatum, vel vsu receptum, excommunicatione huius canonis ligetur.

Suarez, & Filliucius *locis cit.* sine distinctione respondent affirmatiuè.

Sed mihi distinguendum videtur, vel id asserit in loco, vbi Concilium est vsu receptum, vel vbi non est vsu receptum, si id asserit vbi Concilium non est vsu receptum, censeo non ligari, etiam si firmã ibi Sedem non habeat: quamdiu enim eo in loco existit, non ligatur præceptis, & pœnis Concilij Tridentini, vt patet ex dictis *de legibus, & de matrimonio.* peccat tamen grauiter, quia falsam doctrinam docet in re maximi momenti. Si verò id asserit in loco, vbi Concilium acceptatum est, incurrit excommunicationem; quia actionem sub excommunicatione vetitam in Concilio Tridentino facit in loco, vbi Concilium obligat, & fieri potest, vt occasione istius assertionis, aliquis contra communem Ecclesiæ consuetudinem, inducatur ad omittendam confessionem, saltem in iis locis, in quibus Concilium non fuit admissum.

PVNCTVM XV.

De excommunicatione contra eos, qui absolutionem, vel reuocationem alicuius censuræ per vim, aut metum extorquent.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. absolutionis, de his, quæ vi, metusve causa fiunt, in 6.* ibi, *absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quamcumquè reuocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim, vel metum extortam, præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus: ne autem sine vindicta, violentia crescat audacia, eos qui absolutionem, seu reuocationem huiusmodi vi, vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ subiacere decernimus.*

Quæ circa inualiditatem absolutionis, vel reuocationis censuræ per vim extortæ hîc differi possent, sufficienter à me pertractata sunt *in tract. de censuris disp. 1. quæst. 3. puncto 8. num. 3. & seqq.* Quamobrem hic solùm agendũ erit de pœna excommunicationis, quam ipso facto incurrit is, qui absolutionem, seu reuocationem censuræ per vim, aut metum extorquet. Duo autem de more disseram.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis, seu ob quam actionem hæc censura incurratur.

Secundò, quódnam sit subiectum, seu quænam personæ eam incurrant.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est sacrilegium, quod committitur contra libertatem Ecclesiasticam, extorquendo vi, aut metu absolutionem, vel reuocationẽ censuræ. Ex quo patet actionem in hoc textu prohibitam, esse, vi, aut metu extorquere absolutionem, vel reuocationem censuræ.

Hæc tamen propositio intelligenda est, modò metus grauis sit, seu cadens in constantem virum. Ratio est, tum quia ius loquitur de illo metu, qui facit inuoluntarium, & absolutionem irritam reddit; tum quia in iure non habetur ratio metus leuis, vt de matrimonio, & alibi sæpius dictum est; alioquin omnia litibus plena essent, & hoc valet tam in foro interno, quàm in externo, vt dictum est *de matrimonio loco proximè citando*; nam sicut in externo requiritur metus grauis; ita etiam in interno, cùm par ratio videatur. Ita Syluester *verb. excommunicatio. 9. num. 43.* Suarez *disp. 23. sect. 4. num. 11.* Filliucius *tract. 14. cap. 4. quæsito 7. num. 59.* & alij, contra Caietanum *verb. excommunic. cap. 41.* Nauarr. *cap. 27. n. 125.* & Reginaldum *lib. 9. num. 346.*

3 Metum incutiens Episcopo repetendi suum creditum nisi absolutionem conferat, non incurrit excommunicationẽ.

Ex quo sequitur primò eum, qui minatur Episcopo mortem, aut mutilationem, aut spoliationem multorum bonorum, nisi absolutionem excommunicationis impendat, aut nisi reuocet præceptum continens censuram sub conditione incurrendam, affici excommunicatione huius capitis, quia metu extorquet absolutionem, vel reuocationem censuræ.

Et hoc verum videtur non solùm de excommunicatione maioti, suspensione, & interdicto, verùm etiam de minori excommunicatione; quia textus vniuersaliter loquitur de quacumque reuocatione excommunicationis. Ita Suarez, Nauarrus, Vgolinus, & alij, quos retuli *de censuris loco citato.* Licet contrarium de minori excommunicatione sentire videatur Filliucius *num. 59. versic. tertium notandum*, Sylueſter *verb. excommunic. 9. n. 43.* & Reginald. *lib. 9. num. 346.*

4 Absolutus ab excommunicatione ab Episcopo absolutionem conferente ob timorem amittendi gratuita solita beneficia non ligatur excommunicatione.

3 Secundò eum non subiici huic excommunicationi, qui Episcopo minatur repetitionem sui crediti sibi de iure debiti, nisi absolutionem conferat. Ratio est, quia hic metus non videtur grauis, licet fortè iniuriosus sit per ordinem ad extorquendam absolutionem, vt dictum est *de matrimonio quæst. 3. punct. 8.*

4 Tertiò non affici excommunicatione illum, cui Episcopus absolutionem impendit, timens fore, vt nisi eum absoluat, reus non conferat sibi solita gratuita beneficia: reus enim non dicitur absolutionem per vim, aut metum extorquere, vt benè Caietanus *cap. 41.* Reginaldus *num. 346.* Sayrus *num. 12.* & alij communiter. Idem dic quoties quis non ex metu ab alio illato, sed ex metu intrinseco, & innato absoluit, vt patet ex ratione proximè allata.

5 Metum incutiens ad extorquendam absolutionem non ligatur excommunicatione antequam absolutio sequatur.

Plures illationes ad hunc casum facientes desumi possunt ex dictis *loco cit. de matrimonio per metum celebrato, & de voto, per vim, aut metum emisso.*

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm excommunicatio incurratur statim incusso metu, antequam absolutio impendatur, vel antequam sententia reuocetur.

Respondeo excommunicationẽ non incurri, antequam absolutio, vel reuocatio sequatur. Ratio est, quia ad incurrendam excommuni-

cationem requiritur effectus completus, & consummatus: effectus autem sub censura prohibitus non est completus, nisi adsit absolutio, vel reuocatio: nam in textu dicitur, *qui absolutionem, seu reuocationem vi, aut metu extorserint.* Ita Caietan. *verbo excommunicatio cap.* 41. Suarez *disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 12. Filliucius *tractat.* 14. *cap.* 4. *quæsito* 7. *num.* 19. Sylvester, Tabiena, Paludanus, Angelus, & alij apud Sayrum *libr.* 3. *cap.* 34. *num.* 12.

6 Absolutionē excommunicationis extorquens ligatur excommunicatione, etiamsi excommunicatio iniusta esset.

6 Secundò dubium est, vtrùm excommunicatio incurratur, etiamsi extorqueatur absolutio, vel reuocatio censuræ iniustæ.

Respondetur affirmatiuè, quoties censura iniusta valida est: par enim ratio militat, & hic adhuc dicitur absolutionem, vel reuocationem per vim, vel metum extorquere. Ita DD. citati.

Dixi, *quoties censura valida est*; nam si censura iniusta inualida sit, tam in foro externo, quàm in foro conscientiæ, arbitror extorquentem absolutionem non affici hac excommunicatione. Ratio est, tum quia, licet iniuriam inferat superiori, vim, aut metum incutiendo; tamen cùm illa absolutione non indigeat, non videtur reus excommunicationis, nec videtur facere contra præcipuam legislatoris mentem: mens autem legislatoris magis attendenda est, quàm verba. *l. scire leges. ff. de legibus, & l. non aliter. ff. de legat.* 3. tum quia Summus Pontifex in eo textu loquitur de extorquente absolutionem censuræ, quam ipse viribus vacuat, & irritam reddit: hæc autem non est absolutio, vel reuocatio censuræ; cùm censura nulla sit, & illa, quæ extorquetur, non possit dici absolutio, vel reuocatio censuræ: non enim cadit supra censuram, sed supra materiam indebitam, vt suppono. Ita Filliucius *loco cit. versic. quartum*, Suarez *loco cit. num.* 12.

7 Extorquens absolutionē censuræ per vim, vel metū, ligatur excommunicatione, siue censura lata esset ab homine, siue à iure.

7 Tertiò dubium est, vtrùm id valeat tam in censura lata ab homine, quàm à iure.

Respondeo affirmatiuè cum communi Doctorum sententia, quia verba textus generalia sunt, & vbi lex nō distinguit, neque nos distinguere debemus. *l. de pretio. ff. de public. in rem act. & l.* 1. *§. generaliter. ff. de legat. præstand.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Enumerantur personæ quæ huic excō. municationi subiiciuntur.

8 SVbiectum huius censuræ sunt omnes per vim, aut metū grauem extorquentes absolutionem, aut reuocationem alicuius censuræ, modò absolutio, aut reuocatio re ipsa sequatur. Hæc propositio euidenter colligitur ex dictis in prima propositione. Ex quo sequitur eum qui absolutionem prioris censuræ per vim, aut metum obtinuit, duplici censura irretitum remanere, priore scilicet, qua iam obstrictus erat, & posteriore, quam contrahit extorquendo vi, aut metu absolutionem prioris.

9 Absolutionē censuræ per vim vel metum extorquens, mandans, vel consulens, non ligatur excommunicatione ex sententia auctoris.

9 Sed modò dubium est primò, vtrùm mandans, vel consulens absolutionem, vel reuocationem censuræ per vim, vel metum extorqueri, incidat in hanc censuram.

Caietanus, Suarez *num.* 12. Sayrus, Filliucius, Reginaldus, & alij *locis cit.* putant mandantem, id est, inferentem metum per alium affici hac excommunicatione, hæc opinio probabilissima est.

Sed contrarium mihi probabilius videtur; quamuis enim absolutio, vel reuocatio censuræ inualida sit, siue metus, & vis ab alio incutiatur, siue ab ipsomet censura obstricto; (Summus enim Pontifex irritam simpliciter reddit absolutionem, & reuocationem per vim, aut metum extortam) nihilominus excommunicationem nō infert cuicumque, sed extorquenti. Ex regulis autem generalibus constat, censuram latam contra facientes, non complecti mandantes, vel consulentes. Quamobrem in præfato casu solus exequens videtur censuram contrahere; quamuis mandans, & consulens sint rei eiusdem culpæ, & grauibus pœnis afficiendi sint.

Ex quo patet à fortiori, contra Sayrum, Reginaldum, & alios, ratam habentem extorsionem præfatæ absolutionis, aut reuocationis suo nomine factam, non ligari hac censura, quia ratihabitio in materia pœnali non comparatur mandato, nisi in casibus in iure expressis, vt patet ex dictis *de irregularitate*, & alibi pluribus in locis, præsertim in hoc tractatu.

PVNCTVM XVI.

De excommunicatione contra imprimentes libros sine superiorum licentia.

1 Enumerantur textus, in quibus ista excommunicatio cōtinetur.

1 TRiplex constitutio in hac re, de qua agimus, reperitur.

Prima est in Concilio Lateranēsi sub Leone X. *sess.* 10. vbi contra imprimentes, aut imprimi facientes librum sine approbatione, extat decretum in hæc verba, *Statuimus, & ordinamus, quòd de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, seu aliam quamcumque scripturam, tam in Vrbe nostra, quàm aliis quibuscumque ciuitatibus, & diœcesibus imprimere, seu imprimi facere præsumat, nisi priùs in Vrbe per Vicarium nostrum, & sacri Palatij magistrum; in aliis verò ciuitatibus, & diœcesibus per Episcopum, vel alium habentem peritiam scientia libri, seu scripturæ huiusmodi imprimendæ, ab eodem Episcopo ad id deputandum, ac Inquisitorem hæreticæ prauitatis, ciuitatis, seu diœcesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria subscriptionem, sub excommunicationis sententia gratis, & sine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem secus præsumpserint, vltra librorum impressorum amissionem, & illorum publicam combustionem, & pœnam pecuniariam, & anno continuo, exercitio impressionis suspensionem, excommunicationis sententia innodati existant.*

Secunda est in Indice librorum prohibitorum, *regula* 10. vbi decretum Concilij Lateranensis confirmatum fuit, seu innouatum his verbis. *In librorum, aliarumq; scripturarum impressione seruetur quod in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess.* 10. *statutum est. Quare in Alma Vrbe Roma, si liber aliquis sit imprimendus, per Vicarium Summi Pontificis, & sacri Palatij magistrum, vel personas à Sanctissimo D. N. deputatas priùs examinetur. In aliis verò locis ad Episcopum, vel alium habentem scientiam libri, vel scripturæ imprimendæ, ab eodem Episcopo deputandum, ac Inquisitorem hæreticæ prauitatis eius ciuitatis, vel diœcesis, in quibus impressio fiet, eius approbatio, & examen pertineat, & per eorum manum propria subscriptione gratis, & sine dilatione imponenda sub pœnis, & censuris in eodem decreto contentis approbetur, hac lege, & conditione addita, vt exemplum libri imprimendi authenticum, & manu auctoris subscriptum apud examinatores remaneat.*

Tertia est in Concilio Tridentino *sess.* 4. *sub finem*, vbi prædictum decretum Concilij Lateranensis innouatū fuit, & ampliatum ad actionem vendendi, & retinendi prædictos libros, modò de rebus sacris agant, vt patet ex verbis Concilij Tridentini proximè sequentibus. *Nulli liceat imprimere, vel imprimi facere quosuis libros de rebus sacris sine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primùm examinati, probatiq; fuerint ab ordinario, sub pœna anathematis, & pecuniæ in canone Concilij nouissimi Lateranensis appositæ. Et si regulares fuerint vltra examinationem, & probationem huiusmodi, licentiam quoque à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris, iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi antea examinati, probatiq; fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus impressores, & qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint auctores pro auctoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque adeo in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè appareat, idq; totum, hoc est, probatio, & examinatio gratis fiat, vt probanda probentur, reprobentur improbanda.*

Hæc omnia decreta ad verbum referre censui, vt alios eximerem ab ea molestia, & difficultate, quam ego aliàs in iis inquirendis, & inueniendis subire coactus fui.

Antequam ad id, quod explicandum proposui, accedam, aduertenda est quintuplex differentia inter decretum Concilij Lateranensis, & regulam decimam, & inter Concilium Tridentinum.

2 Assignatur differentia inter constitutiones prohibētes librorum editionem sine licentia.

2 Prima est, quòd Concilium Lateranense, & regula Indicis loquuntur de quibuscumque libris, & scripturis; Concilium verò Tridentinum loquitur solum de libris, & scriptis de rebus sacris tractantibus.

Secunda Concilium Lateranense agit solùm de imprimentibus, vel imprimi facientibus; Concilium verò Tridentinum non solùm de imprimentibus, vel imprimi facientibus, verùm etiam de vendentibus, vel retinentibus apud se.

Tertia in Concilio Lateranensi requiritur præsumptio; consequenter non ligantur ignoranter imprimentes, aut imprimi facientes ex quauis ignorantia, modò coniuncta non sit cum ingenti temeritate. Ex Concilij autem Tridentini decreto non requiritur ignorantia; consequenter laborans ignorantia crassa, supina, vel affectata, ligatur hac censura.

Quarta in Concilio Lateranensi, & *in regula* 10. sermo est de libris, & scripturis imprimendis. In Concilio verò Tridentino sermo est etiam de libris manuscriptis; ita vt qui manuscriptos libros non dum probatos, & examinatos communicant, aut euulgant, eisdem pœnis subiiciantur, quibus afficiuntur impressores, modò tamen isti libri de rebus sacris agant.

Quinta differentia est, quòd in libris regularium, præter consuetam approbationem, requiritur, vt adsit licentia superioris, & recognitio libri, iuxta ordinationem cuiuslibet religionis.

His præmissis, de more agam

Primò, quænam actiones in præfatis constitutionibus sub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quódnam sit illarum subiectum.

Tertiò, quænam forma seruanda sit, vt præfata excommunicatio euitetur.

PRIMA PROPOSITIO.

3 Explicatur materia istius excommunicationis.

3 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in præfatis constitutionibus expressæ.

Prima est imprimere libros, seu aliam scripturam sine debita licentia, & approbatione. Quid autem sit *imprimere*, patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ, *excommunic.* 1.

Secunda est imprimi facere, vt si auctor libri, aut alter curet librum typis mandari, modò impressio sequatur; alioquin non dicetur imprimi facere.

Tertia actio est vendere huiusmodi libros carentes debita approbatione.

Quarta est apud se tales libros retinere. Obserua tamen istas duas vltimas actiones, vendendi, scilicet, & retinendi, non esse materiam excommunicationis, nisi libri sint de rebus sacris. Quinam autē libri dicendi sint de rebus sacris agere, patet à simili ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ, *excommunicatione prima*, dum agerem de libris tractantibus de religione.

4 Legens mores impressos sine licentia nō ligatur excommunicatione, modò illos apud se nō retineat, aut liber non sit ex alio capite prohibitus.

4 Ex dictis colligi potest legentem præfatos libros non ligari excommunicatione; quia nullam ex prædictis actionibus exercet, modò illos apud se non retineat, sed apud alium existentes legat. Ita Suarez *disp.* 23. *sect.* 7. *num.* 2. & alij: fieri tamen potest, vt excommunicationem ex alio capite incurrat, vt si liber sit hæretici, & tractet de hæresi, vel de religione, vel aliqua contineat contra bonos mores, &c. De qua re, videnda sunt quæ tradidi in expositione primæ excommunicationis Bullæ Cœnæ.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Enumerantur personæ quæ huic excō. municationi subiiciuntur.

5 SVbiectum huius censuræ sunt omnes, & singuli, qui præfatas quatuor actiones prohibitas faciunt: nam in Cōcilio Lateranensi habetur particula, *nullus*. In regula Indicis extat hæc loquendi forma, *si liber aliquis*. In Concilio verò Tridentino dicitur, *nulli liceat*, quæ verba sunt generalia, & singulos afficiunt.

Ex quo patet non esse audiendum Caietanum, & alios apud Nauarrum *cap.* 27. *num.* 148. asserentes censuras positas in Concilio Lateranensi postremo non esse vsu receptas: quamuis enim illæ tunc temporis in viridi obseruantia non essent; nihilominus vsu postmodum receptæ fuerunt, accedente illius confirmatione in Indice, & in Concilio Tridentino, licet in Concilio Tridentino sermo sit tantummodo de libris, qui de rebus sacris agunt.

TER-

TERTIA PROPOSITIO.

6 In imprimendis libris quænam conditiones seruandæ sint.

6 VT excommunicationis pœna in imprimendis libris euitetur, istæ conditiones seruandæ sunt.

Prima est, vt si liber in Vrbe imprimendus sit, adsit approbatio vicegerentis, & magistri sacri Palatij. In aliis verò diœcesibus requiritur approbatio ordinarij, vel alterius ab eo deputati, habentis peritiam illius materiæ, de qua in eo libro agitur. Præterea requiritur approbatio Inquisitoris hæreticæ prauitatis, quæ approbatio facienda est in fronte libri propria manu, & gratis, vt expressè habetur in præcitatis constitutionibus. Alicubi vsus inualuit, vt libri per consilium Regium examinentur, & probentur, videntibus, & non contradicentibus Ecclesiasticis, qui talem approbationem, tamquam sufficientem admittere videntur, teste Suarez *disput. 23. sect. 7. num. 1. sub finem*; Nauarro *cap. 27. num. 148.* Filliucio *tract. 14. cap. 6. quæsito 2.* Alicubi etiam, vt Mediolani, in more positum est, vt liber primo loco per Ecclesiasticos approbetur, deinde per temporales dominos, quoad res politicæ gubernationi inseruientes. In his tamen locis, vbi hic mos approbandi per laicos, post Ecclesiasticos receptus est, existimo excommunicationem, de qua hic agimus, non incurri, si liber edatur cum sola Ecclesiasticorum approbatione, iuxta regulam Indicis; etiamsi laicorum approbatio desit: pœnæ enim non sunt extendendæ vltra propriam verborum significationem. Vbi verò Ecclesiastici expressè non examinant, sed consilium Regium, probabilius arbitror censurâ incurri, si liber edatur absque vlla approbatione; quia cùm Ecclesiastici talem approbationem fieri sciant, & taceant, censentur eam approbare; consequenter si ea desit, constitutiones violantur, & pœnæ incurruntur.

7 Imprimês libros cum hac loquendi forma, De licentia superiorum, nõ incurrit excommunicationẽ.

7 Rogabis primò, vtrùm typographus, seu impressor excusetur à censura, si obtenta legitima approbatione non exprimat nominatim in libris impressis nomen superiorũ approbantium, sed hac, vel æquipollenti forma vtatur, *de licentia superiorum.*

Respondeo excusari; quia in præcitatis iuribus non extat præceptum exprimendi nomen ipsorum approbantium, sed solùm, vt approbatio in scriptis detur, atque adeò in fronte libri, vel scripti, vel impressi authenticè appareat.

8 Additiones faciens dum liber imprimitur, non incurrit excommunicationem, si antea obtinuerat approbationem.

8 Rogabis secundò, vtrùm ab hac censura excusentur, qui authenticam approbationem, antequam typis liber mandaretur, obtinuerunt, sed dum ederetur, nonnulla inseruerunt, & imprimi curarunt, quæ in libro manuscripto non continebantur.

Respondendum mihi videtur negatiuè; quia non dicuntur librum sine solemnitate à iure præscripta typis edere, nisi fortè ea, quæ inseruntur, tanti momenti, & tantæ quantitatis existunt, vt liber maiori ex parte ex illis additionibus constet: tunc enim censura incurritur: quia, moraliter loquendo, liber sine approbatione imprimi censetur.

Hinc sequitur eos, qui dum liber typis mandatur, aliquid corrigunt, addunt, vel detrahunt, à mortali excusari, præsertim, si id faciunt de consensu approbantium. Hoc tamen intelligitur præcisa particulari constitutione, aliisque prauis circumstantiis, quæ hoc fieri vetent: hac de causa Inquisitores hæreticæ prauitatis curare consueuerunt, vt liber de recenti editus non diuulgetur, donec illius diuulgandi facultas ab ipsis obtineatur.

Secunda conditio est, vt præter prædictam approbationem, de qua egimus in prima conditione, respectu regularium adsit licentia superiorum religionis: sic enim in Concilio Tridentino *loco cit.* decernitur.

Tertia, vt adsit nomen auctoris, vt patet ex Concilio Tridentino *loco citato.* Hoc tamen intelligendum est in libris de rebus sacris. Ratio est, quia de his Concilium loquitur.

9 Liber imprimi debet cum nomine compositoris.

9 Sed modò dubium est primò, vtrùm requiratur nomen compositoris.

Respondeo affirmatiuè, per se loquendo; quia hic est propriè auctor libri.

Ex quo sequitur eos non esse tutos in conscientia, qui conficto, & ementito nomine librum imprimunt.

Dixi, *per se loquendo*, vt aduerterem, non videri mihi improbabile apponi posse nomen alterius, qui in ius compositoris succedit, vt si quis titulo donationis, vel hæreditatis librum alicuius acquirat, illumque suo nomine imprimi faciat. Ratio est, tum quia hic succedit in ius compositoris; ergo ipsius iure vti potest; tum quia licet hic, strictè loquendo, non sit auctor compositionis; nihilominus est auctor impressionis: Concilium autem non distinguit de auctore compositionis, vel impressionis; consequenter ipsius intentioni satisfactum videtur posito nomine illius, qui eum librum imprimi curauit.

Hoc tamen intelligendum est, præcisis aliis circumstantiis: nam aliunde fieri potest, vt culpa incurratur, vt si liber nonnulla contra bonos mores contineat, & is, cui liber inscribitur, in iis existat locis, in quibus ad reddendam prauitatis rationem cogi nequeat; tunc enim Concilij mens violari videtur.

10 Liber imprimi potest cum nomine Academiæ, Collegij, vel ciuitatis.

10 Secundò dubium est, vtrùm necesse sit apponere nomen determinatæ personæ, vel sufficiat nomen Academiæ, Collegij, ciuitatis, & vniuersitatis.

Respondeo sufficere nomen Academiæ, Collegij, ciuitatis, & vniuersitatis. Ratio est, tum quia Collegium, seu vniuersitas in iure venit nomine personæ, licet fictæ, & cum vniuersitate celebrari potest contractus, & contra ipsam inquiri potest; ergo etiam illius nomen in librorum impressione apponi potest; tum quia Collegium, & vniuersitas, realiter loquendo, nihil aliud est, quam ipsæ singulares personæ: sicut ergo posset poni nomen singularium personarum; ita etiam nomen Collegij, &c. Ita Azor. *p. 1. lib. 8. cap. 17. quæsito 3.* Alterius *in expositione Bullæ lib. 5. disp. 2. cap. 8. quæsito 2.*

11 Solemnitas præscripta in libris imprimendis seruanda est etiam in edendis conclusionibus, & aliis scripturis.

11 Quæres, vtrùm prædicta solemnitas seruanda sit, non solùm in libris, sed etiam in aliis scripturis, vt in edendis conclusionibus, poëmatibus, aut orationibus in alicuius laudem compositis.

Respondeo affirmatiuè, iuxta dispositionem Concilij Lateranensis, vbi dicitur, *quicumque liber, aut quæcumque alia scriptura*, &c. & iuxta regulam 10. Indicis, ibi, *in librorum, aliarumve scripturarum impressione.* Ita Azor. *loco cit. quæsito 2.* Alterius *loco cit. quæsito 1.* Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæsito 6. num. 83.*

Alicubi tamen, vt Mediolani, vsu receptum est, vt consultationes, & aliæ scripturæ, quibus litigantes in foro contentioso vtuntur, absque præuio superiorum examine, & approbatione imprimantur. Quæ consuetudo recepta videtur, scientibus, & fortè annuentibus locorum Ordinariis, & Inquisitoribus; quia non vacat tempus ad hæc omnia examinanda, & periculum sæpè est in mora, ex qua litigantes non leue damnum paterentur.

12 Manuscripta an communicari queãt, nõ seruata solemnitate præscripta in libris edendis.

12 Maior difficultas est, vtrùm eadem solemnitas obseruanda sit in libris manuscriptis; ita vt, qui eos communicat, aut euulgat, antequam probati, & examinati fuerint, in istam excommunicationem incidat.

Respondeo distinguendò, vel huiusmodi manuscripta, quæ aliis communicantur, tractant de rebus sacris, vel non: si non tractant de rebus sacris, non incurritur excommunicatio; quia de huiusmodi manuscriptis nulla extat in præfatis iuribus prohibitio. Si verò tractant de rebus sacris, incurritur excommunicatio Concilij Tridentini *sess. 4. ad finem*, ibi, *qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi antea examinati, probatique fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus impressores.* Ita Suarez, Azor. Alter, & Filliucius *locis citatis.*

Hoc tamen intelligendum est, modò huiusmodi manuscripta dici possint liber; quia in Tridentino mentio fit de libris: nomen autem *libri* strictè accipiendum est pro opere completo, & integro, quale istud est, quod typis mandari, & in lucem edi solet: versamur enim in materia pœnali, & odiosa, in qua stricta verborum interpretatio facienda est. *cap. pœnæ, de pœnit. distinct. 1.*

Ex quo sequitur communicantem alteri conciones, scripta theologica, priuatas orationes, prælectiones, annotationes, obseruationes de rebus sacris, non examinatas, & approbatas, iuxta suprà scriptam solemnitatem, non incidere in excommunicationem; quia Concilium loquitur de libris, qui scribuntur, vel eduntur, vt aliis communicentur, & diuulgentur; huiusmodi autem manuscripta non fuerunt scripta, vt diuulgentur per modum librorum, sed ad priuatum vsum, & commodum. Ita Suarez *loco citato, num. 3.* Azor *quæsito 4.* Filliucius *loco citato, num. 83.* & Alterius *loco citato quæsito 6.*

Ex quo patet quid dicendum sit de illis, qui litteras decisionum, aut declarationum in sui commodum, & vtilitatem transcribi curant.

Occasione eorum, quæ hactenus tractauimus petere posset aliquis,

13 Libros hæreticorũ transcribens, aut aliò transferens, quibus pœnis afficiatur.

13 Primò, quibus pœnis subiiciantur transcribentes libros hæreticorum, eosque aliis communicantes, aut de vno loco ad alium inuehentes.

Respondeo puniendos esse, tamquam hæreticorum fautores, & tamquam libros hæreticorum damnatos apud se retinentes, vt patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ *excommunic. 1.* Ita Azor *loco citat. quæsito 5. & 6.*

14 Libros Catholicorum corrumpens incurrit excommunicationẽ saltẽ comminatoriã.

14 Secundò, quibus pœnis puniantur, qui libros Catholicorum corrumpunt, & falsant, aut sanam doctrinam hæreticorum dogmatibus deprauant.

Respondeo puniri pœna excommunicationis in VI. Synodo Constantinopolitana, *act. 13.* ibi, *Præcipimus illos, qui falsauerint libros Catholicorum, anathemati subiici, & cum hæreticis anathematizari.* Ita Alterius *loco citato quæsito vltimo pag. 474.* Existimo tamen istam excommunicationem non esse ipso iure latam, sed ferendam: quia in præfatis verbis continetur præceptum excommunicandi, non autem ipsa excommunicatio: ob præceptum autem excommunicandi præcisè, non incurritur excommunicatio, vt patet ex regulis generalibus à me traditis *de censuris in genere.*

15 Librum examinatum, & iam approbatũ nõ admittens, nullam pœnã incurrit, exceptis libris canonicis, & traditionibus Apostolicis.

15 Tertiò, vtrùm aliquas pœnas incurrat, qui librum examinatum, & approbatum à legitimis superioribus non admittit.

Respondeo in nullas, quas ego sciam, ex hoc capite præcisè, incurrere, exceptis libris canonicis, & traditionibus Apostolicis. Ratio est, quia nullam hactenus in iure inueni: fieri tamen potest, vt aliunde peccet pro varietate circumstantiarum, quæ in singulis ferè actibus reperiri possunt, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.*

16 Libros canonicos, aut traditiones Apostolicas non suscipiens afficitur excommunicatione.

16 Dixi, *exceptis libris canonicis, & Apostolicis traditionibus*, vt aduerterem, eum, qui libros canonicos non susceperit, aut traditiones Apostolicas sciens, & prudens contempserit, excommunicationem ipso facto incurrere. Ratio est, tum quia hic censetur hæreticus, cùm negare videatur ea, quæ à Deo reuelata sunt, & ab Ecclesia credenda proponuntur: tum quia sic expressè decernitur in Tridentino *sess. 4. in decreto de canonicis scripturis*, ibi, *si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit, & traditiones prædictas (id est, quæ Christi ore ab Apostolis accepta, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante, quasi per manus tradita ad nos vsque peruenerunt) sciens, & prudens contempserit, anathema sit.*

Verùm circa istam excommunicationem obseruandum est primò, quòd licet hìc reseruata non sit, nihilominus reseruata est in Bulla Cœnæ, vbi excommunicantur hæretici, vt benè innuit Suarez *disputatione 23. sect. 3. num. 3. ad finem*, & Filliucius *tractatu 14. cap. 6. quæsito 2. ad finem.*

17 Canonici libri, & sacri canones non sunt idem.

17 Obseruandum est secundò, non idem esse libros canonicos, & sacros canones: nam *sacri canones* illi dicuntur, qui à Summo Pontifice conditi sunt; *libri* verò *canonici*, seu *scriptura canonica* dicitur illa, quæ fide retinenda est, tamquam dictata à Spiritu sancto. Vt autem aliqua scriptura dicatur canonica, duæ conditiones requiruntur.

Prima est, vt dictata sit à Spiritu sancto. Secunda vt adsit definitio Ecclesiæ, annumerantis illam inter scripturas canonicas: huiusmodi autem sunt non solùm vetus Testamentum, vt Genesis, Exodus, Leuiti-

Leuiticus, &c. verùm etiam nouum Testamentũ, vt Euangelia, Actus Apostolorum, Epistolæ D. Pauli, D. Petri, Ioannis Apostoli, &c. quorum expresè meminit Concilium Tridentinum *loco citato*.

Quæ autem, & quotuplices sint Apostolicæ traditiones, videri potest apud Becanũ *in tract. de fide, spe, & charitate cap.* 4. apud Vasquez, & alios, quæ ego alibi, fauente Deo, disseram, ne hic diutius, quàm par sit, immorari videar, & obscuritatem nimia prolixitate afferam in re, quam incidenter ago.

Prædictis addi potest excommunicatio, quæ occasione impressionis Breuiarij contrahitur, non seruata forma quam Clemens VIII. seruandam præscripsit.

Vt enim Breuiaria iuxta præscriptum Concilij Tridentini, & Pij V. imprimantur, & vnitas rituum in diuini officij recitatione seruetur; iure merito Clemens VIII. die 10. Maij anno 1602. statuit,

Primò, vt Typographi, & Bibliopolæ præfatum Breuiarium imprimant, aut vendere non præsumant, absque licentia in scriptis Inquisitorum hæreticæ prauitatis, vbi existunt, aut Ordinariorum locorum, vbi Inquisitores non existunt; alioquin Typographi, & Bibliopolæ extra Vrbem excommunicationem ipso facto Papæ reseruatam, incurrant. Typographi verò, & Bibliopolæ commorantes in Vrbe, & reliquo statu Ecclesiastico, incidant in pœnam quinquaginta ducatorum auri, & amissionis librorum, & typorum omnium eo ipso Cameræ applicandorum.

Secundò statuit, vt Inquisitores, vel Ordinarij locorum antequam huiusmodi licentiam concedant, Breuiaria imprimenda, & postquam impressa fuerint, conferant cum Breuiario auctoritate ipsius Clementis recognito, nec aliquid addi, vel adimi sinant, & in ipsa licentia originali manu propria fidem faciat de collatione facta, & conformitate, alioquin Inquisitores ipso facto priuati sint suis officiis, & inhabiles ad illa, & alia imposterum consequenda. Ordinarij verò suspensione à diuino, & interdicto ab ingressu Ecclesiæ ipso iure afficiantur; ipsorum verò Vicarij vinculo excommunicationis statim ligentur, & præterea officiorum, & beneficiorum priuationem, atque inhabilitatem ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso incurrant.

Obserua tamen, præfatas censuras contra Ordinarios locorum, & eorum Vicarios latas, iure communi reseruatas non esse, quia nullum reseruationis verbum in præfata Clementis VIII. constitutione initio Breuiarij relata continetur.

PVNCTVM XVII.

De excommunicatione contra præsumentes edere glossas, commentarios, & annotationes in decreta Concilij Tridentini.

AD præcauendam peruersionem, & confusionem, quæ suboriri potuisset, si liberum cuique fuisset, decreta sacri Concilij Tridentini interpretari, Pius IV. in Bulla, quæ incipit, *Benedictus Deus*, & est 73. in ordine, in hæc verba loquitur. *Apostolica auctoritate inhibemus omnibus, tam Ecclesiasticis personis cuiuscumque sint ordinis, conditionis, & gradus, quàm laicis quocumque honore, ac potestate præditis, Prælatis quidem sub interdicti ingressus Ecclesiæ; aliis verò quicumque fuerint sub excommunicatione lata sententia pœnis, ne quis sine auctoritate nostra audeat vllos commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllumve omnino interpretationis genus super ipsius Concilij decretis quocumque modo edere, aut quicquam quocumque nomine, etiam sub prætextu maioris decretorum corroborationis, aut executionis, alióve quæsito colore statuere.*

Circa istam Bullam duo breuiter quæram.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis est duplex actio in præfata Bulla expressa.

Prima est præsumere edere quocumque modo vllos commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllumque omnino interpretationis genus super ipsius Concilij Tridentini decretis.

2 Adnotationes & glossas quisnam dicatur edere.

2 Sed modò dubium est primò, quisnam dicatur quouis modo edere annotationes, &c. super decretis Concilij.

Respondendum mihi videtur, illum dici, qui tractatus, seu alias scripturas ex professo agentes de Concilij Tridentini decretis, in lucem mandat, siue id faciat per se, siue per alium, siue sit typographus, siue libri auctor, siue alius, siue id faciat nomine proprio, siue alieno: hoc enim indicat particula illa, *quouis modo*, quæ latissimam interpretationem postulat, & omnes modos complectitur; glossa *in Clement. ne Romana, de elect.* Natta *consil.* 436. *num.* 19. & alij.

Ex quo sequitur primò DD. qui Concilij decreta nonnumquam interpretantur, occasione doctrinæ, de qua disserunt, non delinquere contra huius Extrauagantis prohibitionem; quia non dicuntur edere glossas, vel scholia, &c. cum id quasi incidenter, & quasi per accidens faciant, occasione aliunde sumpta; alioquin nullus ferè liber Theologiæ, aut casuum conscientiæ imprimi posset, vt benè obseruat Suarez *disp.* 23. *sect.* 7. *num.* 12. Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 21. *ad finem*, Filliucius *tract.* 14. *cap.* 6. *quæsito* 6. *num.* 91. & alij communiter.

3 Consiliũ faciens circa decreta Concilij Tridentini, illudque apud se retinens, nõ incurrit excommunicationẽ.

3 Secundò sequitur eos, qui aliquas obseruationes, aut consilia faciunt, circa ea, quæ in decretis Concilij continentur, illaque apud se retinent, & data opportunitate vtuntur, non incidere in excommunicationem istius Extrauagantis; quia non dicuntur edere, & in materia pœnali censurarum stricta interpretatio facienda est. Secus si scholia, & glossas, quales legimus in decretis iuris Pontificij, aut Cæsarei, circa Concilij Tridentini decreta in lucem mittant.

4 Decisiones sacræ Congregationis scribens, & aliis vendens, non ligatur excommunicatione.

4 Tertiò eos, qui decisiones sacræ Congregationi Concilij præest (Sixtus enim V. in quadam constitutione, quæ incipit, *Immensa æterni Dei*, edita anno 1587. 11. Kalend. Februarij, Congregationem Illustrissimorum Cardinalium pro interpretatione sacri Concilij instituit; cum hac tamen moderatione, vt eorum decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem Summo Pontifici tantùm reseruet; Cardinalibus verò præfectis interpretationi, & executioni Concilij Tridentini, si quando in his, quæ de morum reformatione, disciplina, ac moderatione, & Ecclesiasticis iudiciis, aliisque huiusmodi statuta sunt, dubietas, aut difficultas euenerit, interpretandi facultatem; consulto tamen Summo Pontifice impartitur) scribunt, & aliis vendunt, non affici excommunicatione huius Bullæ, quia hi, stricte loquendo, non videntur edere, sed vendere, & communicare. Si verò scire cupias quam vim habeant Illustrissimorum Cardinalium declarationes, vide quæ tradidi *de legibus disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 3.

5 Remissiones DD. circa Concilium Tridentinum, non videntur materia excommunicationis latæ in Tridentino contra edẽtes adnotationes super Concilij Tridentini decretis.

5 Quartò eos ab hac censura excusari posse, qui solas remissiones Doctorum circa Concilij Tridentini decreta edunt; quia isti, propriè loquendo, nõ dicuntur edere annotationes, interpretationes, & commentarios super decretis Concilij Tridentini, cùm nihil assertiuè dicant, vt suppono, sed solùm innuant Doctores, qui ea de re incidenter agunt. Verum quia ex huiusmodi remissionum permissione fieri potest, vt alij occasionem edendi annotationes, & commentarios arripiant, non sine causa, nec sine præscio sapientum consilio, Romæ interdicti sunt libri, in quibus huiusmodi remissiones ex professo continentur.

6 Edens librum in laudẽ Concilij Tridentini nõ ligatur ista excommunicatione.

6 Quintò eum, qui librum in laudem Concilij Tridentini, aut historicam eorum, quæ tempore Concilij contigerunt, narrationem edit, hac censura non comprehendi; quia non dicitur edere annotationes, glossas, aut scholia super decretis Concilij.

7 Edens aliquas adnotationes super aliquo tãtùm Tridentini decreto incurrit excommunicationem.

7 Dubium est secundò, vtrum qui aliquas annotationes ex professo edere præsumit, circa vnum tantum Tridentini decretum, huic pœnæ subiiciatur. Ratio dubitandi est, quia in præfata constitutione dicitur, *super decretis*, quæ pluralitatem significant.

Ego verò longè probabilius censeo huic pœnæ subiici, si seorsim, & non occasione alterius tractatus edat. Ratio est, tum quia communis loquendi vsus est, vt quæ plurali numero exprimuntur, verificentur etiam in vno, in quo eadem ratio militat; tum quia sequeretur eum, qui vnum accedentem ad Vrbem deuotionis gratia spoliat, occidit, vel mutilat, non ligari excommunicatione Bullæ Cœnæ, in qua fertur excommunicatio contra mutilantem, vel occidentem Romipetas: hoc autem falsum est, ex communi DD. sententia; etiamsi in Bulla dicatur, *Romipetas*.

8 *Secunda actio* est quicquam statuere super decretis Concilij; etiamsi hoc fiat prætextu confirmationis, aut executionis, alióve quæsito colore: sic enim dicitur in præfata Extrauaganti, cuius dispositionis hæc ratio afferri potest; quia Concilium Tridentinum sufficienti auctoritate editum est, nec maiori confirmatione indiget, sed executione, & sicut par in parem non habet imperium; ita multo minus in Concilium Tridentinum.

8 Statuens aliquid super decretis Concilij Tridentini ligatur excommunicatione.

Hæc tamen intelligenda sunt primo, modo fiant sine consensu, & facultate Summi Pontificis. Ratio est, tum quia in præfata Bulla hic casus excipitur, ibi, *ne quis sine auctoritate Summi Pontificis*; tum quia sicut ipse declarandi, & statuendi potestatem ordinariam habet: ita hanc facultatem alteri delegare potest. Secundo intellige, modo fiant ab eo, qui nouit prohibitionem: ignorantia enim excusat, nisi coniuncta sit cum ingenti temeritate; quia Summus Pontifex requirit præsumptionem.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Enumerantur personæ quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

9 OMnes, & singuli, qui præfatas actiones agere præsumunt, excommunicatione ligantur. Ratio est, quia Summus Pontifex vniuersaliter loquitur, ibi, *omnibus tam Ecclesiasticis, quàm laicis.*

Hæc tamen differentia est inter Prælatos, & alios, quòd Prælati incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiæ; alij verò quicumque fuerint sententiam excommunicationis ipso facto contrahunt.

10 Edens adnotationes, seu glossas circa alia decreta quæ in Concilio Tridentino non continentur, nõ ligatur excommunicatione.

10 Quæres, vtrum præfata excommunicatio liget solum facientes præfatas actiones circa Concilij Tridentini decreta, an etiã circa alia.

Respondeo ligare solum circa Tridentini decreta, quia de his tantùm in dicta Extrauaganti sermo est. Obseruat tamen Filliucius *loco cit. num.* 91. *ad finem*, similem excommunicationem alias editam fuisse contra commentantes Clementinam *exiui, de verborum significat.* quæ eodem modo explicanda est.

PVNCTVM XVIII.

De excommunicatione contra impedientes iurisdictionem Ecclesiasticam, vel Ecclesiasticos iudices, illa vtentes.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur, simulque assignatur locus, in quo ista excommunicatio alibi explicata fuit.

1 ISta excommunicatio lata est *in cap. quoniam, de immunit. Eccles. in* 6. verum quia, quæ in hoc cap. continentur, expressa sunt in Bulla Cœnæ Domini *excommunicatione* 13. *&* 14. ideo opus non est hic iterum de ea disserere, cùm abundè satis in præfata Bulla Cœnæ de illa egerimus, & illa Summo Pontifici reseruata sit.

PVNCTVM XIX.

De excommunicatione contra eos, qui præsumunt per se, vel per alios grauare spoliando bonis, aut aliàs iniustè persequendo, Electores Ecclesiasticos, seu electrices, vel ipsorum consanguineos, vel Ecclesias, vel monasteria, vel ipsorum bona, eo quòd noluerint eligere illum, pro quo rogabantur, seu inducebantur.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio extat *in cap. sciant cuncti, de elect. in* 6. vbi sic habetur: *Sciant cuncti, qui clericos, vel quaslibet alias personas Ecclesiasticas, (ad quos in aliquibus Ecclesiis, monasterijs, aut piis locis spectat electio) pro eo, quòd rogati, seu aliàs inducti, eum, pro quo rogabantur, siue inducebantur, eligere noluerint, vel consanguineos eorum, aut ipsas Ecclesias, monasteria, seu loca cetera beneficiis, siue aliis bonis suis, per se, vel per alios spoliando, seu aliàs iniustè persequendo, grauare præsumpserint, esse ipso facto excommunicationis sententia innodatos.*

Occasione istius excommunicationis tria principaliter explicanda sunt.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones sub excommunicatione prohibeantur.

Secun-

Secundò, quódnam sit subiectum istius excommunicationis.

Tertiò, contra quas personas præfatæ actiones fieri debeant, vt censura incurratur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est sacrilegium, quo violatur libertas Ecclesiastica circa electiones, seu potius est iniustum grauamen, quod committitur spoliando, aut alio modo iniustè persequendo Electores, seu electrices Ecclesiasticas, eo quòd eum eligere noluerint, pro quo rogabántur, vel inducebantur. Hæc propositio patet ex præcitato textu.

Quid autem sit *spoliare*, & quid *persequi*, patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ, vbi horum verborum significationem fusiùs explicaui.

Hinc sequitur primò eum affici hac censura, qui bona mobilia, vel immobilia publicè, vel occultè subtrahit illi, qui noluit eum eligere, quem ipse proposuerat: hic enim dicitur grauare spoliando bonis suis. Ita Nauarr. Sylvester, Sayrus, Filliucius, & alij, *locus* statim *citandis*.

Secundò eum subiici excommunicationi, qui Electori, aut electrici venenum propinat, gladio ferit, vel pugnis petit, aut alia ratione vi oppugnat: nam hic dicitur Electorem grauare iniustè persequendo.

3 Contumeliis afficiens electorem eo quòd noluerit eum eligere, pro quo rogabatur, non ligatur excommunicatione.

3 Tertiò huius excommunicationis vinculo non ligari eum, qui Electorem verbis contumeliosis afficit, aut famam, & honorem subtrahit voce, aut scriptis: hic enim non dicitur spoliare, vt probaui in expositione Bullæ Cœnæ *quæst.* 13 *punct.* 1. *difficultate* 1. nec dicitur iniustè persequi; quia persecutio actionem externam indicare videtur.

Quartò hanc pœnam non extendi ad eum, qui Electori eleemosynam, obsequium, vel beneficia denegat, eo quòd noluerit eum eligere, pro quo ipse preces afferebat: hic enim non dicitur spoliare, nec iniustè persequi, vt benè Suarez, Filliucius, & alij *locis proximè citandis*.

4 Spoliatio quælibet, vel persecutio cõtra electorem non sufficit ad incurrendam istam excommunicationem.

4 Sed modò dubium est, vtrùm quælibet spoliatio, vel persecutio contra Electorem, aut electricem Ecclesiasticam sufficiat ad incurrendam præfatam excommunicationem.

Respondeo negatiuè, sed tria requiri.

Primò requiritur præsumptio; quia in textu dicitur, *grauare præsumunt*. Ob id ignorantia vincibilis etiam mortaliter, aut crassa, supina, vel etiam affectata ab hac censura excusat, modo cum ingenti temeritate coniuncta non sit; præsumptio enim supponit dolum, & scientiam, vel saltem ingentem temeritatem, vt alibi sæpius dictum est.

Secundo requiritur, vt præfatæ actiones iniustè fiant; alioquin electores, aut electrices non dicerentur grauari, vt dicitur in textu. Quamobrem, qui electorem spoliat titulo iustæ compensationis, non ligatur hac censura, quia non facit actionem iniustam, modo non excedat in facienda compensatione, vt docui in Bulla Cœnæ, *loco citat.* Item qui ius habet bonis aliquem spoliandi, quibus ipsum non spoliasset, si electio iuxta suam mentem facta fuisset, non ligatur excommunicatione; quia ipsum non grauat, cum actionem contra ipsum iniquam non exerceat. Ita Suarez *disp.* 23. *sect.* 4. *n.* 3. Nauarr. *cap.* 27. *n.* 122. Sylvester *verbo excommunicatio* 5. *casu* 27. Filliucius *loco proximè citando*, Caietanus, Ledesma, & alij apud Sayrum *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 8.

Tertio requiritur, vt præfatæ actiones fiant hoc prætextu, quod electores noluerunt eum eligere, pro quo preces, seu petitiones fiebant, vt patet ex ipso textu, ibi, *pro eo quod rogati*, &c.

Ex quo sequitur eum, qui ob priuatas inimicitias aliunde ortas, quàm occasione electionis, spoliat, vel persequitur electorem, nõ esse reum istius pœnæ; quia in textu præscribitur, vt grauamen inferatur hac de causa, quod non sit electus is, pro quo supplicatio interponebatur. Ita communiter DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Enumerantur personæ quæ huic excõmunicationi subiiciuntur.

5 SVbiectum, seu personæ quæ vinculo istius excommunicationis ligantur, sunt omnes, & singuli, qui præfatos electores, seu electrices Ecclesiasticas grauare præsumunt, spoliando, aut iniustè persequendo per se, vel per alios, hoc titulo, quod aliquem à se propositum eligere noluerunt. Ratio est, quia præfatus textus vtitur verbo generali, *sciant cuncti*.

Ex quo sequitur primo, non solùm laicos, verùm etiam clericos, quamuis sint Episcopali, aut maiori dignitate prædicti, incurrere excommunicationem præcitati capitis, præstando aliquam actionem in eo veritam. Ita glossa hic, *vers. cuncti*, Sayrus *lib.* 3. *cap.* 34. *num.* 7. Filliucius *num.* 55.

Secundo eadem excommunicatione obstringi non solùm exequentes, verùm etiam mandantes; quia in hoc textu excommunicantur non solùm qui spoliant, aut persequuntur per se, verùm etiam qui per alios hæc faciunt: mandans autem dicitur per alios facere.

Consulens vero non ligatur, quia, propriè loquendo, non dicitur per se, vel per alios facere, vt alibi docui; quis autem dicatur *mandans*, vel *consulens*, patet ex dictis *de irregularitate*, & alibi pluribus in locis.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Spoliatio, vel persecutio contra quas personas fieri debeat vt incurratur excommunicatio lata contra grauantes personas Ecclesiasticas eo quòd eis noluerint eum pro quo rogabantur.

VT censura huius capitis incurratur, opus est, vt præfatæ actiones fiant contra subsequentes personas, vel loca.

6 Primo contra personas Ecclesiasticas, ad quas in aliquibus Ecclesiis, monasteriis, vel locis piis spectat electio: sic enim dicitur *in cap. sciant cuncti, citato*. Quæ autem censeantur personæ Ecclesiasticæ, alias explicaui *in tract. de censuris*, & in expositione Bullæ Cœnæ.

Hinc sequitur eum, qui vexat laicum electorem etiam occasione, & titulo electionis, non affici hac censura; quia non dicitur grauare personas Ecclesiasticas. Ita Suarez *disp.* 23. *sect.* 4. *nu.* 4. Nauarrus, Sayrus, & alij *locis citatis*, Filliucius *tract.* 14. *cap.* 4. *quæsito* 3. *num.* 55.

Ex quo infertur electiones, quæ à laicis fiunt vt à confraternitatibus, aliisque congregationibus personarum, quæ non sunt Ecclesiasticæ, per se, & ex vi talis status, sub dispositione huius textus non comprehendi, vt benè Suarez, & alij communiter.

7 Sed modò dubium est, vtrùm sufficiat aliquam ex præfatis actionibus facere contra personas Ecclesiasticas habentes ius præsentationis, institutionis, confirmationis, & postulationis.

7 Ista excommunicatio incurritur etiam grauando personas Ecclesiasticas habentes ius præsentationis, institutionis, confirmationis, & postulationis.

Ratio dubitandi est, quia electio, in rigore loquendo, differt à præsentatione, institutione, & confirmatione, vt docui *de beneficiis*; ergo grauans præsentantem, instituentem, confirmantem, vel postulantem, non ligatur excommunicatione huius textus: nam in materia pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem, sed benigniòr pars accipienda est, *cap. odia, de regul. iur. in* 6.

His non obstantibus dicendum videtur satis esse, vt præfatæ actiones fiant contra personas Ecclesiasticas, habentes ius præsentandi, instituendi, &c. Ratio est, quia præsentatio, postulatio, confirmatio, vel institutio, sunt modus quidam electionis, & iuxta vulgarem loquendi modum, vocantur electio; ergo cadunt sub dispositionem istius capitis; præsertim cùm hæc dispositio fauorabilis sit in fauorem Ecclesiasticæ libertatis; consequenter extendenda potius, quàm restringenda. Ita Nauarrus *in manual. cap.* 27. *num.* 122. Suarez *de censuris disp.* 23. *sect.* 4. *num.* 4. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 4. *quæsito* 3. *ad finem nu.* 55. Ledesma, Sebastianus Medices, & alij apud Sayrum *lib.* 3. *cap.* 34. *nu.* 8.

Ad rationem dubitandi responsio patet ex ratione à me allata ad probandam communem DD. sententiam. Hinc redeamus ad tertiam propositionem.

Secundò fieri debet contra consanguineos electoris; consanguinei autem dicuntur, qui ab eodem stipite descendunt vsque ad quartum gradum; consanguinitas enim iure canonico non extenditur vltra quartum gradum, vt docui *de matrimonio*. Ita Suarez *loco citat. num.* 5. Filliucius *quæsito* 3. *vers. secundum notandum*, contra Sayrum *loco cit. num.* 7. & alios, qui hunc textum extendunt ad consanguineos vsque ad septimum gradum.

Ex quo sequitur eum, qui persequitur, vel spoliat affinè, famulum, aut familiarem electoris, non comprehendi sub excommunicatione istius capitis; quia isti non sunt consanguinei.

Hoc tamen limitandum videtur, modò non persequatur, vel spoliet affinem, aut alium intuitu, seu odio ipsius electoris: quoties enim id facit intuitu ipsius electoris, ita vt, prudentis viri iudicio, grauamen ipsimet electori facere censeatur, excommunicationem huius capitis incurrit. Ita Suarez *num.* 5. Filliucius *loco citato*. Ratio est, quia ista excommunicatio non solùm incurritur spoliando electorem: verùm etiam alio quouis modo iniustè persequẽdo: nam illa dictio, *aliàs*, significat aliter, vel alio modo. *l.* 1. *§. siue. ff. de aqua quotid. & æstiu. & l. denique. §. interdum. ff. de pecul. legat.* qui autem persequitur, vel spoliat affinem, aut familiarem electoris ex odio electoris, dicitur aliquo modo persequi electorem.

Tertiò fieri debet contra ipsasmet Ecclesias, aut monasteria, aut loca pia.

Ex quo sequitur eum, qui intuitu electionis spoliat aliquam Ecclesiam, vel monasteriũ, eo quòd electio, iuxta ipsius spoliantis mentem facta non fuerit, affici excommunicatione.

PVNCTVM XX.

De excommunicatione contra laicos, qui compellunt personas Ecclesiasticas ad submittenda bona Ecclesiarum laicis, vel qui vsurpant aliquid vltra pactum, aut vltra naturam contractus submissionis bonorum absque legitima licentia Papæ, & consensu Capituli.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 IN *cap. hoc consultissimo, de rebus Eccles. non alienand. in* 6. duplex excommunicatio fertur. Prima est contra laicos, qui compellunt Ecclesiasticos ad submittenda bona immobilia, aut iura laicis absque Capituli consensu, & speciali Sedis Apostolicæ licentia. Secunda contra eos, qui ex præfatis contractibus, seu occasione dictorum contractuum aliquid sibi vsurpant vltra naturã contractus, aut vltra pactum, in contractibus expressum: sic enim ibi dicitur. *Illi verò, qui de cetero Prælatos, vel personas easdem ad talia faciendo compulerint, cuiuscumque sint conditionis, aut status, excommunicationis sint sententia innodati. Ex contractibus præterea super præmissis (huiusmodi licentia, & consensu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri contigerit, seu occasione illorum, laici vltra id, quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non vsurpent. Qui verò secus egerint, nisi legitimè monuti ab huiusmodi vsurpatione desiterint (restituendo etiam ea, quæ taliter vsurparunt) eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & extunc ad supponendum terram ipsorum, si opus fuerit, Ecclesiastico interdicto liberè procedatur.*

Circa istam excommunicationem duo principaliter quæram.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum, seu quænam personæ hac duplici excommunicatione ligentur.

Hîc etiam agere possem de suspensione lata contra Prælatos, huiusmodi bona submittentes laicis, aut contra clericos, qui hæc non reuelant, sed eam duxi recensendam in enumeratione suspensionum: hic etiam locus esset differendi de excommunicatione, quam laici, qui Ecclesiasticos, ante hujus canonis constitutionem, compulerunt ad huiusmodi bona laicis submittenda, si restitutionem non fecerunt, & bona Ecclesiastica eis submissa post competentem admonitionem in sua libertate non dimiserunt. Sed quia hic casus est de præterito, & de re fortè numquam ad praxim reuocanda, illius explicationem prætermitto, & ad ea, quæ præposui, explicanda me confero.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius canonis est duplex actio sacrilega, qua libertas Ecclesiastica in bonis Ecclesiæ violatur.

Prima actio est compellere Prælatos, aliosque Ecclesiasticos ad submittenda bona immobilia Ecclesiarum, aut iura ipsarum laicis, absque debita solemnitate, & Sedis Apostolicæ facultate: sic enim aperte colligitur ex textu, additis verbis initio præfati textus positis.

Existimo tamen ad hanc censuram incurrendam requiri effectum submissionis bonorum; quia actio hic punita, & prohibita, non videtur completa, antequam submissio bonorum sequatur.

3 *Submitti bona laicis* quid significet.

3 Sed modò dubium est primò, quid sit *submittere bona laicis.*

Respondeo idem esse, ac ponere sub aliqua laicorum potestate: hoc autem fit tribus modis, qui in hoc textu exprimuntur. Primò constituendo laicos patronos, seu superiores. Secundò constituendo illos Aduocatos Ecclesiarum, vel, vt explicat glossa, recognoscendo à laicis, tamquàm ab Aduocatis; id enim iuxta glossam significant illa verba textus, *ab ipsis eadem aduocando.* Tertiò recognoscendo laicos tamquam patronos, seu recognoscendo, siue profitendo bona Ecclesiarum à laicis, tamquam à superioribus dependere. Ita communiter DD. & patet ex textu.

4 Quænam bona submitti debeant laicis, & an compellens ad ea submittenda ligetur excommunicatione.

4 Secundò dubium est, quænam bona laicis submitti debeant, vt laici compellentes ad ea submittenda excommunicationē incurrant.

Respondeo debere esse bona immobilia Ecclesiarum, aut iura; in textu enim dicitur, *Ecclesias sibi commissas, bona immobilia, seu iura ipsarum*; huiusmodi autem ius censetur decimarum, ius primitiarum, & similia, quæ inter bona immobilia computantur, & iura propriè vocantur.

Hinc sequitur laicum, qui compellit Ecclesiasticam personam ad submittendum laicis bona mobilia, non ligari hac censura: quia de his bonis sermo non est. Ita gloss. hic *verb. immobilia.*

An autem bona mobilia saltem pretiosa, quæ seruando seruari possunt, alienari queant, patet ex dictis *de contractib. disp. 3. quæst. 8. punct. 4.*

5 Submissio bonorum ad breue tempus nō sufficit ad incurrendam excōmunicationem latam *in cap. hoc consultissimo.*

5 Tertiò dubium est, vtrùm submissio ad breue tempus sufficiat ad incurrendam istam excommunicationem.

Respondeo negatiuè: quia in textu dicitur *perpetuò, aut ad tempus non modicum.* Modicum autē censetur tempus infra decennium: sicut enim decennium censetur longum tempus, vt patet ex dictis *de consuetudine*: ita spatium infra decennium, modicum, seu non longum existimandum videtur. Ita Nauarr. Suarez, Filliucius, Sayrus, Alterius. Vel dic cum glossa hic, *vers. non modicum*, & aliis, hoc arbitrio iudicis definiendum esse, cùm hic non definiatur, & determinetur.

An autem bona Ecclesiæ alienari possint ad aliquod tempus, patet ex dictis *de contractibus loco cit.* alienari non posse absque debita solemnitate, de qua ibi sufficienter egi.

Secunda actio hic principaliter prohibita est, ex præfatis contractibus submissionis, legitimè celebratis, aliquid vsurpare, vltra id, quod ex natura ipsorum contractuum, aut vltra conuentionem debetur. Verum tamen est ob istam actionem præcisè, pœnam excommunicationis non incurri, nisi vsurpans legitimè monitus, ab vsurpatione destiterit, & vsurpata restituerit, ibi, *qui verò secus egerint*, &c.

6 Monitio legitima quænam censeatur.

6 Sed modò dubium est, quænam dicatur legitima monitio, seu quotuplex monitio requiratur, vt monitio legitima iudicetur.

Respondeo triplicem esse Doctorum sententiam.

Prima sententia est Nauarri *cap. 27. num. 125.* Panormit. Decij, & aliorum, qui vnicam monitionē sufficere arbitrantur. Ratio est, quia non solùm ad monitionem extraiudicialem, quam facit iudex, ad excommunicandum, sufficit vnica monitio: verùm etiam ad ea, quæ in iudicio fit alteri, quàm partibus litigantibus. Ista autem, de qua nos loquimur, est extraiudicialis, & non fertur ad ferendam excommunicationem, sed ad incurrendam eam, quæ in iure lata est.

Secunda sententia est glossæ hic *vers. competentē*, & Suarez *disp. 23. sect. 4. num. 17.* existimantium trinam monitionem requiri. Ratio est: quia in textu sermo est de competente, & legitima monitione: nomine autem competentis, & legitimæ monitionis trina in iure intelligitur. *cap. de illicita. 24. quæst. 3. & cap. sacro, de sent. excomm.*

Tertia sententia, quæ mihi probabilior videtur, asserit trinam requiri, nisi necessitas aliud suadeat. Ratio est, quia illa dicitur legitima monitio, quæ à lege præscripta est: ius autem præscribere solet trinam admonitionem, nisi aliud cogat necessitas, vt docui *de censuris in communi*, vbi ostendi aliquem, regulariter loquendo, excommunicari non posse absque præuia triplici admonitione, quoties excommunicatio fertur iuxta consuetum Ecclesiæ vsum. Iuxta istam distinctionem, quam affert glossa *hoc cituro*, conciliari possunt omnes istæ sententiæ.

Ad rationem enim Nauarri, & aliorum respondeo legitimam monitionem in materia pœnali, & coactiua à iure præscriptam, regulariter loquendo, debere esse trinam, & iudicialem, vt patet ex præcitatis iuribus.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

7 LAici, qui sine debita licentia compellunt Ecclesiasticos ad submittendas Ecclesias, vel bona immobilia, vel iura laicis, incidunt in primam excommunicationem: laici verò, qui ex huiusmodi bonorum submissionibus, seu alienationibus, de legitima superiorum licentia factis aliquid vsurpant, præter id, quod ipsis ex natura contractus, vel ex conuentione deberur, afficiuntur excommunicatione, si post legitimam appellationem ab vsurpatione non destiterint, & restitutionem non fecerint. Hæc propositio sufficienter explicata manet ex dictis in præcedente.

PVNCTVM XXI.

De excommunicatione contra exigentes, seu extorquentes pedagia, & alia tributa ab Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis.

1 Refertur 1 textus, in quo ista excommunicatio continctur.

IN *cap. quamquam, de censibus, & exactionibus, in 6*, excommunicantur à Bonifacio VIII. exigentes, vel extorquentes per se, vel per alium, suo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia ex rebus, quæ non deferuntur causa negotiationis, & contra vniuersitatem, vel Collegium, quod huiusmodi crimen committit, fertur interdictū locale: verba textus ista sunt. *Cùm Ecclesiæ, Ecclesiastica personæ, ac res ipsarum non solùm iure humano, quin imò & diuino à secularium personarum exactionibus sint immunes, constitutionem felicis recordationis Alexandri Papæ IV. prædecessoris nostri, qui statuit Ecclesias, & personas Ecclesiasticas ad pedagia, & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum, vel soluendum talia pro rebus suis propriis, quas non causa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, seu transmittunt, volentes propter multorum insolentiam, & abusum pœna adminiculo adiuuare, adiicimus, districtius inhibendo (contraria consuetudine quorumcumque, quæ dicenda est coruptela verius, non obstante) vt nec collegium, nec vniuersitas, nec aliqua etiam singularis persona cuiuscumque dignitatis, conditionis, aut status, præfatis Ecclesiis, aut personis pro personis ipsis, aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat per se, vel per alium, suo nomine, vel alieno, aut eas ad huiusmodi per soluenda compellat. Qui verò contrà fecerint, si persona fuerint singulares, excommunicationis: si autem collegium, vel vniuersitas ciuitatu, castri, seu loci alterius cuiuscumque; ipsa ciuitas, castrum, vel locus, interdicti sententias ipso facto incurrant, nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter.*

In huius excommunicationis explicatione diutius immorandum esset, nisi de iis, quæ in ea continentur, prolixè satis, & fusè disseruissem, in Bulla Cœnæ Domini *quæst. 19.* vbi non solùm explicaui textum illius Bullæ, verùm etiam alias censuras, quæ de hac materia in iure habentur. Ne tamen hunc canonem omnino silentio inuoluam, & præteream, tria paucis attingam.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones hic prohibeantur.

Secundò, quòdnam sit subiectum.

Tertiò, vtrum absolutio istius excommunicationis sit reseruata.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est sacrilegium contra libertatem Ecclesiasticā in exactione onerum, à quibus Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ personæ immunes sunt, & exemptæ.

Hoc autem sacrilegium consistit in triplici actione. Prima est exigere huiusmodi tributum. Secunda extorquere. Tertia compellere ad illud persoluendum.

3 Impositio tributi præcisè non est materia excommunicationis latæ *in c. quamquā.*

3 Sed modò dubium est, vtrùm imponere tributum ex se sit materia istius excommunicationis.

Respondeo non esse materiam huius canonis, si impositio præcisè spectetur. Ratio est, quia in textu non est sermo de imponente, sed de exigente, extorquente, aut compellente. Quidquid in oppositum sentire videatur Suarez *disp. 23. sect. 4. num. 21.* & Filliucius *tract. 14. cap. 4. quæsito 10. num. 62.*

Hoc tamen limitandum est primò, nisi suo edicto in causa sit, vt tributum re ipsa exigatur: tunc enim dicitur per alios exigere, vel suo edicto compellere ad soluendum.

Secundò limitandum est, si dispositio huius canonis præcisè spectetur; nam si decreta Bullæ Cœnæ attendantur, dicendum videtur, sola impositione tributorum incurri excommunicationē Bullæ decimam quintam in ordine, vt ibi docui *q. 19. punct. 1.*

4 Tributū exigens à spōte dantibus non incurrit excommunicationem.

4 Secundò dubium est, vtrùm excommunicatio incurratur recipiendo tributum à sponte dantibus.

Respondeo negatiuè (modò tradens liberè, & sua sponte tradat; non autem ad remouendam molestiam, aut alia simili de causa) hoc enim propriè loquendo, non est exigere: nam hoc verbum significat recipere, tamquam debitum.

Ex quo licet inferre eum, qui pecuniam à clerico transeunte recipit, tamquam sibi debitam, seu, qui transitum clerici impedit, donec aliqua pecunia soluatur, ligari excommunicatione istius cap. quia non recipit à liberè, & sponte dante, sed quasi ab inuito; consequenter dicitur exigere, seu extorquere. Vide tradita in expositione Bullæ Cœnæ *quæst. 19. punct. 1. dub. 4.*

5 Tributum exigens à clericis excommunicationem incurrit, etiamsi tributum impositum sit tantummodo laicis.

5 Tertiò dubium est, vtrum ista excommunicatio incurratur, si tributum à clericis exigatur, quod ipsis non fuit impositum, sed tantummodo laicis.

Respondeo affirmatiuè, quia in hoc textu vetitum est simpliciter exigere pedagium, seu tributum à clericis, pro personis ipsorum, aut rebus, quas non negotiationis causa deferunt, vel deferri faciunt, seu transmittunt. Ex quo patet differentia inter istam excommunicationem, & illam Bullæ Cœnæ, quæ est decima octaua in ordine. Quando autem aliquid causa negotiationis deferri, vel transmitti dicatur, explicatum est in Bulla Cœnæ *q. 19. punct. 3. §. 3. casu 4.* vbi etiam *dub. 2.* ostendi vtrum clericus teneatur ad solutionem vectigalis pro rebus, quas negotiationis causa aduehit, antequam ter moneatur, vt à negotiatione desistat. Aliæ difficultates ad hanc rem facientes *ibidem* propositæ, & dissolutæ fuerunt.

6 Tributū exigens ligatur vinculo excommunicationis, siue exigat per se, siue per alium, siue nomine proprio, siue alieno.

6 Quartò dubium est, vtrum excommunicatio incurratur, siue tributum exigatur ab ipso imponente, siue à famulo, siue à conductore, siue nomine proprio, siue alieno.

Respondeo affirmatiuè, quia in textu dicitur, *per se, vel per alium, nomine proprio, vel alieno.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

7 OMnes, & singuli, qui pedagia, aut alia tributa per se, vel per alios, nomine proprio, vel alieno exigunt, extorquent, vel ad illud persoluendum compellunt, excommunicatione huius capitis afficiuntur. Hæc propositio patet ex dictis in præcedentibus, & ex traditis in expositione Bullæ Cœnæ *quæst. 19.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 Absolutio excommunicationis latæ contra exigentes tributum ab Ecclesiasticis præstita satisfactione reseruata est.

8 AB excommunicatione, contracta ob actiones in prima propositione explicatas, absolutio impendi non potest ante factam restitutionem; facta verò restitutione quilibet confessarius approbatus iure communi potest absoluere, quia Summus Pontifex absolutionem in hoc casu non reseruat, vt apertè constat ex verbis præcitati capitis, ibi, *Nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem, vel interdicti relaxationē obtineant, donec exacta plenariè restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter.*

PVN-

PVNCTVM XXII.

De excommunicatione contra concedentes repressalias, aut extendentes concessas aduersus personas Ecclesiasticas.

1 *Repressalia* quid sint.

1 VT ista excommunicatio intelligatur, aduertendum est *repressalias*, seu pignorationes esse concessionem, seu facultatem alicui factam, vt pro re ab alio arrepta, vel pro damno sibi illato possit rem æquiualentem propria auctoritate impunè accipere ab alia tertia persona, etiam vim inferendo, si opus fuerit. Quod licet aliquando iustè fieri possit, si ex legitima causa, & legitimè cognita fiat de consensu illius, qui huiusmodi facultatem concedere potest; nihilominus contra personas Ecclesiasticas iustè, ac licitè fieri non potest: tum quia hic prohibetur: tum quia laicus Princeps potestatem in Ecclesiasticos exercere nequit.

Hac ergo de causa *in cap. vnico, de iniurijs in 6.* iure merito cautum est, ne huiusmodi repressaliæ contra Ecclesiasticas personas, aut ipsarum bona, sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda concedantur, vel concessæ ad illas extendantur, vt perspicuè constat ex ipso textu, vbi sic dicitur: *Etsi pignorationes, quas vulgaris locutio* repressalias *nominat, in quibus alius pro alio prægrauatur, tamquam graues, legibus, & æquitati naturali contrarias, ciuilis sint constitutione prohibitæ; vt tamen earum prohibitio in personis Ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhibentur, eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsorum, aut quantumcumque generaliter, pratextu cuiusuis consuetudinis (quam potius reputamus abusum fore) concessas ad illas extendi præsenti decreto districtius inhibemus. Illi autem, qui contrafecerint, aduersus personas easdem pignorationes, seu repressalias concedendo, vel extendendo ad eas, nisi præsumptionem huiusmodi reuocauerint à concessionis, vel extensionis tempore infra mensem, si persona singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant. Si verò vniuersitas, Ecclesiastico subiaceat interdicto.*

Circa hunc textum duo breuiter de more explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est sacrilegium contra immunitatem Ecclesiasticam, qua personæ Ecclesiasticę, & ipsarum bona gaudent, ne repressaliis grauentur: hoc autem sacrilegium in duplici actione consistit.

Prima est concedere repressalias, quod fieri solet publica potestate.

Secunda est illas extendere, quod ad priuatas personas pertinere solet, vt bene glossa hîc, Alterius, Filliucius, Caietanus, Nauarrus, Sayrus, & alij communiter. Quamobrem si Princeps contra aliquam ciuitatem, in qua nonnulli Ecclesiastici existunt, repressalias concedat, is autem cui repressaliæ concessæ sunt, illas extendat ad personas Ecclesiasticas, vel ad ipsarum bona, is, qui eas extendit, in censuram huius cap. incidit: tum quia id prohibetur *in præcit. cap.* tum quia sicut laicus Princeps potestarem non habet in Ecclesiasticos, & ipsorum bona; ita multo minus priuatus.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Repressalias, vel pignorationes concedens contra personas Ecclesiasticas, aut eas extendens, subiicitur excommunicationi.

3 OMnes tam concedentes pignorationes, seu repressalias contra personas Ecclesiasticas, quam illas extendentes, excommunicationem huius cap. incurrunt, nisi concedentes reuocauerint concessionem intra mensem, & exequentes intra mensem restituerint. Hæc propositio satis clara est ex verbis præcitati capitis, *vers. illi autem*, quæ verba generalia sunt. Intelligenda tamen est hæc propositio, modò delinquentes sint personæ singulares, nam si vniuersitas contra huius canonis constitutionem delinquat, Ecclesiastico subiicitur interdicto, vt in textu dicitur, *versic. si verò vniuersitas.*

Hinc sequitur primò, non solum Principes laicos, verùm etiam Ecclesiasticos habentes iurisdictionem temporalem, in hanc censuram incurrere, si repressalias contra Ecclesiasticos concedant, saltem quando potestate laica gaudent.

Secundò non solùm viros, verùm etiam feminas, quæ prædictas repressalias extendunt, affici hac censura.

4 Repressalias, vel pignorationes concedens contra personas Ecclesiasticas, non ligatur excommunicatione statim post concessionē, sed post mensem.

4 Sed modò dubium est primò, vtrum concedens pignorationes, seu repressalias contra personas Ecclesiasticas, incidat in excommunicationem statim post huiusmodi concessionem, aut saltem si intra mensem concessionis, is, cui concessæ fuerant repressaliæ, concessionem executioni dederit.

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam.

Prima est glossæ hic *verb. mensem*, Syluestri *excommun. 9. num. 63.* Geminiani, Franchi, & aliorum communiter, teste Alterio *disp. 12. de interdicto cap. 1. versic. tertiò animaduertendum*, asserentium, concedentem incurrere pœnam excommunicationis, si executor repressalias intra mensem concessionis fecerit. Ratio est, quia terminus mensis assignatur ad reuocandum, re integra: hic autem res integra non est.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, asserit concedentem huiusmodi pignorationes, & repressalias nō incidere ante lapsum mensem, etiamsi alter infra mensem repressalias fecerit contra Ecclesiasticos. Ratio est, tum quia censura lata sub conditione non incurritur, nondum adimpleta conditione; ista autem excommunicatio lata est sub hac conditione, si concedens repressalias, illas intra mensem à die concessionis reuocauerit: tum quia contumacia, ob quam ista excommunicatio lata est, non censetur consummata, nondum elapso termino concessionis; etiamsi intra illud tempus ad executionem pignorationis veniatur. Ita Syluester, Filliucius, & Alterius *locis cit.*

Ad rationem primæ sententiæ concedo terminum mensis concedi ad reuocandum; non tamen censuram ante illum terminum incurri, etiamsi ad executionem deueniatur.

Idem cum proportione dicendum est de termino concesso exequenti: hic enim non incipit currere à die concessionis, sed à die executionis; ita vt si intra mensem, à die executionis computandum restitutionem non fecerit, excommunicatione huius capitis ligetur, secus si intra mensem restituat; in materia enim pœnali non est faciendа extensio, vltra propriam verborum significationem. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

5 Facultatē alicui concedens vt tantūdem possit à clerico sibi debitore accipere, quantū sibi debetur, non ligatur excommunicatione.

5 Secundò dubium est, vtrum in hanc censuram incidat is, qui alicui facultatem facit, vt possit à clerico sibi debitore tantumdem sibi accipere, quantum sibi debetur.

Respondetur negatiuè. Ratio est, quia in repressaliis vnus pro alio grauatur: in hoc autem casu clericus non grauatur pro alio, sed pro suo debito, quod illicitum non videtur, si debito modo fiat. Ita glossa hic, *verbo, prægrauatur, ad finem*, Caietanus *verbo excomm. cap. 32.* Nauarr. *cap. 2. num. 136.* Suarez *disput. 23. sect. 4. num. 48.* Filliucius *tract. 14. cap. 4. quæsito 12. num. 66.* Alterius *tom. 2. disput. 12. de interdicto cap. 1. vers. animaduertendum est primò*, Sayrus *lib. 3. cap. 34. num. 22. & seq.* vbi plures alios recensēt contra Syluestrum *loco cit.*

Dixi *si debito modo fiat*; quia fieri potest, vt modus excedatur, vel debitus iuris ordo non seruetur, vel Ecclesiastica iurisdictio à laico vsurpetur; consequenter etiam excommunicatio Bullæ Cœnæ incurratur, de qua re suo loco dictum est.

PVNCTVM XXIII.

De excommunicatione contra eos, qui in Ecclesiis, monasterijs, aut pijs locis regalia, custodiam, aut titulum defensionis de nouo vsurpare conantes, iura, aliáve bona earumdem Ecclesiarum, & aliorum piorum locorum vacantium bona vsurpare præsumunt, & contra clericos earumdem Ecclesiarum, aliasq; personas eorumdem locorum piorum, quæ id fieri procurant.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cōtinetur.

1 ISta excommunicatio lata est *in cap. generali constitutione, de elect. in 6.* vbi sic habetur. *Generali constitutione sancimus vniuersos, & singulos, qui regalia, custodiam, siue guardiam, aduocationis, siue defensionis titulum in Ecclesijs, monasterijs, seu quibuslibet alijs pijs locis de nouo vsurpare conantes, bona Ecclesiarum, monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantacumque dignitatis honore præfulgeant; clericos etiam Ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas ceteras locorum eorumdem, qui hoc fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententia decernimus subiacere.*

Circa hunc textum duo principaliter explicanda sunt.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est sacrilegium, quo libertas Ecclesiastica violatur in bonis Ecclesiarum, monasteriorum, aliorumque piorum locorum vacantium: hoc autem sacrilegium ex duabus actionibus consistit, quarum altera dici potest principalis, altera accessoria.

3 Attētans vsurpare regalia, tributa, titulo defensionis, vel similem in Ecclesiis, vel piis locis, simulq; attentans vsurpare bona, seu iura prædictorum locorum, incurrit excommunicationē.

3 Quæres primò, quænam sit actio principalis, id est, principaliter prohibita.

Respondeo actionem principalem esse conari vsurpare de nouo regalia, tributa, titulum defensionis, vel similem in Ecclesiis, aut piis locis, & simul præsumere occupare iura, aliaque bona earumdem Ecclesiarum, seu locorum piorum vacantium. Vt hæc melius intelligantur,

Obserua primò ad incurrendam huius textus excommunicationem non satis esse occupare bona Ecclesiarum, & aliorum locorum piorum, sed simul requiri, vt iura aliqua prædictorum locorum piorum, quæ regalia, aut custodiæ, aut titulus defensionis vocantur in prædicto textu, de nouo vsurpentur, vel adsit conatus vsurpandi. Ratio est, quia textus vtrumque coniungit, ita vt simul vtrumque requirat. Quamobrem qui aliqua bona Ecclesiarum vacantium occuparet, non vsurpando, vel non conando vsurpare regalia, titulum, aut aliud ius, non afficeretur ista excommunicatione; sicut etiam illa non obstringeretur, qui aliquod ius sibi vsurparet, non occupando bona Ecclesiæ vacantis, aut aliorum locorum piorum, vt patet ex proximè allata ratione. Ita Nauarrus *cap. 27. num. 123.* Caietanus *verbo excommunicatio cap. 38.* Sayrus *lib. 3. cap. 34. num. 10.* Suarez *de censuris disp. 23. sect. 4. num. 6.* Filliucius *tract. 14. cap. 4. quæsito 4. n. 56.* & alij, contra glossam hic *vers. hoc præsupposito.* An autem alia excommunicatione afficiatur, patebit ex dicendis *quæst. sequenti.*

Obserua secundò ad incurrendam istam excommunicationem requiri, vt vsurpatio iniustè fiat: nomen enim vsurpationis iniustam actionem indicat. Præterea opus est, vt vsurpatio de nouo fiat, in textu enim dicitur, *nouè vsurpando.* Ita Nauarrus, & alij Doctores citati.

Ex quo sequitur excommunicationem huius cap. ab eo non incurri, qui hoc facit titulo antiquæ præscriptionis, vel consuetudinis, vel fundationis, aut legitimæ concessionis.

Obserua tertiò bona, quæ occupantur, debere esse Ecclesiæ vacantis, aut monasteriorum, aliorúmve piorum locorum vacantium, ibi, *aut locorum ipsorum vacantium.*

Obserua quartò, non satis esse quouis modo occupare, sed requiri præsumptionem, ibi, *occupare præsumunt.* Ex quo patet quamcumque ignorantiam excusare, modò cum ingenti temeritate coniuncta non sit, vt alibi sæpius dixi: præsumptio autem requiritur in occupando, non autem in vsurpando, aut in procurando hæc fieri; quia verbum *præsumunt*, accommodatur solum verbo, *occupare*, vt patet consideranti textum.

Ex dictis sequitur comitem, aut alium, qui Ecclesiæ vacantis custodiam sibi vsurpat, & illius fructus sibi applicat, incidere in excommunicationem istius capitis, modò conscius sit istius prohibitionis, & sciat illos esse fructus Ecclesiæ. Ratio est, quia hic videtur casus expressus

preſſus iſtius textus: adeſt enim iniuſta & noua vſurpatio cuſtodiæ, adeſt vſurpatio cum præſumptione, & bona, quæ occupantur, pertinent ad Eccleſiam vacantem.

4 Regaliũ nomine, ſeu cuſtodiæ, guardiæ, quid intelligatur.

4 Sed modò dubium eſt, quid intelligatur nomine regalium, cuſtodiæ, guardiæ, tituli aduocationis, defenſionis, & ſimilium.

Reſpondeo nomine regalium, iuxta gloſſam, & alios, intelligi tributum, quod fit nomine Regis, ſeu collectam, quæ debetur Regi, vt ſi Rex, vel Imperator exigebat portus, & vectigalia, quæ poſtmodum Eccleſiæ, monaſterio, vel alteri pio loco conceſſit. Hæc vocantur regalia, quorum vſurpatione, & occupatione excommunicatio præſentis canonis incurritur. Ita gloſſa hic *in §. regalia.* Filliucius *loco cit.* & alij. Quamquam aliqui putant regalia dici ea iura, quæ Rex habet in aliquibus Eccleſiis, quibus vacantibus Rex percipit fructus, & Eccleſiam confert. Sed hoc mihi non probatur; quia hæc non ſunt bona ad Eccleſiam vacantem pertinentia, quorum occupatio in hoc textu prohibetur.

Nomine verò cuſtodiæ, ſeu guardiæ intelligitur cura, quæ de re aliqua ſuſcipitur. Idem dic de titulo defenſionis, aduocationis, & ſimilibus, quæ iuxta diuerſas regiones diuerſa ſortiuntur vocabula, qualis eſt ille, qui in Eccleſia Parmenſi ſeruatur, vbi laici debent cuſtodire, donec Eccleſiæ prouiſum ſit, teſte Sayro *lib. 3. c. 34. num. 9.* & Filliucio *loc. cit.*

5 Aſſignatur materia minus principalis iſtius excommunicationis.

5 Quæres ſecundò, quænam ſit actio minus principalis, & acceſſoria, quæ in hoc canone ſub excommunicatione ipſo iure lata prohibetur.

Reſpondeo actionem acceſſoriam eſſe procurare, vt aliqua bona prædictorum locorum piorum vacantium occupentur ab iis, qui regalia, cuſtodiam, aut alium defenſionis titulum vſurpare conantur.

Vt autem ob huiuſmodi actionem acceſſoriam cenſura incurratur, nonnulla requiruntur.

Primò, vt iſta actio fiat à clericis earumdem Eccleſiarum, à monachis monaſteriorum, vel à perſonis prædictorum locorum: hæc enim pœna iure merito ad huiuſmodi perſonas extenſa eſt in pœnam infidelitatis; cum enim præfatæ perſonæ teneantur impedire, ne prædictorum locorum bona iniquè vſurpentur, iure merito excommunicationis pœna puniuntur, ſi huiuſmodi crimen fieri procurent.

Secundò, vt actio ſit poſitiua: id enim indicat verbum illud, *procurant.* Quamobrem, qui poſitiuè non cooperantur, ſed negligentes tantummodo ſunt, indebitè permittendo prædictorum bonorum occupationem, non incidunt in huius canonis excommunicationem, ſed alia pœna, ſi clerici ſint, puniuntur. Papa enim prohibet, ne huiuſmodi clerici aliquid de prouentibus talium Eccleſiarum percipiant, ibi, *illos verò clericos, qui ſe, vt deberent, talia facientibus non opponunt, de prouentibus Eccleſiarum, ſeu locorum ipſorum pro tempore,* id eſt, ab eo tempore citra, vt bene gloſſa, ibidem, *quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictius inhibemus.*

6 Clerici non opponentes ſe iis qui regalia, cuſtodiã, vel ſimilem titulum vſurpare conantur, ſimulque locorum piorũ bona occupare præſumũt.

6 An autem clerici, qui ſe talia facientibus non opponunt, teneantur hanc pœnam ſponte iubire, eamque in ſe ipſis exequi ante iudicis ſententiam.

Suarez *diſp. 23. ſect. 4. nu. 7.* negat clericos teneri talem ſententiam in ſe ipſis exequi, ſed Prælatũ, ſeu iudicem debere, iuxta hanc legem, eos punire. Idem in fortioribus terminis ſuſtinet Sanchez, & alij, quos retuli de excommunicatione quæ ob violationem clauſuræ contrahitur.

Sed oppoſitum mihi probabilius videtur. Ratio eſt, quia hæc eſt pœna priuatiua, ad cuius executionem nulla hominis actio requiritur: ad huiuſmodi autem pœnam ſubeundam non eſt neceſſaria iudicis ſententia, vt pluribus docui *in tract. de legibus.*

Tertiò requiritur, vt ad huiuſmodi procurationem ſequatur actualis occupatio: hanc enim excommunicationem non incurrit procurans, niſi occupatio actu ſequatur. Ratio eſt, quia procuratio eſt actio acceſſoria; ob actionem autem acceſſoriam non incurritur cenſura nondum ſecuta actione principaliter prohibita; quia effectus ſub cenſura prohibitus nondum eſt conſummatus, vt in ſimili de receptatoribus, & defenſoribus hæreticorum, & alibi pluribus in locis docui. Ita Suarez, & Filliucius *locis ſuprà citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.

7 SVbiectum huius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli, qui præfatas actiones faciunt. Ratio eſt, quia in textu dicitur, *omnes & ſinguli.* ex quo patet iſtam excommunicationem vniuerſalem eſſe.

8 Feminæ conantes vſurpare regalia, cuſtodiam, aut titulũ defenſionis in locis piis, excommunicationi ſubiiciuntur.

8 Sed modò dubium eſt, vtrum iſta excommunicatio cadat etiam in feminas prædictorum criminum reas. Ratio dubitandi eſt, quia licet in fauorabilibus maſculinum concipiat femininum, *l. 1. ff. de verb. ſignificat.* tamen in decretis pœnalibus, & odioſis ſub maſculino non comprehenditur femininum, vt alios referens tenet Decius *reg. feminæ num. 114. ff. de regul. iur.* hoc autem eſt decretum pœnale & odioſum, cum pœnam excommunicationis ipſo facto contineat.

His non obſtantibus dicendum eſt, iſtam excommunicationem cadere etiam in feminas. Ratio eſt, quia maſculinum prolatum à canone complectitur feminas, niſi excipiantur, vt aperte colligitur ex *can. ſi quis 16. q. 4. & cap. mulieres, de ſent. excommunic.* & hæc eſt receptiſſima ſententia, quam ſequitur Menochius *de adipiſcenda poſſeſſione remedio 4. num. 61. & ſeqq.* Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 16. num. 89.* & alij apud Decium *loco cit. num. 110. verſ. tertia quæſt.* idemque in terminis tenent gloſſa hic *verſ. vniuerſos,* Sayrus *lib. 3. cap. 34. numer. 10.* Filliucius *loc. cit.* & alij.

Ad rationem dubitandi reſpondeo, iuxta gloſſam *loc. cit.* verbum maſculinum probatum ab homine in materia odioſa non complecti femininum, ideo ſi pater exhæredet filium naſciturum, ſi naſcatur filia, non erit exhæredata. *l. 1. §. ſed & ſi in incertum. ff. de ven. in poſſeſſ. mitt.* ſi verò maſculinum proferatur a lege, ſeu a canone, comprehendit feminas, vt probatum eſt.

Hæc dicta ſint circa occupantes bona Eccleſiarum, & aliorum piorum locorum vacantium, iuxta diſpoſitionem *cap. in generali,* in quo lata eſt excommunicatio non reſeruata. Verùm de hac re latiùs, Deo duce, diſſeram *quæſt. ſequenti,* iuxta conſtitutionem Concilij Tridentini *ſeſſ. 22. cap. 11.* vbi vſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum ſtrictius ſub excommunicatione Summo Pontifici reſeruata prohibetur.

PVNCTVM XXIV.

De excommunicatione contra præſumentes impedire ſequeſtrationem ab Ordinario fieri circa beneficium poſt latam ſententiam in Curia Romana contra poſſeſſorem beneficij, qui beneficium per triennium pacificè non poſſedit, & contra eos qui fructus ſequeſtratos occupare præſumunt.

1 Refertur textus, in quo iſta excommunicatio cõtinetur.

1 IN *Clementina vnica, de ſequeſtratione poſſeſſionum, & fructuum,* decernitur, vt lata apud Sedem Apoſtolicam vna ſententia definitiua in petitorio, vel poſſeſſorio contra poſſeſſorem beneficij, qui illud triennio pacificè nõ poſſedit, fructus beneficij apud idoneam perſonã ſequeſtrentur, vt finita lite tradantur, ei qui ſuperior in cauſa fuerit. Qui verò præſumpſerit huiuſmodi ſequeſtrationẽ impedire, aut fructus ſequeſtratos quoquo modo præſumpſerit occupare, anathematis vinculo feriatur, vt patet ex illis verbis præcitatæ Clementinæ. *Si quis autem ſequeſtrationem huiuſmodi impedire, vel fructus ſequeſtratos quoquo modo præſumpſerit occupare, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto, à qua niſi impedimento priùs amoto, & occupatis per eum fructibus reſtitutis, nullatenus abſoluatur, & nihilominus, ſi de litigantibus fuerit, iure (ſi quod in huiuſmodi beneficio, vel ad ipſum forſitan competebat eidem) hoc ipſo ſe nouerit cecidiſſe.*

Quamuis ſequeſtratio hoc tempore frequentiſſima ſit, nihilominus iſtius Clementinæ rarus eſt vſus; quia ſequeſtratio nunc temporis fieri non ſolet per Ordinarium, ſed per Auditores Rotæ, qui aliam ferunt excommunicationem; conſequenter impediens ſequeſtrum, aut vſurpans fructus beneficij ab Auditoribus Rotæ ſequeſtratos, incurrit excommunicationem ab ipſis impoſitam; non autem latam in hac Clementina, de qua nos hic loquimur, vt benè obſeruant Nauarr. Caietan. Suarez, Sayrus, Filliucius, & alij expoſitores huius textus.

De quo tria breuiter inquiremus.

Primò, quænam ſit materia iſtius cenſuræ.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, à quónam abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex actio in hac Clementina expreſſa.

Prima eſt præſumere impedire ſequeſtrationem fieri per Ordinarium in caſu iam explicato.

Secunda eſt præſumere fructus ſic ſequeſtratos occupare.

Quis autem dicatur præſumere, infinitis in locis explicatum eſt, ſicut etiam in expoſitione Bullæ Cœnæ oſtenſum eſt, quid ſignificet impedire, & occupare.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Sequeſtrationem impedientes circa beneficiũ, aut præſumentes vſurpare fructus ſequeſtratos, ſubiiciuntur excommunicationi,

3 OMnes, & ſinguli, qui præfatam ſequeſtrationem impedire, vel ſequeſtratos fructus occupare præſumunt, excommunicationem huius Clementinæ contrahunt. Ratio eſt, quia Summus Pontifex vtitur particula generali, & indefinita, *ſi quis.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 Abſolutio iſtius excommunicationis eſt Summo Pontifici reſeruata eſt Summo Pontifici ante præſtitam ſatisfactionem.

4 ABſolutio huius excommunicationis ante ſublatum impedimentum, & præſtitam ſatisfactionem, eſt Summo Pontifici reſeruata. Ratio eſt, quia Summus Pontifex prohibet abſolutionem conferri ante impletas præfatas conditiones, ibi, *à qua niſi impedimento priùs amoto, & occupatis per eum fructibus reſtitutis nullatenus abſoluatur.*

An autem abſolutio valida ſit, ſi ab Epiſcopo, vel ab alio approbato confeſſario impendatur, nondum ablato impedimento, vel non præſtita ſatisfactione, diſſenſio eſt inter DD. De qua re ſufficienter egi *in tract. de cenſuris in genere diſp. 1. q. 3. punct. 9. num. 3.* vbi oſtendi vtrum hæc verba, *nullatenus detur abſolutio,* & ſimiles loquendi formæ ſignificent conditionem neceſſariam, vel non. Vide quæ *ibidem* tradidi.

5 Reſtitutionem fructuum cuinam facere teneatur is, qui eos vſurpauit tempore ſequeſtri.

5 Sed modò dubium eſt, cuinam facienda ſit reſtitutio fructuum ab eo, qui eos ſequeſtri tempore vſurpauit.

Reſpondeo ante finitam litem reſtitutionem faciendam eſſe illi, apud quem ſequeſtratio facta eſt; finita verò lite, reſtitutio facienda eſt beneficiario, cui ius fructuum ſequeſtratorum competit: reſtitutio enim facienda eſt in eius commodum, cui damnum fuit iniuſtè illatum. Ita ſentire videtur gloſſa hic *verbo reſtituat,* aſſerens eum, apud quem fructus ſequeſtri nomine depoſiti ſunt, non poſſe prædictos fructus in emptionem prædiorum pro beneficio, vel aliàs in vtilitatem beneficij conuertere, Sayrus *lib. 3. cap. 35. n. 7.* Filliucius *tract. 14. cap. 5. quæſito 2. num. 69.*

PVNCTVM XXV.

De excommunicatione contra eos, qui moleſtiam inferunt Collegio, & deputatis fabricæ ſancti Petri.

1 Refertur textus, in quo iſta excommunicatio cõtinetur.

1 ISta excommunicatio, ſimul cum ſuſpenſione à diuinis, lata fuit in Extrauag. Pij V. quæ incipit, *exigit,* edita anno 1570. & in nouo Bullario refertur, poſt Bullam 98. licet aliàs eſſet 113. in ordine. Verùm iſtam excommunicationem ad tempus latam fuiſſe, & ob id à Doctoribus prætermiſſam, exiſtimat Filliucius *loco ſuprà citato, verſ. quinta.*

2 An iſta excommunicatio etiam hoc tempore vigeat.

2 Ego verò licet probabile cenſeam, illam Bullam, quoad aliqua latam fuiſſe ad tempus, ad conſulendum iuribus & commodis fabricæ S. Petri, nihilominus, quoad ſuſpenſionem, & excommunicationem latam contra moleſtantes Collegium, ſeu deputatos fabricæ S. Petri, proba-

probabilius arbitror perpetuam esse; quia continet fauorem, & priuilegium Collegij fabricæ S. Petri, ibi, *districtius inhibentes, quibuslibet locorum ordinarijs, etiam S.R. Ecclesiæ Cardinalibus, & alijs personis quauis auctoritate, etiam Apostolica, fungentibus, etiam cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub suspensionis à Diuinis, & excommunicationis latæ sententiæ, aliisq; nostro arbitrio moderandis, & infligendis pœnis, ne eosdem, Collegium, & deputatos molestare possint, seu audeant, vel præsumãt.* Priuilegium autem concessum Collegio, vel vniuersitati, monasterio, Religioni, & similibus, perpetuum est. *l. forma, §. quamquam. ff. de censibus*, quoniam huiusmodi personæ, sunt personæ fictæ, quæ perpetuæ sunt. *l. proponebatur. ff. de iud.* Vide Suarez *de legibus lib. 8. cap. 3. num. 4.* Sanchez, Barbosam, & alios, quos in simili retuli, in expositione excommunicationis latæ, occasione violationis clausuræ.

Ex verbis præcitatæ Bullæ facilè colligitur materia, & subiectum istius excommunicationis.

3 Assignatur materia istius excommunicationis.

3 Materia est molestare Collegium, seu deputatos fabricæ sancti Petri; quid autem sit *molestare*, constat ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ: verum tamen est molestantem deputatum alia de causa, quàm occasione fabricæ sancti Petri, non ligari vinculo istius excommunicationis, tum quia verba formaliter accipienda sunt, & in materia pœnali non est facienda extensio, tum quia finis Summi Pontificis fuit, vt bono fabricæ Sancti Petri consulatur.

4 Deputatis fabricæ sancti Petri molestiam inferens subiicitur excommunicationi quicumq; ille sit.

4 Subiectum sunt omnes, qui præfatis deputati molestiam inferunt; nam Summus Pontifex generaliter loquitur, ibi, *quibuslibet locorum Ordinarijs, etiam S.R.E. Cardinalibus, & alijs personis*, &c.

PVNCTVM XXVI.

De excommunicatione contra feminas statum Beguinarum assumentes, vel in eo perseuerantes.

IN *Clementina 1. de religiosis domibus*, excommunicantur quædam feminæ assumentes statum Beguinarum, aut in eo perseuerantes. Eadem excommunicatio extenditur ad religiosos, qui prefatis Beguinis in hac re consilium, auxilium, aut fauorem præbent.

1 Beguinæ quænam fuerint.

1 *Beguinæ* fuerunt quædam mulieres, quæ nullam regulam approbatam profitebantur; consequenter neque religiosæ erant; habitum tamen, qui dicitur *Beguinarum*, deferebant, & quibusdam religiosis adhærebant. Præterea de Trinitate, & diuina essentia disputabant, prædicabant, & multas opiniones fidei contrarias inducebant, sicque plures sub vmbra, & specie sanctitatis decipiebant, vt habetur in præcitata Clementina, quæ licet hoc tempore ad praxim non faciat, cum huiusmodi feminæ non existant; nihilominus si aliquæ de nouo inuenirentur, huius canonis censura ligarentur.

Hac occasione duo breuiter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hac Clement. prohibitæ: quarũ aliæ sunt principales, aliæ accessoriæ.

Actionum principalium prima est, statum Beguinarum assumere. Secunda in statu assumpto persistere.

Actionum accessoriarum prima est, aliquo modo præfatas feminas, huiusmodi statum sectantes, vel assumentes, admittere, & hoc pertinet ad religiosos.

Secunda est, dare consilium, auxilium, vel fauorem ad assumẽdum huiusmodi statum, vel ad persistendum in eo.

An autem excommunicatio incurratur ob actiones accessorias, antequam principalis adimpleatur, sæpius, & sæpius negatiuè responsum est.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Feminæ statum Beguinarum assumẽtes, vel sectantes subiiciuntur excommunicationi.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes mulieres præfatum statum assumentes, vel assumptum sectantes. Item omnes religiosi, qui eas admittunt, consilium, auxilium, vel fauorem præbent. Hæc propositio pendet ex prima.

Ex dictis sequitur primò, Tertiarias S. Francisci, S. Dominici, aut Vrsulinas, vel similes alias feminas, quæ sub regula tolerata viuunt, non esse Beguinas; cùm non præstent actiones Beguinarum, nec ipsarum statum assumant: etiamsi fortè habitus ipsarum similis sit habitui quo Beguinę vtebantur.

Ob id non sunt damnandæ, sed commendandæ honestæ illæ feminæ, quæ continentię votum emittunt, honestamque vitam religiosorum more in suis domibus traducunt. Addo huiusmodi feminas, si voto vitæ virginalis, aut cælibis simpliciter, & expresse se obstrinxerint, gaudere priuilegiis ordinis, cuius habitum susceperunt, & ab ordinarij iurisdictione exemptas esse; etiamsi in propriis domibus, vel seorsim habitent. Ita declarauit Sacra Cardinalium Congregatio, quæ interpretationi Cõcilij præest, teste Filliucio *tract. 14. cap. 5. quæs. 5. n. 75.*

4 Feminæ religiosæ & piè viuentes in suis, vel alicuius domibus, multis pœnis afficiuntur.

4 Secundò sequitur, feminas, quæ sine vlla regula in suis domibus, aut in domo parentum, cognatorum, aut aliorum, obsequio Dei se mancipant, quatenus ab ipso Deo afflatæ sunt, non affici vlla pœna: tum quia istæ non sunt Beguinæ: tum quia hoc ipsis promittitur in præfata Clementina ad finem. Ita Nauarr. *cap. 27. num. 140. vers. 39.* Caietanus, & alij. Sed de hac re satis. Videri potest, si lubet, glossa hic Caietan. *casu 6.* Sylvester *verb. excomm. 9. numer. 75.* Sayrus *lib. 3. c. 33. n. 33.* vbi plures alios DD. adducit.

PVNCTVM XXVII.

De excommunicatione contra profitentes fictam religionem Fraticellorum, Bizochorum, seu Beguinorum, & contra Prælatos, qui eos admittunt.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 IN *Extrauag. Sancta Romana*, Ioan. XXII. *de religiosis domibus*, fertur excommunicatio contra eos, qui fictam Fraticellorum, Bizochorum, seu Beguinorum religionem profitentur, illam de nouo sumendo, vel in ea perseuerando. Eadem excommunicatio extenditur ad Episcopos, & Prælatos, qui eos sine Summi Pontificis facultate admittunt, vt patet ex ipsamet Extrauag. quæ videri potest, si lubet; sed quia ad praxim non facit, cùm isti falsi religiosi hoc tempore non existant, nec vltra illos, & eorum ritum ista constitutio extendatur, nolo in eius expositione immorari.

excommunicatio cõtinetur.

2 Habitum nouum, seu nouam religionẽ assumens, seu instituens sine Summi Pontificis facultate, non subiiciuntur excommunicationi.

2 Hic solùm occurrit dubium, vtrùm, qui nouum habitum hoc tempore assumeret, & nouam religionem, seu nouum vitæ genus sine Summi Pontificis facultate institueret, huic excommunicationi subiiceretur.

Respondeo negatiuè; quia dispositio suos terminos non excedit: grauiter tamen delinqueret, & grauibus pœnis afficiendus esset, vt benè Caietanus *verb. excommunicatio cap. 5.* Suarez *disp. 23. sect. 6. n. 4.* Filliucius *tract. 14. cap. 5. quæs. 8. n. 79.* & alij.

PVNCTVM XXVIII.

De excommunicatione contra eos, qui fratres ordinis Prædicatorum conueniunt coram iudice sæculari, vel Ecclesiastico, non proposita priùs causa superiori ipsorum fratrum, ex Leone X.

1 Religiosum ordinis Prædicatorum conuenięs coram iudice sæculari ligatur excommunicatione.

1 ISTam excommunicationem vsu receptam non fuisse testatur Filliucius *loc. cit. vers. tertia*; propterea hic eam solùm innuisse sufficiet.

An autem conueniens religiosum, vel alium Ecclesiasticum coram laico incurrat excommunicationem Bullæ suo loco explicaui, & nonnulla infrà adnotabo in explicatione censurarum contra religiosos.

PVNCTVM XXIX.

De excommunicatione contra pingentes, vel inficientes Agnos Dei, vel retinentes sic infectos, & venales proponentes.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur, & assignatur causa finalis istius dispositionis.

1 CVm par non sit, vt res sacræ à quolibet contrectentur, aut vendantur, iure merito Gregorius XIII. in quadam constitutione, quæ incipit, *omni certè studio*, excommunicationem infert iis, qui pingunt, aliasque actiones circa Agnos à Summo Pontifice pro tempore benedictos faciunt, vt patet ex ipsa Gregorij constitutione, cuius hic tenor est. *Statuimus, & ordinamus, ac sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda interdicimus, ne quisquam, siue vir, siue femina, sæcularis, aut Ecclesiasticus; etiamsi regularis ordinis ille sit, & quocumque gradu, conditione, statu, nomine, dignitate, & honore præcellat, posthac in perpetuum Agnos Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere, inficere, minio notare, vel aurum, vel colorem aliquem illis imponere, aut quicquam aliud superinducere, neque depingi, aut miniari facere, nec illos venales proponere, seu tenere, quouis prætextu, qualibetve de causa audeat, sed eos albos, & mundos decenter, ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & custodiri præcipimus.*

Circa præfatam constitutionem tria principaliter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam eius subiectum.

Tertiò, vtrum sit in vsu.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hac Bulla interdictæ.

Prima actio est pingere Agnos Dei benedictos, (id est, lineas super illis ducere,) inficere, aut etiam minio afficere, aut aurum, vel colorem aliquem illis imponere, vel quicquam aliud superinducere, hæc enim omnia in præfata Bulla exprimuntur.

3 Pictura, seu infectio fieri debet circa ipsammet ceram benedictam, vt incurratur excommunicatio lata contra pingentes, vel reficiẽtes Agnos Dei.

3 Sed modò dubium est primò vtrum pictura, seu infectio, vel coloris superinductio fieri debeat circa ipsammet ceram benedictam immediatè.

Respondeo affirmatiuè: alioquin iuxta communem loquendi modum non dicerentur ipsi Agni pingi, infici, aut aurum, vel color superinduci. Quamobrem si quis theca, crystallo, aut charta, vel re alia simili Agnos includeret, & crystallum, thecam, vel chartam inficeret, huius constitutionis excommunicationem non incurreret.

Secundò dubium est, vtrum ille qui ceram liquefieri curat, illique sacrarum reliquiarum puluerem miscet, in hanc censuram incidat. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua est, quia dicitur inficere Agnos Dei. *Agnus* enim *Dei* nihil est aliud, quàm cera à Summo Pontifice benedicta cum certa quadam solemnitate. His non obstantibus,

Probabilius dicendum arbitror non incidere, tum quia non inficiuntur Agni Dei, sed cera liquefacta, quæ iuxta communem loquendi vsum non vocatur Agnus Dei; & licet quoad substantiam, & quoad benedictionem sit idem, non tamen est idem quoad formam, quam Summus Pontifex respexit, & minio notari, vel infici prohibuit: tum quia Summus Pontifex non prohibuit Agnos Dei confici ex cera, & alia materia, sed confectos ex cera vetuit infici, aut minio, vel alio colore notari: ergo qui Agnos conficit in cera, & alia materia, non facit contra Summi Pontificis prohibitionem, consequenter hanc censuram non incurrit.

Ex dictis patet responsio ad rationem dubitandi pro parte affirmatiua, respondeo enim non dici inficere, sed dissoluere, & iterum conficere.

Secunda actio est facere, depingere, vel miniari; excommunicatio tamen non incurritur, donec Agni pingantur, vel minio notentur: nullus enim dicitur facere, depingere, vel miniari, donec id re ipsa sequatur.

Tertia actio est, proponere illos venales. Quamuis enim Agnus benedictus ratione materiæ sit pretio æstimabilis, & absque labe simoniæ secundùm se vendi possit, nihilominus ratione benedictionis hic vendi prohibetur. Imò Azor negat vendi posse, etiam ratione materiæ: vt enim pingendi Agnos occasio eripiatur, Summus Pontifex vllo modo vendi prohibuit; artifices enim solent eos pingere, & deaurare

aurare vt vendant. Ita Azor 1.*p.lib.9.cap.9.post quæsitum 5. vers. quares*, & alij, quos retuli *de simonia*, & alibi: contrarium tenet Sanchez *in opere morali lib. 2. c. 34. num. 29.* existimans Agnos benedictos, postquam picti, vel minio notati sunt, vendi posse ratione solius materiæ, ex qua conficiuntur, & ratione laboris, & expensarum in ipsis conficiendis, vel Roma asportandis: nullum enim assignari posse videtur verbum in præfata Gregorij constitutione, ex quo liceat colligere vetitam esse venditionem, quæ aliàs simoniaca non erat. Sententia Sanchez mihi probatur: aliquando tamen Summi Pontifices solent specialem edere cõstitutionem qua prohibent Agnos benedictos vendi.

Quarta actio est, huiusmodi Agnos sic depictos, deauratos minio, vel colore infectos retinere.

Hoc tamen limitandum censeo, modò sine Summi Pontificis licentia picti, vel deaurati fuerint: pictos enim, vel deauratos ex licentia arbitror retineri posse, aut etiam vendi, modò solius ceræ, deaurationis, & materiæ, non verò benedictionis ratio habeatur: tunc enim simoniæ culpa incurreretur, non censura istius constitutionis.

4 Agnos Dei pictos, vel deauratos detinẽs non videtur excommunicatus, nisi eos tamquam venales retineat.

4 Addo probabiliter sustineri posse præfatos Agnos retineri posse; etiamsi depicti, vel deaurati fuerint absque licentia, modò non retineantur ad vendendum. Ratio est, tum quia, cùm Summus Pontifex non decernat, quid de huiusmodi Agnis sic benedictis fieri debeat, non videtur velle quamlibet retentionem prohibere: non enim ob id abiiciendi, deiiciendi, & contemnendi sunt: tum quia verbum infinitiuum, *tenere*, non accipitur secundùm se præcisè, sed cõiungitur cum illo verbo, *venales*, ibi, *venales proponere, seu tenere*, id est, proponere, seu tenere venales: ergo huiusmodi Agni retineri possunt, modò non retineantur ad vendendum. Ita Sanchez *loco cit. n. 28.* Vide quæ tradidi *de legibus disp. 3. q. 1. punct. 4. n. 12. & sequenti.* vbi etiam ostendi, vtrùm Agni benedicti, calices, & reliquiæ à laicis, aut clericis tangi possint absque peccato.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

5 OMnes, & singuli, qui aliquam ex prædictis actionibus faciũt, censuram istius constitutionis incurrunt. Ratio est, quia Summus Pontifex verbis generalibus vtitur, ibi, *ne quisquam siue vir, siue femina, sæcularis, aut Ecclesiasticus*, &c.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Ista excommunicatio saltem in Vrbe vsu recepta est.

6 ISta constitutio, seu censura in vrbe Roma vsu recepta est: sic enim praxis in hac Vrbe indicat.

Extra Vrbem verò Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæsito 8. ad finem n. 93.* credit non fuisse receptam, vel saltem fuisse contraria consuetudine abrogatã: passim enim inueniuntur Agni benedicti; quos verisimile non est de licentia Papæ benedictos fuisse. Ego verò censeo etiam extra Vrbem saltem aliquibus in locis, vt Mediolani, vsu receptam esse: Agni enim ibi non depinguntur, sed ab Vrbe Roma illuc transmittuntur.

Quid verò in aliis locis sentiendum sit, inspicienda est cuiusque loci consuetudo, quæ cùm sit aliquid facti, in disputationem non cadit, sed in probationem.

PVNCTVM XXX.

De excommunicatione contra eos, qui scienter præsumunt sepelire hæreticos, vel eorum receptatores, ac fautores.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 IN *cap. quicumque hæreticos, de hæret. in 6.* extat excommunicatio contra sepelientes excommunicatos, vel ipsorum fautores, aut credentes, in hæc verba. *Quicumque hæreticos credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorumdem scienter præsumpserint Ecclesiastica tradere sepulturæ, vsque ad satisfactionem idoneam, sententiæ excommunicationis se nouerint subiacere, nec absolutionis beneficium mereantur, nisi propriis manibus publicè extumulent, & proiciant huiusmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetua careat sepultura.*

Quæ circa istam, & sequentem excommunicationem dici possent, sufficienter à me pertractata sunt *in tract. de censuris in genere disput. 2. quæst. 2. punct. 3. §. 3.* Quamobrem hic solùm breuiter innuam,

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, à quónam absolutio impendi possit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est scienter, & cum præsumptione sepelire in loco sacro hæreticum, credentem, receptatorem, defensorem, aut fautorem illius: hoc enim expressè constat ex præcitato textu. In quo notandæ sunt illæ particulæ, *scienter*, & *præsumpserint*, quæ quamlibet ignorantiam, nisi cum ingenti temeritate coniuncta sit, excludunt, & dolum, ac voluntarium perfectum requirunt.

3 Sepultura Ecclesiastica quænam dicatur.

3 Sed modò dubium est primò, quænam dicatur sepultura Ecclesiastica, quæ in hoc loco prohibetur.

Respondeo solutionem istius difficultatis constare ex dictis *de censuris in genere loc. cit. n. 3.* Quamobrem hic breuiter dico, nomine *sepulturæ Ecclesiasticæ* intelligi sepulturam in loco sacro, in quo reliqui fideles sepeliri solent.

Ex quo sequitur non esse vetitum sepelire in loco profano. Addo eum, qui in loco profano aliquem ex præfatis sepelit, non affici excommunicatione huius capitis; etiamsi fortè inter sepeliendum aliquas orationes recitet, vel adhibeat alias solemnitates, & cæremonias Ecclesiasticas, hæc enim non dicitur Ecclesiastica sepultura. Ita Suarez *de censuris disp. 12. sect. 4. n. 13.* & Sayrus *lib. 3. cap. 35. num. 6.* vbi plures alios Doctores congerit, contra Syluestrum, & alios apud Suarez *loco cit.* & contra Alterium *lib. 1. disp. 14. cap. 2. col. 6.* & alios.

4 Sepeliens hæreticum nondum denuntiatum, vel eius fautorem, non incurrit excommunicationẽ.

4 Secundò dubium est, vtrùm sub excommunicatione vetitum sit sepelire hæreticum, aut eius fautorem nondum denuntiatum.

Respondendum videtur negatiuè; quia post Concilium Constantiense non tenemur quemquam euitare prætextu cuiuscumque sententiæ, aut censuræ Ecclesiasticæ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ. *cap. ad euitanda.* Ita communiter DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

5 OMnes, & singuli, qui hæreticum credentes, aut eius fautorem Ecclesiasticæ sepulturæ tradunt, in hanc censuram ipso facto incidunt. Hæc propositio clarè constat ex dictis. Ratio est, quia textus indefinitè loquitur.

Hinc sequitur, non solùm eum, qui solemni pompa, more fidelium, defert cadauer hæretici ad Ecclesiam, ibique sepelit, affici hac censura; verum etiam illum, qui cadauer hæretici in agro inuentum ad Ecclesiam, vel cœmeterium transfert, ibique sub terra recondit, aut in tumulo reponit: hic enim dicitur hæreticum tradere Ecclesiasticæ sepulturæ. Ita Sayrus *loco cit.* & alij.

6 Sepelire, seu tradere Ecclesiasticæ sepulturæ, quisnã dicatur.

6 Sed modò dubium est, quisnam dicatur sepeliens, aut tradens sepulturæ.

Respondeo magnam esse in hac re DD. dissensionem.

Nonnulli enim arbitrantur, non solùm illum dici sepelire, qui propriis manibus sepelit, verùm etiam eum, qui defert, aut comitatur, aut mandat sepeliri. Ita Suarez, Reginaldus, & alij, quos retuli *de censuris loc. cit. num. 8.* vbi hanc sententiam non sum amplexus, probabilissima tamen est.

Alij censent, illum dici sepelire, qui aliquam facit actionem, sine qua mortuus sepultus non fuisset. Ita Vgolinus *in tract. de censuris tab. 2. c. 9. §. 6. n. 3.* Alterius *lib. 1. disp. 14. cap. 3.* & Sayrus *loco cit. n. 13.* Sed hæc sententia mihi non probatur: tum quia sequeretur mandantem sepeliri hæreticum, qui præciso illius mandato sepultus non fuisset, affici hac censura: quod mihi non probatur; quia censura lata in facientes non afficit mãdantes, nisi exprimantur: tum quia sequeretur aliquem ex sepelientibus non incidere in hanc censuram, si plures simul sepeliant eumdem hæreticum, qui ab vno eorum tantùm sepultus fuisset, si alij abfuissent.

Ego igitur dicendum arbitror, illum dici sepelire, qui propriis manibus tumulat. Ratio est, tum quia *sepelire* significat actionem physicam, & positiuam erga eum, qui tumulo reconditur: tum quia Summus Pontifex præcipit sepelientem non absolui, donec propriis manibus extumulet; ergo signum est, velle eos solùm huic censuræ subiacere, qui propriis manibus hæreticum, vel eius fautorem sepulturæ dederunt, vt ea ratione, qua delictum ausi sunt perpetrare, eamdem pœnam luant. Ita Nauarrus, Henriquez, & alij, quos retuli *de censuris loc. cit.* & referam *puncto sequenti n. 8.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 Explicatur quandonam absolutio istius excommunicationis impendi possit.

7 ABsolutio excommunicationis contractæ ob actionem sepeliendi hæreticum, aut credentem, receptatorem, aut eius fautorem, iure communi potest à quolibet confessario approbato impẽdi, postquam is, qui sepeliuit propriis manibus, publicè extumulauit, & proiecit cadauera prædictorum. Ratio est, quia Summus Pontifex absolutionem in hoc casu non reseruat. Antequam verò is, qui sepeliuit, publicè extumulet, & cadauer proiiciat, non potest quilibet confessarius absoluere; quia reus non meretur beneficium absolutionis, vt in textu dicitur: sicut enim exhibuerunt membra sua seruire iniquitati ad iniquitatem, sic exhibere debent illa seruire iustitiæ ad iustitiam, *ad Rom. 6.* Ob id etiam præcipitur publica extumulatio, vt peccatum publicũ publica pœnitentia, & emendatione compensetur.

Hoc tamen limitandum puto, modò hæreticus publicè sepultus fuerit: nam si tumulatio secretò facta fuit, arbitror publicam extumulationem necessariam non esse, sed secretam sufficere: hic enim casus per Epiikeiam excipitur, præsertim dum ex publica extumulatione scandalum timetur.

Vtrùm verò cadauer hæretici exhumandum sit, dum ipsius ossa cum ossibus fidelium ita permixta sunt, vt discerni nequeant, patet ex dictis *de censuris loco cit.*

8 Locus, in quo sepultus fuit hæreticus, Ecclesiastica carere debet sepultura quoad eam partem, in qua hæreticus sepultus fuit.

8 Sed modò dubium est, vtrùm totus locus, seu tota Ecclesia, in qua aliquis prædictorum sepultus fuit, perpetua carere debeat sepultura; ita vt amplius expiari, aut reconciliari non possit.

Respondeo eam tantummodo loci partem, seu tumulum perpetua sepultura carere, in quo aliquis prædictorum sepultus fuerat, non autem totam Ecclesiam: versamur enim in materia pœnali, in qua stricta interpretatio facienda est.

Alia excommunicatio similis præcedenti habetur *in Clement. 1. de sepulturis*, de qua hoc eodem loco statim agendum censeo, ne casus confundantur.

PVNCTVM XXXI.

De excommunicatione contra eos, qui tempore interdicti sepeliunt mortuos in loco sacro in casibus à iure non concessis, aut qui etiam alio tempore sepeliunt publicos excommunicatos, aut interdictos, aut vsurarios.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 ISta excommunicatio expressa est *in Clement. 1. de sepult.* in hæc verba. *Eos, qui propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora non sine contemptu clauium Ecclesiæ, in cœmeterijs interdicti tempore, in casibus non concessis à iure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel vsurarios manifestos scienter sepelire præsumunt. Decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere, à qua nullatenus absoluantur, nisi prius ad arbitrium diœcesani Episcopi, eis, quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem, nullo eis circa præmissa exemptionis, vel quouis alio priuilegio, sub quacumque forma verborum concesso, aliqualiter suffragante.*

Circa istam excommunicationem tria breuiter quæram.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quidnam requiratur, vt absolutio ob huiusmodi crimen impendatur.

PRI-

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, scienter præsumere sepelire in loco sacro, in casibus in hac Clementina expressis.

3 Primus casus est sepelire mortuos in loco sacro tempore interdicti localis in casibus non concessis. Quibus autem in casibus licitum sit mortuos in loco sacro tempore interdicti sepelire, patet ex dictis *de censuris in genere disp. 5. punct. 5. num. 6. & seqq.* vbi docui habentes priuilegium audiendi diuina, aut celebrandi, posse in loco sacro tempore interdicti sepelire. Idem probabiliter dici potest in iis festiuitatibus, in quibus tempore interdicti localis generalis diuina officia publicè celebrari possunt. Vide quæ *ibi* tradidi contra glossam, in hac Clementina *Cardinalem num.* 14. Ancharanum *num.* 5. quas sequitur Alter. *de interdicto disp. 9. cap. 4. col.* 12.

3 Sepeliens mortuos in loco sacro tempore interdicti localis in casibus nō concessis, excommunicationē incurrit.

4 Secundus casus est sepelire in loco sacro excommunicatos publicos, id est, denuntiatos, aut notorios clerici, aut religiosi percussores; isti enim vitandi sunt. Secus de excommunicato minori excommunicatione: tum quia nomine excommunicationis simpliciter prolatæ intelligitur maior: tum quia non tenemur huiusmodi excommunicatum euitare.

4 Sepeliens excommunicatum denuntiatum, aut notorium clerici percussorem, afficitur excommunicatione.

5 Tertius est sepelire in loco sacro personaliter interdictos publicos, id est, vitandos; nam hoc tempore licitum est cum tolerato participare. Addo licitum esse cum interdictis communicare in iis, à quibus non sunt interdicti. Quamobrem si quis interdictus, seu suspensus sit solum à iurisdictione, vel etiam ab aliquo spirituali exercitio: non autem à diuinis, non videtur illicitum cum eo in diuinis participare; consequenter in loco sacro sepeliri posse videtur; quia in hac parte non videtur vitandus. Ita Innocentius, & Hostiensis, quos citat, & sequitur Sayrus *lib. 3. cap. 35. num. 9.*

5 Sepeliens in loco sacro interdictos publicos excommunicatione afficitur.

6 Quartus est, sepelire vsurarios manifestos.

6 Sepeliens vsurarios manifestos eamdem pœnam incurrit.

7 Rogabis quisnam dicendus sit *vsurarius manifestus.*

Filliucius *tract. 14. cap. 5. quæsito 3. num. 71.* arbitratur illum dici publicum vsurarium, qui vsuras publicè exercet, & quem publicè constat talem esse, etiamsi nondum denuntiatus sit vsurarius. Idem tenent Nauarrus, Molina, Salas, & alij, quos retuli *de contractibus disputat. 3. quæst. 3. puncto vltimo num.* 2.

7 Vsurarius manifestus quinam dicatur.

Ex quo infert Filliucius sepelientem vsurarium, qui vsuram publicè exercet, & qui pro vsurario communiter habetur, affici excommunicatione huius capitis; etiamsi præfatus vsurarius non sit denuntiatus: nam standum est iuri antiquo, nisi aliter iure nouo statuatur: nihil autem iure nouo circa hunc casum statutum reperitur. Idem docet Alterius *tom. 2. disp. 11. cap. 2. ad finem.*

Ego verò probabilius censeo excommunicationem hoc tempore non incurri, sepeliendo vsurarium publicum, qui nondum denuntiatus est vsurarius. Ita Suarez *disp. 31. sect. 2. n. 10.* Ratio est, quia ex Bulla Concilij Constantiensis, quæ incipit, *ad euitanda*, & quæ auctoritate Martini V. circumfertur, & communiter probatur, non tenemur quemquam prætextu cuiuscumque sententiæ prohibitionis, aut censuræ Ecclesiasticæ à iure, vel ab homine generaliter promulgatæ, euitare, nisi sententia, vel censura fuerit in, vel contra personam, Collegium, vniuersitatem, Ecclesiam, vel locum certum, aut certam a iudice publicata, vel denuntiata specialiter, vel expressè. Quamdiu autem publicus vsurarius non est denuntiatus, dici non potest, sententiam contra ipsum specialiter, vel expressè publicatam, vel denuntiatam esse. Ob id etiam alibi ostendi, eum, qui irregularitatem a iure latam contraxit, non esse vitandum, donec irregularis denuntietur.

8 Vtrum verò excommunicatus, vel interdictus, aut etiam vsurarius manifestus exhumari debeat, si iam in loco sacro sepultus fuit.

8 Excommunicatus, vel interdictus in loco sacro, an exhumari debeat, remissiuè.

Respondeo solutionem istius difficultatis constare ex dictis *de excommunicatione, & interdicto locis suprà citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

9 OMnes, & singuli, qui scienter præsumunt aliquem in præfatis casibus sepelire, excommunicationis vinculo irretiuntur. Ratio est, quia textus generaliter loquitur.

9 Assignantur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

Ex quo sequitur tam laicos, quam clericos, tam viros, quàm feminas huius criminis reas, in hanc excommunicationem incidere, modò tamen scienter, & cum præsumptione huiusmodi delictum committere audeant: nam in textu ponuntur istæ particulæ, *scienter, cum audacia, & præsumptione.*

10 Comitans ad sepulturā cadauer vsurarij excommunicati, vel interdicti, non videtur subiici excommunicationi, iuxta probabiliorē sententiā.

10 Sed modò dubium est, vtrum comitans cadauer excommunicati, vsurarij manifesti, vel interdicti, aut foueam extruens, aut mandans, vel consulens sepeliri, in istam excommunicationem incidat.

Respondeo valdè probabiliter sustineri posse non incurrere, nisi propriis manibus sepeliat. Ratio est, quia pœnæ non sunt extendendæ, iuxta vulgata iura, *cap. statutum, de elect. in 6. cap. pœna, de pœnis disp. 1. cap. odia, de regul. iur. in 6.* ergo excommunicatio lata contra sepelientes, non afficit comitantes, mandantes, consulentes, aut cantantes, aut portantes crucem, aut foueam extruentes. Ita Nauarrus *cap. 27. num. 137.* Caiet. *verb. excommunicatio c. 46.* Alterius *tom. 2. de interdicto disput. 9. cap. 4. colum. 12. vers. glos.* Henriquez *lib. 13. cap. 43. num. 3.* Auila 2. *p. cap. 6. disput. 10. dub. 6.* & alij contra Suarez *disput. 12. sect. 4.* Coninchum *disp. 14. dub. 8. num. 68.* Vgolinum *tab. 2. de censuris cap. 9. §. 6.* Filliucium *tract. 12. cap. 4. num. 111.* & alios existimantes hac censura comprehendi mandantem. Imò Reginald. *lib. 32. num. 19.* & Vgolinus *loco cit.* putant hac censura ligari etiam eos, qui non impediunt, dum possunt impedire. Sed hoc gratis asseritur; quia censura lata ob aliquam actionem non incurritur ob omissionem, vt alibi sæpius dixi. Vide dicta *puncto præcedenti num. 5.*

TERTIA PROPOSITIO.

11 Absolutio istius excommunicationis quādonam conferri debeat.

11 IS, qui præfatam excommunicationem contraxit, absolutionis beneficium obtinere non potest, donec arbitrio Episcopi competentem dederit satisfactionem illis, quibus iniuriam irrogauit, aliquem in præfatis casibus sepeliendo. Hæc propositio perspicuè constat ex ipso textu, in quo interdicitur absoluendi facultas, ante exhibitam competentem satisfactionem, ibi, *nullatenus absoluantur.* Præstita verò satisfactione quilibet approbatus confessarius iure communi potest absoluere; quia absolutio in hoc casu non reseruatur. An autem absolutio collata ante præstitam satisfactionem, teneat, patet ex dictis *de censuris in genere,* non tenere, quia in textu dicitur, *nullatenus absoluatur*, quæ loquendi forma tollit facultatem aliter absoluendi. Ita glossa *in Clement. 1. cit.* Nauarr. *cap. 27. n. 137.* Alterius *lib. 1. disput. 14. cap. 2. colum. 2.*

12 Satisfactio cuinam præstanda sit ab eo qui sepeliuit excommunicatum vitandum, vel alium in casibus prohibitis.

12 Sed modò dubium est, cuinam præstanda sit satisfactio, quæ in hoc textu præscribitur.

Respondeo præstandam esse illis, in quorum fauorem censura, vel sententia lata fuerat, aut etiam illis, quibus facta fuisset restitutio, si vsurarius in loco sacro sepultus non fuisset. Ita glossa *in Clement. 1. cit. vers. eis, quibus, de sepult.* Alterius *tom. 2. disput. 11. cap. 2. col. 1.* hæc enim censetur intentio Summi Pontificis.

PVNCTVM XXXII.

De excommunicatione contra Magistros, seu Doctores, qui religiosum postquam dimisit habitum, medicinam, aut leges docere, aut in scholis retinere præsumunt.

IN *cap. vt periculosa, ne cler. vel monach. in 6.* duplex habetur excommunicatio.

Prima est contra ipsos religiosos, qui habitum suæ religionis temere dimittere, vel ad studia litterarum sine licentia Prælati, & consilio conuentus, vel maioris partis eiusdem accedunt, & de hac excommunicatione infrà disseram, dum loquar de excommunicatione contra religiosos.

Secunda est contra Magistros, seu Doctores, qui religiosos, habitu suo dimisso, legem, vel physicam audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere. Hæc sunt ipsissima præfati capitis verba.

Circa quod de more duo principaliter explicabo.

Primò, quænam actiones hic prohibeantur.

Secundò, quodnam sit subiectum huius censuræ, seu quænam personæ huius capitis excommunicationem incurrant.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Enumerantur actiones sub excommunicatione prohibitæ.

1 ACtiones sub præfata excommunicatione prohibitæ, sunt duæ.

2 Docens scienter leges vel physicam religiosum professum post dimissionem habitus excommunicationē incurrit.

2 *Prima* est scienter docere leges, vel physicam, id est, Medicinam, præfatos religiosos professos, qui suæ religionis habitum dimiserunt. Et hoc verum est, siue doceantur in scholis, siue extra scholas: quia in hoc cap. excommunicantur absolutè docentes huiusmodi religiosos. Quoad retinentes verò exigitur, vt in scholis retineant, vt benè Archidiac. Franchus, Ioannes Andreas, & alij in expositione huius textus, quibus adhæret Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. n. 94.*

Hinc colligi potest primò, eum, qui præfatas scientias docet, religiosum, qui habitum non dimisit, non incidere in excommunicationem istius canonis.

Secundò eum non affici hac pœna, qui religiosum, postquam habitum dimisit, docet Theologiam, aut alias facultates, quæ nomine legum, vel medicinæ non veniunt.

Tertiò eum non ligari vinculo excommunicationis, qui religiosum professum docet, quem ignorabat habitum dimisisse, siue ignorantia sit iuris, siue facti, siue ignorantia sit crassa, & supina, siue etiam affectata; licet multi DD. de ignorantia affectata oppositum valdè probabiliter sentiant. Ratio istarum illationum est, quia Summus Pontifex *in præcitato cap.* requirit, vt religiosus habitum dimiserit, ibi, *habitu suo dimisso*; præterea, vt magister doceat illum leges, vel medicinam, ibi, *leges, vel physicam*; denique, vt magister scienter doceat, ibi, *scienter docere.* Is autem dicitur scienter docere, qui non laborat ignorantia iuris, vel facti; etiamsi fortè religiosus ea laboret: is autem dicitur scienter docere, qui aliqua ignorantia laborat, nisi fortè adsit ingens temeritas, vt si Doctor probabiliter suspicetur, & nolit veritatem certò inquirere. Ita Nauarr. *in manuali cap. 27. n. 134. vers. 17.* Caietanus *verb. excommunicatio cap. 61.* Suarez *disp. 23. sect. 4. nu. 39.* Filliucius *tract. 14. cap. 4. quæstio 11. n. 63.* Sayrus *cap. 35. n. 5.*

3 Quænam conditiones requirantur ad istam excommunicationem incurrendam.

3 Hinc facilè colligi potest solutio illius difficultatis, qua quæritur, quænam conditiones requirantur, vt aliqua ex præfatis actionibus sufficiat ad incurrendam censuram huius capitis.

Respondeo tres conditiones requiri.

4 *Legum* nomine quid intelligatur.

4 Prima est, vt magister doceat religiosum medicinam, aut leges. Nomine autem *legum* intelligendum puto ius ciuile, non autem canones; quia istorum studium non dedecet religiosum.

Secunda, vt scienter doceat, vel retinere præsumat in scholis suis, vt dicetur in explicatione secundæ actionis.

Tertia, vt religiosus, qui docetur, vel retinetur, habitum dimiserit. Ita communiter DD. contra glossam hic *verb. dimisso.*

Ex quo sequitur eum, qui docet, vel retinet religiosum apostatam, à quo habitus nondum fuit dimissus, vinculo huius excommunicationis non obstringi; quia deficit tertia conditio.

Dices, ipse religiosus, qui ad huiusmodi studia accedit sine sui Prælati licentia, ligatur excommunicatione, etiamsi habitum non dimiserit. *cap. vt periculosa cit.* ergo etiam illa obstringitur Doctor, qui eum admittit, cum delicto ipsius cooperetur.

Respondeo negando consequentiam, nisi præfatus religiosus denuntiatus sit excommunicatus: nam post Concilium Constantiense non incurritur excommunicatio participando cum excommunicato tolerato, vt alibi dictum est, & infra etiam suius ostendam.

Dixi *nisi sit denuntiatus.* Nam si denuntiatus sit ob istud crimen, excommunicationem incurrit: quia participat in crimine criminoso, *cap. nuper, de sent. excomm.* Ita Nauarrus *cap. 27. num. 134.* Suarez *n. 36.*

Sanchez

Sanchez *lib.6. cap.8. n.90.* & alij. Imò in tali euentu, si doceat huiusmodi excommunicatum, post dimissum habitum, duplicem excommunicationem incurrit, vnam *in cap. nuper*, & alteram in hoc text. *cap.2. ne cler. vel monach.* vt benè Sanchez *loco cit.*

5 Doctor, seu Magister detinens religiosum in suis scholis qui habitū dimisit excommunicationem incurrit, etiamsi eum non doceat.

5 *Secunda* actio est præsumere præfatum religiosum in suis scholis retinere, etiamsi non doceatur: nam textus istam actionem prohibet, ibi, *aut in scholis suis præsumpserint retinere.*

6 Retinere aliquem in scholis quisnam dicatur.

6 Sed modò dubium est, quisnam dicatur aliquem in scholis retinere.

Respondent Suarez *num.* 41. Filliucius *loco cit.* illum dici retinere, qui aliquem positiuum influxum, seu concursum exercet, rogando, consulendo, defendendo sua auctoritate, & fauore, aut aliqua violentia.

Ego verò censeo illum dici retinere, qui locum in suis scholis concedit, seu eum in scholis suis commorari permittit, cùm alioquin possit expellere, eique cura scholæ incumbat. Quamobrem magister scholæ, in qua præcepta medicinæ, aut iurisprudentiæ traduntur, si præfatum religiosum in sua schola excipiat, aut in schola existere permittat, in hanc censuram incidit.

Idem dicendum arbitror de rectore scholarum, qui prædictum religiosum non expellit: nam ipse ad hoc tenetur ex officio, vt benè Sanchez *lib.6.cap.8. num.97.* & Suarez *loco cit.* Hoc tamen intelligendum est, modò ipse sit Doctor: nam in textu sermo est tantummodo de Doctoribus & magistris, vt benè Suarez *nu.41.* & Sanchez *nu.92.*

7 Ad incurrendam istam excommunicationem sufficit actio docendi, vel retinendi.

7 Sed modò dubium est primò, vtrum ad incurrendam huius canonis excommunicationem requiratur, vt adsit vtraque actio docendi, & retinendi, vel alterutra sufficiat.

Respondeo alterutram sufficere; quia textus disiunctiuè loquitur. Quamobrem retinens huiusmodi religiosum in suis scholis ligatur hac censura, etiamsi eum non doceat; sicut etiam eadem afficitur, qui docet, sed non expellit, dum hoc onus ipsi non incumbat. Hic enim non incurrit, eo quòd retineat, sed quia docet, vt accidit in aliquibus collegiis, in quibus cura recipiendi, vel expellendi non pertinet ad magistrum, sed ad rectorem, seu Doctorem Academiæ, vt benè Suarez *n.41.* Filliucius *n.630.* Sanchez *loco cit. num.93.*

8 Doctor, seu Magister retinēs in suis scholis religiosum habitu exutum, non ligatur excommunicatione si eum retineat dum lectio non habetur.

8 Secundò dubium est, vtrum retinens in suis scholis præfatum religiosum, dum lectio non habetur, incidat in hanc censuram.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia in textu excommunicatur magister, vel Doctor docens, vel retinens religiosum audientem leges, vel medicinam; audiri autem non potest, qui non loquitur.

9 Doctor, seu Magister docens aliquos dum nouit religiosum in domo propinqua ipsum audire, non ligatur excommunicatione.

9 Tertiò dubium est, vtrum magister, qui aliquos docet, incidat in excommunicationem, dum nouit religiosos in domo scholis propinqua ipsum audire.

Respondeo negatiuè, tum quia dicitur quasi per accidens docere quantum est ex ipsius voluntate: tum quia impedire non potest, ne in domo illa existant. Ita glossa, Archidiaconus, Ioannes Andreas, & alij Doctores *hic*, Syluester, & Tabiena *locis cit.* Sanchez *num.95.*

10 Doctor, seu Magister quidnam facere teneatur dum aduertit religiosum adesse in sua schola, qui dimisso habitu intendit ipsum audire.

10 Quartò dubium est, quid facere teneatur Doctor, seu magister, dum aduertit aliquem religiosum in sua schola adesse, qui dimisso habitu intendit ipsum audire.

Respondeo cum Syluestro *verb. excommunicatio 9. casu 26. quæsito 3. num.57.* Tabiena *excommunicatio 5. casu 23. quæsito 4.* & aliis contra Sanchez, Suarez, & alios *locis proximè citandis*, magistrum volentem lectionem suam prosequi, posse huiusmodi religiosum aliqua vi expellere, præciso tamen scandalo, aut alio graui periculo. Ratio est, quia ius prohibet illum admitti; ergo tacitè facultatem concedit expellendi. Si ergo alia ratione expelli nequeat, quàm aliqua vi, licitum videtur aliquam vim adhibere ad huiusmodi religiosum expellendum. Quòd si religiosus admonitus exire nolit, aut sine scandalo, vel graui periculo expelli nequeat, lectio dimittenda est; quia sub excommunicatione veritum est huiusmodi religiosum docere. Contrarium docent Sanchez *num.98. & seq.* Suarez *num.40.* Filliucius *num.63.* & alij. Vide quæ tradidi *in tract. de censuris in genere disp.2. quæst.2. puncto 3.§.1.num.11. & seq. & §.2.num.12.*

Obiicies, ad incurrendam istam excommunicationem requiritur, vt magister scienter doceat præfatum religiosum. Doctor autem qui suam adhibuit diligentiam ad expellendum religiosum, non dicitur scienter illum docere, dum suam lectionem prosequitur ad docendos alios, sed dicitur permittere, & tolerare; scientia enim requiritur, vt adsit plenum, & perfectum voluntarium: hoc autem non adest dum magister conatus est expellere, illumque quasi nolens permittit.

Respondeo magistrum scienter, & voluntariè docere: cum enim non laboret ignorantia iuris, vel facti, & possit commodè desistere, tenetur desistere, & non desistendo dicitur scienter admittere, & est sufficienter contumax contra præceptum. Ita Syluester, & Tabiena *locus cit.* Rosella *verb. excommunic.1. casu 16. nu.8.* & alij apud Sanchez contra ipsum Sanchez *num.9.* & Suarez *loco citato, n.40.*

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

11 SVbiectum huius excommunicationis sunt magistri, seu Doctores, qui religiosum, habitu suo dimisso, legem, aut medicinam audientem scienter docere, aut in scholis suis retinere præsumunt. Hæc propositio patet ex dictis in prima.

12 Retinēs religiosum post dimissum habitu in suis scholis non afficitur excommunicatione, si retinens non sit Doctor.

12 Sed modò dubium est, primò, vtrum qui retinet aliquem in suis scholis, ligetur excommunicatione; etiamsi retinens non sit Doctor.

Respondeo non ligari, nisi sit Doctor, aut magister illius scholæ, in qua præfatus religiosus docetur, vel retinetur: in textu enim sermo est tantummodo de magistris, seu Doctoribus.

13 Magistri, & Doctoris nomine quid intelligatur.

13 Secundò dubium est, quid nomine *magistri*, & *Doctoris* hoc in loco intelligatur.

Respondet Sanchez *in opere morali lib.6. cap.8. num.96.* idem significari sub vtroque nomine; consequenter Doctorem in hoc loco dici magistrum docentem, non verò insignitum gradu Doctoratus, nisi simul doceat. Ratio est, tum quia versamur in materia pœnali, quæ restringenda est, & non amplianda, quantum verba patiuntur: illa autem verba *Doctores*, siue *magistri* patiuntur hanc restrictionem; quia dictio illa, *siue*, intelligi potest declaratiuè, & non stat disiunctiuè, vel ampliatiuè. *l. si quis ita. ff. de aur. & argent. legato*; consequenter facit hunc sensum, docens siue sit insignitus Doctoratu, siue sit simplex magister, afficitur excommunicatione docendo præfatos religiosos. Hoc pacto intellexisse videtur glossa *hic.* Nauarrus *cap.27. nu.134.* & alij quamplures, qui solius Doctoris mentionem fecerunt, explicantes hunc textum: tum quia in textu dicitur, *aut in scholis suis præsumpserint retinere*; scholæ autem non solent esse insignitorum laurea Doctoratus, sed exercentium magistri munus; consequenter soli docentes, & magistri in hoc textu comprehēdi videntur. Hæc opinio probabilissima est.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Suarez *loco cit. num.39. & 45.* & aliis, non idem significari nomine magistri, & Doctoris, sed nomen Doctoris adhibitum esse ad significandum gradum Doctoratus; nomen verò magistri ad significandum docendi officium. Ratio est, quia materia, licet pœnalis, explicanda est, iuxta propriam verborum significationem: nomen autem Doctoris non solet adhiberi ad significandum docentem, sed decoratum laurea Doctoratus; consequenter ne superfluè positum censeatur, hanc extensionem admittit; consequenter alternatiuam, & disiunctiuam significationem facit, sicut dictio *aut*, ex Caualcaneo *de vsufructu mulieri relicto cap.9. num.48.* quem refert Cenedus *pract. quæst. sing.42.num.2.* & Augustinus Barbosa *de dictionibus dict.324.n.2.*

Hinc patet responsio ad primam rationem in contrarium.

Ad secundam respondeo scholas aliquando esse docentium, aliquando Doctorum, qui actu non docent, sed docendi munus in ipsis exerceri curant.

PVNCTVM XXXIII.

De excommunicatione contra mandantes aliquem occidi per assasinos, aut receptantes, defendentes, aut occultantes huiusmodi assasinos.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio cōtinetur.

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. pro humani, de homicid. in 6.* ibi, *Cùm nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorumdem assasinorum domino impetrare: sicq; ab eo, non absque Christiana dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suã, sacri approbatione Concilij statuimus, vt quicumque Princeps, Prælatus, seu quæuis alia Ecclesiastica, saecularisve persona quempiam Christianorum, per prædictos assasinos interfici fecerit, vel etiam mandarit (quamquam ex hoc mors forsan non sequatur,) aut eos receptauerit, vel defenderit, seu occultauerit, excommunicationis, & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat sententias ipso facto, & illa liberè alijs, per alios, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur, sit etiam cum suis bonis mundanis,* &c.

Pro istius excommunicationis intelligentia

2 *Assasini* nomine quid intelligatur.

2 Aduertendum est *Assasini* nomen hoc tempore accipi primò pro publicis latronibus viarum, qui ad deprædandos homines illos occidunt. Secundò pro illis, qui pretio aliquem occidunt, vel occidi mandant. Iure verò antiquo assasini dicebantur quidam homines Syriæ infideles, qui ex præcepto suorum dominorum, aut etiam aliorum, à quibus pretio conducebantur, Christianos occidebant. Hic textus non est intelligendus de assasinis primi, & secundi generis, sed tertij. Ratio est, tum quia loquitur de illis assasinis, qui sub aliquo infideli, temporale dominium habente, degebant, vt patet ex illis verbis, *cùm nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorumdem assasinorum domino impetrare*, & ibi, *sit etiam cum suis bonis, tamquam Christianæ religionis æmulus*, &c. tum quia ista excommunicatio non fertur in ipsosmet assasinos interficientes, sed in mandantes; ergo signum non est, Summum Pontificem loqui de assasinis Saracenis infidelibus, ad quos, tamquam censuræ incapaces, ista excommunicationis pœna extendi non potest. Ita Couar. *2.var.cap.20.n.9.* Nauarrus *cap.27. num.136.* Filliucius *tract.14.cap.4.quæsito 10. n.65.* Suarez *disp.23. sect.4. nu.47.* Farinacius, Ambrosinus, & alij quos retuli *in tract. de legibus disp.10. quæst.2. punct.1.§.4. vers.4.* contra Sayrum *lib.3. cap.34.num.21.* & alios, existimantes eos hoc in loco vocari assasinos, qui pro pecunia accepta homines interficiunt.

Hinc sequitur in nostra sententia hanc excommunicationem hoc tempore non esse in vsu, cùm secundum nos in hoc cap. sermo sit de certo infidelium genere, quod iam extinctum est. Secus dicendum est in sententia Sayri & aliorum, qui nomen *assasini* aliter accipiunt, quibus ex parte fauet Filliucius *loco cit.* probabiliter existimans, eum, qui hoc tempore mandaret aliquem Christianum occidi per infidelem habentem hunc vsum, vel pretio conductum, excommunicatione huius capitis obstringi.

His præmissis breuiter explicandum est

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit eius subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

3 Assignatur materia istius excommunicationis.

3 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hoc canone expressæ.

Prima est interfici facere, vel mandare; etiamsi mors non sequatur: nam mandatum est per se, & principaliter in hoc loco prohibitum, nō verò accessoriè, ibi, *quempiam Christianū per prædictos assasinos interfici fecerit, vel mandauerit, quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur.*

Secunda est receptare huiusmodi assasinos.

Tertia defendere.

Quarta occultare.

Quid autem significent verba, *interficere, defendere, receptare*, & *occultare*, iam suprà explicatum est in expositione Bullæ Cœnæ.

4 Assasinū recipiens, defendens, vel occultans, ligatur excommunicatione, etiamsi mors non sequatur.

4 Sed modò dubium est, vtrum ob tres vltimas actiones, videlicet ob receptionem, defensionem & occultationem assasini, excommunicatio incurratur; etiamsi mors non sequatur, seu secutura non sit.

Respon-

Respondendum mihi probabiliter videtur affirmatiuè cum Filliucio *cap. 4. num. 65.* & aliis: tum quia omnes istæ actiones in detestationem tanti criminis principaliter prohibitæ videntur: tum quia verba illa, *quamquam mors ex hoc forsan non sequatur*, accommodari possunt omnibus actionibus in hoc canone expressis: sicut enim clausula in fine adiecta refertur ad omnia antecedentia; ita etiam in principio posita refertur ad omnia subsequentia, vt alibi cum Menochio, Sanchez, & aliis docui.

Dixi *probabiliter*, quia oppositum alicui fortasse non videbitur improbabile: cum enim actiones huius canonis expressæ fuerint per particulam disiunctiuam, *vel*, quæ sensum disiungit, & separat, sequitur singula singulis accommodanda esse, ita vt distinctus constituatur sensus respectiuè ad connexa singulis actionibus disiunctiuè positis.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Assignatur subiectũ istius excõmunicationis.

5 OMnes, & singuli, qui aliquam ex prædictis actionibus præstant, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt. Hæc propositio patet ex verbis textus, quæ generalia sunt, & ad quascumque personas extenduntur, ibi, *vt quicumque Princeps, Prælatus, seu quauis alia Ecclesiastica sæcularisve persona quempiam Christianum*, &c. Addo contra prædictas personas latam esse pœnam priuationis dignitatis, officij, &c. de quibus in textu.

6 Christianus occidi faciens in fidelẽ per assasinos non incurrit excommunicationem.

6 Sed modò dubium est, vtrùm Christianus faciens occidi infidelem per assasinos contrahat huius canonis excommunicationem.

Respondeo negatiuè, quia textus loquitur de faciente occidi Christianum.

7 Assasinorum opera vtens ad occidendũ hæreticum non ligatur excommunicatione.

7 Maior difficultas est, vtrùm faciens occidi hæreticum per assasinos huius canonis pœna ligetur. Ratio dubitandi est, quia hæreticus dicitur Christianus, cum sacramento Baptismi initiatus sit, seque Christianum appellet.

Mihi respondendum videtur non ligari hac pœna, tum quia par non est, vt Ecclesiæ armis protegatur, qui Ecclesiam summopere oppugnat: hæreticus autem Ecclesiam oppugnat; tum quia hic radicaliter tantùm ratione Baptismi est Christianus, re autem ipsa Christo maximè infensus, & odiosus est. Ex quo patet responsio ad rationem dubitandi.

Hæc dicta sint in gratiam eorum, qui putant istam excommunicationem hoc tempore ad praxim, & vsum reuocari posse, etiamsi natio illa infidelium hoc tempore non existat.

PVNCTVM XXXIV.

De excommunicatione contra eos, qui Cardinalibus in conclaui existentibus litteras, vel Nuntium mittunt, vel secretò loquuntur.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. vbi periculum, de elect. in 6.* ibi, *Nulli etiam fas sit ipsis Cardinalibus, vel eorum alicui nuntium mittere, vel scripturam. Qui verò contrà fecerit, scripturam mittendo, vel nuntium, aut cum aliquo ipsorum secretè loquendo, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.*

Circa istam excommunicationem duo principaliter explicanda sunt.

Primum, quænam sit materia.

Secundum, quódnam sit subiectum istius excommunicationis: reliqua ad clausuram conclauis spectantia infra explicabo *quæst. 7. punct. 1.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt tres actiones, quas Summus Pontifex interdixit, ne electiò Papæ impediatur, aut perturbetur.

Prima actio est, mittere nuntium Cardinalibus in conclaui existentibus.

Secunda mittere scripturam.

Tertia secretè loqui.

3 Litteras mittens Cardinali in conclaui existenti non ligatur excommunicatione, si litteræ ad Cardinalẽ non perueniunt.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm ad incurrendam istam excommunicationem satis sit mittere scripturam, vel nuntium, qui non perueniat ad eum, ad quem mittebatur, vt quia nuntius in conclaue, vel ad eius fenestellam non fuit admissus, aut quia fuit alia ratione impeditus, ne fungeretur munere cuius causa mittebatur.

Respondeo ex vi præfati textus opus esse, vt perueniat ad eum, ad quem mittebatur. Ratio est, tum quia verba cum effectu intelligenda sunt. *l. 1. §. hæc verba. ff. quod quisque iuris. l. quoties. ff. qui iatisd. cog. & cap. si à iudice, de appellat. lib. 6.* tum quia sicut religiosus scribens litteras monialibus non incurrit excommunicationem editam contra quosdam religiosos scribentes monialibus litteras, vt docui infrà de excommunicationibus, quæ ob violationem clausuræ contrahuntur; ita, &c.

Ex quo sequitur, eum non affici excommunicatione præfati capitis, qui litteras alicui Cardinali scripsit, sed illæ ad Cardinalem non peruenerunt; etiamsi fortè is, qui eas intercepit, eidem Cardinali significauerit, quid in ipsis contineatur. Ratio est, quia effectus ex parte mittentis non est consummatus. Hoc tamen intelligitur, modò is, qui litteras intercepit, non significet contenta in litteris de mandato illius, qui litteras miserat: is enim munere nuntij fungeretur.

4 Litteras Cardinali in conclaui existenti mitteus ligatur excommunicatione, siue secretè, siue publicè mittat.

4 Secundò dubium est, vtrùm ad istam excommunicationem incurrendam necesse sit, vt nuntius, vel scriptura secretò mittatur.

Respondeo duplicem esse DD. sententiam.

Prima sustinet opus esse, vt nuntius, vel scriptura secretò mittatur. Ratio est, tum quia ad incurrendam istam excommunicationem ob locutionem, non satis est publicè loqui, (in textu enim dicitur, *secretè loquendo*) ergo neque satis est publicè mittere scripturam, vel nuntium. Hæc consequentia probatur; quia quando in aliquo statuto multa prohibita recensentur, & vltimo prohibito adiungitur qualitas aliqua restrictiua, illa qualitas restrictiua refertur ad omnia prius enumerata; sed locutioni, quæ vltimo loco in præfato textu prohibetur, additur qualitas restrictiua, vt secretò fiat; ergo eadem qualitas refertur ad actiones priùs interdictas, ideſt, ad missionem nuntij, & scripturæ: tum quia in materia pœnali strictior interpretatio facienda est, quantum patitur contextus verborum; contextus autem verborum patitur, vt illa particula, *secretò*, referatur ad omnia antecedentia. Ita Syluester *verbo excommun. 9. §. vndecima num. 34.* Angelus *verb. excommunic. 7. casu 13.* Tabiena *excommunic. 5. casu 16.* Geminian. Ioannes Andreas, & Archidiaconus *in cap. vbi periculum, cit.*

Secunda sententia, quæ mihi vera videtur, asserit ad incurrendam præfatam excommunicationem non requiri, vt scriptura, vel nũntius secretò mittatur. Ratio est, quia missio scripturæ, vel nuntij absolutè prohibetur, & illa particula, *secretè*, additur tantummodo locutioni, vt patet consideranti verba textus. Ita Caie. *verb. excõmun. cap. 55.* Nauarrus *cap. 27. num. 121. §. vndecima.* Suarez *de censuris disput. 23. sect. 4. num. 1.* Sayrus *lib. 3. cap. 35. n. 3.* Filliucius *tract. 14. cap. 4. quæsito 2. num. 54.* S. Antonius, Paludanus, Martinus Ledesma, & alij.

Ex nostra ratione patet responsio ad argumenta primæ sententiæ.

Prædictis addendum est, quòd licet prima sententia alicui probabilis fortè videri possit ex vi præcitati capitis; nihilominus ex dispositione Pij IV. mittens nuntium, aut litteras, aut cuiusuis generis scripta, ligatur excommunicatione, siue secretò mittat, siue publicè, vt ad finem huius puncti explicabo.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt illi, qui nuntium, vel scripturam mittunt, aut secretò loquuntur cum Cardinalibus in conclaui existentibus, vt constat ex præcitato textu.

Hoc tamen intelligitur, & limitatur, nisi id faciat de consensu omnium Cardinalium in conclaui existentium, circa ea, quæ pertinent ad electionem tunc instantem. Ratio istius limitationis est, quia in præcitato textu facultas datur Cardinalibus, vt possint aliquem de consensu omnium Cardinalium ibi præstantium admittere pro iis, quæ ad electionis instantis negotium pertinent, vt si vocarent Iurisperitum, tabellionem, vel religiosum causa electionis. Ita glossa *in cap. vbi periculum, §. vocarentur*, Sayrus *loco cit. n. 2.* Vide infra dicenda *quæst. 7. puncto 1. §. 3.* vbi etiam explicaui, vtrùm requiratur consensus omnium Cardinalium in conclaui existentium.

Ex dictis sequitur primò, eum, qui scripturam defert, non affici excommunicatione huius textus, modò ipse non loquatur secretò: aliud enim est deferre, aliud mittere, & à diuersis, præsertim in materia pœnali, non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minoribus. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obligat. & l. naturalem §. nihilominus. ff. de acquir. poss.*

Secundò Episcopos, Principes, aliósve cuiuscumque conditionis, & status, affici excommunicatione præcitati cap. mittendo publicè, vel secretò nuntium, vel scripturam, aut secretè loquendo; quia verba textus generalia sunt.

6 Cardinales in conclaui existentes nõ ligantur excommunicatione secretè inter se loquendo, aut nuntiũ, & litteras inuicẽ ad se mittendo.

6 Sed modò dubium est primò, vtrùm ipsimet Cardinales in conclaui existentes afficiantur ista excommunicatione, secretè inter se loquendo, aut famulum, vel scripturam mittendo.

Respondeo negatiuè; quia textus intelligitur de illis, qui extra conclaue existunt, vt colligitur ex præcedentibus verbis, ibi, *nulli ad eosdem Cardinales aditus pateat.* Ita Caietanus, Filliucius, Sayrus, & Suarez *locis citatis.*

7 Cardinales recipientes nuntium, vel litteras, vel loquẽtes cum secretò loquentibus, grauiter peccat, sed non ligantur excommunicatione.

7 Secundò dubium est, vtrùm ipsimet Cardinales recipientes nuntium, vel litteras, aut colloquentes cum secretò loquentibus, grauiter peccent, & afficiantur pœna excommunicationis præfati capitis.

Respondeo grauiter peccare, quoties aduertunt eum, qui secretò loquitur, aut qui nuntium, vel litteras misit, non habuisse iustam, & sufficientem causam ad hæc præstanda. Ratio est, quia qui delicto alterius cooperatur, peccat pro qualitate delicti, cui cooperatur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.*

Non tamen incurrunt excommunicationem, in præfato cap. contentam, quia ea lata est in mittentes nuntium, vel scripturam Cardinalibus, aut cum eis secretò loquentes, non verò in ipsos Cardinales recipientes nuntium, vel scripturam, vel secretò colloquentes, quantum est ex vi istius textus præcisè; incurrunt tamen aliam Pij IV. recipiendo nuntium, vel scripturam, de qua statim differam.

Dices, participant in crimine criminoso, ob quod lata est excommunicatio; participans autem in crimine criminoso incurrit eamdem excommunicationem. *cap. nuper, de sent. excomm.*

Respondeo iuxta alibi dicta ob participationem in crimine criminoso non incurri excommunicationem à participante, nisi is, cum quo participat, iam contraxerit excommunicationem, & sit excommunicatus vitandus, vt infrà ostendam in explicatione *cap. nuper. de sentent. excommunicat.* nam post Extrauagantem *ad euitanda*, licitum est participare cum excommunicato tolerato.

8 Cardinalium famulos in cõclaui existentes alloquens non ligatur excommunicatione.

8 Tertiò dubium est, vtrùm secretò loquens cum famulis Cardinalium, in conclaui existentibus, ligetur hac censura.

Respondeo negatiuè; quia in præfato textu excommunicantur secretò loquentes cum Cardinalibus, vel cum aliquo ipsorum; famuli autem Cardinalium non sunt Cardinales: & in materia pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationẽ. *l. cùm quidam. ff. de lib. & posth. cap. renouantes 22. distinct. 10. cap. odia, de regul. iur.*

Hoc tamen limitandum videtur, modò non loquatur cum famulis, imponendo eis, vt illud referant Cardinalibus: in hoc enim casu ligari videtur excommunicatione, non tamquam secretò loquens cum Cardinalibus, sed tamquam mittens nuntium; sicut enim tradens famulo Cardinalis scripturam Cardinali deferendam, dicitur mittere scripturam Cardinali; ita etiam loquens cum famulo Cardinalis de re aliqua, vt eam referat Cardinali, dicitur mittere nuntium. Secus dicendum est, si loquatur cum famulo Cardinalis absque præfata intentione, etiamsi fortè famulus, auditum ab ipso significet, & referat Cardinali: tunc enim non dicitur mittere nuntium, iuxta strictam verborum significationem.

Hæc dicta sint ad intelligendum *cap. vbi periculum, de elect.* in quo extat excommunicatio non seruata.

Obseruandum tamen est, præter dictam excommunicationem, aliam editam fuisse à Pio IV. anno 1562. in Bulla 63. in ordine, quæ incipit, *Intelligendis Ecclesiarum Prælatis. §. litteras.* in qua constitutione Summus Pontifex sub excommunicatione ipso facto incurrenda, & Sedi Apostolicæ reseruata, prohibet litteras, aut scripta cuiusuis generis, seu nuntium, vel notam, aut signum ad eos, qui in conclaui sunt, mittere, seu recipere, aut contra, è conclaui ad eos, qui foris erunt, ibi; *Litteras verò, aut cuiusuis generis scripta ad eos, qui in conclaui erunt, seu nuntium, vel notam, aut signum mittere, aut recipere, aut contrà è conclaui ad eos, qui foris erunt, nullo modo liceat. Qui contrafecerint quacumque dignitate, etiamsi Cardinalatus honore præfulgeant, pœnæ excommunicationis latæ sententiæ subiaceant, absoluendi facultate, præterquam in mortis articulo, soli Pontifici Maximo reseruata, à quo nihilominus pro qualitate delicti, vltra dictam excommunicationis pœnam, puniendi erunt.*

Ex quo patet differentia inter istam, & præcedentem excommunicationem.

Primò quòd ista est reseruata Summo Pontifici, illa nequaquam.

9 Recipiēs litteras in conclaue missas quandōnā ligetur excommunicatione.

9 Secundò in ista non solum prohibitum est mittere litteras, scripta, & signa, verum etiam illa recipere: in illa verò non imponitur excommunicatio recipientibus.

Tertiò in illa prohibitum est sub excommunicatione secretè loqui; in hac verò constitutione prohibitum quidem est, sed non sub censura, vt patet ex illis verbis: *Clauso conclaui nulli ad colloquium, etiam extra portam conclauis, etiam Principum oratores, nisi ex magna, & vrgenti causa à maiori parte collegij approbanda admittantur.* Quamobrem secretò loquens incurrit quidem excommunicationem, non tamen reseruatam.

An verò hæc censura incurratur, antequam scriptura, vel nuntius ad eum perueniat, ad quem mittebatur, patet ex supradictis *num.* 2.

10 Mittens scripturam in conclaue ligatur excommunicatione, etiamsi scriptura non agat de Summi Pontificis electione.

10 Sed modò dubium est primò, vtrum ad istam excommunicationem incurrendam opus sit, vt scriptura tractet de re ad Pontificis electionem pertinente.

Respondeo id non requiri, sed sufficere quamlibet scripturam. Ratio est, tum quia Summus Pontifex ad præcauenda pericula prohibet mitti, vel recipi scripta cuiusuis generis, ibi, *Litteras verò, aut cuiusuis generis scripta.* tum quia sicut prohibetur quælibet locutio cum Cardinalibus; ita etiam cuiuslibet scripturæ transmissio. Addo sub eadem excommunicationis pœna prohibitum esse nuntium, notam, aut signa mittere; etiamsi illa signa, nota sint tantummodo mittenti, & illi, à quo mittuntur: vt si quis cum aliquo, qui conclaue ingressus est, confingat quosdam characteres, aut signa, vt alter intelligat illud significari, quoties tale signum dederit.

11 Scripturam mittens in cōclaue ligatur excōmunicatione, etiamsi ea scriptura aliquid aliud inuoluat, aut credat fore vt non legatur.

11 Addo illum affici excommunicatione, qui aliquid scriptura inuoluit, illudque in conclaue mittit, etiamsi putet fore, vt illa scriptura non legatur: adhuc enim dicitur mittere aliquod scriptum ad eos, qui in conclaui existunt, & sicut mercator retinens folia libri vetiti ad inuoluendum caseum, afficitur excommunicatione lata contra retinentes libros vetitos, vt cum communi Doctorum sententia docui in explicatione Bullæ Cœnæ; ita, &c. Secus si mittantur libri, aut chartæ typis impressæ: hæc enim non vocantur litteræ, vel scripta. Hoc tamen intellige, nisi mittantur tamquam signum ad aliquid significandum ex præuia conuentione, vt dictum est *num.* 10.

12 Litteras, seu scripta deferens in conclaue non ligatur excommunicatione.

12 Secundò dubium est, vtrum deferens litteras, seu scripta, incurrat excommunicationem istius constitutionis.

Respondeo negatiuè; etiamsi alloquatur ipsum, ad quem litteras defert. Ratio est, quia aliud est mittere nuntium, scripturam, & signum, aut recipere; aliud verò deferre. Hic tamen incurrit excommunicationem *cap. vbi periculum*, si secretò loquatur.

13 Scripturam brenem, seu modicum chirographum mittens in cōclaue ligatur excommunicatione.

13 Tertiò dubium est, vtrum mittens, vel recipiens modicum chirographum, & valde breuem scripturam, vinculo huius censuræ obstringatur.

Ratio dubitandi est, tum quia paruitas materiæ semper excusat à mortali; consequenter etiam ab excommunicatione, quæ ob peccatum mortale incurritur: tum quia legens octo, vel decem lineas libri ob hæresim damnati, non afficitur excommunicatione, lata contra legentes libros hæreticorum, etiamsi in illis paucis lineis insertus sit error, cuius causa liber ille damnatus fuit; ergo multominus in præfatis casibus incurrit excommunicationem mittens, vel accipiens breuissimum chirographum.

His non obstantibus omnino sustinendum est, tam recipientem, quàm mittentem breue chirographum in præfatis casibus vinculo excommunicationis ligari. Ratio est, tum quia prohibitio generalis est; non solum enim prohibentur litteræ, verum etiam scripta cuiusuis generis, notæ, & signa: huiusmodi autem chirographum comprehenditur sub nomine scripti cuiusuis generis, vel saltem sub nomine notæ, aut signi: tum quia, vbi est eadem ratio, debet etiam esse eadem iuris dispositio. *l. illud. ff. ad legem Aquil. l. illud. C. de sacrosanct. Eccles. & l. à Titio. ff de furtis.* Ratio autem, ob quam ista excommunicatio lata est, militat tam in breui chirographo, quàm in longiori, cùm inde arripi possit occasio impediendi liberam futuri Pontificis electionem.

Ad primam rationem dubitandi, respondeo in hoc casu non adesse paruitatem materiæ, sed materiam ipsam sufficientem ad mortale, & ad censuram incurrendam, vt patet ex rationibus à me allatis.

Ad secundam negatur consequentia. Ratio disparitatis est, quia illa excommunicatio lata est contra legentes libros hæreticorum: qui autem paucas lineas legit, non dicitur, moraliter loquendo, librum legere, consequenter ratione paruitatis materiæ à mortali, & à censura excusatur. Qui verò breue chirographum in conclaue mittit, vel recipit, dicitur recipere aliquod scriptum, notam, vel signum, quod est materia istius excommunicationis, consequenter non excusatur à mortali, & ab excommunicatione.

PVNCTVM XXXV.

De excommunicatione contra partem quæ procurat vt conseruator de aliis, quàm de manifestis iniuriis, se intromittat.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 VT conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obseruent, Summus Pontifex *in cap. hac constitutione, de offic. legat.* in hæc verba decernit; *Vt si de aliis, quàm de manifestis iniuriis, & violentiis scienter se intromiserint, seu ad alia quæ iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem, eo ipso per vnum annum ob officio sint suspensi; pars verò, quæ hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat, à qua non possit absolui, nisi ei, quem sic fatigauit indebitè, primò satisfaciat integraliter de expensis.*

Hanc constitutionem confirmauit Gregorius XV. in Bulla de conseruato, quæ incipit, *Sanctissimus in Christo Pater*, publicata die 20. Septembris anno 1621. ibi, *quòd si qui conseruatores in hac parte, siue aliàs quomodolibet suos limites excesserint, per annum ab officio conseruatoris huiusmodi suspensi sint, & pars quæ hoc fieri procurauerit, sententiam excommunicationis incurrat, iuxta formam alterius constitutionis, quæ incipit,* Hac constitutione, *quam sanctitas sua in his omnibus, quæ præsenti constitutioni non aduersantur, innouauit, & innouat.*

Circa istam constitutionem quatuor principaliter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quinam eam incurrant.

Tertiò, à quo eius absolutio impendi possit.

Quartò, quam censuram incurrat conseruator intromittendo se de aliis, quàm de manifestis iniuriis. Sed prius

Obseruandum est vsu receptum fuisse, vt religiosis, aut clericis, à Sede Apostolica concederentur conseruatores Episcopi, aut alij in dignitate constituti, qui eos tuerentur, & de manifestis iniuriis cognoscerent; sed quia nonnulli conseruatores limites suæ potestatis excedebant, cognoscendo causas occultas, Summus Pontifex ipsismet conseruatoribus facultatem excedentibus pœnam suspensionis ab officio per annum iniunxit, vt dictum est de suspensionibus; parti verò procuranti excommunicationem imposuit, vt statim explicabo, de qua re consulendum est præcitatum cap. & præterea Tridentinum *sess. 14. cap. 5.* & ea quæ tradam *num. 6. & sequentibus.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est procurare vt conseruator scienter se intromittat de aliis, quàm de manifestis iniuriis, & violentiis, seu de aliis, quæ iudicialem indaginem requirunt. Sic enim in præfato textu decernitur. Ratio est, quia cùm huiusmodi procurator in causa sit, vt conseruator alienam iurisdictionem vsurper, & alium iniustè vexet; par est vt excommunicationis pœna puniatur.

Hoc tamen limitandum est, modò conseruator non habeat priuilegium cognoscendi de huiusmodi actibus; cùm enim conseruator Summi Pontificis priuilegio constituatur, attendenda sunt verba priuilegij, cuius vsu conseruator non delinquit, nisi terminos in eo sibi præscriptos excedat, consequenter, neque pars, quæ id fieri procurat, pœnam excommunicationis meretur, tunc enim procuratio non est mala, cùm actus procuratus, cuius intuitu procuratio prohibetur, non sit malus, vt benè Nauarrus *cap. 27. num. 125.* Suarez *disp. 23. sect. 4. num. 10. ad finem.* Filliucius *tract. 14. cap. 4. quæsito 6. num. 58. ad finem.* Moneta *de conseruatoribus cap. 7. num. 587. ad finem quæsiti 12. & num. 605.*

3 Procurās vt conseruator intromittat se in aliis quàm in manifestis iniuriis, non ligatur excommunicatione antequam conseruator se intromittat.

3 Sed modò dubium est, vtrùm procurans excommunicationem contrahat, antequam conseruator intromittat se in aliis, quàm in manifestis iniuriis, seu in aliis, quæ iudicialem indaginem requirunt, & sub ipsius potestatem non cadunt.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia excommunicatio non incurritur, nisi adsit effectus consummatus, cuius intuitu actio prohibetur; procuratio autem prohibetur ratione iurisdictionis, quam sibi conseruator vsurpat, excedendo limites suæ potestatis. Ita Nauarrus *c. 27. nu. 125. vers. decima sexta.* Moneta *loco citato, num. 587. & 603.* Suarez, Filliucius *locis cit.* Sayrus *lib. 3. cap. 35. n. 4.* vbi plures alios DD. refert.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Assignatur subiectum istius excommunicationis impendi non potest ante præstitam integram satisfactionem.

4 SVbiectum istius excommunicationis est pars, procurans vt conseruator scienter se ingerat in iis, ad quæ ipsius iurisdictio non extenditur, vt patet ex ipso textu.

5 Absolutio istius excommunicationis.

5 Ex quo sequitur primò hanc censuram non esse vniuersalem, nec cadere super quoscumque procurantes, sed solùm supra partem, quæ est pars in iudicio. Quamobrem alij, qui non sunt partes, non afficiuntur excommunicatione, procurando vt conseruator se intromittat in iis, quæ sub ipsius iurisdictionem non cadunt. Ita Nauarrus *loco citato*, Caietanus *verb. excommunicatio cap. 60.* Sayrus *loco citato*, Moneta *nu. 584.* Suarez, & Filliucius *locis citatis*, & alij communiter.

Secundò Episcopum, qui tamquam pars prædicta fieri procurat, affici excommunicatione, quia Episcopi non excipiuntur ab excommunicationibus latis generaliter. Ita Moneta *num. 585.* & alij communiter. Idem sentiendum putat Moneta *num. 596.* de vniuersitate, seu collegio, & eius syndico; quamuis enim vniuersitas vt sic non excommunicetur, nihilominus singuli de vniuersitate afficiuntur excommunicatione, si delictum sub excommunicatione prohibitum committant; sed de hac re sufficienter egi *de censuris in genere.*

TERTIA PROPOSITIO.

PArs, quæ præfatam excommunicationem contraxit, beneficium absolutionis obtinere non potest, antequam expensas parti, quam indebitè vexauit, integrè compenset, vt in textu dicitur, nisi forte alicui maior facultas à Sede Apostolica concessa sit, vt patet ex dictis *de censu-*

censuris in communi; præstita verò integra satisfactione, potest iure communi à quolibet confessario approbato absolui, quia Summus Pontifex absolutionem in hoc casu non reseruat, licet contrarium doceat Moneta *de conseruatoribus cap.7.quæs.12.n.591.*

Quæ hactenus dixi, pertinent ad partem, quæ procurat vt conseruator intromittat se in iis, quæ ipsius facultatem excedunt. Hac tamen occasione, vt maior in hac re cognitio habeatur, censui nonnulla circa conseruatoris officium spectantia paucis explicare, quamuis de hac re fusius egerit Moneta *in tractatu de conseruatoribus.*

6 Conseruator quisnam esse possit.

6 Dubium est primò, quisnam esse possit conseruator.

Respondeo iuxta dispositionem huius textus, debere esse Episcopum, aut Episcopo superiorem, aut Abbatem, aut alium habentem personatum, vel dignitatem in Cathedralibus, vel Collegiatis, sic enim dicitur *in cap. hac constitutione, de offic. leg.*

Ex quo infertur, glossa *in eodem cap. vers. obtinentem*, Canonicos Ecclesiæ Collegiatæ, aut etiam Canonicos Ecclesiæ Cathedralis, non posse esse conseruatores, iuxta dispositionem huius capitis, quia non dicuntur habere dignitatem, quamquam possunt esse delegati. Ita communiter DD. quos citat, & sequitur Moneta *de conseruatorib. cap. 5. num.117.*

7 Conseruatoris officium quàdiu duret.

7 Secundò dubium est, quamdiu duret, & quando finiatur conseruatoris officium.

Respondeo durare vsque ad terminum in priuilegio præscriptum. Quamobrem si priuilegium concessum est vsque ad quinquennium, vltra quod, regulariter loquendo, concedi non solet, vt multis probat Moneta *de conseruatoribus cap.10.quæs.6. nu.323.* elapso quinquennio, cessat etiam quoad negotia cœpta. Ratio est, tum quia iurisdictio limitata ad certum tempus, eo elapso expirat. *cap. de causis, de offic. deleg. & cap. si propter sua debita, vers. quinquennium, de rescript. lib.6.* tum quia si quoad negotia cœpta non expiraret, sequeretur dari posse casum, in quo iurisdictio conseruatoris protraheretur vsque ad aliud quinquennium, & vltrà, quod videtur contra Summi Pontificis voluntatẽ: tum quia permissum ad tempus, post illud cẽsetur prohibitũ. *l.1.§. si mulier, ff. de liberis agnoscendis.* Ita probabilius putat Geminianus hic *vers. officium*, Ioannes Andreas *ibidem*, Alterius *in tractatu de censuris tom.2. de suspens. disp.14. cap.2. vers. dubitat.* Rota Romana, Crauetta, Tiraquellus, & alij, quos citat & sequitur Moneta *de conseruatoribus c.10.n.334.*

Obiicies, officium conseruatoris non expirat morte concedentis priuilegium quoad negotia cœpta, vt expresse decernitur *in cap. hac constitutione, de officio leg.* vt multis ostendit Moneta *de conseruatoribus cap.10. quæs.2.* ergo neque lapsu termini expirat, quoad negotia cœpta.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia in præcitato cap. præscribitur, vt officium conseruatoris non expiret morte concedentis, quoad negotia cœpta, sed quoad alia. Imò conseruatorias litteras regularium non expirare morte concedẽtis, etiam quoad negotia non cœpta, multis probat Moneta *de conseruatoribus, cap.10. num.327. quæsito 6.* non est autem argumentandum a morte concedentis, ad terminum in priuilegio præfixum, nam a diuersis, & disparatis non valet illatio, *l. Papinianus exuli*, sæpius citata, *ff. de minor.*

QVARTA PROPOSITIO.

8 Conseruator excedẽdo limites suæ potestatis suspensionem ab officio per annum incurrit.

8 COnseruator excedens suæ potestatis limites, afficitur pœna suspensionis per annum ab officio, modò scienter excedat: hæc propositio patet ex verbis textus, initio relatis.

Quos autem effectus pariat suspensio ab officio, explicatum est *in tractatu de censuris in genere, quæst. de suspensione*, & de hac re in specie, fusè agit Moneta *de conseruatoribus cap.7.quæs.12. n.561.* aliqui enim putant suspendere solum ab officio conseruatoris, vt in eo puniatur, in quo deliquit. Suarez verò *disp.31. sect.3. nu.17.* Moneta *loco citato, n.561.* & alij arbitrantur, suspendere simpliciter ab officio: hoc enim importat nomen suspensionis ab officio absolutè prolatæ. Sed prima opinio sustinenda est post constitutionem Gregorij XV. in qua dicitur, *ab officio conseruatoris.*

9 Episcopus non incurrit pœnam suspẽsionis excedendo conseruatoris potestatem.

9 Rogabis primò, vtrùm Episcopus conseruator, à Summo Pontifice constitutus, incurrat istam suspensionis pœnam, si potestatem conseruatoris excedat.

Respondendum videtur negatiuè, quia Episcopi non afficiuntur censura suspensionis, nisi specialiter sint expressi, *cap. quia periculum, de sentent. excommunic. lib.6.* in hac autem pœna non sunt expressi, licet de ipsis in præcedentibus mentio fiat, dum agitur de iis qui conseruatores constituendi sunt. Ita Alterius *loco citato, vers. sed de hac suspensione.* Suarez *disp.31. sect.3. num.17.* Filliucius *tract.17. cap.6. num.118.* contra Monetam *loco citato quæs.12. n.571.* An autem Cardinalis, aut subconseruator hac censura ligetur, explicabo infrà, in explicatione suspensionum in particulari.

10 Conseruator Episcopo inferior non incurrit suspensionem excedendo terminos suæ potestatis ex ignorantia.

10 Rogabis secundò, vtrùm conseruatores, Episcopo inferiores, in hanc censuram incurrant, si limites suæ potestatis ex ignorantia excedant.

Respondeo negatiuè, etiamsi ignorantia sit crassa, supina, & affectata, modò non adsit ingens temeritas. Ratio est, quia in textu ponitur particula *scienter*. Ita Sanchez, & alij, quos alibi retuli. Suarez *disp. 31. sect.3. num.17.* Filliucius *tract.17. n.118.* Moneta *cap.7. quæs.12.* contra glossam hic *verbo scienter*, Alterium *loco cit. vers. glossa tamen*, & alios.

11 Ignorantia quando præsumatur.

11 An autem quis præsumatur sciens, vel ignorans, dissensio est inter DD. Ego existimo contra Monetam *loco citato, num.578.* & alios præsumi scientem, quia nemo præsumitur ius commune, & ea quæ ad proprium pertinent officium, ignorare. Quomodo autem probetur ignorantia, alibi docui, cum Mascardo *verbo ignorantia*, & *v. scientia.* Menochio *præsumpt.21. & seqq. lib.6.* & aliis.

12 Tempus, seu spatium anni, in quo suspensus remanet conseruator ob excessum suæ potestatis, debet esse cõtinuum

12 Rogabis tertiò, vtrùm annus, in quo suspensus remanet conseruator, potestatis suæ terminos excedens, debeat esse continuus.

Respondeo affirmatiuè, quia in dubio tempus intelligitur continuum, gloss. fing. *in rubr. ff. de diuers.* Moneta *loco citato, n.616.* Sanchez, Barbosa, & alij, quos alibi retuli.

Addo annum debere esse completum, etiam quoad vltimum diem, nam tempus saltem in materia odiosa completum esse debet de momento ad momentum, vt ex *l.3.§. minorem, ff. de minoribus*, & aliis iuribus alibi docui cum Sanchez, & aliis, quibus adde in specie Monetam *loco citato, n.617.*

Verum si conseruator, intra illum annum suspensionis, iterum delinquat, excedendo limites suæ potestatis, statim incipit annus secundæ suspensionis; cùm enim suspensio ipso facto incurratur, debet statim suum effectum sortiri, etiamsi alioquin suspensus, alia de causa simili suspensione teneretur. *Clement. cùm sit.* vbi glossa *verb. sequentes, de magist.* Ita Franchus *cap. eos, qui, de tempor. ordin. lib.6.* Geminianus *ibidem*, Alterius *loco citato*, & alij.

Quot autem dies complectatur annus, licet in bissextum incidat, patet ex dictis *de suspens. p.3.n.3. & seqq. & de sacramento Ordinis, & infrà de suspensionibus.*

PVNCTVM XXXVI.

De excommunicatione contra eos, qui aliquid confingunt, vel fraudem committunt, vt iudex ad feminam personaliter se conferat, ad eius testimonium suscipiendum.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 IN *cap. mulieres, de iudiciis in 6.* ob honestatem, & decentiam statuitur ne feminę personaliter in iudicium, ad ferendum testimonium, accedere cogantur, exceptis casibus in iure expressis; sed cum necessarium fuerit earumdem testimonium, decernitur, vt iudex expensis partis producentis feminas in testimonium, ad eas transmittat tabellionem, aut aliam personam idoneam, vel vt ipsemet accedat, quoties testimonium mulieris per alium excipere non potest; verum si fingatur casus, aut fraus committatur, vt iudex personaliter se conferat, fictor, vel fraudator ipso facto pœnam excommunicationis incurrit, vt patet ex verbis textus, ibi, *prouiso quòd casus huiusmodi (videlicet, vt iudex vadat personaliter) non fingatur, nec fraus interueniat in hac parte, alioquin fictor huiusmodi, vel fraudator ipso facto sententiam excommunicationis incurrat.*

Circa istam excommunicationem duo principaliter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis, seu ob quam actionem excommunicatio incurratur.

Secundò, quódnam sit subiectum, seu contra quas personas lata sit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est fictio, seu actio fraudulenta, ob quam iudex personaliter se confert ad feminam interrogandam. Hæc propositio patet ex verbis textus iam relatis.

3 Fingens, vel fraudẽ committẽs, vt iudex se personaliter conferat ad feminã, non ligatur excommunicatione effectu non secuto.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm fictio, vel fraus sit materia huius excommunicationis, etiamsi effectus nõ sequatur, id est, vtrum fingens casum, vt iudex ad feminam personaliter se transferat, in hanc censuram incidat, antequam iudex re ipsa personaliter vadat, feminam per se ipsum interrogaturus.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia censura non incurritur, donec adsit effectus consummatus, & completus, seu donec adsit actio sub censura prohibita, & punita; actio autem hic punita, & prohibita completur, & consummatur, in accessu ad feminam.

Hoc tamen limita primò, modò iudex re ipsa ad feminam perueniat; etiamsi postea nolit eam interrogare; nam accessu ad feminam consummatur actio hic prohibita. Ita Caietanus *verb. excommunicatio, cap.59.* Nauarr. *cap.27. num.125. vers. decima octaua.* Suarez *disp.23. sect. 4. num.13.* Filliucius *tract.14. cap.4. quæsito 8. num.60.* Sayrus *lib.3. cap. 34. n.13.* & alij.

Secundò limita, modò iudex, ob illius fictionem, vel fraudem, re ipsa accedat: nam si solum sua malitia accedat, seu omnino decreuerat accedere antequam casus aliquis confingeretur, censura non incurritur ab eo, qui casum confingit. Ratio est, quia non influit in effectum.

4 Ista excõmunicatio incurritur, siue inducatur iudex Ecclesiasticus, siue laicus.

4 Secundò dubium est, vtrùm præfata fictio, vel fraus sit materia istius excommunicationis, siue inducatur iudex Ecclesiasticus ad personalem accessum ad feminam, siue laicus.

Respondeo affirmatiuè, quia textus generaliter loquitur, & Summus Pontifex, tamquam vniuersalis Ecclesiæ Pastor, potest in iis, quę ad bonos mores pertinent, modum sæcularibus iudicibus præscribere. Ita Nauarrus, Suarez, & Filliucius *locis citatis.* Angelus, Syluester, Tabiena & alij apud Sayrum *lib.3. cap.34. n.13.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Enumerãtur personæ quæ huic excommunicationi subiiciũtur.

5 QVilibet fingens casum, aut fraudem committens, vt iudex ad feminam accedat, ad illam interrogandam, excommunicationem incurrit. Hæc propositio constat ex verbis textus generalibus, & indeterminatis, ibi, *fictor huiusmodi, vel fraudator.*

Hinc sequitur primò, eum, qui feminam in testem produxit, aut etiam alium quemcumque, qui casum confingit, vt iudicem inducat ad transferendum se personaliter ad feminam, ligari vinculo huius censuræ, hic enim dicitur deceptor, & fraudator. Ita communiter Doctores. Idem dic si plures confingant casum, vel fraudent.

6 Femina confingens aliquid vt iudex ad ipsam personaliter se cõferat, excommunicationem incurrit.

6 Secundò feminam ipsam, quæ fingit, & decipit, vt iudex ad eam personaliter vadat, huic censuræ subiici; quia textus generaliter loquitur, & verba masculini generis concipiunt etiam femininum in iis, quæ in legibus disponuntur, vt alibi sæpius probatum est. Ita Suarez *loco citato, num.14.* & Filliucius *num.60.*

Nec obstat hunc textum videri inductum in fauorem ipsarum feminarum, vt ipsarum pudicitię consulatur. Respondetur enim textum generaliter latum esse, non solum ad seruandam feminarum pudicitiam, verùm etiam, vt iudicium ritè, & honestè exerceatur.

7 Iudex cõfingens casum quo se transferat ad feminã vt ipsius testimonium excipiat, excommunicationem incurrit.

7 Sed modò dubium est primò, vtrum si ipse iudex confingat casum, vt possit ad feminam se transferre, causa ipsius testimonij excipiendi, reus sit huius excommunicationis,

Respondeo affirmatiuè, modò re ipsa accedat. Ratio est, quia excommunicatio absolutè fertur contra quemlibet confingentem casum, aut fraudantem. Ita Suarez *num.* 13. & Filliucius *num.* 60.

8 Iudex non incurrit excommunicationem si ipse non confingat casum accedendi ad feminam causa testimonij, sed accedat ob alterius deceptionē.

8 Secundò dubium est, vtrùm iudex in hanc censuram incurrat, si causam accedendi ad feminam non confingat, sed ob alterius fraudem, & deceptionem accedat.

Respondeo negatiuè; quia excommunicatio non est lata simpliciter in accedentem, sed in eum, qui sua fictione, aut fraude in causa est, cur iudex ad feminam personaliter vadat. Ita communiter DD.

9 Et hoc verum est, etiamsi ad alterius fictionem aduertat.

9 Maior difficultas est, vtrùm iudex præfatam excommunicationem contrahat, si conscius sit fictionis, & fraudis alterius, à quo finit se decipi. Ratio dubitandi est, quia qui nouit fraudem, & non impedit, cùm alioquin teneatur impedire, censetur ad eam concurrere, & velle seipsum decipere, aut saltem feminam decipit, dum ad eam sub eo prætextu accedit: qui autem concurrit ad huiusmodi fictionem, vel fraudem, excommunicationis pœna ligatur. His minimè obstantibus,

Respondeo iudicem, qui positiuè non cooperatur ad fictionem, vel fraudem, sed solum finit se ea deceptione induci ad accipiendum personaliter testimonium à femina, vinculo huius excommunicationis non obstringi; quia ipse, propriè loquendo, non dicitur fictor, vel fraudator, quamuis malè faciat, alterius fraudem permittendo, & eius deceptione vtendo. Ita Nauarrus *loco cit.* vbi testatur de communi, Suarez, Filliucius, & alij *locis citatis.*

Hinc patet responsio ad rationem dubitandi: permissio enim fictionis non est fictio.

10 Non solum confingens casum, verùm etiam eum ab alio cōfictum proponens iudici excōmunicationem incurrit.

10 Tertiò dubium est, à quōnam excommunicatio incurratur, dum quis casum confingit, & alter eum proponit iudici.

Respondeo ab vtroque incurri. Ratio est, quia primus dicitur fictor, & alter fraudator. Ita Suarez, Filliucius, Sayrus, & alij *locis citatis.*

Existimo tamen eum, qui casum ab alio confictum proponit iudici cognoscenti casum non esse legitimum, sed excogitatum, vanum, & fictitium, ab hac censura excusari; quia is, propriè loquendo, non est fraudator, cùm scienti, & volenti fraus, & iniuria non fiat, nec dicitur fictor, cùm ipse casum non inuenerit. Quamquam fortè dici posset hunc non vocari fraudatorem respectu iudicis, sed respectu feminæ, vel iudicij, cuius honestati, decentiæ, & integritati Summus Pontifex intendit in hoc canone consulere.

PVNCTVM XXXVII.

De excommunicatione contra magistros, & scholares Academiæ Bononiensis, qui aliorum hospitium conducunt infra tempus conductionis sine licentia inquilinorum.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio cōtinetur.

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. ex rescripto*, quod est primum, *de locato, & conducto*, ibi, *Nullus magistrorum, siue scholarium super conducendis aliorum hospitijs in læsionem, vel præiudicium habitantiū, audeat hospitem conuenire, nisi prius constiterit tempus conductionis elapsum, vel inquilini in hoc suum fauorem præstiterint, & consensum.*

2 Magistri & scholares Academiæ Bononiensis excommunicationem incurrunt conducendo hospitium aliorum scholariū absque ipsorū licētia ante finitum cōductionis tempus.

2 Ex quo licet inferre primò, subiectum istius excommunicationis esse tantummodo magistros, & scholares; quia de his tantum loquitur præcitatus textus. Quamobrem mercatores, vel alij non afficiuntur ista excommunicatione, si domos ante finitum locationis tempus conducant. Idem sentio de procuratoribus, scriptoribus, & aliis; quia isti non veniunt nomine scholarium. Et hoc probabile censeo etiam de illis, qui scholaribus inseruiunt, & priuilegiis scholarium gaudent: isti enim non sunt scholares, neque magistri, vt supponō, & in materia pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. Contrarium in hoc vltimo casu sentire videtur glossa *in cap. ex rescripto. §. scholarium, de locato, & conducto*, cuius opinio valde probabilis est, vt in simili dicam de excommunicationibus latis in fauorem religiosorum.

3 Assignatur materia istius excommunicationis.

3 Secundò materiam istius excommunicationis esse conductionem factam in damnum magistrorum, vel scholarium ibi inhabitantium.

4 Scholaris Academiæ Bononiensis cōducens alterius domum absq; ipsius damno ante finitum locationis tempus nō incurrit excommunicationē.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm ista excommunicatio afficiat eos, qui ante finitum locationis tempus, domum, quam scholaris inhabitat, conducit absque vllo damno priorum scholarium, vt si debitam cautionem præstet de nulla molestia inferenda scholari ante finitum locationis tempus, aut etiam si promittat, & obliget se ad non expellendum scholarem, si ipse, finito locationis tempore, voluerit eamdem domum eodem pretio retinere.

Respondeo non afficere, si re ipsa nullum inferat primis scholaribus, siue magistris damnum. Ratio est, quia excommunicatio præfati capitis afficit solùm conducentes aliorum hospitia in læsionem, & præiudicium habitantium, vt ex verbis textus apparet, ibi, *in læsionem, vel præiudicium.*

5 Ista excommunicatio afficit solùm magistros & scholares Academiæ Bononiensis, nō verò aliarū vniuersitatum.

5 Secundò dubium est, vtrùm ista excommunicatio non solùm cadat supra magistros, & scholares Academiæ Bononiensis, verùm etiam supra magistros, & scholares aliarum Academiarum, & vniuersitatum. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua est, quia eadem in omnibus ratio militat, vt tranquillitas, & quies in omnibus vniuersitatibus seruetur.

Sed his non obstantibus dicendum est, istam excommunicationem cadere solùm super magistros, & scholares Academiæ Bononiensis: tum quia Summus Pontifex in præfato cap. confirmat excommunicationem in hac eadem re latam à duobus Legatis Apostolicis, qui censuram tulerant contra præfatos magistros, & scholares: tum quia in materia pœnali non valet argumentari à pari, nec est facienda extensio vltra propriam verborum significationem, vt benè obseruat Suarez *de censuris disp.* 23. *sect.* 3. *numer.* 3. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 3. *quæsito* 6. Nauarrus *in manuali cap.* 27. *num.* 114. Palud. Angelus, Syluester, & alij communiter, quos citat, & sequitur Sayrus *lib.* 3. *cap.* 35. *num.* 1.

6 Ista excommunicatio non est reseruata.

6 Tertiò dubium est, vtrùm præfata excommunicatio sit reseruata.

Respondeo negatiuè; quia nullum in præfato cap. reseruationis verbum continetur: idem dicendum est de præcedentibus ferè omnibus excommunicationibus, quas in hac quæstione explicaui.

PVNCTVM XXXVIII.

De excommunicatione contra diuinatores, exercentes sortilegia, inuocantes dæmonem, aut consulentes diuinatores, &c.

QVamuis ego sentiam, istam excommunicationem non esse ipso iure latam, nihilominus quia magna inter Doctores controuersia est, vtrum diuinatores, incantatores, aliique similes, excommunicatione ligentur, hanc difficultatem silentio prætereundam non censui.

1 Diuinatores exercentes sortilegia, & his similes, non ligantur ipso facto excommunicatione iuxta probabiliorem sententiam.

1 Prima sententia affirmatiua est Martini Delrij *lib.* 4. *disquisit. cap.* 2. *quæst.* 7. *sect.* 4. Reginaldi *lib.* 17. *num.* 167. Viualdi *in candelabro, excomm.* 45. *de excommunic. nulli reseruatis*, & hanc sententiam probabilem putat Suarez *tom.* 1. *de relig. lib.* 2. *de superstit. c.* 19. *n.* 5. & alij.

Probatur primò ex *cap.* 1. *causa* 26. *quæst.* 5. vbi dicitur, *si quis ariolos, aruspices, vel incantatores obseruauerit, aut philacteriis* (id est, chartis, in quibus continentur incantationes, teste glossa *ibidem*) *vsus fuerit, anathema sit.*

Secundò ex *cap. aliquanti*, 26. *quæst.* 5. vbi sermo est de auguriis, & diuinationibus, ibique sic habetur: *hæc quicumque clericus, aut laicus detectus fuerit vel consulere, vel docere, ab Ecclesia habeatur extraneus.*

Tertiò ex Bulla 13. Ioannis XXII. quæ incipit, *super illius*, in qua Summus Pontifex excommunicat omnes, & singulos, qui præsumunt dæmones inuocare, aut illis imagines fabricare, aut eos in re aliqua alligare; his enim actionibus explicatis, Summus Pontifex in hæc verba loquitur. *Nos in omnes, & singulos, qui contra saluberrima monita, & mandata facere, de prædictis quicquam præsumpserint, excommunicationis sententiam promulgamus, quam ipsos incurrere volumus ipso facto.*

Quartò ex Leone X. in Bulla 7. quæ incipit, *superna dispositionis*, vbi §. 41. *versic. & cùm*, Summus Pontifex sic effatur; *& cùm secundum leges ciuiles, & sacrorum canonum censuras, sortilegia per inuocationem dæmonū, incantationes, ac diuinationes, superstitionesq; prohibita sint, statuimus, decernimus, ac ordinamus, vt clerici, qui in præmissis culpabiles inuenti fuerint, arbitrio superiorum infamia notentur; si verò non desisterint, deponantur, atque in monasterium ad tempus arbitrio superioris præfiniendum detrudantur, beneficiis, & officiis Ecclesiasticis priuentur: laici verò vtriusque sexus excommunicationis, & alijs pœnis iuris, tam ciuilis, quàm canonici, subiaceant.*

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, negat vllam excommunicationem in præfatos delinquentes ipso facto latam extare. Ratio est, quia nullum ius affertur continens excommunicationem ipso iure latam, vel si aliquod ius afferri potest continens censuram ipso iure impositam, ea tamen adhuc vsu recepta non est. Ita Azorr. *parte lib.* 9. *cap.* 26. *quæsito* 3. Lessius *lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 5. *numer.* 29. Suarez *loco citato, num.* 6. Sanchez *in opere morali lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 91. Toletus *lib.* 1. *cap.* 41. *numer.* 3. *in nouis.* Filliucius *tract.* 14. *cap.* 6. *quæsito* 11. *num.* 97. *versic. tertia*, & alij.

Ad rationes primæ sententiæ facilis est responsio.

Ad primam resp. primò illam excommunicationem vsu receptam non fuisse. Secundò respondet Sanchez *loc. cit.* & alij, illa verba importare excommunicationem ferendam, non autem latam, quia verbum, *anathema sit*, est futuri temporis optatiui modi. Aut saltem dubitatur, an sit futuri temporis modi optatiui, vel temporis præsentis subiunctiui modi; in dubio autem mitior interpretatio facienda est in materia pœnali. Verùm hæc responsio mihi non probatur, vt docui *de legibus disp.* 3. *quæst.* 5. *puncto* 3. *num.* 22.

Ad secundam resp. illa verba esse futuri temporis. Secundò non constare, an contineant completam excommunicationis pœnam.

Ad tertiam respondent Sanchez, & Suarez *locis citatis*, Bullam Ioannis XXII. non censeri sufficienter promulgatam, cùm inter ipsius Extrauagantes in corpore iuris insertas non habeatur. Verùm hæc responsio reiici posset, dicendo illam extare in Bullario; consequenter inde argumentum sumi posse de legitima ipsius publicatione. Ego verò cum Filliucio, Toleto, & aliis respondeo præfatam Bullam vsu receptam non fuisse. Eadem responsio accommodari debet quartæ rationi desumptæ ex Bulla Leonis X. Ita Filliucius, & Toletus *locis citatis*, Caietanus, Nauarrus, Suarez, & alij, asserentes nullas ferè censuras in Concilio Lateranensi sub Leone X. latas, vsu receptas fuisse.

Ex dictis igitur constat diuinatores, incantatores, maleficos, & his similes non affici excommunicatione.

2 Si verò aliquid contra fidem sentiant, ligantur excommunicatione.

2 Hoc tamen intellige, modò non sentiant aliquid contra fidem; tunc enim perspicuum est ipsos esse hæreticos, & excommunicationem contra hæreticos latam incurrere quoties errorem aliquo signo externo sufficienter manifestant, iuxta dicta de hæresi in Bulla Cœnæ Domini *quæst.* 2. Ob id confessarij, antequam huiusmodi incantatores, vel dæmonis adoratores absoluant, interrogare debent, an aliquid contra fidem senserint, & errorem exterius indicauerint; quamquam adorator dæmonis, actu ipso adorationis, sufficienter indicat errorem, nisi re ipsa aliter in mente sentiat, credens dæmoni honorem non deberi.

An autem diuinatores, incantatores, & alij grauiter peccent, etiamsi aliquid contra fidem non sentiant, constat ex dictis *de legibus disput.* 3. *quæst.* 5. *puncto* 3. *num.* 16. *& sequentibus.*

3 Diuinationem, seu natiuitatē faciens, quas pœnas incurrat.

3 Maior difficultas est, quid sentiendum sit de illis, qui diuinationes, & natiuitates faciunt. Dubium enim est, vtrùm aliquam culpam, vel pœnam incurrant; & quamquam istius difficultatis solutionem innui *de legibus disp.* 3. *quæst.* 5. *puncto* 3. nihilominus peculiarem difficultatem faceffit Bulla 17. Sixti V. incipit, *Cœli, & terræ creator*, quam hic tradendam, & explicandam duxi; hæc autem Bulla non solùm refertur in Bullario *tom.* 2. *fol.* 510. verùm etiam à Stephano Quaranta *v. Astrologia iudiciaria*, Antonio Naldo *v. Astrologus n.* 3. Suarez ex parte *tom.* 1. *de irreligiositate lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 34. a Molfesio, & ab aliis DD.

Vt

Vt hæc difficultas ritè explicetur, aduertẽdum est, iudicium Astrologorum ex astris, aut ferri circa inclinationes hominum naturales, aut circa futuros effectus contingentes, ab humana voluntate pendentes. In hac difficultate sermo nobis non est de iudicio circa inclinationes hominum; nam aliquale iudicium de huiusmodi propensionibus, & inclinationibus trahi posse ab astris, communis Doctorum opinio affirmat, quam ego secutus sum *loco cit. num.* 10. cum Sanchez, Suarez, Reginaldo, & aliis.

Ratio est primò, quia ex causis naturalibus coniicere possumus naturales ipsarum effectus, inclinationes autem hominum sunt effectus naturales ex astris prouenientes. Astra enim ex communi DD. sententia influunt in corpora; consequenter sunt causa inclinationis, quæ in homine gignitur, iuxta varium astrorum influxum, & naturalem corporis dispositionem.

Secundò, quia nullo iure vetita est huiusmodi prædictio, modò non certius affirmetur, quàm ex astris, & naturali influxu coniici possit. Neque obstat constitutio Sixti V. citata, quia loquitur solùm de iudicio circa futuros effectus contingentes, ab humana voluntate prouenientes, vt patet ex illis verbis, *exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus, fortuitisq; casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid euenturum affirmare audent*, &c.

Dubium ergo non est de prædictione circa inclinationes, sed circa futuros euentus, vtrùm scilicet huiusmodi prædictio sub graui culpa prohibeatur ab Ecclesia, præsertim in præcitata Sixti V. Bulla.

Prima sententia est affirmantium, Bullam Sixti V. solùm pro foro externo latam esse; non autem in foro conscientiæ obligare. Ratio est, quia non dirigitur ad Astrologos, sed ad Inquisitores hæreticæ prauitatis, vt iudicialiter procedant contra facientes iudicia, & natiuitates, etiamsi ea quæ asserunt, solùm sub dubio, & probabiliter euentura testentur. Ita Andreas Molfesius *in summa tract. 11. cap. 7. num.* 120. Naldus *v. Astrologus num.* 4. Pro eadem sententia citatur Valentia, & Martinus Delrius apud Sanchez *loco statim citando*, & quamplures alij apud Homobonum *in commentario tract. 6. quæst. 22. vers.* 4. Pro eadem refertur etiam Suarez *lib. 2. de irreligiositate cap. 11. num.* 34. Sed si ritè videatur, hanc sententiam non absolutè sequitur, sed potiùs oppositam; eidem sententiæ quamplures Theologos Romæ subscripsisse asserit Molfesius *loco citato* vbi etiam testatur de consuetudine.

Ex hac sententia sequitur, eum, qui iudicium, seu natiuitates facit, prædicens futura tenuissima sola coniectura, seu ea sola certitudine, qua cognosci possunt per astra, non peccare mortaliter, quia in foro conscientiæ id nullibi vetitum reperitur.

Secunda sententia est, Bullam Sixti V. in vtroque foro militare, non solùm, dum futura certò prænuntiantur, verum etiam, dum Astrologus declarat se id non asseueranter affirmare. Ita Io. Salas 1. 2. *tract 5. disp. 2. sect. 3. num. 36.* Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 38. num.* 34. Homobonus *loco cit.* Filliucius *tract. 24. cap. 4. puncto 3. numer. 84. ad finem.* Verùm quid ego sentiam duplici responsione aperiam.

4 Natiuitates hominum, vel iudicia faciens circa futuros effectus cõtingentes, reus est Astrologiæ iudiciariæ, si absolutum ferat iudicium.

4 Respondeo primò, facientem iudicia, vel natiuitates hominum circa futuros effectus contingentes, ab humana voluntate pendentes, reum esse Astrologiæ iudiciariæ, & superstitiosæ, vetitæ non solùm iure Ecclesiastico, verùm etiam naturali diuino, si de his effectibus absolutum iudicium ferat. Ratio est, tum quia hæc cognitio viribus naturæ haberi non potest, vt constabit ex secunda responsione; ergo tacitè ex disciplina dæmonis comparatur: tum quia futura contingentia in sententia Aristotelis non habent determinatam veritatem; ergo certò sciri, aut prædici non possunt. Deinde etiamsi futura contingentia determinatam habeant veritatem, vt Becanus 1. *p. cap. 10. quæst.* 6. & alij quamplures Theologi fatentur; ea tamen ab hominibus vi naturæ cognosci non potest, vt suppono ex notis Philosophiæ, ac Theologiæ principiis; sed solùm à Deo, qui eminentem habet cognitionem, & intellectum infinitè perspicacem, quem nulla veritas latere potest. Ab hac responsione nullum classicum Doctorem dissentire arbitror; imò omnes concedere debent, facientem hoc pacto iudicia, & natiuitates, reum superstitionis esse, ob tacitum, vel expressum cum Dæmone pactum, & conuentionem. Addo excommunicationi contra hæreticos latæ subiici, si errorem habeat contra fidem, illumque exterius sufficienter prodat, & manifestet, vt patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ.

5 Prædicẽs ex astris præcipuè futuros effectus contingentes excommunicationem incurrit.

5 Respondeo secundò, prædicentes ex astris præcisè futuros effectus contingentes, ab hominum voluntate pendentes, grauiter delinquere contra constitutionem Sixti V. non solùm, dum affirmant illos certò euenturos, verùm etiam dum probabiliter solùm coniectant, seu leui coniectura futuros prænuntiant. Ita DD. secundæ sententiæ. Ratio est primò, quia id apertè colligi videtur ex Bulla Sixti V. ibi, *statuimus, vt contra facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus successibus, fortuitis casibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent; etiamsi id se non certò affirmare asserant, aut protestentur, &c. inquirant, & procedant, & in eos seuerius canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant.* Secundò, quia pœna non debetur, nisi ob culpã contra legem, sed Summus Pontifex mandat huiusmodi diuinatores acriter puniri pœnis canonicis; ergo supponit latam esse legem, qua diuinatio ex astris sub culpa prohibetur, vel ipse diuinationem tacitè prohibet: ad cognoscendam enim legis obligationem non leuis coniectura desumitur ex pœna Ecclesiastica contra transgessores imposita, vt docui *de legibus disp. 1. q. 1. punct. 7. §. 4. n.* 30. cum Nauarro, Paludano, Sayro, & aliis communiter. Tertiò, quia Sixtus V. in vtroque foro permittere videtur iudicium ab astris circa agriculturam, nauigationem, & rem medicam, de quibus non potest certò aliquid iudicari, sed solùm sub dubio, & probabiliter; ergo etiam in vtroque foro prohibere videtur prædictiones circa humanas actiones, quæ minus ab astris pendent. Quartò quia, qui ex astris plus prædicit, quàm ex ipsis naturaliter cognosci possit, superstitionis labem incurrit, tacitè enim Dæmonis opem implorat, ab eoque futurorum cognitionem implicitè comparare studet; sed qui actiones hominum, & euentus contingenter futuros certò, vel probabiliter ex astris prædicit, plus prædicit, quàm ex astris naturaliter cognosci possit (astra enim remotissimæ causæ sunt, & maiori ex parte hominibus ignotæ, vt benè argumentatur Suarez *loco cit. num.* 31.) ergo qui actiones hominum, & euentus contingenter futuros certò, aut probabiliter ex astris prædicit, superstitionis labem incurrit: superstitio autem ex suo genere mortale peccatum est, vt suo loco probaui. Quintò, quia *Ieremiæ* 10. dicitur, *à signis cæli nolite metuere*: ergo signum est, ex astris probabile iudicium ferri non posse; alioquin timor ab astris rationabiliter concipi posset. Sextò, quia ab astris non potest de inclinatione hominis cognitio certa haberi, sed solùm leuissima, & tenuissima; ergo multo minus haberi poterit certa, vel probabilis cognitio de effectibus particularibus ab inclinatione prouenientibus, qui variis modis humana libertate, & ingenio impediri possunt, vt patet exemplo Socratis, qui cùm quidam Astrologus ipsum flagitiis, & facinoribus deditum esse dixisset, respondisse fertur, se talem futurum fuisse, nisi prauos animi motus, & turpes corporis passiones Philosophia duce superasset.

In hac responsione conueniunt DD. secundæ sententiæ, nec dissentit Suarez *loco cit.*

Addo non solùm præfatos Astrologos, & diuinatores peccare contra constitutionem Sixti V. verùm etiam eos, qui diuinatoribus cooperantur, vt si Astrologi prodant signa, vel horam natiuitatis indicent, ad iudicium, seu natiuitatem faciendam, etiamsi gratia obsequij amico præstandi hæc faciant. Ratio est, tum quia in Bulla sermo est non solùm de facientibus iudicia, & natiuitates, verùm etiam de cooperantibus, & quouis modo in eis se intromittentibus: tum quia, qui absque iusta causa facit opus ex sua natura indifferens, quo alter abusurus est, reus est delicti ab altero patrandi, vt patet ex regulis generalibus traditis *in tract. de peccatis*; tradentes autem huiusmodi signa faciunt opus ex sua natura indifferens, quo alter abusurus est; nec ratio obsequij amico præstandi tanti momenti censetur, vt iustam, & sufficientem excusationis causam exhibeat; neque similis est obsequio famuli, qui vinculo iustitiæ erga dominum tenetur.

6 Coniecturas probabiles faciens ex astris & ex aliis causis non grauiter peccat.

6 Dixi in secunda responsione *prædicentes ex astris præcisè*, vt aduerterem in Bulla Sixti V. aut alio iure non prohiberi probabiles coniecturas, quæ non à solis astris, sed etiam ab aliis causis, & circumstantiis particularibus desumuntur, vt si non à solis astris, sed etiam ab ipsa corporis complexione, dispositione, seu temperamento personæ, ab actionibus hominis, aliisque consimilibus circumstantiis probabilis coniectura sumatur. Ratio est,

Primò quia, sicut patet, cui explorati sunt filij sui mores, facilè coniicit futuras ipsius actiones, & euentus; ita etiam Astrologus, naturali cognitione ductus, eosdem probabiliter coniicere potest.

Secundò, quia hæc non dicitur diuinatio, sed potiùs prouidentia, & Astrologia naturalis: diuinatio enim contingit, quando prænotio rerum futurarum, seu occultarum, quæ viribus naturæ ab homine cognosci non possunt, per media indebita acquiritur, seu inquiritur, & procuratur, ex D. Th. 2. 2. *quæst. 95. art.* 1. viribus autem naturæ comparari potest probabilis aliqua rerum futurarum, seu occultarum coniectura, examinatis causis particularibus, inspectisque simul astris, tamquam aliquid ad huiusmodi coniecturam facientibus. Ita Suarez *lib. 2. cit. c. 11. n. 31. ad fin.* Lessius *lib. 2. c. 43. dub. 6. num. 42. ad finem.* Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 38. num. 33. ad fin.* & alij, quos retuli *de legibus loco cit. num.* 11.

Hinc patet quid dicendum sit de illis, qui probabili huic coniecturæ aliquo modo cooperantur, indicando, e. g. natiuitatis horam, corporis dispositionem, valetudinem, & similia: quoties enim excusantur Astrologi, à fortiori excusari possunt præbentes illis materiam, & instrumenta.

Hæc tamen intellige, modò isti effectus non pronuntientur, seu prædicentur certò, seu absolutè, e. g. hunc futurum esse diuitem, furem, tali morte hoc tempore, vel loco periturum, & similia: hæc enim viribus naturæ sciri non possunt, & Astrologi sæpissimè decipiuntur, etiam in sui damnum, vt clarè constat ex facto Ioannis Galeatij Mediolani Ducis, qui dum quidam Astrologus mortem ei in virili ætate secuturam prænuntiasset, ab eodem quæsiuit, an ipse Astrologus longiorem vitam traducturus esset, quod cùm affirmasset, Galeatius nulla interiecta mora, vinculo ad collum appositio, Astrologum necari iussit. Hinc illud Marsilij Ficini *lib. 4. cap. 36.* Quantum Astronomi metiuntur, tantum Astrologi mentiuntur.

Ad rationem primæ sententiæ responsio patet ex rationibus in secunda responsione allatis: licet enim Bulla Sixti V. ad Inquisitores immediatè dirigatur, vt ab ipsis puniantur, qui iudicia, & natiuitates circa hominum actiones faciũt; nihilominus tacitè afficit etiam ipsos Astrologos, qui præfatas natiuitates faciunt; cùm nullus puniri debeat, nisi ob delictum, præterita, vel præsenti lege vetitum.

Ex dictis igitur constat primò, prædicentem ab astris hominum inclinationem præcisè non peccare, modò non certius aliquid affirmet, quàm ex astris coniiciatur, vt docui *num.* 3.

Secundò facientem iudicia, & natiuitates circa futuros effectus contingentes ab hominum voluntate pendentes, reum esse Astrologiæ iudiciariæ, vetitæ iure naturali diuino, vt probaui *in prima responsione num.* 4. Imò grauiter peccat contra constitutionem Sixti V. etiamsi futuros effectus contingentes probabiliter solùm coniiciat, & leui coniectura futuros prænuntiet, vt ostendi *num.* 5. Secus si coniecturas desumat non solùm ex astris, verùm etiam ex aliis causis, vt patet ex dictis *num.* 6. Ex quo etiam constat, quid sentiendum sit de cooperantibus ad huiusmodi coniecturas, iudicia, vel natiuitates, vt in præcedentibus explicatum est.

QVÆSTIO III.

De excommunicationibus Papæ reseruatis, quæ sunt communes omnibus personis.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra ambientes Papatum, aut tractantes de electione futuri Pontificis, viuente adhuc Pontifice, eoq; inconsulto.

1 Refertur textus in quo ista excõmunicatio continetur.

1 PAulus IV. in Bulla 16. in ordine, quæ incipit, *cùm secundùm Apostolum*, ad euitandum periculum captandæ mortis Summi Pontificis, & alia incommoda, primò loco confirmat censuras, & pœnas quomodolibet latas contra eos, qui Papatum ambiunt, & simoniam ea occasione committunt. Deinde tractantes de eligendo futuro Pontifice, inconsulto Pontifice viuente, non solùm excommunicat, verum etiam priuat omnibus dignitatibus, officiis, fructibus, voce actiua, passiua, inhabilesque ad ea omnia reddit, & infamiæ notam iungit. Rursus easdem censuras, & pœnas extendit ad eos omnes, qui consilium, auxilium, opem, vel fauorem præstant, aut alio quouis modo se immiscent, nisi hoc, quam primùm commodè poterunt, per se, vel per alium reuelarint. Denique contra impugnantes hanc Bullam excommunicationem ipso facto imponit, & contra ipsos, tamquam schismaticos, & hæreticos inquiri mandat. Hæc omnia prolixius exprimuntur in præcitata Pauli IV. Bulla. Circa quam prius explicabo materiam istius excommunicationis, & postea subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hac Bulla expressæ.

3 Ambiens, seu procurans Papatum, incurrit excommunicationem, etiãsi id faciat viuente Summo Pontifice.

3 *Prima actio* est ambire, seu procurare Papatum, præsertim si hac occasione, & eius causa simonia committatur: nam Paulus IV. confirmat censuras, & pœnas à Pontificibus, & consiliis impositas contra ambientes hoc pacto Papatum: vna autem ex pœnis est excommunicatio, vt patet ex tertia Bulla Iulij II. quæ incipit, *cùm tam diuino, quàm humano iure*, quam infrà explicabo dum agam de excommunicationibus contra Prælatos, vbi etiam differam de contentis in Bulla Gregorij XV.

Hinc sequitur eum, qui Papa viuente procurat, seu quodammodo subarrhat suffragia Cardinalium, vt in futurum Papam eligatur, affici hac excommunicatione, quia dicitur ambire Papatum.

4 Quid sit *ambire*, & vtrum ambiens post mortẽ Sũmi Pontificis ligetur excommunicatione saltem si per simoniam procuret.

4 Sed modò dubium est primò, quid sit ambire Papatum.

Respondeo idem esse, quod inordinata cupiditate Papatum quærere; *ambitio* enim, ex S. Thom. 2. 2. *q.* 131. *artic.* 1. & aliis Doctoribus communiter, est inordinata cupiditas honoris; & dignitatis; tunc autem cupiditas inordinata est, dum quæritur dignitas mediis illicitis, seu prohibitis, vt in nostro casu, in quo vetitum est procurare Papatum viuente Pontifice ob periculum captandæ illius mortis. Dicitur autem *ambitus* ab ambiendo, id est, circumeundo, eo quòd ambiens dignitatem nunc istum, nunc illum adeat, vt dignitatem consequatur; & hoc dicitur crimen adfectati honoris, vetitum *in l. Iulia ambitus*, à Caio Cæsare Octauiano, teste Suetonio.

Secundò dubium est, vtrum excommunicatio incurratur tam ab eo, qui Papatum ambit viuente Pontifice, quam eo mortuo.

Respondeo ambientem Papatum viuente Pontifice affici excommunicatione Pauli IV. ambientem verò post mortem Pontificis ligari excommunicatione Iulij II. in Bulla, quæ incipit, *cùm tam diuino*, vbi excommunicationem tulit contra Cardinales, qui Sede vacante simoniacè eligunt, dando, promittendo, vel recipiendo. Eadem Bulla recepta fuit in Concilio Lateranensi *sess.* 5. sub Leone X. cum excommunicatione contra simoniacè procurantes post mortem vnius Pontificis eligi in futurum Pontificem. Vide Concilium Lateranense citatum, & infrà tradenda, *quæst.* 7. *punct.* 1. vbi etiam explicabo Bullam Gregorij XV. prolixiùs tamen de hac re egi in meo tractatu *de electione Pontificis*.

Vtrùm verò exoptans Papatum grauiter peccet, præsertim si animaduertat alios esse digniores, seque illis præferri velit, patet ex dictis de electione Romani Pontificis *q.* 1. *punct.* 2. *num.* 6. *& seqq.* & hæc de prima actione.

5 Electionẽ Sũmi Pontificis attentans ipso viuente, seu inconsulto, excommunicationem incurrit.

5 *Secunda actio* est tractare, vel tentare de electione futuri Pontificis, viuente adhuc, & inconsulto Papa: & hoc verũ est, siue fiat per se, siue per alium, siue fiat verbis, siue scriptis, siue nuntiis: in textu enim dicitur, *Qui per se, vel alios Nobis viuẽtibus, & inconsultis, verbis, aut scriptis, aut nuntijs cum aliquo de futuro Pontifice eligendo hactenus tractarunt, vel tentarunt, seu in posterum Romano Pontifice viuente & inconsulto tractabũt, vel tentabunt.* Vide Baldum *in l. quoniam libri. C. de testibus.* Azorium 2. *p. lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 15. Scorciam *in selectas constitut. theoremat.* 180.

Hinc sequitur primò, eos affici excommunicatione, qui conuenticulas faciunt, seu tractant, quo pacto se gerere debeant, vt talis in Papam eligatur, seu quam rationem inire debeant, vt Cardinales ad istum eligendum inducantur, postquam hic, qui modò viuit, è viuis decesserit. Isti enim dicuntur tractare de futuro Pontifice eligendo, & rei sunt criminis læsæ Maiestatis, ex Baldo *loc. cit.* Idem dic de eo, qui curat sibi fidem dari, seu promitti, quòd talem quis eliget. An autem hoc etiam vetitum sit in Bulla Gregorij XV. constabit ex dicendis *q.* 7. *puncto* 1.

Secundò, eum non affici excommunicatione, qui interrogatur, vel interrogat, quisnam futurus sit successor huius Pontificis: hoc enim non est tractare de futuro Pontifice eligendo, sed speculatiuè, & per coniecturas loqui.

Tertiò eum vinculo huius censuræ nõ obstringi, qui affirmat talem Cardinalem excultum, & ornatum esse iis qualitatibus, quæ Pontifici inesse debent: hoc enim non est agere de futuri Pontificis electione, sed de iis, qui digni sunt, & eligi possunt: illud enim ad praxim pertinet, hoc ad speculationem, seu simplicem narrationem.

Tertia actio est auxilium, consilium, operam, fauorem, promissionem verbis, vel scriptis, re vel facto, aut alio quouis modo directè, vel indirectè, principaliter, vel incidenter præstare, complices esse, seu quauis ratione se immiscere circa electionem futuri Pontificis, Papa adhuc viuente, & inconsulto, nisi fortè id quamprimum cõmodè poterunt, reuelauerint Papæ pro tempore existenti, aut alteri ad hoc deputato. Ista actio pluribus verbis exprimitur in præcitata Bulla, ibi, *Quodq; similes sententias, censuras, & pœnas respectiuè incurrerint, & incurrant ipso iure, & facto, ac sine alicuius sententiæ prolatione, omnes, & singuli, etiam, vt præmittitur, qualificati, & dignitatibus huiusmodi præditi, cuiuscuis sexus, & ordinis existant, qui per se, vel alium, seu alios à die nostræ ad summi Apostolatus apicem assumptionis, vsque in hanc diem in præmissis, aut eorum aliquo quouis auxilium, consilium, vel fauorem, seu operam verbis, vel scriptis, aut re, vel facto, seu promissione, pollicitatione, suasione, vel his omnibus insimul, aut quouis alio modo directè, vel indirectè, principaliter, vel incidenter præstiterunt, seu in futurum, quouis etiam successorum nostrorum Romanorum Pontificum tempore, præstabunt, aut in præmissis, mediatores, proxenetæ, nuntij, mandatarij, procuratores, seu trapezitæ fuerunt, vel in posterum, vt præfertur, erunt. seu aliàs se in præmissis quouis modo intromiserunt, vel immiscuerunt, seu in posterum, etiam tempore successorum, huiusmodi habebunt, nisi ea nobis, aut successoribus nostris, quorum tempore id continget, vel alteri, cui id per Nos, vel successores prædictos commissum fuerit, per se, vel alium, seu alios, cùm primùm commodè potuerunt, reuelarint, etiamsi in præmissis aliquod aliud auxilium, consilium, vel fauorem*, &c.

6 Summi Pontificis electionem consulens non incurrit excommunicationem.

6 Sed modò dubium est primò, vtrùm qui alteri consilium dat, vt agat de electione Summi Pontificis, statim in excommunicationem incidat.

Respondeo negatiuè; quia hæc est actio accessoria, vt patet ex illis verbis, *in præmissis, aut eorum aliquo quouis auxilium, consilium, vel fauorem*, &c. Ob actionem autem accessoriam non incurritur excommunicatio, nondum posita actione principaliter prohibita.

Addo neque in excommunicationem incidere, statim ac secuta est actio principalis, sed quando commodè potuit admonere Pontificem, vel alium ad hoc deputatum, & non admonuit: censura enim non est imposita absolutè ob actiones accessorias, sed sub hac conditione, nisi hoc reuelauerint, cùm primùm commodè potuerint. Vide quæ in simili dixi de excommunicatione, quæ ob duellum contrahitur, infrà *puncto* 5.

Quarta actio est impugnare istam constitutionem dicendo esse iniustam, aut inualidam in totum, vel in partem; sic enim in dicta Bulla decernitur §. 5.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Assignatur subiectũ istius excommunicationis.

7 SVbiectum istius excõmunicationis sunt omnes, & singuli, tam masculi, quàm feminæ, tam laici, quàm Ecclesiastici; etiamsi regia, vel imperiali dignitate fulgeãt: nam Paulus IV. hos omnes apertissimis verbis exprimit, & comprehendit *in* §. 2. *versicul. necnon quoscumque*, &c.

An autem præfati delinquentes, alias pœnas, in eadem Bulla sancitas, statim incurrant, constat ex dictis *de legibus*, & in superioribus excommunicationibus.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra facientes sponsiones, seu excommissas super vita, morte, & futura electione Summi Pontificis, aut super promotionibus Cardinalium.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 GRegorius XIV. vt occurreret incommodis, quæ ex prædictis sponsionibus facilè sequi potuissent in Bulla, *cogit nos depraua-ta*, irritat omnes promissiones, etiam iuramento vallatas, efficit promittentes inhabiles ad acquirendum pecuniarum dominium; etiamsi solutæ, aut datæ, seu remissæ, aut condonatæ fuerint; sed ad eas locis piis illius ciuitatis, in qua sponsiones factæ fuerunt, vel potiùs vbi primùm detectæ fuerunt, restituendas obligat, etiam in foro conscientiæ, ante sententiam iudicis: nam Summus Pontifex statuit huiusmodi pecunias præfatis locis acquiri, & contrahentes ad restitutionem, seu elargitionem eisdem piis locis, in vtroque foro teneri. An autem hæc Bulla fuerit cum tanto rigore in hac parte vsu recepta, quisque potest praxim consulere, licet Azor 3. *p. lib.* 11. *cap.* 20. *dub.* 3. censeat vsu receptam non esse. Azor tamen loquitur de Bulla Pij IV. incipit, *In eligendis*.

Præterea idem Gregorius Ecclesiasticas personas, huius criminis reas, priuat omnibus dignitatibus, beneficiis, & officiis, ac ad illa inhabiles reddit. Denique contra omnes delinquentes excommunicationem ipso facto imponit, cuius absolutionem Summo Pontifici pro tempore existenti reseruat, excepto mortis articulo cum præuia restitutione pecuniarum occasione huiusmodi sponsionum perceptarum.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

Hæc est summaria compilatio eorum, quæ in præfata Gregorij XIV. Bulla continentur; circa quam

3 Sponsio, vel quilibet alius contractus super morte, vel futura electione Summi Pontificis, aut super promotione alicuius Cardinalis, punitur pœna excommunicationis.

Primo loco quæram, & explicabo materiam excommunicationis in dicta Bulla impositæ.

Secundò subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria istius excommunicationis est triplex actio in hac Bulla expressa.

3 *Prima actio* est sponsio, seu promissio, conuentio, pactum, seu contractus nominatus, vel innominatus super vita, morte, futura electione Summi Pontificis, tam eo viuente, quàm Sede vacante, aut super promotione Cardinalis. Ista actio perspicuè exprimitur in illis verbis, *Pij Papæ IV. prædecessoris nostri, qui pariter hoc ipsum super futura Pontificis electione fieri prohibuit, vestigijs inhærentes, de tributa Nobis à Domino potestatis Apostolicæ plenitudine, hac nostra in perpetuum valitura constitu-*

stitutione damnamus, & reprobamus omnes, & quæcumque sponsiones, promissiones, stipulationes, conuentiones, aut pacta, excommissas vulgo dictas, quouis nomine, aut vocabulo appellatas. Quas siue per cedulas, vt aiunt, vel apochas, aut alio quocumque publicæ, aut priuatæ scripturæ, aut cirographi genere, vel per mensariorum, aut mercatorum libros, aut partitas, vt dicunt, seu verbo tantùm data fide, aut facto depositò certæ pecuniarū summæ, vel cuiusuis alterius rei pretio æstimabilis, aut aliàs quoquomodo, vel sub quauis nominati, aut innominati contractus forma, aut conditione in euentum vitæ, aut mortis, vel futuræ creationis Romani Pontificis, tam eo viuente, quàm Apostolica Sede vacante, aut in euentum promotionum S.R.E. Cardinalium posthac in quibusuis Christiani orbis regnis, dominijs, prouincijs, ciuitatibus, terris, & locis vbilibet gentium, aut locorum inirì quandocumque contigerit.

4 Sponsionē fieri permittens in suis terris super vita, morte, vel electione Pontificis, aut promotione Cardinalis, punitur pœna excommunicationis.

4 *Secunda actio* est respectu personarum publica auctoritate fungentium, quæ prædictas sponsiones tacitè, vel expressè in locis sibi subiectis fieri permittunt. Idem militat in Consiliariis, Magistratibus, Potestatibus, Gubernatoribus præfatis, aut locum tenentibus prædictorum, & personarum publicarum, vt patet ex illis verbis. *Vberiùs etiam in eos, qui talia patrare, & huic nostræ constitutioni contrauenire præsumpserint, tam si prædictis, quæ hic pro expressis habeantur, quàm si quibusuis mundanis, etiam Ducalibus, Regijs, Imperialibus dignitatibus fungantur, ac etiam in eosdem, vel alios, qui id in terris, vel locis, ciuitatibus, ac dominijs sibi subiectis tacitè, vel expressè fieri permiserint, eorumq; Consiliarios, Magistratus, Potestates, Gubernatores, Præfectos, aut locum tenentes.*

5 Idem dicde consulētē, auxiliante, aut consensum præstante.

5 *Tertia actio* est, auxilium, consilium, fauorem, aut consensum in præmissis præstare, aut proxenetam, vel mediatorem esse: nam in Bulla dicitur, *eorumq; singulos, ne qui pariter consensum, auxiliū, cōsilium, vel fauorem in præmissis præstiterint, ac in quoscumque proxenetas, vel mediatores excommunicationis sententiam per eadem præsentes ferimus, & promulgamus, eosq; ipso facto absque aliqua monitione, aut declaratione, seu iudicis decreto, aut ministerio, excommunicationis sententiam incurrere volumus, à qua eorum nullus ab alio, quàm à Romano Pontifice pro tempore existente, nisi in mortis articulo, & quoad eos, qui pecunias, vel aliud quidpiam præmissorum occasione perceperint, etiā prauia restitutione integrè pecuniarum eiusmodi occasione perceptarum absolui possit, aut debeat.*

An autem ob huiusmodi actiones hoc tertio loco expressas statim incurratur excommunicatio, non secuta sponsione, patet ex sępius alibi dictis non incurri; quia sunt accessoriæ. Idem dicendum censeo de secunda actione, seu potius omissione, quæ consistit in permissione huiusmodi sponsionum: huiusmodi enim omissio contingit, dum non impeditur actio, quæ alioquin impedienda fuisset.

6 Paruitas materiæ videtur ab hac censura excusare.

6 An autem paruitas materiæ ab hac censura excuset, patet ex regulis generalibus excusare, vt etiam in simili docui de datis, vel promissis pro gratia, vel iustitia in Romana Curia obtinenda.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Enumerantur personæ quæ huic excō. municationi subiiciuntur.

7 SVbiectum istius excōmunicationis sunt omnes, & singuli, contra præfatam Bullam delinquentes: dispositio enim generalissima est, vt apertè cōstat ex verbis textus in prima propositione relatis.

Nonnullæ difficultates circa pœnas, quæ in hac Bulla ponuntur, hic explicari possent. Verùm, quia textus satis clarus est, & huiusmodi difficultatum solutio facilè colligitur ex regulis generalibus, traditis *de censuris in genere, de legibus, & de alijs censuris in particulari*, diutius hic non insistam.

8 Absolutio an valida sit nondum facta restitutione.

8 Solùm mihi dubium suboritur primò, vtrùm is, qui pecuniam occasione sponsionum accepit, validè absoluatur in articulo mortis, aut ab habente priuilegium absoluendi, etiamsi nondum restituerit ea, quæ causa sponsionum accepit.

Respondendum mihi videtur validè absolui posse, modò pœnitens intentionem habeat restituendi quamprimum commodè poterit. Ratio est, tum quia non irritatur absolutio aliter impensa: tum quia ablatiuus ille absolutus (etiam præuia restitutione integra pecuniarum huiusmodi occasione perceptarum) non importat conditionem necessariam, sed præceptum, quo admonetur confessarius de eo, quod curare tenetur. Ita Azor in fortioribus terminis 3. *parte libr.* 11. *cap.* 20. *dub.* 2. vbi asserit ex consuetudine non adesse obligationem restituendi lucrum acceptum, quia consuetudo in hac parte derogauit Bullæ. Filliucius verò *tract.* 37. *cap.* 2. *quæsito* 7. negat adesse consuetudinem non restituendi, & Bullam Gregorij etiam in hac parte esse in viridi obseruantia. Vide quæ tradidi *de censuris in genere disp.* 1. *quæst.* 3. *punct.* 9. *num.* 3. cum Sanchez, Auila, & aliis.

Secundò dubium est, vtrùm huiusmodi sponsiones præcisa Ecclesiæ prohibitione licitè fiant, & pretium ea occasione acceptum retineri possit.

Respondeo licitas esse, & pretium retineri posse præcisa prohibitione, vt benè Azor 3. *part. lib.* 11. *cap.* 20. & Filliucius *tract.* 37. *c.* 2. *quæsito* 7. Ratio est, quia huiusmodi sponsiones sunt de re dubia & incerta, & hoc verum videtur, etiamsi alter spondentium audierit à secretario consanguineo, vel amico fidelissimo Summi Pontificis, illum, de cuius creatione sponder, creandum esse Cardinalem, aut etiam si aliam diligentiam adhibuerit ad hoc certò sciēdum. Ratio est, tum quia sponsio adhuc dicitur esse de re dubia, vtpote pendente à libera Summi Pontificis voluntate: quæ ambulatoria est, & sæpè mutari solet: tum quia notum est spondentibus magnam adhiberi diligentiam, vt quisque rei veritatem comperiat: ergo nulli fit iniuria in huiusmodi sponsionibus. Imò nonnulli Doctores, quos tacito nomine innuit Azor. 3. *parte lib.* 11. *cap.* 20. *dub.* 5. existimant id verum esse, etiamsi hoc audierit ab ipso Pontifice, vt patet ex rationibus proximè allatis. Oppositum sustinet Azor *loco citato*, quia moraliter certus sum illum creandum esse Cardinalem, quem Summus Pontifex mihi asseruit se velle in numerum Cardinalium cooptare, nec Summi Pontificis voluntas adeò facilè mutari soleat.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra eos, qui litteras, scriptum, nuntium, notam, aut signum ad existentes in conclaui mittunt, vel recipiunt, vel è contra.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur, & innuitur locus, in quo alibi explicata fuit.

1 ISta excommunicatio lata fuit à Pio V. in Bulla 63. quæ incipit, *in eligendis*, in cuius explicatione hic detineri nolo, cum eam sufficienter explicauerim *in quæst. præcedenti puncto* 34. occasione alterius excommunicationis non reseruatæ, latæ contra secretò alloquentes Cardinales in conclaui existentes.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra habentes litteras Apostolicas falsas, si intra viginti dies illas non destruant, vel non resignent.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 PErspicuum est falsificantes litteras Apostolicas contrahere excommunicationem, non solùm *in cap. ad falsariorum, de crimine falsi*, verùm etiam in Bulla Cœnæ, vt fusè explicaui *disp.* 1. *quæst.* 7. per totam. Quamobrem de illa hic ampliùs agendum non est, sed de illa disseremus, quæ ab Episcopo imponenda est, iuxta *cap. dura, de crimine falsi*, vbi Summus Pontifex statuit Episcopis, vt excommunicationem ferant contra eos, qui litteras Apostolicas habent, nisi infra viginti dies destruant, vel resignent.

2 Habentes litteras Apostolicas falsas non incurrunt excommunicationem Summi Pontificis, sed Episcopis reseruatur: tamē illius excommunicatio est à iure communi.

2 Aduertendum igitur est in præcitato cap. non imponi excommunicationē à Summo Pontifice, sed mandari Episcopis, vt eam ferant contra retinentes falsas litteras Apostolicas; ita vt si eas non destruant, vel non resignent intra viginti dies, subiiciantur excommunicationi, quæ Summo Pontifici reseruata remaneat.

Ex quo licet inferre huiusmodi excommunicationem non esse à iure communi, sed ab Episcopo, ex præscripto iuris communis; reseruationem verò esse à iure communi, ex suppositione excommunicationis ab Episcopo latæ. Ob id ista excommunicatio recensetur inter excommunicationes à iure communi reseruatas.

Hoc posito duo breuiter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

3 Assignatur materia istius excōmunicationis.

3 MAteria istius excommunicationis est omissio destruendi, vel resignandi litteras Apostolicas falsas intra viginti dies, postquam quis cognouit se tales litteras habere; modò tamen ab Episcopis lata sit excommunicatio contra habentes huiusmodi litteras falsas. Hæc propositio clarè constat ex verbis prætitatis *cap. dura, de crimine falsi*, vbi sic habetur. *Statuimus, vt generalem excommunicationis sententiam promulgetis, quam per singulas parochias faciatis frequentius innouari. Quòd si quis falsas litteras se habere cognoscit, infra viginti dies litteras illas aut destruat, aut resignet, si pœnam excommunicationis voluerit euadere, quam, nisi forsan in mortis articulo, sine speciali mandato nostro à quoquam nolumus relaxari, nec etiam, si præsumpta fuerit contra hoc absolutio, quidquam habeat firmitatis.*

Hinc patet Filliucium *tract.* 15. *cap.* 2. *quæsito* 4. *n.* 50. nimis obscurè locutum fuisse, asserendo materiam istius excommunicationis esse perseuerantiam in excommunicatione Episcopi post viginti dies.

4 Litteræ Apostolicæ falsæ, cui consignandæ sint, vt excommunicatio euitetur.

4 Sed modò dubium est primò, cuinam consignandæ sint litteræ, vt excommunicationis pœna euitetur.

Respondeo resignari posse ministris Papæ, vel etiam Episcopo loci, aut etiam confessario, ne periculum grauis damni incurratur. Ob id glossa hic *verbo, resignet*, dicit resignandum esse illi, qui possit prodesse, & non obesse: caueat tamen, ne illas alicui resignet, qui illis abusurus sit; hic enim non diceretur resignare, iuxta mentem Summi Pontificis, qui prædictarum litterarum destructionem, vel resignationem præcipit, vt abusus euitetur.

5 Tempus viginti dierum, quibus elapsis excommunicatio incurritur ab eo, qui litteras Apostolicas falsas detinet, à quo die computari debeat.

5 Secundò dubium est, à quo tempore computandi sint viginti dies, quibus elapsis excommunicatio reseruata incurritur.

Respondeo computandos esse à die, qua quis cognoscit se falsas litteras habere: suppositā tamen excommunicationis promulgatione facta ab Episcopo. Sed de hac re satis in præcedentibus, vbi etiam explicaui, an dies termini computandus sit.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Assignatur subiectū istius excōmunicationis.

7 Litteras Apostolicas falsas apud se habentes excommunicationem incurrunt, etiamsi ipsi eas non impetrauerint.

6 SVbiectum istius excommunicationis sunt illi, qui falsas litteras Apostolicas habent, & infra viginti dies illas non destruunt, vel non resignant. Hæc propositio patet ex verbis textus, à me iam relatis.

7 Sed modò dubium est primò, vtrùm omnes, qui falsas litteras apud se habent, afficiantur hac excommunicatione, etiamsi eas ipsi non impetrauerint.

Respondet Sayrus *lib.* 3. *cap.* 29. *n.* 3. eum, ad cuius manus præfatæ litteræ casu peruenerunt, non affici excommunicatione.

Filliucius verò *tract.* 15. *c.* 2. *quæsito* 4. *n.* 50. existimat illos subiici excommunicationi, qui falsas litteras à Sede Apostolica impetrarunt. Ratio ipsius hæc esse potest, quia textus in præcedentibus verbis loquitur de impetrantibus litteras Apostolicas.

Ego verò censeo illos omnes, qui præfatas litteras habent, elapsis 20. diebus incidere in excommunicationem, (modò promulgata sit ab Episcopo,) etiamsi dictas litteras non impetrauerint, & hoc verum est saltem dum præfatæ litteræ inseruire possunt ad effectum in ipsis expressum. Ratio est, quia Summus Pontifex indistinctè loquitur de habentibus litteras, ibi, *quòd si quis falsas litteras se habere cognoscit*; non autem dicit, se impetrasse cognoscit, & hic canon, seu secunda istius canonis pars, distincta est à præcedente, in qua sermo est de volentibus litteras à Sede Apostolica impetrare. Secus dicendum est de habente apud se litteras falsas, quæ iam euanuerunt, nec ad vsum in ipsis expressum inseruire possunt, perinde enim est, ac si non haberet, vt in simili docui in expositione Bullæ Cœnæ *q.* 7. *puncto* 3. *n.* 2.

2 Litteras Apostolicas falsas habẽtes afficiuntur excommunicatione Papæ teseruata. etiamsi ipsi in sententia excommunicationis nominatim non exprimantur.

8 Secundò dubium est, vtrum habentes litteras Apostolicas falsas afficiantur excommunicatione istius cap. reseruata Papæ, etiamsi in sententia excommunicationis ipsi nominatim non exprimantur.

Respondeo affici, quia satis est, vt Episcopus tulerit generalem sententiam excommunicationis contra habentes falsas litteras Apostolicas, easque non destruentes, vel resignantes infra viginti dies, postquam cognouerint se tales litteras habere: in textu enim dicitur, *statuimus, vt generalem sententiam promulgetis.* Ita Suarez *disp. 22. sect. 2. num. 3.* & Filliucius *loco cit. num. 51.* Hoc pacto explicandi sunt Panormit. *in cap. dura, num. 8.* Sayrus *loco cit. num. 3.* & alij arbitrantes non affici excommunicatione, nisi Episcopus specificè excommunicationem contra ipsum tulerit, id est, nisi excommunicationem tulerit specificè contra habentes falsas litteras Apostolicas.

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra eos, qui in litteris Apostolicis, vt illarum expeditionem gratis assequantur, fingunt se nepotes, fratres, aut familiares, continuos commensales Cardinalium, aut aliorum, quorum litteræ ex priuilegio, vel consuetudine gratis expediri solent.

1 Refertur textus in quo ista excõmunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio edita fuit priùs ab Innocentio VIII. in Bulla 9. in ordine, & incipit, *cùm sicut.* Deinde à Leone X. in Bulla 28. quæ incipit, *Inhærendo vestigijs*, confirmata fuit, & extensa ad officiales procurantes seu permittentes huiusmodi fictionẽ, adiecta simul contra huiusmodi officiales suspensione per annum à perceptione emolumentorum sui officij, vt patet ex verbis Bullæ eiusdem Leonis, ibi, *Nos igitur fraudibus, & deceptionibus huiusmodi, prout nostro incumbit officio, de remedio opportuno prouidere volentes, motu proprio, & ex certa nostra scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnes, & singulos cuiuscumque status, gradus, vel conditionis fuerint, & quocumque nomine nuncupentur, qui se Vicecancellarij, aut aliorum Cardinalium, vel Abbreuiatorum, seu scriptorum eorumdem, aut aliarum personarum quarumcumque ex qualitatibus, & priuilegijs, siue ex antiqua consuetudine huiusmodi litteras ipsas in toto, vel in parte gratis expedire solent, nepotes, fratres, aut familiares, & continuos commensales in eisdem litteris, & iam motu proprio concessis nominauerint, si reuera tales nepotes, aut fratres, vel familiares continui commensales non fuerint. Nec non officiales præmissa fieri procurantes, seu nisi per Romanum Pontificem pro tempore existentem (articulo mortis excepto, ac debita satisfactione præuia) absolui possint, auctoritate Apostolica per præsentes innodamus, eosq; excommunicationis sententiam huiusmodi in dictum euentum ex nunc, prout ex tunc, & è contra, incurrisse declaramus, & pro talibus publicè iudicari mandamus. Ac ipsos officiales procurantes, seu permittentes huiusmodi à suorum officialium perceptione emolumentorum per annum continuum vltra alias pœnas, quas propterea incurrent, omnino suspendimus.*

Ex quibus verbis facilè colligitur, quænam sit materia istius excommunicationis, & quòdnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis in duplici actione consistit.

Prima actio est mentiri personam, fingendo se fratrem, nepotem, vel familiarem continuum, commensalem in litteris Apostolicis. Qui verò se fingeret consanguineum in tertio, vel quarto gradu, aut affinem, vel etiam familiarem, sed non continuum commensalem, non incideret in hanc excommunicationem; quia verba legis non sunt extendenda vltra propriam ipsorum significationem. Quis autem dicendus sit familiaris continuus commensalis, patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ *de beneficijs*, & alibi.

Secunda actio respectu officialium, est complicem esse istius fictionis, procurando, aut permittendo. Secus dicendum est, si post factum non reclament, aut non deferant; quia in textu dicitur, fieri procurantes, seu permittentes.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Fingentes se nepotes, vel familiares Cardinalium, aut aliorum, vt litterarum expeditionem gratis assequãtur, subiiciuntur excommunicationi; eidem etiam subiiciuntur officiales complices huius delicti.

3 SVbiectum istius censuræ sunt ipsimet fingentes, vel officiales procurantes, seu permittentes; quia de his sermo est in Bulla, non verò de aliis; propterea si alius cooperaretur huiusmodi delicto, non afficeretur pœna excommunicationis.

Obseruat tamen Filliucius, istam excommunicationem à paucis recenseri, vel quia non est in vsu, vel quia huiusmodi fraus (quod ego facilius credo) hoc tempore vix cõtingere potest, eo quòd litterę gratis non expediantur, nisi clarè cognoscantur ij, qui eas gratis obtinere cupiunt.

PVNCTVM VI.

De excommunicatione lata contra percussores clericorum.

ISta excommunicatio lata est *in cap. si quis suadente diabolo 17. quæst. 4.* in hęc verba. *Si quis suadente diabolo manus violetas in clericum, vel monachum iniecerit, anathematis vinculo subiaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absoluere, nisi mortis vrgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur, & eius mandata recipiat.*

Occasione istius textus explicabo

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones sub excommunicatione prohibeantur.

Secundò quòdnam sit subiectum, seu quænam personæ vinculo istius excommunicationis obstringantur. Qua occasione obiter etiam, vtrum percutiens volentem, seu clericus percutiens seipsum, huic censuræ subiiciatur.

Tertiò, contra quas personas præfatę actiones fieri debeant, vt censura huius canonis incurratur.

Quartò, vtrum iniiciens manus violentas in clericum excusetur aliquando ab hac censura.

Quintò, de istius excommunicationis absolutione disseram.

De his singulis agam in hoc puncto in quinque sectiones diuiso; quamuis enim puncta indiuisibilia sint, inquit Aristoteles, nostra tamen puncta diuidi, & secari possunt, quia sæpe magnam habent latitudinem.

SECTIO I.

Quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones sub excommunicatione prohibeantur in hoc textu.

1 Assignatur materia istius excõmunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hoc canone expressæ, quarum vna est principalis, aliæ accessoriæ. Principalis est iniuriosè iniicere manus violentas in clericum, vel monachum, vt patet ex illis verbis, *Si quis violentas manus in clericum, vel monachum*, &c.

Actiones accessoriæ sunt primò, mandare huiusmodi manuum iniectionem, seu percussionem.

Secunda, consilium, auxilium, vel fauorem ad huiusmodi percussionem præbere.

Tertia, ratam habere, vt istæ actiones ritè percipiantur; singulas in sequentibus §. §. explicabo.

§. I.

In quo explicatur materia, seu actio principalis istius excommunicationis.

MAteriam principalem istius excommunicationis dixi esse violẽtam, & iniuriosam manuum iniectionem; hic modò explicandum est, quid nomine violentæ iniectionis manuum intelligatur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Iniectio manuum violenta quid significet.

1 NOmine *violentæ iniectionis manuum* intelligitur actio externa iniuriosa, violenta, consistens in facto, seu opere, & contingens personam Ecclesiasticam.

2 Enumerantur conditiones requisitæ ad incurrendã excommunicationem ob violentã manuum iniectionẽ.

2 Ex quo licet inferre tres conditiones requiri, vt huiusmodi actio sit materia excommunicationis.

Prima, vt sit actio violenta, hoc enim significant illa verba textus, *manus violentas iniecerit.* Nomine autem *iniectionis manuum* intelligitur quælibet percussio, & vis iniuriosa, siue fiat manibus, siue pedibus.

3 Percussio cur violẽta manuum iniectio nũcupetur.

3 Dicitur autem *manus violenta*, desumpta denominatione à manu, quæ est instrumentum consuetum, per quod vis iniuriosa inferri solet, vt benè Suarez *disput. 72. sect. 1.* Reginald. *lib. 3. numer. 205.* & alij communiter.

Secunda conditio est, vt actio iniuriosa attingat clericum, vt colligitur ex illis verbis textus, *in clericum, vel monachum.* Quamobrem afficiens clericum verbis contumeliosis, excommunicationem non incurrit; quia hæc non est actio violenta, attingens clericum. Item qui conatus est percutere, sed non percussit, non incidit in excommunicationem: tum quia non adest actio contingens clericum: tum quia punitur in hoc canone violenta manuum iniectio, non autem conatus; & verba, præsertim in materia pœnali, cum effectu accipienda sunt. Necesse tamen non est, vt persona clerici immediatè attingatur, sed sufficit mediatè: vt si actio violenta, & iniuriosa fiat circa rem adhærentem clerico, seu deferentem, vel continentẽ clericum, vt si fræno violenter detineatur equus, cui clericus insidet, aut si ostium cubiculi claudatur, ita vt clericus inde exire nequeat, vel non sine magno dedecore: hæc enim censetur grauis iniuria in corpus, ex communi Doctorum sententia, vt patebit ex rationibus proximè adducendis.

Tertia conditio est, vt actio violenta, & iniuriosa sit mortaliter peccaminosa. Ratio est, tum quia in textu dicitur, *suadente diabolo:* tum quia excommunicatio non incurritur, nisi ob mortalem culpam, neque sufficit, vt procedat ab actu interno mortali, sed requiritur, vt actus ipse externus sit capax mortalis culpæ; nisi enim grauis culpæ capax sit, non potest graui pœna puniri.

4 Percussio leuis & non sufficiens ad mortalem culpam non subiicitur excommunicationi.

4 Ideo qui clericum percutit ita leuiter, vt actus exterior, omnibus consideratis, non censeatur sufficiens ad mortalem culpam, non afficitur excommunicatione, quamuis mortaliter peccauerit in intẽtione, intendens grauiter percutere, seu grauem iniuriam inferre.

Ex opposito, qui leuiter percutit clericum, ita tamen, vt illa percussio censeatur valdè iniuriosa clerico, incurrit excommunicationem, vt accidit, quando quis conspuit in clericum, aut virga percutit, aut illum includit in carcere, vel in alio loco, à quo non possit exire sine dedecore, & pudore: nam hæc actio censetur grauiter violẽta clerico, & est mortaliter peccaminosa. Ita Suarez *loco citato numero 26.* Filliucius *numero 17.* Coninchus *numero 165.* Reginald. *lib. 1. num. 206.* & alij communiter.

5 Rapiens aliquid è manibus clerici per vim, aut inferens violentiam rebus clerico adhærentibus, excommunicationem incurrit.

5 Ex dictis sequitur primò, illum esse excommunicatum, qui rem aliquam violenter eripit è manibus clerici, aut violentiam facit rebus adhærentibus clerico, e. g. violenter iniiciendo manus in frænum equi, cui clericus insidet, aut lacerando vestem clerici, aut feriendo equum, aut frangendo frænum equi, dum clericus eo vtitur, &c. aut ita insequendo clericum, vt cogatur se præcipitem dare in fluuium ad se eripiendum è manibus insequentis. Secus si clericus cadat inter fugiendum; tunc enim insequens non ligatur excommunicatione, eo quòd huiusmodi casus per accidens sequatur, nec illi imputetur, nisi fortè eum præuiderit. Ita Syluester *verb. excommunicatio 6. numero 5.*

6 Venenum clerico propinans ligatur excõmunicatione.

6 Secundò illum esse excommunicatũ, qui occidit clericum per cibũ, vel potum veneno infectum: nam huiusmodi actio ita est violenta, vt dissoluat compositum, & est magis violenta, & iniuriosa, quam sit iniectio alapæ, aut pugneris, aut saliuæ. Ita Ludouicus Besa *1. parte casu 14. folio mihi 204.* Molina *tract. 3. disp. 51.* Suarez *disputat. 5. sect. 1. numer. 13. & 15.* Filliucius *tract. 11. cap. 5. quæsito 3. ad finem num. 126. & tract. 15. cap. 1. quæsito 5. num. 20.* & alij communiter, contra Auilam *2. part. cap. 5. disp. 3. dub. 12.* vbi pro se citat Emmanuelem Sa, & alios. Existimo tamen

men contra Suarez, & Filliucium, hanc censuram non incurri, antequam venenum operari incipiat: nam antea non aderat actio violenta; cùm venenum sine vlla vi exhibitum fuerit, vt suppono. Secus dicendum videtur de moniali grauida, quæ sibi propinat potionem mortiferam fœtui: nam ista actio censetur violenta fœtui, non ipsi moniali, nec videtur iniuriosa statui Ecclesiastico, consequenter ex hoc titulo non incurrit excommunicationem. Ex decreto verò Sixti V. & Gregorij XIII. incurrit excommunicationem, si fœtus erat animatus, vt explicaui *quæst. præcedenti.* Ita Sayrus *lib. 3. c. 23.* Auila *2. part. cap. 5. disp. 3. dub. 12.* Molina *disp. 51. num. 4.* & alij.

7 Surripiens clam crumenam clerico, aut dormienti vestibus spolians, non ligatur excommunicatione.

7 Tertiò illum non esse excommunicatū, qui clam furatur crumenam clerico, aut illum dormientem vestibus spoliat, aut præscindit cingulum, quo cingitur: nam istæ actiones non videntur violentæ. Ita Emmanuel Sà *de excommunicationibus Papæ reseruatis numero 2.* Sayrus *loco citato num. 26.* Reginaldus *num. 208.* Suarez *disputat. 22. sect. 1. num. 32.* Filliucius *tract. 15. cap. 1. num. 20.* Coninchus *disp. 14. dub. 15. num. 166.* vbi cum Innocentio id ampliat, etiamsi ob id clericus domi postea commorari cogatur ob priuationem vestium: id enim per accidens ex illo facto sequitur. Secus dicendum est de eo, qui violenter detinet clericum, vt illum vestibus, aut pecuniis spoliet: tunc enim re vera dicitur manus violentas in clericum iniicere.

8 Clerici vestes lacerās nō incurrit excommunicationem quoties illę vestes clerico non adhærent.

8 Quartò illum non incurrere excommunicationem, qui lacerat vestes, vel alias res, quæ clerico non adhærent: tunc enim non videtur violentiam clerico inferre. Ita Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 51.* Suarez *loc. cit.* Filliucius *num. 18.* & alij communiter.

9 Detinens, vel detineri curans clericū in domo, vel custodia, excommunicationem incurrit.

9 Quintò iudicem sæcularem incidere in excommunicationem, detinendo, vel curando clericum detineri in custodia, vel in domo, aut ponendo custodes ad domum, qui clericum exeuntem capiant, ita vt clericus non possit liberè exire: nam hoc modo censetur violentiam in clericum inferre per se, vel per alium; qui autem violentiam clerico infert per se, vel per alium, maiorem incurrit excommunicationem, vt constabit ex dicendis *punct. 2.* Ita Nauarrus *c. 27. n. 77.* Philiarchus *loco citato*, Sayrus *lib. 3. cap. 26. numero 13.* Suarez *disputat. 22. sect. 1. num. 29.* Filliucius *tract. 14. cap. 1. quæsito 5. num. 17. & 32.* Coninchus *num. 165.* & alij.

10 Iniuriis clericum afficiens nō ligatur excommunicatione.

10 Sextò illum non esse excommunicatum, qui verbis, aut etiam factis infert iniuriam clerico absq; violenta manuum iniectione in clericum, vt accidit, quando quis iniuriis afficit clericum, sed illum non percutit.

11 Clericum qui è fundo exire cogit per metum absque vlla vi non incidit in excommunicationem.

11 Septimò illum non esse excommunicatum, qui per metum absque vlla vi, vel tactu cogit clericum exire è fundo: non enim dicitur manus violentas in clericum iniicere, cum solis verbis illum terreat.

12 Sclopum explodens in clericum qui ob terrorem ex hac vita decedit, excōmunicationem incurrit, etiamsi pila eum non attingat.

12 Similiter non videtur excommunicatus, qui obsidet castrum, aut domum, non vt faciat iniuriam clerico ibi existenti, sed vt iustè obtineat illud castrum; deficit enim tertia conditio. Ita Sayrus *loco citato numero 13.* Suarez *disputat. 22. sect. 1. numero 30. & 31.* Molina *loco citato disput. 51. num. 1.* & alij.

13 Octauò illum subiacere excommunicationi, qui sclopum explodit in clericum, qui ob terrorem moritur, quamuis pila ne leuiter quidem tactus, vel læsus fuerit: hæc enim censetur actio violenta, & iniuriosa in clericum. Ita Filliucius *num. 17. vers. 3.* & alij, quos in simili retuli *de irregularitate.*

Obiicies, insequens clericum, qui præ timore fugit, non incurrit excommunicationem, ob huiusmodi insecutionem; ergo neque eam incurrit, qui sclopum explodit, sed clericum non attingit, etiamsi clericus strepitu bombardæ, seu sclopi perterritus moriatur.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia clericus fugiens nullam vim patitur ab insequente, sed ipse, apprehensione damni futuri, seu possibilis fugam arripit. Hoc tamen intellige modò clericus nullam ob huiusmodi fugam vim ab extrinseco patiatur, vt dictum est *illatione prima*; strepitus verò bombardæ attingit ipsum clericum, eique violentiam infert, experientia teste; consequenter sufficit ad excommunicationem incurrendam, quoties inde notabilis læsio clerico sequitur.

13 Clerici percussio quādonam sufficiens censeatur ad excommunicationem incurrendam.

Rogabis, vtrum assignari possit aliqua regula, ex qua coniicere possimus, quandónam percussio clerici, seu actio iniuriosa in clericum sit sufficiens ad incurrendam maiorem excommunicationem.

Respondet Caietanus *de excommunicatione cap. 10.* Auila *loco citato dub. 13. casu 3.* Emmanuel Sà *loco cit. num. 2.* & alij posse hanc regulam assignari, quoties actio est tam parua, & leuis, vt illata laico non videatur esse peccatum mortale, nam sufficit ad incurrendam excommunicationem. Qua de causa ab aliquibus DD. regulariter excusantur pueri initiati prima tonsura, qui se pugno petunt, & sanguinem è naribus eliciunt in parua quantitate.

Sed hanc regulam meritò negat esse simpliciter veram Suarez *loco citato sect. 1. num. 27.* nam dari potest casus, vt actio, quæ leuis est respectu laici, censeatur grauis, & valdè iniuriosa respectu clerici; ideo iudicio prudentis viri standum est in iudicanda grauitate actionis iniuriosæ.

Quare mihi dicendum videtur cum Molina *disput. 51. numero 8.* & Coninchо *disput. 14. dub. 15. num. 168.* quoties actio, est iniectio manus violentæ, arbitrio prudentis viri, secluſa excommunicatione, esset sufficiens ad peccatum mortale, eamdem esse sufficientem ad incurrendam excommunicationem positam ob violentam manuum iniectionem in clericos, hæc enim supponit peccatum mortale.

Ex quo sequitur clericos impuberes inter se rixantes, seque percutientes non incurrere excommunicationem, quoties illa actio attenta qualitate personarum, & quantitate nocumenti non pertingit ad culpam mortalem. Hac de causa pueri sæpe possunt ab excommunicatione excusari, eo quòd illorum percussio regulariter non reputetur grauiter iniuriosa inter huiusmodi personas, vt patet ex *cap. 1. de sent. excom.* Ita Molina *loco cit. n. 8.* Filliucius *num. 26.* Auila *loco citato*, Coninchus *num. 190.* & alij.

§. II.

In quo explicatur materia minus principalis, seu actiones accessoriæ, ob quas huius canonis excommunicatio incurritur.

ACtiones accessorias diximus esse mandatum, consilium, fauorem, & ratihabitionē, vel etiam omissionem in impedienda percussione, dum ad eam tenemur ex iustitia impedire: de his singulis agendum est in sequentibus propositionibus.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Clerici percussionē consulens, aut mandans, ligatur excommunicatione.

1 COnsilium & mandatum, quo quis consulit, aut tacitè, vel expressè mandat clerici, vel monachi percussionem, subiicitur huic excommunicationi, secuta tamen percussione. Ratio desumitur ex *cap. quanta, de sent. excommunic.* vbi habetur, non solum eos subiici huic excōmunicationi, qui percutiunt, verum etiam, qui consentiunt. Is autem proculdio consentit, qui consilium, aut mandatum præbet ad percutiendum. Ita Nauarr. *cap. 27. num. 51.* Sayrus *lib. 3. cap. 26. nume. 22.* Suarez *disp. 22. sect. 1. num. 55.* Auila *2. p. cap. 5. disp. 3. dub. 6.* Molina *tom. 4. disp. 52. num. 2.* Syluester *verbo excommunicatio 7. num. 24.* Filliucius *tract. 15. cap. 1. quæsito 7.* Coninchus *disputatione 14. dub. 15. num. 171.* Reginald. *num. 215.* & alij communiter. Hoc tamen intelligitur cum duplici limitatione.

2 Percussionem clerici consulens, aut mandans, non ligatur excommunicatione, nisi sequatur percussio.

2 Prima est, modò sequatur percussio, vt colligitur, tum ex *cap. mulieres, §. vltimo, de sententia excommunicationis.* tum quia istę sunt actiones accessoriæ; ob actiones autem accessorias non incurritur excommunicatio, nondum secuta actione principali, quia in odium ipsius prohibentur.

3 Item consulens, vel mandans clerici percussionem non ligatur excōmunicatione, nisi consilio, vel mandato persluxerit in percussionem.

3 Secunda est, modò consilium, vel mandatum re vera influxerit in percussionem. Ratio est, tum quia ad incurrendam censuram requiritur effectus prohibitus sub censura, tum quia Concilium, & mandatum prohibentur, quatenus sunt causa percussionis.

4 Quæres vtrùm ista excommunicatio incurratur ab eo, qui mandauit percussionem clerici, sed postea pœnitentia ductus reuocauit mandatum, qua reuocatione non manifestata mandatario, adhuc secutus est mandati effectus.

4 Clerici percussionē mandans incurrit excommunicationem, etiamsi conatus fuerit mandatum reuocare, sed re ipsa non reuocauerit.

Respondeo incurri: nam mandans reuera censetur suo mandato causa efficax percussionis; consequenter etiam tenetur ad restitutionem omnium damnorum; quamuis curauerit reuocationem mandati innotescere mandatario, cui re ipsa non innotuit. Ita Lessius *lib. 2. de iustitia cap. 13. dub. 3. num. 17.* Molina *loco citato num. 3.* Coninchus *num. 176. & seqq.* Reginald. *num. 116.* & alij, quos in simili retuli *de irregularitate*, vbi etiam disserui, vtrùm mandans, vel cōsulens reuocato mandato, vel consilio contrahat excommunicationem, si reuocatio peruenit ad aures mandatarij, vel eius, cui datum est consilium.

5 Clerici percussionē mandans ligatur excommunicatione, etiamsi in gratia existat dum mandatarius mandatum exequitur.

5 Secundò dubium est, vtrùm mandans incurrat excommunicationem, si existat in gratia, dum mandatarius exequitur mandatum, percutiendo clericum.

Respondeo affirmatiuè cum Lessio *loco cit.* Sylueſtro *excommun. 6. quæsito 5.* Reginaldo *n. 216.* & aliis. Ratio est, quia ad incurrendas censuras prærequiritur quidem, & præsupponitur peccatum mortale, non tamen necesse est vt peccatum mortale tunc committatur, quando censura incurritur, sed sufficit peccatum mortale prohibitum sub censura commissum antea fuisse, vt in simili ostendi de peccatis omissionis, *in tractatu de peccatis*, cum multis Doctoribus. Idem in simili docet Suarez *tom. 5. disp. 44. sect. 3. num. 3.* de eo, qui causam dedit homicidij, sed ante secutum effectum mortis egit pœnitentiam sui delicti: hic enim non excusatur ab irregularitate; quia sicut pœnitentia non tollit irregularitatem iam contractam, ita neque facit in prædicto casu, ne contrahatur.

6 Percussionem clerici mandans, vel consulens, aliquādo ligatur excommunicatione etiamsi ea non ligetur executor, & è contra.

6 Tertiò dubium est, vtrùm dari possit casus, in quo consulens, vel mandans percussionem incurrat excommunicationem; eam verò non incurrat executor, vel è contrà.

Respondeo affirmatiuè, vt accidit quando executor ignorat inuincibiliter illum, quem percutit, esse clericum, aut inuincibiliter ignorat, latam esse excommunicationem. Ita Molina *loco cit. disp. 52. n. 9.* & alij. Ratio patet ex dictis de causis excusantibus à censuris in cōmuni.

Plura de mandante, & consulente percussionem hic dici possent, verùm quia hæc sufficienter colliguntur ex dictis *de restitutione*, & *de irregularitate*, ibi videri possunt.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Percussionem clerici permittens ligatur excommunicatione dū obstare tenebatur ex sola charitate.

7 OMissio, qua quis non obstat percussioni clerici, non subiicitur excommunicationi, dum is, qui non obstat, ex sola charitate obstare tenebatur, etiamsi re ipsa posset obstare, & peccet non obstando. Ratio est, tum quia illi, qui non obstat, cùm teneatur ex sola charitate obstare, non imputantur cetera damna, nec iniunguntur aliæ pœnæ; ergo neque debet iniungi, & imputari pœna excommunicationis: tum quia hoc non est in iure expressum; tum quia excommunicatio lata est ob actionem, non verò ob omissionem. Et hoc verum est etiamsi non obstet propter odium, & prauum affectum: non enim punitur prauus affectus, sed opus externum, vel eius omissio sub censura prohibita. Ita Philiarchus *loco cit.* Nauarrus *num. 78.* Coninchus *loco cit. num. 174.* Reginaldus *lib. 4. num. 221.* Henriquez *lib. 14. cap. 12.* Molina *tom. 4. disp. 33. & 52.* Auila *loco cit. dub. 8.* & alij, contra Caietanum *verb. excommunicatio cap. 10.* Suarez *tom. 5. disp. 22. sect. 1. num. 56.* Medinam *C. de restitut. quæst. 7.* Sayrum *loco cit. num. 24.* Filliucium *num. 31.* & alios, quos retuli *de restitut. quæst. 2. punct. 11.*

8 Percussionem clerici permittens incurrit excommunicationē dū eam impedire tenebatur ex iustitia.

8 Neque obstat caput, *quanta*, vbi dicitur, *eos delinquentibus fauere*, interpretamur, qui cùm possint, manifesto facinori desinunt obuiare: nam ille textus aut intelligendus est de præsumptione fori externi, in quo puniendus est qui facilè & absque incommodo potuit impedire, & non impediuit. Aut intelligendus est de aliis pœnis, non verò de excom-

excommunicatione, cùm hęc non incurratur nisi exprimatur ex communi Doctorum sententia. Aut intelligendus est de excommunicatione comminatoria, cùm textus verbis futuri temporis vtatur, ibi, *facientes, & consentientes pari pœna plectendos Catholica condemnat auctoritas.* vbi notandum illud verbum, *plectendos*, quod est futuri temporis, & non significat pœnam ipso iure latam, sed ferendam, & cum versemur in materia pœnali, non est facienda extensio, sed benignior interpretatio sustinenda est. Aut intelligendus est de illo, qui non impediuit, cùm teneretur ex iustitia impedire: nam qui non obstat, cum possit, & teneatur obstare ex officio, seu ex iustitia, incidit in excommunicationem; quia dicitur præstare auctoritatem, illique imputatur percussio, sicut imputantur reliqua damna. Ita Molina *disp.33. membro 5.num.6.* & alij DD. præallegati, & citati *de restitut. loco citato.* Quamquam oppositum etiam in hoc casu non caret probabilitate, dum non consentit, nec auctoritatem præstat, vt supra innui in expositione Bullæ Cœnæ *quæst.2. puncto 3.num.14.* Ratio est, quia excommunicatio lata ob actionem, non incurritur ob omissionem, nec vllus ex facto alterius remanet excommunicatus, nisi particeps sit criminis, aut nisi mandatum, vel auctoritatem præstet, iuxta glossam hic *vers. interpretans, ad finem.* Ex quo patet solum consensum internum non sufficere, nisi aliqua cooperatio in externam percussionem adsit. Et hoc pacto explicandum est caput, *quanto*, citatum.

9 Quinam teneantur ex officio impedire clerici percussionem.

9 Sed modò dubium est, quinam teneantur obstare ex officio.

Respondeo eos teneri, quibus cura demandata est, vt sunt Reges, iudices, & alij superiores. Præterea patres, tutores, heri, pædagogi, Parochi, & alij similes respectu filiorum, & subditorũ, his enim commissa est cura suorum subditorum. Ita Sayrus *lib.3. cap.26. num.24.* Philiarchus *loco cit.* Auila, Filliucius, & alij *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

10 Ratam habens clerici percussionem suo nomine factam incurrit excommunicationem.

10 RAtihabitio, qua quis approbat percussionem clerici suo nomine factam, est materia istius excommunicationis. Pro intelligentia istius propositionis

Aduertendum est, illum dici ratam habere percussionem clerici, qui approbat percussionem clerici factam suo nomine, & contemplatione sui; quamuis approbans non dederit mandatum. Ita Philiarc. *loc. cit.* Suarez *loc. cit. n.55.* Sayrus *loc. cit. n.52.* Molina *disp.52. nu.4. & tom.4. tract.3. disp.33.* Nauar. *loco citato.* Reginald. *num.218.* & alij. Hoc posito probatur allata propositio ex *cap. cùm quis, de sent. excommun. in 6.* vbi hoc expressè habetur, & simul hæc ratio assignatur; quia ratihabitio fictione iuris retrotrahitur, & comparatur mandato; sicut ergo mandans percussionem clerici incurrit excommunicationem, ita ratam habens percussionem incurrit excommunicationem ab eo puncto, quo ratam habet percussionem; cùm enim ante ratihabitionem non commiserit culpam, non est ratio, cur dicamus excommunicationem ab eo contrahi ante ratihabitionem, sed dicendum est contrahi ab eo puncto, quo culpam admittit per ratihabitionem.

11 Ratihabitio percussionis clerici quas conditiones habere debeat vt sufficiens censeatur ad incurrendã excommunicationẽ.

11 Obserua tamen aliquas conditiones requiri ad incurrendam excommunicationem propter ratihabitionem.

Prima est, vt quia ratam habet percussionem clerici, potuerit mandare percussionem eo tempore, quo secuta est percussio. Quapropter approbans percussionem clerici factam eo tempore, quo ipse approbator erat amens, vel infans, non incurrit excommunicationem, quia tunc temporis, quo facta est percussio, non potuit percussionem mandare. Secus si tunc dormiebat: tunc enim facilè poterat à somno excitari, & interrogari, an vellet suo nomine percussionem fieri. Ita Molina *loco cit. n.4.*

Secunda est, vt ratam habeat percussionem per aliquod signum externum, e.g. per verba, aut nutus. Ratio est, quia actus mere internus non subiacet potestati Ecclesiæ; consequenter non potest puniri pœna censuræ, nisi externo signo manifestetur.

Tertia est, vt percussio facta sit nomine ipsius, sciatque illam suo nomine factam esse: quare si de illa gaudeat nesciens factam esse suo nomine, non contrahit excommunicationem, nisi fortè velit illam factam esse suo nomine: nam secundùm proprietatem iuris non dicitur quis ratum habere id, quod non est factum suo nomine, nec dicitur facere suam præteritam actionem, *de regul. iur. in 6.* Ita Nauar. *num.78.* Suarez *loco cit. num.5.* Auila *dub.9.* Sayrus *loco cit. n.25.* Molina *loco cit. n.5.* Filliucius *n.29.* & alij communiter.

SECTIO II.

De subiecto istius excommunicationis.

IN hac sectione tria explicabo.

Primò in genere, quinam subiiciantur excommunicationi, violentas manus in clericos iniiciendo.

Secundò, vtrùm percutiens clericum volentem, & consentientem, in hanc censuram incidat.

Tertiò, vtrùm clericus qui se ipsum percutit, vinculo huius excommunicationis obstringatur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Enumerantur personæ quæ huic excõmunicationi subiiciuntur.

1 OMnes, & singuli, qui clericum, vel monachum percutiunt, aut aliam actionẽ in hoc canone vetitam agunt, in censuram istius canonis incidunt. Ratio est, quia in textu dicitur; *Si quis suadente diabolo manus violentas in clericum, vel monachum iniecerit,* &c. Vbi notanda est illa particula, *si quis*, quæ generalis, & vniuersalis est, vt ex *l. qui filiabus, §.1. ff. de legat.1. & l. si necessarias, §. si annua, ff. de pign. act.* obseruat Tiraquel. *in l. si vmquam, v. omnia, n.40. C. de reuocand. donat.* quem citat & sequitur Barbosa *dict.322. ad finem.*

2 Percutiens clericum excommunicationem incurrit etiamsi impubes sit.

2 Hinc sequitur omnes homines baptizatos doli capaces subiici huic censuræ, siue sint puberes, siue impuberes; siue sint laici, siue sint clerici, etiam in maxima dignitate constituti, excepto Papa; siue sint superiores, siue inferiores, modò superiores id non agant ex officio, seu causa correctionis, vt constabit ex infrà dicendis *de causis excusantibus.*

3 Femina percutiens clericum, aut cooperans, excõmunicationem incurrit.

3 Idem valet in feminis percutientibus, aut alia ratione concurrentibus ad clerici, vel monachi percussionem. Ratio est, quia dictio, *si quis*, non solum complectitur masculinum; verùm etiam femininum, argum. *l. cum filius, ff. de vulgar. & pupil.* Bertazol. *in l. si quis. C. de transact.* Bartol. & alij apud Gratum *dict.250. n.1.* & apud Barbosam *loco cit.*

4 Clerici percussionẽ mandans ligatur excõmunicatione, etiamsi collegium, vel vniuersitas sit.

4 Idem dicendum est de collegio, vel vniuersitate, quæ clerici percussionem mandaret. Quamuis enim dictio, *si quis*, personam veram, & non fictam, qualis est communitas, & collegium, comprehendat, ex Bertazolio *loco cit. num.145.* & Barbosa *loco citato, n.1. & 2.* nihilominus singuli de communitate, delicto cooperantur, afficiuntur excommunicatione, vt sic enim sunt personæ singulares.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Percutiens clericum volentem non consentiente incurrit excommunicationem quoties percussio est iniuriosa.

5 PErcutiens clericum volentem, & consentientem, incurrit excommunicationem, quoties percussio est iniuriosa. Ratio est, tum quia excommunicatio incurritur propter percussionem clerici iniuriosam: tum quia sic expressè habetur *in cap. contingit, de sent. excommunic.* & *ibi* DD. communiter, quos sequitur Auila *loco cit. dub.12.* Suarez *disput.22. sect.1. num.58.* Sayrus *lib.3. cap.26. num.18.* Caietanus *verb. excommunicatio cap.10.* Coninchus *disput.14. dub.15. numero 168.* Filliucius *tractat.15. cap.1. quæsito 7. numero 38.* Reginaldus *libr.1. nume. 222.* & alij.

Dices, volenti, & scienti non fit iniuria; ergo percutiens clericum consentientem, & volentem, non incurrit excommunicationem, eo quòd percussio non videatur illi iniuriosa.

Respondeo non fieri iniuriam consentienti, quando consentiens consentit in iis, in quibus potest consentire; clericus verò in hoc casu non potest consentire, cum priuilegium de non percutiendo clerico sub pœna excommunicationis, concessum sit toti ordini, & statui clericali, cui persona priuata, qualis est vnus clericus, non potest præiudicare, & cedere: nam persona priuata non potest cedere priuilegio concesso communitati, aut toti alicui ordini, vt patet ex dictis *de priuilegijs*; cùm ergo clericus non possit cõsentire in sui percussionem, eo quòd ipsius percussio vergat in damnum aliorum, sequitur percutientem clericum consentientem, facere illi iniuriam, & subiacere excommunicationi, vt habetur *in dicto cap. contingit, de sent. excommunic.* Deinde etiamsi daremus percutientem clericum consentientem non facere illi iniuriam, nihilominus facit iniuriam statui clericali, & Ecclesiastico: excommunicatio autem non solum incurritur, quando fit iniuria clerico, sed etiam quando fit iniuria statui Ecclesiastico, vt dicitur *in cap. contingit, citat.* sicut peccatum homicidij non solum committitur, quando fit iniuria occiso, sed etiam quando fit iniuria Reipublicæ, etiamsi occisus forte consentiat in sui necem, vt patet ex dictis *de restitutione quæst.2.* Ita Suarez *to.5. disputat.22. sect.1. num.58.* Sayrus *loco citato num.19.* Coninchus *loco citato*, Filliucius *numero 33.* & alij communiter, quos retuli *de restitut. quæst.2. puncto 5.*

Ex quo sequitur iudicem in custodia detinentem clericum consentientem, aut illum verberantem, subiacere excommunicationi, quia facit iniuriam statui Ecclesiastico.

6 Clericus consentiens in sui percussionem excommunicatus est.

6 Quæres, vtrum ipse clericus consentiens in sui percussionem sit excommunicatus.

Respondeo non esse ipso facto excommunicatum, sed excommunicandum, vt patet ex *cap. contingit, cit.* vbi habetur verbum, *excommunicetur*, quod est verbum futuri temporis indicans censuram ferendam, non verò ipso iure latam. Ita Suarez *loco citato num.57.* Nauarr. *cap.27. nu.77.* Filliucius *quæsito 7. num.33.* Reginaldus *lib.1. num.222.* vbi hoc valere ostendit, etiamsi consentiat se pluribus actibus successiuis percuti; non enim incurrit excommunicationem *cap. si quis suadente*, cum Summus Pontifex *in cap. contingit, cit.* dicat excommunicandum: neq; incurrit excommunicationem latam in participantes in crimine criminoso; quia illi omnes actus successiuè facti reputantur vna percussio, vnus actus: excommunicatio autem ob participationem in crimine criminoso supponit contractam excommunicationem ab eo, in cuius crimine participat. Ita Sayrus, Auila, & alij *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 Clericus percutiens seipsum excommunicatus est.

7 CLericus se ipsum percutiens maiorem incurrit excommunicationem. Ratio est, quia huiusmodi percussio est iniuriosa statui clericali, cui persona priuata non potest cedere: excõmunicatio autem incurritur propter percussionem iniuriosam statui clericali. Ita Nauarr. *cap.27. num.78.* Sayrus *loco citato num.20.* Auila *num.12. circa medium*, Suarez *loco citato num.59.* Coninchus *numer.170.* Reginaldus *lib.1. num.222.* & alij, quamuis non desint oppositum sentientes.

Hæc propositio intelligitur, modò clericus percutiat se ex ira, & percussio attingat grauitatem lethalis culpæ: nam excommunicatio maior supponit grauem culpam.

Hinc sequitur maiori excommunicatione ligari eos, qui præ desperatione, vel tædio vitæ se ipsos percutiunt, aut occidunt. Secus dicendum est de clericis, qui ob mortem parentum, vel amicorum sese percutiunt, aut barbam, vel capillos euellunt: nam ista actio non censetur iniuriosa statui clericali. Idem dicendum est de illis, qui se causa mortificandæ carnis, aut ex deuotione flagellis petunt. Ita Auila *loco citato*, & plures alij, quos citat, & sequitur Molina *disputat.51. numero 4. tract.3.*

SECTIO III.

Quænam personæ gaudeant priuilegio canonis, ita vt, qui eas percutit, & vim infert, in excommunicationem huius canonis incidat.

EX canone *si quis suadente 17. quæst.4.* apertè constat, personas, quæ priuilegio canonis gaudent, & percuti non possunt sub pœna excommunicationis ipso facto, esse clericos, & monachos. Tota difficultas in hoc posita est, vt intelligatur, quinam veniant nomine clericorum,

corum, & monachorum: quam difficultatem in duabus proximè sequentibus propositionibus explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Clerici nomine quis intelligatur.

1 NOmine *clerici* intelligitur initiatus prima tonsura, aut aliquo ordine, etiamsi coniugatus sit, modò gerat habitum clericalem, & tonsuram, & non sit bigamus; bigamus enim priuatur priuilegio clericali. *c. clericus, dist. 21. & cap. cùm contingat. de ætate, & qualitate. & cap. vnico, de clerico coniugato. in 6.*

2 Clericus coniugatus quãdonam gaudeat priuilegio canonis.

2 Hoc priuilegio non priuatur clericus coniugatus, qui contraxit matrimonium cum virgine, quamuis deseruit habitum, & tonsuram, sed eam postea reassumpserit: pœnitentia enim illi prodesse debet. Ita Sylvester *verb. excommun. 6. num. 4.* Sayrus *lib. 3. ca. 27.* Suarez *disp. 22. sect. 1.* Nauarrus *cap. 27. num. 79.* Filliucius *tract. 15. cap. 1. quæs. 4. num. 8.* Coninchus *disp. 14. dub. 15. num. 157.* & alij.

3 Percutiens clericum coniugatũ qui cum virgine cõtraxit, & habitum gerit, excommunicationem incurrit.

3 Hinc sequitur primò, eum subiacere huic excommunicationi, qui percutit clericum coniugatum, qui contraxit matrimonium cum virgine: nam hic clericus non est bigamus; consequenter gaudet priuilegio canonis dum gerit habitum, & tonsuram: & hoc verum videtur, etiamsi antea dimiserit habitum, & tonsuram, sed eam postea absque fraude reassumpserit. Vide quæ suprà tradidi *disp. 1. quæst. 16. punct. 3. n. 3. & seqq.*

4 Percutiẽs clericum degradatũ verbaliter pœnam excommunicationis subit.

4 Secundò sequitur eum affici excommunicatione, qui percutit clericum degradatum verbaliter tantum: clericus enim verbaliter degradatus gaudet priuilegio canonis: secus si percutiat degradatum realiter, *cap. degradatio, de pœnis in 6.*

5 Percutiens clericum irregularem, vel excommunicatum, excommunicatione afficitur.

5 Tertiò illum esse excommunicatum, qui percutit clericum irregularem, aut excommunicatum toleratum, aut vitandum, aut affectum alia censura; adhuc enim dicitur percutere clericum, qui per irregularitatem, vel censuram non amisit nomen clerici, aut priuilegium canonis. Ita Molina *tom. 4. disputat. 56. numero 12.* Nauarrus *cap. 27. num. 79.* Filliucius *tract. 15. cap. 1. quæsito 4. num. 9.* Coninchus *loco citato*, Reginaldus *libr. 1. num. 112. & 238.* & alij communiter. Secus dicendum est, quando quis percutit eum, qui suscepit ordines ante Baptismum: suscipiens enim ordines ante Baptismum non fruitur priuilegio, cùm ordines inualidè suscipiat; sicut etiam eos inualidè suscipit, qui per vim absolutam promouetur ad ordines absque intentione suscipiendi ordines, vt suo loco probaui. In his consentit Molina *loco citato disput. 50. numero 3. & 4.* Nauarr. *cap. 27. nume. 79.* Vgolinus *tab. 1. cap. 13. §. 15.* Sayrus *lib. 3. cap. 26. & 27.* Philiarchus *lib. 3. de officio Sacerdotis disp. 33.* & alij.

6 Percutiẽs clericũ qui matrimonium contraxit post susceptionẽ sacrorum ordinum ligatur excommunicatione.

6 Quartò illum esse excommunicatum, qui percutit clericum, qui post susceptionem sacrorum ordinum contraxit matrimonium. Ratio est, quia re vera dicitur percutere clericum gaudentem priuilegio canonis: clericus enim ordine sacro initiatus non amittit priuilegium canonis: quamuis alias pœnas incurrat, & fiat bigamus, bigamia similitudinaria, & ficta; non verò reali, vel interpretatiua, vt alibi explicaui. Ita Sayrus *cap. 27. num. 31.* Coninchus *loco citato*, & alij apud Carolum de Grassis *effectu 1. num. 91. de effectibus clericatus.*

Obiicies, percutiens clericum bigamum non incurrit excommunicationem; ergo neque eam incurrit percutiens clericum, qui post susceptionem sacrorum ordinum fit bigamus.

Respondeo percutientem bigamum bigamia vera, & interpretatiua, non incurrere excommunicationẽ; quia huiusmodi bigamus careret omni priuilegio clericali. *cap. vnico, de bigamis in 6.* percutiens verò bigamum bigamia similitudinaria, incurrit excommunicationem, eo quòd huiusmodi bigamus adhuc retineat canonis priuilegium, nec iura loquantur de huiusmodi bigamo. Vide glossam *in cap. vnico citato.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Monachus gaudẽs priuilegio canonis quinam censeatur.

7 NOmine *monachi* gaudentis priuilegio canonis, intelliguntur non solùm religiosi professi, licet conuersi, verum etiam nouitij, ex communi DD. sententia, & ex *cap. religioso, de sentent. excommunic.* vbi hoc priuilegium ad nouitios extenditur.

Et hoc verum est, etiamsi nouitius admissus sit ad religionem ante annos pubertatis; quamuis enim hic non sit propriè nouitius, vt infrà de suspensionibus contra Religiosos ostendam; nihilominus vocatur nouitius, & in communi viuit sub obedientia, validusque est illius ingressus. *cap. religioso, de sent. excomm. in 6.* Secus dicendum est de infante religioni oblato, & admisso ante adeptum rationis vsum: hic enim nulla ratione est nouitius, donec acquisito rationis vsu consentiat; consequenter priuilegio religiosorum non gaudet. Idem sentiendum puto cum Sanchez *in opere morali lib. 5. cap. 4. num. 24.* quotiescumque ingressus inualidus est ob quamcumque causam; cùm enim admissio, seu ingressus inualidus sit, nullum priuilegium confert; & sicut clericus inualidè initiatus prima tonsura (vt quia eam recepit ab alieno Episcopo absque licentia proprij Episcopi) non gaudet priuilegio clericali, ita etiam nouitius inualidè religionem ingressus non gaudet priuilegio nouitiorum, vt si hermaphroditus, in quo præualeat femineus sexus, ingressus sit religionem virorum, aut si impubes recipiatur in religionem, in qua lege cautum sit, vt impubes ad nouitiatum admitti nequeat, aut si alia ratione defectum substantialem habeat, ob quem ipsius ingressus irritus sit.

Nomine *monachi* intelliguntur etiam moniales professæ, vel conuersæ, ac nouitiæ, modò non viuant domi propriæ, more laicorum. *cap. cùm illorum, de sententia excommunicationis.*

8 Religiosus bigamus gaudet priuilegio canonis.

8 Hoc eodem priuilegio gaudet Religiosus bigamus; nullo enim iure constat illum priuari priuilegio religionis, sicut priuatur clericus bigamus. Ita Sylvester *verb. bigamus quæst. 8.* Sayrus *lib. 3. cap. 27. n. 32.* Molina *to. 4. tract. 3. disp. 54.* Suarez *disp. 22. sect. 1.* Reginaldus *li. 1. n. 214. & seqq.* & alij communiter. Eodem priuilegio gaudent commendatarij laici, vt sunt milites Ordinis Christi, & S. Ioannis: gaudent enim priuilegio canonis, & fori, vt patet ex dictis in Bulla Cœnæ *quæst. 16. punct. 3.* vbi docui equites, qui sunt verè religiosi, vt sunt equites S. Ioannis, qui in cõmuni viuunt, & votum solemne castitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt, gaudere priuilegio canonis: nam re vera sunt religiosi; consequenter gaudent priuilegiis religiosorum: religiosi autem gaudent priuilegio canonis, & fori. Ita Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 50. num. 5.* Nauarrus *lib. 3. consiliorum de regularibus consil. 13.* Azor *part. 1. lib. 13. cap. 4. quæsito 4.* Vgolinus hic *num. 1.* Carolus de Grassis *effect. 1. num. 109.* vbi plures DD. enumerat, & alij apud Sanchez *in summa lib. 4. cap. 16. num. 11.*

9 Equites religiosi, seu commendatarij, quãdonam gaudeant priuilegio canonis.

9 Reliqui verò milites commendatarij, qui non viuunt in Congregatione, nec vota paupertatis, obedientiæ, & castitatis emittunt, non gaudent hoc priuilegio; quia verè non sunt religiosi. Secus si vota emittant, aut illis communicata sint priuilegia clericalia, quales videntur equites S. Iacobi, qui licet non voueant perfectam castitatem, & paupertatem; nihilominus habent priuilegium canonis, & fori, nisi fortè alicubi contraria consuetudine fuerit abrogatum: nam in aliquibus regnis vsu receptum est, vt equites nonnullarum religionum non fruantur priuilegio canonis, aut fori, & in fructibus commendarum fiat executio per iudicem secularem ob delicta ab ipsis equitibus contracta, teste Marta *de iurisdictione part. 2. cap. 32.* & Duardo *lib. 2. canone 15. quæst. 5. numero 13.*

An autem illa consuetudo contra libertatem huiusmodi personarum legitima sit, patet ex dictis *in Bulla Cœnæ.* Vide Garziam *de benef. 1. par. cap. 4. num 15. & seqq.* vbi etiam fusè ostendit equites S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, non esse quidem; verè, & stricte loquendo, religiosos: esse tamen personas Ecclesiasticas, & seruantes tria vota suo modo; consequenter gaudere priuilegio canonis, & fori. Idem valet in equitibus ordinis Christi in Lusitania, S. Lazari in Sabaudia, & S. Stephani Florentiæ, aliisque consimilibus; qui priuilegio sunt exempti, aut tria vota emittunt. Ita Nauarr. *consil. 10. de regul.* Filliucius *loco citato num. 14. ad finem*, & alij apud Garziam, & apud Sanchez *locis cit.* apud Martam *de iuri, dict part. 2. c. 32.* apud Duardum in Bulla Cœnæ *can. 15. quæst. 5.* apud Alterium *disp. 26. cap. 3.* Vgolinum & Azor. *locis cit.*

10 Tertiarij quãdonam gaudeant priuilegio canonis.

10 *In eadem Bulla Cœnæ, & in tractatu de censuris in communi*, explicaui difficultatem illam, qua quæritur, vtrum Tertiarij S. Francisci, vel S. Dominici gaudeant prædicto priuilegio.

Respondi Tertiarios, qui domi viuunt extra Congregationem, non gaudere dicto priuilegio; etiamsi seruent regulam S. Francisci, vel S. Dominici: nam isti non sunt religiosi. Illi verò, qui assumpto habitu monachali sese manciparunt obsequiis alicuius approbatæ religionis sub obedientia superioris illius religionis, gaudent hoc priuilegio, quamdiu ita viuunt: nam pro illo tempore cẽsentur religiosi, & personæ Ecclesiasticæ, sicut cenlentur nouitij: nam *religiosi* nomen in hac re non solùm accipitur pro illis, qui professionem emiserunt; verum etiam, qui illius status sunt participes, vt sunt Tertiarij gregatim viuentes, nouitij, & alij. Ita Rota ex Nauarr. *cap 27. num. 79. vers. octaua.* Sacra Cardinalium Congregatio ex Filliucio *quæsito 4. num. 14.* Suarez *disput. 22. sect. 1. num. 20.* Alterius *loco citato cap. 1. quæs. 4.* vbi hoc multis rationibus probat. Carolus de Grassis *effectu 1. num. 92.* & alij communiter, teste Coninchо *loco* statim *citando*, contra Caietanum *verb. excommun. vers. Nota septimò*, contra multos alios apud Carolum de Grassis.

Hinc sequitur illos homines, qui assumpto habitu religioso adhibentur ad seruitia, & obsequia monialium, & ad petendam pro ipsis eleemosynam, gaudere hoc priuilegio.

Ex quo vlterius patet hoc priuilegium extendi ad eremitas, qui in communitate viuunt in aliqua Congregatione gaudente hoc priuilegio, vel ad eos, qui viuunt in communi sub aliquo prælato ex tacita, vel expressa Summi Pontificis auctoritate; quamuis in ea religione non fiat professio: nam isti censentur religiosi. Ita Nauar. *in manuali cap. 27. num. 70.* Sylvester *verbo excommun. 6. num. 3.* & alij quos citat, & sequitur Molina *loco citato disputat. 50. num. 4.* Auila *loco citando*, Suarez *num. 22.* Filliucius *num. 14.* Reginaldus *lib. 1. num. 214. lib. 9. num. 353.* Coninchus *disput. 14. dub. 15. num. 164.* Carolus de Grassis *effectu 1. num. 104.* Marta *de iurisdict casu 113.* Duardus *quæstione 6. nume. 2.* Alter. *cap. 1. dub. 5.* vbi hoc priuilegium extendi putat ad Eremitas, qui peculiarem viuendi modum tenent, habitum religiosum deferentes, sacro loco ex obligatione seruientes sub obedientia Episcopi, vel alterius Prælati, quicquid nonnulli apud præfatos DD. in contrarium sentiant.

SECTIO IV.

Quandónam iniiciens manus violentas in Clericum excusetur ab excommunicatione.

MVlti casus percensentur à Doctoribus, in quibus percutiens clericum excusatur ab excommunicatione incurrenda.

1 Clericum percutiens incontinenti vim vi repellendo excusatur ab excommunicatione.

1 Primus casus est, quando aliquis percutit clericum incontinenti, vim vi repellendo, cum moderamine inculpatæ, ad defendendum se ipsum, vel rem suam, vel proprium honorem, *cap. ex tenore. & cap. si verò, de sententia excommunicationis.* Ratio est, quia huiusmodi percussio non censetur vis, aut vltio, sed defensio, quæ cuilibet iure naturæ licita est, modò non excedatur modus inculpatæ tutelæ cum aduertentia, & deliberatione; & hoc valet, etiamsi percutiens potuisset fugere, sed fuga fuisset illi ignominiosa; adhuc enim non censetur vis iniuriosa, & vltio, sed defensio. Ita Suarez *loco citato num. 33.* Sayrus *cap. 27. nu. 20.* Auila *loco citato dub. 13.* Angelus *verbo excommunicatio, num. 13.* Molina *disp. 55. num. 1.* Emmanuel Sà *de excommunicationibus Papæ reseruatis, num. 2.* Reginald. *lib. 1. num. 224.* Coninch. *num. 193.* Filliucius *tract. 15. cap. 1. quæsito 6. num. 22.* Nauarrus *loco cit.* & alij. Imò multi DD. hanc doctrinam extendunt non solùm ad sui defensionem, verum etiam ad defensionem parentum, amicorum, filiorum, aut etiam extraneorum, modò hæc percussio fiat ad puram innocentis defensionem; licitum enim est vim vi repellere, & innocentis causam suscipere. Vide quæ dixi de homicidio *in tractatu de restitut.* vbi etiam explicaui, quandónam seruari dicatur moderamen inculpatæ tutelæ, & rationes ad hoc facientes adduxi.

Dixi

Dixi *incontinenti*, quia si clericus rem alterius furripiens eam asportauit, & transtulit ad locum destinatum, non potest percuti absque excommunicatione, vt ostendi de homicidio; hæc enim non censetur defensio, sed vltio. Ita Molina *disp. 56. num. 3.* Suarez, Filliucius, & alij communiter.

Ex dictis sequitur primò, excommunicationem non incurri ab eo, qui debitorem fugientem, vel fugam parantem detinet, vt eum superiori præsentet, suumque creditum acquirat. Idem dico de insequente incontinenti clericum furem, qui sua bona aufert, & asportat; nam huiusmodi insecutio licita est; cum fiat ad res suas recuperandas, & defendendas, vt constat ex dictis *de homicidio.*

Secundò non incurri excommunicationem ab ea femina, quam clericus non solùm verbis, sed facto aggressus est, vt eam violaret, ipsa autem se defendit percutiendo clericum; hæc enim censetur iusta defensio castitatis, & honoris: hoc tamen intelligitur, modò femina non excesserit aduertenter, & ex proposito modum defensionis, vt accidit quando potuit se solis verbis tueri, sed ipsa adhibuit verbera. Ita Nauarr. *cap. 27. n. 105.* Molina *loco citato n. 4.* Suarez *loco citato,* Filliucius *n. 22.* Auila *loco cit.* Coninch. *n. 194.* & alij.

Tertiò illum excusari ab excommunicatione, qui violenter repellit domo clericum, illam iniustè occupantem, quando repellens non potest aliter illam recuperare, quàm violenter clericum repellendo: tunc enim non peccat mortaliter, cùm vtatur iure suo: consequenter non incurrit maiorem excommunicationem, quæ supponit peccatum mortale. Ita Molina *loco citato n. 3.* Sayrus *lib. 3. cap. 27. num. 19.* Sylvest. *verb. excommunicat. 6. n. 6.* Filliucius *tract. 15. c. 1. n. 20.* & alij.

Quartò denique, illum excusari, qui licitè percutit inuasorem ad defensionem honoris, famæ, pudicitiæ, vel aliorum bonorum sui, vel proximi, iuxta dicta *de homicidio.* Ita Molina *num. 1.* Filliucius *num. 22.* Suarez *loco cit.* & alij quos tetuli *de homicidio.*

2 Percutiẽs clericum ex ignorantia probabili excusatur ab excommunicatione.

2 Secundus casus est, quando aliquis percutit clericum, quem ignorantia probabili nesciebat esse clericum, vt patet ex dictis *de ignorantia excusante à censuris*; vnde si quis inueniat noctu clericum, vel in loco tenebroso, & obscuro, ibique eum percutiat, non aduertens esse clericum, non afficitur excommunicatione.

3 Percutiens clericum per iocum no incurrit excommunicationẽ, nisi postea percussionẽ ex odio, vel ira prosequatur.

3 Tertius casus est, quando quis percutit clericum per iocum, non ex odio, vel indignatione, *cap. 1. de sent. excommunic.* Ratio est, quia huiusmodi percussio, quamuis alioquin grauis videatur, non dicitur fieri suadente diabolo, vt dicitur *in canone, si quis. 17. quæst. 4.* neque est iniuriosa, ac sacrilega mortaliter, cùm fiat per iocũ interius, & exterius.

Addo hoc verum esse, etiamsi fortè aliqualis ira interueniat, modò attenta qualitate percussionis, aliisque circumstantiis non pertingat ad culpam mortalem. Secus dicendum est, quando actio per iocum inchoatur; sed postea mutatur in sacrilegium mortale per indignationem, interueniente aduertentia sufficiente ad mortale peccatum; nulla enim subest excusationis causa, sicut subest interueniente inaduertentia, & indeliberatione; certum enim est inaduertentiam & indeliberationem excusare à peccato mortali, consequenter ab excommunicatione; quapropter si Clericus, ioco, vel seriò proferat conuitium in Caium, & Caius ex subito motu, & absque plena aduertentia clericum percutiat, vel illum impellat, non incurrit excommunicationem. Præterea excusari potest ab excõmunicatione Caius, qui cùm legeret epistolam, repulit socium clericum, petentem illam ad legendum: nam huiusmodi percussio, vel repulsio excusari potest aliquando à mortali: tum propter subitum motum, tum quia inter familiares, consuetudinem inter se familiariter habentes, non magni penditur huiusmodi percussio, nec ad mortale imputatur. Ita Molina *disp. 51. numer. 7. & 8.* Auila *loco citato,* Suarez *loco citato sect. 1. num. 50.* Filliucius *num. 26.* Coninchus *num. 190.* & alij.

4 Percutiẽs clericum causa correctionis, & disciplinæ, no incurrit excommunicationẽ, modo facultatem percutiendi habeat, & modo in percutiendo modum non excedat.

4 Quartus est, quando quis percutit clericum causa correctionis, & disciplinæ, habens legitimam facultatem, & potestatem ad percutiendum; modò non ita excedat modum in percutiendo, vt excessus pertingat ad culpam mortalem, & modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira, *cap. 1. ex tenore, cap. vniuersitatis, & cap. cum voluntate, de sententia excommunic.* Si verò leuiter tantummodò excedat, excusari potest ab excommunicatione, quia excommunicatio supponit peccatum mortale.

Dixi, *modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira,* quia si principaliter ex odio percutiat, non excusatur ab excommunicatione; nam huiusmodi percussio fieri dicitur suadente diabolo cum peccato mortali. Secus dicendum videtur, si principaliter percutiat causa correctionis, etiamsi forte admisceatur peccatum mortale interni odij; nam illa externa percussio non est sacrilega, sed iusta; cum principaliter fiat causa correctionis ab eo qui potest illam infligere, quamuis ex malitia percutientis admisceatur peccatum mortale odij. Ita Molina *disp. 56. n. 10.* Angelus *verbo excommunicatio numer. 8.* Auila *dub. 13. casu 1.* Nauarrus *loco citato,* Filliucius *quæsito 6. vers. secunda exceptio.* Reginald. *lib. 1. num. 230.* & alij.

Hinc colligi potest primò, patrem non incurrere excommunicationem, quando filium clericum causa disciplinæ verberat. Idem dicendum est, quando clericus percutitur à propinquo, ad quem pertinet cura corrigendi clericum delinquentem, aut à Prælato, aut a magistro percutiente suum discipulum, modò non excedat modum notabiliter cum peccato mortali. Et hoc valet, inquit Nauarr. *cap. 27. num. 82.* Sylvester *loco citato num. 6. casu 8.* Tabiena *verbo excommun. num. 8.* Filliucius *cap. 1. quæst. 1. num. 6. tractat. 15. & quæst. 6. num. 25.* Suarez *disp. 22. sect. 1. num. 48.* Coninchus *num. 192.* Reginaldus *lib. 1. num. 231.* Bannes *2. 2. quæst. 65. art. 2.* Valentia *ibid. quæst. 9. puncto vnico.* Luisius Turrianus *disp. 29. dub. 2. numero 8.* & alij, contra Panormitan. *in cap. canonis voluntate, de sent. excommunic.* & alios apud Molinam *disp. 56. numer. 6.* etiamsi clericus, qui percutitur, sit maioribus ordinibus initiatus. Ratio est, tum quia *cap. cum voluntate, de sentent. excommunic.* nulla fit distinctio de clerico maioribus, vel minoribus ordinibus initiato: tum quia filius non videtur subtrahi a disciplina patris per susceptionem ordinum maiorum. Nomine *magistri* intelligitur tam Ecclesiasticus, quàm secularis præceptor, cui commissa est cura instituendi, & docendi clericum, aut illum in officio continendi.

Secundò colligi potest, submagistrum percutientem clericum causa correctionis non incurrere excommunicationem, etiamsi à magistro sit illi vetitum quemquam percutere. Ratio est, quia prohibitio magistri, non aufert ius commune; iure autem communi conceditur superiori, vt possit corrigere discipulos, illosque causa correctionis, & disciplinæ percutere. Ita Sylvester, Auila, Filliucius, Suarez, & alij *locis citatis.*

Tertiò clericos seniores, aut etiam alios, tam laicos, quàm Ecclesiasticos, qui ratione sui officij eiiciunt clericum minorum ordinum, turbantem diuina officia, non incurrere excommunicationem. Ita Molina *disput. 56. n. 8.* Filliucius *num. 7.* Suarez *n. 403.* Coninch. *num. 192.* Reginaldus *loco citato,* & alij communiter *in cap. veniens, de sententia excommunicationis.* Aliqui etiam excusant herum percutientem clericum famulum, modò clericus non sit initiatus sacris ordinibus; sed de hac re in quarto Decalogi præcepto.

Quartò superiores religionis posse sibi subditos verberare, habent enim potestatem gubernandi, & hoc pœnæ genus bono communi frequenter conducit. Ita Bannes & Turrianus *locis citatis.*

5 Clericus per quem percuti debeat quando percuti meretur.

5 Sed modò supereſt dubium, per quem percuti, & verberari debeat clericus, vel monachus, quando causa disciplinæ meretur percussionem, & verbera.

Respondeo, de rigore iuris communis, percutiendum esse ab ipsismet superioribus, dum sunt inferiores Episcopo, vt decernitur *cap. vniuersitatis. de sent. excommunic.* alioquin tam ipsi Prælati, quam percussores incurrunt excõmunicationem, percutiendo per alios, quàndo per se ipsos commodè possunt percutere. Secus dicẽdum est, quando percutiunt per alios ex aliqua necessitate; nam vrgente necessitate possunt verberare clericos, vel monachos, per alios clericos, vel monachos, *cap. vniuersitatis, citato.* addo id etiam licitum esse per laicos, deficientibus clericis, vel monachis; necessitas enim non habet legem, neque hic casus censetur comprehensus *in cap. vniuersitatis, cit.*

Dixi, *qui sunt inferiores Episcopo*; nam Episcopi non possunt per se ipsos extra necessitatem verberare; alioquin incurrunt excommunicationem, *cap. non licet, dist. 86.*

Dixi, *de rigore iuris communis*, quia si respiciamus consuetudinem, videtur permissum superioribus, vt non solùm capiant clericos per laicos; sed eos percutiant per alios clericos, aut etiam per laicos, potuit enim hæc consuetudo introduci, eo quòd consentaneum sit honestati, ne clerici, vel monachi tam vile munus per se ipsos obeant. Vide Suarez *disput. 22. num. 45.* Molinam *loco citato num. 5.* & Nauarr. *lib. 5. de sent. excommunic. consil. 42.* P. Nauarrum *lib. 2. de restitu. cap. 3. num. 474.* Filliucium *tract. 15. cap. 1. quæsito 1. num. 6.* Coninchus *disputat. 14. dub. 15. num. 190.*

6 Percutiẽs clericum turpiter inuentũ cum matre, filia, vxore, vel sorore, excusatur ab excommunicatione, modò percutiat incontinenti, & non ex interuallo.

6 Quintus casus est, quando quis percutit, vel occidit Clericum inuentum in peccato, cum matre, filia, vel vxore, vel sorore, modò percutiat incontinenti, & non ex interuallo, *cap. si verò, de sententia excommunicationis*; quamuis enim percutiens in his casibus grauiter peccet, percutiendo priuata auctoritate, nihilominus, eximitur ab excommunicatione, quia Ecclesia non reputat huiusmodi percussionem factam esse suadente diabolo, sed vehementi passione; cum difficillimum sit in huiusmodi casu iustũ temperasse dolorem. Ita Molina *tom. 4. de iustitia tract. 3. disp. 7. num. 3. & disp. 55. num. 6.* Nauarr. *cap. 27. numer. 84.* Auila *loco citato casu 16.* Emanuel Sa *de excommunicationibus Papæ reseruatis, numer. 2.* Filliucius *tract. 15. cap. 1. quæs. 6. num. 22.* & alij communiter. Et hoc verum est, inquit Molina *disput. 7. citata,* contra Sylvestrum, & Nauarrum apud eumdem Molinam, etiamsi occidat, vel percutiat cum pleno iudicio, & deliberatione, vt colligitur ex *cap. si verò, cit.*

Hinc sequitur primò, inquit Nauarrus *lib. 5. consiliorum, de sententia excommunicationis, consil. 41. & in manuali loco citato,* Molina *disput. 55. num. 6. ad finem.* Auila *loco citato,* Coninchus *num. 196.* & alij, maritum excusari ab excommunicatione, quando de industria se abscondit domi expectans clericum, hoc ignorantem, vt eum in flagranti deprehensum occidat; adhuc enim dicitur occidere clericum turpiter inuentũ cum vxore, &c. hoc tamen intelligitur, modò id dolosè non faciat, facta conuentione cum vxore, quæ illum dolo vocet ad adulterium; nam iura non intendunt dolis, & fraudibus patrocinari.

Secundò sequitur à fortiori illum non incidere in excommunicationem, qui clericum in prædictis inuentum detinet, vt illum præsentet suo iudici Ecclesiastico. Ita Molina *loco citato disp. 56. num. 2.* Auila *dub. 13. casu 13.* Coninch. *num. 191.* Nauarr. & alij.

Dixi in quinto casu, *inuentum cum matre, filia,* &c. quia si quis percutiat clericum inuentum in peccato cum aliqua consanguinea inferioris gradus, non excusatur ab excommunicatione: tum quia nullo iure probatur excusari: tum quia in his facilius dolor compescitur, & comprimitur.

7 Vxor, filia, mater, soror quænam dicatur.

7 Rogabis primò, quænam personæ intelligantur nomine vxoris, filiæ, matris, & sororis.

Respondeo, nomine *vxoris* intelligi sponsam de præsenti, cum qua contractum est matrimonium, quamuis non consummatum, aut etiam inualidum, defectu alicuius impedimenti a marito ignorati; non verò intelligitur sponsa de futuro, cum spõsa de futuro nondũ fit vxor, quicquid in contrarium sentire videatur Sanchez *de matrim. lib. 1. disp. 1.* Coninchus *de matrim. disp. 21. dub. 1. num. 5.* qui in hac re videndi sunt, cum Gutierez *de matrim. cap. 1. num. 6. 13. 15.* Nomine *sororis, matris,* & *filiæ*, intelligo veram, & propriam matrem, sororem, & filiam, etiam illegitimam, id est, non susceptã ex ligitimo matrimonio. Non tamen intelligo filiam adoptatam; cum verba textus propriè sint accipienda, præsertim in materia pœnali, & odiosa, restringente priuilegia clericorum. Vt igitur percutiens clericum excusetur ab excõmunicatione, requiritur, vt percutiat clericum turpiter inuentum cum propria matre, vxore, filia, vel sorore, non verò sufficit, vt percutiat clericum inuentum cum aua, nepta, &c. Ita Molina *disputat. 55. ad finem,* Filliucius

cius *numero* 22. Coninchus *numero* 196. & alij communiter.

8 Percutiēs clericum excusatur ab excommunicatione, etiamsi non inuenerit in actu carnalis copulæ, sed in alio turpi actu.

8 Rogabis secundò, vtrùm in prædictis casibus requiratur, vt clericus, qui percutitur, inueniatur in actu carnalis copulæ.

Respondeo hoc non requiri, sed sufficere, vt inueniatur in quolibet alio turpi actu, vt in osculis, vel amplexibus, vel in loco suspecto, vt si solus inueniatur cum sola, in loco apto ad turpes actus exercendos, & de illo adsit rationabilis suspicio. Ita DD. citati.

Addit Syluester, quem sequitur Coninchus *n.* 196. & alij sufficere, vt maritus percutiat clericum loquentem cum sua vxore, absque alio turpi actu, quando illum priùs ter admonuerat, & ipse noluit desistere.

Hoc tamen ego intelligendum censeo, interueniente rationabili suspicione; in hoc enim casu valere potest ratio textus, & rationabiliter iudicatur turpia tractare, vel saltem maritus censetur hoc agere ad sui defensionem.

9 Percutiēs clericū non deferentem habitum, & ter à legitimo superiore admonitum vt habitum deferret, non ligatur excommunicatione.

9 Sextus casus est, quando quis percutit clericum, qui ab Episcopo, vel eius vices gerente, vel ab alio iurisdictionem quasi Episcopalem in ipsum clericum habente, ter fuit admonitus in particulari, vel generali, vt tonsuram & habitum clericalem deferat, & ipse clericus nihilominus non vult deferre. Ratio est, quia quamdiu huiusmodi clericus non gestat habitum, caret priuilegio clericali, *cap. cùm contingit, 2. de sentent. excommun.* Ita Sayrus *loco cit. cap. 27.* Syluester *verb. excommunic. 6. num. 6.* Aulla 2. *parte cap. 5. disp. 3. dub. 13. casu 5.* Molina *disp. 54 nu. 1.* & alij communiter, qui addunt non sufficere vnam monitionem, pro tribus; nam in textu dicitur, *ter à te commoniti.*

Hinc colligi potest cum Graffio *lib. 2. cap. 403. num. 7.* Reginaldo *lib. 1. num. 213. & 233.* & aliis, quos retuli *de legibus loco* statim *citando*, non amitti priuilegium canonis, per solam dimissionem habitus clericalis, vel monachalis, vt deducitur ex *cap. contingit, citato*, & ex *cap. si verò, de sent. excommun.* nam dimittens habitum non eo id desinit esse clericus, nec amittit priuilegium clericale, nisi ter fuerit admonitus, modo iam dicto, contra Coninchum *disp. 14. dub. 15. num. 163.* Suarez *disp. 22. sect. 1. num. 11.* Bañem 2. 2. *quæst. 12. art. 1. diffic. 3.* & Filliucium *num. 10.* asserentes clericum minoribus initiatum non gaudere priuilegio canonis, dum habitum non defert, ex Trident. *sess. 23. cap. 6. de reform.* Sed hæc opinio mihi non arridet, quia Concilium loquitur de priuilegio fori. Vide dicta *de legibus disp. 10. quæst. 2. punct. 1. §. 4.* Secus dicendum est de nouitio, qui egreditur animo deserendi nouitiatum; hic enim desinit omnino esse religiosus; consequenter amittit priuilegium concessum religiosis, seu nouitiis, *in cap. religioso, de sent. excommunicationis in 6.* Ita Molina *loco cit. n. 3.* & alij.

10 Percutiēs clericum implicantē se negotiis sæcularibus, & abiis post trinam admonitionē non desistētem, non ligatur excōmunicatione.

10 Septimus casus recenseri solet, quando percutitur clericus, qui sese implicat negotiis sæcularibus mercaturæ, vel procurationibus & administrationibus personarum sæcularium, & ter monitus non vult desistere. Et hoc verum existimatur a nonnullis Doctoribus, etiamsi deferat habitum, & tonsuram, *cap. 1. de vita, & honestate clericorum.* Ita Nauar. *loco cit. num. 80.* & alij. Sed contrarium mihi probabilius videtur, cum Molina *loco cit.* Coninchо *nu. 161.* Suarez *num. 27.* & Filliucio *tract. 14. cap. 1. num. 12.* & aliis, asserentibus huiusmodi clericum implicantem se negotiis, gaudere priuilegio canonis, & fori, quia *in cap. 1. citato* non priuatur hoc priuilegio, vt patebit legenti ipsum textum; sed priuilegio quo ad res, & facultates. Vide quæ dixi *de legibus, disp. 10. q. 2. §. 4. n. 8.* cum Farinacio, & aliis, *& supra in Bulla Cœnæ.*

11 Percutiēs clericum effectum militē, aut immiscentem se enormitatibus, nō incurrit excommunicationē.

11 Octauus casus est, quando quis percutit clericum factum militem, aut se immiscentem enormitatibus, vt grassando, &c. nam per huiusmodi delicta amittit priuilegium canonis. Imò aliqui volunt amittere etiam priuilegium fori. Vide Molinam *disp. 40. & 54. num. 6.* Ambrosinum *de immunit. cap. 17. n. 12.* Reginald. *nu. 234.* & alios, quos retuli *de legibus loco citato.*

12 Percutiēs clericum coniugatū exercentem officiū cauponis, vel macellarij excusatur ab excommunicatione quoties ille post trinam admonitionem à præfato officio non destitit.

12 Nonus casus est, quando quis percutit clericum coniugatum, publicè per se ipsum exercentem officium cauponis, vel macellarij, & ab illo officio non destitit intra terminum ab Episcopo præscriptum, vel post trinam admonitionem, sibi nominatim factam. Ratio est, quia clericus coniugatus amittit priuilegium clericale, non desistendo à prędictis officiis. Secus si non sit coniugatus, & gerit habitum, & tonsuram, *Clementin. 1. citata, de vita, & honestate clericorum.* Ita Molina *disp. 54. num. 7.* & alij, quos retuli *de legibus, loco cit. num. 8.* quibus adde Suarez, Coninch. & Filliucium *locis citatis.*

13 Percutiēs clericū non desistentem per trinam admonitionem à dilatione armorum, vel ab arte mimica publicè exercenda, nō incurrit excommunicationem.

13 Decimus casus est, quando percutit clericum, qui post trinam admonitionem non desistit à ferendis armis, vel ab arte mimica publicè exercenda. Ita Sayrus *loco cit. num. 8.* Nauarrus *loco cit. num. 80.* Molina *disp. 54. num. 4.* qui hoc verum putant, etiam si clericus gestet habitum clericalem, aut etiam si percutiens sciat illum esse clericum. *cap. 1. de vita, & honestate clericorum.* Vide dicta *de legibus loco cit.* vbi alios DD. adduxi, quibus adde Reginaldum *loco citato n. 235.*

14 Percutiēs bigamum nō incurrit excommunicationē.

14 Vndecimus est, quando quis percutit bigamum; bigamus enim amittit omnia priuilegia clericalia, *c. vnico, de clericis coniugatis, lib. 6. & c. vn. de bigamis in 6.* vbi sermo est de bigamis initiatis ordinibus minoribus, non verò de cōstitutis in sacris; consequēter percutiens bigamū in sacris constitutum incurrit excommunicationem, vt patet ex supradictis cum Vgolino; percutiens verò clericum coniugatum non bigamum gestantem habitum & tonsuram, incurrit excommunicationem; nam huiusmodi clericus non amittit priuilegium clericale. Ita Syluester *verbo excommun. 6. n. 4.* Sanchez *lib. 7. de matrimonio, disp. 46.* Molina *disp. 54. num, 9.* Reginaldus *lib. 1. n. 235.* & alij communiter.

15 Ostiarius seu officialis Principis nō incurrit excommunicationem quoties turbam arcendo simul arcet Clericum.

Neque obstat decretum Tridentini *sess. 23. cap. 3.* Concilium enim non loquitur de priuilegio canonis, sed de priuilegio fori, quo priuantur clerici coniugati, vt docui *de legib. loco cit. n. 20.*

15 Duodecimus est, quando ostiarius, aut alius officialis Principum, turbam arcendo, simul arcet clericum, *cap. si verò, 2. de sententia excommunicationis.* Ratio est, quia huiusmodi violentia respectu clerici censetur casualis, cum officialis non intendat violentiam clerico inferre; secus si hoc faciat, animo inferendæ iniuriæ clerico; tunc enim dicitur vim clerico inferre. Ita Sayrus *loco citato, n. 35.* Auila *loco cit.* & alij.

16 Capiens clericum de mandato sui Prælati non ligatur excommunicatione.

16 Decimus tertius est, quando sæcularis capit clericum, illumque tradit in carcerem, de mandato sui Prælati. Ratio est, quia concessum est Prælatis capere clericos per laicos, quando subest causa, per quam clericus coniici possit in carcerem, *cap. si clericus, de sententia excommunicationis in 6.* non tamen licitum est maiorem violentiam adhibere, quàm necessarium sit ad illos capiendos, alioquin vis diceretur inferri. Ita Molina *disp. 56. n. 1.* & alij communiter. Vide quæ fusiùs disserui *de legibus disp. 10. quæst. 2. puncto 1. §. 1. & seq.* & in expositione Bullæ Cœnæ *quæst. 15. & 20.*

SECTIO V.

Quis possit absoluere ab excommunicatione, ob clerici percussionem contracta.

1 Papa potest absolutionē conferre ab excommunicatione cōtracta ob clerici percussionem.

1 CErtum est primò Summum Pontificem posse absolutionem huius excommunicationis conferre; nam ipse supremam habet in Ecclesia potestatem. Imò istius excommunicationis absolutio regulariter est illi reseruata, *cap. si quis suadente diabolo, 17. quæst. 4.*

2 Legatus potest absoluere ab excommunicatione contracta ob percussionem clerici.

2 Secundò certum est Legatum à latere posse ab hac censura absoluere; quia hic Pontificia gaudet auctoritate. *cap. ad eminentiam. de sent. excommun.* Imò etiam Legati missi possunt absoluere in prouincia, ad quam mittuntur, iuxta *cap. penult. de offic. legat.* secus dic de Legatis natis, nisi peculiare priuilegium habeant.

3 Episcopus absoluere potest ab excommunicatione contracta ob percussionem leuis, est facultas ordinaria, quæ competit Episcopo ratione dignitatis; qui autem habet potestatem ordinariam, potest illam delegare, vt est communis Doctorum sententia.

3 Tertiò certum est, Episcopum posse per se, vel per alium absoluere quando percussio est leuis. *cap. peruenit, de sent. excommunicationis.* Ratio cur per se ipsum possit, patet ex facultate Episcopis concessa, *in dicto cap. peruenit.* Ratio verò cur Episcopus possit absoluere per delegatum, est, quia facultas absoluendi in percussione leui, est facultas ordinaria, quæ competit Episcopo ratione dignitatis; qui autem habet potestatem ordinariam, potest illam delegare, vt est communis Doctorum sententia.

4 Addo etiam Vicarium Generalem posse per seipsum absoluere, & dare aliis facultatem absoluendi, quia ipse est iudex ordinarius, & facit vnum Tribunal cum Episcopo. Ita Speculum *in Appendice dub. 1. ad finem*, Lazarius *tract. monit. sect. 1. quæst. 6.* Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 59. num. 2.* Reginald. *lib. 1. nu. 238.* Sanchez *lib. 3. de matrim. disp. 7. n. 10. & disp. 19. n. 16.* vbi ait, nomine *ordinarij* venire Vicarium Generalem Episcopi, quando non excluditur, & quando res competit illi ex officio, sicut videtur illi competere facultas absoluendi ab excommunicatione, administrandi Sacramenta, &c. Ratio est, tum quia Vicarius Generalis facit vnum, & idem Tribunal cum Episcopo, vt dictum est, & quod Vicarius Generalis facit, dicitur ipse Episcopus facere: tum quia, quando Summus Pontifex concedit Episcopis aliquam facultatem, quam non intendit conferre Vicario Generali, solet hoc exprimere, vt patet ex Tridentino *sess. 24. cap. 6. ad finem.*

4 Vicarius generalis eamdem facultatem habet.

5 Superiores monasteriorum ab eadem excōmunicatione absoluere possunt.

5 Quartò certum est supremos monasteriorum superiores posse ex priuilegio ipsius concessio, *cap. cùm illorum, cap. canonici, de sentent. excommunic.* absoluere suos subditos ab excommunicatione, ob leuem percussionem contractam, ideo possunt absoluere religiosos, non solùm professos, sed etiam nouitios, quamuis contraxerint excommunicationem ante nouitiatum. *cap. cùm illorum, cit.* Multi tamen Doctores putant nouitium egredientem teneri postea sese præsentare illi, qui alias habebat facultatem absoluendi, vt patet non solum ex dictis de pœnitentia cum Reginaldo, & aliis, verùm etiam alibi. Vide dicta *de legibus disp. 4. quæst. 2. punct. 7. §. 4. num. 28.*

Hinc sequitur, Abbatem, Priorem, Guardianum, seu Præpositum monasterij, seu alium quemcumque, modò sit supremus monasterij superior, posse à dicta excommunicatione absoluere suos subditos. *cap. cùm illorum, & cap. canonici, de sententia excommun.*

Addo, prædictos superiores supremos monasterij, posse non solùm per se ipsos absoluere, verum etiam per alios; supremus enim monasterij superior est in hac re iudex ordinarius. *ca. vltim. de officio iudicum ordinariorum.* Ita Syluester *verbo absolutio 4. nu. 3.* Molina *disput. 59. & 60.* Reginaldus *lib. 1. num. 258.* & alij.

6 Capitulū Sede vacante, an possit à præfata excōmunicatione absoluere.

6 Addit Molina *disput. 59.* hoc priuilegium non competere Capitulo Sede vacante. Sed de hac re videri potest Sanchez *in sum. lib. 2. cap. 11. n. 4. & 5. de matrim. lib. 8. disp. 2.* & alij, quos in simili retuli *de dispensationibus.*

7 Prælati & alij Sacerdotes Episcopis inferiores non possunt ab ista excommunicatione absoluere.

7 Quintò certum est, Prælatos, aliosque Sacerdotes, Episcopis inferiores, non posse ab hac censura absoluere, nisi speciale priuilegium obtinuerint à Summo Pontifice. Et hoc verum est, etiamsi Prælati iurisdictionem habeant quasi Episcopalem. Ratio est, quia *in d. cap. peruenit*, dicitur, *Tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum*; nullus autem inferior Episcopo appellatur frater Summi Pontificis, sed filius.

8 Percussio leuis, grauis, vel mediocris quęnam dicatur.

8 Sed modò difficultas est primò, quænam dicatur percussio leuis, in qua potest Episcopus absoluere, & quænam dicatur mediocris, & enormis, seu grauis, in qua non potest absoluere.

Respondeo standum esse iudicio prudentis viri; vir autem prudens leuem percussionem, regulariter loquendo, illam esse censet, quæ fit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, vel lapide, quæ nullam maculam, vel suggillationem carnium relinquit, vel quæ fit absque abscissione membri, sine effractione dentis, sine euulsione multorum capillorum, sine effusione multi sanguinis, vt patet Extrauaganti Ioannis XXII. quam refert Nauarr. *cap. 27. num. 92.* Molina *disp. 57. num. 1.* Sayrus *lib. 3. cap. 203. num. 8.* Philiarchus 1. *parte lib. 3. de officio sacerdotis cap. 33. folio mihi 172.* Filliucius *tract. 11. cap. 1. quæsito 8.* Suarez *disp. 22. num. 88. & seqq.* Reginald. *lib. 1. num. 241.*

Dixi, *regulariter loquendo*, nam ex circumstantiis personæ, & qualitatis fieri potest, vt huiusmodi percussio dicatur grauis: quamobrem, si quis manum iniiciat in faciem alicuius grauis personæ, impingendo alapam, non dicitur leuiter percutere; cum huiusmodi percussio grauiter iniuriosa censeatur.

Dicitur *percussio leuis*, non quia sit peccatum veniale, sed ita nuncupatur respectu mediocris, & enormis. Quare potest aliqua percussio habere malitiam lethalem, & nihilominus appellabitur leuis; vt benè Nauarrus *loco cit. num. 91.* & alij communiter.

Mediocris percussio dicitur illa, quæ media est inter leuem, & enormem, qualis est illa, qua dens extrahitur, vel capillorū copia euellitur, aut

aut suggillatio carnis relinquitur, aut sanguinis copia effunditur, absque graui læsione, vel absque graui iniuria. Verum tamen est ad Episcopum, vel ad alium bonum virum, spectare iudicium, quandonam percussio sit leuis, mediocris, vel grauis, vt dixi initio responsionis. Quãdo verò dubitatur vtrùm percussio sit leuis, vel grauis, vel mediocris, iudicanda est grauis, vel enormis, vt patet ex Extrauaganti, quæ incipit, *Perlectis*, apud Nauarr. Sayrum, Molinã, & Philiarchum *loc. cit.*

Grauis percussio dicitur illa, quæ coniuncta est cum graui læsione, vel graui iniuria, e. g. cum membri mutilatione, vel cum magna sanguinis effusione, quæ non proueniat è naribus, sed aliunde, vel cum magno vulnere, aut ictu; quamuis parum sanguinis exeat: talis etiam est illa, quæ fit in suum superiorem, vel in alium Prælatum, in dignitate constitutum, vt in Episcopum, aut Abbatem, aut Priorem, qui est caput monasterij; nisi fortè percussio, seu violentia tam parua sit, vt moraliter non cẽseatur enormis, vt patet à simili in peccatis, quæ contra Deum committuntur, non enim omnia peccata, quibus Deus ipse offenditur, sunt grauia, vel enormia, vt benè Suarez *loc. cit. num.* 91. Similiter censetur grauis percussio, quando percutitur clericus, & ex ea percussione oritur magnum scandalum, vt quando religiosus percutit clericum in publico, vel in claustro coram sæcularibus, aut in Ecclesia, aut coram Prælato, aut coram alia persona in dignitate constituta, aut quando percutitur sacerdos sacris vestibus indutus, aut quando clericus diu iniustè detinetur in deterrimo carcere, aut quando percussio est valdè ignominiosa, attentis qualitatibus personarum, & aliis circumstantiis, vt accidit, quãdo personæ graui impingitur alapa in facie, quamuis contrarium existimet Philiarchus *loc. cit.* aut quando laicus officialis percutit auctoritatiuè, quasi vsurpans Ecclesiasticam iurisdictionem; hęc enim censetur grauis iniuria contra statum Ecclesiasticũ. Ita Nauarrus, Molina, Suarez, Filliucius, Reginaldus & alij *locis citatis.*

Ex his patet, quænam dicatur percussio leuis, ita vt Episcopus, vel supremus monasterij superior possit in excommunicatione, ob ipsam contractam absolutionem, impendere.

9 Episcopus quandonam absoluere possit ab excommunicatione cõtracta ob clerici percussionem, etiamsi percussio mediocris sit, vel enormis.

9 Secunda difficultas est, vtrum dentur aliqui casus, in quibus Episcopus absoluere possit, etiamsi percussio sit mediocris, vel enormis.

Respondeo affirmatiuè. *Primus casus* est, de clericis collegialiter, seu communiter viuentibus, qui se mediocri, & non enormi percussione affecerunt. *cap. quoniam, de vita, & honestate clericorum, & cap. peruenit, de sent. excomm.* Ita Nauarrus *loc. cit. nu.* 91. Syluester *verbo absolutio* 4. *num.* 3. Sayrus *cap.* 203. Molina *disp.* 62. Suarez *n.* 71. Filliucius *tract.* 15. *cap.* 1. *quæst.* 8. *num.* 39. Reginald. *lib.* 1. *num.* 251. & alij. Idem dicendum videtur de religiosis sese inuicem percutientibus; isti enim absolui possunt à suis Prælatis, *cap. cùm illorum, de sentent. excommunicationis*; vbi habetur, religiosum, qui alium religiosum percussit eiusdem religionis, absoluendum esse a superiore; si verò percussit religiosum alterius claustri percussione mediocri, absoluendus est non solum à suo superiore, sed etiam à superiore religiosi percussi; *cap. cùm illorum, cit.* quamuis vnus superior possit vices suas alteri committere. Si verò religiosus percussit clericum sæcularem, debet ab Episcopo absolui, quando percussio est leuis. *cap. religiosi, de sententia excommunicationis in 6.* aut mittendus est ad Summum Pontificem, vt dicitur *cap. cùm illorum, citat.* Vide Molinam, Reginald. & Sayrum *locis citatis.*

Maior difficultas est, vtrùm religiosus percutiens clericum sæcularem absolui possit ab Episcopo, etiamsi religiosus sit exemptus.

Respondeo religiosum exemptum à iurisdictione Episcopi hoc tempore absoluendum esse à proprio Prælato iuxta limites potestatis, & iurisdictionis, qua gaudet proprius eius Prælatus erga suos subditos. Ratio est, tum quia exemptio subtrahit religiosos à potestate Episcopi, ipsosque subiicit magis Prælato ipsorum; tum quia Prælati ferè omnes religiosorum exemptorum hoc tempore habent priuilegium absoluendi suos subditos, etiam ob enormem violentarum manuum iniectionem in alium, vt constat ex *compend. priuileg. fratrum minor. verb. absolutio ordinaria quoad fratres*, & ex iis quæ tradit Hieronymus Sorbus Capucinus *eod. verb. nu.* 7. *& seqq.* Hoc eodem priuilegio gaudent religiosi, quibus communicata sunt priuilegia aliorum habentium huiusmodi priuilegia, vt benè Molina *tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 60. *n.* 6.

An autem Prælatus religionis, vt Generalis, vel Prouincialis, possit hanc facultatem alteri delegare.

Respondeo affirmatiuè, quia huiusmodi potestas est ordinaria; competit enim Generali, & Prouinciali ratione officij, cum Summus Pontifex hanc facultatem perpetuò concedat illi, qui tale officium habet, vt suppono, & pluribus probat Sorbus *loco citato num.* 40. *dub.* 2. ex doctrina Bartoli, & Baldi, de qua re etiam ego alibi egi.

Grauius dubium emergit, vtrùm religiosi exempti possint hoc tempore absolui, vel dispensari ab Episcopo in iis casibus, in quibus ipsorum Prælati non habent priuilegium absoluendi, vel dispensandi.

Respondeo hanc difficultatem à me solutam fuisse *in tractatu de legibus disp.* 4. *quæst.* 2. *punct.* 7. *quæsito* 4. *num.* 9. *& seqq.* vbi responsum est affirmatiuè, dum adest expressa, vel tacita facultas Prælati religionis. Ratio est, tum quia exemptio non est inducta in damnum, & detrimentum religionis, sed in fauorem, & commodum: tum quia religiosi exempti non debent esse deterioris conditionis ceteris; tum quia *in cap. luminoso* 18. *q.* 2. habetur Episcopum posse de consensu Abbatis iurisdictionem exercere in monasterio; ergo potest etiam illam exercere in monachum exemptum de consensu legitimi superioris.

Si verò superior nulla ratione consentiat, Episcopus absoluere non potest religiosum exemptum, etiamsi religiosus ipse petat absolutionem, nisi fortè constet superiorem iniustè denegare consensum. Ratio est, quia exemptio inducta non est in fauorem solum alicuius religiosi, sed in fauorem totius religionis, vel monasterij; non potest autem priuata persona cedere fauori, & priuilegio totius religionis, vel monasterij, vt benè Panorm. *c. significasti, de foro compet.* Molina *to.* 4. *tract.* 3. *disp.* 61. *n.* 3. Sãchez *in opere morali lib.* 4. *c.* 39. Suarez & alij, quos retuli *loc. cit. de legibus*, contra Federicum, & alios apud Panorm. *loc. cit.* asserentes Episcopum posse absoluere religiosum, eo ipso, quòd petit absolutionem, quia exemptio est in fauorem religiosi, qui non tenetur illo fauore vti, sed illi cedere potest, & beneficium absolutionis ab Episcopo obtinere.

Dixi, *nisi fortè constet superiorem iniustè denegare consensum*; tunc enim religiosus absolui potest ab Episcopo, etiam dissentiente Prælato religionis, quia per Epiikeiam credendum est Summum Põtificem velle religiosum in tali euentu absolui ab Episcopo, ne religioso detur occasio egrediendi, & vagandi pro obtinenda à Summo Pontifice absolutione. Verùm si dubitetur, an Prælatus iustè, an iniustè deneget huiusmodi facultatem, & consensum, præsumitur iustè denegare, quia in dubio standum est iudicio superioris, nec superior censendus est iniquè agere. Vide dicta *de legibus loco citato.*

Secundus casus est, de ianitore, aut de officiali Principis, qui causa sui officij vel arcendæ turbæ, leui, aut mediocri percussione clericum percussit, *cap. si verò, de sententia excommunicationis.* Ita Suarez *loco cit. n.* 69. Naua. *c.* 27. *n.* 91. Filliuc. *n.* 39. Reginald. *n.* 251. & alij cõmuniter.

10 Impedimento legitimo detẽtus absolui potest ab Episcopo ob clerici percussionem.

10 *Tertius casus* est, de habente legitimum impedimentum, propter quod excõmunicatus non possit Summum Pontificem adire, sine graui periculo, vel damno. *cap. de cetero, de sententia excommunicat.* vnde si quis propter capitales inimicitias non possit Romam adire, etiam si inimicitias contraxerit ex sua culpa, potest ab Episcopo absolui, etiam propter enormẽ percussionem; non est enim credibile Summum Pontificem velle absolutionem excommunicationis sibi reseruare, cum tanto fidelium incommodo, & periculo; sublato tamen periculo percutiens tenetur Papam adire, alioquin nouam contrahit excommunicationem, vt patet ex dictis *de absolutione censurarum in communi*, quæ in hoc casu seruanda sunt.

Quod autem sit legitimum impedimentum, arbitrio boni, & prudentis viri, iudicandum est, argumento *c. de causis, de officio delegati.*

11 Mortis periculum est sufficiẽs causa vt Episcopus absoluere possit ab excõmunicatione ob clerici percussionem cõtracta.

Aduertunt tamen aliqui DD. illum censeri impeditum, qui non potest personaliter adire pro obtinenda absolutione, licet possit alium mittere; ius enim non cogit ad mittendum alium, sed ad eundum per se ipsum. Ita Nauarr. *n.* 90. Sayrus *n.* 38. Reginaldus *lib.* 1. *n.* 256. Suarez, Sanchez, Auila, Henriquez, & alij, quos retuli *de absolutione censurarũ in comm.* Sed de hac re satis constat ex *ibi* dictis, & ex traditis *in hoc tractatu disp.* 1. *q.* 22. & alibi.

12 Filij impuberes absolui possunt ab Episcopo ab excommunicatione cõtracta ob clerici percussionem etiam enormem, etiãsi absolutionẽ petant pòst pubertatẽ.

11 *Quartus casus* est, quando imminet proximum periculum mortis, vt quando excommunicatus graui laborat infirmitate; tunc enim potest à quolibet sacerdote absolui, non solùm ab excommunicatione, ob violentam manuũ iniectionem in clericos, contracta; verum etiam ab alia quacũque, vt patet ex dictis *de absolutione à censuris in communi.*

12 *Quintus casus* est, de filiis impuberibus; isti enim absolui possunt ab Episcopo, non solùm ab excommunicatione, ob leuem, sed etiam ob mediocrem, & enormem percussionem, factam tempore impubertatis. Et hoc verum videtur, etiamsi petant absolutionem postquam facti sunt puberes. *cap. vltimo, de sentent. excomm.* Ita Molina *disput.* 59. Suarez, Filliucius, Reginaldus & Sayrus *locis cit.* Imò multi DD. apud Molinam *loc. cit.* & apud Suarez *n.* 67. existimant, iuuentutem esse causam sufficienter excusantem excõmunicatum, ne Romam adeat; consequenter iuuenem, quamuis puberem, posse ab Episcopo absolui. Sed hoc mihi non probatur, nisi itineratio iuuenis sit periculosa, spectata conditione personę, & aliis circumstantiis, nec pateat aditus ad Sedem Apostolicam saltem per litteras, vt dictum est *de censuris in genere.*

13 Fœminæ excommunicatæ ob clerici percussionem absolui possunt ab Episcopo.

13 *Sextus casus* est, de mulieribus cuiuscumque sint ætatis, & conditionis. *cap. mulieres, de sententia excommunicationis*, & hoc verum videtur etiamsi percussio coniuncta fuerit cum homicidio, *ca. mulieres, cit.*

Ex quo patet primò, moniales, quæ excommunicationem contraxerunt, posse ab Episcopo absolui, *cap. de monialibus, de sent. excomm.*

14 Filiusfamilias, aut seruus, quãdonam absolui possit ab Episcopo ob excommunicationẽ canonis.

Secundò, mulieres posse ab Episcopo absolui, etiamsi sint diuites, vel sui iuris, & aptæ ad conficiendum iter. Ita communiter Doctores.

14 *Septimus* est, de existente in potestate alterius, qualis est seruus, & filiusfamilias, modò dominus inde graue damnum patiatur absque sua culpa, ex serui absentia. Ita Sayrus *loc. cit. n.* 28. & alij communiter.

15 Impotens ad iter Romam versus conficiendũ obtinere potest ab Episcopo absolutionem excõmunicationis cõtractę ob clerici percussionem.

15 *Octauus* est, de aliis quibuscumque impotentibus ad iter conficiendum, quales sunt non solum qui capitales habent inimicitias, vt suprà dictum est, sed etiam senes, vel cæci, vel pauperes, qui non possunt Romam adire, nisi stipem ostiatim quærant, quam antea quærere non consueuerant, isti enim possunt ab Episcopo absolui, etiam propter grauem percussionem. Idem dicendum est de illis qui Romam non possunt adire, nisi familiam relinquant in magna necessitate, vt probaui *casu* 3. *numero* 10.

16 Impedimentum perpetuum habentes absolui possunt ab Episcopo.

16 Circa prædictos casus aduertendum est primò, habentes perpetuum impedimentum, propter quod non possunt adire Sũmum Pontificem, posse ab Episcopo absolui, non solum ab excommunicatione contracta, ob percussionem mediocrem, sed etiam propter enormem; *cap. ea noscitur, & c. de his, de sententia excomm.* Addo illis iniungendum non esse præceptũ præsentandi se Apostolicæ Sedi; inutiliter enim & frustrà iniũgeretur; propterea senes, mulieres, &c. possunt absolutè absolui ab Episcopo, non iniuncto præcepto præsentãdi se Sũmo Põtifici.

17 Absoluti ab Episcopo propter impedimẽtum temporale tenentur sublato impedimento præsentare se Summo Pontifici, alioquin reincidunt in excommunicationem.

17 Aduertendum est secundò, eos, qui absoluti sunt ab Episcopo propter impedimentum temporale, teneri, sublato impedimẽto, præsentare se Sũmo Pontifici. *cap. eos qui, de sent. excom.* hac de causa, quando impenditur absolutio pœnitenti, iniungẽdum est præceptum cum iuramento, vt, cessante illo impedimento, accedat ad Sedem Apostolicam, *cap. quamuis, de sent. excomm.* Verum tamen est clericis collegialiter viuentibus, filiis impuberibus, religiosis, & officialibus Principum arcentibus turbam non esse iniungendum præceptum præsentandi se Sedi Apostolicæ in iis casibus, in quibus dixi ipsos posse ab Episcopo absolui; gaudent enim peculiari priuilegio, vt patet ex iuribus allatis, Suarez *n.* 8. Filliucius *n.* 41. & alij.

Aduertendum est tertiò, illum cui iniunctum fuit idem præceptum præsentandi se superiori, reincidere in excommunicationem, si oblata commoditate non se præsentauerit. *cap. eos, cit.* In eamdem reincidunt illi, qui absoluti sunt a Papa, vel Legato, cum obligatione se præsentãdi alicui, vel satisfaciendi iniuriæ, & postea non se præsentant, nec satisfaciunt, *cap. eos qui, de sentent. excommunicationis.*

18 Impedimentum legitimũ habens non accedendi ad Papam, non potest ab Episcopo absolui quoties potest adire Legatum, vel alium facultatem Papalem habentem circa excommunicationem.

18 Aduertendum est quartò, eum qui non potuit Summum Pontificem adire, ob legitimum impedimentũ, non posse ab Episcopo absolui, quando potest saltem adire Legatum, aut alium habentem facultatem absoluendi ab huiusmodi excommunicatione reseruata Summo Pontifici, vt patet ex dictis *de censuris in genere*. Suarez *loco cit num.* 62. Nauarr. *num.* 88. Sayrus *cap.* 28. *num.* 39. Reginaldus *lib.* 1. *num.* 256. & alij communiter.

19 Episcopus potest absoluere sibi subditos ab excommunicatione contracta ob quamlibet percussionem, modò delictum sit occultum.

19 Tertia difficultas est, vtrùm Episcopus possit quoscumque sibi subditos absoluere ab excommunicatione, etiam propter enormem percussionem, quando delictum est occultum.

Respondeo affirmatiuè cum Molina *disp.* 64. *n.* 8. modò delictum sit occultum, nec sit deductum ad forum contentiosum. Ratio desumitur ex priuilegio Tridentin. *sess.* 24. *cap.* 6. vbi conceditur Episcopis facultas absoluendi à quibuscumque censuris occultis, & non deductis ad forum contentiosum, nec istam facultatem constat reuocatam fuisse, vt patebit à simili, ex dicendis *de absolutione ob duellum*. Idem sentire videtur Reginaldus *lib.* 30. *num.* 91. Coninchus *tomo* 2. *disput.* 8. *dub.* 8. Suarez *de censuris disp.* 54. *sect.* 2. *num.* 4. Henriquez & alij apud Augustinum Barbosam *sess.* 24. *cap.* 6. *num.* 10.

Ex quo patet, prædictum excommunicatum, ab Episcopo absolutum, non teneri postea adire Papam, vel Legatum, nam simpliciter fuit absolutus ex priuilegio Tridentini.

20 Episcopus non solùm per seipsum, verùm etiã per alium absoluere potest ab excommunicatione contracta ob clerici percussionem.

20 Addo, Episcopum non solùm posse per seipsum à prædicta excommunicatione absoluere, verùm etiam posse alteri hãc facultatem, non solùm in casu particulari, vt voluit Henriquez *lib.* 14. *ca.* 19. *in fine*, sed etiam generaliter delegare alicui Vicario ad id specialiter deputato: nam ista facultas competit Episcopo iure ordinario, cùm non sit electa industria personæ; nam quando aliquid conceditur Prælatis præsentibus, & futuris, non dicitur eligi industria personæ, vt benè Sanchez *de matrimon. lib.* 2. *disp.* 40. *num.* 17. *& lib.* 3. *disp.* 7. *num.* 20. vbi plures alios refert, Reginaldus *n.* 258. & alij, quos suprà retuli; facultas autem, quę competit alicui iure ordinario, potest ab eo delegari, vt est communis DD. sententia: hęc eadem ratio militat in Vicario generali.

21 Vicarius generalis non potest in impedimentis matrimonij dispensandi potestatem aliis delegare, imò neque potest per seipsum.

Ex quo vlterius patet Episcopum in iis casibus, in quibus necessitate vrgente dispensare potest in impedimentis matrimonij, posse facultatem dispẽsandi aliis dare; nam hęc facultas cõpetit illi iure ordinario.

21 Vicarius verò generalis, non potest hanc facultatem dispensandi in impedimentis, aliis delegare, nisi speciale priuilegium habeat. Imò videtur neque posse per seipsum in his impedimentis dispensare, secluſa speciali commissione; nam ex generali facultate Vicarius non habet potestatem dispensandi, quamuis videatur habere facultatem absoluendi à censuris, vt suprà dictum est cum Molina, & aliis. Ita Sanchez *lib.* 2. *disp.* 40. *num.* 12. vbi quamplures Doctores adducit.

22 Absoluẽdi facultatẽ habens satisfacta parte an possit absoluere pœnitentẽ, qui tãtum modo satisfecit clerico percusso.

22 Quarta difficultas est, vtrum habens priuilegium absoluendi, satisfacta parte, possit absoluere pœnitentem, qui solum satisfecit clerico percusso, vel debeat aliam satisfactionem exigere.

Respondent Auila 2. *parte cap.* 7. *disp.* 3. *dub.* 11. citans Nauarrum *in manuali c.* 18. *num.* 46. *& cap. inter verba*, Sayrus *lib.* 2. *ca.* 18. *n.* 9. Duardus *lib.* 3. *§.* 4. *quæst.* 2. *num.* 5. posse absoluere, quia præstita satisfactione personæ, quæ passa est iniuriam, aut obtenta ab ea remissione, censetur satisfactum parti læsæ, consequenter pœnitens, qui præstitit satisfactionem clerico percusso, vel obtinuit ab eo remissionem iniuriæ, potest absolui.

Neque obstat, inquit Auila, percussionem clerici redundare in iniuriam status Ecclesiastici; nam quando damnum, e.g. infamiæ, principaliter tangit infamatum, & minus principaliter bonum publicum, sufficit satisfactio, vel remissio principalis, *cap. quamuis pactum*, iuncta glossa, *de pactis in* 6.

Verum doctrina Auilæ mihi non probatur; videtur enim supponere percussionem clerici tangere solùm secundariò bonum commune: præterea priuilegium canonis non esse priuilegium commune, quod est falsum, vt benè Suarez *lib.* 10. *de legibus cap.* 6. *num.* 2. & patet in clerico, quem constat non posse illi priuilegio cedere, imò seipsum percutiendo iucurrere maiorem excommunicationem; sicut etiam incurrit iudex sæcularis, qui clericum consentientem trahit ad suum tribunal. Quare ad propositam difficultatem

Respondeo necessariam quidem esse satisfactionem clerici percussi, vel eius condonationem, quæ condonatio præsumitur adesse, quando clericus, qui alias magno tenebatur amicitiæ vinculo cum percutiente, recipit percutientem ad pristinam familiaritatem.

Nihilominus existimo etiam necessariam Ecclesiæ, & statui Ecclesiastico satisfactionem; hanc autem satisfactionem delinquens, regulariter, exhibebit, si absoluenti seipsum humiliter subiiciat, ostendendo se paratum ad acceptandam pœnitentiam, quæ sibi fuerit imposita, cum iuramento obediendi Ecclesiæ, nec amplius in futurum percutiendi clericum, vt patet ex dictis *de censuris in genere*, de cautione, quæ præstanda est, antequam obtineatur absolutio censurarum in grauioribus delictis.

23 Clericus qui seipsum percussit, cuinam satisfactionẽ præstare debeat, dum absolutionẽ obtinere intendit.

23 Sed modò dubium est, vtrùm satisfactio præstanda sit à clerico qui seipsum percussit. Ratio dubitandi est, tum quia, vel tenetur sibi ipsi satisfactionem præstare, & hoc non: quia nullus percutiens seipsum, facit sibi iniuriam, cùm scienti, & volenti non fiat iniuria. Vel tenetur alteri satisfactionem exhibere, & hoc neque videtur admittendum, cùm non constet, cui teneatur eam exhibere.

Mihi respondendum videtur teneri eam satisfactionem exhibere, quam iudex exhibendam iudicauerit, si res ad ipsum fuerit delata; illi enim ex officio incumbit cura conseruandi boni communis, & honoris Ecclesiastici. Si verò res ad iudicem non fuerit delata, debet eam satisfactionem exhibere, quam confessarius, vel alius superior absoluens, iudicauerit exhibendam per salutares pœnitentias, cum iuramento obediendi Ecclesiæ in futurum, & non amplius relabendi, vt dictum est in præcedenti difficultate.

Hinc patet responsio ad rationem dubitandi.

24 Satisfactio cuinam præstanda sit dum ob-

24 Rursus dubium est, cuinam præstanda sit satisfactio, dum percussus, vel occisus fuit religiosus.

Respondeo restitutionem faciendam esse superiori illius religionis, in qua vitam degit, vel degebat religiosus; cùm enim bona religiosi monasterio acquirantur, & damnum religiosi in detrimentum religionis vergat, necesse est vt satisfactio præstetur superiori illius religionis. Ita Filliucius *loco cit. quæsito* 10. vbi hanc esse sacræ Pœnitentiariæ praxim ostendit.

rinenda est absolutio ob percussionem, vel homicidiũ religiosi.

25 Absolutionis imponendæ forma circa excommunicationem ob clerici percussionẽ quęnam sit.

25 Quæ autem in praxi seruentur Romæ à sacra Pœnitentiaria in absolutione, ob istam excommunicationem impendenda, videri possunt apud Filliucium *tract.* 15. *cap.* 1. *quæsito* 10. *num.* 45. ait enim requiri, primò, vt absoluendus sit præsens, aut absentiæ causam afferat; secundò vt satisfactionem præmittat, vel amicabiliter componat cum parte læsa, aut si realem satisfactionem præstare nequeat, præstet saltem pignoratitiam, aut fideiussoriam, si potest; si non potest, sufficit causa. Tertiò si denuntiatus est excõmunicatus ab ordinario, promittere debet se pariturum illius sententiæ latæ, vel ferendæ, alioquin reincidat. Quartò vt si delictum publicum sit, non gerat se in actionibus publicis tamquam absolutum: nam absolutio sacrę Pœnitentiariæ ferri non solet pro foro externo; sed pro foro conscientiæ. Quintò si excommunicationem contraxit ob homicidium, admoneri debet, tam ipsum, quàm eius filios inhabiles esse ad beneficia. Rursus tam ipsum, quàm eius filios perpetuò priuatos esse feudo, seu iure patronatus, ab Ecclesia, in qua clericus occisus titulum habebat, si titulum in ea obtinebat. Denique si delictum est occultum, extorqueri debet iuramentum, vt si detegatur, conferat se ad quinque Ecclesias discalceatum, nudum, exceptis tamen femoralibus, simulque virgam præ manibus, & corrigiam ad collum habens, publicè suum fateatur peccatum; ac denique ante fores dictarum Ecclesiarum verbera sibi, per Psalmum *Miserere*, infligi curet, alioquin in excommunicationem relabatur. Hæc Filliucius *loco cit.* ex praxi sacræ Pœnitentiariæ, quæ non solùm ipsis pœnitentiariis, verum etiam ipsis pœnitentibus, & aliis deseruient ad agnoscendum, an excommunicatus ob clerici percussionem relapsus sit in excommunicationem, ob non præstita illa, quæ pœnitenti fuerant iniuncta, in absolutione ad reincidentiam.

Et hæc de excommunicatione ob clericorum, aliorúmve Ecclesiasticorum percussionem.

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra offendentes Cardinales, & Episcopos.

NOn solùm in Bulla Cœnæ, *canone* 11. verùm etiam iure antiquo, *in cap. felicis, de pœnis in* 6. lata fuit excommunicatio contra offendentes Cardinales. Et licet de ista excõmunicatione prolixè satis egerim in expositione Bullæ Cœnæ *tota quæst.* 12. nihilominus quia ista excommunicatio *cap. felicis*, aliqua ex parte differt ab excommunicatione Bullæ, hic breuiter tractare decreui, quænam sit eius materia, & subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria excommunicationis *cap. felicis*, est sacrilegium contra Cardinales, consistens in actionibus expressis *in ca. felicis, cit.* *Prima* autem *actio* est, hostiliter insequi Cardinalem: quid autem sit hostiliter insequi, patet ex dictis *disp.* 1. *quæst.* 12. *citata, puncto* 1. *num.* 6. vbi etiam explicaui, vtrum insequens Cardinalem in excommunicationem incidat, etiamsi non percutiat.

Secunda actio est percutere.

Tertia capere.

Quarta sociari hæc facientem, aut fieri mandantem.

Quinta ratum habere huiusmodi delictum.

Sexta consulere.

Septima fauere.

Octaua receptare.

Nona scienter defendere.

Quid autem vnaquæque istarum actionũ significet, patet ex dictis *loco citato*, vbi etiam explicaui *punct.* 3. *quæsito* 2. quandónam receptans, vel defendens huiusmodi delinquentem incidat in excommunicationem Bullæ, vel istius capitis.

2 Offendens Episcopos excommunicationem incurrit, quæ hoc tempore reseruata est in Bulla Cœnæ.

2 Huic excommunicationi affinis est alia *in Clement. si quis, de pœnis*, contra offendentes Episcopos; verùm in ipsius explicatione hic immorari nolo, quia iam expressa & reseruata est in Bulla Cœnæ, *canone* 11. vbi eam explicaui, & nonnulla breuiter infra *de interdictis localibus* adiiciam.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Enumerantur personæ quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes delinquentes contra istam constitutionem. Ratio est, quia Summus Pontifex vniuersaliter loquitur, ibi, *si quis deinceps*, &c. dictio autem, *si quis*, omnes comprehendit, nisi quis speciali nota dignus sit. *l. qui filiabus ff. de legat. 1. l. cum filio. §. 1. de vulgar. & pupillar. & l. si necessaria. §. si annua. ff. de pignorat. action.*

4 Insequens Cardinalẽ, vel Episcopum, statim ligatur excommunicatione; vexans verò alia ratione ligatur excommunicatione secuta actione principali.

4 Obseruandum hìc solùm censeo primò, in præcitato c. *felicis*, *de pœnis*, insequentes, vel manus iniicientes, statim ligari excommunicatione; alios verò solum secuta actione principali, videlicet, insecutione, vel percussione, vel detentione. Et si dicti delinquentes in contumacia permanserint, singulis diebus Dominicis & festiuis publicè denuntiandi sunt excommunicati in Ecclesiis loci, in quibus delictum perpetratum fuit, & in Ecclesiis ciuitatum, & diœcesium vicinarũ, & absolutio Papæ reseruatur. Hæc omnia constãt ex illis verbis, *præsenti nihilominus adiicimus sanctioni, vt ex insecutione prædicta, sicut ex iniectione manuum violenta ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam insecutor, quàm alij supradicti tanti mali participes, quamdiu in sua contumacia perdurarint, singulis diebus Dominicis, & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis pẽr omnes illius loci Ecclesias, in quo tantum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatum, & diœcesum vicinarum excommunicati publicè denuntientur, nec ab alio, quàm à Romano Pontifice possint absolutionis beneficium obtinere, nisi dum taxat in mortis articulo constituti.*

5 Summum Pontificem offendens, ligatur excommunicatione.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm præfatæ excommunicationi subiiciatur is, qui præfatas actiones facit contra Pontificem.

Respondeo affirmatiuè, tum quia Summus Pontifex non est deterioris conditionis Cardinalibus, neque per assumptionẽ ad Papatum amisit priuilegia Cardinalibus concessa: tum quia *in Extrauaganti, etsi Dominici, de pœnis, & remissionibus*, casus conspirationis in personam, vel statum Summi Pontificis reseruatur Papæ, & in facultatibus absoluendi censetur exceptus: ergo prohibitus est sub censura, vel si alibi prohibitus non est, in eadem Extrauaganti prohibetur, iuxta Filliucium *tract.15.cap.4.quæsito 5.* & quamuis ad illam Extrauagantem dici possit nullam in ea censuram imponi, sed in ea reuocari confessionalia, seu priuilegia absoluendi à Sixto concessa; nihilominus inde saltem colligi videtur huiusmodi casum antea reseruatum fuisse, consequenter pœna censuræ punitum.

6 Offendens familiares Cardinalis, vel Papæ, an ligetur excommunicatione remissiuè

6 Sed modò dubium est, vtrùm non solùm offendens Cardinalem, verùm etiam familiares ipsius, aut familiares Papæ, in hanc censuram incidant.

Respondeo solutionem constare ex dictis in Bulla Cœnæ *quæst.12. puncto 2. ad finem*, vbi etiam explicaui, vtrùm hæc censura in hac parte reseruata sit, si lata est contra offendentem huiusmodi familiares.

7 Princeps aliique officiales non facientes seruari cõstitutiones cap. *felicis*, ligantur excommunicatione.

7 Tertiò dubium est, vtrùm excommunicatio *cap. felicis*, complectatur etiam alios, qui ad aliquam ex actionibus in prima propositione numeratis non concurrunt.

Respondeo in eodem cap. sub finem latam esse excommunicationem, contra Principes, aliosque officiales, qui prædictam constitutionem seruari non faciunt; verùm illa non est reseruata; consequenter de ipsa seorsum agemus de excommunicationibus non reseruatis contra Principes & magistratus. Ciuitas verò, & alia loca præter Vrbem, quæ consilium, auxilium, vel fauorem dederint huiusmodi delinquentibus, vel delinquentes punire noluerint, subiiciuntur interdicto, vt patebit ex dicendis *de interdicto*.

Quartò dubium est, vtrùm sciens huiusmodi delictum, & non reuelans, afficiatur excommunicatione Pij V.

Respondeo solutionem constare ex dictis in Bulla Cœnæ *loco citato puncto 3. ad finem*, & ex dicendis *puncto proximè sequenti*.

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra scientes, & non reuelantes conspirationem in personam alicuius Cardinalis.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur, & assignatur materia istius excommunicationis.

1 DE conspirationibus in personam Cardinalium sub grauissimis pœnis prohibitis, non solùm agitur *in cap. felicis, de pœnis in 6.* & in Bulla Cœnæ *excommunicatione vndecima*, verùm etiam in Bulla 93. Pij V. incipit, *infelicis sæculi*, in qua excommunicationem, & alias pœnas latas contra offendentes Cardinales, & offendentium fautores, consultores, ratum habentes, & scienter defendentes, &c. extendit ad eos, qui quouis pacto huiusmodi conspirationem sciuerint, intellexerint, vel coniecerint, nisi reuelauerint Romano Pontifici, si in Curia extiterint, sin autem, ordinario loci; vel si Cardinalis ipse ordinarius extiterit, propinquiori Episcopo, & si crimen nondum commissum fuerit, etiam ipsimet Cardinali; verùm quia de hac excommunicatione sufficienter egi suprà in explicatione Bullæ Cœnæ, hic eam solùm innuisse sufficiat, cùm nulli onerosum esse debeat nonnullas paginas in hoc eodem volumine reuoluere.

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra occupantes bona Cardinalium in conclaui existentium, aut etiam aliàs ipsorum domum inuadentes, & aliquid hostiliter diripientes, aut vulnerantes aliquem ibi existentem.

ISta excommunicatio lata fuit priùs in Concilio Constantiensi *sess. 41. in decreto, omnis status*, contra eos, qui violenter occupant res electi in Papam, aut Cardinalium electorũ, aliorumque in conclaui existentium; verùm quia fortè decretum Concilij Constantiensis omnino receptum non fuerat, Leo X. in Bulla 16. quæ incipit, *temerariorum*, confirmans constitutionem Honorij III. & Bonifacij VIII. *in cap. felicis, de pœnis in 6.* extendit dictam constitutionem ad eos, qui armata manu inuadunt domum alicuius Cardinalis, & aliquid violenter hostiliter rapiunt, aut aliquem ibi existentem vulnerant, aut ad huiusmodi delictum mandato, consilio cooperantur, aut ratum habent, vt patet ex verbis Bullæ Leonis X. §. 3. ibi,

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 *Et nihilominus constitutiones easdem, cum omnibus & singulis in eis contentis censuris, & pœnis ad omnes, & singulas personas cuiuscumque status, conditionis, & excellentiæ existentes, qui alicuius dictorum Cardinalium domum, tam tempore dicti conclauis, etiamsi in Romanum tunc Pontificem sit electus, quàm aliàs quandocumque, & ex quacumque causa armata manu inuadentes, vt in ea violenter hostiliter aliquid diripientes, aut quempiam ex inibi existentibus vulnerantes, & eorum socios, & qui id fieri mandauerint, vel factum eius nomine ratum habuerint, ac ipsis inuasoribus consilium in præmissis, vel fauorem præstiterint, & defenderint, extendimus, & ampliamus.*

Ex hoc textu facilè quisque potest colligere, quænam sit materia, & subiectum istius excommunicationis, cuius explicationem hic prosequor.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis consistit in actionibus in hac Bulla expressis.

Prima actio est, armata manu inuadere domum alicuius Cardinalis, & aliquid violenter, & hostiliter rapere; is autem dicitur hostiliter rapere, qui hostili more rapit, seu tamquam hostis; seu publicè, & manifestè, vt in simili dixi in Bulla Cœnæ *quæst.12. puncto 1. num.6.*

3 Inuadens domum alicuius Cardinalis non incurrit istã excommunicationem

3 Rogabis primò, vtrùm ad incurrendam istam excommunicationem satis sit, vt quis armata manu inuadat domum Cardinalis; an etiam requiratur, vt aliquid violenter tamquam hostis rapiat.

Respondeo vtrumque requiri, si loquamur de excommunicatione, quam hic explicamus. Ratio est, quia Summus Pontifex loquitur per particulam coniunctiuam, &, ibi, *armata manu inuadentes, & in ea violenter hostiliter aliquid diripientes*; natura autem dictionis, &, est coniungere, & copulare antecedentia cum subsequentibus; non verò disiungere & separare. *l. Titia textores. §. nihil. ff. de legat. 1. l. si heredi plures. ff. de condit. instit. & l. si quis ita stipulatus. ff. de verbor. oblig.*

nisi etiam aliquid rapiat, an autem aliam incurrat, explicatum est punct. 7.

Hinc sequitur eum non affici excommunicatione Bullæ Leonis X. citatæ, qui aliquid è domo Cardinalis violenter, & hostiliter rapit, nisi etiam illam armata manu inuaserit.

Secundò eum non subiici huic excommunicationi, qui titulo lætitiæ, & ex rationabiliter præsumpta voluntate Cardinalis in Papam electi domum ipsius diripit, quia hoc non facit tamquam hostis; in Concilio tamen Constantiensi citato id vetitum erat, etiamsi fieret prætextu lætitiæ.

Tertiò eum non ligari hac censura, qui spoliat cubiculum Papæ in conclaui constructum; nam Bulla Leonis loquitur de inuadentibus & deripientibus domum, quod verificatur de domo extra conclaue posita.

Dixi in responsione, *si loquamur de excommunicatione, quam hic explicamus*; nam si loquamur de excommunicatione lata contra hostiliter consequentes Cardinales *in cap. felicis, de pœnis in 6.* quam Leo X. in hac Bulla confirmauit, perspicuum est illum, qui hostiliter inuadit domum, in qua Cardinalis existit, excommunicatione affici, etiamsi nihil violenter diripiat, vt patet ex dictis in Bulla Cœnæ, *can. 11. quæst. 12. punct. 1. num. 6. & seqq.*

4 Inuadens domũ Cardinalis armata manu, incurrit excommunicationem, etiamsi vox non prodierit ipsum in Papã electum fuisse.

4 Rogabis secundò, vtrum ad incurrendam istam excommunicationem opus sit, vt inuasio fiat, dum Cardinalis in conclaui existit, & de ipso prodit vox, quòd in Pontificem sit electus.

Respondeo negatiuè, sed satis esse, quouis tempore fiat, quia Leo X. generaliter loquitur, ibi, *qui alicuius dictorum Cardinalium domum, tam tempore dicti conclauis, etiamsi in Romanum tunc Pontificem sit electus, quàm aliàs quandocumque, & ex quacumque causa.*

Secunda actio est vulnerare aliquem ex iis, qui in domo Cardinalis existunt: quamobrem si quis armata manu inuadat domum Cardinalis, & aliquem ibi existentem vulneret, afficitur excommunicatione, etiamsi nihil inde rapiat. Quid autem significet verbum *vulnerare*, patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ.

5 Vulnerans aliquem in domo Cardinalis, postquam eam domũ armata manu inuasit, excommunicationem incurrit.

5 Rogabis vtrùm ista excommunicatio incurratur ab omnibus, qui aliquem vulnerant in domo Cardinalis.

Ratio dubitandi est, quia ista actio est distincta à prima, & exprimitur per particulam disiunctiuam, *aut*; ad verificandam autem propositionem disiunctiuam, sufficit alteram partem veram esse *l. si heredi plures. ff. de condit. instit. & l. si quis ita stipulatus, in fine. ff. de verbor. obligat.* His non obstantibus,

Respondeo istam excommunicationem incurri ab iis, qui aliquem in domo Cardinalis existentem vulnerant, postquam eam domum armata manu inuaserunt. Ratio est, quia Summus Pontifex loquitur de iis, qui domũ Cardinalis armata manu inuadunt, & simul aliquid hostiliter rapiunt, aut aliquem vulnerant: quapropter dictio illa, *aut*, non est disiunctiua respectu inuadentium, seu respectu rapientium, ita vt sufficiat rapere, aut vulnerare post inuasionem domus: hinc patet responsio ad rationem dubitandi.

Tertia actio est, socium esse, id est, esse participem delicti, quod committitur aliqua prædictarum duarum actionum.

Quarta est mandare.

Quinta ratum habere factum suo nomine.

Sexta consilium, vel fauorem præbere, & defendere.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

6 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt; nam Summus Pontifex in præfata Bulla generaliter loquitur, ibi, *ad omnes, & singulas personas, cuiuscumque conditionis, status, & excellentiæ existentes.*

7 Excommunicatio lata ob inuasionem domus Cardinalis, an reseruata sit.

7 Sed modò dubium remanet primò, vtrùm ista excommunicatio reseruata sit. Ratio dubitandi est, quia nulla fit mentio de reseruatione in præcitata Bulla.

Respondeo reseruatam esse. Ratio est, quia excommunicatio *cap. felicis, de pœnis in 6.* est reseruata Summo Pontifici: ergo etiam ista: nam Leo X. extendit excommunicationem *cap. felicis*, cum omnibus ibi contentis, ad eos, qui aliquam ex actionibus in prima propositione explicatis faciunt.

8 Inuadens domũ Cardinalis quas pœnas præter excommunicationem incurrat.

8 Secundò dubium est, vtrùm præfati delinquentes, præter excommunicationem reseruatam, alias pœnas incurrant.

Respondeo quamplures alias incurrere, vt bannum, infamiam, publicationem bonorum, priuationem beneficiorum, & alia, quæ *in cap. felicis citato*, recensentur.

PVNCTVM X.

De excommunicatione contra occupantes bona Montium Pietatis, Ecclesiæ, Beneficij, aut alterius Pij loci.

1 Innuitur textus in quo lata fuit ista excommunicatio simul, que indicatur locus in quo alibi explicata fuit.

1 OCcupatio, & inuasio bonorum Ecclesiasticorum, aliorumque locorum pluribus in locis, sub excommunicatione vetita, & interdicta fuit, vt prolixè satis ostendi suprà *disp. 1.* in explicatione Bullæ Cœnæ *tota quæst.18.* hic solùm agendum esset de excommunicatione lata in Concilio Tridentino *sess. 22. cap. vltimo*, vbi plures actiones prohibentur; verùm quia de illa, etiam in specie disserui *in eadem quæst. 18. punct. 4.* non est opus hic eadem repetere; vide *ibi* dicta.

PVNCTVM XI.

De excommunicatione contra eos, qui scripturas Cameræ Apostolicæ retinent, aut retinentes non reuelant.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

ISta excõmunicatio contra retinentes, & non reuelantes scripturas lata fuit à pluribus Põtificibus, præsertim a Pio V. in Bulla 70. quæ incipit, *cùm de litteris*; cum hac tamen differentia, quòd Ecclesias, Capitula, Monasteria, Conuentus, & Collegia Ecclesiastica, ciuitates item,

item, prouincias, & loca quæcumque Ecclesiastico interdicto subiecit, personas verò singulares vinculo excommunicationis obstrinxit. Verum tamen est, istam excommunicationem fuisse temporalem pro delictis præteritis, vt patebit legenti præfatam Pij V. Bullam, in qua obligat ad reuelandum præfatas scripturas cuidam Carolo Episcopo Montis Flasconen. & Honuphrio Camaiano clerico Aretino, & Cameræ præsidenti.

Eamdem excommunicationem motu proprio tulit Sixtus V. in Bulla 56. quæ incipit, *non sine maxima*, in qua non solum excommunicat detinentes scripturas publicas, vel priuatas Cameræ Apostolicæ, nisi restituant intra spatium sex dierum, verum etiam eos, qui non reuelant detentores, vt patet ex illis verbis. *In virtute sanctæ obedientiæ, ac sub excommunicationis maioris latæ sententiæ pœna, à qua non nisi à nobis, vel successoribus nostris Rom. Pontif. præterquam in mortis articulo constituti, absolui possint, priuationisq; omnium, & singulorum officiorum, & beneficiorum suorum, si quæ obtinent, inhabilitatisq; ad illa, & alia in posterum obtinenda, iniungimus, & mandamus, vt intra sex dierum proximè futurorum terminum, quorum duos pro primo, duos pro secundo, & reliquos duos dies pro tertio, & peremptorio termino assignamus, libros, scripturas, & instrumenta præfata, qui illos, & illa habent, dilecto filio Ioffredo Lomellino notario, & familiari nostro, ac dictæ Cameræ generali commissario, cui, sui officij ratione, huiusmodi scripturarum cura, & pro illis procedendi facultas, per alias nostras litteras præcipuè demandata est, restituant. Alij verò scientes, penes quos illa fuerint, vel sint, eidem reuelent, & significent cum effectu. Nos enim qui libros, scripturas, seu instrumenta præfata retinuerint, seu illa retinentes non reuelauerint dicto termino elapso ipso facto, & absque alia citatione, & declaratione pœnas præfatas incurrisse, & ad illarum executionem deueniri posse, & debere decernimus, & declaramus, ac volumus, & mandamus.*

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 Ex quibus verbis facilè colligi potest, quænam sit materia, & subiectum istius excommunicationis. Materia enim est duplex actio.

Prima est detinere, seu non restituere præfatas scripturas: nam in textu dicitur, *qui illos, & illa habent, restituant.*

Secunda actio, seu potiùs omissio est, detentores huiusmodi scripturarum occultare, seu non reuelare. An autem excommunicatio lata contra non reuelantes semper liget, patet ex dictis *in hac disp. 2. quæst. 1. puncto 1.*

3 Scripturas Cameræ Apostolicæ retinens, aut retinentē non reuelans, subiicitur excommunicationi.

3 Subiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, tam Ecclesiastici, quàm sæculares, cuiuscumque status, gradus, conditionis, & dignitatis: nam Sixtus V. generaliter loquitur, vt patet ex Bullæ verbis, ibi, *omnes & singulas personas, tam Ecclesiasticas, quàm sæculares, & cuiuscumque status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint*, &c.

4 An ista excommunicatio etiā hoc tempore liget.

4 Quæres, vtrum ista excommunicatio liget etiam hoc tempore auctores qui huius excommunicationis meminere, putant etiam hoc tempore ligare. Ego verò probabilius censeo non ligare præfatas personas non obseruantes hanc Bullam, saltem post Sixti V. obitum. Ratio est, tum quia præcipit restitutionem, & reuelationem huiusmodi scripturarum fieri cuidam Ioffredo Lomellino, quem constat obiisse: tum quia mandat præfatam restitutionem, & reuelationem fieri intra terminum sex dierum proximè futurorum; ex qua loquendi forma indicat nolle pro futuris temporibus obligare, alioquin clarius & expressiùs locutus fuisset.

PVNCTVM XII.

De excommunicatione contra effringentes, & spoliantes Ecclesias.

1 Effringens & spolians Ecclesias, videtur ipso facto excōmunicatus.

1 CVm Summus Pontifex *in cap. conquesti, de sententia excommunicationis*, mandet denuntiari excommunicatos eos, qui Ecclesias cuiusdam Episcopatus perfregerant, & spoliauerant, controuersia est inter Doctores, vtrum effringentes, & spoliantes Ecclesias, sint ipso iure excommunicati. Ad quam difficultatem ego respondi affirmatiuè *in tractatu de legibus, disp. 3. quæst. 6. punct. vnico n. 11.* Ratio est, quia Summus Pontifex præcipit huiusmodi delinquentes denuntiari excommunicatos: ergo etiam fert excommunicationem, vel aliunde latam supponit; cùm autē non sufficienter probetur aliunde latam esse, vt patebit ex solutione obiectionum, post quartum dubium proponendarum, sequitur eam ferri *in citato cap. conquesti.* sensus enim illorum verborum est, excommunicatos nuntietis; quia ex nunc excommunicatos esse volo; hic enim sensus in præfata loquendi forma continetur: sicut etiam si Summus Pontifex dicat, qui hoc, vel illud fecerit, nouerit se excommunicatum, subintelligitur hic sensus, quia per hanc legem excommunicatur. Vel dic istam excommunicationem latam esse à Lucio Papa *in epistola decretali cap. omnes Ecclesiæ 17. quæst. 4.* vbi licet sermo sit de omnibus raptoribus, & fraudatoribus Ecclesiarum, dici potest illum textum fuisse receptum saltem quoad fractores & spoliatores Ecclesiarū. Ita glossa hic *vers. excommunicatos*, Azor *1. p. lib. 9. c. 27. quæs. 12.* Graffius *1. parte lib. 2. cap. 28. n. 12.* Suarez *de censuris disp. 22. sect. 2. n. 10.* Sayrus *lib. 2. c. 29. n. 14.* Reginaldus *lib. 19. n. 60.* Filliucius *tract. 15. c. 2. quæsito 6. n. 55.* Toletus *lib. 1. cap. 36. n. 6.* contra Hugonem, Nauarrum, Caietanum, & alios, quorum sententiam probabilem putat Suarez *loco citato, n. 10.* asserentes in capitulo, *conquesti*, non esse latam ipso iure excommunicationem.

Hoc posito explicandum est

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quòdnam sit subiectum.

Tertiò, vtrum ista excommunicatio sit reseruata, & quando.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis, est sacrilegium consistens in effractione, & spoliatione Ecclesiæ; nam *in cap. conquesti*, Summus Pontifex his verbis vtitur, *mandamus quatenus si ita est, memoratos sacrilegos* (qui scilicet Ecclesias violenter confregerunt, easque spoliare minimè dubitarunt) *excommunicatos nuntietis*, &c.

3 *Fractio* quid significet.

3 Sed modò dubiū est primò, quid nomine *confractionis* intelligatur.

Respondeo hoc in loco intelligi violentam actionem, quæ fit rumpendo parietem, seu valuas, seu fenestram ligneam, vitream, vel etiam papyraceam, siue tectum, siue cardines, quibus valuæ sustinentur; ita communiter Doctores.

Ex quo sequitur

Primò, eum non affici hac excommunicatione, qui Ecclesiam ingreditur iam effractam, aut alia via apertam, aut qui Ecclesiam claue domino surrepta, aut simili, aut adulterina aperit; hic enim non dicitur frangere, cùm tractio violentam actionem indicet.

Secundò eum non affici excommunicatione, qui per impulsum facit debilem vectem cedere loco, ea tamen non perfracta; hic enim non dicitur frangere Ecclesiam. Contrarium docet Syluester *verb. excommunic. 7. n. 16.* & Sayrus *loco cit. n. 16.*

4 Incendiarius Ecclesiæ subiicitur excom. municationi.

4 Tertiò incendiarium Ecclesiæ subiici huic excōmunicationi, quia hic dicitur fractor, & simul etiam spoliator Ecclesiæ. Ita Nauarr. *c. 27. n. 94.* Suarez *n. 16.* Filliucius *n. 53.* contra Toletū *lib. 1. c. 36. n. 5.* & alios.

5 *Spoliationis* nomine quid intelligatur.

5 Secundò dubium est, quid nomine *spoliationis* intelligatur.

Respondeo hoc in loco accipi pro priuatione bonorum, seu pro rapina, vel furto, quod effringens Ecclesias committere non veretur. Ita communiter Doctores. Vide dicenda *num. 10.*

6 *Ecclesiæ* nomine quid intelligatur.

6 Tertiò dubium est, quid intelligatur nomine *Ecclesiæ*, cuius effractione, vel spoliatione hæc censura incurritur.

Nauarrus *cap. 27. n. 44. §. octauo*, Toletus *lib. 1. c. 36. n. 6.* Panormitanus *hic*, Sayrus *n. 18.* Filliucius *tract. 14. c. 2. quæsito 6.* quibus adhærere videtur Suarez *num. 17.* existimant nomine *Ecclesiæ* intelligi non solum templa publicè dicata, & consecrata auctoritate Episcopi; verum etiam monasteria, hospitalia, & alia loca pia per Episcopum sacrata, vel deputata ad diuina officia.

Ego verò nomine *Ecclesiæ* intelligo ipsum materiale templum auctoritate Episcopi deputatum ad diuina officia; nam in materia pœnali non est facienda extensio. Verum tamen est nomine *Ecclesiæ* intelligi etiam capellam, & sacristiam Ecclesiæ coniunctam, vt colligitur ex *cap. si ciuitas, de sententia excommun. in 6.* vbi habetur, nomine *Ecclesiæ* venire capellam, & cœmeterium contiguum, & ratio est, quia accessorium sequitur principale; secus dicendum videtur si sacristia ab Ecclesia disiuncta sit: nulla enim ratio cogit ad sustinendum sacristiam sub Ecclesiæ nomine comprehendi.

7 Sacristiam frangens, & res Ecclesiæ auferens, non ligatur excommunicatione.

7 Ex quo sequitur primò perfringentem sacristiam, & res Ecclesiæ auferentem, non subiici huic excommunicationi.

8 Oratoriū priuatum frangens non ligatur excommunicatione.

8 Idem dico de oratorio priuato, quod Episcopi auctoritate constructum non est; hoc enim non vocatur Ecclesia, vt patet ex dictis *de censuris in genere*, idemque in specie tradunt Suarez, Filliucius, & alij *locis citatis.* An autem spolians hospitalia, aut alia loca, incidat in excommunicationem Concilij Tridentini, inferiùs explicabo.

Secundò sequitur perfringentem arcam, in qua res Ecclesiæ continentur, non affici hac censura, quia arca non est Ecclesia.

9 Frangens Ecclesiam non incurrit excommunicationem ob fractionē præcisè, nisi etiam aliquid furetur.

9 Quartò dubium est, vtrum ad incurrendam istam excommunicationem altera istarum actionum sufficiat, videlicet effractio, aut spoliatio, seu furtum.

Respondeo negatiuè, quia textus loquitur per particulam coniunctiuam, &, ibi, *confregerunt, easq; spoliare minimè dubitarunt*; dictio autem coniunctiua, &, vtriusque partis veritatem requirit. *l. si quis ita stipulatus, ff. de verbor. obligat. & l. si quis heredi plures, ff. de condit. instit.* & in materia pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. Ita præcitati Doctores.

Hinc sequitur eum, qui effringit Ecclesiam, sed non furatur, non subiici huic excommunicationi. Idem dic de eo, qui furatur, & spoliāt Ecclesiam, sed non effringit; licet fortè ab alio fracta fuerit. Idem dic de eo, qui effringit Ecclesiam, & surripit crumenam alicuius in Ecclesia existentis; hic enim non dicitur spoliare Ecclesiam, cum illa crumena ad Ecclesiam non pertineat, vt suppono.

Dices contra istam illationem primò, quamuis fures absque prœuia effractione non excommunicentur in hoc capitulo, excommunicantur tamen *in cap. Canonica 11. quæst. 3.* vbi excommunicantur violatores Ecclesiarum, ibi, *Ecclesiarum Dei violatores anathemate & iudicio sancti Spiritus, è gremio sanctæ Matris Ecclesiæ, & consortio totius Christianitatis eliminamus.*

Respondent Hugo, & Archidiaconus, in eo textu non ferri excommunicationem ipso facto, sed tradi formam excommunicandi violatores Ecclesiarū, dum opus fuerit. Alij verò existimant illum textum non reperiri in Concilio Arausicano, à quo ferunt ipsum conditum fuisse. Alij denique, vt Suarez *loco citato, num. 7.* respondent illud Concilium fuisse prouinciale, consequenter obligationem pro illa prouincia, non verò pro tota Ecclesia induxisse. Mihi placet responsio afferenda in sequenti obiectione.

Dices secundò, istam excommunicationem haberi *in cap. omnes Ecclesiæ 17. quæst. 4.* vbi dicitur, *omnes Ecclesiæ raptores, atque suarum facultatū alienatores, à liminibus sanctæ Matris Ecclesiæ anathematizamus*, &c.

Respondeo primò, Lucium Papam in eo textu non ferre excommunicationem, sed eam approbare, si feratur; non enim intendit ibi legem ferre, sed doctrinam tradere. Secundò excommunicationem, si fortè ibi lata fuit, vsu receptam non fuisse; nam in præfato cap. sermo etiam est de consentientibus, quos tamen excommunicatos non esse communis est Doctorum opinio.

Dices tertiò, istam excommunicationem contineri *in cap. quisquis, 17. quæst. 4.* ibi, *si quis domum Dei violauerit, & aliqua sine licentia illius, cui commissa esse dignoscitur, inde abstulerit, sciat se communione esse priuatū.*

Respondeo primò non constare de cuius communionis priuatione in eo textu sermo sit. Secundò ex sequentibus verbis colligi excommunicationem maiorem potius esse ferendæ sententiæ, quàm latæ; ibi, *qui infringunt monasteria, & loca Deo dicata, & Ecclesias, & deposita, vel alia qualibet inde abstrahunt, velut sacrilegi canonica sententia subiacebunt.*

10 Frangens Ecclesiam, simulque damnum inferens frangendo aliquid, vel comburendo, ligatur excommunicatione.

10 Rogabis vtrùm qui Ecclesiam perfregit, nihil tamen inde auferat, sed solum damnum infert, comburendo aliquid Ecclesiæ, aut frangendo calices, vestes, vel quid simile faciendo, in excommunicationem istius canonis incidat.

Respondeo affirmatiuè iuxta probabiliorem sententiam. Ratio est, quia nomine *spoliationis* in hoc textu intelligitur quælibet actio damnificatiua in bonis Ecclesiæ, pertinentibus ad vsum, vel ornatum ipsius, vel ad facultates, vel ad thesaurum, siue ista actio fiat per furtum, siue per aliam actionem iniuriosam damnificatiuam, qua Ecclesia dominio rei suæ iniustè priuatur. Ita Suarez *nu.*12. Filliucius & alij *locis citatis.*

Hoc tamen intelligitur, modò vltra dictam actionem damnificatiuam adsit etiam confractio Ecclesiæ: nam ad incurrendam istam excommunicationem non solùm requiritur spoliatio; verùm etiam confractio, vt suprà dictum est. Ita communiter DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Explicatur subiectũ istius excõmunicationis.

11 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes confringentes, & simul spoliantes Ecclesias; quamuis enim præfatus textus loqui solùm videatur de illis, qui Ecclesiam Reginen. confregerant, & spoliauerant, ibi, *memoratos sacrilegos excommunicatos nuntietis;* nihilominus dicendum videtur illam particulam, *memoratos*, non referri solùm ad personas ibi expressas, sed ad qualitatem facti, & delicti, id est, ad eos omnes, qui tale sacrilegium committunt, effringendo, & spoliando Ecclesias.

TERTIA PROPOSITIO.

12 Excommunicatio lata ob effractionem & spoliationem Ecclesiæ, reseruata est Summo Pontifici.

12 EXcommunicatio, quæ propter effractionem, & spoliationem Ecclesiæ incurritur, reseruata est Summo Pontifici. Ratio est, quia in textu dicitur, *memoratos sacrilegos excommunicatos nuntietis, & faciatis sicut excommunicatos arctiùs euitari, donec passis iniuriam congruè satisfaciant, & damna pro eis data resarciant, & cum litteris vestris rei veritatem continentibus, Apostolico se conspectui repræsentent.*

13 Spolians, & frangens Ecclesiam, incurrit excommunicationem quę Summo Pontifici reseruata est, postquã ipse delinquens denuntiatus fuit excõmunicatus.

13 Sed modò dubium est, vtrùm ista excommunicatio reseruata sit antequam delinquens denuntietur excommunicatus.

Respondeo negatiuè, tum quia Summus Pontifex loquitur hîc de excommunicatis ab Episcopo denuntiatis ob præfatum sacrilegium; vult enim illos denuntiari excommunicatos, & tamquam excommunicatos euitari, donec se præsentauerint conspectui Summi Pontificis. Supponere ergo videtur ante denuntiationem posse ab Episcopo, & à confessariis approbatis iure communi absolui: tum quia versamur in materia pœnali, in qua non est facienda extensio, vt in prouincia Mediolanensi ita vsu receptũ est, vt patet ex libello casuum reseruatorum. Ita Caietanus *verb. excommunicatio, cap.*21. Nauarrus, Sayrus, Reginaldus, Filliucius, & alij *locis citatis*, contra Panormitanum *hic.*

Ex quo sequitur huiusmodi excommunicationem ante denuntiationem auferri posse ab Episcopo, imò etiam à quolibet confessario approbato, si ius commune spectemus, *cap. nuper, de sententia excommunicationis*; post denuntiationem verò reseruatam esse Summo Pontifici, vt patet ex dictis *num.*12.

14 Denuntiatio excommunicationis cõtracta ob fractionem Ecclesiæ, an debeat esse specifica & particularis.

14 Rogabis, vtrùm ista denuntiatio debeat esse specifica, & particularis, an verò sufficiat generalis.

Respondeo mihi probabilius videri ad incurrendam reseruationem sufficere generalem denuntiationem, qua in genere denuntientur excommunicati, qui Ecclesiam confregerunt, & spoliarunt; quamuis enim Summus Pontifex vnum exprimat, & nominet; alios tamẽ non nominat, sed simpliciter dicit, præfatos sacrilegos denuntiandos esse, & sic ab aliis absolui non posse, consequenter frustrà nos requirimus specialem, & particularem denuntiationem, qua Petrus, e.g. vel Paulus nominatim denuntietur excommunicatus ob sacrilegium confractionis & spoliationis Ecclesiæ: quamquam ad effectũ euitandi talem excommunicatum, hoc tempore requiritur particularis denuntiatio, iuxta Concilium Constantiense *in Extrauaganti, ad euitanda.* Ita innuit Suarez *n.*14. sed oppositum postea expressè docet *num.*19. Filliucius *num.*53. & hoc pacto intelligendi sunt Nauarrus, Sayrus, & alij, qui specificam denuntiationem requirunt.

Obiicies, ea denuntiatio in textu præscribitur, quæ sufficit, & requiritur ad euitandum excomn.unicatum; in textu enim dicitur, *memoratos sacrilegos excommunicatos nuntietis, & faciatis sicut excommunicatos arctiùs euitari.* Sed denuntiatio requisita ab euitandum excommunicatum est specifica, & particularis; ergo requiritur denuntiatio specifica, & particularis.

Respondeo post Concilium Constantiense requiri specificam, & particularem denuntiationem excommunicati, vt illum teneamur euitare; ante Concilium verò sufficiebat cognitio excommunicationis, etiamsi excommunicatus expressè, vel nominatim denuntiatus non fuisset.

PVNCTVM XIII.

De excommunicatione contra auferentes, aut retinentes lapides, vel alia ornamenta Ecclesiarum, aut præstantes consilium auferenti, vel retinenti, aut non reuelantes.

1 An ista excommunicatio hoc tempore vigeat.

1 FIlliucius *tract.*15. *cap.*5. *quæst.*21. *num.*126. opinatur hanc censuram abrogatam fuisse, tum ob ipsius ignorationem; tum quia hoc tempore non extat in Bullario nouo: tum quia videtur lata ad tempus, occasione quorumdam, qui lapides, & ornamenta Ecclesiarum almæ Vrbis abstulerant. Hæc sententia probabilis est. Alij tamen existimant istam excommunicationem etiam hoc tempore vigere, tum quia vsu recepta est, testibus nonnullis confessariis almæ Vrbis: tum quia vim habet legis, quæ ex sua natura perpetua est, & semper loquitur: tum quia Sixtus IV. non solùm intendit eos excommunicare, qui iam abstulerant, & retinebant ornamenta, & lapides; verùm etiam, qui in futurum auferunt, vt colligitur ex illis verbis, *ausu sacrilego abstulerunt hactenus in dies auferre*, &c. ob id in libello censurarum, & casuum reseruatorum, iussu Archiepiscopi Mediolani edito, inter cæteras excommunicationes hæc etiam recensetur. Ideo ipsius materiam, & subiectum hic explicare intendo.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones expressæ in Bulla tertia Sixti IV. quæ incipit, *cum prouida.*

Prima actio est auferre ab Ecclesiis porphyreticos, marmoreos, & alios diuersorum generum, & colorum lapides, ad ipsarum vsum deputatos, aut alia ornamenta.

Secunda est, habere, seu retinere huiusmodi ornamenta, postquam habita fuit huius Bullæ cognitio.

Tertia est auxilium, vel fauorem præstare in huiusmodi lapidibus, vel ornamentis surripiendis, seruandis, vel retinendis post habitam huius Bullæ notitiam. Istarum trium actionum veritas constabit ex verbis Bullæ in tertia propositione referendis.

Quarta est, non reuelare præfatos delinquentes. Huiusmodi autem reuelatio fieri potest per se ipsum, vel per alium, etiam per confessarios, seu minores pœnitentiarios, vt in præfata Bulla dicitur, ibi, *scientes verò reuelent, & ad notitiam nostram saltem per minores pœnitentiarios deduci faciant:* fieri tamen potest, vt hæc Bulla in hac parte vsu recepta non sit.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Explicatur subiectum istius excõmunicationis.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, qui præfatas actiones faciunt, aut delinquentes non reuelant. Hæc propositio clarè constat ex ipsa Bulla, ibi, *omnes, & singulos, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint, qui ex prædictis lapidibus, siue alijs ornamentis earumdem Ecclesiarum, siue basilicarum dictæ Vrbis habuerint, aut in surripiendo, seruando, & retinendo auxilium præstiterint, vel fauorem, nisi à die habitæ præsentium litterarum notitiæ, ea restituant cum effectu; scientes verò reuelent, & ad notitiam nostram saltem per minores pœnitentiarios nostros deduci faciant, maioris excommunicationis sententia, à qua (nisi in mortis articulo, & debita satisfactione præuia) à nullo, præterquam à Romano Pontifice, absolui possint, irretitos esse.*

4 Auferens lapides, vel ornamenta Ecclesiarũ, an incurrat excommunicationẽ, non solùm si id faciat in Ecclesiis vrbis Romæ, verùm etiam alibi.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm ista excommunicatio afficiat non solùm eos, qui prædictas actiones faciunt in Ecclesiis vrbis Romæ; verùm etiam in aliis extra vrbem existentibus.

Respondeo duplicem assignari posse in hac difficultate Doctorum opinionem.

Prima est affirmatiua. Ratio est, tum quia Sixtus IV. consulere intendit Ecclesiis omnibus, præcipuè vrbis Romæ, ibi, *nos, cui Ecclesiarum omnium cura dispositione superna commissa est, ne peruersorum crescente malitia eædem Ecclesiæ, & sacra Dei templa, precipuè almæ Vrbis, suis nudentur ornatibus*; vbi notanda est illa particula, *præcipuè*, quæ accipitur pro, maximè, & indicat legislatorem etiam aliis de causis adductum fuisse, nec cæteros excludit. *l.*1. *ff. de testibus, & ibi glossa, verb. præcipuè*, Burgos *in relect. l.*2. *Tauri num.*23. & alij apud Augustinum Barbosam *de dictionibus, & clausulis, dict.*230. tum quia Sixtus IV. confirmat prædecessorum suorum constitutiones, in quibus lata erat excommunicatio contra eos, qui ornamenta Ecclesiarum auferebant, ibi, *quamuis præmissorum occasione nonnullorum prædecessorum nostrorum sanctiores prohibitiones variè emanauerint temporibus retractis, quas*, &c. tum quia in libello censurarum, & casuum pro diœcesi Mediolanen. ista excommunicatio absolutè, & absque limitatione exprimitur.

Secunda sententia est negatiua, quia Sixtus IV. dum fert excommunicationem, loquitur solùm de lapidibus, & ornamentis Ecclesiarum, siue basilicarum almæ Vrbis. Hoc pacto intelligendæ etiam sunt prædecessorum Pontificũ cõstitutiones, nec in libello casuum pro diœcesi Mediolanen. opus fuit limitationem in re dubia addere. Ita Filliucius *loco citato num.*126. & Gambarupta *de excommunicationibus Papæ reseruatis cap.*7. *num.*19.

Hinc patet responsio ad rationes primæ sententiæ. An autem incurratur excommunicatio lata contra occupantes bona locorum piorum, patet ex supradictis *punct.*11.

5 Ecclesiæ, seu loca, quibus ornamenta allata ab Ecclesiis vrbis Romæ applicãtur, subiiciuntur interdicto, donec restitutio fiat.

5 Secundò dubium est, vtrùm aliqua pœna edita sit contra Ecclesias, seu loca, quibus præfata ornamenta applicantur.

Respondeo præfata loca subiici interdicto, donec actualis, & omnimoda restitutio fiat Ecclesiæ, à qua fuerant ablata, ibi, *Ecclesias verò, & loca alia, quorum vsibus, & ornatui illa deputata fuerint, aut forsan, (quod absit) deputari contigerit in futurum, tam diu Ecclesiastico interdicto subiacere, quamdiu ad loca, vnde prius ablata fuere, absque diminutione aliqua fuerint reportata, harum serie declaramus*, &c.

§. Incidens.

De excommunicatione contra extrahentes reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis, intra, vel extra Vrbem existentibus.

EXcommunicationi præcedenti affinis est alia contra extrahentes reliquias ex cœmeteriis, cryptis, vel catacumbis, edita ab Illustrissimo Cardinali Millino de mandato Summi Pontificis Pauli V. die 24. Aug. 1613. ibi, *Che persona alcuna di qualsiuoglia stato o conditione dell' vno e dell' altero sesso, tanto Ecclesiastica come regolare, o secolare, non ardisca, ne presuma, ne possa estraere in alcuna delle Grotte, Catacombe, o Cimiterio, dentro, o fuori di Roma, ne da quelle estrahere reliquie anche in minima parcicella, ne in ciò dare aiutto, o fauore in qualsiuoglia modo, sotto pena della galera, & altre pecuniarie à nostro arbitrio da incorrersi ipso facto, & da applicarsi come nel sequẽte capitolo, & anco di scommunica latæ sententiæ, dalla quale i transgressori non possino essere assoluti se non da sua santita, eccetto che in articolo di morte, all esecutioni delle quali pene si procedera irremissibilmente.*

E tutte le pene sopradette tanto corporali come pecuniarie, & di scommunica latæ sententiæ incorrono ipso facto tutti quelli, ad instanza de quali si cauara, o si tentara di far cauare reliquie da detti Cimiterij, o sarano complici, & tutti quelli che riceuerano reliquie sapendo esser cauate da detti luoghi di qualsiuoglia grado, o conditione, ancor che possero tali, de quali si douesse far special mentione, dalle quali pene, & censure non possino essere assoluti se non da sua santita, come di sopra, dichiarando che li regolari che contra verano al presente editto, oltre alle pene sopradette, incorrono anco ipso facto la priuatione di voce activa, & passiua, & inhabilita alle dignita & gouerni delle

delle loro religioni, da quali non possono essere assoluti, & habilitati, se non dalla santita di Nostro Signore.

Hoc & similia edicta confirmata fuerunt in alio edicto anno 1614. addita excommunicationis sententia rectoribus, seu curatoribus Ecclesiarum, locorum piorum, cryptarum, & cœmeteriorum permittentium, vel consentientium reliquias extrahi. In præfato etiam edicto prohibentur notarij, & alij quicumque, etiam regulares, fidem publicam, vel priuatam facere absque licentia Illustrissimi Vicarij circa extractionem, donationem, consignationem, translationem, aut alium quemlibet contractum, vel scripturam, in qua de reliquiis mentio habeatur: in hoc tamen casu non imponitur excommunicatio, sed priuatio officij, & aliæ pœnæ.

Ex dictis colligitur primò, quænam sit materia istius excommunicationis, materia enim consistit in actionibus proximè sequentibus.

Prima est extrahere reliquias ex præfatis locis, etiam in modica quãtitate: paruitas enim materiæ in hac re non excusat: tum quia quælibet particula reliquiarum magni momenti est: tum quia ita expressè in præfato edicto cauetur.

Secunda actio est auxilium, vel fauorem præbere.

Tertia est mandare, aut alia ratione cooperari extractioni.

Quarta est permittere, vel consentire extractioni, si permittens, vel consentiens curam habeat loci, à quo extrahuntur.

Quinta est præfatas reliquias recipere, modò recipiens sciat illas ex præfatis locis extractas fuisse absque Summi Pontificis facultate.

Secundò colligitur omnes cuiuscumque conditionis, & status homines huic censuræ subiici, aliquam ex præfatis actionibus faciendo. An autem Cardinales huic censuræ subiiciantur, constat ex solutione illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm Cardinales ligentur legibus Illustrissimi Vicarij de mandato S.D.N. editis.

Colligitur tertiò absolutionem huius censuræ Summo Pontifici reseruatam esse.

Quæ circa huius edicti intelligentiam hìc differi possent, iam explicata fuerunt *de censuris in genere disp. 1. q. 1. punct. 11. & de legibus disp. 1. q. 1. punct. 6.*

Hìc enim quæri posset primò, vtrùm hoc edictum liget non solùm commorantes Romæ, verùm etiam extraneos, Romam venientes, & breui recessuros. Ratio dubitandi pro parte negatiua est, quia hoc edictum editum videtur ab Illustrissimo Cardinali tamquam Vicario Generali Vrbis, & diœcesis Romæ: superior autem alicuius territorij non ligat extraneos, intentionem non habentes ibi commorandi maiori anni parte.

Ratio verò dubitandi pro parte affirmatiua est, tum quia hoc edictum latum videtur auctoritate Papæ, cui totus orbis pro territorio inseruit, eique absolutio excommunicationis in præfato edicto reseruatur: tum quia transgressores legum, seu statutorum alicuius loci in foro externo puniuntur, etiamsi non habeant intentionem ibi manendi maiori anni parte: ergo tenentur ea seruare; consequenter ligantur censuris in ipsis contentis.

Ego sequor partem affirmatiuam, quia delinquit in rem in territorio Romæ existentem; delinquens autem in rem existentem in loco legislatoris, subiicitur legibus legislatoris. Hinc patet responsio ad rationem dubitandi pro negatiua.

Secundò quæri posset, vtrum hæc censura euanuerit extincto Paulo V. de cuius mandato edita fuerat, aut saltem cessatura sit post mortem Illustrissimi Cardinalis Mellini, qui eam edidit ex ordinatione Sanctissimi. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua est, quia hæc censura videtur ab homine lata; censura autem lata ab homine cessat mortuo conditore.

Ego dicendum censeo hoc edictum perpetuò duraturum, quia editum est per modum legis, & statuti, vt patet ex ipsomet edicto, in quo Illustrissimus Vicarius conqueritur consimilia suorum prædecessorum edicta vsu abrogata fuisse, ideoque illa confirmat, & innouat vt in futurum inuiolabiliter obseruentur. Hinc patet responsio ad rationem dubitandi; nam huiusmodi edicta non sunt lata simpliciter per modum sententiæ, sed potiùs per modum constitutionis nomine dignitatis, quamuis etiam personæ nomen simul exprimitur, vtà simili patet ex dictis in Bulla Cœnæ.

PVNCTVM XIV.

De excommunicatione contra imponentes, vel exigentes tributa à clericis, aliisq; personis Ecclesiasticis.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur, simulque assignatur locus in quo alibi explicata fuit.

1 ISta excommunicatio pluribus in locis iure antiquo lata fuit, præsertim *in c. clerici, de immunitate Ecclesiar. in 6. & in c. quamquam, de censibus in 6.* verùm quia hæc & alia iura, prohibentia tributa, & collectas Ecclesiasticis imponi, sufficienter explicaui in Bulla Cœnæ *tota q. 19.* ideò hic solùm innuisse sufficiat locum, in quo explicata fuerunt.

PVNCTVM XV.

De excommunicatione contra vexantes eos, qui censuram in aliquem tulerunt.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISTam excommunicationem tulit Gregorius X. in Concilio Lugdunensi, & refertur *in cap. quicumque, de sententia excommunic.* in fauorem libertatis Ecclesiasticæ circa ferendas, & promulgandas censuras, circa quam explicabo

Primò, quænam sit illius materia.

Secundò, quòdnam sit illius subiectum.

Tertiò, quandònam hæc censura reseruata sit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in præfato Concilio à Gregorio X. sub excommunicatione prohibitæ.

Prima actio est, vexare occidendo, capiendo, aut alio modo in personis, aut bonis suis, vel suorum, eos, qui censuram contra aliquem protulerunt, seu quorum occasione censura prolata fuit, aut qui eas censuras obseruant, vel cum taliter excommunicatis communicare nolunt: hoc tamen limitatur, nisi re adhuc integra licentiam vexandi reuocauerint, aut nisi infra octo dies præstita sit satisfactio pro captione bonorum: sic enim expressè decernitur in præcitato cap. vt patebit ex verbis eiusdem textus, referendis in secunda propositione.

Ex dictis sequitur, eum, qui aliquem ex prædictis, occasione prolatæ censuræ vexauit in bonis, non affici excommunicatione, si re integra, id est, ante secutum effectum, licentiam reuocauit, aut si nondum elapsi sint octo dies, infra quos præstita non sit pro dictis bonis satisfactio; vtraque enim conditio requiritur ad incurrendam censuram, dum grauamen in bonis factum fuit. Secus si damnum illatum sit personis; nam statim ac damnum personale illatum est, incurritur hæc censura; quia in textu assignatur spatium octo dierum ad faciendam restitutionem, vel satisfactionem pro bonis, non pro iniuriis personalibus; cùm enim iniuriæ personales grauiores sint, & vtplurimum irreparabiles, iure merito dantes licentiam grauandi aliquem in personis occasione censuræ excommunicantur statim secuto effectu, si re integra, id est, ante secutum effectum, licentiam non reuocauerunt, vt benè glossa hìc *versic. re integra.* Caietanus *verbo excommunicat. cap. 36.* Nauarrus *cap. 27. num. 99.* Suarez *disput. 22. sect. 3. num. 3. vers. atque hoc.* Filliucius *tract. 15. cap. 3. quæs. 3. num. 62.*

3 Reuocatio licentiæ datę ad vexandum aliquẽ qui censurã tulerat, excusat ab excommunicatione eũ qui licentiam dederat, etiamsi is cui licentia data fuerat non excipiatur.

3 Sed modò dubium est, vtrùm reuocatio licentiæ suffragetur ad non incurrendam excommunicationem, etiamsi postea is, cui licentia vexandi in personis, vel bonis data fuerat, eam exequatur.

Respondeo suffragari, quia censura sub conditione lata non incurritur, non adimpleta conditione; in hoc autem casu conditio non adimpletur, cùm reuocata fuerit licentia, vt suppono. Ita Suarez *num. 3.* & Filliucius *loco citato.*

Hoc tamen limitandum censeo, modò reuocatio licentiæ ante secutum effectum innotuerit illi, cui data fuerat; nam si reuocatio licentiæ non innotuit illi, non dicitur licentia reuocata, vt in simili tradunt DD. communiter de reuocatione mandati.

Secunda actio in hoc capite prohibita, est, temerè vti præfata licentia, id est, exequi licentiam, vexando præfatas personas in personis, vel bonis suis, vel suorum; textus enim in hæc verba loquitur. *Eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licentia data vti.*

Hoc tamen limitatur iuxta dicta in explicatione primæ actionis, modò is, qui grauauit in bonis, restitutionem, aut satisfactionẽ non fecerit intra octo dies. Cum hac etiam limitatione intelligenda erit tertia actio; quia Summus Pontifex sub eadem conditione istas actiones prohibuit, ibi, *eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta data licentia vti, vel aliquid præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus*, &c. vbi notanda sunt illa verba, *eadem sententia*, & *aliquod præmissorum*; hæc enim relationem dicunt ad dispositionem præcedentem.

Tertia est, proprio motu, & absque licentia ab alio accepta temerè grauare in persona, vel bonis suis, vel suorum aliquem ex enumeratis in prima actione; in textu enim dicitur, *eadem quoque sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prædicta licentia data vti, vel aliquid præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, aliàs committere suo motu.*

Circa prædictas actiones hic explicandum esset, quid nomine *suorum*, in præcitato textu intelligatur. Secundò vtrùm grauamen fieri debeat contra iustitiam, & non satis sit contra charitatem ex odio, & prauo affectu.

Verùm istas difficultates in terminis proposui & explicaui *disp. 1. in explicatione Bullæ quæst. 17. puncto 3. dub. 1. & 2.* & præter DD. ibi a me adductos, idem tenent Caietanus, Nauarrus, Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur subiectũ istius excõmunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, qui præfatas actiones faciunt, etiamsi excommunicatio non contra ipsos, sed contra alios prolata fuisset. Ratio est, quia textus generaliter loquitur, vt verba ipsius apertè indicant, quæ etiam Reges explicitè complectuntur, ibi, *quicumque pro eo, quod in Reges, Principes, Barones, Nobiles, Baliuos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscumque alios excommunicationis, suspensionis, siue interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam alicui dederint occidendi, capiendi, seu aliàs in personis, aut bonis suis, vel suorum grauandi eos, qui tales sententias protulerunt, siue quorum sint occasione prolata, vel easdem sententias obseruantes, seu taliter excommunicatis communicare nolentes; nisi licentiam ipsam re integra reuocauerint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licentiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Eadem quoque sententia sint innodati omnes qui ausi fuerint prædicta licentia data vti, vel ad aliquid præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibuimus, aliàs committere suo motu.*

5 Vexans aliquẽ qui censuram inualidam tulerat, non incurrit excommunicationem.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm qui prædictas actiones faciunt occasione censuræ inualidæ, in excommunicationem istius capitis incidant.

Respondet Suarez *num. 7.* negatiuè, quia illa sententia non est sententia in re, sed nomine tantùm.

Hoc tamẽ ego limito, modò certò cõstet de iniustitia cẽsuræ; in dubio enim fauendum est superiori, & præsumptio stat pro valore actus.

6 Mandans vexari aliquem eò quòd censuram tulerit, an ligetur excommunicatione.

6 Dubium est secundò, vtrùm mandans, & præcipiens aliquam ex præfatis actionibus, in istam excommunicationem incidat. Syluester, & Sayrus, quos retuli in expositione Bullæ Cœnæ *loco cit.* absolutè affirmant. Sed mihi probabilis videtur sententia negatiua, quoties is, qui mandatum præbet, non fungitur auctoritate publica; nam textus non loquitur de dante mandatum, sed de dante licentiam; concessio autem licentiæ pertinet ad eum, qui auctoritatem publicam exercet, & in materia pœnali benigniori interpretatio facienda est; negandum tamen non est eum, qui mandatum exequitur, huic excommunicationi subiici, quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui aliqua ratione id faciunt, ibi, *aliàs committere suo motu*; notanda enim est illa dictio, *aliàs*, quæ omnem alium modum distinctum à licentia

centia includit. *l. 1. §. illud. ff. de aqua quotid. & æstiua, & l. denique. §. vtrùm. ff. de peculio.*

7 Ratam habens vexationẽ alicuius qui censuram tulerat non incurrit excommunicationem.

7 Tertiò dubium est, vtrùm ratas habens aliquas ex prædictis actionibus, in istam excommunicationem incidat.

Respondeo negatiuè, etiamsi eas ratas habeat tamquam sùo nomine factas. Ratio est, quia excõmunicatio extendenda non est ad actiones in hoc capite non expressas, & ex regula generali constat excommunicationem latam in facientes, non ligare ratum habentes. Ita Suarez *loco citato, num.* 5. Filliucius *loco citato, num.* 63. contra glossam hic *vers. alias*, cuius opinionem probabilem censet Suarez *loco citato, num.* 5. *ad finem.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 Quòdnã ista excõmunicatio reseruata sit Summo Pontifici.

8 ISta excommunicatio reseruatur Summo Pontifici, quoties delinquens in excommunicatione duorum mensium spatio perseuerat; in textu enim dicitur, *qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, ex tunc ab ea non possint, nisi per Sedem Apostolicam, absolutionis beneficium obtinere.* Ita communiter DD. quomodo autem spatium duorum mensium computandum sit, alibi sæpius explicatum est.

PVNCTVM XVI.

De excommunicatione contra violantes immunitatem Ecclesiasticam locis sacris concessam.

DE hac censura prolixè satis, & abundè disserui *in tractatu de legibus disput. 3. quæst. 7.* præsertim in duodecima, & nouissima impressione, & quia quæ ibi tradidi, maximè ad praxim faciunt, decreui huc illa eadem ad verbum transferre, ne in re tanti momenti defecisse videar.

§. I.

Quid nomine immunitatis intelligatur, & cur Ecclesiastica nuncupetur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Immunitatis Ecclesiasticæ nomine quid intelligatur.

1 NOmine immunitatis Ecclesiasticæ in genere intelligitur priuilegium, seu exemptio, per quam Ecclesiæ subtrahuntur ab oneribus, vel vsibus, vel operibus, eius sanctitati, & libertati repugnantibus. Immunitas verò Ecclesiastica quoad locum, de qua hic loquitur, est exemptio, seu priuilegium Ecclesiæ concessum, vt ibi existentes tuti sint à laica potestate. Dicitur autem immunitas Ecclesiastica quoad locum, non quia non pertineat etiam ad personas, sed quia immediatè & primariò conceditur loco, secundariò personis in eo loco existentibus. Ita Suarez *de relig. tom. 1. tract. 2. lib. 3. c. 12. num. 2.* Marius Italia *lib. 1. c. 6. §. 2. nu.* 82. Peregrinus *cap. 14. n. 2.* Gambacurta, Farinac. Ambrosinus, & alij, quos infrà referam.

2 Immunitas, & libertas Ecclesiastica non sunt idem.

2 Ex quo patet non idem esse libertatem Ecclesiasticam, & immunitatem: nam libertas Ecclesiastica est exemptio, seu priuilegium exemptionis concessum personis Ecclesiasticis; immunitas verò est priuilegium Ecclesiarum, *extrauag. 1. de priuilegijs, vers. incendiarios*, Caietanus *verbo immunitas*, Farinacius *in tractatu de immunitate, cap. 1. num. 3. & seqq.* Mar. Italia *in tractatu de immunitate libr. 1. cap. 6. nu. 6. & seqq.* contra Couar. *2. var. cap. 20. num. 1.* Peregrin. *de immunitate cap. 1. num. 4.* & alios; quamquam libertatis nomen sæpius accipitur pro immunitate, & nomen immunitatis pro libertate, vt in hac Bulla Gregorij XIV. contingit.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Immunitas cur vocetur Ecclesiastica.

3 PRæfata immunitas vocatur Ecclesiastica, tum quia ab Ecclesia concessa fuit; tum quia est priuilegium locorum sacrorum, præsertim Ecclesiarum.

4 Ecclesiæ nomine, cui concessa fuit immunitas, quid intelligatur.

4 Nomine autem Ecclesiæ, cui concessa fuit communitas, hoc in loco intelligitur materialis domus publica, seu Templum auctoritate Episcopi fundatũ, vt in eo fideles conuenire possint ad orationes Deo fundendas, ad sacrificia offerenda, & ad recipienda Sacramenta. Quãuis enim Ecclesia iuxta propriam nominis significationem à verbo Græco Ἐκκλησία desumptam, indicet fidelium cœtum, & congregationem; nihilominus adhibetur etiam ad significandum locum publicum, in quo fideles causa orationis, & sacrificiorum conueniunt, vt benè Peregrinus *de immunit. cap. 1. num. 8. & seq.* & alij communiter, constatque ex *Deuter. 23. 1. Iudic. 20. 2. Psalm. 68. 27. 1. Corinth. 11. & 14.*

§. II.

Quo iure introducta sit immunitas Ecclesiastica.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Immunitas Ecclesiastica est de iure humano.

1 IMmunitas Ecclesiastica iure humano cõcessa fuit Ecclesiis Christianorum, aliisque locis religiosis, de quibus infrà. Hæc propositio patet ex *cap. miror, cap. definiuit, cap. nullus 17. quæst. 4. cap. inter alia, de immunitate Ecclesiar.* & ex constitut. Gregorij XIX. quæ incipit, *cùm aliàs nonnulli*; & licet nonnulla loca in hac Bulla non exprimantur, quæ iure antiquo expressa sunt, non tamen sequitur illa non gaudere immunitate, quia ista Gregorij Bulla nõ fuit edita ad minuendam, sed ad roborandam, & manutenendam immunitatem Ecclesiasticam, & generaliter extenditur ad omnia loca sacra, & religiosa, vt patet ex ipsa constitutione Gregorij, ibi, *super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesiis, monasteriis, sacellis, domibus, regularibus & secularibus, locisue sacris, aut religiosis*; & infra, *vt laicis ad Ecclesias, locaq; sacra, & religiosa prædicta*, &c. Addo Ecclesiasticam immunitatem iure Cæsareo confirmatam fuisse. *C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt.*

Obiicies. Ecclesia concedere non potest id, quod iure diuino prohibitum est; sed delinquentibus iure diuino interdictum est in Ecclesiis commorari, iuxta illud, *Domus mea domus orationis vocabitur, vos autem fecistis speluncam latronum.* Ergo Ecclesia concedere non potest delinquentibus facultatem commorandi in Ecclesiis, & fruendi immunitatis priuilegio dum ibi commorantur.

Respondeo, Ecclesiam non concedere, vt in Ecclesiis nundinæ, mercatus, & fœneratitij contractus exerceantur, de quibus in præcitato loco Christus loqui videtur; sed facultatem ibi liberè manendi dare, vt qui ad Ecclesiam, & ad loca sacra confugiunt, erga illa ritè affecti sint, ibique Deum tutè precari valeant. Vide Anastasium Germonium *de sacror. immunit. lib. 3. cap. 16. num. 15. & seqq.* & Decianum *in tract. crimin. lib. 6. cap. 25. num. 2. & 7. & consil. 80. n. 12. & seq.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Immunitas Ecclesiastica, strictè loquendo, non est de iure naturali, aut diuino.

2 IMmunitas Ecclesiastica, strictè loquendo, introducta non est iure naturali, vel diuino. Quòd non sit introducta iure naturæ, perspicuum est; tum quia nõ est intrinsecè malũ extrahere delinquentem ab Ecclesiis, nec sit irreuerentia loco sacro extrahendo, si ius naturæ præcisè spectemus, cùm actio extrahendi per se iniusta nõ sit, neque fiat in contemptum loci sacri, vt suppono; tum quia nullo in casu liceret extrahere delinquentes, etiam Summo Pontifice permittente, cùm Summus Pontifex dispensare nequeat in iure naturali, vel diuino, quoties in ipso humana actio non includitur, sicut includitur in iuramento, voto, & matrimonio rato; ob id in ipsis dispensare potest.

Quòd verò non sit introducta iure diuino, strictè loquendo, constat, quia, vel spectamus ius antiquum, vel nouum; si spectemus ius nouum, nullus Scripturæ locus afferri potest ad ostendendam hanc immunitatem; si spectemus ius diuinum antiquum, dicendum est inde non colligi immunitatem nostrarum Ecclesiarum. Ratio est, tum quia, dato quòd priuilegium immunitatis iure antiquo concessum esset templo, tamen illud priuilegium non extenditur ad nostras Ecclesias, cum priuilegium vni cõcessum non transferatur ad alia, & nostræ Ecclesiæ longè differant à templis antiquæ legis; tum quia priuilegium illud antiquum pertinebat ad cæremonialia antiquæ legis, sicut pertinebat ipsum altare, & tabernaculum, cui concessum fuerat: cæremonialia autem in Christi morte cessarunt, vt docui *de Sacramentis.* Ita Decianus *in tractat. crim. lib. 6. cap. 25. num. 2.* Abulensis *in cap. 20. Iosue quæst. 7.* Suarez *tom. 4. de relig. tractatu 2. libr. 3. cap. 8. num. 9.* Filliucius *tract. 15. cap. 6. quæsito 8. num. 149.* Gambacurta *in 1. impressione libr. 3. cap. 7.* antequam corrigeretur. Alexand. Ambrosinus *de immunit. cap. 1. num. 3.* & alij, contra Durandum *canone 15. quæst. 18. num. 11. 23. & seqq.* Gutierrez *practicar. qq. lib. 1. quæst. 1. n. 8.* Farinacium *in append. cap. 2. num. 19.* Marium Italiam *lib. 1. cap. 2.* Vbi de hac re fusissimè tractat, Germonium *de sacror. immunitat. lib. 3. cap. 56. num. 6.* Cardinalem Tuscum *tom. 3. verbo Ecclesia, concl. 8. num. 4.* & alios apud Peregrinum *cap. 2. num. 1.* & apud alios præcitatos Doctores.

Dixi in propositione, *strictè loquendo*, vt innuerem primò istam immunitatẽ esse saltẽ valdè conformem iuri diuino, & naturali; sic enim recta ratio dictare videtur, & ad hoc facere possunt, quæ in iure antiquo adducuntur, & miracula, quibus Deus testatus est gratum sibi esse locorum sacrorum cultum, & venerationem, de quibus Bellarminus *in controuers. tom. 2. lib. 1. cap. 29. ad finem*, & Gambacurta *de immunit. lib. 3. cap. 7.* hoc pacto conciliari possent præcitati Doctores.

Secundò, vt indicarem sustineri posse immunitatem esse de iure naturali, & diuino, in genere loquendo, sicut decima in genere est de iure diuino, quota de iure canonico. Ieiunium in genere est de iure diuino, in particulari de iure Ecclesiastico. Ablatio rei alienæ in genere vetita est iure naturali diuino, nihilominus aliquando licita est. Idem dic de homicidio & similibus. Ita immunitas sacrorum locorum dici potest de iure diuino naturali: quia tamen ius naturale diuinum non est contrarium alteri iuri, quo delinquens ob commune bonum puniri præcipitur, ideo relicta videtur potestas Summo Pontifici declarandi, & facultatem concedendi, vt delinquentes aliquibus in casibus extrahantur; tunc enim ius naturale, diuinum non obligat, & Pontifex declarat non obligare, vt benè Farinacius *in append. c. 22. n. 346.* docens Pontificem posse facultatem extrahendi aliquem dare, etiamsi non cõmiserit delictum in Bulla Gregorij expressum. Peregrinus *c. 14. n. 4.* & alij, & hoc pacto explicari posset Concilium Trid. *sess. 25. c. 20.* vbi asserit immunitatẽ Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum Dei ordinatione, & canonicis constitutionibus constitutam fuisse; quamquam Marius Italia *loc. cit. §. vnic. n. 3.* existimat Concilium non loqui de immunitate locorum, sed personarum, & rerum Ecclesiæ. Sed hoc mihi non probatur, quia Concilium apertè loquitur de immunitate locorum, vt patet ex ipso Concilij textu, ibi *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constitutam.*

An autem libertas Ecclesiastica sit de iure diuino, constat ex dictis in Bulla Cœnæ, vbi sententiam affirmatiuam sustinui, & fusè probaui.

§. III.

Quos effectus pariat immunitas Ecclesiastica.

VNICA PROPOSITIO.

1 Immunitas priuilegium parit, vt quis capi nequeat in loco sacro.

MVltos effectus parit immunitas, quos in sequentibus explicabo.

1 Primus effectus est, vt existens in Ecclesia capi nequeat in Ecclesia à laica potestate, vt clarè patet ex ipsa Gregorij Bulla.

2 Existens in Ecclesia, an custodiri possit à laica potestate.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm delinquens, dum in Ecclesia existit, à laica potestate custodiri possit eo fine vt Ecclesiasticæ potestati tradatur, donec ab Episcopo declaretur, an Ecclesiastica immunitate gaudere debeat.

Respondent affirmatiuè Ambrosinus *cap. 11.* Farinacius *de carcer. q. 28. & in append. cap. 19. n. 298.* Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. n. 51.* Tuscus *verb. Ecclesia concl. 11. num. 33.* Germonius *de sacror. immunit. lib. 3. c. 16. n. 93.* & alij.

Sed hoc ego non admiserim sine distinctione, præsertim attenta Gregorij constitutione, in qua cauetur ne aliquis è loco sacro extrahatur, sine expressa Episcopi, vel eius Officialis licentia, cum interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis.

Negandum tamen non videtur, quin liceat iudici sæculari extra locum sacrum obsidere delinquentem in Ecclesia existentem, vt illum capiat, dum se receperit extra locum sacrum. Ratio est, quia non violatur immunitas loci sacri, cum iudex non obseruet locum sacrum: sed profanum, vt reum, si in profanum locum se transtulerit, capiat, in quo

ius

ius capiendi habet, cùm locus profanus immunitate destitutus sit. Ita Couarr. & Suarez *locis citatis*, Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 53.* Farinacius *in append. cap. 19. n. 299.* Peregrinus *cap. 13. n. 10.*

3 Prælati Ecclesiarũ aliquando possunt laicorum auxilium implorare, vel etiam clericorum opera vti ad tuendã Ecclesiam.

3 Secundò dubium est, vtrùm Ecclesiastici resistere possint iudici sæculari, volenti reum à loco sacro extrahere.

Respondeo posse mediis licitis resistere, vt deterrendo censuris, vel claudendo ianuas, nam licitum est mediis licitis, & honestis vim vi repellere, & Ecclesiasticã immunitatẽ defendere. Ita Suarez *lib. 3. de relig. c. 13. n. 4.* Marius Italia *lib. 1. c. 6. §. 2. n. 45.* Farinacius *in append. c. 2. n. 46.* Per se tamen loquendo licitũ non videtur Clericis arma capere ad impediendũ iudicem, ne reum extrahat. Ratio est, tum quia inde possent grauiora scandala suboriri, quæ non videntur permittenda ob extractionem alicuius ab Ecclesia: tum quia clericis maioribus ordinibus insignitis, aut beneficium Ecclesiasticum habentibus, non est licitum sine Summi Pontificis dispensatione arma capere, vt docui *de contractibus disp. 2. q. vlt. pun. vlt. §. 4.* Pastores tamen Ecclesiæ possunt aliquando laicorum auxilium implorare, vel etiam vti opera Clericorũ sacris ordinibus nondum initiatorum ad tuendam Ecclesiam, si grauis necessitas id eis suadeat, nec inde magna scandala impendeant, licitum enim est vim vi repellere, & auxilium petere ad vim repellendam, seruato moderamine, & regulis prudentiæ. Ita Couar. *loco cit. cap. 20. num. 18.* Suarez *cap. 13. num. 5.* Remigius *de immunit. cap. 12.* Peregrinus *cap. 14. num. 11.* Farinacius *loco cit. num. 47.*

4 Immunitas tunc effectum parit, vt existens in Ecclesia impediri non possit, ne ad ipsũ deferantur ea, quæ ad victum necessaria sunt.

4 Secundus effectus est, vt non apponatur impedimentum, propter quod existenti in loco sacro non deferantur alimẽta, vestitus, aut alia, quæ ad vitam necessaria sunt, *l. præsenti. C. de his qui ad Ecclesiam confugiunt*, vbi habetur, *nullum in Ecclesiis ita detineri, & constringi posse, vt ei aliquid victualiũ rerum, aut vestis negetur, aut requies.* Ita Couar. *loco cit. n. 16.* Suarez *de relig. lib. 3. c. 13. n. 2. & 4.* Farinacius *de carcer. & carcerat. c. 28. n. 9. & in append. c. 19. n. 295. & seq.* Ambrosinus *c. 11. n. 7.* Clarus *loco cit. q. 30. n. 21.* Decian. *cap. 27. nu. 6.* Panorm. *cap. inter alia. de immunit.* Marius Italia *lib. 1. c. 6. §. 2. n. 52.* Gambacurta *lib. 4. cap. 22. num. 4.* Ratio est, tum quia si existens in Ecclesia posset hoc modo impediri, posset etiam extrahi: tum quia delinquens cogeretur seipsum sæculari potestati tradere, aut morti succumbere; consequenter vanum, & inutile redderetur priuilegium immunitatis.

Ex quo præcitati Doctores inferunt delinquentem impediri non posse, quin Ecclesia exeat ad corpus exonerandum, modò statim reuertatur, *cap. definiuit 17. quæst. 4.*

5 Immunitas existenti in Ecclesia adeò suffragatur, vt à laica potestate custodiri nequeat, donec declaretur, an Ecclesiastica immunitate gaudeat.

5 Tertius effectus est, vt existenti in loco sacro nulla vis, aut damnum inferatur, ex *cap. definiuit 17. quæst. 4.* & ex Concilio Tolet. XII. *c. 19.* vbi sancitur, *vt nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahere, aut quodcumque nocibilitatis, vel damni inferre; aut impedire, vt extra Ecclesiam per triginta passus securè exire non possit.*

Ex quo patet primò existentem in loco sacro non posse ligari, aut bonis, quæ ibi iustè possidet, priuari. Ita Marius Italia *c. 6. §. 2.* Suarez & Couarr. *locis cit.* Peregrinus *c. 13. num. 2.* Farinacius *in append. cap. 2. num. 55. & cap. 19. n. 30.* & alij apud præcitatos Doctores. Ratio est, quia existenti in loco sacro nulla vis, aut damnum inferri potest.

6 Existenti in Ecclesia nulla vis, aut damnum inferri potest.

6 Obseruant tamen Marius Italia *num. 51.* & Peregrinus *loco cit.* iudicem sæcularem non esse reum violatæ libertatis Ecclesiasticæ ligando de licentia Episcopi existentem in Ecclesia, quia hoc non dicitur facere auctoritate laica, sed Ecclesiastica, iuxta vulgatum axioma: Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem impartimur. *l. 1. §. sed neque. C. de vet. iur. enucl.*

Sed hoc mihi non probatur, nisi iudex sæcularis id faciat bona fide, seu ad instantiam Episcopi, & non proprio nomine. Episcopus enim non potest in iure communi dispensare, & iudici laico facultatẽ violandæ immunitatis concedere; si verò id faciat auctoritate Episcopi, & ad eius instantiam, non violat immunitatem Ecclesiasticam, quia id non facit nomine proprio, sed nomine Episcopi: immunitas autem concessa est Ecclesiis, ne ibi existentes capiantur à laica potestate, quamquam Farinacius *in append. cap. 2. num 32.* cum Deciano, Abbate & aliis existimat confugientẽ ad Ecclesiam non solum non posse à sæculari iudice extrahi, verum neque ab Ecclesiastico, de qua re infrà.

7 Existens in Ecclesia ligari non potest auctoritate iudicis sæcularis.

7 Secundò patet confugientem ad Ecclesiam non posse ibi propriis vestibus, vel armis, vel aliis bonis in Ecclesia spoliari à sæculari iudice; bonis verò, quæ iniustè possidet, potest ab Ecclesiasticis ministris spoliari, vt si ad Ecclesiam confugiat cum veste furto sublata, vel cum armis prohibitis. Ita Couarr. Decianus, Farinac. Suarez, Ambrosin. & Peregrin. *locis sup. cit.* sicut etiam si seruus, seu famulus à domino iniustè fugit, illi restituendus est, obtento iuramento, seu securitate à domino illum non offendendi; dominus tamen non potest illum propria auctoritate extrahere, *c. nulluſ Clericorum 17. q. 4.* Vide Azor. *2. p. lib. 9. q. 9.* Decianum *tract. crim. lib. 6. cap. 26. numer. 9.* Suarez *de statu relig. lib. 3. cap. 10.* & Farinacium *in append. de immunit. cap. 4. nu. 67. & seqq.* vbi de hac re prolixius agunt.

8 Existens in Ecclesia damnari non potest ad pœnam, vel admortẽ corporalem.

8 Quartus effectus est, vt dum reus in Ecclesia existit, damnari nequeat ad mortem, vel ad pœnam, saltem ad corporalem. *cap. inter alia, de immunit. Ecclesiar.* vbi dicitur, *Neque damnari debet ad mortem, vel ad pœnam*, quem locum glossa intelligit de omni pœnarum genere, & opinio glossæ contra Panormit. *cap. inter alia, de immunit.* Decianum *cap. 36. n. 10.* Suarez *lib. 3. de relig. c. 12. n. 5.* Peregrinum *n. 8.* Farinacium *in append. ca. 21.* & alios. Confirmatur ex *cap. id constituimus 17. quæst. 4.* vbi habetur, *de morte, debilitate, & omni pœnarum genere sint securi.*

9 Immunitas an prosit confugienti ad Ecclesiam, ita vt bonis, quæ extra Ecclesiã possidet, spoliarinõ possit quoties citatus iudici ad comparendum negligit cõparere.

Ex quo patet reum, dum in Ecclesia existit, non posse damnari ad exilium, vel ad triremes, vel ad perpetuam seruitutem; nam istæ pœnæ computantur inter pœnas corporales; reus autẽ, dum in Ecclesia existit, nõ potest à laica potestate ad pœnam corporalem damnari, vide, si libet, Gambacurtam *lib. 4. cap. 33. & seqq.* Marium Italiam *lib. 1. cap. 6. §. 3.* Suarez *loc. cit.* & Farinacium *in append. c. 21. num. 333. & seq.* & quæ ego tradam *num. sequenti.*

9 Maior difficultas est, vtrum confugiens ad Ecclesiam possit à sæculari potestate spoliari bonis, quæ possidet extra Ecclesiam, si citatus sub pœna confiscationis bonorum negligat coram iudice comparere.

Respondent negatiuè glossa *loco citato* & Ioannes de Vischis *tract. de immunit. n. 57. vers. numquid*, & ita colligi videtur ex *cap. inter alia, citato*, ibi, *neque damnari debet ad mortem, vel pœnam.* Ego tamen valdè probabilem existimo contrariam opinionem, quam sequitur Panor. Decian. Farinac. Suarez, Gambacurta, Peregrinus, & alij: tũ quia iura loqui solum videntur de pœna corporali, non verò de pecuniaria: tum quia hoc pacto non agitur contra ipsum ratione confugij, sed ratione delicti, propter quod lex pœnam imponit. Imò Farinacius *in praxi crim. to. 2. de carc. quæst. 28. num. 77. ad finem*, asserit, iudicem consueuisse citare delinquentem, illumque condemnare ad mortem, vel ad aliam pœnam, iuxta delicti qualitatem; & hæc praxis comprobari potest ratione proximè allata, non enim damnatur, vt mors, vel alia pœna corporalis executioni mandetur, dum reus in Ecclesia existit, sed dum licitè inferri poterit.

10 Immunitas hunc effectum parit vt per vim extractus ab Ecclesia restituẽdus sit Ecclesiæ.

10 Quintus effectus est, vt delinquens per vim extractus ab Ecclesia, restituatur Ecclesiæ. Ratio est, tum quia iudex tenetur iniuriã Ecclesiæ illatam resarcire, & reparare; eam autem non resarcit, nisi iniquè extractum restituat: tum quia sequeretur iudicem ex sua iniquitate commodum reportare, si delinquẽtem per vim ab Ecclesia extractum retinere posset: tum quia *in cap. sicut antiquitus 17. quæst. 4. & cap. miror, ead. distinct.* habetur extrahentem compellendum esse per excommunicationem ad restitutionem. Ita Baiard. ad Clarum *quæst. 30. n. 26.* Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 41.* Card. Tuscus *verb. Ecclesia con. 10. num. 20.* Decian. *tract. crim. lib. 2. c. 28. n. 7.* Azorius *2. part. cap. 9. quæst. 15.* Farinacius *in append. cap. 2. num. 48.* Suarez, Peregrinus, & alij infra adducendi *effectu 6. num. 17.*

11 Iudex non satisfacit dando cautionem de impunitate extracti ab Ecclesia, sed tenetur reum Ecclesiæ restituere.

11 Addo primò, iudicem, qui reum ab Ecclesia extraxit in casibus in constitutione Gregorij non expressis, non satisfacere dando cautionem de impunitate, sed teneri re ipsa reũ Ecclesiæ restituere, quia Ecclesiæ immunitatem violauit, pro qua debitam non præstat satisfactionem, donec actualem faciat restitutionem. *c. miror 17. quæst. 4.* Ita Couar. *2. variarum cap. 20. n. 6.* Decianus *in tract. crimin. lib. 6. cap. 25. n. 1.* Farinacius *in append. cap. 2. n. 50.* Suarez *tom. 1. de relig. tract. 2. lib. 3. cap. 13. n. 6.* & alij. Imò Remig. de Gonny *de immunit. q. 15. vers. vento ad nostram quæstionem.* Peregr. *c. 15. n. 21.* & alij, quorum opinio mihi probatur, idem sentiendum putant, dum iudex extrahit aliquem in casibus expressis in Bulla, sed formam in Bulla præscriptam non seruauit. Ratio est, tum quia Ecclesiæ immunitatem violauit extrahendo aliquem, causa nondum cognita; vel non obrenta ab Episcopo licentia: tum quia Ecclesia potest contra iudicem de spolio agere, ex Cardin. Tusco *tom. 3. lit. E. concl. 10. n. 20.* & aliis: ergo signum est iudicem de spolio teneri: tum quia extractio iuridicè nulla est, vt in Bulla Gregorij deciditur, ibi, *Necnon irritum decernimus, & inane, si secus super his per quoscumque quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.* ergo nulla ratione potest iudex in præfato casu extractum retinere, cùm ex actu irrito, & inualido nullum ius acquiratur.

12 Extractus ab Ecclesia restituendus est Ecclesiæ, etiamsi ipse iuri suo cedere velit.

12 Addo secundò iudicem teneri extractum restituere Ecclesiæ, etiamsi extractus iuri suo cedere, & in potestate iudicis sæcularis permanere velit. Ratio est, quia hoc priuilegium immediatè concessum est loco sacro; nullus autem cedere potest iuri alteri concesso, ob id clericus non potest consentire in sui percussionem, aut in iudicium contra se à laico iudice exercendum, cùm hoc priuilegium concessum sit in fauorem status Ecclesiastici, cui persona priuata cedere non potest. Ita Decianus *loco cit.* Suarez *num. 11.* Peregrinus *cap. 15. nu. 1. vers. & dato*, Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 23. & seq.* Farinac. *in append. cap. 2. num. 51.* & alij communiter. Idem sentiendum est de eo, qui in loco sacro existit; quamuis enim hic possit voluntariè à loco sacro exire, vt extra locum sacrum capiatur; tamen consentire non potest, vt à laica potestate in loco sacro capiatur, vt patet ex ratione proximè allata. Idem docet Decianus *loco cit. cap. 26. n. 12.* Peregrinus *loco citato*, Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 2. num. 82.* & alij. Idem sentiendum arbitror cum præcitatis Doctoribus, dum reus legitimè extractus ab Ecclesia, nomine Episcopi in carceribus iudicis sæcularis detinetur; tunc enim, dum agitur, an legitimè extractus fuerit ab Ecclesia in casibus in Bulla Gregorij expressis, non potest extractus immunitati cedere, quia fieri potest, vt extractus fuerit in casibus, in quibus immunitas loco sacro concessa fuit: ipse autem non potest immunitati loci sacri cedere. Ita Decianus, Marius Italia, & Peregr. *locis cit.* & alij.

13 Extractus ab Ecclesia à laica potestate restituẽdus est Ecclesiæ, etiamsi post extractionem patrauerit delictum pertinens ad forum sæculare.

13 Maior difficultas est, vtrum reus, qui ab Ecclesia violenter extractus fuit à laica potestate, & post extractionem patrauit delictum pertinens ad forum sæculare, possit prius pro huiusmodi delicto puniri, antequam Ecclesiæ restituatur.

Respondeo prius restituendum esse Ecclesiæ, si commodè, & absq; dilatione restitui potest. Ratio est, tum quia qui prior est tempore, potior est iure; tum quia par non est, vt Ecclesia ob iniustam iudicis sæcularis extractionem detrimentum in sua immunitate patiatur. Ita Marius Italia *loco cit. num. 41.* Farinacius *in append. cap. 2. num. 49.* Genuensis *in praxi Neapolitana cap. 22. num. 7.* & Peregrinus *cap. 15. n. 25.* contra Ant. Gamam *dec. 52.*

14 Restitutio violenter extracti cui facienda sit.

14 Sed modò dubium est primò, cui facienda sit restitutio violenter extracti ab Ecclesia.

Respondet Genuensis *in praxi Neapolitana cap. 17. nu. 8.* faciendum esse eidem Ecclesiæ, vel Episcopo.

Ego verò arbitror primò, sufficere vt extractus restituatur eidem, vel alteri Ecclesiæ, in qua æquè tutus, & liber esse possit. Ratio est, tum quia, qui homicidij, aut mutilationis delictum in vna Ecclesia patrauit, potest in alia à ministris laicæ potestatis capi, & in vincula detrudi: ergo etiam captus in vna Ecclesia potest alteri restitui, in qua æquè tutus, & liber esse valeat: tum quia abstractus nullum damnum patitur, sed æquale commodum sentit, quauis in Ecclesia constituatur, vt suppono; nec Ecclesia ex qua fuit abstractus, vllum detrimentum subit, facta alteri Ecclesiæ restitutione: ergo nulli fit iniuria, quauis in Ecclesia constituatur: ergo potest alteri Ecclesiæ restitui: tum quia immunitas Ecclesiæ non magis respicit hanc, quàm alteram Ecclesiam, cùm omnibus Ecclesiis in vniuersum concessa sit.

Secun-

Secundò arbitror probabiliter sustineri posse, violantem immunitatem per extractionem hominis à loco sacro satisfacere restituendo extractum Episcopo, vel eius Vicario. Ratio est, tum quia offensa facta Episcopo dici potest facta Ecclesiæ: tum quia pœna pecuniaria imposita violantibus immunitatem per extractionem, soluenda est Episcopo. *cap. si quis contumax* 17. *quæst.* 4. *& c. quamquam, de censibus, in* 6. Ergo eidem fieri potest restitutio extracti: tum quia Episcopus repræsentat Ecclesiam. *cap. scire debes* 7. *quæst.* 1. eique cura incumbit seruandæ immunitatis Ecclesiasticæ: ergo Ecclesia non violatur, si violenter extractus Episcopo restituatur. Ita Genuens. *in praxi Neapolitana, loco cit. & c.* 22. Farinacius *in append. c.* 2. *n.* 48. *ad finem.*

Hoc tamen limitandum est, modò, hac restitutione facta, abstractus sit æquè tutus, ac si restitutio facta fuisset Ecclesiæ; cum enim immunitas concessa sit locis religiosis, vt ad ipsa confugientes tuti sint, cumque extractus per vim passus sit iniuriam, & habeat ius petendi, vt suæ libertati restituatur, par est, vt in loco æquè tuto constituatur.

§ Fides cui præstanda sit, dum satellites fatentur se aliquem cepisse in loco profano; reus verò asserit se captum in loco sacro.

15 Secundò dubium est, an, & cui credendum sit aliquem captum fuisse in loco sacro, dum satellites asserunt eum cepisse in loco profano; captus verò testatur se captum fuisse in loco sacro.

Respondent Decianus *tract. crimin. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 29. *n.* 10. Marius Italia *de immunit. lib.* 1. *c.* 6. *§.* 2. *n.* 98. Farinacius *in append. cap.* 2. *nu.* 54. Card. Tuscus *verb. Ecclesia, concl.* 10. *n.* 17. & alij, non esse præstandam fidem satellitibus, in præiudicium tertij, cùm huiusmodi satellites multa scelera perpetrare soleant.

Ego verò cum Peregrino *cap.* 13. *num.* 16. & aliis censeo standum esse iudicio prudentis iudicis, qui rem diiudicare debet ex coniecturis; nam in obscuris quod vero simile est inspici solet. *l. in obscuris. ff. de reg. iuris.* huiusmodi autem coniectura desumitur primò, si omnes satellites id affirment, & præsertim ipsorum Dux, & Capitaneus. Secundò, si satellites non ceperint accepto stipendio, & mercede. Tertiò, si alij affirment ipsum captum fuisse in loco profano, &c.

16 Index quinam esse debeat in casu, quo quis dicit se captum in Ecclesia, & satellites fatentur cepisse in loco profano.

16 Tertiò dubium est, ad quem iudicem spectet decidere & iudicare, an reus in loco sacro, vel profano captus sit, dum satellites asserunt cepisse in loco profano; reus verò testatur se captum in loco sacro.

Respondeo spectare ad iudicem Ecclesiasticum. Ratio est, tum quia *in cap. si iudex, de sent. excommun.* habetur, quando controuertitur, an captus sit Ecclesiasticus, vel laicus, controuersiam definiendam esse à iudice Ecclesiastico: ergo etiam in hoc casu, cùm sit par ratio: tum quia in hoc casu agitur de immunitate Ecclesiastica, quæ ad Ecclesiasticam iurisdictionem pertinet. Ita Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 6. *§.* 2. *n.* 100. *& seqq.* Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 22. *n.* 25. Peregrinus *cap.* 13. *n.* 18. *& seqq.* Farinacius *in append. cap.* 2. *num.* 54. & alij quamplures, quos retuli *in* 8. *Decalogi præcepto, & in expositione Bullæ Cœnæ.*

17 Actus, quo delinquens extrahitur à loco sacro, iuridicè nullus est.

17 Sextus effectus est, vt actus, quo delinquens à sæculari iudice per vim extrahitur à loco sacro, iuridicè nullus sit; nam factus est ab eo, qui non habet iurisdictionem extrahendi; & delinquenti competit ius, ne a loco sacro inuitus extrahatur. Ita Sylvester *verb. Immunitas* 3. *quæ.* 7. Panormit. *cap. inter alia, de immunit.* Angelus *verb. Immunitas, num.* 20. *vers. vtrùm violenter.* Marius Italia *lib.* 1. *c.* 6. *§.* 2. *n.* 21. Ambrosinus *cap.* 15. *num.* 7. Peregrinus *cap.* 15. *num.* 21. Farinacius *tom.* 2. *de carcer. quæst.* 28. *num.* 5. *& in append. cap.* 2. *num.* 56. Suarez *to.* 1. *ac relig. tract.* 2. *lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 6. à quibus citatur Bartolus *in l. præsenti, C. de his, qui ad Ecclesiam,* & Oldradus *cons.* 53. & expressè colligitur ex verbis constitutionis Gregorij XIV. ibi, *nec non irritum decernimus, & inane, si secus super his, per quoscumque, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

Ex quo sequitur actus factos à laico iudice erga delinquentem per vim extractum à loco sacro, irritos esse, vtpote factos sine iurisdictione. Ita Suarez, & Farinacius, contra nonnullos alios, quos innuit Valentia, & Suarez *loco* statim *citando.* Ratio nostra est, quia isti actus fundantur in captura, & retentione rei. Sed hæc iuridicè nulla sunt, cùm non sint actus iurisdictionis, sed violentiæ; ergo etiam actus iudicis laici, facti in delinquentem, per vim extractum, iuridicè nulli sunt, quia non subsistente fundamento, neque subsistit id, quod in eo fundatur, ideo non potest iudex huiusmodi delinquentem torquere, vel punire.

18 Extractus ab Ecclesia potestate laica iuridicè interrogari non potest.

18 Imò neque potest iuridicè interrogare; consequenter reus non tenetur interroganti respondere. Ratio est, tum quia iudex non habet iurisdictionem in reum eo modo captum, & reo competit actio, & ius eximendi se ab ipsius potestate, & curandi, vt loco immuni liber constituatur: tum quia sicut reus, dum in Ecclesia existit, potest sine culpa resistere, ne extrahatur, & non tenetur iudici sæculari interroganti respondere, cùm sit extra ipsius territorium, & extra territorium ius dicenti impunè non pareatur. *l. vlt. ff. de iurisdict. omnium iudicum, & c.* 2. *de constit. in* 6. ita neque tenetur respondere postquam per vim extractus fuit; cùm idem ius post extractionem retinere videatur, quod sibi competebat ante extractionem. Ita Suarez *loco citato, nu.* 14. Peregrinus *cap.* 15. *sub finem,* & Farinac. *in append. cap.* 2. *ad finem, nu.* 56. contra nonnullos alios, quos tacitè refert Valentia *loco* statim *citando.*

§. IV.

Quibus locis competat immunitas, ita vt delinquens ab illis extrahi non possit.

Difficultas est
Primò de Ecclesiis.
Secundò, de Monasteriis, aliisque locis piis.
Tertiò, de domo, seu palatio Episcopi.
Quartò, de Oratoriis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Ecclesia Episcopi auctoritate constructa gaudet immunitate.

1 Immunitas Ecclesiastica competit primò Ecclesiæ auctoritate Episcopi fundatæ, & consecratæ, præsertim si in ea diuina officia celebrentur. Ratio est, tum quia hæc, propriè loquendo, dicitur Ecclesia, & est locus sacer Deo perpetuò dicatus: tum quia sic decernitur *in cap. Ecclesia, de immunit.*

2 Addo primò hoc priuilegium competere Ecclesiæ auctoritate Episcopi fundatæ, & diuinis obsequiis dicatæ, etiamsi nondum benedicta sit, aut nondum in ea celebrata fuerint diuina officia, aut ibi non adsit sanctissimum Eucharistiæ sacramentum. Ratio est, tum quia hæc materia fauorabilis est, consequenter extendenda: tum quia huiusmodi Ecclesia verè dicitur Ecclesia: tum quia Oratoria auctoritate Episcopi constructa gaudent immunitate, iuxta Panormit. *in cap. Ecclesia, de immunit. cap. vltim. de censibus,* & alios Doctores, quos infrà referam: ergo etiam gaudent Ecclesiæ, auctoritate Episcopi fundatæ, quamuis nondum benedictæ sint, nec in eis celebrata fuerint diuina officia, nec ibi adsit augustissimum Eucharistiæ sacramentum: tum quia in huiusmodi Ecclesia militat ratio capitis, *Ecclesia,* citati, vbi dicitur, *Ecclesiam diuinis obsequiis dicatam, nullis temerariis usibus profanandam esse.* Sed potest dari Ecclesia diuinis obsequiis dicata, etiamsi nondum benedicta sit. Ergo huiusmodi Ecclesia non potest in profanos vsus conuerti (hac de causa Ecclesia, in qua Episcopus primum lapidem posuit, profanis vsibus deseruire non debet;) ergo etiam huiusmodi Ecclesia priuilegio immunitatis gaudet, nam vbi militat eadem ratio, ibidem etiam militare videtur eadem iuris dispositio: tum quia si huiusmodi Ecclesia polluatur effusione sanguinis, vel seminis, purificanda est. *cap. vlt. de consecratione Ecclesiæ.* ergo signum est huiusmodi Ecclesiam censeri locum sacrum, & consequenter gaudere immunitate, cùm enim sint multa loca sacra, quæ gaudent immunitate, & tamen non polluantur effusione sanguinis, aut seminis, sequitur à fortiori Ecclesiam, quæ polluitur, esse locum sacrum, & priuilegium immunitatis habere. Ita Sylvester, & Angelus *verbo Ecclesia.* Suarez *loco cit. cap.* 9. *n.* 2. Farinac. *de carcer. quæs.* 28. *n.* 34. *& in append. c.* 17. *n.* 26. *&* 258. Marius Italia *de immunit. lib.* 1. *cap.* 4. *§.* 3. Iulius Clarus *§. fin. quæst.* 30. *num.* 40. Peregrinus *cap.* 4. *n.* 3. *&* 16. Filliucius *tract.* 15. *c.* 6. *quæ.* 5. *n.* 150. Tuscus *tom.* 3. *verb. Ecclesia concl.* 9. *n.* 8. vbi testatur de communi, & alij, contra Decianum *in tract. crim. lib.* 6. *c.* 24. *n.* 24. Ambrosinum *loc. cit. cap.* 10. *num.* 2. & alios aliter sentientes, quoties in Ecclesia non consecrata, nondum celebrata sunt diuina officia. Imò Iulius Clarus *num.* 30. & Tuscus *num.* 16. obseruant aliquibus in locis, in quibus Eucharistiæ Sacramentum non existit, immunitatis priuilegium non seruari.

2 Et hoc valet etiamsi nondum sit benedicta, aut in ea celebrata sint diuina officia.

3 Ecclesiæ auctoritate Episcopi fundatæ gaudent immunitate etiamsi pollutæ, aut interdictæ sint.

3 Addo secundò, cum communi Doctorum sententia, testibus Suarez *n.* 6. Sylvestro *verb. immunitas* 1. *quæsito* 1. Farinac. *in append. loco citato num.* 259. *& de carcer. quæst.* 28. *num.* 35. Card. Tuscus *loco citato num.* 9. Mario Italia *lib.* 1. *cap.* 4. *§.* 3. *num.* 7. Peregrino *cap.* 4. *n.* 13. prædictas Ecclesias gaudere hoc priuilegio, etiamsi pollutæ sint, aut interdictæ, quia pollutio, aut interdictum non tollit immunitatem Ecclesiæ, cùm non plus operetur, quam ab Ecclesia præscriptum sit, vt patet ex dictis *de interdicto.*

4 Ecclesia gaudet priuilegio immunitatis etiamsi diruta sit.

4 Addo tertiò Ecclesiam gaudere hoc priuilegio, etiamsi diruta sit, non enim desinit esse locus sacer, nec ob id amittit sua priuilegia, vt docui *de indulgentiis quæst.* 1. *punct.* 8. *numer.* 4. *de matrimonio quæst.* 4. *punct. vlt. & de priuilegiis.*

Hoc tamen limita, modò non sit diruta auctoritate Episcopi sine spe reædificandi; nam Ecclesia diruta sine spe reædificandi sicut amittit indulgentias, ita etiam immunitatem: priuilegium enim est veluti accidens morale; accidens autem destruitur destructo subiecto. Ita Decianus *loco cit. n.* 22. Clarus *§. final. quæst.* 3. *num.* 6. Card. Tuscus *tom.* 3. *lit. E. concl.* 9. *n.* 10. Ambrosinus *cap.* 10. *num.* 3. Farinacius *de carceribus, & carceratis quæst.* 28. *num.* 70. *& in append. cap.* 17. *n.* 260. Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 10. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 4. *§.* 3. *num.* 13. & alij, omissis iis, quos retuli *de indulgentiis, de matrimonio, & de priuileg.*

5 Ecclesiæ nomine venit tota Ecclesiæ fabrica.

5 Addo quartò, non solum interius Ecclesiæ corpus, verum etiam totam Ecclesiæ fabricam, vt tectum, partes parietum exteriores, campanile, sacristiam Ecclesiæ coniunctam, & similia priuilegio immunitatis frui. Ratio est, tum quia versamur in materia fauorabili, consequenter extendenda: tum quia *l. quæ religiosis. ff. de rei vendicatione,* habetur, *quæ religiosis adhærent, religiosa censentur.* ergo, quæ adhærent loco sacro, censentur sacra; consequenter gaudent immunitate loci sacri: tum quia *cap. si quis in atrio, & cap. id constituimus* 17. *quæst.* 4. decernitur atrium Ecclesiæ, aut porticus gaudere immunitate Ecclesiæ: ergo etiam eodem priuilegio gaudet tectum, parietes, & alia ad Ecclesiæ fabricâ pertinentia. Idem dicendum est de scalis Ecclesiæ, claustro, & cœmeterio, quia principale trahit accessorium: & hoc valet, siue cœmeterium sit Ecclesiæ coniunctum, siue separatum, siue sit consecratum, siue benedictum, siue etiam solum effectum sacrum ob sepulturam alicuius Christiani cum diuinis officiis, & cum licentia Episcopi, & domini: tunc enim reputatur locus sacer, & religiosus, vt benè Farinacius *de carcer. & carcerat. q.* 28. *num.* 14. *& in append. cap.* 17. *n.* 262. 268. *& seqq.* Suarez *loco cit. n.* 7. vbi testatur de communi, Ambrosinus *loco cit. num.* 5. *&* 6. Decianus *cap.* 25. Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 4. *§.* 7. *num.* 28. Peregrinus *cap.* 4. *num.* 59. Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 3. *& seqq.* & alij quamplures apud Farinacium, & alios.

6 Immunitas extenditur ad fines, seu confinia Ecclesiæ vsque ad quadraginta passus.

6 Addo quintò, immunitatis priuilegium iure communi extendi ad fines, seu confinia Ecclesiæ vsque ad quadraginta passus, si Ecclesia fuerit Maior, seu Basilica, id est, Matrix, seu metropolitana: si verò fuerit Ecclesia minor, protenditur vsque ad triginta passus in locis ipsius Ecclesiæ. *cap. definuit, cap. sicut antiquitus* 17. *quæst.* 4. Imò Archidiaconus, & alij apud Farinacium *in append. c.* 18. *n.* 287. extendi putant etiam vltra triginta, vel quadraginta passus, vbi Ecclesia plus spatij habet, præcisa tamen legitima consuetudine in contrarium; & exceptis Ecclesiis in ciuitate constructis, in quibus ob locorum angustiam id seruari non potest. *cap. qui, quis inuentus* 17. *quæst.* 4. Ita Suarez *loco citato, c.* 8. *n.* 3. *& c.* 9. *n.* 8. Tuscus *litt. E. conclu.* 10. *n.* 3. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 4. *§.* 2. Farinacius *in append. c.* 17. *n.* 280. *&* 290. Ambrosinus, Filliucius, Gambacurta, & alij *locis citatis;* quamquam Tuscus *tom.* 4. *lit. I. n.* 18. Peregrinus *c.* 4. *n.* 33. Farinacius *n.* 294. Marius Italia *lib.* 1. *c.* 4. *§.* 2. & alij putant consuetudinem non obstare quoad triginta, vel quadraginta passus, sed de hac re infra.

7 Parochorum, Canonicorum, a-

7 Hinc factum esse arbitror, vt domus Parochorum, Canonicorum, alio-

aliorumque Ecclesiasticorum domus existentes intra triginta passus prope Ecclesias gaudeat immunitate.

aliorumque Ecclesiasticorum, existentes prope Ecclesias intra præcitata confinia, gaudeant Ecclesiastica immunitate, quamuis eas inhabitent laici: nam priuilegium immunitatis directè cõcessum est locis, & non personis. Ita Decianus *in tract. crimin. lib. 6. c. 25. n. 16.* Ambrosinus *loco cit. ca. 10. n. 8.* & alij, contra Marium Italiam *lib. 1. cap. 4. §. 6. n. 6.* Farinacium *in append. ca. 17. n. 260.* Peregrinum *cap. 4. n. 27.* & alios aliter sentientes de domibus Ecclesiæ locatis laicis. Sed horum Doctorũ opinio mihi displicet; tum quia immunitas est veluti accidens morale loco affixum; locatio autem est actio extrinseca loco: tum quia sequeretur in potestate locatoris esse auferre, vel concedere loco immunitatis priuilegium: tum quia immunitas concessa est loco sacro, & existentibus in tali loco; per accidens autem est, vt in tali loco habitet potius conductor, quàm dominus directus, vel vtilis: tum quia idem dicendum esset dum alicui domus non locatur, sed gratis, & absque pretio commodatur; par enim in vtroque casu ratio est: tum quia loca sacra immunitate gaudent, exceptis casibus in iure expressis: hic autem casus nullibi expressus, & exceptus reperitur: tum quia mea sententia pluribus in locis vsu recepta est, & consuetudine comprobata. Secus dicendum arbitror de viis publicis, & domibus laicorum, etiamsi proximæ sint Ecclesiis, cùm enim non pertineant ad Ecclesiam, non gaudent priuilegiis Ecclesiæ. Tuscus *loco cit. concl. 9. n. 8.* Marius Italia *lib. 1. c. 4. §. 6.* Peregrinus *n. 34.* Farinacius *in append. c. 17. n. 281.* & *288.* vbi idem asserit de scalis Ecclesiæ, quod ego non facilè concesserim, nisi apertè constet scalas illas pertinere ad publicam viam, illiusque partem esse.

8 Passus quomodo metiendi sint.

8 Sed modò dubium est, quomodo metiendi sint passus.

Respondeo passus, ad quos protenditur immunitas Ecclesiastica, desumendos esse à muro Ecclesiæ, non autem a candelabro posito in Ecclesia, alioquin Ecclesia non diceretur gaudere immunitate in tanta distantia, vt benè Ambrosinus *cap. 10. num. 4. in fine.* Peregrinus *cap. 4. num. 35.* Decianus *in tract. crimin. lib. 6. cap. 22. numer. 29.* Farinacius *in append. cap. 18. num. 285.* Gambacurta *lib. 4. quæst. 1. num. 18.* contra nonnullos alios.

9 Nomine passus quid intelligatur.

9 Nomine passus intelligitur mensura quinque pedum: pes autẽ complectitur mensuram quindecim digitorum, iuxta glossam *in c. sicut antiquitus 17. quæst. 4. in verb. passus.* Farinacium *loco cit. n. 286.* Tuscum *to. 4. lit. I. concl. 59. n. 2.* & alios. Couar. tamen *2. var. c. 20. n. 5.* & alij putant pedem continere mensuram sexdecim digitorum transuersorum.

SECVNDA PROPOSITIO.

10 Monasteria, domus & domus religiosorum gaudent priuilegio immunitatis.

10 MOnasteria, domus religiosorum, tam regularium, quàm sæcularium, aliaque loca sacra, aut religiosa, gaudent priuilegio immunitatis. Hæc propositio patet ex Bulla Gregorij XIV. ibi, *Monasterijs, Domibus, locisq; sacris, aut religiosis.* Addo hoc priuilegium extendi ad totum claustrum, seu habitationem religiosorum, etiam ad viridarium. Ratio est, quia totus ille locus est sacer, & religiosus, & reputatur vna, & eadem res cum monasterio. Præterea extenditur ad Hospitale fundatum auctoritate Episcopi, quia in iure censetur locus sacer. *cap. ad hæc, de relig. dom.* Ita Couar. *2. var. c. 20. n. 4.* Sayrus *lib. 3. de censuris cap. 29. n. 16.* Innocent. Panorm. & alij *in cap. Ecclesiæ, superius citato.* Suarez *loco citato c. 9. n. 9.* Gambacurta *lib. 4. c. 4.* Peregrinus *c. 4. n. 49. & seqq.* Filliucius *loco citato,* Farinacius *in append. c. 17. n. 265.* Marius Italia *lib. 1. cap. 4. §. 8.* Tuscus *to. 4. concl. 59. nu. 34.* Idem dicendum est de seminario, quia seminarium est locus pius, & religiosus. Ita Genuensis *in praxi Neapolitana ca. 17. n. 10.* & alij apud Peregrinum *n. 67.* Idem valet in Oratoriis disciplinatorum, seu confratrum affixis alicui Ecclesiæ, vel monasterio; hæc enim sunt loca pia, & religiosa, vt multis Doctoribus citatis probat Peregrinus *num. 64.*

TERTIA PROPOSITIO.

11 Palatiũ Episcopi gaudet immunitate Ecclesiastica.

11 PAlatium, seu domus Episcopi, gaudet immunitate Ecclesiastica. *cap. id constituimus 17. quæst. 4.* Hoc tamen probabiliter limitari potest, modò palatium Episcopi constructum sit intra quadraginta passus Ecclesiæ suæ. Ita Iulius Clarus *§. final. quæst. 30. num. 3.* Decianus *cap. 25. n. 14.* quem sequi videtur Farinacius *loco cita. q. 28. n. 36. in 2. impressione.* Ambrosinus *c. 10. n. 7.* contra Suarez *loco cit. n. 9.* Panormit. *in c. Ecclesiæ n. 3.* Filliucium *loco cit.* Gambacurtã *lib. 4. c. 3. n. 7.* Marium Italiam *cap. 4. §. 9. n. 5. & seqq.* Card. Tuscum *to. 3. verb. Ecclesia concl. 9. n. 11.* Farinacium *loc. cit. & in append. 17. num. 272.* Zerolam *in sua praxi verb. immunitas vers. 2.* Peregrinum *c. 4. n. 69.* & alios, quorum opinio probabilissima est, asserentes palatium Episcopi priuilegio immunitatis gaudere, etiamsi intra quadraginta passus non existat, & contra Anastasium Germonium *de sacrorum immunitate lib. 3. cap. 16. nu. 45. & seqq.* idem sentientem, etiamsi Episcopus duo palatia habeat, nam *c. id constituimus.* absolutè loquitur. Ratio verò Deciani, & aliorũ Doctorũ asserentiũ palatiũ Episcopi nõ gaudere priuilegio immunitatis, nisi intra præfatos limites existat, est, quia domus Episcopi non debet distare ab Ecclesia, *cap. Episcopus, de consecratione disp. 3. & c. Episcopus vilem, disp. 41.* Si ergo vltra quadraginta passus distet, non debet priuilegio immunitatis gaudere; sed hæc ratio non conuincit, quia non quidquid fit contra ius, tollit immunitatem à iure concessam. Vrgentior ratio est; tum quia sic vsu, & forensi consuetudine receptum esse testatur Decianus *loco cit.* & Couar. *loco cit. num. 5.* tum quia immunitas conceditur palatio Episcopi ratione loci sacri: non est autem locus sacer, si ab Ecclesia distet vltra quadraginta passus, nisi fortè in palatio Episcopi constructũ sit oratorium, in quo diuina celebrentur; tunc enim censetur locus sacer, saltem intra Oratorij ambitum; consequenter immunitate gaudet. Decianus, Germonius, & Farinacius *locis citatis,* Ambrosinus *cap. 10. num. 7.* & alij.

Obiicies, *in cap. id constituimus, citato,* priuilegium immunitatis absolutè; & sine distinctione conceditur palatio Episcopi; ergo palatium Episcopi gaudet hoc priuilegio, etiamsi distet vltra quadraginta passus, nec in eo constructum sit sacellum, nam vbi ius non distinguit, neque nos distinguere debemus.

Respondeo, in dicto capite priuilegium immunitatis palatio Episcopi concedi, non secundum se, sed ratione loci sacri; cum autem non sit locus sacer, si distet vltra quadraginta passus, aut in eo non sit constructum Oratorium, dicendũ probabiliter videtur carere priuilegio immunitatis; consequenter non habere ius distinguendi; tum ob allatam rationem, tum ob forensem consuetudinem.

12 Domus Cardinalis an gaudeãt immunitate.

12 Hinc patet quid dicendum sit de domibus Cardinalium; nam domus Cardinalium, in quibus extat Oratorium, in quo diuina celebrantur, gaudere debent hoc priuilegio, saltem intra Oratorij ambitum, vt in simili dictum est de Episcopis. Ita Iulius Clarus *§. finali quæst. 30. vers. Item adde.* Tuscus *tom. 3. lit. E. conclus. 9. num. 12.* Decianus *lib. 6. cap. 25. num. 15.* Marius Italia *lib. 1. cap. 4. §. 9. num. 22.* Peregrinus *cap. 4. num. 75.* Farinacius *in append. cap. 17. n. 274.* Gambacurta *lib. 4. cap. 5. vers. de palatiis,* quamquam asserunt huiusmodi priuilegium hoc tempore non seruari in vrbe Roma, vt consulatur bono publico, & delinquentes puniantur, qui vix puniri possent, si huiusmodi priuilegium in Vrbe seruaretur; quamobrem in hac re Summi Pontificis voluntati standum esse arbitror.

13 Palatia Oratorum, an gaudeãt immunitate.

13 An autem palatia Oratorum supremorum Principum, & Oratorum Cæsareæ Maiestatis, aut Regis Hispaniæ Ecclesiastica immunitate gaudeant.

Respondeo non gaudere, tum quia non sunt loca sacra; tum quia immunitas Ecclesiastica huiusmodi palatiis nullibi concessa reperitur; extra Vrbem tamen gaudere videntur immunitate ciuili ob reuerentiam supremi Principis, cuius personam repræsentant: ex violatione tamen istius immunitatis ciuilis censura non incurritur, quia censura imposita est ob violationem immunitatis loci sacri.

QVARTA PROPOSITIO.

14 Oratorium auctoritate Episcopi constructũ gaudet priuilegio immunitatis.

14 ORatorium auctoritate Papæ, vel Episcopi constructum, & perpetuò dicatum cultui diuino, gaudet immunitate Ecclesiastica. Ratio est, quia huiusmodi Oratorium censetur locus sacer, & religiosus, nec in vsus profanos transferri potest. Secus dicendum est, si Oratorium priuata auctoritate constructum sit: hoc enim non est locus sacer, nec religiosus, nec immutabiliter dicatus cultui diuino. Ita Panormit. *cap. vlt. de censibus nu. 4.* Iulius Clarus *lib. 5. quæst. 30. num. 7.* Sylvester *cap. 9. num. 10.* Armilla *verb. immunitas numer. 19.* Sylvester *eodem verbo.* Farinacius *quæst. 78. num. 71. & in append. cap. 17. num. 267.* Marius Italia *lib. 1. cap. 4. §. 4.* Tuscus *tom. 3. lit. I. conclus. 59. num. 24.* Filliucius *loco cit. num. 150.* Peregrinus *cap. 4. n. 62. & seqq.* Gambacurta *lib. 4. cap 1. num. 3. & seqq.* & alij, quorum aliqui benè addunt, Oratorium priuata auctoritate fundatum non gaudere priuilegio immunitatis, etiamsi Episcopus facultatem dederit in eo celebrandi, quia non ob id censetur perpetuò, & immutabiliter, seu simpliciter dicatum cultui diuino.

15 Oratorium, an in dubio præsumatur auctoritate Episcopi dicatum

15 An autem in dubio præsumatur auctoritate Episcopi dicatum, constat ex dictis *de matrimonio punct. vltim. num. 9.* vbi docui censeri auctoritate Episcopi erectum si campanam publicam habeat, aut si publicè in eo celebretur, admittendo quoscumque ad diuina officia.

16 Immunitas Ecclesiastica violatur dum capitur aliquis qui fracto carcere se receperat intra Ecclesiam, Oratoriũ, vel alium religiosum locum.

16 Ex dictis in his propositionibus colligitur primò committi sacrilegium contra loci sacri reuerentiam, & immunitatem, dum à satellitibus fori sæcularis capitur delinquens, qui fracto carcere recepit se intra Ecclesiam, vel Oratorium, vel Hospitale, auctoritate Episcopi constructum, vel in monasterium religiosorum, vel palatium Episcopi, vel in domum parochi, aut Canonicorum, aliorumve Ecclesiasticorum non distantem triginta passibus ab Ecclesia. Ita communiter Doctores. Idem dicendum est, si ad hæc loca liber confugit postquam se ipsum è manibus satellitum exemit, etiamsi tunc ad mortis supplicium duceretur, nam dum in loco sacro existit, gaudet priuilegio loci sacri. Ita Decianus *loco cit. num. 29.* Ambrosinus *num. 13.* Suarez *loco citat. cap. 11. num. 18.* Graffius *1. part. lib. 2. cap. 48. num. 7.* Farinacius *de carcer. quæst. 28. n. 44. & in append. cap. 15.* Gambacurta *lib. 4. cap. 18. num. 7.* Peregrin. *cap. 5. num. 4. & seqq.* & alij communiter. Hæc tamen intellige, modò detineretur in vinculis ob delictum, pro quo Ecclesia immunitatem concedit, alioquin capi potest pro delicto, ob quod immunitas non conceditur, seruata tamen forma in Bulla Gregorij præscripta, de qua infrà. Ita Farinacius *de carcer. quæst. 28. nu. 46.* Peregrinus *cap. 5. num. 10. vers. est tamen,* & alij communiter.

17 Immunitas illi suffragatur, quem satellites insequebantur ad capiendum, sed reus fugiens in Ecclesiam se recepit.

17 Secundò colligitur à fortiori hoc priuilegium illi suffragari, qui se in locum sacrum recepit, dum satellites ipsum insequerentur ad capiendum. Ita communiter Doctores, sicque quotidiana praxi receptum esse testatur Bossius *de captura num. 22.* Idem dicendum censeo de eo, qui cum iuramẽto promisit se ad carceres rediturum; quamdiu enim manet in loco sacro, ad quem liber confugit, gaudet priuilegio immunitatis, & libertatis. Ita Sylvester *verbo immunitas quæstione 3.* Panormit. *cap. inter alia.* Ambrosinus *cap. 10. num. 12.* Suarez *cap. 11. num. 20.* Farinacius *quæst. 28. num. 43. & in append. cap. 15. num. 200.* Peregrinus *cap. 5. num. 10.* Decianus *cap. 28. num. 33.* Couarruuias *loco citat. num. 3.* & alij communiter; qui tamen obseruant Pastorem Ecclesiæ, si obtenta cautione de immunitate pœnæ corporalis, moraliter sciat reum non esse corporali pœna puniendum, posse facultatem dare ad capiendum huiusmodi delinquentem qui cum iuramento promisit se ad carceres, quibus iustè detinebatur, rediturum. Idem docet Sylvester *v. Immunitas 3. quæst. 4.* Suarez *loco citat. & cap. 13. n. 3.* cum aliis; sicut enim reus tenetur redire, ita etiam Episcopus potest facultatem dare ad eum capiendum, si redire nolit. Secus dicendum putant, si reus iniustè detinebatur; sicut enim delinquens obtenta iuramenti relaxatione non tenetur redire; ita neque pastor Ecclesiæ potest illius capiendi facultatem dare.

18 Episcopus non potest facultatem extrahendi dare in casibus in Bulla non expressis.

18 Ego verò in neutro casu, per se loquendo, arbitror Episcopum posse facultatem illius capiendi dare. Ratio est, tum quia non sunt facienda mala, vt eueniant bona; tum quia reus gaudet priuilegio immunitatis, exceptis casibus in iure expressis; tum quia Gregorius XIV. in sua constitutione prohibet extractionem fieri pro quauis pace, & causa. Ita Gambacurta *lib. 4. cap. 19. num. 20.* Vide infra dicenda *punct. 7. dub. 2.*

19 Immunitate gaudet reus, qui clausas Ecclesiæ ianuas, vel serram vel quid simile apprehendit.

19 Tertiò colligitur non posse capi reum, qui clausas Ecclesiæ ianuas, vel serram, vel quid simile apprehendit. Ratio est, quia existit in

in loco sacro, & intra situm Ecclesiæ, vel saltem intra confinia Ecclesiæ, vbi vsu receptum est, vt triginta passus, quasi pro cœmeterio concedantur. Ita Couar. *loco cit. n.* 18. Gambacurta *lib.* 4. *c.* 20. Suarez *c.* 9. *num.* 8. Farinacius *in append. cap.* 15. *& cap.* 17. *num.* 279. & alij contra Ioannem de Vischis *num.* 12. Idem sentiendum est de eo, qui supra tectum, seu tegulas Ecclesiæ existit. Ratio est, tum quia dicitur esse in loco sacro, cum in eo loco quis dicatur esse, in quo pedes habet: tum quia sic vsu receptū est; tum quia fauores ampliandi sunt; tū quia domus non solùm constat solo, verùm etiam superficie. *§. eum, qui, in principio, & ibi gloss. ff. de vsucap.* tum quia hic non minus dicitur esse in Ecclesia, quam qui existit in superiori cubile, sed existens in superiori cubile gaudet hoc priuilegio; ergo eodem gaudet existens supra tectum. Ita Suarez *loco cit. num.* 8. Peregrinus *cap.* 4. Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 4. §. 9. *num.* 24. Farinac. *in append. cap.* 17. & alij.

Ex quo patet satellites capientes reum super tectum existentem, aut adhærentem valuis, aut serræ Ecclesiæ, peccare contra immunitatem; nam reus existit in loco immuni.

20 Confugiens ad Ecclesiam extrahi nō potest per eam pallij partē, quæ extra locū sacrum existit.

20 Amplia tertiam illationem, etiamsi delinquens capiatur per eam pallij partem, quę extra tectum, aut valuas, aut extra alium locum immunem prominet; hic enim à loco immuni extrahi dicitur. Ita Decianus *tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 17. Suarez *cap.* 9. *num.* 8. *& cap.* 12. *num.* 4. Peregrinus *cap.* 4. *num.* 18. Azor *loco citato, quæsito* 5. Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 20. *num.* 16. & alij. Idem dicendum est si extrahatur per aliquam corporis partem, quam delinquens extra locum sacrum habebat, vt si extrahatur brachio, vel pede extra locum sacrum extenso, reliquis præcipuis partibus corporis intra locum sacrum existentibus; hic enim dicitur extrahi loco sacro. Ita Suarez *loco citato.* Secus dicendum videtur de illo qui ambobus pedibus in via publica existebat, & humeris solum attingebat parietem Ecclesiæ: secus si manibus apprehenderat terram, seu valuas Ecclesiæ, vt suprà dictum est.

Obiicies, qui manibus apprehendit valuas ianuæ monasterij Monialium, non dicitur esse in monasterio Monialium, alioquin reus esset violationis clausuræ Monialium. Ergo neque apprehēdens valuas, aut serram ianuæ Ecclesiæ, dicitur esse in Ecclesia.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia clausura non violatur, nisi ingressu intra claustra monasterij. Immunitas verò Ecclesiæ non restringitur ad interiorē Ecclesiæ ambitū; sed extenditur ad partes tēpli exteriores, cōsequenter violatur capiendo aliquem in ianua existentē, vel valuas apprehendentem; tum quia illa est materia pœnalis, hæc fauorabilis Ecclesiæ; consequenter extendenda.

21 Immunitas nō suffragatur illi, qui iam captus ducitur per locum sacrum.

21 Quartò colligitur non committi sacrilegium, nec violari immunitatem Ecclesiæ, dum reus extra locum sacrum comprehensus, ducitur ad carceres per cœmeterium, aut Ecclesiam, etiamsi per vim trahatur, & inde recuset exire, hic enim non dicitur capi in loco sacro, cum liber ad Ecclesiam, vel cœmeterium non confugiat: Ecclesia autem tuetur eos, qui ad eam liberi confugiunt: *cap. inter alia, de immunit. Ecclesiar.* Ita Farinacius *loco citato, n.* 69. *& in append. cap.* 15. *n.* 201. Decianus *loco citato, num.* 30. Ambrosinus *loco citato, num.* 10. Couarr. *loco citato, num.* 13. Graffius *loco citato,* Peregrinus ex parte *cap.* 5. *n.* 8. *& seqq.* & alij contra Clarum *loco citato, vers. scias tamen,* & nonnullos alios apud præcitatos Doctores.

22 Immunitate priuatur is, qui se ipsum voluntariè offert iudici, & à loco sacro recedit.

22 Quintò non committi sacrilegium, nec violari loci sacri immunitatem, dum capitur reus se ipsum voluntariè offerens, nolens loci sacri immunitate frui. Ratio est, tum quia non dicitur violenter extrahi, tū quia scienti, & volenti non fit iniuria: licet enim priuilegium immunitatis immediatè concessum sit loco sacro, tamen mediatè redundat in fauorem hominum; quilibet autem cedere potest iuri suo. Ita Graffius *lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 47. Suarez *cap.* 13. *num.* 2. Nauar. *cap.* 15. *num.* 21. & alij. Hoc tamen limita, modò non capiatur in ipso loco sacro; sed postquam exiit, immunitas enim directè concessa est loco, cuius priuilegio non potest ipse cedere. Ita Farinac. *in append. cap.* 19. *num.* 304. Suarez, & alij *locis citatis.*

23 Immunitas non violatur dū capitur is, qui semel aufugit à carceribus Ecclesiasticis, vel etiam sæcularibus, in quibus nomine Episcopi detinebatur.

23 Sextò immunitatem Ecclesiæ non violari, dum reus, qui in Ecclesia captus fuit, & in carcere, seu custodia fori sæcularis, nomine Episcopi detinebatur, donec cognosceret, an reus immunitatis priuilegio gaudere deberet, è carcere, seu custodia fori sæcularis absque superioris culpa aufugit, & postea ab eodem foro iterum in vincula coniectus fuit, & morti adiudicatus, non expectata Episcopi sententia; nam hac secunda vice captus non fuit in loco sacro, sibique imputare debet damnum, quod occasione fugæ patitur, fuga enim illi abstulit priuilegium primæ detentionis. Ita Farinacius *in append. cap.* 19. *num.* 306. *ad finem,* licet aliqui Doctores oppositum sentiant. Vide Decianum *tract. crim. lib.* 6. *c.* 29. *num.* 7. Marium Italiam *lib.* 1. *cap.* 6. §. 2. *num.* 28. & Farinacium *n.* 52. *&* 306.

24 Immunitas non violatur capiendo reum extra locum sacrum dum iudex blāditiis aut promissionibus illū à loco sacro extraxerat.

24 Septimò non committi sacrilegium contra loci sacri immunitatem, dum reus blanditiis, aut promissionibus sine coactione extractus à loco sacro, capitur extra locum sacrum. Hic enim non dicitur capi in loco sacro, nec fit violentia reo in loco sacro; immunitas autem violatur per violentam extractionem. *cap. inter alia, de immunit.* Ita Farinacius *in append. num.* 302. Suarez, Nauar. & alij *locis citatis.*

Verum tamen est, eum qui extractus fuit dolo, seu data promissione impunitatis, aut restitutionis in eodem loco, restitui debere in eodem loco, illique fidem datam seruandam esse; alioquin grauis ei fieret iniuria, vt benè Nauar, Azor. Ceuallus, & alij apud Farinacium *in append. cap.* 19. *num.* 301.

25 Immunitas violatur dum extra locum sacrū capitur reus, quem priuatus traxerat abique iudicis, vel satellitum opera.

25 Sed modò dubium est, vtrùm lædatur Ecclesiæ immunitas, dum iudex, seu satellites aliquem extra locum sacrum inuentum capiunt, qui per vim extra locum sacrum tractus fuerat à priuato homine absque iudicis, vel satellitum cooperatione.

Nonnulli Doctores putant immunitatem non lædi, quia satellites exercent suam potestatem extra locum sacrum. Ita Suarez *loco citato, lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 19. *ad finem.*

Sed mihi dicendum videtur cum Valentia *tom.* 3. *disp.* 6. *quæst.* 15. *punct.* 1. *in responsione ad* 2. M. Ant. Genuense *in praxi Neapolitana cap.* 17. *num.* 6. Peregrino *cap.* 5. *num.* 12. lædi Ecclesiasticam immunitatem, & reum hac ratione captum restituendum esse Ecclesiæ. Ratio est, tum quia extractio nulla est iuridicè: tum quia qui ad Ecclesiam confugit, non potest inuitus ab vllo priuatæ, vel publicæ auctoritatis homine extrahi à loco sacro; iura enim generaliter loquuntur, consequenter generaliter intelligenda sunt. *l.* 1. *§. generaliter. ff. de legatis præstandis.* Vide infrà dicenda *punct.* 9. *num.* 9. *& seqq.*

26 Statua Principis non gaudet immunitate.

26 Quæres primò, vtrùm statua Principis immunitate gaudeat, ita vt reus ad ipsam confugiens capi non possit.

Respondeo hoc tempore non gaudere, tum quia non est locus sacer, tum quia non exprimitur in Bulla Gregorij; tum quia sic vsu receptum est. Ita Card. Tuscus *verb. Ecclesia concl.* 9. *num.* 4. Decianus, & alij apud Farinacium *in append. cap.* 17. *num.* 278.

27 Sacerdos deferēs Eucharistiam in rigore loquendo nō gaudet immunitate locorum sacrorum.

27 Quæres secundò, vtrum sacerdos deferens augustissimum Eucharistiæ sacramentum, priuilegio immunitatis gaudeat, ita vt reus ipsum amplexans à laica potestate capi nequeat.

Respondeo licitè capi non posse ob reuerentiam iure diuino debitam corpori Christi, cui nulla res præferri debet. *cap. multi.* 95. *distinctione.*

Verum si capiatur in rigore loquendo, non violatur immunitas Ecclesiastica, nec reus Ecclesiæ de rigore iuris restituendus videtur. Ratio est, tum quia sacerdos non est locus sacer, & religiosus: immunitas autem concessa est Ecclesiæ, & locis sacris, & religiosis: tum quia in hac materia argumentandum non est à minori ad maius: sed verbis dispositionis standum est, vt Doctores communiter fatentur; Gregorius enim priuilegium immunitatis ad vnicam reduxit formam: tum quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptis. *l. nam quod liquida. §. finali.* 1. *responso. ff. de penu legat. & c.* 2. *de coniug. leprosor.* Sed generalis regula est, delinquentes priuilegio immunitatis non gaudere, exceptis casibus in iure expressis. Hic autem casus nullibi expressus reperitur, tum quia priuilegia non debent ad aliud trahi per consequentiam; quamuis enim hoc priuilegium à Summo Pontifice concedi possit, & multa priuilegia cōcedantur locis sacris intuitu Eucharistiæ; nullibi tamen priuilegium immunitatis concessum reperitur Eucharistiæ extra Ecclesias; tum quia communicans, & intra os recipiens Eucharistiam, non gaudet immunitate, ex communi Doctorum sententia, teste Farinacio *loco* statim *citando, numer.* 276. ergo multo minus immunitate gaudet amplexās sacerdotem deferentem Eucharistiam, aut alium, retinentem idem sacramentum in ore, aut vase. Ita gloss. celebris *in cap. quæsitum* 13. *quæst.* 2. Couarruuias licet dubius 2. *var. c.* 20. *num.* 6. contra Suarez *lib.* 3. *de relig. cap.* 9. *num.* 10. *ad finem,* Farinacium *loco citato, num.* 11. *& in append. cap.* 17. *num.* 275. Clarum *loco citato, num.* 24. Ambrosinum *cap.* 10. *num.* 9. Anast. Germonium *de sacrorum immunitat. lib.* 3. *c.* 26. *num.* 52. Card. Tuscum *verb. Ecclesia concl.* 10. *num.* 33. Marium Italiam *lib.* 1. *cap.* 4. §. 10. *num.* 2. *& seqq.* Peregrinum *cap.* 4. *num.* 78. Gambacurtam *lib.* 4. *cap.* 6. & alios plures apud præcitatos Doctores, quorum opinio maiori quidē Doctorum numero fulcita est, sed nullo textu munita. Idem ad locum, in quo actu est corpus Christi, quamuis in transitu, extendi posse putat Suarez *loco citato,* asserens illū priuilegio immunitatis gaudere; sed hoc ego non approbo, cùm nullo iure sufficienter probetur; præfatus enim locus non est sacer, & religiosus.

Hæc tamen intelligenda sunt præcisa consuetudine in contrarium; cùm enim hæc consuetudo immunitati Ecclesiasticæ non præiudicet, sed faueat, nihil obstat, quominus introduci potuerit immunitas, quæ suffragetur amplexantibus sacerdotem Eucharistiæ sacramentum deferentem, aut existentibus in loco, vbi augustissimum sacramentum reperitur. Imò alicubi consuetudine receptum audiui, vt amplexans sacerdotem, quicumque ille sit, etiamsi Eucharistiam non deferat, tutus sit, & in carcerem coniici non possit. Ex iuris tamen dispositione hoc priuilegio non gaudent sacerdotes, vel etiam Episcopi; consequenter confugiētes ad ipsos tuti non sunt, quia nullum ius afferri potest ad probandum huiusmodi priuilegium. Ita Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 6. *vers. contrariam sententiam,* & alij.

§. V.

Quænam personæ gaudeant immunitate Ecclesiæ.

QVamuis Ecclesiastica immunitas immediatè concessa sit locis piis, nihilominus indirectè concessa est etiam personis, vt suprà dictum fuit. Hoc igitur in loco quæremus, quibus personis, & quibus in casibus immunitatis fauor competat.

VNICA PROPOSITIO.

1 Fideles omnes immunitate gaudent.

1 OMnes fideles cuiuscumque cōditionis, & ordinis, exceptis casibus in iure expressis, immunitatis priuilegio gaudent. Ratio est, tum quia iura absolutè & sine distinctione loquuntur, *cap. inter alia, extrà de immunit. cap. frater. cap. minor, cap. definiuit, & cap. id constituimus.* 17. *quæst.* 4. & nouissimè Bulla Gregorij XIV. vbi autem ius non distinguit, neque nos distinguere debemus, & propositio indistinctè prolata æquialet vniuersali. *l.* 1. *ff. de legat. præst. & cap. solita. de maiorit. & obed.* tum quia nonnulli solum casus in Bulla excipiuntur. Exceptio autem firmat regulam in casibus non exceptis. *cap. Dominus* 32. *q.* 7. *l. nam quod liquida. §. final. ff. de penu leg. & l. Tribunus. §. vlt. ff. de milit. testam.* Ita communiter Doctores.

Hinc sequitur solutio plurimorum casuum. Primò sequitur, quemlibet delinquentem, qui delictum in Bulla Gregorij non expressum, & exceptū patrauit, immunitate gaudere, vt patet ex allatis rationibus.

2 Immunitatis priuilegium extenditur ad personam in. dictā.

2 Et hoc valet, etiamsi præfatus delinquens interdicti censura obstrictus sit. Ratio est, tū quia constitutio Gregorij, & alia præfata iura absolutè loquuntur, neque hunc casum excipiunt: tum quia Ecclesia non obligat interdictum cum tanto incommodo, quin ad Ecclesiam confugere possit, nec vllibi reperitur hic effectus, vt interdictus careat immunitate Ecclesiæ: tum quia Ecclesia interdicta non caret priuilegio immunitatis ob interdictum locale; ergo neque interdictus priuatur fauore immunitatis ob interdictum personale. Et hoc valet etiamsi interdictus sit ingressu Ecclesiæ, nam censura interdicti non priuat ingressu materiali, sed formali ad audienda, vel celebranda diuina officia,

officia, vt patet ex dictis *de censuris*. Ita Suarez *loco citato, cap.* 3. & 4. Gambacurta *lib.*4. *cap.*10. *num.*4. Filliucius *loco citato*, Peregrinus, & alij Doctores statim citandi.

3 Immunitatis priuilegio gaudet excommunicatus.

3 Idem militat in excommunicato, tum quia immunitas indefinitè concessa est locis sacris absque exceptione excommunicationis; tum quia nullo iure constat excommunicatum priuari immunitate; neque hæc pœna inter effectus excommunicationis reperitur, cùm excommunicatus non arceatur à materiali ingressu Ecclesiæ, vt patet ex dictis *de excommunicatione in genere*. Ita Iulius Clarus *lib.*5. §. *final. quæst.* 30. *num.*18. Couarr. *loco citato, num.*11. Suarez *cap.*10. *num.*3. Ambrosinus *cap.*20. *ad finem*. Farinacius *de carcere quæst.*28. *n.*39. *& in append. cap.*2. *n.*44. Peregrinus *cap.*12. *n.*2. Filliucius *loco citato*. Marius Italia *lib.*1. *cap.*2. §. *vnico*. Germonius *lib.*3. *cap.*16. *n.*72. *& seqq.* Gambacurta *loco citato*, & quamplures alij apud præcitatos Doctores, contra Felinum *c.*2. *de except.* & alios apud Farinacium *in append. cap.*2. *n.*45. *&* 78.

4 Clericus priuilegio immunitatis gaudet in iis casibus, in quibus aliàs à laica potestate capi potest.

4 Secundò sequitur, clericum in iis casibus, in quibus aliàs capi posset extra Ecclesiam à laica potestate, gaudere immunitate, dum in loco sacro existit; ob id clericus, qui beneficium non habet, nec habitū, neque tonsuram defert, quamuis iuxta Tridentini decretum *sess.* 23. *cap.* 6. à iudice laico extra Ecclesiam capi possit, si delictum committat, tamen in Ecclesia capi non potest à iudice laico. Ratio est, quia in tali casu ex Concilij dispositione habetur tamquam laicus. Ergo frui debet priuilegio loci, quo laici fruuntur; tum quia non debet esse deterioris conditionis laico: laicus autem gaudet immunitate, tum quia nullus iudex potest iurisdictionem extra suum territorium exercere, nisi constet hoc ei à superiore alterius territorij concedi; sed Ecclesiæ, & loca sacra, ac religiosa non sunt territorium iudicis sæcularis. Ergo iudex sæcularis non potest ibi iurisdictionem exercere, nisi quatenus ei conceditur à Summo Pontifice; summus autem Pontifex nullibi concessit iudici sæculari facultatem extrahendi clericos à loco sacro, sed solùm capiendi dum habitum, & tonsuram non deferunt, nec beneficium habent, quo in casu Pontifex derogauit priuilegio personali clericorum, non verò priuilegio locali sacrorum locorum iure communi generaliter concesso. Hoc tamen intelligitur nisi præfati clerici commiserint delicta in Bulla Gregorij XIV. expressa, tunc enim extrahi possunt, seruata eiusdem Bullæ forma, & Concilij Tridentini decreto. Ita Nauarr. *in manuali cap.* 25. *num.* 22. Suarez *lib.* 3. *de relig. cap.* 10. *num.*7. Ratio est, quia in tali euentu non gaudent priuilegio locali, aut personali, vt suppono, Filliucius *tract.*15. *cap.*6. *quæs.*8. *n.*151. Gambacurta *lib.*4. *cap.*11. Farinacius *quæst.*28. *citata, num.*7. *& in append. cap.*2. *num.*34. *& seqq.* Genuensis *in praxi Episcop. cap.*22. *num.*11. Anastas. Germonius *de sacrorum immunit. lib.*3. *cap.*26. *nu.*90. *& seqq.* Marius Italia *lib.*1. *cap.*3. §.1. sacra Cardinalium Congregatio, teste Farinacio *in append. cap.*2. *num.*36. *ad finem*, & alij contra nonnullos alios apud præcitatos Doctores, præsertim apud Farinacium *num.*36.

5 Clericus à ministris Ecclesiasticis extrahi potest à loco sacro in iis casibus, in quibus laicus à laica potestate extrahi non possunt; quamquā multi Doctores oppositum sentiant.

5 Sed modò dubium est, vtrùm clericus possit à ministris Ecclesiæ extrahi à loco sacro, in illis casibus, in quibus laicus extrahi non potest à Curia sæculari.

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam.

Prima sententia negat extrahi posse. Ratio est, primò quia clerici non sunt deterioris conditionis laicis, & iura indistinctè, & absolutè loquuntur: sicut ergo laici extrahi non possunt non solùm à foro sæculari, verùm neq; ab Ecclesiastico, iuxta Baiard. *q.*30. *n.*3. Panormit. Decianum, & alios apud Farinaciùm *in append. cap.*2. *nu.*32. ita neque extrahi possunt clerici. Secundò, quia legislator tenetur suam legem seruare. *cap. cùm omnes, de constitut. Patere legem, quam tu ipse tuleris.* Ergo etiam Ecclesiastici seruare tenentur legem de immunitate ab Ecclesia latam. Tertiò, quia *cap. nullus clericorum* 17. *q.*14. dicitur, *Nullus clericorum seruum, aut discipulum suum fugientem ad Ecclesiam extrahere audeat, vel flagellare præsumat.* ergo multo minus clericus ab Ecclesia extrahi potest. Ita Innocentius *cap. inter alia, de immunit.* Cardinalis *ibidem quæst.*6. Decianus *loc. cit. cap.*26. *n.*1. Ambrosinus *cap.*12. *n.*3. Zerola *in sua praxi verb. Immunitas, vers.*8. Marius Italia *lib.*1. *c.*3. §.1. *n.*2. Gambacurta *lib.*4. *cap.*31. *n.*5. & alij apud Suarez *loco cit. num.*5. apud Couar. *cap.*20. Ambrosinum, Farinacium, & Decianum *locis cit.*

Secunda sententia, cui tamquam probabiliori adhæreo, affirmat clericos ab Ecclesiastico Prælato extrahi posse ab Ecclesia, etiam in illis casibus, in quibus laici extrahi non possunt à sæculari iudice. Ita Couarruuias *loco citato, num.* 16. Syluester *verb. Immunitas* 3. *quæs.*3. Panormitanus *cap. inter alia num.* 13. Clarus *loco citato*, M. Antonius Genuensis *in praxi Neapolitana cap.*17. *num.*11. Suarez *loco citato, nu.*5. Nauar. *cap.*25. *num.*22. Peregrinus *cap.*13. *num.*3. Filliucius *loco citato*, & alij. Ratio est, tum quia immunitas Ecclesiæ non præiudicat potestati Ecclesiæ; & sicut Princeps iurisdictionem in locis sibi subiectis exercere potest; ita etiam Prælati Ecclesiastici in locis sibi subiectis, cuiusmodi sunt Ecclesiæ, & loca sacra: tum quia maior est immunitas personalis concessa clericis ob statum Ecclesiasticum, quàm concessa fidelibus ratione loci sacri; sed immunitas personalis non obstat, quominus clericus delinquens capi possit ab Ecclesiastica potestate; ergo neque obstat immunitas quæ fidelibus concessa est ratione loci sacri: tum quia sequeretur religiosos rarò capi posse, cùm ferè semper degant in monasteriis: tum quia sic vsu receptum est pluribus in locis: tum quia in Bulla Gregorij nulla fit mentio clericorum, sed tantummodo laicorum, ibi, *vt laicis ad Ecclesias*, &c. ergo clerici subiecti remanent potestati Ecclesiæ quouis in loco existant.

Ad primam rationem, & fundamentum Innocentij, & aliorum, respondeo iura nō indistinctè loqui, vt patet ex constitutione Gregorij XIV. in qua non restringitur potestas Ecclesiasticorū erga sibi subditos, sed solùm mentio fit laicorum, illis verbis, *ad vnam tantùm formam reducimus & moderamur, vt laicis ad Ecclesias, locaq; sacra, & religiosa prædicta confugientibus*, &c.

Ad secundam respondeo legislatorem teneri suam legem seruare, quando materia legis est communis omnibus; in hoc autem casu non est omnibus communis, cum extractio à locis sacris non sit inducta contra potestatem Ecclesiasticam, sed contra sæcularem; cum enim iure communi nullus possit iurisdictionem in alieno territorio exercere, iure merito Summus Pontifex sæcularibus interdixit iurisdictionem in Ecclesia exercere extrahendo ad illam confugientes; non tamen hanc facultatem Ecclesiasticis Prælatis in suis Ecclesiis ademit, cùm illæ ad ipsorum quasi territorium spectent.

Ad tertiam respondeo ibi sermonem esse de extrahente, priuata auctoritate; cum enim clericus iurisdictionem in Ecclesia non habeat, non potest aliquem extrahere. Vide quæ infrà tradam *punct.*6. *num.*11. Hinc redeamus ad nostras illationes, ad propositionem pertinentes.

6 Doctores in loco sacro existentes gaudent immunitate.

6 Tertiò sequitur debitores in loco sacro existentes, gaudere priuilegio immunitatis. Ratio est, tum quia Ecclesia tuetur delinquentes ad ipsam confugientes in causis criminalibus; ergo à fortiori tueri debet debitorem ex causa ciuili: tum quia hic casus non est in iure exceptus, vt patet legenti constitutionem Gregorij XIV. Ita Farinacius *de carcer. & carcerat. quæst.*28. *n.*32. *& in append. cap.*3. Decianus *c.*28. *nu.*34. Suarez *c.*11. *num.*3. Couar. 2. *variar. cap.*20. *num.*14. Ambrosinus *cap.* 13. *num.*1. *& seq.* Panormit. *cap. inter alia num.*22. Cardinalis Tuscus *tom.*3. *lit. E. concl.*11. *num.*3. Peregrinus *cap.*12. *num.*4. Gambacurta *lib.* 4. *cap.* 15. & alij communiter, contra Iasonem *l. vinum. ff. si certum petatur, num.*5.

Amplia, etiamsi debitores obstricti sint debito publico, aut suspecti sint de fuga, aut decoxerint cum magno Reipublicæ detrimento; adhuc enim rationes allatæ valent. Ita Suarez, Ambrosinus, Peregrinus *loc. cit.* & alij communiter, teste Anastasio Germonio *de sacror. immun. lib.*3. *c.*1. *n.*99. quicquid in oppositum sentiat Iason in debitore de fuga suscepto, & Decianus, Couar. & Farinacius sibi contrarius de eo, qui negotiationē exercens, & operā vsuris nauans, decoxit lautè viuendo.

Obiicies primò, iura non intendunt derogare iuri alterius; derogarent autem iuri creditoris, si debitor tutus esset in loco sacro.

Respondeo iura directè non derogare iuri alterius, sed solùm indirectè, & per accidens, quatenus in reuerentiam loci sacri facultatem concedere nolunt extrahendi homines à loco sacro, qua in re vtuntur iure suo.

Obiicies secundò, Ecclesia confugientem ad se intendit solùm tueri à pœna corporali. *cap. inter alia, de immunit. Eccles. cap. id constituimus, & cap. definiuit* 17. *q.*4. non tamen impedit quominus debitor in Ecclesia capiatur.

Respondeo negando, Ecclesiam tueri tantummodo vitam à pœna corporali, sed simpliciter concedit immunitatem, ne vlla ratione quispiam per violentiam extrahatur à loco sacro, præter casus in iure expressos.

Obiicies tertiò, immunitas conceditur, ne rei extrahantur à loco sacro, *cap. id constituimus, citato*; debitores autem non sunt rei; præterea in constitutione Gregorij citata solùm fit mentio de reis. Ergo intentio Summi Pontificis est, vt immunitas suffragetur solùm reis, non verò debitoribus.

Respondeo negando immunitatem concedi solummodo reis propriè acceptis, qui rei criminum appellantur, sed cōceditur etiam aliis, qui lato nomine rei in iudicio nuncupantur. Vnde reus dicitur, qui in iudicium vocatur, siue ciuiliter, siue criminaliter, vt benè Suarez *cap.* 11. *num.*3. Genuensis *in praxi Neapolitana loco* statim *citando*, & hoc pacto intelligendum est *cap. id constituimus*, 17. *quæst.*4.

Ex quo patet etiam responsio ad constitutionem Gregorij XIV. quæ non solùm extēdenda est ad reos propriè acceptos, verùm etiam ad alios. Ratio est, tum quia absolutè loquitur, & ita per consuetudinem, quæ legitima est legis interpres, recepta est: tum quia priuilegium immunitatis est Ecclesiæ fauorabile, consequenter extendendum; consequenter in dubio in fauorem immunitatis iudicandum est, ex Ambrosino *cap.*10. *nu.*7. Mario Italia *lib.*1. *cap.*2. §. *vnico num.*1. Farinacio *in append. cap.*2. *num.*21. & aliis, contrà Decianum *in tractatu crimin. lib.*6. *cap.*25. *nu.*14. & alios: tum quia in lege, quamuis pœnali, facienda est extensio vltra proprietatem verborum, quoties ex verbis in propria significatione acceptis aliquod absurdum sequeretur; absurdum autem esset extrahi posse innocentes, nocentes verò, & delinquentes non posse. Ita Genuensis *in praxi Neapolit. cap.*17. *n.*2. & alij.

Obiicies quartò, Clemens VIII. anno 1595. Maij, & anno 1607. 11. Aprilis nonnullis nuntiis, & Prælatis per litteras significauit, ne condemnatos, banditos, latrones, decoctores, debitores, alioſque id genus homines permitterent ab Ecclesiasticis recipi, iniuncta recipientibus pœna. Ergo signum est debitoribus, aliisque præfatis delinquentibus immunitatem Ecclesiarum non prodesse.

Respondeo negando consequentiam, quia Clemens VIII. non abstulit priuilegium immunitatis, nec voluit confugientes ad Ecclesiam Curiæ sæculari tradi, sed vult non recipi, & manu teneri, sed potiùs repelli, vt benè Farinacius *in append. cap.*22. *num.*148. *& seq.* Genuensis *in praxi Neapolitana cap.*22. *num.*2. Peregrinus *cap.*11. *num.*14. *& seqq.* contra Marium Italiam *lib.*1. *cap.*5. *num.*16. *&* §.8. *num.*1.

7 Fures etiam famosi immunitate gaudent.

7 Primò colligitur fures, etiam famosos, immunitate gaudere, vt patet ex sæpiùs repetita ratione, cum hic casus non excipiatur in Bulla Gregorij: quid autem sentiendum sit de latronibus, explicabo *punct. proximè sequenti.* §.1.

Amplia præfatam illationem primò, etiamsi furati sint in Ecclesia: nam huiusmodi delictum non exprimitur in Bulla Gregorij. Ita Card. *in cap. finali, de immunit. Ecclesiarum*, & alij, quos citat, & sequitur Peregrinus *cap.*12. *num.*9. contra Decianum *tom.*2. *lib.*6. *cap.*26. *num.*7. Farinacium *de carcer. quæst.*28. *num.* 47. sibi contrarium *in append. de immunit. cap.*6. *num.*93. *&* 217. & alios apud Farinacium. Arbitror tamen huiusmodi furem, alioſque in Ecclesia delinquentes, capi posse ab Ecclesiasticis ministris, nam cōmiserunt sacrilegiū, quod est mixti fori. Ob id datur locus præuentioni, vt multis probat Farinacius *in append. cap.*22. *num.*364. Marius Italia *lib.*1. *cap.*5. §.14. *num.*7. & alij. Imò multi Doctores putant delinquentem in Ecclesia, si Episcopo videbitur, tradi posse potestati sæculari, obtenta prius cautione, saltem curatoria, de salute delinquentis quoad vitam, & corporis pœnam. *cap. id constituimus* 17. *quæst.* 4. Nam huiusmodi delictum est mixti fori,

& fur non capitur intuitu laicæ poteſtatis, ſed Eccleſiaſticæ, cui Eccleſiarum immunitas minimè nocet, vt ſuprà dictum eſt de clerico. Ita Suarez *de relig. tom.1.tract.2.lib.3.cap.13.num.3.* Sylueſter *verb. Immunitas 3.quæſ.4.* Peregrinus *de immunitat. cap.12. dub.9. numer.9. & cap.6.n.28.* Marius Italia *lib.1.cap.5.§.3.n.75. & ſeqq.* Farinacius *in append. cap.16. num.117. & 256.* Verum quid ego in hac re ſentiam infrà oſtendam.

Amplia ſecundò, etiamſi fur cum re ablata receperit ſe in Eccleſiam, eaque ibi vtatur; adhuc enim militat eadem ratio. Ita Couar.2.*variarum cap.20. num.15.* Card. Tuſcus *tom.3. lit.E. concl.11.num.16. & ſeq.* Farinacius *in append. cap. 16. num. 218.* Peregrinus *loco citato, dub. 10. num.10* & alij, contra nonnullos alios. An autem res illa ſubtrahi poſſit, dictum eſt *punct. præcedenti.*

8 Raptores virginum gaudent immunitate.

8 Tertiò colligitur raptores Virginum iure canonico non carere priuilegio immunitatis, vt patet ex ſæpius repetita ratione. Ita Farinacius *de carcer. quæſt.28.nu.17.* Peregrinus *dub.14.* Tuſcus *verb. Eccleſia concluſ.11. num.35. & ſeq.* Marius Italia *lib.1.cap.3.§.2.n.8.* Azorius 2.*part. lib.9. cap.9. verſ. quid verò*, contra Couarruuiam, Suarez, & alios *locis citatis*, aliter ſentientes, ſaltē vbi contrarium conſuetudine receptū eſt.

9 Homicida gaudet immunitate, modò non occidat proditoriè vel in Eccleſia.

9 Quartò colligitur homicidam gaudere immunitate, modò non occiderit proditoriè, vel in Eccleſia, vt oſtendam *punct. ſequenti*; & hoc verum eſt, etiamſi occiderit clericum, aliúmve Eccleſiaſticum: nam hoc delictum non eſt exceptum. Ita Marius Italia *lib.1. cap. 5. §. vnico n.7. & §.3.num.80.* Farinacius *in append.cap.7.num.114.* Boërius *deciſ.109.n.7.in fine*, Peregrinus *cap.12.nu.13.* & alij contra Decianum *loco citato, cap.28. num.11.* & alios, a quibus non diſſentit Farinacius *de carcer.q.28.* idem militat in eo, qui ſuum inimicum in duello occidit; hic enim caſus in Bulla exceptus non eſt, vt benè Farinacius *in append. c.7.n.117.* contra Marium Italiam *de immunit.lib.1.c.5.§.4.n.42. & ſeq.*

10 Arma deferens in Eccleſia non gaudet immunitate.

10 Quintò colligitur deferentem arma in Eccleſia contra Principis, vel Epiſcopi edictum, gaudere immunitate; conſequenter à foro ſæculari capi non poſſe; nam ob huiuſmodi delationem non amittit priuilegium immunitatis. Ita Peregrinus *loco cit. dub.11. num.11.* Farinacius *in append.c.16.n.247.* & alij, contra Couar. *loc.cit.num.18.verſ.36.* & alios apud Farinacium *num. 246.*

11 Sacrilegus, aut periurus gaudet immunitate.

11 Sextò colligitur periurum, aut ſacrilegum gaudere immunitate. Decianus *tom.2.lib.6.c.28.n.20.* Farinacius *in append.c.6.nu.99.* Peregrinus *cap.12.n.5.* & alij communiter contra Gutierrez *lib.3.q.1.nu.33.* & alios aliter ſentientes de ſacrilegio.

12 Simonia cis prodeſt immunitatis priuilegium.

12 Septimò ſimoniacos gaudere immunitate. Peregrinus *cap. 11. dub. 17.n.17.* Farinacius *in append.cap.13.n.177.* contra Decianum *tract. crimin. lib.6. c.26.n.5.* Hoc tamen intelligendum eſt, modò ſimonia non habeat adiunctam hæreſim; quamuis enim ſimonia in iure vocetur hæreſis, per ſe tamen non eſt hæreſis, conſequenter ſimoniacus priuilegio immunitatis gaudet, niſi hæreticus ſit; & hoc pacto intelligi poteſt Decianus *loco cit.*

13 Blaſphemi gaudent immunitate.

13 Octauò colligitur blaſphemos gaudere immunitate Eccleſiæ, ita vt capi nequeant a laica poteſtate; iſti enim in iure non ſunt excepti, & regula firmat contrarium in caſibus non exceptis. Ita Nau. & Gambacurta *locis* ſtatim *citandis*, contra Farinacium *de carcer. quæſt.18.num. 67.* ſibi contrarium *in append.cap.13.num.175.* Decianum *tract. crimin. cap.28.num.6.* Ambroſinum *cap.8.num.10.* & alios, quia par non eſt, inquiunt ipſi, vt qui delinquit in Eccleſiam, aut in caput Eccleſiæ, ab Eccleſia defendatur. Verùm hæc ratio non conuincit, alioquin dicendum eſſet immunitatem Eccleſię nulli vmquam prodeſſe, cum omnia peccata ſint contra Deum. Quamobrem arbitror cum Nauarr. *cap.52. n.20.* & Gambacurta *lib.4. cap.9.* blaſphemos ab Eccleſia extrahi non poſſe a laica poteſtate (etiamſi blaſphemiam hæreticalem protulerint, modò illi blaſphemiæ voluntariè, & deliberatè aſſenſum non præſtiterint; tunc enim hæretici eſſent, vt docui in explicatione Bullæ Cœnæ.) Ratio eſt, tum quia iura indefinitè loquuntur, nec in iure excipiuntur blaſphemi; tum quia immunitas Eccleſiæ fauorabilis eſt; conſequenter non eſt reſtringenda, & hoc verum cenſeo contra Marium Italiam *lib.1. cap.5. §.6. num.59.* & Peregrinum *cap. 8. num.8. & cap.12. num.12.* etiamſi valdè ſuſpectus ſit de hæreſi, vt patet ex allatis rationibus; quamuis enim Eccleſia poſſit contra ipſum procedere, ac contra hæreticum, non tamen ſequitur ipſum eſſe hæreticum, & a laica poteſtate capi poſſe in loco immuni; capi tamen poterit a miniſtris officij ſanctæ Inquiſitionis, vt patet ex alibi dictis, & docet Farinacius *in append.c.13.n.175.*

14 Sodomitæ non deſtituuntur priuilegio immunitatis.

14 Nonò colligitur reos nefarij, & ſodomitici criminis immunitatis priuilegio non priuari, quia in Bulla Gregorij non exprimuntur. Ita Farinacius *in append.cap.6.num.98.*

15 Exules, ſeu banniti frui poſſunt priuilegio immunitatis.

15 Decimò bannitos, ſeu exules priuilegio immunitatis gaudere, modò nō commiſerint delictum immunitate priuans. Clarus *in pract. §.fin.quæſt.3.verſ. ſcias autem.* Mantica, Nauar. & alij apud Farinacium *in append.cap.2.n.37. & ſeqq.*

16 Adulteri gaudent immunitate.

16 Vndecimò colligitur adulterum in loco ſacro exiſtentem, iure canonico capi nō poſſe a iudice ſæculari. Ratio eſt, tum quia in iure non priuatur immunitate; & quamuis adulterium grauius ſit latrocinio ſecundum ſe ſpectato, tamen in hac materia non eſt facienda extenſio ab vno ad alium caſum, ob parem, vel maiorem rationem: tum quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis: tum quia Gregorius XIV. dum in ſua conſtitutione nonnullos caſus excipit ab immunitate, dicit ſe velle omnes ad vnam tantum formam reuocare, & moderare; particula autem, *tantùm*, cùm ſit taxatiua, non admittit extenſionem ad alios caſus non expreſſos, vt benè Suarez *lib.3.de relig.cap.11.n.5.* Proſper Farinacius *conſil.76.num.13. & in append.cap.25.num.353.* & alij, apud Alexandrum Ambroſinum *de immunit.cap.1.num.14.* & apud Peregrinum *cap.5.n.7.* tum quia *cap.inter alia, de immunit.* conceditur immunitas reis, quamuis grauiſſima delicta commiſerint: tum quia in conſtitutione Gregorij præcitata aufertur facultas aliter iudicandi, & interpretandi, quæ loquendi forma tollit omnem extenſionem ad caſus non expreſſos. Ita Gutierrez *lib.3.pract. cap. 4. num.12. & ſequenti.* Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici cap.13.num.23.* Suarez *de relig. lib.3.cap.11.nu.5.* Farinacius *in append.c.22.nu.353.* Anaſtaſius Germonius *de ſacror.immun.lib.13. cap.13.n.56.* Ambroſinus *cap.1. ad finem*, & alij contra Decianum *lib.6.cap.28.n.20.* & alios.

Duodecimò colligitur hæreticos, latrones publicos, graſſatores viarum, & proditorios homicidas immunitate non gaudere, quia in Bulla Gregorij excipiuntur, vt patebit ex dicendis *§.proximè ſequenti.*

§. VI.

Vtrùm latrones, graſſatores viarum, & depopulatores agrorum immunitate priuentur.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Latrones publici nō gaudent priuilegio immunitatis.

1 PVblici latrones non gaudent priuilegio immunitatis. Hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex *cap. inter alia, de immunitate*, & ex conſtitut. Gregorij XIV. ſuperiùs citata.

2 Latro publicus quinam dicatur.

2 Sed modò dubium eſt, quiſnam dicatur latro publicus.

Reſpondeo latronem appellari eum, qui violenter aggreditur, & deprædatur. Publicus verò latro dicitur is, qui in viis publicis deprædatur, & ob frequentata latrocinia pro latrone communiter habetur, ſeu qui publicè, & palàm furatur, ſeu qui publicè tranſeuntes in viis inuadit, & ſpoliat, vel in mari palàm prædas agit. Ità Panorm. *loco ſtatim citando.* Farinacius *tom.2. de carcer.quæſt.28.nu.5. & in append.cap. 10.num.149.* Decianus *tract.crimin.lib.6.cap.28.n.2.* Peregrinus *cap.6. n.2. & ſequentibus*, Ambroſinus *de immunit. Eccleſia cap.2. n.4. & ſeqq.* Marius Italia *de immunit.lib.1.cap.5.§.1.* Imò Farinacius *cap.12.n.166.* Decianus *loco cit.* putant etiam illos cenſeri latrones publicos, qui in domibus priuatorum cum violentia furantur: hoc tamen intelligendum eſt, modò delictum ſit publicum, Gregorius enim loquitur de publicis latronibus.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Graſſatores viarum immunitate priuantur.

3 GRaſſatores viarum Eccleſiaſtica immunitate priuantur. Ratio eſt; tum quia ſic habetur expreſſis verbis non ſolum in Bulla Gregorij, verum etiam *in cap. inter alia, de immunit.* tum quia graſſatores viarum nomine latronum comprehenduntur: quamquam à latronibus in hoc differunt quòd latro dicitur, qui vias extra vrbem obſidet: graſſator verò in vrbe. *l. capitalium. §. graſſatores. ff. depœnis.* Ita Decianus, & Ambroſinus *locis cit.* Farinacius *c.12. in append.* Graſſator igitur dicitur, qui vias in vrbe obſidet, & ſæpius hoc crimen commiſit. Graſſator publicus nuncupatur, qui ob frequentata in viis publicis delictorum crimina, fama publica talis exiſtimatur.

Ex quo inferunt Decianus *tract. crimin.lib. 8. cap.28.n.2.* Farinacius *in append. cap. 12. num. 164.* Ambroſinus, & alij, eum non priuari immunitate, qui ſemel, aut bis aliquem ſpoliauit: hic enim non dicitur latro publicus. Idem dicendum putant de illo, qui ſemel tantùm graſſatus eſt, quia graſſator is dici videtur, qui vias in vrbe obſidet, & ſæpius hoc crimen commiſit.

4 Monetarum tonſores, & fures iis ſimiles, gaudent immunitate.

4 Secundò infertur tonſores monetarum, vel alios ſine armis, & violentia ſurripientes, ſeu occultè furantes, ſeu furantes in viis priuatis, vel etiam in via publica non per inſidias, ſed quaſi ex accidenti, non priuari immunitate, quia non ſunt publici latrones, nec dicuntur obſediſſe vias frequentatas, iuxta *cap. inter alia, extrà de immunit.* & iuxta *l. 1. C. quando liceat vnic. ſine iud. ſibi ius dicere*, & iuxta conſtitutionem Gregorij XIV. vbi explicans, qui ſint graſſatores, in hæc verba loquitur, *viarumq; graſſatores, qui itinera frequentata, vel publicas ſtratas obſident.* Marius Italia *lib.1.cap.5.§.1.num.1.* Decianus, Ambroſinus, Farinacius, & Peregrinus *locis cit.* quamuis Couar. *loco ſuprà citato, num.14.* Suarez *c.11. num.4.* Filliucius *num.152.* putant contrarium conſuetudine ex parte receptum fuiſſe de eo, qui in priuatis viis, aut alibi per inſidias aggreditur, & furatur.

TERTIA PROPOSITIO.

5 Depopulatores agrorum carent immunitate.

5 DEpopulatores agrorum priuilegio immunitatis non gaudent, vt patet ex *cap. inter alia, de immunit.* & ex conſtitutione Gregorij ſæpius citata, in qua facta eſt extenſio, nam *in cap. inter alia*, mentio ſolum fiebat depopulatoris nocturni: in conſtitutione verò Gregorij ſermo eſt de quolibet agrorum depopulatore, non facta reſtrictione ad nocturnum.

6 Depopulator agrorum quiſnam dicatur.

6 Nomine depopulatoris agrorum intelligitur ille, qui deripit alienos agros, id eſt, qui ſegetes, ſeu fructus ſurripit, & agros, ſeu vineas vaſtat. *l. 1. C. quando liceat vnicuique ſine iud. ſibi ius dicere.* Vide Ambroſinum *cap. 4.* Tuſcum *verb. Eccleſia concl. 11. num: 1.* Marium Italiam *lib. 1. cap. 5. §. 1.* Peregrinum *cap. 6.* Suarez *de relig. lib. 3. cap. 11. nu.4.* Farinacium *in append. cap. 11.* Idem dic de incendente agros: hic enim vocari poteſt depopulator agri. Imò Decianus *tom.2.lib.6.c.28. num. 24.* Marius Italia *lib.1. cap.5.§.3.n.56. & ſeqq.* Peregrinus *cap.12. n. 6.* & alij. Idem dicendum putant de aliis incendiariis, data opera incendentibus: ſed hoc mihi, per ſe loquendo, non probatur, quia non comprehenduntur in exceptionibus Gregorij.

Dixi, *per ſe loquendo*, quia ſi ex incendio ſequatur proditoria mors, vel aliud delictum expreſſum in Bulla Gregorij, perſpicuum eſt delinquentem immunitate non gaudere.

§. VII.

Vtrùm occidentes, vel mutilantes in Eccleſia immunitate gaudeant.

VNICA PROPOSITIO.

1 Homicidæ, aut mutilatores in Eccleſiis, vel earum cœmeteriis, priuantur immunitate.

1 COmmittentes homicidia, vel mutilationes in Eccleſiis, aut earum cœmeteriis, carent immunitate. *cap. finali, de immunit. Eccleſ.* cui inhærere videtur Gregorius XIV. *in conſtit. citata.* Ratio iſtius diſpoſitionis eſt, quia par non eſt, vt immunitate Eccleſiæ fruatur, qui in Eccleſia delinquit, iuxta *cap. fruſtrà, de vſuris*, vbi dicitur, *Fruſtrà legis auxilium implorat, qui in legem delinquit*, & alibi dicitur,

In

In eo, in quo quis delinquit, punire debet. Cùm ergo committentes homicidia, vel mutilationes in Ecclesiis dicantur delinquere in Ecclesiis, puniti debent in Ecclesia pœna priuationis immunitatis. Ita Prosper Farinacius *in append. cap. 16. numer. 205.* Tuscus *tom. 3. litt. E. conclus. 11.* Ambrosin. *cap. 5. num. 1. & seq.* & alij communiter, quamquam præfata ratio affertur potius ad probandam causam, qua legislator adductus est ad hanc constitutionem edendam, quàm ad ostendendam rem ipsam, quæ à legislatoris mente pendet.

Amplia primò, etiamsi delictum in alia Ecclesia commiserint; nam qui delictum in vna Ecclesia commisit, & ad sui securitatem ad aliam confugit, non est tutus, quia adhuc verum est hunc perpetrasse delictum in Ecclesia; iuxta iura citata. Ita Couarr. *loco cit. n. 15.* Farinacius *de carcer. loco cit. n. 59. & in append. cap. 16. num. 219.* Azor. 2. *part. lib. 9. c. 9. quæs. 9.* Ambrosinus *cap. 5. n. 3.* Decianus *loco citato, num. 28.* Marius Italia *lib. 1. cap. 5. §. 1. n. 20.* Peregrinus *cap. 6. num. 19.* Filliucius *tract. 15. c. 6. quæs. 8. n. 152.* & alij apud præcitatos DD. quamuis nonnulli oppositum sentiant.

Ampliatur secundò, etiamsi præfata delicta commissa fuerint in Ecclesia non consecrata, nam si delinquens non gaudet priuilegio Ecclesiæ consecratæ, multò minus gaudere debet priuilegio Ecclesiæ non consecratæ. Ita Marius Itália *lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 25. & seqq.* Farinacius *in append. cap. 16. n. 228.*

Amplia tertiò, siue hæc delicta sine spe immunitatis, siue cum spe immunitatis in Ecclesia commissa fuerint, nam Summus Pontifex indistinctè loquitur, nec respexit animum delinquentis, sed delicti qualitatem, & periculum patrandi homicidia, alioquin omnes ferè homicidæ perpetrarent homicidia in Ecclesia, spe immunitatis Ecclesiasticæ. Ita Suarez *cap. 11. num. 6.* & alij, contra Farinacium *in append. de immunit. cap. 16. num. 240.* & alios.

Amplia quartò, siue præfata homicidia, seu mutilationes commissę sint ex proposito, siue ex rixa; textus enim generaliter loquitur. Farinacius *num. 54. & in append. c. 16. num. 239.* Decianus *nu. 5.* Peregrinus *cap. 6. num. 15.* Marius Italia *lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 7.* & alij contra multos alios apud Farinacium *num. 238.* Secus dicendum est de aliis delictis, Gregorius enim loquitur de homicidiis, & mutilatione in Ecclesia, vel cœmeterio perpetratis; non verò de aliis criminibus.

2 Occidens aliquem in Ecclesia existentem priuatur immunitate, etiã si eum occidat pila plumbea, vel saxo, dum ipse extra Ecclesiam existit.

2 Ex dictis sequitur solutio plurimorum casuum. Primò eum, qui dum extra Ecclesiam existit, sagitta, aut plumbea pila per scelopum emissa, aut baculo, aut saxo, aut alio instrumento mutilat, vel occidit existentem in Ecclesia, priuari immunitate; nam dicitur in Ecclesia delictum mutilationis, vel occisionis committere. Ita Couar. *loco citato, num. 15.* Suarez *loco citato, num. 7.* Farinacius *loco citato, n. 61. & in append. c. 16. num. 228.* Marius Italia *lib. 1 cap. 5. §. 3. num. 47.* Ambrosinus *cap. 5. n. 9.* Decianus *num. 6. & 7.* & alij, quos in simili retuli *de censuris loco* statim *citando*, contra alios nonnullos apud Farinacium.

3 Occidens aliquem extra Ecclesiam existẽtem, non priuatur immunitate, etiamsi eum occidat dum ipse in Ecclesia existit.

3 Secundò sequitur, eum non priuari immunitate, qui, dum in Ecclesia existit, aliquem extra Ecclesiam existentem mutilat, vel occidit. Ratio est, tum quia hic dici potest veritus committere homicidium in Ecclesia, iuxta constitutionem Gregorij, cùm non percusserit existentem in Ecclesia, tum quia priuatio immunitatis non incurritur, nisi in casibus in iure expressis; in iure autem non est expressum, priuationem immunitatis incurri ob actionem homicidij, vel mutilationis membrorum inchoatam solum in Ecclesia, vel ob quodlibet sacrilegium in Ecclesia commissum, sed ob homicidia, & mutilationes membrorum in Ecclesiis, vt dicitur *cap. vlt. de immunit. & in constitutione* Gregorij *citata*, quæ connotant actum completum, & perfectum in Ecclesia: tum quia cùm versemur in materia pœnali, & odiosa, vtpote libertati delinquentium, & immunitati Ecclesiasticæ contraria, non videtur facienda extensio ad actum homicidij, vel mutilationis inchoatum in Ecclesia, vt in simili docui *de censuris quæst. 1. puncto 11. num. 11.* alioquin etiam dicendum videretur, eum priuari immunitate, qui suborta in Ecclesia contentione, aut euaginato ense in Ecclesia, insecutus est aduersarium, eumque extra Ecclesiam interemit. Contrarium docuit Couarr. *lib. 2. variar. cap. 20. num. 15.* Suarez *loco citato num. 6.* Panormit. *cap. final. de immunit. num. 11.* Alexander Ambrosinus *cap. 5. num. 7.* Marius Italia *lib. 1. cap. 5. §. 3. numer. 48.* Peregrinus *cap. 6. num. 17.* Gambacurta *lib. 5. cap. 24. nu. 2.* & alij. Concedo tamen hunc capi posse ab Ecclesiasticis ministris ob sacrilegam vulnerationem in Ecclesia inchoatam; sicut etiam potest ob alia delicta in Ecclesia perpetrata, vt benè docent Marius Italia *lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 53.* Farinacius *in append. cap. 16. num. 209.* & alij; à laica tamen potestate capi nequit, vt probatum est.

4 Extrahẽs aliquem ab Ecclesia non priuatur ipsa immunitate.

4 Tertiò sequitur pœnam priuationis immunitatis non incurri ab eo, qui occidit aliquem extra Ecclesiam, quem violenter ab Ecclesia extraxit, quia in Bulla excipitur homicidium, & mutilatio in Ecclesia. Contrarium docent Sylvester *Immunit. 3. quæs. 3.* Azorius 2. *part. lib. 9. cap. 9. quæsito 14.* & alij, quos citat, & sequitur Peregrinus *cap. 6. nu. 18.* Farinacius *in append. cap. 16. num. 232.* An autem ligetur excommunicatione, infrà explicabo.

5 Vulnerãs lethaliter aliquem in Ecclesia priuatur immunitate si vulneratus ob id moritur in Ecclesia, aut extra Ecclesiam.

5 Quartò sequitur illum priuilegio immunitatis non gaudere, qui lethaliter vulnerauit in Ecclesia, sed vulneratus extra Ecclesiam mortuus est, vt patet ex dictis *de censuris disp. 1. quæst. 1. punct. 11. num. 11. & de legibus.* Ratio est, quia delictum homicidij censetur commissum in Ecclesia. Ex ibidem dictis colligi potest, vtrum occidens, vel mutilans extra Ecclesiam, priuetur immunitate, si vulneratus recipiat se in Ecclesiam, ibique moriatur; colligitur enim non priuari immunitate, quia delictum in Ecclesia commissum non fuit.

6 Mutilans in Ecclesia priuatur immunitate.

6 Quintò sequitur, priuationem immunitatis incurri, tam ab eo, qui solum mutilauit in Ecclesia, quàm ab eo qui occidit; nã alterata actio sufficit ad hanc pœnam incurrendam, & non vtraque requiritur. Ratio est, tum quia sequeretur, nullos ferè homicidas priuari immunitate, tùm quia quamuis Gregorius XIV. in sua constitutione loquatur per particulam coniunctiuam, &, ibi, *quive homicidia, & mutilationes membrorum in Ecclesiis, earúmve cœmeterijs committere non verentur*; tamen intelligendus videtur iuxta *cap. vltimum, de immunitate*, in quo occidentes, vel mutilantes priuabantur Ecclesiastica immunitate, nec absurdum est legem posteriorem explicari perantecedentem, vt patet ex dictis *de legibus.* Ita sentire videtur Iulius Clarus *§. fin. quæst. 30. n. 13. versic. item quæro.* Farinacius *quæst. 28. n. 53.* Peregrinus *cap. 5. n. 14.*

7 Vulneratio in Ecclesia, etsi non inducit priuationem immunitatis.

7 Sextò sequitur priuilegium immunitatis non amitti ob quamlibet vulnerationem in Ecclesia factam. Ratio est, quia iura priuant immunitate occidentes, aut mutilantes; quælibet autem vulneratio non dicitur homicidium, vel mutilatio, vt patet ex dictis *de irregularitate puncto 8. num. 6.* Ita Farinacius *in append. cap. 16. nu. 227. & 249.* & alij contra Marium Italiam *lib. 1. cap. 5. §. 3. num. 18. & sequentibus.* Tuscum *verbo Immunitas conclus. 59.* & alios. Vt hæc illatio clariùs intelligatur, aduertendum est non idem esse vulnerare, & mutilare; omnis enim mutilatio dici potest vulneratio, non è contra; vulneratio enim significat percussionem cum aliqua corporis scissione, seu apertura, vt patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ; mutilatio verò significat abscissionem membri.

8 Membrũ quid sit.

8 Quid autem sit membrum, patet ex dictis *de censuris disp. 7. quæst. 4. punct. 8. nu. 3.* vbi dixi, membrum dici partem illam corporis, quæ proprium habet officium distinctum ab aliis partibus. Ita Bartolus *l. 2. ff. de publicis iudicijs.* Nauarr. *cap. 27. num. 20.* Couarr. *in Clementina si furiosus, parte 3.* Molina *tom. 4. disput. 69. num. 2.* Auila *parte 7. disp. 5. sect. 2. dub. 1.* & Suarez *de censuris disp. 44. sect. 2. num. 6.* Toletus *lib. 1. cap. 71.* Filliucius *tract. 19. cap. 9. num. 235.* Reginaldus *lib. 30. num. 91.* & alij, contra Caietanum 2. 2. *quæst. 68. art. 1.* Sotum *5. de iustitia quæst. 2. art. 1.* & alios asserentes illud esse membrum, quod habet officium disiunctum, vel coniunctum cum aliis membris, vt est digitus, secundùm ipsos. Verùm secundùm nostram sententiam, digitus, quamuis sit pollex, vel index, non est propriè membrum, sicut neque sunt dentes, vngues, testes, barba, capilli, articuli digitorum, nares, pars aliqua carnis, vel aliqua copia sanguinis, vel auricula, id est, cartilago illa externa, quæ tuetur aurem, & ornat faciem. Idem dicendum est de mamillis virorum, cùm non habeant actum proprium, & particularem, sed potiùs videantur ad hominis ornatum inseruire; oculus verò, manus, pes, auris, lingua, membrum virile, sunt propriè membra, cùm habeant peculiares actus distinctos à ceteris membris. Idem dicendum est de mamillis feminarum, eo quòd habeant proprium officium distinctum à ceteris, vt benè Vgolinus *de irregular. cap. 4. §. 5.* Molina *loco citato, num. 6.* Sayrus *lib. 6. cap. 15. num. 18.* Reginaldus *num. 91.* & alij, quamuis Couarr. Baldus & alij non existiment mamillam feminæ esse membrum, & Cepolla apud Giurbam *consil. 40. nu. 6.* sentiat linguam non esse membrum corporis.

9 Occidẽs, vel mutilans in Ecclesia non potest ob alia delicta capi in Ecclesia.

9 Septimò sequitur eum, qui mutilauit, vel occidit aliquem in Ecclesia, non posse ob alia delicta capi in Ecclesia, nisi simul etiam capiatur ob delictum mutilationis, vel homicidij, nondum punitum. Ita Couarr. Boërius, & alij apud Gutierrez *lib. 3. pract. quæst. 1. num. 18.* contra Ambrosinum *cap. 5. num. 10.* Decianum, & alios apud Farinacium *de carcer. quæst. 28. num. 64. & in append. cap. 16. n. 222.* Ratio mea est, quia ob alia delicta non datur facultas extrahendi, & verba formaliter accipienda sunt, vt in simili dicam de hæretico.

10 Mandãs homicidium, vel mutilationem in Ecclesia non priuatur immunitate.

10 Octauò sequitur mandantem homicidium, vel mutilationem in Ecclesia, priuilegio immunitatis non priuari, non solum quando existens in Ecclesia mandat committi homicidium extra Ecclesiam, vt docuit Decianus *num. 7.* Ambrosinus *cap. 5. num. 9.* Peregrinus *cap. 6. num. 35.* Farinacius *in append. cap. 16. n. 231.* & alij, contra Suarez *nu. 7.* Gambacurtam *cap. 25.* & alios; verùm etiam quando existens extra Ecclesiam mandat homicidium, vel mutilationem fieri in Ecclesia. Ratio est, quia hic, propriè loquendo, non dicitur occidere, vel mutilare, sed mandare homicidium, vel mutilationem; sicut autem censura lata contra facientes aliquid, non ligat mandantes, vel consulentes, nisi in sententia censuræ exprimantur; ita pœna priuationis immunitatis lata contra homicidas, vel mutilatores membrorum, non afficit mandantes, vel consulentes. Contrarium sustinet Gambacurta *nu. 6.* Suarez *loco citato.* Farinacius *in append. de immunitat. cap. 16. num. 229.* Peregrinus *num. 36.* Sylvester, & alij loquentes de mandante homicidium fieri in Ecclesia.

Obiicies primò, qui per alium facit, per seipsum facere censetur, *reg. 72. de regulis iuris in 6.* sed occidens, vel mutilans in Ecclesia, priuatur immunitate; ergo eadem etiam priuatur mandans homicidiũ, vel mutilationem. Neque hæc videtur extensio legis pœnalis, sed interpretatio iuxta legis dispositionem.

Respondeo facientem aliquid per alium, censeri per seipsum facere, non realiter, sed fictione iuris: pœna autem priuationis immunitatis imposita est ob mutilationem realem, seu realem occisionem, non verò ob eã, quæ fictione iuris talis reputatur. Summus enim Pontifex loquitur de homicidiis, & mutilationibus, & tollit facultatem interpretandi, & extendendi suam constitutionem ad alios casus in Bulla non expressos.

Obiicies secundo, mandans extrahi aliquem incidit in excommunicationem istius Bullæ: ergo etiam mandans aliquem occidi in Ecclesia priuatur immunitate.

Respondeo negando consequentiam, quia à diuersis, & disparatis non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* Ratio autem disparitatis constabit ex dicendis §. 9.

11 Delinquentes in Ecclesia priuantur immunitate, excepto delicto homicidij, vel mutilationis patrato in Ecclesia.

11 Nonò sequitur solutio illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm committens alia delicta in Ecclesia, præter homicidia, vel mutilationes, priuilegio immunitatis priuetur: quamuis enim multi Doctores existiment priuari, Nauar. *cap. 25. num. 20.* Couarr. *loco citato, num. 15.* Suarez *cap. 11. num. 6.* Decianus *num. 7.* Panormit. *cap. vlt. de immunit. n. 9.* & alij communiter, qui sua scripta ante constitutionem Gregorij XIV. typis ediderunt, quibus adhærere videtur Gambacurta *lib. 5. cap. 18.* Ratio ipsorum est, tum quia indigni sunt qui defendantur ab Ecclesia; tum quia iura mentionem homicidij, vel mutilationis facere videntur, solum gratia exempli: tum quia in eo quis puniri debet, in quo deliquit. *cap. final. de immunit.* sed isti deliquerunt in Ecclesia, vt supponitur; ergo puniri debent in Ecclesia, ita vt priuentur immunitate

munitate Ecclesiastica, & in Ecclesia capi possint à laica potestate.

Sed mihi dicendum est non incurrere. Ratio est, quia priuatio immunitatis non est tradenda ad casus in Bulla non expressos, vt superiùs dixi, & optimè tradit Farinacius *in decisionibus consil. 76. num. 7. & 9.* Peregrinus *cap.12. quæsito 15. num.15.*

12 Delinquens prope Ecclesiã spe immunitatis, gaudet immunitate.

12 Decimò sequitur delinquentem prope Ecclesiam spe confugiendi ad Ecclesiam immunitatis priuilegio gaudere, etiamsi postea patrato delicto statim se cum armis in Ecclesiam recipiat. Ratio est, tum quia qui tempore Iubilæi spe absolutionis, virtute Iubilæi obtinendæ, patrat delicta reseruata, vel adnexam excommunicationem habentia, potest absolui, quamdiu priuilegium absoluendi perseuerat; ergo, &c. tum, quia qui prope Ecclesiam sine spe immunitatis patrat delicta, gaudet immunitate, si ad Ecclesiam confugiat; ergo eadem gaudere potest, etiam si patret delicta spe immunitatis, Summus enim Pontifex respexit delicti qualitatem, & iniuriam Ecclesiæ, non verò spem: tum, quia in eo loco quis puniri debet, in quo deliquit; sed hic non deliquit in Ecclesia, sed extra; ergo puniri debet extra; ergo non debet priuari immunitate Ecclesiæ; tum, quia non est facienda extensio ad casus in Bulla non expressos; in Bulla autem exprimuntur solùm patrantes homicidia, vel mutilationes membrorum in Ecclesiis, vel earum cœmeteriis. Ita Suarez *loco citato, cap.11. num.9.* Decianus *lib.6. cap..... num.5.* Filliucius *tractat.15. cap.6. num.132.* Ambrosinus *cap.5. de immunit. num.4.* Marius Italia *lib.1. cap.4. §.7. num.16.* Peregrinus *cap.6. num.31. & seq.* & alij, contra Couar. *lib.2. var. cap.20. num.15.* Menochium *lib.5. præsumpt.10.* Gambacurtam *lib.5. c.19. num.4.* Farinacium *in append. cap.16. num.14.* & alios apud Ambrosinum *cap.5. n.4.* apud Farinacium *de carcer. quæst.28. num.56. in decis. crim. consil.76. in 4. dub. & in append. cap.16. num.210.* apud Peregrinum *cap.6. num.50.* & apud Gambacurtam *loco citato.*

§. VIII.

Vtrùm proditoriè aliquem occidens Ecclesiastica immunitate careat.

VNICA PROPOSITIO.

1 Occidens proditoriè caret immunitate.

1 PRoditoriè occidentes proximum suum, priuilegio immunitatis carent, siue occiderint fustibus, siue ferro, siue veneno, siue alia ratione. Ratio est, quia huiusmodi homicidæ in præfata Gregorij cõstitutione excipiũtur, ibi, *aut qui proditoriè proximum suum occiderint.*

Hoc tamen intelligendum videtur de illis, qui per seipsos homicidium proditoriè committunt, nam in textu dicitur, *qui proditoriè occiderint.* quamobrem, qui aliquem per insidias seducit, vt ab alio occidatur, non videtur amittere priuilegium immunitatis. Contrarium docet Peregrinus *c.7. n.9.* cum Remigio de Gonny, & aliis.

An autem hic priuetur immunitate, tamquam assassinus, patebit ex dicendis *§. proximè sequenti vers. addo primò.*

2 Proditor quisnam dicatur.

2 Sed modò dubium est primò, quisnam dicatur proditor, seu proditoriè aliquem occidere.

Respondeo illum dici, qui aliquem occidit id non præuidentem, seu qui aliquem occidit, cum quo amicitiam simulabat, seu qui dolosè aliquem seducit, vt occidat.

3 Immunitate caret occidens eum, cui se tamquam socium, & amicum coniunxerat.

3 Ex dictis sequitur primò illum priuilegio immunitatis priuari, qui alterum, cui se tamquam socium, & amicum in via adiunxerat, nulla rixæ causa interueniente, occidit, hic enim est proditor; qui verò occidit inimicum, non dicitur proditor, in rigore loquendo; quamuis illum occidat à tergo, aut dormientem, aut per insidias è feneſtra sclopo petat ad necem; consequenter immunitate gaudet, quia occisus necem præuidere poterat, & illius præcauendæ occasionem habebat. Ita Farinacius *consil.76. n.7. & in append. c.9.* Antonius Gomez *variarum resolutionum. §. de homicidio c.3. num.5.* Ambrosinus *cap.6. num.3. & seqq.* Suarez *loco cit. cap.11. num.12.* Peregrinus *cap.7. num.20.* & alij communiter, teste Farinacio *loco cit. num.7. vers. ad tertiam dubitationem*, contra Marium Italiam *lib.1. cap.5. §.4.* & alios apud Farinacium *in append. n.143.* & apud alios præcitatos Doctores.

Secundò sequitur filium, qui patrem occidit, aut etiam patrem, qui filium interficit, priuari immunitate, si occisus mortem præuidere non potuit.

4 Testis falsum deponens contra eũ, qui damnatur ad mortem, non caret immunitate.

4 Tertiò sequitur testem, qui falsum in iudicio testimonium contra aliquem tulit, & ob id morti à iudice adiudicatur, immunitate non priuari, quia hic, propriè, & physicè loquendo, non occidit, sed moraliter. Idem sentiendum arbitror de iudice, qui aliquem iniusta morte condemnat. Contrarium docet Marius Italia *lib.1. de immunit. cap.5. §. 5. n.145.* & alij. Farinacius verò *in append. cap.9. n.141.* consulendum ait Summum Pontificem, dum casus acciderit. An autem priuetur immunitate si id faciat accepta pecunia, constabit ex dicendis *§. sequenti n.8.*

5 Occidens inimicum, iam sibi reconciliatum non priuatur immunitate, si occidat ob nouã causam.

5 Quartò sequitur, eum non priuari immunitate, qui inimicum, cum quo pacem inierat, occidit, noua inimicitiæ, seu occisionis causa post pacem, seu reconciliationem antea initam superueniente; tunc enim occisus cogitare potuit mortem sibi inferendam. Quomodo autem huiusmodi causa probari possit, videri potest apud Farinacium *3. part. q.107. n.435. & seqq.* vbi de hac re fusè disserit.

6 Occidens proditoriè infidelem non priuatur immunitate iuxta nonnullorum sententiam.

6 Quintò sequitur probabiliter dici posse, eum qui dolosè, seu proditoriè occidit infidelem, nihil tale præuidentem, immunitate non priuari. Ratio est, tum quia, vt quis priuetur immunitate ob crimen assassinij, probabile est requiri vt occisus Baptismi sacramentum susceperit; ergo etiam, vt quis ob homicidium proditoriè factum priuetur immunitate, requiritur vt occiderit hominem sacro Baptismatis lauacro initiatum: tum, quia infidelis, strictè loquendo, non videtur nosster proximus, cum nobiscum non communicet in fide, in sacramentis, & in Ecclesia; priuatio autem immunitatis imponitur occidenti suum proximum, vt patet ex verbis constitutionis Gregorij XIV. ibi, *qui proditoriè proximum suum occiderint.* Ita Ambrosinus *cap.7. num.12.* contra Marium Italiam *lib.1. cap.3. §.3. num.7. & seqq.* Peregrinum *cap.7. num.3.* Farinacium *in append. cap.8. nu.120.* & alios, quorum opinio probabilis est.

7 Vulneratio proditoria præcise nõ inducit priuationẽ immunitatis.

7 Sextò sequitur eum, qui attentat aliquem occidere, non priuari immunitate ob solam proditoriam vulnerationem. Ratio est, quia lex, præsertim in materia pœnali, & odiosa, explicanda est iuxta propriam verborum significationẽ; verba autem constitutionis Gregorij XIV. *iuxta propriam significationem*, non important solùm vulnerationem, sed mortem, loquitur enim de illis, qui proditoriè proximum suum occiderint. Ita Rebuffus *de immunitate art.1. quæst.5.* quem citat, & sequitur Suarez *loc. cit. cap.11. num.14.* Marius Italia *lib.1. cap.5. §.4. n.22.* Decianus *tom.2. lib.6. cap.28. num.17.* Farinacius *in append. de immunit. n.146.* Peregrinus *cap.7. n.15.* contra Ioannem Igneum *in l.1. §. si dominus. ff. ad Syllanianum, num.7. & 20.* Couarr. & alios apud præcitatos Doctores.

8 Abortum fœtus animati procurans non caret immunitate, etiam secuto abortu, iuxta probabiliorem sententiã.

8 Maior difficultas est, vtrùm procurans abortum fœtus animati priuilegio immunitatis priuetur, secuto abortu, vt si concubinarius potionem concubinæ, vel adulteræ tradidit, aut Medicus pharmacum præbuit intentione abortus.

Prima sententia affirmat priuari immunitate. Ita Remigius de Gonny *de immunitate fallent.14.* Farinacius *de immunit. in append. num. 138. & seq.* Peregrinus *de immunit. cap.7. num.8. & seq.* & alij: nam occiditur is, qui nullo pacto præuidit, vel præcauere potuit huiusmodi mortis genus.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, negat immunitate priuari. Ratio est, quia huiusmodi delinquens, iuxta communem loquendi formam, non vocatur proditoriè occidere; is enim dicitur proditoriè occidere, qui per insidias, seu dolum aliquem id non præuidentem occidit; infans autem non dicitur in hoc casu per insidias, & dolosè occidi, cùm ipse nullius rationis capax sit, nec dolus in ipsũ committatur; dolus enim est fraus ad aliquem decipiendum adhibita; infans autem decipi non videtur, cum deceptio erga illum adhibeatur, qui dolũ cognoscere, & pręcauere aliqua ratione possit. Ita Farinacius, Leo *in thesauro fori part.1. cap.13. n 25. vers. dubitari etiã potest.*

9 Medicus non priuatur immunitate, præbendo pharmacum infirmo, ex quo mors sequatur præter intentionem.

9 Hinc à fortiori colligitur primò, Medicum immunitatis iure non priuari, dum pharmacum fœminæ grauidæ præbet, non intentione abortus, sed vt bonam recuperet valetudinem, quamuis mors animati fœtus sequatur: actio enim ex sua natura sanitatis curatiua est, vel ita iudicatur à medico. Quando autem medicus peccet præbendo pharmacum, ex quo mors abortus, vel ipsius infirmi sequi possit, constat ex dictis *de peccatis in tractatu de legibus.*

§. IX.

Vtrùm reus assassinij Ecclesiastica immunitate priuetur.

VNICA PROPOSITIO.

1 Assassinij reus priuatur immunitate.

1 REi assassinij Ecclesiastica immunitate priuantur. Ratio est, quia in constitutione Gregorij XIV. excipiuntur, ibi, *aut assassinij rei.*

2 Assassini nomine quid intelligatur.

2 Sed modò dubium est primò, quid nomine assassini intelligatur.

Respondeo nomen assassini tripliter accipi. Primò pro quodam infidelium Saracenorum genere, qui hoc proprio, & communi vocabulo vocabantur, & quorum opera nonnulli Christiani vtebãtur ad alios Christianos proditoriè occidendos, & de his assassinis non est nobis sermo in præsenti materia, tum quia sunt infideles, quos probabile est, iuxta multorum Doctorum sententiam, priuilegio immunitatis non gaudere, vt suprà dictum est: tum quia huiusmodi hominum genus hoc tempore non reperitur. Ita Suarez *loco suprà citato cap.11. num.15.*

Secundò nomen assassini accipitur pro illis, qui homines in viis publicis obsident, & deprædantur, & hos immunitate Ecclesiastica priuari patet ex supradictis.

3 Assassinus non vocatur, qui sine pretio, vel eius promissione aliquem occidit.

Tertiò pro illis, qui pecunia, aut alio pretio accepto, vel promisso conducti, præuio mandato, occidunt homines incautos, seu nihil tale ab eis præcogitantes. Ita Probus, Ancharanus, & Imola *in cap.1. de homicidio in 6.* Suarez *loco citato, cap.11. num.15.* Menochius *de arbitrarijs lib.2. centuria 4. casu 360. num.42.* Iulius Clarus *§. Assassinium, in principio*, Ambrosinus *cap.7. num.3.* Decianus *tract. crim. lib.6. cap.28. n.18.* Mascardus *tom.1. conclus.138. num.1.* Couarr. *2. var. cap.20. num.9.* Gutierrez *pract. quæst. lib.3. q.7.* Farinacius *in append. cap.8. num.119. & 125.* Peregrinus *cap.7. num.27.* & alij: hæc enim est vulgaris intelligentia, & interpretatio huius vocis, *assassini*: vulgi autem interpretatio maximè attendenda est, vt patet ex dictis *de legibus.*

3 Hinc patet primò, illum non dici assassinum, qui sine pretio, aut sine præuia pretij promissione aliquem interficit, vt alteri rem gratam faciat: hic enim non dicitur aliquem incautum occidere, accepto, vel promisso pretio. Mascardus *de probationibus tom.1. conclus.138. num.2.* Antonius Gabriel *com. op. tit. de malef. concl.1. num.34.* & alij, quos citat, & sequitur Menochius *loco citato.* Peregrinus *cap.7. n.48.* Farinacius *in append. de immunit. cap.8. n.130.* & Alexander Ambrosinus *cap.7. nu.8.*

Idem dici potest, si rem paruæ quantitatis accepit, vt thoracem, par caligarum, vel quid simile: hic enim non videtur pretio conductus, cum parum pro nihilo reputetur, & res illa parua non videatur pretium: consequenter delinquens assassinij, de quo loquimur, reus non est, iuxta Farinacium *in append. cap. 8. num. 176.* Ambrosinum *cap.7. num.9.* & alios.

Secundò patet illum non censeri assassinum, qui alterum occidit præuiis solum verbis vrbanitatis, seu præuia solum promissione vaga, & iactatoria, vt si mandans homicidium dicat mandatario, se numquam defuturum in ipsius necessitatibus. Bursatus *lib.1. cons.20. nu.4.* & Vulpel. *consil.143.* apud Ambrosinum *loco cit. num.9.* & apud Farinacium *in append. cap.8. num.231.*

Tertiò illum non dici assassinum, qui nullo accepto, vel promisso pretio, alterum necat, spe alicuius præmij à mandatore obtinendi. Baldus & alij apud Ambrosinum *num. 9.* apud Farinacium *in append. cap.8. num.129.* & apud Peregrinum *n. 48.* contra Ioannem Andream *cap. penult. de clerico non residente*, & alios.

4 Miles occidens hostem non vocatur assassinus.

4 Quartò militem occidentem hostem non venire nomine assassini: tum quia non accipit mandatum ad occidendum aduersarium, cum quo bellum geritur; tum quia non dicitur occidere incautum, occidendo aduersarios. Alciatus apud Ambrosinum *num. 7.*

5 Quintò

5 Assassinus non vocatur is, qui aduersarium occidit sociis pecunia conductis.

5 Quintò eum, qui aduersarium, cum quo inimicitias gerebat, occidit sociis pecunia conductis, non videri appellandum assassinum, quia non occidit incautum. Ita Ambrosinus *num.* 10. Farinacius *in append. cap.* 8. *num.* 132. Peregrinus *c.* 7. *nu.* 45. & alij. Idem dic de eo, qui communem inimicum occidit, etiamsi ab altero pecuniam ad hoc acceperit. Ratio est, quia non occidit incautum, & qui pecuniam dedit, potius dicitur instigator, quàm assassinus. Ita Iulius Clarus, Farinacius, & alij apud Peregrinum *num.* 46. & apud Ambrosinum *num.* 10.

Sextò, eum, qui aliquem occidit, spe succedendi in bona occisi, aut vincendæ litis, non dici assassinum, quia occidit absque præuia pecunia, vel promissione, vel absque alterius mandato. Ita Peregrinus *num.* 51. Ambrosinus *num.* 10. & alij. An autem censendus sit proditor, constat ex dictis §. 3.

Septimò, eum, qui pecuniam accipit pro expensis in itinere faciendis, non appellari assassinum, quia non dicitur accipere pretium pro homicidio. Ita Vulpellus apud Ambrosinum *nu.* 9. apud Peregrinum *num.* 50. & apud Farinacium *de homicidio quæst.* 123. *num.* 158. *& in append. cap.* 8. *num.* 127.

Ex dictis patet, quisnam appelletur assassinus, quem iura Ecclesiastica immunitate priuant. Obseruandum tamen est, vt assassinus immunitate priuetur, debere constare plenè, aut per testes, aut per confessionem partis, pecuniam hac de causa datam fuisse; nam aliis de causis pecunia dari potuit. Peregrinus *num.* 49.

6 Assassinij cooperatores priuantur immunitate.

6 Secundò dubium est, vtrùm immunitate priuentur, non solùm, qui pecunia conducti occidunt incautum, verùm etiam alij cooperatores huiusmodi criminis.

Respondeo etiam cooperatores assassinij immunitate priuari. Ratio est, quia Gregorius XIV. in sua constitutione generaliter loquitur de reis assassinij.

Ex quo sequitur primò, eum qui tradita pecunia mandat aliquem per assassinos occidi, immunitatis priuilegio non gaudere. Ratio est, quia dicitur reus assassinij. Ita Ambrosinus *cap.* 7. *num.* 1. Suarez *loco citato num.* 15. Decianus *tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 28. *num.* 18. Iulius Clarus, & alij apud Peregrinum *cap.* 7. *nu.* 29. & apud Farinac. *de homicid. quæst.* 123. *num.* 26. *& seq. & in append. cap.* 8. *num.* 128.

Addo hoc valere, etiamsi effectus non sit secutus, sed solùm actus effectui proximus, vt insultus, aut vulneratio; adhuc enim reus dicitur assassinij, vt apertè constat ex *cap. pro humani, de homicid. in* 6. Ita Farinacius *de carcer. quæst.* 28. *nu.* 26. Gutierrez *pract. quæst. lib.* 3. *quæst.* 7. *n.* 26. *& seqq.* Idem Farinacius *in append. cap.* 8. *nu.* 123. *ad finem.* Franc. Leo *in thesauro parte* 1. *cap.* 23. *num.* 27. Gutierrez *lib.* 3. *pract. quæst.* 7. *num.* 20. & alij, contra Marium Italiam *lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. *num.* 130.

7 Assassinio propriè committitur ex mãdato ad occidendum, non verò ex mandato ad vulnerandum.

7 Si quæras, vtrùm assassinium committatur non solùm ex mandato ad occidendum, verùm etiam ex mandato ad vulnerandum, accedente pretio, vel promissione pretij.

Respondeo assassinium propriè committi, solùm dum mandatum datur ad occidendum. *cap. pro humani, de homicidio in* 6. Ita Antonius Gabriel *opinionum communium concl.* 1. *de delictis. num.* 30. Decianus *lib.* 9. *cap.* 30. *num.* 41. & alij apud Mascardum *loco citato, num.* 2. apud Peregrinum *num.* 44. & apud Ambrosinum *num.* 11. & apud Farinacium *in append. cap.* 8. *num.* 134. contra nonnullos alios. Hoc tamen intelligitur, nisi aliud in aliquibus constitutionibus, & decretis decernatur, vt patet in bannimentis, quæ in vrbe Roma fieri consueuerunt; in illis enim non solùm vocatur assassinus, qui pecunia, vel promissione aliquem occidit, verùm etiam qui vulnerat, vel offendit.

Ex dictis patet priuationem immunitatis nõ incurri ob mandatum ad vulnerandum, sicut incurritur ex mandato ad occidendum, etiamsi homicidium re ipsa secutum non fuerat; sed sola vulneratio. Ita Ambrosinus *num.* 11. Peregrinus, & Farinacius *locis citatis*, & alij, quos in simili refert Mascardus *loco citato num.* 4.

Secundò sequitur fautores, auxiliatores, & receptatores assassinorum immunitatis priuilegio non gaudere, vt patet ex allata ratione. Ita Farinacius *num.* 27. *& in append. num.* 124. Gutierrez *num.* 53. Peregrinus *loco citato, num.* 35. & alij.

8 Index, aut testis priuatur immunitate, si pecunia accepta in causa sint vt innocẽs ad mortem damnetur.

8 Tertiò sequitur iuxta Marium Italiam *lib.* 1. *cap.* 5. §. 5. *num.* 144. *& seqq.* Peregrinum *loco citato num.* 42. *& seq.* & alios, iudicem, qui pecunia corruptus innocentem ad mortem damnauit, aut testem, qui pretio falsum deposuit, & ob id innocens ad mortem damnatus fuit, priuilegio immunitatis priuari, nam cui cõpetit definitio assassinij, competit etiam definitum. Hæc opinio, in rigore loquẽdo, mihi probatur, quamuis opposita sententia probabilis sit, & fauorabilis immunitati.

9 Assassinium committitur tam occidendo infidelem, quàm Christianum, licet alij contrarium sentiant.

9 Tertiò dubium est, vtrùm assassinium committatur, tam occidendo infidelem, quàm Christianum.

Respondendum mihi videtur, si rei natura spectetur, assassinium committi posse non solùm occidendo Christianum, verum etiam occidendo infidelem. Ratio est, quia de ratione assassinij est, vt homicida incautum occidat accepto pretio, vel præuia pretij promissione; potest autem aliquis occidere infidelem accepto pretio, vel pretij promissione: hanc sententiam tuetur Decianus *lib.* 6. *cap.* 28. *n.* 18. Marius Italia *de immunit. lib.* 1. *cap.* 5. §. 4. *num.* 20. Peregrinus *cap.* 7. *num.* 39. Contrarium docent Iulius Clarus §. *assassinium, in principio.* Baiardus *in additione ad Iulium Clarum* §. *assassinium num.* 13. Mascardus *tom.* 1. *concluf.* 138. *num.* 13. Ambrosinus *cap.* 7. Bossius, Corneus, Viuius, & alij apud Mascardum *loco cit.* apud Farinacium *in append. cap.* 8. *num.* 122. & apud Ambrosinum *cap.* 7. qui testantur de communi, & de recepta consuetudine. Sed data, & non absolutè concessa opinione asserente ad assassinium requiri, vt occidatur Christianus.

10 Infidelis non præsumitur occisus, sed potius Christianus in locis Christianorum.

10 Difficultas suboritur, vtrùm in dubio præsumendum sit occisum fuisse Christianum, an infidelem nondum baptizatum.

Respondeo præsumi occisum Christianum, si delictum in terris Christianorum patratum fuit, nisi fortè appareat occisum fuisse circumcisum, aut alia ratione appareat fuisse infidelem. Ratio est, quia fortissima præsumptio desumitur ex communiter accidentibus, *l. certi.* §. *quoniam. ff. si certum petatur.* Rarò autem accidit, vt infideles in terris Christianorũ degant, exceptis illis regionibus, in quibus Iudæi passim permittuntur. Ita Iulius Clarus *loco citato*, contra Ioannem Andream, Alexandrum, Iasonem, Antoniũ Gabrielem, & alios, quos citant, & sequi videntur Ambrosinus *cap.* 7. *n.* 13. Mascardus *loco citato, n.* 17. Gutierrez *lib.* 3. *pract. quæst.* 7. *n.* 9. Farinacius *n.* 121.

§. X.

Vtrùm reus hæresis Ecclesiastica immunitate careat.

1 Hæreseos reus priuatur immunitate.

1 REi criminis hæresis priuantur Ecclesiastica immunitate; censeo autem reos hæresis non solùm eos, qui cum pertinacia sentiunt contra fidem; verùm etiam eos, qui auxilium, aut fauorem hæreticis præbent, iuxta dicta *de censuris disp.* 2. *quæst.* 5. *puncto* 3. Ratio istius proportionis est, tum quia ob criminis atrocitatem indigni sunt immunitate; sicut enim proditores hominum hoc fauore digni non sunt; ita neque digni sunt hæretici, qui proditores Dei, & Ecclesiæ iure optimo nuncupari possunt: tum quia ab eo non debet quis fructum capere, quod nixus est impugnare. *cap. non debet ex eo, de reg. iur. in* 6. tum quia immunitas Ecclesiæ non conceditur contra Ecclesiam, seu contra potestatem Ecclesiæ, vel contra Ecclesiasticum iudicem; crimen autem hæresis pertinet ad potestatem Ecclesiasticam, consequenter hæreticus in tali euentu capi censetur, vt potestati Ecclesiæ, ad quam pertinet huiusmodi iudicium, tradatur: tum quia crimen hæresis expressè excipitur in cõstitutione Gregorij XIV. Ita Couarr. 2. 2. *variar. resolut. cap.* 20. *num.* 11. *in fine vers.* 14. Suarez *tom.* 1. *de relig. tract.* 2. *c.* 10. *nu.* 13. Decianus *lib.* 5. *cap.* 42. *nu.* 7. Sylvester *verbo Immunitas* 3. *quæs.* 3. Ambrosin. *cap.* 8. *n.* 1. Gambacurta *lib.* 5. *c.* 38. Filliucius *tract.* 15. *c.* 6. *quæs.* 8. *n.* 151. & alij cõmuniter, qui addunt hoc idem valere, etiamsi nondũ sufficienter declarati sint hæretici, sed tales sufficienter præsumantur.

Obiicies, sæculares non possunt de crimine hæresis iudicare, vt alibi probaui, & clarè constat ex Bulla Gregorij citata, ibi, *de crimine verò hæresis cognitio ad forum Ecclesiasticum tota pertineat.* ergo neque possunt hæreticum ab Ecclesia extrahere.

Respondeo negando consequentiam; possunt enim extrahere, non vt iudicium de crimine hæresis exerceant, sed vt à foro Ecclesiastico iudicetur. Ita Farinacius *in append. cap.* 13. *ad finem num.* 178.

2 Hæreticus non caret immunitate ob crimina distincta ab hæresi.

2 Sed modò dubium est, vtrùm hæreticus non solùm ob hæresim, verùm etiam ob alia delicta distincta ab hæresi, priuilegio immunitatis Ecclesiasticæ careat.

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam. Prima est affirmantium carere. Ratio est, tum quia hæretici nullo Ecclesiæ fauore digni sunt, eosque Ecclesia tamquam pertinaces aduersarios omnino reiici, & repelli curat in detestationem hæresis: tum quia in constitutione Gregorij XIV. rei hæresis simpliciter excipiuntur à priuilegio immunitatis. Ita Couarr. *loco cit. n.* 11. Gambacurta *lib.* 5. *cap.* 8. Ambrosinus *cap.* 8. *n.* 9. Decianus *lib.* 6. *cap.* 28. *n.* 4. Peregrinus *cap.* 8. *n.* 13. & alij.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, est Farinacij *in append. cap.* 13. *nu.* 172. Sylvestri, Suarez, & Filliucij *locis citatis*, & aliorum negantium carere. Ratio est, quia in Bulla excipitur crimen hæresis; cõsequenter excipitur hæreticus tantùm ratione hæresis; verba enim formaliter accipiẽda sunt, & cùm immunitas Ecclesiastica fauorabilis sit, restringi non debet absq; sufficienti ratione, & fundamento.

Ex quo patet à fortiori hæreticos, qui ab hæresi recesserunt, gaudere immunitate, quia non sunt amplius rei hæresis, sed per pœnitentiam reconciliati sunt Ecclesiæ; consequenter digni sunt, qui ab Ecclesia per immunitatem protegantur. Ita Doctores citati.

Hinc patet quid dicendum sit de schismaticis, apostatis, & credentibus hæreticorum; isti enim priuantur priuilegio immunitatis, quoties ipsorum crimen cum hæresi coniunctum est, & nondum resipuerunt, vt benè Peregrinus *cap.* 8. *num.* 9. *& seqq.* Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 3. §. 1. *num.* 17. Farinacius *in append. cap.* 13. *n.* 169. Gambacurta *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 6. *& cap.* 38. *n.* 6. Secus si crimen ipsorum cum hæresi, aut fauore hæresis coniunctum non sit, nam huiusmodi crimen in Bulla Gregorij non excipitur.

3 Infideles nondum baptizati gaudent immunitate saltem dum ex animo baptismum petierunt.

3 Secundò dubium est, vtrùm infideles nondum baptizati priuilegio immunitatis gaudeant.

Glossa *cap. inter alia, de immunitate Ecclesiarum, verbo, extrahendus*, Hostiensis, & Ioann. Andreas *ibidem.* Felinus *in cap. Iudæi* 1. *de Iudæis*, Sylvester *verbo Immunitas* 3. *num.* 2. Marius Italia *lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. Card. Tuscus *verb. Ecclesia concl.* 9. *n.* 18. Azorius 2. *parte lib.* 9. *cap.* 2. *quæsito* 9. & alij apud Couarr. *loco citato, num.* 11. apud Suarez *cap.* 10. *num.* 9. apud Clarum §. *finali quæst.* 3. *nu.* 17. & apud Farinacium *loco citato*, quorum opinio probabilissima est, putant infideles immunitate gaudere; tum quia fauores Ecclesiæ ampliandi sunt; tum quia iura indistinctè, & indefinite loquuntur; tum quia immunitas directè concessa fuit loco, personis solùm indirectè: ergo locus sua immunitate gaudet, quamuis infidelis ibi existat.

Alij ferè communiter, quos sequitur Couarr. *loco cit. n.* 11. Io. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiastici cap.* 13. *num.* 13. Ambrosinus *loco cit. n.* 8. negant. Ratio est, quia par non est, vt ab Ecclesia protegatur, qui seipsum Ecclesiæ gremio renuit committere.

Alij verò, vt Baiardus *in addit. ad Iulium Clarum q.* 30. *n.* 23. Suarez *cap.* 10. *cit. n.* 11. Filliucius *tract.* 15. *cap.* 6. *quæsito* 8. *n.* 151. Marius Italia *de immunit. lib.* 1. *cap.* 3. §. 3. Farinacius *in append. de immunit. cap.* 5. *num.* 83. Gambacurta *lib.* 2. *parte* 2. *cap.* 7. *num.* 88. & alij cum hac distinctione respõdent, vel infideles fieri volunt Christiani, vel non: si fieri volunt Christiani, protegendi sunt immunitate Ecclesiæ. Ratio est, tum quia ad hoc faciunt rationes primæ sententiæ; tum quia par est, vt Ecclesia eum defendat, qui seipsum gremio Ecclesiæ committere non recusat: tum quia leges ciuiles seruandæ sunt, quoties iuri canonico non repugnant; iure autem ciuili *l.* 1. *C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt*, decernitur Iudæos ad Ecclesiam confugientes non esse defendendos, si fingant velle Christianæ legi coniungi: ergo, à contrario sensu, si non fingant se velle Christianos fieri, sed ex animo petant Baptismum, protegendi sunt; si verò fictè petant Baptismum, seu simulent se velle Christianæ legi coniungi, non sunt protegendi immunitate Ecclesiæ, vt patet, tum ex *l.* 1. *cit.* tum ex verbis Apostoli, *de his,*

qui foris sunt, nihil ad nos; tum quia sufficientem rationem habemus, ita explicandi priuilegium immunitatis locis sacris concessum.

Ex quo patet primò responsio ad rationes primæ sententiæ, quæ valdè probabilis est.

Secundò patet, eum, qui petiit Baptismum, antequam confugeret ad Ecclesiam, gaudere priuilegio immunitatis; hic enim non præsumitur simulasse conuersionem, vt gauderet immunitate; si verò petiit Baptismum solùm, dum ad Ecclesiam confugit, potest Ecclesia illum apud se custodire, donec examinauerit, an infidelis simulauerit conuersionem: quamquam si Ecclesia nequeat cognoscere, an simulauerit conuersionem, in dubio iudicandum est simulasse, quia præsumitur Baptismum petiisse solùm, ne caperetur, vt benè Decianus *cap.* 28. *num.*2. Suarez *loco cit.num.*12. Gambacurta *loco cit.* Peregrinus *cap.*12. *num.*1. & alij apud Alexandrum Ambrosinum *cap.* 8. *num.* 8. & apud Farinacium *cap.* 5. *num.* 84. Hæc tamen præsumptio non est iuris, & de iure, sed iuris tantùm; consequenter probationem in contrarium admittit, vt benè Suarez & Farinacius *locis citatis.*

§. XI.

Vtrùm reus criminis læsæ maiestatis immunitate gaudeat Ecclesiastica.

VNICA PROPOSITIO.

1 Crimen læsæ maiestatis inducit priuationem immunitatis.

1 REi criminis læsæ maiestatis in personam Principis priuilegio immunitatis non gaudent: hæc propositio patet ex verbis constitutionis Gregorij XIV. ibi, *læsæ maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei.*

Sed modò tres difficultates suboriuntur. Prima est, quis nomine Principis hoc in loco intelligatur. Secunda, quibus actionibus crimen læsæ maiestatis incurratur, seu quandónam crimen læsæ maiestatis in personam Principis committi censeatur. Tertia, a quónam actiones in personã Principis fieri debeant, vt crimẽ lęsæ maiestatis incurratur.

2 Principis nomine in materia immunitatis quis intelligatur.

2 Primum ergo dubium est, quis nomine Principis, ob cuius offensionem priuilegium immunitatis amittitur, hoc in loco intelligatur.

Respondeo illum intelligi, qui superiorem in sua iurisdictione non agnoscit; hic enim per Antonomasiam Princeps nuncupatur. Ita communiter Doctores.

Hinc sequitur primò, offendentem personam Summi Pontificis priuari immunitate, quia Summus Pontifex omnes alios Principes maiestate superat, nullumque in temporalibus, vel spiritualibus superiorem agnoscit. Ita Iulius Clarus *§. læsæ maiestatis, num.*2. Decianus *tract.crim.lib.*7.*cap.*32.*num.*7. Marius Italia *lib.*1.*cap.*5.§.7.*num.*20. & *seqq.* Farinacius *pract.crimin.tom.*2. *quæst.*112.*num.*18.*tit. de crimine læsæ maiestatis.* Peregrinus *de immunit. cap.*9.*num.*4. & alij communiter apud præcitatos Doctores.

Idem dicendum est de offendente personam Imperatoris, Regis, Principis, Marchionis, Comitis, vel Baronis plenum ius habentis, & superiorem non agnoscentis. Idem valet in offendente Ducem reipub. Venetæ, aut Ianuensis, aut Magnum Magistrum Equitum §. Ioannis, aut Magnum Ducem Florentiæ, vel Sabaudiæ, vel Parmæ, hic enim dicitur reus criminis læsæ maiestatis in personam Principis. Ita Marius Italia, Farinacius, Peregrinus, & alij Doctores citati.

3 Offendens vxorem, vel filium Regis, non priuatur immunitate.

3 Secundò sequitur illum non priuari priuilegio immunitatis, qui offendit vxorem Regis, vel Principis, vel filium; quamuis enim hic committat crimen læsæ maiestatis, non tamen est reus criminis læsæ maiestatis immediatè in personam Principis, de quo in Bulla Gregorij sermo est. Ita Marsilius, Bursatus, & alij, quos citat, & sequitur Farinacius *loco citato, num.*45. *& in append.cap.*14. *num.*133. & Peregrinus *loco citato, num.*6. *vers.*2.

4 Immunitatem non amittit offendens ministros Regis, seu Principis.

4 Tertiò illum non amittere priuilegium immunitatis, qui offendit ministros Regis, aut alterius Principis, vt Vicarium, aut Consiliarios supremos, aut Proregem, etiamsi fortè Princeps appelletur, sed reuera Princeps supremus non sit; quamuis enim admittam hunc esse reum criminis læsæ maiestatis, & grauissimis dignum pœnis, non tamen dicitur committere crimen læsæ maiestatis in personam ipsius Principis, vt in Bulla Gregorij dicitur, cùm offendat eum, qui superiorem agnoscit, vt suppono. Ita Iulius Clarus *loco cit. n.*3. Farinacius *loco cit. n.*178. *& in append.cap.*14.*n.*187. Peregrinus *loco cit.n.*6. *vers.*6. Marius Italia *loco cit.* & alij, cõtra Gambacurtam *lib.*5.*c.*45.*dub.*3. *&* 4. & alios.

5 Conspirans contractum præcisè non priuatur immunitate.

5 Quartò sequitur conspirantem, coniurantem, seu machinantem contra statum, prouintiam, vel ciuitatem præcisè, priuilegio immunitatis non priuari. Ratio est, quia hic non dicitur cõiurare in personam Principis, nec facit actionem in offensam personæ, sed dignitatis, quæ tali personæ competit; reus tamen est criminis læsæ maiestatis, & grauissimis dignus est suppliciis, vt per se patet. Ita Farinacius *consil.* 76.*n.*13. *& in append.nu.*190. Peregrinus *cap.*10.*num.*7. Marius Italia *num.*45. & alij, contra Gambacurtam *de immunit.lib.*5. *cap.*44.*dub.*5.

6 Monetam cudens nõ priuatur immunitate.

6 Quintò sequitur offendentem statuam Principis, aut cudentem monetam falsam, aut veram, sed contra Principis edictum, seu imprimentem propriam imaginem, sublata Principis imagine, non carere immunitatis priuilegio. Ita præcitati Doctores contra Gambacurtam *dub.* 3.

7 Offendẽs Oratores, aliosve ministros Principũ, non priuatur immunitate.

7 Sextò sequitur offendẽtem oratores, aliósve ministros Principum, non priuari immunitate, vt patet ex ratione sępiùs allata contra Gambacurtam *dub.* 3. aliter sentientem de offendente oratorem ex odio Principis, cuius personam repræsentat.

8 Offendẽs Episcopũ, aut Nuntium non priuatur immunitate

8 Idem dicendum arbitror de offendente Episcopum, aut Nuntium Summi Pontificis; Gregorius enim loquitur de offendente personam ipsiusmet Principis. Ita Marius Italia *de immunit.lib.*1.*cap.*5. §.7.*n.*29. Farinacius *in append. cap.*14. *num.*145. & alij.

9 Cardinalem offendens non

9 Maior difficultas est, vtrùm offendens Cardinalem priuilegio immunitatis destituatur.

Respondent communiter Doctores affirmatiuè, tum quia Cardinales æquiparantur Regibus, & Principes Ecclesiæ Romanæ vocantur, ob id Bonifacius VIII. *in cap. felicis, de pœnis in* 6. mandat huiusmodi delinquentem puniri tamquam reum læsę maiestatis: tum quia Pius V. in Bulla 93. in ordine, quæ incipit, *infælicis sæculi*, vult Cardinales protegi tamquam partes sui corporis, ibi, *vt nobilissimæ corporis nostri partes vndique protegantur*, vbi notandæ sunt illæ particulæ, *vndique*, & *partes nostri corporis*; violans autem corpus Summi Pontificis, immunitate priuatur. Ita Iulius Clarus *loc.cit.nu.*4. Farinacius *loc. cit. nu.*75. *& seq.* Peregrinus *c.*9.*n.*6. *& c.*11.*n.*1. *& seqq.* Gambacurta *lib.*5. *c.*44. *dub.*2.*n.*5. & alij communiter, quorum sententia probabilissima est. Contrarium docent Farinacius *in append.cap.*14. *nu.*185 & Marius Italia *loco proximè citato*, quia Gregorius loquitur solùm de reis criminis læsæ maiestatis in personam ipsiusmet Principis; Cardinales autem non sunt verè Principes, licet regiam quasi dignitatem habeant, & Principibus æquiparentur. *c. felicis, de pœnis in* 6.

Priuatur immunitate, iuxta sententiã multorum Doctorum.

10 Crimen læsæ maiestatis in personam Principis quandonã committi dicatur.

10 Secundò dubium est, quandónam crimen læsæ maiestatis committi dicatur in personam Principis, ita vt immunitatis priuilegium amittatur.

Respondeo tunc committi, quando exercetur actio in damnum & offensam personæ Principis, vt occidendo, vulnerando, percutiendo, coniurando, machinando, hostiliter insequendo personam Principis, reuelando hostibus secretum Principis, vt ab ipsis capiatur. Idem dic de consulentibus, auxiliantibus, fauorem præstantibus; isti enim omnes criminis læsæ maiestatis in personam Principis rei sunt. Secus dic de ratum habentibus, aut defendentibus delinquentes post factum, aut de scientibus delictum patrandum; sed non reuelantibus. Ratio est, quia licet isti vtplurimum censeantur rei criminis læsæ maiestatis, non tamen dicuntur rei criminis læsæ maiestatis in personam Principis: notanda enim est illa particula, *in personam*, quæ indicat actionem positiuam: ratihabitio autem, & omissio reuelandi non important huiusmodi actionem, & influxum positiuum. Ita Peregrinus *cap.* 10. *num.*11. & alij contra Marium Italiam *lib.*1.*c.*5.§.7.*n.*52. & Farinacium *in append. c.*14.*n.*186.

11 Crimen læsæ maiestatis in personam Principis inducit priuationẽ immunitatis, etiam effectu non secuto.

11 Rogabis, vtrum immunitatis priuilegium amittatur ab eo, qui crimen aliquod læsæ maiestatis in personam Principis patrauit, etiamsi effectus secutus non sit, vt si quis consiliũ, aut mandatum percutiendi, vel occidendi Principẽ dedit, sed percussio, vel occisio secuta non fuit.

Respondeo priuilegium immunitatis amitti, etiam effectu non secuto. Ratio est, quia adhuc verum est dicere hunc esse reum criminis læsæ maiestatis in personam Principis, vt dicitur in cõstitutione Gregorij. Vide Iulium Clarum *in pract.§.crimen læsæ maiestatis, nu.*16. *vers. scias autem.* Farinacium *tom.*2. *in tit. de crimin. læsæ maiestatis. quæst.*112. *nu.*91. *& quæst.*116.§.4. vbi hæc aliis rationibus probat, & Peregrinum *c.*10.*n.*7. *& cap.*11. *n.*1. *vers. quæ ampliatio.* secus dic de ratum habente: nam ratihabitio est posterior facto, & in crimen non influit. Idem dic de sciente, & non reuelante: hic enim non est reus huiusmodi criminis in personam; cùm illa dictio *in*, importet actionem positiuam, non verò negatiuam, vt dictum est *num.* 10.

12 Crimen læsæ maiestatis præstandum est a subdito, alioquin non inducit priuationem.

12 Tertiò dubium est, à quónam actio præstanda sit, vt crimen læsæ maiestatis committi censeatur.

Respondeo præstandam esse à subdito illius Principis, contra quem committi dicitur crimen læsæ maiestatis: quamquam Summus Pontifex facilè posset & deberet priuilegio immunitatis priuare quemcumque delinquentem, qui tam graue scelus in personam alicuius Principis, vel Regis perpetrare ausus fuisset, etiam si aliàs subditus non esset illius Principis: nomine subditi hoc in loco intelligitur is, qui Principi subiicitur ratione domicilij, vel originis. Quamobrem delinquens in aliquo territorio, licet efficiatur subditus ratione delicti, non tamen dicitur committere crimen læsæ maiestatis, nisi ratione domicilij, vel originis sit subditus Principi, in cuius personam delictum commisit. Ita expressè colligitur ex *Clementina Pastoralis, de appellation.* in qua inter cetera agebatur, an Rex Siciliæ commisisset crimen læsæ maiestatis: Summus autem Pontifex negatiuè respondet, quia non erat subditus Imperatori, ratione domicilij, vel originis. Ibi, *rursus non est silentio relinquendum, quòd ipse Rex noster & Ecclesiæ Romanæ ratione regni prædicti notoriè subditus, homoq; ligius, & vasallus, ac in eodem regno, non vt præmittitur, in Imperio certum, continuum, ac notorium suum habens domicilium, ac originem inde trahens Imperatori eo modo non subfuit, quod in eum crimen læsæ maiestatis commiserit, quantumlibet omnia in sententia supradicta contenta veritatem indubiam continerent.* Ita glossa *ibi in verb. non subfuit.* Decianus *lib.*7.*cap.*8.*num.*3. Iulius Clarus *in pract. crimin. §. læsæ maiestatis in* 6. *vers. vidi quandoque.* Farinacius *loco citato, q.*112.*n.*240. *& sequentibus, & in append.c.*14.*n.*191. Peregrinus *c.*9. *n.*5. Ambrosinus *de immunitate c.* 9.

Ex quo infertur à præcitatis Doctoribus crimen læsæ maiestatis contra Papam committi posse ab omnibus tam laicis, quàm clericis, quacumque dignitate præditis, vbicumque existant, etiamsi Summo Pontifici in temporalibus subditi non sint. Ratio est, quia territorium Summi Pontificis est vniuersus orbis, cùm ipse sit Christi Vicarius, suamque iurisdictionem in toto orbe exerceat. Idem de offendente Cardinalem (etiamsi offendens non sit subditus in temporalibus) testatur Farinacius *loc.cit.nume.*100. Gigas *de crimin. læsæ maiestatis lib.*1. *rub. qualiter, & à quibus crimẽ læsæ maiestatis committatur. quæst.*2.*n.*10. Peregrinus *cap.*9.*num.*7. *vers. de offendente*, & ratio desumi potest ex supradictis *num.*9. *vers. maior difficultas est.* An autem offendens Cardinalem priuetur immmunitate, patet ex dictis *numero* 9.

13 Immunitate non priuatur delinquẽs, nisi ob delicta, inducentia priuationem immunitatis.

13 Sed modò circa præcedentes §§. vna supereſt difficultas, vtrùm delinquens, qui propter aliqua delicta priuatus est iure immunitatis, possit in Ecclesia capi non solum propter illa delicta, verùm etiam propter illa, quibus non est adiuncta priuatio immunitatis, exempli gratia, vtrùm qui delictũ homicidij, vel mutilationis cõmisit in Ecclesia, aut qui conspirauit in personam Principis, capi possit in Ecclesia non solum pro homicidio, vel mutilatione, vel conspiratione, verùm etiam pro furto, vel sacrilegio, vel pro alio delicto, cui priuatio immunitatis Ecclesiasticæ imposita non est.

Omissis aliorum sententiis respondendum mihi videtur negatiuè, nisi iudex intendat illum capere ob delicta, priuationem immunitatis indu-

inducentia. Ratio est, quia Gregorius XIV. in sua constitutione omnino vetuit extrahi delinquentes, exceptis casibus in ea constitutione expressis, sublata facultate alteri interpretandi; tum quia reliqua crimina non efficiunt delinquentē indignum immunitate; ergo propter illa non potest extrahi à loco sacro, & in carcerem detrudi. Ita sentire videtur Sylvester, & Suarez, quos in simili suprà retuli §. 5. nu. 2. dum loquerer de hæretico, Farinacius *de carceribus quæst. 28. num. 67.* in simili loquens de blasphemo. Couarr. Boërius, & alij apud Gutierrez *lib. 3. practic. quæst. 1. num. 28.* contra Iulium Clarum *in practica §. finali, quæst. 30. vers. sed quid*, Ambrosinum *cap. 5. num. 10.* Decianum *lib. 6. cap. 18. num. 10.* Peregrin. *cap. 6. num. 20.* & alios, quorum sententiam satis rationabilem appellat Farinacius *de carceribus, & carceratis, quæst. 28. num. 60.*

§. XII.

Vtrùm confugiens ad Ecclesiam tradendus sit curiæ sæculari in casibus Bullæ.

EXplicandum primò, vtrùm Prælati locorum immunium teneantur delinquentem curiæ sæculari tradere.

Secundò quid seruandū sit, antequam eum sæculari curiæ tradant.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Prælati locorū tenentur delinquentes ad locos sacros confugientes tradere curiæ sæculari eos requirenti, modò constet de delicto priuante immunitate.

1 PRælati locorum gaudentium immunitate tenentur delinquentes, ad locum immunem confugientes, consignare curiæ sęculari, eos requirenti, si cognouerint aliquod delictum ab eis commissum fuisse, propter quod immunitatis priuilegio gaudere non debent. Hæc propositio euidenter constat ex constitutione Summi Pontificis Gregorij XIV. nam vbi habemus Pontificiam constitutionem, non est cur vlterius inuestigemus rationem. Baldus *in l. Gallus. §. si eius. ff. de liberis, & posthum.* Corneus *lib. 4. consil. 99. num. 2. & consil. 121. num. 5.* Parisius *lib. 2. consil. 23. num. 12.* & alij apud Ambrosinum *cap. 11. num. 1. ad finem.* Verba constitutionis Gregorij, sunt hæc, *Vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, ceterisq; Ecclesiarum, & monasteriorum Prælatis, tam sæcularibus, quàm cuiusvis Ordinis regularibus districtè præcipiendo mandamus, & præcipimus, vt laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorū Ecclesias, monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectiuè confugientes, & in eis se recipientes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumve aliquod iudicio suo commisisse videbuntur, quando à curia sæculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus, ministris, & officialibus curiæ sæcularis absque irregularitatis nota, aut alicuius censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari curent, & faciant, & quilibet eorum curet, & faciat.*

2 Episcopus an ligetur excommunicatione dum venit dare facultatem extrahendi delinquentes non gaudentes immunitate remissiuè.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm Episcopus renuens facultatem extrahendi dare in casibus in hac Bulla expressis, in excommunicationem incidat.

Respondeo solutionē istius difficultatis constare ex dictis *punct. 9. dub. 4. num. 12.*

3 Episcopus, vel eius Vicarius non potest facultatē dare extrahendi aliquem ab Ecclesia in casibus in iure non expressis.

3 Secundò dubium est, vtrùm Episcopus, vel eius Vicarius possit iudici laico dare facultatem extrahendi aliquem ab Ecclesia in casibus in iure non exceptis.

Respondent Sylvester *verbo Immunitas 3. quæs. 4. num. 4.* Suarez *tom. 1. de relig. tract. 2. lib. 3. cap. 13. num. 3.* Peregrinus *cap. 14. num. 3.* & alij, posse, obtenta prius cautione, seu securitate de salute innocentis, quoad vitam, membra, & omnem corporalem pœnam; hæc autem cautio debet esse iuratoria, dum non dubitatur de violatione iuramenti; si verò dubitetur, an iudex seruaturus sit iuramentum, requiritur cautio fideiussoria, vt in simili colligitur ex *c. transmissa, de restitutione spoliat.* Ratio verò cur iudex in tali euentu non peccet, est, quia licet faciat violentiam personæ, quam extrahit, non tamen eam facit Ecclesiæ.

Ego verò oppositum sustinendum censeo post constitutionē Gregorij. Ratio est, quia Gregorius XIV. facultatem extrahendi concedi mandat solum in casibus in sua Bulla expressis, aliasque omnes facultates abrogat, & ad vnam tantum formam reducit, & moderatur, vt inquit idem Pontifex; ergo reus ad Ecclesiam confugiens gaudere debet immunitate, nec Episcopus illius extrahendi facultatem dare potest. Ita Gambacurta *lib. 8. cap. 11. & 12. num. 4.*

Imò Gambacurta putat Episcopum in tali euentu incurrere excommunicationem, quia violat immunitatem in Bulla præscriptam. Sed oppositum non videtur carere probabilitate, quia excommunicatio videtur imposita contra violantes immunitatem per extractionē, non verò contra Episcopum dantem facultatem extrahendi.

Addo mihi valdè probabile videri, Episcopum non incurrere excommunicationem dando facultatem sæcularibus ministris extrahendi aliquem suo nomine pro delictis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus; immunitas enim Ecclesiastica non est inducta in præiudicium potestatis Ecclesiasticæ, vt supra dictum fuit §. 4. *numero 9.* & §. 9. *numero 12.* quamuis Farinacius *in appendice, cap. 2. numero 32.* cum Deciano, & aliis oppositum sentire videatur.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Quænam forma seruanda sit dū aliquis ab Ecclesia extrahendus est.

4 ANtequam delinquens, qui ad locum sacrum confugerat, curiæ sæculari tradatur, istæ circumstantiæ seruandæ sunt. Prima est, vt obtineatur ab Episcopo, vel ab eius officiali, facultas expressa capiendi, & extrahendi delinquentem. Ratio est, tum quia in alieno territorio nemo iurisdictionē exercere potest. *l. extra territ. ff. de iurisdict. omn. iud.* tum quia sic expressè cauetur in dicta Gregorij constitutione. Imò idem seruandum est de iure ciuili. *Authent. si quis. C. ad l. Iul. de adulter.* quamquam lex illa generalis non est in omnibus, vt benè Farinacius *in append. cap. 22. num. 356.*

5 Officialis Episcopi nomine, quinā intelligatur.

5 Nomine officialis Episcopi intelligitur Vicarius Generalis, vt ex *Clementina 2. de rescriptis, iuncta glossa, vers. officialis*, benè docet Sanchez *lib. 8. de matrimonio disp. 27. nu. 29.* & Sbrotius *de offic. Vicar. lib. 1. quæst. 7.* vbi plures alios Doctores refert, alios etiam allegat Peregrinus *cap. 16. num. 23.*

6 Episcopi nomine quis intelligatur.

6 Nomine verò Episcopi intelligitur verus Episcopus, & non alius Episcopo inferior, etiamsi ordinarius sit, aut nullius diœcesis. Imò si casus accidat, vt delinquens se recipiat in locum exemptum, & nullius diœcesis facultas obtinenda est ab Episcopo viciniori, vt patet ex præcitata Gregorij Bulla.

7 Licentia debet esse expressa dū aliquis è loco sacro extrahendus est.

7 Sed modò dubium est primò, à quōnam petenda sit licentia in locis nullius diœcesis.

Respondeo petendam esse ab Episcopo iuniore, vt habetur in constitutione Gregorij. Verùm si detur casus, vt duo Episcopi sint proximi, sed alter proximus quoad diœcesim, non verò quoad habitationem, alter proximus quoad habitationem, non quoad diœcesim, facultas petenda est ab Episcopo iuniori quoad habitationem, modò etiam ipse proximam habeat diœcesim. Ratio est, tum quia Gregorius XIV. principaliter respexit personam Episcopi, secundariò diœcesim; ob id Pontifex non dixit ad Episcopum proximioris diœcesis, sed *ad Episcopum viciniorem*; tum quia hoc pacto occurritur incommodis, quæ alias sequi possent adeundo Episcopum in remotiori domo existentem.

Hoc tamen intelligitur, modò Episcopus, qui aditur, habeat etiam ipse diœcesim proximam; alioquin iudex posset licentiam petere ab Episcopo solum titulari, vel ab alio in sua domo, causa recreationis existente, quod non videtur conforme voluntati Summi Pontificis, qui dum voluit facultatem ab Episcopo iuniore impetrari, videtur respexisse personam Episcopalem, & diœcesim Episcopi.

Secundò dubium est, quinam adiri possit pro facultate extrahendi, dum sedes Episcopalis vacat ob Episcopi mortem, aut alia ratione.

Respondeo adiri posse Vicarium Capituli, Sede vacante; quia hic succedit in iurisdictionem Episcopi, & dum Gregorius requirit licentiam vicinioris Episcopi, vel eius officialis, intelligendus videtur solum respectu loci nullius diœcesis, non verò respectu loci alicuius diœcesis, licet Episcopalis sedes vacet.

Tertiò dubium est, vtrùm licentia debeat esse expressa, an sufficiat tacita.

Respondeo requiri expressam, quia hæc in Bulla Gregorij præscribitur, ibi, *sine expressa licentia.* Ex quo sequitur nulla ratione audiendum esse Gambacurtam *lib. 8. cap. 10. num. 7. in prima editione*, asserentem sufficere tacitam quamdam Episcopi licentiam ad extrahendum.

Secunda circumstantia est, vt interfit persona Ecclesiastica, facultatem habens ab Episcopo, vel ab ipsius Vicario, dum aliquis è loco sacro extrahitur.

Ex quo patet non amplius liberum esse iudicibus propria auctoritate delinquentes extrahere à loco sacro; sed necessariam esse Episcopi, vel eius Vicarij licentiam cum assistentia personæ Ecclesiasticæ, auctoritatem ab eo habentis.

Hoc tamen limitandum est, modò Episcopus, & prædictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ, reos delictorū, in constitutione Gregorij expressorum, tradere, aut capturæ interuenire non recusauerint, vt in prædicta Bulla cauetur. Ideo iudices, Episcopo recusante, possunt delinquentem à loco sacro abstrahere, & abstractum Episcopo consignare, vt cognoscat, an commiserit delictum priuans immunitate. Ita Genuensis *in praxi Neapolitana cap. 17.* Marius Italia *libr. 1. cap. 6. §. 2. num. 80. & seq.* Farinacius *in append. cap. 22. num. 366.*

Tertia circumstantia est, vt delinquens non statim ac captus est, tradatur laicæ potestati, sed in carcerem nomine Episcopi coniiciatur, & detineatur, donec ab Episcopo, vel ab eius deputato cognitum fuerit, an reus sit delicti, cui priuatio immunitatis imposita est, vt patet ex illis verbis Bullæ, *Quodq; delinquentes laici prædicti postquam vt præfertur, ab Ecclesiis, locisve sacris extracti, & capti fuerint, ad carceres curiæ Ecclesiasticæ reponi, & intrà sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia, data illis, si opus fuerit, per curiam sæcularem, detineri debeant, nec inde extrahi, curiæq; sæculari prædicta consignari, nec tradi possint, nisi cognito priùs per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superiùs expressa commiserint, tuncq; demum de mandato Episcopi per iudicem Ecclesiasticum curiæ sæculari, quacumque appellatione postposita, consignentur.* Vide Farinacium *in append. cap. 22. num. 367. & seqq.* & Marium Italiam *lib. 1. cap. 5. §. 14. num. 7.*

Ex quo patet delinquentem non esse tradendum curiæ sæculari, donec Episcopo constet de patrato delicto, etiamsi alioquin delictum notorium sit, vt benè M. Antonius Genuensis *in praxi Neap. cap. 22. num. 5.* consequenter audiendus non videtur Gambacurta *lib. 6. cap. 14. num. 2.* Decianus *lib. 6. cap. 29. num. 4.* Couar. & alij apud Farinacium *in append. cap. 22. num. 357.* oppositum sentientes, sicut etiam alias sentit Farinacius *de carcer. quæst. 28. num. 75.* retractans seipsum *in append. loco citato.*

8 Episcopo constare debet de delicto antequam concedat facultatē extrahēdi.

8 Sed modò dubium est primò, vtrùm Episcopo, antequam delinquentē foro sæculari tradat, debeat de delicto certò, & plenè constare, an sufficiat vt illud per coniecturas, & præsumptiones cognouerit.

Respondeo debere certò, & euidenter constare. Ratio est, tum quia Summus Pontifex requirit, vt verè constet; quod autē cognoscitur per coniecturas & præsumptiones, non dicitur verè cognosci; sed præsumi, & putari. Illa verò dicuntur sciri, aut verè constare, quæ propriis oculis inspicimus, vel alias indubitanter nouimus. *c. cùm causam, de iuram. calumn.* tum quia præsumptio stat in fauorē delinquentis; nam pro eo stat præsumptio, pro quo stat possessio, & qui pro se habet regulam, dicitur etiam pro se habere iuris præsumptionem. *l. ab ea parte. ff. de probat.* tum quia lex requirens probationem, intelligitur de plena, & vera; non verò de præsumptiua: nam quando solas præsumptiones & coniecturas requirit, hoc exprimit, vt patet ex *cap. pro humani, de homicidio in 6. & l. non omnes, §. à barbaris. ff. de re mil.* Ita Farinacius *consil. 76. nu. 3. vers. ad secundam dubitationem, & in append. num. 374.* Ambrosinus *cap. 11. num. 4.* Gambacurta *libr. 6. cap. 14. & 15.* Marius Italia *libr. 1. cap. 6. §. 1. num. 80.* contra Giurbam, & alios, quos referam *dub. 3. num. 10.*

9 Episcopus nō tenetur stare processui facto à laica potestate, dum quæritur vtrùm delinquens gaudeat immunitate Ecclesiastica.

9 Secundò dubium est, vtrùm Episcopus possit stare processui facto à laica potestate, ita vt si ei per processum à laico iudice factum constet delinquentem esse reum criminis priuantis immunitate, debeat delinquentem curiæ sæculari tradere.

Respondeo negatiuè, sed Episcopum debere nouas probationes recipere. Ratio est, tum quia processus laicæ potestatis aliquam redolet suspicionem, cùm exhibeatur in propria causa ipsius iudicis sæcularis, de sua iurisdictione contendentis (nisi fortè talis processus à sæculari iudice confectus esset antequam delinquens se reciperet in Ecclesiam; tunc enim non leuem veritatis fidem facit, cùm tunc de iurisdictione sæculari non controuerteretur, ex Farinac. *in append. cap. 22. num. 375.* & aliis;) tum quia iudex Ecclesiasticus, regulariter loquendo, non tenetur stare processui facto à iudice sæculari; vt cum Iulio Claro *§. finali quæst. 30. vers. vltimò quæro*, & Grammat. *consil. 46.* Prosper Farinacius *in decis. crim. consil. 76. in principio, versic. & quidem assumendo.* tum quia Summus Pontifex dicit, *cognito priùs per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi crimina superiùs expressa commiserint*; sed cui datur facultas cognoscendi de aliqua causa, censetur etiam data potestas recipiendi probationes circa illam causam, vt probat Farinacius *in decis. criminal. consil. 76.* & Ambrosinus *cap. 11. n. 3.* ergo Episcopus, vel eius deputatus debet recipere probationes. Ita Marius Italia *lib. 1. cap. 6. §. 1. num. 79.* Ambrosinus *loco citato*, Farinacius *in append. cap. 22. n. 373.*

10 Episcopus seruare debet iuris solemnitates, dum cognoscit, an reus ad Ecclesiam confugiens priuetur immunitate, & curiæ sæculari tradendus sit.

10 Tertiò dubium est, vtrùm Episcopus seruare debeat iuris solemnitates, dum cognoscit, an reus ad Ecclesiam confugiens priuetur immunitate, & curiæ sæculari tradendus sit.

Respondeo affirmatiuè, quia cùm iudicialiter agat, iuris formam seruare debet; propterea nonnulli Doctores apud Farinacium *consil. 168. num. 38. & seqq. & in append. cap. 22. num. 376.* putant citandū esse ipsum reum, cùm de ipsius interesse agatur, & præterea dilationes concedendas esse, quamuis restringi possint, ac denique processum publicandū esse; hæc enim forma in iudiciis seruari consueuit. Contrarium docet Marius Giurba *consil. 100. de immunit. num. 28.* putans sufficere semiplenam iudicis cognitionē, etiamsi iudex illam desumat ex processu fabricato coram sæculari iudice. Imò idem Giurba *loco citat.* Remigius *de immunit. quæst. 2. num. 3.* Gratianus *disp. 596. num. 26.* putant sufficere informationem secretam, & sine partis citatione; sed hoc ego non approbo, quia cùm Episcopus iudicialiter agat, par est, vt iudicij formam seruet, alioquin periculum subiret inferendi damnum reo, de quo agitur, an immunitate gaudeat.

Obiicies cum Giurba *loco citato*: In constitutione Gregorij XIV. non præscribitur forma seruanda in huiusmodi cognitione; sed generaliter, & absolutè dicitur, *nisi cognito priùs per Episcopum, an ipsi verè crimina superiùs expressa commiserint.* Cùm ergo huiusmodi verba generalia sint, generaliter intelligenda sunt, consequenter in quauis cognitione verificantur. *l. cognitionem, ff. de var. & extraord. cognit.* Præterea sicut iudex, cui imponitur, vt cognitionē reiiciat, potest cognitionem reiicere per informationem absque processu, & extraiudicialiter, ex glossa *in l. ius alimentorum. §. 1. verbo, cognitionem. ff. vbi pupillus educari debeat.* ita, &c.

Denique in quæstionibus emergentibus sufficit cognitio extraiudicialis, & non requiritur cognitio causæ plenaria, ex Bartolo, & Baldo *in l. ius alimentorum, citata.*

Respondeo solutionem istius obiectionis constare ex dictis *num. 8. & 10.* cum enim Episcopus iudicialiter agat in re magni momenti, iuxta Gregorij constitutionem, par est, vt solemnitates iuris seruet.

11 Appellatio an dari possit à sententia Episcopi declarantis reum gaudere, vel non gaudere immunitate.

11 Quartò dubium est, an dari possit appellatio à sententia Episcopi declarantis reum ad Ecclesiam confugientem gaudere, vel non gaudere immunitate.

Respondeo distinguendo, vel sententia lata fuit in fauorem sæcularis fori, iudicando reum immunitate non gaudere; vel lata fuit in fauorem rei, iudicando ipsum immunitate gaudere: si lata fuit in fauorem sæcularis fori, non admittitur appellatio, quia Gregorius XIV. eam expressis verbis excludit, ibi, *per iudicem Ecclesiasticum curiæ sæculari, quacumque appellatione postposita, consignentur.* Si verò sententia lata fuit in fauorem rei, controuersia est inter Doctores, an sæculari foro competat appellatio.

Alexander Peregrinus *de immunit. cap. 16. num. 33.* existimat non competere, quia eadem in vtroque casu ratio militat.

Sed oppositum mihi dicendum videtur. Ratio est, quia iure communi datur appellatio ab inferiori ad superiorem, nisi aliud in iure exprimatur. In Bulla autem Gregorij exprimitur tantummodò primus casus, in quo appellatio denegatur, non verò secundus. Ita Farinacius *in append. cap. 22. n. 372.* Gambacurta *de immunit. lib. 6. cap. 17. num. 3.*

Ad rationem Peregrini respondeo primò, à paritate rationis argumentandum non esse ad legem extendendā, sed verbis legis standum.

Respondeo secundò, non militare eamdem rationem in vtroque casu, sed diuersam; Pontifex enim reiicit appellationē in primo casu, ne forum sæculare suo iure priuetur contra reum in Ecclesia existentem; reus enim semper appellaret vt laicam potestatem eluderet, vel euitaret. In secundo verò casu Pontifex appellationem non reiicit; tum quia probabilis præsumptio non est vt fiscus, seu pars reo contraria friuolam, & frustratoriam appellationē interponat; tum quia reus interim graue damnum non patitur, cùm in Ecclesia, vel in carcere nomine Prælati Ecclesiastici detineatur, nec vitæ periculum interim incurrat.

12 Episcopus nō tenetur exigere cautionem de vita delinquentis, quem foro sæculari tradit ob delictū priuans immunitatē.

12 Quintò dubium est, vtrùm Episcopus, antequam delinquentem, qui priuilegium immunitatis amisit ob aliquod delictum, tradat curiæ sæculari, debeat exigere cautionem, qua iudex sæcularis promittat delinquentem pœna sanguinis non esse puniendum.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia Summus Pontifex hanc cautionem in sua constitutione non requirit, sed præcipit delinquentem trahi absque nota irregularitatis, aut vinculi censuræ. Ita Farinacius *de carcer. & carcerat. quæst. 28. num. 77. & in append. cap. 22. num. 243.* Baiardus *in addit. ad Iulium Clarum quæst. 30. num. 25.* Decianus *tract. crim. lib. 6. cap. 29. num. 6.* Peregrinus *cap. 16. nu. 21.* Gambacurta *lib. 6. cap. 26. num. 5.* Ambrosinus *loco citato, nu. 5.* vbi alios Doctores refert, asserentes hanc cautionem fore superfluam, quia iudices eam non seruarent ob criminis atrocitatem.

§. XIII.

Quam culpam & pœnam incurrant violantes immunitatem.

PRimo loco explicabo culpam.
Secundò, pœnam.

PRIMA PROPOSITIO.

VIolator immunitatis Ecclesiasticæ per extractionem delinquentis à loco sacro multa grauia peccata committit.

1 Immunitatis violator quot peccata cōmittat.

1 Primò peccat peccato sacrilegij; tum quia grauem iniuriam facit loco sacro, in cuius reuerentiam concessum est immunitatis priuilegium; faciens autē grauem iniuriam rei sacræ, reus est mortalis sacrilegij, cùm sacrilegium ex suo genere sit peccatum mortale; tum quia strictissimè prohibetur extractio à loco sacro adiectis grauissimis pœnis; stricta autem prohibitio, & grauis pœnæ impositio indicat obligationē sub mortali, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legibus.* Ita D. Thomas *2. 2. quæst. 92. artic. 3.* Suarez *tom. 1. de relig. tract. 2. lib. 3. cap. 13. nu. 4.* Valentia *tom. 3. dub. 6. quæst. 15. punct. 12.* Ambrosinus *cap. 1. num. 2. & cap. 15. num. 1.* Card. Tuscus *verbo Immunitas, concl. 59. nu. 14.* Decianus *tom. 2. lib. 6. cap. 25. num. 1.* Farinacius *de carcer. quæst. 28. & in append. cap. 10. n. 310.* Peregrinus *cap. 14. num. 5.* & alij communiter.

Secundò grauiter peccat peccato iniustitiæ. Ratio est, tum quia delinquens, dum in loco sacro existit, potest iudici per vim extrahenti resistere, ne extrahatur: ergo signum est extrahentem non habere ius extrahendi, sed facere iniuriā delinquenti habenti ius resistendi, alioquin daretur bellum ex vtraque parte formaliter iustum: tum quia laicus iudex non solùm peccat peccato sacrilegij, verùm etiam peccato iniustitiæ, capiendo clericum, cùm in ipsum iurisdictionē non habeat, ratione priuilegij, quo Ecclesiastici à laica potestate exempti sunt; ergo etiam peccat peccato non solùm sacrilegij, verùm etiam iniustitiæ, capiendo laicum in loco exempto; cùm in ipsum iurisdictionem non habeat ob priuilegium immunitatis, quod licet immediatè concessum sit loco sacro, tamen redundat in homines ad ipsum sacrum locum confugientes, & censetur concessum loco, vt tuti sint in eo existentes. Ita Suarez *loco cit. nu. 9. & seqq.* Valentia *loco cit. punct. 1. quæs. 2. vers. nihilominus contraria sententia*, vbi refert Turrecrematā, & Victoriam. Ambrosinus *cap. 15. num. 7.* contra nonnullos alios, quorum sententia nō videtur improbabilis, cùm eam sustinuisse videatur S. Thomas *loco* statim *citando.*

Hinc sequitur eum, qui per vim extraxit delinquentem à loco sacro, teneri ad restitutionem omnium damnorum, quæ inde passus est delinquens. Ratio est, quia ex peccato contra ius alterius consurgit obligatio restituendi. Ita Ambrosinus *cap. 15. num. 7.* Farinacius *in append. cap. 20. num. 321.* Peregrinus *cap. 15. num. 27.* Valentia, Suarez, & alij *locis citatis*, contra Decianum *lib. 6. cap. 28. nu. 6.* & alios apud Ambrosinum *loco cit. num. 8.*

2 Extrahēs aliquem ab Ecclesia blanditiis, vel precibus, non peccat contra iustitiā.

2 Dixi, *per vim*, quia si blanditiis, aut precibus rogauit illum, vt secum exiret, non peccauit contra iustitiam; quia scienti, & volenti non fit iniuria, & immunitas violatur ob violentiam alteri illatam.

Imò Syluester, Panormit. & alij apud Peregrinum *cap. 14. n. 2.* idem sentiendum putant de iudice, qui verbis iniuriosis, vel minis induxit reum ad egrediendum de Ecclesia, illumque cepit extra Ecclesiam. Hæc opinio sustineri potest quoad pœnam excommunicationis; hæc enim incurritur ob violentam extractionem, vel cooperationem ad illam; non verò quoad malitiam iustitiæ, quæ minis, & iniuriosis verbis adiuncta est.

Obiicies primò ex S. Thoma *2. 2. quæst. 99. art. 1. ad 3.* extrahens à loco sacro committit solum deformitatem sacrilegij, quia rem sacram violat: sed committens solum sacrilegium non tenetur ad restitutionem, cùm obligatio restituendi consurgat ex violatione iustitiæ commutatiuæ: ergo extrahens delinquentem à loco sacro, non tenetur ad restitutionem.

Respondeo potest primò S. Thomam contrariæ opinionis fuisse.

Secundò, extrahentem committere principaliter sacrilegium, quatenus facit contra reuerentiam locis sacris debitam ob immunitatem: consecutiuè verò facere contra iustitiam, quatenus concessa immunitate competit ius hominibus ad loca sacra confugientibus, ne per vim ab ipsis extrahi possint.

Obiicies secundò, talis restitutio non videtur vsu recepta, & durum videtur obligare iudices ad hanc restitutionem.

Respondeo vsu recipiendam esse, si non est recepta, & obligationem restituendi imponendam esse iudicibus, non obstante contraria consuetudine: nam huiusmodi consuetudo est contra ius naturale, quamdiu perseuerat priuilegium immunitatis locis sacris concessum: non potest autem consuetudo induci contra ius naturale. Ita Suarez *nu. 15.* & Valentia *loco citato, vers. ad primum argumentum.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Immunitatis Ecclesiasticæ violator quas pœnas incurrat.

3 VIolator immunitatis Ecclesiasticæ varias pœnas incurrit: nam de iure ciuili incidit in crimen læsæ maiestatis, *l. 2. C. de his qui ad Ecclesiam confugiunt.* Imò iuxta *l. præsenti. C. de his qui ad Ecclesiam confugiunt*, puniendus esset pœna capitali, & vltimi supplicij, quamquam hæc pœna non videtur amplius in vsu, vt videri potest apud Decianum *lib. 6. cap. 28. num. 4.* apud Clarum *in pract. §. fin. quæst. 30.* apud Suarez *cap. 13. num. 6.*

De iure verò Canonico *cap. quisquis 17. quæst. 4.* contra violantem immunitatem Ecclesiarum iniungitur pœna nonaginta solidorum, præter pœnitentiam publicam iudicio Episcopi iniungendā: & quamuis Clarus, Decianus, & alij asserant hanc pœnam contraria consuetudine abrogatam fuisse: nobis tamen contrarium sustinendum est, propter

propter decretum Tridentini *sess.25.cap.20.de reformatione*, & propter constitutionem Gregorij, in quibus canones ad Ecclesiasticâ immunitatem pertinentes innouantur. Ita Card. Tuscus *verbo Ecclesia, concluſ.8.num.11.* Ambrosinus *de immunit.cap.15.num.3.& seq.* Farinacius *in append.cap.20.num.319.*

Præter supradictas pœnas, ex iure Canonico recensitas, imposita est etiam pœna excommunicationis, *cap.definiuit, cap.frater.cap.miror. cap.quisquis.c.si quis contumax 17. quæst.4.* in quibus textibus non videtur imposita excommunicatio ipso facto, sed comminatoriè, & sub conditione, si violator immunitatis Ecclesiasticæ non satisfaciat, & reum non restituat, vt notat Suarez *loco citato. cap.13.num.7.* Zerola *in praxi, verbo Immunitas, vers.14.* Peregrinus *cap.15.num.3.* Idem sentire videtur Sylvester *verbo Immunitas 3. quæſ.8.* asserentes extrahentem debere excommunicari, Socinus, & alij apud Farinacium *in append. cap.20.num.312.*

Verum in constitutione Gregorij extat excommunicatio ipso facto iis verbis, *Qui contra nostra constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto censuras, & pœnas*, &c. Ita Farinacius *loco citato, num.313.* & alij communiter post Gregorij constitutionem, & apertè constat ex decreto Sacræ Congregationis edito de mandato Clementis VIII. incipit, *Sacra Congregatio*, vbi absolutio istius excommunicationis Papæ reseruatur, non obstantibus quibuscumque priuilegiis.

§. XIV.

Quænam sit materia & subiectum istius culpæ, & pœnæ impositæ contra violantes immunitatem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis, & pœnarum contra violatores immunitatis Ecclesiasticæ editarum, sunt actiones in Bulla Gregorij expressæ.

Prima actio est capere existentem in Ecclesia in casibus non exceptis, vel non seruata forma in hac Bulla præscripta.

Qui autè sint casus in hac Bulla excepti, patet ex supradictis *punct.6.*

2 Forma, quæ nã seruanda sit, dũ aliquis è loco sacro extrahendus est.

2 Forma verò in hac Bulla præscripta est, vt adsit licentia Episcopi, vel eius Vicarij cum interuentu personæ Ecclesiasticæ ad hoc deputatæ. Si verò Episcopus, vel eius Vicarius recusauerit facultatè capiendi, & extrahendi dare in casibus præmissis, poterunt laici officiales, maiori qua poterunt modestia, delinquentem extrahere, vt patet ex ipsa Bulla, ibi, *volumus, dictaq; auctoritate decernimus, & declaramus, vt curia sæcularis, eiusq; iudices, & officiales ab Ecclesiis, monasteriis, locisq; sacris prædictis laicum aliquem, vt præfertur, delinquentem in nullo ex casibus supradictis sine expressa licentia Episcopi, vel eius officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios, Episcopis inferiores, etiamsi alij ordinarij sint, aut nullius diœcesis, aut conseruatores, ab hac sede specialiter, vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat; occurrente autem casu in loco exempto, & nullius diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio, & non ad alios; capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dicta persona Ecclesiastica requisita, illos in delictis superius expressis culpabiles, tradere, aut captura, & carcerationi interuenire, & assistere recusauerint, tuncq; reuerentia Ecclesiæ, & locis sacris debita, memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum scandalo, & tumultu extrahere curent.*

Ex dictis sequitur ministros curiæ sæcularis affici excommunicatione capiendo in loco sacro absque licentia Episcopi, vel absque interuentu personæ Ecclesiasticæ ad hoc ab Episcopo deputatæ, dum Episcopus facultatem extrahendi concessit, vt benè in hac parte Gambacurta *lib.8.cap.10.num.8.* Ratio est, quia non seruat formam in hac Bulla præscriptam.

Et hoc verum censeo primò, etiamsi hoc fiat ad bonum finem; nam Gregorius extrahi prohibet pro quauis causa. Ita Marc. Anton. Genuensis *in praxi Neapolit.c.22.n.9.* Farinac. *in append.cap.20.n.325.*

Secundò idem verum censeo contra Gambacurtam *lib.6.c.10.nu.2. loco cit.num.9.* etiamsi extrahatur aliquis, quem notoriè constet commisisse aliquod delictũ in hac Bulla expressum; adhuc enim, sub pœna excommunicationis ipso facto, seruanda est forma præscripta; quia Summus Pontifex absolutè, & indistinctè prohibet vllum capi, aut extrahi absque licentia Episcopi.

3 Extrahere aliquẽ è loco sacro quisnam dicatur.

3 *Secunda actio* est extrahere: is autem dicitur extrahere, qui per vim trahit aliquem. An autem suadens, aut rogans precibus, aut iniurijs, vel minis cogens aliquem exire, in excommunicationem incidat, patet ex supradictis §.8. sicut etiã ex dictis §.3. constat, vtrùm extrahens illum, quem ducebat per cœmeterium, vel qui è carcere aufugerat, vel è manibus satellitum se subtraxerat, huic censuræ subiiciatur.

Tertia actio est incarcerare, id est, in custodia publica detinere, quod variis modis contingere potest, vt explicatum est in Bulla Cœnæ Domini.

Quarta actio est, extrahere cum magno scandalo, dum sine scandalo extrahi potest confugiens ad Ecclesiam, quem constat patrasse delictum, immunitatis priuationem inducens, & Episcopus facultatem illius capiendi renuit concedere; tunc enim capere licet cum minori, quo fieri potest, scandalo. Ex quo probabiliter inferri potest excommunicationem tunc temporis incurri à ministris curiæ sæcularis, capiendo magno cum scandalo existentem in Ecclesia, quem alioquin sine graui scandalo capere potuissent, vt si vulnera, aut necem infligant, cùm alioquin commodè viuum, & illæsum capere potuissent. Ita Gambacurta *lib.8.cap.10.num.11.*

Quinta est, captum, & extractũ de licentia Episcopi, vel etiam sine ipsius licentia, dum eam renuit concedere in casibus in Bulla Gregorij expressis, reponere in carceribus curiæ sęcularis; nam in Bulla præscribitur reponi in carceribus curiæ Ecclesiasticæ; quamobrem si ministri curiæ sæcularis reponant in propriis carceribus, in excommunicationem incidunt, quia attentant aliquid contra formã in hac Bulla præscriptam; hoc tamen ab aliquibus limitatur modò ministri curiæ sæcularis id faciant propria auctoritate, & nomine proprio; nam si reponant in propriis carceribus nomine Episcopi, vt ibi tutius custodiatur, putant non incurri excommunicationem, quia tunc censetur reponi in carceribus curiæ Ecclesiasticæ, cùm ibi Episcopi nomine detineatur. Ita Gambacurta *loco cit.num.12.* sed hoc ego non facilè concesserim, cùm Bulla præscribat extractum reponi in carceribus Ecclesiasticis.

Additur primò, post præfatam actionem, vt debita custodia adhibeatur à curia sæculari erga extractum ab Ecclesia, & repositum in carceribus curiæ Ecclesiasticæ.

Verùm ego censeo hoc non præcipi sæcularibus ministris, sed potiùs permissiuè dici, ne reus interim aufugiat, vt patet ex forma loquendi, ibi, *sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si quis fuerit per curiam sæcularem*, &c.

Additur secundò, non licere ministris sæcularis curiæ huiusmodi delinquentem repositum in carceribus curiæ Ecclesiasticæ inde extrahere, donec Episcopus, aut alius ab eo deputatus cognouerit, an commiserit crimen priuans immunitate: quamobrem si secus fiat, excommunicatio incurritur à ministris curiæ sæcularis.

Additur tertiò, huiusmodi delinquentẽ consignandum esse curiæ sæculari, postquam Episcopus cognouerit, patratum ab eo fuisse delictum, propter quod immunitas non suffragatur: quamobrem si ministri curiæ sæcularis propria auctoritate extrahant præfatum delinquentem à carceribus curiæ Ecclesiasticæ, excommunicationẽ incurrunt, quia faciunt præter formam in hac Bulla præscriptam.

Sexta actio est præfatas actiones, capiendi, extrahendi, &c. facere contra personas Ecclesiasticas, etiamsi reæ sint criminũ expressorum in constitutione Gregorij: nam huiusmodi personæ gaudent priuilegio libertatis Ecclesiasticæ, quod est personale, & competit personis ratione status Ecclesiastici. De qua re sufficienter egi in expositione Bullæ Cœnæ, & in octauo Decalogi præcepto. Additur etiam in præfata constitutione actio cognoscendi de criminibus ad forum Ecclesiasticum pertinentibus in casibus, qui ex iuris dispositione non permittuntur, de quibus sufficienter egi *locis citatis*.

An autem clericus reus alicuius criminis, in hac Bulla expressi possit extrahi à loco sacro in præcitatis casibus, quoties alioquin clericus non gaudet priuilegio fori, explicatum est supra *punct.4.*

Septima actio est, attentare aliquid contra, vel præter formam in hac Bulla præscriptam: nam in textu dicitur, *si quis quicquam præter, aut contra huius nostræ constitutionis tenorem, attentare præsumpserit.*

An autem ob præfatas actiones excommunicatio incurratur, si ignoranter fiant, constabit ex infrà dicendis *punct.16.*

4 Immunitatẽ violans attentando aliquem capere, vel extrahere è loco sacro, incurrit excommunicationẽ, etiam effectu non secuto.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm excommunicatio incurratur, etiamsi extractio, seu incarceratio, vel captura secuta non fuerit.

Prima sententia negatiua est Gambacurtæ *de immunit. lib.8.cap.13. ad finem.* Ratio est, tum quia censura non incurritur, nondum secuto effectu: tum quia Pontifex in præcedentibus loquutus est de effectu completo, & postea nullum addit verbum indicans sufficere conatum, & attentationem absque opere completo. Idem sentiendum putat Gambacurta de attentante extrahere reum de carcere Ecclesiastico, nisi secuta sit realis extractio cum effectu.

Secunda sententia communis Doctorum est sufficere attentationem, id est, actionem qua quis opere externo tentauit capere, vel extrahere, vel in carcerem coniicere existentem in loco sacro. Ratio est, quia censura incurritur, dum exercetur actio sub censura prohibita: actio autem sub censura prohibita in hoc casu est conatus, & attentatio externa capiendi, &c. nam in textu dicitur, *attentare præsumpserint.* Delictum autem dicitur attentatum, etiam si effectu ipso perpetratum non sit, modò factus sit aliquis actus consummationi proximus. Ita Decian. *tom.2.lib.6.cap.27.num.5.* Farinacius *tom.2. de carcer.quæſt.28.num.3.& in append.cap.20.num.322.* Marius Italia *de immunit.lib.1.cap.6.§.2.n.54.& seqq.* Peregrinus *cap.14.n.7.& cap.16. num.39.* Hinc patet responsio ad rationes primæ sententiæ.

Tractatio tamen extrahendi non videtur sufficere, quia hæc non est propriè & proximè attentatio. Vide Marium Italiam *lib.1. cap.6. §.2.num.54.& seqq.*

5 Mandans aliquem extrahi è loco sacro excommunicationẽ incurrit.

5 Secundò dubium est, vtrùm hanc excommunicationẽ incurrant mandantes extrahi reum à loco sacro.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia Gregorius XIV. in sua constitutione excommunicat omnes attentantes aliquid præter, vel contra formam ipsius Bullæ. Sed mandans extrahi reum à loco sacro, non seruata constitutionis forma, dicitur attentare aliquid præter, vel contra formam ipsius Bullæ; ergo excommunicatur. Ita Farinacius *in append.cap.20.num.32.* Genuensis *in praxi Neapolit.cap.17.numer.7.* cuius opinio mihi probabilissima videtur, licet fortè non desint oppositum sentientes.

6 Iudex nolens extractum ab Ecclesia restituere ligatur excommunicatione.

6 Tertiò dubium est, vtrùm hac excommunicatione afficiatur iudex, qui nec mandauit extrahi, nec extraxit, sed extractum detinuit, aut Ecclesiæ restituere noluit, aut morti adiudicauit.

Respondeo affici, quia excommunicantur attentantes, seu facientes aliquid contra, vel præter formam Bullæ: hic autem attentat, seu facit aliquid contra formam Bullæ, dum non restituit extractum, cùm extractio iuridicè nulla sit, & extractus restituendus sit Ecclesiæ, vt gaudeat immunitate, vel reponendus sit in carceribus curiæ Ecclesiasticæ, donec cognitum fuerit, an delinquens patrauerit delictum, immunitate priuans. Ita Genuensis *in praxi Neapolit. loco cit.* Farinacius *in append. cap.20.num.324.* Marius Italia *lib.1.cap.6.§.2.num.38.& seqq.* Peregrinus *cap.14.n.9.* loquens de iudice, qui non superseder in causa, & aliquid innouat dum disputatur, an qui confugit ad Ecclesiam, gaudere debeat immunitate.

7 Consulẽs extrahi aliquẽ ab Ecclesia con-

7 Quartò dubium est, vtrùm consulens aliquid contra, vel præter formam istius constitutionis, in excommunicationem incidat.

Respondeo negatiuè, tum quia censura lata in facientes, vel attentantes,

tra constitutionem Gregorij nō ligatur excommunicatione.

tantes, non complectitur consulentes; tum quia versamur in materia censurarum, in qua benignior, & strictior interpretatio facienda est.

Ex quo patet à fortiori habentem ratam aliquam ex præfatis actionibus non affici hac censura, quia ratihabitio est posterior facto, & qui ratam habet huiusmodi actionem non dicitur attentare, sed approbare factum. Vide Marium Italiam *loco citato, cap.5.§.16.num.16.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Enumerantur personæ quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

8 SVbiectum istius excommunicationis, sunt omnes, & singuli, qui præfatas actiones faciunt, cuiuscumque gradus, & conditionis existant, etiamsi hoc faciant prætextu priuilegij. Ratio est, quia Summus Pontifex reuocat omnia priuilegia, & formam in hac Bulla præscriptam seruari intendit ab omnibus cuiuscumque status, & conditionis, ibi, *quòd si quis quacumque dignitate, & auctoritate præditus præmissorum, aut alio quouis prætextu, quicquam præter, aut contra huius nostræ constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto censuras, & pœnas eas dē incurrere, quæ contra libertatis, iuris, & immunitatis Ecclesiasticæ violatores per sacros canones, & Conciliorum generalium nostrorumq; prædecessorū constitutiones sunt promulgatæ.* An verò mandans, vel consulens subiiciatur huic cēsuræ, patet ex dictis *n.5.& 7.*

9 Immunitatem violat non solùm persona publica, verùm etiam priuata extrahendo ab Ecclesia.

9 Sed modò dubium est primò, vtrùm priuata persona extrahens aliquem ab Ecclesia afficiatur hac censura.

Respondeo affirmatiuè; quia Bulla generaliter loquitur de facientibus aliquid contra, vel præter formam in ea præscriptam. Idemque colligitur ex *cap.reum*, & ex *cap.definiuit* 17.*quæst.*4. Ita Suarez *tom.*1. *de relig.tract.*2.*lib.*3.*cap.*13.*num.*17. Genuensis *in praxi Neapolit. cap.*22. *num.*6. Peregrinus *cap.*14. *num.*10. contra Gambacurtam *lib.*8.*cap.*7. *num.*4.*&* 5. asserentem eum, qui priuata auctoritate violat immunitatem Ecclesiæ, nō affici hac censura, quia hæc Bulla, inquit ipse, tota dirigitur contra ministros curiæ, sed quasi minus principaliter ad omnes prædicta attentantes extendi.

10 Iudex in carcerem coniiciens aliquem per vim extractum à personis priuatis excommunicationē incurrit, etiamsi ipse particeps non fuerit extractionis.

10 Secundò dubium est, vtrùm iudex, qui in carcerem coniecit aliquem, per vim extractum à personis priuatis, in hanc censurā incidat.

Respondeo incurrere saltem si particeps fuit extractionis, hic enim dicitur attentare aliquid contra, vel præter formam istius constitutionis. Ita Doctores citati; si verò non fuit particeps extractionis, Suarez *loco cit.* existimat non incurrere, nec teneri quidquam Ecclesiæ, vel reo restituere.

Ego verò probabilius sentio incurrere, & teneri captum Ecclesiæ, & damna, quæ reus ob actionem iudicis passus est restituere. Ratio est, tum quia illa extractio irrita est, & nulla; ergo extractus non potuit iuridicè in carcerem trudi, quamdiu per extractum non stetit, ne in loco sacro reponeretur; tum quia Gregorius XIV. interdixit præfatas actiones per dictionem, *vel*, quæ est alternatiua, ibi, *capere, extrahere, aut carcerare*, propositio autem alternatiua verificatur, adimpleta altera parte.

11 Episcopus aliiq; Prælari extrahentes, vel extrahi mandantes aliquē non seruata forma Bullæ Gregorij XIV. excōmunicationem incurrunt, quoties auctoritate laica faciunt.

11 Tertiò dubium est, vtrùm Episcopi, aliiq; Prælati extrahentes, vel extrahi mandantes aliquem contra formam præsentis constitutionis, has pœnas, & censuras incurrant.

Respondeo distinguendo, vel hoc faciunt quatenus vtuntur Ecclesiastica auctoritate ordinaria, aut delegata, vel quatenus vtuntur laica potestate. Si hoc faciunt, quatenus funguntur potestate laica, perspicuum est affici excommunicatione; tunc enim procedunt tamquam laici, vt si Episcopus dominium temporale habeat, vel sit officialis Principis, & hoc titulo procedat; si verò id faciant, quatenus vtuntur auctoritate Ecclesiastica, probabiliter censeo non incurrere, quia hæc constitutio edita fuit ad frænandam laicorum temeritatem & audaciam, qui confugientes ad Ecclesiā propria auctoritate extrahebant.

Contrarium docet Gambacurta *lib.*8.*cap.*9.*num.*7.*& seqq.* Ratio ipsius est, tum quia, si Ecclesiastici immunitatem non seruent, neque eam seruabunt ministri curiæ sæcularis ob prauum Ecclesiasticorum exemplum; tum quia Gregorius postquam in hac Bulla expressit nonnulla seruanda tam à laicis, quàm à clericis, absolutè excommunicat omnes temerarios huius Bullæ transgressores, qui aliquid contra, vel præter formam hìc expressam attentare præsumunt.

Verùm ad primam rationem Gambacurtæ respondeo, sæculares arrepturos occasionem scandali si Ecclesiastici non seruent immunitatem, dum auctoritate laica funguntur; secus si fungantur auctoritate Ecclesiastica, immunitas enim locorum sacrorum inducta est in fauorem confugientium, ne à laica potestate capiantur.

Ad secundam respondeo Gregorium excommunicare transgressores huius Bullæ, qui auctoritate laica aliquid attentare præsumunt. Vide quæ tradidi *punct.*5.*num.*6.

12 Episcopus, vel eius Vicarius non incurrit excommunicationē dum renuit laico iudici concedere facultatem extrahendi aliquem in loco sacro existentem.

12 Quartò dubium est, vtrùm Episcopus, vel eius officialis reiiciens facultatem extrahendi dare in casibus, propter quos confugiens ad Ecclesiam immunitatis priuilegio gaudere non debet, afficiatur ista excommunicatione. Respondet Gambacurta *lib.*8.*cap.*11.*num.*3. affici excommunicatione.

Sed contrarium mihi dicendum videtur, quia licet Episcopus postquam cognouit confugientem ad Ecclesiam patrasse delictum, cui imposita est priuatio immunitatis Ecclesiasticæ, debeat facultatem extrahendi dare, nihilominus non afficitur excommunicatione denegando licentiam extrahendi, quia excommunicatio imposita est ob violationem immunitatis; hic autem non violat immunitatem, sed eam nimium seruare prætendit.

§. XV.

De causis excusantibus ab hac excommunicatione contra violatores immunitatis impositæ.

QVatuor principaliter explicabo in hoc puncto. Primò vtrùm ignorantia excuset ab hac censura. Secundò consuetudo contraria. Tertiò non vsus, seu non acceptatio. Quartò titulus inobseruantiæ, tam ante Gregorij constitutionem, quam post ipsius promulgationem.

1 Ignorantia excusat ab hac excommunicatione.

1 Dubium igitur est primò, vtrùm ignorantia excuset ab excommunicatione.

Respondeo in foro conscientiæ excusare, quia Gregorius vtitur verbo *præsumpserint*, ibi, *contra huius nostræ constitutionis tenorem attentare præsumpserint*; præsumptio autem supponit dolum, & scientiam, consequenter excludit ignorantiam, nisi fortè ignorantia cum ingenti temeritate coniuncta sit, vt alibi sæpiùs docui cum Sanchez & aliis; idemque in terminis huius constitutionis tradit Marius Italia *lib.*1. *cap.*6.§.2.*num.*88.*& seqq.*

Dixi *in foro conscientiæ*, quia in foro externo non sine difficultate ista excusatio admittitur, cum enim præsumptio stet pro lege, quam constat publicatam fuisse, & qua Gregorius intendit ita arctare, & afficere, ac si cuilibet personaliter intimata fuisset, vt dicitur in præfata Gregorij constitutione, sequitur ignorantiam præfatæ constitutionis in foro externo allegari non posse. Ita Farinacius *in append.cap.*20.*n.*326. & alij, contra Marium Italiam *loco citat.*

2 Consuetudo non potest auferre priuilegiū immunitatis.

2 Secundò dubium est, vtrùm per consuetudinem tolli possit priuilegium immunitatis, seu an iudices laici possint per constitutionem acquirere facultatem extrahendi delinquentes à locis sacris.

Respondeo solutionem istius difficultatis sufficienter colligi ex dictis de consuetudine, & de priuilegiis sub finem, & ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ, vbi negatiue responsum fuit. Idemque in terminis tradunt Gutierez *pract.quæst.*1.*num.*12. Alexander Ambrosinus *de immunit.cap.*15.*n.*8. Farinacius *in append.de immunit.cap.*20.*nu.*328. Peregrinus *cap.*2. Marius Italia *de immunit.lib.*1.*cap.*3.§.1.*nu.*3.*& seqq.* & alij. Idem à fortiori sustinere debent Doctores absolutè asserentes immunitatem esse de iure diuino, vel naturali; nulla enim consuetudo iuri diuino, aut naturæ derogare potest. Contrarium sustinent Decianus, & alij. Sed ratio mea est, tum quia immunitas Ecclesiastica, quamuis quoad particulares casus vel strictè, & in rigore loquendo non sit de iure naturali, & diuino, nihilominus est illi valdè conformis, & consentanea: nulla autem consuetudo induci potest contra ius naturale, vel diuinum, vt communiter fatentur Doctores; huiusmodi enim consuetudo potius corruptela, quàm consuetudo dicenda esset, consequenter rationabilis non esset, tum quia ad præscribendum aliquid contra Ecclesiam in iis quæ simul sunt contra ius commune, requiritur spatium quadraginta annorum cum titulo, aut saltem tempus immemorabile sine titulo, ex Mascard.Couar.Card.Tusco, & aliis, quos retuli *de legibus disp.vltim.quæst.*5.*punct.*5. hæc autem in præfata consuetudine assignari non possunt; tum quia consuetudo est quid facti: factum autem non præsumitur, nisi probetur ex communi sententia; tum quia in constitutione Gregorij ponitur clausula irritans aliter factum; consequenter consuetudo illi obesse non potest.

Imò etiamsi admitterem, huiusmodi priuilegium per contrariam consuetudinem amitti posse, nondum tamen potuit contraria consuetudine abrogari in sententia eorum, qui ad abrogandam legem Ecclesiasticam per consuetudinē, præsertim dum agitur de priuatione iuris Ecclesiæ, spatium quadraginta annorum requirunt. *cap.*1. *de præscript. in 6.* nondum enim elapsi sunt quadraginta anni, cùm hæc constitutio edita fuerit anno 1591. Vide dicenda *dub.*3.

3 Constitutio Gregorij seruāda est etiam vbi non est acceptata.

3 Tertiò dubium est, vtrùm ista constitutio obliget, vbi non est vsu recepta.

Respondeo solutionem constare ex regulis generalibus traditis *de legibus disp.*1.*quæst.*1.*punct.*4.*n.*27.*& seqq.* Quamobrem, iuxta ibi tradita probabilius in hoc casu censeo obligare; tum quia Pontifex independenter ab acceptatione obligare intendit; tum quia irritum reddit quidquid secus factum fuerit; contra constitutionem autem, in qua ponitur clausula irritans, allegari non potest non vsus, vt patebit ex dicendis *dubio sequenti*, quamquam aliqui Doctores oppositā sentiunt apud Farinacium *de carcer.quæst.*28.*& in append.cap.*2.*num.*16.

4 Immunitatis violatores non seruantes constitutionē Gregorij non excusantur etiam in iis locis, in quibus delinquentes extrahebātur absque debita licentia ante Gregorij constitutionem.

4 Quartò dubium est, vtrum ministri fori sæcularis excàsentur, non seruando Gregorij constitutionem, saltem in iis locis, in quibus consuetudo ante præfatam constitutionem inualuerat extrahendi delinquentes absque debita facultate, & adhuc post editam præfatam constitutionem eadem consuetudo semper perseuerauit.

Nonnulli Doctores laicalis fori, existimantes consuetudinem non abrogari per legem posteriorem, nisi ipsius mentio fiat in lege posteriori, arbitrantur iudices laicos in iis locis, in quibus ante constitutionem Gregorij XIV. extabat consuetudo extrahendi laicos à loco sacro, non seruata debita forma posse etiam nunc extrahere; tum quia præfata constitutio non est vsu recepta, inquiunt ipsi: tum quia in hac constitutione nulla fit mentio consuetudinis, nec reuocatur consuetudo contraria, sed tantummodo priuilegia: consuetudo autem particularis reuocata non censetur in lege vniuersali, nisi eius mentio fiat in lege consuetudini contraria, vt docui *de legibus.* Ita Gambacurta *de immunit.lib.*5.*cap.*8.*num.*4. Clarus, & alij apud Farinacium *de carceribus quæst.*28.*num.*71.*fol.mihi* 22. apud Peregrinum *de immunit. cap.*2. *quæs.*5. & apud Ambrosinum *loco* statim *citando.*

Sed oppositum mihi probatur. Ratio est, primò, quia opus non fuit renouare id quod introduci non potest: consuetudo autē contra immunitatem introduci non potest, cùm immunitas saltem in genere est de iure naturali, & diuino, vel saltem ei conformis, vt suprà docui *punct.*2. nulla autem consuetudo iuri naturali, vel diuino contraria, introduci potest, vt in confesso est apud omnes, & patet ex dictis *de legibus.*

Secundò, quia Summus Pontifex expresè non reuocat consuetudinem, quia optimè nouerat nullam in terris Christianorum extare, aut introduci posse consuetudinem, qua liberè liceret à locis sacris laicos extrahere, positis decretis iure ciuili, & Canonico seuerè prohibentibus abstractionem, alioquin Principes non petiissent priuilegia extrahendi delinquentes, quæ Pontifex hoc in loco expresè reuocat.

Addo præfatam consuetudinem, si quæ extitit, innixam fuisse priuilegiis: hæc autem est natura consuetudinis innixæ priuilegio, vt reuocato priuilegio, censeatur etiā ipsa consuetudo reuocata, vt docui in expositione Bullæ Cœnæ cum Ceuallo, & aliis communiter.

Tertiò

Tertiò licet Summus Pontifex expresè non reuocet consuetudinem, tacitè tamen reuocat quatenus modum extrahendi à loco sacro intendit ad vnicam formã reducere per dictionem, *tantùm*, quæ taxatiua est, & excludit omnem aliam formam per consuetudinem, vel corruptelam introductam. *l. properandum. C. de iudiciis.* Præterea Pontifex aliter definiendi, & iudicandi quamlibet facultatem aufert, irritumque reddit aliter factum, vt patet ex verbis Bullæ, ibi, *sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, in quauis causa, & instantia iudicari debere, nec non irritum decernimus, & inane, si secus super his per quoscumque, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

Quartò, quia contra constitutionem, in qua ponitur clausula irritans, non solùm allegari non potest non vsus, verum neque contrarius vsus, ex Puteo *decis. 50. n. 5. part. 1.* Cassadoro *decis. 2. de reservat.* Caputaquen. *decis. 134. num. 4. part. 3.* & aliis apud Farinac. *in append. de immunit. cap. 2. num. 15.*

Quintò, quia alleganti consuetudinem incumbit onus probandi; consuetudo enim est quid factì, vt benè Surdus *lib. 3. cons. 354. num. 24.* & Menochius *tom. 1. cons. 37. num. 92. ex lege, in bello. § facta. de captiu. & postlimin. reuers.* & cùm mutabilis sit, variasque conditiones requirat, difficulter probari potest. Mascard. *volum. 1. conclus. 423. numer. 1.* cum Bart. Bursato, Aretio, & aliis.

Sextò, quia huiusmodi consuetudo sufficienter reprobata videtur in Tridentino *sess. 25. cap. 20.* quatenus Concilium innouat, & exactè ab omnibus præcipit obseruari sacros canones, & omnia Concilia generalia, nec non Apostolicas sanctiones in fauorem libertatis, & immunitatis Ecclesiasticæ sancitas: dum enim Concilium Tridentinum legem aliquam edit, iura antiqua innouando, aut contraria reuocando, reuocare censetur omnem contrariam consuetudinem, quæ antiquis decretis aduersatur, alioquin decreta antiqua innouari, & in pristino statu constitui non dicerentur, nec innouatione indigere.

Neque dicas in lege non censeri consuetudines particularium locorum reuocari, nisi exprimantur.

Respondeo enim hoc fallere in legibus Concilij generalis; cum enim generali Concilio interesse soleant Episcopi, & Prælati, ex omnibus prouinciis, consuetudines particulares non præsumuntur ignotæ Concilio, consequenter censentur reuocatæ, dum aliquid in Concilio præfatis consuetudinibus contrariũ decernitur. Ita Gambacurta *lib. 5. cap. 8. num. 3.* Suarez, Azorius, & alij, quos retuli *de legibus disp. 1. q. 1. punct. vlt. §. 3. num. 38. & seqq.* quamuis aliqui oppositum sentiant, hac ratione ducti, quia generalia Concilia aliquando exprimunt consuetudinem, quam reuocare intendunt. Verùm ad hanc rationem responderi posset, consuetudinem aliquando exprimi abundantioris cautelæ gratia, abundans enim cautela non nocet. *l. testamentum. C. de testamentis.*

Hinc licet inferre consuetũdinem extrahendi aliquem ab Ecclesia, præter casus in Bulla Gregorij expressos, non prodesse; tum quia introduci non potuit, tum quia huiusmodi consuetudo nondũ sufficienter præscripta fuit; nam ab eo tempore, quo editum fuit Concilium Tridentinum, vsque ad tempus, quo facta fuit constitutio Gregorij, necdum elapsum erat tempus sufficiens ad legitimã consuetudinem introducendam, saltem in sententia eorum, qui ad præscribendũ contra ius Ecclesiæ requirunt tempus immemorabile, aut spatium quadraginta annorum cum titulo. Idem dic de tempore constitutionis Gregorij vsque ad hanc diem. Videri possunt Farinacius *loco cit.* Marius Italia *lib. 1, cap. 3. §. 1.* Gutterez *pract. quæst. 1. num. 12.* Franc. Leo *in thesauro part. 1. cap. 13. num. 27.* Peregrinus *loco citato, & cap. 4. dub. 8.* Ambrosinus *de immunit. cap. 14.* vbi latè de hoc casu disserunt, (quamuis ipsorum discursus aliquas exceptiones patiatur in afferendis conditionibus ad consuetudinem legitimè introducendam requisitis;) contra Suarez *lib. 3. de relig. cap. 11, num. 4.* Nauar. *cap. 25. n. 18.* Baiardum ad Clarum *quæst. 30. num. 6.* & alios.

§. XVI.

Quis possit ab hac excommunicatione absoluere.

VNICA PROPOSITIO.

1 Absolutio istius excommunicationis non potest ab aliquo, etiam virtute priuilegiorum alias concessorum, impendi.

1 NVllus confessarius potest absolutionem virtute alicuius priuilegij conferre, nisi facultatem ad hunc effectum obtinuerit post decretum Clementis VIII. Ratio est, quia in decreto, quod incipit, *sacra Congregatio*, edito sub Clemente VIII. anno 1601. & 1602. cautum est, ne vllus virtute priuilegiorum possit absoluere ab excommunicatione contracta ob violationem immunitatis Ecclesiasticæ in terminis constitutionis felicis recordationis Gregorij XIV. quæ incipit, *cùm aliàs nonnulli.*

2 Episcopus absoluere potest ab excommunicatione contracta ob violationem immunitatis Ecclesiasticæ, modò facta sit restitutio, & satisfactio à delinquente.

2 Probabile tamen videtur Episcopum posse ab hac censura absolutionem conferre, facta restitutione, & satisfactione ab eo, qui in excommunicationem inciderat, modò eam exhibere possit, iuxta regulas *de censuris in genere*, traditas. Ratio est, quia nullibi reperitur hic casus Summo Pontifici reseruatus, & in decreto Clementis VIII. non est imminuta potestas Episcoporum; ergo Episcopus, vel alius confessarius, ad hoc ab Episcopo deputatus, potest absoluere, iuxta *cap. nuper, de sentent. excommun.* Ita Genuensis *in praxi Neapolitana, num. 4. & 12.* contra Graffium *in consil. vnico de immunitate*, arbitrantem hanc censuram reseruatã in Bulla Cœnæ. Sed huius Doctoris opinio mihi non probatur, si præcisè loquamur de excommunicatione contracta ob violationem immunitatis localis, non verò de contracta ob violationem libertatis Ecclesiasticæ contra ea, quæ in Bulla Cœnæ continentur: nam in Bulla Cœnæ non est sermo de hac locali immunitate.

Dices, hunc casum censeri Summo Pontifici reseruatum, primò in præcitato decreto Clementis VIII.

Secundò in Bulla Cœnæ Domini, in qua reseruatur absolutio excommunicationis latæ contra violantes libertatem Ecclesiasticam.

Ad primum respondeo in præcitato decreto non adimi facultatem ordinariorum, qualis est facultas Episcoporum; imò in illo decreto reseruatur, & corroboratur potestas ordinariorum, quod ex eo quisque coniicere potest. Primò, quia Summus Pontifex non vult quemquam virtute priuilegij Apostolici posse à casibus ab ordinariis locorum reseruatis absoluere. Secundò, quia in illo decreto adimitur aliis confessariis facultas absoluendi ab excommunicatione contracta ob violentam manuum iniectionẽ in clericos, & tamen Episcopum habere facultatem absoluendi ab excommunicatione ob leuem percussionem perspicuum est. Ita Genuensis in praxi Neapolitana, *loc. cit.*

Ad secundum respondeo negando hunc casum reseruari in Bulla Cœnæ, cùm in ea quidem excommunicentur statuentes, aut nonnulla alia facientes contra libertatem Ecclesiasticam, non verò omnes facientes contra Ecclesiasticam immunitatem; distinguo enim immunitatem à libertate; quamobrem casus violatæ libertatis in hac Bulla expressi proculdubio reseruati sunt in Bulla Cœnæ, non verò casus violatæ immunitatis localis, de quibus hic loquimur respectu Episcoporum.

Ex quo patet à fortiori Episcopum, aliúmve Confessarium ab eo specialiter deputatum, posse ab hac excommunicatione absoluere, dum crimen est occultum, iuxta decretum Tridentini *sess. 24. cap. 6.* vt in simili docui *de censuris in genere*, cum multis Doctoribus ibi citatis.

Non nego tamen, quàm probabilis sit, & in praxi tutior, & sequenda opinio Peregrini *cap. 15. n. 18.* Farinacij *in append. de immunit. ca. 20. num. 315.* Graffij, & aliorum simpliciter asserentium hanc censuram, ob violationem immunitatis contractam, reseruatã esse Summo Pontifici; sic enim in prætorio sacræ Pœnitentiariæ decisum fuisse, & Paulum V. cui de hac re factum fuit verbum, annuisse testantur.

PVNCTVM XVII.

De excommunicatione contra exigentes iuramenta illicita, impossibilia, damnosa, vel contraria libertati Ecclesiasticæ, aut decretis Concilij Tridentini.

1 Reffertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 VSu receptum erat, vt Prælati, & Canonici, cùm primò accederent ad Ecclesias, nõ admitterentur, nõ præstito priùs iuramento obseruandi statuta illarum. Idem mos inualuerat in officialibus ciuitatum, castrorum, ac terrarum, qui ad officia non recipiebantur, nisi priùs iurassent obseruantiam statutorum illius loci; cùm autẽ frequenter accideret, vt aliqua statuta essent illicita, vel impossibilia, vel contraria libertati Ecclesiasticæ, aut decretis Sacri Concilij Tridentini, etiamsi fortè ignorarentur ab ipsis iurantibus (cùm sæpè clausa deferrentur) iure merito Gregorius XIII. in Bulla 93. edita anno 1584. quæ incipit, *inter Apostolicos*, referens Bullam Nicolai III. in qua Nicolaus declarauerat huiusmodi iuramenta, in genere præstita, extendi solùm ad licita, possibilia, & Ecclesiasticæ libertati non aduersantia, decernit nulla iuramenta illicita, impossibilia, damnosa, vel libertati Ecclesiasticæ, aut decretis Sacri Concilij Tridentini contraria præstanda esse, reddenda, vel exigenda, vt patet ex illis verbis, *præcipimus, & interdicimus Prælatis, Canonicis, & aliis supradictis, necnon Ecclesiarum capitulis, & monasteriorum, ceterisq; conuentibus, ciuitatum quoque, castrorum, & terrarum communitatibus, & personis quacumque dignitate præditis, ne vlla omnino iuramenta illicita, impossibilia, damnosa, vel libertati Ecclesiasticæ, aut decretis Concilij Tridentini obuiantia, siue ante, siue post electiones, confirmationes, prouisiones, receptiones, admissiones, aut alios actus vbicumque, ac quocumque tempore, etiam prætextu cuiusvis consuetudinis, quantocumque tempore obseruata, quæ potius corruptela est censenda, siue in genere, siue in specie præstare, reddere, vel exigere, neve super præstitis, redditis, vel exactis, hucusque quemquam in iudicio, vel extra inquietare audeant quoquomodo, vel turbare.* Deinde in eadem Gregorij Bulla additur censura contra transgressores, cuius censuræ materiam, & subiectum hic paucis explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius censuræ est exigere iuramenta illicita, impossibilia, damnosa, vel Ecclesiasticæ libertati, aut decretis Concilij Tridentini obuiantia; sic enim expressè habetur in præcitata Bulla, vt patebit ex eius textu ad verbum referendo *in secunda propositione*.

Et hoc amplia primò, siue iuramentum exigatur antequam admittantur ad beneficia, vel officia, siue pòst; nam in textu dicitur, *siue ante, siue post electiones, admissiones*, &c.

Amplia secundò, siue iuramentum præstetur in genere, siue in specie, etiamsi præstetur prætextu cuiusuis consuetudinis, vt patet ex verbis Bullæ superiùs citatis *num. 1.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Enumerantur personæ quæ huic excõmunicationi subiiciuntur.

3 SVbiectum istius censuræ sunt omnes, qui præfata iuramenta exigere contendunt; cum hac tamen differentia, quòd Episcopi, aliique antistites suspenduntur à diuinis, Capitula & conuentus, eorumque Ecclesiæ, & loca omnia Ecclesiastico interdicto subiiciuntur; regulares verò personæ excommunicationis gladio feriuntur, adiuncta etiam inhabilitate ad officia, vel beneficia obtenta, & obtinenda, vt clarè constat ex illis verbis, *illos enim, qui iuramenta illicita, impossibilia, damnosa, vel Ecclesiasticæ libertati, aut decretis dicti Concilij obuiantia exigere contenderint, Episcopos videlicet, & alios quoscumque Pontificali dignitate præditos suspendimus à diuinis; Capitula verò, & conuentus, eorumq; Ecclesias, & loca omnia interdicto Ecclesiastico supponimus, ac singulares personas excommunicationis sententia innodamus, inhabilesq; facimus ad obtenta, & alia obtinenda eo ipso, nobisq;, & Romano Pontifici pro tempore existenti relaxationem suspensionis, & interdicti, necnon absolutionem ab excommunicationis sententia huiusmodi perpetuò reseruamus.*

4 Iuramẽtum illicitũ, impossibile, vel damnosum libertati Ecclesiasticæ attentans extorquere, non ligatur excommunicatione nisi reipsa extorqueat.

4 Sed modò dubium est primò, vtrum ista censura incurratur ab iis, qui conati sunt huiusmodi iuramentũ exigere, sed re ipsa extorquere non potuerunt.

Respondendum videtur negatiuè, quia censura non incurritur nondum secuto effectu, & in materia pœnali stricta interpretatio facienda est. Neque obstat illud verbum, *contenderint*; respondetur enim expli-

explicandum esse cum effectu, id est, cum exactione iuramenti, vt colligitur ex verbis eiusdem Bullæ, relatis *num.*1. nam vna pars legis aliam declarat.

5 Canonici omnes, in quorum. Capitulo emittitur iuramentū illicitum, impossibile, vel contrarium libertati Ecclesiæ, aut decretis Concilij Tridētini, afficiuntur pœnā interdicti, nisi contradicant.

5 Secundò dubium est, vtrùm singuli Canonici, in quorum Capitulo huiusmodi iuramentum emittitur, afficiantur pœna interdicti.

Respondeo affici, nisi contradicant; cùm enim capitulariter concurrant, censentur exigere iuramentum, nisi reclament; quem autem effectum pariat interdictum Capituli, patet ex dictis de suspensione lata contra simoniacos in ordine.

Addo hoc interdictum non solùm esse personale, verùm etiam locale; nam in textu dicitur, *Capitula, & conuentus, eorumq; Ecclesias, & loca omnia inter dicto Ecclesiastico supponimus.*

6 Præstans iuramentū illiciti, vel damnosum, vel libertati Ecclesiasticæ contrarium, nō incurrit excommunicationē.

6 Tertiò dubium est, vtrum præstantes præfata iuramenta huic censuræ subiiciantur.

Respondeo negatiuè, quia censura non excedit personas in lege expressas. Verum tamen est grauiter peccare, nisi ob ignorantiam excusentur; quia adducunt Deum in testem rei illicitæ, vel impossibilis; de qua re vide tradita *de legibus disp.4.quæst.1.puncto* 4.

Addo non solum grauiter peccare, verum etiam priuatum ipso facto remanere gratia, & commodo rei, cuius causa scienter iurauerunt: quamquam ad hanc pœnam non videntur in conscientia obligandi ante sententiam, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legibus.*

Dixi, *scienter iurauerunt*, vt excipiantur iurantes ex ignorantia legis, vel rei illicitæ; tum quia par est, vt vbi non est culpa, neque sit pœna; tum quia hic casus expresè excipitur in dicta Bulla, ibi, *decernentes eos, qui talia iuramenta scienter præstiterint, vsu, & commodo rei, & gratiæ, cuius causa iurauerint, eo ipso priuatos esse. Aliàs verò ignorantes ad præstitorum iuramentum huiusmodi obseruationem non teneri; necnon irritum, & inane quidquid secus per quoscumque, scienter, vel ignoranter attentatum est, hactenus, & deinceps contigerit attentari.*

PVNCTVM XVIII.

De excommunicatione contra præsumentes turbare, vel impedire ea, quæ statuta sunt pro Ecclesia Tolosana.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 IN Extrauaganti *saluator, de præbend. & dignit.* Ecclesia Tolosana erigitur in Archiepiscopatum, & de nouo eriguntur quatuor Cathedrales, quibus assignantur aliqui fructus Ecclesiæ Tolosanæ; adiiciuntur etiam nonnulla seruanda, donec fieret distinctio diœcesum, quarum distinctionem suppono eam factam fuisse, consequenter ab iis enumerandis supersedeo, & referam solùm præcipua verba ipsius textus, in quo fertur lex perpetuò valitura, & transgressores afficiuntur excommunicatione, si fuerint personæ singulares, interdicto, si fuerit vniuersitas, & suspensione, si fuerit Capitulum, conuentus, siue collegium, ibi, *Hæc igitur per dicta sedis prudentiam circumspectam sic statuta salubriter, & vtiliter ordinata, perpetuis esse valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes, auctoritate prædicta districtiùs inhibemus, ne aliquis cuiuscumque præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiamsi Archiepiscopali, vel Episcopali, seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem Apostolicam, reseruationem, & alia supradicta quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus, & inane, si secus super his à quoquam, quauis auctoritate contigerit attentari: & nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium præsumpserint, nisi intra octo dierum spatium post publicationem præsentium resipuerint cum effectu excommunicationis in personas, & interdicti in vniuersitates, ac suspensiones in conuentus, Capitula, seu collegia de consilio, & auctoritate prædictis sententias promulgamus, à quibus non nisi per Romanum Pontificem absolutionis beneficium (præterquam in mortis articulo) valeant obtinere.* Quæ circa huius excommunicationis intelligentiam disputari possunt, clara sunt ex dictis in præcedentibus, & ex ipsomet textu; ideo opus non est hic immorari, præsertim cùm hæc ad particularem Ecclesiam Tolosanam pertineant. Vide infrà dicta *de interdictis.*

PVNCTVM XIX.

De excommunicatione contra impedientes executionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 IVlius III. in Bulla prima in ordine, quæ incipit, *rationi congruit*, excommunicationem imposuit contra eos, qui executionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ impediunt, vel ad id consilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet præstant. Circa quam excommunicationem tria breuiter explicabo.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quòdnam sit subiectum.

Tertiò, vtrum ista excommunicatio reseruata sit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis consistit in actionibus in præfata Bulla Iulij III. expressis, quarum

Prima est, quomodolibet impedire, ne litteræ maioris Pœnitentiarij executioni demandentur; nam in Bulla dicitur, *Maioris Pœnitentiarij pro tempore existentis litterarum executionem qualitercumque impedientes.*

Ex quo sequitur illum affici excommunicatione, qui per se, vel per alium, directè, vel indirectè impedit, ne præfatæ litteræ executionem sortiantur: quia in textu dicitur, *qualitercumque*, id est, quouis modo: hæc enim est dictio generalis, quæ omnem modum comprehendit. *l. penes. ff. de verb. signific.* Hondedeus *consil.55.nu.*41. & alij apud ipsum, & apud Gratum *dict.*194.*num.*1.

3 Impediēs iusta de causa litteras sacræ Pœnitentiariæ non afficitur excommunicatione.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm is, ad quem præfatæ litteræ diriguntur, si eas examinet, & iusta de causa impediat, afficiatur excommunicatione.

Respondeo iuxta dicta in Bulla Cœnæ, non affici, quia Summus Pontifex censetur loqui de impedientibus iniustè.

4 Litteras sacræ Pœnitentiariæ nolēs exequi non ligatur excommunicatione.

4 Secundò dubium est, vtrum is, ad quem præfatæ litteræ diriguntur, vt eas expediat, & exequatur, afficiatur excommunicatione, si eas exequi nolit.

Respondeo negatiuè, quia aliud est impedire, aliud non exequi: illud enim importat actionem positiuam contra executionem litterarum, hoc autem significat omissionem actionis: excommunicatio autem imposita propter actionem non incurritur propter omissionem. Vide dicta in Bulla Cœnæ Domini *quæst.14.puncto* 1. vbi plura alia adduxi, quæ hic necesse non est repetere.

Secunda actio sub excommunicatione prohibita, est, præbere consilium, auxilium, vel fauorem ad impediendam executionem litterarum maioris Pœnitentiarij, vt patet ex illis verbis, *aut quominus dicta litteræ iuxta illarum formam, & tenorem debitæ executioni demandentur, impedimentum, consilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet præstantes.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt illi omnes, qui aliquam ex præfatis actionibus præstant. Ratio est, quia Summus Pontifex indistinctè, & illimitatè loquitur: propositio autem indefinita æquiualet vniuersali.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Ista excommunicatio Summo Pontifici reseruata est.

6 ISta excommunicatio reseruata est Summo Pontifici. Ratio est, quia Iulius III. contra præfatos delinquentes imponit omnes censuras, & pœnas editas in Bulla Cœnæ contra eos, qui litterarum Apostolicarum executionem impediunt, ibi, *prædictas, ac omnes, & singulas alias contra impedientes litterarum Apostolicarum in Bulla, qua quotannis in Cœna Domini legi consueuit, contentas, & latas sententias, censuras, & pœnas, eo ipso absque aliqua alia declaratione desuper perficienda, incurrisse, & incurrere debere decreuit, & declarauit.* Censura autem, & pœna contra impedientes litterarum Apostolicarum executionem, est excommunicatio Summo Pontifici reseruata; & licet Iulius III. expresè non meminerit reseruationis, implicitè tamen expressit in illis verbis, *omnes, & singulas sententias, censuras, & pœnas*; reseruatio autem est pœna in Bulla Cœnæ imposita contra præfatos delinquentes, vt ibi explicaui *disput. 1. quæst. 1. punct. 1. num. 9. 22. & seqq.*

7 Faculatem habens absoluendi ab omnibus censuris, exceptis excommunicationibus Bullæ, absoluere potest ab excommunicatione lata contra impedientes executionem sacræ Pœnitentiariæ.

7 Maior difficultas est, vtrùm habens faculratem absoluendi ab omnibus censuris, exceptis excommunicationibus in Bulla Cœnæ latis, & nonnullis aliis nominatim expressis, possit absolutionem ab ista excommunicatione lata à Iulio III. conferre.

Responderi potest affirmatiuè. Ratio est, tum quia probabile est istam excommunicationem, de qua loquimur, non esse latam in Bulla Cœnæ, sed à Iulio III. ergo non cadit sub exceptionem excommunicationis Bullæ Cœnæ; tum quia exceptio firmat regulam in casibus non exceptis. *l. nam quod liquidè. §. fin. ff. de penu legat. l. quæsitum. §. idem respondit. ff. de fund. instruct. & cap. 2. de coniug. leproj.* hic autem casus non est exceptus in præfata facultate: tum quia priuilegium Principis latè explicandum est, iuxta dicta de priuilegiis, *in tractatu de legibus.* Contraria tamen sententia probabilis est, vt patet ex dictis in Bulla Cœnæ *disp. 1. quæst. 14. puncto 1. num. 22.* cum Reginaldo *ibi* allegato.

PVNCTVM XX.

De excommunicatione contra violantes interdictum in certis casibus.

DE pœnis violantium interdictum fusiùs egi *in tract. de censuris in genere disp. 5. punct. 7.* hic solum agendū est de excommunicatione *in Clementina, Grauis, de sentent. excommunic.* imposita contra violantes interdictum in quatuor casibus, in præfata Clementina expressis: & licet fortè aliquis ambigere possit,

1 Interdictū violans etiam hoc tempore excommunicationē incurrit si illud violet in casibus, *in Clementina grauis, de sententia excommunicationis* expressis.

1 Vtrùm præfata Clementina etiam hoc tempore vires, & locum habeat, eo quòd sancita fuerit occasione quorumdam dominorum temporalium, qui delicta in præfata Clementina expressa perpetrabant; nihilominus dicendum est, etiam hoc tempore vigere, & futuris temporibus obligare, vt patet ex illis verbis, *qui in locis interdicto suppositis quemquam de cetero cogere*, &c. his positis, explicationem aggredior dictorum quatuor casuum, qui sub excommunicatione ipso facto in præfata Clementina interdicuntur: & ne ab ordine consueto recedā,

Primo loco inquiram materiam istius excommunicationis in singulis quatuor casibus.

Deinde subiectum, id est, personas, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis in quadruplici consistit actione, per quam obligatio circa interdictum violatur.

3 Cogens aliquem quomodolibet ad celebranda diuina officia in locis interdictis excommunicationē incurrit.

3 *Prima actio* est, cogere quomodolibet aliquem ad celebranda diuina in locis interdictis, siue interdicta sint à iure, siue ab homine: ista actio sub illis textus verbis exprimitur, *qui in locis interdicto suppositis quemquam de cetero diuina celebrare officia quomodolibet cogere præsumpserint.*

4 Assignantur conditiones requisitæ ad istam excommunicationem incurrendam.

4 Ex quibus verbis quatuor conditiones eliciuntur, necessariæ ad incurrendam excommunicationem ob istam actionem.

Prima est, vt adsit coactio: ex quo sequitur, inductionem, quæ fit rogando, promittendo, aut alia simili ratione, non sufficere ad incurrendam istam excommunicationem, quia non est coactio, quæ inuoluntarium, & vim importat in eo, qui cogitur: vt si per vim, aut metum in bonis famæ, vitæ, vel bonorum temporalium trahatur ad celebrandum: non est tamen necesse, vt coactio fiat in ipsummet celebrantem; sed satis est, vt fiat in personas coniunctas, siue per subtractionem bonorum, siue per metum verborum, siue per alium similem modum, directè, vel indirectè; nam in textu dicitur, *quomodolibet cogere*; dictio autem, *quomodolibet*, denotat omnem modum, vt communiter fatentur DD. apud Barbosam *dict.*282. & apud Gratum *dict.*218. idemque in terminis tradunt Suarez, Filliucius, Sayrus, & alij *locis proximè citandis*, post glossam hic *in v. quomodolibet*, vbi ait, istam dictionem hoc in loco comprehendere omnem modum compulsionis, realem, personalem, directum, & indirectum, vt si res ipsorum occupēt, consanguineos grauent in personis, vel rebus. Hæc glossa.

Secunda conditio est, vt adsit præsumptio. Quamobrem si coactio proueniat à domino temporali, qui nescit locum esse interdictum, aut pœnam

pœnam excommunicationis latam esse contra cogentes, non incurritur excommunicatio. An autem ignorantia crassa, vel etiam affectata excuset, alibi sæpius dictum est excusare, nisi cum ingenti temeritate coniuncta sit.

Tertia conditio est, vt quis per coactionem inducatur ad celebranda diuina officia. Quid autem nomine *diuinorum officiorum* intelligatur, patet ex dictis *de censuris in genere*. Hic solùm aduertendũ est, hoc in loco nomine diuinorum officiorum non solùm intelligi Missæ sacrificium; verùm etiam alia diuina officia, quia Summus Pontifex absolutè loquitur de diuinis officiis, nec solùm intendit prohibere violationem interdicti circa Missæ sacrum; verùm etiam circa alia diuina officia, vt patet ex illis verbis initio textus positis, *Missas, & diuina officia*. Ita Suarez *disputat. 22. sect. 4. num 29.* contra Syluestrum, Angelum, & alios, apud Sayrum *num. 43.* arbitrantes, nomen diuinorum officiorum coarctari, & referri solùm ad Missæ solemnia, de quibus sermo est in tertia actione.

Quarta conditio est, vt officia celebrentur in locis interdictis. Quãobrem si quis inducat aliquem, etiã personaliter interdictum, ad celebrandũ in locis non interdictis, non incurrit istam excõmunicationẽ; quia excommunicatio lata est ob coactionẽ ad celebrandum in locis interdictis, vt patet ex illis verbis, *in eorum terris interdicto suppositis.*

5 Vocans aliquos ad diuina officia audiẽda in locis interdictis excommunicationi subiicitur.

5 *Secunda actio* interdicta sub excommunicatione in hac Clementina est euocare aliquos, præsertim excommunicatos, vel interdictos ad audienda diuina officia in locis interdictis, vt patet ex illis verbis, *aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos, excommunicationis præsertim, vel interdicti ligatos sententia, euocare præsumpserint*; ex quibus verbis quatuor conditiones colliguntur necessariæ ad excommunicationem incurrendam ob secundam istam actionem.

Prima est, vt adsit euocatio, & hæc sufficit, siue fiat per se, siue per alium. Ratio est, quia Summus Pontifex non solùm intendit comprimere audaciam illorum, qui per se vocant; verùm etiam, qui euocari faciunt, vt patet ex illis præcedentibus verbis, *faciunt euocari*, & ex illis, *modo prædicto*, quæ relationem habent ad præcedentia.

6 Quænam vocatio requiratur ad istam excommunicationem incurrendam.

6 Maior difficultas est, vtrùm ad incurrendam istam excommunicationem requiratur euocatio publica, quæ fit tuba, cornu, voce præconis, aut campanarum pulsatione; vel sufficiat priuata, quæ fit clam, per se, vel per nuntium.

Respondeo sufficere priuatam. Ratio est, quia textus indifferenter, & absolutè loquitur de vocantibus aliquem ad diuina audienda, & illa verba, *modo prædicto*, referuntur ad modos euocandi positos in principio textus; in principio autẽ textus exprimuntur varij modi, quibus populi vocabantur ad diuina, ibi, *ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, interdum compellentes, hisq; non contenti excessibus per campanarum non solum pulsationem, sed & voce præconia populos, etiam interdictos*, &c. ex quibus verbis indicatur excessus illorũ nobiliũ, qui aliquando populos vocabãt absque voce præconis, vel pulsatione cãpanarũ, aliquando voce præconis, & campanarũ sono; vox enim præconis, & campanarũ pulsatio adhiberi solet ad conuocãdos populos, non verò aliquos solum, vt benè hunc textum perpendit Caietanus *verb. excommunic. c. 42.* & Suarez *disp. 22. sect. 4. n. 28.* contra Nauarrum, Syluestrum, Angelum, & alios apud Sayrum *lib. 3. c. 20. num. 43.*

Secunda conditio est, vt adsit præsumptio, iuxta dicta in expositione primæ actionis.

Tertia, vt euocatio fiat ad audienda diuina officia; quamobrem si euocatio fiat ad alium finem, excommunicatio istius Clementinæ non incurritur.

Quarta, vt diuina officia audiantur in loco interdicto. Propterea

7 Interdicti localis tẽpore vocãs aliquem ad audienda diuina extra locum interdictũ non incurrit excommunicationem.

7 Si quis tempore interdicti localis vocet aliquẽ ad audienda diuina officia, quæ celebrantur in loco non interdicto, non incurrit istam excommunicationem, etiãsi is, qui vocatur, sit excommunicatus, vel interdictus; nam excommunicatio imposita ob hanc secundam actionẽ, non incurritur ob violationem interdicti personalis; sed ob violationem interdicti localis, vocando aliquem ad officia diuina audienda, quæ celebrantur in locis interdictis, hoc enim apertè indicat illa particula, *eadem officia*, quæ refertur ad officia, de quibus in verbis proximè præcedentibus sermo fuerat; in verbis autem proximè præcedentibus sermo fuerat de diuinis officiis, quæ in locis interdictis celebrantur, vt dictum est in expositione primæ actionis.

8 Vocans aliquem ad diuina officia audiẽda incurrit excommunicationẽ etiãsi euocet personam singularem.

8 Sed modò dubium superest, vtrùm ista censura incurratur, etiamsi non vocetur populus, sed persona aliqua particularis non excommunicata, nec interdicta, ad diuina officia in locis interdictis audienda.

Respondeo incurri, vt patet, tum ex illa particula, *aliquos*, quæ verificatur de particulari persona, licet in plurali pronuntietur, eo quòd etiam *vocantes* in plurali referantur; tum ex illa particula, *præsertim excommunicationis, vel interdicti ligatos sententia*. Dictio enim, *præsertim*, non apponitur excluſiuè quoad alios ante relatos, sed comparatiuè, & est idem, quod maximè, & præcipuè, vt multorum DD. auctoritate probat Augustinus Barbosa *dict. 230. & 233.* & Gratus *dict. 180.* idemque in terminis Sayrus *num. 43.* & alij supra citati.

9 Prohibẽs excommunicatos publicè, vel interdictos exire de Ecclesiis tempore Missæ dum à celebrantibus moniti sunt exire, excommunicationem incurrit.

9 *Tertia actio* est, prohibere, ne excommunicati publicè, vel interdicti exeant de Ecclesiis tempore Missæ, dum à celebrantibus moniti sunt, vt exeant; ista actio continetur sub illis verbis, *seu qui, ne excommunicati publicè, aut interdicti, de Ecclesiis, dum in ipsis Missarum aguntur solemnia, à celebrantibus moniti vt exeant, prohibere præsumpserint.* Ex quibus verbis quatuor conditiones colliguntur.

Prima est, vt adsit prohibitio, siue particularis, siue generalis, siue per coactionem, siue per promissionem, vel fortè etiam per preces saltem importunas: textus enim simpliciter vtitur verbo, *prohibere*. Ita communiter DD.

Secunda est, vt prohibitio coniuncta sit cum præsumptione, vt dictum est in expositione primæ actionis: nam verbum illud, *præsumpserint*, quod vltimo loco ponitur in textu, refertur ad omnes actiones præcedentes, vt examinanti textum perspicuè constabit.

Tertia conditio est, vt qui prohibentur exire, sint publicè excommunicati, vel interdicti: & præterea moniti sint à celebrante, vt exẽt, siue monitio sit generalis, siue particularis, & nominatim; quia textus in hac tertia actione non requirit particularem monitionem, cum absolutè dicat, *à celebrantibus moniti, vt exeant*. Ita Syluester, & Angelus, quos citat & sequitur Sayrus *num. 43.* & Suarez *loco citato, num. 30.* Imò Suarez *num. 33.* addit

10 Necesse tamen est hoc tẽpore vt prohibeat excommunicatos, vel interdictos vitandos.

10 Hoc tempore necessarium esse, vt qui prohibentur exire, sint excommunicati, vel interdicti vitandi: nam hi solùm videntur hoc tempore publicè excommunicati. Sed hæc limitatio Suarez apud me difficultate non caret: aliud enim est esse publicè excommunicatum, & interdictum, aliud esse vitandum: & censura huius Clementinæ lata videtur non solùm in detestationem communicantium cum excommunicatis, vel interdictis: verùm etiam in pœnam ipsorum delinquentium excommunicatorum, vel interdictorum violantium interdictum, vt dicam in expositione quartæ actionis.

Quarta conditio est, vt prohibeantur exire ab Ecclesiis tempore Missæ: Sũmus enim Pontifex loquitur de prohibentibus exire ab Ecclesiis, dum Missarũ solemnia celebrantur: ex quo patet differẽtia inter istam actionem, & alias duas præcedẽtes: in hac enim sermo est solùm de Missæ solemniis: in præcedentibus verò de diuinis officiis absolutè, vt benè Caietan. *verb. excommunic. c. 41.* Suarez *n. 29.* Filliucius *tract. 15. cap. 4. quæst. 2. num. 74.* Sayrus *lib. 3. cap. 29. num. 43. vers. quoad officia.*

11 Ecclesiæ, à quibus publicè excommunicati, vel interdicti prohibẽtur ab aliquo exire, opus non est vt sint interdicto suppositæ ad hoc vt excommunicatio incurratur ab eo qui prohibet excommunicatos publicè, vel interdictos exire ab Ecclesiis tempore Missæ.

11 Sed modò dubium est, vtrùm Ecclesiæ, à quibus publicè excommunicati, vel interdicti prohibentur exire, debeant esse in locis interdicto suppositis, & consequenter etiam ipsæ debeant esse interdictæ.

Respondendum mihi videtur negatiuè; quia in hac tertia actione nullum extat verbum indicans Ecclesias debere esse interdictas; ergo non est facienda restrictio ad interdictas; sicut neque ex eo, quòd in ista actione exprimuntur solùm Missarum solemnia, non fit extensio ad alia diuina officia, de quibus sermo erat in præcedentibus. Oppositam sententiam sustinet Suarez *num. 30.* Filliucius *n. 74.* & alij; quorum opinio probabilis est. Ratio Suarez est, quia in hac Clementina sermo est de rerris interdicto suppositis, & consequenter de Ecclesiis in eis existentibus, ac proinde interdictis; vnde verba istius tertiæ actionis ex materia subiecta, & ex antecedentibus, & consequentibus limitantur; verùm hæc ratio facilè soluitur tum ex ratione à me allata, tum ex dicendis circa quartam actionem.

12 Ecclesiæ nomine nõ intelliguntur oratoria priuata.

12 Verum tamen est nomine *Ecclesiæ* intelligi Ecclesiam propriè acceptam, non verò oratoria priuata auctoritate constructa, & nondum benedicta, & auctoritate Episcopi deputata ad diuina officia: versamur enim in materia pœnali, in qua non est facienda extensio, sed restrictio. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

13 Excommunicatus, vel interdictus, aut nominatim monitus à celebrante, vt de Ecclesia exeat tempore Missæ, excommunicationem incurrit si nolit exire

13 *Quarta actio* sub censura prohibita in hac Clementina est, nolle ab Ecclesia exire, dum publicè excommunicatus, vel interdictus nominatim monitus est à celebrante, vt exeat, & ipse remanere præsumit; ista actio patet ex illis verbis, *necnõ excõmunicatos publicè, & interdictos, qui in ipsis Ecclesiis, nominatim à celebrantibus, vt exeant, moniti, remanere præsumpserint*; ex quibus verbis quatuor conditiones desumuntur.

Prima est, nolle exire ab Ecclesiis.

Secunda, vt adsit præsumptio.

Tertia, vt nolens exire sit nominatim monitus à celebrãte, vt exeat tempore Missæ: ex quo sequitur non sufficere admonitionem alterius, aut admonitionem generalem, vel vt admoneatur exire tempore aliorum diuinorum officiorum: nam in textu dicitur, *à celebrantibus moniti vt exeant de ipsis Ecclesiis*, quæ verba relationẽ habent ad clausulam immediatè antecedentẽ, in qua sermo erat de celebrantibus Missarum solemnia. Ita Suarez *n. 33.* contra Caietanum *loco cit.*

Quarta, vt nolens exire, sit publicè excõmunicatus, vel interdictus. Imò Suarez, & Filliucius putant post Conciliũ Constantiense, in Extrauaganti *ad euitanda*, opus esse, vt sit euitandus, id est, vt sit notorius clerici percussor, vel sit nominatim denuntiatus excommunicatus, vel interdictus: nam hoc tempore non tenemur nisi huiusmodi delinquentes ex vi censuræ præcauere.

Sed contrarium mihi probabilius videtur, vt probaui in expositione tertiæ actionis, conditione tertia *n. 9.* quãuis enim celebrantes non teneantur post Extrauag. *ad euitanda*, cauere consortium illius, qui non est interdictus, vel excõmunicatus vitandus: nihilominus ipse excommunicatus, vel interdictus seruare tenetur excommunicationem, vel interdictũ, etiamsi vitandus non sit, quia Conciliũ Constantiense nullũ ei fauorẽ conferre intendit; cõsequenter si admonitus exire nolit, excommunicationẽ istius Clementinæ incurrit, etiãsi vitandus non sit.

14 Opus non est vt Ecclesia, de qua excõmunicatus vel interdictus renuit exire, sit interdicta.

14 Addit præterea Suarez *n. 33.* ad incurrendam istam excommunicationem opus esse, Ecclesiam, à qua præfati excommunicati, vel interdicti exire nolunt, debere esse interdictam: quia præsens clausula relationem dicit ad præcedentes, in quibus sermo est solùm de Ecclesiis interdicto suppositis.

Sed contrarium mihi probabilius videtur, tum ob rationem allatam in expositione dubij propositi in tertia actione *n. 10.* tũ quia alioquin sequeretur etiam præfatos excommunicatos, vel interdictos non affici excõmunicatione, dum proprio arbitrio, & nõ ex inductione, vel prohibitione aliorũ nolunt exire; cum in præcedentibus sermo sit de cogentibus, vel prohibentibus: hoc autẽ nullus dixerit, nec ipse Suarez.

SECVNDA PROPOSITIO.

15 Enumerantur personæ quæ huic excõmunicationi subiiciuntur.

15 SVbiectum istus excommunicationis impositæ ob quartã actionem, sunt omnes excommunicati, vel interdicti, qui à celebrantibus nominatim moniti, vt ab Ecclesiis tempore Missæ exeant, remanere præsumunt, & hoc valet etiamsi fœminæ sint: textus enim indefinitè loquitur. Ita communiter DD.

Dixi *omnes excommunicati, vel interdicti*, vt indicarem non solùm illos, qui vtroque vinculo, excommunicationis, & interdicti simul obstricti sunt, huic excommunicationi subiici; verùm etiam eum, qui altera tantùm censura innodatur: quamuis enim textus loquatur per dictionem, *&*, ibi *excommunicatos publicè, vel interdictos*, nihilominus dictio, *&*, accipitur pro, *vel*, vt patet, tum ex clausula præcedente, vbi Summus Pontifex per particulam disiunctiuam, *vel*, loquutus fuerat, ibi, *excommunicationu, vel interdicti ligatos sententia.* tum quia censura

istius Clementinæ numquam ferè ad praxim circa quartam actionem reuocaretur; tũ quia ex doctrina Bartoli *in l. si is, qui ducenta. §. vtrùm*, tractantis de virtute dictionis copulatiuæ, *&*, quam sequuntur Anton. de Butrio, & Ioannes de Immola, *in Clementina, plerisque, de elect. super glossam, in vers. postulo*, quoties dictio, *&*, copulat qualitates, nec expresse, vel per coniecturas apparet, an copulet illas respectu diuersorũ subiectorũ, an eiusdẽ, in dubio refertur potius ad diuersa subiecta, quàm ad idẽ, eiusque dispositio ampliatur, & plura cõprehendit, cùm natura dictionis copulatiuæ sit ampliare. *l. ea tamen adiectio. ff. de legat. 3.* ergo à fortiori in nostro casu, in quo sufficiẽtes attulimus cõiecturas, ad diuersas personas refertur; & hæc de subiecto quartæ actionis.

Subiectum excommunicationis contentæ in primis tribus actionibus sunt domini temporales, qui in terris suis Ecclesiastico suppositis interdicto, cogunt aliquem ad diuina officia celebranda, vel aliquos vocant ad diuina audienda, vel prohibent, ne excommunicati, vel interdicti ab Ecclesia exeant, dum Missæ sacrum celebratur, iuxta dicta in tribus primis actionibus.

Ex quo patet primò excommunicationem in tribus primis actionibus positam non esse vniuersalem, sed dominos dumtaxat temporales afficere, vt apertè colligitur ex illis verbis, *præsumptores præfatos*, quæ referũtur ad verba initio capitis posita, in quibus sermo est de quibusdam nobilibus, & dominis tẽporalibus, qui hæc crimina in terris suis interdictis perpetrabãt. Quamobrem priuatæ personæ, vel etiam in dignitate constitutæ, si hæc crimina in terris alienis perpetrare audeant, huic censuræ non subiiciuntur. Ita communiter DD.

Secundò patet non solùm dominos temporales in laicali statu existentes; verum etiam positos in dignitate Ecclesiastica, in hanc censuram incidere, si aliquam ex præfatis actionibus facere non vereantur; textus enim absolutè loquitur de dominis temporalibus. Ita glossa hic *verb. temporales*. Nauar. Suarez & Filliucius *locis citatis*, Alterius *tom. 2. de interdicto disp. 9. cap. 4. columna 9. &* 10.

16 Vt ista excommunicatio incurratur opus est vt aliqua ex actionibus hic prohibitis fiat à domino temporali.

16 Sed modò dubium est primò, vtrum ad incurrendam istam excommunicationem opus sit, vt faciens aliquam ex præfatis tribus actionibus sit nobilis, & dominus temporalis simul.

Ratio dubitandi est, quia textus cõiunctiuè loquitur, ibi, *Grauis ad nos Prælatorũ querela perduxit, quòd nobiles quidam, & domini temporales.*

Respondeo virum nobilem non affici hac censura, nisi simul etiã sit dominus tẽporalis, quia textus excõmunicat facientẽ præfatas actiones in terris suis; si verò dominus temporalis hoc faciat, afficitur excõmunicatione, etiamsi ratione originis non sit nobilis: nam duplex est *nobilitas*, alia ratione originis, quæ trahitur à parentibus, alia ratione status, quæ cõsequitur statum honorificum. Sũmus Pontifex hoc in loco videtur potius respexisse ad nobilitatẽ status honorifici, & iurisdictionis tẽporalis, quàm ad nobilitatem originis; notanda enim est illa loquendi forma, *nobiles quidam, & domini temporales*, vbi illa particula, *domini temporales*, declarare videtur, de quibusnam viris nobilibus Summus Pontifex loquatur. Ita Suarez *loco cit. num. 31.*

17 Dominus temporalis faciens aliquã actionem prohibitam in hac Clem. *Grauis*, non incurrit excommunicationem, nisi eam faciat tamquam dominus tẽporalis.

17 Secundò dubium est, quo titulo istæ actiones fieri debeant à dominis temporalibus, vtrum videlicet fieri debeant ab ipsis tamquam dominis, an satis sit si fiant à dominis quidem temporalibus, sed non tamquam dominis.

Respondeo fieri debere à dominis temporalibus, tamquam iurisdictionem in iis locis habentibus, vt innui *n. 14. in secunda illatione*. Ratio est, quia illa verba, *præfatos præsumptores*, referuntur ad verba initio capitis posita, id est, ad dominos temporales, qui hæc delicta in terris suis committere præsumunt. Idem colligitur ex verbo, *prohibere* quod indicat actionem propriam illius, qui præcipiendi potestatem habet, vt benè Suarez, Angelus, & alij *locis citatis*.

18 Sufficit vna ex actionibus hic prohibitis ad incurrendam excommunicationẽ in hac Clementina impositã.

Hinc sequitur, dominũ temporalem aliquam ex prefatis actionibus facientẽ in terris alienis non affici hac cẽsura, etiã si eam faciat cũ suo subdito ibi existente. Ratio est, quia non facit tamquam dominus in terris suis. Secus si id faciat in terris suis cum suo vasallo, vel cum alio in terris suis versante, vt benè Angelus, Sayrus, & Suarez *locis citatis*.

19 Cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti, aut faciens aliquã actionem hic prohibitã, non incurrit excommunicationem effectu nondũ secuto.

18 Tertiò dubium est, vtrùm faciens vnam tantùm ex præfatis actionibus, excommunicationem istius Clementinæ incurrat.

Respondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex disiunctiuè loquitur, & peculiarem in vnaquaque actione canonem facit.

20 Cessationis tẽpore faciẽs aliquam actionem in hac Clem. *Grauis* prohibitã, non videtur in excommunicationem incidere, iuxta sententiam auctoris.

19 Quartò dubium est, vtrum ad incurrendam istam excommunicationem satis sit cogere, euocare, vel prohibere, etiam si effectus secutus non fuerit.

Respondeo requiri effectum completum, & consummatum; quia censura non incurritur, nisi adsit effectus completus principaliter prohibitus, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere*. Propterea qui metum incussit ad celebranda diuina officia in loco interdicto, vel euocauit ad diuina audiẽda, vel tentauit prohibere, nepublicè excõmunicatus, vel interdictus ab Ecclesia tẽpore Missæ exiret, nõ incurrit excõmunicationẽ, nisi re ipsa secutus sit effectus, vt benè Suarez *n. 32. ad finẽ*. idẽ cũ proportione dicendũ est de quarta actione.

20 Quintò dubium est, vtrum faciens præfatas actiones tempore cessationis incidat in istam excommunicationẽ. Syluest. *verb. excommunic. 7. excommunicatione 17*. Angelus, & alij apud Sayrũ *lib. 3. c. 29. n. 43. ad fin.* existimant huic pœnæ locum esse in cessatione à diuinis generali; non verò speciali, posita in dictis terris; quia huiusmodi cessatio generalis vim habet interdicti, *Clem. 1. §. in cessationibus, de sent. excommun.* Sed hoc ego non facilè concesserim; quia in materia pœnali non est facienda extensio ab interdicto ad cessationem. Neque obstat *Clement. citata*, quia ibi sermo est de religiosis non seruantibus cessationem, vt explicaui *in excommunicationibus contra religiosos editis*.

21 Interdictum violans in aliis casibus nõ expressis in Clem. *Grauis*, non videtur ipso facto excommunicationem incurrere.

21 Sextò dubium est, vtrum violans interdictum, præter casus in hac Clementina expressos, incidat in excommunicationem. Ratio dubitandi est, quia in Extrauaganti, *& si Dominici, de pœnit. & remiss.* admittur facultas absoluendi ab interdicto, à Sede Apostolica impositi; ergo supponitur lata censura contra violantes interdictum: censura enim reseruari non solet, nisi ratione censuræ. Omissis responsionibus Filliucij *tract. 15. cap. 4. quæsito 5.*

Respondeo ex illo textu non colligi latam esse vniuersaliter excommunicationem contra violantes interdictum; sed ibi auferri facultatem absoluendi ab interdicto, à Sede Apostolica impositi, quoties adnexam habet censuram reseruatam. Vt hoc meliùs intelligatur,

Aduerte multas facultates à Sixto IV. cõcessas fuisse, quas postmodum reuocauit in hac Extrauaganti, *& si Dominici*, citata, in qua Summus Pontifex non intendit ferre excommunicationem contra violantes interdictum à Sede Apostolica impositum; sed admittit facultatem absoluendi ab interdicto Sedis Apostolicæ in iis casibus, in quibus habet adnexam censuram reseruatam, vel in futurum reseruandam; cùm enim fieri possit, vt Summus Pontifex interdictum aliquod ferat, & violationi excommunicationem reseruatam adiungat, Sixtus IV. non vult hanc censuram relaxari, & absolui posse virtute priuilegiorum, quæ priùs ipse cõcesserat. Ita sentire videtur Suarez *disp. 22. sect. 5. n. 28. & seq.* Nauarrus *cap. 27. n. 74. &* 105. Sotus, Syluester, & Angelus apud Suarez *loc. citat.* & alij quos ego retuli in expositione Bullæ Cœnæ. Idẽ responderi posset ad aliam excommunicationem, quam Filliucius *loco cit.* existimat in præfata Extrauaganti, *& si Dominici*, latam esse contra conspirantes in statutũ Romani Pontificis, quamquam in meo codice non dicitur, *conspirationis in statutum*, vt Filliucius legit, sed, *conspirationis in personam, aut statum Romani Pontificis*, in quo casu perspicuum est latam esse excommunicationem reseruatam in Bulla Cœnæ, *canone 11. &* 20. sicut enim ibi excommunicantur conspirantes in vitam Cardinalium, & occupantes loca Sedis Apostolicæ; ita multo magis excommunicati sunt conspirantes in personam, vel statum Summi Pontificis, vt superiùs explicaui *puncto 1. &* 8. vbi hanc excommunicationem prolixiùs explicaui.

PVNCTVM XXI.

De excommunicatione contra participantes in crimine criminoso.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 INnocentius III. interrogatus ab Episcopo Vratislauien. *in cap. nuper, de sententia excommun.* vtrùm scienter communicans cum nominatim excommunicato absolui possit à simplici sacerdote, vel ab Episcopo, seu Archiepiscopo, respondit absoluendum esse ab eo, qui excommunicationem tulit; *cùm enim* (inquit Pontifex) *talis communicet crimini, & participet criminoso, ac per hoc, ratione damnati criminis, videatur contra eum delinquere, qui damnauit, ab eo, vel eius superiore merito delicti, tunc erit absolutio requirenda; cùm facientes, & consentientes par pœna constringat.*

Hoc posito explicandum est,

Primò, quænam sit materia excommunicationis.

Secundò, quòdnam sit subiectum.

Tertiò, à quónã absolutio istius excõmunicationis impendenda sit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est scienter participare in crimine criminoso cũ nominatim excõmunicato. Hæc propositio apertè habetur in præcitato *cap. nuper*, & vt meliùs intelligatur,

3 Enumerantur cõditiones requisitæ ad istam excommunicationẽ incurrendam.

3 Aduerte, ad istam excommunicationem incurrendam nonnullas conditiones requiri.

Prima est, vt participatio sit mortale peccatum; excommunicatio enim maior mortale peccatum supponit. Quamobrem si quis leuiter cooperetur peccato alterius, ita vt illa exterior cooperatio non censeatur sufficiens ad mortale peccatum, hæc censura non incurritur. Ita communiter DD.

Secunda conditio, vt participatio fiat cum excommunicato; nam in præcitato textu sermo est de participantibus cum excõmunicatis. Ex quo sequitur participationem fieri debere cum excommunicato, postquam excommunicationem contraxit; consequenter illum non subiici huic excommunicationi, qui participat eum excõmunicato in primo actu, ob quem delinquens principalis excommunicationem contrahit: hic enim non dicitur participare cum excommunicato.

Tertia conditio est, vt participatio contingat in eodem crimine, ob quod alter excommunicatus fuit, Summus enim Pontifex loquitur de participante in crimine criminoso, ob quod is, cum quo participat, excõmunicatus fuerat, ibi, *scienter in crimine communicet criminoso, &* ibi, *cùm talis communicet crimini, & participet criminoso*; quid autem sit *participare in crimine criminoso*, ostendam in secunda propositione.

Quarta conditio est, vt is, cum quo participat, sit excommunicatus vitandus. Ratio est, quia post Concilium Constantiense in Extrauagant. Martini V. non tenemur quemquam euitare, nisi sit vitandus; is autem dicitur vitandus, qui est nominatim denuntiatus excommunicatus, aut qui est notorius clerici percussor, vt explicaui *de censuris in genere*. Addo ad incurrendam istam excommunicationem *cap. nuper*, non solùm requiri, vt participatio fiat cum excommunicato vitando, verum etiam, vt participatio fiat cum excommunicato nominatim. Ratio est, quia *in cap. nuper, citato*, controuersia erat de participante cum nominatim excommunicatis, ibi, *vtrùm, qui nominatim excommunicatis scienter communicant*, & ibi, *an is, qui nominatim excommunicato communicat.*

Ex quo sequitur primò, eum nõ incidere in excommunicationem huius capitis, qui Caium hortatur, ne absolutionem quærat, aut alienas res non restituat, ob quarum ablationem suppono Caium vinculo excommunicationis obstrictum fuisse; non tamen nominatim, sed generaliter, vt si lata fuit excommunicatio in genere contra iniustos rei alienæ detentores.

Secundò eum, qui participat cum notorio clerici percussore, non incidere in istam excommunicationem; quamuis enim notorius clerici percussor vitandus sit, ex constitutione Martini V. citata; nihilominus non est nominatim excommunicatus, vt suppono: consequenter licet participans etiam in crimine criminoso cum huiusmodi excommunicato grauiter peccet, & minorem excommunicationem incurrat, hanc tamen excommunicationem non contrahit.

Quinta cõditio est, vt quis participet cum excommunicato, quem nouit ob tale crimen vinculo excommunicationis obstrictum fuisse: hæc

hæc conditio colligitur ex illis verbis, *scienter communicant.* & ex illis, *scienter communicant in crimine criminoso.*

Ex quo sequitur quamlibet ignorantiam, etiam affectatam, excusare ab hac censura, quia ignorantia quælibet excludit scientiam, nisi fortè coniuncta sit cum ingenti temeritate: in præfatis conditionibus conueniunt Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 48. n. 3. & in opere morali lib. 2. cap. 10. num. 50.* Auila, Reginaldus, & alij, quos retuli *de censuris in genere disp. 2. q. 2. punct. 6. §. 1. n. 8. & 9.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Quænam personæ huic excommunicationi subiiciantur.

4 SVbiectum istius excõmunicationis sunt omnes, & singuli scienter participantes in crimine criminoso cum excommunicato nominatim, & vitando: hæc propositio perspicuè constat ex iis, quæ occasione præcedentis propositionis dixi: quòd autem isti omnes sint subiectum istius excommunicationis, patet, quia præcitatus textus vniuersaliter loquitur.

5 Communicare in crimine criminoso quisnam dicatur.

5 Sed modò dubium est, quid sit *communicare in crimine criminoso.*

Respondeo idem esse, ac cooperari crimini, vel contumaciæ, ob quam alter excommunicatus est. Ita communiter Doctores. Hinc sequitur

Primò, eum, qui concubinario nominatim excommunicato ob retentionem concubinæ, aut alteri nominatim excommunicato ob retentionem rei alienæ, præbet consilium, auxilium, aut fauorem, ne concubinam dimittat, aut ne restitutionem faciat, affici hac censura, quia participat in crimine criminoso. Secus si eum tantummodo salutet, alloquatur, osculum impingat, secum oret, vel aliud quid agat: hæc enim non est participatio in crimine criminoso, vt benè Innocentius III. *in præcitato capitulo, nuper, de sent. excomm.*

6 Episcopus, scienter participans in crimine criminoso cum nominatim excommunicato à se incurrit excommunicationẽ.

6 Secundò Episcopum, qui scienter participat in crimine criminoso cum nominatim excommunicato à se, laqueo huius cẽsuræ innodari; quia ista excommunicatio vniuersalis est, & omnes Summo Pontifice inferiores afficit. Episcopi enim subiiciuntur excõmunicationi generaliter latæ: secus dicendum est de Summo Pontifice, quia legislator non subiicitur suis legibus ex vi coactiua. Ita Vasquez, Auila, Suarez, Filliucius, & alij, quos retuli *de censuris loco citato num.* 8.

TERTIA PROPOSITIO.

7 Criminis criminosi excommunicatio à quibusdam auferri possit per absolutionẽ.

7 ABsolutio istius excommunicationis, contractæ ob participationem in crimine criminoso, ab eo impendenda est, à quo absolui potest principalis excommunicatus, cum quo is participat: sic enim expressè deciditur *in cap. si concubinæ, & cap. nuper, de senten. excomm.* ibi, *cùm per hoc ratione damnati criminis videatur contra eum delinquere, qui damnauit, ab eo, vel ab eius superiore merito delicti, tunc erit absolutio requirenda;* & ibi redditur ratio, *quia facientes, & consentientes par pœna constringit.*

Ex quo sequitur eum, qui participat in crimine criminoso cum nominatim excommunicato à Papa, absoluendum esse à Papa, si absolutio erat ipsi reseruata; si verò absolutio ipsi reseruata non erat, absoluendus est ab Episcopo, vel eius delegato, vel etiam à quolibet confessario approbato, si ius commune spectemus. Idem cum proportione dicendum est de participante cum excommunicato ab Episcopo, seruatis tamen conditionibus in prima propositione enumeratis. Ita Nauar. *cap. 27. num. 112.* Suarez *disp. 22. sect. 1. numer. 22.* Filliucius *tract. 15. cap. 2 quæs. 7. num. 56.* & alij communiter.

PVNCTVM XXII.

De excommunicatione contra excommunicatos à delegato, perseuerantes in excommunicatione per annum.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio, seu potiùs reseruatio istius excommunicationis continetur.

1 CVm delegatus Papæ, qui post sententiam diffinitiuam excõmunicauit nolentem obedire, possit sententiam suam exequi vsque ad annum; non verò eo elapso, sequitur excommunicationem ab eo latam, elapso anno reseruatam manere, & auferendam esse à delegante, vt constat ex *cap. quærenti, de offic. & potest. iud. deleg.* verum tamen est, istam excommunicationem non esse à iure latam; sed ab homine, quia supponitur lata à delegato per sententiam. Neque est propria reseruatio, sed quasi indirecta; quia consequitur cessationem iurisdictionis, & officij delegati. Quamobrem hìc non agam de materia istius excommunicationis, quæ non est à iure communi; sed agam de sola reseruatione, quæ consequitur ex cessatione officij delegati, qui excommunicationem tulerat contra inobedientes.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius reseruationis est perseuerantia per annum in excommunicatione lata à delegato Papæ: nam delegatus Papæ non potest elapso anno iurisdictionem ad exequendam sententiam exercere, quia *in cap. quærenti, citato*, ipsius facultas vsque ad annum solum prorogatur, ibi, *statuimus, vt delegatus à nobis non solùm vsque ad quadrimestre tempus, quod ad soluendum debitum à lege reo conceditur, sed vsque ad integrum annum iurisdictionem sibi commissam ad exequendam sententiam valeat exercere.* ergo elapso anno excommunicatio auferri debet à Summo Pontifice.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Excommunicati omnes à delegato Papæ persistentes in excommunicatione per annum contrahunt reseruationem.

3 SVbiectum istius reseruationis sunt omnes excommunicati à delegato Papæ, persistentes in excõmunicatione per annũ; Summus enim Pontifex absolutè, & indistinctè loquitur de excommunicatis à delegato Papæ persistentibus per annum in excommunicatione. Ita Nau. *c. 27. n. 93.* Suarez *disp. 22. sect. 2. n. 1.* Filliucius *tract. 15. cap. 2. quæs. 2.* Sayrus *lib. 3. cap. 29. num. 1.*

PVNCTVM XXIII.

De excommunicatione contra absolutos in articulo mortis, aut tempore impedimenti, non præsentantes se legitimo superiori, à quo aliàs absoluendi erant; & contra absolutos à Papa, vel Legato sub conditione, & onere: sed postea conditionẽ, & onus non adimplent.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 ISta excommunicatio habetur *in cap. eos, qui, de sententia excommunicat.* vbi habens censuram latam à iure, vel ab homine, si propter mortis periculum, vel ob aliud impedimentum absoluatur ab eo, à quo alias absolui non poterat, si cessante mortis periculo, aut impedimento contemnat præsentare se illi, à quo erat absoluendus, ad recipiendum mandatum, & satisfactionem, in eamdem censurã reincidit ipso iure. Item absolutus à Papa, vel ab eius Legato, cum hoc onere, vt præsentet se ordinario, vel alteri ad pœnitentiam ab ipso suscipiendam, & vt satisfactionem parti læsæ præstet, si hoc non impleat, dum commodè potest, in eamdem pœnam reincidit.

Quæ circa istius capitis intelligentiam hìc à me disputari possent, abundè satis explicata sunt *in tract. de censuris in genere disput. 1. quæst. 3. puncto 3. à num. 11. vsque ad 19.* quamobrem hic solum explicare decreui materiam istius duplicis excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia primæ excommunicationis.

2 MAteria primæ excommunicationis consistit in omissione, quam absolutus ob articulum mortis, aut ob legitimum impedimentum committit, sublato mortis periculo, vel impedimento, omittendo præsentare se illi, à quo præciso mortis articulo, & legitimo impedimento absolui debebat: sic enim expressè habetur in præcitato textu, vbi etiam affertur causa, ob quam se illi præsentare debeat, videlicet, vt ei obedientiam præstent super illis, pro quibus excommunicati fuerant, & debitam satisfactionem exhibeant.

3 Absolutus in articulo mortis, vel tẽpore legitimi impedimenti reincidit in excommunicationẽ, si sublato impedimento, omittit se præsentare legitimo superiori, modò ista omissio scienter & malitiosè contingat.

3 Sed modò dubium est primò, vtrum quælibet omissio culpabilis sit materia istius excommunicationis.

Respondeo negatiuè, sed requiri omissionem coniunctam cum scientia, & malitia, dum per tempus competit facultas adeundi præfatum superiorem; nam textus in hac parte vtitur verbo *contempserint*, ibi, *quàm citò commodè poterunt, contempserint se præsentare.*

4 Dubium est secundò, vtrum absolutio istius excommunicationis, in quam quis reincidit, semper reseruata sit Summo Pontifici.

4 Excommunicatio in quam quis reincidit remanet reseruata illi cui prius reseruata erat.

Respondeo negatiuè, sed solum quando qui tempore impedimenti, vel articuli mortis absolutus fuit ab excommunicatione Papæ reseruata; si verò non erat Papæ reseruata, sed Episcopo, illa censura, in quam reus sublato mortis articulo, vel impedimento reincidit, non est reseruata Papæ, sed Episcopo: & si nulli erat reseruata, reus in nullam reincidit; quia quilibet confessarius approbatus potest iure communi absolutionem censurarum non reseruatarum conferre, quoties illæ censuræ impediunt susceptionem sacramenti, vt docui *de censuris in genere.* In hoc autẽ capitulo Summus Pontifex loquitur de illis, qui alias absoluendi facultatem non habebant. Ita Suarez *n. 11. ad finem.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 MAteria secundæ excommunicationis est omissio, quam committit absolutus à Sede Apostolica, vel ab ipsius Legato, cum onere præsentandi se Episcopo, vel alteri, & debitam præstandi satisfactionem parti læsæ; hic enim subiicitur eidem censuræ eodem pacto reseruatæ, sicut prior, si hæc non curauerit adimplere, cùm primum commodè poterit; sic enim expressè decernitur in secunda præcitati capitis parte, ibi, *idem statuimus.*

5 Assignatur materia secundæ excommunicationis.

6 Sed modò dubium est primò, quo pacto intelligenda sit illa loquendi forma, *quamprimum commodè poterit.*

6 Commoditas quomodo intelligẽda sit.

Respondeo non intelligi metaphysicè, sed moraliter, & prudentis viri arbitrio, vt in simili docui *de restitutione*, & *de voti adimpletione.* idemque docent Nauarrus *c. 27. n. 113.* Suarez *disp. 22. sect. 3. n. 10.* Filliucius *tract. 15. c. 3. quæsito 4.* & alij, quamquam in foro exteriori arbitrium istius commoditatis ad iudicem spectat, vt communiter conceditur à Doctoribus; in foro conscientiæ ad confessarium pertinet, iuxta Suarez *loco citato*; sed iuxta Nauarr. & alios, quibus ego adhæreo, pertinet ad ipsummet pœnitentem; cùm enim ista actio præstanda sit à pœnitente, cùm primum cõmodè poterit, ipsius est videre, quandónam commodè præstare possit: quamquam, ne in causa propria decipiatur, tutius est prudentis viri consilium petere, & illi acquiescere.

7 Secundò dubium est, vtrùm pœnitens absolutus cum præfato onere præsentandi se Episcopo, vel alteri, quamprimum commodè poterit, satisfaciat præsentando se per procuratorem.

7 Absolutus à Sede Apostolica cum onere præsentãdi se Episcopo, vel alteri, satisfacit præsentando se per procuratorem.

Respondeo satisfacere, præsentando se per procuratorem, nisi ei mandatum sit, vt personaliter compareat: nam quæ per procuratorem facimus, per nos ipsos facere censemur. Ita Caietan. *v. excommunic. cap. 69.* Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

8 Absolutus ad reincidentiam cum onere præsentãdi se Episcopo vt satisfaciat parti læsæ, reincidit in excommunicationem, etiamsi renuat præsentare se Episcopo ea quod parti læsæ iam satisfecerit.

8 Tertiò dubium est, vtrum in censuram reincidat, qui obtenta absolutione, satisfacit parti læsæ; sed non vult præsentare se superiori, cui se præsentare tenetur ex onere iniuncto sibi à Papa, vel ipsius Legato.

Respondeo incidere, quia vtrumque onus per particulam coniunctiuam, &, iniungitur, vt patet ex verbis textus, ibi, *vt ordinariorum suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi pœnitentiam ab eisdem, se conspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu his, quibus propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem.* Idem dic de absolutis in articulo mortis ab eo, qui aliàs absoluendi facultatem non habebat, vt docui *de censuris in genere, disp. 1. quæst. 3. punct. 3. num. 12.* cum Sanchez, Suarez, & Couarr. contra Nauarr. Henriquez, & alios.

9 Absolutus ab Episcopo, vel ab eius Vicario, sub conditione, & onere satisfaciendi parti læsæ, non reincidit in excommunicationẽ, etiãsi oblata opportunitate renuit satisfactionẽ præstare.

9 Quartò dubium est, vtrum is, qui ab Episcopo, vel ab eius Vicario absolutionem excõmunicationis ipsi reseruatæ obtinuit sub conditione & onere satisfaciendi parti læsæ, incidat in eamdem excommunicationem, si oblata opportunitate satisfaciendi renuat satisfactionem præstare.

Respondeo negatiuè, quia versamur in materia pœnali, in qua non est facienda extensio vltra dispositionem verbis expressam. Summus autem Pontifex in præcitato capite imponit onus reincidendi in eamdem excommunicationem iis, qui absoluti sunt à Sede Apostolica, vel ab ipsius Legatis, ibi, *idem statuimus de his, quibus (cùm à Sede Apostolica, vel à Legatis ipsius absolutionis beneficium à quibuscumque sententiis consequuntur) iniungitur*, &c. Ita Caietan. Nauarr. & Suarez *locis citatis.*

Obiicies, Summus Pontifex idem in hac secunda parte statuit, quod statuerat in prima parte: sic enim loquitur, *idem statuimus*, &c. sed in priori

priori parte generaliter loquutus fuerat de absolutione in articulo mortis, vel tempore impedimenti collata à quolibet sacerdote, Prælato, vel iudice, qui aliàs facultatem non habebat absoluendi: ergo, &c.

Respondeo negando maiorem propositionem, quia Summus Pontifex in secunda parte apertè loquitur de absolutis à Sede Apostolica, vel ab eius Legatis (quorum nomine intelligo etiam Summum Pœnitentiarium.) neque obstant illa verba, *idem statuimus*; quia non referuntur ad personas in prima parte comprehensas, sed ad similem modum reincidendi in censuram, quoties non præstantur præscripta à Summo Pontifice, vel ab eius Legato, qui absolutionem censuræ contulerit. Ita Suarez *num.* 11. & alij.

10 Censura in quam quis reincidit an sit eadem numero cum præcedenti.

10 Quintò dubium est, vtrùm censura, in quam quis reincidit, sit eadem numero cum præcedenti.

Respondeo solutionem istius difficultatis constare ex dictis *de censuris in genere disp. 1. quæst. 3. punct. 3. quæsito 4. num. 16.* quam hic repetere nolo. *Ibidem* etiam *num.* 18. ostendi, vtrùm excommunicatus, qui ob præcedentem excommunicationem vitandus erat, vitari quoque debeat ob excommunicationem, in quam postmodum reincidit.

PVNCTVM XXIV.

De excommunicatione contra simoniacos in ordine, & beneficio.

VT detestabile simoniæ vitium è medio tolleretur, Paulus Venetus Papa secundus *in Extrauagant. cùm detestabile. 2. de simonia*, pœnam suspensionis ab executione ordinum imposuit ordinato per simoniam: aliis verò committentibus simoniam, aut ad illam cooperantibus in beneficiorum, vel ordinum collatione, seu consecutione, excommunicationem iniunxit, cuius explicationem hic aggredior, iuxta ea quæ *in tractatu de simonia* de verbo ad verbum tradidi.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria istius excõmunicationis est sacrilegium in ordine, vel beneficio, quod in tribus, vel quatuor actionibus consistit.

Prima actio est, dare temporale pro spirituali, vel è contra, in beneficio, aut etiam in ordine, iuxta communem Doctor. sententiam ita explicantium illam Extrauagantem; hic enim punitur simonia externa: hæc autem non committitur, nisi dando, vel paciscendo temporale pro spirituali; non refert autem in hac re an pretium detur collatori ordinis, vel beneficij, an alteri, vt benè post Nauar. *cap. 25. num. 68.* & alios obseruat Reginald. *lib. 28. cap. 12. num. 174.* adhuc enim simonia committitur.

Secũda actio est, accipere tẽporale pro spirituali, vel è cõtra, pro beneficio, aut etiã pro ordine; sicut enim simoniacũ est dare, ita & accipere.

Tertia est, mediatorem esse, seu procurare, vt temporale tradatur pro spirituali, vel è contra, istæ tres actiones apertè habentur in illis verbis, *qui quomodolibet dando, vel recipiendo simoniam commiserint, aut quòd illa fiat, mediatores extiterint, seu procurauerint, sententiam excommunicationis incurrant, à qua, nisi à Romano Pontifice pro tempore existente, non possint absolui*; existimo tamen mediatorem, & procuratorem non ligari vinculo istius censuræ, donec effectus sequatur; quia ista actio videtur accessoriè prohibita.

2 *Ordinum* nomine quid intelligatur.

2 Sed modò dubium est primò, quid nomine *ordinum* intelligatur.

Respondeo intelligi tam minores, quàm sacros; omnes enim, propriè loquẽdo, sunt ordines, & per vnũquemq; peculiaris potestas cõfertur per ordinem ad sacerdotium, in quo character ordinis cõpletur.

3 Prima tonsura an veniat nomine ordinis.

3 Maior difficultas est, vtrùm prima tonsura veniat nomine ordinis, & consequenter committens simoniam in prima tonsura incurrat excommunicationem.

Respondent negatiuè Lessius *lib. 2. cap. 35. dubit. 24. num. 133.* & alij, quibus satis ad hæc Reginaldus *lib. 23. cap. 12. num. 174.* Ratio est, tum quia tonsura, propriè, & strictè loquendo, non est ordo; sed dispositio ad ordines: ergo censura imposita ob simoniam commissam in ordine, non extenditur ad simoniam commissam in prima tonsura: pœnæ enim restringendæ sunt, non ampliandæ: tum quia dum Summus Pontifex intendit punire simoniam tam in ordine, quàm in prima tonsura, solet id exprimere, vt fecit Sixtus V. in Bulla contra malè promotos, & Concilium Tridentinum *sess. 21. cap. 1. de reformat.* ibi, *quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonsuræ.*

Sed communior, & probabilior Doctorum sententia est, committentem simoniam in prima tonsura conferenda, vel recipienda, puniri pœna excommunicationis istius Extrauagantis. Ratio est, tum quia in hac Extrauag. dicitur, *quomodolibet dantes, vel accipientes.* quæ verba generalia sunt, & complectuntur omnem simoniacam dationem, & acceptionem circa ordines quomodolibet: tum quia dispositio pœnalis explicanda est iuxta vsitatam loquendi formam sacrorum canonum: sacri autem canones vocant primam tonsuram ordinem, *cap. cùm contingat, de ætate, & qualitate*: clericus enim per primam tonsuram in ordine clericorum constituitur. Ita sentire videntur, Rota Romana, Nauar. Garzias, Auila, Sayrus, & alij, quos retuli *de irregularitate, disp. 7. quæst. 1. punct. 1. n. 4.* vbi ostendi irregularitatem, quæ susceptionem ordinum impedit, impedire etiam collationem primæ tonsuræ, & idem in propriis terminis huius propositi casus sustinent Vgolinus *de simonia tab. 4. cap. 3. num. 2. & cap. 4. n. 1.* Salzedo ad Bernard. Diaz *in pract. canon. c. 91.* Alterius *tom. 2. disp. 15. cap. 4. ad finem.* Suarez *tom. 1. de relig. lib. 4. de simonia cap. 56. num. 5.* Filliucius *tom. 3. tract. 45. cap. 13. quæs. 4. n. 9.* Reginaldus *lib. 23. cap. 12. num. 174.* Azorius, Fornarius, & alij quos retuli *de sacramentis disp. 8. quæst. vnica, puncto 4. num. 26.*

4 *Beneficij* nomine quid intelligatur.

4 Secundò dubium est, quid nomine *beneficij* hoc in loco intelligatur, cuius occasione ista excommunicatio incurritur, dum simonia committitur.

Respondent Caietan. *v. excommunicatio c. 75.* Nauarr. *cap. 27. n. 116.* Suarez *tom. 5. de censuris disputat. 22. sect. 5. num. 24. & disp. 31. sect. 4. num. 45.* Filliucius *tract. 15. cap. 4. quæs. 7. numer. 87.* & alij, intelligi non solum beneficia propriè accepta; verum etiã quodlibet munus spiritualis regiminis, vt est officium Prioris, Guardiani, aut aliud simile in aliquo regulari ordine. Ratio est, tum quia textus hic noster generaliter loquitur, ibi, *per electiones verò, postulationes, confirmationes, prouisiones, seu quasvis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant, in Ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, prioratibus, officiis Ecclesiasticis, & quibusuis beneficiis*, &c. & postmodum adiicitur excommunicatio: tum quia licet huiusmodi munus non sit beneficium propriè acceptum, est tamen officium Ecclesiasticum, quod beneficio comparatur.

Ego verò probabilius arbitror, nomine *beneficij* intelligi ea solùm, quæ propriè beneficia vocantur. Ratio est, quia si Summus Pontifex voluisset quælibet officia spiritualis regiminis cõplecti, clariùs locutus fuisset. Quamobrem cum in materia pœnali versemur, verba non sunt interpretatione ampliandæ, sed potius restringẽda. Ita Nauar. *c. 23. n. 111. vers. septimò.* Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 25. n. 137.* Azor *3. parte lib. 12. de simonia c. 21. q. 6. ad finem, vers. quæres.* Idẽ sentire debẽt Angelus *v. simonia 6. n. 9.* Sylvest. *eodẽ. v. quæs. 12.* Tabiena *quæs. 73.* & alij, asserẽtes excõmunicationem non incurri, nisi ob simoniã in ordine vel beneficio.

Ad primam rationem in contrarium respondeo, nomine *officiorum Ecclesiasticorum* non intelligi quælibet officia Ecclesiastica, sed beneficia, vt patet ex verbis antecedentibus, & consequentibus; nam vt Summus Pontifex omnia beneficia generaliter comprehenderet, vsus est hoc nomine, quia fieri potest, vt aliquod beneficium aliquibus in locis officium vocetur. Ex quo patet etiam responsio ad secundam rationem; nam in materia pœnali non valet argumentari a pari, vel à minori ad maius; sed proprietati verborum standum est. Hinc sequitur

Primò à fortiori ob officia temporalia, vt ob vicariam temporalem, excommunicationem istam non incurri.

5 Simoniacus in collatione, aut consecutione pensionis non ligatur excommunicatione.

5 Secundò simoniacũ in collatione, aut consecutione pensionis, non subiici huic censuræ, quia pensio non est beneficium. Ita Nauar. *c. 23. n. 111.* Suarez *de relig. lib. 4. de simonia c. 55. n. 22.* Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 28. n. 130. & dub. 25. n. 137.* in primis editionibus. Reginald. *lib. 23. c. 12. nu. 175.* Azor *loco cit. quæs. 8.* Garzias *de benef. q. 1. c. 5. n. 20.* Filliucius *de simonia cap. 13. n. 8. & de pensionib. tract. 42. quæs. 4. num. 6.* An autem hoc militet etiam in simonia confidentiali, ostendam *puncto sequenti n. 10.* vbi negatiuam sententiam sustinebo.

6 Simonia quænam requiratur ad incurrendam excommunicationẽ.

6 Tertio dubium est, quænam simonia requiratur ad incurrendam excommunicationem.

Pro solutione, præmittendum est simoniam triplicem esse, mentalem, conuentionalem, & realem. Quid autem vnaquæque sit, patet ex dictis *de simonia*. hoc posito,

Respondeo simoniam mentalem non sufficere, quia Ecclesia non punit actũ internũ: imò neque sufficit conuentionalis, quia ad incurrendam censuram requiritur effectus completus, & cõsummatus; per simoniam autem solum conuentionalem effectus non est completus, & consummatus, sed per realem; realis ergo requiritur & sufficit: tum quia ista excommunicatio lata est contra dantes, & accipientes, quæ verba indicant effectũ simoniæ completũ ex parte dantis, & accipientis: tum quia sic vsu, stylo, & praxi Curiæ Romanæ receptum est, sicque in Rota Romana sustineri solet. Ita communiter DD.

7 Simoniacus in ordine, vel beneficio, non ligatur excommunicatione effectu nõdũ secuto.

7 Hinc sequitur eum, qui tradidit pecuniam pro consecutione beneficij, vel ordinis, non affici hac censura, antequam beneficium, vel ordo actualiter conferatur. Ita communiter DD. Idem dicendũ arbitror, quoties ordo, vel beneficium conferatur, ex præuia conuentione simoniaca; sed pretiũ nondũ solutum fuit; quamdiu enim pretiũ non soluitur, non dicitur completum delictum simoniæ; verum quidẽ est collationem ordinis, vel beneficij fuisse simoniacã, sed nego tunc censuram incurri, quia nondũ consummatum est delictũ sub censura prohibitum. Ita Cassador. *decis. 5. de constitut.* Gomez *in reg. de triennali q. 12.* Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 27. n. 149.* Nauar. *c. 23. n. 103.* Vgolin. *de simon. tab. 3. c. 5.* Couar. *regul. peccatum 2. p. §. 8. n. 7. & seq.* Filliucius *tom. 3. in tract. de simonia c. 13. quæs. 5. n. 15.* vbi testatur de praxi Rom. Curiæ, & sacræ Pœnitentiariæ, cõtra Sotum *lib. 9. q. 8. art. 1.* Caietanum, Palud. & alios apud Suarez *de simonia lib. 4. c. 56. n. 26.* quorũ opinionẽ de rigore iuris verã putat Suarez, quãuis nostræ sententiæ postmodũ adhæreat *n. 33.* An autẽ hoc valeat in simonia cõfidentiali, explicabo puncto proximè sequẽti *n. 8.* vbi ostendã non requiri effectũ ex vtraq; parte cõpletum.

8 Excommunicatio incurritur statim ac pretium traditur, vel accipitur, postquã ordo, vel beneficium simoniacè collatum fuit.

8 Rogabis primò, vtrum, dum ordo, vel beneficium simoniacè collatum fuit ex præuio pacto, sed nondum tradita fuit res temporalis, excõmunicatio incurratur statim ac pretium traditur, & accipitur.

Respondeo affirmatiuè, quia tunc completur delictum simoniæ, sub excommunicatione prohibitum. Ita communiter DD. imò Nauarr. *consil. 52. de simonia*, & Suarez *de simonia lib. 4. cap. 55. num. 17. & cap. 56. num. 6.* id verum esse putant, etiamsi minima pars pretij soluatur; sed hoc non caret difficultate in sententia eorum, qui censent non quamlibet rem leuem esse materiam sufficientẽ ad incurrendam censuram; etiamsi fortè sufficiat ad incurrendum mortale peccatum, quatenus res spiritualis digna pretio existimatur. Sed de hac re *in tractatu de simonia*. Interim non recedas ab opinione prædictorum Doctorum.

9 Excommunicatio contracta ob simoniam, an retrotrahatur ad tẽpus commissæ simoniæ.

9 Rogabis secundò, vtrùm quando simonia priùs erat incompleta per traditionem rei spiritualis, & postea completur per traditionem pecuniæ, censura retrotrahatur, id est, incurratur non solùm à puncto traditionis pecuniæ; verum etiam à die commissi criminis. Nauarr. *c. 23. n. 104.* Lessius *loco cit. dub. 17. n. 151.* & alij affirmant.

Sed oppositum mihi probabilius videtur cum Suarez *cap. 56. nu. 34.* & Filliucio *tom. 3. de simonia cap. 13. quæs. 5. num. 17.* Ratio est, tum quia censura non incurritur, nisi adsit delictum completum, sub censura prohibitum; pro tempore autem præterito delictũ non erat completum: ergo censura ad tempus præteritum retrotrahi non potest, tum quia nostra Extrauagans nullam de retrotractione mentionem facit; tum quia si excommunicatio retrotraheretur, sequeretur sacerdotem, qui celebrauit præterito tempore, ad quod censura retrotrahitur, affici irregularitate imposita contra celebrantes in excommunicatione: hoc autem neque Nauar. & Lessius admittunt; non nego tamen quin produci possint aliqui effectus, ac si excõmunicatio ab eo tempore contracta fuisset. Sed hoc non est censurã, propriè loquendo, retrotrahi; in hac tamen re seruandus est Romanæ Curiæ stylus.

10 Simoniam iuris humani in beneficio & ordine excommunicationẽ inducit.

10 Quartò dubium est, vtrum excommunicatio, quæ contra simoniacos

niacos in ordine, & beneficio imposita est, incurratur non solùm ob simoniam iuris diuini, & naturalis; verùm etiam ob simoniam iuris humani, (ex dictis enim de simonia constat aliquam simoniam non esse contra ius diuinum, sed solùm contra ius canonicum, vt est permutatio beneficiorum inter duos beneficiarios facta propria auctoritate, reseruatio pensionis sine auctoritate Papæ, promissio beneficij pro suffragio in electione ad Episcopatum, &c.)

Respondeo excommunicationem incurri etiam ob huiusmodi simoniam. Ratio est, tum quia simonia iure solùm canonico prohibita, est vera simonia; ergo afficitur pœnis contra simoniam generaliter editis: & sicut committens sacrilegium, iure solùm canonico prohibitum, non minus subiicitur pœnis generaliter latis contra sacrilegos, quàm committens sacrilegium iure diuino vetitum; ita, &c. tum quia in explicatione, & intelligentia iurium spectandus est vsus iurium; iura autem eodem nomine vtuntur, & sub eadem voce insequuntur, tam simoniam iure canonico prohibitam, quàm iuri diuino contrariam, vt patet ex *cap. cùm olim, cap. quæsitum, de rerum permutat.* tum quia hæc nostra Extrauagãs 2. *de simonia.* sic incipit, *Cùm detestabile scelus simoniæ, tam diuinorum, quàm sacrorum canonum auctoritas abhorreat, atque damnet,* &c. ergo Summus Pontifex non solùm intendit hic punire simoniam iure diuino interdictam; verùm etiam prohibitam iure Ecclesiastico, statim enim confirmat pœnas à prædecessoribus impositas, & pœnam excommunicationis adiicit quomodolibet dantibus, vel accipientibus, vt benè argumentatur Suarez *de simonia lib. 4. cap. 55. n. 10.* Filliucius *de simonia cap. 13.* idemque supponit Nauarrus *in cap. si quando, de rescriptis*, licet ab aliis citetur pro contraria sententia. Redoanus 3. *part. cap. 8.* Filliucius *de simonia cap. 13. quæs. 3. num. 7.* & alij quamplures, contra Arragon. 2. 2. *quæst. 100. art. 6. dub. penult.* Petrum Nauarrum *lib. 3. de restitut. cap. 2. n. 430.* & alios, quorum opinionem probabilem putat Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 25. n. 141.* & Reginaldus *lib. 23. cap. 12. n. 184.*

Obiicies, verba legis pœnalis strictè & rigorosè accipienda sunt: ergo lex puniens simoniam, intelligenda est de simonia iure diuino prohibita, quæ strictè & rigorosè loquendo, vocatur simonia.

Respondeo huiusmodi verba strictè & propriè accipienda esse iuxta vsum legum, quæ pœnam imponunt.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Explicatur subiectũ istius excõmunicationis.

11 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes & singuli cuiuscumque status, gradus, & conditionis existant, etiam Cardinales, & Reges, qui simoniæ crimen in ordine, vel beneficio committunt, dando, vel accipiendo, vel procurando; textus enim vniuersaliter loquitur, ibi, *qui cuiuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, etiamsi Cardinalatus, Patriarchali, Episcopali, Reginali, aut alia quauis Ecclesiastica, seu mundana dignitatibus*, &c. *statuentes præterea, quòd vniuersi & singuli, etiam præmissis dignitatibus præditi, quomodolibet dando, vel recipiendo simoniam commiserint, aut quòd illa fiat mediatores extiterint, seu procurauerint, sententiam excommunicationis incurrant, à qua non nisi à Romano Pontifice pro tempore existente absolui possint*, &c.

12 Ratam habens simoniam in ordine, vel beneficio, non ligatur excommunicatione.

12 Sed modò dubium est primò, vtrùm non solùm dantes, recipientes, & procurantes, huius excommunicationis vinculo ligentur; verum etiam ratam habentes simoniam. e.g. Titius pecuniam soluit, vt Petrus beneficium consequeretur, quæritur an Petrus in hanc censuram incidat, si cognito postmodum simoniæ delicto illud approbet.

13 Cognoscens beneficium acquisitum fuisse per simoniam ab altero cõmissam, ipso inscio, teneturquidem beneficium resignare, sed non incurrit excommunicationem illud retinendo.

13 Respondeo negatiuè, quia in hac Extrauagante sermo non est de ratum habentibus; an autem Petrus, cognita simonia, teneatur beneficium resignare, vtpote simoniacè acquisitum, patet ex dictis *de simonia* teneri, etiamsi crimen simoniæ inscio ipso Petro commissum fuerit; non tamen incurrit excommunicationem, si resignare nolit, cognita simonia ab altero facta Petro ignorante: quamuis enim peccet retinendo beneficium; non tamen committit simoniæ labem; consequenter non incurrit excommunicationem contra obtinentes beneficium per simoniam, vt benè Suarez *de censuris, disp. 22. sect. 5. n. 26. ad finem*, post Couarruiam *regul. peccatum 2. part. §. 8. n. 7.* Nauarr. *cap. 25. n. 68.* Henriquez *lib. 13. c. 37. n. 4.* Sayrus *lib. 4. c. 14. n. 6.* Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 24. n. 136.* Addo neque teneri beneficium resignare in duplici casu ob simoniam ab altero commissam. *Primus* est dum crimen commissum fuit, Petro expresè contradicente, *cap. sicut tuis litteris, de simonia. Secundus* si inimicus Petri per fraudem pecuniam hac intentione tradidit, vt collatio facta Petro irrita esset, *cap. nobis fuit. & cap. sicut tuis, citato.* Verùm quidquid sit de obligatione resignandi beneficium simoniacè obtentum, de qua re suo loco egimus.

14 Obtinẽs beneficium per simoniã ab altero contractã, ipso inscio, nõ incurrit excommunicationẽ, si cognito simoniæ crimine restituat pecuniã, quã alter pro consecutione beneficij erogauerat.

14 Magna adhuc difficultas superest, vtrum Petrus, qui beneficium obtinuit per simoniam à Titio contractam, inscio ipso Petro, incidat in istam excommunicationem, si cognito simoniæ crimine restituat Titio pecuniam, quam Titius pro consecutione beneficij erogauerat.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia Petrus non dicitur accepisse beneficium cum culpa simoniæ, quæ ipsi imputetur; nam traditio simoniaca pecuniæ respectu Petri est posterior consecutione beneficij, nec ipsam beneficij consecutionem inficit, licet infecta fuerit ob crimen Titij, quod iam transactum est, dum Petrus pecuniam tradit; Summus autem Pontifex illam simoniæ culpam excommunicatione punit, quæ inficit ipsam collationem, prouisionem, seu dispositionem, vt clarè colligi videtur ex verbis Extrauagantis, ibi, *per electiones verò, postulationes, confirmationes, prouisiones, seu quasvis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri*, &c. Ita in simili Adrianus *quodlibeto 9. art. 3. lit. C.* Suarez *lib. 4. de simonia cap. 56. n. 5.* nec improbare videtur Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 25. n. 144.* & Reginaldus *lib. 23. c. 12. n. 174.* contra Nauar. *lib. 5. conf. 10. de simonia.* Panormit. in simili loquentes de eo, qui ante beneficij consecutionem expresè contradixit, ne pecunia solueretur; sed postmodum obtento beneficio approbat simoniam, & pecuniam ab altero promissam soluit, vel soluta refundit, & restituit; sed de hoc casu *in tract. de simonia* disseram. Hinc patet, quid in simili dicendum sit de eo, qui post ordines susceptos tradit aliquid, vel de Episcopo, qui post ordinum collationem, aliquid gratis oblatum accipit; hic enim non afficitur excommunicatione, quia hæc nullibi expressa reperitur, licet peccet contra Tridentini decretum *sess. 21. cap. 1. de reformat.* Ita Suarez *loco citato*, & Lessius *loco citato dub 24. n. 133.* qui

15 Notarius, vel alij officiales accipientes aliquid pro litteris dimissoriis, vel pro sigillo, an incidant in excommunicationẽ, & an eamdem incurrant qui aliquid ipsis tradunt.

15 Idem asserunt de Notario, vel ministro, qui aliquid accipit pro litteris dimissoriis, vel pro sigillo, putant enim istos non affici excommunicatione, vt patet ex allata ratione. Neque obstat decretum Tridentini *sess. 21. cap. 1. de reformat.* vbi cùm Concilium prohibuisset quidquam accipi, vel dari pro collatione ordinum, etiam primæ tonsuræ, aut pro litteris dimissoriis, vel testimonialibus, aut pro sigillo, aut alia quacumque de causa, subiungit, *si contrà fecerint, tam dantes, quàm accipientes pœnas à iure inflictas incurrant.*

Respondent præfati Doctores, Concilium, dum loquitur de pœnis à iure inflictis, intelligendum esse de conferentibus, vel recipientibus ordinem simoniacè; non verò de aliis, contra quos in iure non exstat excommunicatio. Probabilis tamen etiam est contraria opinio asserens tradentem aliquid pro dimissoriis, vel pro sigillo ante consecutionem ordinum, vel etiam pòst, ex præuio tamen pacto, affici excommunicatione: quia ista actio est simoniaca saltem contra ius canonicum, & refertur ad ordines, consequenter punitur excommunicatione lata contra simoniacos in ordine, secus si aliquid tradatur post collationem ordinum absque præuio pacto, vt patet ex dictis. Ita Vgolinus *tab. 4. cap. 3. n. 2. & c. 4. n. 1.* Alterius *to. 2. disp. 15. c. 4. ad finem.* Salcedo *in addit. ad Bernard. cap. 91. vers. 5.* Henriquez, & alij quos referam *de suspensionibus.*

16 Simoniã sciens ab altero commissam in ordine, vel beneficio, absolui non potest, nisi delinquentem denuntiet.

16 Secundò dubium est, vtrùm sciens simoniam ab alio commissam in ordine, vel beneficio, afficiatur excommunicatione, si non denuntiet præfatos simoniacos.

Ratio dubitandi est, quia Summus Pontifex in præfata Extrauagante in virtute sanctæ obedientiæ præcipit huiusmodi delinquentes denuntiari, & statuit eos, qui non denuntiant, absolui non posse, donec prædicta reuelent.

Respondeo nullam extare excommunicationem contra non reuelantes: sed præceptum, & reseruationem imponi, vt absolui non valeant, donec præceptum impleant: cum enim præceptum semper obliget, donec impleatur, is non videtur ad sacramẽtum sufficienter dispositus accedere, qui præceptum, ad quod tenetur, non adimplet; consequenter is, cui noti sunt simoniaci ex dispositione istius Extrauagãtis repellendus est, donec præceptum adimpleuerit. Ita Suarez *de consuris disp. 22. sect. 5. n. 27.* Filliucius *tract. 15. c. 4. quæsito 7. n. 82.* & alij communiter. Imò Nauarrus, Syluester, & alij, quos Suarez, & Filliucius sequuntur, asserunt hoc præceptum afficere tantummodo curiales, quia ista Extrauagans quoad curiales solùm est vsu recepta: imò nonnulli, quos retuli *de simonia*, existimant istam Extrauagantem, neque quoad curiales circa obligationem denuntiandi vsu receptam fuisse, & in hanc sententiam valdè propendet Filliucius.

17 Simoniã committẽs in qualibet materia, nõ incurrit excommunicationem.

17 Tertiò dubium est, vtrum committens simoniam in qualibet materia incurrat excommunicationem istius Extrauagantis.

Respondeo negatiuè, quia excommunicatio non incurritur, nisi sit in iure expressa: nullibi autem expressa est excommunicatio contra simoniacos in qualibet materia; sed solùm in ordine, beneficio, & religionis ingressu, vt colligitur non solùm ex ista *Extrauagante 2. de simonia*: verùm etiam ex constitutione Martini V. Pauli II. & Pij V. Ita Suarez *de simonia lib. 4. c. 55. n. 6.* Vgolinus *tab. 1. c. 12. & tab. 4. c. 3.* Nauarrus *c. 23. n. 111.* Salcedo apud Bernardum Diaz *in præt. canonic. c. 91. vers. 3.* Alterius *to. 2. disp. 15. c. 5. in princ.* Graffius 1. *parte decis. lib. 2. c. 97. n. 3.* Filliucius *de simonia tract. 48. c. 13. quæs. 1. n. 2.* Syluester, Redoanus, Caietanus, & alij apud Suarez *loco citato n. 5.* & apud Reginaldum *lib. 23. c. 12. n. 175.* & apud Emanuelem Sà *verb. simonia, n. 6.* contra Sotum *lib. 9. de iust. q. 8. art. 2.* Paulũ Burgas *de irreg. tit. de simonia, n. 91.* & alios.

Obiicies, in hac Extrauaganti excommunicantur quomodolibet dantes, vel accipientes aliquid simoniacè, vel procurantes: ergo committens simoniam in qualibet materia excommunicationem istius Extrauagantis incurrit, cum illa particula, *quomodolibet*, omnem modum includat, vt alibi probaui.

Respondeo illam particulam, *quomodolibet*, referendam esse ad subiectam materiam, id est, ad actiones in hac Extrauagante prohibitas sub excommunicatione, & iuxta illas limitandam esse; in hac autem Extrauagante prohibitum est solùm aliquid dare, vel accipere, vel procurare in beneficio, vel ordine. Videri potest Suarez *loco citato n. 9.* vbi plures alias coniecturas ad hoc facientes adducit.

18 Simoniaci in aliis materiis an ipso iure incurrant pœnas, & censuras, quæ iure antiquo nõ erant ipso iure latæ, sed ferendæ sententiæ.

18 Rogabis, vtrùm simoniaci in aliis materiis incurrant hoc tempore censuras, & pœnas, saltem in iis casibus, in quibus censuræ, & pœnæ, iure antiquo non erant ipso facto latæ, sed ferendæ sententiæ.

Respondeo duplicem sententiam assignari posse.

Prima est Soti, Burgasij, Redoani, & aliorum apud Suarez *n. 7.* affirmantium incurrere. Ratio est, quia Summus Pontifex in hac Extrauagante confirmat, & innouat omnes, & singulas censuras, & pœnas excommunicationis, suspensionis, & interdicti, contra simoniacos publicos, vel occultos quomodolibet latas, quas ipso facto incurri intendit, vt patet ex illis verbis, *quas ipso facto eos incurrere volumus.* ergo simoniaci hoc tempore contrahunt saltem censuras, & pœnas iure antiquo impositas; alioquin illa verba frustrà fuissent addita.

19 Simoniacis quęnam pœnæ impositæ sint à iure.

19 Istæ autem pœnæ contra simoniacos, pluribus in locis expresè habentur: nam *in cap. erga, 110. quæst. 1.* decernitur absolutè simoniacos deponendos esse; & *in cap. quidquid, 101.* fertur excommunicatio comminatoria contra clericos vendentes Baptismum, chrismatis collationem, seu consignationem, & promotionem clericorum, & *in cap. nullus Episcopus*, vendens communionem deponi præcipitur. Aliæ quoque pœnæ enumerantur in iure contra simoniacos, quas prosequitur Suarez *lib. 4. de simonia c. 55. n. 4. & c. 56. per totum*, Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 23. & seqq.* Azor. 3. *parte lib. 12. cap. 21. de simonia.* Reginaldus *lib. 23. c. 12. sect. 1. & 2.* Redoanus, Vgolinus, & alij *in tractatibus de simonia.*

Secunda sententia, cui tamquam probabiliori adhæreo, sustinet pœnas comminatorias, iure antiquo contra simoniacos sancitas, iure nouo non incurri ipso facto ex vi istius Extrauagantis. Ratio est, tum

quia, in hac Extrauagante non imponuntur ipso facto pœnæ iuris antiqui, sed solum iura ipsa antiqua innouantur, vt patet ex illis verbis, *confirmantes, & innouantes*; aliud autem est innouare iura, & ipsorum pœnas, aliud pœnas ipso facto imponere; *innouare* enim est in priori statu constituere, seu vires, ac robur tribuere, quod alias habebant, vt docui in expositione Bullæ Cœnæ: tum quia si Summus Pontifex voluisset pœnas hoc tempore esse latæ sententiæ, quæ olim erant comminatoriæ, id clarius expressisset, sicut expressit pœnam suspensionis contra simoniacos in ordine, quæ iure antiquo non erat ipso iure lata: tum quia etiamsi daremus Summum Pontificem voluisse pœnas iure antiquo comminatoriè latas, ipso facto ferre, nihilominus in hac parte obstat consuetudo, quę legitima legis interpres nuncupatur, & vim habet abrogãdi legem iam introductam. Ita Nauarrus, Graffius, Vgolinus, & alij, quos retuli in solutione præcedentis dubij: quibus adde Suarez *loco citato de simonia cap.55.num.8. & de censuris disp.22.sect.5.n.22.* Filliucium *tractatu 45.de simonia cap.13.quæs.1.num.2.*

Ad rationem primæ sententiæ respondeo illa verba referri ad simoniacum, tam occultum, quàm manifestum; cùm enim iure antiquo nonnullæ pœnæ latæ essent contra simoniacos, quę iuxta communiorem sententiam afficiebant tantummodo simoniacos publicos, Summus Pontifex ad tollendas difficultates voluit, illas ipso facto cadere etiam in simoniacos occultos, vt apertè colligitur ex illis verbis, *& eorum quemlibet tam manifestum, quàm occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, confirmantes & innouantes*, &c. Ita Felinus, quem citat, & sequitur Suarez *loco citato*.

2o Simoniaci absolui debẽt à Summo Pontifice ob excommunicationem contractam in simoniaca collatione, vel receptione ordinis, vel beneficij.

2o Quartò dubium est, quis possit ab hac censura absoluere.

Respondeo reseruatam esse Summo Pontifici. An autem Episcopus possit virtute Concilij Tridentini *sess.24.cap.6.* absoluere, dum crimen est occultum, constabit ex dicendis *de suspensionibus contra simoniacos, in ordine propositione 5.*

PVNCTVM XXV.

De excommunicatione contra committentes simoniam confidentialem in beneficiis, &c.

1 Simonia confidentialis quænam dicatur.

COntra simoniam confidentialem duæ præsertim constitutiones, excommunicationis Summo Pontifici reseruatæ pœnam continentes, emanarunt, quarum prior est Pij IV. 85. in ordine, & incipit, *Romanum Pontificem*; altera est 85. Pij V. quæ incipit, *Intolerabilis multorum peruersitas.*

1 Simonia confidentialis in beneficiis contingere solet in resignatione, collatione, electione, vel presentatione, hoc animo, vt beneficium, vel fructus in totũ, vel in partem restituantur, vel reseruentur ipsimet resignanti, conferenti, eligenti, vel præsentanti, aut alteri iuxta ipsius electionem; quibus autem coniecturis hæc simonia probetur, infrà ostendam. Hoc posito duo explicanda propono in hoc puncto.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Sed priùs obserua hanc excommunicationem non esse omnibus communem, sed propriam clericorum: de illa tamẽ hic agere decreui, quia valde affinis est præcedenti, & proximè sequenti, quæ etiam ad clericos potius, quàm ad alios pertinet.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est receptio beneficij in confidentiam, quæ quatuor modis contingit.

Primus modus est, dum recipitur beneficium ab altero, qui hoc ipsi resignat cum spe, & confidentia, quòd recipiens beneficium illud postea dimittet, vel soluet fructus in fauorem resignantis, vel amici, vel alterius, quem resignans nominauerit; ista actio exprimitur ex illis verbis constitutionis Pij V. *Statuimus vt si quacumque auctoritate Ecclesiam, vel monasterium, aliudve beneficium Ecclesiasticum qualecumque ex resignatione, vel cessione cuiuscumque personæ, simpliciter, aut cum circuitu retrocessionis, cùm regressus, vel accessus, etiam sola dimittentis intentione receperit, vt illa, vel illud etiam in euentum regressus, vel accessus, eidem dimittenti, vel alteri postea conferatur, aut illius fructus, vel eorum pars alij, vel alijs concedantur, vel pensiones soluantur ex eisdem, hac confidentia censeatur.*

3 Resignatio beneficij sub confidentia simoniaca, non est vetita sub excommunicatione, sed receptio beneficij.

3 Sed modò dubium est primò, vtùm tam resignatio sub prædicta confidentia vetita sit sub excommunicatione, quam receptio.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia pœnæ non sunt interpretatione extendendæ; non solùm autem Pius IV. verùm etiam Pius V. loquitur de recipiente, non verò de resignante, ibi, *etiam sola dimittentis intentione receperit.* Ita Suarez *de censuris disputa.22.sect.6.num.15.* Nauarrus *cap.23.numero 111.* Azor *3.parte libr.12.cap.10.* Filliucius *tract.15.cap.5. quæs.9.num.122.*

Ex quo patet Summum Pontificem voluisse rigorosè magis punire recipientem, quam tradentem beneficium, quia homo promptior, & procliuior est ad recipiendum, quàm ad dandum; idem dicendum est in sequentibus actionibus.

4 Confidentia simoniaca in beneficio committitur, & excommunicatione punitur, etiamsi in pactum expressum nõ deducatur ex parte vtriusque.

4 Secundò dubium est, vtrùm ad incurrendam istam excommunicationem opus sit, vt ista confidentia in pactum expressum deducatur, vel vt adsit ex parte vtriusque.

Respondeo negatiuè, sed requiri solùm, vt resignans, cum hac spe resignet, & resignatarius istum resignantis animum animaduertat, etiamsi recipiens hunc animum non habeat. Ratio est, tum quia in textu dicitur, *etiam sola dimittentis intẽtione receperit*; tum quia eo ipso, quo resignatarius aduertens illum resignantis animum recipit beneficium, censetur tacitè consentire, & simoniam committere.

Obiicies, actus internus non punitur excommunicatione; ergo excommunicatio non incurritur, nisi confidentia illa, quæ est actus internus, in pactum deducatur.

Respondeo non puniri actum ipsum internum, præcisè; sed externum ab interno procedentẽ, quatenus scilicet quis recipit beneficium, quod alter sibi resignat cum illa intentione, & recipiens illam intẽtionem animaduertit, vt benè Suarez *loco citato, num.15. ad finem*, & Nauarr. *cap.23.num.109.*

Ex dictis in hac secunda difficultate, sequitur primò excommunicationem non incurri, dum recipiens beneficium non animaduertit spem, & confidentiam resignantis; quia non dicitur recipere beneficium in confidentia, nec spes resignantis inficit actionem recipientis, cùm receptio non sit actus resignãtis, sed recipientis, qui labem simoniæ in hoc casu formaliter non participat. Imò Nauarr. *loco cit.* excusat etiam ipsum resignantem cum tali fiducia, modò eam non aperiat ipsi resignatario, vel collatori; sicut neque simoniam committit, qui renuntiat beneficium in manibus collatoris, confidens illud à collatore conferendum ei, quem ipse resignans designauerit post collationem liberè, & sine vllo pacto factam. Idem asserit Nauar. de eo, qui absque vllo pacto procurat beneficium alicui conferri, sperans fore, quòd beneficiarius illud sibi, vel alteri in sui fauorem resignabit; verum de hac re *in tractatu de simonia.*

Secundò illum non affici excommunicatione, qui recipit beneficium animo illud postea restituendi danti, aut eius amico, vel alteri; sed resignans non habebat hanc spem, & confidentiam. Ratio est, quia in hoc casu non cõmittitur simonia confidentialis, cùm simonia confidentialis originem trahat à spe, & confidentia ipsius resignantis. Ita Suarez *loco cit.* caueant tamen collatores, ne huiusmodi beneficia iterum conferant resignanti, vel suis, vel admittentium consanguineis, vel affinibus, vel familiaribus, vt suo loco ostendam.

Obiicies, in Bulla Pij V. post enumerationem quatuor casuum, in quibus confidentia committitur, habetur, prauitatem confidentiæ contrahi, licet ipsum confidentiæ crimen alterius tantùm partis conscientia sit admissum.

Respondeo primò, hæc verba intelligenda esse de conscientia resignantis, vt colligitur, tum ex verbis præcedentibus, ibi, *etiam sola dimittentis intentione*: tum quia ob solam recipientis intentionem non committitur labes simoniæ confidentialis.

Respondeo secundò, ista verba intelligi posse de probatione simoniæ in foro externo.

Tertiò sequitur, illum non ligari vinculo excommunicationis, qui beneficium recepit, putans illud sibi resignari cum spe & fiducia restituendi illud eidem resignanti, vel alteri in ipsius fauorem; sed resignans huiusmodi spem, & fiduciam re ipsa non habebat. Ratio est, quia conscientia erronea non inducit excommunicationem; sed eam inducit delictum sub excommunicatione prohibitum. Verum tamẽ est, eum, qui hoc pacto recepit, teneri se tamquam excommunicatum gerere, donec conscientiam, seu dubium practicè deposuerit cognita facti veritate, & deceptione, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.* Huius autem facti, & deceptionis veritatem, in foro conscientiæ cognoscere poterit, his duobus modis, quorum alteruter sufficit ad pacandam conscientiam.

Primò, ritè expendendo, an coniecturæ, quibus antea adducebatur ad credendum, resignantem cum tali intentione resignare, sufficientes sint ad hoc iudicium; nam si cognoscat eas coniecturas non esse sufficientes ad huiusmodi iudicium, nec maiores habeat cõiecturas, potest conscientiam erroneam deponere, vt patet ex dictis de conscientia erronea *in tract. de peccatis.*

Secundò, interrogando ipsum resignantem, an talem haberet intentionem; nam si resignans fide dignus neget se talem animum habuisse, dubium deponi potest; præsertim si resignans hoc asserat cum iuramento, & nolit confidentiam, quam resignatarius in mente sua conceperat, executioni mandari; vt benè Suarez *loco citato, nu.17.* & alij, quos in simili retuli *de irregularitate.*

5 Beneficiũ recipiens absque intentione recipiendi illud in cõfidentiam, non videtur affici excommunicatione, etiamsi alter ei beneficium resignet cum spe, & confidentia.

5 Quartò sequitur solutio illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm recipiens beneficium ab eo, qui cum spe, & confidentia illud sibi resignat; sed recipiens non intendit illud recipere in confidentiam, afficiatur excommunicatione.

Suarez *loco citato, n.18.* respondet non affici excommunicatione, etiamsi animaduertat resignantem cum hac fiducia beneficium sibi resignare. Ratio est, quia hic re ipsa non dicitur accipere beneficium in confidentia, etiamsi alter ita det; consequenter actus in suo genere imperfectus est, nec malitiam habet simoniæ ex parte suscipientis; cum recipiens non annuat spei, & fiduciæ resignantis.

Sed oppositum mihi probabilius videtur. Ratio est, quia Summus Pontifex excommunicare intendit recipientem beneficium, quoties animaduertit illud sibi in confidentiam resignari, etiamsi solus resignans intentionem confidentialem habeat, vt patet ex illis verbis, *etiamsi sola dimittentis intentione receperit*; facto enim consentit, quia exterius annuit recipere iuxta intentionem tradentis, licet interius dissentiat, aut voluntatem habeat decipiendi resignantem, id est, non adimplendi confidentiam, seu non operandi iuxta spem, & confidentiam illius; in hoc enim casu resignatarium incurrere excommunicationem concedit etiam Suarez, quia participat labem simoniæ, illique cooperatur, cùm actu externo approbet alterius confidentiam, illamque acceptet, licet nolit eam adimplere: sicut enim aliud est promittere, aliud velle promissionẽ adimplere (hęc enim separabilia sunt;) ita aliud est velle recipere in confidentiam, aliud velle confidentiã adimplere. An autem idem militet in simonia reali, sępius in præcedentibus innui.

6 Beneficiarius, cui beneficium resignatur, quomodo cognoscere possit beneficiũ sibi in confidentiã resignari.

6 Rogabis, quomodo resignatarius cognoscere possit beneficium sibi in confidentiam resignari, ita vt abstinere debeat a receptione talis beneficij, aut teneatur se tamquam excommunicatum gerere recipiendo huiusmodi beneficium.

Respondeo in foro conscientiæ standum esse coniecturis, quibus adduci potest ad credendũ, beneficium sibi tradi in confidentiam: si enim coniecturæ ita graues sunt, & vehementes, vt inducant ad credendum probabiliter, beneficium tradi in confidentiam, abstinere tenetur à receptione talis beneficij; secus si coniecturæ leues sint, vt si considerata personæ qualitate, & vitæ honestate non possit sine temeritate credere confidentiam ab eo committi: nam à temerario iudicio, & temeraria suspicione abstinendum est; is autem temerè iudicat, qui ex leuibus coniecturis prauam de altero concipit opinionem, vt patet ex dictis *de restitutione.*

Quintò

Quintò sequitur in præfatis constitutionibus non damnari confidentiam, qua Titius resignat beneficium suum in fauorem Caij, vt Caius resignet aliud beneficium, quod possidet, vel remittat pensionem, quam Titius debet, in fauorem ipsius Titij; quamuis enim ista confidentia prohibita sit iure canonico, tamen non comprehenditur sub verbis prædictarum constitutionum. Ex quo vlteriùs sequitur committentem simoniam in hoc casu non affici hac excommunicatione, sed alia; modò simonia ex vtraque parte completa sit, iuxta dicta *puncto præcedenti de simonia reali*. Hactenus explicauimus primum modum simoniæ confidentialis.

Secundus modus, quo simonia confidentialis in beneficiis committitur, contingit, dum quis confert alteri beneficium, confidens quòd beneficiarius resignabit beneficium iuxta voluntatem conferentis, aut fructus, vel eorum partem, vel pensionem tradet sibi, vel alteri, vt patebit ex verbis textus, in quarto modo referendis.

Tertius modus est, dum quis eligit aliquem ad beneficium cum spe, & fiducia iam explicata in secunda actione, seu modo.

Quartus modus est, dum patronus, licet laicus, aliquem præsentat cum præfata confidentia. Istæ tres vltimæ actiones, seu modi continentur in illis verbis Bullæ Pij V. *Itidem si ordinarius, vel alius collator contulerit antehac, aut conferat in futurum beneficium Ecclesiasticum, quouis modo vacans, ea conditione tacita, vel expressa, vt postea in alterum pro arbitrio collatoris, seu alterius cuiuscumque contra iuris communis ordinationem disponatur, siue vt de eo prouisus fructus illius, vel partem ad vtilitatem, vel libitum conferentis, vel cedentis, aut alterius relinquat, & remittat, seu pensionem illi, vel illis, quem, vel quos idem collator, aut cedens, vel alius per se, vel alium scripto, aut verbo iusserit, seu significauerit, persoluat, & pariter si patrono, etiam laico, vel alteri præsentatori, seu electori contigerit, aut contingat id fieri.*

7 Simonia confidentialis committitur etiam dum conferens, præsentans, aut eligens ad beneficium confidit, quod beneficiarius resignabit beneficium iuxta suam voluntatem, aut fructus, vel eorum partem sibi, vel alteri tradet; & hoc verum est, etiamsi conferat, præsentet, vel eligat personam alioquin dignam.

7 Sed modò dubium est primò, vtrùm simonia confidentialis committatur, etiam dum conferens, præsentans, aut eligens ad beneficium cum præfata fiducia, confert, præsentat, vel eligit personam alioquin dignam.

Ratio dubitandi pro parte negatiua desumitur ex illis verbis, *contra iuris communis ordinationem*; ex quibus verbis colligi videtur simoniam confidentialem committi solùm, dum beneficij collatio, præsentatio, & electio fit personę contra dispositionem sacrorū canonum.

Respondeo simoniam confidentialem committi, etiamsi persona digna eligatur, quia huic conuenit definitio simoniæ confidentialis; cui autem conuenit definitio, conuenit etiam definitum.

Ad rationē dubitandi respondet Nauar. hinc solum colligi Pium V. non prohibuisse quidquam in hac Bulla, quod antea vetitum non esset, & simoniacum. Idem asserit Nauarrus de constitutione Pij IV. & alias coniecturas affert ad hoc probandum, quæ apud ipsum videri possunt.

Ego verò sentio cum Suarez sensum prædictorum verborum hunc esse, videlicet, cōmitti simoniam, contrariam dispositioni iuris communis, quoties collatio, electio, vel præsentatio fit cum præfata intentione; etiamsi alioquin persona digna sit, & habilis, nec alias simonia confidentialis vetita esset; is enim contra ius commune delinquit, qui simoniam confidentialem aliquo ex prædictis modis committit.

8 Simonia confidentialis inducit excommunicationem statim ac pensio, vel beneficium sub spe & confidentia recepti fuit.

8 Secundò dubium est, vtrùm excommunicatio, quæ in præfatis constitutionibus continetur, incurratur statim ac quis recepit beneficium in confidentiam, vel potius requiratur effectus confidentiæ, id est, vt beneficiarius resignet beneficium, vel conferat fructus, seu pensionem iuxta intentionem illius, qui beneficium sibi in confidentiam resignauit, aut contulit, aut elegit, aut præsentauit.

Ratio dubitandi pro parte negatiua est, tum quia in materia pœnali stricta interpretatio facienda est: tum quia censura non incurritur, nisi adsit effectus completus, & sicut excommunicatio imposita ob simoniam realem in ordine, vel beneficio non incurritur, nisi adsit effectus completus ex vtraque parte; ita in hoc casu. His non obstantibus

Respondeo excommunicationem incurri statim ac beneficium cùm præfata intentione acceptum est: receptio enim beneficij, vel etiam pensionis in confidentiam est actio sub censura prohibita, nec aliud desideratur, vt patet ex illis verbis: *omnes & singulos, qui beneficia, pensiones, hoc intercedente vitio, receperunt, vel quidquid tale admiserint in futurum.* Ita communiter DD.

Ex quo patet responsio ad rationem dubitandi, & præterea constat differentia inter simoniam realem, de qua *puncto præcedenti n.* 7. actum est, & confidentialem, de qua hic loquimur.

9 Simonia confidentialis inducit excommunicationem statim post receptionem beneficij, etiāsi nondum capta fit pacifica beneficij possessio.

9 An autem ista excommunicatio incurratur statim post receptionem beneficij, ante captam illius pacificam possessionem,

Respondendum mihi videtur affirmatiuè, quia tunc completa videtur actio sub censura prohibita, & beneficiarius dicitur beneficium recipere per collationem. Nec est eadem ratio de obligatione diuini officij, ad cuius recitationem non tenetur beneficiarius, ante captam pacificam illius possessionem, iuxta opinionem plurimorum Doctorum, de qua *in tractatu de horis canonicis.* alia enim est ratio in illo casu, vt ibidem ostensum est.

10 Simonia confidentialis ita sub excommunicatione vetita est in pensionibus ac in beneficiis.

10 Quod dictum est de simonia confidentiali in beneficiis, dici etiam debet de confidentia in pensionibus; quia constitutio Pij IV. complectitur beneficia, & pensiones, vt patet ex verbis ipsius *n.* 8. relatis.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 explicatur subiectū istius excōmunicationis.

11 SVbiectum excommunicationis, latæ ob simoniam confidentialem, sunt omnes recipientes, vel retinentes, beneficia, vel pensiones cum simonia confidentiali; nam Bulla Pij V. vniuersaliter loquitur de recipientibus, vt patet ex illis verbis, *omnes & singulos.* de eisdem etiam loquitur Bulla Pij IV. ibi, *recipere præsumant*; dantes verò, vel resignātes, aut alij cooperatores, non subiiciuntur huic excommunicationi, quia dispositio pœnalis extendenda non est vltra tenorē verborum. Ita Suarez, Filliucius, & alij *locis cit.* Quamobrem non approbo sententiam Stephani Quarantæ *verb. simonia, fol. penult. vers. esi & alia pœna,* & Nauarri *cap. 23. n. 110. vers. adde noue*, existimantium mediatorem affici hac excommunicatione. An autem mediator in simonia reali afficiatur excommunicatione *Extrauag. 2. de simonia*, dictum est *puncto præcedenti.*

12 Cardinales & alij Prælati cōmittentes simoniam confidentialem, videntur potius affici pœna interdicti, quàm excommunicationis.

12 Maior difficultas est, vtrùm Cardinales, Episcopi, & alij Prælati afficiantur excommunicatione, an potius interdicto ab ingressu Ecclesiæ.

Parisius *in tractatu de confidentia, quæst.* 19. Auctor *lib. excommunicationum in Archiepiscop. Bononien. cap. 2. n.* 5. & alij putant affici excommunicatione, quia in Bulla Pij V. generaliter fertur excommunicatio in iuris subsidium.

Adde Pium V. in secreto Consistorio anno 1569. die 14. mensis Nouembris declarasse omnes pœnas & censuras præcedentis constitutionis extendi ad Cardinales, vt patet ex Bulla, quam refert Cherubinus ad finem Bullæ 85. eiusdem Pij V. consequenter pœna interdicti contenta in Bulla Pij IV. videtur commutata in excommunicationem; nisi dicere velis vtramque censuram à Cardinalibus, & Prælatis incurri; sed hoc rigorosè diceretur.

Alij tamen censent Cardinales, & Prælatos non affici excommunicatione, sed censura interdicti ab ingressu Ecclesiæ Papæ reseruati. Ratio est, tum quia cùm Summus Pontifex Pius V. approbet constitutionem Pij IV. in qua latum erat interdictum contra Cardinales, & Prælatos; contra alios verò lata erat pœna excommunicationis, signum est Pium V. dum loquitur de excommunicatione, non facta Prælatorum mentione, velle se dispositioni Pij IV. accommodare: tum quia Pius V. excommunicat etiam illos, qui antea simoniæ confidentialis vitium commiserant; sed hoc non potest intelligi de Prælatis, cùm excommunicatio non extendatur ad præterita non prohibita sub excommunicationis pœna; Prælatis autem non erat prohibita simonia confidentialis sub excommunicationis pœna, sed sub pœna interdicti; ergo, &c. Ita innuit Nauarrus *cap. 23. n. 109. & 110.* & in terminis hanc sententiam approbat Azor. 3. *parte lib. 12. cap. 10. quæsito 4. vers. quinta*, Filliucius *tract. 15. c. 7. quæs. 7. n. 179.* Sayrus *lib. 5. c. 31. n. 6.* Sed prima opinio Parisij & aliorum mihi probabilior videtur, ob declarationem Pij V. in Bulla quæ incipit, *Hodie in consistorio.*

13 Simonia confidentialis quomodo dignosci possit.

13 Quæres quomodo possimus cognoscere simoniam confidentialem commissam fuisse, & consequenter contractam esse pœnam excommunicationis.

Respondeo in foro conscientiæ standum esse dictis eorum, qui simoniam commiserunt; quia in foro conscientiæ creditur ipsi pœnitenti, tam pro se, quàm contra se, & in foro conscientię parum prodest præsumptio, vbi veritas extat in oppositum.

Ad cognoscendum verò in foro externo, quandónam simonia confidentialis commissa fuerit, variæ referuntur, & assignantur coniecturæ in Bulla Pij V.

Prima est, si is, qui beneficium auctoritate superioris resignauit, post resignationem, captamque à resignatario possessionem sese in illo, vel rebus illius, per se, vel per alium de facto ingerat, aut fructus percipiat, aut si resignatarius, seu quicumque successor fructus, vel eorum partem remittat resignanti, vel eius propinquis.

Secunda est, si resignatarius constituit resignantem, vel eius parentes, vel propinquos procuratores ad percipiendum, aut locandum fructus beneficij dimissi, & illi, vel illis, de fructibus perceptis, vel percipiendis donationem fecit.

Tertia est, si vel sola procuratoris depositione, vel libris rationalibus mensariorum ex parte dimittentis, expeditio, quę personam recipientis concernit, secuta sit, simulque expensæ pro ea necessariæ ab illo factæ sint.

Quarta est, si quis pro concessione alicui facta quacumque auctoritate de beneficio Ecclesiastico per se, vel alium, seu alias intercesserit, vel alias in negotio concessionis sese immiscuerit quoquo modo; deinde aliquid de fructibus talis beneficij, de facto, etiam per manus possessoris, ac etiam simplicis donationis titulo perceperit, seu de illa postmodum ad voluntatem intercessoris fuerit dispositum quandocumque, sic enim in præfata Bulla habetur.

Aliæ etiam coniecturæ, seu casus, in quibus probari potest simonia confidentialis, recensentur in eadem Bulla, quæ ibi videri possunt, & latissimè explicantur à Parisio *in tract. de confid. benefic.* præsertim *quæst.* 27. *& seqq.* à Menochio *de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 9.* à Mascardo *de probat. conclus.* 1307. & ab aliis.

PVNCTVM XXVI.

De excommunicatione contra petentes, vel exigentes aliquid in collatione, aliáve prouisione beneficiorum Ecclesiasticorum, vel admissione ad illorum possessionem.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 CVm in aliquibus Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis statuto, vel cōsuetudine introductum esset, vt fructus, vel distributiones, vel ipsarum pars applicaretur mensæ Episcopali, vel Capitulari, aut pio loco, aut in communes vsus cederet, aut inter Canonicos, & personas Ecclesiæ, seu Capituli diuideretur, vt hæc simoniaca labes, aut sordidæ auaritiæ suspicio de medio tolleretur, & Concilij Tridentini decretum *sess. 24. cap. 14.* ad praxim reduceretur, Pius V. *in Bulla* 104. quæ incipit, *durum nimis*, graues censuras imposuit contra facientes actiones in ipsius Bulla expressas; abrogat statuta, & consuetudines, irritat aliter factum, & tollit obligationem iuramenti, vt patebit ex duabus proximè sequentibus propositionibus, in quarum vna explicabo materiam, seu actiones ipsas sub censuris prohibitas, in altera subiectum earumdem censurarum indicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Enumerātur actiones sub hac cēsura prohibitæ.

2 ACtiones sub censuris prohibitæ sunt,

Primò, retinere fructus, vel distributiones, vel eorum partem prouenturam ex beneficio primo anno à vacatione, aut longiore, vel etiam breuiore tempore.

Secunda actio est, quomodocumque petere, vel exigere renuntiationem huiusmodi fructuum, aut distributionum.

Tertia, petere, vel exigere quomodocumque dulciaria, vel quid aliud; sufficit tamē *primò* siue exigatur per se, siue per aliū, siue directè, siue indirectè; quia illa particula, *quomodocumque*, omnem modum includit. *Secundò* ad incurrendam istam excommunicationem sufficit alterà istarum actionum; quia textus alternatiuè, & disiunctiuè loquitur per particulam, *vel*; fieri enim potest vt vnus petat, & alter recipiat.

3 Ista excōmunicatio non incurritur ob solam fructuū petitionem, cessationē, &c. sed requiritur cessio, vel traditio.

3 Maior difficultas est, vtrùm petens fructus, cessionem, & cetera, censuram incurrat, etiamsi nihil obtineat.

Ratio dubitandi pro parte affirmatiua est, tum quia adhuc verum est dicere potuisse: tum quia istæ duæ actiones, petere, & exigere, disiunctiuè ponuntur.

His non obstantibus, probabilius respondeo non incurrere, non secuta cessione, vel traditione fructuum, &c. Ratio est, quia verba in materia pœnali, intelligenda sunt cum effectu, nisi aliud exprimatur: ex quo patet responsio ad rationes dubitandi.

Quarta est inducere aliquem, ordinaria, vel Apostolica auctoritate prouisum, ad præstandum iuramentum de obseruandis huiusmodi priuilegiis, consuetudinibus, & statutis.

Quinta est præstare iuramentum de prædictis obseruandis: quamquam huiusmodi iuramentum, & alia huiusmodi, irritantur in hac Bulla, ibi, *decernentes huiusmodi iuramenta non tenere*, &c.

Sexta est impedire, vel remorari possessionē illi, qui prędicta nō facit.

Istæ omnes actiones exprimuntur in præfata Bulla §. 2. & 3.

4 Ista excōmunicatio non videtur lata ob petitionem, vel exactionem alicuius rei in quolibet beneficio.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm censuræ huius Bullæ incurrantur, si præfatæ actiones fiant occasione collationis, aut prouisionis, seu possessionis cuiuslibet beneficij.

Responderi probabiliter potest negatiuè, quia Bulla loqui solùm videtur de Ecclesiis Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis, & ratio huius dispositionis hæc esse potest, quia fortè abusus introductus tantummodo fuerat in priuisionibus beneficiorum, quæ in præfatis Ecclesiis existunt: ex quo inferri posse videtur, facientem præfatas actiones occasione beneficij extra præfatas Ecclesias existentis non affici excommunicatione huius Bullæ; secus si aliquam ex præfatis actionibus faciat occasione Canonicatuum, aut aliorum beneficiorum in Collegiatis, vel Cathedralibus existentium. Ratio est, quia Pius V. generaliter loquitur, ampliat, & extendit suam dispositionem contra quęlibet statuta, & consuetudines introductas in Ecclesiis Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis; cùm enim retulisset ea, quæ in Concilio Tridentino disponuntur, & explicasset abusum nonnullarum Ecclesiarum Cathedralium, & Metropolitanarum, ac maiorum, nec non collegiatarum, hæc verba subiungit, *quod vacantibus ipsarum Ecclesiarum dignitatibus, Canonicatibus, præbendis, portionibus, beneficijs, & officijs*, &c.

5 Ista excōmunicatio non incurritur dum in prouisione beneficiorum exigitur aliquid conuertendum in pios vsus, iuxta consuetudinem, vel constitutiones Ecclesiarum.

5 Secundò dubium est, vtrùm censura incurratur, dum aliquid ex Ecclesiarum constitutionibus, vel consuetudinibus exigitur in prouisione beneficiorum conuertendum in pios vsus.

Respondeo negatiuè, quia hic casus excipitur in Trident. *sess.* 24. *ca.* 14. ibi, *vt quicumque huiusmodi in vsus pios non conuertuntur*. Ita Cenedus *in decret. collect.* 16. *num.* 2. Barbosa *in remiss.* 24. *cap.* 14. idemque à sacra Cardinalium Congregatione declaratum refert Gallemartius *sess.* 24. *cap.* 14. *vers. admissione ad possessionem*.

Neque obstat Bulla Pij V. quia Pius V. non videtur hoc prohibere sub censura; sed solum statuit, vt vbicumque huiusmodi fructus, & distributiones fabricæ, vel sacristiæ, aut alterius pij loci vsibus, vltra semestre tempus reperiuntur concessi, horum dumtaxat dimidia pars ipsi sacristiæ, vel fabricæ, aut pio loco deinceps tribuatur; alteram verò beneficiati prędicti integrè percipiant: hæc Pius V. in præfata sua Bulla §. 4.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Assignantur personæ, quę huic excommunicationi subiiciuntur.

6 SVbiectum censurarū huius Bullæ sunt personæ in hac Bulla expressæ; diuersa tamen ratione: nam Episcopi, aliique Antistites suspenduntur à Pontificalibus, donec præstita satisfactione, à Summo Pontifice absoluantur; Capitula verò, & collegia subiiciuntur interdicto; aliæ verò personæ singulares vinculo excommunicationis obstringuntur: hæc propositio patet ex verbis Bullæ, ibi, *quicumque contrafecerint, si Ecclesiarum Antistites, tamdiu à Pontificalis officij exercitio sint suspensi, donec satisfactione præuia, illis per Sedem Apostolicam suspensio relaxetur; Capitula verò, & collegia quacumque Ecclesiastico subiaceant interdicto, & singulares personæ in excommunicationis sententiam incurrant, à qua nisi in mortis articulo constituti, ab alio, quàm à Summo Pontifice, absolutionis beneficium nequeant obtinere:* quid autem operetur suspensio à Pontificalibus, & quem effectum pariat interdictum Capituli, patet ex regulis generaliter traditis *de censuris in communi*, & alibi pluribus in locis. Ex quibus etiam patet, an Episcopus possit à censuris Summo Pontifici reseruatis absoluere, quando delictum est occultum.

PVNCTVM XXVII.

De excommunicatione contra dantes, vel promittentes aliquid nuntiantibus prouisiones à Sede Apostolica factas, &c.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISTius excommunicationis auctorem nonnulli DD. agnoscunt Gregorium V. alij Gregorium XIII. Sed ego apud neutrum inueni, nec eam in Bullario reperire vmquam potui. Quamobrem relationi aliorum in hac re acquiescam, & quidem

2 Ista excommunicatio an hoc tempore vsu recepta sit.

2 Filliucius *tract.* 15. *c.* 5. *quæs.* 2. opinari videtur, istam excommunicationem vsu receptam non esse. Sed contrarium ego probabilius dicendum arbitror, saltem in aliquibus locis & prouinciis: nam in libello censurarum & casuum in prouincia, & diœcesi Mediolanen. reseruatarum recēsetur in §. ex volumine collationis diuersarum constitut.

PRIMA PROPOSITIO.

3 Assignatur materia istius excommunicationis.

3 MAteria istius excommunicationis sunt tres actiones.

Prima est, dare per se, vel per aliū aliquid nuntiantibus prouisionē aliquā à Sede Apostolica factam de Ecclesia, vel monasterio.

Secunda est, promittere. An autem promittens animo non promittendi, aut animo non soluendi, in excommunicationem incidat, patet ex dictis in præcedentibus punctis.

Tertia est, promissum soluere per se, vel per alium.

Hæc tamen intellige, modò tradat vel promittat ob nuntiationem huiusmodi prouisionum; secus si alia de causa: nam Summus Pontifex loquitur de primis, non de secundis.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, qui præfatas actiones faciunt cuiuscumque conditionis existant. Ratio est, quia constitutio generaliter loquitur.

5 Nuntiantes prouisiones beneficiorum non incurrunt excōmunicationem.

5 Sed modò dubium est, vtrùm ipsi nuntiantes huiusmodi prouisiones in excommunicationem incidant.

Respondendum videtur negatiuè, quia excommunicatio non extenditur ad personas non expressas. Addo nuntiantes huiusmodi prouisiones ex amicitia non peccare, quia non cooperantur vlli peccato, & nuntiatio non est mala, nisi prohibita; huiusmodi autem nuntiatio non est prohibita. Idem dicendum censeo de agentibus Episcoporum, aut aliorum, qui de huiusmodi prouisionibus certiores faciūt Episcopos, aut alios; isti enim non recipiunt stipēdium ob huiusmodi denuntiationes, sed ob alia negotia, vt suppono. Ita Filliucius *loc. cit. num.* 97.

PVNCTVM XXVIII.

De excommunicatione contra eos, qui pro beneficiis obtinendis seipsos pro aliis in examine supponunt, aut beneficium impetrant pro aliis cum oblatione pensionis, aut cum spe annuæ pensionis, aut alicuius commodi temporalis, aut beneficia impetrant pro seipsis cum animo illa resignandi in fauorem aliorum.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 PAulus IV. in Bulla 12. in ordine, quæ incipit, *Inter ceteras curas*, ad tollendas fraudes, dolos, & simoniacas labes, quæ in beneficiis procurandis committūtur, istam excommunicationem tulit contra supponentes se pro aliis in examine, aut impetrantes beneficia cum præfata oblatione, spe, aut intentione; præterea inualidas efficit prouisiones, & dispositiones hoc pacto obtentas; denique suam constitutionem extendit ad monasteria monialium, & alia beneficia per moniales, aut alias mulieres obtineri solita, vt clarè habetur in ipsa Bulla, cuius tenorem quilibet consulere potest in Bullario nouo *pag. mihi* 731. Quamobrem hic solùm explicabo materiam & subiectum istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hac Bulla expressæ, quarum

Prima est, simulare personam, seque pro alio examini subiicere causa beneficij consequendi.

Secunda est, impetrare beneficium pro aliquo id ignorante; nam in textu dicitur, *aut beneficium, pro personis id ignorantibus:* hoc tamen intelligendum videtur, modò procurans beneficium pro altero hoc ignorante se subiiciat examini pro illo, vt dictum est in prima actione, aut modò intentionem habeat recipiendi aliquid ab eo, cui beneficium impetrat; nam dispositio legis conuenit propositioni, cuius causa lex edita fuit; propositum autem fuerat Summo Pontifici, nonnullos procurare beneficia pro aliis id ignorantibus, vt postmodum aliquem contractum cum ipsis inirent, & commodum aliquod reciperent, vt patet ex illis verbis, *alijs obtinere procurantibus beneficia, pro personis sibi cognitis, & id ignorantibus, vt postmodum cum eis beneficia, etiam per simoniacam prauitatem contractare, & super eis pacisci possint*, &c. Ex quo sequitur

Primò, illum non affici hac censura, qui beneficium alteri, etiam hoc ignoranti, obtinet absque præfata intentione.

Secundò, eum subiici huic pœnæ, qui consequitur alteri, hoc ignoranti, beneficium, vt postmodum ille resignet sibi beneficium, quod possidet; hoc enim fecit intentione contractandi beneficia, vt in Bulla dicitur.

3 Pensionem pro altero impetrans animo postea aliquid pacisendi circa pensionem, non ligatur excommunicatione.

3 Tertiò, eum, qui pensionem pro altero id ignorante impetrat animo postmodum pacisendi aliquid circa pensionem, non ligari vinculo huius censuræ: quia textus loquitur de impetrante beneficium: à diuersis autem & disparatis non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.*

Quartò illum non incidere in hanc censuram, qui cum præfata intentione procurat beneficium alteri, à quo mandatum generale, vel speciale accepit procurandi sibi aliquod beneficium, etiamsi nomen, aut qualitatem beneficij non expresserit; tunc enim non procuratur beneficium ignoranti.

An autem incurratur excommunicatio lata contra obtinentes beneficium per simoniam, patet ex dictis *puncto* 20. Hæc de prima, & secunda actione.

Tertia actio est, procurare pro se, vel pro aliis beneficium cum oblatione alicuius pensionis annuæ, vt si Titius dicat Caio: Procura mihi beneficium, & ego soluam tibi annuam pensionem.

Hoc tamen limitandum est, nisi ista oblatio in impetratione beneficij aperiatur Summo Pontifici; nam si aperiatur, Summus Pontifex dispensare censetur.

4 Beneficiū impetrans animo illud permutandi cum alio, aut illud possidendi donec pinguius obtinuerit, non afficitur excommunicatione.

Quarta actio est, obtinere beneficium pro aliis cum spe consequendi ab eis annuam pensionem, vel aliud commodum temporale, etiam modicum, & hoc verum videtur, etiamsi huiusmodi spem aliis non aperiat: nam quamuis spes sit actus internus, nihilominus afficit actū externum, qui excommunicationi subiicitur.

Quinta est, procurare beneficium pro seipso, cum intentione illud postea resignandi in fauorem alterius cum annua pensione, & commodo, aut etiam sine eo.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm impetrans beneficium animo illud permurandi cum alio, aut illud possidendi, donec pinguius obtinuerit, excommunicatione afficiatur.

Respon-

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia in materia pœnali non est facienda extensio vltra legis dispositionem; lex autem disponit solum, vt excommunicatione puniatur impetrans beneficium cum animo illud resignandi in fauorem alterius; non autem cum animo permutandi, vel retinendi, donec pinguius inuenerit; nisi fortè simul intentionem habeat, vt inuento pinguiori, prius resignet in fauorem alterius: tunc enim dicitur procurare beneficium cum intentione illud resignandi.

5 Beneficiũ impetrans principaliter pro se, cum animo postea resignandi in fauorem alterius, ligatur excommunicatione.

5 Secundò dubium est, vtrùm obtinens beneficium principaliter pro se, cùm animo illud postea resignandi in fauorem alterius sine annua pensione, in istam excommunicationem incidat.

Respondeo affirmatiuè cum Filliucio *tract. 15. cap. 5. quæsito 4. n. 101. vers. quinta.* Ratio est, tum quia in Bulla Pauli IV. dicitur, *vel pro seipsis principaliter, animo, & intentione ea postmodum in fauorem aliorum, etiam quantumuis idoneorum, & benemeritorum, cum simili pensione, aut commodo, aut etiam sine eo resignandi, obtinere procurauerint:* tum quia Summus Pontifex intendit occurrere dolis, ac fraudibus, quæ in beneficiorum impetratione committuntur: hic autem committit dolum, ac fraudem: nam si Summus Pontifex sciret istum non habere intentionem retinendi beneficium, non conferret: nam initio Bullæ testatur, hanc curam animo fixam habere, vt beneficia conferantur iis, qui velint, ac possint apud ea personaliter residere: tum quia in verbis Bullæ, præcedentibus dispositionem, habetur, *de eis postmodum in fauorem aliorum cum simili pensione, aut commodo, aut sine illa, vel illo:* & licet in verbis ipsis dispositionis non fiat expressa mentio pensionis, sed tantummodo commodi temporalis, nihilominus implicitè censetur meminisse, aut quia dispositio refertur ad propositionem, aut quia non fuit necesse pensionem exprimere, cùm pensio tunc temporis non esset aliquid spirituale, sed temporale; pensioni enim nondum adnexum erat onus recitandi diuinum officium: contrariam tamen opinionem non existimo improbabilem.

6 Et hoc verum videtur, etiamsi intentionẽ habeat resignandi de consensu & facultate Papæ.

6 Rogabis, vtrum obtinens beneficium pro se, intentione illud postea resignandi in fauorem alterius, de consensu, & legitima facultate Papę, in istam excommunicationem incidat. Ratio dubitandi est, quia in hoc casu non interuenit dolus, fraus, aut labes simoniæ. Paulus autem IV. videtur præfatas actiones prohibuisse ad præcauendam simoniæ labem, seu hæresim, vt ipse loquitur, ibi, *nos præmissis fraudibus, ac dolis, ac hæresi simoniacæ.* Sed contrarium longè probabilius est, quia videtur dolum, & fraudem committere recipiendo beneficium cum intentione illud resignandi: nam Summus Pontifex, si conscius esset huiusmodi intentionis, illud non conferret.

7 Beneficiũ procurans pro se intentione illud resignãdi, non incidit statim in excommunicationem, nisi postea beneficium re ipsa consequatur.

7 Tertiò dubium est, vtrum procurans beneficium cum præfata intentione, statim incidat in excommunicationem, etiamsi postea beneficium re ipsa non consequatur.

Respondendum videtur negatiuè, quia ad incurrendam censuram requiritur effectus completus, & perfectus: actus autem sub censura prohibitus tunc completus censetur, dum beneficium obtentum est cum intentione resignandi cum pensione, aut emolumento. Ita sentire debent Doctores, quos in simili retuli *de excommunicatione contra procurantes abortum imposita.*

Neque obstat dicere, eum dici procurasse beneficium, qui diligentiam adhibuit ad illud obtinendum, sed re ipsa non obtinuit. Respondeo enim, non dici procurasse, sed conatum, & diligentiam adhibuisse ad procurandum.

Existimo tamen ad incurrendam excommunicationem non requiri, vt postmodum re ipsa resignet; sed satis esse, vt beneficium cum præfata intentione procurauerit: tunc enim adest effectus sub censura prohibitus, & Summus Pontifex non prohibet hìc resignationem cum pensione de consensu Papæ factam, sed impetrationem beneficij cum animo resignandi cum pensione, vel etiam sine commodo.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Enumerantur personæ quæ huic excõmunicationi subiiciuntur.

8 HVic censuræ subiiciuntur omnes, & singuli, qui aliquã ex prędictis actionibus faciunt: nam Summus Pontifex generaliter loquitur, ibi, *omnes, & singuli, & c. cuiuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis existant, etiam si Episcopali, vel alia maiori dignitate Ecclesiastica, vel Cardinalatus honore, seu mundana, etiam regia, ducali, aut marchionali præeminentia præfulgeant.*

9 Procurantes beneficia extra Rom. Curiã cum animo illa resignãdi, non incidũt in excommunicationem.

9 Sed modò dubium est, vtrum huic excommunicationi subiiciatur non solum is, qui aliquam ex prędictis actionibus facit in Curia Rom. apud Datarium Papę; verùm etiã, qui eam facit occasione beneficiorũ, quæ apud Episcopos, vel alios Prælatos extra Datariam, obtinentur.

Respondeo eos solùm affici, qui beneficia in Curia obtinent apud Datarium Papæ: quia Summus Pontifex intendit occurrere incommodis, quæ sibi à Datario, & nonnullis Cardinalibus significata fuerant committi in consecutione beneficiorum apud Curiam, ibi, *verùm cùm audiamus eosdem Cardinales, & Datarium*, &c. hac de causa Filliucius *tract. 15. cap. 5. quæs. 4.* putat istam excommunicationem non recenseri ab omnibus, quia non est vniuersalis, & in libello censurarum iussu Illustrissimi Cardinalis Borromei, pro diœcesi Mediolanensi, in §. ex volum. collectionis diuersarum constitutionum, excommunicatio Pauli IV. nõ refertur quoad omnes actiones, sed solùm quoad eos, qui se pro alio in examine supponunt, vt beneficium impetrent. Ex quo aliqua coniectura desumi posse videtur, istam excommunicationem quoad reliquas actiones, vsu receptam non fuisse, saltem in omnibus, exceptis casibus simoniæ realis, aut confidentialis, de quibus supra in præcedentibus punctis. Ego tamen hanc Bullam quoad omnia in praxi seruandam arbitror, donec constiterit vsu receptam non fuisse quoad alias actiones; nam in dubiis fauendum est possidẽti; lex autem a legitimo superiore imposita possidere censetur, donec de illius abrogatione, vel contrario vsu constiterit.

PVNCTVM XXIX.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

De excommunicatione contra dantes, vel recipientes aliquid ex pacto pro ingressu in religionem.

1 AD tollendum simoniæ crimen, quod admittebatur occasione ingressus in religionem cum magno aliorum scandalo, & non sine graui damno nonnullorum ad perfectiorem vitæ statum in religione aspirantium, qui cum tot expensas, & sumptus facere non possent, à religione capessenda retrahebantur, iure merito Vrbanus IV. *in cap. sanè, extrà de simonia*, excommunicationem imposuit singularibus personis dantibus, vel recipientibus aliquid ex pacto pro ingressu in religionem; capitulis verò, & conuentibus pœnam suspensionis iniunxit. Circa istam Extrauagantem duo de more explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assi gnatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria excommunicationis, in hac Extrauaganti contentæ, sunt duæ actiones simoniacæ.

Prima est, dare aliquid ex pacto pro religionis ingressu.

Secunda actio est, accipere aliquid ex præuio pacto. Istæ duæ actiones continentur in illis verbis, *districtius inhibemus, ne tam à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum religionem, Ecclesias, monasteria, Prioratus, domos, seu loca in eorumdem personarum receptionem, aut ante, vel post illam, quoscumque pastus, prandia, seu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias, etiam ad vsum Ecclesiasticum, seu quemuis pium vsum alium deputata, vel deputãda, directè, vel indirectè, petere, vel exigere quoquomodo præsumant: sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu, & vestitu, sicut alias personas suarum Ecclesiarum, monasteriorum, Prioratuum, domorum, & locorum, sincera charitate pertractent. Illa dumtaxat, quæ persona ipsa ingredientes purè, & sponte, & plena liberalitate omniq; pactione cessante, dare vel offerre Ecclesiis, monasteriis, Prioribus, domibus, & locis huiusmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi.*

Ex quibus verbis colligitur, ad incurrendam istam excommunicationem opus esse, vt adsit præsumptio; nam in textu bis repetitur hoc verbum, *qui præsumunt*: præterea opus esse, vt datio, vel receptio fiat ex pacto pro ingressu in religionem.

Hinc sequitur primò excommunicationem nõ incurri, quoties aliquid spõte, & liberaliter, seu sine pactione tacita, vel expressa traditur.

3 Pecuniam tradens, vt in religionem admittatur, excõmunicationem incurrit, etiamsi mentem suam recipienti non aperiat.

3 Idem arbitror dicendum de eo, qui pecuniam tradit hoc animo, vt admittatur in religionem, sed mentem suam recipienti non aperit; quamuis enim traditio illius pecuniæ simoniaca sit, vtpote procedens ab actu voluntatis interno simoniaco, & consequẽter puniri potuisset censura excommunicationis; nihilominus Summus Pontifex de facto huiusmodi actum non puniuit, sed solum sub excommunicatione interdixit dationem, vel receptionem ex pacto.

Dices, Summus Pontifex excommunicatione punit omnem dationem, quę non fit purè, spõte, & plena liberalitate, ibi, *illa dumtaxat, quæ persona ipsa ingredientes, purè, sponte, & plena liberalitate, omniq; pactione cessante, dare, vel offerre, cum gratiarum actione licitè recepturi*, &c. Sed actio, qua quis dat aliquid animo ingrediendi religionem, non fit purè, sponte, & plenè liberaliter, nec alter licitè accipit; ergo excommunicatione punitur.

Respondeo actum illum externum esse purum, spontaneum, & liberalem, quamuis habita ratione actus interni, & mentalis inficiatur labe simoniaca; quoties autem punitur actus externus malus, non censetur is puniri, qui solum est malus per habitudinem, & relationem ad actum internum, nisi id exprimatur, vel ex verbis dispositionis ita colligatur; quod non accidit in nostro casu, in quo Summus Pontifex mentionem facit pactionis, ibi, *cessante omni pactione*; consequenter ille actus externus, qui cum pactione coniunctus non est, censetur purus, spontaneus, & liberalis; consequenter non est materia istius excommunicationis, etiamsi Summus Pontifex potuisset illum sub excommunicatione prohibere, vtpote infectum culpa simoniæ, quam actus externus ab interno contrahit, vt benè ratiocinatur Suarez *de censura disp. 22. sect. 5. nu. 9.* Alterius *tom. 2. disp. 18. cap. 2. col. 13.* in responsione ad primam dubitationem, & alij.

Secundò sequitur illum, qui pecuniam tradit, vel accipit, vt obtineat, vel ferat votum, & suffragium pro ingressu in religionem, subiici excommunicationi, quia in Extrauaganti vetita est datio, & acceptio, tam directa, quam indirecta, quouis modo pro ingressu in religionem, & hoc verum est, siue detur, vel recipiatur pecunia, siue pactus, prandia, cœnæ, iocalia, aut aliæ res, siue detur in vtilitatem superioris, vel alterius religiosi, siue ad vsum monasterij, Ecclesiæ, siue in alium quemlibet pium vsum: hoc enim expressè decernitur in præfata Extrauagante.

4 Simoniã non committitur dum aliquid traditur, vel recipitur pro sustentatione ingredientis religionem, licet multi DD. oppositum sentiant.

4 Sed modò dubium est, vtrùm dans, vel recipiens aliquid pro sustentatione ingredientis, incidat in istam excommunicationem.

Respondeo duplicem esse DD. sententiam.

Prima est S. Thomæ *2. 2. quæst. 100. art. 3. ad 4.* Caietani *ibidem*, & *in sum. cas. 73.* Nauarri *in manuali c. 27. n. 106. excomm. 20.* Suarez *disp. 22. sect. 5. n. 9. & seq.* Alterij *loc. cit. col. 11. vers. quare videtur*, Toleti *lib. 1. cap.... vers. octauan. 11.* Filliucij *tra. 15. c. 4. quæsito 6. n. 84. & seq.* & aliorum ferè communiter, distinguentium hoc pacto, vel monasterium est inops, & pauper, vel non est pauper, & inops.

Si monasteriũ est inops, ita vt commodè ipsum sustentare nequeat, nisi aliquid pro sustentatione adducat, non est illicitum dare, vel recipere ex pacto, pro sustentatione. Ratio est, tum quia hoc est ius naturale: tum quia non est simonia, quoties temporale datur, vel recipitur pro temporali, sed dum temporale pro spirituali: hic autem datur temporale pro temporali.

Si verò monasterium diues est, non potest quicquam licitè dari, vel accipi, & dando, vel accipiendo censura incurritur. Ratio est, quia bona religiosorum subiiciuntur dispositioni Summi Pontificis: Summus autem Pontifex disposuit, vt ipsorum bona liberaliter, & gratis insumantur in alendis religiosis: *cap. quàm pio 1. quæst. 2. & cap. quoniam de simonia:* consequenter abstulit religiosis omne ius petendi aliquid ab ingredientibus, quoties videlicet facultates monasterij suppetunt ad alendos religiosos.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, est Soti, Sylvestri, Mirandæ, & aliorum *locis* statim *citandis*, asserentium istam excommunicationem non incurri dando, vel recipiendo aliquid pro sustentatione ingredientis, etiamsi monasterium diues sit, & locuples. Ratio est, *primò*, quia quoties datur, vel accipitur temporale pro temporali,

non

non committitur simonia; sed in hoc casu accipitur temporale pro temporali, cum accipiatur pecunia, vel res alia pretio æstimabilis pro sustentatione religiosi, quæ pretio æstimabilis est: ergo non committitur simonia. Sed hæc ratio militat tam in monasterio diuite, quàm in paupere; cum in vtroque idem pro eodem petatur: ergo sicut monasterium inops non committit simoniam recipiendo aliquid pro sustentatione ingredientis, ita neque illam committit monasterium diues, & locuples; cõsequenter neque incurrit excommunicationem, quæ in ista Extrauaganti posita est contra simoniacos in ingressu monasterij, vt constabit ex quarta ratione. *Secundò*, quia monasterium, siue diues sit, siue inops, non tenetur hunc recipere, & in ipsius sustentationem bona sua insumere: ergo nullam censuram incurrit recipiendo sustentationem in ipsius ingressu. *Tertiò*, quia sicut vir diues, licet non possit pecuniam pro sacramento matrimonij exigere, eam tamen licitè potest recipere ad sustinenda matrimonij onera. *l. pro oneribus, C. de iur. dot.* ita monasterium, & conuentus, licet nequeat pecuniam pro ingressu in religionem accipere; potest tamen recipere pro sustentatione ingredientis, siue monasterium sit diues, & locuples, siue pauper, & inops. *Quartò*, quia, vt censura istius Extrauagantis incurratur, accipi, vel dari debet aliquid simoniacè; nam ista excõmunicatio fertur contra dantes, vel recipientes temporale in receptionem personarum ingredientium, quod est vitium simoniæ, nam in meo textu dicitur, *in earumdem personarum receptionem*, id est, in pretium receptionis; idem enim est, pro receptione, & in receptionem: sicut ex opposito aliud est in receptione, aliud in receptionem, seu in pretium receptionis. Confirmatur ex titulo istius Extrauagantis, qui inscribitur, *De simonia*: dans autem, vel recipiens temporale pro sustentatione ingredientis, non committit simoniam, vt patet ex prima ratione: ergo non incurrit istam excommunicationẽ. Ita Sotus *lib. 9. de iustitia, q. 6. art. 2. ad 4.* Sylvester *verb. simonia, n. 15.* Miranda *in manuali Prælatorum, in tract. de monialibus quæst. 8. art. 7. concl. 2.* & alij à me allegati in meo tractatu *de simonia*, quorum opinionem probabilem putat Suarez *num. 12.* & Filliucius *loco cit. n. 84.*

Ad rationem primæ sententiæ, respondeo bona religiosorum esse Ecclesiastica, & illorum dispositionem ad Summum Pontificem maximè pertinere; hinc tamen non colligitur acceptantem pecuniam pro sustentatione ingredientis religionem affici excommunicatione, quia excommunicatio lata est contra dantes, vel accipientes aliquid pro ingressu, seu in receptionem alicuius in religionem; non verò pro sustentatione.

Neque obstant textus allati, quia in ipsis non fertur censura, nec in ipsis damnatur aliquid accipere pro sustẽtatione: imò *in cap. quàm pio*, excipitur casus dum accipitur aliquid subsidij gratia; *in cap.* verò, *quoniam*, prohibetur solum simoniaca labes, quæ committitur accipiendo aliquid pro ingressu, etiãsi prętextu paupertatis accipiatur, vt patet ex ipso textu, perspicuum enim est, simoniam committi, accipiendo aliquid pro ingressu religionis, quouis prætextu ista acceptio tegatur.

Hæc tamen secunda sententia limitanda est primò, modò non adsit excessus, id est, modò non accipiatur aliquid superans, & excedens onus sustentationis; hoc enim nullo alio titulo accipi videretur, quàm pro ingressu: consequenter esset simonia, quæ in præfata Extrauaganti punitur pœna excommunicationis: sicut enim mutuans, qui non potest aliquid pro mutuo accipere, nisi fortè ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, si plus accipiat, quàm ferat ratio lucri cessantis, vel damni emergentis, committit vsuram: ita cum proportione in nostro casu contingit. Ita sentire debent omnes DD. relati pro prima sentẽtia.

Secundò intelligenda est, præciso scandalo, alióve peccato: nam si monasterium locuples renuat virum pauperem, bonæ tamen indolis, & doctrinæ, hoc titulo recipere, quod non afferat, quæ necessaria sunt ad congruam sui sustentationem, facili negotio scandali ansam præbebit, & illicitè videbitur eum impedire, qui alioquin in religione valdè proficeret, & religioni non mediocriter prodesset. Verum tamen est ob huiusmodi scandali peecatum, censuram istius Extrauagantis non incurri, quia excommunicatio imposita est ob simoniacam dationẽ, vel receptionem in ingressu religionis, non autem propter suspicionem auaritię, aut propter peccatum charitati, vel alteri virtuti contrarium. Imò Sotus, & Miranda *locis citatis*, addunt vix à peccato simoniæ excusari moniales, quoties pecuniam recipiunt non pro monialis sustentatione, sed quia non est tam claro sanguine nata, aut quia est aliqua labe infamiæ, vel aliqua deformitate, alióve defectu notata: & ex opposito aliam nobilem, vel formosam, aut in arte musica peritam admittunt, vt suam amplitudinem, & magnificentiam clariorem reddant, & pecuniam inde acquirant. Ego verò in his casibus simoniæ labem facilè non agnosco, quia non traditur, vel accipitur temporale tamquam pretium spiritualis, sed conditio illa temporalis vim habet causæ allicientis, & attrahentis ad recipiendum vnum potiùs, quàm alium, vt clarius constabit ex dicendis de simonia, quæ occasione ingressus in religionem committitur.

Ex dictis in hac difficultate, præsertim iuxta secundam sententiam, sequitur primò, istam excommunicationem non incurri, accipiendo aliquid pro sustentatione ab ingressuro religionem, quoties numerus religiosorum consuetus iam expletus est, seu quoties monasterium commodè non potest plures alere, aut quoties alij, qui religionem expetunt, nequeunt quidquam in sustentationem afferre, vel quoties monasterio conducit & expedit bona monasterij multiplicari, vt plures postmodum recipiantur, & religiosorum numerus cum sustentatione congrua augeatur. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citatis*.

5 Religionũ superiores no possunt aliquem ad religionem admittere quoties ex consuetis eleemosynis commode non potest illũ sustentare.

5 Obiicies, *in c. vnico §. sanè, de statu regul. in 6.* & in Tridentino *sess. 25. c. 3. de reformat. regul.* statuitur, vt is tantum religiosorum virorum, vel mulierum numerus in monasteriis constituatur, qui ex reditibus propriis monasteriorũ, vel ex consuetis eleemosynis commodè possit sustentari: ergo non videtur quisquam recipi posse, etiam tradita pecunia pro sustentatione, dum impletus est religiosorum, vel religiosarum numerus.

Respondeo hinc potiùs argumentum sumi debere pro nostra sententia: cùm enim dos, seu pecunia, quæ pro sustentatione traditur, inter monasterij bona computetur, sequitur non excedi numerũ eorum, qui ex eleëmosynis consuetis, & ex reditibus monasterij ali possunt, dum aliquis recipitur in religionem, & in pactum deducitur, vt congruam dotem pro sustentatione afferat: mens autem Concilij læderetur, si ad religionem absque sustentatione admitteretur. Vide Suarez *n. 15.* Alterium *loco citato*, & Mirandam *de monialibus quæst. 8. art. 6.* Nauar. *de reditib. quæst. 1. monit. 62.*

6 Moniales nolentes aliquam in monasteriũ admittere nisi congruam dotem afferat, non ligantur excommunicatione.

6 Secundò, sequitur, moniales, quæ nolunt vllam in monasterium admittere, nisi cõgruam dotem afferat, non affici pœna istius excõmunicationis, vt patet, tum ex rationibus à me allatis pro secunda sententia, tum ob consuetudinem legitimo tempore receptam, & toleratam post istam Extrauagantem: tum quia multi Pontifices exemerunt ab hac censura moniales accipientes dotem ob ingressum alicuius in monasterium: nam Innocentius VIII. priuilegium concessit monialibus non incurrendi labem simoniæ (intellige quoad prohibitionem Ecclesiasticã) in receptione aliarum in monasterium, excepto duplici casu, quorum vnus est, si pactum ineant de aliquo dando, vel soluendo pro ingressu in religionem: alter si recipiant inhabilem ob spem habendi aliquid: tunc enim sufficienter cõstat inhabilem non recipi, nisi ob spem habendi aliquid pro ingressu: prętereà ad tollendos scrupulos simoniæ, quibus moniales vexabantur in recipiendis feminis in monasterium, Clemens VII. indulsit monialibus, vt reæ non sint labis simoniæ, dum conuentiones faciunt circa dotem recipiendarum pro congruenti, & sufficienti sustentatione: hæc priuilegia referuntur à Capucino *in compendio priuilegiorum, verb. moniales, n. 16. & n. 31. pag. mihi* 418. & à Ludouico Miranda *in tract. de monialibus quæst. 8. art. 7. concl. 1.* imò Lessius *lib. 2. c. 35. dub. 13. n. 131.* Nauarrus, Suarez, Alterius, Reginaldus, Filliucius, & alij enumerant etiam alia priuilegia.

Existimo tamen moniales exigentes aliquid vltra cõgruam sustentationem, non excusari ab hac censura, nisi aliud ferat consuetudo, aut nisi liberaliter tradatur, & non ex pacto, vt benè Rodriquez *quæst. reg. to. 2. quæst. 48. art. 6.* Reginaldus & alij. Ratio est, tum quia, tam ista Extrauagans, quàm alia præcitata iura loquuntur de religiosis vtriusque sexus: tum quia Clemens VII. indulsit monialibus, vt simoniæ labem non incurrant recipiendo dotem pro congrua, & sufficienti recipiendarum sustentatione, vt patet ex verbis priuilegij ab eo concessi; ergo reatũ simoniæ contrahunt, recipiendo aliquid vltra congruam sustentationem, inclusio enim vnius, est exclusio alterius, *l. cùm prætor, ff. de iudic. l. cùm mariti, C. de procur. & l. quamuis, C. de pignor.* Excusarem tamen moniales ab hac censura, dum exigunt pastus, & prandia, quæ tradi consueuerunt, non pro ipsa professione, sed pro sustentatione ingredientis, & aliarum monialium, & pro solemnitate, & festiuitate professionis, hæc enim videntur permissa ex consuetudine, nec accipiuntur pro re spirituali. Ita Suarez *n. 15.* & alij communiter, quos retuli *de simonia.* imò Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 23. n. 131.* putat istam Extrauagantem simpliciter receptam non esse; sed hoc ego non approbo.

Obiicies, Concilium Tridentinum *sess. 25. c. 16. de reformat. sub fin.* prohibet sub anathematis pœna, ne ante professionem, excepto victu, & vestitu nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione est, quocũque prætextu à parẽtibus, vel propinquis, aut curatoribus eius, monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur; ergo non excusantur moniales, quæ aliquid accipiunt, quouis titulo, & prætextu accipiant.

Respondeo primò Concilium non ferre excommunicationem ipso facto, sed comminatoriam. ibi, *præcipit sancta Synodus sub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat.*

Respondeo secundò, Concilium prohibere aliquid à præfatis personis tradi, ne nouitius, vel nouitia hac occasione discedere nequeat, eò quòd totam, vel maiorẽ partem substantiæ suæ monasterium possideat, nec facile, si discesserit, id recuperare possit, vt idemmet Concilium loquitur; nos verò loquimur de iis, quæ traduntur in ipso ingressu, vel pro sustentatione iure naturæ debita, vel etiam pro solemnitate professionis iuxta receptam monialium praxim, vt benè Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citatis.*

7 Monasterio an licitum sit mutuam pecuniam, vel depositum, vel commodatum recipere à parentibus, vel curatoribus puellæ.

7 Hac occasione rogabis, vtrum licitum sit parentibus, vel curatoribus puellæ mutuam pecuniam, vel depositum, vel commodatum monasterio dare. Ratio dubitandi est, quia in præfato Concilij textu cauetur, ne quidquam detur, quocumque prætextu, excepto victu, & vestitu nouitiæ, vel nouitij.

Respondeo hoc in præfato Concilio non prohiberi; nam interpretatio legis sępè sumitur ex fine legis, & iuxta illum restringi & limitari debet, cum lex à voluntate lgislatoris robur & vires accipiat; finis autem Concilij est, vt aliquid non tradatur monasterio ante professionem, ne postea nouitia, vel nouitius cogatur in monasterio persistere, eò quòd facile nequeat rem suam à monasterio repetere, & recuperare, quod non accidit in hoc casu, saltem dum cautio debita præstatur, vt suppono. Ita Rodriquez *quæstionum regularium to. 2. quæst. 48. art. 5.* Miranda *in tract. de monialibus, quæst. 8. art. 9. concl. vnica.*

8 Abbatissa, quæ certam pecuniæ quantitatẽ paciscitur, donec dos Conuentui promissa tradatur, an simoniam committat.

8 Tertiò ex dictis in proposita difficultate sequitur, Abbatissam, quæ certam pecuniæ quantitatem paciscitur, vel recipit, donec dos Conuentui promissa pro nouitia ingrediente soluatur, excusari posse, si hanc pecuniam accipiat ratione damni emergentis, quod interim monasterium patitur ob dotem non solutam, vt si censum redimere non possit ob dotem non solutã: hoc enim non est peccatum simoniæ, sed potiùs vsuræ, quoties non seruantur debitæ conditiones, accipiendo aliquid supra sortẽ in cõtractu mutui formalis, aut virtualis. Ita in terminis Rodriq. *loco cit. art. 7.* Miranda *loco cit. art. 10.* Idẽ proportionaliter dici posse videtur si exigat aliquid ratione lucri cessantis, quoties illa non statim insumenda erat, sed emendum aliquid frugiferum: quamquam in hac re magna circumspectione opus est ad vitandum scandalum, & vsuræ periculum.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Explicatur subiectũ istius excõmunicationis.

9 Svbiectum excommunicationis impositæ in hac Extrauaganti sunt omnes singulares personæ, quæ aliquid dant, vel accipiunt pro ingressu in religionem, siue sint viri, siue feminæ: Collegium verò, vel

vel Conuentus incurrit pœnam suspensionis: hæc propositio patet ex illis verbis: *Nos enim, qui secus egerint, si sint singulares personæ, tam dantes, quàm accipientes huiusmodi excommunicationis; si Capitulum, vel Conuentus fuerit, suspensionis sententijs eo ipso decernimus subiacere, à quibus præterquam in mortis articulo, absolui nequeant.*

10 Suspẽsio lata contra collegium, vel conuentum ob simoniacam receptionẽ alicuius in religionem, quem effectum pariat.

10 Sed modò dubium est primò, quem effectum pariat ista suspensio.

Respondere aliquis fortè posset suspendere à receptione in religionem, quia par est, vt quis in eo suspendatur, in quo deliquit.

Ego verò hanc responsionem non approbo, quia verba textus generalia sunt; consequenter dico huiusmodi suspensionem suspẽdere ab officio, & beneficio; suspensio enim absolutè prolata, est suspensio totalis. Ita Nauarr. Sayrus, & alij, quos infrà referam in explicatione suspensionum contra Conuentus, & Capitula; probabilis tamen est opinio Alterij *tom. 2. disp. 17. cap. 2. ad finem*, & Suarez *tom. 1. de religio. lib. 4. de simonia c. 56. n. 8.* & Filliucij, *de simonia cap. 13. n. 12.* existimantium Capitulum suspendi ab omni actu, seu officio capitulari, & communi, quod iurisdictionem, vel administrationem Ecclesiasticam requirit. Ratio est, quia Capitulum in communi non est capax alterius suspensionis, & tota illa comprehenditur sub absoluta sententia suspensionis.

11 Simonia committitur non solùm dum aliquid traditur, vel recipitur tempore professionis, verùm etiã in ipso ingressu, & receptione ad habitum; quamquam in hoc secundo casu non incurritur censura.

11 Secundò dubium est, vtrùm censuram incurrant non solùm qui dant, vel recipiunt aliquid tempore professionis; verùm etiam qui dãt, vel recipiunt in ipso ingressu, & receptione ad habitum.

Respondeo committere quidem simoniæ culpam, quia susceptio habitus ordinatur ad professionem; nihilominus probabile est censurã non incurrere, donec professio emittatur. Ratio est, quia cẽsura non incurritur, nisi adsit effectus completus sub censura prohibitus; effectus autem completus sub censura prohibitus adest, dum adest traditio rei temporalis, & spiritualis; nempe professio, seu admissio ad professionem. Summus enim Pontifex prohibet aliquid dari, vel accipi in receptionem: ergo quamdiu receptio, id est, professio, non emittitur, censura non incurritur. Ita Suarez *loc.* statim *citando*, contra Filliucium *n. 11. ad finem.* Ex quo sequitur, excommunicationem non incurri, si receptio ad habitum fuit simoniaca, sed professio postea gratis admittitur, quia scilicet factum retractatur, & pecunia non recipitur, vel redditur; sicut ex opposito, si receptio ad habitum gratis facta fuit, sed postea tempore professionis aliquid exigitur, excommunicatio incurritur, quia tunc adest effectus completus sub censura prohibitus, vt benè Suarez *tom. 1. de relig. lib. 4. de simonia c. 56. n. 7.* & Reginaldus *lib. 23. n. 137.* Filliucius *de simonia tract. 45. c. 13. quæs. 4. n. 11.*

12 Religionem ingrediens simoniam quidẽ committit, sed excommunicationem non incurrit, dum aliquid ex pacto petit, vel accipit à monasterio vt ingrediatur.

12 Tertiò dubium est, vtrùm censura istius Extrauagantis incurratur, quando ingrediens aliquid ex pacto petit, vel recipit à monasterio, vt ingrediatur.

Respondeo negatiuè, quamuis enim simonia committatur, nihilominus censura non incurritur, quia Extrauagans imponit excommunicationem solum, dum pecunia exigitur à volẽtibus ingredi; non autem dum traditur ingredienti, seu volenti ingredi, vel alteri qui curet ipsum ingredi. Ita colligo ex illis verbis, *districtius inhibemus, ne tam à maribus, quàm à mulieribus volentibus ingredi earum religionem*, &c. Ita Suarez *loco cit. num. 2.* & Filliucius *loc. cit.*

PVNCTVM XXX.

De excommunicatione contra eos, qui ob quæstum publicant, vel concedunt indulgentiam, aut facultates absoluendi.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 PRaua quædam consuetudo, & corruptela in Hispaniis inualuerat, qua, prætextu reparationum Ecclesiarum, & aliarum piarum causarum, soluentibus certam pecuniæ summam concedebatur indulgentia, & facultas eligendi confessarium, qui eum à casibus reseruatis absolueret. Præterea concedebatur licentia sumendi duos, vel plures compatres in Baptismo; denique priuilegium Missę, & sepulturæ tempore interdicti concedebatur. Ne autem istæ simoniacæ facultates in futurum a quoquam concedantur, Pius V. in Bulla 99. quæ incipit, *Quàm plenum*, censura excommunicationis aliquibus, & aliquibus suspensionem contra delinquentes imposuit, vt patebit ex dicendis in duabus proximè sequentibus propositionibus, in quarum

Prima explicabo materiam istius censuræ.

In secunda subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excõmunicationis.

2 MAteria istius censuræ est sacrilegium, quod committitur publicando, vel concedendo indulgentias, vel facultatem circa reseruatos casus soluentibus certam pecuniæ summam; nam in textu dicitur, *& ne talia de cetero à quoquam fiant, publicentur, vel concedantur, districtius prohibemus, quicumque secus egerint*, &c.

3 *Casuum* nomine quid intelligatur.

3 Sed modò dubium est primò, vtrum nomine *casuum* non solùm intelligãtur casus simplices, verum etiam habentes adnexam censuram.

Ratio dubitandi est, tum quia casus reseruatus distinguitur à censuris, vt alibi docui; tum quia in materia pœnali non est facienda extensio; consequenter non valet argumentum à casu ad alias censuras. His non obstantibus,

Respondeo nomine *casuum*, hoc in loco intelligi etiam eos, quibus censura adnexa est. Ratio est, quia Summus Pontifex loquitur non solum de casibus Episcopo reseruatis, verum etiam de reseruatis Summo Pontifici, ibi, *non in eis tantùm casibus, in quibus simplex sacerdos absoluere potest, sed etiam in ijs, quæ solis Episcopis reseruata reperiũtur, aliquo præterea casu admixto veluti simoniæ reatu, qui ad examen huius sanctæ Sedis esset referendus.* Sed casus referendus, seu spectans ad sanctam Sedem non solet, regulariter loquendo, reseruari, nisi ratione excommunicationis, vel alterius censuræ, vt alibi docui: ergo, &c.

4 Simoniaca publicatio vel concessio alicuius facultatis non inducit pœnã censuræ ex ceteris indulgentiis, & facultatibus absoluendi.

4 Secundò dubium est, vtrum publicatio, vel concessio alterius facultatis simoniacè facta, puniatur pœna suspensionis, vel excommunicationis.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia censura non excedit terminos expressos, & in præfata Bulla dicitur, *& ne talia de cetero à quoquam fiant.* Vbi notanda est illa particula, *talia*, quæ non significat similitudinem, sed est repetitiua certæ & determinatæ qualitatis. Rota Romana apud Seraphinum *decis. 822. num. 2.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Enumerãtur personæ quæ huic suspensioni, aut excommunicationi subiiciuntur.

5 EPiscopi, aliique Præsules, seu Antistes, etiamsi Cardinalatus dignitate prædicti sint, si præfata faciant, incidunt in suspensionem ab ingressu Ecclesiæ, & à perceptione fructuum, reseruatam Summo Pontifici, à qua absolui nequeunt, nisi præstita satisfactione; alij verò inferiores Episcopis incurrunt excommunicationem eidem Summo Pontifici reseruatam. Hæc propositio clarè constat ex ipsa Bulla §. 2. *vers. quicumque.*

6 Indulgentias publicans, vel cõcedens ob quæstũ censuram incurrit, siue id per se faciat, siue per alium.

6 Sed modò dubium est primò, vtrùm Prælati his pœnis puniantur, non solùm si per ipsos publicent huiusmodi indulgentias, & facultates, verum etiam per alios.

Respondeo affirmatiuè, quia in Bulla sermo etiam est de iubentibus, seu mandantibus, ibi, *appendi iusserunt*; & licet in illis verbis non imponatur censura, imponitur tamen in subsequentibus, quæ ad præcedentia relationem habent.

7 Ad istam excommunicationem incurrendã requiritur effectus publicationis.

7 Secundò dubium est, vtrùm Episcopus, aut alius, qui mandauit huiusmodi facultates, vel indulgentias publicari, sed re ipsa publicatæ non fuerunt, seu concessæ, afficiatur hac censura.

Ratio dubitandi est, quia censura fertur, tam in agentes, quàm in attentantes, ibi, *quicumque secus egerint, seu attentauerint.* Ergo non requiritur opus completum, & perfectum; sed sufficit attentatum. His non obstantibus,

Respondeo præfatum Episcopum, vel alium, non affici censura, nisi re ipsa publicauerit aliquid soluentibus indulgentias, & facultates prædictas. Ratio est, quia excommunicatio non incurritur, nisi adsit opus perfectum, & completum sub censura prohibitum.

Ad rationem dubitandi respondeo, illud verbum, *attentauerint*, adhiberi non ad excludendam actualem publicationem, seu concessionem, sed ad indicandum censuram incurri, facta huiusmodi publicatione, vel concessione; cùm enim huiusmodi cõcessio irrita sit, non potest dici validè cõcessa, sed attentata, vt perspicuè colligitur ex verbis Bullæ subsequentibus, ibi, *decernimus etiam irritum, & inane quicquid secus per quoscumque, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.*

8 Publicationi, vel concessioni indulgentiarum ob quæstum cooperantes non subiiciuntur excommunicationi.

8 Tertiò dubium est, vtrùm ministri Prælatorum, aut alij ad huiusmodi publicationem, vel concessionem cooperantes huic excommunicationi subiiciantur.

Respondeo negatiuè, quia Bulla de his non loquitur, & in materia pœnali non valet argumentũ à pari, vel a maiore ad minus, vel è cõtra.

Occasione eorum, quæ in hoc puncto diximus, aduertendum est, ad tollendos prauos eleemosynarum quæstorum abusus nonnulla in Concilio Tridentino *sess. 21. cap. vlt.* sancita fuisse.

Primò, vt indulgentiæ, & aliæ spirituales gratiæ debito tempore publicentur per ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, quibus datur facultas fideliter colligendi eleemosynas, nulla prorsus mercede accepta.

9 Indulgentias de nouo cõcessas religiosus publicare non potest in sua Ecclesia, absque licẽtia ordinarij.

9 Secundò, licet ob hoc decretum nequeant ordinarij locorum prohibere, quominus religiosi, inconsultis ipsis ordinariis, publicent indulgentias olim sibi à Summo Pontifice concessas, nihilominus nullus etiam religionis exemptus potest indulgentias de nouo concessas publicare in sua Ecclesia absque ordinarij licentia. Sic enim per sacram Cardinalium Congregationem, quæ interpretationi Concilij præest, declaratum fuisse nonnulli DD. testantur *in sess. 21. c. 9. cit. & sess. 22. c. 5.*

Tertiò in præfato Concilij decreto prohibentur quidem praui eleemosynarum quæstores, imò vsus, & nomen ipsorum aboleri præcipitur; non tamen prohibentur collectores elemosynarũ, qui eas in pios vsus conuertunt, seruatis quibusdam conditionibus.

10 Eleemosynis colligendis deputati quænam seruare debeant, seu quenam Ordinarij locorum in ipsis requirere debeant.

10 Rogabis quas conditiones ordinarij locorum requirere, vel præscribere debeant iis, quibus colligendi eleemosynas facultatẽ prębent.

Respondeo istas recenseri à Zerola *in praxi 1. part. verb. quæstores*, ab Augustino Barbosa *in remissionibus ad Concilium sess. 21. ca. 9.* a Petro Marzila *ibidem*, & ab aliis (quamquam istis Doctoribus fortè videbitur alicui non magnam fidem præstandam esse, cùm ipsorum libri circa Concilium, & declarationes Cardinalium prohibiti fuerint.)

Prima conditio est, vt sint honestæ vitæ, & bonæ existimationis.

Secunda, vt non sint participes ipsarum eleemosynarum.

Tertia, vt quæstorum nomen non gerant, sed collectores eleemosynarum vocentur.

Quarta, vt non publicent indulgentias, nec circumferant sua priuilegia, aut reliquias.

Quinta, ne eleemosynas minis, aut imprecationibus extorqueant.

Sexta, ne campanas, aliaque instrumenta similia quædam quæstorum insignia ferant.

Septima, vt non petant eleemosynam tamquam debitam, aut dari solitam.

Octaua, vt non extorqueant eleemosynam arte, aut specie dicendi orationes, aut alio peruerso more, sed simpliciter, & modestè eleemosynam petant, eamque in loci pij vtilitatem conuertant.

PVNCTVM XXXI.

De excommunicatione contra dantes aliquid, vel recipientes, promittentes, vel promissionem acceptantes pro gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Romana. Item contra præbentes consilium, auxilium, vel fauorem contra scientes, & non reuelantes eos, qui ex pacto tacito, vel expresso dant, vel recipiunt aliquid pro dicta gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Romana.

ISta excommunicationẽ prolixè satis, & abundè explicaui *in tractatu de legibus disp. 10. quæst. 2. puncto 8. §. incidente*, ex quo loco, quæ ibi tradidi, de verbo ad verbum huc, paucis additis, vel mutatis, transferenda duxi. Quamobrem aduertendum est, in Extrauaganti Bonifacij VIII. *in ruborica, de sententia excomm.* quæ incipit, *Excommunicamus*, &c. latam esse excõmunicationem, contra omnes faciẽtes promissionem, vel pactum temporalium pro aliqua gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Romana, & cõtra dantes, vel recipientes aliquid paruum,

vel

vel magnum, ex pacto, aut promissione occulta, vel manifesta, facta etiam sub generalibus verbis, & Papæ reseruatur absolutio.

Et quamuis hæc constitutio, teste Nauarr. *in man. c. 27. n. 106. versi. vigesimatertia*, Angelo, Sylvestro, & aliis apud Sayrum *lib. 3. de censuris c. 30. n. 12.* & apud Molinam *to. 1. de iust. disp. 92.* reuocata fuerit à Clemente V. nihilominus cõfirmata fuit & aucta à Gregorio XIII. *in Bulla 24.* & à Clemente VIII, vt constabit ex dicendis *puncto sequenti*: tenorem autem constitutionum Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. referunt Virginius Boccatius *de pactis 1. & 2. parte, in princip.* Nauarr. *to. 3. in commentario de datis, & acceptis, pag. mihi 299.* ex impressis Romę, Molina *loc. cit.* & Quaranta *§. data & promissa pag. 213.* Naldus *verbo gratia, num. 13.* & Cherubinus ex parte *in Bullario tom. 2. pag. 391.* in prima impressione, his verbis:

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 *Ab ipso Pontificatus nostri principio, quàm maximè possumus, enitimur, atque cõtendimus, vt domus, & Curia nostra à sordibus expurgetur, cui rei salubri consilio incumbens fel. record. Bonifacius Papa VIII. excõmunicauit, & anathematizauit omnes Clericos, religiosos, & laicos vtriusque sexus, siue familiares Curiæ, siue vndecumque alios, qui aliquod pactum facerent, seu quid paruum, vel magnũ promitterent, vel promissionem reciperent, aut ex pacto, vel promissione occulta, vel manifesta, siue sub verbis generalibus, & plenè non expressis, siue specialibus, & apertè expressis facta, quicquam darent, aut reciperent pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio, in causis, vel iudicijs, seu aliàs, per litteras Apostolicas, & quibuscumque alijs modis apud Sedem Apostolicam obtinenda, & eam sententiam ad promittentes, & acceptantes, dantesq;, & recipientes duxit extendendam; illos etiam, qui sibi intra triduum non renuntiarent eum, quem in culpa esse scirent, vel alicui, per quem ad se fideliter referretur, simili voluit sententiæ subiacere. Ac decreuit, vt nullus hãc incurrens excommunicationis sententiam, absque speciali mandato suo absolutionis beneficium valeret obtinere, nisi in mortis articulo constitutus; sed nec quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset pauperibus, quantum ille dedisset, vel etiam recepisset. Iustitiæ verò, siue gratiæ expeditiones sic obtentæ nullius prorsus essent roboris, vel momenti, & scienter illis vtentes simili sententiæ innodauit, ac reseruauit sibi absolutionem eorum cum prædictis, quos ad pœnas similes in omnibus obligauit. Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, vt pleriq; cupiditate improbi quæstus, potentiorum suffragationibus adnixi, huiusmodi negotiorum expeditiones, hac illac conquirentes turpissimè nundinentur. Alij alios, quos gratia præstare arbitrantur, donis, pollicitationibusq; ambiant. Quidam etiam se talium operam, atque industriam pretio, & muneribus quæsisse affingant: quæ cùm pessima sint, & Curiæ prædictæ existimationem grauissimè offendant, in eos, qui ea agũt, animaduertendum fore arbitrati, constitutionem prædictam cum suis censuris, & pœnis omnibus innouamus, easdemq; omnes extendimus ad audentes qualecumque horum facinorum, quæ adscripsimus, dantesq;, illis, & alijs prædictis auxilium, consilium, vel fauorem. Quin etiam eos omnes omni beneficio, & officio Ecclesiastico, & seculari, siue temporali, siue perpetuo, ipso iure priuamus, ac priuatos esse declaramus, & præterea infamiæ subiectos perpetuò, ac inhabiles ad illa & alia esse volumus, à quibus etiã, pro vt quæque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ ceteris sint exemplo; illis tamen, qui rem adhuc incognitam, complicesq;, ac fautores, & socios retexerint, impunitas concedatur. Datum Romæ anno 1574. Nonis Nouemb.*

Circa istam Extrauagantẽ quatuor principaliter quærenda propono.

Primò, quid nomine *gratiæ*, & *iustitiæ*, propter quas prohibetur aliquid promitti, dari, aut recipi, intelligatur.

Secundò, quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones hic prohibeantur, vel recipiantur.

Tertiò, quódnam sit huius excommunicationis subiectum, seu contra quos feratur præsens constitutio.

Quartò, quibus pœnis præter excommunicationem afficiantur transgressores huius constitutionis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 *Gratiæ* nomine quid intelligatur.

2 NOmine *gratiæ* hoc in loco intelligitur non solum id, quod à Sede Apostolicâ obtinetur per litteras, siue diplomata, siue rescripta, siue breuia Pontificia; verum etiam quod per signaturam, aut solo verbo, viuæ vocis oraculo cõcedi solet. Quamobrem qui aliquod horum delictorum committit, obtinendo, e.g. absolutiones, dispensationes, beneficium, pensionem, indulgentias, aut alias gratias, etiam solo verbo, his pœnis proculdubio ligatur; licet enim, inquit Nauarr. per litteras Apostolicas solæ expeditæ intelligantur, vt *in Extrauaganti Iniunctæ, de electione, & glos. in reg. Cancellariæ 69.* hoc tamen in loco non solum dicitur, *per litteras Apostolicas*, verum etiam adduntur alia verba, quamlibet gratiam indicantia; nam in textu dicitur, *in causis, vel iudicijs, seu aliàs per litteras Apostolicas, & quibuscumque alijs modis obtinenda*, &c. Qui autem totum dicit, nihil excludit: *cap. solitæ. §. fin. de maior. & obed.* Ita Nauar. *in comment. to. 3. de datis & acceptis, notabili 17. n. 29.* Azor *3. parte lib. 12. c. 24. quæs. 6.* Molina *to. 1. tract. 2. disp. 92. vers. pœnæ huius.* Nomine verò *iustitiæ*, non solum venit sententia definitiua; verum etiam interlocutoria, appellatio, liberatio à pœna, prorogatio, aut non prorogatio termini, extractio à carcere, & alia huiusmodi, etiamsi in arbitrio iudicis posita sint. Ita Azor. & Nauar. *locis citatis.* Molina *disput. 92. vers. ceterum.* Filliucius *tract. 15. cap. 6. quæs. 3.*

Addo cum Nauar. *n. 19.* Molina *loc. cit.* & Filliuc. *n. 133.* nomine *iustitiæ* non solum venire sententiam æquam, verum etiam iniquam. *l. ius plurib. modis. ff. de iust. & iur.* Quamobrem hac constitutione comprehenduntur, & pœnis huius Extrauagantis ligantur, qui promittunt, aut dant aliquid iudici pro auferenda aut differenda iustitia alterius. Ratio est, tum quia dant pro sententia iniqua, quæ nomine *iustitiæ* venit in iure, vel saltem venit nomine *gratiæ*, respectu illius, qui hoc in sui gratiam fieri cupit: tum quia Summus Pontifex intendit curiam suam à sordibus expurgare; non esset autem a sordibus expurgata, si liceret aliquid tradere, vt alteri iustitia auferatur, vel differatur.

3 *Iustitiæ*, vel *gratiæ* nomine quid intelligatur.

3 Quæres, vtrum nomine *gratiæ*, vel *iustitiæ* in hac constitutione intelligatur quælibet gratia, vel iustitia Romæ obtenta simpliciter, & absolutè; consequenter vtrum quicumque Romæ obtinet, vel obtinere intendit aliquam gratiam, vel iustitiam, præuia promissione alicuius rei, vel traditione, vel acceptatione, irretiatur his pœnis.

Respondeo intelligi solùm iustitiam, vel gratiam obtinendam à ministris Papæ immediatis, aut etiam mediatis. Ratio est, quia verba Extrauagantis non sunt extendenda vltra id, quod expressum est; in Extrauaganti autem exprimitur solùm his pœnis ligari eos, qui gratiam, vel iustitiam obtinent apud Sedem Apostolicam, ibi, *apud Sedem Apostolicam obtinenda.*

4 Sed modò difficultas est, quid nomine *Sedis Apostolicæ* intelligatur. 4 *Sedes Apostolica* quid significet.

Respondent Nauarr. *loc. cit. notab. 18. vers. 3.* & Molina *loco cit. vers. iam verò*, intelligi Sũmum Pontificem, vt Summus Pontifex est, iurisdictionem exercens à Christo acceptam; non verò quatenus est Rex, vel Princeps, iurisdictionem habens temporalem in Vrbe, aliisq; nonnullis locis acquisitam per donationem à Constantino, aliisque Sedi Apostolicæ factam. Ratio Nauarri est, quia verba formaliter sunt intelligenda. *l. in delictis §. extraneus. ff. ad legem Aquiliam:* Sedes autem Apostolica formaliter sumpta importat spiritualem potestatem, & nõ temporalem, constat enim Sedem Apostolicam extitisse, & institutã fuisse antequam regnum, & administratio tẽporalis ei accederet. Non excluduntur tamen à nomine Sedis Apostolicę reliqui ministri Summo Pontifici subordinati, potestatem spiritualem à Summo Pontifice acceptam exercentes in Curia Summi Pontificis, vel vbi Summus Pontifex est.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Azorio *loc. cit. punct. 7.* Filliucio *tract. 15. c. 6. quæs. 3. n. 139.* vbi testatur hanc esse praxim sacræ Pœnitentiariæ, & nonnullis aliis, quos tacito nomine refert Azorius *ibidem*, primò nomine *Sedis Apostolicæ* non solùm intelligi Summum Pontificem, qua Summus Pontifex est, iurisdictionem habens spiritualem, verùm etiam quatenus iurisdictionem habet temporalem. Ratio est, tum quia verba accipienda sunt iuxta communem loquendi modum, vt docui *de legibus:* Sedes autem Apostolica iuxta cõmunem loquẽdi modum accipitur pro Summo Pontifice, seu pro tribunalibus Summi Pontificis concernentibus ipsius iurisdictionem, non solum spiritualem, verùm etiam temporalem: tùm quia Summus Pontifex in hac Extrauaganti intentionem habuit expurgandi domum, & curiam suam à sordibus, vt patet ex primis Bullę verbis; nomine autem *domus*, & *curiæ* non solùm venit tribunal spiritualis iurisdictionis, verum etiam temporalis; nec domus, aut curia Summi Pontificis diceretur à sordibus expurgata, si pateret aditus petendi, impetrandi, vel concedẽdi gratiam, vel iustitiã præuiis muneribus, vel promissionibus apud Summum Pontificem, quatenus iurisdictionem temporalem habet.

5 Hinc patet responsio ad rationem Nauarri, & Molinæ: dico enim verba accipi formaliter, nisi communis hominum vsus aliter accipiat, aut nisi aliunde colligatur aliter accipi debere. Secũdò dicendum est, nomine Sedis Apostolicæ hoc in loco intelligi etiam curiam ipsius Sũmi Pontificis: nam ex *Clementina ne Romani. §. Janè. de electione. vers. eo tamen adiecto*, constat aliquando Summum Ponuficem in vno loco existere, & alio in loco curiam habere, *Clementina citata*, ibi, *si in certo loco causarum, & litterarum Apostolicarum audientia remanente, Papam alibi*, &c. Cùm autem Summus Pontifex intendat omnes sordes à sua domo, & curia remouere, dicendum videtur nomine *Sedis Apostolicæ* hoc in loco etiam curiam intelligi: consequenter Summum Pontificem, velle actiones dandi, vel accipiendi pro iustitia, vel gratia obtinenda prohibere, siue fiant in curia, vbi Papa non est, siue fiant vbi Papa reperitur, etiamsi non sit ibi curia. Ita Nauarr. & Molina *locis cit.* 5 Verba an semper formaliter accipienda sint.

Ex dictis in solutione istius quæsiti, & subsequentis difficultatis colligitur,

Primò, his pœnis eos ligari, qui gratiam, vel iustitiam per munera, vel eorum promissionem obtinent a Summo Pœnitentiario, datario, & eius officialibus, à secretario breuium, ab officialibus Cancellariæ, Vicario Summi Pontificis, Auditoribus Rotæ Contradictorum, vel Cameræ, à cubicularijs, secretarijs, aliisque quibuscumque ministris Papæ existentibus in curia Papæ, vel in Vrbe, in qua Summus Pontifex residet; hic enim dicitur obtinere gratiam, vel iustitiam apud Sedem Apostolicam. Ita Nauarr. *loc. cit. vers. 4.* Azor. *loco cit. quæs. 7.* Filliucius *num. 136.* idem innuit Molina *loco citato.*

Secundò colligitur ex nostra sententia contra Nauar. *loc. cit. vers. ex quibus infertur*, & Molinam *loco cit.* impetrantem gratiam, vel iustitiam temporalem, præuia promissione, vel donatione, apud gubernatorem Vrbis, vel burgi, vel apud iudices Capitolij, vel ipsorũ delegatos, apud senatorem, Cardinalem, Camerariũ, Clericos Cameræ, vel apud Summum Pontificem, quatenus est rex, id est, quatenus habet temporale dominium, cum Sede Apostolica, seu cum iurisdictione spirituali per accidens coniunctum incurrere pœnas huius Extrauagantis; nam in nostra sententia dicitur obtinere gratiam, vel iustitiã in Curia Romana, seu apud Sedem Apostolicam. Quamquam opposita sententia probabilis est; sicut etiam probabilissimum est, eum non incurrere pœnas huius Extrauagantis, qui aliquid tradit maiori domus præfecto, seu magistro domus Summi Pontificis, vt in famulatum, & obsequium temporale instar aliorum famulorum, qui aliis Principibus inseruiũt, admittatur; hoc enim propriè loquendo, non videtur venire nomine *gratiæ*, vel *iustitiæ*. Secus si intendat obtinere munus, & officium adnexam habens exercendæ iurisdictionis obligationem; nam consecutio huiusmodi officij ad gratiæ nomen reuocatur.

Tertiò eum non ligari pœnis huius Extrauagantis, qui pecunia sibi comparat officium Auditoris, vel consimile munus in Curia alicuius Cardinalis exercendum (modò hoc munus, & officium adnexum non sit iurisdictioni Papæ:) hic enim non dicitur obtinere gratiam, vel iustitiam apud Sedem Apostolicam; cùm istud officiũ ad Sedẽ Apostolicam non pertineat, nisi remotissimè, vt suppono, & Sũmus Põtifex hac sua cõstitutione intẽdat solùm remouere sordes à domo, & Curia sua.

Quartò his pœnis non affici eos, qui gratiam, vel iustitiam Auenionis, Anconæ, aut aliis in locis, iurisdictioni Papæ subiectis, obtinent apud Legatos, & eorum iudices, absente ab illis locis Papa, & ipsius Curia. Ratio est, quia non dicuntur obtinere gratiam, vel iustitiã apud Sedem Apostolicã; sed extra Curiã, & vbi Papa non est. Ita DD. citati

contra

contra Boccatium 3.*part.q.*97.*&* 98. asserentem his constitutionibus non solùm ligari eos, qui tradunt, vel promittunt aliquid pro obtinenda iustitia, vel gratia in Curia Romana; verùm etiamsi tradant, vel promittant Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, & aliis iudicibus status Ecclesiastici. An autem alio titulo incurrant, vide tradenda *punct. sequenti.*

Ex quo patet à fortiori impetrantes gratiam, vel iustitiam apud Episcopos extra Curiam Romanam existentes, vel etiam à Legatis, vel Nuntiis, Collectoribus, Inquisitoribus, aliisque delegatis, & subdelegatis, etiam spirituali auctoritate munitis, extra Curiam missis, non incurrere pœnas huius Extrauagantis, quamuis aliunde peccare possint. Ratio est, quia non dicuntur obtinere gratiam, vel iustitiam apud Sedem Apostolicam, cùm non obtineant intra Curiam Summi Pontificis, vel vbi Summus Pontifex est; propterea beneficia vacantia in manibus prædictorum Legatorum non dicuntur vacare apud Sedem Apostolicam, *Clem.*1.*de sequestr. poss. & cap.*2.*de præbend.* Si verò gratiam, vel iustitiam obtineant à præfatis Legatis Romæ existentibus, incurrunt pœnas istius extrauagantis, quia apud Sedem Apostolicam, & vbi Papa est, dicuntur hæc obtinere, & impetrare, ex suppositione quòd Legati facultatem habeant faciendi gratiam, vel iustitiam in vrbe Roma, vt hic suppono, gratia exempli, ad hanc rem solùm explicandam, si casus daretur. Si verò tradant, vel promittant pecuniam Legato, vel alteri in Romana Curia existenti, pro gratia, vel iustitia alibi obtinenda, non incurrunt excommunicationẽ; quia non dicuntur tradere pro gratia, vel iustitia obtinenda apud Sedẽ Apostolicam.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Assignatur materia istius excommunicationis.

6 Materia istius constitutionis, seu id, quod in hac constitutione prohibetur, sunt actiones proximè sequentes.

Prima est, pactio, quæ fieri solet cum tertio, vt sibi gratiam, vel iustitiam procuret, vt patet ex ipsa Bulla, ibi, *qui aliquod pactum facerent.*

Secunda, promissio dandi aliquid, ibi, *seu quid paruum, vel magnum promitterent.*

Tertia est acceptatio promissionis, ibi, *vel promissionem reciperent.*

Quarta est datio ex pacto, vel promissione, ibi, *vel ex pacto, & promissione occulta, vel manifesta, siue sub verbis generalibus, & planè non expressis, siue specialibus, & apertè expressis facta quicquam darent.*

Quinta est receptio ex vi pacti, vel promissionis, ibi, *aut reciperent.* hæc tamen intellige de promissione, aut receptione illicita, vt infrà probabo.

Sexta est promissio facta tertio, tamquam mediatori, in vtilitatem illius, qui gratiam impetrabit: vt si quis promittat Caio se daturum Titio centum, si Titius sibi gratiam impetrauerit, vt colligitur ex illis verbis, *eamdem sententiam ad promittentes.*

Septima, acceptatio talis promissionis, ibi, *& acceptantes.*

Octaua, datio sine promissione, ibi, *dantesq́.*

Nona, receptio sine promissione, ibi, *& recipientes.*

Decima, est omissio denuntiationis, ibi, *illos etiam, qui sibi intra triduum non renuntiarent eum, quem in culpa esse scirent, vel alicui, per quem ad se fideliter referretur*; an autem ista Bulla in hac parte afficiat tantummodo Curiales, & vtrùm omittens istam denuntiationem hoc tempore afficiatur excommunicatione, infrà ostendam.

Vndecima est vsus gratiæ, vel iustitiæ sic obtentæ, modò id fiat scienter, ibi, *& scienter illis vtentes simili sententia innodauit.*

Istæ actiones vetitæ etiam erant in Extrauaganti Bonifacij VIII. sed per Extrauagantem Gregorij confirmatæ sunt; quibus etiam aliæ actiones additæ sunt, quarum tres sunt principales, & aliæ tres accessoriæ.

Prima actio principalis, addita à Gregorio, est nundinariorum, qui cupiditate lucri, expeditiones negotiorum conquirunt, innixi suffragationibus potentiorum.

Secunda est *actio* illorum, qui ambiunt pollicitationibus, aut donis, id est, accedunt ad eos, qui valent gratia, alliciendo donis, vel pollicitationibus, vt pro se, vel pro alio, gratiam, vel iustitiam apud Sedem Apostolicam obtineant; & cùm ista actio principaliter prohibeatur, sequitur exercentes huiusmodi actionem incurrere pœnam excommunicationis, licet effectus non sit secutus, vel etiamsi alter, quem adiuit, pollicitationes, aut dona non acceptauerit, vt patebit ex dicendis.

Tertia est eorum, qui mentiendo confingunt se dedisse pretium, vel munera pro opera præstanda, vel præstita ab iis, qui gratia valent apud eum, qui gratiam, vel iustitiam concessurus est; nam fingens se pecuniam dedisse, vel promisisse illi, qui acceptus, & charus est illi, à quo gratia, vel iustitia obtinenda est, potest hoc pacto permouere illum ad gratiam, vel iustitiam faciendam, quam alioquin non fecisset; cùm autem hæc actio principaliter prohibeatur, sequitur huiusmodi mendacem affici pœna excommunicationis, etiamsi nullus alius effectus sequatur, & mentienti nullum proueniat lucrum. Ita Molina *loco citato, versic. tertia est.* Nauarrus *loco citato notab.*29.*num.*42. Filliucius *num.*129. Hìc tamen aduertenda est differentia inter istas tres actiones additas à Gregorio XIII. & alias, quæ in Extrauaganti Bonifacij VIII. continebantur, quòd ad incurrendam excommunicationem, & pœnas ob alias actiones in Extrauaganti Bonifacij contentas, (excepto vsu gratiæ, vel iustitiæ,) non requiritur audacia, seu præsumptio; consequenter sufficit, vt quis istas actiones cum ignorantia istius prohibitionis mortaliter culpabili, vel cum ignorantia crassa, & supina exerceat, iuxta tradita à nobis *de censuris disp.*1. *quæst.*2. *punct.* 1. *num.*10. *&* 11. Ad incurrendam verò excommunicationem, & pœnas ob aliquam ex his tribus actionibus additis à Gregorio, requiritur audacia, seu præsumptio; consequenter non sufficit vt quis aliquã istarum actionum exerceat cum ignorantia culpabili crassa, vel supina, vel etiam affectata; modò non sit coniuncta cum ingenti temeritate, vt docui *de censuris loc. cit.* Nam in Extrauaganti dicitur, *constitutionem istam cum suis censuris, & pœnis omnibus innouamus, easdemq́ omnes extendimus ad audentes qualecumque horum facinorum, quæ adscripsimus.* Ita Molina *loco cit. versic. cùm Gregorius.* Nauarr. *loco cit. notab.*23. *num.*33. vbi refert Cardinalem communiter receptum.

Aliæ tres actiones accessoriæ, & minus principales additæ à Gregorio XIII. sunt primò auxiliari, secundò consulere, tertiò fauere in aliqua ex præcedentibus actionibus, contentis in Bulla Bonifacij VIII. vel additis in Extrauaganti Gregorij XIII. Circa præfatas actiones suboriuntur aliqua dubia, quæ in sequentibus quæsitis explicabo.

7 Quæres primò, vtrùm omnes actiones, quæ hic prohibentur, vetitæ sint iure naturæ, aut diuino. 7 An omnes actiones in hac Bulla interdictæ, vetitæ sint iure naturæ, vel diuino.

Respondent Nauarr. *loco cit. vers. tertiò noto num.*4. Molina *disp.*92. *vers. Nauar.* Ioannes Monachus *in Extrauaganti Bonifacij VIII.* quæ est prima *in tit. de sententia excommunicationis*, & alij, actiones, quæ hic vetantur, prohibitas esse iure naturæ, vel diuino. Ratio est, tum quia Summus Pontifex in hac constitutione intendit sordes à domo, & curia sua auferre; istæ autem sordes sunt peccata, iuxta illud Apocalypsis vltimo, *Qui in sordibus est, sordescat adhuc*; sed non erant sordes, aut peccata per aliam prohibitionem, quàm per ius naturæ, & diuinum; cùm ante hanc constitutionem nulla alia iure humano inducta extaret, (constitutio enim Bonifacij VIII. reuocata fuerat à Clemente V. teste Nauar. Caietan. & aliis superiùs citatis;) ergo actiones, seu sordes, quas Summus Pontifex in hac constitutione intendit auferre, prohibitæ sunt iure naturæ, vel diuino; alioquin ante hanc constitutionem non appellatæ fuissent sordes; tum quia ex illis verbis, *quæ cùm pessima sint, & Curiæ existimationem offendant*, &c. apertè colligitur, quæ hic prohibentur, alias fuisse peccata; alioquin Summus Pontifex non appellaret illa pessima, & existimationis offensiua; sed non potuerunt esse peccata, nisi contra ius naturæ, & diuinum; ergo, &c.

Ego verò arbitror non omnes istas actiones vetitas esse iure naturæ, vel diuino. His rationibus ducor ad hoc asserendum; tum quia sequeretur hanc constitutionem, quoad omnes actiones in ea vetitas, vbique sub mortali seruandam esse, etiam vbi non est recepta, vt concedit idem Nauarrus *loco citat. versic. tertio.* Nam ius naturæ idem est apud omnes, & omnes vbique obligat; tum quia perspicuum est omnes iure naturæ, aut diuino nõ teneri intra triduum Sedi Apostolicæ deferre dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iustitia obtinenda; ergo non omnes actiones in hac constitutione contentæ, vetitæ sunt iure naturæ, vel diuino; tum quia si tradens aliquid alteri pro munere, dignitate, vel officio apud Sedem Apostolicam obtinendo, facit contra ius naturæ, vel diuinum; sequitur etiam Summum Pontificem peccare vendendo officium auditoris, & similia; cùm etiam Summus Pontifex iuri naturæ, & diuino subditus sit; præterea sequeretur officia, per se loquendo, vendi non posse, contra Molin. Rebell. Suarez, & alios à me adductos *de contractib. disp.*3.*q.*2. *puncto* 2. *num.*10. Sed hoc falsum est: ergo falsum est omnes aliquid tradentes pro officio, vel gratia in Romana Curia obtinenda, facere contra ius naturæ, vel diuinum; ergo non omnes actiones hic vetitæ, prohibitæ sunt iure naturæ, vel diuino; tum, quia accepta pro re turpi post factum iure naturæ, vel diuino, non sunt obnoxia restitutioni; cùm autem hic præcipiantur accepta restitui pauperibus, sequitur actionem aliquam hìc præcipi, vel prohiberi, quæ non est vetita, vel præcepta iure naturæ, vel diuino.

Ad primam rationem in contrarium respondeo, Summum Pontificem habuisse intentionem auferendi peccata, & sordes auaritiæ, & scandali, quæ promissionibus, aut donationibus in gratia, vel iustitia consequenda admittebantur; non tamen hinc sequitur, omnes actiones in hac constitutione positas, vetitas esse iure naturali, aut diuino; nam ad vitandum aliquod peccatum, & ad aliquod inconueniens auferendum fieri potest, vt aliquando præcipiantur, vel prohibeantur aliqua ex se indifferentia; sicut si ad tollenda homicidiorum pericula prohibeantur arma noctu deferri, non sequitur nocturnam armorum delationem esse intrinsecè malam; quamuis homicidia, ad quæ præcauenda prohibetur armorum delatio, vetita sint iure naturæ, & diuino, vt in simili docui *de legibus*, & *de censuris in communi.*

Ad secundam respondeo huiusmodi actiones pessimas esse, & Curiæ Apostolicæ existimationem minuere, dum aliquid obtinetur per simoniam, vel dum aliæ similes circumstantiæ interueniunt; non tamen hinc sequitur omnes actiones istius Extrauagantis vetitas esse iure naturali, aut diuino.

8 Quæres secundò, vtrùm ficta promissio hic prohibeatur; consequenter vtrùm qui fictè promittit animo non adimplendi promissionem, subiaceat pœnis huius constitutionis. 8 Promissio ficta nõ inducit excommunicationẽ latam contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iustitia in Romana Curia.

Ratio dubitandi pro parte affirmatiua est, tum quia fingens mentiendo se aliquem inuenisse, qui pretio, & muneribus gratiam obtineat, subiacet his pœnis; ergo etiam subiacet his pœnis qui fictè promittit; tum quia huiusmodi promissio in causa est, vt iudex, vel gratiæ collator, intuitu promissionis gratiam, vel iustitiam conferat; ergo fictè promittens subiacet his pœnis, cùm finis harum constitutionum sit, vt gratia, vel iustitia non conferatur spe lucri; tum quia acceptans huiusmodi promissionẽ subiacet pœnis; ergo etiam promittens, nam correlatiuè se habent.

His non obstantibus arbitror fictè promittentem non subiacere his pœnis. Ratio est, tum quia ficta promissio non est promissio, nisi oretenus, vt patet ex dictis *de contractibus*; tum quia versamur in materia pœnali; consequenter odiosa, consequenter non extendenda. Ita in simili docet summa Corona *parte* 3. *de simonia num.*14. *fol. mihi* 72. Lessius *lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 11. *dub.* 1. Sotus *lib.*9. *de iustitia quæst.*8. *artic.* 1. Tolet. *lib.*5. *cap.*9. *ad finem.* Hic tamen in foro externo præsumetur excommunicationem, aliasque pœnas contraxisse, quia forum externum iudicat de externis.

Ad primam rationem in contrarium respondeo, hoc esse specialiter constitutum in præfatis Extrauagantibus de eo, qui se fingit talium operam, atque industriam pretio quæsiuisse; in pœnis autem non est argumentandum à minori ad maius, sed standum est verbis legis.

Ad secundam respondeo huiusmodi promittentem grauiter peccare, quia inducit ad peccata; non verò subiacere pœnis huius Extrauagantis.

Ad tertiam responderi potest primò, acceptantem huiusmodi promissionem subiacere pœnis; tum quia quantum est ex parte sua acceptat promissionem, & gratiam, vel iustitiam concedit intuitu promissionis; tum quia non implicat recipientē aliquid his pœnis subiacere, quamuis non subiaceat tradens, vt si recipiens acceptat pro gratia, tradens verò tradat alio titulo.

Respondeti potest secundò, nec ipsum acceptantem subiacere pœnis, tum quia nō dicitur acceptare promissionem (cùm ficta promissio non sit promissio;) tum quia cùm hic sit veluti contractus onerosus, qui non solet claudicare (quamuis re ipsa non sit verus contractus, cùm huiusmodi promissio, etiamsi fiat animo adimplendi; inualida sit, vtpote de re, quæ sine peccato adimpleri nequit) acceptans non censetur acceptare, nisi alter velit promittere; propterea licet acceptans peccet ob conscientiam erroneam, & ob affectum ad peccatū, tamen excusandus videtur à pœnis, quia promissionem non acceptat, nec quicquam recipit.

Hoc tamen limita, modò promittens, obtenta gratia, vel iustitia, aliquid mutata voluntate non tradat intuitu præcedentis promissionis; alioquin vtrumque ligari dicendum esset, vt patet ex verbis Extrauagantis.

9 Promittēs aliquid pro gratia, vel iustitia in Romana Curia obtinenda, nō videtur excommunicationem incurrere, nisi promissio acceptetur.

9 Quæres tertiò, vtrùm promissio non acceptata prohibeatur in hac constitutione; consequenter vtrùm promittens aliquid pro gratia, vel iustitia obtinenda, pœnas huius Extrauagantis incurrat, etiamsi is, cui promittit, non accepret; sed potius repellat promittentem.

Respondent affirmatiuè Molina *loco citato, versic. cùm omnes.* Virginius Boccatius 1. *parte de pactis num.* 33. *pag.* 16. & Farinacius 3. *parte crimin. quæst.* 111. *artic.* 13. *num.* 315. Ratio est, quia promissio est actio principaliter prohibita in hac Extrauaganti, & non vetatur copulatiuè, sed disiunctiuè, vt patet ex illis verbis, *qui aliquod pactum facerent, vel quid paruum, vel magnum promuterent, vel promissionem reciperent.*

Sed mihi dicendum videtur promittentem non incurrere pœnas istius Extrauagantis, altero, cui fit promissio, non acceptante promissionem, nisi aliquos pollicitationibus ambiat, quos gratia præstare arbitretur. Ratio est, quia de ratione promissionis est acceptatio, cùm promissio sit datio fidei, & fides non dicatur data, nisi sit acceptata; per hoc enim promissio differt à pollicitatione, quòd pollicitatio est solius offerentis promissio, vt patet ex dictis *de contractibus quæst.* 11. *punct.* 1. & cùm in materia odiosa versemur, non est facienda extensio promissionis ad pollicitationem.

Neque obstat ratio allata ad probandam Molinæ, & aliorum opinionem; nam licet promissio sit actio principaliter prohibita, tamen non dicitur propriè promissio, nisi acceptata sit, & illa formula disiunctiua adhibetur, non ad excludendā promissionem propriè acceptam, sed ad indicandum, promissione acceptata, non solùm promittentem, verùm etiam acceptantem his pœnis subiacere. Secus dicendum est de iis, qui aliquid dant alteri, vt fiat pactio, vel receptio pro gratia, vel iustitia obtinenda; isti enim ligantur pœnis huius Extrauagantis, quia dando, vel recipiendo efficiunt actionem principaliter in hac Extrauaganti prohibitam. Ita Azor *loco cit. quæsito* 8.

Dixi, *nisi aliquos pollicitationibus ambiat, quos gratia præstare arbitretur*; nam qui aliquos, quos apud gratiæ collatorem, vel iustitiæ auctorem valere putant, præuiis pollicitationibus inquirunt, vt ea ratione gratiam, vel iustitiam sibi, aut aliis apud Sedem Apostolicam acquirant, ligantur his pœnis, etiamsi alter, cui fit promissio, pollicitationem non acceptet. Nam hic casus in Bulla exprimitur illis verbis, *alij alios, quos gratia præstare arbitrantur donis pollicitationibusq; ambiant*; illa autem particula, *quæ*, non accipitur copulatiuè, sed disiunctiuè, pro particula, *vel*; constat enim Summum Pontificem voluisse non solum excludere donationes; verùm etiam simplices promissiones, & pollicitationes, ne Curia Summi Pontificis offendatur, vt dicitur in textu. Ita Molina *loco cit. vers. seruanda est.*

Vt hoc clariùs intelligatur, aduerte, pollicitationem in hoc differre à promissione, quòd pollicitatio est promissio nō acceptata; promissio verò est acceptata. Consequenter pollicitatio dicit solum actum promittentis; promissio verò non solum dicit actum promittentis, verùm etiam acceptantis, vt patet ex dictis *de contractibus loco citato.* Quamobrem Summus Pontifex in hoc casu vetuit non solum promissionem acceptatam, verùm etiam simplicem pollicitationē, qua quis alterum præstantem gratia allicit, vt sibi, aut alteri gratiam, vel iustitiam apud Sedem Apostolicam acquirat.

10 Promissio debiti ex gratitudine an puniatur pœna excommunicationis latæ contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iustitia in Romana Curia obtinenda.

10 Quæres quartò, vtrùm sub huius constitutionis prohibitionem cadat promissio debiti ex gratitudine; consequenter, vtrùm pœnas huius constitutionis incurrat, qui promittit aliquid debitum ex gratitudine, & iure animi grati, vt si dicat; Omnia quæ ego habeo, dicata erunt tuo obsequio, & voluntati, vel de me, meisq; rebus, iuxta animi tui sensa disponere poteris, aut numquam me ingratum experieris, vel numquam te pœnitebit exhibiti beneficij, vel tuus ero imposterum, vel tui memor ero apud Deum, vel te commendatum apud Deum habebo, vel gratus tibi ero, vel loco, & tempore gratias tibi referam, vel gratum me habebis, vel etiam ego tibi inseruiam.

Respondent Nauarr. *loc. cit. de datis & acceptis, notab.* 11. & Filliucius *loco citato num.* 129. negando has pœnas incurrere, modò ciuilem obligationem sibi non imponat, sed tantummodo promittat iure animi grati, qui iure naturæ debetur conferentibus beneficium sine animo aliter se obligandi, quam ex sola gratitudine. Ratio est, tum quia Summus Pontifex non præsumitur velle ea prohibere, quæ iure naturæ debentur; sed iure naturæ gratitudo debetur iis, qui nobis beneficia conferunt, & de nobis bene meriti sunt; ergo, &c. tum quia expressio eius, quod tacite inest eo tantum modo, quo inest, non facit illicitam rem, alioquin licitam. *cap. significasti, de electione. & l. 3. ff. de leg.* Sed recipiens beneficium tacitè, & iure naturæ tenetur obligatione gratitudinis, ad antidora, & ad agendas debito loco, & tempore gratias; cùm benefacienti benefaciendum sit, *cap. cùm in officiis, de testamentis, & l. si non sortem. ff. si libertus, iuncta glossa verbo naturaliter*; ergo expressio illius obligationis ad antidora, quæ antea tacitè inerat petitioni gratiæ, non efficitur illicita per expressionem. Azor verò 3. *parte lib.* 12. *cap.* 23. *puncto* 1. putat has pœnas incurrere, quoties huiusmodi promissio talis est, vt moueat ad iustitiam, vel gratiam concedendam. Ratio est, quia Bonifacius, & Gregorius in suis constitutionibus prohibent quælibet pacta, vel promissiones occultas, vel manifestas, verbis generalibus, vel expressis conceptas. Idem sentit Monachus, in glossa Extrauagantis Bonifacij VIII. *verb. sub generalibus*, & Molina *loco cit. vers. unde quod.*

Mihi distinguendum videtur, vel hæc verba solùm proferuntur vrbanitatis gratia, absque animo vllius obligationis sibi imponendæ, vel proferuntur animo re ipsa promittendi, seu se obligandi. Si proferuntur solùm vrbanitatis gratia, censeo proferentem non incurrere pœnas à præfatis Pontificibus constitutas, vt patet ex rationibus pro sententia Nauar. & Fillincij allatis. Si verò proferantur animo promittendi, & hoc pacto inflectendi iudicem, aut gratiæ collatorem, ad gratiam, vel iustitiam concedendam, arbitror promittentem ligari his pœnis. Ratio est, tum quia prohibita sunt quælibet pacta, & promissiones, etiam generales, & occultæ; tum quia administratoribus iustitiæ, & collatoribus huiusmodi gratiarum nihil simpliciter debetur ex gratitudine; cùm aliunde habeant stipendium, & sustentationem, nihilque de suo conferant, & obligatio ex gratitudine potius oriatur ex eo, quod quis ex mera liberalitate confert, quàm quòd faciat id, quod ex officio, & munere suo præstare debet; tum quia huiusmodi promissiones nihil aliud sunt, quàm munera in spe oblata; vetitum est autem aliquid tradere cum tacita promissione pro gratia, vel iustitia obtinenda. Ita sentire videtur Azor, Molina, & Monachus *locis citatis.* Hinc patet

Primò iudicem, aliúmve gratiæ collatorem, qui intuitu huiusmodi promissionis aliquid facit, subiacere pœnis istius constitutionis; nam dicitur acceptare promissionem, vel donationem pro iustitia, vel gratia; & hoc præsertim valet in iudice, aut gratiæ collatore, qui nouit promittentem consueuisse verba, seu promissionem opere implere. Ita Molina *loc. citat.* Ex allatis rationibus patet responsio ad rationes Nauarri, quatenus secundæ parti huius meæ distinctionis aduersantur.

Secundò patet his constitutionibus prohiberi ea verba, quæ continent generalem promissionē: vt si quis dicat, recognoscam labores tuos, vel non ero tibi ingratus, vel honestum est, vt laborans pro alio recognoscatur. Hoc tamen intellige, modò hæc verba non adhibeantur solùm causa vrbanitatis, aut modò non adsit intentio conferendi stipendium labori debitum. Farinacius 3. *parte crimin. quæstione* 111. *artic.* 3. *num.* 325. Virginius Boccatius *in tractatu de pactis*, 1. *parte nu.* 26. Filliucius *loco cit. num.* 129.

11 Promittens, vel tradens aliquid pro gratia, vel iustitia in Rom. Curia excommunicationē incurrit, etiamsi nō pecuniam, sed aliquid aliud.

11 Quæres quintò, vtrùm in hac constitutione prohibeatur solùm promissio, vel traditio pecuniæ; seu an ad incurrendas pœnas istius Extrauagantis necesse sit, vt id quod datur, consistat in pecunia.

Respondeo negatiuè, sed sufficit alia quælibet materia, modò sit notabilis. Nam Bulla absolutè loquitur de datis, & acceptis pro gratia, vel iustitia obtinenda. Quamobrem has pœnas incurrit, qui alteri pretiosam vestem promittit, vel calicem, aut domum, vel longum iter in fauorem alterius, vel quid aliud, &c. Ita Nauar. *notab.* 16. *nu.* 26. Molina *loco cit. vers. porrò*, Boccatius 1. *parte de pactis num.* 34. Farinacius *num.* 327.

12 Paruitas materiæ an excuset ab excommunicatione lata contra promittentes, vel accipientes aliquid pro gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Romana.

12 Dixi, *modò sit notabilis*, vt indicarem solutionem illius difficultatis, qua quæritur, vtrùm quælibet res parua, aut magna, promissa, data, vel acceptata, pro iustitia, vel gratia, cadat sub præsentem constitutionem, & sufficiat ad incurrendas istius Extrauagantis pœnas.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia modica res non inducit simoniam, seu culpam sufficientem ad incurrendas pœnas contra simoniacos constitutas, *cap. etsi quæstiones, de simonia*; ergo neque sufficit ad has pœnas incurrendas; tum quia de modicis non est curandum. *l. scio. ff. de restitutione in integrum, & cap. re vera, de consecrat. distinct.* 2. quod (inquit Decius *ibi,*) procedit saltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio, tum quia ad incurrendas istas pœnas requiritur peccatum mortale, vt patet ex dictis *de legibus disp.* 1. *quæst.* 1. *puncto* 7. §. 4. & ex dictis *de censuris*; sed peccatum mortale non incurritur ob parua munuscula, & ob quamlibet rem modicam; superior enim non strictius hæc prohibet suis legibus, quàm ius naturæ prohibeat ea, quæ sunt intrinsecè mala, in quibus dari potest paruitas materiæ excusans à mortali; imò superiorem non posse rem leuem sub mortali prohibere, docui *de legibus disput.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 7. §. 4. *num.* 13. ergo ad incurrendas istas pœnas non sufficit quælibet res parua. Ita Azor *loco cit. quæs.* 3. Molina *tom.* 1. *de iust. & iure, tract.* 3. *disp.* 92. *vers. vtrùm verò*, Nauarr. *notab.* 3. *ad finem, & notab.* 10. *num.* 20. vbi refert S. Thomam. Idem sentire debent DD. quos retuli *de legibus punct. cit.*

Obiicies, in Bulla dicitur, *qui aliquid paruum, vel magnum promitterent, vel promissionem reciperent*, &c. ergo quodlibet munusculum, quamuis paruum, sufficit ad has pœnas incurrendas.

Respondeo rem paruam sufficere ad has pœnas incurrendas, modò non adeò parua sit, vt non sit sufficiens ad mortale peccatum in hac materia; paruitas enim materiæ excusat à mortali, & est incapax tantæ obligationis, & pœnæ. Ita DD. citati.

Hinc sequitur, eum, qui rem modicam tradit animo impetrandæ gratiæ, non affici his pœnis; nam ad has pœnas incurrendas sufficere non videtur, vt datio, vel receptio mortifera sit secundùm intentionem, nisi etiam sit secundùm rem. Ita Nauarr. *notab.* 10. *num.* 20. *vers. per quæ omnia.* Idem tradit de simonia Molina *loc. cit.* & alij; intendens tamen aliquid dare, vel recipere, non ligatur his pœnis, nisi adsit aliquod verbum, vel pactum externum. Ita Nauar. *notab.* 8. *num.* 14. Boccatius 3. *part. num.* 79. Farinacius *num.* 353. & alij. Ratio est, quia actus merè internus, non subiicitur censuris ab Ecclesia impositis.

13 Maior

13 Quem valorē res habere debeat, vt incurratur excommunicatio lata contra permittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iustitia obtinenda in Romana Curia.

13 Maior difficultas est, quanti valoris res esse debeat, vt quis istis pœnis ligetur.

Respondent Menochius *de arbitrariis lib.2.centuria 2.casu 145.n.4.* Virginius Boccatius *1.part. de pactis. num.31.pag.16.* Azor, Molin. & Nauar. *locis citatis*, hoc relinquendum esse iudicio prudentis viri, spectata qualitate dantis, & recipientis, gratiæ, aut iustitiæ obtinendæ, aliisque circumstantiis concurrentibus. Vnde non est in hac re attendenda quantitas, quæ aliàs sufficeret ad mortale peccatum furti, sed inspiciendum est, an res sit tanti momenti, vt allicere, & peruertere possit accipientem; nam si spectatis omnibus circumstantiis res non sit tanti momenti, vt accipientem allicere possit, præsumendū non est, dantem, aut accipientem his pœnis irretiri. Imò, inquit Nauarr. tales personæ, & tali loco, & tempore possunt esse dans, & accipiens, vt traditio vnius equi non videatur sufficiens ad has pœnas incurrendas; nam causa finalis huius Extrauagantis est, ne muneribus obtineatur gratia, vel iustitia, fieri autem potest, vt traditio vnius equi, spectatis circumstantiis, notabiliter non moueat, nec probabiliter flexura præsumatur animum recipientis.

Ego verò ad pœnas huius Extrauagantis incurrendas eam rem sufficere probabilius arbitror, quæ ad mortale peccatum furti sufficit. Ratio est, tum quia Summus Pontifex absolutè, & sine distinctione has pœnas iniungit dantibus, vel accipientibus, promittentibus, vel acceptantibus aliquid paruum, vel magnum; vbi autem ius nō distinguit, neque nos distinguere debemus, nisi adsit sufficiens ratio distinguendi; tum quia ad has pœnas incurrendas, eam rem sufficere censendum est, quæ in materia furti, vel sacrilegij, aut in aliis materiis notabilis iudicatur; nec inconueniens est dicere id, quod est notabile, & magnum, in materia aliarum virtutum censeri magnum, aut saltem paruum in hac materia, iuxta mentem Summi Pontificis, prohibentis etiam promissionem rei paruæ; tum quia ferè numquam constaret aliquem his pœnis irretitum esse, si certa rei quantitas ad has pœnas incurrendas aliqua ratione assignari non posset; tum quia idcirco aliquid notabile censetur in materia furti, quia est contra domini voluntatem (furtum enim est contrectatio rei alienæ inuito domino,) illiique notabile incommodum affert, spectatis regulis à nobis assignatis *in tractatu de restitutione.* ergo illud idem censebitur notabile, vel saltem paruum, secundum huius Extrauagantis tenorem, quod est iuxta recipientis voluntatem, illique notabile commodum afferre potest, spectatis iisdem regulis traditis *de restitutione disputat. 2. quæst.8. punct.1. numer.7.*

Obiicies primò, Summus Pontifex in hac Extrauaganti intentionem habuit auferendi, & prohibendi abusus, & sordes, quæ in gratia, vel iustitia obtinenda committebantur per largitiones, & munera; sed periculum non est, vt gratia, vel iustitia obtineatur, aut concedatur largitione, vel acceptatione rei, quæ solum notabilis est in materia furti; ergo materia quæ notabilis est in materia furti, non est contra intentionem Summi Pontificis, nec sub illius prohibitionem cadit.

Respondeo, data maiori propositione, negandam esse minorem; nam fieri potest, vt accipiens aliquid, quamuis modicum, re ipsa moueatur, & inducatur ad gratiam, vel iustitiam faciendam, quam alioquin non fecisset; vel si re ipsa non mouetur, sufficit, vt tradatur, vel acceptetur id, quod aptum est ad flectendum animum, modò tanti momenti sit, vt materia sufficiens peccati mortalis iudicetur.

Obiicies secundò, vbi cessat causa finalis legis, cessat etiam legis dispositio; cùm autem causa finalis huius prohibitionis sit, vt auctores gratiæ, vel iustitiæ, occasione munerum, non inducantur ad gratiam, vel iustitiam faciendam, sequitur huius legis dispositionē cessare, nisi res tanti valoris tradatur, quæ sufficiat ad mouendos animos ad gratiam, vel iustitiam obtinendam, vel concedendam; consequenter non sufficit res, quæ notabilis censeatur in materia aliarum virtutum.

Respondeo, cessante causa finalis legis in totum, cessare legis dispositionem; secus si cesset respectu particularis personæ, vel in casu particulari; alioquin sequeretur Prælatum in Curia Romana accipientem mille aureos non ligari his pœnis, si nihil penitus moueatur mille aureis acceptis ad gratiam impertiendam. Quamobrem ad cognoscendam grauem legis transgressionem, non solum recurrendum est ad finem legis extrinsecum, quem docui *de legibus* non cadere sub legis obligationem; sed recurrendum est ad finem intrinsecum, seu ad rem ipsam, quæ præcipitur, vel prohibetur, vt patet ex dictis *de legibus quæst.1.punct.vltim.* finis autem intrinsecus, seu materia, quæ hìc prohibetur, est promissio, vel acceptatio promissionis, traditio rei, vel receptio rei.

14 Ista excommunicatio incurritur pro datis, vel promissis, etiamsi gratia, vel iustitia non obtineatur.

14 Quæres sextò, vtrùm hæc constitutio prohibeat quamlibet dationem, & receptionem, antequam gratia obtineatur, consequenter, vtrùm pœnis huius Extrauagantis semper afficiatur, qui aliquid dat, vel recipit, antequam gratiam obtineat, impetret, vel concedat.

Respondeo, per se loquendo, affici, quoties dat, vel accipit pro gratia impetranda, vel concedenda. Ratio est, quia à verbis legis non est recedendum, nisi aliqua iusta causa suadeat; ex verbis autē legis conditæ, & confirmatæ à Gregorio XIII. colligitur his pœnis affici dantem, vel recipientem pro gratia, vel iustitia apud Sedem Apostolicam obtinenda, etiamsi detur absque præuia pactione, vel promissione, modò detur ad obtinendam gratiam, vel iustitiam; nam in Bulla absolutè dicitur, *dantes, & recipientes.* Ita Nauarr. *notab.21. num.31.* Boccatius *3.parte num.78.* Farinacius *num.348.*

Quamobrem his pœnis afficitur, qui dat aliquid iudici, vt aliquid arbitrarium faciat, ad quod ex iustitia non tenetur, e.g. vt det, vel non det maiorem dilationem, differat, vel anticipet sententiam, deferat, vel non deferat appellationē; quia dicitur dare pro gratia, vel iustitia. Ita Virginius Boccatius *3.part.quæst.95.pag.78.* Farinacius *3.parte crimin.quæst.111.num.339.* & Nauarr. *loc.cit.notab.9.num.17.*

Dixi in responsione, *per se loquendo*, vt aduerterem aliquos excusari posse iis de causis, quas à censuris excusari tradidi *de censuris disputat.1. q.2. & de peccatis ad finem*; hoc enim constat ex regulis generalibus, ibi traditis.

Dixi, *quoties dat, vel accipit pro gratia impetranda*, &c. nam si det, vel accipiat alia iusta de causa, ab his pœnis contrahendis excusandus est; nam leges non sunt extendendæ vltra propriam verborum significationem, & legislatoris voluntatem; legislator autem non vult, his pœnis affici dantes alia de causa, quàm pro iustitia, vel gratia impetranda, vel concedenda. Ita Nauarr. Azor. & Molina *locis citatis.*

Hinc sequitur, excusari primò eos, qui dant ob meram liberalitatem, vel beneuolentiam, siue dent ante gratiam obtentam, siue ea iam obtenta. Ita Nauarr. *numer.21.* Azor *quæst.4.* Boccatius & Farinacius *locis citatis.*

Secundò, qui dant ad redimendam iniustam vexationem, vt à simili patet ex dictis *de simonia*; isti enim non dicuntur dare ad obtinendam iustitiam, sed ad redimendam vexationem in iure iam quæsito; & quamuis adsit turpitudo ex parte iudicis recipientis, ac proinde iudex pœnas huius Extrauagantis incurrat; nulla tamen adest ex parte dantis. Ita Nauarr. Azor. & Molina *locis cit.* Farinacius *num.349.* quamuis oppositum teneat Virginius Boccatius *3.parte de pactis num.96.* hac ductus ratione, quia aliquid datur, vel promittitur pro gratia, vel iustitia, & iudex iudicat intuitu remunerationis. Sed ad hanc rationem respondetur, non simpliciter dari pro iustitia, vel gratia, sed pro vexatione remouenda.

Tertiò, qui dant, vel recipiunt xenia, vel sportulas dari consuetas, modò non adsit notabilis excessus vltra consuetudinem, & hic excessus non dirigatur ad gratiam, vel iustitiam obtinendam. Quamobrem si excessus gratis detur, & non dirigatur ad gratiam, vel iustitiam obtinendam, vel conferendam, non videntur hæ pœnæ incurri, quia nihil datur, vel accipitur, quasi in pretium pro gratia, aut iustitia obtinenda, vel vt ad illam concedendam proximè, aut remotè adducatur, qui gratiā concessurus est. Vide Molinam *vers.quando aliquid.* Quamquam Boccatius, & Farinacius *locis* statim *citandis* putant hac constitutione non prohiberi xenia, id est, esculenta, & poculenta, quæ intra paucos dies consumi possunt, modò magni valoris, & momenti non existimentur. Ita Boccatius *1.parte de pactis num.32.* Farinacius *3.parte crimin.q.111.art.13.num.337.*

Addo iudicem posse propinas, post sententiam dari consuetas, recipere, vt patet ex allata ratione. Ita Boccatius *3.parte de pactis nu.64.* & Farinacius *num.358.*

Quartò, qui dant ad compensandum damnum, quod testis causa ferendi testimonium passus est.

Quintò, qui dant aliquid, tamquam stipendium laboris præstiti, vt si dent aliquid Aduocato, vel Notario, vel Procuratori, seu sollicitatori, modò non adsit notabilis excessus vltra id, quod dari solet; sed tantummodo exigatur stipendium taxatum, aut boni viri arbitrio taxandum; imò etiamsi adsit notabilis excessus; qui tamen non detur, neque accipiatur pro iustitia, vel gratia obtinenda, sed solum, tamquam stipendium excessiuum ministerij, & laboris præstiti, non incurruntur prædictæ pœnæ, vt in simili patet ex dictis *de sportulis*; nam hic excessus non datur ad alliciendum aliquem, vt sententiam, vel gratiam concedat, vel obtineat in fauorem dantis; sed datur tamquam stipendium excessiuum laboris, & ministerij. Concedo tamen recipientem teneri ad restitutionem excessus, vtpote non debiti, sed supra æqualitatem accepti, nisi aliter constet de expressa, vel rationabiliter præsumpta tradentis voluntate, iuxta dicta *de restitutione.* Vide Molinam *loco cit.vers.quando aliquid.* Farinacium *n.356.* Boccatium *3.parte de pactis num.63.* post Io. Monachum, & Nauarr. *locis citatis.*

Sextò excusantur, qui dant, vel recipiunt ad compensandum damnum, modò non adsit notabilis excessus. Hac de causa Nauarr. *loco cit. num.51.* Azor *loco citat. quæsito 2.* excusant cubicularios, secretarios, aliosque familiares Principum, qui non recipiunt aliquid ob gratiam, vel iustitiam à Principe impetrandam; sed ad compensandum damnum, quod ea de causa patiuntur, vt si ob gratiam semel impetratam non audeant postea quidquam petere, vel saltem minus audeant petere, vel minus obtineant. Addunt etiam præfati DD. aliquid exigi posse ob maiorem industriam, & operam præstitam, quam alioquin præstare teneantur; licet enim cubicularij, e.g. aut alij familiares Principum, vel iudicum, teneantur mediocri diligentia aditum supplicaturis permittere, vel supplices libellos referre, & responsa, vel libellos decreto munitos reddere, & consequenter hac de causa nihil capere valeant, cùm hæc gratis præstare teneantur, & stipendium aliunde recipiant; nihilominus si maiorem præstent operam, quàm ex officio teneantur, possunt aliquid hoc titulo accipere, vt si humanissimè excipiant, vel doceant, vel moneant partes supplicantes quid facere, & quo se pacto gerere debeant, aut aditum faciliorem, aut frequentiorem, aut opportuniorem concedant in porrigendis libellis Principi, aut instent pro breui, & commoda expeditione, magis quàm ex officio teneantur; tunc enim non dicuntur quidquam accipere pro gratia, vel iustitia; sed pro maiori opera, & diligentia, quam alioquin ex officio præstare tenerentur; modò nihil plus detur, vel accipiatur, quàm maior illa diligentia mereatur, iuxta dicta in aliis casibus. Ob id etiam excusantur Notarij, vel Procuratores, qui aliquid amplius recipiunt vltra constitutum stipendium, quoties vtiliori, & meliori modo functi sunt officio suo, quàm tenerentur, vt eundo ad aliquem locum, monendo aliqua, instando diligentiùs, & expediendo breuiori tempore, quàm ex officio tenerentur. Hæc sunt eadem ferè verba Nauarr. *num.51.* Secus dicendum est de iis, qui aliquid vltra iustum salarium tradunt Aduocato, vel Notario, arbitrantes ipsum ob familiaritatem, quam cum iudice habet, sedulò acturum, & flexurum ad concedendam gratiam, vel iustitiam ferendam in sui fauorem; nam excessum salarij tradunt ad obtinendam gratiam, vel iustitiam; quamuis titulo & specie salarij palliare conentur; consequenter à pœnis istius constitutionis censeo non eximendos, saltem in foro conscientiæ; quia magis inspiciendum est, quod verè agitur, quàm quod simulatè, iuxta rubricam *C. plus valere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur, cap.ad audientiam, de empt. & vendit.* Ita Nauarr. *notab.21.num.54. vers.nonò dico.*

Item qui aliquid dat, vel promittit, vt iudex iſtius cauſam expediat, quam alioquin expediret, ligatur pœnis iſtius conſtitutionis: quia re ipſa dat pro iuſtitia, vel gratia: contrarium tenet Nauarr. *notab.9.num.16.* & Farinacius *num.350.*

Item dans aliquid pro iuſtitia auferenda, vel differenda, ligatur his pœnis, quia obtinet gratiam. Ita Boccatius *3.parte de pactis nu.77.* Nauarr. *notab.9.num.19.* contra Farinacium *3.part.q.111.num.351.*

15 Tradens, vel accipiens aliquid poſt gratiam, vel iuſtitiam in Rom. Curia obtentam, non ligatur excommunicatione, modò det, vel recipiat ſolùm titulo gratitudinis, & liberaliter

15 Quæres ſeptimò, vtrùm traditio, vel receptio poſt gratiam interdicatur in hac Extrauaganti; conſequenter vtrùm pœnis iſtius Extrauagantis afficiatur, qui aliquid dat, vel recipit poſt gratiam, vel iuſtitiam impetratam.

Reſpondeo negatiuè, ſi det, vel recipiat ſolùm titulo gratitudinis, & liberaliter. Ratio eſt, tum quia pœnæ non ſunt extendendæ; tum quia hic non dicitur dare, vel accipere pro gratia, vel iuſtitia; ſed titulo gratitudinis, occaſione gratiæ, vel iuſtitiæ iam impetratæ, modò id non dirigat etiam ad aliam in poſterum obtinendam, aut modò non det, vel recipiat ob præuiam promiſſionem, aut pactum, vel ob iuſtitiam, vel gratiam iam obtentam; tunc enim afficitur his pœnis, quia in Bulla extenduntur hæ pœnæ ad promittentes, vel acceptantes promiſſionem, ad dantes, & recipientes. Ita Azor. *qu.4.* Nauarr. *notab.13. num.22.* & *notab.19.num.21.* & *29.* Boccatius, & Farinacius *locis ſuprà citatis.* Molina *loc.cit.verſ.porrò qui.*

Explicata materia, ſeu actionibus vetitis, aut præceptis in hac conſtitutione, explicandum modò eſt ſubiectum, ſeu perſonæ, quas hæc conſtitutio complectitur, & punit.

TERTIA PROPOSITIO.

16 Enumerantur perſonæ, quæ huic excõmunicationi ſubiiciuntur.

16 SVbiectum iſtius conſtitutionis, ſeu perſonæ, quas afficit hæc conſtitutio, ſunt non ſolùm laici vtriuſque ſexus; verùm etiam quicumque Clerici, & religioſi, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt, vt patet ex illis verbis, *excommunicauit, & anathematizauit omnes Clericos, religioſos, & laicos vtriuſque ſexus, ſiue familiares curiæ, ſiue vndecumque alios.*

Addo hac conſtitutione ligari Epiſcopos; imò etiam Cardinales, iuxta valdè probabilem nonnullorum DD. opinionem. Ratio eſt, tum quia ipſi ſunt Clerici, & nomine Clericorũ veniunt. *cap. Cleros 21. diſt. cap. Conſtantinus. 96. diſt. & cap. duo ſunt. 12. quæſt. 1.* tum quia, in ſententia Nauarri, & Molinæ, actiones, quæ in hac Extrauaganti prohibentur, vetitæ ſunt iure naturæ, in cuius confirmationem, & comprobationem addita eſt præſens conſtitutio; ſed Cardinales ligantur iure naturæ; ergo ligantur hac conſtitutione: tum quia lex generalis omnes ligat. *cap. 1. de conſtitutionibus*; præſens autem conſtitutio eſt lex generalis, vt conſtat ex illis verbis, *omnes Clericos, laicos, & vndecumque alios.* tum quia Cardinales, iuxta communiorem DD. ſententiam, ſubiiciuntur legi fauorabili, etiamſi ipſorum non fiat mentio; ergo ſubiiciuntur etiam legi pœnali, niſi peculiari priuilegio ſubtrahantur; tum quia non poteſt ſufficiens ratio afferri in contrarium. Farinacius *3.part.crimin.quæſt.111.art.13.num.306.* & *307.pag.126.* Caputaquen. *deciſ.211.lib.1.* Flamin.Pariſ. *lib.12.quæſt.4.num.8.* Virginius Boccatius *1.part. de pactis num.12.* & *13.pag.mihi 10.* Molina *loco citat. verſ. pœnæ.* Ioann.Monachus *loc. citat.* Filliucius *tract.15.cap.6.quæſito 2.num.131.* Sopranus apud Filliucium *tract.44.cap.3.§.4.* Vgol. & alij, quos retuli *de cenſuris in genere diſp.1.quæſt.1.punct.4.num.12.* & *de legibus quæſt.1. punct.6.num.34.* contra Nauarr. *loco citat.notab.6.* & alios apud Mandoſium *in regul.cancell.quæſt.2.num.8.* & *9.*

Neque obſtat primò, quòd aliquando in legibus expreſſa Cardinalium mentio fiat, & ſpeciali nota digni videantur: nam fit expreſſa mentio ad tollendum omne dubium, & ad maiorem cautelam; abundans enim cautela non nocet. *l. teſtamentum. C. de teſtamentis.*

Neque obſtat ſecundò, nomine *Clericorum* in materia odioſa non venire Cardinales; reſpondetur enim hoc vniuerſaliter verum nõ eſſe, ſaltem dum aliter ex coniecturis, & ex aliis circumſtantiis apparet; alioquin neque huic cenſuræ ſubiicerentur Epiſcopi, & alij Clerici in dignitate conſtituti, vt Prælati, Canonici Eccleſiæ Cathedralis, & ſimiles, cùm etiam iſti nomine Clericorum in materia odioſa non comprehendantur, iuxta Abbatem *in rubrica de vita, & honeſtate Clericorum, num.4.* Roſellam *v. clericus, initio.* Angelum, Sylueſtrum, & Tabienam apud Sanchez *in opere morali tom.2.lib.6.cap.15.num.74.* Dico igitur nomine *Clericorum* in hoc caſu intelligi etiam Clericos in dignitate conſtitutos, tum quia in textu dicitur, *omnes Clericos ſiue familiares Curiæ, ſiue vndecumque alios.* tum quia iſtam extenſionem, & explicationem poſtulat ſubiecta materia; nam Summus Pontifex intendit ſuam domum, & curiam à ſordibus expurgare: non expurgaretur autem à ſordibus, ſi Prælati non ſubiicerentur huic conſtitutioni: cùm domus, & Curia Summi Pontificis magna ex parte conſtet Prælatis, quibus vtplurimum darentur munera pro gratia, vel iuſtitia, niſi hoc eis à Sede Apoſtolica ſub excommunicationis pœna interdictũ eſſet.

Hinc ſequitur Epiſcopos, aliquod crimen contra hanc conſtitutionem committentes, ſubiici pœnis in hac conſtitutione poſitis, quamquam non exiſtimo improbabilem Nauarri, Molinæ, & aliorum opinionem, aſſerentium Cardinales, aut fortè etiam Epiſcopos, eximi ſaltem à pœna amiſſionis beneficiorum, & officiorum (modò obtenta non ſint per actionem aliquam in hac conſtitutione prohibitam, vt conſtabit ex dicendis *num.20.*) præterea non ſubiacere infamiæ, & inhabilitati ad beneficia, & officia. Ratio eſt, tum quia veriſimile eſt Summum Pontificem noluiſſe tam grauem pœnam ad viros in tanta dignitate conſtitutos extendere: conſequenter dicere poſſimus illos per epiikeiam exceptos fuiſſe: tum quia Cardinales, aut etiam Epiſcopi in odioſis non veniunt nomine Clericorum, iuxta Tiraquellum *de nobilitat.cap.6.num.52.* Ambroſinum *de immunitate, cap.22.num.3.* & alios, quos retuli *de legibus punct.6.num.34.*

Dices, aut Cardinales his pœnis ligantur, aut nulla ratione in hac lege comprehenduntur, cùm Summus Pontifex abſolutè, & generaliter loquatur, nullis vlla in parte exceptis, ſciens in Romana Curia Cardinales adeſſe.

Reſpondeo primò, poſita Nauarri, & aliorum opinione probabili, non dedecere Cardinales hac conſtitutione aliqua in parte ligari, non verò in alia: cùm enim ipſos per epiikeiam & tacitam Summi Pontificis intentionem eximamus, non incongruum videtur Cardinales ab vna huius Extrauagantis parte eximere, alia generaliter omnino intellecta.

Reſpondeo ſecundò probabiliter ſuſtineri poſſe, Cardinales nulla in parte ligari hac conſtitutione: cùm hæc conſtitutio ſit pœnalis, & odioſa, & in odioſis Cardinales non veniant nomine Clericorum, nec ligentur legibus pœnalibus, niſi exprimantur, quãuis ligentur legibus diuinis, & naturalibus: noſtra tamen opinio tutior & probabilior eſt, & praxi Pœnitentiariæ comprobata.

17 Papa non ligatur excommunicatione dando, vel recipiendo aliquid pro gratia, vel iuſtitia.

17 Quæres primò, vtrùm ſi Summus Pontifex aliquid pro gratia, vel iuſtitia facienda reciperet, pœnis huius Extrauagantis irretiretur.

Reſpondeo negatiuè, quia Summus Pontifex non tenetur ſuis legibus quoad vim coactiuam, vt multis Doctoribus allegatis docui *de leg.q.1.punct.6. de irregularitate, & de ſimonia.*

Addo cum Molina *loco cit. verſ.illud aduertendum*, Nauarro *loc.cit.* Filliucio *num.131.* ab his pœnis excuſari eum, qui aliquam actionem in hac Extrauaganti prohibitam facit cum Summo Pontifice: imò etiam eum, qui aliquam facit cum ipſius miniſtris de expreſſo, vel tacito Summi Pontificis conſenſu, tunc enim Summus Pontifex præſumitur diſpenſare, aut legem in ea parte abrogare. Idem ſentire videtur Leſſius, Salas, Suarez, Sylueſter, & alij, quos retuli *de legibus quæſt.1. punct.vlt.§.3.num.32.* Vide quæ *ibidem*, & quæ *punct.6.* dixi.

18 Denuntiationem delinquentis contra Bullam de datis, & promiſſis, omittens ligatur excommunicatione.

18 Quæres ſecundò, vtrùm, qui nouit aliquod delictum committi contra hanc conſtitutionem, incurrat ipſo facto excommunicationem, non denuntiando delinquentes.

Reſpondeo affirmatiuè, niſi intra triduum deferat Summo Pontifici, aut alteri, qui Summo Pontifici fideliter denuntiet: ſic enim in Bulla præſcribitur: quamquam hoc parum eſt in vſu, vt viri grauiſſimi mihi aſſeruerunt.

19 Non ſolùm exiſtẽs in Roman. Curia denuntiare tenetur delinquẽtem contra Bullam de datis, & promiſſis, verùm etiam exiſtentem extra Rom. Curiam.

19 Obſeruant tamen Sylueſter *v. excommunicatio caſu 43.* Nauarr. *notab.22.num.37.* Molina *loc.citat. verſ.cùm omnes*, Filliucius *tract.15. cap.6. quæſ.2. num.129.* & Azor *loc. citat. q.8. ad finem*, eum ſolum, qui in Romana Curia exiſtit, ligari hac excommunicatione, niſi denuntiet delinquentem. Ratio eſt, quia irrationabilis videretur conſtitutio, qua Summus Pontifex vellet pauperes ab extremis quaſi terræ finibus ad Sedem Apoſtolicã accedere ad denuntiandos huiuſmodi delinquentes. Hanc opinionem exiſtimo probabilem, & tutam in praxi, ob grauem iſtorum Doctorum auctoritatem. Nihilominus probabilius arbitror hanc pœnam extendi etiam ad eos, qui extra Romanam Curiam reperiuntur (modò hæc denuntiatio ſit in vſu, multi enim putant vſu receptam non eſſe.) Ratio eſt, tum quia lex generaliter loquitur: lex autem generaliter loquens generaliter intelligenda eſt: tum quia pœnas iſtius Extrauagantis non ſolum incurrere poteſt, qui reliqua crimina in hac conſtitutione prohibita committit in Curia Romana: verùm etiam, qui extra Romanam Curiam committit, vt concedit etiam Molina *tom.1. tract.2. de iuſtit. diſput.92. ad finem*, Nauarr. & Filliuc. *locis citatis. num.131.* fieri enim poteſt, vt commorans extra Curiam Romanam litteris Apoſtolicis per munera impetratis ſcienter vtatur, vel conſilium det, aut aliquid tradat, vel promittat ad illas impetrandas: ergo illas etiam incurrere poteſt, qui facientes contra iſtam conſtitutionem non denuntiat; tum quia ſequeretur alias conſtitutiones, quibus aliquid intra certum tempus Summo Pontifici denuntiandum præſcribitur, non ligare, dum intra illud tempus denuntiatio fieri non poteſt: ſed conſequens eſt falſum: ergo etiam falſum eſt id, ex quo ſequitur: conſequenter falſum videtur commorantes extra Vrbem non teneri ad denuntiandos delinquentes contra iſtam conſtitutionem, quàm primùm commodè poſſunt. Quamobrem præſcriptio termini tridui non apponitur ad finiendam obligationem: ſed ad eam ſollicitandam, ita vt, qui poteſt intra triduum denuntiare, teneatur intra hunc terminum denuntiare; qui verò intra hunc terminum non potuit, aut noluit, teneatur adhuc elapſo hoc termino denuntiare, vt in ſimili docui *de cenſuris diſp.2.q.6. punct.1.* cum Sanchez, & aliis.

20 Correctio fraterna præmittenda eſt, antequam denuntietur delinquens qui delictũ aliquod perpetrauit contra Bullam de datis, & promiſſis, modò fructus ſperetur ex correctione.

20 Sed modò ſuboritur difficultas, vtrùm qui nouit aliquod delictum commiſſum contra hanc conſtitutionem, teneatur delinquentem fraterna correctione admonere, antequam denuntiet.

Reſpondeo affirmatiuè, modò ex correctione fructum ſperet. Ratio eſt, quia Prælato non eſt obediendum contra Domini præceptum; nam Deo magis, quàm hominibus obedire oportet, *Actorum 7.* præceptum autem Domini eſt, vt frater delinquens prius priuatim corrigatur, quàm denuntietur, *corripe eum inter te, & ipſum ſolum*, inquit Chriſtus in Euangelio. Ita Nauarr. *loc.citat. notab.22.n.37.* Azor, Vaſq. Sylueſt. & quamplures alij, quos retuli *de cenſuris loc.cit.num.17.* & *ſequentibus.*

QVARTA PROPOSITIO.

21 Explicãtur pœnæ latæ contra violatores Bullæ de datis, & promiſſis.

21 MVltæ pœnæ imponuntur tranſgreſſoribus iſtius Extrauagantis.

Primò imponitur excommunicatio, vt patet ex illis verbis, *excommunicauit, & anathematizauit*, contentis in Bulla Bonifacij VIII. quam Gregorius XIII. confirmauit. Hæc excommunicatio non eſt minor, ſed maior, quia nomine *excommunicationis* ſimpliciter prolato, intelligitur excommunicatio maior, *cap. penult. de ſententia excommun.* Ita Nauarr. *tom.3. in commentariis de datis & acceptis notab.4.n.8.* Ioan. Monachus *in Extrauagant. Bonifacij VIII.* Molina *diſp.92. verſ. vtrùm verò*, & alij communiter, quos retuli *in tract. de cenſuris in genere.*

Secundò imponitur irritatio gratiæ, vel iuſtitiæ contra præſcriptum huius conſtitutionis obtentæ.

Tertiò, vt is, qui gratia, vel iuſtitia, hoc modo obtenta ſcienter vtitur, ligetur excommunicatione, aliiſque pœnis, quibus ceteri huius legis tranſgreſſores puniuntur.

Quartò,

Quartò, vt qui aliquid accepit contra hanc constitutionem, absolui nequeat, antequam restituat pauperibus quod accepit. Imò dicendum videtur, non solùm recipienti denegandam esse absolutionem, nondum facta restitutione; verùm etiam danti. Nam in Bulla dicitur, *sed ne quisquam admitteretur ad absolutionis gratiam, nisi prius erogatum esset pauperibus, quantum ille dedisset.* hoc tamen intelligitur, & limitatur, modò per ipsum non stet, quin restituatur; nam si is qui dedit, rem traditam nondum recuperauit, nec aliud quidquã facere potest, vt re ipsa fiat restitutio, absolui potest; idem dic de recipiente, vt probaui *disp. 1. q. 3. punct. 9.*

Addo non sufficere, vt restitutio fiat tradenti; nam tradens dignus effectus est, qui priuetur re tradita, in pœnam delicti perpetrati, & Summus Pontifex restitutionẽ pauperibus fieri præcipit. Ita Nauarr. *notab. 20.* Azor *quæst. 8.* Molina *vers. pœnæ*, Filliucius *quæst. 4. num. 140.* Addo etiam non sufficere, vt is, qui tradidit, condonet restitutionem accipienti; nam in pœnam criminis priuatur iure rei traditæ: nullus autem potest obligationem restituendi condonare, nisi habeat ius. Ita DD. citati; hæc tamen onera sæpè condonantur à sacra Pœnitentiaria, teste Filliucio *num. 140.*

Quintò, vt nullus absolui queat extra mortis articulũ, absque speciali mandato, vt patet ex textu, in quo dicitur, absolutionem istius excommunicationis reseruatam esse Summo Pontifici extra mortis articulum. An verò Episcopus, aliusque ab Episcopo deputatus possit virtute priuilegij Episcopis concessi in Tridentin. *sess. 24. cap. 6.* absoluere, quamdiu delictum est occultum, patet ex dictis *de censuris in genere disput. 1. q. 3. punct. 2.* vbi ostensum est posse, facta tamen restitutione.

Sextò imponitur priuatio ipso facto omnis beneficij Ecclesiastici, & omnis officij, tam Ecclesiastici, quàm sæcularis, tam perpetui, quàm temporalis, vt patet ex verbis Extrauagantis. An verò ad hanc pœnam incurrendam requiratur sententia criminis declaratoria, ita vt reus non teneatur hanc pœnam sponte subire ante sententiam criminis, constat ex dictis *de legibus, loco* statim *citando*, sententiam criminis declaratoriam requiri, antequam delinquens hanc pœnam pati teneatur. Ita præter DD. ibi citatos, Nauar. *comment. de datis, & acceptis notab. 31. num. 44.* Azor *loc. cit. quæst. 8.*

Septimò, vt sit perpetuò infamis. An verò infamia incurratur ante sententiã iudicis, patet à simili ex dictis *de matrimonio.* Vide Azorium *loc. cit.* vbi asserit, huic pœnæ aliquem non subiacere, nisi conuictus, vel confessus sit crimen in iudicio, vel nisi notorius sit per euidentiam facti. Idem à simili colligi videtur ex traditis *de legibus disput. 1. quæst. 1. punct. 7. §. 2. num. 10.* imò requiri sententiam criminis declaratoriam, putat Filliucius *quæst. 4.* sed de hac re alibi.

Octauò imponitur inhabilitas ad illa omnia beneficia, & officia, & ad alia quælibet in posterum obtinenda. Vtrùm verò hæc pœna incurratur ante sententiam criminis declaratoriam, patet ex dictis *de legibus disp. 1. punct. 7. §. 2. num. 7. & 9.* & Filliucius *n. 140.* testatur has pœnas non esse admodum in vsu.

12 Ad incurrendam istam excommunicationem non requiritur effectus consummatus.

12 Quæres primò, vtrùm ad incurrendas huius Extrauagantis pœnas requiratur effectus, seu consecutio gratiæ, aut iustitiæ, vel potius sufficiat simplex pactum, vel promissio, vel receptio, non obtento effectu.

Respondeo ad incurrendas istius Extrauagantis pœnas non requiri effectum vltimum, sed quamlibet istarum actionũ sufficere; etiamsi nihil postea detur, vel obtineatur. Ratio est, quia omnes istæ actiones, saltem excepto consilio, auxilio, vel fauore, principaliter prohibentur verbis disiunctiuè intellectis; ad verificandam autem propositionem disiunctiuam sufficit alteram partem verificari. *l. si haredi plures. ff. de condition. instit. & cap. in alternatiuis, de regul. iur. in 6.* Ita Nauarr. *de datis & acceptis, notabil. 8. num. 13.* Molina *tom. 1. disp. 92. vers. porrò qui,* Azor *3. part. lib. 12. cap. 23.* Farinacius *3. part. crimin. q. 111. art. 13. num. 309.* Filliucius *num. 130.*

Obiicies, pœna imposita facienti aliquid, non ligat conantem facere, nisi sequatur effectus; ergo qui promittit, vel acceptat promissionem, vel rem promissam, aut aliam actionem hìc vetitam facit, non ligatur pœnis istius constitutionis, effectu non secuto, seu nondum obtenta gratia.

Respondeo pœnam impositam facienti, non ligare conantem, modò conatus principaliter non prohibeatur; hìc autẽ principaliter prohibetur conatus ad acquirendam gratiam per pactum, promissionem, vel receptionem rei promissæ, vt patet ex forma verborũ disiunctiua. Ita Nauarr. Molina, & Azor, *locis cit.* concedo tamen dantes auxilium, consilium, vel fauorem, non ligari his pœnis, nondum posita actione principali. Ratio est, quia istæ tres actiones videntur prohiberi tantummodo accessoriè ad impediendas actiones principaliter prohibitas, vt patet ex ipsa Bulla; quoties autem aliqua actio accessoriè solùm prohibetur sub censura, non videtur censura incurri nondum posita actione principali, in cuius detestationem prohibetur actio accessoria. Ita Molina *vers. ad tres alias.* Nauar. *loc. cit. notab. 30. num. 43.* Azor *q. 8.* Farinacius *loc. cit. num. 309.* & alij, quos in simili adduxi *de censuris in communi disp. 2. quæst. 5. punct. 3.* Imò Azor putat dantem auxilium, fauorem, vel consilium non affici his pœnis, nisi gratia ipsa obtenta sit. Ego verò omnino arbitror affici, etiamsi sola pactio, vel promissio, vel receptio secuta sit. Ratio est, quia ad incurrendam censuram sufficit actus principaliter prohibitus; sed non sola consecutio gratiæ, verùm etiam pactio, vel promissio, vel donatio, vel receptio donationis, aut promissionis, principaliter prohibetur; ergo dans auxilium, fauorem, vel consilium afficitur excommunicatione, secuta pactione, vel promissione, vel donatione, vel acceptatione promissionis, aut rei promissæ; etiam si gratia obtenta non sit. Ita Nauarr. *loc. citat. notab. 3. num. 43. vers. animaduertendum est,* & Molina *tom. 1. de iustitia artic. 2. disp. 92. sub finem.*

23 An ad incurrendam istam excommunicationẽ requiratur scientia.

23 Quæres secundò, vtrùm ad incurrendas huius constitutionis pœnas requiratur scientia eiusdem constitutionis, vel sufficiat ignorantia mortaliter culpabilis, vel crassa, vel affectata.

Respondeo requiri scientiam respectu illarum actionum, quæ additæ sunt à Gregorio XIII. nam Summus Pontifex requirit audaciam ad has pœnas incurrendas, respectu actionum, ad quas præsentem constitutionem extendit; respectu verò aliarum actionum, quæ antea vetitæ erant, sufficit ignorantia crassa, vel supina, vel affectata, vt patet ex dictis *de censuris in genere disp. 1. q. 2. punct. 1. n. 10. & sequent.* ad quæ vos remitto; excipe vsum gratiæ, vel iustitiæ per illicitã actionem obtentæ, vt suprà dictum est *num. 6. vers. vndecima.*

PVNCTVM XXXII.

De excommunicatione contra dantes, promittentes, recipientes, &c. pro gratia, vel iustitia, etiam extra Curiam Romanam in locis Sedi Apostolicæ immediatè, vel mediatè in temporalibus subiectis.

CLemens VIII. in Bulla, quæ incipit, *Pro commissa nobis,* & est decima in ordine, vt bono publico, ac rectæ administrationi consuleret, constitutiones Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. confirmauit, illasque extendit non solùm ad eos, qui actiones in præfatis constitutionibus prohibitas faciunt apud Sedem Apostolicam; verum etiam ad eos, qui eas faciunt apud quæcumque tribunalia, & eorum iudices, etiam laicos in terris, & locis temporali ditioni Summi Pontificis mediatè, vel immediatè subiectis, vt patet ex verbis Bullæ eiusdem Clementis VIII. ibi,

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 *Sed & constitutiones piæ memoriæ Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. Rom. Pontif. prædecessorum nostrorum contra paciscentes, promittentes, aut recipientes quicquam paruum, vel magnum pro gratia, vel iustitia pro se, vel aliis obtinenda, & contra complices, vel dantes in præmissis auxilium, consilium, vel fauorem, cum omnibus in eis contentis pœnis, censuris, & extensionibus, quæ suprà dictis aggregatæ, & additæ, non autem per eas imminutæ, aut immutatæ censeantur, harum serie approbamus, & innouamus, ac ad omnes superiùs expressas personas, etiam speciali nota dignas, quæ contra vltimò dictas constitutiones, in quibusuis casibus per eas expressis, dando, recipiendo, promittendo, paciscendo, consentiendo, aut permittendo non solùm apud Sedem Apostolicam, sed in quibusuis tribunalibus, & eorum quibuscumque iudicibus, etiam laicis almæ Vrbis, ac tam in Romana Curia, quàm extra eam, in quibuslibet temporali ditioni nostræ mediatè, vel immediatè subiectis prouinciis, ciuitatibus, oppidis, terris, & locis deliquerint, per easdem præsentes extendimus, & ampliamus, pœnis aliis à iure, vel per alias constitutiones Apostolicas, aut propria locorum statuta, vel consuetudines contra personas aliquid præmissorum committentes, vel omittentes forsan decretis, vel inflictis, nihilominus in suo robore permansuris.*

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 Ex dictis colligi potest primò, quænam sit materia istius censuræ; dicendũ enim est materiam esse actiones prohibitas à Bonifacio VIII. & à Gregorio XIII. quas *puncto præcedenti in secunda propositione nu. 6.* explicaui. Vide dicenda *num. 4.*

3 Dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iustitia, ligantur excommunicatione, non solùm dũ aliquid tradunt, vel promittunt pertinens ad aliquam communitatem, vel locũ status Ecclesiastici, verum etiam in aliis casibus expressis in constitutionibus Bonifacij VIII. & Gregorij XIII.

3 Secundò colligitur, quòdnam sit subiectum, seu quænam personæ huic excommunicationi subiiciantur. Dico enim esse omnes personas in Bulla Clementis expressas, vt patet ex illis verbis, *ac ad omnes superiùs expressas personas, etiam speciali nota dignas.*

Sed modò dubium est, quænã sint istæ personæ superiùs expressæ, ad quas ista excommunicatio extenditur.

Respondeo esse non solùm officiales, gubernatores, iudices, vel præsides communitatum; verùm etiam ciues, oppidanos, incolas, aliasque singulas personas communitatum. Ratio est, quia de his omnibus mentio fit in præfata Bulla.

Maior difficultas est, vtrùm præfatæ personæ in excommunicationem incidant, quoties recipiunt aliquid, vel paciscuntur, vel promissionem acceptant pro gratia, vel iustitia, nõ solùm in casibus, & actionibus in Bulla Clementis expressis; verùm etiam in aliis omnibus, qui continentur in constitutionibus Bonifacij VIII. & Gregorij XIII.

Ratio dubitandi est, quia materia pœnalis, & odiosa extendi non debet. *cap. statutum, de elect. in 6. cap. pœnæ, de pœnis, & cap. odia, de reg. iur. in 6.* Clemens autem VIII. loquitur solùm de personis superiùs expressis; ergo etiam loqui solùm videtur in casibus superiùs in sua Bulla expressis. His non obstantibus probabilius dicendum arbitror omnes incidere, quoties apud Sedem Apostolicam, vel apud tribunalia, vel iudices status Ecclesiastici committitur aliqua actio prohibita in constitutionibus Bonifacij, & Gregorij. Ratio est, quia Summus Pontifex Clemens VIII. dictas constitutiones extendit ad omnes, qui aliquid faciunt, vt gratiam obtineant apud Sedem Apostolicam, vel apud alia tribunalia, vel iudices etiam laicos status Ecclesiastici, in quibusuis casibus, per dictas constitutiones expressis. Quamobrem Clemens VIII. præfatas constitutiones extendit ad omnes casus in illis constitutionibus expressos, & ad omnia tribunalia, & iudices status Ecclesiastici.

Quoad personas verò limitat dictas constitutiones ad illos, quos in dicta Bulla expresserat, & quos ego enumeraui *num. 3.*

Neque obstat, quòd Bulla Clementis edita sit pro recta administratione bonorum communitatum, & consequenter ligare solùm videatur dantes, promittentes, recipientes, aut permittentes dari, vel recipi aliquid pertinens ad aliquam communitatem, seu ciuitatem, vel locum status Ecclesiastici. Respondetur enim Bullam Clementis VIII. editam principaliter fuisse pro recta administratione bonorum communitatum; eadem tamen occasione latam etiam fuisse pro bono regimine; bono autem regimini maximè conducit, vt liberè exerceatur, nec quidquam pro gratia, vel iustitia obtinenda tradatur, promittatur, vel recipiatur. Oppositam tamen opinio probabilis est, eamque multi recentiores sustinent; ob id in responsione difficultatis propositæ dixi, meam sententiam probabiliorem esse, vt patet ex ratione ibi allata, quæ satis clarè constat ex verbis Bullæ Clementis VIII. *num. 1.* relatis.

An verò licitum sit post factum aliquid accipere, & an paruitas materiæ excuset, constat ex dictis *puncto præcedenti.*

PVNCTVM XXXIII.

De excommunicatione contra docentes fieri posse confessionem sacramentalem per litteras, seu nuntium confessario absenti, & absolutionem à confessario absente obtineri, &c.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 CLemens VIII. in quodam decreto, edito in generali Congregatione sanctæ Inquisitionis, hanc propositionem, videlicet licere per litteras, seu internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus vti falsam, temerariam, & scandalosam damnauit, ac prohibuit. Præterea in eodem decreto contra docentes, defendentes, imprimi facientes, de ea disputantes alia de causa, quàm ad impugnandum, vel ad praxim deducentes huiusmodi propositionem, addita est excommunicationis pœna his verbis. *Præcipitq;, ne deinceps ista propositio publicis, priuatisve lectionibus, conciombus, & congressibus doceantur, neve vmquam tamquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur: quòd si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam disputatiuè tractauerit (nisi forsan impugnando,) vel ad praxim directè, seu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, à qua non possit (præter quam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, etiam S. R. E. maiori Pœnitentiario, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolui, aliis etiam pœnis arbitrio infligendis subiaceat.*

His positis breuiter recensebo materiam, subiectum, & reseruationem istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt istæ actiones.

Prima, est dicere confessionem posse fieri in absentia confessarij, & ab eo absente absolutionem obtinere.

3 Confessionẽ docens fieri posse in absentia incurrit excommunicationẽ, etiamsi nõ dicat absolutionem impendi posse absente confessario, vel econtra.

3 Sed modò dubium est, vtrum docens fieri posse confessionem, in absentia, non autem dicens absolutionem impendi posse à confessario absente, vel econtra, incidat in istam excommunicationem.

Ratio dubitandi est, tum quia Clemens VIII. excommunicat docentes præfatam propositionem, quæ vtramque partem complectitur & enuntiatur per dictionem, *&*, quæ ex sua natura est copulatiua, & coniunctiua, & vocat propositionem in singulari; tum quia in materia pœnali censurarum strictior interpretatio facienda, tum quia sequeretur damnandam esse opinionem asserentem absolui posse pœnitentem, qui accersiuit confessarium per nuntium, & adueniente confessario ita obmutuit, & ita sensibus destitutus est, vt nullum peccatum exprimere, aut doloris signum exhibere possit, nullusque tunc adsit, qui petitæ confessionis fidem faciat.

His non obstantibus, probabiliter dici potest, eum excommunicatione ligari, qui tuetur, vel docet absolutionem in absentia impendi posse, etiamsi neget confessionem fieri posse per litteras, seu internuntium confessario absenti, vel è contra. Ratio est, tum quia propositio, qua quis affirmat absolutionem pœnitenti absenti impendi posse, est falsa, temeraria, & scandalosa, vt patet ex rationibus, quas ego adduxi *in tractatu de sacramentis disput. 5. quæst. 4. punct. 1.* ergo punitur pœna istius excommunicationis latæ ob huiusmodi propositionem; nam vbi est eadem ratio, adest etiam eadem iuris dispositio. Si ergo pœna excommunicationis punitur enuntians absolutionem impendi posse absenti, eadem etiam pœna puniri debet asserens licere in absentia per litteras, vel internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri; cùm vtraque actio eodem pacto, & sub eodem sensu verborum prohibeatur; tum quia perspicuum est, eum, qui alterutram præfatæ propositionis partem affirmat asserendo confessionem, aut absolutionem in absentia sacerdotis licitam esse, peccare contra definitionem Clementis VIII. ergo excommunicationem incurrit.

Ad primam rationem in contrarium respondeo, illam propositionem esse vnam nomine, sed re duplicem; nam est vna quatenus refertur ad primam partem; altera verò quatenus refertur ad secundam. Nec obstat illa dictio, *&*, quia licet ex sua natura sit copulatiua, nihilominus accipitur pro disiunctiua, quoties ex subiecta materia colligitur exercere officium dictionis disiunctiuæ, vt alibi sæpius docui.

Ad secundam respondeo in materia pœnali strictiorem interpretationem faciendam esse, nisi aliud ex circumstantiis, & ex ratione dispositionis colligatur.

4 Pœnitẽs an possit absolui dũ confessariũ accersiuit per internuntiũ, & adueniente confessario nullũ peccatum exprimere potest, nec vllus adest qui petitæ confessionis fidem faciat.

4 Ad tertiam respondeo primò ab aliquibus receptam non fuisse illam opinionem post decretum Clementis VIII. quoties nulli adsunt testantes petitam fuisse confessionem, & hoc pacto explicare Concilia, & rituale Romanum, in quo habetur præfato pœnitenti absolutionem impendendam esse.

Verum quia postmodum à Paulo V. confirmatum fuit rituale Romanum, & multi Doctores Romæ senserunt impendendam esse absolutionem, ideo respondeo secundò illum casum ab hac regula censeri exceptum; quoties pœnitens nulla ratione potest adueniente confessario accersito peccata exprimere; nullus enim ad impossibile obligatur, & multa in extrema necessitate permittuntur, quæ aliàs non permitterentur; tum quia melius est pœnitentem in tali casu recedere cum absolutione sub conditione collata, quam absq; vlla absolutione; (fieri enim potest, vt cum dicta absolutione saluetur,) nec irreuerentia sacramento irrogatur, cùm absolutio sub conditione impendatur ex causa necessitatis.

Secunda actio sub excommunicatione prohibita, est, defendere præfatam propositionem tamquam probabilẽ in aliquo casu. Hoc tamen intelligitur, nisi casus ille sit à Summo Pontifice approbatus, vt est casus propositus in responsione ad tertiam rationem in dubio proximo allatam *num. 4.*

Tertia actio est, facere imprimi huiusmodi propositionem.

5 Impressor non videtur ligari excommunicatione

5 Sed modò dubiũ est, vtrum ipsemet impressor ligetur hac censura.

Respondendum mihi probabiliter videtur negatiuè. Ratio est, quia sicut excommunicatio lata contra facientes non afficit mandantes, nisi exprimantur; ita neque excommunicatio lata contra iubentes, vel mandantes afficit imprimentes. In textu autem dicitur, *imprimi fecerit*; grauiter tamen peccat, etiam contra præceptum istius decreti Clementis VIII. nam ibi dicitur, *præcipit, ne imprimatur*; in præfatis tamen verbis non continetur excommunicatio, vt patet legenti præfatum decretum superiùs relatum. Non nego tamen quin opposita sententia valdè probabiliter defendi, & sustineri possit.

imprimendo propositionem asserentem confessionẽ fieri posse in absentia.

Quarta actio est, disputatiuè tractare de huiusmodi propositione, nisi fortè disputatio instituatur ad eam impugnandam; tunc enim licitum est de ea disputare, etiamsi contraria argumenta proponantur; nam illa argumenta proponuntur, vt ex ipsorum solutione veritas clariùs, & distinctiùs cognoscatur.

Quinta actio est huiusmodi propositionem ad praxim directè, vel indirectè deducere. Ex quo sequitur

Primò, eum, qui aliquem in absentia absoluit, affici excommunicatione, quia dicitur hanc propositionem ad praxim directè deducere.

Secundò, eum, qui alium inducit ad absolutionem absenti conferendam, vinculo huius censuræ ligari, quia indirectè ad praxim deducit.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

6 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, qui præfatas actiones faciunt. Ratio est, quia in præfato decreto dicitur, *si quis*. quæ loquendi forma generalis est, & omnes complectitur.

TERTIA PROPOSITIO.

7 Excommunicatio contracta ab eo, qui docet confessionem fieri posse in absentia, aut hanc propositionem defendit, aut eam imprimi facit, reseruata est Summo Pontifici, nec auferri potest virtute priuilegiorum.

7 ISta excommunicatio reseruata est Summo Pontifici, illiq; adeò reseruatur, vt nullus quauis dignitate præditus, quamuis sit maior Pœnitentiarius, absoluere valeat, vt patet ex illis verbis, *à qua non possit, præterquam in articulo mortis, ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, etiam S. R. E. maiori Pœnitentiario, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolui.*

Ex qua loquendi forma inferri posse videtur, neminem posse virtute priuilegiorum ab hac censura absoluere; quamuis enim explicitè non reuocentur priuilegia, tacitè tamen, & in genere reuocantur, ibi, *quacumque etiam dignitate.* & sicut facultas absoluendi adimitur maiori Pœnitentiario; ita multo magis censetur reliquis ablata.

Multa potuissem hîc disputare de confessione, & absolutione inter absentes; verùm hæc à me sufficienter pertractata fuerint *in tractatu de Sacramentis disput. 5. q. 4. punct. 5. & quæst. 5. sect. 2. punct. 2. §. 4.* ad ibi dicta te remitto.

PVNCTVM XXXIV.

De excommunicatione contra impugnantes Beatissimæ Virginis Mariæ conceptionem, & contra damnantes de hæresi, vel mortali peccato eos, qui asserunt Beatissimam Virginem in originali peccato conceptam fuisse.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur, & assignatur materia istius excommunicationis.

1 SIxtus IV. *in Extrauag. graue nimis, de relig. & venerat. sanctorum,* ad tollenda scandala, quæ ex varia circa conceptionem opinione oriebantur, excommunicationem imposuit ob nonnullas actiones contra vtramque sententiam, negatiuam videlicet, & affirmatiuam. Quamobrem hîc

Primo loco enumerabo actiones contrarias negatiuæ sententiæ, quæ negat Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse.

Secundò percensebo actiones contrarias sententiæ affirmatiuæ, quæ asserit Beatissimã Virginem in peccato originali conceptam esse.

Tertiò explicabo, quódnam sit istius excommunicationis subiectum.

Quartò in medium proferam alia iura, quibus nonnullæ aliæ actiones circa negationem, vel assertionem istarum sententiarum in actibus publicis, vel priuatis prohibentur.

PRIMA PROPOSITIO.

ACtiones sub excommunicatione prohibitæ in fauorem sententiæ negantis conceptionem Beatissimæ Mariæ in peccato originali, istæ sunt.

Prima, asserere hæresim, vel mortale peccatum ab eo committi, qui credit, aut tenet Beatissimam Virginem Mariam præseruatam fuisse à peccato originali; secus dicendum est, si asserat eum venialiter peccare; hæc enim non est actio sub excommunicatione prohibita, quia Sixtus IV. excommunicat asserentem hæresim, aut mortale peccatum ab eo committi, qui credit, aut tenet Beatissimam V. Mariam sine macula conceptam fuisse. An autem hic aliam pœnam incurrat, constabit ex dicendis in quarta propositione.

2 Affirmans hæresim, vel mortale peccatum ab eo committi, qui credit Bea-

Secunda est, affirmare aliquod peccatum committi, celebrando officium conceptionis, aut audiendo conciones eorum, qui prædicant Beatissimam Virginem sine peccati macula conceptam fuisse; & hoc verum est, etiamsi solum asserat committi peccatum veniale; nam textus absolutè loquitur de iis, qui asseruut alicuius peccati reatum incurri ab iis, qui præfatum officium celebrant, vel præfatã concionem audiunt; qui verò diceret, eum peccare mortaliter, qui festum conceptionis celebrat, nõ videtur istam excommunicationem incurrere: quia Papa loquitur de eo, qui peccati damnat celebrantem officium conceptionis: secus si implicitè velit eum damnare, qui tenet Beatissimam Virginem sine peccato conceptam fuisse, seu qui celebrat conceptionem vt immaculatã: tunc enim incurrit excommunicationem expressam in prima actione. Vide Suarez *disp. 22. sect. 5. num. 32. tomo 5. de censuris.*

2. Sed modò dubium est, vtrum ob præfatas actiones excommunicatio incurratur, etiamsi solum oretenus, & non ex animo proferantur.

Respondeo affirmatiuè, iuxta probabiliorem sententiam, quam sequitur Suarez *tom. 5. de censuris disp. 22. sect. 5. n. 35.* & Filliucius *tract. 15. cap. 4. quæst. 8. num. 91.* Ratio est, quia Summus Pontifex non intendit punire

tissimam Virginem ab originali præseruatã fuisse, excommunicationẽ incurrit, etiamsi hoc profetat ore tenus, & non ex animo.

punire peccatum internum, sed externam assertionem ad præcauendum scandalum; hæc enim est actio sub censura prohibita, quicquid sit de interno animi sensu. Ex quo patet istam externam assertionem grauius puniri, quàm externam propositionem hæreticam, prolatam sine interno errore, & pertinacia contra Ecclesiam; hæc enim non subiicitur excommunicationi, vt suo loco docui, quamquam puniri posset excommunicatione.

Tertia actio est, legere, tenere, vel habere pro veris libros, in quibus præfata doctrina continetur, id est, in quibus asseritur esse mortale peccatum, aut hæresim, credere, vel tenere Beatissimam Virginem ab originali præseruatam fuisse, aut aliquod peccatum ab iis committi, qui celebrant officium Conceptionis, aut audiunt concionem eorũ, qui eam prædicant sine macula peccati conceptam. Istæ tres actiones euidentissimè exprimuntur in præcitata Sixti IV. Extrauag. ibi, *qui de cetero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus, aut aliàs quomodolibet affirmare, huiusmodi sic per nos improbatas, & damnatas assertiones veras esse, (id est, qui affirmare præsumpserint eos, qui credunt, aut tenent eamdem Dei Genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione præseruatam fuisse, alicuius hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium Conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audentes alicuius peccati reatum incurrere) aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquam de præsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, à qua ab alio, quàm à Romano Pontifice, nequeant absolutionem obtinere.*

3 Legens, vel retinẽs libros docentes mortale peccatum committi, ab eo, qui credit Beatissimam Virginem imminem fuisse à peccato originali, non incurrit excommunicationem, si non habeat pro veris, sed retineat, vt impugnet, vel ob alios fines.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm legens, vel retinens præfatos libros, vt eos impugnet, vel vt inspiciat prauam aliorum opinionem, vel ob alios fines, in istam excommunicationem incidat.

Respondeo negatiuè, quia non legit, tenet, vel habet pro veris, vt supponitur. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis*.

4 Asserens illum hæreticum, vel reum mortalis culpæ, qui tenet libros affirmantes Beatissimã Virginem in originali peccato conceptam fuisse, non incurrit excommunicationẽ.

4 Secundò dubium est, vtrùm excommunicationem incurrat asserens illum hæreticum, aut mortaliter peccare, qui tenet libros affirmantes Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse.

Respondeo non affici excommunicatione, quia ista actio non comprehenditur in tribus præcitatis.

5 Ignorãtia excusat ab hac cẽsura.

5 Tertiò dubium est, vtrùm ignorantia excuset ab hac excommunicatione.

Respondeo quamlibet ignorantiam excusare, modò non sit coniuncta cum ingenti temeritate. Ratio est, quia in textu dicitur, *qui ausu temerario præsumpserint*; is autem non dicitur ausu temerario præsumere, qui aliquid ex ignorantia facit, vt alibi sæpius dixi cum Sanchez & aliis. Idem militat in actione explicanda in secunda propositione.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Asserens hæresim, vel mortale peccatum committi ab eo, qui tenet Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse.

6 Actio sub excommunicatione prohibita in fauorem sententiæ, affirmantis Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse; ista est, nempe asserere hæresim, vel mortale peccatum committi ab eo, qui tenet Beatissimam Virginem Mariam in peccato originali conceptam fuisse; nam in præcitata Extrauaganti dicitur, *simili pœnæ, ac censuræ subijcientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariam opinionem, tenentes videlicet gloriosam Virginem Mariam cum originali peccato conceptam fuisse, hæresis crimen, vel peccatum incurrere mortale.*

Ex quo patet plures actiones in fauorem sententiæ negatiuæ prohibitas fuisse, quàm in fauorem affirmatiuæ; propterea asserens illicitum esse, audire concionatores prædicantes Beatissimam Virginem in peccato conceptam fuisse, non subijcitur huic excommunicationi; item non incurrit excommunicationem tenens, aut legens libros defendentes Beatissimam Virginem ab originali præseruatam fuisse, etiamsi huiusmodi libros legat, vel retineat tamquam veros; hoc enim interdictum non est.

TERTIA PROPOSITIO.

7 Obiectum excommunicationis impositæ ob actiones explicatas.

7 Obiectum excommunicationis impositæ ob actiones explicatas tam in prima, quàm in secunda propositione, sunt omnes, & singuli, qui præfatas actiones faciunt. Ratio est, quia textus generaliter loquitur, modò adsit cognitio istius prohibitionis; hoc enim apertè constat ex verbis præallegatis istius Extrauagantis, quam postmodum Concilium Tridentinum *sess. 5. de peccato originali, ad finem*, Pius V. Paulus V. & Gregorius XV. confirmarunt; & quamuis occasio faciendi istam constitutionem desumpta fuerit ex quodam Prædicatorum abusu, vt dicitur initio Extrauagantis: nihilominus dispositio generalis est, & afficit quoscumque præfata facientes in concionibus, aut aliàs quomodolibet.

QVARTA PROPOSITIO.

8 Præter actiones in præcedentibus propositionibus explicatas, & in præfata Extrauagãti sub excommunicatione prohibitas, non nullæ aliæ à subsequentibus Pontificibus interdictæ fuerunt, non quidem sub pœna excommunicationis, sed sub censura suspensionis à diuinis, & sub aliis pœnis. Vt autem hoc ritè intelligatur, quid singuli Pontifices decreuerint, seorsim explicabo.

7 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

8 Enumerantur actiones interdictæ sub pœna suspensionis occasione cõceptionis Beatissimæ Virginis.

Pius V. in Bulla, quæ incipit, *Super specula*, tres actiones sub pœna suspensionis interdixit.

Prima est, de vna prædictarum sententiarum in concionibus, vel locis, vbi promiscuè adesse solent viri, & feminæ, disputare, affirmando vnam, alteram refellendo, vel impugnando; quamuis enim liberam cuique relinquat facultatem adhærendi cui velit opinioni; nihilominus prohibet, ne quis in præfatis locis vnam asserat, & alteram refellat.

Secunda est, de hac re vulgari sermone scribere, prætextu pietatis, aut necessitatis: intellige refellendo, aut impugnando contrariam; nam illa verba, *de hac ipsa quæstione*, relationem habent ad primam actionem, in qua prohibetur alteram sententiam in præcitatis locis refelli. An autem hoc strictiùs prohibeatur in Bulla Gregorij XV. constabit ex dicendis *num.* 10.

Tertia est, de hac re dictare prætextu pietatis, aut necessitatis, vt dictum est in secunda actione. Obserua tamen ad incurrendam istam suspensionem, & alias pœnas in hac Bulla expressas, requiri præsumptionem, vt constat ex ipso textu, in quo hæc omnia continentur, ibi, *Statuimus, & ordinamus, ac per Apostolica scripta mandamus, quatenus nemo cuiuscumque ordinis, gradus, conditionis, vel dignitatis existat, in popularibus concionibus, vel vbicumque promiscua virorum, & mulierum multitudo conuenire solet, de huius controuersia alterutra parte disputare, rationibus, vel Doctorum auctoritate asserendo propriam sententiam, & contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac ipsa quæstione, cuiusvis pietatis, aut necessitatis prætextu, vulgari sermone scribere, vel dictare præsumat. Qui contrà fecerit, suspensionis pœnam à diuinis absque noua declaratione ipso iure incurrat, si modò fuerit in sacris constitutus, & quocumque prætereà gradu, seu dignitate, vel administratione fungatur, illis omnibus sit ipso iure priuatus, & ad eadem, vel similia munera obtinenda perpetua inhabilitatis censura ipso etiam facto sit obnoxius, super quibus, nisi à Romano Pontifice pro tempore existente, dispensari, seu absolui non possit.*

9 Disputans in Academiis, aliisque locis publicis de quæstione conceptionis, non videtur suspensionẽ incurrere.

9 Sed modò dubium est, vtrum vetitum sit in Academiis, aliisque locis publicis de altera prædictarum sententiarum disputare, vnam affirmando, & alteram refellendo.

Respondeo in præfata Pij V. Bulla id vetitum non esse, tum quia loquitur de disputationibus habitis in popularibus concionibus, vbi promiscua virorum, & mulierum multitudo conuenire solet: tum quia hic casus expressè excipitur in præcitata Bulla, modò disputatio coram viris doctis instituatur, & scandali periculum desit.

10 Refertur constitutio Pauli V. lata occasione conceptionis Beatissimæ Virginis.

10 An autem, & quomodo hoc à ceteris Pontificibus interdictum sit, constabit ex proximè dicendis.

Paulus V. ad vitanda scandala, iurgia, & dissensiones, quæ ex occasione sententiæ, affirmantis Beatissimam Virginem cum peccato originali conceptam fuisse, sequebantur in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, & actibus publicis, interdixit sub pœnis suspẽsionis, & aliis contentis in Bulla Pij V. ne quis deinceps audeat in præfatis lectionibus, concionibus, conclusionibus, aliisque actibus publicis asserere Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse. Præterea sub iisdem pœnis mandauit, vt sustinentes negatiuam opinionem, defendentem Beatissimam Virginem Mariam in peccato originali conceptam non fuisse, in prædictis publicis actibus aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractẽt, vt patet ex ipsa Bulla Pauli V. quam ad verbum simul cum Bulla Gregorij XV. referam *disp. 3. de suspensionibus*.

Verum quia in præfatis constitutionibus nondum erat consultum scandalis, dissensionibus, atque discordiis, quæ in sermonibus priuatis oriebantur, vel oriri poterant occasione opinionis affirmantis Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse, Gregorius XV. aliam edidit constitutionem, in qua tres actiones interdixit sub pœnis contentis in Bulla Pij V. & Pauli V.

Prima actio est, in sermonibus, vel scripturis etiam priuatis asserere Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse.

Secunda est de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, seu tractare, nisi fortè quis hoc faciat ex priuilegio Apostolico; quo pacto excusantur Fratres Ordinis Prædicatorum, qui de hac re inter se disserunt. Gregorius enim XV. in Bulla, quæ incipit, *Eximij*, edita die 28. Iunij 1622. concedit Fratribus Ordinis Prædicatorum, vt in priuatis colloquiis, seu conferentiis inter se dumtaxat, & non inter alios possint de opinione affirmatiua Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ differere & tractare absque vlla censura.

Verum tamen est ad incurrendas præfatas pœnas ob aliquam istarum duarum actionum requiri scientiam, & non sufficere ignorantiã, nisi fortè cum ingenti temeritate coniuncta sit; nam Gregorius XV. in sua Bulla vtitur hac loquendi forma. *Neque in sermonibus, & scripturis priuatis audeant asserere, quòd eadem Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, seu tractare.*

Tertia actio est, vti alio nomine, quàm conceptionis in sacrificio, vel officio celebrando, publicè, vel priuatim. Quamobrem celebrans Missæ sacrum, aut recitans diuinum officium publicè, vel priuatim, non potest aliquo nomine vti, quàm Conceptionis, alioquin præfatas pœnas incurrit, vt expressè habetur in Bulla Gregorij, quam ad verbum referam *de suspensionibus in particulari*.

Ex dictis sequitur primò, illum pœnis istius constitutionis affici, qui scribit, vel dictat ad probandum Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse. Ratio est, quia qui dictat, vel scribit librum, asserit quod scribit, vel dictat: Gregorius autem XV. suspendit asserentem sententiam affirmatiuam, vel agentem de illa, etiam in priuatis colloquiis, & scripturis. Ex quo patet hanc sententiam non posse in scholis hoc tempore tradi, vel defendi absque Summi Pontificis facultate.

Secundò illum subiici huic suspensioni, qui dicit defendi posse sententiam affirmatiuam, aut qui rationes adducit ad eam probandam, nisi fortè negatiuam sustineat, & rationes affirmatiuę sententiæ adducat, vt illis respondeat, & refellat. Hac de causa excusari posse videntur Scotistæ, aut Patres Societatis Iesu, qui in suis scholis sententiam negatiuam tuentur, & argumenta Thomistarum sectantium affirmatiuam proponunt, vt ea diluant, & soluant. Ratio est, quia hoc non est agere de sententia affirmatiua; sed potiùs de negatiua, & proponũt contraria argumenta, vt veritas sententiæ negatiuæ clariùs eluceſcat, & in discipulorum animis, magis, ac magis imprimatur. Idem dicendum arbitror de eo, qui scribit pro sententia negatiua, & argumenta affirmatiuæ proponit, & diluit, vt iam dictum est.

Tertiò illum vinculo suspensionis obstringi, qui asserit festum Cõceptionis celebrari, quia Beatissima Virgo sanctificata fuit: hoc enim pacto satis apertè asserit Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse, & postmodum sanctificatam: sanctificatio enim supponit priuationem sanctitatis.

Quartò tradentem alteri librum, aut retinentem librum, in quo de-

fenditur ſententia affirmatiua, aſtruens Beatiſſimam Virginem in peccati originalis labe conceptam fuiſſe, laqueo iſtius cenſuræ non innodari; quia non facit vllam ex actionibus prohibitis in præcitatis conſtitutionibus; ſecus ſi ipſe componat huiuſmodi librum, vel ſcripturam, vt ſuprà dictum eſt, *illatione prima, verſ. ex dictis.*

Quintò eum, qui tranſcribit, vel etiam tranſcribi facit ſententiam affirmatiuam, non puniri hac pœna; etiamſi tranſumptum illud alteri tradat. Ratio eſt, quia tranſcribere, non eſt aſſerere, aut agere, vel tractare de ſententia affirmatiua. Secus dicendum eſt, ſi hoc faciat, vt indicet, quid ipſe ſentiat; hoc enim eſt aſſerere in priuatis ſcripturis, & de ſententia affirmatiua aliquo modo agere.

Sextò eum, qui ſecum nullo præſente diſſerit, & probat Beatiſſimam Virginem originalis culpæ notam incurriſſe, non affici pœna ſuſpenſionis. Ratio eſt, tum quia ſuſpenſio lata eſt contra eos, qui ſententiam affirmatiuam ſuſtinent, vel de ea agunt, vel tractant in priuatis colloquiis, vel ſcripturis, quod hic non accidit: tùm quia in omnibus Summorum Pontificum decretis libera facultas cuique data fuit ſequendi quam velit opinionem, donec lis ab Eccleſia decidatur, & definiatur. Idem dicendum ſentio, ſi hæc proferat coram aliquo non audiente, aut ſermonis imperito, vt patet, tum ex allatis rationibus; præſertim cùm hic non dicatur, propriè loquendo, agere: tum quia ceſſat finis, ob quem lata eſt hæc cenſura.

Hæc tamen illatio intelligenda eſt, modò non proferat aliquam propoſitionem damnatam in Extrauagāti Sixti IV, perſpicuum enim eſt, proferentem huiuſmodi propoſitionem, in excommunicationem illius Extrauagantis incidere; quia vetitum eſt ſub excommunicatione quouis modo affirmare veras eſſe propoſitiones in illa Extrauaganti damnatas, vt patet ex dictis *in prima, & ſecunda propoſitione*, vbi explicaui actiones in præfata Extrauaganti damnatas.

11 Suſpēſio lata à Paulo V. & Gregorio XV. occaſione conceptionis, quem effectū pariat.

11 Sed modò dubium eſt primò, quem effectum pariat ſuſpenſio, quam incurrit delinquens contra conſtitutiones Pauli V. & Gregorij XV.

Reſpondeo ſuſpendere à diuinis, & priuare quacumque dignitate, gradu, vel adminiſtratione, nec non ad illa, vel ſimilia munera obtinenda ipſo facto inhabilem efficere, vt patet ex verbis Bullæ Pij V. ſuprà relatis. An autem priuatio dignitatum, & adminiſtrationum incurratur ipſo facto, ita vt delinquens teneatur à ſe illas abdicare ante ſententiam iudicis, patet ex dictis de lege pœnali *in tract. de legibus*, vbi negatiuè reſponſum eſt. Secus probabilius dicendum eſt de inhabilitate ad illa munera obtinenda; hæc enim ipſo facto incurritur, vt patet, tum ex regulis generalibus, tum ex verbis præcitatæ Bullæ, quicquid alij in contrarium ſentiunt.

12 Omnes delinquētes contra Bullā Pauli V. & Gregorij XV. afficiuntur pœnis ſuſpenſionis.

12 Secundò dubium eſt, vtrùm omnes delinquentes contra præfatas conſtitutiones his pœnis afficiantur. Ratio dubitandi eſt, quia Pius V. videtur ſolum his pœnis afficere exiſtentem in ſacris, ibi, *ſi modò fuerit in ſacris conſtitutus.*

Reſpondeo omnes delinquentes contra Bullam Pauli V. & Gregorij XV. affici præfatis pœnis, quia Paulus V. vniuerſaliſſimè loquitur, ibi, *mandat & præcipit omnibus, & ſingulis cuiuſcumque ordinis, & inſtituti, regularibus, & alijs quibuſcumque, tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus perſonis cuiuſcumque conditionis, ſtatus, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis, etiamſi ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua earum eſſet neceſſariò mentio facienda*, &c. & Gregorius XV. iſtam, & alias conſtitutiones, ac pœnas extendit ad actiones in ſua Bulla expreſſas, & prohibitas, vt patet ex ipſa Bulla, quam ad verbum referam, dum loquar *de ſuſpenſionibus.*

13 Abſolūere quis poſſit à ſuſpenſione contracta occaſione conceptionis.

13 Tertiò dubium eſt, quis poſſit ab hac ſuſpenſione abſoluere.

Reſpondeo reſeruatam eſſe Summo Pontifici; conſequenter ab ipſo abſolutionem obtinendam eſſe, vt patet ex Bulla Pij V. quamquā Epiſcopus, & alij ab eo deputati abſoluere poſſunt virtute Concilij Trid. *ſeſſ. 24. c. 6.* quoties delictum eſt occultū, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere, & in hoc tractatu pluribus in locis.*

PVNCTVM XXXV.

De excommunicatione contra impugnantes inſtitutum, & conſtitutiones Societatis IESV.

1 Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.

1 GRegorius XIII. in Bulla 89. edita anno 1584. die 14. menſis Iunij, quæ incipit, *Aſcendente Domino*, approbauit inſtitutum, & conſtitutiones religionis Clericorum regularium Societatis IESV, impoſita pœna excommunicationis, & inhabilitatis ad quælibet officia, & beneficia ſæcularia, vel regularia, contra impugnantes Societatis inſtitutum, conſtitutiones, aut hanc ſuam Bullam, aut aliquē ipſius Bullæ, vel prædictarum conſtitutionum articulum. Qui autem ſint eius Bullæ, & conſtitutionum Societatis IESV articuli, quilibet colligere poterit ex præfata Bulla, & ex regulis, atque conſtitutionibus præfatæ Societatis. Hic ſolum obiter, & in genere afferam materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt duplex ſaltem actio. *Prima* eſt, directè, vel indirectè impugnare inſtitutum Societatis IESV, vel eius conſtitutiones, vel iſtam Gregorij diſpoſitionem, vel aliquem iſtius diſpoſitionis, aut prædictarum cōſtitutionum articulum, etiam ſi hoc fiat prætextu diſputandi, aut inquirendæ veritatis: nam in præfata Bulla dicitur, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, ne quis, cuiuſcumque ſtatus, gradus, & præeminentiæ exiſtat, dictæ Societatis inſtitutum, conſtitutiones, vel etiam præſentes, aut quemuis earum, vel ſupradictarum omnium articulum, vel aliud quid ſupradictā concernens, quouis diſputandi, vel etiam indaganda veritatis quæſito colore, directè, vel indirectè impugnare, vel eis contradicere audeat.*

3 Diſputans de rebus ad inſtitutum Societatis Ieſu pertinentibus, non incurrit excommunicationē, niſi diſputet ad impugnandum

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſemper vetita ſit diſputatio de rebus ad inſtitutum, & conſtitutiones Societatis pertinentibus.

Reſpondeò prohiberi ſolùm diſputationem, quæ inſtituitur ad impugnandum, vel contradicendum, etiamſi fiat prætextu indagandæ veritatis. Quamobrem diſputatio, qua illius inſtitutum, aut conſtitutiones non impugnantur, nec contradicuntur, non prohibetur à Gregorio, etiamſi afferantur argumenta contraria, vt diſſoluantur; ſic enim colligitur ex illis verbis, *impugnare vel contradicere audeant.* Ita Rodriquez *tomo 1. quæſt. reg. quæſt. 1. art. 5. ad finem.*

4 Diſputatio de inſtituto Societatis Ieſu cur vetita ſit ſub excōmunicatione, ſi interdictum non eſt de rebus fidei diſputare.

4 Secundò dubium eſt, qua de cauſa Summus Pontifex ſub excommunicatione prohibeat diſputare de inſtituto ſacræ Societatis, præſertim cùm vſu receptū ſit diſputare de myſterio ſanctiſſimæ Trinitatis, & de aliis fidei articulis, qui maioris momenti, & ponderis exiſtunt.

Reſpondeo id factum fuiſſe ad tollendas diſcordias, & ad compeſcendas maledicas maleuolorum hominum linguas, profectui tantæ religionis infenſas, vt in ſimili contingit in cauſa immaculatæ conceptionis. Ita Rodriquez *loco citato.*

Secunda actio, quę non longè differt à prima, & intelligitur cum eius ampliatione, eſt, contradicere inſtituto, vel conſtitutionibus Societatis IESV, aut huic Bullæ Gregorij XIII.

Obſerua tamen ad incurrēdam excommunicationem ob duas præfatas actiones, requiri ſcientiam iſtius prohibitionis, & non ſufficere ignorantiam, niſi fortè coniuncta ſit cum ingenti temeritate; nam in prædicta Bulla habetur verbum, *audeat*; is autem audere non dicitur, qui ignorantia laborat.

Ex dictis ſequitur primò, eum affici excommunicatione, qui affirmare audet non ritè conſtituta fuiſſe, quæ à religioſis Societatis IESV ſeruantur, aut ipſos non eſſe veros religioſos, & ſimilia; hic enim dicitur impugnare inſtitutum, ſeu cōſtitutiones Societatis, & hanc Bullā.

Secundò, eum non affici excommunicatione, qui detrahit de aliquo religioſo dictæ Societatis; quia hic non impugnat eius inſtitutū, vel conſtitutiones. Idem dic de eo, qui aſſerit ſibi non placere, aut probari illum viuendi modum; hic enim non impugnat, nec contradicit, cùm impugnare, & contradicere ſint actus poſitiui contrarij inſtituto Societatis IESV; ſed ſolùm indicat negationem propenſionis ad illam religionem; ſecus ſi affirmare audeat, ſibi non probari, eo quòd ille viuendi modus nō videatur cum iudicio inſtitutus, aut eo quòd præcipiantur nonnulla obſeruatu nimis dura, vt eſt obligatio denuntiandi ſocium ſuperiori in caſibus etiam occultis.

Tertiò eum ſubiici huic excommunicationi, qui libellos famoſos facit contra Societatem; quia id facere non poteſt, niſi ſaltem indirectè contradicat, vel impugnet inſtitutum, vel conſtitutiones iſtius præclariſſimæ Societatis.

Dixi, *contra Societatem*, quia faciens libellum famoſum contra nonnullos Patres Societatis, licet grauiſſimè peccet, & maximas mereatur pœnas; nihilominus excommunicationem iſtam non incurrit, quia non impugnat inſtitutum, vel conſtitutiones Societatis, niſi forte aliquid addat, propter quod directè, vel indirectè inſtitutum, vel conſtitutiones impugnare dicatur.

5 Enumerantur actiones ſub excōmunicatione prohibitæ, præter diſputationem.

5 Quæres, vtrùm præter præfatas duas actiones, extent aliæ in hac Bulla ſub excommunicatione prohibitæ.

Reſpondeo in eadem Bulla, & in eodem §. nonnullas alias actiones extare, quas Filliucius *tract. 13. cap. 6. quæſ. 6. num. 143.* putat eſſe materiam iſtius excommunicationis. Idem quamplures alios eiuſdem Societatis Patres ſuſtinere mihi viua voce teſtatus eſt Pater Marcheſius, vir eiuſdem Societatis præſtantiſſimus; ideo huic opinioni ego ſubſcribere decreui.

Prima actio eſt, facere notationes, declarationes, gloſſas, vel ſcholia vlla ſuper præfato Societatis inſtituto, conſtitutionibus, vel præſente Bulla: & hoc ampliatur, ſiue fiat extra, ſiue intra dictam Societatem. Limitatur tamen, niſi fiat de licentia generalis ipſius Societatis, aut inferiorum præpoſitorum, vt in dicta Bulla habetur.

Secunda actio eſt, interpretari præfata, vltra ipſum verborum ſonum.

Tertia de eis diſceptare, ſeu ſcrupulum cuiquam iniicere.

Quarta reuocare in dubium, vel controuerſiam.

Quinta eſt legere gloſſas, ſiue interpretationes ad hoc pertinentes, ſiue ſcriptæ ſint, ſiue impreſſæ.

Sexta illas docere, aliiſque tradere.

Septima vendere.

Octaua apud ſe retinere; hæc tamen omnia intelliguntur, modò fiant cum præſumptione, & ſine licentia, vt dictum eſt. Ratio autem ad probandum iſtas omnes actiones ſub excommunicationem cadere, eſt, quia recenſentur in eodem §. & clauſula in principio poſita refertur ad omnia ſubſequentia, poſita in eadem propoſitione.

Obiicies contra dicta in hoc quæſito, excommunicatio iſtius Bullæ videtur ſolum cadere in ea, quæ præcipiuntur in virtute ſanctæ obedientiæ, ibi, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœnis excommunicationis latæ ſententiæ*; iſtæ autem octo actiones non videntur præcipi in virtute ſanctæ obedientiæ, nec referuntur ad verbum præceptiuum, ſed ad verbum prohibitiuum, ibi, *diſtrictius inhibentes, ne quis, ſiue extra, ſiue intra dictam Societatem, niſi de illius generalis, aut inferiorum præpoſitorum licentia, notationes, declarationes, gloſſas, vel ſcholia vlla ſuper præmiſſis facere, vel ea, niſi quātum verba ipſa ſonant, interpretari, aut de eis diſceptare, ſeu ſcrupulum quemquam injicere, vel in controuerſiam, aut dubium reuocare audeat, quocumque modo, nec gloſſas, nec interpretationes, ſiue impreſſas, ſiue ſcriptas ad id pertinentes legere, docere, alijſq; tradere, vendere, vel apud ſe retinere præſumat.*

Reſpondeo iſtas omnes actiones præcipi in virtute ſanctæ obediētiæ, & ſub excommunicationis pœna; quia participium, *inhibentes*, ad quod immediatè referuntur, pendet a verbo, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis excommunicationis latæ ſententiæ.*

6 Explicās conſtitutiones Societatis Ieſu, aut Bullam Gregorij abſque facultate, grauiter peccat.

6 Rogabis, vtrum explicans præfatas conſtitutiones, aut hanc Bullam abſque facultate, grauiter peccet.

Reſpondeo affirmatiuè, quia facit contra ſtrictam prohibitionem, vt patet ex illis verbis, *ſtrictius inhibentes*, & ex verbo, *præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ*: hoc tamen intellige, niſi id faciat incidenter, & occaſione alterius materiæ, quā tractare contingit, vt mihi accidit, qui in explicatione cenſurarum, iure communi editarum, coactus fui iſtius etiam mentionem quaſi obiter facere, ne tractatio, quam

præ

præ manibus habeo, manca, & imperfecta remaneat. Eadem de causa excusatur Rodriquez *quæstion. regul. tom.1. quæst. 1. art.5.* qui peculiarem fecit articulum, inquirendo, an Societatis institutum verè sit religiosum.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

7 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, qui faciunt actiones, quas in prima propositione, & in præcedenti quæsito dixi esse materiam istius excommunicationis.

Ratio est, quia in Bulla Gregorij XIII. citata dicitur, *ne quis, cuiuscumque status, gradus, & præeminentiæ existat*, quæ loquendi forma generalis est, vt alibi probaui.

An autem consulens, mandans, aut ratas habens præfatas actiones, huic censuræ subiiciatur, constat tum ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere*; tum ex supradictis in explicatione aliarum excommunicationum, vbi negatiuè responsum est, quia censura non extenditur ad casus in lege non expressos, & pœnâ lata contra facientes aliquid, non ligat consulentes, ratum habentes, &c.

PVNCTVM XXXVI.

De excommunicatione contra conficientes libellos famosos, aut aliqua scripta contra Ordinem Prædicatorum, aut Franciscanorum, aut iniurias aliquas eis inferentes, aut recipientes apostatas, &c.

1 Dicens Ordinem Prædicatorum, & Minorum nõ esse in statu perfectionis excommunicationem incurrit.

BOnifacius IX. Eugenius IV. & Alexander IV. multa priuilegia religiosis Ordinis Prædicatorum, & Franciscanorum concesserunt, imposita pœna excommunicationis contra eos, qui actiones in sequentibus casibus enumerandas faciunt.

1 Primus casus comprehendit eos, qui dicunt, & defendũt Ordinem Prædicatorum, & Minorum non esse in statu perfectionis, aut eis non licere eleemosynis vitam sustentare, aut concionari, aut confessiones audire de licentia Papæ; per hoc tamen non excluditur, quin approbationem, & licentiam iuxta Concilij Tridentini decretum *sess.5. cap. 2. vers. si qua verò*, ab ordinario loci impetrare teneantur, quoties extra Ecclesias suorum ordinum prædicare volunt. Idem dic de approbatione audiendi confessiones, vt docui *de Sacramentis*.

2 Eiiciens Prædicatores, vel Minores ab Vniuersitate Parisiensi, afficitur excommunicatione.

2 Secundus casus comprehendit eos, qui præfatos religiosos eiiciunt ab Vniuersitate Parisiensi.

3 Violentiam faciẽs cõtra loca Prædicatorum, vel Minorum, aut impediens ne celebrent in suis Ecclesiis vel prædicent, aut eleemosynam recipiant, afficitur pœna excommunicationis.

3 Tertius complectitur eos, qui violentiam exercent contra loca prædictorum religiosorum, aut impediunt, ne possint in suis Ecclesiis celebrare, aut prædicare, aut eleemosynas recipere.

4 Apostatas Ordinis Prædicatorũ retinens punitur excommunicatione.

4 Quartus cadit in eos, qui apostatas Ordinis Prædicatorum retinent: imò Paulus IV. *in Bulla* 14. quæ incipit, *Postquam diuina bonitas*, generaliter excommunicat omnes cuiuscumque gradus, & conditionis homines, qui recipiunt, seu nutriunt apostatas, aut auxilium, consilium, vel fauorem præstant, ne redeant ad suum monasterium, domum, aliúmve locum regularem, si postquam ab ordinario loci, in quo degunt, admoniti à præmissis non destiterint: hęc tamen excommunicatio Pauli IV. iure communi non est reseruata.

5 Libellos famosos edens, retinens, vel publicans contra Prædicatores, vel Minores, excommunicationis laqueo suspenditur.

5 Quintus casus est eorum, qui libellos famosos, cantilenas, vel rhythmos edunt, retinent, vel publicant contra Ordinem Fratrum Prædicatorum, aut Minorum. Multa hic disputare possem de excommunicatione ob libellos famosos contra religiosos imposita; verum quia de his sufficienter egi *in tractatu de contractibus disp. 2. q. 4. punct. 9.* ad ibi dicta te remitto.

6 Libellum famosum conficiens contra aliquem religiosum, nõ incurrit excommunicationẽ.

6 Hic solum breuiter explicabo.

Primò, vtrum conficiens libellum famosum contra aliquem religiosum in censuram incidat.

Respondeo negatiuè; quia excommunicatio lata est contra infamantes ordinem: qui autem aliquos religiosos infamat, non dicitur infamare Ordinem, nisi indirectè, secundariò, & minus principaliter; actus autem à fine principali specificantur, & iudicantur, *l. si quis nec causam, ff. si certum petatur, & cap. cum voluntate, de sententia excommunicationis.* Ita Nauar. *cap. inter verba 11. quæst. 3.* Medina, Salonius, Sayrus, & alij, quos retuli *de contractibus loc. cit num. 9.*

Secundò dubium est, vtrum conficiens libellos famosos, aut alia scripta contra alias religiones, quibus communicata sunt priuilegia Ordinis Prædicatorum, aut Minorum, in hanc censuram incidat.

Respondeo affirmatiuè, iuxta communem Doctorum sententiam. Ratio est, quia cùm ista excommunicatio lata sit in fauorem, & priuilegium Prædicatorum religiosorum, sequitur eos, quibus dictorum religiosorum priuilegia communicata sunt, non posse libellis infamari; consequenter qui eos infamant, pœna excommunicationis puniuntur: alioquin non viderentur aliis religiosis communicata ipsorum priuilegia. Ita Salonius *loco proximè citando pag. mihi 587.* Homobonus *tract. 7. cap. 34. vers. honorem.* Filliucius *tract. 15. cap. 5. quæst. 11. num. 126. sub finem*, Gambarupta, & alij, quos retuli *de contractibus loc. cit. num. 9.*

7 Libellos famosos conficiens contra religiones, quibus cõmunicata sunt priuilegia Prædicatorum, aut Minorum, excommunicationẽ incurrit.

7 Obiicies, in materia pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem: in Bullis autem præfatorum Pontificum excommunicatio exprimitur solùm contra conficientes libellos famosos, aut alia scripta in dedecus Ordinis Prædicatorum, & Franciscanorum. Ergo, &c.

Respondeo istam extensionem contineri in priuilegiis eorum, quibus communicata sunt; non enim necesse est, vt extensio fiat in ipsa lege, quæ extenditur; opposita tamen sententia alicui fortasse non improbabilis videri posset ob istam obiectionem.

8 Libellos famosos conficiens contra alias personas sint ipso facto excommunicati.

8 Quæres, an conficientes libellos famosos contra alias personas sint ipso facto excommunicati.

Respondeo excommunicandos esse, *cap. quidam maligni, cap. si quis inuenti. 5. q. 1. & cap. qui in alterius. 5. q. 11.* iure tamen communi non sunt ipso facto excommunicati, quia huiusmodi excommunicatio nullibi expressa reperitur; & licet Salonius 2, 2. *q. 72. art. 2. in tit. quomodo peccent conficientes libellos, conclusione 2.* cui ego alias nimiam præstiti fidem, sentiat conficientem libellos cõtra Papam, aut Cardinales esse ipso facto excommunicatos ex quibusdam Extrauagantibus, maximè Pij V. ego tamen hoc nullibi inuenio, nec Pius V. in Bulla 147. quæ incipit, *Romani Pontificis*, edita anno 1572. die 19. mensis Martij, contra componentes, dictantes, scribentes, exemplantes, retinentes, transmittentes, non imponit excommunicationem ipso facto; sed approbat, innouat, & extendit pœnas Ecclesiasticas, & temporales ad eos, qui libellos famosos, aut litteras monitorum, vulgo, *lettere d'auisi*, continentes conuitia, iniurias, aut læsionem famæ, & honoris alicuius, componunt, dictant, &c. Idem dic de Bulla 4. Gregorij XIII. quæ incipit, *Ea est*, contra famigerantes, eorumque scripta recipientes, & famosos libellos scribentes, & mittentes; ibi enim non imponitur censura, sed pœnæ temporales.

contra alias personas excommunicandus est.

9 Libellos famosos conficiens aliquibus in locis ipso facto excommunicatur.

9 Dixi, *iure communi*, quia iure particulari, vt in prouincia Mediolanensi, lata est excommunicatio ipso facto contra eos, qui libellum famosum conficiunt, edunt, vel diuulgant, vt abundè satis explicaui *in meo tract. de contract. disp. 2. quæst. 4 punct. 9 propos. 3. num. 9.* vide quæ ibi tradidi.

Quas autem pœnas temporales incurrat conficiens libellum famosum, scribens, edens, aut fieri mandans, aut reperiens, nec lacerans, seu aliter non consumens, videri potest apud Iulium Clarum *lib. 5. q. 68.* & apud Ludouicum Molinam *de iust. tract. 4. disp. 39. n. 1. & seqq.*

PVNCTVM XXXVII.

De excommunicatione contra impedientes, aut prohibentes ingressum religionis iis, qui ad congregationem Monachorum B. Mariæ montis Oliueti Ordinis S. Benedicti, se transferre cupiunt.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 DE excommunicatione contra retrahentes feminas ab ingressu in religionẽ, egimus *q. 2. punct. 3.* nunc agendum est de quadam excommunicatione in fauorem cõgregationis Monachorum montis Oliueti, edita à Iulio II. in Bulla 12. quæ incipit, *Etsi ad vniuersos regulares*, ibi, *nec quisquam personas, quæ de iure communi religionem ingredi non prohibentur, ex sæculo fugientes, & ad dictam congregationem venire affectantes, verberibus, aut molestijs quibuslibet impedire, vel prohibere, aut à monasterijs, vel locis congregationis eiusdem, præsentibus, vel futuris diuertere, aut super hoc illis, vel eas recipientibus iniuriam, vel molestiam aliquam irrogare præsumant; contrafacientes verò præsentium notitiam habentes, vel qui eas ignorauerint, & postquam ad eorum notitiam deuenerint, à præmissis iniurijs, & violentijs non destiterint, excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, à qua præterquam in mortis articulo constituti, nisi à Sede præfata absolutionis beneficium nequeant obtinere.*

Ex quibus verbis constat, quænam sit materia, & subiectum istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, prohibere, vel impedire molestiis, aut verberibus ingressum præfatæ religionis cupientibus eam ingredi.

Ex quo sequitur primò, eum, qui precibus, consilio & suasionibus, absque vi, & metu impedit aliquem, non affici hac censura; quia non dicitur impedire verberibus, aut molestiis, nisi fortè preces, aut suasiones adeò frequentes, & importunæ sint, vt iudicio prudentis viri molestiæ rationem induant. Item huic censuræ non subiicitur, qui multa temporalia bona pollicetur, si religionem illam non ingrediatur. Idem dic de auertente aliquem à religione, qui religionis capessendæ propositum habebat, sed nondum firmiter decreuerat huius religionis habitum suscipere. Ratio est, quia hic non affectabat ad dictam congregationem venire, vt in præcitata Iulij II. Bulla dicitur; affectatio enim ardens animi desiderium & propositum indicat.

Secundò sequitur eum, qui ære grauatum impedit, ne præfatam religionem ingrediatur, non incidere in hanc censuram, quia hic iure communi prohibetur religionem ingredi: Bulla autem loquitur de impediente eos, qui non prohibentur iure communi religionem ingredi; quomodo autem grauatus ære alieno prohibeatur ingredi religionem, explicaui *in tract. de contractibus.*

3 Impediẽs ingressum in religionem Monachorum montis Oliueti subiicitur excommunicationi.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, qui modo explicato prohibent, vel impediunt religionis ingressum in præfatam congregationẽ: nam in Bulla dicitur, *nec quisquam*, quæ loquendi forma æquiualet vniuersali: glossa *in l. si necessaria. §. si annua, de pignor. actio.* & Baldus *in l. qui vnum. C. de fideiussor.*

4 Impediẽs aliquem ingredi religionem eorum, quibus communicata fuerunt priuilegia religionis S. Benedicti, an subiiciantur huic excommunicationi.

4 Sed modò dubium est, vtrum impediens aliquem ingredi religionem eorum, quibus communicata fuerunt priuilegia religionis sancti Benedicti, incidat in istam excommunicationem.

Respondet Filliucius *tract. 15. cap. 5. quæst. 11. ad finem*, incidere in istã excommunicationem. Sed hoc mihi non probatur, quia hoc priuilegium non videtur directè concessum Ordini S. Benedicti; sed congregationi montis Oliueti; secus dici potest, si loquamur de iis, quibus in specie communicata sunt priuilegia præfatæ congregationis, vt clarius constabit ex dicendis in excommunicationibus contra religiosos editis, & patet ex dictis *in puncto præcedenti, num. 7.*

PVNCTVM XXXVIII.

De excommunicatione contra feminas ingredientes monasteria religiosorum, & contra alios quoscumque ingredientes monasteria Monialium.

1 Referuntur constitutiones, in quibus ista excommunicatio cõtinetur, & innuitur locus vbi prolixè explicatur.

1 ISta excommunicatio lata fuit in Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 5.* & à Pio V. & Gregorio XIII. verum, quia de hac censura fusissimè agendum erit *in quæst. de excommunicationibus Papæ reseruatis contra religiosos punct. vlt. sect. 3. & 4.* ideo videri possunt, quæ ibi tradentur.

PVN-

PVNCTVM XXXIX.

De excommunicatione contra accedentes ad sepulchrum Domini absque licentia Papæ.

1 Refertur locus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 ISta excommunicatio refertur in libro pœnitentiali summi Pœnitentiarij, eamque se vidisse testatur Archidiaconus apud Syluestrum *verb. excommunicatio 7. n. 91. casu 55.* & S. Anton. *3. parte tit. 24. cap. 30. in fine.* & de illa meminit Nauarr. *cap. 27. numer. 109.* Armilla *verb. excommunicatio, num. 69.* Suarez *disp. 22. sect. 6. num. 9.* Filliucius *tract. 15. cap. 5. ad finem.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est peregrinatio Hierosolymitana, causa deuotionis facta absque licentia Papę; nam verba S. Antonini referentis istam excommunicationem hæc sunt. *Accedens ad sepulchrum Domini causa deuotionis, sine licentia Papæ, est excommunicatus, & eius absolutio Papæ reseruatur, vel summo Pœnitentiario.*

3 Peregrinationem incipiens, sed non perficiens versus sepulchrum Domini absque licẽtia Papæ, non ligatur excommunicatione.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm inchoans huiusmodi peregrinationem, sed non perficiens, incidat in istam excommunicationem.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia textus, si Diuo Antonino credimus, loquitur de accedente; is autem dicitur ad terminum accedere, qui peracto itinere ad illum peruenit: tum quia excommunicatio, regulariter loquendo, non incurritur, nisi adsit effectus completus, & consummatus. Addo istum non affici excommunicatione, siue propria voluntate non peruenerit ad Domini sepulchrum, siue ob infirmitatem, siue alia de causa; adhuc enim militant præfatæ rationes.

4 Sepulchrum Domini accedens absq; licentia Summi Pontificis alia de causa, quã deuotionis, non subiicitur excommunicationi.

4 Secundò dubium est, vtrùm accedens ad sepulchrum Domini alia de causa, quàm deuotionis, e. g. causa mercaturæ, aut causa alterius negotij cum aliquo peragendi, huic censuræ subiiciatur. Ratio dubitandi est, quia turpius est accedere causa mercaturæ, vel negotij temporalis, quàm causa deuotionis; ergo si excommunicatio incurritur ob peregrinationem causa deuotionis susceptam, multo magis incurretur ob accessum ad illa loca intuitu negotij temporalis.

Respondeo non subiici huic censuræ, si alia de causa accedat, quàm deuotionis. Ratio est, quia in materia pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem; verba autem textus loquuntur solum de accedente ad sepulchrum causa religionis ad loca sancta visenda.

Nec obstat ratio dubitandi, quia fieri potest, vt Summus Pontifex iusta de causa motus fuerit ad huiusmodi peregrinationem interdicẽdam, vt quia fortè accedentibus ad illa loca sancta causa deuotionis magnum imminebat vitæ, aut peruersionis periculum à Saracenis, & Turcis, à quo fortè periculo immunes erant accedentes causa negotiationis, &c. Præterea mercatores rarò ad ea loca se conferunt; ob id huiusmodi accessus ipsis sub censura prohibitus non fuit.

Hinc sequitur accedentem ad præfata loca, causa negotiationis, nõ incidere in excommunicationem, etiamsi, postquam causa negotiationis ad ea loca peruenit, visitet sacrosanctum Domini sepulchrum. Ratio est, quia non dicitur accedere ad sepulchrum Domini causa deuotionis; sed causa negotij, & data occasione visitare loca sancta, quod non videtur contra Summi Pontificis intentionem.

5 Peregrinationem vouens ad sepulchrũ Domini, an teneatur votum adimplere.

5 Tertiò dubium est, vtrùm vouens peregrinationem ad sanctum Domini sepulchrum, teneatur votum adimplere.

Respondeo teneri adimplere, petita prius à Summo Pontifice licentia; nam huiusmodi votum est de re honesta & bona; ergo obligat.

Dico, *petita à Summo Pontifice licentia*, quia sine licentia accedere non potest; consequenter tenetur licentiam petere vt votum adimpleat, quia qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media conducentia ad finem, nisi valdè difficilia sint, iuxta tradita *de legib. disput. 2. quæst. 8. punct. 1. quæs. 2.*

6 Vouens accedere ad sanctum Domini sepulchrũ sine licentia Papæ, an teneatur votum adimplere.

6 Maior difficultas est, vtrùm faciens votum accedendi ad sanctum Domini sepulchrum absque licentia Papæ, teneatur votum adimplere.

Respondeo negatiuè, si dum vouit, explicitè intendebat accedere sine licentia. Ratio est, quia huiusmodi votum, vt sic, est de materia illicita, & turpi; si verò non cogitabat de licentia, censetur vouisse sub hac tacita conditione, si Papæ placuerit, & accedendi facultatem dederit; censetur enim vouisse peregrinationem eo modo, quo eam licitè petagere potest, vt benè Suarez *loco cit. num. 10.* & alij communiter, quos retuli *de voto.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

7 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli accedentes ad Domini sepulchrum sine licentia Papæ. Ratio est, quia lex generaliter loquens, generaliter intelligenda est. An autem ignorantia, aut alia causa excusare possit ab hac censura, patet ex regulis generalibus traditis *de legibus, & de censuris in genere.*

PVNCTVM XL.

De excommunicatione contra eos, qui quoslibet libros, & codices impij Thalmud, & alia quæcumque librorum volumina, & scripta à constitutione Summorum Pontificum damnata, habent, legunt, &c.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio habetur in constitutione 20. in ordine Clementis VIII. quæ incipit, *Cùm Hebræorum malitia*, edita anno 1593. die 3. Aprilis, in qua præter ea, quæ hoc loco tradam, innouantur, & approbantur constitutiones aliorum Pontificum prædecessorum, qui impium Thalmud, & alia similia reprobata, & detestanda scripta & volumina damnarunt, & retineri prohibuerunt. Verùm circa istam Clementis VIII. constitutionem tria explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quinam libri haberi, legi, ac retineri prohibeantur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones, quæ sub excommunicatione in hac Bulla prohibentur; istæ autem sunt,

Prima præfatos libros retinere.
Secunda habere.
Tertia legere.
Quarta edere.
Quinta typis excudere, seu imprimere.
Sexta describere, vel exemplare.
Septima aduehere.
Octaua emere.
Nona vendere.
Decima donare.
Vndecima commutare.
Duodecima aliàs quomodolibet distrahere, vel alienare.
Tertiadecima, audere quoquomodo præstare, aut impẽdere opem, consilium, auxilium, vel fauorem Hebræis pro habendis, scribendis, seu imprimendis huiusmodi libris, vel vndecumque afferendis, seu transuehendis, aut pro impetranda de cetero eorumdem legendorum licentia.

Istæ omnes actiones diuersis verbis exprimuntur *in præfata Bulla §. 6. vers. præcipientes. & §. 7. vers. néve.* Quid autem vnaquæque istarum actionum significet, omnibus notum, penitusque perspicuum arbitror, tum ex clara ipsorum verborum significatione, tum ex iis, quæ ego docui in expositione Bullæ Cœnæ *d. sp. 1. quæst. 2. punct.*....

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt singuli Christiani, qui præfatas actiones faciunt, vt patet ex ipsa Bulla, in qua explicatis pœnis propositis, & enumeratis pœnis contra transgressores huius Bullæ impositis, hæc verba adduntur. *Nec non quoad Christianos etiam excommunicationis maioris latæ sententiæ per vnumquemque contra facientem eo ipso incurrendæ*, &c.

TERTIA PROPOSITIO.

4 Libri, & scripta Thalmud & Hebræorum, quænam retineri, legi, imprimi, exemplari, aduehi, emi, vendi, & donari prohibeãtur sub excommunicatione.

4 LIbri, & scripta, quæ in hac Bulla retineri, legi, edi, imprimi, &c. prohibentur, sunt libri, & codices impij Thalmud, vanissimi Cabalistici, & alij à prædecessoribus prohibiti, & condemnati. Item, opera commentaria, tractatus, volumina, & scripta quæcumque, tam lingua Hebraica, quàm quauis alia hactenus scripta, aut versa, edita, & impressa, ac in posterum conscribenda, aut vertenda, edenda, vel imprimenda, continentia, seu continentes tacitè, vel expressè hæreses, vel errores contra sacras veteris legis, & Testamenti scripturas, nec non contumelias, impietates, blasphemias contra Deum, Sanctissimam Trinitatem, & Saluatorem nostrum Iesum Christum; sacramenta, sacras imagines, ac contra Christi fideles, præsertim Episcopos, sacerdotes, & alias Ecclesiasticas personas, ac etiam contra nuper conuersos ad fidem, & Neophytos, & alios contra religionem Catholicam; vel in quibus etiam impudicæ, & obscœnæ narrationes memorantur, etiam sub prætextu, quòd expurgata fuerint, vel donec expurgentur, siue quòd de nouo typis excusa fuerint, mutatis nominibus, &c. Quæ omnia in præfata Bulla §. 2. singillatim recensentur, & ego in ipsorum explicatione non immoror, quia per se clara sunt, & magis elucescent visis, & cognitis iis, quæ in Bulla Cœnæ *loc. suprà cit.* fusius tradidi.

5 Principes, & rectores locorum negligentes in inquirendis per domos Iudæorum libris Thalmud, & inuentis cõburendis, ligantur excommunicatione.

5 Huic excommunicationi alia satis affinis hìc explicari posset, quæ recensetur in Bullario *tom. 1. fol. mihi 122.* contra Principes, & rectores locorum quorumcumque, qui non faciunt diligenter inquiri per domos, & Synagogas Iudæorum libros Thalmud, & inuentos comburi; verum neque in huius decreti expositione detinebor, quia omnia clara sunt, nec certò constat, an vsu, & moribus prædictorum Principum, atque rectorum huiusmodi decretum receptum sit, teste Filliucio *tract. 14. cap. 10. quæs. 8. num. 178.* licet ipse huiusmodi decretum in suo Bullario non extare fateatur.

PVNCTVM XLI.

De excommunicatione contra suadentes Papæ, vt infeudet, aut alienet ciuitates, & loca S. R. E. quouis prætextu id faciant.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio lata fuit à Pio V. in Bulla 35. quæ incipit, *Admonet nos*; circa quam de more duo quæram.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Sed prius præmittendum est hanc Bullam confirmatam fuisse etiam à successoribus Pontificibus, præsertim à S.D.N. Vrbano VIII. in Bulla quæ incipit, *Sacrosancti*, edita anno 1623. pridie Kalend. Octobris.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt istæ actiones.

Prima est tractare, consulere, aut alia ratione verba facere de alienandis, aut infeudandis bonis immediatè pertinentibus ad Ecclesiam Romanam; nam in textu dicitur, *tractantes, consulentes, aut aliàs verba facientes de infeudationibus, aut alienationibus, de ciuitatibus, & locis præfatis, immediatè ad nos, & Sedem Apostolicam pertinentibus.*

Quæ autem loca dicantur immediatè ad Ecclesiam Romanam pertinere, docui in explicatione Bullæ Cœnæ contra Vgolinum, & alios.

Amplia *primò*, etiamsi agatur de alienatione bonorum deuolutorum ad Sedem Apostolicam. *Secundò*, etiamsi huiusmodi bona aliàs in feudum dari solita essent. *Tertiò* etiam ex causa permutationis. *Quartò* etiam sub annuo canone, aut alia quauis ratione. *Quintò* etiam

etiam intuitu meritorum erga Sedem Apostolicam. *Sextò* etiam prætextu necessitatis, vel euidentis vtilitatis. *Septimò*, etiamsi agatur de postulandis aliquibus, vt eis titulus Ducis, Vicarij, Gubernatoris, aut alius gradus, in præfatis locis conferatur ad vitam, vel in perpetuum, vel ad longum tempus, vel etiam ad beneplacitum: hæc omnia expressè habentur in præcitata Bulla, in quibus explicandis non immoror, quia clara sunt, tum ex se, tum ex regulis generalibus.

Limita primò, modò hac de causa eligantur Oratores, qui mittuntur ad Sedem Apostolicam; nam in textu dicitur, *ac propterea à de eligendis Oratoribus ad nos & successores nostros super præmissis, vel illorum occasione mittendis proponentes:* eidem excommunicationi subiicitur actio, qua quis recipit munus huiusmodi Oratoris, vt in præfata Bulla habetur.

Limita secundò iuxta dicenda in secunda propositione *numer. 6. & seqq.*

3 Proponens oratorem mittendum ad Sedem Apostolicam, vt tractet de alienatione bonorum Sedis Apostolicæ, an excommunicationem incurrat.

3 Sed modò dubium est, vtrùm proponens Oratorem, prædicta de causa mittẽdum ad Sedem Apostolicam, aut Oratõr huiusmodi onus recipiens, ligetur statim excommunicatione, etiamsi postea hac de re nihil agatur cum Pontifice. Ratio dubitandi pro parte negatiua est, quia in materia pœnali stricta interpretatio facienda est, & verba cum effectu intelligenda sunt.

His non obstantibus, probabilius dicendum censeo, statim ligari excommunicatione; quia sufficienter verificantur verba; consequenter censetur adesse effectus sub excommunicatione prohibitus: nam sub excommunicatione non solùm prohibetur tractare de hac re cum Summo Pontifice; verùm etiam mittere hac de causa Oratores, vel huiusmodi munus Oratoris suscipere. Hinc patet responsio ad rationem dubitandi.

Secunda actio est, insinuare, vel suadere huiusmodi alienationem Summo Pontifici, siue id fiat per se, siue per alium; nam in textu dicitur, *aut alij quicumque alienationes huiusmodi Romano Pontifici pro tempore existenti, per se vel alium, seu alios insinuantes, vel suadentes, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant.*

4 *Insinuare* quid significet.

4 Sed modò dubium est, quid sit *insinuare.*

Respondeo idem esse, quod declarare mentem suam esse, vt Summus Pontifex prædicta loca alienet, vel infeudet. Ita sentire videtur Iulius Clarus *de donat. quæst. 15. num. 5.* Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. 13. num. 97.* & alij quos in simili retuli *de contractibus*, dum loquerer de insinuatione requisita ad donationem; *suadere* autem est consulere, aut aliquo prætextu, seu ratione permouere ad alienationes huiusmodi faciendas.

An autem insinuatio, aut suasio puniatur pœna excommunicationis, etiamsi actualis alienatio non sequatur, patet ex dictis *quæst. 5. punct. 5. num. 9.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, qui præfatas actiones agunt, siue sint Ecclesiastici, siue seculares, cuiuscumque dignitatis, & ordinis, etiam Episcopalis, vel maioris, etiam Cardinalatus honore fulgentes, siue id agant publicè, siue priuatim, siue id agant per se, siue per alium. Exprimuntur etiam in præfata Bulla communitates, & vniuersitates; quamuis enim communitas, vt sic, excomunicari non possit, vt patet ex dictis *de censuris in genere*; nihilominus particulares personæ communitatis tractantes, vel consulentes, & ob id Oratorem mittendum ad Sedem Apostolicam proponentes, vinculo istius excommunicationis innodantur. Vide Franciscum Leonis *in thesauro fori c. 15. n. 12.* & Sopranum apud Filliucium *tract. 44. c. 3. §. 3. quæst. 4. & 5.*

6 Alienationem bonorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ fisco addictorũ ob delicta procurans, non incurrit excommunicationem.

6 Limitanda est tamen ista propositio primò quoad eos, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt ad procurandam alienationem, vel infeudationem bonorum fisco addictorum ob delicta; nam bona confiscata ob delicta non comprehendũtur amplius in Bulla Pij V. ex constitutione Gregorij XIII. in Bulla 65. quæ incipit, *Tanta, tamq; horrenda. §. 13. vers. declarantes.* & ex constitutione Sixti V. in Bulla 5. quæ incipit, *Hoc nostri Pontificatus initio. §. 8. vers. duces, sub finem dicti §.*

7 Procurãs alienationem bonorum Romanæ Ecclesiæ, quæ Camera Apostolica emit à Baronibus, nõ subiicitur excommunicationi.

7 Præterea sub prædicta Bulla Pij V. non comprehendũtur per triennium loca, quæ Camera Apostolica emit à Baronibus; hæc enim per triennium excipiuntur à Clemente VIII. in Bulla 41. quæ incipit, *Iustitiæ ratio. §. 14. vers. ciuitates verò.*

Limitatur secundò, quoad eum, qui hoc facit de licentia Summi Pontificis, eius enim est legem abrogare, cuius est eam condere. Imò Sopranus apud Filliucium *tract. 44. cap. 3. §. 3. quæst. 4.* illum eximit ab excommunicatione, qui Summum Pontificem adit, ipsumque de hac re alloquitur, & ab eo non repellitur; nam eo ipso, quo Summus Pontifex illum ad proponendum admittit, censetur cum eo dispensare, & facultatem tractandi concedere.

Hæc opinio probabilis est, modò Pontifex conscius esset rei ab altero agendæ, antequam ille de ea re ageret; nam dispensatio præcedere debet actionem sub excommunicatione prohibitam. Secus si Pontifex ignorabat de qua re acturus esset, aut si eum repulit postquam cognouit quid agere vellet; perspicuum enim est istum excommunicationis vinculo innodari, si tractatum alienationis, postquam à Papa repulsus fuit, prosequatur; facit enim contra constitutionem, excommunicationis pœnam continentem.

An autem Summus Pontifex infeudans, aut alia ratione alienans bona Cameræ Apostolicæ grauiter peccet, & reus sit violationis iuramenti, constat ex supra dictis *q. 4. punct. 11. sect. 2. §...*

PVNCTVM XLII.

De excommunicatione contra extrahentes frumentum, blada, legumina, & alia id genus, extra statum Ecclesiasticum, aut à locis immediatè subiectis Ecclesiæ Romanæ ad loca mediatè subiecta.

1 Enumerantur cõstitutiones in quibus ista excommunicatio continetur.

1 VT ista excommunicatio intelligatur, breuiter notandum est, quid Summi Pontifices in hac materia decreuerint.

Clemens VII. in Bulla edita pro abundantia rei frumentariæ, & agriculturæ exercendæ, anno 1523. innouat, & confirmat omnes constitutiones Sixti IV. & Iulij II. & inter alia decernit, ne Barones, Domicelli Romani, & alij quicumque, tam sæculares, quam Ecclesiastici, etiam Cardinales, possidentes oppida, villas, & terras infra quinquaginta milliaria ab Vrbe, præsumant à suis subditis frumenta, & blada vltra sui, & domus vsum, & necessitatem emere, aut prohibere, & impedire ad Vrbem deferri, aut ad alia loca, quàm ad Vrbem Romam, deferre, absque Summi Pontificis, aut Cameræ Apostolicæ licentia, aut in his consilium, auxilium, vel fauorem publicè, vel occultè, directè, vel indirectè præstare, alioquin transgressores pœnam excommunicationis ipso facto incurrant, exceptis Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Prælatis, quibus pœna suspensionis à diuinis imposita fuit.

Pius V. anno 1566. in Motu proprio, de priuilegiis artis agriculturæ, & rei frumentariæ, eamdem constitutionem confirmauit.

Gregorius XIII. similem ferè constitutionem fecit anno 1579. imposita excommunicationis reseruatæ pœna contra ementes vltra sui, suarumque familiarum vsum pro vno anno, aut impedientes per se, vel per alium, directè, vel indirectè ea deferri è suis locis ad Vrbem, aut extrahentes frumenta. Imò in Bulla, quæ incipit, *Non sine graui*, excommunicationem tulit contra diripientes animalia, & alia bona cuiuscumque generis in statu Ecclesiastico, aut scienter ementes illa furto sublata, aut permutantes, aut recipientes, aut penes se habentes, seu cum præfatis contrahentes.

Clemens VIII. anno 1596. in Bulla, quæ incipit, *Pastoralis nostræ*, abstulit excommunicationem contra extrahentes è statu Ecclesiastico frumenta, blada, legumina, & aliud annonæ genus in modica quãtitate, & pro vsu proprio tantùm, non autem causa mercaturæ; anno verò 1597. in Bulla, quæ incipit, *Frumenti penuriam*, confirmauit constitutionem Gregorij, excepta excommunicationis pœna.

Paulus V. anno 1605. in Bulla 12. quæ incipit, *Inter grauissimas*, confirmauit constitutiones Pij V. Gregorij XIII. & Clementis VIII. non solum quoad excommunicationem contra extrahentes frumentum, blada, legumina, & oleum; verum etiam quoad alias pœnas, ob annonam aliarum rerum, & grasciam impositas; anno verò 1606. in Bulla, cuius initium est, *Pro peculiari*, vt præcedentem constitutionem declararet, illam extendit non solum ad extrahentes prædicta extra statum Ecclesiasticum, verum etiam ad extrahentes è statu Ecclesiastico, seu locis immediatè subiectis Ecclesiæ, ad loca mediatè subiecta eidem Ecclesiæ, etiam tempore nundinarum, & emporiorum.

Sanctissimus verò Dominus noster Vrbanus VIII. in Bulla, quæ incipit, *Superni*, edita anno 1624. duodecimo Kalendas Nouembris, confirmauit, & innouauit prædictas constitutiones Pij V. Gregorij XIII. Clementis VIII. Pauli V. excepta excommunicatione, & aliis censuris, quas incurri solum intendit ab iis, qui prædicta extrahunt causa mercaturæ extra statum Ecclesiasticum, vel ad locum Principum, Comitum, Baronum, & aliorum, quorum dominia existunt in confinibus status Ecclesiastici, vt patet ex Bulla præfati Summi Pontificis Vrbani VIII. ibi, *in quibuslibet earum*, (videlicet constitutionum Pij V. Gregorij XIII. Clementis VIII. Pauli V. & aliorum, quorum ibi mentionem facit) *demptis tamen ex illis pœna excommunicationis, & alijs censuris Ecclesiasticis, præterquam in casibus, in quibus extra statum nostrum Ecclesiasticum, vel ad loca Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, & aliorum, quorum dominia in confinibus dicti status nostri Ecclesiastici existunt, extractio mercimonij causa fiet, motu, scientia, & potestate paribus similiter perpetuò approbamus, confirmamus, & innouamus*, &c. Idem ferè decreuerat Gregorius XV.

Ex quo licet inferre tres solùm Pontifices hoc tempore censuris ligare extrahentes frumenta, & alia id genus, nempe Gregorium XIII. Paulum V. & Vrbanum VIII. qui hoc tempore Pontificatus iura obtinet. Bulla verò Clementis VII. quoad censuras videtur in hac parte abolita, vt patebit ex infrà dicendis, ad finem huius puncti *num. 15.*

His præmissis duo de more hic explicabo.

Primò, quænam actiones sub excommunicatione prohibitæ fuerint à Gregorio XIII. & Paulo V. & quænam modò sub excommunicatione ipso facto interdictæ censeantur à Summo Pontifice Vrbano VIII.

Secundò, quòdnam sit istius excommunicationis subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excõmunicationis.

2 MAteria excommunicationis latæ à Gregorio XIII. & Paulo V. erant quatuor actiones proximè sequentes.

Prima actio erat, emere frumenta, blada, & legumina vltra vsum, & necessitatem vnius anni pro se, & sua familia; sic enim habetur in præfata Bulla Gregorij XIII. quam Paulus V. confirmauit.

Ex quo sequitur, eum, qui emit frumentum ad vendendum, vel vltra necessarium, seu condecentem vsum suæ familiæ pro vno anno, excommunicari in Bulla Pauli V. hoc tamen tempore non incurrit, quia præfata Bulla quoad censuras in hac parte confirmata non fuit à S. D. N. Vrbano VIII.

Secunda erat, impedire ea deferri ad Vrbem. Ob istam actionem etiam hoc tempore excommunicatio incurritur ob dispositionem Bullæ Cœnæ, de qua fusè disserui in explicatione Bullæ Cœnæ *q. 9. punct. 1. n. 13. & punct. 2. n. 22.* cum Alterio, & Duardo.

Tertia erat exportare, seu conducere frumentum, bladas, legumina, & oleum extra statum Ecclesiasticum, vel intra statum Ecclesiasticũ, è locis immediatè subiectis ad loca mediatè subiecta. Quamuis enim Gregorius XIII. loquatur solùm de extrahentibus è statu; nihilominus Paulus V. in declaratoria Bulla, edita anno 1606. excommunicationem & alias pœnas extendit etiam ad extrahentes è statu immediato ad mediatum, ibi, à *quibuslibet suis prouincijs, & locis eidem Romanæ Ecclesiæ immediatè subiectis, ad ciuitates, terras, & loca eidem Ecclesiæ mediatè subiecta.* Eadem censura confirmatur, & innouatur à Sanctissimo D. N. Vrbano VIII. quoad extrahentem causa mercimonij.

Quarta est facere prædicta asportari, vel conduci, per se, vel per alium, & hoc verum est, siue asportentur equo, siue curru, siue naui; his

his enim omnibus modis frumentum, & alia asportantur. Ob has duas vltimas actiones etiam hoc tempore excommunicatio incurritur, virtute Bullæ Summi Pontificis Vrbani VIII. si extractio, seu asportatio fiat causa mercaturæ, vt patet ex verbis Bullæ superius citatis.

3 Loca mediatè, vel immediatè subiecta Romanæ Ecclesiæ quænam dicantur, loca Baronum & aliorū existentium in confinibus status Ecclesiastici quænam censeantur.

3 Quæ autem dicantur loca mediatè, & immediatè subiecta Ecclesiæ, patet ex dictis in Bulla Cœnæ, *quæst. 9. punct. 1. num. 14. & quæst. 21. punct. 3. num. 3.* vbi ea dixi esse loca immediatè subiecta Ecclesiæ Romanæ, quæ ab ipsa reguntur, seu ad quæ Ecclesia Romana mittit gubernatores, prætores, seu officiales; mediatè verò subiecta, sunt illa, quæ alteri domino data sunt in feudum, vel quasi in feudum, vt sunt Baroniæ, Comitatus, & similia, quæ reguntur ab iis, quibus data sunt in feudum. Idem dici potest de aliquibus Abbatiis, quæ quasi feudum alicui, quamdiu ipse vixerit, traduntur.

Loca verò Baronum, & aliorum existentia in confinibus status Ecclesiastici, de quibus sermo est in Bulla Summi Pontificis Vrbani VIII. ea censentur, quæ fines habent communes, siue sint mediatè subiecta Ecclesiæ, siue non: quamquam loca nulla ratione subiecta Ecclesiæ potius dici debent extra statum Ecclesiasticum, quàm in confinibus status. Ex dictis colligitur

Primò, transferentem triticum, segalem, hordeum, auenam, & similia frugum genera è statu Ecclesiastico ad statum alterius Principis, aut è statu immediato ad mediatum, seu ad loca contigua statui Ecclesiastico, affici excommunicatione; id tamen hoc tempore intelligitur, modò extractio fiat causa mercimonij: hæc enim limitatio addita fuit à Summo Pontifice Vrbano VIII.

Secus dic de transferente poma, pyra, nuces, allium, cepas, & consimiles fructus; hic enim non afficitur excommunicatione, quia hæc non veniunt nomine frumentorum, & aliarum frugum in his Bullis expressarum. Idem dic de extractione animalium; licet enim extractio animalium extra statum Ecclesiasticum interdicta esset à Gregorio XIII. sub excommunicatione. Paulus tamen V. excommunicationem abstulit, relictis in suo robore aliis pœnis contra extrahentes alias res ad annonam, & grasciam pertinentes. Idem dici potest de Bulla D. N. Vrbani VIII.

4 Farinam transferens extra statum Ecclesiasticū, vel ad loca mediatè subiecta, subiicitur excommunicationi.

4 Secundò transferentem farinam ad præfata loca subiici excommunicationi. Ratio est, tum quia farina nihil aliud est, quam triticum, nec molitura rationem, naturam, qualitates, & accidentia tritici tollit, licet non eodem nomine semper vocetur, & demonstretur: tum quia hæc videtur intentio Summi Pontificis, qui Summo studio inopiam, & charitatem è statu Ecclesiastico auertere conatur: tum quia si nomine frumenti, atque bladorum non comprehenderetur farina, lex facilè eludi posset, redacto in farinam tritico; vbicumque autem dispositio, etiam pœnalis, facilè illudi posset, non facta extensione, facienda est extensio, *cap. quam, in fine, de reg. iuris, in 6.* tum quia, qui solis verbis legis contentus, eius mentem offendit, subiicitur pœnis illius. *l. non dubium. C. de legibus. l. fraus. & l. contra legem. eodem tit.* Ita Iulius Clarus *lib. pract. crimin. quæst. 82.* Duardus *in Bulla Cœnæ lib. 1. cap. 3. q. 4. num. 9.* Azor 1. *part. lib. 5. c. 26. quæs. 2. vers. quæres.* Filliucius *tract. 15. cap. 6. quæs. 9. num. 158.*

Contra Baldum *in l. non dubito. C. de legib.* Albericum, & alios apud Iulium Clarum, & apud præcitatos DD. existimantes farinam sub nomine frumenti non contineri; consequenter extrahentes farinam non affici excommunicatione.

5 Panem extrahens an incurrat excommunicationem.

5 Obiicies, extrahens panem non incurrit excommunicationem; ergo neque extrahens farinam.

Respondeo primò, negando consequentiam. Ratio disparitatis est, tum quia panis specie differt à tritico; consequenter sub prohibitione tritici comprehendi non potest: tum quia extractio panis non solet annonæ caritatem inducere, cùm difficile sit panem in magna quantitate extrahere, nec panis diu durare possit, sicut farina, & frumentum: tum quia in materia pœnali non est facienda extensio; sed benignior interpretatio accipienda est: tum quia nomine materiæ non venit materiatum, id est, confectum ex materia. *l. quæ filius. §. illud. ff. de leg. 3.* & nomine lanæ non venit lana neta, id est, in filum redacta, seu filata. *l. sicut lana. ff. de leg. 3.* ergo sub nomine frumenti contineri non potest panis, qui ex tritico conficitur, & tritici speciem, & naturam exuit.

Respondet secundò Filliucius sub prohibitione tritici comprehendi etiam panem; consequenter non solùm extrahentem farinam, verum etiam extrahentem panem huic excommunicationi subiici; tum quia connexorum est idem iudicium. *l. cùm actum. ff. de neg. gest. & cap. translato, de constitut.* & frustrà exprimitur, quod subauditur. *l. non rectè. C. de fideiuss.* tum quia extractio frumenti prohibetur propter panem; ergo multo magis censetur prohibita extractio panis, nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis. *Authent. multo magis. Cod. de sacrosanct. Eccles.*

Mihi magis probatur prima responsio, & probabilius censeo extrahentem panem non affici excommunicatione, sed aliis pœnis; nam in materia pœnali censurarum non est argumentandum à pari, vel à fortiori; sed standum est iuris dispositioni, nec est eadem ratio panis, & farinæ; quia panis specie, & essentia differt à tritico, non verò farina à tritico.

6 Oleum transferēs extra statū Ecclesiasticum, an ligetur excommunicatione.

6 Tertiò colligitur, transferentem oleum extra statum Ecclesiasticum ad loca alterius Principis in hanc censuram incurrere, quia exprimitur in prima Bulla Pauli V. Probabile id etiam est si transferat oleum à statu immediato ad mediatum; licet enim in declaratione nō exprimatur extractio olei, tamen illa Bulla declaratoria, non est irritatoria præcedentis Bullæ, sed confirmatoria, & expositoria; præterquam quòd dici potest expressum in illis verbis, *id annonæ genus.* Ita Filliucius *loco citato num. 160.* vbi dicit hanc esse praxim sacræ Pœnitentiariæ, & ministrorum annonæ; in dubio autem standum est praxi, & consuetudini, quæ legitima legis interpres nuncupatur. Hæc tamen illatio hoc tempore intelligenda est, modò extractio fiat causa mercimonij.

7 Olei nomine, an intelligantur etiam oleæ.

7 Maior difficultas est, vtrùm nomine *olei* intelligantur etiam oleæ, id est, baccæ, ex quibus oleum conficitur; consequenter vtrum prohibitio extractionis olei extendatur ad extractionem olearum.

Filliucius *loco citato* putat nomine olei intelligi oleas, & consequenter prohibitionem extractionis olei ad extractionem olearum extendi.

Alij putant extendi, si oleæ extrahantur ad faciendum oleum; non verò si extrahantur ad comedendum, vel sale condiendum, vt postea comedantur.

Sed mihi distinguendum videtur, vel oleæ sunt maturæ, & iam aptæ ad faciendum oleum, vel sunt acerbæ, & minus aptæ ad oleum; si sunt maturæ, & aptæ ad faciendum oleum, censeo cadere sub prohibitionem extractionis olei, vt patet ex rationibus allatis *num. 4. in secunda illatione*, dum loquerer de farina; si verò non sunt maturæ, nec aptæ ad faciendum oleum, censeo non subiici huic excommunicationi, etiamsi fortè sub aliis pœnis vetitum sit illas extrahere. Ratio est, tum quia in materia pœnali non est facienda extensio: tum quia, sicut vbi est eadem ratio, ibi militat eadem iuris dispositio. *l. illud. ff. ad legem Aquil.* ita vbi non est eadem ratio, nec idem nomen, neque debet esse eadem pœna, & dispositio; sicut enim valet propositum in proposito, ita oppositum in opposito. *l. final. §. final. ff. de fund. instruct.*

Ratio autem, & finis extractionis olei est, ne inducatur caritas annonæ olei, quam, regulariter loquendo, non inducit extractio olearum, quæ in parua quantitate fieri consueuit.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

8 OMnes extrahentes, vel extrahi, aut asportari, vel conduci facientes frumenta, blada, legumina, & oleum extra statum Ecclesiasticum, vel ad loca in confinibus status Ecclesiastici existentia, seu à statu immediato ad loca Ecclesiæ Romanæ mediatè subiecta, afficiuntur excommunicatione. Hæc propositio patet tum ex illis verbis in declaratione Pauli V. positis, *De cetero etiam nec liceat quibuſuis communitatibus, vniuersitatibus, & personis etiam qualificatis, & cuiusuis status, gradus, & præeminentiæ existant, sub in eisdem prioribus nostris litteris expressis, & contentu pœnis, etiam prætextu quorumuis priuilegiorum,* &c. tum ex confirmatione Summi Pontificis Vrbani VIII.

Hæc tamen propositio hoc tempore limitatur, modò extractio fiat causa mercimonij, vt dicitur in Bulla Summi Pontificis Vrbani VIII. & iam sæpius aduerti.

9 Extractionem consulens non ligatur excommunicatione.

9 Sed modò dubium est primò, vtrùm consulens prædicta asportari, incurrat excommunicationem.

Respondeo negatiuè, quia textus loquitur de asportantibus, seu facientibus asportare; excommunicatio autem lata in facientes non extenditur ad consulentes, vt dictum est *de censuris in genere*; cùm aliud sit facere, aliud consulere. Secus dic de mandante asportari, seu conduci: hic enim dicitur facere asportari, seu conduci; & licet per se ipsum non faciat, facit tamen per alium. Hoc tamen intelligitur, secuta asportatione, & conductione, vt patebit ex dicendis in solutione dubij proximè sequentis.

10 Frumētum asportans non incidit in excommunicationē, donec perueniat ad locum, ad quem frumentum deferri prohibeatur.

10 Secundò dubium est, vtrùm asportans frumentum incidat in excommunicationem, antequam perueniat ad locum, ad quem deferri prohibetur.

Ratio dubitandi est, quia qui frumentum extrahit, & in itinere deprehenditur, antequam prouinciæ fines egrediatur, puniri debet, ac si frumentum extraxisset, ex Iulio Claro, Azorio, & aliis *locis citatis*: ergo etiam affici videtur pœna excommunicationis. Sed quicquid sit de irrogatione pœnæ temporalis, de qua est inter Doctorus controuersia,

Respondeo asportantem frumentum non affici excommunicatione, donec ad eum locum perueniat, ad quem triticum deferri prohibetur. Ratio est, quia censura non incurritur, non secuto effectu sub censura prohibito; effectus autem sub censura prohibitus est extractio frumenti extra statum Ecclesiasticum, vel ad loca eorum, quorum dominia in confinibus status Ecclesiastici existunt.

11 Triticū asportans in sui, vel familiæ vsum, an ligetur excommunicatione.

11 Tertiò dubium est, vtrùm exportans in vsum suum, seu familiæ, subiiciatur pœnis (hic non loquor de pœna excommunicationis, quam constat hoc tempore post constitutionem Summorum Pontificum Gregorij XV. & Vrbani VIII. in hoc casu non incurri, sed de aliis pœnis) prædictarum constitutionum,

Bartolus, & Iason apud Iulium Clarum *lib. 5. recept. sent. pract. criminalis quæst. 82.* putant statuta, quibus vetatur frumentum, & alia exportari, non ligare deportantes ad proprium vsum.

Sed mihi distinguendum videtur, aut is, qui asportat, vel asportare facit, hoc facit ex magna necessitate, cui aliter commodè consulere non potest (vt si familiam suam aliter non posset alere sine magna difficultate,) aut id facit sine graui necessitate. Si facit ex magna necessitate, censeo excusari, quia Summus Pontifex non intendit in tali euentu obligare; præcepta enim Ecclesiæ suauia sunt, nec obligant cum graui incommodo, ex communi Doctorum sententia; si verò non asportat ob necessitatem, non excusatur; tum quia Summus Pontifex vim obligandi habet, & obligare intendit: tum quia alioquin posset aliquis ad proprium vsum emere, & postea mutata voluntate cuilibet vendere. Ita sentire debet Iulius Clarus, Azorius, & alij, *locis citatis*, existimantes statutum prohibens, & puniens extractionem frumenti, carnium, & animalium, afficere asportantes ad proprium vsum, idque vsu, & praxi receptum esse testantur. Hinc sequitur

Primò non solùm ab excommunicatione, verùm etiam ab aliis pœnis excusari eos, qui extrahunt eam solùm quantitatem, quæ ad necessariam sustentationem suam, & familiarum suarum vnius anni, siue vsque ad nouam messem sufficiat.

Secundò excusari pauperes, qui fasciculos spicarum in agris reductarum, vnius diei labore collectos, pro victu, & necessitate tantum sua diurna extrahunt.

Tertiò excusari religiosos mendicantes asportantes granum, legumina, & alia similia pro eleemosynis data, pro victu conuentuum suorum communi.

Quartò

Quartò excusari rusticos, & pauperes operarios, qui mercedem diurnam non nisi in grano, aut aliis annonæ generibus huiusmodi consequi possunt, aut qui ad mercatus pullos, oua, fructus, vel alia similia in parua quantitate ferunt, & ex pretio rerum prædictarum, panem, farinam, & alia similia pro suo, & familiarum suarum vsu, & necessitate, dumtaxat in locis status prædicti immediatè subiecti, ad loca status mediatè subiecta, aut etiam extra statum Ecclesiasticum, extrahunt & asportant, modò id fiat sine dolo, & non causa mercaturæ, vt patet tum ex allatis rationibus; tum ex Bulla Gregorij XV. incipit, *Romani Pontificis*, edita 30. Iulij 1622. in qua præfatos casus nominatim exprimit, & excusat.

Quintò eum non excusari à pœnis prædictarum constitutionum, qui triticum extrahit ad alendos extraneos non indigentes.

Et hoc verum censeo, etiamsi asportet ad alendos homines subditos status immediati Ecclesiastici; tum quia eadem ratio militat; tum quia si haberetur ratio personarum, & non loci, sequeretur transferentem triticum ab vno loco immediatè subiecto ad alium proximum, & immediatè subiectum ad alendos extraneos ibi existentes, affici pœnis prædictarum Bullarum, quod durum videtur, quidquid in oppositum sentire videatur Filliucius *n.* 164. Addit Filliucius extrahentem triticum ad alendos operarios conductos ad colēdum agrum existentem in loco mediatè subiecto, vel ad seminandum idem triticum in agro existente in statu mediato, non subiici pœnis contra extrahentes impositis, modò intentionem habeat referendi postea messem in statum Ecclesiasticum immediatè subiectum Ecclesiæ Romanæ; is enim adimplet cum fœnore voluntatem legislatoris, cum extrahat stadium, e.g. vt referat sex, vel octo.

Hæc opinio probabilis est; sed oppositum mihi probabilius videtur. Quamobrem arbitror quidem hoc tempore post cōstitutionem Summi Pontificis Vrbani VIII. non affici excommunicatione; reum tamen esse aliarum pœnarum. Ratio est, tum quia Summus Pontifex confirmando prædecessorum constitutiones censetur iuxta prædecessorum mentem absolutè interdixisse extractionem, nec respexisse intentionem extrahentis; sed actionē externam, præsertim cum multis de causis extrahens impediri possit, ne postea messem in statum Ecclesiasticum referat: tum quia idem etiam dicendum esset de extrahente frumentum, vt illud seminet in agro extra statum Ecclesiæ existente, (quod Filliucius non est ausus dicere,) militat enim in vtroque casu eadem ratio.

12 Triticum asportans extra statū Ecclesiasticum in modica quantitate, excusari videtur ab excommunicatione.

12 Quartò dubium est, vtrùm paruitas materiæ excuset ab hac cēsura.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, tum quia regula generalis est, paruitatem materiæ, vbi dari potest, excusare à mortali, consequenter etiam ab excōmunicatione, quæ mortale peccatum supponit: tum quia idem declarauit Clemens VIII. anno 1596. in Bulla, *Pastoralis*.

13 Materia parua, aut grauis respectu trāsferentis triticum extra statum, quęnam censeatur.

13 Sed modò difficultas est, quænam dicenda sit materia parua, vel grauis, & sufficiens ad excommunicationem incurrendam.

Respondet Filliucius eam videri modicam, quæ solùm sufficit ad sustentandam familiam per vnum, vel duos dies. Alij censent materiam censeri paruam, quæ non excedit quartam partem rubli, id est, tria stadia; consequenter isti Doctores innuere videntur, magnam quantitatem fore, si tertiam rubli partem excedat.

Ego verò censeo paruitatem, & magnitudinem iudicio prudentis viri metiendam esse; cùm enim Summus Pontifex eam non definierit, prudentis viri iudicio definiendam reliquit, spectata non solùm rei quantitate secundùm se, verùm etiam damno cōmuni, ad quod præcauendum Summi Pontifices tot constitutiones ediderunt. Quamobrem vnum rublum ego vix materiam sufficientem existimarem. Ratio est, tum quia sicut ea quantitas victualiū, quæ per vnum equum defertur, non censetur materia sufficiens ad incurrendam excommunicationem Bullæ Cœnæ, octauam in ordine, impositam contra impedientes victualia Romam deferri, iuxta eumdem Filliucium *tra.16. cap.7.quæs.3.n.160.* vbi asserit viros doctos Romæ ita sensisse; ita vix arbitror vnum rublum, seu duodecim stadia, quæ per vnum equum deferuntur, esse materiam istius excommunicationis: tum quia sicut in sacra Pœnitentiaria non solet imponi obligatio restituendi pecuniā Cameræ debitam, quæ est vnus aureus pro rublo, nisi quantitas deportata rublum excedat, teste eodem Filliucio; ita neque grauissima excommunicationis pœna contrahitur ob minorem quantitatem. Vide quæ tradidi in expositione Bullæ Cœnæ *quæst.9.punct.3.n.3. & seq.*

14 Asportās extra statū maguam frumenti quantitatē, sed singulis vicibus modicā, quandonam ligetur excōmunicatione.

14 Maior difficultas est, vtrùm asportans, vel asportari faciens extra statum Ecclesiæ magnam frumenti quantitatem, sed singulis vicibus modicam, pœnam excommunicationis incurrat.

Filliucius *loco cit.* & Alterius *lib.5.disp.19.c.3.ad finem*, sentire videntur statim incurrere, si asportare incipiat animo transferendi, & extrahendi materiam notabilem. Sed hoc mihi non probatur, quia tūc non adest materia sufficiens. Quamobrem ego respondeo incurrere, quoties ad eam peruenit quantitatem, quæ ad peccatum mortale iudicio prudentis viri in hac materia sufficiens censeatur. Ratio est, quia istæ materiæ continuantur in ratione damni publici, ad quod euitandum Summus Pontifex in suis Bullis respexit: ergo extrahens triticum excommunicationem incurrit, dum paulatim materiam, ad mortale peccatum sufficientem, extrahit, vt patet ex dictis *de restitutione*.

Amplia non solùm si ab initio intentionem habebat paulatim extrahendi notabilem quantitatem; verùm etiam si tunc præfatam intentionem non habebat, sed postea paulatim extraxit; parum enim refert illa intentio, cùm ipsa sit actus internus, nec ipsa cadat sub censuram. Sed externa actio est culpabilis, & prohibita: consequenter illa extractio, ob quam perueniatur ad materiam notabilem, subiicitur excommunicationi. Idem probabiliter dici potest, si post illam extractionem, modicum quid auferat; nam ista ablatio continuatur cum extractione præcedente, quam supponimus esse materiam sufficientem ob continuationem, & coniunctionem moralem cum præcedentibus. Oppositā tamen opinio probabilis est, præsertim ob benignam Summi Pontificis intentionem.

Limita; nisi aliqua iusta de causa quantitatem antecedentem asportauerit: tunc enim antecedens quantitas iusta de causa extracta non est materia peccati, neque continuari potest cum subsequenti ad constituendum mortale peccatum, & ad censuram incurrendā, vt si quantitas illa antecedens translata fuerat ad sui, & familiæ vsum, si non necessarium, saltem commodiorem; titulus enim sui commodioris vsus videtur à culpa excusare modicæ rei extractionem, & sicut auferens quantitatem notabilem ad necessariam sui, vel familię sustentationem excusatur à peccato mortali, & à censura, vt suprà dictum est; ita auferens modicam quantitatem ad commodiorem sui, vel familiæ vsum, non videtur reus peccati, nec videtur facere contra rationabilem Summi Pontificis voluntatem; consequenter si paulatim modicam quantitatem ad eumdem finem auferat, grauiter non peccat, nec pœnas incurrit, licet ad notabilem quantitatem paulatim perueniat: & multo minus hoc tempore excommunicationem incurrit, cùm non extrahat causa mercimonij.

15 Prælati facientes contra constitutiones de nō asportando tritico extra statum, non videtur hoc tempore ligari suspensione.

15 Quintò dubium est, vtrùm Archiepiscopi, Episcopi, & alij Prælati hoc tempore incurrant suspensionem à diuinis latam à Clemente VIII.

Respondeo ob extractionem non incidere in suspensionem. Ratio est, tum quia illa censura iam videbatur abrogata, nec confirmata fuit à Summo Pontifice Vrbano VIII. tum quia illa suspensio videtur in excommunicationem commutata, ne duplex pœna spiritualis pro eodem delicto incurratur, vt in simili docui *de matrimonio*, cum Rebello, & aliis.

16 Excommunicatio lata contra asportantes triticum, an hoc tempore sit Summo Pontifici reseruata.

16 Sextò dubium est, vtrùm hæc censura reseruata sit.

Respondeo duplicem sententiam assignari posse.

Prima est Filliucij *tract.15.c.6.quæs.7.n.147.* existimantis extrahentem frumenta, & alia prædicta extra statum Ecclesiasticum, obstringi pœna excommunicationis reseruatæ à Gregorio XIII. Ratio est, quia Paulus V. innouat, & confirmat constitutionem Gregorij, in qua extabat excommunicatio Summo Pontifici reseruata, idemque obseruari præcipit sub pœnis, & censuris contentis in constitutionibus suorum prædecessorum. Imò idem Filliucius *tract.14.cap.6.quæs.10.n.96. ad finem*, indistinctè ait, excommunicationem Pauli V. stylo Curiæ, & approbatione Summi Pontificis reseruatam fuisse.

Secunda sententia negantium hanc censuram reseruatam esse, præsertim si frumentum extrahatur è statu immediato ad mediatum. Ratio est, tum quia Summi Pontifices Paulus V. & Vrbanus VIII. istam excommunicationem non reseruant; ergo non est reseruata; ergo quilibet confessarius legitimè approbatus ad confessiones audiendas, iure communi potest absoluere, *cap. nuper, de sent. excommunic.* & licet Summi Pontifices Vrbanus VIII. & Paulus V. confirment, & in pristinum restituant constitutiones Gregorij; cùm tamen de reseruatione mentionem non fecerint, non censetur voluisse reseruationem imponere; hac enim loquendi forma vtitur Paulus V. *sub temporalibus, & Ecclesiasticis pœnis, & censuris prædictis in illis contentis præcipimus, statuimus, & ordinamus*; aliud autem est censura, & aliud reseruatio (nisi fortè dicas reseruationem contineri sub verbo, *pœnis.*) tum quia à viris fide dignis, confessiones in Vrbe excipientibus accepi, vsu receptum esse, vt confessarij absolutionem ab ista excommunicatione impendant; licet Filliucius oppositum *loco citato* sentiat.

Obiicies, Summus Pontifex Vrbanus VIII. approbat, & innouat, non solùm constitutionem Pauli V. verum etiam Gregorij XIII. *innouare* autem est in pristino statu constituere; sicut ergo illa excommunicatio tempore Gregorij reseruata erat, ita etiam hoc tempore; alioquin non diceretur innouari.

Respondeo innouari eo pacto, quo approbata, & innouata fuerat in Bulla Pauli V. vt constabit legenti constitutionem ipsius Summi Pontificis Vrbani VIII. Sicut autem Bulla Gregorij innouata non fuerat à Paulo V. quoad reseruationem; ita neque quoad reseruationem innouata censetur à Summo Pontifice Vrbano VIII.

Existimo tamen valde probabilem sententiam oppositam: hac de causa istam excommunicationem sub titulo de excommunicationibus Summo Pontifici reseruatis posui.

17 Asportans triticum, & aliud genus extra statum, an grauiter peccet, & ad restitutionem teneatur.

17 Occasione eorum, quæ in hoc puncto docui, possem hìc in genere explicare, vtrùm extrahens frumentum, & alia id genus, grauiter peccet, & ad restitutionem obligetur. Verùm ab ipsorum explicatione hic supersedebo, quia iam explicata fuerunt *in tractatu de restitutione, quæst.1.punct.1.num.5. & seqq.* quæ ibi videri possunt.

PVNCTVM XLIII.

De excommunicatione contra incendiarios.

IN *cap. tua nos, de sentent. excommun.* habetur, incendiarios per sententiam publicatos, à Summo Pontifice absoluendos esse.

Circa quem textum difficultas esse potest,

Primò, vtrùm incendiarij sint ipso facto excommunicati.

Secundò, à quónam absoluendi sint, posita excommunicatione, vel saltem publicatione.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Incendiarij excommunicationem ipso facto incurrunt in sententia auctoris, quāquam ista excommunicatio non est reseruata nisi post publicationem.

1 INcendiarij excommunicationem ipso facto incurrunt.

In hac propositione non conueniunt omnes Doctores; nam Prima sententia est Caietani *verbo excommunic. cap.22.* Nauarri *cap. 27.num.94.* Toleti *lib.1.cap.36.n.5.* Sayri *lib.3.c.19.n.8.* Suarez *disp.22. sect.2.n.1.* Filliucij *tractatu 15.cap.2.quæsito 5.* asserentium incendiarios nullibi excommunicatos esse ipso iure, quia non potest afferri textus, quo id probetur; postquam tamen fuerint ab Episcopo excommunicati, absolutio Pontifici reseruata est.

Secunda sententia est glossæ *hic verb. publicati.* Panormit. *hic*, Syluestri *excommuni.7.num.13.§.septima*, Tabienæ, Angeli, & aliorum apud Toletum, & apud Sayrum *locis citatis*, asserentium incendiarios Ecclesiarum esse ipso iure excommunicatos; alios verò excommunicandos esse ab Episcopis, & illorum absolutionem, postquam ab Episcopo excommunicati fuerint, Papæ reseruatam esse. Hæc sententia circa incēdiarios Ecclesiarum, & locorum piorum vsu recepta videtur Mediolani,

diolani, vt patet ex *libello casuum reseruatorum §. censuræ & casus*, qui aliquando Summo Pontifici, & aliquando Episcopis reseruati sunt.

Ego verò probabilius censeo omnes incendiarios ipso facto excommunicatos esse; sed excommunicationis absolutionem non esse reseruatam Summo Pontifici, nisi post publicationem, vt in secunda propositione ostendam. Quòd sint excommunicati probatur; tum quia Summus Pontifex confert incendiarios cum percussoribus clericorum; sicut autem percussores clericorum sunt ipso facto excommunicati, ita etiam incendiarij; & sicut illorum absolutio reseruata est Summo Pontifici, ita etiam absolutio istorum postquam publicati sunt excommunicati: tum quia Summus Pontifex non mandat Episcopis, vt excommunicent, sed postquam ipsi publicauerunt incendiarios excommunicatos, reseruat sibi absolutionem excommunicationis; cùm autem absolutio excommunicationis supponat latam esse excommunicationem, dicendum est excommunicationem latam esse; sed non est lata ab Episcopo (quamuis etiam ipse excommunicare possit.) ergo à Papa; & licet fortè alibi non constet latam esse ipso iure excommunicationem contra incẽdiarios, dicendum est, eam latam esse in hoc *cap. tua nos, cit.* nam qui vult finem, censetur etiam velle media; propterea *cap. tua, citatum.* ita explicandum videtur, *fraternitati tuæ taliter respondemus, quòd non solum, qui in clericos temerarias manus iniiciunt, sed etiam incendiarij* (qui iuribus antiquioribus excommunicati sunt, vel hic à me excommunicantur,) *ex quo sunt per Ecclesiæ sententiam publicati, pro absolutionis beneficio ad Apostolicã Sedem sunt mittendi.*

2 Incendiarij an sint interdicti.

2 Non nego tamen, quin probabiles sint aliorum sententiæ, asserentes istam excommunicationem, saltem respectu omnium incendiariorum, non esse latæ sententiæ, sed ferendæ; in iuribus proximè citandis, in quibus incendiarij licet non sint ipso facto excommunicati, videntur saltem interdicti, *cap. pessima 23. quæst. 8.* ibi, *excommunicetur, & si mortuus fuerit incendiarius, Christianorum careat sepultura.* & *in cap. si quis membrorum, eodem titulo*, ibi, *ab Ecclesia se priuatum agnoscat; si verò post secundam, & tertiam conuentionem, cuncta, in quibus arguitur, non emendauerit, tamquam Ethnicus, & Publicanus ab omni Christianorum collegio separetur*, id est, excommunicetur; hic enim est effectus excommunicationis; quamquam arbitror hunc textum, saltem ex parte contrario vsu abrogatum fuisse; in eo enim sermo est de truncatibus membra, & mandatibus, & consentientibus incendio, & tamen nullus hoc tempore facere sibi cõsueuit conscientiam interdicti, nisi fortè dicas hoc contingere propter ignorantiam legis, vel quia non tenemur euitare eos, qui denuntiati non sunt.

Ex dictis constat primò, quænam sit materia istius excommunicationis; hæc enim est actio incendendi, siue incendantur templa, siue loca profana; textus enim absolutè loquitur de incendiariis, nec respexit ad malitiam sacrilegij, vt benè Suarez in hac parte, *num. 16.* & alij in prima sententia relati.

Secundò constat, quódnam sit subiectum; hoc enim sunt incendiarij quicumque, tam locorum piorum, quàm profanorum, siue sint viri, siue mulieres, vt benè Toletus, Caietanus, Suarez, Sayrus, Filliucius, & alij; qui verò præstant consilium, consensum, vel mandatum, non sunt ipso facto subiectum istius excommunicationis, sed sunt excommunicandi, *cap. si quis, & cap. pessimam, 23. quæst. 8.*

3 Incendiarij quinam dicantur.

3 Sed modò dubium est, quinam dicantur incendiarij.

Respondeo eos dici, qui scienter, & prauo animo contra iustitiam incendunt. Ratio est, tum quia qui præter directã intentionẽ est causa incendij, non solet, propriè, & strictè loquendo, incendiarius vocari, etiamsi fortè ex negligentia mortali secutum sit incendium: tum quia id colligitur ex *cap. pessimam, 23. quæst. 8.* vbi eos vocat incendiarios, qui malo studio, siue ex odio, siue pro vindicta ignem apponunt. Ita Caietan. *verb. excommun. cap. 22.* Suarez *num. 20.* Filliucius *loco citato, n. 53.* Sayrus *num. 10.* & alij.

Dixi, *contra iustitiam incendunt*, vt aduerterem illum inter incendiarios non enumerari, qui suam domum propriam incendit; is enim de incendij crimine non tenetur, nisi fortè simul malo animo aliena bona incendat, vt benè Sayrus *loco cit.* & alij.

4 Incendiarius an dici debeat qui semel tantùm incendit.

4 Rogabis, vtrùm is dicendus sit incendiarius, qui semel tantùm incendit, nec alias consuetudinem incendendi habuit.

Respondeo affirmatiuè, tum quia sicut homicida dicitur, qui vnum commisit homicidium; ita incendiarius, qui vnum incendium: tum quia istæ constitutiones puniunt actum; non verò consuetudinem. Suarez *n. 21.* Filliucius *loco cit.* & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Excommunicatio contracta ob incendium reseruatur Summo Pontifici, postquam incendiarius denuntiatus est excommunicatus: hæc propositio patet ex *cap. tua, de sententia excommunicationis*, ibi, *ex quo sunt per sententiam Ecclesiæ publicati, pro absolutionis beneficio ad Sedem Apostolicam sunt mittendi.* Ita DD. suprà citati; quamquam nonnulli Doctores arbitrantur, incendiarios excommunicatos ab Episcopis, ab ipsis absolui posse.

5 Excommunicatio contra incendiarios lata, quandonam sit Summo Pontifici reseruata.

6 Excommunicatio lata contra incendiarios, an censeatur reseruata, si publicatio excommunicationis fiat in genere contra incẽdiarios, & non contra determinatam personam.

6 Sed modò dubium est primò, vtrùm ad incurrendam istam reseruationem opus sit, vt publicatio excommunicationis sit contra determinatam personam, an sufficiat generalis.

Respondeo sufficere generalem contra incendiarios, quia textus absolutè loquitur de publicatione sententiæ contra incendiarios, sub nomine sumpto à tali vitio; non verò loquitur de personis in particulari, seu nominatim. Quamobrem incendiarius absoluendus est à Papa, quoties Episcopus excommunicationem publicauit contra incendiarios, etiamsi nominatim eos non expresserit, vt in simili dictum est de effringentibus, & spoliantibus Ecclesias. Ita Suarez *n. 18.* Filliucius *n. 53.* & alij, contra Caietan. Nauarr. Sayrum, & alios.

7 Epiſcopi an teneantur excommunicationem ferre, vel publicare contra incendiarios.

7 Secundò dubium est, vtrùm Episcopi teneantur sententiam excommunicationis ferre, seu excommunicationem publicare contra incendiarios.

Respondeo ex hoc textu præcisè non teneri, quia nullum extat verbum præceptiuum, sicut extat *in cap. conquesti*, contra confringentes, & spoliantes Ecclesias, propterea hoc relinqui videtur arbitrio, & prudentiæ Episcoporum, qui in casibus particularibus perpendere debent, an expediat sententiam excommunicationis ferre, seu publicare excommunicationem ab incendiariis contractam fuisse; nisi fortè dicas præceptum ferendæ excommunicationis haberi *in cap. si quis membrorum, & in cap. pessimam 23. quæst. 8.* vbi Summus Pontifex loquitur per verba imperatiui modi.

PVNCTVM XLIV.

De excommunicatione contra deferentes alumina ex partibus infidelium ad fideles.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 Ista excommunicatio adscribitur Pio IV. in Bulla, quæ incipit, *Ex Apostolicæ*, & est 43. in ordine in Bullario antiquiori; verùm in Bullario nouo illam non inuenio, consequenter non leuem coniecturam desumo ad opinandum istam excommunicationem hoc tempore vsu receptam non esse. Quamobrem hic breuiter solùm innuam ipsius materiam, & subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 Materia istius excommunicationis sunt istæ sex actiones.

Prima conducere alumina ex partibus infidelium, vt Turcarum, vel Saracenorum, ad partem Christianitatis. Nomine partium Christianitatis non intelligo partes, & regiones hæreticorum, quia verisimile non est Ecclesiam velle clypeo censurarum tueri hæreticos, quos ratione hæresis detestatur, & odio prosequitur. Secus dicendum est, si alumina deferantur ad ea loca, in quibus Catholici, & hæretici degunt.

Secunda est facere conduci, vt mandando.

Tertia est adducta vendere.

Quarta eadem emere.

Quinta operam suam in eis impendere, id est, in eis laborare.

Sexta in illis, aut circa illa se immiscere, assecurando naues, & alumina, quæ nauibus aduehuntur.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Alumina conduci faciens ex partibus infideliũ, vendens, emẽs, in illis laboràs, seu circa illa se immiscẽs, subiicitur excommunicationi.

3 Subiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, qui in præfatis delinquunt. Ratio est, quia Bulla generaliter loquitur de omnibus cuiuscumque gradus, status, & conditionis.

PVNCTVM XLV.

De excommunicatione contra exenterantes corpora defunctorum, vt alibi sepeliant.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 In more positum fuit aliquando, vt cadauera nonnullorum exenterarentur, membratim conciderentur, coquerentur, & caro ab ossibus separaretur, vt in alium locum tumulanda deferrentur. Ad hanc autem inhumanitatem, & sæuitiam è medio tollendam Bonifacius VIII. excommunicationem imposuit in Extrauag. *de sepult.* inter communes, cuius explicationem aggredior, animo assignandi ipsius materiam, & subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 Materia istius excommunicationis sunt actiones in ista Extrauaganti expressæ, & prohibitæ.

Prima actio est exenterare, id est, intestina, seu interiora extrahere; ideo *exenterare* vocantur intestina, eò quòd ex intra trahantur.

Secunda membratim, vel in frusta corpus defuncti concidere, id est, partiri, seu dilacerare.

Tertia coquere.

Quarta nudare ossa.

3 Quænam conditiones ad istam excommunicationem incurrendã requirãtur.

3 Obserua tamen ad incurrendam excommunicationem ob aliquam ex præfatis actionibus, quatuor conditiones requiri.

Prima est, præsumptio, quia textus vtitur verbo, *præsumpserint.*

Secunda est, vt istæ actiones fiant, vt ossa aliò sepelienda deferantur; sic enim colligitur, tum ex illis verbis, *eadem ad partes prædictas mittant, seu deferant tumulanda*, & ex illis, *in suis, vel alienis remotis partibus electa sepultura.* tum ex summario, seu rubrica istius Extrauagantis, ibi, *vt ferant sepelienda.* Ex quo sequitur excommunicationem non incurri, exenterando cadauera, vt balsamo inungantur, ex communi Doctorum sententia; quamuis hoc illicitum putet glossa hic *in verb. exenterant.* Item excommunicatio non incurritur ab eo, qui hoc facit animo vindictæ, vel odij, aut in executionem sententiæ, aut causa anatomiæ, vel ad superstitionem, quia deficit secunda conditio. Idem sentio de illo, qui hæc facit erga corpus in eodem loco sepeliendum, quia id non facit ad sepeliendum in alio loco; & quamuis eadem, vel maior culpa in hoc casu committatur, nihilominus hæc culpa non punitur pœna excommunicationis, quia Summus Pontifex prohibuit hæc fieri circa cadauer aliò deferendum, respiciens ad praxim, & vsum, quo hæc fieri solent circa cadauera alibi sepelienda, & in materia pœnali, præsertim censurarum, non est argumentandum à maiori ad minus, vel è contra; sed standum est dispositioni verbis expressæ. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

Tertia conditio est, vt fidelis moriatur in terris Catholicorum: ideo si in terris infidelium, vel hæreticorum moriatur, non videtur sub excommunicatione vetitum præfatas actiones facere, vt cadauer aliò transferatur, & sepultura donetur. Hæc conditio exprimitur in illis verbis, *cùm quis in ciuitatibus, terris, locis, in quibus Catholica fidei cultus viget, diem de cetero claudet extremum.* Ratio cur ista conditio adiecta fuerit, est, quia cadauera non possunt alia ratione in remotas regiones deferri, & cùm maximum damnum censeatur carere Ecclesiastica sepultura, satius est præfatas actiones permittere circa cadauer, quàm iacturam in bonis honoris, & animæ pati. Ita Caietan. Syluest. Nauar. Suarez, & Filliucius, & Toletus *locis citatis.*

Dices, potest ibi sepeliri, & postea aliò transferri, dum caro in cineres redacta fuerit, quod est remedium in hoc textu præscriptum.

Respondeo, interim carebit Ecclesiastica sepultura, quod est damnum præponderans præfatis actionibus circa cadauer. Ita communiter Doctores.

Quarta

Quarta conditio est, vt istæ actiones fiant à fidelibus erga fideles: hæc conditio probabitur in limitatione afferenda in secunda propositione *num.6.*

4 An quælibet actio hic prohibita sufficiat ad incurrendam excommunicationē.

4 Sed modò dubium est, vtrùm quælibet prædictarum actionum sufficiat ad incurrendam istam excommunicationem.

Respondeo affirmatiuè, quia in textu dicitur, *qui aliquid contra huius nostri statuti, & ordinationis tenorem præsumpserint attentare*, &c. Ita Suarez, Filliucius, & alij contra Toletum *lib.1.cap.37.num.10.*

Ex quo licet inferre, eum, qui carnem ab ossibus excutit gladio, vel calce, aut alio artis genere, affici hac censura, quia quælibet prædictarum actionum sufficit ad excommunicationem incurrendam; inter ceteras autem actiones enumeratur nudatio, seu excussio carnis ab ossibus, nisi fortè dicas textum intelligendum esse de nudatione, & excussione carnis aquis immersæ, & ignibus dococtæ.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes cuiuscumque status, & conditionis homines; sic enim in textu decernitur, ibi, *nos enim si prædicti defuncti executor, vel executores, aut familiares eius, seu quiuis alij cuiuscumque ordinis, conditionis, status, aut gradus fuerint, etiamsi pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contra huiusmodi nostri statuti, & ordinationis tenorem præsumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter, & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis sententiam ipso facto se nouerint incursuros, à qua non nisi per Apostolicam Sedem possint absolutionis beneficium obtinere.*

Ex quibus verbis apertè colligitur hanc censuram vniuersalem esse, & non solùm complecti facientes, verùm etiam mandantes, ibi, *vel faciendo pertractari*; consulentes verò, aut ratum habentes non comprehenduntur, quia non exprimuntur.

6 Exenterās corpora infideliū non incurrit excommunicationem.

6 Hæc tamen propositio limitanda videtur, modò hæc fiant à fidelibus circa corpora aliorum fidelium; de his enim loquitur textus, ibi, *præfati namque fideles huius suæ improbandæ vtique consuetudinis vitio intendentes, si quisquam ex eis, præsertim extra suarum partium limites debitum naturæ persoluat, in suis, vel alienis partibus sepultura electa*, &c. notanda autem est illa particula, *si quisquam ex eis*, id est, ex fidelibus.

7 Cadauer exenterati vt aliò trāsferatur, punitur pœna priuationis sepulturæ Ecclesiasticæ.

7 Prædictis addendum est, non solum hæc facientes, vel fieri mandantes, puniri pœna excommunicationis, verum etiam ipsummet cadauer puniri pœna priuationis Ecclesiasticæ sepulturæ, ibi, *& nihilominus, ille, cuius corpus sic inhumaniter tractatum fuerit, Ecclesiastica careat sepultura*; & ratio cur hac pœna puniatur, hæc esse potest, tum in detestationem tanti criminis, tum quia præsumitur defunctum fuisse conscium istius criminis; cùm enim sciret hanc consuetudinem, & nihilominus eligere voluerit in remotis locis sepulturam, censetur occasionem vel consensum delicto præbuisse, electa in suis, vel alienis remotis partibus sepultura, vt in textu dicitur.

8 Cadauer exenterati an catere debeat Ecclesiastica sepultura ante sententiam iudicis declaratoriam.

8 Sed modò supereſt dubium, vtrùm præfatum cadauer carere debeat Ecclesiastica sepultura, etiam ante sententiam iudicis, qua declaretur tale delictum ab eo commissum fuisse ante mortem.

Suarez *loc.cit.n.4.* cuius opinionem probabilem putat Filliucius *loc. cit.n.78.* existimat hanc pœnam non incurri ipso facto, sed expectandam esse iudicis sententiam. Ego verò sentio hanc pœnam ipso facto incurri: tum quia hæc pœna etiam in sententia ipsius Suarez est lata per modum censuræ, & est veluti quædam extensio prioris censuræ ad corpus ipsius defuncti; censura autem prolata modo imperatiuo temporis præsentis, ipso facto incurritur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere*; & cùm hæc sit extensio prioris censuræ, quæ ipso iure lata est, ita etiam ista: nam sicut vna lex potest aliam explicare, & limitare; ita vna pars dispositionis, aliam eiusdem dispositionis partem *l.sciendum.ff.qui satisd.cog. & l.quamuis.ff.de in ius voc.*

9 Sepeliens ante sententiam corpus exenterati non videtur peccare.

9 Concedo tamen fideles non peccare tradendo huiusmodi corpus sepulturæ ante condemnationem, quia post Extraua. *ad euitanda*, non tenemur abstinere ab aliquibus actionibus, circa aliquem exercendis, nisi is sit nominatim denuntiatus per sententiam, vel sit notorius clerici percussor, vt alibi sæpius dixi.

Addo etiam iudicem non teneri sententiam condemnatoriam ferre, nisi tale delictum sufficiēter probatum sit in iudicio. Ratio est quia iuris ordinem seruare debet, dum iudicialiter agit, vt benè in hac parte Suarez *loco citato.*

PVNCTVM XLVI.

De excommunicatione contra eos, qui Christianos in locis Turcarum inuentos capiunt, aut liberè eos abire non permittunt.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio lata est à Pio V. in Bulla 149. quæ incipit, *Licet omnibus notissimum*: in dubium tamen reuocari potest, an etiam hoc tempore vigeat.

Filliucius enim *tract.15.cap.5.quæsito 8.num.121.* existimat istam excommunicationem etiam hoc tempore incurri posse ab eo, qui actiones in hac Bulla prohibitas faceret. Ratio hæc esse potest, tum quia lex fertur pro futuris tēporibus, & semper loquitur, & obligat: tum quia in præfata Bulla dicitur, *nullus deinceps, siue sacri fœderis miles, siue alius Christianos capiat*, &c. vbi notanda sunt primò illa verba, *siue sacri fœderis miles, siue alius*; hoc enim verbū, *alius*, appositum non fuisset. Secundò notanda est illa dictio, *deinceps*, quæ hunc sensum facit, de cetero, seu in futurum. *l.bissextus.ff.de verb.signific. l.nemo deinceps, C.de Episcopali audientia*, imò respicit quodcumque tempus futurum, & successiuū, ex Rebuffo *in l.appellatione parentis.ff.de verb.signific.* Hondedeo *consil.71.num.31.tom.2.* & aliis.

Hæc opinio valde probabilis est, licet opposita carere non videatur probabilitate, tum quia videtur lata solùm occasione classis, & belli contra Turcas tunc temporis parati, vt colligitur ex illis verbis, *licet omnibus notissimum sit bellum hoc, quod cum impio Turcarum Tyranno geritur*, &c. tum quia in Bulla dicitur, *declaramus ipso facto in pœnam excommunicationis incidisse*, quæ verba cum sint de præterito, non videntur referri ad eos, qui futuris temporibus delinquent. Verùm ad hanc primam rationem respondeti potest, istam Bullam editam fuisse occasione belli tunc temporis parati cōtra Turcas; sed illius dispositionem generalem esse, & ad futura tempora extendi.

Ad secundam respondeo illa verba indicare censuram latæ sententiæ, non autem ea ratione adhiberi, vt referantur tantummodo ad eos, qui iam deliquerunt, alioquin in ipsis verbis contradictio esset. His positis explicabo

Primò materiam istius excommunicationis.

Secundò subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt istæ actiones.

Prima capere, id est, in seruitutem redigere Christianos in terris Turcarum repertos.

Secunda est, cogere ipsos inuitos ad remigandum, etiamsi merces ipsis soluatur.

Tertia est taleam imponere; tunc autem quis dicitur taleam imponere, dum non vult eum abire, donec tantum pretij soluatur.

Quarta est ipsorum bona diripere; additur etiam in Bulla, *vt amicabiliter tractentur, ac liberè cum liberis suis, coniugibus, & bonis abire permittantur.*

Verùm istæ actiones, quatenus in præfatis quatuor actionibus non comprehenduntur, videntur poni potius per modum hortationis, quàm præcepti, & prohibitionis sub pœna excommunicationis; nam istæ actiones non subiiciuntur verbo *decernimus, & mandamus*; sed distinctum habent conceptum, & sensum, vt patet legenti textum.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Capientes Christianos in terris Turcarum, aut cogentes ad remigandum, aut taleam imponentes, aut ipsorum bona diripientes, subiiciuntur excommunicationi quicumque illi sint.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt; nam in Bulla dicitur, *nullus deinceps, siue sacri fœderis miles, siue alius*, vbi notanda est illa particula, *nullus*, quæ vniuersalis est, *l.si is, qui ducenta.§.cùm ita.ff.de rebus dubijs. & cap.si Romanorum.18. distinct.*

Ex quo sequitur non solùm milites exercitus, verùm etiam alios quoscumque affici excommunicatione, redigendo Christianos in captiuitatem, aut aliquam actionem hic vetitam faciēdo; præfatæ enim actiones disiunctiuè ponuntur, & earum vnaquæque sufficit ad incurrendam excommunicationem.

PVNCTVM XLVII.

De excommunicatione contra offendentes rectores, vel officiales prouinciæ Marchiæ Anconitanæ, subiectæ Sedi Apostolicæ.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 IOannes XXII. ad comprimendā facinorosorum hominum Marchiæ audaciam contra suos rectores, & officiales, excommunicationem, & alias grauissimas pœnas imposuit *in Extrauag. durum, de pœnis*; quam hic breuiter explicabo, &

Primo quidem loco ostendam materiam istius excommunicationis.

Secundo subiectum.

Tertio contra quas personas actiones hic vetitæ fieri debeant, vt excommunicatio incurratur.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hac Extrauaganti expressæ, & prohibitæ.

Prima est, occidere rectores, seu officiales Marchiæ Anconitanæ.

Secunda est, insequi ad offendendum.

Tertia est, personaliter capere; secus si capiantur bona, quia pœnæ extendendæ non sunt, & in textu solùm dicitur, *cæperit.*

Quarta, captiuare, id est, in custodiam publicam, seu in vincula detrudere; hæc enim videtur propria istius verbi significatio, quamuis glossa hic *verb.captiuauerit*, latius interpretetur.

Quinta est, detinere, id est, immorari, & tenere qualitercumque inuitum; volenti enim non fit iniuria. *l.nemo.ff.de reg.iur. & l.condonationis.C.de transact.*

Sexta est percutere, id est, violentas, & iniuriosas manus iniicere.

Septima vulnerare. Quid autem sit *vulnerare*, patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ *quæst.11.*

Octaua insultum facere contra aliquem prædictorum officialium, vel in locum, vbi moram trahunt. Ex quo licet inferre, facientē insultum in locum, vbi ipsi non existunt, vel in alios, qui sub nomine dictorum officialium non comprehenduntur, non ligari hac censura, quia in textu habetur, *qui in ipsorum aliquem, vel aliàs in locum, vbi moram traxerint, insultum fecerit.* Quid autem sit insultum facere, explicatum est in Bulla Cœnæ.

Nona est obsidere, id est, detinere aliquem in aliquo loco per modum custodiæ, ita vt inde liber euadere nequeat, vt si existentem in aliqua domo, vel castro circumdes cum aliqua virorum multitudine, vt inde quoties voluerit, egredi non possit. Vide dicta in expositione Bullæ Cœnæ.

Decima, expellere.

Vndecima, fugare.

Duodecima, socium esse facientis, id est, cooperari in delicto; hoc enim est esse socium facientis; secus si comitaretur hæc facientem, sed nulla ratione consensum in maleficio præstaret, nec in illud influeret.

Decimatertia, spoliare bonis, id est, priuare bonorum possessione, vt fusius explicatum est in Bulla Cœnæ *quæst.10.*

Decimaquarta, excitare populum illius prouinciæ, seu aliquos de illa prouincia ad seditionem contra præfatos officiales.

Decimaquinta, præsumere rebellionem, seu conspirationem facere, vel procurare per se, vel per alium.

Decimasexta, dare publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, auxilium, consilium, vel fauorem ad aliquam ex præfatis actionibus.

An autem excommunicatio incurratur ob actionem accessoriam, antequam principalis actio sequatur, alibi sæpius explicatum est negatiuè.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Explicatur subiectũ istius excõmunicationis.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes cuiuscumque conditionis homines; nam in textu dicitur, *cuiuscumque conditionis, ordinis, dignitatis, aut status Ecclesiastici, vel mundani, fuerit, etiamsi Patriarchali, vel Archiepiscopali, vel superiori præfulgeat dignitate.* Ex quo patet etiam Cardinales huic censuræ subiici.

4 Excommunicatio lata contra offendentes officiales Marchiæ, afficit tantummodo commorantes in prouincia.

4 Hæc tamen propositio limitanda, & restringenda est primò ad personas commorantes in prouincia Marchiæ: nam in textu dicitur, *in ea prouincia moram trahens.* Quamobrem viator, vel aduena non afficitur his pœnis, vt patet ex allata ratione, & benè probat glossa hic *verb. moram trahens*, contra Filliucium *tract. 15. cap. 4. quæs. 9. n. 93.*

5 Vniuersitas, seu cõmunitas offendens officiales prouincię Marchiæ, afficitur interdicto Ecclesiastico.

5 Limitanda, & restringenda est secundò ad personas singulares; nam contra ipsas fertur excommunicatio Papæ reseruata: vniuersitas verò, seu communitas, quæ deliquerit, subiicitur interdicto Ecclesiastico simul cum eius territorio, & districtu; quamquam nulla fit mentio de reseruatione huiusmodi interdicti.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Cõtraquas personas fieri debeant actiones in hac Extrauagãti prohibitæ.

6 PErsonæ, contra quas præfatæ actiones fieri debent, vt censura incurratur, sunt,

Primò rector, seu rectores, qui pro tempore præsunt prouinciæ Anconitanæ. Existimo tamen opus esse, vt rector, qui offenditur, sit rector simul in temporalibus, & in spiritualibus, & sit auctoritate Papæ constitutus; consequenter offendens Vicarium solum in spiritualibus, non afficitur hac censura. Ratio est, quia in textu dicitur, *rectorem, seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ prouinciæ in temporalibus, & spiritualibus auctoritate Apostolica præfuerint.* Ita glossa hic *verb. in spiritualibus*; licet oppositum non improbabiliter sustineri posse arbitretur.

Secundò Vicarius rectoris, seu rectorum.

Tertiò iudex.

Quartò thesaurarius prouinciæ.

Quintò locum tenens thesaurarij.

Prædictis addendum est, plures alias pœnas in præfata Extrauaganti extare similes illis, quæ imponuntur contra vexantes Cardinales *in cap. felicis, de pœnis*, de quibus alibi, & dum casus acciderit consuli potest ipsa Extrauagans, quamuis fortè in vsu non sit, saltem quoad excommunicationem, vt innuit Filliuctus *loco cit. n. 93.* Sed de hoc mihi non constat; constat autem de lege, quam Ioannes XXII. edidit, vt in perpetuum valeret, ibi, *hac in perpetuum valitura constitutione sancimus*, &c.

PVNCTVM XLVIII.

De excommunicatione, quæ causa duelli contrahitur.

VT debito progrediar ordine, quinque principaliter explicanda propono.

Primò, quid sit duellum.

Secundò, vtrum committens duellum, vel ad illud aliqua ratione cooperans, grauiter peccet.

Tertiò, quibus censuris, ac pœnis afficiatur committens duellum, vel cooperans.

Quartò, quænam actiones sub his censuris, & pœnis prohibeantur, & quænam personæ his pœnis, & censuris afficiantur.

Quintò, quis possit ab his censuris absoluere.

Sed antequam explicationem horum aggrediar,

Notandum est duellum dupliciter accipi.

1 Duellum quot modis accipiatur.

1 Primò impropriè pro quocumque certamine armorum inter duos, etiam iusto, & non prohibito, & appellatur monomachia, *cap. monomachia 2. quæst. 5.* id est, singularis pugna, à μόνος, id est, *vnus*, & μαχία, id est, *pugna.*

Secundò accipitur propriè pro pugna deliberata inter duos, vel plures, in pari numero, ex condicto, id est, ex pacto inuicem inito, statuto tempore, & loco, cum periculo vulneris, aut mutilationis, aut mortis. Quare si assignetur locus, & non tempus, non est propriè duellum, sicut neque est propriè duellum, quando assignatur tempus, & non locus.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Duellum quid sit.

2 DVellum est pugna singularis deliberata ab vtraque parte, sponte, & ex condicto suscepta statuto loco, & tempore, cum periculo occisionis, mutilationis, aut vulneris. Ita Salonius 2. 2. *quæst. 6. art. 3. contr. 3. fol. 376.* Filliucius *tract. 29. c. 8. quæst. 1. n. 135.* & alij.

Ex hac definitione benè perpensa, & examinata, plures casus colligi possunt.

3 Bellũ non est duellũ.

3 Primò, bellum non esse duellum, eò quòd non sit singulare certamen, nec in bello seruetur pugna ex condicto, vel idem personarum numerus, sicut seruatur in duello: nam in duello vnus contra vnum, vel duo contra duos, vel quinque contra quinque inter se decertare solent, quamuis ordinariè duellum sit contra vnum, propterea solet appellari *monomachia.*

4 Cõflictus qui fiunt in bello inter hostes non sunt duellũ.

4 Si quæras, vtrum illi conflictus, qui fiunt in bello inter hostes, dum vnus dux mittit decem milites in arenam contra alios decem, sint duellum.

Respondetur non esse propriè duellum, sed partem belli, publica auctoritate suscepti ob commune bonum; verum tamen est hunc conflictum non videri licitum, quando fit causa ostentationis virium, & ob vanam gloriam, vel absque iusta causa: videtur enim temere exponi periculo vitæ paucorum militum, ex quorum morte victoria non dependet. Vide Clauem Regiam *loco cit. cap. 13. n. 16.* Petrum Nauarrum *lib. 2. cap. 3. num. 295. & seq.* Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 39. num. 11.* Reginaldum *lib. 21. num. 79.* Peregrinum *de duello quæst. 2. ad finem.* Valentiam *loco cit.* & Lucam Floronum *cap. 3. de duello.*

5 Conflictus qui subito iræ feruore nascuntur non sunt duella.

5 Secundò colligitur, quotidianos conflictus, qui subito iræ feruore, vel ex altercatione nascuntur, non esse duella; eò quòd non fiant ex condicto; etiamsi aggrediens dicat: Euagina ensem; volo tecum duello decertare. Floronus *cap. 1.* & alij, quos citat, & sequitur Filliucius *tract. 15. c. 5. quæs. 5. n. 107.* Tuscus *tom. 2. concl. 805.* Sanchez *loco* statim *citando*, Peregrinus *quæst. 18. n. 9.*

6 Inuitans ad pugnandum ob priuatas inimicitias nõ committit duellum.

6 Tertiò, milites, vel alios, qui ob priuatas inimicitias se ipsos inuitant ad pugnandum, & districtis ensibus alter alterum occidit, non dici propriè committere duellum, nec incidere in pœnas pugnantibus in duello propositas: nam in duello requiritur assignatio temporis, cum determinatione loci, ex Bulla Gregorij XIII. quo pacto intelligenda videtur etiam Bulla Clementis VIII. quæ facta fuit ad roborandam, & augendam illam Gregorij, vt ait Floronus *cap. 2.* contra Peregrinum *quæst. 20.* In hoc autem casu non est assignatio temporis cum determinatione loci, vt suppono.

7 Diffidãtes se ad pugnandum in aliquo loco, quò statim tendunt, duellũ cõmittunt.

7 Quartò, iuxta Graff. *lib. 1. cap. 7. num. 22.* illos non videri incidere in pœnas pugnantium in duello, qui sese obuiam habentes, diffidant se in tali loco, quò statim tendunt, & ibi pugnant; nulla enim intercedit assignatio temporis, aut loci determinatio.

Sed contrarium mihi probabilius dicendum videtur cum Sanchez *in opere morali lib. 2. cap. 39. n. 28.* Filliucio *n. 112.* nisi excusetur ignorantia; adest enim assignatio loci, & temporis præsentis. Qua de causa, qui dicit alteri: Veni ad talem locum, te ibi expecto; videtur incidere in pœnas duelli; sicut etiam incidit, qui videt alterum ense carere, illiq; dicit: Eas ad capiendum ensem, hic te expecto, vel in tali loco. Ratio est, quia pugnam ineunt ex præuia conuentione, statuto loco, & tempore. Idem dic de eo, qui alteri dicit, Inuito te ad duellum nunc in hoc loco; adest enim assignatio loci, & temporis: hoc tamen intellige modò fiat ex composito, & non ex calore iracundiæ. Ita Peregrinus *quæst. 15. num. 3.* Idem valet, dum quis alterum ad pugnam prouocat, cum prima vice sibi occurrerit in Vrbe: adest enim assignatio loci, & tẽporis, illius scilicet, quo sese obuiam habuerint. Si verò dicat inimico: Distringe ensem, vt pugnemus, non subiacet pœnis; quia non est assignatio temporis, & loci ex condicto. Rursus, qui ad vitandam loci irreuerentiam, aut suum periculum, inimico, quem videt esse in Ecclesia, aut in loco sibi periculoso, vbi habet comitatum, vel famulos, dicit: Exi inde, non committit duellum, quia non destinatur propriè locus, sed solum intenditur euitatio irreuerentiæ loci, &c. Si verò quis dicat inimico existenti, e. g. in platea, vt inde exeat, ne pugna ab hominibus ibi existentibus impediatur, dicitur committere duellum, quia statuit locum; videlicet extra plateam, & statuit tempus, videlicet præsens, & hoc facit premeditatè, vt suppono, & nõ tantum in rixa, aut calore iracundiæ: nam inuitatio, quæ fit ex rixa, nõ dicitur inuitatio ad pugnam ex condicto, vt ex Farinacio aduertit Sanchez *loco cit. n. 28.* Grafius *n. 18.* Peregrinus *quæst. 18.* Floronus *cap. 1.* Filliucius *loco citato n. 111.* & alij.

8 Pugnam inchoantes in Ecclesia non videntur incidere in pœnas duellũ committẽtibus propositas, si Ecclesia egrediantur ob ipsius reuerentiam, & pugnam extra Ecclesiam cõmittant.

8 Quintò, non committi duellum ab iis, qui pugnam in Ecclesia inchoarunt, & ob Ecclesiæ reuerentiã gladios non euaginarunt, sed continuata moraliter rixa egrediuntur, ibiq; pugnæ finem imponunt: hæc enim non est pugna ex condicto, statuto loco, & tempore; cum inchoata sit ex rixa, & principium actionis præcipuè inspiciendum sit.

9 Duellum offerens alteri, illumq; eodem tẽpore aggrediens, duellum non committit.

Sextò, non committi duellum, sed potius proditionem, quando quis accedit ad aliquem locum, vt ibi inimicum aggrediatur, vt patet ex definitione duelli.

10 Digladiãtes causa ioci, vel exercitij, non committũt duellum.

9 Septimo, non committi duellum, quando Titius offert duellum Caio, illumque eodem tempore, quo duellum offert, gladio aggreditur, & Caius cogitur ibi statim pugnare. Ratio est, quia ex parte Titij dicitur potius aggressio, & ex parte Caij dicitur defensio, quam non sponte, sed coacte suscipit, nec adest assignatio loci, & temporis. Ita Peregrinus *q. 23.* Filliucius *n. 107. & 110.* & alij.

11 Mulieres capillos adinuicem euellentes, aut pugnis, aut alio instrumento non periculoso se petentes, non incurrunt pœnas ob duellum impositas.

10 Octauò, eos non dici duellum committere, qui digladiantur causa ioci, vel exercitij; sicut nec ea propriè sunt duella, quæ sunt instituta ad discendam artem militarem. Imò non sunt illicita, si fiant cum debita cautione, non enim adest periculum occisionis, mutilationis, &c. cum periculum debita circumspectione purgetur. Ita Salonius 2. 2. *quæst. 64. art. 3. controuers. 3.* Lucas Floronus *de duello cap. 5. §. 8. n. 5.* & alij communiter.

12 Decertantes saxis, cultellis, baculis, & fustibus, committere possunt duellum, modò hæc pugna fiat ex recondito.

11 Nonò, non committi duellum à mulieribus, quæ non solùm verbis, verum etiam euulsione capillorum inter se altercantur. Idem dic de viris pugnis, brachiis, vel instrumento non periculoso se petentibus; quia huiusmodi contentio non fit cum periculo mortis, vel mutilationis, aut vulneris, vt dictum est *n. 2.* Ita Vgolinus *de potest. Episcop. p. 1. cap. 8. num. 2.* Filliucius *tract. 15. cap. 5. quæs. 5. num. 107.* Floronus *cap. 5. §. 9.* Peregrinus *quæst. 9.* Imò Peregrinus *quæst. 9. citata*, Vgolinus, & Floronus *loco cit.* idem dicendum putant, etiamsi ex huiusmodi contentione pugnis facta aliquando mors subsequatur; tum, quia de rarò contingentibus lex non curat. *l. nam ad ea. ff. de legibus:* tum quia hæc potius dicitur pugna quam duellum: nam duellum, regulariter loquendo, fieri solet armis, vel instrumentis, ex quibus vulnus, vel mutilatio, vel occisio sequi solet.

13 Duelli pœnas non incurrit qui domum accedit ad capienda arma, & nulla facta ad duellum prouocatione rediens inimicum diffidat, & statim aggreditur.

12 Secus dicendum est, si fiat saxis, aut cultellis, vel etiam baculis, & fustibus: nam hæc sunt instrumenta, ex quibus vulnus, & occisio sequi solet. Ita Vgolinus, Lucas Floronus, & Peregrinus *loco cit.* & hoc à fortiori valet, si fiat ense, hasta, sclopo; etiamsi duellum committentes sint armati, & arma defensiua habeant, vt galeam, loricam, & similia.

14 Diffidans alterum non animo pugnandi, sed causa honoris proprij defendendi, non afficitur excommunicatione.

13 Decimò, illum non affici pœnis contra duellantes impositis, qui cum altero contendens, cum armis destitutus sit, domum adit ad capienda arma, nulla facta ad duellum prouocatione, & postmodum rediens ad inimicum, illum ita percitus diffidat, & statim aggreditur. Ratio est, quia hęc non est pugna ex condicto, statuto loco, & tempore; sed potius dicitur pugna ex rixa. Ita Filliucius *n. 112.* & alij.

14 Vndecimò probabile est eum, qui alterum diffidat, non animo pugnandi, sed tantummodo causa honoris proprij defendendi, in foro conscientiæ non affici excommunicatione, licet fieri possit, vt aliunde peccet, cùm inuiter alterum ad peccatum. Ratio istius illationis est,

est, quia hæc non est diffidatio ex condicto cum periculo occisionis, aut vulneris, aut mutilationis; duellum enim sub censuris prohibetur ob periculum grauis læsionis. Ita Filliucius *loc. cit.* & Lucas Floronus *c.6.§.2.* contra Peregrinum *quæst.24.* Imò Filliucius *loco cit.nu.113.* probabile censet in foro conscientię non affici excommunicatione, etiamsi ad locum conuentum accedant absque animo verè pugnandi, sed tantummodo inferēdi aliquos ictus cum morali securitate, quòd nullum vlli parti damnum secuturum sit, sed potiùs pax inde concilianda; hæc enim non est pugna cum periculo læsionis, vt supponitur: quamquam in foro externo præsumitur duellum; forus enim externus iudicium fert ex actione externa, & internas animi cogitationes non intuetur.

Duodecimò, Titium cui relatum fuit, Caium de ipso malè locutum fuisse, non affici excommunicatione, si ad Caium accedat coarguendo illum mendacij si sustinere voluerit, quod sibi relatum fuit, simulque manum ensi apponendo; hæc enim non est prouocatio ad duellū, quæ fit ex condicto, statuto loco, & tempore, sed potiùs iniusta aggressio. Contrariam sententiam tuetur Peregrinus *de duello quæst.25.num.2.*

15 Prouocantes se ad pugnandū, nullo statuto loco, & tempore, nō afficiuntur excōmunicatione.

15 Decimotertiò, illos non affici excommunicatione, qui se prouocant ad pugnandum, nullo statuto loco, & tempore; hoc enim non est propriè duellum, de quo Summi Pontifices loquuntur. Ita communiter DD. contra Peregrinum *quæ.15.n.3. & seq. & quæst 20.n.3.* vbi probat nullam fieri prouocationem, seu diffidationem absq; statuto tempore, & loco, si non expresè, saltem tacitè. Sed hoc mihi non probatur; alioquin excommunicatio incurreretur ob quascumque diffidationes animo deliberato factas, quod videtur contra vsum, & praxim.

Obiicies, Clemens VIII. generaliter loquitur, & sub censuris, ac pœnis prohibet duellum, quouis modo, & sub quacumque forma fiat, nec vllam mentionem facit de assignatione loci, & temporis; ergo ad incurrendas pœnas Bullæ Clementis VIII. non requiritur assignatio loci, & temporis.

Respondeo Bullam Clementis VIII. intelligendam esse iuxta communem loquendi vsum, & iuxta sensum aliarum cōstitutionum, quas hic confirmat: in aliis autem constitutionibus sermo est de pugna, quę fit statuto loco, & tempore, vt benè obseruat Lucas Floronus *cap.5.§. 1.vers.tertium est.*

16 Deambulans ante inimicum, aut torua facie intuens, aut ensem distringens, & similia, non afficitur excommunicatione.

16 Decimoquartò, illum non affici excommunicatione, qui ante inimicum deambulat, aut torua facie intuetur, aut contumeliosis verbis afficit, aut ensem distringit, & similia. Ratio est, quia hæc non est prouocatio ad duellum statuto loco, & tempore, sed potius est inuitatio ad pugnam, rixam, altercationem, & conflictum, qui duelli nomē non meretur. Secus, si nutibus, & signis proponeret duellum, vt si nutibus indicaret locum ad pugnandum; nutus enim, & signa vicem verborum sustinent. Ita Peregrinus *quæst.22.numero 2.*

SECVNDA PROPOSITIO.

17 Duellum proponens grauiter peccat, per se loquēdo.

17 INuitans alterum ad duellum, aut pugnans in duello, regulariter loquendo, grauiter peccat. Ratio est, tum quia per duellum vita innocentis periculo temerè exponitur; fieri enim potest, vt innocens occidatur, quod est intrinsecè malum contra ius naturæ, nec vlla consuetudine potest fieri licitum, vt benè Alciatus, & alij, apud Floronum *cap.3.num.9.* & apud Peregrinum *quæst. 17.* tum quia non licet alium occidere priuata auctoritate; ergo multo minus licitum est occidere in duello: tum quia duellum, non solum prohibitum est iure naturali, & diuino, cùm propria, vel aliena vita periculo mortis exponatur absque sufficienti causa, vt bene ostendit Peregrinus *quæst.2.* & 17. verùm etiam iure canonico sub excommunicatione, aliisque grauissimis pœnis, vt colligitur ex Tridentino *sess.25.cap.19.* & ex variis Summorum Pontificum constitutionibus, Iulij II. Leonis X. Clementis VII. Iulij III. Pij IV. Gregorij XIII. & Clementis VIII. qui vltimus confirmauit prædecessorum suorum pœnas, & excommunicationem, eamque extendit ad Reges, Imperatores, & alios quoscumque, qui publicè, vel etiam priuatim, etiā sine chartulis, litteris prouocatoriis, vel patrinis duellum commiserint, vel si conuenerint, vt non singuli cum singulis, sed bini, terni, aut plures hinc inde pugnent.

Hinc patet quid dicendum sit de cooperatoribus; participans enim in delicto alterius, peccat pro qualitate criminis, in quo participat, vt patet ex regulis generalibus.

18 Duellum illicitū est, per se loquendo.

18 Sed modò dubium est primò, vtrùm duellum sit semper illicitum. Respondeo, per se loquendo, illicitum esse, vt patet ex rationibus in propositione allatis. Excipi tamen possunt duo casus, quos adducit Azorius *3.part.lib.2.c.5.quæs.3.* Nauarrus *cap.15.n.9.* Toletus *lib.5.c.6.* Sanchez *in summa lib.2.cap.36.n.16.* Becanus *in tract. de fide c.26.quæs.3* Lucas Floronus *cap.5.§.3.* Filliucius *n.109.* Peregrinus *quæst.16.* & alij.

Primus est, ad sedandos duos exercitus contrarios; tunc enim licitum est pugnam periculo duorum dirimere per duellum, quia pars periculo exponitur, vt totum seruetur.

Adde licitum esse acceptare duellum, ad conseruandam exercitus existimationem, aut ad debilitandas hostium vires: nam hic casus videtur per epiikeiam exceptus, vel dicas hanc potius esse belli partem, quàm duellum. Ita Sanchez *loc.cit.n.14.* Valentia *to.3.disp.3.q.17.punct.1.* Filliucius *tract.29.cap.8.num.142.* Rodriquez, & alij.

Secundus casus est, quando aliquis compellitur sub vitæ periculo acceptare duellum; quilibet enim potest consulere vitę propriæ, etiam cum morte inuasoris. Ad defensionem verò rerum propriarum videtur esse licitum acceptare duellum, quando aliquis eas inuadit, nec aliud adest remedium ad eas defendendas, prēter acceptationem duelli; tunc enim non dicitur propriè duellū, sed iusta defensio rerum propriarum. In quo casu si inuasus non habeat arma, quibus res proprias defendat, potest ab inuasore petere, vt sibi arma concedat, vt patet ex dictis *de homicidio.* Ita Nauarr. *cap.11.n.39.* nec dissentire videtur Becanus *loc.cit.quæst. 6. & 7.* & Sanchez *cap.32.loco cit.* non potest tamen duellum acceptari ad res proprias defendendas, nisi dum vis infertur rebus; quia non est licitum vim vi repellere à vita, & rebus propriis, nisi quando vis infertur; sicut neque licet duellum acceptare ad defensionem honoris, vt dictum est *de homicidio*: nam apud sapientes, & prudentes honori adscribitur respuere duellum ad seruandam legem diuinam; quamuis apud aliquos plebeios dedecus reputetur. Ita Sanchez *loc.cit.* vbi refert Nauarrum, Salonium, Bannem, & alios, quibus adde Becanū *quæst.5.* Peregrinum *quæst.2.* Reginaldum *num.80.* Filliucium *tract.29.c.8.quæsito 6.* contra nonnullos alios apud Sanchez *num.9.*

Hinc sequitur iunocenti damnato ab iniquo iudice, vt vel mortem subeat, vel in duello pugnet, vt se probet innocentem, licitum esse acceptare duellum, non intētione probandi se innocentem per duellum, (hac enim ratione non licet suscipere duellum, cùm aliquando innocens succumbat, & præsumatur nocens,) sed vt vitam propriā tueatur, ad quam tuendam habet ius, etiam cum damno alterius personæ: potest enim magis diligere vitam suam, quàm vitam proximi. Ita Caiet. *2.2.q.95.art.8.ad 3.* Floron. *c.5.§.10.* Petrus Nauar. *2.p.lib.2.c.3.dub.13. n.295.* Toletus *lib.9.c.6.n.32.* Filliucius *n.109.* Becanus *in tract. de fide c.26.quæst.3.n.4. & 6.* & alij contra Syluestrum, Armillam, & Tabienam apud præcitatos DD.

19 Duello dirimi non potest lis, etiamsi aliter dirimi nequeat.

19 Secundò dubium est, vtrùm quando lis inter duos non potest aliter terminari, nisi in duello, licitum sit litem duello dirimere. Respondeo negatiuè: quia causa innocentis exponitur periculo: fieri enim potest, vt innocēs occidatur, & præsumatur nocēs. Hac de causa olim suscipiebantur duella, vt victus putaretur nocens, & conuictus haberetur criminis obiecti. Ita Valentia *quæst.17.punct.1.* Becanus, & alij *locis cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

20 Explicātur censuræ per duellū impositæ.

20 RElinquentes contra constitutiones Pontificias in detestationem duelli editas, præter confiscationem bonorum, & alias pœnas pro qualitate personarum in Bulla expressas, afficiūtur excommunicatione; ciuitates verò, oppida, & loca, in quibus duellum commissum fuit scientibus, & permittentibus dictorum locorum dominis, Ecclesiastico interdicto subiiciuntur. Item decertantes, si in ipso conflictu obierint, priuandi sunt Ecclesiastica sepultura. Hæc propositio clarè constat ex ipsis Bullis, præsertim ex Bulla Clementis VIII. ibi, *singulares etiam personæ*, &c. Vide ipsum Bullæ textum, quem ad verbum referam *in 4.propositione.*

21 Clericus pugnans in duello quas pœnas incurrat.

21 Quæres primò, quas pœnas incurrat Clericus pugnans in duello. Respondeo suspendendum esse ex *c.1.de clericis pugnantibus in duello.* Ita Henriq. *lib.3.de excommunicatione c.39.n.23.* Suarez *de censuris disp. 31.sect.4.nu.48.vers.6.casus,* Becanus *quæst.8.* Peregrinus *quæst.6.n.5.* Floronus *c.5.n.22. & seqq.* & alij. Rursus in Trid. *sess.25.cap.19.* excommunicatur ipso iure. Prēterea Pius IV. clericum pugnantem in duello, præter excommunicationem, priuat beneficiis, dignitatibus, & officiis Ecclesiasticis, & facit illum inhabilem ad illa, vel alia in posterum obtinenda.

Vtrùm verò ad has pœnas incurrendas requiratur sententia iudicis, dictū est *de legibus*, & alibi. Addo etiam illos comprehēdi in Bulla Clementis, ibi, *quàm alia Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate.*

Addunt Peregrinus *loc.cit.n.6.* Lucas Floronus *c.5.n.25.* & alij, huiusmodi clericum esse irregularem. Quod etiā ego approbo, non solùm dum mortem intulit, aut mutilauit; verùm etiam quoties declaratur infamis ob causam duelli: infamia enim saltem post sententiam declaratoriam inducit irregularitatem. Vide dicta *de irregularitate disput.7. quæst.3.punct.1.* Quis autem possit in huiusmodi irregularitate dispensare, patet ex dictis *de irregularitate.*

22 Duello decertantes priuantur Ecclesiastica sepultura, etiā ante iudicis sententiam.

22 Quæres secundò, vtrùm pugnantes in duello priuentur Ecclesiastica sepultura, etiam ante vllam iudicis sententiam. Respondeo affirmatiuè, si in duello moriantur, & notorium sit ipsos in duello mortuos fuisse. Ratio est, tum quia priuatio Ecclesiasticę sepulturę ipso facto incurritur: tum quia sic vsu Ecclesię receptum est, teste Alexandro Peregrino *quæst.7.n.3.* Si verò notorium non sit delictum, sed tamen publicè constet eos in duello mortuos fuisse; parochus non debet illos sepelire, nec Ecclesiasticam sepulturam denegare, quia ipse non est iudex; sed rem ad Episcopum, vel ad ipsius Vicarium deferre debet, vt ipse debitas assumat informationes, & sententiam ferat: hoc enim est conforme dispositioni Clementis VIII. qui impunitatem delinquentibus concedi prohibet.

Addo probabiliter sustineri posse decertantem in duello priuandum esse Ecclesiastica sepultura; etiamsi ob vulnus in duello acceptum non statim, sed alio die moriatur: aut etiamsi contritionis signa dederit, aut pœnitentiæ, vel Eucharistiæ Sacramentum susceperit. Ratio est, tum quia is dicitur mori in duello, qui ex vulnere in duello accepto moritur: tum quia priuatio Ecclesiasticæ sepulturæ inducta est in detestationem criminis, vt reliqui cognoscentes duellum tam acriter puniri, terreantur, & ab huiusmodi crimine arceantur. Quamobrem dici potest, priuationem sepulturæ non infligi per modum censuræ, sed per modum iustitiæ vindicatiuæ distinctæ à censura, alioquin opus non fuisset hanc pœnā exprimere, cum priuatio sepulturę sit effectus consequens excommunicationem: tum, quia occidens se ipsum priuatur Ecclesiastica sepultura: *cap.placuit 23.quæst.5. & c.ex parte, extra de sepulturis:* etiamsi fortè constet ante mortem pœnitentiæ signa dedisse: nam præcitata iura generaliter, & indistinctè loquuntur; ergo, &c. Ita Peregrinus *quæst.7.n.4.* Gutierrez *lib.2.canonic.quæst.cap.3.n.8.* Lucas Floronus *cap.5.n.20.* & alij apud præcitatos DD. contra Abbatem *cap. cùm ad monasterium, de stat.monach.n.15.* Armillam, & alios apud Floronum in simili loquentes de moriente in torneamentis.

QVARTA PROPOSITIO.

23 Enumerantur personæ quæ his pœnis subiiciuntur.

23 PRæfatis censuris subiiciuntur omnes, & singuli, qui aliquam ex actionibus prohibitis in præfatis Bullis faciunt. Ratio est, tum quia Cōcilium exprimit omnes etiam Imperatores, & Reges; & Clemens VIII. non solùm cōfirmat decretum Concilij Tridentini, verùm etiā generaliùs loquitur, ibi, *excōmunicamus, & anathematizamus omnes, & quoscūque*; & ibi, *tam si superiùs enumeratis, quàm si aliis etiā maioribus Ecclesiasticis, vel mundanis dignitatibus, gradibus, & præeminētijs excellant.*

excellant. & infrà *tam superiùs expressa, quàm alia Ecclesiastica, vel mundana præfulgeant dignitate.* Ita Floronus *de duello cap. 5. §. 1. num. 1. vers. quintò, pag. 62.* Alexander Peregrinus *q. 10.* & alij communiter.

24 Assignatur actiones causa duelli sub censuris, & aliis pœnis prohibitæ.

24 Quæres, quænam sint actiones in præfatis Bullis prohibitæ, ob quas censuræ, & aliæ pœnæ à præfatis personis incurrantur.

Respondeo plures esse: eas autem breuitatis gratia ad quatuor capita reuocabo.

Primum est pugnantium in duello, diffidantium, vel acceptãtium.

Secundum concedentium locum, aut non impedientium, si sint domini qui valeant impedire, ne duellum in suis locis committatur.

Tertium est aliquo pacto cooperantium ad duellum, vt mandato, consilio, auxilio, fauore, chartellis, intimatione, publicatione, & his similibus; etiamsi postea prouocatio, aut duellum secutum non fuerit, nisi fortè per ipsosmet cooperantes steterit, ne sequeretur.

25 Refertur Bulla contra duellum edita.

25 Quartum est spectantium ex industria. Istæ actiones, & personæ fusiùs exprimuntur in ipsa Bulla, cuius tenorem in hac parte ad verbum referam: nam Clemens VIII. relatis aliorum constitutionibus in hæc verba loquitur. *Nos nefaria diaboli arma, salutari Ecclesiæ gladio, ad continendos in officio fideles nobis præcipuè ipsius Domini auctoritate tradito, retundere, atque à ceruicibus gregis Domini, nostræ curæ crediti, quantum (eodem Deo adiutore) eniti possumus, populsare cupientes, prædictas omnes constitutiones, ac decretum Concilij Tridentini, cum omnibus, & singulis in eis contentis, censuris, & pœnis, decretis, extensionibus, quarum, & quorum omnium tenores præsentibus haberi volumus pro expressis, & ad verbum insertis, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, perpetuò approbamus, confirmamus, & innouamus. Ac insuper, auctoritate, & tenore præmissis, decernimus, & declaramus, easdem constitutiones, ac decretum, locum habere vbique gentium, & terrarum, inter quascumque personas etiam armatas, & in castris, seu propugnaculis militantes, etiam vbi nostrorum, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, aut Catholicæ fidei hostium furor impune grassatur, vel in dominiis per eos occupatis, & detentis. Idem quoque iuris censendum esse, si publico, & forsan iusto bello indicto, miles aliquis alterum in aduersariorum exercitu militantem, siue aliàs in hostium castris, præsidiis, aut terris degentem, priuatas simultates, atque inimicitias publicæ causæ intermiscendo, etiam ducum permissu, ex condicto ad singulare certamen descendat, aut illum prouocet. Nec non iisdem pœnis, decreto, & constitutionibus teneri eos, inter quos pactiones initæ sint de dirimendo certamine, cùm primùm alteruter vulneratus fuerit, seu sanguinem effuderit, aut certus ictuum numerus, vtrimque illatus fuerit. Vel si conuenerint, vt non singuli cum singulis, sed bini, terni, aut plures hinc inde pugnent. Et non solùm locorum dominos, sed etiam magistratus, præsides, locum tenentes, aut etiam militum Duces, & Capitaneos in castris, vel extra ea in alieno, vel hostili solo, vel cum militibus exercitus aduersariorum monomachiam in quocumque casu, per præsentem, vel alias constitutiones huiusmodi prohibito, permittentes, vel quantum in ipsis est non prohibentes, aut post admissum crimen, veniam & impunitatem concedentes. Præterea pari ratione prohibemus omnia, & singula eius generis scripta, manifesta, seu fides vulgo appellata, quæ etiam sine expressa prouocatione ad certamen, tamen quasi præparatoria quædam ad chartulas, seu libellos prouocatorios, & ad duellum, illorumq; veluti radices, aut semina, vtplurimum lacessendi aliquem ad pugnam, & suscitandæ simultatis, atque inimicitiæ materiam, & occasionem præbent: dum scilicet in illis per modum epistolæ, libelli, aut publicæ attestationis, & intimationis, siue per authentica documenta, siue per vnius, pluriúmve chirographum, subscriptiones, aut relationes, sub prætextu proprij, vel alieni honoris, & famæ, more militari, atque, vt vulgo dicitur,* Cauallerescо, *tuendi, aut lædendi, siue ad illatæ, propulsatæve contumeliæ, aut iniuriæ probationem, seu tollendam illius suspicionem rei alicuius gestæ ad id pertinentis, vel verborum, aut responsionum series, & ordo narratur, vel ex simili abusu, hac de causa aliquid tale adeò firmiter asseritur, aut negatur, vt qui contrà dixerit, is siue nominatim, siue in genere mendacij arguatur, aut mentiri dicatur. Aut ad hunc effectum ex militari etiam consuetudine quæritur, declaratur, aut respondetur, qua mente, aut quo sensu quippiam eiusmodi, quod ad superiùs expressa spectet, gestum, dictúmve sit. Vel denique offert se quispiam contra certam, vel incertam personam, vel generatim contra quemcumque ad probandum armis, & verificandum etiam inito certamine, aliquid ita esse, aut fuisse, vel non fuisse. Necnon quascumque etiam sine scripto factas talium rerum supradicta quoquo modo concernentium, & ob huiusmodi causas in locis publicis, vel priuatis, vbi hominum multitudo conuenire soleat, denuntiationes, narrationes, declarationes, & testificationes, volentes eos omnes, & singulos, qui suo, vel alieno nomine ad effectum, de quo superiùs dictum est, prædicta, vel his similia, multoq; magis ad certandum prouocatoria scripta, libellos, epistolas, earúmve exempla dictauerint, composuerint, scripserint, miserint, detulerint, diuulgauerint, affixerint, exemplauerint, typis impresserint, subscripserint, intimauerint, vel etiam verbo denuntiauerint, siue attestati fuerint. Quiue aliis ad singulare certamen, publicè, vel occultè ineundum, vel ad prouocandum aliquem ad pugnã, siue ad huiusc generis scripta, quæ manifesta, quæque chartulæ prouocatoriæ appellantur, scribenda, dictanda, mittenda, deferenda, diuulganda, auxilium, consilium, operam, vel fauorem præstiterint, siue id suaserint, aut mandauerint, quiue in præmissis, vel eorum aliquo se quomodolibet immiscuerint, etiamsi neque pugna aliqua, nec certamẽ, aut effectus, nec accessus, aut actus, ad pugnam proximus, neque expressa, & aperta prouocatio subsecuta fuerint, neque scriptiones prædictæ, quæ manifesta dicuntur, in publicum prodiderint, aut cuiquam intimatæ existerint, si per eos non steterit, quominus publicatio, aut denuntiatio fieret. Nihilominus censuris, & pœnis omnibus, in præsenti, & aliis prædictis constitutionibus, & decreto contentis, subiacere, tam si superiùs enumeratis, quàm si aliis etiam maioribus, Ecclesiasticis vel mundanis dignitatibus, gradibus, & præeminentiis excellant. Quinimo de nouo etiam per præsentes ex parte omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti, excõmunicamus, & anathematizamus, maledicimus, & execramur omnes, & quoscumque publicè, vel priuatim, palàm, vel occultè, in quibuscumque locis, modis, & formis, ac castibus sub præsenti nostra, vel aliis prædictis constitutionibus, ad decreto comprehensi singulare certamen, (quod* duellum *vulgo dicitur) ex composito ineuntes, nec non id scelus suadentes, aut prouocantes, opem, consilium, vel fauorem præstantes, equos, arma, & commeatus præbentes, aut comitantes, vel circa chartulas, seu libellos, litteras, nuntios, aut quæcumque alia scripta huiusmodi quomodolibet peccantes, huiusque delicti socios, de industria spectatores, patrinos, fautores, defensores, quacumque tam superiùs expressa, quàm alia mundana præfulgeant dignitate. Ita vt singulares etiam personæ cuiuslibet communitatis, vniuersitatis, Collegij, aut Reipublicæ, quæ huius criminis participes quoquomodo fuerint, nequaquam excusentur, sed supradictos omnes, eorumq; singulos ipso facto, absque vlla monitione, iudicis decreto, aut ministerio perpetui anathematis, excommunicationis maioris, & maledictionis æternæ mucrone percussos, & damnatos, harum serie declaramus, & si in ipso conflictu obierint, sepultura Ecclesiastica perpetuò priuatos esse volumus. Ipsas verò ciuitates, terras, oppida, vel castra, & loca, in quorum territoriis id facinus, scientibus, & tacitè, vel expressè permittentibus, aut tolerantibus dominis, aut magistratibus, vel Senatu, aut Populo admissum fuerit, Ecclesiastico supponimus interdicto, cuius interdicti relaxationem, aut excommunicationis absolutionem ab alio, quàm à nobis, aut pro tempore existente Romano Pontifice, pœnitentia, & satisfactione congruè peracta, nisi in mortis articulo constituti, nequeant obtinere, etiam prætextu quarumuis facultatum, & indultorum, quibus suis personis, tam Ecclesiasticis, cuiuscumque ordinis, aut militiæ, status, gradus, aut conditionis existentibus, quàm laicis, etiam Imperiali, Regali, vel alia mundana præeminentia insignitis, per Sedem Apostolicam in genere, vel in specie concessorum. Quæ omnia quo ad præmissa nolumus cuiquam in aliquo suffragari. Pœnis aliis tam spiritualibus, quàm temporalibus contra eos inflictis; nihilominus in suo robore permansuris, &c.*

Ex dictis sequitur primò, non solùm pugnantes in duello, aut diffidantes, vinculo istius excommunicationis obstringi, verùm etiam dominos locorum, magistratus, locum tenentes, duces militum, qui non prohibent, quominus hæc fiant (nisi habeant iustam causam permittendi,) aut qui post commissum crimen, veniam, & impunitatem concedunt.

26 Princeps concedens locum in suo territorio duobus infidelibus, nõ incurrit excommunicationẽ.

26 Existimo tamen Principem Christianum concedentem locum in suo territorio duobus infidelibus ad duellum non incidere in excommunicationem; sicut enim infideles, qui sunt principales in hac actione, non incurrunt excommunicationem, cùm non sint subditi Ecclesiæ, (licet aliis pœnis temporalibus impositis à Principibus locorum puniri debeant; subiiciuntur enim iuri naturę, & potestati Principum, & in aliquibus etiam Summo Pontifici, quatenus Christi Vicarius est, ex Emericio *in decret. p. 2. quæst. 46.* Peregrino *quæst. 9.* Florono *c. 5. §. 4. num. 5.* Martino Delrio *disquisit. mag. lib. 4. cap. 4. quæst. 4. num. 16.*) Ita nec incurrit Princeps, qui minus principaliter ad duella cooperari videtur. Incurrit verò, si concedat locum Christiano pugnaturo cum infidelibus, quia Christianus ipse incurrit; ergo etiam Princeps qui locum duelli concedit. Ita Sanchez *loco citato, n. 29.*

27 Duellum mandãs, vel consulens, ligatur excommunicatione.

27 Secundò iisdem pœnis subiici mandantes, suadentes, consulentes quolibet modo, etiam ad defensionem proprij honoris, siue prouocatio sit contra certam, siue contra incertam personam, siue generatim contra quemcumque, etiamsi postea duellum ab alio non acceptetur, vt benè Peregrinus *quæst. 5. n. 2.* & patet ex Bulla Clementis VIII.

28 Duellum consulens, vel mandans, an ligetur excommunicatione, etiamsi non influat in effectum.

28 Sed modò dubium est, vtrùm præbens consilium, vel mandatum debeat in effectum influere, vt censura ligetur, id est, vtrùm ad censuram incurrendam opus sit, vt consilium, vel mandatum sit efficax, ita vt delictum, ex illo mandato, vel consilio aliqua ratione sequatur.

Respondeo sententiam negatiuam probabiliter sustineri posse; quia licet censura imposita ob delictum, vel mãdatum, regulariter loquendo, non incurratur, nisi consilium, vel mandatum sit efficax, & influat in effectum sub censura prohibitum: hoc tamen fallit, dum consilium, vel mandatum secundùm se, & principaliter prohibetur. In hoc autem casu consilium, & mandatum secundùm se, & principaliter prohibetur, & punitur excommunicatione, si per consulentem, vel mandantem non stet, ne prouocatio, vel pugna sequatur: & in hoc casu non stat per consulentem, vel mandantem, vt suppono. Ita Alexander Peregrinus *quæst. 33. n. 2. & seqq.* Lucas Floronus *cap. 15. §. 1.* loquens in simili de eo, qui nuntiat duellum, ei, qui illud iam sciebat, & iam acceptauerat.

Dixi, *probabiliter sustineri posse.* quia etiam opposita sententia affirmatiua probabilis videtur, ob regulam generalem, & communem DD. sententiam, asserentium consilium, & mandatum non puniri eadem pœna, quoties consilium, vel mandatum nihil omnino influit: tunc enim non habet rationem consilij, vel mandati, seu cooperationis sub censura prohibitæ, & Summus Pontifex prohibuit mandatum, & consilium, quæ rationem mandati, & consilij habent, etiamsi postea pugna, prouocatio & accessus, vel actus ad pugnam proximus secutus non fuerit.

In dubio tamen iudicandum est consilium influxisse, & fuisse efficax, vt alibi probaui cum communi DD. sententia; vbi etiam probaui, vtrùm, qui consilium, vel mandatum conatus est reuocare, sed re ipsa non reuocauit, incurrat pœnas contra mandantes, vel consulentes impositas. Vide infrà dicenda *quæs. 1. illaticne 4. n. 36.*

29 Duellum acceptans incurrit pœnam statim ac acceptauit.

29 Tertiò sequitur eadem pœnas incurri ab acceptante statim ac acceptauit, vt patet ex Bulla Clementis VIII. Ita Filliucius *tract. 29. nu. 176.* Præterea his pœnis comprehenduntur comitantes, nisi fortè comitentur, vt impediant; sic enim faciunt opus virtutis ad quod tenentur, vt benè Sanchez *loco cit. n. 35.* & Filliucius *tract. 29. c. 8. n. 177.*

Quartò sub his pœnis comprehendi socios, patrinos, & spectatores ex industria.

30 Spectator duelli ligatur excommunicatione.

30 Si verò aliquis illac transiens, aut alia de causa ibi existens, aspiceret duellum, non incurreret pœnas: nam Bulla loquitur de spectatore ex proposito, seu ex industria, vt benè Sanchez *in opere morali lib. 2. c. 39. n. 31.* Reginaldus *tom. 2. lib. 22. c. 7. n. 77.* Filliucius *loco cit. n. 114.* Peregrinus *loco cit.* in expositione textus *n. 29.* & alij communiter. Addit Peregrinus *quæst. 37.* eum, qui ad locum duelli causa inspiciendi accessit, affici excommunicatione; etiamsi duellum, vel actus ad pugnam proximus secutus non sit. Sed hoc mihi displicet; quia non dicitur spectator, & in materia pœnali verba strictè accipienda sunt.

Item

Item his pœnis afficiuntur prouocantes, consulentes, &c. etiamsi illi, qui ad locum destinatum pugnaturi accesserunt, pugnam non commiserint, eo quòd impediti fuerint, nec per eos steterit, quominus pugna committeretur.

Quintò sequitur, iisdem pœnis subiici cooperantes, & immiscentes se quomodolibet; etiamsi duellum ipsum, actus proximus, vel accessus ad locum, publicatio, denuntiatio, aut aperta prouocatio, subsecuta non fuerit, si per ipsos non stetit, ne sequeretur.

31 Duello decertanti accommodans arma in pœnas incidit.

31 Ex quo patet eum, qui arma pugnaturo in duello accommodat, aut vendit, sciens, vel probabiliter credens, ipsum vsurum illis ad duellum, in has pœnas incidere, cooperatur enim duello, vt in simili patet ex dictis *de contractibus disp.3.quæst.2.punct.2.nume.12. & seqq.* Ita Lucas Floronus *cap.11.§.2.num.2.* Peregrinus *quæst.34.*

Hoc tamen limitari potest, nisi iustam habeat vendendi, aut accommodandi causam, vt patet ex dictis *de contractibus loc.cit.* cum Syluestro, Rebello, Valentia, & aliis. Iustam autem causam is habere videtur, qui fratri volenti duellum inchoatum intermittere, tradit arma, vt se tueatur, altero nolente intermittere. Ratio est, tum quia sicut ille habet ius tuendi propriam vitam; ita & ego possum illi auxilium præbere: tum quia ex parte illius non vocatur tunc temporis duellum; sed iusta defensio. Secus dicendum est de eo, qui fratrem, volentem duellum committere, conatus est à duello auertere, sed conatus, ac suasio non profuit, ob id dat arma offensiua, vel etiam defensiua, vt loricam, scutum, vel galeam, ne ab aduersario superetur: hic enim videtur incidere in excommunicationem; quia cooperatur actioni iniustæ. Item qui fratrem duello decertantem inuenit, afficitur excommunicatione, si fratri, vel amico habenti ensem perfractum, vel debilem, accommodet melio rem, etiamsi id faciat, non vt duellum committat, sed vt se ipsum tueatur, vel etiamsi conatus sit auertere ab inchoato duello, sed nihil profecerit. Ratio est, quia hîc, & nunc cooperatur actioni iniustæ, & iniquæ, & præstat opem duello decertanti, & non pugnanti ad necessariam sui defensionem, sed ad offensionem alterius, vt benè Peregrinus *de duello q.25.* contra Floronum *cap.11.§.3.n.4.verſ. idem censeo.* Hæc tamen intelligenda sunt, modò cooperans sciat duellum ab ipsis committi; nam si hoc ignoret, excusatur ob ignorantiam facti; etiamsi fortè aliunde peccet, excedendo debitos defensionis terminos. Ita Lucas Floronus *loco citato.numero 1. & sequentibus,* & Peregrinus *quæst.19.*

32 Narrans aliquid ex quo præuidet aliquos duelli occasionem accepturos, nõ incurrit excommunicationem in sententia auctoris.

32 Sextò eum, qui scripta, & narrationes prouocatorias ad duellum facit, in excommunicationem incidere. Qui verò narrat tantummodo aliquod factum, ex quo præuidet alios arrepturos occasionem prouocandi se ad duellum, probabile est affici excommunicatione, vt innuit Peregrinus *qua. 27.* Sed mihi probabilius videtur oppositum, nisi hoc faciat, vt eos ad duellũ, vel duelli prouocationem incitet. Ratio est, quia ista actio non exprimitur in Bulla Clementis VIII. & in pœnis non est facienda extensio vltra verborum significationem: peccat tamen mortaliter non solum contra charitatem, verum etiam contra iustitiam, quia est causa actionis iniustæ.

Addit Peregrinus *quæst.28.* eos, qui audiunt, vel legunt narrationes, in quibus prouocatio ad duellum exprimitur, ligari vinculo excommunicationis. Sed hoc mihi durum videtur, tum quia hoc in Bulla non exprimitur: tum quia odia non sunt amplianda, iuxta vulgata iura, *cap. odia, de regul.iur.in 6.* cum aliis.

33 Excommunicatio, & aliæ pœnæ an incurrantur statim ac præstita est aliqua actio, etiãsi duellum non sequatur.

33 Quæres primò, vtrum excommunicatio, & aliæ pœnæ in hac Bulla expressæ incurrantur statim, ac præstita est aliqua prædictarum actionum, e.g. statim ac datum est consilium ad faciendas litteras prouocatorias ad duellum, vel statim ac compositus est libellus, vel statim ac quis commodauit arma ad pugnandum, &c. Pro solutione

Notandum est aliquas actiones in hac Bulla principaliter, & absolutè prohiberi sine conditione: alias quasi minus principaliter, & sub conditione. Actiones principaliter, absolutè, & sine conditione prohibitæ, sunt, pugnare in duello, prouocare ad duellum, publicare, affigere, vel intimare libellum prouocatorium, accedere ad locum duelli. Ratio desumitur tum ex illis verbis, *ad singulare certamen descendat, aut illum prouocet.* tum ex modo loquendi Clementis VIII. qui prohibet alias actiones, etiãsi neque pugna aliqua, neque certamen, aut effectus, aut accessus, aut actus ad pugnam proximus, neque expressa, & aperta prouocatio subsecuta fuerint; supponit ergo istas actiones esse simpliciter, principaliter, & absolutè prohibitas; cùm enim dubium subortri posset, vtrum aliæ actiones essent principaliter prohibitæ, an accessoriè, & dependenter à primis illis actionibus, Summus Pontifex respondet esse prohibitas etiam independenter ab illis, id est, etiamsi aliqua illarum non sequatur, modò per eos non steterit, &c. Idem dicendum est de acceptatione duelli: tum quia est actus proximus ad pugnam, & est pars duelli: actus autem proximus simpliciter, & absolutè prohibetur: tum quia est correlatiuum ad prouocationem; correlatiuorum autem idem est iudicium, & dispositum in vno, trahitur ad alterum. *l.1.C.transact.l.fin.ff.de acceptil. & l.si quis seruo.C.de furtis.* Ex quo sequitur acceptantem duellum affici pœnis impositis contra prouocantes ad duellum, vt benè Peregrinus *quæst.21.*

Actiones verò quasi minus principaliter, & sub conditione prohibitæ, videntur esse aliæ omnes actiones prouocatoriæ ad duellum, vt componere libellos, consulere, mandare, vt deferantur, vel duellum offeratur, commodare arma, & aliæ actiones, quæ exprimuntur, ab illis verbis, *volentes eos,* vsque ad ea, *nihilominus censuris, & pœnis,* &c. exceptis tamen actionibus principaliter, & absolutè prohibitis, de quibus iam dictum est.

Hoc posito ad quæstum respondeo excommunicationem incurri, statim ac aliqua actio principaliter, & absolutè prohibita præstatur; non verò ob actionem quasi minus principaliter prohibitam. Ratio cur incurratur ob actiones principaliter prohibitas, est, quia tũc adest materia absolutè prohibita; ergo præfatæ pœnæ statim incurruntur. Ratio verò cur ob alias actiones, quæ non sunt quidem accessoriè, sed tamen quasi minus principaliter prohibitę, non incurratur statim censura, sed quamdiu per eum, qui eam præstitit, stare potest, ne aliqua actionum principaliter, & absolutè prohibitarum sequatur. Ratio, inquam, est, quia Clemens VIII. afficit excommunicatione præstantes istas actiones sub conditione, si per eos non steterit, quominus publicatio, aut denuntiatio fieret; ergo non intendit his pœnis punire, quamdiu per eos stare potest, ne aliqua prædictarum actionum absolutè, & principaliter prohibitarum sequatur, vt clariùs explicabo in solutione obiectionis. Et quamuis Peregrinus *quæst.15.* existimet, illam clausulam, *si per eos non steterit,* referri solùm ad proximas actiones, expressas ab illis verbis, *quive alijs ad singulare certamen;* mihi tamen probabilius videtur referri etiam ad alias expressas post illa verba, *volentes eos omnes.* Ratio est, tum quia clausula in fine posita refertur ad omnes actiones in eadem propositione contentas, *cap. secundò requiris, extrà de appellat.* tum quia est eadem ratio in omnibus, ergo etiam eadem dispositio.

Nec obstat, quòd in illis verbis conditionalibus mentio fiat solùm publicationis, aut denuntiationis; respondet enim Peregrinus *quæst.5. num.8.verſ.in quo textu,* hæc verba non esse posita restrictiuè, sed exempliariter: exempla autem non excludunt similia. *l.1.§.quod vulgò dicitur.ff.de vi & vi armata. & l.regula §.vlt.ff.de iur. & fact.ignor.*

Respondeo ego secundò, nomine *denuntiationis* intelligi etiam prouocationem ad duellum; consequenter ea posita statim excommunicationem incurri, nisi steterit per eum, qui cooperationem ad prouocationem præstitit ne prouocatio sequeretur.

Obiicies primò, contra secundam partem responsionis allatæ in responsione ad quæsitum omnes istæ actiones in sententia omnium DD. sunt principaliter, & non accessoriè prohibitæ; ob actionem autem principaliter, & non accessoriè sub excommunicatione prohibitam, statim incurritur excommunicatio; ergo, &c.

Respondeo istas actiones esse quidem prohibitas principaliter, non tamen absolutè, & simpliciter, sed sub hac conditione, si per eos non steterit, &c. ob id illas vocaui quasi minus principaliter prohibitas.

Obiicies secundò, Clemens VIII. in verbis subsequentibus, absolutè, & indistinctè sub eadem loquendi forma excommunicat, non solùm pugnantes, & prouocantes; verùm etiam præstantes auxilium, consilium, & fauorem; ergo præstans aliquam actionem hic prohibitam, excommunicationem statim incurrit, quæcumque actio illa sit.

Respondeo Clementem VIII. ibi iterum repetere, & epilogare, quę in præcedentibus dixerat: repetitio autem, & epilogus intelliguntur iuxta formam, & conditiones in præcedẽtibus explicatas; verba enim dubia intellectum capiunt ab antecedentibus, & consequentibus. *l. quæ filiabus.ff.de legat.3. & l.si seruum.§.fin.ff.de legat.1.*

Obiicies tertiò, non potest assignari tempus, in quo ob huiusmodi actiones hoc pacto intellectas incurratur excommunicatio; ergo non sunt hoc pacto intelligendæ, sed absolutè, ita vt excommunicatio statim, præstita qualibet actione, contrahatur, omissis opinionibus Peregrini *quæst.5.num.14. & 15.*

Respondeo assignari posse illud tempus, in quo sequi debuisset actio aliqua principaliter, & absolutè prohibita, ad quam præstita erat cooperatio: tunc enim purificatur conditio, & verum est dicere per eum stetisse, ne sequeretur.

Ex dictis sequitur primò, eum, qui consilium præbuit ad prouocandum alterum ad duellum, incurrere excommunicationem statim ac prouocatio sequitur, vel sequi debuisset, nisi alter obstitisset, vel nisi aliunde impedimentum ortum fuisset.

Secundò commodantem arma Titio, qui iam prouocauerat Caium ad duellum, in excommunicationẽ incidere, dum cum illis decertandum erat in duello, vel accedendum ad locum duelli; etiamsi ad locum duelli re ipsa non accesserint, nec pugna secuta fuerit, ob impedimentum ab alio positum, quàm ab eo, qui arma commodauerat.

Verum tamen est in his casibus decidendis magna opus esse prudentia, quia cùm tempus à legislatore non sit simpliciter determinatum, vel saltem non semper facilè cognosci possit, quónam tempore adimpleatur conditio, standum est iudicio prudentis viri. *cap. de causis, de offic.deleg. & l.1.ff.de iur.delibe.* prudens autem vir in dubio satis probabiliter iudicare poterit conditionem purificatam fuisse: tum quia tutior pars est eligenda: tum quia constat de actione iniqua præstita, ex qua, vt plurimum sequi solet effectus; consequenter contra ipsum in hoc casu stare videtur præsumptio.

Dices in pœnis benignior interpretatio facienda est, & in dubio fauendum est reo. *cap. odia, & cap.in pœnis. de regul.iur.*

Respondeo id verum esse, nisi rationabilis præsumptio in contrarium extet. Oppositа tamen sententia non videtur improbabilis; quia non constat delictum esse completum, nisi constet conditionem adimpletam, vel non adimpletam fuisse: nam actiones, de quibus nunc loquor, non sunt simpliciter, & absolutè prohibitæ, sed dependenter ab euentu talis conditionis.

34 Libellũ prouocatorium componens, sed non affigẽs, non afficitur excommunicatione; secus si affigat, vel publicet.

34 Tertiò sequitur illum, qui libellum prouocatorium composuit, vel scripsit, sed non affixit, nec intimauit, non affici excommunicatione, quia per ipsum stat ne publicatio, vel denuntiatio sequatur. Secus si iam affixit, vel publicauit; etiamsi posteà libellum statim dilaceret, vel impediat prouocantes ad duellum, ne re ipsa duellum committant: nam illa publicatio, vel affixio libelli est prouocatio ad pugnam, & est actio simpliciter, & absolutè prohibita; consequenter ea posita pœnæ statim incurruntur, vt benè Peregrinus *quæst.5.num.3. & 8.*

35 Consiliũ, vel mandatum præbẽs ad pugnandũ in duello, non ligatur excõmunicatione, si influxum sui cõsilij vel mãdati reuocauit ante prouocationem, & pugnam.

35 Quartò illum non ligari vinculo excommunicationis, qui auxilium, consilium, vel mandatum dedit ad pugnandum in duello, vel ad prouocandum ad duellum, sed re integra ante prouocationem, & pugnam, influxum sui consilij, mandati, vel auxilij reuocauit. Ratio est, quia per ipsum stat ne prouocatio, & pugna sequatur. Ita Peregrinus contra Floronum *cap.10.§.2.* Secus si impediat solùm, ne sequatur pugna, non autem prouocatio, ad quam ipse suo consilio, auxilio, vel mandato influxit: nam per ipsum non stetit, ne sequeretur prouocatio, qua posita purificatur conditio, sub qua aliæ actiones prohibitæ sunt. Ita Peregrinus *quæst.29.*

36 Consulẽs vel prouo-

36 An autem consulens duellum, vel prouocationem, incidat in excom-

cãs ad duellum, ligatur excommunicatione, etiamsi conatus fuerit influxum reuocare, sed rei ipsa non reuocauerit.

excommunicationem, secuto duello, vel prouocatione, etiamsi conatus fuerit reuocare, sed re ipsa influxum non retraxerit, constat ex dictis *de restitutione, & de irregularitate*, incidere, quia suo consilio censetur adhuc causa prouocationis, vel pugnæ. Contrarium in terminis docet Peregrinus *quæst.*33.sed ipsius rationes non valde vrgent, nec cogunt me à communi sententia recedere. Idem dicendum est de eo, qui mandatum dedit ad prouocandum alterum, sed postea pœnitentia ductus conatus est reuocare mandatum, sed reuocatio non innotuit mandatario, qui mandatum executus est. Ratio est, quia suo mandato influxit in prouocationem. Et hoc verum est; etiamsi mandans in gratia existat, dum prouocatio sequitur. Vide dicta *de censuris disp.*1.*quæst.*1.*punct.*6.*n.*6.*& seq.& de irregul.disp.*7.*quæst.*4.*punct.*8.vbi plura ad hæc facientia differui, & supra de excommunicatione, quæ ob clerici percussionem contrahitur.

37 Ratum habẽs duellum non ligatur excommunicatione.

37 Quæres secundo, vtrum ratam habens prouocationem, vel pugnam, vel aliam actionem hic expressam suo nomine factam, in has pœnas incidat.

Respondeo negatiuè, si de ratihabitione præcisè loquamur. Ratio est, tum quia ratihabitio est posterior facto sub cẽsura prohibito: tum quia superior dum vult pœnam ad ratihabitionem extendere, solet hoc exprimere, & ratihabitio non comparatur mandato in pœnis, nisi exprimatur, vt alibi sæpiùs docui cum probabiliori, & communiori Doctorum sententia: hic autem non exprimitur. Ita Lucas Floronus *de duello cap.*14.§.3.*n.*1. contra Peregrinum *quæst.*31.*n.*3.

QVINTA PROPOSITIO.

38 Quisnam possit ab excommunicatione in causa duelli contracta absoluere.

38 AB excommunicatione contracta ob aliquod delictum in casu duelli potest absoluere

Primò Summus Pontifex: nam sicut ipse tulit hanc pœnam; ita potest eam auferre, cùm etiam eius absolutionem sibi reseruarit, vt patet ex Bulla Clementis VIII. & ex decreto sacræ Congregationis infrà citando.

39 Episcopus absoluere potest ab excommunicatione cõtracta ob duellũ, modo delictum sit occultum.

39 Secundò Episcopus potest absoluere, quando delictum est occultum, vt patet ex priuilegio concesso Episcopis in Tridentino *sess.* 24.*cap.*6. quod non videtur abrogatum per Bullam Clementis VIII. cùm in ea nulla fiat mentio facultatis Episcoporum, aut illius Concilij, quæ mentio necessaria videtur, vt illud decretum censeatur reuocatum ex Rodriquez *tom.*1.*quæst.regular.quæst.*8.*art.*10.Sanchez *loco cit.& lib.*3.*de matrim.disp.*26.*num.*7.*& lib.*8.*disp.*35.*n.*17. Henriquez *lib.*7.*cap.*26.*num.*3.& aliis quampluribus apud Sanchez *locus cit. n.* 27. Suarez *de pœnitentia quæst.*30.*sect.*2.*n.*14.Peregrino *loco cit.q.*37.*num.*3. vbi citat Couarruuiam, & alios relatos *in meo tract.de legibus disp.*1.*q.*3.*punct.* 8.§.3.*nu.*13. contra Graffium *loco cit. num.* 20. & alios quos supra retuli de edictorum intelligentia; imò clausula generalis reuocatoria priuilegiorum non extenditur ad priuilegia inserta in corpore iuris, vt ait glossa *in l.* 2.§.*legati. ff.de rei vendicat.* Potest igitur Episcopus iuxta sententiam horum DD. (quamquam ratio ipsorum difficultatem patitur, vt patet ex dictis *de legibus*, vbi eam limitaui, & moderatus sum, & ex dictis de absolutione ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ) absoluere, quando delictum est occultum, vel nondum est deductum ad forum contentiosum, vt patet ex Tridentino *loco citato.* Præterea quando pœnitens iusto detinetur impedimento, ob quod non potest adire Papam, potest ab Episcopo absolui, vt patet tum *ex cap. de cetero. de sent. excomm.* tum quia non est maior ratio cur potius Episcopus non possit absoluere pœnitentem in hoc casu interueniente iusto impedimento, quàm in aliis casibus recensitis de absolutione censurarum *disp.*1.*q.*3.*punct.*2. vide Sanchez *de matrimonio lib.*2.*disp.*4. *n.*2.*versus finem*, & quæ dixi *q.*5.*punct.*2.*de censuris in commun.& suprà de excommu. ob clerici percussionem sect.*5.*difficultate* 2.*vers.tertius casus.*

40 Religiosi an possint absoluere ab excommunicatione ob duellum contracta.

40 Tertiò, religiosi possunt absoluere iuxta sua priuilegia, modò reuocata non fuerint, sicut de facto, respectu existentium in Italia extra vrbem Romam, reuocata fuerunt in decreto sacræ Congregationis quod incipit, *Sacra Congregatio*, quo ad prouocantes, aut pugnantes in duello iuxta decretum, & formam Tridentini, & Gregorij XIII. Cum enim non omnia eodem modo sub excommunicatione prohibeantur in Bulla Clementis VIII. & in constitutionibus Concilij, & Gregorius XIII. Clemens VIII. in præfato decreto sacræ Congregationis abstulit religiosis facultatem absoluendi ab excommunicatione imposita iuxta formam Concilij Tridentini, & iuxta Bullam Gregorij XIII. vt benè Filliucius *tract.*29.*cap.*8.*quæs.*14.*num.*167. Quamobrem cùm in Bulla Clementis prouocatio ad duellum absolute & simpliciter puniatur excommunicatione, sequitur illum, qui prouocauit, statim affici excõmunicatione reseruata in Bulla eiusdem Clementis. Idem dic de eo, qui aliqua ratione cooperatur ad huiusmodi actionem. In Tridentino verò, & in constitutione Gregorij punitur excommunicatione prouocatio ipsa ad duellum, & cooperatio, si per ipsosmet prouocantes, vel cooperantes non stetit, ne pugna sequeretur. Ex quo fit, vt qui se prouocarunt, vel cooperati sunt ad prouocationẽ, & per ipsos non stetit, ne duellum sequeretur, non possint hoc tempore virtute priuilegiorum absolui; quia cõtraxerunt excommunicationẽ, iuxta constitutionẽ Gregorij. Idem dic à fortiori, si pugnarunt, vel ad locum designatum accesserunt, & per ipsos non stetit, ne pugna sequeretur. Qui verò prouocarunt se ad duellum, vel cooperati sunt ad prouocationẽ; etiamsi per ipsosmet prouocantes, vel cooperantes steterit, ne pugna sequeretur, absolui possunt virtute priuilegiorum; quia non contraxerunt excommunicationẽ contentam in decretis Tridentini, & Gregorij, sed contentam in Bulla Clementis VIII. à qua religiosi, & alij habentes priuilegia absoluendi ab excommunicationibus, Papæ reseruatis, absoluere possunt hoc tempore, per decretum sacræ congregationis, licet hæc facultas in Bulla Clem. VIII. antea sublata fuisset.

41 An is, qui præmissa ob duellum prouocatione cõtulit se ad locum constitutum, & altero non comparente discessit, inciderit in excommunicationẽ, & absolui possit à religiosis virtute priuilegiorum.

41 Hinc patet solutio illius difficultatis, de qua alias interrogatus fui, vtrum Titius, qui, præmissa cum Caio prouocatione ad duellum, sese contulit tempore præfixo ad locum constitutum, ibique Caium expectauit, quo non comparente intra terminum constitutum discessit, inciderit in excommunicationem, iuxta decretum Gregorij XIII. quod incipit, *Ad tollendam*, & consequenter, an possit absolui a religiosis, aliisque habentibus facultatem absoluendi, excepta excommunicatione contracta ob duellum, iuxta decretum Tridentini, & Gregorij XIII.

Respondeo non incidisse in excommunicationem Gregorij XIII. Ratio est, tum quia ad incurrendam excommunicationem Gregorij XIII. requiri videtur effectus pugnæ, vt patet ex illa clausula, *monomachiam commiserint*; excommunicatio autem lata ob aliquem effectum non incurritur, nisi secuto effectu: tum quia in Bulla Summi Pontificis Gregorij XIII. dicitur, nisi per ipsos steterit, quominus pugna committatur: in hoc autem casu stat per ipsos, per illum videlicet, qui non accessit ad locum, non verò per alios, suppono enim impedimentum prouenisse ab ipsismet duello decertaturis, seu cooperatoribus, non verò aliunde: tum quia versamur in materia pœnali, & odiosa, quæ non est extendenda, sed potiùs restringenda, quantum verba patiuntur; verba autem Bullæ Grægorij XIII. nullo modo patiuntur propositam extensionem, sed potius postulant allatam restrictionem, vt patet consideranti illam clausulam, *Qui ex condicto, statuto tempore, & in loco conuento monomachiam commiserint*: tum quia illa verba in fine Bullæ, *etiamsi illi, qui ad locum destinatum pugnaturi accesserint, impediti pugnam non commiserint*, non sunt referenda ad eos, qui se tantummodo diffidarunt, cum excommunicatio feratur contra eos, qui monomachiam commiserint: qui autem ad locũ accessit, ibiq; non pugnauit, non dicitur monomachiam commisisse, sed dicitur voluisse monomachiam committere. Ita DD. statim citandi.

Hinc patet responsio ad primum argumentum Peregrini *quæst.* 41. *num.*1.*fol.*213.

Neque obstat secundum eiusdem argumentum, quod hoc modo proponitur. Socij incurrunt excommunicationem, quamuis diffidantes se ad duellum, pugnam non commiserint; ergo illam etiam incurrunt diffidantes se; quamuis pugna non sit secuta.

Respondetur negando consequentiam; nam in pœnis non valet argumentari à maiori ad minus, sed standum est verbis constitutionis, cùm pœna excommunicationis non incurratur, nisi sit in iure expressa, vt omnes fatentur; ex verbis autem constitutionis non colligitur prouocantes se ad duellũ esse excõmunicatos, nisi secutus sit effectus, sicut colligitur socios esse excommunicatos, nondum secuto effectu.

Nec valet tertium Peregrini argumentum deductum ex Bulla Clementis VIII. nam Clemens VIII. extendit excommunicationem ad plures casus, ad quos non extenditur decretum Tridentini, & constitutio Gregorij XIII. Ita Sanchez *lib.*1.*summæ cap.*9.*num.*28. Comitolus *lib.*6.*quæst.*18.*num.*7.*&* 8.& præsertim *quæst.*13.*num.*5.*versic.quartum.* Filliucius *tract.*15.*cap.*5.*quæs.*5.*num.*106. nec dissentit a nostra doctrina Graffius *de casibus reseruatis lib.*1.*cap.*7.*num.* 10. *&* 26. Quamuis oppositum sentiant Peregrinus *in tract. de duello quæst.*4.*num.*5. *&* 7.*in fine, & quæst.*41.*per totam quæstionem*, & præcipuè *num.*2.*vers.primum probatur, & num.*4. Lucas Floronus *in suo tract.de duello cap.*1.§.1. *n.*3.*folio* 63.*c.*3.§.1.*n.*14.*fol.*47.vbi citat in suam sententiam Vgolinum, *& c.*8.§.1.*n.*2.*folio* 84. vbi citat Cardinalem Tuscum.

Hinc patet hunc casum non esse reseruatum religiosis per decretum sacræ congregationis editum de mandato Clementis VIII. quod incipit, *Sacra Congregatio*; consequenter religiosos, aliosque facultatem habentes absoluendi ab excommunicatione, excepta causa duelli, iuxta decretum Tridentini, & Gregorij XIII. posse absoluere in proposito casu.

42 Religiosi absoluere nõ possunt à casibus duelli expressis in constitutione Gregorij, & decreto Concilij.

42 Sed modò dubium superest, vtrùm religiosi, & alij gaudentes priuilegio absoluendi a censuris Summo Pontifici reseruatis, possint virtute priuilegiorum absoluere à casibus duelli expressis in constitutione Gregorij, & decreto Concilij, excepta excommunicatione contracta ob pugnam, vel prouocationem, iuxta superius explicata.

Ratio dubitandi est, quia decretum sacræ congregationis videtur exorbitans, & contra priuilegia; consequenter ampliandum non est, sed strictè explicandum, iuxta verborum proprietatem: cùm autem in præfato decreto habeatur solùm non posse virtute priuilegiorum absolutionem impendi in casibus prouocãtium, & pugnantium in duello, iuxta decretum sacri Concilij Tridentini, & constitutionem felicis record. Gregorij Papæ XIII. incipientem, *Ad tollendam*, sequitur præfatos religiosos, & priuilegiarios posse in aliis casibus absoluere, excepta excommunicatione contracta ob pugnam in duello, vel ob prouocationem ad duellum, quoties prouocatio talis fuit, vt excommunicatione puniatur, iuxta decretum Tridentini, & Gregorij, vt suprà explicaui. His non obstantibus

Respondeo non posse ab vllis casibus Concilij, vel Gregorij absoluere: tum quia hoc innuit illa loquendi forma, *iuxta decretum & constitutionem*; satis enim indicat reseruari casus in decreto Concilij, & constitutione Gregorij expressos: tum quia vsu, & consuetudine ita receptum est: consuetudo autem est optima legis interpres. *l. si de interpretatione. ff. de legibus. l. minimè, eodem tit. & cap. cùm dilectus, de consuetud.* Ita in terminis Alexander Peregrinus *in suo tractatu de duello quæst.*38.*num.*4.*& sequentibus.*

PVNCTVM XLIX.

De excommunicatione contra eligentes aliquem in senatorem, rectorem, vel officialem vrbis Romæ absque speciali Summi Pontificis facultate, &c.

1 Refertur textus in quo ista excõmunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio exprimitur *in cap. fundamenta, de elect. & electi potest. in* 6. & licet ad praxim rarò euentura sit, cum electio eorũ, qui regimini Vrbis præficiuntur, fieri soleat ab ipso Summo Pontifice, nihilominus de illa breuiter inquiram materiam, & subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis, alia videtur principalis, alia accessoria; principalis est, nominare, eligere, aut alias assumere aliquem in senatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, seu ad eiusdem Vrbis regimen, seu officium. Accessoria est, consentire huiusmodi electioni, aut nominationi, intromittere se, auxilium, consilium, vel fauorem præbere.

3 Sed

3 Eligens aliquem in senatorē, vel officialem vrbis Romæ absque licentia Papæ, ligatur excommunicatione, etiamsi ad tempus eligat.

3 Sed modò dubium est, vtrùm ista excommunicatio incurratur ob præfatas actiones, etiam si electio fiat ad tempus, & non in perpetuum.

Respondeo distinguendo, vel eligitur vir magnæ præeminentiæ, & dignitatis, seu eius frater, filius, vel nepos: aut eligitur alius. Si eligitur vir magnæ præeminentiæ, seu eius frater, filius, vel nepos, excommunicatio incurritur, etiamsi electio fiat ad tempus, & non in perpetuum; si verò eligitur alius, non incurritur excommunicatio, si ad annum damtaxat eligatur in senatorem, rectorem, capitaneum, aut quouis nomine vocetur, ad regimen Vrbis: hæc omnia quisque facilè poterit ex ipso textu intelligere, ibi, *de fratrum nostrorum consilio hac irrefragabili, & in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt quandocumque, & quotiescumque senatoris electio, vel alterius quocumque nomine censeatur, quod quocumque modo, vel quocumque titulo ipsius Vrbis debeat præesse regimini, & in posterum eminebit, nullus Imperator, seu Rex Romanorum, aut alius Princeps, Marchio, Dux, Comes, aut Baro, vel quocumque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, seu potestatis, excellentiæ, vel dignitatis existat, frater, filius, vel nepos, eorum ad tempus, vel in perpetuum, seu quiuis alius vltra annale spatium, quouis modo, colore, vel causa, per se, vel per aliam personam, quomodolibet submittendam, in senatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem, vel ad eiusdem Vrbis regimen, seu officium nominetur, eligatur, seu aliàs etiam assumatur absque licentia Sedis Apostolicæ speciali, per ipsius Sedis litteras, concessionem, licentiam huiusmodi specialiter exprimentes. Quòd si secus factum fuerit, nominationē, electionem, & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullam, ac carere omni robore firmitatis, & non solùm nominatores, electores, aut assumptores, verùm etiam nominati, electi, & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni consenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint intendentes, & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis auxilium, consilium, vel fauorem, publicè, vel occultè, cuiuscumque dignitatis, vel præeminentiæ, conditionis, aut status extiterint, eo ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, qui contrà istam constitutionem delinquunt, vt patet ex illis verbis, *contemptores quoque, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicuius eorum, ab huiusmodi excommunicationis sententia (præterquam in mortis articulo) absolui non possint, nisi per Romanum Pontificem, vel de ipsius petita, & obtenta licentia speciali.*

Excipiuntur tamen ciues Romani, oriundi ex vrbe Roma, & præterea habitatores continui in vrbe Roma, vel in eius territorio; isti enim æd annum nominari, & eligi possunt ad regimen & officium, etiam si fratres sint, filij, aut nepotes Principum, Baronum, vel alterius notabilis præeminentiæ, vel dignitatis; nisi fortè extra Vrbem, & eius territorium habeant insignem dignitatem, & iurisdictionem, ita vt in hac constitutione comprehensi rationabiliter censeantur, vt in præfato *cap. ad finem*, expressè decernitur.

PVNCTVM L.

De excommunicatione contra falsificantes monetas in regno Franciæ, aut falsas scienter introducentes.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 AD præcauendas fraudes, & damna, quæ ab adulteratoribus monetarum in regno Franciæ inferebantur, Ioannes XXII. *in Extrauagant. prodiens, de crimine falsi.* contra huiusmodi facinorosos homines excōmunicationem tulit, cuius materiam, & subiectum hic paucis explicabo; præsertim cùm Filliucius *tract. 15. c. 4. quæsito 4. num. 76.* opinari videatur, istam Extrauagantem latam fuisse ad tempus. Et hęc ratio afferri potest, quia Sūmus Pontifex, circa principium præfatæ Extrauagantis, mentionem facit de illis, qui falsam monetam sub vero signo Caroli Regis Francorum, & Nauarræ studiosè deprauabant; hoc autē tempore moneta non videtur sub signo Caroli Magni, sed Regis pro tempore existentis, & regni iura tenentis.

Verùm ad hanc rationem responderi posset, dispositionem præfatæ Extrauagantis vniuersalem esse; neque ratio illa fuit causa adæquata istius constitutionis, sed partialis tantùm; cùm etiam ex aliis ibi assignatis Summus Pontifex occasionem arripuerit ad istam constitutionem faciendam.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones expressæ & prohibitæ *in dicta Extrauagant. prodiens, de crimine falsi.*

Prima actio est, falsificare monetas in ære, vel pondere, etiamsi verum signum, formam, & speciem insculpant.

Secunda est, emere extra regnum huiusmodi monetam, vt eam in regnum transferant. Ex quo sequitur non satis esse eam emere in regno, quia illud verbum, *emere*, refertur ad antecedentia; imò in ipsa constitutione dicitur, *præmissa emere.* In præmissis autem sermo erat de ementibus extra regnum; non est tamen necesse ad incurrendam istam excommunicationem, vt emens simul etiam portet dictam pecuniam, vel expendat, quia textus disiunctiuè loquitur.

Tertia est, portare dictam monetam ad prædictum regnum; existimo tamen probabiliter istam actionem, præcisè, non sufficere, nisi etiam is qui pecuniam portauit, seu introduxit, illam etiam expendat. Ratio est, quia in præmissis, ad quæ actio portandi relationem habet, sermo est de portantibus, vendentibus, & expendentibus, ibi, *& postea intra regnum ipsum eas portant, vendunt, & expendunt*, quæ verba coniunguntur per copulam, &; is tamen sufficienter dicitur vendere, qui huiusmodi monetas contractu oneroso alicui tradit.

Verum tamen est, ad incurrendam ob præfatas actiones excommunicationem, requiri præsumptionem, & scientiam; consequenter ignorantiam quamlibet, etiam affectatam, excusare; ignorans enim ignorantia affectata non dicitur scire, & licet ignorantia affectata non diminuat peccatum, tollit tamen scientiam requisitam ad incurrendam excommunicationem istius Extrauagantis. Istæ omnes actiones clarè exprimuntur in verbis prædictæ Extrauagantis, ibi, *Nos igitur attendentes, quòd iidem falsarij, & fabricatores monetarum talium, & emptores prædicti per hoc se dignos maledictione constituunt, eos qui (vt præmittitur) præmissa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad regnum prædictum scienter præsumpserint, excommunicationis sententia innodamus, absolutione prædictorum nobis, & successoribus nostris, præterquam in mortis articulo, reseruata.*

An autem paruitas materiæ excuset, patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis*, & alibi sæpiùs, vbi affirmatiuè responsum est.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt. Ratio est, quia Summus Pontifex, quoad personas, vniuersaliter loquitur, vt patet ex illis verbis, *eos qui præmissa moliri*, &c.

Dixi *quoad personas*, quia quoad locum particularis est, & restricta, quia Summus Pontifex vult monetam falsam fabricari in regno Franciæ, vel in circumuicinis locis, aut extra regnum emi, vt intra regnum transferatur, aut ad prædictum regnum deferri.

4 Monetā falsam expendens in regno Franciæ ligatur excommunicatione.

4 Sed modò dubium est, vtrùm expendens falsam monetam in regno Franciæ, incidat in istam excommunicationem, etiamsi ipse monetam non adulterauerit, nec extra regnum emerit.

Ratio dubitandi pro parte affirmatiua est, quia Summus Pontifex excommunicat præsumentes præmissa moliri; in præmissis autem sermo est de vendentibus, & expendentibus falsam monetam. His non obstantibus,

Respondeo expendentem falsam monetam non affici excommunicatione, quia excommunicatio non excedit terminos, verbis expressos. Ad rationem dubitandi respondeo, illud verbum, *moliri*, referri ad eos, qui monetas falsificant in pondere, insculpto vero signo; quia videlicet assumunt pecunias leuioris ponderis, illisque signum Regis imprimunt.

PVNCTVM LI.

De excommunicatione contra reuocantes exules ab exilio, concedentes saluum conductum, receptantes, auxilium, consilium, vel fauorem præbentes.

1 Referūtur Bullæ istā excommunicationē cōtinētes.

1 PRo communi statu Ecclesiastici salute, & vtilitate multæ constitutiones, excommunicationis pœnam continentes, editæ fuerunt à variis Summis Pontificibus, vt à Pio II. Paulo II. Iulio II. Pio IV. Pio V. & Gregorio XIII. quas constitutiones refert Cherubinus *in Bullario*, & summatim innuit in Bulla sexta Sixti V. quæ incipit, *Hoc nostri Pontificatus initio.*

2 Simulque innuitur an reuocatæ fuerint.

2 Verùm in earum explicatione opus nō est, vt ego insistam, & defatiger, quia excommunicatio contra bannitos, receptatores, aliosque consimiles reuocata fuit à Sixto V. in præcitata Bulla, in qua innouat quidem omnium prædecessorum suorum constitutiones, sed excommunicationis sententiam excipit, ibi, *excepta excommunicationis sententia.*

Neque obstat istas excommunicationes adhuc referri, & recenseri in catalogo censurarum, & casuum pro vrbe, & diœcesi Mediolanensi; nam ille catalogus factus fuit iussu sancti Caroli, qui præcessit, & obiit ante Pontificatum Sixti V.

Prædictis excommunicationibus addi posset excommunicatio contra non seruantes constitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuū *in Extrauaganti vnica, ne sede vacante*, quam infrà explicabo *de suspensionibus in particulari*, quia in eadem Extrauaganti fertur etiam censura suspensionis, & interdicti.

QVÆSTIO IV.

De excommunicationibus non reseruatis contra clericos.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra clericos in sacris existentes, qui matrimonium contrahere præsumunt.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 IN *Clement. vnica, de consang.* extat excommunicatio contra eos, qui matrimonium in quinque casibus ibi prohibitis contrahere audent, inter quos est casus matrimonij celebrati ab existente in sacris. Verùm quia hæc censura abundè satis in præcedentibus explicata fuit, hìc eam prætermitto, ibi videndam.

2 Clericus matrimonium celebrans, an ligetur excommunicatione, si ordinem sacrum tēpore amētiæ, infantiæ, vel impubertatis accepit.

2 Hìc tantùm dubium occurrit, vtrùm is, cui tempore amentiæ, somni, infantiæ, vel impubertatis sacer ordo collatus fuit, incidat in excommunicationem, celebrando matrimonium.

Respondeo incidere, si postquam factus est pubes, & sui compos, ordinem ratificauit: de qua re consulenda sunt tradita *de matrim. & de voto, in tractatu de legibus*, & præterea Sayrus *lib. 3. cap. 32. numero 21.* & Doctores ab eo relati.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra impugnantes in concionibus, aut disputationibus montem pietatis.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 CVm mons pietatis non solùm vsuræ labe careat, verùm etiam magnam pietatis speciem præseferat, iure merito Leo X. in Bulla, quæ incipit, *Inter multiplices*, & est 9. in ordine, excommunicat eos, qui montes pietatis in concionibus, vel disputationibus, verbo, vel scripto impugnare audent, ibi, *Omnes autem religiosos, & Ecclesiasticas, ac seculares personas, qui contra præsentis declarationis, & sanctionis formam de cetero prædicare, seu disputare verbo, vel scriptis ausi fuerint,*

fuerint, excommunicationis latæ sententiæ pœnam, priuilegio quocumque non obstante, incurrere volumus, non obstantibus, &c.

Quæ circa iustitiam, & honestatem montis pietatis hîc dici possent, a me iam disputata fuerunt *in tract. de contract. disp. 3. q. 3. punct. 12.* Quamobrem hic solùm duo breuiter disseram.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, audere impugnare montem pietatis: hæc autem impugnatio fit prædicando, seu disputando, verbo, vel scriptis, montem non esse licitum, etiamsi fiat iuxta formam ab ipso Leone X. præscriptam; quæ verò forma seruanda præscribatur in Bulla Leonis X. patet ex dictis *de contractibus loco cit. num. 1.*

Hinc sequitur primò, eum, qui dubitat, vtrùm mons pietatis factus iuxta formam Leonis X. licitus sit, vel illicitus, non affici excommunicatione, quia non dicitur disputare, vel prædicare contra montem pietatis. Idem dic de eo, qui ab aliquo petit, an sit licitus.

Secundò eum non affici excommunicatione huius Bullæ, qui ex ignorantia, etiam moraliter culpabili præfatæ constitutionis Leonis X. disputat, vel prædicat contra montem pietatis. Ratio est, quia ad incurrendam istam excommunicationem requiritur scientia; nam Summus Pontifex imposuit excommunicationem audentibus prædicare, vel disputare contra formam suæ constitutionis; qui autem ignorantia laborat, quæcumque illa sit, modò non sit coniuncta cum ingenti temeritate, non audet; audacia enim scientiam supponit, vt alibi sæpius dictum est.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Montem pietatis impugnãtes subiiciuntur excommunicationi.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes Ecclesiastici, qui prædictum pietatis montem impugnare audent; nam in textu dicitur, *omnes autem religiosos, & Ecclesiasticas, ac sæculares personas,* &c.

Hinc sequitur primò, non solùm sacerdotes, confessarios, vel concionatores, verùm etiam clericos maioribus, vel minoribus ordinibus initiatos, affici excommunicatione, disputando, vel prædicando contra montem pietatis, institutum iuxta formam Leonis X. nam in Bulla sermo est de omnibus religiosis, & Ecclesiasticis; verba autem generalia generaliter intelligenda sunt. *l. de pretio, ff. de public. in rem act. & l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præstand.*

Secundò sequitur, nouitium disputantem, vel prædicantem contra prædictam montis pietatis formam ligari excommunicatione; licet enim nouitius non sit propriè religiosus, nihilominus est persona Ecclesiastica, vt patet ex dictis in explicatione Bullæ Cœnæ *quæst. 16.* vbi ostendi quinam veniant nomine personarum Ecclesiasticarum.

4 Laicus impugnãs montem pietatis nõ ligatur excommunicatione.

4 Sed modò dubium supereſt, vtrùm non solùm religiosi, aliique Ecclesiastici, verum etiam laici, ligentur excommunicatione huius Bullæ prædicando, vel disputando contra montem pietatis.

Respondet Filliucius *tract. 14. c. 7. quæs. 7. n. 122.* tantummodo religiosos, & Ecclesiasticos affici excommunicatione huius Bullæ. Ratio est, quia istis competere solet munus cõcionandi, & disputandi; & licet in textu exprimantur etiam sæculares, nihilominus illud verbum, *sæculares,* additum est ad distinguendas personas Ecclesiasticas à religiosis; cùm enim etiam ipsi religiosi sint Ecclesiastici, opus fuit aliquid addere, quo sufficienter indicarentur aliæ personæ in hac Bulla comprehensæ. Hęc opinio probabilis est, & ob id istam excommunicationem in hac quæstione sub titulo de excommunicationibus contra clericos editis, explicandam censui.

Sed mihi probabilius videtur, non solùm religiosos, alioſque Ecclesiasticos huius Bullæ transgressores, ligari excommunicatione; verum etiam laicos, si actionem in Bulla vetitam faciant. Ratio est, tum quia, licet munus concionandi conueniat religiosis, aliisque Ecclesiasticis; munus tamen disputandi omnibus commune est; consequenter non solùm religiosi, aliique Ecclesiastici, verùm etiam laici, huic censuræ subiiciuntur: tum quia verba accipienda sunt, prout sonant: tum quia si Summus Pontifex voluisset solùm comprehendere religiosos, alioſque Ecclesiasticos, vt à religiosis distinguuntur, non addidisset verbum illud, *& sæculares,* sed dixisset, omnes religiosos, & Ecclesiasticas personas sęculares.

Ad rationem in contrarium responsio patet ex rationibus à me allatis.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra absoluentes à casibus in Bulla Cœnæ contentis.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio continetur in Bulla Cœnæ *sub finem,* & ego illam pluribus explicaui *quæst. 21. puncto 2. & 3.* vbi etiam ostendi, quam censuram, & pœnam incurrant absoluentes prætextu priuilegij à censuris Bullæ, ab excommunicatione ob duellum contracta iuxta formam Gregorij XIII. & Concilij Tridentini, ob simoniam realem, ob violationem clausuræ ad malum finem, ob violationem immunitatis Ecclesiasticæ in terminis constitutionis Gregorij XIII. ob percussionem clericorum, à casibus ab ordinariis locorum reseruatis. Videnda sunt quæ ibi tradidi, & quæ infra tradam *de excommunicationibus contra religiosos.*

2 Absoluẽs à casibus Bullæ prætextu priuilegij, incurrit excommunicationem reseruatã.

2 Hæc tamen est differentia inter excommunicationem contractam absoluendo à casibus Bullæ, & aliis, quòd absoluens à casibus Bullæ absque prætextu priuilegij, incurrit excommunicationem, sed non reseruatam; absoluens verò prætextu priuilegij à casibus Bullæ, vel ab aliis iam enumeratis, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam, vt *loco citato* explicaui.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra eos, qui in ciuitate diuersarum linguarum, & rituum, munus administrandi suscipiunt sine consensu Episcopi.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 CVm in aliquibus ciuitatibus, vel diœcesibus permixti sint populi diuersarum linguarum, rituum, & morum sub vna fide, Episcopi curare debent, vt singulis nationibus ministri idonei, & nationibus conformes tradantur, qui secundùm diuersitatem rituum, & linguarum diuersa illis officia celebrent, & sacramenta ministrent, instruendo eos verbo, & exemplo, vt dicitur *in cap. quoniam, de offic. iud. ordin.* cumque munus deputandi huiusmodi præsules, & ministros Episcopo incumbat, iure merito in eodem capit. excommunicatio fertur contra eos, qui se in huiusmodi ministerio sine licentia Episcopi ingerunt. ibi, *Vnde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis nouerit se mucrone percussum; & si nec sic resipuerit, ab omni ministerio Ecclesiastico deponendum.*

Quamuis istius excommunicationis cognitio non sit hoc tempore maximè, vt obseruat Caietanus *verb. excommunic. cap. 68.* aut fortè, quia paucis in locis diuersitas huiusmodi nationum reperitur, aut quia diligentia, & vigilantia Episcoporum iam satis consultum fuit, deputatione debitorum ministrorum; nihilominus, ne illam intactam omittamus, cùm fieri possit, vt ad praxim reducatur, præsertim in Gallia, Castella, & Nauarra, vbi huiusmodi nationum diuersitas reperitur, teste Nauarr. *cap. 27. n. 114.* duo breuiter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, ingerere se in celebrandis officiis, aut sacramentis administrandis absque consensu Episcopi, in iis ciuitatibus, vel diœcesibus, in quibus permixti sunt populi diuersarum nationum, diuerso ritu, & linguæ iodiomate vtentium, sub eadem fide: hæc propositio patet ex verbis præcitati cap.

3 Sed modò dubium est, quisnam dicatur se in prædictis ingerere.

3 Ingerere se quisnam dicatur in sacramentis administrandis.

Respondeo illum dici, qui absque licentia Episcopi munus administrandi sacramenta, & celebrandi officia suscipit. An autem tacita, & rationabiliter præsumpta Episcopi voluntas sufficiat, saltem in casibus necessitatis, patet à simili ex dictis *de pœnitentia.*

4 Suscipiẽs munus administrationis dum multi diuersę nationis, & linguę, sub eadem fide ad aliquem locum accedunt, in quo permansuri non sunt, non ligatur excommunicatione.

4 Secundò dubium est, vtrùm huic excommunicationi subiiciatur, qui præfatum administrationis munus absque licentia Episcopi assumit, dum multi diuersæ nationis, linguæ, & ritus sub eadem fide ad aliquem locum accedunt, in quo permansuri non sunt.

Respondendum mihi videtur negatiuè, tum quia textus loquitur de illis locis, in quibus permixti sunt populi diuersarum linguarum: in hoc autem casu populi non sunt permixti, cùm extranei eumdem populum non constituant: tum quia fieri potest, vt prædicti extranei secum ducant proprium sacerdotem, qui suam iurisdictionem ob breuem in aliquo loco moram in suos subditos non amittit, vt à simili patet ex dictis *de pœnitentia,* vbi quæsiui, vtrùm extraneus possit in aliena diœcesi confiteri proprio parocho, ibidem existenti.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Enumerantur personę quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

5 OMnes, & singuli in præfatis se ingerentes sine licentia Episcopi, excommunicationem huius capitis incurrunt. Ratio est, quia textus vtitur particula, *si quis,* quæ vniuersalis est, & indefinita, respectu scilicet clericorum; de his enim hic sermo est, loquitur enim de existentibus in ministerio Ecclesiastico, & gaudentibus immunitate à laica potestate, quod Ecclesiasticorum proprium est. Ita Nauarr. *c. 27. n. 114.* Caiet. *de excommunicatione c. 68.* Quamquam Sayrus *lib. 3. c. 32. n. 3.* putat istam excommunicationem latam esse solùm contra Episcopos suscipientes præsulatum, & gubernationem eorum, qui sunt suæ linguæ, antequam Episcopus loci eum assumat in Vicarium. Eamdem opinionem probabilem putat Filliucius *tract. 14. cap. 9. quæs. 2. num. 153.* Ratio desumitur ex verbis textus, ibi, *prohibemus, ne vna, eademq; ciuitas, siue diœcesis diuersos Pontifices habeat.* & infra, *Pontifex loli catholicum præsulem nationibus illis conformem prouida deliberatione constituat sibi Vicarium.* Verùm quod ego dixi probabilius est, quia textus vniuersaliter loquitur de vsurpantibus sibi præfatum munus; qui enim propria auctoritate hoc munus suscipiunt, constituunt se præsules; par autem non est, vt multi sint præsules in eadem ciuitate, vel diœcesi.

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra sacerdotes præsumentes recipere præfecturam sæcularem, eamq; post admonitionem non dimittentes.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 SAcerdotalem statum dedecet, vt sacerdos administrationem sęcularis Principis suscipiat, & laicalem iurisdictionem nomine sæcularis exerceat; sic enim Principi sæculari inseruit, & debitum ordinem peruertit; consequenter par est, vt ab Ecclesia metu alicuius pœnæ retrahatur: hæc autem pœna est excommunicatio, lata *in cap. clericis, ne monachi, vel clerici,* ibi, *Iubemus etiam sub interminatione anathematis, ne quis sacerdos officium habeat Vicecomitis, aut Præpositi sæcularis; si quis autem contra hoc venire præsumpserit, & commonitus emendare noluerit, excommunicationi subiaceat.*

Circa istam excommunicationem duo breuiter quæram.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, susципere officium Vicecomitis, seu Præpositi sæcularis; is autem huiusmodi officium susципere dicitur, qui vicęs Regis, vel alterius Principis sæcularis iurisdictione temporali sustinet.

3 Ex

3 Sacerdotes non possunt officium Viceregis, Gubernatoris regni, vel prouinciæ, tamquam officiales Principum sæcularium percipere.

3 Ex quo sequitur sacerdotes non posse creari Vicereges, aut Gubernatores regni, aut præsidentes cancellariarum, aut administratores prouinciæ, tamquam ministros, & officiales Principum sæcularium; quia istæ sunt præposituræ sæculares.

Dico, tamquam ministros, & officiales Principum sæcularium, quia nomine proprio, aut nomine Principis Ecclesiastici, absque periculo excommunicationis hoc fieri posse videtur, vt si sacerdos temporalem iurisdictionem exerceat, vel quia illa sit annexa beneficio Ecclesiastico, vel quia ei competat titulo patrimonij, aut quia hæc prouincia ei demandata sit à Principe Ecclesiastico, qui hoc munus per seipsum obire poterat: hic enim non dicitur habere officium Præpositi sæcularis, sed Ecclesiastici, cùm vices Ecclesiasticæ personæ sustineat, etiamsi fortè illi personæ cuius vices gerit, hoc munus competeret titulo patrimonij, vt patet ex allata ratione.

Obiicies, in Hispania Episcopi fieri consueuerunt Proreges, aut Præsides senatus regij; ergo non videtur illicitum officium Proregis, aut Præfecti sæcularis suscipere.

Respondeti potest, in Hispania id fortè fieri de licentia Summi Pontificis expressa, vel tacita; alioquin illicitè fieri, ex Caiet. Suarez, Sayro, & aliis *locis proximè citandis*.

4 Sacerdotes possunt munus consiliarij apud Principem suscipere circa publicam regni, vel prouinciæ administrationem, modò hoc munus in causa sanguinis proximè, seu in particulari non exerceatur. Ratio est, tum quia hoc, in rigore loquendo, non est Vicecomitis, seu Præpositi sæcularis officium habere: tum quia id vsu receptum esse, & communi omnium Doctorum sententia comprobatum testatur Sayrus *lib. 3. cap. 32. num. 7.* post Tabienam, Sylvestrum, Henriquez, & alios.

Dixi, *modò hoc munus in causa particulari sanguinis non exerceatur*, quia perspicuum est, cooperantibus ad causam sanguinis pœnam irregularitatis inductam esse, vt patet ex dictis *de irregularitate*; is verò, qui concurrit solùm ad legem condendam, in qua pœna sanguinis delinquentibus imponitur, non incurrit irregularitatem, quia non dicitur concurrere ad causam sanguinis proximè, seu in particulari. Vide tradita *de irregularitate*.

4 Sacerdotes possunt munus consiliarij apud Principem suscipere, modò illud non exerceant in causa sanguinis in casu particulari.

5 Sacerdotes grauiter peccant suscipiendo munus Regis, vel Præpositi sæcularis.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm lethalis culpa committatur, suscipiendo munus Viceregis, vel Præpositi sæcularis.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia susceptio huius muneris sub excommunicatione prohibetur, vt patet ex verbis textus suprà citatis; quæ autem sub excommunicationis pœna prohibentur, sunt mortalia crimina.

6 Sacerdos suscipiens munus Viceregis, seu Præpositi sæcularis, non incurrit excommunicationem, nisi admonitus desistere noluerit.

6 Secundò dubium est, vtrùm excommunicatio incurratur statim suscepto sæculari munere.

Respondeo negatiuè, sed admonitionem prærequiri; in textu enim dicitur, *si quis contra hoc venire præsumpserit, & commonitus emendari noluerit, excommunicationi subiaceat.*

7 Ista excommunicatio est ipso iure lata.

7 An autem ista excommunicatio sit ipso iure lata, constat ex dictis *de censuris in genere, disp. 1. quæst. 1. punct. 1. num. 6.* vbi ostendi hanc loquendi formam, *excommunicationi subiaceat*, continere censuram ipso iure latam; quia ad eam incurrendam ministerium alterius non requiritur; sed vt istius prohibitionis, imperatiuo modo prolatæ, incurritur. Præter Doctores ibi citatos, idem tradit glossa hìc *verbo, excommunicationi subiaceat*. Caietan. *verb. excommunic. 76.* Nauarr. *cap. 27. num. 117. versic. septima.* Suarez *disp. 23. sect. 3. num. 22.* Filliucius *tract. 14. cap. 7. quæs. 4. num. 106.* & alij, qui hanc censuram exponunt, tamquam ipso iure inflictam, contra Sylvestrum *verb. excommunicatio 9. num. 28.* & alios apud Suarez *num. 23.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Sacerdotes suscipientes munus Viceregis, vel Præpositi sæcularis, subiiciuntur excommunicationi etiãsi Prælati, vel Cardinales sint: secus dicendum est de illis, qui sacerdotali ordine insigniti non sunt.

8 OMnes, & singuli sacerdotes officium Viceregis, aut Præpositi sæcularis suscipientes excommunicationi huius capitis subiiciuntur, si post admonitionem præfatum officium non dimiserint. Ratio est, quia textus vniuersaliter loquitur de sacerdotibus, ibi, *ne quis sacerdos.*

Ex quo licet inferre primò, non solùm simplices clericos sacerdotali ordine decoratos, verùm etiam Prælatos, Episcopos, & alios vinculo huius censuræ adstringi. Idem valde probabiliter dicendum censeo de Cardinalibus; nam iuxta probabilissimam DD. sententiam, quam tradidi *de censuris*, & *de legibus*, Cardinales subiiciuntur censuris generaliter latis. Idemque in terminis docet Maiolus *de irregularitate*, quem citat, & sequitur Sayrus *loco cit. n. 7.* hoc tamen intelligendum est, modò Prælati, Episcopi, & Cardinales, sacerdotalem ordinem habeant; textus enim de sacerdotibus loquitur.

Secundò infertur, Diaconos, vel Subdiaconos, non incurrere pœnam excommunicationis, suscipiendo munus Vicecomitis, aut Præpositi sæcularis; quia Diaconi & Subdiaconi, propriè loquendo, non sunt sacerdotes, vt benè Suarez *loco cit. num. 21.* Sayrus *loco cit. num. 6.* Filliucius *loco cit. numer. 16.* & alij contra Panormit. *in cap. clericis cit.* Sylvest. Tabien. & alios apud præcitatos DD.

Obiicies, *in cap. 2. de cohabitatione clericorum, & mulierum*, nomine *sacerdotis* intelliguntur etiam Diaconus, & Subdiaconus, ibi, *si quispiam sacerdotum, id est, presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus*; ergo censura lata contra sacerdotes afficit etiam Diaconos, & Subdiaconos.

Respondeo nomine *sacerdotum*, propriè loquendo, non venire Diaconum, vel Subdiaconum, nisi exprimatur; sicut eos re ipsa expressit Eugenius Papa *in præcitato cap. 2. de cohabit. cler. & mulier.*

Tertiò à fortiori infertur, Clericos minoribus initiatos hanc pœnam non incurrere, suscipiendo munus Præpositi sæcularis. Ita communiter DD. contra Innocentium apud Sylvestrum *verb. excommun. 9. num. 28. §. septima*, & apud Sayrum *loco cit.* An autem peccent, saltem venialiter, patet ex dictis *de matrimonio.*

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra sacerdotes, alioſq; clericos, dignitatem, aut personatum habentes, qui legibus, aut physicæ operam nauant.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 VT sacræ Theologiæ studium, quod in Ecclesia Catholica ad impugnandas hæreses, & ad fidem seruandam maximè necessariũ est, non intermittatur, Honorius III. *in cap. super specula, ne clerici, vel monachi*, decreuit, vt excõmunicatio, quam tulerat contrà religiosos exeuntes ad audiendas leges, vel physicam, & intra duorum mensium spatium non redeuntes, extendatur ad sacerdotes, Archidiaconos, & alios personatum habentes, nisi huiusmodi studium intra duos menses dimiserint.

Circa istam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, audire leges, vel physicam; quid autem nomine *legum*, vel *physicæ* intelligatur, explicabo, dum agam de excommunicationibus contra religiosos.

3 Sacerdotes, aliique clerici dignitatem habentes, non statim ligantur excommunicatione auditione legum, vel physicæ, sed opus est vt auditio prædictarũ scientiarũ infra duos mẽses non intermittatur.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm qualibet auditione prædictarum facultatum incurratur excommunicatio.

Respondeo negatiuè, sed opus esse, vt auditio prædictarum scientiarum intra duos menses non intermittatur; in textu enim hic terminus assignatur, ibi, *nisi ab his infra spatium præscriptum destiterint*; quoties autem terminus ad incurrendam censuram præfigitur, censura nõ incurritur, nondum lapso termino, vt patet ex regulis generalibus.

4 Rogabis, à qua die inchoandum, ac computandum sit spatium duorum mensium, quod ad istam excommunicationem incurrendam præfigitur.

Respondeo cõputandum esse à tempore auditionis; inchoandũ enim est ab eo tempore, quo delictum inchoatur: delictũ autem inchoatur ab auditione facultatum prohibitarum. Nec obstat similitudo de religiosis, quorum spatium connumeratur ab exitu ex claustro. Respondetur enim in nostro casu locum non habere exitum è claustro; cùm clerici sęculares claustrum non habeant, & exitus è propria domo impertinens videatur. Ita Suarez *num. 19.*

4 Tempus duorum mensium, intra quod sacerdotes ab auditione legũ, vel physicæ desistere debent, à quo die computãdum sit.

5 Secundò dubium est, vtrùm saltem domi licitum sit præfatas scientias audire.

Respondeo cum Toleto *lib. 1. cap. 38. num. 6.* Calderino *consil. fin. num. 7. de magis.* Ancharano, & aliis apud Toletum non videri sub excommunicatione interdictum, præfatas scientias domi suæ audire. Ratio est, tum quia excommuni Doctorum sententia, possunt sacerdotes priuato studio operam nauare legibus, & medicinæ; ergo etiam possunt domi suæ lectorem audire: tum quia sacerdotes non videntur deterioris conditionis religiosis; sed religiosi ex communi sententia possunt in monasterio has facultates audire; ergo etiam sacerdotes: tum quia excommunicatio, quæ contra sacerdotes, & alios clericos, personatum habentes, habetur *in cap. super specula, ne clerici, vel monachi*, est tantummodo extensio illius excommunicationis, quæ contra religiosos in præcedentibus verbis edita erat, vt patet ex illis verbis, *ad Archidiaconos, & alios clericos personatus habentes, nec non presbyteros hoc extendi volumus*; sed excommunicatio lata contra religiosos non afficit illos in monasterio audientes, vt dictum est; ergo neque afficit sacerdotes in propria domo audientes.

5 Sacerdotes aliique Prælati physicam, vel leges domi priuatim audientes, non videtur incidere in excommunicationem.

Contrariam sententiam non sine probabilitate tuentur Suarez *disp. 23. sect. 3. num. 19.* Filliucius *tract. 14. cap. 7. quæs. 3. 103.* Nauarr. *cap. 27. n. 116.* & alij; nullum tamen ab ipsis affertur argumentum, quod me à prima sententia retrahat.

Obiicies, Bonifacius VIII. *in cap. 1. ne clerici, vel monach. in 6.* referens constitutionem Honorij, dicit ab ipso interdictum fuisse clericis audire leges, vel medicinam; non verò dicit, extra propriam domum: ergo sacerdotes, & alij personatum habentes, non possunt dictas facultates in propria domo, etiam priuatim audire.

Respondeo Bonifacium VIII. verum asserere, dicendo Honorium interdixisse sacerdotibus leges, & physicam; non tamen affirmat ipsum id prohibuisse etiam domi propriæ.

Ex dictis à fortiori patet, licitum esse priuatim operam studio dictarum scientiarum nauare absque vllius lectoris ope. Ita communiter Doctores.

6 Sacerdotes aliique Prælati non incurrunt excõmunicationem docendo alios physicam, vel leges.

6 Tertiò dubium est, vtrùm sicut sacerdotibus, aliisque personatum habentibus interdictum est, leges, aut medicinam sub excommunicatione audire; ita etiam eisdem vetitum sit, præfatas facultates sacerdotes, & alios clericos docere.

Respondeo negatiuè, quia *cap. super specula*, loquitur de audientibus, non autem de docentibus, & in pœnis non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. Ita Nauarr. *cap. 5. ne clerici, vel monach. num. 2. & in manuali cap. 27. num. 116. vers. sexta.* Suarez *disput. 23. sect. 3. num. 20.* Filliucius *tract. 14. cap. 7. quæst. 3. n. 104.* Sayrus *lib. 3. c. 32. n. 10.* & alij contra S. Antonin. & Sylvestrum, apud præcitatos Doctores.

7 Magistri non incurrunt excommunicationem docendo sacerdotes physicam, vel leges.

7 Quartò dubium est, vtrùm magistris interdictum sit sub excommunicatione legem, vel physicam docere sacerdotes, alioſque clericos, dignitatem, vel personatum habentes.

Respondeo negatiuè, quia textus loquitur de clericis audientibus. Neque obstat *cap. vt periculosa, ne clerici, vel monachi. in 6.* quia ibi non est sermo de docentibus clericos, sed de docentibus religiosos, qui habitum suæ religionis demiserunt. Ita Tabiena *verb. excommunicatio. 5. casu 23. quæs. 5. num. 6.* & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num. 91.*

Obiicies, vetitum est cooperari delicto alterius; sed sacerdos audiens præfatas facultates delinquit: ergo etiam magister admittens sacerdotes ad lectionem audiendam peccat; sic enim ipsorum delicto coope-

cooperatur, consequenter etiam excommunicationem incurrit: nam participans in crimine criminoso afficitur excommunicatione, *cap. nuper, de sententia excommunicationis.*

Respondeo veritum esse sub excommunicatione cooperari delicto sacerdotis, leges, vel physicam audientis, quoties sacerdos audiens denuntiatus est hac de causa excommunicatus, iuxta *cap. nuper, de sententia excommunicationis*; secus si non sit denuntiatus: nam, ex *c. ad euitanda*, facultas conceditur singulis communicandi cum excommunicatis toleratis.

8 Magister an teneatur sacerdotē physicam, vel leges audientem è ludo expellere.

8 Maior difficultas est, vtrùm magister teneatur sacerdotem denuntiatum excommunicatum expellere.

Respondeo magistrum legum, seu physicæ, teneri expellere huiusmodi sacerdotem, leges, vel physicam audientem, quoties commodè expellere potest. Ratio est, quia tūc nulla subest iusta causa participandi cum ipso; si verò cōmodè expellere nequeat, Sanchez *loco cit. n. 99.* Suarez, & Filliucius putant magistrum posse lectionem prosequi, & non teneri à lectione desistere; quia lector in tali euentu non censetur illius delicto cooperari, sed permittere, & tolerare, dum alios docet. Verùm quid mihi in hac re sentiendum sit, patet ex dictis de excommunicatione in communi, & infrà de excommunicatione, quæ incurritur, admittendo religiosum, qui has facultates, dimisso habitu, audit.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Enumerantur personæ quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

9 SVbiectum istius excommunicationis sunt sacerdotes, & alij clerici, dignitatem, vel personatum habentes: hæc propositio patet ex *cap. super specula, cit.* ibi, *ad Archidiaconos, Diaconos, plebanos, præpositos, cantores, & alios clericos personatus habentes, nec non presbyteros*; nomine *habentium personatum* non solum intelliguntur illi, qui dignitatem habent, verum etiam, qui honorificum locum habent in choro absque iurisdictione. Hinc sequitur

Primò, Episcopum, Abbatem, Archidiaconum, Archipresbyterum, Decanum, aliosque clericos dignitatem habentes in hanc censuram incidere, audiendo physicam, aut legem, etiamsi sacerdotali ordine nondum initiati sunt.

10 Canonici Ecclesiæ Cathedralis censentur personę in dignitate constitutæ.

10 Idem dici potest de canonicis Ecclesiæ cathedralis, quia censentur in dignitate constituti, ex Panormit. *rubrica de vita & honestate cleric. n. 4.* Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 15. n. 74* & aliis.

Secundò præpositos, plebanos, habentes sub se capellas, in quibus sacerdotes perpetui instituuntur, non posse absque pœna excommunicationis præfatas scientias audire, qui dicuntur habere personatum: *cap. 1. ne clerici, vel monach.* Idem dic de primicerio, thesaurario, præcentore, succentore, & aliis consimilibus, qui honorificum locum præ ceteris iuxta variam locorum consuetudinem in choro habent; isti enim personatu fruuntur.

Tertiò simplicem parochum, vel capellanum non subiici huic censuræ, modò ad sacerdotium nondum promoti sint: nam textus loquitur de habentibus personatum, & de presbyteris. Idem à fortiori sentiendum est de Diaconis, Subdiaconis, aliisque inferioribus clericis, personatum non habentibus; subiectum enim huius censuræ sunt sacerdotes, & clerici dignitatem, vel personatum habentes; propterea si in clerico præfatas scientias audiente desit sacerdotium, dignitas, vel personatus, censura non incurritur. Ita Panormitan. *in cap. super specula.* Nauarr. *cap. 27. num. 116.* Toletus *lib. 1. cap. 38. num. 6.* Portius *consil. 16. num. 26.* Marta *de iurisdict. part. 4. cent. 2. n. 2. casu 168.* Sayrus, Filliucius, & alij DD. supra citati, omissis aliis, quos refert Carolus de Grassis *de effectibus clericatus, effectu 29.*

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra clericos interessentes agitationi taurorum, & ferarum.

1 Refertur textus, in quo ista excōmunicatio continetur.

1 PIus V. *in Extrauaganti* 48. quæ incipit, *De salute gregis*, tulit interdictū, cum priuatione Ecclesiasticæ sepulturæ contra milites, & alios congredi audentes in spectaculis agitationis taurorū, aut ferarū, contra Principes, magistratus, & gubernatores id permittentes in suis terris, etiamsi regali, aut imperiali dignitate fulgeant, excommunicationem inflixit. Eamdem excommunicationem extendere videtur ad clericos beneficiarios, aliosque in sacris constitutos, siue sæculares, siue regulares, agitationibus taurorum, seu ferarum interessentes, ibi, *Clericis quoque tam regularibus, quàm sæcularibus Ecclesiastica beneficia obtinentibus, vel in sacris Ordinibus constitutis, sub excommunicationis pœna, ne eisdem spectaculis intersint similiter prohibemus.* Videri potest Nauarr. *in manuali cap. 15. num. 19.* vbi hanc constitutionem Pij V. ad verbum refert.

Et licet istam Extrauagantem Pij V. Gregorius XIII. moderatus sit quoad sæculares, auferendo pœnas, & censuras à Pio V. contra sæculares editas; hac tamen conditione, modò agitatio non fiat in diebus festis, & modò gubernatores rerum publicarum debitam adhibeant diligentiam, ne cædes hominum sequantur: nihilominus quoad Ecclesiasticos in suo remanet robore: imò nonnulli Doctores istam censuram recensere solent inter excommunicationes ipso iure latas: propterea hic eam nolui prætermittere, & indicare, quid ego sentiam. Duo igitur de more explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quòdnam subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est interesse agitationibus taurorum, seu ferarum; is autem dicitur interesse, qui adest tamquam spectator ex proposito. Hinc sequitur

Primò, eum, qui occasione itineris peragendi, aut aliàs obiter inspicit agitationem taurorum, seu ferarum, non affici excommunicatione; quia propriè loquendo, non dicitur interesse agitationi taurorum. Vide quod in simili dixi de spectatoribus duelli.

Secundò sequitur, clericum videntem agitationem taurorum è loco ita distante, vt, moraliter loquendo, non censeatur interesse, non peccare mortaliter, præcisa alia circumstantia; consequenter neque pœnam excommunicationis incurrere. Ita Auila *loco proximè citando, vers. dico quartò.* vbi etiam *in vers. dico tertiò*, ait eum, qui occultè assisteret, non peccare mortaliter, quia huiusmodi assistentia non est ita indecens statui clericali, sicut assistentia publica.

Sed oppositum in hoc casu mihi probatur, quia facit contra legem prohibentem assistentiam sub excommunicatione, & non distinguit de publica, vel occulta. Ita Rodriquez *n. 3.*

3 Agitationi ferarum assistens an incurrat excommunicationē ipso facto.

3 Sed modò dubium est, vtrùm ista excommunicatio sit ipso iure lata. Filliucius *tract. 14. cap. 7. quæst. 8. n. 123.* & nonnulli alij, qui censuras collegerunt, putant ipso iure latam esse. Ratio est, tum quia Summus Pontifex, dum excommunicationem ipso facto tulisset contra Principes, ac magistratus, & gubernatores permittentes agitationem taurorum, eamdem excommunicationem extendit ad clericos interessentes, ibi, *similiter prohibemus*; tum quia illa particula, *similiter*, videtur relatiua censuræ ipso iure latæ antea expressæ contra congredientes, & permittentes; hæc enim dictio est repetitiua præcedentium, & quamdam æqualitatem denotat, *Authentica de nupt. §. veniunt, l. non omnes, §. huic autem, ff. de re militar.* Rota *decis. 1384. n. 1.* apud Seraphinum, Menochius, Surdus, & alij apud Barbosam *dict. 316.* & apud Gratum *dict. 245.* tum quia hoc pacto videtur vsu recepta, cum inter excommunicationes ipso facto referri, & recenseri soleat.

Sed mihi probabilius videtur, istam excommunicationem non esse ipso iure latam, sed ferendam. Ita Ludouicus Lopez *in instructione conscientiæ 2. parte, c. 31. quæst. 4.* Auila *de censuris 2. parte cap. 5. disp. 1. dub. 4.* Gutierrez *quæst. canonic. cap. 7.* Rodriquez *in summa cap. 71. n. 3.* Filliucius sibi contrarius *tract. 29. cap. 6. quæst. 6. n. 109.* & alij. Ratio est, tum quia versamur in materia pœnali, in qua stricta verborum interpretatio facienda est, iuxta propriam ipsorum significationem, *cap. odia, de regul. iur. in 6.* Verba autem Extrauagantis Pij V. in hac parte non important excommunicationem ipso iure latam, sed ferendam, vt patet ex illis verbis, *similiter prohibemus sub excommunicationis pœna.* tum quia nonnulli Doctores, qui censuras omnes diligenter collegerunt, non referunt istam excommunicationem inter excommunicationes ipso iure latas, vt patet ex memoriali sciendorum à clericis iussu Cardinalis Alexandri Ludouici Archiepiscopi Bononiensis, & postmodum Gregorij Papæ Gregorij XV. in quo ista excommunicatio prætermittitur.

Hinc patet responsio ad rationes Filliucij, & aliorum. Neque obstat illa particula, *similiter*, non enim denotat omnimodam æqualitatem, sed aliquam similitudinem, nec refertur ad excommunicationem ipso iure latam, sed ad prohibitionem; sub diuersa tamen pœnæ ratione, quia illa est ipso iure lata, hæc ferenda, vt patet, tum ex modo loquendi ex propria verborum significatione, & ex materia pœnali: tum à simili ex *cap. excommunicatos, 11. quæst. 3.* vbi habetur participātem cum excommunicato similiter excommunicationi subiacere: in quo casu perspicuum est participantem cum excommunicato non subiici maiori excommunicationi, sed minori, nisi participet in crimine criminoso. Propterea illa dictio *similiter*, denotat quidem excommunicationem, sed non maiorem, consequenter in nostro casu refert quidem excommunicationem, sed non ipso iure latam.

Ex dictis colligitur, clericum habentem beneficium, aut sacris initiatum, si agitationi ferarum intersit, posse à Summo Pontifice, vel etiam ab Episcopo excommunicari, quia interessentia ipsius vetita est sub excommunicatione. Ita Rodriquez *loco cit.* & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes clerici habentes beneficia, vel in sacris constituti, & religiosi, siue intersint diebus festis, siue aliis: nam Bulla Pij V. absolutè loquitur: nec Gregorius XIII. quoad Ecclesiasticos quicquam immutauit, sed solum excepit sæculares, modò debita circumspectio à gubernatoribus adhibeatur, & modò id non fiat in die festo; quod ego verum puto cum Petro Nauarro, & Rodriquez, siue dies festus indictus sit à iure communi, siue ex cōsuetudine, aut voto oppidi receptus. Secus si ex priuata alicuius deuotione, aut voto celebretur; hic enim iuxta communem loquendi vsum non vocatur dies festus. Ex dictis sequitur

5 Beneficiatius subiicitur excommunicationi assistendo agitationi ferarum.

5 Primò, clericum habentem beneficium subiici huic prohibitioni, etiamsi sacro Ordine initiatus non sit: nam Pius V. disiunctiuè loquitur; & hoc verum censeo, etiam si beneficium valde modicum, & tenue sit; adhuc enim dicitur habere beneficium, & sicut priuilegiis beneficiariorum gaudet, ita etiam par est, vt ipsorum onera sentiat. Contrarium tenet Auila *loco cit. vers. dico septimò*, & alij, quoties beneficium est valde tenue, ita vt beneficiarius non teneatur ad horas canonicas.

6 Clericus sola tōsura vel minoribus initiatus, non incurrit excommunicationē assistendo agitationi ferarum.

6 Secundò clericum sæcularem, tonsura, vel minoribus initiatum non delinquere contra hanc Bullam, modò beneficium non habeat.

7 Religiosi professi subiiciuntur excommunicationi intersessendo agitationi taurorum.

7 Tertiò religiosos professos esse subiectum istius prohibitionis, & hoc verum videtur contra Rodriquez, & Petrum Nauarrum, etiamsi fortè nondum initiati sint prima tonsura; professi enim vocari solent clerici regulares; in Bulla autem Pij V. excommunicantur clerici regulares. Idem dic de Patribus Societatis Iesu, qui peracto biennio professionem emiserunt; isti enim sunt viri religiosi ex constitutione Gregorij XIII. etiam si nondum prima tonsura, vel minoribus ordinibus insigniti sint.

Obiicies, Pius V. loquitur de clericis, tam regularibus, quàm sæcularibus, habentibus beneficia, vel constitutis in sacris: ergo religiosi non ligantur hac censura, nisi sacris Ordinibus initiati sint.

Respondeo cū Petro Nauarro *lib. 2. de restitut. n. 30. & seqq.* & Rodriquez *loco citato n. 4.* illam conditionem beneficij, vel Ordinis sacri referri solum ad clericos sæculares, vt patet ex ipso verborum contextu, ibi, *clericis quoque, tam regularibus, quàm sæcularibus, beneficia Ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris Ordinibus constitutis, sub excommunicationis pœna prohibemus.*

8 Quartò

7 Nouitij interessentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione.

8 Quartò sequitur, nouitios sub hac Bulla non comprehendi. Ratio est, quia nouitij non sunt propriè religiosi, & in pœnis benignior interpretatio facienda est.

9 Religiosi militares non subiiciuntur excommunicationi interessendo agitationi ferarum.

9 Idem dicendum est de laicis religiosis militaribus quorumcumque Ordinum; quamuis enim isti religiosi sint, nihilominus excipiuntur à Gregorio XIII. modò in sacris non existant. Religiosi verò clerici conuentuales ordinum militarium afficiuntur hac pœna, quia verè sunt religiosi, & à Gregorio non excipiuntur.

10 Moniales assistentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione in sententia auctoris.

10 Sed modò dubium est primò, vtrum moniales afficiantur hac pœna.

Auila *loc. cit. vers. dico sextò*, & alij putant comprehendi, quia ratio indecentiæ, qua Summus Pontifex adductus est ad hanc constitutionem faciendam, à fortiori militat in monialibus; vbi autem est eadem ratio, militat etiam eadem iuris dispositio.

Sed oppositum mihi probabilius videtur. Ratio est, tum quia Pius V. loquitur de clericis tam regularibus, quam sæcularibus; moniales autem non sunt clerici sæculares, aut regulares: tum quia versamur in materia pœnali censurarum, in qua stricta verborum interpretatio facienda est, & non valet argumentari à minori ad maius, vel è contra, sed propriæ verborum significationi standum est, vt docui *de censuris*, cum Suarez, & aliis.

11 Religiosi, vel clerici agitantes, vel assistentes agitationi vituli, non incurrunt excommunicationē.

11 Dubium est secundò, vtrum religiosus, vel clericus, qui in atrio, claustro, vel agro agitat, vel assistit agitationi vituli, sub hac prohibitione comprehendatur.

Respondeo cum Nauarr. *cap. 15. num. 21.* & Auila *loco citato, vers. dico octauò*, non comprehendi, etiamsi vitulus maiusculus sit. Ratio est, quia Pius V. intentionem habuisse videtur prohibendi illam taurorū, & ferarum agitationē, ex qua mors, vulnera, & alia huiusmodi damna frequenter sequi solent; hæc autem sequi non consueuerunt ex agitatione vituli. Idem militat in agitatione taurorum, vel aliarum ferarum, cum ea circumspectione facta, vt probabiliter credatur, grauia damna personalia inde non secutura.

12 Cursus bubalorū non videtur interdictus.

12 Ob id non damnatur cursus bubalorum cornibus ligatorum, aut equorum, & his similium, qui frequenti hominum cœtu astante celebratur in vrbe Roma tempore Bacchanalium, etiam si fortè aliquando insidentes equis cadant, aut animalibus præcurrentibus quis occurrat, & notabile corporis nocumentum inde recipiat. Ob id etiam Nauarr. *loco citato*, & alij non damnant Principem permittentem taurorum agitationem, cuspidibus cornuum præcisis, aliisque tutis remediis constitutis, modò re ipsa graue damnum probabiliter non timeatur. Neque obstat *c. 1. de torneamentis*, vbi torneamenta absolutè prohibentur. Respondetur enim prohiberi, nisi cum debita moderatione, & circumspectione fiant ad præcauenda grauia incommoda, quæ inde contingere valent. Nauarrus *loco citato. num. 21.* contra Rodriquez, & Gutierrez.

13 Religiosi assistentes bellicis equitum simulacris non incurrunt excommunicationem.

13 Hinc patet a fortiori religiosos non peccare mortaliter inspiciendo bellica equitum simulacra, ex quibus cædes aliquorum sequi solent; hæc enim non est agitatio ferarum, nec vllibi sub mortali prohibetur. Ita Rodriquez *num. 5.* dicens hoc esse contra Nauarrum.

14 Agitantes feras, vel tauros, incurrunt interdictū, seu priuationem Ecclesiasticæ sepulturæ, si moriantur in congressu; exceptis tamen laicis non agitantibus in die festo.

14 Dubium est tertiò, vtrum ipsimet agitantes tauros, aut feras, excommunicationem incurrant.

Respondeo in Bulla Pij V. excommunicationem ipso facto latam esse contra Principes, aliosque superiores, agitationem in suis terris permittentes, ibi, *sub excommunicationis, & anathematis pœnis ipso facto incurrendis.*

Contra ipsos congredientes cum tauris, & aliis bestiis, latum est interdictum, seu potius priuatio Ecclesiasticæ sepulturę, si in congressu moriantur, ibi, *militibus quoque, ceteris q; aliis personis, ne cum tauris, & aliis bestijs in præfatis spectaculis, ipsi tam pedestres, quàm equestres congredi audeant, interdicimus, quòd si quis eorum ibi mortuus fuerit, Ecclesiastica careat sepultura.*

Dixi, *in Bulla Pij V.* quia in Bulla Gregorij XIII. edita anno 1575. die 25. Augusti excipiuntur sæculares, modò agitatio non fiat in die festo, & modò gubernatores debitam circumspectionem adhiberi curent, ne cædes sequatur.

15 Agitationis ferarum prohibitio nō videtur reuocata.

15 Imò nonnulli Doctores asserunt constitutionem Pij V. reuocatam fuisse a Clemente VIII. sed hoc ego falsum puto; tum quia in Bullis, & constitutionibus Clementis VIII. nullam de hac re inueni reuocationem, licet eam diligenter inquisierim: tum quia nonnulli clerici agitationibus ferarum interessentes acriter puniti sunt; quamuis se prætextu alicuius reuocationis, à Clemente VIII. factæ, se tueri conarentur, teste Rodriquez *loco cit. nu.* 4. vbi etiam affirmat Nuntium de huiusmodi reuocatione interrogatum respondisse, sibi nihil de huiusmodi reuocatione constare.

16 Clerici assistentes agitationi aprorum aliarūque ferarum, in loco aperto, & libero non incurrunt excommunicationē.

16 Dubium est quintò, vtrum clerici interuenientes venationi aprorum, taurorum syluestrium, aliarumque ferarum in loco aperto, & libero, ita vt feris aditus fugiendi pateat, contra Pij V. constitutionem faciant.

Respondeo negatiuè, quia Pontifex loquitur de spectaculis, vbi tauri, vel feræ in circo, vel foro agitantur; verum si tauri agitentur per vias ciuitatis, vel oppidi, portis clausis, puto hanc constitutionem violari, quia ista agitatio fieri censetur in circo, licet latiori, & inde grauia damna contingere possunt. Ita Rodriquez *loco citato num. 3.*

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra fictè resignantes, vel permutantes beneficia.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cōtinetur.

1 IN Bulla Innocentij VIII. quæ incipit, *Sicut bonus*, excommunicantur fictè resignantes, & cōcurrentes ad huiusmodi resignationem; verum quia ego hanc Bullam nō legi, nec in Bullario inueni, propterea innixus auctoritate eam citātium, duo breuiter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis, seu quænam actiones sub excommunicatione prohibeantur.

Secundò, quódnam sit eius subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Resignatio beneficij facta extra Curiam, prætextu facultatis Apostolicæ, est materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est resignatio beneficij facta extra Curiam, & vltra duas diætas, prætextu facultatis à Sede Apostolica obtentæ. Ex quo sequitur

3 Resignatio facta in Curia, non est materia istius excommunicationis.

3 Primò, resignationem factam in Curia non esse materiam istius excommunicationis, quia non dicitur facta extra Curiam, & vltra duas diætas.

4 Resignatio facti extra Curiam, non est materia istius excommunicationis, quoties nō est facta prætextu facultatis Apostolicæ.

4 Secundò resignationem factam simpliciter, & non prætextu facultatis Apostolicæ, etiam extra Curiam, non cadere sub hanc censuram, quia Summus Pontifex loquitur de resignatione facta prætextu facultatis. Imò ad resignationem simpliciter, & absolutè factam non requiritur Summi Pontificis facultas, sicut requiritur in resignatione facta in gratiam tertiæ personæ, vt patet ex dictis *de beneficijs, in quæstione de resignationibus.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt *primò*, tam resignans, quàm is in cuius gratiam beneficium resignatur. *Secundò* admittentes huiusmodi resignationem. *Tertiò* notarij rogantes, seu instrumentum resignationis conficientes. *Quartò* testes concurrentes, modò conscij sint fictionis; perspicuum enim est ignorantiam excusare, vt patet ex regulis generalibus. Vide Filliucium *tractat. 14. cap. 7. quæst. 7. num. 120. & seq.* & Viualdum *de excommunicationibus non reseruatis num. 44.*

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra clericos, qui domos vsurarijs alienigenis locant, aut alio titulo concedunt.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cōtinetur.

1 IN *cap. vsurarum, de vsuris in 6.* decernitur, ne vsurarij, publicè vsuram exercentes quasi ex officio, & per modum publicæ negotiationis, aut exercere volentes, permittantur domos conducere, vel conductas habere, aut habitare; sed infra tres menses expellantur, nec vllus eis domum locet, aut concedat ad fœnus exercendum, vel alio titulo, alioquin transgressor huius canonis, si fuerit Episcopus, aut Episcopo superior, suspensione punitur; si fuerit inferior Episcopo, excommunicatur; si fuerit collegium, siue alia vniuersitas, interdictum incurrit, vt patet ex verbis textus, ibi, *generali constitutione sancimus, vt ne collegium, nec alia vniuersitas, vel singularis persona, cuiuscumque sit dignitatis, conditionis, aut status, alienigenas, & alios non oriundos de terris ipsorū, publicè fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes: ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare permittant; sed huiusmodi vsurarios manifestos omnes, infra tres menses, de terris suis expellant, numquam aliquos tales de cetero admissuri. Nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocumque concedat. Qui verò contrafecerint, si personæ fuerint Ecclesiastica, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, suspensionis; minores verò personæ singulares, excommunicationis; si autem collegium, seu alia vniuersitas, interdicti sententiam ipso facto se nouerint incursuros. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, terra ipsorum (quamdiu in eis iidem vsurarij commorantur) ex tunc Ecclesiastico subiaceant interdicto.*

Circa istam excommunicationem duo breuiter quæram.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit eius subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in præfato cap. expressæ.

Prima est, locare, vel alio quouis titulo concedere domos vsurario alienigenæ manifesto ad fœnus exercendum, & hoc verum est, siue vsurarius sit Christianus, siue Iudæus; ius enim non distinguit. Vide Geminianum hic *num. 6.* & Alterium *de interdicto, disput. 12. cap. 1.* Ex quo sequitur

3 Vsurario extraneo non permittitur vsum domus concedi titulo locationis, precarij, vel alia de causa.

3 Primò, non esse licitum concedere vsum domus alicui vsurario extraneo, non solum titulo locationis, verum neque titulo precarij, aut alia de causa: nam in textu dicitur, *vel alio titulo quocumque.* Ita glossa *hic in verb. titulo.* Francus, Geminianus, & alij. An autem paruitas materiæ excusare possit, patet ex regulis generalibus, posse, modò re ipsa materia sit parua.

4 Vsurariū domi recipiens titulo consanguinitatis, vel amicitiæ, non peccat.

4 Secundò non esse illicitum recipere domi vsurarium titulo consanguinitatis, vel amicitiæ. Ratio est, tum quia hoc pacto non videtur sub excommunicatione prohibitum excipere hæreticum, vt suo loco probatum est; ergo multo minus vetitum videtur excipere vsuriariū, cuius crimen non est ceteris ita noxium & periculosum: tum quia hoc non est locare, vel concedere domum vsurario ad fœnus, vt in hoc textu dicitur.

5 Vsurario domum concedens ad alium finē, quàm ad fœnus exercendum, non incurrit excommunicationē.

5 Ex quo patet solutio illius difficultatis, qua quæritur, vtrum locans, vel concedens domum ad alium finem, quam ad vsuram exercendam, incidat in hanc censuram.

Respondet Filliucius *num. 111.* incurrere quoties scit vsurarium in ea domo fœnori daturum.

Sed oppositum mihi probabilius videtur. Ratio est, quia in textu dicitur, *ad hoc*, & infrà dicitur, *nemo illis ad fœnus exercendum.* Ita Gemin. *num. 4.* Alterius *loco citando col. 6. vers. 3.* Sayrus *num. 20.* & alij. Quamquam in dubio locator præsumitur locasse ad vsuram, quia præsumitur domum locasse ad eum vsum, qui ab eo exerceri solet, cui domus locata fuit. Glossa hic *verb. ad fœnus.* Romanus *consil. 178.* quem citat & sequitur Alter. *loco citando vers. quærit gloss. & de interdicto. disp. 12. c. 1. col. 4. vers. quinto.*

Obiicies, in textu dicitur, *vel sub alio titulo quocumque concedere*: ergo signum est, istam censuram incurri, etiamsi domus locetur, vel tradatur ad alium finem, quam ad fœnus exercendum.

Respondeo illa verba, *vel sub alio titulo quocumque*, apposita fuisse ad comprehendendos varios modos traditionis; domus enim non solum potest tradi titulo locationis, verum etiam pignoris, donationis,

venditionis, permutationis, precarij, & huiusmodi; quouis ergo titulo domus huiusmodi vsurario tradatur, censura iucurritur, modò tradatur ad finem exercendi vsuras. Nam verbum *concedo*, commune est omnibus contractibus, & illa dictio *alio*, poni videtur non solùm ad significandum titulum similem locationi, sed ad ampliandum, præsertim cùm addatur dictioni vniuersali *quocumque*. Ita glossa hic *verbo titulo*. Francus hìc *nu.*8. Geminianus hìc *nu.*8. Alterius *loc.cit.vers. gloss.* & alij.

6 Vsurariũ permittens conducere domum, vel habitare in terris suis, excommunicationem incurrit.

6 *Secunda actio* in hoc canone prohibita est, permittere, vt vsurarius manifestus domum in terris suis conducat, vel habeat, aut aliàs habitet.

Tertia actio est, non expellere huiusmodi vsurarium.

Obserua tamen primò, istas duas actiones non esse omnibus communes, sed proprias eorum, qui iurisdictionem externam habent. Ratio est, tum quia onus expellendi debet eis imponi, qui auctoritatem, & iurisdictionem habent: tum quia in textu dicitur, *in terris suis*. Prima verò actio locandi, vel concedendi domum, potest singulis personis competere, & conuenire, quia quilibet potest domum suam alteri locare, vel concedere. Ita communiter DD.

Obserua secundò, in hoc canone prefixum esse tempus trium mensium, infra quod præfati vsurarij expellendi sunt.

7 Tempus, intra quod Principes tenentur vsurarios è terris suis expellere, quandónã incipiat.

7 Hoc tempus iuxta glossam incipit à tempore publicationis, scilicet constitutionis. Sed hoc mihi impertinens videtur. Filliucius *tract.*14. *cap.*7. *num.*102. putat cum eadem glossa inchoandum esse à publicatione vsurarum, quas huiusmodi vsurarij exercent. Ego verò sentio incipere à die, qua quis nouit vsurarium manifestum vsuras exercere, vt patet ex dictis de intelligentia edicti, obligantis intra certum tempus ad aliquem superioribus denuntiandum.

8 Alienigena quinam dicatur.

8 Sed modò dubium est primò, quis dicatur alienigena, & non oriundus de aliquo loco.

Respondeo illum dici, qui alibi natus est, nec originem habet in loco dominij, in quo habitare intendit, etiamsi fortè effectus sit ciuis illius loci. Vt si Bergomensis, Brixiensis, Venetus, Germanus, Flandrensis, Romanus, aut Gallus Mediolani habitare velit, vbi natus non est; isti enim omnes alienigenæ vocantur, quia nec ipsi, nec eorum patres originem inde duxerunt, vt suppono; oriundus enim de ciuitate dicitur ille, qui in ea natus est, vel cuius pater originem inde duxit. Secus de auo. *l.assumptio.§.filius.C.ad municip.* Vide glossam hic *verb. alienigenas*. Francum *num.*3. Alterium *tom.*2. *de suspens. disp.*16. *cap.*2. *col.*4. *vers. ad declarationem*. Suarez *disp.*31. *sect.*5. *nu.*14. Sayrum *lib.*3. *cap.*32. *num.*13. Ratio autem cur hæc constitutio facta sit potius contra alienigenas, quàm contra indigenas, hæc esse potest, tum quia indigenæ difficilius expellerentur: tum quia homo procliuior est ad fœnus inter extraneos, quàm inter suos exercendum.

9 Vsurariũ non expellens de terris suis, nõ ligatur excommunicatione, si præfatus vsurarius originem traxerit à loco subiecto eidẽ domino, qui eũ non expellit.

9 Rogabis, vtrum qui non expellit fœneratorem de terris suis, incidat in hanc censuram, quoties fœnerator est oriundus è loco subdito ipsimet superiori, cui expellendi vsurarios vnus incumbit: vt si vsurarius sit oriundus de terra alicuius domini, seque transferat ad habitandum in alia terra eiusdem domini.

Respondendum videtur negatiuè. Ratio est, quia huiusmodi fœnerator non videtur sub dispositione huius textus comprehendi; in hoc enim textu sermo est de vsurariis alienigenis, & aliis non oriundis de terris ipsorum; hic autem est oriundus de terra ipsius, vt suppono. Ita Gemin. hic *num.*6. Alterius *loc.cit.col.*5. *vers.dubitat*, Sayrus *num.*14. & alij.

10 Vsurarius manifestus quinã dicatur.

10 Secundò dubium est, quisnam dicatur vsurarius manifestus.

Respondeo illum dici, qui publicè fœnori dat, ita vt factum nulla tergiuersatione celari possit, seu quem constat per sententiam vsuram exercere.

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Ecclesiasticæ personæ inferiores Episcopis locantes domum vsurariis alienigenis manifestis, subiiciuntur excommunicationi.

11 SVbiectum istius censuræ sunt Ecclesiasticæ personæ inferiores Episcopis, domum vsurariis alienigenis manifestis locantes ad fœnus exercendum, vel sub alio quocumque titulo concedentes, aut permittentes in suis terris domum conducere, vel habitare.

Ex quo patet, istam censuram non esse vniuersalem, sed ad solos Ecclesiasticos Episcopis inferiores extendi. Ratio est, quia in textu dicitur, *qui contra fecerint, si personæ fuerint Ecclesiastica, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, suspensionis; minores verò personæ singulares*, (id est, Ecclesiasticæ, vt explicat gloss. *ibidem litt.* K. *versic. minores*) *excommunicationis; si autem collegium, seu alia vniuersitas, interdicti sententiam ipso facto se nouerint incursuros.* & infrà, *ceterùm si laici fuerint per suos ordinarios ob huiusmodi excessus, omni cessante priuilegio, per censuram Ecclesiasticam compescantur.* Non est igitur ipso iure lata censura contra laicos, licet oppositum sustineat Alterius *loco cit.vers.quinto. col.*7. qui sibi contrarius videtur de interdicto *disputat.*12. *cap.*1. *col.*6. *vers.Gemin. quæs.*2. Sed de hac re clarius differam de interdictis generaliter latis contra personas.

PVNCTVM X.

De excommunicatione contra clericos, & religiosos habentes curam Ecclesiarum, si procurauerint, vt regalia iura, & loca Ecclesiarum vacantium ab aliis occupentur.

1 Innuitur locus vbi ista excommunicatio explicata fuit.

1 IN explicatione istius excommunicationis detineri nolo, quia eam prolixè satis explicaui *in præcedente quæst. punct.* 4. dum loquerer de iis, qui huiusmodi bona occupare conantur. Procuratio autem est actio tantummodo accessoria; consequenter ob procurationem excommunicatio non incurritur, nisi secutus sit effectus, iuxta regulam generalem. Videnda sunt, quæ *punct. citat.* dixi, ne idem sine causa repetam.

PVNCTVM XI.

De excommunicatione, & pœnis contra alienantes bona Ecclesiastica, aut illa recipientes sine iusta causa, & solemnitate, ac consensu Summi Pontificis.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 IN *Extrauaganti, ambitiosæ, de rebus Ecclesiæ non alienandis*, interdicitur alienatio bonorum Ecclesiæ, monasteriorum, & locorum piorum, tam immobilium, quàm mobilium pretiosorum, quæ seruando seruari possunt. Imò alienatio dictorum bonorum sine solemnitate facta, irritatur, & alienans ligatur excommunicatione, nec non priuatur beneficiis, officiis, & administratione bonorum, quæ alienare præsumpsit. Eadem excommunicatio extenditur ad recipientem. Si verò alienans sit Episcopus, vel Abbas, incurrit interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & si per sex menses in interdicto permanserit, suspensus remanet à regimine, & administratione Ecclesiæ, vel monasterij, cui præsidet in temporalibus.

Istam excommunicationem prolixè satis, & fusè explicaui *in tractatu de contractibus disput.3. quæst.8. punct.4. & in libro variar.tractat. quæst.*2. Ideo hìc solum explicabo materiam, & subiectum istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est alienatio bonorum Ecclesiasticorum immobilium, vel etiam mobilium, pretiosorum, quæ seruando seruari possunt. Sic enim in præfata Extrauaganti habetur. Hoc tamen intelligitur, & limitatur

Primò, nisi fiat ex iusta causa, & cum debita solemnitate.

Secundò, nisi fiat in causa locationis ad breue tempus, aut in causa emphyteusis; in casibus tamen à iure permissis, & de bonis in emphyteusim ab antiquo dari solitis, atque in euidentem Ecclesiæ vtilitatem, vt constabit ex dicendis in illationibus.

Tertiò, nisi fiat de re leuis momenti. Res leuis momenti in hac materia censetur id quod decem aureos non excedit; imò aliqui putant rem parui momenti censeri id quod quinquaginta aureos non excedit; sed de hac re alibi.

Quartò, nisi fiat de rebus quæ seruando seruari non possunt, quia de his sermo non est in præfata Extrauaganti.

Quintò, nisi fiat bona fide, aut nisi alienatio nondum perfecta sit, vt constabit ex dicendis. Sed modò explicandum est

3 Alienationis nomine quid intelligatur.

3 Primò, quid nomine *alienationis* hoc in loco intelligatur, & quid nomine *bonorum*, quæ hoc in loco alienari prohibentur.

4 Super bonis Ecclesiasticis non licet absque debita licentia contractum emphyteuticum, precarium, aliumve his similẽ inire. Legati vel hereditatis repudiatio an sub nomine *alienationis* comprehendatur.

Respondeo nomine *alienationis* in hoc loco intelligi actum, quo dominium rei, directum, vel vtile, aut vsusfructus, aut ius in alterum transfertur, vt sunt venditio, aut alius contractus gratuitus, vel onerosus, quo rei dominium in alterum transfertur; hypotheca, locatio vltra triennium (modò locatio fiat de bonis, quæ singulis annis fructus reddunt: nam si alternis, vel ternis solùm annis fructus reddant, locatio pro rata protrahi potest, vt docui *de contractibus num.* 32.) infeudatio, & contractus emphyteuticus, exceptis casibus à iure permissis. Ex quo sequitur

5 Locatio, & conductio bonorum Ecclesiasticorũ ad triennium interdicta non est.

4 Primò, non licere hoc tempore absque iusta causa, & sine Summi Pontificis consensu, super bonis Ecclesiasticis inire contractum emphyteuticum, libellarium, feudalem, censualem, precarium, permutationem, pignorationem, hypothecationem, tam generalem, quàm particularem, obligationem, impositionem seruitutis, cessionem iurium, & actionum transactionem, & compromissum, per quod possessio in alium transfertur: hæc enim omnia nomine *alienationis*, in hac Extrauaganti interdictæ, comprehenduntur. Ita Redoanus *quæst.*2. Armilla *verb. alienatio.* Quaranta *verb. alienatio. num.*17. & alij communiter.

6 Contractus emphyteuticus in bonis Ecclesiasticis interdictus non est, si fiat in bonis, quæ in emphyteusim cõcedi solebant.

5 Secundò non esse interdictam alienationem, & conductionem bonorum Ecclesiasticorum ad triennium: hæc enim permittitur in hac constitutione: secus dic, si bona Ecclesiastica locentur ad longum tempus, aut vltra triennium, vt docui *de contractibus, & in lib. variar. tract.quæst.*2.

7 Caducitas an remitti possit à beneficiario.

6 Tertiò permitti contractum emphyteuticum, modò fiat in casibus à iure permissis, & in bonis in emphyteusim concedi solitis: nam hic casus in Extrauaganti excipitur, ibi, *vel contractum emphyteuticum, præterquam in casibus à iure permissis, ac de rebus, & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis.*

8 Alienatio fructuum licita est.

7 Ex quo inferri potest licitum esse beneficiario caducitatem condonare, modò bona nondum sint incorporata, & Ecclesiæ applicata, & Ecclesiæ applicata, vt docui *de contractibus loco citato num.*39.

9 Alienãdi promissio, seu tractatus interdictus non est.

8 Quartò validam, & licitam esse fructuum alienationem, quia hæc non est alienatio bonorum immobilium, aut pretiosorum, quæ seruando seruari possint.

9 Quintò in hac Extrauaganti non esse prohibitum tractatum, seu promissionem alienandi; aliud enim est alienatio, aliud alienandi propositum, promissio, & tractatus.

10 Solemnitas quænam seruandã sit in alienatione bonorum Ecclesiasticorum.

10 Secundò dubium est, quænam solemnitas seruanda sit in alienatione bonorum Ecclesiasticorum.

Respondeo seruandam esse solemnitatem, quam explicaui *de contractibus loco cit. quæs.*2. *num.*7. *& in lib. variar. tract. quæst.*2. *punct.*4. hoc autem intelligitur, nisi Summus Pontifex dispenset, perspicuum enim est, Summum Pontificem posse in hac re dispensare; consequenter alienationem factam cum Summi Pontificis assensu validam esse absque alia solemnitate, vt bene Stephanus Quaranta *verb. alienatio num.*7. & alij, quos in simili retuli *de dispensationibus.*

11 Alienatio bonorũ Ecclesiasticorũ facta cum hac conditione, saluo Summi Pontificis consensu, inualida est.

11 Tertiò dubium est, vtrùm alienatio facta cum hac conditione, saluo Summi Pontificis consensu, valeat nondum obtento consensu.

Respondeo negatiuè, vt cum communi Doctorum sententia probaui *de contractibus loco cit.num.*7. *versic.caueant. & in lib.var.tract.loco citato.*

citato. Ratio est, tum quia protestatio est contraria facto: tum quia assensus superioris debet contractum præcedere, cùm de illius forma sit. Quamobrem qui bona Ecclesiastica vendit cum hac conditione, *saluo Sedis Apostolicæ consensu*, in excommunicationem incidit, saltem si bona re ipsa tradat, antequam beneplacitum Apostolicum obtineat.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

12 OMnes, & singuli Ecclesiastici, tam sæculares, quàm regulares, qui bona Ecclesiæ malè alienare præsumunt, excommunicationem incurrunt (modò non sint Episcopi, vel Abbates; isti enim interdicto ab ingressu Ecclesiæ, aut etiam suspensione puniuntur, vt initio innui) & clarius constat ex dictis *de contract. & in lib. variar. locis citatis.* Hæc propositio patet ex generalibus verbis Extrauagantis, ibi, *Si quis contra huius nostræ prohibitionis seriem*, &c. eadem excommunicatio extenditur ad recipientem; nam in textu dicitur, *tam qui alienat, quàm is, qui alienatas res & bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat.*

Limitanda tamen, & restringenda est hæc propositio primò, cum Zabarella *Clement. 1. de rebus Eccles. non alienand. quæst. 21. num. 28.* Felino, & aliis quos sequitur Sopranus, præceptor meus eruditissimus, apud Filliucium *tract. 44. cap. 6. quæs. 4. num. 4.* modò qui aliquid alienat, destruit, vel demolitur, administrationem habeat; nam *in Extrauagant. ambitiosæ*, sermo est de Prælatis, beneficiariis, & aliis administrationem habentibus. Idem patet ex *Clement. 1. de rebus Eccles. non alien.* Propterea religiosus subditus, aut alius quicumque, qui nullo iure administrationem habens, arbores incidit, domos demolitur, aut aliquid Ecclesiæ destruit, vel in alios distrahit, & alienat, aut fundos immutat, non ligatur ista excommunicatione, seu pœnis Extrauagantis. An autem alio titulo ligetur excommunicatione, patet ex dictis *in lib. var. tract. quæst. 2.*

13 Ad incurrendam istam excommunicationem requiritur scientia, & ipsamet alienatio.

13 Limitatur secundò, modò alienans scienter alienet; nam in textu dicitur, *quicquam alienare præsumpserit*: præsumptio autem supponit dolum, & scientiam, vt sæpius in præcedentibus dixi.

Ex quo sequitur alienantem ex ignorantia iuris, vel facti, ab hac censura excusari, modò ignorantia non sit coniuncta cum ingenti temeritate, hæc enim æquiparatur scientiæ, vt alibi sæpius dictum est. Ita Nauarr. *consil. 19. de rebus Eccles. non alienand.* Quaranta *loco citato num. 9. & 50.* Sopranus *tract. 44. cap. 6. quæs. 4. num. 5.*

Limitatur tertiò, modò secuta sit alienatio. Ratio est, quia pœna imposita facienti non incurritur ob criminis attentationem, vt docui *de censuris in genere*, & constat ex dictis in præcedentibus.

Ex quo sequitur hanc censuram non incurri ob tractatum, cogitationem, vel attentationem alienationis.

Nonnullas alias limitationes addit in prima propositione, quas hîc opus non est repetere.

14 Alienãs bona Ecclesiæ excommunicationem incurrere videtur, iuxta probabilem auctoris sententiã, etiamsi alienationem reuocet ante realem, & pacificam traditionẽ.

14 Sed modò dubium est, vtrùm qui bona Ecclesiæ alienauit, sed pœnitentia, aut alio titulo ductus, alienationem reuocauit ante realem, & pacificam traditionem, ab hac censura excusetur.

Respondendum mihi probabiliter videtur non excusari, quia dicitur alienasse: nam contractus alienationis, locationis, conductionis, & similium, mutuo contrahentium consensu perficitur, & potest quis dominium, vel ius in rem aliquam acquirere, etiam ante pacificam possessionem: ergo excommunicatio incurritur, antequam res alienata realiter, & pacificè tradatur, quia ante pacificam rei traditionem censetur completus, & consummatus effectus sub censura prohibitus, vt suppono.

Contraria tamen opinio probabilis est, quam sequitur Couar. 2. *var. cap. 16. n. 7.* Iason *in l. fin. n. 132. C. de iur. emphyteut.* Nauarr. *consil. 18. de rebus Eccles. non alien.* Quaranta *loco citato n. 50.* & Filliucius *tract. 14. loco cit. n. 119.* & Sopranus apud Filliucium *tract. 44. cap. 6. quæs. 5.*

Obiicies primò, *In cap. si quis presbyteror. de rebus Eccles. non alien.* decernitur, vt clericus subscribens alienationi bonorum Ecclesiasticorum, excommunicetur, nisi alienans, & accipiens celeri restitutione sibi prospexerint. Is autem dicitur celeri restitutione prospicere, qui restituit antequam Ecclesia ex tali alienatione lædatur, iuxta glossam *ibidem in verb. celeri.* Ergo a fortiori excommunicationẽ euadit is, qui alienationem reuocat, antequam alter possessionẽ pacificam obtineat.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia in nostro casu incurritur excommunicatio ipso facto per alienationem, & locationem, quæ mutuo consensu celebratur. In casu autem *cap. si quis, citato*, non imponitur excommunicatio ipso facto, sed comminatorie, & sub conditione, si restitutio celeriter non fiat; a diuersis autem, & disparatis non valet illatio. *l. Papinianus exuli, ff. de minor.*

Obiicies secundò. Pœna, seu censura imposita contra facientem aliquid, non incurritur effectu nondum secuto. Ergo censura imposita alienanti, non incurritur nondum secuto effectu, nempe reali, & pacifica traditione.

Respondeo effectum alienationis, seu alienationem censeri completam peracto instrumento, seu contractu, licet emptor nondum pacifice possideat.

Qui plura scire cupit de alienatione bonorum Ecclesiasticorum, consulat meum librum var. tractat. *quæst. 2.* vbi hanc rem fusè, & accuratè, quantum potui, prosecutus sum.

QVÆSTIO V.

De excommunicationibus contra clericos Papæ reseruatis.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra obtinentes Ecclesias parochiales cum iuramento inseruiendi personaliter infra certum tempus, sed postea iuramentum non adimplentes.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 ISta excommunicatio lata fuit in Bulla 87. Pij IV. teste Sayro *lib. 3. cap. 31. num. 5.* Filliucio *tractat. 15. cap. 7. quæs. 1. & 7.* & aliis, & hæc Bulla incipit, *Inter multiplices curas, quibus ex pastoralis officij debito*, &c. verùm in Bullario nouo eam non inueni, & ibi fortè prætermissa fuit, aut quia non erat vsu recepta, aut quia huiusmodi iuramentum non solet nunc parochis, aliisque obtinentibus beneficium cum animarum cura deferri.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est quadruplex actio.

Prima actio, seu potius omissio, est non adimplere iuramentum inseruiendi personaliter infra certum tempus beneficio à Papa obtento cum præfato iuramento.

3 Beneficiarius obtinens beneficium à Papa cum obligatione, & iuramento obsidendi, & personaliter inseruiendi, an semper ligetur excommunicatione si postea personaliter non inseruiat.

3 Rogabis, vtrum hoc valeat in quolibet beneficio obtento à Papa cum obligatione residendi, & personaliter inseruiendi.

Respondeo valere in quolibet beneficio parochiali, seu perpetua eius vicaria, & aliis beneficiis habẽtibus adnexam animarum curam, per obitum vacantibus, & ad Papæ prouisionem, & dispositionem spectantibus; sic enim in præfata Bulla decernitur.

Secunda actio est, dimittere huiusmodi beneficia, resignando, permutando, vel cedendo quouis modo, etiã occasione litis, & molestiæ.

Tertia, acceptare huiusmodi beneficia sic resignata; Bulla enim Pij IV. non solùm complectitur resignantes, verùm etiam eos, in quorum fauorem beneficia resignantur, & dimittuntur.

Quarta actio est, directè, vel indirectè præstare auxilium, fauorem, vel consilium in præfatis actionibus, modò huiusmodi auxilium, fauor, vel consilium scienter præstetur; nam in Bulla dicitur, *directè, vel indirectè scienter præstant.*

An autem excommunicatio incurratur ob consilium, auxilium, vel fauorem, nondum secuta actione principali, sæpius, & sæpius explicaui.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis, quoad tres primas, & principales actiones, sunt omnes clerici Episcopis inferiores. Ratio est, quia in præfata Bulla exprimuntur omnes inferiores Episcopis.

Dixi, *quoad tres primas, & principales actiones*, quia subiectum excommunicationis ob quartam actionem arbitror esse quemlibet, tam laicum, quàm Ecclesiasticum, quia Bulla generaliter loquitur, ibi, *& etiam illi, qui ad id auxilium*, &c.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra Prædicatores, sacram Scripturam interpretantes iuxta sensum contrarium proprio sensui, & interpretationibus Doctorum, ab Ecclesia, vel vsu approbatorum, aut prædicantes tempus præfixum Antichristi, vel iudicij, aut suas inspirationes, vel reuelationes.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 LEo X. in Bulla 21. quæ incipit, *Supernæ maiestatis*, edita in Concilio generali Lateranensi, *sess. 11.* istam excommunicationem Summo Pontifici reseruatam tulit, & licet nonnulli Doctores, vt Suarez *disp. 22. sect. 6. num. 8.* & Filliucius *tract. 15. cap. 7. quæs. 6. num. 177.* valde dubitent, an ista excommunicatio vsu recepta sit, sicut neque vsu receptæ sunt omnes ferè aliæ eiusdem Concilij excommunicationes, teste Caietano *verb. excommun. in fine cap. 81.*, Nauarr. *cap. 27. nu. 110. & seq.* & aliis. Alij tamen, vt Naldus *verb. prædicare, num. 5.* referunt istam excommunicationem tamquam vsu receptam. Propterea ab illius explicatione hic supersedere nolo, quia continet doctrinam notatu dignam, & in praxi obseruandam, etiamsi fortè sub excommunicatione latæ sententiæ obseruari non consueuerit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hac Bulla expressæ.

Prima actio est, explicare Scripturam contra proprium ipsius sensum, & interpretationem Doctorum ab Ecclesia, vel vsu diuturno approbatorum: nam in præfata Leonis X. constitutione sic habetur; *mandantes omnibus, qui hoc onus sustinent, quique in futurum sustinebunt, vt Euangelicam veritatem, & sanctam Scripturam iuxta declarationem, interpretationem, & ampliationem Doctorum, quos Ecclesia, vel vsus diuturnus approbauit, legendo sequi, hactenus recepit, & in posterum recipiet, prædicent, & explanent, nec quicquam eius proprio sensui contrarium, aut dissonum adiciant; sed illis semper insistant, quæ ab ipsius sacræ Scripturæ verbis, & præfatorum Doctorum interpretationibus, ritè, & sanè intellectis, non discordant.*

De hac eadem re extat decretum Concilij Tridentini *sess. 4.* in decreto de editione, & vsu sacrorum librorum, vbi sancta Synodus in hęc verba decernit, *vt nemo suæ prouidentiæ innixus in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra vnanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat, etiamsi huiusmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edendæ forent: qui contra venerint, per ordinarios declarentur, & pœnis à iure statutis puniantur.* Vide Azorium *1. parte lib. 8. cap. 2. quæsito 2.*

3 Interpretans, seu negans Scripturã cõtra proprium sensum, quandonam ligetur excommunicatione Bullæ Cœnæ.

3 An autem interpretans, seu negans Scripturam contra propriam ipsius significationem excommunicationem Bullæ Cœnæ, tamquam hæreticus, incurrat, colligitur ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ *quæst. 2.*

4 Scripturam sacram interpretari possumus præter proprium sensum à Patribus acceptatum.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm liceitum sit interpretari Scripturam præter proprium sensum à Patribus acceptatum.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, tum quia in præfatis Conciliis prohibitum est interpretari Scripturam contra proprium sensum, non verò præter: tum quia Scriptura est admodum fœcunda, plures aliquando sensus admittens; si quis ergo Scripturam iuxta aliquem sensum vnanimi Patrum consensui minimè contrarium interpretetur, & amplectatur, nullum peccatum admittit. Ita Bannes *1. part. quæst. 1. art. 10. dub. 6.* Azor. *1. parte lib. 8. cap. 2. quæs. 3.* Gabriel, Vasquez *1. parte, disp. 13. cap. 2.* Becanus *in tract. de fide cap. 3. quæs. 6.*

3 Sensus Scripturæ quotuplex sit.

5 Vt hoc meliùs intelligatur, aduertendum est primò, sensum Scripturæ, alium esse litteralem, seu historicum, alium mysticum.

6 Sensus litteralis quinam dicatur.

6 Sensus litteralis est ille, quem verba proximè, & immediatè significant, siue illa verba sint propria, siue metaphorica.

Dico, *siue illa verba sint propria, siue metaphorica*, quia cùm quilibet Scripturæ locus admittat sensum litteralem, illum voco sensum litteralem, qui proximè significatur per verba, siue propriè, siue metaphoricè accepta: nam ad aliquid significandum adhibentur aliquando verba propria, aliquando metaphorica; verum tamen est, verba Scripturæ accipienda esse iuxta sensum proprium, nisi ex ipsis in propria significatione acceptis absurdum aliquod colligatur. Ita S. Augustinus *lib. 3. de doctrina Christiana cap. 10. & 11.* illud vocatur absurdum, quod rectæ rationi manifestè aduersatur, vel alteri Scripturæ loco contrarium est.

7 Sensus mysticus quinam sit, & quotupliciter diuidatur.

7 Sensus mysticus est ille, qui non significatur proximè per ipsa verba, sed per rem ipsis verbis significatam. Sensus mysticus subdiuiditur in allegoricũ, anagogicum, & moralem, sicut tres sunt virtutes theologicæ, fides, spes, charitas; fidei respondet sensus allegoricus, spei anagogicus, charitati moralis. Allegoricus est ille, qui præter sensum litteralem significat aliquid pertinens ad fidem, seu Ecclesiam militãtem. Anagogicus est ille, qui præter sensum litteralem significat aliquid pertinens ad spem, id est, ad vitam æternã, seu Ecclesiam triumphantem, quam speramus. Moralis est ille, qui præter sensum litteralem significat aliquid pertinens ad mores, seu officia charitatis: hoc communiter explicari solet in voce *Hierusalem*, quæ litteraliter significat vrbem Palæstinæ, allegoricè Ecclesiam militantem, anagogicè Ecclesiam triumphantem, moraliter animam hominis. Addo istos omnes sensus pro faciliori captu, seu memoriæ subsidio indicari solere illis duobus carminibus.

Littera gesta docet, quod credas allegoria,
Moralis quid agas, quò tendas anagogia.

8 Scripturæ testimonia quotupliciter citari possint.

8 Aduertendum est secundò cum Vasquez, Azorio, & Becano *locis cit.* testimonia Scripturæ tripliciter citari posse.

Primò in sensu litterali intento à Spiritu sancto, & fieri potest, vt idem Scripturæ locus plures sensus litterales admittat, ex S. August. *lib. 12. confess. cap. 30. & 31.* & aliis communiter, teste Azorio *quæst. 11.* contra Michaëlem Medinam *lib. 6. de recta in Deum fide cap. 25.*

Secundò in sensu mystico intento à Spiritu sancto.

Tertiò per quamdam accommodationem, quam quisque pro suo arbitrio facere potest, modò id faciat sine falsitate, vel absurditate.

His positis, constat concionatores posse interpretari Scripturam, saltem per quamdam accommodationem iuxta suum prudens iudicium, modò illam non retorqueant ad significationem contrariam proprio, vel mystico sensui, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut contrariam vnanimi Patrum consensui, vt in Concilio Tridentino sanctissimè decernitur.

Et hæc circa primam actionem in cõstitutione Leonis X. positam.

9 Concionator prædicare non potest tempus præfixum alicuius mali, vel aduentum Antichristi, vel iudicij.

9 *Secunda actio* est, vt concionatores non præsumant prædicere tempus præfixum alicuius mali, vel aduentus Antichristi, vel iudicij; nam in præfata Bulla dicitur, *tempus quoque præfixum futurorum malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diem iudicij prædicare, vel asserere nequaquam præsumant, cùm veritas dicat, non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.*

Tertia actio est, vt concionatores non præsumant prædicere alia futura tamquam reuelata, aut asseuerare alienas inanes diuinationes; in Bulla enim dicitur, *inhibentes omnibus, & singulis clericis secularibus, vel regularibus præfatis, ne de cetero in sermonibus suis publicis, alia quoque futura ex litteris sacris constanter prædicere, nec illa à Spiritu sancto, vel diuina reuelatione se habuisse affirmare, & alienas inanes diuinationes asseuerando, aut alio quocumque modo tractando assumant.*

10 Miracula incerta, aut ficta prædicari non possunt; non tamẽ ob id excommunicatio incurri videtur in sententia auctoris.

10 Addunt multi Doctores sub eadem excommunicatione vetitum esse prædicare miracula incerta, aut ficta; sed hoc ego non facilè concesserim. Ratio est, quia licet in narratione illius constitutionis mentio fiat de prædicantibus huiusmodi miracula, nihilominus verba dispositiua illos non complectuntur; dispositio enim illius Bullæ incipit ab illis verbis, *sacro approbante Concilio statuimus, & ordinamus*, &c. nec vllo pacto exprimit denuntiantes huiusmodi miracula; in materia autem pœnali non est facienda extensio vltra verba dispositionis. Ita Suarez *disp. 22. sect. 6. num. 8.*

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Enumerantur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

11 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli prædicatores, tam sæculares, quàm regulares, qui aliquam ex præfatis actionibus contra præsentem istius Bullæ dispositionem faciunt; nam textus generaliter loquitur, ibi, *si qui autem contra præmissorum aliquod committere quidquam ausi fuerint, vltra pœnas contra tales à iure statutas, excommunicationis etiam sententiam eos incurrere volumus*, &c.

Et quamnis præfata verba sint generalia, nihilominus relationem habent ad præcedentia, in quibus sermo est de prædicatoribus sæcularibus, & regularibus.

12 Ignorantia excusat ab hac cẽsura.

12 Sed modò dubium est primò, vtrùm ignorantia excuset faciẽtem aliquam ex præfatis actionibus.

Respondeo affirmatiuè, quia Leo X. vtitur verbo, *ausi fuerint*, quod denotat præsumptionem, & dolum.

13 Reuelationem aliquam recipiens, quo pacto se gerere debeat antequam illam publicet, vel populo denuntiet.

13 Secundò dubium est, quo pacto se gerere debeat is, cui facta est reuelatio.

Respondeo debere huiusmodi reuelationem, antequam eam publicet, vel populo denuntiet, notificare Summo Pontifici, vt ab ipso examinetur, nisi periculum sit in mora, aut necessitas vrgeat; in moræ autem periculo, vel vrgente necessitate, debet eam notificare ordinario loci, vt ille adhibitis secum tribus, aut quatuor doctis, & grauibus viris, & huiusmodi negotio cum eis diligenter examinato, licentiam concedere possit quando id expedire videbunt. Ita decernitur in præfata Bulla: vbi etiam assignatur ratio, cur huiusmodi examen adhibendum sit, tum quia res magni momenti est: tum quia non de facili credendum est omni spiritui; sed sunt probandi spiritus, (teste Apostolo,) an ex Deo proueniant.

Quid autem faciendum sit antequam imprimantur libri continentes gesta, reuelationes, vel miracula per intercessionem alicuius viri, qui cum fama, vel opinione sanctitatis ex hac vita decessit, constabit ex infrà dicendis *de suspensionibus quæst. 5. ad finem.*

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra participantes cum excommunicatis à Papa, eosq; admittentes ad diuina officia.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 CLemens III. *in cap. significauit, de sent. excom.* istam excommunicationem tulit contra clericos, scienter, & sponte participantes cum excommunicatis à Papa, circa quam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam sit ipsius materia.

Secundò, quódnam subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est participare cum excommunicatis à Papa, illosque recipere in diuinis officiis, nam in textu dicitur, *qui participauerunt excommunicatis à nobis, & ipsos in officijs receperunt.*

3 Enumerantur cõditiones ad istam censurã incurrẽdam.

3 Obserua tamen ad incurrendam istam excommunicationem, ob huiusmodi participationem, nonnullas conditiones requiri.

Prima conditio est, vt participans sit clericus; textus enim loquitur de clericis, ibi, *verùm clericos.* An autem nomine *clericorum* hoc in loco intelligantur etiam religiosi, constabit ex dicendis in secunda propositione.

Secunda, vt participet admittendo ad diuina officia; nam textus loquitur per particulam, &, ibi, *participauerunt excommunicatis à nobis, & ipsos in officijs receperunt.*

Ex quo patet non sufficere quamlibet participationem; sed eam requiri, quæ fit recipiendo in diuinis: hunc enim sensum important præcitata verba, coniunctiuè pronuntiata. Propterea si clericus non admittat ad diuina, sed tamquam vnus de populo assistat diuinis offic[illegible] cum excommunicato, non incurrit istam excommunicationem; sed minorem generaliter impositam contra participantes cum excommunicatis vitandis; nomine autem *diuinorum* intelliguntur Sacramenta, Missæ, & alia diuina officia.

Tertia, vt participet cum excommunicatis à Papa; in textu enim dicitur, *participauerunt excommunicatis à nobis.* Ex quo fit, vt participans cum excommunicatis ab Episcopo, vel ab alio inferiore Summo Pontifice, non incidat in istam excommunicationem.

Quarta, vt scienter participet; in textu enim dicitur, *qui scienter.* Ex quo patet quamlibet ignorantiam excusare participantem ab hac censura.

Quinta, vt sponte participet, id est, sine metu, minis, vel timore: in textu enim dicitur, *qui scienter, & sponte.*

Sexta, vt participet cum excommunicato vitando: nam post Concilium Constantiense non tenemur quemquam excommunicatum euitare, nisi sit vitandus; excommunicati autem vitandi sunt illi, qui nominatim declarati, & denuntiati sunt excommunicati, aut notorij percussores clericorum.

Addo probabiliter sustineri posse, non incurri excommunicationem, participando cum notorio clerici percussore: quia licet hic sit vitandus, tamen Summus Pontifex loqui videtur de participantibus cum excommunicatis à Papa per sententiam, vel saltem denuntiatis, ibi, *participauerunt excommunicatis à nobis.* Ita sentire videtur glossa hic *verb. casus.* Caietan. *verbo excommunicatio cap. 58.* Coninchus *disp. 14. num. 33. & in præcedentibus*, consentit Nauarrus *cap. 27. num. 93.* Suarez *disp. 10. sect. 2. num. 9.* Auila *2. part. cap 6. disp. 10. dub. 2.* Gambarupta *de casibus reseruatis cap. 6.* Filliucius *tract. 15. cap. 7. quæst. 2. nu. 168. & seq.* & alij communiter.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Participantes cũ excommunicatis à Papa, eosq; admittentes ad diuina officia, subiiciuntur excommunicationi.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt clerici, qui participant cum excommunicatis à Papa, eosque ad diuina admittunt: in textu enim sermo est tantummodo de clericis.

Ex quo patet laicos non affici hac censura, quia excommunicatio non excedit personas in sententia expressas.

5 Religiosi non ligantur excommunicatione admittendo excommunicatos à Papa ad diuina officia.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm huic censuræ subiiciantur religiosi admittentes præfatos excommunicatos ad diuina officia.

Filliucius *loco cit. num. 168.* affirmat hac censura comprehendi clericos, siue sæculares, siue regulares; quia ad eos pertinet admitteret ad diuina, cùm ipsi dumtaxat ministri sint.

Sed oppositum mihi probabilius videtur, quia iuxta communem sententiam religiosi non veniunt nomine clericorum, saltem in materia pœnali, in qua benignior interpretatio fieri solet. Ita Vgolin. *tab. 4. cap. 11. §. 2.* Sayrus *cap. 13. num. 21.* & alij.

6 Religiosi an interdictum incurrant admittendo excommunicatos ad diuina officia.

6 Secundò dubium est, vtrùm religiosi afficiantur alia censura admittendo excommunicatos ad diuina officia.

Respondeo solutionem istius difficultatis constare ex dictis *de censuris in genere disp. 3. quæst. 6. punct. 4. nu. 18.* vbi probaui, quam pœnam incurrant admittentes excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam, ibique respondi clericos, tam sæculares, quàm regulares, etiam exemptos, incurrere interdictum ab ingressu Ecclesiæ, donec competentem præstiterint satisfactionem ad arbitrium illius, cuius sententiam contempserunt. *cap. Episcoporum, de priuileg. in 6.* vbi sic habetur, *Præsenti decreto duximus statuendum, ne aliqui sæculares, aut regulares, quantumcumq; exemptionis, seu libertatis Sedis Apostolicæ priuilegijs cõmuniti*, &c. *excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, seu Ecclesiastica sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam admittant; qui verò contra*

pra-

præsumpserint, præter alias pœnas à iure statutas, ingressum Ecclesiæ sibi nouerint interdictum, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, satisfecerint competenter. Existimo tamen ad incurrendum huiusmodi interdictum requiri,

Primò, vt qui admittit, sit clericus sæcularis, vel regularis, quia horum est admittere ad diuina officia & sacramenta. Imò Nauarr. Auila, Emanuel Sà, & alij putant clericum non affici hac censura, nisi sit priuilegiatus.

Sed oppositum probabilius censeo, quia textus generaliter loquitur, ibi, *ne aliqui sæculares, aut regulares, quantumcumque exemptionis,* &c. quæ verba non ponuntur restrictiuè, sed ampliatiuè. Vide quæ tradidi *de censuris loco citato.*

Secundò, vt qui admittitur ad diuina, & alia prædicta, sit excommunicatus, vel interdictus vitandus, tum quia in textu dicitur, *excommunicatos publicè, vel interdictos*; tum quia post Concilium Constantiense tenemur solùm vitare eos, qui non sunt tolerati.

Tertiò requiritur præsumptio, quia in textu adhibetur verbum *præsumpserint:* ex quo licet inferre, ignorantiam iuris, vel facti ab hac censura excusare.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra inducentes aliquem voto, iuramento, vel promissione ad eligendam sepulturam apud eorum Ecclesias, vel non mutandam iam electam.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 IN *cap. animarum periculis, de sepulturis in 6.* interdicuntur Ecclesiæ, & cœmeteria religiosorum, & clericorum sæcularium, qui in suis Ecclesiis, vel cœmeteriis sepeliunt aliquem, quem induxerunt ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt apud eorum Ecclesias sepulturam eligat, vel semel electam non immutet; cum hac tamen cõditione interdicuntur, nisi infra decem dies integrè restituant omnia, quæ occasione sepulturæ ad ipsas peruenerunt, vel etiam ipsum cadauer, si petatur.

De intelligentia istius interdicti plura differam infrà de casibus in quibus incurritur interdictum in particulari: hic solùm explicabo censuram excommunicationis, quæ in confirmationem, & comprobationem præfati *cap. 1. de sepulturis*, edita est à Clemente V. *in Clement. cupientes, de pœnis*, vbi Pontifex contra inducentes voto, iuramento, vel promissione ad eligendam sepulturam, vel electam non immutandam, excommunicationem Sedi Apostolicæ reseruatam imponit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est actio inductionis, qua quis inducit aliquem ad vouendum, iurandum, vel promittendum, vt sepulturam apud eorum Ecclesias eligat, vel electam non immuter.

Obserua tamen, ad incurrendam excommunicationem ob huiusmodi actionem nonnullas conditiones requiri.

Prima est, vt inducat alterum ad faciendum actum obligatorium electionis sepulturæ; quia in textu dicitur, *ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu aliàs promittendum inducant:* votum autem, iuramentum, & promissio obligationem inducunt. Ex quo sequitur

Primò, cum non affici hac censura, qui inducit aliquem ad propositum, & voluntatem inefficacem electionis sepulturæ, vel mutationis circa iam electam. Ita Palud. & alij apud Sayrum *lib. 5. cap. 12. nu. 9.* apud Suarez *disp. 22. sect. 4. n. 25.* & apud Filliucium *tract. 15. c. 7. quæs. 3.*

Secundò eum affici excommunicatione, qui aliquem induxit ad promissionem de sepultura eligenda; hic enim dicitur induxisse ad promittendum, vt sepulturam eligat. Et hoc verum esse arbitror, etiamsi actualis electio nondum secuta fuerit, quia in hac Clementina excommunicatur inducens ad promittendum, vt eligat sepulturam; non verò præscribitur, vt inducat ad eligendam, vel mutandam electam. Quamobrem qui alteri persuadet electionem sepulturæ, sed electio re ipsa secuta non fuit, sed tantummodo promissio electionis, inducens incurrit excommunicationem. Contrarium tenent Cardinalis *hic.* Alterius *de interdicto disp. 12. cap. 4. ad finem.*

3 Sepulturam in sua Ecclesia eligi, aut electã non mutari inducens voto, vel promissione, subiicitur excommunicationi.

Secunda conditio est, vt inducat ad eligendam sepulturam in Ecclesia pertinente ad ipsummet inducentem: quia in textu dicitur, *vt sepulturam apud eorũ Ecclesius eligant:* ideo qui aliquem inducit ad eligendam sepulturã in aliena Ecclesia, nõ incurrit excommunicationẽ.

Tertia conditio est, vt adsit præsumptio, quia ista excommunicatio lata est in temerarios violatores; temeritas autem requirit scientiam, & dolum, vel saltem ingentem temeritatẽ, quæ scientiæ æquiparatur.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, tam religiosi, quàm clerici sæculares, qui aliquem modo prædicto inducunt ad promittendum electionem sepulturæ, apud eorum Ecclesias, vel ad mutationem sepulturæ iam electæ, de his enim omnibus sermo est *in dicto cap.* ex quo sequitur laicos huic censuræ non subiici.

4 *Religiosorum* nomine quinam intelligantur,

4 Sed modò dubium est primò, quinam veniãt nomine *religiosorum.*

Respondeo illos venire, qui professionem in approbata religione faciunt, siue sint viri, siue feminæ: quia *in cap. 1. de sepulturis in 6.* dicitur, *vniuersis religiosis,* & in hac Clementina, quę præfatum caput confirmat, dicitur, *religiosis*: hoc autem nomen complectitur tam masculinum, quàm femineum sexum. Secus dicendum est de nouitio, vel nouitia; isti enim in materia pœnali nomine religiosorũ non veniunt.

5 Parochus inducens aliquem ad eligendam sepulturã in sua Ecclesia, vel ad non mutandam iam electã, nõ ligatur excommunicatione.

5 Dubium est secundò, vtrum parochi inducentes aliquem suæ parochię ad promittendum electionem in sua parochiali Ecclesia, vel ad mutandam electionem, in hanc excommunicationem incidant.

Respondeo negatiuè, quia istæ constitutiones editæ sunt in fauorem parochorum; quod autem in fauorem alicuius inductum est, non debet in ipsius damnũ retorqueri. *l. nulla iuris ratio. ff. de legibus. l. quod fauore. C. eod. tit. & cap. quod ob gratiam, de reg. iur. in 6.* Ita communiter Doctores.

Addo parochum non solùm posse inducere sibi subditum ad eligendam sepulturam in sua parochia; verùm etiam ad eligendam in alia, quia quilibet iuri suo cedere potest. *l. si quis in conscribendo. C. de Episcop. & cler. l. penult. C. de pact. cap. si de terra, de priuileg. & cap. tuis, de testibus.*

PVNCTVM V.

De duplici excommunicatione. Prima contra commissarios, & iudices delegatos Sedis Apostolicæ, concedentes alienationem bonorum Ecclesiasticorum fieri in detrimentum Ecclesiarum. Secunda contra alios dolosè, vel scienter procurantes huiusmodi alienationem, aut alienationis decretum.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 IN Bulla 2. Pauli II. quæ incipit, *Cùm omnibus iudicijs,* præcipitur iudicibus, seu commissariis deputatis ad examinandas causas à supplicantibus expressas vt examinent causas, propter quas Summus Pontifex adductus est ad concedendam in suis litteris facultatem alienandi; quòd si consensum, vel auctoritatem præstiterint alienandi bona Ecclesiæ in detrimentum Ecclesiæ, subiiciuntur excommunicationi, modò sint inferiores Episcopis; Episcopi verò, aut superiores Episcopis, incurrunt suspensionem per annum ab executione officij: quamquam ista excommunicatio, & suspensio non est reseruata Summo Pontifici.

Contra verò procurantes dolosè, vel scienter huiusmodi alienationem, aut decretum alienationis, lata est excommunicatio Summo Pontifici reseruata.

Ex quo patet duplicem, seu triplicem censuram hac de causã impositam fuisse, de quibus hic agendum est, assignando materiam, & subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria primæ censuræ est duplex actio, facta in damnum Ecclesiæ.

Prima actio est, consentire alienationi bonorum Ecclesiæ in grauamen Ecclesiæ.

Hinc sequitur consentientem alienationi, quæ non vergit in detrimentum, vel grauamen Ecclesiæ, sed est æqualis conditionis, non affici excommunicatione, etiam si fortè faciat contra concessionem Pontificiam factam sub conditione euidentis vtilitatis. Ita Suarez *disp. 22. sect. 6. num. 4.* Alterius *tom. 2. disp. 16. cap. 2. col. 4.*

Secunda actio est, auctoritatem, aut decretum ad huiusmodi alienationem interponere; cùm enim bona Ecclesiæ alienari non debeant, nisi in euidentem Ecclesiæ vtilitatem, iure merito imposita est censura contra eos, qui consentiunt, vel decernunt alienationem fieri in damnum Ecclesiæ.

Addo istam censuram incurri, siue consensus, aut decretum, vel auctoritas præstetur gratis, siue per metum, siue præuia pecunia, vel promissione; nam in Bulla Pauli II. dicitur, *Si quis autem commissarius, vel delegatus conscientia sua prodigus in grauamen, aut detrimentum Ecclesiæ per gratiam, aut timorem, vel sordes, alienationi consenserit, aut decretum, vel auctoritatem interposuerit, inferior quidem Episcopo sententiam excommunicationis incurrat; Episcopus verò, aut superior ab executione officij per annum nouerit se suspensum.*

Quid autem sit consensum, auctoritatem, vel decretum interponere, clarum est ex vsitata loquendi forma; sicut quid nomine *gratiæ,* vel *sordium* intelligatur, constat ex dictis in expositione excommunicationis latæ, pro datis, vel promissis, pro gratia, vel iustitia obtinenda in Romana Curia, & infrà de suspensione contra iudicem Ecclesiasticum aliquid facientem per gratiam, vel sordes in damnum partis.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Alienationi bonorum Ecclesiæ consentientes in grauamẽ Ecclesiæ, aut decretum, vel auctoritatem præstãtes, subiiciuntur excommunicationi.

3 SVbiectum istius censuræ impositæ ob præfatas duas actiones sunt omnes commissarij, vel delegati à Sede Apostolica ad examinandas causas, propter quas in litteris Apostolicis conceditur facultas alienandi. Hæc tamen est differentia, quòd si præfati delegati sint inferiores Episcopis, afficiuntur censura excommunicationis; si fuerint Episcopi, vel Episcopis superiores, incurrunt pœnam suspensionis per annum ab officij executione, vt apertè constat ex verbis Bullæ præcitatis.

4 Ista excommunicatio an incurratur statim post cõsensum, vel decretum alienationis.

4 Sed modò dubium supereſt, vtrùm prefati commissarij excommunicationem contrahant statim post consensum, vel decretum alienationis, etiamsi alienatio ipsa nondum secuta sit.

Respondeo probabiliter sustineri posse censuram non incurri ante secutam alienationem. Ratio est, tum quia censuræ non incurruntur, nisi adsit actus perfectus, & completus: tum quia excommunicatio lata est ob consensum, vel decretum, ex quo Ecclesia patitur grauamen, & detrimentum; Ecclesia autem non patitur detrimentum, nisi actualis alienatio sequatur: tum quia Summus Pontifex loquitur de præstantibus consensum, auctoritatem, vel decretum alienationi; quamdiu autem non sequitur contractus alienationis, nõ dicitur alienatio, & actus futurus non est actus, nisi in potentia; in materia autem pœnali non est facienda extensio à potentia ad actum.

Contraria tamen sententia in praxi tutior est, tum quia potest quis consensum, & decretum alienationis præstare, etiamsi alienatio ipsa non sequatur; & licet damnũ actu non sequatur, sufficit, vt delegatus ex sua parte fecerit actionẽ ex sua natura damnificatiuam: tum, quia extorquens decretum alienationis incurrit excommunicationem, etiamsi alienatio ipsa non sequatur: ergo etiam concedens decretum alienationis excõmunicationem incurrit, etiãsi alienatio ipsa non fiat.

Ad rationes in contrariũ facilis est responsio; & hæc de prima censura, in Bulla Pauli II. cõtenta; nunc gradum facio ad secundã, editam contra complices huiusmodi alienationis in detrimentum Ecclesiæ.

TERTIA PROPOSITIO.

5 Assignatur materia secundæ censuræ.

5 MAteria secundæ censuræ est duplex actio Ecclesiæ noxia.

6 Alienationẽ fieri procurans in detrimentum Ecclesiæ ligatur excommunicatione.

6 *Prima* est, procurare alienationẽ fieri in damnum Ecclesiæ, modò ista actio fiat cum dolo, aut scienter; in textu enim sic habetur.

Is verò, qui dolo, vel fraude, aut scienter in detrimentum Ecclesiæ alienationem fieri procurauerit; propterea nesciens alienationem esse in damnum Ecclesiæ, non incurrit excommunicationem.

7 Alienationis decretum extorquens à commissariis, vel subdelegatis excommunicationem incurrit.

7 *Secunda actio* est, extorquere ab ipsis commissariis, vel delegatis, decretum alienationis, per sordes, id est, per iniquas donationes, vel promissiones, aut per impressionem, id est, per importunam persuasionem, vel deprecationem, vel similem inductionem, in textu enim dicitur, *aut qui per sordes, vel impressionem, alienationis decretū extorserit.*

QVARTA PROPOSITIO.

8 Enumerantur personæ, quæ secundæ excommunicationi subiiciuntur.

8 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, qui procurant alienationem fieri, aut decretum alienationis extorquent: nam textus vtitur hac loquendi forma, *is verò*, quæ generalis est, & absoluta.

Ex quo patet differentia inter istam, & præcedentem censuram, quòd præcedens afficit tantummodo Ecclesiasticos deputatos à Sede Apostolica; ista verò afficit omnes, siue sint clerici, siue Episcopi, siue etiam laici, vt patet ex ratione proximè allata: quamquam Filliucius *tract. 15. cap. 7. quæs. 4. ad finem*, probabiliter solum existimat hac censura laicos comprehendi.

9 Alienationis decretum extorquens in damnū Ecclesiæ, ligari videtur excommunicatione, etiam non secuta alienatione.

9 Sed modò dubium est primò, vtrùm ista excommunicatio incurratur nondum secuta alienatione.

Respondeo affirmatiuè iuxta probabiliorem, & tutiorem sententiam, quia verba istius Bullæ verificari videntur, etiamsi actualis alienatio nondum subsecuta sit; potest enim quis procurare alienationem, aut decretum alienationis extorquere, etiamsi alienatio ipsa realiter non sequatur: probabile tamen est ob procurationem alienationis, excommunicationem non incurri ante ipsam actualem alienationem, vt patet, tum ex rationibus allatis *dub. præcedente num.* 4. tum ex dictis in expositione excommunicationis latæ contra procurantes abortum fœtus animati.

10 Extorquens, vel procurans decretum alienationis, & damnum Ecclesiæ, incurrit excommunicationem reseruatā.

10 Secundò dubium est, vtrùm ista censura sit reseruata Summo Pontifici.

Respondeo excommunicationem explicatam in tertia, & quarta propositione reseruatam esse: quia in Bulla dicitur, *à qua nisi per Romanum Pontificem possit absolui*; censura verò explicata in prima, & secunda propositione non est reseruata, quia nulla de ipsius reseruatione mentio fit in Bulla; consequenter quilibet confessarius, ab ordinario approbatus, potest iure communi absoluere. *cap. nuper, de sent. excomm.*

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra Ecclesiasticos, qui personas Ecclesiasticas coram iudice laico conueniunt.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cōtinetur, simulq; innuitur locus, in quo de hac materia fusiùs actum fuit.

1 DE excommunicationibus editis contra eos, qui auctoritate laica trahunt, vel trahi faciunt personas Ecclesiasticas ad forum sæculare, aut qui iudicium fori Ecclesiastici eludunt recurrendo ad curias sæculares, sufficienter egi *disp. 1, quæst. 16. punct. 3 & 4. & quæst. 17. punct. 1. num. 22. & seqq. & punct. 4. propositione 2.* verum quia à nonnullis Doctoribus adduci solet censura edita à Martino V. anno 1428. in Bulla 10. quæ incipit, *Ad reprimendos*, eam hîc breuiter explicabo: quamquam in excommunicationibus Bullæ Cœnæ comprehendi videtur.

Summus ergo Pontifex in hac Bulla non solùm excommunicat laicos officiales, & alios complices, cooperantes ad cognitionem causarum Ecclesiasticarum; verum etiam personas ipsas Ecclesiasticas, quæ alios Ecclesiasticos conueniunt coram iudice laico in causis ad forum Ecclesiasticum pertinentibus.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius censuræ, respectu Ecclesiasticorum conuenientium alium Ecclesiasticum coram laico, est directè, vel indirectè trahere personam Ecclesiasticam, collegium, vel conuentum ad forum laicale, siue id fiat in actione reali, siue mixta, siue personali, siue ciuili, siue criminali; nam in Bulla dicitur, *quæ aliam personam Ecclesiasticam, collegium, vel conuentum, in actione reali, mixta, vel personali, ciuili, vel criminali, etiam occasione cuiuscumque submissionis, etiam iuramento vallata, vel aliàs ad forum, siue iudicium laicale, directè, vel indirectè trahere præsumpserit.* Quomodo autem quis directè, vel indirectè dicatur trahere, patet ex dictis in Bulla Cœnæ; hîc solum obserua, verbum, *trahere*, adhiberi hoc loco ad significandum *conuenire*, vt patet ex iis, quæ in Bulla proponuntur: agitur enim contra Ecclesiasticos, qui in causis ad eorum forum pertinentibus, in foro laicorum litigare volebant.

Materia verò, respectu ipsorum officialium laicorum, vel complicum, sunt multæ actiones in hac Bulla expressæ.

Prima est exercere iurisdictionem laicam in causis Ecclesiasticis.

Secunda est mandare.

Tertia rata habere facta suo nomine, & mandato; existimo tamen ob simplicem ratihabitionem non incurri istam excommunicationē, quia in Bulla dicitur, *eorum nomine, & mandato facta rata habentes.*

Quarta dare consilium, auxilium, vel fauorem.

Istæ quatuor actiones prohibentur etiam in Bulla Cœnæ *locis citatis:* propterea hic necesse non est eas iterum explicare.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

3 SVbiectum istius censuræ respectu quatuor vltimarum actionum, sunt omnes, & singulæ personæ, tam priuatæ, quàm in qualibet dignitate constitutæ, quia de his omnibus sermo est in præcitata Bulla; respectu verò primæ actionis sunt omnes Ecclesiasticæ personæ cuiuscumque dignitatis, quia in textu dicitur, *tenore præsentium statuimus, decernimus, ac etiam ordinamus, quòd omnes, & singulæ personæ Ecclesiasticæ, sæculares, & regulares, ordinum quorumlibet, quacumque exemptione fulsulæ, etiam Patriarchali, Archiepiscopali, Episcopali, Abbatiali, vel alia quauis præfulgeant dignitate*, &c. In dubium tamen verti posset, an comprehendatur Cardinalis in hac Bulla; nam ex forma loquendi non videtur comprehendi, cum in enumeratione dignitatum gradatim procedatur à dignitate Patriarchali ad alias inferiores.

Hæc tamen est differentia inter personas particulares, & capitula, seu conuentus, quòd singulares personæ afficiuntur excommunicatione; capitula verò, & conuentus incurrunt suspensionem, & interdictum: nam in Bulla dicitur, *singulares personæ, excommunicationis; capitula verò, & conuentus, suspensionis, & interdicti sententias incurrant ipso facto*, &c.

4 Rogabis primò, an ista censura sit reseruata.

Filliucius *tract. 15. cap. 7. quæs. 9.* nonnihil dubitat, an ista censura excommunicationis, suspensionis, & interdicti respectu Ecclesiasticorum reseruata sit in Bulla Martini V.

4 Excommunicatio lata contra Ecclesiasticos conuenientes alios Ecclesiasticos coram laico iudice, reseruata est iuxta sententiam auctoris.

Respondeo reseruatam esse Summo Pontifici, quia infrà subiiciuntur hæc verba; *nulluſq; ab eisdem sententijs per alium, quàm per Romanum Pontificem absolui valeat.* quæ verba, non verificarentur, nisi referrentur ad sententiam excommunicationis, suspensionis, & interdicti superiùs expressam.

5 Ignorantia excusat ab hac censura.

5 Rogabis secundò, vtrùm ignorantia excuset ab hac censura.

Respondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex requirit, præsumptionem, & temeritatem, ibi, *aduersus talia præsumentium temeritatem*, & alia consimilia verba inferiùs adhibet.

PVNCTVM VII.

De nonnullis aliis excommunicationibus præter superiùs enumeratas contra clericos.

1 Absoluēs à casibus contentis in decreto Clementis VIII. excommunicationem incurrit.

1 PRima est contra absoluentes à casibus contentis in decreto iussu Clementis VIII. edito, quod incipit, *Sacra congregatio.*

In cuius explicatione non immorabor, quia de hac re sufficienter egi suprà in expositione Bullæ Cœnæ, *disp. 1. quæst. 22.*

2 Simoniā confidentialem cōmittens ligatur excommunicatione.

2 Secunda est contra committentes simoniam confidentialem, de qua egi supra *disput. 2. quæst. 3. punct. 27.* vbi etiam explicaui vtrùm ista excommunicatio omnes afficiat.

3 Examini se supponens pro alio vt beneficiū consequatur incurrit excommunicationem.

3 Tertia est contra supponentes se in examine pro alio, vt beneficium consequatur; de hac etiam egi in excommunicationibus, quæ sunt communes omnibus, *disp. 2. quæst. 3. punct. 30.* quia ista excommunicatio incurri potest non solùm à clericis, verùm etiam a laicis.

4 Clericus bona Ecclesiastica occupari consentiēs excommunicationē incurrit.

4 Quarta est contra clericos, qui in causa sunt, vel consentiunt, vt aliqui occupent bona, vel iura Ecclesiarum, locorúmve piorum; ista excommunicatio habetur in Tridentino *sess. 22. cap. 11.* eamque superiùs explicaui in excommunicationibus quæ sunt communes omnibus, *disp. 2. quæst. 3. punct. 11.*

QVÆSTIO VI.

De excommunicationibus non reseruatis contra Episcopos, & Prælatos Ecclesiasticos.

HIc non enumerabo excommunicationes communes Episcopis, clericis, & aliis omnibus, quia de his in præcedentibus sufficienter egi: proprias tantummodo Episcoporum, & Prælatorum hic recensebo.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra Episcopum, qui in ciuitate, vel diœcesi diuersarum linguarum, propria auctoritate suscipit munus administrandi.

1 Innuitur locus, in quo ista excommunicatio alibi explicata fuit.

1 ISta excommunicationem explicaui *quæst. 4. puncto 4.* dum recenserem excommunicationes latas contra clericos, præfatum munus sine consensu Episcopi suscipientes, iuxta constitutionem *cap. quoniam, de offic. iudicis ordinarij.*

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra maiorem Pœnitentiarium, & officiales Pœnitentiariæ præsumentes intromittere se in expeditionibus prohibitis in Bulla Pij IV.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cōtinetur.

1 PIus IV. nonnulla interdixit maiori Pœnitentiario, aliisque officialibus Pœnitentiariæ, & transgressoribus. Inter ceteras pœnas, excommunicationem latæ sententiæ iniunxit in Bulla 53. in ordine, quæ incipit, *In sublimi Beati Petri solio:* hoc posito explicabo

Primo loco materiam istius excommunicationis.

Secundò subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excōmunicationis est, temere intromittere se in concessionibus, & expeditionibus in hac Bulla interdictis: ista propositio cōstat ex ipsismet Bullæ verbis §. 26. *v. districtius inhibentes.*

Dixi, *temere*, vt indicarem excommunicationem istius Bullæ non incurri ob bonam fidem, vel ob ignorantiam, qualiscumque illa sit; modò cum ingenti temeritate coniuncta non sit, iuxta alibi dicta: nam textus requirit audaciam, seu præsumptionem, ibi, *non audeant, seu præsumant.*

3 Pœnitentiario maiori quænā concessiones interdicantur.

3 Sed modò dubium est, quænam concessiones, & expeditiones in præfata Bulla prohibeantur, in quibus Pœnitentiarius maior, aliique officiales Pœnitentiariæ se intromittere nequeunt.

Respondeo plures in præfata Bulla enumerari.

Prima est circa commutationem, & derogationem vltimarum voluntatum.

Secunda est circa vniones, suppressiones, translationes, & applicationes beneficiorum.

Tertia circa concessiones iuris patronatus.

Quarta circa facultates standi extra monasteria respectu monialiū.

Quinta circa declarationem nullitatis professionis respectu religiosorum, qui sacros ordines in religione susceperunt.

Sexta circa licentias commorandi extra monasterium, nisi adsit licentia suorum superiorum.

Septima circa Apostatas à religione, ne scilicet absoluantur, nisi hac conditione, vt ad claustrum proprij ordinis redeant, vel ad alium

alium ordinem, æqualis, vel arctioris obseruantiæ transeant; præterea istis facultas dari non potest obtinendi beneficia, aut illis inseruiendi, aut extra claustrum degendi.

Octaua circa alienationes, vel permutationes bonorum Ecclesiasticorum excedentium summam viginti ducatorum auri de Camera.

Nona circa absolutiones in criminibus capitalibus; in his enim absoluere nequeunt in foro fori; sed solum in foro conscientiæ, si dispositio huius Bullæ præcisè spectetur.

Decima circa retentionem beneficij simoniacè obtenti, & eius fructuum.

Vndecima circa irregularitatem ob homicidium voluntarium, & retentionem beneficij respectu præfati homicidij.

Duodecima circa litteras promouendi ad sacros ordines, aut circa ætatem promouendorum.

Decimatertia circa licentiam doctorandi respectu religiosi contra statuta ordinis.

Decimaquarta circa absolutionem à fructibus indebitè perceptis.

Decimaquinta circa absolutionem ob vsurpatam iurisdictionem, aut violatam libertatem Ecclesiasticam; absolutio enim conferri non potest, nisi cum clausula, *satisfacta prius parte læsa.*

Decimasexta circa facultatem testandi.

Decimaseptima circa confirmationem, & validitatem eorum, quæ gesta sunt ab ordinariis, aliisque inferioribus non habentibus facultatem ea gerendi.

Decimaoctaua circa casus, qui in litteris suarum facultatũ expressè non conceduntur, exceptis casibus, qui iure communi ordinario concessi sunt. Videri potest Bulla, vbi hæc fusius proponuntur; quamquam Cherubinus hic initio Bullæ putat

4 An ista Bulla reuocata fuerit.

4 Eam reuocatam fuisse à Pio V. in Bulla 83. quæ incipit, *In omnibus.* Ego verò censeo in hac parte reuocatam non fuisse; quia Pius V. non reuocat istam constitutionẽ, sed facultates, priuilegia, & indulta Pœnitentiariæ, illamque ad nouam redigit formam.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt maior Pœnitentiarius, Regens, Correctores, scriptores, procuratores, reuisores, sigillatores, aliique Pœnitentiariæ officiales, qui audent intromittere se in expeditionibus, in hac Bulla interdictis; hæc propositio patet ex verbis Bullæ. §. 26. ibi, *districtiùs inhibentes,* &c.

Sed modò dubium est vtrum Datarius, Doctor in Theologia, & alter in decretis, de quibus sermo est in constitutione 83. Pij V. quæ incipit, *In omnibus rebus*, & in qua reformatur Pœnitentiaria Apostolica, & eius officiales, afficiantur præfata excommunicatione, intromittendo se in concessionibus, & expeditionibus in Bulla Pij IV. prohibitis.

Respondeo affirmatiuè, quia in præfata Bulla sermo etiam est de aliis officialibus; & licet Datarius aliiq; prædicti Doctores tunc temporis non essent Pœnitentiariæ officiales, nihilominus lex semper loquitur, & afficit non solum existentes tempore promulgationis legis, verum etiam successores, vt suo loco docui.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra Nuntios Apostolicos, & alios ex causa quauis transmissos ad Imperatorem, Reges, Duces, alioſq; Principes impetrantes ab ipsis litteras, aut fauores vocales ad dignitates obtinendas.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 IN Bulla Pij IV. quæ incipit, *Et si Romanum Pontificem*, 96. in ordine, contra Nuntios, & alios ad Reges, Duces, vel Principes, ex quauis causa missos, lata est excommunicatio ipso iure, & priuatio omnium dignitatum, beneficiorum & officiorum, & inhabilitas ad illa, & alia in futurum obtinenda, & denique infamia, si procurare præsumpserint à Regibus, Reginis, Ducibus, vel Principibus sæcularibus, ad quos mittuntur, commendationes, fauores vocales, aut litteras, ad obtinendas dignitates; cum enim huiusmodi Nuntij negotia Sedis Apostolicæ apud Principes agant, non leue præiudicium negotiis Sedis Apostolicæ aliquando irrogaretur, relicta Nuntiis libera facultate vtendi fauoribus prædictorum Principum; nam spe fauoris obtinendi negotia Sedis Apostolicæ negligerent, aut non fideliter gererent, vt in præfata Bulla dicitur. Occasione igitur istius excommunicationis duo breuiter explicabo.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam sit eius subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est duplex actio in hac Bulla expressa.

Prima est, impetrare per se, vel per alium, directè, vel indirectè commendationes, preces, aut alios fauores vocales, aut in scriptis ad consequendum dignitates Ecclesiasticas, vel sæculares, vel alios honores, & officia sibi, aut consanguineis, seu necessariis suis, quouis modo per ipsum Romanum Pontificem conferenda; sic enim in præfata Bulla habetur.

Secunda actio est, vti illis commendationibus, seu fauoribus.

Obserua tamen ad incurrendam excommunicationem, ob præfatas actiones requiri præsumptionem, & audaciam; consequenter ignorantiam quamlibet excusare, modò cum ingenti temeritate coniuncta non sit, vt alibi ostendi.

3 Nuntij aliique missi à Summo Pontifice subiiciuntur excommunicationi impetrando cõmendationes & alios fauores pro se, vel suis consanguineis & necessariis

Hæc omnia perspicuè constant ex verbis Bullæ, ibi, 3 *Auctoritate Apostolica harum serie districtiùs inhibemus, ne deinceps similes Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, aut aliorum Principum sæcularium commendationes, preces, aut alios etiam vocales, aut in scriptis fauores, ad aliquas Pontificias, aut alias dignitates sæculares, vel regulares, aut etiam Cardinalatus, vel alios honores, & officia Ecclesiastica consequendum, aut sibi, vel alijs consanguineis, & necessarijs suis, quoquomodo per ipsum Romanum Pontificem conferenda per se, vel alium, seu alios directè, vel indirectè quomodolibet ambire, seu procurare, neve illis etiam vltrò sibi per Principes sponte oblatis vti præsumant, vel audeant, eadem auctoritate, & præsentium tenore statuentes, quòd omnes, & singuli in præmissis delinquentes, nulla alia monitione præcedente, & absque processu desuper habendo sententias, & pœnas præmissas irremissibiliter eo ipso incurrant.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli Nuntij, & alij missi à Summo Pontifice ad quosuis Imperatores, Reges, Reginas, Duces, & Principes; in Bulla enim dicitur, *vniuersis, & singulis nostris, & quorumuis Romanorum Pontificum successorum nostrorum Nuntiis, aliisq; ad quosuis Imperatores, Reges, Reginas, Duces, & alios sæculares Principes pro tempore ex quauis causa missis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, & præeminentiæ sint, etiamsi Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel alia maiori præfulgeant dignitate, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub maioris latæ sententiæ, & priuationis,* &c. *districtiùs inhibemus,* &c. Hinc sequitur

4 Primò, Nuntios missos à Summo Pontifice affici hac censura, procurando fauores, &c. etiamsi missi fuerint pro causa aliqua temporali; in textu enim dicitur, *ex quauis causa missis,* aut etiamsi missi fuerint à Summo Pontifice tamquam domino temporali; adhuc enim dicuntur missi à Summo Pontifice, tum quia ille idem est Princeps temporalis, & simul Romanus Pontifex; tum quia militat eadem ratio dispositionis. Ita sentire debent Doctores, quos in simili retuli de datis, & promissis pro gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Romana, & alibi in Bulla Cœnæ.

5 Secundò Nuntios, Sede vacante missos à Collegio Cardinalium, non affici hac censura, non seruando præscripta in hac Bulla, quia hic sermo est de Nuntiis missis à Romanis Pontificibus.

6 Tertiò, Nuntium impetrantem commendationes, & preces ab Imperatrice, vinculo huius censuræ obstringi; quia Imperatrix sub nomine Reginæ continetur, etiam si fortè coronationis insignia nondum acceperit; adhuc enim Regina dicitur, etiamsi mortuo marito in iura regni non succedat, ob non accepta præfata insignia.

7 Idem probabilius dicendũ censeo de Nuntio ad Ducem, vel Principem misso, si ab ipsius vxore præfatas commendationes, seu fauores impetret, tum quia masculinum concipit etiam femininum, præsertim vbi eadem ratio militat; tum quia si vxor Principis, mortuo Principe, iura principatus teneat, dicendum videtur Nuntium impetrantem ab ipsa fauores, subiici huic excommunicationi; ergo etiam subiicitur, dum huiusmodi fauores ab illa impetrat, viuente Principe.

8 Secus dicendum arbitror, si commendationes obtineat à filiis Regis, vel Principis, ad iura principatus nondum promotis. Ratio est, quia textus non loquitur de filiis Principum, sed de Principibus, ad quos Nuntij missi sunt; in materia autem pœnali non est facienda extensio vltra strictam, & propriam verborum significationem.

9 Quartò probabiliter sustineri posse Nuntium missum ad rempublicam, quæ nullum habet Principem, seu Ducem, sed à magistratu regitur, non affici hac censura, si ab aliquo illius magistratus, vel etiam ab ipso magistratu commendationes, & fauores impetret; textus enim loquitur de obtinente præfatas commendationes a Regibus, Ducibus, & Principibus sæcularibus; in praxi tamen, dum Nuntius litteras fauorabiles consequitur à toto magistratu, seu sub nomine magistratus, hanc sententiam non consulerem, tum ob periculum, vt Nuntius negotia Sedis Apostolicæ negligat, & infideliter tractet; tum quia verosimile est, Summum Pontificem, si de hac re interrogaretur, responsurum hanc suam mentem esse; is autem contra legem peccat, qui verba legis amplectens, contra legislatoris nititur voluntatem, & legis mens magis attendenda est, quàm verba. *l. scire leges. ff. de legibus, l. non aliter, ff. de legat. 3. & l. nominis, & rei, ff. de verb. significat.*

10 Sed modò difficultas est primò, vtrum Nuntius istam excommunicationem incurrat, si Rex, seu Princeps propria sponte scribat, aut per se ipsum, vel per oratorem ordinarium, vel extraordinarium roget Summum Pontificem pro gratia, Nuntio, vel eius consanguineis, conferenda.

Respondeo negatiuè, quoties ipse nulla ratione cooperatur, sed solùm negatiuè se habet. Ratio est, quia ista excommunicatio afficit præsumentes ambire, seu procurare, aut vti; qui autem negatiuè se habet, non ambit, procurat, vel vtitur. Quamobrem si Princeps inscio Nuntio hæc officia faciat, aut fieri curet, Nuntius non afficitur excommunicatione; quia inaduertentia, & ignorantia excusant, & textus loquitur de præsumentibus procurare, aut sponte oblatis vti; inaduertentia autem, & ignorantia præsumptionem excludunt, modò ignorantia coniuncta non sit cum ingenti temeritate. Item non afficitur excommunicatione, quoties aduertit hæc munera à Principe obiri, & Nuntius non contradicit; excommunicatio enim lata ob actionem, non incurritur ob amissionem, & aliud est ambire, procurare, & vti; aliud non impedire: quicquid sit de foro externo, quod præsumptione vtitur.

11 Secus dicendum videtur, si Princeps ad hoc inducatur precibus à consanguineis Nuntij, idque Nuntius aduertat; Nuntius enim non solùm incurrit, dum mandatum ad hæc facienda consanguineis dedit (dicitur enim per alios procurare,) verum etiam, dum ipse mandatum non dedit, sed nihilominus aduertit Principem intuitu & contemplatione Nuntij adduci ad has commendationes, & fauores transmittendos. Ratio est, tum quia in hoc casu dicitur aliquomodo indirectè ambire, & procurare, vel vti; tum quia reus istius censuræ, & aliarum pœnarum in foro externo iudicabitur; vt patet ex illis verbis Bullæ §. 3. *Quodq; ad illos, sententias, & pœnas huiusmodi damnabiliter incurrisse, legitimè probandum, & omnino conuincendum sola Principum ipsorum litteræ, vel preces etiam per suos apud Sedem prædictam oratores verbo tenus porrecta plenam, indubiam, & sufficientem in iudicio, & extra fidem faciant, nec ad id alterius probationis adminiculum requiratur.*

4 Nuntij missi à Pontifice excommunicationem incurrunt impetrando fauores, etiamsi missi fuerint pro causa temporali.

5 Nuntij missi à collegio Cardinalium Sede vacante, non afficiuntur excommunicatione impetrando fauores, &c.

6 Nuntius impetrans commendationes, seu fauores ab imperatrice, subiicitur huic excommunicationi.

7 Idem dic de Nuntio misso ad Ducem, vel Principem, & ab ipsius vxore impetrantem commendationes, seu fauores.

8 Secus dicendum est, si impetret commendationes, vel fauores à filiis Regis, vel Principis ad principatus iura nondum promotis.

9 Nuntius missus ad rempublicam non videtur excommunicatione afficiri impetrando fauores ab aliquo illius magistratus.

10 Nuntius non ligatur excommunicatione, quoties Rex, seu Princeps, ad quem missus fuit, sponte litteras scribit, vel per se ipsum, aut alium, Summum Pontificem rogat, vt gratiam Nuntio, vel eius consanguineis conferat.

11 Nuntius ligatur excommunicatione, quoties ipsius consanguinei inducunt Principem ad commendationes, & fauores conferendos, Nuntio hoc aduertente.

12 Nuntius non ligatur excommunicatione procurãdo fauores ad dignitatem obtinendã, non in Curia Summi Pontificis, ſed alterius Principis.

12 Secundò difficultas eſt, vtrùm Nuntius procurans commendationes, & fauores ad dignitatem obtinendam, nõ in Curia Romani Pontificis, ſed alterius Principis, in iſtam excommunicationem incidat.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de procurantibus fauores ad obtinendas dignitates, beneficia, vel officia, quoquo modo per ipſum Romanum Pontificem conferenda.

13 Nuntius nõ incurrit excommunicationẽ procurãdo fauores, pro amicis, vel affinibus.

13 Tertia difficultas eſt, vtrùm ambiens, vel procurans fauores ad officia, ſeu dignitates obtinendas pro amicis, excommunicationem huius Bullæ contrahat.

Reſpondeo negatiuè, quia in Bulla dicitur, *ſibi, vel aliis conſanguineis, & neceſſariis ſuis.* amici autem non ſunt conſanguinei, aut neceſſarij. Neceſſariæ enim perſonæ dicuntur illæ, quæ ſanguine, vel affinitate nobis coniunctæ ſunt. *l. quamuis. 2. C. de adult.* & gloſſ. *l. Imperator Antoninus. ff. de pactis.* videri poteſt Paulus, & Calliſtratus *l. 1. & l. ſeq. ff. in ius vocati*, quos citat Simon Schardius *in ſuo lexico verſ. neceſſaria*, & Iacobus Spiegelius *eodem verbo.*

14 Nuntius non ligatur excommunicatione impetrando fauores poſt expletum legationis munus.

14 Quartò difficultas eſt, vtrum Nuntius impetrans fauores, & commendationes, expleto iam legationis munere, in hanc cenſuram incidat.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de Nuntiis, & aliis pro tempore miſſis; iſti autem expleta legatione, non ſunt amplius Nuntij, ſeu miſsi.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra Epiſcopos, alioſq; Prælatos Romam latenter venientes, & ab ea recedentes, non obtenta à Papa diſcedendi licentia.

1 Refertur textus in quo iſta excommunicatio continetur.

1 *IN Extrauagant. 2. vt Prælatorum, & in Extrauagant. 3. & ſi deceat, de maiorit. & obed.* fertur excommunicatio contra Epiſcopos ad Romanam Curiam latenter venientes, & ab ea recedentes non petita, & non obtenta licentia, & contra eos, qui hoc pacto latenter venientes recipiunt, niſi ante receptionem Summo Pontifici ſignificauerint. In his Extrauagantibus duplex perſonarum genus continetur. Primum eſt Prælatorum Romam accedentium, & recedentium ſine licentia. Alterum eſt recipientium. De vtriſque more conſueto hic diſſerendum eſt, &

Primo quidem loco explicabo materiã iſtius excommunicationis. Secundò ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt primò, Romam venire, & ab ea recedere, non obtenta à Summo Pontifice diſcedendi licentia, vt clarè conſtat ex præcitatis Extrauagantibus.

2 Enumeraptur cõditiones requiſitæ ad iſtam excommunicationẽ incurrendam.

3 Exiſtimo tamen, vt ob iſtam *actionem* excommunicatio incurratur tres conditiones requiri.

Prima eſt, vt Epiſcopus latenter veniat; quia in vtraque Extrauagante ſermo eſt de latenter, clanculò, & more noctuæ Romã venientibus. Quamobrem Epiſcopus, qui à Metropolitano, vel eo abſente à ſuffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente licentiam veniendi Romam obtinuit, iuxta decretum Concilij Tridentini *ſeſſ. 23. cap. 1. de reformat.* aut qui poſtquam Romam venit, non veretur ſe omnium conſpectui dare, ſeu publicè incedere, non videtur reus iſtius excommunicationis, etiamſi non obtenta à Summo Pontifice licentia, ab Vrbe diſcedat; hic enim non dicitur latenter, & clanculò more noctuæ ad Sedem Apoſtolicam declinare, vt dicitur *in Extrauagant. 3.*

Secunda conditio eſt, vt Epiſcopus praua aliqua intentione Romam ſe conferat; hæc conditio perſpicuè colligitur ex *Extrauagant. 3.* citata, in qua Summus Pontifex loquitur de iis, qui ob prauum finem ad Sedem Apoſtolicam declinant, deinde addit, *Nos igitur, & ipſius Sedis honori in hac parte proſpicere, ac talium inſolentiis finem imponere cupientes*, &c.

Tertia conditio eſt, vt recedat non adito Papa, nec obtenta ab eo diſcedendi facultate.

Ex dictis ſequitur primò, eos non affici hac excommunicatione, qui recta intentione Romam proficiſcuntur, etiamſi poſtea non obtenta licentia diſcedant; deficit enim prima conditio.

Contrarium tenet Filliucius *tract. 14. cap. 9. quæſito 2. n. 154.* vbi has duas conditiones reiicere conatur. Ratio ipſius eſt, quia licet Summus Pontifex de illis tantùm loqui videatur, qui latenter tamquã noctuæ, præſertim habitu transformato, ad Sedẽ Apoſtolicam veniunt intentione mala; attamen, vt apparet ex *Extrauaganti 3. in fin.* vbi ponitur lex ipſa, & præceptum, Pontifex videtur abſolutè comprehendere quoſcumque venientes, & recedentes ſine licentia. Hæc Filliucius.

Verùm quod ego dixi probabile mihi videtur, nec obſtat ratio Filliucij, reſpondeo enim Summum Pontificem, dum fert excommunicationem contra præfatos delinquentes, ſatis indicare ſe loqui de venientibus latenter, & praua intentione, vt conſtat, tum ex verbis à me paulò antè citatis, & ex illis ſubſequentibus, in quibus Summus Pontifex exprimit perſonas, quas anathematis gladio ferire intendit, ibi, *nos quoſcumque Prælatos, quamuis etiam Patriarchali dignitate fulgentes, ſic ad Sedem Apoſtolicam accedentes, & ab illis, vt prædicitur, recedentes*, &c. vbi notandæ ſunt illæ particulæ, *ſic accedentes, &, vt prædicitur, recedentes*, quæ referuntur ad qualitates in præcedentibus expreſſas; idem colligo ex ſecunda Extrauaganti citata, ibi, *ſi qui verò Epiſcoporum, & ſuperiorum, huiuſmodi noſtra inhibitionis contradictores extiterint*, &c. vbi notanda eſt illa particula, *huiuſmodi*, quæ refertur ad antecedentia, in quibus cauetur, ne quis latenter Romam ſe conferat; tum quia Summus Pontifex excommunicat eos, qui huiuſmodi Prælatos recipiunt, niſi ante receptionem Summo Pontifici ſignificauerint aduentum illorum; veriſimile autem non eſt, Summum Pontificẽ velle eos excommunicare, qui recipiunt venientes palam, & abſque praua intentione.

Secundò ſequitur illum affici excommunicatione, qui Romam latenter venit, & cum praua intentione, etiamſi poſteà publicè incedat, ſed non obtenta facultate recedat; ſecus ſi mutata voluntate ad Summum Pontificem ſe conferat, ab eoque diſcedendi facultatem petat; tunc enim deſideratur tertia conditio neceſſaria ad iſtã excommunicationem incurrendam, iuxta probabilem expoſitionẽ à me traditam.

4 Epiſcopũ, aliúmque Prælatũ latenter, & praua intentione Romam venientem recipiens, non admonito Papa de illius aduentu, excommunicatione ligatur.

4 *Secunda actio* eſt, Epiſcopum, aliúmve Prælatum latenter, & praua intentione Romam venientem recipere, non admonito priùs Papa de illius aduentu. Verùm tamen eſt, ad incurrendam excommunicationem ob receptionem requiri præſumptionẽ, conſequenter ſcientiam, & dolum; nam in textu dicitur, *qui tales apud Sedem ipſam receptare præſumpſerint, niſi ante receptionem huiuſmodi, eidem Romano Pontifici ſignificauerint aduentum illorum*; propterea qui Epiſcopum eo pacto venientem recipit, ignorans iſtam conſtitutionem, aut neſciens Epiſcopum latenter, & praua intentione acceſſiſſe, non videtur reus excommunicationis; quia non dicitur recipere cum præſumptione.

5 Idem dicendum videtur, etiamſi eum recipiat titulo conſanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ.

5 Maior difficultas eſt primò, vtrùm recipiens Epiſcopum latenter venientem afficiatur excommunicatione, ſi eum recipiat tamquam conſanguineum, affinem, vel amicum; non autem animo fauendi illius praux intentioni.

Ratio dubitandi eſt, tum quia verba formaliter accipienda ſunt; non videntur autem formaliter accipi, ſi recipiat Epiſcopum alio fine, & illa particula, *tales*, indicare videtur qualitatem, ſub qua recipi debet; tum quia recipiens hæreticum alio fine, quàm fauendi illius hæreſi, non incurrit excommunicationem, iuxta communiorem Doctorum ſententiam; ergo neque illam incurrit, qui Epiſcopum clanculò venientem ad Sedem Apoſtolicam recipit, ſi eum recipiat tamquam conſanguineum, vel affinem, vel amicum, &c. tum quia iſta actio videtur acceſſoria principali; ſed principalis actio eſt, venire ad Romanam Curiam latenter, & prauo animo; ergo ſicut veniens Romã non afficitur excommunicatione, niſi latenter, & praua intentione veniat, ita neque recipiens excommunicatione afficitur, niſi eum recipiat, vt latenter, & cum praua intentione venientem, ſeu niſi eum recipiat, vt prauæ illius intentioni faueat.

His non obſtantibus, dicendum cenſeo recipientem præfatum Epiſcopum affici excommunicatione, quauis intentione recipiat, modò ſciat illum latenter, & cum praua intentione Romam venire. Ratio eſt, tum quia quauis intentione recipiat, dicitur recipere venientem Romam latenter, & cum praua intentione, ſicque verba formaliter accipiuntur; nec Summus Pontifex vtitur forma loquendi reduplicatiua, vt tales, ſed ſimpliciter dicit, *tales*, & non excommunicat recipientes hac, vel illa intentione, ſed ſimpliciter recipientes latenter venientem ad malum finem; tum quia iſta actio non eſt acceſſoria, ſed principaliter prohibita; nam Summus Pontifex æquali forma loquendi vtitur in prohibitione iſtius actionis, ibi, *nec non quoſlibet alios, qui tales apud Sedem ipſam receptare præſumpſerit*; præterea receptans præfatum Epiſcopum incurrit excommunicationem, antequam Epiſcopus ipſe illam contrahat; Epiſcopus autem non contrahit excommunicationem ob latentem acceſſum ſimpliciter ad Sedem Apoſtolicam, ſed ob præfatum acceſſum, & ſimul ob receſſum ſine licentia Summi Pontificis; ergo receptio non eſt actio acceſſoria, ſed principalis, hæc enim eſt natura actionis acceſſoriæ, vt excommunicatio propter ipſam non incurratur, nondum poſita actione principali ſub cenſura prohibita, in cuius deteſtationẽ actio acceſſoria ſub eadem cenſura interdicta fuit. Ita in ſimili Suarez *de cenſuris diſp. 23. ſect. 4. num. 44.* Filliucius *tract. 14. cap. 9. quæſ. 5. n. 159.* Duardus, Vgolinus, & alij, quos in ſimili retuli *de excommunicatione Bullæ Cœnæ*, lata contra vexantes Romipetas.

Hinc facilis eſt reſponſio ad rationes dubitandi.

6 Idem ligatur excommunicatione ſi recipiat ſciens ipsũ latenter Romam accedere cum praua intentione, etiamſi Prælatus promittat ſe perſonaliter ſignificaturum Papæ.

6 Secundò difficultas eſt, vtrùm recipiens Epiſcopum latenter, & cum praua intentione venientem Romam, incidat in excommunicationem, ſi eum recipiat, non admonito Papa, ſed intentionem habeat illum admonendi.

Filliucius *tract. 14. cap. 9. quæſ. 2. num. 154.* ait, recipientem non affici excommunicatione, ſi præſul ex improuiſo ad eum perueniat, vel ipſemet Epiſcopus promittat ſe perſonaliter ſignificaturum Papæ.

Ego cenſeo affici excommunicatione, ſi eum recipiat, conſcius latentis ipſius acceſſus, & prauæ intentionis. Ratio eſt, tum quia textus abſolutè, & indiſtinctè prohibet recipi huiuſmodi Epiſcopum, non admonito priùs Pontifice; tum quia illa tertia Extrauagans eſt correctoria præcedentis Extrauagantis; in præcedenti autem Extrauaganti, ſub excommunicationis pœna præcipiebatur, ne quis huiuſmodi Epiſcopum reciperet, niſi confeſtim hoc manifeſtare curaſſet Romano Pontifici, aut alteri, per quem hoc ipſum ad Summi Pontificis notitiam deduci credidiſſet; in tertia verò Extrauagante Summus Pontifex præcipit hoc ſibi ſignificari ante receptionem; hæc autem Extrauagans non eſſet correctoria præcedentis, niſi obligaret recipientes ad denuntiandum ante receptionem, cùm præcedens obligaret ad denuntiandum confeſtim poſt receptionem.

Hoc tamen intelligitur, modò recipiens ſine notabili incommodo valeat denuntiare; præcepta enim Eccleſiæ regulariter non obligant cum graui incommodo, vt ſuo loco docui.

Hinc patet quid dicendum ſit de caſibus à Filliucio propoſitis, quos ego non approbo, niſi cum præfata limitatione.

7 Epiſcopũ latenter venientem bona fide recipiens, nõ ligatur excommunicatione, ſi non denuntiet Summo Pontifici, poſtquam cognouit latenter eius ingreſſum & prauam eius intentionẽ.

7 Tertiò difficultas eſt, vtrùm qui præfatum Epiſcopum bona fide recepit, & poſtea comperit, ipſum Romam latenter, & prauo animo acceſſiſſe teneatur illum ſub excommunicationis pœna Summo Pontifici denuntiare.

Ratio dubitandi eſt, tum quia in materia pœnali facienda eſt ſtricta interpretatio; tum quia Summus Pontifex excommunicat eum, qui præfatum Epiſcopum recipit, non admonito ipſo Summo Pontifice; hic autem non dicitur amplius recipere, cùm illum bona fide iam antea receperit. His non obſtantibus

Reſpondeo iſtum incurrere pœnam excommunicationis. Ratio eſt, tum quia, moraliter loquendo, dicitur recipere, cum receptio ſit actio, quæ tractum ſucceſſiuum habet, & ſemper verificatur, quamdiu quis apud alterum commoratur; tum quia tertia Extrauagans eſt correctoria præcedentis, non vt præcedentis obligationem tollat, vel dimi-

diminuat; sed vt augeat, & confirmet, vt facilè intelliget, qui tenorem vtriusque ritè perspicere voluerit; in præcedenti autem Extrauaganti excommunicatur, qui antedictos recipit, nisi confestim curet, id sciri à Summo Pontifice; illa autem particula, *confestim*, non est addita ad finiendam obligationem denuntiandi, sed ad sollicitandam.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

8 SVbiectum istius excommunicationis sunt
Primò Episcopi latenter, & cum praua intentione Romam accedentes, & ab ea recedentes, non obtenta à Summo Pontifice discedendi facultate.

Secundò sunt illi, qui præfatos Episcopos recipere præsumunt, non admonito Summo Pontifice.

Hæc propositio patet ex dictis in præcedenti.

9 Episcopi latenter, & cum praua intentione Romam accedentes, ligantur excommunicatione, non verò alij Prælati.

9 Hic solùm superest dubium, vtrum non solùm Episcopi, verùm etiam alij omnes Prælati, qui latenter, & cum praua intentione Romam se conferunt, afficiantur excommunicatione istarum Extrauagantum. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua est, quia in tertia Extrauaganti sermo est de quibuscumque Prælatis, ibi, *quoscumque Prælates*; verba autem generalia, generaliter intelligenda sunt, *l. de pretio. ff. de public. in rem action. & l. si seruitus. ff. de seruitut. vrban. prædior.*

His non obstantibus, dicendum censeo, solos Episcopos affici excommunicatione istarum Extrauagantum, quantum est ex vi primæ actionis. Ratio est, quia non solùm in secunda Extrauaganti sermo est tantummodo de Episcopis, & superioribus Prælatis, id est, Archiepiscopis, & Patriarchis, verùm etiam in tertia; loquitur enim de Prælatis præditis Pontificali dignitate, seu de Pontifice diœcesim habente; Pontifex autem in Ecclesia dicitur qui Episcopalè habet dignitatem. Ita sentire videntur Doctores, quos in simili retuli *de censuris in genere disp. 3. quæst. 6. punct. 2. num. 2. & 3.*

Ad rationem dubitandi respondeo in tertia Extrauaganti sermonem non esse simpliciter de quibuscumque Prælatis; sed de Prælatis habentibus diœcesim, & Pontificalem dignitatem; & illa verba, *quoscumque Prælatos*, referuntur ad Prælatos diœcesim, & Pontificiam dignitatem habentes, vt constabit diligenter perpendenti, & examinanti verba præfatæ Extrauagantis.

QVÆSTIO VII.

De excommunicationibus reseruatis contra Cardinales, Episcopos, Prælatos, & officiales Ecclesiasticos.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra delinquentes in electione Summi Pontificis, vel occasione Papatus.

1 Papatum ambiens, eiusque causa simoniam committēs ligatur excommunicatione.

1 PLures Summorum Pontificum extant constitutiones, in quibus imponitur excommunicatio ob aliqua delicta in electione Papæ, vel ob crimen in personam Summi Pontificis. Prima constitutio, est Pauli IV. Secunda Iulij II. Tertia Gregorij XV. quas omnes explicaui *in tractatu de electione Romani Pontificis.* huc solùm nonnulla ad verbum transferam, facientia directè ad cognitionem istius censuræ, omissa excommunicatione contra ambientes Papatum, contra quos lata est excommunicatio in Bulla Pauli IV. incipit, *Cùm secundùm*, quam superius explicaui in hac disputatione 2. *quæst. 3. punct. 1. & in tractatu de electione Papa.*

§. I.

De excommunicatione contra Cardinales committentes simoniam in electione Papæ.

2 Papā eligens per simoniam ligatur excommunicatione.

2 IVlius II. in Bulla quæ incipit, *Cùm tam diuino*, non solùm prohibet electionem Papæ simoniacè fieri; verùm etiam electionem simoniacè factam absolutè, & omnino irritat, grauesque pœnas tam sic electo, quàm eligentibus imponit, ac denique statuentes, disponentes, vel facientes, seu attentantes aliquid Sede vacante contra illam constitutionem, seu contrauenientes subiicit excommunicationi, circa quam hoc loco explicabo

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

3 Assignatur materia istius excommunicationis.

3 MAteria istius excommunicationis sunt sacrilegæ actiones, in præfata Iulij II. Bulla prohibitæ, quarum

Prima est, contrauenire iis, quæ in ea Bulla constituuntur.

Secunda est, statuere, disponere, ordinare, facere, vel attentare aliquid Sede vacante contra ea, quæ in dicta Bulla continentur, in Bulla enim dicitur, *Inhibentes, ne Apostolica Sede vacante, prædictis contrauenire, vel contra præmissa, vel aliquid præmissorum, statuere, disponere, & ordinare, vel aliquo modo facere, seu attentare præsumant, quocumque exquisito colore, vel causa, sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, quam ipso facto incurrant, & à qua non nisi per Romanum Pontificem canonicè electum absolui possint, nisi in mortis articulo.*

Sed modò dubium est, quænam in dicta Bulla contineantur.

Respondeo primum, & præcipuum esse, cauere, ne electio Papæ fiat cum hæresi simoniaca, dando aliquid, promittendo, vel recipiendo per se, vel per alium, alioquin Cardinales huius criminis rei, excommunicatione ligantur. Excommunicatio enim lata est contra Cardinales, qui prædictis contrauenire præsumunt, dando, promittendo, vel recipiendo pecunias, bona cuiuscumque generis, castra, officia, vel beneficia, seu promissiones, & obligationes per se, vel per alium, seu alios causa electionis.

Crimen simoniæ vocatur hæresis, quia, qui huiusmodi crimē committit, spiritualia pretio æstimat, vel æstimare præsumitur.

Secundum est, vt non solùm huiusmodi electio irrita sit, nec contualidetur per inthronizationem, cursum temporis, ad orationem, aut obedientiam Cardinalium; verùm etiam sic electus, sit ipso facto absque alia declaratione priuatus Cardinalatu, dignitatibus, beneficiis, & pensionibus, sit Apostaticus, & tamquam simoniacus, & hæresiarcha, ad prædicta omnia, & singula, inhabilis habeatur; eamdem priuationem Cardinalatus, dignitatum, & beneficiorum incurrant Cardinales simoniacè eligentes, nisi coniunxerint se aliis Cardinalibus infrà terminum octo dierum, postquam fuerint ab eis requisiti.

Tertium est, licere Cardinalibus omnibus, clero, populo Romano, & omnibus officialibus impune recedere ab obedientia Papæ simoniacè electi.

Quartum est, Cardinales posse brachium sæculare implorare, si electus per simoniam ingesserit se regimini vniuersalis Ecclesiæ.

Quintum est, vt omnes mediatores huiusmodi electionis simoniacæ sint ipso facto priuati honoribus, beneficiis, & bonis, ad similia inhabiles, tam actiuè, quàm passiuè intestabiles, & eorum bona fisco instar reorum, criminis læsæ maiestatis ipso facto applicentur.

Sextum est, vt omnes obligationes simoniatæ in electione Papæ, irritæ sint.

Septimum, vt Cardinales non complices electionis simoniacæ possint alium eligere, adhibitis etiam Cardinalibus complicibus simoniæ, qui se cum ipsis coniungere voluerint.

Ex dictis facilè colligitur Cardinales affici excommunicatione, non solùm si labem simoniæ committere præsumant in electione Papæ; verùm etiam si præsumant decernere, electionem Papæ simoniacam, non fuisse inualidam, aut licitum non esse recedere à sic electo, & sic de ceteris.

Rogabis, vtrùm ista excommunicatio incurratur, quouis tempore præfatæ actiones fiant.

Respondeo incurri solùm, si fiant Sede vacante; sic enim decernitur in præfata Iulij II. Bulla, ibi, *inhibentes omnibus, & singulis S. R. E. Cardinalibus, ne Apostolica Sede vacante prædictis contrauenire, vel contra præmissa statuere*, &c. An autem incurratur excommunicatio lata à Paulo IV. patet ex dictis *quæst. 3. puncto 1. num. 3. & seqq.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt Cardinales, qui aliquam ex præfatis actionibus faciunt Sede vacante, in Bulla enim dicitur, *inhibentes postremò omnibus, & singulis S. R. E. Cardinalibus, qui pro tempore erunt, & eorum sacro Collegio, ne Apostolica Sede vacante*, &c. Vide quæ tradidi *de electione Papæ quæst. 2. puncto 2. §. vnica.* vbi de simoniaca electione prolixè disserui.

§. II.

De excommunicatione Summorum Pontificum Gregorij XV. & Vrbani VIII. contra Cardinales non seruantes formam, in eligendo Summo Pontifice præscriptam, aut præsumentes aliquid facere vel attentare contra ipsam Bullam, incipit, *Aeterni Patris.*

TRia principaliter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quis possit illius absolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

5 Papæ electionis formam non seruans excommunicationem incurrit.

5 MAteria istius excommunicationis præcipua est, contrauenire formæ à Gregorio præscriptæ in electione Summi Pontificis; quæ autem forma præscripta sit, constabit ex infrà dicendis, & patet ex ipsa Bulla, in qua non solùm traditur forma electionis præcisè, verùm etiam iuramenti, & deputationis Cardinalium, ad suscipiendum infirmorum vota. Præterea sub excommunicatione præcipitur, vt scrutinium bis singulis diebus peragatur, vt Cardinales non infirmi post tertium campanæ sonum ad locū conclauis solitum conueniant, vt secretum seruent, vt à pactionibus, conuentionibus, promissionibus, aliisque obligationibus, minis, signis, contrasignis suffragiorum, aliisque huiusmodi tam respectu inclusionis, quàm exclusionis, seu suffragio dando, vel non dando abstineant, vt electio non fiat, nisi clauso conclaui; alioquin non teneat, vt electio non fiat nisi per secreta schedularum suffragia, vel per viam compromissi, vel quasi per inspirationem iuxta formam ibi impositam, alioquin electio irrita sit, & inualida; in his omnibus casibus excommunicatio ipso facto imponitur. Sub eadem excommunicationis pœna Cardinalibus prohibetur mutatio, alteratio, actio, vel etiam attentatio contra istam constitutionem, vel contra aliquid in ea contentum. Vt autem exactior habeatur cognitio, eorum, quæ in hac Bulla Cardinalibus præscribuntur, ea hic breuiter, & compendiosè percurram.

6 Electionis Summi Pontificis forma quænam seruanda sit.

6 Quæres igitur, quænam in Bulla Gregorij XV. præscribantur, & contineantur.

Respondeo multa præscribi, & contineri, quorum hæc est breuis, & compendiosa compilatio, & enumeratio.

Primò, electio fieri non potest, nisi in conclaui iam clauso, & post celebratum in eo prima die Missæ sacrum, in quo Cardinales adstantes Eucharistiæ sacramentum sumere consueuerunt. *§. maturâ.*

Secundò electio facienda est per scrutinium, aut per scrutinium, & accessum, aut per compromissum, aut per inspirationē, seruato modo in singulis istis formis præscripto. Itaque si electio per scrutiniū fiat, scrutinium peragi debet per secreta suffragia, & in eo concurrere debent duæ partes suffragiorum. *§. matura, & §. quòd si electio.*

Quando electio per compromissum facienda est, *Primò* compromissum iniri debet omnibus consentientibus. *Secundò* eligendi sunt plures compromissarij, & hi quidem, Cardinales in conclaui præsentes. *Tertiò* nullus potest se compromissarium instituere, nec vllus compromissarius potest se ipsum eligere. *§. quòd si electio.*

Quando

Quando electio peragitur per inſpirationem, *Primò* facienda eſt omnibus conſentientibus, & nemine diſſentiente. *Secundò* ſine tractatu de ſpeciali perſona. *Tertiò* conſenſus exprimendus eſt per verbum, *eligo*, intelligibili voce prolatum, niſi forte eligens infirmus ſit; tunc enim ſufficit conſenſum exprimere, per verbum, *eligo*, ſctipto exaratum. §. *quòd ſi electio.* De his eligendi formis plura diſſerui *in tract. de electione*.

Tertiò electus non poteſt ſibi ſuffragium ferre, imò ipſius ſuffragium irritum eſt, dum ſibi ſuffragatur; ipſe tamen computandus eſt in numero Cardinalium eligentium; ſi duæ partes tantum ſuffragiorum alicui tribuantur, aperienda eſt ſchedula electi, vt inſpiciatur; an ipſe ſibi ſuffragium dederit; nam ſi comperiatur ſibi ſuffragium dediſſe, electio irrita eſt defectu debiti numeri ſuffragiorum. Propterea ſi quis electus ſit cum duabus partibus ſuffragiorū præcisè, electio habenda non eſt valida, donec explicata, & reſignata electi ſchedula conſtiterit ipſum ſibi ſuffragium non dediſſe. §. *numerum, & §. rurſus.*

Quartò ſi plures nominati ſint, & pares ſint in numero ſuffragiorum, nullus remanet electus; ſi verò impares ſint, is cenſetur electus, qui ſuperat alium in numero ſuffragiorum, etiamſi vno tantùm ſuffragio ſuperet, modò duas tertias partes ſuffragiorum tulerit. §. *ac ſi.*

Quintò iuramentum emittendum eſt à Cardinalibus in ſuffragio ferendo iuxta formam præſcriptam *in §. inſuper.*

Sextò electi nomen ſcribendum eſt immutato proprio charactere, & ſimul adducta certa nota, ſeu ſigno in ſchedulis tam ſcrutinij, quàm acceſſus, vt fraus euitetur, & illa pars ſchedulæ, in qua dicta ſigna apponuntur, complicanda eſt. §. *ſuffragiorum, & §. poſtea.*

Septimò ſigna, & ſuffragia in media Capella conſcribi debent ad menſam ibi conſtitutā, & cū cumſeptā, vt ab aliis videri nequeat quod à ſuffragatoribus ſcribitur. Si quis verò ad menſam ſe cōferre nequeat, ſchedulam conficiat, eamque vltimo ſcrutatori tradat. §. *quod autem.*

Octauò electione in ſcrutinio non ſecuta, inſtituendus eſt acceſſus, antequam Cardinales ad alia progrediantur; peracto enim ſcrutinio, quilibet poteſt ſemel alteri accedere: ſchedulæ autem acceſſus conficiendæ ſunt eo pacto, quo dixi conficiendas eſſe in ſcrutinio. Præterea in conficienda ſchedula acceſſus, qui alicui vult accedere, ſcribere debet nomen illius cui accedit; ſi nulli velit accedere, ſcribat: Nemini. §. *& vt acceſſus.*

Nonò, qui in ſchedula ſcrutinij plures nominauit, poterit in acceſſu vnum ex nominatis eligere. Is tamen, qui plures nominauit, in numero Cardinalium computandus eſt, ſed ipſius ſuffragium in ſcrutinio latum, inualidum eſt, ac ſi latum non fuiſſet. §. *nulli autem.*

Decimò, dum quis in acceſſu nominatus fuit aliquo ſuffragio, idem ſigillum, & eadem ſigna habente cum ſuffragio ſcrutinij, aperienda ſunt ſuffragia, vt inſpiciatur, an ab eodem nominatus fuerit in acceſſu, qui in ſcrutinio. §. *poſtea verò.*

Vndecimò, ſi ſchedula acceſſus notata ſit aliquo ſigno, quo notata non ſit ſchedula ſcrutinij, ſuffragium acceſſus nullum eſt. Præterea accedens ad aliquem, cui ſuffragium in ſcrutinio tulerat, inualidè accedit, & irritum eſt ſuffragium acceſſus. §. *at ſi.*

Duodecimò accedens ad aliquem, cui ſuffragium in ſcrutinio non tulerat, non cenſetur ab eo recedere, quem in ſcrutinio nominauerat. §. *neque in quolibet*.

Decimotertiò ſchedulæ omnes diligentiſſimè, & palàm enumerandæ ſunt, antequā ſchedulæ ſcrutinij, vel acceſſus à ſcrutatoribus aperiantur, & ſi plures inuentæ fuerint, quàm ſint Cardinales in conclaui præſentes, omnes comburendæ ſunt, & iterum ad ſuffragium ſtatim accedendum. §. *inſuper. & in §. ſi quis*, imponitur excommunicationis pœna contra non ſeruantes ſupradicta.

Decimoquartò infirmus, qui ob infirmitatem ad ſcrutinium venire nequit, ſuffragium tradere debet Cardinalibus ad hoc deputatis, iuxta formam hic præſcriptam *in §. præterea ſtatuimus.* Verùm ſi infirmus ob infirmitatem ſcribere non poſſit, ſcribere poteſt per alium, extorto iuramento de ſeruando ſecreto, quod ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ſeruari præcipitur. §. *præterea ſtatuimus.* Tres autem ſcrutatores pro votis infirmorum ſuſcipiendis extrahendi ſunt per vltimum Diaconum ante quodlibet ſcrutinium; & hi tenentur ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda ſecreto celare, quæ cognouerint in exercendo ſuo officio. Idem militat in recognitoribus. §. *ad hæc ſcrutatores.*

Decimoquintò ſcrutatores deferre debent folia ad infirmos, in quibus annotatus ſit numerus ſuffragiorum, quem quiſque tulit in ſcrutinio. Vide cæremoniale, *titulo de acceſſu, verſ. primus. pagina* 116.

Decimoſextò finito ſcrutinio, & acceſſu, ſorte extrahendi ſunt tres Cardinales, qui ſchedulas omnes recognoſcant, & ſchedulæ omnes ſtatim palam comburendæ ſunt. §. *ad hæc.*

Decimoſeptimò ſcrutinium bis ſingulis diebus peragendum eſt, ſemel mane poſt ſolitam Miſſam, & iterum poſt prandium, ad quod ſinguli ſub excommunicationis pœna ipſo facto poſt tertium campanæ ſonū conuenire debent, niſi praua valetudine impediantur. §. *ſimiliter.*

Decimooctauò ſecretum in iis ſeruari præcipitur, quæ circa ſuffragium ferendum, vel latum pertinent. §. *poſtremò ſtatuimus.*

Decimononò vetantur pactiones omnes, promiſſiones, ſigna, pacta, iuramenta, obligationes, intendimenta, & ſimilia ad aliquem, ſeu aliquos includendos, vel excludendos. §. *Cardinales*, vbi etiam irritantur iuramenta, & pacta circa prædicta. Imò non ſeruans prædicta pacta, conuentiones, vel iuramenta, non incurrit infamiam, ſeu notam violatæ fidei. Addit Sopranus Cardinalem, qui tranſgredienti tale pactum audet exprobrare, notam violatæ fidei, vel perfidiæ, in pœnā excommunicationis ipſo facto incurrere. Sed hoc mihi durum videtur, nec clarè colligitur ex Gregorij conſtitutione; imò cùm verſemur in materia pœnali, verborum ſignificatio extendenda non eſt, ſed potius reſtringenda; Summus autem Pontifex aſſerit quidem non ſeruantem præfata pacta, ſeu iuramenta, notam perfidiæ non incurrere; non tamen ſufficienter explicare videtur exprobrantem notam violatę fidei, excommunicationis pœnam ſubire.

Vigeſimò, Cardinales cenſuris irretiti, excludendi non ſunt ab electione, tam actiua, quàm paſſiua. §. *volumus etiam.*

Vigeſimoprimò, cauendū eſt Cardinalibus, ne aliquid contra iſtam conſtitutionem ſtatuere, diſponere, alterare, tractare, facere, vel attentare præſumant, quouis prætextu, cauſa, vel exquiſito colore, alioquin excommunicationis cenſuram ipſo facto incurrunt. §. *poſtremò ſtatuimus.* & *in §. vt autem*, ad obſeruantiam iſtius conſtitutionis deputantur Cardinales, qui ſingulis diebus curam habent agendarum congregationum.

Vigeſimoſecundò Cardinales, aſſecuto Cardinalatu, iuramentum præſtare debent de hac conſtitutione, & aliis ſimilibus ſeruandis. Idem facere debent Cardinales non ſolùm in prima congregatione poſt obitum Pontificis fieri ſolita, verùm etiam in congregatione poſt conclauis ingreſſum, vt patet ex §. *volumus quoque*.

Quæ in conſtitutionibus præcedentium Pontificum ſancita fuerunt, in ſuo relinquantur robore. §. *quibus conſtitutionibus*, exceptis iis, quæ in hac conſtitutione expreſſa ſunt. Ex quo infert Sopranus *lib. 2. cap. 2. de electione*, iſtam conſtitutionem non eſſe derogatoriam præcedentium, ſed potiùs ſuppletiuam; nam conſtitutio, quæ præcipit omnia, quæ in aliis conſtitutionibus decernuntur, & præterea aliquid aliud, non eſt derogatoria, ſed ſuppletiua, & accumulatiua.

Ego verò cenſeo ex parte derogatoriam eſſe. Ratio eſt, eum quia in præcedentibus conſtitutionibus decernitur electum à duabus partibus Cardinalium, quacumque forma, & quocumque in loco eligatur, verum Pontificem eſſe; in conſtitutione verò Gregorij irritatur electio alio in loco, quàm in conclaui clauſo, aut alia forma, quàm hic præſcripta; ergo iſta Gregorij conſtitutio derogatoria ex parte dici debet; nam illa conſtitutio dicitur, derogatoria alterius, quæ aliquid illi contrarium decernit; tum quia Gregorius *in §. non obſtant, & in §. quibus*, expreſsè dicit, ſe nolle conſtitutionibus aliorum Pontificum, & pœnis in eis contentis derogare, niſi in ſuperius expreſſis. Ergo dicendum eſt aliquid expreſſiſſe, in quo præcedentibus conſtitutionibus derogare intendit.

Hinc patet reſponſio ad rationem Soprani; reſpondeo enim eſſe derogatoriam, quatenus ſtatuit aliquid contrarium præcedentibus conſtitutionibus, vt patet ex prima ratione.

SECVNDA PROPOSITIO.

SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt Cardinales, contra iſtam conſtitutionem delinquentes; ipſi enim exprimuntur, & ab ipſis huius Bullæ obſeruatio exigitur.

7 Addi poteſt caſus, in quo alij, præter Cardinales, hac cenſura ligantur, nempe ob electionem inualidam, quando electio celebrata fuit conclaui nondum clauſo, aut non ſeruata forma ſcrutinij, acceſſus, compromiſſi, & quaſi inſpirationis; tunc enim non ſolùm Cardinales, verùm etiam complices, & fautores laqueo excommunicationis irretiuntur; nam in Bulla dicitur, *Tam ipſe, quàm eligentes, eiuſq; fautores, & complices, ſententiam excommunicationis, & anathema, aliaſq; cenſuras, & pœnas inuaſoribus Sedis Apoſtolicæ à ſacris canonibus, & conſtitutionibus Apoſtolicis impoſitas, pariter ipſo facto incurrant*.

7 Cardinales non ſeruantes formā præſcriptam in electione Summi Pontificis ligantur excommunicatione.

TERTIA PROPOSITIO.

8 ABſolutio iſtius excommunicationis reſeruata eſt Summo Pontifici, nec vllus, excepto mortis articulo, etiam virtute alicuius priuilegij, poteſt ab ea abſoluere; nam in præfata Bulla dicitur, *A qua, ſicut ab alia quacumque in hac conſtitutione impoſita, & irrogata, ſeu infrà imponenda, & irroganda pœna excommunicationis, tam ipſi, quàm quilibet alius, ſiue S. R. E. Cardinalis, ſiue alia perſona cuiuſcumque gradus, conditionis, dignitatis, & præeminentiæ à nullo, neque etiam à maiori Pœnitentiario, cuiuſcumque facultatis vigore, præterquam à Summo Pontifice, niſi in mortis articulo, abſolui poſſit*.

9 Hinc ſequitur primò Epiſcopum non poſſe abſolutionem impendere, etiamſi delictum ſit occultum; quamuis enim Epiſcopus poſſit à cenſuris Summo Pontifici reſeruatis, & ob delictum occultum contractis, abſoluere, ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 6.* nihilominus ab iſta non poteſt, quia Summus Pontifex abſoluendi facultatem abſolutè ademit, etiam maiori Pœnitentiario.

Neque obſtat dicere in hac reſeruatione non fieri mentionē Concilij Tridentini, conſequenter non cenſeri derogatum priuilegiis Epiſcoporū in Tridentino conceſſis; reſpondeo enim primò, iuxta communiorem ſententiam non requiri mentionem Concilij Tridentini in conceſſionibus Summi Pontificis, vt patet ex dictis *diſput. 1. quæſt. 22.* dum loquerer de abſolutione ab excommunicationibus in Bulla Cœnæ. Reſponderi poteſt ſecundò in hac Bulla derogari omnibus conſtitutionibus, & decretis, etiam Conciliorum generalium, huic Bullæ contrariis, ibi, *non obſtantibus, quatenus opus ſit*, &c. quæ derogatio extendi etiam videtur ad reſeruationem huius cenſuræ, cum derogatio ſit generalis, quatenus opus eſt.

10 Secundò ſequitur religioſos non poſſe hoc tempore virtute ſuorum priuilegiorum, ante iſtius Bullæ conſtitutionem conceſſorum, ab hac cenſura abſoluere, vt patet ex allata ratione. An autē abſolutio virtute Cruciatæ impendi poſſit, patet ex dictis *de legibus, de ceſſatione priuilegiorum*, & ex dictis *de abſolutione ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ.*

Tertiò ſequitur abſolutionem ab haç cenſura impendi poſſe, dum Summus Pontifex de nouo creatus dicit aliquibus conclauiſtis: Do vobis facultatem, qua abſolui poſſitis ab omnibus excommunicationibus, contractis occaſione conclauis, ſeu creationis Pontificis; tunc enim cenſetur data facultas cōfeſſario, vt patet ex dictis *de Sacramētis.*

Nonnullas alias excommunicationes, quæ occaſione Papatus, ſeu creationis Summi Pontificis incurruntur, ſuperius explicaui *quæſt. 3. punct. 1. 2. & 3.* quæ ibi videri poſſunt. Hic immorandum eſſet in explicandis iis, quæ hoc tempore ad electionem Summi Pontificis faciunt, præſertim iuxta Summorum Pontificum Gregorij XV. & Vrbani VIII. diſpoſitionem, incipit, *Æterni Patris*, edito anno 1621. Verùm quia hæc fuſè ſatis explicaui *in tract. de electione Summi Pontificis*, ad ibi dicta te remitto.

8 Abſolutio excommunicationis contractæ in electione Summi Pontificis non poteſt vi rtute alicuius priuilegij auferri.

9 Epiſcopus non poteſt abſoluere ab excommunicatione contracta ab eo, qui formam in electione Summi Pontificis non ſeruauit, ſeu cōſtitutionē Gregorij XV. de electione Papæ tranſgreſſus fuit.

10 Religioſi nō poſſunt hoc tempore virtute priuilegiorum abſoluere ab excommunicatione contracta in electione Papæ contra cōſtitutionē Gregorij & V.

PVN-

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra Cardinales reuelantes ea, quæ Papa in consistorio, aut alia occasione sub secreto tegenda expresè indicauit.

1 Refertur textus, in quo ista excõmunicatio continetur.

1 LEo X. in Bulla 7. supernæ dispositionis arbitrio, edita anno 1514. in Concilio Lateranensi, in hæc verba loquitur, *Statuimus, ne quis Cardinalium vota in consistorio data, & quæcumque ibi gesta, aut dicta, quæ in odium, aut præiudicium, aut scandalum alicuius redundare possint, scripto, aut verbo, vel quouis alio modo reuelet, sub pœna periurij, & inobedientiæ, & quotiescumque à nobis, & Romano Pontifice pro tempore existente specialiter, & expresè vltra præmissa indictum fuerit super aliqua re silentium: si quis contra fecerit, vltra pœnas, excommunicationem latæ sententiæ incurrat*, &c. De hac igitur excommunicatione agentes explicabo

Priùs ipsius materiam.

Deinde subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est reuelatio illius, quod Summus Pontifex specialiter, & expresè præcepit non reuelari; nam in Bulla dicitur, *& quotiescumque à nobis, & Romano Pontifice pro tempore existente specialiter, & expresè vltra præmissa indictum fuerit super aliqua re silentium, si quis contra fecerit, vltra pœnas, excommunicationem latæ sententiæ incurrat.* Hinc sequitur

3 Reuelans aliquid de quo Papa silentium indixit in consistorio, aut alibi, excõmunicationẽ incurrit.

3 Primò, eum affici excommunicatione, qui manifestat aliquid, de quo Papa silentium explicitè indixit, siue id, de quo silentium indixit, gestum, aut dictum fuerit in consistorio, siue alio in loco; nam Summus Pontifex generaliter loquitur de iis, de quibus specialiter, & expresè silentium indixit, vltra ea, quæ in consistorio gesta, vel dicta sunt, notanda enim est illa loquendi forma, *vltra prædicta*, quæ indicat, tam gesta, & dicta in consistorio, quàm alia occasione retinenda esse sub pœna excommunicationis, quoties Papa præcepit ea non reuelari. Ita Filliucius *tractatu 15. cap. 9. quæsito 3. num. 200.* contra nonnullos alios, asserentes istam excommunicationẽ incurri solùm, quoties reuelatur aliquid de actis secretò in consistorio, quod Papa præcepit non reuelari. Imò auctor libri excommunicationum pro Archiepiscopatu Bononiensi *cap. 1. de excommunic. num. 2.* Caietan. *verb. excommunic. in fine*, Suarez, Nauarr. & alij, quos in præcedentibus excommunicationibus retuli, dubitant, an ista excommunicatio vsu recepta sit.

Secundò sequitur, reuelantem aliquid, quod Papa ad aurem, vel in secreto dixit, sed de silentio seruando nihil explicitè loquutus fuit, non incidere in istam excommunicationem; quia Summus Pontifex excommunicare solùm videtur eos, qui reuelant aliquid, de quo specialiter, & expresè indictum est silentium; Summus autem Pontifex hic & nunc non indixit silentium specialiter, & expresè, sed tacitè.

Tertiò sequitur, excommunicationem ab eo Cardinali incurri, qui aliquid dictum, vel factum in consistorio detegit, si Papa initio, aut etiam in fine consistorij dixit, velle omnia, quę in consistorio agentur, aut acta, vel dicta sunt, sub silentio reticeri. Ratio istius illationis est, quia reuelat aliquid, de quo specialiter, & expresè indictum est silentium. Neque opus est, vt Papa in quolibet particulari negotio præcipiat silentium, sed sufficit, vt in genere mandet dicta, vel audita, aut facta in consistorio, silentio inuolui; adhuc enim dicitur specialiter, & expresè indixisse silentium, cùm illæ dictiones, *specialiter, & expresè*, non cadant super res silentio tegendas, & tacendas, sed super silentium. Sed modò dubium est

4 Reuelans aliquid quod Papa sub secreto tegendum præcepit, excommunicationẽ incurrit, etiamsi ex illius secreti manifestatione, nullum alteri damnum sequatur.

4 Primò, vtrùm manifestatio alicuius rei, de qua Summus Pontifex silentium indixit, excommunicatione puniatur, etiamsi in nullum vergat alterius damnum, & præiudicium.

Respondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex hanc conditionem non requirit, sed absolutè loquitur de eo, qui reuelat rem aliquam, de qua specialiter & expresè indictum fuerat silentium.

5 Reuelans votum, aut aliquid aliud dictũ, vel factũ in consistorio quod Papa sub silentio tegendum non præcepit, excõmunicationem non incurrit in sententia auctoris.

5 Secundò dubium est, vtrùm reuelans votum, vel quid aliquid dictum, vel factum in consistorio, de quo Papa silentium specialiter & expresè non indixit, in istam excommunicationem incidat.

Filliucius *loco citato* affirmatiuè respondet, quoties reuelat aliquid, quod in odium, aut præiudicium, aut scandalum alicuius redundare potest. Ratio ipsius desumi potest ex illis verbis, *vltra præmissa*, quæ hunc sensum pariunt, Summus Pontifex excommunicat non solum reuelantes ea, de quibus specialiter, & expresè silentium indixit, verùm etiam qui scripto, aut verbo, aut alio quouis modo reuelat vota in consistorio data, & quæcumque ibi gesta, aut dicta, quæ in odium, aut præiudicium, aut scandalum alicuius redundare possint.

Sed mihi dicendum videtur non incidere in excommunicationem, nisi Summus Pontifex specialiter, & expresè silentium indixerit. Ratio est, quia versamur in materia pœnali, & odiosa, in qua benignior interpretatio facienda est, *cap. odia, de reg. iur. in 6.* ità sentire videtur auctor libelli cuius, & censurarũ pro Archiepiscopatu Bononiensi.

Ad rationem, quam adduxi ad probandam Filliucij opinionem, respondeo, ex illis verbis hunc sensum elici: Qui dicta, vel gesta in consistorio reuelat, ex quibus damnum, vel præiudicium alteri sequi possit, reus est periurij, & inobedientiæ; si verò reuelet dicta, vel facta in consistorio, aut alia occasione, non solum incurrit pœnam periurij, & inobedientiæ, verùm etiam censuram excommunicationis, si Summus Pontifex specialiter, & expresè præceptum silentij de illis rebus imposuit; hunc sensum quilibet legens verba textus, à me superius relata, facili negotio elicere poterit.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

6 SVbiectum istius excommunicationis sunt non solum Cardinales, verùm etiam alij omnes, qui rem aliquam reuelant, de qua specialiter, & expresè indictum fuerat silentium à Romano Pontifice. Ratio est, quia Summus Pontifex generaliter, & indistinctè loquitur, ibi, *si quis contrà fecerit, vltra pœnas, excommunicationem latæ sententiæ incurrat, à qua non possit absolui, nisi à nobis, vel præfato Pontifice Romano*, &c. vbi notanda est illa dictio, *si quis*, quæ generalis est, & absoluta; imò non solùm designat masculinum sexum, verùm etiam complectitur femininum. *l. cum filio. §. 1. ff. de vulgar. & pupillar.* & *l. homines. ff. de verb. significat.*

Contrarium docent Filliucius, & auctor libelli casuum & censurarum pro Archiepiscopatu Bononiensi, asserentes subiectum istius excommunicationis esse tantummodo Cardinales. Ratio prædictorum auctorum hæc esse potest, quia de ipsis sermo est in eo §. Horum Doctorum opinio probabilis est, quamquam ad rationem ipsorum patet responsio ex mea ratione, quia Summus Pontifex generaliter loquitur in eo §. ibique propositionem facit distinctam à præcedente, in qua de Cardinalibus tantummodo loquutus fuerat, vt patebit legenti textum simul cum subsequentibus §§. Maior difficultas est

7 Reuelans aliquid quod audiuit ab eo, cui Summus Pontifex silentiũ & secretum indixit, excommunicationẽ incurrere videtur in sententia auctoris.

7 Primò, vtrùm Titius, qui aliquid audiuit à Cardinali, vel ab alio, cui Summus Pontifex illud dixerat, iniuncta specialiter, & expresè obligatione secreti, in hanc censuram incidat, aliis reuelando.

Respondendum probabiliter videtur affirmatiuè, quia cui conueniunt verba dispositionis, conuenit etiam ipsa dispositio; verba enim sunt signa, & testimonia mentis. *l. Labeo. ff. de supellect. leg.* & *l. scire. ff. de tutor. & curat.* Huic autem conueniunt verba dispositionis, quia reuelat rem aliquam, de qua specialiter, & expresè indictum fuit silentium à Papa. Contrarium sentire debent præcitati Doctores, asserentes subiectum istius excommunicationis esse tantummodo Cardinales, & horum Doctorum opinionem probabilem arbitror, potius ob praxim, & vsum, quàm ob rationem ex vllo iure desumptam.

8 Cardinalis cui Summus Pontifex aliquid dixit sub secreto, non videtur in excommunicationem incidere loquendo de ea re postquã ab aliis publicata fuit.

8 Secundò difficultas est, vtrùm Cardinalis, cui Summus Pontifex silentium indixit de re aliqua, incidat in excommunicationẽ, loquendo de ea re, postquam ab aliis publicata fuit.

Respondendum videtur negatiuè, saltem si de ea re loquatur solùm, quatenus ab aliis audiuit. Ratio est, tum quia ipse nõ dicitur reuelare, sed de re iam reuelata loqui; tum quia licitum est confessario loqui de auditis in confessione, non vtendo scientia confessionis, sed cognitione extra confessionem habitam; ergo etiam, &c.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra Episcopos, alioſq; Prælatos, qui priuant beneficiis curiales, seu officiales Papæ, vel Sedis Apostolicæ.

1 Refertur textus in quo ista excõmunicatio continetur.

1 EVgenius IV. *in Extrauaganti, diuina, de priuileg.* in fauorem officialium pro tempore existentium in obsequiis Papæ, vel Sedis Apostolicæ, & in fauorẽ aliorum venientium ad Sedem Apostolicam pro suis causis prosequendis, nõ solùm prohibuit, ne ordinarij, aliique superiores, eos vexent, procedendo contra ipsos, vel excommunicando, suspendendo, interdicendo, vel priuando officio, vel beneficio, vel aliam sententiam ferendo; verùm etiam acta contra ipsos facta irritat, imò excommunicat, suspendit, & interdicit tam ipsos superiores, qui prædictorum beneficia aliis conferunt, quàm eos, qui huiusmodi beneficia recipiunt, non obstantibus quibuscumque priuilegiis, constitutionibus, &c.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria harum censurarum est duplex actio in hac Bulla expressa.

Prima est, conferre aliis beneficia curialium.

Secunda est, illa recipere. Ratio est, quia in Bulla dicitur, *tam in dantes, quàm in recipientes, excommunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus, quas volumus eos incurrere ipso facto.* vbi notanda sunt illa verba, *tam in dantes, quàm in recipientes.*

Ex quo sequitur, non videri approbandã sententiã Filliucij *tract. 15. cap. 9. quæs. 2.* & aliorum, asserentium istam excommunicationem extendi non solùm ad eos, qui prædictorum curialium beneficia conferunt, vel recipiunt, verùm etiam ad eos, qui procedunt contra prædictos curiales, aut alios ad Romanam Curiam pro suis negotiis venientes, aut in Curia morantes, vel ab ea recedentes. Imò Filliucius putat ordinarios, vel ipsorum delegatos, seu commissarios, affici excommunicatione Bullæ Cœnæ, vexando venientes ad Romanã Curiam pro suis negotiis, aut morantes in Romana Curia, aut ab ea recedentes. Verùm Filliucius rigorosè nimis loquitur, & censurarum pœnas nimium ampliat, & extendit. Vt hæc omnia ritè intelligantur,

3 Papæ officiales aliique veniẽtes ad Vrbẽ pro suis negotiis, quonam priuilegio gaudere debeant, ex vi Eugenianæ.

3 Obseruandum est primò, Eugenium IV. in præfata Extrauagante, quæ vulgo *Eugeniana* nuncupatur, officialibus Papæ, & venientibus Romam pro suis negotiis priuilegium concessisse, vt vexari nõ possint à suis ordinariis, vel eorum commissariis, & delegatis, alioquin omnia acta irrita sint, & inualida; nihilominus vsu postmodum introductum fuit, vt præfata Eugeniana non prosit, nisi curialibus, videlicet officialibus Papæ, Cardinalibus, familiaribus Cardinalium, iudicibus, & his similibus, de quibus videri potest Marchesanus *part. 2. de commissione super Eugeniana §. vnico, pagin. mihi 453. & seqq.*

4 Curiales conueniri nõ possunt extra curiam, non tamẽ alios conuenire & ad curiã trahere possunt.

4 Obserua secundò cum eodem Marchesano, *n. 28. & 61.* Rotã in vna Mediolanen. bonorũ, coram Illustriss. Card. Melino 28. Martij 1594. & aliis, Eugenianam prodesse curialibus passiuè tantùm, non verò actiuè, id est, curiales vi Eugenianæ conueniri non posse extra Curiam; non autem posse alios conuenire, & ad Curiam trahere.

5 Eugeniana in aliquibus locis nõ prodest curialibus, neq; passiuè.

5 Excipi tamen debent tres casus, in quibus Eugeniana neque passiuè prodest.

Primus casus est, quando quis à Curia recessit animo non redeundi, aut longo tempore extra Curiam commoratur; nam tunc extra Curiam conueniri potest; quia par non est, vt priuilegio curialium fruatur. *l. fin. C. de agent. in reb. lib. 12.* & hoc verum est, etiamsi postquam citatus fuit, ad Curiam redire velit. Ratio est, quia videtur velle in fraudem citationis inde recedere. Ita Marchesanus *loco citato numer. 17.*

Secun-

Secundus casus est, quando curialis gaudere non vult priuilegio Eugenianę, quilibet enim priuilegio, & iuri suo cedere potest. Quamobrem si coram alio iudice competente extra Curiam conueniatur, & ante litis contestationem non apponat declinatoriam fori, in hoc sibi damnum, & præiudicium infert, quia iuri suo cedere videtur. *cap.1. de lit. contest.in 6.*

Tertius casus est, de beneficiatiis, quoad ea, quæ pertinent ad ipsorum beneficia, nam isti, quoad ea, quæ ipsis competunt ratione beneficiorum, ab Eugeniano priuilegio excipiuntur in Concilio Tridentino *sess.23. cap.1.prope finem. & sess.24.cap.11.ad finem*, ibi, *Quæ verò priuilegia residentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ constitutionis, aut familiaritatis Cardinalium competere solent, ea in iis, qui beneficia Ecclesiastica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minimè intelligantur; sed ordinarij iurisdictioni subiecti permaneant, non obstantibus quibuscumque inhibitionibus.*

His positis constat, quandónam Ordinarij locorum, aut ipsorum commissarij, & delegati censuras istius Eugenianæ incurrant; arbitror enim incurrere, quoties agunt contra curiales in causis non spectantibus ad beneficia, eosque beneficiis priuant, & aliis conferunt; tunc enim tam dantes, quam recipientes censuris subiiciuntur, quia verificantur verba Eugenianæ constitutionis; neque hic casus in Concilio Tridentino exceptus est, hoc tamen intelligitur, modò curiales priuilegium curialium non amiserint, aut priuilegio Eugenianæ constitutionis non cesserint, vt dictum est in casibus superius exceptis. Quando verò quis excommunicationem incurrat vexando eos, qui ad vrbem Romam causa negotiorum, vel pietatis veniunt, patet ex dictis *in Bulla Cœnæ.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

6 SVbiectum istarum censurarum sunt *primò* ordinarij locorum, commissarij, & delegati eorum, qui curiales beneficiis priuant, eaque aliis conferunt. *Secundò*, qui præfata beneficia recipiunt, exceptis casibus in prima propositione explicatis. Ratio est, quia in præfata Extrauaganti Eugeniana sic habetur, *nihilominus in omnes, & singulos ordinarios, ac officiales, commissarios, & delegatos eorum, qui se de dignitatibus, aut beneficiis Ecclesiasticis quibuscumque officialium, aut negotia huiusmodi apud dictam Sedem prosequentium prædictorum, eos illis forsan priuando, aut priuatos decernendo, vel declarando, seu cuiuscumque priuationis prætextu, illa personis aliis conferendo, seu de illis quomodolibet intromiserint, tam in dantes, quàm in recipientes, excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias promulgamus, quas volumus eos incurrere ipso facto, à qua quidè excommunicationis sententia absolui nequeant, nisi à nobis vel per nos deputandis, præterquam in mortis articulo constituti.*

7 Eugenianam violãs priuando curialem beneficiis, alia de causa, quàm ratione beneficiorũ, simulque aliis conferendo incurrit excommunicationem, suspensionem & interdictum.

7 Rogabis vtrum faciens contra istam constitutionem afficiatur his omnibus censuris, nempe excommunicatione, suspensione, & interdicto.

Respondeo affirmatiuè, si faciat contra istam constitutionem, priuando curialem beneficiis, alia de causa, quàm ratione beneficiorum, simulque aliis conferendo, vt superius explicatum est. Ratio est, quia Eugenius IV. vnico verborum contextu, per dictionem coniunctiuam, &, in præfatos conferentes, & recipientes, has omnes censuras promulgat.

Probabilis tamen est opinio Suarez, & Filliucij *locis proximè citandis*, aliorum his omnibus censuris non singulos affici, sed cum debita proportione, ita vt Episcopi, aliique superiores ligentur solum censura excommunicationis, non verò interdicti, vel suspensionis, cùm in regula generali habeamus Episcopos non ligari censuris interdicti, & suspensionis generaliter latis; reliqui verò inferiores ligantur censura interdicti & suspensionis, quia subiiciuntur censuris generaliter latis. Ratio autem ita sentiendi, & ratiocinandi in hoc casu, est, quia cum istæ censuræ generalibus verbis ferantur contra omnes quacumque dignitate fulgeant, sufficientem rationem habemus ita iudicandi. Hæc tamen est differentia, inter censuras suspensionis, interdicti, & excommunicationis in præfato capite expressas, quòd excommunicationis absolutio reseruatur Papæ, non verò suspensio, & interdictum, quia in eo cap. nulla fit mentio reseruationis interdicti, vel suspensionis. Videri potest Suarez *disp.37. sect.1.num.8.* Filliucius *tract.18. n.148.* & Alterius, quem retuli *de suspens. in particulari quæst.... punct....*

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra Episcopos, aliosq; collatores beneficiorum non seruantes suspensionem contractam ob indebitam admissionem resignationis, vel collationis beneficij.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 PIus V. in Bulla quæ incipit, *Quanta*, præscribit Episcopis, aliisque facultatem admittendi resignationem habentibus, modum admittendi resignationem, & prohibet, ne Episcopi, aut alij collatores aliter admittant resignationes, & ne beneficia resignata conferant suis, aut admittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus; contrafacientes punit pœna suspensionis à collatione beneficiorum, & officiorum, electione, præsentatione, confirmatione, institutione; & præsumentes violare huiusmodi suspensionẽ afficit excommunicatione, modò sint personæ particulares; Capitula verò, & conuentus vinculo suspensionis à diuinis obstringit, vt patet ex ipsa Bulla, quam de verbo ad verbum retuli *in tractatu de resignationibus beneficiorum punct.2. & infrà, de suspensionibus contra Episcopos, & capitula editis.* hic solum agendum superest de excommunicatione, quæ incurritur, violando præfatam suspensionem.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est violatio suspensionis contractæ, admittendo resignationem beneficiorum, aut illa conferendo contra præscriptum Bullę Pij V. citatæ; ipsa autem suspensio violatur, temere conferendo beneficia, eligendo, præsentando, confirmando, vel instituendo, postquam suspensio contracta fuit, vt patet ex illis Bullæ verbis; *nihilominus in eos, qui sic suspensi conferre, eligere, præsentare, confirmare, vel instituere ausi fuerint, excommunicationis sententiam ipso facto promulgamus, quibus nullus alius, quàm ipse Romanus Pontifex, siue absolutionis, siue relaxationis gratiam, excepto mortis articulo, valeat impertire.*

Obserua tamen, violationem præfatæ suspensionis fieri debere cum præsumptione, vt patet ex illis verbis, *ausi fuerint.*

3 Episcopus aut alij collatores, quænam seruare teneantur dum resignationem admittunt.

3 Sed modò dubium est primò, quænam seruanda sint ab Episcopis, & ab aliis collatoribus dum resignationem admittunt, vt suspensionem euadant, & consequenter euitent excommunicationem, quæ ob præfatæ suspensionis violationem incurritur.

Respondeo huius difficultatis solutionem constare ex dictis *de resignationibus punct.2.* vbi de hac re pluribus egi cum Parisio, Quaranta, Fusco, Marco Antonio Genuense, & aliis, in quibus explicandis necesse non est hic immorari; sed lectori sufficiet ipsummet Bullæ textum consulere, quem infra referam *de suspensionibus contra Episcopos*, illumque retuli *de resignationibus, loco cit.*

4 Episcopus quænã seruare teneatur in conferẽdis beneficiis resignatis.

4 Secundò difficultas est, quænam seruanda sint ab Episcopis, aliisque collatoribus in conferendis beneficiis resignatis, vt in suspensionem istius Bullæ non incidant, & consequenter, neque contrahant istam excommunicationem.

Respondeo hæc seruanda esse, vt collator non conferat beneficium resignatum ipsi resignanti, aut suis, aut resignantium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, vt initio huius puncti breuiter aduerti, & patet ex præcitata Bulla, quæ in locis proximè allegatis consuli, & videri potest.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Resignationem admittens nõ seruata forma à Pio V. præscripta excommunicationi subiicitur.

5 SVbiectum istius excommunicationis, quæ contrahitur violando præfatam suspensionem, sunt omnes Episcopi, & alij collatores, qui suspensionem in præcitatis casibus violant; nam verba textus generalia sunt, ibi, *qui contrà fecerint*, &c. consequenter generaliter intelligenda sunt de Episcopis, aliisque collatoribus; exceptis tamen capitulis, & conuentibus; cum enim capitulum, & conuentus, vt sic, excommunicari non possit, contra ipsum fertur suspensio a diuinis, ibi, *excommunicationis quoad personas: quo verò ad capitula, & conuentus, à diuinis suspensionis sententias ipso facto promulgamus.*

6 Cardinales non seruantes formã præscriptam in resignatione beneficiorum. an suspensionem, & excommunicationem incurrant controuersia est inter Doctores.

6 Sed modò dubium est primò, vtrum Cardinales sint subiectũ istius suspensionis, & excommunicationis.

Respondeo probabiliter sustineri posse, Cardinales non subiici huic censuræ; etiam si Cardinales Episcopali dignitate præditi sint. Ratio est, quia Summus Pontifex non videtur loqui de constitutis in qualibet dignitate, sed de Episcopis, & aliis collatoribus. Cardinales autem non veniunt nomine Episcoporum, nisi aliud addatur, quia excellentiorem dignitatis gradum obtinent. Ita Azor *lib.7.cap.19.quæs.5. ad finem.* Archidiaconus, Gigas, & alij apud Mandolium *in regul. cancellar.quæst.2.num.8.& 9.*

Opposita tamen sententia etiam valde probabilis est, quia censura generaliter lata comprehendit Cardinales, vt patet ex dictis *de censuris in genere, disp.1.quæst.1.punct.4.num.11.& 12. & de legibus disp.1.punct.6. num.34. & supra quæst.3.punct.31.n.16.* ergo etiam lata contra collatores afficit Cardinales, quoties ad ipsos facultas conferendi pertinet.

7 Suspẽsionem violãs in casibus non expressis in Bulla Pij V. de resignationibus beneficiorum incurrit excommunicationẽ.

7 Secundò dubium est, vtrum qui suspensionem violant, saltem in consimilibus casibus, excommunicationem incurrant.

Respondeo non incurrere extra casus in hoc puncto expressos. Ratio est, quia pœna non excedit legis dispositionem, seu casum legis. Ita Suarez *de censuris disp.22.sect.6.nu.21.* Filliucius *tract.15. cap.9.quæs.3. num.201.* & alij.

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra Inquisitores Episcopis inferiores, eorumq; substitutos, qui delinquunt in suo officio per omissionem, aut iniustam vexationem.

OCcasione istius excommunicationis tria explicabo.
Primò, quænam sit eius materia.
Secundò, quódnam sit subiectum.
Tertiò, à quónam eius absolutio impendi possit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis consistit in actionibus prohibitis *in Clementina 1.§. verùm, de hæreticis.*

Prima actio, seu potius omissio, in hac Clementina prohibita, est non procedere contra suspectos, vel diffamatos de hæresi; is dicitur non procedere, qui non fungitur officio suo, agendo contra huiusmodi delinquentes, vbi fuerit procedendum; nam in textu dicitur, *omiserint contra quemquam procedere, vbi fuerit procedendum supra huiusmodi prauitate.*

2 Inquisitores, aut alij officiales omittentes procedere ex odio, gratia, vel amore, aut lucro cõtra suspectos, vel diffamatos de hæresi, excommunicationem incurrunt.

2 Hoc tamen intelligendum, & limitandum est primò, modò omittat procedere ex odio, gratiã, vel amore, lucro, aut commodo temporali, vt patet ex verbis præfatæ Clementinæ, ibi, *quòd si odij, gratia, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis obtentu, &c.*

Ex quo sequitur eum, qui ex timore, vel metu omittit procedere, non affici hac censura, quia non omittit procedere obtentu odij, gratiæ, vel amoris, lucri, aut commodi temporalis, &c.

Secundò limitandum est, modò non omittat iustè, vel bona fide; nam ad incurrendam istam excommunicationem requiritur, vt omittat contra iustitiam, & conscientiam; nec sufficit, vt omittat contra conscientiam, non verò contra iustitiam, vel econtra, sed opus est, vt faciat contra vtramque; quia in textu dicitur, *contra iustitiam, & conscientiam suam omiserint.* vbi notanda est illa dictio, &, quæ est coniunctiua, & copulatiua. *l.si quis ita stipulatus, ff. de verb. obligat.*

Secunda actio in hac Clementina sub excommunicatione prohibita, est, temere vexare aliquem, imponendo illi notam, vel suspicionẽ hæresis, aut se ab ipso impeditum fuisse in officio inquisitionis; hoc tamẽ intelli-

intelligendum est, modò huiusmodi nota, vel impedimentum imponatur ex odio, gratia, vel amore, lucro. aut commodo temporali: hæc enim omnia requiruntur in præfata Clementina, ibi, *aut obtentu eodem prauitatem ipsam, vel impedimentum officij sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquomodo vexare.*

3 Hæresis notam alicui ex odio imponens excommunicationē incurrit, etiāsi prauum affectum exterius non manifestet.

3 Sed modò dubium est, vtrùm imponens alicui notam hæresis ex odio, incidat in excommunicationem, etiam si odium exterius non prodat, & manifestet.

Respondeo affirmatiuè, quia facit actionem sub excommunicatione prohibitam; & quamuis affectus odij internus non sit materia excommunicationis secundùm se; nihilominus est materia excommunicationis, quatenus afficit actum externum, cum quo coniungitur, vt patet ex dictis *de legibus disp. 1. quæst. 1. punct. 5.*

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt Inquisitores, & alij officiales sanctæ Inquisitionis inferiores Episcopis, qui propter odium, gratiam, amorem, lucrum, vel commodum temporale faciunt, vel omittunt facere præfatas actiones; Episcopi verò, aut superiores Episcopis incurrunt suspensionem ab officio per triennium: nam in textu dicitur, *Episcopus, aut superior suspensionis ab officio per triēnium; alij verò excommunicationis sententias eo ipso facto incurrant.*

Hinc sequitur, Archiepiscopos, vel Patriarchas facientes contra huius Clementinæ dispositionem incurrere pœnam suspensionis ab officio per triennium, quia sunt superiores Episcopis; substitutos verò Episcoporum, vel Inquisitorum, vel Capituli, Sede vacante, affici excommunicatione, quia sunt inferiores Episcopis. Ita glossa hic *verb. alij verò.* Nauarr. *c. 27. n. 100.* Suarez *disp. 31. sect. 5. num. 16.* Sayrus *lib. 4. cap. 12. num. 50.* Henriquez *lib. 13. c. 38. num. 3.* Filliucius *tract. 17. num. 153.* & alij.

5 Episcopi non procedentes cōtra suspectos de hæresi, aut imponentes notam hæresis, ligantur suspensione, & assignatur ratio, cur isti suspensione ligentur, alij verò excommunicatione.

5 Sed modò dubium est, cur inferiores Episcopis puniantur pœna grauissima excommunicationis; Episcopi verò pœna solùm suspensionis ab officio per triennium.

Respondet Cardinalis hic *num. 2.* id factum esse, vt deferatur dignitati Episcopali. S. Thom. *2. 2. q. 63. art. 10.* Alterius *tom. 2. disp. 16. cap. 2. sub finem,* & alij alias afferunt responsiones, quibus omissis,

Respondeo id pendere à prudenti superioris voluntate, qui spectatis circumstantiis potest vnum vna pœna, alterum altera punire: nec ob id committit vitium acceptionis personarum, cum pœnarum impositio à prudenti ipsius arbitrio pendeat; prudenter autem imponi potest Episcopo suspensio ab officio, imposita inferioribus excommunicatione, quia fieri potest, vt Episcopus tantum pati censeatur damnum ex huiusmodi suspensione, quantum patitur inferior ex censura excommunicationis, & fieri posset, vt inferior non tanti faceret suspensionem ab officio, quanti excommunicationem.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Absolutio istius excommunicationis est reseruata Papæ.

6 ABsolutio istius excommunicationis reseruata est Summo Pontifici, excepto tamen mortis articulo, qui communiter censetur exceptus; nam in dicta Clementina sic habetur, *à qua quidem excommunicationis sententia, qui eamdem incurrerint, nisi per Romanum Pontificem, nequeant, præterquam in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere.*

7 Item suspēsio istius excommunicationis, est Papæ reseruata.

7 Sed modò dubium est primò, vtrum præfata suspensio sit reseruata Summo Pontifici, sicut reseruata est excommunicatio. Ratio dubitandi pro parte negatiua est, quia censura, de cuius reseruatione non fit mentio, non censetur reseruata; sed potest à quolibet approbato confessario auferri, *cap. nuper, de sententia excommunic.* His non obstantibus

Respondeo huiusmodi suspensionem censeri Summo Pontifici reseruatam. Ratio est, quia dum superior fert suspensionem ad certum tempus, tacitè declarat neminem posse ante illud tempus dictam suspensionem auferre; consequenter videtur tacitè illam sibi reseruare: quando autem auctor censuræ absolutionem illius sibi reseruat expressè, vel tacitè, inferior non potest absolutionem conferre, *cap. nuper, citato.* Ita glossa hic *vers. excommunicationis sententia, & in cap. cupientes. §. cæterum. verb. suspensos, de electione in 6.* Panormit. *cap. tam litteris. 33. de testibus,* Couarruuias *in epitom. 4. decret. 2. part. cap. 6. n. 16.* Suarez *disp. 29. sect. 1. num. 15.* Filliucius *tract. 17. cap. 4. quæs. 6. num. 68.* Alterius *tom. 2. disp. 16. cap. 2. sub finem,* & alij communiter, qui hoc idem asserunt, quando

8 Suspensio lata in puram pœnā in perpetuum, vel ad tempus, reseruata est Summo Pontifici.

8 Suspensio fertur in puram pœnam, & non pro contumacia, siue feratur ad tempus, siue in perpetuum; pœna enim auferenda est per dispensationem ab eo, qui eam tulit.

An autem Episcopus possit à suspensione lata in perpetuum, vel ad tempus non in puram pœnam, sed per modum censuræ, & pro contumacia absolutionem conferre, patet ex dictis *de censuris in genere disp. 3. punct. vlt. ad finem,* posse saltem quamdiu delictum est occultum, vt patet ex Tridentino *sess. 24. cap. 6. de reform.*

Ad rationem dubitandi, omissis solutionibus Panormit. Suarez, Filliucij, & aliorum, respondeo ex temporis determinatione colligi tacitam reseruationem.

9 Absolutio censuræ impendi potest in articulo mortis, etiam non præfita satisfactione, quoties percurrens nullam satisfactionē, vel cautionē præstare potest.

9 Secundò dubium est, vtrum in articulo mortis impendi possit absolutio, dum pœnitens satisfactionem præstare non potest. Ratio dubitandi est, quia Papa vtitur ablatiuo absoluto, ibi; *& tunc satisfactione præmissa;* ablatiuus autem absolutus importat conditionem. *l. à testatore. ff. de condit. & demonstrat.* conditio autem importat formam. *l. qui hæredi. & l. Mœuius, ff. eod.*

Respondeo extorquendam esse satisfactionem, si pœnitens eam præstare potest, vel saltem cautionem de ea præstanda, dum eam præstare poterit, & sufficit cautio iuratoria, dum pignoratitia, aut fideiussoria exhiberi non potest: quòd si pœnitens ita sit morti proximus, aut sensibus ita distitutus, vt nullam satisfactionem, vel cautionem præbere possit, denegari non debet absolutio, quam pœnitens per verba, vel signa petiit. Ratio est, tum quia ad impossibile nemo tenetur. *l. impossibilium. ff. de reg. iur. & cap. nemo potest ad impossibile. de reg. iur. in 6.* tum quia Summus Pontifex non præsumitur, velle in tali euentu absolutionem denegare. Ita glossa hic *vers. & tunc.*

Ad rationem dubitandi respondeo, ablatiuum absolutum importare tacitam conditionem aliquid faciendi, dum id fieri potest, nec aliud rationabiliter, & per epiikeiam præsumitur de legislatoris voluntate.

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra officiales Pœnitentiariæ accipientes aliquid etiam sponte oblatum, aut alia ratione occasione concessionum, seu expeditionum.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 PIus V. in Bulla 83 quæ incipit, *In omnibus rebus,* ad præcauendum simoniæ, aut scandali periculum, istam excommunicationem edidit: circa quam paucis assignabo materiam, & subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est capere aliquid vltra fructus, & stipendium sibi assignatum, etiamsi capiatur à sponte dantibus, aut pro celeritate expeditionis, aut pro extraordinario labore, tam procurando, quàm scribendo, aut recognoscendo, & examinando, siue accipiatur à sponte dantibus, siue ab aliis, vt expressè decernitur in præcitata Bulla §. 12. ibi, *Omnes verò supradicti officia sua per se ipsos cùm diligenter, tum etiam fideliter exerceant, solique præsentes, & actu exercentes, nisi legitimè impediti, fructus, & emolumenta percipiant, quorum singulis certum, statumq; aliunde stipendium cuique conueniens assignare intendimus, quo solo contenti esse debeant, nihilq; aliud etiam sponte oblatum, à partibus, aut aliàs, siue pro expeditionis celeritate, siue pro alio extraordinario labore, tam procurando, quàm scribendo, aut recognoscendo, & examinando, capere possint: quicumque secus fecerint, officio suo huiusmodi priuati, excommunicationis quoque sententia innodati eo ipso censeantur, cuius absolutionis beneficium ab alio, quàm Romano Pontifice, excepto mortis articulo, nequeant obtinere.*

3 Pœnitentiariæ officiales pœnam excōmunicationis incurrunt accipiendo aliquid occasione expeditionū sacræ Pœnitentiariæ, aut etiam accipiendo fructus, & emolumēta officij, dum officium non exercent.

3 Sed modò dubium est, vtrùm officiales sacræ Pœnitentiariæ pœnam excommunicationis incurrant, non solùm accipiendo aliquid occasione expeditionum sacræ Pœnitentiariæ, verùm etiam accipiendo fructus, & emolumenta officij, dum officium non exercent.

Filliucius *tract. 15. cap. 9. quæs. 8. num. 209.* affirmatiuè respondet. Ratio ipsius hæc esse potest, quia clausula in fine posita refertur ad omnia antecedentia, vt alibi cum Menochio, Sanchez, & aliis docui: ergo excommunicatio posita in fine §. 12. istius Bullæ refertur ad omnes actiones præcedentes.

Hinc sequi videtur officiales sacræ Pœnitentiariæ vinculo excommunicationis ligari, exercendo suum officium per alium, aut non diligenter, aut non fideliter, aut recipientes fructus, & emolumenta, dum non exercent officium.

Sed contrarium aliqua probabilitate non caret; quamuis enim facientes præfatas actiones contra præscriptum huius Bullæ graui pœna digni sint, nihilominus pœna excommunicationis videtur tantummodo lata contra eos, qui dolum, vel fraudem faciunt, & contra recipientes aliquid occasione expeditionis, vt dictum est *in prima propositione, num. 1.*

Ad rationem, quam attuli ad probandam Filliucij sententiam, responderi posset, clausulam in fine alicuius propositionis positam referri ad omnia antecedentia, in quibus eadem ratio militat; non militat autem eadem ratio in omnibus præfatis actionibus: præterea sequeretur officiales sacræ Pœnitentiariæ magis ferè semper vexari dubiis contractæ excommunicationis, dubitando, an diligenter munus suum expleuerint: in praxi tamen non recederem à sententia Filliucij, quam etiam Illustrissimus Dominus meus Coccinus, dignissimus Rotæ Romanæ Decanus, & sacræ Pœnitentiariæ Regens, viua voce mihi de hac re ipsum interroganti comprobauit.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt personæ in præfata Bulla expressæ, vt patet ex illis verbis, *omnes verò supradicti;* supradicti autem sunt, Pœnitentiarius maior, Regens, Datarius, Corrector, Magister in sacra Theologia, Doctor in decretis, duo procuratores, duo scriptores, & vnus sigillator, vt facilè intelliget, qui præfatam Bullam legere voluerit.

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra ministros Cameræ Apostolicæ, deficientes in reddendis integrè computis, & rationibus.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 PAulus III. ad præcauendum Cameræ Apostolicæ damnū, quod ex defectu exhibendarum integrè rationum sequi consueuit, excommunicationem Papæ reseruatam tulit contra eos, qui non seruant præscripta in Bulla 40. quæ incipit, *Cum sicut accepimus.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, deficere ab actionibus in præfata Bulla præscriptis.

Prima actio est, integrè describere computa, id est, integrum debitum, & integrum creditum.

Secunda est, directè, vel indirectè quouis quæsito colore, retinere, vel retineri facere aliquid penes se, vel eorum ministros, aut dependentes ab eis.

Tertia est, dum ratio reddēda est, integrè describere omne id, quod ad eorum, vel ministrorum, aut agentium suorum manus peruenit.

Quarta, omnia fideliter, & diligenter gerere, & adimplere: istæ omnes actiones in præfata Bulla exprimuntur, ibi, *Quòd omnes, & singuli prænominati, & alij quicumque in Camera Apostolica computa reddere debentes, computa huiusmodi integrè, videlicet integrum debitum, & integrum creditum, describere debeant, nec audeant aliquid penes se, vel eorum ministros, aut ab eis dependentes retinere, seu retineri facere, directè, vel*

vel indirectè, quouis quæsito colore. Et si contingeret eos cogi per Cameram Apostolicam, ad reddendum rationem de exactis, vel administratis ante tempus finitum, vel durante exactione, debeant totum id, quod tempore dationis, rationis, seu computorum, ad eorum, vel ministrorum, aut agentium fiscum manus peruenit, integrè describere, & tandem omnia fideliter, ac diligenter gerere, & adimplere. Et si secus factum fuerit, in præmissis, vel aliquo præmissorum contra facientes excommunicationis maioris, à qua nisi per nos, vel Romanum Pontificem pro tempore existentem, nisi in mortis articulo absolui nequeant, ac periurij, & falsi, &c.

3 Cameræ Apostolicæ ministri retinentes aliquid titulo iustæ computationis non videntur ligari excommunicatione.

3 Rogabis, vtrum retinens aliquid titulo iustæ compensationis, dum alia ratione nequit se indemnem seruare, incidat in istam excommunicationem, retinendo id, quod in iustam compensationē accepit.

Respondeo in hac re non esse laxandas habenas; cùm multi amore lucri, & proprij commodi temporalis decipiantur, credentes, se posse aliquid titulo iustæ compensationis retinere. Verùm si iudicio prudentis viri in titulum iustæ compensationis aliquid reciperet, seruatis regulis iustæ compensationis, non videretur reus istius excommunicationis, si alia ratione, vel non sine notabili incommodo se ipsum indemnem seruare non posset. Ratio est, tum quia in huiusmodi casu non videretur se infideliter gerere; cùm fidem, vel iustitiam non lædat is, qui retinet id, quod sibi debetur: tum quia præcepta humana non obligant cum graui incommodo.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt personæ in hac Bulla expressæ, ibi, *Thesaurarij prouinciarum status Ecclesiastici, siue thesaurarij, mercatores Cameræ Apostolicæ, ministri, aliæque personæ computa administrationum, locationum, afflictuum, partitorum, & exactionum reddere debentes,* & infrà, *omnes, & singuli prænominati, & alij quicumque in Camera Apostolica computa reddere debentes,* &c.

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra Rectores, & Gubernatores ciuitatum, aliorumq; locorum status Ecclesiastici recipientes munera, præter esculenta, & poculenta, & contra eos, qui præfata munera tradunt.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 PAulus II. ad præcauendum violandæ iustitiæ periculum, quod acceptione munerum incurritur (munera enim oculos sapientum excæcant, & corda iustorum peruertunt, teste sacra Scriptura) in Bulla 3. quæ incipit, *Munera*, iure merito excommunicationem iniunxit non solùm gubernatoribus ciuitatum, & terrarum status Ecclesiastici, recipientibus munera, præter esculenta, & poculenta; verùm etiam ipsismet tradentibus munera: eadem Bulla confirmata fuit à Sixto IV. in Bulla 15. quæ incipit, *Et si.* §. 3. *vers. & quæ.*

Hic ergo breuiter explicabo

Primò, ob quas actiones ista excommunicatio incurratur.

Secundò, quas personas afficiat.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 ISta excommunicatio ob duplicem actionem incurritur.

Prima est, recipere munera quæcumquè illa sint; nam in Bulla dicitur, *hoc perpetuo prohibemus edicto, ne quisquam deinceps Rectorum, aut Gubernatorum quorumcumque officialium Romanæ Ecclesiæ,* &c. *aliquod genus muneris, nec aurum, nec argentum, aut vestem, aut equum, vel aliquod cuiuslibet speciei munus accipiat, præter esculenta, & poculenta, quæ breui tempore consumi possunt, quod tẽpus ad biduum moderamur.*

Secunda actio est, tradere huiusmodi munera; nam in præfata Bulla dicitur, *alioquin tam dantes, quàm recipientes,* &c.

3 Munera tradens Gubernatori locorũ status Ecclesiastici præter esculenta, & poculenta, excommunicationẽ incurrit, & quomodo possit hanc excommunicationẽ incurrere.

3 Sed modò dubium emergit, quomodo potuerit ista excommunicatio imponi contra dantes munera, cùm quilibet sit rei suæ moderator, & arbiter. *l. in re mandata. C. mandati.* aut contra recipientes præfata munera, cùm recipiant à sponte dantibus; consequenter nulli faciant iniuriam, & traditio, aut receptio munerũ ex sua natura sit actio indifferens, quæ non potest esse materia grauissimæ censuræ.

Respondeo istam excõmunicationem iurè merito impositam fuisse, *primò* contra recipientes; quia faciunt contra legem, iusta de causa editam, vt iustitia integrè, & inuiolabiliter exerceatur: imò sunt rei periurij, quia antequam ad officia admittantur, iuramentum præstant de hac constitutione seruanda; sic enim præcipitur in hac Bulla §. 12. *verb. mandantes. Secundò*, imposita est contra tradentes munera, quia occasionem præbent gubernatoribus faciendi contra proprium officium: imò etiam ipsi reatum periurij incurrunt, quia cooperans peccato alterius, reus est peccati eiusdem speciei, vt patet ex regulis generalibus traditis *de peccatis.*

Hinc patet responsio ad rationem dubitandi.

4 Gubernator status Ecclesiastici recipiens aliquid præter esculenta & poculẽta, non incurrit excommunicationem.

4 An verò tradens, vel accipiens munera modici momenti, præter esculenta & poculenta, in hanc censuram incidat; patet ex regulis generalibus de causis excusantibus à mortali, & à simili ex dictis de datis, vel promissis pro gratia, vel iustitia in Romana Curia obtinendâ: sicut etiam ex dictis *de iuramento* patet, vtrum tradens, vel recipiens munera in modica quantitate, lethalem periurij culpam contrahat. Obserua tamen istam excõmunicationem non incurri ob periurium, sed ob violationem istius constitutionis; periurium enim incurritur ob transgressionem iuramenti de ista constitutione seruanda: quamquam contrarium sustinet Filliucius *tract. 15. cap. 9. quæst. 8. num. 210.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli Rectores, aut Gubernatores, seu officiales status Ecclesiastici, recipientes aliquod munus à prouinciis, ciuitatibus, & terris, vel à singularibus personis suæ iurisdictioni subiectis; nam in præfata Bulla dicitur, *ne quisquam deinceps Rectorum, aut Gubernatorum quorumcumq; officialium Romanæ Ecclesiæ, vel etiam Legatorum de latere ad regimen, & gubernationem prouinciarum, ciuitatum, ac terrarum Romanæ Ecclesiæ deputatorum, vel deputandorum, à prouincijs, ciuitatibus, & terris, quibus præsunt, vel officia exercent, nec à singularibus suæ legationi, regimini, vel gubernationi suppositis, aliquod genus muneris,* &c.

6 Amplia, etiamsi Episcopi sint, exceptis tamen Cardinalibus; nam in dicta Bulla dicitur, *alioquin tam dantes, quàm recipientes, etiamsi Pontificali præfulgeant dignitate (dummodo non sint sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui in sacro Collegio coram nobis sponte sua obtulerunt, & promiserunt non recepturos huiusmodi munera) ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, à qua absolui non possint, nisi à Romano Pontifice, præterquam in mortis articulo constituti.* 6 Cardinales accipientes aliquid præter esculenta, vel poculenta, dum Rectoris, vel Gubernatoris officium gerunt, non ligantur excommunicatione.

Limitatur primò, modò recipiant à prouinciis, vel locis, in quibus officia exercent, vel à personis suæ gubernationi suppositis: nam ista exceptio expresè adiicitur in præcitata Bulla, vt patet ex ipsius verbis *num.* 5. relatis. Limitatur secundò, modò non adsit paruitas materiæ, hæc enim excusat à mortali, consequenter etiam à censura. Quomodo autem habenda sit ratio in iudicanda rei paruitate, constat ex dictis *de excommunicatione*, quæ contrahitur pro datis, vel promissis in Romana Curia.

Ex dictis sequitur, recipientes munera extra statum Ecclesiasticum non affici hac censura; quia hæc lata est contra officiales status Ecclesiastici. Addo officiales status Ecclesiastici recipientes munera ab iis, qui suæ potestati subditi non sunt, vel apud quos officia non exercẽt, non incidere in hanc censuram; quia ista excommunicatio imposita est contra recipientes munera, habito respectu subiectionis, vt benè obseruat Suarez *disputat. 22. sect. 6. num. 7.*

7 Munera recipientes præter esculenta & poculenta dum Rectoris, vel Gubernatoris officium gerunt in statu Ecclesiastico, quam pœnam præter excommunicationem incurrant.

7 Sed modò dubium est, vtrum recipientes munera non solùm incurrant excommunicationem, verùm etiam alias pœnas.

Respondeo obligari ad restituendum id, quod acceperunt, & aliud tantumdem, nam in Bulla dicitur, *& insuper omne id, quod acceperint, & aliud tantumdem reddere teneantur.*

8 Gubernatores, vel rectores status Ecclesiastici recipientes aliquid præter esculenta & poculenta, tenentur rem acceptam & aliud tantumdẽ restituere etiam ante iudicis sententiam.

8 Sed maior difficultas est primò, an teneantur ad restitutionem ante iudicis sententiam, vel post sententiam.

Respondendum mihi videtur cum probabiliori, & communiori Doctorum sententia, teneri ad restitutionem ante sententiam. Ratio est, quia licet reus non teneatur pœnam, quæ actionem hominis requirit ad sui executionem, subire ante iudicis sententiam; nihilominus ab hac regula excipitur casus, dum legislator intendit obligare, nõ expectata iudicis sententia: tunc autem intendit obligare independenter à sententia, dum hac, vel simili loquendi forma vtitur, in foro conscientiæ sit obligatus, aut restituere, vel reddere teneatur. Ita Nauarr. Sanchez, Lessius, Suarez, Vasquez, & alij, quos retuli *de legibus disp. 1. q. 1. punct. 7. §. 2. n. 15. & 19. & in tractat. de horis Canonicis disp. 1. q. 5. punct. 2. num. 7.*

9 Secundò difficultas est, cuinam facienda sit præfata restitutio.

Filliucius *tract. 15. cap. 9. quæst. 8. num. 210.* putat rem acceptam restitui posse tradenti; aliud verò tantumdem restituendum esse pauperibus.

Ego verò censeo integram restitutionem faciendam esse pauperibus, quia verosimile non est, Papam velle quicquam restitui tradenti, tum quia tradens dominium rei à se abdicauit: tum quia indignus effectus est, cui vlla restitutio fiat: tum quia eadem excommunicationis pœna punitur: ergo etiam eiusdem rei priuatione.

QVÆSTIO VIII.

De excommunicationibus non reseruatis contra religiosos.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra religiosos, qui ex vi suæ regulæ, seu professionis bona, seu reditus ad congruam sustentationem habere non possunt, si aliquem ad professionem admittant, vel nouam domum, seu loca acquirant, vel iam habita alienent sine licentia Sedis Apostolicæ.

1 Assignatur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 GRegorius X. in Concilio generali Lugdunensi, cuius dispositio refertur *in cap. vnico, de religiosis domibus in 6.* ad vitandam confusionem ex nimia religionum diuersitate, sanciuit, vt religiosi, quibus ex vi regulæ, seu professionis interdictum est habere possessiones, seu reditus ad congruam sustentationem, in posterum non possent quemquam ad eorum professionem admittere, vel domum, aut locum de nouo acquirere, aut domos, seu loca antea acquisita alienare absque speciali Sedis Apostolicæ facultate: præsumentes autem aliter facere, excommunicationi subiicit; & ipsorum acta irrita efficit.

Ex dictis quisque facilè potest colligere, quæ sit materia, & subiectum istius excommunicationis, vt clarius constabit ex duplici propositione proximè sequenti.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Explicatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt tres actiones.

Prima est, admittere aliquem de nouo ad professionem in iis religionibus, quæ paupertatem in cõmuni profitentur, & quarum institutio post Concilium Lateranense sub Innocentio III. id est, post annum 1215. confirmata fuit.

Secunda est acquirere nouam domum, seu locum.

Tertia est alienare sine speciali facultate domos, seu loca, quę habẽt.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Religiosi, qui paupertatem in cõmuni profitentur, subiiciuntur excommunicationi admittendo aliquem ad professionem, aut nouam domum acquirendo, aut loca iam habita alienando, sine licentia Sedis Apostolicæ.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt religiosi, qui paupertatem in communi profitentur (id est, qui reditus, & bona habere nequeunt, ex vi regulę, seu professionis, & victum ostiatim quærere coguntur mendicando) si aliquam ex tribus præfatis actionibus præstent.

4 Nonnulli religiosi ab hac excommunicatione excipiuntur.

4 Excipiuntur tamen ab istis duabus propositionibus. *Primò* Ordines Prædicatorum, & Minorum, ob euidentem Ecclesiæ vtilitatem, vt in textu dicitur. *Secundò* Ordines Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum, quia ipsorum constitutio præcessit Concilium Lateranense citatum, vt in præfato textu habetur. *Tertiò* excipi debent Ordines, qui post dispositionem Gregorij X. de licentia Summi Pontificis instituti, & approbati sunt, vt ex priuilegiis singularum religionum facilè coniici poterit. Ob id excusari possunt Ordines Teatinorum,

Patrum

Patrum Societatis Iesu, & similium, etiamsi paupertatem in communi saltem in aliquibus collegiis profiteantur.

Ex dictis colligi potest excommunicationem istius textus hoc tempore parum vtilem esse. Ratio est, quia vel illa constitutio non fuit vsu recepta (quod non præsumitur, nisi probetur, vt dictum est *de legibus.*) & sic non obligat, vel religio illa, de qua sermo est *in cap. vnico, religionum, de religiosis domibus*, extincta est, cum ab eius constitutione lapsi iam fuerint ducenti, & quinquaginta anni; nam si ea vsu recepta fuit, necesse est, vt tanto temporis spatio religiosi illi è vita migrauerint, nec præsumendi sunt voluisse quemquam ad professionem inualidam admittere. Ita Suarez *de censuris disp. 23. sect. 4. nu. 19.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. num. 132.*

Hoc tamen intelligendum est, nisi fortè noua similis religio postmodum absque licentia Sedis Apostolicæ instituta fuerit, quæ paupertatem eodem modo profiteatur; hæc enim sub dispositione generali istius capitis comprehendi videretur, vt obseruat Filliucius *n.* 131.

5 Religiosi nouum religionis ordinem instituẽtes non ligantur excõmunicatione.

5 Sed modò dubium supereſt, vtrùm qui nouum religionis ordinem instituunt, aut nouum illius habitum accipiunt, excommunicatione istius textus afficiantur.

Respondeo non affici excõmunicatione. Ratio est, quia licet *in cap. ne nimia, de religios. dom.* & in hoc canone interdicatur nouum ordinem instituere, aut habitum nouæ religionis assumere, nihilominus hoc non prohibetur sub excommunicatione; nam excommunicatio, quæ in secũda huius canonis parte imponitur, nõ extenditur ad istos, sed solum ad eos, qui aliquam ex actionibus in prima propositione recensitis faciunt. Ratio patet, tum quia sunt diuersi contextus, seu leges: tùm quia id clarè indicant ipsamet canonis verba; nam Summus Pontifex in prima parte canonis prohibuit noui ordinis adinuentionem, vel noui habitus sumptionem, non iuncta excommunicatione; in secunda verò parte tres actiones vetuit. *Primò* admittere aliquem ad professionem in ea religione, in qua bona, seu reditus ex vi regulæ, seu professionis non permittuntur. *Secundò* acquirere nouam domum, seu locum. *Tertiò* domum, vel locum acquisitum alienare sine licentia Summi Pontificis; post enumerationem autem harum trium actionum Summus Pontifex subiungit; *Si verò secus præsumptum fuerit, nec personarum receptio, nec domorum, vel locorum acquisitio, aut ipsorum, ceterorumq; bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes sententiam excommunicationis incurrant*; ex quibus verbis perspicuè constat, illa verba, *si verò secus præsumptum fuerit*, solum ad tres actiones ibi enumeratas referri, vt quisque legendo textum facilius intelligere poterit. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis*, Caietanus *verb. excommunicatio c. 5.* (contra Nauarr. *c. 27. n. 127.* Syluestrum *excommunicatio 9. n. 45.* Sayrum *lib. 3. c. 33. n. 5.* Angelum *verb. excommunic. 7. casu. 22.* & alios apud Sayrum *loco citato*, existimantes instituentem nouum ordinem, seu religionem, aut nouæ religionis habitum assumentem, excommunicatione huius textus affici.) imò nullibi extat huiusmodi excommunicatio, quia nullus textus afferri potest, in quo hæc censura contineatur; licet enim Panormitanus, & Syluester putent huiusmodi excommunicationem latam esse à Ioanne XXII. in Extrauagante *de religiosis domibus*, nihilominus ex verbis illius Extrauagantis re ipsa non colligitur, vt benè obseruat Suarez, & Caietanus *locis citatis*; nam in Extrauagante Ioannis XXII. quæ incipit, *Sancta, de religiosis domibus*, sermo est de secta, seu religione Fraticellorũ, siue Beguinorũ, siue Bizochororum, de quibus suprà egimus.

6 Habitum aliquem assumens humilitatis gratia non afficitur excommunicatione.

6 Hinc patet a fortiori, eum, qui rudem aliquem habitum assumit humilitatis gratia, vel vt solitarius in sua domo, vel in alio loco degat, non solùm non affici excommunicatione; verum neque culpæ reum esse, quia hic non facit contra sacrorum canonum dispositionem; cùm non intendat nouum ordinem instituere, aut nouæ religionis habitum assumere, vt suppono. Verùm si publicè cum eo habitu incedant, fieri potest, vt ab officialibus sanctæ Inquisitionis capiantur, & de sua intentione, ac causa sumptionis talis habitus interrogantur.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra mendicantes recipientes nouas domos, vel alienantes iam receptas sine licentia Papæ.

1 Assignatur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 *IN cap. vnico, de excessibus Prælat. in 6.* interdictum fuit à Bonifacio VIII. religiosis domos, vel loca acquirere, vel acquisita alienare; sed quia illa prohibitio non seruabatur, Clemens V. in confirmationẽ constitutionis Bonifacij VIII. excommunicationem transgressoribus adiecit *in Clementina cupientes, de pœnis*, ibi, *quæ religiosis mendicantibus domos ad habitandũ, vel loca quæcumque de nouo recipere, receptáve hucusque mutare, vel ea trãsferre in alios, cuiusuis alienationis titulo, interdicit.*

Circa quam excommunicationem duo de more quæremus.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Explicatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hac Clementina expressæ.

Prima est, recipere noua loca ad habitandum, vt patet ex illis verbis, *quæ religiosis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcumque de nouo recipere*, &c. Hoc tamen intelligitur, nisi adsit specialis facultas Summi Pontificis. Ex quo inferri potest

3 Religiosi possunt antiquas domos reficere, vel augere

3 Primò licitum esse religiosis antiquas domos reficere, vel augere; hoc enim non est recipere domos, & prohibitio pœnalis strictè accipienda est. Ita communiter Doctores.

4 Religiosi possunt in alio oppido domum acquirere, causa religionis, vel hospitij.

4 Secundò licitum esse domum in alio oppido acquirere causa recreationis, vel hospitij. Ita glossa *hic.* Caietanus *cap. 55.* Suarez, Nauarr. Filliucius, & alij. Ratio est, quia hoc non est acquirere domum ad habitandum, vt in præcitatis iuribus habetur; præsertim *in cap vnica*, ad cuius robur, & confirmationem præsens constitutio edita fuit.

Dixi in propositione, *nisi adsit specialis facultas Summi Pontificis*, quia de licentia Summi Pontificis concessa post istas constitutiones perspicuum est hoc eis licere: imò ista licentia recipiendi, & ædificandi quaslibet domos, & loca concessa fuit à Iulio II. Minimis, & consequenter Minoribus, ac aliis gaudentibus eorumdem priuilegiis, vt benè Nauarr. Sayrus, Suarez, & alij *locis proximè citandis.*

Secunda actio est, loca recepta mutare.

Tertia est, alienare sine licentia Papæ.

Obserua tamen has duas actiones intelligendas esse de domibus receptis ante istas constitutiones; consequenter non extendi ad loca acquisita post constitutionem Clementis V. qui ex hac vita migrauit anno 1314. 20. Aprilis: cum enim præfati Pontifices interdixissent recipi, & mutari recepta ad illud vsque tempus, de mutatione circa postea recepta nihil statuerunt. Ita Ancharanus, & Dominicus *hic*, Nauarr. *c. 27. n. 144.* Suarez, & Filliuc. *locis citatis*, & alij apud Sayrũ *c. 33. n. 37.*

5 Religiosi aliqui trãsferentes, vel alienãtes loca ante acquisita non subiiciuntur excommunicationi cap. vnici, de excommunicationibus.

5 Addo his constitutionibus quoad prohibitionem transferendi, vel alienandi loca antea acquisita, derogatum fuisse à Leone X. qui Prouincialibus Minorum concessit priuilegium transferendi ex causa necessaria Ecclesias, & monasteria, tam fratrum, quàm monialium ab vno loco ad alium, & conuertendi priora loca ad vsus humanos, prout expedire visum fuerit; ita tamen, vt materia Ecclesiæ translatæ ad alteram Ecclesiam ædificandam iuxta antiquos canones conuerteretur. Ita Nauarr. *loc. cit. n. 144.* Suarez *de censuris disp. 23. sect. 5. num. 35.* idem innuit Toletus *lib. 1. cap. 40. n. 13.* Filliucius *tract. 14. c. 8. quæs. 8. nu. 145.* qui hoc asserunt ex priuilegio Leonis X. relato in supplemento *fol. 92. conces. 277.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Religiosi mendicantes recipientes nouas domos, vel loca ad habitandum, sine licentia Papæ, ligantur excommunicatione.

6 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes religiosi mendicantes recipientes nouas domos, vel loca ad habitandum. Ratio est, quia Clemens V. dum excommunicationem imponit contra facientes præfatas actiones, generaliter loquitur de mendicantibus, ibi, *quæ religiosis mendicantibus*; ex quo patet constitutionem istius Clementinæ aliqua ratione diuersam esse à constitutione Bonifacij VIII. *in cap. vnico, de pœnis in 6.* & ab excommunicatione Gregorij X. edita in Concilio Lugdunensi, quam suprà explicauimus, in quibus constitutionibus nonnulli excipiuntur.

PVNCTVM III.

De excommunicationibus contra nonnullos religiosos sine debita licentia transferentes se ad alias religiones, vel eos admittentes.

NOnnullæ constitutiones extant, quibus cauetur, ne aliqui religiosi ad alios ordines transeant.

1 Religiosi reformati nequeunt ad fratres conuẽtuales trãsire, nec conuentuales possunt eos recipere.

1 Prima est Leonis X. in Bulla vnionis, in qua sub excommunicatione latæ sententiæ interdixit, ne fratres reformati transeant ad fratres conuentuales, vel recedant ab obedientia suorum ministrorum, præciso casu proximè referendo.

Eamdem excommunicationem extendit ad omnes, ac singulos conuentualium, secundùm priuilegia viuentium, Prælatos, ac subditos, si aliquem ex præfatis reformatis recipere audeant.

Excipitur tamen casus ab hac censura incurrenda, quando scilicet capitulum prouinciale minus malum esse arbitratur dimittere aliquem reformatum ad nondum reformatos, quàm ipsum inter reformatos retinere.

An autem id licite fiat, etiamsi minus malum censeatur, videri potest apud Sorbum *in addit. ad collectorem verb. conuentuales fratres, n. 2.* vbi ex determinatione capituli generalis Meclinensis ostendit non esse licitum fratres familiæ Obseruantiæ dimittere, sed in propria religione puniendos esse, etiam pœna carceris; secus si antea professi fuerant sub cõuentualibus, deinde ad fratres de Obseruantia se trãstulerant, & modò sub conuentualibus iuxta Obseruantiæ præscriptũ stare volunt.

Ex dictis facilè colligi potest, quænam sit materia, & quódnam subiectum istius excommunicationis.

2 Capucini recipiẽtes fratres Minores de Obseruãtia sine facultate Sũmi Pontificis, excommunicationẽ incurrunt.

2 Secunda constitutio est Pauli III. edita anno 1537. & incipit, *Romani*, præterea Iulij III. in Bulla, quæ incipit, *Officij*, edita anno 1550. & denique Sixti V. in Bulla pro ea anno 1586. in qua præcedentes confirmantur, & excommunicantur non solum Capucini recipientes fratres Minores de Obseruantia sine facultate Summi Pontificis, aut sine licentia in scriptis eorum prouincialium ministrorum; verùm etiam ipsimet fratres de Obseruantia præsumentes se ad congregationem Capucinorum transferre absque præfata licentia: præterea receptio irritatur, & inhabilitas ad quælibet officia inducitur.

Hinc colligi potest primò, materiam istius excommunicationis esse duas actiones.

Prima est, recipere fratres de Obseruantia sine debita licentia.

Secunda transire ad religionem Capucinorum sine præfata licentia.

Secundò colligitur subiectum istius excommunicationis esse ipsos fratres de Obseruantia transeuntes ad Capucinos sine debita licentia, & præterea ipsos Capucinos, qui recipiunt, siue sint Prouinciales, siue Guardiani, Vicarij, Præsides, ministri domorum, aliique superiores; de his enim omnibus ibi sermo est. Vide Sorbum *in verb. recipere, vers. pariter*, & Filliucium *tract. 14. cap. 8. quæs. 10. num. 150.*

3 Religiosi P. Francisci de Paula ligantur excommunicatione recipiendo sine licẽtia Papæ fratres Ordinis Minorum de Obseruantia: quæ circa istam excommunicationem dici possent, facilè colliguntur ex dictis in præcedentibus. Vide Viualdum *loco cit. num. 40.* & Filliucium *numer. 151.* & præterea consule quæ tradam quæstione sequenti *punct. 1. & 2.*

3 Tertia constitutio est Iulij II. in Bulla quæ incipit, *Exponi*, in qua Summus Pontifex excommunicat fratres S. Francisci de Paula, qui Minimi nuncupantur, recipientes, vel retinentes sine licentia Papæ fratres Ordinis Minorum de Obseruantia: quæ circa istam excommunicationem dici possent, facilè colliguntur ex dictis in præcedentibus. Vide Viualdum *loco cit. num. 40.* & Filliucium *numer. 151.* & præterea consule quæ tradam quæstione sequenti *punct. 1. & 2.*

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra religiosos fauentes statui Beguinarum.

1 Beguinarum statum assumẽtes, & religiosi auxilium Beguinis præbentes, excommunicationẽ incurrunt.

1 *IN Clement. 1. de religiosis domibus*, non solum excommunicantur feminæ statum Beguinarum assumentes; verum etiam religiosi huiusmodi Beguinis auxilium, vel fauorem præbentes. Verum, quia istam excommunicationem sufficienter in præcedentibus explicaui, dum agerem de excommunicationibus contra omnes latis, non est opus hic iterum eadem repetere, sed satis sit adnotasse religiosos in præfata Clementina comprehendi, & excommunicatione affici, si mulieres ad statum Beguinarum admittant, foueant in illo statu, aut auxilium, vel fauorem super hoc præstent.

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra religiosos professos matrimonium contrahentes.

1 Religiosi professi matrimonium contrahentes excommunicatione incurrunt, vt hic innuitur, & alibi fusiùs ab auctore explicatur.

1 IN *Clement. vnica, de consanguinit. & affinit.* extat excommunicatio contra contrahentes matrimonium in quibusdam casibus, quos enumeraui in excommunicationibus omnibus communibus, dum loquerer de contrahentibus matrimonium in casibus prohibitis, inter quos recensetur casus matrimonij à religioso professo contracti. Sed cum hunc casum ibi sufficienter explicauerim, nec quidquam hic addendum occurrat, ad ibi dicta te remitto, vbi etiam innui hanc censuram iure communi reseruatam non esse, cùm in præfata Clementina nullum de reseruatione verbum habeatur.

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra religiosos professos temere habitum dimittentes.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 VT euagandi materia religiosis auferretur, *in cap. 2. vt periculosa, de religiosis domibus,* decernitur sub excommunicatione ipso facto incurrenda, ne religiosus tacitè, vel expressè professus temere habitum dimittat in scholis, aut alibi; in textu enim dicitur, *districtiùs inhibemus, ne de cetero aliqui quamcumque religionem tacitè, vel expressè professus in scholis, aut alibi temerè habitum religionis suæ dimittat: si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto.*

Circa istam excommunicationem duo disseram.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quòdnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est temerè habitum suę religionis dimittere, vt apertè constat ex textu iam allato.

3 Habitum suæ religionis quisnam dimittere dicatur.

3 Quæres primò, quisnam habitum in hac materia dimittere dicatur. Respondeo eum dici, qui habitum deponit ad sic incedendum, vel ad se occultandum, ita vt eo deposito nequeat religiosus dignosci, cùm enim in hoc capite prohibita sit habitus dimissio, vt ansa vagandi religiosis subtrahatur, is dici debet habitum dimittere, qui ita illum deponit ad se occultandum, vel incedendum, vt agnosci nequeat, an sit religiosus; inde enim occasionem vagandi arripere potest, in cuius detestationem hic canon editus fuit. Ita sentire videntur communiter DD.

Hinc sequitur primò, illum non affici excommunicatione huius capitis, qui se vestibus spoliat, vt dormiat, vt habitum purget, vel accommodet, vt melius studeat, vel quiescat, vt ludat, vt saltet, vt saxum deferat, vt liberius, & voluptuosius peccet, &c. hic enim non dicitur habitum dimittere ad se occultandum, vel incedendum, sed vestibus se spoliare, & hoc verum est, etiamsi alium ad breue tempus assumat. Ita Suarez *de censuris disp. 23. sect. 4. num. 29.* Nauarrus *cap. 27. n. 131.* Rodriquez *quæst. regul. quæst. 76. art. 6.* Azor *1. parte lib. 12. cap. 13. & 17.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæsito 4. nu. 133.* Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num. 55.* Sayrus *lib. 3. cap. 33. num. 13.* & alij, quos magno numero refert Sanctarellus *de apostasia cap. 1. num. 6. & 7.*

Obiicies primò, dimittere habitum iuxta propriam verbi significationem, significat, deponere, relinquere, exuere: qui autem habitu se spoliat, dicitur eum dimittere, etiamsi id faciat causa dormiendi, vel ob alium finem.

Respondeo propriam verbi significationem alquando colligi ex fine legis, & ex materia, de qua agitur; cum autem in hoc capite agatur de vitanda vagandi occasione, verbum, *dimittere*, accipiendum est in ea significatione, ex qua vagandi occasio arripi potest; ex depositione autem vestium ad dormiendum, ad ludendum, ad saxum deferendum, & similia, non sequitur occasio vagandi, cùm præfatas actiones liberè facere posset religiosus, etiamsi habitum non dimitteret, nisi regula religiosorum id vetet, vt benè obseruat Suarez *tom. 4. de relig. lib. 1. cap. 5. num. 8.*

4 Religiosus in omni loco, & tempore habitum suæ religionis deferre debet saltem ex honestatis debito.

4 Obiicies secundò, religiosus in omni loco ac tempore habitum suum deferre debet, *cap. vidua 20. quæst. 1. & cap. sanctimoniales disp. 23.* ergo signum est religiosum teneri quolibet loco, & tempore habitum deferre; consequenter si spoliet se vestibus religiosis, vt ludat, dormiat, vel quid aliud inutile agat, dicitur habitum dimittere; consequenter excommunicationem istius capitis incurrit; præsertim cùm ex vno textu desumi possit alterius cognitio, & intelligentia.

Respondeo religiosum teneri ex honestatis debito, non autem ex præcepto quouis loco, & tempore habitum deferre; non tamen hinc sequitur spoliantem se vestibus affici hac excõmunicatione, quia textus non loquitur de spoliante, sed de dimittente, vt benè obseruat Nauarr. *in manuali cap. 27. num. 131.* Syluester *verb. excommunicatio 9. casu 24. num. 52.* & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num. 49.* & Sanctarellus *in tractatu de apostasia cap. 1. nu. 5.* Suarez *tom. 4. de relig. lib. 1. cap. 5. num. 18.* Neque obstant præcitata iura, quia non continent rigorosum præceptum.

5 Religiosus à monasterio fugiens indutus suis vestib. nõ afficitur excommunicatione, quamuis fugiat absque superioris licentia.

5 Secundò sequitur, religiosum, qui suis vestibus indutus à monasterio absque superioris licentia fugit, non affici excommunicatione huius capitis. Ratio est, quia ista excommunicatio non est lata in fugitiuos, & apostatas, sed in eos, qui habitum dimittunt; potest autem quis esse apostata, etiamsi habitum non dimittat, & potest quis habitum dimittere, etiamsi apostata non sit; & quamuis sponte dimittens habitum non admittatur ad allegandam quamcumque causam, sed ad monasterium redire cogatur, & tamquam apostata puniatur, vt decernitur in Concilio Tridentino *sess. 25. cap. 19.* non tamen hinc sequitur ipsum in foro conscientiæ apostatam esse. Ita Nauarr. *loc. cit. n. 133.* Bannes *2. 2. q. 12. art. 1. dub. 1. concluf. 6. de Apostasia à fide*, Lessius *lib. 2. de iust. cap. 41. dub. 15. num. 109.* & Sanchez *lib. 6. cap. 8. num. 46.* Sanctarellus *num. 19.*

6 Apostata fugiens cũ habitu suæ religionis, iure communi non afficitur excommunicatione.

6 Imò Lessius *loco cit.* Sanchez *n. 20.* Bannes *dub. 2.* Suarez *de censuris disp. 31. sect. 6. n. 1.* Suarez *tom. 4. de relig. lib. 3. c. 1. n. 27.* & alij quamplures apud Sanchez *n. 20.* & apud Sanctarellum *de apostasia c. 3. dub. 2. n. 19.* contra Henriquez *in sum. lib. 13. cap. 40. num. 1.* Azorum *1. parte lib. 12. cap. 17. quæst. 6.* Armillam *verb. apostasia 12.* Tabienam *verb. excommun. 5. casu 23. quæs. 1.* Alterium *tom. 2. disp. 17. cap. 2. col. 8.* & alios, existimant apostatam fugientem cum habitu iure communi non affici excommunicatione, quia hæc nullibi expressa reperitur; quamquam ex iure particulari, seu ex priuilegio nonnullarum religionum apostatæ censuram excommunicationis incurrunt; in qua re singuli religiosi sua priuilegia cõsulere debent, & quilibet religiosus nosse debet suas constitutiones, & præcepta.

7 Religiosus qui per sententiam perpetuo carceri damnatus fuit, non ligatur excommunicatione fugiendo sine vestibus.

7 Tertiò sequitur, religiosum, qui per sententiam perpetuo carceri damnatus, & adiudicatus fuit, non affici hac censura, fugiendo sine vestibus religiosis. Ratio est, quia hic non dicitur habitum dimittere, cùm eo iuste priuatus fuerit, sed habitus priuationem patitur, quem ipse licitè nequit assumere. Ita Rodriquez *quæst. regul. tom. 2. quæst. 22. art. 6.* Nauarr. *in comment. de regul. nu. 64. illat. 5.* quos sequitur Sanchez *loco citato num. 47.*

8 Religiosus qui nudus fugit, cũ solis femoralibus, in excommunicationem incurrit.

8 Quartò religiosum, qui nudus fugit, aut cum solis femoralibus, in excommunicationem istius capitis incurrere. Ratio est, quia hic dicitur habitum suę religionis deponere ad se occultandũ, vel ita incedendum, cum hoc pacto nequeat dignosci, & à fuga, seu vagandi occasione retrahi, & retardari. Ita sentire videntur Suarez, & Filliucius *loc. cit.* contra Sanchez *loco cit. n. 51.* Emanuelem Sà *verb. excommunicatio, in tit. de excommunic. nulli reseru. n. 9. vers. religiosi.* Valentiam *2. 2. disput. 1 quæst. 12. punct. 1. ad finem.* Nauar. *loc. cit. n. 131.* & alios apud Sanchez *loc. cit.* asserentes religiosum, qui habitum dimittit, & alium non assumit, non affici excommunicatione, quia nudi, aut indecenter vestiti communiter vagari non solent, & ad ea, quæ rarò contingunt legis dispositio extendi non consueuit. *l. nam ad ea. ff. de legibus.* Verum hæc ratio non obstat, quia ex propria huius verbi, *dimittere*, significatione satis constat ipsam huic casui accommodari.

9 Religiosus excommunicationem incurrit non solùm dum totum suæ religionis habitum dimittit, verùm etiã dum partẽ detinet alia dimissa, sed ex parte retenta nequit religiosus dignosci.

9 Quintò non solùm eum affici excommunicatione, qui totum habitum suæ religionis dimittit, verùm etiam illum, qui partem vestium dimittit, & aliam retinet. Sed ex parte retenta cognosci nequit tamquam religiosus; hic enim perinde se habet, ac si totum habitum dimisisset; cum non appareat habitum religiosum deferre, & vagandi occasionem assumere possit. Idem dic si partem sui habitus dimittat, & partem habitus alterius religionis assumat, quo assumpto cognosci nequeat tãquam religiosus; militat enim eadem ratio. Secus si assumpta parte alterius habitus, & parte sui retenta adhuc cognosci possit religiosus sui ordinis, ob partem habitus retentam; hæc enim non videtur dimissio simpliciter, sed secundum quid, nec inde liberè vagandi occasio sumi potest. Ita Suarez *de censuris disp. 23. sect. 4. num. 28. vers. ex his.* Filliucius *tract. 14. cap. 6. quæs. 4. n. 134.* Sanchez *loc. cit. n. 52.* Suarez *tom. 4. de relig. lib. 1. cap. 5. num. 11.*

10 Religiosus excommunicationem incurrit induendo habitum nouitiorũ, quoties nouitij diuerso habitus genere vtuntur.

10 Sextò professum induentem habitũ nouitiorum affici excõmunicatione, quoties nouitij non eodẽ vestium genere vtũtur, quo professi: quòd vt meliùs intelligatur, obserua, nouitios alicubi à professis distingui posse, aut quia diuerso habitu vtuntur, aut quia eodẽ vtũtur superaddito solũ aliquo signo distinctiuo in habitu ipsorũ nouitiorũ, vel in habitu professorum: quando nouitij non adhibent idẽ vestium genus, religiosus induens vestes nouitiorũ incurrit excommunicationem, tum quia dicitur habitum dimittere suæ religionis; habitus enim nouitiorum non est habitus suę religionis, sed tyronum experientium vtrùm sibi religio placeat, vt in eam recipiantur: tum quia datur sufficiens vagandi occasio, in cuius detestationem hæc constitutio edita fuit; cum enim nouitius liberè possit à monasterio exire, & ad sęcularem statum redire, induens nouitiorum habitum liberè vagari poterit, vel ad summum cogi, vt illum habitum exuat, vt benè in hac parte Sanchez *n. 53.* & Sanctarellus *in tractatu de apostasia cap 1. n. 20.* si nouitij, & professi vtantur eodem genere vestium cum aliquo addito in vestibus professorum, quo professi à nouitiis secernuntur, cénseo professum incurrere excommunicationẽ, si illud superadditum dimittat, ita vt ab externis non censeatur professus, sed nouitius; hic enim habitum suæ religionis dimittit, & ansam vagandi arripit, vt dictum est, licet in hoc casu oppositum sentiat Sanchez *loco cit.*

Si verò vtantur eodem vestium genere, superaddito solùm aliquo signo in vestibus nouitiorum, vt a professis distinguantur, arbitror professum assumentem illud signum superadditum non subiici huic excommunicationi. Ratio est, quia non dicitur habitum suę religionis dimittere, sed aliquid aliud assumere, etiamsi fortè vagãdi ansam inde arripiat; nam in materia pœnali standum est propriæ & strictæ verborum significationi. Ita sentire debent Doctores asserentes religiosum non exuentem proprias suæ religionis vestes, sed illas aliis vestibus tegentem, & occultantẽ, nõ affici pœna istius excõmunicationis.

11 Religiosus excommunicationẽ incurrit occultãdo vestes suæ religionis alio habitu superimposito.

11 Septimò religiosum, qui habitum suæ religionis non exuit, sed illũ vestibus sęcularibus superimpositis ita occultat, vt religiosus cognosci nequeat, non affici excommunicatione, iuxta probabilem multorum Doctorum opinionem. Ratio est, tum quia textus loquitur de dimissione habitus, non verò de occultatione; in materia autem pœnali standum est propriæ verborum significationi, & non valet argumentari à paritate rationis, vel à minori ad maius, vel è contra; tum quia si occultatio vestium sufficeret ad hanc censuram incurrendam, sequeretur religiosum in hãc pœnam incidere, incedendo in tenebris, vel intra currum, aut velata, & cooperta facie; cum hac ratione vagandi occasio sequatur: sed hoc est falsum; ergo & antecedens. Ita Suarez *loco cit. n. 4. & de relig. tom. 4. cap. 5. n. 12.* Filliucius *loco cit. num. 135.* Sayrus *lib. 3. cap. 33. num. 9.* & alij.

Dixi, *iuxta probabilem multorum opinionem*, vt aduerterem maiorem Doctorum partem contrarię opinionis esse; asserunt enim excommunicationem incurri, quoties religiosus propriũ habitum ita occultat, vt à circumstantibus agnosci nequeat, cuius ordinis religiosus sit. Ita Iulius Clar. *lib. 5. recept. §. fin. in practica crimin. quæst. 76. num 16.* Nauarrus *cap. 27. num. 131.* Mandosius *de signat. gratia verb. licentia, vers. ic. quis*

deferre; tamen qui ad Cardinalatum assumuntur, non tenentur ex vi regularis obseruantiæ illum deferre; cùm ab ea subtrahantur instar Episcoporum: nam etiam ipsi in Ecclesiis suis titularibus iurisdictionem quasi Episcopalem habent; consequenter non afficiuntur excommunicatione imposita contra religiosos habitum dimittentes. Ita Bonifacius *loco cit.* Sanchez *num.* 34. & alij.

31 Religiotus dimittens habitum suæ religionis excommunicationē incurrit, etiam si physicam, vel leges sine superioris licentia audire non intendat.

31 Sed modò supereſt dubium primò, vtrùm religiosi dimittentes habitum, vt excommunicationem incurrant, debeant etiam simul physicam, vel leges audire sine superioris licentia.

Ratio dubitandi est, quia Summus Pontifex in hoc textu loquitur de religioso dimittente habitum, & accedente ad studia sine superioris licentia cum consilio conuentus, vel maioris partis, & videtur has duas actiones copulatiuè requirere ad incurrendam excommunicationem; nam in plurali subiungit, *si quis horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam*; religiosus autem, qui habitum dimittit, sed ad studium non accedit, non dicitur violator horum, sed alterius actionis.

His non obstantibus dicendum est, alteram istarum actionum sufficere ad incurrēdam istam excommunicationem, hæc enim est Summi Pontificis intentio. Ob id Doctores communiter has tamquam duas excommunicationes distinctas referunt. Ita glossa hîc *verb. horum*, Sanchez *lib. 6. cap. 8. n. 39.* Sanctarellus *num. 19.* & alij communiter, teste Suarez *disp. 23. sect. 4. n. 26.* contra nonnullos, quos tacito nomine refert. Anton. *cap. Deus qui, n. 3. de vita, & honestate clericor.*

Ad rationem dubitandi respondeo illa verba, *si quis horum violator*, non intelligi collectiuè, sed disiunctiuè, & frequenter casus pluralis adhibetur pro singulari, vt dictum est in explicatione Bullæ Cœnæ, & patet ex verbis Scripturæ. e.g. ex illis, *latrones conuitiabantur ei*, id est, vnus latronum, & ex institutione, & ministris extremæ vnctionis apud Iacobum, *inducant presbyteros*, id est, aliquem ex presbyteris, vt explicaui *in tractatu de sacramentis*, dum loquerer *de sacramento extremæ vnctionis*, &c.

32 Ad quē pertineat dare facultatem circa dimissionē habitus.

32 Secundò dubium est, ad quem pertineat potestas dispensandi circa delationem habitus.

Respondeo pertinere ad Summum Pontificem, quia obligatio deferendi habitū consurgit ex iure canonico; facultas autem dispensandi in iure canonico, per se, & regulariter loquendo, pertinet ad Papam.

Dixi, *per se*, quia per accidens, accessoriè, & consequenter dimitti potest habitus ex licentia Prælati concessa ad aliquod opus, quod exerceri commodè nequit cum habitu, vt si Prælatus mittat religiosum ad concionandum in locis, in quibus retento habitu id facere nequit, aut si corporale, ac laboriosum opus illi imponat, quod sine habitus mutatione commodè exerceri non possit. Ita Nauarr. *de apostasia cons. 70. num. 8. & seqq.* & Suarez *tom. 4. de relig. lib. 1. cap. 5. n. 16. & 17.*

33 Absolutio istius excommunicationis reseruata non est.

33 Obiicies, religiosus, cui à Prælato data est facultas peragendi aliquod opus, si dubitat, an sibi liceat opus illud præstare dimisso habitu, superiorem adit, & ab ipso inquirit an illud facere possit mutato habitu; ergo signum est superiorem posse directè, & per se facultatem concedere non deferendi habitum.

Respondeo religiosum tunc temporis adire superiorem, non vt ab ipso directè circa delationem habitus dispensetur, sed vt ipse declaret, an tunc temporis licita sit habitus dimissio, vt benè obseruat Suarez *de relig. tom. 4. lib. 1. c. 5. n. 17.* Vide infrà dicenda *quæst. 9. punct. 9 sect. 1. §. 2. ad finem.*

Hæc eadem ad verbum tradidi in tractatu *de clausura.*

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra religiosos è clausto exeuntes ad audiendas leges, aut medicinam, & intra bimestre non redeuntes.

VT euagandi, & studiis à religioso statu alienis implicandi se, occasio religiosis auferretur, Alexander III. *in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi*, excommunicationem imposuit religiosis exeuntibus ad physicam, vel leges audiendas, & intra duos menses non redeuntibus: quam excommunicationem Honorius III. *in cap. super specula, eodem titulo*, confirmauit, auxit, & ad clericos extendit, vt infrà ostendam. Hic verò duo principaliter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis sunt duæ actiones in his textibus expressæ, & religiosis prohibitæ.

Prima actio est, è clausto exire ad audiendas leges, vel physicam: per physicam intelligitur medicina, per leges ius ciuile, interpretatio iuris communis, institutionum ciuilium, statutorum alicuius regni, prouinciæ, vel ciuitatis.

2 Exite de clausto quisnam dicatur.

Hinc sequitur, religiosum physicæ, vel medicinæ studentem in clausto, non affici pœna excommunicationis, quia non dicitur clausto exire ad audiendam physicam, vel leges.

2 Sed modò dubium est, quid sit exire de clausto ad audiendas leges, vel medicinam; dubium enim est, vtrùm satis sit egredi monasterio, & in eodem oppido prædictas scientias audire, & ad monasterium finita lectione redire, vel opus sit aliò se transferre ad habitandum, aut degere extra monasterium, ibique præfatis scientiis studere.

Respondent Suarez *de censuris disp. 23. sect. 3. n. 11.* Filliucius *tract. 14. c. 8. quæs. 2. n. 128.* satis esse exire, & in eodem oppido præfatas scientias audire, & redire. Ratio est, tum quia ista constitutio nullius ferè momenti esset, cùm religiosi non consueuerint alia ratione de clausris ad audiendas doctrinas, etiam sacras, exire: tum quia Honorius III. *in cap. super specula*, eamdem excommunicationem extendit ad clericos sæculares, præfatas doctrinas audientes: ergo eadem ratione videtur voluisse prohibere viris religiosis, etiamsi ad alium locum non se conferant ad habitandum.

3 Religiosus audiēs medicinā, vel leges in eadem ciuitate, non incurrit excommunicationem.

3 Sed mihi probabilior videtur opinio Caietani *verb. excommun. n. 50.* Nauarri *in manuali cap. 27. n. 107.* Toleti *lib. 1. cap. 38. n. 6.* Sayri *lib. 3. c. 23. n. 2.* & Sanctarelli *in tract. de apostasia c. 2. n. 19.* asserentium religiosum non incurrere pœnam excommunicationis, audiendo medicinam, aut leges in eadem ciuitate, si domum serò redeant. Ratio est, quia præfati Pontifices excommunicationem ferunt contra religiosos exeuntes ad præfatas scientias audiendas, nisi ad claustrum suum intra duorum mensium spatium redierint: ergo indicare videtur opus esse, vt exeant ad habitandum extra claustrum; nam qui in monasterio habitant, & ad scholas publicas accedunt, quotidie ad claustrum redire solent, vel saltem redeunt intra duos menses.

Ad rationes in contrarium respondeo, satis esse, vt ista excommunicatio locum habeat in iis casibus, quibus verba textus accommodari possunt: ex quo patet differentia inter religiosos, & clericos hisce studiis operam nauantes, de quibus suo loco; nam in materia censurarum non est argumentandū à pari, vel à fortiori; sed verbis dispositionis standum est, vt idem Suarez pluribus in locis *de censuris* concedit.

4 Religiosus exiens de claustro alia de causa quàm occasione audiendi physicam, vel leges, non incurrit excommunicationem.

4 Secundò dubium est, vtrum ad incurrendam istam excommunicationem opus sit, vt religiosus exeat intentione audiendi præfatas scientias.

Respondeo affirmatiuè: Ratio est, quia in textu dicitur, vt non permittantur ad has scientias audiendas exire; si ergo alia de causa exeant, contra istam constitutionem non faciunt; licet aliunde peccent pro qualitate finis, cuius gratia egrediuntur. Ita communiter DD. idem dicendum videtur, si principaliter alia de causa exeant, & minus principaliter ob præfatas scientias; actio enim specificatur à fine principali. Quamobrem non solùm à censura, verùm etiam à peccato excusatur religiosus, qui monasterio egreditur, vt sua præsentia honoret amicum, conclusiones publicè sustinentem, aut lecturam de legibus vel de medicina inchoantem. Ita Sayrus *lib. 3. cap. 33. n. 3. ad finem.* Panormitanus *in cap. super specula.* Toletus *lib. 1. cap. 38. n. 8.* Sanctarellus *loco cit. n. 16.* & alij communiter.

5 Religiosus non exiens animo audiēdi medicinam, vel leges, non videtur in excommunicationē incidere, etiam si postea extra clausstrum permaneat animo eas audiendi.

5 Maior difficultas est, vtrum religiosus, qui non exiuit animo audiendi præfatas scientias; sed postea mutata voluntate permanet extra clausstrum principaliter animo eas audiendi, sicque post huiusmodi voluntatis mutationem duos menses extra clausstrum moratur, in hanc excommunicationem incidat.

Respondent affirmatiuè Panormitanus *in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi.* Suarez *disp. 23. sect. 3. n. 15.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæs. 2. num. 127.* Sayrus *lib. 3. cap. 33. n. 3.* & alij communiter. Ratio est, quia licet prior exitus ad hoc ordinatus non fuerit, tamen existentia extra monasterium ad hoc ordinata fuit, & hoc est quod Summus Pontifex principaliter prohibere intendit, licet verbis sufficienter non expresserit.

Sed mihi probabile videtur non incidere in excommunicationem. Ratio est, quia dispositio pœnalis non videtur extendenda vltra mentem disponentis, verbis expressam; mens autem disponentis verbis expressa istam extensionem non admittit, cùm non loquatur simpliciter de existentibus extra monasterium animo studendi præfatis scientiis; sed de egredientibus eo animo & simul extra monasterium hoc animo persistentibus spatio duorum mensium. Quamobrem ipsemet Suarez, Filliucius, Sayrus, & alij Doctores communiter ad istam excommunicationem incurrendam duas saltem conditiones requirunt. *Prima* est, vt religiosi exeant de clausris suis intentione audiendi præfatas disciplinas. *Secunda*, vt ad clausstrum intra duos menses non redeant; nos autem supponimus religiosum hoc animo egressum non fuisse, consequenter defectu primæ conditionis in excommunicationem non incurrere probabiliter existimamus: quamquam oppositā sententia tutior est, & in praxi securior.

Hinc patet responsio ad rationem Suarez, & aliorum.

6 Religiosus qui clausstro exiuit animo audiēdi physicā, aut leges, excommunicationē incurrit, etiam si postea illas nō audiat, modò ad monasteriū intra duos mēses non reuertatur.

6 Tertiò dubium est, vtrum religiosus, qui clausstro egressus est animo audiendi præfatas scientias; sed re ipsa non audiuit, hanc censuram incurrat.

Respondeo affirmatiuè, modò intra duos menses ad monasterium non reuertatur. Ratio est, tum quia alioquin sequeretur religiosum, qui integros duos menses consumpsit in itinere intentione audiendi præfatas scientias in Academia maximè distanti, non ligari hac censura: tum quia ista excommunicatio non est lata contra religiosos audientes, sed contra religiosos egredientes animo audiendi præfatas scientias, & non redeuntes intra duos menses; ergo censura incurritur, etiamsi auditio non sequatur; adest enim effectus completus sub censura prohibitus, etiam si auditio non accedat. Ita Suarez *loco cit. nu. 14.* & Sanctarellus *de apostasia cap. 2. num. 17.* contra Caietanum *verb. excommunicatio, cap. 50.* vbi censet auditionem requiri ad istam excommunicationem incurrendam.

7 Religiosus monasterio egressus intentione audiendi medicinā, vel leges, excommunicationē incurrit, etiam si postquam egressus est mutauerit intentionē illas audiendi.

7 Addo cum Panormit. *in cap. non magnopere, ne clerici, vel monachi.* contra Suarez, Sayrum, Toletum, Sanctarellum, & alios, præfatum religiosum excommunicatione ligari, etiam si post exitum è clausstro intentionem mutauerit audiendi præfatas scientias. Ratio est, quia mutatio voluntatis non tollit in hoc casu materiam excommunicationis; materia enim excommunicationis est egredi animo audiendi præfatas facultates, & non reuerti intra duos menses; in textu enim dicitur, *si exierint, & non redierint*; non autem dicitur, si non mutauerint animum.

Hinc sequitur religiosum, qui animo audiendi præfatas scientias monasterio egressus est, & postea mutata voluntate extra monasteriū degit, vt rebus ludicris, vel etiam seriis, vel etiam Theologiæ incumbat, ligari censura huius excommunicationis, quia adsunt conditiones requisitæ ad istam excommunicationem incurrendam. Contraria tamen opinio Suarez & aliorum probabilis est, & verosimili disponentis voluntati innixa, vt patebit ex obiectione statim afferenda.

Obiicies, sicut legislator non intendit hac pœna quoslibet è clausstro exeuntes punire, sed exeuntes ad hunc finem, ita neque intendit perseuerantes punire, nisi quatenus ad hunc finem perseuerant; hoc enim significari videtur illo verbo negatiuo, non redeundi; ergo religiosus

gioſus non ligatur, ſi mutata poſt monaſterij egreſſum voluntate, non intendit legibus, aut phyſicæ operam dare.

Reſpondeo negando paritatem antecedentis propoſitionis; Summus enim Pontifex ad incurrendam excõmunicationem exigit egreſſum eo animo factum; ad excuſandum autem non expreſſit mutationem illius voluntatis ſufficere, niſi actu redeat; actualis autem regreſſus non contingit ſola mutatione voluntatis. Quamobrẽ ſicut religioſus deliquerat, & excommunicationis periculo ſe expoſuerat exeundo cum animo audiendi leges, aut phyſicam, ita par eſt, vt periculũ purget non ſola mutatione voluntatis, ſed actuali regreſſu.

8 Religioſus egrediens monaſterium ad docendum medicinam, vel leges non incurrit excommunicationẽ, iuxta communiorem DD. ſententiam.

8 Quartò dubium eſt, vtrum religioſus exiens ad docendum præfatas facultates, iſtam excommunicationem contrahat.

Reſpondent affirmatiuè S. Antonin. Hoſtienſis, Archidiaconus, & Sylueſter apud Suarez *diſp.23.ſect.3.num.17*. Ratio eſt, quia Alexander III. in Concilio Turonen. *in cap.non magnopere, ne clerici, vel monachi*, diſertis verbis excommunicat religioſos exeuntes ad legendam phyſicam, aut leges, ibi, *ſtatuimus, vt nulli omnino poſt votum religionis, & poſt factam in aliquo loco religioſo profeſſionem, ad phyſicam, legeſve mundanas legendas permittantur exire; verbum autem legere potius ſignificat docere, quàm audire.*

Ego verò cum beniguiori, & communiori Doctorum ſententia cenſeo religioſum exeuntem ad docendum leges, vel phyſicam, non ligari excommunicatione. Ratio eſt, quia Honorius III. *in cap. ſuper ſpecula, citato*, loquitur ſolum de exeuntibus ad audiendum legem, vel phyſicam: imò refert excommunicationem Alexandri III. tamquam latam in audientes, non verò in docentes, ibi, *contra religioſas perſonas de clauſtris exeuntes ad audiendum leges, vel phyſicam, Alexander prædeceſſor noſter ſtatuit in Concilio Turonen. vt niſi infra duorum menſium ſpatium ad clauſtrum redierint, ſicut excommunicati ab omnibus euitentur*: cum ergo Honorius loquatur ſolum de audientibus, & ſimul affirmet Alexandrum de audientibus locutum fuiſſe, proculdubio dicendum videtur, religioſos docentes non affici pœna excommunicationis. Ita Nauarr. *c.27.n.116.verſ.6*. Toletus *lib.1.c.38.n.16*. Suarez *loc.cit.n.17*. Filliucius *loco cit.n.129*. Sanctarellus *n.18*. Panormitanus, & alij apud Suarez *loco citato*.

Ad rationem contrariæ ſententiæ reſpondeo verbum *legere*, poſitum in conſtitutione Alexandri, idem eſſe, ac ſtudere, tum quia aliquando ſic vulgo accipitur: tum quia Honorius III. ita interpretatus eſt.

9 Docens leges, vel medicinã coram religioſo, non grauiter peccat, nec excommunicationẽ incurrit.

9 Quintò dubium eſt, vtrum peccet, vel excommunicationem incurratis, qui leges vel phyſicam docet coram religioſo.

Reſpondeo negatiuè, niſi forte religioſus habitum dimiſerit, vt ſuprà explicatum eſt in excommunicationibus quæ ſunt communes omnibus, & in illis, quæ latæ ſunt contra clericos, vide ibi dicta.

Secunda actio, ſeu potius omiſſio in hoc textu prohibita eſt, non reuerti intra duos menſes, vt patet ex vtroque textu ſupra citato.

10 Religioſus qui clauſtro egreſſus eſt animo audiendi leges, vel phyſicam, non incurrit excommunicationem ſi intra duos menſes ad clauſtrum redeat.

10 Sed modò dubium eſt primò, vtrum religioſus, qui clauſtro exiit animo audiendi leges, vel phyſicam, liber ſit ab excommunicatione, ſi intra duos menſes redeat.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia cenſura ſub conditione lata non incurritur, non adimpleta conditione; hæc autem excommunicatio lata eſt ſub conditione, niſi religioſi ad clauſtrum intra bimeſtre redeant, ibi, *ſi verò exierint, & ad clauſtrum ſuum infra duorum menſium ſpatium non redierint, ſicut excommunicati ab omnibus euitentur*. Eodem pacto intelligendum eſt *cap.ſuper ſpecula*, in quo Honorius III. ad tollendas varias quorumdam opiniones, clarioribus verbis eamdem excommunicationem ipſo facto iniunxit. Ita communiter Doctores: quamquam non improbabiliter ſuſtineri poteſt religioſos ſolo egreſſu excommunicationem incurrere ob verba textus *in cap. ſuper ſpecula, cit.* ibi, *nos volentes, vt de cetero ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant*. Verum reſponderi poteſt excommunicationem ipſo facto incurrere, niſi intra bimeſtre redierint; hoc enim ſpatium ibi non excluditur, cum Honorius referat conſtitutionem Alexandri, & illam non reuocet, ſed confirmet, & clarius indicet excommunicationem ipſo facto incurri, lapſo ſcilicet bimeſtri, iuxta conſtitutionem Alexandri, quam ipſe refert.

11 Tempus ſeu ſpatiũ duorum menſium, intra quod religioſus ad monaſterium redire debet, vt ab excommunicationis vinculo ſit exemptus, quo die computãdum ſit.

11 Secundò dubium eſt à quo die computandum ſit ſpatium duorum menſium, intra quod, ſi religioſi ad clauſtrum non redierint, excommunicatione ligantur.

Reſpondet gloſia *in cap. ſuper ſpecula, verſ. duorum*, computandum eſſe a tempore ſcientiæ huius conſtitutionis, ſiue publicationis. S. Antonin. *3.part.tract.24.cap.52*. & alij putant numerandum eſſe a die, qua religioſi leges, vel phyſicam audire incipiunt; cum enim egreſſus è monaſterio non ſit interdictus, niſi per ordinem ad auditionem prædictarum facultatum, metiendum videtur tempus a die, qua religioſi dictas facultates audire incipiunt.

Ego verò cum probabiliori, & communiori Doctorum ſententia exiſtimo tempus computandum eſſe a die, qua religioſus egreditur ad prætatas ſcientias audiẽdas. Ratio eſt, tum quia ſpatium inchoandum eſt à tempore tranſgreſſionis; tranſgreſſio autem inchoatur ab ipſomet egreſſu è monaſterio: tum quia in textu dicitur, *ſi exierint, & infra duorum menſium ſpatium non redierint*. clarè igitur indicatur initium ab exitu è clauſtro deſumendum eſſe. Ita Panormit. *cap.ſuper ſpecula n.8*. Suarez *loc.cit.n.16*. Filliucius *loc.cit.n.129*. Sayrus *lib.3.c.33.n.4*. Sanctarellus *loco cit.num.20*. Angelus, Syluester, Tabiena, & alij apud præcitatos Doctores.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Aſſignatur ſubiectum iſtius excommunicationis.

12 SVbiectum iſtius cenſuræ ſunt omnes, & ſinguli religioſi exeuntes è clauſtro ad præfatas facultates audiendas, niſi intra duos menſes redierint. Ratio eſt quia *in cap.non magnopere*, dicitur, *ſtatuimus, vt nulli omnino poſt votum religionis*, &c. quæ loquendi forma generaliſſima eſt. Hinc ſequitur

Primò huic cenſuræ ſubiici religioſos, non ſolùm antiquarum, verùm etiam recentiorum religionum. Ratio eſt, quia etiam iſti ſunt veri religioſi, & lex ſemper loquitur, ac ſucceſſores afficit. Ita Sanchez & alij, quos retuli puncto præcedenti de excommunicatione lata contra religioſos habitum ſuæ religionis dimittentes.

Secundò, Patres Societatis Ieſu, ſi contra iſtam conſtitutionem delinquant, in excommunicationem incidere, quia ſunt veri religioſi, vt patet ex conſtitutione Gregorij XIII. quæ incipit, *Aſcendente*. Suarez *n.9*. Filliucius *n.127*. Sanchez *lib.6.cap.8.num.74*.

13 Nouitius non incurrit excommunicationem exeundo è clauſtro ad audiendas leges, vel medicinã.

13 Tertiò nouitios ab hac cenſura immunes eſſe, tum quia non ſunt, propriè loquendo, religioſi: tum quia *cap.magnopere*, loquitur de religioſis poſt factam profeſſionem.

14 Votum habens ingrediendi religionẽ non incidit in excõmunicationẽ audiendo leges, vel medicinã.

14 Quartò habentem votum ingrediendi religionem non incidere in hanc cenſuram, quia nondum eſt religioſus; conſequenter neque oneribus religioſorum afficitur.

Obiicies, *in cap.non magnopere, citato*, non ſolùm fertur excommunicatio contra religioſos profeſſos, verum etiam contra habentes votum religionis, ibi, *vt nulli poſt factum votum religionis, & poſt factam in aliquo loco profeſſionem*: ergo habentes votum religionis incidere poſſunt in hanc cenſuram.

Reſpondeo illa verba eſſe ſynonyma, & ſequentia apponi ad declaranda magis præcedentia: alias reſponſiones afferunt Suarez *num.9*. & Panormitanus, quæ apud ipſos videri poſſunt, ſi lubet.

15 Superior religioſorũ non poteſt religioſis facultatem concedere audiendi leges, vel medicinã.

15 Sed modò dubium ſupereſt, vtrum ſuperior religioſorum poſſit in hac re cum ſuis religioſis diſpenſare.

Reſpondeo negatiuè. Ratio eſt, tum quia inferior non poteſt in lege ſuperioris diſpenſare, niſi diſpenſandi facultas ei concedatur: tum quia in textu dicitur, *nulli omnino permittantur exire*, vbi notanda eſt illa dictio, *omnino*, quæ diſpenſationem prohibere videtur. Imò illa verba directè ad Prælatos religioſorum diriguntur, & prohibitionem continent permittẽdi quemquam exire ad præfatas facultates audiendas; ipſi tamen ſuperiores permittentes religioſos exire non incurrunt excommunicationem ipſo facto latam; quia in præfatis textibus contra ipſos non extat huiuſmodi excommunicatio. Vide tradita *in tractatu de clauſura*, vbi hæc eadem ad verbum attuli.

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra religioſos ad ſtudia accedentes abſque licentia ſui Prælati, & conſilio conuentus, vel maioris partis.

1 Affertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.

1 IN *cap.2. vt periculoſa, ne clerici, vel monach. in 6*. excommunicantur religioſi profeſſi accedentes ad quæuis ſtudia litterarum, niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui conuentus, vel maioris partis eiuſdem, ſibi eundi ad ſtudium licentia primitus ſit conceſſa.

Circa iſtam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam ſit materia.

Secundò, quódnam ſit eius ſubiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Affignatur materia iſtius excommunicationis. 3 Acceſſus ad ſtudia quiſnam cenſeatur ſub excõmunicatione prohibitus.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt acceſſus ad ſtudia abſq; licentia ſuperioris cum conſilio conuentus, vel maioris partis, vt patet ex verbis textus proximè citatis.

3 Quæres primò, quiſnam acceſſus ad ſtudia ſub excommunicatione in hoc loco prohibeatur.

Reſpondeo prohiberi illum acceſſum, quo religioſus cauſa ſtudiorum proficiſcitur extra oppidum ſui monaſterij. Ratio eſt, quia textus loquitur de profiſcente aliò cauſa ſtudendi: & hoc verum eſt, ſiue intendat dare operam ſtudiis alias prohibitis, vt legibus, aut phyſicæ, ſiue aliàs permiſſis, vt Theologiæ, aut ſacris canonibus; textus enim generaliter loquitur, ibi, *ad quæuis ſtudia*. Ita Palud. *in 4.diſt.18.quæſt.3. art.3.n.42*. Nauar. *c.23.n.133*. Suarez *diſpu.23.ſect.4.n.35*. Sayrus *de cenſuris lib.3.c.33.n.20*. Filliucius *tra.14.c.8.quæſ.4.n.136*. Sanchez *in opere morali lib.6.c.8.n.76*. Sanctarellus *in tractatu de apoſtaſia c.2.n.1*. & alij communiter.

4 Religioſus accedens ad ſtudia ſui oppidi ſine licentia ſui Prælati non incurrit iſtam excommunicationem.

4 Hinc ſequitur religioſum, qui ſine licentia accedit ad ſtudia ſui oppidi, non affici excommunicatione huius capitis, ex communi Doctorum ſententia, & hoc verum videtur, etiamſi dum religioſus ſcholas ſui oppidi frequentat, extra monaſterium commoretur; nam ex vi huius capitis excommunicationem non incurrit, cùm textus loquatur de proficiſcente aliò: quamquam aliunde fieri poteſt vt grauiter peccet, manendo extra monaſterium abſque debita licẽtia, vt alibi oſtenſum eſt. Ita expreſsè Sanchez *loc.citat.n.76*. Sanctarellus *n.2*. idemque ſentire videntur alij præcitati Doctores.

5 Religioſus non afficitur excommunicatione accedendo ad aliud monaſterium ſuæ religionis, in quo ſtudia exercentur.

5 Sed modò dubium eſt, vtrum accedens ſine licentia ad monaſterium ſuæ religionis in alio oppido exiſtens, vbi ſunt ſtudia intra clauſtrum, afficiatur excommunicatione.

Reſpondeo negatiuè, quia hic non dicitur accedere ad ſtudia, ſed potius mutare cœnobium & monaſterium, nec textus intendit quamcumque profectionem abſque licentia prohibere ſub excommunicatione; ſed profectionem ad ſtudia extra clauſtrum ſita. Ita communiter Doctores.

6 Religioſus transferens ſe ad aliud monaſterium ſuę religionis intentione dandi operam ſtudiis, quę extra monaſterium exercẽtur, non incurrit excommunicationem, ſi intentionẽ habeat degẽdi in monaſterio ſuæ religionis, & accedendi ad ſcholas iuxta receptũ vſum.

6 Maior difficultas eſt, ſi transferat ſe ad alium ſuæ religionis conuentum intentione dandi operam ſtudiis, quæ extra monaſterium exiſtunt.

Reſpondeo neque in hoc caſu in excommunicationem incidere, ſi intentionem habeat manendi in monaſterio, & iuxta modum ordinarium ad ſcholas accedendi; hæc enim dicitur potius mutatio cœnobij, quam profectio ad ſtudia, nec ordinarius modus accedendi ac ſtudia, habitando in proprio conuentu, prohibitus eſt ſub cenſura in hoc textu. Ita communiter Doctores. Secus dicendum eſt ſi religioſus intentionem habeat accedendi ad aliud oppidũ, in quo ſunt ſtudia, & ſimul manendi extra conuentum; hæc enim eſt vera profectio ad ſtudia; conſequenter eſt materia iſtius excommunicationis, ſi fiat ſine debita licentia. Idem dicendum cenſeo de illo, qui ſine licentia ad aliud oppidum ſe transfert cauſa ſtudiorum, animo tamen habitandi extra conuentum, ſed accedendi ad ſtudia, quæ intra ſuæ religionis clauſtrum ſunt; hic enim non dicitur mutare cœnobium, ſed ad ſtudia proficiſci, cum in conuentu habitare non intendat, niſi occaſione ſtudiorum. Ita Sanchez *loc.cit.n.75*. & Sanctarellus *loco cit.num.2*.

7 Quæres ſecundò, quænam licentia requiratur, vt religioſus immunis ſit ab excommunicatione accedendo ad ſtudia,

7 Quæres ſecundò, quænam licentia requiratur, vt religioſus in iſtam excommunicationem non incidat, accedendo ad ſtudia.

Re-

qui licentia non obtenta. vbi testatur in Rota ita decisum fuisse. Rodriquez *quæst.regul.tom.1.quæst.30.art.2.* Valentia *tom.3. disp.1. quæst.12. punct.1.* Bañez *2.2.quæst.12.art.1.quæs.3.dub.2.concl.vltima.* Azor *1.parte lib.12.cap.13.quæsito 5. & cap.17. quæsito 10.* & quamplures alij, quos citat, & sequitur Sanchez *loco citato num.63.* & Sanctarellus *loco citato num.8.* Ratio est, tum quia licet occultans habitum non dimittat illum materialiter, dimittit tamen formaliter, quia dimittit tamquam habitum, quo decerni potest, & cognosci tamquam religiosus; & hoc pacto vagandi ansam arripere potest, ad quam vitandam hic canon editus est; tum quia dispositio etiam pœnalis extendi potest, quoties ipsa dispositio eluderetur, non facta extensione, argumento *cap. quamquã, in fin. de vsur. in 6.* vbi irritatur testamentũ vsurarij, & illa irritatio extenditur ad codicillum, & donationem causa mortis, ne dispositio illa ad testamentum restricta eludatur. *& Clement.1. de sepulturis*, vbi dispositio excommunicans sepelientes tempore interdicti in cœmeteriis extenditur ad sepelientes in Ecclesiis, ne facile illa dispositio eludatur; neque hæc videtur extensio, sed tacita inclusio, ex glossa, & aliis, *in cap.1. verb. Italia, de tempor. ordinand. in 6.*

Verùm ad has rationes facilis est responsio ex rationibus allatis ad probandam opinionem Suarez, & aliorum; quamuis enim occultans habitum suæ religionis peccet, non tamen dicitur habitum, propriè loquendo, dimittere, neque ob id constitutio huius nostri capitis eluditur, cùm saltem valeat in iis, qui habitũ re ipsa dimittunt, & arduum sit religiosis, alienis vestibus proprium habitum ita tegere, & occultare, vt à circumstantibus discerni nequeant.

12 Octauò religiosum, qui obtenta à superiore facultate accedendi ad aliquem locum, ad illum dimisso habitu accedit, in excommunicationem incidere, quia licet hic non dicatur vagari, cùm facultatem à superiore obtinuerit, nihilominus habitum suæ religionis dimittit, & vagandi occasionem acquirit. Ita Sylvester *excommunicatio, 9. casu 25. n.55.* Sayrus *loco citato, n.19.* Sanctarellus *num.17.* Tabiena, Ledesma, & alij apud Sanchez *loco cit.n.60.* contra Calcaneum *consil.123.n.7.*

12 Religiosus excommunicationem incurrit accedendo ad aliquem locum sine habitu, etiamsi facultatem à suo superiore ad illum locum accedendi obtinuerit.

13 Nonò religiosum, qui intra priuatos sui monasterij parietes habitum suæ religionis non defert, vinculo istius censuræ obstringi, iuxtà probabiliorem Doctorum sententiam, etiamsi postea non vagetur, nec monasterio egrediatur. Ratio est, quia textus absolutè loquitur de dimittentibus habitum, quouis in loco dimittant, saltem si hoc faciat ad sic incedendum, vel ad se occultandum, vt patet ex illis verbis, *in scholis, vel alibi,* & quamuis re ipsa præfatus religiosus non vagetur, & sæcularium aspectum fugiat, seque occultet, nihilominus ipso facto vagandi potestatem acquirit, quam textus noster sub excommunicatione subtrahere intendit. Ita Nauarrus *cap.27.n.131.* Azor *loco citato, c.17. quæsito 15.* Sayrus *loco citato, n.11.* Sanchez *loco citato.n.61.* Sanctarellus *num.17.* & alij, contra Calcaneum *loco cit.* Angelum *verbo excommunicatio, 7. casu 27.* & alios, negantes dimissionem habitus intra priuatos monasterij parietes subiici excommunicationi. Idem sustinent Rodriquez *quæstion.regul. tom.3. quæst.76. art.6.* & alij, existimantes religiosum in monasterio dimittentem habitum ab excommunicatione excusari, modò seipsum conspectui laicorum non exhibeat. Imò nonnulli Doctores, teste Azorio *loco cit.* arbitrantur idem valere, siue religiosus in monasterio, siue alibi habitum dimittat; sed personam suam occultet, seque aliorum conspectibus non offerat; hic enim non dimittit habitum animo vagandi. Sed quod nos diximus probabilius est, quia licet dimisso habitu non vagetur, nihilominus ea dimissio vagandi præbet potestatem, quam Summus Pontifex sub excommunicatione interdixit.

13 Religiosus non deferens habitum in suo monasterio, excommunicationẽ incurrit, iuxta probabiliorem sententiam.

14 Quæres secundò, vtrùm quælibet dimissio habitus religiosi sufficiat ad incurrendam istam excommunicationem.

Respondeo negatiuè, sed requiri, vt dimissio sit temeraria, quia in textu bis exprimitur hæc conditio, ibi, *temere dimittat.* & ibi, *si quis horum temerarius violator extiterit.* Vt autem dimissio temeraria censeatur, duæ conditiones requiruntur.

14 Religiosus non incurrit excommunicationem ob quamlibet habitus dimissionem.

Prima est, vt non fiat ex causa rationabili, vera, vel apparente; nam si fiat ex causa rationabili, vera, vel apparente, non dicitur temeraria; sed potiùs prudens, discreta, & rationabilis, cui temeritas aduersatur.

15 Religiosus excusatur ab excommunicatione dimittendo habitum causa seruandæ vitæ, dum per loca Turcarum, vel inimicorũ transiturus est.

15 Hinc sequitur primò religiosum excusari, qui causa seruandæ vitæ, dum per loca Turcarum, hæreticorum, vel aliorum transiturus est, habitum dimittit. Idem militat in eo, qui ob nimium timorem hoc facit ad tuendam propriam, vel alienam vitam, vbi re ipsa necessarium non esset; quamuis enim malè dimittat habitum, non tamen temere, sed, vt ita loquar, timidè, imprudenter, vel ignoranter hoc facit, vt benè obseruat Suarez *loco cit.n.29. vers. secunda regula.* Idem valet in eo, qui hoc facit causa defensionis famæ propriæ, aut proximi, vel ad præcauendum scandalum.

16 Religiosus non incurrit excommunicationem dimittendo habitũ causa alicuius ludicræ actionis.

Ex quo patet solutio illius casus, in quo queritur, vtrùm religiosus, qui necessitatem habet noctu exeundi, excusetur ab excommunicatione, si ad præcauendum scandalum, & prauam suspicionem, sæcularem habitum deferat. Respondeo enim excusari, quoties talis subest necessitas induendi talem habitum, quæ ipsum à mortali excuset. Secus si talis necessitas non subsit, vt si solum causa visitandi amicum, aut causa recreationis monasterio egrediatur (modò tamen ob temporis, seu materiæ paruitatem non excusetur, vt infrà ostendam.) Ita Bañez *2.2.quæst.12.art.1. de apostasia dub.2. post 2. concl.* Sanchez *n.60.* & alij.

17 Religiosus assumẽs habitum alterius religionis strictioris, non incidit in excõmunicationẽ.

16 Secundò sequitur, illum non affici excommunicatione, qui habitum dimittit, & alium induit ad ludicram aliquam actionem inter religiosos faciendam titulo cuiusdam honestæ lætitiæ; quia non est temeraria dimissio. Ita Sylvester *verb. habitus quæs.2.* Suarez *loco citato, n.29. ad finem,* & alij.

17 Tertiò religiosum, qui habitum alterius religionis strictioris assumit, nõ affici excommunicatione. Ratio est, tum quia hic non peccat, cùm ei permissus sit ad arctiorem religionem transitus; excommunicatio autem supponit peccatum mortale; tum quia hæc non est temeraria dimissio, quam textus sub excommunicationis pœna prohibuit. Ita communiter DD.

Hoc tamen intelligitur, modò religionem arctiorem re ipsa ingrediatur; nam si habitu suæ religionis dimisso, vestes alterius religionis induat, eamque non ingrediatur, excommunicatione afficitur, quia re ipsa habitum suæ religionis illicitè dimittit, & vagandi facultatem acquirit; quamuis enim eo habitu iudicetur religiosus; tamen facilè probare potest se illius ordinis religiosum non esse, & vagandi occasione vti. Ita Bañez *loco citato post 2. concl. illat.2.* Rodriquez *loco citato art.2. notab.2.* Sayrus *num 17.* Sanchez *nu. 65.* & alij. Addunt Sanchez, & alij, hoc verum esse, etiam si huiusmodi religiosus habitum suæ religionis dimittat, vt ad alias istius admittatur. Ratio est, quia habitum sine iusta causa dimittit, & euagandi occasioni se exponit. Ego verò in foro conscientiæ existimarem istum vtplurimum excusandum esse ab excommunicatione, quia non videtur habitum temere dimittere, cùm id faciat zelo religionis, & ex causa apparente. Ita Tabiena *verb. excommunicatio, 5. casu 23. quæsito 2. num.3.* idemque sentire videntur Suarez *loco citato, num.29.* Filliucius *num.134.* & Sanctarellus *num.2.* dum asserunt causam veram, vel apparentem excusare.

18 Religiosus assumẽs habitum alterius religionis cõtra iura, excommunicationem incurrit, licet multi DD. oppositum sentiant.

18 Maior difficultas est, vtrum religiosus dimittens habitum suæ religionis, & habitum alterius religionis assumens contra iura, excommunicationem incurrat.

Respondeo incurrere. Ratio est, quia hic temere, & cùm grauissimo peccato dimittit habitum suæ religionis; nam adhuc post ingressum prior religio est sua religio iure, & obligatione, & licet omnimodam vagandi occasionem non habeat, nihilominus aliquam habet, quia si ex secunda religione saltem ante professionem exire prætendat, id facere non poterit sine aliquo euagandi periculo. Ita Nauarr. *cap.27. num.132.* Syluester *verb. excommunicatio, 9. casu 24. nu.54.* Suarez *loco citato, num.32. vers. amplificatur,* præterea Filliucius *tract.14. c.8. quæs. 4. nu.134. ad finem.* Azor *loco cit. cap.14. quæs.10.* & alij, contra Sanchez *loco cit.n.68.* Rodriquez *loco cit. art.4. notab.2.* Sayrum *num.17.* Lessium *lib.2. de iustit. cap.41. dub.13.n.102.* Sanctarellum *n.13.* & quamplures alios apud Sanchez *loco citato.*

Secunda conditio necessaria, vt dimissio habitus temeraria censeatur iuxta propositã in secundo quæsito, est, vt fiat ex contemptu legis; nomine autem *contemptus* in hoc loco non intelligo contemptum formalem legis, sed animum dimittendi habitum, non obstante prohibitione legis, quam nouit latam esse.

19 Religiosus dimittens habitum suæ religionis ignorans prohibitionem, non incurrit excommunicationẽ.

19 Ex quo sequitur, eum, qui habitum dimittit ignorans prohibitionem, non incidere in excommunicationem, etiamsi ignorantia sit vincibilis, & mortaliter culpabilis, vel etiam crassa, vel supina (modò non sit quasi scientia, & ingens temeritas,) hic enim non dicitur prohibitionem transgredi ex contemptu, seu scienter, & temere; nam illa dictio, *temere*, idem est, quod consultò, seu scienter, vt alibi sæpius dixi; idemque tenent Cardinalis *Clementina 1. §. si quis, notab.1. de statu monachorum.* Ancharanus *ibidem num.15.* & alij apud Sanchez *in opere morali lib.6. cap.8. n.43.* Sanctarellus *in tract. de apostasia cap.1. num.2.* contra Nauarrum *in manuali cap.27. n.28.* & alios, existimantes ignorantiam culpabilem non excusare.

20 Religiosus dimittens habitum incurrit excommunicationem, etiãsi animum habeat illu iterum assumendi.

20 Quæres tertiò, vtrùm ad incurrendam istam excommunicationem opus sit, vt dimissio habitus sit perpetua, id est, vt religiosus habitum deponat animo illum amplius non assumendi.

Respondeo satis esse, vt ad tempus deponat. Ratio est, tum quia textus loquitur de illa dimissione habitus, quæ vagandi occasionem præbet; occasionem autem vagandi præbere potest dimissio habitus, etiamsi temporalis sit, & non perpetua; tum quia in hoc capite excommunicantur religiosi dimittentes habitum in scholis, aut alibi; scholæ autem non solent esse perpetuæ. Ita Caietan. *in sum. verb. excommunicatio, c.61.* Suarez *n.30.* Sanchez *loco cit.n.48.* & alij communiter.

21 Religiosus dimittens habitum breui tempore, non incurrit excommunicationem, etiãsi intentionẽ habuerit diutius dimittendi.

21 Sed modò dubium est, vtrùm dimissio habitus, modico & breui tempore facta, e.g. ad dimidiam, vel etiam ad integram horam, sufficiat ad incurrendam huius canonis excommunicationem.

Respondeo negatiuè. Ratio est, tum quia sicut paruitas materiæ excusat à peccato mortali, vbi paruitas materiæ dari potest; ita etiam excusat à censura, quę peccatum mortale supponit; tum quia non dicitur dimitti, quod breui tempore sumendum est. *l. diuortium, ff. de diuortio.* Ita Nauarrus *cap.27.n.131.* Suarez *de censuris disp.23. sect.4. n.27.* Azor *1. parte lib.12. cap.13. quæsito 5.* Sayrus *lib.3. cap.33. num.13.* Emanuel Sà *de excommunicationibus nemini reseruatis, n.9.* Sanchez *n.55.* Sanctarellus *n.6.* & alij communiter, contra ipsum Suarez *de relig. to.4. lib.1. c.5. n.9.*

Amplia primò, etiamsi dimittens habitum intentionem habuerit diutius dimittendi, sed postea modico tempore re ipsa dimiserit. Ratio est, tum quia ad hoc faciunt rationes allatæ; tum quia materia istius excommunicationis non est animus dimittendi; sed ipsa externa dimissio habitus, quæ licet per relationem ad intentionem dimittentis sit mortalis (actus enim voluntatis sitam malitiam actui externo communicat;) nihilominus in se non est mortalis, nec materia sufficiens excommunicationis; sicut neque excommunicationẽ in percussores clericorum, aut in fures latam incurrit is, qui intentionem habet grauiter percutiendi clericum, aut magnæ rei quantitatem paulatim surripiendi; sed postea re ipsa leuiter percutit, aut modicam rei alienæ quantitatem aufert, vt benè docet Sanchez *loco citato, num.54.* & alij, contra Suarez *de censuris disp.23. sect.4. n.30. vers.3. regula*, existimantem eum affici excommunicatione, qui habitum dimisit animo diutius vagandi, licet paulo pòst mutata voluntate ad suum habitum reuertatur.

Obiicies cum Suarez, ista excommunicatio fertur ob temerariam habitus dimissionem; hæc autem in modico tempore consummatur, siue breuiùs, siue diutiùs postea duret.

Respondeo excommunicationem ferri ob dimissionem habitus ex se sufficientem ad mortale peccatum; non autem ob quamlibet habitus dimissionem, vt in simili dictum est de percussione clerici, & de furto, si contra fures lata esset excommunicatio.

Ampliari secundò potest probabiliter, etiamsi dimissio habitus ad breue tempus fiat ex turpi causa, e.g. animo furandi, vel fornicandi, aut eundi ad lupanar. Ratio est, quia licet illa dimissio sit grauiter peccaminosa pro qualitate finis, & circũstantiæ; in ratione tamen dimissionis

nis temerariæ, quæ hic sub censura prohibetur, non videtur mortalis ob paruitatem materiæ, & potius nomen disp ositionis meretur, quàm dimissionis habitus. Ita Azor 1. *parte lib.* 12. *cap.* 13. *quæsito* 5. *casu* 16. *versic. is igitur.* Sanchez *loco citato, numero* 57. Emanuel Sà *loco citato*, & alij contra Rodriquez *in sum.* 1. *parte cap.* 43. *nume.* 1. *ad finem*, Bannem 2. 2. *quæst.* 12. *art.* 2. *de apostasia dub.* 2. *concl.* 2. Suarez *loco citato, num.* 31. *versi. at verò*, Sayrum *num.* 15.

Ex dictis in hoc dubio sequitur religiosum dimittentem habitum, non statim ac illum dimittit, affici excommunicatione, sed tunc affici, dum dimisso habitu in eo statu persistit tanto tempore, quod iudicio prudentis viri sufficiens cēseatur ad mortalem culpam. Ratio est, quia excommunicatio lata ob aliquem effectum non incurritur, effectu nondum secuto, ista autem excommunicatio lata est ob dimissionem habitus, & cùm quælibet dimissio non sufficiat ad incurrendam excommunicationem, dicendum est excommunicationem incurri ob dimissionem tanti temporis, quæ iudicio prudentis viri notabilis existimetur. Ita Sayrus *lib.* 3. *cap.* 33. *num.* 11. Tabiena *verb. excommunicatio. 5. casu* 23. *quæsito* 1. *n.* 2. Sanchez *n.* 54. contra Suarez *loco citato*, & alios existimantes censuram contrahi in ipso puncto dimissionis. Ratio Suarez & aliorum est, quia grauitas huius delicti non desumitur ex duratione temporis secuta, vel mente concepta, sed ex ipsamet dimissione habitus, quæ per se res grauis est, & sufficiens ad mortale peccatum, & consequenter ad incurrendam censuram, quæ ob ipsam habitus dimissionem imposita fuit. Verùm licet opinio Suarez sit probabilis, & valde tuta, nihilominus probabilius mihi videtur, quod dixi cum Sanchez, & aliis. Et ex dictis facilis est responsio ad præfatam rationem Suarez & aliorum.

22 Assignatur quantitas temporis sufficiēs ad incurrēdam censuram, ob habitus religiosi dimissionem.

22 Maior difficultas est in assignanda quantitate temporis sufficiente ad mortale peccatum in hac censura. Caietan. *verb. excommunicatio cap.* 61. Sayrus *cap.* 33. *num.* 14. & alij existimant dimittentem habitum ad horam, vel etiam toto die ex leuitate quadam, & domi manendo, non affici excommunicatione; verùm isti loquuntur de dimittēte habitum, sed non exhibente se hominum conspectui. Mihi dicendum videtur duas, vel tres horas sufficere, quia hoc videtur tempus notabile secundùm se; vnam verò horam, vtplurimum non existimarem notabile tempus in hac materia; licet enim vna hora notabilis sit respectu viginti quatuor horarum ad incurrendam lethalem culpam ob seruile opus in die festo, vt suo loco docui cum Suarez, & aliis; in hoc tamen casu, in quo non habetur ratio ad vnum diem, sed simpliciter ad dimissionem habitus, notabilem, regulariter loquendo, non censerem, & obnoxiam excommunicationi dimissionem habitus per vnam horam contra hunc canonem, licet ob alias circumstantias fieri possit vt pluribus lethalibus culpis infecta sit. Ita sentire videtur Sanchez *num.* 55. & alij, qui dum asserunt modicum tempus ab hac censura excusare, exemplum afferunt spatij vnius horæ.

SECVNDA PROPOSITIO.

23 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

23 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli religiosi habitum suæ religionis temere dimittentes. Hæc propositio patet ex dictis in prima propositione, & ratio est, quia in textu sermo est simpliciter de religiosis temere habitum dimittentibus.

24 Religiosus dimittēs habitum ligatur excōmunicatione, etiamsi ipsius ordo institutus fuerit post cap. 2. vt periculosa, de religiosis domibus.

24 Hinc sequitur primò, religiosos habitum dimittentes subiici huic censuræ, etiamsi eorū ordo, & religio instituta sit post editionē huius textus. Ratio est, quia lex generalis, & perpetua non solùm respicit, & obligat tunc natos, sed etiam in posterum nascituros; cùm enim perpetua sit, semper loquitur, & semper afficit. Ob id Suarez *de censuris disp.* 31. *sect.* 6. *num.* 7. & alij docent suspensionem latam contra superiores ordinum mendicantium, admittentes aliquem ad professionem, nondum expleto nouitiatus anno, extendi ad mendicantes postea institutos, & *disp.* 22. *sect.* 5. *num.* 16. excommunicationem latam contra mendicantes trāseuntes ad aliam religionem, quàm Carthusianorum, extendi ad Patres Societatis Iesu, qui finito nouitiatus biennio, vota simplicia emiserunt; sunt enim verè religiosi, & mendicantium priuilegiis gaudent ex cōcessione Pij V. in Bulla anno 1571. edita, & ex Gregorio XIII. in Bulla anno 1582. & 1584.

25 Religiosi Societatis Iesu ligātur excommunicatione, dimittendo habitum religiosum.

25 Secundò sequitur religiosos Societatis Iesu, qui, habitu dimisso, sæcularem induunt in Italia, vbi sęculari habitu non incedunt, vinculo huius censuræ obstringi; ipsi enim sunt verè religiosi, consequenter oneribus religiosorum subiiciuntur, sicut etiam illorum priuilegiis fruuntur, & cum lex non distinguat, neque nos distinguere debemus. Ita sentire videtur Filliucius *tract.* 14. *cap.* 8. *quæs.* 4. *n.* 133. dum sine distinctione ait, personas, quæ hac censura ligantur, esse omnes, & solos religiosos. Contrarium ex professo sustinet Sanchez *in opere morali lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 70. Ratio ipsius est, quia cùm textus loquatur de professis dimittentibus habitum suæ religionis, supponit religionem illam habere peculiarem habitum, quo a ceteris distinguantur; Societas autem Iesu non habet habitum peculiarem, & proprium; sed adhibet habitum communem accommodatum vsui patriæ, vt patet ex *const. part.* 6. *cap.* 2. §. 15.

26 Religiosus promotus ad beneficium parochiale, incurrit excommunicationem. dimittēdo habitū suæ religionis.

Verùm hæc ratio non obstat, quia licet Societas Iesu in genere non habeat habitum particularem; in singulis tamen regionibus habet habitum peculiarem ab aliis distinctum, & distinctiuum; consequenter sicut religiosus Societatis grauiter peccaret deferendo hic Romæ habitum sæcularem, ita etiam afficeretur excommunicatione; quia diceretur habitum suæ religionis hic dimittere.

26 Tertiò sequitur religiosum promotum ad beneficium parochiale alicuius Ecclesiæ, affici excommunicatione, dimittendo habitum suæ religionis. Ratio est, quia adhuc tenetur votis religionis, nec exemptus est ab obseruantia regulari, dum eam commodè seruare potest vna cum parochiali munere. Ita Syluester *verb. religio.* 7. *quæsit.* 11. Sanctus Antoninus 3. *parte tit.* 16. *c.* 5. & alij, quos citat, & sequitur Sanchez *in opere morali lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 36.

27 Religiosus creatus Episcopus non tenetur sub excommunicatione habitum suæ religionis deferre.

27 Maior difficultas est, vtrùm religiosus creatus Episcopus, vel Cardinalis, in istam excommunicationem incidat, dimittendo habitum suæ religionis.

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam.

Prima sententia est affirmatiua. Ratio est, tum quia huiusmodi religiosi tenentur habitum suæ religionis deferre, *cap. penult. de vita, & honestate cleric.* vbi textus enumerat vestes, quas Episcopi deferre debent, exceptis Episcopis religiosis quos ad habitū suæ religionis obligat; ibi, *nisi monachi fuerint, quos oportet ferre habitum monachalem*, quamquam hoc tempore post rituale Romanum iussu Clemētis VIII. reformatum possunt Episcopi religiosi, retento colore habitus suæ religionis, accommodare se formæ vestium, quas alij Episcopi adhibent: tum quia in *c.* 2. *ne clerici, vel monach. in* 6. excommunicatur Abbas religiosus assumens rochetum, id est, illam albam & candidam vestem, quam Episcopi superinduunt, & exterius deferunt. Ita Sylueſter *verb. religio.* 7. *quæsit.* 7. Maiolus *de irregularitate c.* 1. *n.* 13. Surdus *de alimentis tit.* 8. *priuileg.* 79. *n.* 10. & quamplures alij apud Sanchez *lib.* 6. *cap.* 6. *nu.* 23. & apud Sanctarellum *num.* 15.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, negat huiusmodi religiosos Episcopos in excommunicationem incidere. Ratio est, tum quia religiosus factus Episcopus eximitur ab omnibus regulis, & statutis religionis, *cap. vnico* 18. *quæst.* 1. ibi, *Monachus, quem canonica electio à iugo regulæ monasterij professionis absoluit*; ergo in nullam incidit culpam eas non obseruādo; cùm ergo religiosus teneatur habitum suæ religionis deferre, præcipuè ob regulas, & statuta suæ religionis, sequitur exemptum à regulis, & statutis suæ religionis non teneri ex vi regularis obseruantiæ ad habitum illius deferendum; consequenter religiosum factum Episcopum non affici excommunicatione huius nostri textus: tum quia in hoc textu sermo est de religioso regularis Obseruantiæ subdito, & sub obedientia superioris existente, vt clarè ex textu constare ostendam in responsionibus ad rationes in contrarium. Ita Bonifacius *Clement.* 1. §. *rursus num.* 33. *& seq. de statu monach.* Rodriquez *tom.* 2. *quæst.* 58. *art.* 3. & alij, quos citat & sequitur Sanchez *lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 23. & Sanctarellus *de apostasia cap.* 1. *num.* 15. & hanc sententiam probabiliorem censet Azor *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 7. *quæsito* 4.

Ad primam rationem in contrarium respondeo, religiosum creatum Episcopum teneri quidem habitum suæ religionis deferre, ex *cap. penultimo, de vita & honest. cleric. in fine*, non verò ex vi huius nostri textus, in quo sermo est de religiosis subditis obedientiæ suorum superiorum; non verò de exempto, & absoluto à iugo regulæ; consequenter nō tenetur habitum suæ religionis sub excommunicatione deferre.

Ad secundam respondeo in præfato textu, cuius explicationem ego in hoc puncto tradidi, sermonem esse de monacho subdito, non verò de exempto; cùm enim loquutus fuisset de religioso habitum dimittente, in hęc verba loquitur. *Nec accedat ad quæuis studia litterarū, nisi à suo Prælato cum consilio sui conuentus, vel maioris partis eiusdem, sibi eundi ad studium licentia primitus sit concessa*: consequenter Episcopus excommunicationem non incurrit deferendo rochetum, vel aliud genus vestium, cùm hoc nullibi cautum sit sub excommunicatione.

28 Idem dic de religioso ad dignitatem Abbatis electo, habēte propriam diœcesim nulli Episcopo subiectam.

28 Hinc patet quid dicendum sit primò de religioso electo ad dignitatem Abbatis, habentem propriam diœcesim, nulli Episcopo subiectam; huiusmodi enim Abbas iurisdictionem habet Episcopalem, & assimilatur Episcopis, excepta consecratione, & functione Ordinis Episcopalis, vt benè Sanchez *loc. cit. n.* 35. consequenter etiam exemptionem à iugo regulæ, & statutorum regularium acquirit; cōsequenter non ligatur censuris contra religiosos impositis.

29 Religiosus creatus Episcopus, vel Abbas, cum dignitate quasi Episcopali, tenetur adhuc tribus votis religionis.

29 An autem præfatus religiosus creatus Episcopus, vel Abbas cum dignitate quasi Episcopali eximatur à tribus votis religionis, alibi explicandū est: interim breuiter dico nō eximi; cùm enim adhuc religiosus maneat, remanet etiā obstrictus tribus votis, quæ sunt de essentia status religiosi, *cap. cùm ad monasterium, in fine, de statu monachorū*. imò si religiosus ad Pontificatum promoueatur, iisdem votis detinebitur; & quamuis nulli teneatur obedire, hoc ideo contingit, quia nullum in terris superiorem habet, ex Arragonio 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. Sanchez *c.* 6. *n.* 6. & aliis; ergo à fortiori iisdem votis obstrictus manet religiosus creatus Episcopus, vel Abbas. Quamobrem perspicuum est huiusmodi religiosum teneri voto castitatis, vt communiter concedunt DD. tenetur etiam voto obedientiæ, non quidem Prælatis religionis, cùm à regulari obseruantia, & obedientia Prælatorum religionis eximatur, *cap. vnico.* 18. *quæst.* 1. sed Summo Pontifici; religiosus enim, dum professionem emittit, obedictiam potissimùm spondet, & promittit Summo Pontifici: ab hac autem obedientia non eximitur, dum ad Episcopatum promouetur; consequenter Summus Pontifex posset illi ea omnia præcipere, quæ in regulis illius religionis continentur; sicut ea præcipere potuisset superior religionis, antequam ille ad Episcopatum promoueretur; consequenter religiosus Episcopus tenebitur Summo Pontifici præcipienti obedire non solùm ex generali obligatione, qua reliqui fideles, aut solùm ex obligatione iuramenti, qua omnes Episcopi tenentur, sed ex peculiari voto obedientiæ. Præterea huiusmodi religiosus tenetur voto paupertatis, quia etiā ista est de essentia status religiosi. Quamobrem religiosus ad Episcopatum assumptus non efficitur dominus redituum Ecclesiasticorū, sed administrator, vt eos in vsus decentes insumat. Ita S. Thomas 2. 2. *quæst.* 88. *ar.* 11. Arragon. *ibid.* Rodriquez *tom.* 2. *quæst. regularium quæst.* 58. *art.* 3. Azor 1. *part. lib.* 7. *quæs.* 2. Valentia 2. 2. *disp.* 10. *quæst.* 3. *punct.* 8. Lessius *lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 14. *num.* 113. Sanchez *in opere morali lib.* 6. *n.* 2. *& seqq.* Sanctarellus *de apostasia cap.* 6. *dub.* 3. & quamplures alij apud præcitatos DD. contra Angles *in flor.* 2. *parte, quæst. vnica de voto art.* 2. *post* 3. *difficultatem. dub.* 5. existimantem religiosum creatum Episcopum eximi à tribus votis, & ad castitatem teneri solùm ratione sacrorū ordinum; contra Vasquez 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 165. *cap.* 8. *num.* 91. & 104. Sotum 7. *de iustitia quæst.* 4. *art.* 2. *ad vltimum*, & alios, existimantes religiosum Episcopum non teneri voto paupertatis; sed effici dominum redituum Ecclesiasticorum, sicut efficiuntur Episcopi sæculares.

30 Religiosus ad Cardinalatus apicē promotus, non subiicitur excommunicationi, non deferendo habitum suæ religionis.

30 Secundò patet, quid dicendum sit de religiosis ad Cardinalatus dignitatem promotis; censeo enim hos non subiici huic excommunicationi non deferendo habitum religionis. Ratio est, quia licet singuli religiosi, excepto Sūmo Pontifice, teneantur habitum suæ religionis de-

Respondeo requiri licentiam proprij Prælati immediati, cum consilio conuentus, vel maioris partis, in textu enim dicitur, *nisi à suo Prælato cum consilio sui conuentus, vel maioris partis*, &c. Prælatus autem, qui conuentum habet, est Prælatus immediatus; nomine autem *Prælati conuentus*, non solùm intelligitur ipse Abbas, verùm etiam locum ipsius tenens, qui verè est illius religionis Prælatus. Ratio est, quia hic Prælati iurisdictionem exercet, & ipsius vices in omnibus gerit, vt suppono. Ita Tabiena *verb. excommunicatio, 5. casu 23.* & alij, quos citat, & sequitur Sayrus *lib. 3. cap. 33. num. 23.* Sanchez *loco cit. num. 88.* & Sanctarellus *num. 3.*

Hæc tamen intelligenda sunt, modò Prælatus immediatus, vel ipsius locum tenens, per constitutiones religionis non prohibeatur hanc facultatem concedere cum consilio conuentus; Summus enim Pontifex non videtur velle constitutionibus derogare, seu facultatem ampliare, sed potiùs restringere, & coarctare, vt si facultatem concedendæ huiusmodi licentiæ habeant, nequeant concedere sine consilio conuentus, vel maioris partis. Ita Suarez *de censuris disp. 23. sect. 4. n. 37.* vbi sic loquitur. In religionibus, in quibus Prælatus non habet hanc potestatem, nec cum consensu capituli poterit dare hanc facultatem, quia hoc ius non intendit illis dare potestatem, sed illa supposita ponit modum in vsu; consequenter vbi hoc fuerit reseruatum generali, vel prouinciali, ad illum pertinebit dare hanc facultatem. Idem tenet Sanchez *loco citato, n. 77. ad finem.* Subdit tamen Suarez, eum, qui facultatem obtinuit à suo Prælato cum consilio conuentus, excusari ab excommunicatione huius textus, etiamsi Prælatus iuxta institutum suæ religionis nequeat hanc facultatem concedere. Ratio est, quia licet hæc licentia non sufficiat iuxta constitutiones religionis, nihilominus sufficit ad euitandam istam excommunicationem; quod duplici ratione probatur, tum quia seruatur forma istius textus; tum quia accedens ad studia cũ huiusmodi licentia non dicitur temerarius violator istius canonis. Verùm quid ego sentiam, explicabo *dub. 2. n. 9.*

8 Generalis aut Prouincialis potest facultatem concedere religioso sibi subdito accedendi ad studia.

8 Sed modò dubium est primò, vtrum sufficiat licentia Generalis, aut Prouincialis. Ratio dubitandi pro parte negatiua est, quia in textu præscribitur licentia Prælati conuentus, ibi, *à suo Prælato cum consilio sui conuentus.* Generalis autem, aut Prouincialis, propriè loquendo, non habet conuentum. His non obstantibus

Respondeo Generalem, & Prouincialem posse hanc facultatem concedere. Ratio est, quia non minori potestate gaudet Generalis, vel Prouincialis, quàm Abbas, seu Prælatus conuentus. Idem dic de Episcopo respectu religiosorum non exemptorum, nisi aliud ferant ipsorum constitutiones; nam Episcopus est superior immediato Prælato non exempto, sicut est Generalis respectu exempti. Ita Syluester *n. 55.* Sanchez *n. 87.* & Sanctarellus *loco citato n. 3.*

Addo Generalem, aut Prouincialem, vel etiam Episcopum in casu proposito posse hanc facultatem concedere absque consilio conuentus. Ratio est, tum quia Generalis, aut Prouincialis non dicitur propriè habere conuentum; dum autem textus requirit consilium conuentus, loquitur de Prælato proximo, & immediato, qui conuentum habet; tum quia Summus Pontifex voluit solum Prælati immediati potestatem coarctare, vt in concedenda exeundi facultate maturo consilio procedat. Ita Nauarr. *cap. 27. n. 133.* Caietan. *verb. excommun. c. 61.* Azor *1. parte lib. 12. c. 13. quæs. 5.* Sayrus *loco cit. n. 21.* Sanchez *n. 77.* Suarez *n. 73.* & alij communiter.

9 Religiosus accedẽs ad studia ex licentia inualida, nõ eximitur ab excommunicatione.

9 Secundò dubium est, vtrùm ad excusandum ab hac censura sufficiat licentia inualidè obtenta, vt si obtenta sit per dolum, vel metum grauem, vel à superiore non habente facultatem eam concedendi, vt si Prælatus per constitutiones suæ religionis nequeat hanc facultatem concedere.

Respondeo huiusmodi licentiam non sufficere. Ratio est, tum quia idem est facere aliquid cum licentia inualida, ac facere sine licentia; tum quia sicut contrahens matrimonium cum consanguinea intra gradus prohibitos incurrit excommunicationem, siue contrahat absque vlla prorsus licentia, siue contrahat cum dispensatione inualida, modò ignorantia non excuset. *Clement. 1. de consanguinitate, & affinitate.* ita excommunicationẽ incurrit religiosus, qui studia petit absque vlla licentia, vel cum licentia inualida, siue licentia inualidè obtenta sit à Prælato immediato, siue a mediato, vt à Prouinciali, vel Generali; militat enim in omnibus eadẽ ratio; licet nõ eadem in omnibus forma seruanda sit, cùm ad licentiam Prælati immediatè requiratur etiam consilium conuentus, vel maioris partis; ad licentiã verò Prælati mediati non requiritur huiusmodi consilium, vt dictum est *num. precedenti* Quamobrem Summus Pontifex in hoc textu duo requirere videtur. *Primum* est, vt religiosus studia non petat absque licentia, ne vagandi ansa tribuatur. *Alterum* est, vt dum licentia à Prælato immediato petitur, simul etiam consilium conuentus petatur. Ita Sanchez *loco cit. n. 79.* & Sanctarellus *n. 5.* quamuis Suarez *n. 73.* dissentiat in casu quem ex ipso attuli *quæs. 2. ad finem, n. 7.*

10 Consiliũ sufficit vt petitum sit à maiori parte conuentus, etiamsi non adsit consensus, dũ superior concedit religioso facultatem eundi ad studia.

10 Quæres tertiò, vtrum dum licentia accedendi ad studia obtinetur à Prælato immediato cum consilio conuentus, satis sit, vt Prælatus consilium conuentus, seu maioris partis audierit, an etiam necesse sit, vt conuentus, seu maior eius pars consentiat.

Respondeo non requiri consensum; sed sufficere consilium conuentus, seu maioris partis. Ratio est, quia in textu non dicitur cum consensu, sed *cum consilio*; dum autem consilium ad aliquam rem præscribitur, satis est illud petere, & expectare, non verò est obligatio illud sequẽdi, vt docui de matrimonio, dum loquerer de matrimonio contracto à filiofamilias absque consensu patris, quod præsertim valet in hac materia, quæ onerosa est, & pœnalis; consequenter non ampliandа. Ita Francus hic *num. 3. & 5.* Suarez *tom. 5. disp. 23. sect. 4. n. 37.* vbi refert Nauarrum, & Caietan. contra Sanchez *n. 82.* Sayrum *lib. 3. cap. 33. n. 20.* Sanctarellum *loco cit. n. 8.* & alios apud Sanchez *loco cit.*

11 Non est necesse totum conuentum conuocare, dum alicui religioso concedẽda est facultas exeundi ad studia.

11 Rogabis, vtrùm necesse sit conuocare totum conuentum ad consilium petendum.

Respondeo, præcisa peculiari religionis constitutione, satis esse maiorem conuentus partem conuocare, quia in textu dicitur cum consilio conuentus, vel maioris partis; frustrà autem conuocaretur totus conuentus, cùm totius conuentus consilium necessarium non sit. Ita Suarez *loco cit.* contra Monachum in expositione huius textus *n. 2.* & Sanchez *n. 80.*

12 An autem sufficiat petere consilium à maiori parte religiosorum non conuocato conuentu, constat ex alibi dictis non sufficere, quia hoc non est consilium conuentus, sed singulorum.

12 Religiosus non eximitur ab excommunicatione dum egreditur ad studia non conuocato cõuentu, etiamsi alioquin adsit consilium maioris partis religiosorum.

SECVNDA PROPOSITIO.

13 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

13 Subiectum istius excommunicationis sunt omnes religiosi professi subditi Prælato immediato conuentus, accedentes ad studia sine debita licentia; textus enim de his indistinctè loquitur.

Hinc sequitur nouitium non affici hac censura, quia textus loquitur de professo, vt patet ex illis verbis, *tacitè, vel expressè professus.*

Secundò religiosum Societatis Iesu affici hac censura, si studia sine debita facultate petat. Ratio est, quia religiosus Societatis Iesu emissa post biennium professione est verè religionis professus; consequenter tenetur oneribus religiosorum; consequenter si ad studia accedere velit, licentiam habere debet à legitimo superiore, vt à Rectore, Prouinciali, vel Generali. Ita Sanchez *n. 74.*

14 Prælatus monasterij non afficitur excommunicatione accedendo ad studia sine licentia.

14 Tertiò Prælatum monasterij non affici hac censura proficiscendo ad studia sine licentia, etiamsi fortè aliunde peccet. Ratio est, quia hæc licentia necessaria est religioso, qui subditus est Prælato habenti conuentum, vt patet ex illis verbis, *à suo Prælato, cum consilio sui conuentus.* huiusmodi autem Prælatus non est subditus Prælato habenti conuentum. Ita Nauarr. *c. 27. n. 133.* Sayrus *loco cit. n. 22.* Suarez *n. 38* Filliucius *tract. 14. c. 8. quæs. 4. n. 136.* Azor *loco citato quæs. 5. casu 16.* Sanchez *n. 85.* Sanctarellus *loco citato nu. 7.* & alij apud præcitatos Doctores contra Sylueſtrum *verb. excommun. 9. casu 25. n. 55.*

15 Absolutio istius excommunicationis reseruata non est.

15 Ex dictis colligi facilè potest, quænam conditiones requirantur, vt religiosus excommunicationem huius textus contrahat.

Prima est, vt sit religiosus professus.

Secunda, vt accedat ad studia, quæcumque illa sint, absque licentia Prælati, & consilio conuentus, vel maioris partis. Aliqui, vt Armilla *verb. excommunicatio, casu 53. ad finem*, addunt requiri, vt accedat, habitu dimisso; sed hoc falsum est, vt probaui in expositione proximè præcedentis excommunicationis *n. 31.*

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra monachos, & canonicos regulares aduentes curias Principum ad nocendum suis Prælatis, aut monasteriis.

1 Refertur textus, in quo ista excõmunicatio continetur.

1 IN *Clement. 1. in agro, de statu monachorum*, fertur excommunicatio contra monachos, & canonicos regulares accedentes ad curias Principum, his verbis, *Nos eorum in hac parte reprobis ausibus obuiare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi, aut regulares canonici, administrationem aliquam non habentes, ad curias Principum absque speciali Prælatorum suorum licentia se conferre præsumant, quòd si, vt suis Prælatis, aut monasteriis damnum aliquod inferant, ad dictas curias se conferre præsumpserint, excommunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto.*

Circa hunc textum duo explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quòdam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, accedere ad curias Principum animo nocendi suis Prælatis, aut monasteriis, ex quo licet inferre, ad incurrendam istam excommunicationem duas conditiones requiri.

3 Recensentur conditiones necessariæ ad istam excommunicationẽ incurrendam.

3 Prima est, accessus ad curias Principum.

Secunda est intentio nocendi suis Prælatis, aut monasteriis. Quomodo autem ista intentio, seu actus internus puniri possit pœna excommunicationis, cùm sub humanam potestatem cadere non videatur, patet ex dictis *de legibus, & de censuris in genere.*

Ex his duabus cõditionibus colligi potest solutio multorũ casuum.

Primò eum non affici hac censura, qui animum habet nocendi suis Prælatis; sed se ipsum ad præfatas curias non cõfert, vt si mittat procuratorẽ, vel etiam si neminẽ mittat; textus enim loquitur de conferentibus se, vt patet ex illis verbis, *ad dictas curias se conferre præsumpserint.*

Secundò eum, qui inchoat iter ad curias Principum, sed pœnitentia ductus animum nocendi mutat, & curiam alio animo ingreditur, non affici excommunicatione, quia textus non loquitur de inchoante iter causa nocendi, sed de conferente se ad curiam; is autem dicitur se ad curiam cõferre, qui curiam ingreditur. Idem valet in eo, qui eo prauo animo egressus fuerat monasterio, sed morbo, aut alio impedimento detentus non potuit curiam ingredi; hic enim non dicitur conferre se ad curiam Principum.

Tertiò eum, qui causa negotiorum in vtilitatem monasterij in curia agendorum iter inchoat, sed in itinere statuit, & decernit damnum monasterio, vel suis Prælatis inferre, affici excommunicatione, si hoc animo curiam ingrediatur.

4 Monachus, qui bono animo curiam ingressus est, sed postea in curia commoratur intentione damnum inferendi suis Prælatis vel monasteriis, excommunicationẽ non videtur incurrere, iuxta probabilẽ auctoris opinionẽ.

4 Maior difficultas est, vtrùm excommunicatione ligetur is, qui bono animo curiam ingressus est, sed dum in curia commoratur, vult ibi permanere, vt damnum inferat.

Suarez *de censuris disp. 23. sect. 5. n. 6.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæs. 6. n. 141.* putant ligari, quia in hoc textu non tam prohibetur accessus ratione itineris, seu motus, quàm ratione exiltentiæ, seu assistentiæ in curia ad nocendum: hæc sententia probabilissima est; sed oppositum mihi probabile videtur, quia in materia pœnali nõ est facienda extensio vltra propriam verborum significationẽ; aliud enim est conferre se ad curias, aliud in curia existere, & sicut excommunicationem contrahit, is qui curiam ingreditur animo nocendi suis Prælatis, etiamsi statim ac curiam ingressus est, mutet animum, ita non debet is excommunicationẽ incurrere, qui bono animo curiam ingressus est, sed animo mutato ibi persistit intentione nocendi; consequenter signum est, Summum Pontificem noluisse excommunicatione punire persistentiam in curia, sed accessum ad curiam cum præfata intentione;

alioquin

alioquin in primo casu excommunicatio non incurreretur, quod nullus Doctorum concessit, nec concedere potest.

5 Religiosus ad Curiam Principum accedens animo damnũ inferendi, ligatur excommunicatione, etiamsi nullũ damnum re ipsa inferat.

5 Quartò colligitur religiosum accedentem ad curiam Principum sæcularium intentione damnum inferendi, subiici huic excommunicationi, etiamsi reipsa nullum damnum inferat: nam hic facit actionem sub censura prohibitam, etiam si damnum reipsa non sequatur; actio enim prohibita sub censura est accessus animo nocendi. Ita Suarez, & Filliucius *locis cit.* Toletus *lib.1.cap.40.n.7.*

6 Religiosus accedẽs ad curias Principum intentione damnum inferendi suis Prælatis, vel monasterio, subiicitur excommunicationi, etiamsi ad Præfatas Curias accedat cum licentia sui Prælati.

6 Quintò religiosum, qui ad curias Principum sæcularium se confert animo nocendi suis Prælatis, vel monasterio, in excommunicationem incidere, etiam si fortè accedat de licentia sui Prælati. Ratio est, quia licet in hoc textu præscribatur, vt nullus monachus, vel canonicus regularis ad curias Principum se conferre præsumat absque speciali licentia, nihilominus, dum imponitur excommunicatio accedentibus animo nocendi, nulla de licentia fit mentio; consequenter siue accedat, obtenta licentia, siue non obtenta licentia, excommunicationem incurrit, modò accedat eo prauo animo; duo enim prohibentur in hoc textu. *Primum* est accedere ad curias Principum sine speciali licentia, exceptis iis, qui administrationem habẽt, quia ipsis sæpe opus est causa administrationis curiam adire. *Secundum* est, accedere ad curias Principum animo nocẽdi suis Prælatis, vel monasteriis, siue licentia obtenta sit, siue non. Ita Panormitanus, Sylvester, Caietan. Nauar. & alij, quos citat, & sequitur Suarez *loco cit.n.6.* Filliucius *loco cit.n.*140. Sayrus *lib.3.cap.34.num.*27.

7 Licẽtiam specialem, quisnam habere cẽsetur.

7 Is dicitur specialem licentiam habere, cui à superiore data est facultas accedendi ad curiam Principis, vel ad curias Principum. Secus si data sit facultas eundi quò velit; hæc enim non est licentia specialis, sed generalis; consequenter monachus cum hac generali licentia conferens se ad curias Principum, non excusatur à peccato; consequenter neque à censura, si animo nocendi accedat. Ita Sayrus *loco cit.* & alij.

8 Religiosus quibusnam personis intentionem nocẽdi habere debeat, vt incurrat excommunicationem latam contra accedentes curias Principum animo nocendi.

8 Sed modò dubium oritur, erga quas personas animum nocendi habere debeat is, qui ad curias se confert, vt censuram huius textus incurrat.

Respondeo debere animum nocendi habere suis Prælatis, vel monasterio, ibi, *vt suis Prælatis, aut monasterijs.*

Ex quo sequitur, primò accedentem ad curiam animo nocendi suo Abbati, vel Generali, in hanc censuram incurrere; vterque enim est suus Prælatus. Idem dic, si animum nocendi habeat toti religioni: hoc enim pacto intendit etiam nocere suo monasterio; damnum enim totius religionis est etiam damnum sui monasterij, & qui prohibet damnum inferri parti, multo magis prohibet inferri toti, vt benè Suarez *loco citato num.7.* & Filliucius *num.*141.

9 Religiosus accedẽs ad curiam animo nocendi alteri religioso, qui non sit Prælatus, non incidit in excommunicationem.

9 Secundò sequitur, accedentem ad curiam animo nocendi alicui religioso sui monasterij, qui Prælatus non sit, non affici hac excommunicatione; quia textus loquitur de habente animum nocendi suis Prælatis, vel monasteriis; hic autem non est Prælatus, vt suppono, neque est monasterium, seu damnum monasterij; quia damnum particularis personę non cedit in damnum religionis, vel monasterij secundum suam communitatem. Quòd si aliquando id contingit, accidentarium est, & alioquin non opus fuisset hìc exprimere Prælatos, quorum damnum magis in communitatem rẽdundat, quam damnum priuatorum.

10 Religiosus habens intentionẽ nocendi alteri religioni, aut alteri monasterio, non obstringitur excommunicationis vinculo.

10 Tertiò habentem intentionem nocendi alteri religioni, aut alteri monasterio, non affici excommunicatione, etiamsi alterum monasterium sit eiusdem religionis; textus enim loquitur de nocentibus suis Prælatis, aut monasteriis, vbi notanda est illa particula, *suis*, quæ strictè, & propriè accipienda est, provt habet relationem ad ipsummet religiosum delinquentem; alterum autem monasterium eiusdem religionis non est suum. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Subiectum istius excommunicationis sunt monachi, & canonici regulares non habentes aliquam administrationem, si ad curias Principum accedant intentione nocendi suis Prælatis, vel monasteriis: hæc propositio clarè constat ex verbis textus initio allatis.

Hinc sequitur hac censura non ligari quoslibet religiosos, sed tantummodo monachos, & canonicos regulares; tum quia textus istorũ solum meminit, & verba in materia pœnali, & odiosa non sunt amplianda; sed restringenda: tum quia frustra exprimerentur canonici regulares, cum perspicuum sit omnibus, istos esse religiosos. Ita communiter DD.

11 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

12 Monachi omnes, & canonici regulares non habẽtes administrationem, ligantur excommunicatione dum ad curias Principum accedunt animo nocẽdi suis Prælatis, vel monasteriis.

12 Maior difficultas est *primò*, vtrùm omnes, & singuli monachi subiiciantur huic excommunicationi.

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam.

Prima censet non omnes monachos huic excommunicationi subiici, sed solùm nigros, id est, Benedictinos. Ratio est, quia licet textus absolutè, & sine limitatione loquatur, nihilominus, si attentè legatur, solum de monachis nigris loquitur: nam in principio illius dispositionis meminit tantummodo monachorum nigrorum, vt patet ex illis verbis, *quia verò nonnulli monachorum ipsorum*, id est, nigrorum, seu Benedictinorum, *per curias Principum vagando discurrunt*, &c. consequenter dum excommunicat monachos ad curias se conferentes, intelligendus est de illis monachis, de quibus antea locutus fuerat. Ita Angelus *verb.excommunicatio 7.casu 38.* Suarez *loco cit.nu.*4. Filliucius *loco cit.num* 139.

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, est omnes monachos huic excõmunicationi subiici, quia textus absolutè, & sine limitatione loquitur; quamuis enim Summus Põtifex ab euagatione monachorum nigrorum occasionem arripuerit edendi hanc constitutionem, nihilominus, dum excommunicationem imposuit, eam indistinctè posuit contra monachos, & contra canonicos regulares, de quibus antea mentionem non fecerat. Ita Panormit. hic *num.9.* Sylvester *excommunicatio.9.n.*78. Toletus *lib.1.cap.40.num.8.*

13 Vt monachi præfatam excommunicationem incurrant, debent administrationem habere.

13 *Secundò* difficultas est, vtrum singuli monachi, vel regulares canonici transferentes se ad curiam Principum cum præfata intentione, ligentur hac censura.

Respondeo ligari, modò administrationem non habeant; textus enim de his tantùm loquitur, & licet in iis verbis, in quibus excommunicatio continetur, expressa mentio non fiat de habentibus administrationem, nihilominus ex serie, & contextu verborum clarè constat textum de his loqui. Nomine autem *administrationis* non intelligo solum temporalem, verùm etiam spiritualem; textus enim absolutè loquitur per verba excludentia quamlibet administrationem, ibi, *administrationem aliquam non habentes*; habens autem administrationem spiritualem, dicitur aliquam administrationem habere, & sæpe contingit, vt non solùm habentes iurisdictionem temporalem necesse habeant se conferre ad curias Principum; verùm etiam habentes iurisdictionem spiritualem, vt experientia docet; consequenter in vtriusq; militat ratio, & exceptio. Ita glossa, & Panormitan. *hic.* Suarez *loc.cit. num.*5. contra Angelum *loc.cit.* & Cardinalem *hic.*

14 Monachus accedens ad curias Principum animo nocendi, excusatur ab excommunicatione, si hoc faciat ex ignorantia.

14 *Tertiò* difficultas est, vtrùm ignorantia excuset.

Respondeo affirmatiuè, quia textus loquitur de præsumentibus se conferre: & hoc verum est, etiamsi ignorantia crassa, & supina sit, modò non sit coniuncta cum ingenti temeritate; hæc enim comparatur scientiæ, vt alibi sæpius ostensum est.

PVNCTVM X

De excommunicatione cõtra religiosos cuiusuis ordinis, & alios prædicantes, vel priuatè pronuntiantes indulgentias S. Mariæ ad populum in Vrbe extendi ad sæculares visitantes Ecclesias priuilegiatorum.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicationem tulit Leo X. in Bulla quæ incipit, *Dudum per nos*, teste Viualdo *in excommunicationibus non reseruatis num.43.pag. mihi 345.in nouis*, & Filliucio *tract.14.cap.8. quæsito 11. ad finem*; hæc tamen Bulla, & excommunicatio non reperitur in Bullario, & à paucis refertur, vel quia fortè ad tempus lata fuit, vel quia est specialis contra aliquos religiosos, licet Viualdus tamquam vniuersaliter latam referat, vel quia cessauit periculũ, & causa, ob quam lata fuerat.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est prædicare, aut priuatim nuntiare indulgentias S. Mariæ ad populum in Vrbe percipi posse à sęcularibus visitantibus Ecclesias priuilegiatorum.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Religiosi cuiusuis ordinis, & alij prædicantes, aut priuatim nuntiantes indulgentias sanctæ Mariæ ad populum, in vrbe Roma percipi posse à sæcularibus visitãtibus Ecclesias priuilegiatorum, subiiciuntur excommunicationi.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt fratres cuiusuis ordinis, & alij præfatam actionem facientes, si credimus Viualdo *loc. cit.* ego enim Bullam Leonis non vidi, nec inuenire potui.

PVNCTVM XI.

De excommunicatione contra fratres, & moniales S. Claræ vtentes Bullis Cruciatæ sine superiorum licentia.

1 Assignatur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio lata fuit à Leone X. in priuileg. ordin. Minor. contra fratres, & moniales S. Claræ, seu tertiæ regulæ, vtentes gratiis, & immunitatibus Bullarum Cruciatæ, vel aliarum consimilium contra obedientiam ordinis, & sine speciali suorum superiorum licentia. Et licet ista excommunicatio non extet in Bullario, nihilominus innuitur à Viualdo *in candelabro in tit. de excommunicationibus non reseruatis num.*42. & à Filliucio *tract.*14.*cap.*8.*quæsito* 11.

2 Assignatur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

2 Materia istius excommunicationis est vti Bullis Cruciatæ, aliisve consimilibus contra præceptum superioris.

3 Subiectum, sunt fratres, & moniales sanctæ Claræ, & hæc circa istam excommunicationem breuiter prænotasse sufficiat; præstita præfatis Doctoribus fide, cùm ipsam Leonis X. constitutionem ego non legerim.

PVNCTVM XII.

De excommunicatione contra religiosos vsurpantes sibi decimas, vel earum solutionem impedientes, vel non permittentes.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 IN *Clementina 1. de decimis*, excommunicantur religiosi, qui decimas Ecclesiis debitas sibi vsurpare præsumunt, nisi restitutionem intra duos menses fecerint, aut qui decimarum solutionem impediũt, nisi post monitionem factam ab iis, quorum interest, impedire destiterint intra mensem; hæc tamen est differentia inter religiosos contra hunc canonem delinquentes, quòd religiosi habentes officia, administrationes, & beneficia suspensionem incurrunt à prædictis administrationibus, & beneficiis; qui verò administrationes, vel beneficia non habent, incurrunt excommunicationem, quia suspensio, qua reliqui puniuntur, ipsis infligi non potest, cum non habeant officia, vel beneficia, à quibus suspendantur, vt bene obseruat Cardinalis hic *num.*25. & Alterius *tom.2.de suspensionibus disput.17.cap.2.col.5. quæs.5. ad finem.*

3 Religiosi cuiusuis ordinis, & alij prædicantes, aut priuatim nuntiantes indulgentias sanctæ Mariæ ad populum, in vrbe Roma percipi posse à sæcularibus visitãtibus Ecclesias priuilegiatorum, subiiciuntur excommunicationi.

In explicatione istius excommunicationis de more procedam, duo præcipuè explicando.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

2 MAteria istius excommunicationis, seu actiones in hoc capite prohibitæ, sunt quatuor.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

3 *Prima* est, appropriare sibi noualia, aut decimas Ecclesiis debitas: nomine *noualium* intelliguntur agri, qui ab hominum memoria antea culti non fuerãt, & Ecclesia nullum, aut modicum ex huiusmodi agris fructum antea percipiebat; modò autem ad culturam redacti sunt. Vide Monetam *de decimis cap.* 4. Innocentium *in cap. quid per nouale, de verb. signific.* & Alterium *loco cit.col.3.not.ab.*4.

3 Noualia quænam dicantur.

4 Nomine *decimæ* intelligitur quota bonorum, id est, certa bonorum pars debita Ecclesiæ ministris in ipsorum subsidium, vt explicaui *in tract. de legibus disput. vltima quæst.5.punct.1.*

4 *Decimæ* quid significet.

Secunda

Secunda actio est sibi vsurpare noualia, seu decimas, modò ad vsurpantem legitima de causa non pertineant, vt in textu dicitur, ibi, *aut alias decimas Ecclesiis debitas, ad eos ex aliqua causa legitima non spectantes.* Quid autem significet verbum *appropriare*, & *vsurpare*, patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ.

Tertia actio est, non permittere, vt soluantur, non quidem negatiuè se habendo, vt benè ait glossa hic *verbo, non permiserint*, sed aliquo facto, vt si metu, aut alia ratione, decimas animalium à familiaribus, & Pastoribus suis solui non permittant, vt clarè in textu habetur.

Quarta est prohibere, id est, verbis obstare, ne soluantur, vti si dicant, decimam non debere.

5 An ad incurrendam istam excommunicationem sufficiat quælibet actio hic expressa.

5 Sed modò dubium est primò, vtrùm posita aliqua prædictarum actionum, excommunicatio statim incurratur.

Respondeo negatiuè, nam vsurpantibus decimas assignatur bimestre ad satisfactionem præstandam, qua intra bimestre non præstita, excommunicationem incurrunt; prohibentibus verò, seu non permittentibus assignatur spatium vnius mensis post admonitionem factam ab iis, quorum interest: censura igitur non statim incurritur, sed elapso certo tempore. Tempus ad desistendum à prohibenda, & non permittenda decimarum solutione est spatium vnius mensis, ibi, *nisi à præmissis destiterint infra mensem*; consequenter censura non incurritur, nondum elapso mense; quia censura non contrahitur, nondum adimpleta conditione, sub qua lata fuit; tempus verò ad præstandam debitam satisfactionem ab iis, qui huiusmodi decimas, vel noualia sibi vsurpare præsumpserunt, est spatium duorum mensium, vt patet ex illis verbis, *aut si de ijs, quæ contra prædicta vsurpare, vel retinere præsumpserint, infra duos menses damnificatis Ecclesiis emendam non fecerint competentem*; ex quo patet spatium duorum mensium in religiosis appropriantibus, & vsurpantibus decimas incipere à die, qua vsurpare præsumpserunt; in prohibentibus verò & non permittentibus incipit a die requisitionis, & monitionis. Ita Sayrus *lib. 3. c. 34. n. 24.* idem innuit Nauarrus *c. 27. n. 138. vers. trigesimaquinta*, & alij, contra Glossam, Alterium, & Suarez *locis* proximè *citandis*, qui requisitionem in his omnibus casibus requirunt; consequentet nolunt vsurpantes, vel appropriantes sibi decimas excommunicatione affici, nisi post duos menses ab admonitione.

Obiicies, admonitio non solum præscribitur contra prohibentes, vel non permittentes; verum etiam contra appropriantes, & vsurpantes; clausula enim posita in principio refertur ad sequentia. *cap. 2. requiris, de appellat.*

Respondeo admonitionem desiderari solùm in prohibentibus, vel non permittentibus, quia isti sunt diuersi textus, & diuersæ dispositiones, vt patebit attenté legenti; consequenter clausula in vno textu posita non extenditur ad alium; consequenter mirum non est tempus diuersimodè computari. Ita DD. citati (hoc pacto intelligi possunt quæ tradidi de suspensionibus contra religiosos latis *punct. 1. §. 4. numer. 6.*) contra glossam hic *verbo, duo menses, ad finem*, Cardinalem hic *nu. 24.* Alterium *de suspensione disp. 17. c. 2. col. 4. vers. 6.* Suarez *de censuris disp. 31. sect. 6. num. 9.*

Quamobrem inter hos duos textus hæc est differentia, quòd in prohibentibus, & non permittentibus decimas solui requiritur admonitio, in vsurpantibus verò requiritur præsumptio: isti enim sunt duo textus, qui sub varia loquendi forma editi sunt.

6 Quotuplex monitio requiratur ad incurrendam excommunicationē in religiosō, qui decimas soluī prohibet, aut nō permittit.

6 Rogabis primò, quotuplex requisitio, seu monitio facienda sit, vt religiosus censuram incurrat, non permittendo, aut prohibendo.

Respondeo vnam sufficere. Ratio est, quia hæc non est monitio canonica, & textus in singulari loquitur, ibi, *nisi post requisitionem.* Ita glossa hic *verb. facta*, Suarez *loco cit.* Nauar. *c. 27. n. 138. ad finem*, & alij.

7 Ignorantia excusat ab hac censura.

7 Secundò dubium est, vtrùm ignorantia ab hac censura excuset.

Respondeo affirmatiuè, quia textus requirit præsumptionem, & consequenter scientiam in appropriante, & vsurpante; in prohibente verò præscribit requisitionem, seu monitionem factam ab eo, cuius interest; ignorantia autem post requisitionem adesse non potest, nisi forte delinquens posita huiusmodi monitione dubium deponat rationabili aliqua de causa, vel requisitionis obliuiscatur, tunc enim dicitur laborare ignorantia.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Religiosus approprians, vel vsurpans sibi decimas Ecclesiis debitas aut prohibens, vel non permittens illas solui, subiicitur excommunicationi.

8 Subiectum istius excommunicationis sunt omnes religiosi appropriantes, vel vsurpantes sibi sine iusta causa decimas Ecclesiis debitas, aut prohibentes, vel non permittentes eas solui: hæc propositio patet ex ipso textu, ibi, *religiosi quicumque.*

Hæc tamen propositio intelligitur de religiosis non habentibus administrationē, vel beneficia; nam habentes administrationem, vel beneficia non incurrunt excommunicationem, sed suspensionem, vt suprà dictum est *num. 1.*

Hinc sequitur non solùm viros religiosos, verùm etiam feminas religiosas, vt Cistercienses, Hospitalarias, Benedictinas, & huiusmodi, affici hac excommunicatione, si actiones in hoc canone expressas faciant. Ratio est, quia textus generaliter loquitur, ibi, *religiosi quicumque*; nomen autem *religiosi* generaliter prolatum extenditur etiam ad religiosas feminas; masculinum enim concipit etiam femininum. Ita glossa hic *verb. quicumque.* Suarez *loc. cit.* Filliucius *n. 138.* Sayrus *lib. 3. cap. 34. numer. 24.* & Alterius *de suspensionibus disp. 17. cap. 2. col. 3. vers. notandum tertiò.*

9 Religiosus non soluens decimas, non ligatur excommunicatione.

Addo istam excommunicationem extendi ad equites militares, qui verè sint religiosi, vt patet ex allata ratione. Ita Suarez *disp. 31. sect. 6. n. 9.*

10 Religiosus vsurpās sibi decimas, vel prohibens eas solui, non potest absolui ante præstitā satisfactionem.

Secundò clericos, aut laicos non affici hac censura, quia non sunt religiosi. Ita communiter DD.

Tertiò religiosos translatos ad Ecclesiam sæcularem, vt eius bona, & fructus administrent, non subiici huic excommunicationi. Ratio est, quia nomen religiosi formaliter accipiendū est de religiosis in suo statu viuentibus. Ita Syluester *excommunicatio. 9. casu 36.* Nauar. *c. 27. num. 138.* vbi refert Felinum, Suarez *loco cit. num. 9.*

11 Religiosus qui cōtraxit excommunicationem vsurpatione decimarum, non remanet absolutus statim præstita satisfactione, sed adhuc absolutione indiget.

9 Quæres secundò, vtrùm præfati religiosi delinquentes absolui possint ante præstitam satisfactionem.

Respondeo non posse; consequenter istam excommunicationem ante præstitam à delinquente satisfactionem, esse Summo Pontifici reseruatam, vt patet ex illis verbis, *ante satisfactionem condignam nullatenus absoluendi.*

11 An verò religiosi habentes administrationem, & beneficia, qui suspensionem huius textus contraxerunt, præstita debita satisfactione, statim maneant absoluti absque alia absolutione, patet ex dictis de suspensione *in tract. de censuris in genere.* videri potest glossa hic *verb. donec*, & Alterius *loco cit. col. 5. quæs. 2.* asserentes huiusmodi religiosos non statim remanere absolutos. Ratio, inquit glossa, est, quia quando quis suspenditur ad tempus incertum, hoc modo, *donec satisfeceris*, semper dubitari potest an satisfecerit, donec constet de absolutione. Secus quando suspenditur ad tempus determinatum, vt ad mensem, ad annum, &c. Sed quicquid sit de hac ratione, aliam ego affero, quæ desumitur ex hoc textu, ibi, *ante satisfactionem condignam nullatenus absoluendi*; indicare igitur videtur absoluendos esse præstita satisfactione; sensus enim illorum verborum est, ante satisfactionem absoluendos non esse; præstita verò satisfactione absoluendos esse.

PVNCTVM XIII.

De excommunicatione contra retrahentes auditores à solutione decimarum, vel negligentes suadere vt soluant, & præsumentes prædicare nondum purgata præfata negligentia.

IN hoc puncto duas excommunicationes, quæ in Clementina, *cupientes, de pœnis*, referuntur, explicabo, & vtriusque materiam, & subiectum seorsim inquiram, & expendam.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia primæ excommunicationis editæ contra retrahentes auditores à solutione decimarum est, proferre aliquid, quo auditores retrahantur à solutione decimarum Ecclesiis debitarum: hæc propositio clarè constat ex ipsis verbis textus, ibi, *illos etiam religiosos, qui aliqua, vt audientes à decimarum Ecclesiis debitarum solutione retrahant, in sermonibus suis, vel alibi, proferre præsumunt, excommunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto.* Hinc colligi potest

1 Materia primæ excommunicationis editæ contra retrahentes auditores à solutione decimarū est, proferre aliquid, quo auditores retrahantur à solutione decimarum Ecclesiis debitarum.

2 Primò, religiosum non affici excommunicatione, dum epistolam alicui scribit, ne decimam soluat. Ratio est, quia hic non dicitur proferre aliquid in sermonibus, vel alibi, sed scribere; verba autem in materia pœnali, in propria & stricta significatione accipienda sunt: & hoc militat, etiamsi religiosus, dum epistolam scriberet, ore sensum exprimeret, aut scriptori dictaret: nam textus nō loquitur de qualibet prolatione, sed de prolatione facta immediatè ad ipsosmet auditores, qui ad solutionem decimarum tenentur.

2 Religiosus scribēs epistolam alicui, ne decimam soluat, non ligatur excommunicatione.

3 Secundò religiosum non affici excommunicatione, dum alicui mandat, vt alteri, qui decimarum onere tenetur, suadeat, ne soluat; hic enim non dicitur aliquid proferre ipsis auditoribus, qui decimas soluere debent, vt benè Suarez *disp. 23. sect. 5. n. 37.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæsito 8. num. 146.*

3 Religiosus mandans alicui vt hortetur alterum ad non soluēdam decimam, non ligatur excommunicatione.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm ad incurrendam istam excommunicationem satis sit præfata verba proferre ex inaduertentia, aut ex ignorantia.

Respondeo negatiuè, sed requiri dolum, & scientiam; nam in textu dicitur, *proferre præsumunt.*

4 Religiosus proferens ex inaduertētia, vel ignorātia, aliqua verba, quibus alter retrahitur à solutione decimarū, nō incurrit excommunicationē.

5 Addo non sufficere, vt scienter proferantur; sed requiri, vt proferantur intentione retrahendi auditores a solutione decimarum. Ratio est, tum quia in textu dicitur, *vt audientes à decimarum Ecclesiis debitarum solutione retrahant*; qui autem alio fine profert, non dicitur proferre, vt retrahat: tum quia verba formaliter accipienda sunt, & textus non loquitur de qualibet inductione, sed de inductione formali. Ita Toletus *lib. 1. cap. 40. num. 13.* Nauarrus *num. 145.* Suarez & Filliucius *locis citatis.* Sayrus *lib. 3. cap. 33. num. 40.* & alij communiter.

5 Religiosus proferens aliqua verba, quibus auditores à solutione decimarum retrahūtur, nō incurrit excommunicationē, nisi id fecerit intētione retrahendi.

6 Secundò dubium est, vtrùm ad incurrendam istam excommunicationem satis sit præfata verba proferre animo retrahendi auditores à solutione decimarum, etiamsi postea re ipsa non retrahantur.

6 Religiosus in sententia auctoris incurrit excommunicationem retrahendo auditores à solutione decimarū parochis, seu ministris Ecclesiæ debitarum.

Ratio dubitandi pro parte negatiua est; quia in textu sermo est de decimis, quę debentur Ecclesiis, & in materia pœnali non est facienda extensio. Ita sentiunt Caietanus *verb. excommunic. cap. 65.* & Nauarrus *cap. 27. num. 145.* His non obstantibus

7 Religiosus non incurrit excommunicationem nisi retrahat auditores à solutione decimarum ex iustitia debitarum.

Dicendum censeo, excommunicationem incurri retrahendo à solutione decimarum ministris Ecclesiæ debitarum. Ratio est, quia omnes decimæ Ecclesiasticæ, propriè loquendo, primò & per se debentur Ecclesiis. Secundariò ministris, quibus per Ecclesiæ pastores iam sunt applicatæ. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

8 Religiosus in sententia auctoris incurrit excommunicationem proferēdo aliqua verba intentione retrahendi auditores à solutione decimarū, etiamsi re ipsa & actualiter non retrahat.

Secus dicendum est, si decimæ non debeantur Ecclesiis; sed aliis locis, vel personis priuatis ratione priuilegij, aut feudi, aut alia ratione. Ita Sayrus, & alij.

7 Tertiò dubium est, de quibus decimis hæc constitutio intelligenda sit.

Respondeo intelligendam esse de debitis ex iustitia, hoc enim est verum debitum, & in materia pœnali stricta interpretatio facienda est, & verba in potentiori significatione accipienda sunt. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

Ex quo sequitur, istam constitutionem intelligendam non esse de decimis debitis ex voto, seu religione, vel gratitudine; quamobrem qui volentem decimas ex pietate, seu ex voto soluere retrahit, hanc censuram non incurrit. Ita DD. citati.

8 Quartò dubium est, vtrum ad incurrendam istam excommunicationem satis sit aliqua verba proferre animo retrahendi auditores à solutione decimarum, etiamsi postea re ipsa non retrahantur.

Fil-

Filliucius *loco citato vers. notandum tertiò*, in sententiam negatiuam propendet. Ratio est, quia censura non incurritur, nondum secuto effectu sub censura prohibito; effectus autem sub censura prohibitus in hoc canone est retractio, & auocatio à solutione decimarum, vt patet ex illo verbo, *retrahant*.

Ego verò censeo excommunicationem incurri statim prolatis verbis animo retrahendi, etiamsi audientes à solutione decimarum re ipsa non retrahantur. Ratio est, tum quia excommunicatio imponitur pro ipsa persuasione, seu verborum prolatione: ergo non requiritur alius effectus; aliud enim est proferre aliquid, vt audientes retrahantur, aliud re ipsa retrahere; alioquin Summus Pontifex dixisset, *retrahunt*, non *vt retrahant*; tum quia sicut excommunicatio lata contra monachos accedentes ad curiam, vt nocumentum suis Prælatis, vel monasteriis inferant, incurritur, etiamsi re ipsa nullum damnum sequatur, vt superius probatum est cum eodem Filliucio, & aliis. Ita, &c. cùm in vtroque casu Summus Pontifex eadem loquēdi forma vtatur. Ità Suarez *loco citato num. 37. ad finem*.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

9 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes religiosi proferentes aliquid ad retrahendum auditores à solutione decimarum. Ratio est, quia textus in hac dispositione, de religiosis loquitur sine distinctione, etiamsi in præcedentibus verbis loquutus fuerit de mendicantibus, contra quos alia de causa excommunicationem tulerat. Ita Suarez, Toletus, Filliucius *locis citatis*. Hinc colligi potest

Primò fratres ordinis Prædicatorum, Patres Societatis, & alios religiosos, qui prædicta faciunt in concionibus, vel etiam in priuatis locutionibus, subiici huic excommunicationi.

10 Religiosæ feminæ retrahētes à solutione decimarū non incurrunt excōmunicationem in sententia auctoris.

10 Secundò non solum viros religiosos, verùm etiam feminas istam constitutionem transgredientes, ligari hac censura, iuxta Toletum *loco citato*, qui refert Bonifacium VIII. Ratio est, quia masculinum concipit femininum, & censuræ contra religiosos generaliter prolatæ etiam ad feminas religiosas extenduntur.

Sed oppositum mihi probabilius videtur in hoc casu, quia textus loqui tantummodo videtur de viris religiosis, quorum proprium est sermonem habere, & fidelibus aliqua suadere. Ita glossa *hic*, Nauarrus *cap. 27. num. 145. versic. quadragesimaquarta*.

Tertiò colligitur sacerdotes sęculares, clericos, aut laicos non affici hac censura, quia non sunt religiosi. Ita communiter DD.

TERTIA PROPOSITIO.

11 Assignatur materia istius excommunicationis latæ cōtra præsumentes prædicare postquā negligentes fuerunt in admonendis confitentibus de obligatione soluendi decimas.

11 MAteria secundæ excommunicationis est, præsumere prædicare, nondum admonitis confitentibus, quos religiosus de obligatione soluendi decimas admonere tenebatur, postquam a rectore Ecclesiæ requisitus fuerat, vt eos admoneret.

Vt ista excommunicatio, & eius materia rite intelligatur, aduertendum est, *in cap. cupientes, de pœnis*, præcipi religiosis sub pœna suspensionis ipso facto ab officio prædicationis, vt confitentibus conscientiam faciant de soluendis decimis, quoties à rectoribus Ecclesiarum ad hoc requiruntur; si autem scienter negligant confitentibus conscientiam facere de soluendis decimis, dum a rectoribus Ecclesiarum requiruntur, suspensionem incurrunt; quæ suspensio durat, donec confitentibus conscientiam fecerint, quòd si interim antequam negligentiam oblata opportunitate purgent, id est, antequā conscientiam confitentibus faciant, præsumpserint prædicare, vinculo excommunicationis obstringuntur. Hæc clarius constabunt ex dicendis *de suspensionibus contra religiosos*.

12 Recensentur cōditiones requisitæ ad incurrendam istam excommunicationem.

12 Hinc colligi potest, ad incurrendam istam excommunicationem duo requiri. *Primò*, vt religiosi requisiti sint a rectoribus Ecclesiarum, & scienter non admonuerint pœnitentes de solutione decimarum. Quamobrem si non admoneant, dum requisiti non sunt, excommunicationem non incurrunt. Ita Syluester *verb. excommunicatio. 9. num. 89*. Tabiena *ver. excommunicatio. 5. casu 45*. Angelus *verb. excommunicatio. 7. casu 44*. Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæsito 8. numero 147*. Alterius *tom. 2. disp. 17. cap. 2. col. 6*. & alij apud Sayrum *lib. 3. cap. 33. nu. 42*. contrà Caietanum *verb. excommunicatio cap. 66*. Nauarrum *cap. 27. num. 145*. *Secundò*, vt prædicare præsumant, nondum purgata negligentia, si verò purgata negligentia concionentur, excommunicationem non incurrunt; quia in textu dicitur, *si prædicare præsumpserint, prædicta negligentia non purgata*. Ita Caietanus, Sayrus, Filliucius, & alij.

Hoc tamen limitatur à Tabiena, & Ledesma apud Sayrum, modò commoditatem habuerint illius purgandæ; Summus enim Pontifex non videtur excommunicare concionantem, qui nondum habuit facultatem admonendi pœnitentem; hæc limitatio, & expositio mihi probatur, licet ex serie verborum non satis clarè colligatur eam debere concionanti accommodari, re tamē ipsa illi accommodari debet, alias ex eo textu recta interpretatio non deprimitur.

13 Religiosi qui contracta suspensione ob negligentiam in admonendis confitentibus de obligatione soluendi decimas prædicare audent, censuram excommunicationis incurrunt.

14 Religiosi quandonā dicantur commoditatem habere admonendi confitentes de obligatione soluēdi decimas.

QVARTA PROPOSITIO.

13 SVbiectum istius excommunicationis sunt religiosi, qui contracta suspensione ob non factam confitentibus conscientiam de soluendis decimis, prædicare audent: hæc propositio clara est ex textu.

Limitatur tamen primò ista propositio in religiosis monasteriorum, vel rectoribus Ecclesiarum percipientibus decimas, Summus enim Pontifex noluit hos comprehendere, tamquam in re propria delinquentes, vt patet ex verbis textus, ibi, *ad religiosos tamen monasteriorum, vel rectores Ecclesiarum decimas percipientium nolumus hac extendi*.

Limitatur secundò, modò opportunitatem habuerint admonendi confitentes, & re ipsa non admonuerint; nam excommunicatio non incurritur non adimpleta conditione sub qua lata fuit. Vide dicta *num. præcedenti, ad finem*.

14 Sed modò dubium est primò, quandónam religiosi dicantur commoditatem admonendi habere.

Respondeo id iudicio prudentis viri relinquendum esse; cùm certa regula assignari nequeat, præsertim cum respectu omnium non sit eadem commoditas, & opportuna occasio, spectata status religiosi decentia, & honestate. Quamobrem si illi, qui ad solutionem decimarum tenentur, alio in loco existant, vel etiam in eodem oppido, & religiosi nequeant se ad ipsos transferre sine magna euagatione, aut difficultate, non faciunt contra huius textus dispositionem, non admonendo, quia in textu dicitur, *si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint*.

15 Religiosi quibus cōscientiam facere teneantur obligationis soluēdi decimas, vt à censura suspensionis, & excommunicationis eximantur.

15 Dubium est secundò, quibúsnam religiosi conscientiam facere teneantur, vt ab his pœnis eximantur.

Respondeo teneri ipsismet, qui decimarum onere tenentur, vt ex textu patet; non tamen opus est, vt singulos omnino moneant, sed sufficit admonere principales domus, id est eos, quibus cura domus demandata est; his enim cura soluendi incumbit: quamquam si principalis negligat, alij non eximuntur; consequenter etiam illi admonendi sunt, cùm etiam ipsi teneantur, vt suppono. Ita sentire videtur Martinus Ledesma *2. 4. q. 28. art. 2. §. quadragesima sexta*. Tabiena *verb. excommunicatio. 5. casu 45*. Sayrus *loco citato num. 43*.

16 Religiosi non tenentur admonere confitentes de obligatione soluēdi decimas, quoties certo sciūt admonitionem nō profuturā.

16 Dubium est tertiò, vtrùm religiosi teneantur conscientiam facere, quoties certò sciunt confitentes nulla ratione decimam soluturos.

Respondeo non teneri, quia nullus obligatur ad opus inutile; secus si dubitent de solutione facienda, tunc enim possessio stat pro præcepto; consequenter adimplendum est, vt in simili cum Syluestro, Auila, & aliis docui *disp. 2. quæst. 1. punct. 1*. de intelligentia edictorum, quibus aliquid sub excommunicationis pœna denuntiare iubemur.

PVNCTVM XIV.

De excommunicatione contra religiosos non seruantes interdictum, vel cessationem à diuinis, quam seruari vident à cathedrali, vel à matrice, seu parochiali Ecclesia.

1 Refertur textus, in quo ista excōmunicatio continetur.

1 IN *Clementina 1. ex frequentibus, de sententia excommunicationis*, ad præcauendas perturbationes, & incommoda, quæ tempore interdicti generalis, aut cessationis a diuinis religiosis illa violare præsumentibus oriebantur, iure merito sancitum est, vt religiosi ad eadem obseruanda teneantur, sub pœna excommunicationis ipso facto.

Circa quam excommunicationem duo explicabo.

Primò, quænam sit eius materia, seu ob quam actionem incurratur.

Secundò, quòdnam sit eius subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est violare, seu non seruare interdictum generale, aut cessationem à diuinis quoties hæc imposita fuerunt auctoritate Sedis Apostolicæ, vel ab ordinariis locorum, vel a Concilio prouinciali, & quoties obseruantur à cathedrali, vel matrice, seu parochiali Ecclesia, hæc omnia perspicuè habentur in verbis præfatæ Clementinæ, adducendis infrà in propriis locis.

3 Recensentur conditiones requisitæ ad istam excommunicationē incurrendam.

3 Ex quibus elicio quatuor conditiones, ad istam excommunicationem incurrendam necessarias.

Prima est, vt interdictum sit generale, vt patet ex illis verbis, *ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum generalia interdicta*.

4 Interdictum locale generale quodnam dicatur.

4 Interdictum locale generale, de quo hic textus loquitur, est illud, quo interdicitur locus vniuersalis, vt regnum, prouincia, diœcesis, ciuitas, villa, aut castrum, vt patet ex dictis de censuris in genere *disp. 5. punct. 1. num. 5. & seqq*.

Hinc sequitur religiosos non seruantes interdictum latum contra Ecclesiam Cathedralem, vel matricem, seu parochialem, non affici excommunicatione; quia hoc non est interdictum generale, nisi fortè nomine Cathedralis Ecclesiæ intelligas totam ciuitatem, & nomine matricis, seu parochialis totum ambitum parochiæ, vt patet ex dictis de censuris *loc. cit. n. 6*. Idem dicendum est de interdicto specialiter lato auctoritate Sedis Apostolicæ contra Ecclesiam religiosorum, hoc enim non est interdictum generale, consequenter non sufficit ad incurrendam istam excommunicationem; licet sufficiat ad incurrendas alias pœnas latas contra violatores interdicti, de quibus egi *in tractatu de censuris loco cit. punct. 7. num. 4*.

5 Episcopus non potest interdictū speciale generale in Ecclesiis exemptis ponere.

5 Dixi, *auctoritate Sedis Apostolicæ*, vt innuerem Episcopi auctoritate non posse interdictū speciale imponi in Ecclesiis exemptis, vt dictum est *loco cit. de censuris, n. 21*. consequenter religiosi non seruantes huiusmodi interdictum speciale non subiiciuntur huic censuræ.

Secunda conditio est, vt interdictum generale seruetur ab Ecclesia cathedrali, vel vbi nō est cathedralis a matrice, seu parochiali Ecclesia.

6 Ecclesia matrix quæna m dicatur.

6 Matrix dicitur Ecclesia maior, & baptismalis, in qua confertur sacramentum Baptismi; sicut enim quæ nos generat dicitur mater, ita illa, ex qua per Baptismum regeneramur, vocatur matrix, vt benè glossa hic *verb. matricem*, & alij communiter. Hinc sequitur

Primò religiosos non seruantes interdictum generale, non affici hac censura, quoties illud a cathedrali, vel matrice non seruatur; censura enim non incurritur, nisi adsit conditio, ob quam censura imposita fuit: hic autem imposita est censura ob violationem interdicti, quod præfata Ecclesia seruat.

Verum tamen est, religiosos in huiusmodi casu non seruantes interdictum validè latum, affici aliis pœnis, incurrunt enim suspensionem ab officio, iuxta communiorem sententiam, interdictum ab ingressu Ecclesiæ, priuationem electionis actiuæ, & passiuæ, ac denique irregularitatem, si violēt interdictum per exercitium ordinis sacri, vt probaui *de censuris disput. 5. punct. 7. num. 4*. cum Soto, Caietan. Syluestro, Sayro, Suarez, & aliis.

Secundò religiosos non seruantes interdictum generale, quod seruatur a cathedrali, vel parochiali Ecclesia, affici excommunicatione, etiam si illud interdictum fortè sit inualidum. Summus enim Pontifex obligat religiosos sub eadem pœna ad seruandum interdictum locale generale, etiamsi appellatio interposita sit, aut alio pacto sit inualidū, vt patet ex illis verbis, *non obstantibus quibuscumque appellationibus, anteæ etiam ad eamdem Sedem, vel alium, seu alios interiectis, & alijs obiectibus quibuscumque*. Ita glossa hic *verb. appellationibus*, Sayrus *lib. 3. cap. 33.*

cap.33.n.48. Alterius *tom.2.disp.9.c.4.* Toletus *lib.1. cap.40. sub finem,* & alij. Verum tamen est religiosos in hoc casu non affici aliis pœnis contra violantes interdictum impositis, quia hic non dicitur violare interdictum, cùm hoc validum non sit, nec præstet impedimentum quod de iure non sortitur effectum, *de reg.iur.in 6.* Sicut etiam quando interdictum non est validum, nec seruatur ab Ecclesia cathedrali, vel parochiali, non incurritur à religiosis censura huius Clementinæ, aut aliæ pœnæ.

Tertiò non affici hac censura religiosos non seruantes interdictum, quoties in Ecclesia cathedrali, seu parochiali celebrantur diuina officia, non seruata circumspectione præscripta pro tempore interdicti, siue celebrentur à toto clero, seu capitulo, siue etiam à parte: nomine enim *Ecclesiæ* in materia interdicti localis intelligitur ipsa materialis Ecclesia, & ipsius Ecclesiæ parietes; cùm ergo ibi celebrentur saltem ab aliquibus diuina officia, ianuis apertis, &c. non dicitur interdictum in ea Ecclesia seruari; consequenter religiosi non seruantes interdictũ in tali euentu, non videntur excommunicationi subiici; præsertim cùm stricta interpretatio in materia pœnali facienda sit. Ita glossa hic *verb. matricem.*

Afficiuntur tamen aliis pœnis contra violantes interdictum impositis, vt suprà dictum est.

Quartò religiosos vinculo excommunicationis non obstringi, non seruantes interdictum latum in totam prouinciam, seu regnum, quoties illud non seruatur à cathedrali, licet seruetur à Metropolitana; nam in textu sermo est de cathedrali, aut matrice loci, vt benè glossa hic *verb. matricem.* hoc tamen intelligendum est, modò Ecclesia Metropolitana non sit matrix illius loci, seu ciuitatis, vt est, e.g. Ecclesia Metropolitana Mediolani respectu ciuitatis Mediolani; tunc enim seruari dicitur à matrice. Ita glossa, Sayrus, & alij *locis citatis.*

7 Religiosi an teneantur interdictũ seruare dum vidēt illud seruari ab Ecclesia cathedrali, non verò à parochiali loci.

7 Maior difficultas est, vtrùm religiosi teneantur sub excommunicatione interdictum seruare, quoties vident illud seruari à cathedrali, non verò à parochiali loci, intra cuius ambitum, ipsorum monasterium continetur.

Respondeo teneri, quia textus alternatiuè, & disiunctiuè loquitur per particulam, *vel,* consequenter sufficit interdictum ab altera seruari, ibi, *cùm cathedralem, vel matricem, seu parochialem loci Ecclesiam illa viderint, aut sciuerint obseruare.*

Quintò religiosos non subiici huic excommunicationi, non seruando interdictum locale, latum contra aliquod oppidum particulare, quoties in illo oppido, intra cuius terminos monasterium existit, non reperitur Ecclesia cathedralis, vel parochialis: sed existit in alio oppido proximo non interdicto: ligantur tamen aliis pœnis. Ita glossa, & Sayrus *locis citatis.* Idem dicendum arbitror, quoties interdictum est oppidum, in quo non reperitur Ecclesia cathedralis, sed multæ parochiales, quarum nulla principalior est; sed in singulis sacramenta suis parochianis administrantur; tunc enim, si in aliquibus seruatur interdictum, & non in aliis, censeo religiosos non seruantes interdictũ non obstringi pœna excommunicationis, etiamsi parochialis, intra cuius ambitum positum est monasterium, seruet interdictum. Ratio est, tum quia non est verum dicere, parochialem illius loci interdictum seruare, sed aliquam seruare, aliam non seruare; in materia autem pœnali non est facienda extensio: tum quia huiusmodi censura lata est ad vitanda incommoda communitatis; hîc autem non vitantur, religiosis non seruantibus interdictum, cùm adsint aliæ Ecclesiæ parochiales illud non seruantes. Secus si omnes illæ parochiales seruent interdictum; tunc enim verum est dicere parochialem illius loci seruare interdictum, & incommoda sequi posse, religiosis illud non seruantibus. Ita glossa *loco citato.* Toletus *loco citato,* & alij communiter, teste Sayro *loco citato, n.46.*

Tertia conditio est, vt religiosi sciant interdictum seruari à cathedrali, vel matrice, seu parochiali; nam in textu dicitur, *cùm illa viderint, aut sciuerint obseruari.*

Hinc sequitur religiosos hac censura obstringi non seruando interdictum generale, quoties vident diuina officia in cathedrali, vel parochiali Ecclesia celebrari submissa voce, ianuis clausis, exclusis excommunicatis, & interdictis; isti enim vident seruari interdictum. Idem dic, si hoc à viris fide dignis acceperint; tunc enim sciunt seruari; secus si bona fide, vel etiam cum ignorantia moraliter culpabili non obseruent, aut nesciant à cathedrali, vel parochiali obseruari, isti enim non vident, nec sciunt, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere disp.1.quæst.2.puncto 1.*

8 Ignorãtia crassa & supina non excusat ab ista excommunicatione incurrenda.

8 Maior difficultas est, vtrùm ignorantia crassa, vel supina excuset. Ratio dubitandi ad ostendendum excusare, est, quia Summus Pontifex istam excommunicationem tulit occasione eorum religiosorum, qui generalia locorum interdicta transgredi præsumebant, vt patet ex illis verbis, *locorum generalia interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt*; præsumptio autem supponit scientiam, vel saltem ingentem temeritatem, quæ scientiæ comparatur.

His non obstantibus, probabilius dicendum censeo, ignorantiam crassam, & supinam, & multo minus affectatam, non excusare. Ratio est, quia Summus Pontifex absolutè excommunicat religiosos non seruantes interdictum generale, nec requirit præsumptionem, vt patet ex illis verbis, *inuiolabiliter conseruet, alioquin non seruantes excommunicationis sententia hoc ipso volumus subiacere.* Ita Cardinalis hic *nu.29.* Alterius *tom.2.de interdicto disp.9.cap.4.vers. octauo.* & alij.

Ad rationem dubitandi respondeo, istam excommunicationem latam quidem esse occasione præsumptionis, quam alias religiosi committebant; non autem ob præsumptionem, tamquam ob materiam; Summus enim Pontifex pro materia istius excommunicationis non requirit præsumptionem, vt iam probatum est, sed violationem interdicti moraliter culpabilem.

Quarta conditio est, vt interdictum latum sit auctoritate Sedis Apostolicæ, vel ab ordinariis locorum, vel auctoritate Conciliorum prouincialium, vt patet ex illis verbis, *circa interdictorum obseruantiam præditorũ, auctoritate Sedis Apostolicæ, vel à locorũ ordinariis positorũ,* &c.

Hinc sequitur primò religiosos affici excommunicatione non seruando interdictum latum ab Episcopo, vel ab eius Vicario generali, vel ab Abbate exempto, habente quasi diœcesim, & iurisdictionem Episcopalem; hic enim vocari potest ordinarius loci, vt alibi sæpius ostensum est.

Secundò sequitur, religiosos non seruantes interdictum generale, latum à delegato à Papa, affici excommunicatione; quia huiusmodi interdictum latum est auctoritate Sedis Apostolicæ; secus si latum sit à delegato ab Episcopo; delegatus enim ab Episcopo non est ordinarius loci, nisi fortè speciale mandatum haberet ad huiusmodi interdictum ferendum; tunc enim videtur latum ab Episcopo.

Idem dicendum est de religiosis non seruantibus cessationem generalem à diuinis, impositam auctoritate Concilij prouincialis, aut à capitulo, collegio, vel conuentu sæcularium, vel regularium Ecclesiarum, habente facultatem ferendi huiusmodi cessationem ex consuetudine, vel alia ratione, vt patet ex ipso textu, ibi, *quod etiam in interdictis, & cessationibus à diuinis indictis per Conciliorum prouincialium statuta, vel ipsorum auctoritate volumus obseruari: in cessationibus verò generalibus à diuinis ciuitatum, terrarum & aliorum locorum, quas aliquando ex consuetudine, vel aliàs capitula, collegia, vel conuentus, sæcularium, vel regularium Ecclesiarum sibi vendicant, idem intelligimus obseruandum.* Obserua tamen, quòd licet excommunicatio in his verbis non repetatur, nihilominus ex connexione verborum apertè subintelligitur, ibi, *idem intelligimus obseruandum.*

Tertiò sequitur religiosos non seruantes cessationem à diuinis, latam à particulari persona, non affici excommunicatione, quia textus loquitur de cessatione lata à Concilio prouinciali, capitulo, collegio, vel conuentu.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Religiosi non seruãtes interdictum, vel cessationẽ à diuinis, incurrunt excommunicationẽ quoties interdictum, aut cessatio obseruatur à cathedrali, vel parochiali, modò imposita fuerint auctoritate Sedis Apostolicæ.

9 Subiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli religiosi non seruantes interdictum, iuxta dicta in prima propositione. Hæc propositio patet ex ipso textu, qui generaliter, & indistinctè loquitur de omnibus religiosis tam exemptis, quam non exemptis, ibi, *districtè præcipiendo mandamus, quatenus religiosi quicumque, tam exempti, quàm non exempti cuiuscumque ordinis, & conditionis existant,* &c.

Ex quo licet inferre clericos sæculares non seruantes interdictum, non affici excommunicatione, sed aliis pœnis.

10 Religiosi non possunt tempore interdicti localis generalis celebrare virtute priuilegiorum concessorum ante Clementinam *ex frequẽtibus.*

10 Sed modò dubium est, vtrùm religiosis prosint priuilegia celebrandi, & laicos ad diuina admittendi tempore interdicti.

Respondeo non prodesse, si hæc priuilegia concessa fuerunt ante *Clementinam, ex frequentibus, de sentent. excomm.* editam a Clemente V. qui ad Pontificatum euectus fuit anno 1305. 6. Iulij, & obiit anno 1314. 20. Aprilis. Ratio est, quia priuilegia reuocata sunt in præfata Clementina, ibi, *non obstantibus priuilegiis, conuentionibus, statutis, & consuetudinibus quibuslibet.*

11 Priuilegium religiosorum ad celebrãdum tempore interdicti localis an reuocatum sit in Concilio Tridẽtino.

11 Maior difficultas est de priuilegiis post illam Clementinam concessis, vtrùm scilicet reuocata sint in Concilio Tridentino *sess.25.c.12. de regularibus,* vbi sic habetur, *censuræ, & interdicta nedum à Sede Apostolica emanata, sed etiam ab ordinariis promulgata, mandante Episcopo, à regularibus in eorum Ecclesiis publicentur, atque seruentur.*

Respondeo duplicem esse Doctorum sententiam.

Prima est asserentium reuocata fuisse. Ita Nauarr. *in manuali c.27. num.190. sub finem.* & latius *in consil.7. de priuileg.* Garzias *de beneficiis, 3. part. cap.2.n.278. & seqq.* sacra Cardinalium Congregatio, teste Garzia *loco cit.n.280. & part.5.cap.8.n.87. dub.8.* vbi refert declarationem sacræ congregationis in hæc verba, *priuilegia, si ante Concilium concessa fuerunt, vtique reuocata existunt.*

Secunda sententia, quæ mihi probabilior videtur, asserit reuocata non fuisse. Ratio est, quia priuilegium speciale non censetur reuocatum, nisi exprimatur, in Concilio autem Tridentino *loco citato,* nulla reuocatio exprimitur. Ita Henriquez *lib.13.cap.48.n.1.* Emanuel Rodriquez *quæst.regul.tom.2.q.112.art.3.* Sayrus *de censuris lib.5.c.13.n.24. & 25.* Ioan. Cruz *de stat.relig.c.7.dub.2.concl.2.* Sorbus *in compẽd.priuil. verb.interdictum 3. in principio.* Bartholom. Medina, Lopez, & alij apud Garziam *loco cit.n.279.* & apud Barbosam *in remissionib. ad Concilium Tridentinum sess.25.c.12.n.1.* Neque obstat declaratio sacræ congregationis, tum quia est innixa doctrinæ Nauarri, quem ego nõ sequor: tum quia non facit legem: tum quia censentur solum reuocata generalia quædam priuilegia, seu potius explicata priuilegia, quibus religiosi putabant se immunes esse ab interdictis generaliter latis ab ordinario, cùm id in ipsorum priuilegiis non esset sufficienter expressum; nos autem loquimur de priuilegiis hoc exprimentibus concessis ante Tridentinum, & à fortiori de concessis post Tridentinum. Videri potest Sayrus, Sorbus, & Rodriquez *locis citatis.*

PVNCTVM XV.

De excommunicatione contra religiosos mendicantes, & Parochos non seruantes pacem inter se factam.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 CVm religiosi mendicantes, & Ecclesiarum parochialium rectores, in partibus Germaniæ, præsertim in oppido Eslingen Constan. diœcesis, maximis discordiis agitarentur, seque magnis afficerẽt opprobriis, & contumeliis, Summus Pontifex Sixtus IV. *in Extrauaganti 2. de treug. & pace,* ad dirimendas in futurum lites, ad pacem, & concordiam, quam ope nonnullorum Cardinalium inuexerat, pœnam excommunicationis ipso facto transgressoribus imposuit, vt patet ex illius verbis, *iniungentes nihilominus Archiepiscopis, Episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, nec non prioribus, Guardianis, & singulis fratribus ordinum mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententiæ,* &c. Circa istam excommunicationem, quæ à pluribus Doctoribus omitti solet, eò quòd sit particularis, & lata sit solùm pro partibus Germaniæ, tria breuiter attingam.

Primò, quænam sit materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò,

Tertiò, vtrùm hæc censura reseruata sit, seu à quo possit eius absolutio impendi.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis respectu mendicantium est, *Prima* prædicare parochianos non teneri Missam in parochia diebus festis, & diebus Dominicis audire. *Secunda* inducere laicos ad eligendam sepulturam apud ipsos religiosos. Eadem prohibitio extenditur ad ipsos curatos inducẽtes laicos ad eligendam sepulturam apud se, id est, in propria Ecclesia; sepultura enim libera est; consequenter iure merito, tam fratribus mendicantibus, quàm ipsismet curatis, inducentibus laicos ad eligendam sepulturam apud se, excommunicatio imponitur. *Tertia*, prædicare parochianos non teneri peccata sua, saltem in Paschate, proprio sacerdoti confiteri (saluis tamen manentibus priuilegiis ad excipiendas quouis tempore confessiones.) *Quarta* est inter fratres mendicantes, & curatos, non seruare cõsuetudinem antiquam quoad effectum prædicandi, horas cantandi, & campanas pulsandi, aut horam commutare in prędicationibus faciendis absque partium consensu, & hæc actio cõmunis est etiam ipsis Parochis. *Quinta* est in concionibus detrahere Prælatis, & parochis. *Sexta* est quouis modo retrahere populos à frequentia, & accessu Ecclesiarum parochialium.

Materia verò istius excõmunicationis ex parte Rectorum Ecclesiarum parochialium est, *Prima* dicere hæreses à mendicantibus processisse. *Secunda* inducere ad eligẽdam sepulturam apud se, vt dictum est *in 2. actione præcedenti*. *Tertia* est non seruare consuetudinem circa horas cantandi, aut campanas pulsandi, vt dictum est *in 4. actione præcedenti*. *Quarta* aliquo modo detrahere mendicantibus, aut illis fauorem non præstare, dum possunt: & in ista actione comprehenduntur non solùm parochi, verùm etiam Prælati, vt clarè constat ex verbis præfatæ Extrauagantis, ibi, *& vice versa ipsi rectores, & Prælati aliquo modo non detrahant mendicantibus; sed illum fauorem, quem possunt, eis impendant*, &c.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Religiosi mendicantes & parochi non seruantes pacem inter se factã in partibus Germaniæ subiiciuntur excommunicationi.

3 SVbiectum istius excommunicationis quoad sex actiones primo loco expressas sunt religiosi prædicatores, Minores, & Carmelitę, inter hos enim, & parochos, & alios Ecclesiarum Prælatos, dissentio suborta fuerat: quoad quatuor actiones posteriores subiectum sunt rectores Ecclesiarum, & quoad vltimam sunt etiam ipsi Prælati, vt patet, tum ex præcitatis verbis, tum ex illis, *iniungentes nihilominus Archiepiscopis, Episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, nec non prioribus, Guardianis, & singulis fratribus ordinum mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorum contrafacientem incurrere volumus ipso facto.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 Ista excommunicatio ante præstitam satisfactionem est reseruata.

4 EXcommunicatio istius Extrauagantis reseruata est ante præstitam satisfactionem, & expressum partis læsæ consensum; consequenter non potest à quolibet approbato confessario auferri, nisi præstita sit satisfactio, & adsit expressus consensus partis læsæ: hæc propositio patet ex illis verbis, *à qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis læsæ, & debita satisfactione præuia.* An autem in nullo casu, excepto mortis articulo, possit huiusmodi absolutio impendi, constat ex regulis generalibus traditis de censuris in genere.

PVNCTVM XVI.

De excommunicatione contra monachos tenentes arma intra septa monasterij.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 IN *Clementina, ne in agro. §. quia verò, ad finem, de statu monach.* fertur excommunicatio contra monachos infra septa monasteriorum sine licentia Abbatum suorum arma tenentes.

Occasione istius excommunicationis duo quæram.

Primò, quæ sit eius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est tenere arma intra septa monasterij; excõmunicatio enim fertur contra tenentes arma. Quis autem dici debeat tenere arma, patet ex dictis in simili in explicatione Bullæ Cœnæ *quæst.* 2. dum loquerer de tenentibus libros prohibitos; sicut etiam *ibidem quæst. 8. punct. 2. n. 2. & 3.* patet quid nomine *armorum* intelligatur, & ex dictis de excommunicationibus, quæ ob violationem clausuræ constat, quænam dicantur monasterij septa; diximus enim illa dici monasterij septa, ad quæ monachus non potest feminas introducere absque violatione clausuræ, seu è quibus non licet monacho exire absque licentia, vt communiter DD. in hunc textum exponunt. Ex quo sequitur

3 Monachus afficitur excommunicatione tenẽdo arma in monasterio, vel in alio loco intra monasterij septa existente

3 Primò monachum affici excommunicatione istius constitutionis, tenendo arma in cubiculo, in cella vinaria, in stabulo, aliisque locis intra monasterij fines existentibus, etiam si ea teneat animo neminem offendendi; intentio enim non tollit rationem armorum. Secus si teneat in alio monasterio, vel alia domo; quia tunc non retinet intra monasterij septa. Ita communiter DD.

4 Monachus tenẽs ligna, vel lapides in suo cubiculo, non incurrit excommunicationẽ.

4 Secundò monachum tenentem ligna, vel lapides in suo cubiculo non subiici huic excommunicationi, quia hæc non sunt arma, cùm ex se non sint instituta, & arte facta ad vsum bellicum publicum, vel priuatum, sed sunt instrumenta quasi naturalia. Neque obstat, quòd monachus ea teneat animo aliquem offendendi, adhuc enim ex se non sunt arma, nisi ex intentione retinentis; in materia autem pœnali non est facienda extensio. Ita Syluester *verb. excommun. 9. §. trigesimaoctaua.* Nauarr. *cap. 27. n. 139. vers. trigesimaseptima.* Suarez *de censuris disp. 23. sect. 5. n. 8.* Toletus *lib. 1. c. 40. nu. 8.* Filliucius *tract. 14. cap. 8. quæs. 6. n. 142.* Sayrus *lib. 3. cap. 34.* & alij, quos retuli in expositione Bullæ Cœnæ *quæst. 8. punct. 2. n. 3.* vbi etiam ostendi, vtrum cultri sub nomine armorum comprehendantur.

Tertiò monachum venientẽ ad monasterium cum armis, non animo tenendi, non affici excommunicatione. Ita Toletus, Sayrus, & alij.

5 Ignorantia excusat ab hac censura.

5 Queres, vtrùm ad incurrendam istam excommunicationem requiratur præsumptio, seu scientia, vel sufficiat ignorantia crassa, & supina. Respondeo probabiliter sustineri posse requiri præsumptionem, seu scientiam; consequenter non sufficere ignorantiam crassam, supinam, vel affectatã, nisi coniuncta sit cum ingenti temeritate. Ratio est, quia licet textus dicat, *arma tenentes*, non verò arma tenere præsumentes, nihilominus subintelligitur in illis verbis, præfatæ sententiæ; cùm enim in antecedentibus lata fuisset excommunicatio contra monachos, & canonicos regulares, præsumentes ad curias Principum accedere, animo nocendi suis Prælatis, vel monasteriis, eadem præsumptio in hoc casu requiri videtur; ilia enim loquendi forma, *præfatæ scientiæ*, relationem habet ad præcedentem dispositionem. Ita sentire videtur Caietan. *verb. excommunicatio, cap. 63.* Nauarr. *cap. 27. n. 139. vers. trigesimaseptima*, Suarez, Filliucius, & Sayrus *locis citatis.*

Ex quo patet à fortiori, bonam fidem, aut iustam, & rationabilem causam ab ista censura excusare, quia præsumptionem excludunt. Hinc sequitur

Primò, eum, qui ex obliuione, vel tranſitoriè tantùm, quia scilicet de foris venit, nec commodè potuit arma aliò deferre, non ligatur excommunicatione, quia non retinet arma cum præsumptione. Ita Doctores citati.

Secundò eum, qui arma in monasterio tenet ad necessariam sui defensionem, non subiici huic censuræ, quia retinet ex iusta causa, nec dicitur præsumere; consequenter hic casus saltem per epiikeiam censetur exceptus. Ita Angelus *excommunicatio, 7. casu 38.* Nauarrus, Suarez, Toletus, Filliucius, & Sayrus *locis citatis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Explicatur, quodnam sit subiectum istius excommunicationis.

6 SVbiectum istius excommunicationis sunt monachi; in textu enim dicitur, *monachos.* Ex quo sequitur canonicos regulares, aut alios religiosos non affici hac censura, quia dispositio, præsertim pœnalis, extendenda non est vltra verborum significationem, *cap. odia, de reg. iur.* & licet alia excommunicatio, quæ in eodem textu lata fuerat, extenderetur ad monachos, & canonicos regulares, hæc tamen non extenditur; quia textus in hac excommunicatione meminit tantummodo monachorum. Ita communiter DD.

Maior difficultas est, vtrùm ista excommunicatio afficiat omnes monachos, vel tantummodo nigros, seu Benedictinos.

Respondeo cum Syluestro, Toleto, Sayro, *locis citatis*, contra Suarez, Filliucium, & alios afficere omnes monachos, quia textus generaliter loquitur de monachis, vt probaui *in hac quæst. punct. 9. n. 12.*

QVÆSTIO IX.

De excommunicationibus contra religiosos Papæ reseruatis.

PVNCTVM PRIMVM.

De excommunicatione contra religiosos mendicantes, transeuntes ad Ordines monasticos, exceptis Carthusianis.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 MArtinus V. vt conseruationi ordinum mendicantium prouideret, in Extrauaganti, *viam ambitiosa, de regular. & transeunt. ad relig.* imposuit excommunicationem religiosis mendicantibus aduolantibus ad religionem non mendicantium, absque speciali Summi Pontificis licentia, excepto Carthusiensium ordine. In hoc igitur puncto explicabo materiam & subiectum istius excommunicationis; quamuis Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 13. n. 104.* & Sanctarellus *de apostasia c. 8. n. 27.* putant præfatam Extrauagantem vsu receptam non fuisse quoad licentiam Sedis Apostolicæ, aut saltem intelligi solùm dum quis ad laxiorem religionem transit absque iusta causa.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est duplex actio in hac Bulla expressa.

Prima est, transire ad religiosos monasticos sine speciali Summi Pontificis licentia; nam in præfata Extrauaganti dicitur, *in futuris autem nullus exprofessoribus alicuius ex ordinibus mendicantium huiusmodi, in aliquem monasticum ordinem (Carthusiensium dumtaxat excepto) possit, aut debeat per quemcumque recipi, vel admitti virtute alicuius licentiæ, vel indulti, absque Sedis huiusmodi licentia speciali, sub dictis pœnis.*

Dices, in præcitatis verbis non prohibetur transitus, sed receptio, & admissio; ergo religioso mendicanti vetitum non est sub excommunicatione transire ad ordines monasticos; in pœnis enim non est facienda extensio.

Respondeo prohiberi non solùm receptionem, sed etiam transitum, tùm quia vna pars dispositionis aliam explicat: tum quia præcitata verba relationem habent ad præcedentia, vt constat ex illa loquendi forma, *sub dictis pœnis*; sed in præcedẽtibus verbis sermo est, non solùm de recipientibus, verùm etiam de receptis, ibi, *sub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quàm recepti ipso facto incurrant.* ergo, &c. ita supponere videntur omnes DD. qui huius censuræ meminerunt.

Secunda actio est, recipere, seu cooptare religiosum mendicantem in ordinem monasticum absque speciali Summi Pontificis licentia, vt patet ex verbis relatis in prima actione.

3 Religiosis Ordinis mendicantium ad quosnam religiosos ordines transire prohibeatur.

3 Sed modò dubium est primò, quinam sint Ordines, ad quos transitus mendicanti prohibetur sub excommunicatione.

Respondeo esse ordines monasticos, qui in præfata Extrauaganti enumerantur, qualis est ordo S. Benedicti, & similium; nam in dicta Extrauaganti dicitur, *tam S. Benedicti, quàm Ciſtercienſis, Camaldulenſis, Vallis Vmbroſæ, Canonicorum regularium, S. Auguſtini, vel aliorum monaſticorum ordinum.*

Hinc sequitur ex vi huius iuris non esse vetitum sub excommunicatione transitum mendicantis ad alium ordinem mendicantem; quia transitus

transitus ad hunc ordinem ex vi istius Extrauagantis non prohibetur, vt benè Sanchez *lib.6.cap.7.n.110.*

Dico, *ex vi istius Extrauagantis*, quia ex priuilegiis particularibus nonnullarum religionum fieri potest, vt ob huiusmodi transitum excommunicatio incurratur, vt patet tum ex priuilegiis ordinum prædicatorum, & Societatis Iesu, tum ex aliis, de quibus infrà *punct.2.& quæst.præcedenti, punct.3.*

4 Religiosus mendicans transeundo ad ordinem monasticũ excommunicatione afficitur solùm dum ad illum ordinem transit prætextu priuilegij.

4 Secundò dubium est, vtrùm admissio transitus mendicantis in ordinem monasticum sub excommunicatione prohibeatur, siue fiat prætextu alicuius priuilegij, siue non.

Respondendum mihi videtur sub excommunicatione hoc loco prohiberi solùm, si fiat prætextu priuilegij; quia in Extrauaganti dicitur, *recipi, vel admitti virtute alicuius licentiæ, vel indulti*; in materia autem pœnali standum est strictæ verborum interpretationi, nisi aliud constet de mente disponentis, aut nisi aliud ferat consuetudo. Ita Sanchez *lib.6.cap.7.n.110.*

An autem religiosus ordinis mendicantium transiens ex propria malitia, & absque vllo priuilegio ad ordinem monasticum incurrat excommunicationem latam contra religiosos dimittentes habitum, patet ex dictis *quæst.præcedenti punct.6.*

5 Religiosi mendicantis receptio & admissio in ordinẽ mendicantium non solum est illicita verùm etiam inualida.

5 Tertiò dubium est, vtrùm receptio, & admissio religiosi mendicantis in ordinem monasticum valida sit.

Respondeo non solùm esse illicitam, & sub excommunicatione prohibitam, verùm etiam esse inualidam, quia in hac Extrauaganti dicitur, *nihilominus secus facta non teneant ipso iure.*

Excipiendus est tamen duplex casus. *Primus* est, dum quis transit ad ordinem Carthusiensium, nam hic ordo excipitur in dicta Extrauaganti, ibi, *Carthusiensium dumtaxat excepto.* ad hoc facit illud Ioannis Maioris in 4. distinct. 28. quæst. 21. *Carthusia religionum optima.*

Secundò excipitur, si hoc fiat de speciali Summi Pontificis licentia, quia in textu dicitur, *absque Sedu huiusmodi licentia speciali*; illa autem censetur licentia specialis, in qua religiosis mendicantibus datur facultas conuolandi ad ordines monasticos, etiamsi fortè nomen particularis personæ non exprimatur, quidquid in contrarium dicat Suarez *dist.22.sect.5.n.18.* Filliucius *tract.15.cap.8.quæs.3.num.91.* posset enim Summus Pontifex non solùm personæ particulari, verùm etiam omnibus religiosis Franciscanis non reformatis, vulgo *Zoccolanti*, facultatem concedere aduolandi ad ordinem S. Benedicti, vel ad quemlibet ordinem monasticum, & hæc facultas valida esset, etiamsi nullius religiosi in particulari mentio fieret; aliud enim est specialis licentia, aliud expressio personæ particularis. Ad specialẽ igitur licentiam sufficere videtur expressio mendicantium (cum his enim dispensatur,) & expressio religionis non mendicantis, ad quam transitus conceditur, siue ista religio exprimatur speciatim, siue sub communi aliqua ratione pro qualitate licentiæ amplæ, aut restrictæ, vt benè in hac parte Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

Hinc sequitur non sufficere licentiam Prælati religionis, quam religiosus mendicans derelinquere intendit, vt aduolet ad non mendicantes, quia Martinus V. requirit licentiam specialẽ Sedis Apostolicæ.

6 Præpositus Societatis Iesu facultatem concedere potest suis religiosis transeundi ad alias quaslibet religiones.

6 Excipi tamen debet Præpositus Generalis præclarissimæ Societatis Iesu, cui specialiter concessum fuit, vt facultatem concedere valeat suis religiosis, etiam solemniter professis, transeundi ad alias quaslibet religiones, vt patet ex constitutionibus Pauli III. anno 1549. & Gregorij XIII. anno 1582. in Bulla, quæ incipit, *Cùm aliàs*, editis in fauorem illius Societatis.

Verum tamen est, hoc priuilegium non suffragari aliis religionibus, titulo communicationis, quia specialiter, & incommunicabiliter huic Societati concessum fuit, & participatio cum aliis religiosis explicitè prohibetur in præfata Bulla Gregorij XIII. *§.3.vers.non obstantibus.* Ita Sanchez *in opere morali lib.6.cap.7.n.31.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

7 Subiectum istius excommunicationis sunt non solùm religiosi mendicantes transeuntes ad aliquem ordinem monasticum, superiùs enumeratum, absque licentia speciali Summi Pontificis; verum etiam superiores ordinum monasticorum recipientium mendicantes absque præfata Sedis Apostolicæ licentia; hæc propositio perspicuè constat ex dictis in explicatione vtriusque actionis, quę vtrique istius propositionis parti respondet.

8 Religiosi qui post Extrauagantẽ Martini V in ordinem mendicantium adscripti sint, ligãtur excommunicatione transeundo ad ordinem religiosorum non mendicantium.

8 Sed modò dubium est primò, vtrùm religiosi qui post editionem istius Extrauagantis auctoritate Apostolica cooptati sunt in numerum mendicantium, subiiciantur huic excommunicationi, transeundo ad ordinem religiosorum non mendicantium.

Respondeo affirmatiuè, quia lex semper loquitur, & omnes successores afficit, vt patet ex dictis *de legibus.*

Hinc sequitur religiosos Societatis Iesu, qui postquam solemniter professi sunt, aut qui post biennium vota simplicia emiserunt, subiici huic excommunicationi transeundo ad ordinem monasticum absque speciali facultate Summi Pontificis, aut sui Præpositi, iuxta dicta in secunda exceptione *num.6.* nam Societas Iesu adscripta est in numerum mendicãtium, & gaudet priuilegiis, indultis, & gratiis fratribus mendicantibus concessis, vt patet ex Bulla Pij V. anno 1571. & ex Bulla Pij IV. anno 1565. vide Suarez *loco cit.n.16.* & Sanchez *n.117.*

9 Religiosus ordinis mendicantiũ eiectus in perpetuum à religione potest in sententia auctoris absque periculo excommunicationis ad alium ordinem transire.

9 Secundò dubium est, vtrùm religiosus ordinis mendicantium à religione eiectus, & habitu priuatus possit absque speciali Summi Pontificis facultate ad quemlibet ordinem monasticum transire.

Suarez *loco cit.n.20.* & Filliucius *loco cit.n.191.* negant posse, tum quia hoc est priuilegium specialiter concessum Generali Societatis Iesu à Gregorio XIII. vt Generalis illius Societatis possit emissis facultatem transeundi ad aliam religionem cõcedere; tum quia religiosus eiectus adhuc est verus religiosus talis religionis, illique subiicitur, ita vt si reuocetur, redire teneatur; ergo adhuc nequit ad aliam religionẽ transire absque speciali Summi Pontificis facultate.

Contrarium tenet D. Antoninus *3.part.tit.16.c.4.§.4.* vbi testatur hanc fuisse peritorum sententiam; quia religiosus eiectus non videtur cogendus in sæculo remanere; consequenter ei liberum videtur ad quam velit religionem aduolare.

Mihi distinguendum videtur, vel est eiectus in perpetuum, vel ad tempus in pœnam alicuius criminis. Si est eiectus ad tempus, non potest absque speciali facultate Sedis Apostolicæ trãsire ad aliam religionem, vt patet ex rationibus Suarez. Si verò est eiectus in perpetuum, censeo posse ad aliam religionem transire. Ratio est, tum quia verosimile non est Summum Pontificem velle viam ad perfectiorẽ statum occludere; tum quia Martinus V. istam constitutionem edidit ad conseruandum ordinem mendicantium, ibi, *volentes etiam conseruationi ordinum mendicantium prouidere.* in hoc autem casu ordo mendicantium nullum patitur detrimentum, cùm non sit repetiturus religiosum, quem in perpetuum eiecit.

Hinc patet responsio ad rationes Suarez, quatenus secundæ istius distinctionis parti aduersantur.

Ad primam enim respondeo in præfata Bulla Gregorij cõtineri non solùm facultatem dandæ licentiæ ingrediendi aliam religionem de consensu superioris loci, & in ea profitendi imposita excommunicatione latæ sententiæ contra monachos, aliosque regulares audentes aliquid attentare contra illius Bullæ tenorem, verum etiam contineri facultatem expellendi ab ipsa Societate illos, quos Præpositus Generalis emittendos iudicauerit, quod non adeò facile concedendum fuit reliquis religiosis, & ob id participatio iure merito prohibetur.

Ad secundam respondeo adhuc esse religiosum quoad tria vota substantialia, & teneri primo superiori obedire, quamdiu in eo statu persistit vt illi obedire possit, non verò teneri à religionis ingressu abstinere, si à prima eiectus est in perpetuum. Vide quæ tradidi de verbis à religione *in lib.variar. tract.* vbi hæc etiam ad verbum attuli.

PVNCTVM II.

De nonnullis excommunicationibus contra nonnullos religiosos admittentes alios ad suam religionem sine debita facultate, aut deferentes alienum habitum, aut detrectantes obedientiam superiorum.

Sequentes excommunicationes breui compendio percurram, tum quia pertinent ad particulares religiones; tum quia constitutionum tenores, in quibus præfatæ excommunicationes continentur, non vidi, cùm in Bullario nouo non reperiantur, excepta ea, quæ contra Humiliatorum Ordinem edita fuit.

1 Religiosi ordinis Humiliatorum admittentes aliquem ad suam religionem, excommunicationi subiiciuntur.

1 Prima est contra professos ordinis Humiliatorum, admittentes aliquem ad habitum, vel professionem sui ordinis; ista excommunicatio edita fuit à Pio V. in Bulla, quemadmodum occasione nefandi sceleris attentati à Farina religioso illius ordinis contra sanctum Carolum, quem scelopo ad necem petere intendebat; sed eum Deus euidenti miraculo illæsum, & incolumem seruauit. Propterea vi huius Bullæ ordo Humiliatorum paulatim extinctus fuit; consequenter mihi adempta est occasio differendi de hac excommunicatione.

2 Religiosi cuiuscum. que ordinis recipientes aliquem ex Patribus Soc. Iesu sine licentia excommunicationem incurrunt, exceptis Carthusianis.

2 Secunda est contra religiosos cuiuscumque ordinis recipientes Patres Societatis Iesu sine licentia sui superioris, exceptis tamen Carthusianis, & contra ipsosmet Patres Societatis sine dicta licẽtia ingredientes aliam religionem, quàm Carthusianam, & contra dantes auxilium, ista excommunicatio lata fuit à Pio V. in Bulla quæ incipit, *Aequum reputauimus.* Obseruant tamen Suarez *disp.22.sect.5.n.21.* & Sanchez *n.20.* superiorem Societatis Iesu ex priuilegiis Pij IV. & V. posse ab hac censura absoluere. Vide supradicta *quæst.præced.punct.vlt.& in hac quæstione punct.1.* vbi etiã ostendi, an Pater Generalis Societatis Iesu possit facultatem dare Patribus suæ Societatis ingrediendi quamlibet religionem. Addo cum Sanchez religiosos Societatis neque posse ad Carthusiam transire, nisi obtenta à superioribus licentia, quam licentiam Pater Generalis sibi reseruauit. Ratio est, quia Patres Societatis Iesu gaudent priuilegiis Carmelitarum ex priuilegio Pij V. Carmelitis autem concessum fuit priuilegium à Paulo V. die 3. Aprilis 1610. ne ad Carthusiam transire valeant sub excommunicationis pœna ipso facto.

3 Religiosi clausirales recipientes Minimos sine licentia, excommunicationem incurrunt.

3 Tertia est contra clausirales recipientes Minimos sine licentia Summi Pontificis; istam excommunicationem imposuit Iulius II. in Bulla, quæ incipit, *Virtute conspicuos.*

4 Religiosi Minores recipientes fratres ordinis Prædicatorum sine debita licentia laqueo excommunicationis obstringuntur.

4 Quarta contra Minores recipientes fratres ordinis Prædicatorum, volentes ad ipsos transire sine expressa licentia Papæ, vel suorum superiorum; ista excõmunicatio lata fuit à Clemente, testibus S. Antonino *3.parte, tit.24.c.70.* Suarez *de censuris disp.22.sect.5.nu.17.* Armilla *excommun.67.* Filliucio *tract.15.c.8.quæs.7.n.197.* quamquam Filliucius eam recenset inter excommunicationes reseruatas; Suarez verò asserit in indulto Clementis nullam fieri mentionem reseruationis huius excommunicationis.

Addit Suarez hac excommunicatione non ligari fratres Minores transeuntes, quia Clemens excommunicat recipientes, nõ verò transeuntes. Videri possunt, dum opus fuerit, singula priuilegia religiosorum, in quorum fauorem præcedentes excommunicationes latę sunt, & ex dictis in antecedentibus excommunicationibus quisque facile poterit solutionem occurrentium difficultatum haurire.

5 Quinta est contra Minimos, qui se ab obedientia correctorum subtrahunt; hæc censura dicitur lata à Paulo III. in Bulla, *Cùm sicut.*

6 Sexta est contra Tertiarios Eremitas, deferentes habitum Minimorum. Leo X. in Bulla, *Licet alias*, &c.

3 Religiosi Minimi subtrahentes se ab obedientia correctorũ, in pœnam excommunicationis incidunt.

6 Tertiarij Eremitæ deferentes habitum Minorum excusantur.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra detinentes in suis monasteriis Apostatas ordinis Prædicatorum.

In explicatione istius excommunicationis non immorabor, tum quia non est valdè vniuersalis; tum quia Bullam Bonifacij, in qua ista excommunicatio continetur, in Bullario non inueni. Breuiter igitur innixus testimonio S. Antonini *3.part.tit.24.c.7.* & aliorum, in nuam materiam, & subiectum istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Assignatur materia istius excommunicationis.

1 MAteria istius excommunicationis est detinere in suis monasteriis apostatas ordinis Prædicatorum. Quis autem dicatur detinere, patet à simili ex supradictis in hac disputatione *quæst.2.punct.34.num.6.* de iis, quæ detinent religiosos in scholis post dimissum habitum.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Religiosi quorum auctoritate in suo monasterio detinentur Apostatæ ordinis Prædicatorum, subiiciuntur excommunicationi.

2 SVbiectum istius excommunicationis sunt religiosi, quorum auctoritate apostata in suis monasteriis detinetur.

Hinc sequitur religiosum, qui alloquitur, aut inseruit apostatæ in monasterio iam commoranti, non affici excommunicatione, quia hic non dicitur detinere.

3 Apostata à religione iure communi non est excommunicatus.

3 Hic obiter inquiri posset, an apostata à religione sit excommunicatus.

Respondeo ex vi iuris communis, ob apostasiam præcisè, non esse excommunicatum, quia ista excõmunicatio in iure non reperitur, vt cum Sanchez, & aliis docui *quæst.præcedenti punct.6.nu.6.* quibus adde Lessium *lib.2.de iustitia cap.41.dub.15.num.109.* Bannem *2.2.q.12.art.1. dub.1.conclus.2.* Arragonium *ibidem*, & Sanctarellum *de apostasia cap.3. dub.2.* contra Azor.*1.part.lib.12.cap.17.quæs.6.* & alios.

4 Apostatæ ex priuilegio nonnullarum religionũ sunt excõmunicati, vt ex priuilegio Societ. Iesu

4 Dixi, *ex vi iuris communis*, quia apostatæ in nonnullis religionibus ex peculiari priuilegio ipsarum religionum sunt excommunicati, vt patet ex priuilegiis Societatis Iesu concessis à Gregorio XIII. anno 1584. in Bulla 89. quæ incipit, *Ascendente Domino*, §.22. *vers. denique*, vbi religiosi Societatis deficientes à religione excommunicantur ipso facto, & apostatarum pœnis subiiciuntur, & absolutio istius excommunicationis impendi non potest ab alio, quam à Summo Pontifice, aut à Præposito Generali Societatis, vt *ibidem* dicitur.

5 apostatæ religionũ participãtium priuilegia Societat. Iesu non ligantur excommunicatione.

5 Rogabis, vtrùm apostatæ aliarum religionum participantium priuilegia Societatis Iesu, in hanc censuram incidant.

Respondeo negatiuè, quia Gregorius *in præfata Bulla §.29. vers. præsentis*, communicationem illius constitutionis, & gratiæ fieri prohibet. Vide quæ tradidi *in lib.variar.tractat.* vbi hæc etiam ad verbum adduxi.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra Minores de Obseruantia subornantes pro se, vel pro alio in electionibus, aut procurantes fauorem extra religionem ad officium in religione obtinendum.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 ISta excommunicatio lata fuit à Pio V. anno 1571. in Bulla 128. quæ incipit, *Pastoralis officij*, & postmodum declarata, & in hac parte confirmata à Gregorio XIII. anno 1573. & 1579. in Bullis, quæ incipiunt, *Consueuit Romanus.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est duplex actio, quę in hac Bulla prohibetur.

Prima actio est, subornare pro se, vel pro alio in electionibus, siue id fiat in actu electionis, siue etiam ante electionem, infra sex menses; nam in Bulla Pij V. dicitur, *qui verò in electionibus, vel ante eas per sex menses pro se, vel pro alio subornauerit, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat, ac voce actiua, & passiua perpetuò careat.* Idem confirmatum fuit à Gregorio.

Secunda actio est, procurare fauorem extra religionem ad officium in religione obtinendum; nam in Bulla Pij V. dicitur, *qui autem ad officium obtinendum quorumuis fauorem extra religionem procurauerit, vltra prædictas pœnas* (id est, excommunicationis, & priuationis vocis actiuæ, & passiuæ) *per mensem carceri mancipetur*; idem confirmatum, & auctum fuit à Gregorio *in præcitatis Bullis.*

3 Religiosus subornans pro se, vel pro alio in electionibus, aut procurans fauorem extra religionẽ ad officiũ in religione obtinendum, subiiciuntur excommunicationi.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes religiosi ordinis Minorum S. Francisci de Obseruantia, qui præfatas actiones faciunt. Ratio est, quia de his sermo est in præcitatis Bullis.

TERTIA PROPOSITIO.

4 ISta excommunicatio ex vi constitutionis Pij V. reseruata est Summo Pontifici; nam ibi dicitur, *à qua, nisi à Romano Pontifice pro tempore existente, præterquam in mortis articulo, absolui non possit.*

4 Ista excõmunicatio quãdonam reseruata censeatur.

Dixi, *ex vi constitutionis Pij V.* quia Gregorius XIII. anno 1573. indulsit, vt tam minister, quàm Commissarius Generalis valeant absoluere, quando de ipsis non agitur, ibi, *facultatem quoad casus prædictos Romano Pontifici dumtaxat per dictum prædecessorem reseruatam, etiam ministro, & commissario generalibus, quando de ipsis non agitur, in omnes euentus prædictos impartimur.*

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra religiosos administrantes sine speciali parochi licentia sacramenta Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ, vel solemnizantes matrimonium, aut absoluentes sine debita facultate ab excommunicationibus reseruatis, aut à pœna, & culpa.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 IN *Clement.1. religiosi, de priuil. & exces. priuileg.* extat generalis prohibitio, & excommunicatio contra religiosos absoluentes ab excommunicationibus reseruatis, aut à pœna, & culpa, aut Extremam vnctionem, vel Eucharistiam administrantes, aut matrimonia solemnizantes sine parochi licentia. Circa quam excommunicationem duo de more quæram.

Primò, quænam sit ipsius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria istius excommunicationis est vsurpata iurisdictio consistens in actionibus hic expressis.

Prima actio est, ministrare sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ, laicis, aut clericis sine licentia curatoris animarum; in textu enim dicitur, *religiosi, qui laicis, aut clericis sacramentum Vnctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare præsumpserint.*

3 Sed modò dubium est primò, vtrum administrans ista sacramenta clericis, vel laicis ignorans istam constitutionem, aut probabiliter credens parochum ratam habiturum administrationem, incidat in excommunicationem.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia ista excommunicatio lata est contra præsumentes administrare ista sacramenta; qui autem ea ministrat ex ignorantia, aut probabiliter credens parochum ratam habiturum administrationem, non dicitur præsumere, vt benè Suarez, Henriquez, Nugnus, & alij, quos retuli *de sacramentis disp.4.q.5.punct.1.n.9.& seq.& disp.7.q.vnica punct.4.n.6.*

4 Idem dic dum sacramentum administratur existenti in articulo mortis. Ratio est tum quia præceptum Ecclesiæ non obligat cum tanto proximi periculo: tum quia censetur adesse consensus parochi, vel saltem Summi Pontificis, vel Episcopi, etiamsi fortè parochus in tali euentu inuitus esset. Ita Suarez, Nauarr. Henriquez, Nugnus, Coninchus, Reginaldus, Toletus, & alij, quos retuli *de sacramentis loco citato*, quibus adde Alterium, & Filliucũ *locis proximè citandis*; contra Sayrum *lib.3.cap.29. num.29.* Syluestrum *excommunicatio.7.num.32.dub.3.* & alios, arbitrantes excommunicationem incurri a religiosis, Eucharistiam, seu viaticum in articulo mortis administrantibus; quia hoc non est sacramentum necessitatis.

Obiicies, in textu præscribitur licentia specialis; ad licentiam autem specialem non sufficit ratihabitio.

Respondeo ratihabitionem supplere vicem specialis licentiæ, quoties de rationabili mente concedentis constat; aliud enim est licentia specialis, aliud expressa: Summus Pontifex non requirit licentiam expressam, & explicitam, sed specialem.

5 Secundò dubium est, vtrùm ad euitandam istam excommunicationem, satis sit, vt licentia data sit illi, cui sacramenta administranda sunt, an potiùs dari debeat ipsimet religioso.

Respondeo sufficere, vt cuilibet detur; quouis enim pacto tradatur, religiosus non dicitur illa sacramenta administrare absque licentia.

6 Addunt benè glossa in hac Clementina, *verbo speciali.* Suarez *num.7.* & alij, sufficere licentiam generalem, datam parochiano, vt possit illa sacramenta recipere à quolibet religioso, quem ipse voluerit; sicut etiam sufficit, vt religioso facultas detur administrandi præfata sacramenta cuilibet. Quamobrem licentia specialis dicitur ea, in qua exprimitur facultas administrandi sacramenta, etiamsi ex parte personæ, quæ administrare debet, aut cui sacramenta administranda sunt, sit generalis. Ex opposito verò non videtur sufficere licentia generalis ad exercendam animarum curam, quia hæc est licentia potius generalis, quàm specialis. Caietanus tamen *verb.excommunic.cap.64.* ait sufficere facultatem ad omnia sacramenta ministranda; quia Summus Pontifex intendit solum, licentiam debere esse talem, vt ex ea satis constet dari tali personæ ad talem actum, siue per specialia verba, siue per generalia exprimatur. Verum ex sententia Caietani non satis explicatur illud verbum *speciali*, nec quidquam operaretur, si licentia generalibus verbis concessa sufficeret, vt benè obseruat Suarez *num.27.* probabilis tamen est opinio Caietani in casu, quem ipse proponit.

7 Tertiò dubium est, à quo præfata licentia obtinenda sit.

Respondeo obtinendam esse a parocho, id est, ab eo, qui curam habet illarum animarum, quibus præfata sacramenta administrada sunt; nam in textu dicitur, *non habita super his parochialis presbyteri licentia speciali.*

8 Rogabis primò, vtrùm sufficiat licentia parochi, qui nondum promotus est ad sacerdotium. Ratio dubitandi est, quia in textu dicitur, *parochialis presbyteri licentia*, presbyter autem dicitur, qui sacro presbyteratus ordine initiatus est. His non obstantibus

Respondeo, præfatam licentiam sufficere. Ratio est, quia concessio istius licentiæ est actus potestatis parochi, quem actum alteri delegare potest, siue parochus initiatus sit ordine sacro, siue non; nomine enim *presbyteri parochialis* hoc in loco intelligitur is, qui animarum curæ præest, & dicitur presbyter, quia animarum cura demandari solet illi, qui presbyter est, vel breui ad presbyteratum promouendus. Ita Nauarr. Sanchez, Coninchus, & alij, quos in simili retuli *de matrimon. quæst.2.punct.8.n.16.* contra Rodriquez, & alios; idemque in terminis docet glossa hic *verb presbyteri*, & Sayrus *loco cit.num.33.*

9 Addo sufficere licentiam Vicarij, etiam amouibilis, gerentis curam animarum in locum proprij parochi; hic enim parochi vices gerit, & non est deputatus tantum ad aliquem casum particularem, vt suppono. An autem Vicarius delegatus ad curam animarum exercendam possit vniuersitatem causarum delegare, id est, alicui licentiam dare, vt omnia parochialia munera exerceat, patet ex dictis *de matrimonio* non posse, præcisa legitima consuetudine in contrarium.

10 Rogabis secundò vtrum sufficiat licentia Episcopi, aut Vicarij generalis. Ratio dubitandi iam allata est, quia in textu dicitur, *parochialis presbyteri licentia*; nullus autem istorum est presbyter parochialis. His non obstantibus

Respondeo cum glossa hic, *verbo presbyteri*, Sanchez, Henriquez, & aliis, quos in simili retuli *de matrimonio q.2.punct.8.n.10.* præfatam licentiam sufficere. Ratio est, quia diœcesis est parochia Episcopi. Idem dicendum censeo de Cardinalibus in Ecclesiis suorum titulorum, & de Abbatibus exemptis habentibus iurisdictionem quasi Episcopalem, militat enim in omnibus eadem ratio. Ita Sanchez, Regnaldus, Henriquez, & alij, quos retuli *de matrim. loc. cit.*

11 Quar-

ab excommunicatione quoties id facit credens parochum ratam habiturum administrationẽ.

4 Religiosus administrans sacramẽtum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ existenti in articulo mortis, nõ incurrit excommunicationẽ.

5 Religiosus excusatur ab excommunicatione administrãdo sacramentum Eucharistiæ, vel Extremæ vnctionis, siue sibi data sit licẽtia, siue illi, cui Sacramenta administrãda sunt.

6 Licentia generalis concessa parochiano ad recipiẽdum sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ, à quolibet religioso, excusat religiosum ab excommunicatione, ad ministrando præfata sacramẽta.

7 Religiosus vt excusetur ab incurrenda excommunicatione, à quonam licentiam obtinere debeat administrãdi sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ.

8 Religiosus obtinẽs facultatem à parocho administrandi sacramẽtum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ, excusatur ab excommunicatione.

9 Vicarius etiã amouibilis curam animarum gerens facultatem concedere potest religioso administrandi sacramẽtum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ.

10 Episcopus aut eius vicarius præfatam facultatem concedere potest.

11 Religiosus non incurrit excommunicationem, conferendo Baptismum, aut Pœnitentiæ sacramentum, aut confirmationem, vel ordinem.

11 Quattò dubium est, vtrùm religiosus incurrat excommunicationem conferendo sine debita licentia Baptismum, aut Pœnitentiæ sacramentum, aut confirmationem, vel ordinem.

Respondeo negatiuè, quia textus de his non loquitur, neque facienda est extensio vltra expressa in dispositione. Ita Ioannes Andreas, & glossa hic in *verb. speciali*. Nauarr. *cap.27.n.102.* Suarez *num.13.* Filliucius *tract.15.cap.8.quæs.2.n.188.* Sylvester *loco cit. n.42.* Sayrus *n.35.*

12 Religiosus conferens sacramentum Eucharistiæ, Pœnitentiæ, vel Extremæ vnctionis alteri religioso, non incurrit excommunicationē.

12 Quintò dubium est, cuinam præfata sacramenta impendi debeant, vt excommunicatio incurratur.

Respondeo impendi debere clericis, vel laicis, vt patet ex illis verbis, *religiosi qui clericis, vel laicis.*

Hinc sequitur religiosum non incidere in hanc censuram conferendo Extremam vnctionem, vel Eucharistiam aliis religiosis; quamuis sint religiosi alterius religionis. Ratio est, quia in materia pœnali non est facienda extēsio vltra propriam verborum significationem; nomine autem *clericorum, & laicorum*, de quibus in hac Clementina sermo est, non veniunt religiosi, præsertim in materia pœnali, & odiosa. Ita Caietanus *verb. excommunicatio cap.64.* Nauarrus *cap.27. numero 101.* Angelus, Tabiena, & alij, quos sequitur Sayrus *lib.3.cap.29.num.28.*

13 Matrimonium solemnizare quisnam dicatur.

Secunda actio sub excommunicatione interdicta in hac Clementina est, solemnizare matrimonia sine speciali licentia.

13 Is dicitur solemnizare matrimonium, qui solemniter benedicit, siue solemniter benedicat primis, siue secūdis nuptiis. Quamuis enim secundæ nuptiæ benedici non debeant, vt docui *de matrimonio quæ.4. punct.6.num.4.* nihilominus religiosus impendens benedictionem sine speciali licentia, excommunicationem contrahit, siue impendat benedictionem in primo, siue in secundo matrimonio, contracto à coniugibus, qui alias benedictionem obtinuerant.

Dixi, *sine speciali licentia*; quia hæc præscribitur in religioso administrante sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ, vel solemnizantis matrimonium.

Ex dictis colligi potest, religiosum assistentem matrimonio absque parochi licentia non affici excommunicatione, quia non dicitur solemnizare matrimonium; aliud enim est assistere, aliud benedicere. Verum tamen est assistentē sine licentia affici suspensione lata in Concilio Trid. *sect.24.cap.1. sub finem*, vbi sub pœna suspensionis ipso facto interdictum est parocho, aliisq; sacerdotibus, tam regularibus, quàm sæcularibus, ne alterius parochiæ sponsos sine parochi licentia in matrimonium coniungere, aut benedicere audeant; alioquin suspensi maneant, donec absoluantur ab ordinario illius, qui matrimonio interesse, vel benedictionem conferre debebat.

14 Religiosus benedicens, seu solemnizās matrimonium sine licentia, an incurrat excommunicationē, & suspensionem simul.

14 Sed modò dubium est, vtrùm religiosus sine speciali facultate benedicens, seu solemnizans matrimonia hoc tempore, incurrat vtramque censūram, scilicet excōmunicationem latam *in Clement. citata*, & suspensionem in Concilio Tridentino *loco citato* impositam.

Respondeo dissentionem esse inter Doctores. Nauarrus enim *tom.2.consil.1.de pœn.lib.5.* & alij affirmant vtramque incurrere. Rebellus verò *in tract. de contractib. & restitut. post 4. lim. sect.3. num.83.* in declarationibus Cardinalium, Henriquez, Sayrus, Suarez, Filliucius, & alij, quos retuli *de matri. quæst.2. punct.8.n.12. & quæst.4. punct.6. nu.3. & de censuris disp.3. quæst.6. punct.4. n.20.* in vltimis editionibus, asserunt affici sola suspensione Concilij Tridentini, in quam excommunicatio illius Clementinæ, in hac parte commutata videtur: tum quia ita declarauit sacra Cardinalium congregatio: tum ne duplex pœna ob idem delictum incurratur.

15 Religiosus absoluens ab excommunicatione canonis, aut Concilij Prouincialis, aut Synodalis, excommunicationem incurrit.

15 *Tertia actio* est absoluere ab excommunicationibus à canone latis, vel impositis in Conciliis Prouincialibus, vel Synodalibus.

Vt excommunicatio ob istam actionem imposita facilius intelligatur, aduertendum est, iure communi non esse generaliter impositam excommunicationem contra absoluentes à censuris, exceptis

16 Absoluens à casibus Bullæ Cœnæ, & ab aliis nonnullis casibus, excommunicationem incurrit.

16 Primò casibus Bullæ Cœnæ, à quibus nemo sine speciali Sedis Apostolicæ facultate absoluere potest; alioquin absoluens in excommunicationem incidit, quam tamen reseruatam non esse docui in expositione Bullæ *q.22. punct. 3. num.8.*

Secundò exceptis casibus expressis in decreto sacræ Congregationis de mandato Clementis VIII. edito anno 1602. quod incipit, *Sacra congregatio*, in quo imponitur excommunicatio Papæ reseruata *Primò* contra absoluentes à casibus Bullæ Cœnæ. *Secundò* contra absoluentes ab excommunicatione, ob violationem immunitatis Ecclesiasticæ in terminis constitutionis Gregorij XIV. quæ incipit, *Cùm aliàs nonnulli*. *Tertiò* contra absoluentes ab excommunicatione ob violationem clausuræ monialium ad malum finem. *Quartò* contra absoluentes ab excōmunicatione contracta ob prouocationem, & pugnam in duello, iuxta decretum Tridentini, & constitutionem Gregorij XIII. quæ incipit, *Ad tollendam. Quintò* contra absoluentes ab excommunicatione ob percussionem clericorum, iuxta canonem, *si quis suadente. 17. qu. 4. Sextò* contra absoluentes ab excommunicatione ob simoniam confidentialem, aut realem in beneficiis scienter contractam. *Septimò* contra absoluentes à casibus, reseruatis ab ordinariis locorum. Nomine autem *casuum* non solùm ij intelliguntur, qui nullam habent adnexam censuram; verùm etiam habentes adnexam censuram, vt patet ex declaratione Pauli V. quam retuli *disputat.1.* in expositione Bullæ Cœnæ *quæst.22. punct.2. num.19.*

Obserua tamen absoluentem à præfatis casibus, expressis in decreto Clementis VIII. non affici excommunicatione, nisi absoluere audeat sub prætextu priuilegij Apostolici; ideo absoluens solùm ex malitia, & non prætextu priuilegij, non videtur reus excommunicationis, iuxta communiorem Doctorum sententiam, contra Duardum, & alios, quos retuli *loco citato* in expositione Bullæ Cœnæ.

Hæc dicta sint circa generalem prohibitionem absoluendi à præfatis casibus in Bulla Cœnæ, & in decreto Clementis VIII. expressis.

In hac autem Clementina non extat generalis prohibitio contra omnes, sed contra religiosos, qui si excommunicatos à canone (verbis textus vtor) præterquam in casibus à iure expressis, vel per priuilegia Sedis Apostolicæ concessis eisdem, vel à sententiis per statuta Prouincialia, aut Synodalia promulgatis, seu à pœna, & culpa absoluere quēquam præsumpserint, excommunicationis incurrunt sententiam ipso facto, per Sedem Apostolicam dumtaxat absoluendi.

17 A quibus censuris absolutio impendi debeat, vt religiosus excommunicationē incurrat absoluēdo.

17 Quæres primò, à quibus censuris absolutio impendi debeat, vt excommunicatio istius Clementinæ incurratur.

Respondeo absolutionem impendi debere, vel ab excommunicatione iure communi lata per statutum, (nam in textu dicitur, *excommunicatos à canone, exceptis casibus in iure expressis*; excommunicatio autem à canone lata, dicitur lata à iure, seu per legem, aut constitutionem generalem ex sua natura perpetuam,) vel à sententiis Concilij Prouincialis, vel Synodalis promulgatis, vt clarè constat ex præcitatis Clementinæ verbis *num.16. ad finem.*

Hinc sequitur, religiosum absoluentem ab excommunicatione contracta, e.g. ob duellum, iuxta formam constitutionis Clementis VIII. aut ob data, vel promissa pro gratia, vel iustitia apud Sedem Apostolicam obtinenda affici excommunicatione istius Clementinæ, quia dicitur absoluere excommunicatos à canone.

Secus si absoluat ab excommunicatione lata ab homine per sententiam particularem, aut generalem; quia hæc non dicitur lata à iure, seu per canonem, & in materia pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem; quæ autem censura dicatur lata per canonem, seu à iure, vel ab homine per sententiam generalem, vel particularem, patet ex dictis *de censuris in genere*, vbi etiam differētiam inter has censuras assignaui. Ratio verò, cur Summus Pontifex voluerit potius religiosos excommunicationi subiici, absoluendo à censuris latis à iure, quam ab homine, hæc assignari potest, quia huiusmodi absolutio rarius datur, & is, qui eam tulit, facilè conqueri posset, & pœnam à legitimo superiore contra sic absoluentem obtinere. Ita Alterius *lib.5. disp.22. cap.3. col.9. vers.2.* Suarez *num.14.*

Secundò sequitur, religiosum absoluentem ab excommunicationibus latis, & reseruatis in Conciliis Prouincialibus, vel Synodalibus, in excommunicationem istius Clementinæ incidere; imò etiam incidit in excommunicationem decreti Clementis VIII. si absoluat prætextu priuilegij; isti enim dicuntur casus reseruati ab ordinariis locorum.

18 Religiosus excommunicationem incurrit non solùm si absoluat ab excommunicationibus Papalibus, verùm etiā si absoluat ab excommunicationibus Cōcilij Prouincialis, vel Synodalis, seu si absoluat ab aliis cēsuris, iuxta communiorem DD. sententiam.

18 Maior difficultas est, vtrum dispositio istius Clementinæ extendatur non solùm ad religiosum absoluentem ab excommunicatione; verùm etiam ad absoluentem ab aliis censuris.

Respondeo, si loquamur de censuris Papalibus extendi solùm ad absoluentem ab excommunicationibus; quia in textu dicitur, *excommunicatos à canone*; si verò loquamur de censuris in Conciliis Prouincialibus, vel Synodalibus editis, dissensio est inter DD.

Glossa enim hic *verb. sententijs*, & alij apud Sylvestrum, *verbo excommunicatio 7.n.38. dub.10.* putant religiosum absoluentem, tam ab excommunicatione, quàm à suspensione, & interdicto lato in Conciliis Prouincialibus, vel Synodalibus, affici excommunicatione, quia textus absolutè loquitur de absoluente à sententiis; nomen enim *sententiæ* conuenit omnibus censuris.

Alij verò ferè communiter, quibus ego adhæreo, existimant religiosum absoluentem ab aliis censuris non subiici huic excommunicationi. Ratio est, quia verba textus formaliter accipienda sunt, & textus loquitur de religiosis absoluentibus excommunicatos à canone, vel à sententiis latis in præfatis Conciliis; qui autem absoluit à suspensione, vel interdicto, non dicitur absoluere excommunicatum. Ita Sylvester *loco citato*, Angelus, Tabiena, & alij, quos sequitur Suarez *disp.22. sect.4.n.16.* Caiet. *verb. excommunicatio cap.64.* Alterius *lib.5. disp.22. cap.3. col.9. vers.3.* Sayrus *lib.3.c.29.n.27.* Filliucius *tract.15.c.8. quæs.2.n.189.*

19 Religiosus absoluens ab excommunicatione lata à Legato à latere, non videtur excommunicationem incurrere.

Ad rationem in contrarium respondeo, verbum illud, *à sententijs*, non generaliter accipi, sed restringi per verbum illud, *excommunicatos*, ad quod refertur, vt clarè patebit expendenti textum.

19 Tertiò sequitur religiosum absoluentem ab excommunicatione lata à Legato à latere non affici excommunicatione. Ratio est, quia ista excommunicatio non dicitur lata à canone, vel per statuta Prouincialia, vel Synodalia, & in materia pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. Ita Tabiena *verb. excommunicatio 5. casu 11.* & alij contra Sylvestrum *loco cit. nu.36.* Suarez *n.18.* Sayrum *num.27.* & alios ferè communiter.

20 Religiosus absoluens ab excommunicatione minori, nō incurrit excommunicationē.

20 Quartò sequitur, religiosum absoluentem ab excommunicatione minori non puniri pœna istius excommunicationis. Ratio est, tum quia nomine *excōmunicationis* simpliciter prolatæ intelligitur excommunicatio maior, non verò minor ex communi Doctorum sententia; tum quia Summus Pontifex intelligendus est de absoluente ab excommunicationibus reseruatis; excommunicatio autem minor auferri potest à quolibet confessario approbato, vt suo loco docui. Ita Panormitanus, Sylvester, Angelus, Tabiena, & alij, quos citat, & sequitur Sayrus *loco citato, num.36.* Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citat.*

21 Religiosus absoluens à peccatis non ab excommunicatione, non incurrit excommunicationē.

21 Quintò religiosum absoluentem solùm à peccatis, non autem ab excommunicatione pœnitētem obstrictum excommunicatione, non incidere in hanc censuram. Ratio est, quia verba formaliter accipienda sunt, & textus loquitur de absoluente excommunicatos à canone, & à sententiis. Ita Sylvester *loco cit.n.36.* Sayrus *num.37.* Alterius *versic. quartò notandum.* Suarez *num.14.* Filliucius *n.189.* vide tradita in expositione Bullæ Cœnæ *disp.1. quæst.22. punct.3. num.6.*

22 Religiosus absoluens ab excommunicatione non reseruata, non affici excommunicatione.

22 Sextò religiosum absoluentem ab excommunicationibus non reseruatis, non affici excommunicatione. Ratio est, tum quia Summus Pontifex excommunicare intendit absoluentes ab excommunicatione in casibus in iure non expressis; ex iure autem, & consuetudine sufficienter colligitur quemlibet approbatum confessarium posse à censuris non reseruatis absoluere, *cap. nuper, de sententia excommunicationis*: tum quia Summus Pontifex non prohibet legitimæ facultatis vsum, sed vsurpatæ iurisdictionis abusum. Ita Suarez, Alterius, Filliucius, Sayrus, & alij *locis citatis.*

23 Absoluere à culpa & pœna quisnam dicatur.

Quarta actio sub excommunicatione prohibita in hac Clementina est, absoluere à culpa & pœna.

23 Sed modò dubium est, quid sit absoluere à culpa, & pœna.

Respondet Caietanus *verb.excommunic.cap.64.*idem esse ac remittere culpam, & pœnam, seu conferre remissionem à culpa, & pœna, quod alias in indulgentiis adhiberi solebat, teste Caietano, ad significandum aliquid longè maius indulgentia plenaria.

Sylvester verò *loco citato*,& alij, quos sequitur Suarez *disp.22.sect.4. num.19.*Alterius *loco cit.vers.6.notandum*,& Filliucius *nu.189.* putant nomine *absolutionis à culpa, & pœna*, significari concessionem indulgentiæ plenariæ, quam hoc nomine alias significare consueuerant; quamuis enim, spectata propria verborum significatione Summus Pontifex videatur velle eos excommunicare, qui absoluunt à pœna, id est, censura,& culpa, id est,peccato, vt etiam indicat illa particula, *seu*, quæ significat verba æquiualentia præcedentibus, in quibus sermo fuerat de absoluentibus ab excommunicatione; nihilominus in hoc casu non facit eum sensum, sed disiunctiuum,iuxta eam loquendi formam, quæ tunc temporis vsu recepta est.

24 Religiosus impendens indulgentiam plenariam excommunicationem incurrit.

24 Hinc ergo sequitur primò religiosum impendentem indulgentiam plenariam,seu ab omni pœna,subiici huic excommunicationi;& hoc verum videtur, etiamsi non absoluat à culpa; absoluere enim à culpa, & pœna, non est impendere absolutionem sacramentalem à culpa, sed conferre indulgentiam plenariam, quæ supponit culpam remissam per sacramentum Pœnitentiæ in re, vel in voto, vt benè Sylvester *loco citato*, Suarez *num.20.* Alterius *versic.6.notandum*, nec est facienda vis in illis verbis, *à pœna, & culpa*, quia Summus Pontifex vim in verbis facere non intendit;sed accommodare se communi modo loquendi, apud vulgus, & apud religiosos tunc temporis recepto, vt patet ex illis verbis textus, *vt illorum verbis vtamur.*

Secundò sequitur,confessarium religiosum approbatum ad confessiones, qui sacramentaliter absoluit, & postmodum plenariam indulgentiam concedit, in excommunicationem incidere, non quatenus absolutionem sacramentalem confert, sed quatenus indulgentiam concedit. Ita Suarez *loco citato.*

Tertiò religiosum non affici excommunicatione, impendendo indulgentiam non plenariam, e.g.indulgentiam septem annorum. Ratio est, quia non dicitur absoluere à culpa, & pœna,iuxta expositionem à nobis factam. Ita Suarez *loco citato.*

25 Religiosus conferens indulgentiam plenariam ligatur excommunicatione,etiamsi eam non conferat ex animo,sed fingat eam conferre.

25 Secundò dubium est, vtrum religiosus conferens indulgentiam plenariam, non animo eam conferendi, sed fingens eam conferre, in excommunicationem incidat. Eadem difficultas fieri potest de eo, qui fingit absoluere, sed re ipsa non intendit absoluere, aut de eo, qui Eucharistiam, vel Extremam vnctionem administrare confingit.

Respondeo religiosum, qui indulgentiam plenariam confert, affici excommunicatione, etiamsi eam conferat animo decipiendi, & non conferendi indulgentiam.Ratio est, quia Summus Pontifex non intendit prohibere, vt indulgentia valide cõferatur, cum perspicuè constet eam validè conferri non posse ab eo, qui facultatem illius conferendæ non habet;sed intẽdit prohibere actionem illam externam,qua quis exterius profitetur se indulgentiam concedere. Idem dic de absoluente ab excommunicatione. Summus enim Pontifex prohibet vsurpationem iurisdictionis, qua quis abutitur absoluendo illos, in quos huiusmodi iurisdictionem non habet.

26 Religiosus fictè præbens Extremam vnctionem, vel Eucharistiam incurrit pœnam excõmunicationis.

26 Idem probabilius dicendum censeo de eo, qui fictè præbet Extremam vnctionem, vel Eucharistiam, tradendo hostiam non consecratam. Ratio est, quia Summus Pontifex intentionem habuit coërcendi religiosos, vsurpantes iurisdictionem parochorum, decipientes fideles, & scandala inferentes; hæc autem æquè fiunt ab eo,qui validè intendit ministrare, & ab eo qui intendit decipere, & præfatas actiones exterius exercere, fingens se eas ex animo facere. Ita sentire videtur Sylvester,& alij contra Suarez *loc.cit.n.23.* aliter sentientem de eo, qui fingit ministrare Extremam vnctionem, aut Eucharistiam cum hostia non consecrata, & contra multos alios Doctores, quos retuli *disp.1.quæst.22.puncto 3.num.3.*

Obiicies primò, Summus Pontifex excommunicat religiosum ministrantem Eucharistiam, Extremam vnctionem, &c. sed qui fingit hæc facere, non ministrat Extremam vnctionem, quia sacramentum non subsistit sine intentione ministri,& qui hostiam non consecratam confert, non dicitur ministrare Eucharistiã,& qui non intendit absoluere, non dicitur absoluere: ergo religiosus,qui hæc facit animo decipiendi, hanc pœnam non incurrit; sicut fictè rebaptizans non contrahit irregularitatem contra baptizantes impositam, & proferens hæresim absque animo recedendi à fide,non subiicitur excommunicationi contra hæreticos latæ.

Respondeo Summum Pontificem excommunicare eos, qui hæc præstant iuxta communem vsum,exercendo exterius illam actionem, qua indicant se parochorum ministerium exercere. Propterea Sylvester,& alij asserunt,illa verba, *ministrare, & absoluere*, non adhiberi ad significandum legitimum potestatis vsum, sed vulgari modo, prout idem est, quod exhibere. Secus dicendum est de fictè rebaptizante, aut hæresim proferente;nam pœna irregularitatis afficit eũ,qui quantum est ex se rebaptizat, non verò qui fictè, & excommunicatio ligat hæreticos, non verò proferentes solum hæresim, vt patet ex dictis de excommunicatione contra hæreticos lata, *disp.1.quæst.2.*

Obiicies secundò, fingens se absoluere ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ,non incurrit excõmunicationem in Bulla Cœnæ latam; ergo neque excommunicationem istius Clementinæ incurrit, qui actiones in ea prohibitas fictè facit.

Responderi potest primò, negando absoluentem ab excommunicationibus Bullæ, non affici excommunicatione Bullæ.

Respondeo secundò,negando consequentiam,quia ista excommunicatio lata est simpliciter ob externam actionem,qua vsurpari significatur ministerium parochorum.

SECVNDA PROPOSITIO.

Subiectum istius excommunicationis sunt religiosi, qui præfatas actiones sine debita facultate præstare præsumunt. Ratio est,quia textus indistinctè loquitur de religiosis.

27 Religiosus administrans Extremam vnctionem, vel Eucharistiam sine licentia, ligatur excommunicatione, etiamsi ipse non sit religiosus exemptus.

27 Hinc sequitur, religiosum administrantem Extremam vnctionem affici excommunicatione, etiamsi religiosus, qui hæc facit, non sit exẽptus; nam textus indistinctè loquitur. Et quamuis titulus istarum Clementinarum sit, de religiosis priuilegiatis, nihilominus dispositio textus non restringitur ad exemptos, & aliud est esse priuilegiatum, aliud exemptum. Omnes religiosi habent priuilegia,sed non omnes exempti sunt.Ita Sylvester,& Angelus, quos sequitur Suarez *disp.22.sect.4.num.4.*& Filliucius *num.186.*

Hic obiter aduerte(ne putes me hic contraria dicere iis,quæ tradidi *de Sacramentis disp.7.quæst.vnica punct.4.n.6.*ibi, *addo religiosos exemptos)* textum illum mendosum esse, legi enim debet, *religiosus licet exemptus:* quamquam multi Doctores re ipsa istam constitutionem intelligunt solum de religiosis exemptis.

Secundò religiosos militares affici excommunicatione, faciendo præfatas actiones sine licentia; nam religiosi, qui tria vota emittunt, sunt veri religiosi; consequenter pœnis contra religiosos latis subiiciuntur.Ita Alterius *lib.5.disp.22.c.3.col.8.vers.ad clariorem.*

Idem dic de religiosis ministrantibus Eucharistiam,aut impendentibus indulgentiam plenariam, etiamsi præfati religiosi nondum sint sacerdotali ordine insigniti. Ita Sylvester, & Angelus *locis citatis*,quos sequitur Suarez *disp.22.sect.4.num.5.*Filliucius *num.186.*vbi hoc idem sentiendum putant de monialibus, quoad actiones, quæ per ipsas exerceri possunt, vt si concederent indulgentias. Ratio est,quia masculinum generaliter prolatum, concipit etiam femininum. Sed oppositum mihi valde probabile videtur cum Ancharano,& Cardinali *hic*, quia verba istius textus dirigi videntur ad religiosos, qui sacramenta administrare solent.

28 Nouitius administrans Eucharistiam, vel Extremam vnctionem sine licentia,non ligatur excommunicatione.

28 Tertiò nouitium, præfata facientem, non affici excommunicatione, quia non est religiosus, & in materia pœnali, in qua stricta interpretatio fieri solet, nouitius non venit nomine religiosi. Ita Panormitanus, & alij, quos sequitur Suarez *loco cit.num.3.*Filliucius *nu.185.* contra Nauarr.*cap.27.n.102.*Sylvestrum *verb.excommunic.7.num.31.* Alterium *loco cit.vers.ad clariorem.*Sayrum *loco cit. num.27.*

29 Religiosus parochum non affici excommunicatione.

29 Quartò religiosum parochum præfata facientem erga eos, quorum ipsi cura demandata est, non affici excommunicatione; quamuis enim hic sit religiosus, non tamen in hac Bulla comprehenditur; quia ista excommunicatio edita est ad comprimendos religiosos, iurisdictionem parochi vsurpantes. Secus si præfatus religiosus parochus prædictas actiones faciat erga eos,quorum ipse curam non habet;nam ipse est religiosus, & aliorum iurisdictionem in hac parte vsurpat. Ita Suarez *num.15.*Sylvester,& Alterius *locis cit.*contra Nauar.*loco citato.*

Quintò clericos,seu sacerdotes sęculares prædicta facientes non incidere in istam excommunicationem, etiam si fortè fingerent se sacerdotes; nam textus loquitur de religiosis.

Dixi in propositione,*sine debita facultate*; nam religiosi, qui Eucharistiam,& absolutionem excommunicationis reseruatę conferunt,aut alia hic expressa faciunt ex legitima facultate, excommunicationis pœnam non incurrunt;tunc enim non dicuntur alienam iurisdictionẽ vsurpare,seu peccare peccato vsurpatæ iurisdictionis alienæ, in cuius defensionem hæc Bulla edita fuit.

Hinc patet religiosos ferè communiter administrantes hoc tempore Eucharistiam non affici excommunicatione,quia religiosi ferè omnes priuilegium habent administrandi Eucharistiam,excepto Paschatis die, teste Nauar.*cap.21.n.51.& c.27.n.102.* & Sayro *loc.cit.num.31.* Verum in hac re quilibet religiosus sua priuilegia consulere debet.

Dixi in propositione, *præstare præsumunt*, quia textus hoc verbo vtitur.

Ex quo sequitur religiosum, qui præfata facit ex aliqua ignorantia, etiam crassa, vel affectata, modò cum ingenti temeritate coniuncta non sit, vinculo excommunicationis non obstringi; verbum enim, *præsumunt*, indicat dolum,malitiam,& scientiam.

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra fratres Minores, qui tempore interdicti admittũt fratres,vel sorores tertij Ordinis ad audienda diuina officia.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 CLemens V.ad tollendum scandalum,& animi perturbationem, quam nonnulli percipiebant ex eo, quòd Tertiarij S.Francisci tempore interdicti recipiebãtur à fratribus Minoribus in suis Ecclesiis ad diuina officia audiẽda,aliis exclusis,excommunicationem iniunxit fratribus Minoribus, ne in futurum prædictos fratres, vel sorores ad diuina tempore interdicti admittant,non obstantibus quibuscumque priuilegiis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, quouis modo admittere Tertiarios ad diuina tempore interdicti; in textu enim dicitur, *ne de cetero aliquem, vel aliquos prædictorum ad diuina in suis Ecclesiis tempore interdicti quoquomodo admittat.*Quid autem nomine *diuinorum* intelligatur, patet ex dictis pluribus in locis.

3 Fratres Minores admittentes Tertiarios tempore interdicti ad diuina officia in aliena Ecclesia, subiiciuntur excommunicationi.

3 Sed modò dubium est primò, vtrum fratres Minores admittentes Tertiarios tempore interdicti ad diuina in aliena Ecclesia, subiiciantur huic censuræ.

Respondeo negatiuè,quia in præfata Clementina dicitur,*in suis Ecclesiis.*

An autem religiosi violantes interdictum, excommunicationem incurrant,patet ex supradictis *punct.14.quæst.præcedenti.*

4 Fratres & Sorores tertij Ordinis quinam dicantur.

4 Secundò dubium est, quinam sint fratres, & sorores tertij Ordinis, qui ad diuina tempore interdicti admitti prohibentur.

Pro solutione aduertendum est cum glossa hic *verb.cum ex eo*, & *verb.tertio*,tres esse ordines B.Fracisci. *Primus* fuit fratrum Minorum, qui strictam vouent paupertatem, nec bona possident priuatim, & in particulari,aut in cõmuni.*Secundus* fuit monialium S.Claræ,qui adeò arctus non est, cùm bona in communi habere possint. *Tertius* fuit laxior, tam pro feminis, quàm pro viris etiam coniugatis domi propriæ degentibus iuxta formam à S. Francisco præscriptam. Isti ergo sunt fratres,vel sorores tertij Ordinis,de quibus Clemens V.loquitur,eosque continentes, seu de pœnitentia nuncupat.

SE-

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt fratres Minores, qui præfatos Tertiarios ad diuina recipiunt in suis Ecclesiis; in Bulla enim dicitur, *eisdem fratribus Minoribus districtius inhibemus.*

6 Nouitij admittentes fratres, vel sorores tertij Ordinis ad diuina officia tempore interdicti, non ligantur excommunicatione.

6 Sed modò dubium est primò, vtrùm nouitij admittentes præfatos Tertiarios, in hanc censuram incidant.

Respondeo negatiuè, quia ipsi non sunt fratres Minores, nec verè sunt religiosi, antequam professionem emittant. Clemens autem V. loquitur de fratribus Minoribus religiosis, vt patet, tum ex præcitatis verbis, tum ex verbis antecedentibus, ibi, *quod religiosi viri fratres Minores.*

7 Religiosi, quibus cõmunicata sunt priuilegia fratrũ Minorum, seu Mendicantium, non incurrunt excõmunicationem admittendo Tertiarios suæ religionis ad diuina officia tẽpore interdicti.

7 Secundò dubium est, vtrùm alij religiosi, quibus fratrum Minorum, seu mendicantium priuilegia communicantur, istam excommunicationem incurrant, admittendo ad diuina officia Tertiarios suę religionis (nam aliquæ religiones prẽter religiones Minorum Tertiarios habent,) vel Tertiarios Minorum.

Respondeo negatiuè, ex vi istius Clementinæ. Ratio est, quia ipsi non sunt fratres Minores, neque dispositio istius Clementinæ est priuilegium, & fauor; sed odium & pœna.

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra superiores ordinum religiosorum non denuntiantes suos religiosos hæreticos, vel de hæresi suspectos.

1 PAulus V. in Bulla 26. edita anno 1606. quæ incipit, *Romanus Pontifex*, reuocat omnes facultates quibuscumque religiosorum ordinum Prælatis, quouis modo concessas, cognoscendi causas ad sanctum Inquisitionis officium pertinentes, simulque mandat, vt religiosi hæretici, vel de hæresi suspecti denuntiari valeant, & debeant Inquisitoribus, vel ordinariis locorum vicinioribus iniuncta superioribus ordinum excommunicatione, si denuntiationem prædictorum impediant, aut eos ipsi non denuntient.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria istius excommunicationis est duplex actio in hac Bulla prohibita.

Prima actio prohibita est, non denuntiare Inquisitoribus, aut ordinariis locorum vicinioribus eos, quos Prælati religiosorum hæresis labe infectos, vel suspectos cognouerint; sic enim expresse decernitur in præfata Pauli V. Bulla.

3 Quæ circa obligationem denuntiandi hic dici possent, sufficienter explicata sunt *in lib. varia. tract. disp. 6.*

Hic solum oritur dubium, vtrùm excommunicatio ex vi præsentis Bullæ incurratur ob omissionem denuntiationis cuiuslibet.

Respondeo incurri solùm non denuntiando professores fratres, & religiosos cuiuscumque sint ordinis, & instituti, ex quo sequitur Prælatum religionis non teneri, ex vi istius excommunicationis denuntiare laicum hæresis labe infectum, vel suspectum. Idem dici posse videtur de nouitio; quamuis enim Prælato religionis non competat ius agendi de huiusmodi crimine contra nouitium, sed teneatur illum Inquisitoribus, vel ordinariis locorum vicinioribus denuntiare; nihilominus non videtur hanc pœnam incurrere non denuntiando; quia non incurrit excommunicationem ob omissionem denuntiationis præcisè, nisi omittat denuntiare professores, fratres, & religiosos; laici autem, vel nouitij non sunt professores, fratres, & religiosi.

Dixi, *ob omissionem denuntiationis præcisè*, quia ex alio capite possunt excommunicationem incurrere, nempe si religiosum, volentem denuntiare aliquem de hæresi suspectum Inquisitori, aut ordinario loci, impedire, vel retardare audeant, ne denuntiet. Ratio patebit ex dicendis in expositione secundæ actionis.

4 Superior religionis prohibens, seu retardans religiosum, ne alterum de hæresis labe infectũ denuntiet, excommunicationẽ incurrit.

4 *Secunda actio*, quæ sub excommunicatione prohibita videtur in hac Bulla, est impedire, vel retardare religiosum volentem aliquem denuntiare Inquisitoribus, vel ordinariis locorum, ne illum denuntiet. Ratio, qua moueor ad asserendum istam actionem sub excommunicatione prohiberi, est, quia Summus Pontifex excommunicat generales, & alios Prælatos, non obedientes huic constitutioni, ibi, *quòd si generales, aliiq; prædicti præsentibus litteris non paruerint, eos omnes*, &c. Prælatus autem non paret præsentibus litteris, præsumendo impedire denuntiationem, quam alter religiosus facere volebat; nam in his litteris inter cetera præscribitur, vt religiosi denuntient huiusmodi delinquentes, & à superioribus non impediantur, vt patet ex illis verbis, *volentes, & expressè mandantes, vt ipsi religiosi possint, & debeant omnes etiam ordinum huiusmodi professores de hæresi suspectos Inquisitoribus, vel ordinariis locorum vicinioribus liberè denuntiare, absque eo quòd superiores prædicti personas denuntiandas, & causas perquirere, vel quoquo modo id impedire, vel retardare audeant, vel præsumant.*

Dices, ista excommunicatio incurritur à superioribus solùm, dum non parent huic constitutioni; superiores autem non parent huic constitutioni solùm, dum non denuntiant religiosos de hæresi suspectos; nam illud verbum, *non paruerint*, refertur solùm ad actiones superioribus religionum proximè præceptas, vt videlicet omnia acta, & processus ad causam inquisitionis pertinentes remittant inquisitoribus, aut ordinariis locorum.

Respondeo illa verba, *præsentibus litteris non paruerint*, esse generalia, & totum complecti; qui autem totum dicit, nihil excludit.

Verum tamen est ad actionem impediendi requiri audaciam, seu præsumptionem, quia in Bulla dicitur, *quoquo modo id impedire, vel retardare audeant, vel præsumant.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt Prælati religiosorum non denuntiantes huiusmodi suspectos, vel præsumentes impedire alios religiosos, ne denuntient. Ratio est, quia Summus Pontifex pœnas, & censuras istius constitutionis dirigit solùm ad Generales, superiores, & Prelatos, vt patet ex illis verbis, *præterea ipsis generalibus, superioribus, & Prælatis, pari auctoritate præcipimus, atque mandamus vt omnes processus, & acta causarum huiusmodi, Inquisitoribus, seu ordinariis prædictis respectiuè remittant, & consignent, nec non professores, fratres, & religiosos suprædictos, quos hæresis labe infectos, vel suspectos, etiam in visitatione esse nouerint, absque alia consultatione cum propriis superioribus facienda eisdem Inquisitoribus, vel ordinariis locorum vicinioribus respectiuè denuntient; quòd si generales, aliiq; prædicti præsentibus litteris non paruerint*, &c.

6 Religiosus inferior non ligatur excommunicatione non denũtiando aliũ religiosum de hæresis labe infectum.

6 Hinc sequitur, religiosum inferiorem non affici hac censura, non denuntiando. Ratio est, quia licet faciant contra istam constitutionem, non denuntiando; non tamen incurrit excommunicationem, quia hæc lata est solùm contra superiores, & Prælatos religionis. Idem dicendum arbitror de iis superioribus monasterij, qui rebus domesticis præsunt, sed iurisdictione carent; nam Summus Pontifex loquitur de superioribus iurisdictionem habentibus, vt patet, tum ex subiecta materia; tum ex modo loquendi, ibi, *ipsis generalibus, superioribus, & Prælatis*; gradatim enim progreditur, incipiendo à generalibus vsque ad Prælatos inclusiuè.

7 Superior religionis eximitur ab excommunicatione quoties alium religiosum de hæresis labe suspectum denuntiat per se, vel per alium.

7 Sed modò dubium est, vtrùm superior excommunicationis pœnam euadat, si per seipsum non denuntiet religiosum, quem hæresis crimine suspectum esse audiuit; sed curet eum denuntiari ab eo, à quo id audiuit.

Respondeo euadere, quia satisfacit fini, & intentioni legis; cùm denuntiatio superioris non pariat maiorem notitiam, & cognitionem, vt suppono in hoc casu.

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra religiosos euntes vltra mare sine licentia sui superioris.

1 Refertur textus in quo ista excommunicatio continetur.

1 IOannes XXII. cùm intellexisset nonnullos religiosos se transferre ad partes transmarinas, in quibus pauci fideles repericbantur, vt eos deciperent, & in errorem inducerent, vel retinerent, sub excommunicatione interdixit in Extrauaganti, *Ad nostrum*, ne vlli religiosi accederent ad huiusmodi loca sine licentia sui superioris, & ne superiores huiusmodi facultatem concedere audeant quibuslibet fratribus sui ordinis, exceptis fratribus scientia, prudentia, & experientiæ vsu præditis: hoc posito explicabo materiam, & subiectum istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est duplex actio, *vna* ex parte religiosi inferioris, *altera* ex parte superioris.

Prima igitur *actio* est transferre se ad partes transmarinas absque licentia superioris; nam in Bulla dicitur, *ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius litteras patentes concessa, de cetero ad partes ante dictas se transferat.*

3 Licentia tacita non excusat religiosum euntem vltra mare sine licẽtia sui superioris, sed licentia debet esse in scriptis expressa.

3 Sed modò dubium est, vtrùm sufficiat licentia tacita, vel etiam expressa, sed non in scriptis concessa. Ratio dubitandi est, tum quia taciti, & expressi eadem est conditio, & natura; tum quia de ratione, & substantia priuilegij non est scriptura, vt probaui in tractatu *de legibus.*

His non obstantibus, arbitror licentiam expressam & scriptis exaratam requiri, quia Pontifex in sua Bulla hoc explicitè petit, ibi, *per ipsius litteras patentes concessa*, & excommunicat aliter præsumentes, ibi, *præsumentes contrarium quouis modo.*

Ad rationes dubitandi respondeo eas procedere, quoties non constat de contraria legislatoris voluntate, vt in nostro casu constat.

4 Religiosus transferens se sine licẽtia ad partes transmarinas vbi est maior fidelium pars, non ligatur excommunicatione.

4 Secundò dubium est, vtrùm transferens se absque licentia ad partes transmarinas, vbi est multitudo fidelium, ligetur vinculo istius excommunicationis.

Respondeo negatiuè, si ibi maior sit pars fidelium, quàm infidelium; nam in Bulla sermo est de transferentibus se ad partes transmarinas, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur.

Secunda actio ex parte superioris, est concedere licentiam accedendi ad partes transmarinas aliis, quàm viris doctis, & expertis; nam in Bulla dicitur, *superioribus ipsis nihilominus iniungentes, ne quibusvis sui ordinis fratribus (nisi dumtaxat viris litteratis, prouidis, & expertis) huiusmodi licentiam impertiri præsumant.*

5 Superior concedens facultatem alicui religioso litterato, sed nõ prouido, vel experto transferẽdi se ad partes transmarinas, non eximitur ab excommunicatione.

Ex quo sequitur superiorem affici excommunicatione, si huiusmodi licentiam concedat fratri sui ordinis inexperto, aut illiterato, nisi fortè id bona fide, vel ex ignorantia agat; textus enim vtitur verbo, *præsumant.*

5 Maior difficultas est primò, vtrùm superior incurrat istam excommunicationem, concedendo licentiam alicui, quem nouerat litterarum scientia valde instructum, non tamen prouidum, vel expertum.

Respondeo incurrere, quia textus requirit triplicem conditionem in eo, cui facultas concedenda est, nempe scientiam, prudentiam, & peritiam, seu experientiam; loquitur enim per dictionem coniunctiuam, *&*, ibi, *litteratis, prouidis, & expertis.*

6 Superior concedens licentiam religioso alterius ordinis eundi vltra mare, non ligatur excommunicatione.

6 Secundò difficultas est, vtrum ista excommunicatio incurratur à superiore concedente huiusmodi licentiam fratribus alterius ordinis, & religionis.

Respondeo negatiuè, quia textus loquitur de concedente licentiam fratribus sui ordinis, ibi, *ne quibusvis sui ordinis fratribus.* Verum tamẽ est fratres transferentes se vltra mare cum huiusmodi licentia, in excommunicationem incidere, tum quia huiusmodi licentia irrita est, vt pote obtenta ab eo, qui eius concedendæ potestatem non habet: tũ quia Summus Pontifex excommunicat religiosos transferentes se vltra mare absque licentia superioris ordinis sui; hic autem non est superior ordinis sui.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

7 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli religiosi cuiuscumque ordinis, & religionis transferentes se ad præfatas partes transmarinas absque licentia sui superioris; nam in Bulla dicitur, *vniuersis, & singulis religiosis, cuiuscumque conditionis, religionis, ordinis,*

ordinis, vel ſtatus exiſtant, &c. Idem dicendum eſt de ſuperioribus: textus enim vniuerſaliter loquitur, tam de ſuperioribus, quàm de religioſis ſubditis, ibi, *nos enim quoſcumque præſumentes contrarium quouis modo excommunicationis ſubiacere ſententiæ volumus ipſo facto, à qua nullus ab alio, quàm à Romano Pontifice poſſit abſolutionis beneficium obtinere.* Verum tamen eſt ad iſtam excommunicationem incurrendam requiri præſumptionem, conſequenter ignorantiam excuſare; quia textus vtitur verbo, *præſumentes.*

8 Superior alicuius ordinis nõ incurrit excommunicationẽ transferendo ſe vltra partes transmarinas ſine licentia.

8 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ſuperior ordinis accedens ad huiuſmodi loca ſine licentia, pœna iſtius excommunicationis obſtringatur.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de religioſis ſubditis accedentibus ſine licentia ſuperioris ordinis; nomine autẽ *ſuperioris ordinis* non intelligo guardianum, aut rectorem cõuentus, ſed generalem, vel æqualem in iuriſdictione, vel alium ab ipſo delegatum ad hanc facultatem concedendam; hic enim per antonomaſiam ſupetior ordinis nuncupatur.

9 Religioſus conferens ſe ad partes trãſmarinas ſine licẽtia, excommunicationẽ incurrit, etiamſi id faciat abſque prauo animo, vel ſcandali periculo.

9 Secundò dubium eſt, vtrùm religioſus accedens ſine licentia ad huiuſmodi loca abſque animo inducendi aliquem in errorem, & ſine ſcandali periculo, pœnam excommunicationis contrahat.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, tum quia licet Summus Pontifex ob huiuſmodi periculum inductus fuerit ad faciendam iſtam conſtitutionem, nihilominus in diſpoſitione generaliter loquitur; fieri enim poteſt, vt quis ob caſum particularem moueatur ad faciendam legem vniuerſalem: tum quia quando finis legis ceſſat ſolum in particulari caſu, lex adhuc obligat, vt docui *in tract. de legibus*, cum probabiliori, & communiori Doctorum ſententia.

Prædictis excommunicationibus nonnullæ aliæ aliis de cauſis contra religioſos latæ hic addi poſſunt; verùm quia, vel in Bullario non referuntur, vel ſunt propriæ particularium religioſorum, ab ipſarum explicatione hic ſuperſedebo, qui eas ſcire cupit, ex ipſis conſtitutionibus, aliiſque ſæcularium religionum decretis commodè noſſe, & ex dictis a nobis in præcedentibus facilè intelligere poterit.

PVNCTVM VLTIMVM.

De excommunicatione ob violationem clauſuræ.

DE hac cenſura quæ incurri ſolet à monialibus exeuntibus è clauſtro, aut à feminis ingredientibus monaſteria religioſorum virorum, aut ab ipſis religioſis feminas in monaſterium admittentibus, aut ab aliis quibuſcumque ingredientibus clauſtra monialium, fuſiſſimè diſſerui *in tract. de clauſura*, quem edidi antequam tractatus iſte typis mandaretur, ad ibi dicta me remitto.

QVÆSTIO X.

De excommunicationibus non reſeruatis contra iudices, magiſtratus, & dominos temporales.

PVNCTVM I.

De excommunicatione contra dominos temporales, alioſq; rectores, & officiales ciuitatis, in qua electio Summi Pontificis facienda eſt, ſi obſeruari non faciant ea, quæ præſcribuntur in cap. vbi periculum, de electione in 6.

1 Refertur textus, in quo iſta excõmunicatio continetur.

1 IN præfato cap. ſtatuitur, vt domini, & officiales illius ciuitatis, in qua mortuus eſt Summus Pontifex, & in qua electio noui Pontificis facienda eſt, præſtent iuramentum perſonaliter coram clero, & populo ciuitatis, quo iurent ſe obſeruaturos, & obſeruari facturos ea, quæ in præcitato textu habentur, & ſi ea non obſeruauerint, cuiuſcumque ſint ſtatus, & conditionis, omni ceſſante priuilegio, excommunicationem ipſo facto incurrant, ſint perpetuò infames, inhabiles ad dignitates, & officia, feudis, & bonis Eccleſiaſticis priuati, & ciuitas ſit interdicta, & priuata Epiſcopo.

Si quæras quænam in præfato cap. contineantur, quorum obſeruantiam domini temporales procurare debent.

Reſpondeo plura contineri.

Primò, vt electio poſt decem dies ab obitu Pontificis celebretur in ciuitate, in qua Pontifex cum ſua curia reſidebat. Si verò periit extra ciuitatem, in qua cum ſua curia reſidebat, electio fiat in ciuitate, in cuius territorio Pontifex ex hac vita migrauit, niſi forſan ea ciuitas interdicta ſit, aut rebellio contra Romanam Eccleſiam: tunc enim electio facienda eſt in alia proximiori ciuitate, quæ huiuſmodi vitio non ſit infecta.

Secundò, vt nullus ad Cardinales in conclaue accedat, exceptis ſeruientibus, nec ipſum ſecretò alloquatur, vel nuntium mittat, vt ex dicendis puncto proximè ſequenti conſtabit.

Tertiò, vt ſi Cardinales intra tres dies, poſtquam conclaue ingreſſi fuerunt, Pontificem non elegerint, vnum ferculum tam in prandio, quam in cœna quinque dierum ſpatio recipiant, quibus diebus elapſis, ſi electio ſecuta non fuerit, panis ſolùm, vinum, & aqua tribuatur, donec electionem perfecerint.

Exiſtimo tamen Cardinales non teneri ſub mortali hanc regulam de abſtinentia a cibis obſeruare; quia Pontifex non vtitur forma loquendi præceptiua ſub mortali; ait enim, *vno ferculo ſint contenti*, & infrà, *ex tunc tantummodo panis, vinum, & aqua miniſtretur eiſdem, donec eadẽ prouiſio ſubſequatur.* Ergo ſi aliquid aliud ipſis miniſtretur, veſci poſſunt, quia potius vetitum eſt miniſtrare, quam recipere, & frui.

Quartò, vt Cardinalis ſuperueniens poſt ingreſſum aliorum in conclaue, & nondum facta electione admittatur in eodem negotio in illo ſtatu, in quo ipſum inuenerit. Vide præcitatum textum §. *hoc ſacro.* his poſitis, in hoc puncto paucis explicabo materiam, & ſubiectum iſtius excommunicationis.

2 Affignatur materia iſtius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria iſtius excommunicationis conſiſtit Primò in omiſſione, ſeu negligentia ad faciendum obſeruare ea, quæ in præfato capite circa Summi Pontificis creationem præſcribuntur; verum tamen eſt non ſufficere quamlibet negligentiã, ſed requiri grauem, ſufficientem ad mortale peccatum. Excommunicatio enim non incurritur, niſi ob mortale peccatum.

Secundò in commiſſione fraudis in iis, vel circa quæ in prædicto cap. circa præfatam creationem decernuntur: hæc propoſitio patet ex illis verbis, *quòd ſi præmiſſa diligenter non obſeruauerint, aut ſi fraudem in eis, vel circa ea commiſerint, cuiuſcumque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, omni ceſſante priuilegio, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, & perpetuò ſint infames*, &c.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Domini tẽporales, & rectores, aliique officiales illius loci, in quo Summus Pontifex moritur, excommunicationi ſubiiciuntur non ſeruãdo in electione Summi Pontificis ea quæ præſcribuntur in cap. vbi periculum, de electione in 6.

3 SVbiectum iſtius excommunicationis ſunt omnes domini, aliique rectores, & officiales illius loci, in quo Summi Pontificis electio facienda eſt, delinquentes contra iſtam conſtitutionem, vt patet, tum ex præcitatis verbis, *cuiuſcumque ſint præeminentiæ*, &c. tum ex illis, *Domini, aliiq; rectores, & officiales ciuitatis illius.*

Hinc ſequitur non ſolum laicos, verùm etiam Eccleſiaſticos contra iſtam conſtitutionem delinquẽtes affici excommunicatione iſtius capitis, quia textus generaliter loquitur de dominis, rectoribus, & officialibus illius ciuitatis, in qua Romani Pontificis electio facienda eſt, cuiuſcumque ſint præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus; quæ autem in hoc capite præſcribantur, ob quorum omiſſionem, & fraudem præfati domini excommunicationem incurrunt, videri poſſunt in præcitato capite, & præterea in cæremoniali facto ſub Gregorio XV. circa electionem Papæ, vbi conſtitutiones, & decreta circa Papæ electionem ſeruanda referuntur: præterea conſuli poteſt Caietanus *verb. excommunicatio cap.* 54. & Syluester *verb. excommunicatio* 9. vbi de Summi Pontificis electione fuſius tractant, & quæ ego ſuperius tradidi *quæſt. 7. punct.* 1.

PVNCTVM II.

De excommunicatione contra violantes exemptionem ordinum mendicantium pro eorum perſonis, bonis, colonis, mercibus, & animalibus à ſolutione gabellarum, & quarumcumque contributionum, onereq; hoſpitandi milites.

1 Refertur textus, in quo iſta excommunicatio continetur.

1 ISTam excommunicationem tulit Pius V. in Bulla, *Dum ad vbe-res*, 11. in ordine, in qua eximit ordines mendicantes vtriuſque ſexus a quibuſlibet gabellis, oneribus, & contributionibus quauis ex cauſa impoſitis, vel imponendis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Aſſignatur materia iſtius excommunicationis.

2 MAteria iſtius excommunicationis eſt contrauenire huic conſtitutioni, in Bulla enim §. 6. dicitur, *diſtrictius, etiam in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ac duorum millium ducatorum pœnis eo ipſo, ſi, & quoties contrà factum fuerit incurrendis, inhibentes*, &c. Is autem contrauenire dicitur, qui exemptionem ordinibus mendicantibus, tam viris, quàm monialibus conceſſam, violat imponendo taxas, onera, & tributa quauis ex cauſa.

3 Exẽptio mendicantium ordinũ in quo conſiſtat.

3 Sed modò dubium eſt, in quónam conſiſtat iſta exemptio, cuius violationem Pius V. in præfata Bulla ſub excõmunicatione interdixit.

Reſpondeo in hoc conſiſtere, vt ipſi fratres, monachi, moniales, & aliæ regulares perſonæ, nec non ipſorum bona, mobilia, vel immobilia, item ipſorum laboratores, coloni, locatarij, affictuarij, negotiorum geſtores, immunes ſint à qualibet collecta, contributione, tributo, taxa, gabellis, aliiſque oneribus, tam ordinariis, quàm extraordinariis, vt clarè diſponitur in ipſa Bulla, ibi, *quòd ex nunc deinceps perpetuis futuris temporibus omnes, & ſinguli mendicantium ordinum huiuſmodi fratres monachi, & dilectæ filiæ in Chriſto moniales, ſeu ſorores, aut aliæ vtriuſque ſexus perſonæ regulares, vbilibet per totum Chriſtianum orbem diffuſi, & conſtituti, illorumq; monaſteria, cœnobia, domus, conuentus, Eccleſiæ, Capellæ, Oratoria, & alia loca etiam vnita, ac membra, & dependentia, nec non terræ cultæ, & incultæ, poſſeſſiones, prædia, agri, & alia omnia, & ſingula mobilia, & immobilia, ac ſe mouentia, & vbilibet, & in quibuſcumque rebus conſiſtentia bona, nec non eorum in dictis bonis laborantes, coloni, arrendatarij, locatarij, & affictuarij, negotiorumq; ſuorum geſtores vniuerſi quomodolibet nuncupati, nunc, & pro tempore exiſtentes in perpetuum ab omnibus, & ſingulis exactionibus, tam vrbanis, quàm ruſticis, nec non datiis, gabellis, pedagiis, vectigalibus, collectis, impoſitionibus, & oneribus ordinariis, & extraordinariis, ac tam realibus, quàm perſonalibus, meris, & mixtis, etiam ſubſidio triennali, & augmento, ac focularibus equorum taxis, militumq; hoſpitiis, ac aliàs quibuſcumque nominibus nuncupatis, quauis auctoritate quomodolibet impoſitis, & imponendis, & quæ laicis, ac aliis quibuſuis quomodolibet imponi conſueuerunt, & in futurum imponentur, ac ratione quarumcumque mercium, & rerum cuiuſcumque generis, vel qualitatis exiſtentium, tam per mare, & aquam dulcem, quàm per terram vndecumque, & quomodocumque pro tempore delatarum, nec non animalium quorumcumque mortuorum, & viuorum, & quæ aliàs quomodolibet, & ex quauis cauſa, ac ſuper quibuſcumque rebus, tam in alma vrbe noſtra, quàm extra eam vbilibet locorum exiguntur, & in futurum exigentur, nec non à contributionibus, & ſolutionibus in illis faciendis, ac tam pro victu, & veſtitu, quàm quocumque alio vſu ſuo tantum, ac tam emendo, quàm vendendo, & aliàs quomodolibet negotiando, nec non etiam à ſolutione quadrantis pro ſingulis libris carnium de animalibus, quæ nunc, & pro tempore ex armentis occidi contigerit, nec non etiam, quæ in ſuis ædibus, prædiis, & poſſeſſionibus priuatim detinent, & nutriunt, ac à contributione ſumptuum, & expenſarũ, quæ aliquando pro pontibus, viis, aquæductibus, muris, mœnibus, aliiſq; machinis ſtruendis, & reparandis, ſeu reficiendis, ac ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcumque fortificationibus, necnon etiam aliàs in omnibus, & per omnia, ac tam in dicta vrbe, quàm extra eam vbilibet penitus, & omnino liberi, immunes, & exempti, ac liberæ & exemptæ, liberaq; immunia, & exempta ſint, & eſſe cenſeantur, ac pro talibus teneantur, & reputentur.*

SECVN-

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli, qui huic constitutioni contraueniunt. Ratio est, quia Summus Pontifex indefinitè, & indistincte loquitur, si, & quoties contrafactum fuerit.

An autem is, qui sæpius contra istam constitutionem delinquit, plures excommunicationes incurrat, patet tum ex dictis *de censuris in genere*, vbi ostendi toties incurrere, quot sunt actiones moraliter interruptæ: tum ex illa dictione, *quoties*, quæ in hac Bulla ponitur.

5 Principes, Gubernatores, aliique similes non prohibentes exemptionē ordinum mendicantiū violari, non incurrunt istam excommunicationē.

5 Solùm mihi dubium oritur, vtrùm Principes, Gubernatores, rectores locorum, aliique similes non prohibentes fieri contra istam constitutionem, incidant in istam excommunicationem.

Respondeo negatiuè, tum quia excommunicatio lata in facientes non afficit omittentes, seu non impedientes: tum quia Summus Pontifex his quidem præcipit, vt hanc constitutionem obseruari faciant, non tamen constat excommunicationis pœna punire.

PVNCTVM III.

De excommunicatione contra facientes seruari statuta, & consuetudines libertati Ecclesiasticæ contrarias, vel non facientes deleri dicta statuta de capitularibus suis infra duos menses post scientiam eius, &c.

1 Refertur textus, in quo ista excōmunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio continetur *in cap. nouerit, de sent. excommunic.* eamque explicaui *disput. 1. quæst. 16. punct. 1. num. 9.* & fusius *punct. 4. num. 4. & seqq.*

2 Assignantur actiones & personæ, cōtra quas ista excommunicatio lata fuit.

2 Quamobrem hic solum breuiter adnotabo istam excommunicationem latam esse,

Primò contra facientes seruari consuetudinem, contra libertatem Ecclesiasticam introductam.

Secundò contra facientes seruari statuta edita contrà libertatem Ecclesiasticam, nisi ea fecerint è capitularibus suis deleri.

Tertiò contra statutarios.

Quartò contra scriptores statutorum.

Quintò contra potestates, consules, rectores, & consiliarios locorum, vbi prædicta statuta edita sunt, vel obseruata, modò participes delicti fuerint; nullus enim ob peccatum simpliciter alienum excommunicatur.

Sextò contra præsumentes iudicare iuxta prædicta statuta.

Septimò contra eos, qui iudicata redigunt in formam publicam.

Hęc omnia perspicuè constāt ex verbis præcitati *cap. nouerit, de sent. excommunic.* vbi post latam contra hæreticos excommunicationem, sic habetur. *Nec non & qui de cetero seruari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas contra Ecclesiæ libertatem; nisi ea de capitularibus suis infra duos menses, post huiusmodi publicationem sententiæ, fecerint amoueri. Item excommunicamus statutarios, scriptores statutorum ipsorum, nec non potestates, consules, rectores, & consiliarios locorum, vbi de cetero huiusmodi statuta, & consuetudines editæ fuerint, vel seruatæ, nec non & illos, qui secundùm ea præsumpserint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata.*

Quæ circa huius textus intelligentiam hic dici possent, iam à me explicata fuerunt *in quæst. 16. citata punct. 4. num. 4. & seqq.* quæ ibi videri possunt, ne sæpius eadem sine vrgenti necessitate repetam.

PVNCTVM IV.

De excommunicatione contra dominos sæculares, qui suis subditis interdicunt, ne cum Prælatis aut aliis personis Ecclesiasticis contractus ineant, vel communia obsequia exhibeant.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 IN *cap. eos qui, de immunitate Ecclesiarum in 6.* extat excommunicatio ipso facto contra obtinentes dominium temporale, dum suis subditis interdicunt, ne Prælatis, aut clericis, seu personis Ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant, neque ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant.

In explicatione istius excommunicationis non immorabor, quia de illa sufficienter tractaui *disput. 1.* in expositione Bullæ Cœnæ tota *q. 16.* & præsertim *punct. 4. n. 1.* vbi eam ex professo explicaui. Quamobrem hic breuiter duo de more ostendam.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 MAteria istius excommunicationis est sacrilegium, quo libertas Ecclesiastica violatur interdicendo subditis, ne quicquam Ecclesiasticis vendant, aut ab eis emant, aut bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia præstent.

3 Domini temporales interdicentes suis subditis solo verbo, ne contractus, vel obsequia personis Ecclesiasticis exhibeant, excommunicationem incurrunt.

Ex quo patet materiam istius excommunicationis esse, interdicere, ne aliquid prædictorum fiat cum personis Ecclesiasticis.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm ad incurrendam istam excommunicationem satis sit interdicere verbo, an requiratur, vt decretum, vel statutum fiat.

Respondeo satis esse verbo interdicere, quia textus absolutè, & simpliciter vtitur verbo, *interdicunt.*

Ex quo patet differentia inter eum, qui simplici præcepto, seu prohibitione auctoritatiuè interdicit, & inter eum, qui prohibet per statuta, vel ordinationes, aut decreta, quòd ille incurrit excommunicationem istius canonis non reseruatam; hic verò afficitur excommunicatione Bullæ Cœnæ, vt *loco citato* explicaui: hac de causa istam excommunicationē sub titulo de excōmunicationibus reseruatis posui.

4 Dominus interdicēs alicui extraneo ne obsequia præster Ecclesiasticis, nō incurrit excommunicationē.

4 Secundò dubium est, vtrùm interdicens præfata fieri, excommunicationi subiiciatur, etiam si interdicat extraneo, ne prædicta cum Ecclesiasticis faciat.

Respondeo negatiuè, sed opus esse, vt hæc interdicat suis subditis; in textu enim dicitur, *suis subditis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Explicatur quodnam sit subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt domini temporales præfata interdicentes. Ratio est, quia in textu dicitur, *qui temporale dominium obtinentes.* Ex quo sequitur

Primò, iudicem, qui temporale dominium non habet, non incidere in istam excommunicationem, prohibendo suis subditis, ne prædicta præstent. Ratio est, quia præfatus iudex non habet temporale dominium, vt suppono, licet habeat temporalem iurisdictionem.

Secundò herum, qui suo famulo præcipit, ne contractum cum Ecclesiasticis ineat, aut alia obsequia præstet, non affici excommunicatione istius canonis, quia non dicitur habere temporale dominium: & hoc verum est, etiamsi hoc præcipiat mancipio, seu seruo. Idem militat in Episcopo, aliove Prælato Ecclesiastico, nisi fortè principatum sæcularem habeat, & vt sic præfata fieri interdicat. Vide tradita *in Bulla Cœnæ loco cit. punct. 4. num. 1.*

PVNCTVM V.

De excommunicatione contra eos, qui intra mensem post habitam criminis cognitionem obseruari non faciunt constitutionem c. felicis, de pœnis in 6. *contra insequentes Cardinales.*

1 Innuuntur loca in quibus ista excommunicatio alias explicata fuit.

1 DE insequentibus Cardinales, aut præstantes auxilium, vel fauorem in huiusmodi crimine, satis egi in expositione Bullæ Cœnæ, *quæst. 12. punct. 2. 3. & 4.* & nonnulla attigi, dum loquerer de excommunicationibus reseruatis contra omnes: hic solum breuiter explicabo, quænam sit materia, & subiectum istius excommunicationis in hac parte quoad eos, qui contenta in præfato capite obseruari non faciunt.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est peccatum omissionis, quo Princeps, aut alij domini, seu rectores, non curant infra mensem à die scientiæ obseruari, quæ in præfato *cap. felicis*, continentur contra insequentes Cardinales.

3 Principes, Consules, aliique officiales, quænam præstare teneantur, vt excommunicationem cap. felicis incurrant.

3 Quæres primò, quænam sint ea, ad quorum obseruationem præfati Principes, vel domini, seu rectores tenentur.

Respondeo ea esse, quæ ibi præscribuntur contra hostiliter insequentes sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, aut cooperantes, mandantes, ratum habentes, consulentes, fauentes, recipientes, aut scienter defendentes: præscribitur autem, vt huiusmodi delinquens sit infamis, intestabilis, non habeat ius succedendi, eius domus destruatur, bona fisco applicentur, priuationem ipso facto incurrat feudorum, locationum, officiorum, vel beneficiorum spiritualium, vel temporalium, ipsius filij, & descendentes per rectam lineam ipso facto priuentur beneficiis, & dignitatibus, & inhabiles fiant ad beneficia, & officia etiam temporalia in futurum obtinenda, in iudiciis non audiantur, & alia quæ in præcitato capite recensentur.

Eadem pœna pro qualitate criminis plecti debent, qui huiusmodi crimen committunt contra aliquem de clericis, vel religiosis familiæ Papæ, vel Cardinalium, vt in præcitato textu habetur: de qua re vide dicta in Bulla Cœnæ *loco citato.*

4 Tempus, seu spatiū intra quod Principes temporales curare debent vt contenta *in cap. felicis*, obseruentur, quomodo computandum sit.

4 Quæres secundò, quomodo computandum sit spatium mensis, intra quod Princeps, & eius officiales curare debent prædicta fieri.

Respondent Geminianus hìc *nu. 4. vers. quapropter.* Ancharan. *n. 8.* Francus *num. 2.* computationem faciendam esse de momento ad momentum à die notitiæ, etiam per famam habitæ; cùm enim hæc constitutio edita sit in odium tanti criminis, præfatum tempus non est dilatandum, sed coartandum. *cap. statutum, de electione lib. 6.* Verùm quid ego sentiam, docui in simili *de censuris in genere disp. 3. quæst. 6. punct. 3. num. 2. & seqq. & de sacramentis disp. 8. quæst. vnica punct. 5. num. 19. & seqq.* & supra *disp. 2. quæst. 1. punct. 1.*

Obseruant tamen Suarez *disp. 22. sect. 3. num. 15.* Nauarrus, & alij eum non affici excommunicatione, qui causam, seu processum ante lapsum mensem incepit, quia hic non dicitur non obseruare ea, quæ in præfato textu præscribuntur; cùm enim versemur in pœnalibus, benignior interpretatio facienda est.

Hoc tamen limitatur, modò bona fide id faciat, & intentionem habeat progrediendi, & perficiendi causam, & processum; alioquin dici non posset præscripta intra mensem obseruare, sed potius censuram eludere, vt benè Suarez *loco citato.*

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt Principes, Senatores, Consules, Potestates, domini, siue rectores, & eorum officiales, qui præfatam constitutionem obseruari non faciunt intra mensem, postquam de crimine cognitionem habuerunt; in textu enim dicitur, *si Princeps, Senator, Consul, Potestas, vel alius dominus, siue rector contra præsumptores prædictos præsentis constitutionis tenorem non fecerit obseruari, tam ipse, quàm officiales ipsius, infra mensem, postquam res ad notitiam eorum peruenerit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant.*

PVNCTVM VI.

De excommunicatione contra Principes, & alios dignitatem sæcularem habentes, qui post trinam admonitionem negligunt sui officij munus obire.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cōtinetur.

1 IN *cap. administratores*, extat pœna priuationis ab omni communione (id est, excommunicationis) contra Principes, seu sæculares potestates (quos ille textus vocat administratores sæcularium dignitatum) si requisiti ab Episcopis, & ab aliis viris Ecclesiasticis negligant Ecclesiam, pupillos, & viduas defendere, & latrocinia, & similia vitia extirpare; in textu enim sic habetur, *administratores planè sæcularium dignitatum, qui ad Ecclesiarum tuitionem, pupillorum, ac viduarum protectionem, rapaciumq; refrenationem constituti esse proculdubio debent,*

debent, quoties ab Episcopis, & Ecclesiasticis viris conuenti fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & secundùm quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant: quòd si Dei timorem præ oculis non habentes negligere, post secundam, & tertiam admonitionem inuenti fuerint, omni se nouerint cõmunione vsque ad condignam satisfactionem priuatos. Circa hunc textum tria principaliter quæram.

Primò, vtrùm contineat excommunicationem ipso facto.

Secundò, quænam sit eius materia.

Tertio, quódnam sit eius subiectum.

2 Principes, & alij dignitatem sæcularem habentes incurrunt excommunicationẽ ipso facto quoties munus sui officij obire negligunt post trinam admonitionem.

PRIMA PROPOSITIO.

2 IN hoc textu lata est excommunicatio ipso facto. Ratio est, quia censura, quæ fertur per verba, præsentis, vel præteriti temporis, non est ferenda, sed lata, vt patet ex regulis generalibus; hic autem fertur censura per verba præteriti temporis, ibi, *omni se nouerint communione priuatos.* Ita glossa hic *in verb. priuatos.* Suarez *disput.* 23. *sect.* 2. *num.* 3. Filliucius *tract.* 14. *cap.* 10. *quæs.* 2. contra Turrecrematam hic, & alios, existimantes esse ferendam; exponunt illa verba, *communione priuatos*, id est, priuandos; verùm ista expositio sustinenda non est, alioquin nihil certi in censuris definiri posset.

3 Assignatur materia istius excommunicationis.

Obseruat tamen Toletus *lib.* 1. *cap.* 38. *num.* 1. istam excommunicationem non esse ferè in vsu. Idem tradit Suarez *loco cit. num.* 3. asserens huiusmodi administratores iustitiæ sæcularis non haberi pro excommunicatis in similibus casibus, donec à Prælato Ecclesiastico excommunicentur; consequenter istam excommunicationem non esse inter eas computandam, quæ ipso iure latæ sunt. Verùm quidquid sit de vsu istius excommunicationis, de quo mihi non constat, sufficit mihi istam excommunicationem ex vi verborum ipso iure latam esse, & afficere administratores negligentes in sui officij functione, vbi hæc censura vsu recepta est.

4 Princeps, aliique officiales sæculares nõ incurrunt excommunicationẽ non defendendo Ecclesias, pupillos aut viduas dũ probabiliter credũt se ad hoc onus non teneri.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 MAteria istius excommunicationis est negligentia in defendendis Ecclesiis, pupillis, & viduis, & in corrigendis rapacibus personis, modò tamen negligentia, seu omissio committatur post secundam, & tertiam admonitionem, vt patet ex verbis præcitati textus.

5 Admonitio, quomodo, quotuplex, & quibus tẽporibus fieri debeat, remissiuè.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm ista excommunicatio afficiat eum, qui post admonitionem non defendit Ecclesias, pupillos, aut viduas, non ex pertinacia, sed quia probabiliter putat se ad hoc non teneri, neque ad suum munus pertinere.

Respondeo non afficere, si sufficientem habeat rationem ad credendum se ad hoc non teneri, & adhibita debita diligentia practicè deponat dubium; tunc enim dicitur habere probabilem opinionem, seu laborare probabili ignorãtia, quæ à mortali excusat, & cõsequẽter à censura: nec admonitio inducit obligationem; sed illam supponit, vt benè argumentatur Suarez *loc. cit. num.* 2. & Filliucius *loco citato.* Sanchez, & alij, quos retuli in regulis generalibus traditis *de peccatis.*

6 Principes aliique sæcularium dignitatũ administratores incurrunt excommunicationẽ, quoties post trinã admonitionẽ tueri personas Ecclesiasticas, & loca Ecclesiastica negligunt.

5 Secundò dubium est *primò*, vtrùm ista admonitio iudicialiter fieri debeat. *Secundò*, vtrùm fieri debeat diuersis temporibus. *Tertiò*, vtrùm vna sufficiat, assignato certo dierum numero pro vnaquaque admonitione.

Respondeo solutionem istius difficultatis constare ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere disput.* 1. *quæst.* 1. *punct.* 9.

6 Tertiò dubium est, vtrum ista excommunicatio afficiat administratores sæcularium dignitatum, si post admonitionem negligant tueri personas Ecclesiasticas, & loca Ecclesiastica. Ratio dubitandi est, quia de ipsis nulla mentio fit in præcitato capite, & cùm versemur in materia pœnali, & odiosa, non est facienda extensio vltra verborum significationem. His non obstantibus

Respondeo afficere. Ratio est, quia huiusmodi omissio vergeret in damnum Ecclesiæ; cùm Ecclesia lædi censeatur in suis bonis, & personis. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

7 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

TERTIA PROPOSITIO.

7 SVbiectum istius excommunicationis sunt administratores sæcularium dignitatum, id est, Principes, seu potestates sæculares, qui renuunt prædicta facere postquam ter admoniti, & requisiti fuerunt ab Episcopis, & viris Ecclesiasticis.

8 Principes, aliique dignitatem sæcularem habentes, non ligantur excõmunicatione, dum negligẽtes sunt in illis actionibus, ad quas tenentur ex sola charitate.

8 Quæres, vtrùm ista excommunicatio locum habeat, non solùm dum præfati administratores negligentes sunt in actionibus, ad quas tenentur ex iustitia; verùm etiam dum negligentes sunt in illis actionibus, ad quas tenentur ex sola charitate.

Respondeo locum habere solùm in actionibus debitis ex iustitia: nam textus loquitur de actionibus, ad quas constituti sunt: istę autem sunt debitæ ex officio; & cùm versemur in materia pœnali, non est facienda extensio ad actiones aliunde debitas. Non nego tamen, quin Episcopus possit sua auctoritate præceptum iudici imponere sub pœna excommunicationis ad faciendam actionem ex charitate debitam, quoties id necessarium iudicauerit; nam ista actio est materia præcepti Ecclesiastici. Ita Suarez *nu.* 4. & Filliucius *loco cit. quæs.* 2. *num.* 164. *ad finem.*

9 Principes & potestates sæculares negligentes munus sui officij obire, remanent excommunicati donec condignam præstent satisfactionem.

9 Quæres secundò, quamdiu præfati administratores remaneant excommunicati.

Respondeo remanere excommunicatos, donec condignam satisfactionem præstiterint; condignam autem satisfactionem præstabunt parendo Ecclesiastico præcepto, & satisfaciendo Ecclesiis, pupillis, & viduis, & ob damnum, quod ob negligentiam Principis passæ sunt; nam qui ex officio tenetur damnum impedire, & non impedit, ad illius restitutionem obligatur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de restitutione.*

10 Præfati Principes, præstita satisfactione non statim censentur absoluti, sed noua indigẽt absolutione.

10 Sed modò dubium est, vtrùm præfati administratores statim præstita satisfactione absoluti censeantur, an noua absolutione indigeant. Ratio dubitãdi ad ostendendum remanere statim absolutos, est, quia suspensio hoc pacto lata statim censetur ablata, posita satisfactione: tum quia censura non afficit vltra dispositionem verbis expressam; in hoc autem textu disponitur, vt delinquẽs contra dispositionem istius capitis priuatus maneat omni communione vsque ad condignam satisfactionem, vbi notanda est illa particula, *vsque*, quam taxatiuam esse, & non progredi vltra terminum expressum, docet Baldus *consil.* 218. *in fine lib.* 2. *& consil.* 316. *in princip. lib.* 3. Rota in vna Spoletana spolij 3. Decembr. 1565. coram Grato apud Farinacium *decis.* 3. *n.* 2. *vol.* 1. His non obstantibus

Respondeo huiusmodi administratores adhuc indigere absolutione. Ratio est, quia excommunicatio non aufertur lapsu temporis, aut actione pœnitentis, sed absolutione legitimi superioris; per hoc enim distinguitur à suspensione ad certum tempus imposita, quæ solo temporis lapsu dissoluitur, vt patet ex dictis *de censuris in genere disp.* 3. *punct. vltimo, n.* 1. *&* 2.

Hinc patet responsio ad primam rationem dubitandi.

Ad secundam respondeo illam particulam, *vsque*, esse taxatiuam non extinctionis excommunicationis, sed denegandæ absolutionis, quia scilicet adimpleta conditione præstitæ satisfactionis impendi potest absolutio, quæ antea concedi non poterat; consequenter illa excommunicatio ante præstitam satisfactionem reseruata erat, ea verò præstita auferri potest iure communi à quolibet approbato confessario, & desinit esse reseruata.

PVNCTVM VII.

De excommunicatione contra magistratus sæculares non præbentes Episcopis auxilium circa clausuram monialium.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio habetur in Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 5. *de regular.* vbi Concilium curam clausuræ monialium imponit Episcopis cum facultate implorandi, si opus fuerit, brachium sæculare, & iniuncta magistratibus nolentibus auxilium præbere, excommunicationis pœna, ibi, *quod auxilium vt præbeatur, omnes Christianos Principes hortatur sancta Synodus, & sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda omnibus magistratibus sæcularibus iniungit.*

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis consistit in omissione præbendi auxilium, dum Episcopus illud sibi præberi petit à magistratu sæculari.

Hoc tamen intelligendum est, modò omissio sit mortaliter culpabilis; excommunicatio enim grauem culpam supponit. Quamobrem si magistratus mandet satellitibus, vt in auxilium Episcopi se cõferant, illi verò confingant accedere, sed re ipsa non accedant, magistratus excusatur ab excommunicatione.

Hac occasione agendum esset, vtrùm sæculares Principes, & magistratus teneantur iudici Ecclesiastico brachium ipsorum imploranti opem ferre etiam non viso processu, & sententia iudicis Ecclesiastici; verùm de hac re sufficienter egi in expositione Bullæ Cœnæ *disp.* 1. *quæst.* 20. §. 2. *&* 3. quæ ibi videri possunt, dum opus fuerit.

Præterea hic agere possem de obligatione monialium ad clausuram; sed de hac re suprà disserui, dum explicarem censuram, quam moniales contrahunt violatione clausuræ.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Magistratus sæculares non præbentes auxilium circa clausuram monialium subiiciũtur excommunicationi.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli magistratus sæculares, non præbentes auxilium circa clausuram; in textu enim dicitur, *omnibus magistratibus sæcularibus.*

4 Magistratuum sæcularium nomine quinam intelligantur.

4 Sed modò dubium est primò, quinam sint magistratus sæculares.

Respondeo esse personas publicas quæ iurisdictionem sæcularem exercent. *l. eum qui. ff. de iurisd. omn. iud.* Vt hoc clarius intelligatur, aduerte, aliàs varios fuisse magistratuum ordines, alij enim erant magni, alij medij, alij minimi, & infimi, de quibus agit Bartolus *in l.* 1. *ff. de offic. eius, cui mandata est iurisdictio.* Speculator *tit. de iurisdictione omn. iud.* Alterius in Bulla Cœnæ *lib.* 5. *disp.* 2. *cap.* 1. *col.* 2. *vers. magistratus*, Duardus in Bulla Cœnæ *can.* 19. *quæst.* 2. *n.* 2.

In hoc loco excommunicantur omnes magistratus sæculares, cuiuscumque generis, & ordinis existant; quia illa dictio, *omnibus*, est vniuersalis, & nullum magistratum excludit. *l. Iulianus, & l. testamentum, in principio. ff. de legat.* 3. *& l. hoc articulo, ff. de hæred instit.* Ex quo sequitur

Primò, prætores, iudices, Rectores ciuitatum, Præfectos Prouinciarum, & alios iurisdictionem sæcularem exercentes, subiici huic excommunicationi, quia sub generali magistratuum nomine comprehenduntur.

Secundò Principes, non præbentes auxilium in clausura monialium, non affici excommunicatione, tum quia Concilium non cogit Principes, sed illos hortatur ad præbendum auxilium; cogit verò magistratus, id est, eos, qui ab alio constituti sunt ad iurisdictionem exercendam, nam qui proprio iure ius dicunt, & superiorem in temporalibus non agnoscunt, non vocantur magistratus, sed Reges, vel Principes. Ita Nauar. & Sanchez, quos retuli in explicatione excommunicationis contra moniales clausuram violantes *sect.* 1. §. 6. *num.* 2.

5 Ecclesiastici habẽtes iurisdictionem sæcularem, ligantur excommunicatione, quoties ab Episcopo requisiti renuunt auxilium ferre circa clausuram monialiũ.

5 Sed modò dubium est, vtrùm Ecclesiastici sæcularem iurisdictionem exercentes, vinculo excommunicationis innodentur si ab Episcopo requisiti ad ferendam opem, eam ferre detrectent.

Respondeo innodari, quoties huiusmodi iurisdictionem exercent titulo sæcularis potestatis, vt si à Principe constituantur Præsides, vel Consiliarij alicuius magistratus, à quo ciuitas, vel prouincia gubernatur; tunc enim veniunt nomine magistratus sæcularis; Concilium enim non respexit ad circumstantiam personæ præcisè, sed ad qualitatem muneris, & officij, à quo magistratus nomen desumitur.

PVNCTVM VIII.

De excommunicatione contra dominos temporales resistentes Episcopis, & Inquisitoribus, seu impedientes officium sanctæ Inquisitionis.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio exprimitur *in cap. vt inquisitionis.* 18. *de hæreticis in* 6. Circa quam duo disseram.

Primò,

Primò, quænam sit eius materia.
Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in præfato capite expressæ.

Prima est, non parere diœcesanis Episcopis, & Inquisitoribus, non intendendo, cùm ab eis requisiti sunt, in inuestigatione, captione, ac custodia diligenti hæreticorum, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum; sic enim dicitur in præfato textu.

Obserua tamen istam excommunicationem non incurri à Principe, qui præfatam operam, & diligentiam non adhibet, dum ab Inquisitoribus, vel Episcopis non requiritur, quia in textu dicitur, *cùm aó eis fuerint requisiti*; dispositio autem pœnalis extendenda non est vltra propriam verborum significationem, neque extensionem admittit, sed potiùs restrictionem, *cap. odia, de reg. iur.* Quis autem dicatur hæreticus, credens, fauens, receptans, vel defendens, patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ *quæst.* 2.

Secunda est, nolle statim recipere huiusmodi personas, de hæresi ab Episcopo, vel Inquisitore condemnatas, suæ iurisdictioni commissas ad puniendum; in textu enim dicitur, *vtque de hæresi à diœcesano Episcopo, vel Inquisitore, seu Inquisitoribus condemnatos, præfati potestates, domini temporales, siue rectores, vel eorum officiales, seu nuntij sibi relictos statim recipiant, indilatè animaduersione debita puniendos.*

Neque obstare debet appellatio, quia hæreticis denegatur appellatio iure canonico, & iure ciuili, vt in hoc textu dicitur, ibi, *non obstantibus appellationibus.*

3 Domini temporales, seu iudices recipientes hæreticos cõdemnatos, excommunicationẽ incurrunt quoties punitionem differunt.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm præfati iudices, vel procuratores sæculares in excommunicationem incidant, si hæreticos condemnatos recipiant, sed punitionem differant.

Respondendum est incidere in excommunicationem. Ratio est, tum quia receptio hæreticorum præcipitur, vt statim puniantur; consequenter non minus præcipitur punitio, quàm receptio; sicut ergo nolens recipere præfatos hæreticos ad puniendum, excommunicatione afficitur, ita multo magis nolens eos punire; nam propter quod vnumquodque tale, & illud magis: tum quia Summus Pontifex in subsequentibus verbis excommunicat detrectantes promptè facere executionem sibi à diœcesano, vel ab Inquisitore iniunctam.

4 Dominus temporalis non incurrit excommunicationem recipiens aliquem de hæresi condemnatũ, si eum recepit animo nõ puniendi, sed postea mutata voluntate punit.

4 Secundo dubium est, vtrùm dominus temporalis, qui condemnatum de hæresi, sibi commissum ab Inquisitore, recipit animo non puniendi, afficiatur excommunicatione, si postea mutata voluntate puniat.

Respondeo non affici excommunicatione. Ratio est, quia Ecclesia non punit intentionem, sed externam omissionem receptionis, & punitionis; hic autem non adest externa omissio.

5 Dominus temporalis nõ incurrit excommunicationem deferendo executionem sententiæ illius, quẽ Inquisitor vult puniri, Episcopo dissentiente, nisi fortè præcipuum munus procedendi pertineat ad Inquisitorem.

5 Tertiò dubium est, vtrùm dominus temporalis in excommunicationem incidat, non puniendo condemnatum de hæresi, quoties inter Inquisitorem, & Episcopum dissensio suboritur, vno petente puniri, altero volente relaxari.

Respondeo in tali euentu supersedendum esse, donec Summus Pontifex consulatur. Ratio est, tum quia non est maior ratio, cur vni potius, quàm alteri obedire teneatur in re tanti momenti, in qua de vitæ discrimine agitur: & licet Summus Pontifex in hoc textu loquatur disiunctiuè de cõdemnatis ab Episcopo, vel Inquisitoribus; nihilominus intelligendus est cum hac limitatione, modò non sit inter ipsos dissensio, ita vt ab vno sit condemnatus, & ab altero innocens adiudicatus: tum quia alioquin exponeret se periculo interficiendi innocentem. Ita glossa hic *verb. puniendos.* Nauarrus *cap. 27. numer. 135.* Caietanus *verb. excommunic. cap. 2.* Sayrus *lib. 3. cap. 34. num. 29.* Filliucius *tract. 14. c. 9. quæs. 5. num. 159.* Suarez *disp. 23. sect. 4. num. 44.* vbi obseruat in præfato casu supersedendum esse, nisi ex Summi Pontificis declaratione constaret, præcipuum munus procedendi pertinere ad Inquisitorem; Episcopum verò habere tantummodo ius ad suffragium in tali consilio; tunc enim iudicio tribunalis sancti Officij standum erit.

6 Hæresis criminis cognitio pertinet ad forum Ecclesiasticũ.

6 *Tertia actio* est, cognoscere, seu iudicare de crimine hæresis; cùm enim hoc crimen sit merè Ecclesiasticum, vt omnes Theologi, & iuris periti fatentur, & expressè habetur in hoc capite, iure merito pœna excommunicationis puniuntur sæculares iudices de hæresi cognoscentes.

Amplia, etiamsi cognoscant incidenter; quamuis enim laicus iudex possit incidenter cognoscere, quod non cognoscit principaliter, vt probat glossa hic *vers. quoquomodo*, nihilominus hic casus excipitur, quia textus vtitur particula, *quoquomodo*, quæ vniuersalis est, & complectitur omnem modum, qui excogitari potest. *l. 1. vers. quoquomodo. ff. de testament. milit.* iuncta glossa *ff. de fideicommissis.* Rota *1. parte diuers. decis. 505. num. 19.* Menochius, Decius, & alij, quos referunt Gratus *dict. 221.* & Barbosa *dict. 286.* Quamobrem hac excommunicatione afficitur iudex laicus, qui hæreticum capi facit ob causam hæresis, illumque de illo crimine interrogat; hic enim dicitur principaliter cognoscere de crimine hæresis. Idem dic, si hæreticum alia de causa capi fecit, sed oblata in processu occasione illum de crimine hæresis interrogat. Ita glossa, Sayrus, Barbosa, Filliucius, & alij *locus citatis*, omissis quampluribus aliis, quos retuli in expositione Bullæ Cœnæ.

7 Liberans à carcere captum pro crimine hæresis absque licẽtia excommunicationẽ incurrit.

7 *Quarta actio* est, à carcere liberare captos pro crimine hæresis absque licentia, seu mandato Inquisitoris, vel Episcopi: sufficit tamen licentia vnius, licet non adsit mandatum, & facultas alterius; quia textus disiunctiuè loquitur, ibi, *siue captos pro eodem crimine absque dictorum Episcoporum, siue Inquisitorum, aut saltem alterius eorumdem licentia, vel mandato à carcere liberent.*

8 Executionem ab Episcopo, vel Inquisitore iniunctam renuens adimplere, punitur excommunicatione.

8 *Quinta actio* est, renuere executionem ab Episcopo, vel Inquisitore iniunctam promptè facere, seu adimplere.

Hoc tamen intelligendum est primò, quatenus spectat ad ipsius officium; nam hæc limitatio in textu apponitur, ibi, *prout ad suum spectat officium*; quamobrem si iudici laico consignetur hæreticus ob hæresis crimen suspendendus, iudex non tenetur propriis manibus suspendere, quia hoc non spectat ad ipsius officium, sed curare debet, vt à iustitiæ ministro hoc munus fiat.

Secundò intellige, modò diutiùs differat; paruitas enim materiæ excusat, & licet in textu addatur illa particula, *promptè*, nihilominus intelligenda est moraliter, ita vt longa non intercedat dilatio.

9 Impediẽs iudicium Episcopi, vel Inquisitoris, ligatur pœna excommunicationis.

9 *Sexta actio* est, præsumere impedire directè, vel indirectè iudicium, sententiam, seu processum Diœcesani, vel Inquisitoris.

Quomodo autem quis dicatur, directè, vel indirectè impedire, patet ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ.

Septima actio est, præsumere opponere se Episcopo, vel Diœcesano incumbenti in negotio fidei; istæ omnes actiones clarè exprimuntur in textu.

Addo eum, qui se opponit, aut impedit Episcopum, vel Inquisitorem in præfatis actionibus, affici excommunicatione Bullæ; si fauor hæreticorũ inde sequatur, iuxta dicta ex expositione Bullæ Cœnę *q. 2.*

10 Impediens executionem Episcopi, vel Inquisitoris, incidit in excommunicationem, etiamsi hoc faciat ex odio talis personæ, & nõ ex odio fidei, vel fauore hæresis.

10 Sed modò dubium supereſt, vtrum impediens præfatam executionem, sententiam, vel processum, aut opponens se Episcopo, vel Inquisitori ob inimicitias, & odium talis personæ, non ex odio fidei, vel fauore hæresis, in excommunicationem incidat.

Respondeo affirmatiuè, tum quia Summus Pontifex excommunicat simpliciter facientes illas actiones; non autem facientes hac, vel illa intentione: tum quia qui præfatas actiones faceret ex amore alicuius personæ, vel ob lucrum, & non in fidei detestationem, afficeretur hac censura; ergo etiam illa afficitur, qui præfatas actiones facit ob inimicitias, vel in detestationem Episcopi, vel Inquisitoris: tum quia in textu non solùm excommunicantur impedientes directè, verum etiam impedientes indirectè, hic autem saltem indirectè dicitur impedire, vt benè Suarez *disp. 23. sect. 4. n. 43.* Filliucius *loco cit. numer. 159.* contra Syluestrum *verb. excommun. 9. casu 28. num. 58.*

11 Impedies iudicium Episcopi, vel Inquisitoris, incurrit excommunicationem, etiamsi hoc faciat ex odio talis personæ, & nõ ex odio fidei, vel fauore hæresis.

11 *Octaua actio* est, in prædictis scienter dare auxilium, consilium, vel fauorem. Verum tamen est

Primò istam actionem accessoriam esse; consequenter non sufficere ad incurrendam excommunicationem nondum posita actione principali, cuius intuitu actio accessoria adhibetur, vt patet ex regulis generalibus.

Secundò ad istam excommunicationem incurrendam requiri, vt actio accessoria scienter præstetur; consequenter ignorantia quælibet, modò cum ingenti temeritate coniuncta non sit, ab hac censura excusat.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

12 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli domini temporales, & Rectores prouinciarum, ciuitatum, vel aliorum locorum, & eorum officiales, seu baliui, qui aliquam ex præfatis actionibus principalibus faciunt; sic enim ex verbis textus colligitur, ibi, *si quis verò de prædictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu baliuis contra prædicta fecerit*, &c.

Addo subiectum istius excommunicationis, quoad actiones accessorias esse omnes personas excommunicationis capaces, quæ consilium, auxilium, vel fauorem in prædictis actionibus scienter præbent. Nam Summus Pontifex in hac parte vniuersaliter, & indistinctè loquitur, vt patet ex illis verbis, *necnon & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum.*

PVNCTVM IX.

De excommunicatione contra magistratus, & officiales non obedientes Cardinalibus congregationis sanctissimæ Inquisitionis.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 PIus V. in Bulla, quæ incipit, *Sanctissimus D.N.* & est prima in ordine in Bullario nouo, sub excommunicatione latæ sententiæ, & aliis pœnis arbitrariis præcipit, vt magistratus, & officiales omnes Cardinalibus Congregationis sanctissimæ Inquisitionis pareant. Hoc posito in expositione istius Bullæ duo de more disseram.

Primò, quænam sit materia huius excommunicationis.
Secundò, quódnam sit subiectum.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est inobedientia, id est, omissio obediendi Cardinalibus sanctissimæ Inquisitionis, in iis, quæ officium sanctæ Inquisitionis concernunt, vt clarè constat ex illis Bullæ verbis, *statuit, decreuit, ordinauit, ac mandauit sub excommunicatione latæ sententiæ, ac indignatione suæ sanctitatis, & alijs arbitrio suæ sanctitatis & Illustrissimorum & Reuerendissimorum DD. Cardinalium Inquisitorum, Generalium imponendis, & exequendis pœnis, vt eisdem Cardinalibus Inquisitoribus, ac eorum præceptis, & mandatis, in quibuscumque officium sanctæ Inquisitionis concernentibus pareant, & obediant.* Hinc sequitur

3 Magistratus & officiales excommunicationem incurrunt non transmittendo ad carceres Inquisitionis delinquentem delatum ad sanctum officium Inquisitionis, & in carceribus ipsorum magistratuum existentem.

3 Primò, magistratus, & officiales non transmittentes ad Cardinales, & carceres Inquisitionis delinquentes, ad officium sanctæ Inquisitionis delatos, & in carceribus ipsorum magistratuum, seu officialium existentes, affici excommunicatione, si præfati Cardinales præcipiant eos ad se transmitti. Ratio est, tum quia tenentur sub excommunicatione latæ sententiæ obedire Cardinalibus Inquisitoribus Generalibus, in iis, quæ ad sanctum Inquisitionis officium pertinẽt; hoc autem pertinet ad sanctum Inquisitionis officium: tum quia id explicitè decernitur in hac Bulla per dictionem, *nec non*, quæ copulatiua est, & repetit qualitates omnes præcedentes. Bartolus *in l. Seio. §. Caio. ff. de fide instrument.* & alij Doctores cõmuniter. Sicut ergo in præcedentibus lata erat excommunicatio contra eos, qui præfatis Cardinalibus non obediunt; ita etiam eadem imposita est iis, qui præfatos delinquentes, ad præfatos Cardinales, & Inquisitionis carceres non transmittunt, donec cognita causa ad sanctum Inquisitionis officium spectante, remittantur ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione, vt in præfata Bulla habetur, ibi, *necnon carceratos quoscumque pro quibusuis delictis, etiam atrocibus apud dictum Inquisitionis officium quomodolibet delatos, vel denuntiatos, suspensa aliorum criminum*

num inferiorum cognitione, ad eosdem Cardinales, & inquisitionis carceres, ibidemq; ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant.

Secundò eos, qui non obediunt Cardinalibus Inquisitoribus generalibus in iis, quæ ad sanctum Inquisitionis officium non pertinent, non affici excommunicatione, quia pœnæ vltra suos terminos extendendæ non sunt.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Assignatur subiectum istius excommunicationis.

4 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes, & singuli magistratus, & officiales non solum status Ecclesiastici; verùm etiam totius orbis, non obedientes Cardinalibus Inquisitoribus generalibus in iis, quæ officium sanctę Inquisitionis concernũt; Bulla enim vniuersaliter loquitur de huiusmodi magistratibus, & officialibus, ibi, *omnibus, & singulis almæ Vrbis, eiusq; districtus, Gubernatori, Senatori, Vicario, Camerę Apostolicæ auditori, & quibuscumque alijs Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus Prouinciarũ, & terrarum suæ sanctitati, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ mediatè, & immediatè subiectarum, ac eorum loca tenentibus officialibus, Barisellis, & alijs ministris, nec non alijs locorum ordinarijs, ceterisq; magistratibus, & officialibus, ac cuiusuis conditionis, & status hominibus, in omnibus, & singulis terris, oppidis, & ciuitatibus, ac in tota republica Christiana existentibus*, &c.

5 Domini supremi locorum, vt Reges, Comites, &c. non ligantur excommunicatione, non transmittendo delinquentem ad carceres sanctæ Inquisitionis.

5 Dixi in propositione, *magistratus & officiales*, vt indicarem sub hac censura non comprehendi supremos locorum dominos, quia Sũmus Pontifex hos non cogit, sed rogat, ibi, *Reges verò, Duces, Comites, Barones, & quosuis alios Principes sæculares, in Dei nomine rogauit, vt ijsdem Cardinalibus Inquisitoribus, eorumq; officialibus faueant, auxiliumq; præbeant, & à suis magistratibus subditis auxilium præberi faciant in negotijs ad dictum officium spectantibus.*

PVNCTVM X.

De excommunicatione contra Inquisitores, & commissarios ipsorum, & Episcoporum, seu Capitulorum extorquentes pecuniam prætextu officij, aut applicantes fisco bona Ecclesiæ.

1 Ista excommunicatio imposita est *in Clement. 2. de hæreticis*, in hęc verba, *& tam ipsorum, id est, Inquisitorum, quàm Episcoporum, seu Capitulorum, Sede vacante super hoc deputatis commissarijs quibuscumque, districtius iniungentes, ne prætextu officij Inquisitionis quibuslibet modis illicitis, ab aliquibus pecuniam extorqueant, nec scienter attentent Ecclesiarum bona ob clericorum delictũ, prædicti occasione officij, fisco etiam Ecclesiæ applicare: quòd si secus in his, vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententia eos subiacere decernimus ipso facto, à qua non possint absolui, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia sic extorta:* hæc ibi. Circa quæ tria explicanda sunt.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

Primò, quæ sit istius excommunicationis materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, an ista excommunicatio sit reseruata, & quando.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis in duabus actionibus consistit.

Prima est extorquere ab aliquo pecuniam modo illicito, prætextu officij Inquisitionis. Ex quo licet inferre tres cõditiones, ad incurrendam excommunicationem ob istam actionem requiri. *Prima*, vt pecunia extorqueatur. *Secunda*, vt per modum illicitum. *Tertia* prætextu officij Inquisitionis. Is autem dicitur extorquere, qui quasi per vim, seu ab inuito pecuniam exigit. Hinc sequitur

Primò, illum non affici excommunicatione istius capitis, qui pecuniam à sponte dante accipit, etiamsi animaduertat eam sibi dari prętextu officij Inquisitionis; hic enim non dicitur extorquere, vt patet ex dictis de exigentibus tributa ab Ecclesiasticis.

Secundò eum, qui pecuniam extorquet ob laborem, seu tamquam pretium, & mercedem operis à se in alterius obsequium exhibiti, non subiici huic censuræ; quia non accipit modo illicito, cum omnis labor optet præmium, & operarius dignus sit cibo suo.

3 Extorquens frumentum & alia præter pecuniã occasione officij sanctæ Inquisitionis incurrit excommunicationem, iuxta communẽ DD. sententiam, licet fortè contraria opinio aliqua probabilitate carère non videatur.

Tertiò eum, qui pecuniam prætextu pecuniæ mutuo datæ, vel alterius crediti, vel alio titulo, etiam iniusto, sibi tradi curat, non incidere in istam excommunicationem, quia non extorquet pecuniam prætextu officij Inquisitionis.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm extorquens frumentum, vinum, vestes, esculenta, poculenta, aut alia prætio æstimabilia, in excommunicationem istius Clementinæ incidat.

Respondendum probabiliter videtur non incidere, quia verba formaliter, & in propria significatione accipienda sunt; præsertim in materia pœnali, in qua benignior interpretatio fieri solet; textus autem expresè loquitur de pecunia, non verò de alia re pretio æstimabili, quæ dicitur pecunia virtualiter, & æquiualenter.

Contraria tamen sententia in praxi tutior est, eamque sequitur glossa hic *verb. pecuniam.* Nauar. *cap. 27. n. 142.* Caietanus *verb. excommuni. c. 4.* Suarez *disp. 23. sect. 5. num. 25.* Syluester *verb. excommuni. 9. num. 81.* Angelus *verb. excommunic. 7. casu 42.* Sayrus *libr. 3. cap. 34. numero 25.* Filliucius *tract. 14. cap. 10. quæsito 3. num. 169.* & alij communiter.

4 Cogens aliquẽ prętextu officij Inquisitionis ad tradendam sibi mutuo pecuniam, non videtur in excommunicationẽ incidere.

4 Secundò dubium est, vtrum cogens aliquem prætextu officij Inquisitionis ad tradendam sibi mutuo pecuniam, incidat in istam excommunicationem.

Respondendum videtur negatiuè, tum quia nomine *extorsionis*, in rigore loquendo, intelligi videtur receptio pecuniæ ab inuito, animo retinendi, & non restituendi: tum quia non extorquet simpliciter pecuniam; cum illam redditurus sit, sed extorquet mutuationem, quæ secundum se non est pretio æstimabilis, alioquin pro mutuo præcisè aliquid supra sortem recipi posset à mutuante. Ita Suarez *loco citato*, vbi hoc limitat, modò postea pecuniam mutuo acceptam restituat, alioquin excommunicationem incurrit; sed hæc limitatio mihi non probatur, quoties is, qui mutuum extorsit, intẽtionem habebat restituendi. Ratio mea est, quia non restituendo non dicitur extorquere, sed non restituere; excommunicatio autem lata ob actionem non incurritur propter omissionem actionis.

Hinc patet quid dicendum sit de illis, qui prætextu officij Inquisitionis cogunt aliquem ad ineundum secum contractum onerosum; isti enim non ligantur excommunicatione, modò accipiant solùm pecuniam sibi debitam. Secus si pecuniam supra debitum accipiant, vt si cogant emptorem ad tradendam sibi pecuniam supra iustum pretium.

Secunda actio est, scienter attentare bona Ecclesiarum, prætextu officij Inquisitionis, applicare fisco, etiam Ecclesiæ, ob delictum clericorum.

Obserua tamen ad incurrendam istam excommunicationem quatuor conditiones requiri, quæ ex præcitatis verbis colliguntur. *Prima* est, vt hoc scienter fiat; in textu enim dicitur, *scienter. Secunda*, vt bona, quæ applicantur, sint Ecclesiarum, vt si bona sint beneficialia, aut empta nomine Ecclesiæ, vel ex pecunia Ecclesiæ, vt alibi docui. Secus si bona sint clericorum propria, vt benè glossa hic, *verb. Ecclesiarum*; in textu enim dicitur, *Ecclesiarum bona*; nomine autem *bonorum* non solum veniunt immobilia, verùm etiam mobilia. *Tertia*, vt applicentur fisco, siue sit fiscus sæcularis, siue Ecclesiasticus; hoc enim clarè indicant illa verba, *fisco etiam Ecclesiæ*; illa enim dictio, *etiam*, additur ampliatiuè, & extensiuè. *l. 2. C. de testibus.* Menoch. *consil. 331. num. 7.* Rota apud Farinacium *decis. 367. num. 1. tom. 1. part. 1.* & alij commmuniter, apud Gratum *dict. 60.* & apud Barbosam *dict. 95.* qui verò præfata bona sibi applicat, non videtur reus excommunicationis; quia non dicitur applicare fisco. Ita Suarez *num. 26.* contra Sayrum *loco citato.* An verò incurrat tamquam extorquens, dictũ est in explicatione primæ actionis. *Quarta* est, vt applicatio fiat prætextu officij Inquisitionis, ibi, *prædicti occasione officij.*

5 Attentãs bona Ecclesiarum applicare fisco etiam Ecclesiastico prætextu officij inquisitionis nõ incurrit excommunicationẽ si re ipsa non applicauit.

5 Sed modò dubium est, vtrùm ista excommunicatio incurratur ab eo, qui conatus est applicare, sed re ipsa non applicauit, quia reus se ipsum defendit, aut alia ratione.

Respondeo negatiuè, quia verba, præsertim in materia pœnali, intelligenda sunt cum effectu. *l. quoties. ff. qui satisdare cogantur. & l. 1. §. hac verba. ff. quod quisque iuris.* Neque obstat illud verbum, *attentent*, quod de conatu sufficienter intelligitur etiam præciso effectu; respondeo enim verbum, *attentent*, adhiberi non ad excludendam actualem applicationem, sed ad indicandum applicationem inualidam esse, & ob illam, excommunicationem incurri, etiamsi inualida sit. Ita Suarez *loco cit. num. 26.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Subiectum istius excommunicationis sunt,

6 Inquisitores & alij subiiciuntur excommunicationi extorquendo pecuniã prætextu officij Inquisitionis, aut applicando fisco bona Ecclesiæ.

6 SVbiectum istius excommunicationis sunt;

Primò Inquisitores; his enim præfatas actiones sub excommunicatione prohiberi patet, tum ex fine, ob quem Summus Pontifex istam excommunicationem tulit: tum ex illis verbis, *& tam ipsorum*, &c. vbi notanda est illa particula, *&*, quæ coniunctionem, & relationem habet ad verba immediatè antecedentia, in quibus exprimuntur Inquisitores. Ita communiter Doctores.

7 Commissarij quinã dicantur.

Secundò commissarij Episcoporum, Inquisitorum, aut capitulorũ, Sed vacante deputati circa Inquisitionis officium.

7 Sed modò dubium est primò, quinam dicantur commissarij

Respondeo illos dici, qui aliorum in tali munere vices gerunt, siue sint ordinarj, siue ad tempus. Ita communiter Doctores.

8 Episcopi extorquentes pecuniã prætextu officij Inquisitionis, aut applicantes fisco bona Ecclesiæ, non incidunt in istam excommunicationem.

8 Secundò dubium est, vtrum Episcopi, qui præfatas actiones faciunt, in censuram huius capitis incidant.

Respondeo negatiuè, quia de ipsis nulla mentio fit, nec dispositio pœnalis vltra personas in ea expressas extendenda est. Ita glossa hic *in verb. commissarijs.* Suarez *n. 24.* Sayrus, Filliucius, & alij *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

9 An ista excommunicatio reseruata sit.

9 Ista excommunicatio respectu illius, qui pecuniam extorsit, reseruata manet, quamdiu plenè satisfecerit, vt patet ex illis verbis, *à qua non possint absolui*, &c. præstita verò satisfactione absolutio iure communi conferri potest à quolibet approbato confessario, quia desinit reseruatio; nam in textu dicitur, *à qua non possint absolui præterquã in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia vi extorta*, vbi notanda est illa particula, *donec*, quæ est limitatiua, & restrictiua temporis, ex Menochio, Surdo, Bursato, & aliis apud Barbosam *dictione 76.* & apud Gratum *dictione 45.*

Dixi in propositione, *respectu illius, qui pecuniam extorsit*, vt innuerem istam excõmunicationem non videri reseruatam respectu illius, qui bona Ecclesiarum applicauit fisco. Ratio est, quia conditio satisfactionis ante absolutionem videtur solum ad eum referri, qui pecuniam extorsit, vt patet examinanti, & perpendenti præcitata verba; quamuis enim etiam applicans bona fisco teneatur plenè satisfacere; nihilominus si propositum satisfaciendi habeat, oblata opportunitate, absolui potest. Ita Suarez *loco cit. n. 27.* contra Sayrum *lib. 3. c. 34. n. 27.* Nauarrum *cap. 27. num. 141. vers. quadragesimaprima*, & alios.

10 Impotẽs ad satisfaciendum extra mortis articulum an absolui possit.

10 An verò impotens ad satisfaciendum possit extra mortis articulum absolui, dissensio est inter Doctores. Nauarrus enim *loco citato* affirmat; Suarez verò negat. Sed quid mihi sentiendũ sit, patet ex dictis *de censuris in genere disp. 1. quæst. 3. puncto 2. num. 4. & puncto 9. quæs. 2. & hic disp. 1. quæst. 22. puncto 2. num. 15. & seq.*

PVNCTVM XI.

De excommunicatione contra procuratores officij correctoris Cancellariæ Apostolicæ, & litterarum minoris iustitiæ, seu contradictarum intromittentes se in causis ipsis interdictis à Pio IV.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 PIus IV. in reformatione officij correctoris Cancellariæ Apostolicæ interdixit correctori, & procuratoribus contradictarum, ne intromittant se in causis ab ipso prohibitis in Bulla 54. in ordine, quæ incipit, *Vniuersi gregis Dominici.*

Circa

Circa quam Bullam duo breuiter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum, seu contra quas personas ista excommunicatio lata sit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est, temerè quouis modo intromittere se in expediendis causis, negotiis, & expeditionibus, quæ in Bulla Pij IV. citata interdicuntur; sic enim expressè in præcitata Bulla decernitur, ibi, *ne de causis, negotiis, & expeditionibus per præsentes interdictis, & aliàs, quàm vt præfertur, etiam prætextu quorumuis priuilegiorum, & indultorum, eis, & eorum officio quomodolibet concessorum, aut consuetudinis, vel quasi possessionis in similibus materiis prohibitis expediendis se intromittere quoquomodo audeant, vel præsumant.*

In quibus autem causis, & negotiis vetitum sit intromittere se, videri potest in ipsa Bulla citata.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Explicatur subiectum istius excommunicationis.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt procuratores litterarum contradictarum, qui se in causis, negotiis, & expeditionibus intromittere quouis modo audent; dum enim excommunicatio in hac Bulla fertur, sermo est de procuratoribus.

4 Corrector Cancellariæ Apostolicæ an subiiciatur excõmunicationi intromittendo se in causis interdictis à Pio IV.

4 Sed modò dubium est, vtrùm non solùm procuratores litterarum minoris iustitiæ, seu contradictarum afficiantur hac censura; verùm etiam ipsemet corrector Cancellariæ Apostolicæ.

Filliucius *tract.14. cap.10. quæst.8. num.178. vers. quinto, & tract.15. cap.9. quæst.8. nu.209. ad finem*, affirmatiuè respondet. Sed contrarium sustinendum est, quia excommunicatio extendenda non est vltra personas, ad quas legislator in sua constitutione extendit; Summus autẽ Pontifex non extendit istam excommunicationem ad correctorem, sed ad procuratores, & correctorem coërcere intendit sub pœna indignationis Apostolicæ, non verò excommunicationis, vt constabit examinanti verba ipsius Bullæ, ibi, *districtiùs inhibentes præfato, ac pro tempore existenti correctori sub indignationis nostræ; procuratoribus verò præsentibus, & futuris, sub excommunicationis latæ sententiæ, necnon priuationis officiorum, & beneficiorum quorumcumque per eos obtentorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, aliisq; nostris, & pro tempore existentis Romani Pontificis arbitrio inferendis, & applicandis pœnis, ne de causis, negotiis, & expeditionibus*, &c.

Alia præcedenti similis excommunicatio habetur in Bulla 56. eiusdem Pontificis Pij IV. quæ incipit, *Inter multiplices pastoralis officij*, edita anno 1562. 4. Iunij, contra locum tenentes, iudices, & Notarios præsumentes se intromittere in expeditionibus, decretis, & aliis in præfata Bulla prohibitis, aut ea immutare, vel alterare; quæ autem in præfata Bulla prohibeantur, videri possunt in præfata Bulla, quam etiam Paulus V. in Bulla, *Vniuersi*, 44. aliàs 71. confirmauit, quoad ea, quæ ipsius constitutioni non aduersantur.

PVNCTVM XII.

De excommunicatione contra Legatos, Vicelegatos, Gubernatores, iudices, officiales, & commissarios, qui præsumunt se in officiis notariatuum per Cameram venditis, aut vendendis, aut in scripturis in præiudicium Notariorum per se, vel per alios intromittere, aut Notarios illa officia ementes vexare.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio lata est à Pio IV. in Bulla, quæ incipit, *Superna prouidentia.* circa quam duo de more disseram.

Primò, quænam sit materia.

Secundò, quódnam sit subiectum istius excommunicationis.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt actiones in hac Bulla prohibitæ.

Prima actio est, temere quouis colore, vel prætextu intromittere se in officiis, & scripturis Notariorum, officia ementium, in præiudicium ipsorum Notariorum.

Secunda est disponere de huiusmodi officiis, vel scripturis.

Tertia est, Notarios, qui illa officia pro tempore emerunt, molestare, perturbare, vel impedire, aut contra eos procedere. Amplia, siue hæc faciant per se, siue per alios, istæ omnes actiones explicitè, & clarè in præfata Bulla §.11. continentur.

Quid autem vnaquæque istarum actionum significet, constat ex iis, quæ in Bulla Cœnæ, & in explicatione aliarum censurarũ tradidi.

Dixi in propositione, *temere*, quia ad incurrendam istam excommunicationem requiritur audacia, & præsumptio; quia in Bulla dicitur, *ne audeant, vel præsumant.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Enumerantur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt communitates, collegia, & aliæ particulares personæ, & Legati pro tempore, Vicelegati, Gubernatores, Potestates, officiales, iudices, & commissarij, quouis priuilegio, & dignitate gaudeant; sic enim expressè decernitur in præfata Bulla §.11. *vers. districtiùs inhibentes*, vbi non solùm enumerantur actiones sub censura prohibitæ, verùm etiam personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur, ibi, *districtiùs inhibentes quibuscumque communitatibus, collegiis, & aliis particularibus personis pro tempore existentibus, Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Potestatibus, officialibus, iudicibus, & commissariis, quibuscumque auctoritate, potestate, facultatibus, priuilegiis, indultis, prærogatiuis, præeminentiis, & dignitatibus munitis, ne sub indignationis nostræ, & excommunicationis latæ sententia, aliisq; quoad inferiores Legatis, & Vicelegatis prædictis, eiusdem thesaurarij arbitrio moderandis, applicandis, & infligendis pœnis, quouis quæsito colore, ingenio, vel prætextu audeant, seu præsumant se vlteriùs in eisdem Notariatuum officiis, tam per cameram venditis, quàm deinceps vendendis, ac aliis præmissis, vel eorum interpretatione, ac originalibus scripturis officia huiusmodi, ipsorumq; Notariorum præiudicium concernentibus, per se, seu eorum cancellarios, seu secretarios, aut scribas, vel alium, seu alios intromittere, aut de illis quomodolibet disponere, seu Notarios illa pro tempore ementes molestare, perturbare, vel impedire, aut contra eos procedere. Decernentes, & declarantes detentores prædictos spoliatos esse, dici, & censeri, aut illis actionem spolij propterea competere, aut desuper agere.*

Obiicies primò contra dicta in propositione quoad communitates, & collegia, vniuersitas excommunicari non potest. *cap. Romana, de sentent. excommunicationis.* ergo neque communitates, & collegia; ergo communitates non sunt subiectum istius excommunicationis.

Respondeo vniuersitatem, & communitatem, absolutè, & vagè sumptam, excommunicari non posse; posse verò singulos de communitate, & vniuersitate delinquentes, vt patet ex dictis *de censuris in genere disp.1. quæst.1. puncto 4. vers.4. conditio.*

Obiicies secundò. Legati, & Vicelegati non afficiuntur aliis pœnis arbitrariis in hac Bulla impositis; ergo neque afficiuntur excommunicatione.

Respondeo negando consequentiã; isti enim excipiuntur ab aliis pœnis arbitrio thesaurarij applicandis, & infligendis; non autem ab indignatione Apostolica, & excommunicatione latæ sententiæ.

PVNCTVM XIII.

De excommunicatione contra Rectores, Gubernatores, alioſq; officiales, & ministros, qui pœnas, & mulctas pecuniarias, & confiscationes alteri applicant, quàm Cameræ Apostolicæ.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 PIus IV. in Bulla, quæ incipit, *Decet Romanum Pontificem*, & est 43. in ordine, contra Prælatos tulit censuras excommunicationis, & suspensionis sub disiunctione. Circa quam Bullam

Primo loco quæram, quænam sit huius censuræ materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quam pœnam incurrant qui contra istam constitutionem delinquunt.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Applicatio pœnarũ & confiscationum alteri factarum quàm fisco est materia excommunicationis latæ in Bulla Pij IV.

2 MAteria istius Bullæ, seu censuræ, est applicatio pœnarum, & mulctarum, aut confiscationum alteri, quàm fisco, & Cameræ Sedis Apostolicæ; hæc propositio præcipuè constat ex verbis præcitatæ Bullæ, statim referendis.

Ampliatur hæc propositio primò, pro quouis crimine mulctæ, & confiscationes debeantur; sic enim colligitur ex illis verbis, *pro quibusuis criminibus.*

Ampliatur secundò, in pœnis, mulctis, & confiscationibus, tam impositis à iure communi, quàm municipali, vel per decreta Rectorum, Gubernatorum, aliorumque officialium; textus enim de his omnibus loquitur, vt patet ex illis verbis, *pro quibusuis criminibus à iure communi, vel municipali, siue etiam per decreta, edicta, proclamata, aut banimenta inflicta*, &c.

Limitatur primò, modò pœnæ, & confiscationes soluendæ, & luendæ sint in ciuitatibus, & locis Summo Pontifici immediatè subiectis; istæ enim cedunt fisco, & Cameræ Apostolicæ, vt apertè habetur in illis verbis; *hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt in omnibus, & singulis ciuitatibus, terris, & locis, vt præfertur, nobis, & Sedi Apostolicæ subiectis.*

Limitatur secundò, modò præfatæ pœnæ, & confiscationes ex titulo verè oneroso, pecunia actualiter numerata alteri, applicatæ non fuerint; nam si alteri ex præfato titulo oneroso debentur, Summus Pontifex præcipit illas per officiales Cameræ Apostolicæ exigi, & postmodum cum præuio dictæ Cameræ mandato tradi iis, quibus applicatæ fuerant, vt in præfata Bulla decernitur §.4. *vers. ne autem.* Idem disponitur in pœnis, mulctis, & confiscationibus, quæ applicatæ sunt pro reparationibus, murorum, pontium, & viarum, & præsertim Ecclesiarum, & piorum locorum, aliisque rebus publicis, vt in præcitato §.4. decernitur.

Ex dictis igitur constat, pœnas, confiscationes, & mulctas impositas à iure, vel per decretum, & sententiam pro quouis crimine in locis Sedis Apostolicæ, soluendas esse Cameræ, modò ex titulo oneroso alteri non debeantur, aut applicatæ non sint pio loco, aut pro bono publico.

Limitatur tertiò in pœnis, & mulctis, quæ pro reparatione damnorum in agris, vineis, aut syluis debentur; istæ enim absolutè excipiuntur in §.2. ibi, *illis tantùm, quæ pro damnis in possessionibus, vineis, agris, syluis, & nemoribus illatis imposita fuerunt, exceptis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Enumerantur personæ quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

3 SVbiectum istius Bullæ, seu censuræ sunt omnes rectores, præsidentes, officiales, & ministri ciuitatum, & locorum status Ecclesiastici, qui alteri, quàm fisco Cameræ Apostolicæ, prædictas pœnas, confiscationes, & mulctas applicare audent; hæc propositio patet ex illis verbis, *Rectoribus, & Prouinciarum Præsidibus, seu Gubernatoribus, siue Legatis, ceteriſq; officialibus, & iustitiæ ministris*, & ad has personas respexit Summus Pontifex, dum excommunicationẽ imposuit in §.3.

Obserua tamen contra Filliucium *tract.14. cap.10. quæst.7. num.177.* istas censuras non extendi ad Legatos; quamuis enim etiam isti grauiter peccent, cum faciant contra Summi Pontificis dispositionem in materia graui, & illius indignationem incurrant, non tamen subiiciuntur pœnis, & censuris huius Bullæ, vt quisque facilè coniicere poterit, ritè perpendendo præcitatæ Bullæ verba in §.3. *inhibentes vniuersis, & singulis Legatis, sub indignationis nostræ, ac rectoribus, & aliis supradictis sub excommunicationis, seu suspensionis à diuinis, aliisq; arbitrij nostri pœnis eo ipso incurrendis.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 Applicantes pœnas, aut confiscationes

4 DElinquentes contra istam constitutionem, præter pœnam arbitrariam afficiuntur pœna excommunicationis, vel suspensionis,

alteri quàm fisco, aut Cameræ Sedis Apostolicæ, ligantur excommunicatione, vel suspensione, prout ipsi elegerint.

sionis, prout ipsi delinquentes elegerint. Ratio est, quia quando censuræ sub forma disiunctiua feruntur, in potestate delinquentis est vnam censuram, quam velit, eligere, vt docui *de censuris disput.1. q.1. punct.7.num.4.& 5.* in hac autem Bulla fertur censura excommunicationis, & suspensionis sub forma disiunctiua, ibi, *sub excommunicationis, seu suspensionis à diuinis, aliisq; arbitrij nostri pœnis eo ipso incurrendis*, &c. quamquam Filliucius *loco citato* opinari videtur excommunicationem incurri à laicis, suspensionem verò à clericis. Vgolinus verò, Henriquez, & alij, quos retuli *de censuris loco citato*, existimant nullam censuram incurri, quoties sub disiunctione fertur. Vide quæ tradidi *de censuris loco citato*, vbi etiam ostendi, quam censuram sub disiunctione latam incurrat delinquens, qui neutram censuram eligit.

PVNCTVM XIV.

De excommunicatione contra Doctores vniuersitatum, gymnasiorum, & alios facultatem doctorandi habentes, si patiantur aliquem ad cathedras, vel ad gradum aliquem promoueri, non facta fidei professione.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

1 ISta excommunicatio habetur in quodam motu proprio Pij IV. qui incipit, *In sacrosancta*, in quo motu præcipitur, vt qui artem aliquam litterariam susceturi sunt, e. g. Medicinam, Theologiam, Grammaticam, etiamsi eam priuatim in domibus docere velint, (vt patet ex illis verbis, *in quibusuis studiorum generalium vniuersitatibus, aut gymnasiis publicis, aut alibi,*) fidei professionem faciant, alioquin irritus sit gradus, & promotio; illi verò, qui promotioni præsunt, aut doctorandi facultatem habent, non possunt quemquam promouere, seu pati, vt promoueatur, non facta fidei professione, alioquin non solùm priuationem dignitatum, & officiorum, & inhabilitatem ad illa, verùm etiam excommunicationem incurrunt, nisi sint antistites; istis enim non est imposita excommunicatio, sed interdictum ab ingressu Ecclesiæ; vt patet ex verbis præcitati motus, ibi, *Ac omnibus, & singulis earumdem vniuersitatum, & gymnasiorum Rectoribus, Doctoribus, & aliis superioribus, ac aliàs facultatẽ doctorandi habentibus, cuiuscumque status, gradus, conditionis, & præeminentia, etiamsi Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, vel maiori dignitate, etiam Cardinalatus honore, ac Ducali, vel alia, etiam Regia, & Imperiali auctoritate præfulgeant, ne quem in vniuersitatibus, ciuitatibus, oppidis, vel aliis locis, sibi in spiritualibus, vel temporalibus subiectis, aliter cathedras, aut alias lectiones retinere, consequi, vel ad gradus promoueri respectiuè patiantur, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub interdicto ab ingressu Ecclesiæ, quoad antistites; quo verò ad inferiores, sub excommunicatione latæ sententiæ, nec non priuationis omnium, & singularum dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum Ecclesiasticorum per eos quomodolibet obtentorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, eo ipso per contra facientes incurrendis pœnis districtius inhibemus, ac quascumque promotiones, electiones, & admissiones, absque processu, certaq; de religione, & fide Catholica notitia, ac dicta fidei professione, sic (vt præfertur) præcedente, pro tempore factas, nullas, inualidas, nulliusq; roboris, vel momenti esse, neque cuiquam in iudicio, vel extra suffragari posse, sicq; per quoscumque iudices, & commissarios iudicari debere, &c. non obstant.* &c.

Hinc quisque facilè poterit colligere

Primò, quænam sit materia istius excommunicationis.

Secundò, quódnam sit subiectum, etiamsi Doctores non conueniant inter se, vt ex dicendis clarè constabit.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis est promotio, & permissio promotionis alicuius, ad cathedras, lectiones, vel gradus, non facta fidei professione; sic enim habetur in præcitato Pij IV. motu, ibi, *aliter cathedras, vel alias lectiones retinere, consequi, vel ad gradus promoueri respectiuè patiantur.*

Ex quo sequitur eum, qui aliquem ad gradum doctoratus, magisterij, baccalaureatus, vel licentiaturæ admittit, vel promoueri permittit absque fidei professione, in excommunicationem incidere.

Hoc tamen intelligi posse videtur cum hac limitatione, seu conditione, modò permittens promoueri sit Rector, Doctor, vel superior gymnasiorum, vel vniuersitatum, in quibus fit promotio, aut facultatem habeat doctorandi, vt patet ex illis verbis, *ac aliàs facultatem doctorandi habentibus.*

Ex quo sequitur astantes, testes, aliosque functioni doctoratus interessentes absque facultate doctorandi, non affici censura istius constitutionis, modò non sint vniuersitatum, ac gymnasiorum Rectores, Doctores, vel superiores.

Secundò intelligitur, modò permittens alium ad doctoratũ euehi, hoc permittat in locis sibi subiectis spiritualiter, vel temporaliter, vt patet ex illis verbis, *in vniuersitatibus, ciuitatibus, oppidis, vel aliis locis sibi in spiritualibus, vel temporalibus subiectis.* Quamobrem si ego, qui amplissimum doctorandi priuilegium ab Augustissimo Imperatore Matthia obtinui, aliquem in locis mihi non subiectis laurea doctoratus cohonestarem, vel ab alio cohonestari permitterem, ab hac censura immunis essem, vt patet ex allata ratione; non tamen liber essem à lethali culpa promouendo ad doctoratum; quia in eadem Bulla sub initium, interdictum est Comitibus Palatinis, & aliis facultatem doctorandi habentibus, ne quemquam ad doctoratum, vel gradum admittant ante fidei professionem, & præterea admissio, & promotio irrita redditur, & inualida, vt patet ex verbis sub finem Bullæ relatis, quæ generalia sunt, & ad quoscumque promouentes extenduntur. Imò etiam probabile est, admittentem aliquem ad doctoratum in locis non suis, subiici excommunicationi; quia dici potest, illa verba, *in locis sibi subiectis*, referri ad eos, qui retinent habentes cathedras in suis locis, non facta fidei professione.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Enumerantur personæ quæ

3 SVbiectum istius excommunicationis sunt Rectores vniuersitatum, ac gymnasiorum, & alij facultatem doctorandi habentes, qui aliquem permittunt retinere, vel consequi cathedras, vel lectiones, aut ad gradus promoueri, non facta fidei professione. Hoc verum est, siue promouentes sint laici, siue Ecclesiastici, in quacumque dignitate constituti, vt patet ex verbis præcitati motus, ibi, *cuiuscumque status, gradus*, &c. hæc tamen est differentia inter antistites, & alios, quòd antistites afficiuntur interdicto ab ingressu Ecclesiæ; alij verò puniũtur pœna excommunicationis, & priuationis omnium dignitatum, beneficiorum, officiorum, & feudorum Ecclesiasticorum, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda. hinc excõmunicationi subiciuntur.

4 Doctoratus gradum suscipiẽtes non facta fidei professione nõ ligantur excommunicatione, iuxta probabiliorem DD. sententiam.

4 Sed modò dubium est, vtrùm illi, qui recipiunt cathedras, vel gradus, non facta fidei professione, subiiciantur huic censuræ Rodriquez *tom.2.quæst.regular.quæst.72.artic.2.* Filliucius *tract.14.cap.10.quæs.1. num.163.& quæs.5.num.174.* affirmatiuè respondent.

Sed oppositum mihi verius, & probabilius videtur; censeo enim istam excommunicationem extendi solùm ad promouentes & promoueri permittentes, tum quia sic clarè colligitur ex præcitato motu, in quo verba, in quibus censura continetur, referri solùm videntur ad promouentes, seu promoueri permittentes; tum quia in materia pœnali benignior interpretatio facienda est. Ita Sorbus *in compendio priuilegiorum, verb.professio fidei, sub finem.* Sanchez *in opere morali lib.2. cap.5.num.4.* & alij, quos ego retuli *de legibus disput.3. quæst.2. punct.3. numer.14.*

Addit Sanchez *loco citato*, istum motum non esse in omnibus locis receptum, consequenter vbique non obligare.

PVNCTVM XV.

De excommunicatione contra dominos, alioq; officiales fouentes vsuras, aut compellentes ad solutionem vsurarum.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio cõtinetur.

1 ISta excommunicatio habetur *in Clementina vnica, de vsuris*, ibi, *Nos igitur perniciosis his ausibus obuiare volentes, sacro approbante Concilio, statuimus, vt quicumque communitatum ipsarum potestates, capitanei, Rectores, Consules, Iudices, Consiliarij, aut alij quiuis officiales, statuta huiusmodi de cetero facere, scribere, vel dictare, aut quòd soluantur vsuræ, vel quòd soluta cùm repetuntur, non restituantur plenè, ac liberè, scienter iudicare præsumpserint, sententiam excommunicationis incurrant; eamdem etiam sententiam incursuri, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem habuerint) infra tres menses deleuerint, aut si ipsa statuta, siue consuetudines, effectum eorum habentes, quoquomodo præsumpserint obseruare.*

Ex quibus verbis quilibet facilè potest colligere materiam, & subiectum istius excommunicationis, de quibus maioris perspicuitatis gratia in duabus proximè sequentibus propositionibus breuiter disseram.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Assignatur materia istius excommunicationis.

2 MAteria istius excommunicationis sunt sex actiones hìc prohibitæ.

Prima est, facere statuta de soluendis vsuris, vel non restituendis, cùm repetuntur. Quid autem *statutorum* nomine intelligatur, constat ex dictis in expositione Bullæ Cœnæ.

Secunda est, scribere præfata statuta.

Tertia est, huiusmodi statuta dictare.

Quarta, scienter iudicare, seu sententiam ferre, vt soluantur vsuræ, vel vt non restituantur plenè, & liberè, cùm solutæ repetuntur.

Obserua tamen circa præfatas quatuor actiones, excommunicationem non incurri, nisi fiant cum præsumptione; textus enim vtitur verbo, *præsumpserint*; consequenter ignorantia quælibet excusat, nisi fortè cum ingenti temeritate coniuncta sit, vt alibi sæpius dixi. Ex quo sequitur eum, qui sententiam fert in fauorem vsurarij, ignorans latam esse excommunicationem, aut nesciens pecuniam, quam vsurario adiudicat, esse pretium mutui formalis, aut virtualis, non incidere in istam excommunicationem; quia non iudicat scienter, nec præsumit.

3 Iudex ferens sententiam in fauorem vsurarij vt ei soluatur vsura, vel soluta non repetatur, ligatur excommunicatione.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm iudex ferens sententiam in fauorem vsurarij, vt illi vsura soluatur, vel soluta non repetatur, incidat in istam excommunicationẽ, etiamsi iudicet ex propria voluntate, nec adsit vllum statutum fouens vsuras, iuxta quod sententiam ferat.

Respondeo incidere, quia actio iudicandi distincta est à reliquis, & ipsa sufficit ad excommunicationem incurrendam, etiam præcisis statutis, & aliis actionibus in hoc textu interdictis. Ita Suarez *disput.23. sect.5.num.28.* & Filliucius *tract.14.cap.10.quæs.4.num.171.*

4 Scribens, vel dictans sentẽtiam, qua præscribitur vt vsuræ soluantur, vel soluræ non repetantur, non ligatur excommunicatione.

4 Secundò dubium est, vtrum scribens, vel dictans, præcisè, sententiam, in qua continetur, vt vsuræ soluantur, vel solutæ non repetantur, incidat in istam excommunicationem.

Respondeo negatiuè, quia censura extendenda non est vltra personas, & actiones in dispositione expressas; hìc autem non exprimuntur scribentes, vel dictantes sententiam, sed iudicantes, neque valet ratio à pari de scribentibus, aut dictantibus statuta, quia in materia censurarum non valet argumentari à paritate rationis, vel à maiori ad minus, & è contra; & actiones dictandi, & scribendi prohibentur circa statutum, non circa sententiam. Ita Suarez *disput.23.sect.5.num.28.* & Filliucius *loco citato.*

5 Statuta nõ delens, quibus decernitur vsuras solui, vel soluras nõ restitui, ligatur excommunicatione si is qui non delet potestatem habeat delendi huiusmodi statuta.

Quinta actio, seu potiùs omissio est, non delere infra tres menses huiusmodi statuta de libris communitatum.

5 Sed modò dubium est primò, vtrum ista excommunicatio afficiat omnes non delentes præfata statuta.

6 Statuta præfata nõ delens ligatur excommunicatione, etiamsi omittat delere absq; scientia & præsumptione,

Respondeo afficere eos tantummodo, qui potestatem habent delendi huiusmodi statuta, quam potestatem habere solent conditores statutorum, seu officiales communitatis; in textu enim dicitur, *si super hoc potestatem habuerint*.

6 Secundò dubium est, vtrum ad incurrendam excommunicationem ob præfatam omissionem requiratur scientia, & præsumptio vt in reliquis actionibus.

Respon-

Respondeo negatiuè, quia in textu habetur solum verbum, *deleuerint*; consequenter non quælibet ignorantia excusat ab hac censura, iuxta regulas generales traditas *de censuris in genere*.

7 Tertiò dubium est, vtrum qui non delet statuta facta post editionem istius Clementinæ, incidat in istam excommunicationem.

Respondeo negatiuè, quia textus loquitur de iis, qui infra tres menses non delent statuta hactenus edita; illa autem dictio, *hactenus*, designat tempus præteritum vsque ad præsens, in quo profertur, *l.1. in principio. ff. de noui operis nuntiat.* Rota apud Farinacium *decis.* 223. *part.*2. Tuscus *litt. D. concl.*283. Rolandus, & alij apud Gratum *dict.*72. & apud Barbosam *dict.*92.

Contrarium tenet Filliucius *tract.*14. *cap.*10. *quæst.*4. *numer.*171. & Suarez *disp.*23. *sect.*5. *num.*30. existimantes istam actionem respicere etiam statuta futura; consequenter qui ea non delet intra tres menses, excommunicationem incurrit; quia hic etiam habet spatium trium mensium, computandum à principio sui officij; tum ob similitudinem rationis; tum ob rationabiliter præsumptam Summi Pontificis intentionem.

Sed quod ego dixi probabilius est, quia verba textus satis clarè meam sententiam indicant.

Sexta actio est, præsumere seruare huiusmodi statuta, vel consuetudines vim statuti habentes.

8 Sed modò dubium est primò, vtrùm hoc militet etiam in statutis, vel consuetudinibus editis, vel introductis post præfatā Clementinā.

Respondeo affirmatiuè, quia textus vniuersaliter loquitur in hac parte de obseruantibus statuta, vel consuetudines, effectum statutorum habentes.

9 Secundò dubium est, vtrùm ista excommunicatio afficiat omnes, & singulos, qui præfata statuta, vel consuetudines obseruant.

Respondeo afficere solùm potestates, iudices, aliosque officiales; quia de his tantum sermo est in præcitato textu. Quamobrem si aliquis de plebe præfata statuta, vel consuetudines seruaret, in excommunicationem non incideret, licet in hoc alias peccaret, vt benè Suarez *num.*29. & Filliucius *loco citato.*

10 Tertiò dubium est, vtrùm quælibet prædictarum actionum sufficiat ad incurrendam excommunicationem.

Respondeo affirmatiuè, quia textus disiunctiuè loquitur. Idem dic de omissione delectionis; hæc enim distincta clausula prohibetur.

11 Quartò dubium est, vtrum actiones fouentes vsuras, non tamen expressæ in hac Clementina, puniantur pœna istius excommunicationis.

Respondeo negatiuè, quia pœnæ ampliandæ non sunt vltra suos terminos. Quamobrem si feratur lex permittens tale officium, in quo exerceri solent vsuræ, aut si feratur statutum, quòd nullus pro vsura recipiat vltra tantam quantitatem, non incurritur excommunicatio. Ratio est, quia huiusmodi statutum non cogit ad soluendas vsuras, vel ad eas non restituendas, cùm exiguntur, sed vetat in maiori quantitate recipi, & permittit in minori quantitate exigi, quod in hac Clementina interdictum non est sub excommunicatione. Ita glossa hic *in verb. fouere*, & Suarez *disp.*23. *sect.*5. *num.*31. Secus dicendum est, si in statuto decernatur, vt soluatur tanta quantitas, & non maior, vel vt repetentes vsuras non audiantur in iudicio infra talem quantitatem, e. g. infra sex pro centum: huiusmodi enim statutum vetitum est in hoc capite, quia præcipit solui vsuras, aut prohibet illarum repetitionem. Ita Suarez *loco citato.*

7 Non delens statuta de soluendis vsuris facta post istam constitutionē, nō ligatur excommunicatione, iuxta sententiam auctoris.

8 Præsumēs seruare statuta, vel consuetudines de vsuris soluendis edita, post Clementinam vnicā de vsuris, ligatur excommunicatione.

9 Excommunicatio lata contra seruantes statuta, vel consuetudines de soluendis vsuris, afficit solum potestates, iudices, & alios officiales.

10 Vnaquæque actio in hac Clementina expressa sufficit ad incurrendā excommunicationē.

11 Actiones fouentes vsuras non sunt materia istius excommunicationis, nisi illæ actiones in hac Clementina expressæ sint.

12 Enumerantur personæ, quæ huic excommunicationi subiiciuntur.

SECVNDA PROPOSITIO.

12 SVbiectum istius excommunicationis sunt officiales locorum, & communitatum, qui aliquam ex prædictis actionibus faciunt; in textu enim dicitur, *statuimus, vt quicumque communitatum ipsarum potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, consiliarij, aut alij quiuis officiales.*

13 Sed modò dubium est primò, vtrùm communitas, seu respublica faciens huiusmodi statuta, subiiciatur huic excommunicationi.

Respondeo illos subiici, qui suo voto, & suffragio ad condenda huiusmodi statuta concurrunt. Quamuis enim communitas, vt sic, excommunicari non possit, vt patet ex dictis *de censuris in genere*, nihilominus singulares personæ, quæ delictum sub censura prohibitum committunt, excommunicationem incurrunt; singulares enim personæ sunt subiectum excommunicationis. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

14 Secundò dubium est, vtrùm Ecclesiastici delinquentes contra præfatam constitutionem, excommunicationi subiiciantur.

Respondeo affirmatiuè, quoties id faciunt auctoritate laica, vt si clericus temporale dominium habeat, vel domini sæcularis vices gerat; isti enim comprehenduntur sub nomine potestatum, communitatum, iudicum, rectorum, consiliariorum, aut aliorum quorumuis officialium, de quibus in Bulla sermo est.

15 Tertiò dubium est, vtrùm Princeps temporalis, aut alij officiales à Principe constituti, in istam excommunicationem incidant, faciendo aliquam ex præfatis actionibus.

Respondendum probabiliter videtur negatiuè, quia textus loquitur de communitatibus, & officialibus communitatum, ibi, *quorumdam communitates locorum*, & ibi, *quicumque communitatum ipsarum potestates*, &c. & infrà, *de libris communitatum ipsarum.* Princeps autem non est communitas, & rectores, consiliarij, iudices, aliique officiales ab eo constituti, non dicuntur iuxta communē loquendi modum officiales communitatum. Ita sentire videtur glossa & Ioan. Andreas hic in titulo istius Clementinæ. Oppositā tamen sententia valde probabilis est, & in praxi tutior, vt patebit ex obiectione proximè afferenda.

Obiicies, Princeps potestatem accepit à communitate; ergo ipse, & officiales ab eo constituti, vocari possunt potestates & officiales communitatis; consequenter ligantur excommunicatione.

Respondeo negando consequentiam; cùm enim respublica potestatem in Principem transtulerit, vt suppono, non potest ipsa potestates constituere, nisi ei concedatur à Principe, vel nisi facultatem sibi reseruauerit. Præterea officiales constituti à Principe non dicuntur officiales communitatum effectiuè, sed subiectiuè, quia non habent auctoritatem à communitate, sed à Principe, & iurisdictionem exercent in communitatem quæ illis subiecta est. Oppositā tamen sententia in praxi tutior est, & probabilior, eamque sequitur Salas *in tractatu de vsuris dub.*47. *num.*12. quem ego secutus sum *in meo tractatu de contractibus disp.*3. *quæst.*3. *punct.*15. *num.*12.

13 Communitas, seu respublica faciens statuta de soluendis vsuris, vel de solutis non repetendis, subiicitur excommunicationi, non vt cōmunitas est, sed quatenus singulares personę delictū committunt.

14 Ecclesiastici facientes statuta de soluendis vsuris, vel de solutis non repetendis, ligantur excommunicatione, quoties id faciunt auctoritate laica.

15 Principes temporales, aut alij officiales à Principe constituti, facientes aliquam actionem in hac Clementina vnic. de vsuris, expressam, iuxta tutiorē sententiam excommunicationē incurrunt.

PVNCTVM XVI.

De excommunicatione contra deferentes, vel deferri concedentes in statu Ecclesiastico arma breuioris mensuræ trium palmorum.

1 PIus IV. in Bulla, quæ incipit, *Cùm ciues*, & est 49. in ordine in Bullario nouo, sub pœna suspensionis à diuinis, & excommunicationis latæ sententiæ, & aliis pœnis arbitrariis, prohibet Legatis, Vicelegatis, Gubernatoribus, Rectoribus, Præsidibus, aliisque officialibus almæ Vrbis, ciuitatum, aut locorum status Ecclesiastici, ne facultatem concedant deferendi quoquo modo, etiam in itineribus, aut etiam prætextu militiæ, vel executoriæ sententiæ, tormenta ignea, *archibuseta* vulgariter nuncupata, breuioris mensuræ duorum palmorum, aut alibi retinendi, vendendi, emendi, aut quoquo titulo recipiendi. Rursus in eadem Bulla contra eos, qui prædicta tormenta prætextu dictarum licentiarum deferunt, vel retinent, non solùm crimen læsæ maiestatis, ac rebellionis, & aliæ pœnæ latæ à iure promulgantur, verùm etiam pœna suspensionis à diuinis, & excommunicationis infligi videtur.

1 Refertur textus, in quo ista excommunicatio continetur.

Verùm, quia bono publico sufficienter cautum non erat per istam Pij IV. constitutionem, Pius V. in alia Bulla 145. in ordine, quæ incipit, *Cùm vices*, non solùm præfatam constitutionem innouauit, & pro hic inserta haberi voluit; verùm etiam suspensionem à diuinis, & excommunicationem latæ sententiæ, aliasque pœnas arbitrarias extendit *primò* contra eos, qui facultatem concedunt deferendi in statu Ecclesiastico cultellos, pugiones, & quodlibet aliud armorum genus breuioris mensuræ trium palmorum. *Secundò* contra eos, qui præfata arma deferunt sub clypeo illarum facultatum, id est, virtute illarum licentiarum, eas enim Summus Pontifex viribus priuat, & inualidas penitus reddit. His positis duo explicabo.

Primò, quinam huic censuræ subiiciantur concedendo licentiam deferendi præfata arma.

Secundò, quinam istam excommunicationem incurrant deferendo hæc arma.

PRIMA PROPOSITIO.

2 OMnes, & singuli ministri, & officiales ciuitatum, seu locorum status Ecclesiastici huic censuræ subiiciuntur, concedendo facultatem deferendi pugiones, cultellos, aut quoduis aliud armorum genus breuioris mensuræ trium palmorum in Vrbe, ciuitatibus aliisque locis status Ecclesiastici, vt constabit ex verbis Bullæ statim referendis.

2 Officiales & ministri locorum status Ecclesiastici quandonā ligentur excommunicatione concedēdo facultatem deferendi arma breuioris mēsuræ trium palmorum.

Amplia primò, quouis prætextu, siue colore concedant, ibi, *sub quouis colore*.

Amplia secundò, etiamsi facultas detur ad breue tempus, ibi, *ad quodcumque etiam breuissimum tempus concedere*.

Limita, modò adsit præsumptio, & audacia; in textu enim dicitur, *ne sub suspensionis à diuinis, ac excommunicationis latæ sententiæ, aliisq; arbitrio nostro pœnis, cuiquam tale genus armorum sub quouis colore deferendi licentiam, & facultatem ad quodcumque, etiam breuissimum, tempus concedere audeant, vel præsumant*.

Ex quo patet ignorantiam, tam iuris, quàm facti excusare. An autem ignorantia pœnæ excuset, dictum est *de censuris in genere*.

Hæc propositio cum præfata limitatione, & ampliationibus manifestè constat ex verbis constitutionis Pij V. ibi, *inhibentes, prout tenore præsentium inhibemus omnibus, & singulis, etiam de latere nostro Legatis, ne sub indignationis nostræ, & quibuscumque Vicelegatis, gubernatoribus, rectoribus, Præsidentibus, & aliis ministris, & Sedis Apostolicæ, seu ciuitatum, & terrarum præfatarum officialibus, ne sub suspensionis à diuinis, ac excommunicationis latæ sententiæ, aliisq; arbitrio nostro pœnis, cuiquam tale genus armorum, sub quouis colore deferendi licentiam, & facultatem ad quodcumque, etiam breuissimum, tempus concedere audeant, vel præsumant*.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 DEferentes præfata arma in statu Ecclesiastico excommunicationem huius Bullæ incurrunt.

3 Arma breuioris mēsuræ trium palmorum deferentes in statu Ecclesiastico excommunicationē incurrunt, si deferant virtute facultatum, exceptis tamen cultellis aptis ad scindēdum panē.

Limita primò, in cultellis aptis ad scindendum panem, isti enim excipiuntur in hac Bulla, ibi, *exceptis cultellis aptis ad incidendū panem, qui tamen esse non possint maioris longitudinis vnius palmi, & sine cuspide, & (vt vulgo dicitur) spuntati*. Quamquam istam Bullam quoad cultellos sine cuspide contrario vsu abrogatam esse putat Filliucius *tract.*14. *cap.*10. *quæst.*7. *num.*176.

Limita secundò, modò virtute prædictarum facultatum præfata arma deferant; nam in textu dicitur, *eos, qui sub illarum clypeo dictum genus armorum detulerint, pœnam præfatam omnino incursuros, illosq; irremissibiliter puniendos fore*. Ex quo inferendum videtur, eos, qui propria sponte, & ex propria malitia, absque vlla prorsus licentia, præfatum armorū genus deferunt, non incidere in excommunicationem. Quamuis enim in præcedentibus verbis prohibita sit prædictorum armorum delatio quouis modo, nihilominus dum Summus Pontifex pœnam, de qua nos agimus, imponit, loquitur solùm de illis, qui præfata arma sub clypeo facultatum deferunt. Negandum tamen non est, quin aliis pœnis puniendi sint, præsertim si tormenta ignea contra Pij IV. constitutionem gestent, vt ex ipsius Bulla initio huius puncti adnotauimus.

4 Sed

4 Extranei deferentes arma brevioris mēſuræ dum per ſtatum Eccleſiaſticum tranſeunt, non ligantur excommunicatione.

4 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm hanc cenſuram illi ſolùm incurrant, qui in ſtatu Eccleſiaſtico degunt, an etiam illi, qui per Eccleſiaſtica loca tranſeunt.

Reſpondeo in hac re ſeruari poſſe regulas, quas ego tradidi in tractatu *de legibus diſput.1.quæſt.1.puncto 6.num.35. & de cenſuris in genere diſp.1.quæſt.1.punct.9.num.20. & ſeqq.* vbi docui extraneos non affici cenſuris in alieno territorio latis, dum per huiuſmodi territoriū tranſeunt. Quamobrem ſi extraneus Romam deuotionis, vel alicuius negotij breuiter expediendi cauſa ſe conferat, non videtur reus iſtius excommunicationis, deferendo in itinere præfata arma. Ratio eſt, tum quia Summus Pontifex non tulit iſtam excommunicationem generaliter pro toto orbe; ſed pro ſtatu Eccleſiaſtico; ex regulis autem generalibus traditis *de legibus*, conſtat accedentem ad aliquem locum, in quo extat peculiaris aliqua lex, quæ lata non eſt pro ſuo territorio, non teneri ſub mortali ad eam ſeruandam, dum tranſit per locum, in quo præfata lex obligat, indeque breui diſceſſurus eſt; tum quia viator non ſortitur forum loci, per quem tranſit. *l.hæres abſens. §.proinde. ff.de iudiciis.* tum quia qui tranſit, aut breuiter commoratur in aliquo loco, non dicitur moraliter eſſe in eo loco. *l. quæſitum. §.fin. ff. de legat.1.* vide quæ in præfatis tractatibus tradidi.

5 Concedentes, vel deferentes arma brevioris mēſuræ in ſtatu Eccleſiaſtico, non ſolùm ligantur excommunicatione, verùm etiam ſuſpēſione à diuinis.

5 Secundò dubium eſt, vtrùm perſonæ, quas in duabus propoſitionibus diximus huic cenſuræ ſubiici, afficiantur cenſura ſuſpenſionis à diuinis, & excommunicationis ſimul.

Reſpondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex vtramque cenſuram imponit copulatiuè per particulam, *ac*; natura autē iſtius dictionis eſt copulare, & coniungere præcedentia cum ſubſequentibus, & ponitur pro, *&, l.2.§.& cùm placuiſſet. ff.de origine iuris.l.2.§.fin.Cod.de ſummæ Trinitate.*

PVNCTVM XVII.

De nonnullis aliis excommunicationibus contra Principes, & dominos temporales.

MVltæ recenſentur excommunicationes, quæ præfatos Principes, & dominos temporales afficiunt, in quarum explicatione non immorabor, quia eas in præcedentibus explicaui.

1 Repreſſalias concedens cōtra perſonas Eccleſiaſticas incurrit excommunicationē.

1 Prima eſt contra eos, qui repreſſalias concedunt aduerſus perſonas Eccleſiaſticas, *c. vnico, de iniuriis in 6.* vide ſupradicta *diſp.2.quæſt.2. punct.22.* de excommunicationibus non reſeruatis, quæ ſunt omnibus communes.

2 Agitationem taurorum, ſeu ferarū permittens, ligatur excommunicatione remiſſiuè.

2 Secunda eſt contra permittentes agitationem taurorum, ſeu ferarum, ex Bulla Pij V. quæ incipit, *De ſalute*, & eſt 47. in ordine. Vide quæ ſuprà dixi de excommunicationibus contra clericos, vbi hanc Bullam pluribus explicaui, & ſimul oſtendi, an hoc tempore quoad excommunicationem afficiat permittentes agitationem, & ipſoſmet decertantes.

3 Locum in cauſa duelli concedēs ligatur excommunicatione.

3 Tertia eſt contra concedentes locum cauſa duelli ex Tridentino *ſeſſ.25.cap.19.de reform.* verùm iſta excommunicatio hoc tempore reſeruata eſt, tum in decreto ſacræ Congregationis, quod incipit, *Sacra Congregatio.* tum in Bulla Clementis VIII. edita cauſa duelli, de qua ſupra, dum loquerer de excommunicationibus reſeruatis omnibus communibus *diſp.2.quæſt.3.punct.50.*

4 Retinens nomen Vicarij Imperatoris ligatur excommunicatione.

4 Quarta contra retinentes nomen Vicarij Imperatoris. Vide tradita *de excommunicationibus, quæ ſunt omnibus communes.*

5 Cogens ſubditū ne matrimoniū liberè contrahat incurrit pœnam excommunicationis.

5 Quinta eſt contra cogentes ſubditos, ne matrimonium liberè contrahant, ex Tridentino *ſeſſ.24.cap.9. de reformat.* Vide quæ ſuprà dixi *de excommunicationibus omnibus communibus quæſt.2.punct.6.*

Sexta eſt contra dominos temporales impedientes Legatos Apoſtolicos ne terras ſibi ſubiectas ingrediantur, *Extrauag.ſuper gentes, de conſuet.* Vide tradita *diſp.1.q.12.punct.1.num.8.*

QVÆSTIO VLTIMA.

De excommunicationibus reſeruatis contra Dominos temporales.

PRæter excommunicationes in præcedentibus quæſtionibus explicatas, hic paucis nonnullas reſeruatas attingam, quæ dominorum temporalium propriæ ſunt.

1 Dominus temporalis cogens aliquem ad celebrandū tempore interdicti pœnam excommunicationis contrahit.

1 Prima eſt contra dominos cogentes aliquem ad celebrandum tempore interdicti, vel prohibentes ne obſtricti vinculo excommunicationis ab Eccleſia exeant tempore diuinorum.

Iſta excommunicatio habetur *in Clement. grauis, de ſent.excommunicationis*, eamque ſuperius explicaui, ideo neceſſe non eſt eam hic iterum explicare.

2 Banniens, ſeu proſcribens perſonam Eccleſiaſticā, afficitur pœna excommunicationis.

2 Secunda eſt contra bannientes, relegantes, aut proſcribentes perſonas Eccleſiaſticas.

Iſta excommunicatio non ſolùm impoſita fuit ab Vrbano VI. in Bulla 3. quæ incipit, *Quia ſicut*; verum etiam quotannis edi ſolet in Bulla Cœnæ *canone* 19. eamque ego explicaui *diſput.1.quæſt.20.* ideo à noua illius explicatione hic ſuperſedebo.

3 Domini temporales prohibentes ſubditis ne obſequia Eccleſiaſticis præſtent pœna excommunicationis puniuntur.

3 Tertia eſt contra dominos temporales prohibentes ſuis ſubditis, ne vendant Eccleſiaſticis, vel ab eis emant, ne molant triticum, coquant panem, & alia communia obſequia præſtent, quæ referuntur *in cap.fin.de immunitat.Eccleſ.in 6.*

Iſta excommunicatio referenda eſt inter excommunicationes Bullæ Cœnæ, quoties domini ſæculares habentes temporale dominium prohibent hæc fieri per ſtatutum, vt patet ex dictis in Bulla Cœnæ *quæſt.14.punct.2.illatione 2.* Si verò prohibent abſque ſtatuto, vel decreto, incidunt in iſtam excommunicationē, quæ tamen in hac parte non eſt reſeruata. Quamobrem materia iſtius excommunicationis quatenus reſeruata non eſt in præfato *cap.fin.* eſt præcipere, ne ſubditi emant, aut vendant Eccleſiaſticis, aliaque communia obſequia præſtent, modò illa prohibitio non fiat per modum ſtatuti, & decreti formalis, vt explicaui in Bulla Cœnæ *quæſt.14.punct.1. poſt primam actionem dub.1.*

Subiectum iſtius excommunicationis ſunt tantummodo domini ſæculare dominium habentes, qui præcipiunt ſuis ſubditis, ne præfata faciant cum Eccleſiaſticis. Vide tradita in Bulla Cœnæ *quæſt.14. citata punct.4.num.1. & quæſt.præcedente punct.4.* vbi hanc excommunicationem in terminis explicaui.

4 Bannitos recipiens in terris Eccleſiæ ſubiectis hoc tēpore nō incurrit excommunicationē.

4 Quarta eſt contra recipientes bannitos in terris Eccleſiæ ſubiectis. Iſta excommunicatio lata fuerat à Pio V. in Bulla, *Ex ſuperna*, & plures perſonas complectebatur; ſed poſtmodum à Sixto V. in Bulla, quæ incipit, *Hoc noſtri*, ſublata fuit, vt ſuperiùs adnotaui; ideo hic de illa opus non eſt diſſerere.

5 Duellum permittens in terris ſuis gladio excommunicationis feritur.

5 Quinta eſt contra permittentes duellum in terris ſuis. Iſta excommunicatio lata fuit in Concilio Tridentino *ſeſſ.25. c.19. de reform.* & in Bulla Clementis VIII. quæ incipit, *Illius vices*, quam pluribus ſuprà explicaui in excommunicationibus, quæ ſunt communes omnibus *q.2.punct.50.* eamque innui *quæſt.præcedenti punct.17.* ad ibi dicta me remitto.

DISPVTATIO III.

De ſuſpenſionibus omnibus in particulari.

DIſpvtationem de ſuſpenſionibus, nouem quæſtionibus complectar.

In prima agam de ſuſpenſionibus, quæ ob malam ordinum ſuſceptionem, vel ob illorum exercitium incurruntur.

In ſecunda de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, alioſque Prælatos delinquentes in ordinum collatione, vel pontificalibus.

In tertia de ſuſpenſionibus ob delicta occaſione functionis ordinum perpetrata.

In quarta de ſuſpenſionibus ob delicta circa beneficia, ſeu occaſione beneficiorum, aut bonorum Eccleſiaſticorum.

In quinta de ſuſpenſionibus contra Prælatos, & iudices delinquentes in iudicio, vel in ferendis ſententiis, vel in proprio officio.

In ſexta de ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, Prælatos, & clericos ob alia delicta diſtincta à præcedentibus.

In ſeptima de quibuſdam ſuſpenſionibus dubiis.

In octaua de ſuſpenſionibus contra religioſos.

In nona de ſuſpenſionibus contra capitula, & conuentus.

QVÆSTIO I.

De ſuſpenſionibus, quæ ob malam ordinum ſuſceptionem, vel ob illorum exercitium incurruntur.

PLures de hac re ſuſpenſiones extant, quarum

Prima eſt contra recipientes ordines ante legitimam ætatem.

Secunda contra eum, qui ordines per ſaltum ſuſcepit.

Tertia contra recipientes ordines extra tempora præſcripta.

Quarta contra recipientes ordines non ſeruatis debitis temporum interſtitiis.

Quinta contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.

Sexta contra eum, qui ordines ſuſcipit dum vinculo cenſuræ obſtrictus eſt.

Septima contra coniugatos ſuſcipientes ordines ſacros.

Octaua contra ſuſcipientes ordines ſacros abſque vllo titulo.

Nona contra recipientem ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renuntiauit.

Decima contra ſuſcipientes ordines, vel conſecrationem Epiſcopalem ab Epiſcopo excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari, ſimoniaco, hæretico, vel ſchiſmatico.

Vndecima contra ſuſcipientes ordines ab alieno Epiſcopo ſine licentia proprij Epiſcopi, & ſine litteris dimiſſoriis, aut commendatitiis, ſeu teſtimonialibus.

Duodecima contra ſuſcipientes ordines à proprio Epiſcopo extra diœceſim abſque licentia Epiſcopi, in cuius diœceſi ordines conferuntur.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione contra recipientem ordines ante legitimam ætatem.

DVo principaliter explicabo in hoc puncto.

Primò, vtrùm recipiens ordines ante legitimam ætatem pœnam ſuſpenſionis incurrat.

Secundò, à quo ſuſpenſionis abſolutionem obtinere debeat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Recipiēs ordines ante legitimā ætatē pœnam ſuſpēſionis ab executione ordinum incurrit, ſpectato iure nouo.

1 REcipiens ordines ante legitimam ætatem, pœnam ſuſpenſionis ab executione ordinum incurrit; hæc propoſitio clara eſt, & perſpicua, ſi ius nouum ſpectemus in Bulla Pij II. incipit, *Cùm ex ſacrorum*, vbi Pius II. expreſsè ſuſpendit ordinatos ante legitimam ætatem, & præſumentes miniſtrare in ordine ſuſcepto ante legitimam ætatem vinculo irregularitatis obſtringit, ibi, *ſtatuimus, & ordinamus, quòd omnes, & ſinguli, qui abſque diſpenſatione canonica, aut legitima licentia, ſiue extra tempora à iure præſcripta, ſiue ante ætatem legitimam, vel abſque dimiſſoriis litteris, etiam citramontanis, ad aliquem ex ſacris ordinibus ſe fecerint promoueri, à ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint, & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante, in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.*

Dixi,

Dixi, *si ius nouum spectemus*, quia si iura solùm antiqua inspiciamus, probabilissimum est non extare suspensionem propriè dictam ipso iure latam contra promotos ante legitimam ætatem. Ita S. Antonin. 3. *part. tit. 14. cap. 16. §. 15.* Couarr. *Clement. si furiosus part. 1. §. 1. num. 4. de homicidio.* Nauarr. *in manuali cap. 25. num. 70.* Diaz *in pract. canonic. cap. 26. initio*, Suarez *de censuris disp. 31. sect. 1. num. 23. & seqq.* Alterius *tom. 2. disp. 10. cap. 1. col. 4. & 5.* & alij, contra nonnullos alios, quos innuit Lopez Salzedo apud Diaz *loco cit. vers. is verò.*

Obiicies, Honorius III. *in cap. vel non est compos, de temporibus ordinationum*, suspendit quemdam puerum tredecim annorum ordinatum in Diaconum.

Respondeo cum præcitatis DD. Honorium III. non tulisse legem generalem, sed suspendisse puerum in iniuriam ordinantis, & hæc suspensio non fuit censura propriè dicta, sed particulare impedimentum, propter quod ordinatus licite non poterat ordines exercere antequam ad legitimam perueniret ætatem.

1 Modò tamē recipiat aliquem ordinem sacrum.

2 Limitari potest primò præfata propositio, modò recipiat aliquem sacrum ordinem ante legitimam ætatem. Ratio est, tum quia in Bulla Pij II. sermo solùm est de recipientibus ordines sacros; tum quia ad recipiendos ordines minores non est præscripta ætas, vt constabit ex infrà dicendis. Ita Suarez *loc. cit. num. 22.* Toletus, Quaranta, & alij *locis infrà citandis.*

Ex quo sequitur eum, qui minores ordines in infantia, vel alio tempore suscepit, non affici irregularitate exercendo functiones minorum ordinum, etiam in sententia illorum, qui admittunt irregularitatem incurri ab eo, qui censurā violat per exercitiū minorū ordinum. Ratio est, quia non incurritur censura suscipiendo minores ordines in qualibet ætate, ergo nō incurritur irregularitas exercendo functiones minorū ordinum, cùm nulla censura violetur per exercitium ordinis.

3 Et cum lethali culpa: secùs si bona fide recipiat.

3 Limitatur secundò, modò receperit sacros ordines cum lethali culpa, nam grauis suspensio non incurritur absque mortali peccato. Imò Nauarr. *cap. 27. num. 155.* Suarez *loco citato num. 26. ad finem*, Alterius *loco cit. colum. 8. dub. 1.* & alij putant excusari, nisi interceserit dolus, seu præsumptio; nam in Bulla Pij II. habetur verbum, *præsumpserint*, quod supponit scientiam, seu dolum. Ego verò censeo ad incurrendam suspensionem non requiri dolum & scientiam, sed sufficere ignorantiam supinam, vel affectatam, iuxta dicta *de censuru in genere.* Ratio est, quia Pius II. non requirit præsumptionem ad incurrendam istam suspensionem; sed ad incurrendam irregularitatem, vt patet ex contextu verborum, ibi, *qui ante legitimam ætatem ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri, à suorum ordinum executione, ipso iure suspensi sint, & si huiusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant.* Ex dictis patet

Primò, eum, qui bona fide ante legitimam ætatem ordines sacros suscepit, putans se legitimam ætatem habere, aut ignorans legem, sub pœna suspensionis prohibentem susceptionem sacrorum ordinum ante legitimam ætatem, non affici pœna suspensionis, suscipiendo sacros ordines; consequenter neque irregularem fieri, functiones susceptorum ordinum exercendo, etiamsi fortè, dum functiones ordinum exercet, animaduertat se ordines sacros suscepisse ante legitimā ætatem; hic enim non violat suspensionem per exercitium ordinis sacri, cùm supponam ipsum in susceptione ordinum non contraxisse suspensionem. Ita præcitati DD. Verum tamen est, eum, qui ante legitimam ætatem functiones sacrorū ordinum exercet, cognito ætatis defectu, mortaliter peccare, etiamsi illos bona fide susceperit; nam facit contra prohibitionem Ecclesiæ in re graui, & contra irregularitatem; defectus enim legitimæ ætatis inducit irregularitatem, quæ postea cessat aduenient legitimo ætatis termino, vt patet ex dictis *de censuris in genere disp. 7. quæst. 2. punct. 4. num. 1.* cum Nauarro, Sayro, Toleto, Vgolino, & aliis, quibus adde Suarez *tom. 5. disp. 31. sect. 1. nu. 23.* & Garziam *de benefic. 2. part. cap. 5. num. 51.*

Secundò sequitur, eum, qui mala fide ordines sacros suscepit ante legitimam ætatem, affici pœna irregularitatis, vtendo susceptis ordinibus ante absolutionem suspensionis; nam violat suspensionem per exercitium ordinis sacri.

4 Ætas ad singulos ordines recipiendos requisita.

4 Sed modò dubium est primò, quænam ætas requiratur ad suscipiendos ordines.

Respondeo ad suscipiendā primam tonsuram requiri septennium. *cap. nullus, de temp. ordinat.* vbi vetitum est conferre tonsuram infanti; infans autem dicitur, qui nondum compleuit septennium. *l. si infanti. §. vltim. & l. potuit. C. de iur. deliber.* Quamobrem si non constaret de hora natiuitatis, expectandus esset totius diei exitus, si non constaret de die, sed de solo mense, expectandus esset totius mensis exitus; si non constaret de mense, sed de anno, expectandus esset totius anni exitus; cum enim possessio stet pro lege, præscribente certum tempus completum, in fauorem ipsius iudicandum est, ita vt nullus ad primam tonsuram admittatur, quem non constet compleuisse septem annos. Ita Sfortius Oddo in simili, *tractat. de restitutione in integrum. part. 1. quæst. 2. art. 9.* Ad minores ordines non est certa ætas præscripta, sed quilibet elapso septennio potest prudenti arbitrio Episcopi, minoribus ordinibus insigniri, seruatis interstitiis, prout Episcopo visum fuerit, vt patet ex Concilio Tridentino *sess. 23. cap. 11. de reformat.* quamquam iure antiquo, *cap. in singulis dist. 77.* præscripta essent interstitia seruanda in susceptione minorum ordinum. Ad subdiaconatum requiruntur viginti duo anni inchoati. Ad diaconatum viginti tres inchoati. Ad presbyteratum viginti quinque, etiamsi per medium tantum diem inchoati sint, ex Tridentino *sess. 23. c. 12.* quòd licet mentionē non faciat anni completi, vel incompleti; sic tamen intelligitur communiter à DD. & ita vsu comprobatur. Ad Episcopatum requiruntur triginta anni completi. *cap. cùm in cunctis, de electione.* Ita communiter DD.

5 Dies bissexti computandus non est in ætate, quam iura præscribunt ad susceptionē ordinis.

5 Rogabis primò, vtrum dies bissexti computandus sit in ætate, quam iura præscribunt ad susceptionem ordinum.

Respondent nonnulli DD. non esse computandum. Ratio est, tum quia annus à iure præfixus, in odiosis constat 365. diebus; tum quia sicut ille annus 1582. ex quo Gregorius XIII. abstulit decem dies à mense Octobris, iuxta Kalendarium nouum, censebatur annus integer, ita sentientibus Theologis, & iuris peritis apud Henriquez *loco* statim *citando*, contra Fornarium *cap. 3. num. 5.* & alios; ita, &c.

Ex quo deduci potest quid dicendum sit de anno probationis, seu nouitiatus, aut de anno suspensionis, quando quis per annum suspenditur. Idem præter DD. relatos *de censuris disp. 3. punct. 3. num. 5.* tenet expresè Syluester *verb. ætas. quæs. 3. & verb. religio. 3. quæs. 10.* Henriquez *lib. 10. cap. 19. in commentario litt. K.* Martinus Fornarius *de ordine cap. 3. num. 4.* fauet Suarez *de censuris disp. 29. sect. 1. num. 6. & seqq.*

Sed contrarium mihi probabilius videtur; tum quia dies illa bissexti est complementum quadriennij præcedentis, & deerat ad complementum integri circuli Solis per Zodiacum; tum quia duo illi dies pro vno computantur. *cap. quæsiuit, de verb. signific. & l. 3. §. minorem. ff. de minor. & l. cùm bissextus. ff. de verb. signific.* tum quia anni computandi sunt iuxta ritum, & vsum Ecclesiæ, vt in simili tradunt communiter DD. de interstitiis. Vsu autem Ecclesiæ receptum est, vt annus bissexti computetur; alioquin non solùm non esset computandus dies præsentis anni bissextilis, verùm neque annorum præcedentium bissextilium, quod puto contra vsum & praxim multis in locis receptum, vbi ad sacerdotium non admittitur qui eadem hora, qua habetur sacra ordinatio, complet 24. annum, non habita ratione annorum bissextilium. Vide Molinam *de contractibus disp. 573. num. 3.* Sanchez *in opere morali lib. 4. cap. 35. num. 3. & 4.* Monetam *de conseruationibus cap. 7. ad finem num. 619.* Sfortium Oddo *loco supra citato num. 35.*

6 Ætas legitima cōputanda est à die natiuitatis, non conceptionis.

6 Rogabis secundò, vtrum ætas computanda sit à die natiuitatis, an à die conceptionis.

Respondeo computandum esse à die natiuitatis, quia communi vsu receptum est, vt ætas à die natiuitatis computetur; dies tamen natiuitatis non solùm dicitur is, quo quis naturaliter ex vtero matris prodit, verùm etiam ille, quo quis secto matris vtero in lucem editur. Ita Couar. *4. decret. 2. part. cap. 8. §. 2. n. 3.* Mandosius *de ætate minori cap. 1. num. 25.* Sanchez *in opere morali lib. 4. cap. 35. num. 4.* contra Sfortium Oddo *de restitutione in integr. 1. part. q. 2. art. 2. num. 48.* & alios, arbitrantes ætatem computandam esse à die conceptionis, dum fauorabile est proli ita computari. Secus dum est odiosum, vt in hoc casu. Sed quod ego dixi, sustinendum videtur.

7 Quomodo probetur.

7 Rogabis tertiò, quomodo legitima ætas probetur.

Respondeo in hac re consulendum esse Menochium *de præsumpt. præsumpt. 51.* & Marscardum *de probationibus, tom. 2. conclus. 667.*

8 Suspēsio contracta per susceptionem ordinum ante legitimā ætatē, arcet ab executione ordinis susceptī ante legitimam ætatē, non item ab executione aliorum.

8 Secundò dubium est, quem effectum pariat suspensio, quam quis contraxit suscipiendo ordines ante legitimam ætatem.

Respondeo arcere ab executione ordinis suscepti ante legitimam ætatem. Ratio desumitur, tum ex *cap. vel non est compos, de temp. ordinat.* vbi quidam puer, qui susceperat diaconatum ante legitimam ætatem, suspenditur à diaconatu, nulla mentione facta subdiaconatus; tum ex Bulla Pij II. vbi imponitur irregularitas ministrandi in ordinibus susceptis ante legitimam ætatem, ibi, *& si huiusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, irregularitatem incurrant*, ergo supponuntur suspensi solum ab ordinibus ante legitimā ætatem susceptis, alioquin fierent irregulares etiam ministrando in aliis ordinibus, quod non est admittendum, præsertim cùm versemur in materia pœnali, in qua benigna interpretatio facienda est. Ita Alterius *tom. 2. disp. 10. cap. 1. dub. 2.*

Ex quo sequitur, eum, qui presbyteratum ante legitimam ætatem suscepit, non repelli ab executione diaconatus, vel subdiaconatus legitimo tempore susceptī; qui verò subdiaconatum, vel diaconatū accepit ante legitimam ætatem, non potest ad sacerdotium promoueri; nam qui ordines ante legitimam ætatem suscepit; non solùm suspensus est ab vsu ordinis sic suscepti, verùm etiam à susceptione superiorum ordinum, etiamsi iam ad legitimam ætatem peruenerit; sed absolutionē suspensionis nondum obtinuerit. Ratio est, tum quia cui non licet quod minus, nec ei licere debet quod maius. *cap. cùm illorum, de sentent. excommunic.* tum quia ordo superior virtualiter continet minorem; ergo suspensus à functione minoris ordinis, suspensus est etiam à susceptione maioris, cùm ordo suscipiatur, vt exerceatur. Ita Suarez *disp. 31. sect. 1. num. 31.* Alterius *tom. 2. disp. 10. cap. 2. col. 4. versic. his præmissis.* Filliucius *tract. 17. cap. 5. part. 6. num. 85.* & alij communiter, quos retuli *de censuris in genere disp. 3. quæst. 6. part. 2. num. 7.*

9 Recipiēs ordines ante legitimā ætatem, incurrit irregularitatē exercendo functiones ordinum tempore ordinationis.

9 Rogabis, vtrum clericus recipiens sacros Ordines ante legitimam ætatem, incurrat etiam irregularitatem, non solùm si functiones ordinum exerceat post completam ordinationem; verum etiam si eos exerceat tempore ordinationis, vt si diaconus in Missa ordinationis canat Euangelium, aut si sacerdos post acceptam sacerdotalem consecrationem consecret hostiam simul cum Episcopo, vt communiter fieri consueuit.

Respondeo affirmariuè iuxta probabiliorem sententiam. Ratio est, quia facit duplicem actionem prohibitam, vnam sub censura suspensionis, suscipiendo sacros Ordines, alteram sub pœna irregularitatis exercendo Ordinem sacrum iam susceptum. Ita Nauar. *conf. 5. de cleric. non ordinat.* Salsedo apud Diaz *in pract. cap. 26. in scholiis vers. 5.* Sorbus *verb. Ordines sacri, vers. Item notandū secundò*, & alij apud Stephanum Quarantam *verb. ordo, vers. colligitur.* contra Suarez *de censuris disp. 31. sect. 1. num. 70.* Sayrum *lib. 4. cap. 15. num. 23. & lib. 6. cap. 12. numer. 11.* Quarantam *loco cit. vers. ampliatio illa.* Rodriquez *in summa 1. part. cap. 68. conclus. 2.* Auilam *3. parte disp. 5. dub. 7. versic. dico secundò.* Henriquez *lib. 13. cap. 10. litt. F. & lib. 14. cap. 3. n. 6.* Alterium ex parte *tom. 2. disp. 9. cap. 4. col. 12. & seq.* quorum opinio valde probabilis est.

Obiicies primò, si quis celebraret in aliqua capella, in qua vetitum esset sub excommunicatione celebrare, non fieret irregularis prima vice in ea capella celebrando; ergo neque, &c.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia celebrando prima vice in ea capella non dicitur violare censuram contractam, sed tunc contrahit censuram quæ non incurritur ante completam celebrationem.

Obiicies secundò, sacerdos ordinatus ante legitimam ætatem, si postea

poſtea non celebrauit, ex ſtylo curiæ, & cancellariæ non diſpenſatur, tamquam irregularis, ſed abſoluitur ſolum à ſuſpenſione; ergo non contrahit irregularitatem conſecrando hoſtiam cum Epiſcopo.

Reſpondeo tacitè etiam diſpenſari in irregularitate, quam huiuſmodi ſacerdotes poſt præfatam ſuſpenſionem contrahere ſolent; vel dic ideo non concedi peculiarem diſpenſationem irregularitatis, quia oppoſita ſententia non caret probabilitate.

10 Tertiò dubium eſt, vtrum Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem ante legitimam ætatem, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

10 Epiſcopus recipiens conſecrationē Epiſcopalē ante legitimam ætatem, non incurrit iſtam ſuſpenſionē.

Reſpondeo negatiuè, iuxta probabiliorem DD. ſententiam, tum quia Pius II. in præcitata Bulla loquitur de recipientibus Ordines ſacros. Epiſcopatus autem, propriè, & ſtrictè loquendo, non eſt ordo, vt cum probabiliori DD. ſententia docui *de ſacramentis diſput. 8. quæſt. vnica puncto 1. num. 3.* tum quia ſuſpenſio generaliter lata non afficit Epiſcopos, niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum, de ſent. excommunic. lib. 6.* in Bulla autem Pij II. non exprimuntur Epiſcopi. Ita Suarez *diſp. 31. ſect. 1. num. 29.* Alter. *tom. 2. diſp. 10. cap. 1. dub. 3.*

SECVNDA PROPOSITIO.

11 Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ob ſacrorum ordinum ſuſceptionem ante legitimam ætatem, impendi poteſt ab Epiſcopo, vel alio ab ipſo ad hoc deputato.

11 ABſolutio ſuſpenſionis contractæ ob ſacrorum Ordinum ſuſceptionem ante legitimam ætatem, impendi poteſt ab Epiſcopo, vel alio ab ipſo ad hoc deputato. Ratio eſt, quia in Bulla Pij II. non reſeruatur abſolutio ſuſpenſionis, aut diſpenſatio irregularitatis, ſed ſimpliciter dicitur; *à ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint, & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante, in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatē incurrant: præterea vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas, beneficiis Eccleſiaſticis poſſint iure priuari.*

Neque obſtat Bulla Sixti V. contra malè promotos, in qua reſeruatur abſolutio. Reſpondetur enim illam, vtpote ſatis rigoroſam, ad terminos iuris communis redactam fuiſſe a Clemente VIII. vt ſuperius adnotaui.

12 Suſpēſio cōtracta ex ſuſceptione ordinum ante legitimam ætatem, non ceſſat ſtatim adepta legitima ætate.

12 Sed modò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio ceſſet ſtatim adepta legitima ætate.

Reſpondeo negatiuè, quia cenſura abſolutè lata non ceſſat lapſu temporis, ſed tollitur per abſolutionem. Secus dicendum eſt de irregularitate, qua quis ab ordinibus ſuſcipiendis, & ab illorum vſu repellitur ante legitimam ætatem; nam huiuſmodi irregularitas ceſſat adueniente legitima ætate, vt docui *de cenſuris in genere diſput. 7. quæſt. 2. puncto 4. num. 1.* cum Nauarro, Toleto, Vgolino, Sayro, & aliis. Ex quo ſequitur

13 Qui functiones ſacrorum ordinum exercet ante legitimam ætatem, eſt duplici titulo irregularis, poteſtque à ſuſpenſione contracta abſolui, manente irregularitate.

13 Primò eum, qui functiones ſacrorum Ordinum exercet ante legitimam ætatem, duplici titulo irregularem eſſe: vno ob defectum ætatis, altero ob violationem ſuſpenſionis contractæ ob ſuſceptionē ordinum ante legitimam ætatem.

Secundò illum, qui ab Epiſcopo, vel ab alio abſolutus fuit à ſuſpenſione, contracta ob ſuſceptionem ordinum ante legitimam ætatem, non poſſe ante legitimam ætatem in præfatis ordinibus miniſtrare, non defectu ſuſpenſionis, quam ſuppono ablatam fuiſſe, ſed ob irregularitatem ex defectu legitimæ ætatis, in qua Epiſcopus non diſpenſat. Ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio apud Garziam 2. *part. cap. 5. num. 51.*

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra eum qui ordines per ſaltum ſuſcepit.

DVo principaliter in hoc puncto explicabo.

Primò, vtrum recipiens ordines per ſaltum, pœnam ſuſpenſionis incurrat.

Secundò, à quo diſpenſari poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Suſcipiēs ordines per ſaltum, incurrit ſuſpenſionē.

1 SVſcipiens ordines per ſaltum afficitur ſuſpenſione. Hæc propoſitio probatur.

Primò ex *cap. vnico, de clerico per ſaltum promoto.* vbi indicatur ſubdiaconum, qui per ſaltum promotus fuerat ad ſacerdotium, non poſſe diaconatum antea prætermiſſum ſuſcipere abſque diſpenſatione; ergo ſignum eſt ipſum contraxiſſe ſuſpenſionem, qua prohibetur ordinem prætermiſſum capere abſque diſpenſatione.

Secundò, quia ſubdiaconus, qui prætermiſſo diaconatu ad ſacerdotium aſcendit, non poteſt, ſuſcepto poſtea diaconatu, functiones ordinis ſacerdotalis per ſaltum ſuſcepti exercere abſque diſpenſatione, ſeu miſericordia, vt *in citato cap. vnico*, habetur, ibi, *mandamus quatenus condignam pœnitentiam pro huiuſmodi negligentia iniungas eidem, qua peracta ipſum in Diaconū ordinare procures, & ſic de miſericordia eumdem miniſtrare permittas in ordine ſacerdotis.* ergo ſupponitur ſuſpenſus.

Tertiò probatur ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 14. ad finem*, vbi datur Epiſcopo facultas diſpenſandi cum promotis per ſaltum, ibi, *cum promotis per ſaltum ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare.* ſed diſpenſatio ſupponit vinculum; ergo promotus per ſaltum detinetur aliquo vinculo. Hoc autem vinculum non eſt aliud, quam ſuſpenſio, qua promotus per ſaltum prohibetur ordinem antea prætermiſſum ſuſcipere, & in ſuſcepto per ſaltum miniſtrare, vel ad ſuperiorem aſcendere, antequam diſpenſetur; ergo promotus per ſaltum detinetur vinculo ſuſpenſionis. Ita Sotus *in 4. diſt. 25. quæſt. 1. artic. 3.* Nauarr. *in manuali cap. 27. num. 242.* Salſedo apud Diaz *cap. 24.* Rodriquez *in ſumma 2. part. cap. 17. num. 7.* Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 1. n. 35. & ſeqq.* Alterius *tom. 2. diſp. 10. cap. 5. col. 3. & 4.* Filliucius *tract. 17. cap. 5. quæſt. 8. num. 92.* Auguſtinus Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcopi. 2. parte allegat. 47. num. 1.* contra Archidiaconum *in cap. ſollicitudo diſt. 52.* Turrecrematam *ibidem. art. 4.* Præpoſitum & alios, quos citat, & ſequitur Bernardus Diaz *in pract. canonic. cap. 24. nu. 2.* aſſerentes huiuſmodi promotum non poſſe quidem licitè functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti exercere, vel ad ſuperiorem ordinem aſcendere, antequam ordinem prætermiſſum capiat, non tamen affici pœna ſuſpenſionis ipſo iure lata.

2 Hinc ſequitur ordinatum per ſaltum incidere in irregularitatem ſi functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti exerceat. Ratio eſt, tum quia violat cenſuram ſuſpenſionis per exercitium ordinis ſacri, vt ſuppono; tum quia ſic colligitur ex Trident. *loco cit.* vbi dat Epiſcopo facultatem diſpenſandi, modò promotus per ſaltum non miniſtrauerit; ſupponere igitur videtur promotum per ſaltum affici pœna irregularitatis, cuius diſpenſatio ad Papam pertinet, ſaltem in delictis publicis. Ita Sotus, Suarez, Alterius, Barboſa, & alij, contra alios præcitatos DD. quam autem pœnam incurrat ſuſcipiendo abſque diſpenſatione ordines prætermiſſos, aut aſcendendo ad ſuperiores, conſtabit ex infrà dicendis.

2 Necnon & irregularitatem, ſi functiones ordinis per ſaltum promoti exerceat.

3 Sed modò dubium eſt primò, quiſnam dicatur ordines per ſaltum ſuſcipere.

3 Quis dicatur ordines per ſaltum ſuſcipere.

Reſpondeo illum dici, qui non gradatim promouetur; ſed ad ſuperiorem aſcendit intermiſſo inferiori, vt ſi capiat diaconatum intermiſſo aliquo minori ordine, aut ſacerdotium intermiſſo diaconatu, vel ſubdiaconatu. Ita communiter DD.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm recipiens ordines per ſaltum, validè illos recipiat.

4 Recipiēs ordines per ſaltum, validè recipit.

Reſpondeo affirmatiuè, quia ſinguli ordines ſunt ſacramenta, quæ characterem imprimunt, nec eſſentialem, & neceſſariam habent connexionem. Propterea iure antiquo clerici preſbyteratum accipiebant aliis inferioribus ordinibus prætermiſſis, nam ordo ſuperior virtualiter continet inferiorem, nec eſſentialiter ab eo pendet. Ita DD. citati.

5 Recipiēs ordinē non ſuſcepto Baptiſmo, inualidè ordinatur. Qui verò recipit ante confirmationem, illicitè quidem, ſed tamē validè recipit.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm ſicut recipiens ordinem ſuperiorē, omiſſo inferiori, validè illum recipit, ſed pœnam ſuſpenſionis incurrit, ita validè ordinetur, & pœna ſuſpenſionis afficiatur, qui ordinem recipit prætermiſſo Baptiſmo, vel confirmatione.

Reſpondeo & dico primò, recipientem ordinem non ſuſcepto Baptiſmo grauiter quidem peccare, cum faciat contra inſtitutionem ſacramentorum in materia graui; non tamen validè ordinatur, quia character ordinis neceſſariò ſupponit characterem Baptiſmi, qui eſt ianua omnium ſacramentorum, vt ſuo loco docui cum communi DD. ſententia. Neque afficitur pœna ſuſpenſionis, tum quia hæc pœna nullibi expreſſa reperitur, tum quia cenſura ferri non poteſt in eum, qui Eccleſiæ ſubiectus non eſt, iuxta illud, *de his qui foris ſunt, nihil ad nos*; qui autem Baptiſmi ſacramento nondum initiatus eſt, non eſt ſubiectus Eccleſiæ. Vide dicta *de cenſuris in genere diſputat. 1. quæſt. 1. punct. 4. num. 6. & ſeqq.*

Dico ſecundò recipientem ordinem, vel tonſuram ante confirmationis ſacramentum grauiter peccare, quia facit contra conſuetudinem, & Concilij Trident. decretum *ſeſſ. 24. cap. 4.* in materia graui, vt docui de ſacramentis *diſp. 8. quæſt. vnica punct. 5. num. 10.* Idemque ſentiunt Salſedo apud Diaz *cap. 24.* Maiolus *lib. 4. de irregularitate cap. 22. n. 9.* Alterius *tom. 2. diſp. 10. cap. 5. col. 1.* Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcopi 2. part. allegat.* contra Sotum, & Coninchum *locis ſtatim citandis.* Validè tamen recipit, quia character ordinis non neceſſariò ſupponit characterem confirmationis. Neque ſuſpenſionis pœnam incurrit, quia cenſura non incurritur, niſi in iure expreſſa habeatur. Vide Suarez *de ſacramentis diſp. 38. ſect. 1.* Sotum *in 4. diſt. 22. qu. 2. art. 4.* Maiolum, & Salſedo *locis cit.* Nauarr. *cap. 26. nu. 9.* Henriquez *lib. 10. cap. 14.* Coninchum *tom. 1. q. 72. art. 8. n. 90. & tom. 2. diſp. 20. dub. 10. n. 102.* Reginald. *lib. 28. num. 24.* Alter. *tom. 2. diſp. 10. cap. 5. col. 1. & 2.* Barboſam *loco cit.*

6 Epiſcopus recipiens conſecrationē Epiſcopalē antequam recipiat alios ordines, non incurrit ſuſpenſionem latam contra promotos per ſaltum.

6 Quartò dubium eſt, vtrum Epiſcopus recipiens conſecrationem Epiſcopalem, antequam recipiat alios ordines, incurrat ſuſpenſionem latam contra promotos per ſaltum.

Reſpondeo negatiuè cum Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 1. num. 53.* & Filliucio *tom. 1. tract. 17. cap. 5. quæſt. 8. nu. 92.* contra gloſſam *in cap. vnic. de clerico per ſaltum promoto*, & Alterium *loco cit. col. 8. verſ. quoad primam.* Ratio eſt, tum quia Epiſcopatus non eſt propriè ordo, iuxta ſententiam plurimorum DD. quos retuli *de ſacramentis.* ergo recipiens conſecrationem Epiſcopalem per ſaltum non ligatur ſuſpenſione lata contra promotos per ſaltum; tum quia cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti non ligat Epiſcopos, niſi exprimantur, *cap. quàm periculoſum, de ſent. excomm.* in ſuſpenſione autem lata contra promotos per ſaltum, non exprimuntur Epiſcopi.

7 Conſecratio Epiſcopi quæ fit prætermiſſo ſacerdotio, inualida eſt; non item aliis ordinibus prætermiſſis.

7 Maior difficultas eſt, vtrùm valida ſit conſecratio Epiſcopi facta per ſaltum.

Reſpondeo inualidam eſſe, ſi fiat prætermiſſo ſacerdotio. Ratio eſt, tum quia character Epiſcopalis neceſſariò ſupponit characterem ſacerdotalem; eſt enim vnus, & idem character, qui per conſecrationem Epiſcopalem extenditur ad peculiares functiones, Epiſcopi proprias; tum, quia Epiſcopus validè conſecratus ordinare poteſt ſacerdotes; cùm autem Epiſcopus ſacerdotali ordine carens, ſacerdotium aliis conferre nequeat, (nullus enim alteri dare poteſt quod non habet;) ſequitur ipſum non eſſe validè conſecratum, conſequenter non poſſe Pontificalia exercere, antequam nouam recipiat conſecrationem. Ita Maiolus *lib. 4. c. 12.* & alij DD. ſtatim citandi; contra Abbatem, & Hoſtienſem *in cap. vnico, de clerico per ſaltum promoto*, & alios, quos ſequitur Barboſa *de poteſt. Epiſcop. 2. parte alleg. 1. num. 38.* Si verò conſecratio Epiſcopi fiat ſuſcepto ſacerdotio, aliis tamen ordinibus prætermiſſis, cenſeo validam eſſe conſecrationem. Ratio eſt, quia ſicut ordo ſacerdotalis neceſſariò non pendet ab ordinibus inferioribus, ſed illos virtualiter continet, ita character Epiſcopalis, quem diximus identificari cum charactere ſacerdotali, licet ſit maior extenſiuè; conſequenter conſecratio Epiſcopi valida eſt; conſequenter Epiſcopus hoc pacto conſecratus, validè poteſt ordines conferre. Ita gloſſa vlt. *in cap. vnico, de clerico per ſaltum promoto.* Syluester *verb. ordo. 2. §. 1.* Alberic. *in ſuo diction. verb. ordinatus. 2. in fine.* Suarez *loco cit. nu. 53.* Henriq. *lib. 10. c. 7. n. 1.* Alterius *loco cit. col. 8. verſ. quoad primam.* Filliucius ex parte *loco cit. num. 92.* & alij aſſerentes huiuſmodi Epiſcopum poſſe quidem omnes alios ordines conferre, non tamen illum, quem ipſe non ſuſceperat.

8 Obtinens dignitatem nondum obtentis ordinibus ad illam dignitatem requiſitis, non incurrit ſuſpenſionem.

8 Quintò dubium eſt, vtrum obtinens dignitatem nondum obtentis ordinibus ad illam dignitatem requiſitis, ſuſpenſionem incurrat: vt ſi quis creetur Epiſcopus ante ſuſceptionem ſacri Ordinis; Concilium enim Tridentinum *ſeſſ. 22. cap. 2.* decernit, vt nullus ad cathedralē Eccleſiam

cleſiam aſſumatur, niſi antea per ſex menſes in ſacro Ordine conſtitutus ſit, & iuxta Bullam Gregorij XIV. editam 15. Maij 1590. ex qua Barboſa *loco* ſtatim *citando*, & alij colligunt promouendum ad Epiſcopatum debere omnibus ſacris Ordinibus initiarum eſſe.

Reſpondeo etiamſi admitterem hunc cenſeri promotum per ſaltũ, iuxta Salſedo apud Diaz *in pract. canonic. c.* 24. *verſ. dicitur etiam.* Maiolum *de irregularitate lib.* 4. *c.* 12. *n.* 5. Alterium *loc. cit. col.* 10. *verſ. modò inquirendum*, Barboſam *de poteſtate Epiſcopi* 2. *part. allegat.* 1. *num.* 37. & alios; nihilominus non incurrit pœnam ſuſpenſionis, quia hæc non eſt in iure expreſſa, quamuis vetitum ſit huiuſmodi dignitatem obtineri, non obtento prius ordine in iure præſcripto.

9 Suſpenſionis latæ contra promotos per ſaltum tres effectus.

9 Sextò dubium eſt, quem effectum pariat ſuſpenſio lata contra promotos per ſaltum.

Reſpondeo ſuſpendere *primò* à ſuſceptione ordinum prætermiſſorum, vt patet tum ex *cap. vnico, de clerico per ſaltum promoto*, vbi Innocentius III. mandat Epiſcopo, vt illi, qui ſacerdotium omiſſo diaconatu ſuſceperat, pœnitentiam iniungat, eaque peracta ad diaconatum promoueat. Ita Suarez, Filliucius, & alij *locis* ſtatim *citandis*, contra Sylueſtrum *verb. irregularitas quæſ.* 11. Alterium *col.* 5. & alios arbitrantes hanc cenſuram ſuſpendere ſolum ab ordine malè ſuſcepto. *Secundò* ſuſpendit ab executione ordinis per ſaltum ſuſcepti, vt patet ex *cap. vnico, citato*, vbi datur Epiſcopo facultas concedendi licentiam in miniſterio ordinis ſacerdotalis per ſaltum ſuſcepti, ibi, *& ſic de miſericordia eumdem miniſtrare permittas in ordine ſacerdotis.*

Addo ſuſpendere etiam conſequenter ab ordine ſuperiori, vt ſi quis diaconatum, omiſſo ſubdiaconatu, recepit, non poteſt ad ſacerdotium promoueri antequam diſpenſetur, & ordinem prætermiſſum recipiat. Ratio eſt, tum quia ex regula generali ſuſpenſionis conſtat, ſuſpenſum ab vno ordine, ſuſpenſum etiam eſſe à ſuperiori, cùm ordo ſuperior, virtualiter contineat inferiorem; tum quia ligatus cenſura non poteſt ordinem recipere, alioquin nouam cenſuram incurrit, iuxta multos DD. quos referam *puncto* 5. *ampliatione* 2.

10 Promotus per ſaltum nõ eſt ſuſpenſus ab ordinibus ritè antea ſuſceptis.

10 Rogabis, vtrùm promotus per ſaltum ſuſpenſus ſit etiam ab ordinibus ritè antea ſuſceptis, exempli gratia, vtrum ſubdiaconus, qui omiſſo diacodatu ſacerdotalem ordinem obtinuit, functiones ordinis ſubdiaconatus exercere non valeat.

Reſpondeo non remanere ſuſpenſum ab ordinibus ritè antea ſuſceptis. Ratio eſt, quia nullo iure ſufficienter probatur hunc remanere ſuſpenſum ab ordinibus ritè ſuſceptis, & cùm iura, quæ iſtius ſuſpenſionis meminerunt, obſcurè loquantur, non eſt facienda extenſio, ſed mitior interpretatio. Ita in fortioribus terminis Sylueſter *loco cit.* Sotus *in* 4. *diſt.* 25. *q.* 1. *art.* 3. *verſ. tertius.* Diaz *in pract. canon. cap.* 29. Suarez *loco cit. num.* 48. Henriquez *lib.* 14. *c.* 6 *num.* 3.

Alterius *diſp.* 10. *cap.* 5. *colum.* 5. Campanil. *in diuerſ. iur. canon. rubr.* 10. *cap. vnico.* Barboſa *loco citato, nu.* 10. contra Maiolum *lib.* 14. *cap.* 12. & Nauarrum *cap.* 27. *num.* 242. aſſerentes abſolutè ſuſpenſum eſſe.

11 Quis cenſeatur ritè promotus.

11 Septimò dubium eſt, vtrum is præſumatur ritè promotus, & non per ſaltum, qui probat ſe ſacerdotali ordine inſignitum eſſe.

Reſpondeo, regulariter loquendo, præſumi ritè promotum, quoties probat ſe ſacerdotium ab eo accepiſſe, qui ſcrutinium, & diligentiam in iure præſcriptam in admittendis ad ordines clericis adhibuiſſe videtur. Ratio eſt, tum quia de viro diligenti non facilè præſumitur delictum; tum quia ſicut is, qui titulum doctoratus probat ſufficienter, etiam indicat ſe licentiatum; ita, &c. Abbas *in cap. niſi, num.* 3. *de præbend.* Innocent. *in cap.* 1. *de cleric. peregrin.* Salſedo apud Diaz *cap.* 24. & alij contra Alterium *cap.* 5. *citato ad finem.*

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Epiſcopus diſpẽſare poteſt in ſuſpenſione contracta ex ſuſceptione ordinũ per ſaltum.

12 EPiſcopus in hac ſuſpenſione diſpenſare poteſt; ſic enim habetur in Concilio Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 4.

Ampliatur hæc propoſitio etiam reſpectu illius, qui ordines per ſaltum ſcienter ſuſcepit, aut etiamſi delictum publicum ſit, aut etiamſi maiores ordines per ſaltum acceperit; nam Concilium generaliter loquitur.

Limitatur tamen, modò non miniſtrauerit, id eſt, modò functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, aut prætermiſſi nõ exercuerit; nam Concilium dat Epiſcopo facultatem diſpenſandi cum hac conditione, & limitatione, niſi miniſtrauerit, vt patet ex verbis Concilij ſuperius citatis. Ratio autem iſtius moderationis, & limitationis additæ à Concilio hæc eſſe poteſt: tum quia ſuſpenſus cum nouum peccatum addat, in cauſa eſt, vt Summus Pontifex ſuſpenſionem illam efficiat magis indiſpenſabilem: tum quia ſicut ſuſpenſus exercendo functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti incurrit irregularitatem, in qua Epiſcopus non diſpenſat, niſi delictum ſit occultum; ita ſi ordines prætermiſſos, aut ſuperiores accipiat, contrahit impedimentum, propter quod Epiſcopus diſpenſare non poteſt.

Hæc tamen limitatio intelligenda videtur, modò promotus per ſaltum ſcienter, aut culpabiliter mortaliter miniſtrauerit; nam ſi cum ignorantia excuſante à mortali culpa miniſtrauit, arbitror Epiſcopum diſpenſare poſſe cum promoto per ſaltum; cum enim ceſſet culpa, ceſſare etiam videtur reſeruatio. Ita Nauarrus *cap.* 27. *num.* 242. Suarez *diſputat.* 31. *ſect.* 1. *num.* 52. contra Alterium *col.* 5. *verſic. hæc in loco.* Barboſam *de offic. & poteſt. Epiſcop.* 2. *part. allegat.* 47. *num.* 6. *& ſeqq.* & alios.

13 Ac etiam quoties ordinatus per ſaltum non miniſtrauit in ordinibus.

13 Rogabis, vtrùm ordinatus per ſaltum diſpenſari poſſit ab Epiſcopo, quoties ipſe ordinatus non miniſtrauit in ordinibus, ſed ſolum ordines prætermiſſos ſuſcepit, antequam diſpenſari eo em obtineret.

Reſpondeo poſſe diſpenſari, quia non miniſtrauit. Contrarium docent Suarez *num.* 52. Alter. *col.* 7. *verſ. ſed quærit.* Auguſt. Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſc.* 2. *part. allegat.* 47. *n.* 11. ducti hac ratione, quia ſuſcepit ordines, dum cenſura obſtrictus eſſet. Verùm an hæc ratio ſubſiſtat, & quænam pœna tunc incurratur, conſtabit ex dicendis *puncto* 5. *num.* 2.

14 Diſpenſatus ad ſuſcipiendum ordinem prætermiſſum, cenſetur etiam diſpenſatus ad exercendum ordinem ſuſceptum per ſaltum, & ad ſuſcipiendum ordinem ſuperiorẽ.

14 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm diſpenſatus ad ſuſcipiendum ordinem prætermiſſum, cenſeatur etiam diſpenſatus ad exercendum ordinem ſuſceptum per ſaltum.

Reſpondeo affirmatiuè; ſic enim colligitur ex *cap. vnico*, ſæpius citato, vbi datur Epiſcopo facultas conferendi ordines prætermiſſos, & ſic permittendi miniſtrare in ordine per ſaltum ſuſcepto.

Addo cenſeri etiam diſpenſatum ad recipiendum ordinem ſuperiorem, quia ab ordine ſuperiori repellebatur ſolum conſequenter, quatenus erat ſuſpenſus ab ordinibus inferioribus; ergo ſublata ſuſpenſione circa inferiores, ceſſat etiam circa ſuperiores; acceſſorium enim ſequitur principale. *l. etiam. C. de iur. dot. & regul. acceſſorium.* 42. *de reg. iur. in* 6.

Addo etiam illum, qui diſpenſationem obtinuit ad exercendas functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, cenſeri quoque diſpenſatum in ſuſceptione ordinum prætermiſſorum; quia Papa diſpenſare nequit, vt quis functiones ordinis ſuperioris exerceat, nondum ſuſceptis inferioribus (Papa enim diſpenſare non poteſt in iis, quæ ad ſacramentorum inſtitutionem pertinent.) ergo cenſetur tacitè conſentire, vt inferiores ordines prætermiſſos capiat, cùm alia ratione diſpenſare nequeat. Ita Suarez *nu.* 50. *&* 47. Alterius *col.* 6. *verſ. hinc infertur.* Campanil. *loco citato, num.* 6. *& ſeq.* Barboſa *loco citato, num.* 12.

15 Ordinatus per ſaltum ex ignorantia non mortali, non incurrit ſuſpenſionem.

15 Secundò dubium eſt, vtrum ordinatus per ſaltum ex ignorantia, ſuſpenſionem incurrat, & conſequenter indigeat diſpenſatione.

Reſpondeo non incurrere ſuſpenſionem, niſi ignorantia fuerit culpabilis mortaliter. Ratio eſt, quia cenſura grauis ſupponit mortale peccatum. Ira ſentire videntur Maiolus, Bernardus Diaz, Suarez, Nauarrus, Alterius, & alij *locis ſuprà citatis.*

16 Non tamen poteſt exercere functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, nondum ſuſceptis inferioribus.

16 Verum tamen eſt primò promotum hoc pacto per ſaltum, non poſſe abſque mortali culpa exercere functiones ordinis per ſaltum ſuſcepti, nondum ſuſceptis inferioribus prætermiſſis, quia ordo ſuperior virtualiter includit inferiorem; ſicut non poteſt quis ordinem ſuperiorem capere omiſſo inferiori, ita neque poteſt functiones ordinis ſuperioris exercere nondum ſuſceptis inferioribus.

17 Nec ſuperiorem ante inferiores ſuſcipere.

17 Secundò verum eſt, non poſſe ſuperiorem ordinem ſuſcipere nondum ſuſceptis inferioribus prætermiſſis, alioquin ſemper dicetur promotus per ſaltum quamdiu non ſuſcepit ordines prætermiſſos. Ita communiter DD.

PVNCTVM III.

De ſuſpenſione contra recipientes ordines extra tempora à iure præſcripta.

TRia principaliter, & breuiter agam in hoc puncto.

Primò, quo tempore ſuſcipi debeant ordines.

Secundò, an ſuſpenſionem incurrat ſuſcipiens ordines extra tempora à iure præſcripta.

Tertiò, à quónam abſolui poſſit qui ordines extra tempora ſuſcepit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Tempus legitimum miniſtrãdi & recipiendi ordines.

1 ORdines ſacri, præciſo diplomate, & priuilegio Pontificio, miniſtrandi, & recipiẽdi, ſunt tantummodo in Sabbatis quatuor temporum, aut Sabbato ſancto, aut Sabbato proximè præcedente Dominicam paſſionis. Hæc propoſitio conſtat ex *cap. vlt. diſt.* 75. & clariùs ex *cap. de eo, de temp. ordinat.*

Obſeruant tamen nonnulli DD. dies Sabbatorum, à ſacris canonibus præſcriptos ad ſuſcipiendos ſacros Ordines, in dupliei caſu transferri poſſe in proximè ſequentem Dominicum diem. *Primus* eſt, ſi ab ordinante, & ordinandis ſeruetur ieiunium vſque ad diem Dominicum. *Secundus*, ſi tantus adſit ordinandorum numerus, vt omnes die Sabbati ordinibus initiari non poſſint. In hoc duplici caſu putant ordines die Dominico conferri poſſe. Sylueſter *verb. ordo* 2. *quæſito* 6. Diaz *in pract. cap.* 26. *verſic. iſta autem.* Maiolus *de irregularitate lib.* 3. *cap.* 24. *verſ. iſta autem*, & alij, quos citat, & ſequitur Alter. 2. *part. diſp.* 10. *cap.* 2. *col.* 3.

Sed hoc mihi non placet, tum quia nullo iure probatur, tum quia conſuetudo in contrarium obſtare videtur.

Ordines minores poſſunt vni, vel duobus conferri diebus Dominicis, & aliis feſtiuis diebus, ſi iuris antiqui diſpoſitionem præciſè ſpectemus, *cap. de eo, de temp. ordinat.* vbi dicitur, *licitum eſt Epiſcopis Dominicis, & aliis feſtiuis diebus vnum, vel duos ad minores ordines promouere*, vſu tamen, & conſuetudine alicubi receptum videtur, vt iis tantummodo diebus conferantur, quibus conferuntur ordines ſacri. Vide Henriquez *lib.* 10. *cap.* 12. *num.* 2. Filliucium *tract.* 9. *cap.* 4. *nu.* 83. Alterium & alios Doctores proximè citandos.

2 Prima tonſura conferri poteſt quolibet anni die.

2 Prima tonſura conferri poteſt quolibet anni die, quia iura non præſcripſerunt tempus, quo prima tonſura conferri valeat, & vſu receptum eſt, vt quolibet die tribuatur. An autem tonſura conferri poſſit ab Epiſcopo extra propriam diœceſim, oſtenſum eſt *queſt. præcedenti puncto vlt.*

3 Conſecratio Epiſcopi fieri poteſt qualibet Dominica die.

3 Conſecratio verò Epiſcopi fieri poteſt qualibet Dominica die. Vide Rebuff. *in praxi benefic. part.* 2. *tit. de clericis ad ſacros Ordines male promotis.* Sylueſtrum *v. ordo, num.* 6. Vaſquez *tom.* 3. *in* 3. *parte diſp.* 246. *cap.* 5. Suarez *de cenſuris diſp.* 31 *ſect.* 1. *num.* 30. Maiolum *de irregularitate lib.* 3. *c.* 24. Henriquez *lib.* 13. *c.* 12. *num.* 2. Alterium *de cenſuris diſp.* 10. *cap.* 2. Stephanum Quarantam *verb. ordo.* Graſſium *tom.* 2. *lib.* 3. *deciſ. cap.* 12. *num.* 20. Rodriquez 1. *parte cap.* 16. *num.* 3. Emanuelem Sà *verb. ordo, num.* 13.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Recipiẽs cum lethali culpa ſacros Ordines extra tempora conſtituta, cenſuram ſuſpenſionis iure nouo ſtatim incurrit.

4 REcipiens cum lethali culpa ſacros Ordines extra tempora conſtituta, cenſuram ſuſpenſionis iure nouo ſtatim incurrit. Hæc propoſitio expreſſè habetur in Bulla Pij II. incipit, *Cum ex ſacrorum*, in qua eodem pacto ſuſpenduntur qui ordines extra tempora à iure præſcripta ſuſcipiunt, & qui eos ſuſcipiunt ab alieno Epiſcopo ſine litteris dimiſſorijs, aut ante legitimam ætatem; propterea quæ tradidi de recipiente ordines ante legitimam ætatem, vel ſine litteris dimiſſoriis iuxta diſpoſitionem Pij II. huic etiam ſuſpenſioni ſeruata proportione accommodari debent.

Dixi in propoſitione, *tum lethali culpa*, quia cenſura grauis non incurritur abſque mortali culpa. Imò Nauarr. Alter. & alij putant non ſufficere culpam coniunctam cum ignorantia vincibili, craſſa, vel ſupina; exiſtimant enim requiri dolum, & præſumptionem.

Verum quid mihi ſentiendum ſit, conſtat ex dictis de ſuſpenſionibus contractis ob ſuſceptionem ordinum ſine litteris dimiſſoriis, & ante legitimam ætatem.

Dixi, *ſacros Ordines*, tum quia ad ſuſcipiendos minores ordines non extant tempora conſtituta, vt patet ex *cap. de eo*, iam citato, *de temp. ordinat.* tum quia Bulla Pij II. expreſſè loquitur de ſacris Ordinibus; in materia autem pœnali non eſt facienda extenſio vltra propriam verborum ſignificationem. *cap. odia, de reg. iur. in 6.*

Dixi, *iure nouo*, vt aduerterem ſuſpenſionem iure antiquo nõ fuiſſe ipſo iure latam, ſed ferendam. *cap. ſanè, de temp. ord.* vbi etiam conſuetudo in contrarium improbanda dicitur, *& cap. cùm quidam, & cap. conſultationi, eodem titulo.*

5 Huius ſuſpẽſionis effectus.

5 Quæres quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo impedire executionem ordinum ſuſceptorum extra tempora, vt docui *puncto 1. num. 8. dub. 2. de ſuſpenſione contracta ob ſuſceptionem ſacrorum Ordinum ante legitimam ætatem*, ad ibi dicta me remitto.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Episcopus abſoluere poteſt à ſuſpenſione contracta per ſuſceptionem ordinum extra tempora.

6 SVſpenſio quam quis contraxit ſuſcipiendo abſque diſpenſatione Apoſtolica ſacros Ordines extra tempora, tolli poteſt per abſolutionem Epiſcopi. Ratio eſt, quia in Bulla Pij II. nulla fit mentio reſeruationis.

Obiicies, *in cap. litteras veſtras, de temp. ordinat.* ſuſpenditur Epiſcopus Bononienſis a collatione ordinum diaconatus, & presbyteratus, eo quòd illos duobus diebus continuis extra tempora contuliſſet; ordinatus verò ſuſpenditur ab executione officij ſacerdotalis, & abſolutio vtriuſque reſeruatur Papæ: ergo Episcopus ab hac ſuſpenſione abſoluere non poteſt.

Reſpondeo illam ſuſpenſionem latam fuiſſe ab homine, illamque Papæ reſeruatam fuiſſe. Nos verò loquimur de ſuſpenſione lata a iure, quam nullibi reſeruatam inuenio. Ita Suarez *diſp. 31. ſect. 1. num. 32.* Alterius *tom. 2. diſp. 10. cap. 2. ad finem*, Sayrus *lib. 7. cap. 10. n. 36.* Filliucius *tract. 17. cap. 5. quæ. 6. num. 85.*

PVNCTVM IV.

De ſuſpenſione contra recipientes ordines, non ſeruatis debitis temporum interſtitijs.

DVobus modis fieri poteſt, vt quis ordines recipiat non ſeruatis debitis interuallis, primò recipiendo plures ordines eodem die; ſecundò recipiendo diuerſis diebus, non tamen ſeruato interuallo vnius anni inter vnum, & alterum ordinem; prius loquar de primo modo, poſtea de ſecundo.

§. I.

De recipiente, vel conferente plures ordines eodem die.

VNICA PROPOSITIO.

1 Recipiens plures ordines ſacros eodem die abſque diſpenſatione Papæ, ſuſpenſionem incurrit.

1 SVſcipiens plures ordines ſacros eodem die abſque diſpenſatione Papæ, ſuſpenſionem incurrit, iuxta communiorem & probabiliorem DD. ſententiam. Hæc propoſitio patet, primò ex *cap. litteras, de temp. ordinat.* vbi recipiens duos ſacros ordines eodem die, ſeu diaconatum die ſabbati, & ſacerdotium die Dominico continuato ieiunio (tunc enim propter continuationem ieiunij fictione canonica reputatur vnus dies, vt in præfato capite dicitur) ſuſpenditur ab executione officij ſacerdotalis; & quamuis in præfato textu ſermo tantummodo ſit de caſu particulari, nihilominus conſuetudo, DD. teſtimonio fulcita, diſpoſitionẽ illius textus vniuerſalem effecit; conſuetudo enim, ſicut legem abrogare, ita etiam inducere poteſt.

Secundò patet ex *cap. innotuit, de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit*, ibi, *reſpondemus quòd ordinati in ſuſceptis ordinibus de iuris rigore miniſtrare non debent.* Ita Syluester *verb. ordo 2. num. 7.* Nauarr. *in manuali cap. 25. n. 71. & cap. 27. nu. 241.* Gutierrez *lib. 1. canonic. quæſt. cap. 26. n. 31.* Armilla *verb. ordo n. 6.* Reginaldus *lib. 3. nu. 28.* Salſedo apud Diaz *cap. 25.* Maiolus *lib. 4. cap. 11.* Alter. *de cenſuris tom. 2. diſp. 10. cap. 4. column. 4. & ſeqq.* Emmanuel Sa *verb. ordo num. 17.* & alij, licet Suarez *diſputat. 31. ſect. 1. num. 41.* non audeat hanc ſententiam abſolutè affirmare, ſed eam dubiam vocat.

2 Similiter & qui ſine debita facultate ſuſcipit aliquem minorem ordinem cũ ſubdiaconatu. Non item qui plures minores ſimul ſuſcipit.

2 Quæres primò, vtrùm eadem ſuſpenſione afficiatur qui minores ordines ſuſcipit, aut aliquem minorem ordinem cum ſubdiaconatu.

Reſpondeo ſuſcipientem plures minores eodem die abſque debita facultate, non affici ſuſpenſione, quia nullus textus afferri poteſt, in quo hæc cenſura expreſſa reperiatur; grauiter tamen peccare videtur faciendo contra diſpoſitionem ſacrorum canonum in materia graui; veritum enim eſt *in cap. quicumque diſt. 77.* & in Tridentino *ſeſſ. 23. cap. 11.* minores ordines non ſeruatis interſtitiis ſuſcipere. Ita gloſſa *in cap. quicumque. verb. acolytus.* Salſedo apud Diaz *cap. 25.* Alterius *loco cit. col. 7. &* 8. & alij communiter. Idem dicendum arbitror de ſuſcipiente primam tonſuram & minores ordines; hic enim grauiter peccat, vt patet ex allata ratione. Si verò ſuſcipiat minores ordines, ſeu aliquem minorum ordinum cum ſubdiaconatu, vel primam tõſuram cum ſubdiaconatu (tonſura enim nomine ordinis, in iure canonico accipitur) aut cum alio ſacro ordine, cenſeo iuxta communiorem ſententiam affici ſuſpenſione ab executione ordinis ſubdiaconatus, ſeu alterius ordinis ſacri, quem eo die ſuſcipere non poterat; hic enim decernitur *in cap. 2. cum N. de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit*, vbi ſuſcipiẽs minores ordines cum ſubdiaconatu permittitur in minoribus ordinibus miniſtrare, non autem in ſubdiaconatu. Si ergo non poteſt miniſtrare, ſignum eſt ſuſpenſum eſſe ab ordinum miniſterio. Ita Maiolus *lib. 4. de irregular. cap. 11.* Alter. *loco citato column. 5.* Nauarr. & alij contra Suarez *num. 41.* qui in hac re ambigit.

Hoc tamen intelligitur, modò non extet conſuetudo in contrarium; nam ſi conſuetudo alicubi inualuit recipiendi minores ordines cum aliquo ſacro ordine, arbitror ſuſpenſionis pœnam non incurri; tum quia conſuetudo legem humanam abrogare poteſt, nec huiuſmodi conſuetudo abrogata fuit in Concil. Trident. *loco citato*, cum nulla ibi mentio conſuetudinis fiat: tum quia ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio, teſtibus Suarez *loco citato.* Alterio *loco citato col. 5.* contra Maiolum, & Salſedo *locis citatis.*

3 Recipiens eodem die ſacrum aliquem ordinem & conſecrationem Epiſcopalem non incurrit ſuſpenſionem.

3 Quæres ſecundò, vtrum recipiens eodem die ſacrum aliquem ordinem, & conſecrationem Epiſcopalem, incurrat ſuſpenſionem.

Reſpondeo negatiuè, tum quia Epiſcopatus in præcitatis iuribus non enumeratur inter ſacros ordines, & in materia pœnali non eſt facienda extenſio: tum quia ſuſpenſio generaliter lata non afficit Epiſcopos niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum, de ſentent. excommunic.* Ita Abbas *in cap. litteras num. 3. de tempor. ordinat.* Alterius *loco citato columna 4.* Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 1. num. 40.* & alij.

4 Episcopus conferens plures ordines eodem die, ſuſpẽditur à collatione ordinũ.

4 Rogabis, quam pœnam incurrat Epiſcopus conferens plures ordines eodem die.

Reſpondeo ſuſpendi à collatione ordinum. *cap. litteras veſtras, cap. dilectus filius, ad finem. de temp. ordinat.*

Ex quo patet differentia inter conferentes plures ordines eodem die, & inter recipientem, quòd recipiens plures ordines eodem die abſque debita licentia ſuſpenditur ſolum ab executione illius ordinis, quem illegitimè ſuſcepit; conferens verò abſolutè ſuſpenditur a collatione ordinum, donec a Papa diſpenſetur. Ratio autem cur maiori pœna puniantur ordinantes in hoc caſu, quam ordinati, eſt, tum quia illi magis delinquunt, cum in proprio munere peccent, & ceteris prudentia atque exemplo præire debeant; tum vt reliqui arceantur ab huiuſmodi criminibus. Ita gloſſa *in cap. litteras, verb. deliquit, de temp. ordinat.* Alterius *loco citato col. 10. quæſ. 2.*

5 Effectus ſuſpenſionis, quam incurrit is, qui eodem die plures ſacros ordines, aut minores cum aliquo ſacro recipit.

5 Quæres tertiò, quos effectus pariat ſuſpenſio, quam incurrit recipiens eodem die plures ſacros ordines, aut minores cum aliquo ſacro.

Reſpondeo ſuſpendere ab executione illorum ordinum, qui eo die illegitimè ſuſcepti ſunt. *cap. litteras, de temp. ordinat.* ibi, *executione officij ſacerdotalis tamdiu volumus manere ſuſpenſum, donec de illo aliter diſponamus*; idem aperte colligitur *cap. cum N. 2. de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit.* Ex quo ſequitur

Primò eum, qui eodem die in temporibus ſuſcepit minores ordines, & ſubdiaconatum, repelli ſolum ab executione ſubdiaconatus, non autem minorum ordinum.

Secundò, eum qui eodem die ſuſcepit ſubdiaconatum, & diaconatum, poſſe fungi ſubdiaconatu, non autem diaconatu. Ita Nauarr. *cap. 25. num. 71. verſ. octauò peccat.* Alterius *loco cit. col. 8.* & alij. An autem ſuſpenſus ab executione vnius ordinis, poſſit ſuperiorem ordinem ſuſcipere, patet ex ſupradictis *puncto 2. num. 9.* non poſſe, vt ibi probaui.

6 Episcopus poteſt dare facultatem ſuſcipiendi omnes minores ea die qua Eccleſia conferre permittit: non item ſuſcipiendi plures ordines ſacros.

6 Quæres quartò, quis poſſit facultatem ſuſcipiendi plures ordines eodem die conferre.

Reſpondeo Epiſcopum poſſe facultatem dare ſuſcipiendi omnes minores ea die, qua Eccleſia ordines conferre permittit; hic enim colligitur ex Trid. *ſeſſ. 23. c. 11.*

Ordines verò ſacri non poſſunt, niſi de licentia Papæ, eodem die conferri. Ratio eſt, quia hic decernitur *in cap. dilectus, de temp. ordinat.* vbi Episcopus conferens eidem plures ordines ſacros vna die, ſuſpenditur a poteſtate ordinandi, etiamſi hoc fecerit de licentia metropolitani, ergo ſignum eſt facultatem conferendi plures ſacros ordines eodem die, ad Summum Pontificem pertinere, non ad Epiſcopum, alioquin Epiſcopus pœna ſuſpenſionis non puniretur. Ita gloſſ. *in cap. quicumque, verb. acolytus. diſt. 77.* Alterius *loco citato col. 8. verſ. remanet igitur.*

7 Diſpenſatio in ſuſpẽſione contracta ab eo qui plures ſacros ordines, aut minores cum ſubdiaconatu eodem die recepit, reſeruata eſt Papæ. Quandonã Abbas, & Episcopus diſpenſare poſſint.

7 Quæres quintò quis poſſit diſpenſare in ſuſpenſione contracta ab eo, qui plures ſacros ordines, aut minores cum ſubdiaconatu eodem die recepit, aut contulit.

Reſpondeo diſpenſationem reſeruatam eſſe Summo Pontifici. *cap. litteras, & cap. dilectus filius, de temp. ordinat.* vbi reſeruatur diſpenſatio conferentis, ibi, *ipſum tam diu ab ordinandi ſuſpendimus poteſtate, donec noſtram meruerit gratiam obtinere: & cap. litteras veſtras, eodem titulo*, vbi reſeruatur Papæ diſpenſatio conferentis, & recipientis, ibi, *præfatum Epiſcopum à collatione ordinum; alterum verò ab executione officij ſacerdotalis tamdiu volumus remanere ſuſpenſos, donec de illis aliter diſponamus.* Ita gloſſa *in cap. dilectus, citato, verb. noſtram*, Alterius *col. 9.*

Excipitur tamen caſus, in quo Abbas, & Epiſcopus diſpenſare poſſunt, cum eo, qui plures ordines eodem die ſuſcepit: quando ſcilicet ordinatus religionem ingreſſus eſt, & peracta pœnitentia laudabiliter in religione vixit, *cap. cum N. & cap. innotuit, de eo, qui furtiuè ordinem ſuſcepit.* Vide gloſſam, & Panormitanum *in cap. 3. citat.* Maiolum *lib. 4. de irregularitate cap. 11. num. 2. & ſeq.* & Alterium *loco cit. col. 9. quæſ. 1.*

§. II.

De ſuſcipientibus ordines non ſeruatis temporum interſtitiis.

VNICA PROPOSITIO.

1 Conferẽs aut ſuſcipiens ordines in temporibus, diuerſis diebus, ſed non ſeruatis interſtitiis, grauiter peccat, non tamen incurrit ſuſpenſionem.

1 CONferens, aut ſuſcipiens ordines in temporibus diuerſis diebus, ſed non ſeruatis interſtitiis, grauiter quidem peccat, quia facit contra leges Eccleſiaſticas, præſertim Concilij Trident. *ſeſſ. 23. cap. 11.* quicquid dicat Henriquez *lib. 6. c. 10. n. 3.* Non tamen incurrit pœnam ſuſpenſionis, quia cenſura non incurritur, niſi ſit in iure expreſſa. Ita Zerola *in praxi 2. verb. ordo num. 8.* Ricius *in collect. deciſ. p. 3. collect. 576.* Suarez *de cenſuris diſp. 31. ſect. 1. num. 43.* Alterius *2. part. diſp. 10. cap. 4. col. 2.* Barboſa *de poteſtate Epiſcopi 2. part. alleg. 18. num. 11.*

2 Interſtitia in ſuſceptione

2 Sed modò dubium eſt primò, quomodo computanda ſint interſtitia, quæ in ſuſceptione ordinum ſeruanda ſunt.

Reſpondeo

ordinum seruanda, quomodo computanda sint.

Respondeo ita computanda esse, vt inter vnum, & alterum ordinem annus integer intercedat; hic tamen annus non est computandus mathematicè, ita vt ordinandus nequeat ordines suscipere, nisi inter ordinem proximè susceptum, & alterum suscipiendum intercesserit mora, & interuallum duodecim mensium completorum; sed computandus est moraliter, & iuxta ritum, & morem Ecclesiæ, e.g. à Pentecoste ad Pentecostem, à primis temporibus Quadragesimæ ad tempora subsequentis Quadragesimæ futura; hic enim censetur annus moraliter, & iuxta ritum Ecclesiæ. Ita sacra Cardinalium congregatio, teste Barbosa *in remiss. ad Concil. sess. 23. cap. 11.* Quaranta *verb. ordo sub finem*, Fornarius *de ordin. cap. 3. n. 4.* vbi asserit à sacra Cardinalium congregatione ita declaratum fuisse, Vgolin. *de potestat. Episcop. cap. 26. §. 27. num. 6.* Sorbus *verb. ordines sacri, vers. circa id*, & alij communiter.

3 Episcopus in interstitiis circa minores ordines dispensare potest cum subditis: non item in aliis interstitiis, seclusa necessitate, vel vtilitate Ecclesiæ.

3 Secundò dubium est, quis possit in interstitiis dispensare.

Respondeo Episcopum in interstitiis circa minores ordines dispensare posse cum sibi subditis iuxta suum prudens arbitrium, ex Tridentino *sess. 23. cap. 11.* sicut etiam iuxta suum prudens arbitrium dispensare potest in interstitiis circa diaconatum, ex Trident. *sess. 23. cap. 13.* in interstitiis verò inter minores ordines, & subdiaconatum, & interstitiis inter diaconatum, & sacerdotium dispensare non potest, nisi adsit necessitas, vel vtilitas Ecclesiæ, iudicio ipsius Episcopi; sic enim decernitur in Trident. *sess. 23. cap. 11. ad finem, & cap. 13. & 14.*

4 Leuiores causæ sufficiunt in dispensatione interstitiorum circa aliquos ordines, quam circa alios.

4 Ex quo patet contra Nauarr. *consil. 12. num. 2. de temp. ordinat.* & Alterium *loco cit. colum. 2. & 3.* leuiorem causam sufficere in dispensatione interstitiorum circa minores ordines inter se, & inter diaconatum, & subdiaconatum, quàm in interstitiis inter ordines minores & subdiaconatum, & in interstitiis inter diaconatum & sacerdotium; nam Concilium in dispensatione interstitiorum ad minores ordines, & ad diaconatum requirere videtur solum arbitrium; in dispensatione verò interstitiorum inter minores ordines, & subdiaconatum, & inter diaconatum & sacerdotium requirit necessitatem, vel vtilitatem Ecclesiæ. An autem requiratur necessitas & vtilitas simul vel alterutra sufficiat, dissensio est inter DD.

Ego respondeo Concilium vtramque requirere, dum quis promouetur a diaconatu ad sacerdotium, Concilium enim in hoc casu coniunctiuè loquitur *cap. 14.* ibi, *nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur.* Inter minores verò, & subdiaconatum sufficit necessitas, vel vtilitas, quia Concilium in hoc casu vtitur forma loquendi disiunctiua. *cap. 11.* ibi, *nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi aliud exposcat.* Vide dicta *de sacramentis disp. 9. quæst. vnica p. 6. nu. 2.* cum Sorbo, Rodriquez, & aliis, quibus adde Carolum de Grassis *de effectu in prælud. n. 334.* Barbosam *de officio & potest. Episcopi 2. part. allegat. 18. num. 4. & seq.* & alios DD. supra citatos.

5 Facultas dispẽsandi in interstitiis competit capitulo, Sede vacante, eiusue vicario.

5 Eadem facultas dispensandi in interstitiis competere videtur Capitulo Sede vacante, seu ipsius Vicario, quia regulariter succedit in iurisdictione ordinaria Episcopi, nisi prohibeatur. Ita Carolus de Grassis *loco cit. num. 339.* Quaranta *verb. cap. vers. quaro 10.* Riccius *in praxi decis. 715. n. 1. in prima editione*, & alij apud Barbosam *de officio & potest. Episcop. 2. part. allegat. 18. num. 6.*

6 Competit etiam probabiliter Abbatibus in quibusdã casibus.

6 Probabile etiam est Abbates, in iis casibus, in quibus tonsuram, & minores ordines conferre possunt, posse cum eisdem dispensare in interstitiis circa minores ordines. Ratio est, quia hæc facultas videtur accessoria habenti potestatem conferendi ordines: neque Concilium illis hanc facultatẽ adimere præsumitur. Ita Miranda *in manuali tom. 1. quæst. 38. art. 7.* Campanil. *rubr. 12. cap. 13. num. 43.* & Barbosa *de offic. & potest. Episcopi allegat. 18. num. 3. & 11.*

7 Episcopus, qui nouit ordinandum indigere dispensatione interstitiorũ, censetur in illis dispẽsare, cùm illum ad sacros ordines admittit, aut dat dimissorias non facta mentione interstitiorũ.

7 Rogabis primò, vtrùm Episcopus censeatur in interstitiis dispensare, si aliquem ad sacros Ordines admittat, aut dimissorias concedat, non facta mentione interstitiorum.

Respondeo affirmatiuè, si nouerat ordinandum indigere dispensatione interstitiorum, & nondum elapsum esse debitum tempus. Ratio est, quia præsumendum non est Episcopum velle delinquere; consequenter præsumitur tacitè dispẽsare. Secus si ignorabat nondum elapsum esse debitum tempus; tunc enim nulla subest ratio credendi Episcopum dispensare. Ita Carolus de Grassis *num. 342.* Menochius *de arbitrar. casu 563. num. 10.* Maiolus *lib. 3. cap. 24. num. 14.* Salsedo apud Diaz *cap. 25. in fine.* Alterius *loco citato, col. 3.* Auila, Henriquez, Sayrus, Suarez, Vgolinus, & alij, quos retuli *de irregularitate disp. 7. quæst. 5. p. 1. quæs. 3. num. 9.*

8 Potest & interdum dispensare in interstitiis religiosorum.

8 Rogabis secundò, vtrùm Episcopus dispensare possit in interstitiis religiosorum.

Respondeo posse dispensare etiam cum religiosis ex causa sibi à superioribus ipsorum per attestationem expressa. Ita declarauit sacra Cardinalium congregatio ex Riccio *in praxi decis. 81. in prima editione.* Quaranta *verb. ordo. versic. quæritur.* Barbosa *ad sess. 23. cap. 11.* Henriquez *lib. 10. cap. 23. num. 4.* & alij apud Barbosam *de potest. Episcop. allegat. 18. num. 10.* Ratio est, quia religiosi non sunt deterioris conditionis ceteris.

PVNCTVM V.

De suspensione contra suscipientes ordines simoniacè.

NOn solùm excommunicatio, verùm etiam suspensio contrahitur ob simoniam, tam ab eo, qui ordines simoniacè confert, quàm ab eo, qui ordines per simoniam suscipit. In hoc puncto non agimus de suspensione, quam contrahit is, qui ordines simoniacè confert; sed de illa, quam contrahit recipiens ordines cum labe simoniæ, omissa pœna excommunicationis, de qua *disput. 2. q. 3. p. 24.* fusiùs egi; hìc ergo explicabo

Primò, quænam sit materia istius suspensionis.
Secundò, quódnam sit eius subiectum.
Tertiò, quem effectum pariat ista suspensio.
Quartò, quamdiu duret.
Quintò, quis ab ea valeat absoluere.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Suscepti ordinũ cum vitio simoniacè commisso ab ipso susceptore ordinũ, vel illi quoad culpam imputato, est materia huius suspensionis.

1 MAteria istius suspensionis est susceptio ordinum cum vitio simoniæ commisso ab ipso susceptore ordinum, vel illi quoad culpam imputato; hæc propositio patet, tum *Extrauag. 2. Pauli II. de simonia*, ibi, *Omnes illi, qui simoniacè ordinati fuerint, à suorum sint ordinum executione suspensi*; tum ex Bulla Sixti V. contra malè promotos, quæ incipit, *Sanctum, & salutare*, ibi, *Clericos post hoc malè promotos ab executione, ministerio, & exercitio ordinum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuò suspensos declaramus.*

Obiicies, Clemens VIII. abstulit præfatam Sixti constitutionem, illamque ad terminos iuris communis redegit; ergo recipiens ordines per simoniam non afficitur pœnis illius Bullæ.

Respondeo Clementem VIII. moderatum fuisse præfatam constitutionem quoad reliqua in ea Bulla contenta; quoad vitium verò simoniæ illam in suo robore, & validitate reliquisse, vt benè obseruant Lessius, & Suarez *locus* proximè *citandis*, Saytus *lib. 4. cap. 14. num. 6.* & alij communiter.

2 Quæ non incurritur cùm vitiũ simoniæ committitur à tertia persona, inscio ipso ordinando;

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm ista suspensio incurratur, etiamsi vitium simoniæ committatur à tertia persona inscio ipso ordinando, vt si tertius tradidit pecuniam Episcopo, inscio ordinando.

Respondeo negatiuè, quia hoc est proprium censuræ, in pœnam delicti impositæ, vt non incurratur, nisi ob culpam; hic autem caret culpa, vt suppono. Ita Nauarrus *cap. 25. num. 68.* Suarez *lib. 4. de simonia cap. 56. num. 9. & de censuris disp. 31. sect. 1. & sect. 4. num. 40.* Sayrus *loco citato.* Coninchus *disp. 15. num. 37.* Henriquez *lib. 13. cap. 37. num. 4.* Filliucius *cap. 7. num. 129.* Alterius *tom. 2. disp. 9. cap. 4. sub finem.* Lessius *lib. 2. cap. 35. dub. 24. num. 136.* contra S. Thomam 2. 2. *quæst. 100. art. vlt. ad 3.* Arragonium *ibi concluſ. 4.* Felinum *in cap. per tuas, de simonia.* Syluestrum *verb. suspensio, num. 7.* Auilam 3. *parte disp. 5. dub. 9. concluſ. 2.* & alios, arbitrantes remanere suspensum ab ordine sic suscepto.

3 Nec item incurritur ab eo qui bona fide suscepit ordines simoniacè, etiãsi post ordinationem ratificet simoniam ab altero cõmissam.

3 Addo accipientem simoniacè ordines bona fide, non affici suspensione, etiamsi post ordinationem ratificet simoniam ab altero commissam: nam suspensio imposita est ob simoniam in susceptione ordinum; hic autem in susceptione non commisit simoniam, sed illam approbat post factum, vt suppono. Ita Alterius *loco citato*, Couarr. Nauarr. Henriquez, Suarez, Sayrus, Lessius, & alij, quos retuli, dum explicarem excommunicationem latam contra simoniacos in susceptione sacrorum ordinum; contra Auilam, & alios *locis citatis.* Secus dicendum est, si antequam ordines susciperet, animaduertit simoniam ab altero commissam fuisse, occasione ordinis à se suscipiendi; tunc enim volens recipere ordines, retrahere debet influxum alterius simoniacum, & abstinere tenetur ab ordinis susceptione, quatenus illi causam dedit is, qui simoniam commisit, alioquin in suspensionis pœnam incidit, quia dicitur ordines simoniacè suscipere, cùm eos suscipiat ob simoniacam alterius actionem, vt suppono.

4 Ad incurrendam hanc suspẽsionem requiritur vt simonia sit completa.

4 Secundò dubium est, vtrùm ad incurrendam istam suspensionem opus sit, vt simonia sit completa.

Respondeo affirmatiuè, vt probaui *de excommunicatione lata contra simoniacos disputat. 2. quæst. 3. punct. 4.* quia censura non incurritur, nisi adsit effectus completus sub censura prohibitus.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Subiectũ huius suspensionis sunt omnes cuiuscumque gradus & conditionis homines, suscipientes ordines simoniacè.

5 SVbiectum istius excommunicationis sunt omnes cuiuscumque gradus, & conditionis homines, suscipientes ordines simoniacè, etiamsi regali, vel alia quauis Ecclesiastica, vel mundana dignitate præfulgeant; sic enim in præcitata Extrauaganti habetur.

6 Mediatores simoniæ incurrunt excommunicationem Papæ reseruatam, non tamen suspensionem.

6 Sed modò dubium est primò, vtrùm mediatores simoniæ suspensi sint.

Respondeo cum Suarez *de censuris disp. 31. sect. 4. num. 29.* in præfata Extrauaganti non esse latam suspensionem contra mediatores simoniæ; sed excommunicationem Papæ reseruatam. Ex quo patet differentia inter mediatores, & suscipientes ordines simoniacè; illi enim non sunt suspensi, sed excommunicati; isti verò non solùm sunt excommunicati, verùm etiam suspensi, si communem DD. sententiam sequamur.

7 Nisi sint præsentatores ad ordinem.

7 Dixi, *in præfata Extrauaganti*, vt aduerterem alibi extare suspensionem, non contra quemlibet mediatorem, sed contra præsentatorem ad ordinem; nam *in cap. penult. de simonia*, lata est suspensio per triennium ab ordinum executione contra præsentatorem ad ordinem per simoniam; probabile tamen est dispositionem illius textus specialem esse, & non extendi ad alios casus, vt asserit Lessius *lib. 2. cap. 25. dub. 24. n. 134.* contra Suarez, & alios. De qua re infrà *quæst. 2. punct. 11.*

Quæres, vtrùm sicut simoniacus in ordine suspensionem incurrit, ita eam incurrat simoniacus in beneficio.

Respondeo negatiuè, vt infrà probabo *num. 12. proposit. 5.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 Effectus huius suspensionis est suspendere ab exercitio & executione ordinum susceptorum, & ab aliis suscipiendis.

8 EFfectus, quem parit ista suspensio, est suspendere ab exercitio, & executione ordinum susceptorum, & ab aliis suscipiendis. Ratio est, tum quia Extrauagans Pauli II. absolutè, & indistinctè loquitur, tum quia id apertè declarauit Sixtus V. in sua Bulla, vt patet ex verbis ipsius suprà relatis. Ita communiter DD. licet Lessius *loco citato*, Suarez *de censuris disp. 31. sect. 4. num. 33.* Filliucius *de simonia cap. 13. nu. 12.* probabile existiment, remanere tantummodo suspensum ab executione ordinum, simoniacè susceptorum, vt in eo puniatur, in quo peccauit. Sed hoc ego non approbo, vt patet, tum ex allatis rationibus: tum quia suspensus ab executione ordinis inferioris suspẽditur etiam à susceptione superioris, vt suprà docui *punct. 2. num. 9.*

9 Non tamen suspendit ab officio.

9 Rogabis, vtrùm ista suspensio non solùm suspendat ab executione, & susceptione ordinum; verùm etiam à beneficio, & officio.

Respondeo non suspendere ab officio; quia hoc nullo iure probatur, nec Sixtus V. hanc pœnam imposuit; sed solùm adiecit, vt si sic suspensi ministrauerint, fiant irregulares, & priuati beneficiis, quoad sæculares; quoad religiosos verò, vt sint priuati voce actiua, & passiua,

&

& fiant incapaces ad illa, & ad alia in futurum obtinenda, vt patet ex ipsa Bulla Sixti V. *vers. nihilominus*, quam de verbo ad verbum cum moderatione Clementis VIII. refert Sayrus *lib. 4. cap. 17. ad finem.* ergo signum est huiusmodi suspensionem non suspendere ab officio, & beneficio, alioquin suspensus non posset eligere, aut facere fructus suos, etiam antequam ministret in ordinibus. Ita Suarez, Coninchus, Filliucius, & alij *locis citatis*, contra nonnullos alios, quos tacito nomine innuit Suarez *loco citato de simonia num. 17.*

Obiicies, *in Extrauaganti 2. de simonia*, imponuntur ipso facto pœnæ, quæ alias erant ferendæ sententiæ, ibi, *quos ipso facto eos incurrere volumus*; iure autem antiquo prohibita erat simonia sub pœna depositionis, & suspensionis ab omni officio, & beneficio. *cap. 2. de confessis, & cap. erga simoniacos 110. quæst. 1.*

Respondeo istam obiectionem suprà solutam fuisse, dum loquerer de excommunicationibus contra simoniacos. Quamobrem hic breuiter in hac Extrauaganti dico non ferri ipso facto pœnas, quæ iure antiquo erant ferendæ sententiæ; sed solùm illas pœnas, quæ contra simoniacos publicos erant ipso iure latæ, extendi etiam ad simoniacos occultos in susceptione ordinum. Quid autem nomine *ordinum* intelligatur, explicatum est suprà, dum loquerer de excommunicationibus contra simoniacos in ordine *disp. 2. q. 3. punct. 24.*

QVARTA PROPOSITIO.

10 Suspẽsio lata contra simoniacos in ordine, perpetua est.

10 SVspensio lata contra simoniacos in ordine perpetua est. Ratio est, quia iura absolutè loquuntur, vt patet ex verbis præfatæ Extrauagantis, & Bullæ Sixti V.

Obiicies. Pius V. in Bulla 5. contra ordinatum simoniacè sic decernit, *Quicumque detestabile vitium simoniacæ prauitatis conuictus fuerit commisisse in consequendis ordinibus, eo ipso ab illorum executione per decennium sine spe dispensationis sit suspensus, & per annum carceribus mancipetur:* ergo signum est, istam suspensionem non esse perpetuam.

Respondeo Pium V. noluisse in ea Bulla rigorem antiquorum canonum lenire, & mitigare, sed potiùs augere hoc pacto, vt suspensus, postquam condemnatus fuerit de crimine, careat spe dispensationis per decennium; transacto verò decennio liberum sit Pontifici iure ordinario absoluere; iure verò antiquo auferebatur spes obtinendæ dispensationis; consequenter Pontifex iure ordinario dispensationem ante decennium concedebat. Ita Suarez *lib. 4. de simonia cap. 58. numer. 10.*

QVINTA PROPOSITIO.

11 A quâ potest absoluere Episcopus, spectato iure antiquo, non autẽ nouo.

11 SI ius antiquum spectemus Episcopus absoluere potest ab hac suspensione. Ratio est, quia licet in Extrauaganti secunda absolutio excommunicationis reseruetur Papæ, non tamen reseruatur absolutio istius suspensionis; reseruatio autem asserenda non est, nisi sit expressa.

Dixi, *si ius antiquum spectemus*, quia si inspiciàmus constitutionem Sixti V. non potest Episcopus absoluere saltem in delicto publico. Ratio est, quia Sixtus V. reuocat omnes facultates, & concessiones, etiam Cruciatæ, absoluendi huiusmodi simoniacos; præcisa tamen hac Bulla Sixti V. Episcopus absoluere posset etiam ab excommunicatione ob simoniam, in susceptione ordinum commissam, vt benè Lessius *loco citato*, Sayrus *lib. 4. cap. 17. ad finem*, & alij, præsertim si delictum sit occultum, iuxta facultatem Episcopis cõcessam in Tridentino *sess. 24. cap. 6.* Ita Henriquez *cap. 39. de excomm.* & Suarez *de simonia cap. 61. n. 11.* asserentes Episcopum posse absoluere ab excommunicatione & suspensione contracta ob simoniam in casibus occultis, & non deductis ad forum contentiosum, quia Concilium generaliter loquitur. Imò idem Suarez *loco citato*, & Garzias *de beneficijs part. 8. cap. 1. num. 74.* adducunt declarationem sacræ Congregationis, in qua dicitur Episcopum non posse quidem rehabilitare simoniacum ad beneficia in posterum obtinenda, aut ad ea retinenda, quæ per simoniam occultam obtinuit; posse tamen absoluere suum subditum in simonia occulta, & rehabilitare ad ordines, & beneficia antea obtenta.

Ampliat Lessius *loco citato num. 136.* etiamsi delictum simoniæ cum ipsomet Episcopo perpetratum fuisset. Ob id enim Episcopus non est priuatus sua potestate, vel ab ea suspensus, donec denuntiatus fuerit excommunicatus. Verùm hæc ratio probat solùm posse validè absoluere, non verò licitè; cùm enim sit excommunicatus ob simoniam in ordine commissam, non potest propria sponte cum aliis communicare, & actus iurisdictionis exercere, vt patet ex regulis generalibus traditis *de censuris in communi*; obseruat tamen Lessius *num. 134. ad finem*, Bullam Sixti V. pluribus in locis ignorari, consequenter vsu receptam non esse. Sed hoc ego non facilè admitto, saltem in Italia, & asserenti legem non fuisse vsu receptam, incumbit onus probandi; lex enim possidet, cùm perspicuè constet latam esse; consequenter in dubio iudicandum est in fauorem legis.

12 Simoniacus in beneficio non incurrit suspensionem.

12 Quæres, vtrùm sicut simoniacus in ordine incurrit suspensionem, ita eam incurrat simoniacus in beneficio.

Respondeo negatiuè, quia censura non incurritur, nisi sit in iure expressa. Ita Nauarr. *in manuali cap. 25. num. 111. vers. 3.* Innocentius, Panormitanus, & alij, quos citat, & sequitur Suarez *lib. 4. de simonia cap. 56. num. 16. & de censuris disput. 31. sect. 4. num. 42.* Filliucius *de simonia tract. 45. c. 13. quæs. 4. num. 12.* Auila *3. parte disp. 5. dub. 9. concluſ. 5.* contra Syluestrum *verbo suspensio quæst. 7.* Alterium *tom. 2. disp. 15. cap. 5. col. 3. vers. ad hanc dubitationem.* Henriquez *lib. 3. cap. 37. num. 5.* & alios asserentes, incurrere suspensionem ab ordine, & beneficio.

Obiicies primò, in Extrauaganti 2. *de simonia* infliguntur ipso facto pœnæ, quæ iure antiquo erant ferendæ sententiæ; sed iure antiquo posita erat suspensio: ergo.

13 Etiamsi non possit fructus beneficij percipere, & beneficium validè consequi.

Respondeo solutionem istius difficultatis constare ex dictis de excommunicatione lata contra simoniacos in ordine & beneficio, *disp. 2. q. 3. punct. 2. n. 19. ad finem.*

13 Obiicies secundò, simoniacus in beneficio non potest fructus beneficij percipere, & beneficium validè consequi; *Extrauag. 2. de simonia.* ergo suspensus est à beneficio.

Respondeo negando consequentiam: nam in præcitam Extrauaganti non inducitur propriè suspensio, sed irritatio, & priuatio collationis beneficij per simoniam obtenti; consecutio enim beneficij per simoniam inualida est Extrauagant. 2. citata; consequenter non tribuit ius acquirendi fructus illius; hæc tamen pœna non est suspensio propriè dicta, quia suspensio à beneficio supponit titulum, & proprietatem beneficij, & priuat illius vsu, & vsufructu; aliud autem est irritatio collationis beneficij; aliud priuatio vsusfructus beneficij validè obtenti, vt benè Suarez *loco cit. de simonia n. 19. & de censuris loco citato.* Auila *loco cit. concluſ. 6.* Henriquez *lib. 13. cap. 13. n. 5.*

Obserua tamen, in Extrauaganti citata sermonem esse tantummodo de beneficiis quæ simoniacè obtinentur, de quibus in dicta Extrauaganti dicitur, *nec inde faciat aliquis fructus suos*; non verò sermo est de aliis antea legitimè obtentis. Propterea probabilius est in aliis non incurri vllam suspensionem, seu priuationem fructuum, vt benè Suarez *locis citatis*, contra Syluestrum *verb. suspensio num. 7.* Abbatem *c. tanta n. 5.* Angelum *verb. simonia n. 6.* Alterium *loco citato c. 5. ad finem*, & alios: quamquam clericus simoniacus in ordinibus, vel sacramentis excommunicandus est. *cap. quicquid, 1. quæst. 1.*

An autem simoniacus in beneficio incurrat excommunicationem, ostensum est *disp. 2. q. 3. punct. 24.*

PVNCTVM VI.

De suspensione lata contra eum, qui ordines suscipit, dum vinculo censuræ obstrictus est.

TRia principaliter explicabo in hoc puncto.

Primò, quandónam obstrictus censura incurrat suspensionem suscipiendo ordines.

Secundò, quem effectum pariat ista suspensio.

Tertiò, à quónam dispensatio istius suspensionis obtineri debeat.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Excommunicatus ob clerici percussionem incurrit suspẽsionem, vel irregularitatem suscipiendo ordines ante obtentam excommunicationis.

1 EXcommunicatus ob clerici percussionem incurrit suspẽsionem, vel, vt alij volunt, irregularitatem suscipiendo ordines ante obtentam excommunicationis absolutionem. Hæc propositio patet ex *cap. cùm illorum, de sentent. excommunic.* vbi habetur clericos sæculares, qui tempore excommunicationis ordines suscipiunt, à susceptis ordinibus deponi; religiosos verò suspensos remanere ab ordine suscepto, & officio. Ita communiter DD. Quamquam aliqui hanc propositionem aliis textibus probant, vt ex *cap. 1. de eo, qui furtiuè ordinem suscepit*, & ex *cap. 1. & 2. de Episcopo, qui renuntiauit Episcopatui.* Verum probatio ex illis textibus desumpta mihi non probatur, quia in illis casibus sermo est de casu distincto; in materia autem pœnali argumentandum non est à simili, neque facienda est extensio ad alios casus. Ita Couarr. *cap. alma mater part. 1. §. 6. num. 6.* Sylueſter *verb. irregularitas quæs. 2.* Nauarr. *cap. 27. num. 241.* Henriquez *lib. 14. cap. 6. num. 4.* Valentia *tom. 4. disp. 7. quæst. 19. punct. 3.* Suarez *de censuris disp. 31. sect. 1. nu. 57.* Coninchus *de sacramentis disput. 14. num. 32.* Sayrus *lib. 7. cap. 10. num. 12.* Toletus *lib. 1. cap. 66. n. 1.* Filliucius *tract. 17. cap. 5. n. 94.* Auila *part. 7. disp. 9. sect. 1. dub. 6.* Rodriquez *in summa 1. part. c. 168. concluſ. 4.* Reginald. *lib. 30. tract. 2. nu. 181.* Alterius *tom. 2. disp. 10. cap. 6.* Maiolus *lib. 4. cap. 34.* & alij: quamquam isti DD. in hoc dissentiunt, quòd Nauarrus, Sylueſter, Sayrus, Henriquez, Auila, Toletus, Maiolus, Valentia, Rodriquez, & alij, quorum opinio probabilis est, existimant istam esse irregularitatem; Suarez verò, Alterius, Coninchus, Filliucius, & alij, quorum opinio de rigore iuris mihi probabilior videtur, putant istam esse pœnam suspensionis, quia proprium suspensionis est repellere ab executione officij, vel ordinis; ista autem suspensio repellit ab executione ordinis & officij eum, qui ordines in excommunicatione capit, vt constabit ex dicendis *propositione 2.*

Ampliari probabiliſſimè potest ista propositio. Primò non solùm ad excõmunicatum ob clerici percussionem, verùm etiam ad excommunicatos alia quauis de causa: nam licet Summus Pontifex *in cap. cùm illorum*, specialiter loquatur de excommunicato ob clerici percussionem, nihilominus Summus Pontifex, dum rem definit, vniuersaliter loqui videtur. Ita præcitati DD.

Hoc tamen intelligendum est, modò sit excommunicatus maiori excommunicatione, nam excommunicatus minori excommunicatione, licet faciat contra prohibitionem censuræ in materia graui, non tamen afficitur suspensione, vel irregularitate, suscipiendo ordines. Ratio est, tum quia sicut excommunicatus minori excommunicatione non afficitur irregularitate celebrando, ita neque suscipiendo ordines: tum quia pœna non incurritur, nisi sit in iure expressa. Ita communiter DD.

2 Hæc pœna non extenditur ad suspensum, vel interdictũ, sicut neq; ad eum qui ordines in excommunicatione suscipit, bona fide, aut per vim, aut ex graui metu.

2 Ampliatur, & extenditur secundò ab aliquibus DD. etiam ad suspensum, vel interdictum: hunc enim putant affici noua suspensione, vel irregularitate suscipiendo ordines. Ita Couarr. & Maiolus *locis cit.* Marius Alterius *loco cit. col. 2. vers. ad probandam*, & alij.

Verum ista ampliatio nullo sufficienti textu probatur, quia *cap. cùm illorum*, loquitur de excommunicato, nec aliud ius afferri potest, in quo ista suspensio contineatur. Ita Sylueſter, Auila, Henriquez, & alij, quos retuli *de irregularitate disput. 7. quæst. 3. punct. 3. num. 2.* vbi hanc rem fusius explicaui.

Ampliatur tertiò non solùm ad capientem ordines maiores, verùm etiam ad eum, qui minores ordines assumit. Ratio est, quia *cap. cùm illorum*, citatum generaliter loquitur de suscipientibus ordines tempore excommunicationis. Ita Suarez, Alter. Filliucius, & alij, contra Nauarr. *consil. 28. de sententia excommunicat.* Auilam *part. 7 sect. 1. dub. 6.* & alios.

An autem extendatur ad capientem primam tonsuram, vel consecrationem Episcopalem tempore excommunicationis, constabit ex infrà dicendis.

Limitatur tamen præfata propositio primò ad eum, qui ordines in excommunicatione capit ex probabili ignorantia, vel inaduertentia

suæ excommunicationis, vel prohibitionis Ecclesiæ; hunc enim arbitror in foro conscientiæ probabiliter excusari posse, quia par non est, vt pœnam subeat qui culpam non commisit; in foro tamen externo non præsumitur ignorantia; quia factum graue est, & ius valdè manifestum. Panormitan. *in cap. cùm illorum num.15. de sentent. excommun.* Hostiensis *ibidem*, Sylvester *verbo irregularitas quæs. 7.* Suarez *loco citato nu. 59.* Filliucius *loco citato*, contra Couarr. *cap. alma mater part.1. §.6. num.6.* Maiolum *lib. 4. cap.34. num.4.* Alterium *loco citato dub. 2.* & alios existimantes ignorantiam non excusare in vllo foro.

Obiicies, *in cap. cùm illorum, citato*, fertur suspensio Papæ reseruata contra excommunicatum suscipientem ordines, etiam si non recordetur se excommunicatum, aut nesciat excommunicato interdictam esse promotionem ad ordines; ergo inaduertentia, & ignorantia non excusant.

Respondeo suspensionem ferri in eum, qui non recordatur se excommunicatum, aut nescit prohibitionem, modò ignorantia sit crassa, supina, vel affectata; secus si talis non sit, nam ignorantia excusat à censuris.

Limitatur secundò in excommunicato, qui per vim, aut metum cadentem in constantem virum ordines accepit. Ratio est, quia metus grauis excusat à peccato mortali contra prohibitionem Ecclesiasticam; consequenter excusat etiam ab incurrendis censuris, vt suo loco probaui; Ecclesia enim non obligat cum graui incommodo. Ita Sylvester *verb. irregularitas. §.9. quæs.7.* Suarez, Filliucius *locis citatis*, & alij, contra Alterium *tom.2. disput.10. cap.5. sub finem*, Maiolum *lib. 4. de irregularitate cap.16. n.4.* & alios.

Obiicies, baptizatus, qui per vim, aut metum Baptismum iterum capit, non excusatur ab irregularitate, vt docui *de censuris in communi disputat. 7. quæst. 3. punct. 3.* ergo neque excommunicatus excusatur à suspensione suscipiendo ordines per vim, aut metum; sicut enim qui rebaptizatur, potest habere animum non suscipiendi Baptismum; consequenter impedire potest Baptismi reiterationem, & sacrilegium ex parte sua; ita etiam excommunicatus habere potest intentionem non recipiendi ordines.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, tum quia qui rebaptizatur tenetur ex strictissimo præcepto naturali diuino abstinere ab iterata Baptismi receptione, quam impedire potest sola voluntate non suscipiendi Baptismum; excommunicatus verò non tenetur abstinere ab ordinibus suscipiendis ex præcepto naturali diuino, sed Ecclesiastico; Ecclesia autem non obligat ad obseruantiam suorum præceptorum cum notabili incommodo, & sicut non obligat excommunicatum abstinere à celebratione, quoties graue damnum pateretur non celebrando, ita neque obligat ad abstinendum a susceptione ordinum, quoties graui damno exponeretur non suscipiendo ordines: tum quia non potest quis in hoc casu exterius ordines suscipere, & interius habere intentionem non suscipiendi ordines, quia maius sacrilegium committeretur, & grauiora incommoda sequerētur ex ficta susceptione ordinum. Ita Sylvester *verb. irregularitas quæs. 7.* Suarez *num. 60.* Filliucius *n.94.* contra Maiolum *lib.4. cap.16.* Alterium *loco cit.*

3 Excommunicatū probabile est suspensionem nō incurrere, suscipiendo primam tonsuram.

3 Sed modò dubium est primò, vtrùm excommunicatus suspensionem incurrat, recipiendo primam tonsuram.

Respondeo valdè probabiliter sustineri posse, non incurrere. Ratio est, tum quia tonsura, strictè loquendo, non est ordo; tum quia excommunicatus recipiens primam tonsuram non potest affici effectibus istius suspensionis, cum tonsura non habeat proprium actum, à quo suspendatur. Ita Suarez *num.58.* Alterius *loco cit. dub.1.* Filliucius *n.94.* Nauarr. Auila, & alij *locis suprà citatis.*

Dixi, probabiliter sustineri posse, quia oppositum probabilitate non caret, cùm prima tonsura nomine ordinis veniat iuxta vsitatam apud canones loquendi formam, vt alibi sæpius ostendi, & licet tonsura non habeat functiones ordinis, habet tamen peculiaria priuilegia.

4 Non item incurrit, recipiendo consecrationem Episcopalem.

4 Secundò dubium est, vtrum excommunicatus recipiens consecrationem Episcopalem, incurrat istam suspensionem.

Respondeo negatiuè iuxta probabiliorem sententiam: tum quia Episcopatus, strictè loquendo, non est ordo: tum quia suspensio generaliter lata non afficit Episcopos, nisi exprimantur. Ita Suarez *disp. 31. sect.1. num.58.* Filliucius *tract.17. cap.5. quæs.9. num.94.* & alij quos retuli *de sacramentis*, contra Alterium *tom.2. disp.10. cap.6. col.3. dub.1.* Valentiam, Bellarminum, & alios, quos nominatim recensui *de sacramento ordinis.*

Ex dictis in præcedentibus constat excommunicatum recipientem maiores, vel minores ordines, affici suspensione, nisi recipiat ex ignorantia non crassa, vi, vel metu graui, tunc enim non afficitur; sicut non afficitur si recipiat primam tonsuram, aut consecrationem Episcopalem.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Suspensio, quam incurrit excommunicatus suscipiendo ordines antequam absoluatur, respectu clerici sæcularis suspendit ab executione ordinis in excommunicatione suscepti.

5 SVspensio, quam incurrit excommunicatus, suscipiendo ordines, antequam absoluatur, respectu clerici sæcularis suspendit ab executione ordinis in excommunicatione suscepti. Ratio est, tum quia par est, vt quis in eo puniatur, in quo deliquit: tum quia sic apertè colligitur ex *capitibus illorum, de sententia excommunicationis*, ibi, *si fuerint sæculares clerici, à susceptis ordinibus censemus in perpetuum deponendos.*

Neque obstat illud perspicuum, *deponendos*, quod est futuri temporis, & non videtur continere censuram ipso iure latam, sed ferendam. Respondeo enim continere censuram ipso iure latam, tum quia coniungitur cum illo verbo *censemus*, quod est temporis præsentis, & illud verbum *deponendos*, non adhibetur ad significandam suspensionem comminatoriam, sed ad significandum eos, qui in futurum post editionem illius textus, ordines capient in excommunicatione, censuræ suspensionis obnoxios esse: tum quia vna pars dispositionis aliam explicat. *l.2. ff. de reb. dubijs.* sed in eadem Bulla fertur suspensio ipso facto contra religiosos; ergo etiam ipso facto fertur contra clericos sæculares: tum quia in præcitato cap. denegatur Episcopis facultas dispensandi; ergo censura censetur ipso iure lata; alioquin frustrà denegaretur dispensandi facultas.

Dixi in propositione, *respectu clerici sæcularis*: nam ista suspensio respectu religiosi suspendit ab executione tam ordinis in excōmunicatione suscepti, quam officij, vt patet ex præcitato textu, ibi, *ab executione suscepti ordinis, & officij decernimus manere suspensos.*

An autem suspensus ab executione ordinis in excommunicatione suscepti, maneat etiam suspensus à susceptione ordinum superiorum, constat ex dictis *punct. 2. num.7.* remanere suspensum à susceptione maioris ordinis, consecutiuè, & accessoriè: nam suspensus ab executione ordinis inferioris, suspensus etiam est à susceptione, & administratione superioris, non è contra.

6 Sed non impedit executionē inferiorū ordinum ante excommunicationem susceptorū.

6 Sed modò dubium est, vtrum ista suspensio impediat etiam executionem inferiorum ordinum, quos quis suscepit ante excommunicationem.

Respondeo negatiuè, quia cùm in illorum susceptione non deliquerit, nō videtur pœnam circa illorum executionem pati; & quamuis in vna parte textus absolutè dicatur à receptis ordinibus, nihilominus in alia parte dicitur ab executione ordinis suscepti; consequenter vna pars aliam declarat, & indicat dispositionem illius textus intelligendam esse cum propositione pœnæ, & culpæ. Ita Alter. *tom.2. disp.10. cap.5. col.2. dub.1.*

Hinc sequitur eum qui diaconatum in excommunicatione suscepit, posse obtenta excommunicationis absolutione, ministrare in subdiaconatu, aut minoribus ordinibus, etiamsi dispensationem suspensionis nondum obtinuerit.

TERTIA PROPOSITIO.

7 Absolutio istius suspensionis respectu clerici sæcularis reseruata est Papæ, quo modocūq; contracta sit.

7 ABsolutio istius suspensionis respectu clerici sæcularis reseruata est Papæ, siue ista suspensio contracta fuerit scienter, siue ignoranter, ignorantia crassa, supina, vel affectata; sic enim expressè decernitur *in cap. cùm illorum, citato*, ibi, *in reliquis casibus, tam Archiepiscopi, quàm Episcopi absque mandato Sedis Apostolicæ speciali, dispensandi facultatem se nouerint non habere.*

Hoc tamen intelligitur, modò delictum sit publicum; nam si delictum sit occultum, Episcopus dispensare potest, ex Concilio Trident. *sess.24. cap.6.*

Dixi in propositione, *respectu clerici sæcularis*, vt contrà distinguerem ab absolutione religiosi; nam religiosus absolui potest à suo Abbate, modò ex inaduertentia facti, vel ignorantia iuris deliquerit, & modò factum non sit graue & notabile, vt in præcitato textu dicitur.

An autem in foro conscientiæ indigeat absolutione, dum inaduertentia, vel ignorantia non fuit culpabilis mortaliter, crassa, vel supina, patet ex supradictis *limitatione prima.*

PVNCTVM VII.

De suspensione contra coniugatos suscipientes ordines sacros.

QVatuor breuiter explicabo in hoc puncto.

Primò, vtrùm coniugatus recipiens ordines incurrat suspensionem.

Secundò, quem effectum pariat ista suspensio.

Tertiò, quamdiu duret.

Quartò, à quónam istius absolutio obtineri possit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Vir coniugatus illicitè suscipiens aliquem sacrorum Ordinum, tam ante, quàm post consummatum matrimonium, incurrit suspensionem, imò etiam irregularitatem. Quòd incurrat suspensionem, patet ex *Extrauag. antiquæ, vnica, de voto, & voti redemptione*, vbi postquam prohibitum fuit, virum coniugatum sacros ordines suscipere, additur suspensio, ibi, *quòd si secus à quoquam forsitan attentatum fuerit, ordinamus, quòd nec matrimonio soluto, in sic suscepto ordine ministrare valeat*; proprium autem suspensionis est directè impedire executionem ordinum.

1 Vir coniugatus illicitè suscipiens aliquem sacrorum Ordinum, tam ante, quàm post consummatum matrimonium incurrit suspensionem & irregularitatem.

Quòd incurrat irregularitatem, patet tum ex eadem Extrauagant. *antiquæ concertationi, de voto, & voti redemptione*, vbi coniugatus repellitur ab ordinum susceptione, ibi, *districtius inhibentes, ne quispiam durante matrimonio, nondum etiam consummato aliquem de sacris ordinibus præsumant suscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit conuenire*; & infrà, coniugatus suscipiens sacros ordines impeditur promoueri ad superiores ordines, ibi, *nec ad superiores ordines prouehi*; proprium autem irregularitatis est directè impedire susceptionem ordinum: tum quia ita postulat decor, & honestas sacrorum ordinum; par enim non est, vt qui rei vxoriæ operam impendit, mysteriis sacri altaris applicetur. Hoc tamen adducitur potius pro congruentia, quam pro ratione obligante, alioquin Græci coniugati irregulares essent, nec sacros ordines suscipere possent. Ita communiter DD. Vide dicta *de censuris in genere disp.7. quæst.3. punct.4. num.9.*

2 Secus de eo qui licitè suscipit.

2 Dixi in propositione, *illicitè suscipiens*, vt exciperem eum, qui licitè suscipit, nam pœnâ censuræ puniri non debet, qui culpam non commisit.

Ex quo sequitur primò virum coniugatum suscipientem ordines ex legitima Papæ facultate, non affici suspensione, tum quia non suscipit ordines illicite, vt suppono: tum quia Summus Pontifex in iure communi potest dispensare, & censurarum, aliarumque pœnarum canonicarum vinculum auferre; nam res per quas causas nascitur, per easdem dissoluitur.

Secundò sequitur virum coniugatum aduolantem ad sacros ordines in casibus in iure permissis, non ligari vinculo huius censuræ; tum quia non ordinatur illicitè: tum quia in præcitata Extrauaganti excipiuntur casus à iure concessi, ibi, *nisi prout sacris canonibus nouerit conuenire.*

3 Varij casus, in quibus licet viro coniugato

3 Sed modò dubium est primò, quandónam liceat viro coniugato etiam durante matrimonio, ordines sacros suscipere.

Respondeo licere. Primò quando matrimonium nondum fuit con-

ingato, etiã durante matrimonio Ordines ſacros ſuſcipere.

conſummatum; tunc enim licitum eſt coniugi religionem ingredi, & profeſſionem in ea emittere; & facta profeſſione ſacros ordines ſuſcipere, quia per profeſſionem diſſoluitur matrimonium; conſequenter ceſſat impedimentum ſuſcipiendi ordines.

Secundò, quando vxor, conſummato matrimonio, ingreditur religionem, & in ea profitetur de conſenſu vtriuſque coniugis; tunc enim licitum eſt viro ſacros ordines ſuſcipere, etiamſi matrimonium adhuc ſubſiſtat. *cap. Epiſcopus benedictionem, diſt.* 27.

Tertiò, quando vxor caſtitatis votum emittit de conſenſu viri, illique licentiam concedit ſuſcipiendi ſacros Ordines; tunc enim licitum videtur viro ſacros Ordines ſuſcipere, etiamſi ipſius vxor in ſæculo remanere velit, *cap. ſeriatim, & apertè, diſt.* 32. *cap. coniugatus, de conuerſ. coniug. & cap. Agathoſa* 27. *quæſt.* 2. Hoc tamen intelligendum eſt, modò vxor ſit ſenex, & non timeatur incontinentiæ periculum: nam ſi iuuenis ſit, hoc non permittitur, niſi religionem ingrediatur.

Idem dicendum videtur, quando vir coniugatus ad Cardinalatus dignitatem promouendus eſt; par enim ratio videtur, cùm Cardinalatui adnexus eſſe ſoleat ordo ſacer, nec aliquid peculiare in hac re ſancitum ſit à iure. Ita Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 41. *n.* 4. contra Maiolum *de irregularitate lib.* 1. *cap.* 34. *nu.* 2. Ioannem Andream *in cap. ſanè, de conuerſ. coniug.* & alios, aſſerentes ſemper requiri, vt dum quis ad Cardinalatus dignitatem promouendus eſt, ipſius vxor religionem ingrediatur. Imò gloſſa *in cap. ſanè, de conuerſ. coniug.* Sotus *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 4. *ad finem*, Alter. *tom.* 2. *diſp.* 10. *cap.* 7. *col.* 3. & 4. & alij exiſtimant idem ſufficere, & requiri, dum vir coniugatus ad Epiſcopatum promouetur; videlicet vt vxor religionem ingrediatur, ſi iuuenis eſt, aut voueat caſtitatem, ſi eſt ſenex. Sed probabilius mihi dicendum videtur, ſemper neceſſarium eſſe, vt vxor religionem ingrediatur, dum vir ad Epiſcopalem dignitatem promouendus eſt, ſic enim expreſſè decernitur *in cap. ſanè, de conuerſ. coniugat.* Idemque docent Couar. 4. *decret.* 2. *p. c.* 6. §. 3. *n.* 3. Maiolus *loco cit. num.* 2. Azor. *lib.* 13. *c.* 13. *quæſ.* 7. & alij communiter, teſte Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 41. *n.* 2.

Quartò quando per ſententiam factum eſt diuortium, quoad torum & habitationem; tunc enim licitum eſt viro innocenti, etiam inuita coniuge religionem ingredi, aut ſacros ordines ſuſcipere; coniugi verò adultero in tali euentu non licet ingredi religionem, aut ordinem ſuſcipere, abſque tacito, vel expreſſo conſenſu coniugis innocentis; cùm innocenti coniugi competat ius concedendi gratiam reconciliationis, & nocentem repetendi, & reuocandi: hæc ſummatim, & compendioſè dicta ſufficiant. Videri poteſt Sanchez *lib.* 7. *diſput.* 38. *& ſeqq. & lib.* 10. *diſp.* 11. *n.* 6. Henriquez, Perez, Coninchus, Ledeſma, & alij, quos retuli *in meo tract. de matrimonio quæſt.* 3. *punct.* 9. *nu.* 18. *& quæſt.* 4. *punct.* 5. *n.* 23.

4 Coniugatus ſuſcipiẽs ſacros Ordines ex ignorantia, aut bona fide, excuſatur à ſuſpenſione.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm vir coniugatus ſuſcipiens ſacros ordines ex ignorantia, aut bona fide, excuſetur à ſuſpenſione.

Reſpondeo affirmatiuè. Ratio eſt, quia in præfata Extrauagant. ſermo eſt de præſumentibus, ibi, *de ſacris ordinibus præſumant ſuſcipere*; præſumptio autem ſupponit ſcientiam, & dolum. Ita Suarez *num.* 56. Filliucius *loco cit.* contra Alterium *loco cit. col.* 5.

Hinc ſequitur virum coniugatum, qui bona fide ſacros ordines ſuſcepit, poſſe, diſſoluto matrimonio, functiones ordinum abſque diſpenſatione exercere, quia non detinetur vinculo ſuſpenſionis; conſtante verò matrimonio non poteſt vti ſacris ordinibus, tum quia non decet; tum quia ſicut prohibetur ordines ſuſcipere, ita etiam prohibetur exercere. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

5 Sicut & ſacerdotes Græci.

5 Tertiò dubium eſt, vtrum ſacerdotes orientales, vt Græci, incurrant ſuſpenſionem ſuſcipiendo ſacros ordines poſt contractum matrimonium.

Reſpondeo negatiuè, quia eis permiſſum videtur ſacros ordines ſuſcipere, & vti matrimonio antea contracto, cùm non voueant continentiam. *cap. aliter diſt.* 31. *cap. Nicæna Synodus, & cap. aliter. diſt.* 31. *& cap. vt clericorum, de vit. & honeſtate cler.*

6 Qui, ſi poſt initũ matrimonium ad noſtras regiones trãſirent, non eſſent ordinandi.

6 Verum ſi Græcus coniugatus in noſtras regiones ſe conferret, non eſſet promouendus ad ordines, tum ad vitandum ſcandalum, tum ne ritus confundantur, tum quia ordinibus ſacris apud nos adnexum eſt caſtitatis votum. Imò ſacerdos Græcus coniugatus non poſſet apud nos beneficium capere abſque diſpenſatione Papæ, vt patet ex duabus primis rationibus.

An autem ſacerdos Græcus accedens cum vxore ad noſtras regiones vti poſſit vxore, patet ex dictis *de legibus*, poſſe, præcilo tamen ſcandalo. Vide Panormit. *in cap. cùm olim, de cleric. coniug. & cap. cum ſecundùm, de tempor. ordinat.* Alterium *loco cit. cap.* 7. *ad finem*, Sanchez, Bellarm. Rebellus, & alios quos retuli *de matrim. q.* 3. *punct.* 9. *n.* 13.

7 Coniugatus ſuſcipiens minores ordines non incurrit ſuſpenſionem.

7 Dixi in propoſitione, *aliquem ſacrorum Ordinum*, nam ſi coniugatus minores ſuſcipiat, non afficitur ſuſpenſione, quia Extrauagans citata loquitur de ſuſcipiente ſacros ordines, nec aliud ius afferri poteſt, quo id ſub pœna ſuſpenſionis prohibeatur. Ita Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 54. Alter. *tom.* 2. *diſp.* 10. *c.* 7. *col.* 7. Filliucius *tract.* 17. *cap.* 5. *nu.* 93. & alij; licitè tamen conferri non poſſunt ordines minores, vel prima tonſura viro coniugato, niſi religionem ingrediatur. *cap. nullus, de temp. ordin. lib.* 6. *cap. diuerſis fallacijs, de clericis coniugat.* Ita gloſſa *cap. coniugatus, de conuerſ. coniug.* Alterius *loco cit. col.* 4. *verſ. ſed dubitari*, & alij. An autem, & quando coniugatus vti poſſit ordinibus antea ſuſceptus, & priuilegio clericali gaudeat, probatum eſt in hoc tractatu *diſp.* 1. *& de cenſuris in genere, & de legibus.*

Dixi in propoſitione, *tam ante, quàm poſt conſummatum matrimonium*, quia Extrauagans *antiqua*, citata, extendit iſtam ſuſpenſionem ad ſuſcipientem ordines, etiam matrimonio non conſummato, vt patet ex verbis ipſius Extrauagantis ſuperiùs citatis.

Obiicies, coniux poteſt ante conſummatum matrimonium ingredi religionem, & profeſſionem in illa emittere: ergo poteſt etiam ordines ſacros ſuſcipere.

Reſpondeo, quidquid ſit, de antecedente, de quo ſatis egi *in tract. de matrimonio*, neganda eſt conſequentia. Ratio diſparitatis eſt, quia coniugatus ſub pœna ſuſpẽſionis, & irregularitatis repellitur ab ordinibus ſacris; validè tamen illos recipit cùm adſit materia, & forma, vt ſuppono, & ſubiectum non ſit incapax ex diſpoſitione iuris naturalis, vel diuini, alioquin Græci coniugati inualidè ordinarentur.

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Suſpenſio lata contra coniugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum Ordinum, ſuſpendit ab executione ordinis ſuſcepti à ſuſceptione ſuperiorum ordinum (& in hac parte vim irregularitatis habet,) & à beneficio, ac officio: ſic enim expreſſè decernitur *in Extrauag. citata*, ibi, *quòd ſi ſecus à quoquam forſitan attentatum fuerit, ordinamus, quòd nec matrimonio ſoluto in ſic ſuſcepto ordine miniſtrare, nec ad ſuperiores ordines prouehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium Eccleſiaſticum valeat promoueri.*

8 Suſpenſio lata contra coniugatos ſuſcipiẽtes aliquem ſacrorum Ordinum, ſuſpendit ab executione ordinis ſuſcepti, à ſuſceptione ſuperiorum Ordinum, à beneficio & officio.

9 Quæres, vtrùm iſta ſuſpenſio repellat etiam ab exercitio ordinum ſuſceptorum ante matrimonium.

Reſpondeo negatiuè, quia in textu dicitur, *in ſic ſuſcepto ordine.*

Ex quo ſequitur ſubdiaconũ, qui ſine diſpenſatione matrimonium contraxit, poſſe, ſaltem mortua coniuge, in ſubdiaconatu miniſtrare: quia hic non eſt ſuſpenſus ab ordine ante matrimonium contracto.

9 Non tamen ab exercitio ordinum ſuſceptorũ ante matrimoniũ.

Dixi, *ſaltem mortua coniuge*, quia viuente coniuge non videtur poſſe functiones ſubdiaconatus exercere. Sicut enim coniugatus non poteſt ſacros ordines ſuſcipere; ita nec illos exercere, cum ſuſceptio ordinum præcipuè interdicatur ob ipſorum vſum. Ita ſentire videntur Suarez *n.* 49. *ad finem*, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

TERTIA PROPOSITIO.

10 Suſpenſio & irregularitas lata contra coniugatos ſuſcipiẽtes aliquem ſacrorum Ordinum, perpetua eſt.

10 Suſpenſio, & irregularitas lata contra coniugatos ſuſcipientes aliquem ſacrorum Ordinum perpetua eſt, & durat donec per diſpenſationem auferatur. Ratio eſt, tum quia hæc eſt materia ſuſpenſionis, & irregularitatis abſolutè latę, vt perpetuò duret, donec per abſolutionẽ tollatur: tum quia in præfata Extrauagãti dicitur, *nec matrimonio ſoluto in ſic ſuſcepto miniſtrare, nec ad ſuperiores ordines prouehi*, &c.

Ex quo ſequitur coniugem, qui conſtante matrimonio ordines ſuſcipit, remanere ſuſpenſum, ſiue matrimonium diſſoluatur morte vxoris, ſiue diſpenſatione Summi Pontificis (Summus enim Pontifex aliquando diſpenſare poteſt in matrimonio rato, vt docui *de matrimonio*) ſiue diſſoluatur profeſſione in approbata religione, matrimonium enim ratum, ſed non conſummatum diſſoluitur profeſſione in approbata religione, licet non diſſoluatur ſuſceptione ſacrorum ordinum, vt ſuo loco probaui, & patet ex Extrauaganti *antiqua*, citata.

QVARTA PROPOSITIO.

11 Abſolutio prædictæ ſuſpenſionis & irregularitatis reſeruata eſt Papæ.

11 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis, & irregularitatis reſeruata eſt Papæ; ſic enim clarè colligitur ex ipſa Extrauag. *antiqua*, ſæpius citata, in qua Summus Pontifex ſibi facultatem tacite reſeruat; conceſſa Epiſcopo facultate abſoluendi ſolum quando coniugatus, qui ordinem conſtante matrimonio ſuſceperat, ingreditur religionẽ, & in ea profitetur; tunc enim Epiſcopus diœceſanus diſpenſare poteſt, niſi aliud canonicum impedimentũ extet, vt in præfata Extrauag. dicitur.

12 Diſpenſare tamen poteſt Epiſcopus, ſi crimen ſit occultum.

12 An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit, dum crimen eſt occultum, patet ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. poſſe; diſpenſatus tamen non propterea poterit durante matrimonio miniſtrare in ſacris ordinibus; quia licet ablata ſit ſuſpenſio, & irregularitas contracta ob ſuſceptionem ſacrorum ordinum tempore matrimonij; non tamen ablata fuit diſpoſitio ſacrorum canonum, prohibentium coniugato ſacrorum ordinum ſuſceptionem, & conſequenter illorum vſum; ſicut enim Epiſcopus aliquando poteſt abſoluere ab excommunicatione ob clerici percuſſionem, lata *in cap. ſi quis ſuadente, quæſt.* 17. non tamen diſpenſare poteſt in ipſo canone, ita vt percutiens clericum excommunicationi non ſubiiciatur; inferior enim diſponere non poteſt in lege ſuperioris. Ita in ſimili Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 23. Garzias *de benef.* 2. *p. cap.* 5. *n.* 51. & alij.

Hinc patet quid dicendum ſit de pœnitentiariis, aliiſque confeſſariis deputatis ad abſoluendum a cenſuris in delictis occultis.

PVNCTVM VIII.

De ſuſpenſione contra recipientes ſacros ordines abſq; vllo titulo.

TRia principaliter explicabo in hoc puncto.

Primò, vtrum recipiens ordines abſque titulo ſuſpenſionem incurrat.

Secundò, quas pœnas incurrat conferens ordines abſque titulo.

Tertiò, quis poſſit abſolutionem iſtius ſuſpenſionis conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Recipiens culpabiliter ſacros ordines abſque vllo titulo, ſuſpenditur ab executione ordinum.

1 REcipiens culpabiliter ſacros ordines abſque vllo titulo, ſuſpenditur ab executione ordinum. Hæc propoſitio probatur

Primò ex *cap. neminem diſt.* 70. vbi decernitur, vt nullus abſque titulo ordinetur; deinde ſubiungitur, *eos autem, qui abſolutè, (id eſt, ſine titulo) ordinantur, decreuit ſancta Synodus vacuam habere manus impoſitionem, & nullum tale factum valere ad iniuriam ipſius, qui eum ordinauit*; idem decernitur *in cap. ſanctorum, eadem diſtinctione*, vbi dicitur, *decernimus, vt ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur.*

Dices, iſti duo textus abrogati fuerunt *in cap. Epiſcopus, & cap. cùm ſecundum, de prabendis.*

Reſpondeo primò non fuiſſe ſimpliciter abrogatos in præfatis textibus, vt infra probabo.

Reſpõdeo ſecundò cõfirmatos, & innouatos fuiſſe in Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 2. *ad finem, de reform.* vt cõſtabit ex dicendis in ſecũda ratione.

Secundò igitur probatur ex Concil. Trid. *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *cit. ad finem, de reformat.* vbi prohibetur ordines ſacros ſine titulo ſuſcipere, deinde innouatur pœna antiquitus impoſita, ibi, *antiquorum canonum pœnas ſuper his innouando*; perſpicuum autem eſt *cap. neminem, & cap. ſanctorum*, eſſe canones antiquos, cum editi fuerint in Concilio Chalcedonenſi, & ab Vrbano II. qui obiit anno 1099. die 29. Iulij: antiqui ergo canones, quorum pœnas Concilium innouat, non ſunt *cap. cùm ſecundùm Apoſtolum*, neque aliæ Epiſtolæ, quæ in Decretalibus compilatæ ſunt, ſed *cap. neminem, & cap. ſanctorum*, aliique textus conſimiles, qui in Decretis continentur, ex Gabriele Vaſquez *3. part. tom.* 3. *diſp.* 146. *n.* 6. & aliis infra citandis.

Tertiò

Tertio probatur ex Bulla 75. Pij V. edita anno 1568. die 12. Nouembris, incipit, *Romanus Pontifex sacrorum*, in qua Bulla Summus Pontifex supponens in Concilio Tridentino *sess. 21. cap. 2.* innouatam fuisse suspensionem, contra clericos sæculares sine titulo promotos, extendit dispositionem eiusdem Concilij ad religiosos ante professionē promotos absque titulo, ipsosque inhabiles reddidit ad ordines exercendos, & exercentes efficit irregulares, quod etiā militat in nullitet professis, vt benè sacra Cardinaliū Cōgregatio declarauit; teste Garzia *de beneficiis. 2. p. c. 5. n. 10. & seqq.* Nauarr. *de regular. cōment. 4. n. 72. vers. non obstat*, & Sanchez *de matr. lib. 7. disp. 37. n. 43.* tū quia non habet titulum, tum quia caret litteris dimissoriis legitimi Prælati; Patriarchis verò, Archiepiscopis, & Episcopis, qui præfatos religiosos ad sacros ordines ante validam professionem sine titulo admittunt, suspensionem à collatione talium ordinum, per annum imponit. Idem Pius V. cuius Bulla videri potest, eamque in hac parte retuli *quæst. 2. punct. 10. de censuris in particulari.*

Quartò probatur ex Bulla Sixti V. contra clericos malè promotos, in qua suspensionē imponit clericis, ordines sacros suscipientibus absque titulo beneficij, vel patrimonij, & hæc Bulla non videtur in hac parte abrogata à Clemente VIII. quia Clemēs VIII. reduxit illam Bullam ad terminos iuris communis; iure autem communi lata est suspensio contra clericos, & religiosos, qui sine titulo sacris ordinibus initiantur.

Prædictis adde pro diœcesi, & prouincia Mediolanensi in Concilio Prouinciali VI. *tit. qua ad ordines*, extare specialem suspensionem ab ordine ad arbitrium Episcopi cōtra eum, qui ad patrimonium in Prouincia Mediolanensi malè promouetur. Ex dictis sequitur

2 Similiter & qui aliquem sacrum ordinem suscipit inito pacto cum ordinante, aut præsentante non petendi sustentationem, beneficiū, aut vade ali possit.

2 Primò à fortiori, eum, qui ad aliquem sacrum ordinem promouetur, inito pacto cum ordinante, vel cum præsentante non petendi sustentationem, aut beneficium, aut aliquid aliud, vnde ali possit, suspensionem incurrere ab executione ordinis suscepti. Ratio est, tum quia hic recipere videtur sacros ordines sine titulo: tum quia etiamsi titulus reipsa validus esset, nihilominus hic casus expresè definitus est *in cap. penult. de simonia*, vbi dicitur, *eum, qui sic ordinatur, manere suspēsum ab ordine suscepto, donec dispensationem super hoc obtinere meruerit.* Idem habetur *in cap. per tuas nobis 3. de simonia.* vbi ordinatus hoc pacto repellitur ab executione ordinis sic suscepti, & ab aliis suscipiendis. Imò glossa *in dicto cap. per tuas, verb. intellexit*, Alterius *de censuris tom. 2. disp. 10. cap. 3. col. 6. vers. potest*, existimant istum à suspensione non excusari, etiamsi ignorantiam iuris haberet, id est, etiamsi nesciret vetitū esse ab Ecclesia ordines hoc prouio pacto suscipere; nam in præfato capite suspensio extenditur ad illum, qui *nec se in hoc aliquid illicitum egisse intellexit*, vt in præfato textu dicitur. Ego verò probabilius arbitror, in foro conscientiæ excusari posse, si re vera ignorantia interceßit, quicquid sit de præsumptione fori externi: tum argumento *cap. si qui à simoniacis*, tum quia censura grauis supponere solet grauem culpam. Ita Suarez *de censuris disp. 31. sect. 1. n. 34.*

3 Clericus qui nullo prævio pacto cum ordinante, vel præsentante ordines sine titulo accipit, suspensionē contrahit, titulum patrimonij confingendo.

3 Maior difficultas est, vtrùm clericus, qui nullo prævio pacto cum ordinante, vel præsentante, ordines sine titulo accipit, suspensione afficiatur, vt si quis titulum patrimonij confingat, mentiendo, aut falsò probando habere quod non habet, vel plus habere, quàm habeat; cùm tamen id quod habet ad sustentationem non sufficiat, aut si fictam donationem ab aliquo accipiat.

Respondeo duplicem in hac re Doctorum sententiam extare.

Prima est nonnullorum negantium clericum ordinatum sine titulo, vel patrimonio, affici suspēsione, quoties nullum init pactum cum ordinante, vel præsentante petendi quidquam. Ratio est, tum quia nullo iure probari potest huiusmodi suspensio: nam *cap. neminem, & cap. sanctorum distinct. 70.* reuocata fuerunt *in cap. cùm secundùm Apostolum, de præbendis*, nec innouata sunt in Tridentino *sess. 21. cap. 2.* cum in eo innouari tantummodo videatur *cap. cùm secundùm Apostolum, citat.* quod nondum sublatum erat, vt ex declarationibus Illustrissimorum Cardinalium docet P. Marzila in Trident. *loco citato vers. antiquorum*: tum quia quamplures sacræ Congregationis decisiones pro hac parte adducuntur à Gonzalez *ad regulam 8. Cancellariæ glossa 5. §. 10. num. 22.* à Marzila, & aliis. Eidem opinioni adhæret Gutierez *lib. 12. pract. quæst. 65. nume. 11. vers. nec opinio*, Henriquez *in summa lib. 13. c. 37. num. 2.* vbi pro hac sententia duodecim auctores allegat. Emanuel Sà *verb. suspensio. num. 10.* Auila *3. p. disp. 5. dub. 5. conclus. 2.* Toletus *lib. 1. cap. 49. num. 5.* Fornarius *de ordine cap. 8. num. 8.* & alij apud Stephanum Quarantam *verb. ordo, vers. & constitutio*, & apud Garziam *de beneficijs 2. part. cap. 5. num. 21. & seqq.*

Secunda sententia simpliciter affirmat dolosè ordinatum absque titulo, suspensionem ipso facto incurrere ab ordine ita suscepto. Hæc opinio sufficienter probatur, tum rationibus in propositione allatis: tum quia in Bulla Summi Pontificis Vrbani VIII. incipit, *Secretis æternæ prouidentiæ*, edita 11. Decembris 1624. imposita est suspensio perpetua contra promotum ficto, falso, seu fiduciario patrimonio, ibi, *Promoti verò perpetuæ suspensionis pœnam absque spe dispensationis à Sede Apostolica obtinendæ incurrant, eo ipso in super promotos huiusmodi, ac etiam eos, qui cum falsis, vel fictis, aut fiduciarijs patrimonij titulis scienter se ad ordines huiusmodi promoueri fecerint, non solum prædictis, verùm etiam maioribus arbitrio nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis infligendis pœnis:* quamquam in præfatis verbis sermo videtur esse tantummodo de Hispanis, Lusitanis, Gallis, vel Germanis, aliisque vltramontanis. Hanc secundam sententiam sequitur Nauarrus *consil. 14. & 46. de temporibus ordinationum, & in manuali cap. 27. numero 158.* Bernard. Diaz *in pract. crim. cap. 18. in principio*, Suarez *de censuris disputatione 1. sect. 1. numero 31. & seqq.* Maiolus *lib. 4. de irregularit. cap. 15.* Graffius *lib. 2. decis. cap. 97. num. 56.* Alterius *tom. 2. disput. 10. cap. 3. col. 3.* Sanchez *de matrim. lib. 6. disp. 32. num. 8.* Rodriquez, Comitolus, Zerola, & alij, quos retuli *de Sacramentis disp. 8. quæst. vnica punct. 5. numer. 34.* omissis aliis quampluribus apud Garziam *num. 24.* & apud alios præcitatos DD.

Si quæras quisnam dicendus sit titulus fiduciarius.

Respondeo illum dici, quem quis alteri affignat extorta promissione restituendi bona pòst ordinationem. *l. Seius Saturni. ad Treb. & l. dotem. de collat. bonorum.*

Ad primam rationem primæ sententiæ responsio patet ex rationibus in propositione allatis. Neque obstat 1. *cùm secundùm Apostolum.* quamuis enim admitterem in eo cap. reuocari dispositionem *cap. neminem, & cap. Sanctorum*, (quamquam Nauarrus, & Alterius *locis citat.* conantur pluribus ostendere præfatos textus in eo cap. non reuocari, respectu eorum, qui dolosè promouentur fictò patrimonio; sed solùm decerni, vt ordinatus non afficiatur suspensione, si absque fraude, & malitia fateatur se titulum non habere, sicque permittat se ordinari; ordinator verò, si in tali euentu ordines sacros illi sponte conferat, obligetur ad alendum ordinatum, donec ei beneficium conferat) nihilominus asserimus præfatos textus in Concilio Tridentino innouari, quia illi sunt verè canones antiqui.

Ad secundam respondeo primò, declarationes sacræ Congregationis non facere ius, & non semper omnibus casibus accōmodari posse.

Respondeo secundò, iuxta sacram Cardinalium congregationem innouari in Concilio Tridentino *cap. cùm secundùm*; non tamen excludi videtur, quin etiam innouentur alia præcitata iura, quæ maximè antiqua sunt; ita tamen vt cōtrarietas non admittatur: propterea ordinans aliquem, sciens ipsum non habere titulum, tenetur ipsum alere, & sustentare, & hoc pacto admitti potest in Concilio, & innouari. *cap. cùm secundùm Apostolum, de præbendis*, iuxta declarationem sacræ Congregationis; ordinatus verò mala fide sine titulo suspensionem incurrit; & hoc pacto innouatur. *cap. neminem, & c. Sanctorum, dist. 70.* Nauarr. & Alterius *locis citatis.*

4 Qui fuit ordinatus subdiaconus absque vero titulo, & obtenta suspēsionis absolutione accedit ad diaconatum, aut sacerdotiū sine nouo titulo patrimonij, vel beneficij, iterum suspēsione afficitur.

4 Secundò ex dictis in propositione sequitur, subdiaconum, qui subdiaconatus ordine insignitus fuit absque verò titulo, & postmodum obtenta suspensionis absolutione accedit ad diaconatum, vel ad sacerdotium sine nouo titulo patrimonij, vel beneficij, iterum affici suspensione. Ratio est, quia hic dicitur sacros ordines suscipere sine verò titulo, & iura absolutè suspendunt suscipientem sacros ordines sine titulo. Ita sacra Cardinalium congregatio, teste Fornario *de ordine cap. 8.* Suarez *loco cit. num. 39.* Alterius *loco cit. cap. 3. ad finem.* Stephanus Quaranta *verb. ordo. vers. an verò*, Henriquez & alij.

5 Qui ficto titulo obtinuit litteras dimissorias, duplicem incurrit suspensionem, suscipiendo sacros ordines.

Tertiò sequitur, suscipientem sacros ordines absque titulo affici suspensione, siue ordinetur à proprio, siue ab alieno Episcopo, etiam cum litteris dimissoriis proprij Episcopi; adhuc enim militat eadem ratio, & eadē iuris dispositio, nec litteræ dimissoriæ cōferunt titulum.

5 Addo eum, qui fictò titulo obtinuit litteras dimissorias, recipiendo sacros ordines, affici duplici suspensione, vnam, quia recipit ordines absque titulo; alterā, quia dicitur ordinatus ab alieno Episcopo sine litteris dimissoriis; huiusmodi enim litteræ irritæ sunt, vtpote per dolum obtentæ, quo dolo cognito superior dimissorias non concessisset. Ita Suarez *disp. 31. sect. 1. n. 36.* Alterius *tom. 2. disp. 10. cap. 3. col. 12. dub. 7.* Idem probabilius dicendum arbitror de eo, qui sacros ordines recipit cum licentia sui Episcopi impetrata ad titulum patrimonij donati: sed ordinandus illud ante ordinationem renuntiauit; hic enim incurrit suspensionem, tum quatenus ordinatur absque litteris dimissoriis; censetur enim licentiam, seu dimissorias per dolum, dantem causam licentiæ, obtinuisse; tum quatenus ordinatur absque titulo sufficienti, cùm probabile sit renuntiationem illius tituli factam ante ordinationem validam esse, iuxta Suarez *n. 37.* Garziam *loco cit. nu. 107.* & Sanchez *lib. 6. de matrimonio disp. 32. n. 8.* & alios, contra Nauarrum *in manuali cap. 27. num. 158.* Felinum, & alios apud Alterium *loco cit.* An autem renuntiatio facta post ordinationem teneat, constabit ex dicendis *illatione 5.*

6 Quartò sequitur suscipientem sacrum ordinem absque titulo, incidere in irregularitatem, si functionem ordinis suscepti exerceat, antequam absoluatur: nam hic contraxit suspensionem, vt probatum est; violans autem suspensionem per exercitium ordinis sacri, pœnam irregularitatis incurrit, vt suo loco probaui.

7 Non incurrit suspensionem is qui assignato sibi vero patrimonio, sacrum ordinem suscipit, eoque suscepto retrodonat & renūtiat patrimonium donatori, aut alteri; idq; etiāsi post huiusmodi renuntiationem ad superiores ordines ascendat.

7 Quintò sequitur, eum non affici suspensione, qui assignato sibi vero patrimonio, sacrum ordinem suscipit, eoque suscepto, retrodonat, & renuntiat patrimonium donatori, aut alteri, aut victum non petit ab eo, qui titulum sibi assignauerat. Et hoc militat, etiamsi facta huiusmodi retrodonatione, & renuntiatione ad superiores ordines ascendat. Ratio est, quia hic non dicitur sacros ordines suscipere sine titulo, nam illa retrodonatio irrita est & inualida ex decreto Tridentini *sess. 21. cap. 2.* vbi dicitur, talem titulum sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus posse, vbi notāda est illa particula, *nullatenus*, quæ tollit potentiam, & nullitatem actus ipso iure inducit. *l. vlt. C. de testamen. milit. Authent. si qua mulier*, & ibi glossa *vers. nullatenus. C. ad SC. Velleianum. Clement. vnica, verb. nullatenus: de sequestrat.* Idemque in terminis tradūt, Nauarr. *cons. 21. de temp. ordinat.* Henriquez *lib. 13. c. 37. n. 2.* Auila *de censuris 3. part. dist. 5. dub. 5.* Quaranta *loco cit.* Garzias *de beneficijs 2. part. c. 5. n. 175. & seqq. & n. 182.* addens limitationem, quæ mihi non valde probatur. Molina *tomo 1. de iustitia tract. 2. disp. 238. ad finem.* Gratianus *discep. forens. cap. 159. n. 18.* Sayrus *de censuris lib. 4. cap. 15. num. 23.* & alij, contra Sanchez *lib. 6. de matrim. disp. 32. num. 8.* & alios.

8 Neque is cui facta fuit assignatio patrimonij cum pacto vel iuramento restituendi patrimonium donatori, dūmodo non restituat ante ordinationem, nec tale pactū inierit cum ordinante, vel præsentāte.

8 Maior difficultas est, vtrùm suspensione afficiatur is, cui facta fuit assignatio patrimonij cum pacto, & iuramento restituēdi patrimoniū donatori, seu non fruendi bonis donatis, seu non petendi quidquam.

Respondeo probabiliter sustineri posse non affici suspensione, modò non restituat ante ordinationem, vt dictum est *illatione 3. n. 5.* & modò pactum non inierit cum ordinante, vel præsentante ad ordines, vt dictum est *illatione 1.* ex *cap. per tuas, & cap. penult. de simonia.* Ratio est, quia cùm assignatio valida sit (dominium enim translatum est in donatarium, vt suppono) non dicitur ordinatus sine titulo. Ita Toletus *lib. 1. cap. 49. vers. 5. n. 5.* Auila *loco cit.* Garzias *n. 161.* & alij, quos retuli *de Sacramentis disp. 8. quæst. vnica p. 5. n. 20.* contra Sanchez *de matrimonio lib. 6. disputa. 32. num. 8.* & Suarez *num. 37.* & alios apud Garziam *num. 153.* quorum opinionem hoc tempore approbo post constitutionem Vrbani VIII. quia titulus videtur fiduciarius. Si verò patrimonium fictè assignatum fuit, vt si quis fictè recepit patrimonium à Caio,

non habente intentionem donandi, ſeu aſſignandi, perſpicuum eſt ordinatum cum huiuſmodi titulo ſuſpenſum eſſe, quia hæc non eſt donatio, ſed donationis fictio; conſequenter ordinatus dicitur ordines ſine titulo ſuſcepiſſe: imò ſi fidem dedit, ſeu promiſit aſſignanti reddere bona, cum promotus fuerit, Sanchez *loco cit.* putat teneri ad reſtitutionem patrimonij eo pacto aſſignati; cùm enim clericus ad illa bona ius non acquiſierit, non poteſt illa retinere; neque obſtat decretum Tridentini *loco cit.* quia loquitur de obtinentibus patrimonium, ſeu penſionem; in noſtro autem caſu hic numquam obtinuit patrimoniũ, cùm illa non fuerit vera donatio, ſed fictio donationis. Ita Sanchez *loco cit.* & quamplures alij apud Garziam *n.166.* quorum opinio mihi non diſplicet quoties conſtat donationem fictè factam fuiſſe; ſecus ſi conſtet, vel etiam dubitetur illam validam fuiſſe, tunc enim iudicandum eſt in fauorem actus, & ſtatus Eccleſiaſtici, vt patet ex dictis aliàs *de Sacramentis loco cit. n.20.* cum Toleto *lib.1.c.49.n.5.* Auila & aliis, quibus adde Ledeſmam, Henriquez, & alios apud Garziam *n.164.*

An verò qui in vera patrimonij aſſignatione iurauit ſe nihil petiturũ, aut reſignaturum patrimonium, teneatur iuramentum ſeruare, patet ex dictis aliàs *de Sacramentis loco cit. num.21.* non teneri; contra Toletum, & alios.

Sextò illum non affici ſuſpenſione, qui promouetur ad titulum beneficij, cuius fructibus potiri, & frui non poterit, niſi poſt obtentum presbyteratum; hic enim non dicitur promotus ſine titulo. Ita ſacra Cardinalium congregatio, teſte Garzia *de beneficijs 2.part.cap.5.n.110.*

9 Qui ad minores ordines promouetur abſque titulo, non ligatur pœna ſuſpenſionis.

9 Septimò ſequitur eum, qui ad minores ordines promouetur abſque titulo, non ligari pœna ſuſpenſionis: tum quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.21.c.2.* Pius V. & Sixtus V. loquuntur ſolùm de recipientibus ordines ſacros, tum quia vſu, & praxi receptum eſt, vt titulus ad minores ordines non requiratur. Petrus Ledeſma *de ſacramento ordinis c.7. ad finem.* Pariſius *de reſignat. lib.2. quæſt.6. num.4.* Salſedo apud Diaz *cap.18. num.5.* Vgolinus *de irregularitate cap.61.n.2.* Garzias *de beneficijs 2.parte c.5.n.4.* Comitolus *lib.6. quæſt.38.* Alterius *loco cit. colum.7. dub.1.* & alij, contra gloſſam *in cap. non liceat, de præbendis.*

Nec obſtant *cap. neminem, & cap. ſanctorum diſt.70.* in quibus ſimpliciter præſcribitur titulus in ſuſcipiente ordines. Reſpondetur enim conſuetudinem addidiſſe illis textibus moderationem, vel interpretationem: conſuetudo enim eſt optima legis interpres. *cap. cùm dilectus, de conſuetudine, & l. ſi de interpretatione. ff. de legibus.*

10 Neque is qui ad patrimonium, aut penſionem ſufficientẽ ad ſuſtentationem ordinatus eſt.

10 Octauò eum, qui ad patrimonium, vel penſionem ſufficientem ad ſuſtentationem ordinatus eſt, à pœna ſuſpẽſionis liberari, quia non dicitur ordinatus ſine titulo; penſio enim, & patrimonium rationem habent ſufficientis tituli. *cap. tuis, de præbendis.* Addit Surdus *de alimentis, tit.7. quæſt.37. n.2.* aliquem ordinari poſſe abſque titulo, ſi patrem diuitem habeat; ſed hoc ego non approbo, quia Concilium Tridentinum *loco cit.* non vult, quemquam ad titulum patrimonij, vel penſionis promoueri, niſi patrimonium vel penſio verè ab eo obtineatur. Ita Garzias *de benefic.2.part.cap.5.num.92.*

11 Suſpenſionem incurrit is, qui ordinatur ad titulũ beneficij, quod actu non poſſidet, ſed ſolùm in potẽtia.

11 Nonò eum, qui promouetur ad titulum beneficij, quod actu non poſſidet, ſed ſolùm in potentia, pœnam ſuſpenſionis contrahere, tum quia ordinatur ſine titulo, tum quia Concilium Trident. num *ſeſſ.21. cap.2.* non vult quemquã ad ordines promoueri, niſi beneficium pacificè poſſideat; propterea non poteſt quis ordinibus initiari ad titulum de futuro, & in ſpe certa, vt ſi iam præſentatus, poſtulatus, ſeu nominatus fuit, ſed pacificam beneficij poſſeſſionem nondum cœpit. Ita Ledeſma *loco citato, poſt octauam concluſionem.* Sayrus *de cenſuris lib.4.c.14. num.19.* Garzias *de beneficijs loco cit. n.130.* Cenedus *pract. lib.1. quæſt.4. num.23.* Barboſa *in remiſſ. ſeſſ.21. cap.2. n.4.* Probabile tamen eſt eum, cui beneficium collatum fuit, ſed eius poſſeſſionem nondum cœpit, non affici ſuſpenſione, recipiendo ordines ad titulum illius beneficij. Ratio eſt, quia hic non dicitur abſolutè ordines recipere ſine titulo, & licet Concilium præſcribat beneficiarium non admitti ad ſacros ordines ante pacificam poſſeſſionem; nihilominus nullam pœnam imponit, ſed pœnas iuxta diſpoſitionem antiquorum canonum innouat; in ſacris autem canonibus non eſt impoſita ſuſpenſio beneficiario ſacros ordines recipienti ante pacificam beneficij poſſeſſionem. Ita Pariſius *lib.2. quæſt.6. num.7.* Salſedo apud Diaz *in pract. cap.18. n.7.* Garzias *loco cit. num.133.* & alij.

12 Qui inualidè beneficium obtinet, ſuſpenſionem incurrit, ſi ad illius titulũ promoueatur.

12 Secus dicendum eſt de eo, qui coadiutoriam perpetuam obtinuit cum futura ſucceſſione, hic enim non dicitur beneficium pacificè poſſidere, conſequenter ſi ordines ſacros ſine alio titulo accipiat, afficitur ſuſpenſione, niſi fortè in conſtitutione coadiutoriæ perpetuæ aſſignata ei fuiſſet certa quantitas ſufficiens ad ſuſtẽtationem: tunc enim poteſt ordinibus initiari, non tamquam ad titulum beneficij, ſed potius tamquam ad titulum penſionis in eo beneficio fundatæ, vt bene Garzias *loco cit. num.132.* P. Ledeſma *loco cit. cap.7. concluſ.11. dub.2.* & alij apud Garziam *loco citato*, & apud Barboſam *num.13.*

Decimò ſequitur eum, qui beneficium inualidè obtinet, affici ſuſpenſione, ſi ad illius titulum promoueatur. Ratio eſt, quia hic re vera non habet beneficij titulum, ſed eſt intruſus, vt ſuppono; ergo non euadit pœnam ſuſpenſionis, etiamſi fortè beneficium pacifice, & abſque lite poſſideat. Contrarium ſuſtinet Garzias *loco citato, num.148.*

Sed modò nonnullæ ſuperſunt difficultates in ſequentibus quæſitis explicandæ.

13 Titulus, ad quem aliquis promoueri poteſt abſque ſuſpenſione, triplex eſt, nimirũ beneficij Eccleſiaſtici, patrimonij, & & profeſſionis. n.17

13 Quæres igitur primò, quotuplex ſit titulus, ad quem aliquis promoueri poteſt, ne ſuſpenſionis pœnam incurrat.

Reſpondeo triplicem eſſe.

Primus eſt beneficij Eccleſiaſtici, vt patet ex Concilio Tridentino *ſeſſ.21.cap.2.* ex quo ſequitur aliquem promoueri poſſe ad titulum parochialis Eccleſiæ, aut Canonicatus, aut capellaniæ fundatæ auctoritate Epiſcopi, & collatæ in titulum perpetuum. Idem dic de patrimonio in titulum perpetuum collato, & habente adnexum obſequium ſpirituale; hæc enim ſunt beneficia Eccleſiaſtica.

Secundus titulus eſt patrimonij, ſeu penſionis, vt patet ex eodem Concilio Tridentino *loco citato*; quamquam Epiſcopus non poteſt quemlibet pro ſuo libito ad titulum patrimonij, vel penſionis ordinare, ſed requiritur Eccleſiæ neceſſitas, vel vtilitas, vt in eodem Concilio iure optimo ſancitur. Regulariter tamen loquendo adeſſe ſolet neceſſitas, vel commoditas Eccleſiæ, præſertim, dum vir doctus, & probatæ vitæ ad ordines promouendus eſt, conſequenter poteſt quis, regulariter loquendo, ad titulum patrimonij, vel penſionis promoueri. Ita Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.2. quæſt.6. num.8.* Garzias *loco citato numer.75.* & alij.

Addo eum, qui ad verum patrimonij, vel penſionis titulum ſine cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis promouetur, nullam cenſuram incurrere; quia hæc in iure expreſſa non reperitur. Ita Garzias *num.89.*

14 Nomine patrimonij intelliguntur bona, arte, hereditate, & vera donatione acquiſita. Bona frugifera, aut pẽſio ſuper re frugifera poſſunt pro titulo aſſignari, non autem bona mobilia.

14 Rogabis primò, quid nomine *patrimonij* intelligatur.

Reſpondeo intelligi tam bona propria arte, vel hereditate, quàm donatione acquiſita, modò donatio ſit vera, & non ficta.

Ex quo ſequitur eum, cui certa bona frugifera pro titulo ab aliquo aſſignantur, poſſe ordinibus ſacris initiari, hæc enim veniunt nomine *patrimonij.* Idem dicendum arbitror, ſi aſſignetur penſio, ſeu ſtipẽdium ſuper re frugifera, ad modum cenſus duraturi ad vitam ordinandi, ſeu donec ordinandus beneficium Eccleſiaſticum, aut alia bona ſufficientia obtinuerit. Ratio eſt, tum quia huiuſmodi ſtipendium, ſeu penſio, ſeu annuus redditus eſt ius reale proprium illius cui aſſignatur; conſequenter ad illius titulũ ordinari poteſt: tũ quia ſicut clericus ordinari poteſt ad titulũ cenſus, non ſolum perpetui, verum etiã vitalitij, (nam annui redditus inter bona immobilia recenſentur. *Clem. exiui. §. cumq; annui redditus, de verborum ſignificatione;*) ita etiam ordinari poteſt ad titulum annui redditus, ſibi ab aliquo aſſignati ſuper ſuis bonis, modò bona ſint frugifera, & certis finibus definita, vt innuit ſacra Cardinalium congregatio, cuius declarationem citat, & ſequitur Garzias 2. *part.cap.5.num.96.* Imò Garzias *loco citato*, & alij arbitrantur titulum conſtitui poſſe ſuper cenſu temporali & redimibili; adhibita tamen hac cautione, vt ſi contingat cenſum redimi, pecunia collocetur apud idoneas perſonas, & in res frugiferas conuertatur.

Ego verò id facilè non admitterem, quia dari poteſt caſus, vt redempto cenſu pecunia otioſa remaneat, aut pereat, & conſequenter ordinatus debitis alimentis careat. Ita Vgolinus *de officio Epiſcopi cap.26.§. 10.num.2. & §.12.num.3.*

Ex quo licet etiam inferre, non poſſe aliquem, habentem ſolùm bona mobilia, ordinari ad titulum illorum bonorum; tum quia bona mobilia fructus reddere non ſolent: tum quia facilè conſumuntur, & pereunt. Propterea recipiens ordines ad titulum huiuſmodi bonorum ſuſpenſione ligatur, vtpote ordinatus ſine legitimo titulo. Ita Azorius *2.p.lib.3.c.4.quæſ.7.* Garzias *n.105.* & alij.

15 Qui donat alicui patrimonium, vt ad illius titulum ordines ſuſcipiat, poſſit apponere pactum reſtituendi ſibi patrimonium illud, cùm ordinatus adeptus fuerit vnde ſe ſuſtentare valeat.

15 Rogabis ſecundò, vtrùm donans alicui patrimonium, vt ad illius titulum ordines ſuſcipiat, apponere poſſit pactum reſtituendi ſibi prefatum patrimonium, cùm ordinatus adeptus fuerit beneficium, aut aliunde habuerit, quo ſe valeat ſuſtentare.

Reſpondeo affirmatiuè, quia huiuſmodi pactum non videtur aduerſari diſpoſitioni Concilij Trident. Ita Garzias *de beneficijs 2.p.cap.5. n.169.* hoc tamen limitari debet, modò adſit conſenſus Epiſcopi, iuxta dicenda *n.24.*

16 Qui ad titulũ patrimonij ordinatur, ære alieno ita grauatus, vt ſoluto debito non ſupereſſit ei ſufficiens ſuſtẽtatio, ſuſpenſionem incurrit, ſi patrimonium illud ſit hypothecæ ſubiectum pro debito.

16 Rogabis tertiò, vtrùm qui ad titulum patrimonij ordinatur, ſed ære alieno ita grauatus eſt, vt ſoluto debito ei non remaneat patrimonium ſufficiens ad ipſius ſuſtentationẽ, ſeu ad titulum conſtituendũ, incidat in pœnam ſuſpenſionis, ſi ad titulum patrimonij promoueatur.

Reſpondeo diſtinguendo, ſi patrimonium, ad cuius titulum promouetur, hypothecæ ſubiectum eſt pro debito, afficitur ſuſpenſione, quia non dicitur habere legitimum titulum; nam bona tranſeunt cum onere hypothecæ; poſito autem onere hypothecæ non poteſt ordinatus ali, & ſuſtentari ex iis bonis, ſi creditor velit ſolutionem ſibi fieri, nec Concilium Tridentinum *ſeſſ.21.c.2.* prohibens alienationem patrimonij, ad cuius titulum quis promotus eſt, tollit obligationem antea contractam, aut iuri alteri quæſito derogat. Ita Nauarr. *conſil.18. de temp. ordinat.* & alij DD. ſtatim citandi. Si verò bona non ſunt hypothecæ ſubiecta, arbitror titulum in huiuſmodi bonis validè conſtitui poſſe; conſequenter ordinatum ad illorum titulum ſuſpenſionis vinculo non ligari. Ratio eſt, quia ordinatus habet dominium illorum bonorum, & ius ad fructus: ergo titulus in præfatis bonis validè conſtituitur. Sicut enim valida eſſet illorum bonorum alienatio; ita valida eſt tituli conſtitutio; quamuis fortè fieri poſſit, vt grauiter peccet, ſi aliunde nequeat creditoribus ſatisfacere, vt alibi docui. Ita Suarez *de cenſuris diſp.4. ſect.3.n.25. verſ. contrariè*, cui adde Nauarrum ex parte *loco citato*, Garziam *de benefic.2.p.c.5.n.139. & ſeqq.* Pariſium *loco cit. q.6. n.12.* loquentes ſub variis diſtinctionibus.

Hinc patet quid dicendum ſit de bonis alicui donatis, vt ad illorum titulum ordinari poſſit; cenſeo enim in ipſis validè cõſtitui poſſe titulum, etiamſi fortè donatarius ære alieno detineatur. Ita Garzias *loc. cit. num.143.* vbi refert Genuenſem, & plures alios in additionibus, apud quos hæc non inueni.

Obiicies contra ſecundam partem diſtinctionis à me allatæ, bona alicuius dicuntur ea, quæ ſuperſunt deducto ære alieno. *l. mulier bona. ff. de iur. dot. l. non poſſunt. ff. de iure fiſci. & l. ſubſignatum. §. bona. ff. de ver. ſignific.* ſed deducto ære alieno non ſuperſunt huic bona ſufficientia ad ſuſtentationem, & ad titulum; ergo titulus fundari, & conſtitui non poteſt ſuper huiuſmodi bonis, quæ deducto ære alieno non ſufficiunt ad ſuſtentationem, & ad legitimum titulum conſtituendum.

Reſpondeo illud axioma intelligendum eſſe moraliter, & non phyſicè; perſpicuum enim eſt, bona illius eſſe phyſicè, & naturaliter, quorum habet ius, & dominium, alioquin ea validè in alios transferre non poſſet.

17 Profeſſio c. Nullus ſufficiens vt quis promoueatur ad ſacros ordines.

17 Tertius titulus eſt profeſſionis; religioſus enim profeſſus promoueri poteſt ad ſacros Ordines, quia religio ipſum alere tenetur. Ob id etiam Patres Soc. Ieſu ad ſacros Ordines promoueri poſſunt peracto probationis biennio; quamuis enim ſtatim poſt biennium non emittant profeſſionem ſolemnem, ſed ſimplicem; nihilominus profeſſio illa cum triplici voto ſimplici, in hac parte ſufficit, & ſufficientem titulum præbet ex priuilegio, & conceſſione Gregorij XIII. cuius meminit

minit Suarez *de censuris disput.* 31. *sect.* 1. *num.* 38. Fornarius *de Ordine cap.* 8. *num.* 8. Reginaldus *lib.* 3. *num.* 34. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 12. *n.* 21. Alterius *tom.* 2. *disputa.* 16. *cap.* 1. *column.* 7. Emanuel Rodriquez *quæst. regul. tom.* 3. *q.* 23. *art.* 3. & *in summa* 2. *p. c.* 15. *n.* 1. Garzias *de beneficijs* 2. *p. c.* 5. *nu.* 13. Augustinus Barbosa *in remiss. ad sess.* 21. *cap.* 2. *num.* 3.

18 Doctor, aut Baccalaureus nō potest sub titulo suæ litteraturę, aut gradus, ordinari.

18 Ex dictis in hoc quæsito sequitur primò, Doctorem, aut Baccalaureum non posse sub titulo litteraturæ, seu sui gradus ordinari, quia hic non est titulus beneficij, patrimonij, aut professionis. Ita sacra Cardinalium Congregatio, teste Garzia *loco cit. n.* 128. contra Gonzalez, *ad regulam* 8. *glos.* 4. *n.* 36. & alios apud Garziam *loco cit.* & apud Barbosam *num.* 24.

Secundò sequitur clericum non posse hoc tempore ordinari ad titulum alieni beneficij, aut stipendij ab Episcopo sibi assignandi super fructibus suæ mensæ: tum quia hic non est titulus ex præfatis tribus: tum quia sic declarauit sacra Cardinalium Congregatio, teste Garzia *num.* 93.

19 Quælibet pensio, patrimonium, & beneficiū, non sufficit pro titulo promouendorum. Sed requiritur quantitas ad sustentationem sufficiens.

19 Quæres secundò, vtrùm quodlibet beneficiū, seu quælibet pensio, & patrimonium sufficiat pro titulo promouendorū ad sacros ordines.

Respondeo negatiuè, sed requiri eam patrimonij, pensionis, aut beneficij quantitatem, quæ ad vitæ sustentationem sufficiat; ius enim præscribit titulū, ne Clericus cum dedecore status Ecclesiastici mendicare cogatur. Ideo sacra Cardinalium Congregatio, teste Garzia *n.* 121. censuit habentem beneficium, etiam curatum, non sufficiens ad honestam sustentationem, non posse, nec teneri ad eius titulum sacros ordines susc ipere.

20 Arbitrio Episcopi definienda.

20 Rogabis primò, quænam quantitas ad vitæ sustentationem sufficiat.

Respondeo quantitatem arbitrio Episcopi diiudicandam esse; nam determinatio eorum, quæ à iure præscribuntur, sed non definiuntur, prudentis viri iudicio relinquuntur. *cap. de causis, de officio delegat. & l.* 1. *de iur. delib.* Ita sacra Cardinalium Congregatio, teste Fornario *de Ordine cap.* 8. *nu.* 10. Obserua tamen hanc quantitatem non esse definiendam iuxta gradum, nobilitatem, & saltum ordinandi; sed simpliciter, ita vt talis quantitas assignetur, qua quis sustentari posset, si vellet. Ita P. Ledesma *de sacramento ordinis c.* 7. *concl.* 7. Garzias *loco citato n.* 114. & 206. Parisius *lib.* 5. *quæst. vlt. num.* 155. & alij, contra Salsedo *in practic. cap.* 19. *num.* 4. Rebuffum, Zerolam, & alios apud Garziam, existimantes attendendam esse qualitatem ordinandi.

21 Qui non habet titulum beneficij ex se sufficientem, potest ad sacros ordines promoueri, si habeat patrimonium, quo beneficij defectum suppleat; modo reditus qui pro titulo assignantur sint certi.

21 Rogabis secundò, vtrùm qui non habet titulum beneficij, ex se sufficientem, possit nihilominus ad sacros ordines promoueri, si habeat patrimonium, quo beneficij defectum supplere possit.

Respondeo affirmatiuè, quia ex beneficio, & patrimonio, vel pensione conflari potest vnus titulus sufficiens. Ita sacra Cardinalium Congregatio, testibus Quaranta *verb. ordo vers.* 2. *extende.* & Garzia *locis* statim *citandis.*

Hoc tamen intelligitur, modò patrimonium, seu redditus, qui pro titulo assignantur, sint certi, & ab aliorum voluntate non pendeant, vt colligitur ex Tridentino *sess.* 21. *cap.* 2. vbi statuit posse aliquem ad patrimonij, vel pensionis titulum promoueri, si re vera constet ipsum possidere patrimonium, vel pensionem; redditus autem, & prouentus incerti re vera non possidentur. Idem sacra Cardinalium Congregatio declarauit, testibus Quaranta *loco citato*, Garzia *nu.* 111. & 126. & aliis, ob id non potest quis promoueri ad titulum eleemosynæ, vel anniuersariorum, vel alterius stipendij suo labore, & industria obtinendi, vt quia musicam, picturam, aliámve licitam artem, vel professionem exercet. Ratio est, quia isti sunt redditus incerti. Ita communiter DD.

22 Titulus, ad quem clericus ordinatur, debet esse perpetuus respectu ipsius clerici.

22 Rogabis tertiò, vtrùm titulus, ad quem clericus ordinatur, perpetuus esse debeat.

Respondeo debere esse perpetuum respectu ipsius clerici; sic enim colligitur ex Tridentino *sess.* 21. *cap.* 2. vbi decernitur beneficium, ad cuius titulum quis promouetur, resignari licitè, aut validè non posse, nisi constet resignātem aliunde habere, quo viuere commodè valeat. Ibidem etiam sancitur, patrimonium, vel pensionem, ad cuius titulum promotus est, alienari non posse absque licentia Episcopi, donec beneficium obtineat, aut aliunde habeat, vnde viuere possit.

23 Nec potest iuxta aliquos Doctores, obtento beneficio alienari, absque facultate Episcopi.

23 Imò aliqui DD. putant præfatum patrimonium, obtento beneficio, alienari non posse absque facultate Episcopi. Ita Cenedus *pract. lib.* 1. *quæst.* 11. *num.* 9. & alij. Sed oppositum sustinet Garzias *loco citato.* Ceuall. *comm. opin. quæst.* 527. *num.* 8. *& q.* 561. *num.* 30. Menochius, Gratianus, & alij apud Garziam *loco citato*, & apud Barbosam *in remiss. sess.* 21. *cap.* 2. *num.* 2. *& de dictionibus dict.* 76. *n.* 2. Ratio est, quia illa particula, *donec*, est restrictiua temporis, & suspendit facultatem ad tempus. *l. legatum. ff. de annuis legat.* Nomine *alienationis* intelligitur etiam permutatio: res enim, quæ cū alia permutatur, dicitur alienari cùm alteri traditur. Ita Gonzalez *ad regul.* 8. *glossa* 5. §. 10. *num.* 35. Barbosa *loco citato n.* 18. Garzias 2. *parte cap.* 5. *num.* 216. vbi plura differit de resignatione patrimonij, vel beneficij, ad cuius titulum quis promotus fuit.

24 Vicaria temporalis & alia beneficia non perpetua, non sufficiunt ad titulū; secus de vicaria perpetua.

24 Ex dictis sequitur, vicariam temporalem, & alia beneficia manualia, seu non perpetua pro titulo non sufficere; secus dic de vicaria perpetua; hæc enim legitimum titulum inducit. *c. constitutus, cap. Michael, de filijs presbyterorum, & cap. postulasti, de rescriptis.* Ita Bernardus Diaz *in pract. canonic. cap.* 18. *num.* 8. Garzias *loco citato num...* Alterius *tom.* 2. *disput.* 10. *cap.* 3. *colum.* 8. *dub.* 3. Gonzalez *ad regul.* 8. *glossa* 5. §. 3. *n.* 42. Parisius *de resignat. lib.* 2. *quæst.* 6. Gonzalez *ad regul.* 8. *glossa* 5. §. 3. *num.* 42. Quid autem dicendum sit de coadiutoria, patet ex dictis *illatione* 9. *num.* 12.

Hic agendum esset primò, an bona patrimonij, ad quorum titulum quis promotus fuit, gaudeant priuilegio bonorum Ecclesiasticorum; sed de hac re alibi sæpiùs egi; videri potest Menochius *de recuperanda possessione remed.* 15. *num.* 21. Gratianus *discept. forens. cap.* 159. Cenedus *pract. lib.* 1. *quæst.* 11. *numero* 9. Ceuallos *quæst.* 527. *numero* 4. Carolus de Grassis *de effectu clericat.* Alterius *loco cit. colum.* 10. *quæs.* 2.

Secundò agendum esset, an bona à patre in titulum assignata, adducenda, & computanda sint in diuisione paternæ hereditatis; sed de hac re egi *in tract. de contractibus disp.* 3. *quæst.* 6. *punct.* 6. §. *vnico num.* 3. & 4.

vbi affirmatiuè respondi. Idem tradit Couarr. *cap. Raynaldus, de testam.* §. 2. *n.* 7. Salzedo apud Diaz *in pract. cap.* 18. *n.* 16. Rodriquez, Gutierez, & alij apud Garziam *loco citato*, *num.* 159. & apud Barbosam *num.* 25. contra Anton. Gomez *in l.* 29. *Tauri num.* 21. Stephanum Gratianum, & quamplures alios apud præcitatos DD.

SECVNDA PROPOSITIO.

25 Varij casus, in quibus ordinās & præsentator suspenduntur ab executione ordinum.

25 ORdinans religiosum nondum professum suspenditur per annum à collatione talis ordinis, vt infrà probabo. Item ordinans aliquem absque titulo, cum pacto, vt ordinatus nihil ab eo petat, suspenditur per triennium à collatione ordinum; præsentator præsentans cum præfato pacto suspēditur per triennium ab executione ordinum, sic enim expressè decernitur *in cap. si quis ordinauerit, de simonia*, vbi suspensio in detestationem criminis simoniæ imponitur. Præterea ordinans aliquem sine titulo tenetur eum alere, donec ei de competenti beneficio prouideatur per ipsum ordinantem, vel per alium, etiamsi ordinans nullum pactum cum ordinato inierit, *c. cùm secundùm Apostolum, de præbend. & dignitat.*

26 Episcopus ordinans aliquē absque titulo, non tenetur illum sustentare, si ordinatus patrimonium habeat.

26 Sed modò dubium est primò, vtrùm Episcopus teneatur eum, quem sine titulo ad sacros ordines promouit, alere, si ordinatus patrimonium habeat, quo se valeat sustentare.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia *in cap. Episcopus si aliquem, de præbend. & dignit.* decernitur teneri ei, quem sine titulo ordinauit, necessaria subministrare, nisi ordinatus de sua, vel paterna hereditate subsidium vitæ possit habere. Ita Hostiensis *cap. postulasti, de rescriptis*, & alij, quos citat glossa *cap. si Episcopus, vers. titulum, de præbend. lib.* 6. contra Innocentium, & alios, asserentes ordinatum habere actionem petendi necessaria ad victum ab ordinante.

27 Neque eum cui bona fide contulit beneficium postea euictione amittendū. Secus si mala fide contulerit.

27 Secundò dubium est, vtrùm Episcopus, qui beneficium alicui contulit, & ad eius titulum sacris ordinibus insigniuit, teneatur illum alere, sustentare, seu prouidere, si beneficium euictione, aut alia ratione amittatur.

Respondeo distinguendo, vel Episcopus mala fide contulit sacros ordines, sciens beneficium euincendum, seu amittendum esse, vel bona fide contulit. Si bona fide cōtulit, non tenetur alere, & sustentare: tum quia nullam in hoc ipse culpam admisit; consequenter neque pœnam luere debet: tum quia sic colligitur ex *l. ad res donatas. ff. de ædilitio edicto. & l. quæritur. §. vlt. eod. tit.* Si mala fide contulit, tenetur alere, & prouidere, quia censetur ordinasse sine sufficienti titulo, & sicut recipiens sacros ordines conscius conditionis beneficij euincendi, ligatur suspensione iuxta probabiliorem sententiam, vt suprà dictum est, ita conferens ordines conscius eiusdem conditionis, obstringitur onere alendi. Ita gloss. *in cap. cùm secundùm, cit. ad fin.* Nauarr. *lib.* 1. *consil.* 14. *de temp. ordinat.* Alter. *tom.* 2. *disp.* 10. *c.* 3. *dub.* 4. contra Hostiensem *in sum. lib.* 3. *tit. de præbend.* & alios apud Alterium *loco cit.* & apud Garziam *de benefic.* 2. *part. cap.* 5. *numero* 33.

28 Quis prouidere teneatur ordinato sine sufficienti titulo quoties quis ordinatur ab alieno Episcopo de licētia proprij Episcopi.

28 Tertiò dubium est, quisnam prouidere teneatur ordinato sine sufficienti titulo, quoties quis ordinatur ab alieno Episcopo de licentia proprij Episcopi.

Respondeo illi onus alendi, & prouidendi competere, qui licentiam dedit promouendi aliquem in particulari; quia ipsi onus incumbebat inspiciendi, an titulum haberet. Secus si proprius Episcopus dedit alteri licentiam generalem conferendi ordines in sua diœcesi, nullis personis in particulari explicatis; in hoc enim casu tenetur ordinans, quia ipsius erat prospicere & præuidere, an titulum haberet. Hic casus cum allatis rationibus expressè habetur *in cap. si Episcopus, de præb. in* 6.

29 Qui ordinatus est sine titulo, mortuo Episcopo ordinante, alendus est à successore Episcopi.

29 Quartò dubium est, vtrùm ordinatus sine titulo, mortuo Episcopo ordinante alendus sit à successore, vel potiùs ab heredibus Episcopi mortui.

Respondeo alendum esse à successore, quia sic decernitur *in cap. cùm secundùm Apostolum, de præbend.* ibi, *Nos tamen benignius agere cupientes, tamdiu per ordinatores, vel successores eorum prouideri volumus ordinatis, donec per eos Ecclesiastica beneficia consequantur.* contrarium tenet Abbas *in cap. cùm secundùm, cit. num.* 11. putans cum Hostiensi potius teneri heredes defuncti, quàm successores in dignitate.

TERTIA PROPOSITIO.

30 Absolutio suspensionis contractæ suscipiendo sacros ordines sine titulo regulariter potest impendi ab Episcopo.

30 ABsolutio suspensionis contractæ suscipiendo sacros ordines sine titulo impēdi potest ab Episcopo. Ratio est, quia iure communi non est reseruata.

Hæc tamen propositio limitatur primò, modò clericus non fecerit pactum cum ordinante, vel præsentante non petendi quidquam; nam si huiusmodi pactum iniit, absolutio conferenda est à Papa, quia ei reseruatur *in cap. si quis ordinauerit, de simonia*, vbi ordinans cum huiusmodi pacto suspenditur à collatione ordinum per triennium, præsentator ab executione ordinum per triennium: ordinatus verò perpetuò suspenditur ab ordine, nisi à Sede Apostolica dispensetur, vt in præcitato textu dicitur, ibi, *ordinatus ab ordine sic suscepto donec dispensationem super hoc per Sedem Apostolicam obtinere meruerit.*

Hæc tamen limitatio sublimitari posse videtur, modò delictum sit publicum, nam Episcopus in delicto occulto dispensare potest, ex Concilio Tridentino *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.*

31 Episcopus ordinans cum pacto, elapso triennio remanet absolutus.

31 An autē præfatus Episcopus ordinans cum pacto superiùs expresso, elapso triennio statim remaneat absolutus, patet ex dictis *de censuris in genere*, vbi doctrinam generalem tradidi, & affirmatiuè respondi; quia censura non ligat vltra voluntatem conditoris. Neque obstat constitutio Sixti V. contra malè promotos, in qua absolutio suspensionis strictè reseruatur Papæ. Respondetur enim illam Bullam ad terminos iuris communis à Clemente VIII. reuocatam fuisse, vt sæpiùs in præcedentibus adnotaui.

Limitatur secundò in suspensione contracta post constitutionem Summi Pontificis Vrbani VIII. incipit, *Secretis diuinæ prouidentiæ:* hæc enim est reseruata Papæ. Ratio est, quia Summus Pontifex in

præfata conſtitutione contra promotos cum falſo patrimonij titulo eas pœnas imponit, quas impoſuerat Vltramontanis ordinatis ſine litteris dimiſſoriis recognitis à Nuntiis, vel collectoribus, vel etiam à Vicario Summi Pontificis in Vrbe, dum in Italiam ſe conferunt; Vltramontano autem ordinato ſine præfatis litteris impoſita erat perpetua ſuſpenſio abſque ſpe diſpenſationis à Sede Apoſtolica obtinendæ: ergo, &c. quamquam hæc reſtrictio, & reſeruatio afficere videtur ſolùm Vltramontanos de quibus Papa ibi loquitur.

32 Vtrum confeſſarius generalem habens facultatem abſoluendi à cenſuris, poſsit abſoluere à ſuſpẽſione contracta ob defectũ tituli, varia Doctorum placita.

32 Maior difficultas eſt, vtrùm confeſſarius, generalem habens facultatem abſoluendi à cenſuris, poſſit abſoluere à ſuſpenſione contracta ob defectum tituli, ſeu ob malam ordinum ſuſceptionem.

Reſpondent multi Doctores affirmatiuè, quia ſuſpenſio eſt cenſura. Ergo habens facultatem generalem abſoluendi à cenſuris, poteſt etiam abſoluere in foro conſcientiæ à ſuſpenſione, etiamſi contracta ſit ob defectum tituli, vel ob malam ordinum ſuſceptionem. Ita Medina, Lopez, Bannes, & alij quamplures, quos citat Henriquez *in ſumma lib. 7. c. 13. n. 3. in comment. litt. Y. & Z.* & ſequitur Ledeſma *de ſacramento ordinis cap. 7. dub. 5.* Garzias *de beneficiis 2. parte cap. 5. n. 48. & ſeqq.* contrarium ſuſtinent Emanuel Rodriquez *in ſumma 1. p. cap. 164. n. 3.* Henriquez *loc. cit.* in textu, & alij, quia Pontifex magna cum difficultate huiuſmodi abſolutionem confert. Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet, Summum Pontificem magna cum difficultate diſpenſare in vtroque foro; Confeſſarium verò abſoluere ſolum in foro conſcientiæ. Ita Garzias *num. 52.*

PVNCTVM IX.

De ſuſpenſione lata contra ſuſcipientem ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renuntiauit.

QVatuor principaliter in hoc puncto diſſeram.

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis, ſeu ob quam actionem iſta ſuſpenſio incurratur.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum iſtius ſuſpenſionis.

Tertiò, vtrùm hæc pœna dicenda ſit ſuſpenſio, an potiùs irregularitas.

Quartò, quis poſſit abſolutionem ab hac ſuſpenſione conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt recipere ſacros Ordines ab Epiſcopo, qui renuntiauit dignitati Epiſcopali.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt recipere ſacros ordines ab Epiſcopo, qui renuntiauit dignitati Epiſcopali. Hæc propoſitio expreſsè habetur *in c. 1. requiſiuit, de ordinatis ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatui.* ibi, *ſi enim à tali (id eſt, ab Epiſcopo, qui loco, & dignitati renuntiauit) ordines vſque ad ſubdiaconatum aliquis acceperit, quia & huiuſmodi Ordines à non Epiſcopis quandoque conferuntur, & in illis deſeruire poterit, & ad maiores (ſi idoneus fuerit) promoueri; ſanè ſi ab eodem ſacros ordines ſcienter quis receperit, quia indignum ſe fecit, executionem officij non habebit.*

Ex quibus verbis nonnullæ conditiones eliciuntur requiſitæ ad hanc pœnam incurrendam.

2 Qui ſuſciperet ſolos minores, non ſubiaceret huic ſuſpenſioni.

2 Prima conditio eſt, vt ordo, qui ab huiuſmodi Epiſcopo recipitur, ſit ſacer, vt patet ex textu, ibi, *ſacros Ordines.* Ex quo

Sequitur primò, recipientem minores ordines ab Epiſcopo, qui Epiſcopatui renuntiauit, ſuſpenſionẽ non incurrere, tum quia in textu excipiuntur minores ordines, vt colligitur, tum ex verbis proximè citatis, tum ex illis, *ſi à tali ordines vſque ad ſubdiaconatum aliquis acceperit;* & ratio, cur huiuſmodi pœna non incurratur recipiendo minores ab huiuſmodi Epiſcopo, hæc in textu aſſignatur; quia Epiſcopus renuntians Epiſcopatui, cenſetur ſolùm renuntiare dignitati, quæ eſt propria Epiſcopi, non verò quatenus conuenit etiam aliis, qui non ſunt Epiſcopi; collatio autem ordinum minorum, non ſolum conuenit Epiſcopis, verùm etiam Abbatibus. Ita communiter DD. in hunc textum.

3 Secus de eo qui ſubdiaconatũ reciperet.

3 Secundò ſequitur recipientem ſubdiaconatum ab huiuſmodi Epiſcopo ſubiici huic ſuſpenſioni. Ratio eſt, quia ſubdiaconatus eſt ordo ſacer. *cap. à multis, de ætate, & qualitate.*

Obiicies, in textu excipiuntur ab hac pœna recipientes ordines vſque ad ſubdiaconatum; ſed illa dictio *vſque,* accipitur incluſiuè. *cap. à ſubdiacono diſt. 93. & l. vltima. §. ſenatores, ff. de ſenatoribus. l. patronus. 35. §. Sempronio. ff. de legat. 3. & l. poſt dies. C. de aduocat. diuerſ. iud.* ergo recipiens ſubdiaconatum excipitur ab hac pœna.

Reſpondeo illam dictionem aliquando accipi incluſiuè, vt probatum eſt, & aliquando excluſiuè, vt *in l. ait prætor. ff. de his qui notant. infam.* Mantica *de tacit. lib. 4. tit. 9. nu. 10.* Gonzalez *ad regul. 8. gloſſa. 12. §. 1. num. 11. & 12.* in hoc autem caſu accipitur excluſiuè, vt patet ex verbis præcitati textus, in quo iſta pœna generaliter fertur contra recipientes à præfato Epiſcopo ſacros ordines. Ita gloſſa, Panorm. Suarez, Alterius, & alij expoſitores iſtius textus.

Neque opus eſt, vt quis plures ordines ſacros à præfato Epiſcopo ſuſceperit, ſed ſufficit vnum ſuſcepiſſe: tum quia licet in textu dicatur, *ſacros Ordines,* nihilominus in iure frequenter ponitur plurale pro ſingulari: tum quia ratio textus tam militat in recipiente vnum, quam in recipiente plures, in textu enim dicitur, *quia indignum ſe fecit.*

Secunda conditio eſt, vt ordines recipiantur ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatui, quoad dignitatem.

4 Duplex modus renuntiandi Epiſcopatui, quoad locum ſcilicet, & quoad dignitatem.

4 Vt hoc melius intelligatur, aduertendum eſt Epiſcopatum dupliciter renuntiari poſſe. *Primò* quoad locum tantùm, vt ſi quis Epiſcopatum reſignet in fauorem alicuius, ſeu alia ratione dimittat in manibus Pontificis. *Secundò,* non ſolùm quoad locum, verùm etiam quoad dignitatem, id eſt, quoad iuriſdictionem, officium, & vſum ordinis Epiſcopalis. Recipiens ordines ab Epiſcopo, qui ſolùm renuntiauit Epiſcopatui quoad locum, non incurrit ſuſpenſionem; nam Epiſcopus licitè poteſt alicui de licentia ipſius Epiſcopi ordines conferre, vt expreſsè in hoc textu habetur, ibi, *in primo caſu ordines, vt antea rogatus ab Epiſcopo aliquo poterit de ratione conferre.* abſque licentia verò licitè non poteſt, vt alibi oſtendam. Si verò Epiſcopus, quantum eſt in ſe, poteſtatem etiam ordinis, & iuriſdictionis dimiſit, ſeque eius vſu priuauit, ordinatus incurrit ſuſpenſionem ab executione ordinis ab eo ſuſcepti; cùm enim præfatus Epiſcopus abdicauerit à ſe vſum ordinis Epiſcopalis, quantum eſt in ſe, meritò Eccleſia talis ordinis vſum impedit in recipiente.

5 Qui recipit Ordines ab Epiſcopo, qui loco & dignitati renuntiauit, ſuſpenditur, etiamſi ordines ſacros recipiat de licentia proprij Epiſcopi.

5 Rogabis primò, vtrùm recipiens ordines ab Epiſcopo, qui loco, & dignitati renuntiauit, afficiatur hac pœna, etiamſi ordines ſacros ab eo recipiat de licentia proprij Epiſcopi.

Reſpondeo affirmatiuè, quia Epiſcopus non poteſt diſpoſitionem iuris communis abrogare, aut relaxare renuntiationem Epiſcopatus à Summo Pontifice acceptatam; renuntiatio autem Epiſcopatus à Summo Pontifice acceptanda eſt, nec ſuum habet effectum, donec acceptetur, vt patet ex regulis generalibus traditis *de legib.* idemque in terminis ſuſtinent Suarez *diſp. 31. ſect. 1.* Nauar. *c. 27. n. 241.* Maiolus *lib. 4. de irregularitate cap. 20. n. 6.* Alterius *loco citato ad finem.*

6 An recipiens ordines ab Epiſcopo abſque licẽtia ſui Epiſcopi, ſuſpendatur etſi Epiſcopus non renũtiarit Epiſcopatui quoad locum vel dignitatẽ, remiſſiuè.

6 An autem recipiens ordines ab Epiſcopo abſque licentia ſui Epiſcopi afficiatur ſuſpenſione, etiamſi Epiſcopus non renuntiauerit Epiſcopatui quoad locum, vel quoad dignitatem, conſtabit ex infrà dicendis affici ex diſpoſitione aliorum iurium, non autem ex vi huius textus, quia ſuſpenſio in hoc textu fertur tantummodo contra recipientes ordines ſacros ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatui, quoad locum, & quoad dignitatem. Ita Alterius *tom. 2. diſp. 9. cap. 1. col. 2. & 3.* Suarez *diſp. 31. ſect. 1. n. 3.* & alij, contra nonnullos alios arbitrantes ſuſpenſionem iſtius textus ab eo incurri, qui ordines abſque licentia proprij Epiſcopi accipit ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatui ſolum quoad locum.

7 Qui renuntiauit Epiſcopatui, cẽſetur in dubio renuntiaſſe quoad locum tantùm.

7 Rogabis ſecundò, vtrùm qui renuntiauit Epiſcopatui, in dubio cenſeatur illi renuntiaſſe quoad locum & dignitatem, an quoad locum tantum.

Reſpondeo videri ſolùm renuntiaſſe quoad locum; quia quilibet præſumitur velle ſibi quàm minimum præiudicium afferre, ſicut non præſumitur quis velle ſuum prodigere. Ita ex parte Panormitanus hic *n. 8.* contra Hoſtienſem *hic,* & Alterium *loco cit. cap. 1. ſub finem,* aſſerentes præſumi Epiſcopum renuntiaſſe dignitati quando renuntiauit propter crimẽ; quando verò renuntiauit ob aliã cauſam, vt propter vtilitatẽ Eccleſiæ, præſumitur renuntiaſſe ſolùm quoad locum.

8 Collatio Ordinum ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatui quoad dignitatẽ, eſt valida.

8 Rogabis tertiò, vtrùm collatio ordinum ſuſceptorum ab Epiſcopo, qui renuntiauit Epiſcopatui quoad dignitatem, valida ſit.

Reſpondeo validam eſſe quoad ſubſtantiam, quia collatio ordinis pendet à charactere Epiſcopali. Character autem Epiſcopalis indelebiliter in anima imprimitur, nec amitti poteſt, vt ſuo loco probaui. Ita Suarez *loco cit. n. 1.* Alter. *verſ. eamdem,* & alij communiter.

SECVNDA PROPOSITIO.

9 Subiectũ huius ſuſpenſionis ſunt hi qui Ordines ſacros ſuſcipiunt ab Epiſcopo qui dignitati renuntiauit.

9 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt illi, qui ordines ſacros ſuſcipiunt ab Epiſcopo, qui dignitati renuntiauit: hæc propoſitio clarè conſtat ex dictis in prima.

10 Vtrùm prædictus Epiſcopus incurrat aliquam cenſuram conferẽdo Ordines.

10 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præfatus Epiſcopus incurrat aliquam cenſuram, conferendo ordines.

Reſpondeo ex vi textus huius præcisè non incurrere, tum quia cenſura non cenſetur contra aliquem lata, niſi conſtet: tum quia iſta ſuſpenſio lata eſt contra recipientem ordines ſacros, non autem contra conferentem. Ita Alterius *loco cit. cap. 1. ad finem.*

11 Recipiẽs Ordines ab Abbate qui ſuæ dignitati renuntiauit, non incurrit hanc ſuſpenſionẽ, neque itẽ qui reciperet ordines minores ab Epiſcopo, qui dignitati renuntiauerit.

11 Secundò dubium eſt, vtrùm recipiens ordines ab Abbate, qui ſuæ dignitati renuntiauit, iſtam ſuſpenſionem incurrat. Ratio dubitandi pro parte affirmatiua eſt, quia in vtroque caſu militat eadẽ ratio; conſequenter etiam militare debet eadem iuris diſpoſitio. His non obſtantibus

Reſpondeo non incurrere ſuſpenſionem, quia in materia pœnali non eſt argumentandum à paritate rationis, ſed ſtandum eſt diſpoſitioni ſuperioris, qui poteſt aliquid in vno caſu diſponere, & non in alio. Ita Suarez *loco cit. n. 4. ad finem.* Alterius *loco cit. col. 3. verſ. ſi poſtulet.*

Hinc patet quid dicendum eſſet de recipiente minores ordines ab Epiſcopo, qui renuntiaſſet dignitati, & vſui poteſtatis Epiſcopalis, non ſolum quoad collationem ſacrorum Ordinum, verùm etiam minorum; dicendum enim videtur hunc non videri reum pœnæ iſtius textus, in quo ſermo eſt de recipiente ordines ſacros ab Epiſcopo qui dignitati renuntiauit, non verò de recipiente minores, quamquam in vtroque caſu grauiter peccat. Sicut enim Epiſcopus grauiter peccat conferendo minores ordines in tali euentu; ita alter grauiter peccat illos recipiendo. Ita innuit Suarez *n. 4. ſub finem.*

12 Neque etiam qui reciperet conſecrationem Epiſcopalẽ ab Epiſcopo, qui renuntiauit dignitati.

12 Tertiò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus conſecrationem accipiens ab alio Epiſcopo, qui dignitati renuntiauit, afficiatur iſta ſuſpenſione.

Reſpondendum alicui videbitur affirmatiuè, quia Epiſcopatus eſt ordo ſacer, ſeu extenſio ordinis ſacerdotalis, & eadem ratio militat. Sed oppoſitum mihi probabilius videtur, quia Epiſcopi non afficiuntur ſuſpenſione generaliter lata, niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum, de ſent. excommunic.*

TERTIA PROPOSITIO.

13 Pœna impoſita ſuſcipienti ordines ſacros ab Epiſcopo qui renuntiauit Epiſcopatui quoad locum & dignitatem habet potius rationem ſuſpenſionis, quam irregularitatis.

13 POena impoſita ſuſcipienti ordines ſacros ab eo, qui Epiſcopatui, quoad locum, & dignitatem, renuntiauit, potius rationem ſuſpenſionis habet, quàm irregularitatis. Ratio eſt, tum quia in dubio in materia pœnali mitior interpretatio facienda eſt; ſuſpenſio autem eſt mitior pœna: tum quia irregularitas impedire ſolet executionem omnium ordinum ſimpliciter; pœna autem in hoc textu impoſita, nõ impedit executionẽ omnium ordinum, ſed illorũ, quos à tali Epiſcopo accepit, vt colligitur ex illis verbis, *non habebit executionem officij, ſcilicet officij ſuſcepti per ordinationem à tali Epiſcopo.* verba enim accipienda ſunt iuxta materiam, de qua agitur; vt communiter fatentur DD. in hunc textum: nam in eo quis puniri debet, in quo deliquit; cum autem deliquerit, ſuſcipiendo tales ordines ab eo, qui illorũ vſum conferre non poterat, par eſt vt illorum executione priuetur: tum quia proprium ſuſpenſionis eſt impedire executionem officij iam ſuſcepti, vt patet ex dictis *de ſuſpenſione,* & colligitur ex *cap. inquiſitionis,*

de

de accusationibus, vbi ex consimili verborum forma arguitur suspensio in eo, qui ordines suscipit ab Episcopo excommunicato; proprium verò irregularitatis officium est impedire susceptionem ordinis; consequenter verò illius executionem: cùm ergo pœna in hoc textu imposita directè impediat executionem ordinum susceptorum, dicenda est potius suspensio, quàm irregularitas, & potius rationem suspensionis, quàm irregularitatis habet. Ita glossa hic *verb. executionem*. Abbas hic *n.* 6. Suarez *de censuris disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 7. Alterius *tom.* 2. *disp.* 9. *c.* 1. *col.* 5. *vers. ad hanc difficultatem.* Henriquez *lib.* 13. *cap.* 29. *num.* 1. Sayrus *cap.* 14. *num.* 7. Filliucius *tract.* 19. *num.* 76. & alij, contra Maiolum *lib.* 4. *de irregularitate cap.* 20. *num.* 5. & alios.

Obiicies, Summus Pontifex in textu asserit in hac pœna dispensari aliquando posse ab Episcopo; sed dispensatio cadit in irregularitatem, non in suspensionem, quæ propriè tollitur per absolutionem, non per dispensationem: ergo hæc pœna rationem potius irregularitatis habet quàm suspensionis.

Respondeo *primò*, sicut aliquando dicitur aliquis absolui ab irregularitate, licet absolutio sit propria peccatorum, & censurarum; ita aliquando dicitur aliquis dispensari in vinculo suspensionis, licet dispensatio conueniat irregularitati.

Respondent alij *secundò*, suspensionem, quæ est propriè censum relaxari per absolutionem; illa verò, quæ est tantummodo pœna, vel impedimentum, tollitur per dispensationem, & in hoc conuenit cum irregularitate. Ita Suarez, & Alterius *locis citatis*.

QVARTA PROPOSITIO.

14 A quo tollatur hæc suspensio.

14 ISta suspensio tolli, & auferri debet à Papa, dum quis ordines sacros scienter, vel ex ignorantia crassa, vel supina recepit ab Episcopo, qui dignitati renuntiauit; dū verò susceperit ignorāter ignorantia vincibili, aut etiā inuincibili, tolli potest ab Episcopo. Ratio est, quia in textu expressa datur facultas Episcopo absoluendi ab hac pœna, modò in susceptione ordinum non interceserit scientia, aut ignorantia crassa, & supina, vt patet ex illis verbis, *vbi autem non scienter, poterit (nisi crassa, & supina fuerit ignorantia) discretus Pontifex dispensare.*

15 Nomine Pontificis intelligitur Episcopus.

15 Nomine autem Pontificis intelligitur Episcopus, qui Pontifex est, sed non Summus.

Obiicies, probabile est censuram non incurri, nisi delictum sub censura prohibitum perpetratum fuerit scienter, vel saltem cum ignorantia crassa, vel supina, ex Sanchez, & Nauarro, quos retuli *de censuris in genere disp.* 1. *quæst.* 2. *punct.* 1. *n.* 10. ergo frustrà dicimus facultatem relaxandi hanc suspensionem, dum ordines susceptí sunt ignoranter ex ignorantia non crassa & supina, Episcopo competere.

Respondent aliqui *primò* censuram iure communi latam incurri ob ignorantiam vincibilem mortaliter culpabilem, & distinctā ab ignorantia crassa, & supina; nam ex dictis *de censuris in genere*, constat dari posse ignorantiam vincibilem mortaliter culpabilem distinctam ab ignorantia crassa, vel supina.

Respondeo *secundò* istam suspensionem non esse censuram propriè dictam, sed potius habere rationem cuiusdam impedimenti, & defectus consurgentis in ordinato ex ordine susceptō ab Episcopo, qui dignitati Episcopali renuntiauit; cùm enim iure Ecclesiastico huiusmodi Episcopo prohibeatur administratio & vsus ordinis Episcopalis, par est vt recipiens ab illo sacros Ordines, illorum vsum non recipiat; nullus enim dat quod non habet. *cap. Daibertum* 1. *quæst.* 7. & pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui de iure dare non potest. *cap. quod autem, de iure patronat.* consequenter ordinatus ab huiusmodi Episcopo indiget dispensatione, vt executionem ordinis habere possit. Vide Suarez *n.* 12. & Alterium *loco cit. vers. eamdem col.* 6. Alias rationes afferunt Innocentius, glossa, & alij in hunc textum.

PVNCTVM X.

De suspensione quæ incurritur suscipiendo ordines, vel consecrationem Episcopalem ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, irregulari, simoniaco, hæretico, vel schismatico.

DVo principaliter explicabo in hoc puncto.
Primò, quandónam ista suspensio incurratur.
Secundò, à quónam auferri possit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Recipiens Ordines ab excommunicato suspenso, vel interdicto vitando, incurrit suspensionem ab executione ordinum ab eo susceptorum. Similiter & qui recipit Ordines ab Episcopo irregulari, simoniaco declarato per sententiam, deposito, degradato, hæretico, aut schismatico.

1 REcipiens ordines ab excommunicato, suspenso, vel interdicto vitando, incurrit suspensionem ab executione ordinum, ab eo susceptorum; hæc propositio patet ex *cap.* 1. & quamplurimis aliis textibus, qui habentur 9. *quæst.* 1. & ratio est, quia huiusmodi Episcopus priuatur vsu, seu executione sui ordinis, ita vt licitè nequeat Pontificalia exercere: ergò qui ordines ab eo recipit, non recipit illorum executionem, nullus enim alteri conferre potest quod non habet. *cap. Daibertum* 1. *quæst.* 7. Ita S. Antonin. 3. *p. tit.* 27. *c.* 4. Panormit. *c.* 2. *n.* 1. *de ordin. ab Episcop. qui renunc. Episcopatui.* Syluester *verb. irregularitas* §. 9. *vers.* 7. Tabiena *verb. irregular.* 4. *n.* 6. Nauarr. *c.* 25. *n.* 69. Bernard. Diaz *in pract. canon. c.* 28. Suarez *de censuris disp.* 31. *sect.* 1. *n.* 61. *& disp.* 41. *n.* 4. *sub finem.* Emanuel Sa *verb. suspensio. nu.* 7. Sayrus *lib.* 4. *c.* 14. *n.* 1. Auila *dub.* 8. Coninch. *disp.* 15. *dub.* 5. *nu.* 3. Alterius *de censuris tom.* 2. *disp.* 9. *cap.* 2. Filliucius *tract.* 17. *nu.* 80. *& tract.* 20. *cap.* 7. *quæs.* 6. *num.* 199. & alij communiter apud præcitatos DD.

Idem valet primò in recipiente ordines ab Episcopo irregulari; nam iura vniuersaliter loqui videntur.

Secundò in recipiente ordines ab Episcopo simoniaco per sententiam declarato, vt patet, tum ex *cap. si quis à simoniacis*, tum ex iuribus citatis, quorum ratio ad hoc idem probandum maximè conducit.

Idem dic de ordinato ab Episcopo depositō, degradato, hæretico, aut schismatico, *c.* 1. *& 2. de schismaticis*, & alibi pluribus in locis; militat enim in omnibus eadem ratio, saltem quatenus sunt excommunicati, aut suspensi.

2 Quod intellige de Episcopo qui vitandus sit.

2 Limitatur hæc propositio primò, modò ordines capiantur ab Episcopo excommunicato, suspenso, interdicto, irregulari, simoniaco, schismatico, vel hæretico vitando. Ratio est, quia post Concilium Constantiense, *in Extrauaganti ad euitanda*, sublata est prohibitio Ecclesiastica euitandi toleratos, & ipsimet tolerati vsu iurisdictionis non sunt amplius priuati; consequenter recipiens ordines ab huiusmodi Episcopo tolerato, suspensionem non incurrit. Ita Suarez, & alij *locis citatis*.

Quis autem dicendus sit excommunicatus, suspensus, aut irregularis vitandus, patet ex dictis *de censuris in genere*.

Hinc sequitur ordinatum ab Episcopo, hæretico, schismatico, simoniaco, vel alia ratione excommunicato, suspenso, interdicto, vel irregulari, etiam manifesto, & notorio, non affici hac suspensione, nisi per sententiam sit nominatim declaratus talis. Ratio est, quia huiusmodi Episcopus post Concilium Constantiense, non dicitur vitandus ex vi prohibitionis Ecclesiasticæ. Ita Nauarr. *cons.* 10. *n.* 2. *de hæret.* Sotus *in* 4. *disp.* 25. *quæst.* 1. *art.* 1. *concluſ.* 3. & alij DD. citati, contra Alterium *disp.* 9. *c.* 3. *col.* 4. *& cap.* 4. aliter sentientem de recipiente ordines ab Episcopo manifestè, & notoriè simoniaco, hæretico, vel schismatico.

3 Et modo Episcopus tali censura affectus sit ob quā ordines conferre nequeat.

3 Limitanda videtur secundò, modò Episcopus tali censura, seu canonico impedimento affectus sit, ob quod ordines conferre nequeat. Quamobrem si Episcopus non sit suspensus à collatione ordinum, recipiens ordines ab ipso non videtur hanc suspensionem incurrere. Ratio est, tum quia non est facienda extensio vltra legislatoris intentionem: tum quia non videtur interdictum in tali euentu ordines ab huiusmodi Episcopo susciperē; cùm in hac parte vitandus non sit, vt suppono; ergo neque incurri videtur pœna, ordines ab ipso susciendo.

4 Qui ignorat Episcopum excommunicatum, suspensum, interdictū, aut irregularem, ligatur nihilominus ista suspēsione.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm ignorans Episcopum excōmunicatum, suspensum, interdictum, aut irregularem, ligetur ista suspensione, recipiendo ordines ab huiusmodi Episcopo.

Respondeo duplicem esse in hac re DD. sententiam.

Prima est Innocentij *in cap.* 1. *n.* 4. *de schismat.* Panormit. *in cap. veritatis nu.* 46. *de dolo, & contumacia.* Alfonsi à Castro *lib.* 2. *de potest. leg. pœnal. cap.* 15. *concluſ.* 3. Rodriquez *in summa* 2. *part. cap.* 19. Coninchi *de sacrament. disp.* 15. *n.* 32. & aliorum, negantium incurrere. Ratio est, quia ista suspensio lata videtur à iure in pœnam; pœna autem supponit culpam; sed qui ordines recipit ignorans Episcopum excommunicatum, suspensum, &c. non committit culpam; ergo non incurrit pœnam suspensionis.

Secunda sententia, cui adhæreo, est Couarr. *cap. alma. part.* 1. §. *n.* 6. Diaz *in pract. cap.* 28. *n.* 3. Suarez *n.* 63. Sayri, Filliucij, Alterij, & Auilæ *loc. cit.* & aliorum apud præcitatos DD. asserentium ignorantiam etiam probabilem, & inuincibilem non excusare ab ista suspensione. Ratio est, tum quia nemo dare potest, quod non habet. *cap. Daibertum.* 1. *quæst.* 7. Sed Episcopus excommunicatus, suspensus, aut interdictus vitandus, non habet vsum ordinum; ergo neque illum conferre potest: sicut enim recipiens ordinem ab eo, qui non est Episcopus, non recipit ordines, quamuis putet illum esse Episcopum, ita qui recipit ordines à vero Episcopo, putans illum non esse affectum censura, seu canonico impedimento, ob quod arcetur ab vsu ordinum, non recipit vsum ordinum. Sicut enim Episcopus indiget charactere, vt characterem imprimat; ita opus est, vt habeat characterem, habilem ad operandum, vt alteri conferat characterem habilem, & expeditum ad suam operationem: tum quia Ecclesia hunc defectum induxit non ob culpam ordinati, sed ordinantis, cuius acta irritare intendit, quantum potest; cùm autem in hoc casu irritare possit eius acta quoad ordinum executionem in ipso susciente, iure merito susciptentes ordines ab excommunicato, suspenso, vel interdicto vitando, priuat executione ordinum susceptorum.

Ad rationem primæ sententiæ respondeo istam suspensionem non habere propriam rationē pœnæ, ac censuræ respectu ipsius susciptentis ordines, sed potiùs habere rationem defectus, & impedimenti prouenientis ex culpa conferentis, & ex carentia potestatis ordinis in ipso ordinante, qui ab Ecclesia prohibetur ordine Episcopali fungi.

5 Idque etiamsi per vim aut graue metum ordinetur ab huiusmodi Episcopo.

5 Secundò dubium est, vtrum ordinatus ab huiusmodi Episcopo per vim, seu metum cadentem in constantem virum, afficiatur ista suspensione.

Respondeo duplicem esse DD. sententiam.

Prima est Sylueſtri, *verb. irregularitas.* §. 9. *vers. secundum.* Nauarr. *cap.* 27. *numer.* 244. Alterij *dub.* 3. Auilæ *loco citato.* & aliorum negantium affici. Ratio est, quia suspensio supponit culpam; qui autem ordines recipit per vim, aut metum cadentem in constantem virum, non committit culpam; cùm Ecclesia non obliget cum graui incommodo.

Secunda sententia, cui adhæreo, est Maioli *de irregularitate lib.* 4. *cap.* 25. *num.* 2. Suarez *de censuris disp.* 31. *sect.* 1. *num.* 63. & aliorum affirmantium affici. Ratio est, tum quia hæc supensio non habet propriè rationem censuræ, sed potiùs est impedimentum, & defectus consurgens ex carentia potestatis in ordinante, qui defectus, seu carentia potestatis non tollitur propter vim, aut metum: tum quia ignorantia non excusat, ab hac suspensione; ergo neque metus.

Ad rationem primæ sententiæ respondeo fieri posse, vt recipiens ordines à præfato Episcopo excusetur à culpa, non tamen excusatur ab hoc defectu, seu impedimento, vt probatum est.

6 Episcopus consecrationem recipiens ab Episcopo excommunicato, vel suspenso, &c. afficitur hac suspēsione.

6 Tertiò dubium est, vtrùm Episcopus consecrationem recipiens ab Episcopo excommunicato, vel suspenso, &c. afficiatur hac suspensione.

Respondeo affirmatiuè, vt colligitur ex ratione, & iuribus suprà citatis; hæc enim non est censura, seu pœna, quæ ob paritatem rationis ad hunc casum extendatur, sed est defectus potestatis in conferente ordines; cùm enim ipse Episcopus, quantum est ex dispositione Ecclesiæ, non habeat vsum ordinum, non potest illum aliis conferre.

Ex quo licet inferre consecratum à præfatis remanere suspensum, etiam si nesciuerit consecrantem excommunicatum esse; hic enim est defectus conferentis, non recipientis. Ita S. Antoninus *loco suprà citato cap. 4. col. 4. vers. circa quam dispensationem.* Maiolus *loco citato cap. 22. num. 2.* Alterius *tom. 2. disp. 9. cap. 2. col. 4. vers. dixi autem.* Suarez *disp. 31. sect. 1. n. 65.* Sayrus, Filliucius, & alij; à quo autem præfatus Episcopus dispensari possit, constabit ex dicendis *in secunda propositione, vers. secundò sequitur.*

7 Non est iterū ordinandus qui ab eiusmodi Episcopo est ordinatus.

7 Quartò dubium est, vtrùm ordinatus à præfato Episcopo iterum ordinandus sit.

Respondeo negatiuè, quia collatio ordinum valida est, vtpote prouenies à charactere Episcopali, qui in anima indelebiliter imprimitur. Ita communiter DD.

Hoc tamen intelligitur, modò ordines collati sint seruata forma Ecclesiæ; quoties enim in collatione sacramentorum mutatio formalis, seu substantialis contingit, perspicuum est sacramentum non confici, neque characterē imprimi, vt patet ex regulis generalibus traditis *de sacramentis.* Idemque præter DD. ibi citatos asserunt glossa *in cap. dominus declarauit. 1. q. 1.* & Alterius *loc. cit. cap. 3. col. 3. vers. hac autem.*

Obiicies, *in cap. ordinationes. 9. quæst. 1.* & alibi, dicitur, quòd ordinatio, quæ ab excommunicatis celebratur, nullas omnino vires obtineat, nec etiam consecratio appellanda sit.

Respondeo non habere vires quoad vsum, & executionem, non autem quoad substantiam & validitatem actus. Ita Turrecremat. *in cap. qui perfectionem. 1. q. 1.* Suarez *n. 61.* Alterius *loco cit.* & alij communiter.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 A quo auferri debeat hæc suspensio tum ab Episcopis, tum à Religiosis, aut ab aliis clericis contracta.

8 ISta suspensio auferri, & relaxari debet à Papa, quoties quis eam contraxit, sciens, vel ignorans ignorantia crassa, vel supina Episcopum, à quo ordines recipiebat, esse excommunicatum, suspensum, vel interdictū, &c. Hęc propositio sustinetur à S. Antonino *3. part. tit. 27. cap. 4. vers. circa quam*, Syluestro *loc. cit. vers. septimò quæritur.* Couarr. *cap. alma mater. 1. part. §. 6. n. 6. de sent. excommun. lib. 6.* Maiolo *lib. 4. cap. 25. n. 1.* Diaz *cap. 28. num. 3.* Alterio *loc. cit. dub. 2.* Suarez *n. 63. ad finem*, & alij communiter, à quorum sententia recedere non audeo. Ratio est, quia recipiens ordines ab huiusmodi Episcopo, suspensus remanet ab ordinum susceptorum excutione, ob defectum potestatis in conferente; sed hunc defectum non potest quis Papa inferior supplere; (nullus enim in lege superioris dispensare potest absque superioris facultate.) ergo, &c.

Obiicies, quilibet sacerdos approbatus ad confessiones audiendas iure communi absoluere potest ab excommunicatione, & aliis censuris nemini reseruatis. *cap. super, de sentent. excommunic.* & in Concilio Trident. *sess. 24. cap. 6.* datur Episcopo facultas dispēsandi, & absoluendi suos subditos in sua diœcesi ab irregularitatibus, suspensionibus, & aliis casibus occultis; ergo poterit etiam in hoc casu.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia hęc non est suspensio, vel irregularitas consurgens ex proprio delicto, de quibus sermo est in Concilio Trid. sed est quoddam impedimentum consurgens ex defectu conferentis, etiamsi recipiens ordines nullam culpam committat. Hinc

Sequitur primò non solùm eum, qui scienter, aut cum ignorantia crassa, & supina ordines recepit ab huiusmodi Episcopo, debere dispensationem à Papa obtinere; verùm etiam qui recepit ignoranter, ignorantia vincibili, aut inuincibili; militat enim eadem ratio, tam in recipiente ordines culpabiliter, quàm inculpabiliter.

Neque obstat *cap. 1. de ordinatis ab Episcopo, qui Episcopatui renuntiauit.* nam ibi sermo est de casu particulari, qui ad alios similes non est trahendus; quamquam alij DD. communiter, quorum opinio probabilissima est, putant ordinatum ignoranter ab Episcopo excommunicato, vel suspenso, &c. posse dispensationem à proprio Episcopo obtinere, modò ignorantia non fuerit crassa, vel supina. *cap. 2. de ordinat. ab Episcop. qui renunc. Episcop. cap. statuimus, & c. si quis à simoniacis. 1. quæst. 1.* quamuis enim in his textibus hoc generaliter & expressè non asseratur, nihilominus fauor ob paritatem rationis ampliari potest.

Secundò sequitur Episcopum, qui consecrationem ab Episcopo excommunicato, vel suspenso obtinuit, dispensandum esse à Summo Pontifice, tum ob rationem in propositione allatam; tum quia Episcopus immediatè subiicitur Papæ. Ita Alterius *disp. 9. cap. 2. col. 4. vers. 3.* Quamquam Suarez *loco cit. n. 65. ad finem*, existimat huiusmodi Episcopum, si haberet Patriarcham, vel alium Primatem, quem recognosceret vt superiorem, quoad similes actus, ab eo dispensari posse in casu ignorantiæ.

Tertiò religiosum, qui ante, vel post religionis ingressum ordines ab huiusmodi Episcopo susceperit, dispensari debere à Papa, non autem à propriis Prælatis, nisi peculiaria priuilegia habeant; quamquam Bernardus Diaz *in pract. crimin. cap. 28. in addit. in fine.* Alter. *loco cit. dub. 2. ad finem.* & alij, putant religiosum posse dispensationem à propriis Prælatis obtinere.

PVNCTVM XI.

De suspensione quæ contrahitur suscipiendo ordines ab alieno Episcopo sine licentia proprij Episcopi, & sine litteris dimissoriis, aut commendatitiis, seu testimonialibus.

1 Suscipiēs ordines ab alieno Episcopo absque licentia proprij suspensionem ab executione ordinum ita susceptorum incurrit.

TRia in hoc puncto principaliter explicabo.
Primò, quandónam ista suspensio incurratur.
Secundò, in quibus casibus non contrahatur.
Tertiò, à quónam absolutio istius suspensionis obtineri possit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 SVscipiens ordines ab alieno Episcopo absque licentia proprij, seu sine litteris dimissoriis, suspensionem ab executione ordinum ita susceptorum incurrit. Hæc propositio probatur.

Primò ex *cap. 1. & 3. dist. 71.* vbi dicitur, *constituimus, vt quicumque ex alia parochia voluerit alienum ministrum, sine consensu Episcopi ipsius, & sine voluntate ordinare, non sit rata ordinatio eius.* afferuntur etiam à DD. alia iura antiqua, sed quia valde cōtrouersum est, an iure antiquo inducta esset ipso facto hæc suspensio, ideo hanc propositionem textibus recentioribus comprobandam censeo.

Probatur igitur secundò ex Bulla Pij II. septima in ordine, incipit, *Cùm ex sacrorum*, in qua fertur supēsio ab executione ordinum contra eos, qui absque licentia ordinantur extra tempora, aut ante legitimam ætatem, vel absque litteris dimissoriis, vt patet ex verbis ipsius Bullæ, ibi, *statuimus, ordinamus, quòd omnes, & singuli, qui absque dispensatione canonica, aut legitima licentia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, vel absque dimissorijs litteris, etiam citramontanis (præterquam in hoc vltimo casu per Cameram Apostolicam iuxta illius stilum ordinati fuerint) ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri, à suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint, & si huiusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant.*

Tertiò probatur ex Concilio Tridentino *sess. 23. cap. 8. de reformatione*, vbi dicitur, *Si quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiam cuiusuis generalis, aut specialis rescripti, vel priuilegij prætextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas, ac mores ordinarij sui testimonio commendentur; si secus fiat, ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à susceptorum ordinum executione quamdiu proprio ordinario videbitur expedire sit suspensus.*

Ex quo sequitur ordinatum absque litteris dimissoriis affici pœna irregularitatis, si postea functiones ordinum sacrorum absque dimissoriis susceptorum exerceat, antequam absoluatur à suspensione. Ratio est, tum quia irregularitas incurritur ab eo, qui functiones ordinū exercet, dum vinculo censuræ detinetur: tum quia sic declaratum fuit à sacra Cardinalium Congregatione, teste Suarez *de censuris disp. 31. sect. 1. n. 19. ad finem.* Alterio *tom. 2. disp. 9. c. 6. col. 3.* Filliucio *tract. 17. c. 5. quæs. 3.* & aliis, qui hac occasione obiter aduertunt,

2 Pœnam latam contra promotos ab alieno Episcopo sine litteris dimissoriis, non esse irregularitatem, sed suspensionem: nam irregularitas non incurritur ab eo, qui celebrat in irregularitate, sed ab eo qui ordines sacros exercet, dum censura obstrictus est, vt patet ex dictis *de censuris in communi.* Ita Suarez, & Alterius *locis cit.* Auila, & alij, contra Maiolum *lib. 4. de irregularitate cap. 20.* & alios, arbitrantes esse irregularitatem. 2 Non autē irregularitatem.

Ampliatur, & extenditur iuxta probabiliorem sententiam præfata propositio.

3 Primò, etiam ad monachos, & religiosos exemptos, qui sine sui Abbatis, suorumque superiorum licentia ordines recipiunt ab Episcopo illius, vel alterius diœcesis. Ratio est, tum quia monachus absque præfata licentia ordinatus, non dicitur ordinatus à proprio Episcopo; nam Episcopus etiam eiusdem diœcesis censetur extraneus; nisi ordinet religiosum de licentia superiorum: tum quia in Tridentino generaliter fertur suspensio contra promotos ad ordines absque testimonio ordinarij commendantis probitatem & mores ordinandi. Ita Alterius *loc. cit.* vbi refert glossam *in cap. nullus ad Ecclesiasticum. dist. 58.* & alij, quamquam illi non loquuntur in specie in hoc casu. 3 Idem dicendum de monachis & religiosis exemptis, qui absque superiorum licentia ordinātur.

4 Ampliatur, & extenditur secundò, etiam ad eos, qui ab aliquo Abbate, aut alio habente iura Episcopalia ordines recipiunt, isti enim non dicuntur ordinati à proprio Episcopo, aut ab alio de licentia proprij ordinarij, vt suppono, iuxta dispositionem Concilij Tridentini *loco citato.* Quamuis enim Abbas iam benedictus, & sacerdotali ordine insignitus possit religiosis sibi subditis in propria Ecclesia primam tonsuram, vel etiam minores ordines iuxta terminos suæ facultatis, & dignitatis conferre; nihilominus alios ad ordines promouere nequit, ex Trid. *sess. 23. c. 10.* Rota apud Seraphinum *deci. 985. p. 1.* vbi decisum fuit Abbatē non posse ordines alicui cōferre, etiam si hoc faciat de licentia Episcopi illius, cui ordines confert; hoc enim illi vetitum est in Trid. *sect. 23. c. 10.* à censura tamen videtur excusandus si hoc facit cum litteris dimissoriis Episcopi. Hoc pacto intellige quæ alibi de hac re docui. Vide Maiolum *de irregularitate cap. 20.* glossam *in cap. Abbates*, & ibi Archidiaconum, Henriquez *lib. 13. cap. 38. num. 2.* Geminianum *de priuilegijs lib. 6.* Quarantam *verb. ordo, vers. Abbatibus*, Alterium *loco citat. vers. clericorum*, & Iacobatium *de Concil. lib. 1. art. 12.* Barbosam *de potest. Episcop. 2. p. allegat. 3. num. 11. & seqq.* Praxim Episcop. *p. 1. c. 1. num. 6.* vbi etiam loquuntur de Cardinalibus, qui minores ordines conferunt sibi subditis in Ecclesiis sui tituli; habent enim potestatem Episcopalem in Ecclesiis sui tituli, neque hoc priuilegium reuocatum videtur in Tridentino. 4 Ac etiam de iis qui ab aliquo Abbate, aut alio habē te iura Episcopalia ordinantur, & de susci pientibus minores ordines.

Ampliatur tertiò etiam ad suscipientem minores ordines, vt constabit ex infrà dicendis *dubio primo.*

5 Ampliatur quartò in clericis Romæ commorantibus, si extra Vrbem se conferant ad recipiendos ordines, nisi priùs in Vrbe fuerint examinati, & approbati, & licentiam in scriptis à Summo Pontifice, vel eius Vicario obtinuerint, alioquin incurrunt suspensionem ab executione ordinum Papę reseruatā, vt patet ex decreto Camilli Cardinalis Burghesi edito anno 1603. die 24. mensis Nouembris de mandato Clementis VIII. in hæc verba: *Vniuersis, & singulis clericis nunc & in futurum pro tempore in Vrbe commorantibus, & ad minores, vel sacros etiam presbyteratus ordines promoueri volentibus, de mādato S. D. N. D. Clementis Papæ VIII. viua voce oraculo desuper facto edicimus, & præcipimus ne de æterno extra eamdem Vrbem etiam vigore litterarum dimissorialium suorum ordinariorum, vel cuiusuis alterius facultatis ad dictos ordines promoueri fe faciant, nisi prauio examine ab examinatoribus in Vrbe deputatis, idonei reperti & approbati fuerint, ac à nobis licentiam in scriptis obtinuerint, qui secus fecerint, ab ordinum executione eo ipso suspensi sint & existant, donec à S. D. N. Papa & sancta Sede Apostolica absolutionis, & habilitatis gratiam obtinuerint.* 5 Tum denique de clericis Romæ cōmorātibus qui exeunt recepturi ordines.

Obserua tamen suspensionē in hoc decreto contenta non affici eum, qui primam tonsuram curat sibi extra Vrbem conferri, quia hoc decretum

cretum cadit in clericos, id est, initiatos prima tonsura volentes promoueri ad minores, vel ad sacros ordines.

Limitatur tamen præfata propositio iuxta ea, quæ tradam in secunda propositione.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Recipiẽs ordines ab alieno Episcopo non incurrit suspensionem, quãdo proprius Episcopus suspensus est, quòd alterius subditum absque licẽtia ordinarit.

6 NOnnulli tamen percensentur casus, in quibus recipiens ordines ab alieno Episcopo suspensionem non incurrit.

Primus casus est, quando proprius Episcopus suspensus est eò quòd subditum alterius diœcesis sine debita licentia ordinauerit; nam si eius suspensio manifesta sit, ipso iure conceditur ipsius subditis, vt ab alio ordines recipere valeant sine licentia sui Prælati (modò reliqua seruentur, id est, modò præcedat debitum examen, scrutinium, & tempora debita, vt decernitur *in cap. eos qui, de temp. ordinat. in 6.*) par enim est, vt in eo puniatur, in quo delinquit. Ita glossa *in cap. eos qui, citato.* Sylvester *verb. irregularitas, §. 9.* Maiolus *lib. 4. cap. 2. nu. 6.* Suarez *loco cit. n. 15.* Alterius *loco cit. vers. primus,* & alij. Opus tamen est vt suspensio sit manifesta, scilicet per euidentiam facti, vel per iudicis sententiam; sic enim ex præcitato textu colligitur.

Secus dicendum est in dubio; cùm enim possessio stet pro Prælato, in dubiis fauendum est Prælato possidenti, vt benè glossa *loco cit. vers. manifesta.* propterea Bernardus Diaz *in pract. crimin. cap. 26. in scholiis,* Salsedo, & alij apud Alterium *loco cit.* sentiunt ordinato incumbere onus probandi suspensionem Episcopi per sententiam Metropolitani; quia præsumptio non est contra Episcopum.

7 Neque familiaris Episcopi qui per triennium secũ commoratus sit.

7 Secundus casus est, quando Episcopus ordinat suum familiarem, qui secum per triennium commoratus fuit; hic enim casus expressè habetur in Concilio Tridentino *sess. 23. cap. 9. de reformat.* ibi, *Episcopus familiarem suum non subditũ ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit cõmoratus, & beneficium quacumque fraude cessante, statim re ipsa illi conferat.* In quibus verbis tres conditiones requiruntur, vt Episcopus suo familiari, alias non subdito, ordinem licitè conferre valeat.

Prima conditio est, vt sit familiaris, secumque commoratus sit per triennium. Ex quo sequitur Episcopum non posse alicui, qui sibi in alia ciuitate, seu loco distante inseruit, licet eius sumptibus viuat, ordines conferre. Ratio est, tum quia hic non dicitur secum commorari; tum quia ideo Concilium facultatẽ Episcopo præbet ordinandi suum familiarem triennalem, quia Episcopus tanto temporis spatio rectè nosse potest mores sui familiaris, sibi assistentis, non verò existentis in remota regione, etiamsi ab ipso alatur, & sustẽtetur. Ita P. Ledesma, Sayrus, Suarez, Garzias, Henriquez, Riccius, Barbosa, Quaranta, Rodriquez, Zerola, Reginaldus, Auila, & alij, quos retuli *de sacramentis, disp. 8. quæst. vnica punct. 4. num. 15. & seqq.*

Secunda est, vt Episcopus sit ordinarius, & diœcesim habeat; propterea Episcopus titularis non potest suum commensalem, & familiarem ad ordines promouere; tum quia Concilium intelligendum est de Episcopo habente diœcesim, vt cõmuniter fatentur DD. tum quia Episcopo titulari hoc expressè interdicitur sub pœna suspensionis ab executione Pontificalium per annum, & ordinatus remanet suspensus ab ordinum executione, donec suo Prælato visum fuerit, ex Tridentino *sess. 14. cap. 2.* Ita Henriquez, & Quaranta *locis cit.* Alterius *vers. sciendum.* Vide Concilium Trident. *sess. 14. cap. 2.* vbi loquitur de ordinatis ab Episcopo titulari absque litteris dimissoriis.

Tertia conditio est, vt familiaris triennio commoratus sit cum Episcopo. Imò probabilissimũ est, vt triennio continuo cum eo manserit; nam dum iura tempus aliquod requirunt, regulariter loquendo intelligenda sunt de tempore continuo. Ita Maiolus *lib. 4. cap. 2. n. 5.* Alterius *loco cit. vers. tertius casus.*

8 Qualitas tamen familiaritatis plenè probanda est.

8 Addit Parisius *tom. 4. cons. 137. n. 31.* Bellamer. *decis. 747.* & alij, qualitatem familiaritatis plenè probandam esse, nec fidem Episcopo affirmanti esse adhibendam, cùm quilibet in facto, & causa propria, suspicione non careat.

9 Sed sufficit vt triennium inceperit etiam antequam ille esset Episcopus.

9 Sufficit tamen, vt hoc triennium inceperit etiam antequam ille esset Episcopus, quia Concilium Trident. dat simpliciter Episcopo facultatem ordinandi suum familiarem, qui secum per triennium commoratus est. Ita Garzias *de benefic. 2. p. cap. 5. nu. 83.* Auila, Henriquez, Barbosa, & alij *locis cit.* idemque declarauit sacra Cardinalium Congregatio, teste Garzia *loco cit.* Ex dictis sequitur

10 Qui debet statim conferre beneficiũ huiusmodi ordinato.

Primò, Episcopum posse suo familiari triennali primam tonsuram, & minores ordines conferre. Concilium enim simpliciter vtitur verbo *ordinare.* Hoc tamen intelligitur, iuxta Rotam *diuers. decis. 371. n. 15. vol. 1.* Quarantam *verb. ordo, vers. limita,* & alios.

10 Modò statim conferat beneficium ei, cui maiores, vel minores ordines contulit. Quamobrem sacra Cardinalium Congregatio, testibus Parisio *lib. 4. de resignat. q. 2. n. 92.* & Garzia *2. p. cap. 5. n. 85.* declarauit illum Episcopum non satisfeciſſe decreto Tridentini, qui familiarem suum ordinauit, & post vndecim menses beneficium contulit.

11 Quem potest etiã ordinare sub titulo pensionis, vel patrimonij, si ita expedire iudicauerit.

11 Secundò sequitur Episcopum posse suum familiarem triennalem ordinare ad titulum patrimonij, vel pensionis, si ita expedire iudicauerit. Ita Flaminius Parisius *lib. 4. q. 2.* Augustus Barbosa *in remiss. ad Concilium sess. 23. c. 9.* Genuensis *in praxi, cap. 81. n. 3.* Garzias *2. p. cap. 5. n. 80.* vbi plures alios allegat, & in hoc casu Episcopus non tenetur beneficium conferre. Concilium enim obligare videtur Episcopum ad conferendum statim ordinato beneficium, vt ordinatus, cessante familiaritate, habeat, quo se alere queat, ne stipem contra status clericalis dignitatem mendicando quærere cogatur; qui autem ad titulum patrimonij, vel pensionis ordinatus est, habet quo se alere queat.

12 Quid dicendum sit si Episcopus non det eiusmodi ordinato beneficium, aut statim moriatur.

12 Rogabis primò, vtrùm familiaris ordinatus ab Episcopo, cuius est familiaris, suspensus remaneat ab ordinis executione, si Episcopus beneficium ei statim non conferat, aut si Episcopus moriatur, nondum collato beneficio.

Respondeo negatiuè, si bona fide cum spe beneficij statim obtinendi ordinatus est. Ratio est, quia vbi culpa non est, par est vt neque sit pœna. Ita Alterius *loco citato, vers. tertius.*

13 Episcopus non potest dispensare cũ familiari triennali, super interstitiis temporũ.

13 Rogabis secundò, vtrùm Episcopus possit non solùm conferre ordines suo familiari triennali, verùm etiam cum eo dispensare super interstitiis temporum, aut illum legitimare, & habilem efficere ad minores ordines.

Respondeo negatiuè, quia facultas ad vnum concessa, non trahitur ad disparata, & diuersa. Vide Nauarr. *cons. 27. & 28. de temp. ordinand. in antiq.* Antonium Genuensem *in pract. cap. 81. n. 3.* Garziam *loco cit. n. 86.*

14 Ordinatus ab alieno Episcopo sub ratihabitione, non incurrit suspensionem iuxta nonnullos Doctores.

14 Tertius casus, iuxta nonnullos DD. est, quando Episcopus ordinat subditum alterius sub ratihabitione, id est, credẽs, fore, vt Episcopus alterius, cognita ordinatione, approbet factum. Ratio desumitur, tum ex facto sancti Epiphanij, qui ordines contulit nonnullis subditis Episcopatui Diui Ioannis Chrysostomi absque expressa ipsius facultate, vt habetur *in cap. final. 9. q. 2.* tum quia ordinans alienum subditum sub ratihabitione proprij Episcopi, dici potest aliquo modo ordinare nomine proprij Episcopi. Ita Maiolus *lib. 2. c. 2. n. 7.* Suarez *loco citato, n. 17.* Barbosa *in remiss. sess. 23. c. 8. n. 11.* Alterius *loco cit. col. 6. & 7.* & alij apud Salsedo.

Sed opposita sententia mihi probabilior videtur, & sustinenda saltem ante factum. Ratio est, tum quia in iis, quæ sunt contra ius, & iurisdictionem alterius, non facilè præsumitur ratihabitio, nullus enim facilè præsumitur cedere iuri suo. Imò Maiolus *lib. 3. cap. 23. n. 10.* docet Diuum Chrysostomum ægrè tulisse, quòd Epiphanius in sua Ecclesia ipso nesciente ordinationẽ habuisset; tum quia ex opposita sententia arripitur occasio perturbandi iurisdictionem, & Episcopis datur ansa promouendi extraneos prętextu, ac titulo ratihabitionis: tum quia nullus ratum habere potest id, quod suo nomine gestum non est, *cap. cùm quibus, de sentent. excommun. & reg. 9. ratum, de regul. iur. in 6.* tum quia non formatur tractu temporis, quod ab initio non subsistit, *reg. 30. de reg. iur.* sed ordo collatus absque licentia proprij Episcopi irritus est ex iuris dispositione, videlicet quoad vsum & executionem; ergo firmari non potest superueniente proprij Episcopi approbatione. Ita Bernardus Diaz *in sua pract. canon. cap. 26. in scholiis.* Lopez de Salsedo apud Diaz *loco cit. vers. secundus,* Mandosius, Rebuffus, & alij apud Quarantam *verb. ordo, vers. amplia.*

Hinc patet responsio ad rationes contrariæ sententiæ.

Ad factum Epiphanij respondeo ipsum in foro conscientię excusari posse ratione bonæ fidei, aut quia oppositam sententiam sustinebat.

15 Nec etiã qui ordinatur ab alieno Episcopo, bona fide.

15 Quartus casus est quando quis bona fide ordines recipit ab alieno Episcopo, vt si nesciat prohibitum esse ordines ab alieno Episcopo absque licentia proprij Episcopi suscipere, aut si ignorantia inculpabili existimet Episcopum habere debitam facultatem ordinandi, seu tales litteras dimissorias esse sufficientes. Ratio est, quia ista suspensio lata est per modum censuræ in Bulla Pij II. & in Concilio Trident. *citato.* censura autem non incurritur absque lethali culpa. Ita Nauarr. *in manuali, cap. 27. num. 155. & in cap. recepta, de restitutione spoliat. propositione 8. num. 32.* Suarez *de censuris, disput. 31. sect. 1. num. 15.* Alterius *tom. 2. disp. 9. cap. 6. vers. aliqui censent.* Auila *parte 7. disput. 9. sect. 1. dub. 7.* Toletus *lib. 1. cap. 48.* Henriquez *cap. 38. num. 1.* Sayrus *lib. 4. cap. 14.* Emanuel Sà *verb. suspensio, numer. 2.* Coninchus *disputat. 14. num. 36.* Filliucius *tract. 19. num. 175.* & alij.

Ex quo sequitur illum, qui bona fide ordines ab alieno Episcopo sine debita facultate suscepit, non affici irregularitate, si susceptorum ordinum functiones exerceat. Ratio est, quia irregularitas incurritur ab eo, qui functiones ordinum exercet, dum vinculo censuræ detinetur; hic autem non detinetur vinculo censuræ, cùm eam non contraxerit, excusante ipsum bona fide, vt probatum est.

16 Qui mala fide ordines absque debita facultate recepit nõ incurrit irregularitatem nisi mala fide postea ordinibus vtatur.

16 Rogabis, vtrùm is, qui suspensionem contraxit, suscipiendo mala fide ordines absque debita facultate, incurrat irregularitatem, si postea susceptis ordinibus vtatur bona fide, vel etiam cum ignorantia vincibili.

Respondeo non incurrere irregularitatem, nisi mala fide ordinibus vtatur: nam ad incurrendam istam irregularitatem ex Bulla Pij II. requiritur scientia, seu præsumptio, ibi, *si huiusmodi suspensione durante in iisdem ordinibus ministrare præsumpserit, eo ipso irregularitatem incurrat.* Ita Nauarrus, Suarez, Alterius, Filliucius, & alij *locis cit.* quorum opinio mihi vera videtur, si solam Pij II. Extrauagantem inspiciamus. Idem dicendũ est de eo, qui ministrat in ordinibus susceptis ante legitimam ætatem, vel extra tempora à iure statuta; hic enim non afficitur pœna irregularitatis, nisi scienter, & cum præsumptione ministret, quia Pius II. in præfata Extrauaganti idem in hoc casu disponit, vt patet ex verbis ipsius initio huius puncti relatis. Vide supradicta *puncto 1. & 3.*

17 Ista suspensio incurritur etiam ab eo qui minores ordines ab alieno Episcopo absque debita facultate recipit.

17 Sed modò dubium est primò, vtrùm ista suspensio incurratur non solùm ab eo, qui maiores ordines ab alieno Episcopo absque debita facultate suscipit, verùm etiam ab eo, qui minoribus ordinibus initiatur.

Respondeo primò non incurri suspensionem contentam in Bulla Pij II. quia in ipsius Bulla sermo est de promotis ad sacros ordines, neque ex dispositione *cap. 1. de temp. ordinat. lib. 6.* tum quia loquitur solùm de sacris ordinibus, iuxta Nauarr. *consil. 31.* & Lopez, Salsedo apud Bernardum Diaz *in pract. cap. 26.* tum quia loquitur solum de Episcopo Italiæ præsumente ordinare clericum vltramontanum, vt patet ex illis verbis, *Nullus Episcoporum Italiæ de cetero aliquem vltramontanum clericum ordinare præsumat; eos verò, quos contra præmissa contigerit ordinari, manere volumus absque spe dispensationis super hoc à Sede Apostolica obtinendæ suspensos.* Idem habetur in Bulla S. D. N. Vrbani VIII.

18 Secus de eo qui solam primã tonsuram suscipit.

Respondeo secundò incurrere suspensionem ex decreto Concilij Tridentini *sess. 23. cap. 8.* vbi Concilium generaliter loquens his verbis vtitur, *à susceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, sit suspensus.*

18 Maior difficultas est, vtrùm recipiens primam tonsuram ab alieno Episcopo absque debita facultate, suspensionem incurrat.

Respondent negatiuè Toletus *lib. 1. cap. 44. num. 4.* & Zerola *verb. dimissoriæ, 1. part.* Ratio est, quia ista suspẽsio nullibi expressa reperitur, & præcitata iura loquuntur solùm de ordinibus; tonsura autem non est ordo, & in materia pœnali non est facienda extensio: tum quia

suſpenſio, de qua hic agimus, repellit ab executione ordinum; prima autem tonſura non habet executionem ordinum.

Oppoſitam ſententiam tenent Rebuffus, Leſſius, Azor, Fornarius, Vgolinus, Salſedo, Reginaldus, & alij, quos ſupra retuli *diſp.2.quæſt.3. puncto 24.num.3. & de ſacramentis diſp.8.quæſt. vnica punct.4.num.26. & de cenſuris in genere diſp.7.quæſt.1.punct.1.* vbi pluribus probaui, primam tonſurã in iure canonico venire nomine ordinis; conſequenter recipientem, vel conferentem primam tonſuram, affici pœnis contra recipientes, vel conferentes ordines impoſitis.

Ex quo ſequitur ſuſcipientem primam tonſuram ab alieno Epiſcopo grauiter peccare, ſicut etiam grauiter peccat Epiſcopus illam conferendo. Ratio eſt, tum quia ſuſpenſio ſupponit grauem culpam: tum quia facit contra diſpoſitionem ſacrorum canonum in materia graui, *cap.primatus 7.diſt.91.* & *ibi* gloſſa *in verb.obtineat, & in cap.eos qui, de tempor.ordinat.* vbi gloſſa *in verb.ordinare.* tum quia

19 Epiſcopus conferens primam tonſuram ſubdito alterius diœceſis abſque licentia proprij Epiſcopi, incurrit ſuſpenſionem per annum à collatione tonſuræ clericalis, vt expreſsè decernitur *in c.nullus Epiſcopus, de temp.ord.* ibi, *nullus Epiſcopus, vel quiuis alius infanti, (niſi fortè religionem intraret) ſeu illiterato, ſed nec abſque ſui ſuperioris licentia, homini diœceſis alienæ clericalem præſumat conferre tonſuram; qui verò contra fecerit,* &c. conſequenter Epiſcopus conferens alicui non ſibi ſubdito primam tonſuram grauiter peccat, cum ſuſpenſio graue peccatum ſupponat, conſequenter etiam grauiter peccat, recipiens ab eo primam tonſuram abſque licentia, quia alieno peccato graui cooperatur.

19 Epiſcopus conferens primã tonſuram ſubdito alterius diœceſis abſque licẽtia proprij Epiſcopi, ſuſpenditur per annum à collatione tonſuræ clericalis.

20 Addo illum, qui primam tonſuram ſine licentia ſui Epiſcopi ab alio Epiſcopo accepit, carere priuilegio clericali, ex *cap.illud quoque, & cap. ſi quis auſus, diſt.71.* vbi irritatur ordinatio aliter facta: & ratio eſt, quia collatio tonſuræ, in rigore loquendo, eſt actus iuriſdictionis; iuriſdictio autem exerceri non poteſt in alienum ſubditum abſque licentia ipſius ſuperioris. Ita Rebuffus *in tract.nominat.quæſt.14.nu.42.* Alterius *tom.2.diſp.9.cap.4. verſic.ex dictis.* Azor.*3.parte lib.3.c.4.quæſ.* 4. Fornarius *de ſacramento ordinis, cap.5.num.4.* & alij, quos retuli *de ſacramentis diſp.8.quæſt.vnica puncto 4.n.29.* contra Guidonem Papam *deciſ.449.*

20 Et qui eam ſic ſuſcipit, caret priuilegio clericali.

21 Ex quo licet inferre, eum, qui primam tonſuram ſine debita facultate accepit, non poſſe beneficium, vel penſionem ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere; perinde enim eſt ac ſi tonſuram non haberet, cum irrita ſit tonſura; collatio autem beneficij facta non habenti primam tonſuram, inualida eſt. Ita Rebuffus *loco citat.* Ioannes Cephalus *conſil.682.* Salſedo apud Diaz *c.26.* Oldradus *conſil.215.* quos citat, & ſequitur Alterius *loc.cit.verſ.vnde ſequitur.* Addo huiuſmodi clericum non gaudere priuilegio fori; ſecuta tamen prius ſententia, vt patet ex Bulla Summi Pontificis Vrbani VIII. incipit, *Secretis æternæ prouidentiæ,* vbi ſtatuitur, Italos promotos ab alieno Epiſcopo ad primam tonſuram, vel ad minores ordines cum falſis dimiſſoriis non gaudere priuilegio fori ſæcularis poſt ſententiam iudicis Eccleſiaſtici, ibi, *Italos verò, ſi quos in poſterum clericali charactere inſigniri, vel ad minores ordines promoueri ab alieno Epiſcopo cum falſis dimiſſorijs contigerit, etiamſi qualitatibus per Concilij Tridentini decretum cap.16.ſeſſ.23.requiſitis præditi ſint; nihilominus, ſecuta tamen prius de ſuper iudicis Eccleſiaſtici declaratione, fori priuilegio minimè gaudere, ſed ſæculari iuriſdictioni, vt antea, plenè in omnibus ſubiacere, & ſubiectos eſſe reſpectiuè voluimus, ſicque, & non aliter,* &c.

21 Qui proinde non poteſt beneficium vel penſionem ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere.

22 Secundò dubium eſt vtrùm qui à Summo Pontifice reſcriptum, ſeu priuilegium obtinuit, quo valeat ordines recipere à quolibet Epiſcopo, poſſit impunè ordinari abſque vllis litteris proprij Epiſcopi.

Reſpondeo poſſe tunc temporis ordinari abſque litteris dimiſſoriis, non autem abſque commendatitiis, quia ordinans ſuſpenditur à collatione ordinum per annum, & ordinatus ſuſpenſionis pœnam ab ordinum ſuſceptorum executione incurrit; ſic enim expreſsè decernitur in Tridentino *ſeſſ.23.cap.8.ad finem,* ibi, *nullatenus id ei, etiam cuiuſuis generalis, aut ſpecialis rejcripti, vel priuilegij prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi eius probitas ac mores ordinarij ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, ordinans à collatione ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus;* videri poteſt, ſi licet, Henriquez *in ſumma lib.13.cap.28.num.2.* Quaranta *verb.ordo, verſ.ſuſpenſionis pœnam.* Toletus *lib.1.cap.49.n.4.* Fornarius *de ordine cap.4.num.3.*

22 Qui habet à Papa priuilegiũ recipiendi ordines à quolibet Epiſcopo, non eget litteris dimiſſoriis proprij Epiſcopi, licet egeat commendatitiis.

23 Tertiò dubium eſt, à quónam obtineri debeant litteræ dimiſſoriæ, vt culpa, & pœna ſuſpenſionis euitetur.

Reſpondeo poſt editionem Concilij Tridentini *ſeſſ.23.cap.10.* obtinendas eſſe ab Epiſcopo, vel ab eius Vicario, ſpeciale mandatum habente. Ratio eſt, quia ſolus Epiſcopus eas concedere poteſt, aut etiam ipſius Vicarius ad hoc ſpeciale mandatum habens. Vide Concilij Trid.*ſeſſ.7.cap.10. & ſeſſ.23.cap.10.* vbi de hac re agit ex profeſſo.

23 A quo obtineri debeant litteræ dimiſſoriæ ad vitandã ſuſpenſionem.

24 Excipitur tamen duplex caſus, in quo Capitulum Eccleſiæ cathedralis concedere poteſt dimiſſorias, Sede Epiſcopali vacante. *Primus* eſt, dum Sedes vltra annum vacauit; tunc enim elapſo anno Capitulum poteſt dimiſſorias cõcedere, quia ius antiquam in hac re non videtur immutatum in Tridẽtino *ſeſſ.7.cap.10.* conſequenter ius antiquum ſeruari poteſt. *l.præcipimus. C. de appella. Secundus caſus* eſt, quando quis ratione beneficij obtenti, vel obtinendi arctatus eſt ad ſacros ordines ſuſcipiendos, vt in præcitato Concilij Tridentini decreto habetur; tunc enim Capitulum poteſt per Vicarium electum litteras dimiſſorias concedere.

24 Duo caſus, in quibus Capitulum Eccleſiæ Cathedralis poteſt cõcedere dimiſſorias.

Addo à fortiori Capitulum poſſe Sede vacante concedere litteras teſtimoniales, etiamſi alias nequeat concedere dimiſſorias; nam litteræ teſtimoniales non ſunt dimiſſoriæ. Ita Nauar. *conſil.27.de temp.ord.* & alij. Vide, ſi potes, Maiolum *lib.4.cap.20.de irregular.* Lopez, Salſedo apud Diaz *in pract.canon.cap.26.verſ. poterit tamẽ.* Zerolam *in praxi verb.Capitulum.* Quarantam *verb.Capitulum, verſic.decimoquarto,* & Barboſam *in remiſſ.deciſ.7.cap.10.* Henriquez, Suarez, & alios, quos retuli *de ſacramentis diſp.8.quæſt. vnica punct.4.num.22.*

25 Quid ſeruandum ſit in cõcedendis litteris dimiſſoriis.

25 Rogabis primò, quid ſeruandũ ſit in cõcedendis litteris dimiſſoriis. Reſpondeo requiri *primò* legitimum examen, & approbationem, ex Tridentino *ſect.23.cap.3.* ibi, *ſubditos ſuos non aliter, quàm iam probatos, & examinatos ad alium Epiſcopum ordinandos dimittat.* Secundò, vt in litteris dimiſſoriis addatur cauſa, ob quam proprius Epiſcopus per ſeipſum ordines conferre nequit; quamquam pluribus in locis vſu receptum eſt, vt huiuſmodi cauſa non exprimatur, teſte Rebuffo *in pract. benefic.de litteris dimiſſorijs, n.18. Tertiò* exprimẽdi ſunt ordines, ad quos ſuſcipiendos Epiſcopus litteras dimiſſorias concedit. Quamobrem facultas ſuſcipiendi ordines ſimpliciter, non extenditur ad maiores. *c.1.de temp.ordinat. Quartò* exprimendum eſt, an Epiſcopus intendat facultatem generalem recipiendi ordines à quocumque Epiſcopo concedere, an ſpecialem tantùm ab aliquo Epiſcopo: nam ſi facultatem ſpecialem recipiendi ordines à tali Epiſcopo concedat, non poſſunt ordines ab alio ſuſcipi; alioquin pœna ſuſpenſionis incurritur; conceſſio enim vnius, eſt exclusio alterius. *cap. nónne, de præſumpt. l.cùm prætor. ff. de iudic. l.cùm maritus. ff. de procurator. & l.quamuis. C. de pignorib.*

cedendis litteris dimiſſorijs.

26 Rogabis ſecundò, vtrum litteræ dimiſſoriæ expirent morte concedentis.

Reſpondeo negatiuè, quia gratia facta non expirat morte concedentis. *cap.ſi cui. de præbend. lib.6.* & pluribus docui *de legibus*, & hæc ratio militat, non ſolum in litteris ab Epiſcopo conceſſis, verum etiam in obtentis à Capitulo Sede vacante, dum Capitulum eas concedere poteſt: nam

26 Litteræ dimiſſoriæ non expirant morte concedentis.

27 Conceſſa à Capitulo, proſunt etiam finita Capituli auctoritate, *cap.his quæ. de maiorit. & obed. & cap.vnico eodem titulo in 6.* Ita Federicus de Senis *conſi.16.* Rebuff. *in pract. benefic. de formula dimiſſoriarum, n.40.* Nauar. *c.placuit, n.163. de pœnitent. diſp.6.* Henriquez *lib.10.c.22. ad fin.* Gonzales *ad reg. octauam gloſſ.12.n.37.* Quaranta *verb.Capitulum dub.2.* Gutierez *lib.2.canonic.c.17.n.12.* vbi conſilium præbet Epiſcopis, ad quos dimiſſoriæ diriguntur, vt ſi tempore præſentationis litterarum dimiſſoriarũ nouerint à nouo Prælato atque ſucceſſore captam fuiſſe Epiſcopatus poſſeſſionem, vel ipſum in Epiſcopatu adeſſe, illas non admittant, niſi confirmatæ, ſeu niſi nouæ litteræ conceſſæ fuerint ab ipſo, vel ab eius officiali ad hoc ſpeciale mandatum habente.

27 Cõceſſæ à Capitulo proſunt etiam finita Capituli auctoritate.

TERTIA PROPOSITIO.

28 Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ordines abſque litteris dimiſſoriis, obtineri poteſt ab Epiſcopo. Ratio eſt, tum quia in Bulla Pij II. non reſeruatur abſolutio ſuſpenſionis, imò neque diſpenſatio irregularitatis, licet oppoſitum ſentiat Nauar. loquens de irregularitate: tum quia licet Sixtus V. in Bulla quæ incipit, *Sanctũ, & ſalutare,* abſolutionem ſibi reſeruauerit; nihilominus illa Bulla per poſteriorem Clementis VIII. Bullam, quæ incipit, *Romanum Pontificem decet,* reuocata fuit ad terminos iuris communis: tum quia hæc facultas datur Epiſcopo in Concilio Tridentino *ſeſſ.23. cap.8. ad finem,* ibi, *ordinatus à ſuſceptorum ordinum executione; quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.* Ita Sylueſter *verb.ſuſpenſio, §.8.dicto* 3. Alterius *diſp.10.cap.1.dub.4.tom.2.*

28 Abſolutio ſuſpenſionis contractæ ſuſcipiendo ordines abſque dimiſſoriis poteſt dari ab Epiſcopo.

An autem exercens functiones ordinum abſque licentia ſuſceptorum, diſpenſari poſſit ab Epiſcopo, ob irregularitatem per exercitium ordinum contractam, patet ex dictis de cenſuris in genere diſpenſari poſſe, quamdiu delictum eſt occultum, ex Tridentino *ſeſſ.24.cap.6. de reformat.*

PVNCTVM XII.

De ſuſpenſione, quæ contrahitur ſuſcipiendo ordines à proprio Epiſcopo extra diœceſim abſque licentia Epiſcopi, in cuius diœceſi ordines conferuntur.

DVo principaliter in hoc puncto explicabo.
Primò, a quónam iſta ſuſpenſio incurratur.
Secundò a quónam obtineri poſſit abſolutio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 NOn ſolum ſuſcipiens ordines ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij Epiſcopi, pœnam ſuſpenſionis ab executione ordinum incurrit, vt puncto præcedenti probatum eſt; verum etiam ſuſcipiens ordines à proprio Epiſcopo, ſed in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi, in cuius diœceſi ordines conferuntur. Ratio eſt, quia ſic expreſsè habetur in Concilio Trident. *ſeſſ. 6. cap.5.* cùm enim Epiſcopus nequeat Pontificalia in aliena diœceſi abſque expreſſa licentia ordinarij loci exercere, iure merito ſuſpenſionis pœna punitur, & ordinatus ab executione ordinum ipſo iure ſuſpenditur in præfato Concilio, ibi, *nulli Epiſcopo liceat, cuiuſuis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius diœceſi exercere, niſi de ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem ordinario ſubiectas tantùm. Si ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione ordinum ſint ipſo iure ſuſpenſi.* Vide Maiolum *lib.4.cap.21.de irregular.* Suarez *diſp.31.ſect.1.n.21.* & Alter. *tom.2.diſp.9.cap.4.ad finem.*

1 Suſcipiẽs ordines à proprio Epiſcopo in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi illius diœceſis, ſuſpenſionem incurrit.

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi ordines recipiantur ab Archiepiſcopo: tum quia Cõcilium generaliter loquitur de Epiſcopis, ibi, *nulli Epiſcopo*: tum quia eadem ratio militat in ſuſcipiente ordines ab Epiſcopo, & ab Archiepiſcopo, cum etiam Archiepiſcopus nequeat in diœceſi Epiſcopi ſuffraganei Pontificalia, & iuriſdictionis actus exercere, exceptis quibuſdam caſibus, de quibus alibi differui. Ita gloſſa *in cap. Romana, notabili 2. de officio ordinarij in 6.* Couarr. *pract.cap.9.n.2.* Zerola *verb. Archiepiſcopus, verſic. ad ſecundum.*

Ampliatur ſecundò, non ſolum in maioribus, verùm etiam in minoribus ordinibus; nam Concilium generaliter loquitur.

2 Addo idem probabiliter dici poſſe de prima tonſura, vt in ſimili dictum eſt *puncto præcedenti dub.1* Rebuffus *in pract. benefic. tit. de clericis ad ſacros ordines malè promotis, gloſſa 1.n.4.* Alterius *tom.2.diſp.10.cap.2. col.2.verſic. quod ſi,* & alij.

2 Idẽ probabiliter dici poteſt de prima tonſura: oppoſitum eſt etiam probabile.

Oppoſita tamen ſententia non caret probabilitate, iuxta Henriquez *lib.3.cap.6.n.6.* & alios, exiſtimantes tonſuram ab Episcopo conferri poſſe ſuis ſubditis extra diœceſim, quia tonſura ad actus Pontificales pertinere non videtur, cum priuatim conferri poſſit in cubiculo.

3 Hæc

3 Quamnis ratio ad probandũ adducta, non conuincat.

3 Hæc tamen ratio non conuincit, alioquin liceret etiam Epiſcopo extra propriam diœceſim benedicere calices, vel corporalia, & his ſimilia; cùm hæc etiam in cubiculo benedici valeant, & nihilominus perſpicuum videtur huiuſmodi benedictionem pertinere ad actus Pontificales. Ita Zerola *in praxi Epiſcop. 2. parte verb. Epiſcopi, verſic. 2.*

4 Vtrùm recipiens ordines ſacros in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi loci, & in eadẽ Miſſa functionẽ illius ordinis exercet, incurrat irregularitatem, remiſſiuè.

4 Quæres, vtrum recipiens ordines ſacros in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi loci, ſimulque in eadem Miſſa functionem eiuſdem ordinis exercens incurrat irregularitatem, eo quòd cenſuram violare cenſeatur per exercitium ordinis ſacri.

Reſpondeo hanc difficultatem infrà ſoluendam eſſe.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Iſta ſuſpẽſio non eſt Pontifici reſeruata.

5 Iſta ſuſpenſio non eſt Summo Pontifici reſeruata, ſed iure communi poteſt ab Epiſcopo auferri. Ratio eſt, quia in Concilio Tridentino nulla ponitur reſeruatio; in cenſura autem non reſeruata Epiſcopus, & alij ab Epiſcopo ad hoc approbati & deputati abſoluere poſſunt. *cap. nuper, de ſentent. excommunic.*

Nonnulla alia ad hanc ſuſpenſionem pertinentia, infrà *quæſt. 2. puncto* 12. explicabo, vbi ex profeſſo diſſeram de ſuſpenſione lata contra Epiſcopum exercentem Pontificalia in alia diœceſi.

QVÆSTIO II.

De ſuſpenſionibus contra Epiſcopos, & alios Prælatos delinquentes in ordinatione, & Pontificalibus.

IN enumerandis ſuſpenſionibus, in hac quæſtione propoſitis, hoc ordine progrediar.

Primo loco enumerabo ſuſpenſionem latam contra Epiſcopum præſumentem conferre primam tonſuram infanti.

Secundò contra Epiſcopum, qui iniuſtè ordinat inuitum.

Tertiò contra Epiſcopum, qui ordinat ſacerdotem indignum, ſeu minus idoneum.

Quartò contra Epiſcopum, vel alium præſumentem conferre tonſuram illiterato.

Quintò contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram coniugato.

Sextò contra eum, qui clerico bigamo, aut ei, qui pœnitentiam publicam peregit, ordines confert.

Septimò contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram alicui non ſibi ſubdito abſque licentia ſui ſuperioris.

Octauò contra conferentem duos ſacros ordines eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio.

Nonò contra conferentem ordines alicui ſine ſufficienti titulo, cum pacto, vt ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficij, vel patrimonij.

Decimò contra Epiſcopum, qui ordines confert alicui religioſo ante profeſſionem, ſeu votum ſolemne.

Vndecimò contra conferentes ordines, vel tonſuram ſimoniacè.

Duodecimò contra Epiſcopum exercentem Pontificalia in aliena diœceſi, abſque expreſſa licentia ordinarij loci.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum præſumentem conferre primam tonſuram infanti.

VNICA PROPOSITIO.

1 Qui confert primã tonſuram infanti, ſuſpenditur, niſi hic religionem intret.

1 PRæſumens conferre tonſuram infanti, ſuſpenſionem incurrit, niſi fortè infans religionem intret; ſic enim decernitur *in cap. nullus, de temp. ordinat.*

Dixi, *tonſuram*, quia ſi conferat ordines, non afficitur iſta ſuſpenſione, vt oſtendam *puncto* 7. *num.* 3.

Dixi, *niſi religionem intret*: nam ſi infans, cui tonſura confertur, religionis habitum ſuſcipiat, is, qui ei tonſuram confert, ſuſpenſionem euadit, quia hæc exceptio ponitur *in præcitato cap. nullus*, vbi hoc in fauorem religionis ſancitum videtur; quamuis enim infans profeſſionem in religione emittere non poſſit; nihilominus poteſt de conſenſu parentum, ſeu tutorum religioni offerri, & in ea educari, ex S. Thoma 2.2. *q.* 189. *art.* 5. Gregorio *lib. 2. dialogorum*, *c.* 2. gloſſa *hic verb. intret.* Alterio *tom. 2. diſp.* 16. *c.* 1. *col.* 2. Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. Sayro *lib.* 4. *cap.* 12. Filliucio *tract.* 17. *cap.* 3. *quæſ.* 2. *n.* 140. & aliis communiter.

2 Nomine infantis intelligitur qui non attigit ſeptennium.

2 Sed modò dubium eſt primò, quis nomine infantis intelligatur.

Reſpondeo intelligi eum, qui ad ſeptennium nondum peruenit. Ita gloſſa *in dicto cap. verb. infanti.*

Ex quo inferri poteſt cum dicta gloſſa, tonſuram puero habenti ſeptem annos conferri poſſe.

3 Non poteſt conferri tonſura ei, de quo dubitatur an ſit ſeptennis.

3 An autem quando dubitatur, an aliquis ſeptennium nactus ſit, licitè poſſit tonſuram recipere, aut Epiſcopus ei conferre, patet ex dictis *de contractibus diſp.* 1 *quæſt.* 2. *punct.* 2. § 1. *num.* 11. non poſſe, quia poſſeſſio ſtat pro lege.

4 Hæc ſuſpẽſio arcet per annum à collatione primæ tonſuræ.

4 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondeo ſuſpendere per annum à collatione primæ tonſuræ; ſic enim habetur *in cap. nullus, citato*, vbi dicitur, *qui contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit, puniatur) per annum à collatione clericalis tonſuræ dumtaxat nouerit ſe ſuſpenſum.*

5 Vtrùm Epiſcopus incurrat irregularitatem ſi tonſuram anno nondum elapſo conferat.

5 An autem Epiſcopus irregularitatẽ incurrat, ſi tonſuram anno nondum elapſo conferat, patet ex dictis in præcedentibus incurrere, ſi dicamus collationem tonſuræ eſſe actum ordinis Epiſcopalis. Secus dicendum eſſet, ſi oppoſita ſententia ſuſtineretur. Sed de hac re ſuprà *puncto præcedenti, num.* 2. *puncto* 11. *num.* 18. *& ſeq.*

6 Epiſcopus & quiuis alius tonſuram conferens infanti ſubiacet huic cenſuræ.

6 Tertiò dubium eſt, quis huic cenſuræ ſubiiciatur.

Reſpondeo ſubiici Epiſcopum, & alium qui tonſuram huiuſmodi infanti confert; nã in textu dicitur, *nullus Epiſcopus, vel quiuis alius*, &c.

7 A qua ſolus Papa poteſt abſoluere.

7 Quartò dubium eſt, quis poſſit ab hac cenſura abſoluere.

Reſpondeo Summum Pontificem, non verò Epiſcopum, quia iſta ſuſpenſio lata eſt per annum; in ſuſpenſione autem lata ad tempus, Epiſcopus non diſpenſat, niſi fortè delictum ſit occultum, elapſo verò anno ceſſat abſque alia abſolutione.

8 Ac etiam (ſaltem in foro conſcientiæ) confeſſarius facultatem habens abſoluendi à cenſuris Papæ reſeruatis.

8 An autem confeſſarius facultatem habens abſoluendi à cenſuris Summo Pontifici reſeruatis, abſoluere poſſit ab hac ſuſpenſione, alibi dictum eſt; aliqui enim, vt Rodriquez, negant, alij, vt Henriquez, Ledeſma, & Garzias, affirmant in foro conſcientiæ, quia iſta ſuſpenſio eſt cenſura: ergo facultatem habens abſoluendi à cenſuris, poteſt etiam ab hac abſoluere, cùm in facultate abſoluendi excepta non fuerit, vt ſuppono.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui iniuſtè ordinat inuitum.

VNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopus iniuſtè ordinans inuitũ, Miſſas per annum celebrare prohibetur.

1 EPiſcopus iniuſtè ordinans inuitum, Miſſas per annum celebrare prohibetur, *cap. Epiſcopus, diſt.* 74. Exiſtimo tamen hanc pœnam potius vim prohibitionis, quàm ſuſpenſionis habere; nam in præfato cap. ſic dicitur, *Epiſcopus, qui inuitum, aut reclamantem præſumpſerit ordinare, annuali pœnitentiæ ſubditus Miſſas facere non præſumat.* Alij tamen DD. communiter, vt Sylueſter, Angelus Tabiena, & alij, quos ſequitur Henriquez *lib.* 13. *c.* 38. *n.* 3. Alterius *to.* 2. *diſp.* 16. *c.* 1. *col.* 7. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 23. hanc pœnam inter ſuſpenſiones enumerant.

Dixi, *iniuſtè ordinat.* nam iuſtè ordinans inuitum, non ligatur hac pœna; quia pœna ſupponit culpam. Quamobrem Epiſcopus cogens clericum ad ordines recipiendos, excuſatur, quoties ille clericus habet beneficium, cui ordo annexus eſt, aut quoties Eccleſiæ neceſſitas, vel vtilitas poſtulat, vt quis cogatur ordines ſuſcipere. Ita Sylueſter *verb. ordo* 3. § 10. Panormitanus *in cap. quæris, num. 9. de ætat. & qualit.* Alterius *loco citato.*

2 Suſpenſus à Miſſæ celebratione poteſt Pontificalia exercere extra Miſſæ celebrationem.

2 Rogabis, vtrùm ſuſpenſus à Miſſæ celebratione poſſit Pontificalia exercere extra Miſſæ celebrationem.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in materia pœnali ſtandum eſt propriæ verborum ſignificationi, & aliud eſt celebratio Miſſæ, aliud Pontificale munus extra Miſſæ ſacrificium.

3 Secus de ſuſpenſo ab officio ſacerdotali.

3 Secus dicendum eſt de ſuſpenſo ab officio ſacerdotali; hic enim non poteſt Pontificalibus vti, quia Pontificalia ſupponunt & includũt officium ſacerdotale, & ſicut ſuſpenſus à minori ordine, non poteſt maiorem exercere, quia minor virtualiter continetur in maiori, ita neque ſuſpẽſus ab officio ſacerdotali poteſt Pontificale munus obire. Ita gloſſa *in cap. quia Pontificale, de offic. deleg.* Alterius *to.* 2. *diſp.* 16. *cap.* 3. *col.* 6. gloſſa, & alij.

PVNCTVM III.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui ordinat ſacerdotem indignum, ſeu minus idoneum.

VNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopus qui ſacerdotem indignum, aut minus idoneum ordinat, ſuſpenditur à collatione ordinis.

1 EPiſcopus, qui ſacerdotem indignum, aut minus idoneum ordinat, ſuſpenditur à collatione ordinis. *cap. ſi qui Epiſcopi* 1. *quæſt.* 1. vbi dicitur, *ſi qui Epiſcopi talem conſecrauerint ſacerdotem, qualem non liceat, ordinationis ius vlterius non habebunt*; quis autem licitè ordinari non poſſit, patet ex dictis *de ſacramento ordinis, diſp.* 8. *quæſt. vnica, p.* 5. *n.* 7. *& ſeqq.*

2 Probabile tamen eſt ſuſpenſionem hanc non eſſe iure latã.

2 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta ſuſpenſio ſit ipſo iure lata.

Reſpondendum mihi probabiliter videtur non eſſe ipſo iure latam, ſed ferendam, quia textus vtitur verbis futuri temporis. Ita Suarez *de cenſuris, diſp.* 40. *ſect.* 8. *n.* 5. contra Sayrum *lib.* 4. *c.* 12. *n.* 17. *verſic. ſextus*, Alterium *tom.* 2. *diſp.* 16. *cap.* 1. *col.* 6. *verſic. ſecundus*, & alios.

3 Hæc ſuſpẽſio arcet à ſola collatione ordinis ſacerdotalis.

3 Secundò dubium eſt, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Reſpondent Alterius *loco citato*, & alij, ſuſpendere ſimpliciter à collatione omnium ordinum, quia in textu ſimpliciter dicitur, ordinationis tamen ius alterius non habebunt.

Sed mihi probabilior videtur opinio gloſſ. *hic, verb. illi*, Sayri *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 17. & aliorum, aſſerentium, ſuſpendere ſolum à collatione ordinis ſacerdotalis, tum quia hoc pacto pœna commenſuratur delicto, vt in eo puniatur, in quo deliquit: tum quia in præfato textu adduntur verba, quæ explicant præcedentia, & ſatis indicant iſtam cenſuram ſuſpendere ſolùm à collatione ſacerdotalis ordinis, ibi, *nec illi vmquam ſacramento intererũt, quod neglecto diuino iudicio immeritò præſtiterunt.*

4 Nec incurritur pro quolibet ordine collato perſonæ indignæ.

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, quoties quilibet ordo confertur indigno.

Reſpondeo negatiuè, quia *in cap. ſi qui Epiſcopi*, ſermo tantummodo eſt de collatione ordinis ſacerdotalis, vt patet ex verbis textus ſuperius allatis.

PVNCTVM IV.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, vel alium præſumentem conferre tonſuram illiterato.

VNICA PROPOSITIO.

1 Qui confert tonſuram illiterato, ſuſpenditur per annum à collatione tonſuræ.

1 HÆc ſuſpenſio lata eſt *in cap. nullus, de temp. ordinat.* vbi fertur ſuſpenſio per annum à collatione primæ tonſuræ, contra conferentem tonſuram illiterato, vt patet ex verbis *in* 1. *puncto dub.* 2. relatis, eadem enim verba hunc etiam caſum comprehendunt, vt legenti textum perſpicuè conſtabit: ideo quæ dicta ſunt in expoſitione præcedentis ſuſpenſionis, huic etiam accommodantur: quamquam Emanuel Sà *verb. ſuſpenſio, num.* 13. aſſerit hanc ſuſpenſionem hoc tempore vſu receptam non eſſe.

2 Illiteratus dicitur qui neſcit fidei rudimenta, nec legere & ſcribere.

2 Rogabis, quis nomine *illiterati* hoc in loco intelligatur.

Reſpondet gloſſa *in cap. illiteratos, diſtinct.* 36. intelligi eos, qui litteras prorſus ignorant. Ego verò cenſeo nomine *illiterati* intelligi eum, qui fidei rudimenta ignorat, quique ſcribere, & legere neſcit, hęc enim ſcientia

ſcientia requitur in eo, qui clericali tonſura initiandus eſt, ex decreto Concilij Tridentini *ſeſſ.23. cap. 4. de reformat.* Ita Salſedo apud Diaz *in pract.cap.21.verb.diſpenſare.* Sayrus *lib.4.cap.12.n.8.* Henriquez *lib.13. cap.38.n.2.* Toletus *lib.1.cap.48.* Alterius *tom.2.diſp.16.colum.2.* & alij. Vide quæ in ſimili tradidi *de irregularitate,* qua detinetur omnino illiteratus, vbi etiam explicaui, quis in dicta irregularitate diſpenſare poſſit.

PVNCTVM V.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram coniugato.

VNICA PROPOSITIO.

1 Conferẽs tonſuram coniugato incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum.

1 CONferens tonſuram coniugato incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum. *cap.nullus, de temp.ordinat.* vbi ſub eodem ferè contextu verborum fertur ſuſpenſio contra conferentem tonſuram infanti illiterato, non ſubdito, & coniugato, vt patet ex verbis textus in primo puncto relatis; propterea quæ in expoſitione primæ ſuſpenſionis dicta ſunt, huic etiam accommodari debent, addita limitatione proximè ſequenti.

2 Niſi coniugatus ingredi velit religionẽ, aut ſacros ordines iuxta canones ſuſcipere.

2 Hoc tamen intelligitur, & limitatur, niſi vir coniugatus, qui tonſuram recipit, velit religionẽ ingredi, aut ſacros ordines recipere iuxta ſacrorum canonum diſpoſitionem; nam *in præcit.cap.nullus,* ſic dicitur, *nec etiam coniugato, niſi volenti religionem intrare, aut ad ſacros ordines promoueri, prout eſt ſacris canonibus definitum;* quatenus autem viro coniugato liceat ordines ſuſcipere, aut religionem ingredi, patet tum ex dictis *de matrimonio,* tum ex ſupradictis *quæſt.præced.punct.7.*

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione contra eum, qui clerico bigamo, aut ei, qui pœnitentiam publicam peregit, ordines confert.

VNICA PROPOSITIO.

1 Conferẽs ordines bigamo, aut pœnitenti publico, prohibetur per annũ integrum Miſſas celebrare.

1 CONferens ordines bigamo, aut pœnitenti publico, prohibetur per annũ integrum Miſſas celebrare. *cap. nullus pœnitentẽ, diſt.55.*

2 Dubium tamen eſt primò, vtrum hæc ſit ſuſpenſio propriè dicta.

Reſpondendum mihi videtur habere potius rationem prohibitionis, quàm cenſuræ; in textu enim dicitur, *quicumque ab hac die contra ea, quæ ſuperiùs ſunt comprehenſa, clericum ordinare præſumpſerit, ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno integro Miſſas facere non præſumat.*

3 Secundò dubium eſt, vtrum hic textus complectatur collationem tonſuræ.

Reſpondeo negatiuè, quia loquitur de præſumente ordinare clericum; ſupponit ergo illum cleticali tonſura inſignitum.

An autem grauiter peccet conferens tonſuram bigamo, aut alia ratione irregulari, patet, tum ex traditis *de irregularitate,* tum ex ſupradictis *punct.5.* grauiter peccare. Sicut etiam ex dictis *punct.5.* patet, an incurrat ſuſpenſionem *cap.nullus, de temp.ordin.*

2 Sed hæc ſuſpenſio eſt potius prohibitio quædam, quàm cenſura.

4 Tertiò dubium eſt, quis dicatur pœnitens publicus, & cur huiuſmodi pœnitens repellatur.

3 Textus quo habetur hæc prohibitio non complectitur collationẽ tonſuræ.

Reſpondeo pœnitentem publicum in hoc caſu illum dici, qui pœnitentiam publicam, & ſolemnem agebat; hæc tamen pœnitentia non eſt amplius in vſu; conſequenter ceſſare videtur diſpoſitio iſtius textus, vt explicaui *de irregularitate diſp.7.quæſt.3.punct.2.*

4 Quis dicatur pœnitens publicus, & cur repellatur.

Ratio autem cur is, qui pœnitentiam ſolemnem peregit, ab ordinum ſuſceptione repellatur, multiplex eſt. *Prima* eſt, quia ſic exigit dignitas ordinum. *Secunda* eſt rubor, & confuſio anteactæ vitæ, ob quam ſubditos corrigere non auderet. *Tertia* timor relabendi. *Quarta* periculum ſcandali, quod ex memoria præteritorum ſcelerum ſuboriri poteſt. Ita S. Thomas *in 4.diſt.14.quæſt.1.art.5.quæſtiuncula 1.ad 3.* Couarr. *in Clemen. ſi furioſus, p.1.n.10. de homicid.* Alterius *tom.2.diſp. 16.cap.1.col.7. verſ.quartus.* Henriquez *lib.13.cap.38.num.3.* Suarez, & alij, quos retuli *de irregularitate, loco citato.*

PVNCTVM VII.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, aut alium præſumentem conferre tonſuram, vel ordines alicui non ſibi ſubdito abſque licentia ſui ſuperioris.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Conferẽs tonſuram non ſibi ſubdito ſuſpenditur per annum à collatione primæ tonſuræ.

1 CONferens tonſuram non ſibi ſubdito, ſuſpenditur per annum à collatione primæ tonſuræ, *cap.nullus, de temp. ordinat.* cuius tenorem ad verbum retuli in expoſitione primæ ſuſpenſionis: quæ ibi dicta ſunt, huc etiam referri poſſunt, cùm eadem ſuſpenſio ſub iiſdem verbis concipiatur, & enuntietur. Quis autem dicendus ſit ſubditus, ita vt Epiſcopus poſſit ei tonſuram & ordines licitè conferre, patet ex dictis *in præcedentibus diſp.2.quæſt.1.punct.11.* vbi locutus ſum de ſuſpenſione, quam incurrit is, qui ordines ab alieno Epiſcopo ſuſcipit; propterea opus non eſt in expoſitione iſtius ſuſpenſionis diu immorari.

2 Sed non à collatione aliorum ordinum.

2 Sed modò dubium eſt, vtrùm conferens tonſuram alieno ſubdito, ſit tantummodo ſuſpenſus à collatione tonſuræ, an etiam à collatione omnium aliorum ordinum. Ratio dubitandi eſt, quia *in cap.eos, qui, de temp.ordin.* conferens ordines ſubditis alterius diœceſis ſuſpenditur per annum à collatione omnium ordinum, tonſura autem nomine ordinis venit. His non obſtantibus

3 Conferẽs ordines infanti, illiterato, cõiugato, aut non ſibi ſubdito, nõ ſuſpenditur ex vi capitis *nullus, de temp.ordinat.*

Reſpondeo ſuſpenſum eſſe tantummodo à collatione tonſuræ. Ratio eſt, quia *in cap.nullus,* ſermo eſt tantummodo de collatione tonſuræ clericalis, quæ laico conferri ſolet, *in cap.verò eos, qui,* ſermo eſt de eo, qui ordines confert clericis, tonſura autem non confertur clericis, nec eſt propriè ordo. Ita Geminianus *in cap.eos, qui, n.5.* Francus *ibid.n.4.* Suarez *diſp.31.ſect.5.num.5.* Alterius *loco cit.col.4.dub.2.*

3 Sed modò dubium eſt, vtrùm conferens ordines infanti, illiterato, coniugato, aut non ſibi ſubdito, ſuſpenſionem incurrat, ſicut eam incurrit conferens primam tonſuram.

Reſpondeo ex vi *cap.nullus, citato,* non incurrere ſuſpenſionem, quia in prefato textu ſermo eſt ſolùm de conferente primam tonſuram; in materia autem pœnali non eſt argumentandum à paritate rationis, vel à minori ad maius, ſed ſtandum eſt verbis diſpoſitionis. Ita Alterius *loco cit.col.3.dub.1.* Suarez *diſp.31.ſect.5.n.3.* & alij, contra Sylueſtrum *verb. ſuſpenſio.§.6. verſ. nono.* Sotum *in 4.diſtinct.25.quæſt.1.art.2. ſub finem,* & alij apud præcitatos Doctores.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Conferẽs ordines maiores, aut minores, ſub quouis colore ſubditis alienis, ſuſpenditur à collatione ordinum.

4 CONferens ordines maiores, vel minores quouis quæſito colore ſubditis alienæ diœceſis abſque licentia proprij ordinarij, afficitur ſuſpenſione à collatione ordinum; quod probo quadruplici textu.

Primò ex *cap.eos, qui, de temp.ordin.* vbi fertur ſuſpenſio à collatione ordinum per annum, & hæc ſuſpenſio repellit à collatione non ſolùm ordinis, quem alieno ſubdito contulit; verùm etiam ab aliis omnibus, quia textus generaliter loquitur, ibi, *per annum à collatione ordinum decernimus eſſe ſuſpenſos.* Ita gloſſa hic *verb.ordinum,* Suarez *diſp.31.ſect.5. num.5.* Alterius *tom.2.diſp.16.cap.1.col.3.dub.2.* & alij apud gloſſam *loco cit.* contra Dominicum, Archidiaconum, & alios *in cap.eos, qui, citato.*

Secundò probo ex Concilio Tridentino *ſeſſ.23.cap.8.* vbi ordinans alienum ſubditum abſq; teſtimonio ſui ordinarij de probitate, & moribus, abſolutè ſuſpenditur à collatione ordinum per annum, & ordinatus ſuſpenditur ab executione ordinum ſuſceptorum, donec proprio ordinario expedire viſum fuerit, vt patet ex dictis *quæſt.1.punct.11.*

Tertiò probo ex eodem Concilio *ſeſſ.14.c.2 de reform.* vbi fertur ſuſpenſio à Pontificalibus per annum contra Epiſcopum titularem, qui vigore cuiuſuis priuilegij, etiam familiaritatis, promouet aliquem ad ordinem, vel primam tonſuram abſque expreſſo conſenſu, aut litteris dimiſſoriis ſui proprij Prælati, de qua re ſuperiùs egi *quæſt.1.punct.11.*

Quartò idem contra ordinantem Vltramontanum, & ipſummet ordinatum abſque litteris dimiſſoriis recognitis, probo ex conſtitutione S. D. N. Vrbani VIII. in Bulla, *ſecretis æternæ prouidentiæ,* edita anno 1624. vbi conferens ordines, vel tonſuram Vltramontano abſque litteris dimiſſoriis non approbatis à Nuntiis, ſeu collectoribus illorũ locorum, eiſve approbatis in Vrbe à Vicario Papæ, generaliter ſuſpẽditur per annum à Pontificalibus. Ipſi verò ordinati perpetuò ſuſpenduntur, vt patet ex ipſa Bulla, ibi, *Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis in Italia exiſtentibus tenore præſentium prohibemus, ne quouis prætextu, & ex quacumque cauſa, Hiſpanos Luſitanos, Gallos, vel Germanos, alioſq; quoſcumque Vltramontanos, & ex quibuſuis locis extra Italiam oriundis, non ſolùm ad ſacros, ſed neque etiam ad minores ordines, vel clericalem characterem promouere audeant, ſeu præſumant, niſi dimiſſoriales ſuorum ordinariorum litteras à noſtris, & huius ſanctæ Eccleſiæ Nuntijs, ſeu collectoribus in illis partibus commorantibus recognitas, & ſubſcriptas habeant, eorumdémve nuntiorum, ſeu collectorum ſubſcriptiones, à dilecto filio noſtro in alma Vrbe Vicario in ſpiritualibus, generali ſimiliter examinatæ, recognitæ, & probatæ fuerint, aliàs promouentes ad annum ab exercitio Pontificalium; promoti verò perpetuæ ſuſpenſionis pœnam abſque ſpe diſpenſationis à Sede Apoſtolica obtinendæ incurrant eo ipſo.* Vide ſupradicta *quæſt.1.puncto 11.*

PVNCTVM VIII.

De ſuſpenſione contra conferentem duos ſacros ordines eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio.

VNICA PROPOSITIO.

1 Conferẽs duos ordines ſacros eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio, incurrit ſuſpenſionem à collatione vtriuſque ordinis.

1 CONferens duos ordines ſacros eodem die, aut duobus diebus continuato ieiunio, incurrit ſuſpenſionem à collatione vtriuſq; ordinis, donec abſolutionem, & diſpenſationem à Sede Apoſtolica obtinuerit. *cap.litteras, de temp.ordinat.* Accedit decretũ Concilii Trid. *ſeſſ.23. cap.13.* vbi prohibentur duo ſacri ordines eodem die conferri, non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis; ibi tamen nulla fertur cenſura.

Quæ circa iſtius ſuſpenſionis intelligentiam dici poſſent, ſufficienter à me explicata fuerũt *quæſt.1.punct.4.* occaſione ſuſpenſionis contra recipientem ordines, non ſeruatis debitis interſtitiis, ideo hic immorari opus non eſt.

PVNCTVM IX.

De ſuſpenſione contra conferentem ordines alicui ſine ſufficienti titulo, cum pacto, vt ordinatus nihil ab eo petat in defectum beneficij, vel patrimonij.

VNICA PROPOSITIO.

1 Conferẽs ordines cũ huiuſmodi pacto, ſuſpenſus manet per triennium à collatione ordinum.

1 CONferens ordines ſine titulo cum huiuſmodi pacto ſuſpenſus remanet per triennium à collatione ordinum, *cap.ſi quis ordinauerit, de ſimonia.* Vide dicta *diſp.3.quæſt.1.punct.5.& 8.* vbi hanc ſuſpenſionem explicaui.

PVNCTVM X.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui ordines confert alicui religioſo ante profeſſionem, ſeu votum ſolemne.

VNICA PROPOSITIO.

1 Epiſcopus conferens ordines religioſo ante profeſſionem, aut votum ſolemne, cuiuſcumque ordinis ſit religioſus, ſuſpenditur per annum à collatione illorum ordinum, quos religioſo contulit.

1 EPiſcopus conferens ordines religioſo ante profeſſionem, aut votum ſolemne, cuiuſcumque ordinis, vel religionis ſit religioſus, cui ordines confert, afficitur ſuſpenſione per annum à collatione illorum ordinum, quos præfato religioſo contulit: nam ita ſancitum fuit in Bulla Pij V. 75. in ordine, incipit, *Romanus Pontifex,* in qua Bulla Pius V. decretum Concilij Trident. *ſeſſ.21.c.2. de reformat.* de non promouendis clericis ſæcularibus ſine titulo, vel beneficio, extẽdit ad religioſos,

sos, vt pluribus suprà explicaui *quæst.1.punct.8.* dum agerem de suspensione contra recipientes ordines sine titulo; deinde idem Pontifex pœnam suspensionis à collatione talium ordinum ipso facto imponit Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, qui ordines præfatis religiosis non professis conferunt, ibi, *necnon omnibus, & singulis venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis gratiam, & communionem Sedis Apostolicæ habentibus, vt ordines ipsos huiusmodi religiosis personis impendere, nisi obseruata forma dicti decreti, nos in virtute sanctæ obedientiæ, & sub indignationis nostræ pœna interdicimus ac prohibemus, ac contra facientes per annum à præstatione talium ordinum ipso iure suspendimus.*

Excipiendi tamen sunt Episcopi, qui ordines conferunt Patribus sacræ Societatis Iesu peracto biennio, etiamsi solemne professionis votum nondum emiserint; isti enim Patres peculiari priuilegio gaudent, vt ante solemnem professionem ordinibus initiari valeant, ex Gregorio XIII. in Bulla edita anno 1582. cuius suprà memini; idem docent Henriquez *lib.13.cap.37.n.1.* Sayrus *lib.4.cap.12.n.21.* Alterius *tom.2. disp.16.cap.1.col.7* Suarez, Filliucius, & alij, quos suprà retuli, vbi etiam plura de ordinato, vel ordinante sine titulo disserui.

PVNCTVM XI.

De suspensione contra conferentes ordines, vel tonsuram simoniacè.

CVm simoniæ crimen, præsertim in ordine, valde perniciosum sit in Ecclesia, iure merito Summi Pontifices contra patrantes huiusmodi crimen acriter inuehuntur, & sicut excommunicationem, & suspensionem tulerunt contra ipsos promotos, & ordinatos simoniacè, ita easdem pœnas imposuerunt contra conferentes simoniacè primam tonsuram, & ordines: quamquam in dubium vertitur, vtrum contra huiusmodi simoniacos iure antiquo lata esset suspensio. In hoc igitur puncto quæremus

Primò, vbinam extet ista suspensio.

Secundò, quinam eam incurrant, seu quodnam sit illius subiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis eius absolutionem conferre possit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Suspensio lata contra conferentē ordines, aut primā tonsuram simoniacè.

1 IVre nouo in Bulla Sixti V. quæ incipit, *Sanctum & salutare*, lata est suspensio contra conferentes simoniacè ordinem, vel primam tonsuram, & quamuis hæc Bulla reuocata sit in alia Bulla Clement. VIII. anno 1595. pridie Kal. Martij, & ad terminos iuris communis redacta, quoad alia, quæ in ipsa Bulla continentur; quoad collationem tamen, aut susceptionem ordinum simoniacam, non fuit immutata, ibi, *præterquam contra simoniacè ordinantes, & ordinatos inflictas pœnas volumus in suo robore permanere.* Præter suspensionem imponitur etiam in eadē Bulla interdictum ab ingressu Ecclesiæ contra conferentes ordines, vel primam tonsuram simoniacè.

Ampliatur ista propositio, siue hoc vitium sit publicum, siue occultum, quia Extrauagans absolutè loquitur.

Dixi, *iure nouo.* nam in dubium vertitur, an iure antiquo lata esset suspensio; probabile tamen est, etiam iure antiquo impositam fuisse suspensionem contra simoniacos, tam occultos, quàm publicos in collatione ordinum, vt colligitur ex *cap.45.* quod est penultimum, *de simonia*, vbi tam collator, quàm præsentator ad ordinē extorquens promissionem ab ordinando, qua promittit se non petiturum ab illo prouisionem, suspenditur per triennium, collator quidem suspenditur per triennium à collatione, præsentator suspenditur ab executione ordinum per triennium; ordinatus verò suspenditur ab ordine sic suscepto, donec dispensetur. Ita Innocent. Panormit. Felinus, Nauarrus, & alij apud Suarez *de simonia, lib.4.c.56.n13. & de censuris, disp.31. sect.4.n.25.* Auila *3.parte disp.5.dub.9.concl.4.* Henriquez *lib.13.c.37.* Filliucius *tract.17.cap.7.n.128.* Lessius tamen *lib.2.c.35.dub.24 n.134.* & alij existimant dispositionem illius textus esse specialem, & procedere solum in casu ibi expresso; nam pœnæ non sunt interpretatione extendendæ, sed restringendæ, & mitigandæ. Vide supradicta *quæst.1.punct.5.n.7.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Subiectū huius suspensionis, sunt Episcopi, aliique ordinum, vel tonsuræ collatores.

2 SVbiectum istius suspensionis sunt Episcopi, aliique ordinum, vel tonsuræ collatores, qui simoniacè ordines, vel tonsuram conferunt. Hæc propositio patet tum ex *cap.penultimo, de simonia*, vbi sermo est generaliter de collatoribus, tum ex Bulla Sixti V. ibi, *ceterùm si quis Antistes, vel Abbas seruatis quidem cunctis præmissis, & ceteris omnibus, qua in ipsius tonsura, & ordinum collatione obseruari debent, personas habiles, & idoneas, sed tamen recepta ab ijs, quibus tonsuram, aut ordines conferet, pecunia, pretio, vel præmio, simoniacè in futurum insigniuerit, vel promouerit, volumus, vt præter alias censuras, & pœnas contra simoniacè ordinantes, & ordinatos à sacris canonibus, & constitutionibus Apostolicis aliàs inflictas, & irrogatas, quibus nequaquam derogare intēdimus, etiam omnia, & singula supradicta in sic promouentibus, & promotis locum habeant,* &c.

An autem ad incurrendam istam suspensionem, requiratur simonia ex vtraque parte completa, patet ex dictis *disp.2.quæst.3.punct.24.* vbi affirmatiuam sententiam sustinui.

TERTIA PROPOSITIO.

3 Quinam sit effectus suspensionis latæ à Pio V. contra conferentes ordines, vel tonsuram simoniacè.

3 SVspensio lata in constitutione Sixti V. contra conferentes ordinem, vel tonsuram simoniacè, suspendit à collatione ordinum & primæ tonsuræ, & à Pontificalibus, nec non interdicit ab ingressu Ecclesiæ, vt patet ex verbis præcitatæ constitutionis, ibi, *à collatione quorumcumque ordinum, atque adeò ipsius primæ tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipso suspensus, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus existat.*

Hinc sequitur collatorem ordinum per simoniam non posse sacramentum confirmationis, aut ordines conferre, consecrare, calices, Ecclesias, altaria, Abbates, Virgines, vestes sacras, & alias solemnes, & Pontificales benedictiones facere, quia hęc ad Pontificale munus pertinent. *glossa vltima in cap. transmissum, de elect. & cap.1.dist.25.*

4 Potest tamen iurisdictionis actus exercere, quia exercitium iurisdictionis non venit nomine Pontificalium. Ita Suarez *lib.4.de simonia, cap.56.num.18.* Lessius *loc.cit.num.134.* & alij communiter.

4 Huiusmodi conferēs potest iurisdictionis actus exercere.

5 Rogabis quam pœnam incurrat simoniacus collator ordinum, vel primæ tonsuræ, si præfatam suspensionem, & interdictum non obseruet.

5 Quā pœnam incurrat simoniacus collator ordinum, & primæ tonsuræ, si prædictam suspensionem, & interdictum non seruet.

Respondeo incurrere suspensionem à regimine, & administratione Ecclesiæ, & perceptione fructuum, ibi, *quòd si spreta huiusmodi suspensione, & interdicto in præmissis se temere ingesserit, etiam à regimine, & administratione suæ Ecclesiæ, seu monasterij, & à perceptione fructuum mensæ eiusdem, ac quorumcumque beneficiorum per eum in titulum, vel commendam, seu aliàs obtentorum, suspensionem eo ipso incurrat, eiusq; interdicti, aut suspensionis relaxationem, aut pœnarum remissionem ab alio, quàm à Romano Pontifice pro tempore existente nequeat obtinere.*

An autem violans suspensionem, vel interdictum per exercitium ordinis sacri, incurrat irregularitatem, patet ex regulis generalibus, traditis *de irregularitate*, incurrere.

QVARTA PROPOSITIO.

6 Absolutio prædictarū pœnarum obtinenda est à Summo Pontifice.

6 ABsolutio, & remissio prædictarum pœnarum obtinenda est à Summo Pontifice. Ratio est, quia Summus Pontifex in præcitata Bulla reuocat in hac parte omnes faculrates, & priuilegia, etiam sub nomine Iubilæi, vel Cruciatæ concessa; mandatque absolutionem non ab alio, quàm à Sede Apostolica obtineri, vt patet ex verbis ipsius Bullæ relatis *in tertia propositione, versic. Rogabis.*

7 Non ab Episcopo.

7 Ex quo sequitur Episcopum non posse absolutionem impendere. Idem sentiendum putant multi Doctores, etiamsi delictum sit occultum; nam priuilegium Episcopis concessum in Concilio Tridentino *sess.24.cap.6.* illis non suffragatur in hoc casu, vt ex Bulla Sixti V. obseruant Lessius *loc.cit.* & Sayrus *lib.4.cap.17.ad finem.* Contrarium docent Suarez, Henriquez, & alij, quos retuli *§.præcedenti, num.11.* Vide quæ ibi tradidi *nu.11.* In confesso tamen est apud omnes Doctores, suspensionem *cap.penultimi, de simonia*, auferri posse ab Episcopo. Imò lapso triennio opus non est absolutione, quia suspensio lata ad tempus, eo elapso cessat absque alia absolutione, vt in præcedentibus sæpius dixi: quamquam Alterius *tom.2.disp.15.cap.4.col.3.* cum pluribus aliis Doctoribus, quos ipse adducit, existimat illam suspensionem *cap.penultimi, de simonia*, perpetuam esse.

PVNCTVM XII.

De suspensione contra Episcopum exercentem Pontificalia in aliena diœcesi absque expressa licentia ordinarij loci.

VNICA PROPOSITIO.

1 Episcopus exercens Pontificalia in aliena diœcesi absque licentia ordinarij loci, aut in non subditum, suspenditur ipso iure ab exercitio Pōtificalium.

1 EPiscopus exercens Pontificalia in aliena diœcesi absque licentia ordinarij loci, aut in personas eidem ordinario non subiectas, suspenditur ipso iure ab exercitio Pontificalium, ex Tridentino *sess.6.c.5.* vbi dicitur, *nulli Episcopo liceat cuiusvis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantùm; si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione ordinum sint ipso iure suspensi.*

Huc referri posset *cap.Episcopus 7.quæst.1.* vbi Episcopus præsumens in aliena diœcesi ordinare clericos, aut altaria consecrare, præcipitur abstinere à celebratione per vnum annum, quo in loco nonnulli DD. putant latam esse suspensionem.

Sed oppositum mihi probabilius videtur, tum quia textus non vtitur verbis sufficienter indicantibus suspensionem propriè acceptam: tum quia vtitur verbo *cessabit*, quod est futuri temporis, & potius indicat suspensionem ferendam, quàm ipso iure latam.

Dixi, *absque licentia expressa*, quia si adsit expressa Episcopi loci licentia, ordines in eius diœcesi conferri possunt subditis Episcopi concedentis licentiam, aut etiam subditis ipsius ordinantis. Quando autem licentia censeatur expressa, dictum est in præcedentibus.

2 Quid intelligatur nomine Pontificalium.

2 Rogabis primò, quid nomine *Pontificalium* intelligatur.

Respondeo intelligi vsum insignium Pontificalium, vt mitræ, baculi pastoralis, & pallij. Propterea suspensus à Pontificalibus repellitur ab vsu auctoritatiuo mitræ, baculi, & pallij, id est, ab actibus ordinis Episcopalis, qui cum præfatis insignibus, regulariter loquendo, fieri consueuerunt. Addit Campanile *in diuers.iur.canon.rubric.9.cap.3.nu.3.* & Barbosa *de potestate Episcopi 2.part.alleg.6.num.9.* nomine *Pontificalium* intelligi etiam dalmaticas, sandalia, muzzatam, cappam Pontificalem, & galerum ex lana, & serico viridi ornatum. Ego tamen censeo suspensum à Pontificalibus non repelli à quolibet vsu istarum vestium, sed ab vsu auctoritatiuo, id est, ab iis actibus, qui cum præfatis insignibus fieri consueuerunt.

Hinc sequitur primò, Episcopum, qui Pontificalia in aliena diœcesi habuit, non posse absque dispensatione confirmare, ordines conferre, consecrare virgines, calices, Ecclesias, vel corporalia, quia hæc ad Pontificalia pertinent. Ita Zerola *in praxi Episcop.2.parte verb.Episcopi. vers.2.* Alterius *tom.2.disp.16.cap.3.col.6.* & alij.

3 An huiusmodi Episcopus suspēsus possit tonsurā conferre, remissiuè.

3 An autem possit tonsuram conferre, dissensio est inter DD. de qua suprà *disp.3.quæst.1.puncto vltimo, num.2.* Doctores enim qui arbitrantur Episcopum posse tonsuram extra propriam diœcesim suis subditis absque licentia ordinarij conferre, admittere etiam debent suspensum à Pontificalibus non esse suspensum à collatione primæ tonsuræ: sed de hac re suprà *loco cit.*

Secundò sequitur Episcopum suspensum à Pontificalibus posse baptizare, confessiones audire, Missæ sacrum facere, iuxta morem aliorum sacerdotum inferiorum, hæc enim non sunt Pontificalia. Ita DD. citati.

Tertiò Episcopum suspensum à Pontificalibus posse censuras ferre, beneficia conferre, & alios iurisdictionis actus exercere, quia hęc non sunt Pontificalia. An autem, & quando Episcopus possit extra suam diœcesim censuras etiam absque licentia ordinarij loci ferre, patet ex dictis *de censuris in genere*, videri potest Gonzalez *ad reg.8. glossa 62. num.12.*

*num.*12. *& ſeq.* Stephanus Gratianus *diſcept.forenſ.c.*127. Suarez, Vgolinus, Auila, Coninchus, Sayrus, & alij, quos retuli *de cenſuris in genere, diſp.*1. *quæſt.*1. *punct.*9. *n.*3.

4 Ordinarij nomine quid intelligatur.

4 Rogabis ſecundò, quid intelligatur nomine *ordinarij*, de cuius licentia Pontificalia in aliena diœceſi fieri poſſunt.

Reſpondeo intelligi *primò* Epiſcopum, in cuius diœceſi conſtitutus eſt locus, in quo Pontificalia exercenda ſunt, vt per ſe patet. *Secundò* intelligitur Capitulum Sede vacante; hoc enim ſuccedit in locum Epiſcopi, exceptis quibuſdam caſibus, de quibus alibi; cõſequenter Capitulum Sede vacante concedere poteſt licentiam extero Epiſcopo exercendi Pontificalia in eorum Eccleſia, & conferendi ordines tam clericis arctatis illius diœceſis, iuxta Tridentinum *ſeſſ.*7. *cap.*10. quàm aliis dimiſſorias habentibus à propriis Epiſcopis; ſic enim nonnulli ferunt declaratum ab Illuſtriſſima Cardinalium Congregatione. Vide Barboſam *de pot. Epiſcopi part.*2. *allegat.*6. *&* 7. & alios præcitatos DD.

An autem Capitulum Sede vacante concedere poſſit dimiſſorias, aut litteras teſtimoniales, ſuperiùs explicatum eſt, iuxta Tridentini formam *ſeſſ.*6. *cap.*10. *Tertiò* intelligitur Prælatus iuriſdictionem Epiſcopalem habens in loco nullius diœceſis; ſic enim Gregorius XIII. declarauit. Secus ſi Prælatus exiſtat in loco intra fines alicuius diœceſis; tunc enim petenda eſt licentia ab Epiſcopo diœceſis, etiamſi alioquin Prælatus prætendat ſe exemptum à iuriſdictione illius Epiſcopi. Ratio eſt, tum quia aliud eſt exemptio à iuriſdictione, aliud eſt poteſtas circa Pontificalia; tum quia ſacram Cardinalium Congregationem ita declaraſſe nonnulli DD. fatentur occaſione Concilij Trident. *ſeſſ.*6. *cap.*5. *de reformat.* & colligitur ex *cap. cùm nullus. de temp. ordinat. in* 6. Imò neque Epiſcopus habens in aliena diœceſi Eccleſiam cum iuriſdictione, poteſt in ea abſque licentia ordinarij illius loci ordines conferre, vel alia Pontificalia exercere; aliud enim eſt iuriſdictio, aliud vſus Pontificalium.

5 Vicarius generalis non poteſt licentiam concedere huiuſmodi Pontificalia exercendi.

5 Petes, vtrùm Vicarius generalis poſſit huiuſmodi licentiam exercendi Pontificalia concedere.

Reſpondeo negatiuè, niſi ſpeciale mandatum habeat; quamuis enim Vicarius generalis nomine ordinarij veniat, nihilominus ſicut ei ſpecialiter interdicitur ne dimiſſorias concedat abſque ſpeciali mandato, ex gloſſa *in cap. cùm nullus, cit. verſ. non extendat.* ita etiam eidem interdictum videtur concedere facultatem extraneo Epiſcopo exercendi Pontificalia, niſi ſpeciale mandatum habeat. Ita deciſum referunt Petrus Marzilla, & Ioan. Gallemartius.

6 Epiſcopus non poteſt in aliena diœceſi de licentia Epiſcopi illius loci ordinare perſonas ſubditas huic Epiſcopo.

6 Rogabis tertiò, vtrùm Epiſcopus poſſit in aliena diœceſi de licentia Epiſcopi illius loci ordinare perſonas non ſubditas illi Epiſcopo.

Reſpondeo negatiuè, quia in Concilio Trident. *ſeſſ.*6. *cap.*5. permittitur ſolùm, Pontificalia exercere in aliena diœceſi de licentia ordinarij loci, & in perſonas eidem ordinario ſubiectas tantùm, vt patet ex verbis Concilij ſuperiùs citatis.

Hoc tamen intelligitur, niſi ordinandus dimiſſorias generales habeat recipiendi ordines à quolibet Epiſcopo; tunc enim nulli fit iniuria; conſequenter neque cenſura huius capitis incurritur.

Rogabis quartò, vtrùm Epiſcopus viſitans loca nullius diœceſis, & ibi exercens Pontificalia de conſenſu titularis, & tamquam Apoſtolicæ Sedis delegatus, vti vicinior, iuxta formam Concilij *ſeſſ.*24. *cap.*9. poſſit per illa loca contigua ſuæ diœceſi peragendo, populum benedicere, & mozetam deferre.

Reſpondeo poſſe, quamdiu in loco illo exempto cauſa viſitationis exiſtit. Ratio eſt, tum quia Epiſcopus in actu viſitationis vices gerit Epiſcopi, & Epiſcopali poteſtate gaudet, etiam dum Eccleſiam exemptam viſitat; nam illam tamquam delegatus Sedis Apoſtolicæ viſitat, iuxta decretum Concilij Tridentini *ſeſſ.*24. *cap.*9. *de reformat.* conſequenter ibi Pontificalia exercere poteſt; tum quia ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio in Trident. *ſeſſ.*6. *cap.*5. *de reformat.* teſte Petro Marzilla *ibi*, & Armandoro apud Barboſam *de poteſt. Epiſcopi* 2. *part. allegat.*6. *n.*13.

Rogabis quintò, quis poſſit in hac ſuſpenſione abſoluere.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis in præcedentibus; hæc enim ſuſpenſio lata eſt abſque temporis determinatione, & ſine reſeruationis mentione; conſequenter Epiſcopus facultatem habet abſoluendi.

QVÆSTIO III.

De ſuſpenſionibus, quæ incurruntur, exercendo functiones ordinum contra iuris diſpoſitionem.

PRima ſuſpenſio in hac quæſtione explicanda eſt contra clericum exercentem functiones ordinum in loco interdicto, aut facientem in præfato loco celebrari.

Secunda contra ſacerdotem, vel Epiſcopum omittentem ſine graui cauſa Miſſam iam inchoatam.

Tertia contra ſacerdotem celebrantem Miſſam, & in ea non communicantem.

Quarta contra confeſſarios non ſeruantes formam à congregatione præſcriptam circa confeſſiones.

Quinta contra parochum, vel alium ſacerdotem ſæcularem, vel regularem, qui ſponſos in matrimonium coniungit, aut benedicere audet, abſque licentia parochi, ad quem hoc munus pertinet.

Sexta contra recipientem oblationes ab vſurario, aut illum ſepelientem, & contra accipientem eleemoſynam à violatore, ſeu raptore publico Eccleſiarum, & contra aſſiſtentem ipſius ſepulturæ.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione lata contra clericum exercentem functiones ordinum in loco interdicto, aut facientem in præfato loco celebrari.

DE pœnis contra violantes interdictum egi *diſp.*2. *quæſt.*2. *punct.*20. *& de cenſuris in genere, diſp.*5. *punct.*7. *n.*3. *& ſeqq.* hic ſolùm diſſeram de pœna interdicti, quam incurrit violans interdictum celebrando, aut celebrare faciendo diuina in loco interdicto. Duo breuiter explicabo.

Primò, quandónam iſta cenſura incurratur.

Secundò, à quónam eius abſolutio impendi poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Celebrãs, aut celebrari faciens in loco interdicto, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ.

1 CElebrans, aut celebrari faciens in loco interdicto, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; ſic enim habetur *in c. Epiſcoporum, de priuilegiis in* 6. vbi hæc pœna fertur contra celebrantes, vel celebrari facientes in locis interdictis, & præterea contra eos, qui admittunt excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, ſeu Eccleſiaſtica ſacramenta, vel Eccleſiaſticam ſepulturam. Alij textus afferuntur ab aliquibus DD. ad probandam hanc propoſitionem, ſed non faciunt ad rem, quia loquuntur de alia materia, vel de alia pœna, vt eſt *cap. is qui, de ſententia excommun.* vbi impoſita eſt irregularitas. Vide Suarez *diſp.*31. *ſect.*2. *n.*2. *& ſeqq.* Alterium *to.*2. *diſp.*11. *c.*1. & Filliucium *tract.*17. *cap.*6. *quæſ.*2.

Ampliatur & extenditur hæc propoſitio, non ſolùm contra priuilegiatos, verùm etiam contra alios quoſcumque, quia textus generaliter loquitur, tam de ſæcularibus, quàm de Eccleſiaſticis, ibi, *ne aliqui ſæculares, aut regulares quantumcumque exemptionis, ſeu libertatis Sedis Apoſtolicæ priuilegiis communiti, cuiuſcumque ordinis, religionis, ſtatus, vel conditionis exiſtant*, &c. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis*, contra Auilam *part.*5. *diſp.*5. *dub.*4. Emanuelem Sà *verb. ſuſpenſio, n.*18. Henriquez, & alios, aſſerentes hanc ſuſpenſionem, ſeu potiùs interdictum, afficere ſolùm priuilegiatos, & exemptos.

Limitatur præfata propoſitio, niſi fiat ignoranter; nam *in cap. Epiſcoporum*, ponitur verbum, *præſumpſerint*, quod indicat ſcientiam, ſeu dolum.

2 Quid hic intelligatur nomine diuinorum officiorum.

2 Sed modò dubium eſt, primò quid nomine diuinorum officiorum, quæ in hoc textu fieri prohibentur in locis interdictis, & ad quæ non licet admittere excommunicatos, vel interdictos, intelligatur.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de cenſuris in genere, diſp.*5. *punct.*4. *n.*1. *& ſeqq.*

3 Vtrùm celebrans in cœmeterio dum Eccleſia eſt interdicta, aut in hac dum illud eſt interdictum, incurrat iſtud interdictũ, remiſſiuè.

3 Secundò dubium eſt, vtrùm celebrans, vel celebrari faciens in cœmeterio, dum Eccleſia eſt interdicta, aut in Eccleſia, dum cœmeterium eſt interdictum, incurrat iſtud interdictum.

Reſpondeo ſolutionem conſtare ex dictis *de matrimonio quæſt.* 4. *punct. vlt. n.*21.

4 Qui celebrat, aut celebrari facit in loco interdicto, non incurrit hanc pœnam, ſi locus non eſt nominatim denuntiatus interdictus.

4 Tertiò dubium eſt, vtrùm celebrans, vel celebrari faciens in loco interdicto, afficiatur hac pœna, etiamſi locus non ſit declaratus, ſeu nominatim denuntiatus interdictus.

Reſpondeo negatiuè, quia poſt Extrauagantem, *ad euitanda*, non tenemur quemquam ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ euitare, niſi præceſſerit denuntiatio nominatim, excepto notorio clerici percuſſore. Ita Suarez *de cenſuris, diſp.*34. *ſect.*4. *n.*14. & alij; locus autem cenſetur ſufficienter denuntiatus, quando ſuperior generaliter interdicit aliquam vrbem, vel diœceſim; conſequenter tunc licitum non eſt celebrare in locis particularibus, quia ſunt pars loci nominatim interdicti. Excipi poteſt ab hac regula, Eccleſia violata, ſeu polluta, dum publicè conſtat pollutam eſſe; nam vſu receptum eſt, vt diuina in huiuſmodi loco non celebrentur, donec benedicatur, & reconcilietur.

5 Interdictum hoc ſemper incurritur celebrãdo, aut celebrari faciẽdo in loco interdicto nominatim denuntiato.

An autem admittens ad diuina excommunicatum, vel interdictum non denuntiatum peccet, & pœnam iſtius cap. incurrat, patet ex præfata Extrauag. *ad euitanda*, non peccare, nec pœnã incurrere, quia non tenemur hoc tempore ex vi prohibitionis Eccleſiaſticæ quemquam euitare, niſi ſit denuntiatus, vel notorius clerici percuſſor.

5 Quartò dubium eſt, vtrùm ſemper iſtud interdictum incurratur celebrando, aut celebrari faciendo in loco interdicto nominatim denuntiato.

Reſpondeo affirmatiuè, quoties diuina fiunt extra caſus à iure conceſſos, & non ſeruata forma à iure præſcripta; nam *in cap. Epiſcoporum, de priuileg. in* 6. dicitur, *niſi quatenus eis à iure cõceditur*; quę autem forma, ſeu moderatio ſeruanda ſit, dum diuina officia tempore interdicti celebrantur, patet ex dictis *de cenſuris in genere, diſp.*5. *punct.*4. *nu.*6. *& ſeqq.* quæ videri poſſunt, & præterea *ibid.* tradita *punct.*7. *nu.*3. *& ſeqq.* vbi plura diſſerui de violantibus interdictum cum Sayro, Henriquez, & aliis, quibus in hoc caſu in ſpecie adde Suarez *diſp.*31. *ſect.*2. *nu.*2. *& ſeqq.* Alterium *tom.*2. *diſp.*11. *c.*1. Filliucium *tract.*17. *c.*6. *quæſ.*2. *n.*98.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Cui reſeruata ſit abſolutio huius cenſuræ.

6 ABſolutio iſtius cenſuræ reſeruata eſt Papæ, niſi ſatisfactio à delinquente præſtetur ad arbitrium illius, cuius ſententia violata eſt; ſic enim decernitur *in cap. Epiſcoporum, citato*, ibi, *qui verò contra præſumpſerint, præter alias pœnas à iure ſtatutas, ingreſſum Eccleſiæ ſibi nouerint interdictum, donec de tranſgreſſione huiuſmodi ad arbitrium eius, cuius ſententiam contempſerunt, ſatisfecerint competenter.*

7 Qui eſt abſolutus à prædicto interdicto, non indiget noua diſpenſatione.

7 Sed modò dubium eſt, vtrùm is, qui præfatum interdictum contraxit, præſtita dicta ſatisfactione ſtatim remaneat abſolutus, nec noua indigeat diſpenſatione.

Reſpondeo ſtatim remanere abſolutum abſque alia abſolutione, quia ſuſpenſio lata ad certum tempus, ceſſat lapſo eo tempore, & non afficit vltra intentionem conditoris. Vide dicta *de cenſuris in genere, diſp.*5. *punct. vlt.* §. *vlt. num.*1. *& diſp.*5. *punct. vlt. n.*1. cum Sayro, Auila, Conincho, Reginaldo, Filliucio, & aliis.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra ſacerdotem, vel Epiſcopum omittentem ſine graui cauſa Miſſam iam inchoatam.

TRia breuiter explicabo in hoc puncto.

Primò, vtrùm ſacerdos omittens Miſſam inchoatam incurrat ſuſpenſionem.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, à quo auferri poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Sacerdos qui Miſſã inchoatam ſine graui cauſa dimittere præſumit, incurrit ſuſpenſionem à corpore & ſanguine Chriſti.

1 SAcerdos, qui Miſſam inchoatam ſine graui cauſa dimittere præſumit, incurrit ſuſpenſionem à corpore, & ſanguine Chriſti. Ita DD. ſtatim citandi, contra gloſſam *hic*, & Filliucium *tract.*17. *cap.*6. *n.*103. hæc propoſitio deſumitur ex *cap. nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſtinct.*

distinct. 1. ibi, *cùm ingressus fuerit Episcopus, aut presbyter ad Missarum solemnia celebranda, nisi passio aliqua intercesserit, nullo modo audeat data occasione recedere, vt ab alio Episcopo, vel presbytero Missarum solemnia suppleantur; si quis verò præsumpserit, præter quod posuimus, agere, à sacro corpore, & sanguine Domini nostri Iesu Christi sit suspensus.* Ita Doctores statim citandi.

Hæc propositio non improbabiliter limitanda videtur, primò, modò is, qui Missam inceptam dimittit, ad hunc finem dimittat, vt ab alio perficiatur; nam in textu dicitur, *vt ab alio Episcopo, vel presbytero Missarum solemnia suppleantur*, ideo qui absque hac intentione dimittit, non videtur reus istius suspensionis.

Hanc tamen limitationem non videntur admittere Nauarr. *de orat. miscell.* 52. Maiolus *lib.* 3. *cap.* 13. Sayrus *de censuru, lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 1. Alterius *tom.* 2. *disput.* 11. *cap.* 3. qui huius censuræ meminerunt, sed absolutè loquuntur. Imò Alterius, & alij putant istam suspensionem semper incurri, dum post consecrationem Missa incompleta ex quauis causa relinquitur, & sacerdos posset illam perficere.

Secundò intelligitur, nisi dimittat ob aliquam passionem, vt quia morbo corripitur, aut metum mortis patitur, si Missæ sacrum perficiat, aut quia audit adesse hostes, qui eum quærunt ad necem, aut quia in carcerem truditur, & similia; nam in textu expresè additur hæc limitatio, *nisi passio aliqua interuenerit, & in cap. nihil.* 7. *q.* 1. ex Concil. Tolet. VII. *cap.* 2. dicitur, *nullus absque prætextu patentis molestiæ minister, vel sacerdos, cùm cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere.*

2 Causæ excusantes sacerdotẽ à prædicta censura.

2 Sed modò dubium est, vtrùm hac censura ligetur qui Missæ sacrum incompletum relinquit alia de causa, quàm ob infirmitatem, vt quia superuenit excommunicatus denuntiatus, qui non vult exire, aut quia aduertit se lethalis culpæ reum esse, aut vinculo censuræ obstrictum, aut non ieiunum, aut Ecclesiã pollutam, vel interdictã esse.

Respondendum mihi videtur non ligari, quoties causa talis est, vt sacerdos bona fide sibi persuadeat necessarium esse Missam inchoatam dimittere. Ratio est, tum quia tunc dicitur interuenire aliqua passio, videlicet synderesis, & stimulus cõscientiæ, qui viris timentibus Deũ magnam vim inferre solet: tum quia ista suspensio lata est contra præsumentes; præsumptio autem supponit dolum, quem in hoc casu supponimus non adesse, cùm sacerdos bona fide Missam dimittat.

An autem, & quando sacerdos possit omittere sacrum, adueniente excommunicato vitãdo, aut dum Ecclesia polluitur, vel interdicitur, aut dum sacerdos animaduertit se excommunicatum, aut lethali culpa infectum, constat ex dictis *de censuris in genere, disp.* 2. *quæst.* 2. *punct.* 3. §. 1. *num.* 11. *& seqq. & de sacramentis, disp.* 4. *quæst.* 6. *punct.* 2. sicut etiam ex dictis *in eodem tractatu de sacramentis* constat, vtrùm sacerdos possit Missam inchoatam interrumpere, vt baptizet infantem moriẽtem, vel possit Missam inceptam iterum à capite inchoare, dum vir magnæ auctoritatis ad Missam accedit, vel dum superuenit cœtus peregrinorum, qui Missa carerent. Vide Nauarr. *de orat. cap.* 16. *num.* 55. Maiolum *loco cit.* Alterium *loco cit. col.* 4. & quæ ego tradidi *de sacramentis*, vbi hæc explicaui ex professo.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Suspensio quam incurrit sacerdos omittens Missam inchoatam excludit a sumptione corporis & sanguinis Christi.

3 SVspensio, quam incurrit sacerdos omittens Missam inchoatam, excludit à sumptione corporis, & sanguinis Christi, in textu enim dicitur, *à sacro corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi sit suspensus.* & ratio istius suspensionis est, quia par est, vt quis in eo puniatur, in quo deliquit.

4 Nisi more laicorũ.

4 Sed modò dubium est, vtrùm sacerdoti, qui hanc suspensionem contraxit, licitum sit Eucharistiam sumere more laicorum.

Respondeo affirmatiuè, modò ritè dispositus sit. Ratio est, tum quia suspensio fertur in clericos; consequenter eos repellit à functionibus clericorum; susceptio autem Eucharistiæ more laicorum non est functio propria clericorum, sed cõmunis clericis, & laicis: tum quia in textu dicitur, *à sacro corpore, & sanguine*; soli autem sacerdotes sumũt corpus & sanguinem: tum quia sacerdos punitur in quo deliquit, sed deliquit in celebratione Missæ; ergo punitur in celebratione Missæ: ergo non priuatur sacramento Eucharistiæ more laicorum.

5 Hæc censura est suspẽsio partialis propriè accepta.

5 Hinc solui potest illa quæstio, vtrùm hæc censura sit excommunicatio, an potiùs suspensio.

Archidiaconus *in cap. nihil* 7. *quæst.* 1. putat istam esse excommunicationem minorem, quia *in cap. nihil, citato*, dicitur, *nullus absque præuentu patentis molestiæ minister, vel sacerdos, cùm cœperit imperfecta officia, præsumat omnino relinquere, si quis hoc temere præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit*; sed hæc excommunicatio non est excommunicatio maior; ergo est minor, quæ priuat receptione sacramentorum.

Maiolus *lib.* 2. *c.* 16. *in fine*, Alterius *loco cit. col.* 2. *&* 3. putant istam esse excommunicationem maiorem, quia separatio à corpore Christi, vel à dominico Altari, sæpe vocatur anathema. *cap. Engeltrudam* 3. *quæst.* 4. *& cap. nemo per ignorantiam, de consecrat. dist.* 1.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Nauarr. *in miscellan. de orat. miscell.* 52. Filliucio *num.* 104. Speculatore, & aliis hanc esse suspensionem partialem propriè acceptam, quia impedit executionem ordinis sacerdotalis circa sumptionem corporis, & sanguinis Christi; proprium autem suspensionis est impedire exercitium ordinis, vel iurisdictionis.

Ad rationem Archidiaconi respondeo in eo textu sermonem esse de excommunicatione comminatoria. Ad rationem Maioli, & Alterij respondeo nomen *anathema* per antonomasiam accipi pro excommunicatione, posse tamen aliquando accipi pro suspensione, quia *anathema* latinè vertitur *sursum positio*, seu *suspensio*, vt explicaui *de censuris in genere, in principio.*

TERTIA PROPOSITIO.

6 Eius absolutio impendi potest ab Episcopo.

6 ABsolutio istius suspensionis impendi potest ab Episcopo. Ratio est, quia in iure nulla fit mentio reseruationis; à censura autem non reseruata potest Episcopus absoluere, etiamsi delictum sit publicum, *cap. nuper, de sentent. excommunicationis.* An autem confessarius approbatus ad excipiendas confessiones absoluere possit, patet ex supradictis.

PVNCTVM III.

De suspensione contra sacerdotem celebrantem Missam, & in ea non communicantem.

TRia breuiter explicabo.

Primò, vtrùm sacerdos non communicans in Missa, suspensionem incurrat.

Secundò, quem effectum pariat ista suspensio.

Tertiò, quis possit absolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Sacerdos, qui Missã celebrat, & in ea non cõmunicat, suspensionem incurrit.

1 SAcerdos, qui Missam celebrat, & in ea non communicat, suspensionem incurrit: hæc propositio patet ex *cap. relatum, de cõsecrat. dist.* 2. ibi, *quicumque ergo sacerdotum deinceps diuino altario sacrificium oblaturus accesserit, & se à communione suspenderit, in ipsa, qua se indecenter priuauit, gratia communionis anno vno repulsum se nouerit.* Vide Maiolum *de irregular. lib.* 3. *cap.* 16. Bernardum Diaz *in pract. capitulo* 42. Alterium *tom.* 2. *disp.* 11. *cap.* 3. *col.* 3. & Sayrum *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 3.

Hoc tamen intelligẽdum est de eo, qui propria culpa non communicat; nam censura imponi non solet, nisi ob culpam. Quamobrem si hostia miraculosè eripiatur, aut ab hæreticis auferatur, aut sacerdos alia ratione impediatur, ne hostiam, vel sanguinem sumat, non afficitur hac censura.

Ex dictis sequitur primò, eum, qui in die natalis, duas, vel tres Missas celebrat, & in vltima tantum communicat, ligari vinculo istius censuræ; sic enim expresè habetur *in cap. relatum, citato.*

Secundò sequitur, sacerdotem hoc modo suspensum ligari irregularitate, celebrando, antequam absoluatur. Ratio est, quia hic est effectus consequens violationem censuræ per exercitium ordinis sacri, vt suo loco docui.

2 Secus, si saltem in vna specie communicet.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm qui in vna tantùm specie cõsecrauit ex inaduertentia, vel etiam ex malitia, & consequenter sumit vnam tantùm speciem consecratam, incurrat suspensionem.

Respondeo negatiuè: tum quia textus loquitur de eo, qui suspendit se à communione illius, quod obtulit, & sacrauit; hic autem non suspendit se à communione illius quod sacrauit, cùm hostiam consecrauerit, & eam sumat, vt suppono: tum quia præcipua intentio Concilij Toletani *in cap. relatum, citato*, est, vt sacerdos sacrificet, & particeps sit sacrificij; hic autem est particeps sacrificij, cùm sumat speciẽ, quam sacrauit. Secus dicendum est de illo, qui consecrauit vtramque speciem, sed postea vnam tantùm sumit; hic enim ex vi præcitati textus directè suspensus est à communione illius speciei, quam culpabiliter prætermisit. Ratio est, tum quia hic dicitur suspendere se à communione illius speciei: ergo par est, vt nouerit se vno anno repulsum, ab ipsa gratia communionis, qua se indecenter priuauit, vt in textu citato dicitur: tum quia hic textus præcipit, vt quotiescumque sacrificans corpus, & sanguinem Iesu Christi Domini nostri in altario immolat, toties perceptionis corporis & sanguinis Christi participem se præbeat; sed hic immolauit corpus, & sanguinem, vt suppono: ergo debet vtrumque sumere; alioquin peccat contra dispositionem istius textus, consequenter suspensioni in hoc textu impositæ subiicitur.

3 Aut non sumat omnes sanguinis particulas.

3 Secundò dubium est, vtrùm hac suspensione ligetur, qui aliquas sanguinis particulas non sumit.

Respondeo negatiuè, quia in hoc textu non præcipitur sub pœna suspensionis, vt sacerdos integrè sumat omnes partes, quas consecrauit, alioquin non posset vllas hostiarum particulas pro communione aliorum seruare, quod est contra vsum & praxim Ecclesiæ; fieri tamen potest, vt sacerdos negligenter se gerens in sumptione sanguinis, vel etiam particularum hostiæ, grauiter peccet, iuxta dicta *de Eucharistia*; sicut etiam graue sacrilegium committunt qui in vna tantum specie consecrant; faciunt enim contra Christi institutionem, & huius sacrosancti sacrificij repræsentationem.

4 Sacerdos qui tẽpore ordinationis celebrat cum Episcopo, non ligatur hac censura, licet non sumat Eucharistiam in ea Missa.

4 Tertiò dubium est, vtrum sacerdotes qui tempore ordinationis celebrant cum Episcopo, ligentur ista suspensione, si Eucharistiam in ea Missa non sumant. Ratio dubitandi est, quia textus generaliter loquitur de quolibet sacerdote, ibi, *quicumque ergo sacerdotum.* His non obstantibus

Respondeo non ligari: tum quia praxis est in contrarium, saltem circa sumptionem sub vtraque specie: tum quia textus intelligẽdus est de sacerdote principali, qui in hac re est Episcopus, cum quo reliqui sacerdotes, quasi per modum vnius cõcurrunt, licet admittant singulos esse causas totales, non partiales, vt plurimi Philosophi concedunt.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Suspẽsio quam incurrit sacerdos celebrans, & non communicans, excludit per annum a participatione Eucharistiæ.

5 SVspensio, quam incurrit sacerdos celebrans, sed non communicans, excludit per annum à participatione corporis, & sanguinis; hoc enim significant illa verba textus, *ab ipsa, qua se indecenter priuauit, gratia communionu anno vno repulsum se nouerit.*

Quomodo autem annus computandus sit, sæpius in præcedentibus dictum fuit.

6 Potest tamen cõmunicare modo laicorum.

6 Sed modò dubium est, vtrùm sacerdos, qui præfatam suspensionem contraxit, possit intra illum annum, in quo suspensus est à corpore, & sanguine, communicare more laicorum.

Respondeo posse: tum quia sacerdos in præfato textu punitur in eo, in quo peccauit, ibi, *ab ipsa, qua se indecenter priuauit gratia communionis, anno vno repulsum se nouerit.* Sed peccauit in celebratione; ergo punitur in celebratione; ergo non repellitur à communione more laicorum: tum quia suspensio est pœna clericorum propria; ergo inducere debet effectus clericorum proprios; communicare autem more laicorum commune est laicis. Ita Alterius *tom.* 2. *disp.* 11. *cap.* 3. *ad finem.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 Ad quem pertineat abſolutio huius ſuſpenſionis.

7 ISTius ſuſpenſionis abſolutio pertinet ad Papam, ſi communiorem ſententiam ſequamur, quamquam alicui non improbabile videbitur conferri poſſe ab Epiſcopo. Ratio eſt, quia in textu nulla fit mentio reſeruationis. Ita in ſimili Hoſtienſis *in cap. cùm inhibitio, de clandeſt. deſponſat.* Ioannes Andreas *ibid.num.*11. Imò anno elapſo abſque alia abſolutione ceſſat, quia ſuſpenſio lata ad tempus, eo elapſo ceſſat; cùm non liget vltra intentionem conditoris.

8 An parochus vel alius confeſſarius abſoluere poſſit à ſuſpenſione lata ad tẽpus.

8 An autem proprius parochus, vel alius confeſſarius abſoluere poſſit à ſuſpenſionibus non reſeruatis, diſſenſio eſt inter DD. aliqui enim negant, & excipiunt ſolam excommunicationem, quia abſolutio excommunicationis neceſſariò præmittenda eſt ante abſolutionem peccatorum; alij verò affirmant, ob *cap. nuper, de ſentent. excommun.* in quo licet ſermo ſit de excommunicatione, tamen eadem ratio videtur de ſuſpenſione non reſeruata. Verùm quid mihi ſentiendum ſit, conſtat ex dictis in aliis ſuſpenſionibus, vbi docui parochum, vel alium confeſſarium non poſſe abſoluere à ſuſpenſione lata ad tempus. Sicut enim Epiſcopus non poteſt iuxta probabilem multorum DD. ſententiam ab huiuſmodi ſuſpenſione lata ad tempus abſoluere; ita neque parochus, vel alius confeſſarius.

PVNCTVM IV.

Contra confeſſarios non ſeruantes formam à congregatione Apoſtolica præſcriptam in confeßionibus audiendis.

IN decreto congregationis viſitationis, edito die decima Iulij 1625. nonnulla præcipiuntur à confeſſariis ſeruanda ſub pœna ſuſpenſionis, ipſo facto, à confeſſionibus audiendis, & aliis pœnis arbitrio ipſius congregationis infligendis.

1 Confeſſariis vetitum eſt ne confeſsiones aliquorum abſque licentia in ſcriptis illuſtriſſimi Vicarij, aut vices gerẽtis audiant in domibus illorum, vel aliorũ. Aliqui hinc excipiũtur.

1 Primum eſt, vt confeſſiones aliquorum abſque licentia in ſcriptis illuſtriſſimi Vicarij, aut vices gerentis non audiant in domibus illorum, vel aliorum.

Excipiuntur tamen primò infirmi laborantes infirmitate, qui videlicet non poſſunt ob infirmitatem, vel ob periculum, vt infirmitas grauior efficiatur, ad Eccleſiam ſe conferre; aliàs opus erat vt infirmitas grauis eſſet; ſed hunc rigorem congregatio poſtea moderata eſt.

Secundò excipiuntur Cardinales, oratores Regum, & magnorum Principum, Duces, & nepotes Romani Pontificis pro tempore exiſtentis.

Duces hoc in loco intelliguntur illi, qui de aliquo ducatu inueſtiti ſunt, *c.1.quis dicatur dux, in vſibus feudorum.*

Nepos verò hoc in loco non ſolùm accipitur pro filio filij, vel filiæ, aliiſque deſcendentibus, *Inſtit.de patr.poteſt.§.fin.& l.3. in fine, de grad.* Verùm etiam intelliguntur filij, aliique deſcendentes ex fratre, vel ſorore, iuxta vulgarem loquendi formam, & iuriſperitorum praxim. Ita Bud. *in l. Gallus.§.inſtituens.& §.idem, de lib.& poſthum.* Prateius *in ſuo lexico verb. Nepos.*

Tertiò excipi poſſunt illi, quorum confeſſiones in via, vel in agro audiuntur; quia decretum loquitur de confeſſione in ædibus: nomine autem *ædium* non intelliguntur viæ publicæ, aut ager, pratum, nemus, vinea, & ſimilia; ſed domus, & aliæ omnes ædificij ſpecies, ex Gaio *in l. qui ædes. 9. ff. de incend.*

Quartò excipiuntur confeſſarij extra Epiſcopatum Romanum exiſtentes; nam hoc decretum editum non eſt auctoritate Papæ, vt Papæ, iuriſdictionem in totum orbem exercentis, ſed auctoritate Papæ conceſſa congregationi viſitationis intra præſcriptos limites viſitationi ſubiectos.

2 Quid ſeruandum ſit cõfeſſario, mulieris confeſsionem in ædibus excipienti.

2 Secundum, quod præcipitur, obſeruandum eſt, vt cõfeſſarij, dum mulierum confeſſiones in ædibus excipiunt, cubiculi ianuam apertam, & velum leuatum ſemper habeant, ita vt conſpici, non autem audiri poſſint,

3 Quid dũ in Eccleſia cõfeſsiones audit.

3 Tertium, vt confeſſarij ſæculares, dum confeſſiones in Eccleſia audiunt, induant ſuperpelliceum, & ſtolam, regulares verò ſtolam. In ſacriſtia tamen, aut alio decente loco poſſunt ſacramentum abſque ſtola, & ſuperpelliceo miniſtrare. Imò Summus Pontifex Vrbanus VIII. abſtulit hanc prohibitionem, vt à viris fide dignis audiui.

4 Quid cũ infirmorũ confeſsionẽ excepit.

4 Quartò, vt confeſſarij in iis caſibus, in quibus confeſſiones infirmorum vigore facultatum audierunt, admoneant parochum, ante, vel ſaltem eadem die, qua confeſſionem audierunt, & abſolutionem contulerunt.

Si quæras, an præfata ſuſpenſio reſeruata ſit.

Reſpondetur negatiuè, quia nulla de reſeruatione mentio habetur in præfato congregationis decreto.

Quem autem effectum pariat ſuſpenſio à confeſſionibus audiendis, & vtrum ſuſpenſus hoc pacto irregularitatem incurrat confeſſiones audiendo, conſtat ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere.*

PVNCTVM V.

De ſuſpenſione contra parochum, vel alium ſacerdotem ſæcularem, vel regularem, qui ſponſos in matrimonium coniungit, vel benedicere audet abſque licentia parochi, ad quem hoc munus pertinet.

IN hoc puncto tria principaliter explicabo.

Primò, an parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio, ſeu benedictionem impendens ſponſis alterius parochiæ, abſque licentia proprij parochi, ſuſpenſionem incurrat.

Secundò, quem effectum pariat iſta ſuſpenſio.

Tertiò, à quo impendi poſsit abſolutio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio,

1 PArochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio, vel benedicẽs ſponſos alterius parochiæ abſque licentia parochi ſponſorum, ipſo facto ſuſpenſus eſt ex decreto Concilij Tridentini *loco ſtatim citando.*

Ampliatur hæc propoſitio, etiamſi parochus, vel ſacerdos aſſiſtens, vel benedicens ſit ſæcularis, aut regularis, aut etiam ſi aliàs extaret cõſuetudo, vel priuilegium hæc faciendi; ſic enim expreſsè decernitur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 1. de reformat. ſub finem*, ibi, *quòd ſi quis parochus, vel alius ſacerdos, ſiue regularis, ſiue ſæcularis ſit, etiam ſi id ſibi ex priuilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius parochia ſponſos, ſine illorum parochi licentia matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab ordinario eius parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur.* vel benedicens ſpõſos alterius parochia abſque licẽtia parochi ſpõſorum, ipſo facto ſuſpenſus eſt.

Limitatur hæc propoſitio primò, niſi hoc fiat ex inaduertentia, vel ignorantia, licet craſſa, vel ſupina. Ratio eſt, quia Concilium requirit audaciam, ibi, *auſus fuerit*; audacia autem includit dolũm, & ſcientiã, aut ſaltem ingentem temeritatem, quæ cum ignorantia ſtare non poteſt. Ita Henriquez *in ſumma lib.13.c.23.num.3.* Sanchez, & alij, quos ſæpiùs in præcedentibus diſputationibus retuli, contra Alterium *tom. 2.diſp.11.cap.5.colum.6.verſic.hoc autem*, & alios, quos alibi adduxi, aſſerentes ignorantiam craſſam non excuſare à cenſura, lata contra præſumentes, audentes, vel temere aliquid facientes.

2 Modò vterque ſponſus ſit alterius parochiæ.

2 Secundò limitatur, modò vterque ſponſus ſit alterius parochiæ, nam ſi vnus ſponſus ſit ſubditus illius parochiæ, cuius parochus aſſiſtit, vel licentiam præbet aſſiſtendi, cenſeo parochum, vel ſacerdotem aſſiſtentem matrimonio, vel benedicentem excuſari à ſuſpenſione, quia ſicut ad validitatem matrimonij ſufficit aſſiſtentia parochi viri, aut feminæ; ita etiam ſufficit licentia parochi viri, vel feminæ: tum quia Concilium præſcribit matrimonium contrahi coram parocho, & non diſtinguit de parocho viri, aut feminæ: tum quia quilibet iure ordinario poteſt ſacramenta ſuis ſubditis miniſtrare; ergo etiam intereſſe poteſt ſacramento matrimonij; etiamſi fortè alter ſponſus ſit alterius parœciæ; tunc enim parochus non intendit parocho alterius parochię præiudicium afferre; ſed vtitur iure ſuo erga ſuum ſubditum, quo iure vti non poteſt, niſi adſit etiam alter ſponſus; cùm matrimonium ſit mutua corporis traditio inter ſponſum & ſponſam. Ita declarauit ſacra Cardinalium congregatio apud Rebellum *lib.2.quæſt.8. & lib.8.in declarat.Cardinal.ſect.3.num.34.* apud Gutierez *de matrimon. cap.106.nu.* 8. quibus adhæret Riccius *in praxi deciſ.* 244. Sanchez *lib. 3. de matrimonio diſp.19.* Marzilla *in declarationibus Cardinalium.* Cenedus *collectan.ad decretales 81.num.8.* Nauarrus, Farinacius, & alij apud præfatos DD. contra Ceuallum *in pract. quæſt. commun. contra commun. quæſt.* 604. *num.* 148. Paulum Fuſcum *de viſitatione lib.2.cap.3. num.21.verſ. benedictionem.* Auguſtinum Barboſam *in remiſſ. ad Tridentin.ſeſſ. 24. cap.1.de reformat.num.64.* & alios aſſerentes ſemper requiri, vt parochus feminæ aſſiſtat matrimonio, & benedictionem impendat, & hoc putant declaratum fuiſſe à ſacra Cardinaliũ congregatione, quam declarationem ego hactenus non vidi; conſentaneum tamen honeſtati videtur, vt potius parochus feminæ, quàm viri matrimonio aſſiſtat, & benedictionem impendat; nam pudori & honeſtati feminarum aduerſatur vt feminæ aliò ſe conferant ad quærendum virum.

3 Secus eſſet de diacono, ſubdiacono, aut alio clerico.

3 Quæres primò, vtrum ſubdiaconus, vel diaconus, aut alter clericus ſacerdotali ordine nondum inſignitus ligetur hac cenſura aſſiſtendo matrimonio, vel benedicendo.

Reſpondeo negatiuè, etiamſi hoc faciat abſque licentia, niſi fortè ſit parochus. Ratio eſt, quia Concilium loquitur de parocho, vel ſacerdote; hunc autem ſuppono non eſſe ſacerdotem, vel parochum. Nomine autem *ſacerdotis* in materia pœnali non venit diaconus, & alij clerici, qui ad presbyteratus ordinem nondum promoti ſunt. Ita Alterius *tom.2.diſp.11.cap.5.colum.8.quæſito 1.ad finem, & quæſito 2.* Sanchez *de matrimonio lib.3.diſput.49.num.3.* & alij.

4 Parochus, vel alius dans alteri licentiam aſſiſtendi, vel benedicendi ſpõſos non ſibi ſubditosnõ ſuſpẽditur.

4 Quæres ſecundò, vtrum parochus, vel alius dans licentiam alteri aſſiſtendi, vel benedicendi ſponſos non ſibi ſubditos, hac ſuſpenſione ligetur.

Reſpondeo negatiuè, quia in Concilio ſermo eſt de aſſiſtentibus, & benedicentibus, non autem de mandantibus, vel conſulentibus; cenſura autem lata contra facientes non afficit mandantes, vel conſulentes, vt alibi ſæpius docui; idemque in ſpecie tradit Sanchez *lib. 3. de matrim.diſp.49.* Alterius *loco citato.*

5 Aſſiſtens matrimonio cum licẽtia per dolum obtenta incurrit iſtã ſuſpenſionem.

5 Quæres tertiò, vtrum aſſiſtens matrimonio cum licentia per dolum obtenta, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi licentia extorta fuit per dolum, ſeu mendacia verſantia circa cauſam finalem; nam huiuſmodi licẽtia irrita eſt; ſacerdos autem, qui ſine licentia valida matrimonio aſſiſtit, vel benedicit, ſuſpenſionem incurrit. Vide dicta *de matrimonio, quæſt.2. punct.* 8. vbi plura diſſerui de eo, qui matrimonio aſſiſtere debet, aut aſſiſtendi licentiam concedere poteſt.

6 Sacerdos regularis aſſiſtens matrimonio abſque parochi licentia non incurrit excõmunicationem Clementinæ 1. de priuileg.

6 Quæres quartò, vtrum ſacerdos regularis aſſiſtens matrimonio abſque parochi licentia, non ſolùm incurrat ſuſpenſionem Concilij, verum etiam excommunicationem latam *in Clementina prima, de priuileg.* vel an potiùs excommunicatio illius Clementinæ commutata ſit in ſuſpenſionem.

Reſpondeo probabiliter ſuſtineri poſſe incurrere ſolùm ſuſpenſionem, in quam illa excommunicatio commutata videtur: tum quia ſic declarauit ſacra Cardinalium Congregatio: tum ne duplex pœna pro vno delicto inferatur: tum quia quando leuior pœna fertur, in noua lege pro eodem delicto, quod acrius in lege veteri puniebatur, ceſſare debet durior pœna. Ita Rebellus *poſt 4.lib.declarat.ſect.2.num.83.* Henriquez *lib.13.cap.38.num.2.* Sayrus *de cenſuris, lib.4.cap.15.num.10.* Suarez in ſimili *de cenſuris, diſputat.12.ſect.4.num.13.ad finem*, & alij, contra Maiolum *de irregularitate, lib.3.cap.25.numero 12.verſ.clandeſtinum matrimonium*, Nauarrus *conſil.1.de pœnis, lib.5.* Alterium *tom. 2. diſput. 11.cap.5.colum.6.& 7.verſ.ſed quæret*, & alios.

7 Suſpẽſio quam incurrit parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtẽdo matrimonio, aut benedicendo abſque parochi licentia, ſuſpendit ab officio & beneficio.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 SVſpenſio, quam incurrit parochus, vel alius ſacerdos, aſſiſtendo matrimonio, aut benedicendo abſque parochi licentia, totalis videtur; conſequenter ſuſpendit ab officio, & beneficio. Ratio eſt, quia

quia Concilium absolutè loquitur; suspensio autem absolutè lata, absolutè, & generaliter intelligenda est; consequenter est totalis, & suspendit ab officio ordinis, & iurisdictionis, & à beneficio, vt docui *de censuris in genere, disp. 3. q. 6. punct. 2.* vbi etiam explicaui quem effectũ pariat suspensio ab officio, & beneficio, & præter DD. ibi citatos videri potest Sanchez *lib. 3. disp. 51.* vbi loquitur de suspensione ferenda contra sacerdotem, qui matrimonio clandestino interfuit.

Probabilis tamen etiam est opinio Suarez *disp. 31. sect. 3. num. 18.* Filliucij *tract. 17. num. 101.* asserentium, istam suspensionem suspendere solum ab officio sacerdotali, quia ex consueta canonum praxi pœna determinatur iuxta subiectam materiam, vt in eo quis puniatur, in quo deliquit; sed hic deliquit in officio sacerdotali: ergo punitur in officio sacerdotali: ergo suspenditur ab officio sacerdotali.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Absolutio huius suspẽsionis ad quem pertineat.

8 ABsolutio istius suspensionis pertinet ad Episcopum, seu ordinarium eius loci, cuius parochus matrimonio assistere, vel benedictionem conferre debebat; sic enim in Concilio decernitur, ibi, *quamdiu ab ordinario eius parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absoluatur.*

Hinc sequitur primò, sacerdotem, aut religiosum, qui in aliena diœcesi assistit matrimonio absque debita licentia, non posse absolui à suo Episcopo, sed ab Episcopo illius diœcesis, cuius est parochus, ad quem pertinebat assistere, & benedicere.

Secundò Vicarium generalem posse ab hac censura absoluere, & absoluendi facultatem concedere, quia est ordinarius illius loci, ex glossa *in cap. ordinarij, de offic. ordin. in 6.* & aliis communiter. Idem dic de Vicario capituli Sede vacante, vt alibi sæpiùs docui. Ita Sanchez *de matr. lib. 3. disp. 42. num. 4.* Alterius *tom. 2. disp. 11. cap. 5. ad finem.* Barbosa *loco cit.* & alij.

Occasione eorum, quæ hactenus explicaui de suspensione, quæ cõtrahitur assistendo matrimonio, vel benedicendo, duplex difficultas incidenter explicanda occurrit.

9 Clericus sæcularis, vel regularis assistens matrimonio clandestino non incurrit suspensionem latæ sentẽtiæ.

9 Prima difficultas est, vtrùm clericus sæcularis, vel regularis assistens matrimonio clandestino incurrat suspensionem.

Respondeo non incurrere suspensionem latæ sententiæ, quia Concilium loquitur de matrimonio, quod in facie Ecclesiæ fit; incurrit tamen suspensionem ferendæ sententiæ, *cap. cum inhibitio, de clandest. desponsat.* vbi fertur suspensio ab officio per triennium contra parochum contemnentem prohibere matrimonia clandestina, & contra clericos etiam regulares præsumentes illis interesse; de qua re extat etiam prohibitio in Concil. Trid. *sess. 24. cap. 1.* sed absque suspensione. Quando autem matrimonium censeatur clandestinum, patet ex dictis *de matrimonio*, & videri potest Maiolus *lib. 3. de irregularitate, cap. 25.* Alter. *tom. 2. disp. 11. cap. 5.* Bernard. Diaz *in pract. canonic. cap. 73.* vbi de hac re fusè disputant; ego verò hæc prætermitto, vt digressiones, quæ tractatibus obscuritatem, & confusionem pariunt, euitem.

10 Sacerdos benedicens secundas nuptias nullã vt sic incurrit censuram.

10 Secunda difficultas est, vtrùm sacerdos benedicens secundas nuptias, incurrat aliquam censuram.

Respondeo negatiuè, ex hoc capite præcisè, quod benedicit secundis nuptiis. Ratio est, quia licet vetitum sit, sponsos alias benedictos benedicere, cùm benedictio sequatur personam; nihilominus lata non est censura ipso facto contra benedicentem: neque obstat *cap. capellanum, de secundis nuptiis*, quia, vel continet dispositionem in casu particulari, vt ait Alterius *disp. 11. cap. 4. col. 4.* vel continet cẽsuram tantummodo ferendam, vt communiter explicant DD. glossa *ibid.* Bernardus Diaz *in pract. cap. 74.* Henriquez *lib. 13. cap. 39. num. 3.* Couarr. 4. *decret. 2. p. cap. 8. §. 11. num. 2.* Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 82. nu. 27.* plura hic disputare possem de prohibitione benedicendi secundis nuptiis, aut de obligatione sponsorum suscipiendi benedictiones, sed de hac re sufficit egisse *in tract. de matr. q. 4. punct. 6. n. 2. & seqq.* & videri potest Sanchez *lib. 7. disp. 82.* Diaz, Couarr. & Alterius *locis cit.*

PVNCTVM VI.

De suspensione contra recipientem oblationes ab vsurario, aut illum sepelientem, & contra accipientem eleemosynas à violatore, seu raptore publico Ecclesiarum, & contra assistentem ipsius sepulturæ.

QVatuor breuiter explicabo.

Primò, vtrùm recipiens oblationes ab vsurariis, aut eos sepeliens, incurrat suspensionem.

Secundò, quem effectum pariat ista suspensio.

Tertiò, quis possit absolutionem conferre.

Quarto loco nonnulla addam de pœnis contra recipientem eleemosynas à raptore Ecclesiarum, aut assistentem eius sepulturæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Accipiẽs oblationes ab vsurario manifesto, aut illum sepeliens ligatur suspensione.

1 ACcipiens oblationes ab vsurariis manifestis, aut eos sepeliens, ligatur suspensione; sic enim habetur *cap. quia in omnibus, de vsuris.* vbi tres actiones prohibentur. *Prima* est, admittere ad communionem altaris. *Secunda* sepelire. *Tertia* oblationes accipere; sed duę tantum vltimæ sub pœna suspensionis interdici videntur, vt constabit ritè perpendenti textum, ibi, *constituimus, vt vsurarij manifesti, nec ad communionem admittantur altaris, nec Christianam; si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam, sed nec oblationes eorum quisquam accipiat; qui autem acceperit, vel Christiana tradiderit sepulturæ, & quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium Episcopi satisfecerit, ab officij sui maneat executione suspensus.*

Ex quibus verbis colligitur hic sermonem esse tantummodo de vsurario, qui nondum resipuit, nec ad meliorem rediit frugem.

2 Quis dicatur vsurarius manifestus.

2 Sed modò dubium est primò, quisnam dicendus sit vsurarius manifestus, cuius oblationes, & sepultura interdicuntur.

Respondeo solutionem constare ex supradictis *disputat. 2. quæst. 2. punct. 31. num. 7.* vbi explicaui excommunicationem latam contra sepelientem manifestum vsurarium.

3 Secundò dubium est, quid nomine *oblationum* intelligatur.

Respondeo, iuxta dicta *de legibus, quæst. vlt. punct. vltim. num. 3.* intelligi id, quod offertur Deo in recognitionem diuinæ excellentiæ; quod verò traditur ministris Ecclesiasticis ad ipsorum sustentationẽ, vel in stipendium, vel tamquam aliquid debitum, non venit nomine *oblationis*. hac de causa accipiens ab vsurario decimas, vel pecuniam, vt pro ipso oret, non videtur reus istius suspensionis; quia non dicitur accipere oblationes propriè dictas. Ita Suarez *disput. 31. sect. 2. num. 9.* Quicquid in oppositum tradat Alterius *tom. 2. disput. 11. cap. 2. colum. 3.* cum glossa, & aliis.

3 Quid nomine oblationum intelligatur.

4 Tertiò dubium est, vtrùm comitans cadauer vsurarij manifesti ad sepulturam, ligetur ista suspensione.

Respondeo negatiuè, vt probaui suprà *puncto 31. citato, num. 10.*

4 Comitãs cadauer vsurarij manifesti ad sepulturam non ligatur hac suspẽsione.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 ACcipiens oblationes ab vsurario suspẽditur ab officio, vt patet ex *cap. quia, citato*, ibi, *ab officij sui maneat executione suspensus.* Quid autem operetur suspensio ab officio, patet ex regulis generalibus traditis *de censuris in genere, disput. 3. q. 6. punct. 2. num. 9.* in vltimis impressionibus.

5 Accipiẽs oblationes ab vsurario suspẽditur ab officio.

TERTIA PROPOSITIO.

6 A quo impendi debeat istius suspensionis absolutio.

6 IStius suspensionis absolutio impendi debet à Papa, nisi fortè delinquens iam satisfecit ad arbitrium Episcopi. Ratio est, quia Summus Pontifex vult istum remanere suspensum, donec præfato modo satisfaciat, vt patet ex verbis in prima propositione allatis.

An autem accipiens oblationes ab vsurariis, teneatur in conscientia restituere ante iudicis sententiam, patet ex regulis generalibus traditis *de restitutione*, non teneri, si earum dominus erat vsurarius; secus si earum dominus non erat vsurarius, aut si eas accepit in fraudem creditorum. Vide Suarez *de censuris, disputat. 31. sect. 2. num. 6. & 9.* & tradita *de restitutione*, ne tractationes rerum confundantur.

7 Qui accipit oblationes à raptoribus Ecclesiarũ, incurrit suspẽsionem.

7 Quæres, vtrùm eadem pœna suspensionis afficiat accipientem oblationes, seu eleemosynas à raptoribus Ecclesiarum.

Respondeo affirmatiuè, si spectemus dispositionem iuris antiqui *in cap. super eo, 2. de raptorib.* vbi fertur suspensio ab ordinis executione cõtra clericum assistentem sepulturæ, aut eleemosynam accipientem à raptore, seu violatore publico Ecclesiarum, quoties præfatus raptor, seu violator restituere, & pœnitentiam agere noluit ante obitum. Verùm hoc tempore censeo id vsu valde receptum non esse, vel saltem hic textus intelligendus est cum moderatione Extrauagantis ad euitanda, si scilicet raptor, seu violator Ecclesiarum nominatim declaratus, & denuntiatus fuit; nam post huiusmodi Extrauagantem non tenemur quemquam in sacris, aut in aliis euitare, nisi sit notorius clerici percussor, aut nisi sententia lata sit contra eum, quem euitare iubemur, vt in simili Suarez *disp. 31. sect. 2. num. 10.* contra Alterium *tom. 2. disp. 11. cap. 2. ad finem.*

8 Ac etiã clerici, qui huiusmodi rapinæ participes fuerunt.

8 Eadem suspensio extenditur ad clericos, qui huiusmodi rapinæ participes fuerunt, ibi, *seu huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerunt, ordinis sui damnum irrecuperabiliter patiantur, & Ecclesiastico beneficio careant.*

9 Excommunicatur, qui accipit bona, fructus, emolumenta, & quascũque obuẽtiones Ecclesiarũ, aut locorũ piorum.

9 Hæc pœna aucta fuit in Concilio Tridentino *sess. 22. cap. 11. de reform.* vbi fertur excommunicatio contra vsurpantem bona, fructus, emolumenta, & quascumque obuentiones Ecclesiarum, aut locorum piorum, & eadem excommunicatio fertur contra clericum consentientem vsurpationi.

Additur etiam in eodem Concilio pœna suspensionis, quæ tamen ex forma loquendi comminatoria videtur, ibi, *à suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem, & absolutionem sui ordinarij arbitrio suspendatur*; verum de vsurpantibus bona Ecclesiarum, vel locorum piorum, fusiùs, & prolixiùs in præcedentibus egi.

QVÆSTIO IV.

De suspensionibus ob delicta circa beneficia, seu occasione beneficiorum, aut bonorum Ecclesiasticorum.

PRima suspensio in hac quæstione explicanda, est contra eligentes Episcopos, aut curatores animarum, non seruata debita forma.

Secunda contra admittentes resignationem non seruatâ formâ Pij V.

Tertia contra compromissarium eligentem indignum in Episcopum, vel ad dignitatem superiorem Episcopatu.

Quarta contra confirmantem electionem indigni ad curam animarum.

Quinta tam contra præsumentes eligere ad beneficia Ecclesiastica cum abusu potestatis sæcularis, quàm contra consentientes huiusmodi electioni.

Sexta contra Episcopum, qui electum ad Episcopatum, vel ad dignitatem Episcopatu maiorem confirmat, vel consecrat, non præmissa inquisitione, an is, qui appellationem in electione interposuerat apud Sedem Apostolicam, & postea renuntiauerat appellationi, renuntiauerit appellationi absque prauitate.

Septima contra Episcopum, qui religiosum absque licentia sui superioris promouet ad clericatum, vel maiorem monasterij in suo monasterio constituit.

Octaua contra electores Episcoporum, qui electionem electo non præsentant infra octo dies, postquam eam commodè illi præsentare potuerunt.

Nona contra impugnantes electionem, postulationem, vel aliam prouisionem, opponendo aliquid in personam electi, vel prouisi; sed postea deficientes in probatione.

Decima contra Episcopos, aliosque Prælatos Episcopis superiores, non seruantes Extrauagantem, *suscepti regiminis*, quæ est Ioannis XXII. *in tit. ne sede vacante*, circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium.

Vndecima contra Epiſcopos, alioſque Prælatos priuantes beneficiis eos, qui in Romana curia commorantur.

Duodecima contra Prælatos tam ſæculares, quàm regulares procurantes clericos capi à dominis temporalibus, vt beneficia reſignent, vel vt citati ad Sedem Apoſtolicam non accedant, & contra ipſoſmet citatos procurantes capi, ne ſtatuto tempore comparere valeant.

Decimatertia contra eum, qui Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis grauare præſumit.

Decimaquarta contra occupantes bona Eccleſiæ Sede vacante, pertinentia ad ipſam Eccleſiam, vel ad Prælatum defunctum, vel ad ſucceſſorem.

Decimaquinta contra Prælatos, qui bona Eccleſiarum laicis ſubmittunt, & contra clericos, qui non denuntiant Prælatos præſumentes præfata bona laicis ſubmittere.

Decimaſexta contra Epiſcopum, vel Abbatem alienantem bona Eccleſiaſtica abſque licentia Summi Pontificis, aut non ſeruata forma Extrauag. *Ambitioſè, de rebus Eccleſ. non alien.*

Decimaſeptima contra Epiſcopos, & alios delegatos, conſentientes alienationi bonorum Eccleſiaſticorum per ſordes.

PVNCTVM I.

De ſuſpenſione contra eligentes Epiſcopos, aut curatores animarum, non ſeruata debita forma.

IN cap. cùm in cunctis, de electione, præſcribitur certa forma ſeruanda in electione non ſolùm Epiſcoporum, verùm etiam aliorum beneficiariorum, curam animarum habentium, iniuncta tranſgreſſoribus pœna ſuſpenſionis, circa quam quatuor explicabo.

Primò, quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

Secundò, quódnam ſit ſubiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis in ea diſpenſare poſſit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quænam ſit materia iſtius ſuſpenſionis.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis, ſeu actio in citato capite ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto prohibita, eſt, eligere aliquem indignum ad Epiſcopatum, vel ad ſuperiorem dignitatem, vel etiam ad inferiora beneficia, quibus annexa eſt animarum cura, non ſeruata forma in hoc textu expreſſa: ſic enim expreſsè *in dicto cap. ſtatuitur.*

2 Quænam forma ſeruanda ſit in beneficiariorum electione.

2 Sed modò dubium eſt, primò, quænam forma in hoc textu ſeruanda præſcribatur.

Reſpondeo in electione Epiſcopi hanc formam præſcribi. *Primò*, vt nullus in Epiſcopum eligatur, qui trigeſimum annum nondum expleuerit. *Secundò*, vt Epiſcopus qui eligitur, ex legitimo matrimonio natus ſit. *Tertiò*, vt vitæ honeſtate, & ſcientia polleat; nam in textu dicitur, *nullus in Epiſcopum eligatur, niſi qui iam trigeſimum annum ætatis exegerit, & de legitimo matrimonio ſit natus, qui etiam vita, & ſcientia commendabilis demonſtretur.*

In electione verò ad beneficium, cui annexa eſt animarum cura e. g. ad Decanatum, Archidiaconatum, & aliud beneficium parochiale, requiritur, vt is, qui eligitur, inchoauerit vigeſimumquintum ætatis annum, & præterea moribus, & ſcientia commendandus exiſtat, vt in ipſo textu dicitur.

Hinc ſequitur eum, qui deliquit in electione Epiſcopi, aut curatoris animarum, affici hac ſuſpenſione, ſi deficiat in forma hic præſcripta.

Secus ſi ſeruata forma hic præſcripta alio pacto delinquat in electione; poteſt enim quis alia ratione deficere, & errare in electionibus, etiamſi omnia hic præſcripta obſeruet.

3 Hæc ſuſpenſio nõ incurritur ob præſentationem, aut nominationem indigni.

3 Secundò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur ob præſentationem, aut nominationem indigni.

Reſpondeo negatiuè, quia textus loquitur de eligentibus; in pœnis autem non eſt facienda extenſio. *l. interpretatione. ff. de pœnis. & cap. pœna. de pœnit. diſt. 1.*

Hinc ſequitur, eum, qui nominauit indignum, ſed antequam electio ſequeretur, nominationem reuocauit, non ligari hac cenſura, quia non dicitur elegiſſe indignum, cùm electio nondum ſecuta fuerit, vt ſuppono. Quid autem ſit electio, inſtitutio, poſtulatio, præſentatio, & confirmatio, patet ex dictis de beneficiis.

4 Licet eligens indignum incurrat ſuſpenſionẽ, tamen poſtulans nõ incurrit, ex vi capitis, *cùm in cunctis.*

4 Hinc patet ſolutio illius difficultatis, vtrùm ſicut eligens indignum incurrit ſuſpenſionem, ita etiam incurrat poſtulans.

Reſpondeo ex vi cap. *cum in cunctis*, non incurrere ſuſpenſionem, quia *in dicto cap.* ſermo eſt de eligentibus.

Dixi, *ex vi cap. cum in cunctis*, quia ſi ſpectemus *cap. diſpendijs*, quod eſt *in Extrauaganti vnica, de poſtulat. prælat.* dicemus ſuſpendi per triẽnium à beneficiis, ſi non ſeruet præſcripta in dicta Extrauaganti, vbi decernitur, vt nullus ſæcularis poſtuletur ad Epiſcopatum ante vigeſimumſeptimum annum, & præterea, vt nullus religioſus cuiuſuis ordinis mendicantium ad vllam Eccleſiam inferiorem cathedrali poſtuletur extra ſuum ordinem ante vigeſimumſeptimum annum, alioquin ſcienter poſtulantes ſuſpenduntur ipſo facto à beneficiis, quæ poſſidẽt in illa Eccleſia, ad quam huiuſmodi poſtulationem fecerunt, & priuantur ea vice poſtulandi, & eligendi facultate. Vide præfatam Extrauagantem, in qua etiam adiiciuntur pœnæ contra ſic poſtulatos, qui ſuam poſtulationem in Romana curia non proſequuntur.

5 Ignorantia a mortali excuſans, excuſat & ab hac cẽſura.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm ignorantia excuſet ab hac cenſura.

Reſpondeo affirmatiuè, ſi ignorantia ſit talis, vt à mortali excuſet. Ratio eſt, tum quia pœna ſupponit culpam: tum quia ſic colligitur *ex cap. innotuit, de elect.* vbi Innocentius III. declarat electores cuiuſdam Epiſcopi illegitimè incidiſſe in iſtam ſuſpenſionem, niſi ignorantiam probauerint; cùm enim teneantur ex officio inquirere de vita, & moribus, non præſumuntur ignoraſſe, niſi ignorantiam probent.

6 Alleganti ignorantiam, incũbit onus eam probandi.

6 Alleganti enim ignorantiam, in facto etiam alieno, in quo tenebatur ex officio inquirere, incumbit onus probandi ignorantiam. Ita Panormitanus *cap. cùm in cunctis.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Subiectũ iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici qui eligunt non ſeruata forma.

7 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici, qui præfatam electionem faciunt, non ſeruata forma *cap. cùm in cunctis, citato*; in textu enim dicitur, *clerici ſanè, qui contra formam iſtam quemquam elegerint*, &c.

Hinc ſequitur primò Imperatorem, Regem, aut alios laicos eligentes indignum non ligari vinculo iſtius cenſuræ, quia in textu ſermo eſt de clericis.

Secundò ſequitur, Cardinales non affici hac ſuſpenſione in electione Papæ, quia hic textus loquitur de clericis eligentibus Epiſcopum indignum, aut alium ad beneficium, quod curam animarum habeat adnexam. Papatui autem licet adnexus ſit Epiſcopatus & cura animarum, nihilominus peculiari expreſſione indiget.

Tertiò Epiſcopos non ſubiici huic ſuſpenſioni: tum quia Epiſcopi non comprehenduntur in interdictis, aut ſuſpenſionibus generaliter latis, niſi exprimantur. *cap. quia periculoſum, de ſent. excomm.* tum quia Epiſcopus eligens indignum, aut conſentiens electioni alia pœna punitur in hoc eodem cap. videlicet poteſtate conferendi dictum officium, vel beneficium. Eadem pœna *in c. nihil. de elect.* imponitur Epiſcopo confirmanti indignum ad regimen animarum; ergo fruſtrà dicimus puniri pœna ſuſpenſionis, cùm hoc nullo iure probetur, & aliam pœnam ob illud delictum incurrat.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Clericus eligens indignũ, ſuſpenditur per triennium a beneficiis Eccleſiaſticis, &, pro ea vice, a poteſtate eligendi.

8 ISta ſuſpenſio ſuſpendit clericum, eligentem indignum, per triennium à beneficiis Eccleſiaſticis, & pro ea vice priuat poteſtate eligendi; nam in textu dicitur, *clerici ſanè, ſi contra formam iſtam quemquam elegerint, & eligendi tunc poteſtate priuatos, & ab Eccleſiaſticis beneficiis triennio nouerint ſe ſuſpenſos.*

9 Idque ipſo facto.

9 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm præfati clerici remaneãt ipſo facto priuati poteſtate eligendi.

Reſpondeo affirmatiuè, tum quia textus vtitur verbis temporis præteriti, ibi, *eligendi tunc poteſtate priuatos ſe nouerint*, tum quia ſic colligitur ex *cap. innotuit, de elect.*

An autem in conſcientia teneantur hanc pœnam pati ante ſententiam iudicis, & vtrùm electio teneat, patet ex regulis generalibus traditis *de legibus.*

Secundò dubium eſt, vtrùm clericus faciens contra huius textus diſpoſitionem, ſuſpenſus ſimpliciter remaneat ab omnibus beneficiis, an ſolùm à beneficiis, quæ poſſidet in ea Eccleſia, contra quam deliquit, eligendo indignum.

Reſpondeo remanere ſuſpenſum tantummodo à beneficiis, quæ in ea Eccleſia poſſidet, tum quia hoc pacto punitur in eo, in quo deliquit: tum quia ſic decernitur *in cap. ſi compromiſſarius, de elect. in 6.* ibi, *reſtringitur dicta pœna ſolùm ad ea beneficia, quæ ſic peccans in illa obtinet Eccleſia, quam taliter eligendo ſpecialiter noſcitur offendiſſe.*

Obiicies primò, lex generaliter loquens, generaliter intelligenda eſt, & vbi ius non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus; ſed *cap. cùm in cunctis*, generaliter loquitur, & non diſtinguit; ergo.

Reſpondeo nos non debere diſtinguere, quoties nullam habemus diſtinguendi rationem; hîc autem habemus rationem diſtinguendi; tum quia iniuria illata eſt ſolùm illi Eccleſiæ: tum quia *cap. ſi compromiſſarius*, ſufficienter præbet diſtinguendi rationem; cùm hæc diſpoſitio in eo textu habeatur.

Obiicies ſecundò, ſi ſuſpenderetur ſolùm à beneficiis, quæ in dicta Eccleſia poſsidet, ſequeretur eum, qui in dicta Eccleſia non habet beneficium, ſed alibi, aut nullibi, nullam pœnam incurrere, quod æquum non videtur.

Reſpondeo delinquentem, qui in dicta Eccleſia beneficium non habet, ſed alibi, aut nullibi, non affici hac ſuſpenſione; cùm pœna proprium legis caſum non excedat, *cap. pœna, de pœnit. diſt. 1.* ſed puniendum eſſe pœna iudicis arbitraria, vt bene Alterius *tom. 2. diſp. 12. cap. 1. column. 4. dub. 1.* & alij.

QVARTA PROPOSITIO.

10 Ad quẽ ſpectet abſolutio huius ſuſpenſionis.

10 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis intra triennium reſeruata eſt Summo Pontifici, ſi communiorem DD. ſententiam ſequamur, de qua in præcedentibus ſæpiùs mentionem fecimus; ex quibus peti poſſunt ea, quæ de iſtius ſuſpenſionis abſolutione differere poſſemus. Multi tamen Doctores exiſtimant, Epiſcopum poſſe abſoluere, ſi delictum ſit occultum, iuxta Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 6.* idem ſentiunt de confeſſariis habentibus facultatem abſoluendi à cenſuris.

PVNCTVM II.

De ſuſpenſione contra admittentes reſignationem, non ſeruata forma Pij V.

VNICA PROPOSITIO.

1 Quinam, & quomodo ſuſpendantur admittentes reſignationem non ſeruata forma.

1 EPiſcopi, & alij facultatem habentes admittendi reſignationes, ſi reſignationem admittant, contra formam præſcriptam in Bulla Pij V. incipit, *Quanta Eccleſiæ*, edita anno 1568. Kalend. Aprilis, ſuſpenduntur à collatione, confirmatione, præſentatione, vel inſtitutione, quæ ipſis competit: quòd ſi tempore huiuſmodi ſuſpenſionis beneficia conferre, eligere, præſentare, confirmare, vel inſtituere præſumpſerint, excommunicationem Papæ reſeruatam ipſo facto incurrunt, vt in præfata Bulla decernitur.

2 Quæ forma ſeruanda ſit in reſignationibus, & collationibus beneficiorum reſignatorum, remiſſiuè.

Imò etiam abſolutio ſuſpenſionis eſt Papæ reſeruata, quia in dicta Bulla dicitur, *à beneficiorum, & officiorum collatione*, &c. *tamdiu ſuſpenſi remaneant, donec remiſſionẽ à Romano Pontifice meruerint obtinere.*

Hæc eadem ſuſpenſio extenditur ad capitula, vt patet ex ipſa Bulla. Vide ſupradicta *diſp. 2. quæſt. 7. punct. 4.*

2 Hic ſolùm explicandum eſſet, quænam forma ſeruanda ſit in reſignationibus, & collationibus beneficiorum reſignatorum; ſed quia iſtam difficultatem prolixè ſatis explicaui *in tractatu de reſignationibus*, quem

quem me spero breui editurum; propterea hic contentus ero relatione Bullæ Pij V. ne quis eam mendicare cogatur, dum ipsius tenore indiguerit.

3 Tenor Bullæ Pij V.

3 *Quanta Ecclesia, &c. Episcopi, & alij facultatẽ habentes, eorum dum taxat resignationes beneficiorum recipere, & admittere possint, qui aut senio confecti, aut valetudinarij, aut corpore impediti, vel vitiati, aut crimini obnoxij, censurisq; Ecclesiasticis irretiti, aut nequeunt, aut non debent Ecclesiæ, vel beneficio inseruire, seu qui vnum aliud, vel plura beneficia obtinuerint, vel quos ad aliud contigerit promoueri, religionem quoque ingressuri, vel matrimonium contracturi, si statim postea id re ipsa exequantur: denique eum, qui ex aliis casibus acciderit, qui constitutione felicis recordationis Innocentij Papæ III. de dimittendis Ecclesiis Cathedralibus edita continentur. Qui etiam ob capitales inimicitias nequeunt, vel non audent in loco beneficij residere securi. Sed nec eorum vllus sacro ordini mancipatus, nisi religionem ingressurus, valeat vllo modo beneficium, vel officium Ecclesiasticum resignare, nisi aliunde ei sit, quo in vita possit commodè sustentari. Ad hæc beneficiorum, & officiorum permutationes admittere, quæ canonicis sanctionibus, & Apostolicis constitutionibus permittuntur. Caueant autem Episcopi, & alij prædicti, itemq; omnes electores, præsentatores, & patroni, tam Ecclesiastici, quàm laici, quicumque sint, nè verbo quidem, aut nutu, vel signo futuri in huiusmodi beneficiis, & officiis successores ab ipsis resignantibus, aut aliis eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de his assumendis promissio inter eos, vel etiam intentio qualiscumque intercedat. Præcipimus insuper, & interdicimus, vt ipsi Episcopi, aut alij collatores de beneficiis, & officiis resignandis prædictis, aut suis, aut admittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum, audeant prouidere; quòd si secus, ac etiam quicquid præter, vel contra formam prædictorum fuerit à quocumque temere attentatum; id totum ex nunc irritum, & effectum decernimus non habere. Qui verò contrà fecerint, vt in eo in quo deliquerint, puniantur, à beneficiorum, & officiorum collatione, nec non electione, præsentatione, confirmatione, & institutione, pro vt cuique competierit, tamdiu suspensi remaneãt, donec remissionem à Romano Pontifice meruerint obtinere, & qui talia beneficia, seu officia receperint, eos prædictis pœnis volumus subiacere, & nihilominus in eos, qui sic suspensi, conferre, eligere, præsentare, confirmare, vel instituere ausi fuerint, excommunicationis quoad personas, quo verò ad capitula, & conuentus à diuinis suspensionis sententiam ipso facto promulgamus, quibus nullus alius, quàm ipse Romanus Pontifex, siue absolutionis, siue relaxationis gratiam (excepto mortis articulo) valeat impertire.* Vide quæ tradidi de migrationibus beneficiorũ *punct. 2. nu. 13. & seqq.* vbi de hac re sufficienter egi.

PVNCTVM III.

De suspensione contra compromissarium eligentem indignum in Episcopum, vel ad dignitatem superiorem Episcopatu.

ISta suspensio lata est *in c. si compromissarius, de elect. lib. 6.* circa quam quatuor de more explicabo.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis possit absolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia huius suspensionis est electio indigni in Episcopũ, aut superiorem dignitatem facta à cõpromissario.

1 MAteria istius suspensionis est electio indigni in Episcopum, vel in superiorem Episcopo dignitatem, facta à compromissario. Hæc propositio certa est apud omnes, & clarè constat ex *cap. si compromissarius, citato*; quis autem censeatur indignus, superiùs explicatum est.

2 Non itẽ in inferiorem dignitatẽ Episcopatu.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm electio indigni ad beneficiũ, seu dignitatem inferiorem Episcopatu, sit materia istius censuræ.

Respondeo negatiuè, quia in textu dicitur, *huiusmodi pœna in aliorum, quàm in Episcoporum, & superiorum ipsorum electionibus, cùm peccatur in ipsis, vendicat sibi locum.*

3 Vtrùm ad incurrendam istam suspensionem opus sit electio indigni scienter fiat à compromissario, id est, vt compromissarius eligat aliquem, quem nouit esse indignum.

Respondeo duplicem esse DD. sententiam.

Prima est glossæ hic *verb. eligitur*, & aliorum asserentium suspensionem non incurri, nisi scienter eligatur indignus. Sicut enim Nicolaus III. *in cap. compromissarius, citato*, non intendit punire compromittentes, nisi scienter ratam habuerint electionem indigni, ita neque punire videtur compromissarium pœna suspensionis, qui non eligit scienter indignum: hæc opinio probabilis est.

Secunda sententia communior est Suarez *disputat. 31. sect. 3. num. 8.* Alterij *tom. 2. disp. 13. cap. 2. col. 2. & 3.* & aliorum, asserentium compromittentem quidem non puniri in hoc textu, nisi scienter ratam habuerit electionem indigni; compromissarium verò puniri, etiamsi ex negligentia culpabili, & non scienter deliquerit. Ratio est, tum quia cùm ad ipsum compromissarium pertineat inquirere de habilitate, & sufficientia electi, ipsius culpæ imputatur, quòd indignum eligat; consequenter pœna dignus est: tum quia in hoc textu nusquam reperitur exigi, vt compromissarius scienter eligat indignum; ergo sufficit, vt indignum eligat ex negligentia crassa, & sufficiente ad mortalem culpam.

3 Vtrùm ad incurrendam istã suspensionem necesse sit indignũ scienter eligi, duplex sententia.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Subiectũ huius suspensionis sunt compromissarij eligentes indignum in Episcopum, aut superiorem dignitatẽ.

4 SVbiectum istius suspensionis sunt compromissarij eligentes indignum in Episcopum, vel ad superiorem dignitatem, vt patet ex *cap. si compromissarius, citato*; excipiuntur tamen Episcopi, si ipsi constituantur compromissarij ad eligendum. Ratio est: tum quia expressè excipiuntur in hoc textu: tum quia Episcopi non ligantur censura suspensionis, vel interdicti, nisi exprimantur. *cap. quia periculosum, de sent. excomm. in 6.*

5 Maior difficultas est, vtrùm ipsi compromittentes ligentur hac suspensione, si ratam habeant electionem indigni.

Respondeo duplicem esse DD. sententiam.

Prima est glossæ *hic*, Alterij *tom. 2. disp. 13. cap. 2. col. 4.* & aliorum affirmantium ligari. Ratio est, quia suspensio istius textus est eadẽ cum illa, quæ lata fuit ab Alexandro III. in Concilio Lateranensi, *cap. cùm in cunctis, de electione*, sed illa lata fuit contra eligentes scienter indignum: ergo etiam ista lata est contra compromittentes, qui scienter approbant electionem indigni, à compromissario factam.

non ligantur hac suspensione, etsi ratam habeant eiusmodi electionẽ.

Secunda sententia, cui magis adhæreo, est Suarez *disp. 31. sect. 3. nu. 9.* & aliorum, negantium compromittentes ratam habentes huiusmodi electionem, affici pœna suspensionis. Ratio est, tum quia non potest assignari textus, in quo huiusmodi pœna contra compromittentes lata reperiatur, vel saltem dubium est, an pœna suspensionis edita *in cap. si compromissarius*, extendatur ad compromittentes; in dubio autẽ in materia pœnali, & odiosa strictior, & benignior interpretatio facienda est: tum quia licet in hoc textu habeatur, compromittentem ratam habentem electionem indigni puniri; non tamen dicitur puniri pœna suspensionis, sed pœna paulo antè in textu expressa, videlicet facultate eligendi pro ea vice; in textu enim habetur, *compromittentes nequaquam puniri, nisi sic, vt præmittitur, ratum habuerint*, id est, non puniuntur pœna suspensionis, sed facultate eligendi superiùs expressa, si ipsi scienter ratam habuerint electionem indigni: tum quia ista censura lata est in auctorem electionis indigni, ibi, *vt pœna suum auctorem teneat*; sed auctor electionis est compromissarius, qui eligit, non autem is, qui ratum habet; cùm ratihabitio sit posterior facto. Perpendendus est diligenter textus, vt istæ rationes ritè percipiantur.

TERTIA PROPOSITIO.

6 Effectus huius suspensionis.

6 SVspensio, quam incurrit compromissarius eligendo scienter indignum, in Episcopum, vel superiorem Episcopo, suspendit triennio à beneficiis, nam *in cap. si compromissarius*, dicitur, *sed ipse*, id est, compromissarius, *(vt pœna suum auctorem teneat) à beneficiis Ecclesiasticis triennio, iuxta Lateranense Concilium, suspenditur ipso iure.*

7 Non suspendit ab omnibus beneficiis, quæ compromissarius vbique possidet.

7 An autem ista suspensio suspendat ab omnibus beneficiis; quæ compromissarius vbique possidet.

Respondeo negatiuè, quia suspensio Concilij Lateranen. *cap. cùm in cunctis, de electione*, restringitur in hoc *cap. si compromissarius, de electione in 6.* ad beneficia, quæ delinquens possidet in ea Ecclesia, quàm offendit, ibi, *restringitur etiam dicta pœna solùm ad ea beneficia, qua sic peccans in illa obtinet Ecclesia; quam taliter eligendo specialiter noscitur offendisse.*

QVARTA PROPOSITIO.

8 Cui reseruata sit eius absolutio.

8 ABsolutio istius suspensionis reseruata est summo Pontifici, antequam triennium elabatur, elapso verò triennio, cessat. Hæc propositio sufficienter probata, & explicata fuit in præcedentibus.

PVNCTVM IV.

De suspensione saltem comminatoria contra confirmantem electionem indigni ad curam animarum.

VNICA PROPOSITIO.

1 Confirmans electionẽ indigni ad curam animarum priuatur potestate confirmandi successorẽ illius, & suspendendus est a fructibus beneficij.

1 COnfirmans electionem indigni ad curam animarum, non solùm priuatur potestate confirmandi successorem illius, cuius electionem confirmauit, verum etiam suspendendus est à fructibus beneficij, *cap. nihil est, de elect.*

2 Hæc pœna non videtur iure lata, neque afficit Episcopos.

2 Obserua tamen primò probabilissimum mihi videri hanc suspensionem non esse ipso iure latam, quia textus vtitur verbis, *careat, & suspendatur*, quæ sunt futuri temporis, licet oppositum sentiat glossa hic *verb. careat.* Alterius *tom. 2. disp. 16. cap. 2. initio.* Henriquez *lib. 13. cap. 39. num. 2.* Sayrus *lib. 4. cap. 12. num. 35.* & alij.

Obserua secundò huic pœnæ non subiici Episcopos, quia de ipsis non fit mentio in hac parte. An autem Episcopi ligentur suspensione promouendo indignum ad ordinem, constat ex supradictis ex *cap. cùm in cunctis, de elect.*

PVNCTVM V.

De suspensione, tam contra præsumentes eligere ad beneficia Ecclesiastica cum abusu potestatis secularis, quàm contra consentientes huiusmodi electioni.

IN *cap. quisquis, de elect.* duo statuuntur. *Primum* contra eligentes cum abusu potestatis secularis. *Secundum* contra acceptantes huiusmodi electionem. De vtroque hic dissera. Sed prius aduertendum est aliud esse electionẽ fieri à seculari potestate, seu beneficium de manu laicorum accipere; aliud electionem fieri à clericis per abusum sæcularis potestatis. Hic loquar de electione facta à clericis per abusum potestatis sæcularis, iuxta *cap. quisquis, citato*, non autem de electione facta à laicis, & acceptata ab aliquo clerico. De qua sermo est *in cap. si quis deinceps 16. quæst. 7. & cap. quoniam, ibidem*, vbi fertur suspensio, seu potius interdictum ab ingressu Ecclesiæ contra recipientem Episcopatum, vel Abbatiam de manu laici non habentis debitam facultatem conferendi. Hoc posito, sit

PRIMA PROPOSITIO.

1 Præsumẽs eligere aliquẽ ad beneficiũ per abusum potestatis secularis suspenditur ab officiis & beneficiis, & potestate eligendi tunc priuatur.

1 PRæsumens eligere aliquem ad beneficium per abusum potestatis sæcularis suspensione ab officiis, & beneficiis punitur, & potestate eligendi tunc priuatur. Ita decernitur *in cap. quisquis, de electione*, ibi, *qui verò electionem huiusmodi, (factam scilicet, per secularis potestatis abusum) quam ipso iure irritam esse censemus, præsumpserint celebrare, ab officiis, & beneficiis penitus suspendantur per triennium, eligendi potestate tunc priuati.*

Circa quem textum nonnulla explicanda occurrunt.

Primò, quid sit eligere per abusum potestatis sæcularis.

Secundò, an iſta ſuſpenſio lata contra eligentem, per abuſum huiuſmodi poteſtatis, ſit ipſo facto impoſita.

Tertiò, vtrùm hac ſuſpenſione puniri debeat eligens per metum.

Quartò, an hæc pœna ferri debeat contra eligentem ad quodlibet beneficium.

2 Quandónã electio fiat per abuſum poteſtatis ſæcularis.

2 Quæres igitur primò, quandónam electio fiat per abuſum poteſtatis ſæcularis.

Reſpondeo tunc fieri, quando electores Eccleſiaſtici eligunt cum interuentu, ſeu aſſiſtẽtia, & auctoritate laicorum. Ita cõmuniter DD.

Hoc tamen limitatur, niſi laici ius eligendi habeant ex priuilegio Papæ; tunc enim nullus eſt abuſus, nec libertas Eccleſiaſtica violatur, cùm laici tunc temporis iure ſibi conceſſo vtantur, *cap. Adrianus, diſt. 63.* Ita Innocentius, & Panormitan. *hic*, Alterius *tom. 2. diſp. 31. ſect. 3. n. 13.* & alij communiter. Idem ſentiendum putat Innocentius, dum laici hoc faciunt ex conſuetudine.

Sed oppoſitum rectiùs ſuſtinent Abbas, & Alterius, quia laici non poſſunt per conſuetudinem ius ſpirituale acquirere, & huiuſmodi conſuetudo eligendi reſpectu laicorum corruptela eſt, *cap. Meſſana, de elect.* Sed de hac re plura *in præcedenti, diſp. 1.*

3 Hæc ſuſpenſio non eſt ipſo iure lata.

3 Quæres ſecundò, vtrùm iſta ſuſpenſio lata ſit ipſo iure.

Reſpondeo negatiuè, quia textus vtitur verbo, *ſuſpendantur*, quod eſt futuri temporis. Ita communiter Doctores, licet aliqui eam enumerent inter ſuſpenſiones ipſo iure latas.

Neque obſtat, quòd in textu citato, eligentes dicantur priuati poteſtate eligendi.

Reſpondetur enim priuationem illius poteſtatis non induci, niſi poſita ſuſpenſione, eaque poſita perſeuerare per triennium; nam illa dictio, *tunc*, reſpicit triennium, in quo ſuſpenſio durat, & qua inflicta ipſo facto inducitur priuatio poteſtatis eligendi, iuxta gloſſam hic *verbo tunc*, Alterium *loco citato, cap. 5. ſub finem*, & alios. Suarez tamen *loco cit. num. 12.* putat electores ipſo facto remanere priuatos poteſtate eligendi quoad illum actum, ſicque ſuſpenſionem in hac parte eſſe ipſo iure latam.

4 Eligens per metum cum abuſu poteſtatis ſæcularis non ſuſpenditur.

4 Quæres tertiò, vtrùm eligens per metum cum abuſu poteſtatis ſæcularis, hac ſuſpenſione puniatur.

Reſpondeo negatiuè, ſi per metum grauem eligat. Ratio eſt, tum quia metus grauis, regulariter loquendo, excuſat a cenſuris: tùm quia in textu dicitur, *præſumpſerint huiuſmodi electionem celebrare*; qui autem eligit per metum, non dicitur præſumere; præſumptio enim connotat actum voluntatis merè liberum. Ita Panormit. hic *num. 6.* Suarez *num. 14.* Alterius *loco cit. col. 6.* & alij, contra Innocentium.

5 An electio facta per metum irrita ſit, variæ ſententiæ.

5 An autem electio facta per metum, irrita ſit, diſſenſio eſt inter DD. nam gloſſa hic *verb. libertatem*, putat irritam eſſe, quia non adeſt liber conſenſus.

Innocentius *in cap. quod ſicut, de elect.* exiſtimat electionem factam per metum non eſſe irritam ipſo iure.

Panormitanus verò *in cap. licet, de elect num. 12.* Suarez *loco cit. num. 14.* Alterius *loco cit. col. 6.* & alij diſtinguunt hoc pacto, vel metus incutitur ad faciendam electionem, relicta electionibus facultate eligendi, quem velint ex certo corpore, & genere perſonarum; vel metus incutitur ad eligendum certum aliquem: ſi metus incutitur ad eligendum certum aliquem, electio irrita eſt, vtpote carens debita libertate; nam de ratione intrinſeca electionis eſt, vt vnus è pluribus voluntariè eligatur; ſi verò metus incutiatur ad eligendum aliquem ex certo numero, vel ad admittendum in electione abuſum poteſtatis ſæcularis, electio valida eſt, niſi aliud obſtet, quia vnus voluntariè eligitur. Hæc opinio mihi probatur, eamque ſubſtitui in tractatu de electione Pontificis, vbi de hac re fuſius egi.

6 Diſpoſitio textus vetantis huiuſmodi electiones cadit in electiones ad quælibet beneficia, & in quoſlibet electores Eccleſiaſticos.

6 Quæres quartò, vtrùm diſpoſitio iſtius textus cadat in electiones ad quælibet beneficia, & in quoſlibet delectores Eccleſiaſticos.

Reſpondeo affirmatiuè, quia textus indiſtinctè, & generaliter loquitur, niſi fortè excipias Epiſcopos, quos ſæpius in præcedentibus dictum eſt excipi à ſuſpenſionibus, & interdictis generaliter latis, *cap. quia periculoſum, & cap. ſi compromiſſarius, de electione in 6.* Ita Abbas *hic*, Suarez *n. 14.* Alter. *loco cit. cap. 5. ſub finem*, & alij communiter, contra Hoſtienſem aſſerentem hoc locum habere ſolum in electione ad dignitatem Epiſcopalem. Et hæc de eligentibus per abuſum ſæcularis poteſtatis. Gradũ hinc faciamus ad acceptantes huiuſmodi electionẽ.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Conſentiens electioni de ſe factæ ab electoribus Eccleſiaſticis cũ abuſu poteſtatis ſæcularis, non gaudet illa electione; imò ineligibilis efficitur, & ad aliquam dignitatem eligi non poteſt abſque diſpenſatione, vt expreſſè habetur *in cap. quiſquis, citato, de electione*, vbi dicitur, *quiſquis electioni de ſe facta per ſæcularis poteſtatis abuſum cõſentire præſumpſerit contra canonicam libertatem, & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec abſque diſpẽſatione ad aliquam valeat eligi dignitatem.*

7 Conſentiens electioni de ſe factæ ab electoribus Eccleſiaſticis cum abuſu poteſtatis ſæcularis.

Hinc aliqui Doctores colligunt conſentientem huiuſmodi electioni eſſe ipſo facto ſuſpẽſum, quia priuatur commodo electionis, & eligi non poteſt ad dignitatem abſque diſpenſatione, quod eſt proprium pœnæ ipſo iure latæ. Ita gloſſa hic *verb. fiat*, Alterius *loco citato, col. 2. dub. 2.* & alij.

8 Conſentiens eiuſmodi electioni poteſt ad canonicatum & alia quædam beneficia promoueri.

Oppoſita tamen ſententia, quoad ineligibilitatem ad alia beneficia, probabilior mihi videtur, quia in textu dicitur *ineligibilis fiat*, quod indicat actionem faciendam, & cum verſemur in materia pœnali, benignior interpretatio facienda eſt.

8 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm conſentiens huiuſmodi electioni promoueri poſſit ad canonicatum, ad beneficium ſimplex, vel ad beneficium parochiale.

9 Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum eo qui eiuſmodi electioni de ſe factæ conſenſit.

Reſpondeo affirmatiuè, quia in præfato textu efficitur ſolùm inhabilis ad dignitatem; præfata autem beneficia non ſunt dignitates, cum annexam non habeant fori externi iuriſdictionem. Ita Abbas *loco citato*, Alterius *loco citato, dub. 4.* & alij.

9 Secundò dubium eſt, vtrum Epiſcopus cum eo, qui huiuſmodi electioni de ſe factæ conſenſit, diſpenſare poſſit, illumque habilem efficere ad recipiendam dignitatem.

Reſpondeo negatiuè, quia Epiſcopus in iure communi, regulariter loquendo, diſpenſare non poteſt, niſi diſpenſandi facultas concedatur. Ita Panormit. hic *num. 8.* Alterius *loco citato dub. 3.* & alij, quos retuli *de diſpenſationibus*, contra gloſſam hic *verſ. fiat.*

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopum, qui electum ad Epiſcopatum, vel ad dignitatem Epiſcopatu maiorem confirmat, vel conſecrat, non præmiſſa inquiſitione, an is, qui appellationem in electione interpoſuerat apud Sedem Apoſtolicam, & poſtea renuntiauerat appellationi, renuntiauerit appellationi abſque prauitate.

1 Conceſſio Gregorij III. circa appellationes ad Sedem Apoſtolicam in cauſis electionum Epiſcoporum, aut ſuperiorũ Epiſcopatu dignitatũ.

1 Gregorius III. *in cap. quamuis, de electione*, concedit, vt qui appellauit ad Sedem Apoſtolicam in cauſis electionum Epiſcoporum, aut aliarum dignitatum, Epiſcopatu maiorum, renuntiare poſſit appellationi, antequam appellatio præſentata ſit Sedi Apoſtolicæ, modò renuntiatio fiat abſque ſimonia, ſeu prauitate.

Bonifacius tamen VIII. *in cap. prouida, de electione*, mandat Epiſcopo, vt inquirat, an renuntiatio appellationis facta ſit ex prauitate, alioquin ſi Epiſcopus hac inquiſitione prætermiſſa cõfirmet, vel conſecret electum in Epiſcopum, vel in ſuperiorem dignitatem, incurrat ſuſpenſionem per annum à confirmatione, & conſecratione Epiſcoporum. Hoc poſito breuiter explicabo materiam, ſubiectum, effectũ, & ceſſationem iſtius ſuſpenſionis, quamquam illam ad praxim raro cenſeo reuocandam, cum electio Epiſcoporum, vtplurimum fiat à Summo Pontifice.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Quænam ſit materia huius ſuſpenſionis.

2 Materia iſtius ſuſpenſionis eſt temere confirmare electores, conſecrare electos ad Epiſcopatum, vel ad dignitatem Epiſcopatu maiorem, non præmiſſa inquiſitione, an is, qui in cauſa electionis appellauerat, & poſtea renuntiauerat appellationi antequam appellatio præſentata eſſet Sedi Apoſtolicæ, renuntiauerit appellationi ex prauitate: hæc propoſitio perſpicuè conſtat ex *cap. prouida, citato.*

Hinc ſequitur Epiſcopum, qui ſe in huiuſmodi cauſa ingerit, ſed electionem non confirmat, aut electum non conſecrat, non ligari hac cenſura, quia licet faciat contra *cap. quamuis de electione*, non tamen præſtat actionem ſub pœna ſuſpenſionis ipſo iure prohibitam, *in cap. prouida, cit.* Ita Suarez *diſp. 31. ſect. 5. num. 8.* Alterius *col. 2.* Filliucius *tract. 17. c. 8. quæſ. 4. n. 146.* contra Sylueſtrum *verb. ſuſpenſio. §. 6. verſ. 12.* & Angelum *eodem verbo.*

3 Incurritur per cõfirmationẽ electionis, aut per cõſecrationẽ electi.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem ſufficiat altera iſtarum actionum, videlicet confirmatio electionis, aut conſecratio electi, vel vtraque requiratur. Ratio dubitandi ad probandum vtramque requiri deſumitur ex modo loquendi Bonifacij VIII. *in dicto cap. prouida*, vbi loquitur per dictionem coniunctiuam *&*, ibi, *ad confirmandas electiones, & conſecrandos electos temere procedendo.*

Reſpondẽdum mihi probabilius videtur, alterutram iſtarum actionum ſufficere; ſic enim colligitur ex *dicto cap. prouida*, vbi contra confirmantem imponitur ſuſpenſio à confirmatione per annum, & contra conſecrantem iniungitur pœna ſuſpenſionis a conſecratione per annum, vt in eo, in quo peccauerit, puniatur, vt *in citato cap.* habetur. Ita gloſſa hic *verſ. in quo Geminianus, ibidem num. 6.* Francus *num. 2.* Suarez *diſput. 31. ſect. 5. num. 8. ad finem*, Alter. *tom. 2. diſp. 16. cap. 2. col. verſ. ſed quæri.*

4 Quid intelligatur nomine prauitatis, de qua hoc loco inquirere debet Epiſcopus.

4 Secundò dubium eſt, quid nomine *prauitatis* intelligatur, circa quam Epiſcopus, antequam ad confirmationem electionis, aut ad conſecrationem electi procedat, inquirere debet, an ipſa interuenerit in renuntiatione appellationis.

Reſpondeo cum gloſſa *in cap. quamuis, de electione, verb. prauitate*, intelligi pactionem ſimoniacam, ſeu dationem, vel promiſſionem illicitam, aut vim, vel metum iniuſtè incuſſum. Idem innuit Suarez *n. 8.* vbi etiam clarè ſignificat, intelligi fraudem.

5 Licet omittatur eiuſmodi inquiſitio, cõſecratio non eſt irrita quoad ſubſtantiã.

5 Tertiò dubium eſt, vtrum confirmatio, aut conſecratio facta omiſſa præfata inquiſitione, valida ſit.

Reſpondeo, *in cap. prouida*, irritari quidem, ſed tamen conſecratio ipſa non eſt irrita quoad ſubſtantiam; ſed quoad vſum, & executionem, vt benè gloſſa hic *in verb. firmitatis*, Sayrus *cap. 12. num. 10.* & alij, quos alibi adduxi, & probaui.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Quòdnã ſit ſubiectũ huius ſuſpenſionis.

6 Subiectum iſtius ſuſpenſionis videntur eſſe Epiſcopi, ad quos cognitio huiuſmodi cauſarum ſpectare ſolet, quando appellatio præſentata non fuit Sedi Apoſtolicæ, & quando appellatio reuocata fuit abſque vlla prauitate. Ratio iſtius propoſitionis eſt, tum quia ſubiectum iſtius ſuſpẽſionis ſunt illi, ad quos pertinet cognitio ordinaria electionis ad Epiſcopatum: cognitio autem ordinaria electionis pertinet ad Epiſcopum; cùm enim electio ad Epiſcopatum ſit res grauiſſima, & inter cauſas maiores enumeretur, vt dicitur *in cap. quamuis, citato*, illius ordinaria cognitio pertinet ad Epiſcopum, Archiepiſcopũ, & Patriarcham, qui poſt Summum Pontificem ſunt omnibus ſuperiores; licet reſpectu Summi Pontificis ſint inferiores: tum quia iſta ſuſpenſio lata eſt in confirmantes electionem, & conſecrantes Epiſcopum electum; Epiſcopi autẽ ſunt qui electionem confirmant, & conſecrant Epiſcopos. Ita Suarez *loco cit. num. 8.* Alterius *loco cit. col. 2.*

Obiicies, Epiſcopi non ligantur ſuſpenſione, niſi exprimantur; hìc autem non exprimuntur, cum ſermo ſit tantummodo de iudicibus.

Reſpondeo Epiſcopos ſufficienter exprimi, cum materia, de qua agitur, ipſis tantum conueniat, alioquin inutilis redderetur diſpoſitio.

7 Epiſcopi aſſiſtentes tali conſecrationi non incurrunt ſuſpenſionẽ.

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrum Epiſcopi aſſiſtentes conſecrationi vinculo iſtius ſuſpenſionis ligentur.

Reſpondeo negatiuè, quia ipſi non conſecrant Epiſcopum; vnus enim tantummodo conſecrat; iſta autem ſuſpenſio lata eſt in confirmantẽ, & conſecrantẽ. Ita Geminian. hic *n. 4.* Alter. *loco cit. col. 4.* & alij.

8 Secundò

3 Sicut neque omnes Episcopi omittentes prædictam inquisitionem.

8 Secundò dubium est, vtrùm ista suspensio afficiat quemlibet Episcopum consecrantem ante præmissam præfatam inquisitionem.

Respondeo afficere solùm eos Episcopos, ad quos iure ordinario spectat huiusmodi inquisitionem facere; de his enim tantùm sermo est *in cap. prouida, citato*, ibi, *cùm nonnulli concessione huiusmodi abutentes suam (inquisitione præfata omissa) cognitionem in iisdem negotiis interponant ad confirmandas electiones, & consecrandos electos temere procedendo*, &c. Ita Geminianus, Francus, & Alterius *locis cit.*

Ex quo sequitur Episcopum, ad quem non pertinet inquirere, an renuntiatum sit appellationi absque vlla simoniaca prauitate, non ligari hac suspensione, consecrando Episcopum electum. Geminianus tamen, Francus, & Alterius putant ligari Archiepiscopum, qui consecrationem, omissa præfata inquisitione, mandauit alteri Episcopo.

Sed oppositum mihi probabilius videtur (nisi fortè ipse confirmauerit electionem; tunc enim incurrit suspensionem quatenus confirmauit electionem, non quatenus mandauit consecrationem.) Ratio est, quia subiectum istius suspensionis sunt illi, qui temere confirmant electionem, aut consecrant electos, omissa præfata Inquisitione.

TERTIA PROPOSITIO.

9 Quis sit effectus huius suspensionis.

9 Effectus istius suspensionis est suspendere à confirmatione, & consecratione Episcoporum per annum continuum, cum hac videlicet proportione, vt confirmans suspensus sit à confirmatione Episcoporum, consecrans à consecratione eorumdē; confirmans verò, & consecrans suspensus sit à confirmatione, & consecratione simul.

10 Et quādonam incipiat.

10 Sed modò dubium est, quandónam incipiat ista suspensio.

Respondeo annum suspensionis à confirmatione incipere à die confirmationis, annum verò suspensionis à consecratione incipere à die consecrationis; cùm enim ipso facto incurratur, effectum suum statim operare debet. Ita glossa hic *in verbo annum continuum*, & Alterius *loco citato, col. 2.*

QVARTA PROPOSITIO.

11 Absolutio eius est reseruata Papæ.

11 Absolutio istius suspensionis reseruata est Papæ. Ratio est, quia suspensio ad tempus iure commun lata, reseruata est Summo Pontifici, vt sæpius in præcedentibus dixi.

PVNCTVM VII.

De suspensione contra Episcopum, qui religiosum absque licentia sui superioris promouet ad clericatum, vel maiorem monasterij in suo monasterio constituit.

VNICA PROPOSITIO.

1 Quinam Episcopus repellatur à communione aliorum.

1 Episcopus qui præfata facit repellitur à communione aliorum, *cap. si quis, dist. 58.*

2 A quorū communione arceatur.

2 Rogabis primò, à quorum communione repellatur præfatus Episcopus.

Respondendum videtur repelli à participatione cum aliis fidelibus, exceptis subditis propriæ diœcesis; nam in præfato textu absolutè dicitur, *à ceterorum communione seiunctus, sua tantùm plebis communione contentus sit.* Alij tamen DD. communiter, quorum opinio valde probabilis est, putant repelli solùm à communione aliorū Episcoporum. Vide Syluestrum *verb. suspensio. §. 6. vers. 5.* Tabienam *eodem verbo, n. 7. casu 5.* Angel. *verb. suspensio. 1. num. 6.* Sayrum *lib. 4. cap. 12. n. 24.* Henriquez *lib. 13. cap. 38. n. 1.* Alter. *tom. 2. disp. 16. cap. 1. ad finem.* Filliucium *tract. 17. num. 139. & 144.*

3 Hæc pœna est potius prohibitio quàm suspensio.

3 Rogabis secundò, vtrùm ista pœna sit suspensio propriè dicta.

Respondeo videri potiùs prohibitionem, quæ ad quamdam minoris excommunicationis speciem reuocari potest. Ita nonnulli ex præcitatis DD.

An autem Episcopus, qui in hanc pœnam incidit, grauiter peccet participando cum aliis, patet à simili ex dictis de excommunicatione in genere, dum loquerer de excommunicatis cum aliis participantibus.

PVNCTVM VIII.

De suspensione contra electores Episcoporum, qui electionem electo non præsentant infra octo dies, postquam eam commodè illi præsentare potuerunt.

Ista suspensio lata fuit à Nicolao III. *in cap. cupientes, de electione lib. 6.* Circa quam quatuor breuiter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius suspensionis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis possit illius absolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quænam sit materia huius suspensionis.

1 Materia istius suspensionis est omissio, qua electores cathedralium, aut regularium Ecclesiarum, facta electione culpabiliter omittunt electionē præsentare electo infra octo dies, postquam eam illi commodè præsentare potuerunt; hæc propositio clarè constat ex *cap. cupientes, citato*, ibi, *ceterùm si eligentes, electiones ipsas concorditer, vel in discordia celebratas infra octo dies, postquam commodè potuerunt, electis præsentare distulerint, ipsos qui culpabiles in hoc extiterint (quoad se) à processus prosecutione totaliter excludentes, omnibus beneficiis suis, quæ in ipsa Ecclesia, de cuius electione agitur, obtinent, per triennium continuum, ex tunc inchoandum volumus eo ipso fore suspensos, ad quæ si infra illud tempus se propria temeritate, vel alio quæsito colore ingesserint, illis ipso iure perpetuò sint priuati.*

Dixi, *culpabiliter omittunt.* tum quia censura grauis supponit culpam grauem; tum quia in textu dicitur, *qui culpabiles in hoc extiterint.*

Dixi, *infra octo dies, postquam electionem electo commodè præsentare potuerunt*, vt indicarem tempus, intra quod electio præsentanda est; hoc enim non incipit ab hora electionis, sed ab hora, qua electio commodè præsentari potest, vt clarè constat ex verbis textus proximè citatis. Idem communiter tradunt DD.

2 Quandonam quis commodè possit electionē præsentare.

2 Rogabis, quandónam quis dicatur commodè posse electionem præsentare.

Respondeo tunc dici posse commodè præsentare, quando potest sine incommodo; quando autem quis dicatur non posse sine incommodo, standum est iudicio prudentis viri, ex glossa *cap. quàm sit, de elect. lib. 6.* & aliis.

Ex dictis sequitur primò, eos non affici hac suspensione, qui nullam in hoc culpam admiserunt, vt si nuntium, de cuius diligentia non dubitabant, transmiserunt ad electum, vt electionem deferret, sed nuntius longiorem moram interposuit, aut aliò accessit.

Secundò eos non ligari hac suspensione, qui absque sanitatis, famæ, aut graui facultatum dispendio, electionem deferre non potuerunt.

Obserua tamen eos in foro externo præsumi suspensos, & aliis pœnis obstrictos, qui lapsis octo diebus, electionem non præsentarunt, nisi probent se in culpa non fuisse, seu electionem commodè præsentare non potuisse, argumento *cap. plerumque, de rescriptis.* Ratio est, quia possessio stat pro lege; consequenter in ipsius fauorem iudicandū est. Ita glossa hic *verb. qui culpabiles.* Alter. *tom. 2. disp. 13. cap. 3. col. 3.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Subiectū huius suspensionis.

3 Subiectum istius suspensionis sunt clerici electores, qui electionē Episcoporum intra præfatum tempus præsentare omittunt; hæc propositio patet ex verbis *cap. cupientes*, in prima propositione relatis.

4 Episcopus hac pœna ligatur, si ad ipsum spectet eligere Episcopū, aut Metropolitanum.

4 Sed modò dubium est, vtrùm Episcopus hac pœna afficiatur, si ad ipsum spectet eligere alium Episcopum, aut Metropolitanum.

Respondeo non affici pœna suspensionis, quia *in cap. cupientes*, non fit expressa mentio Episcoporum eligentium, Episcopus enim non afficitur censura suspensionis, vel interdicti, nisi exprimatur, *cap. quia periculosum, de sententia excomm. lib. 6.* excluditur tamen à prosecutione electionis, quia *cap. cupientes*, generaliter loquitur, nec vllo iure sancitum est, vt expressa mentio Episcoporum fiat in hac parte. Ita glossa *hic*, & Alterius *loco cit. col. 4.* Extant etiam in præcitato textu aliæ pœnæ contra eligentes, & postulantes, & contra electos, nisi seruent formam in eo textu expressam; verùm ego illas omitto, quia non spectant ad istam suspensionem ipso iure latam.

TERTIA PROPOSITIO.

5 Effectus huius suspensionis.

5 Ista suspensio suspendit per triennium ab omnibus beneficiis, quæ obtinentur ab electoribus in ea Ecclesia, de cuius electione agitur; hæc propositio non indiget probatione, quia in textu clara, & perspicua est. Quid autem importet suspensio à beneficiis, sæpius explicatum est, & patet ex dictis *de censuris in genere*.

Hinc sequitur primò electorem, qui hanc suspensionem contraxit, non posse per triennium beneficij fructus percipere, quia suspensus est à beneficiis.

Secundò electorem, qui iam suspensus est, posse electionē Episcopi facere, si suspensione durante Sedes Episcopalis vacet. Ratio est, quia non est priuatus potestate actiua iterum eligendi; sed beneficij fructibus: ipse tamen non potest suspensione durante eligi in dicta Ecclesia, quia per electionem acquiritur ius ad fructus; ille autem non potest ius ad fructus acquirere, qui suspensus est à beneficiis; suspensio enim à beneficiis tollit ius ad fructus. Ita glossa hic *vers. beneficiis*, vbi alios allegat.

6 Et quandonam incipiat.

6 Sed modò dubium supereſt, quandónam inchoandum sit triennium, intra quod præfati electores suspensione ligantur.

Respondeo inchoandum esse post octo dies, de quibus dictum est in prima propositione, nam in textu dicitur, *per triennium continuum extunc inchoandum*, vbi glossa *in verb. extunc*, ait, *scilicet post prædictos octo dies.* quomodo autem computandum sit nouum triennium, si intra primum triennium noua similis suspensio incurratur, sufficienter in præcedentibus explicatum est *quæst. 1. disp. 3.*

QVARTA PROPOSITIO.

7 Eius absolutio reseruata est Papæ.

7 Absolutio istius suspensionis reseruata est Summo Pontifici, iuxta communiorem DD. sententiam. Ratio est, quia suspensio lata ad tempus, nondū elapso eo tempore reseruata est Summo Pontifici, etiam si nulla de reseruatione mentio fiat in textu, vt sæpius dictum est in præcedentibus.

PVNCTVM IX.

De suspensione contra impugnantes electionem, postulationem, vel aliam prouisionem, opponendo aliquid in personam electi, vel prouisi, sed postea deficientes in probatione.

Ista suspensio habetur *in cap. statuimus, de elect. in 6. & cap. si compromissarius. eodem tit. & lib.* Circa quam quatuor de more explicabo.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quem effectum pariat ista suspensio.

Quartò, quis in ea dispensare possit.

1 Hæc suspensio est ipso iure lata.

1 Sed in primis, & ante omnia aduertendum est, istam suspensionem ipso iure latam esse, quia *in cap. statuimus, cit.* dicitur, *nouerit se suspensum*; licet enim verbum illud *nouerit*, sit modi subiunctiui, & possit esse temporis præteriti, aut futuri; nihilominus adiungitur participio temporis præteriti; consequenter indicat censuram latam, non ferendam. Ita Geminianus hìc *num. 7.* Alter. *disp. 13. cap. 4. col. 3.* & alij communiter. His positis, sit

PRIMA PROPOSITIO.

2 Eius materia.

2 Materia istius suspēsionis est deficere in probatione illius, quod opposuit contra personam electi, vel prouisi de dignitate, præsimonio, vel canonicatu, vel Episcopatu.

Vt hæc propoſitio clariùs intelligatur, aduertendum eſt, electionem, aut prouiſionem tripliciter impugnari poſſe. *Primò*, ob defectum eligentium. *Secundò*, ob defectum electionis, eo quòd ſeruata non fuerit debita forma. *Tertiò*, ob defectum perſonarum electarum.

Iſta ſuſpenſio non eſt lata contra impugnantem electionem primo, & ſecundo modo, & deficientem in probatione, ſed contra impugnantem electionem tertio modo, videlicet ob defectũ electi, & poſtea deficientem in probatione illius, quod obiecerat in perſonam electam.

Quòd ſuſpenſio non ſit lata contra impugnantes electionem ob defectum eligentium, probatur; tum quia ius clariùs locutum fuiſſet; tùm quia in textu dicitur, *obiicit in perſonam*, quod cùm in ſingulari proferatur, non poteſt cadere in electores ſimul, & electum, vt bene gloſſa *in cap. ſtatuimus, citato, verb. perſonam.* Alterius *tom. 2. diſput. 4. col. 2.* Innocentius, & alij apud gloſſam.

Quòd ſuſpenſio edita non ſit contra impugnantes electionem, aut prouiſionem ob defectum formæ, & ſolemnitatis, patet, quia præcitata iura clarè imponũt ſolùm ſuſpenſionem contra deficientem in probatione eius, quod obiecit in perſonam, & deficientem in probatione eius, quod obiecerat in formam, condemnandum ſtatuit in expenſis, quas electus ob id ſe feciſſe docuerit.

Quòd verò ſuſpenſio lata ſit in eum, qui deficit in probatione illius, quod obiecit in perſonam; probatur, quia *in cap. ſtatuimus, citato*, dicitur, *qui verò in probatione defecerit eius, quod obiecit in perſonam, à beneficiis Eccleſiaſticis triennio nouerit ſe ſuſpenſum.* Idem habetur *in cap. ſi compromiſſarius, de elect. in 6.* vbi lata ſuſpenſione per triennium à beneficio contra compromiſſarium eligentem indignum, ita ſubiungitur, *& idem in illius beneficiis eſt cenſendum, qui alicuius electionem, poſtulationem, aut prouiſionẽ impugnans, in probatione deficit eius, quòd obiicit, in perſonam.*

3 Non incurritur occaſione cuiuslibet beneficij.

3 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur occaſione cuiuſlibet beneficij, dum quis deficit in probatione criminis, vel defectus obiecti in perſonam.

Reſpondendum mihi videtur, non incurri occaſione cuiuſlibet beneficij, ſed ſolùm occaſione dignitatum, perſonatuum, & canonicatuum, de quibus ſermo eſt *in cap. ſtatuimus, citato*, & occaſione Epiſcopatuum, & dignitatum Epiſcopatibus ſuperiorum, de quibus loquitur *cap. ſi compromiſſarius, de elect. in 6.* Ita ſentire videtur Ioannes Andreas *hic*, gloſſa hic *verb. ſtatuimus*, & Alter. *tom. 2. diſp. 13. cap. 4. col. 1. verſ. quantum*, Suarez *de cenſuris, diſp. 31. ſect. 3. n. 12.* Filliucius *tract. 17. cap. 6. quæſt. 8. num. 113.*

Hinc ſequitur obiicientem aliquid in perſonam parochi electi, aut prouiſi, non puniri pœna iſtius cenſuræ, etiamſi poſtea deficiat in probatione. Ratio eſt, quia beneficium parochiale non continetur ſub nomine prædictorum beneficiorum.

4 Defectus plenæ probationis ſufficit ad illã incurrendam.

4 Secundò dubium eſt, vtrùm defectus plenæ probationis ſufficiat ad incurrendam iſtam ſuſpenſionem, hoc eſt, vtrum deficiens à plena probatione, non autem à ſemiplena, incidat in iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo ſufficere defectum plenæ probationis; conſequenter eum qui ſemiplenè ſolùm probat affici hac ſuſpenſione. Ratio eſt, tum quia, qui non plenè probat, dicitur deficere à probatione, cùm nomine probationis intelligatur plena probatio, non autẽ ſemiplena, ex gloſſa *in Clement. conſtitutionem, verb. fides, de elect.* & aliis; tum quia impugnans electionem ob defectum formæ condemnandus eſt in expenſis, ſi non plenè probauerit, vt expreſsè dicitur *in cap. ſtatuimus, citato*, ibi, *adiicientes, vt qui plenè non probauerit*, &c. ergo etiam pœna ſuſpenſionis punitur, qui deficit in plena probatione defectus, ſeu criminis obiecti in perſonam; tum quia Gregorius X. *in cap. vt circa, de elect. lib. 6.* confirmans ea, quæ Innocentius IV. decreuerat *in cap. ſtatuimus, citato*, clarè indicat intelligenda eſſe de plena probatione, ibi, *illa ſanè, quæ ſel. record. Innocentius IV. contra non plenè probantes ea, quæ in formam, vel in perſonam obiecerant, ſtatuit, in ſuo volumus robore permanere.* Ita gloſſa *in cap. ſtatuimus, verb. qui verò in probatione*, Geminianus *ibid. num. 5.* Ancharan. *num. 6.* Alter. *tom. 2. diſp. 13. cap. 4. colum. 2.* Archidiaconus, & alij, contra Hoſtienſem apud gloſſam *loco cit.*

5 Qui plura obiicit in perſonam crimina, & vnũ ſolum probat, non ligatur hac pœna.

5 Tertiò dubium eſt, vtrùm obiiciens plura crimina, vel defectus in perſonam, ſed vnum ſolùm plenè probans, ligetur ſuſpenſione.

Reſpondeo non ligari ſuſpenſione, quia iſta ſuſpenſio lata eſt in calumniatorem, qui electionem temere impugnat; cùm autem plenè probauerit vnum defectum, non cenſetur temerè impugnaſſe, & doloſè egiſſe ad calumniandum. Ita Innocentius, Hoſtienſis, Archidiaconus, & alij, quos in margine citat gloſſa, *in cap. ſtatuimus, in verb. defecerit.*

6 Sicut neque appellans ab electione.

6 Quartò dubium eſt, vtrùm appellans ab electione, incurrat iſtam ſuſpenſionem.

Reſpondeo negatiuè, quia iſta ſuſpenſio lata eſt in eum, qui ſuſcipit in ſe onus probandi crimen, vel defectum, quem in perſonam electam obiecit; qui autem ſimpliciter appellat, non ſuſcipit in ſe huiuſmodi onus. Ita gloſſa *in cap. ſtatuimus, citato, in verſ. defecerit*, Alterius *tom. 2. diſp. 13. cap. 4. col. 2. verſ. & licet.*

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Subiectũ huius ſuſpenſionis.

7 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici beneficiarij obiicientes aliquid in perſonam electi, vel prouiſi de dignitate, præſtimonio, canonicatu, Epiſcopatu, vel ſuperiori dignitate, & culpabiliter deficientes in probatione. Ratio eſt, quia ſubiectum cenſuræ ſunt illi, quibus verba diſpoſitionis & effectus cenſuræ accommodari poſſunt; ſed verba prædictorum iurium, & effectus ſuſpenſionis à beneficiis, accommodari tantùm poſſunt clericis beneficiariis obiicientibus, vt ſuprà. Ergo ſubiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt clerici beneficiarij obiicientes, vt ſuprà.

Dixi, *culpabiliter deficientes in probatione.* nam ſi abſque propria culpa in probatione deficiant, vt quia teſtes renuunt teſtari, aut quia electus, cui obiecta fuerat excommunicatio, oſtendit ſe latenter abſolutum fuiſſe, obiiciens defectum in perſonam, in foro ſaltem conſcientiæ excuſatur à cenſura; cùm hæc non incurratur abſque culpa. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

TERTIA PROPOSITIO.

8 Suſpendit per triennium à beneficiis.

8 ISta ſuſpenſio ſuſpendit per triennium à beneficiis; nam in vtroque textu ſuperiùs citato continetur ſuſpenſio per trienniũ à beneficiis.

Hoc tamen limitandum videtur in beneficiis, quæ obiiciens aliquid in perſonam, & in probatione deficiens obtinet in illa Eccleſia, ad quam alter electus, vel poſtulatus fuerat; nam *in cap. ſi compromiſſarius, cit.* idem ſtatuitur de iſta ſuſpenſione, quod ſtatutum fuerat de ſuſpenſione lata in compromiſſarium eligentem indignum, vt clarè conſtat ex verbis illius textus ſæpiùs citatis, ſed ſuſpenſio lata contra compromiſſarium intelligitur de ſuſpenſione à beneficiis obtentis in eadem Eccleſia, quam offendit electione indigni; ergo, &c. Ita gloſſa *in cap. ſi compromiſſarius, verſ. in illius beneficiis*, Suarez, & Filliucius *locis citatis.* Si verò obiiciens defectum electo, ſeu prouiſo, & deficiens in probatione, non habeat beneficium in dicta Eccleſia, puniendus eſt pœna iudicis arbitraria; quia pœna contra ipſum taxata non eſt, vt bene gloſſa *in c. ſi compromiſſarius, verſ. in illius beneficiis. de electione in 6.*

9 Quam pœnam incurrat beneficiarius qui durante hac ſuſpenſione immiſcet ſe beneficiis.

9 Sed modò dubium eſt primò, quam pœnam incurrat præfatus beneficiarius, qui contracta dicta ſuſpenſione à beneficiis, intra triennium immiſcet ſe in dictis beneficiis.

Reſpondeo, ſi temere ſe in illis ingeſſit, ante completam vltimam diem triennij, remanet ipſo facto priuatus beneficiis abſque vlla ſpe iterum illa obtinendi, niſi probauerit ſe rationabilem cauſam habuiſſe impugnandi electionem, ſeque calumniatorem non fuiſſe; ſic enim habetur *in cap. ſtatuimus, ad finem.* Ita Gemin. *hic n. 7.* Alter. *col. 3. & 4.* & alij.

Ex quo inferunt gloſſa, & Alterius, poſſe illius beneficia alteri conferri ſtatim, ac beneficiarius, durante ſuſpenſione, in illis ſe immiſcuit.

Sed ego probabilius cenſeo illius beneficia alteri conferri non poſſe ante ſententiam priuationis declaratoriam; quia delinquens priuatur beneficiis abſque miſericordia, niſi ſe à calumnia immunem probauerit; ergo beneficium alteri conferri non debet, donec reus citetur, & conſtet à vitio calumniæ non excuſari.

10 Obiicies aliquid in perſonam, & non probans, condemnandus eſt in expenſis.

10 Secundò dubium eſt, vtrùm aliquid obiiciens in perſonam, ſed deficiens à probatione, non ſolum ſuſpenſionem incurrat, verùm etiam condemnandus ſit in expenſis.

Reſpondeo affirmatiuè, ex *cap. accedens, in fine, de accuſat.* Ratio eſt, quia cenſetur cauſa iniuſta damni.

QVARTA PROPOSITIO.

11 Hæc ſuſpenſio reſeruata eſt Summo Pontifici.

11 ISta ſuſpenſio reſeruata eſt Summo Pontifici, iuxta communiorem ſententiam; nam lata eſt ad triennium, elapſo verò triennio ceſſat, quia non ligat vltra tempus præſcriptum, & definitum.

PVNCTVM X.

De ſuſpenſione contra Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates, Priores, alioſq; monaſteriorum Prælatos, promotos à Sede Apoſtolica, aut ab ea recipientes munus confirmationis, conſecrationis, vel benedictionis, & poſtea adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum ſine litteris Apoſtolicis recipientes.

1 Quam pœnam incurrant prædicti Prælati qui adminiſtrationẽ bonorum Eccleſiaſticorum abſque litteris Sedis Apoſtolicæ ſuſcipiunt.

1 PRæfati Prælati, ſi ad ſuas Eccleſias accedant, ſeu adminiſtrationem bonorum Eccleſiaſticorum abſque litteris Sedis Apoſtolicę ſuſcipiant, nihil validè agunt, & præterea ſuſpenduntur, ſeu potiùs repelluntur à perceptione fructuum dictarum Eccleſiarum; capitula verò, conuentus huiuſmodi Eccleſiarum, & alij, qui præfatos Epiſcopos, vel Prælatos abſque litteris Apoſtolicis recipiunt, aut eis obediunt, ſuſpenduntur à beneficiis, donec gratiam abſolutionis à Sede Apoſtolica obtineant; ſic enim decernitur *in Extrauag. iniunctæ, de electione*, in qua etiam

2 Aut ſi à Sede Apoſtolica diſcedant antequam iuramentum fidelitatis & obedientiæ præſtiterint.

2 Præfatis Epiſcopis, & Prælatis obligatio iniungitur præſtandi iuramentum fidelitatis, & obedientiæ, antequam à Sede Apoſtolica diſcedant, alioquin interdicuntur percipere prouentus dictarum Eccleſiarum, donec iuramentum præſtiterint.

3 Quam pœnam incurrant Archiepiſcopi diſcedentes a Sede Apoſtolica abſque litteris traditionis pallij.

3 Eadem pœna priuationis fructuum imponitur Archiepiſcopis, ſeu Pontificibus diſcedentibus à Sede Apoſtolica abſque litteris traditionis pallij, quæ pœna ipſos ligat, donec litteras traditionis pallij obtinuerint, vt dicitur in præfata Extrauaganti, in cuius explicatione non immorabor, quia textus clarus eſt.

4 A quibuſnam beneficiis capitula ſuſpendantur.

4 Hic ſolum dubium eſſe poſſet, vtrùm capitula ſuſpendantur à beneficiis, quæ capitulariter, ſeu communiter poſſident, vel potiùs à beneficiis, quæ ſinguli obtinent. Suarez *diſp. 31. ſect. 5. num. 23.* iuxta alibi dicta innuit ſuſpendi ſolùm à beneficiis, quæ communiter poſſident. Ego verò in hoc caſu probabilius cenſeo ſuſpendi ſimpliciter à perceptione ſuorum beneficiorum, quia Bonifacius VIII. in dicta Extrauaganti non ſuſpendit ſolum capitulum & conuentus, vt ſic, verùm etiam ſingulares perſonas, vt colligitur ex illis verbis, *Capitula verò, conuentus Eccleſiarum, & monaſteriorũ ipſorum, & alij quicumque ipſos abſque huiuſmodi dicta Sedis litteris recipientes, vel obedientes, tamdiu ſint à beneficiorum ſuorum perceptione ſuſpenſi, donec ſuper hoc eiuſdem Sedis gratiam meruerint obtinere.*

PVNCTVM XI.

De ſuſpenſione contra Epiſcopos, alioſq; Prælatos Epiſcopis ſuperiores non ſeruantes Extrauagantem, ſuſcepti regiminis, quæ eſt Ioannis XXII. in tit. ne Sede vacante, *circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium.*

1 Quinam & quorſum ſuſpendantur Epiſcopi ſuperioreſve Prælati ab ingreſſu Eccleſiæ ac Pontificalibus.

1 EPiſcopi, aliique Prælati Epiſcopis ſuperiores, ſuſpenduntur à Pontificalibus, & ab ingreſſu Eccleſiæ, ſi non ſeruauerint ea, quæ in dicta Extrauag. ſtatuta ſunt; Capitulum verò, collegium, vel vniuerſitas interdicitur; aliæ verò ſingulares perſonæ Eccleſiaſticæ, vel laicæ excommunicationis cenſura ligantur, ibi, *& ſi quicquam aliquis prædictorum vltra præmiſſa perceperit, illudq; his, ad quos pertinebit, intra menſem non reſtituerit cum effectu, eo ipſo ſi Epiſcopus, vel ſuperior Prælatus*

tus fuerit, à Pontificalibus, & ingressis Ecclesia nouerit se suspensum. Si autem Capitulum, vniuersitas, vel collegium, Ecclesiastico interdicto se nouerit (donec prædicta cum integritate restituerit) subiacere. Si verò aliqua singularis persona Ecclesiastica, vel mundana id fecerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua nisi restitutione præmissa (præterquam in articulo mortis) minimè absoluantur, non obstantibus quibuscumque priuilegiis, vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus, &c.

Vt hæc intelligantur, obseruandum est in dicta Extrauaganti, hanc formam circa perceptionem fructuum vacantium præscriptam fuisse, vt illi, qui ex priuilegio, consuetudine, vel statuto ius habent ad fructus beneficij vacantis, possint in futurum decimas percipere, relictis residuis, quæ supersunt beneficiario electo, vel percipere residuum, relictis decimis beneficiario electo, & datur ipsis tempus octo dierum ad eligendum an velint decimas, vel residuum; elapsis octo diebus, si ipsi non elegerunt, datur facultas beneficiario de nouo creato, eligendi quam velit partem, sicque vtrique dabuntur fructus. In iis verò Ecclesiis, in quibus non est facta taxatio decimarum, fructus, & obuentiones beneficij tunc vacantis, quæ in decimis solui consueuerunt, diuidendæ sunt, & media pars tradenda est habenti priuilegium, altera tradenda est beneficiario, pro sustentatione sua, & Ecclesiæ oneribus supportandis, & si quis non est contentus hac medietate, & alter est contentus, is qui contentus est vtramque partē accipiat, cum onere, vt faciat Ecclesiæ inseruire; & si aliquis accipiat aliquid vltra præmissa, illudque infra mensem non restituat illi, cui debetur, censuram suspensionis, interdicti, vel excommunicationis incurrit, iuxta qualitatem, & gradum personæ in dicta Extrauaganti expressæ. Episcopus enim, & Episcopo superior suspenditur à Pontificalibus, & ingressu Ecclesiæ, donec integrè restituat. Capitulum, vniuersitas, vel collegium interdicitur, donec integram restitutionem faciat; alia verò persona tam Ecclesiastica, quàm mundana excommunicationem incurrit, à qua extra mortis articulum absolui nequit, nisi facta restitutione.

2 Prælatus qui per mādatarium accipit Sede vacante Ecclesiasticos fructus sibi indebitos, suspenditur.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm hac censura ligetur, qui per se ipsum immediatè non accepit, sed per mandatarium.

Respondeo affirmatiuè, quia adhuc ipse dicitur percepisse; secus dic contra glossam *verb. prædictorum.* & Alterium *de interdicto disp.* 12. *cap.* 1. *col.* 10. *versic.* 2. de auxiliante, fauorem præbente, vel ratum habente; nam censura lata in facientes, non afficit consulentem, fauentem, vel ratum habentem.

3 Nisi paruitas materiæ eum excuset.

3 Secundò dubium est, vtrùm paruitas materiæ excuset ab hac censura. Alterius *de interdicto, loco citato, versic. ad declarationem*, & alij putant non excusare, quia in textu dicitur, *quicquam*, quæ dictio de qualibet re, etiam parua, & modica verificatur.

Ego verò censeo paruitatem materiæ excusare, quia excusat à mortali peccato, consequenter etiam à graui censura, quæ mortale peccatum supponit.

Ad rationem in contrarium respondeo, prohiberi quidquam sub censura accipere, modò scilicet sit materia censuræ; quæ autem quantitas censeatur materia censuræ, constat ex dictis *de contractibus*, & constabit ex infrà dicendis *puncto vltimo.*

4 Aut si infra mensem restituere non potuit.

4 Tertiò dubium est, vtrùm ab hac censura excusetur, qui infra mensem restituere non potuit.

Respondeo excusari, quia censura supponit grauem culpam; posita autem impotentia non committitur culpa, quia impossibilium non est obligatio. *l. si quis in graui, & l. si stipulor. ff. de verb. obligat.*

5 Non sufficit tamen verbalis promissio satisfaciēdi.

5 Quartò dubium est, vtrùm sufficiat promissio satisfaciendi, seu obligatio verbalis satisfaciendi.

Respondeo non sufficere, quia in Extrauaganti dicitur, *cum effectu.*

6 Hæc suspēsio arcet à Pontificalibus, & ab ingressu Ecclesiæ.

6 Quintò dubium est, quem effectum pariat ista suspensio.

Respondeo suspendere à Pontificalibus, & ab Ecclesiæ ingressu; quo autem pacto huiusmodi suspensio intelligenda sit, constat ex dictis in præcedentibus, sicut etiam constat, quomodo computandus sit mensis, intra quem restitutio facienda est.

7 Tollitur facta reali satisfactione absque alia absolutione.

7 Sextò dubium est, vtrùm hæc suspensio, facta reali restitutione, tollatur absque alia absolutione.

Respondeo affirmatiuè, quia suspensio sub conditione, vel ad certum tempus lata cessat adimpleta conditione, vt alibi sæpius dixi; quamuis Alterius *tom. 2. disp. 16. cap. 3. col. 6.* Suarez *disp. 31. sect. 5. nu. 22.* & alij oppositum sentiunt. Idem dic de interdicto, ad differentiam excommunicationis, quæ non tollitur, nisi per absolutionem, vt docui *de censuris in genere*, vbi etiam docui, an absolutio ab Episcopo collata ante factam restitutionem valida sit.

PVNCTVM XII.

De suspensione contra Episcopos, alios q; Prælatos priuantes beneficiis eos, qui in Romana curia commorantur.

QVæ occasione istius suspēsionis latæ ab Eugenio IV. *in Extrauag. diuina, de priuileg.* hìc dici possent, iam à me suprà explicata sunt *disp. 2. quæst. 7. puncto 3.* vbi tenorem Bullæ attuli. Quamobrem hìc paucis explicabo,

Primò, materiam.
Secundò, subiectum.
Tertiò, afferam casus, in quibus ista suspensio non incurritur.
Quartò, quem effectum pariat ista suspensio.
Quintò, quis in ea dispensare possit.

1 Materia huius suspensionis.

1 Quæres igitur primò, quænam sit materia istius suspensionis.

Respondeo, eam consistere in duplici actione, quarum *prima* est, conferre aliis beneficia curialium. *Secunda* recipere illa beneficia, vt explicaui suprà *loco citato.*

2 Subiectū.

2 Quæres secundò, quódnam sit subiectum istius suspensionis.

Respondeo & dico primò, esse ordinarios locorum commissarios, & delegatos eorum, qui priuant curiales beneficiis, eaque aliis conferunt. Ex quo sequitur Episcopos hac censura ligari; quia licet censura suspensionis, vel interdicti non liget Episcopos, nisi exprimantur. *cap. quia periculosum, de sent. excommun.* nihilominus hic sufficienter exprimuntur; tum quia ordinarius præcipuè accipitur pro Episcopo; tum quia Eugenius in sua Extrauagant. generaliter loquitur, & neminem excludit; ibi, *& nihilominus in omnes, & singulos ordinarios.* Ita Alterius *tom. 2. disp. 13. cap. 6. col. 4. vers. ex quibus.* Vide supradicta *q. 7. punct. 3.*

Respondeo & dico secundò huic suspensioni subiici recipientes huiusmodi beneficia, vt patet ex dicta Extrauag. quam ad verbum in hac parte retuli *loco citato.*

3 Tres casus, in quibus qui priuant curiales beneficiis, non incurrunt suspensionem.

3 Quæres tertiò, quinam casus excipiantur, in quibus facientes præfatas actiones suspensione non ligantur.

Respondeo tres enumerari, de quibus suprà *loco citato* differui.

Primus est, quando quis à curia recessit animo non redeundi, aut quando longo tempore extra curiam commoratur.

Secundus, quando quis cessit priuilegio Eugenianæ.

Tertius est respectu eorum, quæ pertinent ad beneficia, vt est onus residendi, reparandi Ecclesiam, celebrandi, & similia, ad quæ beneficiarius tenetur ratione beneficij; in his enim Curiales subiiciuntur ordinariis locorum, in quibus extant beneficia, vt constat ex Tridentino *sess. 23. cap. 1. prope finem, & sess. 24. cap. 11. sub finem.* Ex quo patet Episcopum, vel alium Prælatum priuantem Curialem beneficio, eiusque beneficium alteri conferentem non ligari censuris Eugenianæ, si hoc faciat ratione beneficiorum, vt quia parochus contumaciter abfuit, & numquam residere noluit. Secus si beneficiarium apud Sedem Apostolicam commorantem priuet beneficiis, alia de causa, quàm occasione beneficiorum. Vide Marchesanum *parte 2. de commiss. super Eugeniana. §. vnico. pag. 453. & seqq.* & Alterium *loco citato.*

4 Effectus eius est suspendere ab officio & beneficio.

4 Quæres quartò, quem effectum pariat ista suspensio.

Respondeo suspendere ab officio, & beneficio; suspensio enim absolutè prolata, intelligitur ab officio, & beneficio. Ita Suarez *disput. 31. sect. 3. num. 15.* Alterius *loco citato.* Sylvester, Sayrus, & alij, quos retuli *de censuris in genere disp. 3. quæst. 6. puncto 2. num. 1.* Idem cum proportione dicendum est de interdicto; cum enim absolutè feratur, intelligitur quoad omnes effectus interdicti, vt cum Henriquez, Auila, & aliis docui *de censuris in genere disp. 5. puncto 3. num. 1.*

5 Quis possit in censura huius suspēsionis & interdicti dispensare.

5 Quæres quintò, quis possit in censura huius suspensionis, & interdicti dispensare.

Respondeo Episcopum, & alium quemlibet legitimè approbatum ad absoluendum à censuris. Ratio est, tum quia ista censura absolutè fertur absque vlla mentione reseruationis; ergo non est reseruata; in censura autem non reseruata Episcopus, & alius ad hoc legitimè approbatus absoluere potest. *cap. nuper, de sent. excommunic.* tum quia in dicta Eugeniana fertur excommunicatio, suspensio, & interdictum, & reseruatur solùm absolutio excommunicationis; ergo censetur concessa facultas absoluendi à suspensione, & interdicto, exclusio enim vnius, censetur concessio alterius; sicut concessio vnius, est exclusio alterius. *l. cùm prætor. ff. de iudic. & cap. nónne, de præsumpt.*

PVNCTVM XIII.

De suspensione contra Prælatos, tam sæculares, quàm regulares, procurantes clericos capi à dominis temporalibus, vt beneficia resignent, vel vt citati ad Sedem Apostolicam non accedant, & contra ipsosmet citatos procurantes capi, ne statuto tempore comparere valeant.

ISta suspensio lata est *in Clementina multorum, de pœnis.* Circa quam quatuor explicabo.

Primò, materiam.
Secundò, subiectum.
Tertiò, effectum.
Quartò, cessationem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia huius suspensionis.

1 MAteria istius suspensionis est duplex actio. *Prima* est, procurare, vt beneficiarius capiatur à domino temporali, vt beneficiū resignet, vel vt persona Ecclesiastica, citata ad Sedem Apostolicam ab homine, vel à iure, ad illam non accedat. *Secunda actio*, quam ipsemet citatus facit, est, procurare capi à sæculari potestate, vt ipse citatus excuset se hoc titulo ab accessu ad Sedem Apostolicam. Istæ actiones clarè satis exprimuntur in dicta Clementina. Videndus est textus, vt istæ duæ actiones clariùs percipiantur.

2 Procuratio, quæ hanc suspēsionē causat, an fieri debeat apud dominum temporalem.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm ista procuratio fieri debeat apud dominum temporalem, an sufficiat apud Ecclesiasticum.

Respondeo fieri debere apud dominum temporalem; nam textus clarè loquitur de procurantibus capi apud obtinentes temporale dominium, seu à potestate sæculari. Ita glossa *hic in verb. sæculari.* Alterius, Suarez, & alij locis proximè citandis.

3 Prælatus Ecclesiasticus procurans clericū capi apud alium Prælatum Ecclesiasticū habentem dominium temporale, an ligetur hac cēsura.

3 Rogabis primò, vtrùm Prælatus Ecclesiasticus procurans clericum capi apud alium Prælatum Ecclesiasticum, habentem dominium temporale, incidat in hanc censuram.

Respondent affirmatiuè glossa *hic verb. dominium.* Alter. *disput. 16. cap. 3. col. 3.* Panormit. *hic.*

Sed mihi distinguendum videtur; vel procurauit clericum capi à Prælato tamquam a domino temporali, vel tamquam ab habente iurisdictionem Ecclesiasticam. Si primum, incidit in suspensionem, quia verificantur verba dictæ Clementinæ; tuncque potestas spiritualis accessoriè solum se habere videtur. Si verò curat capi ab eo, tamquam Ecclesiastico, non incurrit suspensionem, quia non procurat capi à potestate sæculari. Ita Suarez *num. 19.* In dubio autem, cuius potestatis virtute capi procurauerit, probabile est præsumi procurasse capi potestate Ecclesiastica; hoc enim pacto minus deliquisse præsumitur, iuxta *l. merito. ff. pro socio.*

4 Prælatus qui est dominus tēporalis ligatur hac censura si curet clericum capi per suos ministros.

4 Rogabis secundò, vtrùm Prælatus, qui simul est dominus temporalis, ligetur hac censura, si ipse non curet clericum capi ab alio domino temporali, sed ipse mittat suos ministros, & procuret ab ipsis capi.

Respondeo ligari, quia dicitur procurare, vt clerici capiantur à sæcu-

lari

culari potestate. Neque in hac Clementina præscribitur, vt procuratio fiat apud ipsum dominum, seu superiorem. Ita Suarez *num.*20. Alterius *col.*3. & Filliucius *tract.*17.*cap.*8.*quæs.*7.*num.*155.

5 Hæc suspensio non incurritur, si resignatio non sequatur, aut si persona citata re ipsa impedita non fuerit ab accessu ad Sedem Apostolicam.

5 Secundò dubium est, vtrùm ista suspensio incurratur, etiamsi resignatio non sequatur, aut etiamsi persona citata re ipsa impedita non fuerit ab accessu ad Sedem Apostolicam.

Respondeo suspensionem non incurri nisi resignatio re ipsa sequatur, vel impediatur accessus ad Sedem Apostolicam. Ratio est, quia censura non incurritur, nondum secuto effectu sub censura prohibito, seu delicto nondum consummato; delictum autē in præfata Clementina prohibitum, non videtur completum, & consummatum, nisi resignatio facta sit, aut nisi citatus impeditus fuerit accedere ad Sedem Apostolicam, vt constat ex illis verbis, *Ecclesiasticos capere, captosq; donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Sedem Apostolicam venire valeant, ausu sacrilego detinere non verentur.* Ita Cardinalis hîc *nu.*13. Bernardus Diaz *in pract.canonic.cap.*104. Suarez *disp.*31.*sect.*5. *nu.*21. Alterius *tom.*2.*disp.*16.*cap.* 3.*col.*4. Filliucius *tract.*17.*num.*155.& alij.

Hinc sequitur, illum non ligari hac suspensione, qui clericum capi procurauit, sed resignatio secuta non fuit, aut captus dimissus fuit, ita vt carceratio in causa non fuerit, cur ad Sedem Apostolicam debito tempore non accederet. Ita DD. citati.

Obiicies primò, procurans aliquem à domino temporali capi, vt beneficiū resignet, vel ne citatus coram Sede Apostolica compareat, ligatur excommunicatione canonis, *si quis suadente* 17.*quæst.*4. etiamsi resignatio secuta non fuerit, aut captus non ob id impeditus fuerit, ne debito tempore ad Sedem Apostolicam accederet; ergo etiam, &c.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia excommunicatio canonis incurritur ob iniustam detentionem, quia tunc completur actio sub excommunicatione prohibita, non verò completur actio prohibita sub pœna suspensionis, nisi sequatur resignatio, vel impedimentum accessus ad Sedem Apostolicam.

Obiicies secundò, ista suspensio lata est contra procurantes capi, potest autem quis procurare, vt alter capiatur, etiamsi re ipsa non capiatur, vel non sequatur resignatio.

Respondeo istius suspensionis materiam esse procurationem, non præcisè, sed dependenter à resignatione, vel impedimento realis accessus ad Sedem Apostolicam.

6 Ad incurrendā hanc suspensionem sufficit per se, vel per aliū capiendi actionem exercere.

6 Tertiò dubium est, vtrùm ad incurrendam istam suspensionē opus sit, vt quis actionem capiendi per se ipsum exerceat, & non per alium? Cardinalis hîc *num.*6. cui adhæret Alterius *loc.cit. col.*2. *vers. quædam*, sed sibi contrarius *in vers.oppositum*, respondet requiri, vt quis procuret per alium capi, & non sufficere, vt per se ipsum capiat; nam in textu dicitur, *procurantes*; in materia autem pœnali standum est strictæ verborum significationi. Hæc opinio mihi probatur.

Opposita tamen sententia, asserens sufficere, siue per se ipsum capiat, siue per alium, valde probabilis est. Ratio est, tum quia in textu sermo est priùs de capientibus, & postea de procurantibus, vt patet ex illis verbis, *capere, captosq; detinere non verentur*, & infrà, *procurantes, vt ipsa persona*, &c. tum quia capiens per se ipsum immediatè, & physicè delictum operatur; procurans verò magis remotè, & moraliter; qui autem physicè, & magis proximè delictum operatur, non est dignus minori pœna. Ita Suarez *num.*20. & Alter.*colum.*3. *vers.oppositum.* Verùm ad has rationes responderi potest, hunc textum, dum pœnam infert, loqui solùm de procurantibus, præterea procurans grauiùs delinquere videtur, cùm sit causa non solùm sui, verùm etiam alieni peccati, argument.*l.athletas.§.Pomponius, ff.de his qui notant.infam.* consequenter pœna censuræ punitur.

7 Quædam conditiones necessariæ ad illam incurrendam.

7 Ex dictis in hac propositione colligi possunt nonnullæ conditiones necessariæ ad hanc censuram incurrendam, quas hic maioris perspicuitatis gratia referre decreui.

Prima est, vt persona, quæ capit, vel capi procurat, sit persona Ecclesiastica, vt patet ex illis verbis, ibi, *procurantes ipsi personæ Ecclesiasticæ existentes.*

Secunda est, vt non capiat per se, sed procuret capi, vt dictum est in solutione dubij tertij.

Tertia, vt persona capta, sit Ecclesiastica, vt patet ex illis verbis, *viros sæpe Ecclesiasticos capere.*

Quarta, vt capiatur ob aliquem finem in præfata Clementina expressum, scilicet vt captus resignet beneficium, vel ne citatus compareat legitimo tempore coram Summo Pontifice, vel vt ipsemet citatus hoc fine procuret capi, ne ad Sedem Apostolicam venire possit, vt patet ex illis verbis, *viros sæpe Ecclesiasticos capere, captosq;, donec sua resignent beneficia, aut ne citati ad Sedem Apostolicam venire valeant.* & infrà, *qui ne citati ad Sedem Apostolicam veniant, sed vt se sub obtentu huiusmodi à veniendo excusent, à potestate sæculari se capi procurauerint.*

Quinta, vt procuratio fiat apud dominum temporalem, vt suprà probaui.

Sexta conditio est, vt sequatur effectus, videlicet, vt resignatio beneficij fiat, vel vt citatus re ipsa ob detentionem impeditus fuerit, ne ad Sedem Apostolicam accederet, vt dictum est *dub.*2.

Ex quo sequitur eum, qui procurat clericum à sæculari potestate capi, non ligari hac suspensione, donec beneficium resignatum sit, aut donec elapsum sit tempus assignatum ad comparendum coram Summo Pontifice. Ita Cardinalis, Diaz, & Alterius *locis cit.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Subiectū huius suspensionis.

8 SVbiectum istius suspensionis sunt Prælati Ecclesiastici, qui apud dominos temporales procurant capi personas Ecclesiasticas ob resignationem beneficij, vel ob impedimentum accessus ad Sedem Apostolicam, vt in prima propositione explicaui. Ratio est, quia dicta Clementina, dum suspensionem infert, loquitur solùm de Prælatis, ibi, *procurantes ipsi personæ Ecclesiasticæ existentes à perceptione fructuum Ecclesiarum suarum, si fuerint Prælati triennio sint suspensi.* Idem dic de ipsis Prælatis citatis, qui procurant se capi à potestate sæculari, vt hoc prætextu excusentur ab accessu ad Sedem Apostolicam, vt dicitur *in dicta Clementina.*

Hinc sequitur primò, laicos, qui præfatas actiones faciunt, non subiici huic censuræ. An autem ligentur excommunicatione canonis, aut Bullæ Cœnæ, constat ex dictis *disp.*1.*&*2.

Secundò colligitur differentia inter Prælatos, & alios clericos, Prælatis inferiores, quòd Prælati ligantur suspensione, alij verò ipso facto priuantur beneficiis obtentis, ibi, *quòd si inferiores extiterint, eo ipso obtentis beneficiis sint priuati*; quid autem operetur priuatio beneficij ipso facto, patet ex dictis *de legibus, & de contractibus.*

9 Vtrùm Episcopi sint eius subiectum.

9 Sed modò dubium est, vtrùm Episcopi subiiciantur huic suspensioni, præfatas actiones faciendo. Ratio dubitandi pro parte negatiua est, quia ipsi in hac Bulla expressè non exprimuntur; Episcopi autem non ligantur suspensionibus, vel interdictis, nisi expressa mentio de ipsis fiat, *cap.quia periculosum, de sent.excomm.in* 6.

His non obstantibus, probabilius censeo, Episcopos huic censuræ subiici, quia in dicta Clementina sermo est de Prælatis; nomine autem *Prælatorum* principaliter, & quasi per antonomasiam intelliguntur Episcopi. Ita Suarez, Alterius, & Filliucius *locis cit.*

Addo non solùm Episcopos huic censuræ subiici, verùm etiam alios Ecclesiasticos iurisdictionem ordinariam habentes, siue sint clerici sæculares, siue regulares; nam isti omnes propriè vocantur Prælati. Ita Suarez *loco citato, num.*18. Filliucius *num.*154. Alterius *loco citat.col.*2. vbi hoc probabilius esse arbitratur.

TERTIA PROPOSITIO.

10 Effectus istius suspensionis.

10 ISta suspensio suspendit per triennium à beneficiis; nam in Clementina dicitur, *à perceptione fructuum Ecclesiarum suarum, si fuerint Prælati, triennio sint suspensi.*

11 Lata est ipso iure.

11 Rogabis, vtrùm ista suspensio sit ipso iure lata, statimque hos effectus operetur. Sanchez, Nauarrus, & alij, quos alibi retuli, putant istam loquendi formam non continere censuram ipso facto latam, sed ferendam.

Sed oppositum sustinendum est, quia hæc loquendi forma continet censurā ipso facto latam, vt patet ex pluribus locis Concilij Trident. in quibus hæc loquendi forma, *Anathema sit*, indicat censuram excommunicationis ipso facto latam, vt communiter sentiunt DD.

QVARTA PROPOSITIO.

12 Eius absolutio spectat ad Papam.

12 ABsolutio istius suspensionis Summo Pontifici reseruata est; nam lata est ad tempus; elapso verò triennio cessat, vt sæpius in præcedentibus dictum fuit.

PVNCTVM XIV.

De suspensione contra eum, qui Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis grauare præsumit.

QVatuor breuiter explicabo in hoc puncto.
Primò, quænam sit materia istius suspensionis.
Secundò, quódnam sit subiectum.
Tertiò, quem effectum pariat ista suspensio.
Quartò, quisnam conferre possit absolutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quæ duæ actiones prohibeantur sub pœna suspensionis *in cap. si quorumdam.*

1 IN *cap.si quorumdam, de solutionibus*, duæ actiones sub pœna suspensionis ipso facto prohibentur.

Prima est, grauare Ecclesiam sibi commissam pro alienis debitis.

Ex quo sequitur primò beneficiarium affici hac suspensione pecuniam mutuo accipiendo, eamq; alteri tradendo, relicta Ecclesiæ obligatione soluendi mutuum. Idem dic si pro altero fideiubeat, aut alia ratione alienam obligationē transferat in Ecclesiam. Secus si aliquam Ecclesiæ pecuniam mutuo tradat pauperibus; hic enim non dicitur Ecclesiam grauare alienis debitis. Ita glossa *hic verb.grauare.* Ioann. Andreas *hic.* Panormitan. & Alterius. An verò mutuans pecuniam destinatam ad bona immobilia emenda, ligetur excommunicatione, explicatum fuit *de contractibus, & in lib.var.tractationum quæst.*2.

Secundò sequitur eum non affici hac suspensione, qui pecuniam mutuo accipit ad sui sustentationem; hic enim non dicitur Ecclesiam obligare pro alienis debitis, sed propriis & ad Ecclesiam spectantibus; nam Ecclesiæ sumptibus alendus est, cùm illi inseruiat, vt suppono; dignus est enim mercenarius mercede sua, & operarius cibo suo; caueat tamen Ecclesiæ custos, ne in hac parte alias constitutiones transgrediatur. Vide Panormit. *hic*, & Alterium *tom.*2.*disp.*12.*cap.*2.*vers.*2. Ad quem autem pertineat onus soluendi debita à beneficiario contracta, patet ex dictis *in lib.variar.tractat.quæst.*5.

Secunda actio est, concedere alicui litteras, seu sigilla, quibus Ecclesiæ obligari possent, vt si quis tradat alicui chartam impresso sigillo, & nihil in ea scripto, data tamen alteri facultate scribendi quicquid velit; aut si quis sigillum alteri tradat, vt eo vtatur ad firmandum debitum soluendum nomine Ecclesiæ. Ita Panormitanus & Alterius *locis citatis.*

Obserua tamen ad incurrendam suspensionem ob præfatas actiones requiri scientiam, vel ingentem temeritatem; nam textus vtitur verbo *præsumpserit*, quod scientiam, seu dolum importat, vt alibi sæpiùs dixi.

2 Ecclesia pro alienis debitis grauata non tenetur iis satisfacere.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm Ecclesia, quæ pro alienis debitis grauata fuit, teneatur his debitis satisfacere.

Respondeo negatiuè, quia sic expressè decernitur *in cap.si quorumdam, citato*, ibi, *decernentes si secus fuerit attentatum, ad solutionem talium debitorum Ecclesias non teneri.*

Hoc tamen intelligendum est, nisi quatenus aliquid in Ecclesiæ vtilitatem conuersum fuit, tunc enim perspicuum est Ecclesiam teneri; tum quia nullus ex re aliena locupletari debet, inuito domino; tum quia sic in simili decernitur *in cap. quod quibusdā, de fideiussoribus.*

3 Et qui eam pro alienis debitis sic grauauit, tenetur ad restitutionem.

3 Secundò dubium est, vtrùm qui Ecclesiam pro alienis debitis grauauit, teneatur ad restitutionem.

Respondeo affirmatiuè, quia iniustè egit, & causam damni dedit. Ita glossa *in cap.si quis presbyterorum, de rebus Ecclesiæ non alienand.* Alterius *loco cit.vers.quarto.*

4 Ter-

4 Manetq; suspensus, etiam postquam Ecclesiam seruauit indemnem.

4 Tertiò dubium est, vtrùm qui Ecclesiam alienis debitis grauauit, suspensus remaneat, etiam postquam damnum Ecclesiæ restituit, eamque indemnem seruauit.

Respondeo adhuc remanere suspensum. Ratio est, quia restitutio non tollit actionem, seu delictum propter quod censura imposita fuit, & censura ob delictum contracta, non tollitur restitutione damni illati. Ita glossa *hic verb. suspensum*, & alij communiter, teste Panormitano *in cap. quod sicut, de elect.* contra nonnullos alios.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Subiectũ huius suspensionis.

5 SVbiectum istius suspensionis sunt personæ Ecclesiasticæ Episcopis inferiores, quæ præfatas actiones facere præsumunt. Ratio est, quia in textu generaliter dicitur, *si quis autem contra præmissa venire præsumpserit.*

Dixi, *Episcopis inferiores*, quia ex regula generali constat Episcopos non comprehendi in suspensionibus, vel interdictis generaliter latis, nisi exprimantur. *cap. quia periculosum, de sentent. excommunic. lib. 6.*

TERTIA PROPOSITIO.

6 Suspensio quam quis contraxit grauando Ecclesiam alienis debitis priuat administratione temporaliũ & spiritualiũ.

6 SVspensio, quam quis contraxit grauando Ecclesiam alienis debitis, priuat administratione temporalium, & spiritualium; nam in textu dicitur, *si quis contra præmissa de cetero venire præsumpserit, ab administratione spiritualium, & temporalium nouerit se suspensum.*

Hinc sequitur Prælatum, qui Ecclesiam suam alienis debitis grauauit, non posse iurisdictionẽ temporalem, vel spiritualem exercere, quia suspensus est ab administratione spiritualium, & temporalium.

7 Prælatus Ecclesiæ hoc pacto suspensus, nõ incurrit irregularitatem celebrando.

7 Maior difficultas est, vtrùm Prælatus Ecclesiæ hoc pacto suspensus, incurrat irregularitatem celebrando.

Respondeo negatiuè, quia irregularitas incurritur ab eo, qui censuram violat per exercitium ordinis sacri; hic autem celebrando non violat censuram, cùm non sit suspensus ab ordine, sed ab administratione Ecclesiæ; administratio autem Ecclesiæ non est actus ordinis. Ita Panormitanus *hic num. 8.* Alterius *loco citato, colum. 4. dub. 3.* & alij, contra Hostiensem apud Panormitanum *loco citato.*

QVARTA PROPOSITIO.

8 Probabile est istius suspensionis absolutionem conferri posse ab Episcopo, quamuis hoc facere non debeat, nisi priùs Ecclesiæ satisfactum sit. Ratio est, quia Summus Pontifex absolutionẽ sibi non reseruat. Ita Syluester *verb. suspensio. §. 6. vers. 10.* Angelus *verb. suspensio. 1. casu 10.* & alij contra Panormitanum *hic num. 5.* Alterium *tom. 2. disp. 12. cap. 2. col. 4. dub. 2.* Suarez *disp. 31. sect. 3. n. 2.* Filliucium *tract. 17. cap. 6. quæs. 5. num. 107.* & alios, quorum opinio valdè probabilis est, præsertim si hæc suspensio lata fuit tamquam pœna pro delicto, non autem ob contumaciam per modum censuræ, vt asserunt Panormitanus, & Alterius *locis citatis.* Vide supradicta *disput. 2. quæst. 7. puncto 5. num. 7. & 8.*

8 Probabile est istius suspẽsionis absolutionẽ conferri posse ab Episcopo.

PVNCTVM XV.

De suspensione contra occupantes bona Ecclesiæ Sede vacante, pertinentia ad ipsam Ecclesiam, vel ad Prælatum defunctum, vel ad successorem.

ISta suspensio habetur *in cap. quia sæpe, de elect. lib. 6.* circa quam quatuor breuiter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius suspensionis.

Secundò, quòdnam sit subiectum.

Tertiò, quem effectum pariat ista suspensio.

Quartò, quis possit absolutionem conferre.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Vatiæ actiones quæ sunt materia huius suspensionis, limita vt num. 2.

1 MAteria istius suspensionis sunt actiones proximè sequentes.

Prima est, occupare Sede vacante bona Ecclesiæ cathedralis regularis, vel collegiatæ, dimissa à Prælatis, aut vacationis tempore obuenientia, quæ deberent in vtilitatem dictarum Ecclesiarum expendi, aut successoribus reseruari; sic enim expressè habetur *in præfato cap. quia sæpe, de elect. in 6.*

Secunda actio est, inter se diuidere præfata bona.

Tertia subripere.

Quarta dilapidare, dissipare, vel consumere præfata bona.

Hinc sequitur Prælatum, qui bona Ecclesiæ vacantis malè administrat, & expendit, affici hac suspensione, quia dicitur dissipare, vel consumere præfata bona. Imò probabile est hoc verum esse, etiamsi bona, quæ malè administrat, communia sint Capitulo, & Prælato defuncto, seu successori. Ratio est, tum quia militat eadem ratio; tum quia *in Clementina statutum, de elect.* extenditur ista suspensio ad dissipantes quodlibet emolumentum vndecumque proueniat. Contrarium in hac parte docent Geminianus *hic num. 6.* Francus *num. 1.* & alij.

Hæc propositio intelligitur cum quinque limitationibus.

2 Prima est, modò præfatæ actiones fiant cum præsumptione; nam in textu dicitur, *de cetero præsumpserint.*

Secunda est, modò præfatæ actiones fiant, vacante Ecclesia, ibi, *Ecclesiis vacantibus.*

Tertia, modò sint bona Ecclesiarum collegiatarum, de his enim sermo est in præfato textu.

Quarta, modò præfatæ actiones fiant in graue damnum ipsarum Ecclesiarum.

Ex quo licet inferre facientem præfatas actiones cum leui damno dictarum Ecclesiarum excusari ab hac censura; sicut enim leuitas materiæ excusat à mortali; ita etiam excusat à censura graui.

Quinta est, modo huiusmodi bona non pertineant ad aliquam particularem personam ratione dignitatis, vt dicam *num. 3.*

3 Quid nomine bonorum hoc loco intelligatur.

3 Sed modo dubium est primo, quid nomine *bonorum* hoc in loco intelligatur.

Respondeo intelligi quælibet bona tam mobilia, quàm immobilia, quæ Prælatus possidebat, aut quæ vacationis tempore proueniunt ex bonis Ecclesiæ, vt sunt fructus, & reliqua emolumenta. Ratio est, quia textus indefinitè, & absque distinctione vtitur verbo, *bona*; ergo generaliter explicari debet, vt fusè Couarr. 1. *variar. cap. 13.* & in terminis Suarez *disput. 31. sect. 3. num. 3.* & alij commentatores in hunc locum.

Rogabis, vtrùm sub nomine *bonorum* comprehendantur etiam fructus, & emolumenta, quæ proueniunt ex iurisdictione, e. g. ex pœna condemnationis, ex sigillo, aliáve simili causa.

Respondeo comprehendi ex dispositione Clementis V. *in cap. statutum, de elect. & elect. poteſt.* vbi dispositio *cap. quia sæpe, citati*, extenditur ad bona prouenientia ex iurisdictione, & sigillo curiæ Ecclesiasticæ, vel sæcularis, aut aliàs vndecumque, quæ ad Prælatos Ecclesiis non vacantibus pertinerent; hoc tamen intelligitur cum duplici limitatione. *Prima* est, vt deducantur rationabiles expensæ, nam istæ non sunt enumerandæ inter bona alicuius. *Secunda* est, vt huiusmodi bona ex consuetudine, statuto, vel iure aliquo speciali non pertineant ad aliquam particularem personam ratione dignitatis, quam obtinet, alioquin iurisdictio ad huiusmodi personam deuoluitur cum emolumento; tum quia accessoriũ in hoc casu sequitur principale; tum quia hæc limitatio apertè habetur *in cap. statutum, citato*; secus dicendum est, si priuilegium sit personale, & non concessum ratione dignitatis, sed personæ; tunc enim emolumentum tradi non debet illi personæ; tum quia non competit illi ratione iurisdictionis, vt dicitur *in cap. statutum.* tum quia *in cap. quia sæpe, citato*, reuocantur consuetudines, & quæcumque priuilegia, excepta tamen limitatione, quæ postmodum addita est *in cap. statutum*, quam modo explicauimus.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Quodnã sit subiectũ huius suspensionis.

4 SVbiectum istius suspensionis sunt capitula, conuentus, collegia & personæ singulares Ecclesiarum cathedralium, regularium, vel collegiatarũ, quæ aliquam ex præfatis actionibus facere præsumunt. Hæc propositio apertè colligitur ex *cap. quia sæpe, citato*, ibi, *capitula, conuentus, collegia, & singulares eorumdem personæ.* Ex quo sequitur

Primo extraneos, & alios, qui non sunt de collegio illius Ecclesiæ, cuius bona occupantur, &c. non affici hac suspensione, faciendo præfatas actiones. Ratio est, quia textus loquitur de personis earumdem Ecclesiarum. Ita glossa *hic verb. earumdem*, & alij communiter.

Obserua tamen *in cap. præsenti, de officio ordinarij in 6.* latam esse suspensionem ab officio, & beneficio contra omnes Ecclesiasticas personas Episcopis inferiores, quæ vacantibus dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel Ecclesiis quibuscumque sibi subiectis, seu ad suam collationem, ordinationem, præsentationẽ, vel custodiam pertinentibus, præsumunt occupare, aut quomodolibet in suos vsus conuertere bona in ipsis Ecclesiis inuenta, siue vacationis tempore obuenientia, quæ in vtilitatem rectorum defunctorum expendi, vel futuris successoribus reseruari debent, nisi speciale priuilegium, vel consuetudo legitimè iam præscripta, seu alia rationabilis causa hoc permittat. Contra Episcopos vero latum est interdictum ab ingressu Ecclesiæ, vt dicam illatione sequenti.

Secundo Episcopos facientes actiones in prima propositione explicatas non ligari suspensione istius textus; nam ipsi non exprimuntur; ex regula autem generali constat Episcopos non ligari suspensionibus, vel interdictis, nisi exprimantur; verum tamen est *in cap. præsenti, de officio ordinat. in 6.* ferri suspensionem, seu potiùs interdictum ab ingressu Ecclesiæ contra Episcopos, & eorum superiores, qui præsumunt facere actiones quas dixi in præcedenti illatione interdictas esse quibuscumque personis Ecclesiasticis Episcopo inferioribus, sub pœna suspensionis ipso facto ab officio, & beneficio.

Tertio sequitur, si totum capitulum contra *cap. quia sæpè*, delinquat singulos ligari suspensione.

5 Quandonam totum Capitulum ligetur suspensione.

5 Dices, si omnes canonici, seu capitulares suspenderentur ab officio, & beneficio, vacarent omnia diuina officia in Ecclesia, quod non videtur admittendum.

Respondeo in tali euentu conducendos esse clericos, qui vices ipsorum suppleant, & Ecclesiæ oneribus satisfaciant; tum quia par non est, vt Ecclesia detrimentum patiatur ob delictum ministrorum; tum quia sic colligitur ex *cap. peruenit, de appellat. cap. cùm ex eo, de elect. in 6. & cap. cupientes, eodem tit.* Vide glossas *ibidẽ*, & Alterium *tom. 2. disp. 12. cap. 3. col. 4. vers. quòd si.*

6 Vtrùm præter suspensionem incurratur etiam hic interdum excommunicatio.

6 Sed modo dubium supereſt, vtrùm qui præfatas actiones faciunt, præter suspensionem afficiantur etiam excommunicatione.

Respondeo fieri posse, vt afficiantur excommunicatione Concilij Tridentini *sess. 22. cap. 11.* quoties occupant, aut vsurpant bona Ecclesiasticorum, vel piorum locorum, aut impediunt, ne percipiantur ab iis, ad quos de iure pertinent; sed de ista excommunicatione satis dictum est in præcedentibus *disp. 1. quæst. 18. punct. 2.*

TERTIA PROPOSITIO.

7 Prædicta suspensio suspẽdit ab officio & beneficio.

7 SVspensio lata contra occupantes præfata bona, aut facientes alias præfatas actiones, suspendit ab officio, & beneficio; nam *in cap. quia sæpè*, dicitur, *ab officio, & beneficio quibuscumque sint suspensi.*

8 Suspensio ab officio arcet ab officio ordinis & iurisdictionis.

8 Sed modo dubium est primo, quem effectum pariat suspensio ab officio.

Respondeo, iuxta dicta *de censuris in genere, disput. 3. punct. 2. num. 9.* suspendere ab officio ordinis, & iurisdictionis, quia vsus ordinis, & iurisdictionis competit ratione officij; contrarium docent Geminianus *cap. hoc consultissimo, de reb. Eccles. non alienand.* Francus *ibid. num. 4.* Alter. *tom. 2. disp. 12. cap. 4. col. 4. vers. sed quærunt*, asserentes istam suspensionem suspendere ab officio ordinis, non dignitatis.

Hinc sequitur eum, qui præfata suspensione obstrictus est, irregularitatis pœnam incurrere celebrando, aut alias sacrorum ordinum functiones exercendo. Ratio est, quia violans censuram per exercitium ordinis sacri, incurrit irregularitatem, vt suo loco probaui. Ita Alterius *loco citat. cap. 3. col. 9. vers. ad hanc.* Nauarr. Toletus, Auila, Suarez,

Suarez, Coninchus, & alij, quos retuli *de censuris in genere, disput. 3. punct. 4. num. 5. & disp. 7. quæst. 3. punct. 5.* contra Ancharanum hic *nu. 3.* Francum *num. 2.* & alios.

9 Suspẽsio à beneficio suspendit à fructibus beneficij.

9 Secundò dubium est, quem effectum pariat suspensio à beneficio.

Respondeo, iuxta dicta *de censuris in genere, disp. 3. punct. 2. numer. 12.* suspendere à fructibus beneficij.

Si quæras, vtrum suspensus ob actiones in hoc puncto explicatas censeatur suspensus ab omnibus beneficiis, quæ vbique possidet, an solùm à beneficiis illius Ecclesiæ, cuius bona vsurpauit.

Respondeo censeri suspensum ab omnibus beneficiis, quæ vbique possidet. Ratio est, quia textus generali forma loquendi vtitur, ibi; *beneficiis quibuscumque*, vbi notanda est illa dictio, *quibuscumque*, quæ generalis est, & omnia comprehendit, *l. à procuratore, C. mandati, & cap. solita, de maiorit. & obed.* Contrarium in hoc casu docet Alterius *cap. 3. citato, col. 6. vers. 3.* Panormitanus, & alij, quia quando causa suspensionis est determinata ad certam & determinatam Ecclesiam, suspensio à beneficiis indefinitè prolata intelligitur solùm de beneficiis in illa Ecclesia; sed causa suspensionis in nostro casu limitata est ad certam & determinatam Ecclesiam; ergo intelligitur solùm de beneficiis in ea Ecclesia. Verum hæc ratio facilè soluitur, asserendo id verum, nisi suspensio feratur verbis generalissimis, vt in nostro casu.

10 Quem effectũ habeat hæc suspẽsio in monacho illam incurrente.

10 Tertiò dubium est, quem effectum pariat ista suspensio in monacho præfatas actiones faciente, omissis responsionibus Geminiani hic *num. 11. & seqq.* Franci *num. 2.* Alterij *loco cit. col. 6.* & aliorum. Dico suspendere ab officio & beneficiis regularibus, quæ habet; censura enim non operatur vltra id quod expressum est; quid autem nomine *officij* in religionibus intelligatur, explicaui *in tractatu de clausura.*

QVARTA PROPOSITIO.

11 Absolutio huius suspensionis ante restitutionem reseruata est Papæ.

11 ABsolutio istius suspensionis ante præstitam restitutionem reseruata est Summo Pontifici, quia Summus Pontifex vult delinquentem vinculo istius suspensionis obstrictum detineri, donec plenè restituerit; facta tamen restitutione suspensio cessat, quia lata est ad tempus.

An autem Episcopus dispensare possit in delicto occulto, sæpius dictum est, posse, ex Tridentino *sess. 24. cap. 6.*

12 Vt tollatur suspensio, restitutio debet totaliter fieri.

12 Sed modò dubium est primò, vtrum ista suspensio tollatur, si restitutio quidem fiat, sed non totaliter.

Respondeo negatiuè, si delinquens deficiat in restitutione rei notabilis sufficientis ad mortale. Ratio est, quia in textu dicitur, *donec plenè restituerint quicquid de bonis perceperint.* Secus dicendum censeo, si res leuis non sufficiens ad mortale retineatur; tunc enim arbitror suspensionem cessare; tum quia sicut hæc materia non est sufficiens ad incurrendam censuram, ita neque sufficere videtur ad impediendam ipsius cessationem; tum quia lex curare non solet de re leui, iuxta illud, *de modico non est curandum, l. omnino, ff. de impens. in rebus dotalib. fact. & l. virum. ff. de donat. inter virum, & vxorem.* Contrarium docent glossa hic *verb. planè.* Geminianus *hic*, & Alterius *tom. 2. disput. 12. cap. 3. colum. 9.*

13 Nec sufficit præbere cautionẽ de restitutione faciẽda cùm primùm delinquẽs poterit.

13 Secundò dubium est, vtrum ista suspensio cesset, quoties delinquens non actu restituit, sed debitam cautionem præbuit de restitutione facienda, quamprimum poterit.

Respondeo negatiuè, quia textus requirit plenam restitutionem; cautio autem non est restitutio. Ita glossa hic *verb. restituerint*, Geminianus hic *num. 17.* Alterius *loco cit.* & alij.

14 Cessat tamen suspensio, si Prælatus condonet restitutionem.

14 Tertiò dubium est, vtrum ista suspensio cesset, si Prælatus remittat, & condonet restitutionem.

Respondeo affirmatiuè, quoties ipsi restitutio facienda est, seu quoties ipse liberam habet de re illa disponendi facultatem. Ratio est, quia remissio, & condonatio debiti facta a creditore, æquiualet restitutioni, tollitque onus restituendi; sublato autem onere restituendi suspensio cessat. Secus si Prælatus non habeat facultatem remittendi, tunc enim nõ adimpletur conditio restitutionis, quam Summus Pontifex requirit, vt suspensio cesset. Ita Gemin. hic *num. 18.* Francus *n. 2.* Alterius *tom. 2. disp. 12. cap. 3. sub finem*, & alij.

PVNCTVM XVI.

De suspensione contra Prælatos, qui bona Ecclesiarum laicis submittunt, & contra clericos, qui non denuntiant Prælatos præsumentes præfata bona laicis submittere.

ISta suspensio habetur *in cap. hoc consultissimo, de reb. Eccles. non alienand.* in quo etiam continetur excommunicatio contra laicos, qui Prælatos, aut alias personas Ecclesiasticas compellunt ad submittenda laicis bona Ecclesiastica. Verùm, quia de ista excommunicatione iam disserui *disp. 2. q. 2. punct. 20.* in eius explicatione hic non immorabor. Sed quatuor breuiter explicabo.

Primò, quænam sit materia istius suspensionis.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quem effectum pariat ista suspensio.

Quartò, quis possit absolutionem impendere.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quæ sit materia huius suspensionis.

1 MAteria istius suspensionis est submittere, seu subiicere laicis bona immobilia, aut iura Ecclesiarum absque consensu capituli, & speciali Summi Pontificis licentia; sic enim in præcitato textu habetur. Quid autem sit *submittere bona laicis*, explicatum est suprà *disp. 2. quæst. 2. punct. 20. num. 3.*

Limitatur tamẽ ista propositio. Primò, quando submittuntur bona mobilia; nam textus loquitur de submissione bonorum immobilium.

Limitatur secundò, quando submissio fit in casibus à iure permissis, vel de consensu sui capituli, & speciali Summi Pontificis licentia; sic enim expressè habetur in præcitato cap. quæ autẽ dicatur licentia specialis, explicat Gemin. hic *nu. 6.* Francus *n. 6.* Alter. *tom. 2. disp. 12. cap. 4. col. 3. v. 4.* & alij. Sed quid ego sentiam, sæpius in præcedentibus aperui.

Limitatur tertiò, quando alienatio fit ad breue tempus; nam in textu dicitur, *ad tempus non modicum.* Quod autem tempus dicatur breue, aut longum, explicaui suprà *punct. 20. cit. num. 5.*

Limitatur quartò, quando alienatio fit inter clericos; nam in textu sermo est de submissione bonorum laicis facta.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Quod subiectum.

2 SVbiectum istius suspensionis sunt Prælati Ecclesiarum, qui Ecclesias sibi commissas, bona immobilia, seu iura laicis submittunt, vt patet ex illis verbis, *Prælatos qui secus fecerint*, &c.

Ex quo sequitur non solùm Prælatos Episcopis inferiores, verùm etiam Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas affici hac suspensione, submittendo bona Ecclesiarum laicis; nam ipsi propriè vocantur Prælati. Ita Suarez *disp. 31. sect. 5. num. 10.* Alterius *tom. 2. disp. 12. cap. 4. vers. 3.* quamquam opposita sententia circa Episcopos, alioſque Episcopis superiores carere non videtur probabilitate, vt constabit ex obiectione proximè sequenti.

3 Nomen Prælati antonomasticè conuenit Episcopis.

3 Obiicies, Episcopi, & eorum superiores non ligantur censura suspensionis, vel interdicti, nisi de Episcopis expressa mentio fiat in lege, edicto, vel sententia, in qua prædicta censura continetur, *cap. quia periculosum, de sent. excomm. in 6.* Sed hic non fit expressa mentio Episcoporum; ergo Episcopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ non ligantur ista suspensione.

Respondeo Episcopos censeri sufficienter expressos *in verbo Prælatos*, quod præcipuè, & quasi antonomasticè conuenit Episcopis, aliis verò Prælatis quasi per participationem, & analogiam.

4 Quinam clerici præter Prælatos hac suspensione ligentur.

4 Quæres, vtrum alij præter Prælatos ligentur suspensione istius textus.

Respondeo clericos scientes Prælatum præsumpsisse bona Ecclesiarum laicis submittere, suspensos esse per triennium à perceptione beneficiorum, quæ in Ecclesia sic grauata obtinent, si neglexerint Prælatum superiori denuntiare; sic enim expressè decernitur *in præcitato cap. hoc consultissimo, de rebus Eccles. non alienand.* ibi, *clericos etiam, qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum, id superiori denuntiare neglexerint, à perceptione beneficiorum, quæ in Ecclesia obtinent, sic grauata triennio statuimus esse suspensos.*

5 Non est præsumendum clericum sciuisse Prælati crimen nisi probetur.

5 Rogabis primò, an præsumendum sit clericum sciuisse tale crimen à Prælato perpetratum.

Respondeo negatiuè, quia agitur de facto alieno: non præsumitur autem quis factum alterius sciuisse, nisi probetur. *reg. præsumitur, de reg. iur. in 6.* Ita Geminianus hic *num. 7.* & alij.

Hoc tamen limitatur, nisi publicè de tali delicto constaret in eo loco; nullus enim præsumitur ignorare ea, quæ publicè in eo loco sciuntur. Ita glossa *in reg. citata, verb. præsumitur ignorantia.*

6 An & quando teneatur clericus crimẽ Prælati denũtiare, remissiuè.

6 Rogabis secundò, vtrum clericus, qui cum iuramento promisit non denuntiare, aut qui denuntiare non potest absque suo graui incommodo, teneatur adhuc denuntiare.

Respondeo solutionem istius difficultatis constare ex dictis *disp. 2. quæst. 1. punct. 2.* vbi regulas generales in hac materia tradidi.

TERTIA PROPOSITIO.

7 Quinam sit effectus huius suspensionis.

7 EFfectus istius suspensionis respectu Episcoporum, & Prælatorum est excludere ab officio, & administratione, vt patet ex illis verbis, *ab officio, & administratione.* Suspensio ab officio excludit ab officio ordinis, & iurisdictionis. Ita Suarez *disp. 31. sect. 5. num. 9.* contra Geminianum hic *num. 5.* Francum *num. 4.* & Alterium *cap. 4. colum. 4.* asserentes suspendere ab officio ordinis, non dignitatis.

8 Suspensio ab administratione nõ suspendit ab administratione rerũ spiritualiũ.

8 Suspensio ab administratione excludit ab administratione rerum temporalium, non verò spiritualium; nam Summus Pontifex, dum vult suspendere ab administratione spiritualium, solet hoc exprimere.

Addo probabilissimum esse, iuxta sententiam Panormitani, Alterij, Suarez, & aliorum non suspendere simpliciter à beneficio, vel ab administratione bonorum temporalium; sed solùm ab administratione bonorum temporaliũ illius Ecclesiæ, cuius bona Prælatus laicis submisit. Ratio est, tum quia hoc pacto punitur in eo, in quo deliquit; tum quia in materia censurarũ mitior interpretatio facienda est; tum quia sicut clericus non denuntians huiusmodi Prælatum suspenditur solùm à perceptione beneficiorum in ea Ecclesia, ita etiam Prælatus suspenditur solùm ab administratione bonorum temporalium illius Ecclesiæ.

9 Hæc suspensio est temporalis, & triennalis.

9 Rogabis, vtrùm ista suspensio sit perpetua, an temporalis.

Respondeo temporalem esse, & triennio durare; nam in textu dicitur, *triennio statuimus esse suspensos.* Ita glossa hic *verb. triennio*, vbi hoc refert ad suspensionem tam Prælatorum, quàm clericorum, contra Suarez *disp. 31. sect. 5. num. 9.*

QVARTA PROPOSITIO.

10 Eius absolutio spectat ad Papam.

10 ABsolutio istius suspensionis impendi debet à Papa, si communiorem DD. sententiam sequamur, asserentium suspensionem latam ad tempus reseruatam esse Summo Pontifici; elapso verò tempore præfixo cessare. In explicatione istius propositionis non immoror, quia clarè constat ex dictis à simili in præcedentibus punctis.

PVNCTVM XVII.

De suspensione contra Episcopum, vel Abbatem alienantem bona Ecclesiastica absque licentia Summi Pontificis, aut non seruata forma Extrauag. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand.

1 Quã suspensionem incurrat Episcopus, aut Abbas alienans bona Ecclesiastica absque licentia Papæ aut non seruata forma præscripta.

VNICA PROPOSITIO.

1 EPiscopus, vel Abbas alienans bona Ecclesiastica absque licentia Papæ, aut non seruata forma Extrauagantis, suspenditur ab ingressu Ecclesiæ, & si infra sex menses non resipuerit, suspenditur ipso facto in temporalibus, & spiritualibus, ab administratione suæ Ecclesiæ, vel monasterij, cui præsidet; quòd si fuerit Prælatus inferior, vltra excommunicationem, priuatur ipso facto officijs, & beneficijs Ecclesiasticis;

siasticis; sic enim decernitur in Extrauaganti *ambitiosæ*, Pauli II. *de reb. Eccles. non alienand.* quamquam in dubium vocari forte posset, vtrum priuatio officiorum, & beneficiorum incurratur statim post alienationem, vel post sex menses. Sicut Episcopus, aut Abbas suspenditur ab administratione solùm post sex menses. Plura, quæ hic disputari possent, sufficienter explicata fuerunt *in tract. de contract. & restit. & suprà disp. 2. q. 4. punct. 11. & in lib. var. tract. q. 2.* Sicut etiam ex dictis in præcedentibus patet, quem effectum pariat suspensio ab administratione in temporalibus, & spiritualibus.

2 Absolutio pœnarum quas incurrunt prædicti Prælati nõ est Papæ reseruata.

2 Hic solum supereſt dubium, vtrum absolutio præfati interdicti, & suspensionis Summo Pontifici reseruata sit.

Respondeo negatiuè, quia in dicta Extrauaganti nulla fit mentio reseruationis; sicut neque reseruata est excommunicatio. Quid autem sentiendum sit de excommunicatione in Conc. Trid. lata contra vsurpantes bona Ecclesiastica, vel impedientes, ne ab iis recipiantur, ad quos de iure pertinent, patet ex dictis in præcedentibus disputationibus, *disp. 1. quæst. 18. punct. 4. num. 1. & seq.*

PVNCTVM XVIII.

De suspensione contra Episcopos, & alios delegatos, consentientes alienationi bonorum Ecclesiasticorum per sordes.

VNICA PROPOSITIO.

1 Quinam Episcopi, aut his superiores, suspendantur ab executione officij, in causa alienationis bonorum Ecclesiasticorum.

1 EPiscopi, aliique Episcopis superiores, delegati à Sede Apostolica in causa alienationis bonorum Ecclesiasticorum, si in damnum Ecclesiæ consensum alienationis præstant per gratiam, timorem, vel sordes, afficiuntur suspensione ab executione officij ex Bulla Pauli II. incipit, *Cum omnibus.*

2 Quid requiratur ad incurrendã hanc suspensionem.

2 Obserua tamen primò, ad incurrendam istam suspensionem requiri, vt Episcopus decretum, seu sententiam, vel consensum præstet per gratiam, timorem, vel sordes; sic enim in dicta Bulla præscribitur.

Secundò, vt huiusmodi decretum, vel consensum præbeat in damnum Ecclesiæ; consequenter Episcopus non ligatur hac suspensione, si consentiat alienationi, ex qua damnum Ecclesiæ non sequitur.

Obserua secundò, istam suspensionem suspendere ab officio, seu ab executione officij. Quid autem significet *suspensio ab officio*, patet ex sæpius dictis in præcedentibus, & ex regulis generalibus traditis *de suspensionibus in genere.*

3 Non est reseruata Papæ.

3 Obserua tertiò istam suspensionem Papæ reseruatam non esse, quia nulla fit mentio reseruationis in Bulla. Verùm si Episcopus suspensione durante ingerat se diuinis, incurrit irregularitatem, cuius dispensatio Papæ reseruatur. Vide præfatam Bullam.

An autem excommunicatio, tam lata contra delegatos, Episcopis inferiores, consentientes huiusmodi alienationi, quàm contra procurantes decretum alienationis, reseruata sit, constat ex dictis *disp. 2. q. 5. punct. 5.* vbi dictam excommunicationem ex professo explicaui.

QVÆSTIO V.

De suspensionibus latis contra iudices Ecclesiasticos, sæculares, vel regulares in iudiciis, vel sententiis ferendis delinquentes.

PRima suspensio, seu censura interdicti in hac quæstione explicanda, est contra ferentes censuram sine debita solemnitate.

Secunda contra conseruatores, qui de aliis, quàm de manifestis iniuriis scienter cognoscunt.

Tertia contra iudicem Ecclesiasticum, qui per gratiam, vel sordes aliquid facit in iudicio contra conscientiam, & iustitiam in damnum partis.

Quarta contra visitatores ordinarios, qui occasione visitationis aliquid vltra victualia accipiunt.

Quinta contra promouentes ad doctoratum, vel magisterium, nisi iuramentum priùs extorqueant à promouendis, vt in solemnitate recipiendi doctoratum, vel magisterium, non expendant vltra summam trium millium Turonensium argenteorum.

Sexta contra Episcopum, qui post celebrationem Concilij Prouincialis non conuocat Abbates, presbyteros, & clericos, & vniuersam suæ diœcesis plebem, vt illis referat gesta in Concilio Prouinciali.

Septima contra Episcopos, alioſque Prælatos Episcopis superiores, qui præscriptis temporibus ad Apostolorum limina non accedunt.

Octaua contra Episcopos, & alios Episcopis superiores, ob quæstum publicantes, vel concedentes indulgentiam, aut facultates absoluendi.

Nona contra Archiepiscopum, vel Episcopum relaxantem incendiariis pœnam ipsis impositam *in cap. pessimam 33. quæst. 8.*

Decima contra Episcopos, alioſque Prælatos Episcopis superiores, vt Patriarchas, & Archiepiscopos, qui ex odio, amore, gratia, vel lucro, seu commodo temporali omittunt procedere contra suspectos, vel diffamatos de hæresi, aut temere vexant aliquem, imponendo illi notam, vel suspicionem hæresis, vel impedimenti ab eo illati in officio Inquisitionis.

Vndecima contra Episcopum, qui necessariam correctionem non adhibet contra simoniacos in sacramentis, vel in ordinibus.

PVNCTVM I.

De censura suspensionis, & interdicti contra ferentes censuram sine debita solemnitate.

INter cetera, quæ in censura ferenda præscribuntur à iure, non infimum locum tenent admonitio, scriptura, & expressio causæ, de quibus in duobus proximè sequentibus §§. distinctè, & seorsim differere decreui; & quamuis iura sint diuersa, nec eamdẽ pœnam transgressoribus imponant, tamen quia hæc omnia aliquam inter se cõnexionem habent, & ad solemnitatem in censura saltem excõmunicationis edenda faciunt, ad alium locum eorum explicationem transferre nolui.

§. I.

De censura interdicti per mensem ab ingressu Ecclesiæ, lata contra eum, qui excommunicationis sententiam profert absque præuia competenti admonitione.

ISta censura habetur *in cap. sacro, de sent. excomm.* Circa quam quatuor breuiter explicabo.

Primò, quænam sit eius materia.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quis eius absolutionem conferre possit.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia huius censuræ est temerè ferre sententiam excommunicationis absq; præuia competenti admonitione, & præsentibus idoneis testibus.

1 MAteria istius censuræ est temere ferre sententiam excommunicationis absque præuia competenti admonitione, & præsentibus idoneis testibus: nam in præcitato cap. dicitur, *sacro approbante Concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti admonitione præmissa, & personis præsentibus idoneis, per quas (si necesse fuerit) possit probari monitio, promulgare præsumat,* &c.

Ampliatur hæc propositio, etiamsi alioquin sententia sit iusta; sic enim expresè in dicto capite habetur, ibi, *etiamsi iusta fuerit excommunicationis sententia.*

2 Sententiam, inquam, excommunicationis; non item suspensionis & interdicti.

2 Limitatur verò, & restringitur ad promulgationem sententiæ excommunicationis. Ratio est, tum quia *in cap. sacro*, sermo est tantummodo de excommunicatione, ibi, *excommunicationis sententiam:* tum quia suspensio, & interdictum aliquando ferri possunt absque præuia admonitione, quando scilicet feruntur pro delicto præterito per modum pœnæ vindicatiuæ, vt docui *de censuris in genere, disp. 1. q. 1. punct. 9.* Ita Suar. *de censuris disp. 37. sect. 1. n. 3. ad finem*, Filliucius, & alij, contra Felinum *in cap. sacro, cit.* Henriquez *lib. 13. c. 39. n. 4.* Alterium *tom. 2. disp. 14. c. 1. initio*, sibi contrarium *de interdicto, disp. 12. c. 2. col. 3. vers. ad declarationem*, & alios asserentes, pœnam interdicti *cap. sacro*, extendi ad ferentes censuram suspensionis absque præuia competenti admonitione, & personis idoneis.

Dixi in limitatione, *ad promulgationem sententiæ excommunicationis*, vt distinctionem facerem inter excommunicationem latam per sententiam, & excõmunicationem latam per edictum, statutũ, vel legem: nam in excommunicatione lata per statutum, vel legem, non requiritur promulgatio distincta à promulgatione ipsius legis, vel statuti, quia lex, seu statutum semper admonet subditos, vt delictum sub censura impositum caueant, vt bene Palud. *in 4. sent. dist. 18. quæst. 7. art. 3. concl. 10.* Alterius *loc. cit. col. 2.* Vasquez, Suarez, Vgolinus, & alij, quos retuli *de censuris in genere, loc. cit. n. 1.*

3 Non requiritur particularis admonitio eius, quem ipso facto excõmunicat Prælatus, quòd delictum sub censura cõminatoria vetitum commiserit.

3 Maior difficultas est, vtrum necessaria sit particularis admonitio, quando excommunicatio ipso facto fertur contra aliquem, qui delictum aliquod antea sub cẽsura communicatoria prohibitum cõmisit.

Couarruuias, Caietanus, & alij, quos innui *loc. citat. de censuris, n. 3. dub. 1.* in posterioribus editionibus, existimant necessariam esse admonitionem.

Sed oppositum mihi probabilius videtur. Ratio est, tum quia, sicut suspensio, & interdictum ferri possunt per modum pœnæ pro delicto præterito absq; vllâ admonitione, ita etiam ferri posse videtur excommunicatio in hoc casu, cùm iam præcesserit admonitio legis comminantis excommunicationem delinquenti: tum quia adest sufficiens admonitio ex parte iudicis, qui legem antea promulgauerat, & adest sufficiens cõtumacia ex parte delinquentis, qui nouit prohibitionem continentem censuram comminatoriam: tum quia non est maior ratio, cur ad ferendam ipso facto censuram antea comminatoriè latam noua requiratur admonitio, distincta à prohibitione, seu promulgatione legis; non autem requiratur, dum præceptum, vel prohibitio edita est sub pœna censuræ ipso facto impositæ, sed ad hanc non requiritur noua publicatio: ergo neque ad illam.

4 Citatio debet semper præmitti actibus iudicialibus.

4 Obserua tamen me hic loqui de monitione, non de citatione; differt enim monitio à citatione; monitio adhibetur, vt subditus obediat, ficque censuram euitet; citatio verò præmittitur, vt pars certior fiat de eo quod iudex facturus est; in iudicio autem nihil fieri & definiri debet, non citata parte, vt benè Alterius *tom. 2. disput. 14. cap. 1. col. 2. vers. 3.* & alij. Videnda sunt quæ tradidi *de censuris in genere, loc. cit.* vbi etiam explicaui, *Primò*, vtrum admonitio sit de essentia censuræ. *Secundò*, quotuplex admonitio requiratur. *Tertiò*, vtrum censura lata cum vna solùm admonitione tenear. *Quartò*, cuius auctoritate facienda sit admonitio. *Quintò*, cui facienda sit.

5 Quænam sit admonitio competens de qua hic agitur.

5 Hic solùm breuiter explicandum supereſt, primò, quænam dicatur admonitio competens, de qua sermo est *in cap. sacro, citato.*

Respondeo cum glossa hic *verb. competenti*, & aliis communiter, competentem admonitionem esse trinam, *cap. contigerit, de sent. excom. & cap. de illicita 24. quæst. 3.*

6 Non est necessarium eam fieri scripto.

6 Secundò explicandum est, vtrum admonitio facienda sit in scriptis.

Respondeo negatiuè, quia hoc *in cap. sacro*, non præcipitur; sed decernitur, vt fiat coram idoneis personis, vt per eas probari possit monitio, si opus fuerit, vt dicitur *in cap. sacro, cit.* Ita Alterius *loco cit. col. 1. vers. notandum est 2.* & alij.

An autem ipsamet sententia excommunicationis ferri debeat in scriptis, constabit ex dicendis §. *sequenti.*

7 Quænam sint personæ idoneæ, quæ monitionem probare possint, remissiuè.

7 Tertiò explicandum esset, quænam sint personæ idoneæ, quæ monitionem probare possint.

Respondeo solutionem constare ex dictis *in 8. Decalogi præcepto.*

SECVNDA PROPOSITIO.

8 Quódnã sit subiectũ huius interdicti.

8 SVbiectum istius interdicti sunt omnes, qui sententiam excommunicationis ferunt absque præuia admonitione, & personis idoneis. Ratio est, quia *in cap. sacro*, dicitur, *ne quis in aliquem*, &c. illa autem dictio, *ne quis*, generalis est, & omnes comprehendit, vt ex *l. qui filiabus, ff. de legat. 1. & ex l. si necessaria. §. si annua. ff. de pignorat. act.* ob-

seruat Titaquellus *in l. si vmquam, verb. omnia, n. 40. in fin. C. de reuocand. donat.*

Hinc sequitur Prælatum Ecclesiasticum, tam sæcularem, quàm regulatem subiici pœnæ interdicti, ferendo excommunicationem absque præuia admonitione, & personis idoneis. Ita Vgolinus *lib. 1. c. 14. §. 6. n. 2.* Maiolus *lib. 5. cap. 45. n. 13.* Sayrus *lib. 1. cap. 13. n. 15.* contra Felinum *in cap. sacro, n. 5.* Angelum *verb. excommunicatio. 2. n. 3.* & Alterium *loco cit. col. 1. vers. pro declaratione*, & alios putantes Prælatum excommunicantem Monachum sibi subditum absque præuia monitione non affici hac pœna.

Excipiendi tamen sunt ab hac propositione Episcopi. Ratio est, quia licet Episcopus peccet sententiam excommunicationis ferendo sine admonitione, & personis idoneis; nihilominus non ligatur pœna istius interdicti, quia Episcopi non comprehenduntur in censuris suspensionis, & interdicti, nisi exprimantur. *cap. quia periculosum, de sent. excom.* Ita Henriquez *lib. 13. c. 39. num. 4.* Suarez *loco cit. n. 4.* Alterius *loco cit. cap. 1. initio,* Sayrus *loco cit.* & alij.

TERTIA PROPOSITIO.

9 Suspendit per mensem ab ingressu Ecclesiæ.

9 Effectus istius interdicti est suspendere per mensem ab ingressu Ecclesiæ; nam in textu dicitur, *ingressum Ecclesiæ per mensem vnum sibi nouerit interdictum; alia nihilominus pœna mulctandus si visum fuerit expedire.*

Quando autem spatium mensis incipiat, & finiatur, constat ex dictis in præcedentibus; sicut etiam ex alibi dictis patet, vtrum interdictus ab ingressu Ecclesiæ possit diuina facere extra Ecclesiam; cùm enim censura sit res pœnalis, & odiosa, extendenda non est; sed potius restringenda; consequenter

10 Interdictus ab ingressu Ecclesiæ non fit irregularis celebrando sub tentorio, sub dio, aut in domo priuata.

10 Interdictus ab ingressu Ecclesiæ, si diuina celebret in tentorio, sub dio, vel in domo priuata, non afficitur irregularitate. Ita glossa *in cap. is cui, de sent. excomm. in 6.* Alterius *to. 1. lib. 3. disp. 4. c. 3. col. 4.* & alij.

QVARTA PROPOSITIO.

11 Absolutio istius interdicti spectat ad Summum Pontificem.

11 Absolutio istius interdicti spectat ad Summum Pontificem; nam est latum ad tempus, vide quæ in simili tradidi in præcedentibus.

§. II.

De suspensione ab ingressu Ecclesiæ, & à diuinis per mensem contra iudicem Ecclesiasticum ferentem censuram excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sine scriptis, vel sine expressione causæ, aut non tradentem, si requisitus fuerit, exemplar, id est, copiam sententiæ infra mensem.

ISta censura suspensionis, seu interdicti edita fuit *in cap. cùm medicinalis, de sentent. excommunic. in 6.* circa quam de more explicabo materiam, subiectum, effectum, & cessationem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia huius suspensionis, consistit in tribus omissionibus, disiunctiuè.

1 MAteria istius suspensionis consistit in tribus actionibus, seu potiùs omissionibus, quarum singulæ sufficiunt ad incurrendam istam suspensionem, & ideo seorsim examinandæ sunt.

2 Qui non profert in scriptis cēsuram excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, incurrit hanc suspensionem.

2 *Prima actio*, quæ præcipitur, est, vt censura excommunicationis, suspensionis, vel interdicti proferatur in scriptis; nam in textu dicitur, *quisquis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat*, & ratio est, ne iudex temere, & ex quauis causa censuram ferat; nam quæ scribuntur, maturiori iudicio fiunt.

Hinc colligitur censuram, quæ ab homine fertur per sententiam, scribendam esse, antequam proferatur. Ratio est, quia non potest quis in scriptis proferre, quod nondum scriptum est; *in cap.* autem, *cùm medicinalis*, præscribitur, vt censura in scriptis proferatur.

Ex quo patet, eum huic censuræ subiici, qui prolata censura sine scriptura, eam postea in scriptum redigit. Ita Suarez *disp. 3. sect. 13. num. 2.* & alij, qui etiam obseruant censuræ promulgationem ex scripto faciendam esse, hoc enim est proferre censuram in scriptis, *vt in cap. sacro*, decernitur.

3 Quod intellige de excommunicatione maiori.

3 Hæc tamen limitantur, & intelliguntur primò de maiori, non de minori excommunicatione, quia nomine *excommunicationis* absolutè prolatæ intelligitur maior excommunicatio. *cap. si quem, de sent. excomm.* Ita Marianus Socinus *in cap. sacro, n. 210. & in cap. perpendimus, num. 69. de sentent. excommunic.* Vgolinus *tab. 1. cap. 21. §. 1. num. 3.* & alij, quos citat, & sequitur Sayrus *de censuris, lib. 1. cap. 13. num. 2.*

4 Et lata per sententiam hominis, ac etiam nisi necessitas, periculum in mora, ignorantia, aut bona fides excuset.

4 Secundò intelliguntur de excommunicatione lata per sententiam hominis, non verò de excommunicatione lata à iure, seu per modum statuti. Ratio est, quia in præfato textu sermo est de illis censuris, quarum exemplar cum expressione causæ tradendum est delinquenti, vt se ipsum coram alio superiore tueatur; hoc autem contingere solet in censuris latis ab homine. Ita Geminianus *in cap. cùm medicinalis, citato*, Stephanus Costa hic *num. 73.* Sayrus *loco cit. n. 2. & 17.* Alterius *tom. 2. disp. 4. cap. 2. initio*, & alij. Dissensio tamen est inter DD. an hoc etiam valeat in censura lata ab homine per sententiam contra personam incertam, de qua re infrà *num. 8.*

Tertiò limitantur, nisi periculum sit in mora, nec aliud ferat necessitas. Ratio est, tum quia necessitas caret lege; tum quia non dicitur temerarius violator. Ita communiter DD.

Quartò limitantur, nisi ignorantia, vel bona fides excuset, nam *in c. cùm medicinalis*, sermo est de temerario violatore istius constitutionis; is autem dicitur temerarius, qui scienter, & per dolum aliquid facit contra constitutionem. Ita Gemin. *num. 2.* Suarez *disp. 37. sect. 1. num. 2.* Francus hic *num. 3.* contra glossam hic *in verb. temerarius*, Alterium *lib. 3. disput. 4. cap. 3. columm. 3.* sibi contrarium *de interdict. disp. 12. cap. 2. col. 3.* Sayrum *lib. 1. cap. 13. num. 15.*

5 Non est necessariū vt iudex per se ipsū excommunicationē proferat.

5 Sed modò dubium est, primò vtrum censura proferri debeat ab ipsomet iudice, cuius auctoritate fertur, an proferri possit per notarium, vel scribam.

Nauarr. *cons. 1. de sent. exc.* & alij, censent proferendam esse ab ipsomet iudice Ecclesiastico, tum quia *in c. cùm medicinalis*, dicitur; *quisquis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat*; sed notarius, vel scriba non excommunicat, cùm potestate excommunicandi careat: ergo censura proferri debet ab ipso iudice; non autem à notatio, vel alio: tum quia *in cap. fin. de sent. & re iudic. in 6.* præcipitur iudicibus, vt per se ipsos sententias ferant. Stephanus à Costa *in cap. cum medicinalis, num. 26.* Vgolinus *tab. 1. cap. 21. §. 1. num. 2.* Sayrus *lib. 1. cap. 13. num. 3.* & alij putant iudicem Ecclesiasticum posse censuram per notarium proferre, modò ipse sit præsens, & recitata per alium sententia, dicat, nos talem in scriptis excommunicamus.

Sed mihi probabilius dicendum videtur cum Suarez *disp. 3. sect. 13. num. 4.* Alterio *tom. 1. disp. 4. c. 2. lib. 3.* & aliis, necessarium non esse, vt iudex excommunicationem per se ipsum proferat. Ratio est, tum quia iudex, qui per alium profert, dicitur etiam ipse proferre; alioquin deberet etiam ipse sententiam scribere, quod nullus dicit; tum quia vsu, & consuetudine magis receptum videtur, vt censura per alium proferatur.

Ad primam rationem in contrarium patet responsio ex dictis, is enim dicitur sententiam proferre, qui per se, vel per alium profert.

Ad secundam respondeo, *in dicto cap. finali*, sermonem non esse de sententia excommunicationis, sed de sententiis definitiuis; alioquin sequeretur excommunicationem non prolatam ab ipso iudice inualidam esse, quod neque præfati DD. concedunt. Vide Suarez *num. 11.* Alterium *loco cit. dub. 3.* & alios asserentes in ferendis censuris peculiarem formam præscriptam esse, distinctam ab aliis sententiis.

6 Nec etiā, vt scriptura, ex qua profertur censura, sit authentica, & publica.

6 Secundò dubium est, vtrum scriptura, ex qua profertur censura, debeat esse authentica & publica, seu manu notarij conscripta.

Respondeo negatiuè, quia hoc nullo iure præscribitur. Ita Innocentius *in cap. 1. verb. in scriptis, de sent. excom.* Stephanus Costa *in cap. cùm medicinalis, num. 25.* Sayrus *lib. 1. cap. 13. num. 5.* Suarez *disput. 3. sect. 13. num. 3.* & alij communiter.

Hinc sequitur non requiri, vt scriptura manu notarij scripta sit, aut manu ipsius iudicis subscripta; talis tamen esse debet, vt ipsius exemplar in iudicium adduci possit, si petatur; nam finis Summi Pontificis præscribentis scripturam in promulgatione censuræ est, vt censura maturiori iudicio feratur; & in iudicium deducatur, si reus voluerit. Ita Alterius *tom. 1. lib. 3. disp. 4. cap. 2. quæs. 1. col. 3.* Suarez *loco cit.* & alij communiter.

Obiicies, exemplar censuræ, quod traditur reo illud petenti, debet esse authenticum: ergo etiam authentica debet esse scriptura originalis, in qua censura continetur.

Respondeo negando consequentiam. Ratio disparitatis est, quia exemplar, quod in iudicium adducitur, ita confectum esse debet, vt fidem in iudicio faciat, eoque vti possit iudex ad rei veritatem, de qua disputatur, indagandam. Quamobrem hoc exemplum continere debet non solùm ipsammet censuram de verbo ad verbum; verùm etiam annum, & diem, quo lata fuit; hæc enim requiri solent in scripturis, quæ in iudicium adducuntur, *cap. eam te, de rescript. & cap. libellorum, quæst. 8.* Ita Stephanus à Costa hic *num. 38.* Sayrus *loco cit. nu. 10.* & alij.

7 In ferenda censura debet exprimi causa ob quā fertur.

7 *Secunda actio*, quæ *in præfato cap. cùm medicinalis*, præscribitur, est, vt in ferenda censura exprimatur causa, ob quam fertur; in textu enim dicitur, *& causam excommunicationis expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur.*

8 Etiam quando fertur in genere.

8 Et hoc ab aliquibus ampliatur, non solùm quando censura fertur in specie contra certam personam, verùm etiam quando fertur in genere, non expressa certa persona. Ratio est, tum quia *in cap. cùm medicinalis*, sermo non est de censura speciatim, & contra certam personam edita: tum quia in vtroque casu militat eadem ratio; fieri enim potest, vt reus, qui post censuram generaliter latam in iudicio accusatur, velit se tueri, vel superiorē adire; consequenter indigeat exemplari censuræ cum expressione causæ. Ita Ioannes Andreas, & alij, quos citat, & sequitur Sayrus *loco cit. num. 7. & 10.* contra Alterium *loco cit. cap. 2. col. 4.* qui sibi contrarius videtur *col. 6. vers. similiter:* & contra Suarez ex parte *num. 6.*

Hæc tamen intelliguntur cum limitationibus allatis in explicatione primæ actionis; in omnibus enim militat eadem ratio.

9 Requiritur ad ferendā censuram causa rationabilis, & manifesta.

9 Sed modò dubium est primò, qualis causa requiratur.

Respondeo requiri causam rationabilem, & manifestam; nam *in cap. sacro, de sent. excomm.* dicitur, *caueat diligenter, ne ad excommunicationem cuiusquam absque manifesta, & rationabili causa procedat*; illa causa censetur rationabilis, quæ accommodata, & proportionata est tali censuræ; illa censetur manifesta, quæ iudicialiter constat. Ita Suarez *disp. 3. sect. 13. num. 5.*

10 Cur requiratur eius expressio.

10 Secundò dubium est, cur requiratur expressio causæ. Respondeo requiri, tum ob ipsum reum, vt sciens causam, ob quam censura ligatus fuit, eam tollere possit: tum propter ipsum iudicem censuræ latorem, vt sciens causam censuræ ad superiorem deducendam, cautè, & prudenter se gerat in censuris ferendis: tum propter iudicem superiorem, ad quem reus recursum habet, vt perspecta censuræ causa, de ipsius iustitia meliùs iudicare valeat: tum propter alios, vt scientes causam, ob quam aliquis censura obstrictus fuit, illū vitare valeant, iuxta dicta in præcedentibus disputationibus. Ita communiter DD.

11 Censura lata sine scriptura, aut expressione causæ, valida est.

11 Tertiò dubium est, vtrum censura lata sine scriptura, vel sine expressione causæ, valida sit.

Respondeo validam esse, tum quia scriptura, & expresio causæ non pertinent ad formam censuræ substantialem; sed accidentalem, vt alibi docui: tum quia nullo iure irritatur censura sine scriptura, vel sine causæ expresione edita: tum quia *in cap. cùm medicinalis*, decernitur, vt superior, ad quem reus sine scriptura, vel sine expresione causæ excommunicatus, suspensus, vel interdictus recurrit, censuram sine difficultate relaxet, & iudicem in expensis, & interesse condemnet; sed relaxatio supponit vinculum; ergo censura supponitur valida; cùm censura inualida non liget, nec relaxatione indigeat. Ita glossa hic *vers. propter quam*, Vgolinus *tab. 1. c. 21.* Suarez *loco cit. nu. 8.* Sayrus *n. 8.* Filliucius *c. 4. n. 109.* Alterius *lib. 3. disp. 4. c. 2. dub. 3.* & alij communiter, contra Ripam *in rubrica de constit. num. 48.*

12 *Tertia*

12 Iudex censuram ferens debet tradere exemplar censuræ si requisitus fuerit.

12 *Tertia actio* præcepta *in cap. cùm medicinalis, citato*, est, vt iudex, qui censuram tulit, tradat exemplar censuræ, si requisitus fuerit; alioquin censuram incurrit; nam *in dicto cap.* dicitur, *exemplar verò huiusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere infra mensem, si fuerit requisitus.*

Hoc tamen intelligitur primò, modò requisitus sit congruo loco, & tempore; nam si eo tempore petatur, quo exemplar sine incommodo exhibere non potest, excusatur, vt si petatur, dum in lecto decumbit, dum officium recitat, vel dum iter peragit; tunc enim non dicitur temerarius violator, tenetur tamen sublato eo incommodo, quam primum exhibere cùm cesset causa denegandi exemplar, quod de iure tradere tenetur. Ita Stephanus Costa *loco cit.* Sayrus *num.* 11. & alij.

Secundò intelligitur, & limitatur ab aliquibus Doctoribus, modò iudex requisitus sit intra illũ mensem, in quo lata fuit censura; mensis enim, infra quem iudex tenetur exemplar censuræ tradere, est à die sententiæ, non autem à die requisitionis. Ratio est, quia in textu non dicitur, teneatur tradere exemplar infra mensem, postquam requisitus fuerit, sed dicitur, *si requisitus fuerit*; ergo non est spectandus mensis à die requisitionis, sed à die sententiæ: tũ quia sequeretur, iudicẽ, à quo post multos menses, & annos, exemplar censuræ petitur, affici suspensione, non tradendo huiusmodi exemplar: hoc autem non videtur admittendum; præsertim cùm huiusmodi scripturæ frequenter amittantur, nec iudex maximam in illis custodiendis curam adhibeat. Ita Stephanus à Costa hìc *n.* 41. Innoc. & alij, quos citat, & sequitur Sayrus *loco cit. num.* 12. Gigas *in tract. de pens. q.* 27. *n.* 6. Alterius *loco citat. cap.* 2. *col.* 6. *vers. postrema.*

Sed mihi improbabile non videtur spatium mensis inchoandum esse à die requisitionis, ita vt iudici competat spatium mensis, post requisitionem, ad tradendum exemplar. Ratio est, tum quia ista expositio mitior, & benignior est, alioquin sequeretur iudicem, à quo vltima die, & hora mensis petitur exemplar, subiici pœnis *in cap. cùm medicinalis* impositis, non tradendo exemplar intra tam modicum & breue tempus: tum quia ista expositio conformior videtur textui, nam dicitur, *teneatur excommunicato tradere infra mensem, si requisitus fuerit*; vbi notandum est poni virgulam inter verbum, *mensem*, & dictionem, *si requisitus fuerit*; tum quia si vera esset opposita sententia, Summus Pontifex clariùs locutus fuisset, dixisset enim, infra mensem à die sententiæ, vel dixisset, si requisitus fuerit infra mensem. Ita Hostiensis, & Archidiaconus.

Ex dictis sequitur iudicem, qui semel denegauit exemplar, si postea illud tradat, antequam elapsus sit terminus mensis, à die requisitionis inchoati, non affici pœnis *cap. cùm medicinalis:* quomodo autem se gerere debeat iudex, qui semel denegauit exemplar, & illud postea tradere cupit, sed non inuenit eum, cui tradendum est, videri potest apud Costam *loco cit. num.* 40. Sayrum *lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 12.

Tertiò intelligitur, & limitatur, modò iudex exemplar temere deneget: nã textus loquitur de temerario violatore, *cap. cùm medicinalis.*

13 Quelibet actionum propositarum n. 2. 7. & 12. seorsim sumpta, sufficit ad pœnas, de quibus hic sermo est, incurrendas.

13 Sed modò dubium est, vtrùm quelibet prędictarum actionum seorsim sumpta sufficiat ad pœnas istius constitutionis incurrendas.

Respondeo affirmatiuè. Ratio est, quia qui vnam tantùm prædictarum actionum, seu omissionum temere facit, dicitur temerarius violator istius constitutionis: temerarius autem violator istius constitutionis afficitur pœnis istius constitutionis. Ita Alter. *tom.* 1. *lib.* 3. *disp.* 4. *cap.* 3. *ad finem.*

SECVNDA PROPOSITIO.

14 Quódnã sit subiectũ huius interdicti, seu suspensionis.

14 SVbiectum istius interdicti, seu suspensionis sunt omnes iudices, qui censuram sine scriptis, aut sine causæ expressione proferunt, aut exemplar renuunt infra mensem tradere. Ratio est, quia textus generaliter loquitur, ibi, *si quis autem iudicum.*

Hinc sequitur primò, non solùm iudices Ecclesiasticos sæculares, verùm etiam regulares huic censuræ subiici, faciendo aliquam ex præfatis actionibus. Ratio est, tum quia textus generaliter loquitur: ergo generaliter intelligendus est de omnibus iudicibus Ecclesiasticis, tam sęcularibus, quàm regularibus, nisi speciali priuilegio Summi Pontificis gaudeant, seu nisi aliud in ipsorum regulis à Papa confirmatis præscribatur: tum quia militat in omnibus eadem ratio. Ita Nauarr. *c.* 27. *n.* 7. Vgolinus *tab.* 1. *c.* 14. §. 6. *n.* 2. Stephanus Costa *loco cit. n.* 79. Alter. *tom.* 1. *lib.* 3. *disp.* 4. *c.* 3. *dub.* 1. Auila 3. *part. disp.* 3. *dub.* 1. *post* 4. *concl.* contra Felinum *in cap. sacro, de sent. excom. n.* 7. Lapum *allegat.* 73. *de sent. excom.* Henriquez *lib.* 13. *cap.* 34. Angelum *verb. excommunicatio.* 2. *num.* 3. & alios id negantes de religiosis.

Excipiuntur tamen Episcopi, & ipsi superiores, quia licet peccent non seruando iuris communis dispositionem, non tamen ligantur suspensione, aut interdicto, nisi exprimantur, *cap. quia periculosum, de sen. excom. in* 6. Ita communiter DD.

Secundò sequitur, iudices, qui non ferunt censuram, sed aliquid aliud faciunt, non subiici huic censuræ. Ratio est, quia subiectum istius censuræ, sunt illi, qui præfatas actiones faciunt; isti autem non faciunt præfatas actiones, vt suppono. Quamobrem qui absque præfata solemnitate denuntiat aliquem ab alio, vel à se antea excommunicatum, non ligatur hac censura, quia aliud est excommunicare, aliud denuntiare; præterea qui absque dicta solemnitate simplicem affert prohibitionẽ, non intendens vllam censuram ferre, non ligatur his pœnis, vt si præfectus chori, absq; scriptura expellat aliquem a choro, non intendens illum propriè suspendere; aut si Prælatus religioso præcipiat, ne Ecclesiam ingrediatur, dum ad illam certum hominum genus confluit. Ratio est, quia textus loquitur de excommunicante, aut censuram suspensionis, vel interdicti ferente, non verò de ferente simplicem prohibitionem. Imò Henriquez *lib.* 14. *c.* 5. *n.* 2. *in fine*, Rodriquez *in summa, cap.* 158. *concl.* 7. Auila *loco citato*, & alij existimant Prælatum, qui alicui solo verbo præcipit, ne celebret, non præsumi propriè suspendere, quia nullus præsumitur delinquere; ferens autem suspensionem propriè dictam sine scriptura, delinquit. Secus si prohibeat in scriptis; tunc enim præsumitur suspendere.

Rursus superior, qui priuilegium à se alicui concessum reuocat tam quam iure suo vtẽs, non subiicitur his pœnis; quia hæc non est suspensio, sed reuocatio concessionis pendentis ex voluntate concedentis: hoc pacto intelligendus est Palud. *in* 4. *dist.* 28. *q.* 7. *art.* 3. *concl.* 10. & Alter. *tom.* 2. *disp.* 14. *c.* 1. *vol.* 3. *vers.* 1. vbi hoc idem sentiendum putat de superiore regularium suspendẽte religiosum subditum à potestate audiendi confessiones quorumcumque ad se confluentium, etiam laicorum; nam concessio facultatis audiendi confessiones aliqua ratione pendet ab ipso superiore; cum Summus Pontifex non cõcedat religioso facultatem audiendi confessiones absolutè, sed cum subordinatione ad superiorem religionis; neque Episcopus vllum religiosum ad confessiones approbat absque testimonio superioris, testimonium exhibentis de vita, & moribus religiosi.

Ego verò hanc rationem non approbo; excusarem tamen Prælatum regularium ob aliam rationẽ, nempe si hoc faciat, nõ tamquam ferens censuram in pœnam alicuius delicti; sed potiùs tamquam simplicem prohibitionem ex causa, quæ Prælato iusta videatur; religiosus enim subiicitur voluntati superioris; consequenter superior potest aliquam actionem prohibere simplici prohibitione, dum cum censura prohibere non intendit.

15 Iudices omittentes prædictas solemnitates, incurrunt hanc suspensionem, etiãsi inualidè sententiam ferant.

15 Sed modò dubium supereſt primò, vtrùm præfati iudices in hanc censuram incidant, dum absque præfata solemnitate aliquam censuram inualidè ferunt.

Ratio dubitandi pro parte negatiua est, quia textus loquitur de excommunicante, seu ferente censuram; censura autem inualida, non est censura. Præterea Summus Pontifex in præcitato cap. mandat sententiam illius, in quem censura lata fuerat absque scriptura, vel sine expressione causæ, aut cui exemplar denegatur, relaxari sine difficultate: ergo supponi videtur censuram antea latam, validam fuisse. Ita sentire videtur Lapus *loco proximè citando.*

Sed mihi dicendum videtur, præfatos iudices incidere in hanc censuram, etiamsi censura ab ipsis lata, irrita sit, & inualida. Ratio est, tum quia militat eadem ratio, nam Summus Pontifex scripturam, & expressionem causæ præscribit, vt superior, ad quem recurritur, inquirere, & inspicere valeat, an censura valida sit, nécne; cum ergo hæc ratio militet in vtroque casu, eadẽ etiam iuris dispositio in vtroque militare debet: tum quia, qui censuram inualidã infert absque dicta solemnitate, grauius peccat, quàm qui validam profert absque dicta solemnitate; sed hic incidit in hanc censuram; ergo multo magis ille: tum quia lex non curat de valore actus, quando respicit factum aliquod, habens formam facti, in lege contenti: ex Bartol. *in l. quid ergo. §. cùm autem. ff. de his qui notant. infam.* censura autem absque dicta solemnitate inflicta habet formam censuræ, quæ *in cap. cùm medicinalis*, ferri præscribitur cum præfata solemnitate. Ex quo patet responsio ad rationes in contrarium. Ita Cardinalis *Clement.* 1. *opposit.* 8. *de consang.* & alij, quos citat, & sequitur Alterius *tom.* 1. *lib.* 3. *disp.* 4. *cap.* 3. *dub.* 4.

16 Prælatus ferens censuram absque scriptura, vel expressione causæ subiiciatur pœnis censuræ; subiacet pœnis capitis *cùm medicinalis*, licet postea censura ab eo lata suum effectum non sortiatur.

16 Secundò dubium est, vtrùm Prælatus ferens censuram absque scriptura, vel expressione causæ subiiciatur pœnis latis *in c. cum medicinalis*, si postea censura ab ipso lata suum effectum non sortiatur, vt si reus ante diem termini appellauit, vel obediuit, vel ex hac vita migrauit, vel iudex sententiam reuocauit.

Respondeo subiici, quia Summus Pontifex non respexit effectum; sed ipsammet sententiam censuræ, quam cum dicta solemnitate ferri præcepit; sed hic tulit sententiam censuræ absque dicta solemnitate: ergo subiicitur pœnis *cap. cùm medicinalis.* Ita Alterius *loco cit.* & alij.

TERTIA PROPOSITIO.

17 Quinam sit effectus suspensionis quam iudex incurrit ferendo censuram absque dicta solemnitate, aut non tradendo exemplar sententiæ, infra mensem, si petatur.

17 SVspensio, quam iudex Ecclesiasticus incurrit, ferendo censuram absque dicta solemnitate, aut non tradendo infra mensem exemplar scripturæ, si petatur, repellit ab ingressu Ecclesiæ & à diuinis officiis, vt patet ex illis verbis, *ab ingressu Ecclesiæ, & à diuinis officijs nouerit se suspensum.* Ita communiter DD. quamuis aliqui, vt Suarez *disp.* 37. *sect.* 1. *num.* 2. putant hoc potius vocandum esse interdictum, quam suspensionem, cùm suspensio ab ingressu Ecclesiæ competat potius interdicto, quàm suspensioni.

Hinc sequitur primò iudicem, qui vltra dictum mensem mortuus est, non posse in Ecclesia sepeliri. Imò Suarez *loco cit.* innuit neque sepeliri posse in cœmeterio, seu alibi cum diuinis officiis. Ratio est, quia hic priuatus est diuinis officiis non solùm actiuè, verùm etiam passiuè: nam in textu absolutè dicitur, *à diuinis officijs nouerit se suspensum.* An verò sepeliens aliqua censura ligetur, in præcedentibus explicaui.

Secundò sequitur, iudicem, qui contracta dicta suspensione celebrat, vel alia diuina officia facit cum actu alicuius sacri ordinis, affici pœna irregularitatis: tum quia violat censuram per exercitium ordinis sacri: tum quia sic expresè decernitur *in hoc cap. cùm medicinalis, ad finem*, ibi, *irregularitatem non effugiunt iuxta canonicas sanctiones, super qua non nisi per Summum Pontificem poterunt dispensari.* An autem Episcopus virtute Concilij Tridentini *sess.* 24. *cap.* 6. *de reformat.* dispensare possit, quoties delictum est occultum, patet ex alibi dictis posse.

QVARTA PROPOSITIO.

18 Absolutio huius suspensionis reseruata est Papæ.

18 ABsolutio istius suspensionis, seu interdicti reseruata est Summo Pontifici. Ratio est, quia lata est ad certum tempus. Ita Suarez *disp.* 37. *sect.* 1. *n.* 3. Elapso tamen mense cessat, quia non obligat vltra terminos præscriptos. Ita Alter. *tom.* 1. *lib.* 3. *disp.* 4. *cap.* 3. *col.* 3. *quæsito* 3.

Sed modò dubium est, vtrùm ille, in quem lata fuit censura absque scriptura, aut sine expressione causæ, aut cui exemplar censuræ denegatur, absoluendus sit absque cautione statim ac recursum ad superiorem habet.

Respondeo distinguendo, si de iniustitia constat, statim absoluendus est absque cautione; nam in textu dicitur, *sententiam ipsam sine difficultate relaxans*: imò lator censuræ condemnandus est ad expensas, & interesse, & aliis condignis pœnis puniri debet, vt in præfato cap. *cùm medicinalis*, habetur; si verò dubium sit de iustitia, absolutio quidem impendi debet, sed præstita cautione; fieri enim potest, vt alioquin innocens damnum patiatur. Ita Stephanus à Costa *loco cit.* Sayrus *lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 13. & alij, quis autem sit superior, ad quem recursus fieri potest, constat ex supradictis in Bulla Cœnæ.

PVNCTVM II.

De suspensione ab officio contra conseruatores, qui de aliis, quàm de manifestis iniuriis scienter cognoscunt.

DE hac suspensione sufficienter egi *disput. 2. quæst. 2. puncto 35.* dum explicarem excommunicationis censuram, latam contra partem, quæ procurat, vt conseruator de aliis, quàm de manifestis iniuriis se intromittat. Quamobrem opus hic non est in expositione istius suspensionis diutius immorari; sed satis erit innuere materiam, subiectum, effectum, & cessationem istius materiæ.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quænam sit huius suspensionis materia.

1 MAteria istius suspensionis est excessus iurisdictionis, quem conseruator committit, scienter intromittendo se de aliis, quàm de manifestis iniuriis, & violentiis, aut extendendo suam potestatem ad ea, quæ iudicialem indaginem, id est, ritum iudicialem requirunt; sic enim expresè decernitur *in cap. hac constitutione, de offic. legat. in 6.*

Dicitur *scienter*, quia textus hac dictione vtitur, vt ab hac censura excludantur conseruatores, terminos cõcessæ sibi iurisdictionis ignoranter excedentes, etiamsi ignorantia sit crassa, supina, vel affectata, modò cum ingenti temeritate coniuncta non sit, vt suprà *loco cit.* innui cum Sanchez, & aliis. Idemque de ignorantia crassa tradunt Suarez, & Filliucius *locis ibi citatis*: scientia enim opponitur ignorantiæ.

An autem conseruator præsumendus sit ignorare, docui *ibidem n.* 11. non præsumi ignorare, quia nullus præsumitur ignorare ius commune, & ea quæ ad proprium pertinent officium.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Quod subiectum.

2 SVbiectum istius suspensionis sunt omnes conseruatores; nam textus citatus indistinctè loquitur. Ita Suarez, Alterius, Filliucius, & Moneta, quos *loco citato num. 9.* adduxi.

Hinc colligi posse videtur, capitulum, cui officium conseruatoris demandatum fuit, subiici huic suspensioni ab officio, si actionem hic vetitam faciat; quem autem effectum pariat suspensio ab officio, quam capitulum contraxit, in præcedentibus explicatum est, & iterum infra declarabo.

Excipiuntur tamen Episcopi, ob regulam generalem *in cap. quia periculosum, de sent. excommun. in 6. & in cap. si compromissarius, de elect. & electi potest.* Ita Suarez, Alterius, & Filliucius, quos retuli *loco citato, n. 9.* contra Monetam *de conseruatoribus cap. 7. quæst. 12. num. 571.*

Addo probabiliter sustineri posse Cardinalem, qui non est Episcopus, non affici hac suspensione, si conseruatoris potestatem excedens contra istam constitutionem faciat. Ita Gemin. *de sacror. immunit. lib. 3. cap. 6. num. 5.* Gonzalez & alij, quos retuli *de censuris in genere disp. 1. quæst. 1. punct. 3. & de legibus disp. 1. q. 1. puncto 6.* Sed contrarium probabilius est, quia Cardinales tenentur legibus generalibus, vt *loco cit.* docui cum Vgolino & aliis quampluribus, quibus adde Monetam *de conseruator. cap. 7. quæst. 12. num. 573.*

3 Conseruator à cõseruatore constitutus iisdem pœnis afficitur si intromittat se absque facultate in aliis quàm in manifestis iniuriis.

3 Rogabis an subconseruator constitutus à conseruatore, ligetur his pœnis, si absque speciali facultate intromittat se in aliis, quàm in manifestis iniuriis.

Respondet affirmatiuè Moneta *de conseruatoribus cap. 7. quæst. 12. n. 575.* quia militat eadem ratio in conseruatore, & subconseruatore.

Sed oppositum mihi probabilius videtur. Ratio est, tum quia gerens vices officialis non ligatur excommunicatione lata in officialem. *cap. 1. de offic. vicarij in 6.* ergo neque subconseruator afficitur suspensione lata in conseruatorem: tum quia subrogatus non sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur in priuilegiis, & in pœnalibus, ex Rota Romana apud Seraphinum *decis. 537. nu. 4.* & apud Farinacium *lib. 1. quæst. crimin. quæst. 24. num. 67.* & aliis apud Simonem Vaz Barbosam *verb. subrogatum.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 Hæc suspensio repellit ab officio per annum.

4 ISta suspensio repellit ab officio per annum; nam in textu dicitur, *eo ipso per vnum annum ab officio sint suspensi.* An autem hic annus debeat esse continuus, & quandónam suspensio, quam conseruator, contracta semel suspensione iterum delinquendo incurrit, suum effectum habere incipiat, explicaui *loco cit. num. 12.*

5 Officio, inquam, conseruatoris, non item ordinis.

5 Sed modò dubiũ est, vtrùm ista suspensio intelligi debeat ab officio conseruatoris, seu iurisdictionis tantùm, vel etiam ab officio ordinis.

Respondeo intelligi ab officio conseruatoris: tum quia in eo quis puniri debet, in quo deliquit, vt pœna proportionata sit culpæ, illamque non excedat. *cap. quæsiuit, de his quæ fiunt à maiori part. cap.* sed deliquit in officio conseruatoris; ergo in illo tantùm puniri censetur: tum quia in dubio in materia pœnali strictior, & benignior interpretatio facienda est: tum quia sic expresè decernitur in Bulla Gregorij XV. incipit, *Sanctissimus*, ibi, *per annum ab officio conseruatoris huiusmodi suspensi sint*: nonnulli tamen DD. ante constitutionem Gregorij senserunt istam suspensionẽ suspendere ab officio, tam ordinis, quàm iurisdictionis, quia Bonifacius VIII. *in cap. hac constitutione, de offic. leg. in 6.* absolutè loquitur; suspensio autem ab officio absolutè prolata intelligitur de officio ordinis, & iurisdictionis, ex communi DD. sententia. Idemque in terminis docet Suarez *disp. 31. sect. 3. nu. 17.* Moneta *de conseruatoribus cap. 7. quæst. 12. num. 161.* Sed quod ego dixi, hoc tempore sustinendum est.

Addit glossa *in verbo, ab officio*, istam suspensionem intelligi etiam à beneficio.

Sed hoc mihi non probatur: tum quia Gregorius XV. expresè dicit, *ab officio conseruatoris*: tum quia suspensio ab officio distinguitur à suspensione à beneficio, & à disparatis non valet illatio. *l. Papinianus exuli. ff. de minor.* Ita in terminis Moneta *loco cit. num. 568.* idemque docent alij ferè communiter, quos retuli *de suspensione in genere.* Vtrùm verò suspensus ab officio possit beneficij fructus, vel distributiones percipere, saltem dum tempore suspensionis munus suum non præstat, vel choro non assistit, patet ex dictis *de horis canonicis.*

6 Eius absolutio reseruata est Papæ.

QVARTA PROPOSITIO.

6 ABsolutio istius suspensionis reseruata est Sũmo Pontifici, quia lata est ad certum tempus, nempe ad annum; anno verò elapso cessat, quia non ligat vltra intentionẽ conditoris, vt sæpiùs aliàs dixi.

Hæc tamen propositio intelligenda est, modò delictum sit publicum; nam si delictum sit occultum, Episcopus, vel ab eo deputatus absoluere potest, ex Tridentino *sess. 24. cap. 6.* Ita Henriquez *lib. 13. c. 35.* Auila *3. parte disp. 6. dub. 1. conclus. 3.* & alij.

PVNCTVM III.

De suspensione contra iudicem Ecclesiasticum, qui per gratiam, vel sordes aliquid facit in iudicio contra conscientiam, & iustitiam in damnum partis.

ISta suspensio exprimitur *in cap. cùm æterni, de sent. & re iudic. in 6.* circa quam de more explicabo materiam, subiectum, effectum, & eius absolutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quænam sit huius suspensionis materia.

1 MAteria istius suspensionis est facere aliquid in iudicio per gratiam, vel sordes contra conscientiam, & iustitiam in grauamen partis; nam in præcitato cap. *cùm æterni*, dicitur, *si quis autem iudex Ecclesiasticus ordinarius, aut etiam delegatus, fama suæ prodigus, & propriy persecutor honoris contra conscientiam, & contra iustitiam in grauamen partis alterius in iudicio quicquam fecerit, per gratiam, vel per sordes, ab executione officij per annum nouerit se suspensum*, &c.

Ex quibus verbis colliguntur nonnullæ conditiones necessariæ ad hanc censuram incurrendam.

2 Nonnullæ conditiones necessariæ ad hanc suspensionẽ incurrendam, & n. 3.

2 Prima est, vt iudex aliquid faciat contra conscientiam, & contra iustitiam, vt patet ex verbis iam allatis; imò non sufficit si faciat contra conscientiam, non verò contra iustitiam, vel econtra; sed opus est vt faciat contra conscientiam, & iustitiam simul; textus enim copulatiuè loquitur. Ita communiter DD.

Hinc sequitur primò, iudicẽ, qui ex odio, vel gratia alicuius, alteram partem in iudicio grauat, non excedendo terminos iustitiæ, non affici hac suspensione, quia non facit contra iustitiam, cùm grauet partem intra latitudinẽ iustitiæ, vt suppono, licet faciat contra conscientiam, id agendo fortè in gratiam alterius, vel in odium partis. Ita communiter DD.

Secundò sequitur, iudicem, qui partem vltra iustitiæ terminos grauat, non scienter, & voluntariè, sed ex imprudentia, inconsideratione, vel ignorantia, non ligari hac suspensione, quia non facit contra conscientiam, sed contra iustitiã, non formaliter, sed materialiter. Ita glossa hic *verbo, & contra*, Nauart. *in manuali cap. 27. num. 157.* Toletus *lib. 1. cap. 15.* Suarez *disp. 31. sect. 3. num. 16.* Alterius *tom. 2. disp. 14. c. 2. col. 2. quæst. 1.* Sayrus *lib. 4. cap. 13. num. 3.* & alij communiter.

Secunda conditio est, vt iudex aliquid faciat in grauamen partis; nam in textu dicitur, *in grauamen partis alterius.*

Nomine *partis* intelligitur actor vel reus, vt bene Geminianus hic *num. 5.* Franc. *num. 5.* Alterius *loco cit. quæst. 3.* Hinc sequitur

Primò, iudicem, qui aliquid in iudicio facit absque damno partis, non incidere in hanc suspensionem, quia non dicitur aliquid facere in grauamen partis.

Secundò iudicem non ligari hac censura faciendo aliquid in iudicio in præiudicium notarij, Aduocati, vel tertiæ personæ; tunc enim non dicitur facere aliquid in grauamen alterius partis. Ita Doctores citati.

Tertia conditio est, vt hoc fiat in iudicio; nam in textu dicitur, *in iudicio.* Quamobrem si iudex aliquid in præiudicium partis faciat extraiudicialiter, non est reus istius censuræ. Ita Gemin. *n. 6.* Alterius *loco cit. dub. 4.*

3 Iudex aliquid omittens in iudicio, ex quo damnum parti sequitur, non incurrit hanc censuram.

3 Sed modò dubium est, vtrùm iudex, qui aliquid facere omittit in iudicio, ex quo damnum parti sequitur, in hanc censuram incidat.

Respondeo negatiuè. Ratio est, quia in hoc textu non fertur suspensio propter omissionem, sed propter actionem iniustam, ibi, *quicquam fecerit*; in materia autem pœnali non est facienda extensio vltra propriam verborum significationem. Ita nonnulli DD. apud Geminian. *num. 7.* contra ipsum Geminianum, Alterium *loco cit. col. 3. ante 5. dubium*, Hostiensem, & alios.

Quinta conditio est, vt id fiat per gratiam, vel sordes, ibi, *per gratiam, vel per sordes.*

4 Quid dicatur fieri per gratiam, vel sordes.

4 Sed modò dubium est, quidnam dicatur fieri per gratiam, vel per sordes. Glossa hic *in verbo, vel per sordes.* Alter. *loco cit. quæst. 7.* Sayrus *n. 3. ad finem*, & alij putant id fieri per gratiam, vel per sordes, quod fit precibus, pretio, timore, vel odio.

Ego verò probabilius arbitror id dici fieri per gratiam, quod fit ad alicuius instantiam, seu ob alicuius fauorem; gratia enim accipitur pro fauore, vt ex *l. 7. §. quæsitum. ff. de minor. & l. 3. C. de iur. fisc.* obseruat P. Prateius *in suo lexico verb. Gratia*, id verò dicitur fieri per sordes, quod fit ob pretium, seu pecuniam, vt ex *l. 3. §. fin. ff. de arbit. & l. 1. §. 1. ff. de mag. conuen.* obseruat idem Prateius *in verbo, Sordes*, idemque sentire videtur Gemin hic *n. 8.* & Alter. *disp. 16. c. 2. col. 3. vers. 4.* vbi ait, nomine *sordium* significari iniquas donationes, vel promissiones.

5 Omnes prædictæ conditiones sunt simul necessariæ ad incurrendã hanc suspẽnsionẽ.

5 Quæres primò, vtrùm omnes præfatæ conditiones simul necessariæ sint ad hanc censuram incurrendam.

Respondeo omnes necessarias esse, & vna earum deficiente, censuram non incurri. Ratio est, quia omnes sub vno verborum contextu exprimuntur absque vlla disiunctione. Ita glossa hic *in verbo, vel sordes*, Alter. *loco cit. quæst. 6.*

6 Sententia per gratiam, vel sordes in præiudiciũ partis lata, inualida est, qua parte cedit in grauamẽ partis.

6 Quæres secundò, vtrùm sententia per gratiam, vel per sordes in præiudicium partis lata, valida sit.

Respondeo inualidam esse, saltem qua parte vergit in grauamen iniustum partis. Ratio est, quia sententia est actus iustitiæ; hæc autem non est actus iustitiæ, sed iniustitiæ. Ita Gemin. hic *num. 8.* Alterius *loco cit. col. 4.* Castro, Suarez, Sotus, Arragonius, Valentia, Lessius, & alij, quos retuli *in tract. de legibus, disp. 10. quæst. 2. punct. 4. nu. 3. & seqq.* vbi de hac re fusiùs egi.

SECVNDA PROPOSITIO.

7 Subiectum istius suspensionis sunt omnes iudices Ecclesiastici tam ordinarij, quàm delegati.

7 SVbiectum istius suspensionis sunt omnes iudices Ecclesiastici, tam ordinarij, quàm delegati, vt patet ex verbis textus in prima propo-

propositione allatis, ibi, *si quis autem iudex Ecclesiasticus ordinarius, aut etiam delegatus.*

Hinc sequitur primò actorem, aut alium, qui in causa est, vt iudex iniquè, & contra conscientiam alterum grauet, non affici hac censura, quia subiectum istius cēsuræ sunt iudices Ecclesiastici, aliquid facientes in iudicio, &c.

Secundò sequitur, arbitrum, compromissarium, Auditorem iudicis, aut merè executorem, non incidere in hanc suspensionem, quia isti non sunt iudices ordinarij, vel delegati; & cùm versemur in materia pœnali, non est facienda extensio, sed restrictio. Ita glossa hic *verb. in iudicio*, Suarez *disp.31. sect.3. n.16.* Hostiens. Nauarr. Syluester, Angelus, & alij apud glossam *loc. cit.* Sayrum *lib.4. c.13. n.3. vers. tertium*, & apud Alter. *loc. cit. col.3. dub.5.*

Excipitur tamen ab hac propositione Episcopus; quamuis enim grauiter peccet, iudicando per sordes, vel per gratiam in detrimentum partis, & teneatur ad restitutionem damni inde prouenientis, non tamen afficitur suspensione; quia Episcopus non comprehēditur in censura suspensionis, vel interdicti, nisi exprimatur, *cap. quia periculosum, de sent. excomm. in 6.* Ita communiter DD.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Suspēdit per annum ab executione officij.

8 Effectus istius suspensionis est, suspendere ab executione officij per annum; nam in textu dicitur, *ab executione officij per annum nouerit se suspensum.*

9 Etiam ordinis & iurisdictionis.

9 Nomine *officij* hoc in loco non solùm intelligitur potestas, & iurisdictio, sed officium ordinis, & iurisdictionis. Ratio est, tum quia in textu dicitur, *ab executione officij*; suspensio autem ab officio absolutè prolata suspendit ab officio ordinis, & iurisdictionis, vt suo loco probaui: tum quia in hoc textu habetur, *iudicem, qui se durante suspensione ingerit diuinis officiis, laqueo irregularitatis obstringi, iuxta canonicas sanctiones, à qua liberari nequeat, nisi per Summum Pontificem.* Sed iuxta canonicas sanctiones non irretiretur vinculo irregularitatis ingerēdo se diuinis, nisi suspensus esset à diuinis, seu ab officio ordinis, suspensus enim non incurrit irregularitatem celebrando diuina officia, nisi faciat contra suspensionem per exercitium ordinis sacri. Ergo præfatus iudex suspēsus est, non solùm ab officio iurisdictionis, verum etiam ordinis. Ita Nauarr. *cap.27. n.157.* Gemin. hic *n.8.* Alter. *loco cit. col.3. vers. quærit.* Sayrus *num.3.* Suarez *loco cit.* & alij communiter.

QVARTA PROPOSITIO.

10 Absolutio reseruata est Papæ.

10 Absolutio istius suspensionis reseruata est Papæ: nam ligat per annum; absolutio autem censuræ latæ ad tempus, reseruata est Papæ, cùm lata videatur in vindictam, & pœnam; inferior autem non potest pœnam à superiore impositam relaxare, vt sæpius in præcedentibus dictum fuit.

Verum tamen est, elapso anno, statim cessare; quia non ligat vltra intentionem legislatoris.

11 Quot diebus seruanda sit hæc suspēsio si in anno bissextili contrahatur, remissiuè.

11 Rogabis, quot diebus seruanda sit huiusmodi suspensio si in anno bissextili contrahatur.

Respondent glossa *hic in verbo annum*, Geminianus *hic num.13.* Alterius *loco cit. col.4. vers. deinde.* Hostiensis & alij apud præcitatos DD. seruandam esse 366. diebus. Ratio ipsorum est, tum quia agitur de pœna spirituali ad animam pertinente, in qua tutior pars sustinenda est: tum quia qui præfatam suspensionem contraxit, tenetur illam seruare eo anno, quo illam contraxit, sed ille annus constat 366. diebus; ergo tenetur præfatam suspensionem seruare 366. diebus. Verum quid ego in hac re sentiam, constat ex supradictis *disp.3. quæst.1.* vbi de hac re sufficienter egi, & contrarias sententias retuli.

PVNCTVM IV.

De censura suspensionis, & interdicti contra visitatores ordinarios, qui occasione visitationis aliquid vltra victualia accipiunt.

1 Episcopi aliique visitatores prohibentur aliquid accipere occasione suæ visitationis præter victualia.

1 Cum visitator non debeat sibi subditis, quos ex officio visitat, onerosus esse, *l. obseruare. ff. de offic. procon. & cap. inter cetera 10. quæst.3.* iure merito *in cap. Romana. cap. exigit. cap. felicis, de censibus.* & in Trid. *sess.24. cap.3. de reformat.* cautum est, ne Episcopi aliique visitatores aliquid occasione visitationis accipiant, præter victualia, alioquin duplum infra mensem reddere teneantur, imposita Episcopis censura interdicti ab ingressu Ecclesiæ; inferioribus verò Prælatis pœna suspensionis, cuius materiam, subiectum, effectum, & cessationem in hoc puncto breuiter explicare intendo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Eiusmodi acceptio est materia huius suspensionis.

2 Materia istius suspensionis, vel interdicti est, recipere aliquid ratione visitationis vltra victualia. Hæc propositio patet ex *c. Romana, de censibus,* vbi hoc vetitum est sub obligatione restituendi duplum, & ex *cap. exigit, eodem titulo,* vbi recipiens aliquid vltra victualia obligatur ad restitutionem dupli intra mensem, alioquin censuram incurrit, & ex Concilio Tridentino *sess.24. cap.3. de reformat. sub finem,* vbi præcitata iura confirmantur, ibi, *interim caueant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graues, onerosi ve sint, neve ipsi, aut quisquam suorum quicquam procurationis causa pro visitatione, etiam testamentorum ad pios vsus, præter id, quod ex relictis piis, iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant,* &c.

Hæc propositio ampliatur primò, etiamsi aliquid titulo muneris accipiatur, hoc enim expresse interdicitur *in cap. exigit,* ibi, *recipiendo munera,* & in Concilio Trident. *loc. cit.* ibi, *nec munus quodcumque sit.*

Ampliatur secundò, etiamsi id, quod recipitur, non exigatur, sed sponte tradatur, vt patet ex *cap. exigit,* ibi, *etiam à volente,* & in Tridentino, ibi, *etiam qualitercumque offeratur.*

Limitatur primò, ratione paruitatis materiæ; quamuis enim visitator, & ipsius officiales consultius agant abstinendo à receptione cuiuslibet rei, nihilominus grauiter non peccant, nec censura afficiuntur, accipiendo rem leuis momenti. Ita glossa *in cap. Romana, vers. aliquod munus.* Alterius *loco cit. col.3.* & alij putāt à mortali excusari, accipiendo esculenta, etiam si visitator illa secum asportet extra visitationem; hæc enim communiter non vetatur, cùm nōn soleant à recto auertere. Sed hoc ego non facilè admiserim, nisi paruitas materię excuset: nam Concilium Tridentinum prohibet quodcumque munus, præter victualia, visitationis tempore debita; ergo si esculenta tradantur alio titulo, quam victualium visitationis tempore debitorum, accipi non possūt. Ita Imola, & alij apud Barbosam *3. parte allegt.73. numero 54.*

Limitatur secundò, nisi aliud ferat consuetudo, vel antiqua constitutio, vel pactum in fundatione appositum; sicut enim Concilium Tridentinum præscribit, vt nihil accipiatur in iis locis vbi consuetudo est, vt nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud accipiatur à visitatoribus; ita neque derogare videtur iis, quæ debentur ratione consuetudinis, vel ratione pacti in fundatione appositi. Ita glossa *in c. exigit. vers. visitationis.* Alter. *loc. cit. col.1. vers.2.* Sayrus *lib.4. c.15. n.26.* Franciscus Leo *in thesauro fori c.16. n.45.* asserens ita declaratum esse à sacra Cardinalium congregatione. Verum hęc limitatio mihi non probatur quoad id, quod in ea dicitur de consuetudine; nam Concilium reprobat huiusmodi consuetudinem, & prohibet quicquam accipi, non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili.

Ex dictis sequitur primò, visitatorem non posse salarium pro vectura equorum accipere, quia huiusmodi salarium non pertinet ad victualia. Ita Geminianus *in cap. exigit, num.8.* Franciscus Leo *c.16. n.44.* Zerola *in praxi Episcoporum verb. visitatio. §.6. dub.3.* Barbosa *3. parte alleg. 73. num.57.* Alter. *to.2. disp.13. cap.6. col.2.* contra glossam *in cap. exigit, vers. pecuniam,* & alios.

Idem dic de expensis factis circa laminas ferreas equorum; hæc enim nomine victualium non veniunt. Ita DD. citati, contra glossam *loc. cit.* & alios; nonnulli tamen DD. hoc limitant, nisi Episcopi indigeant: tūc enim putant equos, vestes, familiam, & similia Episcopo visitanti præstanda esse: tum quia magnum non est si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur, *2. Corinth. cap.9. & cap. si Episcopus. de offic. ordin.* tum quia quod licitū non est in lege, necessitas licitum facit, *cap. quod non est, de reg. iur.* Ita glossa *verb. pecuniam.* Franciscus Leo *n.43.* Alterius *loco cit. col.2.*

Secundò visitatorem non posse medicinas à visitatis recipere, quia licet medicinæ inter sumptus ad vitam necessarios comprehendantur, tamen inter expensas victualium in hoc casu non recensentur, vt patet ex propria nominis victualium significatione. Ita Zerola *in praxi verbo visitatio. §.6. dub.1.* vbi ait, nomine *expensarum victualium* intelligi ea, quæ consistunt in victu, non autem alia necessaria personæ, vt medicinæ, aut alia extra victum.

Tertiò Episcopum, vel eius secretarium, auditorem, Cancellarium, aut alios ipsi adiunctos, non posse quicquam ab iis, qui visitantur, accipere pro decretis & ordinationibus spectantibus ad visitationem, seu pro labore, vel scriptura circa decreta visitationis conficienda. Ita nonnulli ferunt à sacra Cardinalium Congregatione declaratum. Idem in terminis docet Zerola *loc. cit. dub.4.* & alij.

Ego tamen existimo competentem mercedē accipi posse pro copia actorum, seu decretorum visitationis ab iis, qui ea petunt. Ita Nauar. *consil.1. de censibus, in nonis.* Barbosa *loco cit. n.42.* & alij, contra Zerolam *loco citato.*

Quartò Episcopum non ligari pœnis horum textuum, accipiendo tempore visitationis cathedraticum, quod singulis annis exigi solet. Ratio est, quia hoc non accipit ratione visitationis. Ita sacra Cardinalium Congregatio die 8. Octobris 1582. apud Marzillam.

3 Sed modò dubium est, vtrum accipi possit pecunia loco victualium. 3 Potest tamen accipi pecunia loco victualium.

Respondendum videtur affirmatiuè, iuxta *cap. felicis, de censibus,* ibi, *pecuniam licitè recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus, quibus visitationis officium personaliter exercebunt*; liberum tamen est iis, qui visitantur, tradere pecuniam pro expensis victualium, aut ipsamet victualia præstare, vt patet ex *cap. felicis, de censibus,* ibi, *à volentibus,* & ex Concilio Trid. *loc. cit.* ibi, *sit tamen in optione eorum, qui visitantur,* &c.

4 Secundò dubium est, vtrum licitum sit plura victualia accipere eo die, quo plura loca visitantur. 4 Non liceß plura victualia accipere eo die, quo plura loca visitantur.

Respondeo negatiuè, quia *in cap. felicis, cit.* dicitur, *non liceat visitanti nisi vnam procurationem recipere vna die, siue vnum locum solum visitauerit, siue plura,* alioquin posset quis, inquit glossa, totam ciuitatem vna die visitare, & tot procurationes recipere, quot sunt Ecclesiæ illius ciuitatis, quod est absurdum.

Obseruant tamen glossa *in cap. felicis,* Alterius *de interdicto, disp.12. c.2. col.1.* & alij, Prælatos hoc tempore priuilegium obtinuisse visitandi vno die plura loca, & accipiendi à singulis procurationem.

5 Tertiò dubium est, vtrum qui per alium visitat, possit victualia recipere. 5 Nec potest victualia recipere, qui per alium visitat.

Respondeo negatiuè, nam victualia debentur impendenti officium visitationis, vt dicitur *in cap. exigit, citato,* ibi, *visitationis officium personaliter exercebunt,* & ibi, *visitationis officio non impenso*; hic autem non impendit officium visitationis, sed alter ab eo delegatus. Ita glossa *in c. exigit, vers. non impenso.* Zerola *loc. cit. dub.5.* Barbosa *ad sess.24. c.3. n.9.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Subiecta huius suspensionis.

6 Personæ, quæ pœnis prædictorum iurium subiiciuntur, sunt Episcopi, & alij Prælati, qui iure ordinario visitant suos subditos: hæc propositio patet ex *cap. Romana, de censibus,* ibi, *hanc autem visitandi formam ab vniuersis etiam Episcopis, aliisq; Prælatis ordinario iure suos subditos visitantibus,* & ex *cap. felicis, citato,* ibi, *Episcopi, & alij, quibus ex officio competit visitare,* hoc pacto intelligendum est *cap. exigit, de censibus,* quod editum fuit in confirmationem *cap. Romana.*

Hinc sequitur legatos, vel nuntios Sedis Apostolicæ his pœnis non subiici accipiēdo aliquid in visitatione. Ratio est, quia, strictè loquendo, non dicuntur iure suo ordinario visitare suos subditos. Ita Palud. *in 4. dist.18. q.7. ar.2. casu 5.* glossa *in c. exigit, vers. visitationis,* Sayrus *lib.4. cap.15. n.26.* Barbosa *de potest. Episc. 3. p. alleg.73. ad finem,* vbi cum Azorio ait, delegato à Papa deberi viaticum, & mercedes equorum.

7 Regulares accipientes in viſitatione aliud quàm victualia ſubiacent huic cēſuræ, niſi aliud ferat cōſuetudo.

7 Sed modò dubium eſt primò, vtrùm regulares his pœnis ſubiiciantur, accipiendo in viſitatione aliquid vltra victualia.

Reſpondeo ſubiici, niſi aliud ferat conſuetudo, & ipſorum inſtitutū. Ratio eſt, quia *cap. Romana* generaliter loquitur, & eximit religioſos ſolum, dum aliquid accipiunt ex laudabili religionis conſuetudine, vel inſtituto, vt clarè colligitur ex illis verbis, *ſaluis ſuper hoc rationabilibus, & approbatis religioſorum conſuetudinibus, & regularibus inſtitutis.* Ita Paludan. *loc. citato*, Sayrus *loco citato num.* 27. contra nonnullos alios apud Paludanum.

8 Similiter etiam familiares viſitatorū.

8 Secundò dubium eſt, vtrùm familiares viſitatorum ſubiiciantur his pœnis, accipiendo aliquid occaſione viſitationis.

Reſpondeo affirmatiuè, modò ſint familiares Prælatorum iure ordinario viſitantium; iſti enim comprehenduntur *in cap. Romana*, ibi, *ne ipſe, vel quiſquam ſuorum, & in cap. exigit*, ibi, *viſitatoribus eorumq; familiaribus*, & in Concilio Trident. *loc. cit.* ibi, *néve ipſi, aut quiſquam ſuorum.*

9 Epiſcopus non poteſt recipere victualia, aut aliud quidpiam dum exit per villas & oppida ſacramentum Confirmationis miniſtraturus.

9 Tertiò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus recipere poſſit victualia, vel quid aliud, dum per villas, & oppida exit, vt ſacramentum confirmationis conferat.

Reſpondeo negatiuè, dum exit ſolùm cauſa confirmationis. Ratio eſt, tum quia nullum ius hanc facultatē ei tribuit: tum quia ſacra Cardinalium Cōgregatio declarauit laicos, aut rectores Eccleſiarum non teneri ad expenſas Epiſcopo accedenti cauſa tantùm confirmationis ad loca ſuæ diœceſis. Exiſtimabit tamen fortè aliquis Epiſcopum victualia, vel quid aliud tunc tēporis accipientem non affici pœnis prædictorum textuum, quia non accipit prætextu ſeu ratione viſitationis.

Sed oppoſitum mihi longè probabilius videtur, quia dicitur accipere procurationem non impenſo viſitationis officio; accipiens autem procurationem non impenſo viſitationis officio, ligatur interdicto, vel ſuſpenſione, niſi duplum infra menſem Eccleſiæ grauatæ reſtituat, *c. exigit, de cenſibus.*

10 Epiſcopus tempore viſitationis non poteſt accipere victualia ab hoſpitalibus aliiſve piis locis pauperibus.

10 Quartò dubium eſt, vtrùm Epiſcopus tempore viſitationis recipere poſsit victualia, ſeu procurationem ab hoſpitalibus, vel aliis piis locis pauperibus.

Reſpondeo negatiuè, quia pauperes potius ſubleuandi, quàm onerandi ſunt. Ita Zerola *loco citato dub.* 7. Surdus *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 22. *num.* 6. Barboſa *de poteſt. Epiſcopi* 3. *p. allegat.* 73. *num.* 50. & alij. Non facilè tamen viſitatorem recipientem ſolum victualia à pauperibus quos viſitat damnarem ad reſtitutionem, quia virtutem potius charitatis, quàm iuſtitiæ violat accipiendo huiuſmodi victualia.

11 Vtrùm viſitator recipere poſſit victualia dū viſitat loca ſpecialiter exempta ab onere præſtandi victualia, ſeu procurationem, & quid ſignificet procuratio.

11 Quintò dubium eſt, vtrùm viſitator recipere poſsit victualia, dum viſitat loca ſpecialiter exempta ab onere præſtandi victualia, ſeu procurationem (procuratio enim ſignificat id quod Epiſcopo luſtranti, & viſitanti prouinciam dari ſolet, vt docet Caniſius *in ſumma iuris canonici tit.* 25. *de cenſibus verſ. à procuratione*, & P. Prateius *in ſuo lexico. v. Procuratio.*)

Reſpondeo cum Rodriquez *quæſt. regul. tom.* 2. *quæſt.* 63. *art.* 7. Barboſa 3. *p. allegat.* 73. *num.* 47. & aliis, non poſſe recipere, quia viſitator derogare non poteſt priuilegiis eorum, qui à legitimo ſuperiore exempti fuerant. Idem militat vbi conſuetudo inualuit, vt nihil prorſus in viſitatione accipiatur; nam huiuſmodi conſuetudo approbatur in Concilio Trident. ibi, *in ijs verò locis, ſeu prouincijs, vbi conſuetudo eſt, vt nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud à viſitatoribus accipiatur, ſed omnia gratis fiant, ibi id obſeruetur.*

12 Qui accipit victualia, dum viſitat loca priuilegio vel conſuetudine exempta, tenetur ad duplum, incurritq; ſuſpenſionem.

12 In dubium tamen verti poſſet, an accipiens victualia, dum viſitat loca priuilegio, vel conſuetudine exempta teneatur ad duplum, & afficiatur pœna ſuſpenſionis, vel interdicti lata *in cap. exigit, de cenſibus.*

Reſpondendum mihi probabilius videtur affirmatiuè, quia Concilium Tridentinum intendit ſeruari illæſum ius monaſteriorum, aliorumque locorum piorum, & extendere videtur diſpoſitionem *c. exigit* accipientem aliquid omnibus caſibus, in quibus aliquid *in dict. c.* accipi vetat, ibi, *quòd ſi quiſquam (quod abſit) aliquid amplius in ſupradictis omnibus caſibus accipere præſumpſerit, is præter dupli reſtitutionem, intra menſem faciendam, aliis etiam pœnis iuxta conſtitutionem Concilij Generalis Lugdunenſis, quæ incipit, Exigit, necnon & aliis pœnis in Synodo prouinciali arbitrio Synodi abſque vlla ſpe venia mulctetur.*

13 A quo viſitator accipere poſſit victualia.

13 Sextò dubium eſt, cuius expenſis alendus ſit viſitator, ſeu à quónam viſitator accipere poſſit victualia.

Reſpondeo ſi rei naturam ſpectemus, alendum eſſe à loco, quem viſitat; par enim eſt, vt quis temporalia ab eo metat, cui ſeminat ſpiritualia.

Hoc tamen intelligitur, niſi aliud poſtulet conſuetudo. Quamobrem ſi conſuetudo inualuit, vt victualia præſtentur à communitate, conſuetudo ſeruanda eſt; liberum tamen erit communitati victualia præſtare, vel pecuniam loco victualium, iuxta Concilij Tridentini diſpoſitionem. Ita Ioannes Franciſcus Leo *loco cit. n.* 33. Barboſa 3. *part. allegat.* 73. *nu.* 45. & alij, qui tamen ex ſacra Congregatione aduertunt, ſi conſuetudo ſit, vt viſitator victualia recipiat a laicis, cogendos non eſſe laicos, dum recuſant alimenta præſtare.

14 Quis teneatur ad expenſas neceſſarias ad reſtaurationem Eccleſiarū, veſtium ſacrarum, & ceterorum huiuſmodi, cùm viſitator decretum fecit de iis reparandis.

14 Hic obiter quæri poſſet, quiſnam obligandus ſit ad expenſas, & ſumptus neceſſarios ad inſtaurationem, & reparationem Eccleſiarum, oratoriorum, capellarum, altarium, & veſtium, cultui diuino inſeruientium, quoties viſitator decretum fecit, vt præfata fiant, ſeu reſtaurentur, & reparentur.

Reſpondeo in hac re conſulendum eſſe Ioann. Franciſcum Leonem *in theſauro fori Eccleſiaſtici part.* 2. *cap.* 16. *num.* 46. *& ſeqq.* cùm enim ſolutio iſtius difficultatis non ſpectet ad rem, de qua agimus, & longiori diſcurſu, ſeu digreſſione indigeat, ſatius duxi prætermittere innuendo ſolum auctorem, à quo ſolutio peti poteſt.

TERTIA PROPOSITIO.

15 Ad quā reſtitutionem teneantur viſitator vel eius adiuncti, qui aliquid accipiunt vltra victualia.

15 VIſitator, qui iure ordinario viſitat, vel eius adiuncti, ſi aliquid vltra victualia accipiant, tenentur infra menſem ad reſtitutionem dupli, alioquin menſe elapſo, ſi fuerit Patriarcha, vel Epiſcopus, incurrit interdictum ab ingreſſu Eccleſiæ; ſi fuerit inferior Epiſcopo, ſuſpenditur ab officio, & beneficio, non obſtante quauis remiſſione, ſeu condonatione: nam *in cap. exigit, de cenſibus*, dicitur, *duplum eius quod receperint, Eccleſiæ, à qua id receptum fuerit, infra menſem reddere teneantur; alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi duplum ipſum, vltra prædictum tempus reſtituere differentes, ingreſſum ſibi Eccleſiæ ſentiant interdictum; inferiores verò ab officio, & beneficio nouerint ſe ſuſpenſos, quo vſque de duplo huiuſmodi grauatis Eccleſiis plenariam ſatisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remiſſione, liberalitate, ſeu gratia valitura.* Ex quibus verbis

Colligitur primò cui facienda ſit reſtitutio; colligitur enim faciendam eſſe Eccleſiæ, ſeu loco pio, à quo id receptum fuit.

16 Quid reſtituendū, ſi non ab Eccleſia, ſed à communitate acceptum ſit aliquid vltra victualia.

16 Dices, ſi aliquid vltra victualia, acceptum non fuit ab Eccleſia, ſed à communitate, ſeu à laicis, tenebitúrne viſitator ſub pœna ſuſpenſionis, vel interdicti ad reſtitutionem dupli.

Reſpondebit aliquis fortè non improbabiliter viſitatorem non affici his pœnis, non reſtituendo duplum infra menſem; nam cui verba diſpoſitionis non conueniunt, nec conuenit ipſa diſpoſitio; diſpoſitio autem *cap. exigit*, loquitur de iis, qui non reſtituunt duplum Eccleſiæ grauatæ, à qua aliquid aliud præter victualia occaſione viſitationis acceptum fuit, & Concilium Tridentinum videtur accommodare ſe diſpoſitioni *præcitati c. exigit.* Quamobrem viſitator in hoc caſu ſatisfacere videtur, ſi reſtitutionem faciat illi, à quo aliquid vltra victualia accepit: nam iniuſtè accepit; cauſa autem iniuſta damni tenetur ad reſtitutionem.

Probabilis tamen videtur opinio aſſerentium viſitatorem teneri ad reſtitutionem dupli: tum quia *cap. Romana*, abſolutè loquitur, & ad illius corroborationem, & confirmationem editum fuit *cap. exigit*: tum quia *in cap. exigit.* reprobatur remiſſio, & condonatio dantium; ergo ſignum eſt reſtitutionem dupli faciendam eſſe, etiamſi res ab Eccleſia immediatè accepta non fuerit; ſed ab alio: nam loco Eccleſiæ ſoluit: tum quia Eccleſia frequentius accipitur pro miniſtris Eccleſiarum. *tit. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Quamobrem

17 Quid nomine *Eccleſiæ* hoc loco intelligatur.

17 Si quæras, quid nomine *Eccleſiæ* hoc in loco intelligatur.

Reſpondeo cum Nauarr. *in manuali cap.* 27. *num.* 44. *verſ.* 8. Toleto *lib.* 1. *cap.* 36. *num.* 6. Panormit. & aliis, quos ſuprà retuli *diſp.* 2. *quæſt.* 3. *punct.* 12. *num.* 6. hoc in loco intelligi non ſolùm templa Deo dicata, & benedicta, verùm etiam hoſpitalia, monaſteria, & alia pia loca ad diuinum cultum deputata, vel etiam ipſos miniſtros Eccleſiarum; nam iſta interpretatio, materiæ de qua agitur, & præfatis textibus maximè congruit.

Secundò colligitur Epiſcopum, ſeu familiares Epiſcopi, vel alterius Prælati, accipientes aliquid tempore viſitationis vltra victualia obligari in conſcientia ſub mortali ad reſtitutionem dupli. Ratio eſt, tum quia in textu dicitur, *reddere teneantur*, quæ loquendi forma indicat obligationē in conſcientia, vt docui *de horis canonicis*, & alibi: tum quia omiſſione dictæ reſtitutionis incurritur grauis cenſura; grauis autem cenſura ſupponit mortale peccatum, vt patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris in genere.*

18 Prælatus non tenetur ad reſtitutionē in defectū familiæ nō reſtituentis, ſi particeps culpæ non fuit.

18 Rogabis, vtrùm Epiſcopus, ſeu Prælatus teneatur ad reſtitutionem in defectum familiæ non reſtituentis, gloſſa *in verb. teneantur.* Alterius *loco cit. col.* 3. *verſ. quare*, & alij affirmatiuè reſpondent. Ego verò probabilius cenſeo non teneri, quoties Prælatus culpæ particeps non fuit. Ratio eſt, tum quia hoc nullo iure ſufficienter probatur: tum quia par non eſt, vt innocens pro alterius culpa pœnam luat.

Tertiò colligitur eum, qui elapſo menſe duplum non reſtituit, cùm alioquin ſine graui incommodo reſtituere poſſet, affici pœna irregularitatis violando ſuſpenſionem, vel interdictum per exercitium ordinis ſacri.

QVARTA PROPOSITIO.

19 Hæc cēſura interdicti & ſuſpenſionis durat donec delinquens reſtitutionē dupli faciat.

19 PRæfata cenſura interdicti, & ſuſpenſionis durat, donec delinquens reſtitutionem dupli faciat; ſic enim apertè conſtat ex verbis *cap. exigit*, in tertia propoſitione relatis; facta verò dupli reſtitutione ceſſat abſque abſolutione, quia cenſura ſuſpenſionis, vel interdicti lata ſub conditione, ſeu ad certum tempus, eo elapſo ceſſat, vt ſæpiùs in præcedentibus dixi. Idemque in hoc particulari caſu docent gloſſa *in verbo quouſque*, Alterius *tomo* 2. *diſp.* 13. *cap.* 6. *col.* 3. *verſ. quare.*

PVNCTVM V.

De ſuſpenſione ad ſex menſes ab officio doctorandi lata contra promouentes ad doctoratum, vel magiſterium, niſi iuramentum priùs extorqueant à promouendis, vt in ſolemnitate recipiendi doctoratum, vel magiſterium non expendant vltra ſummam trium millium Turonenſium argenteorum.

ISta ſuſpenſio habetur *in Clementina, cùm ſit, de magiſtris*, & licet hoc tempore multis in locis vſu recepta non ſit, nihilominus, cùm fieri poſſit, vt alicubi moribus vtētium comprobata ſit, cumque tamquam lex generalis pro quolibet loco edita fuerit, vt patet ex illo verbo dictę Clementinæ, *vbilibet*, breuem ipſius explicationem ſilentio præterire nolo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quæ ſit materia huius ſuſpenſionis.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt omiſſio extorquendi iuramentum à doctorando, vt non expendat in ea ſolemnitate vltra tria millia Turonenſium argenteorum: hæc propoſitio expreſsè habetur *in dicta Clementina*, ibi, *volentes igitur*, &c.

Dixi, *in ea ſolemnitate*, vt excludatur examen priuatum: tum quia illud non eſt ſolemnitas doctoratus; ſed præparatio, & via ad dictam ſolemnitatem: tum quia ſicut promouentes ad doctoratum non tenentur fidei profeſſionem in priuato examine extorquere, ita neque tenentur præfatum iuramentum elicere. Ita gloſſa hic *verſ. doctoratum.*

2 Quid nomine doctoratus, & magiſterij intelligatur.

2 Quæres primò, quid nomine *doctoratus & magiſterij* intelligatur. Gloſſa

Glossa hic *verb. doctoratus*, Alter. *tom. 2. disp. 14. cap. 4. col. 2.* nomine *doctoratus* intelligendum putant gradum, ad quem quis promouetur in iure canonico; nomine verò *magisterij* intelligi gradum in Theologia; ego verò censeo intelligi gradum doctoratus, siue in iure canonico, siue in sacra Theologia, vel artibus; is enim qui ad doctoratus lauream assumitur, aliquibus in locis vocatur Magister, alibi Doctor. Ita sentire videntur Sanchez, Salas, & Reginaldus, quos retuli *de legibus, disp. 1. quæst. 2. punct. 2. num. 3. vers. hinc patet.*

3 Quam pecuniæ summam faciãt tres mille Turonẽses.

3 Quæres secundò, quam pecuniæ summam constituant tres mille Turonenses. Glossa hic *verb. argenteorum*, ait spectata moneta Bononiensi constituere quingentas libras Bononiorum paruorum. Coarruuias verò *in tract. de veter. collat. nummis. cap. 3. §. 2. num. 7.* & Alterius *loco cit. vers. quanta*, existimant, tres mille Turonenses non excedere ducentos aureos, quorum quilibet vndecim nummis argenteis æstimatur; consequenter cooptãdum ad doctoratus lauream non posse vltra ducentos aureos expendere.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Quódnã sit subiectũ istius suspensionis.

4 SVbiectum istius suspensionis sunt illi omnes ad quos pertinet doctoratum, vel magisterium conferre. Ratio est, quia Clemens V. *in præfato cap.* generaliter loquitur, ibi, *si quis autem Pontificali etiam dignitate præfulgens*, &c. Ex quo patet etiam Episcopos huic censuræ subiici, quia sufficienter exprimuntur; cùm Episcopi Pontificali gaudeant dignitate.

TERTIA PROPOSITIO.

5 Repellit à collatione doctoratus per sex mẽses.

5 ISta suspensio repellit à collatione doctoratus, seu magisterij per sex menses: nam in præfata Clementina dicitur, *si quis autem Pontificali etiam dignitate præfulgens non recepto prius præfato iuramento honorem cuiquam tribuerit supradictum, à collatione magisterij, seu doctoratus cuiuslibet per sex menses sequentes eo ipso nouerit se suspensum.*

Ex quibus verbis colligitur huiusmodi suspensionem non solùm suspendere à potestate conferendi doctoratum in ea facultate, cuius insignia præbuit, non recepto iuramento; verùm etiam simpliciter à facultate conferendi doctoratus gradum in qualibet scientia. Ita glossa hic *verb. cuiuslibet.* Cardinalis hic *vers. si quis, n. 1.* Alterius *loco cit. col. 3.* contra Archidiaconum, & alios apud Cardinalem *loco cit.*

6 Qui hanc suspensionem contraxit, grauiter peccet, & irregularitatem incurrat doctoratum conferendo, antequam absoluatur.

6 Sed modò dubium est primò vtrùm is, qui hanc suspensionem contraxit, grauiter peccet, & irregularitatem incurrat doctoratum conferendo, antequam absoluatur.

Respondeo grauiter quidem peccare, quia facit contra suspensionem in re graui; non tamen irregularitatem incurrit. Ratio est, tum quia non est inducenda irregularitas, nisi sit in iure expressa: tum quia non violat suspensionem per exercitium ordinis sacri; collatio enim doctoratus non est functio ordinis.

Addo huiusmodi suspensum non fieri irregularem celebrando diuina officia, quia non est suspensus à diuinis, sed à collatione doctoratus. Ita glossa hic *verb. suspensum.* Alterius *loco cit. quæs. 3.*

7 Valideq; confert doctoratum.

7 Secundò dubium est, vtrùm suspensus à facultate conferendi doctoratum, validè illum conferat.

Respondeo validè conferre, nisi fortè denuntiatus sit suspensus. Ratio est, quia post Extrauagantem *ad euitanda*, versari possumus cum eo, qui non est vitandus, & valida sunt ipsius acta, vt patet ex dictis *de censuris in genere.* Ita intelligenda est glossa hic *in verb. sequentes*, & Alterius *loco cit. quæs. 2.*

Dixi, *nisi fortè denuntiatus sit suspensus*; tunc enim inualidè confert, cùm acta alicuius vitandi irrita sint, modò in illis actibus vitandus sit. Ita intelligenda est glossa, & Alterius *locis citatis.* An autem doctoratus collatus alicui excommunicato teneat, patet ex dictis *de censuris in genere, disp. 2. quæst. 2. punct. 7. num. 4.*

QVARTA PROPOSITIO.

8 Absolutio huius suspensionis spectat ad Papam.

8 ABsolutio istius suspensionis pertinet ad Summum Pontificem: tum quia inferior dispensare non potest in lege superioris: tum quia lata est ad certum tempus, scilicet ad sex menses, quibus elapsis cessat. Vide dicta in simili in præcedentibus.

PVNCTVM VI.

De suspensione contra Episcopum, qui post celebrationem Concilij Prouincialis, non conuocat Abbates, presbyteros, & clericos, & vniuersam suæ diœcesis plebem, vt illis referat gesta in Concilio Prouinciali.

VNICA PROPOSITIO.

1 Episcopus prædictam conuocationẽ omittens excõmunicationem duorũ mensium incurrit.

2 Quæ magis propriè est suspensio, quàm excommunicatio.

1 EPiscopus, qui præfata non fecit, seu parui pendenda crediderit, sententia excommunicationis duorum mensium curriculo persistit vsquequaque multatus, vt loquitur *cap. decernimus, distinct. 18. ad finem.*

2 Obseruant tamen multi DD. primò nomine *excommunicationis ad duos menses* non intelligi excommunicationem propriè dictam, sed suspensionem; frequenter enim ferri solet suspensio sub nomine excommunicationis ad tempus latæ, vt dicitur *in c. tanta, dist. 86. & c. vnico, in fine, 10. quæst. 3.* nam excommunicatio ferri non solet ad tempus. Ita glossa *in cap. decernimus, cit. verb. excommunicationis:* vbi ait nomine bimestris excommunicationis intelligi suspensionem ab officio. Syluester *verb. suspensio. §. 6. vers. 1.* Tabiena *eodem verb. num. 7.* Henriq. *lib. 13. cap. 38. num. 3.* Alterius *tom. 2. c. 2. col. 1.* & alij.

Mihi tamen valde probabile videtur intelligi excommunicationem propriè acceptam, quia verba præsertim in materia pœnali propriè accipienda sunt, nec implicat Summum Pontificem ferre excommunicationem ad tempus; excommunicatio enim lata ad tempus hanc vim habet, vt infra tempus præfixum auferri non possit ab inferiore, elapso verò termino possit, vt docui *de censuris in genere.*

Obserua secundò cum Suarez *disp. 31. sect. 5. n. 7.* istam censuram hoc tempore vsu receptam non esse, etiam in Hispania, vbi hoc decretum editum fuit in Concilio Toletano.

PVNCTVM VII.

De suspensione contra Episcopos, alioſq; Prælatos Episcopis superiores, qui præscriptis temporibus ad Apostolorum limina non accedunt.

VNICA PROPOSITIO.

1 Episcopus qui debito tẽpore ad limina Apostolorũ non accedit, incurrit suspensionẽ, & interdictum latũ à Sixto V.

2 Qui, quo fine, & qua obligatione ad limina accedere teneantur.

1 EPiscopus, qui debito tempore ad limina non accedit, incurrit suspensionem, & interdictum, latum à Sixto V. in Bulla XV. incipit, *Romanus Pontifex*, quæ Bulla cùm valdè clara sit, & perspicua, ea solùm proponam, quæ in ea disponuntur.

2 Quæres igitur primò, quinam, & quo fine, & qua obligatione ad limina accedere teneantur.

Respondeo teneri Episcopos, Patriarchas, & Archiepiscopos, etiam Cardinalatus honore insignitos; tenentur autem ex vi præstiti iuramenti per se ipsos accedere, si legitimo non detinentur impedimento, vel saltem per alium, vt referant statum suæ diœcesis, vt prolixè satis, & dilucidè in dicta Sixti V. constitutione habetur, ibi, *Perpetua constitutione sancimus, decernimus, & mandamus, vt omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, Episcopi per vniuersum terrarum orbem constituti, à nobis deinceps ordinandi, etiamsi Cardinalatus honore præfulgeant, antequam munus consecrationis suscipiant, seu eis consecratis pallium de Beati Petri corpore sumptum tradatur, aut si in aliam Ecclesiam transferantur, antequam illius regimini, seu administrationi se immisceant, si quidem præsentes in curia fuerint in manibus S. R. E. Diaconi Cardinalis ordine prioris, si verò absentes, in manibus Antistitis, qui ad impendendum munus prædictum, aut ad tradendum pallium huiusmodi à Sede Apostolica delegabitur, iurent iuxta formam in libro Cancellariæ Apostolicæ, Quinterno appellato, nuper descriptam, se Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli limina statutis in hac nostra constitutione temporibus, personaliter, ac per se ipsos visitaturos, ac nobis, & successoribus nostris, pro tempore existentibus, Romanis Pontificibus rationem reddituros de toto eorum pastorali officio, deq; rebus omnibus ad ipsarum, quibus præsunt, Ecclesiarum statum, ad Clerũ, & populi disciplinam, animarum denique, quæ illorum fidei creditæ sunt, salutem quouis modo pertinentibus, & vicissim mandata Apostolica humiliter recepturos, & quàm diligentissimè executuros. Quòd si legitimo impedimento detenti fuerint, iurent se prædicta omnia adimpleturos per certum nuntium, ad id speciale mandatum habentem, de gremio suorum capitulorum, aut alium in dignitate Ecclesiastica constitutum, seu aliàs personatum habentem, aut si huiusmodi hominem Ecclesiastica dignitate, & personatu præditum non habeant, per diœcesanum sacerdotem, & si Clero careant omnino, per aliquem alium presbyterum, secularem, vel regularem spectatæ probitatis, & religionis, de supradictis omnibus plenè instructum. De huiusmodi autem impedimento docere debeant per legitimas probationes ad dictum primum Diaconum Cardinalem, per supradictum nuntium transmittendas.*

3 Qui extra Vrbem existens fuit creatus Cardinalis tenetur intra annum se conferre Romam sub pœna priuationis Cardinalatus ipso facto.

3 Prædictis addo eos, qui ad Cardinalatus gradum euecti sunt, dum extra Vrbem existunt, teneri intra annum sub pœna priuationis Cardinalatus ipso facto intra annum Romam se conferre, vt statuit idem Sixtus V. in Bulla, incipit, *Postquam*, quæ consulenda erit, dum opus fuerit.

4 Diuersum tẽpus diuersis Episcopis præfigitur ad visitanda limina Apostolorum.

4 Quæres secundò, quódnam tempus Episcopis præfigatur ad visitanda limina Apostolorum.

Respondeo diuersum præfigi, iuxta variam locorum distantiam, vt ex ipsa Bulla constat, ibi, *Ad hoc autem debitum visitationis officium commodè explendum supradicti omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi, & Episcopi, Itali videlicet, vel ex Italicis Insulis, vnde in Italiam commodius traiici potest. Veluti Siculi, Sardi, Corsi, & alij adiacentium Prouinciarum Italiæ, ac etiam Dalmatiæ, & Græcarum, quæ è regione ipsis Italiæ, & Siciliæ oris sunt, tertio anno; Germani verò, Galli, Hispani, Belgæ, Bohemi, Vngari, Angli, Scoti, Iberni, & ceteri omnes, qui in Europa sunt citra mare Germanicum, & Balticum, ac omnium insularum maris Mediterranei quarto anno, & qui intra Europæ fines sunt, his prouinciis remotiores, ac etiam Africani, littoribus nostris aduersi, ac insularum maris Oceani Septemtrionalis, & Occidentalis Europæ, & Africæ citra continentem noui Orbis; tam qui nunc sunt, quàm qui ad Catholicam fidem per misericordiam Dei aliquando redierint, quinto anno; Asiatici verò, & qui extra Asiam, & in aliis nouis terris Orientalibus, Meridionalibus, Occidentalibus, & Septemtrionalibus, tam in insulis, quàm in continentibus, & denique in quibuslibet mundi partibus decimo anno iter suscipiant, & Deo concedente perficiant. Idemq; institutum tertio quoque, quarto, quinto, & decimo anno repetant, & obseruent. Hæc autem annorum spatia tempore suscepti muneris consecrationis, vel pallij traditionis, aut translationis, vt præfertur, incipiant.*

5 Quo die incipiat prædictum tempus.

5 Rogabis, vtrùm tempus assignatum ad visitanda limina Apostolorum incipiat à die, qua quis ad Episcopatum promotus fuit.

Respondeo incipere a tempore, quo prædecessor Romæ fuit; consequenter computandum esse tempus prædecessoris, vt patet ex illis Bullæ verbis, *quæ ne longius differatur, volumus quod tempus qualecumque excursum alicui ex supradictis Præsulibus, qui siue morte præuentus, siue alia quacumque de causa ob non finitum tempus ei præscriptum dicta limina non visitauerit, ita illius successoris effluxisse, & excurrisse intelligatur, vt termino ipso iuxta prædecessoris sui iusiurandum completo, debitam tunc visitationem quamprimum conficere teneatur.*

6 Quas cẽsuras incurrat Prælatus, huius constitutionis violator.

6 Quæres tertiò, quas censuras incurrat Prælatus huius constitutionis violator.

Respondeo suspendi, seu interdici ab ingressu Ecclesiæ, ab administratione temporalium, & spiritualium, & à fructibus suarum Ecclesiarum, vt patet ex illis verbis, *Si verò, quod absit, non egerint, eos, ab ingressu Ecclesiæ, ac etiam ab administratione, tam spiritualium, quàm temporalium, necnon à perceptione fructuum suarum Ecclesiarum, à capitulis*

eorum omni exceptione, & mora cessante interim liberè exigendorum, & opus fabricæ, seu ornamentorum Ecclesiæ emptionem, prout maior exegerit necessitas, insumendorum, ipso facto tamdiu suspensos esse volumus, dum à contumacia resipiscentes relaxationem suspensionis huiusmodi à Sede prædicta meruerint obtinere.

Ex quibus verbis colligi posse videtur primò præfatos non suspendi à fructibus pensionum, & aliorum beneficiorum; sed Ecclesiarum Episcopalium, Archiepiscopalium, Patriarchalium. Ratio est, tum quia hæc videtur significatio illorum verborum, *Ecclesiarum suarum.* tum quia versamur in materia pœnali, in qua strictior, & benignior interpretatio facienda est, nisi aliud ferat vsus, & praxis.

Secundò absolutionem istius censuræ Summo Pontifici reseruatam esse, etiamsi Prælati resipuerint, & ad limina se contulerint. Quid autem nomine liminum intelligatur, patet ex supradictis in Bulla Cœnę, sicut etiam in præcedentibus centies repetita sunt, quæ in istius constitutionis explicatione hic dici possent.

PVNCTVM VIII.

De suspensione contra Episcopos, & alios Episcopis superiores, ob quæstum publicantes, vel concedentes indulgentiam, aut facultates absoluendi.

VNICA PROPOSITIO.

PRæfati Episcopi incurrunt suspensionem Papæ reseruatam, seu potiùs interdictum ab ingressu Ecclesiæ, & à perceptione fructuum ex Bulla 99. Pij V. incipit, *Quàm plenum,* in qua Bulla fertur etiam excommunicatio contra alios Episcopis inferiores. Vide supradicta *disp. 2. q. 3. punct. 30.* vbi has censuras ex professo explicaui.

PVNCTVM IX.

De suspensione contra Archiepiscopum, vel Episcopum relaxantem incendiariis pœnam, ipsis impositam in c. pessimam, 23. quæst. 8.

VNICA PROPOSITIO.

1 Archiepiscopus, vel Episcopus pœnam incendiario debitam relaxans damnum tenetur restituere, & per annum ab officio Archiepiscopatus abstinere debet. 2 Quænam pœna sit incẽdiario imposita *c. pessimã, 23. q. 8.*

1 EPiscopus, vel Archiepiscopus pœnam incendiario debitam relaxans damnum ipse restituere, & per annum ab officio Archiepiscopali abstinere debet, *cap. pessimam, citato.*

2 Pœna autem *in dicto cap.* imposita contra incendiarium est, vt non solùm excommunicetur, & non absoluatur nondum facta damni restitutione, præstitoque iuramento non patrandi amplius huiusmodi facinus, verùm etiam iniungatur pœnitentia permanendi per annum in seruitio Dei Hierosolymis, aut in Hispania.

An autem iniungi possit pœnitentia permanendi per annum in seruitio Dei alibi, quàm Hierosolymis, vel in Hispania.

Respondendum videtur affirmatiuè, iuxta glossam *in dicto cap. initio,* hoc enim apponi videtur exemplariter, & non taxatiuè; hæc opinio probabilis est; quamuis oppositum probabilius videatur; in textu enim hæc verba adhibentur, *pœnitentia autem ei detur, vt Hierosolymis, & in Hispaniæ inseruitio Dei per annum integrum permaneat,* quamquam ista pœna hoc tempore forsan vsu recepta non est.

Quis autem dicendus sit *incendiarius,* & an excommunicationem hoc tempore ipso facto incurrat, explicatum est *disp. 2. qu. 3. punct. 43.*

PVNCTVM X.

De suspensione contra Episcopos, aliosq; Prælatos Episcopis superiores, vt Patriarchas, & Archiepiscopos, qui ex odio, gratia, amore, vel lucro, seu commodo temporali omittunt procedere contra suscep-tos, vel diffamatos de hæresi, aut temere vexant aliquem, imponendo illi notam, vel suspicionem hæresis, vel impedimenti ab eo illati in officio Inquisitionis.

VNICA PROPOSITIO.

PRæfati Episcopi, vel Prælati, qui prædictas actiones faciunt, suspenduntur per triennium ab officiis; alij verò inferiores Episcopis ligantur excommunicatione *in Clement. 1. §. verùm, de hæreticis.* Quæ hic disputari possent, à me iam pertractata fuerunt *disp. 2. q. 7. punct. 5.* propterea opus non est hic eadem repetere.

PVNCTVM XI.

De suspensione contra Episcopum, qui necessariam correctionem non adhibet contra simoniacos in sacramentis, vel in ordinibus.

VNICA PROPOSITIO.

EPiscopus præfatam correctionem non adhibens subiacet excommunicationi, *cap. quidquid, 1. quæst. 1.* nomine autem *excommunicationis* intelligitur suspensio, iuxta glossam *in dicto cap. quidquid, verb. excommunicationis.* Alterium *tom. 2. disp. 16. c. 3. ad finem.* Sayrum *lib. 4. c. 12. n. 45.* & alios, quia excommunicatio non fertur ad tempus. Iuxta nonnullos alios nomine *excommunicationis duorum mensium* intelligitur separatio, seu exclusio à perceptione sacramentorum.

Sed quid ego sentiam, in præcedentibus explicaui *punct. 6.* dum loquerer de suspensione lata contra Episcopum, qui post Concilium Prouinciale non conuocat Synodum diœcesanam.

QVÆSTIO VI.

De suspensionibus contra Episcopos, Prælatos, & alios, ob alia delicta distincta à præcedentibus.

PRima suspensio in hac quæstione explicanda, est contra Episcopum concubinarium non resipiscentem post admonitionem Synodi Prouincialis.

Secunda contra Episcopos, aliosque Prælatos Pontificali dignitate præditos ingredientes monasteria monialium sibi subiecta extra casus necessitatis.

Tertia tam contra eos, qui iuramentum præstant de tenendo schismate, quàm contra ipsos schismaticos.

Quarta contra impugnantes immaculatæ, & Beatissimæ Virginis conceptionem, vel in alterutram partem disputãtes, aliam refellendo.

Quinta contra Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas locantes, aut alia ratione concedentes domos manifestis vsurariis alienigenis, scientes eos illis abusuros ad fœnus, quasi ex officio exercendum.

Sexta contra clericos vtentes vestibus prohibitis.

Septima contra eos, qui imagines eorum, de quibus fama, vel opinio sanctitatis, vel martyrij inualuit, proponunt cum laureolis, radiis, vel splendoribus, aut libros continentes gesta, miracula, reuelationes, vel beneficia, tamquam ipsorum intercessionibus obtenta, publicant, aut tabellas, seu imagines, fictas, pictas, vel ex sculptas appendunt, aut lampades, seu lumina ad ipsorum sepulcra sine debita facultate accendunt.

PVNCTVM I.

De suspensione contra Episcopum concubinarium non resipiscentem post admonitionem Synodi Prouincialis.

VNICA PROPOSITIO.

1 Episcopus cõcubinarius, qui non resipiscit postquam à Synodo Prouinciali admonitus fuit, ipso facto suspensus manet. 2 Episcopus accedens ad mulierem, quam ante consecrationem Episcopalem cognouerat, non repellitur ipso facto ab ordinis executione.

1 EPiscopus concubinarius, qui non resipiscit, postquam à Synodo Prouinciali admonitus fuit, ipso facto suspensus remanet, ex Concilio Tridentino *sect. 25. cap. 14. de reformat.* circa quam suspensionem nihil mihi differendum occurrit, præter id, quod infrà quæst. proximè sequenti *punct. 4.* adnotabo, dum loquar de suspensione contra clericum concubinarium.

Nonnulli etiam inter suspensiones contra Episcopos latas enumerant id, quod decernitur *in cap. habuisse, distinct. 33.* vbi

2 Episcopus accedens ad mulierem, quam ante consecrationem Episcopalem cognouerat, repellitur ab ordinis executione. Ita glossa *in dicto cap. verbo deposito.* Alterius *tom. 2. disp. 16. cap. 3. col. 7. versic. inter has,* & alij.

Ego verò existimo huiusmodi Episcopum non ligari suspensione ipso facto: tum quia Concilium Tridentinum suspendit Episcopum concubinarium, nisi resipuerit post admonitionem sibi à Synodo Prouinciali factam: tum quia ex *dicto cap. habuisse* potius colligitur suspensio ferenda, quàm ipso iure lata, vt colligitur ex illi verbis, *sacerdotij honore deposito administrandum nullo modo præsumas accedere:* nam depositio requirit actionem iudicis. Ita Sayrus *lib. 4. cap. 12. num. 4.*

PVNCTVM II.

De suspensione contra Episcopos, aliosq; Prælatos Pontificali dignitate præditos ingredientes monasteria monialium sibi subiecta extra casus necessitatis.

VNICA PROPOSITIO.

EPiscopus, aut alij Prælati ingredientes extra necessitatem monasteria monialium sibi subiecta, *prima* vice incurrunt suspensionem, seu potius interdictum ab ingressu Ecclesiæ. *Secunda* vice suspenduntur à diuinis. *Tertia* vice ligantur excommunicatione, vt patet ex Bulla Gregorij XIII. quam explicaui *disp. 3. quæst. 8. punct. vlt. & in tractatu de clausura,* vbi etiam explicaui pœnas, & censuras contra religiosos, & alios claustra monialium sine debita facultate ingredientes.

PVNCTVM III.

De suspensione, tam contra eos, qui iuramentum præstant de tenendo schismate, quàm contra ipsos schismaticos.

DE suspensione, & priuatione Ecclesiasticæ potestatis imposita schismaticis, sufficienter egi *disp. 1. quæst. 2. punct. 5.* propterea hic solùm remanet explicanda suspensio lata contra clericos, qui schisma tenere iurant.

1 Qui præstant iuramentum de tenendo schismate, à sacris ordinibus, & dignitatibus sunt suspensi. 2 Materia huius suspensionis est iuramentum de tenẽdo schismate.

1 Ista suspensio expressa est *in cap. 1. ad finem, de schismaticis,* ibi; *illi verò, qui sponte iuramentum de tenendo schismate præstiterint, à sacris ordinibus, & dignitatibus decernimus manere suspensos.*

2 Ex quibus verbis patet materiam istius suspensionis esse iuramentum de tenendo schismate. Opus tamen est, vt iuramentum non fiat per vim; dolum, metum, ignorantiam, aliámve similem causam, quia textus vtitur dictione, *sponte,* quod puram libertatem connotat, & metum excludit. *l. si quis maior. C. de transa.* vbi Alciatus *verb. nullo cogente, & Authentica sacramenta puberum,* vbi plures DD. quos enumerat Augustinus Barbosa *dict. 332. num. 2. & 3.*

Subiectum istius suspensionis sunt omnes suspensionis capaces, qui præfatum iuramentum præstant; nam textus generaliter loquitur. Alterius *tom. 2. disp. 15. cap. 6. initio,* innuit subiectum istius suspensionis esse clericos, non verò laicos.

Effectus istius suspensionis est repellere ab vsu ordinum, & eorum susceptione, atque à dignitatibus: quem autem effectum pariat suspensio ab ordinibus, & dignitatibus, constat ex dictis *de censuris in genere, disp. 3. punct. 2.*

Absolutio istius suspensionis conferri potest ab Episcopo, quia in præcitato cap. non reseruatur.

PVNCTVM IV.

De suspensione contra impugnantes immaculatæ, ac Beatissimæ Virginis conceptionem, vel in alterutram partem disputantes, aliam refellendo.

DE hac re sufficienter egi *disp. 2. quæst. 3. punct. 34.* Ideo hîc breuitãte vtar, ne eadem sæpius repetam.

VNICA PROPOSITIO.

1 Quã pœnam incurrat qui in alterutram partem dis-

1 NOn solum, qui præsumit in concione populari, aut vbi adest virorum & mulierum multitudo, disputare in alterutram partem

putat in cœtu virorum, aut mulierum, de conceptione immaculata Beatissimæ Virginis, aliam refellendo, aut qui hanc quæstionem vulgari lingua dictat aut scribit.

tem de cõceptione B.M.V. asserendo propriã sententiã rationibus, vel auctoritatibus, & alterã refellendo, verum etiam qui præsumit de hac ipsa quæstione cuiusuis pietatis, aut necessitatis prætextu, vulgari lingua scribere, vel dictare, suspẽditur à diuinis, si est in sacris, necnõ priuatur ipso iure omni gradu, & dignitate, & ad similẽ redditur inhabilis, & à solo Papa dispẽsari potest, ex Bulla Pij V. quæ incipit, *Super specula.*

Idem Paul. V. die 19. Iulij 1616. & die 31. Augusti 1617. sub iisdẽ pœnis, & censuris decreuit cõtra eos, qui in publicis cõcionibus, lectionibus, conclusionibus, & aliis quibuscumque actibus publicis asserere audent Beatissimam Virginem cum originali peccato conceptam fuisse.

Eamdem pœnam extendit ad eos, qui tenent in publicis actibus Beatissimam Virginem in peccato originali conceptam fuisse, si oppositam sententiam impugnent, aut de illa aliquo modo agant, vel tractent.

2 Bulla Gregorij XV. etiam priuatam de hoc argumento disputationem vetantis.

Nouissimè autẽ Gregorius XV. non solũ id vetuit in actibus publicis, verùm etiã priuatim. Videri potest ipsius Bulla, quam hic ad verbũ referre censui, ne lector in ea inquirẽda defatigetur, vt mihi cõtigit.

2 *Sanctissimus Dominus noster, auditis votis Illustrissimorum, & Reuerendissimorum DD. Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquisitorum, decretum aliàs editum à felic. record. Paulo V. eius prædecessore, tenoris sequentis, videlicet:*

Sanctissimus D.N. post longam & maturam discussionem, auditis votis Illustrissimorum, & Reuerendissimorum DD. Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquisitorum, re accuratè, & diligenter perpensa, prouidè considerans, quòd quamuis in constitutione felic. record. Sixti IV. super conceptione Beatissimæ Virginis Mariæ pro submouendis inter Christi fideles scandalis, rixis, & contentionibus edita, à sancta Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia constitutione sanct. mem. Pij V. super eadem re, quas similiter sanctitas sua innouauit, cum quibusdam prouisionibus, & adiectionibus pœnarum pro efficaciori earum obseruatione, relinquatur, vnicuique libera facultas tenendi, & etiam asserendi vtramque partem, quòd scilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato originali, dum tamen neutra, veluti erronea, aut hæretica damnetur; nihilominus ex occasione assertionis affirmatiuæ in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, & actibus publicis, quòd eadem Beatissima Virgo fuerit cum peccato originali concepta, oriuntur in populo Christiano, cum magna Dei offensa, scandala, iurgia, & dissensiones. Propterea volens huiusmodi scandalis ex debito sui muneris prouidere decreuit, & præcepit, ac præsentis decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, & singulis cuiusuis ordinis, & instituti regularibus, & aliis quibuscumque tam Ecclesiasticis, quàm secularibus personis, cuiusuis conditionis, status, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiastica, quàm secularis, etiam specialis, specifica, & indiuidua earum esset necessaria mentio facienda, vt in posterum donec articulus huiusmodi à sancta Sede Apostolica fuerit definitus, vel per sanctitatem suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, & aliis quibuscumque actibus publicis asserere, quòd eadem Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali; contrafacientes autem eadem sanctitas sua voluit, & declarauit subiacere debere, & subiecit censuris, & pœnis contentis in supradictis constitutionibus suorum prædecessorum, & sua ipso facto incurrendis; per huiusmodi tamen prouisionem sanctitas sua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum prorsus præiudicium conferre, eam relinquens in eiusdem statu, & terminis, in quibus de præsenti reperitur, præterquam quod suprà disposita. Vlterius sub eisdem censuris, & pœnis mandans, quòd negatiuam opinionem, videlicet, quòd non fuerit concepta cum peccato originali in prædictis publicis actibus asserentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent. Insuper voluit, & expressè mandauit, vt extra hos casus expressos publicorum actuum, in reliquis omnibus supradicta constitutiones firmæ, & illæsæ remaneant, & exactè obseruentur, perinde, ac si præsens decretum non emanasset. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obseruari, non obstantibus in hac parte supradictis constitutionibus, & aliis omnibus in contrarium facientibus, &c.

Hoc suo præsenti decreto ex eiusdem causis euitan. scandala, dissensiones atque discordias in populo Christiano, quæ pari ratione oriri possunt, &, vt accepit, in aliquibus regionibus ortæ iam sunt ex sermonibus priuatis occasione assertionis affirmatiuæ, extendit, & ampliauit etiam ad priuata colloquia, & scripta, mandans, & præcipiens omnibus, & singulis supradictis, ne de cetero, donec articulus huiusmodi à Sede Apostolica definitus, vel per sanctitatem suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordinatum, neque etiam in sermonibus, & scripturis priuatis audeant asserere, quòd eadem Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, seu tractare; exceptis tamen, quibus à sancta Sede Apostolica fuerit super hoc specialiter indultum. Per hoc tamen sanctitas sua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei vllum prorsus præiudicium inferre, eam relinquens in eiusdem statu, & terminis, in quibus reperitur: præterquam quod in supradicto felicis recor. Pauli V. & hoc suo decreto disposita. Eademq; sanctitas sua voluit, & expressè mandauit, vt in reliquis omnibus, vbi huiusmodi decretis non aduersantur, constitutiones Sixti IV. Alexandri VI. & Pij V. ac Pauli V. eius prædecessorum super conceptione Beatissimæ Virginis firmæ, & illibatæ remaneant, ac exactè obseruentur, perinde, ac si huiusmodi decretum non emanasset. Et insuper eadem sanctitas sua cum sancta Romana Ecclesia de Beatissimæ Virginis conceptione festum solẽniter, & officium celebret, omnibus & singulis personis Ecclesiasticis, tam secularibus, quàm cuiusuis ordinis, & instituti Regularibus mãdat, ac præcipit, vt in sacrosancto Missæ sacrificio, ac diuino officio celebrandis, tam publicè, quàm priuatim non alio, quàm Conceptionis nomine vti debeant. Contrauenientes autem sanctitas sua voluit, & declarauit subiacere debere, & subiecit censuris, & pœnis, contentis in supradictis constitutionibus, ac præfato decreto suorum prædecessorum, ipso facto incurrendis. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obseruari, non obstantibus in hac parte constitutionibus supra scriptis, decreto Pauli V. consuetudinibus etiam immemorabilibus, necnon omnibus, & singulis qua prædecessores prædicti voluerunt non obstare, ac aliis quibuscumque in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obseruatione, & executione præsentis decreti, & omnium in eo contentorum, quòd contra huiusmodi transgressores, etiam regulares cuiusuis ordinis, & instituti, etiam quomodolibet exemptos, & alias quascumque Ecclesiasticas, & seculares personas, cuiusque status, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Ecclesiastica, quàm secularis, tam Episcopi, & Prælati superiores, alitiq; ordinarij locorum, quàm hæreticæ prauitatis vbique locorum deputati Inquisitores procedant, & in eos seuerè animaduertant, tribuens eis, & eorum cuilibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eosdem transgressores procedendi, & pœnis coercendi & puniendi. Voluit demum, ne præmissorum ignorantia à quoquam prætendi possit, quod præsens decretum, seu illius exempla ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in acie campi flore affixa omnes ita arctent, & afficiant, perinde ac si vnicuique personaliter intimata fuissent, quodq; præsentium transumptis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forèt exhibita, & ostensa

PVNCTVM V.

De suspensione cõtra Episcopos, Archiepiscopos, & Patriarchas locantes, aut alia ratione concedentes domos manifestis vsurariis alienigenis, scientes eos illis abusuros ad fœnus, quasi ex officio exercendum.

VNICA PROPOSITIO.

1 Varię pœnæ variorum Prælatorũ domos vsurariis locantium.

1 PRædicti Episcopi concedentes domos præfatis vsurariis ligantur suspensione; alij verò inferiores excommunicantur: collegia verò & vniuersitates interdictum ipso facto incurrunt, in qua censura, videlicet suspensionis, excommunicationis, & interdicti, si per mensem animo indurato perstiterint, terræ ipsorum ipso facto remanent interdictæ. Ita decreuit Gregor. X. in Concilio Lugdunensi; & refertur *in cap. vsurarum, de vsuris.*

Quæ circa istius suspensionis intelligentiam hic explicari possent, à me prolixè satis, & abundè explicata fuerunt *disp. 3. quæst. 4. punct. 9.* ideo hic immorari necesse non est.

2 Hæc suspensio repellit ab officio & beneficio.

2 Explicandum solùm superest, quem effectũ pariat ista suspensio. Respondeo suspendere ab officio, & beneficio. Ratio est, tum quia textus generaliter, & sine distinctione loquitur: ergo generaliter intelligendus est: tum quia non est maior ratio, cur de vno potius effectu, quàm de alio intelligatur: ergo generaliter intelligi debet. Vide Suarez *disput. 31. sect. 5. num. 13.* Sayrum *lib. 4. cap. 17. num. 48.* Alterium *tom. 2. disput. 16. cap. 2. colum. 6. & 7.* Filliucium *tract. 17. num. 152.*

PVNCTVM VI.

De suspensione contra clericos vtentes vestibus prohibitis.

IN hoc puncto priùs explicabo, quandónam clerici suspensionem incurrant vtendo vestibus prohibitis.

Secundò, quem effectum pariat ista suspensio.

Tertiò, quis possit absolutionem impendere.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quam pœnam incurrat clericus beneficiarius, ac etiam non beneficiatus, publicè vtentes vestibus prohibitis.

1 CLericus habens beneficium incurrit per sex menses suspensionem à perceptione fructuum, si publicè vtatur veste virgata, vel partita. Clericus verò non habens beneficiũ; sed constitutus in sacro subdiaconatus, vel Diaconatus ordine, inhabilis efficitur per sex menses ad recipiendum beneficium. Eadem pœna inhabilitatis ad beneficium per sex menses punitur clericus, qui præfato vestium genere vtitur, dum clericalem tonsuram defert. Sacerdos verò, vel religiosus, aut alius obtinens dignitatem, vel beneficium, cui animarum cura adnexa est, suspensionem incurrit per annum à perceptione fructuum, si publicè deferat vestem virgatam, vel partitam, aut in capite pileum lineum, vulgo apud Longobardos *la scuffia*, in Hetruria, *la berìola di notte*, quòd si præfati sacerdotes, vel religiosi beneficium non habeant, efficiuntur inhabiles per annum ad beneficium Ecclesiasticum. Hæc omnia expressè sancita fuerunt à Clemente V. in Concilio Viennensi, *in Clementina 2. quoniam, de vita & honestate clericorum*, vbi etiam clericis quibuscumque sæcularibus, vel regularibus deferentibus Epithogium, seu tabardum, seu mantellum, ac feraiolum, vt vulgo dicunt, foderatum vsque ad oram, & adeò breue, vt vestis inferior notabiliter appareat, & videatur, iniungitur obligatio illud tradendi pauperibus, modo præfati clerici, vel religiosi administrationem habeant: si autem administrationẽ non habent, obligantur illud tradere superiori, vt in pios aliquos vsus conuertatur, alioquin clerici sæculares, vel regulares suspenduntur per annũ à perceptione fructuũ, si beneficium habent. Si verò beneficiũ non habent, efficiuntur inhabiles per annũ ad beneficia Ecclesiastica. Denique in eadem Clementina præscribitur, vt clerici, præsertim beneficiati, publicè non vtantur caligis scacatis, vel coloris rubei, aut viridis, nulla tamẽ adiicitur pœna, vt bene obseruat glossa hic *in verb. partita.* Hæc Clement. confirmata, & ampliata fuit in Trid. *sess. 14. c. 6. ad finẽ, & sess. 22. c. 1. de reform.*

Ex dictis ergo constat, quandónam clerici suspensionem incurrant vtendo vestibus interdictis.

Hoc tamen intelligendum, & limitandum est primò; modò clerici præfatis vestibus vtantur publicè, nam in præfata Clementina dicitur, *publicè vtantur*; quamobrem deferens huiusmodi vestes domi, non incurrit istam suspensionem, quia domus rem secretam, & non publicam denotat, iuxta glossam hic *verb. publicè.* Bernardum Diaz *in pract. cap. 75. num. 3.* & alios communiter. Idemdic de eo, qui præfatas vestes extra domum sub aliis vestibus ita defert, vt publicè non appareant; hic enim non dicitur publicè deferre, sed potius occultè.

2 Non incurrunt cẽsuram si id faciant ex rationabili causa, aut ex loci cõsuetudine, aut citra mortalem culpam.

2 Secundò intelligitur, & limitatur, nisi id faciant ex rationabili causa: nam in dicta Clementina sic habetur, *nisi causa rationabilis subsit*; quamobrem excusatur, qui præfatis vestibus vtitur, dum transiturus est per loca infidelium, vel hæreticorum, aut si hoc faciat ob metum seruitutis, verberum, vel alterius grauis incommodi; leges enim Ecclesiasticæ non obligant cum graui incommodo, & periculo; ob id quidã clericus à Papa reprehensus, quòd clericalem habitum dimisisset, excusauit se his versibus apud glossam *in cap. si quis de clericis, de vita & honestate clericorum.*

Tutius vt peterem laici sub imagine Romam,
Fas fuit vt finerem luxuriare comam.

Addunt

Addunt etiam aliqui licitum eſſe ſæculares veſtes induere, dum peregrinatio longinqua ſuſcipitur, *cap. Epiſcopi 21. quæſt. 4.* Verùm hoc intelligendum eſt, modò habitus non adeò mutetur, vt quis laicus exiſtimetur, & clericus non dignoſcatur; vetitum enim eſt, habitum abſolutè transformare, niſi aliqua iuſta ſubſit cauſa, *cap. Epiſcopi, cit. & cap. contingit, 2. de ſentent. excommun.* ob id vſu receptum eſt, vt veſtes quædam breuiores, & expeditiores in itinere adhibeantur, non tamen ob id habitus ita transformari debet, vt clericus non appareat. Ita Syluester *verb. clericus, 2. §. 2.* Alterius *to. 2. diſp. 12. cap. 1. col. 4. verſ. ſeptimo.*

Tertiò intelligitur, & limitatur, niſi conſuetudo alicubi in contrarium extet; conſuetudo enim ſicut legem inducit, ita etiam abrogare poteſt. Quamobrem nonnulli recentiores apud Auilam aſſerũt iſtam ſuſpenſionem conſuetudine ſublatam eſſe. Sed hoc ego non facilè conceſſerim, quia Trid. *ſeſſ. 22. c. 1.* conſuetudines in contrarium abrogat.

Quartò limitatur, modò culpa mortalis intercedat; ad incurrendam enim cenſuram grauem, grauis culpa requiritur. Quamobrem Cardinalis *in dicta Clem. n. 4.* Nauarr. *in manuali c. 27. n. 159.* Suarez *diſp. 31. ſect. 3. n. 1.* Alter. *loco cit. col. 3. verſ. 2.* Scortia *in ſelectas conſtit. epitom. 149. theoremat. 381.* arbitrantur illũ à mortali excuſari, qui ſemel, aut iterum ex aliqua cauſa id facit, vt ſi hoc faciat ob celebrationem nuptiarum, aut ob aliam ſolemnitatem, vel feſtiuitatem condecorandam, & cohoneſtandam. Verùm ego cenſeo in caſibus particularibus iudicio prudentis viri ſtandum eſſe, attentis circumſtantiis tunc temporis contingentibus.

3 Quid intelligatur nomine veſtis virgatæ, aut partitæ, cuius delatione cenſura incurritur.

3 Sed modò dubium eſt primò, quid intelligatur nomine *veſtis virgatæ*, vel *partitæ*, cuius delatione cenſura incurritur.

Reſpondeo cum gloſſa hîc *verb. partita* intelligi veſtem habentem diuerſos colores intextos cum ipſo panno, vel artificioſè ſuperinductos, & ſuperimpoſitos.

4 Quódnã ſit ſubiectum huius ſuſpenſionis.

4 Secundò dubium eſt, in quibus caſibus ſuſpenſio dictæ Clementinæ incurratur, ſeu quódnam ſit ſubiectum iſtius ſuſpenſionis.

Reſpondeo incurri ſolùm, dum deferens habet beneficium Eccleſiaſticum, vt patet legenti textum, in reliquis caſibus inducitur inhabilitas, vel prohibitio, iuxta explicationem à me traditam *in 1. propoſitione.* Ita Suarez, Alterius, & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

5 Suſpendit à fructibus beneficiorum.

5 SVſpenſio, de qua hîc agimus, ſuſpendit à fructibus beneficiorum; ſic enim habetur *in dicta Clementina*, ibi, *à perceptione fructuum.*

6 Quo nomine non intelliguntur diſtributiones.

6 Sed modò dubium eſt primò, vtrum nomine *fructuum* intelligantur diſtributiones.

Reſpondendum mihi videtur, negatiuè, iuxta dicta de horis canonicis. Ratio eſt, quia diſtributiones in materia pœnali ſub nomine fructuum comprehendi non ſolent. Secus ſi ſuſpenſio lata eſſet à beneficio; tunc enim comprehenderentur diſtributiones, quæ intereſſentibus choro conferuntur intuitu beneficij, vt docui *de cenſuris in genere*, in vltimis impreſſionibus, *diſp. 3. puncto 2. n. 14.* vbi etiam oſtendi cum Sayro *lib. 4. cap. 6. n. 15.* Vgolino & aliis, fructus patrimonij in titulum aſſignati non venire nomine fructuum beneficij.

7 Ad quem pertineant fructus ex beneficio percepti dum beneficiarius ſuſpẽſus manet à fructibus beneficij

7 Secundò dubium eſt, ad quem pertineant fructus ex beneficio percepti, dum quis ſuſpenſus remanet à fructibus beneficij.

Reſpondeo conuertendos eſſe in vtilitatem Eccleſiæ, vt aliàs in ſimili docui *de excommunicato.* Diſtributiones verò, quibus priuatur excommunicatus, vel ſuſpenſus à beneficio, iure accreſcendi pertinent ad alios intereſſentes, vt pluribus probaui *de horis canonicis*, cum Rota, & aliis, quibus adde Cardinalem *in hac Clementina n. 9.* Sayrum *lib. 4. cap. 6. n. 16.* Alterium *tom. 2. diſp. 12. cap. 1. col. 6. verſ. 8.*

8 Clericus ſuſpenſus à fructibus beneficij quòd virgatas veſtes ferat, nõ eſt ſuſpenſus à fructibus penſionis quam habet.

8 Tertiò dubium eſt, vtrùm clericus ob virgatas veſtes ſuſpenſus à fructibus beneficiorum, ſit etiam ſuſpenſus à fructibus penſionis, quam habet.

Reſpondeo negatiuè, quia in præfata Clementina ſuſpenditur clericus à perceptione fructuum beneficiorum, quæ clericus obtinet. Penſio autem non eſt benficium. An verò id valeat in clerico abſolutè ſuſpenſo à fructibus beneficij, conſtat ex dictis *de cenſuris in genere, loco cit.* & alibi.

9 Clericus qui ob publicam delationem veſtium diuerſicolorium eſt inhabilis per ſex aut duodecim menſes ad beneficium Eccleſiaſticum, non poteſt obtinere beneficium.

9 Quartò dubium eſt, vtrùm clericus, qui ob publicam delationem veſtium diuerſi coloris, inhabilis per ſex menſes, vel per annũ effectus eſt ad beneficium Eccleſiaſticum, validè poſſit obtinere beneficium.

Reſpondeo negatiuè intra tempus inhabilitatis; quia inhabilitas tollit capacitatem. Ita Cardinalis, & Alterius *locis citatis*, & alij, quos retuli *de beneficiis.*

TERTIA PROPOSITIO.

10 Abſolutio huius ſuſpẽſionis, iuxta communiorem ſententiam ſpectat ad Papam.

10 QVamuis probabile alicui fortè videatur Epiſcopum poſſe abſolutionem iſtius ſuſpenſionis conferre, tum quia nulla fit mentio reſeruationis *in Clementina quoniam, de vita, & honeſt. cleric.* tum quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 6. & ſeſſ. 22. cap. 1. de reformat.* mandat clericos contra decentiam & honeſtatem habitus delinquentes, arbitrio ordinarij puniri; ergo etiam permittere videtur, vt Epiſcopi abſoluere valeant, quoties abſolutionem impendendam eſſe iudicauerint. Nihilominus ſi communiorem ſequamur DD. ſententiam, aſſerentium abſolutionem ſuſpenſionis, latæ ad tempus, pertinere ad conditorem legis; dicendum erit iſtam abſolutionem obtinendam eſſe à Summo Pontifice, vt in præcedentibus probaui cum Suarez *diſp. 29. ſect. 1. n. 15. & ſeqq.* Alterio & aliis.

PVNCTVM VII.

De ſuſpenſione comminatoria, & aliis pœnis contra eos, qui imagines eorum, de quibus fama, vel opinio ſanctitatis, vel martyrij inualuit, proponunt cum laureolis, radiis, vel ſplendoribus, aut libros continentes geſta, miracula, reuelationes, vel beneficia, tamquam ipſorum interceſſionibus obtenta publicant, aut tabellas, ſeu imagines fictas, pictas, vel exſculptas appendunt, aut lampades, ſeu lumina ad ipſorum ſepulcra ſiné debita facultate accendunt.

1 Prohibitio Vrbani VIII. de honorando

1 SAnctiſſ. D. N. Vrbanus VIII. in generali congregatione S. Inquiſitionis die 4. Aprilis anno 1625. præcepit ſub pœna ſuſpenſionis, ne quædam actiones fiant in honorem illius, qui cum fama, ſeu opinione ſanctitatis, vel martyrij ex hac vita migrauit; & licet hæc ſuſpenſio non ſit ipſo iure lata, ſed ferenda, nihilominus, quia eſt de re, quæ ad praxim maximè conducit, decreui de ea hic agere, & ipſius materiam & ſubiectum explicare.

per quaſdã actiones eo, qui cum fama ſanctitatis, vel martyrij mortuus eſt.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Variæ actiones in quibus cõſiſtit materia huius ſuſpẽſionis.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis ferendæ, conſiſtit in actionibus proximè ſequentibus.

Prima actio eſt, imagines illorum, qui cum ſanctitatis, vel martyrij fama, vel opinione defuncti ſunt, vel quid aliud, venerationem, & cultum indicans, apponere in Eccleſiis quorumcumque, tam ſęcularibus, quàm regularibus, oratoriis, vel aliis locis publicis, vel priuatis, antequam canonizentur, vel beati declarentur à Sede Apoſtolica, aut non amouere, quæ iam appoſita fuerunt.

Secunda eſt, libros huiuſmodi virorum continentes geſta, miracula, reuelationes, ſeu beneficia quælibet, tamquam ipſorum interceſſionibus obtenta imprimere ſine recognitione, & approbatione ordinarij. Ordinarius tamẽ in recognitione huiuſmodi librorum debet vti conſilio Theologorũ, aliorumq; piorum, & eruditorum hominum. Deinde rem, ſeu negotium inſtructum Sedi Apoſtolicæ deferre, ab eaque reſponſum expectare debet; ſic enim expreſsè decernitur in præcitata Bulla, ſicque in ſimili ſancitum fuit in Concilio Lateranenſi, de quo ſuprà *diſp. 2. quæſt. 5. puncto 3.*

Tertia eſt tabellas, aut imagines ex cera, aut alia materia confectas ad ipſorum ſepulcra appendere, vel affigere, aut lampades, vel lumina accendere, nondum facta ab ordinario recognitione, eaque approbata à Sede Apoſtolica.

Excipiendum tamen eſt ab hac Bulla, dum præfata fiunt erga illos viros, qui coluntur communi Eccleſiæ conſenſu, vel immemorabili tempore, aut Patrum, & Sanctorum virorum ſcriptis, aut ſcientia & tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel ordinarij; modò ſcientia, & tolerantia ſit longiſſimi temporis.

3 Quódnam dicatur longiſſimũ tempus in iure.

3 Longiſſimũ autem tempus videtur eſſe ſpatiũ 30. vel 40. annorum, *tit. C. de longi temp. præſcript.* Ita Prateius *in ſuo Lexico, verb. Longiſſimum*, & alij, quamquam nonnulli putant longiſſimum tempus vocari ſpatium centum annorum. Quod autem dicatur tempus immemorabile, docui *de præſcriptione*, & alibi.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Quódnã ſit ſubiectũ huius ſuſpenſionis.

4 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt viri Eccleſiaſtici, ſiue ſint clerici ſęculares, ſiue regulares, cum hac tamen differentia, quòd regulares ſuſpendendi ſunt à diuinis, & priuantur officiis, ac voce actiua, & paſſiua; clerici verò ſæculares non ſolum priuantur officiis, verum etiam comminatoriè ſuſpenduntur à diuinis, ab adminiſtratione ſacramentorum, & executione ſuorum ordinum; imò etiam aliis pœnis pro qualitate culpæ puniendi ſunt arbitrio Ordinariorum, vel Inquiſitorũ, quibus Sũmus Pontifex diſtrictè præcipit, vt circa iſtius cõſtitutionis obſeruantiã ſedulò inuigilent, & delinquentes puniant, etiam ipſos artifices, qui libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, aut alias actiones in prima propoſitione recenſitas fecerint: nam in dicta conſtitutione ſic habetur, *Vt præmiſſa diligentius obſeruentur, vniuerſis, ac ſingulis, tã ordinarijs, quàm hæreticæ prauitatis inquiſitoribus diſtrictè præcipit, vt in ſua quiſque diœceſi, vel prouincia ſedulò peruigilent, ne ſine approbationibus prædictis imagines cum memoratis ſignis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur, aliáve contra ſuperius diſpoſita fiant; tranſgreſſores verò, ſi regulares fuerint, priuationis ſuorum officiorum ac vocis actiuæ & paſſiuæ, necnon & ſuſpenſionis à diuinis; ſi verò clerici ſæculares, priuationis pariter ſuorum officiorum, ſuſpenſionis à diuinis, & ab adminiſtratione ſacramentorum, executioneq; ſuorum ordinum reſpectiuè, alijſque arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pœnis plectendo. Qui autem libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquomodo effinxerint, vel formauerint, ceteriq; artifices circa præmiſſa qualitercumque delinquentes prædicta omnia amittant, & inſuper pecuniarijs, alijſq; etiam corporalibus pœnis iuxta criminis grauitatem eorumdem Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum arbitrio afficiantur, contrarijs quibuſcumque non obſtantibus.*

Qui autem ſint Inquiſitores hæreticæ prauitatis, à quibus præfata cenſura, vel pœnæ infligi poſſunt, notum eſt omnibus.

5 Quiſnam intelligatur nomine ordinarij.

5 Maior difficultas eſt, quiſnam veniat nomine *ordinarij.*

Reſpondeo nomine ordinarij eum venire, qui in certa prouincia, diœceſi, ciuitate, vel loco, iuriſdictionem certis limitibus circumſcriptam habet, vt Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus. Papa tamẽ non venit nomine ordinarij, quia iuriſdictionẽ certis limitibus definitam non habet, ſed iuriſdictionem & poteſtatem in toto orbe exercet, ipſique totus mundus pro territorio inſeruit.

Hinc ſequitur primò, Epiſcopum poſſe hanc cenſuram ferre, quia nomine *ordinarij* appellatur, cum iuriſdictionem externam, & ordinariam in ſua diœceſi habeat. *cap. cum Epiſcopus. de offic. ordin. in 6.*

Secundò Abbatem exemptum, & alium Prælatum poteſtatem quaſi Epiſcopalem habentem, nulliſque diœceſano ſubiectum poſſe hac cenſura delinquentes in ſuo territorio punire; nam iſti vocantur ordinarij. *cap. ordinarijs, de offic. ordin. in 6.* gloſſa *ibi, verb. locorum.* Panorm. *in cap. poſt ceſſionem, num. 1. de probat.* Alterius *tom. 1. lib. 5. diſp. 22. col. 7.* & alij.

Tertiò Vicarium generalem Epiſcopi, aut Vicarium capituli Sede vacante, poſſe hanc cenſuram ferre, quia vocantur ordinarij, & ordinaria poteſtate gaudent. gloſſa *cap. Romana, in verb. generaliter, de appellat. in 6.* Pariſius *de reſignat. lib. 3. quæſt. 11. num. 19.* Sanchez *de matrimonio lib. 3. diſp. 7. num. 10. & diſp. 29. num. 16.* Auguſtinus Barboſa *de poteſtate Epiſcopi 2. part. allegat. 32. n. 28.* Sbrotius *de officio Vicary lib. 2. quæſt. 55.* & alij quamplures apud præcitatos DD.

Quartò ſequitur parochos, alioſque animarum curatores non poſſe hanc cenſuram ferre, quia non ſunt ordinarij, cum iuriſdictione fori externi careant.

Idem

Idem dic de aliis habentibus iurisdictionem delegatam; isti enim non sunt ordinarij, sed delegati; consequenter ipsi nequeunt iure ordinario hanc censuram ferre.

Qua autem pœna puniantur publicantes suas reuelationes, & similia, patet ex supradictis *disp.2.quæst.5.puncto 2.*

QVÆSTIO VII.

De nonnullis suspensionibus, quæ ab aliquibus Doctoribus afferuntur, & asseruntur; sed ab aliis refelluntur, & reiiciuntur.

PRima suspensio dubia in hac quæstione explicanda est contra publicum peccatorem.

Secunda contra committentes nefandum sodomiæ crimen.

Tertia contra clericum raptorem mulieris.

Quarta contra clericum publicum, seu notorium concubinarium, vel fornicatorem.

Quinta contra simoniacum in beneficio.

Sexta contra clericum prouocantem ad duellum, vel in eo pugnantem.

PVNCTVM I.

Vtrùm publicus peccator sit ipso facto suspensus.

1 Peccator publicus est, iuxta nonnullos, ipso iure suspensus.

1 PRima sententia videtur nonnullorum affirmantium peccatorem publicum ipso iure suspensum esse. Probatur ex *cap. finali, de temp. ordinat.* vbi habetur notatum crimine adulterij, periurij, aut falsi testimonij, peracta pœnitentia repellendum non esse à ministerio susceptorum ordinum, vel à susceptione aliorum, nisi talia crimina notoria fuerint: ergo à contrario sensu infertur, repelli ab ordinibus susceptis, & suscipiendis, si crimina notoria sint: nam argumentum à contrario sensu validum est. *l.1.§.huius rei. ff. de offic. eius. & cap. cùm Apostolicum, de his, quæ fiunt à prælat. sine consens. cap.*

2 Reuera tamen non est suspensus suspensione propriè dicta.

2 Secunda sententia communis, est peccatorem publicum non esse suspensum suspensione propriè dicta. Ratio est, tum quia nullibi reperitur textus, quo hæc censura sufficienter probetur: tum quia si huiusmodi peccator esset suspensus, fieret irregularis celebrando; sed non fit irregularis celebrando, cùm nullus soleat de huiusmodi irregularitate dispensationem petere (loquor autem de peccatis non atrocibus, & quæ infamiam non inducunt: nam quę infamiam pariunt, adnexam habent irregularitatem, ratione infamiæ, de qua satis disserui *de censuris in genere disp.7.quæst.3.puncto 1.*) tum quia in Concilio Tridentino *sess.22. in decreto de obseruandis in celebrat. Missæ*, monentur Episcopi, vt curent, ne quis publicus, & notorius peccator, si sit clericus, altari ministret, si laicus, ne sacris intersit, vbi Concilium non imponit suspensionem, sed docet & admonet Episcopos, quo pacto se gerere debeant ad comprimendam publici peccatoris improbitatem. Ita Couarruuias *in Clementina si furiosus, de homicid. parte 1.§.1.num.5.* Toletus *lib.1.cap.47.* Alterius *tom.2.disputat.15.cap.1.* Suarez *dispu.31.sect.4. numer.2.* Auila *de censuris 3.parte disp.5.dub.1.* Henriquez *lib.13.cap.36.* & alij.

Ad rationem primæ sententiæ respondeo primò, ibi non esse latam suspensionem, sed ferendam, vt patet ex ipso textu.

Secundò huiusmodi delinquentes non esse suspensos quoad alios, licet suspensi sint quoad se, hoc est, licet ipsi nequeant licitè in susceptis ordinibus ministrare.

Tertiò in materia censurarum non valere argumentum à pari, à maiori ad minus, vel è contra, aut à contrario sensu, sed standum esse dispositioni iuris.

PVNCTVM II.

Vtrùm committens nefandum Sodomiæ crimen, sit ipso iure suspensus.

1 Committens Sodomiæ crimē siue publicum, siue occultum, non est ipso iure suspensus.

1 PRima sententia affirmatiua est Couarruuiæ *in Clement. si furiosus part.1.§.1.num.6.* Lambertini *de iur. patron. 1. part. lib.12. quæst.9. ar. 18. nu.4.* Maioli *de irregular. lib.5.cap.43.* Azorij *3. part. lib.3. cap.19.* Iulij Clari *in pract. crimin. §. Sodomia. vers. item clericus*, Salsedo apud Diaz *c.86.* Alterij *tom.2.disp.15.c.3.col.3.* & aliorum, qui hoc asserunt, etiamsi delictum sit occultum: hæc sententia probari potest rationibus, quas afferam in obiectionibus.

Secunda sententia affirmat, modò delictum sit publicum. Ratio est, quia idem iudicium ferendum est de sodomita, quod fertur de concubinario; sed concubinarius notorius est suspensus: ergo etiã sodomita.

Tertia sententia, cui tamquam probabiliori adhæreo, negat siue delictum sit occultum, siue publicum. Ratio est, quia suspensio inducenda non est, nisi in iure sit expressa; nullum autem ius afferri potest, in quo ista suspensio contineatur.

Ex quo patet responsio ad rationem secundæ sententiæ, præsertim cùm in materia pœnali non sit argumentandum à pari, vel à maiori ad minus. Ita Henriquez *lib.13.c.36.* Suarez *disp.31.sect.4.n.19.& seq.* Auila *3.p.disp.5.dub.3.* Filliucius *tract.17.c.7.quæs.4.n.125.* Graffius, Vgolinus, Valentia, & alij apud Garziam *de benefic.p.11.c.10.§.2.n.195.*

Obiicies primò peccatum, quod ipso iure irrogat infamiam, etiam peracta pœnitentia inducit suspensionem; impedit enim executionem ordinis, *cap. infames, 3. quæst.7.* sed sodomiæ crimen, etiam peracta pœnitentia, impedit ordinis executionem: ergo inducit suspensionem.

Respondeo negando maiorem propositionem, absolutè loquendo, vt patet ex dictis *de irregularitate, quæ ob infamiam contrahitur.* Ad minorem respondeo huiusmodi crimen impedire ordinis executionem ratione infamię, dum crimen est notorium; non autem ratione suspensionis.

Obiicies secundò, crimen Sodomiæ, saltem si frequenter committatur, priuat omni gradu, dignitate, priuilegio clericali, officio, & beneficio; ergo inducit suspensionem. Antecedens patet ex Bulla Pij V. vbi dicitur, *ómnes, & quoscumque presbyteros, & alios clericos sæculares, & regulares, cuiuscumque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas exercentes, omni priuilegio clericali, omniq; officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico præsentis canonis auctoritate priuamus.*

Respondent Henriquez *lib.14.c.5.* Auila *parte 7.disp.4.dub.7.ad finem*, hanc Bullam vsu receptam non esse in foro conscientiæ. Suarez verò *loc.cit.n.20.* ait in dicta Bulla non ferri suspensionem, sed irregularitatem; consequenter etiam Episcopos pœnis illius constitutionis ligari, etiamsi explicitè non exprimantur. Episcopi enim ligantur irregularitatibus in iure latis, non verò suspensione, vel interdicto, nisi exprimantur. Idem sentire videtur Filliucius *tract.17.c.7.quæs.4.* Garzias *p.11.c.10.§.2.n.196.& seq.* vbi quamplures alios DD. commemorat.

Ego verò censeo in dicta Bulla non induci suspensionem, aut irregularitatem, sed grauiores pœnas in ea imponi contra exercentes tam nefarium scelus, & illas pœnas in conscientia non obligare ante iudicis sententiam, vt cum Azorio, & Stephano Quaranta, & aliis docui *de matrimonio, quæst.4.punct.11.n.2.* Idemque sentire videtur Nauarr. *c.27.num.248.dicto 6.* Henriquez *lib.14.cap.5.nu.1. in comment. litt. F.* Auila *loco cit. conclus.8.*

Hinc patet contra Suarez, & alios clericum conscium huiusmodi criminis, non esse per se, & directè ratione huius delicti irregularem.

2 An autem clericus Sodomiæ crimen committens sit irregularis ratione infamiæ, quæ huiusmodi crimini ex iuris dispositione adnexa est, constat ex dictis *de irregularitate, disp.7.quæst.3.punct.1.n.2.* vbi affirmatiuè responsum est cum Nauarro, Tabiena, & aliis, modò delictum, notorium sit maiori parti viciniæ, collegij, seu loci in quo huiusmodi clericus degit. Vide quæ ibi tradidi.

2 Clericus Sodomiæ crimen committens est irregularis ratione infamiæ huic crimini ex iuris dispositione annexa; modò delictũ sit notoriũ maiori parti loci in quo degit clericus.

PVNCTVM III.

Vtrùm clericus raptor mulieris sit ipso iure suspensus.

DE excommunicatione lata contra raptorem mulieris sufficienter disserui *disp.2.quæst.2.punct.9.* hic solùm explicandum est, vtrùm clericus raptor mulieris sit ipso iure suspensus.

1 Sententia affirmans clericum, qui mulierem rapuit, aut fauorē, consilium auxiliumve causa ineundi matrimonij præbuit, esse ipso facto suspensum.

1 Prima sententia affirmat, modò clericus rapuerit mulierem, aut fauorem, consilium, vel auxilium præbuerit, causa ineundi matrimonij. Ratio est, quia raptor, & alij consilium, auxilium, vel fauorem prębentes sunt ipso iure excommunicati: ergo etiam clericus est ipso iure suspensus.

Antecedens patet, quia in Concil. Trid. *sess.24.c.6.* dicitur, *sint ipso iure excommunicati*; consequentia probatur, quia illa verba, *ipso iure*, non solum referuntur ad excommunicationem, verùm etiam ad alias pœnas subsequentes; clausula enim in principio posita refertur ad omnia subsequentia, posita sub eodem verborum contextu; in nostro autem casu ponitur sub eodem verborum contextu, vt patet legenti verba Concilij, ibi, *raptor ipse ac omnes illi consilium, auxilium, vel fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicati, ac perpertuò infames, omniumq; dignitatum incapaces, & si clerici fuerint, de proprio gradu decidant.* Ita Salsedo apud Bernardum Diaz *in pract. canonic. cap. 78. vers. clemens autem.* Alterius *tom.2.disp.15.cap.6.ad finem.*

2 Reuera tamen non est ipso facto suspensus.

2 Secunda sententia negat clericum esse ipso facto suspensum, licet sit ipso facto excommunicatus, & suspendendus. Ratio est, tum quia Concilium vtitur verbo *decidant*, quod est futuri temporis: tum quia illa verba à proprio gradu decidant, desumpta videntur ex *cap. eos, & cap. de puellis 36. quæst.2.* in quibus textibus hæc pœna non videtur ipso iure lata, sed ferenda: tum quia in materia pœnali in dubio mitior interpretatio facienda est, *cap. odia, de regul. iur. in 6.* Ita Suarez *de censuris, disp.31.sect.4.num.48. ad finem.* Filliucius *tract.17.n.134.* & alij.

Ad rationem primæ sententiæ respondeo, illa verba, *ipso iure*, referri ad excõmunicationem, non autem ad verbum, *decidant à proprio gradu*, vt patet ex duabus vltimis rationibus allatis ad probandam secundam sententiam.

PVNCTVM IV.

Vtrùm clericus publicus, seu notorius concubinarius, vel fornicator sit ipso iure suspensus.

1 Quis dicatur concubinarius, quis fornicarius.

1 PRæmittendum est concubinarium illum dici, qui abuti solet aliqua femina, ac si esset propria vxor. Fornicarius verò dicitur, qui modò vnam, modò aliam carnaliter cognoscit. Hoc posito,

2 Clericus concubinarius, aut fornicator non est iure nouo suspensus.

2 Prima sententia affirmat clericum concubinarium, seu fornicatorem, etiam minoribus ordinibus tantùm initiatum, suspensum esse. Ita Syluester *verb. concubinarius. §.4.* S. Antonin. *3. part. tit.27. c.3.* Nauarr. *c.25.n.76.* Diaz *in pract. cap.79.n.2.* Maiolus *lib.5.c.37.* & alij. colligitur ex *can. nullus 32. dist. cap. præter, eadem dist. can. si qui sunt. & cap. ministri dist.81. & cap. vlt. de cohabitat. cler. & mulier.*

Secunda sententia affirmat solùm de clerico sacris ordinibus initiato. Ita Couarruuias *Clement. si furiosus. p.1.§.1.n.5. de homicid.* Valentia *to.4.disp.7.quæst.18.punct.1.sub finem.* Turrecremata *in c. præter. dist.32.* Ludouicus Lopez *in instruct. p.2. c.23. & 31.* Rodriquez *in summa tom. 1.c.202.n.3.* Alterius *tom.2.disp.15.c.2.* & alij quamplures apud præcitatos DD. Ratio est, quia *in cap. præter, citato*, sermo est de initiatis sacris ordinibus; ipsis enim prohibetur Missam celebrare, cantare Euangelium, vel Epistolã. Idẽ habetur *in c. si qui sunt, & in c. ministri, dist.81.*

Effectus autem istius suspensionis excludebat ab officio & beneficio. *cap. præter, distinct.32. & cap. si quis, dist.81. in fine.* Ita Panormitanus *in cap. vestra, n.7. de cohabitat. cleric. & mulier.* Alterius *loco cit.* Diaz *loc. cit.* & alij quamplures apud Garziam *de benefic. part.7.c.14.n.15.* & apud Farinacium *in praxi crimin. parte 4. quæst.138.*

Tertia sententia, quæ mihi hoc tempore probabilior videtur, est clericum notorium concubinarium, vel fornicatorem iure quidem antiquo suspensum fuisse, vt probatum fuit in primis duabus sententiis, licet oppositum sentiat Suarez; iure tamen nouo non esse ipso iure suspensum, sed suspendendum, exceptis Episcopis qui non se emendãrunt, postquam à Synodo Prouinciali admoniti fuerunt. Ratio est, tum quia sacri canones hac in parte abrogati sunt per contrariã cõsuetudinem, testibus Soto, Henriq. Auila, Suar. Garzia, Gutierez & aliis *locu proximè cit.* tum quia suspensio, quæ ipso facto iure antiquo incurrebatur, hoc tempore cõmutata videtur à Concilio Trid. *sess.25.c.14. de refor-*

reformat. in ſuſpenſionem comminatoriam, & in alias pœnas; nam Concilium vtitur verbis futuri temporis, ibi, *puniantur, ſuſpendantur*, &c. gradatim enim procedi iubet à leuioribus pœnis ad grauiores, contra clericos audentes detinere domi, vel extra, concubinas, aut alias mulieres, de quibus haberi poſſit ſuſpicio, aut audentes cum iis vllam conſuetudinem habere. Videndum eſt ipſummet Concilium quod clarè ſatis loquitur, modumque procedendi Epiſcopis præſcribit; iſtius ſententiæ eſt Sotus 4. *ſentent. diſt.* 1. *quæſt.* 5. *art.* 6. *ad ſecundum. & diſt.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 9. *ad finem.* Medina *in ſum.* 1. *parte c.* 11. §. 8. *circa medium.* Toletus *lib.* 1. *cap.* 47. Gutierez *canonic. quæſt. cap.* 1. *num.* 43. Henriquez *in ſumma lib.* 13. *cap.* 36. Lazarius *verb. concubinarius.* Garzias *loco citato, num.* 33. Auila *de cenſuris* 3. *parte diſp.* 5. *dub.* 2. Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 4. *num.* 10. & 11. vbi etiam conatur oſtendere clericos cõcubinarios iure antiquo ſuſpenſos ipſo facto non fuiſſe. Filliucius *tract.* 17. *n.* 124.

Nonnulli tamen DD. obſeruant primò hoc decretum de ſordibus impudicitiæ, & immundo concubinatu clericorum non procedere in ſimplici incontinentia, non habente adnexam qualitatẽ concubinatus.

Sed hoc ego limitandum cenſeo, niſi ſimplex incontinentia coniuncta ſit cum familiaritate, & conſuetudine mulierum inhoneſtarum, vel ſuſpicioni obnoxiarum. Concilium enim interdicit clericis ne vllam conſuetudinem cum mulieribus, de quibus poſſit haberi ſuſpicio, habere præſumant.

3 Monitio Epiſcopo facienda, antequam pœnam incurrat, debet eſſe ſpecialis.

3 Obſeruant ſecundò ex declaratione ſacræ congregationis, monitionem, quæ huiuſmodi clericis facienda eſt, antequam priuatio fructuum, aut aliæ grauiſſimæ pœnæ in Concilio prę ſcriptæ incurrantur, debere eſſe ſpecialem, & non ſufficere generalem, e.g. per edictum. Exiſtimo tamen non opus eſſe, vt hæc monitio iudiciaIiter fiat, quia Concilium dat Epiſcopo facultatem cognoſcendi de huiuſmodi delicto abſque ſtrepitu, & forma iudicij.

Addo non eſſe præfixum, & determinatum tempus, inter vnam & alteram monitionẽ, ſed arbitrio Epiſcopi relinqui; in iis enim quæ à ſuperioribus præcipiuntur, non aſſignato termino, ſtandũ eſt prudentis arbitrio illius ſuperioris, ad quẽ rei cognitio pertinet, vt alibi docui.

4 Epiſcopus notorius concubinarius aut fornicator qui admonitus à Synodo Prouinciali non reſipiſcit, eſt ipſo facto ſuſpenſus.

4 Dixi in tertia ſententia, *exceptis Epiſcopis*, quia Epiſcopi concubinarij, ſi à Synodo Prouinciali admoniti non reſipuerint, ipſo facto ſuſpenſi remanent; ſic enim in præfato Concilij Tridentini decreto ad finem decernitur, & hæc ſuſpenſio, quam præfati Epiſcopi incurrunt, eſt ab officio, & beneficio; quia in Concilio Tridentino abſolutè dicitur, *ipſo facto ſint ſuſpenſi*; ſuſpenſio autem abſolutè prolata ſuſpendit ab officio, & beneficio, vt docui *de cẽſuris in genere diſp.* 3. *quæſt.* 6. *punct.* 2. cum Sylueſtro, Vgolino, & aliis. Idemque in terminis terminantibus tradunt Henriquez & Auila *locis citatis.* Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 5. *num.* 24. Filliucius *tract.* 17. *cap.* 8. *n.* 158. & Alterius *diſp.* 16. *cap.* 3. *ſub finem, verſ. cùm hæc.*

Hinc colligunt Alterius *tom.* 2. *diſp.* 9. *cap.* 5. & alij, eum, qui recipit ordines ab Epiſcopo notorio concubinario, vel fornicario, remanere ſuſpenſum ab ordinis executione. Sed hoc non admitto, niſi Epiſcopus denuntiatus ſit ſuſpenſus ob concubinatum; tunc enim recipiens ordines ab huiuſmodi Epiſcopo remanet ſuſpenſus ab ordinis executione. Ratio eſt, quia Epiſcopus, denuntiatus ſuſpenſus ob huiuſmodi crimen, caret vſu, & executione ordinis, ſeu miniſterij; conſequenter neque poteſt vſum, & executionem ordinum aliis conferre, vt patet ex *diſp.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 10.

5 Sufficitq; vnica admonitio.

5 Sed modò dubium eſt primò, quotuplex admonitio requiratur, vt Epiſcopus non reſipiſcens hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo vnicam ſufficere, quia Concilium plures admonitiones fieri non præſcribit. Ita Suarez *n.* 24. Alterius *loco citato.*

6 Quandónam Epiſcopus cẽſendus ſit non emendatus vt hanc pœnam incurrat.

6 Secundò dubium eſt, quandónam Epiſcopus cenſendus ſit non emendatus, vt hanc cenſuram incurrat.

Reſpondeo Epiſcopum ſuſpenſione ligari, ſtatim ac concubinam poſt admonitionem carnaliter cognoſcit, tunc enim verificantur verba Concilij, *ſuſpendentis Epiſcopum, ſi ab huiuſmodi crimine non abſtinuerit, & à Synodo Prouinciali admonitus non ſe emendauerit.* imò Suarez *loco citato, n.* 24. & Alterius *loco citato*, exiſtimant Epiſcopum affici ſuſpenſione, niſi ſtatim, & abſque morali dilatione tollat occaſionem delicti, & ſcandali, ſi adſit.

Plura de concubinariis, & fornicatoribus videri poſſunt apud Toletum, Bernardum Diaz, & apud alios præcitatos DD. præter ea, quæ ego tradidi *in meo tractatu de matrim. quæſt.* 4. *punct.* 14.

PVNCTVM V.

Vtrùm ſimoniacus in beneficio, ſit ipſo iure ſuſpenſus.

1 Simoniacus in beneficio eſt ipſo iure ſuſpenſus ab ordine & beneficio iuxta nonnullos Doctores. 2 Iuxta alios non item.

1 PRima ſententia affirmat ſimoniacum in beneficio ſuſpenſum eſſe ab ordine, & beneficio, ſicut ſuſpenſus eſt ſimoniacus in ordine. Ita Sylueſter *verb. ſuſpenſio quæſt.* 6. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 37. *n.* 5. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 15. *cap.* 5. *col.* 3. *verſ. ad hanc dubitationem.* Hæc ſententia probari poteſt rationibus, quas attuli in obiectionibus, dum ſuperiùs loquerer de ſuſpenſionibus contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.

2 Secunda ſententia negatiua, eſt Nauarri *in manuali cap.* 25. *nu.* 111. *verſ.* 3. Innocentij, Panormitani, & aliorum, quos citat, & ſequitur Suarez *lib.* 4. *de ſimonia cap.* 56. *n.* 16. *& de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 4. *n.* 42. *& ſeqq.* Auila 3. *parte diſp.* 5. *dub.* 9. *concl.* 5. Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *quæſt.* 16. *p.* 6. & Garzias *de beneficiis parte* 8. *cap.* 1. *n.* 70. Ratio eſt, quia cenſura non incurritur, niſi ſit in iure expreſſa; nullum autem ius extat, in quo iſta ſuſpenſio exprimatur.

Neque obſtat *Extrauagans* 2. *de ſimonia*, vt patet ex dictis *de ſuſpenſionibus contra ſuſcipientes ordines ſimoniacè.* An autem ob ſimoniam confidentialem cenſura incurratur, conſtat ex ſupradictis. Vide ſupradicta *diſp.* 2. *q.* 3. *puncto* 2. *& diſp.* 3. *quæſt.* 1. *punct.* 5.

PVNCTVM VI.

Vtrùm clericus prouocans ad duellum, vel in eo pugnans, ſit ipſo iure ſuſpenſus.

1 Clericus prouocãs, vel acceptans duellum, eſt quidem excommunicatus, ſed non ipſo facto ſuſpenſus.

1 PRima ſententia eſt Sylueſtri *verb. ſuſpenſio, §.* 6. *verſ. vndecimò.* Angeli *verb. ſuſpenſio.* 1. *caſu* 11. Tabienæ *verb. ſuſpenſio, verſ.* 6. *caſu* 10. affirmantium, clericum prouocantem, vel acceptantem duellum ipſo facto remanere ſuſpenſum, licet ab Epiſcopo diſpenſari poſſit, ſi mors, aut mutilatio ſecuta non fuit; hæc ſententia probatur ex *cap.* 1. *de clericis pugnantibus in duello*, vbi dicitur, *huiuſmodi clericum euadere ſententiam depoſitionis, ſi Epiſcopus cum eo miſericorditer diſpenſandum duxerit*; ſupponit ergo ipſum eſſe ſuſpenſum, alioquin non indigeret diſpenſatione.

Secunda ſententia communis eſt, huiuſmodi clericum eſſe quidem excommunicatum, vt probaui *diſp.* 2. *quæſt.* 3. *puncto* 48. non tamen eſſe ipſo facto ſuſpenſum; ſed ſuſpendendum. Ratio eſt, quia ſuſpenſio ipſo iure inducenda non eſt, niſi ex verbis alicuius diſpoſitionis ſufficienter colligatur; ex verbis autem præcitati textus non colligitur ſuſpenſio ipſo iure lata, ſed ferenda, cùm verbis futuri temporis enuntietur, ibi, *de rigore iuris eſt meritò deponendus.* Ita Nauarrus *cap.* 22. *num.* 156. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 15. *c.* 6. *col.* 1. Henriquez, Becanus, Suarez, Peregrinus, & alij, quos ſuprà retuli *loco cit. num.* 21.

2 Imò neque ſuſpẽdendus, ex vi capitis 1. *de clericis pugnantib.* niſi actus ſecutus fuerit.

2 Addo præfatum clericum ex vi huius textus non eſſe ſuſpendendum ob prouocationem, vel acceptationem duelli, niſi actus ſecutus fuerit: nam in textu dicitur deponendus, ſiue victor, ſiue victus fuerit: hoc autem ſupponit pugnam. Ita Alterius *loco cit.*

Ad rationem primæ ſententiæ reſpondeo, in eo cap. dari facultatem Epiſcopo diſpenſandi in dicta ſuſpenſione poſtquam clericus ob huiuſmodi crimen ſuſpenſus fuerit, modò mutilatio, vel homicidium ſecutum non fuerit; ſecuta enim mutilatione, vel homicidio incurritur irregularitas, in qua Epiſcopus non diſpenſat.

An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit in irregularitate contracta ob mutilationem occultam, ſuo loco explicaui.

3 Depoſitionis nomine intelligitur ſuſpenſio.

3 Rogabis quid nomine *depoſitionis* intelligatur.

Reſpondeo intelligi ſuſpenſionem; quamuis enim textus vtatur verbo *deponendus*; nihilominus cùm det Epiſcopo facultatem diſpenſandi, ſufficienter indicat hanc non eſſe diſpoſitionem propriè acceptã, cùm depoſitus careat ſpe conſequẽdi id, à quo depoſitus fuerit; ſuſpenſus verò ſpem habeat, vt communiter aſſerunt DD. teſte Molina *de iuſt. & iur. tom.* 4. *diſp.* 49. *tract.* 3. *num.* 18.

QVÆSTIO VIII.

De ſuſpenſionibus contra religioſos.

PRima ſuſpenſio in hac quæſtione explicanda, eſt contra religioſos, qui ad ordines nondum facta profeſſione promouentur.

Secunda contra Abbates, alioſque Prælatos religionum a Sede Apoſtolica promotos, accipientes adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum abſque litteris authenticis eiuſdem Sedis.

Tertia contra Abbates, & alios quoſcumque concedentes litteras dimiſſorias aliis, quam religioſis ſibi ſubditis.

Quarta contra coniungentem in matrimonium, aut benedicentem ſponſos alienæ parœciæ abſq; facultate proprij parochi, vel ordinarij.

Quinta contra religioſos mendicantes, qui admittunt aliquem ad profeſſionem, nondum expleto probationis anno.

Sexta contra religioſos pecuniam, vel munera in viſitatione recipientes.

Septima contra Prælatos religioſos, præſidentes monaſteriis, Prioratibus, Eccleſiis, vel adminiſtrationibus, ſi iura, reditus, aut poſſeſſiones alicui concedant.

Octaua contra religioſos, qui iniquè ſibi vſurpant decimas Eccleſiarum, eaſque intra duos menſes non reſtituunt, aut prohibent eas ſolui, & intra menſem à prohibitione, ſeu impedimento non deſiſtunt.

Nona contra religioſos non admonentes pœnitentes de onere ſoluendi decimas, poſtquam à rectoribus Eccleſiarum requiſiti fuerunt, vt admoneant.

Decima contra Prælatos religioſorum non ſatisfacientes intra menſem partibus læſis, quoties ad ipſos Prælatos aliquid peruenit occaſione exceſſuum commiſſorum à ſuis religioſis, & requiſiti ſatisfactionem intra menſem non præſtiterunt.

Vndecima contra Apoſtatas à religione.

Duodecima contra religioſum à religione eiectum.

Decimatertia contra religioſos præſumentes introducere mulieres in monaſteria.

Decimaquarta contra monachos nigros, non vtentes habitu, & veſtitu, iuxta formam præſcriptam *in Clement.* 1. *§. ſi quis autem. de ſtatu monach.*

Decimaquinta contra monachos nigros, qui venationi, aut aucupationi clamoroſę, aut alias cũ canibus, aut auibus ex propoſito intersũt,

Decimaſexta contra fratres prædicatores præſumentes perturbare officiũ Inquiſitionis contra hæreticos exercitũ à fratribus minoribus.

Decimaſeptima contra fratres ordinis Prædicatorum promotos ad prælaturam, ſi poſtquam promoti fuerunt ad Epiſcopatum, vel ad aliã prælaturam, ſuſcipiant conſecrationem, antequam reſtituant ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant.

Antequam ad explicationem ſuſpenſionum in particulari contra religioſos accedam, explicandum eſt, vtrùm religioſi ligentur ſuſpenſionibus, vel interdictis contra clericos latis.

1 Religioſi non ligantur ſuſpẽſionibus, vel interdictis cõtra laicos latis,

1 Ad quam difficultatem negatiuè mihi reſpondendum videtur, iuxta probabiliorem Doctorum ſententiam. Ratio eſt, tum quia religioſi, iuxta communem loquendi modum, non vocantur clerici, vt patet ex *Clement.* 1. *de priuil.* vbi tres ordines diſtinguuntur, clerici, religioſi, & laici; ergo non afficiuntur pœnis contra clericos latis: nam ſtandum eſt communi, & propriæ verborum intelligentiæ, præſertim in materia pœnali, & odioſa: tum quia clerici ſæculares non ligantur pœnis contra religioſos editis, vt patet ex *dicta Clement.* 1. *de priuileg.* ergo neque religioſi ſubiiciuntur pœnis contra clericos impoſitis; cum eadem ratio militet, nec religioſi deterioris conditionis exiſtant. Ita Vgolin. *tab.* 4. *cap.* 11. §. 2. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 22. Alterius *tom.* 2. *diſput.* 17. *cap.* 2. *col.* 1. *&* 2. & alij, contra Geminianum *in cap. ſi ſententia. num.* 3. *de ſent. excomm.* Nauarrum, Suarez, & alios, quos retuli *de cenſuris in genere. diſp.* 5. *punct.* 1. *num.* 11.

2 Secus

2 Secus est de suspensionibus, vel interdictis generaliter latis.

2 Secus dicendum est de suspensionibus, vel interdictis generaliter latis; tunc enim comprehenduntur omnes, nisi peculiari priuilegio excipiantur, sicut re ipsa excipiuntur Episcopi à censuris interdicti, & suspensionis, vt sæpius in præcedentibus docui.

PVNCTVM I.

De suspensione contra religiosos, qui ad ordines sacros nondum facta professione promouentur.

ISti suspensi sunt ab executione ordinum ex Bulla 75. Pij V. Idem militat in religioso inualidè professo sacrum ordinem suscipiente, ex sacra Cardinalium Congregatione. Quæ de hac suspensione hic dici possent, à me sufficienter explicata fuerunt *quæst.1.punct.8.* dum loquerer de suspensione contra suscipientes ordines absque titulo.

PVNCTVM II.

De suspensione contra Abbates, aliosq; Prælatos religionum à Sede Apostolica promotos, accipientes administrationem suarum Ecclesiarum absque litteris authenticis eiusdem Sedis.

ISti suspensi sunt ab administratione fructuũ earumdẽ Ecclesiarum *Extrau.1.de elect.* quam in præcedentibus explicaui *quæst. 4.punct.10.*

PVNCTVM III.

De suspensione contra Abbates, & alios quoscumque concedentes litteras dimissorias aliis, quàm religiosis sibi subditis.

VNICA PROPOSITIO.

1 Quinam Abbates aliive Prælati suspendantur, litteras dimissorias concedendo.

1 ABbates, & alij quicumque concedentes dimissorias aliis, quàm religiosis, sibi subditis, suspensionem per annum ipso facto incurrunt ab officio, & beneficio, ex decreto Tridentini *sess.23.cap.10. ad finem.*

Hinc sequitur Abbatem, aut alium Prælatum regularem concedentem dimissorias clerico sæculari, vinculo istius censuræ ligari, etiamsi ille clericus alias pertineat ad iurisdictionem ipsius Abbatis; hic enim non est regularis. Secus si dimissorias concedat religioso sibi subdito; nam Concilium loquitur de concedentibus litteras dimissorias clericis sæcularibus.

Vtrùm verò capitulum Sede vacante, aut alij concedentes dimissorias subiiciantur huic censuræ, explicatum est in præcedentibus *q.2. punct.7.* vbi etiam docui, vtrùm recipientes ordines, vel tonsurã absque litteris dimissoriis, vel iis obtentis ab eo, qui eas concedere non poterat, suspensionem incurrat.

2 Abbas conferens ordines, vel tonsuram clerico sæculari, seu religioso sibi nõ subdito, suspensus manet per annum à collatione ordinum.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm sicut Abbas concedens litteras dimissorias clerico sæculari suspensionem incurrit, ita etiam eam incurrat conferendo ordines, vel tonsuram clerico sæculari, seu religioso sibi non subdito.

Respondeo remanere suspensum à collatione ordinum per annum, iuxta decretum Trident. *sess.23.cap.8.* ibi, *si secus fiat, ordinarius à collatione ordinum per annum sit suspensus.* Imò Sayrus *lib.4.cap.13.numer.5.* Alterius *tom.2.disp.17.cap.initio*, & alij putant affici suspensione ab officio, & beneficio per annum, si subditis laicis conferant tonsuram, vel minores ordines, idque probant ex Trid. *sess.23.cap.10.* Sed hoc mihi in hac parte displicet, quia Tridentinum ibi non imponit suspensionem conferentibus ordines; sed concedentibus litteras dimissorias clericis sæcularibus, quibus præfatas litteras concedi posse dumtaxat ab Episcopis decernit, vt superiùs explicaui. An autem alio titulo sit suspensus, superiùs explicaui *quæst.2.punct.7.*

3 Non tamen suspẽditur conferendo minores ordines de licentia proprij Episcopi.

3 Rogabis, vtrùm Abbas ligetur suspensione, conferendo minores ordines clericis sæcularibus de licentia proprij Episcopi.

Respondeo negatiuè, quia Concilium Tridentinum *loco cit.cap.8.* prohibet ordines conferri ab alio, quàm à proprio Episcopo, nisi conferantur de licentia proprij Episcopi, testimonium perhibentis de probitate, & moribus. Ita Geminianus, Stephanus Quaranta, Maiolus, Alterius, & alij, quos suprà retuli *quæst.2.punct.7.*

4 Aut si inuitatus fuerit ad conferendam tonsuram, & minores ordines in claustris aliorum religiosorum exemptorum, etiam absque licentia diœcesani Episcopi.

4 Idem sentiendum videtur de Abbate inuitato ad conferendam tonsuram, & minores ordines religiosis in claustris aliorum religiosorum exemptorum, etiamsi hoc faciat absque licentia Episcopi diœcesani. Ratio est, quia non violat potestatem diœcesani Episcopi, cùm non conferat tonsuram, vel ordines clericis sæcularibus; sed regularibus de licentia propriorum Abbatum, vt suppono. Ita Gemin. *in cap. Abbates, num.6. de priuileg. lib.6.* Maiolus *lib.3. de irregular. cap.23. num.12.* Alterius *tom.2. disp.17. cap.1. sub initium*, & alij.

5 Aut si conferat dimissorias nouitio ad recipiendã solam primam tonsuram.

5 Secundò dubium est, vtrùm Abbas concedens litteras dimissorias nouitio, aut ei minores ordines conferens, ligetur suspensione. Sayrus *loco cit.* Henriquez *lib.13.c.38.num.2. sub finem, in comment. litt.A.* Alterius *loco cit.col.2.* Ioann. Andreas Lupus, & alij existimant Abbatem peccare quidem conferendo tonsuram, vel minores ordines nouitio, non tamen remanere suspensum, quia nouitius est subditus Abbati quamdiu religionis habitum defert, & religione nõ egreditur; quamquam si egrediatur priuilegio tonsuræ non gaudet.

Ego verò dicendum existimo primò, Abbatem concedentem nouitio dimissorias ad recipiendã primam tonsuram, non incurrere suspensionem ab officio, & beneficio latam in Trid. *sess.23. cap.10.* quia Concilium loquitur de iis, qui concedunt litteras clericis sæcularibus ad recipiendum ordines; cum autem nouitius careus prima tonsura nondum sit clericus, sequitur Abbatem, seu Prælatum religionis non ligari suspensione ab officio, & beneficio concedendo dimissorias nouitio ad primam tonsuram recipiendam.

Dico secundò Abbatem, qui dimissorias nouitio clericali tonsura initiato concedit ad ordines recipiendos ab alieno Episcopo, affici suspensione ab officio, & beneficio. Ratio est, quia nouitius non est clericus regularis, cùm professionem nondum emiserit, liberumque ei sit ad professionem aduolare, vel eam omittere; ergo est clericus sæcularis. Sed Abbas, aut alius, excepto proprio Episcopo, concedens dimissorias clerico sæculari afficitur suspensione per annum ab officio, & beneficio; ergo, &c.

Dico tertiò probabile mihi videri Abbatem, vel aliũm conferentem ordines minores nouitio suspendi à collatione ordinum per annum lata in Concilio *sess.23.cap.8.* Ratio est, quia Abbates, aut alij quantumuis exempti non possunt ordines, vel tonsuram conferre cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, vt dicitur in præfato Concilio; sed nouitius non est regularis, cum efficiatur regularis per professionem; ergo Abbas, aut alius Prælatus ordinans nouitium incurrit suspensionem, contra conferentem ordines non sibi subdito, latam in Concilio *cap.8.*

Dices, ibi sermo non est de conferentibus, vel recipientibus quoslibet ordines, sed maiores, & sacros.

Respondeti posse videtur Concilium loqui de quibuslibet ordinibus, quos vocat sacros, non ad distinctionem maiorum ordinum, sed quia singuli ordines sunt sacri, & sacramenta.

PVNCTVM IV.

De suspensione contra religiosum coniungentem in matrimonium, aut benedicentem sponsos alienæ parœciæ absque facultate proprij parochi, vel ordinarij.

HViusmodi religiosus suspensus ab officio remanet, donec ordinario parochi visum fuerit, ex Trident. *sess.24. cap.1. de reform.* hanc suspensionem prolixiùs explicaui *in hac disputat.3. quæst.3. punct.4.* ad ibi dicta te remitto.

PVNCTVM V.

De suspensione contra religiosos mendicantes, qui admittunt aliquem ad professionem nondum expleto probationis anno.

ISta suspensio lata fuit ab Alexandro IV. *in cap. non solùm, de regular. in 6. & cap. constitutionem, eodem titulo*, cuius materiam, subiectum, & effectum hic breuiter explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia huius suspensionis, & excommunicationis comminatoriæ, est recipere aliquem ad professionẽ nondum expleto anno probationis, nisi obstent priuilegia.

1 MAteria istius suspensionis, & excommunicationis comminatoriæ est, recipere aliquem ad professionem, nondum expleto anno probationis, nam *in cap. non solùm, cit.* sic habetur. *In virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum quemquam ad professionem vestri ordinis, seu renuntiationem in sæculo faciendam recipere præsumatis*, &c.

Obserua tamen receptioni debere adiungi dolum, & scientiam, vel ignorantiam cum ingenti temeritate coniunctam, quia *in dicto cap.* habetur verbum, *præsumatis.*

Hæc propositio intelligitur primò, nisi obstent priuilegia; nonnulli enim DD. fatentur aliquos religiosos peculiari priuilegio in aliquibus casibus gaudere; quamobrem Passarelus *de priuileg. minim fol.123.* Henriquez *lib.13.cap.40.num.2. in comment. litt.R.* testantur Pium V. facultatem ordini Prædicatorum concessisse, vt nouitia morbo vexata, & iudicio medicorum morti proxima professionem emittat, & monasterium dotem acquirat, & in illius bona succedat. De qua re plura disserit Sanchez *in opere morali, lib.5.cap.4. num.16.* & ego egi *in meo tractatu de clausura.*

2 Et nisi nouitius, & monasterium iusta de causa renũtiauerint anno nouitiatus.

2 Secundò intelligitur, & limitatur ab aliquibus, nisi nouitius, & monasterium iusta aliqua de causa renuntiauerint anno nouitiatus, tum quia quilibet cedere potest fauori suo; tum quia id permissum videtur *in cap. ad Apostolicam*, cui Concilium Tridentinum *sess.25.cap.15.* non derogat, cum illius mentionem non faciat. Ita Henriquez *loco cit. num.2.* & alij. Sed oppositum sustinendum est cum Sanchez *loco citat. num.18.* Azorio *lib.12.cap.4. quæsito 9.* & aliis; tum quia Alexander IV. absolutè prohibet recipi non expleto anno probationis; tum quia frustrà lata esset lex de non recipiendo ad professionem ante completum annum probationis, quia semper nouitius, & monasterium nouitiatus anno cederet; tum quia etiam Tridentinum *sess.25.cap.15.* excludit hanc renuntiationem cum statuat ne ante nouitiatus annum professio emittatur, & irritet aliter factam.

3 Quinã religiosi ante nouitiatus annũ professionem emittant.

3 Tertiò limitatur in equitibus S. Iacobi, S. Ioannis, Alcantaræ, & Calatrauæ; isti enim statim elapso 13. anno, & ante nouitiatus annum, professionem emittunt. Neque hoc reprobatur à Concilio Triden. vt sacra Cardinaliũ Congregatio declarauit, testibus Azorio *lib.13.cap.4. quæs.2.* P. Marzilla, & aliis, quibus adhæret Sanchez *loco cit.num.17.*

Ex dictis colligitur Patres, seu Generalem Almæ Societatis IESV non ligari hac suspensione, si aliquẽ ad professionem admittant, completo vno probationis anno, etiamsi nondum expletum sit biennium, quo nouitij in ea religione probari solent; nam in dicto cap. sermo est de recipientibus ante completum annum, non verò ante completum biennium; si verò recipiant ad professionem ante completum annum, suspensione ligantur; & hoc mihi probabile videtur, non solùm si admittant ad solemnem professionem, verum etiam ad vota simplicia; hæc enim rationẽ habent professionis; nam Patres Societatis peracto biennio sunt veri religiosi; veri autem religiosi constituuntur per professionem in approbata religione. Opposita tamen sententia non caret probabilitate, vt patet ex dictis *de clausura.*

4 Hæc suspensio incurritur ab admittente aliquem ad professionẽ non computato die bissexti.

4 Sed modò dubium est primò, vtrùm ista suspensio incurratur, admittendo aliquem ad professionem, non computato die bissexti, qui cadit in eum annum, quo nouitius ad professionem recipitur.

Respondeo affirmatiuè, quia tempus debet esse completum de momento ad momentum, & duplex dies in anno bissextili tamquam vna reputatur, vt alibi probaui.

5 Aut si annus nouitiatus factus fuerit tẽpore impubertatis.

5 Secundò dubium est, vtrùm ista suspensio incurratur, si nouitiatus vno quidem anno integro factus fuit, sed non legitimo tempore; vt si factus fuit tempore impubertatis.

Respondeo incurri, quia nouitiatus in legitima ætate fieri debet; alioquin inualidus est, ex communi DD. sententia.

6 Legitima ætas ad nouitiatũ est pubertas completa.

6 Legitima autem ætas ad nouitiatum est pubertas completa, iuxta communem DD. sententiam, nouitius enim asperitates religionis, & onus castitatis plenè experiri nequit ante completam pubertatem. Hac de causa Tridentinum *sess.25. cap.15. de regular.* irritat professionem factam ante decimumsextum annum completum, etiamsi fortè nouitiatus ante decimumsextum annum completus fuerit.

7 Hæc ſuſpenſio incurritur ſi annus probationis fuit interruptus.

7 Tertiò dubium eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio incurratur, dum annus probationis quidem fuit completus, ſed non fuit continuus, vt quia peracto tribus, vel quatuor menſibus nouitiatu aufugit, vel reiectus fuit, & poſtea iterum receptus.

Reſpondeo ſuſpenſionem incurri; tum quia dum in lege præſcribitur aliquod tempus, debet eſſe continuum, vt pluribus probat Couarruuias 3. *variarum reſolutionum, cap.* 1. *num.* 1. Gutierez *canonic. quæſt. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 24. & alij; tum quia ideo petitur annus probationis, vt nouitius onera religionis ritè, & perfectè experiatur; ritè autem, & perfectè non experitur, ea per aliquod tempus intermittendo; ſicut ieiunium longi temporis non perfectè experitur is, qui cum intermiſſione, & interuallo illud perſoluit.

Et hoc verum eſt, etiamſi nouitius à monaſterio aufugerit animo redeundi, & interim regulas monaſterij ſeruauerit, & onera ſuſtinuerit; adhuc enim nouitiatus dicitur interruptus; interrumpitur enim recedendo à religione contra obedientiæ præſcriptum.

8 Niſi nouitius receſſerit ad breue tempus animo ſtatim redeundi.

8 Niſi fortè receſſerit ad breue tempus animo ſtatim redeundi, vt ſi cauſa conuiuij, aut repræſentationis, aut fornicationis quadam nocte monaſterio diſceſſit ſtatim reuerſurus, etiamſi interim habitum exuerit, ne dignoſceretur, vel vt commodius peccare poſſet; hic enim non dicitur defertor religionis, vel eius habitus, & modicum pro nihilo reputatur, nec moralem continuationem tollit. Secus dicendum videtur ſi duorum, vel trium dierum mora interceſſit; tunc enim annus non cenſetur continuus; nam res illa non dicitur continua, intra quam intercedunt qualitates contrariæ; in hoc autem caſu intercedit factum contrarium, videlicet dimiſſio nouitiatus, & regularis obſeruantiæ, & obedientiæ. Ita Nauarr. *de regular. conſil.* 32. *&* 33. Sanchez *in opere morali, lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 31. *& ſeq.*

9 Non incurritur hæc ſuſpenſio ſi nouitius expleto nouitiatus anno egrediatur, ſed poſtea iterum redeat ad idem, vel aliud eiuſdem ordinis, & obſeruantiæ monaſterium, in eoque ad profeſſionem ſtatim admittatur.

9 Quartò dubium eſt, vtrum iſta ſuſpenſio incurratur, ſi nouitius expleto nouitiatus anno egrediatur, ſed poſtea iterum redeat ad idem, vel aliud eiuſdem ordinis, & obſeruantiæ monaſterium, in eoque ad profeſſionem ſtatim admittatur.

Reſpondeo non incurri, & profeſſionem validè emitti, etiamſi longa mora interceſſerit; quia non dicitur recipi ante annum probationis elapſum, cùm integro anno religionis onera expertus ſit; niſi fortè conditio, & circumſtantiæ perſonæ, aut religionis adeò mutatæ fuerint, vt nouitius onera, & aſperitates religionis ſufficienter expertus non cenſeatur. Ita Rodriquez *quæſt. reg. tom.* 3. *q.* 15. *artic.* 10. *ad finem.* S. Antonin. Sylueſter, Armilla, & alij apud Sanchez *loco cit. num.* 34.

10 Neque ità incurritur licet nouitius aliqua anni parte tulerit habitū ſæcularem, de licentia ſuperioris.

10 Quintò dubium eſt, vtrum iſta ſuſpenſio incurratur, ſi nouitiatus vno anno, vel aliqua anni parte fuit peractus, non in habitu religionis, ſed in ſæculari.

Reſpondeo non incurri, ſi eum habitum detulit de mandato ſuperioris. Ratio eſt, tum quia hic non dicitur recipi ante annum probationis; tum quia hoc non reprobatur, ſed potiùs approbatur *in c. legem. diſt.* 53. *& cap. multos, diſt.* 54. Hoc tamen tempore nouitiatus peragendus eſt in habitu religionis, alioquin irritus videtur. Ratio eſt, tum quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de regul.* ſtatuit annum nouitiatus menſurandum eſſe à die habitus; tum quia nouitiatus inſtitutus fuit, vt nouitius exploraret, & experiretur aſperitates, & onera religionis; delatio autem habitus religionis inter onera, & aſperitates religionis iure merito recenſetur; tum quia ita vſu, & praxi religionum receptum fuit. Ita Sylueſter *verb. religio.* 5. *quæſ.* 5. Azor *tom.* 1. *lib.* 12. *cap.* 2. *quæſ.* 9. Rodriquez *tom.* 3. *quæſt.* 15. *art.* 9. & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.* 5. *cap.* 4. *nu.* 29. contra Panormit. *in cap. ſuper eo, in fine, de regular.* & alios. Exquo patet quid hoc tempore dicendum ſit ad caſum propoſitum.

11 Aut ſi ex legitima ſuperioris licentia nouitiatus peractus fuerit extra monaſterium.

11 Sextò dubium eſt, vtrum iſta ſuſpenſio incurratur, ſi nouitiatus extra monaſterium peractus fuit.

Reſpondeo non incurri, ſi nouitiatus extra monaſterium peractus fuit ex legitima ſuperioris licentia. Ratio eſt, tum quia ſuperior per annum explorauit eo pacto mores nouitij, & nouitius ea ratione expertus eſt onera religionis, quatenus ei permiſſum fuit à ſuperiore; tum quia nouitius extra monaſterium degens de licentia ſui ſuperioris cenſetur in monaſterio commorari; cum ibi exiſtat dependenter à voluntate, & præcepto ſui ſuperioris, ſeu ſub obedientia ſui Prælati; alioquin non liceret nouitio de licentia ſui Prælati peregrinationem ſuſcipere, aut hoſpitali inſeruire, & alia pietatis opera dependenter à Prælati ſui voluntate præſtare. Ita Nauarrus *de regularibus, conſilio* 32. Azorius *tomo* 1. *libro* 12. *capite* 2. *quæſito* 8. *in fine.* Sanchez *libro* 5. *cap.* 4. *num.* 27. *& ſequentibus.*

SECVNDA PROPOSITIO.

12 Subiectū huius ſuſpenſionis ſunt omnes religioſi mendicantes, qui aliquem ad profeſſionē admittunt non expleto probationis anno.

12 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt omnes religioſi mendicantes, qui aliquem ad religionem admittunt, non expleto probationis anno. Ratio eſt, quia licet *in cap. non ſolùm, de regular. in* 6. ſermo ſit dumtaxat de religioſis ordinum Prædicatorum, & Minorum, nihilominus Bonifacius VIII. *in cap. conſtitutionem, eodem titulo*, id extendit ad ordines aliorum mendicantium.

13 Et hoc verum cenſeo non ſolùm de ordinibus mendicantibus, qui tempore Alexandri IV. & Bonifacij VIII. inſtituti erant, verùm etiam de illis, qui poſtmodum creati, inſtituti, & approbati fuerunt; nam lex perpetuò durat, nec afficit ſolùm natos tempore conſtitutionis, verum etiam eos, qui naſcuntur eo tempore, quo lex viget, & durat, vt docui *de legibus, & de cenſuris*, idemque in terminis docent Suarez *tom.* 5. *diſp.* 31. *ſect.* 6. *num.* 7. Alterius *tom.* 2. *diſp.* 17. *cap.* 1. *col.* 9.

An autē moniales ordinum mendicantiū huic cenſurę ſubiiciantur. Reſponderi probabiliter poteſt affirmatiuè, quia materia, & effectus iſtius ſuſpenſionis eſt communis iuris, & feminis religioſis, & maſculinum concipit, & includit etiam femininum; nonnulli tamen oppoſitum ſentiunt apud Sylueſtrum *verbo religio.* 3. *quæſ.* 3.

Ex dictis ſequitur, tam Prælatum, quam Capitulum huic cenſuræ ſubiici, recipiendo aliquem ante completum probationis annum; cùm enim poteſtas recipiendi regulariter reſideat penes capitulum & conuentum, vt pluribus probat Sanchez *in opere morali, lib.* 5. *cap.* 4. *nu.* 65. ſequitur capitulum hac cenſura ligari recipiendo aliquem ante completum probationis annum.

14 Qui in Capitulo ſuum ſuffragium ferunt poſt ſufficientē ſuffragiorū numerum, ligantur ſuſpēſione admittendo religioſum ante annum nouitiatus.

14 Et hoc verum cenſeo, non ſolùm de illis, qui primo loco ad aliquem recipiendū concurrunt, verùm etiam de illis, qui ſuum votum, & ſuffragium ferunt poſt præſtitum ſuffragiorum numerū ſufficientem; nam etiam iſti dicuntur recipere.

15 Singulares Capituli perſonæ hanc ſuſpenſionem incurrunt.

15 Maior difficultas eſt, vtrùm iſta ſuſpenſio afficiat ſingulares perſonas capituli, an verò capitulum vt capitulum.

Reſpondeo afficere potius ſingulares perſonas, quàm capitulum vt ſic. Ratio eſt, tum quia verba diriguntur potius ad ſingulares perſonas, quàm ad capitulum, ibi, *vobis de fratrum noſtrorum conſilio*, &c. & infrà, *voſq; à receptione quorumlibet*, &c. tum quia, dum Summus Pontifex ſuſpenſionem ipſo facto infligit, eos ligare intendit, quibus antea excommunicationem ferendam comminatus fuerat; ſed excommunicatio non cadit in capitulum, vel vniuerſitatem; ſed in ſingulas perſonas; ergo etiam iſta ſuſpenſio cadit in ſingulas perſonas. Ita Suarez *diſput.* 31. *ſect.* 6. *num.* 6. Alter. *loco cit. verſ. de qua*, vbi hanc opinionem probabiliorem vocant.

Hinc ſequitur, religioſum, qui in vno monaſterio cum aliis eiuſdem monaſterij religioſis receperat aliquem ad profeſſionē ante completum probationis annum, non poſſe, ſi ad aliud monaſterium tranſferatur, recipere ad profeſſionem. Ratio eſt, quia non eſt ſuſpenſus tantùm, vt pars capituli, ſed etiam vt ſingularis perſona; perſona autem ſecum defert vinculum cenſuræ quo detinetur. Ita DD. citati.

Secus dicendum arbitror, ſi ad aliam religionem conuolet, quia hæc ſuſpenſio videtur religioſum afficere ſolùm, ne recipiat ad profeſſionem eiuſdem ordinis, vt patebit ex verbis textus in tertia propoſitione referendis.

Obiicies, in Concilio Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. *de regular.* irritatur profeſſio facta ante decimumſextum annum, & nondum elapſo anno à die ſuſcepti habitus; ergo recipientes ad profeſſionem anno nondum completo non videntur ſuſpenſione ligari.

Reſpondeo negando conſequentiam, Concilium enim non derogat, nec tollit pœnas antea inflictas, nec lex poſterior abrogat priorem, niſi quoad expreſſa. Vide tradenda *num.* 19.

TERTIA PROPOSITIO.

16 Quæ repellit à receptione religioſum in eodem ordine.

16 ISta ſuſpenſio repellit à receptione religioſorum in eodem ordine; nam *in cap. non ſolùm, citato*, dicitur, *voſq; à receptione quorumlibet ad profeſſionem eiuſdē ordinis fore ipſo facto ſuſpenſos, & inſuper pœnis ſubijciendos, quæ fratribus ipſius ordinis pro culpis infligi grauibus conſueuit.*

17 Religioſus hac ſuſpenſione ligatus grauiter peccat admittendo profeſſum, non tamen fit irregularis.

17 Rogabis, vtrùm religioſus hac ſuſpenſione ligatus grauiter peccet, admittendo ad profeſſionem, & irregularitatem incurrat.

Reſpondeo grauiter quidē peccare, quia facit contra grauem prohibitionem in re graui, non tamen incurrit irregularitatem, admittendo aliquem ad religionem, ſeu profeſſionem, quia non violat ſuſpenſionem per exercitium ordinis. Ita communiter DD.

18 Epiſcopus poteſt religioſos ſibi ſubditos ab hac ſuſpēſione abſoluere.

18 Quis autem ab hac ſuſpenſione abſoluere poſſit, conſtat à ſimili ex dictis in præcedentibus; probabile enim cenſeo Epiſcopum diſpenſare poſſe cum religioſis ſibi ſubditis; quia nulla reſeruationis mentio fit *in dicto cap. non ſolùm.*

19 Hæc pœna viget etiam poſt Tridentinum.

Addunt gloſſa hic *verbo ſuſpenſos*, & Hoſtienſis, ſuperiorem, qui non peccauit, poſſe abſolutionem conferre; verùm ego cenſeo in hac re conſulenda eſſe religioſorum priuilegia, & iudicium ex ipſorum tenore ferendum.

19 Maior difficultas eſt, vtrùm hæc pœna vigeat poſt decretum Trident. *ſeſſ.* 25. *cap.* 15. vbi profeſſio ante annū probationis facta irritatur.

Reſpondendum mihi probabilius videtur adhuc vigere. Ratio eſt, tum quia *in cap. non ſolùm, citato*, ſpectatur factum, non autem valor actus; tum quia profeſſio hoc tempore facta ante completum probationis annum, eſt grauius delictum, quàm olim; nam olim erat prohibita, ſed valida; hoc verò tempore prohibita eſt, & inualida; tum quia

20 Quod inualidam decernit huiuſmodi profeſſionem.

20 Factum contra legem habetur pro infecto in vtilitatem facientis; non verò quoad damnum, ſeu pœnam, iuxta Bartolum *in l. non dubiū, num.* 20. *C. de legibus*, & alios apud Pariſium *de reſignat. lib.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 23. idemque in terminis tradunt Suarez, Alterius, & alij, qui huius ſuſpenſionis meminerunt, contra Sanchez *in opere morali, lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 10. & alios.

Obiicies, nomine actus, regulariter loquendo, intelligitur actus validus, vt probat Tiraquell. *l. boues. ff. de verb. ſignific.* & paria ſunt non eſſe, & eſſe nullum, *l. duo ſunt Titij, ff. de teſtament. tut.*

Reſpondeo id verum eſſe, quoties lex reſpicit valorem actus; non autem factum ipſum; in noſtro autem caſu reſpexit factum ipſum, vt patet, tum ex allatis rationibus, tum ex verbis textus, ibi, *ne ante annum probationis elapſum, quemquam ad profeſſionem veſtri ordinis recipere præſumatis.*

PVNCTVM VI.

De ſuſpenſione contra religioſos pecuniam, vel munera in viſitatione recipientes.

ISti religioſi ſuſpenduntur ab officio, & beneficio, niſi intra menſem duplum reſtituant, *cap. exigit, de cenſibus.* Hæc ſuſpenſio in præcedentibus explicata fuit, *quæſt.* 5. *punct.* 5. ideo opus non eſt hic iterum in eius explicatione detineri. Quomodo autem religioſi poſſint reſtitutionem facere, cùm voto paupertatis detineantur, explicaui *in libr. variar. tract.* dum loquerer de largitione munerū regular. interdicta.

PVNCTVM VII.

De ſuſpenſione ab officio contra Prælatos religioſos præſidentes monaſteriis, Prioratibus, Eccleſiis, vel adminiſtrationibus, ſi iura, reditus, aut poſſeſſiones alicui concedant.

ISta ſuſpenſio lata eſt *in Clement.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien.* cuius materiam, ſubiectum, effectum, & durationem hic breuiter explicabo.

PRI-

PRIMA PROPOSITIO.

1 Quænam sit materia huius suspensionis.

1 MAteria istius suspensionis est concedere alicui quouis modo iura, reditus, aut possessiones religiosorum ad vitam recipientis, vel concedentis, seu ad alium certum tempus, etiamsi pecunia ob id recipiatur. Ita decernitur *in dicta Clementina*, vt patebit legenti textum.

Limitatur tamen hæc propositio primò, nisi aliud postulet necessitas, vel vtilitas monasterij, seu Ecclesiæ, seu administrationis; præses tamen in tali euentu extorquere debet assensum conuentus, si conuentum habet; si verò non habet conuentum, exigere debet consensum Prælati, nam *in dicta Clement.* sic dicitur, *nisi necessitas, aut vtilitas monasterij, Prioratus, Ecclesiæ, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat, conuentus sui, aut si conuentum non habeat, Prælati proprij assensu ad hoc nihilominus accedente.*

2 Quisnam nomine proprij Prælati intelligatur.

2 Nomine proprij Prælati respectu non exemptorum intelligitur Episcopus, respectu verò exemptorum intelligitur Abbas præditus iurisdictione quasi Episcopali, & plenum ius habens in illis bonis. Ita glossa hic *verb. proprij*, Alterius *tom. 2. disp. 17. cap. 2. col. 7.* & alij apud glossam *loco citato.*

3 Quonam in casu religiosus concedens iura, reditus, aut pensiones absque assensu Prælati, a suspensione eximatur.

3 Rogabis primò, vtrùm religiosus concedens iura, reditus, aut possessiones absque assensu Prælati, eximatur ab hac suspensione, dum necessitas adeò grauis, & vrgens est, vt aditum ad superiorem non permittat, summamque celeritatem requirat.

Respondent Cardinalis *loco cit. nu. 27.* Alterius *loco cit. col. 7.* eximi. Ratio est, quia hic casus per epiikeiam non videtur sub lege comprehensus. Hæc opinio mihi probatur, modò iura, seu bona non concedantur, nisi pro tempore, quo Prælatus adiri non potest. Ratio est, quia nulla ratio suadet præfata bona ad longius tempus concedi posse.

4 Administrator bonorum monasterij nō incurrit hanc suspensionem concedendo huiusmodi bona in casu necessitatis, aut vtilitatis, de consensu conuentus.

4 Rogabis secundò, vtrùm administrator, seu præses bonorum monasterij incurrat istam suspensionem, concedendo tempore necessitatis, vel vtilitatis præfata bona de consensu solum conuentus, non verò Prælati.

Respondeo non incurrere istam suspensionem, quia in hac Clementina exigitur consensus Prælati, solùm in defectum conuentus.

An autem alienatio facta absque Prælati consensu, valida sit, & alias pœnas inducat, patet ex dictis *in lib. var. tract. quæst. 2.* & ex supradictis de excommunicatione ob alienationem bonorum Ecclesiasticorum imposita, inualidam esse, & pœnas inducere *Extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien.*

Limitatur secundò præfata propositio in locationibus, aut venditionibus redituum, aut fructuum ad tempus modicum; nam in dicta Clementina sic habetur; *Verùm præmissa ad locationes, vel etiam redituum, aut fructuum venditiones ad tempus modicum faciendas, declaramus vllatenus non extendi.*

5 Quodnam dicatur tempus modicum.

5 Rogabis, quódnam dicatur tempus modicum.

Respondeo varias in hac re percenseri opiniones apud glossam hic *verb. ad tempus*, & apud Prateium *in lexico verb. tempus modicum.* Alij enim putant modicum tempus dici tempus duorum, vel trium dierum, alij spatium triginta dierum; alij duos annos, alij quinque, alij spatium infra decennium. Ego in hoc casu probabilius censeo, aut id relinqui iudicis arbitrio cùm non definiatur, *l. ab hostibus. §. fin. ex quibus causis maior.* Ita Prateius *loco cit.* aut intelligi spatium trium annorum, iuxta dicta in explicatione *Extrauag. Ambitiosæ.* Vide Nauarr. *cap. 27. num. 157.* Suarez *disp. 31. sect. 6. num. 8.* Alterium *loco cit.* Sayrum *lib. 4. cap. 13. num. 12.* Henriquez *lib. 13. cap. 40. nu. 1.* Filliucium *cap. 17. num. 168.* Viuald. *de suspensionibus, num. 73.*

Ex quo sequitur religiosum non ligari hac suspensione locando prædium ad triennium pro consueta pensione, aut colono partiario, vt dimidiam, vel aliam certam fructuum partem sibi tradat; quia hæc est locatio, aut venditio fructuum ad breue tempus. Ita Cardinalis, & Alterius *locis citatis.*

Limitatur tertiò, nisi aliud ferat rationabilis consuetudo alicubi legitimè præscripta. Ratio est, tum quia Summus Pontifex non præsumitur particulares consuetudines abrogare, nisi exprimat; tum quia consuetudo legem abrogare potest. Ita Cardinalis, & Alter. *locis cit.*

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Quodnā sit huius suspēsionis subiectum.

6 SVbiectum istius suspensionis sunt religiosi præsidentes monasterio Ecclesiæ, prioratui, seu administrationi, præfata bona ad longum tempus concedentes; nam in dicta Clementina dicitur, *ne quis religiosus*, &c. quæ loquendi forma cùm generalis sit, extenditur ad quoslibet religiosos, tam mares, quàm feminas, etiam ad religiosos militares, iuxta nonnullorum sententiam, quam probabilem arbitror, cùm verba generalia sint, & materia communis sit omnibus religiosis.

7 Religiosus præsidēs Ecclesiæ sæculari non incurrit hanc censuram concedēdo bona eius ad longum tempus.

7 Sed modò dubium est primò, vtrùm religiosus præsidens Ecclesiæ sæculari afficiatur hac censura, concedendo bona dictæ Ecclesiæ ad longum tempus.

Respondeo negatiuè, quia Clemens V. loqui videtur solùm de religiosis præsidentibus monasteriis, & administrationibus regularibus, quorum dispendiis occurrere intendit, vt patet ex illis verbis, *monasteriorum, & aliarum administrationum regularium dispendiis occurrere cupientes*, &c. Ita glossa hic *verb. cuius Cardinalis hic, num. 12.* Alterius *disp. 17. cap. 1. col. 7.*

8 Neq; itē clericus sæcularis præsidens ex dispēsatione, Ecclesiæ regulari.

8 Secundò dubium est, vtrùm clericus sæcularis præsidens ex dispensatione, Ecclesiæ regulari, seu monasterio, ligetur hac suspensione.

Respondeo negatiuè, quia dispositio, præsertim in materia pœnali, extendenda non est vltra propriam verborum significationem. In præfata autem Clementina dicitur, *ne quis religiosus*, quæ verba accommodari nequeunt clerico sæculari, etiamsi Pontifex bonis regularibus prospicere præcipuè intenderit. Contrarium docent Cardinalis, & Alterius *locis cit.*

An autem ligetur excommunicatione lata in Extrauag. *Ambitiosæ*, superiùs explicatum est.

TERTIA PROPOSITIO.

9 Hæc suspensio arcet ab officio tam ordinis, quā iurisdictionis.

9 EFfectus istius suspensionis est suspendere ab officio; nomine autem officij intelligo officium tam ordinis, quàm iurisdictionis; suspensio enim ab officio absolutè prolata, intelligitur ab officio ordinis, & iurisdictionis, vt docui *de censuris in genere, disp. 3. punct. 3. n. 9.* quamuis Cardinalis hic *n. 8.* hanc suspensionem interpretatur solùm de suspensione à diuino officio.

Hinc sequitur, religiosum tempore istius suspensionis celebrantem fieri irregularem, vt sæpiùs in præcedentibus dixi.

QVARTA PROPOSITIO.

ABsolutio istius suspensionis conferri potest ab Episcopo, quia suspensio fertur absque determinatione, nec Summus Pontifex eam sibi reseruauit. Ita Cardinalis hic *num. 4.*

PVNCTVM VIII.

De suspensione contra religiosos, qui iniquè sibi vsurpant decimas Ecclesiarum, easq; intra duos menses non restituunt, aut prohibent eas solui, & intra mensem à prohibitione, seu impedimento non desistunt.

VNICA PROPOSITIO.

1 Quā pœnam incurrant religiosi ratione decimarū quas sibi vsurpant, aut quarū solutionem impediūt.

1 REligiosi, qui solutionem decimarum Ecclesiis debitarum impediunt, vel eas sine rationabili causa, aut priuilegio sibi vsurpare præsumunt, si requisiti ab illis, quorum interest, non desistant intra mensem, vel de vsurpatis, vel retentis intra duos menses non satisfaciant, suspensi sunt ab officiis, administrationibus, & beneficiis suis, donec destiterint, & satisfecerint. *Clement. 1. de decimis.* Quòd si huiusmodi religiosi nec officia, nec administrationes, nec beneficia habeant, ligantur vinculo excommunicationis, à qua nequeunt absolui donec satisfaciant. *Clement. 1. citata.*

Amplia primò, & extende hanc propositionem ad eos, qui decimas animalium à familiaribus, & pastoribus suis solui non permittunt, modò requisiti non destiterint, vt dicitur *in Clement. 1. citat.* ibi, *non permittunt.*

Amplia, & extende secundò ad quoscumque religiosos, etiam feminei sexus; nam in Clementina dicitur, *religiosi quicumque*; imò etiam probabile est extendi ad equites militares, qui verè sint religiosi, vt patet ex allata ratione, idemque tradit Suarez *num. 9.*

Limita primò, nisi vsurpantes intra duos menses restituant, aut nisi prohibentes, & impedientes destiterint intra mensem, postquam requisiti fuerunt ab ipsis rectoribus Ecclesiarum; quamdiu enim requisiti non sunt, hanc censuram non contrahunt; quia censura non incurritur, nisi adimpleta conditione, sub qua fertur; præfata autem censura fertur à iure sub ea conditione. Vide Sayrum *lib. 4. cap. 13. n. 10.* Viuald. *de suspens. nu. 101.* Henriquez *lib. 13. cap. 49. nu. 3.* Suarez *disp. 31. sect. 6. num. 9.*

2 Modò in statu religioso viuāt, adsintque aliæ quædam conditiones.

2 Limita secundò, modò isti in statu religioso viuant; verba enim formaliter intelligenda sunt. Ob id religiosus ad Ecclesiam sæcularem translatus non afficitur hac censura. Nauarr. *cap. 27. numer. 38.* Suarez *num. 9.* & alij, contra Rosellam *verb. excommunicatio casu 39.*

Limita tertiò, modò interueniat prohibitio, vel vsurpatio, &c. consequenter hac censura non ligatur religiosus, qui decimas simpliciter non soluit. Secus si dicat, non esse debitas, easque sub ea ratione retineat, aut si sciens illas esse debitas solui prohibeat, hic enim ligatur censura, quia in præfata Clementina habentur hæc verba, *appropriare, vsurpare, retinere, prohibere*, &c. quæ iuxta propriam significationem non cadunt in quamcumque negationem solutionis, vt bene ponderat Suarez *loco citato.*

Limita quartò, modò adsit præsumptio in appropriantibus, & vsurpantibus; nam in textu habetur verbum, *præsumpserint*; in prohibentibus verò, vel non permittentibus, requiritur admonitio.

Ex quo infertur, ignorantiam, etiam culpabilem excusare, & à fortiori bonam fidem; vt si credant ex priuilegio, vel consuetudine ius decimarum sibi competere. Filliucius *num. 169.* Suarez *num. 9.* & alij. Vide supradicta *disput. 2. quæst. 7. punct. 12.* de excommunicationibus contra religiosos, vbi ea, quæ ad hanc suspensionem pertinent, clariùs explicaui.

PVNCTVM IX.

De suspensione ab officio prædicandi contra religiosos non admonentes pœnitentes de onere soluendi decimas, postquam à rectoribus Ecclesiarum requisiti fuerunt, vt admoneant.

ISta suspensio lata est *in Clement. cupientes, de pœnis*, cuius materiam, subiectum, effectum, & durationem hìc paucis innuam, cùm de hac suspensione, & excommunicatione sufficienter egerim *disp. 2. quæst. 7. punct. 13. num. 11. & sequentibus.*

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia huius suspensionis est scienter prætermittere admonitionem pœnitentibus obstrictis onere decimarū.

1 MAteria istius suspensionis est scienter prætermittere admonitionem pœnitentibus, obstrictis onere decimarū; nam *in Clement. cupientes*, dicitur, *qui verò scienter prætermiserint confitentibus conscientiam facere de soluendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis tam diu maneant ipso facto suspensi*, &c.

Hoc tamen intelligitur primò, modò requisiti fuerint ab Ecclesiarum rectoribus, vel Vicariis, aut loca tenentibus earumdem, vt in dicta Clement. dicitur.

Secundò intelligitur, modò id commodè facere possent. Ratio est, tum quia præcepta humana suauia sunt, nec obligant cum graui incommodo; tum quia causa eximens religiosum à suspensione iam contracta, excusat etiam à contrahenda. Sed incommoditas admo-

nendi, & conſcientiam faciendi pœnitentibus de obligatione ſoluendi decimas eximit à ſuſpenſione, vt patet ex illis verbis, *maneant ipſo facto ſuſpenſi, donec confitentibus ipſius (ſi hoc ipſum ſibi dicendi commodè facultatem habuerint) conſcientiam fecerint.*

Quando autem quis dicatur commoditatem admonendi habere, explicaui *loco ſuprà cit. num.* 14.

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Subiectũ huius ſuſpenſionis ſunt religioſi, qui conſcientiam pœnitentibus nõ faciunt de onere ſoluendi decimas.

2 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt religioſi omnes, qui conſcientiam pœnitentibus non faciunt de onere ſoluendi decimas; nam in dicta Clement. dicitur, *religioſis omnibus iniungimus*, &c.

Excipiuntur tamen rectores Eccleſiarum, & religioſi monaſteriorum percipientium decimas, vt expreſsè dicitur *in præfata Clement. ad finem.*

3 Non item religioſi concionatores, qui de hac re à rectoribus requiſiti, negligunt hortari populum ad eiuſmodi ſolutionẽ.

3 Rogabis, vtrùm religioſi concionatores, qui de hac re à rectoribus requiſiti negligunt ſuadere, & hortari populum ad ſolutionem decimarum, in hanc cenſuram incidant.

Reſpondeo non incidere in hanc cenſuram, ſed puniendos eſſe à ſuis Prælatis, vt *in dicta Clementina* habetur. Ita Suarez, Alterius, & alij *locis infra citandis*, contra nonnullos alios.

TERTIA PROPOSITIO.

4 Hæc ſuſpenſio repellit ab officio prædicandi.

4 ISta ſuſpenſio repellit ab officio prædicandi, ibi, *ab officio tamen prædicationis.*

5 Idque ſub pœna excommunicationis.

5 Rogabis, quam pœnam incurrat religioſus, qui hac ſuſpenſione obſtrictus concionatur.

Reſpondeo incurrere cenſuram excommunicationis, vt *in dicta Clement.* decernitur, quam excommunicationem loco ſuprà citato explicaui.

QVARTA PROPOSITIO.

6 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis reſeruata eſt Papæ.

6 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis reſeruata eſt Papæ, quia lata eſt ad tempus, & quaſi ſub conditione, donec religioſus conſcientiam pœnitentibus fecerit; ſtatim verò ac conſcientiam fecit, liber videtur à ſuſpenſione; conſequenter ſi poſtea concionetur, excommunicationem non incurrit. Vide Suarez *diſp.* 31. *ſect.* 6. *num.* 12. & 13. Sayrum *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 18. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 40. Alterium *tom.* 2. *diſp.* 17. *cap.* 2. *colum.* 5. & 6. Filliucium *tract.* 17. *num.* 172.

PVNCTVM X.

De ſuſpenſione contra Prælatos religioſorum non ſatisfacientes intra menſem partibus læſis, quoties ad ipſos præfatos aliquid peruenit occaſione exceſſuum commiſſorum à ſuis religioſis, & requiſiti ſatisfactionem infra menſem non præſtiterunt.

1 Vbi lata ſit hæc ſuſpenſio.

1 ISta ſuſpenſio lata eſt *in Clement.* 1. *§. quibus. verſ. ceterùm, de priuilegiis*, cuius materiam, ſubiectum, effectum, & durationem hic breuiter explicabo.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Eius materia.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis conſiſtit in omiſſione ſatisfactionis præſtandæ infra menſem iis, qui læſi fuerunt ob delictum in dicta Clementina religioſis prohibitum, ſi occaſione alicuius delicti, ibi expreſſi, aliquid ad Prælatum religionis peruenit; nam in dicta Clementina dicitur, *ceterùm Prælati eorum, niſi de his, qui occaſione præmiſſorum exceſſuum ad eos quoquomodo peruenerint, Eccleſiis, aut perſonis Eccleſiaſticis damnificatis, vel læſis ſatisfactionem plenariam exhibuerint, infra menſem poſtquam ſuper hoc fuerint requiſiti ſuſpenſionis ſententiam vſque ad ſatisfactionem debitam eo ipſo incurrant.*

Ex quibus verbis colliguntur duæ conditiones neceſſariæ ad hanc cenſuram incurrendam.

Prima eſt, vt Prælati aliquid acceperint occaſione exceſſuum patratorum à ſuis religioſis; nam in textu dicitur, *quæ occaſione præmiſſorum exceſſuum ad eos quoquomodo peruenerint*; ſufficit tamen vt acceperint pro ſe, vel pro monaſterio, vel pro aliis, vt patet ex illa dictione, *quoquomodo.*

Ex quo licet inferre cum gloſſa hic *in verb. peruenerint*, huic pœnæ locum non eſſe, ſi nihil ad eos vllo modo peruenit.

Qui autem ſint exceſſus, quorum occaſione hæc cenſura incurritur, omittendo ſatisfactionem, conſtabit ex infrà dicendis.

Secunda conditio eſt, vt Prælati integrè non reſtituerint intra menſem, poſtquam requiſiti fuerunt; ſufficit tamen vnica requiſitio facta ab iis, quibus ſatisfactio præſtanda eſt, quia in textu ſimpliciter dicitur, *requiſiti.* Ita Cardinalis *hic*, Alterius *tom.* 2. *diſp.* 17. *cap.* 1. *colum.* 6. *verſ. quærit.*

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Subiectũ.

3 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt Prælati religioſorum nõ plenè reſtituentes infrà menſem id, quod occaſione prædictorũ exceſſuum acceperunt; nam in præfata Clementina dicitur, *Prælati eorum.*

Ex quo ſequitur ipſoſmet religioſos, qui exceſſus illius Clementinę commiſerunt, non ligari ſuſpenſione, quia textus in hac parte loquitur ſolùm de Prælatis, vt bene Suarez *diſput.* 31. *ſect.* 6. *num.* 11. Sayrus *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 11. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 49. *num.* 4. Alterius *loco cit. verſ. hæc ſunt.* Filliucius *tract.* 17. *num.* 171. & alij, contra Sylueſtrum *verb. ſuſpenſio. §.* 6. *verſ.* 36. & alios, exiſtimantes religioſos ligari ſuſpenſione.

An autem religioſi patrantes aliquod delictum in præfata Clementina expreſſum, excommunicatione ligentur, ſufficienter explicaui *diſp.* 2. *quæſt.* 8. *punct.* 5.

4 Quinam exceſſus religioſis prohibeantur in Clementina 1. §. *quibus.*

4 Quæres, quinam ſint exceſſus in dicta Clementina religioſis prohibiti.

Reſpondeo plures eſſe.

Primus eſt, in concionibus detrahere Prælatis Eccleſiarum.

Secundus eſt, retrahere laicos, ne ad parochias accedant.

Tertius eſt, pronuntiare indulgentias indiſcretas, id eſt, non conceſſas.

Quartus eſt, retrahere teſtatorem, ne legata matricibus Eccleſiis faciat. Eccleſia matrix eſt cathedralis, *cap. cùm venerabilis, de verb. ſignif.* vel etiam parochialis, ſaltem vbi non eſt cathedralis, vt ſuperiùs dictum fuit.

Quintus eſt procurare vt legata debita, vel malè ablata incerta relinquantur ſibi, vel fratribus, vel conuentibus, in præiudicium alterius. Vetitum tamen non eſt religioſis admonere ægrum, ſeu teſtatorem de ſua neceſſitate, ipſumque hortari, vt aliquid ſuo monaſterio relinquat; hoc enim non vergit in iniuſtum alterius præiudicium, nec in præfata Clementina prohibetur, vt bene præcitati DD. obſeruant.

Sextus eſt, abſoluere à caſibus reſeruatis Pontifici, vel locorum ordinariis.

Septimus eſt, præſumere iniuſtè vexare perſonas Eccleſiaſticas, præſertim coram iudicibus delegatis, aut eas conuenire ad plura loca, præſertim valde remota.

TERTIA PROPOSITIO.

5 Hæc ſuſpenſio repellit ab officio, & beneficio.

5 ISta ſuſpenſio ſuſpendit ab officio, & beneficio. Ratio eſt, quia hic eſt effectus ſuſpenſionis abſolutè & indefinitè prolatæ; in præfato autem caſu ſuſpenſio abſolutè, & indefinitè profertur, ibi, *ſuſpenſionis ſententiam.* Ita Suarez *loco cit.* Alter. *loco cit. verſ. hæc ſunt.* nec diſſentire videtur gloſſa hic *verb. ſuſpenſionis.*

Ex quo ſequitur, Prælatum diuina celebrantem tempore iſtius ſuſpenſionis, in pœnam irregularitatis incidere, quia violat cenſuram ſuſpenſionis per exercitium ordinis ſacri.

QVARTA PROPOSITIO.

6 Eius abſolutio ante præſtitã ſatisfactionem videtur Papæ reſeruata.

6 ABſolutio iſtius ſuſpenſionis ante præſtitam ſatisfactionem videtur Papæ reſeruata, quia lata eſt ad tempus, & ſub hac conditione; præſtita verò ſatisfactione ceſſat, quia ligare videtur ſolùm donec plena ſatisfactio præſtetur, vt patet ex illis verbis, *ſuſpenſionis ſententiam vſque ad ſatisfactionem debitam, eo ipſo incurrant*; licet contrarium teneant Cardinalis *hic num.* 8. Alterius *quæſito* 3. & alij.

An autem Epiſcopus diſpenſare poſſit, dum delictum eſt occultum, patet ex ſupradictis iuxta decretum Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 6.

PVNCTVM XI.

De ſuſpenſione, ſeu irregularitate contra apoſtatas à religione, &c.

1 Apoſtatæ prohibẽtur ad clericatus officiũ admitti, aut miniſtrare in ſacro ordine ſic recepto, ante diſpẽſationem Papæ, etiamſi ſint reconciliati ſuo ſuperiori.

1 IN *cap. hi, qui, diſt.* 50. prohibentur apoſtatæ ad clericatus officium admitti. & *in c. conſultationi, de apoſtatis*, decernitur, Monachum qui aliquem ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens, quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam, non poſſe abſque diſpenſatione Romani Pontificis in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare. In quibus textibus colligitur potius irregularitas, quàm ſuſpenſio, nam impedimentum à iure inductum, ne quis ad clericatum promoueatur, eſt irregularitas; *in cap.* autem *hi, qui, diſt.* 50. extat prohibitio, & impedimentum, ne apoſtata ad clericalem ſtatum, & officium admittatur. Idem colligi poſſe videtur ex *cap. conſultationi.* Ideo enim apoſtata prohibetur in ordine ſacro ſuſcepto miniſtrare, quia vetitum illi erat ordinem ſacrum ſuſcipere; pœna enim ſupponit culpam, & prohibitionem: quæ prohibitio vocari poteſt impedimentum canonicum, & irregularitas, vt docui *de cenſuris in genere*, cum S. Antonin. 3. *parte tit.* 27. *de ſuſpenſione cap.* 4. *verſ. Apoſtata.* Vgolino *de irregularit. cap.* 36. §. 4. Maiolo *lib.* 5. *cap.* 30. Henriquez *lib.* 13. *cap.* 40. *num.* 1. contra Sanctarellũ *de Apoſtaſia cap.* 3. *dub.* 2. *n.* 16. & Sanchez *lib.* 6. *cap.* 8. *n.* 26.

2 Quis dicendus ſit apoſtata.

2 Verùm, quia multi putant apoſtatam à religione non eſſe irregularem, ſed ſuſpenſum, data pro nunc eorum opinione, hic conabor explicare, iuxta ipſorum ſententiam, quænam ſit materia, ſubiectum, effectus, & duratio iſtius ſuſpenſionis. Sed priùs præmittendum eſt, apoſtatam eum dici, qui monaſterio diſcedit animo deſerendi ſtatum religioſum, & hoc verum eſt ſiue diſcedat cum habitu, ſiue illo dimiſſo; poteſt enim aliquis eſſe apoſtata cum habitu, & poteſt aliquis non eſſe apoſtata, etiamſi habitum exuerit.

3 Et quomodo differat à fugitiuo.

3 Addo non idem eſſe apoſtatam, & fugitiuum. Apoſtata dicitur, qui à monaſterio recedit animo non redeundi, ſed excutiendi à ſe iugum obedientiæ; fugitiuus verò dicitur, qui egreditur non animo recedendi à religione, ſed ob Prælati metum, & rigorem, aut ob vagandi voluntatem, aut alia ſimili de cauſa. Ita Valentia 2. 2. *diſput.* 1. *quæſt.* 12. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *num.* 109. Azor. 1. *part. lib.* 12. *cap.* 16. *quæſ.* 1. Arragonius 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. Sanctarellus *de apoſtaſia cap.* 3. *dub.* 1. *n.* 1. Sanchez *in opere morali lib.* 6. Suarez *cap.* 8. *num.* 1. *de relig. tom.* 4. *libr.* 3. *cap.* 2. Hic loquimur de apoſtata, non de fugitiuo, quamuis etiam fugitiuus grauiter peccet, & in foro externo aliquando præſumatur apoſtata.

PRIMA PROPOSITIO.

4 Materia huius ſuſpenſionis eſt, recipere ſacrum Ordinẽ in apoſtaſia.

4 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt recipere ſacrum ordinem in apoſtaſia; nam in textu dicitur, *ſacrum ordinẽ in apoſtaſia recipiens.* Nomine autem ſacri ordinis intelligo ſubdiaconatum, Diaconatum, Sacerdotium, & conſecrationem Epiſcopalem, hæc enim eſt extenſio ordinis ſacerdotalis. Ita Suarez *tom.* 4. *de relig. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 30.

Ex quo licet inferre primò, illum non remanere ſuſpenſum, qui minorem ordinem in apoſtaſia ſuſcepit. Ita Suarez, Sanchez, Alterius, Sanctarellus, & alij *locis proximè citandis*, contra plures alios; conſequenter eum, qui minores ordines in apoſtaſia ſuſcepit, non indigere diſpenſatione, niſi fortè illos ſuſceperit in excommunicatione; tunc enim eſt irregularis, ſi ſequamur ſententiam, quam tradidi *de irregularitate diſp.* 7. *quæſt.* 3. *punct.* 4. *num.* 1.

Secundò eum non affici ſuſpenſione, qui ſacrum ordinem ſuſcepit ante apoſtaſiam, conſequenter non repelli ab executione illius ordinis. Idem dic de eo, qui ordinem ſuſcepit poſt apoſtaſiam, poſtquam diſpenſationem à Summo Pontifice obtinuerat; hic enim non

recipit

recipit ordinem in apostasia, vt bene Suarez *num.* 5. Alterius, Sanctarellus, & alij. Qui verò recepit post apostasiam, & post reconciliationem cum Abbate, sed ante Summi Pontificis dispensationem, ministrare non potest, non solùm in ordine suscepto tempore apostasiæ, verum neque in suscepto post apostasiam. Ratio est, quia ordo susceptus post apostasiam est ordo superior suscepto in apostasia; qui autem suspensus est ab executione inferioris ordinis, suspensus etiam est ab executione maioris, quia maior virtualiter continet minorem, vt alibi cum communi DD. sententia docui.

Tertiò apostatam, qui deposita apostasia ad suam religionē rediit, & in ea ordines suscepit, posse ordinibus vti, quia eos non suscipit in apostasia. Ita communiter Doctores.

Obiicies, Paulus IV. in Bulla 14. quæ incipit, *Postquam diuina bonitas*, suspendit apostatas ab omni cuiusuis ordinis executione, & omni gradu, priuatóque omnibus officiis, & beneficiis, &c.

Respondeo illam Bullam ad terminos iuris communis redactam fuisse à Pio V. in Bulla 3. incipit, *Sedis Apostolicæ*.

5 Religiosus aduolãs ad aliam religionē, & in ea sacrum aliquem ordinem recipiens non manet suspensus ab ordine sic suscepto.

5 Rogabis, vtrum religiosus, qui ad aliam religionem aduolauit, & in ea sacrum ordinem suscepit, suspensus remaneat ab ordine in ea religione suscepto.

Respondeo negatiuè, si aduolauit ad religionem arctiorem. Ratio est, tum quia ita declaratur *in cap. ex parte, de temp. ordinat.* tum quia non est apostata, & hoc verum est, etiamsi fortè peccauerit quoad modum, transeundo ad aliam religionem, vt quia ad illam transiuit sine debita licentia; hic enim non est apostata.

Addo probabiliter non remanere suspensum ab ordine suscepto, etiam si transierit ad religionem laxiorem; tum quia hic non videtur simpliciter apostata; tum quia hoc videtur declaratum *in cap. ex parte, citato*, vbi Pontifex quemdam monachum, qui ad monachos nigros se transtulerat, & ad sacerdotij ordinem eo tempore promotus fuerat, mandat in executione officij sacerdotalis liberè permitti. Ita glossa *in cap. consultationi.* Maiolus *lib. 2. de irregular. cap. 1. num. 15.* Sayrus *lib. 4. cap. 13. num. 16.* Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num. 8. & 28.* Alterius *tom. 2. disp. 17. cap. 2. colum. 7. & 9. dub. 3.* Azor. *1. parte lib. 12. cap. 17. quæsito 5.* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 13. num. 102.* Sanctarellus *in tractatu de Apostasia cap. 3. dub. 2. num. 17.* & alij apud Alterium, Sanctarellum, & Sanchez *locis citatis*, contra Syluestrum *excommunic. 9. §. 54. quæs. 6. & verb. Apostasia. §. 2. versic. quod intelligo.* Nauarr. *in manuali cap. 27. num. 131.* Caietan. *in summa verb. excommunicatio casu 61.* Maiolum *lib. 2. cap. 1. num. 15.* Suarez *disp. 31. sect. 6. num. 4.* Filliucium *tractat. 17. num. 163. & seqq.* & alios, quorum opinio probabilis est.

Obiicies, recedens ab vna religione animo nō redeundi, & in laxiori professionem faciens est apostata, & inualidè profitetur; ergo ligatur pœnis apostatarum.

Respondeo inualidè quidem profiteri, sed non esse propriè apostatam, cùm non habeat animum recedendi ab instituto religioso; consequenter non afficitur pœnis apostatarum.

An autem hic ligetur excommunicatione, saltem tamquam desertor habitus suæ religionis, superiùs explicaui *disp. 2. quæst. 8. puncto 6. & l. qui indignus, ff. de senator.* Ministrare autem in minori ordine iam suscepto minus est, quam superiorem ordinem suscipere. Ita Panormitanus *in cap. fin. num. 2. de apostasia.* Suarez *num. 3.* Alterius *loco citato dub. 2. col. 8.* Cardinalis, Tabiena, Armilla, & alij apud Sanchez *in opere morali lib. 6. cap. 8. num. 22.* & apud Sanctarellum *loco cit. num. 3.* contra nonnullos canonistas, teste Ioanne Andrea *hic*, Sanchez *loco citato, num. 22.* & Suarez *de censuris, num. 3.* & hæc à fortiori vera sunt in mea sententia, qua tueor apostatam esse irregularem; irregularitas enim impedit susceptionem ordinum, & illorum exercitium.

Verum tamen est in sententia asserentium apostatam non esse irregularem, sed suspensum ab executione sacri ordinis suscepti in apostasia, sublata suspensione ordinis suscepti tempore apostasiæ, non indigere alia dispensatione, vt ad superiores ordines ascendat. Ratio est, quia impediebatur superiorem ordinem suscipere, eo quòd suspensus esset ab executione suscepti, ex qua suspensione accessoriè consurgebat impedimentum suscipiendi maiores ordines; sublato autem impedimento principali cessat etiam accessorium, vt bene Suarez *nu. 23.*

QVARTA PROPOSITIO.

10 Absolutio huius suspēsionis spectat ad Papam.

10 ABsolutio, seu dispensatio in hac suspensione, seu potiùs impedimento canonico, pertinet ad Summum Pontificem, nam *in cap. consultationi*, habetur, eum, qui sacrum ordinem suscipit in apostasia, non posse in eo ministrare absque dispensatione Romani Pontificis, etiamsi religiosus suo Abbati reconciliatus fuerit, & receperit pœnitentiam.

An autem apostata ligatus excommunicatione suspensionem, vel irregularitatem incurrat suscipiendo ordines, & dispensationem obtinere possit ab Episcopo, superiùs explicatum est *disp. 3. quæst. 1. punct. 6.*

Prædictis obiter addendum est primò nonnulla decreta circa apostatas, & eiectos à religione edita fuisse, quæ sacra Cardinalium Congregatio die 21. Septembr. 1624. præcepit à superioribus religionum obseruari, simulque priuationem officiorum, vocis actiuæ, & passiuę, & inhabilitatis ad illa in posterum obtinenda inflixit superioribus illa decreta non obseruantibus, & huius pœnæ cessationem Summo Pontifici reseruauit, vt patet ex dictis *de clausura*, vbi hoc punctum de verbo ad verbum retuli.

Secundò addendum est Prælatos teneri, per se loquendo, fugitiuos & apostatas data opportunitate reuocare, tum quia ex officio tenentur saluti subditorum consulere; tum quia sic declaratur *in cap. vltimo, de regular.* Vide Suarez *tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 17. & sequentib.* & quæ tradidi *de clausura quæst. 2. puncto 11. & 12.*

PVNCTVM XII.

De suspensione ab executione ordinum contra religiosum à religione eiectum.

IN hoc §. explicabo primò, vtrùm eiectus à religione sit suspensus.

Secundò, quem effectum pariat ista suspensio.

Tertiò, ad quem pertineat absolutio, seu dispensatio.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Religiosus à religione eiectus suspensus est.

1 RElegiosus à religione eiectus suspensus est, nam ita sancitum fuit à sacra Cardinalium Congregatione facultate Summi Pontificis Vrbani VIII. die 21. Septembris 1624. ibi, *Item vt electi extra religionem degentes sint perpetuo suspensi ab exercitio ordinum.*

2 Nō item nouitius ob delictū eiectus.

2 Sed modò dubium est primò, vtrùm hoc militet in nouitio ob delictum eiecto.

Respondeo negatiuè, tum quia sacra Cardinalium Congregatio loquitur de religiosis eiectis; nouitius autem nondum est religiosus, licet fortè religiosorum priuilegiis fruatur; tum quia sicut nouitij impunè sua sponte exeunt, ita etiam impunè eiici possunt.

3 Religiosus eiectus, eximitur ab hac censura, si iterum recipiatur, aut ad aliam religionem transeat.

3 Secundò dubium est, vtrùm religiosus eiectus, si iterum recipiatur, vel ad aliam religionem transeat, eximatur ab hac censura.

Respondeo affirmatiuè, quia Summus Pontifex loquitur de religiosis degentibus extra religionem, & hoc verum videtur, etiamsi transeat ad laxiorem, aut etiamsi nouum ineat, & peragat nouitiatum; hic enim non dicitur degere extra religionem.

Quo autem pacto licitum sit eiecto ad nouam religionem se transferre, docui *in tractatu de clausura, quæst. 2. punct. 9.* videri potest Rodriquez *tom. 1. quæst. regular. quæst. 30. art. 22.* Nauarr. *consil. 78. de regular.* Sorbus *in compend. priuilegiorum verb. eijcere, in fine annotat.* Lessius *lib. 2. de iustit. cap. 41. dub. 15.* Sanctarellus *in tractatu de Apostasia, cap. 4. 5. & 6.* vbi plura de eiectis a religione disserunt, quæ etiam a me pertractata fuerunt *in tractatu de clausura, q. 2. punct. 12.* vbi etiam hoc punctum ad verbum retuli.

SECVNDA PROPOSITIO.

4 Hæc suspensio repellit ab exercitio ordinum.

4 ISta suspensio repellit ab exercitio ordinum, vt patet ex verbis sacræ Congregationis superiùs citatis. Nomine autē *ordinū* hoc in loco probabilius censeo non solùm intelligi maiores, verùm etiam minores, quia sacra Congregatio absolutè loquitur.

5 Eiectus a religione, fit irregularis celebrando, aut functiones sacrorum ordinū exercendo.

5 Hinc sequitur eiectum à religione incidere in irregularitatem celebrando, aut functiones sacrorum ordinum exercendo, quia violat censuram per exercitium ordinis sacri. An autem idem valeat in eo, qui functiones minorum ordinum exercet, dissensio est inter Doctores, de qua re sufficienter egi *de censuris in genere, disp. 7. quæst. 3. punct. 5. numer. 16.*

TERTIA PROPOSITIO.

6 Absolutio huius suspensionis pertinet ad Papam.

6 ABsolutio, aut moderatio istius suspensionis Summo Pontifici reseruata est. Ratio est, quia in præfato sacræ Congregationis decreto dicitur, sublata ordinariis locorum facultate dictam suspensionem relaxandi, aut moderandi.

SECVNDA PROPOSITIO.

6 Subiectū huius suspensionis sunt Religiosi recipientes sacrum ordinem in apostasia.

6 SVbiectum istius prohibitionis, seu suspensionis sunt religiosi recipientes sacrum ordinem in apostasia. Ratio est, quia in præcitatis iuribus sermo est de apostatis à religione.

7 Quis hoc loco intelligatur nomine Monachi & Abbatis.

7 Apostatæ autem à religione sunt religiosi iam professi; nomine autem *monachi in cap. consultationi* intelligitur quilibet religiosus, & nomine *Abbatis* intelligitur religiosi superior. Ita Suarez *tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 29.* vbi ait hanc esse veriorem Doctorum sententiam. Ratio est, tum quia Summus Pontifex *in cap. 2. de postulando*, declarat in canone prohibente monacho aduocatum esse, comprehendi canonicum regularem, licet in canone expressa mentio fiat tantummodo de monachis; tum quia dispositio facta est intuitu religiosi status; ergo comprehendit omnes religiosos. Ita innuit Panormitan. *in cap. quod Dei timorem, de statu monach.* Nauarr. *commentar. 3. de regul. num. 41.* Suarez *tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. nu. 29.* & alij asserentes dispositionem etiam odiosam loquentem de monachis extendi ad canonicos regulares quando fundamentum dispositionis tale est vt monachi & canonici regulares æquiparentur secundum ius antiquum; legislator enim intendit eos omnes comprehendere, licet monachos dumtaxat quasi materialiter nominauerit.

TERTIA PROPOSITIO.

8 Hæc suspensio impedit ab executione ordinis tempore apostasiæ suscepti.

8 EFfectus istius prohibitionis, seu suspensionis est impedire, seu suspendere ab executione ordinis tempore apostasiæ suscepti, vt patet ex verbis cap. *consultationi*, initio citati.

Ex quo sequitur primò, apostatam posse vti ordine suscepto ante apostasiam, quia repellitur solùm ab executione ordinis suscepti in apostasia, nisi fortè alia censura sit obstrictus, de qua hic non loquimur, aut nisi abstinere debeat ob lethalem culpam nondum deletam, iuxta dicta *de sacramentis.* Ita Suarez *de censuris*, Alterius, & alij *locis citatis.*

Secundò apostatam posse relicta apostasia ordines suscipere, & in eis ministrare, quia per pœnitentiam, & reditum ad pristinum statum tollitur hoc impedimentum, iuxta Suarez *de relig. tom. 4. lib. 3. cap. 1. num. 28.* & alios; textus enim loquitur de recipiente sacrum ordinem in apostasia.

9 Apostata qui tempore apostasię sacrum ordinem suscepit, non potest post apostasiam ad alium ordinem ascendere absque dispensatione.

9 Maior difficultas est, vtrùm apostata, qui tempore apostasię sacrum ordinem suscepit, possit post apostasiam ad alium superiorē ordinem ascendere absque dispensatione.

Respondeo negatiuè; tum quia suspensus ab executione minoris ordinis, suspensus etiam est ab executione superioris ordinis, vt in prima propositione dictum fuit; ergo suspensus est etiam à susceptione maioris ordinis; cùm ordines suscipiantur propter ipsorum exercitium; tum quia quibus vetitum est minus, censetur etiam vetitum maius, *cap. cùm illorum, de sentent. excommunicat. cap. illud, distinct. 95.*

PVNCTVM XIII.

De ſuſpenſione contra religioſos præſumentes introducere mulieres in monaſteria.

ISti incurrunt ſuſpenſionem à diuinis, priuantur beneficiis, & ad illa inhabiles redduntur, ex Bulla Pij V. quæ incipit, *Regularium*, de qua plura diſſerui *in meo tractatu de clauſura*, quæ ibi videri poſſunt.

PVNCTVM XIV.

De ſuſpenſione contra monachos nigros non vtentes habitu, & veſtitu iuxta formam præſcriptam in Clem. 1. §. ſi quis autem, de ſtatu monachorum.

CIrca iſtam ſuſpenſionem explicabo
Primò, materiam.
Secundò, ſubiectum.
Tertiò, effectum.
Quartò ceſſationem, & abſolutionem.

PRIMA PROPOSITIO.

1 Materia huius ſuſpenſionis eſt portare habitum contra formam præſcriptam in Clement. 1.

1 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt portare habitum contra formam in dicta Clementina præſcriptam, ibi, *ſi ſotulares non corrigiatos, & alios, aut caputia non fiſſa portare præſumpſerit*, &c.

Hæc propoſitio limitatur primò, niſi hoc fiat bona fide, vel ex ignorantia; nam in textu ponitur verbum, *præſumpſerit*, quod indicat ſcientiam, & dolum, vt ſæpius in præcedentibus dictum fuit.

Secundò limitatur, niſi hoc fiat ad modicum, & breue tempus. Ratio eſt, tum quia paruitas materiæ excuſat à mortali; conſequenter etiam à graui pœna; tum quia Clemens V. in dicta Clement. vtitur verbo, *portare*, quod indicat delationem quaſi per modum ordinarij habitus, ex Suarez *de cenſuris, tom. 5. diſp. 31. ſect. 6. num. 10.*

SECVNDA PROPOSITIO.

2 Subiectū eius ſunt monachi nigri.

2 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt monachi nigri; de his enim ſermo eſt in præfata Clementina, ibi, *ne in agro Domini, ſacra videlicet monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepat*, &c. Verum tamen eſt, non omnes eadem pœna puniri, ſed varia pro qualitate perſonarum, vt conſtabit ex dicendis in tertia propoſitione.

3 Qui dicantur monachi nigri.

3 Monachi nigri vocantur illi religioſi Benedictini, qui vtrumque habitum nigrum, videlicet ſuperiorem, & inferiorem geſtant.

Hinc ſequitur monachos Ciſtertienſes, Camaldolenſes, & his ſimiles, non ſubiici huic cenſuræ, quia non ſunt monachi nigri. Ita gloſſa *hic, verb. nigrorum*. Alterius *tom. 2. diſp. 17. cap. 1. col. 3.* Suarez *loco cit.* Henriquez *lib. 13. cap. 38.* Sayrus *lib. 4. cap. 13. num. 6.* & alij.

TERTIA PROPOSITIO.

4 Quis ſit effectus huius ſuſpenſionis.

4 EFfectus iſtius ſuſpenſionis eſt ſuſpendere per annum à collatione beneficiorum, ſi delinquens ſit Abbas, aut Prior non habens proprium Abbatem; ſi verò ſit inferior, habens aliquam adminiſtrationem, priuatur per annum adminiſtratione, ſi nullam habeat adminiſtrationem, eo ipſo per annum redditur inhabilis ad adminiſtrationem, & Eccleſiaſticum beneficium obtinendum, vt dicitur *in præfata Clementina*.

Hinc ſequitur, Abbatem non poſſe beneficium eo anno conferre; poſſe tamen beneficij fructus percipere, quia ſuſpenſus eſt à collatione beneficiorum, nō autem à beneficio, ſeu à fructibus beneficiorum. Alius verò ſuſpenſus ab adminiſtratione non poteſt exercere poteſtatem, quam habet circa temporalia; poteſt verò circa ſpiritualia; alioquin in dicta Clementina additum fuiſſet, in temporalibus, & in ſpiritualibus.

5 Suſpēſus ab adminiſtratione priuatur ſolis fructibus ei competentibus ratione adminiſtrationis.

5 Addunt Cardinalis *hic*, & Alterius *loco citato*, ſuſpenſum ab adminiſtratione priuari perceptione fructuum, eo quòd ſuſpenſio ab adminiſtratione indicet ſubtractionem fructuum temporalium.

Ego verò hoc generaliter non approbo, ſed exiſtimo ſuſpenſum ab adminiſtratione priuari fructibus, quatenus ei competunt ratione adminiſtrationis; ſecus de aliis, vt à ſimili patet ex dictis *de horis canonicis*.

6 Suſpēſus a collatione, vel adminiſtratione non fit irregularis conferendo beneficia, aut adminiſtrando, ſed grauiter peccat.

6 Rogabis primò, vtrùm ſuſpenſus à collatione, vel adminiſtratione grauiter peccet, aut irregularitatem incurrat conferendo beneficia, aut ingerendo ſe adminiſtrationi.

Reſpondeo grauiter quidem peccare, quia facit contra prohibitionem Eccleſiæ in re graui; non tamen irregularitatē contrahere, quia hæc non eſt in iure expreſſa, nec violatur cenſura per exercitium ordinis ſacri. Ita Cardinalis *hic*, & Alterius *loco citato*.

7 Ad quem pertineat beneficiorum collatio, quo anno Abbas ſuſpenſus manet.

7 Rogabis ſecundò, ad quem pertineat beneficiorum collatio eo anno, quo Abbas ſuſpenſus remanet.

Reſpondeo pertinere, & deuolui ad Priorem clauſtralem cum conſilio, & aſſenſu conuentus, vel maioris partis; ſic enim in hoc caſu ſtatuitur *in præfata Clementina*.

8 An valida ſit collatio facta à ſuſpenſo à collatione, patet ex regulis generalibus traditis *de cenſuris*, & *de beneficiis*, videri validam, ſi collator nondum eſt denuntiatus ſuſpenſus; ſecus ſi denuntiatus ſit.

QVARTA PROPOSITIO.

9 Abſolutio iſtius ſuſpenſionis obtinenda eſt à Papa. Ratio eſt, quia lata eſt ad tempus; elapſo verò anno ceſſat, quia non ligat vltra conditoris voluntatem.

PVNCTVM XV.

De ſuſpenſione contra monachos nigros, qui venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut aliàs cum canibus, aut auibus ex propoſito interſunt.

1 Abſolutio ſuſpēſionis ſpectat ad Papam.

1 Vbi lata ſit hæc ſuſpenſio.

1 ISta ſuſpenſio lata fuit *in Clementina 1. §. ſi quis, de ſtatu monachorum*, & eoſdem effectus parit, quos parit ſuſpenſio in præcedenti puncto explicata, præterquam quòd illa ligat ſolùm ad annum, hæc ad duos.

PRIMA PROPOSITIO.

2 Eius materia.

2 MAteria iſtius ſuſpenſionis eſt aſſiſtere ex propoſito venationi, aut aucupationi clamoroſæ, aut cum canibus, vel auibus.

Ex quo ſequitur eum, qui ex accidenti intereſt venationi, non ligari hac ſuſpenſione, quia non intereſt ex propoſito; idem dic ſi interſit aucupationi, aut venationi non clamoroſæ, id eſt, factæ cum tumultu, & ſtrepitu, aut ſi aſſiſtat venationi ſine auibus, vel canibus; ſed cum retibus, & laqueis, aut alia ratione cum decentia, & honeſtate, vt bene gloſſa *hic in verbo auibus*. Alterius *loco citato, col. 4.* & alij.

SECVNDA PROPOSITIO.

3 Subiectū.

3 SVbiectum iſtius ſuſpenſionis ſunt monachi nigri, vt probatū eſt *in præcedenti puncto*. quamuis Nauarrus *comment. 4. quæſt. 9. nu. 26. de regular.* & Alterius *loc. citato, col. 4.* volunt hac conſtitutione ligari non ſolum monachos nigros, verùm etiam omnes alios monachos.

An autem, & quatenus venatio licita ſit clericis, conſtat ex dictis *de reſtit. diſp. 2. quæſt. vlt. puncto 1.*

TERTIA PROPOSITIO.

4 Effectus.

4 ISta ſuſpenſio ſuſpendit per biennium à collatione beneficiorum, ſi delinquens ſit Abbas, aut Prior non habens proprium Abbatem. Si verò ſit alius, ſuſpenditur per biennium adminiſtratione, ſi quam habet: ſi nullam habeat adminiſtrationē, redditur inhabilis per duos annos ad adminiſtrationē, & Eccleſiaſticū beneficium recipiendum.

Cui autem facultas diſpenſandi in hac ſuſpenſione competat, patet ex dictis *puncto præcedenti, num. 9.*

PVNCTVM XVI.

De ſuſpenſione contra Fratres Prædicatores, præſumentes perturbare officium Inquiſitionis contra hæreticos exercitum à Fratribus Minoribus.

ISti ligantur ſuſpenſione ab exercitio ſacrorum ordinum, donec abſolutionem à Sede Apoſtolica, aut ab illo, cuius officium perturbarunt, obtineant; eadem ſuſpenſio afficit Fratres Minores perturbare præſumentes officiū Inquiſitionis adminiſtratum à Prædicatoribus, vt patet ex quodam Clementis IV. priuilegio, incipit, *Paupertatis altiſſimæ*, de quo mentionem faciunt S. Anton. *3. part. tit. 28. cap. 4.* Sayrus *lib. 4. cap. 13. num. 13.* Henriquez *lib. 13. cap. 40. num. 3. ad finem.*

PVNCTVM XVII.

De ſuſpenſione contra Fratres ordinis Prædicatorum promotos ad Prælaturam, ſi poſtquam promoti fuerunt ad Epiſcopatum, vel ad aliam Prælaturam, ſuſcipiant conſecrationem, antequam reſtituant ordini libros, & alia, quæ tempore promotionis habebant.

ISti religioſi contrahunt ſuſpenſionem à Pontificalibus Papæ reſeruatam, teſte S. Antonino *3. parte tit. 27. de ſuſpenſione cap. 4.* vbi hoc probat ex quodam priuilegio Clementis IV. quod ego nondum vidi, & propterea hoc dixi innixus fidei, & teſtimonio tanti viri.

QVÆSTIO IX.

De ſuſpenſionibus contra capitula, & conuentus.

SVſpenſiones contra capitula, & conuentus iam explicaui occaſione aliarum, quæ contra ſingulares perſonas editæ ſunt; ideo hic eas ſolùm innuere ſufficiet, eo ordine, & iiſdem verbis, quibus eas *in tractatu de cenſuris in genere* enumeraui.

Primo capitula Eccleſiæ, vel monaſterij, quæ Epiſcopum, aut Prælatum religioſum à Sede Apoſtolica prouiſum ſine litteris eiuſdem ſedis recipiunt, aut illi obediunt, ſuſpenduntur à beneficiis. *Extrauag. 1. de elect.* de qua re ſuperiùs egi cùm ſuſpenſiones in Epiſcopos latas explicarem *quæſt. 4. puncto 10.*

Secundo capitula, & collegia, quæ ſede cathedrali, collegiata, vel regulari vacante occupant, vel dilapidant bona ad Prælatum defunctum, vel ad ipſam Eccleſiam, vel ad ſucceſſorem pertinentia, ſuſpenduntur ab officio, & beneficio, donec plenam reſtitutionem fecerint. *cap. quia, de elect.*

Eadem cenſura fertur in ſingulares perſonas huiuſmodi delictum patrantes, vt ſuo loco oſtendi cum Suarez, Conincho, & Filliucio, quibus adde Sayrum non ſolùm *loco* ibi *cit.* verùm etiam *cap. 13. nu. 26.*

Tertio capitula, & conuentus, qui aliquid directè, vel indirectè accipiunt, aut petunt ob receptionem alicuius in religionem, aut poſt illam, incurrunt ipſo iure ſuſpenſionem totalem, id eſt, ab officio, & beneficio, Papæ reſeruatam, ſiue quod accipiunt, ſint pecuniæ, ſiue cibaria, prandia, cœnæ iocalia, aut alia etiam, ad pium vſum pertinentia, *Clement. ſanè, de ſimonia*. Nauarrus *loco cit.* Sayrus *lib. 4. cap. 13. n. 27.* Filliucius *num. 161.* Viualdus *in candelabro tit. de ſuſpenſ. nu. 45.* & alij. Iſta ſuſpenſio explicata eſt ſuprà *de excommunicationibus quæſt. 3. p. 29. num. 9. & ſeq.* vbi etiam explicaui, vtrùm moniales conuentionem de dote facientes ante receptionem, excommunicationi ſubiiciantur.

Quarto capitula, aut ſingulæ perſonæ reſignationem beneficiorum admittentes extra caſus, & formam Bullæ Pij V. quæ incipit, *Quanta Eccleſia*, incurrunt ſuſpenſionem à collatione, præſentatione, & inſtitutione, & capitulum faciens contra iſtam ſuſpenſionem, afficitur ſuſpenſione à diuinis Papæ reſeruata, de hoc caſu quatenus ſingulares perſonas afficit actum eſt *diſput. 3. quæſt. 4. puncto 2.*

Quinto capitula, vel potius ſingulares perſonæ, aliquem ad profeſſionem admittentes nondum expleto probationis anno. De qua re ſuprà *quæſtione præcedenti puncto 5.*

Sexto præſumentes perturbare, vel impedire ea, quæ pro Eccleſia Toloſana ſtatuta ſunt *in Extrauag. ſalubriter, de prabend.* de hac cenſura vide infrà dicenda *diſp. ſequenti quæſt. 1. puncto 6.*

DISPV-

DISPVTATIO IV.

De Interdictis in particulari.

CAsvs, in quibus incurritur interdictum, ad tria capita reuocari possunt.
Primum est de interdictis localibus.
Secundum de personalibus generalibus.
Tertium de personalibus specialibus.
De singulis seorsim hic, Deo fauente, differam.

QVÆSTIO I.

De interdictis personalibus generalibus.

NOmine *interdicti personalis generalis* hoc in loco appello id, quod fertur contra plures personas, vt capitulum, collegium, vel vniuersitatem. An autem hoc, propriè loquendo, appellandum sit interdictum generale, explicaui *de censuris in genere disp. 5. punct. 1. num. 9. & seqq.* hoc posito enumerabo casus, in quibus interdictum personale generale incurritur.

PVNCTVM I.

De interdicto contra eos, qui causam dederunt interdicto locali.

VNICA PROPOSITIO.

1 Qui dat causam interdicto locali, personale interdictum incurrit.

1 DAns causam interdicto locali, personale interdictum incurrit, iuxta communiorem sententiam *cap. si sententia, de sentent. excommunic. lib. 6.* Quamobrem si vniuersitas, seu collegium causam interdicto locali generali dedit, etiam ipsum remanet personaliter interdictum (videlicet quo ad personas, quæ causam culpabilem interdicti dederunt, innocentes enim puniri non debent.) Item si Princeps, ciuis, aut alius delictum commisit, propter quod oppidum fuit interdictum, etiam ipse remanet interdictus; consequenter non solùm in eo oppido diuina audire non potest, verùm neque alibi, vt patet ex *cap. si sententia, citato.* Sylvester *verb. interdictum 4. quæs. 2.* Nauarr. *in manuali cap. 27. num. 169.* Suarez *disp. 37. sect. 1. num. 15.* Sayrus *lib. 5. cap. 12. nu. 11.* Alter. *tom. 2. de interdicto. cap. 1. col. 3.* Filliucius *tract. 18. cap. 6. quæs. 7. num. 144.* Reginaldus *lib.... num. 67.* & alij apud Sayrum.

Quem autem effectum pariat interdictum personale, explicatum est *de censuris in genere*, vbi regulas generales, quæ singulis casibus, in quibus interdictum incurritur, accommodantur.

PVNCTVM II.

De interdicto contra capitulum, quod Sede vacante litteras dimissorias concedit infra annũ à die vacationis alicui, qui non sit arctatus ratione beneficij recepti, vel recipiẽdi, ex Tridentino sess. 7. cap. 10.

DE hac re vide supradicta *de suspensionibus disput. 3. quæst. 1. puncto 11.*

PVNCTVM III.

De interdicto contra vniuersitates imponentes, exigentes, vel recipientes taleas, decimas, seu alia tributa, aut consilium, auxilium, vel fauorem præbentes. cap. clericis, de immunitate.

HVius interdicti meminit Filliucius *tract. 18. cap. 6. quæsito 6.* Alij tamen obseruant hunc textum, & eius declarationes reuocatas fuisse à Clemente V. *in cap. quoniam, de immunitate*, vbi præcipit super huiusmodi exactionibus seruari præscripta *in cap. non minus, & cap. aduersus, de immunitate*, vbi fertur excommunicatio, de qua re in præcedentibus sufficienter egi *disp. 1. quæst. 19. & disp. 2. q. 2. punct. 21.* ideo hic non immorabor.

PVNCTVM IV.

De interdicto contra vniuersitatem quæ concedit repressalias, vel concessas extendit contra personas Ecclesiasticas, vel ipsarum bona, etiam prætextu cuiuslibet consuetudinis, nisi concessionem, vel extensionem reuocet infra mensem.

PRæfata vniuersitas subiicitur interdicto Ecclesiastico lato *in cap. vnico, de iniuriis in 6.* vbi contra particulares personas fertur excommunicatio, contra vniuersitatem fertur interdictum, in cuius explicatione hic detineri nolo, quia quæ hic dici possent, sufficienter à me pertractata fuerunt *disp. 2. q. 2. punct. 22.* ad ibi dicta te remitto.

PVNCTVM V.

De interdicto contra vniuersitatem, capitulum, & collegium, quod à sententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut consilium, vel fauorem præbet.

PRæfata vniuersitas, capitulum, & collegium subiicitur interdicto lato in Bulla Cœnæ, de quo ibi sufficienter egi, *disp. 1. quæst. 3. punct. 2.* vbi etiam contra particulares personas fertur excommunicatio. Hæc tamen est differentia inter absoluentẽ ab interdicto, & absoluentem ab excommunicatione, quòd absoluens ab excommunicationibus Bullæ Cœnæ absque legitima facultate ligatur excommunicatione, non autem absoluens ab interdicto, quia Bulla meminit absoluentium ab excommunicationibus, non autem absoluentium ab interdicto. Ita Suarez *disput. 37. sect. 1. num. 13.* Alterius *de interdicto, disput. 12. cap. 1. sub finem.* Filliucius *tract. 18. cap. 6. quæst. 7. num. 144.* Vide quæ *ibi* tradidi.

PVNCTVM VI.

De interdicto contra præsumentes perturbare, vel impedire ea, quæ pro Ecclesia Tolosana statuta sunt in Extrauaganti salubriter, de præbendis.

IN præfato textu fertur excommunicatio in personas particulares, interdictum in vniuersitatem, suspensio in conuentus, capitula, seu collegia, vt patet ex textu, quem suprà retuli *disp. 2. quæst. 3. punct. 18.*

In expositione istius censuræ defatigari nolo: tum quia pertinet ad Ecclesiam Tolosanam: tum quia in dubium verti posset, an huiusmodi censura hoc tempore vigeat, cùm edita videatur sub conditione, nisi transgressores infra octo dies post promulgationem resipuissent.

1 Ego tamen arbitror legem, & censuram perpetuam esse, & spatium octo dierum assignatum fuisse illis, qui Ecclesiæ Tolosanæ tunc temporis infensi erant, & obstabant.

2 Si quæras primò, quem effectum pariat ista suspensio, & interdictum.

Respondeo parere omnes effectus, quos parit censura suspensionis & interdicti absolutè prolata. Vide quæ tradidi *de censuris in genere.*

3 Si quæras secundò, quódnam sit istius interdicti subiectum.

Respondeo esse vniuersitatem; distinguitur autem in hac Extrauag. vniuersitas à capitulo, seu collegio, ac conuentu, quòd hæc suspenduntur, illa interdicitur: & hoc interdictum est generale personale, iuxta dicta *de censuris in genere, disp. 5. punct. 1.*

1 Hæc cẽsura lata in fauorem Ecclesiæ Tolosanæ, est perpetua.

2 Et parit omnes effectus quos parit censura suspẽsionis, & interdicti absolutè lata.

3 Eius subiectum est vniuersitas.

PVNCTVM VII.

De interdicto contra capitulum, vniuersitatem, vel collegium non seruans constitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, iuxta Extrauag. vnicam, ne Sede vacante.

ISTius Extrauagantis explicationem superiùs attuli *disp. 3. quæst. 4. punct. 11.* dum loquerer *de suspensionibus in particulari*, & hic nihil addendum occurrit.

PVNCTVM VIII.

De interdicto contra collegium, vel vniuersitatem, quæ vsurariis manifestis permittit conducere domum in terris suis ad fœnus exercendum.

VNICA PROPOSITIO.

1 COllegium, vel vniuersitas permittens vsurariis conducere domum in terris suis ad fœnus exercendum, interdicti censura ligatur. *cap. vsurarum, de vsuris, lib. 6.* quæ circa istius interdicti cognitionem hic differi possent, sufficienter explicata fuerunt suprà *disputat. 2. quæst. 4. punct. 9.*

Hic solùm mihi dubium occurrit,

2 Vtrùm non solùm collegium, vel vniuersitas Ecclesiastica huic interdicto subiiciatur, verùm etiam laica.

Respondeo iuxta probabiliorem sententiam huic interdicto subiici solum collegium, & vniuersitatem, seu communitatem Ecclesiasticam; laicos verò puniẽdos esse ab ordinariis per censuram: nam Summus Pontifex in dicto textu primo loco fert pœnas contra Ecclesiasticos, diuersas pro diuersitate graduum, ita vt, si sint Episcopi, aut maiores Episcopis, incurrant suspensionem; si sint singulares personæ inferiores Episcopis, excommunicatione afficiantur; si verò sint collegium, vel vniuersitas, ligentur interdicto: quam censuram, si per mẽsem animo indurato sustinuerint, ipsorum terræ interdicto Ecclesiastico subiiciuntur, quamdiu vsurarij in eis commorantur. Secundo verò loco loquens de laicis decernit ipsos per censuram compescẽdos, & retrahendos esse: quod valet siue laici sint personæ singulares, siue sint communitas, & vniuersitas: nam Summus Pontifex vniuersaliter, & indefinitè loquitur de laicis, ibi, *Ceterùm si laici.* Ita Gemin. hic *num. 4.* Francus *num. 2.* Alter. *de interdictis, disput. 12. cap. 1. col. 5.* & alij, contra Ancharanum *hic*, & alios.

1 Collegiũ, vel vniuersitas permittens vsurariis conducere domum in terris suis ad fœnus exercendũ interdicitur.

2 Non tamen interdicitur vniuersitas laica.

QVÆSTIO II.

De interdictis personalibus specialiter latis, & nonnullis etiam generalibus, seu mixtis.

PVNCTVM I.

De interdicto contra ferentem excommunicationem absque præuia admonitione, & testibus cap. sacro, de sent. excomm.

FErens excommunicationem absque præuia admonitione, & testibus, interdicitur per mensem ab ingressu Ecclesiæ, *cap. sacro, citato*, & contra ferentem censuram sine scriptis, vel expressione causæ, aut non tradentem exemplar, si petatur infra mensem. *cap. cùm medicinalis, de sent. excomm.* istas censuras explicaui *de suspensionibus, quæst. 5. punct. 1. & 2.*

1 Recipiẽs prædictas dignitates de manu laici, suspẽditur ab ingressu Ecclesiæ quousque resipuerit.

2 Quæ sit materia huius interdicti.

3 Vt incurratur oportet possessionẽ illius dignitatis iam acce-

PVNCTVM II.

De interdicto contra recipientem Episcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici.

1 REcipiens præfatas dignitates Ecclesiasticas de manu laici, remanet interdictus ab ingressu Ecclesiæ quousque resipuerit, *cap. si quis 16. quæst. 7.*

2 Quæres primò, quænam sit materia istius interdicti.

Respondeo respectu recipientium esse, recipere Episcopatum, Abbatiam, vel aliam dignitatem de manu laici, vt patet ex textu.

3 Existimo tamen ad incurrendam hanc censuram opus esse, vt quis possessionem illius dignitatis iam acceperit: tum quia tunc dignitas

pisse.

capta censetur, & tunc consummatur delictum: tum quia Summus Pontifex hac censura punit recipientem, quousque locum deseruerit. Ergo supponere videtur censuram incurri capiẽdo löci possessionem. Ita Alterius *disp.12.c.2.col.5.* Filliucius *tom.2.tract.18. num.145.* Suarez *disp.37.sect.1. num.9.*

4 Quodnã sit subiectũ huius censuræ.

4 Quæres secundò, quódnam sit subiectum istius suspensionis.

Respondeo esse illos omnes, qui aliquam dignitatem recipiunt, & præterea ipsosmet laicos, qui eam conferre præsumunt; nam pœna lata cõtra recipientes extenditur etiã in eod. text. ad laicos cõferentes.

5 Quis effectus.

5 Quæres tertiò, quínam sit effectus huius censuræ.

Respondeo effectum istius censuræ esse gratiam Beati Petri, & introitum Ecclesiæ interdicere: nam in textu dicitur, *gratiam beati Petri, & introitum Ecclesiæ interdicimus.* & licet aliqui putent hanc censuram non esse ipso iure latam; sic enim explicant verbum, *interdicimus*, id est, interdicendum dicimus: verùm ista expositio nimis extorta est, & impropria, tollitque rectam censurarum expositionem: propterea dicendum est censuram ipso iure latam esse, quia verbum, *interdicimus*, est præsentis temporis. Ita glossa hic *verbo interdicimus*, Suarez, Alterius, & Filliucius *locis citatis.*

Obserua tamen illa verba, *gratiam beati Petri interdicimus*, non significare peculiarem effectum interdicti, sed arguere iustam indignationem, quam erga huiusmodi delinquentes Sedes Apostolica habet.

6 Quamdiu duret.

6 Quæres quartò, quamdiu duret ista censura.

Respondeo respectu recipientis durare, donec recipiens resipiscat, deserendo dignitatem acceptam; ea tamen dimissa probabile est non indigere peculiari absolutione, quia videtur lata sub hac conditione, & ad hoc vsque tempus, vt patet ex illis verbis, *introitum Ecclesiæ interdicimus, quousque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quàm inobedientiæ cepit, resipiscendo non deserit.*

Imò probabiliter censeo, etiam ipsum laicum conferentem, liberum à censura remanere, si ipse resipuerit, & recipiẽs iam resignauerit; nam in textu dicitur, *eiusdem sententiæ vinculo se esse sciat obstrictum.* Sicut ergo eodem pacto ligatur, ita etiam soluitur.

PVNCTVM III.

De interdicto contra Episcopos, & Abbates, qui in alienatione bonorum Ecclesiasticorum non seruant formam præscriptam in Extrau. Ambitiosæ, de rebus Eccles. non alienand.

PRæfati delinquentes interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, & nisi intra sex menses resipuerint, suspenduntur ipso facto à regimine, & administratione in temporalibus, & spiritualibus. De hac censura sufficienter egi *de excommunicationibus in particulari, & de suspensionibus.*

PVNCTVM IV.

De interdicto contra Episcopos, & Episcopis superiores, aliquid sibi vsurpantes ex redditibus Ecclesiarum vacantium, cap. præsenti, de officio ordinarij in *6.*

COntra præfatos delinquentes fertur interdictũ ab ingressu Ecclesiæ; cõtra alios verò Episcopis inferiores fertur suspẽsio ab officio, & beneficio. De qua superiùs sufficienter egi *disp.3.quæst.4.punct.11.*

PVNCTVM V.

De interdicto contra iudices Ecclesiasticos, qui officiales Romanæ Curiæ, aut aliàs in Romana Curia pro suis negotiis existentes priuant beneficiis, eaque aliis conferunt, Extrauag. 3. de priuilegiis.

IN præfata Extrauaganti non solùm fertur excommunicatio, & suspensio, verùm etiam interdictum. Vide supradicta *disp. 2. quæst. 7. punct. 3. & disp. 3. quæst. 4. punct. 12.* vbi etiam explicaui, an singuli his tribus censuris afficiantur.

PVNCTVM VI.

De interdicto contra quoscumque, qui interdictum locale generale violant, celebrando, aut faciendo celebrare diuina in locis interdictis, aut qui admittunt excõmunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, seu Ecclesiastica sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam.

1 Quodnã interdictũ incurrant prædicti delinquentes.

1 PRæfati delinquentes incurrunt interdictũ ab ingressu Ecclesiæ, donec satisfecerint ad arbitrium illius, cuius sententiã neglexerunt, *cap. Episcoporum, de priuilegiis in 6.* De quo principaliter quæram,

Primò, quænam sit materia istius censuræ.

Secundò, quódnam sit subiectum.

Tertiò, quem effectum pariat.

Quartò, quamdiu duret.

2 Duæ actiones in quibus cõsistit materia huius interdicti.

2 Quæres igitur primò, quænam sit materia istius interdicti.

Respondeo consistere in triplici actione, qua violatur obligatio excommunicationis, vel interdicti.

Prima actio est, scienter celebrare in loco interdicto; nam in textu dicitur, *scienter celebrent.*

Secunda est, facere celebrare in locis interdictis; nam in textu dicitur, *vel faciendo celebrari diuina in ciuitatibus, castris, villis, seu locis aliis interdictis, nisi quatenus eis à iure conceditur.*

Existimo tamen etiam in hac secunda actione requiri scientiam: tum quia illa dictio, *scienter*, etiam huic actioni ritè accommodatur: tum quia in textu habetur verbum, *præsumpserint.*

3 Tum localis particularis, tũ etiam generalis.

3 Sed modò dubium est, vtrùm hoc militet, tam in interdicto locali particulari, quàm generali.

Suarez *disp.31.sect.1.num.5.* Filliucius *tract.18.quæst.9. num.147.* putant hoc valere solùm in interdicto locali generali. Ratio est, tum quia verba textus ritè accommodantur interdicto locali generali, & cùm versemur in materia pœnali, benignior, & strictior interpretatio facienda est: tum quia hæc censura lata est propter abusum exemptorum non seruantium interdicta, vt in præfato textu dicitur. Sed hoc locum habet solùm in interdictis generalibus, *Clement. 1. de sent. excomm.*

Sed opposita sententia mihi non displicet, quia textus generaliter loqui videtur, tam de interdicto locali generali, quàm particulari, ibi, *duximus statuendum, ne scienter celebrent, vel faciant celebrari diuina in ciuitatibus, castris, villis, seu locis aliis, interdictis ab ordinarius, siue delegatis iudicibus, vel à iure.*

Ad rationes in contrarium responderi potest, occasionem istius constitutionis condendæ desumptam fuisse à violatione interdicti generalis, sed constitutionem generalem esse.

4 Tertia actio in qua consistit materia huius interdicti.

4 *Tertia actio* est, admittere excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, vel ad sacramenta, vel ad Ecclesiasticam sepulturam: nam in textu dicitur, *excommunicatos publicè, vel interdictos ad diuina officia, seu Ecclesiastica sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam admittant.*

Secus dicendum videtur de admittente suspensum, vel ligatum minori excommunicatione ad præfata: quia textus de his non loquitur, & dispositio, præsertim in pœnalibus, extendenda non est vltra verborum significationem, & nomine *excommunicationis* absolutè prolatæ non intelligitur minor, sed maior, vt alibi probaui. Ita Suarez *num. 6.* & alij. Quid autem nomine *diuinorum officiorum, sacramentorũ, & Ecclesiastica sepultura* intelligatur, constat ex dictis *de censuris in genere.*

5 Quisnã dicatur hoc in loco admittere.

5 Sed modò dubiũ est primò, quisnã dicatur hoc in loco admittere.

Respondeo illum propriè dici admittere, qui aliquem ad præfata recipit, vt si religiosus conferat excommunicato, vel interdicto sacramentum, aut sepeliat, aut dum celebrat, eum non excludat; secus si eo mitetur cadauer ad sepulturam, aut si ab excommunicato recipiat sacramentum, tunc enim ipse non dicitur recipere excommunicatum ad sacramentum, sed recipere sacramentum ab excommunicato, & ipsius sacrilegæ actioni cooperari.

Addunt Suarez, & Filliucius *locis citatis*, Auila, & alij, illum dici propriè admittere, qui ex officio debet prohibere, & non prohibet: vt si sacellarius, siue administrator Ecclesiæ permittat interdictum accedere ad diuina. Secus sentiendũ putant de clericis, qui more laicorum diuina simul cum interdictis audiunt, nec regimen Ecclesiæ habent. Sed quid mihi sentiendum sit, patet ex dictis *de clausura*, dum loquerer de admittentibus in monasterium contra obligationem clausuræ, *& de censuris in genere, disp. 5. punct. 7. num. 9.*

6 Requiritur, vt excommunicatus, vel interdictus, qui admittitur, sit nominatim denuntiatus.

6 Secundò dubium est, vtrùm ad incurrendam hanc censuram opus sit, vt excommunicatus, vel interdictus, qui ad præfata admittitur, sit nominatim denuntiatus.

Respondeo affirmatiuè, quia post Extrauag. *ad euitanda*, non tenemur quemquam euitare, nisi sit denuntiatus, seu vitandus. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis*, & alij, quos retuli *disp. 2. quæst. 2. punct. 31. & quæst. 3. punct. 20. & quæst. 8. punct. 14.* Idem dic de loco interdicto, vt constabit ex dicendis *quæst. 3. punct. 2. ad finem.*

7 Qui celebrat coram aliquo cui dubitat interdictũ fuisse ab Episcopo ingressum, ligatur hac censura, licet postea comperiat re ipsa fuisse interdictum.

7 Tertiò dubium est, vtrùm celebrans coram aliquo, cui dubitat interdictum fuisse ab Episcopo Ecclesiæ ingressum, ligetur hac censura, si postea comperiat re ipsa interdictum fuisse.

Respondeo negatiuè, quia iste non dicitur præsumere, cùm nesciat ipsum interdictum; ista autem censura lata est contra præsumentes, ibi, *qui verò contrà præsumpserint.* contrarium sustinet Alterius *de interdicto, disput. 9. cap. 4. col. 2. dub. 1.*

8 Confessarius excipiens confessionem alicuius nominatim interdicti ab ingressu Ecclesiæ, non ligatur hac censura.

8 Quartò dubium est, vtrùm confessarius excipiens in Ecclesia confessionem alicuius nominatim interdicti ab ingressu Ecclesiæ, ligetur hac censura.

Alterius *loco citato, dub. 2.* affirmatiuè respondet, etiamsi eius peccata tantùm audiat, & non absoluat, quia dicitur admittere ad diuina nominatim interdictum; auditio enim peccatorum est functio ordinis.

Sed contrarium mihi probatur. Ratio est, quia interdictus ab ingressu Ecclesiæ potest sacramenta recipere in Ecclesia, saltem eo tempore, quo diuina non celebrantur, vt cum Auila, Sayro, & Henriquez docui *de censuris in genere, disp. 5. punct. 5. num. 12.*

9 Quodnã sit huius censuræ subiectum.

9 Quæres secundò, quódnam sit subiectum istius censuræ.

Respondeo subiectum istius censuræ esse omnes, & singulos Ecclesiasticos, tam sæculares, quàm religiosos, qui præfatas actiones faciũt. Ratio est, quia textus generaliter loquitur, ibi, *ne aliqui sæculares, aut regulares quantumcumque exemptionis, seu libertatis Sedis Apostolicæ priuilegiis communiti.* Addo probabilissimum mihi videri id valere non solùm in exemptis, verùm etiam in aliis; quia verba textus generalia sunt, & illa verba, *quãtumcumque exemptionis*, &c. non adduntur limitatiuè, & restrictiuè, sed ampliatiuè, ita vt velint, non solùm non exẽptos, verùm etiã exẽptos comprehendi. Ita glossa hic *verb. ingressum*, Syluest. *verb. interdictum 6. §. 2. dict. 3.* Angel. *interdictum 6. nu. 5.* & alij apud Alter. *de interdicto, disp. 9. c. 4. col. 1.* contra Couarruuiam *cap. alma part. 1. §. 6. nu. 9.* Nauarr. *c. 27. nu. 157.* Suarez *loco cit. nu. 5.* Auilam *part. 5. disp. 5. dub. 4.* Alterium *disp. 12. cap. 2. col. 2. vers. secũdum*, Emanuelem Sà *verb. suspensio, nu. 18.* Filliucium *loco cit.* Henriquez, & alios arbitrantes hanc censuram extendi solùm ad Ecclesiasticos exemptos ab ordinaria iurisdictione Episcoporum.

10 Quis effectus.

10 Queres tertiò, quẽ effectũ pariat ista censura, quam quis incurrit faciendo aliquam ex actionibus in prima propositione explicatis.

Respondeo suspendere ab ingressu Ecclesiæ, quia in textu dicitur, *præter alias pœnas à iure statutas ingressũ Ecclesiæ sibi nouerint interdictũ.*

Quem autẽ effectũ pariat cẽsura interdicti ab ingressu Ecclesiæ, sufficiẽter explicaui *de cẽsuris in genere, disp. 5. punct. 5. quæst. 6. n. 11. & seqq.* & ibidẽ *punct...* explicaui, quasnã alias pœnas incurrat violãs interdictũ, & in specie de excõmunicationibus latis cõtra violãtes interdictũ, egi suprà *disp. 2. quæs. 2. punct. 31. & quæ. 3. punct. 20. & quæst. 8. punct. 14.*

11 Quamdiu duret.

11 Quæres quartò, quamdiu duret huiusmodi interdictum.

Respondeo durare, donec præstita sit satisfactio ad arbitrium illius, cuius censura violata fuit: in textu enim dicitur, *ingressum Ecclesiæ sibi nouerint interdictum, donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius cuius sententiã contempserunt, satisfecerint competenter.* Præstita tamen satisfactione cessare videtur interdictum, vt sæpius in simili in præcedentibus docui cum glossa, contra Alterium, & alios.

PVN-

PVNCTVM VII.

De interdicto contra Metropolitanum, qui per nuntium, aut litteras non defert intra tres menses Episcopos suffraganeos, absque iusta, & rationabili causa non residentes vltra annum, & contra Episcopum suffraganeum antiquiorem residentem, qui non defert Metropolitanum vltra annum absque legitimo impedimento, seu iusta causa absentem vltra annum.

ISti ligantur interdicto ab ingressu Ecclesiæ ex decreto Trident. *sess. 6. cap. 1. ad finem, vers. crescente verò contumacia, de reformat.* quod decretum clarum est, eique accommodari possunt regulæ generales, quas attuli *in libr. variar. tract. quæst. vltima.*

PVNCTVM VIII.

De interdicto contra Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos accipientes occasione visitationis aliquid vltra victualia.

PRæfati delinquentes suspenduntur ab ingressu Ecclesiæ, ex Trid. *sess. 24. cap. 3.* vbi innouatur *cap. exigit, de censibus*, vbi hæc censura fertur, ibi, *alioquin ex tunc Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi duplum ipsum vltra præfictum tempus restituere differentes, ingressum sibi Ecclesiæ sentiant interdictum*; quæ de hac censura hic disputari possent, sufficiẽter à me explicata fuerũt suprà *de suspẽsionibus, disp. 3. quæst. 5. punct. 5.*

PVNCTVM IX.

De interdicto contra Prælatos edentes, seu publicãtes glossas, scholia, aut interpretationes circa Concilium Tridentinum absque licentia Papæ.

PRæfati Prælati interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ; alij verò inferiores excommunicantur ex Pio IV. in Bulla confirmationis Concilij Tridentini; de qua excommunicatione sufficienter egi *disp. 2. quæst. 2. punct. 17.* Quæ ibi dixi de excommunicatione, accommodari etiã possunt huic interdicto; cùm eadem sit vtriusque censuræ materia.

PVNCTVM X.

De interdicto contra presbyteros, Diaconos, vel Subdiaconos, qui in crimine fornicationis iacent.

1 Prædicti clerici suspẽduntur ab ingressu Ecclesiæ donecemẽdentur.

1 PRæfati delinquentes suspensi sunt ab ingressu Ecclesiæ vsque dum ipsos pœniteat, & emendent, *cap. si qui sunt, dist. 81.* Ita Suarez *disp. 37. sect. 1. num. 11.* Filliucius *tractat. 18. num. 145.* Alterius *loco proximè citando*, & alij quamplures.

Existimo tamen istud interdictum hoc tempore vsu receptum non esse, vt probaui *de suspensionibus contra concubinarios.* Vide quæ ibi tradidi *disp. 3. quæst. 7 punct. 4.*

2 Hoc interdictum cessat posita pœnitẽtia.

2 Addo probabilissimum mihi videri huiusmodi interdictum, etiãsi vsu receptum esset, cessare posita pœnitentia, quia videtur latum solùm, donec delinquens resipuerit: nam *in dicto cap.* dicitur, *interdicimus eis ex parte Dei omnipotentu, & S. Petri auctoritate Ecclesiæ introitum, vsque dum pœniteant, & emendent.* Ita glossa *in verbo emendent*, contra Alterium *disputat. 12. cap. 2. column. penultima*, & alios.

PVNCTVM XI.

De interdicto ab ingressu Ecclesiæ contra capitula, collegia, societates, congregationes, & locorum piorum superiores, & alios, ad quos pertinet, si non auferant capsam cum inscriptione, Pro eleemosynis Missarum, dum alio celebrandarum Missarum onere detinentur, aut si pecunias acceptas pro perpetuo onere celebrandarum Missarũ non deponant apud ædem sacram, vel personam fidei dignã, & idoneam, vt quamprimum in bonis immobilibus frugiferis implicetur.

Hoc punctum continet varia sacræ Cardinalium Congregationis statuta circa eleemosynas, quæ pro celebratione Missarum dari, & accipi consueuerunt. Continet insuper varias eiusdem Congregationis in hanc rem declarationes, quas, quia breuissimè perstrictæ sunt, summatim hic proponere superfluum duximus.

SAcra Cardinalium Concilij Tridentini Congregatio, vt effrænatæ nonnullorum cupiditati habenas imponeret, & voluntati tradentium eleemosynas pro celebratione Missarum morem gereret; iure merito anno 1625. die 22. mensis Septembris statuit,

Primò, vt Episcopi, aut Generales religionum nullo modo reducant onera Missarum imposita post Concilium, aut in limine fundationis beneficij.

Secundò, vt nullus plures accipiat eleemosynas pro eodem Missæ sacrificio. Imò reuocat omnia priuilegia quibuscumque locis, vel personis concessa, quibus concedebatur, vt certarum Missarum, vel anniuersariorum celebratione, aut aliquibus collectis, seu orationibus satisfieret pluribus oneribus Missarum in futurum suscipiendis.

Tertiò prohibet, ne sacerdos, qui Missam celebrandam pro certa eleemosyna suscepit, eamdem Missam alteri celebrandam committat, retenta sibi eiusdem eleemosynæ parte; custodibus tamen Ecclesiarũ, aut aliis, quibus pecunia traditur, vt curent Missas celebrari, interdictum non est eleemosynæ partem pro suo labore, & industria, seu pro expensis altaris detrahere, vel sibi retinere. Ratio est, tum quia omnis labor optat præmium: tum quia nullus tenetur damnum pati, vt alter locupletior fiat: tum quia decretum sacræ Congregationis loquitur solùm de sacerdote, qui Missam cum certa eleemosyna celebrandam suscepit, non verò de eo, qui stipem accepit, vt Missam celebrari curet.

Quartò præcipit sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso facto incurrenda ab iis, ad quos pertinet, vt pecuniæ, ac bona mobilia, Ecclesiis, capitulis, collegiis, hospitalibus, societatibus, congregationibus, monasteriis, cõuentibus, ac locis omnibus tam sæcularibus, quàm regularibus, atque illorum personis in futurum simpliciter acquirenda cum onere perpetuo Missarum celebrandarum, statim deponi debeant à die realis acquisitionis penes ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam ad effectum illa, seu illorum pretiũ quamprimum inuestiendi in bonis immobilibus fructiferis cum expressa, & indiuidua mentione oneris, quod illis annexum reperitur; ac si eadem bona immobilia auctoritate Apostolica deinceps alienari contigerit, pretium eorumdem cum eadem pœna debeat deponi, & in aliis bonis stabilibus cum repetitione eiusdem oneris conuerti.

Quintò prohibet sæcularibus sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ ipso facto incurrenda; regularibus verò sub pœna priuationis ipso facto vocis activæ, & passiuę, officiorum, quæ tunc obtinent, ac inhabilitatis ad alia in posterum obtinenda, ne onera Missarum perpetua suscipiant sine licentia in scriptis, & gratis concedenda ab Episcopo, vel eius Vicario generali, si sæculares sint, vel à generali, aut Prouinciali, si sint regulares; & hæc prohibitio cadit in capitula, collegia, societates, congregationes, aliosque omnes, & singulos Ecclesiarum, & piorum locorum, tam sæcularium, quam regularium superiores, & alios, ad quos pertinet præfatum celebrandarum Missarum onus suscipere. Imò sacra Cardinalium Congregatio *in casu 16.* declarauit in hoc decreto comprehendi etiam sacerdotes aliter facientes.

Sextò prohibet capitulis, aliisque præfatis personis, ne eleemosynas pro Missis celebrandis, etiam spontè oblatas, accipiant, si oneri aliarum Missarum celebrandarum nondum satisfecerunt; secus si oneribus antea impositis satisfecerunt.

Septimò præcipit præfatis capitulis, superioribus, & personis, ad quas pertinet, vt dum onere Missarum celebrandarum detinentur, auferant capsulas ab Ecclesiis cum inscriptione illa, Eleemosyna pro Missis, vel alia simili, alioquin sæculares incurrant ipso facto pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ; regulares verò priuationem vocis activæ, & passiuæ, priuationem officiorum, & inhabilitatem ad illa in posterum obtinenda.

Ex dictis constat pœnam interdicti ab ingressu Ecclesiæ incurri in quarto, quinto, & septimo casu; hæc tamen censura iure communi non est reseruata, quia sacra Cõgregatio nullam iniunxit reseruationẽ.

Plura hic dissererem circa præfatos casus, nisi de illis sufficienter egissem *in tractatu de sacramentis*, quę ibi videri possunt; hìc solùm referam de verbo ad verbum nonnullas sacræ Congregationis declarationes occasione istius decreti editas, quarum rationes, & probationes ego adduxi *in tractatu de sacramentis*, & alibi suis propriis locis.

1 Quæritur primò, quid si legatum sit ita tenue, vt non sit qui velit onus illi iniunctum subire, & si recurrendum sit ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris, totum, aut ferè totum insumendum sit pro expensis ad id necessariis.

Et quid, si permittatur Episcopo in fundatione vt possit huiusmodi onera moderari.

Sacra Cardinalium Congregatio respondit, etsi legatum sit adeò tenue, nihilominus pro reductione oneris, vt suprà impositi, ab iis, ad quos pertinet, Sedem Apostolicam esse adeundam, quæ absque vlla impensa id statuet, quod magis in Domino è re esse iudicauerit. Verumtamẽ si in ipsa beneficij erectione expressè cautum fuerit, vt liceat Episcopo iniunctum onus reducere, ac moderari, legem hanc fundationis, quam decreta hac de re edita, non sustulerunt, esse validam, & obseruandam.

2 Secundò, super secundo eiusdem Congregationis decreto, quo cauetur, vt celebrentur tot Missæ, quot ad rationem tributæ eleemosynæ præscriptæ fuerint.

Quæritur an verba illa, *præscripta fuerint*, intelligenda sint de præscriptione facta ab offerente, vel ab ordinario?

Respondit esse intelligenda, de præscriptione facta ab eo, qui eleemosynam tribuit, non autem ab ordinario. Quòd si tribuens eleemosynam numerum Missarum celebrandarum non præscripserit, tunc tot Missas celebrari debere, quot præscripserit ordinarius secundùm morem suæ ciuitatis, vel prouinciæ.

3 Tertiò, an cùm ordinarius præscripserit eleemosynam congruam, iuxta qualitatem loci, personarum, ac temporum, sacerdotes accipiẽtes stipendiũ minus congruo, teneantur Missas illis ab offerente præscriptas celebrare.

Respondit teneri.

4 Quartò, an sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione beneficij, seu capellæ, legati, aut salarij, possint etiam manualem eleemosynam, pro Missis votiuis, aut defunctorum recipere, & vnico Missæ sacrificio vtrique oneri satisfacere.

Respondit sacerdotes, quibus diebus tenẽtur Missas celebrare ratione beneficij, seu capellæ, legati, aut salarij, si eleemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa vtrique obligationi satisfacere.

5 Quintò, posito, quòd testator relinquat, vt celebrentur pro eius anima centum Missæ absque vlla præscriptione eleemosynę: quæritur, an liberum sit heredibus eleemosynam sibi bene visam præscribere, an verò eadem eleemosyna præscribenda sit ab ordinario.

Censuit, vbi nullam certam eleemosynam testator reliquit, esse ab Episcopo præscribendam eleemosynam congruam, quæ respondeat oneribus Missarum celebrandarum, secundùm morem ciuitatis, vel prouinciæ.

6 Sextò, super tertio Congregationis decreto, in quo eadem Congregatio reuocat priuilegia, quibus indulgetur, vt certarum Missarum, vel anniuersariorũ celebratione, aut aliquibus collectis, seu orationibus pluribus Missarum oneribus in futurum suscipiẽdis satisfiat.

Quæritur, an verba, *in futurum suscipiendus*, intelligenda sint de oneribus suscipiendis post priuilegium.

Respondit ita esse intelligenda.

7 Septimò super quarto eiusdem Congregationis decreto, quo prohibetur sacerdoti, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eamdem Missam alteri, parte eiusdem eleemosynæ sibi retenta, celebrandam committat.

Quæritur, an permittendum sit administratoribus Ecclesiarum, vt retineant

retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis Ecclesiæ, altarium, inseruientium, paramentorum, luminum, vini, hostiæ, & similium.

Respondit permittendum non esse, vt Ecclesiæ, ac loca pia, seu illorum administratores, ex eleemosynis Missarum celebrandarum, vllam vtcumque minimam portionem retineant ratione expensarum, quas subeunt in Missarum celebratione, nisi cùm Ecclesię, & loca ipsa; alios non habent reditus, quos in vsum earumdem expensarum erogare licitè possint, & tunc, quam portionem retinebūt, nullatenus debere excedere valorem expensarū, quæ pro ipsomet tantùm Missæ sacrificio necessariò sunt subeundę, & nihilominus eo etiam casu curandum esse, vt ex pecuniis, quæ supersunt, expensis, vt suprà, deductis, absolutè tot Missæ celebrentur, quot præscriptæ fuerint ab offerentibus eleemosynas.

8 Octauò, an hoc decretum habeat locum in beneficiis, quæ conferuntur in titulum, id est, an rector beneficij, qui potest per alium celebrare, teneatur sacerdoti celebranti dare stipendium ad rationem redditiuum beneficij.

Respondit non habere locum, sed satis esse, vt rector beneficij, qui potest Missam per alium celebrare, tribuat sacerdoti celebranti eleemosynam congruam, secundùm morem ciuitatis, vel prouinciæ, nisi in fundatione ipsius beneficij aliud cautum fuerit.

9 Nono an sacerdotes, quibus aliquādo offertur eleemosyna maior solita pro celebratione Missæ, debeant dare eamdem eleemosynam integram iis, quibus Missas celebrandas committunt, an verò satis sit, vt dent celebrantibus eleemosynam consuetam.

Respondit, debere absolutè integram eleemosynam tribuere sacerdoti celebranti, nec vllam illius partem sibi retinere posse.

10 Decimò super quinto eiusdem Congregationis decreto, quo inter cetera statuitur in hęc verba: Eleemosynas verò manuales, & quotidianas pro Missis celebrandis ita demum iidem accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, vt noua quoque onera obire valeant, alioquin omnino abstineāt ab huiusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis, in futurum recipiendis, & capsulas auferant, &c.

Quæritur, an hoc decretum prohibeat absolutè, quominus accipiant nouas eleemosynas ij, qui acceptis non satisfecerunt; & quid si congruo tempore possint omnibus satisfacere.

Respondit non prohibere absolutè: ac propterea, etsi oneribus iam susceptis non satisfecerint, posse tamen noua etiam onera suscipere Missarum celebrandarum, dummodo intra modicum tempus possint omnibus satisfacere.

11 Vndecimò, quid si offerens eleemosynas audito impedimento consentiat, vt sacerdos Missam celebret cum primùm poterit.

Respondit, quamuis onera susceptа intra modicum tempus adimpleri nequeant, si tamen tribuens eleemosynam pro aliarum Missarum celebratione, id sciat, & consentiat, vt illæ tunc demum celebrentur, cùm susceptis oneribus satisfactum fuerit, decretum non prohibere, quominus eleemosyna eo casu accipiatur pro iisdem Missis, iuxta consensum benefactoris celebrandis.

12 Duodecimò, an pœna interdicti, & aliæ appositæ in eodem decreto, afficiant tam eos, qui accipiunt eleemosynas contra formam ibi præscriptam, quàm eos, qui non auferunt capsulas ab Ecclesiis, vt ibidem præcipitur.

Respondit has pœnas non habere locum, nisi in suscipientibus onera perpetua Missarum celebrandarum sine licentia Episcopi, vel eius generalis Vicarij, aut Generalis, vel Prouincialis.

13 Decimotertiò an in hoc decreto comprehendantur illæ capsulæ, quæ apponi solent in Ecclesiis in die commemorationis omnium Sanctorum, & vulgo dicuntur *(casse de morti.)*

Respondit comprehendi.

14 Decimoquartò an administratores Ecclesiæ magnæ deuotionis & concursus, possint eleemosynas pro Missis celebrandis accipere, si iisdem Missis non nisi post longum tempus satisfacere valeant, ne aliàs cultus Ecclesiæ, & deuotio, ac concursus fidelium, vt aiunt, minuātur.

Respondit non posse, nisi de consensu eorum, qui eleemosynas tribuunt, vt suprà in responsione ad duodecimum.

15 Decimoquintò, quia prohibitio dicti decreti videtur aliquibus directa solis capitulis, collegiis, societatibus, congregationibus, nec non omnibus, & singulis Ecclesiarum, & piorum locorum, tam sæcularium, quàm regularium superioribus, de quibus fit expressa mentio, non autem priuatis sacerdotibus, qui tamen comprehendi videntur sub clausula generali *(& aliis, ad quos pertinet)* supplicatur pro opportuna declaratione.

Respondit comprehendi, etiam priuatos sacerdotes.

16 Decimosextò, super septimo eiusdem sacræ Congregationis decreto, quo cauetur, vt in singulis monasteriis religiosorum præfigatur numerus, qui ex consuetis redditibus, aut eleemosynis commodè possit sustentari.

Quæritur, an vbi hæc præfixio facta iam fuit in vim similis decreti sanct. mem. Pauli V. absque tamen computatione redditуum cuiusque religiosi, sit denuo facienda, nécne.

Respondit, numeri præfixionem esse iterum faciendam seruata forma vltimi decreti hac de re editi.

17 Decimoseptimò, an nouitij ad habitum regularem admissi, possint admitti ad professionem in monasteriis, in quibus habita, vt suprà, præfixione numeri, commodè ali non possunt.

Respondit, esse admittendos ad professionem, si aliàs habiles existant, ac deinde in aliquo alio monasterio eiusdem religionis esse collocandos, vbi commodè ali possint.

18 Decimooctauò, super vltimò, quo cauetur, vt nullibi recipiantur conuentus regularium, nisi præter alia ad id requisita, duodecim saltem fratres in eis degere, & competenter sustentari valeant, ita vt alioquin subsint iurisdictioni ordinariæ.

Quæritur, an hoc decretum, quod videtur edictum in ordine ad celebrationem Missarum, comprehendat eas religiones, quæ non consueuerunt onera Missarum recipere, vt sunt religiones Capucinorum, ac Societatis IESV.

Censuit comprehendere.

19 Vltimò an idem decretum, vbi disponit, vt nullibi recipiantur monasteria, nisi, &c. habeat locum in Italia dumtaxat, ad quam est restrictum decretum proximè antecedens, an verò etiam extra Italiā.

Respondit, habere locum etiam extra Italiam.

PVNCTVM XII.

De interdicto contra conferentes ordines simoniacè.

SIxtus V. in Bulla, quæ incipit, *Sanctum, & salutare*, inter ceteras pœnas, simoniacis ordinantibus impositas, adiunxit pœnam interdicti, ab ingressu Ecclesiæ, Papæ reseruatam: in cuius explicatione hîc non immorabor, quia constat ex dictis *disputat. 3. quæst. 2. punct. 11.* vbi explicaui suspensionem latam contra ordinantes simoniacè.

PVNCTVM XIII.

De interdicto contra Cardinales, Episcopos, & alios Prælatos recipientes beneficia, vel pensiones in confidentiam.

PIus IV. in Bulla, quæ incipit, *Romanum Pontificem*, interdicti pœnam Sedi Apostolicæ reseruatam imposuit Cardinalibus, & Prælatis recipientibus beneficia, vel pensiones in confidentiam; aliis verò pœnam excommunicationis, de qua superiùs egi *disput. 2. quæst. 3. punct. 25.* ad ibi dicta te remitto.

QVÆSTIO III.

De interdictis localibus generalibus, & specialibus.

PVNCTVM I.

De interdicto contra ciuitatem, cuius domini temporales, rectores, & officiales non obseruant ea, quæ seruanda sunt in electione summi Pontificis, quoties summus Pontifex mortuus est in illa ciuitate, & in ea futuri Pontificis electio facienda est.

SIcut præfati domini, seu officiales, qui præfata non obseruant, vinculo excommunicationis afficiuntur, ita etiam ipsamet ciuitas Ecclesiastico interdicto supponitur, & Episcopali, seu Pontificali dignitate priuatur, *cap. vbi periculum, de elect. in 6.* quæ autem obseruanda sint à dominis temporalibus in ciuitate, in qua Summus Pontifex moritur, videnda sunt *in præfato cap.* & simul consulenda sunt quæ suprà tradidi *disp. 2. quæst. 9. punct. 1.* vbi excommunicationem dicti cap. explicaui, & quæ tradidi *in tractatu de electione Papæ*, vbi explicaui, quænam seruanda sint in electione Papæ.

PVNCTVM II.

De interdicto contra ciuitatem, castrum, vel locum, cuius collegium, aut vniuersitas exigit, seu extorquet, aut soluere compellit per se, vel per alium, suo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis, exceptis rebus, quas causa negotiationis deferunt.

1 PRæfata loca Ecclesiastico interdicto subiiciuntur, & singulares personæ vinculo excommunicationis obstringūtur, *cap. quamquam, de censibus, lib. 6.* quæ hoc loco à me dici possent, sufficienter explicata fuerunt in præcedētibus *disp. 1. quæst. 19. & disp. 2. quæst. 2. punct. 21.* Ideo hic libenter innuam solùm materiam, subiectum & cessationem istius interdicti, quod est locale, non personale: nam in textu dicitur, *ipsa ciuitas, castrum, vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant.* Ita Gemin. hic *nu. 9.* Francus *nu. 2.* Alter. *tom. 2. disp. 12. cap. 2. col. 1.* 1 Prædicta loca interdicuntur, & singulares personę excommunicantur.

2 Quæres primò, quęnam sit materia istius interdicti. 2 Quænam sit materia huius interdicti.

Respondeo materiam, seu actiones, propter quas hoc interdictum incurritur, esse exigere, seu extorquere pedagia, aut alias exactiones ab Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis, per se, vel per aliū, nomine proprio, vel alieno, aut cōpellere ad soluendum, vt patet ex verbis textus à me relatis *punct. 21. citato.* Istæ tamen actiones fieri debent à collegio, vel vniuersitate, alioquin si à singularibus personis fiant, non incurritur interdictum locale, sed excommunicatio; sufficit tamen, vt fiat ab vniuersitate sęculari, vel Ecclesiastica, iuxta glossam hic *verbo vniuersitas*, Gemin. *num. 10.* Alter. *loco cit.* & alios. Vide quæ tradidi *disp. 1. q. 19. punct. 2. num. 8.*

3 Quæres secundò, quódnam sit subiectum istius interdicti. 3 Quod subiectum.

Respondeo esse ciuitatem, castrum, seu locum, cuius collegium, vel vniuersitas præfatas actiones facit, vt patet ex ipso textu ad verbum suprà relato.

An autē hoc valeat, etiamsi collegium illius loci locū illum tyrannicè regat, & iniquè vsurpauerit, patet ex dictis *disp. 1. q. 19. punct. 2. nu. 2.*

4 Quæres tertiò, vtrum absolutio, seu relaxatio istius interdicti reseruata sit. 4 Eius relaxatio spectat ad Papam ante factam restitutionē.

Respōdeo reseruatam esse ante factam restitutionem, & præstitam competentem satisfactionem: nam in textu dicitur, *nec ab excōmunicatione huiusmodi absolutionem interdicti, nec relaxationem obtineant, donec exacta plenariè restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter.*

Ex quo licet inferre cautionem de præstanda satisfactione non sufficere, quia in textu requiritur restitutio, & satisfactio. glossa hic *in verbo restituerint.* Hoc tamen intelligendum est, iuxta dicta *de censuris in genere, disput. 1. q. 3. punct. 9.* præstita verò satisfactione & restitutione Prælatus inferior absoluere potest, quia Summus Pontifex relaxationem interdicti in hoc casu non reseruat. Ita Gemin. hic *nu. 8.* Francus *num. 2.* Alterius *loco cit. col. 2.* & alij.

5 Rogabis primò, cuinam facienda sit restitutio, & satisfactio. 5 Cui sit facienda restitutio.

Respondeo restitutionem rei faciendam esse illi, à quo iniquè acceptа fuerat; satisfactionem verò non solùm exhibendam esse illi, à quo

quo res per iniuriam accepta fuerat, verùm etiam Ecclesiæ, seu Prælato, nomine Ecclesiæ; cùm enim priuilegium exemptionis inductum sit in fauorem status, & ordinis Ecclesiastici, sequitur violatione istius priuilegij, irrogatam fuisse statui Ecclesiastico iniuriam; consequenter satisfactionem illi exhibendam esse. Ita Geminian. & Francus *locis citatis*, & alij, quos in simili suprà retuli *de satisfactione præstanda ob clerici percussionem.*

6 An censuræ *cap. quamquam*, latæ adhuc vigeant.

6 Rogabis secundò, vtrùm hæc censura, seu pœnæ *cap. quamquam*, adhuc vigeant.

Calderinus apud Sylvestr. *verb. interdictum* 4. §. 1. *vers. tertiò*, existimat consuetudine abrogatam fuisse. Quamuis enim non possit induci consuetudo iuri naturæ, vel diuino contraria, & immunitas Ecclesiastica sit de iure diuino, nihilominus censura lata est ab Ecclesia, & præceptis ab Ecclesia impositis consuetudo derogare potest, nisi consuetudo in futurum introducenda reprobetur, & irrita reddatur.

Sylvester *loco cit.* Alter. *disp. 12. c. 2. col. 3.* & alij existimant has censuras adhuc vigere.

Suarez verò *disp. 37. sect. 1. num. 14.* & Filliucius *tract. 18. cap. 6. num. 144.* existimant consulendam esse locorum consuetudinem; cùm enim hæc ad factum pertineat, non præsumitur, nisi probetur; & cùm de lege constet, in dubio in ipsius fauorem iudicandum est.

7 Quas pœnas incurrat qui violat interdictum locale.

7 Rogabis tertiò, quas pœnas incurrat celebrans in loco interdicto, seu violans interdictum locale.

Respondeo solutionem constare ex dictis *de censuris in genere*, & ex supradictis *de excommunicationibus.*

8 Non tenemur seruare interdictum locale, antequam locus denuntietur interdictus.

8 Rogabis quartò, vtrùm teneamur seruare interdictum locale, antequam locus denuntietur interdictus.

Respondeo negatiuè, quia post Extrauagantem *ad euitanda*, non tenemur quemquam euitare ante denuntiationem. Ecclesia tamen censetur sufficienter denuntiata, si dicatur, singulæ Ecclesiæ talis loci ipso facto sint interdictæ. Ita Suarez *disp. 37. sect. 2. nu. 3. & 5.* Coninch. *disp. 17. dub. 5. in fine*, Sayrus *lib. 5. cap. 12. nu. 14.* Auila & alij, quos retuli *de censuris in communi, disp. 5. quæst. 7. ad finem*, & hoc aduertendum etiam est pro subsequentibus casibus.

PVNCTVM III.

De interdicto contra ciuitatem, quæ insequentibus hostiliter Cardinales auxilium, consilium, vel fauorem præbet, aut huiusmodi delinquentes infra mensem punire negligit, dum punire potest, cap. felicis, de pœnis in 6.

1 Ob quasnã iniurias Cardinali irrogatas incurratur excommunicatio Papæ reseruata.

1 HOstiliter insequentes Cardinalem, percutientes, capientes, sociantes hoc facientem, aut fieri mandantem, ratum habentes, consulentes, fauentes, receptantes, & scienter dependentes, ligantur excommunicatione Papæ reseruata, de qua fusè disserui *disp. 1. q. 12. & d. 2. q. 3. punct. 7.* Vide ibi dicta: hìc solùm breuiter explicabo materiam, subiectum, & relaxationem istius censuræ.

2 Quænam sit huius interdicti materia.

2 Quæres igitur primò, quænam sit materia istius censuræ.

Respondeo materiam istius interdicti esse primò, dare auxilium, consilium, vel fauorem ad insequendum, capiendum, vel percutiendum Cardinales.

An autem hæc censura incurratur statim præstito auxilio, consilio, vel fauore, docui *punct. 7. cit. num. 4.*

Secundò, nolle præfatos delinquentes infra mensem punire; nam in præfata Clementina dicitur; *Ciuitas verò quæuis alia, præter Vrbem, quæ talia facienti, vel facientibus, seu præsumentibus in his auxilium, vel consilium dederit, aut fauorem, vel infra mensem saltem taliter delinquentes, prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit, non duxerit puniendos, Pontificali, vt suprà, sit eo ipso dignitate priuata, & nihilominus remaneat interdicta.*

3 Quandónam incipiat mẽsis, infra quem ciuitas delinquentes in Cardinalem punire debet.

3 Rogabis, quandónam incipiat mensis, infra quem ciuitas huiusmodi delinquentem punire debet.

Respondeo incipere statim à die scientiæ patrati delicti. Ratio est, quia cum spatium mensis illis assignatum sit, non videtur hoc tempus computandum à die delicti, cùm fieri possit, vt ciuitas illud intra mẽsem ignorauerit: ergo inchoandum videtur à die, seu hora scientiæ. Ita Gemin. hìc *nu. 4.* Francus *nu. 2.* Alter. *de interdicto, disp. 12. cap. 3. col. 3.* & alij, existimantes tempus currere à die scientię, etiam per famam habitæ de momento ad momentum, cùm enim hæc constitutio in fauorem personarum Ecclesiasticarum, & in detestationem tanti criminis edita sit, tempus potius coarctandum, quàm ampliandum est.

4 Quódnã sit subiectũ huius censuræ.

4 Quæres secundò, quódnam sit subiectum istius censuræ.

Respondeo subiectum istius interdicti esse quamlibet ciuitatem, excepta vrbe Romæ: nam in Clement. citata dicitur; *ciuitas quæuis alia, præter Vrbem.*

5 Nomine ciuitatis non intelligitur diœcesis.

5 Nomine autem *ciuitatis* non intelligitur diœcesis; consequenter diœcesis non ligatur hoc interdicto. Ratio est, tum quia ciuitas, & diœcesis sunt diuersa, *cap. Rodulphus, & cap. statutum, de rescriptis, lib. 6.* tum quia dum Summus Pontifex intendit extendere pœnam pro ciuitate & diœcesi, solet hoc exprimere, vt *in Clement. 1. de pœnis.*

Hinc sequitur primò, hoc interdictum non cadere in totam prouinciam, seu rẽpublicam, cuius senatus præfatas actiones facit; sed solùm cadere in illam ciuitatem, in qua senatus residet, nisi fortè etiam aliæ ciuitates illius prouinciæ contra hanc constitutionem deliquerint. Ita Suarez *disp. 37. num. 17.* & Filliucius *num. 139.*

Secundò villam, seu castrum, seu populum, ciuitate inferiorem, non ligari hac censura, si præfatas actiones faciat; nam hæc censura lata est in ciuitatem, in materia autem pœnali verba strictè, & propriè accipienda sunt, neque argumentandum est à pari. Ita Suarez, & Filliucius *locis citatis.*

6 Quomodo ciuitas possit ptædictas actiones facere, & subiici interdicto.

6 Rogabis primò, quo modo ciuitas possit præfatas actiones facere, & consequenter subiici interdicto, cum sit res inanimata, quæ delinquere non potest.

Respondeo quoad actiones accipi continens pro contento, id est, pro hominibus ciuitatis, seu pro collegio, & cœtu præcipuo, à quo populus regitur, & gubernatur; consequenter tunc ciuitas delinquit, dum homines ciuitatis delinquunt, non quidem tamquam singuli, sed tamquam vniuersitas, seu communitas ciuium. Ita Doctores citati.

7 Vtrùm ciuitas interdicatur, quoties nõ potest absque graui incommodo, aut difficultate delinquentẽ punire.

7 Rogabis secũdò, vtrùm ciuitas huic interdicto subiiciatur, quoties nõ potest absque graui incõmodo, vel difficultate delinquentẽ punire.

Respondeo non subiici, quia in textu additur limitatio hæc, *si facultas affuerit.* Ita DD. citati.

8 Absolutio huius interdicti nõ est Papæ reseruata.

8 Quæres tertiò, vtrùm absolutio istius interdicti reseruata sit Summo Pontifici, sicut reseruata est absolutio excommunicationis.

Respondeo negatiuè, quia reseruatio circa interdictum non exprimitur in hac Clementina.

PVNCTVM IV.

De interdicto contra territorium, & loca illius, qui iniuriosè, aut temerè Episcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, consulit, vel ratum habet.

1 Territorium prædicti delinquentis interdicitur, donec ipse satisfecerit, & Episcopus dimissus sit.

1 TErritorium præfati delinquentis interdicto subiicitur, donec delinquens condignam dederit satisfactionem, & donec Episcopus dimissus sit, *Clement. 1. de pœnis*; in qua non solùm fertur interdictum contra loca, verùm etiam excommunicatio Papæ reseruata contra delinquentes, à cuius explicatione hic supersedebo, quia sufficienter explicata fuit in Bulla Cœnæ *disp. 2. quæst. 12.* Quamobrem

Hìc innuam solùm materiam, seu actiones, propter quas hæc censura incurritur.

Secundò, subiectum.

Tertiò durationem, & cessationem.

2 Variæ actiones, in quibus sita est materia huius interdicti.

2 Quæres igitur primò, quænam sit materia istius interdicti.

Respondeo esse actiones in dicta Clementina prohibitas, quarum

Prima est, iniuriosè, aut temerè percutere Episcopum; percussio verò facta ad sui defensionem, non est materia istius censuræ, quia non dicitur iniuriosa, vel temeraria, saltem si fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Secunda capere.

Tertia bannire.

Quarta mandare hæc fieri.

Quinta rata habere.

Sexta socium huius criminis esse comitando.

Septima consilium, aut fauorem dare.

Octaua scienter defendere, vt patet ex ipso textu, ibi, *qui quemuis Pontificem iniuriosè, vel temerè percusserit, aut ceperit, seu bannierit, vel hæc mandauerit fieri, vel facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, aut fauorem, seu scienter defensauerit eumdem*, &c.

3 Interdictum locale non incurritur cùm delictum à priuata persona patratur.

3 Rogabis primò, vtrùm ob præfatas actiones interdictum locale incurratur à quouis fiant.

Respondeo fieri debere à domino, seu rectore illius loci, seu territorij: nam in Clementina citata dicitur, *terra quoque ipsius.* Ex quo sequitur terram, in qua huiusmodi delictum à priuata persona patratur, non subiici huic interdicto, quia in materia pœnali non est facienda extensio vltra strictam, & propriam verborum significationem. Ita Alterius *tom. 2. de interdicto, disp. 12. cap. 3. col. 6.* Suarez *disp. 37. sect. 1. nu. 19.* Filliucius *tract. 18. cap. 6. quæst. 6. num. 136.*

4 Incurritur hæc cẽsura cùm dictę actiones fiunt contra proprium, aut alienum Episcopũ.

4 Rogabis secundò, vtrùm ista censura incurratur, non solùm si præfatæ actiones fiant contra proprium Episcopum, verum etiam contra alios.

Respondeo incurri, etiam si præfatæ actiones fiant cõtra alios Episcopos: nam in textu dicitur, *qui quemuis Pontificem.* hoc tamen intelligendum videtur iuxta dicta *num. 3.*

5 Contra quæ loca feratur hoc interdictũ.

5 Quæres secundò, quódnam sit subiectum istius interdicti, seu contra quæ loca feratur.

Respondeo ferri in terram ipsius delinquentis, modò non excedat fines vnius diœcesis, id est, Episcopatus; si verò delinquens habeat territorium vltra vnam diœcesim, tunc terra, seu ciuitas, seu diœcesis principalis domicilij remanet interdicta, & præterea terra, seu ciuitas, in qua delictum fuit commissum cum duabus aliis magis vicinis, modò illæ terræ sint ipsius delinquentis, vt patebit ex verbis textus proximè referendis.

Præterea locus, in quo Episcopus captus detinetur, eodem interdicto ligatur, donec Episcopus dimittatur, vt expresè in dicto textu habetur, ibi, *Terra quoque ipsius (dum tamen vltra vnam diœcesim non contineat) vsque ad condignam satisfactionem eiusdem. Nec non locos, aut loca, in quibus captus Episcopus detinebitur, quamdiu detentio ipsa in eisdẽ durauerit, Ecclesiastico subiaceant interdicto; quòd si terra eiusdem duas diœceses, vel vltrà cõtineat, diœcesis domicilij principalis ipsius, & illa etiã, in qua fuerit delictum commissum, si sua sit, & duæ aliæ, quæ sub ipso sint eidem loco magis vicinæ, interdicto subiaceant supradicto.* Adduntur etiam aliæ pœnæ, quæ in præfata Clementina videri possunt.

6 Si terra in qua patratum est delictum non sit tota delinquentis pars ad hunc spectãs interdicitur, nõ itẽ ea quæ alterius est domini.

6 Sed modò dubium est primò, vtrùm tota terra, in qua patratum fuit delictum, interdicta remaneat, si non sit tota delinquentis, sed communis cum alio.

Respondeo remanere interdictam partem ipsius delinquentis, non verò aliam; quia alia pars non dicitur terra ipsius: hoc tamen intelligitur, si vnusquisque suam partem ab alio diuisam habeat. Si verò terra ab vtroque indiuisa possideatur, probabilissimũ est, terram non subiici interdicto, quia par non est, vt innocens pro alio patiatur. Ita Cardinalis hìc *nu. 6.* Alter. *de interdicto, disp. 12. cap. 3. col. 7. vers. item quærit.*

7 Vtrùm terra possessa à tyranno qui hoc crimen cõmittit, nullumque in ea terra ius habet, interdicatur, remissiue.

7 Secundò dubium est, vtrùm terra possessa à tyranno, qui hoc crimen commisit, nullumque in dicta terra ius habet, huic interdicto subiaceat.

Respondent Cardinalis, & Alterius non subiacere, nisi terra huiusmodi tyrannum permittat, & tacitè approbet. Ratio est, quia interdictum cadit in terras delinquẽtis. Illa autem terra non est tyranni, cum ipse dominio, & iurisdictione careat. Verum quid ego sentiam, colligitur ex dictis *disp. 1. q. 6. punct. 3. num. 5. & 6.*

8 Tertiò

8 Si Episcopus detineatur captus in aliqua domo, tota ciuitas interdicitur, non item tota diœcesis, vel sola domus.

8 Tertiò dubium est, vtrùm si Episcopus captus detineatur in vna domo, remaneat interdicta sola domus, an tota ciuitas, vel diœcesis.

Respondeo remanere interdictam totam ciuitatem, non autem diœcesim, vel solam domum; in textu enim dicitur, *locus, seu loca, in quibus captus Episcopus detinebitur*; nomine autem *locorum* in plurali, intelligi non videtur sola domus, nec intelligenda videtur tota diœcesis, quia lata nimis, & ampla esset interpretatio. Ita Suarez *loco cit. num.*19. Alterius *loco cit. vers.*3. Filliucius *tract.*18. *cap.*6. *quæst.*3. *nu.*136.

Obserua tamen huiusmodi interdictum afficiens locum, in quo Episcopus detinetur, deambulatorium esse, & transire de loco ad locum, in quo Episcopus successiuè custoditur.

9 Quādiu durat huiusmodi interdictū.

9 Quæres tertiò, quamdiu duret huiusmodi interdictum.

Respondeo interdictum latum in locum, in quo Episcopus detinetur, durare, quamdiu in eo detinetur; interdictum verò latum in terras delinquentis, perseuerat, donec delinquens condignam dederit satisfactionem; consequenter præstita satisfactione cessat, quia interdictum latum ad tempus, vel sub conditione, cessat elapso tempore, vel adimpleta conditione, vt probaui *de censuris in genere, disp.*5. *punct. vlt. num.*1. cum Suarez, Sayro, Conincho, & aliis, contra Cardinalem *loco cit. num.*3. Alter. *loco cit. col.*7. *quæst.*3. & alios.

Prædictis addendum est, simile interdictum in eadem Clementina ferri contra ciuitatem, quæ aliquam ex præfatis actionibus facit contra suum Episcopum: nam in dicta Clementina sic habetur. *Ciuitas autem, quæ præmissa, vel eorum aliquid in Episcopum suum commiserit, interdicto, donec satisfecerit, subiaceat memorato.* huius interdicti intelligentia colligitur ex dictis in præcedentibus: materia enim sunt actiones præfatæ, vel earum aliqua.

10 Eius subiectum est territorium ciuitatis cum suburbiis.

10 Subiectum videtur territorium ipsius ciuitatis cum suburbiis; videtur enim ferri in ciuitatem; in interdicto autem ciuitatis comprehenduntur etiam suburbia, vt docui *de censuris in genere.* Addo non solùm censeri latum interdictum locale, verùm etiam personale contra ipsos ciues, seu delinquentes, qui causam interdicto dederunt, vt patet ex regulis generalibus. Non tamen censetur interdicta tota diœcesis, aut aliæ terræ, sicut interdictæ remanent, quando delictum ab ipsorum domino committitur iuxta dominij quantitatem, vt suprà dictum fuit *num.*5. *& seqq.*

Obiicies, in textu dicitur, ciuitatem subiici memorato interdicto; illa autem dictio, *memorato*, relationem habet ad præcedentia; consequenter eodem pacto explicandum est.

Respondeo illud nomen adiectiuum, *memorato*, referri ad antecedentia, quoad qualitatem interdicti, non autem quoad quantitatem; innuit enim interdictum esse locale; sicut sunt præcedentia expressa in dicto capitulo, licet non tot loca complectatur, sicut complectitur vltimum; nisi fortè illa ciuitas sit respublica, quæ aliorum locorum domina sit.

Quomodo autem ciuitas delinquere possit, patet ex dictis puncto præcedenti *num.* 6.

Obserua tamen ciuitatem huic interdicto non subiici, nisi præfatas actiones fecerit contra suum Episcopum, nam in textu dicitur, *in Episcopum suum commiserit.* ex quo patet differentia inter ciuitatem, & dominum alicuius loci aliquam ex præfatis actionibus facientem, vt suprà dictum est *vers. rogabis* 2.

Hoc interdictum ciuitatis durat, donec ciuitas satisfecerit, vt patet ex verbis dictæ Clementinæ suprà citatis.

PVNCTVM V.

De interdicto contra regna, terras, & loca eorum, qui impedire præsumunt Legatum, seu Nuntium Summi Pontificis, ne terras sibi subiectas ingrediatur.

1 Loca prædictorum delinquentium tamdiu interdicto subiecta remanent, quamdiu impedientes non desistunt impedire, qui insuper excommunicantur.

1 Loca prædictorum delinquentium tamdiu interdicto subiecta remanent, quamdiu impedientes non desistunt impedire. *Extrauag. super gentes, de consuetudine*, ibi, *Regna, terræ, & loca quælibet subiecta eisdem tamdiu sint eo ipso Ecclesiastico supposita interdicto, quamdiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendum.* Imò impedientes ligantur excommunicatione in Extrauag. cuius excommunicationis memini *disp.*1. *quæst.*12. *nu.*8. *& disp.*2. *q...punct. vlt. ad finem.* Ideo de ea hic differere opus non est. Hic solùm aduertendum censeo, præfatam excommunicationem, & interdictum incurri, etiamsi Principes impediant prætextu consuetudinis; quamuis enim præfata Extrauagans edita sit occasione consuetudinis, qua Principes nolebant Legatos Sedis Apostolicæ ad se transmissos admittere, nisi ab eis petiti fuissent, vel de beneplacito ipsorum transmissi, nihilominus Summus Pontifex Ioann. XXII. præfatam consuetudinem abrogat, & in futurum vult liberè admitti Legatos à Sede Apostolica transmissos pro quibuslibet causis, ibi, *qui verò de cetero super prædictis dictos Legatos, aut Nuntios, quos ad quascumque partes pro causis quibuslibet Sedes ipsa transmiserit, præsumpserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, regna, terræ*, &c. vbi notanda est illa dictio, *super*, accipitur enim pro dictione *vltra, l. diuortio. §. quod in anno. vers. item si locati, & l.*1. *de pericul. & com. rei vend.* Ruinus *consil.* 94. *lib.*4. Barbosa *dict.* 341. *num.*6. Anton. Angel. Grat. *dict.*249. *num.*6. & alij.

Contrarium innuit Suarez *disp.*37. *sect.*1. *num.*22. & Alterius *de interdicto disp.*12. *cap.*3. *sub finem*, asserentes excommunicationem latam esse contra eos, qui Legatos Summi Pontificis prætextu consuetudinis terras aliquas ingredi non permittunt.

PVNCTVM VI.

De interdicto contra terras Ecclesiasticorum, qui per mensem animo indurato perstiterunt in censura contracta, eo quòd permiserint vsurarium manifestum in terris suis commorari ad fœnus exercendum, ipsorum enim terræ Ecclesiastico interdicto subiiciuntur quamdiu in illis terris vsurarij commorantur, cap. vsurarum, de vsuris in 6.

DE hac re sufficienter egi *disp.*2. *q.*4. *punct.*9. *& suprà de interdictis personalibus.*

Hic solùm superest dubium, vtrùm istud interdictum cesset, statim ac vsurarij à dictis terris recedunt.

Respondeo cessare, quia non ligat vltra voluntatem conditoris, verbis expressam; conditor autem ligat, quamdiu ibi commorantur vsurarij, vt patet ex illa dictione, *quamdiu*, quæ ex sua natura est diuisiua temporis, & restrictiua ad id, quod expressum fuit, vt docet Gonzalez *ad regul.*8. *Cancell. gloss.*43. *num.*14.

PVNCTVM VII.

De interdicto contra locum, in quo scienter sepultus fuit hæreticus, aut eius receptator, defensor, vel fautor.

1 Eiusmodi locus Ecclesiastica sepultura priuatur.

1 PRæfatus locus Ecclesiastica sepultura priuatur, *cap. quicumque, de hæreticis in* 6. vbi non fertur interdictum simpliciter; sed potiùs prohibitio, seu inhabilitas ad aliquem ibi sepeliendum, vt bene obseruat Suarez *disp.*37. *sect.*1. *ad finem*, & Alterius *tom.*2. *disp.*12. *de interdicto, cap.*4. *initio, nu.*28. contra Tabienam *verbo interdictum* 2. *nu.* 2. Palud. *in* 4. *dist.*18. *quæst.*8. *art....* Filliucium *tract.*18. *cap.*6. *quæst.*4. *ad finem, num.*140. Sayrum *lib.*5. *cap.*12. *num.*10. & alios.

Ratio est, quia in textu dicitur, *locus ille perpetua careat sepultura.* In hac pœna non potest Episcopus dispensare, vt concedunt etiam Palud. Tabiena, & Sayrus *locis citatis.* quia dispensare non potest in iure communi, & illa vox, *perpetua*, dispensandi facultatem ab inferioribus remouet, illamque conditori reseruat.

2 Vtrùm tota Ecclesia, in qua hæreticus sepelitur, hac pœna puniatur, an tantummodo tumulus, remissiuè.

2 An autem tota Ecclesia, in qua hæreticus sepelitur, hac pœna puniatur, an tantummodo tumulus, seu paruus locus, in quo reconditum est cadauer, patet ex dictis in præcedentibus *disp.*2. *quæst.*2. *punct.* 30. *ad finem*, vbi etiam explicaui excommunicationem contra sepelientes huiusmodi hæreticos, receptatores, fautores, vel defensores, simulque ostendi hoc valere solùm, dum hic, qui sepelitur, vitandus est. Vide tradita *præfato punct.*30. & 31.

3 Alia quædam interdicta localia à Doctoribus recensita.

3 Prædictis interdictis localibus nonnulli DD. vt Syluester *verb. interdictum* 4. Armilla *eod. verb. num.*22. & alij, plures alios casus addunt, in quibus interdictum incurri putant.

Primus, quando Ecclesia polluta fuit sanguinis, vel seminis effusione, vel alia ratione.

Secundus, quando Ecclesia per simoniam consecrata fuit. *cap. Ecclesia.*1. *quæst.*4.

Tertius, quando Ecclesia ædificata fuit, non causa deuotionis, sed quæstus cupiditate, *cap. si quis basilicam, de consecrat. dist.*1.

Quartus, quando aliqua Ecclesia noua, sine auctoritate Episcopi dedicata fuit, *cap. præterea, de consecrat. dist.*1.

Quintus, quando dissensio oritur inter patronos alicuius beneficij, ita vt diuina officia à presbyteris persolui nequeant, *cap.* 1. *&* 2. *de iure patron.* Verùm in his casibus non fertur interdictum, vt quilibet facilè percipiet, legendo ipsosmet textus, quorum explicatio breuitati, quam mihi semper proposui, non leuiter obesset. Vide, si lubet, Suar. *disp.*37. *sect.*1. *num.*27. & Alter. *de interdicto, disp.*12. *cap.*4.

Et hæc dicta sint ad laudem omnipotentis Dei, Beatissimæ Virginis, & omnium beatorum spirituum, saluo semper in omnibus sanctæ Matris Ecclesiæ, & peritiorum iudicio.

FINIS.

INDEX

INDEX
EORVM OMNIVM
QVÆ IN HOC
TERTIO TOMO
CONTINENTVR.

ABBAS *non ligatur suspensione, conferendo minores ordines de licentia ipsius Episcopi.* d*isput.3. quæst.8.punct.3.num.1*

Abbas an ligetur suspensione conferendo ordines, vel tonsuram clerico sæculari. d.3.q.8.p.3.n.2

Abbas concedens dimissorias nouitio, vel ordines conferens, an suspensione ligetur. d.3.q.8.p.3.n.5

Abbas, Archidiaconos impediens, ne sua iurisdictione vtantur, an excommunicationi subiiciatur. d.1.q.17.p.1.n.11

Abbates, qui in alienatione bonorum Ecclesiasticorum non seruant formam præscriptam in Extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien. interdictum incurrunt. d.4.q.2.p.3

Abbatiam, vel aliam dignitatem recipiens de manu laici incurrit interdictum. d.4.q.2.p.2

Abortui *cooperans non ligatur excommunicatione, nondum secuto effectu.* d.2.q.2.p.10.n.11

Abortui cooperans ex ignorantia iuris, vel facti, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.10.n.10

Abortum fœtus animati procurans, videtur in casum reseruatum incidere, etiamsi abortus re ipsa non sequatur. d.2.q.2.p.10.n.4

Abortum fœtus animati procurans afficitur excommunicatione, siue procuret per se, siue per alium. d.2.q.2.p.10.n.5

Abortum fœtus animati procurans, non ligatur excommunicatione, nondum secuto abortu. d.2.q.2.p.10.n.6

Abortum procurans ante quadragesimum diem, an teneatur se tamquam irregularem gerere. d.2.q.2.p.10.n.8

Abortum fœtus animati procurans, excommunicationem incurrit quouis facto procurat. d.2.q.2.p.10.n.1

Abortus fœtus animati non est interdictus sub excommunicatione. d.2.q.2.p.10.n.2

Absoluens *excommunicatum à peccatis, non autem ab excommunicatione Bullæ, non incurrit excommunicationem.* d.1.q.22.p.3.n.6

Absoluens plures vnica absolutione, non incurrit plures excommunicationes. d.1.q.22.p.3.n.7

Absoluens ab excommunicationibus Bullæ incurrit excommunicationem reseruatam in decreto Clementis VIII. si absoluat prætextu priuilegij. d.1.q.22.p.3.n.8

Absoluens eum, qui excommunicationem reseruatam in decreto Clementis VIII. contraxit absoluendo in casibus ibi expressis, non incurrit excommunicationem in præfato decreto expressam. d.1.q.22.p.3.n.11

Absoluens à casibus Bullæ, non incurrit alias pœnas præter excommunicationem. d.1.q.22.p.3.n.12

Absoluens ab excommunicationibus Bullæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem. d.1.q.22.p.3.n.4

Absoluens ab excommunicationibus Bullæ per metum grauem, non incurrit excommunicationem. d.1.q.22.p.3.n.5

Absoluendus ab excommunicatione Bullæ propositum habere debet non relabendi. d.1.q.22.p.4.n.1

Absoluendus ab excommunicatione ob delicta contra libertatem Ecclesiasticam quid præstare debeat. d.1.q.22.p.4.n.6

Absoluendus in articulo mortis, aut tempore impedimenti, quidnam præstare teneatur. d.1.q.22.p.2.n.26

Absoluendi priuilegia à quibusdam casibus in individuo expressis, potest etiam hoc tempore absoluere, non obstante priuilegio Clementis VIII. d.1.q.22.p.2.n.21

Absoluendi priuilegium habentes, non possunt à casibus Episcopo reseruatis absoluere, etiamsi casus illi adnexam habeant excommunicationẽ. d.1.q.22.p.2.n.19

Absoluendi facultas in quibusdam casibus reseruatur in decreto Clementis VIII. d.1.q.22.p.2.n.18

Absolutio censuræ impendi potest à Sacerdote, non solum in articulo mortis, verùm etiam in proximo eius periculo. d.1.q.22.p.2.n.11

Absolutio ab excommunicationibus Bullæ impendi posset, etiamsi in Bulla articulus mortis non exciperetur. d.1.q.22.p.2.n.12

Absolutio impendi potest nõ solum in articulo mortis, verùm etiam tempore impedimenti, quod aditum ad Sedem Apostolicam non permittit. d.1.q.22.p.2.n.15

Absolutio impendi potest ab Episcopo, vel ab ipsius delegato, dum irretitus censura non potest Romam adire. d.1.q.22.p.2.n.22

Absolutio solemnis quænam dicatur. d.1.q.22.p.4.n.2

Absolutio collata pœnitenti, qui aliquid à regularibus accepit, inualida est, nisi restitutio præcesserit. d.2.q.vlt.p.1.n.3

Absolutio quæ ad actum aliquem gerendum conferri solet, an prosit obstricto excommunicatione Bullæ. d.1.q.22.p.4.n.4

Absolutio quæ ad aliquem actum gerendum cum reincidentia confertur, in quibusnam casibus non prosit. d.1.q.22.p.4.n.5

Absolutionem solemnem an alius, quàm Sacerdos possit conferre. d.1.q.22.p.4.n.3

Absolutionem excommunicationis extorquens, ligatur excommunicatione, etiamsi excommunicatio iniusta cesset. d.2.q.2.p.2.n.6

Absolutionem censuræ per vim, vel metum extorquens ligatur excommunicatione, siue censura lata sit ab homine, siue à iure. d.2.q.2.p.15.n.7

Absolutionem censuræ per vim vel metum extorquens, mandans, vel consulens, non ligatur excommunicatione in sententia auctoris. d.2.q.2.p.15.n.9

Absolutiones validè Summus Pontifex potest sibi reseruare, etiam in articulo mortis. d.1.q.22.p.2.n.13

Absolutionis impendendæ forma circa excommunicationem ob Clerici percussionem, quænam sit. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.25

Absoluens eum qui aliquid à regularibus accepit an teneatur ipse confessarius ad restitutionem si pœnitentem absoluat ante præstitam restitutionem à pœnitente. d.2.q.vlt.p.1.n.4

Absolutus à Sede Apostolica cum onere præsentandi se Episcopo, vel alteri, an satisfaciat præsentando se per procuratorem. d.2.q.3.p.23.n.7

Absolutus in articulo mortis, vel tempore legitimi impedimenti reincidit in excommunicationem si sublato impedimento omittit se præsentare legitimo superiori, modò ista omissio scienter & malitiosè contingat. d.2.q.3.p.23.n.3

Absolutus ad reincidentiam cum onere præsentandi se Episcopo, vt satisfaciat parti læsæ, reincidit in excommunicationem, etiamsi renuat præsentare se Episcopo, eo quòd parti læsæ non satisfecit. d.2.q.3.p.23.n.8

Absolutus ab Episcopo, vel eius Vicario, sub conditione, & onere satisfaciendi parti læsæ, non reincidit in excommunicationem, etiamsi oblata opportunitate renuat satisfactionem præstare. d.2.q.3.p.23.n.9

Absoluere quis possit à suspensione cõtracta occasione cõceptionis. d.2.q.3.p.34.n.13

Absolutio censuræ contra Inquisitores, aliosve Officiales, omittentes procedere contra suspectos de hæresi, impendi potest in articulo mortis, etiam non præstita satisfactione quoties pœnitens nullam iurisdictionem vel cautionem præstare potest. d.2.q.7.p.5.n.9

Absolutio excommunicationis latæ contra exigentes tributa ab Ecclesiasticis ante præstitam satisfactionem, reseruata est. d.2.q.2.p.21.n.8

Absolutus ab excommunicatione ab Episcopo, absolutionem conferente ob timorem amittendi gratuita solita beneficia non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.15.n.4

Accipiens *aliquid à Religioso non habente facultatem expendendi obligatur ad restitutionem.* d.2.q.vlt.p.1.n.29

Accipiens aliquid à Religioso non habente facultatem distrahendi, quandónam satisfaciat restituendo ipsimet Religioso. d.2.q.2.p.5.n.2

Accusator, aut alij interponentes querelam contra Ecclesiasticam personam, excommunicatione huius canonis non afficiuntur. d.1.q.20.p.2.n.11

Actio, *per quam oriri potest discordia in electionibus faciendis in congregationibus feminarum, quæ verè non sunt religiosæ, non est materia excommunicationis.* d.2.q.2.p.5.n.3

Actionem accessoriam in canone prohibitam præstans, non incurrit excommunicationem nondum secuta alia actione principali. d.1.q.21.p.1.n.29

Actiones plures faciens sub excommunicatione prohibitas, tot excommunicationes incurrit, quot sunt actiones moraliter interruptæ. d.1.q.21.p.1.n.30

Additiones *seu scholia hæreticorum in libris Catholicorum legens, an afficiatur excommunicatione.* d.1.q.2.p.4.n.6

Additiones faciens dum liber imprimitur, non incurrit excommunicationem, si antea obtinuerat approbationem. d.2.q.2.p.10.n.8

Admittens ad professionem non expleto nouitiatus anno, ligari videtur suspensione, etiamsi nouitius renuntiauerit anno nouitiatus. d.3.q.8.p.5.n.2

Admonitio particularis an necessaria sit, dum excommunicatio fertur contra aliquem, qui delictum antea prohibitum sub censura commisit. d.3.q.5.p.1.§.1.n.3

Admonitio competens quænam dicatur. d.3.q.5.p.1.§.1.n.5

Admonitio in ferenda censura an facienda sit in scriptis. d.3.q.3.p.1.n.6

Adnotationes, seu glossas quinam dicantur edere. d.2.q.2.p.17.n.2

Adnotationes aliquas edens supra aliquo Tridentini tantùm decreto incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.17.n.7

Adnotationes, seu glossas edens circa alia decreta, quæ in Concilio Tridentino non continentur, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.17.n.10

Aduocati quinam dicantur. d.1.q.13.p.2.n.9

Aggrediens *iniustè aliquod oppidum Romanæ Ecclesiæ, vel illud destruens, excommunicationem incurrit, etiamsi hoc faciat animo subtrahendi ab Ecclesia Romana.* d.1.q.21.p.1.n.9

Agitantes feras, vel tauros incurrunt interdictum seu priuationem Ecclesiasticæ sepulturæ, si moriantur in congressu, exceptis tamen laicis non agitantibus in die festo. d.2.q.4.p.7.n.14

Agitationem ferarum, seu taurorum permittens ligatur excommunicatione. d.2.q.10.p.17.n.2

Agitationi ferarum assistens an incurrat excommunicationem ipso facto. d.2.q.4.p.7.n.3

Agitationis ferarum prohibitio non videtur reuocata. d.2.q.4.p.7.n.15

Agnos Dei pictos, vel deauratos detinens, non videtur excommunicatus, nisi eos tamquam venales retineat. d.2.q.2.p.24.n.4

Alchimista tradens secretum infidelibus conficiendæ pecuniæ excommunicationem incurrit quoties præuidet damnum inde Christianis secuturum. d.1.q.8.p.2.n.12

Alienandi promissio, seu tractatus interdictus non est. d.2.q.4.p.11.n.9

Alienatio bonorum Ecclesiasticorum facta cum hac conditione, saluo Summi Pontificis consensu, inualida est. d.2.q.4.p.11.n.11

Alienatio fructuum Ecclesiasticorum licita est. d.2.q.44.p.11.n.8

Alienationem bonorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ fisco addictorum ob debita, procurans, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.41.n.6

Alienationem fieri procurans in detrimentum Ecclesiæ, ligatur excommunicatione. d.2.q.5.p.5.n.6

Alienationem procurans bonorũ Romanæ Ecclesiæ, quæ Camera Apostolica emit à latronibus, non subiicitur excommunicationi. d.2.q.3.p.41.n.7

Alienationi bonorum Ecclesiæ consentiens, in grauamen Ecclesiæ, aut decretum, vel auctoritatem præstantes, subiiciuntur excommunicationi. d.2.q.5.p.5.n.3

Alienationis nomine quid intelligatur. d.2.q.44.p.11.n.3

Alienationis decretum extorquens à Commissariis, vel delegatis, excommunicationem incurrit. d.2.q.5.p.5.n.7

Alienationis decretum extorquens in damnum Ecclesiæ, ligari videtur excommunicatione, etiam non secuta alienatione. d.2.q.5.p.5.n.9

Alienigena quinam dicatur. d.2.q.44.p.8.n.8

Aliquem impediens, ne votum religionis emittat, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.3.n.7

Alumina conduci faciens ex partibus infidelium, vendens, emens, in illis laborans, seu circa illa se immiscens, subiicitur excommunicationi. d.2.q.3.p.44.n.3

Ambiens seu procurans Papatum incurrit excommunicationem, etiamsi id faciat viuente Summo Pontifice. d.2.q.3.p.1.n.3

Annus, seu tempus à lege præscriptum debet esse continuum. d.1.q.16.p.6.n.12

Applicantes pœnas, aut confiscationes alteri quàm fisco, aut Cameræ Apostolicæ ligantur excommunicatione, vel suspensione, prout ipsi elegerint. d.2.q.10.p.13.n.4

Applicatio pœnarum & confiscationum alteri, quàm fisco facta, excommunicationem incurrit. d.2.q.10.p.13.n.2

Apostata an sit hæreticus, & quotuplex sit apostata. d.1.q.2.p.1.n.8

Apostata à fide, denuntiandus est sancto inquisitionis officio. d.2.q.1.p.1.n.10

Apostata fugiens cum habitu sacræ religionis iure communi non afficitur excommunicatione. d.2.q.8.p.6.n.6

Apostata à religione iure communi non est excommunicatus. d.2.q.9.p.2.n.3

Apostata qui nam dicatur. d.3.q.8.p.11.n.2

Apostata, qui tempore apostasiæ sacrum ordinem suscepit, non potest post apostasiam ad superiorem ordinem promoueri. d.3.q.8.p.11.n.9

Apostata, & fugitiuus non sunt idem. d.3.q.8.p.11.n.3

Apostatas ordinis prædicatorum detinens, ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.36.n.4. & q.9.p.3

Apostatæ ex priuilegio nonnullarum religionum sunt excommunicati, vt ex priuilegio Societatis IESV. d.2.q.9.p.3.n.3

Apostatæ religionum participantium priuilegia Societatis IESV, *non ligantur excommunicatione.* d.2.q.9.p.3.n.4

Apostolicæ sedis nomine quid intelligatur. d.1.q.10.p.1.n.2

Appellans non solùm ab ordinationibus Papæ, vt Papa est, verùm etiam vt princeps temporalis, excommunicatione non ligatur. d.1.q.3.p.2.n.4

Appellans ad Concilium prouinciale, vel Synodale, non ligatur hac censura. d.1.q.3.p.2.n.5

Appellans à Collegio Cardinalium ad futurum Pontificem non ligatur hac censura. d.2.q.3.p.2.n.6

Appellans non solùm excommunicatur, verùm etiam fauorem præstans. d.1.q.3.p.2.n.7

Appellans ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium, ligatur excommunicatione: secus si contradicat executioni sententiæ. d.1.q.3.p.2.n.10

Appellantes ab ordinationibus Episcoporum, non ligantur excommunicatione. d.1.q.3.p.2.n.2

Appellantes ab ordinationibus Papæ ad futurum Concilium, vel fauorem, &c. omnes ligantur excommunicatione. d.1.q.3.p.2.n.1

Appellatio ab ordinationibus Papæ cur vetita sit. d.1.q.3.p.1.n.2

Appellatio quid sit. d.1.q.3.p.1.n.1

Appellatio coram quo facienda sit, dum causa semel fuit decisa per duos iudices, vnum laicum, & alium Ecclesiasticum. d.1.q.16.p.5.n.21

Appellatio friuola quænam dicatur. d.1.q.14.p.2.n.3

Appellationem consulentes, non ligantur excommunicatione Iulij XI. à qua potest absolutio conferri virtute priuilegiorum. d.1.q.3.p.2.n.9

Archiepiscopi accipientes aliquid vltra victualia occasione visitationis suspenduntur ab ingressu Ecclesiæ. d.4.q.1.p.8

Archiuia & Capitularia quænam sint. d.1.q.22.p.4.n.7

Arma tam defensiua, quàm offensiua deferri prohibẽtur infidelibus. d.1.q.8.p.2.n.2

Arma breuioris mensuræ trium palmorum ferentes in statu Ecclesiastico, excommunicationem incurrunt, si deferant virtute facultatum, exceptis tamen cultellis, aptis ad scindendum panem. d.2.q.10.p.16.n.3

Armorum delationem ad infideles ratam habens, non obstringitur censura huius canonis. d.1.q.8.p.2.n.28

Aspiciens obiter feminam inuoluntariè ingredientem monasterium, non ligatur excommunicatione. d.2.q.1.p.2.n.11

Assassinij reus priuatur immunitate. d.2.q.3.p.16.§.9.n.1

Assassini nomine quis intelligatur. d.2.q.3.p.16.§.9.n.2

Assassinij cooperatores priuantur immunitate. d.2.q.3.p.16.§.9.n.6

Assassinium committitur tam occidendo infidelem, quàm Christianum, licet alij contrarium sentiant. d.2.q.3.p.16.§.9.n.9

Assassinium propriè committitur ex mandato ad occidendum, non verò ex mandato ad vulnerandum. d.2.q.3.p.16.§.9.n.7

Assassinus non vocatur is, qui aduersarium occidit sociis pecunia conductis. d.2.q.3.p.16.§.9.n 5

Assassinus non vocatur, qui sine pretio, vel eius promissione aliquem occidit. d.2.q.3.p.16.§.9.n.3

Assistens electioni Monialium non incurrit excommunicationem non desistendo à discordijs, quoties ad dirigendas Moniales vocatus non fuit. d.2.q.2.p.5.n.5

Attentans vsurpare regalia tributa titulo defensionis, vel similem in Ecclesijs, locisq; piis, simulq; attentans vsurpare bona, seu iura prædictorum locorum, incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.23.n.3

Auditores quinam dicantur. d.1.q.13.p.2.n.10

Auocare causas quid sit. d.1.q.15.p.1.n.2

Auocatio causarũ auctoritatiuè fieri debet, vt cẽsura incurratur. d.1.q.15.p.1.n.4

Auocatio causarum, an sufficiat ad incurrendam excommunicationem, si propria fiat auctoritate, absque prætextu priuilegij Apostolici. d.1.q.15.p.1.n.5

Auocatio causarum an vetita sit sub excommunicatione, non solùm si fiat à iudicibus Sedis Apostolicæ, verùm etiam si fiat ab aliis iudicibus. d.1.q.15.p.1.n.7

Auocatio causarum spiritualium ad laica tribunalia, an vetita sit, quando iudices Ecclesiastici negligentes sunt in huiusmodi causis cognoscendis. d.1.q.15.p.1.n.8

Auxiliari quid sit. d.1.q.12.p.1.n.26

BAnniens, seu proscribens personam Ecclesiasticam afficitur excommunicatione. d.2.q.10.p.18.n.2

Bannire, seu relegare quid sit. d.1.q.20.p.1.n.11

Banniti, aut alij, qui ciuitatem ingrediuntur ostentantes se Commissarios, vel Legatos Summi Pontificis excommunicationem incurrunt. d.1.q.21.p.1.n.3

Bannitos recipiens in terris Ecclesiæ subiectis hoc tempore non incurrit excommunicationem. d.2.q.10.p.18.n.4

Baptismi occasione præcisa, an liceat nomen sibi proprium priuata auctoritate immutare. d.1.q.1.p.2.n.4

Beguinarum statum assumentes, & religiosi auxilium Beguinis præbentes excommunicationem incurrunt. d.2.q.8.p.4.n.1

Beguinæ quænam fuerint. d.2.q.2.p.26.n.1

Benedicens secundis nuptiis nullam censuram incurrit. d.3.q.3.p.4

Beneficia extra Romanam curiam animo resignandi procurans excommunicationem non incurrit. d.2.q.3.p.26.n.4

Beneficiarius incidens arbores frugiferas an excommunicationem incurrat. d.1.q.18.p.4.n.5

Beneficiis priuans existentem in Romana curia quandonam excusetur à censura. d.3.q.4.p.12.n.3

Beneficiorum collatio ad quem pertineat, dum collator suspensus est. d.3.q.8.p.14.§.2.n.7

Beneficiarius, cui beneficium resignatur, quomodo cognoscere possit beneficium sibi in confidentia resignari. d.2.q.3.p.25.n.6

Beneficiarius subiicitur excommunicationi assistendo agitationi ferarum. d.2.q.4.p.7.n.5

Beneficiarius obtinens beneficium à Papa cum obligatione & iuramento obsidendi, & personaliter inseruiendi, an semper ligetur excommunicatione, si postea personaliter non inseruiat. d.2.q.5.p.1.n.3

Beneficij nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.24.n.4

Beneficiorum in collatione aliaue prouisione petens aliquid non incurrit excommunicationem; nisi adsit traditio. d.2.q.3.p.2.n.3

Beneficiorum in prouisione exigens aliquid conuertendum in pios vsus iuxta consuetudinem, vel constitutiones Ecclesiarum non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.26.n.5

Beneficiorum prouisiones nuntiantes, non incurrunt excommunicationem. d.2.q.3.p.27.n.4

Beneficium conferens religioso potest aliquid ab eodem religioso causa remunerationis recipere, modo adsit legitimi superioris consensus. d.2.q.vlt.p.1.n.2

Beneficium procurans pro se intentione illud resignandi, non incidit statim in excommunicationem, nisi postea beneficium re ipsa consequatur. d.2.q.3.p.28.n.7

Beneficium impetrans principaliter pro se cum animo postea resignandi in fauorem alterius ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.28.n.5

Beneficium impetrans animo illud permutandi cum alio, aut illud possidendi, donec pinguius obtinuerit, non afficitur excommunicatione. d.2.q.3.p.28.n.4

Beneficium acquisitum fuisse per simoniam ab altero commissam ipso inscio, cognoscens tenetur quidem Beneficium resignare, sed non incurrit excommunicationem illud retinendo. d.2.q.3.p.24.n.14

Beneficium recipiens absque intentione recipiendi illud in confidentiam non videtur affici excommunicatione, etiamsi alter ei beneficium resignet. d.2.q.3.p.25.n.5

Beneficium per simoniam ab altero contractam obtinens ipso inscio non incurrit excommunicationem, si cognito simoniæ crimine restituat pecuniam, quam alter pro consecutione beneficij erogauerat. d.2.q.3.p.24.n.14

Bigamum percutiens non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.6.sect.4.n.14

Bissexti dies computandus est in ætate ad susceptionem ordinum requisita. d.3.q.1.p.1

Bissexti dies, an computandus sit, in anno nouitiatus. d.3.q.8.p.5.n.4

Blasphemi *priuilegio immunitatis gaudere videntur in sententia auctoris.* d.2.q.3.p.16.§.4.n.4

Bona *in Ecclesiasticos translata oneri tributorum subiiciuntur, quoties dominus illorum bonorum pro se, & suis heredibus promisit solutionem tributorum antequam illa bona in Ecclesiasticos transferrentur.* d.1.q.19.p.3.n.18

Bona quæ surripiuntur in naufragio debent esse Christianorum, vt censura huius canonis incurratur. d.1.q.5.p.3.n.1

Bona naufragantium bona fide accipiens, comperta rei veritate tenetur restitutionem facere sub excommunicatione contenta in cap. excommunicationi, de raptorib. d.1.q.5.p.2.n.5

Bona naufragantium surripiens non excusatur à censura titulo præscriptionis. d.1.q.5.p.4.n.10

Bona ad quosnam pertinere debeant, quando vsurpatione, vel sequestratione, censura huius Canonis incurritur. d.1.q.18.p.2.n.11

Bona Ecclesiæ, vel Monasterio relicta, non consignans non incurrit excommunicationem. d.1.q.18.p.2.n.14

Bona patrimonialia Ecclesiasticorum, vel ab ipsis acquisita, immunia sunt à tributis & collectis iuxta probabiliorem sententiam. d.1.q.19.p.3.n.12

Bona patrimonialia donata, vel assignata pro titulo sacrorum ordinum gaudent priuilegio immunitatis à collectis & oneribus. d.1.q.19.p.3.n.13

Bona donata Ecclesijs gaudent priuilegio immunitatis, etiamsi donans hoc animo donauerit, vt ex ipsis collecta non solueretur. d.1.q.19.p.3.n.15

Bona ab Ecclesiasticis empta immunia sunt ab oneribus. d.1.q.19.p.3.n.16

Bona quænam pro derelictis haberi censeantur. d.1.q.5.p.4.n.7

Bona Ecclesiasticis acquisita obnoxia sunt tributis, quæ ipsis bonis ex prauio partium pacto imposita fuerunt ipsis bonis antequam Ecclesiasticis acquirerentur. d.1.q.19.p.3.n.17

Bona naufragorum accipiens in custodiam à surripientibus non contrahit censuram. d.1.q.5.p.1.n.5

Bona naufragantium titulo depositi ab ipso naufragium passo accipiens non afficitur excommunicatione, etiamsi postea restituere nolit. d.1.q.5.p.1.n.6

Bona naufragantium accipiens animo restituendi vero domino non incurrit excommunicationem Bullæ, etiamsi postea re ipsa non restituat; sed afficitur excommunicatione cap. Excommunicationi, de raptoribus. d.1.q.5.p.4.n.5

Bona Ecclesiæ alienans excommunicationem incurrere videtur iuxta probabilem auctoris sententiam, etiamsi alienationem reuocet ante realem & specificam traditionem. d.2.q.4.p.11.n.17

Bona Ecclesiastica alienans in euidentem Ecclesiæ vtilitatem, sed absque consensu Summi Pontificis excommunicationem incurrit iuxta sententiam auctoris. d.2.q.4.p.11.n.16

Bona loci pij occupans excommunicatione ligatur. d.2.q.3.p.10

Bona Cardinalium diripiens quandónam excommunicatione ligatur. d.2.q.3.p.9

Bona occupans Ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ suspensionem incurrit. d.3.q.4.p.15.n.2

Bonorum nomine quid intelligatur. d.3.q.4.p.5.n.2

Bonorum naufragantium quælibet surreptio non sufficit, sed ea, quæ sit ex bonis nauium, quæ aliquo modo naufragium passæ sunt. d.1.q.5.p.2.n.8

Bulla quid sit, vnde dicatur, & de varia illius appellatione. d.1.q.1.p.1.n.1

Bullæ Cœnæ vim haberet etiamsi Summus Pontifex in ea nomen sibi immutaret. d.1.q.1.p.2.n.10

Bulla cur vocetur litteræ lectæ in die Cœnæ. d.1.q.4.p.3.n.2

Bulla vtrùm valeat, etiamsi non legatur. d.1.q.1.p.3.n.3

Bulla valida est, etiamsi ederetur sine data anni, mensis, & diei. d.1.q.1.p.3.n.5

Bulla si ederetur sine data anni & diei non fidem faceret in iudicio apud eos, apud quos de ipsius editione non constaret. d.1.q.1.p.3.n.6

Bulla Cœnæ tenet, donec alia edatur. d.1.q.1.p.5.n.1

Bulla quamdiu duret. d.1.q.22.p.1.n.1

Bulla præcedens extinguitur per publicationem nouæ Bullæ, etiamsi publicatio fiat alia die, quàm feria quinta. d.1.q.22.p.1.n.3

Bulla à quibusnam publicanda sit extra Vrbem. d.1.q.22.p.6.n.5

Bulla quo tempore publicanda sit in Ecclesiis. d.1.q.22.p.6.n.14

Bullam materialem perfringens, vel coinquinans an peccet. d.1.q.22.p.1.n.11

Bullam confringens, aut impugnans præter grauem culpam puniendus est pœna arbitraria Summi Pontificis. d.1.q.22.p.7.n.vlt.

Bulla transumptum non habens non peccat si casus Bullæ memoriter teneat. d.1.q.22.p.3.n.5

Bullæ transumpto fides adhibenda est. d.1.q.22.p.7.n.8

Bullæ transumpto fides adhibenda est, modò transumptum Bullæ munitum sit manu publici Notarij, & sigillo iudicis. d.1.q.22.p.7.n.9

Bullæ vsus quandónam, & quo primùm incœperit. d.1.q.1.p.1.n.3

Bullæ acceptationem & promulgationem Principes nequeunt impedire. d.1.q.1.p.3.n.4

Bullæ Cœnæ quænam sit causa efficiens. d.1.q.1.p.2.n.1

Bullæ conditor quibus nominibus appelletur. d.1.q.1.p.2.n.2

Bullæ Cœnæ causa formalis quænam sit. d.1.q.1.p.3.n.1

Bullæ Cœnæ causa materialis excommunicationis quænam sit. d.1.q.1.p.4.n.1

CAdauer exenteratũ, vt aliò transferatur punitur pœna priuationis sepulturæ Ecclesiasticæ. d.2.q.3.p.45.n.7

Cadauer exenterati an carere debeat Ecclesiastica sepultura ante sententiam iudicis declaratoriam. d.2.q.3.p.45.n.8

Caducitas an remitti possit à beneficio. d.2.q.4.p.11.n.4

Cameræ Apostolicæ ministri retinentes aliquid titulo iustæ compensationis non videntur ligari excommunicatione. d.2.q.2.p.7.n.3

Cancellariæ, & Curiæ nomine quid intelligatur. d.1.q.17.p.1.n.24

Canonici Ecclesiæ cathedralis censentur personæ in dignitate constitutæ. d.2.q.4.p.6.n.10

Canonici omnes, in quorum capitulo emittitur iuramentum illicitum & impossibile, vel contrarium libertati Ecclesiæ, aut decretis Concily Tridentini, afficiuntur pœna interdicti nisi contradicant. d.2.q.3.p.17.n.5

Canonicis omnibus suspensis quid agendum sit vt onera Ecclesiæ suppleant. d.3.q.4.p.5.n.5

Capiens aliquem ex familia accedentis, vel recedentis à Sede Apostolica, an sit excommunicatus. d.1.q.10.p.1.n.24

Capiens iustè accedentes ad Sedem Apostolicam non punitur pœna excommunicationis. d.1.q.10.p.1.n.27

Capiens aliquem de mandato superioris non incurrit excommunicationem. d.1.q.10.p.1.n.29

Capiens vel interficiens Episcopum electum tantummodo, & confirmatum, sed nondum consecratum afficitur excommunicatione. d.1.q.12.p.2.n.7

Capiens præcisè personam Ecclesiasticam non videtur incurrere excommunicationem canonis Bullæ Cœnæ. d.1.q.16.p.4.n.18

Capientes Christianos in terris Turcarum, aut cogentes ad remigandum aut taleam imponentes, aut ipsorum bona diripientes subiiciuntur excommunicationi quicumque illi sint. d.2.q.3.p.46.n.3

Capitulum Sede vacante an possit ab excommunicatione contracta ob clerici percussionem absoluere. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.6

Capitulum Sede vacante concedere potest dispensationem interstitiorum. d.3.q.1.p.4.§.2.n.5

Capitulum Sede vacante quandónam dimissorias concedere possit. d.3.q.1.p.11.n.24

Capituli acta valida sunt, etiam finita Capituli auctoritate. d.3.q.1.p.11.n.27

Capitulum suspensum à beneficiis an censeatur suspensum solùm à beneficiis, quæ capitulariter possident. d.3.q.4.p.10.§.2.n.4

Capituli suspensio an afficiat singulos, an Capitulum in Capitulo. d.3.q.8.p.5.n.15

Capitula, & vniuersitates appellantes ab ordinationibus ad futurum Concilium subiiciuntur interdicto personali, & hoc verum est, etiamsi Capitulum ipsum non appellet, sed appellanti fauorem, vel auxilium præstet. d.1.q.2.p.3.n.11

Capitula, conuentus, collegia Ecclesiarum veniunt nomine personarum Ecclesiasticarum. d.1.q.16.p.3.n.19

Capitulum, quod Sede vacante litteras dimissorias concedit infra annum à die vacationis alicui, qui non sit arctatus ratione beneficij recepti, vel recipiendi, interdictum incurrit. d.4.q.1.p.2

Capitulum, quod à sententiis Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut consilium, vel fauorem præbet, interdicto subiicitur. d.4.q.1.p.5

Capitulum non seruans constitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, interdictum incurrit. d.4.q.1.p.7

Capucini recipientes fratres Minores de Obseruantia sine facultate Summi Pontificis excommunicationem incurrunt. d.2.q.8.p.3.n.2

Carcerare, capere, aut detinere quid sit. d.1.q.12.p.1.n.4

Carcerans, aut alia ratione molestiam inferens agentibus, familiaribus, consanguineis, vel affinibus Prælatorum ordinariorum excommunicationem incurrit, si hoc pacto vsum iurisdictionis impediat. d.1.q.1.p.1.n.15

Cardinalem, Episcopum, vel Nuntium iustè occidens non ligatur excommunicatione. d.1.q.12.p.3.n.4

Cardinalem, Episcopum, vel Nuntium occidens turpiter inuentum cum propria matre, vxore, filia, & sorore excommunicationem incurrit iuxta probabilem sententiam. d.1.q.12.p.3.n.5

Cardinalem eiiciens ab Ecclesiis suis titulatis incurrit excommunicationem. d.1.q.12.p.1.n.16

Cardinales, Episcopi, vel Nuntij quandónam declarare possint delinquentem in censuram contra percussores Cardinalium, vel Episcoporum incurrisse. d.1.q.12.p.4.n.3

Cardinalis seipsum ferro, veneno, vel alia ratione occidens, percutiens, aut vulnerans excommunicationem non incurrit, iuxta probabiliorem auctoritatem. d.1.q.12.p.3.n.3

Cardinalis, vel Episcopi percussionem non impediens cum possit impedire, non incurrit excommunicationem iuxta sententiam auctoris. d.1.q.12.p.3.n.14

Cardinalitia dignitas gallerum necessariò non requirit. d.1.q.12.p.2.n.3

Cardinalis nomine quid intelligatur. d.1.q.12.p.2.n.1

Cardinales, minores in Ecclesiis sui tituli conferre possunt. d.3.q.1.p.11.n.5

Cardinales de recenti creati tenentur intra annum Romam se conferre. d.3.q.5.p.1.§.2.n.3

Cardinales in conclaui existentes non ligantur excommunicatione secretò inter se loquendo, aut nuntium & litteras inter se mittendo. d.2.q.2.p.34.n.6

Cardinales in conclaui existentes recipientes nuntium, vel litteras, vel loquentes cum secretò loquentibus grauiter peccant, sed non incurrunt excommunicationem. d.2.q.2.p.34.n.7

Cardinales, & alij prælati committentes simoniam confidentialem videntur potius affici pœna interdicti, quàm excommunicationis. d.2.q.3.p.25.n.12

Cardinales non seruantes formam præscriptam in electione Summi Pontificis ligantur excommunicatione. d.2.q.7.p.1.n.7

Cardinales non seruantes formam præscriptam in resignatione beneficiorum, an suspensionem & excommunicationem incurrant, controuersia est inter DD. d.2.q.7.p.4.n.6

Cardinales an ligentur excommunicatione generaliter lata. d.2.q.3.p.31.n.16

Cardinales accipientes aliquo prætextu, esculenta, & poculenta, dum rectoris, vel gubernatoris officium gerunt, non ligantur excommunicatione. d.2.q.7.p.8.n.6

Cardinalem offendens immunitate priuatur. d.2.q.3.p.16.§.6.n.29

Cardinali in conclaui existenti litteras mittens non ligatur excommunicatione, si litteræ ad Cardinalem non perueniunt. d.2.q.2.p.34.n.3

Cardinali in conclaui existenti litteras mittens ligatur excommunicatione siue secretò, siue publicè mittat. d.2.q.2.p.34.n.4

Cardinalis, cui Summus Pontifex aliquid indixit sub secreto, non videtur in excommunicationem incidere, loquendo de ea re postquam ab aliis publicata fuit. d.2.q.7.p.2.n.8

Cardinalium famulos in conclaui existentes alloquens, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.34.n.8

Cardinales recipientes beneficia, vel pensiones in confidentiam, interdictum incurrunt. d.4.q.2.p.13

Castrum, cuius collegium, aut vniuersitas exigit, seu extorquet, aut soluere compellit per se, vel per alium, suo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Ecclesiasticis personis, exceptis rebus, quas causa negotiationis deferunt, interdicto Ecclesiastico subiicitur. d.4.q.3.p.2

Casus aliàs expressi in Curia, & simul in Bulla Cœnæ remanent sub dispositione iuris communis, si modò in Bulla reticeantur. d.1.q.1.p.5.n.4

Casus iuris in Bulla renouati, an acquirant reseruationem Bullæ remissiuè. d.1.q.1.p.5.n.5.

Casuum nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.30.n.3

Catechumenus an possit dici hæreticus. d.1.q.2.p.1.n.2

Causa, in qua de beneficij possessione agitur, an pertineat ad Ecclesiasticum, vel ad secularem iudicem. d.1.q.15.p.1.n.12

Causam suam in Romana curia prosequi quisnam dicatur; & quinam procurantes. d.1.q.13.p.2.n.7

Causarum Ecclesiasticarum cursus impediri non potest. d.1.q.15.p.1.n.13

Causarum spiritualium auocationem à iudicibus Ecclesiasticis ratam habens non incurrit excommunicationem. d.1.q.15.p.1.n.26

Causas à iudicibus Ecclesiasticis conatus auocare, sed re ipsa non auocauit, non incurrit excommunicationem. d.1.q.15.p.1.n.3

Causæ spiritualibus annexæ quænam dicantur. d.1.q.15.p.1.n.11

Causæ spirituales quænam sint. d.1.q.15.p.1.n.10

Causa, ob quam datur facultas accedendi ad monasteria monialium, debet esse rationabilis, & manifesta. d.2.q.4.p.vlt.sect.2.§.5.n.4

Causa sola consanguinitatis per se loquendo non est iusta frequentandi monasteria monialium. d.2.q.4.p.vlt.sect.2.§.5.n.10

Causa quænam iusta censeatur ad ferendam censuram. d.3.q.5.p.1.§.2.n.9

Causa an exprimenda sit in ferenda censura. d.3.q.5.p.1.§.2.n.10

Celebrans, vel celebrari faciens in loco interdicto, interdicitur interdicto Ecclesiæ. d.3.q.3.p.1.n.3

Celebrans, vel celebrari faciens in cœmeterio cuius Ecclesia est interdicta, an ligetur interdicto. d.3.q.3.p.1.n.3

Celebrans vel celebrari faciens in loco interdicto, non incurrit interdictum, nisi locus denuntiatus sit interdictus. d.3.q.3.p.1.n.4

Censura, in quam quis reincidit an sit eadem numero cum præcedenti. d.2.q.5.p.23.n.10

Censura in scriptis præferenda est. d.3.q.8.p.1.§.2.n.2

Censura an proferri debeat ab ipsomet conditore. d.3.q.5.p.1.§.2.n.5

Censura an proferri debeat in scriptura authentica. d.3.q.5.p.1.§.2.n.6

Cẽsura sine scriptura, vel sine expressione causæ lata valida est. d.3.q.5.p.1.§.2.n.12

Censura lator tenetur exemplar censuræ tradere parti petenti. d.3.q.5.p.1.§.2.n.12

Censura lata per annum quòtnam diebus seruanda sit in anno bissextili. d.3. q.5.p.3.n.11

Censura latoris absq; scriptura, vel expressione causæ, an ligetur suspensione, si censura ab eo lata suum non sortiatur effectum. d.3.q.5.p.1.§.2.n.16

Censuræ Bullæ Cœnæ non iterantur, iterata publicatione Bullæ. d.1.q.1.p.5.n.3

Censuras non incurrunt illi, quibus sub censuris interdictum est litteras monialibus scribere, nisi ipsamet litteræ ad moniales non perueniant. d.2.q.4. p.vlt.sect.2.n.6

Cessationis tempore faciens aliquam actionem in Clementina, Grauis, *prohibitam, non videtur in excommunicationem incidere iuxta sententiam auctoris.* d.2.q.3.p.20.n.20

Christiani militantes in castris infidelium contra alios infideles non incurrunt excommunicationem. d.1.q.8.p.2.n.14

Christiani militantes in castris, vel nauibus infidelium contra Christianos subiiciuntur excommunicationi. d.1.q.8.p.2.n.13

Christiani nauigantes in nauibus Turcarum metu mortis, excusantur à censura lata contra tradentes arma infidelibus, vel certiores facientes de rebus catholicorum, &c. d.1.q.8.p.4.n.7

Christiani piratæ, an incurrant excommunicationem surripientium naufragantium bona. d.1.q.5.p.3.n.2

Christianorum naufragantium bona capiens excommunicationem incurrit, etiamsi predicta bona nauibus infidelium veherentur, vel etiamsi ab infidelibus assecurata fuerint. d.1.q.5.p.3.n.4

Christianorum naufragantium bona surripiens, omnes & singuli etiam hæretici ligantur excommunicatione. d.1.q.5.p.1.n.1

Christianorum in damnum consulens infidelibus aliquid, an excommunicationem Bullæ Cœnæ incurrat etiamsi nullum damnum Christianis inde sequatur. d.1.q.8.p.2.n.25

Christianorum in damnum consulens aliquid infidelibus non ligatur censura, quoties suo consilio non influit, vt quia infideles iam parati erant damnum inferre. d.1.q.8.p.2.n.26

Christianus occidi faciens infidelem per assassinos non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.33.n.6

Christianus vendens in sua domo, vel statu sui Principis arma infidelibus, an subiiciatur excommunicationi. d.1.q.8.p.2.n.17

Citatio quid sit. d.1.q.14.p.1.n.10

Citatio an necessaria sit, dum excommunicatio fertur contra aliquem, qui delictum commisit antea prohibitum sub censura. d.3.q.5.p.1.§.2.n.4

Ciuitas, cuius domini temporales, rectores, & officiales non obseruant ea, quæ seruanda sunt in electione Summi Pontificis, quoties Summus Pontifex mortuus est in illa ciuitate, & in ea futuri Pontificis electio facienda est, interdicto Ecclesiastico supponitur. d.4.q.3.p.1

Ciuitas, cuius collegium, aut vniuersitas exigit, seu extorquet, aut soluere compellit per se, vel per alium, suo, vel alieno nomine, pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis, exceptis rebus, quas causa negotiationis deferunt interdicto Ecclesiastico subiicitur. d.4.q.3.p.2

Ciuitas, quæ in sequentibus hostiliter Cardinales auxilium, consilium, vel fauorem præbet, aut huiusmodi delinquentes infra mensem punire negligit, dum punire potest, interdicto subiicitur. d.4.q.3.p.3

Clericalem statum per fraudem desumptum fuisse cuinam incumbat onus probandi. d.1.q.16.p.5.n.12

Clericalem statum suscipiens præcisè non gaudet priuilegio fori. d.1.q.16. p.3.n.6

Clericalis status quomodo probari possit. d.1.q.16.p.6.n.32

Clericalis status quomodo cognosci possit assumptio in fraudem fori secularis. d.1.q.16.p.5.n.10

Clerici & prælati Ecclesiastici à quibus puniendi sint. d.1.q.15.p.4.§.4.n.2

Clerici quoad causas spirituales exempti sunt iure diuino. d.1.q.16.p.2.n.6

Clerici, seu Ecclesiæ Prælati non vtentes litteris sibi à Summo Pontifice concessis, antequam accedat Principis, vel magistratus beneplacitum, vel examen, excommunicationem Bullæ Cœnæ non incurrit. d.1.q.14.p.2.n.14

Clerici in minoribus constituti gaudent priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.2

Clerici, an teneantur solum ex vi directiua ad seruandas leges Principum. d.1. q.16.sect.2.p.2.n.12

Clerici non seruantes leges Principum secularium in commune bonum editas, à quibus puniri debeant. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.13

Clerici cædentes arbores frugiferas suorum beneficiorum an incurrant excommunicationem Bullæ, vel saltem Extrauagantis Pauli II. vel Concilij Tridentini. d.1.q.18.p.2.n.30

Clerici percussionem mandans vel consulens aliquando ligatur excommunicatione, etiamsi ea non ligetur executor, & è contra. d.2.q.3.p.6.§.2.n.6

Clerici percussionem permittens ligatur excommunicatione, dum obstare tenebatur ex sola charitate. d.2.q.3.p.6.§.2.n 7

Clerici percussionem permittens, incurrit excommunicationem, dum eam impedire tenebatur ex iustitia. d.2.q.3.p.6.§.2.n.8

Clerici percussionem quisnam ex officio impedire teneatur. d.2.q.3.p.6.§.2.n.9

Clerici percussionem ratam habens suo nomine factam incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.6.§.2.n.10

Clerici percussionis ratihabitio quas conditiones habere debeat, vt sufficiens censeatur ad incurrendam excommunicationem. d.2.q.3.p.6.§.2.n.11

Clerici percussionem mandans, ligatur excommunicatione, etiamsi collegium vel vniuersitas sit. d.2.q.3.p.6.sect.2.n.4

Clerici *nomine quid intelligatur.* d.2.q.3.p.6.sect.3.n.1

Clerici non opponentes se iis, qui regalia, custodia, vel similem titulum vsurpare conantur, simulq; locorum piorum bona occupare præsumunt. d.2.q.2.p.23.n.6

Clerici vestes dilacerans non incurrit excommunicationem quoties illæ vestes clerico non adhærent. d.2.q.3.p.6.§.1.n.8

Clerici percussio quandónam sufficiens censeatur ad incurrendam excommunicationem. d.2.q.3.p.6.§.1.n.13

Clerici inferiores Prælatis an ligentur suspensione. d.3.q.4.p.16.n.4

Clerici percussionem consulens aut mandans ligatur excommunicatione. d.2. q.3.p.6.§.2.n.1

Clerici percussionem consulens aut mandans non ligatur excommunicatione nisi sequatur percussio. d.2.q.3.p.6.§.2.n.2

Clerici percussionem mandans incurrit excommunicationem, etiamsi conatus fuerit mandatum reuocare, sed re ipsa non reuocauerit. d.2.q.3.p.6.§.2.n.4

Clerici percussionem mandans ligatur excommunicatione, etiamsi in gratia existat, dum mandatarius mandatum exequitur. d.2.q.3.p.6.§.2.n.5

Clerici assistentes agitationi aprorum, aliarumq; ferarum loco aperto & libero non incurrunt excommunicationem. d.2.q.4.p.7.n.16

Clericis & religiosis interdicta est peregrinatio sine licentia superioris. d.1.q.11. p.2.n.13

Clerico pecuniam tradens ad soluendum pedagium, seu aliud onus non incurrit excommunicationem. d.1.q.10.p.1.n.17

Clerico iniuriam inferens à quo puniri debeat. d.1.q.16.p.5.n.22

Clericum causa negotiorum Romam proficiscentem percutiens, duplicem incurrit excommunicationem. d.1.q.13.p.3.n.8

Clericum iniurijs afficiens non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6.§.1.n.10

Clericum, qui è fundo exire cogit per metum aliquem nulla vi, non incidit in excommunicationem. d.2.q.3.p.6.§.1.n.10

Clericum percutiens effectum militem, aut immiscentem se enormitatibus non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.6.sect.4.n.11

Clericum percutiens coniugatum exercentem officium cauponis, vel macellarij, excusatur ab excommunicatione, quoties ille post trinam admonitionem à præfato officio non destitit. d.2.q.3.p.6.sect.4.n.12

Clericum percutiens non desistentem per trinam admonitionem à delatione armorum vel ab arte mimica publicè exercenda non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.6.sect.4.n.13

Clericum capiens de mandato sui Prælati non ligatur excommunicatione. d.2. q.3.p.6.sect.4.n.16

Clericum percutiens excommunicationem incurrit, etiamsi impubes sit. d.2. q.2.p.6.§.2.sect.2.n.2

Clericum non consentientem percutiens incurrit excommunicationem, quoties percussio est iniuriosa. d.2.q.3.p.6.sect.2.n.5

Clericum coniugatum percutiens, qui cum virgine contraxit, & habitum gerit, excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.6.sect.3.n.3

Clericum coniugatum degradatum verbaliter percutiens, pœnam excommunicationis subit. d.2.q.3.p.6.sect.3.n.4

Clericum percutiens irregularem, vel excommunicatum, excommunicatione afficitur. d.2.q.3.p.6.sect.3.n.5

Clericum percutiens qui matrimonium contraxit post acceptionem sacrorum ordinum, ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6.sect.3.n.6

Clericum percutiens in continenti, vim vi repellendo, excusatur ab excommunicatione. d.2.q.3.p.6.sect.4.n.1

Clericum percutiens ex ignorantia probabili excusatur ab excommunicatione. d.2.q.3.p.6.sect.4.n.2

Clericum percutiens per iocum non incurrit excommunicationem, nisi postea percussionem ex odio, vel ira prosequatur. d.2.q.3.p.6.sect.4.n.3

Clericum percutiens causa correctionis & disciplinæ non incurrit excommunicationem, modò facultatem percutiendi habeat, & modò in puniendo modum non excedat. d.2.q.3.p.6.sect.4.n.4

Clericum percutiens turpiter inuentum cum matre, filia, vxore, vel sorore excusatur ab excommunicatione, modò percutiat in continenti, & non ex interuallo. d.2.q.3.p.6.sect.4..n.6

Clericum percutiens turpiter inuentum excusatur ab excommunicatione, etiamsi non inuenerit in actu carnalis copulæ, sed in alio turpi actu. d.2.q.3.p.6. sect.4.n.8

Clericum percutiens non deferentem habitum, & ter à legitimo superiore admonitum, vt habitum deferat, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6. sect.4.n.9

Clericum percutiens implicantem se negotiis secularibus, & aliis post trinam admonitionem non desistentem, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6. sect.4.n.10

Clericus coniugatus gaudet priuilegio fori, modò non sit bigamus, & modò habitum & tonsuram deferat. d.1.q.16.p.3.n.3

Clericus non bigamus mortua vxore recuperat priuilegia clericalia, modò seruet præscripta in Tridentino. d.1.q.16.p.3.n.4

Clericus initiatus prima tonsura, vel ordinibus gaudet priuilegio, etiamsi ordines susceperit sine dimissoriis, aut etiamsi eos susceperit ab Episcopo excommunicato. d.1.q.16.p.3.n.5

Clericus sacris ordinibus initiatus priuilegio fori gaudet, etiamsi non seruet ea, quæ præscribuntur in Concil. Trident. sess.25.cap.6. d.1.q.16.p.5.n.5

Clericus degradatus non gaudet priuilegio fori. d.1.q.16.p.5.n.6

Clericus, qui dimisso habitu, & tonsura enormitatibus se immiscet an priuilegio fori gaudeat. d.1.q.16.p.4.n.7

Clericus, qui patrato delicto tempore laicalis status, statum clericalem assumpsit intentione subtrahendi se à laica potestate, an gaudeat priuilegio fori. d.1. q.16.p.5.n.9

Clericus nõ potest pro deposito coram iudice laico conueniri. d.1.q.16.sect.1.p.5.n.19

Clericus, qui cum laicu delictum commisit conueniri non potest coram laico iudice. d.1.q.16.p.5.n.20

Clericus à laica potestate capi nõ potest, dum ab ea puniri nequit. d.1.q.16.p.5.n.23

Clericus in flagranti crimine deprehensus capi potest à laico iudice, si periculum sit vt aufugiat. d.1.q.16.p.5.n.24

Clericus incedens ad patrandum delictum capi potest à laico iudice, Ecclesiastico iudici consignandus. d.1.q.16.p.5.n.25

Clericus debitor de fuga susceptus, an capi possit. d.1.q.16.p.5.n.27

Clericus licet illegitimus capi non potest à laica potestate, modò sit ordinibus, saltem minoribus initiatus. d.1.q.16.p.5.n.28

Clericus degradatus subiicitur laicæ potestati. d.1.q.16.p.6.n.3

Clericus bigamus subiicitur laicæ potestati. d.1.q.16.p.6.n.14

Clericus habitum secularem in fraudem secularis iustitiæ suscipiens, subiicitur laicæ potestati. d.1.q.16.p.6.n.5

Clericus causa feudi subiicitur laicæ potestati. d.1.q.16.p.6.n.6

Clericus tenetur stare iuramento fidelitatis. d.1.q.16.p.6.n.7

Clericus subiicitur laicæ potestati, causa renuntiationis in ciuilibus tantum, & modò renuntiatio fiat in continenti. d.1.q.16.p.6.n.8

Clericus immiscens se enormitatibus vt nonnulli Doctores affirmant subiicitur laicæ potestati. d.1.q.16.p.6.n.9

Clericus dum effectus est incorrigibilis subiicitur Curiæ seculari, quamquam incorrigibilitas per se loquendo sufficit, sed adhuc requiritur vt clericus incorrigibilis brachio seculari tradatur. d.1.q.16.p.6.n.10

Clericus incorrigibilis in quibus casibus amittat priuilegium, etiamsi brachio seculari non tradatur. d.1.q.16.p.6.n.11
Clericus, qui ob artem in lege prohibitam priuilegium fori amisit potest priuilegium per dispensationem Episcopi recuperare postquam artem deseruit. d.1.q.16.p.6.n.13
Clericus negotia sæcularia exercens, an priuilegiũ fori amittat. d.1.q.16.p.6.n.14
Clericus lanionem aut cauponem publicè agens, quandónam fori priuilegium amittat. d.1.q.16.p.6.n.15
Clericus assassinus an potestati sæculari subiiciatur ante sententiam criminis declaratoriam. d.1.q.16.p.6.n.17
Clericus quandónam priuilegium fori amittat ex præscripto. d.1.q.16.p.6.n.19
Clericus prima tonsura initiatus ex consuetudine alicubi recepta, non priuatur priuilegio fori etiamsi præscripta in Concilio Tridentino non obseruet. d.1.q.16.p.6.n.20
Clericus habens beneficium gaudet priuilegio fori, licet non seruet cetera in Concilio sancita. d.1.q.16.p.6.n.21
Clericus, cui reseruata est pensio tamquam clerico, non gaudet priuilegio fori, dum habitum, & tonsuram non defert; secus si habeat præstimonium, vel aliud, quod in titulum dari soleat. d.1.q.16.p.6.n.23
Clericus, qui beneficij collationem obtinuit gaudet priuilegio fori, etiamsi nondum obtinuerit professionem; licet aliqui oppositum sentiant. d.1.q.16.p.6.n.24
Clericus vt fori priuilegio gaudeat debet vtplurimùm Ecclesiæ inseruire, non autem rarò. d.1.q.16.p.6.n.25
Clericus qui consuetudinem habet dimittendi habitum, ita vt publicè laicus existimetur amittit priuilegium fori: secus si aliquoties dimittat, & clericus adhuc existimetur. d.1.q.16.p.6.n.26
Clericus minoribus initiatus si habitum & tonsuram non deferat amittit priuilegium absque alia admonitione: si verò beneficium habeat, & sacris ordinibus initiatus sit, non amittit priuilegium, nisi ter specialiter admonitus vt habitum clericalem deferat. d.1.q.16.p.6.n.27
Clericus, qui ob impotentiam, vel ob aliam iustam causam clericalem habitum non defert, non amittit priuilegium fori. d.1.q.16.p.6.n.28
Clericus non deferens habitum an grauiter peccet. d.1.q.16.p.6.n.29
Clericus qualem habitum deferre debeat, vt fori priuilegio gaudeat. d.1.q.16.p.6.n.30
Clericus non seruans præscripta in Concilio an subiiciatur non solum foro laicali, verùm etiam Ecclesiastico. d.1.q.16.p.6.n.33
Clericus minoribus initiatus non gaudet priuilegio fori si inseruiat alteri Ecclesiæ, quam Episcopus non præscripsit. d.1.q.16.p.6.n.34
Clericus, qui priuilegio fori priuatur, an etiam priuilegium canonis amittat. d.1.q.16.p.6.n.35
Clericus gaudet priuilegio canonis etiamsi habitum non deferat, & non seruet reliqua in Concilio Tridentino præscripta. d.1.q.16.p.6.n.36
Clericus an teneatur bona sibi pro titulo à patre assignata adducere in partitionem hereditatis paternæ. d.1.q.19.p.3.n.14
Clericus bona Ecclesiastica occupari consentiens excommunicationem incurrit. d.2.q.5.p.5.n.4
Clericus matrimonium fictè celebrans altero contrahente, incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.7.n.9
Clericus contrahens matrimonium incurrit excommunicationem, etiamsi matrimonium non sit consummatum. d.2.q.2.p.7.n.8
Clericus sacris ordinibus initiatus excommunicationem incurrit celebrando matrimonium. d.2.q.2.p.7.n.7
Clericus sola tonsura, vel minoribus initiatus non incurrit excommunicationem assistendo agitationi ferarum. d.2.q.4.p.7.n.6
Clericus matrimonium celebrans ligatur excommunicatione, si ordinem sacrum tempore amentiæ vel impubertatis accepit. d.2.q.4.p.1.n.2
Clericus à ministris Ecclesiasticis extrahi potest à loco sacro in iis casibus, in quibus laici à laica potestate extrahi non possunt; quamquam multi Doctores oppositum sentiant. d.2.q.3.p.16.§.5.n.5
Clericus priuilegio immunitatis gaudet in iis casibus, in quibus aliàs à laica potestate capi potest. d.2.q.3.p.16.§.5.n.4
Clericus, qui seipsum percussit, cuinam satisfactionem præstare debeat, dum absolutionem obtinere intendit. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.23
Clericus per quem percuti debeat, quando percuti meretur. d.2.q.3.p.6.sect.4.n.5
Clericus coniugatus quandónam gaudeat priuilegio canonis. d.2.q.3.p.6.sect.3.n.2
Clericus percutiens seipsum, excommunicatus est. d.2.q.3.p.6.sect.2.n.7
Clericus consentiens in sui percussionẽ excommunicatus est. d.2.q.3.p.6.sect.2.n.6
Clericus, qui actibus prohibitis vtitur, quas pœnas incurrat. d.3.q.6.p.6.n.1
Clericus Sodomita an sit irregularis. d.3.q.7.p.2.n.2
Clericus raptor mulierum in sententia aliquorum est suspensus. d.3.q.7.p.3.n.1
Clericus prouocans ad duellum non videtur suspensus, nisi actus secutus fuerit. d.3.q.7.p.6.n.2
Coadiutor cum futura successione incurrit suspensionem, suscipiendo sacros ordines absque alio titulo. d.3.q.1.p.8.n.12
Cogens metu leui feminam ad religionem non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.2.n.3
Cogens feminam non solum ad ingrediendum monasterium, verùm etiam ad suscipiendum habitum, vel ad emittendam professionem laqueo excommunicationis suspenditur. d.2.q.2.p.2.n.6
Cogens feminam ad emittendum votum ingrediendi religionem non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.2.n.7
Cogens feminam ad ingrediendum religionem non incurrit excommunicationem statim præstita actione coactiua, sed requiritur actualis ingressus, vel susceptio habitus, vel professio. d.2.q.2.p.2.n.8
Cogens virum ad religionem non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.2.n.15
Cogens ad matrimonium celebrandum non videtur iuxta probabiliorem sententiam excommunicationem incurrere, nisi cogens iurisdictionem sæcularem habeat. d.2.q.2.p.6.n.5
Cogens aliquem quomodolibet ad celebranda diuina officia in locis interdictis excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.20.n.3
Cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti, aut faciens aliquam actionem prohibitam non incurrit excommunicationem effectu nondum secuto. d.2.q.3.p.20.n.19
Cogere *quid sit.* d.2.q.2.p.6.n.2
Cogere, *quid significet.* d.2.q.2.p.2.n.2
Collatio facta à suspenso à collatione an valida sit. d.3.q.8.p.14.n.8
Collectas exigens ab iis, qui fructus Ecclesiasticorum emerunt, excommunicationem non incurrit. d.1.q.1.p.2.n.21
Collegium Cardinalium non venit nomine Sedis Apostolicæ. d.1.q.14.p.1.n.19
Collegium, quod à sententijs Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut consilium, vel fauorem præbet, interdictum incurrit. d.4.q.1.p.5
Collegium non seruans constitutionem Ioannis XXII. circa perceptionẽ fructuum beneficiorum vacantium, interdicto subiicitur. d.4.q.1.p.7
Collegium quod vsurarijs manifestis permittit conducere domum in terris suis ad fœnus exercendum, interdicitur. d.4.q.1.p.8
Coloni partiarij, aut conductitij an obligentur ad collectas & onera. d.1.q.19.p.3.§.1.n.8
Coloni non recensentur inter familiares. d.1.q.14.p.2.n.7
Coloni Ecclesiæ an statutis laicorum ligentur. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.34
Colonis Ecclesiasticorum quandónam imponi possint onera. d.1.q.19.p.3.§.1.n.7
Comitans cadauer vsurarij manifesti non ligatur suspensione. d.3.q.3.p.5.§.2.n.4
Commoditas quomodo intelligenda sit. d.2.q.3.p.23.n.6
Communicare in crimine criminoso quisnam dicatur. d.2.q.3.p.21.n.5
Compellens auctoritatiuè partes actrices ad consentiendum absolutioni excommunicatur. d.1.q.15.p.1.n.19
Compellens iudicem ad impendendam absolutionem non incurrit excommunicationem Bullæ Cœnæ, sed illam, quæ habetur in cap. vnico, de his, quæ vi, &c. d.1.q.15.p.1.n.21
Commissarij quinam dicantur. d.2.q.10.p.10.n.7
Comitans ad sepulcrum cadauer vsurarij excommunicati, vel interdicti non videtur subiici excõmunicationi, iuxta probabiliorẽ sententiã. d.2.q.2.p.31.n.10
Compromissarius eligens indignum non ligatur suspensione, nisi scienter eligat. d.3.q.4.p.3.n.3
Compromittens, an ligetur suspensione ratam habendo electionem indignam à compromissario factam. d.3.q.4.p.3.n.5
Concedentes deferri, vel deferentes arma breuioris mensuræ trium palmorum in statu Ecclesiastico non solum ligantur excommunicatione, verùm etiam suspensione à diuinis. d.2.q.10.p.16.n.5
Conceptionem Beatæ Mariæ Virginis impugnans. d.2.q.3.p.34. & d.3.q.6.p.4
Concionator prædicare non potest tempus præfixum alicuius mali, vel aduentum Antichristi, vel iudicij. d.2.q.5.p.1.n.9
Concubinarius quisnam dicatur. d.3.q.7.p.4.n.1
Concubinarius Episcopus non resipiscens post monitionem Concilij prouincialis suspensus est. d.3.q.7.p.4.n.4
Concubinarius Episcopus non resipiscens post admonitionem sibi à Synodo prouinciali factam suspensus est. d.3.q.6.p.1.n.1
Conditiones quænam requirantur ad incurrendam excommunicationem contra Magistros docentes religiosos leges vel physicam, postquam dimiserunt habitum. d.2.q.2.p.32.n.3
Confessarius generalem habens facultatem absoluendi à censuris, an valide possit absoluere à suspensione contracta ob defectum tituli, vel ob malam ordinum susceptionem. d.3.q.1.p.8.n.3
Confessarius habens facultatem absoluendi à censuris an possit ab hac suspensione absoluere. d.3.q.2.p.1.n.8
Confessarius excipiens confessionem alicuius nominatim interdicti ab ingressu Ecclesiæ, non interdicitur. d.4.q.2.p.6
Confessionem asserens necessariam non esse ante communionem in iis locis, in quibus Tridentinum non est acceptatum, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.14.n.5
Confessionem docens posse fieri in absentia, incurrit excommunicationem, etiamsi non dicat absolutionem impendi posse absente confessario, vel è contra. d.2.q.3.p.33.n.3
Confidentia simoniaca in beneficio committitur & excommunicatione punitur, etiamsi in factũ expressum non deducatur ex parte vtriusque. d.2.q.3.p.13.n.5
Confirmatio, aut consecratio facta sine inquisitione, an sit valida. d.3.q.4.p.6.n.5
Conflictus, qui fiunt in bello inter hostes, non sunt duellum. d.2.q.3.p.48.n.4
Conflictus, qui subito irâ furore nascuntur, non sunt duella. d.2.q.3.p.48.n.5
Confugiens ad curiam sæcularem, & ab ea petens admitti appellationem, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.1.n.20
Coniecturas probabiles faciens ex actis, & ex aliis causis, non grauiter peccat. d.2.q.2.p.38.n.6
Coniugatus recipiens minores ordines non ligatur suspensione. d.3.q.1.p.7.n.7
Coniugatus suscipiens minores ordines non suspenditur ab executione ordinum susceptorum ante matrimonium. d.3.q.1.p.7.n.8
Conseruator quisnam esse possit. d.2.q.2.p.35.n.6
Conseruatoris officium quamdiu duret. d.2.q.2.p.33.n.7
Conseruator excedendo limites suæ potestatis suspensionem ab officio per annum incurrit. d.2.q.2.p.35.n.8
Conseruator Episcopo inferior non incurrit suspensionem excedendo limites suæ potestatis ex ignorantia. d.2.q.2.p.35.n.10
Consilium faciens supra decretum Concilij Tridentini, illudq; apud se retinens, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.17.n.3
Consilium, auxilium, vel fauorem præbens dum femina inuoluntariè monasterium ingreditur, non ligatur excommunicatione nondum secuto effectu. d.2.q.2.p.2.n.12
Consilium, vel mandatum præbens ad pugnandum in duello, non ligatur excommunicatione, si influxum sui consilij, vel mandati reuocauit ante prouocationem, & pugnam. d.2.q.3.p.48.n.35
Consilium, auxilium, vel fauorem præbens raptori mulieris, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.9.n.5
Consilium sufficit, vt petitum sit à maiori parte conuentus, etiamsi non adsit consensus, dum superior concedit religioso facultatem eundi ad studia. d.2.q.8.p.8.n.10.
Consiliarij, qui de mandatis Principis statutum contra libertatem Ecclesiasticam faciunt, excommunicationem incurrunt. d.1.q.16.sect.2.p.3.n.3
Conspirationem in Cardinales non reuelans excommunicationem incurrit latam à Pio V. d.1.q.12.p.3.n.15
Conspuens in faciem, aut aquam emittens è fenestra contra proficiscentem ad Romanam Curiam excommunicationem non incurrit. d.1.q.13.p.1.n.3
Consuetudo licet immemorabilis non excusat auocantes causas spirituales à iudicibus Ecclesiasticis. d.1.q.15.p.4.§.3.n.3

Consuetudo non semper idem operatur, quod priuilegium. d.1.q.15.p.4.§.3.n.4
Consuetudo, vel priuilegium non excusat à censura lata contra rapientes bona naufragorum, nisi fortè iusta de causa concessum sit. d.1.q.5.p.4.n.8
Consuetudo immemorabilis confugiendi ad laicos non excusat ab excommunicatione lata contra fugientes ad laicos iudices appellationis prætextu. d.1.q.14.p.1.n.6
Consuetudine acquiri non potest facultas condendi statuta contra libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.3.n.44
Consuetudinem inducens, vel ea vtens contra libertatem Ecclesiasticam excommunicationem non incurrit. d.1.q.16.sect.23.p.3.n.8
Constitutiones Societatis IESV, *aut Bullam Gregorij absque facultate explicans, grauiter peccat.* d.2.q.3.p.35.n.6
Consulens, faciens, vel mandans causas spirituales à iudicibus Ecclesiasticis auocari, non incurrit excommunicationē, effectu nondum secuto. d.1.q.15.p.1.n.28
Consulens aliquid infidelibus in damnum Christianorum, incurrit excommunicationem. d.1.q.8.p.2.n.24
Consulens, faciens, & receptans sumptores bonorum naufragantium, non incidit in istam excommunicationem. d.1.q.5.p.1.n.3
Consulens recursum, vel aliam actionem in canone 16. prohibitam, non incurrit excommunicationem, nondum secuta actione principali. d.1.q.17.p.5.n.39
Consulens, vel mandans clerici percussionem; non ligatur excommunicatione, nisi consilio, vel mandato profluxerit in percussionem. d.2.q.3.p.6.§.2.n.3
Consulens extrahi aliquem ab Ecclesia contra constitutionem Gregorij, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.16.n.7
Consulere *quid sit.* d.1.q.12.p.1.n.27
Contumeliis afficiens, aut detrahens de proficiscente ad Romanam Curiam laqueo censuræ non innodatur. d.1.q.13.p.1.n.5
Contumeliis afficiens electorem eo quòd noluerit eum eligere, pro quo rogabatur, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.19.n.3
Conuentum omnem non est necesse conuocare, dum alicui religioso concedenda est facultas exeundi ad studia. d.2.q.8.p.8.n.11
Correctio fraterna præmittenda est, antequam denuntietur delinquens, qui delictum aliquod perpetrauit contra Bullam de datis & permissis, modò fructus speretur ex correctione. d.2.q.3.p.31.n.20
Corrector Cancellariæ Apostolicæ an subiiciatur excommunicationi intromittendo se in causis interdictis à Pio IV. d.2.q.10.p.3.n.4
Corrigens errorem Grammaticæ non incurrit excommunicationem, quæ contrahitur ob falsificationem litterarum Apostolicarum. d.1.q.7.p.2.n.4
Corrigens litteras Apostolicas iuxta Summi Pontificis mentem, excommunicationem non contrahit. d.1.q.7.p.2.n.7
Crimen læsæ maiestatis priuationem immunitatis parit. d.2.q.3.p.16.§.6.n.27
Crimen læsæ maiestatis in personam Principis quando immunitate Ecclesiastica priuet. d.2.q.3.p.16.§.6.n.30
Crimen læsæ maiestatis committi debet à subdito, vt censeatur crimen læsæ maiestatis. d.2.q.3.p.16.§.6.n.32
Curiales conueniri non possunt extra Curiam, non tamen alios conuenire, & ad Curiam trahere possunt. d.2.q.7.p.3.n.4
Curia Romana nomine quid veniat. d.1.q.9.p.1.n.11
DEambulans ante inimicum, aut torua facie intuens, aut ensem distringens & similia, non afficitur excommunicatione. d.2.q.3.p.38.n.16
Debitor, seu pensionarius, qui præuidet se non posse tempore præfixo restituere, excommunicationem incurrit, si restitutionem non fecit, dum impotentiam futuram præuidit. d.2.q.1.p.vnico, n.14
Debitor, qui termino præfixo ob impotentiam non restituit, tenetur adhuc sublata impotentia, restitutionem facere. d.2.q.1.p.vnico, n.15
Debitor quandónam dicatur fugitiuus. d.1.q.10.p.1.n.25
Debitores in loco sacro existentes, priuilegio immunitatis gaudent. d.2.q.3.p.16.§.5.n.2
Decertantes saxis, cultellis, baculis, & fustibus committere possunt duellum, modò hæc pugna fiat ex recondito. d.2.q.3.p.48.n.12
Decisio ad quem iudicem pertineat, dum satellites asserunt aliquem in loco sacro cepisse, captus verò testatur se captum in loco sacro. d.2.q.2.p.6.n.13
Decreta in curia sæculari edita ad iustitiam Iudicis Ecclesiastici, qui deleri curat, non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.1.n.30
Decretis Tridentini an derogetur sine expressa illorum mentione. d.1.q.2.p.2.n.8
Decretorum nomine quid intelligatur. d.1.q.14.p.1.n.16
Defendens iustè, vel recipiens interficientes, vel percutientes Cardinales, vel Episcopos, non incurrit excommunicationem. d.1.q.12.p.3.n.13
Defendens per se, vel per alios victualia ad Romanam Curiam deferri, excommunicationem incurrit. d.1.q.9.p.2.n.23
Defendens, seu protegens post secutum effectum impedimenti, vel inuasionis excusatur ab excommunicatione. d.1.q.9.p.2.n.24
Defensor, vel receptator interficientis, vel percutientis Cardinales vel Episcopos non ligatur censura huius canonis, sed cap. felicis, & Clementinæ, Si quis, de pœnis. d.1.q.12.p.3.n.12
Deferens, vel transmittens equos ad infideles subiicitur excommunicationi huius, etiamsi deferant absque præuia intentione. d.1.q.8.p.2.n.9
Deferens, vel transmittens equos vel arma ad infideles subiicitur excommunicationi cuiusuis dignitatis existat. d.1.q.8.p.2.n.10
Deferens pecuniam ad infideles excommunicationem incurrit, saltem si deferat tempore belli. d.1.q.8.p.2.n.11
Deferens arma ad Hæreticos ab Episcopo, Nuntio, vel alio prælato declaratos, non verò à Papa, vel eius Officialibus excōmunicationē nō incurrit. d.1.q.8.p.3.n.3
Deferens arma ad Hæreticos notorios, & manifestos, sed non expresse, & nominatim à Sede Apostolica declaratos licet actu, vel habitu Catholicos impugnent, non incurrit excommunicationem. d.1.q.8.p.3.n.4
Deferens arma ad Catholicos Principes infideli subiectos, an incurrat excommunicationem. d.1.q.8.p.3.n.6
Deferens arma ad Schismaticos pugnantes contra Ecclesiam non ligantur censura huius Canonis. d.1.q.8.p.3.n.7
Deferens arma ad infideles, sed non tradens, excusatur ab excommunicatione. d.1.q.8.p.4.n.3
Deferens arma, pecuniam, & alia infidelibus pro redemptione captiuorum, excusatur per se loquendo ab hac censura. d.1.q.8.p.4.n.12
Deferens arma infidelibus pro necessaria sui, vel suorum defensione à censura excusatur. d.1.q.8.p.4.n.13
Deferens arma infidelibus in vtilitatem Christianorum, excusatur ab hac censura. d.1.q.8.p.4.n.15
Delinquens in Ecclesia priuatur immunitate, excepto delicto homicidij, vel mutilationis patrato in Ecclesia. d.2.q.3.p.16.§.7.n.11
Delinquens prope Ecclesiam spe immunitatis, gaudet immunitate. d.2.q.3.p.16.§.7.n.12
Delinquentes contra Bullam de datis & promissis dando, vel recipiendo aliquid pro gratia, vel iustitia in Romana Curia, ligantur excommunicatione, non solùm dum aliquid tradunt vel promittunt pertinens ad aliquam communitatem, vel locum status Ecclesiastici, verùm etiam in aliis casibus expressis in constitutionibus Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. d.2.q.3.p.32.n.3
Depopulator agrorum quisnam dicatur. d.2.q.3.p.16.§.6.n.6
Depopulatores agrorum carent immunitate Ecclesiastica. d.2.q.3.p.16.§.6.n.5
Depositionis *nomine quid intelligatur.* d.3.q.7.p.6.§.2.n.3
Deprædantes solùm in lacu aut fluuio non incurrunt excommunicationem. d.1.q.4.p.1.n.9
Deprædantes muliones accedentium ad Curiam excommunicationem incurrant. d.1.q.10.p.1.n.25
Deprædari *quid significet.* d.1.q.11.p.1.n.7
Deputatus Fabricæ sancti Petri molestiam inferens, subiicitur excommunicationi quicumque ille sit. d.2.q.2.p.25.n.4
Deputatus specialiter ad aliquos casus quisnam censeatur. d.2.q.2.p.10.n.16
Destruere *quid sit.* d.1.q.21.p.1.n.6
Detinens vel detineri iuuans Clericum in domo vel custodia, excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.16.§.1.n.9
Diaconus qui in crimine fornicationis iacet suspenditur ab ingressu Ecclesiæ vsq; dum ipsum pœniteat, & emendet. d.4.q.2.p.10.n.1.&2
Dictio, seu particula, &, quandónam disiunctiuè accipiatur. d.2.q.2.p.9.n.5
Diœcesis nomine quid intelligatur. d.1.q.12.p.1.n.10
Diffidans alterum non animo pugnandi, sed causa honoris propriè defendendi non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.48.n.14
Diffidantes se ad pugnandum in aliquo loco, quò statim tendunt, duellum committunt. d.2.q.3.p.48.n.7
Digladiantes causa ioci, vel exercitij non committunt duellum. d.2.q.3.p.48.n.10
Dignitatem habere quænam personæ dicantur. d.1.q.22.p.1.n.10
Dignitatem obtinens nondum susceptis ordinibus ad illam dignitatem requisitis, an suspensionem incurrat. d.3.q.1.p.2.n.8
Dimissoriæ litteræ à quonam obtinendæ sint. d.3.q.1.p.11.n.23
Dimissoriæ litteræ non expirant morte concedentis. d.3.q.1.p.11.n.26
Dimissoriæ litteræ quo pacto concedendæ sint. d.3.q.1.p.11.n.25
Dimissorias concedentes Religiosis non sibi subditis suspensionē per annum incurrunt ab officio & beneficio. d.3.q.8.p.3.n.1
Dispensatus ad suscipiendum ordinem prætermissum censetur esse dispensatus ad exercendum ordinem susceptum per saltum. d.3.q.1.p.1.n.14
Disputatio de instituto Societatis IESV *cur vetita sit sub excommunicatione, si interdictum non est de rebus fidei disputare.* d.2.q.3.p.35.n.4
Distributiones an veniant nomine fructuum. d.3.q.6.p.6.n.6
Diuinatores exercentes sortilegia, &c. aliquid contra fidem sentiant, ligantur excommunicatione. d.2.q.2.p.38.n.2
Diuinatores exercentes sortilegia, & his similes, non ligantur ipso facto excommunicatione iuxta probabiliorem sententiam. d.2.q.2.p.38.n.1
Diuinatores, diuinationem, seu natiuitatem facientes, quas pœnas incurrant. d.2.q.2.p.38.n.3
Diuinatores natiuitatem hominum, seu iudicia facientes circa futuros effectus contingentes, rei sunt Astrologiæ iudicialis, si absolutum ferant iudicium. d.2.q.2.p.38.n.4
Docens Religiosum professum scienter leges, vel physicam post dimissionem habitus, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.32.n.2
Docens leges vel medicinam coram Religioso non grauiter peccat, nec excommunicationem incurrit. d.2.q.8.p.7.n.9
Doctor, seu Magister docens aliquos, dum nouit Religiosum in domo propinqua ipsum audire, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.32.n.9
Doctor, seu Magister docens Religiosum in suis scholis, qui habitum dimisit, excommunicationem incurrit, etiamsi eum non doceat. d.2.q.2.p.32.n.5
Doctor, seu Magister detinens in scholis Religiosum habitu exutum, non ligatur excommunicatione, si eum retineat dum lectio non habetur. d.2.q.2.p.32.n.8
Doctor, seu Magister quidnam facere teneatur, dum aduertit Religiosum adesse in sua schola, qui dimisso habitu intendit ipsum audire. d.2.q.2.p.32.n.10
Doctores & scholares Academiæ Bononiensis excommunicationē incurrunt conducendo hospitium aliorum scholarium absque ipsorum licentia ante finitum conductionis tempus. d.2.q.2.p.37.n.2
Doctoris & Magistri nomine quid intelligatur. d.2.q.2.p.32.n.13
Doctoratus gradum suscipientes non facta fidei professione, non ligantur excommunicatione iuxta probabiliorem Doctorum sententiam. d.2.q.10.p.14.n.4
Domini temporales, Rectores, aliiq; Officiales illius loci, in quo Papa moritur, excommunicationi subiiciuntur, non seruando in electione summi Pontificis, ea quæ præscribuntur in cap. vbi periculum, de electione in 6. d.2.q.10.p.1.n.3
Domini temporales interdicentes suis subditis solo verbo, ne contractus, vel obsequia personis Ecclesiasticis exhibeant, excommunicationem incurrunt. d.2.q.10.p.4.n.3
Domini temporales seu iudices recipientes hæreticos condemnatos, excommunicationem incurrunt, quoties punitionem differunt. d.2.q.10.p.8.n.3
Domini supremi locorum, vt Reges, Comites, &c. non ligantur excommunicatione, non transmittentes delinquentes in carceres sanctæ inquisitionis. d.2.q.10.p.11.n.4
Dominy nomine quid intelligatur. d.1.q.12.p.1.n.13
Dominium bonorum Ecclesiasticorum penes quos existat. d.1.q.19.p.2.n.5
Dominium bonorum Ecclesiasticorum non pertinet ad congregationem fidelium. d.1.q.19.p.2.n.6
Dominus temporalis interdicens alicui extraneo, ne obsequia præstet Ecclesiasticis incurrit excommunicationem. d.2.q.10.p.4.n.4
Dominus temporalis non incurrit excommunicationem recipiens aliquem de hæresi condemnatum, si eum recipit animo non puniendi, sed postea mutata voluntate punit. d.2.q.10.p.8.n.4
Dominus temporalis cogens aliquem ad celebrandum tempore interdicti pœnam excommunicationis incurrit. d.2.q.10.p.18.n.1

Dominus temporalis faciens aliquam actionem prohibitam in Clementina Grauis, *non incurrit excommunicationem, nisi eam faciat tamquam dominus temporalis.* *d.2.q.3.p.20.n.17*
Dubitans an sua percussio sufficiat ad constituendum vulnus, probabiliter non remanet excommunicatus. *d.1.q.11.p.1.n.5*
Duelli pœnas non incurrit, qui domum accedit ad capienda arma, & nulla facta ad duellum prouocatione rediens inimicum diffidit, & statim aggreditur. *d.2.q.3.p.48.n.13*
Duello dirimi non potest lis, etiamsi aliter dirimi nequeat. *d.2.q.3.p.36.n.19*
Duello decertantes priuantur Ecclesiastica sepultura, etiam ante iudicis sententiam. *d.2.q.3.p.36.n.22*
Duello decertanti accommodans arma, in pœnas incidit. *d.2.q.3.p.48.n.31*
Duellum quot modis accipiatur. *d.2.q.3.p.48.n.1*
Duellum quid sit. *d.2.q.3.p.48.n.2*
Duellum offerens alteri, illumq; eodem tempore aggrediens, duellum non committit. *d.2.q.3.p.48.n.9*
Duellum proponens grauiter peccat per se loquendo. *d.2.q.3.p.48.n.17*
Duellum mandans, vel consulens ligatur excommunicatione. *d.2.q.3.p.48.n.27*
Duellum consulens, vel mandans, an ligetur excõmunicatione. *d.2.q.3.p.48.n.28*
Duellum acceptans incurrit pœnam statim ac acceptauit. *d.2.q.3.p.48.n.29*
Duellum ratum habens non ligatur excommunicatione. *d.2.q.3.p.48.n.37*
Duellum permittens in terris suis gladio excommunicationis feritur. *d.2.q.10.p.18.n.5*

Ecclesia particularis non habet dominium Ecclesiasticorum. *d.1.q.19.p.2.n.7*
Ecclesia Romana, seu Summus Pontifex an dominium in totum orbem obtineat. *d.1.q.21.p.3.n.1*
Ecclesia gaudet priuilegio immunitatis etiamsi diruta sit. *d.2.q.3.p.16.§.3.n.4*
Ecclesia auctoritate Episcopi constructa gaudet priuilegio immunitatis. *d.2.q.3.p.16.§.3.n.1*
Ecclesia auctoritate Episcopi constructa gaudet immunitate, etiamsi nondum sit benedicta. *d.2.q.3.p.16.§.3.n.2*
Ecclesia *quid significet.* *d.2.q.3.p.16.§.1.n.1*
Ecclesia matrix quænam dicatur. *d.2.q.8.p.14.n.6*
Ecclesia pro alicuius debitis grauata non tenetur satisfacere. *d.3.q.4.p.14.n.2*
Ecclesiam frangens non incurrit excommunicationem ob fractionem præcisè, nisi etiam aliquid furetur. *d.2.q.3.p.12.n.9*
Ecclesiam spolians & frangens incurrit excommunicationem, quæ Summo Pontifici reseruata est, postquam ipse delinquens denuntiatus fuit excommunicatus. *d.2.q.3.p.12.n.13*
Ecclesiam frangens, simulq; damnum inferens frangendo aliquid, vel comburendo ligatur excommunicatione. *d.2.q.3.p.12.n.10*
Ecclesia Tolosana, v. Interdictum.
Ecclesiastica sepultura quænam dicatur. *d.2.q.2.p.24.n.3*
Ecclesiasticam personam banniens, excommunicationẽ incurrit. *d.1.q.20.p.1.n.10*
Ecclesiastica loca enumerantur, quorum inuasio, occupatio & detentio in hoc canone sub excommunicatione prohibetur. *d.1.q.21.p.3.n.2*
Ecclesiasticas personas etiam grauando habentes ius præsentationis, institutionis, confirmationis & postulationis, excommunicatio incurritur. *d.2.q.2.p.19.n.7*
Ecclesiastici iure diuino immunes sunt à laica potestate in causis spiritualibus. *d.1.q.19.p.3.§.2.n.1*
Ecclesiastici quoad personas exempti sunt à laica potestate iure canonico & diuino. *d.1.q.19.p.3.§.2.n.2*
Ecclesiastici iure canonico, diuino, & ciuili exempti sunt quoad collectas & onera. *d.1.q.19.p.3.§.2.n.3*
Ecclesiastici habentes iurisdictionem sæcularem ligantur excommunicatione, quoties ab Episcopo requisiti renuunt auxilium ferre circa clausuram Monialium. *d.2.q.10.p.7.n.5*
Ecclesiastici facientes statuta de soluendis vsuris, vel de solutis nõ repetendis ligantur excommunicatione, quoties id faciunt auctoritate laica. *d.2.q.10.p.15.n.14*
Ecclesiasticis super bonis non licet absque debita licentia contractum emphyteuticum, precarium, aliumve his similem, inire. *d.2.q.4.p.11.n.5*
Ecclesiasticorum nomine quinam veniant. *d.1.q.19.p.3.§.1.n.2*
Ecclesiasticorum famulis, quandónam imponi possint collectæ. *d.1.q.19.p.3.§.1.n.7*
Ecclesiasticus ad sæculare tribunal trahens non incurrit excommunicationem, nisi hoc auctoritatiuè faciat. *d.1.q.16.p.4.n.10*
Ecclesiasticus ordinarios iudices impediens, ne iurisdictione sua vtantur, an incurrat excommunicationem. *d.1.q.17.p.1.n.9*
Ecclesiastico consilium dans, vt soluat tributum, excusari posse videtur ab excommunicatione, etiamsi id faciat in fauorem exactorum. *d.1.q.19.p.1.n.18*
Ecclesiasticos iudices impediens, ne iurisdictione vtantur, an incurrat excommunicationem, etiamsi effectus impedimenti non sequatur. *d.1.q.17.p.1.n.21*
Ecclesiasticos iudices per mandatũ, seu per aliud impediens, ne iurisdictione vtantur, an incurrat excommunicationem. *d.1.q.17.p.1.n.20*
Ecclesiasticus iudex dum adiri non potest, an liceat ad laicos confugere. *d.1.q.14.p.1.n.4*
Ecclesiasticum iudicem impediens ne iurisdictione vtatur in causis in quibus iurisdictio ex consuetudine ad ipsum spectat, quandónam excommunicationem incurrat. *d.1.q.17.p.1.n.18*
Ecclesiasticus iudex dum auxilio brachij sæcularis indiget, cogere potest iudices sæculares ad præstandum auxilium. *d.1.q.10.p.2.n.2*
Ecclesiasticus qui sponte patitur se trahi pro causis spiritualibus ad iudices sæculares, non afficitur excommunicatione iuxta sententiam auctoris. *d.1.q.15.p.4.§.4.n.3*
Ecclesiastica persona inferiores Episcopis locantes domum vsurariis alienigenis manifestis, subiiciuntur excommunicationi. *d.2.q.4.p.9.n.11*
Ecclesia, seu loca, quibus ornamenta allata ab Ecclesiis vrbis Romæ applicantur. *d.2.q.3.p.13.n.5*
Ecclesiæ *nomine quid intelligatur.* *d.2.q.3.p.12.n.6. & d.3.q.5.p.4.n.19*
Ecclesia nomine non intelliguntur oratoria priuata. *d.2.q.3.p.20.n.12*
Ecclesia bona attentans fisco etiam Ecclesiastico applicare, non incurrit excommunicationem, si re ipsa non applicauit. *d.2.q.10.p.10.n.5*
Ecclesia auctoritate Episcopi fundata gaudent immunitate, etiamsi polluta aut interdicta sint. *d.2.q.3.p.16.§.3.n.3*
Ecclesia nomine venit tota Ecclesiæ fabrica. *d.2.q.3.p.16.n.5*
Ecclesiæ, à quibus publicè excommunicati, vel interdicti, prohibentur ab aliquo exire, opus non est, vt sint interdicto suppositæ ad hoc vt excommunicatio incurratur ab eo, qui prohibet excommunicatos publicè, vel interdictos exire ab Ecclesiis tempore Missæ. *d.2.q.3.p.20.n.11*
Edens librum in laudem Concilij Tridentini non ligatur excommunicatione. *d.2.q.2.p.17.n.6*
Edens aliquas adnotationes super aliquo tantùm Concilij decreto, excommunicationem incurrit. *d.2.q.2.p.7.n.17*
Edictum seu monitorium non obligat ad reuelandum, nisi eos quos iudex intendit obligare, vel quos pars intendit in monitorio includi. *d.2.q.1.p.1.n.16*
Effectus consummatus non requiritur ad incurrendam excommunicationem. *d.2.q.3.p.31.n.22*
Effringens & spolians Ecclesias videtur ipso facto excõmunicatus. *d.2.q.3.p.12.n.1*
Eiectus à religione suspensus est. *d.3.q.8.p.12.n.1*
Eiectus si iterum recipiatur non remanet suspensus. *d.3.q.8.p.12.n.3*
Eiectus à religione incurrit irregularitatem celebrando. *d.3.q.8.p.12.n.5*
Eiicere *quid significet.* *d.1.q.12.p.1.n.7*
Electio per abusum potestatis sæcularis quandónam contingat. *d.3.q.4.p.4.n.2*
Electio facta per metum quandónam irrita sit. *d.3.q.4.p.5.n.7*
Electionem indigni confirmans pœnam suspensionis incurrit. *d.3.q.4.p.4.n.1*
Electionem impugnans, vel aliam prouisionem opponendo aliquid in personã electi vel prouisi incurrit suspensionem, si deficiat à plena probatione. *d.3.q.4.p.9.n.4*
Electionem impugnans vel prouisionem, non ligatur suspensione, si obiectis plurimis criminibus, vnum solummodò probet. *d.3.q.4.p.9.n.5*
Electionis Summi Pontificis forma quænam seruanda sit. *d.2.q.7.p.1.n.6*
Electorem contumeliis afficiens eò quòd noluerit eum eligere pro quo rogabatur, non ligatur excommunicatione. *d.2.q.2.p.19.n.3*
Eleemosynis colligendis deputati, quænam seruare teneantur, seu quænam Ordinarij locorum in ipsis requirere debeant. *d.2.q.3.p.30.n.10*
Eligendi quænam forma seruanda est. *d.3.q.4.p.1.n.2*
Eligens indignum ad beneficium inferius Episcopatu non incurrit hanc censuram. *d.3.q.4.p.3.n.2*
Eligens ad beneficium per abusum potestatis sæcularis, suspensus est, & eligendi potestate priuatur. *d.3.q.4.p.5.n.2*
Eligens per metum grauem cum abusu potestatis sæcularis, non est suspensus. *d.3.q.4.p.5.n.4*
Emphyteutæ bona subiecta minori collecta grauanda sunt. *d.1.q.19.p.3.§.1.n.10*
Emphyteutæ bonorum Ecclesiasticorum an teneantur ad collectas, & onera. *d.1.q.19.p.3.§.1.n.9*
Episcopi, Cardinales, aut Nuntij, occidentes vel capientes alios Cardinales, Episcopos, vel Nuntios subiiciuntur excommunicationi. *d.1.q.12.p.3.n.2*
Episcopi, aliiq; Prælati negligentes publicare Bullam grauiter peccant. *d.1.q.22.p.6.n.6*
Episcopi extra diœcesim existentes non tenentur Bullam in loco, in quo tunc existunt, publicare. *d.1.q.22.p.6.n.9*
Episcopi non satisfaciunt curando Bullã publicari solùm in vrbe. *d.1.q.22.p.6.n.8*
Episcopi titulares non tenentur Bullam publicare. *d.1.q.22.p.6.n.11*
Episcopi, aliiq; prælati quandónam à publicatione Bullæ excusentur ob metum & minas. *d.1.q.22.p.6.n.13*
Episcopi, Prælati, & Confessarij tenentur Bullam legere, & quæ in ea continentur percipere. *d.1.q.22.p.7.n.7*
Episcopi, aliiq; iudices Ecclesiastici brachium sæculare implorare possunt. *d.1.q.20.p.3.§.2.n.1*
Episcoporum causæ criminales ad Summum Pontificem hoc tempore spectant. *d.1.q.15.p.4.§.4.n.3*
Episcopos impediens ne iurisdictionem exerceant in iis casibus, in quibus illam tamquam Sedis Apostolicæ delegati exercere valent, ex Concilij præscripto excommunicationem incurrit. *d.1.q.17.p.1.n.12*
Episcopum eiiciens, qui Episcopatui renuntiauit, à regno, excommunicationem incurrit. *d.1.q.12.p.1.n.18*
Episcopum eiiciens à terris patrimonialibus incurrit excommunicationem, iuxta probabiliorem sententiam. *d.1.q.12.p.1.n.17*
Episcopum electum tantummodo, & confirmatum, sed nondum consecratum capiens, vel interficiens, ligatur excommunicatione. *d.1.q.12.p.2.n.7*
Episcopum suspensum, excommunicatum, aut degradatum occidens, afficitur excommunicatione. *d.1.q.12.p.2.n.8*
Episcopum impellens, ne iurisdictione sua vtatur, excommunicatione afficitur, etiamsi Episcopus nondum sit consecratus. *d.1.q.17.p.1.n.13*
Episcopum impediens ne absolutionem sacramentalem alicui conferat, non videtur excommunicationem incurrere. *d.1.q.17.p.1.n.16*
Episcopum impediens ne potestatem Ordinis exerceat, non incurrit excommunicationem. *d.1.q.17.p.1.n.17*
Episcopum iactans & ostentans se talis Ecclesiæ, non incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.5*
Episcopum mandans percuti non incurrit excommunicationem, si mandatarius alium Episcopum percutiat. *d.1.q.12.p.3.n.13*
Episcopus non potest hoc tempore ab excommunicationibus Bullæ, etiam occultis absoluere. *d.1.q.22.p.2.n.2*
Episcopus an possit facultatem laicis concedere cognoscendi causas Ecclesiasticas. *d.1.q.16.p.2.n.10*
Episcopus, vel etiam alius iniustè impediens, ne quis dispensatione, aliòve priuilegio in Romana Curia obtento vtatur, excommunicationem non incurrit. *d.1.q.14.p.3.n.12*
Episcopus an possit laico facultatẽ concedere extrahendi Ecclesiasticum ad suum tribunal. *d.1.q.16.p.6.n.1*
Episcopus seu Ordinarius quomodo se gerere debeat, dum animaduertit aliquod statutum libertati Ecclesiasticæ aduersari. *d.1.q.16.sect.2.p.2.n.41*
Episcopus si vnus sit de Capitulo, & in appellatione à Papa ad Concilium concurrat, tamquam vnus de capitulo, non incurrit interdictum; si verò concurrat tamquam particularis persona, excommunicationẽ incurrit. *d.1.q.3.p.2.n.12*
Episcopus, vel alius Prælatus vsurpans iurisdictionem accedentium ad Romanam Curiam, siue occidens, aut mutilans aliquem ex sibi subditis in Curia commorantem, excommunicationem contrahit. *d.1.q.10.p.1.n.37*
Episcopi nomine quid intelligatur. *d.2.q.3.p.16.§.10.n.6*
Episcopi an teneantur excommunicationem ferre, vel publicare contra incendiarios. *d.2.q.3.p.42.n.7*
Episcopi latentes, & cum praua intentione Romam accedentes, ligantur excommunicatione. *d.2.q.6.p.4.n.9*

Episcopi non procedentes contra suspectos de hæresi, vel imponentes notam hæresis, ligantur suspensione, & assignatur ratio, cur ipsi suspensione, illi verò excommunicatione afficiantur. d.2.q.7.p.5.n.5

Episcopi extorquentes pecuniam prætextu officij inquisitionis, aut applicantes fisco bona Ecclesiæ, non incidunt in istam excommunicationem. d.2.q.10.p.10.n.8

Episcopo certò constare debet delinquentem non gaudere priuilegio immunitatis, antequam ipsum laicæ potestati tradat. d.2.q.3.p.6.§.10.n.9

Episcopum, aliumve Prælatum latenter, & cum praua intentione Romam venientem recipiens, non admonito Papa de illius aduentu, excommunicatione ligatur. d.2.q.6.p.4.n.4

Episcopum, aliumq; Prælatum latenter, & cum praua intentione Romam venientem recipiens, non admonito Papa, excommunicatione ligatur, etiamsi titulo consanguinitatis, vel amicitiæ recipiat. d.2.q.6.p.4.n.5

Episcopum, aliumq; Prælatum latenter, & cum praua intentione Romam venientem recipiens, excommunicatione ligatur, sciens ipsum latenter Romam accedere cum praua intentione, etiamsi Prælatus promittat se personaliter significaturum Papæ. d.2.q.6.p.4.n.6

Episcopum latenter venientem, bona fide recipiens, non ligatur excommunicatione, si non denuntiet Pontifici postquam cognouit latenter eum egressum, & prauam eius intentionem. d.2.q.6.p.4.n.7

Episcopus an possit virtute Concilij Tridentini absoluere ab excommunicatione lata contra non reuelantes. d.2.q.1.p.1.n.37

Episcopus iusta de causa potest personam laicam excommunicare. d.2.q.1.p.1.n.6

Episcopus cogens aliquem ad celebrandum matrimonium non incurrit excommunicationem iuxta probabiliorem sententiam, nisi temporale dominium habeat. d.2.q.2.p.6.n.6

Episcopus cogens aliquem ad celebrandum matrimonium, non incurrit excommunicationem, etiamsi matrimonium sit consummatum. d.2.q.2.p.7.n.8

Episcopus scienter participans in crimine criminoso cum nominatim excommunicato à se, incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.21.n.6

Episcopus, aliiq; Prælati extrahentes, vel extrahi mandantes aliquem non seruata forma Bullæ Gregorij XIV. excommunicationem incurrunt, quoties id auctoritate laica faciunt. d.2.q.3.p.16.§.4.n.11

Episcopus, vel eius Vicarius non incurrunt excommunicationem, dum renuunt laico Iudici concedere facultatem extrahendi aliquem in loco sacro existentem. d.2.q.3.p.16.§.9.n.12

Episcopus an ligetur excommunicatione dum renuit dare facultatem extrahendi delinquentem non gaudentem immunitate remissiuè. d.2.q.3.p.16.§.12.n.2

Episcopus, vel eius Vicarius non potest facultatem dare extrahendi aliquem ab Ecclesia in casibus in iure non expressis. d.2.q.16.§.12.n.3

Episcopus non tenetur stare processui facto à laica potestate, dum quæritur vtrum delinquens gaudeat immunitate Ecclesiastica. d.2.q.3.p.16.§.12.n.9

Episcopus dum aliquem non gaudentem priuilegio immunitatis tradit Curiæ seculari non tenetur cautionem exigere à Iudice ne delinquentem puniat pœna sanguinis. d.2.q.3.p.16.§.12.n.12

Episcopus absoluere potest ab excommunicatione contracta ob violationem immunitatis Ecclesiasticæ, modò facta sit restitutio, & satisfactio à delinquente. d.2.q.3.p.16.§.11.n.2

Episcopus non incurrit pœnam suspensionis excedendo conseruatoris potestatem. d.2.q.2.p.35.n.9

Episcopus absoluere potest ab excommunicatione contracta ob percussionem Clerici. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.3

Episcopus quandónam absoluere possit ab excommunicatione contracta ob Clerici percussionem, etiamsi percussio mediocris sit, vel enormis. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.9

Episcopus absoluere potest sibi subditos ab excommunicatione contracta ob quamlibet percussionem, modò delictum sit occultum. d.2.q.3.p.6.sect 5.n.19

Episcopus non solùm per se, verum etiam per alium absoluere potest ab excommunicatione contracta ob Clerici percussionem. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.20

Episcopus absoluere potest ab excommunicatione contracta ob duellum, modò delictum sit occultum. d.2.q.3.p.48.n.39

Episcopus non potest absoluere ab excommunicatione contracta ab eo, qui formam in electione Summi Pontificis non seruauit, seu constitutionem Gregorij XV. de electione Papæ transgressus fuit. d.2.q.7.p.1.n.9

Episcopus, aliiq; collatores beneficiorum quanam seruare teneantur, dum resignationem admittunt. d.2.q.7.p.4.n.3

Episcopus quanam seruare teneatur in conferendis beneficiis resignatis. d.2.q.7.p.4.n.4

Episcopus non potest interdictum speciale generale in Ecclesiis exemptis ponere. d.2.q.8.p.14.n.5

Episcopus dispensare non potest, vt vir coniugatus ministret in sacris ordinibus, constante matrimonio. d.3.q.1.p.7.n.12

Episcopus ordinans aliquem sine titulo quam obligationem contrahat. d.3.q.1.p.8.n.26

Episcopus quandónam alere teneatur eum, cui contulit beneficium, & postea electus fuit. d.3.q.1.p.8.n.27

Episcopus qui Episcopatui cessit, an censuram aliquam incurrat conferendo ordines. d.3.q.1.p.8.n.10

Episcopus consecratus ab alio Episcopo, qui renuntiauerat Episcopatui, non remanet suspensus. d.3.q.1.p.9.n.12

Episcopus consecratus ab aliquo excommunicato, vel suspenso, suspensionem incurrit. d.3.q.1.p.10.n.4

Episcopus ordinare potest suum triennalem familiarem, modò beneficium ipsi statim conferat. d.3.q.1.p.11.n.7

Episcopus ordinare potest suum triennalem familiarem ad titulum patrimonij, vel pensionis. d.3.q.1.p.11.§.2.n.11

Episcopus non potest dispensare cum familiari triennali super interstitia temporum. d.3.q.1.p.11.n.13

Episcopus non potest ordinare extraneum sub spe ratihabitionis. d.3.q.1.p.11.n.14

Episcopus conferens tonsuram extraneo incurrit suspensionem per annum à collatione tonsuræ. d.3.q.1.p.11.n.19

Episcopus an possit calices, & similia benedicere extra propriam diœcesim. d.3.q.1.p.12.n.3

Episcopus conferens primam tonsuram infanti, in suspensionem incidit, nisi infans religionem intret. d.3.q.2.p.1.n.1

Episcopus conferens tonsuram nondum elapso anno suspensionis contracta ob collationem primæ tonsuræ infanti, an ligetur irregularitate. d.3.q.2.p.1.n.5

Episcopus iniustè ordinans inuitum, Missus per annum celebrare prohibetur. d.3.q.2.p.2.n.1

Episcopus ordinando sacerdotem indignum suspenditur à collatione ordinum. d.3.q.2.p.3.n.1

Episcopus conferens ordinem religioso ante professionem, incurrit suspensionem per annum à collatione ipsorum ordinum. d.3.q.2.p.10.n.1

Episcopus an possit ex priuilegio Tridentini in hac suspensione, & pœnis dispensare. d.3.q.2.p.11.n.7

Episcopus exercens Pontificalia in aliena diœcesi, absque licentia ordinarij loci, vel in personas eiusdem ordinarij non subiectas suspenditur ab exercitio Pontificalium. d.3.q.2.p.12.n.1

Episcopus non potest in aliena diœcesi conferre ordines personis non subiectis Episcopis illius loci. d.3.q.22.p.1.n.6

Episcopus assistens præfatæ consecrationi non ligatur suspensione. d.3.q.4.p.6.n.7

Episcopus consecratus non præmissa inquisitione, an ligetur suspensione. d.3.q.4.p.6.n.8

Episcopus promouens religiosum ad clericatum, vel præluturam monasterij, à quorum communione repellatur. d.3.q.4.p.7.n.2

Episcopus non præsentans electionem electo non ligatur suspensione. d.3.q.4.p.8.n.4

Episcopi, aliiq; prælati prouisi à Sede Apostolica suspensionem incurrunt accedendo ad suas Ecclesias sine litteris Apostolicis. d.3.q.4.p.10.n.1

Episcopi, aliiq; prælati à Sede Apostolica prouisi tenentur iuramentum fidelitatis præstare, antequam à Sede Apostolica discedant. d.3.q.4.p.10.n.2

Episcopus, aliusve prælatus non seruans Extrauagantem suscepti regiminis suspenditur à Pontificalibus, & ab ingressu Ecclesiæ. d.3.q.4.p.11.n.1

Episcopus an huic censuræ subiiciatur. d.3.q.4.p.13.n.9

Episcopus, vel Abbas alienans bona Ecclesiastica non seruata forma Extrauag. Ambitiosæ, *suspensus est.* d.3.q.4.p.17.n.1

Episcopus delegatus à Papa in causa alienationis bonorum Ecclesiasticorum, suspenditur ab officio, consentiendo alienationi per gratiam, timorem, vel sordes in damnum Ecclesiæ. d.3.q.4.p.18.n.1

Episcopus an possit victualia recipere, dum per villas, & oppida Sacramentum Confirmationis confert. d.3.q.5.p.4.n.9

Episcopus an in præfato canone ligetur suspensione, accipiendo victualia, vel quod alij ei dant. d.3.q.5.p.4.n.10

Episcopus an possit in visitatione accipere victualia ab hospitalibus, aliisq; locis piis pauperibus. d.3.q.5.p.4.n.11

Episcopus non conuocans Synodum post Concilium Prouinciæ, ligatur suspensione. d.3.q.5.p.6.n.1

Episcopi non accedentes intra debitum tempus ad limina Apostolorum, quas pœnas incurrant. d.3.q.5.p.7.n.6

Episcopus accedens ad mulierem, quam cognouerat ante consecrationem Episcopalem an suspensione ligetur. d.3.q.6.p.1.n.2

Episcopi, & alij prælati quas pœnas incurrant ingrediendo monasteria monialium. d.3.q.6.p.2.n.1

Episcopus non seruans formam præscriptam in Extrauag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alien. *alienando bona Ecclesiastica interdicitur.* d.4.q.2.p.3

Episcopi, & Episcopis superiores aliquid sibi vsurpantes ex redditibus Ecclesiarum vacantium, interdictum incurrunt. d.4.q.2.p.4

Episcopus accipiens occasione visitationis aliquid vltra victualia interdictum incurrit. d.4.q.2.p.8

Episcopi recipiètes beneficia, vel pensiones in confidentiã interdicũtur. d.4.q.2.p.13

Episcopus si detineatur captus in aliqua domo, tota ciuitas interdicitur, non item tota diœcesis, vel tota domus. d.4.q.3.p.4

Episcopatum recipiens de manu laici, interdicto subiicitur. d.4.q.2.p.2

Equites S. Ioannis, S. Iacobi, & alij an gaudeant priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.16

Equites religiosi, seu commendatarij quandónam gaudeant priuilegio canonis. d.2.q.3.p.6.sect.3.n.9

Equites religiosi profiteri possunt ante nouitiatus annum. d.3.q.8.p.5.n.3

Equos validos pro inualidis permutans cum infidelibus, vel arma apta pro ineptis, excommunicationem incurrit; etiamsi prædictus equus, & arma è locus infidelium prius extraxisset. d.1.q.8.p.7.n.15

Equum sibi furto sublatum è manibus furis subtrahens, non incurrit excommunicationem. d.1.q.9.p.2.n.15

Eremitæ, vel etiam alij religiosum habitum assumentes, & locis piis inseruientes quandónam gaudeant priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.18

Eucharistiam sumens in peccato mortali non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.14.n.3

Eugeniana in aliquibus locis non prodest curialibus neque passiuè. d.2.q.7.p.3.n.5

Eugenianam violans priuando curialem beneficij alia de causa, quàm ratione beneficiorum, simulq; aliis conferendo, incurrit excommunicationem, suspensionem, & interdictum. d.2.q.7.p.3.n.7

Euocans aliquem ad diuina officia in locis interdictis, excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.20.n.5

Exactionis *nomine quidnam intelligatur.* d.1.q.6.p.2.n.5

Exactor vectigalium, qui aliquid supra taxam à Principe præscriptam exigit, censuram huius canonis non contrahit, iuxta probabiliorem auctorum sententiam. d.1.q.6.p.3.n.15

Examini se supponens pro alio, vt beneficium consequatur, incurrit excommunicationem. d.2.q.6.p.7.n.3

Excipiens piratam domi, titulo consanguinitatis, vel amicitiæ, non ligatur excommunicatione. d.1.q.4.p.1.n.21

Excommunicati omnes à delegato Papæ persistentes in excommunicatione per annum contrahunt reseruationem. d.2.q.3.p.22.n.3

Excommunicatio ferri potest pro causa temporali, modò intentio ferentis sit recta. d.2.q.1.p.vnico, n.1

Excommunicatio, quæ ad restitutiones faciendas imponitur, ferri potest etiam contra personam determinatam. d.2.q.1.p.vnico, n.5

Excommunicatio lata contra auferentes oblationes de Ecclesiis non est reseruata. d.2.q.2.p.1.n.7

Excommunicatio lata contra vexantes eos, qui censuras in aliquem tulerunt, quandónam sit Summo Pontifici reseruata. d.2.q.3.p.15.n.8

Excommunicatio lata contra raptorem mulieris non est reseruata iuxta communem sententiam. d.2.q.2.p.9.n.8

Excommunicatio contracta ob procurationem abortus, an sit reseruata. d.2.q.2.p.10.n.15

Excommunicatio, quæ lata est contra vexantes aliquos in causa sancti officij reseruata non est. d.2.q.2.p.13.n.6
Excommunicatio, in quam quis reincidit remanet reseruata illi, cui prior erat reseruata. d.2.q.3.p.23.n.4
Excommunicatio per simoniam contracta incurritur statim ac pretium traditur, vel accipitur, postquam Ordo, vel beneficium simoniacè collatum fuit. d.2.q.3.p.24.n.8
Excommunicatio contracta ob simoniam an retrahatur ad tempus commissæ simoniæ. d.2.q.3.p.24.n.9
Excommunicatio contracta ab eo, qui docet confessionem fieri posse in absentia, aut hanc propositionem defendit, aut eam imprimi facit, reseruata est Summo Pontifici. d.2.q.3.p.33.n.7
Excommunicatio lata contra asportantes triticum, an hoc tempore sit Summo Pontifici reseruata. d.2.q.3.p.42.n.16
Excommunicatio lata contra incendiarios, an censeatur reseruata, si publicatio excommunicationis fiat in genere contra incendiarios, & non contra determinatam personam. d.2.q.3.p.43.n.6
Excommunicatio lata contra offendentes Officiales Marchiæ, afficit tantummodo commorantes in prouincia. d.2.q.3.p.47.n.4
Excommunicatio lata ob inuasionem domus Cardinalis an reseruata sit. d.2.q.3.p.9.n.7
Excommunicatio lata ob fractionem & spoliationem Ecclesiæ reseruata est Summo Pontifici. d.2.q.3.p.12.n.12
Excommunicatio lata contra Ecclesiasticos conuenientes alios Ecclesiasticos coram laico iudice, reseruata est iuxta sententiam auctoris. d.2.q.6.p.6.n.4
Excommunicatio, & aliæ pœnæ an incurrantur statim ac præstita est actio aliqua, etiamsi duellum non sequatur. d.2.q.3.p.48.n.33
Excommunicatio lata contra seruantes statuta vel consuetudines de soluendis vsuris, afficit solùm potestates, Iudices, & alios Officiales. d.2.q.10.p.15.n.9
Excommunicatio dum propter consilium incurritur opus est, vt consilium influat in opus prohibitum. d.1.q.12.p.1.n.28
Excommunicatio, quæ ob ratihabitionem incurritur, à quo tempore incurratur. d.1.q.12.p.1.n.24
Excommunicatio minor an necessariò ferenda sit in scriptis. d.3.q.5.p.1.§.2.n.3
Excommunicatio à iure lata scripturam necessariam non requirit. d.3.q.5.p.1.§.2.n.4
Excommunicatio ad duos menses, an sit propriè excommunicatio, vel potiùs suspensio. d.3.q.5.p.6.n.2
Excommunicatione non ligatur tradens vel recipiens aliquid post gratiam vel iustitiam in Romana Curia obtentam, modò det vel recipiat solùm titulo gratitudinis & liberalitatis. d.2.q.3.p.31.n.15
Excommunicationem incurrere non videtur promittens aliquid pro gratia vel iustitia in Romana Curia obtinenda, nisi promissio acceptetur. d.2.q.3.p.31.n.9
Excommunicationem non incurrit disputans de rebus ad institutum Societatis IESV *pertinentibus, nisi disputet ad impugnandum.* d.2.q.3.p.35.n.3
Excommunicationem ad restitutiones faciendas quisnam ferre possit. d.2.q.1.p.vnico, n.3
Excommunicationem ferre potest Vicarius Capituli Sede vacante, & alij Prælati exempti, iurisdictionem Episcopalem habentes. d.2.q.1.p.2.n.4
Excommunicationem incurrit consulens, vel prouocans ad duellum, etiamsi conatus fuerit influxum reuocare, sed re ipsa non reuocauerit. d.2.q.3.p.48.n.36
Excommunicationem reseruatam incurrit absoluens à casibus prætextu priuilegij. d.2.q.4.p.3.n.2
Excommunicationem incurrit reuelans aliquid de quo Papa in Consistorio, aut alibi silentium indixit. d.2.q.7.p.2.n.3
Excommunicationem incurrit reuelans aliquid, quod Papa sub secreto legendum præcipit, etiamsi ex illius secreti manifestatione nullum alteri damnum sequatur. d.2.q.7.p.2.n.4
Excommunicationem incurrere videtur in sententia auctoris reuelans aliquid ab eo, cui Summus Pontifex silentium, & secretum indicit. d.2.q.7.p.2.n.7
Excommunicationis sententiam promulgans absque admonitione, an ligetur suspensione. d.3.q.5.p.1.§.1.n.2
Excommunicationes plures non incurrit exercens aliquam actionem sub excommunicatione prohibitam in Bulla contra percussores Cardinalium & Episcoporum, & etiam in aliis iuribus. d.1.q.12.p.4.n.2
Excommunicationem ferens absque præuia admonitione, & testibus, interdictum incurrit. d.4.q.2.p.1
Excommunicatus ob crimen aliàs in Bulla expressum remanet excommunicatus, etiamsi postmodum casus iste in Bulla non exprimatur donec absoluatur. d.1.q.1.p.5.n.6
Excommunicatus vel interdictus, aut nominatim monitus à celebrante, vt de Ecclesia exeat tempore Missæ, excommunicationem incurrit, si nolit exire. d.2.q.3.p.20.n.13
Executionem ab Episcopo vel Inquisitore iniunctam renuens adimplere, punitur excommunicatione. d.2.q.3.p.45.n.6
Executores quinam dicantur. d.1.q.20.p.2.n.5
Exemptio mendicantium ordinum in quo consistat. d.2.q.10.p.2.n.3
Exenterans corpora infidelium, non incurrit excommunicationẽ. d.2.q.3.p.45.n.6
Exhibitio *quid sit.* d.1.q.14.p.1.n.11
Exire de Claustro quisnam dicatur. d.2.q.8.p.7.n.2
Extorquens absolutionem censuræ per vim, vel metum, ligatur excommunicatione, siue censura lata esset ab homine, siue à iure. d.2.q.2.p.15.n.7
Extorquens vel procurans decretum alienationis & damnum Ecclesiæ, incurrit excommunicationem reseruatam. d.2.q.5.p.5.n.10
Extorquens frumentum & alia præter pecuniam occasione officij sanctæ Inquisitionis incurrit excommunicationem iuxta communem Doctorum sententiam; licet forte contraria opinio aliqua probabilitate carere non videatur. d.2.q.10.p.10.n.3
Extractionem olearum consulens non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.42.n.9
Extrahens aliquem ab Ecclesia blanditiis vel precibus, non peccat contra iustitiam. d.2.q.3.p.16.§.13.n.2
Extrahere aliquem è loco sacro quisnam dicatur. d.2.q.3.p.16.§.14.n.3
Extranei deferentes arma breuioris mensuræ dum per statum Ecclesiasticum transeunt, non ligantur excommunicatione. d.2.q.10.p.16.n.4
Exules seu latrones, qui viatores ad Sedem Apostolicam accedentes spoliant, excommunicationem incurrunt. d.1.q.10.p.1.n.20

Factum contra legem quandónam pro infecto habeatur. d.3.q.8.p.5.n.20
Facultatem habens absoluendi ab omnibus censuris, exceptis excommunicationibus Bullæ absoluere potest ab excommunicatione lata contra impedientes executionem sacræ Pœnitentiariæ. d.2.q.3.p.19.n.7
Facultatem alicui concedens, vt tantummodo possit à Clerico sibi debitore accipere, quantum sibi debetur, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.22.n.5
Falsificans litteras Apostolicas incurrit excommunicationem, etiamsi præfatæ litteræ inualidæ sint ob surreptionem. d.1.q.7.p.3.n.9
Falsificans litteras à Summo Pontifice scriptas tamquam à persona priuata immunis est ab hac censura. d.1.q.7.p.3.n.10
Falsificans litteras Apostolicas excommunicatione afficitur, licet illis postea non vtatur, modò litteræ iam sint expeditæ. d.1.q.7.p.3.n.11
Falsificans litteras animo illis non vtendi, sed perdendi, non incurrit excommunicationem iuxta sententiam auctorum. d.1.q.7.p.3.n.13
Falsificare incipiens litteras Apostolicas, sed non perficiens, excommunicationis pœnam euadit. d.1.q.7.p.3.n.12
Falsificatio quot modis contingat. d.1.q.7.p.1.n.4
Falsificationem litterarum Apostolicarum consulens, fauens, aut mandans, non incurrit excommunicationem huius Canonis; sed excommunicationem cap. Ad falsariorum. d.1.q.7.p.3.n.8
Falsificationis nomine quid intelligatur. d.1.q.7.p.1.n.3
Familiares quinam dicantur. d.1.q.10.p.1.n.22
Familiares Papæ, aut Cardinalis, quinam dicantur. d.1.q.12.p.2.n.13
Familiaris triennalis Episcopi ab eo potest ordinari. d.3.q.1.p.11.n.7
Familiarus ordinatus ab Episcopo, an suspensus sit. d.3.q.1.p.11.n.12
Familiaritatis qualitas plenè probanda est, dum quis ordinandus est ab Episcopo, cuius est familiaris. d.3.q.1.p.11.n.8
Familiarium nomine quinam intelligantur. d.1.q.14.p.2.n.6
Famuli, aut familiares Cardinalium, Episcoporum, aut aliorum clericorum, non gaudent priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.7
Farinam transferens extra statum Ecclesiasticum, vel ad loca mediatè subiecta, subiicitur excommunicationi. d.2.q.3.p.42.n.4
Fauere *quid sit.* d.1.q.12.p.1.n.29
Ferrum tradens artifici infideli, vt ex eo arma sibi conficiat, non incurrit censuram. d.1.q.8.p.4.n.4
Ferrum tam factum, quàm nondum perfectum vetitum est ad infideles deferri: idem dic de stanno, pecunia, & omni alio metallorum genere. d.1.q.8.p.2.n.5
Fideles omnes gaudent immunitate. d.2.q.3.p.16.§.5.n.1
Fides cuinam præstanda sit, dum satellites asserunt se aliquem in loco profano cepisse; captus verò testatur se captum in loco sacro. d.2.q.3.p.16.§.7.n.12
Filij impuberes absolui possunt ab Episcopo ab excommunicatione contracta ob clerici percussionem etiam enormem, etiamsi absolutionem petant post pubertatem. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.12
Filios, vel vxores Romipetarum abducens, an excommunicationem incurrat. d.1.q.11.p.1.n.9
Filiusfamilias, aut seruus, quandónam absolui possit ab Episcopo ob excommunicationem canonis. d.2.q.3.p.6.n.3
Finem principalem à minùs principali, quomodo discernere possimus. d.1.q.11.p.2.n.15
Fingens, vel fraudem committens, vt Iudex se personaliter conferat ad feminam, non ligatur excommunicatione, effectu nondum secuto. d.2.q.2.p.36.n.3
Fingentes se nepotes, vel familiares Cardinalium, aut aliorum, vt litterarum expeditionem gratis assequantur, subiiciuntur excommunicationi; eidem etiam subiiciuntur officiales complices huius delicti. d.2.q.3.p.5.n.3
Femina, cum qua religiosus contrahit matrimonium, excommunicatione non ligatur. d.2.q.2.p.7.n.8
Femina ipsa prægnans socia, aut conscia abortus, subiicitur excommunicationi. d.2.q.2.p.10.n.13
Femina rapiens virum non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.9.n.7
Femina confingens aliquid, vt Iudex personaliter ad illam se conferat, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.36.n.6
Femina percutiens clericum, aut cooperans percussioni, ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6.sect.2.n.3
Feminam cogens ad emittendum votum ingrediendi religionem, vinculo excommunicationis non obstringitur. d.2.q.2.p.2.n.7
Feminam impediens ne monasterium ingrediatur, & religionem suscipiat, incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.3.n.3
Feminam impediens ne votum faciat ingrediendi religionem, excommunicationem non incurrit. d.2.q.2.p.2.n.3
Feminam retrahens solis precibus à religione non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.3.n.5
Feminam dolo retrahens à religione incurrit excommunicationẽ. d.2.q.2.p.3.n.6
Feminæ conantes vsurpare regaliam custodiam, aut titulum defensionis in locis piis, excommunicationi subiiciuntur. d.2.q.2.p.23.n.8
Feminæ Beguinarum statum assumentes, vel sectantes, excommunicationi subiiciuntur. d.2.q.2.p.26.n.3
Feminæ religiosè, & piè viuentes in suis vel alienis domibus, nullis pœnis afficiuntur. d.2.q.2.p.26.n.4
Feminæ excommunicatæ ob clerici percussionem absolui possunt ab Episcopo. d.2.q.3.p.6.sect.3.n.13
Fœtus quandónam animatus censeatur. d.2.q.2.p.10.n.7
Forma quænam seruanda sit, dum aliquis è loco sacro extrahendus est. d.2.q.3.p.16.§.9.n.2
Fratres & moniales S. Claræ, vtentes Bullis cruciatæ, aliisve similibus contra obedientiam ordinis, excommunicationi subiiciuntur. d.2.q.8.p.11.n.3
Fratres, & sorores tertij ordinis quinam dicantur. d.2.q.9.p.6.n.4
Fratres minores admittentes Tertianos tempore interdicti ad diuina officia in aliena Ecclesia, subiiciuntur excommunicationi. d.2.q.9.p.6.n.3
Fratres, & sorores tertij ordinis quinam dicantur. d.2.q.9.p.6.n.4
Fructus Ecclesiasticorum de licentia iudicis secularis sequestrans, afficitur excommunicatione. d.1.q.18.p.3.n.13
Fructus beneficiorum Ecclesiasticorum ab alio sublatos, sed apud se existentes, non restituens ex negligentia, non ligatur excommunicatione. d.1.q.18.p.1.n.5
Fructus beneficij ad quem pertineant, dum quis suspensus est à fructibus beneficij. d.3.q.6.p.6.n.7
Fructuum nomine, & redituum nomine quid intelligatur. d.1.q.18.p.2.n.6

Frumenti nomine an intelligatur etiam farina, aut panis. d.1.q.11.p.1.n.14
Frumentum extra statum asportans non incidit in excommunicationem, donec perueniat ad locum, ad quem frumentũ deferri prohibeatur. d.2.q.3.p.42.n.10
Frumentum extra statum asportans in sui, vel familiæ vsum an ligetur excommunicatione. d.2.q.3.p.42.n.11
Frumentum asportans extra statum Ecclesiasticum in modica quantitate, excusari videtur ab excommunicatione. d.2.q.3.p.42.n.12.
Frumentum, & alia id genus asportans extra statum an grauiter peccet, & an ad restitutionem teneatur. d.2.q.3.p.42.n.17
Fures in loco sacro existentes, immunitate gaudent. d.2.q.3.p.16.§.5.n.3
Fures, qui fructus vel prouentus Ecclesiasticorum furantur, non incurrunt excommunicationem Bullæ. d.1.q.18.p.1.n.4
Abella quid sit. d.1.q.6.p.1.n.2
Gabellam imponi, & exigi mandans, excommunicationem incurrit. d.1.q.14.p.1.n.14
Gabellas defraudantes capiens, ipsosq; ad exactores ducens, non ligatur excommunicatione. d.1.q.6.p.3.n.16
Gabellas imponens in terris alienis non incurrit excommunicationem. d.1.q.6.p.3.n.9
Gabellas antiquitus impositas, sed aliqua de causa intermissas de nouo exigens, non ligatur hac censura. d.1.q.6.p.3.n.12
Gabellam imponere quinam possint absque periculo contrahendi censuram. d.1.q.6.p.3.n.2
Generalis, vel prouincialis potest facultatem concedere religioso sibi subdito accedendi ad studia. d.2.q.8.p.8.n.8
Glossas, & adnotationes quisnam dicatur edere. d.2.q.2.p.17.n.2
Glossas seu adnotationes edens circa alia decreta, quæ in Concilio Tridentino non continentur, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.17.n.10
Grassatores viarum immunitate priuantur. d.2.q.3.p.16.§.6.n.3
Gratiæ nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.31.n.2
Grauans, vel molestans suo proprio motu iudices Ecclesiasticos, qui censuram tulerunt, vel eos, quorum occasione censura lata est, vel aliquem suorum, excommunicationem cap. quicumque, *incurrit.* d.1.q.17.p.3.n.5
Grauans Ecclesiam pro alienis debitis tenetur ad restitutionem. d.3.q.4.p.14.n.3
Grauans Ecclesiam pro alienis debitis, remanet suspensus etiam restitutione facta. d.3.q.4.p.14.n.4
Græcus coniugatus non esset ordinandus si ad nostras regiones se conferret. d.3.q.1.p.7.n.6
Gubernator status Ecclesiastici recipiens aliquid præter esculenta, & poculenta, non incurrit excommunicationem. d.2.q.7.p.8.n.4
Gubernator prouinciæ vel ciuitatis, qui triticum ex sua ditione extrahi prohibet, nec ad Romanam Curiam deferri permittit, vt sua prouinciæ consulat excusatur ab excommunicatione, contra prohibentes deferri victualia ad vrbem Romanam. d.1.q.9.p.2.n.8
Gubernatores, vel rectores status Ecclesiastici recipientes aliquid præter esculenta, & poculenta, tenentur rem acceptam & aliud tantummodo restituere ante iudicis sententiam. d.2.q.7.p.8.n.8
Habitum nouum, seu nouam religionem assumens sine Summi Pontificis facultate, non subiicitur excommunicationi. d.2.q.2.p.27.n.2
Habitum aliquem assumens humilitatis gratia non afficitur excommunicatione. d.2.q.8.p.1.n.6
Habitum suæ religionis dimittere quinam dicantur. d.2.q.8.p.6.n.3
Habitus clericalis cognitio ad quem iudicem pertineat, dum suboritur controuersia, an clericalis sit. d.1.q.16.p.6.n.31
Hæresim pronuntians per verba æquiuoca an excommunicationem incurrat. d.1.q.2.p.2.n.6
Hæresim an committat, qui errat ex ignorantia crassa, & adhuc erraret, si sciret errorem illum esse contra fidem. d.1.q.2.p.1.n.7
Hæresim, vel mortale peccatum affirmans ab eo committi, qui credit beatissimam Virginem ab originali præseruatam fuisse, excommunicationem incurrit etiamsi hoc proferat oretenus, & non ex animo. d.2.q.3.p.34.n.2
Hæresim, vel mortale peccatum asserens committi ab eo, qui tenet beatissimam Virginem in originali peccato conceptam fuisse incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.34.n.8
Hæresis quid sit. d.1.q.2.p.1.n.1
Hæresis qualibet manifestatio an sufficiat ad incurrendum excommunicationem. d.1.q.2.p.2.n.7
Hæresis crimen priuationem immunitatis inducit. d.2.q.3.p.16.§.10.n.1
Hæresis notam ex odio alicui imponens, excommunicationem incurrit, etiamsi prauum affectum exterius non manifestet. d.2.q.7.p.5.n.3
Hæresis criminis cognitio pertinet ad forum Ecclesiasticum. d.2.q.10.p.8.n.6
Hæretici an vitandi sint. d.1.q.2.p.2.n.9
Hæretici expressè, & nominatim à Sede Apostolica declarati, quinam dicantur. d.1.q.8.p.3.n.5
Hæreticorum receptores, fautores, defensores, &c. an ligentur excommunicatione. d.1.q.2.p.3.n.1
Hæreticum, vel reum mortalis culpæ asserens illum esse, qui tenet libros affirmantes beatissimam Virginem in originali peccato conceptam fuisse non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.34.n.4
Hæreticum de rebus ad statum reipublicæ pertinentibus in damnum Catholicæ religionis certiorem faciens, excommunicationem incurrit. d.1.q.8.p.2.n.30
Hæreticus est, qui negat hunc esse verum Papam. d.1.q.2.p.1.n.9
Hæreticus an incurrat excommunicationem. d.1.q.2.p.2.n.2
Hæreticus mentalis à quónam absolui possit. d.1.q.2.p.2.n.3
Hæreticus an ligetur excommunicatione, non aperiens caput imaginibus. d.1.q.2.p.2.n.4
Hæreticus an adhiberi possit ad suscipiendum infantes de sacro fonte. d.1.q.2.p.2.n.10
Hæreticus an sit, qui dubitat de fidei veritate. d.1.q.2.p.1.n.3
Hæreticus an sit, qui non credit articulum reuelatum. d.1.q.2.p.1.n.4
Hæreticus quibus pœnis afficiatur. d.1.q.2.p.2.n.1
Hæreticus an sit negans Christum esse visibilem. d.1.q.2.p.1.n.5
Hæreticus an sit, qui ex ignorantia crassa errat circa fidem; sed erat paratus corrigi, cognita veritate. d.1.q.2.p.1.n.6
Hæreticus non caret immunitate ob crimina distincta ab hæresi. d.2.q.3.p.16.§.10.n.2
Hierosolymitanos peregrinos iure antiquo vetitum erat sub excommunicatione vexare. d.1.q.11.p.1.n.2
Homicidium, aut mutilationem non impediens an incurrat excommunicationem. d.1.q.10.p.2.n.7
Homicidæ, seu mutilatores in Ecclesiis, seu earum cœmeteriis, priuantur immunitate. d.2.q.3.p.16.§.6.n.7
Homicidis priuilegium immunitatis suffragatur per se loquendo. d.2.q.3.p.16.§.5.n.5
Hospitale an præsumendum sit erectum auctoritate Episcopi. d.2.q.4.p.6.n.3
Hospitalium Rectores an comprehendantur sub nomine personarum Ecclesiasticarum. d.1.q.16.p.3.n.20
Hostiliter insequi quid sit. d.1.q.12.p.1.n.6
Iactans & ostentans se Episcopum talis Ecclesiæ non incurrit excommunicationem. d.1.q.18.p.2.n.5
Ignorantia probabilis quo pacto excusetur. d.1.q.11.p.3.n.2
Ignorantia quandónam præsumatur. d.2.q.2.p.35.n.11
Ignorantia excusat à censura. d.3.q.4.p.1.n.5
Illiterati nomine quisnam intelligatur. d.3.q.2.p.1.n.2
Immunitas Ecclesiastica violatur dum capitur aliquis, qui facto carcere se receperat in Ecclesiam, oratorium, vel alium religiosum locũ. d.2.q.3.p.16.§.3.n.11
Immunitas suffragatur in omnibus casibus, exceptis iis, qui sunt in iure expressi. d.2.q.3.p.16.§.5.n.1
Immunitas suffragatur deferentibus arma in Ecclesiis. d.2.q.3.p.16.§.5.n.6
Immunitas suffragatur periuris. d.2.q.3.p.16.§.5.n.7
Immunitas suffragatur simoniacis. d.2.q.3.p.16.§.5.n.8
Immunitas suffragatur blasphemis. d.2.q.3.p.16.§.5.n.9
Immunitas suffragatur adulteris. d.2.q.3.p.16.§.5.n.10
Immunitas amittitur ob crimen læsæ maiestatis in personam Principis, etiam effectu non secuto. d.2.q.3.p.16.§.11.n.11
Immunitas Ecclesiastica quibus locis concessa sit. d.2.q.3.p.16.§.1.n.2
Immunitas priuilegii parit, vt qui capi nequeãt in loco sacro. d.2.q.3.p.16.§.7.n.1
Immunitas hunc effectum parit, vt existens in Ecclesia impediri non possit, ne ad ipsum deferantur ea, quæ ad victum necessaria sunt. d.2.q.3.p.16.§.7.n.3
Immunitas existenti in Ecclesia adeo suffragatur, vt à laica potestate impediri nequeat donec declaretur an Ecclesiastica immunitate gaudeat. d.2.q.3.p.16.§.7.n.4
Immunitas adeo suffragatur existenti in Ecclesia, vt ei nulla vis, vel damnum inferatur. d.2.q.3.p.16.§.7.n.6
Immunitas an prosit confugienti ad Ecclesiam, ita vt bonis, quæ extra Ecclesiam possidet spoliari non possit, quoties citatus à iudice ad comparendum, negligit comparere. d.2.q.3.p.16.§.7.n.8
Immunitas hunc effectum parit, vt per vim extractus ab Ecclesia restituendus sit Ecclesiæ. d.2.q.3.p.16.§.7.n.9
Immunitas irritat actum, quo delinquens à seculari iudice extrahitur. d.2.q.3.p.16.§.7.n.11
Immunitate priuantur proditores. d.2.q.3.p.16.§.6.n.15
Immunitate non priuatur, qui proditoriè vulnus infligit, sed non occidit. d.2.q.3.p.16.§.6.n.18
Immunitatem non amittunt illi, qui alia delicta in Ecclesia committunt præter homicidia, vel mutilationes. d.2.q.3.p.16.§.6.n.13
Immunitatem non solùm violat persona publica, verùm etiam priuata, extrahendo aliquem ab Ecclesia. d.2.q.3.p.16.§.9.n.9
Immunitatem violans attentando aliquem capere, vel extrahere è loco sacro, incurrit excommunicationem, etiam effectu non secuto. d.2.q.3.p.16.§.9.n.4
Immunitatem amittunt non solùm assassini, verùm etiam ipsorum fautores, &c. d.2.q.3.p.16.§.6.n.22
Immunitatis ius est valde conforme iuri diuino, & naturali. d.2.q.3.p.16.§.2.n.2
Immunitatis Ecclesiasticæ priuilegium an competat Sacerdoti deferenti Eucharistiam. d.2.q.3.p.16.§.3.n.12
Immunitatis priuilegiũ extenditur ad personã interdictam. d.2.q.3.p.16.§.4.n.6
Immunitatis priuilegio gaudet excommunicatus. d.2.q.3.p.16.§.4.n.7
Immunitatis priuilegium consuetudine amitti non potest. d.2.q.3.p.16.§.5.n.11
Immunitatis priuilegium non amittit is, qui mandat aliquem occidi, vel mutilari in Ecclesia. d.2.q.3.p.16.§.6.n.12
Immunitatis priuilegium non amittit is, qui delictum prope Ecclesiam committit, spe confugiendi ad Ecclesiam. d.2.q.3.p.16.§.6.n.14
Immunitatis Ecclesiasticæ violator quas pœnas incurrat. d.2.q.3.p.16.§.8.n.3
Immunitatis violator quot peccata committat. d.2.q.3.p.16.§.8.n.1
Impediens iusta de causa litteras sacræ Pœnitentiariæ, non afficitur excommunicatione. d.2.q.3.p.19.n4
Impediens executionem Episcopi, vel Inquisitionis, incidit in excommunicationem, etiamsi hoc faciat ex odio talis personæ, & non ex odio fidei, vel fauore hæresis. d.2.q.10.p.8.n.10
Impediens iudicium Episcopi, vel inquisitionis ligatur pœna excommunicationis. d.2.q.10.p.8.n.9
Impediens feminam ne monasterium ingrediatur, & religionem suscipiat incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.3.n.3
Impediens deferri ad Romanam Curiam oues, capras, gallinas, &c. excommunicationem incurrit. d.1.q.9.p.2.n.4
Impediens eos, qui deferre volebant, sed nondum cœperant deferre, excommunicationi subiicitur. d.1.q.9.p.2.n.5
Impediens victualia Romam deferri, ligatur excommunicatione, etiamsi ea, quæ deferuntur emi non soleant à curialibus, sed ab aliis incolis eiusdem loci. d.1.q.9.p.2.n.6
Impediens victualia Romam deferri ligatur excommunicatione, etiamsi impediat auctoritate priuata, vel publica. d.1.q.9.p.2.n.7
Impediens deferri pisces putridos ad Romanam Curiam non ligatur excommunicatione. d.1.q.9.p.2.n.18
Impediens ex iusta causa deferentes victualia ad Romanam Curiam excusatur ab hac excommunicatione. d.1.q.9.p.3.n.1
Impediens victualia ad vrbem Romanam in dubio an præsumendum sit iustè, & iniustè impedisse. d.1.q.9.p.3.n.2
Impediens executionem litterarum sacræ Pœnitentiariæ, excommunicationem incurrit. d.1.q.14.p.1.n.22
Impediens litteras sacræ Congregationis Cardinalium, quæ de mandato Papæ scribuntur excommunicationem incurrit. d.1.q.14.p.1.n.23

Impediens ne executor, cui litterarum Apostolicarum executio demandata est, ciuitatem ingrediatur, excommunicationem incurrit. d.1.q.14.p.2.n.15
Impediens executionem litterarum Apostolicarum iuri patronatus derogantium peccat contra Bullam Cœnæ. d.1.q.14.p.2.n.16
Impediens iustè ne quis ad Romanam Curiam accedat, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.3.n.5
Impediens iustè, ne quis ad Romanam Curiam accedat non incurrit excommunicationem, nisi impediat occasione litterarum, vel gratiarum Apostolicarum. d.1.q.14.p.3.n.6
Impediens non solùm indirectè, verùm etiam directè recursum ad Romanam Curiam excommunicationis pœna punitur. d.1.q.14.p.3.n.7
Impediens aliquem non solum in particulari, ne ad Romanam Curiam accedat, excommunicationem incurrit, verùm etiam, qui in genere præscribit, seu statuit ne aliquis accedat. d.1.q.14.p.3.n.8
Impediens ne aliquis suum negotium in Curia Romana tractet per litteras, quod tractare decreuerat, excommunicationi subiicitur. d.1.q.14.p.3.n.9
Impediens iniustè, ne quis ad Romanam Curiam personaliter accedat, remanet excommunicatus, etiamsi impeditus in eadem Curia negotium tractet. d.1.q.14.p.3.n.10
Impediens cursum causarum Ecclesiasticarum, non incurrit excommunicationem, nisi etiam se tamquam iudicem in casuum cognitione interponat. d.1.q.15.p.1.n.14
Impediens auctoritate iudiciaria executionem litterarum Apostolicarum, excommunicationem incurrit. d.1.q.15.p.1.n.22
Impediens non solùm executionem litterarũ Apostolicarum, verùm etiam aliorum iudicum Ecclesiasticorum, an excommunicationi subiiciatur. d.1.q.15.p.1.n.23
Impediens ne quis litteras à Sede Apostolica impetret, vel litiget coram iudice Ecclesiastico in causis Ecclesiasticis excommunicationi subiicitur. d.1.q.15.p.3.n.2
Impediens malitiosè litterarum Apostolicarum executionem, non excusatur à censura contra impedientes causarum Ecclesiasticarum cursum, etiamsi id faciat prætextu supplicationis Summo Pontifici exhibendæ. d.1.q.15.p.4.§.2.n.2
Impediens iustè prælatos, ne sua iurisdictione vtantur, non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.1.n.4
Impediens prælatum, quem dubitat iustè vti iurisdictione, an excommunicationis canonis incurrat. d.1.q.17.p.1.n.6
Impediens ordinarios Ecclesiasticos, ne iurisdictione laica vtantur, an excommunicationi subiiciatur. d.1.q.17.p.1.n.9
Impediens vsum iurisdictionis delegatæ non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.1.n.10
Impediens Abbates, Archidiaconos, & similes ne sua iurisdictione vtantur excommunicationem incurrit. d.1.q.17.p.1.n.11
Impediens translationem victualium ad Romanam Curiam, quas pœnas præter excommunicationem incurrant. d.1.q.9.p.2.n.22
Impediens Episcopos ne iurisdictionẽ exerceant in iis casibus, in quibus illam tamquam Sedis Apostolicæ delegati exercere valeant ex Concilij præscripto, excommunicationem incurrit. d.1.q.17.p.1.n.12
Impediens Episcopum ne sua iurisdictione vtatur excommunicatione afficitur, etiamsi Episcopus nondum sit consecratus. d.1.q.17.p.1.n.13
Impediens iudicem Ecclesiasticum ne sua iurisdictione vtatur in causis mixti fori, quandónam excommunicationis censuram contrahat. d.1.q.17.p.1.n.14
Impediens Episcopum ne absolutionem sacramentalem alicui conferat non videtur excommunicationem incurrere. d.1.q.17.p.1.n.16
Impediens Episcopum ne potestatem ordinis exerceat, non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.1.n.17
Impediens iudicem Ecclesiasticum, ne iurisdictione vtatur in causis, in quibus iurisdictio ex consuetudine ad ipsum spectat, quandónam excommunicationem incurrat. d.1.q.17.p.1.n.18
Impediens prælatum ne iurisdictione vtatur iuxta statuta Conciliorum prouincialium an excommunicationem incurrat dissensio est inter Theologos, quæ hic dirimitur. d.1.q.17.p.1.n.19
Impediens per mandatum, seu per aliud, ne iudex Ecclesiasticus ordinarius sua auctoritate vtatur vtrùm excommunicationem incurrat. d.1.q.17.p.1.n.20
Impediens iudices Ecclesiasticos ne iurisdictione vtantur, an incurrat excommunicationem etiamsi effectus impedimenti non sequatur. d.1.q.17.p.1.n.21
Impedimento legitimo detentus absolui potest ab Episcopo ob clerici percussionem. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.10
Impedimentum legitimum quisnam habere dicatur. d.1.q.22.p.2.n.23
Impedire intendens visitatorẽ monialium non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus consummatus. d.2.q.2.p.4.n.3
Impediri debet auctoritatiuè cursus causarum Ecclesiasticarum, vt excommunicatio incurratur. d.1.q.15.p.1.n.15
Impediri consulens executionem litterarum Apostolicarum, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.2.n.10
Impositionem vel exactionem onerum, & tributorum contra Ecclesiasticos non impediens cum aliàs impedire possit, non videtur reus excommunicationis. d.1.q.19.p.1.n.19
Impositio tributi præcisè non est materia excommunicationis latæ in cap. quamquam. d.2.q.2.p.21.n.3
Impotens ad iter Romanum conficiendum obtinere potest ab Episcopo absolutionem excommunicationis contractæ ob clerici percussionem. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.15
Impressor non videtur ligari excommunicatione imprimendo assertionẽ affirmantem confessionem fieri posse in absentia. d.2.q.3.p.33.n.5
Impressores quandónam ligentur excommunicatione, imprimendo libros sine licentia. d.1.q.2.p.4.n.19
Imprimendo libros quænam conditiones seruandæ sint. d.2.q.2.p.15.n.6
Imprimens libros cum hac loquendi forma, De licentia superiorum, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.16.n.7
Impugnans litteras Summi Pontificis non ligatur excommunicatione, nisi eas impugnet ex opinione, quòd nequeat se de prouisionibus, & gratiis faciendis intromittere ante suam coronationem. d.2.q.2.p.11.n.3
Impugnans litteras Summi Pontificis confectas ante coronationem, incurrit excommunicationem, etiamsi hoc tempore impugnet. d.2.q.2.p.11.n.5
Incendiarij ipso facto excommunicationẽ incurrunt in sententia auctoris, quamquam ista excommunicatio non est reseruata, nisi post publicationem. d.2.q.3.p.43.n.1
Incendiarij an sint interdicti. d.2.q.3.p.43.n.2
Incendiarij quinam dicantur. d.2.q.3.p.43.n.3
Incendiarius quænam pœna imposita sit. d.3.q.5.p.9.n.2
Incendiarius an dici debeat, qui tantùm semel incendit. d.2.q.3.p.43.n.4
Indulgentias publicans ob quæstum censuram incurrit, siue id per se, siue per alium faciat. d.2.q.3.p.30.n.6
Indulgentias de nouo concessas, religiosus publicare non potest in sua Ecclesia, absq; licentia ordinarij. d.2.q.3.p.30.n.9
Infantis nomine quisnam intelligatur. d.3.q.2.p.1.n.2
Infideles quandónam ligentur excommunicatione imprimendo libros sine licentia. d.1.q.2.p.4.n.19
Infideles de statu reipublicæ Christianæ in damnum Christianorum certiores faciens, excommunicationem incurrit. d.1.q.8.p.2.n.29
Infideles quandonam priuilegio immunitatis gaudeant. d.2.q.3.p.16.§.4.n.5
Infidelibus in terris Christianorum arma tradens excommunicationem incurrit, iuxta probabiliorem sententiam. d.1.q.8.p.2.n.31
Infidelibus, qui non sunt hostes Christianorum, arma tradens, non subiicitur excommunicationi. d.1.q.8.p.3.n.2
Inhabilis per aliquod tempus ad beneficium, an validè illud obtineat intra præfatum tempus. d.3.q.6.p.6.n.9
Iniectio manuum violenta in clericum quid significet. d.2.q.3.p.6.§.1.n.1
Iniurius afficiens clericum, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6.§.1.n.10
Inquisitionis officiales omittentes procedere ex odio, gratia, vel amore, aut lucro contra suspectos, vel diffamatos de hæresi, excommunicationem incurrunt. d.2.q.7.p.37.n.3
Inquisitionis prætextu cogens aliquem ad mutuandam sibi pecuniam, non videtur in excommunicationem incidere. d.2.q.10.p.10.n.4
Inquisitores possunt absoluendi facultatem in crimine hæresis alteri delegare. d.1.q.22.p.2.n.6
Inquisitores possunt ab excommunicatione, ob hæresim contracta absoluere, etiamsi crimen hæresis ad officium ipsorum delatum non sit. d.1.q.22.p.2.n.5
Insinuare *quid significet.* d.2.q.3.p.41.n.4
Insequens Cardinalem, vel Episcopum, statim ligatur excommunicatione vexans verò alia ratione ligatur excommunicatione secuta actione principali. d.2.q.3.p.7.n.4
Instrumenta fabriferrariorum, agricolarum, &c. non sunt materia remota huius censuræ. d.1.q.8.p.2.n.4
Insultum faciens ad domum Cardinalis quandonam ligetur excommunicatione. d.1.q.12.p.1.n.5
Interdicti violatoris quænam vocatio requiratur, vt excommunicationem incurrat. d.2.q.3.p.20.n.6
Interdicti localis tempore vocans aliquem ad audienda diuina extra locum interdictum non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.20.n.1
Interdictos publicos in loco sacro sepeliens excommunicatione afficitur. d.2.q.2.p.31.n.5
Interdictum violans in aliis casibus non expressis in Clement. Grauis, *non videtur ipso facto excommunicationem incurrere.* d.2.q.3.p.20.n.21
Interdictum locale generale quodnam dicatur. d.2.q.8.p.14.n.4
Interdictum violans etiam hoc tempore excommunicationem incurrit, si illud violet in casibus in Clementina grauis, de sententia excommunicationis, *expressis.* d.2.q.3.p.20.n.1
Interdicto ligantur qui præsumunt perturbare, vel impedire ea, quæ pro Ecclesia Tolosana statuta sunt in Extrauag salubriter, de prebendis. d.4.q.1.p.6
de Interdictu personalibus generalibus, & specialibus: item localibus generalibus, & specialibus, vide d.4.q.2. & 3. vsque ad finem.
Interdictus ob celebrationem in loco interdicto præstita satisfactione, statim remanet absolutus. d.3.q.3.p.1.n.7
Interdictus ab ingressu Ecclesiæ non afficitur irregularitate, celebrando in domo priuata. d.3.q.5.p.1.§.1.n.10
Interficere quinam dicantur. d.1.q.10.p.1.n.10
Interficiens de mandato superioris, iurisdictionem non habentis, excommunicationem non incurrit. d.1.q.10.p.1.n.45
Interficiens Episcopum suspensum, excommunicatum, vel degradatum, afficitur excommunicatione. d.1.q.12.p.2.n.8
Interponens appellationem apud Curiam sæcularem, non solùm excommunicationem incurrit, verùm etiam alia ratione recurrens. d.1.q.14.p.1.n.24
Interponens se in cognitionem causarum spiritualium, excusatur ab excommunicatione. d.1.q.15.p.1.n.16
Interpretans Concilium Tridentinũ ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.17.n.7
Interstitium tempus quomodo computandum sit. d.3.q.1.p.4.§.2.n.2
Interstitiorum dispensatio à quo obtinenda sit. d.3.q.1.p.4.§.2.n.4
Interstitiorum dispensatio non eamdem causam in omnibus ordinibus requirit. d.3.q.1.p.4.§.2.n.4
Interstitiorũ dispensatio ab Episcopo, etiã religiosis concedi potest. d.3.q.1.p.4.§.2.n.8
Inuadens deferentem victualia ob priuatas inimicitias, non incurrit excommunicationem. d.1.q.9.p.2.n.14
Inuadens, vel occupans ciuitatem, vel oppidum causa compensationis faciendæ, aut iniuriæ vlciscendæ, excommunicationem incurrit, si hoc iniustè faciat. d.1.q.21.p.1.n.12
Inuadens portam oppidi, vel prouinciæ S.R.E. excommunicationem incurrit. d.1.q.21.p.1.n.5
Inuadens, vel iniustè occupans bona S.R.E. non incurrit excommunicationem. d.1.q.21.p.2.n.2
Inuadens, destruens, vel occupans bona priuatorum, non incurrit excommunicationem Bullæ. d.1.q.21.p.3.n.4
Inuadens domum alicuius Cardinalis non incurrit excommunicationẽ, nisi etiam aliquid rapiat; an autem aliam incurrat, explicatum est. d.2.q.3.p.9.n.3
Inuadens domum Cardinalis quas pœnas præter excommunicationem incurrat. d.2.q.3.p.9.n.8
Inuadens domum Cardinalis armata manu, incurrit excommunicationẽ, etiamsi vox non prodierit ipsum in Papam electum fuisse. d.2.q.3.p.9.n.4
Inuadere *quid sit.* d.1.q.9.p.1.n.5
Inuitans ad pugnandum ob priuatas inimicitias non committit duellum. d.2.q.3.p.48.n.6
Iudex in carcerem coniiciens aliquem per vim extractum ab Ecclesia à personis priuatis excommunicationem incurrit, etiamsi ipse particeps non fuerit extractionis. d.2.q.3.p.16.§.9.n.10

Iudex nolens extractum ab Ecclesia restituere ligatur excommunicatione. d.2. q.3.p.16.§.6.n.3

Iudex obsidere potest existentem in Ecclesia, vt illum capiat, dum extra locum sacrum se receperit. d.2.q.3.p.16.§.7.n.5

Iudex confingens casum, quo se transferat ad feminam, vt ipsius testimonium excipiat, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.36.n.7

Iudex non incurrit excommunicationem, si ipse non confingat casum accedendi ad feminam, sed accedat ob alterius deceptionem. d.2.q.2.p.16.n.8

Iudex non incurrit excommunicationē si accedat vt ipsius testimonium excipiat, etiamsi id ad alterius fictionem aduertat. d.2.q.2.p.36.n.9

Iudex non incurrit excommunicationem consulens, auxilians, aut consensum praestans accedendi ad feminam, sed ipsius testimonium excipiat. d.2.q.3.p.2.n.5

Iudex Ecclesiasticus potest in defectum Principis iurisdictionem exercere. d.1.q.15. p.4.§.4.n.11

Iudex laicus potest auctoritate priuata periculo occurrere, & damnum impedire, dum periculum est in mora. d.1.q.15.p.4.§.4.n.12

Iudex laicus damnum impedire potest auctoritatiuè, dum periculum est in mora, interposita legitima supplicatione apud Summū Pontificē. d.1.q.15.p.4.§.4.n.13

Iudex laicus non potest litterarum Apostolicarum executionem impedire, si interposita supplicatione Summus Pontifex adhuc velit has litteras executioni mandari. d.1.q.15.p.4.§.4.n.14

Iudex non afficitur excommunicatione, dum clericus propria sponte sistit se coram ipsius tribunali. d.1.q.16.p.4.n.12

Iudex curans clericum ad tribunal alterius trahi, non incurrit excommunicationem. d.1.q.16.p.4.n.13

Iudex iniquè vexans famulos, vel consanguineos Ecclesiasticorum, vt ipsi Ecclesiastici cogantur ad suum tribunal accedere incurrit excommunicationem. d.1.q.16.p.4.n.16

Iudex inualidè ferens censuram absque debita solemnitate, an censuram contrahat. d.3.q.5.p.1.§.2.n.15

Iudex trahens, vel trahi procurans Ecclesiasticum ad suum tribunal, incurrit excommunicationem, licet Ecclesiasticus ille vinculo excommunicationis, vel irregularitatis detineatur. d.1.q.16.p.4.n.77

Iudex Ecclesiasticus incurrit excommunicationem trahendo auctoritate laica Ecclesiasticum ad suum tribunal. d.1.q.16.p.5.n.2

Iudex Ecclesiasticus non incurrit excommunicationem, trahendo alium Ecclesiasticum sibi non subditum, ad suum tribunal. d.1.q.16.p.5.n.3

Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo Ecclesiasticum ad suum tribunal, etiamsi illum trahat ob grauissima delicta. d.1.q.16.p.5.n.4

Iudex laicus subiicitur huic excommunicationi trahendo clericum ad suum tribunal ob delicta tempore laicalis status ab ipso perpetrata. d.1.q.16.p.5.n.8

Iudex laicus afficitur excommunicatione trahendo clericum ad suum tribunal, etiamsi trahat intentione ipsum absoluendi. d.1.q.16.p.5.n.13

Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo clericum ad suum forum ob falsum coram se depositum. d.1.q.16.p.5.n.16

Iudex laicus incurrit excommunicationem trahendo ad suum tribunal clericum causa officiorum secularium. d.1.q.16.p.5.n.17

Iudex laicus non potest clericum ad suum tribunal trahere, etiamsi illum trahere intendat, tamquam successorem & heredem bonorum laici, etiamsi lis coram laico, cuius est heres, inchoata fuisset. d.1.q.16.p.5.n.18

Iudex cuius auctoritate sequestratio bonorum religiosorum fit, excommunicationem incurrit. d.1.q.18.p.3.n.8

Iudex concedens facultatem sequestrandi bona Ecclesiastica, an excommunicationem incurrat. d.1.q.18.p.3.n.17

Iudex Ecclesiasticus adeundus est dum suboritur dubium inter Ecclesiasticum, & exactorem vectigalium. d.1.q.19.p.3.§.3.n.11

Iudex, qui suo mandato, consilio, &c. concurrit ad processum, afficitur excommunicatione. d.1.q.20.p.1.n.2

Iudex omittens aliquid facere, ex quo damnum parti sequitur, non incidit in suspensionem. d.3.q.5.p.3.n.3

Iudex laicus, qui in causa criminali informationem iudicialiter capit contra Ecclesiasticam personam, excommunicationem incurrit. d.1.q.20.p.1.n.8

Iudex laicus, qui processum in causa criminali contra Ecclesiasticos ex proposito non instituit, non subiicitur excommunicationi. d.1.q.20.p.1.n.9

Iudex laicus interponens se in causis criminalibus contra clericum consentientem, excommunicationem incurrit. d.1.q.20.p.2.n.9

Iudex laicus, qui non facit processum, sed tantummodo examinat clericum tamquam testem, non incidit in excommunicationem, modo illam non examinet, tamquam principalem, aut contra alium Ecclesiasticum. d.1.q.20.p.2.n.10

Iudex laicus aliq; officiales secularis Curiæ excommunicationi non subiiciuntur processando, capiendo, &c. personas Ecclesiasticas, dum id faciunt ad instantiam fori Ecclesiastici. d.1.q.20.p.2.n.12

Iudex laicus non incurrit excommunicationem processando, vel capiendo Ecclesiasticum degradatum, & Curiæ seculari traditum. d.1.q.20.p.3.n.2

Iudex laicus capiens, & processans clericum perpetuò diffidatum, & bannitum ab Ecclesiastico iudice, excommunicationem non incurrit. d.1.q.20.p.3.n.2

Iudex laicus capiens, vel processans clericum bigamum, non incidit in excommunicationem. d.1.q.20.p.3.n.3

Iudex laicus capiens clericum non deferentem habitum & tonsuram non incurrit excommunicationem. d.1.q.20.p.3.n.4

Iudex capiens clericum, quem clericum esse ignorabat, tenetur illum sub excommunicatione dimittere, vel ad Ecclesiasticum Iudicem remittere postquam cognouit esse clericum. d.1.q.20.p.3.n.5

Iudex capiens clericum, qui minores ordines accepit intra annum à morte Episcopi cum litteris dimissoriis Capituli, non incurrit excommunicationem, modò clericus non esset coactus. d.1.q.20.p.3.n.6

Iudex capiens clericum in flagranti crimine deprehensum, vt superiori Ecclesiastico consignet, non incurrit excommunicationem. d.1.q.20.p.3.n.7

Iudex capiens clericum debitorem fugientem, non incurrit excommunicationem. d.1.q.20.p.3.n.8

Iudex laicus capiens, aut sententiam exequens contra Ecclesiasticum, non afficitur excommunicatione, dum id facit tamquam minister & auditor fori Ecclesiastici. d.1.q.20.p.3.n.11

Iudex secularis negligens Ecclesiastico iudici petenti auxilium præstare, qua pœna puniendus sit. d.1.q.20.p.3.§.2.n.3

Iudex secularis tenetur auxilium præstare iudici Ecclesiastico petenti, etiam non examinata iustitiæ causa. d.1.q.20.p.3.§.3.n.1

Iudex secularis tenetur auxilium præstare iudici Ecclesiastico, etiam dum iudex Ecclesiasticus aliquem seculari Curiæ puniendum tradit. d.1.q.20.p.3.§.3.n.3

Iudex laicus non tenetur auxilium iudici Ecclesiastico prabere, dum constat de iniusta sententia. d.1.q.20.p.3.§.3.n.4

Iudicem Ecclesiasticum priuata auctoritate impediens, ne sua iurisdictione vtatur, an ligetur excommunicatione. d.1.q.17.p.1.n.7

Iudicem Ecclesiasticum, vel aliquem suorum grauari mandans, incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.3.n.8

Iudicem Ecclesiasticum impediens, ne sua iurisdictione vtatur in causis mixti fori, quandonam excommunicationis censuram contrahat. d.1.q.17.p.1.n.14

Iudicem in aliqua necessitate circa ipsius iurisdictionem impediens, aut vexans, non incurrit excommunicationem. d.1.q.21.p.1.n.20

Iudices quinam dicantur. d.1.q.13.p.2.n.11. & d.1.q.20.p.2.n.2

Iudices Ecclesiasticos ordinarios impediens directè, vel indirectè, ne sua iurisdictione vtantur, non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.1.n.2

Iudices Ecclesiastici auctoritate Ecclesiastica inuicem se impedientes, non incurrunt excommunicationem. d.1.q.17.p.2.n.2

Iudices Ecclesiasticos impediens in sua iurisdictione, non animo impediendi vsum iurisdictionis non incurrunt excommunicationem. d.1.q.17.p.2.n.3

Iudices Ecclesiastici interponentes se in causis criminalibus, excommunicationem non incurrunt. d.1.q.20.p.2.n.8

Iudici suadens, ne sua iurisdictione vtatur non afficitur excommunicatione, si hoc faciat sine vi & metu. d.1.q.17.p.1.n.3

Iudici Ecclesiastico prohibens, ne excommunicationem contra aliquem ferat, aut mandans, vt excommunicationem latam reuocet, an excommunicationem incurrat. d.1.q.17.p.1.n.5

Iudices Ecclesiastici, qui officiales Rom. Curiæ, aut aliàs in Rom. Curia pro suis negotiis existentes priuant beneficiis, eaq; aliis conferunt, interdictum incurrunt. d.4.q.2.p.5

Iudicium fori eludere quisnam dicatur. d.1.q.17.p.1.n.25

Iudicium fori quódnam dicatur. d.1.q.17.p.1.n.26

Iudicum Apostolicorum litteras apud Iudicem laicum, vel alibi existentium impediens, incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.1.n.21

Iurisdictio Ecclesiastica non potest ad potestatem laicam redire, tamquam ad principium. d.1.q.15.p.4.§.4.n.7

Iurisdictio spiritualis & Ecclesiastica à Christo collata fuit. d.1.q.15.p.4.§.4.n.8

Iurisdictio, quam simplices sacerdotes in articulo mortis habent, non est ordinaria, sed delegata. d.1.q.22.p.2.n.14

Iurisdictione Ecclesiastica vsi sunt Ecclesiastici ante Constantini, & Syluestri tempora. d.1.q.15.p.4.§.4.n.9

Iurisdictionem supremam exigens, vel retinens ex legitima concessione excommunicationem non incurrit. d.1.q.21.p.1.n.23

Iurisdictiones supremæ, aut locorum Ecclesiæ Romanæ subiectorum vsurpationem & perturbationem approbans, excommunicationem incurrit. d.1.q.21.p.1.n.28

Ius dicere quandonam quis possit in propria causa. d.1.q.12.p.4.n.4

Iuramentum impossibile, vel damnosum libertati Ecclesiasticæ attentans extorquere, non ligatur excommunicatione, nisi re ipsa extorqueat. d.2.q.3.p.17.n.4

Iustitiæ, vel gratiæ nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.31.n.3

LAcerans, aut commaculans edictum Episcopi in loco publico affixum an afficiatur excommunicatione Bullæ. d.1.q.17.p.1.n.8

Laici Principes non possunt litteras Apostolicas petere à Legato, vt illas auctoritatiuè recognoscant. d.1.q.14.p.2.n.23

Laici facientes appellationem admitti ab Ecclesiasticis iudicibus, excommunicationem non incurrunt. d.1.q.14.p.1.n.25

Laici auocantes causas Ecclesiasticas ex priuilegio Summi Pontificis, excusantur ab excommunicatione. d.1.q.15.p.4.§.1.n.1

Laici non acquirunt ius imponendi collectas ob consuetudinē. d.1.q.19.p.3.§.3.n.14

Laicis quænam bona submitti debeant, & an compellens ad ea submittenda ligetur excommunicatione. d.2.q.2.p.20.n.4

Laicus sibi vsurpans oblationes extra Ecclesiam existentes non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.1.n.6

Laicus impugnans montē pietatis non ligatur excommunicatione. d.2.q.4.p.4.n.4

Laicus non potest auctoritatiuè litteras Apostolicas cognoscere, & illarū executionē impedire, etiamsi constet illas surreptitias, & inualidas esse. d.1.q.14.p.2.n.20

Laicus iudex, cui constat litteras Apostolicas surreptitias esse, potest dum aditus ad superiorem non patet, illarum executionem impedire, & interim Summum Pontificem certiorem cum humilitate facere. d.1.q.12.p.2.n.21

Laicus bona Ecclesiastica possidens sine debita licentia, excommunicationem incurrit. d.1.q.18.p.4.n.6

Laicus potest ad Ecclesiasticum iudicem in defectum secularis iudicis refugere, remissiuè. d.1.q.14.p.1.n.8

Laicus non gaudet priuilegio fori, quoties non mutato habitu, se, suaq; bona, religioni mancipauit. d.1.q.16.p.3.n.12

Laicus extorquens sententiam contra personam Ecclesiasticam, excommunicationem incurrit. d.1.q.20.p.1.n.16

Laicus, aut clericus nondum sacerdotali ordine insignitus, non potest etiam in articulo mortis ab excommunicationibus absoluere. d.1.q.22.p.2.n.10

Laicus absolutionem impendens, fingendo se sacerdotem excommunicationem incurrit. d.1.q.22.p.3.n.2

Latro vnde dictus sit. d.1.q.4.p.1.n.6

Latro publicus quisnam dicatur. d.2.q.3.p.16.§.6.n.2

Latrones publici non gaudent priuilegio immunitatis. d.2.q.3.p.16.§.6.n.1

Latrones capientes clericos, eisq; talem imponentes pro eorum redemptione, excommunicationem non incurrunt. d.1.q.19.p.1.n.13

Ladens ciuem Romanum sacra Vrbis loca visitantem, non incurrit excommunicationem, modò ille ciuis alibi non habitet. d.1.q.11.p.2.n.4

Legati, seu Nuntij an gaudeant priuilegio contra mutilantes, aut vexantes personas Ecclesiasticas, dum redeunt à legatione, seu nuntiatione. d.1.q.12.p.2.n.10

Legatos, vel Nuntios non admittens, vel impediens ingredi terras sibi subiectas, an ligetur excommunicatione. d.1.q.12.p.1.n.8

Legati, vel hereditatis repudiatio, an sub nomine alienationis comprehendatur. d.2.q.4.p.11.n.6

Legatorum, & Nuntiorum nomine quid intelligatur. d.1.q.12.p.2.n.9

Legatus à latere non potest absoluere ab excommunicationibus Bullæ. d.1. q.22.p.2.n.4

Legens libros impressos sine licentia, non ligatur excommunicatione, modò illos apud se non retineat, aut liber non sit ex alio capite prohibitus. d.2.q.2.p.16.n.4

Legens, aut retinens libros prohibitos an ligetur excommunicatione. d.1.q.2.p.4.n.4

Leges libertati Ecclesiasticæ repugnantes irritæ sunt, & inualidæ. d.1.q.15.p.4.§.4.n.4

Legum nomine quid intelligatur. d.2.q.2.p.32.n.4

Lectricam, sellam, aut alia huiusmodi ad animi relaxationem inseruientia tradens infidelibus non incurrit excommunicationem. d.1.q.8.p.2.n.7

Libellos famosos edens, retinens, vel publicans contra prædicatores vel minores excommunicationis laqueo suspenditur. d.2.q.3.p.36.n.5

Libellos famosos conficiens contra aliquos, quibus communicata sunt priuilegia prædicatorum, aut minorum, excommunicationes incurrit. d.2.q.3.p.36.n.7

Libellos famosos conficiens contra alias personas, excommunicandus est. d.2.q.3.p.36.n.8

Libellos famosos conficiens aliquibus in locis est ipso facto excommunicatus. d.2.q.3.p.36.n.9

Libellum prouocationum faciens, sed non affigens, non ligatur excommunicatione; secus si affigat, vel publicet. d.2.q.3.p.48.n.3

Libellum famosum conficiens contra aliquem religiosum, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.36.n.6

Liber imprimi debet cum nomine compositoris. d.2.q.2.p.16.n.9

Liber imprimi potest cum nomine Academiæ, Collegij, vel ciuitatis. d.2.q.2.p.16.n.10

Liberans ex carcere captum pro crimine hæresis absque licentia, excommunicationem incurrit. d.2.q.10.p.8.n.7

Libertas Ecclesiastica quid sit. d.1.q.16.p.1.n.1

Libri canonici, & canones non sunt idem. d.2.q.2.p.16.n.17

Libertas Ecclesiastica quotuplex sit. d.1.q.16.p.1.n.3

Libertas Ecclesiastica, vtrùm formaliter lædi debeat, vt censura incurratur. d.1.q.16.p.2.sect.2.n.31

Libertas Ecclesiastica quænam dicatur. d.1.q.16.p.2.sect.2.n.39

Libri hæreticorum quotuplices. d.1.q.2.p.2.n.1

Libros docentes mortale peccatum ab eo committi, qui credit beatissimam Virginem immunem fuisse peccato originali, legens vel retinens, non incurrit excommunicationem, si non habeat pro veris, sed retineat vt impugnet, vel ob alios fines. d.2.q.3.p.34.n.3

Libros imprimens cum hac loquendi forma: De licentia superiorum, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.16.n.7

Libros hæreticorum transcribens, aut aliò transferens, quibus pœnis afficiatur. d.2.q.2.p.16.n.13

Libros Catholicorum corrumpens incurrit excommunicationem comminatoriam. d.2.q.2.p.16.n.14

Libros canonicos, aut traditiones Apostolicas non suscipiens, excommunicatione afficitur. d.2.q.2.p.16.n.16

Libros vetitos ob excitationem ad turpem libidinem veneream legens, an excommunicatione afficiatur. d.1.q.2.p.4.n.5

Libros hæreticorum legens, retinens, imprimens, aut defendens, tractantes de religione, aut hæresim continentes, an incurrant excommunicationem. d.1.q.2.p.4.n.7

Libros hæreticorum legendi facultas, à quónam obtinenda sit. d.1.q.2.p.4.n.10

Libros hæreticorum defendens, quandónam excommunicatione afficiatur. d.1.q.2.p.4.n.20

Libros prohibitos retinens, quomodo excommunicationem incurrat. d.1.q.2.p.4.n.15

Libros hæreticorum, an requiratur, vt aliquis per se ipsum legat, vt incurrat excommunicationem. d.1.q.2.p.4.n.11

Libros hæreticorum oculis tantùm percurrens, an ligetur excommunicatione. d.1.q.2.p.4.n.12

Libros hæreticorum legens, vt incurrat excommunicationem, requiritur vt intelligat. d.1.q.2.p.4.n.12

Librum hæresiarchæ legens, an ligetur excommunicatione. d.1.q.12.p.4.n.3

Librum hæreticũ retinens, quandónam præsumatur hæreticus. d.1.q.2.p.4.n.17

Librum hæreticum habens tenetur illum tradere inquisitoribus. d.1.q.2.p.4.n.18

Librum edens in laudem Concilij Tridentini non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.17.n.6

Librum examinatum, & iam approbatum non admittens, nullam pœnam incurrit, exceptis libris canonicis, & traditionibus Apostolicis. d.2.q.2.p.16.n.15

Licentia debet esse expressa, dum aliquis à loco sacro extrahendus est. d.2.q.3.p.16.§.10.n.7

Licentia generalis concessa parochiano ad recipiendum Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ à quolibet religioso excusat religiosum ab excommunicatione, administrando præfata Sacramenta. d.2.q.9.p.5.n.5

Licentia tacita non excusat religiosum euntem vltra mare sine licentia sui superioris, sed licentia debet esse in scriptis expressa. d.2.q.9.p.8.n.3

Licentia Episcopi an debeat esse expressa. d.1.q.16.p.6.n.22

Licentia sequestrandi fructus Ecclesiasticorum petita, sed denegata, non excusat ab excommunicatione. d.1.q.18.p.3.n.16

Licentia interponendi se in causis Ecclesiasticorum, vt excommunicationem euadat, qualis esse debeat. d.1.q.20.p.1.n.18

Licentia legati ad interponendum se in causis criminalibus an sufficiat. d.1.q.20.p.1.n.19

Licentiam extendens contra personas Ecclesiasticas, vltra casus expressos in excommunicationem incidit. d.1.q.20.p.1.n.18

Licentiam iustè petens vexandi eum, qui censuram tulit, vel eos, quorum occasione censura lata est, non incurrit excommunicationem. d.1.q.17.p.3.n.7

Limina Apostolorum an idem significent quod Roma, seu Vrbs. d.1.q.11.p.3.n.9

Limina Apostolorum quinam accedere teneantur. d.3.q.5.p.7.n.1

Litteram breuem, seu modicum chirographum mittens in conclaui, ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.34.n.13

Litterarum Apostolicarum executionem non impediens in aliquo casu, in quo rationabiliter putat illas locum non habere, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.2.n.4

Litterarum Apostolicarum executionem impediens, excommunicationem incurrit, siue id faciat priuata, siue publica auctoritate. d.1.q.14.p.2.n.10

Litterarum Apostolicarum falsificatio, interdicta est sub excommunicatione. d.1.q.7.p.2.n.1

Litterarum Apostolicarum nomine, non solùm intelliguntur illæ, quæ à Summo Pontifice conceduntur, verùm etiam aliæ, quæ in canone conceduntur. d.1.q.14.p.1.n.18

Litterarum Apostolicarum nomine quid intelligatur. d.1.q.14.p.1.n.9

Litterarum Apostolicarum falsificationem consulens, fauens, aut mandans, non incurrit excommunicationem contra falsitatem, sed excommunicationem cap. ad falsariorum. d.1.q.7.p.3.n.8

Litterarum sacræ Pœnitentiariæ executionem impediens, excommunicationem incurrit. d.1.q.14.p.1.n.22

Litterarum Apostolicarum executionem impediens, excommunicationem incurrit, siue id per se, siue per alium faciat. d.1.q.4.p.2.n.11

Litterarum Apostolicarum actionem impediendi executionem ratam habens, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.2.n.12

Litteras Summi Pontificis impugnans, non ligatur excommunicatione, nisi eas impugnet ex opinione, quòd nequeat se de prouisionibus, & gratijs faciendis intromittere ante suam coronationem. d.2.q.2.p.11.n.3

Litteras Summi Pontificis confectas ante coronationem impugnans, incurrit excommunicationem, etiamsi hoc tempore impugnet. d.2.q.2.p.11.n.5

Litteras mittens Cardinali in conclaui existenti, non ligatur excommunicatione, si littera ad Cardinalem non perueniant. d.2.q.2.p.34.n.3

Litteras mittens Cardinali in conclaui existenti, ligatur excommunicatione, siue secretè, siue publicè mittat. d.2.q.2.p.34.n.4

Litteras, vel scripta deferens in conclaui, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.34.n.12

Litteras Apostolicas falsas apud se habentes, excommunicationem incurrunt, etiamsi ipsi eas non impetrauerint. d.2.q.3.p.4.n.7

Litteras Apostolicas falsas habentes, excommunicationem incurrunt reseruatam Papæ, etiamsi ipsi in sententia excommunicationis nominatim non exprimantur. d.2.q.3.p.4.n.8

Litteras à Summo Pontifice obtinens falsas ob defectum expressionis, excommunicationem non incurrit. d.1.q.7.p.3.n.3

Litteras à Summo Pontifice obtinens falsas pro mentito nomine, excommunicationem non incurrit. d.1.q.7.p.3.n.4

Litteras Apostolicas obtentas comburens, aut dilacerans, ita vt ad vsum adhiberi nequeant alio sensu, quàm Summus Pontifex intenderit, excommunicationem non incurrit. d.1.q.7.p.3.n.5

Litteras falsificatas apud se retinens non remanet excommunicatus excommunicatione Papæ, sed potius ordinarij, si ea ab ordinario lata sit iuxta cap. dura, de crimine falsi. d.1.q.7.p.3.n.6

Litteras Apostolicas petens sibi exhiberi, vt illas examinet, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.2.n.2

Litteras falsificans, quibus nullus vmquam vtetur subiicitur excommunicationi; secus si adsit paruitas materiæ, aut si litteræ iam euanuerint. d.1.q.7.p.3.n.2

Litteras Apostolicas falsificans incurrit excommunicationem, etiamsi præfatæ litteræ inualidæ sint ob surreptionem. d.1.q.7.p.3.n.9

Litteras Apostolicas Summo Pontifici scriptas, falsificans tamquam scriptas à persona priuata immunis est ab hac censura. d.1.q.7.p.3.n.11

Litteras Apostolicas falsificare incipiens, sed non perficiens, excommunicationis pœnam euadit. d.1.q.7.p.3.n.12

Litteras Apostolicas falsificans animo illis non vtendi, non incurrit excommunicationem iuxta sententiam auctoris. d.1.q.7.p.3.n.13

Litteras sacræ Congregationis Cardinalium impediens, quæ de mandato Papæ scribuntur excommunicationem incurrit. d.1.q.12.p.1.n.23

Litteras Summi Pontificis falsas fabricantes excommunicationi subiiciuntur. d.1.q.7.p.3.n.1

Litteræ Apostolicæ, breuia, & supplicationes quænam dicantur. d.1.q.7.p.1.n.1

Litteræ executoriales quænam dicantur. d.1.q.14.p.1.n.15

Litteræ sacræ Congregationis, Pœnitentiariæ, Episcoporum, &c. non comprehenduntur sub nomine litterarum Apostolicarum. d.1.q.7.p.1.n.2

Litteris falsificatis vtens, non remanet excommunicatus, excommunicatione Bullæ, sed contrahit excommunicationem cap. ad falsariorum, de crimine falsi, *modò vtens sit laicus.* d.1.q.7.p.3.n.7

Litteris Apostolicis aliquid addens, licet modicum, mutans sensum à Summo Pontifice intentum, incurrit excommunicationem, etiamsi parti, aut fisco damnum inde non sequatur. d.1.q.7.p.2.n.5

Litteris Apostolicis non obediens, aut consensum non præstans, non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.2.n.3

Loca mediatè, vel immediatè subiecta Romanæ Ecclesiæ quænam dicantur. d.1.q.21.p.3.n.3

Locantes vel concedentes domos manifestis vsurarijs, censuris subiiciuntur. d.3.q.6.p.1.§.2.n.1

Locum in causa duelli concedens, ligatur excommunicatione. d.2.q.10.p.17.n.2

Locus in quo sepultus fuit hæreticus, Ecclesiastica carere debet sepultura, quoad eam partem, in qua hæreticus sepultus fuit. d.2.q.2.p.30.n.8

Locus, in quo scienter sepultus fuit hæreticus, aut eius receptator, defensor, vel fautor, Ecclesiastica sepultura priuatur. d.4.q.3.p.7

Magister, seu Doctor, detinens religiosum in suis scholis, qui habitum dimisit, excommunicationem incurrit, etiamsi eum non doceat. d.2.q.2.p.32.n.5

Magister, seu Doctor retinens in scholis religiosum habitu exutum, non ligatur excommunicatione, si eum retineat, dum lectio non habetur. d.2.q.2.p.32.n.8

Magister, seu Doctor docens aliquos, dum nouit aliquem religiosum in domo propinqua ipsum audire, non ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.32.n.9

Magister, seu Doctor quidnam facere teneatur, dum aduertit religiosum adesse in sua schola, qui dimisso habitu intendit ipsum audire. d.2.q.2.p.32.n.10

Magister an teneatur sacerdotem physicam, vel legem audientem è ludo expellere. d.2.q.4.p.6.n.8

Magistri non incurrunt excommunicationem docendo sacerdotes legem, vel physicam. d.2.q.4.p.6.n.7

Magistri & Doctoris nomine quid intelligatur. d.2.q.2.p.32.n.13

Magister, & scholares Academiæ Bononiensis, excommunicationem incurrunt conducendo hospitium aliorum absque ipsorum licentia ante finitum conductionis tempus. d.2.q.2.p.31.n.2

Magistratus sæculares non præbentes auxilium circa clausuram monialium, subiiciuntur excommunicationi. d.2.q.10.p.7.n.3

Magistratus, & officiales excommunicationem incurrunt, non transmittendo ad carceres Inquisitionis delinquentem delatum ad sanctum Inquisitionis officium, & in carceribus ipsorum magistratuum existentem. d.2.q.10.p.9.n.3
Magistratus impediens litteras Apostolicas executioni mandari antequam aduenit consensus sui principis, remanet excommunicatus. d.1.q.14.p.2.n.17
Magistratus sciens seruari statutum contra libertatē Ecclesiasticam, vtrùm excommunicationem incurrat non impediendo. d.1.q.16.sect.2.p.3.n.10
Magistratuum sæcularium nomine quid intelligatur. d.2.q.10.p.7.n.4
Magnam frumenti quantitatem asportans extra statum, sed modicam singulis vicibus, quandónam ligetur excommunicatione. d.2.q.3.p.42.n.14
Mandans verberare aliquem an incurrat excommunicationem secuto homicidio, vel mutilatione. d.1.q.10.p.2.n.4
Mandans, ratum habens, consulens, fauens, & auxilians occisionem, vel mutilationem Cardinalis, vel Episcopi, excommunicationem non incurrit, statim præstito auxilio, vel consilio, nondum secuto effectu principali. d.1.q.12.p.3.n.10
Mandans percuti vnum Episcopum non incurrit excommunicationem, si mandatarius alium Episcopum percutiat. d.1.q.17.p.3.n.11
Mare ingrediens animo deprædandi toties excommunicationem incurrit, quoties exercet actionem discurrendi moraliter interruptè. d.1.q.4.p.2.n.3
Materia parua, aut grauis respectu transferentis triticum extra statum, quanam censeatur. d.2.q.4.p.42.n.13
Materia parua non sufficiens ad incurrendam excommunicationem contra impedientes deferri victualia ad Romanā Curiam, quanā censeatur. d.1.q.9.p.3.n.4
Matrimonij celebrationem impediens non incurrit excommunicationem, iuxta probabiliorem DD. sententiam. d.2.q.2.p.6.n.5
Matrimonij celebrationi assistens, fauens, vel consulens, non incurrit excommunicationem, etiamsi matrimonium celebratum sit in casibus in Clementina vnica *prohibitis.* d.2.q.3.p.7.n.21
Matrimonio assistens cum licentia per dolum extorta suspensione ligatur. d.3.q.3.p.5.n.5
Matrimonio clandestino assistens non ligatur suspensione lata sententiæ, sed ferendæ. d.3.q.3.p.5.n.9
Matrimonium scienter contrahens in gradibus consanguinitatis excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.7.n.1
Matrimonium scienter contrahens cum affine ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.7.n.2
Matrimonium scienter contrahens cum moniali, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.7.n.3
Matrimonium contrahens cum ea quam putabat consanguineam, affinem, vel monialem, cum re ipsa non esset, nō incurrit excommunicationē. d.2.q.2.p.7.n.4
Matrimonium fictè celebrans altero ex animo contrahente in casibus prohibitis non incurrit excommunicationem, imo neque illam incurrit celebrans matrimonium ex animo. d.2.q.2.p.7.n.10
Matrimonium celebrans in præfatis casibus cum impubere non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.7.n.11
Matrimonium celebrans per vim, aut metum in casibus prohibitis, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.7.n.12
Matrimonium celebrans per verba de futuro in casibus prohibitis, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.7.n.15
Matrimonium contrahens in casibus prohibitis absente parocho, vel testibus, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.7.n.17
Matrimonium contrahens bona fide in casibus prohibitis, altero mala fide contrahente non incurrit excommunicationem; alter verò incurrit. d.2.q.2.p.7.n.18
Matrimonium contrahens ex ignorantia in casibus prohibitis, non incurrit excommunicationem, etiamsi postea mala fide in matrimonio iam contracto perseueret. d.2.q.2.p.7.n.19
Matrimonium celebrans in aliquo impedimento dirimente, incurrit excommunicationem exceptis casibus prohibitis in Clement. vnic. de consanguinitate. d.2.q.2.p.7.n.20
Matrimonium solemnizare quisnam dicatur. d.2.q.9.p.5.n.13
Matrimonium clandestinum celebratum in iis locis, in quibus Tridentinum acceptatum non fuit, asserens inualidum esse, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.8.n.3
Matrimonium sine consensu parentum celebratum asserens irritum esse, vel à parentibus irritari posse, afficitur excommunicatione. d.2.q.2.p.8.n.4
Membrum iam debilitatum abscindens excommunicationem incurrit. d.1.q.10.p.1.n.17
Mentio Concilij Tridentini non est necessaria in reuocatione decreti ipsius. d.1.q.2.p.2.n.8
Merces, vel victualia infidelibus absque priuilegio deferens, quandónam excusetur à censura. d.1.q.8.p.4.n.16
Metropolitanus, qui per nuntium, aut litteras non defert intra tres menses Episcopos suffraganeos, absque iusta, & rationabili causa non residentes vltra annum, & contra Episcopum suffraganeum antiquiorem residentem, qui non defert Metropolitanum vltra annum absque legitimo impedimento, seu iusta causa absentem vltra annum, interdicto subiicitur. d.4.q.2.p.7
Metu leui cogens feminam ad religionem non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.2.n.3
Metum iniustum incutiens ad religionem. d.2.q.2.p.2.n.4
Ministri, & officiales locorum status Ecclesiastici quandonam ligentur excommunicatione concedendo licentiam deferendi arma breuioris mensuræ trium palmorum. d.2.q.10.p.16.n.2
Miracula incerta, aut ficta prædicari non possunt, non tamen ob id excommunicatio incurri videtur in sententia auctoris. d.2.q.5.p.2.n.10
Missam inchoatam dimittens sine graui causa suspenditur à corpore & sanguine Christi, nisi dimittat ob aliam passionem. d.3.q.3.p.2.n.1
Missam inchoatam dimittens, non ob passionem, sed ob aliam causam non remanet suspensus, si causa rationalis sit. d.3.q.3.p.2.n.2
Mittens scripturam in conclaui ligatur excommunicatione, etiamsi scriptura non agat de Summi Pontificis electione. d.2.q.2.p.34.n.10
Moyses non solùm temporale dominium, verùm etiam spiritualem iurisdictionem habebat. d.1.q.15.p.4.§.4.n.6
Monachus, qui bono animo ingressus est curiam, sed postea in curia commoratur intentione damnum inferendi suis Prælatis, vel monasterio, excommunicationem non videtur incurrere iuxta probabiliorem auctoris sententiam. d.2.q.8.p.9.n.4
Monachus accedens ad curias Principum animo nocendi, excusatur ab excommunicatione, si hoc faciat ex ignorantia. d.2.q.8.p.9.n.14
Monachus tenens ligna, vel lapides in suo cubiculo, non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.16.n.4
Monachus gaudens priuilegio canonis quisnam dicatur. d.2.q.3.p.6.sect.3.n.7
Monasteria, & domus religiosorum gaudent priuilegio immunitatis. d.2.q.3.p.16.§.3.n.8
Monasterij nomine quid significetur. d.1.q.18.p.2.n.15
Monasterio an licitum sit mutuam pecuniam, vel depositum, vel commodatum recipere à parentibus, vel curatoribus puellæ. d.2.q.3.p.29.n.7
Monetam falsam expendens in regno Franciæ ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.50.n.4
Monetarij tonsores, & fures iis similes, gaudent immunitate. d.2.q.3.p.16.§.6.n 4
Moniales nouitiæ, vel etiam conuersæ, gaudent priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.13
Moniales assistentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione in sententia auctoris. d.2.q.4.p.7.n.10
Monialium visitatorem impedire intendens non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus consummatus. d.2.q.2.p.4.n.3
Monialium visitatorem impediens incurrit excommunicationem, si monitione præmissa cesset impedire. d.1.q.2.p.4.n.4
Monialium visitandarum munus ad quem pertineat. d.2.q.2.p.4.n.1
Monitio specialis an requiratur ad incurrendam excommunicationem, dum quis impedit visitatorem monialium in suo munere. d.2.q.2.p.4.n.5
Monitio quotuplex requiratur, vt impediens visitatorem monialium in suo munere ligetur excommunicatione. d.2.q.2.p.4.n.6
Monitio à quonam fieri debeat, dum quis impedit visitatorem monialium in suo munere. d.2.q.2.p.4.n.7
Monitio legitima quænam censeatur. d.2.q.2.p.20.n.6
Monitio facienda clericis concubinariis debet esse specialis. d.3.q.7.p.4.n.3
Monitorium quid sit. d.1.q.14.p.1.n.13
Montem pietatis impugnantes subiiciuntur excommunicationi. d.2.q.4.p.2.n.3
Mortis periculum est sufficiens causa, vt Episcopus absoluere possit ab excommunicatione contracta ob clerici percussionem. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.11
Mulierem rapiens excommunicationem incurrit, etiamsi cum ipsa matrimonium non celebret, aut eam carnaliter non cognoscat. d.2.p.9.n.3
Mulieres capillos ad inuicem euellentes, aut pugnis, aut alio instrumento non periculoso se petentes, non incurrunt pœnas ob duellum impositas. d.2.q.3.p.48.n.11
Munera recipientes præter esculenta, & poculenta, dum Rectoris, & Gubernatoris officium gerunt in statu Ecclesiastico, quam pœnam præter excommunicationem incurrant. d.2.q.7.p.8.n.7
Munera tradens Gubernatori locorum status Ecclesiastici præter esculenta, & poculenta excommunicationem incurrit, & quomodo possit hanc excommunicationem incurrere. d.2.q.7.p.8.n.3
Mutatio nominis respectu Summi Pontificis originem traxit à Sergio Papa. d.1.q.1.p.2.n.7
Mutilans existens in Ecclesia immunitate priuatur, etiamsi non occidat. d.2.q.3.p.16.§.6.n.11

NArrans aliquid, ex quo pendet aliquos duelli occasionem arrepturos, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.48.n.32
Natiuitates hominum, vel iudicia faciens circa futuros effectus non contingentes, reus est Astrologiæ iudiciariæ, si absolutum ferat iudicium. d.2.q.2.p.36.n.4
Nauigationis causa nauigans, sed oblata opportunitate deprædatus, non ligatur excommunicatione. d.1.q.4.p.1.n.3
Nauigationem suscipiens causa nauigandi, & simul deprædandi excommunicatus est, etiamsi animum habeat agendi prædas contra vnam solùm nationem. d.1.q.4.p.1.n.8
Nautæ, mulionesq; & similes, arma & alia hic prohibita infidelibus deferentes, vel transportantes ipsos infideles cum suis armis, aut accommodantes naues, equos, vel seruum ad deferendum, gladio huius censuræ feriuntur. d.1.q.8.p.2.n.18
Necessaria ad Romanam Curiam quanam dicantur. d.1.q.9.p.1.n.9
Nomine pedagij, guidagij, portorij, seu gabellæ, ac vectigalis non venit taxa, talea, collecta, præstantia, perticatus, domus panis, & his similia. d.1.q.6.p.1.n.4
Nomine auctionis quid intelligatur. d.1.q.6.p.2.n.3
Nominis mutatio qua de causa introducta sit. d.1.q.1.p.2.n.8
Notarij quinam dicantur. d.1.q.20.p.1.n.3
Notarius, vel alij officiales accipientes aliquid pro litteris dimissoriis, vel pro sigillo, an incidant in excommunicationem, & an incurrant, qui aliquid ipsis tradunt. d.2.q.3.p.24.n.15
Noualia quanam dicantur. d.2.q.8.p.13.n.2
Noui pedagij impositio quanam dicatur. d.1.q.6.p.2.n.1
Nouitiatus quo tempore peragi debeat. d.3.q.8.p.5.n.5
Nouitiatus annus an debeat esse continuus. d.3.q.8.p.5.n.7
Nouitiatus annus non videtur interrumpi ob recessum ad breue tempus. d.3.q.8.p.5.n.8
Nouitiatus peragi debet in habitu religionis. d.3.q.8.p.5.n.10
Nouitiatus an peragi possit extra monasterium. d.3.q.8.p.5.n.11
Nouitij possunt in religione absolui à censuris reseruatis, à quibus absolui possunt reliqui religiosi. d.1.q.16.p.3.n.11
Nouitij admittentes Fratres vel sorores tertij ordinis ad diuina officia tempore interdicti, non ligantur excommunicatione. d.2.q.9.p.6.n.6
Nouitij interessentes agitationi ferarum non ligantur excommunicatione. d.2.q.4.p.7.n.8
Nouitius non incurrit excommunicationem exeundo è claustro, ad audiendas leges, vel medicinam. d.2.q.8.p.7.n.13
Nouitius administrans Extremam vnctionem sine licentia, non ligatur excommunicatione. d.2.q.9.p.5.n.28
Nouitius deferens religionem à quo puniri possit ob delictum in religione patratum. d.1.q.16.p.3.n.14
Nuntij, aliiq; missi à Summo Pontifice subiiciuntur excommunicationi impetrando commendationes, & fauores, pro se, vel suis consanguineis, & necessariis. d.2.q.6.p.3.n.3
Nuntij missi à Summo Pontifice incurrunt excommunicationem impetrando fauores, etiamsi missi fuerint pro causa temporali. d.2.q.6.p.3.n.4
Nuntij missi à Collegio Cardinalium Sede vacante non afficiuntur excommunicatione impetrando fauores. d.2.q.6.p.3.n.5

Nuntium, vel Episcopum expellens à loco, in quo iurisdictionem habere potest, afficitur excommunicatione. d.1.q.12.p.1.n.15
Nuntius impetrans fauores, seu commendationes ab Imperatrice, subiicitur excommunicationi. d.2.q.6.p.3.n.6
Nuntius missus ad Ducem, vel ad Principem, & ab ipsius vxore impetrans commendationes, seu fauores, subiicitur excommunicationi. d.2.q.6.p.3.n.7
Nuntius impetrans commendationes, vel fauores, à filiis Regis, vel Principis ad principatum nondum promotis, non subiicitur excommunicationi. d.2.q.6.p.3.n.8
Nuntius missus ad rempublicam videtur excommunicatione affici, impetrando fauores ab aliquo illius magistratus. d.2.q.6.p.3.n.9
Nuntius non ligatur excommunicatione, quoties Rex, vel Princeps, ad quem missus fuerat, sponte litteras scribit, vel per se ipsum, aut per alium, Summũ Pontificẽ rogat, vt gratiã Nuntio, vel eius consanguineis conferat. d.2.q.6.p.3.n.10
Nuntius ligatur excommunicatione, quoties ipsius consanguinei inducunt Principem ad commendationes, & fauores conferendos, Nuntio hoc aduertente. d.2.q.6.p.3.n.11
Nuntius non ligatur excommunicatione procurando fauores ad dignitatem obtinendam, nõ in Curia Summi Pontificis, sed alterius Principis. d.2.q.6.p.3.n.12
Nuntius non incurrit excommunicationem procurando fauores pro amicis, vel affinibus. d.2.q.6.p.3.n.13
Nuntius non ligatur excommunicatione impetrando fauores post completum legationis munus. d.2.q.6.p.3.n.14
OBiiciens aliquem defectum, & deficiens in probatione, condemnari debet in expensis. d.3.q.4.p.9.n.10
Oblationes ad quem pertineant. d.2.q.2.p.1.n.1
Oblationes de sacris Ecclesiis auferens, ligatur excommunicatione, iuxta probabiliorem sententiam. d.2.q.2.p.1.n.2
Oblationes de sacris altaribus auferens, afficitur excommunicatione, etiamsi auferens non sit Romanus. d.2.q.2.p.1.n.3
Oblationes surripiens non ligatur excommunicatione, si sit Ecclesiasticus. d.2.q.2.p.1.n.5
Oblationes accipiens ab vsurariis manifestis, aut eos sepeliens, ligatur suspensione. d.3.q.3.p.6.n.1
Oblationes accipiens à raptoribus Ecclesiarum suspensus est, modò raptor sit nominatim denuntiatus. d.3.q.3.p.6.n.7
Oblationum nomine quid intelligatur. d.3.q.3.p.5.n.3
Oblationum actualis oblatio requiritur ad incurrendam excommunicationem, & non sufficit conatus. d.2.q.2.p.1.n.4
Obsidentes vias, & adorientes Romipetas, illisq; pecuniam, vestes, & alia subtrahentes, excommunicantur in hoc canone. d.1.q.11.p.1.n.8
Occidens aliquem extra Ecclesiam existentem non priuatur immunitate, etiamsi ipse homicida alium occidat, dum in Ecclesia existit. d.2.q.3.p.6.§.6.n.9
Occidens, vel mutilans eum, qui in Curia moratur, non afficitur excommunicatione. d.1.q.10.p.1.n.8
Occidens, aut vexans denuntiatorem, vel accusatorem in causa officij sancti, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.13.n.3
Occidens, vel mutilans recedentes à Sede Apostolica in hanc censuram an incurreret, si in Bulla de recedentibus nulla mentio fieret. d.1.q.10.p.1.n.9
Occidens vnum dumtaxat hominem ad Romanam Curiam accedentem, an ligetur excommunicatione. d.1.q.10.p.1.n.13
Occidens, mutilans, capiens, spolians, &c. accedentes ad Romanam Curiam, excommunicationem incurrunt, modo prædicta priuata auctoritate faciant. d.1.q.10.p.1.n.36
Occidens, vel mutilans plures vno ictu, an pluribus afficiatur excommunicationibus. d.1.q.9.p.2.n.11
Occidens, spolians, vel mutilans Turcas, aliumve infidelem, an excommunicationem incurrat. d.1.q.10.p.2.n.12
Occidens, aut mutilans accedentes ad Sedem Apostolicam, num occidendi, & mutilandi sint, tamquam accedentes, & non ex alia causa. d.1.q.10.p.2.n.13
Occidens, aut spolians Romipetas, aut peregrinos ad Vrbem, causa deuotionis accedentes, excommunicationem incurrit. d.1.q.11.p.2.n.1
Occidens, aut mutilans proficiscentem ad Vrbem causa deuotionis, excommunicationem incurrit, etiamsi ibi non existat. d.1.q.11.p.2.n.3
Occidens, mutilans, aut spolians Turcas, hæreticos, vel excommunicatos Romam deuotionis gratia proficiscentes, excommunicationem incurrit. d.1.q.11.p.1.n.20
Occidens, vel detinens clericum de familia Cardinalis, Episcopi, vel Nuntij, non ligatur censura. d.1.q.12.p.2.n.11
Occidens, vel tenens Clericum de familia Cardinalis, Episcopi, vel Nuntij, an excommunicationem incurrat cap.felicis, de pœnis. d.1.q.12.p.1.n.12
Occidens aliquem in Ecclesia existentem priuatur immunitate, etiamsi illum occidat pila, vel saxo foris existens. d.2.q.3.p.6.§.6.n.8
Occidens, vel spolians iudicem, Aduocatum, vel procuratorem extra Romanam Curiam existentem causa negotij, quod in Romana Curia peragitur, an ligetur excommunicatione. d.1.q.13.p.2.n.12
Occidens, percutiens, & spolians consanguineum recurrentis ad Romanam Curiam, non incurrit excommunicationem. d.1.q.13.p.2.n.13
Occidens, vel spolians iustè recurrentem ad Romanam Curiam, excusatur ab excommunicatione. d.1.q.12.p.3.n.2
Occidens, vel spolians iniustè recurrentem ad Sedem Apostolicam excommunicationem incurrit iuxta sententiam auctoris. d.1.q.13.p.3.n.3
Occidens, vel mutilans vagabundum à Sede Apostolica recedentem, non ligatur excommunicatione. d.1.q.10.p.1.n.7
Occidi iubens, vel mandans aliquem, excommunicationem incurrit, etiamsi in gratia existat tempore executionis mandati. d.1.q.10.p.2.n.3
Occidi iubens, vel mandans aliquẽ, excommunicationẽ incurrit. d.1.q.10.p.2.n.7
Occisionem, vel spoliationem ratam habens, non ligatur excommunicatione. d.1.q.13.p.3.n.5
Occisionem, vel spoliationem recurrentium ad Romanam Curiam non impediens, non incurrit excommunicationem. d.1.q.13.p.3.n.6
Occisionem, vel mutilationem Cardinalis, vel Episcopi ratam habens, consulens, fauens, & auxilians, excommunicationem non incurrit statim præstito auxilio, vel consilio, nondum secuto effectu principali. d.1.q.12.p.3.n.10
Occisionem, vel mutilationem Cardinalis ratam habens, an excommunicationem incurrat. d.1.q.10.p.21.n.6
Occultans, vel retinens bona à piratis ablata per se loquendo, non afficitur excommunicatione. d.1.q.4.p.1.n.20
Occultans arma accedentium ad Sedem Apostolicam, an remaneat excommunicatus, secuta illorum morte, aut mutilatione. d.1.q.10.p.2.n.8
Occupans ciuitates, vel loca Ecclesiæ Romanæ, excommunicationem incurrit. d.1.q.21.p.1.n.7
Offendens famulos, seu familiares accedentis ad Vrbem, afficitur excommunicatione, quoties famuli, vel familiares sunt in comitatu Domini. d.1.q.11.p.2.n.5
Offendens infidelem recurrentem ad Sedem Apostolicam excommunicationem contrahit. d.1.q.13.p.2.n.3
Offendens Episcopos excommunicationem incurrit, qua hoc tempore reseruata est in Bulla Cœnæ. d.2.q.3.p.7.sect.5.n.2
Offendens familiares Cardinalis, vel Papæ, an ligetur excommunicatione. d.2.q.3.p.7.n.6
Officiales Papæ non ligantur excommunicatione occidendo, vel mutilando, commorantes in Romana Curia. d.1.q.10.p.1.n.58
Officialis Episcopi nomine quisnam intelligatur. d.2.q.3.p.6.§.10.n.5
Officiorum diuinorum nomine quid intelligatur. d.3.q.3.p.1.n.2
Olei *nomine, an intelligantur etiam oleæ.* d.2.q.3.p.42.n.1
Oleum transferens extra statum Ecclesiasticum an ligetur excommunicatione. d.2.q.3.p.42.n.6
Omnibus interdictum est accedere ad monasteria monialium. d.2.q.9.p.vlt. sect.4.§.2.n.1
Opinionem Caietani sustinens, qui asserit confessionem non requiri ex iure diuino ante communionem, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.14.n.4
Opus non est, vt Ecclesia, de qua excommunicatus, vel interdictus renuit exire, sit interdicta. d.2.q.3.p.20.n.14
Oratorem mittendum ad Sedem Apostolicam proponens, vt tractet de alienatione bonorum Sedis Apostolicæ, an excommunicationẽ incurrat. d.2.q.3.p.41.n.3
Oratorium priuatum frangens non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.12.n.8
Oratorium auctoritate Episcopi constructum gaudet priuilegio immunitatis. d.2.q.3.p.16.§.3.n.10
Ordinans bigamum, vel pœnitentem publicum, non potest per annum Missam celebrare. d.3.q.2.p.6.n.1
Ordinans infantem, illiteratum, coniugatum an suspensionem incurrat. d.3.q.2.p.7.n.3
Ordinans alienum subditum suspensus remanet à collatione. d.3.q.2.p.7.n.4
Ordinare *quid sit.* d.1.q.16.sect.2.p.1.n.5
Ordinarij nomine quinam intelligantur. d.3.q.2.p.12.n.4. & d.3.q.6.p.7.n.5
Ordinatus à proprio Episcopo in aliena diœcesi simulq; in eadem functiones exercens ordinis, an incurrat irregularitatem. d.3.q.1.p.12.n.4
Ordinatus simoniacè suspensus est. d.3.q.2.p.11.n.1
Ordinatus per saltum incurrit irregularitatem exercendo functiones ordinis. d.3.q.1.p.2.n.2
Ordinatus per saltum, validè ordinatus est. d.3.q.1.p.2.n.4
Ordinatus per saltum non remanet suspensus. d.3.q.1.p.2.n.5
Ordinatus per saltum non remanet suspensus ab ordinibus antea ritè susceptis. d.3.q.1.p.2.n.10
Ordinatus probans se sacerdotali ordine insignitum esse, non præsumitur promotus per saltum. d.3.q.1.p.2.n.11
Ordinatus per saltum ex ignorantia non afficitur suspensione. d.3.q.1.p.2.n.15
Ordinatus per saltum ex ignorantia, non potest exercere functiones ordinis per saltum susceptj, nondum susceptis inferioribus ordinibus prætermissis. d.3.q.1.p.2.n.16
Ordinatus per saltum non potest superiorem ordinem suscipere, nondum susceptis inferioribus prætermissis. d.3.q.1.p.2.n.27
Ordinatus extra tempora absolui potest ab Episcopo. d.3.q.1.p.3.n.6
Ordinatus eodem die pluribus minoribus ordinibus, non ligatur suspensione; secus si minores cum aliquo maiore eadem die suscipiat. d.3.q.1.p.4.§.1.n.2
Ordinatus eodem die sacro ordine, & consecratione Episcopali, non ligatur suspensione. d.3.q.1.p.4.§.1.n.3
Ordinatus per simoniam ab alio commissam, non ligatur suspensione, etiamsi post ordinationem approbet simoniam ab alio commissam. d.3.q.1.p.5.n.3
Ordinatus ordine sacro absque vllo titulo suspensus est. d.3.q.1.p.8.n.1
Ordinatus cum pacto non petendi sustentationem, vel quid aliud ab ordinante, vel præsentante incurrit suspensionem ab executione ordinis suscepti. d.3.q.1.p.8.n.2
Ordinatus sine titulo, vel patrimonio, suspensionem incurrit. d.3.q.1.p.8.n.3
Ordinatus sine titulo duplicem incurrit suspensionem, si ficto titulo litteras dimissorias obtinuit. d.3.q.1.p.8.n.5
Ordinatus sine titulo incurrit irregularitatem exercendo functiones ordinis antequam absoluatur. d.3.q.1.p.8.n.6
Ordinatus cum vero patrimonio non incurrit suspensionem, si suscepto sacro ordine patrimonium retroducat, & renuntiet. d.3.q.1.p.8.n.7
Ordinatus ad titulum patrimonij, vel pensionis non est suspensus. d.3.q.1.p.8.n.10
Ordinatus ad titulum beneficij, sed solum in potentia incurrit suspensionem, secus probabiliter dici videtur de eo, qui beneficij collationem obtinuit, sed eius possessionem nondum cœpit. d.3.q.1.p.8.n.11
Ordinatus ad titulum patrimonij quandónam ligetur suspensione, si ære alieno ita grauatus sit, vt solutis debitis non remaneant bona ad titulum sufficientia. d.3.q.1.p.8.n.16
Ordinatus sine titulo de licentia proprij Episcopi à quonam alendus sit. d.3.q.1.p.8.n.28
Ordinatus sine titulo mortuo Episcopo ordinante, alendus est à successore. d.3.q.1.p.8.n.9
Ordinatus ordine minori ab Episcopo, qui Episcopatui renuntiauit non incurrit suspensionem. d.3.q.1.p.9.n.2
Ordinatus ordine Subdiaconatus ab Episcopo, qui Episcopatui renuntiauit, suspensionem incurrit. d.3.q.1.p.9.n.3
Ordinatus ab Episcopo, qui Episcopatui renuntiauit ligatur suspensione, etiamsi de licentia proprij Episcopi sit ordinatus. d.3.q.1.p.9.n.5
Ordinatus ab alieno Episcopo absque licentia proprij suspensionem incurrit. d.3.q.1.p.9.n.6
Ordinatus ab Episcopo, qui Episcopatui renuntiauit, validè ordinatus est. d.3.q.1.p.9.n.8

Ordinatus ab Abbate, qui ſua dignitati renuntiauit, non remanet ſuſpenſus. d.3.q.1.p.9.n.11

Ordinatus ab Epiſcopo, qui renuntiauit dignitati, à quónam diſpenſari poſſit. d.3.q.1.p.9.n.14

Ordinatus ab aliquo obſtricto cenſura, ſuſpenditur ab executione ordinum ab eo ſuſceptorum, modò ille vitandus eſſet, & modò ordinans non poſſet præfatos ordines conferre. d.3.q.1.p.10.n.1

Ordinatus ab excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, vel irregulari vitando, ſuſpenſionem incurrit, etiamſi ignorauit ordinantem iſtiuſmodi impedimento obſtrictum eſſe. d.3.q.1.p.10.n.4

Ordinatus per vim, vel metũ ab Epiſcopo, ſubiicitur ſuſpenſioni. d.3.q.1.p.10.n.5

Ordinatus ab excommunicato, validè ordinatus eſt. d.3.q.1.p.10.n.7

Ordinatus ab alieno Epiſcopo abſque licentia proprij ſuſpenditur ab executione ordinum ita ſuſceptorum. d.3.q.1.p.11.n.1

Ordinatus ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſoriis ligatur ſuſpenſione, non verò irregularitate. d.3.q.1.p.11.n.2

Ordinatus ab Abbate, vel alio abſque licentia proprij ordinarij ſuſpenſione ligatur. d.3.q.1.p.11.n.4

Ordinatus ab alieno Epiſcopo ignorans prohibitionem, non videtur ſuſpenſus. d.3.q.1.p.11.n.15

Ordinatus ab alieno Epiſcopo minoribus ordinibus, ſuſpenſionem Concilij incurrit. d.3.q.1.p.11.n.17

Ordinatus à proprio Epiſcopo in aliena diœceſi abſque licentia Epiſcopi illius diœceſis, ſuſpenſus eſt. d.3.q.1.p.12.n.1

Ordines ſacros recipiens ante legitimam ætatem ſuſpenditur ab executione ordinum. d.3.q.1.p.1.n.1

Ordines minores recipiens ante legitimam ætatem non eſt ſuſpenſus. d.3.q.1.p.1.n.3

Ordines ſacros recipiens ante legitimam ætatem, an præter ſuſpenſionem incurrat etiam irregularitatem, exercendo funĉliones ordinis tempore ordinationis. d.3.q.1.p.1.n.8

Ordines ſuſcipiens per ſaltum afficitur ſuſpenſione. d.3.q.1.p.2.n.11

Ordines per ſaltum ſuſcipere quiſnam dicatur. d.3.q.1.p.2.n.3

Ordines ſuſcipiens ante Baptiſmum, vel confirmationem, non validè recepit. d.3.q.1.p.2.n.5

Ordines quibus temporibus conferri debeant. d.3.q.1.p.3.n.1

Ordines recipiens extra tempora, ſuſpenſionem incurrit. d.3.q.1.p.3.n.4

Ordines plures eodem die ſuſcipiens, ſuſpenſionem incurrit. d.3.q.1.p.4.§.1.n.1

Ordines plures eodem die ſuſcipiendi quiſnam facultatem concedere poſſit. d.3.q.1.p.4.§.1.n.6

Ordines recipiens non ſeruatis interſtitiis grauiter peccat, ſed non incurrit ſuſpenſionem. d.3.q.1.p.4.§.2.n.1

Ordines ſuſcipiens, dum vinculo ſuſpenſionis, vel interdicti detinetur, non ligatur ſuſpenſione ſuſcipiendo ordines. d.3.q.1.p.[illegible].n.2

Ordines ſuſcipiens aſſignato ſibi patrimonio cum pacto reſtituendi patrimonium donatario, ſeu non petendi quidquam, non videtur afficere ſuſpenſione, modò non reſtituat ante ordinationem, & non inierit hoc pacto cum ordinante. d.3.q.1.p.8.n.8

Ordines minores ſuſcipiens ſine titulo, non ligatur ſuſpenſione. d.3.q.1.p.8.n.9

Ordines ſuſcipi non poſſunt ſub titulo Doctoratus, litteraturæ, vel gradus. d.3.q.1.p.8.n.18

Ordines ſuſcipi non poſſunt ſub titulo cuiuſlibet beneficij, penſionis, vel patrimonij. d.3.q.1.p.8.n.19

Ordines ſuſcipi poſſunt ad titulum conflatum ex beneficio, & patrimonio ſimul, quando alterum eorum non eſt ſufficiens ad ſuſtentationem. d.3.q.1.p.8.n.21

Ordines ab alieno Epiſcopo, quaſi donum, ſine licentia proprij Epiſcopi conferri poſſunt. d.3.q.1.p.11.n.7

Ordines, vel decreta facere quid ſit. d.1.q.16.ſect.2.p.1.n.2

Ordines, vel beneficia à ſchiſmatico recipiens, quam pœnam incurrat. d.1.q.2.p.5.n.14

Ordinum nomine quid intelligatur. d.2.q.3.p.24.n.2

Ordinum ſuſceptorum funĉtiones exercens ante legitimam ætatem, duplici titulo ſuſpenſus eſt. d.3.q.1.p.1.n.13

Ordines conferentes ſimoniacè interdicto ſunt ſubiecti. d.4.q.2.p.12

Oſtiarius, ſeu officialis principis non incurrit excommunicationem, quoties turbam arcendo, ſimul arcet clericum. d.2.q.3.p.6.ſect.4.n.15

Palatium Epiſcopi gaudet immunitate Eccleſiaſtica. d.2.q.3.p.16.§.3.n.9

Panem extrahens è ſtatu Eccleſiaſtico an incurrat excommunicationem. d.2.q.3.p.41.n.15

Pallium Cardinalis auferens, aut frangens non ligatur excommunicatione. d.1.q.12.p.1.n.3

Papa non ligatur excommunicatione dando, vel recipiendo aliquid pro gratia, vel iuſtitia. d.2.q.3.p.31.n.17

Papa poteſt abſoluere ab excommunicatione contracta ob clerici percuſſionem. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.1

Papa, cur in excommunicatione contra Romipetas expreſſerit interficientes, & mutilantes, cum alioquin ſufficienter expreſſi cenſeantur in verbo, vulnerantes. d.1.q.11.p.1.n.6

Papa an poſſit facultatem laico concedere cognoſcendi cauſas Eccleſiaſticas. d.1.q.16.p.2.n.9

Papa poteſt concedere laico facultatem iudicia exercendi contra perſonas Eccleſiaſticas. d.1.q.16.p.6.n.2

Papa non poteſt eſſe hæreticus, neque vt Papa, neque vt priuatus Doctor. d.1.q.2.p.1.n.12

Papa poteſt in controuerſiis errare, imò etiam in rebus fidei poteſt tamquam priuatus Doctor ex ignorantia falli, & errare. d.1.q.2.p.1.n.13

Papa, cur ſe ſeruum ſeruorum in Bulla appellet. d.1.q.1.p.2.n.3

Papa liberum eſt, quod ſibi velit nomen aſſumere. d.1.q.1.p.2.n.7

Papam eligens per ſimoniam ligatur excommunicatione. d.2.q.7.p.1.n.1

Papatum ambiens poſt mortem Summi Pontificis, ligatur excommunicatione, ſaltem ſi per ſimoniam procuret. d.2.q.3.p.1.n.4

Papæ electionis formam non ſeruans excommunicatur. d.2.q.7.p.1.n.5

Papæ officiales, aliiq; venientes ad vrbem pro ſuis negotiis, quónam priuilegio gaudere debeant ex vi Eugenianæ. d.2.q.3.p.3.n.3

Parochi, aliiq; ſacerdotes inferiores non tenentur ex vi Bullæ ad publicationem Bullæ. d.1.q.22.p.6.n.12

Parochorum, canonicorum, aliorumq; Eccleſiaſticorum domus exiſtentes intra triginta paſſus prope Eccleſiam, gaudent priuilegio immunitatis. d.2.q.3.p.16.§.4.n.7

Parochus peccat non detinendo apud ſe tranſumptum Bullæ, etiamſi nondum ſacerdotali ordine inſignitus ſit. d.1.q.22.p.7.n.6

Parochus inducens aliquem ad eligendam ſepulturam in ſua Eccleſia, vel ad non mutandam iam electam, non ligatur excommunicatione. d.2.q.5.p.4.n.5

Parochus, vel confeſſarius, an poſſit à ſuſpenſionibus non reſeruatis abſoluere. d.3.q.3.p.3.n.8

Parochus, vel alius ſacerdos aſſiſtens matrimonio, vel benedicens abſque licentia proprij parochi ſuſpenſus eſt. d.3.q.3.p.4.n.1

Parochus dans licentiam alteri benedicendi, vel aſſiſtendi matrimonio non ſibi ſubditorum, non ligatur hac ſuſpenſione. d.3.q.3.p.4.n.4

Participantes cum excommunicatis à Papa, eoſq; admittentes ad diuina officia, ſubiiciuntur excommunicationi. d.2.q.5.p.3.n.4

Particula, quomodolibet, *quidnam ſignificet.* d.2.q.20.p.1.n.3

Patriarchæ accipientes occaſione viſitationis aliquid vltra victualia ſuſpenduntur ab ingreſſu Eccleſiæ. d.4.q.2.p.8

Patriarcharum, Epiſcoporum, & Archiepiſcoporum nomine quinam veniant. d.1.q.12.p.2.n.4

Patrimonij nomine quid intelligatur. d.3.q.1.p.8.n.14

Patrimonium alicui aſſignans hoc pacto, vt ordinatus illud reſtituat adepto beneficio, non videtur grauiter peccare. d.3.q.1.p.8.n.15

Patrimonium, ad quod aliquis ordinatus eſt, an poſſit obtento beneficio alienari abſque licentia Epiſcopi. d.3.q.1.p.8.n.23

Patrocinium, auxilium, conſilium, vel fauorem præbens, ne iudices Eccleſiaſtici ſua iuriſdictione vtantur, excommunicationem incurrit. d.1.q.17.p.1.n.37

Pecunia ex venditione fructuum redacta, an inter fructus, ſeu reditus computetur. d.1.q.18.p.3.n.12

Pecuniam aliquam exigens ab Eccleſiaſticis non incurrit excommunicationem Bullæ, ſed cap.quamquam, de cenſibus, *quoties hoc onus nõ fuit Eccleſiaſticus impoſitum.* d.1.q.19.p.1.n.6

Pecuniam, aut alia furtim, vel clam Romipetis ſubtrahens, excommunicationem non incurrit. d.1.q.11.p.1.n.10

Pecuniam exigens pro fluminis tranſitu, non incurrit excommunicationem; idem valet in facultate tenendi cimbã, qua viatores tranſferantur. d.1.q.6.p.3.n.13

Pecuniam tradens, vt in religionem admittatur excommunicationem incurrit, etiamſi mentem ſuam recipienti non aperiat. d.2.q.3.p.24.n.3

Peccator publicus in ſententia aliorum eſt ſuſpenſus. d.3.q.7.p.1.n.1

Pedagia exigens incurrit excommunicationem Bullæ iuxta ſententiam auctoris. d.1.q.19.p.1.n.4

Pedagij noui impoſitio quænam dicatur. d.1.q.6.p.2.n.2

Pedagij, guidagij, portorij, ſeu gabellæ, ac vectigalis nomine, non venit taxa, talea, collecta, præſtantia, perticatus, domus, panis, & his ſimilia. d.1.q.6.p.1.n.4

Penſionarius, qui termino præfixo non potuit penſionem ſoluere, excuſatur ab excommunicatione. d.2.q.1.p.2.n.9

Penſionarius non incurrit excommunicationem non ſoluendo penſionem, donec is, qui ius penſionis habet, declaret cum decreto iudicis velle excommunicationem à penſionario incurri. d.2.q.1.p.vnic.n.10

Penſionarius, qui ob ſolutam penſionem declaratur excommunicatus, non cenſetur excommunicatus à die, qua eſt in mora ſoluendi, ſed ſolùm, dum creditor declarat velle, vt debitor excommunicationem incurrat. d.2.q.1.p.vnic.n.13

Penſionem pro altero impetrans animo poſtea aliquid paciſcendi circa penſionem, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.28.n.3

Percuſſio leuis, grauis, mediocris quænam dicatur. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.8

Percuſſio leuis, & non ſufficiens ad mortale non ſubiicitur excommunicationi. d.2.q.3.p.6.§.1.n.4

Percuſſio clerici, cur violenta manuum iniectio nuncupetur. d.2.q.3.p.6.§.1.n.3

Percuſſionem clerici mandans, aut conſulens non ligatur excommunicatione, niſi ſequatur percuſſio. d.2.q.3.p.6.§.2.n.2

Percutere *quid ſit.* d.1.q.12.p.1.n.2

Percutiens clericum ex ignorantia probabili excuſatur ab excommunicatione. d.2.q.3.p.6.ſect.4.n.2

Percutiens eum, qui inchoato itinere Romam verſus reuertitur, vt aliquid ibi faciat, nõ incurrit excommunicationẽ iuxta ſententiã auctoris. d.1.q.11.p.2.n.26

Percutiens leuiter, an ligetur cenſura, ſi prorſus ex propria culpa, vel incuria medicorum percuſſus periit. d.1.q.10.p.1.n.12

Peregrinatio, & deuotio quomodo differant. d.1.q.11.p.2.n.10

Peregrinationem incipiens, ſed non perficiens verſus ſepulchrum Domini abſque licentia Papæ non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.39.n.3

Peregrinationem vouens ad ſepulchrum Domini, an teneatur votum adimplere. d.2.q.3.p.39.n.5

Permutans cum infidelibus equos validos pro inualidis, vel arma apta pro ineptis, excommunicationem incurrit, etiamſi prædictus equus, & arma è locis infidelium prius extraxiſſet. d.1.q.8.p.7.n.15

Perſecutio, vel ſpoliatio contra quas perſonas fieri debeat, vt incurratur excommunicatio lata contra grauantes perſonas Eccleſiaſticas, eo quod eligere noluerit eum, pro quo rogabatur. d.2.q.2.p.19.n.7

Perſonaliter aliquem comprehendens, ſed poſtea illum liberum mittens, excommunicationem Bullæ incurrit, ſecus ſi conatus eſt tantummodò capere, ſed non cepit. d.1.q.10.p.1.n.26

Perſonæ Eccleſiaſticæ quænam ſint. d.1.q.16.p.3.n.1

Perſonæ quænam incurrant excommunicationem recurrendo prætextu appellationis ad Curiam ſæcularem. d.1.q.14.p.1.n.2

Perturbans iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ in excommunicationem incidit. d.1.q.21.p.2.n.14

Perturbare *quid ſit.* d.1.q.9.p.1.n.7

Pictura, ſeu infectio fieri debet circa ipſammet ceram, vt incurratur excommunicatio lata contra pingentes Agnos Dei. d.2.q.2.p.29.n.3

Pilatus an poteſtatem ſupra Chriſtum haberet. d.1.q.16.p.2.n.8

Pirata fidelis, ſi mare Pontificium diſcurrat animo ſolum deprædandi infideles, non ligatur excommunicatione; ſecus dicendum ſi animum habeat deprædandi quoſcumque. d.1.q.4.p.1.n.14

Piratæ quinam dicantur. d.1.q.4.p.1.n.4

Piratæ Chriſtiani an incurrant excommunicationem ſurripiendo bona naufragantium. d.1.q.5.p.3.n.2

Piratis opem præstans ex metu graui an excusetur à censura, licet à peccato non excusetur si auxilium ferat ad rem intrinsecè malam. d.1.q.4.p.1.n.17
Piratis inseruientes excommunicationem incurrunt. d.1.q.4.p.1.n.19
Piraticus solummodo discursus in mari immediatè, vel mediatè subiecto Summo Pontifici excommunicatione punitur, non verò discursus in alieno mari. d.1.q.4.p.2.n.4
Pœnitens an possit absolui, dum confessarium accersiuit per internuntium, & adueniente confessario nullum peccatum exprimere potest, nec vllus adest, qui petita confessionis fidem faciat. d.2.q.3.p.33.n.4
Pœnitens publicus quisnam dicatur. d.3.q.2.p.6.n.4
Pontificalium nomine quid intelligatur. d.3.q.2.p.12.n.2
Pontificis nomine intelligitur iam Episcopus. d.3.q.1.p.9.n.15
Portorium *quid sit.* d.1.q.6.p.1.n.3
Possidens bona Ecclesiæ, non tenetur illa superueniente dubio restituere, nisi de rei veritate constet. d.1.q.21.p.2.n.4
Postulans indignum an ligetur suspensione. d.3.q.4.p.1.n.4
Præcepto impeditus, ne domo exeat, & consequenter ne ad Sedem Apostolicam accedat, excommunicationem non incurrit. d.1.q.10.p.1.n.33
Præcones, aliique ministri inferiores, qui statutum contra libertatem Ecclesiasticam publicant, an excommunicationem Bullæ incurrant. d.1.q.16.sect.2.p.1.n.8
Prædam agentes contra infideles non baptizatos, non incurrunt excommunicationem: idem valdè probabiliter dici potest de spoliantibus hæreticos. d.1.q.4.p.1.n.10
Prædicens ex astris præcipuè futuros effectus contingentes, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.38.n.5
Prælati, & alij sacerdotes, Episcopis inferiores non possunt absoluere ab excommunicatione contracta ob clerici percussionem. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.7
Prælati edentes, seu publicantes glossas, scholia, aut interpretationes circa Concil. Trid. absque licentia Papæ, ab ingressu Ecclesiæ interdicuntur. d.4.q.2.p.9
Prælati facientes contra constitutiones de non asportando tritico extra statum, non videntur hoc tempore ligari suspensione. d.2.q.3.p.42.n.15
Prælati locorum tenentur delinquentes ad locos sacros confugientes tradere Curiæ sæculari, eos requirenti, modò constet de delicto priuante immunitate. d.2.q.3.p.16.§.10.n.1
Prælati Ecclesiarum aliquando possunt laicorum auxilium implorare, vel etiam clericorum opera vti ad tuendam Ecclesiam. d.2.q.2.p.16.§.7.n.2
Prælati recipientes beneficia, vel personas in confidentiam interdictum incurrunt. d.4.q.2.p.13
Prælati Ecclesiastici imponentes onera Ecclesiasticis, vel ipsorum bonis, excommunicationem incurrunt, iuxta probabiliorē auctoru sententiam. d.1.q.19.p.2.n.8
Prælatorum nomine intelliguntur Episcopi. d.3.q.4.p.16.n.3
Prælatum impediens, ne sua iurisdictione vtatur quem dubitat iustè vti, an incurrat excommunicationem. d.1.q.17.p.1.n.6
Prælatum impediens ne iurisdictione sua vtatur iuxta statuta Conciliorum Prouincialium, an excommunicationem incurrat, dissensio est inter Doctores, qua hic dirimitur. d.1.q.17.p.1.n.19
Prælatus an possit sub censura obligare ad restitutionem cum notabili debitoris incommodo. d.2.q.1.p.vnic.n.13
Prælatus monasterij non afficitur excommunicatione accedendo ad studia sine licentia. d.2.q.8.p.8.n.14
Prælatus Ecclesiasticus procurans clericum capi apud alium Prælatum Ecclesiasticum habentem dominium temporale, quandónam ligetur censura. d.3.q.4.p.13.n.3
Prælatus procurans clericum capi à ministris suis, ligatur suspensione si ipse Prælatus dominium temporale habeat. d.3.q.4.p.17.n.4
Prælatus an incurrat suspensionem, siue procuret clericum capi per se, siue per alios. d.3.q.4.p.13.n.6
Præpositus Societatis IESV *facultatem concedere potest suis religiosis transeundi ad alias quaslibet religiones.* d.2.q.9.p.1.n.6
Præstans iuramentum illicitum, vel damnosum, vel libertati Ecclesiasticæ contrarium, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.17.n.6
Prætextus supplicandi, vel informandi Summum Pontificem excusare potest impedientes executionem litterarum Apostolicarum. d.1.q.15.p.4.§.2.n.1
Prætextus prohibendæ violentiæ non excusat auocantes causas Ecclesiasticas, aut litterarum Apostolicarum executionem impedientes. d.1.q.15.p.4.§.4.n.1
Prætextus Bullæ alicubi non publicatæ, non excusat transgressores Bullæ. d.1.q.15.p.4.§.5.n.1
Prætextus Bullæ non acceptæ non excusat transgressores ab excommunicatione. d.1.q.15.p.4.§.5.n.2
Presbyteri, qui in crimine fornicationis iacent, suspensi sunt ab ingressu Ecclesiæ. d.4.q.2.p.10
Prima tonsura an veniat nomine ordinum. d.2.q.3.p.24.n.3
Princeps, Gubernator, aliique similes, non prohibentes exemptionem ordinum mendicantium violari, non incurrit excommunicationem. d.2.q.11.p.2.n.5
Princeps laicus, siue magistratus, dubitans de veritate, vel falsitate litterarum Apostolicarum non excusantur ab excommunicatione contra impedientes executionem litterarum Apostolicarum, si illarum executionem impediunt auctoritatiuè cum prætextu cognoscendi veritatem. d.1.q.14.p.2.n.19
Princeps impediens possessionem beneficij capi absque suo beneplacito, excommunicationem contrahit. d.1.q.14.p.2.n.14
Princeps laicus non incurrit excommunicationem petendo litteras à Legato, vt sciat an sit verus Legatus, vel Nuntius. d.1.q.14.p.2.n.23
Princeps laicus non incurrit excommunicationem petendo litteras sibi exhiberi, vt eas examinet & recognoscat; non autem vt illarum executionem impediat. d.1.q.14.p.2.n.24
Princeps, qui non facit statutum contra libertatem Ecclesiasticam, sed ab alio factum promulgari curat, excommunicationem incurrit. d.1.q.16.sect.2.p.1.n.7
Princeps iuramentum adhiberi prohibens in contractibus, ad vitanda periuria, non videtur contra libertatē Ecclesiasticā delinquere. d.1.q.16.sect.2 p.2.n.26
Princeps laicus faciens statutum quo prohibetur ne sæculares cum monialibus loquantur, etiam obtenta ab ordinario facultate, contra Ecclesiasticam libertatem peccat. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.27
Princeps iustam habens causam imponendi gabellas in suo territorio, si eam præscribat solui, non solum à laicis, verùm etiam à religiosis, in excommunicationem contra imponentes gabellas clericis incidit iuxta probabiliorem sententiam. d.1.q.6.p.3.n.7
Princeps Christianus bellum inferens aduersus alium Principem Christianum, vt desistat ab obsidione, vel bello contra Turcas, alioqui infideles, laqueo excommunicationis suspenditur. d.1.q.8.p.2.n.19
Princeps temporalis non est absolutus dominus bonorum in suo territorio existentium. d.1.q.19.p.2.n.4
Princeps permittens è suo statu extrahi ad partes infidelium, excommunicationem incurrit. d.1.q.8.p.2.n.20
Princeps permittens infidelibus transitum, laqueo excommunicationis ligatur. d.1.q.8.p.2.n.22
Princeps permittens arma deferri infidelibus, non ligatur censura. d.1.q.8.p.2.n.23
Princeps præstans auxilium, consilium, vel fauorem infidelibus contra Principem Christianum, ne ita fortis & potens fiat, vt ei aucta potentia resisti nequeat, excommunicationem incurrit. d.1.q.8.p.4.n.10
Princeps impediens deferri victualia ad Romanam Curiam absque iusta causa, excommunicationis gladio feritur. d.3.q.9.p.2.n.19
Princeps per cuius territorium ad Romanam Curiam victualia aduehuntur, an possit impedire, & detinere, vt illa in suorum subditorum vsum impendantur. d.1.q.9.p.2.n.20
Principes non sunt absoluti domini omnium bonorum temporalium. d.1.q.15.p.4.§.4.n.10
Princeps concedens locum duelli in suo territorio duobus infidelibus non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.48.n.26
Principes temporales, aut alij officiales à principe constituti, facientes aliquam actionem in hac Clementina vnic. *de vsuris, expressam, iuxta tutiorem sententiam excommunicationem incurrunt.* d.2.q.10.p.15.n.15
Principes, consules, aliique officiales quænam præstare teneantur, ne excommunicationem cap. felicis, *incurrant.* d.2.q.10.p.5.n.3
Principes, & alij sæcularem dignitatem habentes incurrunt excommunicationem ipso facto, quoties munus sui officij obire negligunt post trinam admonitionem. d.2.q.10.p.6.n.2
Principes, aliique officiales sæculares non incurrunt excommunicationem, non defendendo Ecclesias, populos, aut viduas, dum probabiliter credunt se ad hoc onus non teneri. d.2.q.10.p.6.n.4
Principes aliique sæcularium dignitatum administratores, incurrunt excommunicationem, quoties post trinam admonitionem negligunt tueri personas Ecclesiasticas, & loca Ecclesiastica. d.2.q.10.p.7.n.6
Principes, aliique sæcularem dignitatem habentes non ligantur excommunicatione, dum negligentes sunt in illis actionibus, ad quas tenentur ex sola charitate. d.2.q.10.p.6.n.8
Principes, & potestates sæculares negligentes munus sui officij obire, remanent excommunicati, donec dignam præstent satisfactionem. d.2.q.10.p.7.n.9
Principes, aliique officiales non facientes seruari constitutiones cap. felicis, *ligantur excommunicatione.* d.2.q.3.p.7.n.7
Principes, & Rectores negligentes in inquirendis per domos Iudæorum libris Talmud, & inuentis comburendis, ligantur excommunicatione. d.2.q.3.p.40.n.5
Principibus laicis licitum est consensum petere, vt maior auctoritas, & facilior fides à populo litteris Apostolicis præstetur. d.1.q.14.p.2.n.26
Priuilegia concessa auocandi causas spirituales ante hanc Bullam reuocata sunt. d.1.q.15.p.4.§.1.n.6
Priuilegia libertatis Ecclesiasticæ quænam censeantur. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.2
Priuilegij reuocatio à legitimo superiore facta, valida est. d.1.q.22.p.5.n.4
Priuilegij limites seruandi sunt, in auocandis causis spiritualibus, &c. d.1.q.15.p.4.§.1.n.3
Priuilegium Principibus concessum auocandi causas spirituales, potest reuocari. d.1.q.15.p.4.§.1.n.7
Priuilegium Episcopi, aliorumve Prælatorum, non excusat auertentes causas spirituales, &c. d.1.q.15.p.4.§.1.n.4
Priuilegium auocandi causas spirituales non inducitur per tolerantiam Summi Pontificis. d.1.q.15.p.4.§.1.n.5
Priuilegium, seu facultas absoluendi à casibus Bullæ quomodo concedenda sit. d.1.q.22.p.2.n.8
Priuilegium habens absoluendi circa casus reseruatos, & censuras, non posset ab excommunicationibus Bullæ absoluere, etiam præciso Bullæ decreto. d.1.q.22.p.2.n.17
Priuilegium validè reuocari potest, etiamsi per modum contractus concessum sit. d.1.q.22.p.5.n.4
Priuilegium Ecclesiæ concessum reuocari non potest. d.1.q.22.p.5.n.5
Priuilegium habens absoluendi ab excommunicationibus Bullæ, absoluere potest. d.1.q.22.p.2.n.7
Priuilegium habens absoluendi, potest à casibus in decreto Clementis VIII. expressis absoluere in Vrbe, & extra Italiam, non verò in Italia. d.1.q.22.p.2.n.20
Priuilegium asserens se habere, incumbit onus probandi. d.1.q.15.p.4.n.2
Priuilegium Apostolicum habens recipiendi ordines à quolibet Episcopo, impunè ordinari potest absque litteris dimissoriis sui Episcopi, non verò absque commendatitiis. d.3.q.1.p.11.n.22
Priuilegium religiosorum ad celebrandum tempore interdicti localis an reuocatum sit in Concilio Tridentino. d.2.q.8.p.14.n.11
Probatio monitorij à quibusnam facienda sit. d.3.q.5.p.1.§.2.n.7
Procellare *quid sit.* d.1.q.20.p.1.n.6
Processus quid sit. d.1.q.14.p.1.n.14
Processus genus quotuplex sit. d.1.q.1.p.1.n.2
Procurans decerni mandata à curiis sæcularibus contra iudices Ecclesiasticos, excommunicationem incurrit. d.1.q.17.p.1.n.31
Procurans abortum fœtus animati excommunicationem incurrit, quouis pacto procuret. d.2.q.2.p.10.n.1
Procurans, vt conseruator intromittat se in aliis, quàm in manifestis iniuriis, non ligatur excommunicatione, antequā conseruator se intromittat. d.2.q.2.p.35.n.3
Procurator, vel pars curans Ecclesiasticum ad sæculare tribunal trahi, non incurrit excommunicationem. d.1.q.16.p.4.n.11
Procuratores, Rectores, & Actores negotiorum quinam dicantur. d.1.q.13.p.2.n.8
Proditoriè occidens infidelem nihil tale præuidentem, non priuatur immunitate, iuxta probabilem sententiam. d.2.q.3.p.16.§.6.n.17
Proferens sententiam contra personas Ecclesiasticas, excommunicationem incurrit. d.1.q.20.p.1.n.14
Proferre sententiam quid sit. d.1.q.10.p.1.n.15
Proferre *quid sit.* d.1.q.9.p.1.n.6

Professio an valida sit dum nouitius expleto nouitiatus anno egressus fuerat, & postea admissus ad professionem, absque alio nouitiatu. d.3.q.8.p.5.n.9
Professio est titulus, ad quem religiosus promoueri potest. d.3.q.1.p.8.n.17
Prohibens, vel impediens litterarum Apostolicarum executionem, excommunicationem incurrit. d.1.q.14.p.2.n.27
Prohibens accessum ad Romanam Curiam pro suis negotiis, aut alias actiones hic vetitas faciens, incurrit excommunicationem, non solùm eas faciens publica, verùm etiam priuata auctoritate. d.1.q.14.p.3.n.4
Prohibens excommunicatos publicè, vel interdictos exire de Ecclesiis tempore Missæ, dum à celebrantibus moniti sunt, excommunicationē incurrit. d.2.q.3.p.20.n.9
Prohibens, vel prohiberi mandans, & consulens delationem victualium, iuxta probabiliorem sententiam, excommunicationem contra impedientes victualia ad vrbem deferri, incurrit. d.1.q.9.p.2.n.21
Prohibitiones, vel mandata, quæ contra iudices Ecclesiasticos procurantur, an debeant esse pœnalia. d.1.q.17.p.1.n.32
Prohibitiones, vel mandata procurans contra iudices Ecclesiasticos executioni mandari, ligatur excommunicatione. d.1.q.17.p.1.n.33
Prohibitiones, vel mandata faciens contra iudices Ecclesiasticos excommunicationem incurrit. d.1.q.17.p.1.n.34
Prohibitiones, aut mandata exequens contra iudices Ecclesiasticos, excommunicationis pœna punitur. d.1.q.17.p.1.n.35
Promissio ficta non inducit excommunicationem latam contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iustitia in Romana Curia. d.2.q.3.p.31.n.8
Promissio debiti ex gratitudine, an puniatur pœna excommunicationis lata contra promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iustitia in Romana Curia obtinenda. d.2.q.3.p.31.n.10
Promittens, vel tradens aliquid pro gratia, vel iustitia in Romana Curia obtinenda, excommunicationem incurrit, etiamsi non tradat pecuniam, sed aliquid aliud. d.2.q.3.p.31.n.11
Promittentes, vel recipientes aliquid pro gratia, vel iustitia in Romana Curia obtinenda, an paruitas materiæ excuset. d.2.q.3.p.31.n.12
Promulgatio Bullæ, an sufficiat ad interrumpendam præsumptionem. d.1.q.21.p.2.n.3
Proponuntur rationes, ad ostendendum non esse valida gesta Summi Pontificis ante coronationem. d.1.q.1.p.2.n.12
Prouentus vnde dicatur. d.1.q.18.p.2.n.8
Prouocantes se ad pugnam nullo statuto loco, & tempore, non afficiuntur excommunicatione. d.2.q.5.p.38.n.15
Publicantes decreta contra libertatem Ecclesiasticam, an illa reuocare teneantur, dum absolutionem obtinere intendunt. d.1.q.22.p.2.n.9
Publicatio Bullæ vbi facienda sit. d.1.q.22.p.6.n.2
Publicatio Bullæ Romæ facta sufficit ad inducendam vbique obligationem. d.1.q.22.p.6.n.4
Publicatio Bullæ an semel tantùm in anno ex obligatione facienda sit. d.1.q.22.p.6.n.7
Publicationi, vel concessioni indulgentiarum ob quæstum cooperantes non subiiciuntur excommunicationi. d.2.q.3.p.30.n.8
Pugnam inchoans in Ecclesia non videtur incidere in pœnas duellum committentibus propositas, si Ecclesia egrediantur, ob ipsius reuerentiam, & pugnam extra Ecclesiam committant. d.2.q.3.p.48.n.8

QVænam forma seruanda sit in resignationibus. d.3.q.4.p.2.n.2
Quandónam Episcopus censendus sit non emendatus. d.3.q.7.p.4.n.6
Quinam teneantur ad limina accedere. d.3.q.5.p.7.n.2
Quotuplex admonitio requiratur, vt Episcopus non resipiscens à concubinatu, suspensionem incurrat. d.3.q.7.p.4.n.5

RApere feminam quisnam dicatur. d.2.q.2.p.9.n.2
Rapiens aliquid è manibus clerici per vim, aut inferens violentiam rebus clerico adhærentibus, excommunicationem incurrit. d.2.q.3.sect.1.§.1.n.5
Rapiens vxorem, filios, vel seruos, quos accedens ad Sedem Apostolicam secum ducebat, an excommunicatione ligetur. d.1.q.10.p.1.n.21
Raptores virginum priuilegio immunitatis gaudent. d.2.q.3.p.16.§.5.n.4
Raptori mulieris consilium, auxilium, aut fauorem præbens excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.24.n.12
Ratam habens simoniam in ordine, vel beneficio ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.9.n.4
Ratam habens vexationem alicuius, qui censuram tulerat, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.15.n.7
Ratam habens delationem armorum ad infideles, non obstringitur censura contra deferentes arma, vel equos infidelibus. d.1.q.8.p.2.n.28
Ratam habens mutilationem, vel occisionem, an excommunicationem incurrat. d.1.q.10.p.1.n.6
Ratam habens actionem impediendi executionem litterarum Apostolicarum non incurrit excommunicationem. d.1.q.14.p.2.n.12
Ratam habens auocationem causarum spiritualium à iudicibus Ecclesiasticis non incurrit excommunicationem. d.1.q.15.p.1.n.26
Ratum habere *quid sit.* d.1.q.12.p.1.n.22
Recedere à Sede Apostolica quinam dicantur. d.1.q.9.p.1.n.6
Receptatores, vel fautores piratarum, non ligantur excommunicatione, antequam pirata ingressi fuerint mare. d.1.q.4.p.1.n.16
Recipiens tributum ab Ecclesiastico sponte dato, non incidit in excommunicationem. d.1.q.19.p.1.n.20
Recipiens aliquem in nauim, vt in altum ducat, & vita vel rebus spoliet, excommunicationem incurrit. d.1.q.4.p.1.n.7
Recipiens litteras in conclaui missas, quandonam ligetur excommunicatione. d.2.q.2.p.34.n.9
Rectores piorum locorum excommunicationem incurrunt cædendo arbores, illasq; in proprios vsus conuertendo. d.1.q.18.p.4.n.7
Recurrens ad iudicem sæcularem, incurrit excommunicationem, etiamsi recurrat post sententias, vel ante. d.1.q.17.p.1.n.23
Recurrens à iudicibus Ecclesiasticis ad laicos incurrit excommunicationem, etiamsi sententia contra recurrentem ab Ecclesiastico iudice lata, iustitiam contineret. d.1.q.17.p.1.n.27
Recurrens ad Curias sæculares an excommunicationem incurrat, etiamsi à iudice laico, ad quem recurrit, nihil obtineat. d.1.q.17.p.1.n.28
Recurrens ad Curias sæculares, & ab illis obtinens prohibitiones, easq; executioni mandari curans, an plures excommunicationes incurrat. d.1.q.17.p.1.n.29
Recurrens ad iudices laicos excommunicationem incurrit, etiamsi subditi sint Ecclesiæ, imo etiamsi Ecclesiastici sint, & temporali iurisdictione gaudeant. d.1.q.14.p.1.n.26
Reditus vnde dicatur. d.1.q.18.p.2.n.7
Reformans vectigalia iam imposita, non subiicitur excommunicationi, modò rem aliam maioris valoris non exigat, aut solui imponat. d.1.q.6.p.3.n.17
Regalium nomine, seu custodiæ, guardiæ quid intelligatur. d.2.q.2.p.23.n.4
Reges ante Christi aduentum non solùm temporalem, verùm etiam spiritualem iurisdictionem habebant. d.1.q.15.p.4.§.4.n.5
Reges non possunt auctoritatiuè Episcopos conuocare. d.1.q.16.p.3.n.15
Reges aliiq; Principes in censuram non incidunt processando personas Ecclesiasticas. d.1.q.20.p.2.n.7
Reges, vel Imperator nō ligantur excommunicatione, cogendo feminam ad ingressum in monasterio aut aliam actionem hic vetitam faciendo, iuxta probabiliorem nonnullorum sententiam. d.2.q.2.p.2.n.1
Regna, terræ, & loca eorum, qui impedire præsumunt Legatum, seu Nuntium Summi Pontificis, ne terras sibi subiectas ingrediatur, interdicto tamdiu subiecta manent, quamdiu impedientes non desistunt impedire, qui insuper excommunicantur. d.4.q.3.p.5
Religiosa domina retrahentes se à solutione decimarum non incurrunt excommunicationem in sententia auctoris. d.2.q.8.p.2.n.10
Religiosi mendicantes recipientes nouas domos, vel loca ad habitandum sine licentia Papæ ligantur excommunicatione. d.2.q.8.p.2.n.6
Religiosi reformati nequeunt ad fratres conuentuales transire, nec conuentuales possunt eos recipere. d.2.q.8.p.3.n.1
Religiosi S. Francisci de Paula ligantur excommunicatione recipiendo sine licentia fratres ordinis Minorum de Obseruantia. d.2.q.8.p.3.n.3
Religiosi professi matrimonium contrahentes, excommunicationem incurrunt, vt hic innuitur, & alibi fusiùs ab auctore explicatur. d.2.q.8.p.5.n.1
Religiosi cuiusuis ordinis, & alij prædicantes, aut priuatim nuntiantes indulgentias S. Mariæ ad populū, in vrbe Roma percipi posse à sæcularibus visitantibus Ecclesias priuilegiatorum, subiiciuntur excommunicationi. d.2.q.8.p.10.n.3
Religiosi Societatis IESV *ligantur excommunicatione dimittendo habitum religiosum.* d.2.q.8.p.6.n.25
Religiosi, qui contracta suspensione ob negligentiam in admonendis confitentibus de obligatione soluendi decimas prædicare audent. d.2.q.8.p.13.n.13
Religiosi quandónam dicantur commoditatem habere admonendi confitentes de obligatione soluendi decimas. d.2.q.8.p.13.n.14
Religiosi quibus conscientiam facere teneantur obligationes soluendi decimas, vt à censura suspensionis, & excommunicationis eximantur. d.2.q.8.p.13.n.15
Religiosi non tenentur admonere pœnitentes de obligatione soluendi decimas, quoties certò sciunt monitionem non profuturam. d.2.q.8.p.13.n.16
Religiosi an teneantur interdictum seruare, dum vident illud seruari ab Ecclesia cathedrali, non verò à parochiali loci. d.2.q.8.p.14.n.7
Religiosi non seruantes interdictū, vel cessationē à diuinis, incurrunt excommunicationē, quoties interdictum aut cessatio obseruatur à cathedrali, vel parochiali loci, modò imposita fuerit auctoritate Sedis Apostolicæ, &c. d.2.q.8.p.14.n.9
Religiosi non possunt tempore interdicti localis generalis celebrare, virtute priuilegiorum concessorum ante Clementinam, ex frequentibus. d.2.q.8.p.14.n.10
Religiosi mendicantes & parochi non seruantes pacem inter se factam in partibus Germaniæ, subiiciuntur excommunicationi. d.2.q.8.p.15.n.3
Religiosi mendicantis receptio & admissio in ordinem mendicantium non solùm est illicita, verùm etiam inualida. d.2.q.9.p.1.n.5
Religiosi, qui post Extrauagantē Martini V. in ordinem mendicantium adscripti sunt, ligantur excommunicatione transeundo ad ordinem non mendicantium. d.2.q.9.p.1.n.8
Religiosi ordinis Humiliatorum admittentes aliquem ad suam religionem, excommunicationi subiiciuntur. d.2.q.9.p.2.n.2
Religiosi cuiuscumque ordinis recipientes aliquem ex Patribus Societatis IESV *sine licentia excommunicationem incurrunt, exceptis Carthusianis.* d.2.q.9.p.2.n.2
Religiosi claustrales recipientes Minimos sine licentia, excommunicationem incurrunt. d.2.q.9.p.2.n.3
Religiosi minores recipientes fratres ordinis Prædicatorum sine debita licentia, laqueo excommunicationis obstringuntur. d.2.q.9.p.2.n.4
Religiosi Minimi subtrahentes se ab obedientia correctorum, in pœnam excommunicationis incidunt. d.2.q.9.p.2.n.5
Religiosi an possint absoluere ab excommunicatione contracta ob duellum. d.2.q.3.p.48.n.40
Religiosi non possunt absoluere à casibus duelli, expressis in constitutione Gregorij & decreto Concilij. d.2.q.3.p.48.n.42
Religiosi professi subiiciuntur excommunicationi, interessendo agitationi ferarum. d.2.q.4.p.7.n.7
Religiosi, vel clerici agitantes, vel assistentes agitationi vituli non incurrit excommunicationem. d.2.q.4.p.7.n.11
Religiosi assistentes bellicis equorum simulacris, non incurrunt excommunicationem. d.2.q.4.p.7.n.13
Religiosi non ligantur excommunicatione admittendo excommunicatos à Papa ad diuina officia. d.2.q.5.p.3.n.5
Religiosi, an interdictum incurrant, admittendo excommunicatos ad diuina officia. d.2.q.5.p.3.n.6
Religiosi non possunt hoc tempore virtute priuilegiorum absoluere ab excommunicatione contracta in electione Papæ contra constitutiones Gregorij XV. d.2.q.7.p.1.n.10
Religiosi, qui paupertatem in communi profitentur, subiiciuntur excommunicationi, admittendo aliquem ad professionem, aut nouam domum acquirendo, aut loca iam habita alienando sine licentia Sedis Apostolicæ. d.2.q.8.p.1.n.3
Religiosi nouum ordinem instituentes, non ligantur excommunicatione. d.2.q.8.p.1.n.5
Religiosi possunt antiquas domos recipere. d.2.q.8.p.2.n.3
Religiosi possunt in alio oppido domum acquirere. d.2.q.8.p.2.n.4
Religiosi aliiq; transferentes, vel alienantes loca antea acquisita, non subiiciuntur excommunicationi cap. vnici, de excommunicationibus. d.2.q.8.p.2.n.5
Religionem ingrediens simoniam quidem committit, sed excommunicationem non incurrit, dum aliquid ex pacto petit, vel accipit à monasterio, vt ingrediatur. d.2.q.3.p.29.n.12

Religionem eorum, quibus communicata sunt priuilegia religionis S. Benedicti, impediens aliquem ingredi, an subiiciatur excommunicationi. d.2.q.3.p.37.n.4
Religiosi, quibus communicata sunt priuilegia fratrum Minorum, seu mendicantium, non incurrunt excommunicationem, admittendo Tertiarios suæ religionis ad diuina officia tempore interdicti. d.2.q.9.p.6.n.7
Religiosi S. Francisci de Obseruantia incurrunt excommunicationē, dum ad Curias sæculares recurrunt, contemnentes ordinationes commissariorum sui Ministri Generalis. d.1.q.17.p.3.n.3
Religiosi absoluentes ab excommunicationibus reseruatis incurrunt excommunicationem. d.1.q.22.p.3.n.10
Religiosi & clerici possunt peregrinationem Romam versus suscipere causa prosequendæ appellationis, aut vitandæ grauis, & iustæ vexationis. d.1.q.11.p.2.n.29
Religiosi an ligentur suspensionibus, seu interdictis contra laicos latis. d.3.q.8.n.1
Religiosi ligantur interdictis, seu suspensionibus generaliter latis. d.3.q.8.n.2
Religiosi impedientes solutionem decimarum, vel eas sibi vsurpantes, quandónam suspensionem incurrant. d.3.q.8.p.8.n.1
Religiosis, & clericis interdicta est peregrinatio sine licentia superioris suscepta. d.1.q.11.p.2.n.18
Religiosum retinens in suis scholis post dimissum habitum, non afficitur excommunicatione, si retinens non sit Doctor. d.2.q.2.p.32.n.12
Religiosum ordinis Prædicatorum conueniens coram iudice sæculari, ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.28.n.1
Religiosus contrahens matrimonium, ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.7.n.5
Religiosus bigamus gaudet priuilegio canonis. d.2.q.6.sect.3.n.8
Religiosus in omni loco & tempore habitum suæ religionis deferre debet, saltem ex honestatis debito. d.2.q.8.p.6.n.4
Religiosus à monasterio fugiens indutus suis vestibus, non afficitur excommunicatione, quamuis fugiat absque superioris licentia. d.2.q.8.p.6.n.5
Religiosus, qui per sententiam carceri perpetuo condemnatus fuit non ligatur excommunicatione, fugiendo sine vestibus. d.2.q.8.p.6.n.7
Religiosus, qui nudus fugit, vel cum solis femoralibus, in excommunicationem incidit. d.2.q.8.p.6.n.8
Religiosus excommunicationem incurrit, non solum dum totum suæ religionis habitum dimittit, verùm etiam dum partem detinet, alia parte dimissa, sed ex parte detenta nequit religiosus dignosci. d.2.q.8.p.6.n.9
Religiosus professus excommunicationem incurrit induendo habitum nouitiorum, quaties nouitij diuerso habitus genere vtuntur. d.2.q.8.p.6.n.10
Religiosus excommunicationem incurrit, occultando vestes suæ religionis, alio habitu superimposito. d.2.q.8.p.6.n.11
Religiosus excommunicationem incurrit accedendo ad aliquem locum sine habitu, etiamsi facultatem à suo superiore ad illum locum accedendi obtinuerit. d.2.q.8.p.6.n.12
Religiosus non deferens habitum in suo monasterio excommunicationem incurrit, iuxta probabiliorem sententiam. d.2.q.8.p.6.n.13
Religiosus non incurrit excommunicationem, ob quamlibet habitus dimissionem. d.2.q.8.p.6.n.14
Religiosus excusatur ab excommunicatione, dimittendo habitum causa seruandæ vitæ, dum per loca Turcarum, vel inimicorum transiturus est. d.2.q.8.p.6.n.15
Religiosus non incurrit excommunicationem dimittendo habitum causa alicuius lubricæ actionis. d.2.q.8.p.6.n.16
Religiosus assumens habitum alterius religionis strictioris, non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.6.n.7
Religiosus assumens habitum alterius religionis contra iura, excommunicationem incurrit, licet multi Doctores oppositum sentiant. d.2.q.8.p.6.n.18
Religiosus dimittens habitum suæ religionis ignorans prohibitionem, non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.6.n.19
Religiosus dimittens habitum suæ religionis incurrit excommunicationem, etiamsi animum habeat illum iterum assumendi. d.2.q.8.p.6.n.20
Religiosus dimittens habitum breui tempore non incurrit excommunicationem, etiamsi intentionem habuerit diutius dimittendi. d.2.q.8.p.6.n.21
Religiosus dimittens habitum, ligatur excommunicatione, etiamsi ipsius ordo institutus fuerit post c.2. vt periculosa, de religiosis domibus. d.2.q.8.p.6.n.24
Religiosus promotus ad beneficium parochiale incurrit excommunicationem dimittendo habitum suæ religionis. d.2.q.8.p.6.n.26
Religiosus creatus Episcopus non tenetur sub excommunicatione habitum suæ religionis deferre. d.2.q.8.p.6.n.27
Religiosus ad dignitatem Abbatis electus, habens propriam diœcesim, nulli Episcopo subiectam, non tenetur sub excommunicatione habitum suæ religionis deferre. d.2.q.8.p.6.n.28
Religiosus creatus Episcopus, vel Abbas cum dignitate quasi Episcopali, tenetur adhuc tribus votis religionis. d.2.q.8.p.6.n.29
Religiosus ad Cardinalatus apicem euectus, non subiicitur excommunicationi, deferendo habitum suæ religionis. d.2.q.8.p.6.n.30
Religiosus dimittens habitum suæ religionis, excommunicationem incurrit, etiamsi physicam vel leges sine superioris licentia audire non intendat. d.2.q.8.p.6.n.31
Religiosus audiens leges, vel medicinam in eadem ciuitate non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.7.n.3
Religiosus exiens de claustro alia de causa, quàm occasione audiendi physicam vel leges, non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.7.n.4
Religiosus non exiens animo audiendi medicinam, vel leges non videtur in excommunicationem incidere, etiamsi postea extra claustrum permaneat animo eas audiendi. d.2.q.8.p.7.n.5
Religiosus, qui claustro exiuit animo audiendi physicam vel leges, excommunicationem incurrit, etiamsi illas postea non audiat, modò ad monasterium intra duos menses non reuertatur. d.2.q.8.p.7.n.6
Religiosus monasterio egressus animo audiendi medicinam, vel leges, excommunicationem incurrit, etiamsi postquam egressus est, mutauerit intentionem illas audiendi. d.2.q.8.p.7.n.7
Religiosus egrediens monasterium ad docendum medicinam, vel leges, non incurrit excommunicationem iuxta communiorem DD. sententiam. d.2.q.8.p.7.n.8
Religiosus, qui claustro egressus est animo audiendi leges, vel physicam, non incurrit excommunicationem, si infra duos menses ad monasterium non reuertatur. d.2.q.8.p.7.n.10
Religiosus accedens ad studia sui oppidi sine licentia sui Prælati, non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.8.n.4
Religiosus non afficitur excommunicatione accedendo ad aliud monasterium, in quo studia exercentur. d.2.q.8.p.8.n.5
Religiosus transferens se ad aliud monasterium suæ religionis, intentione operam dandi studiis, quæ extra monasterium exercentur, non incurrit excommunicationem, si intentionem habeat egrediendi in monasterium sui ordinis, & accedendi ad scholas iuxta receptum vsum. d.2.q.8.p.8.n.6
Religiosus accedens ad studia ex licentia inualida, non eximitur ab excommunicatione. d.2.q.8.p.8.n.9
Religiosus non eximitur ab excommunicatione dum egreditur ad studia non conuocato conuentu etiamsi alioquin adsit consensus maioris partis religiosorum. d.2.q.8.p.8.n.12
Religiosus ad Curiam Principum accedens animo damnum inferendi, ligatur excommunicatione, etiamsi nullum damnum re ipsa inferat. d.2.q.8.p.9.n.5
Religiosus accedens ad Curias Principum intentione damni inferendi suis Prælatis, vel monasterio, subiicitur excommunicationi, etiamsi ad præfatas Curias accedat cum licentia sui Prælati. d.2.q.8.p.9.n.6
Religiosus quibusnam personis intentionem nocendi habere debeat, vt incurrat excommunicationem, latam contra accedentes Curias Principum animo nocendi. d.2.q.8.p.9.n.8
Religiosus accedens ad Curiam animo nocendi alteri religioso, qui non sit Prælatus, non ligatur excommunicatione. d.2.q.8.p.9.n.9
Religiosus habens intentionem nocendi alteri religioso, aut alteri monasterio, non obstringitur vinculo excommunicationis. d.2.q.8.p.8.n.10
Religiosus approprians, vel vsurpans sibi decimas Ecclesiis debitas, aut prohibens, vel non permittens illas solui, subiicitur excommunicationi. d.2.q.8.p.12.n.9
Religiosus vsurpans sibi decimas, vel prohibens eas solui potest absolui ante præstitam satisfactionem. d.2.q.8.p.12.n.10
Religiosus, qui contraxit excommunicationem vsurpatione decimarum non remanet absolutus statim præstita satisfactione, sed absolutione adhuc indiget. d.2.q.8.p.12.n.11
Religiosus scribens epistolam alicui, ne decimas soluat, non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.13.n.2
Religiosus proferens ex inaduertentia vel ignorantia verba aliqua, quibus alter retrahitur à solutione decimarum non incurrit excommunicationem. d.2.q.8.p.13.n.4
Religiosus proferens aliqua verba, quibus auditores retrahuntur, non incurrit excommunicationem, nisi id faciat intentione retrahendi. d.2.q.8.p.13.n.5
Religiosus in sententia auctoris incurrit excommunicationē retrahendo auditores à solutione decimarū parochis, seu ministris Ecclesiæ debitarū. d.2.q.8.p.13.n.6
Religiosus non incurrit excommunicationem, nisi retrahat auditores à solutione decimarum ex iustitia debitarum. d.2.q.8.p.13.n.7
Religiosus in sententia auctoris incurrit excommunicationem proferendo aliqua verba intentione retrahendi auditores à solutione decimarum, etiamsi re ipsa, & actualiter non retrahat. d.2.q.8.p.13.n.8
Religiosus ordinis mendicantium ad quósnam ordines transire prohibeatur. d.2.q.9.p.1.n.3
Religiosus mendicans transeundo ad ordinem monasticum excommunicatione afficitur, solum dum ad illum ordinem transit prætextu priuilegij. d.2.q.9.p.1.n.4
Religiosus ordinis mendicantium electus in perpetuum à religione potest in sententia auctoris absque periculo excommunicationis ad alium ordinem transire. d.2.q.9.p.1.n.9
Religiosus subornans pro se, vel pro aliis in electionibus, aut procurans fauorem extra religionem, ad officium in religione obtinendum subiicitur excommunicationi. d.2.q.9.p.4.n.3
Religiosus administrans Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ sine licentia, excusatur ab excommunicatione, quoties id facit credens parochum ratam habiturum administrationem. d.2.q.9.p.5.n.3
Religiosus administrans Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ, existenti in articulo mortis, non incurrit excommunicationem. d.2.q.9.p.5.n.4
Religiosus excusatur ab excommunicatione administrando Sacramentū Eucharistiæ, vel Extremæ vnctionis, siue sibi data sit licentia, siue illi, cui Sacramenta administranda sunt. d.2.q.9.p.5.n.5
Religiosus, vt excusetur ab excommunicatione incurrenda, à quónam licentiam obtinere debeat administrandi Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ. d.2.q.9.p.5.n.7
Religiosus obtinens facultatem à parocho administrandi Sacramentum Extremæ vnctionis, vel Eucharistiæ, excusatur ab excommunicatione. d.2.q.9.p.5.n.8
Religiosus non incurrit excommunicationem conferendo Baptismum, aut Confirmationem, aut Pœnitentiam, vel ordinationem. d.2.q.9.p.5.n.11
Religiosus mandans alicui, vt hortetur alterum ad non soluendam decimam non ligatur excommunicatione. d.2.q.8.p.13.n.3
Religiosus conferens Sacramentum Eucharistiæ, Pœnitentiæ, vel Extremæ vnctionis alteri religioso non incurrit excommunicationem. d.2.q.9.p.5.n.12
Religiosus benedicens, seu solemnizans matrimonium sine licentia an incurrat excommunicationem, & suspensionem simul. d.2.q.9.p.5.n.14
Religiosus absoluens ab excommunicatione canonis, vel Concilij Prouincialis, aut Synodalis excommunicationem incurrit. d.2.q.9.p.5.n.15
Religiosus excommunicationem incurrit non solùm si absoluat ab excommunicationibus Papalibus, verùm etiam si absoluat ab excommunicationibus Concilij Prouincialis vel Synodalis; secus si absoluat ab aliis censuris iuxta communiorem DD. sententiam. d.2.q.9.p.5.n.18
Religiosus absoluens ab excommunicatione lata à Legato à latere, non videtur excommunicationem incurrere. d.2.q.9.p.5.n.19
Religiosus absoluens ab excommunicatione minori non incurrit excommunicationem. d.2.q.9.p.5.n.20
Religiosus absoluens à peccatis, non ab excommunicatione, non incurrit excommunicationem. d.2.q.9.p.5.n.21
Religiosus absoluens ab excommunicatione non reseruata, non afficitur excommunicatione. d.2.q.9.p.5.n.22
Religiosus impendens indulgentiam plenariam excommunicationem incurrit. d.2.q.9.p.5.n.24
Religiosus conferens indulgentiam plenariam ligatur excommunicatione, etiamsi eam non conferat eo animo, sed fingat eam conferre. d.2.q.9.p.5.n.25
Religiosus fictè præbens Extremam vnctionem, vel Eucharistiam incurrit pœnam excommunicationis. d.2.q.9.p.5.n.26
Religiosus administrans Extremam vnctionem, vel Eucharistiam, incurrit pœnam excommunicationis. d.2.q.9.p.5.n.27

Religiosus parochus non afficitur excommunicatione, administrando Sacramentum Eucharistiæ, vel Extremæ vnctionis iis, qui suæ curæ commissi sunt. d.2.q.9.p.5.n.29
Religiosus inferior non ligatur excommunicatione non denuntiando alium religiosum de hæresis labe infectum. d.2.q.9.p.7.n.6
Religiosus transferens se sine licentia ad partes transmarinas, vbi est maior pars fidelium, non ligatur excommunicatione. d.2.q.9.p.8.n.4
Religiosus conferens se ad partes transmarinas sine licentia excommunicationem incurrit, etiamsi id faciat absque prauo animo, vel scandali periculo. d.2.q.9.p.8.n.9
Religiosus dum decimas solui prohibet, aut non permittit excommunicatur, & quotuplex monitio requiratur ad incurrendam excommunicationem. d.2.q.8.p.12.n.6
Religiosus accedens ad studia, vt immunis sit ab excommunicatione, quænam licentia requiratur. d.2.q.8.p.8.n.7
Religiosus exemptus recipiens ordinem sine licentia suorum superiorum suspensionem incurrit. d.3.q.1.p.11.n.3
Religiosus assistens matrimonio absque licentia parochi, non incurrit excommunicationem, sed solam suspensionem. d.3.q.3.p.4.n.6
Religiosum admittens ad professionem nõ expleto nouitiatus anno ligatur suspensione, etiamsi ipsius religio instituta fuerit post ipsam prohibitionem. d.3.q.8.p.5.n.13
Religiosus concedens iura, reditus, ex necessitate absque licentia Prælati non ligatur suspensione. d.3.q.8.p.7.n.3
Religiosus concedens iura, reditus, de consensu conuentus an ligetur suspensione. d.3.q.8.p.7.n.4
Religiosus translatus ad Ecclesiam secularem non ligatur suspensione, vsurpando sibi decimas. d.3.q.8.p.8.n.2
Religiosum, vel alium ordinans absque titulo, quandónam suspensionem incurrat. d.3.q.1.p.8.n.29
Religiosus concionator, qui non admonet populum ad solutionem decimarum, non incidit in suspensionem. d.3.q.8.p.9.n.3
Religiosus quam pœnam incurrat concionando post prætermissam admonitionem pœnitenti faciendam de onere decimarum. d.3.q.8.p.9.n.5
Religiosus transiens ad alienam religionem, & in ea sacrum ordinem suscipiens non est suspensus ab ordine ibi suscepto. d.3.q.8.p.11.n.5
Religiosus, qui patrato delicto religionis habitum suscipit, non gaudet priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.15
Reliquias extrahens è catacumbis, excommunicatione ligatur. d.2.q.3.p.13. §.incidenti.
Remigantes in triremibus Turcarum aggredientium naues Christianorum excusantur à mortali & à censura, si id faciant ex metu grauis damni. d.1.q.4.p.1.n.18
Remissiones DD. circa Concilium Tridentinum non videntur materia excommunicationis latæ in Tridentino contra edentes adnotationes super Concilij Tridentini decretis. d.2.q.2.p.17.n.5
Renuntians Episcopatui in dubio præsumitur renuntiasse solum quoad locum, non verò quoad locum & dignitatem simul. d.3.q.1.p.9.n.7
Renuntiatio Episcopatus quot modis fieri possit. d.3.q.1.p.9.n.4
Repressaliæ *quid sint.* d.2.q.2.p.22.n.5
Repressalias, vel pignorationes concedens contra personas Ecclesiasticas, aut eas extendens, subiicitur excommunicationi. d.2.q.2.p.22.n.3
Repressalias vel pignorationes concedens contra personas Ecclesiasticas, non ligatur excommunicatione statim post concessionem, sed post mensem. d.2.q.2.p.22.n.4
Repressalias concedens contra personas Ecclesiasticas incurrit excommunicationem. d.2.q.10.p.17.n.1
Resignatio beneficij sub confidentia simoniali non est vetita sub excommunicatione, sed receptio beneficij. d.2.q.3.p.25.n.3
Resignatio beneficij facta extra Curiam prætextu facultatis Apostolicæ est materia excommunicationis latæ contra resignantes fictè beneficia. d.2.q.4.p.8.n.2
Resignatio verò facta in Curia non est materia. d.2.q.4.p.8.n.3
Resignatio facta extra Curiam non est materia excommunicationis, quoties non est facta prætextu facultatis Apostolicæ. d.2.q.4.p.8.n.4
Resignationis quæ forma seruanda sit. d.3.q.4.p.2.n.2
Resignationem admittens non seruata forma à Pio V. præscripta, excommunicationi subiicitur. d.2.q.7.p.4.n.5
Resignationem admittens non seruata Pij V. forma, suspenditur à collatione, præsentatione, &c. d.3.q.4.p.2.n.1
Restitutio totalis an requiratur vt cesset suspensio lata contra occupantes bona Ecclesiæ cathedralis Sede vacante. d.3.q.4.p.15.n.12
Restitutionem omittens ob impotentiam infra mensem excusatur ab hac censura. d.3.q.4.p.11.n.4
Restitutionem fructuum cuinam facere teneatur is, qui eos vsurpauit tempore sequestri. d.2.q.2.p.24.n.5
Retinere aliquem in scholis quisnam dicatur. d.2.q.2.p.32.n.6
Retinens religiosum in suis scholis post dimissum habitum, non afficitur excommunicatione si retinens non sit Doctor. d.2.q.2.p.32.n.12
Retrahens metu mendacij, aut alia simili ratione adducentem victualia ad vsum Romanæ Curiæ censuram incurrit. d.1.q.9.p.1.n.4
Reuelationem aliquam recipiens quo facto se gerere debeat, antequam illam publicet, vel populo denuntiet. d.2.q.5.p.1.n.13
Reuelandi ab obligatione non eximitur is, qui promisit cum iuramento non reuelare. d.2.q.1.p.15.n.19
Reuocatio licentiæ ad vexandum aliquem, qui censuram tulerat excusat ab excommunicatione eum, qui licentiam dederat, etiamsi is, cui licentia data fuerat, non excipiatur. d.2.q.3.p.15.n.3
Reus in Ecclesia existens damnari non potest ad mortem, vel ad pœnam saltem corporalem. d.2.q.3.p.16.§.7.n.7
Rex Hispaniarum exercens supremam iurisdictionem in Sicilia, an excusetur ab excommunicatione. d.1.q.21.p.1.n.24
Romam pergens ad visitandas Ecclesias dicitur peregrinus causa deuotionis. d.1.q.11.p.2.n.11
Romam pergens ad implendum votum dicitur peregrinus causa deuotionis. d.1.q.11.p.2.n.12
Romam pergens causa negotij, vel litis, non dicitur peregrinus deuotionis. d.1.q.11.p.2.n.14
Romam causa deuotionis, vel peregrinationis quisnam dicatur accedere. d.1.q.11.p.2.n.18
Romanam Curiam recurrere quisnam dicatur. d.1.q.3.p.2.n.2
Romanam Curiam is accedere non dicitur, qui arrepto iam itinere mutauit propositum, aut longo tempore ab inchoato itinere destitit. d.1.q.10.p.1.n.4
Romanæ Curiæ nomine venit Summus Pontifex, non solùm quatenus iurisdictionem habet spiritualem, verùm etiam temporalem. d.1.q.13.p.2.n.6
Romanum ciuem sacra vrbis loca visitantem ladens, non incurrit excommunicationem, modò ille ciuis alibi non habitet. d.1.q.11.p.2.n.4
SAcerdos potest *in articulo mortis ab omnibus excommunicationibus absoluere.* d.1.q.22.p.2.n.9
Sacerdos suscipiens munus Viceregis, seu Præpositi secularis, non incurrit excommunicationem, nisi admonitus desistere noluerit. d.2.q.4.p.5.n.6
Sacerdos suspensus à corpore, & sanguine Christi ob dimissam Missam incompletam, potest more laicorum communicare. d.3.q.3.p.2.n.4
Sacerdos Missam faciens, & in ea non communicans, suspensus est per annum à communione. d.3.q.3.p.3.n.1
Sacerdos consecrans in vna tantùm specie, & illam sumens non incurrit suspensionem. d.3.q.3.p.3.n.2
Sacerdos celebrans cum Episcopo tempore ordinationis non incurrit suspensionem, non communicando in ea Missa. d.3.q.3.p.3.n.4
Sacerdos qui suspensionem contraxit ob omissam in ea Missa communionem, potest more laicorum communicare. d.3.q.3.p.3.n.6
Sacerdotes Orientales non incurrunt suspensionem suscipiendo sacros ordines post contractum matrimonium. d.3.q.1.p.7.n.5
Sacerdotes non possunt officium Viceregis, Gubernatoris Regni, vel Prouinciæ, tamquam officiales Principum secularium percipere. d.2.q.4.p.5.n.3
Sacerdotes possunt munus consiliarij apud Principem suscipere, modò illud non exerceant in causa sanguinis in casu particulari. d.2.q.4.p.5.n.4
Sacerdotes grauiter peccant suscipiendo munera Regis, vel Præpositi secularis. d.2.q.4.p.5.n.5
Sacerdotes suscipientes munus Principis, vel Præpositi secularis subiiciuntur excommunicationi etiamsi Prælati, vel Cardinales sint; secus dicendum est de illis, qui sacerdotali ordine insigniti non sunt. d.2.q.4.p.5.n.8
Sacerdotes, aliiq; clerici dignitatem habentes, non statim ligantur excommunicatione, auditione legum, vel physicæ, sed opus est, vt auditio prædictarum scientiarum infra duos menses non intermittatur. d.2.q.4.p.6.n.3
Sacerdotes, aliiq; Prælati physicam, vel leges domi priuatim audientes, non videntur incidere in excommunicationem. d.2.q.4.p.6.n.5
Sacerdotes, aliiq; Prælati non incurrunt excommunicationem, docendo alios physicam vel leges. d.2.q.4.p.6.n.6
Sacramentis in administrandis se ingerere quisnam dicatur. d.2.q.4.p.4.n.3
Sacristiam frangens, & res Ecclesiasticas auferens non ligatur excommunicatione. d.2.q.9.p.12.n.7
Sanctus Paulus an peccauerit appellando Cæsarem. d.1.q.16.p.2.n.7
Satellites, aut alij, qui mandata contra iudices Ecclesiasticos exequuntur in excommunicationem incidunt. d.1.q.17.p.1.n.36
Satellites, aliiq; officiales cooperantes solutioni collectarum, & onerum, in excommunicationem incidunt. d.1.q.19.p.1.n.16
Satellites capiendo Ecclesiasticos, an incurrant excommunicationem Bullæ Cœnæ. d.1.q.16.p.4.n.14
Satisfactio cuinam præstanda sit dum obtinenda est absolutio ob percussionem, vel homicidium religiosi. d.2.q.3.p.6.sect.5.n.24
Satisfactio cuinam præstanda sit ab eo, qui sepeliuit excommunicatum vitandum, vel alium in casibus prohibitis. d.2.q.2.p.31.n.12
Schisma quid sit. d.1.q.2.p.5.n.1
Schisma quoad definitionem, & essentiam quid sit. d.1.q.2.p.5.n.2
Schisma est peccatum mortale ex suo genere. d.1.q.2.p.5.n.4
Schisma non potest fieri peccatum veniale ex paruitate materiæ. d.1.q.12.p.5.n.5
Schisma vtrùm vnam tantummodò malitiam habeat. d.1.q.2.p.5.n.6
Schismatici, an statim priuentur iurisdictione. d.1.q.2.p.5.n.9
Schismaticum quisnam absoluere possit. d.1.q.2.p.5.n.7
Schismaticus quibus pœnis afficiatur. d.1.q.2.p.5.n.8
Schismaticus an ligetur, & quando. d.1.q.2.p.5.n.10
Schismaticus incurrit pœnam inhabilitatis ad beneficia. d.1.q.2.p.5.n.11
Schismaticus non incurrit ipso facto priuationem beneficiorum priùs adeptorum, præciso alio delicto. d.1.q.2.p.5.n.12
Schismaticus non incurrit irregularitatem, quamdiu delictum non fit notorium. d.1.q.2.p.5.n.13
Scholia, seu additiones hæreticorum contentas in libris Catholicorum legens, an afficiatur excommunicatione. d.1.q.2.p.4.n.6
Scientia, an requiratur ad incurrendam excommunicationem, contra dantes vel recipientes aliquid promittentes, vel promissionem acceptantes pro gratia, vel iustitia obtinenda in Curia Romana. d.2.q.3.p.31.n.23
Scientiam alieni delicti an præsumatur quis habuisse. d.3.q.4.p.16.n.5
Sclopum explodens in Clericum, qui ob terrorem ex hac vita decedit, excommunicationem incurrit, etiamsi pila eum non attingat. d.2.q.3.p.6.sect.1.§.1.n.12
Scholaris Academiæ Bononiensis conducens alterius domum absque ipsius domino ante finitū locationis tempus, non incurrit excommunicationē. d.2.q.2.p.36.n.4
Scribens, vel dictans sententiam, qua præscribitur, vt vsuræ soluantur, vel solutæ non repetantur, non ligatur excommunicatione. d.2.q.10.p.15.n.4
Scripturam mittens in conclaui ligatur excommunicatione, etiamsi scriptura non agat de Summi Pontificis electione. d.2.q.2.p.34.n.10
Scripturam mittens in conclaui, ligatur excommunicatione etiamsi in illa scriptura aliquid aliud inuoluat, aut credat fore, vt non legatur. d.2.q.2.p.34.n.11
Scripturam breuem, seu modicum chirographum mittens in conclaue, ligatur excommunicatione. d.2.q.2.p.34.n.13
Scripturam sacram contra proprium sensum interpretans, seu negans, quandónam ligetur excommunicatione Bullæ Cœnæ. d.2.q.5.p.2.n.3
Scripturam sacram interpretari possumus præter proprium sensum à patribus expressum. d.2.q.5.p.2.n.4
Scripturæ testimonia quotupliciter citari possint. d.2.q.5.p.1.n.8
Scripturas Cameræ Apostolicæ retinens, aut retinentes non reuelans, subiicitur excommunicationi. d.2.q.3.p.11.n.3
Scripturæ per se loquendo exhibendæ, & manifestandæ sunt, quoties fertur excommunicatio contra exhibentes, vel non reuelantes scripturas. d.2.q.1.p.1.n.25

Secretum Christianæ Reipublicæ reuelans infidelibus, non ligatur excommunicatione. d.1.q.8.p.4.n.9
Sedem Apostolicam accedere quinam dicantur. d.1.q.10.p.1.n.3
Sedem Apostolicam accedere is non dicitur qui Romam venit putans hic Curiam adesse cum alibi existat ex suppositione. d.1.q.20.p.1.n.5
Sedes Apostolica quid significet. d.2.q.3.p.31.n.4
Senatores, aut alij, qui suo voto ad legem contra libertatem Ecclesiasticam concurrunt, excommunicationi subiiciuntur. d.2.q.16.sect.2.p.3.n.4
Sensus scripturæ quotuplex sit. d.2.q.5.p.1.n.5
Sensus litteralis quinam dicatur. d.2.q.5.p.1.n.6
Sensus mysticus quisnam sit, & quotupliciter subdiuidatur. d.2.q.5.p.1.n.7
Sententia, & decreta *quid sint.* d.1.q.17.p.1.n.24
Sententia criminis declaratoria contra Clericum assassinij reum, à quo ferenda sit. d.1.q.16.p.6.n.18
Sententia lata per gratiam in præiudicium partis, an valida sit. d.3.q.5.p.3.n.6
Sepeliens ante sententiã corpus excenterati non videtur peccare. d.2.q.3.p.45.n.29
Sepeliens hæreticum nondum denuntiatum, vel eius fautorẽ, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.30.n.4
Sepeliens mortuos in loco sacro tempore interdicti localis in casibus non concessis, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.31.n.3
Sepeliens excommunicatum denuntiatum, aut notorium clerici percussorem, afficitur excommunicatione. d.2.q.2.p.31.n.4
Sepeliens in loco sacro interdictum, excommunicatione afficitur. d.2.q.2.p.31.n.5
Sepeliens usurarios manifestos, excommunicationem incurrit. d.2.q.2.p.31.n.6
Sepelire, seu tradere Ecclesiasticæ sepulturæ quisnam dicatur. d.2.q.2.p.30.n.6
Sepulchrum Domini sine licentia vouens accedere, an teneatur votum adimplere. d.1.q.3.p.29.n.6
Sepulchrum Domini accedens absque licentia Summi Pontificis alia de causa, quàm deuotionis, non subiicitur excommunicationi. d.2.q.3.p.29.n.4
Sepultura Ecclesiastica, quænam dicatur. d.2.q.2.p.30.n.3
Sequestrans, vel surripiens fructus alicuius beneficij, excommunicationem non incurrit, etiamsi beneficium vacet. d.1.q.8.p.4.n.9
Sequestrans ex ratihabitione bona Ecclesiasticorum, non ligatur excommunicatione. d.1.q.18.p.3.n.15
Sequestrandi faeultatem quisnam concedere possit. d.1.q.18.p.3.n.4
Sequestrare *quid sit.* d.1.q.18.p.1.n.8
Sequestratio bonorum Ecclesiasticorum, in quibus casibus licitè fieri possit. d.1.q.18.p.3.n.18
Sequestrationem fructuum Ecclesiasticorum, sibi concedi consulens, mandans, vel procurans, non incurrit excommunicationem. d.1.q.18.p.3.n.10
Sequestrationem impediens circa beneficium, aut præsumens usurpare fructus sequestratos, subiicitur excommunicationi. d.2.q.2.p.24.n.3
Sequestrum faciens ad tollendas lites, non ligatur excommunicatione. d.1.q.18.p.3.n.11
Sequestrum *quid sit.* d.1.q.14.p.1.n.12
Simonia non inducit suspensionem, nisi sit completa. d.3.q.1.p.5.n.4
Simonia quænam requiratur ad incurrendã excommunicationẽ. d.2.q.3.p.24.n.6
Simonia confidentialis quænam dicatur. d.2.q.3.p.25.n.1
Simonia confidentialis in beneficio committitur, & excommunicatione punitur, etiamsi in pactum non deducatur ex parte vtriusque. d.2.q.3.p.25.n.4
Simonia confidentialis committitur, etiam dum conferens, præsentans, aut eligens ad beneficium confidit quod beneficiarius resignabit beneficium iuxta suam voluntatem, aut fructus, vel eorum partem sibi, vel alteri tradet, & hoc verum est, etiamsi conferat, præsentet, vel eligat personam alioquin dignam. d.2.q.3.p.25.n.7
Simonia confidentialis inducit excommunicationem, statim ac pensio, vel beneficium sub spe & confidentia receptum fuit. d.2.q.3.p.25.n.8
Simonia confidentialis inducit excommunicationem statim post receptionem beneficij, etiamsi nondum capta sit pacifica beneficij possessio. d.2.q.3.p.25.n.9
Simonia confidentialis sub excommunicatione vetita est in pensionibus ac beneficiis. d.2.q.3.p.25.n.10
Simonia confidentialis quomodo dignosci possit. d.2.q.3.p.25.n.13
Simonia non committitur dum aliquid traditur, vel recipitur pro sustentatione ingredientis religionem: licet multi DD. oppositum sentiant. d.2.q.3.p.29.n.4
Simonia committitur non solum dum aliquid traditur vel recipitur tempore professionis, verùm etiam in ipso ingressu & receptione ad habitum, quamquam in hoc secundo casu non incurritur censura. d.2.q.3.p.29.n.11
Simoniaca publicatio, vel concessio alicuius facultatis, non inducit pœnam censuræ, exceptis indulgentiis, & facultatibus absoluendi. d.2.q.3.p.30.n.4
Simoniaca confidentia in beneficio committitur, & excommunicatione afficitur, etiamsi in pactum non deducatur ex parte vtriusque. d.2.q.3.p.25.n.4
Simoniaci in aliis materiis an ipso iure incurrant pœnas & censuras, quæ iure antiquo non erant ipso iure latæ, sed ferendæ sententiæ. d.2.q.3.p.24.n.18
Simoniaci absolui debent à Summo Pontifice ob excommunicationem contractam in simoniaca collatione, vel receptione Ordinis, vel beneficij. d.2.q.3.p.24.n.20
Simoniacis quænam pœnæ impositæ sint à iure. d.2.q.3.p.24.n.19
Simoniacus in collatione, aut consecutione pensionis, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.24.n.5
Simoniacus in ordine vel beneficio non ligatur excommunicatione, effectu nondum secuto. d.2.q.3.p.24.n.7
Simoniacus in beneficio an suspensionem incurrat. d.3.q.1.p.5.n.12
Simoniacus in beneficio non potest fructus beneficij percipere. d.3.q.1.p.5.n.13
Simoniacus in beneficio an valide possit aliud beneficium obtinere. d.3.q.1.p.5.n.13
Simoniacus in collatione ordinum, vel tonsuræ, quam pœnam incurrat, non seruando suspensionem contractam ob præfatam simoniam. d.3.q.2.p.11.n.5
Simoniacus in beneficio non videtur ipso facto suspensus, quamuis sit excommunicatus. d.3.q.7.p.5.n.2
Simoniæ censuram in ordine quis tollere possit. d.3.q.1.p.5.n.10
Simoniæ censuram quis tollere possit. d.3.q.1.p.5.n.11
Solemnitas præscripta in libris imprimendis seruanda est etiam in edendis conclusionibus, & aliis scripturis. d.2.q.2.p.16.n.11
Solemnitas quænam seruanda sit in alienatione bonorum Ecclesiasticorum. d.2.q.4.p.11.n.12
Spirituales causas à iudicibus Ecclesiasticis auocari mandans, & ipsarum cursum impediri, excommunicationi subiicitur. d.1.q.15.p.1.n.24
Spectator duelli ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.48.n.30
Spolians pecuniis proficiscentem ad Romanam Curiam sine victualiis, excusatur à censura lata contra impedientes deferri victualia ad Romanam Curiam. d.1.q.9.p.2.n.9
Spolians pecunius proficiscentem Romam cum victualiis, non ligatur excommunicatione, modò victualius non spolietur. d.1.q.9.p.2.n.10
Spolians victualibus aliquem quæ deferebantur ad vsum certæ personæ, excommunicationem contra impedientes victualia Romam deferri, incurrit. d.1.q.9.p.2.n.9
Spolians peregrinum iam ab aliis occisum excommunicationem non incurrit. d.1.q.11.p.1.n.11
Spolians muliones Romipetarum sarcinas deferentium, excommunicationem incurrit, saltem si mulione comminabantur ipsos Romipetas. d.1.q.11.p.1.n.12
Spolians infideles aduehentes merces ad portum fidelium, cum priuilegio, seu saluo conductu, excommunicationem incurrit iuxta probabilem sententiam. d.1.q.4.p.1.n.11
Spolians infideles aduehentes merces in vtilitatem fidelium, ligatur excommunicatione; secus si spoliat aduehentẽ merces in damnum fidelium. d.1.q.4.p.1.n.12
Spolians naues infidelium mercibus onustas non ligatur excommunicatione, modò id faciat sine damno fidelium. d.1.q.4.p.1.n.13
Spoliatio qualibet vel persecutio contra electorem non sufficit ad incurrendam excommunicationem. d.2.q.2.p.19.n.4
Spoliationis *nomine quid intelligatur.* d.2.q.3.p.12.n.5
Spoliatio vel persecutio contra quas personas fieri debeat, vt incurratur excommunicatio lata contra grauantes personas Ecclesiasticas eo quòd eligere noluerint eum, pro quo rogabantur. d.2.q.2.p.19.n.6
Sponsalia celebrans cum aliqua in casibus prohibitis, non incurrit excommunicationem, etiamsi eam postea turpiter agnoscat. d.2.q.2.p.7.n.14
Sponsio, vel quilibet alius contractus super morte, vel futura electione Summi Pontificis, aut super promotione alicuius Cardinalis, punitur pœna excommunicationis. d.2.q.3.p.2.n.3
Sponsionem fieri permittens in suis terris super vita & morte, vel electione Pontificis, aut super promotione alicuius Cardinalis, punitur pœna excommunicationis. d.2.q.3.p.2.n.4
Statuta de soluendis vsuris facta post Clementinam vnicam non delens, non ligatur excommunicatione, iuxta sententiam auctoris. d.2.q.10.p.15.n.7
Statuta seruare præsumens, vel consuetudines de vsuris soluendis editas post Clementinam vnicam de vsuris; *ligatur excommunicatione.* d.2.q.10.p.15.n.8
Statuta non delens, quibus decernitur vsuras solui, vel solutas non restitui, ligatur excommunicatione, si is, qui delet, potestatem habeat delendi huiusmodi statuta. d.2.q.10.p.15.n.5
Statuta non delens, quibus decernitur vsuras solui, non ligatur excommunicatione, etiamsi omittat delere absque scientia, & præsumptione. d.2.q.10.p.15.n.6
Statuta contra libertatem Ecclesiasticam faciendi, auxilium, consilium, vel fauorem præstans, non incurrit excommunicationem, nisi pro voto, vel alio simili modo ad statutum concurrat. d.1.q.16.sect.2.p.3.n.5
Statuta quomodo publicè reuocentur. d.1.q.22.p.4.n.8
Statutis, vel decretis contra libertatem Ecclesiasticam factis, quisnam vti dicatur. d.1.q.16.sect.2.p.1.n.9
Statutis contra libertatem Ecclesiasticam factis priuata vtens auctoritate, an excommunicationem incurrat. d.1.q.16.sect.2.p.1.n.10
Statutum faciens contra libertatem Ecclesiasticam non incurrit excommunicationem, antequam statutum promulgatum sit. d.1.q.16.sect.2.p.1.n.3
Statutum edens contra libertatem Ecclesiasticam ligatur excommunicatione, etiamsi statuti executio non sequatur. d.1.q.16.sect.2.p.1.n.4
Statutum, quo decernitur, ne litteræ Apostolicæ, quibus iuri patronatus laicorum derogatur, admittantur, vel ne pensio exterius soluatur, libertati Ecclesiasticæ aduersatur. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.3
Statutum, quo laici prohibentur cum Clericis contractus inire, libertati Ecclesiasticæ repugnat. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.5
Statutum edens, quo Clerici fiunt timidiores, laici verò audaciores, libertati Ecclesiasticæ repugnat. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.6
Statutum edens, quo personæ Ecclesiasticæ, vel ipsorum bona potestati laicæ subiiciuntur, libertati Ecclesiasticæ repugnat. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.7
Statutum arctans pœnas in monasterijs faciendis, quandónam sit contra libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.3.n.8
Statutum, quo cauetur, ne quis beneficij possessionem capiat sine licentia Principis, libertati Ecclesiasticæ opponitur. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.9
Statutum prohibens ædificari Ecclesias sine licentia principis laici, repugnat Ecclesiasticæ libertati. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.10
Statutum laicorum puniens concubinas clericorum, libertati Ecclesiasticæ aduersatur in sententia multorum DD. sed contrarium ab Auctore probatur. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.36
Statutum repugnat libertati Ecclesiasticæ, etiamsi tantùm contra certas personas Ecclesiasticas feratur. d.1.q.16.sect.2.p.1.n.37
Statutum laicorum repugnat libertati Ecclesiasticæ, etiamsi prætextu boni communis feratur. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.38
Statutum faciens, ordinans, publicans, vel vtens illo contra iura totius Ecclesiæ, vel Sedis Apostolicæ, vel etiam particularis Ecclesiæ, pœnam excommunicationis incurrit. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.40
Statutum fieri mandans contra libertatem Ecclesiasticam, vtrùm sententiam excommunicationis incurrat. d.1.q.16.sect.2.p.3.n.6
Statutum, vel decretum contra libertatem scribens, non videtur reus excommunicationis. d.1.q.16.sect.2.p.3.n.7
Statutorum scriptores, & alij violatores libertatis Ecclesiasticæ per statuta, vel consuetudines, ligantur excommunicatione cap. nouerit, de sentent. excommunic. *quod hic explicatur.* d.1.q.16.sect.2.p.3.n.4
Statutum præscribens aliquam formam, non solùm à laicis, verùm etiam à Clericis in contractibus seruandam, est contra libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.11
Statutum, quo in publicã vtilitatẽ decernitur, ne oriza prope vrbem seminetur, aut linum madefiat, non ligat Clericos ex vi coactiua. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.15
Statutum excludens Ecclesiasticos à Collegio Doctorum est contra libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.16
Statutum, quo cauetur ne bona immobilia ad Ecclesiasticos, vel ad pia loca transferantur, est contra libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.17

Statutum, quo decernitur vt bona, quæ ad Ecclesiasticos, vel ad pia loca peruenerunt intra tantum temporis vendantur, est contra libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.18

Statutum quo decernitur, vt de re ad pias causas relicta, aliquid fisco, vel etiam alteri Ecclesiæ soluatur, est contra libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.19

Statutum præscribens bona in subditos alienari, nulla Ecclesiasticorum facta mentione, libertati Ecclesiasticæ non repugnat. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.20

Statutum excludens ingressum, aut volentem ingredi religionem, aut alios Ecclesiasticos à successione, libertatem Ecclesiasticam offendit. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.21

Statutum quo prohibetur laicis, ne ad Ecclesiasticos appellent, offendit libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.22

Statutum, quo præcipitur vt oppressi ab Ecclesiasticis ad sæculares iudices confugiant, offendit libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.23

Statutum decernens, vt pater filios etiam Clericos coram iudice laico emancipet, quoties eos emancipare intendit, libertati Ecclesiasticæ non derogare, probabile est. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.24

Statutum præcipiens, vt Ecclesiastici gabellas soluant pro rebus ad sui, vel familiæ sustentationem necessariis, Ecclesiasticam libertatem lædit. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.25

Statutum, quo cauetur vt Ecclesiastici non gaudeant priuilegiis statutorum ab ipso statuente editorum, videtur contra libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.28

Statutum quo cauetur, ne illis, qui statuenti subditi non sunt, non suffragetur, libertati Ecclesiasticæ non aduersatur. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.29

Statutum laicorum decernens omne debitum spatio quinque annorum intelligi præscriptum, libertati Ecclesiasticæ opponitur, si de Ecclesiasticis in ipso sermo sit. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.30

Statutum quo emphyteutæ, seu coloni Ecclesiæ grauantur ratione bonorum, seu fructuum ex bonis Ecclesiæ perceptorum libertati Ecclesiasticæ aduersatur. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.33

Statutum quo reuocatur priuilegium, seu aliud statutum laicorum editum in fauorem Ecclesiæ, aut Clericorum repugnat libertati Ecclesiasticæ. d.1.q.16.sect.2.p.2.n.35

Sterilitatis venena propinans alicui viro, vt impotens fiat ad generandum non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.10.n.14

Suadens alicui ad occidendum, aut mutilandum existentem in Romana Curia excommunicationem incurrit. d.1.q.10.p.1.n.42

Suadens feminæ ingredi religionem iuncto metu priuationis alicuius boni, ad quod femina aliàs non habebat ius, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.2.n.5

Suadens alicui aliquem occidere, non ligatur excommunicatione, modò non sit secutus effectus. d.1.q.10.p.1.n.43

Subdiaconus, vel Diaconus assistens matrimonio, vel benedicens absque licentia parochi non ligatur suspensione. d.3.q.3.p.4.n.3

Subditi dubitantes de iustitia vectigalis, an teneantur ad illius solutionem remissiuè. d.1.q.6.p.3.n.19

Subditum cogens ne matrimonium liberè contrahat, incurrit pœnam excommunicationis. d.2.q.10.p.17.n.5

Submissio bonorum ad breue tempus non sufficit ad incurrendam excommunicationem latam in cap.hoc consultissimo. d.2.q.2.p.20.n.5

Subtrahens è manibus furis equum sibi furto sublatum, non incurrit excommunicationem. d.1.q.9.p.2.n.15

Subtrahens vestes & alia proficiscenti Romam, excommunicationi subiicitur, etiamsi proficiscens, eas res secum non deferret, sed domi reliquisset. d.1.q.13.p.1.n.4

Successor illius, qui gabellam imposuit, non afficitur excommunicatione Bullæ, non satisfaciendo intra mensem. d.1.q.19.p.4.n.6

Successores, seu heredes imponentium gabellas Ecclesiasticis, excommunicationem incurrunt illas exigendo. d.1.q.19.p.2.n.3

Successores imponentium collectas, excommunicationem incurrunt, dum sunt in mora satisfaciendi. d.1.q.19.p.4.n.2

Successores imponentium tributa Ecclesiasticis, ad quam satisfactionem teneantur. d.1.q.19.p.2.n.2

Summi Pontificis electionem attentans ipso viuente, seu inconsulto, excommunicationem incurrit. d.2.q.3.p.1.n.5

Summi Pontificis electionem consuliens non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.1.n.6

Summitti bona laicis *quid significet.* d.2.q.2.p.20.n.3

Summum Pontificem offendens, ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.7.n.5

Summus Pontifex potestatem accepit à Deo & non ab hominibus. d.2.q.2.p.11.n.1

Summus Pontifex posset inuitis principibus exemptionẽ inducere. d.1.q.16.p.2.n.2

Summus Pontifex potest aliquando priuilegia & leges principum sæcularium reuocare. d.1.q.5.p.4.n.9

Summus Pontifex potest alteri facultatem gabellam imponendi concedere, quoties bono spirituali expedire iudicauerit. d.1.q.6.p.3.n.4

Summus Pontifex cur in Bulla contra lædentes Romipetas expresserit interficientes, & mutilantes, cum alioquin sufficienter expressi censeantur in verbo, vulnerantes. d.1.q.11.p.1.n.6

Superior religionis prohibens, seu retardans religiosum, ne alterum de hæresis labe infectum denuntiet, excommunicationem incurrit. d.2.q.9.p.7.n.4

Superior religionis eximitur ab excommunicatione, quoties alium religiosum de hæresis labe suspectum denuntiat per se, vel per alium. d.2.q.9.p.7.n.2

Superior concedens facultatem alicui religioso litterato, sed non prouido, & experto transferendi se ad partes transmarinas non eximitur ab excommunicatione. d.2.q.9.p.8.n.5

Superior concedens licentiam Religioso alterius ordinis eundi vltra mare, ligatur excommunicatione. d.2.q.9.p.8.n.6

Superior alicuius ordinis non incurrit excommunicationem, transferendo se vltra partes transmarinas sine licentia. d.2.q.9.p.8.n.8

Superiores religionum non possunt aliquem ad religionem admittere, quoties ex conuentus eleemosynis commodè non potest illum sustentare. d.2.q.3.p.9.n.5

Supplicationes signatæ comprehendi videntur sub nomine decretorum. d.1.q.14.p.1.n.17

Suprema iurisdictionis nomine quid intelligatur. d.1.q.21.p.1.n.16

Surreptio bonorum naufragantium facta ante naufragium, vel in ipsa naufragij trepidatione, non sufficit ad excommunicationem incurrendam. d.1.q.5.p.2.n.6

Surripiens bona naufragantium, & postea illorum restitutionem differens, ligatur excommunicatione Bullæ, & excommunicatione contenta in cap.excommunicationi, de raptoribus. d.1.q.5.p.2.n.3

Surripiens bona in mare proiecta leuandæ nauis gratia, excommunicationem incurrit. d.1.q.5.p.2.n.9

Surripiens nauem ipsam iam exoneratam, vel nauis instrumenta, excommunicationem incurrit. d.1.q.5.p.2.n.10

Surripiens bona naufragantium, excusatur ab hac censura, quoties excusatur à mortali culpa. d.1.q.5.p.1.n.1

Surripiens munus administrationis, dum multi diuersæ nationis & linguæ sub eadem fide ad aliquem locum accedunt, in quo permansuri non sunt, non ligatur excommunicatione. d.2.q.4.p.4.n.4

Surripiens clam crumenam Clerico, aut dormientem vestibus spolians, non ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6.§.1.n.7

Suspensio lata contra Collegium, vel Conuentum ob simoniacam receptionem alicuius in religionem, quem effectum pariat. d.2.q.3.p.9.n.10

Suspensio lata à Paulo V. & Gregorio XV. occasione Conceptionis, quem effectum pariat. d.2.q.3.p.39.n.4

Suspensio ab officio quid operetur. d.3.q.4.p.15.n.8

Suspensio à beneficio, quem effectum pariat. d.3.q.4.p.15.n.9

Suspensio non cessat præfixa sola satisfaciendi cautione. d.3.q.4.p.15.n.12

Suspensio cessat, dum creditor obligationem restituendi condonat. d.3.q.4.p.15.n.13

Suspensio lata contra simoniacum in ordine, an suspendeat etiam à beneficio, & officio. d.3.q.1.p.5.n.8

Suspensio lata contra simoniacos in ordine perpetua est. d.3.q.1.p.5.n.9

Suspensio lata contra suscipientem ordinem tempore excommunicationis, non suspendit ab executione ordinum susceptorum ante excommunicationem. d.3.q.1.p.6.n.6

Suspensione afficiuntur delinquentes contra Bullam Pauli V. & Gregorij XV. de impugnantibus immaculatã beatæ Virginis Conceptionem. d.2.q.3.p.34.n.12

Suspensionem incurrere non videtur disputans in academiis, aliisq; locis publicis de quæstionibus Conceptionis. d.2.q.3.p.34.n.9

Suspensionis tempus quandónam inchoetur. d.3.q.4.p.8.n.6

Suspensus à fructibus beneficiorum, an sit etiam suspensus à fructibus pensionis. d.3.q.6.p.6.n.8

Suspensus ob susceptionem ordinum mala fide susceptorum absque debita facultate, non incurrit irregularitatẽ, exercendo ordines bona fide. d.3.q.1.p.11.n.16

Suspensus à Missæ celebratione, an possit Pontificalia exercere. d.3.q.2.p.2.n.2

Suspensus ab Officio Sacerdotali Pontificalia exercere non potest. d.3.q.2.p.2.n.3

Suspensus à Pontificalibus potest iurisdictionem exercere. d.3.q.2.p.11.n.4

Suspensus à Pontificalibus, an possit censuram conferre. d.3.q.2.p.12.n.3

TAbellarios impediens, ne ad Romanam Curiam deferant litteras, an incurrat excommunicationem latam contra illos, qui impediunt victualia aduehentes ad Romanam Curiam. d.1.q.9.p.1.n.10

Talearum, vel collectarum *nomine quid intelligatur.* d.1.q.19.p.1.n.2

Tempus, seu spatium anni, in quo suspensus remanet conseruator ob excessum suæ pubertatis debet esse continuum. d.2.q.2.p.35.n.12

Tempus viginti dierum, quibus elapsis excommunicatio incurritur ab eo, qui litteras Apostolicas falsas retinet, à qua die computari debeat. d.2.q.3.p.4.n.5

Tempus duorum mensium, intra quod Sacerdotes ab auditione legum, vel physicæ desistere debent, à quo die computandum sit. d.2.q.4.p.6.n.4

Tempus, intra quod Principes tenentur vsurarios è terris suis expellere quandónam incipiat. d.2.q.4.p.8.n.7

Tempus, seu spatium duorum mensium, intra quod Religiosus ad monasterium redire debet, vt ab excommunicationis vinculo sit exemptus, quo die computandum sit. d.2.q.8.p.7.n.11

Tempus, seu spatium, intra quod Principes temporales curare debent, vt contenta in cap.felicis, *obseruentur, quomodo computandum sit.* d.2.q.10.p.1.n.6

Tempus modicum quódnam dicatur. d.3.q.8.p.7.n.5

Tempus triennij quando incipiat, dum familiaris triennalis Episcopi ab ipso ordinandus est. d.3.q.1.p.11.n.9

Tempus Episcopis assignatum accedendi ad limina Apostolorum, quodnam sit. d.3.q.5.p.7.n.4

Terræ *nomine quid intelligatur.* d.1.q.12.p.1.n.10

Terra Ecclesiasticorum, qui per mensem animo indurato perstiterunt in censura contracta, eo quòd permiserint vsurarium manifestum in terris suis commorari ad fœnus exercendum, censuram interdicti incurrunt. d.4.q.3.p.6

Territorium, & loco illius qui iniuriosè, aut temerè Episcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, consulit, vel ratum habet, interdicto subiicitur. d.4.q.3.p.4

Territorij *nomine quid intelligatur.* d.1.q.12.p.1.n.11

Tertiarij S. Francisci, S. Dominici, &c. quandónam gaudeant priuilegio fori. d.1.q.16.p.3.n.17

Tertiarij quandónam gaudeant priuilegio canonis. d.2.q.2.p.6.sect.3.n.10

Tertiarij Eremitæ deferentes habitum minorum excusantur ab excommunicatione. d.2.q.9.p.2.n.6

Tyrannus solo regimine & administratione iuxta probabiliorem sententiam, excommunicatione ligatur, gabellas imponendo iniustè. d.1.q.6.p.3.n.6

Tyrannus vsurpatione Regni potest probabiliter leges imponere, quoties possidet locum, cui aliàs competebat ius imponendi vectigalia. d.1.q.6.p.3.n.5

Tyrannus iniquè Regnum possidens, ligatur excommunicatione. d.1.q.19.p.2.n.2

Titulus, ad quem aliquis ordinari possit, quotuplex sit. d.3.q.1.p.8.n.15

Titulus, ad quem aliquis ordinatur quanam bonorum quantitate constare debeat. d.3.q.1.p.8.n.20

Tolerantia Summi Pontificis an excuset facientes statuta contra libertatem Ecclesiasticam. d.1.q.22.p.4.n.10

Tonsura quolibet die conferri potest. d.3.q.1.p.3.n.4

Tonsura infanti conferri non potest, nisi infans septennium compleuerit. d.3.q.2.p.1.n.8

Tonsuram recipiens ab alieno Episcopo absque licentia proprij suspensionem incurrit iuxta sententiam plurimorum DD. d.3.q.1.p.11.n.18

Tonsuram recipiens sine licentia Episcopi, carere debebit priuilegio clericali. d.3.q.1.p.11.n.20

Tonſuram recipiens ſine licentia proprij Epiſcopi non poteſt beneficium ſine diſpenſatione Apoſtolica obtinere. d.3.q.1.p.11.n.21
Tonſuram conferens coniugato incurrit ſuſpenſionem à collatione primæ tonſuræ per annum. d.3.q.2.p.5.n.1
Tonſuram conferens non ſibi ſubdito, excommunicationẽ incurrit. d.3.q.2.p.7.n.1
Tonſuram conferens non ſubdito, an ſuſpenſus ſit à collatione omnium ordinum. d.3.q.2.p.7.n.2
Tractans de bonis Sedis Apoſtolicæ infeudandis, ſeu alienandis, excommunicationis ſententiam incurrit. d.2.q.3.p.41.n.2
Tradens pecuniam Clerico ad ſoluendum tributum, ſeu aliud onus, non incurrit excommunicationem. d.1.q.19.p.1.n.17
Tradens, vel tradi conſulens oppidum, vel arcem infidelibus, cenſuram incurrit. d.1.q.8.p.2.n.16
Tradens arma infidelibus in terris Chriſtianorum incurrit excommunicationem iuxta probabiliorem ſententiam. d.1.q.8.p.2.n.31
Tradens arma infidelibus, qui non ſunt hoſtes Chriſtianorum, non ſubiicitur excommunicationi. d.1.q.8.p.3.n.2
Tradens ferra artifici infideli, vt ex eo arma ſibi conficiat, non incidit in excommunicationem. d.1.q.8.p.3.n.4
Tradens, vel trahi procurans indirectè perſonas Eccleſiaſticas ad ſæculare tribunal excommunicationem contrahit. d.1.q.16.p.4.n.15
Tradens in carcerem deferentem victualia ad vrbem excuſatur ab excommunicatione. d.1.q.9.p.2.n.17
Trahere ex prætenſo officio, vel ad inſtantiam partis ad ſæculare tribunal quid ſit. d.1.q.16.p.4.n.3
Tributa à laicis Eccleſiaſticis, vel ipſorum bonis impoſita ſoluentes, an excommunicationem incurrant. d.1.q.19.p.2.n.9
Tributa à laicis Eccleſiaſticis impoſita exigens, excommunicationem incurrit. d.1.q.19.p.1.n.5
Tributa aliis imponens excommunicationem incurrit, quoties impoſitio cadit in damnum Eccleſiaſticorum. d.1.q.19.p.1.n.15
Tributa imponi nequeunt Eccleſiaſticis. d.1.q.19.p.3.§.1.n.1
Tributa imponi nequeunt Eccleſiaſticis, licet irretitis cenſura, vel etiam verbaliter degradatis. d.1.q.19.p.3.§.1.n.3
Tributa & onera imponi poſſunt à laicis de conſenſu Summi Pontificis. d.1.q.19.p.3.§.3.n.12
Tributa, & onera non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis de conſenſu Epiſcoporum, aliorumve Prælatorum, etiamſi Princeps velit ea imponere ob publicam vtilitatem. d.1.q.19.p.3.§.3.n.16
Tributa non poſſunt à laicis imponi Eccleſiaſticis pro præparatione fontium, pro munitione caſtri, &c. d.1.q.19.p.3.§.3.n.15
Tributa, & onera directè & immediatè reſpicientia vtilitatem bonorum Eccleſiaſticorum an ſoluenda ſint à Clericis, ſaltem ex æquitate, & ex vi directiua. d.1.q.19.p.3.§.3.n.17
Tributum ex fructibus, ſeu redditibus Eccleſiaſticorum an ſoluendum ſit, poſtquam in laicos tranſlati ſunt. d.1.q.19.p.3.§.1.n.20
Tributum ab Eccleſiaſtico ſponte datum recipiens, non incurrit excommunicationem. d.1.q.19.p.1.n.10
Tributum, ſeu onus hoſpitandi milites non poteſt imponi Eccleſiaſticis. d.1.q.19.p.3.§.1.n.5
Tributum, ſeu gabella quo pacto ſoluenda ſit ex bonis, quæ in communi, & præindiuiſo poſſidentur à Clericis, & laicis ſimul. d.1.q.19.p.3.§.1.n.19
Tributum, & aliorum onerum tam realium, quam perſonalium impoſitio, an vetita ſit ſub excommunicatione. d.1.q.19.p.1.n.3
Tributum exigens à ſponte dantibus, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.21.n.4
Tributum exigens à Clericis, excommunicationem incurrit, etiamſi tributum impoſitum ſit tantummodò laicis. d.2.q.2.p.21.n.5
Tributum exigens ligatur vinculo excommunicationis, ſiue exigat per ſe, ſiue per alium, ſiue nomine proprio, ſiue alieno. d.2.q.2.p.21.n.6
Tributorum impoſitio vetita eſt ſub excommunicatione decimi quinti canonis, etiam præciſa exactione. d.1.q.19.p.1.n.4
VEctigalia, *ſeu tributum exigens per metum grauem, aut probabiliter ignorans iniuſtitiam vectigalis, excommunicationem non incurrit.* d.1.q.6.p.3.n.18
Vectigalia imponere poteſt qui facultatem habet à ſupremo principe. d.1.q.6.p.3.n.3
Veli aut emiſſionis voti nomine quid intelligatur. d.2.q.2.p.3.n.2
Vendens oppida ſtatus Eccleſiaſtici excommunicationẽ incurrit. d.1.q.21.p.1.n.15
Venenum Clerico propinans, ligatur excommunicatione. d.2.q.3.p.6.§.1.n.6
Verba an ſemper formaliter accipienda ſint. d.2.q.3.p.31.n.5
Verborum quantitas non eſt attendenda ad cognoſcendam materiæ paruitatem, & grauitatem, ſed attendenda eſt verborum ſignificatio. d.1.q.7.p.2.n.3
Verbum impedire quid ſignificet. d.1.q.9.p.1.n.2
Verbum duplicem habens ſignificationem, genericam ſcilicet & ſpecificam in generalibus accipiendum eſt in ſpecifica ſignificatione. d.1.q.12.p.1.n.23
Verbum contrahere quid ſignificet. d.1.q.22.p.7.n.12
Veſtibus prohibitus ex iuſta cauſa vtens non ligatur cenſura. d.3.q.6.p.6.n.2
Veſtis virgatæ, vel partitæ nomine quid intelligatur. d.3.q.6.p.6.n.3
Vexans peregrinum volentem ſolum loca ſacra viſitare extra Vrbis mœnia exiſtentia non incurrit excommunicationem iuxta ſententiam auctoris contra alios. d.1.q.11.p.2.n.7
Vexans peregrinum ad S. Iacobum Compoſtellanum, vel ad Domini ſepulchrum, vel ad eadem Lauretanam accedentem, non incurrit excommunicationem. d.1.q.11.p.3.n.6
Vexans eum, qui Romam proficiſcitur cauſa deuotionis, & ſimul cauſa negotij in Curia peragendi, vnam tantùm excommunicationem incurrit iuxta ſententiam auctoris. d.1.q.11.p.3.n.16
Vexans Clericum ſeu Religioſum peregrinationis gratia Romam proficiſcentem ſine licentia ſui ſuperioris excommunicationem incurrit. d.1.q.11.p.3.n.17
Vexans, mutilans, ſpolians, &c. commorantes in Vrbe cauſa deuotionis, non ligatur excommunicatione. d.1.q.11.p.3.n.21
Vexans, mutilans, & ſpolians incolas Vrbis Romæ, non ligatur excommunicatione. d.1.q.11.p.3.n.22
Vexans, ſpolians, aut mutilans recedentes ab Vrbe, ad quam cauſa deuotionis venerant, ſubiicitur excommunicationi. d.1.q.11.p.3.n.23
Vexans accedentes ad Vrbem cauſa deuotionis, ſed poſtea ibi nulla opera pia exercentes, non incurrit excommunicationem. d.1.q.11.p.3.n.24
Vexans peregrinum incurrit excommunicationem, etiamſi eum vexet, non vt peregrinum ad Vrbem. d.1.q.11.p.3.n.3
Vexans Cardinalem non afficitur excommunicatione lata contra offendentes Epiſcopum. d.1.q.12.p.2.n.6
Vexans aliquem qui cenſuram inualidam tulerat, non incurrit excommunicationem. d.2.q.3.p.15.n.5
Vicaria temporalis, aut beneficium annuale non eſt ſufficiens titulus, ad quem aliquis promoueri poſſit. d.3.q.1.p.8.n.24
Vicarij Imperatoris nomen retinens ligatur excommunicatione. d.2.q.10.p.17.n.4
Vicarius generalis non poteſt abſque ſpeciali mandato facultatem concedere alieno Epiſcopo exercendi Pontificalia in ſua diœceſi. d.3.q.2.p.12.n.5
Vicarius Capituli Sede vacante, & alij Prælati exempti, iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, excommunicationem ferre poſſunt contra eos, qui non reſtituunt. d.2.q.1.p.vnico, n.4
Vicarius Epiſcopi poteſt excommunicationem ferre contra eos, qui non reſtituunt. d.2.q.1.p.vnico, n.3
Vicarius Generalis poteſt abſoluere ab excommunicatione contracta ob Clerici percuſſionem. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.4
Vicarius Generalis non poteſt in impedimentis matrimonij diſpenſandi facultatem aliis delegare, imo neque poteſt per ſe ipſum. d.2.q.3.p.6.ſect.5.n.21
Vicarius etiam amouibilis curam animarum gerens, facultatem concedere poteſt Religioſis adminiſtrandi Sacramentum Extremæ Vnctionis, vel etiam Euchariſtiæ. d.2.q.9.p.5.n.9
Victualia & veſtimenta an comprehẽdantur in Bulla contra transferentes equos, aut arma ad infideles. d.1.q.8.p.2.n.6
Victualia ad Vrbem aduehi, abſente ſummo Pontifice impediens, an incurrat excommunicationem. d.1.q.9.p.1.n.12
Victualia non quatenus ad Romanam Curiam deferuntur, ſed alio titulo, deferri impediens, excuſari poteſt ab excommunicatione. d.1.q.9.p.2.n.2
Victualia deferri impediens ad Romanam Curiam, incurrit excommunicationem. d.1.q.9.p.2.n.7
Victualia adducentes ad vſum Romanæ Curiæ retrahens metu, mendaciis, vel alia ſimili ratione, excommunicationem incurrit. d.1.q.9.p.1.n.4
Violentiam faciens contra loca Prædicatorum, vel Minorum, aut impediens, ne celebrent in ſuis Eccleſiis, vel prædicent, aut eleemoſynam recipiant, afficitur excommunicatione. d.2.q.3.p.36.n.3
Viro alicui ſterilitatis venena propinans, vt impotens fiat ad generandum, non incurrit excommunicationem. d.2.q.2.p.10.n.14
Vis quandónam licitè repelli poſſit, & quas conditiones requirat. d.1.q.15.p.4.§.3.n.2
Viſitans per alium non poteſt victualia accipere. d.3.q.5.p.4.n.5
Viſitator an poſſit victualia accipere à loco exempto ab hoc onere. d.3.q.5.p.4.n.11
Viſitator à quo poſſit victualia accipere. d.3.q.5.p.4.n.13
Viſitator, vel ipſius adiuncti, accipiendo aliquid vltra victualia, tenentur infra menſem ad reſtitutionem duplicem, alioquin cenſura ligantur. d.3.q.5.p.4.n.15
Viſitator viſitans eodem die plura loca an poſſit plura victualia accipere. d.3.q.5.p.4.n.4
Viſitandi moniales munus, cui incumbat. d.2.q.2.p.4.n.1
Viſitator an poſſit loco victualium pecuniam accipere. d.3.q.5.p.4.n.3
Viſitator, qui accipit victualia, dum viſitat loca priuilegio, vel conſuetudine exempta, tenetur ad duplum, incurritq; ſuſpenſionem. d.3.q.5.p.5.n.12
Viſitator, ſeu Prælatus, an teneatur ad reſtitutionem in defectum familiæ non reſtituentis, ſi particeps non fuit. d.3.q.5.p.5.n.20
Viſitationem monialium impedire intendens non incurrit excommunicationem, quia requiritur effectus conſummatus. d.2.q.2.p.4.n.3
Viſitatorem monialium impediens, non incurrit excommunicationem, ſi monitione præmiſſa ceſſet impedire. d.2.q.2.p.4.n.4
Viſitatorem monialium dum quis impedit, vtrùm monitio ſpecialis ad incurrendam excommunicationem requiratur. d.2.q.2.p.4.n.5
Viſitatorem monialium impediens vt ligetur excommunicatione, quotuplex monitio requiratur. d.2.q.2.p.4.n.6
Viſitatorem monialium, dum quis impedit in ſuo munere, à quonam monitio fieri debeat. d.2.q.2.p.4.n.7
Viſitatorem monialium impediendo in munere viſitationis, quænam perſonæ excommunicationi ſubiiciantur. d.2.q.2.p.4.n.8
Viſitatores regulares, an cenſuræ ſubiaceant recipiendo aliud, quàm victualia. d.3.q.5.p.5.n.7
Viſitatorum familiares an ſubiiciantur pœnis, recipiendo aliquid occaſione viſitationis. d.3.q.5.p.5.n.8
Vniuerſitas, ſeu communitas offendens, officiales prouinciæ Marchiæ afficitur interdicto Eccleſiaſtico. d.2.q.3.p.7.n.5
Vniuerſitates imponentes, exigentes, vel recipientes taleas, decimas, ſeu alia tributa, aut conſilium, vel fauorem præbentes, interdictum incurrunt. d.4.q.1.p.3
Vniuerſitas quæ concedit repreſſalias, vel conceſſas extendit contra perſonas Eccleſiaſticas, vel ipſarum bona, etiam prætextu cuiuſlibet conſuetudinis, niſi conceſſionem, vel extenſionem reuocet infra menſem, interdicto ſubiicitur. d.4.q.1.p.4
Vniuerſitas, quæ à ſententia Summi Pontificis appellat ad futurum Concilium generale, aut conſilium, vel fauorem præbet, interdicitur. d.4.q.1.p.5
Vniuerſitas non ſeruans Conſtitutionem Ioannis XXII. circa perceptionem fructuum beneficiorum vacantium, interdicto ſubiicitur, remiſſiuè. d.4.q.1.p.7
Vniuerſitas, quæ vſurariis manifeſtis permittit conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum, interdicti cenſura ligatur. d.4.q.1.p.8
Vniuerſitas permittens vſurariis conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum interdicitur. d.4.q.1.p.8.n.1
Non tamen interdicitur vniuerſitas laica. d.4.q.1.p.8.n.2
Vocans aliquem ad diuina officia audienda, incurrit excommunicationem, etiamſi vocet perſonam irregularem. d.2.q.3.p.20.n.8
Votum reuelans, aut aliquid aliud dictum, vel factum in conſiſtorio, quod Papa ſub ſilentio, tegendum præcepit, excommunicationem incurrit in ſententia auctoris. d.2.q.7.p.2.n.5
Votum habens ingrediendi religionem non incurrit excommunicationem audiendo leges, vel phyſicam. d.2.q.8.p.7.n.14

Votum ſuum præbens poſt alios, an ligetur ſuſpenſione lata contra admittentes ad profeſſionem expleto nouitiatus anno. *d.3.q.8.p.5.n.14*
Vſurarij cadauer comitans ad ſepulturam, non videtur ſubiacere excommunicationi iuxta probabilem ſententiam. *d.2.q.2.p.31.n.10*
Vſurario domum concedens ad alium finem, quàm ad fœnus exercendum, non incurrit excommunicationem. *d.2.q.4.p.9.n.5*
Vſurario extraneo non permittitur vſum domus concedi titulo locationis, precarij, vel alia de cauſa. *d.2.q.4.p.9.n.3*
Vſurarios manifeſtos in loco ſacro ſepeliens, excommunicationem incurrit. *d.2.q.2.p.31.n.7*
Vſurarium domi recipiens titulo conſanguinitatis, vel amicitiæ non peccat. *d.2.q.4.p.9.n.4*
Vſurarium permittens conducere domum, vel habitare in terris, non incurrit excommunicationem. *d.2.q.4.p.9.n.6*
Vſurarium non expellens de terris ſuis, non ligatur excommunicatione, ſi præfatus vſurarius originem traxit à loco ſubiecto domino eidem, qui eum non expellit. *d.2.q.4.p.9.n.9*
Vſurarius manifeſtus quinam dicatur. *d.2.q.2.p.3.n.7*
Vſuras alicui ſtatuens ligatur excommunicatione. *d.2.q.10.p.15*
Vſurpans ſibi bona à ſuis prædeceſſoribus Eccleſijs tradita incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.1.n.6*
Vſurpans bona Eccleſiaſtica incurrere videtur excommunicationem, quauis intentione vſurpet. *d.1.q.18.p.1.n.7*
Vſurpans ſibi quamcumque iuriſdictionem excommunicationem incurrit. *d.1.q.18.p.2.n.3*
Vſurpans iuriſdictionem ſpiritualem Epiſcopi, vel etiam temporalem adnexam Epiſcopatui, excommunicationem incurrit. *d.1.q.18.p.2.n.12*
Vſurpans fructus monaſterij, vel etiam annuum reditum religioſo relictum de conſenſu Prælati, aut bona patrimonialia monacho à parentibus tradita, quorum adminiſtratio eidem à ſuperiore conceſſa fuit excommunicationem incurrit. *d.1.q.18.p.2.n.13*
Vſurpans fructus alicuius Oratorij approbati, & deputati ad celebrandum in eo diuina officia, ligatur excommunicatione. *d.1.q.18.p.2.n.16*
Vſurpans fructus alicuius Oratorij nondum approbati, non incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.17*
Vſurpans fructus alicuius cœmeterij an excommunicationem incurrat. *d.1.q.18.p.2.n.18*
Vſurpans fructus, vel reditus hoſpitalium excommunicationem incurrit. *d.1.q.18.p.2.n.19*
Vſurpans iuriſdictionem alteri delegatam, incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.20*
Vſurpans fructus commendarum pertinentes ad Equites S. Ioannis, vel ad alios Religioſos, incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.21*
Vſurpans ea quæ Sacerdos acquiſiuit occaſione audiendarum confeſſionum, vel funerum, vel concionum, & ſimilium, ligatur excommunicatione. *d.1.q.18.p.2.n.22*
Vſurpans fructus bonorum patrimonialium, ad quorum titulum Sacerdos ſacris ordinibus initiatus fuit, non incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.13*
Vſurpans fructus bonorum, quæ beneficiarius nomine proprio emit, non incurrit excommunicationem; etiamſi ea emerit ex fructibus beneficij. *d.1.q.18.p.2.n.24*
Vſurpans fructus pertinentes ad Sacerdotem ratione altaris, ſeu capellaniæ, cuius titulum ipſe non habet, non ligatur excommunicatione. *d.1.q.18.p.2.n.25*
Vſurpans fructus beneficij, quod alter beneficiarius conduxit, non incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.26*
Vſurpans iuriſdictionem Epiſcopo competentem titulo paternæ ſucceſſionis, ſeu titulo patrimonij, incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.27*
Vſurpans prædia Eccleſiaſtica, vel ipſamet beneficia, an incurrat excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.28*
Vſurpans prædia beneficij temporalis, non ſubiicitur excommunicationi. *d.1.q.18.p.2.n.29*
Vſurpans iuriſdictionem, vel fructus ab alio vſurpatos, incurrit excommunicationem, ſtatim ac eos tamquam proprios retinere incipit. *d.1.q.18.p.3.n.3*
Vſurpans fructus, vel prouentus beneficij vacantis, an incurrat excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.31*
Vſurpans fructus Sedis Apoſtolicæ, mortuo Summo Pontifice, incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.32*
Vſurpans fructus pertinentes ad Summum Pontificem, non vt Summus Pontifex eſt, ſed vt Princeps ſæcularis, an incurrat excommunicationem. *d.1.q.18.p.2.n.33*
Vſurpans fructus Eccleſiaſticos, & ſibi tamquam proprios adſcribens, incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.3.n.4*
Vſurpans iuriſdictionem, vel fructus ad Eccleſiaſticum pertinentes, titulo patrimonij, non incurrit excommunicationem. *d.1.q.18.p.3.n.5*
Vſurpans quotidianas diſtributiones excommunicationẽ incurrit. *d.1.q.18.p.4.n.8*
Vſurpans ſummam iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ excommunicationem incurrit. *d.1.q.21.p.1.n.13*
Vſurpans ſupremam iuriſdictionem, excommunicationem incurrit, ſiue iuriſdictio temporalis ſit, ſiue ſpiritualis. *d.1.q.21.p.1.n.15*
Vſurpans, vel perturbans ſupremam iuriſdictionem Romanæ Eccleſiæ Sede vacante, excommunicationem incurrit. *d.1.q.21.p.1.n.21*
Vſurpans iuriſdictionem Eccleſiaſticam incurrit excommunicationem, etiam præciſis aliis actionibus. *d.1.q.21.p.1.n.22*
Vſurpans, vel inuadens loca Romanæ Eccleſiæ ex ignorantia, non incurrit excommunicationem. *d.1.q.21.p.1.n.25*
Vſurpantes ſibi iuriſdictionem contra morantes in Curia Romana eos occidendo, mutilando, ſpoliando, capiendo, & detinendo, &c. excommunicationem incurrunt, modò id auctoritatiuè faciant. *d.1.q.10.p.1.n.34*
Secus dicendum, ſi priuata auctoritate faciant. *d.1.q.10.p.1.n.36*
Vſurpantes ſibi iuriſdictionem contra accedentes ad Romanam Curiam, eaſdem actiones exercendo, excommunicationem incurrunt. *d.1.q.10.p.1.n.35*
Vſurpantes iuriſdictionem, fructus, vel prouentus Eccleſiaſticos, excommunicationem incurrunt, ſiue laici ſint, ſiue Eccleſiaſtici. *d.1.q.18.p.3.n.2*
Vſurpans bona Romanæ Eccleſiæ adhærens, excommunicationem incurrit. *d.1.q.21.p.1.n.26*
Vſurpatio bonorum Eccleſiaſticorum pluribus in locis interdicta eſt. *d.1.q.18.p.4.n.1*
Vſurpatio diſtribuentium bonorum Eccleſiaſticorum, an ſub excommunicatione vetita ſit. *d.1.q.18.p.2.n.10*
Vſurpationis *nomine quid intelligatur.* *d.1.q.18.p.4.n.3*
Vulnerans, occidens, vel ſpolians peregrinos iuſta de cauſa, non incurrit excommunicationem. *d.1.q.11.p.3.n.4*
Vulnerans, occidens, mutilans, vel ſpolians peregrinum in adulterio deprehenſum cum propria vxore, matre, filia, vel ſorore, non ligatur excommunicatione iuxta ſententiam auctoris. *d.1.q.11.p.3.n.5*
Vulnerans aliquem in domo Cardinalis poſtquam eam domum armata manu inuaſit, incurrit excommunicationem. *d.2.q.3.p.9.n.5*
Vulnerans lethaliter aliquem in Eccleſia, priuilegium immunitatis amittit, etiamſi is vulneratus accepto vulnere extra Eccleſiam ſe conferat ibiq; moriatur. *d.2.q.3.p.16.§.10.n.10*
Vxor clerici Græci, vel etiam Latini, an poſſit coram iudice ſæculari conueniri. *d.1.q.16.p.3.n.8*
Vxor, filia, mater, & ſoror quanam dicatur. *d.2.q.3.p.6.ſect.4.n.7.*

FINIS.

BIBLIOTECA PROVINCIAL
CORIA

Stant.a Top.a
Est. 27
Tab. 5a
Num. 25

Bonacina opera. [illegible].3

2765